Digitized by Google

DO PIZZOFALCONE

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EM. III
B. Prov.
XV
87
NAPOLI

BIBLIOTECA PROVINCIALE
Armadio
Palchetto
Num° d'ordine

110
9
13-14

Digitized by Google

B Pur
XV
87-88

LEXICON ANTIQUITATUM ROMANARUM.

0 1 17

Digitized by Google

Digitized by Google

340124

LEXICON ANTIQUITATUM ROMANARUM:

IN QUO

RITUS ET ANTIQUITATES

cum Græcis ac Romanis communes,
tum Romanis peculiares,

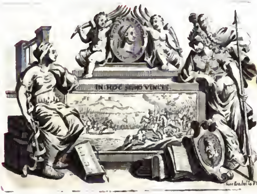
SACRÆ ET PROFANÆ, PUBLICÆ ET PRIVATÆ,
CIVILES AC MILITARES EXPONUNTUR.

Accedit his Auctorum notatorum, emendatorum,
& explicatorum Index copioſiſſimus.

AUCTORE

SAMUELE PITISCO.

TOMUS PRIMUS.

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.

ANNO MDCCXIX.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO,

In qua Lexici hujus ſcribendi occaſio, forma, uſus, & apologia pro illo exhibentur,

SCRIPTA

AD LECTOREM BENEVOLUM,

Quem ſalvere jubet

SAMUEL PITISCUS.

Natalem meum quartum & ſexageſimum, qui ſeculi proximi anno ultimo in pridie Kalendas Apriles inciderat, mei familiares albati ſollenni cultu celebraverunt. Illis Amſtelodamo evocatus interfuit Franciſcus Halma, Typographus noſtra memoria celeberrimus, & amicus meus ex animo.

Poſtquam prima quies epulis, menſæque remotæ,

potiones adhuc meracæ volitabant. Inter illas, ut aſſolet, varia garriebamus, præcipuè qui fumum bibituri à reliquo familiarium grege ſeceſſeramus. Ad ſtudia humanitatis quum veneramus, Halma aliquamdiu meditabundus, columnato ore, demorſis vivis unguibus, neſcius loqueretur an taceret, rumpebat vocem: Sodales, cogito edere novum opus, & quale ad hoc temporis nemini viſum, Lexicon, inquam, juxta literarum poſitum Alphabetarium, quod mihi fas erit dicere. In illo Antiquitates Græco-Romanas ex Theſauris Antiquitatum Romanarum Johannis Georgii Grævii, & Græcarum Jacobi Gronovii colligi, & ordine Alphabetico diſponi curabo. Et pleriſque aliis, è loco addebam ego, ſcriptoribus, qui proximis ſeculis à renaſcentibus literis ſuis commentariis res Romanas explicaverunt & illuſtraverunt. Innumerabiles enim ferè Antiquitates nobis ſuppeditabunt viri eruditi, quorum monumenta in dictis Theſauris deſideramus, & quæ illorum editores, ſi ita viſum fuiſſet, inſulcire potuiſſent. Hiſce tranſactis mihi gaudebam, & erudito orbi gratulabar de excogitato tam præclaro opere, quod cum rudioribus, tum eruditionis conſummatiſſimæ viris, non tantùm Philologis, verùm etiam Theologis, Juriſconſultis, Medicis, Philoſophis, imò omnibus omnium artium, & ſcientiarum cultiorum & politiorum amatoribus apprimè utile fore videbam, ut ea quæ oculis cernuntur. Hoc concinnandum, alium, cui offerrem, non invenio, offero tibi hodie nate (ad me enim orationem convertebat orator) dum blanda ſpes me fovet, te precibus, præmio honeſto, & laborum laude non vulgari, qua nomen tuum in cœlum poſteritas efferet, ad hoc adornandum impelli poſſe. Periculoſo inhorreſcebam frigore, cum audiebam mihi iſta ſacra parari, & me ad illas delicias fingendas vocari. Probè enim mihi conſcius eram, me iſti oneri ferendo parem non fore, cum quia plures minimum manus videbatur requirere, tum quia corpus ſenile continuis laboribus, quibus junioribus, & fortaſſe interdum ſenioribus (quod præfiſcine tamen dixerim) multis abhinc annis prodeſſe conatus ſum, infractum negabat moleſtiores curas, quas

opus, de quo agebamus, nemine me monente, exigere conjiciebam, in ſe ſuſcipere. Exactis tamen ſex ſeptem menſibus incidi caſu, neſcio quo, in præſationem Juſti Lipſii in Senecam, quam me olim legiſſe dememineram (utor Martialis verbo, de quo criticos inter ſe controverſari probè memini) & audivi virum magnum de hujus generis Lexicis, de quibus nobis ſermo, & eorum uſu & utilitate differentem ad hunc modum: *Itaque vetus meum conſilium magis magiſque ſedet, quo inſtitueram ritualium libros ſcribere, & in illis ſingulos ritus ſuis verbis, ac literarum quodam ordine explicare. Sicut Lexica quædam verborum utiliter habemus: ſic & rerum volebam eſſe. Ut ecce in Seneca occurrunt, abdicatio, acta, admiſſio, adoratio, aſſeſſor, atrienſis: iterumque balnea, baſilica, boleti: & calda, caldarium, canuſinati ſervi, carica anno novo, ceroma, ceſtus: & uno verbo, quicquid ritum antiquum tangit, aut alludit; in iſto libro, & ſua quodque litera, haberes teſtibus exempliſque firmatum aut illuſtratum. Quid opus in ſingulis auctoribus perſequi, quæ omnium ferè communia ſunt? Itaque & communis hic quidam velut commentarius eſſet, Latinorum, Græcorum, Poetarum, Oratorum, Hiſtoricorum, Philoſophorum, Miſcellorum. Hæc, inquam, inſtitueram, & materiam ab annis quinque & viginti jam paraveram: diſponere & extruere ætas, & magis valetudo, me vetant.* Et diſſertatiunculam hoc epiphonemate concludenrem: *O utile tamen opus!* arrigite aures maledici Lexicorum hoſtes. Lipſius loquitur. Lipſii auctoritatem defugere nec debetis, nec poteſtis. Lipſius, *Belgarum gloria*, ſi ſuperaret, *hoc munus ſibi ſumeret*. Ego, & omnes qui mentis ſunt benè ſanæ, pluris facimus unius Lipſii politiſſimum judicium, quàm multorum Arcadum vaniſſima ſomnia. *O quis æmulatur & ſuſcipit!* pergit enim ille, *trado facem, & unà gloriam, quæ cum literis lucebit, & vivet.* Hæc ſimulac ſemel iterumque legiſſem, rejectis, quæ obſtiterant, obſtaculis mutavi conſilium, & hoc opus, cujuſcumque etiam foret moliminis, Herculea audacia in humeros ſuſcipere decrevi. Videntur tamen me occupaviſſe, ne prior forem, qui Lipſium æmularer, viri doctiſſimi & celeberrimi. Janus Laurembergius, qui in Antiquario præter antiqua & obſoleta verba, ac voces minùs uſitatas, dicendi formulas inſolentes, plurimos ritus populo Romano, ac Græcis peculiares exponit, & enodat. Dicitque opus eſſe ex plurimis Latinæ linguæ auctoribus, multo labore concinnatum, & juxta alphabeticam ſeriem digeſtum, quod cuivis prolixi commentarii loco eſſe poſſet. Prodiit Lugduni typis Johannis Anard 1622. in 4. plagulis 43. Johannes Georgius Schielen, Bibliothecæ Ulmenſis præfectus, qui in Bibliotheca enucleata, ſeu aurifodina artium & ſcientiarum omnium exhibet apographa, elenchos, & pericopas in juriſprudentia, phyſica, medicina, politica, mathematica, & philoſophia, nec non in ſacris, & prophanis hiſtoriis paſſim occurrentes, & in alphabeti ſeriem, Lexici inſtar, digeſtas. Dicitque opus eſſe prædictarum facultatum doctoribus, profeſſoribus, bibliothecariis, regiſtratoribus, advocatis, ac ſtudioſis, ut in auctorum cognitionem pervenire, ac in promptu habere poſſint, unde ex illorum monumenris materiam deſumant ad epiſtolas, chrias, & orationes componendas, ad diſcurſus formandos, ad integros tractatus compilandos, non ſolùm uſui quotidiano accommodatiſſimum; ſed propriis cujuſque ſtudiorum conaribus infinitè augendis, magno labore ac induſtria compilatum. Prodiit Ulmæ ſumptibus auctoris 1079. in 4. plagulis 78. Johannes Adamus Schill Schol. Iſnac. Collab. qui in Nomenclatore Philologico verborum difficiliorum origines, proprietates, ac differentias, omnes ferè Ægyptiarum, Perſicarum, Græcarum, Latinarum, aliarumque gentium antiquitates, ritus, conſuetudines, feſta, ludos, convivia, arma, judicia civilia & militaria, ſupplicia, veſtimenra tam ſacra quàm prophana, funera, &c. &c. &c. ſtudioſæ juventutis ſcholaſticæ coadjutandi gratia emiſit Iſnaci typis I. Davidis Kolbii typographi aulici 1682. in 8. plagulis 72. Matthæus Zimmermannus SS. Theologiæ Doctor, & Superinrendens Miſenenſis, qui in Florilegio Philologico-Hiſtorico aliquot myriades titulorum cum optimis auctoribus, qui de quavis materia ſcripſerunt, curioſè & ex profeſſo tractavit. Prodiit impenſis Michaelis Guntheri bibliopolæ Dreſdenſis Miſenæ, literis Chriſtophori Guntheri 1687. plagulis 95. in 4. M. Petrus Danetius, Academicus, Abbas Sancti Nicolai Virdunenſis, qui Dictionarium Antiquitatum Romanarum & Græcarum in uſum Sereniſſimi Delphini, & Sereniſſimorum Principum Burgundiæ, Andium, Biturigum collegit, & ſermone Gallico juſſu Chriſtianiſſimi Regis reddidit Amſtelodami apud Stephanum Roger bibliopolam 1701. in 4. plagulis 120. Sed pauca ſunt, quæ adferunt; & quia pauca, ſpecioſis, quos præferunt, titulis (quod tantorum virorum pace dixerim) non ſatis digna. Qui enim ſepruaginta, aut ad ſummum centum plagulæ exhiberent Antiquitates Græco-Romanas, quæ in utriuſque linguæ hiſtoriis tot numero occurrunt: præcipuè cum illis antiqua verba & obſoleta, ac voces minùs uſitatæ; arrium, ac ſcientiarum omnium apographa, elenchi & pericopæ: Ægyptiorum, Perſicarum, aliarumque genrium Antiquitates & ritus immiſceantur? Ego latam & vaſtam hanc Antiquitatum ſylvam ingreſſus omnes, etiam alicujus quæ ſunr momenti, me collegiſſe mihi fingo. Et, ut dicam quod res eſt, aliquid in Romana hiſtoria fieri potuiſſe hi viri ſcriptis ſuis oſtendunt; ſed quod fieri oportuiſſet, & debuiſſet, non præſtant. In his colligendis diligenti & aſſidua manu evolvi commentatores, qui res Romanas proximis ſeculis à renatis lireris conſcripſerunt, ferè ſexcentos: & ex illorum Adverſariis, Annotationibus, Antexegematibus, Collectaneis, Conjectaneis, Divinationibus, Electis, Interpretationibus, Lectionibus antiquis, novis & variis, Locis memorabilibus, Miſcellaneis, Obſervationibus, Parergis, Quæſtionibus Epiſtolicis, Schediaſmatis, Veriſimilibus cognitione quæque digniſſima excerpſi, & hoc Antiquitatum corpus feci. Non inficior multò plures res Romanas ſcripris ſuis omaſſe. Sed Fortuna reſpiciens me ram blando vultu nunquam reſpexit, ur illos omnes meo ære comparare potuerim. Illorum nonnullos, & in illis Johannem Baptiſtam Ferretrum de Teſſeris, AngelumRoccham de Campanis, Henricum Kitſchium de Annulis aureis, quæſivi in libellis, in quibus ſi inveniſſem, pretio etiam inſano emiſſem: quæſivi in bibliothecis publicis & privatis; ſed fruſtrà. Ferrettum adhuc quæro. Roccham vidi in Bibliotheca inſtructiſſima Marckiana. Sed opus noſtrum jam erat in fine. Kitſchius quoque, de quo multa mihi promiſeram, quia copioſiſſimum & elegantiſſimum titulum præ ſe

ſert

Digitized by Google

fert frons libri, ſeriùs ad me pervenit. Sed quia illo caremus, nihil detrimenti capit Reſpublica literaria. Nihil enim niſi jejunas, & aridas quaſdam theſes, quas nihili facimus, prodidit. Imò, quod deplorandum eſt, ſunt perdito hoc ſeculo viri docti, qui Lexicographos odio plus quàm Vatiniano perſequuntur, ut librorum, quos ſe poſſidere jactabant, uſum mihi impenſiſſimis precibus petenti, licèt breve tempus exorarem, concedere noluerint. Laudatis, quos habeo, ſcriptoribus, libros, librorum capita, & capitum ſectiones adjeci, ut ſi plura de hac vel illa Antiquitate, quam mihi pro chartæ ratione adferre integrum ſuit, ſcire volueris, ſine labore apud illos invenire queas. Antiquitates, ut modum, quo illas exhibeo, ſcias, ſerie Alphabetica, ut hoc opus meritò Lexici nomen ſibi vindicet, diſpoſui: & illas, quæ & alia loca occupare potuiſſent, loco quo mihi viſum fuit, collocavi; & ubi rurſus occurrerunt, elementum, ſub quo traduntur, indicavi. Claſſicorum ſcriptorum teſtimonia, quibus ſua commentatores probant, non omnia; in immenſum enim hoc opus excreviſſet; ſed duo, aut tria, maximè ad rem facientia, cum judicio ſelegi, atque attuli: illiſque & libros, & librorum capita, & capitum ſectiones, & carminum numerum ob rationem jam commemoratam ſubjunxi. Ærumnabili labore, & ſudore non uno hæc collegi. In more enim poſitum eſt pleriſque commentatoribus etiam hoc ſeculo, claſſicos auctores, quos modo dicto diviſos manibus terimus, laudare nulla capitum, aut ſectionum, imò interdum ne libri quidem facta mentione. In promptu cauſa eſt. Gaudent tenaciſſima memoria. Et hæc auctorum, quos laudare inſtituunt, verba illis dictat. Moleſtum itaque & grave ſoret auctores evolvere, & diſtinctiones in margine appoſitas enotare. Accedit & altera, quam in præfatione Tacito ſuo præfixa indicavit Johannes Frinshemius. Ejus αὐτολεξεὶ ſunt hæc: *Apud doctos pravus mos inolevit, ut ferè gratiam, aut auctoritatem perire ſcriptis ſuis vereantur, ſi conſtet quibus auctorum locis uſi ſint: adeòque nonnulli ne nomen quidem auctoris citent; alii autem nomina nudo tantùm ſono nota, antiquiſſimos inquam ſcriptores, quos illi, niſi à poſterioribus citatos, nunquam viderunt; quidam contenti ſint nominaſſe auctorem ſuum, veluti Livium aut Plinium, nulla librorum, nedum capitum mentione, quod* (*ut Athen.* III. 7. *inquit*) *eſt ad capras ſylveſtres relegare*. Facilis eſt etiam hæc ſcribendi methodus, qua tuti non poſſunt accuſari de his, vel illis auctoribus perperàm laudatis, de quibus benè multos cum veterum, tum recentiorum accuſandos eſſe in Præfationibus ad Franciſci Pomey Pantheum mythicum ſextò editum, & à me recenſitum, nec non ad Johannis Roſini Antiquitates Romanas, quæ mea cura anno hujus ſeculi primo ab innumerabilibus erroribus repurgatæ in lucem prodierunt: imò per ſaturam in præfatione ad Lexicon Latino-Belgicum ante octennium docui. Et his, ſi tibi gravis non ſum Benevole Lector, libet addere etiam veteres, & recentiores, qui laudant ea, quæ apud ſcriptores, quos laudant, non inveniuntur. Plin. XIX. 4. Plauro dat hæc verba: *In remedio Satyrica ſigna, quanquam hortos tutela Veneris aſſignante Plauto*. Sed quo loco Plautus id prodat, hactenus eſt incompertum: licèt Plinium iiſdem verbis tranſtulerit Salmaſ. Exercit. Plin. p. 219. Hotman. de Barba §. 6. *aram*, quæ fuerit Romæ, *Deæ capillatæ* fuiſſe teſtem laudat Plinium. Sed illa apud Plinium non invenitur. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 256. C. & Bergier. de viis milit. III. Sect. 26. §. 2. ſcribunt Gellium viam Laurentinam inter Ardeatinam & Oſtienſem ponere, Laurentinamque, & Oſtienſem tanquam propinquas inter ſe videre conjungi. Sed toto cœlo errant. Nam nihil de viæ Laurentinæ iſto ſitu Gellius, licèt viæ meminerit X. 2. Jurantes manum levare ritum veterem eſſe exiſtimat vir quidam doctus: & Ariſtotelem Polit. IV. ejus meminiſſe dicit. Sed σφάλμα eſt μνημονικὸν, nec in toto Politicorum opere quicquam iſtiuſmodi, ut aſſerit Hanſen. de Jurejur. Vet. c. 13. qui laudant ea, quæ apud ſcriptores, quos laudant, ſed non loco, quem laudant, inveniuntur. Mitto Hieronymum Magium, qui de Equul. c. 12. ſcribit Suetonium in Caligula dicere, *Excogitatum inter genera cruciatus etiam ut larga meri potione oneratos veretris deligatis, fidicularum ſimul urinæque tormento diſtenderet*: cum hæc legantur apud illum in Tiber. c. 62. n. 3. Nam hic miſellus hæc ſcripſit in Conſtantinopolitano carcere omni librorum ope deſtitutus. Sed Kircher. Lat. Vet. & Nov. II. 2. ſcribit apud Plin. XVI. 44. legi: *Scripſit Sylla Dictator .... & in villa ſua Tuſculana, quæ fuit poſteà Ciceronis, pinxit*. Leguntur apud illum XXII. 6. Sigon. de Judic. II. 33. ſcribit apud Cicer. Orat. pro Sextio legi: *De vi quæritis, quam legem Q. Catulus armata diſſenſione civium Reipublicæ penè extremis temporibus tulit*. Leguntur apud illum pro Cœlio c. 29. Spanhem. in Julian. Imperat. Orat. I. p. 46. b. ſcribit Sueton. in Auguſt. c. 21. deſcribere adoptionem Tiberii ab Auguſto factam. Deſcribit illam Tiber. c. 21. n. 4. & 5. Salmaſ. in Spartian. Peſcenn. Nigr. c. 12. probaturus tecta veterum pluribus faſtigiis conſtitiſſe, laudat Ciceronem ad Atticum, cum illum laudare debuiſſet ſcribentem ad Q. Fratr. III. 1. Ibi enim inveniuntur, quæ laudat, hæc verba: *Abſolutum offendi in ædibus tuis tectum: quod ſupra conclavia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum*. Apud Suet. Tib. c. 58. n. 3. legitur: *Capitale erat dictum ullum, factumve ejus, Auguſti, exiſtimatione aliqua læſiſſe*. Sed illud legi apud eundem Aug. c. 58. ſcribit Schulting. in Senec. Controv. II. p. 205. a. Apud Senec. ad Polyb. c. 34. legitur: *Cæſar patruus meus, Druſum Germanicum patrem meum, intima Germaniæ recludentem ... in complexu & oſculis ſuis amiſit*. Sed illud legi apud eundem de Brevitate vitæ ſcribit Kirchmann. de Funer. Roman. I. 5. Lamprid. in Heliogab. c. 20. narrat illum *omnes de theatro, de circo, de ſtadio, & omnibus locis, & balneis meretrices collegiſſe*. Hoc illum narrare in Vero dicit Buleng. de Circ. Roman. c. 56. Suet. Oth. c. 12. n. 3. teſtis eſt illum *vulſo fuiſſe corpore, galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, ut nemo dignoſceret*. Illum de Galba hoc teſtari teſtatur Hotmann. de Barba §. 5. & 21. Calig. c. 10. n. 4. illum *barbam poſuiſſe ſine ullo honore*. Sed in Tiberio notaſſe idem Hotmann. ibid. §. 5. Apulej. Florid. c. 23. à ſchedium format *ſchedicum*. Illum ſic hoc formare de Deo Socratis ſcribit Hermol. Barbar. Caſtigat. in Plin. XIII. 11. & ex Hermolao Voſſ. Lex. Etym. in Scheda. Suet. Ner. c. 41. n. 6. annotavit hæc verba: *Cum annotaſſet inſculptum monumento, militem Gallum ab equite Romano oppreſſum trahi crinibus*. Hoc in Claudio annotatum eſſe annotat Meurſ. de Fun. c. 32. c. 46. n. 2. ſcribit illum per quietem vidiſſe, *ſe à*

ſimu-

ſimulacris gentium, *ad Pompeji theatrum dedicatarum circuiri*. Hoc legi in Claudio dum ſcribit, errat Harduin. in Plin. XXXVI. 5. Grang. in Juven. Sat. v. 148. ziphris Romanis laudat de boleto Claudii ſcribentem Junium Anim. VI. 17. Sed hic de illo ſcribit Anim. I. 17. Et iiſdem Tomaſ. de Donar. c. 1. Vitruv. VIII. coronæ votivæ meminiſſe. Sed apud illum IX. 3. hæc de corona aurea leguntur: *Hiero cum auream coronam votivam diis conſtituiſſet*. Etiam qui hunc ſcriptorem laudant, cum illum laudare debuiſſent. Kircher. Lat. Vet. & Nov. II. 2. hoc carmen

Nec ut ſuperni villa candens Tuſculi
Circæa tangat mœnia.

adſert ex Martial. Od. II. cum ex Horat. Epod. 1. 29. transferre debuiſſet. Salmaſ. in Tertull. de Pall. p. 410. hoc carmen

--- Si fortè ſubucula pexa
Trita ſubeſt tunica.

apud Perſium exſtare dicit, cum exſtet apud Horat. Epiſt. 1. 1. 95. Lipſ. Saturn. 1. 5. ex Capitolino in Gallienis laudat hæc verba: *Pugiles rudibus, non veritate pugillantes*: cum in Gallienis illa referat Trebell. Poll. c. 8. Sagittar. de Jan. Vet. c. 10. §. 4. hæc verba, Petronii quæ ſunt c. 16. *Sera ſua ſponte delapſa cecidit, recluſaque ſubitò fores admiſerunt intrantem*, transcribit Nonio in Patibulum ſive IV. §. 355. Indices, quos habemus in ſcriptores, & Græcos, & Romanos, ſæpiùs me conſuluiſſe dices. Et hoc non nego. Habemus enim, habemus ſateor indices; ſed, quod in laudata præfatione in Tacitum me prior queſtus eſt Johannes Freinshemius, qui præter nominum propriorum collectionem nihil ferè continent. Habemus, ſed pleroſque conſarcinatos à junioribus, quibus ſortaſſe adhuc muccus & mala pituita naſi fluxerunt: & qui præ ſterilitate ingenii neceſſaria omiſerunt, &, ut multas tamen plagulas explerent, minùs neceſſaria collegerunt. Quod ſi quis negaret, proferrem Johannem Henricum Bœclerum, Æliam Scheidium, Vvolfgangum Seberum, qui confitentur, ſe indices, quos commendant, diſcipulorum opera congeſſiſſe. Ipſe Andreas Tiraquellus, qui multa lectione libros ſuos ſtipat, & cujus diligentiam ſupra humanam omnem commendat Petrus Faber commentario ad caput 178. de Regulis juris, tota cohorte juvenum ad colligenda teſtimonia uſus dicitur, ut teſtatur Gaſpar Barthius ad Papinii Statii Thebaid. v. 675. Habemus etiam pleniores, ſed nec illi, rerum infinita prætermittentes, ſatisfaciunt, quod de Stephani Cellarii indicibus in Curtium, Nepotem, Silium Italicum Thomas Crenius ad Simeonis Boſii de comparanda eloquentia civili diſſertationem Iſagogicam §. 20. & quos, quod de Melchioris Freinshemii indice in Tacitum idem Crenius ad Boſii de comparanda prudentia civili diſſertationem Iſagogicam §. 126. adhuc pleniores mallemus. Habemus ſingulorum vocabulorum, quos concinnarunt qui in uſum Delphini claſſicos ſcriptores ediderunt; ſed qui in illis integras pagellas corradendo voculas *a*, *ab*, *ac*, *ad*, *de*, *denique*, *dum*, *&*, *etiam*, *enim*, *ex*, *hic*, *hinc*, *his*, *hos*, *que*, *quoque*, *quidem*, & ſimiles, quas nunquam quæres, incurioſa diligentia ad nauſeam conſpurcarunt, & multas, quæ uſui eſſe poſſent, prætererunt. Habemus, ut ſingillatim de Cicerone quid dicam, Apparatum Latinæ locutionis in uſum ſtudioſæ juventutis ex ejus libris collectum à Mario Nizolio, & poſteà à Cælio Secundo Curione, Marcello Squarcialypo, Alexandro Scot, ſortaſſe & aliis mirificè adauctum; ſed ex rebus multis imperfectum relictum. Veterum itaque teſtimonia à Commentatoribus abſque librorum, capitum, & ſectionum numero allata, quæ labans memoria negabat, ſemiperfecti indices non ſuppeditabant, apud illos aſſidua manu quæſivi. Innumera ferè inveni, & mihi gaudeo. Nonnulla, ſed pauciora non inveni, & me non inveniſſe doleo. Quare verò doleam, neſcio. Nemo enim in aliorum laboribus tam acutum cernit, ut omnia teſtimonia à Commentatoribus perperàm ſcriptoribus, apud quos non leguntur, transſcripta poſſit illis, apud quos inveniuntur, reddere. In Ictis, ut quidem oportuiſſet, laudandis etiam fortaſſe minùs ſatisfacio: dum illorum libros, ſectiones, & paragraphos, quibus jus ſuum & laudant, & illuſtrant, non ſemper annotavi. Confiteor enim me in Juriſconſultorum libris parum eſſe verſatum. Et hac confeſſione à calumniantium injuria me vindico, qua, quia in promptu non habebat Ictorum locos, quos Hieronymo Magio in dura illa carceris fortuna memoria non ſuppeditaverat, ſeſe vindicavit Gothofredus Jungermannus. Pleriſque Antiquitatibus vocabulorum etyma præmittere fuerat animus. Probè enim noveram, quantum lucis vocum originatio affetat rebus. Et contra ea eum ſerè nihil ſcire, qui etyma neſcit. Quæ quoque ſententia eſt Iſidori 1. 6. dicentis: *Niſi nomen ſcieris, cognitio rerum perit*. Et rectè Ulpian. l. 1. ff. de Inſtit. & jure: *Juri operam daturum priùs noſſe oportet, unde nomen juris deſcendat*. Unde hoc inſtitutum probat ipſe Cicero. De illo enim Acad. Quæſt. 1. 8. *Verborum explicatio probatur, id eſt, qua de cauſa quæque ita eſſent nominata, quam etymologiam appellabant: poſt argumentis, & quaſi rerum notis ducibus, utebantur ad probandum, & ad concludendum id, quod explanari volebant*. Nec minùs Quintil. Inſtit. Orat. 1. 6. *Originatio verborum habet aliquando uſum neceſſarium, quoties interpretatione, de qua quæritur, res eget. Continet in ſe multam eruditionem, ſive illa ex Græcis orta tractemus: ſive ex hiſtoriarum veterum notitia nomina hominum.... requiramus*. Sed hoc conſilium ſufflaminarunt, qui Lexicon non Etymologicum, ſed Philologicum me ſcribere cenſuerunt, imò magna vocis contentione contenderunt. Et hac de cauſa vel duobus, vel nullis Etymologis uſus ſum. Antiquitates tamen, quas vocum etymis in Lexico Etymologico Voſſius immiſcuit, etymis miſſis, in noſtrum transtuli. Græcos ſuo ſermone loquentes producere inſtitueram; ſed magno Grævio ſuaſore in Latinum translatos adduxi: cum ut ſumptuum huic operi impendendorum rationem Typographus haberet, tum quia cuilibet Græca deſideranti proclive erit Græcorum loca enotata evolvere. Terrarum regiones, & urbes in illis ſitas non depinxi: nec deorum, dearumve mythologiam contexui, niſi quorum, quarumve meminerunt à theſaurorum editoribus congeſti Commentatores. Quos terras & divos non condignè, ſed preſſè & anguſtè, ut ſæpiùs, deſcribentes ubi obſervavi, plura ex aliis cum explicatiùs, tum uberiùs, & ad pleniorem intelligentiam accommodatiùs tradenti-

dentibus attuli. Horum omnium, quæ exhibeo, ſi quid minùs verum eſſe cenſueris, & refutandum in animum induxeris, non me, cujus non ſunt, ſed illos, quorum ſunt, refutandos tibi ſumes. Indicem etiam operi præfixi certiſſimum & locupletiſſimum. In illo, tanquam in parva tabella exhibentur & ſcriptores, cum ſacri, tum prophani, & commentatores, quorum lucubrationibus uſus ſum, qui notantur, emendantur, explicantur. Hoc opus dum urgebam, Typographus duas priores plagulas typis deſcripſit, & cum erudito orbe communicavit. Et hinc illicò diverſa eruditorum judicia. Evenitque mihi, quod ſolet evenire iis, qui in publico ædificia ponunt, & ſe tranſeuntium variis cenſuris exponunt. Prout quiſque quod ſibi placet probat: quod diſplicet improbat. Fuerunt qui laudarent, fuerunt qui in illo hoc vel illud vituperarent. Omnes, fuerunt enim plurimi, qui in os laudarunt, dicere nihil attinet. Pro omnibus erunt Janus Broukhuſius, & Joannes Georgius Grævius, dum fuerunt, & dum eſſe deſierunt, viri multi nominis, eruditionis judices & cenſores integerrimi. Horum ille Typographo fuit auctor, ut tale Lexicon adornandum curaret: & viam, quam in eo adornando inſiſterem, mihi comiter monſtravit, & quam inſtitiſſe me nunquam pœnituit. Hic, cum operi manus vix admoveram, Halma comite ad me invifit, & plagularum, quas jam prælo paraveram, inſpiciendarum copiam ſibi facerem poſtulavit. Ubi pleraſque legiſſet, & mihi, & Halmæ gratulabundus proclamavit: Nihil eſt quod carpam, omnia mihi arrident: pede, mi Pitiſce, quo cœpiſti, perge. Per literas laudarunt viri conſummatiſſimæ doctrinæ, & inter illos in re literaria princeps Jacobus Perizonius a. d. VII. Eidus Majas CIↃ IↃCCVIII. *Curtium tuum, iterata, & pulcherrimæ editionis, tuo beneficio & opera rectè accepi: pro quo munere tam ſplendido gratias tibi, ut par eſt, ago maximas. Adjeciſti etiam folia Lexici tui Antiquitatum Græco-Romanarum, quod magnæ profectò erit utilitatis opus, nomenque tuum ſanè commendabit poſteritati, apud illos certè, qui literas amabunt. Quòd ſi meum non aſpernaris conſilium, id unum te monitum velim, ut ſingulas res, quantum fieri poteſt, referas ad ea potiſſimùm verba, ad quæ Lectores, qui tuo Lexico utentur, illas res potiſſimum quærent. Ex. gr. Abeuntes Magiſtratu, & quæ illic eruditè notas, referri ego quidem maluiſſem ad vocem Magiſtratu, quàm ad Abeuntes, quia veriſimilius videtur in illa potiùs voce, quàm in hac, Lectorem ea quæſiturum. Sed Tu, qui reliqua tam eleganter curas, id quoque videbis, & decernes omnium optimè, quid maximè è re tua publicaque ſit.* Theodorus Janſſonius ab Almeloveen a. d. IV. Kal. Majas CIↃ IↃCCXI. *Quæ miſiſti folia utriuſque operis, me capiunt mirificè. Aſt qui capient, ubi ipſa opera videro perfecta, & abſoluta?* Antonius Bilertius Kalendis Januariis 1709. *Annus hic novus precor tibi ſit auſpicatiſſimus & fortunatiſſimus eveniat, proboque omnino conſilium, quo tandem ſenectuti tuæ poſt exhauſtos tot improbos labores aliquam requiem indulſiſti. Finis coronat opus. Sulk een* Lexicon Antiquitatum *vvas et noch nodig in de geleerde vvaereld, en ſal met ſeer groote dankbaarheit en plaiſier by de liefhebbers van ſtudie ontfangen vvorden. Hæc Latina Belgicis permixta ſcribo, ut poſthac faciam ad viros doctos, poſtquam VVetſtenius edidit literas ad Francium datas.* Johannes Flenderus 30. Maji 1708. *Ad Lexici tui ſpecimen miſſum quod attinet, ſedulò & attentè legi, & quod ex animi ſententia dico, opus variæ, utili, imò neceſſaria, eaque profunda eruditione plenum probavi, mecumque omnes politiorum literarum, & antiquitatum amantes, quibuſcum communicavi. Nanque, ut alia omittam, per rem anguſtam tot tantaque Grævii, Gronovii, & plerorumque aliorum eruditiſſimorum virorum Antiquitatum volumina non omnibus licet emere: paucis ad hoc vacat legere: fortè etiam non omnibus datum eſt, eadem intelligere: è contrario verò Lexicon tuum ordine Alphabetico, eoque perſpicuo & diſtincto concinnatum quivis ferè ſibi poterit parare, & legere, & intelligere, non tantùm literator, ſed & Theologus, & ICtus, & hiſtoriarum amans. Tuo jam claro nomini majorem afferet hic ſenectæ tuæ nondum effœtæ fœtus claritudinem & decus. Faxit Deus ad umbilicum hoc excellens tuum opus ſanus & firmus ex animi voto videas perductum, detque gratam ſenectuti tuæ placida hic quietem, & poſtea electorum ſalutem.* Qui vituperarunt, fuerunt multis partibus pauciores, & fortaſſe unus & alter. Illos habeo incognitos. In ſcenam enim non ſunt auſi prodire. Et ea de cauſa illos lentè & ſecurè ferre potuiſſem. Sed ne in ſinu ſuo gaudeant, me benè depexo, & virtutibus meis (ſcilicet) eleganter exornato, placuit exhibere tibi, Benevole Lector, vitia, quæ huic Lexico parare ſunt conati homines infruniti & malè ſani. Primus, quod ſciam, animo concoquere non potuit, opere hoc etiam deſidibus, & ignavis ſterni viam pronam & facilem, quam calcantes nullo ſudore (miror non adjeciſſe, abſque Profeſſorum collegiis, etiam domi, atque intra privatos parietes; ſed hoc non eſſet ex re lucripetarum quorundam Profeſſorum) ad Antiquitatum cognitionem poſſint pervenire. Idem Johanni Freinshemio, cum ſe gratiam initurum ſperaſſet, quòd ſtudioſos faciliorem methodum ſuis laboribus modo, quem dicit, adornatis docuiſſet, objectum eſſe memini me legere in ejus præfatione in Tacitum. Quod itaque ille ſuis repoſuit, hoc ego meo repono homini, & quidem ejus verbis: *Quanquam*, inquit ille, *non ignorem ſummam in eo conſiſtere criminum, quæ nobis imputantur, quaſi per nimium facilitatis, atque commoditatis ſtudium fores aperiamus deſidiæ. Quod quidem ſi accideret, eveniret utique præter animi noſtri ſententiam; at nulla re evidentiùs pateret inſtituti noſtri utilitas: quantum enim inde commodum ad ſtudioſos atque induſtrios perveniet, ſi dummodo levem opellam impendas, quod ne quidem negligenti licet eſſe ſine fructu?* Repono etiam, quod hujus farinæ cenſoribus in ſua ad Argum Homericum præfatione VVolfgangus Zeberus: *Qui hujuſcemodi χειραγωγίαν, ignaviæ ſubſidium præberi nugantur, eos jam dudum virorum doctiſſimorum auctoritas explodit.* Secundus, ſi criminationum ordinem rectè memoria teneo, clamitabat me ſupervacaneis Inſcriptionibus Lexicon hoc oneraſſe: illaſque atrociori ſtylo eſſe effodiendas. Sed ò affabre caput! non videtur habere cerebrum. Quod ſi haberet, re benè

per-

perpenſa & explorata ſtatueret eas, ſi omiſiſſem, adhuc eſſe addendas. Neceſſitas enim probationis ſcriptoribus incumbit omnium rerum, quas poſteris ſtudent tradere. Nihil dicit, præſertim in re literaria, qui quid dicit ſine teſtimoniis & auctoritatibus. Sine quibus quod adſertur, eadem facilitate, qua adſertur, rejicitur. Ea de re Alexander ab Alexandro, ut reliquos taceam, ab eruditis plus vice ſimplicis taxatur, & ejus fides elevatur, *quia quæ docet, non probat*: ut de illo Martinus Delrio in Senecæ Herculem Octæum. Et de eodem Conſtantinus Landus in C. Plotii triumviri numiſmatis explicatione: *Hæc Alexander: ſed nullo, ut ejus mos eſt, unquam citato auctore*. Nec non Olaus Borrichius in Antiqua Urbis facie: *Alexandri auctoritas, cum ſe nulla muniat veterum auctoritate, imbelle telum eſt*. Antiquitates non omnes claſſicorum ſcriptorum teſtimoniis muniri poſſunt. Deficiunt interdum. Invocandæ Inſcriptiones. Laudo teſtes idoneos meæ ſententiæ, ſed paucos, licèt ſint plurimi. Agmen ducet Henricus Noriſius in Marmor Piſanum Diſſert. I. p. 25. *Reliquarum coloniarum numerus apud ſcriptores deficit, ac ex numiſmatum tantùm epigraphis ſuppleri poteſt*. Diſſert. III. p. 363. *In illis contexendis ſola conſulum cognomina recitat, & plurima quidem, quæ ex marmoreis tantùm lapidibus intelliguntur*. Illum excipient Onuphrius Panvinius de Civit. Roman. c. 50. *Tribus Horatiæ nullam apud veteres auctores mentionem fieri adhuc inveni, quanquam marmorea inſcriptiones frequenter ejus meminerint*. Et *Menenia tribus nunc demum vetuſta inſcriptionis auxilio priſtino ſplendori reſtituta eſt*, c. 60. *Triumvirorum valetudinis nulla apud veteres auctores, quod ſciam, mentio eſt: in antiquo verò nummo ſic ſcriptum eſt* . . . . . Imperat. Roman. c. 11. *Apuleſii coloniæ vetus lapis meminit*, c. 26. *Trium flaminum, Lacularis, Laurentalis, Lavinalis, ullam mentionem apud veteres auctores exſtare nunquam vidi. Eos ex antiquo epigrammate concinnavi*. De Nominibus Romanorum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 2028. D. *Manerei nomen penè exſtinctum è tenebris vetuſtatis antiquorum marmorum auxilio renovatum eſt*. Adrianus Turnebus Adverſ. XI. 10. *Omnium deorum flamines fuiſſe cum in auctoribus non ferè legamus, tamen in antiquis inſcriptionibus municipiorum, quorum auctoritas calcanda non eſt, reperimus*. Nicolaus Bergicrius de Viis milit. III. Sect. 22. §. 9. *Viam Anniam non invenimus, niſi in Inſcriptionibus*; Sect. 28. §. 7. & Guido Pancirollus Deſcr. Urb. Romæ Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 261. C. *Viæ Corneliæ ſitum ſola conjectura divinamus per Inſcriptiones*. Claudius Salmaſius in Vopiſc. Carin. c. 16. & Johannes Kirchmannus de Annul. c. 9. *Nulla profectò hodie Valeriorum uſpiam exſtaret mentio, niſi eorum memoriam Inſcriptiones nobis conſervaſſent*. Idemque Kirchmannus de Funer. Roman. III. 18. *Sepulcra ſimulacris exornare antiquitus ſolita, non tam ex veterum ſcriptis, quàm ex ipſis priſcorum monumentorum ruderibus colligere eſt*. Johannes Georgius Grævius Theſ. Antiq. Roman. Tom. V. Prolegom. * * 2. verſ. *Patres ſacrorum noti ſunt ex Tertulliano & Inſcriptionibus*. Sertorius Urſatus de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 725. B. *Furina dea mihi ignota eſt. In Romanorum tamen Notitia legitur*. Nec mirum. *Lapides* enim *Romano Imperio florente inſcripti, Latini ſermonis longè certiores teſtes cenſendi ſunt, quàm vetuſtiſſima quæque volumina, in quæ tot ſubinde indoctæ librariorum manus graſſatæ ſunt*. Ut de illis Henricus Noriſius in Cenotaph. Piſan. Diſſert. IV. p. 427. Unde Henricus Kippingius præfationis ſuæ ad Antiquitates Romanas p. 2. ubi agit de opuſculi ſui ortu & methodo: *Addo ſumma & optima fidei cenſores, Inſcriptiones, & commodis locis aptiſſimè inſero*. Eat nunc Cenſor meus, & Inſcriptionibus rejectis, ſingulas Antiquitates veterum teſtimoniis ſuffulciat: & ego cauſa cadam; ille verò æqui cenſoris nomen habebit. Tertius (nam & ille, quod carperet, invenerat) me ritus externos, & conſuetudines peregrinas, Romanorum ritibus & conſuetudinibus inſeruiſſe. Qui imperitiæ me non inſimulaſſet, ſi cogitaſſet, Romanos ritus illos, & conſuetudines illas ab exteris mutuatos eſſe, & ad ſuum uſum tranſtuliſſe. Si Romanis abſtulerimus, quæ ab exteris & peregrinis petierunt, quantulumcunque ſupererit ab illis inventum & excogitatum? Leges duodecim tabularum, in Antiquitatibus Romanis celeberrimæ, ne omnes peregrinorum terras percurram, magnam partem fuerunt externæ & peregrinæ. Annis ferè viginti poſt Reges Roma pulſos Romani regiis legibus abrogatis novas leges condituri auctore Titio Romilio tres legatos Sp. Poſtumium Album, A. Manlium, & Serv. Sulpicium Athenas, & Lacedæmonem, inque alias Græciæ civitates miſerunt. Hi cognitis, & examinatis peregrinorum illorum patriis inſtitutis, ac legibus ſapientiſſimis, exemplum inde ad imitandum ceperunt, & triennio conſumpto Romam deportarunt. Decemviri ad id conſtituti ſuis quæ deeſſe videbantur, ex Græcorum inſtitutis ſuppleverunt. Quartus, ne ἀσύμβολος eſſet, ægrè ferebat, me pœnas, quibus facinoroſos Romani puniverunt, attuliſſe. Hæc caſtigari auribus cum audirem, ſtabam attonitus, & mentis vix eram compos. Qui de moribus gentium ſcripſerunt, deſcripſerunt etiam pœnas, quibus crimina in ſuo ſolo commiſſa vindicaverunt. Et ego juxta cum illis deſcripſi pœnas triſtiores, & ſupplicia graviora, quibus Romani ſanctas leges, quæ ſine illis deſpicatui, & ludibrio fuiſſent, ab injuria facinoroſorum aſſeruerunt. Quintus, qui ſe prioribus ſocium addidit, indignabatur, me finxiſſe in Republica Romana, qui nuſquam fuerint, certos viros per ſingulas provincias conſtitutos, qui rationem habuerint collationum à provincialibus exigendarum ad curſus publici inſtructionem, inde à commentariis vehiculorum dictos: & quidem fide Henrici Chriſtiani Henninii: quem negabat tantæ in Republica literaria eſſe auctoritatis, ut ea ſola nixus quid adſerre debuerim. Sed iniquus cenſor Henninium non evolvit, & ideò jure culpandus. Quem ſi evolviſſet, inveniſſet inſcriptionis ex Grutero petitæ ab Henninio mentionem factam, in qua M. Ulpius Aug. lib. Saturninus filius *à commentariis vehiculorum* conceptus verbis occurrit. Hanc, quia Inſcriptionis verba Henninius omiſit, ut cenſorem pudore ſuffunderem, & demortuum hac calumnia liberarem, ex Grutero tranſcripſi, & in

Lexico

INDEX AUCTORUM,

Qui in hoc Lexico notantur, emendantur, explicantur, in quo *N.* notatos, *Em.* emendatos, *Ex.* explicatos deſignat.

ACcius Menalippa Ex. *Te eſſe huic noxæ obnoxium* in *Noxa*.

Accurſ. ad l. 242. de verb. ſignific. N. quia artemona minùs rectè explicat in *Artemon*.

ad l. 2. ff. de aur. de argent. legat. N. quia clavos veſtium perperam interpretatur in *Clavi*.

ad l. 4. & 38. ff. de ſerv. fugitiv. N. quia limenarchas non rectè deſcribit in *Limenarcha*.

ad l. athletas ff. de iis qui notant infam. N. quia ſpartoras frigidè exponit in *Spartores*.

ad l. placet C. de Epiſc. & Cleric. N. quia parabolanos ridiculè explicat in *Parabolani*.

ad l. omnimodam C. de inoff. teſtam. N. quia fingit ſilentiarios fuiſſe à ſecretis Principum in *Silentiarii*.

Acron in Horat. Od. III. 9. N. ubi docet, *Sepulcrum Scipionis Africani in Vaticano* exſtitiſſe in *Sepulcrum Scipionis*.

Od. III. 30. 6. N. ubi docet, *libitinam eſſe lectum, in quo mortui efferebantur* in *Libitina*.

Sat. I. 2. N. ubi docet, *inſtitam ſtolæ imam partem ambiiſſe* in *Inſtita*.

N. ubi docet, *lixas ſervos militum fuiſſe* in *Lixa*.

Sat. I. 8. Ex. in *Seſſorium*.

Epiſt. I. 5. I. N. ubi docet, *Archaicos lectos humiles ab Archaico fabro eſſe dictos* in *Lectus Archaicus*.

Epiſt. I. 18. 66. N. ubi docet, *pollicem utrumque pro manu utraque eſſe poſitum, & utramque manum eſſe ſublatam* in *Pollex*.

de Art. poet. n. 445. Ex. in *Nota*.

Ado in Chronic. N. & Em. ubi Procidum quendam primum quadrigam tradit junxiſſe in *Equus*.

Ælian. Var. Hiſt. X. 7. N. & Em. ubi Metonem, qui magnum annum adinvenit, Lacedæmonium vocat in *Annus magnus*.

XII. 31. N. & Em. ubi legitur vinum myrrhinites in *Myrrines*.

Æſchylus N. quia negat, mortem nec aras, nec templa habuiſſe in *Mors*.

Afran. apud Feſtum in ſupparus Ex. *Puella non ſum, ſupparo ſi induta ſum* in *Supparum*.

African. l. ejus qui in prov. ff. ſi certum petat Ex. *Qui ſervum Kalendario præfecerat* in *Kalendarium*.

Agricol. de Nat. foſſil. VI. 22. N. ubi vaſa murrhina ex onyche lapide ſcribit facta in *Vaſa murrhina*.

Albinovan. ad Liv. n. 159. Ex.

—— & altera fratris
Formarent oculos, comprimerentque meos.

in *Oculus*.

n. 208. Ex.

Strata per obſcœnas corpora nuda vias.

in *Cadaver*.

Alciat. Diſpunct. II. 21. N. quia ſatis oſcitanter ſyntheſin vult fuiſſe veſtem viliorem in *Syntheſis*.

II. 23. N. quia negat duorum fratrum uxores rectè janitrices dici in *Janitrices*.

II. 25. N. quia apud Scævolam pro pecunia ærosa *ſparſa* legendum eſſe perperam contendit in *Pecunia ærosa*.

IV. 9. N. quia paraholanos putat fuiſſe plebejos quosdam famulitio eccleſiarum daputatos in *Parabolani*.

Par. jur. III. N. quia polyptichos dicit fuiſſe chirographa vel apochas in *Polyptichi*.

IV. 19. quia ſirpos apud Gellium minùs rectè in ſcrupos mutat in *Sirpus*.

Alexand. Gen. dier. III. 16. N. quia quindecimviros à Sylla factos eſſe dicit in *Quindecimviri*.

III. 21. Ex. *Chius ternarium numerum facit* in *Chius*.

N. quia nuces ocellatas ridiculè explicat in *Ocellata*.

III. 27. N. quia pulvinaria & lectiſternia confundit in *Pulvinar*.

Alphen. l. 60. ff. de legat. III. §. 3. Ex. *Aſinus machinarius* in *Machina*.

Ambroſ. Epiſt. 7. N. *Manumiſſus libertatem palma lictoris donatus acquirit* in *Manumiſſio*.

Ammian. XIV. 9. Ex. *Pectoralem tunicam. . . . .* in *Dalmatica*.

XV. 5. Ex. *Cum principiorum verticibus ſecretiùs collocutus* in *Principia*.

XX. 9. Em. & Ex. *Ut provincialis, & miles, & Reipublicæ decrevit auctoritas* in *Milites provinciales*.

XXI. 16. Ex. *Nec ſub eo dux quisquam cum clariſſimatu provectus eſt* in *Perfectiſſimi*.

XXII. 16. Ex. *Saccus Ammonius Plotini magiſter* in *Saccariam facere*.

XXVI. 10. Ex. *Sub equuleo cepit incurvos.* } in *Equuleus*.
XXVIII. 1. Ex. *Incurvus ſub equuleo ſtaret.* }

XXIX. 2. Ex. *Ad ſupplicia ſellis geſtatoriis ducebantur* in *Sella*.

Ammon. Ex. *Ἡ δὲ χλαμὺς εἰς τέλνον αἰεὶ τὰ κάτω εἰλῦ-ται* in *Chlamis*.

N. *Geneſia in mortuorum honorem celebrantur* in *Parentatio*.

N. quia aſſerit opus fuiſſe ſcalis, quibus in crucem ſaliret cruciarius in *Staticulum*.

Anaſtaſ. in Liberio Em. *Fecit baſilicam juxta macellum Libiæ* in *Macellum Livianum*.

Hilario Ex. *Nymphæum fecit ante oratorium S. Crucis* in *Nymphæum*.

Gergorio II. Ex. *Viri Romani, ſeu. . . .* } in *Tabulæ veſtium*.
Paſchal. I. Ex. *Cæcilium, ſeu. . . .* }

Felic. IV. N. quia templum Romæ urbis collocat in Sacra via in *Templum*.

M. Antonin. I. §. 7. Ex. *Ἐν τῇ στόλῃ κατ' οἶκον μὴ περιπατεῖν* in *Stola*.

Appian. in Lybic. p. 63. Ex. *Reliquis inferioribus ferreos geſtantibus* in *Annulus*.

de Bell. civ. I. p. 353. Ex. *Quinta verò ex plantatis* in *Ex plantatis*.

II. p. 457. Ex. *Decimum quemque ſorte ad mortem ducam* in *Decimari*.

p. 491. Ex. *Intuliſſe ſexaginta quinque milia talentorum* in *Manubiæ triumphales*.

V. p. 746. N. quia vigiles nocturnos in triumviratu invenit, & Pompejo in Sicilia victo dicit inſtitutos in *Præfectus vigilum*.

Apul. Met. I. p. 15. Em. & Ex. *Quas ſaccariam faciens merebam* in *Saccariam facere*.

INDEX AUCTORUM.

p. 22. Ex. *Janitor pone ſtabuli oſtium humi cubitans* in *Janitores*.

II. p. 45. Ex. *Prolixa ſerie perrectus dorſa permanat* in *Coma*.

p. 63. Ex. *Pedes palmeis baxis inductum* in *Induci*.

III. p. 71. Em. *Minas portentorum hoſtiis circumforaneis expiant* in *Hoſtia circumferranea*.

IV. p. 110. Ex. *Vos ſcrutariam facitis* in *Scrutarius*.

VIII. p. 264. Ex. *Flagro pecuinis oſſibus catenato* in *Flagrorum*.

IX. p. 291. Em. & Ex. *Crurum ejus fragium abominata* in *Crurifragium*.

X. p. 333. Ex. *Piſces exotico jure perfuſos* in *Garum ſociorum*.

p. 334. Ex. *Grandiſſimum calicem uno hauſtu perhauſi. Clamor exſurgit conſona voce cunctorum, ſalute me proſequentum* in *Vivas*.

XI. p. 357. Ex. *Quarepertu latata filia* in *Heureſis*.

p. 360. Em. *Umbonis vice dejecta partem* in *Palla*.

Apol. p. 526. Ex. *Tanta formido ferri eſt* in *Cludo*.

de Mundo p. 753. Em. *Jupiter propagator* in *Jupiter propugnator*.

Florid. p. 787. Em. & Ex. *Ipſe benè veſtitus, benè prædiatus* in *Pres*.

p. 791. Em. *Geſtu ſuo ſabulum cithara admovet* in *Sabulo*.

p. 799. Ex. *Excuneati queruntur* in *Cuneus theatralis*.

Aretas in Apoc. c. 57. N. quia byſſum interpretatur corticem arboris indicæ in linum redactam in *Byſſus*.

Argnl. in Panvin. de Lud. Circenſ. I. 3. N. quia ſcribit Venerem Cloacinam fuiſſe dictam, quia ejus ſimulacrum in cloaca fuit repertum in *Venus Cloacina*.

II. 2. N. quia ferculum pro pheretro dicit capere Stat. Theb. VI. 126. in *Ferculum*.

N. quia putat thenſas fuiſſe vela explicata inſtar tentoriolorum in *Thenſa*.

Ariſtænet. Ep. I. 1. Ex. Τὸ μέλαν [illegible] in *Supercilium*.

Ariſtot. Hiſt. Anim. VII. N. & Ex. ubi ſcribit die ſeptimo pueris nomina veteres impoſuiſſe in *Dies luſtrici*.

Arniſ. de Exempt. Cleric. I. 8. N. ubi affirmat Pontificem maximum poteſtate & imperio vacuum fuiſſe in *Pontifex maximus*.

Arnob. II. p. 69. Ex. *Tibias, calamoſque flantes* in *Flator*.

II. p. 70. Em. *Quid panchriſtarios* in *Panarius*.

IV. p. 128. N. cum docet *Pandam, vel Panticam deam eſſe appellatam, quod Tito Tatio, Capitolinum ut caperet collem, viam pandere permiſſum eſt* in *Panda*.

IV. p. 132. Ex. *Donare bonorum ſuggeſtus* in *Suggeſtus*.

Arrian. Diſſert. in Epictet. III. 26. Em. [illegible] in *Vigeſimarius*.

Artemid. II. 2. Ex. *Quod hi, qui in turba verſantur, albo veſtimento utantur* in *Græci*.

IV. 59. Ex. *Cum mortuis oleas ſimul efferunt* in *Olea*.

Aſcon. in Ciceron. p. 19. Ex. *Equites Romani militares* in *Equites*.

p. 29. N. ubi portitores nuncupatos ſcribit, qui portorium exigebant in *Portitor*.

p. 34. N. quia ſubſellia ſeparat à majoribus cauſis, & ſellis curulibus & tribunalibus in *Subſellium*.

p. 185. Ex. *Manumiſerat eos Milo, ſub hoc titulo. . . .* in *Manumiſſio*.

p. 191. Em. *Ita ut numerus judicum, qui ſententias ferrent, relinqueretur quinquaginta & unus* in *Judex*.

Athen. VI. p. 273. N. ubi ſcribit Romanos à Græcis machinas didiciſſe in *Machina bellica*.

Auctor dialog. de cauſ. corr. eloq. c. 31. Ex. *Frena tenere* in *Frena*.

Auctor Var. de Limit. p. 271. Edit. Amſtelæd. N. & Ex. quia colli rigorem dicunt in *Riger*.

Auguſtin. Anton. Antiq. Roman. & Hiſpan. Dial. 1. N. ubi Cæſaraugustæ fundatorem fuiſſe Auguſtum ſcribit in *Cæſarauguſta*.

Emend. II. 10. N. ubi docet duas uncias in centum in annum præſtandas fuiſſe in *Uſura centeſima*.

de Legibus c. 9. N. quia putat pontificem maximum potuiſſe habere comitia pontificibus ſufficiendis in *Pontifex maximus*.

Aurel. de Civit. Dei III. 17. N. quia docet pulvinar. & lectiſternium idem eſſe in *Pulvinar*.

IV. 11. Ex. *Ipſe ſit Mutinus* in *Mutinus*.

Epiſt. 50. Ex. *Si quiſquam regio charactere deſignato deſertore ſignetur* in *Iſcriptio*.

adv. Secundin. Em. *Propter omnium generum, quæ inerant, herbas. . . .* in *Pancarpus*.

Auratus N. dum putavit indigetare ſemper eſſe [illegible], ſive indigetem facere in *Indigetare*.

Aurel. Victor. de Orig. gent. Rom. c. 3. n. 1. N. quia *Saturniam* urbem *arcem Saturniam* appellat in *Saturnia*.

de Vir. Illuſtr. c. 32. n. 3. Em. *Ut equites Romani Idibus Quintilibus ab æde Honoris, albis equis inſidentes, in Capitolium tranſirent* in *Equites*.

de Cæſar. c. 11. n. 8. Ex. *Senatus gladiatoris more funus ferri decrevit* in *Gladiator*.

c. 17. n. 9. Ex. *Faucibus brachiorum nodo preſſis* in *Nodus luctaminis*.

c. 21. n. 4. Em. *Aucta Urbs magno acceſſu via nova* in *Via nova*.

Epitom. c. 10. n. 10. Ex. *Petiiſſe gladium, quaſi ad explerandam aciem* in *Gladiator*.

c. 35. n. 5. N. quia ſcribit *Aurelianum* Imperatorem primum veſte aurata fuiſſe uſum in *Veſtis aurata*.

Auſon. Epigramm. 88. Ex. in *Lex Titia de muneribus*.

Profeſſ. Burdig. c. 20. n. 11. Ex.

Arbiterum de te ſumet origo ſuum.

in *Mers*.

c. 26. n. 1. Ex.

Quos legis à prima acauctos menide libri.

in *Cornua librorum*.

Epitaph. c. 35. n. 9. Ex.

Pegaſus hinc dexter currat ſibi, lævus Arion

Funis.

in *Equi funales*.

Urb. nob. ord. c. 4. n. 5. Ex.

— incluſi moles cuneata theatri.

in *Cuneus theatralis*.

Eidyll. c. 10. n. 49. Ex.

Tendens marmoreum laqueata per atria campum.

in *Atrium*.

c. 11. n. 20. Ex.

— omina trina

in *Omen*.

c. 11. n. 6. Em. & Ex.

— noctiſque per umbram

Tergemini vigiles.

in *Vigilia*.

c. 12. n. 100. N.

Quis ſubit in pœnam capitali judicio? vas,

Quis cum lis fuerit nummaria, quis dabitur? præs.

in *Præs*.

c. 13. Præfat. Ex. *Simile ut dicas ludicro, quod Græci* ὀνομαχίαν *vocavere* in *Ocellata*.

Eclogar. c. 17. n. 15. Em.

Vivne ope ſancte ſacrum. . . .

in *Opalia*.

Epiſt. 4. in 2. Ex.

Nec jam poſt metues ubique dictum.

in *Vacuna*.

5.25. Em. & Ex. *Expoſitum ſubter paradas.* in *Parada.*

21. Ex. *Quocunque nomine loquar, liquor iſte ſociorum vocatur* in *Garum ſociorum.*

21.34. Ex. *Qui machinali ſaxa volvunt pondere.* in *Machina.*

Gratiar. act. p. 236. Ex. *Nihil cum ſequeſtro depoſui, cum diribitore nihil pepigi* in *Sequeſtres.*

Paneg. p. 239. Ex. *Per omnes honorum gradus provehi* in *Gradus honorum.*

Autumn. in Juven. Sat. IX. N. dum ſomniat orcam eſſe vas fictile, in quod pueri ludentes nuces jaciebant in *Orca.*

Babelon. in Suet. Oth. c. 6. n. 3. N. quia putat milliarium aureum in foro Romano fuiſſe vocatum, quod ab eo numerus milliariorum, quibus vias dimetiebantur, inceperit in *Milliarium.*

Baccius de Conv. Antiq. I. 2. N. quia ſibi fingit & explicat, quæ nulla eſt, cœnam adjicialem in *Cœna adjicialis.*

III. 1. N. quia negat porcellanea eſſe veterum vaſa murrhina in *Murrhina.*

Balduin. de Calc. Ant. c. 1. N. quia docet ipſum Deum Adamo & Evæ calceos conſuiſſe in *Calceus.*

c. 13. N. quia docet caligas ad mediam adſcendiſſe tibiam in *Caliga.*

c. 16. N. quia docet periſcelides fuiſſe faſcias crurales in *Periſcelides.*

c. 17. Ex. in deſcribendis peronibus, an & ſenatoribus fuerint uſurpati in *Pero.*

N. quia docet perones à feminis uſurpatos in *Pero.*

c. 23. N. quia docet nudipedalia Judæorum ſollennibus jejuniis originem debere in *Nudipedalia.*

Balſamo Expoſ. Canon. Synod. in Trullo 62. N. quia Kalendas, Idus & Nonas appellatas dicit à tribus Romanis, Kalendo, Ido & Nono in *Kalendæ.*

In Donat. Conſtantini N. quia lorum cum Phrygio, ſive tiara confundit in *Lorum.*

Barbarus Daniel in Vitruv. VII. 3. N. quia docet veteres caminis nonniſi in ſumma parte ædium fuiſſe uſos ..... in *Caminus.*

Barbarus Hermolaus in Plin. XIII. 11. N. quia perperam Plinii illud *in celis, in ſchedis* mutat in *Libri in ceris.*

in Plin. XXIV. 8. N. quia pancratiaſten deſcribit, ut qui quinque certandi generibus omnes vicerit in *Pancratiaſtes.*

Baronius Annal. ad an. Chriſti 58. N. quia ſcribit Bovem Lucam vocatum alluſione facta ad figuram bovis Euangeliſtæ Lucæ tributam in *Bos Luca.*

N. dum aſſerit caſulam fuiſſe pænulam in *Caſula.*

N. quia contendit planetam fuiſſe pænulam in *Planeta.*

ad an. 103. N. quia conſules ſuffectos pro honorariis accipit in *Conſul ſuffectus.*

ad Martyrol. die 14. Martii N. quia ſitum clivi Capitolini minùs rectè deſcribit in *Clivus Capitolinus.*

a. d. prid. Kalend. Jun. N. ubi Ammian. XIX. 9. de Dalmatica ſcribentem perperam interpretatur in *Dalmatica.*

ad Martyrol. p. 230. & Annal. Tom. I. p. 221. N. quia ſcribit crucem ſupplicium fuiſſe ex conſuetudine Judæorum in *Crux.*

Barrient. Sylv. Annot. c. 14. N. quia cucumam genus ædificii fuiſſe exiſtimat in *Cucuma.*

Barth. Adv. VII. 3. N. quia architriclinum cum modimperatore confundit in *Architriclinus.*

XXXV. 10. N. quia ſuſpicatur fritillum fuiſſe clauſum, & concuſſum, ut teſſeræ bona fide emitterentur in *Fritillus.*

N. quia ſcribit tabulam luſoriam habuiſſe ſigna certa, in quæ teſſeræ inciderint in *Tabula luſoria.*

XXXVI. 13. N. quia diſtincta genera facit veſtium, bombycina & ſerica in *Bombycina.*

in Statium p. 8. N. quia Romæ collegium poetarum fuiſſe putat in *Collegium poetarum.*

in Claudian. Conſul. Prob. & Olybr. n. 231. N. quia Felicem Gallum & Secundinum, germanos, Severini Boethii filios fuiſſe contendit in *Germani fratres.*

Bartholin. de Tib. vet. II. 19. N. quia docet aſſamenta fuiſſe poemata, in unum ſolum hominem condita in *Aſſamenta.*

Puerp. vet. p. 55. N. quia Propertii IV. 12. 81. perperam Catullo transſcribit in *Lectus genialis.*

Epiſt. medic. I. p. 393. N. quia putat opus fuiſſe ſcalis, quibus in crucem ſaliret crucifigendus in *Staticulum.*

Baſil. Homil. in S. Julittam p. 369. Ex. *Opifex nos honore illo decoravit, æquè ac viros, ut virtutis eſſemus capaces* in *Mulier.*

Bayſ. de Re Veſt. c. 1. N. quia docet ſtolam etiam virorum veſtimentum fuiſſe in *Stola.*

c. 2. N. quia putat colorem ferrugineum ferro ardenti haud abſimilem eſſe in *Color ferrugineus.*

c. 7. N. quia clavos veſtium interpretatur fibulas, aut globulos aureos & purpureos in *Clavi veſtium.*

c. 10. N. quia ſyntheſin vult fuiſſe veſtem viliorem in *Syntheſis.*

c. 13. N. quia fingit, efferendo pallio etiam tunicam fuiſſe ſublatam in *Stola.*

de Re naval. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. XI. p. 607. A. N. quia non ſatis clara ſunt ejus verba de navibus actuariis, an ſolis remis impulſas putaverit: & actuarias à longis differre ſcribit in *Naves actuariæ.*

de Vaſcul. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. IX. p. 688. D. N. quia repoſitorium pro tripode accepit in *Repoſitorium.*

p. 707. A. N. quia fatetur, ſe nihil apud probatos ſcriptores de viriolis inveniſſe in *Viria.*

N. quia viriolas ex ſmaragdo de colli ornamento interpretatur in *Viria.*

Becman. in Orig. Ling. Lat. p. 1115. N. quia tranſennam funem extentum interpretatur in *Tranſenna.*

Bellon. Obſerv. II. 18. N. quia poſcam dicit eſſe xythum antiquorum in *Peſca.*

Bergier. de viis milit. I. Sect. 12. §. 10. N. quia novum & inauditum, quod pro umbra exegerint veteres, vectigal ex Plinio conatur eruere in *Vectigal pro umbra.*

III. Sect. 13. §. 2. N. quia docet milliarium in foro Romano fuiſſe dictum, quod ab eo milliariorum numerus inceperit in *Milliarium.*

Sect. 23. §. 12. N. quia portam Gabinam etiam Gabiuſam dictam contendit in *Porta Gabina.*

26. §. 2. N. quia ex Gellio quod laudat, apud Gellium non legitur in *Via Laurentina.*

IV. Sect. 34. §. 5. N. quia comminiſcitur pontem Aurelianum etiam pontem Nobilium fuiſſe dictum in *Pons Aurelianus.*

V. Sect. 8. §. 6. N. quia nymphæum vult fuiſe ædem publicam, in qua nuptias celebraverint pauperiores in *Nymphæum.*

Beroald. in Apulej. p. 717. N. quia vocabulum cheniſcus derivat ἀπὸ τῆς χοίνικος, & interpretatur vas in puppe navis in *Cheniſcus.*

Annot. c. 39. N. quia tranſennam extentum funem interpretatur in *Tranſenna.*

c. 96. N. quia, licèt ex Auſonio, prædem & vadem falsò diſtinguit in *Præs.*

c. 102. N. quia docet milliarium au-

reum in ſoro Romano fuiſſe dictum, quod ab eo milliariorum numerus inceperit in *Milliarum*.
in Virg. Eclog. I. 34. N. quia cenſet ovilia appellata eſſe, quod ibi exſtructa fuerint, ubi Romulus pecora paverit in *Ovile*.
in Suet. Claud. c. 18. n. 3. N. quia Tacit. Annal. xv. 40. 3. perperam emendat in *Vicus Æmilianus*.
in Suet. Dom. I. c. I. N. quia cenſet Malum Punicum fuiſſe vicum dictum ab arbore, quæ illic ſpecioſa ſuccreverat in *Malum Punicum*.

Blondus Rom. Triumph. I. p. 19. N. dum Roſtra magnum aliquod ædificium fuiſſe animo fingit in *Roſtra*.
II. p. 42. N. dum Turcarum accumbendi morem cum priſcorum Romanorum accubitu ſimilem facit in *Accumbere*.
II. p. 58. N. dum aſylum ad radices Tarpejæ rupis ſtatuit in *Aſylum*.
III. p. 63. N. dum luſtrum quadriennii tempus notaſſe putat in *Luſtrum*.
V. p. 111. N. quia aurum viceſimarium ex vigeſima tributorum & vectigalium redactum putat in *Aurum viceſimarium*.
N. quia atrium Neronis ultra Conſtantini arcum vallem inter Cœlium & Palatinum occupaſſe ſcribit in *Atrium Neronis*.
Rom. Inſtaur. I. §. 77. N. dum curiam Hoſtiliam alteram collocat, ubi poſtea Templum Pacis fuit; alteram ubi nunc Johannis & Pauli eſt ædes in *Curia Hoſtilia*.
I. §. 100. N. dum hortos Mæcenatianos vult fuiſſe in Quirinali, & turris veſtigia in hortis Columnenſibus extare in *Horti Mæcenatiani*, & *Turris Mæcenatiana*.
II. §. 13. N. dum ſtadium à Domitiano ſtructum ex inſcriptione quadam hariolatur in *Stadium*.
II. §. 28. N. dum hortos Salluſtianos inter portam Salariam, Numentanam, & ædem S. Suſannæ agnoſcit in *Horti Salluſtiani*.
II. §. 56. N. quia exiſtimat rotundam S. Stephani ædiculam fuiſſe Veſtæ medio quod fuit inter Capitolinum & Palatinum ſpatio in *Templum*.
II. §. 71. N. dum ſepta ſtatuit in area Flaminia, ubi M. Aurelii columna conſpicitur in *Septa*.
III. §. 34. N. quia fingit vallem Martiam eſſe Auguſti Mauſoleum in *Vallis Martia*.

Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom. I. p. 15. N. quia ſtatuit templum Dianæ Aventinæ, ubi nunc S. Sabina colitur in *Templum Dianæ Aventinæ*.

de Boot de Natur. Lapid. II. 85. N. quia vaſa murrhina ex onyche gemma facta fuiſſe dicit in *Vaſa murrhina*.

Borrich. Ant. Urb. Fac. c. I. §. 5: c. 10. § 3. N. quia fingit milliarium aureum in foro Romano fuiſſe vocatum, quod ab eo milliariorum numerus inceperit in *Milliarium*.

Briſſon. de Regn. Perſar. I. p. 48. N. quia aſtandæ munus nec vile, nec ignobile vult fuiſſe in *Aſtanda*.
de formul. I. p. 8. N. quia paſcere linguam interpretatur illam coercere in *Paſcere linguam*.
IV. p. 348. N. quia macte adverbii, & propemodum interjectionis vim habere contendit in *Macte*.
IV. p. 738. N. quia minerval mercedem fuiſſe dicit, quam magiſtris ſolebant ſcholaſtici dare in *Minerval*.

Britann. in Juven. IV. 121. N. quia velaria vult fuiſſe loca, ubi vela reponebantur, quæ ad ornandum theatrum tendebantur in *Velaria*.
X. 354. N. quia tomacula dicit edulia, & quidem inſicia in *Tomacula*.

Brod. Miſcell. II. 10. N. dum bojam interpretatur lorum è bubulo corio confectum in *Boja*.
IV. 7. N. dum ocellata dicit fuiſſe ludicrum ὀϛομάχιον in *Ocellata*.
VI. 7. N. dum ſyntheſin vult fuiſſe veſtem viliorem in *Syntheſis*.
IX. 17. N. quia affirmat teſtas ex ære eſſe fabricandas in *Teſta*.
Anthol. III. 24. 17. N. dum caminos veterum ait fuiſſe mobiles ex ære, ferro, aut teſta: non habuiſſe exitum, unde fumus evaporare poſſet in *Caminus*.

Budæus de Aſſe V. p. 634. N. quia negat denarium apud Romanos unquam fuiſſe æreum in *Denarius æreus*.
Coroment. L. G. p. 10. N. quia ſortiri dicas minùs rectè interpretatur in *Sortiri dicas*.
in Pandect. p. 36. D. 67. B. N. quia prætorem vult dictum judicem quæſtionis, ſive quæſitorem in *Prætores*.
p. 91. A. N. quia parentalia interpretatur juſta, & funerandi officium in *Parentalia*.

Bulenger. de Conviv. I. 32. N. quia inter accumbere, & recumbere ſemper diſtinguendum contendit in *Accumbere*.
I. 37. N. quia repoſitorium accipit pro tripode, quo menſa ſuſtinetur in *Repoſitorium*.
IV. 13. N. quia negat porcellana noſtra eſſe veterum murrhina in *Murrhina*.
IV. 18. N. quia Pandam vult fuiſſe Cererem in *Panda*.
N. quia Plauti pultiphagum Moſt. III. 2. 143. Pœn. prol. n. 53. intelligit de Romano in *Puls Punica*.
de Circo c. 19. N. quia docet ova metis impoſita indicaſſe metam ultimam, quæ & circumflectenda fuit in *Ova*.
c. 28. N. quia docet primas metas tantùm fuiſſe ad ornatum circi in *Meta*.
c. 52. N. quia putat milliarium in ſoro Romano vocatum fuiſſe, quod ab eo milliariorum numerus inceperit in *Milliarium*.
c. 58. N. quia pararios vult dictos eſſe, qui paribus equis vehuntur in *Pararii*.
de Omin. c. I. N. quia paſcere linguam interpretatur illam coercere in *Paſcere linguam*.
de Theat. II. 19. N. quia ſcabillorum crepitum pro crepitu teſtarum accipit in *Scabillum*.
de Vectig. c. 50. N. quia vectigal ædilitium vult fuiſſe pecuniæ genus, quod provinciales ludorum nomine ædilibus pendebant, qui hoc in ornatum fori, & apparatum munerum conferebant in *Vectigal ædilitium*.
c. 74. N. quia novum & inauditum vectigal, quod pro umbra exegerint veteres, ex Plinio conatur eruere in *Vectigal pro umbra*.
de Veſt. Ponnf. I. 45. N. quia putat χρυσόκλαβον eſſe veſtem aureis clavis diſtinctam in χρυσόκλαβον.

Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 10. N. quia Blondum Triumph. Rom. III. laudat, cum illum V. p. III. A. laudare debuiſſet in *Aurum viceſimarium*.

Bynæus de Calc. Hebr. I. 5. §. 2. N. quia vult caligam etiam crus texiſſe, & ad mediam tibiam adſcendiſſe in *Caliga*.

Cæcil. Androg. apud Feſtum Ex.
Sepulcrum plenum taniarum, ita ut ſolet.
in *Tania*.

Cæl. Aurelian. Morb. Chron. I. I. Ex. *Adhibenda eſt vectatio* in *Sella procurata*.

Cæſar. de Bell. Gall. V. 8. Ex. *Quæ cum annotinis navibus erant viſæ* in *Naves annotinæ*.
V. 18. Em. *Sub aqua defixæ ſudes flumine tegebantur* in *Sudes*.
VII. 24. Ex. *Inſtituto Cæſaris duæ ſemper legiones pro caſtris excubabant* in *Procubitores*.
VII. 72. Ex. *Quantum ſumma labra diſtabant* in *Labrum*.
VII. 73. Em. *Paullulum anguſtiore ad ſummum faſtigio* in *Lilium*.

Calcagn. Quæſt. Epiſt. III. I. N. quia ſcribit dalmaticam figura chlamydi fuiſſe perſimilem in *Dalmatica*.

IV. 10.

iv. 10. N. quia, ſed fruſtra, dicit amanuenſem vocabulum eſſe novum in *Amanuenſis*.

de Calcul. p. 298. N. quia aſſerit ſcacchiæ ludum diverſum eſſe ab eo, quem latrunculorum veteres dicebant in *Scacchia*.

de Re naut. p. 309. quia ſcribit thalamitas brevioribus uſos eſſe remis, & minus accepiſſe mercedis in *Thalamita*.

Calepin. Lexic. N. quia ferculum putat eſſe miſſum cibi, & ipſum cibum in *Ferculum*.

Callim. Hymn. in Dian. n. 14. Ex.

— πάσας ἔτι παῖδας ἀμίτρους.

in *Zona*.

Calpurn. Ecl. iv. 91. Ex.

Laurus fructificat, vicinaque naſcitur arbos.

in *Corona quercica*.

vii, 51. Em. & Ex.

Et coit in rutilum. . . . .

in *Ligna verſatilia*.

vii. 58. Ex.

Hic nivees lepores. . . .

in *Lepus*.

Canter. Var. Lect. 1. 11. N. quia ſcribit, Plutarchum, Halicarnaſſeum, Livium. . . . ignoraſſe unde Capitolium fuerit dictum in *Capitolium*.

in Lycophron. n. 97. N. quia ſtatuit pedem navis dici ipſam navem in *Pes navis*.

Cantic. c. 4. n. 4. Ex. *Mille clypei pendent ex turri Davidis* in *Clypeus*.

Capitolin. in M. Anton. Philoſ. c. 7. Em. *Pueros, & puellas novorum hominum* . . . . in *Frumentum*.

c. 9. Em. quia ſcribit illum *juſſiſſe unumquemque civium natos liberos profiteri, intra triceſimum diem nomine impoſito* in *Dies luſtrici*.

in Macrin. c. 11. Ex.

Qualis Latinus Gabalus iſte fuit.

in *Gabalus*.

c. 13. Em. *Nefas enim dicebat leges videri Commodi, & Caracalli, & hominum imperitorum* in *Reſcripta*.

in Maximin. ſen. c. 4. *Bibiſſe illum ſæpè in die vini amphoram Capitolinam* in *Quadrantal*.

c. 23. Ex. *Quorum affectus in monte Albano erant* in *Manſiones Albanæ*.

jun. c. 1. Em. *Monolium de albis* in *Monolium*.

in Pertin. Helv. c. 11. Ex. *Ingreſſi porticus Palatii uſque ad locum, qui appellatur Sicilia.* . . . in *Porticus Palatii*.

in Gordian. c. 4. Ex. *Filium Gordianum Antonini ſigna illuſtravit* in *Liberi*.

c. 32. Ex. *Inſtituerat porticum in campo Martio. Cogitaverat præterea, ut hyemales porticus poneret* in *Porticus Gordiani*.

c. 34. Ex. Gordianus *non fuit victor Philipporum* in *Campum colligere*.

Caſal. de Prophan. Roman. ritib. c. 26. de Urb. ac imp. Roman. ſplend. part. ii. c. 21. N. quia, quoties mortuum inclamaverint, non habet certò affirmare in *Cadaver*, & cremandi conſuetudinem uſque ad Antoninorum tempora duraviſſe ſcribit *ibid.*

de Urb. ac Imper. Rom. ſplend. part. ii. c. 4. quia opinatur, eſſedarios ſolitos etiam pedites pugnare, de curru ſubitò prolapſos in *Eſſedarii*.

Caſaub. in Spartian. Adrian. c. 3. N. quia putat pænulam fuiſſe veſtem adſtrictam, & quæ partium corporis, quas tegebat, figuram exprimeret in *Pænula*.

c. 22. N. quia togam ſubmiſſam dicit fuiſſe, quæ nullos facit ſinus in *Toga ſubmiſſa*.

Peſcen. c. 12. N. quia Spartiani & Statii trichora noſtros architectos hodie papiliones vocare contendit in *Trichorum*.

in Lamprid. Heliogab. c. 19. N. quia mantelia accubitalium nomine illi videntur venire in *Accubitalia*.

c. 25. N. quia ſigma dicit fuiſſe diætam, ſive cœnationem hemicycliam in *Sigma*.

c. 33. Ex. *Severi tunicas aſemas ad uſum revocavit ſuum* in *Tunica*.

Alex. Sever. c. 40. N. quia Lampridium perperam emendat & explicat in *Purpura Probiana*.

c. 45. N. quia ad illum notat procuratores principum à poſteriore ætate rationales fuiſſe dictos in *Procurator Cæſaris*.

in Trebell. in Gallien. c. 14. N. ubi vult Trebellii temporibus hominum adulationem omnem dignitatem cœpiſſe appellare majeſtatem in *Majeſtas*.

in Voſpic. Aurelian. c. 12. N. quia multicias tunicas à ſubſericis diſtinguit, & *πολυμίτους* interpretatur in *Multicium*.

Prob. c. 13. N. ubi vult jus prætorium dici, quod præſides provinciarum ex adminiſtratione ſederent in ſenatu inter prætorios in *Jus prætorium*.

Saturnin. c. 10. N. quia docet magiſtros è trivio in pergulis docuiſſe in *Pergula*.

Procul. c. 13. N. quia docet in latrunculorum luſu ipſum, qui ludebat, ſi faveret alea, regem exiiſſe in *Calculi*, & ludum calculorum & latrunculorum diſtinguit *ibid.*

Bonoſ. c. 15. N. quia Vopiſcum malè interpretatur in *Tunica palliolata*.

in Suet. Aug. c. 10. n. 10. N. quia mirum illi viſum, Auguſtum aquilam humeris ſubiiſſe, diuque portaſſe in *Aquila*.

c. 15. n. 2. N. ubi vult pœnam gladii fuiſſe honeſtiorem pœna ſecuris in *Gladius*.

c. 31. n. 10. N. ubi Pompeji regiam domum theatro additam quaſi appendicem interpretatur in *Regia Pompeji*.

c. 43. N. quia ſellam curulem perperam deſcribit in *Sella curulis*.

c. 82. N. ubi vult periſcelides fuiſſe faſcias crurales in *Periſcelides*.

c. 98. N. quia docet ſupparum Alexandrinorum tantum fuiſſe, & veli genus, quod non ad uſum, ſed ad indicium gaudii rebus ſecundis ſuſtulerint nautæ in *Supparum*.

c. 101. n. 9. N. ubi dicit facultatem diſcernendi cineres & oſſa cremati à cineribus ligni, & animantium ſimul crematorum fuiſſe ex cadaveris ſitu & collocatione in *Cineres crematorum*.

Calig. c. 15. n. 3. N. ubi dicit ferculum fuiſſe inſtrumentum, in quo cineres erant cum inferrentur in Mauſoleum in *Ferculum*.

c. 54. n. 6. N. quia ſcabillorum crepitum pro crepitu teſtarum accipit in *Scabillum*.

Ner. c. 17. n. 3. N. quia fingit ſubſellia in judiciis magiſtratuum à litigantibus conducta fuiſſe in *Subſellium*.

c. 49. n. 1. N. quia ſtatuit in ſcrobe fuiſſe collocatos, quibus cervix erat præcidenda, quo ſecuriùs ferirent in *Scrobs*.

in Perſ. 1. 17. N. quia plaſma apud illum vult eſſe de genere medicamentorum, quæ *λειαντικὰ* vocant Græci in *Plaſma*.

iv. 38. N. quia palæſtritas apud illum dicit vulſores robuſtiſſimos, & ſuæ profeſſionis apices in *Palæſtrita*.

Exercit. ad Annal. Eccleſ. Baron. xvi. 84. N. ubi Euthymii hyemalia opertimenta perperam ſeltra, ſive coactilia, & impilia interpretatur in *Opertimenta*.

in Strab. p. 80. N. quia ex Solino c. 22. torques non rectè deſcribit in *Torques*.

Lection. Theocr. c. 3. N. quia putat ephebos rutro ſe exercuiſſe, & illud exercitationis genus fuiſſe præludium graviorum certaminum in *Rutrum*.

M. Antonin. I. §. 7. N. quia apud illum τοχὴν togam vertit in *Stola*.

Caſſiod. Var. II. 20. Em. *Ut quantas falcatorias potueris reperire* in *Sculcateria*.

III. 51. Ex. *Euripus maris vitrei reddit imaginem* in *Euripus*.

N. & Ex. *Alba linea non longè ab oſtiis producitur* in *Linea alba*.

N. & Em. *Primus apud Elidem Aſia civitatem. . . . .* in *Ludi circenſes*.

N. & Em. *Quod metarum circuitus ovorum erectionibus exprimatur* in *Ova*.

Ex. *Spina infelicium captivorum ſortem indicat* in *Spina circi*.

Ex. *Septem metis certamen omne peragitur* in *Meta*.

IV. 51. N. *Mimus tanta Philiſtionis cautela repertus eſt* in *Mimus*.

V. 7. Ex. *Cinctis jura* in *Cingulum*.

VI. 1. Ex. *Sellam curulem multis gradibus oniſus adſcende* in *Sella curulis*.

VI. 8. Ex. *Defunctorum ſacra quies* in *Requietorium*.

VI. 14. Ex. *Laudes in cinctum Gabiaum includere* in *Senator*.

VI. 15. Ex. *Tribunal tuum tam excelſum factum noveris* in *Carpentam*.

21. N. & Ex. *Chlamydis tua inter alia clavos intende* in *Chlamys*.

Caſtal. Obſerv. II. 4. quia tradit caligam crus texiſſe, & ad mediam tibiam aſcendiſſe in *Caliga*.

Caſtellan. de Eſu carn. II. 2. N. quia dicit tomacula eſſe inſicia in *Tomacula*.

Cato Dionyſius Diſtich. mor. II. 1. Ex.

Si Deus eſt animus, nobis ut carmina dicunt.

in *Carmen*.

Cato Porcius de Re ruſt. c. 11. Ex. *Aſinus molarius* in *Moſa aſinaria*.

c. 14. Ex. *Tela jugales dua* in *Tela*.

c. 18. Ex. *Tercularia fuerunt quadrinis vaſis* in *Mola quadrina*.

c. 102. Ex. *Sumito bituminis tertiarium, & ſulphuris quartarium* in *Quartarius*.

apud Feſtum Em. & Ex. *Equus reſpondit, oreas mihi indo* in *Orea*.

in Procubitores Em. quia dicit *procubitores dictos fuiſſe velites, qui noctu cuſtodia cauſa ante caſtra excubabant* in *Procubitores*.

Catull. IV. 21. Ex.

—— ſive utrumque Jupiter
Simul ſecundus incidiſſet in pedem.

in *Pes veli*.

22. Ex.

Neque alla vota litteralibus diis
Sibi eſſe facta.

in *Dii littorales*.

XVII. 6. Ex.

In quo vel Salisſubſuli ſacra ſuſcipiunto.

in *Salisſubſulus*.

XXXVII. 2. Ex.

A pileatis nona fratribus pila.

in *Caſtor & Pollux*.

XXXIX. 18. Ex.

Quod quisque minxit, hoc ſolet ſibi mane.
Dentem, atque ruſſam defricare gingivam.

in *Pumicare* & *Color ruſſeus*.

XLV. 23. Ex.

Uno in Septimio fidelis Acme
Facit delicias, libidinesque.

in *Delicia*.

LIV. 3. Ex.

Subtile, & leve peditum Libonis.

in *Crepitus*.

LVI. 6. Ex.

—— hunc ego ſi placet Diana
Protelo rigida mea cecidi.

in *Protelum*.

LXI. 171. Ex.

Cernis, intus ut accubans
Vir tuus Tyrio in thoro
Totus, immineat tibi.

in *Locus ſiniſter*.

LXIV. 263. Ex.

Multis raucisſonos efflabant cornua bombos.

in *Bombus*.

LXVIII. 27. Ex.

—— quod hic quisquis de meliore nota.

in *Amphora*.

LXXIV. 1. Ex.

Si quis delicias diceret, aut faceret.

in *Delicia*.

Cellar. in Plin. Epiſt. VII. 27. 13. N. quia pædagogium putat vocari cubiculum puerorum in *Pædagogium*.

Celſ. III. 18. Ex. *Confert ad ſomnium ſilanus juxta cadens* in *Silanus*.

Celſ. Citavin. ad Ligorium N. quia tropæa marmorea in Capitolio erecta Domitiano tribuit in *Tropæa*.

Cenſorin. de Die nat. c. 18. N. dum ſcribit *inter primum à Servio Rege conditum luſtrum, & id quod ab Imperatore Veſpaſiano V. & Caſare III. coſ. factum eſt, annos interfuiſſe paullò minus ſexcentos quinquaginta* in *Luſtrum*.

Cerda Adv. Sacr. c. 36. §. 13. N. ubi Ammian. XIV. 9. de Dalmatica ſcribentem perperam interpretatur in *Dalmatica*.

c. 135. §. 9. N. quia nablion vult eſſe duodecim chordarum, & noſtræ chely fortaſſe non diſſimile inſtrumentum in *Nablion*.

c. 141. p. 323. N. quia malè propala legit in *Propola*.

c. 141. §. 502. N. quia pilicrepum vocatum fuiſſe dicit, qui pilas pice illitas in ignem vaporatis conjiciebat in *Pilicrepus*.

la Chauſſe de Bullis tab. 7. N. quia ex Livio ſiniſtrarum ornamenta colligit armillas fuiſſe in *Armilla*.

de Sign. milit. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1528. D. N. quia Claud. in Nupt. Honor. & Mar. n. 187. perperam interpretatur in *Signum militare*.

Chiflet. Anaſt. Childer. p. 151. N. quia dicit baſternam eſſe tractam à burdonibus in *Baſterna*.

Chimentell. de Honor. biſell. c. 7. N. quia duo diverſa Auguſtea finxit, quæ apud Romanos unus idemque locus erant in *Auguſteum*.

c. 11. N. quia negat magiſtratus curules à curru fuiſſe dictos in *Magiſtratus curules*.

Chronicon Alexandrinum N. & Ex. quia in illo traditur chlamydes habuiſſe coccineos clavos in *Chlamys*.

2 Chronic. c. 23. n. 9. Ex. *Conſtituit omnem populum tenentium pugiones à parte templi dextra* in *Pugio*.

Chryſoſt. in II. ad Timoth. homil. V. Ex. *Ubi productus ad velum quis ſtiterit* in *Velum*.

Ciaccon. de Triclin. p. 25. N. quia quadras apud Virgil. Æneid. VII. 115. interpretatur menſas in *Quadra*.

p. 105. N. quia architriclinum dicit fuiſſe regem convivii in *Architriclinus*.

Cicer. ad Herenn. I. 13. Ex. *Paterfamilias uti ſuper familia ſua legaſſit, ita jus eſto* in *Manumiſſio*.

I. 14. Em. *Ee in ſenatum, aut ante Imperatorem talis cauſa poteſt venire* in *Prætorium*.

de Orat. I. 35. Ex. *Signa & tabulas palam collocare* in *Tabula picta*.

Ex. *Quaſi per tranſennam prætereuntes* in *Tranſenna*.

II. 6. Ex. *Conchas eos, & umbilicos legere conſueviſſe* in *Umbilicus*.

II. 63. Ex. *Sed quia addidit, nihil addo, ducas licet* in *Æs confeſſum*.

II. 70.

INDEX AUCTORUM.

II. 70. Ex. *P. Mucium judicem ejuro* in *Ejuratio*.

II. 75. Ex. *Quid ſi pro altero dicas, litem tuam facias* in *Lis*.

Brut. c. 6. Ex. *Cum tibi ætas noſtra faſces ſubmitteret* in *Faſces*.

c. 28. Ex. *Tuus gentilis, Brute, M. Pennus* in *Gentiles*.

c. 94. Ex. *Ad cauſas ſimillimas noviveniebamus quotidie* in *Lex Pompeja de Ambitu*.

Topic. c. 4. Ex. *Quæ ſi capite non deminuta eſſet* in *Teſtamentum*.

pro Quint. c. 11. Ex. *Si quid in controverſiam veniret, aut intra parietes, aut ſummo jure experiretur* in *Jus*.

Verrin. Procem. c. 10. Ex. *Ludos votivos, quos Cn. Pompejus facturus erat* in *Tabula votiva*.

I. 20. Ex. *Quem omnia intus canere dicebant* in *Locus ſiniſter*.

I. 23. Ex. *Habeo & iſtius, & patris ejus accepti tabulas omnes* in *Tabula domeſtica*.

II. 15. Ex. *Interea dies advenit, que ſeſe ex inſtituto dicas ſortiturum iſte dixerat* in *Sortiri dicas*.

II. 18. Ex. *Cæteras dicas omnes illo foro M. Poſtumius quæſtor ſortitus eſt* in *Sortiri dicas*.

II. 41. Ex. *Vertit ſtylum in tabulis ſuis* in *Stylus*.

III. 7. Ex. *Senatum permiſiſſe, ut vini & olei decimas Romæ venderent, legemque his rebus, quæ ipſis videtur, edicerent* in *Vectigal*.

III. 81. Em. *Cum ex Sicilia frumentum ei in cellam ſumere liceret* in *Vectigal*.

IV. 14. Ex. *Accurrit Venerius, jubet me ſcyphos ſigillatos ad prætorem afferre* in *Staticula*.

IV. 28. Ex. *Antiochus imperat ſuis, ut id in prætorium deferrent* in *Prætorium*.

IV. 43. Em. *Quod in precibus, ac gratulationibus oſculari ſolent* in *Oſculum religioſum*.

IV. 56. Em. *Ex ebore diligentiſſimè perfecta argumenta erant in valvis* in *Janua*.

V. 11. Ex. *In qua erat pulvinus, roſa fartus* in *Pulvinus*.

pro Manil. c. 6. Em. *Familias maximas, quas in ſalinis habent* .... in *Salina*.

c. 21. Ex. *Quam ullum alium magiſtratum per leges capere licuiſſet* in *Ætas adilitia*, & *Pompejus*.

pro Cluent. c. 59. *Hominem multorum hoſpitum.... ſervisque ejus in taberna....* in *Taberna diverſoria*.

c. 65. Ex. *Satis quæſitum videri* in *Quærere*.

pro Corn. I. Ex. *Paſſum eſſe Scipionem ſecerni à cætero conſeſſu ſpectacula ſenatorum* in *Spectacula*.

Agrar. II. 7. Ex. *Creare decemviros per tribus ſeptendecim* in *Sortitiones*.

26. Ex. *Urbanam plebem exhauriendam eſſe* in *Plebs urbana*.

29. Ex. *A Suburana uſque ad Arnienſem* in *Tribus*.

pro Rabir. perduell. c. 3. *Porcia lex virgas ab omnium civium corpore amovit; hic miſericors flagella* in *Flagellorum*.

Catil. I. 1. Ex. *An P. Scipio Pontifex maximus Tiberium Gracchum privatus interfecit* in *Pontifex maximus*.

I. 6. Ex. *Prætereo ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere tibi proximis Idibus ſenties* in *Idus*.

I. 11. Ex. *Per omnes honorum gradus efferri* in *Gradus honorum*.

II. 8. Ex. *Ergo tuas poſſeſſiones ſacroſanctas futuras putat?* in *Religioſi*.

pro Mur. c. 9. Ex. *Aſſiduitatis, & operarum harum quotidianarum putat eſſe conſulatum* in *Aſſidui*.

pro Domo c. 14. Ex. *Minuere gentem* in *Dare*.

c. 17. Ex. *Multas res ad placandum, atque ad miſericordiam eſſe conceſſas.....* in *Reus*.

c. 18. Ex. *Quæ coeant de hominum locupletiſſimorum bonis* in *Coire*.

c. 33. Ex. *Homines in campum municipiis clauſis veniſſe* in *Opifices*.

c. 37. Ex. *Nondum morte complorata arbitria petentes funeris* in *Mors ſine arbitrio*.

c. 38. Ex. *M. Manlii domum everſam duobus lucis convestitam videtis* in *Rupes Tarpeja*.

c. 43. Ex. *Si modò eadem prima litera competitorem habuiſſet aliquem* in *Tabella in comitiis*.

pro Sex. c. 8. Ex. *Veſtitus aſper è noſtra hac purpura plebeja, ac pene fuſca* in *Purpura plebeja* & *Tunica*.

pro Cœl. c. 26. *Mulier potens quadrantaria familiaris facta erat balneatori* in *Clodia*.

pro Balb. c. 25. Ex. *Quod hic aſſecutus eſt legis de ambitus præmio ....* in *Senatores* & *Tribus*.

in Piſon. c. 15. Ex. *Præterquam duos de lapide emptos* in *Lapis ſuggeſtus*.

pro Mil. c. 20. Ex. *Quid minus promptum ad pugnam, quàm pænula irretitus?* in *Pænula*.

Dejot. c. 9. Ex. *Dejotarus Galatiæ tetrarcha* in *Tetrarches*.

Philipp. I. 8. Ex. *Quicunque equo meruiſſet* in *Equites*.

II. 33. Ex. *Quamdiu tu voles, vitioſus conſul Dolabella* in *Vitium*.

II. 34. Ex. *Sedebat in roſtris collega tuus, in ſella aurea* in *Sedes aurea*.

II. 38. Ex. *Antonium cenſoria comitia non habuiſſe, quia tribunus plebis fulmen ſiniſtrum nuntiaſſet* in *Magiſtratus majores*.

V. 8. Ex. *Lucius frater familiam ducit* in *Familia*.

VI. 5. Ex. *Illa ſtatua palmaris, de qua non poſſum ſine riſu dicere* in *Palma*.

IX. 6. Ex. *Sepulcrorum ſanctitas in ipſo ſolo eſt* in *Religioſi*.

Famil. III. 7. Ex. *Appiani mihi volumen à te reddiderunt* in *Libri*.

III. 9. Ex. *Longi ſubſellii judicatio* in *Subſellium*.

VI. 14. Ex. *Cum ad ſecundum Kalendas intercalares priores veniſſem ad Cæſarem* in *Kalenda Intercalares*.

VII. 5. Ex. *Quod familiam ducit in jure civili* in *Familia*.

VII. 6. Ex. *Caveto, ne ab eſſedariis decipiaris* in *Eſſedum*.

VII. 10. Ex. *Camino luculento utendum cenſeo* in *Caminus*.

VII. 29. Ex. *Quod ſi inter ſenes coemptionales venale proſcripſerit, egerit non multum* in *Coemptionales*.

VIII. 8. Ex. *Senatui placere, in Ciliciam provinciam, inque IIX. reliquas prætorias mitti* in *Provincia*.

VIII. 8. Ex. *Senatus auctoritates* in *SCtum*.

VIII. 9. Ex. *Nolo te putare Favonium à columnariis præteritum eſſe* in *Columnarii*.

IX. 16. Ex. *Tu, quod mihi bonam copiam ejures, nihil eſt* in *Ejuratio*.

IX. 26. Ex. *Supra me Atticus, infra Verrius* in *Locus*.

XII. 28. Ex. *Senatuſconſulto ſcribendo jam jam affuiſſe* in *Scribere*.

XII. 30. Ex. *Non te epiſtolis, ſed voluminibus laceſſerem* in *Libri*.

XIII. 10. Ex. *Verſatus in utriſque ſubſelliis* in *Subſellium*.

XV. 6. Ex. *Tibi ..... jucundum fuiſſe quod ſcribendo adfuiſti* in *Scribere*.

XVI. 17. Ex. *Tuas epiſtolas vis referam in volumina* in *Libri*.

Attic. I. 1. Ex. *Sine fuco* in *Fucus*.

I. 4. Ex. *Tutela legitima* in *Femina*.
I. 13. Ex. *Fiſtula paſtoritia* in *Sibilum*.
II. 3. Ex. *Epicratem ſuſpicor laſcivum fuiſſe. Etenim mihi caliga ejus non placebant* in *Caliga*.
II. 24. Ex. *Ut in foro gladiatoribus Gabinii Pompejum adovirentur* in *Gladiator ſpectaculum*.
IV. 2. Ex. *Legationem votivam ſuſcepiſſe* in *Votiva tabella*.
IV. 5. Ex. *Druſus, Scaurus non feciſſe videntur* in *Formula abſolvendi*.
IV. 16. *In campo ſepta tributis comitiis marmorea & tecta ſumus facturi* in *Septa*.
IV. 18. Ex. *Nec enim me una ex hoc naufragio tabula delectat* in *Tabella*.
V. 18. Ex. *Ne quid inter caſa, aut porrecta, ut ajunt, oneris mihi addatur* in *Inter caſa & porrecta*.
V. 20. Ex. *In muſtaceo laureolam quærere* in *Muſtaceum*.
IX. 9. Ex. *Volumen epiſtolarum* in *Volumen*.
X. 5. Ex. *Cui vellem addici: diem pecuniæ Idus Novembris eſſe* in *Idus*.
XII. 6. Ex. *Pro iſto aſſo ſole à te nitidum ſolem, unctumque repetemus* in *Inſolatio*.
XIII. 13. Ex. *Campum Vaticanum fieri quaſi Martium campum* in *Porta Fontinalis*.
XIV. 20. Ex. *Jam vel ſibi habeat nummos, modo numeret Idibus* in *Idus*.
XVI. 15. Ex. *Mihi videtur ille dejectus de gradu* in *Gradus gladiatorum*.
Q. Frat. I. 2. Ex. *Catienus, homo equeſtri cenſu* in *Cenſus ſenatorius*.
II. 4. Em. & Ex. *Cæterum qui confectum erat Latiar, erat exiturus* in *Conficere*.
III. 1. Ex. *In balneariis aſſa in alterum apodyterii angulum promoveri* in *Caldarium*.
Em. *Is diruptis tabellis de circulo ſe ſubduxit* in *Suffragium*.
III. 7. Ex. *Hæc ſcribebam ad lychnuchum ligneolum qui mihi erat perjucundus* in *Lucerna*.
Octav. Ex. *Gladiatores veteres ad rudem compellere* in *Rudiarii*.
V. 3. Ex. *Hac etiam in equuleum conjiciuntur* in *Equuleus*.
Nat. Deor. II. 3. Ex. *Ex acuminibus eſt* in *Auſpicium ex acuminibus*.
II. 4. Ex. *Se recordatum eſſe vitio ſibi tabernaculum captum fuiſſe* in *Tabernaculum*.
II. 35. Ex. *Quia ſcire Etruſci haruſpices de tabernaculo ritè capto petuerunt* in *Tabernaculum*.
II. 67. Ex. *Dea, quæ eſt cuſtos rerum intimarum* in *Penates*.
III. 40. Ex. *Pro aris & focis pugnare* in *Ara*.
Divinat. I. 41. Ex. *A luco Veſtæ, qui à Palatii radice in novam viam . . . . devexus eſt* in *Lucus Veſtæ*.
I. 52. Ex. *Cæſar quo primum in aurea ſella ſedit* in *Sedes aurea*.
II. 21. Ex. *Quam ſcitè per notas nos certiores facit Jupiter* in *Nota*.
II. 34. Ex. *Quinte Fabi te mihi in auſpicio eſſe volo* in *Auſpicium*.
II. 36. Ex. *Ex acuminibus quidem, quod totum auſpicium militare eſt* in *Auſpicium ex acuminibus*.
de Legib. II. 12. Ex. & Em. *Veſtæ virgines præſunt, ut advigiletur facilius ad cuſtodiam ignis, ut ſentiant mulieres in natura feminarum omnem caſtitatem peti* in *Veſtales*.
II. 21. Ex. *Decembri menſe mortuis parentare ſolebat, cum Februario . . . .* in *Brutus Decius*.
II. 23. Ex. *Extenuato ſumptu tribus riciniis . . . .* in *Ricinium*.
II. 24. Ex. *Cætera funebria duodecim ſuſtulerunt: homini mortuo ne oſſa legito* in *Oſſilegium*.
II. 24. Ex. *Longa corona ne prætereantur* in *Corona longa*.
III. 3. Ex. *Cenſores populi partes in tribus diſtribuunto* in *Equites*.
III. 4. Ex. *Senatori, qui nec aderit, aut cauſa, aut culpa eſto* in *Senator*.
Tuſc. Quæſt. I. 26. Ex. *Pherecydes antiquus ſanè, fuit enim meo regnante gentilis* in *Gentiles*.
II. 26. Ex. *Singulis punctis honorem colligere* in *Gradus honorum*.
de Offic. I. 23. Ex. *Nec tumultuantem de gradibus dejicio, ut dicitur* in *Gradus gladiatorum*.
III. 16. Ex. *Ac de jure quidem prædiorum ſancitum eſt apud nos jure civili . . . .* in *Mancipatio*.
Q. Cicer. de Petit. c. 2. Ex. *Quo in magiſtratu amicam de machina emit* in *Cataſta* & *Machina*.
Claudian. in Honor. conſul. VI. 519. Ex.
Inter utrumque jugum tortis anfractibus albet.
in *Narnia*.
538. Ex.
Cum vectaris equo, ſimulacraque Martia ludit.
in *Simulacrum belli*.
645. Ex.
—— deſuetaque cingit
Regius auratis fora faſcibus Urbia lictor.
in *Baſilica Trajani*.
Nupt. Honor. & Mar. n. 187. Ex.
—— Mavortia ſigna rubeſcunt
Floribus, & ſubitis animantur frondibus haſtæ.
in *Signum militare*.
Mall. Theod. Conſul. n. 294. Ex.
Audaces legat ipſe viros, qui colla ferarum . . . . .
in *Pancarpus*.
Epigramm. de Mulab. Gallic. n. 5.
Quamvis quaque ſibi longis diſcurrat habenis.
in *Eſſedum*.
Cluver. Ital. Ant. III. 2. 36. N. quia lucum Annæ Perennæ inter Anienis confluentem, & pontem Milvium ponit in *Lucus Annæ Perennæ*.
in Tacit. Germ. c. 38. n. 2. N. quia Taciti hæc verba: *Inſigne gentis obliquare crinem, & nodo ſubſtringere* perperam capit in *Nodus*.
Cod. leg. ult. de Can. largit. III. Ex. *Si delegatio minus contineat omnes largitionales titulos . . . . .* in *Canon*.
IX. 32. 4. Ex. *Uxor ſocia rei humanæ, atque divinæ domus* in *Domina*.
XI. 42. 2. Ex. *Cum eo tempore, quo indulgentia noſtra crimina extinxit* in *Indulgentia*.
Public. lætit. l. 2. Ex. *Inſinuatoribus ſacrarum literarum ſex ſolidos dari* in *Inſinuare*.
de Donat. l. 30. Ex. *Donationes apud magiſtratum cenſus inſinuantur* in *Inſinuare*.
de Sepulcr. viol. l. 2. Em. & Ex. *Si ſervus in ſepulcris demoliendis fuerit deprehenſus* in *Relegatio*.
de Naufr. l. 5. Ex. *Ut levato velo cauſa cognoſcantur* in *Velum*.
Cod. Theod. I. 122. Ex. *Hi veluti dicatis infidis myſterium perenne cuſtodiunt* in *Pontifex maximus*.
Cœl. Aurelian. I. 15: II. 1. *Fertoria ſella, vel cathedra* in *Sella*.
Colum. de Re ruſt. V. 6. Ex. *In frondatione cavendum* in *Frondator*.
VII. 8. Ex. *Liquor in calatho transferendus* in *Calathus*.
VIII. 2. Ex. *Laniſta rixoſarum avium* in *Laniſta*.
16. Em. *Clauderent eadem cura mugilem, ſcarumque* in *Piſcina dulcis*.
XII. 27. Ex. *Uva commodius inſolata percoquuntur* in *Inſolatio*.
Contaren. de Stipend. milit. Ant. Rom. Græv. Tom. X. p. 1516. B. N. quia autumat duos obolos quinis reſpondete aſſibus in *Stipendium*.
Coral. Miſc. III. 20. N. quia putat ciſium fuiſſe vehiculum geſtatorium in *Ciſium*.

Corrip. in deſcriptione calceorum Juſtini junioris II. 5. Ex. *Parthica Campano dederant qua tergora fuco.* in *Calceus*, & *Tzanga*.

Corradus N. quia exiſtimat gentem Hortenſiam fuiſſe plebejam in *Gens Hortenſia*.

Conſtan. de Matrim. p. 98. N. quia Tibull. 1. 9. 5. perperam interpretatur in *Nodus magicus*.

Creſoll. Theat. Rhet. III. 18. N. quia liquidum plaſma apud Perſ. 1. 17. dicit eſſe de genere medicamentorum, quæ λαστινοὶ vocant Græci in *Plaſma*.

Crinit. de Honeſt. diſcipl. II. 10. N. quia ſcribit tonitrui ſimilitudinem quandam ludis abſolutis in ſcena imitari conſueviſſe in *Tonitrua*.

IX. 4. N. quia neſcit, quare ænigmata dicantur ſirpi in *Sirpus*.

XIX. 10. N. quia ſcribit S in foribus tricliniorum habere notam ſilentii in *S*.

Cujac. l. 2. ff. commun. prædior. N. quia illam malè interpretatur, & neſcit quid eſſet caſtellum in *Caſtella*.

ad tit. 1. 1. C. de proxim. ſactor. ſcrin. N. quia magiſtros diſpoſitionum dicit fuiſſe comites diſpoſitionum in *Magiſter diſpoſitionum*.

ad. l. 5. C. de Aquæduct. ubi ſtatuit nymphæum fuiſſe ædem publicam, in qua pauperiores nuptias celebrabant in *Nymphæum*.

ad l. 18. §. 21. ff. de muner. & honor. N. quia paxaveredos ſtatuit fuiſſe majores equos agminales in *Paraveredi*.

ad Novell. 119. N. quia præfectianos putat in præfecti prætorio officio fuiſſe in *Præfectiani*.

Obſerv. VI. 21. N. quia negat mulierem eſſe hominem in *Mulier*.

X. 7. N. quia ex Plinio novum & inauditum vectigal conatur eruere in *Vectigal pro umbra*.

Cuper. Obſ. IV. 19. N. quia milites in principiis negat capite punitos fuiſſe in *Principia*.

in Lactant. c. 22. N. quia gladii ſupplicium Reipublicæ priſcæ in militia ignotum, & honeſtius ſupplicio ſecuris fuiſſe ſcripſit in *Gladius*.

Cur. Fortunat. III. p. 78. Ex. *Quid in umbone: nec fluxè, nec adſtrictè* in *Sinus*.

Ex. *Sinus ab humero poteſt labi* in *Humerus*.

Cur. IX. 2. §. 29. Ex. *Ne infregeritis in manibus meis palmam.* in *Palma*.

Cyprian. de Ablut. ped. Em. *Caput pro ſuppedaneo ſtravit* in *Suppedaneum*.

de Diſciplin. Virgin. c. 16. Ex. *Quorum innox lavatio eſt* in *Virgines*.

Dacer. in Horat. Epiſt. 1. 6. 26. N. quia porticum Agrippæ de Panthei porticu intelligit in *Porticus Panthei*.

18. 20. N. quia viæ Minuciæ auctorem facit Minucium Augurinum, qui Sp. Mœlii conſilia ad ſenatum retulit in *Via Numicia*.

Damaſcen. pro Imag. Orat. III. Ex. *Homines magiſtratus ab illis conſtitutos, eorumque labrata adorant* in *Oſculum labratum*.

Daniel. c. 5. n. 7. Ex. *Torquem aureum habebit in collo* in *Aſſyrii*.

c. 13. n. 2. Ex. *Afferte mihi oleum, & ſmegmata* in *Smegma*.

c. 14. n. 2. Ex. *Impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artaba duodecim* in *Artaba*.

Demſter. Paral. ad Antiq. Roman. Roſin. II. 18. N. quia aſſerit templum Pacis à D. Claudio inchoatum in *Templum Pacis*.

V. 1. N. quia docet trochum eſſe turbinem in *Trochus*.

25. N. quia campiductorem dicit qui campidoctor eſt in *Campidoctor*.

29. N. quia putat ferculum eſſe miſſum cibi, & cibum ipſum in *Ferculum*.

35. N. quia periſcelides dicit fuiſſe faſcias crurales in *Periſcelides*.

36. N. quia Acron. in Horat. Sat. 1. 6. 27. ubi ille: *Et circumdedit medium crus, quia altiores ſunt calcei ſenatorum*, de altitudine ſoli explicat in *Corrigia*.

N. quia nudipedalium originem deducit à ſollennibus Judæorum diebus in *Nudipedalia*.

VII. 31. N. quia docet ſcutulum idem eſſe, ac ſi variegatam araneæ telam dicas in *Veſtis ſcutulata*.

Diacon. Epiſt. ad Corradum Imperatorem N. quia ſcribit X. literam ante Auguſti tempus non fuiſſe in *X*.

Dilher. Diſput. 1. 3. 6. N. quia caligam vult ſuper genua extendiſſe, & braccis alligatam fuiſſe in *Caliga*.

Dio XL. p. 128. D. Ex. Ἐπὶ νεὼς μικρὸς, ἢ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται in *Aquila*.

XLIII. p. 224. B. Ex. *Cæſar gradus in Capitolio genibus impreſſus conſcendit* in *Gradus Capitolii*.

XLIV. p. 243. A. Ex. *Ut ſella aurea, & veſte regia uteretur*
Ex. & Em. *Sella aurea, & columna, qua Reges olim uſi, decreta.* } in *Veſtis regia*.

L. p. 438. B. Ex. *Ut remos demitterent, juſſit* in *Remus*.

LI. p. 460. D. Ex. *Statilius Taurus in campo Martio theatrum quoddam venatorium lapideum ſtruxit* in *Amphiteatrum Statilii*.

LIII. p. 518. E. Ex. *Ut quoties ſenatus haberetur, etiamſi conſulatum non gereret, de quibuſcunque rebus referro poſſet* in *Imperator*.

LIV. p. 526. A. Em. *Templum Martis Ultoris in Capitolio ad imitationem Jovis Feretrii* in *Templum Martis Ultoris*.

p. 532. conciliatur cum Suetonio in cenſu ſenatorio definiendo in *Cenſus ſenatorius*.

p. 539. B. conciliatur cum Tacit. Annal. 1. 17. 7. in annis prætoriis cohortibus definitis in *Milites urbani*.

p. 541. A. Ex. *Cum eſſet creatus Pontifex maximus, domum publicam non accepit; ſed ſuarum ædium partem ipſe publicam eſſe juſſit* . . . . . . in *Domus Regia ſacrificuli*.

LV. p. 565. A. N. quia dicit prætorianos in decem cohortes fuiſſe diviſos in *Prætoriani*.

p. 673. D. Ex. *Illos magna cum voluptate ſpectabat, qui circa prandii tempus concidebantur* in *Meridiani*.

LX. p. 680. B. *Per gradus in Capitolio genibus adſcendens* in *Gradus Capitolini*.

Diodor. XII. p. 302. B. N. quia machinas bellicas ad Periclem refert in *Machina*.

Diomed. II. Ex. *Ut maro concretum in creta, in ligneo campo* . . . . in *Abacus*.

III. p. 487. N. Planipes Græcè dicitur mimus in *Planipes*.

Dionyſ. II. p. 98: IX. p. 583. N. quia negat cives Romanos ex inſtituto Romuli ſordidas, & humiles artes exercuiſſe in *Artes ſellularia*.

p. 129. N. quia Saliis *togas purpureas prætextas* tribuit in *Salii*.

p. 102. conciliatur cum Floro & Eutropio ſcribentibus Tarquinium Priſcum primum egiſſe triumphum, cum ipſe hoc Romulo transſcribat in *Triumphus*.

p. 133. N. quia docet Pontifices nullius poteſtati fuiſſe obnoxios in *Pontifex*.

III. p. 160. Ex. & concil. cum Feſto in *Tigillum*.

p. 170. Em. Τὸν οἶκον Κοϊντίων. in *Gens Quinctia*.

IV. p. 219. Ex. *Servius Urbem in quatuor regiones diviſam quatuor tribuum fecit* . . . . in *Tribus*.

p. 225. Em. *Juſſit cives omnes adeſſe cum armis in campo: ibi luſtravit eos tauro, ove, & hirco* in *Solitaurilia*.

p. 259. Ex. *Tarquinius duos e civibus viros illuſtres*

luſtres elegit, quibus iſtorum librorum cuſtodiam tradidit in *Duumviri Sibyllini*,

v. p. 278. Ex. *Juſſerunt Pontifices & augures deſignare unum è ſenioribus quàm maximè idoneum . . . .* in *Comitia calata*.

vi. p. 351. Ex. *Incipiunt ab æde quadam Martis extra Urbem ſita* in *Equites*.

ix. p. 606. Ex. *Ea Romanis patria quadam punitio eſt in eos, qui ordines reliquerunt* in *Decimare*.

p. 620. Ex. *Factum eſt SCtum, antequam clara illuxiſſet dies* in *Senatus*.

Ditmar. Chron. iv. Ex. *Admenſam quaſi ſemicirculum factam ſedebat* in *Sigma*.

Doler. apud Sabin. Lect. Subciſ. 1. 3. quia ſcripſit remulcum eſſe parvam navem, qua grandior navis trahitur in *Remulcus*.

Domit. in Stat. Sylv. 1. 3. 58. N. quia ſcripſit trichora ædificia eſſe tribus pennis ſurgentia. Et cur ſic, tacuit in *Trichorum*.

Donat. Ælius Fragm. de Trag. & Com. p. 2. Ex. *Qui non cothurno, aut ſocco utuntur in ſcena, aut pulpito, ſed plano pede* in *Planipes*.

p. 4. N. quia in illis legere eſt: *Megalenſes magnis diis conſecrati* in *Ludi Megalenſes*.

N. quia ſcripſit *aulæa in ſcena in terra ſtrata* fuiſſe in *Siparium*.

in Terent. Phorm. 1. 1. 9. N. quia ſcripſit *quatuor modios ſervos ſingulis menſibus accepiſſe* in *Demenſum*.

in Virg. Æneid. 1. 272. Ex. ubi plumbum ancorarum capitibus affuſum vocat pondera ancorarum in *Ancora*.

Donat. Marcell. in Capitol. Maxim. jun. p. 917. N. quia putat campagum fuiſſe ocream ad obtegendas tibias accommodatam in *Campagus*.

in Treb. Pollion. Gallien. p. 996. N. quia putat apinarios gladiatores fuiſſe, & corpore vaſto & ingenti in *Apinarii*.

in Suet. Cæſ. c. 76. N. ubi ſcribit pulvinar deorum fuiſſe, quod ſuper lectos in templis ad ſublevanda illorum ſimulacra ponebatur in *Pulvinar*.

Ner. c. 17. N. quia ſcribit ſubſellia in judiciis magiſtratuum à litigantibus eſſe conducta in *Subſellium*.

Donat. Alexand. de Urb. Rom. 1. 6. N. quia Janiculum, & quicquid erat trans Tiberim, olim extra Urbem & pomœrium fuiſſe cenſet in *Janiculum*.

8. N. quia ſpatium campi Martii nimis liberaliter dimenſus eſt in *Campus Martius*.

19. N. quia putat portam Ratumenam fuiſſe portam Carmentalem in *Porta Ratumena*.

22: iii. 16. N. quia ſepta ab aquæ Virginis fonte ad collem propemodum hortulorum producere non dubitat in *Septa*.

ii. 5. N. quia exiſtimat ædem Concordiæ ab Ovid. Faſt. 1. 637. deſcriptam in principio graduum Monetæ, non antiquum à Camillo dedicatum eſſe templum, verùm aliud à Tiberio conditum in *Rupes Tarpeja*.

14. N. quia milliarium aureum in foro Romano fuiſſe dictum putat, quia ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

17. N. quia templum nunc S. Mariæ Ægyptiacæ ad pontem ſublicium putat fuiſſe Fortunæ Bonæ in *Templum Fortuna Bona*.

iii. 10. N. quia hodiernam Suburram, quæ ſecundum latus Quirinalis & Viminalis procurrit, antiquorum Suburram fuiſſe arbitratur in *Suburra*.

13. N. qui viam rectam extendit inter pontem Sixti & S. Angeli in *Via recta*.

15. N. quia malum Punicum vult fuiſſe vicum Mamurii in ſexta Urbis regione in *Malum Punicum*.

16. N. quia montem citorium collocat in campi margine, & collis clivo, ad introitum ſeptorum in *Citorius*.

Doroth. Doctrin. 1. N. & Ex. quia chlamydem aureis clavis ornatam fuiſſe dicit in *Chlamys*.

Douza in Lucill. apud Non. viii. 57. N. dum putat tintinnabulum apud Plaut. Pſeud. 1. 3. 38. eſſe vehiculum in *Tintinnabulum*.

Eccleſiaſtic. c. 32. n. 1. Ex. ἡγέμενόν σε κατέστησαν in *Architriclinus*.

Eggeling. Myſter. Cerer. & Bacch. Theſ. Ant. Græc. Gronov. Tom. vii. p. 63. B. N. quia vaſa murrhina docet ex onyche gemma fuiſſe fabricata in *Vaſa murrhina*.

Egnat. in Annot. N. quia monitores exponit veſtium textores in *Monetarii*.

in Lamprid. N. quia clavos veſtium vult eſſe flores veſti intextos in *Clavi veſtium*.

Heliog. c. 25. N. quia fingit *S* in foribus tricliniorum habere notam ſilentii in *S*.

Ennius Annal. 1. Em. & Ex.

Romulus in cœlo cum diis genialibus . . . .

in *Dii geniales*.

Ex.

Quis potis ingentes oras evolvere belli.

in *Ora*.

Em.

Tonſillas rapiunt; configunt littus, aduncas.

in *Tonſilla*.

Epigramma vetus de tabula Ex.

Et quamvis parili ſcriptorum tramite currant.

in *Scripta duodecim*.

Epiphan. Hæreſ. 79. p. 728. Ex. *Quod univerſam Romaniam corriperet* in *Romania*.

Epitaphium Narbonæ Ex.

Orbem ſub lege ſic habeas, dum vivis, ad orcum.

in *Orcus*.

Eraſm. in Adagio Chius ad Coum N. ubi dicit: *damnoſum fuiſſe ſenionem, ſi cum cane ſubſiluiſſet* in *Senio*.

Adag. p. 116. N. quia ſcribit ſimilitudinem tonitrui ludis abſolutis in ſcena imitari conſueviſſe in *Tonitrua*.

Erhard. in Petron. p. 590. N. quia ſuavia perperam interpretatur in *Suavia vulga*.

p. 594. N. quia chiramaxium vult eſſe genus modici plauſtri, quo homo tantum geſtari poterat in *Chiramaxium*.

p. 597. N. quia negat janitores vinctos ſervaſſe in *Janitores*.

Eſaj. c. 3. n. 18. Ex. *Tempore illo amovebit Dominus lunulas* in *Lunula*.

n. 21. Ex. *Tempore illo amovebit Dominus* τὰ μεσοπόρφυρα in *Femina*.

c. 5. n. 27. Ex. *Non rumpetur corrigia calceamentorum* in *Corrigia*.

c. 10. n. 27. Ex. *Aperietur jugum de collo tuo, & computreſcet jugum à facie olei* in *Jugum vehiculorum*.

c. 18. n. 2. Ex. *Qui mittis in mare legatos, & in vaſis papyri ſuper aquas* in *Expoſitio*.

c. 40. n. 3. Ex. *Vox clamantis in deſerto: parate viam Jehova, complanate ſemitas ejus* in Λεωφόρος.

Eumen. Rhet. in ea, quæ de inſtaur. Mœnian. Em. *Hic plerumque velut ſudibus & ſaxis* in *Arma*.

Eurip. Oreſt. n. 1438. Ex. *Faſcis plumeus bene compactus* in *Flabellum*.

Euſeb. Chronic. p. 155. N. quia *Munatium Plancum* ſcribit *Lugdunum ædificaſſe* in *Lugdunum*.

Euſtath. N. apud quem legitur: *crobylus virorum, feminarum corymbus, puerorum ſcorpius vocatur* in *Crobylus*.

Ex. ubi κεκλασμένην κώδωνα appellat in *Codon*.

Iliad. ii. p. 131. Ex. Ἔνθα κλᾶται τὸ σῶμα συγκαμφθὲν in *Sedile*.

v. 194.

v. 194. N. quia peplum dicit fuiſſe tunicam muliebrem io *Peplus*.

Odyſſ. xviii. 291. Ex. ubi dicit peplum eſſe veſtimentum muliebre apertum à parte anteriori in *Peplus*.

Eutrop. i. 6. cooncil. cum Dionyſio aſſerente Romulum primum triumphaſſe, cum ipſe hoc Tarquinio Priſco tranſcribat in *Triumphus*.

vi. 17. Ex. *C. Julius Cæſar ex Galliis quingenties centena millia ſeſtertium addidit* in *Reditus*.

Exech. c. 16. n. 11. Ex. *Ornavite, induens armillas manibus tuis* in *Armilla*.

c. 21. n. 21. Ex. *Stetit Rex Babylonia in bivio . . . . inſpexit jecur* in *Aruſpicina*.

c. 23. n. 5. Ex. *Cupreſſum de Libano tulerunt, ut facerent tibi malum* in *Cupreſſus*.

c. 23. n. 42. Ex. *Ac ſi eſſent daturi armillas manibus ipſarum* in *Armilla*.

c. 26. n. 6. Ex. *Robereos faciebant remos tuos* in *Remus*.

c. 40. n. 3. Ex. *In manu viri calamus menſura* in *Arundo* & *Calamus*.

Faber N. quia veſtem ancillarum atram, & ſordidam interpretatur in *Ancilla*.

Semeſtr. i. 3. N. dum carpentum ſomniat fuiſſe tribunal, ſella curuli magiſtratuum altius in *Carpentum*.

i. 19. N. dum macte dicit vim habere adverbii, & propemodum interjectionis in *Macte*.

iii. 4. N. quia Jovem Carvilianum cum ſummo Capitolino eundem exiſtimat in *Jupiter Carvilianus*.

Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c. 3. N. quia fingit ſtatuas duas marmoreas in Quirinali collocatas, à Phidia & Praxitele factas, Alexandrum Bucephali domitorem expreſſiſſe in *Mons Quirinalis*.

N. quia putat Aventinum à Remo Romuli fratre Remurium eſſe dictum in *Remurium*.

c. 5. N. quia dicit viam Collatinam extra portam ejusdem nominis Collatiam ducere, & poſt exiguum ſpatium in Salariam incidere in *Via Collatina*.

c. 6. N. quia autumat libros elephantioos dictos ab operis amplitudine in *Libri elephantini*.

c. 9. N. quia docet templum Dianæ in Cœlio D. Johannis cognomento ante portam Latinam ceſſiſſe io *Templum Dianæ*.

c. 12. N. quia ex Lampridio probat ſcobe auri & argenti Heliogabalum circum maximum ſtraviſſe; quod apud Lampridium noo legitur in *Circus maximus*.

Falconer. ad Inſcript. athlet. Theſ. Antiq. Græc. Groov. Tom. viii. p. 2307. E. N. quia xyſtarchæ cum gymnaſiarchæ idem aut geminum munus vult eſſe: & Mercuriali & Fabro in xyſtarchæ munere conſtituendo diſſidentibus conciliandis ſequeſtrum, ſed fruſtra, agit in *Xyſtarchus*.

Faunus Antiq. Urb. Rom. i. 15. N. quia docet viam Gabinam etiam fuiſſe dictam Gabiuſam io *Via Gabina*.

ii. 25. N. quia buſta Gallica ad ima montis è regione hortorum Piorum, ubi ædicula S. Andreæ in Portugallo eſt, ſita fuiſſe opinatus eſt in *Buſta Gallica*.

iii. 4. N. quia putat Veſtæ templum eſſe ædem rotundam S. Stephani, quæ ad Tiberim eſt in *Templum Veſtæ*.

iv. 8. N. quia comminiſcitur ſtatuas duas marmoreas io Quirinali collocatas Alexandrum Bucephali domitorem expreſſiſſe in *Mons Quirinalis*.

Fernel. de abdit. rer. cauſ. c. 16. N. quia Tibull. i. 9. 5. minùs rectè interpretatur in *Nodus magicus*.

Ferrar. Octav. de Re veſt. i. 2. 7. N. quia vult blatteum appellari à blattis vermiculis in *Blatta*.

9. N. quia togam purpuream Cæſaris cum triumphali confundit in *Veſtis regia*.

ii. 2. 7. N. quia putat pænulam fuiſſe veſtem adſtrictam, & quæ partium corporis, quas regebat, figuram expreſſerit io *Pænula*.

Analect. de Re veſt. c. 31. N. quia cenſet veſtes ſcutulas dici à virgis ſe interſecantibus, quales ſunt retium maculæ in *Veſtis ſcutulata*.

Elect. ii. 15. N. quia ſtatuit delphinem in circo venetæ aurigationis notam & inſigne fuiſſe in *Delphines*.

de Origine Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. i. (p. 12.) N. quia valde argutatur in ootis ſcripturæ quibusdam compeodiis explicandis in *Nota*.

Ferrar. Franciſ. Bernard. de Acclamat. & Plauſib. ii. 19. N. quia Plaut. Mil. Glor. ii. 1. 5. explicat de obtortionibus oris ad deridendum io *Suavia valga*.

Ferret. Muſ. Lapid. i. memor. 29. V. memor. 23. N. quia luſtrum dicit fuiſſe ſpatium temporis, quod quatuor annos complectens qointum iniit in *Luſtrum*.

ii. memor. 41. N. quia pilicrepum vult fuiſſe, qoi pilas pice illitas in igne balneorum conjiciebat, ſicubi fortè reſtingueretur in *Pilicrepus*.

Feſtus Em. *Advoſem Adverſarium ſignificat, & hoſtem* in *V. cum F.*

io Bidental. Ex. *Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus ſacrificaretur* in *Bidental*.

in Cacula N. quia confundit caculam cum calone io *Cacula*.

in Canaliculæ forenſes Ex. *Canalicula forenſes homines pauperes dicti, quod circa canales fori conſiſterent* in *Canale*.

in Claſſici Ex. *Claſſici teſtes dicebantur, qui ſignandis teſtamentis adhibebantur* in *Claſſici*.

in Cocetum Em. *Cocetum genus edulii ex melle & papavere factum* in *Cocetum*.

in Curia N. quia ſcribit *curiis nomina curiarum virginum impoſita eſſe, quas virgines Romani de Sabinis rapuerunt* in *Curia*.

in Flaminius Ex. *Flaminius circus, & via Flaminia à Flaminio conſule dicta ſunt* io *Via Flaminia*.

in Gentilis Ex. *Gentilis dicitur, qui eodem ex genere natus eſt* . . . . . in *Gentilis*.

in Laoce & licio N. ubi legitur: *qui furtum ibat quærere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat* in *Furtum*.

in Lingula Em. quia ſcribit . . . . . *à ſimilitudine linguæ inſerta, id eſt, infra dentes coercita* in *Ligula*.

in Lucumones N. quia ſcribit *dictos homines quosdam ob inſaniam* in *Lucumones*.

in Optio Em. & Ex. *Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur accenſus. Is adjutor dabatur centurioni à tribuno militum, qui ex eo tempore* . . . . in *Optio*.

in Ouſentina Em. *Ouſens eſt in agro Privernate inter mare & Terracinam. Lucretius* in *Tribus Ouſentina*.

io Parmulis Ex. *Parmularum uſum ſuſtulit C. Marius, datis in vicem earum Bruttianis* in *Parma*.

in Peculatus N. ubi ſcribit *Menenium & Seſtium conſules fuiſſe ante Tarpejam legem: & illis conſulibus as nondum fuiſſe ſignatum* in *Lex Menenia Seſtia*.

in Popilia N. quia ſcribit *Popilliam tribum à Popilia felicis nomine appellatam* in *Tribus Popilia*.

in Privatæ Ex. *Privata vocabantur feria ſacrorum propriorum, velut dies operationis* io *Operari*.

in Propius Em. *Propius ſobrina mihi eſt conſobrini mei filius* io *Propius ſobrine*.

in Prorſi limites Em. & Ex. *Prorſi limites appellantur in agrorum menſuris, qui directi ſunt ad Orientem.* in *Prorſa*.

in quintana N. & Em. quia ſcribit: *Quintana appellabatur porta in caſtris poſt prætorium* in *Porta caſtrorum*.

in Rates, Ex. *Eo nomine ſignificarunt etiam remos* io *Rates*.

in Ratitum Em. *Ratitum quadrantem Tarquinius in libro, quem inſcripſit* . . . . in *Quadrans ratitus*.

in Re-

in Remulco Ex. *Remulco eſt, cum ſcapha remis magna navis trahitur* in *Remulcus*.

in Recto fronte Ex. *Cato in diſſertatione conſulatus: recto fronte cateres ſequi ſe noris* in *Acies*.

in Retrices Em. *Quæ eſt ſupra viam Ardeatinam ..... qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam atque Aſinariam uſque ad Latinam* in *Porta Aſinaria* & *Retrices*.

in Ricinium Em. & Ex. *Ricinium omne veſtimentum quadratum eſſe dixerunt velut toga, qua mulieres utebantur* in *Ricinium*.

in Robur. Ex. *Robur in carcere dicitur locus, quo præcipitatur maleficorum genus* in *Robur*.

in Rogatio Em. & Ex. *Rogatio eſt genus legis: quæ lex non continuo ea rogatio non poteſt non eſſe lex* in *Rogatio*.

in Romanam portam Ex. *Romanam portam vulgus appellat, ubi ex epiſtylio defluit aqua: qui locus ab antiquis appellari ſolitus eſt ſtatua Cincia* in *Sepulcrum Cinciorum*.

in Rumentum Em. *Rumentum ſignificare videtur interruptio, abruptiove, dum verba ancilibus movendis præit....* in *Rumentum*.

in Rutrum Ex. *Rutrum tenentis juvenis eſt effigies..... arenam ruentis exercitationis gratia* in *Rutrum*.

in Seliquaſtrum Ex. *Seliquaſtra ſedilia antiqui generis appellantur* in *Seliquaſtrum*.

in Senis Em. & Ex. *Senis crinibus nubentes ornantur* in *Crines*.

in Sonivium Em. *Aut arbor viviradix ruit, quæ nec pravitie humanive cedantur* in *Tripudium ſonivium*.

in Stata Em. *Statæ matris ſimulacrum in fere colebatur, poſtquam id colluſtravit* in *Stata*.

in Stellatina Em. *Stellat..... eo qui in Campania eſt, ſed eo qui pena ....* in *Tribus Stellatina*.

in Supparus Em. *Puniceum veſtimen-)*
tum vocat Nævius.)
Ex. *Et in Nautis vocat*) in *Supparus*.
Neptuno veſtem conſecratam ſupparum)

in Tributorum Ex. *Eſt quoddam tributum temerarium. . . .* in *Tributum*.

in Vagulatio Ex. *Cui teſtimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum obvagulatum ito* in *Obvagulatio*.

Feſtus Avienus Ex.

Lux hebes eſt matri, vix qualem Caria quondam
Noverit intrantem per clauſtra ſonantia clavem.

in *Clavis Laconica*.

Fevardent. ad Tertullianum N. qui Eſai, c. 3. n. 18. lunulas interpretatur fibulas in *Lunula*.

Figrell. de Stat. Rom. c. 1. N. quia ſignum & ſtatuam differre vult materia, forma, & conditione eorum, quorum ſimilitudo refertur in *Signum* 1. *ſtatua*.

Firmic. vi. 31. Ex. *Qui veterum fabularum exitus in ſcenis imitentur* in *Exedia*.

Flor. 1. 2. §. 3. Ex. *Ut ad ſimulacrum cœleſtium ſiderum cuſtos imperii flamma vigilaret* in *Veſtales*.

1. 5. §. 6. conciliatur cum Dionyſio aſſerente Romulum primum triumphaſſe, cum ipſe hoc Tarquinio Priſco adſcribat in *Triumphus*.

ii. 14. §. 3. Ex. *Regium nomen mimo quoque regio implevit* in *Mimus*.

16. §. 6. N. quia apud illum legitur: *Æris notam pretioſiorem ipſa urbis fecit injuria: quia incendio permiſtis ſtatuis, atque ſimulacris, æris, auri, argentique vena in commune fluxere* in *Æs Corinthium*.

iv. 9. §. 1. Ex. *Quum ſcopulus, & mora publica ſecuritatis ſupereſſet Anconius* in *Nodus magicus*.

du Freſne Gloſſal. N. quia ſcribit χρυσόκλαβον eſſe veſtem aureis clavis diſtinctam in χρυσόκλαβον.

N. quia putat Ammianum dixiſſe dalmaticam ſimilem figura chlamydi fuiſſe in *Dalmatica*.

N. quia non docet ubi gradus illi, in quibus panis gradilis diſtribui ſolitus in *Panis gradilis*.

Frontin. Strateg. ii. 3. 20. Ex. *Paullus adverſus Perſen triplicem aciem cuneis inſtruxit* in *Serra*.

iv. 1. 11. Ex. *Q. Metellus*)
coſ. maluit filium in ordine merere.) in *Ordi-*
Ex. *P. Rutilius*) *narius*.
coſ. filium in legione militem fecit.)

iv. 3. 12. Ex. *Modus agri quem conſummati milites accipiebant* in *Gladiatores conſummati*.

de Aquæduct. ii. p. 1663. A. Ex. *Re-*)
ditus, quem vocant punctam.)
Em. &) in *Puncta*.
Ex. *Convulneratis omnibus in tranſitu ne-*)
gotiateribus.)

Fulgent. Mythol. Præfat. p. 8. Ex. *Quibus adhuc impreſſa bellantium planta muricates ſigillaverunt greſſus* in *Murex*.

Fuller. Miſcell. ſacror. 1. 2. N. quia arbitratur plumarios dictos eos, qui ex plumis verſicoloribus opera elaborant in *Pluma*.

iv. 12. N. quia verba Juſtini contr. Tryphon. p. 318. D. *ubi requieſcit, qui clavis affigitur* malè conjungit & explicat in *Staticulum*.

Fulvius N. quia curiam Hoſtiliam putat fuiſſe ſitam, ubi poſtea à Veſpaſiano dedicatum eſt templum Pacis in *Curia Hoſtilia*.

N. quia ſtatuit lacum Juturnæ fuiſſe, in quo eccleſia S. Sylveſtri dicta fuit in *Forum Romanum*.

N. quia aſſerit duo extitiſſe Lupercalia, alterum ad ædem S. Theodori, alterum ad arcum Titi in *Lupercal*.

Galeot. Mart. de Homine 1. N. quia putat ſementum eſſe dictum, quia circumit collum: & Plin. vi. 33. ſignare circulum in *Segmentum*.

de Promiſc. Doctrin. c. 28. N. quia malè accipit Tortellium in Lexico ſuo, qui literis prodidit ſtapias apud antiquos non fuiſſe in uſu in *Stapeda*.

Gaudent. Brix. N. quia architriclinum confundit cum præfecto morum, qui convivis apponi ſolitus in ſollennioribus epulis in *Architriclinus*.

Gell. 1. 3. Ex. Δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν in *Ara*.

12. Ex. *Ut Pontificis maximi arbitratu virgines legantur* in *Veſtales*.

22. N. dum ſcribit: *Irroboravit, inveteravitque falſa, atque aliena verbi ſignificatio ejus, quod dicitur, hoc illi ſupereſt* in *Supereſſe*.

ii. 24. Ex. *In quo jubentur principes civitatis, qui ludis Megalenſibus mutitarent, id eſt, mutua inter ſe dominia agitarent...* in *Mutitatio*.

iii. 18. N. & Em. dum refert *Baſſum dixiſſe ſenatores in veterum ætate, qui curulem magiſtratum geſſiſſent, curru vectos eſſe, in quo ſella eſſet, quæ ob eam cauſam curulis appellaretur* in *Magiſtratus curules*.

iv. 20. Ex. *Cenſor agebat de uxoribus ſollenne jusjurandum* in *Ex animi tui ſententia*.

v. 17. Ex. *Poſt diem tertium ejus dies Urbem à Gallis occupatam eſſe* in *Roma*.

19. Em. *Uti pariende filie eſt* in *Formula arrogationis*.

ix. 13. Em. *Gallus ſua diſciplina, ſcuto projecto, cantabundus* in *Status*.

x. 3. Ex. *His annis paucis ex Aſia miſſus eſt* in *Lectica*.

xii. 6. Ex. *Quæ Græci dicunt ænigmata, quidam è noſtris veteribus ſirpos appellaverant* in *Sirpus*.

xiii. 15. Ex. *Neque iis comitiis in auſpicio fuimus* in *Auſpicium*.

21. Ex. *Maluiſſem vos togatos eſſe. Pigitum eſt, cinctos eſſe ſaltem, & pænulatos* in *Senator*.

xiv. 2. Ex. *Quo primum tempore à prætoribus lectus in judices ſum* in *Judex*.

Em. *Sive boni, ſive mali eſſent, quod duo rei geſſiſſent* in *Reus*.

Ex. Tabularum obſignationem in *Tabula ſyngrapha*.

xv. 13. Ex. *Æris confeſſi debitique judicatis triginta dies juſti ſunto* in *Dies juſti*.

17. Ex.

Digitized by Google

xvii. Ex. *Centuriata comitia intra pomærium fieri nefas eſſe; quia exercitum intra Urbem imperari jus non ſit ..... exercitum imperari præſidii cauſa ſolitum ....* in *Exercitus*.

xvii. 2. Ex. *Quæ in eo libro ſcripta eſſent in utraſque exiſtimationes laudis, aut culpæ adnotamentis digna* in *Nota*.

xviii. 13. Ex. *Hoc ære collecto, quaſi manuario* in *Manus*.

xix. 8. Ex. *Quadriga ſemper, etſi multijuga non ſunt* in *Quadrijuges*.

10. Ex. *Tibi deculpatum hoc verbum videtur* in *Nota*.

Gentil. de Verbor. ſignific. p. 288. N. quia milliarium in capite fori Romani vult dictum eſſe, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

German. Cæſ. de Erigone Em. & Ex.

—— *triſtique genas abſcondita rica*.

in *Rica*.

Gloſſæ veter. Ex. *Confectorium* in *Conſici*.

Ex. κελευστὴς in *Hortator*.

Em. *Strepus* in *Stroppus*.

Em. *Suggeſtus*, ὕψος in *Suggeſtus*.

Em. *Quadra*, τόπος in *Quadra*.

Em. *Suppalta*, κεκαττυμένα in *Suppactum*.

Em. *Saltor* in *Vates*.

Gloſſæ Petron. N. quia chiramaxium interpretantur genus plauſtri in *Chiramaxium*.

Gloſſæ Philox. Em. *Gibus*, γίλβος in *Color gilvus*.

Goclen. Lex. Phil. Græc. N. quia xenia facit ſynonyma ſtrenarum in *Xenia*.

Gonſal. in Petron. p. 103. N. quia Mart. ii. 57. 5. malè interpretatur in *Lecticarii*.

c. 26. apud quem ſuavia, ſive oſcula pro ſuaviationibus accipit in *Suavia vulga*.

Grang. in Juven. Sat. xii. 192. N. dum apud Satyricum lunam interpretatur fibulam in *Calceus lunatus*.

x. 354. N. quia putat tomacula eſſe edulia, & quidem inſicia in *Tomacula*.

Grapald. de Partib. dom. ii. 3. 2. N. quia tranſennam funem extenſum interpretatur in *Tranſenna*.

Gregoras vii. Em. *Ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου μέγαν κύριον ὀνομάζων νῦν* in *Primicerius*.

Gruch. de Comit. i. 3. N. ubi docet exercitus potuiſſe imperari præſidii cauſa aut à conſulibus aut à prætoribus ... atque interim à pontificibus comitia haberi in *Exercitus*.

i. 3: ii. 3: iii. 5. N. quia negat pontificem maximum potuiſſe habere comitia pontificibus ſufficiendis in *Pontifex maximus*.

iii. 2. N. ubi docet deteſtari ſacra eſſe populo denuntiare, quod quiſque conſecrari cupit in *Deteſtatio ſacrorum*.

Guibert. Diſſert. de Murrhin. c. 10. ubi docet murrhina ex onyche olim fuiſſe fabricata in *Vaſa murrhina*.

Guilandin. Papyr. membr. iii. §. 29. & 30. N. ubi negat veteres in palmarum foliis ſcripſiſſe in *Palma*.

vii. §. 2. 3. 4. 22. N. ubi Theophraſt. Hiſt. Plant. iv. 9. minùs rectè explicat in *Papyrus*.

xi. §. 2. & 3. ubi Turneb. Adv. vii. 2. in deſcribenda charta hieratica ineptiſſimè reprehendit in *Charta Hieratica*.

xiv. §. 2. & 3. N. ubi Tanis & Taphnis perperam confundit in *Charta Taniotica*.

xvi. §. 4... N. quia putat, ſed falsò, tabulam eſſe philutam papyri in *Tabula*.

Gruter. in Cicer. in Piſon. c. 27. N. quia apud illum propala legendum eſſe contendit in *Propola*.

Guihelm. in Plaut. Moſt. iii. 2. 143. N. quia Plautum intelligit de Romano in *Puls Punica*.

Pœn. iii. 2. 20. N. quia lupinos vult eſſe nummos ex lupino macerato factos in *Lupinus*.

Gutberlet. de Saliis p. 170. N. quia regiam pontificum confundit cum regia Numæ in *Regia pontificum*.

Guther. de Vet. jur. Pont. i. 3. N. quia negat ſeptemviros epulones in quatuor ſummis collegiis fuiſſe in *Collegium*.

6. N. quia dicit brabeutas fuiſſe vilintes ſacrorum certaminum miniſtros in *Brabeuta*.

ii. N. quia docet Pontificem maximum in circenſi pompa, & ſacris publicis præcinuiſſe in *Præcentio*.

13. N. quia illi placet Pontificem maximum in arrogationibus fuiſſe auctorem, & verba rogationis protuliſſe in *Pontifex maximus*.

N. quia affirmat Pontificem maximum legum curiatarum de adoptionibus fuiſſe auctorem: & teſtamenta, & ſacrorum deteſtationes curiatis comitiis ab eo factas in *Pontifex Maximus*.

26. N. quia ſtatuit cœnas adjiciales fuiſſe, & dictas, quia in illis ſemper aliquid adjiciebatur in *Cœna adjicialis*.

ii. 6. N. quia docet teſtamenta per æs & libram comitiis pro collegio pontificum eſſe facta in *Per æs & libram*.

N. quia putat ſenes coemptionales homines de trivio otioſos fuiſſe, qui auctiones ſectabantur, & emptoribus calorem addebant, ut res pluris veniret in *Coemptionales ſenes*.

N. quia putat deteſtari ſacra eſſe populo denuntiare, quod quiſque conſecrari cupit in *Deteſtatio ſacrorum*.

N. quia partitionem vult eſſe pecuniæ diviſionem à teſtatore factam inter hæredes & legatarium in *Partitio*.

9. N. ubi docet mortem ſine arbitrio eſſe, quæ eſt ſine honorariis, ordinatione, pompa in *Mors ſine arbitrio*.

iii. 14. N. quia cenſet paraveredos fuiſſe majores equos agminales in *Paraveredi*.

15. N. quia Ovid. Faſt. iv. 875. minùs rectè explicat in *Vinalia*.

iv. 2. N. dum dicit paſcere linguam in ſacrificiis dictos fuiſſe qui tacent in *Paſcere*.

18. N. quia prodidit bovem ſeſcenarem eſſe à victimario ſeſcena percuſſum in *Bos*.

19. N. quia taurobolium Dianæ præcipuè factum fuiſſe ſcribit in *Taurobolium*.

de Offic. dom. Aug. ii. 11. N. quia putat panem gradilem in gradibus diſtribui ſolitum in *Panis gradilis*.

Gyllius Topogr. Conſtantinop. ii. 23. quia docet milliarium aureum in capite fori Romani dictum fuiſſe, quia numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, ab eo inceperit in *Milliarium*.

Gyrald. Syntagm. deor. xi. p. 338. F. N. quia minerval interpretatur mercedulam magiſtris à ſcholaſticis dari ſolitam in *Minerval*.

xvii. p. 497. A. N. quia putat in Saliorum feſto tubas fuiſſe adhibitas in *Armiluſtrium*.

de Ann. & menſ. Oper. Tom. ii. p. 748. G. N. quia dicit luſtrum fuiſſe ſpatium temporis, quod quatuor annos complectens quintum init in *Luſtrum*.

de Navig. c. 15. N. quia tranſennam funem extentum interpretatur in *Tranſenna*.

Harduin. de Numm. ort. iii. p. 167. & 346. N. quia putat urbium primatu intelligi fori prærogativam, & quod vicina oppida eo diſceptare foro tenerentur in Πρώτη.

Heinſ. in Ovid. de Pont. i. 8. 43. N. quia putat per viam Claudiam iter factum Roma Lucam .... hoc eſt, per Apenninum in *Via Claudia*.

Hennin. in Bergier. de viis milit. iii. Sect. 13. §. 1. N. quia ſomniat columnam milliariam primi ab Urbe lapidis indicem à reliquatum ſtudioſo ad ornatum villæ, vineæ, aut horti tranſlatam eſſe in *Milliarium*.

Hermogen. l. 53. de Reb. Jud. Ex. *Is eſt contumax qui tribus*

Digitized by Google

bus edictis propoſitis præſentiam ſui facere contemnit . . . . quod perimeret diſceptationem.

l. 2. ff. ne quid in loco ſacro N. ubi ſcribit *in portis & aliis locis ſacris aliquid facere quo damnum irrogetur, non permittitur* in *Porta*.

Heſych. in Δρεπανηφόρα N. ubi ſcribit Macedonas primos curru falcato eſſe uſos in *Currus falcatus*.

in Λέγνα Ex. Λέγνη τὸ παρυφασμένον τῇ παρατροφῇ in Λέγνα.

in Παραγαυδὰς Em. Παραγαυδὰς, χιτὼν παρὰ Πάρθοις in *Paragandos*.

in Παραλυργῆς Ex. Παραλυργεῖς οἱ ἥπιοι ἔνδοξοι ἢ ἄτιμοι in Παραλυργεῖς.

Hieron. in Exech. c. 16. n. 10. N. quia colorem hyacinthinum pro cœruleo accepit in *Color hyacinthinus*.

in Oſeæ c. 4. N. ejus oblivio, quia non tantum à Romanis, ſed & antea à Græcis Galli ſacerdotes matris deum effeminati ſunt in *Gallus*.

Epiſt. ad Fabiol. N. quia periſcelides exponit femoralia in *Periſcelides*.

Epiſt. ad Pammach. Ex. *Haterius noſter ſufflaminandus eſt, adeo non currere, ſed decurrere videbatur* in *Sufflamen*.

Hirtius de Bell. Alexandr. c. 1. Em. *Omnes oppidi partes teſtudinibus atque muſculis aptantur* in *Muſculus*.

Afric. c. 47. Em. *Ex veſtimentis tentoriolis factis, atque arundinibus coriisque contextis permanebant* in *Tentorium*.

Holſteen. Annot. de Cluver. Geogr. fol. 102. N. quia viam Collatinam dicit à Præneſtina ad quintum lapidem, vel poſt templum di Torre Schiavaſ incepiſſe in *Via Collatina*.

fol. 165. N. quia in ſitu Valeriæ viæ deſignando varius & ſibi contrarius eſt in *Via Valeria*.

Homer. Odyſſ. Λ. 244. Ex.

Solvit virginalem zonam, ſomnumque ſuperfudit.

in *Zona*.

Honor. l. 1. C. de Apoch. publ. Ex. *Ut ſecuritatibus nomen inſerentes* in *Securitates*.

Horat. Od. 1. 4. 9. Ex.

Nunc decet aut viridi caput impedire myrto.

in *Myrtus*

8. 7. Ex.

Temperet ora frenis.

in *Frena*.

10. 5. Ex.

Te canam magni Jovis & deorum
Nuntium.

in *Mercurius*.

9. 22. Ex.

Gratus puellæ riſus ab angulo.

in *Ocellatum*.

20. 2. Ex.

—— Græca quod ego ipſe teſta
Conditum levi.

in *Amphora*.

38. 1. Ex.

Perſicos odi, puer, apparatus.

in *Pueri*.

II. 3. 8. Ex.

Interiore nota Falerni.

in *Amphora*.

4. 23. Ex.

Cujus octavum trepidavit ætas
Condere luſtrum.

in *Luſtrum*.

7. 8. Ex.

Malobathro Syrio capillos.

in *Malobathrum*.

7. 18. Ex.

Longaque feſſum militia latus
Depone ſub lauru mea.

in *Laurus*.

14. 26. Ex.

—— & mero
Tinget pavimentum ſuperbo
Pontificum potiore cœnis.

in *Cottabus*.

16. 14. Ex.

Splendet in menſa tenui ſalinum.

in *Salinum & Ferculum*.

III. 4. 19. Ex.

—— ut premerer ſacra
Lauroque collataque myrto.

in *Laurus*.

8. 25. Ex.

Negligens ne qua populus laboret
Parce privatus nimium cavere.

in *Privati*.

17. 14. Ex.

—— cras genium mero
Curabis & porco bimeſtri.

in *Genius & Porcus*.

18. 15. Ex.

Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terram;

in *Foſſor*.

21. 7. Ex.

Deſcende Corvino jubente.

in *Cella vinaria*.

23. 18. Ex.

Parvos coronantem marino
Rore deos fragilique myrto.

in *Myrtus*.

28. 7. Ex.

Parcis deripere horreo . . .

in *Cella vinaria*.

IV. 1. 6. Ex.

—— circa luſtra decem flectere mollibus . . . .

in *Luſtrum*.

6. 31. Ex.

Virginum primæ, puerique clari . . . .

in *Carmen ſeculare*.

6. 35. Ex.

Lesbium ſervate pedem, meique
Pollicis ictum.

in *Carmen ſeculare*.

7. 21. Ex.

Cum ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria.

in *Mors*.

Sat. 1. 2. 80. Ex.

Nec magis huic niveos intra, viridisque lapillos.

in *Margarita*.

99. Em.

Ad talos ſtola demiſſa, & circumdata palla
Plurima, quæ officiant pure apparere tibi rem.

in *Palla*.

3. 6. Ex.

—— ſi collibuiſſet, ab ovo
Uſque ad mala citaret . . . .

in *Ova*.

85. Ex.

Qui niſi, cum triſtes miſero venere Kalendæ.

in *Kalendæ*.

119. Ex.

Nec ſcutica dignum, horribili ſectere flagello.

in *Flagellum*.

3. 34. Ex.

Fœnum habet in cornu: longum fuge.

in *Fœnum*.

88. Ex.

Præter eum qui præbet aquam.

in *Hoſpes*.

5. 3. Ex.

Hoc iter ignavi diviſimus, altius ac nos
Præcinctis.

in *Tunica*
6. 25. Ex.
Sumere depoſitum clavum.
in *Latus clavus.*
27. Ex.
Ut quiſque inſanus nigris medium impedit crus
Pellibus.
in *Corrigia.*
114. Ex.
Aſſiſto divinis.
in *Mathematici.*
8. 24. Ex.
Canidiam, nudis pedibus, paſſoque capille.
in *Nudipedalia.*
9. 76. Ex.
Exclamat voce, & licet anteſtari? ego verò
Oppono auriculam, rapit in jus.
in *Anteſtari.*
10. 24. Ex.
Ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.
in *Amphora.*
38. Ex.
Quæ nec in æde ſonent certantia judice Tarpa.
in *Templum Apollinis.*
72. Ex.
Sæpe ſtylum vertas.
in *Stylus.*
II. 2. 77. Ex.
Cœna deſurgas dubia.
in *Cœna dubia.*
69. Ex.
Convivis præbebis aquam.
in *Hoſpes.*
3. 75. Ex.
Dictantis quod tu nunquam reſcribere poſſis.
in *Nummus.*
228. Ex.
Unguentarius, ac Tuſci turba impia vici.
in *Vicus Tuſcus.*
4. 22. N.
—— *ille ſalubres*
Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet.
in *Morum.*
5. 16. Ex.
Tu comes exterior, ſi juſſerit ire recuſes.
18. Ex.
Viſne tegam ſpurce Dama latus, } in *Locus ſiniſter.*
II. 5. 96.
Importunus amat laudari, donec ohe jam
Ad cœlum manibus ſublatis dixerit.
in *Ohe.*
6. 12. Ex.
—— *dives amico*
Hercule.
in *Hercules Dexter.*
63. Ex.
O quando faba Pythagoræ cognata . . . .
in *Faba.*
7. 10. Ex.
—— *clavum mutabat in horas.*
in *Clavus latus.*
97. Ex.
—— *contento poplite mirer*
Prælia.
in *Gladiator.*
Epiſt. 1. 1. 85. Ex.
—— *cui ſi vitioſa libido*
Fecerit auſpicium.
in *Auſpicium.*
87. Ex.
—— *lectus genialis in aula eſt?*
Nil ait eſſe prius, melius nil cœlibe vita.
in *Lectus adverſus.*
3. 36. Ex.
Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.
in *Votiva tabella.*
5. 1. Em. & Ex.
Si potes Archiacis conviva recumbere lectis.
in *Lectus Archiacus.*
30. Ex.
Tu quotus eſſe velis, reſcribe, & rebus omiſſis
Atria ſervantem poſtico falle clientem.
in *Poſticum.*
6. 50. Ex.
Mercemur ſervum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere.
in *Nomenclator.*
7. 23. Ex.
Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis.
in *Lupinus.*
65. Ex.
Vendentem tunicato ſcruta popello.
in *Plebs.*
9. 78. Ex.
—— *ſic me ſervavit Apollo.*
in *Apollo* Ἀλεξίκακος.
10. 17. Ex.
Cum ſemel accepit ſolem furibundus acutum.
in *Æſtas.*
11. 17. Ex.
—— *facit quod*
Penula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris.
in *Campeſtre.*
14. 14. Ex.
Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas.
in *Mediaſtinus.*
18. 20. Em.
Brundiſium Numici melius via ducit.
in *Via Numicia.*
II. 2. 15. Ex.
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
in *Habena.*
4. 40. Ex.
Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit.
in *Balteus & zona.*
Epod. II. 69. Ex.
Omnem relegit Idibus pecuniam.
in *Idus.*
IV. 3. Ex.
Ibericis peruſte funibus latus.
in *Pœna.*
11. Ex.
Sectus flagellis hic triumviralibus
Præconis ad faſtidium.
in *Flagellum.*
Carm. ſecul. n. 67. Ex.
Alterum in luſtrum, meliuſque ſemper . . .
in *Luſtrum.*
Art. Poet. n. 90. Ex.
—— *ac prope ſocco*
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſta.
in *Soccus.*
n. 97. Ex.
Projicit ampullas, & ſeſquipedalia verba.
in *Seſquipedale.*
n. 155. Ex.
—— *donec cantor, vos plaudite, dicat.*
in *Cantare.*
n. 288. Ex.
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
in *Comœdia prætextata & togata.*
n. 332. Ex.
—— *ſperamus carmina fingi*
Poſſe linenda cedro.
in *Cedrus.*
Hoſeas c. 7. n. 8. Ex. *Ephraim eſt panis ſubcineritius, qui*
inter

inter coquendum non fuit verſus in *Panis ſubcineritius*.
Hoſtus de Re Pecun. II. 1. N. quia duodecimum ponit partem pro toto ex duodecim partibus conſtante in *Uſura centeſima*.
Hotomann. N. quia biſſextum nomen fictum appellat in *Biſſextum*.
N. quia duas voces, *pedes terra*, inducit & auſert ex Cæſar. de Bell. Gall. VII. 73. in Commentario ſuo in Cæſarem in *Lilium*.
Antiq. Roman. II. 13. N. quia vult prætorem fuiſſe etiam dictum judicem quæſtionis, ſive quæſitorem in *Prateros*.
17. N. quia aliculam interpretatur tunicam manicatam, pueris decoram, grandioribus minùs honeſtam in *Alicula*.
III. 1. N. quia putat omnem circumpotationem in funeribus lege decemvirali eſſe ſublatam in *Circumpotatio*.
N. quia docet, tunicas Ennii ætate fuiſſe inuſitatas in *Tunica*.
Huber. Comment. II. de Prætorio c. 9. N. quia dicit prætorianos milites propriè, ut aulam Cæſarum cuſtodirent, fuiſſe inſtitutos, & ex ea ita nominatos in *Pratoriani*.
Hugo de Milit. Equeſt. I. 6. N. quia ſcribit covinarium fuiſſe equitem, qui de covino pugnabat in *Covinarius*.
IV. 2. N. quia putat ſtationes in militia fuiſſe ſolius diutni temporis cuſtodiam in *Stationes*.
Hygin. Fab. 14. Ex. *Proreta navis, qui multum videbat* in *Proreta*.
de Limit. agrorum p. 191. Ex. *Qui primi exierint, primam ſortem centuriarum tollere debebunt* in *Sortes convivales*.
Em. *Si qua prada in quaſtione ponitur* in *Forum in caſtris*.
Manuſcriptus Em. *Si qua prada facta fuerit, in quaſtione ponitur* in *Forum in caſtris*.
Jacob. c. 1. n. 12. Ex. *Qui poſtquam probatus fuerit, accipiet coronam vita* in *Corona*.
Jerem. c. 3. n. 3. Ex. *Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere* in *Meretrices*.
c. 22. n. 24. Ex. *Etiamſi eſſet Conia annulus ſignatorius in manu dextra mea* in *Annulus*.
c. 36. n. 22. Ex. *Rex ſedebat in domo hiberna, idque cum foco ante ipſum accenſo* in *Arula*.
Inſcriptio vetus Ex. *Sub aſcia dedicare* in *Aſcia*.
Ex. *Minerva Aug. L. Calidius primus aures argenteas V. S. L. M.*) in *Auris*.
Ex. *Auribus D. D. D. Petruſia*.)
Em. *Quod ex pecunia ſua diem privatum ſecundum dignitatem colonia ediderit honorem bis illis* in *Biſellium*.
Ex. *Sutor caligarius*.)
Ex. *In caliga functo*.)
Ex. *Numerus militum caligatorum*.) in *Caliga*.
Ex. *Aurelius. Cal. mil. leg. 10.*)
Em. & Ex. *D. M. Cajus dedicationem & clypei ſimpi dedit* in *Clypeus*.
Em. *Auguſtus murum dedit curante L. Turne ſecundo Aproniano* in *Correctores*.
Em. & Ex. *Marti Aug. conſervatori corporis ſui Mercurialis Aug. N. V. poſuit*.) in *Dii proprii*.
Ex. *Junonibus Julia & Sextilia*.)
Ex. *Succeſſit & vicit* in *Eripere*.
Ex. *Tricoſus poſt mea fata vocor* in *Hercules Tricoſus*.
Ex. *Honorati & decuriones* in *Honor*.
Ex. *Matris deum magna Idea Palatina....*) in *Idea*.
Ex. *M. D. M. Idea, & Atcidi Minotauro*.)
Ex. *Gal. Faventine qui annona frumentaria plebem adjuvit collegia Kalendariorum & Iduariorum duo poſuerunt* in *Idus*.
Ex. *Memmius Vitraſius prafectus Urbi judex ſacrarum cognitionum* in *Judex*.
Ex. *Templum Iſidis Exorata* in *Templum Iſidis*.
Ex. *Mancipe via Appia Herennia Priſcilla fecit* in *Manceps*.
Ex. *Vigilia Metia Maxima filia Marti Olloudio V. S. L. M.* in *Mars Olloudius*.
Ex. *Infeliciſſimi parentis Taciti nomine extra ſortem ad rudera poſuere* in *Monumentum extra ſortem*.
Ex. *L. Sextius Sex. F. N. N. Sextiv. Lateran.* in *Numerus*.
Ex. *Nymphis lymphiſque Aug. dulciſſimis ob reditum aquarum*.) in *Nympha*.
Ex. *Undis Cyanes donum placavile fecit Contucius*.)
Ex. *Cui & ſacris domeſticis offerre conceſſerat....* in *Offerendarum*.
Em. & Ex. *Tabellariorum aram cum ſuis ornamentis & bella domini inſignia habentes N. IIII. ut voverat* in *Ornamenta ara*.
Ex. *Pro ſalute domus Auguſta corpora pauſariorum & argentariorum* in *Pauſarius*.
Ex. *C. Julius Epaphra pomar. de circo maximo....* in *Pomarium*.
Ex. *Scriba colleg. Arval. procurator ludi matutini* in *Procurator ludi*.
Ex. *Imperio D. M. tauropolium*.) in *Taurobolium*.
Ex. *S. M. D. Junia Domitia taurop. accepit*.)
Ex. *Deo. Silvano. pro. ſalute. ratiarior. ſuperior. amicor. ſuor. baſim. ſanct....* in *Ratiarius*.
Em. *M. Numius ſilicarius* in *Silicarii*.
Ex. *Magiſter vici. ab cyclopis region. prim. faber argentarius* in *Vicus Cyclopis*.
Ex. *Numinibus Auguſtorum Dee Voliano.* .... in *Volianus*.
de Jode Triumph. major. N. quia fingit currum triumphalem fuiſſe vehiculum quadratum cum rotis quatuor, in cujus ſupremo ſella cui inſidet imperator in *Currus triumphalis*.
Johan. c. 1. n. 23. Ex. *Ego ſum vox clamantis in deſerto* in Λαμφόρος.
n. 27. Ex. *Cujus ſolearum ego non ſum dignus qui ſolvam corrigiam* in *Solea*.
c. 2. n. 8. Ex. *Haurite deinceps, & afferte architriclino* in *Architriclinus*.
c. 6. n. 9. Ex. *Puerulus quidam habet duos piſciculos* in *Obſonium*.
c. 11. n. 44. Ex. *Facies* Lazari *ſudario fuit ligata* in *Sudarium*.
c. 13. n. 4. Ex. *Surrexit à cœna, & poſuit veſtimenta ſua* in *Chriſtus* & *Convivium*.
c. 18. n. 25. Ex. *Stabat Simon Petrus, & ſeſe calefaciebat* in *Atrium*.
n. 28. Ex. *Ducunt Jeſum à Caipha in Pratorium* in *Pratorium*.
n. 31. Ex. *Accipite vos eum, & ſecundum legem veſtram judicate eum. Itaque Judei dixerunt ei: nobis non licet interficere quemquam* in *Procurator Caſaris*.
c. 19. n. 15. Ex. *Illic clamaverunt: tolle, tolle* in *Tolle*.
n. 17. Ex. *Bajulans ſuam crucem, exivit in locum Calvaria dictum* in *Cruciarius*.
n. 23. Ex. *Milites acceperunt ejus veſtimenta, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem* in *Veſtis*.
n. 34. Ex. *Quidam ex militibus lancea latus ejus fodit* in *Cruciarius*.
c. 20. n. 7. Ex. *Sudarium, quod fuerat ſuper tumulati caput* in *Sudarium*.

c. 21. n. 18. Ex. *Alius te cinget* in *Cruciarius*, & *Crux compacta*.
Apocal. c. 21. n. 15. *Habebat calamum aureum* . . . . in *Arundo*.
Jonas c. 4. n. 5. Ex. *Egreſſus Jonas è civitate fecerat ſibi tugurium, ut reſideret ſub eo* in *Caupona*.
Joſeph. Ant. Judaic. xix. 4. Ex. Ἐξ ὑπτίου in *de Plano*.
de Bell. Judaic. iii. 3. Ex. *Foſſa exterius circumjicitur profunda quatuor cubitis* in *Foſſa*.
Ex. *Inter hæc prætorium divum templo ſimillimum* in *Prætorium*.
vii. 3. Ex. *Calceos habens creberrimis atque acutis clavis* in *Caliga*.
x4. Ex. *Inter ſpectacula tranſeuntes* . . . . in *Pompa triumphalis*.
Joſua c. 17. n. 16. Ex. *Currus ferrei ſunt apud omnes Cenanæos* in *Currus falcatus*.
c. 18. n. 8. Ex. Χωροβατήσατε τὴν γῆν in *Chorobates*.
Iſidor. t. 4. N. quia ſcribit X literam ante Auguſti tempus non fuiſſe in *X*.
23. Em. & Ex. *In breviculis T. nota in capite verſiculis poſita ſuperſtitem deſignabat* in *T*.
25. N. ubi ſcribit: *Stola à dextro latere in lævum humerum mittitur* in *Stola*.
v. 24. Ex. *Veteres quando aliquid ſibi promittebant, ſtipulam tenentes frangebant: quam iterum jungentes ſponſiones ſuas agnoſcebant* in *Symbolum*.
ix. 3. Em. *Fortes pueri quod ad militiam deligantur* . . . . *ex aſpectu & valetudine corporis æſtimantur* in *Tyrones*.
Em. *Tyrones dicuntur fortes pueri quod ad militiam delegantur* in *Sacramentum*.
xii. 1. Ex. *Doſinus dictus, quod ſit color ejus de aſino: idem & cinereus* in *Color gilvus*.
xvii. 36. Ex. *Quadriga, & biga, triga, & ſejuga ab equorum numero, & jugo dicta* in *Quadrijuges*.
xviii. 2. N. quia dicit carnificem fuiſſe, qui coronam triumphantis in curru triumphali ſuſtinuerit in *Triumphantes*.
52. N. quia amphitheatrum facit rotundum in *Amphitheatrum*.
55. N. quia ſecutori tribuit maſſam plumbeam in *Secutor*.
54. Em. *Ferebat rete, quod jaculum appellatur* in *Retiarius*.
60. N. quia fingit aleam inventam eſſe à quodam milite, nomine Alea in *Alea*.
xix. 2. Em. *Remi à removendis, & decutiendis fluctibus dicti, ſicut tonſores à tondendis & decutiendis capillis* in *Remus*.
4. Ex. *Remulcus eſt funis, quo deligata navis trahitur vice remi* in *Remulcus*.
22. N. quia ſcribit *Romanos ſub conſulibus tunica ruſſata* uſos in *Tunica*.
Em. *Laculata veſtis, quæ lacus quadratos quoſdam cum pictura habet intextos* in *Lacus*.
24. N. quia ſomniat ſagum quadratum fuiſſe in *Sagum Gallicum*.
N. quia pallium comminiſcitur dictum à pellibus in *Pallium*.
31. N. quia docet monile tantum eſſe feminarum in *Monile*.
N. quia ſcribit *omnes liberos annulo aureo eſſe uſos* in *Annulus*.
Em. *Dextras eſſe communes virorum & mulierum* in *Dextrale*.
Em. *Nonnulli hoc & ſegmenta, & longos habitus* in *Segmentum*.
32. N. quia ſcribit *libertinos annulo argenteo fuiſſe uſos* in *Annulus*.
N. quia fingit in ſiniſtræ manus digito, qui minimo eſt proximus, *nervum quendam tenuiſſimum ad cor hominis pergere, & ideo digitum illum annuli honore decorandum* in *Annulus*.
34. N. *Caligarius à calo, id eſt, ligno vocatus, ſine quo conſui calceamenta non poſſunt* in *Caliga*.
xx. 2. Ex. *Panis ſubcineritius cinere coctus & reverſatus* in *Panis ſubcineritius*.
3. N. quia *melicratum* dicit eſſe *vinum melle mixtum* in *Melicratum*.
12. N. quia dicit *baſternam dictam quaſi via ſternam*.)
in Gloſſis Em. *Baſterna tecta manualis*.) in *Baſterna*.
N. *Culleus fuit tunica ex ſparto in modum crumenæ facta*.)
Em. *Quæ linebatur à populo*.) in *Culleus*.
Em. *Sculna ſponſus* in *Sculna*.
Iſo magiſter Em. *Baga ferrum dicitur, quo captiva ſæpè mancipia aguntur* in *Boja*.
Judic. c. 1. n. 19. Ex. *Eo quod currus ferrati eſſent in illis*.)
c. 4. n. 13. Ex. *Accerſivit Siſera omnes currus ſuos, nongentos currus ferratos*.) in *Currus falcatus*.
c. 8. n. 26. Ex. *Præter torques, qui erant ad colla camelorum* in *Torques*.
c. 19. n. 15. Ex. *Conſedit in platea civitatis, quia non erat quiſquam, qui reciperet eum in domum ſuam ad pernoctandum* in *Caupona*.
Judith. c. 16. n. 11. Ex. *Sandalia Judith Holofernis oculos rapuerunt* in *Sandalium*.
Julian. Epiſt. 20. Ex. *Ducet autem publicus curſus uno vehiculo, & parhippo* in *Parhippus*.
Jon. Franciſc. in Tertull. de Pall. p. 84. N. quia ſcribit harmamaxam eſſe vehem geſtatorium, qui opera humana ſine jumentis tollitur in *Harmamaxa*.
Hadrian. Hiſt. Batav. c. 10. N. quia ſcribit annulos fuiſſe, quibus clavis erat adjuncta ad duplicem uſum, ſignandi & aperiendi in *Annulus*.
de Ann. & menſ. c. 4. N. quia magnos menſes apud Virg. Ecl. iv. 12. vult eſſe vel Julium & Auguſtum, vel Junium & Julium in *Magni menſes*.
Animadv. v. 14. N. quia putat cataſtam fuiſſe compedem ligneum in *Cataſta*.
de Coma c. 2. N. quia radere in duodecim tabulis exiſtimat idem eſſe quod forficula reſecare.)
N. quod putat mulieres in luctu ora laceraſſe, ut oſtenſo ſanguine inferis ſatisfacerent.) in *Genas*.
Nomencl. c. 11. N. quia vult tucetum fuiſſe micas carnium cum arvina, minutimque inſecta ilia, idem cum iſicio in *Tucetum*.
c. 44. N. quia duodecimam ponit partem pro toto ex duodecim partibus conſtante in *Uſura centeſima*.
c. 60. N. quia propala pro propola cenſet legendum in *Propela*.
c. 72. N. quia corytum exponit thecam, repoſitorium arcus in *Corytus*.
N. quia mantile & mappam perperam diſtinguit in *Mantile*.
N. quia ſolium exponit ſedem ad Regum tutelam, cujus uſus fuerit, antequam ſtipatoribus ſepire latus cœperant in *Solium regium*.
c. 76. N. quia contendit udonem fuiſſe pallium, aut veſtimentum adverſus imbres comparatum in *Udo*.
Jun. Franciſc. Franciſc. F. N. quia aſſerit æs Corinthium accepiſſe nomen, quod Corintho incenſa aurum, argentum & æs in unum confluxerint, peruſtis plurimis ſtatuis, & ſimulacris in *Æs Corinthium*.
Juſtinian. l. 1. C. de Aleator. Ex. *Si quis ſub ſpecie alearum victus ſit lupinis* in *Lupinus*.
l. victum C. de Aleator. Ex. *Duntaxat ludere liceat* μονόβολον in *Monobolon*.
Novell. 24. Ex. *Viſum eſt nobis illis tradere ſymbola* in *Mandata Principis*.

105. Ex. Et cum beſtiis pugnantes homines, & audaces in Pancarpus.
Juſtin. II. 3. Ex. Adverſus inopes occupare bellum in Occupare.
XII. 13. 3. Ex. Velut conventum terrarum orbis acturo in Conventus.
XIII. 8. 5. Ut continuatis manſionibus Eumeni ſuperveniant in Manſio.
XX. 4. 14. Ex. Cum ſodalicis juris ſacramento quodam nexi. . . . in Sacramentum ſodal.
XXXVIII. 10. Ex. Antiochus occupandum bellum ratus in Occupare.
Juven. Sat. I. 18. Ex.
Ventilet æſtivum digitis ſudantibus aurum.
in Annulus.
65. Ex.
Hinc atque inde patens, ac nuda pæne cathedra.
in Sella mulieb ris.
76. Ex.
—— & ſtantem extra pocula caprum.
in Pocula.
89. Ex.
—— neque enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur arca.
in Loculi.
94. Ex.
—— quis fercula ſeptem
Secreto cœnavit avus?
in Ferculum.
104. Ex.
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ
Arguerint.
in Servus.
124. Ex.
Oſtendens vacuam. & clauſam pro conjuge ſellam
in Sella muliebris.
129. Ex.
—— inter quos auſus habere
Neſcio quis titulos Ægyptius, atque Alabarches.
in Alabarches.
II. 7. Ex.
Et jubet archetypos pluteum ſervare Cleanthas.
in Pluteus.
19. Ex.
—— ſed pejores, qui talia verbis
Herculis invadunt.
in Mehercules.
40. Ex.
Tertius è cœlo cecidit Cato.
in Cato.
98. Ex.
Et per Junonem domini jurante miniſtro.
in Genius.
III. 38. Ex.
Conducunt foricas, & cur non omnia?
in Forica.
67. Ex.
Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine.
in Trechedipna.
115. Ex.
—— audi facinus majoris abollæ.
in Abolla.
131. Ex.
Divitis hic ſervi claudit latus ingenuorum.
in Locus ſiniſter.
136. Ex.
Et dubitas alta Chionem deducere ſella.
in Lectica, Sella meretricia, & Sellarius.
188. Ex.
—— præſtare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia ſervis.
in Salutatores.
218. Ex.
Phæcaſianorum vetera ornamenta deorum.
in Phæcaſium.
236. Ex.
—— rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, & ſtantis convicia mandræ.
in Mandra.
242. Ex.
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
in Lectica.
IV. 15. Ex.
—— mullum ſex millibus emit
Æquantem ſanè paribus ſeſtertia libris.
in Mullus.
21. Ex.
Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.
in Lectica.
122. Ex.
Et pegma, & pueros inde ad velaria raptos.
in Velaria.
V. 138. Ex.
—— inæquales beryllo
Virro tenet phialas.
in Pocula.
VI. 39. Ex.
—— cariturus turture magno,
Mullorumque jubis.
in Mullus.
50. Ex.
Pauca adeo Cereris vittas contingere digna.
in Vitta.
67. Ex.
—— quoties aulæa recondita ceſſant.
in Aulæum.
91. Ex.
Cujus apud molles minima eſt jactura.
in Cathedra & Sella muliebris.
117. Ex.
Auſa Palatino tegetem præferre cubili.
in Myrmillo & Teges.
203. Ex.
Labente officio, crudis donanda. . . . .
in Officium.
246. Ex.
Endromidas Tyrias, & fœmineum ceroma. . . .
in Endromis.
249. Ex.
—— digniſſima prorſus
Florali matrona tuba.
in Tuba.
263. Ex.
Poplitibus ſedeat, quam denſo faſcia libro.
in Myrmillo.
264. Ex.
Et ride, poſitis ſcaphium cum ſumitur armis.
in Scaphium.
338. Ex.
—— penem
Tam grandem, quam ſunt duo Cæſaris Anticatones.
in Volumina.
446. Ex.
Cadere Sylvano porcum, quadrante lavari.
in Quadrans.
590. Ex.
Conſulit ante phalas, delphinorumque columnas.
in Columna in circo, & in Phala.
605. Ex.
—— ſtat fortuna improba noctu.
in Fortuna.
VII. 45. Ex. Nemo dabit Regum, quanti ſubſellia conſtet. 86. Ex. —— cum fregit ſubſellia verſu. } in Subſellium.
88. Em. & Ex.
Ille & militia multis largitus honorem

Seme-

Semeſtris, vatum digitos circumligat auro.
in *Annulus* & *Tribunatus*.
117. Ex.
—— *quo tibi lapſo*
Figantur virides, ſcalarum gloria, palmæ.
in *Scala*.
132. Ex.
Perque forum juvenes longo premis aſſere Medos.
in *Aſſer* & *Lectica*.
134. Ex.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura ſile.
in *Purpura ſtlataria*.
233. Ex.
Dum petit aut thermas, aut Paulli balnea.
in *Balneum Paulli*.
VIII. 8. Ex.
Fumoſos equitum cum dictatore magiſtros.
in *Atrium*.
32. Ex.
—— *nanum cujusdam Atlanta vocamus.*
in *Atlantes*.
112. Ex.
Et cum Parrhaſius tabulis, ſignisque Myronis
Phidiacum vivebat ebur.
in *Affectu*.
145. Ex.
Gallica Santonico veſtit te bardocucullus.
in *Bardocucullus*.
201. Ex.
—— *pugnantem falce ſupina.*
in *Threx*.
IX. 52. Ex.
—— *ſtrata poſitus, longaque cathedra.*
in *Subſellium*.
54. Ex.
Munera femineis tractas ſecreta Kalendis.
in *Dona uxoria*.
141. Ex.
Pigneribus poſitis argenti vaſcula puri.
in *Pocula*.
143. Ex.
—— *qui me cervice locata. . .*
in *Subſellia equitum*.
167. Ex.
—— *propera ſtomachum laxare ſaginis.*
in *Sagina*.
X. 27. Ex.
—— *& leso Setinum ardebit in auro.*
in *Aurum*.
38. Ex.
—— *& picta Sarrana ferentem*
Ex humeris aulæa toga.
in *Purpura Tyria* & *Toga palmata*.
81. Ex.
Panem & circenſes. . . .
in *Panis civilis*.
116. Ex.
Quisquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam.
in *Minerval*.
351. Ex.
—— *magnaque cupidine ducti*
Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis.
Notum, qui pueri, qualiſque futura ſit uxor. } in *Fortuna*.
367. Ex.
Nos facimus fortunæ deam, cœloque locamus.
XI. 4. Ex.
Convictus, thermæ, ſtationes omne theatrum
De Rutilo.
in *Stationes*.
14. Ex.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt.
in *Guſtus*.
20. Ex.
—— *ſic veniunt ad miſcellanea ludi.*
in *Ludi miſcelli*.
34. Ex.
—— *an Curtius, & Matho bucca.*
in *Bucca*.
50. Ex.
Cedere namque foro jam non eſt deterius.
in *Cedere foro*.
107. Ex.
Pendentesque deos perituro oſtenderet hoſti.
in *Scutum*.
155. Ex.
Qualis eſſe decet, quos ardens purpura veſtit.
in *Tunica*.
173. Ex.
Et Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.
in *Speculum*.
XII. 100. Ex.
Legitimè fixis operitur tota labellis.
in *Votum*.
XIII. 25. Ex.
—— *partos gladio, vel pyxide nummos.*
in *Pyxis*.
165. Ex.
—— *& madido torquentis cornua cirri.*
in *Nodus*.
XIV. 281. Ex.
—— *& tenſo folle reverti. . . .*
in *Follis*.
301. Ex.
—— *merſa rate naufragus aſſem*
Dum rogat.
in *Tabella*.
XVI. 13. Ex.
Bardaicus judex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad ſubſellia ſuræ.
in *Bardaicus*.
24. Ex.
Cum duo crura habeas, offendere tot caligatos
in *Caliga*.
51. Ex.
Solis prætered teſtandi militibus jus
Vivo patre datur.
in *Manumittere*.
Kipping. Antiq. Roman. III. 3. §. 2. N. quia aſſerit gæſa & pila eadem arma fuiſſe in *Gæſum*.
Kirchmann. de Funer. Roman. II. 9. N. quia fingit Dion. LXII. p. 819. C. loqui de lectica tecta, ſeu operta, de qua non loquitur in *Lectica*.
N. quia hariolatur ſpondam Orcinianam apud Mart. X. 5. 9. ſimpliciter eſſe ſandapilam, ſive pheretrum in *Sponda*.
de Annul. c. 3. N. quia ſcribit annulos fuiſſe, quibus clavis erat adjuncta ad duplicem uſum, ſignandi & aperiendi in *Annulus*.
c. 21. N. quia Suetonium laudat perperam, cum Florum debuiſſet laudare in *Annulus*.
Lactant. I. 20. N. quia ſcribit Floram populum Romanum ſcripſiſſe hæredem, & non addit, utramne de iſta conjecturam adduxiſſet, an alios ſit ſecutus auctores, in *Flora*.
N. quia ſcribit Cloacinam fuiſſe dictam quod ejus ſimulacrum in cloaca eſſet repertum in *Venus Cloacina*.
in Stat. VI. 797. N. quia caſteriam dicit eſſe perticam in navi, quam tenet hortator remigum. . . . in *Caſteria*.
VII. 269. N. quia ſariſſas lanceas interpretatur in *Sariſſa*.
Laert. II. §. 90. Ex. Ædiles Athenienſium Crateti ſuccenſent, *quod ſindone eſſet amictus* in *Sindon*.

Lambin. in Horat. Od. I. 8. 6. N. quia fingit lupata dicta à lupo inſtrumento ferreo, unco, & tortuoſo inſtar dentium lupinorum in *Lupata*.

Sat. I. 6. 8. N. quia vult libertos fuiſſe ſervos manumiſſos, libertinos libertorum filios in *Libertini*.

II. 4. 39. N. quia comminiſcitur veteres utramque manum ad epularum, & poculorum uſum adhibuiſſe in *Accumbere*.

Epiſt. I. 7. 23. N. quia lupinos vult eſſe nummos ex lupino macerato factos in *Lupinus*.

in Cicer. in Piſon. c. 27. N. quia apud illum propala legendum contendit in *Propola*.

in Plaut. Caſin. I. 36. N. quia poſtilenam explicat lorum craſſum in *Poſtilena*.

Ciſtell. I. 1. 17. N. quia amiculum apud illum parvum amictum interpretatur in *Amiculum*.

Epid. II. 2. 39. N. quia regillam cum trabea eandem facit in *Regilla*.

V. 1. 34. N. quia lunulam apud illum gemmam rotundam inſtar lunæ exponit in *Lunula*.

Bacch. IV. 6. 22. N. quia tranſennam vult eſſe extenſum funem in *Tranſenna*.

Moſt. III. 2. 145. N. quia Plautum intelligit de Romano in *Puls Punica*.

Mil. II. 1. 15. N. quia valga ſuavia accipit pro ſuaviationibus in *Suavia valga*.

Pſeud. I. 3. 98. N. quia tintinnabulum vult vehiculum fuiſſe in *Tintinnabulum*.

Lamprid. Commod. c. 5. Em. & Ex. *In arena rudibus inter cubicularios gladiatores pugnavit* in *Gladiatores cubicularii*.

c. 16. Ex. *Quum in gladiatoris occiſi vulnus manum miſiſſet, ad caput ſibi deterſit* in *Gladiator*.

Heliog. c. 7. Em. & Ex. *Lapides, qui vivi dicuntur, ex proprio templo Dianæ auferre voluit* in *Lapis divus*.

c. 11. Em. *Gaudere cœpit, & dicere verè Liberam* in *Feſtum vindemiale*.

c. 22. Ex. *Sortes convivales ſcriptas in cochlearibus habuit tales, ut alius exhiberet decem camelos . . . .* in *Sortes convivales*.

Ex. *Ne quis ſuminatam ſuem occideret* in *Sumen*.

c. 23. Ex. *Fertur in euripis vino plenis navales circenſes exhibuiſſe* in *Euripus*.

c. 25. Ex. *Stravit ſibi triclinium in ſummo luſorio. Et dum pranderet, noxios & venationes ſibi exhibuit* in *Ludus*.

c. 32. Ex. *In myrrhinis & onychinis minxit* in *Vaſa myrrhina*.

Ex. *Ipſe pandurizavit* in *Pandurium*.

Alex. Sever. c. 13. Em. & Ex. *Quod tabula Trajani, quæ genuali lecto patris imminebat, dum mater eum in templo pareret, in lectum decidit* in *Lectus adverſus*.

c. 33. Ex. *Severi tunicas aſemas ad uſum revocavit ſuum* in *Aſema & Tunica*.

c. 39. N. quia ſcribit *Alexandrum horrea in omnibus regionibus publica feciſſe, ad quæ conferrent bona, qui privatas cuſtodias non haberent* in *Horrea*.

c. 40. Ex. *Ita ut Alexandrina purpura hodieque dicatur, quæ vulgo Probiana dicitur, quod Aurelius Probus id genus muricis reperiſſet* in *Purpura Probiana*.

Ex. *Boni linteaminis appetitor fuit, & quidem puri* in *Tunica linea*.

Ex. *Accepit prætextam cum ſacra faceret, ſed loco Pontificis maximi, non Imperatoris* in *Prætexta*.

c. 42. N. & Ex. *Exemplo veterum præſides provinciarum acciperent mulas ſenas* in *Muli*.

c. 49. Ex. *Quum Chriſtiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupaſſent, contra popinarii dicerent, ſibi eum deberi* in *Chriſtus & Taberna meritoria*.

c. 51. Ex. *Ulpianum à militum ira objectu purpuræ ſumma defendit* in *Purpura*.

c. 63. Em. *Dati ſunt & ſodales, qui Alexandrini appellati ſunt* in *Sodales Alexandrini*.

c. 67. Ex. *Tu eos, eunuchos, eo loci habes, ut nec chlamyde uti juſſeris* in *Chlamys*.

Lanſſel. Calumn. Caſaub. in Baron. Annal. Diſpunct. c. 15. N. quia putat crucem fuiſſe ſupplicium ex conſuetudine Judæorum in *Crux*.

de Opt. parand. opum modo p. 73. N. quia ex Plin. XII. 1. novum pro umbra vectigal conatur eruere in *Vectigal*.

Laurent. Polymath. IV. ſynopſ. 5. N. quia ſcribit aram de qua Paullus Actor. c. 17. n. 23. titulo miſericordiæ fuiſſe inſignitam in *Ara*.

de Rebuſpubl. c. 7. N. quia fingit cataſtam fuiſſe compedem ligneum in *Cataſta*.

de Oſcul. c. 3. N. quia dicit crines capere eſſe blandiri, aſſentari, blandè & amatoriè oſculandi cauſa capillos amatoris prendere in *Crines capere*.

de Re veſt. c. 1. quia negat tunicas Ennii ætate fuiſſe uſitatas in *Tunica*.

Lautus in Splendore antiquit. Urb. N. quia domum Mæcenatis cum turri unam eandemque facit in *Turris Mæcenatiana*.

Antiq. Rom. part. II. tab. 12. N. quia facie converſa delineat illos, qui rogum incendebant in *Pyra*.

Lazius Commeot. Reip. Roman. II. 3: VIII. 4. N. quia comminiſcitur clavos in veſtibus fuiſſe fibulas, aut globulos aureos, & purpureos, qui ad pectus aſſuebantur in *Clavi veſtium*.

II. 13. N. quia exiſtimat aurum coronarium fuiſſe, quod ob peculiaris ſplendoris fulgorem coronis faciendis aptiſſimum fuerit in *Aurum coronarium*.

N. quia docet Romanos ex piſcinis reditum habuiſſe in *Vectigal ex lacubus*.

IV. 9. N. quia contendit campidoctorem campiductorem eſſe dicendum in *Campidoctor*.

VI. 7. N. quia fingit remulcum fuiſſe haſtam uncatam ferro, quo navis grandior è minore ſcapha attrahebatur in *Remulcus*.

Rer. Græcar. II. 3. N. quia aſſerit æs Corinthium accepiſſe nomen, quod Corintho incenſa, aurum, argentum, & æs in unum confluxerint, peruſtis plurimis ſtatuis, & ſimulacris in *Æs Corinthium*.

Leges decemvirales Ex. *Ne ſumptuoſa reſperſio fiat* in *Aſperſio*.

Ex. *Ne longæ coronæ adhibeantur* in *Corona longa*.

Ex. *De capite civis Romani per maximum comitiatum ne ferunto* in *Capite cenſi*.

Em. & Ex. *Ut cui auro dentes vincti eſſent aſtum . . . .* in *Κσυ*.

Ex. *Pœna furti manifeſti, & non manifeſti* in *Furtum*.

Ex. *Cum nexum faciet, mancipiumque, uti lingua nuncupaſſit, ita jus eſto* in *Mancipatio*.

Lemnius de Occult. nat. mir. III. 4. N. quia verſoriam apud Plaut. Merc. V. 2. 34. Trin. IV. 3. 19. arbitratur fuiſſe inſtrumentum nauticum pyxidiculæ magnetis haud abſimile in *Pyxis nautica*.

Leonic. de Var. hiſt. I. 24. N. quia negat veteres ex apio ſerta nexuiſſe in *Apium*.

Liber de Circo N. quia metam Murciam in circo ultimam facit in *Meta Murcia*.

Licet. de Recond. Antiq. lucern. IV. 37. N. quia fingit ignem perpetuum in templo Veſtæ in lampade aliqua

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe ſuſpenſum : & præter hunc lucernæ flammulam ſemper ardentem abſque fomitis novi appoſitione Veſtales cuſtodiviſſe in *Ignis Veſtæ perpetuus*.

Lipen. de Stren. c. 2. ſec. æt. §. 11. N. quia Apollo ſandaliarius illi videtur dictus, quod ſandaliis indutus eſſet in *Apollo ſandaliarius*.

Lipſ. de Milit. Roman. I. 5. N. quia fingit ab ipſis Reipublicæ temporibus duplex equitum genus fuiſſe, alios equo publico, alios ſine eo in *Equites*.

IV. 5. N. quia Claud. Nupt. Honor. & Mar. n. 187. perperam interpretatur in *Signum militare*.

N. quia νεὼν Dion. XL. p. 128. D. vult fuiſſe ſacellum, ſive ædiculam, in qua aquila fuerit repoſita in *Aquila ſignum militare*.

V. 3. N. quia quæſtorium vult ad prætorium & forum adſitum fuiſſe in *Quæſtorium*.

8. & 18. N. quia docet, delictum non fuiſſe capitale, ſi abſque metu, ob aliam cauſam ſtationem quis deſeruiſſet in *Stationes in militia*.

12. N. quia Polybium, & deinde Joſephum explicans de ſignis dandis ſibi ipſi contradicit in *Signum profectionis*.

16. N. quia Plauti pultiphagum Moſt. III. 2. 143. Pœn. prol. n. 53. intelligit de Romano in *Puls Punica*.

Tacit. Annal. I. n. 214. N. quia docet in ſcrobe ſtatutos, queis cervix præcidenda in *Scrobs*.

II. Exc. B. N. quia fingit annulos fuiſſe, quibus clavis erat adjuncta ad duplicem uſum, ſignandi & aperiendi in *Annulus*.

Exc. I. N. qui bombycina & ſerica facit diſtincta genera veſtium in *Bombycina*.

IV. n. 43. N. quia de funere triumphali nihil ſe legiſſe teſtatur, vel idem cum cenſorio facit in *Funus triumphale*.

n. 167. N. quia agnomen adeò malè accipit, ut, quid eo ſibi velit, ne ipſe quidem noverit in *Agnomen*.

VI. 11. 5. N. quia arbitratur funus publicum & indictivum idem fuiſſe in *Funus publicum*.

XI. 18. 5. Ex. *Stationes, vigilia, diurna, nocturnaque munia* in *Stationes*.

33. 3. N. quia Tacitum minùs rectè interpretatur in *Sella*.

XII. Exc. B. N. quia dicit procuratores Cæſaris differre à rationalibus, quia etiam Rempublicam, ſed rationales ſolam rem privatam tractabant in *Procurator Cæſaris*.

XV. 14. 3. N. quia Æmiliana in campo ponit Martio in *Vicus Æmilianus*.

Hiſt. I. 27. 3. N. quia milliarium in foro Romano vult vocatum fuiſſe, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

German. n. 90. N. quia Germanos fingit crinem non in rectum paſſos eſſe deſcendere, ſed reduxiſſe in poſteriorem verticem, & obliquaſſe in *Nodus*.

Poliorcet. III. 1. N. quia quod ad compoſitum arietem attinet, non ſatis rem exprimit in *Aries*.

Ant. Lect. I. 10. Epiſt. Quæſt. V. 8. N. quia contendit, Aulum Gellium eſſe Agellium dicendum in *Aulus Gellius*.

III. p. 144. N. quia biclinium cum ſigmate confundit in *Sigma*.

Elect. I. 2. de Milit. Roman. V. 16. N. quia duos obolos Polybianos dicit fuiſſe tres aſſes : quia Polyb. VI. 37. & Plaut. Moſt. II. 10. putat de eodem ſtipendio locutos eſſe in *Stipendium*.

8. N. quia panis civilis populo dividendi originem repetit à Trajano in *Panis civilis*.

N. quia in Epiſtola Cœlii ad Cicer. Fam. VIII. 6. contendit legem vineariam eſſe ſcribendum in *Lex viaria*.

13. N. quia docet omnes tunicas fuiſſe albas : & Romæ communem veſtem ſervorum in *Tunica*.

19. N. quia putat, lecticas temporibus Gracchanis Romam perveniſſe : & aſſeres vinculis & funibus ad illam religari ſolitos in *Lectica*.

II. 2. N. quia aſſerit locum dextrum ſemper honeſtiorem eſſe habitum in *Locus ſiniſter*.

6. N. quia ſcribit oſcula jacere fuiſſe dictos adorantes, qui eminus ſtantes manum porrigebant, eamque ſtatim ad os ſuum retuliſſe & ſuaviatos eſſe in *Oſculum*.

8. N. quia equitibus Romanis, cum militarent, adimit jus aureorum annulorum in *Annulus*.

17. N. quia docet conſules illo magiſtratu more fuiſſe coactos ludos dare in *Ludus*.

de Magiſtrat. c. 12. N. quia negat magiſtratus curules à curru eſſe dictos in *Magiſtratus curules*, & *Sella curulis*.

de Magnit. Roman. III. 5. N. quia centum gradus ad Monetæ cum gradibus Jovis Capitolini videtur confudiſſe in *Gradus Capitolini*.

de Cruce II. 7. N. quia fingit cruciarium interdum in crucem jacentem fuiſſe datum in *Cruciarius*.

Not. de Cruce II. 8. N. quia docet opus fuiſſe ſcalis, quibus in crucem ſaliret cruciatus in *Staticulum*.

de Amphith. c. 14. N. quia popularia apud Ulpian. l. 1. §. 12. ff. de Offic. præf. Urb. vult ſignificare populi conſeſſum theatralem in *Popularia*.

Saturn. I. 2. N. quia affirmat ſyntheſin fuiſſe tantum ditiorum, & lautiorum, non plebejorum in *Syntheſis*.

II. 12. & in Senec. Epiſt. 29. N. quia docet eſſedarios ſolitos etiam pedites pugnare, de curru ſubitò delapſos in *Eſſedarius*.

in Senec. Epiſt. 56. N. quia pilas crepare explicat ſonitum edere, cum datatim luditur, & decidunt in *Pilicrepus*.

de Pronunt. Ling. Lat. c. 14. N. quia pro *Y* apud Iſidor. I. 13. literam *V* reponendam contendit in *Y*.

Livius I. 13. N. quia ſcribit Romulum raptarum Sabinarum nomina curiis impoſuiſſe in *Curia*.

N. quia fingit Lucerum nominis, & originis cauſam incertam eſſe in *Luceres*.

36. Ex. *Tarquinius equitem ſuis deeſſe viribus ratus, ad Ramnes, Titienſes, Luceres, quas centurias Romulus ſcripſerat, addere alias conſtituit* in *Equites*.

42. Ex. *Tullius poſt victos Etruſcos cenſum inſtituit* in *Luſtrum*.

43. Em. *Ut machinas in bello ferrent* in *Machina*.

48. Ex. *Frenos inhibere* in *Frena*.

II. 7. Ex. *Summiſſa ſibi eſſe imperii ſigna* in *Faſces*.

Em. *Delata confeſtim materia omnis infra Veliam, & ubi nunc vicus publicus eſt* in *Vicus publicus*.

23. Em. & Ex. *Nexi vincti ſolutique, ſe undique in publicum proripiunt* in *Nexus*.

45. Ex. *Nunc armatis ſibi quisque lingua promptum hoſtem offerre* in *Scutum*.

III. 54. Ex. *Ut Q. Furius Pontifex maximus tribunos plebis crearet* in *Comitia calata*.

55. Ex. *Qui tribunis plebis, ædilibus, & judicibus nocuiſſet.*
N. *Quod his temporibus nondum conſulem judicem, ſed prætorem appellari mos fuerit.* } in *Conſul*.

72. Ex. *Ne peſſimum facinus pejore exemplo admitterent, in ſuam rem litem vertendo* in *Lis*.

IV. 54. Ex. *Solos, flaminesque nusquam alio, quàm ad ſacrificandum pro populo ſine imperiis ac poteſtatibus relinquantur* in *Pontifex maximus*.

vi. 1. Ex. *Poſt diem tertium objectus hoſti exercitus Romanus eſſet* in *Roma*.

vii. 10. Ex. *Hiſpano cingitur gladio, ad propiorem habilis pugnam* in *Gladius Hiſpanicus*.

19. Ex. *Sorte ipſa obruebantur inopes, nexumque inibant* in *Nexus*.

29. Ex. *Locus in arce deſtinatus: qui area adium M. Manlii fuerat* in *Arx Romana*.

viii. 8. Ex. *Clypeis antea Romanis uſi ſunt* in *Clypeus*.

N. quia prodidit, *triarios ſub vexillis conſediſſe* in *Subſidium*.

Em. *Prima acies haſtati erant, manipuli quindecim.* }
Em. *Hoc triginta manipulorum agmen antepilanos appellabant.* } in *Acies*.
Em. *Quia ſub ſignis jam alii quindecim ordines locabantur.* }

Ex. *Poſtremè in plures ordines inſtruebantur* in *Ordo militia*.

9. Ex. *Triarii genu dextero innixi. . . . . expectabant* in *Triarii*.

14. Ex. *Roſtra id templum appellatum* in *Roſtra*.

22. Ex. *Æmilius, cujus tum faſces erant. . .* in *Faſces*.

28. Ex. *L. Papirius is fuit, cui cum ſe C. Publilius in nexum dediſſet* in *Nexus*.

Em. *Ne quis noxam meruiſſet, in compedibus teneretur* in *Lex Papiria Poetilia*.

ix. 40. Ex. *Militibus argentatis. . . .* in *Sella*.

46. Ex. *Omnem forenſem turbam excretam in quatuor tribus conjecit* in *Plebs urbana*.

x. 23. Ex. *Virginiam matrona, quod è patribus enupſiſſet, ſacris arcuerant* in *Enubere*.

xxi. 62. Em. & Ex. *Sortes Care extenuatas.* }
xxii. 1. Em. & Ex. *Faleriis ſua ſponte attenuata.* } in *Sortes*.

36. Ex. *In via fornicata, qua ad campos erat* in *Via fornicata*.

xxiii. 11. Em. *Republica benè geſta, ſervataque lucris meritis donum mittere* in *Lucar*.

xxiv. 10. Em. & Ex. *Tacta de cœlo ædes in campo Vulcani* in *Templum Vulcani*.

49. N. *Quod mercenarium militem in caſtris neminem ante, quàm tum Celtiberos, Romani habuerunt* in *Milites mercenarii*.

xxv. 5. Ex. *Comitia inde Pontifici maximo creando ſunt habita. . . .* in *Comitia calata*.

xxvi. 27. Ex. *Et conditum in penetrali fatale imperii pignus* in *Veſtales*

xxviii. 29. Ex. *Citati milites nominatim in verba P. Scipionis jurant* in *Sacramentum militare*.

36. Ex. *Trabesque ſcalas, oraſque* in *Ora*.

xxviii. 38. Ex. *Argenti in ærarium tulit quatuordecim millia ponde* in *Manubia triumphales*.

xxix. 14. Em. *Perſulere deam pridie Idus Apriles* in *Ludi Megalenſes*.

xxx. 45. Ex. *Intulit in ærarium argenti pondo centum millia triginta tria* in *Manubia triumphales*.

xxxii. 30. Em. *Conſul principio pugnæ vovit ædem Soſpitæ Junoni* in *Templum Junonis Soſpitæ*.

xxxiv. 10. Ex. *Quod alieno auſpicio pugnaſſet* in *Triumphantes*.

53. N. *Ædes eo anno aliquot dedicatæ ſunt: una Junonis Soſpitæ in foro olitorio* in *Templum Junonis Soſpitæ*.

xxxv. 10. Ex. *Ædiles alteram porticum ad portam fontinalem ad Martis aram, qua in campos iter eſſet, perduxerunt* in *Porta fontinalis*.

xxxvi. 45. Ex. *Ante oſtium portus acie inſtructa ſteterunt.* }
xxxvii. 11. Ex. *Si viam facere per fauces portus poſſet.* } in *Oſtia*.

23. Ex. *Servantes ordinem in frontem dirigere jubet.* }
Ex. *In frontem directas habebant naves.* } in *Frons navis*.
Ex. *Cæteri, quia in frontem dirigere juſſi erant, non ſequebantur.* }

xxxviii. 29. Ex. *Centum funditores ab Ægio & Patris & Dymis acciti* in *Funda Achaica*.

36. Ex. *Supplicatio in triduum pro collegio decemvirorum imperata fuit* in *Comitia calata*.

xxxix. 19. Ex. *Sctum factum eſt, ut Feceniæ Hiſpalæ datio, deminutio, gentis enuptio, tutoris optio item eſſet, quaſi ei vir teſtamento dediſſet* in *Dare*.

xl. 43. N. & Em. *Eo anno rogatio primùm lata eſt ab L. Julio* in *Lex villia annalis*.

51. Ex. *Cenſores mutarunt ſuffragia: regionatimque generibus hominum, cauſiſque, & quæſtibus tribus deſcripſerunt* in *Opifices*.

27. Em. *Extraordinaria porta juſſit erumpere ....* in *Porta caſtrorum*.

29. N. *In altera Numam Pompilium Pomponis filium ſepultum eſſe. . . .* in *Sepulcrum numæ*.

xli. 2. Ex. *Prætorio dejecto. . . ad quæſtorium forum, quintanamque hoſtes pervenerunt* in *Prætorium*.

15. Em. *Bovis ſeſcenaris jecur defluxiſſe* in *Bos ſeſcenar*.

27. Ex. *Vias extra urbem glarea ſubſtruendas marginandaſque locaviſſe* in *Margines*.

xliv. 31. Ex. *In cuſtodiam C. Caſſio traditus, vix gladiatorio accepto decem talentis ab Rege Rex, ut in eam fortunam recideret* in *Gladiatorum*.

34. Ex. *Alii galeas buccula ſque tergere* in *Buccula*.

Epit. xvi. Em. *D. Junius Brutus munus gladiatorium in defuncti patris memoriam edidit primus* in *Gladiator*.

xlvii. Em. *Sacrorumque magiſtratuum jus potentius fuit* in *Pontif. maximus*.

Lomej. de Biblioth. c. 6. N. quia fingit libros elephantinos à magnitudine dictos in *Libri elephantini*.

c. 14. N. quia docet Romæ collegium poetarum fuiſſe in *Collegium poetarum*.

Lucan. 1. 381. Ex.

Caſtra ſuper Thuſci ſi ponere Tibridos undas
Heſperios audax veniam metator in agros.

in *Metatores*.

426. Ex.

Et docilis rector conſtrati Belga covini.

in *Covinus*.

550. Ex.

—— & oſtendens confectas flamma Latinas.

in *Conficere*.

ii. 18. Ex.

—— latuit plebejo tectus amictu
Omnes honos.

in *Honor*.

355. Ex.

Inſulaque in geminos diſcurrit candida poſtes.

in *Fores*.

362. Em. & Ex.

Balteus haud fluxos gemmis adſtrinxit amictus,
Colla monile decens; humeriſque hærentia primis
Suppara nudatos cingunt anguſta lacertos.

in *Supparum*.

iii. 455. Ex.

—— ſtellatis axibus agger
Erigitur.

in *Agger*.

525. Ex.

—— paribuſque lacertis
Cæſaris hinc puppes, hinc Grajo remige claſſis.

in *Inſurgere remis*.

iv. 617. Ex.

Conſeruere manus, & multa brachia nexu. . . .
632. Ex.
Herculeosque novo laxavit corpore nodos.
672. Ex.
in *Nexus*.
Cardine ab occiduo vicinus Gadibus Atlas.
Terminat.
v. 71. Ex.
Heſperio tantum, quantum ſemotus Eoo Cardine.
in *Cardines mundi*.
316. Ex.
—— ſtetit aggere fultus
Ceſpitis intrepido vultu.
in *Tribunal caſtrenſe*.
402. Ex.
Vidit flammifera confectas nocte Latinas.
in *Conficere*.
vi. 36. Ex.
Exſtruitur, quod non aries impellere ſævus. . . .
in *Opera militum*.
672. Ex.
Viſcera non lyncis, non dira nodus hyana.
in *Nodus magicus*.
289. Ex.
Denſius ut parva diſponeret arma corona.
in *Gromatici*.
vii. 458. Em. & Ex.
Fulminibus manes, radiis ornabit, & haſtis.
in *Haſta ſacra*.
viii. 202. Ex.
Dexteriore rota lævum cum circuit orbem.
in *Dextratio*.
861.
—— anguſtius aris
Victoris Libyco pulſatur ab æquore ſaxum.
in *Saxa*.
ix. 994. Ex.
—— in abſtruſo pignus memorabile templo.
in *Veſtales*.
x. 129. Ex.
Pars auro plumata nitet. . . . . .
in *Pluma*.
in Piſon. n. 30. Ex.
Hinc quoque ſervati contingit gloria civis,
Altaque victrices intexunt limina palmæ.
in *Corona quercica*.
n. 182. Ex.
—— pilam geminare volantem.
in *Expulſim*.
n. 171. Ex.
—— hic ad majora movetur,
Ut citus, & fracta prorumpat in agmina mandra.
in *Mandra*.

Lucas Euang. c. 1. n. 11. Ex. *Apparuit illi Angelus Domini ſtans à dextris altaris incenſi* in *Arca federis*.
c. 2. n. 1. Ex. *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis* in *Cenſus*.
n. 13. Ex. Πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου in *Militia pro exercitu*.
c. 3. n. 1. Ex. *Herodes tetrarcha Galilææ* in *Tetrarches*.
n. 4. Ex. *Vox clamantis in deſerto: parate viam Jehova, complanate ſemitas ejus* in Λεωφόρος.
c. 10. n. 4. Ex. *Ne portaveritis calceamenta* in *Sandalium*.
c. 12. n. 59. Ex. *Non exibis illinc uſqueque ultimum minutum reddideris* in *Lepta*.
c. 15. n. 2. Ex. *Quare cum peccatoribus & publicanis manducat magiſter veſter?* in *Teloneum*.
c. 16. n. 19. Ex. *Dives induebatur purpura & byſſo* in *Byſſus*.
c. 17. n. 35. Ex. *Duæ erunt ſimul molentes* in *Piſtrinum*.
c. 18. n. 5. Ex. *Vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſuggillet me* in *Suggillare*.
c. 22. n. 55. Ex. *Quum accendiſſent ignem in medio aulæ. . .* in *Atrium*.
c. 23. n. 11. Ex. *Herodes amictum veſte ſplendida remiſit ad Pilatum* in *Color albus*.
n. 29. Ex. *Exclamavit univerſa turba dicens: tolle hunc* in *Tollo*.
n. 34. Ex. *Partientes verò veſtimenta ejus, jecerunt ſortem* in *Veſtis*.
c. 24. n. 13. Ex. *Duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta* in *Schœnos*.
Actor. c. 5. n. 37. Ex. *Poſt hunc exſtitit Judas Galilæus in diebus profeſſionis* in *Judæa*.
c. 10. n. 6. Ex. *Perfugerunt in civitates Lycaoniæ* in *Lycaonia*.
c. 17. n. 23. Ex. *Inveni aram, in qua ſcriptum erat: Ignoto deo* in *Ara*.
c. 19. n. 24. Ex. *Qui faciebat templa argentea Dianæ* in *Aquila ſignum legionis*.
n. 31. Ex. *Quidam ex Aſiarchis* in *Aſiarche*.
c. 20. n. 11. Ex. *Cæſarem appello* in *Appellari*.
c. 22. n. 25. Ex. *Paullus homo Romanus* in *Civis*.
c. 27. n. 17. Ex. *Scapha ſubducta* in *Scapha*.
n. 34. Ex. *Nullius enim veſtrum capillus ex capite cadet* in *Barba* §. 11.
n. 40. Ex. *Suſpenderunt artemonem ad ventum* in *Artemon*.
n. 70. Ex. *Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies. . . .* in *Sol*.
c. 28. n. 16. Ex. *Centurio tradidit vinctos præfecto exercituum* in *Prætorium*.

Lucill. Sat. 1. Em. & Ex.
Irritata canis quod homo quamplurima dicat.
in *R*.
iii. Em. & Ex.
Porro homines nequam, malus ut quartarius cippos
Colligere omnes.
in *Quartarius*.
viii. Ex.
Teſtam ſumit homo Samiam.
in *Samiaris*.
xii. Ex.
Hunc juga mulorum protelo ducere centum
Non poſſunt.
in *Protelum*.
xxii. Em. & Ex.
Servus neque infidus domino, neque inutilis cuiquam
Lucilli columella hic ſitus eſt Metophanes.
in *Columella*.
xxx. Ex.
Lana, opus omne perit: ſqualor, tineæ omnia cadunt.
in *Cadere*.

Lucret. i. 231. Ex.
Unde mare ingenui fontes . . . .
in *Rivus*.
883. Ex.
Cum lapidi lapidem terimus manare cruorem.
in *Mola*.
iii. 871. Ex.
—— putrorem cum ſibi nacta eſt
Intempeſtivis ex imbribus humida tellus.
927.
—— vermesque effervere, terram
Intempeſtivis cum putror cepit ob imbrem.
in *Convivium tempeſtivum*.
v. 517. Ex.
Ut fluvios verſare rotas, atque hauſtra videmus.
in *Hauſtra & Rota aquaria*.
1197. Ex.
Nec pietas ulla eſt velatum ſepè videri. . . .

Nec precumbere humi proſtratum.
in *Precantium.*
vi. 1099. Ex.
—— *ubi putrorem humida nacta eſt*
Intempeſtivis pluviis, & ſolibus icta.
in *Convivium tempeſtivum.*

Luiſin. Parerg. 1. 20. N. quia Tibull. i. 3. 89. minùs rectè explicat in *Maritus.*

Lyd. Agon. ſacr. p. 10. N. quia pancratiaſten dicit fuiſſe, qui quinque certandi generibus. . . . omnes vicit in *Pancratiaſtes.*

c. 21. N. quia confectorem vult fuiſſe, qui ſpectaculo meridiano operam locabat, & luxuriæ cædem parabat in *Confici.*

Setin. Conviv. 1. 40. N. quia Tibull. 1. 9. 5. minùs rectè interpretatur in *Nodus magicus.*

Lyran. in Act. Apoſtol. c. 19. n. 23. N. quia putat altare hoc intitulatum ignoto deo, & determinatum, quod non fierent oblationes, & ſacrificia, niſi de gemitibus, lacrymis, & precibus miſerorum, ibidem miſericordiam petentium in *Ara ignoti dei.*

Macer de Verb. ſignif. §. 154. Ex. *Mille paſſus à continentibus ædificiis numerandi ſunt* in *Milliarium.*

Macrob. Sat. 1. 6. Ex. *Quo ordine ſecreta ſacrorum in arca pilenti compoſita vidiſſet* in *Pilentum.*

Ex. *Nonnulli credunt ingenuis pueris attributum, ut cordis figuram in bulla ante pectus annecterent. . . .* in *Bulla.*

16. Ex. *Ea re candidatis uſus fuit in comitium nundinis venire, & in colle conſiſtere* in *Mons citatorius.*

ii. 3. Ex. *Laberius in fine ludorum aureo honoratus à Cæſare* in *Honor munus.*

Em. *Cæſar ita toga præcingebatur* in *Toga.*

12. Ex. *Altera die Cleopatra pollucibilem ſanè cœnam paravit* in *Polluctum.*

vii. 13. N. quia fingit in ſiniſtræ manus digito, qui minimo eſt proximus, nervum quendam tenuiſſimum ad cor hominis pergere, & ideo digitum illum annuli honore decorandum in *Annulus.*

Maldonatus N. quia exiſtimat architriclini officium deſcribi Eccleſiaſtic. c. 32. n. 1. in *Architriclinus.*

Manil. iv. 227. Ex.
Sunt quibus & ſimulacra placent, & ludus in armis.
in *Simulacrum belli.*
v. 147. Ex.
—— *tortos in fluctum ponere crines.*
in *Gradus capillorum.*
151. Ex.
—— *ſteriſeſque optare lacertos.*
in *Glabrater.*
336. Ex.
Defuncti atque bonis ſector, prædamque lucretur
Nomen, & patriam fraudarit debitor æris.
Cognitor eſt urbis.
in *Cognitor.*

Manut. de Civit Roman. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. 1. p. 3. B. N. ubi contendit fuiſſe patricios non quidem plebejos, ſed de plebe, qui nec ſenatores fuerint, nec equites in *Patricii.*

p. 4. F. N. ubi docet, nobiles omnes ſimul ſive patricii, ſive plebeji generis, modò ſenatorii eſſent ordinis, fuiſſe appellatos in *Senatus.*

p. 18. E. N. ubi in tribum ruſticam confert ingenuos, qui rura poſſidebant in *Tribus.*

p. 37. B. ubi fingit duos cenſus: unum civium Romanorum, alterum municipum in *Cenſus.*

de Legib. c. 6. N. ubi negat ætatem, qua quis quæſturam, tribunatum, & ædilitatem plebis peteret, Villiis legibus annalibus non fuiſſe definitam in *Ætas quæſtoria.*

c. 16. N. ubi dicit cremandi conſuetudinem uſque ad Antoninorum tempora duraſſe in *Cadaver.*

c. 27. N. ubi docet prætorem conſilium judicum coegiſſe, & judicem quæſtionis, ſive quæſitorem fuiſſe vocatum in *Prætores.*

de Senat. c. 10. N. quia fingit ſenatum non ſine populo victis bello gentibus vectigalia impoſuiſſe in *Vectigal.*

Quæſt. Epiſt. iii. 1. N. quia comminiſcitur togam fuiſſe à ſummo ad imum, nulla ſciſſura, nullis manicis in *Toga.*

N. quia putat prætextam fuiſſe ſenatorum propriam in *Prætexta.*

N. quia affirmat Ennii ætate, ſive inter ſecundum & tertium bellum Punicum, tunicas fuiſſe ignotas in *Tunica.*

in Cicer. Fam. vii. 10. N. quia docet caminum apud veteres non habuiſſe exitum, unde fumus evaporare poſſet in *Caminus.*

Marcell. l. 41. ff. de Rit. nupt. Em. *Stuprum intelligitur etiam de his mulieribus. . .* in *Stuprum.*

Marcian. leg. 65. ff. de legat. iii. Ex. *Quæ duas tantum menſes apud magiſtrum fuerunt legate non cedere* in *Ornatrix.*

leg. 3. §. pen. ad l. Cornel. de ſicar. Ex. *Hodie homicidæ humiliores beſtiis ſubjiciuntur* in *Homicidium.*

Marcil. in Perſ. Sat. 1. proœm. n. 2. & 29. N. quia templum Apollinis cum Athenæo confundit in *Templum Apollinis.*

in Leg. xii. tab. c. 18. N. quia Plauti pultiphagum Moſt. iii. 2. 143. Pæn. prol. ii. 53. intelligit de Romano in *Puls Punica.*

Marcus c. 1. n. 7. Ex. *Cujus non ſum dignus, qui incurvatus ſolvam corrigiam ſolearum* in *Solea.*

c. 2. n. 21. Ex. *Nemo panniculum impexum inſuit veſtimento veteri* in *Acus ſarcinatorum.*

c. 3. n. 7. & 18. *Jeſus cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare, & advocavit Matthæum. . . .* in *Teloneum.*

c. 6. n. 9. Ex. *Ut calcearentur ſandaliis* in *Sandalium.*

n. 27. Ex. *Illico miſit Rex ſpeculatorem* in *Speculator.*

c. 12. n. 42. Ex. *Quadam vidua pauper injecit duo minuta areola* in *Area.*

c. 14. n. 66. Ex. *Et cum Petrus eſſet in atrio inferius* in *Atrium.*

c. 15. n. 16. Ex. *Milites abduxerunt eum intra aulam, id eſt, prætorium* in *Prætorium præſidum.*

n. 17. Ex. *Et induerunt eum purpura* in *Chlamys D. Jeſu.*

n. 24. Ex. *Quum crucifixiſſent eum, partiti ſunt veſtimenta ejus* in *Veſtis.*

Mariſotus N. quia vult capedinem eſſe *εὐρυχωρίαν*, latifundium, amplum, & ſpatioſum locum in *Capedo.*

Marlian. Topogr. Urb. Rom. 1. 3. N. quia portam Saturniam collocat in Velabro in *Porta Saturnia.*

1. 8. N. quia Liv. xxxv. 10. intelligit de campis Vaticanis in *Porta flumentalis.*

ii. 3. N. quia ſtatuit clivum, per quem in Capitolium fuit aſcenſus, fuiſſe illum aditum, quo è campo Vaccino & arcu Severi aſcenditur in Capitolium in *Clivus Capitolinus.*

12. N. quia exiſtimat Lupercal ſitum fuiſſe prope templum Quirini, ubi nunc ædes D. Theodori in *Lupercal.*

17. N. quia negat Lupercal cum ficu Ruminali eodem loco fuiſſe poſitum in *Germalum.*

iii. 2. N. quia milliarium in capite fori Romani vult dictum eſſe, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium.*

4. N. quia templum Cæſaris dictatoris ponit poſt ædem Fauſtinæ in *Templum.*

5. N. quia docet Cloacinam fuiſſe dictam, quia ejus ſimulacrum in Cloaca fuerat repertum in *Venus Cloacina.*

10. N.

Digitized by Google

INDEX AUCTORUM.

10. N. quia opinatur buſta Gallica ad ima montis è regione hortorum Piorum, ubi ædicula S. Andreæ in Portugallo eſt, fuiſſe ſita in *Buſta Gallica*.

15.. N. quia ſcribit Myjagron deum fuiſſe congregatorem muſcarum in *Myjagros*.

IV. 3. N. quia dicit armiluſtrum & circum maximum eundem eſſe in *Armiluſtrum*.

N. quia dicit Aventinum à Remo Romuli fratre Remurium fuiſſe dictum in *Remurius*.

4. N. quia docet aram maximam, & aram Jovis inventoris utramque unam eſſe in *Ara Jovis*.

N. quia ſtatuit templum Dianæ Aventinæ ſitum fuiſſe ubi nunc S. Sabinæ in *Templum Dianæ*.

8. N. quia tradit templum Dianæ in Cœliolo ceſſiſſe D. Johanni cognomento ante portam Latinam in *Templum Dianæ*.

9. N. quia curiam Hoſtiliam alteram collocat, ubi poſtea templum Pacis fuit: alteram, ubi nunc Paulli & Johannis eſt ædes in *Curia Hoſtilia*.

13. N. quia templum Quietis dicit fuiſſe in via Labicana, ubi nunc S. Petri & Marcellini eſt ædes in *Templum*.

19. N. quia hortos Mæcenatianos removet ad thermas Diocletianas in *Horti*.

V. 10. N. quia templum Fortunæ equeſtris collocat ad theatrum Pōpeji in *Templum*.

21. N. quia ſtatuit Mariam & Hermantiam, Honorio unam poſt alteram ſociatas ex hac luce virgines migraviſſe in *Honorius*.

Martial. de Spectac. I. 7. Ex.

Omnis Cæſareo cedat labor amphitheatro.

in *Amphitheatrum Veſpaſiani*.

II. 3. Ex.

Invidioſa feri radiabant atria Regis.

in *Amphitheatrum Neronis*.

5. Ex.

Hìc ubi conſpicui venerabilis amphitheatri
Erigitur moles.

in *Amphitheatrum Veſpaſiani*.

XII. 1. Ex.

Inter Cæſarea diſcrimina ſæva Dianæ.

in *Amphitheatrum*.

XXIX. 5. Ex.

Lex erat, ad digitum poſita concurrere palma.

in *Ad digitum pugnare*.

Epigram. I. 2. 8. Ex.

Limina poſt Pacis, Palladiumque forum.

in *Forum Nervæ*.

13. 1. Ex.

Itur ad Herculei gelidas qua Tiburis arces.

in *Hercules Saxanus*.

13. 7. Ex.

Geſtatus bijugis Regulus eſſet equis.

in *Sella*.

38. Ex.

Ventris onus miſere, nec te pudet, excipis auro.

in *Scaphium*.

42. 3. Ex.

Hoc quod Tranſtiberinus ambulator,
Qui pallentia ſulphurata fractis. . . .

in *Judæi*.

50. 17. Em.

Avidam rigens Dircenna placabit ſitim.

in *Vinum recentatum*.

54. 5. Ex.

Sic interpoſita vilis contaminat unco
Urbica Lingonicus Tyrianthica bardocucullus.

in *Bardocucullus*.

93. 7. Ex.

Cerea ſi pendet lumbis & trita lacerna,
Dimidiasque nates Gallica palla tegit.

in *Bardocucullus*.

97. 9. Ex.

—— galbanos habet mores.

in *Galbani mores*.

109. 3. Ex.

At mea Vipſanas ſpectant cœnacula laurus.

in *Laurus Vipſana*.

118. 10. Ex.

Contra Cæſaris eſt forum taberna
Scriptis poſtibus hinc & inde totis. . . . .

in *Argiletum*, & *Nomina librorum*.

15. Ex.

De primo dabit, alterove nido.

in *Nomina librorum*.

II. 6. 15. Ex.

Et cum currere debeas Bovillas,
Interjungere quæris ad Camœnas.

in *Interjungere*.

29. 7. Ex.

Non extrema ſedet lunata lingula planta.

in *Corrigia*.

40. 5. Em. & Ex.

Cæcuba ſiccentur, quæque annus coxit Opimi.

in *Saccare*, & *vinum*.

43. 9. Ex.

Tu Libycos Indis ſuſpendis dentibus orbes.

in *Orbis pro menſa*.

66. 1. Ex.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus.

in *Annulus*.

102. 4. Ex.

Quarta tribus luſtris addita meſſis erat.

in *Luſtrum*.

III. 29. 1. Ex.

Saturne tibi Zoilus annulos priores.

in *Annulus*.

47. 15. Ex.

Urbem petebat Baſſus: imo rus ibat.

in *Urbs*.

58. 2. Ex.

Non otioſis ordinata myrtetis,
Viduaque platano.

in *Platanon*.

82. 2. Ex.

Summœnianas cœnet inter uxores.

in *Meretrices*.

20. Ex.

Partitur apri glandulas palæſtrita.

in *Palæſtra*.

91. 9. Ex.

Exciduntque ſenem, ſponda qui parte jacebat,
Namque puer pluteo vindice tutus erat.

in *Locus ſiniſter*.

IV. 18. 1. Ex.

Qua vicina fluit Vipſania porta columnis,
Et madet aſſiduo lubricus imbre lapis.

in *Porticus Vipſania*.

19. 7. Ex.

Plurima ſeu laxi partiris pondera follis.

in *Follis*.

46. 14. Ex.

Et craſſæ figuli polita cœlo
Septenaria ſyntheſis Saguntî.

in *Syntheſis*.

53. 1. Ex.

Hunc quem ſæpè vides inter penetralia noſtræ
Pallados, & templi limina, Coſme, novi.

in *Odeum*.

64. 16. Ex.

Et, quod virgineo cruore gaudet,

Anna

INDEX AUCTORUM.

Anna pomiferum nemus Perenna.
in *Anna Perenna.*
90. 5. Ex.
Hinc oleo corpusque frico, mollique palæſtra.
in *Palæſtra.*
V. 12. 1. Ex.
Quod nutantia fronte perticata
Geſtas pondera Maſchlion ſuperbus.
in *Pertica.*
11. Ex.
Hermes belligera ſuperbus haſta. . . .
in *Andabata.*
14. 8. Ex.
Et hinc miſer dejectus in viam tranſit. . . .
in *Linea alba.*
35. 8. Ex.
Nunquam, Fabulle, nequior fuit clavis. . . . .
in *Clavis.*
36. 3. Ex.
Impletura fuit ſexta modò frigera bruma
Vixiſſet totidem ni minùs illa dies.
in *Inſcriptio.*
51. 12. Ex.
Vites, cenſeo, porticum Philippi.
in *Porticus Philippi.*
VII. 34. 3. Ex.
Sed meus, ut de me taceam, Lecania, ſervus
Judæum nulla ſub cute pondus habet.
in *Fibula gymnaſtica.*
36. 1. Ex.
Noſti mortiferum præteris, Caſtrice, ſignum.
Eſt operæ pretium diſcere theta novum.
in *Theta.*
65. 1. Ex.
Hæredem Fabius Labienum ex aſſe reliquit.
in *As.*
81. 5. Ex.
Dum ludit media populo ſpectante palæſtra,
Delapſa eſt miſero fibula, verpus erat.
in *Fibula gymnaſtica.*
85. 5. Ex.
Nec levis toga.
in *Toga raſa.*
92. 7. Ex.
Sed jam parce mihi, nec abutere Narnia Quincto,
Perpetuò liceat ſic tibi ponte frui.
in *Pons Narnienſis.*
VIII. Præfat. Ex. *Meminerit non niſi religioſa purificatione luſtratus accedere ad templa debere* in *Domus Principum.*
3. 13. Ex.
An juvat ad tragicos ſoccum transferre cothurnos?
in *Soccus.*
8. 5. Ex.
Purpura te felix, te colit omnis honos.
in *Purpura.*
28. 14. Ex.
Cedet Erythræis eruta gemma vadis,
in *Margarita.*
44. 14. Ex.
Farctus papyro dum tibi torus creſcit.
in *Papyrus.*
67. 1. Ex.
Horas quinque puer nondum tibi nuntiat, & tu
Jam conviva mihi Cæciliane venis.
Cum modò diſtulerim rauca vadimonia charta.
in *Hora cauſidicorum.*
IX. 28. 4. Ex.
Nullusque vivat in tuo pilis crure.
in *Glabrator.*
33. 1. Ex.
Hanc volo, quæ facilis, quæ palliolata vagatur.
in *Meretrices.*
95. 2. Ex.
Quadrantem duplica de ſeniore cade.
in *Quadrans menſura.*
5. Ex.
Sutilis aptetur roſa crinibus.
in *Corona ſutilis.*
X. 3. 8. Ex.
Et concupiſcat eſſe canus aſcaules.
in *Utricularii.*
5. 9. Ex.
Orciniana qui feruntur in ſponda.
in *Sponda Orciniana.*
13. 1. Ex.
Cum cathedralicios portet tibi rheda miniſtros.
in *Cathedralicii.*
19. 7. Ex.
Udi vertice lubricum theatri.
in *Theatrum prope Suburram.*
47. 4. Ex.
— *focus perennis.*
in *Focus.*
48. 1. Ex.
Nuntiat octavam Phariæ ſua turba juvencæ,
Ecce pilata redit jamque ſubitque cohors.
in *Sacerdos Iſidis.*
49. 1. Ex.
Cum potes amethyſte trientes.
in *Pocula.*
70. 13. Ex.
Balnea poſt decimam laſſe, centumque petantur
Quadrantes.
in *Quadrans.*
74. 4. Ex.
Centum merebor plumbeos die toto.
in *Moneta.*
XI. 1. 9. Ex.
Vicini pete porticum Quirini,
Turbam non habet otioſiorem.
in *Porticus Europæ & Quirini.*
5. 3. Ex.
Scriptus es æterno nunc primum Jupiter auro,
Et ſoror, & ſummi filia tota patris.
in *Statua Jovis Capitolini.*
25. 11. Ex.
Ad menſam venies, ſed ſic diviſa recumbes,
Ut non tangantur pallia noſtra tuis.
in *Syntheſis.*
28. 4. Ex.
Nec dignum toto ſe botryone putat.
in *Uva.*
46. 1. Ex.
Intraſti quoties inſcripta nomina cella.
in *Cella.*
53. 7. Ex.
Mox vetus, & tenui major cordyla lacerto.
in *Salſamenta.*
54. 1. Ex.
Claudia cæruleis cum ſit Rufina Britannis.
in *Britanni,*
XII. 1. 4. Ex.
Hora nec æſtiva, nec tibi tota perit.
in *Hora.*
24. 1. Ex.
O jucunda, covinne, ſolitudo.
in *Covinnus.*
26. 11. Em.
Nec venit ablatis clamator verna lacernis.
in *Clamator.*
32. 11. Ex.
Ibat tripes grabatus, & bipes menſa.
in *Menſa.*
22. Ex.
Summæniana quæ pilantur uxores.
in *Meretrices.*
38. 1. Ex.

— *qui*

— *qui femineis ſtellesque dieſque cathedris* . . . .
in *Cathedra*.

39. 7. Ex.
Quod ſciat infelix damnata ſpongia virga.
in *Spongia*.

45. 1. Ex.
Hædina tibi pelle contegenti,
Nuda corpora, verticemque calva . . . .
in *Galericulum*.

57. 9. Em.
Illinc ballucis malleator Hiſpana.
in *Malleator*.

67. 7. Ex.
Argentum atque aurum non ſimplex Delphica portat.
in *Menſa*.

75. 3. Ex.
Hi magis audaces, an ſunt qui talia mittunt
Munera?
in *Calices audaces*.

77. 1. Ex.
Amphora vigeſſis, modius datur ære quaterno.
in *Quadruſſis*.

78. 9. Ex.
Sellas ante peris Patroclianas.
in *Sella familiarica*.

83. 1. Ex.
Brumæ diebus, feriiſque Saturni
Mittebat Umber aliculam mihi pauper,
Nunc mittit alicam: factus eſt enim dives.
in *Alicula*.

XIII. 1. 6. Ex.
Senio nec noſtrum cum cane quaſſat ebur.
in *Senio*.

2. 10. Ex.
Nec matutina ſi mihi fronte venis.
in *Hora*.

18. Ex.
Fila Tarentini graviter redolentia porri.
in *Oſculum civile*.

102. 1. Ex.
Exſpirantis adhuc ſcombri de ſanguine primo
Accipe faſtoſum, munera cara, garum.
in *Garum*.

XIV. Inſcriptio Ex.
Apophoreta.
in *Hoſpes*.

5. Ex.
Languida ne triſtes obſcurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum littera pingat ebur.
in *Libri elephantini*.

16. Ex.
Quæris compoſitos manus improba mittere talos?
Si per me miſit, nil niſi vota facit.
in *Turricula*.

29. 2. Em.
Namque notus populo vela negare ſolet.
in *Mantuelis*.

69. 2. Ex.
Si vis eſſe ſatur, noſtrum potes eſſe Priapum.
in *Coliphium*.

86. 1. Ex.
Stragula ſuccincti venator ſume veredi:
Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo.
in *Stragula*.

99. 1. Ex.
Barbara de pictis veni baſcauda Britannis.
in *Baſcauda & Britanni*.

128. Ex.
Gallia Sardonice veſtit te bardocucullo.
in *Bardocucullus*.

138. 1. Ex.
Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum.
in *Mantele & Gauſapa*.

2. Ex.
Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.
in *Circulus*.

151. 1. Ex.
Lodices mittet docti tibi terra Catulli.
in *Gauſapa*.

168. Ex.
Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur?
in *Trochus*.

201. Ex.
Non amo, qui vicit, ſed qui ſuccumbere novit.
in *Lucta*.

215. Ex.
Dic mihi ſimpliciter comœdis & citharœdis
Fibula quid præſtet? carius ut coeant.
in *Fibula Gymnaſtica*.

Martian. Capell. p. 39. Em. *Ritum ſtatim genti, ſyppumque monſtravit* in *Inſpicium*.

Ex. *Multiplici ambitum redimitum lumine ſertum*.
Ex. *Caput regali majeſtate ſertatum*.
} in *Serta*.

Matthæus c. 3. n. 3. Ex. *Vox clamantis in deſerto: parate viam Domini, & complanate ſemitas ejus* in Λεωφόρος.
n. 11. Ex. *Cujus non ſum dignus qui ſoleas portem* in *Solea*.
c. 5. n. 34. Ex. *Ne jurate omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei eſt: neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus* in *per Elementa jurare*.
c. 10. n. 10. Ex. *Neque binas tunicas comparate* in *Chriſtus*.
n. 42. Ex. *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ* in Frigida.
c. 14. n. 1. Ex. *Herodes tetrarcha Galilææ* in *Tetrarches*.
c. 15. n. 5. Ex. Καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ in *Honor*.
c. 19. n. 16. Ex. *Nemo panniculum impexum infuit veſtimento veteri* . . . in *Acus ſarcinatorum*.
c. 21. n. 12. Ex. *Ejecit omnes, qui vendebant, & qui emebant in templo* in *Æs circumforaneum*.
c. 22. n. 20. Ex. *Tunc dicit eis: cujus eſt imago iſta, & inſcriptio?* in *Moneta*.
n. 16. Ex. *Mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis* in *Servus*.
c. 27. n. 28. Ex. *Induerunt eum chlamyde coccinea* in *Chlamys D. Jeſu*.
n. 35. Ex. *Poſtquam crucifixerunt eum, partiti ſunt veſtimenta, ſortem jacientes* in *Veſtis*.

Maurit. de Sortit. c. 10. §. 2. N. quia ſcribit Venerem fuiſſe talorum jactum, cum omnes quatuor erant diverſo numero in *Venus*.

Mazzon. in Dantem 1. 41. N. quia Virg. Eclog. 1. 83. perperam interpretatur in *Caminus*.

Meibom. de Fabric. triremi. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. XII. p. 570. B. N. quia monocrota de monoxylis, ſeu lintribus interpretatur in *Monocrota*.
D. N. quia tres remorum verſus, ſeu ordines ad latus fingit quinqueremem habuiſſe in *Quinqueremis*.
p. 579. E. N. quia putat thranitas fuiſſe dictos remiges, qui in ſumma navis parte remigabant in *Thranita*.
p. 580. B. N. quia comminiſcitur aſſulam ligni tranſtro affixam, ne nauibus ultra ſedilis menſuram remex evagaretur in *Aſſula*.
p. 585. B. N. quia dicit remiges ſtrictis veſtibus, & fermè linteis fuiſſe indutos in *Remiges*.

Mercator N. quia Argentoratum vult eſſe urbem Nemetum in *Argentoratum*.

Mercer. in Alexand. IV. 2. N. quia Claud. Nupt. Honor. & Mar. n. 187. perperam interpretatur.

Mercur. Var. Lect. 1. 12. N. quia vult xyſtarcham ſecundum locum à gymnaſiarcha inter gymnaſiorum miniſtros tenuiſſe in *Xyſtarchus*.

n. 26.

II. 26. N. quia muriam duram dicit eſſe illam, quæ vi ſolis uſque adeo craſſeſcat, ut alterius liquidioris comparatione dura appareat in *Muria dura*.

Gymnaſt. I. 9. N. quia putat xyſta apud Græcos & Latinos idem diſcrimen obtinere in *Xyſtus*.

de Lud. Græcor. Theſ. Antiq. Græc. Gronov. Tom. VII. p. 991. A. N. quia ſuſpicatur trochum eſſe turbinem in *Trochus*.

Merul. Barthol. in Ovid. de Art. Am. III. 363. N. quia ſcribit ſcripta duodecim conſtitiſſe ex duodecim calculis in *Scripta duodecim*.

Triſt. II. 486. N. quia Poetam perperam interpretatur in *Trochus*.

Paull. Coſmogr. II. 4. p. 769. N. quia ſuſpicatur, vicum ſigillarium minorem in ſeptima regione fuiſſe, ubi res minutulæ venales exponebantur in *Vicus ſigillarius*.

Metaphraſt. Cæſar. de Bell. Gall. III. 14. N. quia roſtra apud illum vertit ἀκρωτήρια in *Roſtra*.

Meurſ. Gloſſar. Græco-barb. N. quia apinarios vult eſſe aurigas, carrucarios, mulociſarios in *Apinarii*.

N. quia ſcribit χρυσόκλαβον eſſe veſtem aureis clavis diſtinctam in Χρυσόκλαβον.

N. quia contendit monacum fuiſſe genus vehiculi, quod ab uno jumento ducatur & κουμιατικὸν, quod pro jumenti tractura ſolvebatur viridario in *Monacus*.

N. quia fingit tabulas in veſtibus clavos rotundos fuiſſe in *Tabulæ*.

Minuc. Fel. p. 260. Ex. *Quis tam ſtultus, qui hæc colat, niſi vos, qui & totos aſinos in ſtabulis cum veſtra Hippona conſecratis* in *Judæi*?

p. 295. Ex. *Ritus fuit Mercurio Gallos humanas, vel inhumanas victimas cædere* in *Mercurius*.

Modeſtin. l. ſi diutino ff. de pœn. Ex. *Aliquatenus ejus pœna ſublevanda erit* in *Reatus*.

Modius in Liv. II. 9. N. quia putat in Imperio Trajani panem loco frumenti cœpiſſe dividi in *Panis civilis*.

Morell. in Stat. Sylv. I. 3. 58. N. quia putat architectos noſtros papiliones hodie vocare, quæ trichora dixerunt veteres in *Trichorum*.

Moreſtell. Pomp. Feral. V. 7. N. quia fingit Dion. LXII. p. 819. C. loqui de lectica tecta, ſeu operta, de qua non loquitur in *Lectica*.

X. 3. N. quia aſſerit cremandi conſuetudinem uſque ad Antoninorum tempora duraſſe in *Cadaver*.

Moſellan. in Gell. VII. 3. N. quia docet, propitiare eſſe novum verbum in *Propitiare*.

Moſes Gen. c. 19. n. 2. Ex. *In platea ſumus pernoctaturi* in *Caupona*.

c. 24. n. 22. Ex. *Vir ille imponebat duas armillas manibus ejus* in *Armilla*.

c. 41. n. 42. Ex. *Juſſit illum induere veſtes byſſinas* in *Byſſus*.

Ex. *Appoſuit torquem aureum collo ejus* in *Torques*.

Exod. c. 2. n. 3. Ex. *Fiſcellam ſcirpeam oblivit bitumine & pice* in *Expoſitio*.

c. 30. n. 1. Ex. *Facies altare incenſi* in *Altaria Judæorum*.

Deuteron. c. 34. n. 6. Ex. *Qui ſepelivit eum in eadem valle* in *Sepultura*.

Munker. in Fulgent. Expoſit. ſermon. Ant. §. 27. N. quia naſiternam ſcribit dici à naſis ternis, id eſt, anſis in *Naſiterna*.

Muret. in Cicer. Cat. I. I. N. quia docet, Pontificem maximum eſſe privatum in *Pontifex maximus*.

Nævius apud Non. XI. 58. Ex. *Sequere me, pariter volo facere* in *Ignis*.

Nann. Miſcell. III. 29. N. dum ſcribit, macte vim, & naturam habere adverbii, ac interjectionis in *Macte*.

Nardin. Rom. Vet. IV. 6. N. quia negat Bacchum unquam fictum pictumve eſſe ſenem in *Bacchus*.

N. quia porticum Quirini collocat in valle Quirini in *Porticus Quirini*.

7. N. quia putat malum Punicum vicum fuiſſe dictum à pomo Punico ex ære, aut marmore efficto in *Malum Punicum*.

IV. 9. N. quia templum Solis in Quirinali collocat in *Templum Solis*.

V. 6. N. quia aſſerit milliarium in foro capitis Romani fuiſſe dictum, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

VI. 6. N. quia montem citorium collocat in campi margine, & collis clivo, ad introitum ſeptorum in *Citorius*.

N. quia ſepta ſtatuit inter Citorium, ædemque S. Mariæ in Aquiro in *Septa*.

14: VII. 4. N. quia Ovid. Faſt. II. 55. explicat de templo Junonis Soſpitæ, quod conditum fuerit in foro olitorio in *Templum Junonis Soſpitæ*,

Natal. Com. Mythol. I. 17. N. quia aſſerit nefas fuiſſe Jovi taurum immolare in *Sacrificium Jovis*.

Nebriſſenſis N. quia cucumam putat Marcianum ad l. Corn. de Sicar. poſuiſſe pro genere verberis in *Cucuma*.

Nemeſian. Cyneg. n. 166.

—— *conſuetam retinere ſaginam*.

in *Sagina*.

Nepos Them. c. 5. n. 1. Ex. *Xerxes à Themiſtocle gradu depulſus eſt* in *Gradus gladiatorum*.

Nerius Anal. I. 5. N. quia popularia apud Ulpian. l. I. §. 12. ff. de Offic. præf. urb. vult ſignificare quatuor factiones . . . . in *Popularia*.

Nicol. de Luctu Græcor c. 20. n. 4. N. quia parentalia interpretatur juſta, & funerandi officium in *Parentalia*.

Nigron. de Calig. c. 2. N. quia periſcelides vult fuiſſe femoralia in *Periſcelides*.

Nonius c. I. n. 141. N. quia interpolare dicit tractum ab arte fullonia in *Interpolare*.

c. 2. n. 818. N. quia ſarcinatorem cum ſutore confundit in *Sarcinator*.

c. 4. n. 324. Ex. *Nomen eſt proprium vocabulum ſingulorum* in *Nomen*.

n. 434. N. quia Lucillium Sat. VIII. perperam interpretatur in *Samiarii*.

c. 5. n. 69. N. quia differentiam inter ſperatam & pactam peſſimè interpretatur in *Puella*.

c. 14. n. 13. N. quia regillam fingit veſtem à regia dictam in *Regilla*.

c. 16. n. 3. N. quia color impluviatus dicitur illi *fumato ſtillicidio impletus, qui eſt Mutinenſis* in *Veſtis impluviata*.

c. 17. n. 11. N. quia ancile vult fuiſſe grande ſcutum in *Ancile*.

Nonnius de Re cibar. I. 5. N. quia Plauti pultiphagum Moſt. III. 2. 143. Pœn. prol. n. 53. intelligit de Romano in *Puls Punica*.

Notitiæ dignit. inſcriptio Ex. in *Notitia*.

N. quia in illa ludus matutinus pro magnus legitur in *Ludus magnus*.

N. quia vicum trium ararum nominat vicum vitrarium in *Vicus trium ararum*.

imperii occident. c. 39. N. quia in illa corrupto nomine brambicarum dicuntur, qui Barbicarii in *Barbicarii*.

c. 80. N. quia in illa legitur Borgum centenarium, ubi fortè Burgum centenarium legendum eſt in *Burgum*.

Olivar. in Valer. Max. IX. 6. I. N. quia ex Liv. I. 11. perperam colligit armillas fuiſſe inſtrumenta ſiniſtrarum in *Armilla*.

Onomaſticon vetus N. quia ejus auctor perperam dicit pedule à Cornelio Frontone vocari ſcamnum muliebre in *Pedule*.

Em. *Pinnirapi ſectatores, gladiatores, quod pinnas rapiant* in *Pinnæ*.

Oppian.

Digitized by Google

Oppian. Cyneget. IV. 319. Ex.
Feris vinoſis excogitavit pantheris.
in *Panthera.*

Oroſ. VI. 16. Em. *Eo die, quo Pompejus pater ab Urbe bellum geſturus aufugerat* in *Pompejus.*
VII. 43. Ex. *Ut obliterato Romano nomine, Romanum omnem ſolum, Gothorum imperium & faceret & vocaret; eſſetque Gothia, quod Romania fuiſſet* in *Romania.*

Orthel. Theſ. Georg. N. quia in portu Bononienſi deſcribendo tabulæ itinerariæ auctori fidem habere noluit in *Portus Bononienſis.*
Deor. & dear. cap. II. 50. N. quia aſſerit templum Pacis à D. Claudio inchoatum in *Templum Pacis.*

Ovid. Heroid. VII. 100. Ex.
Appoſita frondes velleraque alba tegunt.
in *Ara.*

Amor. I. 5. 9. Ex.
Ecce Corinna venit tunica velata recincta.
in *Stola.*

6. 25. Ex.
Excute: ſic nunquam longa relevere catena,
Nec tibi perpetuò ſerva bibetur aqua.
in *Aquam liberam.*

7. 47. Ex.
Aut tunicam ſumma deducere turpiter ora
Ad mediam? media zona tuliſſet opem.
in *Ora.*

II. 9. 22. Ex.
Tutaque depoſito paſcitur enſe rudis.
in *Rudis.*

III. 2. 12. Ex.
Nunc ſtringam metas interiore rota.
in *Dextratio* & *Locus ſiniſter.*

19. Ex.
Quid fruſtra refugis? cogit nos linea jungi,
Hac in lege loci commoda circus habet.
in *Linea.*

25. Ex.
Sed nimium demiſſa jacent tua pallia terra....
in *Solea.*

Arte Amand. I. 69. Ex.
Aut ubi muneribus nati ſua munera mater
Addit.
in *Porticus Octaviæ.*

81. Ex.
Subdita qua Veneris facto de marmore templo
Appias expreſſis aera pulſat aquis.
in *Appiades.*

113. Ex.
In medio plauſu, plauſus tunc arte carebat.
in *Plauſus.*

141. Em. & Ex.
Et benè quod cogit, ſi nolis, linea jungi,
Quæ tibi tangenda eſt lege puella loci.
in *Linea alba.*

194. Ex.
Tale rudimentum tanto ſub nomine debes
Nunc juvenum princeps, deinde futuro ſenum.
in *Princeps juventutis.*

II. 203. Em. & Ex.
Seu ludet, numeroſque manu jactabit eburnos;
Tu malè jactato, tu malè jacta dato.
in *Jaci.*

206. Ex.
Damnoſi facito ſtent tibi ſæpè canes.
in *Canis talus.*

III. 420. Ex.
—— *& rapta brachia figit acu.*
in *Calamiſtrum.*

273. Em.
Conveniunt tenues ſcapulis analectides altis.
in *Omctides.*

327. Em.
Diſce etiam duplici genialia naulia palma
Vertere.
in *Nablion.*

355. Ex.
Et modò tres jactet numeros: modò cogitet, aptè
Quam ſubeat partem callida, quamque vocet.
in *Subere.*

452. Ex.
Has, Venus, è templis multo radiantibus auro
Lenta vides lites, Appiadeſque tua.
in *Appiades.*

Remed. Amor. n. 561. Ex.
Qui puteal Janumque timet, celereſque Kalendas.
in *Fæneratores* & *Kalenda.*

n. 661. Ex.
Non illas lites Appias ipſa probat.
in *Appiades.*

Conſol. ad Liv. n. 28. Ex.
Et tumulus Druſum pro Jovis arce manet.
in *Arx Jovis.*

n. 388. Ex.
Danubiuſque rapax, & Dacius orbe remoto
Apulus huic hoſti perbreve Pontus iter.
in *Apulus.*

de Nuce n. 75. Ex.
Quatuor in nucibus, non amplius, alea tota eſt,
Cum ſibi ſuppoſitis additur una tribus.
n. 77. Ex.
Per tabulæ clivum labi jubet alter & optat,
Tangat ut è multis quælibet una ſuam.
in *Nux.*

n. 79. Ex.
Eſt etiam, par ſit numerus qui dicat, an impar:
Ut divinatas auferat augur opes.
in *Par impar ludere.*

n. 81. Ex.
Fit quoque de creta; qualem cæleſte figuram
Sidus, & in Græcis litera quarta gerit.
n. 84. Em. & Ex.
—— *qui conſtitit intus,*
Quot tetigit virgas, tot rapit ipſa nuces.
n. 85. Ex.
Vas quoque ſæpè cavum, ſpatio diſtante, locatur,
In quod miſſa levi nux cadat una manu.
in *Nux.*

Metam. I. 124. Ex.
—— *preſſique jugo gemuere juvenci.*
in *Stationes militum.*

562. Ex.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis, mediamque tuebere quercum.
in *Lauras.*

II. 727. Ex.
Non ſecus exarſit, quàm cum Balearica plumbum
Funda jacit.
in *Funda.*

III. 617. Ex.
Hoc Lybis, hoc flavus proræ tutela Melantus.
in *Proreta.*

6. 19. Ex.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes.
in *Ara.*

VI. 101. Ex.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
in *Oleum.*

576. Ex.
Mollia barbarica ſuſpendit licia tela.
in *Tela.*

X. 95. Ex.
Et platanus genialis.
in *Genius* & *Platanus.*

XIII. 41. Ex.
Nos inhonoratis, & donis patruelibus orbi.
in *Honor.*

785. Ex.

Sen-

Senſerunt toti paſtoria ſibila montes.
in *Sibilum.*
Faſt. I. 52. Ex.
Verbaque honoratus libera prætor habet.
in *Ludi honorarii.*
149. Ex.
Dic age, frigoribus quare novus incipit annus.
in *Annus novus.*
263. Ex.
Inde, velut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit,
Arduus in valles & fora clivus erat.
in *Clivus Capitolinus.*
637. Ex.
Candida te niveo poſuit lux proxima templo,
Qua fert ſublimes alta Moneta gradus.
Nunc benè proſpicies Latiam concordia turbam.
in *Rupes Tarpeja.*
II. 70. Ex.
Inque Jovis ſummi cæditur arce bidens.
in *Arx Jovis.*
324. Ex.
Stringebant magni vincula parva pedis.
in *Solea.*
435. Ex.
Monte ſub Eſquilio multis incæduus annis
Junonis magna nomine lucus erat.
in *Lucus Junonis.*
III. 269. Ex.
Sæpè potens votis frontem redimita corollis
Femina lucentes portat ab Urbe faces.
in *Aricia.*
377. Ex.
Idque ancile vocat; quod ab omni parte reciſum eſt,
Quaque, notes oculis, angulus omnis abeſt.
in *Ancile.*
390. Ex.
Nominaque extremo carmine noſtra ſonent.
in *Salii.*
849. Em. & Ex.
Summa dies de quinque tuba luſtrare canora
Admonet.
in *Tubiluſtrium.*
IV. 188. Ex.
Præmia, de lacubus proxima muſta tuis.
in *Vectigal ex lacubus.*
219. Ex.
At cur turrita caput eſt ornata corona?
An Phrygiis turres urbibus illa dedit?
Annuit.
in *Cybele turrita.*
777. Em.
His dea placanda eſt: hæc tu converſus ad ortus
Dic quater, & vivo perlue rore manus.
in *Quater.*
875. Ex.
Cur igitur feſtum Veneris Vinalia dicunt,
Quæritis? & quare ſit Jovis iſta dies?
in *Vinalia.*
939. Ex.
Eſt canis, Icarium dicunt, quo ſidere moto
Toſta ſitit tellus, præripiturque ſeges.
in *Canarium.*
V. 595. Em.
Rite deo, templumque datum, nomenque Bis-Ultor.
in *Templum Martis Ultoris.*
VI. 365. Ex.
Vidimus Iliaca transferri pignora Veſta.
in *Veſtales.*
425. Ex.
Conſulitur Smintheus. . . .
in *Apollo Smintheus.*
Triſt. I. 1. 117. Ex.
Sunt quoque mutata ter quinque volumina forma.
in *Volumina.*
3. 11. Ex.
Non aliter ſtupui, quàm qui Jovis ignibus ictus.
Vivit.
in *Fulmen.*
50. Ex.
Ultima ſed juſſa nox erat illa fuga.
in *Relegatio.*
II. 474. Ex.
—— damnoſos effugiaſque canes:
in *Canis.*
III. 1. 31. Ex.
Inde petens dextram, porta eſt, ait, iſta palati:
Hic Stator: hoc primum condita Roma loco eſt.
in *Roma.*
60. Ex.
Ducor ad intonſi candida templa dei.
in *Bibliotheca.*
61. Ex.
Signa peregrinis ubi ſunt alterna columnis
Belides, & ſtricto barbarus enſe pater.
in *Porticus Apollinis.*
60. Ex.
Altera templa pete vicino juncta theatro. . . .
in *Bibliotheca, & Bibliotheca Octavia.*
IV. 10. 46. Ex.)
Jure ſodalitii qui mihi junctus erat.)
V. 3. 47. Ex.)
Vos quoque conſortes ſtudii, pia turba, poetæ.) in *Collegium*
51. Ex.) *poetarum.*
Admonituſque mei, cum circumſpexerit omnes,)
Dicat, ubi eſt noſtri pars modo Naſo chori.)
10. 35. Ex.
Curia reſtabat: clavi menſura coacta eſt.
in *Clavus anguſtus.*
de Ponto IV 9. 107. Ex.
Stant pariter natuſque pius, conjunxque ſacerdos.
in *Sacerdos.*
15. 42. Ex.
Meque tuum libra norit & ære minus.
in *Per æs & libram.*
Ovidii interpres in Faſt. VI. 191. N. quia viam tectam apud Poetam vult ab oppido tecto dictam in *Via tecta.*
Pacuv. Ilion. apud Feſtum in Repotia.
Depulſum mamma pædagogandum accipit
Apporis alis liber.
in *Repotia.*
Periboea Ex.
Flexa, non falſa autumare dictio Delphis ſolet.
in *Oraculum Delphicum.*
Pallad. I. 13. Em. *Impenſa pumicea induemus* in *Trulla.*
Palmer. Spicil. XI. Theſ. Crit. Gruter. Tom. 4. p. 804. N. quia aſſerit æs Corinthium fuiſſe dictum, quod Corintho incenſa aurum, argentum, & æs in unum confluxerint peruſtis plurimis ſtatuis & ſimulacris in *Æs Corinthium.*
Pancirol. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 342. F. N. quia putat Minervam Medicam dictam eſſe à Medica veſſe in *Minerva Medica.*
p. 345. B. N. quia docet malum Punicum fuiſſe vicum, dictum a pomo Punico, ex ære, aut marmore effícto in *Malum Punicum.*
p. 355. B. N. quia vult milliarium aureum in capite fori Romani dictum eſſe, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium.*
p. 391. A. N. quia dicit, milites cohortium urbanarum fuiſſe dictos prætorios, quoniam à prætore tutelari dicto regebantur in *Milites cohortium urbanarum.*
C. & Notit. dignit. imper. orient. c. 33. N. quia vult vexilla non alio adjecto nomine eſſe equitum in *Vexillum.*

Notit.

Notit. imper. orient. c. 16. N. quia putat ſubadjuvam in Notitia primiſcrinium vocari in *Subadjuva*.

c. 18. N. quia regerendarium tradit à Theodoſio libellenſem vocari in *Regerendarius*.

c. 26. occident. c. 24. N. quia non docet ubi fuerint gradus, ex quibus panem gradilem vult eſſe diſtributum in *Panis gradilis*.

c. 75. N. quia paragaudarum etymon ex Græco & Latino ſermone petit in *Paragauda*.

imper. occident. c. 4. N. quia aſſerit Auguſtum ex equeſtri ordine elegiſſe præfectum annonæ in *Præfectus annonæ*.

de Magiſtrat. munic. c. 8. N. quia cenſores quinquennales cum ſummis duumviris minus caute confundit in *Quinquennalis*.

Theſ. Var. Lect. jur. c. 71. N. quia ſcribit birrum ſignificare pileum quadratum in *Birrus*.

Var. Lect. xxx. 31. N. quia putat decimas ex gregibus exactas fuiſſe in *Vectigal pecorum*.

de Veter. amiſſ. c. 7. N. quia negat noſtra porcellanea eſſe veterum murrhina in *Murrhina*.

Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 256. B. N. quia ſcribit Gell. x. 2. viam Laurentinam inter Ardeatinam & Oſtienſem ponere in *Via Laurentina*.

p. 258. B. N. qui portam fontinalem vult fuiſſe Capenam in *Porta fontinalis*.

p. 265. B. N. quia portam feneſtralem vult fuiſſe non Urbis, ſed palatii in *Porta feneſtralis*.

p. 274. E. N. quia fingit ſtatuas duas marmoreas in Quirinali collocatas, è Phidia & Praxitele factas, Alexandrum Bucephali domitorem expreſſiſſe in *Mons Caballus*.

p. 275. F. N. quia Suburram veterem collocat inter Cœlium & Palatinum in *Suburra*.

p. 305. C. N. quia theatro Statilii locum facit in palatio in *Theatrum Statilii*.

p. 307. C. N. quia recenſet templum Victoris in foro Boario in *Hercules triumphalis*.

de Imper. Roman. c. 16. N. quia dicit manipularium fuiſſe ductorem manipuli, qui præerat manipulis in *Manipularius*.

N. quia vult tribunos militum præfuiſſe certæ legionis parti in *Tribuni militum*.

N. quia putat turmam trecentorum equitum legioni fuiſſe additam in *Turma*.

N. quia fingit præfectum dendrophororum dictum fuiſſe, qui cædendorum lignorum ad palos faciendos curam habuerit in *Præfectus dendrophororum*.

de Ludis Circenſ. 1. 5. N. quia dicit armiluſtrum & circum eundem fuiſſe in *Armiluſtrum*.

N. quia margaritarios dictos eſſe dicit, qui margaritas agnoſcebant, quas agitatores ad ornatum ſui emere ſolebant in *Margaritarii*.

N. quia tentores fuiſſe dicit, qui in circo veſtes certantium aurigarum tenebant in *Tentores*.

II. 2. N. quia fingit, ſtatuas deorum, quæ thenſis ferebantur, linteis circumquaque tenſis velatas fuiſſe in *Thenſa*.

de Civit. Rom. c. 2. N. quia arbitratur decemviros ſacrorum adhuc fuiſſe eo anno, quo Capitolium crematum eſt in *Quindecimviri*.

c. 8. N. quia non ſunt ſana, quæ de deteſtatione ſacrorum affert in *Deteſtatio ſacrorum*.

Faſtor. 1. p. 45. N. quia laudat Plutarchum in Pompejo, ubi quod dicit non reperitur ſcriptum in *Senator*.

v. p. 335. N. quia fingit ex Liv. Epit. 67. Cn. Domitium primum populi ſuffragio pontificem maximum creatum eſſe in *Pontifex maximus*.

de Magiſtr. municip. c. 1. N. quia docet honoratos ſimpliciter ſemper fuiſſe ipſos decuriones in *Honor*.

de Nomin. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 2035. A. N. quia negat pueros habuiſſe prænomina in *Prænomen*.

Papias N. quia voluit abollam fuiſſe genus togæ, & veſtem ſenatoriam in *Abolla*.

N. quia ſpiræ etymon deducit à ſparto in *Spira*.

N. quia tribunal vult fuiſſe ſedem tribuni, & locum ſublimiorem, in quo ille jus dixerit in *Tribunal*.

Papinian. l. 6. ff. de uſur. & fruct. Ex. *De fiſco ideo numerari decies centena nomine dotis juſſit* in *Dos*.

1. Paralipom. c. 19. n. 4. Ex. *Hanon Davidis legatos raſit, & tunicas eorum præcidit à natibus uſque ad pedes* in *Barba n. 18.*

2. Paralip. c. 26. n. 15. Ex. *Fecit in Hieruſalem diverſi generis machinas, quas in turribus collocavit* in *Machina*.

Pareus Lexico Plautino N. quia calcem ciere apud Plaut. Pœn. IV. 2. 36. interpretatur pedem movere in *Calcem ciere*.

Parrhaſ. Epiſt. 22. N. quia ſcortum quaſillo preſſum apud Tibull. IV. 10. 3. vult ſignificare ſcortillum egenum, & ſe meretricio quæſtu male tolerans in *Quaſillum*.

57. N. quia fingit Romæ collegium poetarum fuiſſe in *Collegium poetarum*.

Paſcal. de Coron. x. 5. N. quia putat Roſtra etiam cornua vocari in *Roſtra*.

Paſſio Saturi Ex. *Cum ad urſum ſubſtrictus eſſet in ponte, urſus de cavea prodire noluit.*)
Ex. *Cum apro ſubminiſtraretur, venator potius, qui illum apro ſubligaverat* . . . .)
Ex. *Leopardo expertus, etiam ſuper pulpitum ab urſo erat vexatus.*)
Ex. *Multo magis Saturus, qui, ut prior aſcenderat, prior reddidit ſpiritum.*) in *Pontes amphitheatri*.

Paterc. 1. 14. 8. Ex. *Brundiſium Torquato Semprónioque conſulibus occupatum colonis* in *Brundiſium*.

II. 48. 2. Ex. *Perfectis muneribus theatri, & aliorum operum, quæ ei circumdedit* in *Baſilica Pompeji*.

Patin. in Suetonii Caligulam N. quia dicit, non ſatis conſtare, qualis avis ſit phœnicopterus in *Phœnicopterus*.

Paullin. Epiſt. 12. Ex. *Hac baſilica aperitur tribus arcubus prælucente tranſenna* in *Tranſenna*.

Paullus Apoſt. 1. ad Corinth. c. 4. n. 9. Ex. *ὡς ἐπιθανατίους* in *Parabolani*.

n. 13. Ex. *Πάντων περίψημα* in *Palimpſeſtus*.

c. 9. n. 24. Ex. *Omnes quidem currunt, unus vero bravium capit* in *Bravium*.

c. 11. n. 5. Ex. *Id unum ac idem eſſet, ac ſi raſa eſſet. Quod ſi turpe mulieri tonderi, aut radi,veletur* in *Coma*.

n. 14. Ex. *Viro ignominia eſt, ſi comam nutriat; mulieri vero gloria eſt* in *Barba §. 12.*

c. 13. n. 1. Ex. *Eſſem cymbalum tinniens* in *Cymbalum*.

Ephes. c. 6. n. 13. Ex. *Aſſumite univerſam illam armaturam Dei.*)
n. 15. Ex. *Habete pedes calceatos præparatione Evangelii.*) in *Curſores*.
n. 16. Ex. *Adhæc arripite ſcutum fidei.*)
n. 17. Ex. *Imponite gladium ſalutis.*)

Philipp. c. 1. n. 13. Ex. *Vincula mea in Chriſto manifeſtata ſunt in toto prætorio* in *Prætorium*.

1. Timoth. c. 2. n. 5. Ex. *Non coronatur ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ* in *Athleta & Corona*.

c. 4. n. 7. Ex. *Certamen præclarum decertavi* in *Corona*.
c. 5. n. 17. Ex. *Διπλῆς τιμῆς ἀξιέσθωσαν* in *Honor*.
Hebr. c. 11. n. 35. Ex. *Alii diſtenti ſunt* in *Tympanum*.
c. 12. n. 1. Ex. *Abjecto omni pondere propoſitum nobis ſtadium decurramus* in *Curſores*.
Paullus Ictus l. 9. §. 6. ff. ad leg. Jul. pecul. Ex. *Pecuniam eam quoque lex Julia reſiduorum poſt annum reſiduam eſſe jubet* in *Lex Julia de reſiduis*.
l. 38. §. 5. ff. de Pœnis Ex. *Quod ſi eo mulier, aut homo perierit* in *Mulier*.
l. 3. §. 1. ff. quod metus cauſa Ex. ubi *inſtrumenta ſtatus vocat tabellas, quas à dominis accipiebant ſervi* in *Libertas*.
l. cum & tunicam ff. de aur. & arg. leg. Ex. *Cum ſtragulam pelliceam nonnulli habeant* in *Stragula*.
Pauſan. Arcad. p. 251. Em. *Cryſtallus & μοῤῥία, & quæ alia hominibus ex lapide ſunt facta* in *Murra*.
p. 254. N. quia non meminit ilicis in Vaticano Urbe vetuſtioris in *Ilex*.
Phocic. p. 354. N. quia narrat Galatarum ὕσγην, aliis Græcorum κόκκον vocatum eſſe in *Color hyſginus*.
Perott. Cornucop. p. 252. N. quia docet minium unguentis cœnæ triumphalis ad lavandas manus additum fuiſſe in *Minium*.
Perſ. Sat. 1. 16. Ex.
Et natalitias tandem cum ſardonyche albus.
in *Annulus natalitius*.
17. Ex.
—— liquido cum plaſmate guttur
Mobile colluerit.
in *Plaſma*.
22. Ex.
Tun' vetule auriculis alienis colligis eſcas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus, ohe.
in *Ohe*.
35. Ex.
—— & tenero ſupplantat verba palato.
in *Supplantare*.
42. Ex.
—— & cedro digna locutus.
in *Cedrus*.
59. Ex.
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.
in *Aſinus*.
80. Ex.
—— unde hæc ſartago loquendi?
in *Sartage*.
112. Ex.
—— hic, veto, quiſquam faxit oletum.
in *Oletum*.
II. 15. Ex.
—— Tiberino in gurgite mergis,
Mane caput bis, terque, & noctem flumine purgas.
in *Abluebant ſe poſt Venerem*.
25. Ex.
Sulphure diſcutitur ſacro.
in *Fulmen*.
30. Ex.
—— uda labella.
Infami digito. . . . expiat.
in *Annulus*.
39. Ex.
Aſt ego nutrici non mando vota.
in *Nutrix*.
59. Ex.
Aurum, vaſa Numæ, Saturniaque impulit æra.
in *Ærarium*.
106. Ex.
Nec pluteum cædit, nec demerſos ſapit ungues.
in *Pluteus* & *Unguis*.
III. 16. Ex.
Et ſimilis Regum pueris pappare minutum
Poſcis.
in *Pappare*.
18. Ex.
—— & iratus mammæ lallare recuſas.
in *Lallare*.
26. Ex.
—— cultrixque foci ſecura patella.
in *Lares*.
31. Ex.
Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattæ.
in *Zona*.
49. Ex.
—— damnoſa canicula quantum
Raderet, anguſta collo non fallier orcæ.
in *Orca*, & *Canis*.
51. Ex.
Neu, quis callidior buxum torquere flagello.
in *Turbo*.
55. Ex.
—— & grandi paſta polenta.
in *Maza*.
IV. 13. Ex.
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
in *Theta*.
17. Ex.)
Semper & aſſiduo curata cuticula ſole.)
32. Ex.) in *Inſolatio*.
Et ſi unctus eſſes, & figas in cute ſolem.)
38. Ex.
Quinque palæſtritæ licèt hæc plantaria vellant.
in *Palæſtrita*.
48. Ex.
Si puteal multa cautus vibice flagellas.
in *Ara*.
V. 30. Ex.
Cum primum pavido cuſtos mihi purpura ceſſit.
in *Tunica* & *Toga libera*.
48. Ea.
Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obba.
in *Obba*.
75. Ex.
Libertate opus eſt: non hac, ut quiſque Velina
Publius emeruit. . . .
in *Frumentum*.
102. Ex.
—— navim ſi poſcat ſibi peronatus arator.
in *Pero*.
Petron. c. 28. Ex. *Trimalcio unguento perfuſus tergebatur palliis ex molliſſima lana factis* in *Miniſtri*.
c. 30. Ea. *Et qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bulla notabantur* in *Bulla*.
Ex. *Veſtimenta mea cubitoria perdidit* in *Syntheſis*.
c. 34. Ex. *Inſecutus eſt lecticarius, argentumque cœpit ſcopis everrere* in *Lecticarius*.
c. 36. Ex. *Qui obſonium carpit, carpus vocatur. Itaque quotieſcunque dicit carpe, eodem verbo & vocat & imperat* in *Carpus*.
c. 37. Ex.
Nequitiæ nidum in cacabo fecit tuo.
in *Cacabus*.
c. 42. Ex. *Age verò phæcaſiati milites ambulant* in *Phæcaſium*.
c. 50. Ex. *Hæc me adventitia frequentia excipere ſolet* in *Poetæ*.
c. 55. Ex. *Anus ſoleis ligneis imparibus impeſita* in *Calceus*.
c. 62. Ex. *Patiemur ſtatuarum ritu pannos* in *Statua*.
c. 64. Em. *Quod Bajis ter ſtylo notaverant* in *Periſtylum*.

c. 79. n. 28. Ex.
— *Ecce Afris eruta terris*
Citrea menſa.
in *Citrum* & *Menſa*.
c. 79. n. 30. Ex.
Quæ turbant cenſum: hoſtile ac male nobile lignum.
in *Hoſtis* & *Menſa*.
c. 83. n. 1. Ex.
Fortior omnibus movit Mavortia ſigna.
in *Omen*.
c. 89. Ex. *Recipies nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris* in *Frater*.
Ex. *Mitti ad tibicines* in *Tibiæ funerales*.
c. 95. Ex.
At paries circa pulea ſatiatus inani,
Fortuitoque luto, clavis numerabat agreſtes.
in *Clavus annalis*.
Fragment. p. 1. Ex. *Venerat jam tertius dies, id eſt, exſpectatio libera cœna* in *Cœna libera*.
p. 8. Em. *Proceſſit ſciſſor, & ad ſymphoniam geſticulatus ita laceravit obſonium, ut putares eſſedarium hydraule cantante pugnare* in *Eſſedarii*.
Ex.
Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci.
in *Manus*.
Em. & Ex. *Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo miſello faciebat . . . . & puto cum vigeſimariis magnam mantiſſam habet* in *Vigeſimarius*.
Phedr. 1. 16. 1. Ex.
Fraudator nomen quum locat ſponſo improbo.
in *Nomen*.
26. 27. Ex.
— *intrito cibo*
Plenam lagenam poſuit.
in *Intritum*.
IV. 4. 21. Ex.
Seponit mœchæ veſtem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam.
in *Lavatio*.
V. 7. 28. Ex.
— *jactat baſia*
Tibicen.
in *Oſculum*.
9. 1. Ex.
Curſu volucri pendens in novacula.
in *Hercules Saxanus*.
Philand. in Vitruv. III. 1. N. quia negat Pantheon à Vitruvio hypæthrum dici in *Pantheon*.
VIII. 4. N. quia putat cataſtam fuiſſe compedem ligneum in *Cataſta*.
6. N. quia aſſerit æs Corinthium fuiſſe dictum, quod Corintho incenſa aurum, argentum, & æs in unum confluxerint, peruſtis plurimis ſtatuis & ſimulacris in *Æs Corinthium*.
X. 8. N. quia vult ceruchum eſſe antennam in navi, quod cornua habeat in *Ceruchus*.
Philo de vit. Moſis III. N. quia tradit, Reges orientis cidari loco diadematis uſos eſſe in *Cidaris*.
Phlegon. Trallian. de Mirab. c. 6. Em. Tito Statilio Tauro, cui Corvilii cognomentum fuit in *Taurus cognomen*.
Pier. Valer. Serm. 1. N. quia dendrophoros vult fuiſſe, qui ligni materiam, quæ per flumina in Adriaticum, & Venetias convectantur, traducendam rediniunt in *Dendrophori*.
Pignor. de Serv. p. 281. N. quia dicit, Tacit. Annal. XV. 57. 2. meminiſſe ſellæ arquatæ: cujus tamen apud illum nulla eſt mentio in *Sella arquata*.
Pincian. in Senec. Epiſt. 72. N. quia ſcribit ciſium fuiſſe genus vehiculi geſtatorii, quo homines vehuntur, & opponi onerariis in *Ciſium*.
Pinell. Additam. ad Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. N. quia dixit chiramaxium fuiſſe ſellam curulem in *Chiramaxium*.
Pius Annot. poſt. c. 163. N. quia vult nomen portitoris, qui mercede pacta quid tranſportat, Sidonii ætate eſſe natum in *Portitor*.
c. 190. N. quia ſtatuit gladiatores ordinarios fuiſſe artifices viliores, & inexercitatos in *Gladiatores ordinarii*.
Plato Phæd. p. 64. N. quia narrat *cycnos, quandò ſentiunt ſe brevi morituros, dulciùs canere, quàm antea conſueverint* in *Cycnus*.
Plaut. Amphit. Arg. 1. n. 3. Ex.
Alcmenam uxorem cepit uſurariam.
in *Uxor uſuraria*.
II. 2. 107. Ex.
Mulier, poſtquam experrecta es, prodigiali Jovi . . . .
in *Jupiter prodigialis*.
IV. 4. 52. Ex.
— *gradus, ſive grallaterius, ſive*
Teſtudineus fuerit.
in *Grallatores*.
Aſin. prolog. n. 11. Ex.
— *Marcus vertit barbare.*
in *Barbara*.
II. 2. 13. Ex.
Nunquam pol indipiſcet quadrigis albis poſtea.
in *Quadriga alba*.
4. 33. Ex.
— *adducit domum etiam ultro, & reſcribit nummos.*
in *Nummus*.
III. 3. 67. Ex.
Hìc pone, hìc iſtam colloca crumenam in collo plane.
in *Crumena*.
126. Ex.
Quem te nominem deum? Fortunam atque obſequentem.
in *Fortuna obſequens*.
IV. 1. 44. Ex.
Nolo illam habere cauſam, & votitam dicere.
in *Votita*.
Aul. II. 4. 22. Ex.
De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras.
in *Caminus*.
III. 2. 34.
Nummo ſum conductus; plus jam mercede opus eſt.
in *Cocus*.
5. 28. Em. & Ex.
Salutigerulos pueros . . . .
in *Calceus*.
IV. 2. 16. Ex.
Faxo ut bubulis coriis onuſtus ſis.
in *Boja*.
20. Ex.
Ne inter tunicas habeas.
in *Tunica*.
10. 13. Ex.
Credò deos voluiſſe, ut apud te me in nervo enecem.
in *Nervus*.
Capt. IV. 2. 108. Ex.
Bojus eſt, Bojam terit.
in *Boja*.
Curc. II. 2. 77. Ex.
— *tace parumper: jacit vulturios quatuor.*
in *Canis* & *Vulturius*.
78. Ex. *Invoco almam meam nutricem* in *Turricula*.
79. Em. & Ex.
— *invoco almam meam nutricem Herculem*
Jacto baſilicum.
in *Baſilicus*.
III. 12. Ex.
Cupio aliquem emere puerum, qui uſurarius . . . .
in *Uxor uſuraria*.
54. Ex.
Clypeatus elephantum ubi machæra diſjicis.

in *Annulus*.
75. Ex.
— *quia ſubegit claſſem unomammiam*.
in *Claſſis*,
IV. 1. 15. Ex.
In medio propter canalem, ibi oſtentatores....
in *Canale*.
4. 24. Ex.
Non pluris facio, quàm ancillam, quæ latrinam lavat.
in *Latrina*,
V. 3. 7. Ex.
Amici compulerunt, reddit argentum domo.
in *de Arca ſolvere*.
13. Ex.
Delicatum te hodie faciam cum catello ut accubes.
in *Canis*,
Caſin. prol. II. 29. Ex.
Aures vocivæ ſi ſunt, animum advortite.
in *Auris*.
I. 36. Ex.
Ita te aggeranda curvum aqua faciam probe,
Ut poſtilena poſſit ex te fieri.
in *Poſtilena*.
II. 6. 37. Ex.
Ut quidem tu hodie canem & furcam feras.
in *Canis*.
Ciſtell. II. 1. 27. Ex.
Hic apud nos confregiſti teſſeram hoſpitalitatis.
in *Teſſera*.
Epid. II. 2. 39. Ex.
Quid erat induta? an mendiculam?
in *Mendicula*.
V. 2. 19. Ex.
Vadimonium ultro hic mihi facit.
in *Vades*.
62. Ex.
Novo liberto opus eſt, quod papet.
in *Papare*.
Bacch. I. 1. 38. Ex.
— *pro lorica malacum pallium*.
in *Syntheſis*.
II. 3. 34. Ex.
Benè uſque valuit? pancratice, atque athletice.
in *Pancratice*.
55. Ex.
Ubi portu eximus, homines remulco ſequi.
in *Remulcus*.
IV. 4. 69. Ex. }
Ubi eſt biclinium vobis ſtratum? }
102. Ex. } in *Biclinium*.
— *jam facilè in biclinio* }
Cum amica uterque accubitum eatis. }
6. 22. Ex.
Nunc à tranſenna turdus lumbricum petit.
in *Tranſenna*.
7. 16. Ex.
O ſtulte, ſtulte, neſcis nunc venire te.
in *Coemptionales*.
8. 46. Ex.
Confoſſiorem ſoricina nania.
in *Veru*.
9. 52. Ex.
— *coemptionalem ſenem*
Vendam ego, venalem quem habeo.
in *Coemptionales*.
Moſt. I. 1. 22. Ex.
Amicas emite, liberate, paſcite
Paraſitos, obſonate pollucibiliter.
in *Pollucibum*.
26. Ex.
Eſſe, effercite vos, ſaginam cadite.
in *Sagina*.
41. Ex.
Non omnes poſſunt olere unguenta exotica.

in *Roſaria*.
3. 78. Ex.
— *dies, noctesque eſtur,*
Bibitur.... ſagina plane eſt.
in *Sagina*.
II. 1. 57. Ex.
— *clavem mihi harunce ædium Laconicam*
Jam jube efferri intus.
in *Clavis Laconica*.
III. 2. 40. Ex.
Muſice hercle agitis ætatem, ita ut vos decet,
Vino, & victu, piſcatu probe, electili vitam colitis.
in *Cœna Muſica*.
141. Ex.
Non hac pultiphagus opifex opera fecit barbarus.
in *Puls Punica*.
Mil. Glor. II. 1. 16. Ex.
Majorem partem videas valgis ſuaviis.
in *Suavia valga*.
2. 9. Ex.
Atque adeo, ut ne legi fraudem faciam talariæ,
Accuratote, ut ſine talis domi agitent convivium.
in *Lex talaria*.
4. 3. Ex.
— *mihi pol ego ſuperſum*.
in *Supereſſe*.
III. 1. 64. Ex.
Cedo mihi tres homines aurichalco contra...
in *Orichalcum*.
IV. 1. 39. Ex.
Hæc celox illius eſt, tabellaria.
in *Naves tabellariæ*.
Men. II. 3. 81. Ex.
Abduc iſtos in tabernam actutum diverſoriam.
in *Taberna diverſoria*.
Mercat. II. 3. 73. Ex.
Vellicent, vocent, moleſti ſint, occentent oſtium.
in *Amantes* & *Occentare*.
V. 2. 1. Ex.
Divum atque hominum quæ ſpectatrix atque hera eadem es hominibus.
in *Fortuna*.
Pſeudol. I. 5. 43. Ex.
Statum vide hominis, Callipho, quam baſilicum.
in *Baſilicum*.
IV. 2. 10. Ex.
Credo poteſſe te Maſſici montes quatuor
Fructus ebibere in hora una: hiberna, addito.
in *Hora*.
5. 2. 2. Ex.
Cum corona ebrium Pſeudolum tuum.
in *Manumiſſus*.
Penul. prol. 53. Ex.
Carchedonius vocatur hæc comœdia,
Latine Plautus patruus pulti phagonides.
in *Puls*.
I. 2. 54. Ex.
Proſedas, piſtorum amicas, reliquias alicarias.
in *Alicariæ, mola proſeda*.
135. Ex.
Quàm magis aſpecto, tam magis eſt nimbata.
in *Nimbus*.
III. 2. 20. Ex.
Agite, inſpicite, aurum eſt: profecto comicum.
in *Lupinus*.
IV. 2. 8. Ex.
Quis hic homo chlamydatus eſt?
in *Chlamys*.
V. 2. 21. Ex.
Quid jam? quia incedunt cum annulatis auribus.
in *Annulus*.
48. Ex.
Tu qui zonam non habes.
in *Balteus*.

102. Ex.

102. Ex.
Cur numeru eſtis mortui?
in *Funus lacerum*.
Perſ. I. 3. 12. Ex.
Collyra facito ut madeant, & coliphia.
in *Coliphium* & *Collyra*.
15. Ex.
Tum niſi cremore craſſo eſt jus collyricum.
in *Collyre*.
II. 2. 17. Ex.
Vola curriculo. P. Iſtuc marinus paſſer per circum ſolet.
in *Struthiocameli*.
21. Ex.
Ne iſti faxim nusquam appareant
Qui hic albo pariete aliena oppugnant bona.
in *Album*.
V. 2. 25. Ex.
Baſilicè te intuliſti & facetè.
in *Baſilicum*.
Rud. II. 2. 9. Ex.
—— *qui tres*
Duceret chlamydatos cum macharis.
in *Chlamys*.
4. 18. Ex.
At ego baſilicus ſum, quem niſi erae......
in *Baſilicum*.
III. 4. 48. Ex.
Ni offerumentas habebis plures in tergo tuo.
in *Offerumentum*.
6. 51. Ex.
Nam in columbari collum haud multo poſt erit,
In nervo mille hodie nidamenta congeree.
in *Columbar*, *Nervus* & *Thalamum*.
V. 3. 58. Ex.
Nil hercle hic tibi eſt, ne tu ſperes, jurisjurandi volo
Gratiam facias.
in *Juramentum*.
Stich. I. 2. 3. Ex.
Quot Kalendis petere demenſum cibum.
in *Demenſum*.
III. 2. 33. Ex.
Scis tu med' eſſe imi ſubſellii virum.
in *Locus convivalis*.
Trin. I. 2. 157. Ex.
Poſticulum hoc recepit, cum ades vendidit.
in *Poſticum*, & *Servus receptitius*.
II. 2. 74. Ex.
Deum virtute habemus, & qui noſmet utamur.
in *Utenſilia*.
III. 2. 96. Ex.
Aut aliquem apud regem in saginam herus ſe conjecerit.
in *Sagina*.
Trucul. 2. 2. 155. Ex.
Quam urbani aſſidui cives, quos ſcurras vocant.
in *Scurra*.
II. 2. 16. Em. & Ex.
Quia tibi inſuaſo feciſti, propudioſa, pallulam.
in *Color ſuaſus*.
4. 69. Ex.
Quin diis ſacrificare hodie pro puero volo,
Quinto die quod fieri oportet.
in *Dies luſtrici*.
8. 5. Ex.
Quo pacto excludis quae ſeſopiis planius?
in *Soſopia*.
III. 1. 8. Ex.
Minas viginti mihi dat: accipio libens:
Condo in crumenam: ille abit, ego perperas, minas
Oves in crumena hac in urbem detuli.
in *Ovis mina*.
Plin. VII. 54. N. *Ipſum*, cadaver, *cremare apud Romanos non fuit veteris inſtituti* in *Cadaver*.

56. Em. & Ex. *Cynira Agrippa filius invenit marculum* in *Marculus*.
VIII. 7. Ex. *Poſtea ſinguli Principibus Claudio & Neroni in conſummatione gladiatorum* in *Gladiatores conſummati*.
48. Em. *Colorum plura genera: Canuſium fulvi* in *Color Baticus*.
Em. & Ex. *Inde ſorriculata defluxit* in *Veſtis ſorriculata*.
Ex. *Crebra papaverata antiquiorem habent originem jam ſub Lucilio in Torquato notata* in *Veſtis papaverata*.
Ex. *Undulata veſtis prima è lautiſſimis fuit* in *Veſtis undulata*.
Ex. *Patris mei memoria cœpere villoſa etiam ventralia* in *Ventrale*.
Em. *Togas raras, Phrygianasque D. Auguſti temporibus cœpiſſe* in *Toga Phrygiana*.
IX. 14. Ex. *Apicius in ſociorum garo, nam ea quoque nomen invenit* in *Garum ſociorum*.
Em. & Ex. *Aſinius Celer Caju Principe unum mercatus R. VIII. mullum* in *R.*
18. Ex. *Piſces ſquamis conſpicui praacutis, clavorum caligarium effigie* in *Caliga*.
35. Ex. *Gemmas non tantum crepidarum obſtragulis, ſed & totis ſocculis addunt* in *Soccus*.
38. Em. *Rubeus color nigrante deterior* in *Color rubeus*.
39. Ex. *Cujus libra denariis centum venibat.* } in *Purpura*.
Ex. *Qua in libras denariis mille non poterat emi.*
Ex. *Qua purpurà quis non tricliniaria facit* in *Veſtis cœnatoria*.
X. 21. Ex. *Ut planè digna alii tantum honoris tribuat Romana purpura* in *Purpura*.
XI. 37. Ex. *Hujus & ſumen optimum. Antiqui abdomen vocabant* in *Callum* & *Sumen*.
Em. *Vulva ejecto partu melior* in *Vulva*.
XII. 1. Em. *Spado Theſſalicus tranſtulit in geniis* in *Genius*.
Ex. *In Gracoſtaſi, qua tunc ſupra comitium erat* in *Gracoſtaſis*.
Ex. *Ad tributarium pertinens ſolum, ut gentes vectigal & pro umbra pendant* in *Vectigal*.
26. N. quia fingit *Syriam dare malobathrum* in *Malobathrum*.
XIII. 1. N. quia ſcribit *unguentariam Darii temporibus innotuiſſe* in *Unguentaria*.
3. N. quia facit *chlamydem auro textili ſine alia materia* in *Clamys*.
9. Ex. *Ex quo velares detornant annulos* in *Annulus*.
11. Em. & Ex. *Mox & privata confici cœpta in ceris* in *Libri in ceris*.
N. & Em. *Decem non amplius cubitorum longitudine in gracilitatem faſtigiatum, thyrſi modo cacumen includens* in *Papyrus*.
Em. & Ex. *In palmarum foliis primo ſcriptitatum* in *Palma*.
12. Ex. *Ad hoc tranſmittentem literas litura metum attuliſſe adverſis* in *Scribere*.
N. Em. & Ex. *Texuntur omnes tabula madentes Nili aqua. Turbidus liquor vim glutini prabet, cum primo ſupina tabula ſcheda adlinitur. .... Tranſverſa poſtea crates peragitur* in *Tabula chartarum* & *Libri in ceris*.
Em. & Ex. *Charta hieratica ab adulatione Auguſti nomen accepit, ſicut ſecunda Livia a conjuge ejus* in *Charta hieratica*.
Em. & Ex. *Propior etiamnum certici Taniotica à vicino loco* in *Charta Taniotica*.
13. Ex. *In ipſa illa Lycia Bellerophonti codicillos datos, non epiſtolas prodidit* in *Codicilli*.

XIV. 13. Ex. *Cato dicit ſe non aliud vinum bibiſſe, quàm remiges* in *Potus nauticus*.

22. Ex. *Ut plus capiamus, ſacco frangimus vires* in *Saccare*.

XV. 11. Ex. *Omnia virorum ſalutatoriis cubiculis incluſa* in *Salutatio*.

14. Ex. *In tecta jam ſylva ſcandunt* in *Nemus*.

30. Ex. *Laurus grata fuit Apollini* in *Laurus*.

Ex. *Laurus manifeſto abdicat ignes crepitu, & quadam deteſtatione* in *Laurus*.

XVI. 8. Ex. *Penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpania donat* in *Penſio*.

10. Ex. *Fagutali Jovi etiam nunc ubi lucus fageus fuit, porta Querquetulana colle in quem vimina petebantur* in *Porta Querquetulana*.

29. Ex. *Ferunt & avellana pilos* in *Julus*.

XVIII. 3. Ex. *Minutius Augurinus farris pretium trinis nundinis ad aſſem redegit* in *Frumentatio* & *Tribuni plebis*.

7. Ex. *Ut in quocunque genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat* in *Frumentum*.

10. Ex. *Pretium hinc annonæ mediæ in modios farinæ quadraginta aſſes* in *Annona*.

11. N. quia apud Plaut. Aul. II. 9. 14. mulierem panificam videtur intellexiſſe in *Artopta*.

19. Ex. *Arator, niſi incurvus, prævaricatur* in *Prævaricari*.

35. Ex. *Vaſa, quibus eſculentum additur, ſudorem repoſitoriis relinquentia* in *Repoſitorium*.

XIX. 4. Ex. *Cum credatur penſio ea pauperum* in *Penſio*.

XXI. 3. Em. & Ex. *Qui coronam parit, ipſe pecuniave ejus virtutis ergo arguitur. . . . Quis ergo honos? ut ipſi mortuo, parentibusque ejus, ſine fraude eſſet impoſita* in *Corona funebres*.

14. Ex. *Candidiſſima fit etiam poſt inſolationem recocta* in *Inſolatio*.

XXVIII. 2. N. quia ſcripſit: *Ungues reſecari, atque à digito indice, multorum pecunia religioſum eſt* in *Nundina*.

4. Ex. *Faſcinus . . . . currus triumphantium, ſub his pendens, defendit medicus invidiæ, jubetque eoſdem reſpicere* in *Triumphantes*. Ubi Turnebus laudat l. XXIV. & legit *recipere*. Sed errat.

XXIX. 1. Em. *Iterumque in inſula traduntur* in *Templum Æſculapii*.

4. Em. *Genitæ mane catulo res divina fit* in *Genita mana*.

6. Em. *Nubes* muſcarum *immolato tauro deo, quem Myjodem vocant, extra territorium id abire* in *Myagros*.

XXXIII. 1. Ex. *Servitia jam ferrum auro cingunt, alii per ſeſe mero auro decolorant* in *Annulus*.

Ex. *Cum corona ex auro Etruſca ſuſtineretur à tergo, annulus tamen in digito ferreus erat* in *Annulus*, & *Triumphantes*.

Em. *Alios coriis boum, alios ferro captivisque rebus emptitaſſe tradit* in *Emptio*.

Ex. *Quod antea militares equi nomen dederant, hoc nunc pecuniæ judices tribuunt. Equitum nomen ſubſiſtit in turmis equorum publicorum* in *Equites*.

Ex. *Gallos cum auro pugnare ſolitos Torquatus indicio eſt* in *Galli*.

Ex. *Servi ſunt dominorum gentiles* in *Gentiles*.

3. Em. & Ex. *C. Cæſar ex ærario protulit laterum aureorum viginti ſex millia, & in numerato pondo trecenta* in *Ærarium ſanctius*.

Ex. *Statuas Ægyptiorum numinum in digitis viri portant* in *Signum* 1. *ſtatua*.

Ex. *Primus æs ſignavit Servius Rex* in *Æs ſignatum*.

Ex. *Poppæa delicatioribus jumentis ſuis ſoleas ex auro induere ſolebat* in *Muli*.

Ex. *Aurum etiamne pedibus induitur* in *Periſcelides*.

9. Ex. *Cyprio æri ſi addatur plumbum, colos purpuræ fit in ſtatuarum prætextis* in *Prætexta*.

11. Ex. *Menſas repoſitoriis imponimus* in *Repoſitorium*.

XXXIV. 2. N. quia ſcribit: *Æs Corinthium caſus miſcuit, Corintho, cum caperetur, incenſa* in *Æs Corinthium*.

3. Ex. *Syracuſana ſunt in Pantheo capita columnarum* in *Pantheon*.

6. Ex. *Extant Catonis in cenſura vociferationes, mulieribus Romanis in provinciis poni. . . .* in *Statua*.

7. N. quia dicit *Charetem Lydium feciſſe Rhodi coloſſum ſolis* in *Coloſſus ſolis*.

8. Ex. *Ariſton, qui & argentum cælare ſolitus eſt* in *Cælatores*.

Em. *Juxta Roſtra ſtatua Herculis tunicati, torva facie, & ſentiente* in *Statua*.

14. Ex. *Aliud brevitate ſola placet, clavisque caligariis* in *Caliga*.

17. Ex. *Ad aurea quoque, non modò argentea ſtaticulata inanis luxuria pervenit* in *Staticula*.

XXXV. 17. Em. *Lex Metella exſtat fullonibus dicta* in *Lex Metella*.

XXXVI. 5. N. quia ſcribit: *Pictura & ſtatuaria cum Phidia cœpit* in *Marmor*.

Ex. *Sicut in Laocoonte, qui eſt in Titi domo. . . .* in *Statua Laocoontis*.

Em. *In templo Bruti Callaici apud circum ad portam Lavicanam euntis* in *Templum Bruti*.

6. N. quia ſcribit: *Lepidus fuit conſul anno Urbis 666.* in *Domo Lepidi*.

15. Ex. *Scaurus fecit in ædilitate ſua opus maximum, æternitatis deſtinatione* in *Theatrum Scauri*.

17. Em. *In Aſſo Troadis ſarcophagus ſcinditur.* Em. *Calcamenta illata omnia* } in *Sarcophagus*.

22. Em. & Ex. *Claritas ibi diurna erat, haud alio, quàm ſpecularium, modo* in *Specularia*.

XXXVII. 2. Ex. *Pompejus in triumpho . . . . . . attulit vaſa ex auro, & gemmis novem abacorum* in *Abacus*.

13. Ex. *Ne equos quidem ia trigarius præferri ullis vernaculis animadverto* in *Trigarium*.

Plin. Epiſt. II. 11. 3. Ex. *Deprecatus eſt, ne quid ultra repetundarum legem quæreretur. Aliis cognitionem ſenatus lege concluſam. . . .* in *Quærere*.

III. 5. 7. Ex. *Miraris, quod tot volumina abſolverit* in *Volumina*.

15. Ex. *Ut ne cœli quidem aſperitas ullum ſtudii tempus eriperet: qua ex cauſa Romæ quoque ſella veheretur* in *Sella muliebris*.

VI. 16. 5. Ex. *Avunculus meus eſt uſus ſole* in *Inſolatio*.

33. 9. Ex. *Ut repente in privati judicii formam centumvirale vertatur* in *Judicium centumvirale*.

XII. 27. 13. Ex. *Puer in pædagogio mistus pluribus dormiebat* in *Pædagogium*.

X. 97. 7. Ex. *Se ſacramento non in ſcelus aliquod obſtringere, ſed ne furta. . . .* in *Sacramentum ſodal*.

Paneg. c. 54. n. 1. Em. *Cum laudes Imperatorum ludis & comeſſationibus celebrarentur* in *Committere*.

Plutarch. Romul. p. 22. E. Ex. *Romulus quadratam Romam condidit* in *Roma*.

p. 23. D. Em. & Ex. *Hinc Urbe ſicut circulo centrum circumſcripſere* in *Roma*.

Num. 64. C. N. quia flaminis creationem Romulo tribuit in *Flamen*.

Public. p. 102. B. Em. *Valerius habitabat domum Vitelliam* in *Templum Penatum*.

Camill. p. 141. D. Ex. *Et eos, quibus cuſtodia arcis demandata erat, petit* in *Arx Romana*.

Timol. p. 248. Ex. *Timoleon agmen ſuſtinuit, & coronam demonſtravit militibus, ante victoriam ipſis delatam ultro in manus venire* in *Apium*.
Marcell. p. 300. B. Ex. *Cum auſpicaretur conſul, in domo extra Urbem, vel tabernaculo ad id conducto ſedebat* in *Tabernaculum*.
p. 316. C. N. quia ſcribit: *In honorem, ac memoriam Marcelli mater Octavia bibliothecam dedicavit* in *Bibliotheca Octavia*.
Mar. p. 427. Em. *Titinius Fanniam in matrimonio habuit* in *Quadruſſis*.
Craſſ. p. 548. Ex. *Quingentos decimavit* in *Decimari*.
Sertor. p. 579. E. Ex. *Victeria ficta epidromis deſcendebant* in *Tranſenna*.
Pompej. p. 640. D. Em. & Ex. *Poſt populo Romano eximium illud theatrum exſtruxit, juxta appendicem ædificavit domum* in *Domus Pompeji*.
Cæſar. p. 736. D. N. quia Julio tribuit veſtem triumphalem in *Veſtis regia*.
Cicer. p. 868. D. Ex. *In templo Jovis Statoris, quod erectum eſt juxta principium ſacra via, qua palatium reſpicit* in *Via ſacra*.
Othon. p. 1069. D. Ex. *Manicis ornatus ſigniferos & præfectos alloquebatur* in *Manica*.
Apophth. Lacon. p. 241. Ex. *Fili, aut hunc, aut ſuper hunc* in *Clypeus*.
Quæſt. Rom. 36. Ex. *Cur ſpolia ſinuntur tempore corrumpi, & non licet illa reparare* in *Spolia*.
59. N. quia vult n... etiam dici *locum, ubi carnes publicè venduntur* in *Macellum*.
69. N. quia dicit furcam *lignum duplex, quod curribus ſubjici ſolet* in *Furca*.
73. N. quia fortunam brevem perpetam interpretatur parvam in *Fortuna*.
96. N. quia dicit equum Octobrem Idibus Decembribus immolatum eſſe in *Equus October*.
99. Ex. *Vide annon bullam propter lunam geſtent. Luna figura, cum dimidiato fulget orbe, non eſt globi ſimilis* in *Bulla*.
Sympol. I. 3. Ex. *Ubi ſecunda menſa ad primam applicata ....* in *Pluteus*.
III. 2. Ex. *Summum olei optimum* in *Oleum*.
Politian. Miſcell. c. 21. N. quia minerval explicat mercedem magiſterii à ſcholaſticis dari ſolitam: & Juven. Sat. X. 116. diſcipulum protinus eloquentiam...... optantem in *Minerval*.
c. 30. N. ubi docet cucuma eſſe vocabulum rarum inventu in *Cucuma*.
Epiſt. X. N. quia erroribus ſcatet, & Politiano eſt indigna: & iis, quæ de amphora, cæteriſque menſuris ſcripſit, non eſt credendum in *Amphora*.
in Herod. IV. 1. 7. N. ubi ἀνάθετον τῷ νηῷ perperam vertit in *Collocatum*.
Pullet. Hiſt. For. Roman. I. 7. N. quia fingit, ſubſellia in judicus magiſtratuum à litigantibus eſſe conducta in *Subſellium*.
IV. 15. N. quia ſcribit, phraſin hanc *actus rerum* eſſe Suetonio peculiarem in *Res*.
Pollio Gallien. c. 3. Ex. *Conſtabat votivum illi fuiſſe....* in *Votiva*.
Pollux IV. 9. 3. Ex. χορδόνοι in *Lyra*.
VII. 13. Ex. *Sit & quædam plicata tunica* in *Ruga*.
Polyæn. Stratag. V. 12. 1. Ex. *Obviam factus eſt mulus portans Apum. Milites omen abhorruerunt ....* in *Apium*.
Polyb. Hiſtor. VI. 17. Ex. *Magiſtratum urbanum non ante capere cuiquam licitum eſt, quàm decem annos militando exegerit* in *Ætas quæſtoria*.
18. Ex. Ubi docet rationem eligendi diverſam fuiſſe utriuſque militiæ: equites olim probari ſolitos; ejus tempore ex cenſu electos in *Equites*.
19. Ex. *Reliqui omnes adjurant ſinguli prodeuntes* in *Sacramentum militare*.
32. Ex. *Equites & centuriones cum prima luce veniunt ad tentoria tribunorum* in *Salutatio*.
35. Ex. *Per metum ſtationem deſerere* in *Stationes militum*.
36. Ex. *Tribunus deſertores in medium producit, eoſque atroci oratione increpat: modò quinque ſortitur, modò octo* in *Decimari*.
37. Em. *Imperator illi, qui hoſtem proſtraverit .... pediti phialam* in *Phiala*.
38. Ex. *Niſi fortè inſuper oporteat haſtatos evolvi* in *Evolutio*.
Polydor. Virg. de Invent. rerum II. 13. N. quia ſcribit: *Duo alia latera chius & ſenio nominabantur, & ille ternarium, hic quaternarium ſignificabat* in *Chius*.
Pompon. Ictus de Orig. jur. §. 46. N. quia tradit, quod perſpicuè falſum, Ælium Tuberonem fuiſſe patricium in *Gens Ælia*.
§. 3. Em. & Ex. *Eodem tempore conſtituti ſunt triumviri monetales, æris, argenti, auri flatores* in *Flatores*.
ff. de Inſtruct. vel inſtrum. leg. 15. Ex. *His verbis Servius reſpondit, focariam, & merces .... legatas videri* in *Focaria*.
ff. de Donat. int. vir. & ux. leg. ſed ſi vir §. 8. Ex. *Si vir uxori munus immodicum Kal. Mart. dediſſet, donatio eſt* in *Dona uxoria*.
Pompon. Atellan. ſcript. apud Non. I. 66. Ex.
Sarculum hinc illo profectus, illinc rediſti rutrum.
in *Rutrum*.
II. 284. Ex.
Et ubi inſilui in cochleatum equuleum,
Ibi tollutim tortor.
in *Equuleus*.
Pontan. in Virg. Ecl. IX. 36. N. quia docet *cycnos brevi morituros ſuaviùs canere* in *Cycnus*.
Porphyrio in Horat. Epiſt. I. 18. 66. N. quia utroque pollice vult eſſe utraque manu συνδεξιοῦν, &c, *qui vehementius laudat, pollicem jungere cum proximo* in *Pollex*.
Porphyrius Epigrammat. Em. & Ex.
Purpureo fulgens habitu, radiantibus intus.
in *Libri*.
Probus de Not. Antiq. Em. & Ex. *Jovi Sabatio* in *Jupiter Sabatius*.
Propert. I. 16. 26. Ex.
Reſpondens tacitis mutua cardinibus.
in *Cardo*.
II. 1. 86. Ex.
Eſſeda cælatis ſiſte Britanna jugis.
in *Eſſedum*.
14. 25. Ex.
Nunc etiam infectos demens imitare Britannos.
in *Britanni*,
15. 18. Ex.
— & Veneri ponere vota juvat.
in *Venatio*.
19. 72. Ex.
Cui ſæpè immundo ſacra conteritur via ſocco.
in *Soccus*.
21. 59. Ex. } in *Votiva*.
Munera Dianæ debita redde choro.
60. Ex.
Votivas noctes & mihi redde decem.
III. 1. 47. Ex.
— nobis Baccho, & Apolline dextro.
in *Hercules dexter*.
5. 41. Ex.
Ite, rates curvæ, & lætis texite cauſam.
in *Textrinum*.
11. 61. Ex.
— atque utinam patriæ ſim vanus aruſpex.
in *Aruſpex*.
16. 6. N.

Cymbala Thebano concrepuere deo.
in *Cymbalum.*
17. 14. Ex.
Quæ voluit liquido tota ſubire deo.
in *Neptunus.*
IV. 2. 2. Ex.
Accipe Vertumni ſigna paterna dei.
in *Templum.*
39. Ex.
Mundus demiſſis inſtitor in tunicis.
in *Tunica.*
40. Ex.
Paſtorem ad baculum poſſum curare.
in *Ad baculum.*
58. Ex.
—— hac ſpatiis ultima creta meis.
in *Ad calcem pervenire.*
6. 6. Ex.
Terque focum circa laneus orbis eat.
in *Orbis laneus.*
6. 50. Ex.
—— pictos experiare metus.
in Παράσημον.
72. Ex.
Terque lavet noſtras ſpica Ciliſſa comas.
in *Crocus.*
7. 9. Ex.
Et ſolitum digito beryllon adederat ignis.
in *Annulus.*
12. Ex.
Pollicibus fragiles increpuere manus.
in *Manus.*
34. Ex.
—— & fracto buſta piare cade.
in *Expiatio.*
61. Ex.
—— quaque æra rotunda Cybelles.
in *Cymbalum.*
9. 9. Ex.
Lygdamus ad cyathos.
in *Ad cyathos.*
12. Ex.
Et facilis ſpargi munda ſine arte roſa.
in *Roſa.*
14. Ex.
Jactabat truncas ad cava buxa manus.
in *Balliſtea.*
18. Ex.
Semper damnoſi ſubſiluere canes.
in *Canis.*
II. 21. Ex.
Picta nec inducto fulgebat parma pyropo.
in *Æs pyropum* & *Scutum.*
42. Ex.
Nobilis è tectis fundere gaſa rotis.
in *Gaſum.*
Prudent. περὶ στεφ. II. 399. Ex.
Ultro e cataſta judicem
Compellat affatu brevi.
in *Cataſta.*
V. 251. Ex.
Lignoque plantas inſerit
Divaricatis cruribus.
in *Compedes.*
Hamartig. n. 210. Ex.
Enſe ferit dominum pugnæ, nodumque, moramque.
in *Nodus magicus.*
cont. Symmach. I. 204. Ex.
—— unguentoque Lares humeſcere nigros.
in *Lares.*
Pſalm. II. n. 12. Ex. *Oſculamini filium* in *Oſculum civile.*
XLV. n. 2. Ex. *Lingua mea calamus ſcriba* in *Calamus ſcriptorius.*
CXLI. n. 2. Ex. *Statuatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo* in *Thus.*
Ptolem. N. quia Argentoratum Vangionum vult eſſe oppidum in *Argentoratum.*
N. quia Mogontiacum collocat in Germania inferiore, infra Obringam amnem, qui nunc vulgò Are dicitur in *Mogontiacum.*
Pythag. Ex. *Quæ deciderint, ne tollas* in *Silicernium.*
Quintil. Præf. ad Tryphon. Ex. *Permittamus vela ventis, & oram ſolventibus benè precemur* in *Ora.*
Inſtit. Orat. II. 3. Ex. *Illa verò jam penè apertis, ut ajunt, tibiis* in *Tibia aperta.*
12. Ex. *Mirè ad pullatum circulum facit* in *Pullati.*
IV. 1. Em. & Ex. *Quibusdam in judiciis, maximèque capitalibus, ut apud centumviros.....* in *Judicium centumvirale.*
VIII. 6. Ex. *Clodia Metelli Celeris uxor, ſoror P. Clodii quadrantaria* in *Quadrans.*
XI. 2. Em. *Scævola in luſu duodecim ſcruporum eſſet victus* in *Scripta duodecim.*
3. Ex. *Ille qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum obliquè ducitur velut balteus, nec ſtrangulet, nec fluat* in *Balteus* & *Sinus.*
Ex. *Tum ſinus rejiciendus humero, cujus extremam oram rejeciſſe non dedecet* in *Humerus.*
XII. 3. Ex. *Quorum alii ſe ad album, ac rubricas tranſtulerunt, & formularii, ac leguleji quidam eſſe maluerunt* in *Rubrica.*
Declamat. III. Ex. *Romano militi pro vallo excubanti* in *Procubitores.*
XII. Ex. *Redite in domus veſtras, videbitis noxios focos....* in *Focus.*
Rabir. de Haſt. & auct. orig. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. (30.) D. N. quia ex Virg. Æneid. VI. 407: X. 80. inſignia familiarum conatur probare in *Arma.*
Rader. in Mart. I. 42. 9. N. quia putat tomacula eſſe inſicia in *Tomacula.*
VII. 60. 8. N. quia exiſtimat ludum ſcacchiæ diverſum eſſe ab eo, quem hodie in Europa frequentiſſimè uſurpamus.... in *Scacchia.*
X. 5. 9. N. quia ſcribit ſpondam orcinianam ſimpliciter eſſe ſandapilam, ſive pheretrum in *Sponda.*
XIII. 1. 6. N. ubi ait: Senio in talis tum judicatur eſſe fortunatiſſimus, cum omnes tali diverſas habent figuras, ut nullus cum altero conveniat in *Senio.*
XIV. 1. 1. N. quia ſyntheſin putat tantum fuiſſe ditiorum, & lautiorum, non plebejorum in *Syntheſis.*
Ræвard. Protribun. c. 19. N. dum ſtatuit decemviros ſtlitibus judicandis creatos fuiſſe circa annum ab U. C. 467. in *Decemviris.*
c. 20. N. quia aſſerit centumvirorum judicium ad publicorum ordinem inclinare in *Judicium centumvirale.*
ad Leg. XII. tab. c. 15. N. quia accipit legem, quaſi vetet non plures quàm tres feminas riciniis indutas in funere fuiſſe in *Ricinium.*
Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. ſect. VI. N. quia dicit ſtolam à dextro latere in lævum humerum fuiſſe miſſam in *Stola.*
1 Reg. c. 7. n. 45. Ex. *Vaſa quæ fecit Chiram Regi Salamoni pro domo Jehovæ ex ære purgato* in *Æs Corinthium.*
c. 12. n. 11. Ex. *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem vos cadam ſcorpionibus* in *Scorpio.*
c. 18. n. 17. Ex. *Subſtiterunt ad aquaductum piſcinæ ſuperioris, qui eſt in aggere agri fullonis* in *Mola fullonia.*
c. 21. n. 8. Ex. *Jeſabel ſcribens literas nomine Achabi obſignavit ſigillo ejus* in *Annulus ſignatorius.*
2 Reg. c. 1. n. 2. Ex. *Quum cecidiſſet Ahazia per quandam tranſennam* in *Tranſenna.*
c. 2. n. 23. Ex. *Quum aſcendiſſet Bethelem: pue-*

rique

Digitized by Google

rique illuſiſſent ei dicentes, aſcende calve, aſcende calve in *Barba* §. 20.

c. 6. n. 25. Ex. *Qui eſt in cabo columbarum* in *Cabus*.

Remm. Fano. N. quia Dionyſ. Perieget. n. 1128. malè vertit in *Rhombus*.

Rhenan. in Tacit. German. c. 5. n. 7. N. quia nummos ſerratos apud illum perperam explicat in *Nummus ſerratus*.

Rhodig. Antiq. Lect. vii. 6. N. quia pædagogium accipit pro loco in *Pædagogium*.

ix. 5. N. quia docet cycnum ante mortem dulciùs canere in *Cycnus*.

x. 2. N. quia nummos ſerratos minùs rectè interpretatur in *Nummus ſerratus*.

18. N. quia putat ſpondam Ocinianam apud Mart. x. 5. 9. ſimpliciter eſſe ſandapilam, ſive pheretrum in *Sponda*.

xii. 18. N. quia putat *S* habere in foribus tricliniorum ſilentii notam: & veteres Latinos *S T* ſimul agglutinantes effinxiſſe *ſt* ſyllabam in *S*.

N. ubi docet ſigma dici poſſe ab elementi titulo, qui foribus ſuperpoſitus erat ad ſilentium indicendum: & fuiſſe diætam, ſive cœnationem hemicycliam in *Sigma*.

xvi. 9. N. quia ſcribit thalamitas brevioribus uſos fuiſſe remis, & minus accepiſſe mercedis in *Thalamita*.

xxi. 22. N. quia vult libros elephantinos fuiſſe dictos ab operis magnitudine in *Libri elephantini*.

25. N. quia aſſerit æs Corinthium fuiſſe dictum, quod Corintho incenſa aurum, argentum, & æs in unum confluxerint, petuſtis plurimis ſtatuis & ſimulacris in *Æs Corinthium*.

31. N. quia putat cucumas eſſe habenalia ornamenta ex ære orbiculata in *Cucuma*.

xxiii. 11. N. quia neſcit, cur Latini ænigmata ſirpos vocent in *Sirpus*.

xxvii. 25. N. quia ſpondam opinatur dictam ſedem diſcumbentis in *Sponda*.

xxviii. 24. N. quia negat janitrices dici duorum fratrum uxores in *Janitrices*.

xxx. 19. N. quia vult pilicrepum vocatum, qui pilas in ignem balneorum conjiciebat in *Pilicrepus*.

Rittershuſ. in Leg. xii. tab. Claſſ. iii. p. 3. c. 11. N. quia Plauti pultiphagum Moſt. iii. 2. 143. Pœn. prol. n. 53. intelligit de Romano in *Puls Punica*.

de Roa Singul. ii. 11. N. quia Claud. Nupt. Honor. & Mar. n. 187. perperam interpretatur.

Roſin. Antiq. Rom. ii. 5. N. quia ſacellum Jovis Fagutalis collocat in decima Urbis regione in *Sacellum Jovis*.

18. N. quia aſſerit templum Pacis à D. Claudio inchoatum in *Templum Pacis*.

iii. 14. N. quia arbitratur decemviros ſacrorum adhuc fuiſſe eo anno, quo Capitolium crematum eſt in *Quindecimviri*.

iv. 8. 15. N. quia docet Floralia primùm menſe Aprili celebrata, poſtea in Majum tranſlata eſse in *Floralia*.

Ruben. de Re veſt. i. 1. N. quia Juven. Sat. viii. 208. non rectè interpretatur in *Patagium*.

N. quia putat plagulas fuiſse tunicæ duas partes, clavis latis, aut anguſtis inſignitas in *Plagula*.

2. N. quia comminiſcitur in veſtibus femineis clavos aureos, qui medias veſtes interſecabant, virgulas fuiſse dictas in *Virgula*.

6. N. quia fingit pænulam fuiſse veſtem adſtrictam, & partium corporis quas tegebat, figuram expreſſiſse in *Pænula*.

8. N. quia putat παραλυργὶς fuiſse veſtimentum, quod utrinque habuit clavos purpureos in Παραλυργίς.

13. N. quia arbitratur faſciam in conviviis miniſtrantium ſuſpenſam pallium fuiſse appellatum in *Miniſtri*.

16. N. quia Plin. xxxiii. 3. *Aurum etiamnum pedibus induitur* non rectè interpretatur in *Periſcelides*.

17. N. quia putat veſtem Auguſti forenſem fuiſse cubicularem, & illam in cubiculo Auguſtum fuiſse indutum in *Forenſia* & *Stola*.

N. quia ſtolam, tunicam muliebrem confundit cum palla muliebri in *Palla*.

18. N. quia ſacerdotum caſulas depingit lato clavo diſtinctas in *Caſula*.

21. N. quia aſserit veſtem regiam tantum purpuream fuiſse in *Veſtis regia*.

22. N. quia vult ſenatores ſub Imperatoribus poſterioris ævi togas cinctu Gabino portaſse in *Senator*.

23. N. quia tabulas longas vult plumas appellatas eſse in *Pluma*.

ii. 1. N. quia vult caligas etiam crus texiſse, & ad mediam tibiam aſcendiſse in *Caliga*.

N. quia comminiſcitur cothurnis mulleos fuiſse ſimiles in *Cothurnus*.

14. N. quia ex Varr. de Ling. Lat. v. 3. à ſe mutilato conatur probare prætextam pontificum dictam fuiſse ſuffibulum in *Suffibulum*.

Rufin. Invect. in Hieron. Em. *Et propria rurſos nota ſuperſtitem ſignat* in *T*.

S. Rufus Em. *Cn. Mummius proconſul Galatas proſecutus eſt* in *Galatia*.

Em. *Spolium Samarium* in *Spoliarium*.

Em. *Vicus ſigillarius prior* in *Sigillaria*.

Rutgerſ. Var. Lect. iv. 7. N. quia affirmavit ſpolia etiam opima eſse, quæ manipularis miles detraxerit duci hoſtium in *Spolia opima*.

v. 17. N. quia putat Θ ad defuncti nomen adſcriptum notaſse defunctum, & T propria nota ſuperſtitem ſignare in *T*.

vi. 13. N. dum per trechedipna apud Juven. iii. 67. intelligit veſtes peculiaribus familiarum coloribus diſtinctas in *Trechedipna*.

Ruth. c. 2. n. 14. Ex. *Tempore cibi comede ex hoc cibo, & intinge bucceam in acetum iſtud* in *Poſca*.

Rycq. de Capitol. c. 18. N. quia hariolatur Trajanum è ſolido primùm auro Jovem, Junonem & Minervam in Capitolio poſuiſſe in *Statua Jovis Capitolini*.

Sabellic. in Suet. Ner. c. 38. n. 5. N. quia vult turrim Mæcenatis verbo ſyncopato Meſam appellatam in *Turris Mæcenatiana*.

Annot. in Plin. c. 27. N. ubi docet milliarium aureum in capite fori Romani vocatum, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

Salluſt. Bell. Jugurth. c. 29. Ex. *Per ſaturam ſententiis exquiſitis* in *Lex Satura*.

c. 45. Ex. *Cæteris arcte modum ſtatuiſſe* in *Calo*.

c. 65. Ex. *Honorem, quod eorum modo foret, quos populus Romanus Reges appellaviſſet* in *Biſellium*.

Salmaſ. Exerc. Plin. p. 195. a. D. N. quia non intellexit capitationis vim, & quid vox ea valeat in *Penſio*.

p. 630. b. C. N. quia putat temones juxta ſe collocatos fuiſſe, duo dextros, duo ſiniſtros in *Temo*.

p. 636. a D. N. quia occupare de agitatoribus dictum vult eſse alios prævertere in *Occupare*.

p. 640. b. A. N. quia dicit phalas fuiſſe turres rotundas, & ovali figura faſtigiatas in *Phala*.

p. 758. b. D. N. quia æs caldarium appellat illud, ex quo nunc fiunt caldaria in *Æs caldarium*.

p. 766. a. D. N. quia Tibull. 1. 9. 5. malè interpretatur in *Nodus magicus*.

de Milit. Rom. c. 10. & 11. N. quia docet multis, quænam acies quadrata fuerit, quæ nusquam commemoratur in *Acies*.

de Cruc. p. 414. N. quia ſufflamen accipit de furca temonis in *Sufflamen*.

Not. ad dedic. ſtat. Regill. N. quia per patriciam lunulam intelligit uncinum in prima fronte calcei infixum in *Lunula*.

ad Tertull. de Pall. p. 110. N. quia vul omne apertum veſtimeorum intelligi quadratum in *Veſtimenta quadrata*.

p. 312. N. quia Symmach. Epiſt. 1. 1. *elaboratam ſolatu filio accipe cantilenam* perperam emendat in *Solox*.

in Capitol. Antonin. Philoſ. c. 13. N. quia ſoracum diverſum facit à ſartaco in *Soracum*.

Pertin. c. 8. N. quia non rectè interpretatur Juven. xvi. 13. in *Bardaicus*.

Maximin. c. 4. N. quia manipularium dicit fuiſſe ductorem manipuli in *Manipularius*.

in Lamprid. Commod. c. 5. N. quia locum illum perperam emendat & interpretatur in *Gladiatores cubicularii*.

Antonin. Diadum c. 2. N. quia ait: Pænulæ militares, & ſerviles, & plebejæ omnes fuerunt cinctæ in *Pænula*.

c. 33. N. quia vult tunicas aſemas apud Lampridium appellatas eſſe, quæ purpura caruerint, & clavum non habuerint in *Aſema* & *Tunica*.

in Spartian. Sever. c. 29. N. quia nummum centenionalem putat à centenario non fuiſſe diverſum, & fuiſſe aureum in *Centenionalis*.

Caracal. c. 9. N. quia pauſarios dicit fuiſſe, qui in portando Anubi pauſas expleverunt, & quidem corpus illotum factum in *Pauſarius*.

in Trebell. Gallien. c. 16. N. quia fingit caligam etiam crus texiſſe, & ad mediam tibiam aſcendiſſe in *Caliga*.

Trigint. Tyrann. c. 14. N. quia putat χρυσόκλαβον eſſe veſtem aureis clavis indiſtinctam in Χρυσόκλαβον.

Claud. c. 14. N. quia Mart. xiv. 129. de tunicis ruſſis Canuſinis intelligit in *Tunica*.

in Vopiſc. Aurelian. c. 4. N. quia cunabula & incunabula confundit in *Cunabula*.

c. 46. N. ubi intritum perperam explicat in *Intritum*.

N. quia Balſamonem lorum cum Phrygio confundentem fruſtra conatur defendere in *Lorum*.

N. quia Nonium 1. 326. non errantem erroris inſimulat in *Præclavium*.

Tacit. c. 9. N. quia putat auctores per voces plumbei nummi intelligere monetam penè nullius valoris & pretii in *Moneta*.

Prob. c. 5. N. quia nimis liberè pronuntiat in commentatores in Tacitum, illos ignoraſſe, quod genus militum fuerint vexillarii in *Vexillarii*.

Carin. c. 16. N. quia taxatores dicit fuiſſe, quorum alter alterum in ſcena maledictis tangeret in *Taxatores*.

c. 20. N. quia tabulas in veſtibus vult fuiſſe dictas clavos rotundos in *Tabula in veſtibus*.

N. quia veſtes ſcutulatas vult eaſdem eſſe quas virgatas, & ſcutellas omnes fuiſſe rotundas in *Veſtis ſcutulata*.

de Modo uſur. c. 6. N. ubi ſic diſputat de aſſibus libralibus, quaſi appendi eos nulla neceſſitas efflagitaverit in *Aſſes librales*.

N. quia docet centeſima cum dicitur, vocem uſuræ eſſe ſubaudiendam, etiam cum ſingulas numero multitudinis pronuntiant in *Uſura centeſima toto* §.

Salmuth. in Pancirol. de Reb. deperd. & invent. p. 97. N. quia naſiternam vult dictam, quod tres naſos, hoc eſt, anſas haberet in *Naſiterna*.

p. 168. N. quia putat vocabulum ſolox à Tertull. de Pall. c. 4. ſubſtantivè uſurpatum in *Solox*.

p. 343. N. quia lunulam in calceo patricio vult fuiſſe fibulam eburneam inſtar lunæ corniculantem in *Lunula*.

p. 396. N. quia vocabulum paragauda putat eſſe verbum è Græco & Latino compoſitum in *Paragauda*.

p. 398. N. quia negat in palmarum foliis ante chartam inventam veteres ſcripſiſſe in *Palma*.

Salvian. vi. p. 206. Ex. *Qui annis nomina tribuunt, & à quibus anni ipſi exordium ſumunt* in *Venatio amphitheatralis*.

1 Sam. c. 17. n. 5. Ex. *Goliathus lorica ſquamea erat indutus* in *Lorica*.

n. 40. Ex. *Funda autem ejus erat in manu ejus* in *Funda*.

c. 18. n. 5. Ex. *Et earum chorea obviam Sauli Regi cum tympanis præ lætitia* in *Balliſtea*.

c. 26. n. 7. Ex. *Et invenerunt haſtam fixam in terram ad caput ejus* in *Haſta*.

2 Sam. c. 12. n. 31. Ex. *David populum, qui in Rabba erat, eductum ſubjecit ſerra* in *Serra*.

c. 15. n. 30. Ex. *David aſcendebat per clivum montis olivarum, opertus capite* in *Judai*.

Savar. in Sidon. Epiſt. 1. 11. N. quia carpentum dicit fuiſſe tribunal in *Carpentum*.

11. 2. N. quia pilicrepum vult vocatum, qui pilas in ignem balneorum conjiciebat in *Pilicrepus*.

Saubert. de Sacrific. c. 17. N. quia æs Corinthium dicit nomen accepiſſe, quod Corintho incenſa aurum, argentum, & æs in unum confluxerint, peruſtis ſtatuis & ſimulacris in *Æs Corinthium*.

Savil. in Tacit. Hiſt. 1. 27. 3. N. quia milliarium in capite fori Romani vult dictum eſſe, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

N. quia à pentecontoris μακρὰ diſtinguit in *Naves actuariæ*.

Savor. de Numm. Antiq. 1. 4. N. quia putat Imagines Imperatorum ſigna fuiſſe dicta in *Imagines*.

11. 17. N. quia milliarium putat dictum eſſe, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

Scalig. in Auſon. 1. 1. N. quia cenſet Argentoratum Valentiniani Imperatoris tempore vicum fuiſſe in *Argentoratum*.

11. 12. N. quia Samium pro acuto accipit in Auſon. Epiſt. iv. 48. in *Samiarii*.

14. N. quia putat paradam eſſe genus navigii Vibiſci voluptarii undique tecti in *Parada*.

23. N. quia vult luſtrum tantum quadriennii tempus notaviſſe in *Luſtrum*.

28. N. quia muriatica vocat quæ omnino uno nomine hodie dicuntur *ſtockviſch* in *Muriatica*.

N. quia fallitur in explicando Varr. de Ling. Lat. iv. 27. ubi ille: *Nanus cum Latino nomine Græca figura barbatos* in *Nanus*.

in Catal. p. 118. N. quia confundit πίθος & πάθος in *Pythaules*.

de Emend. tempor. v. p. 183. N. quia Tullii luſtrum decimum comparat cum an. 188. in *Luſtrum*.

v. p. 482.

v. p. 482. N. quia aſſerit luſtrum tantum quadriennii tempus notaviſſe in *Luſtrum*.

in Euſeb. p. 110. N. quia *ἀνταπόδοσιν ϗ τὸ ἐξέχον πῆγμα* putat diverſa, quæ à Juſtino prorſus unum idemque habentur in *Scaticulum*.

158. N. quia crotalum cum ſiſtro confundit in *Crotalum*.

in Guiland. Papyr. p. 38. & 39. N. quia nec Plin. XIII. 12. *Texuntur omnes tabulæ madentes* .... nec chartæ contexendæ modum eſt aſſecutus in *Tabulæ chartarum*.

in Cop. p. 225. N. quia ſcabillorum crepitum pro teſtarum crepitu accipit in *Scabellum*.

p. 254. N. quia crotalum confundit cum ſiſtro in *Crotalum*.

in Manil. IV. 184. N. quia confectorem vult fuiſſe, qui ſpectaculo meridiano operam locabat, & luxuriæ cædem parabat in *Conſici*.

v. 82. N. quia dextrationem in circenſibus curriculis autumat exteriorem flexum eſſe in *Dextratio*.

145. N. ubi docet exodia dicta eſſe dicteria, ſi erant in fine fabulæ: & Firmic. VI. 31. *qui fabularum exitus unicentur*, minùs rectè explicat in *Exodia*.

336. N. quia Manilium malè interpretatur in *Cognitor*.

Poet. I. 10. N. quia ethologum & ridiculum facit duo genera mimi in *Mimus*.

18. N. quia ſicinniſtas ad tumulos mortui modos feciſſe ſcribit in *Sicinniſta*.

in Prop. IV. 6. 6. N. quia ignorat ritum quem Poeta deſcribit in *Ara & Orbis laneus*.

in Feſtum in Arcuma N. quia vult chiramaxium eſſe genus modici plauſtri, quo homo tantum geſtari poterat, & à ſervis, non à mannis trahebatur in *Chiramaxium*.

in Cupes N. quia putat forum cupedinis eſſe forum piſcarium in *Forum cupedinis*.

in Puri N. quia arbitratur partitionem eſſe modum, quo hæredi liberatio à ſacris quærebatur in *Partitio*.

in Ratitum N. quia ſcribit Ratitum quadrantem Tarquinium Superbum dictum putare. ... in *Quadrans ratitus*.

in Varron. p. 58. N. quia rutrum vult eſſe Pherecydis *κρόταλον* in *Rutrum*.

p. 60. N. ubi ſirpeas dicit eſſe vehicula è viminibus contexta, vel vehem ex crate in *Sirpea*.

N. quia vult tintinnabulum fuiſſe vehiculum in *Tintinnabulum*.

p. 121. N. ubi aſſamenta fingit eſſe poemata, in unum ſolum vel hominem, vel deum condita in *Aſſamenta*.

p. 126. N. quia muriatica vocat quæ omnino uno nomine hodie dicuntur *ſtockviſch* in *Muriatica*.

p. 192. N. quia patagium contendit fuiſſe clavum aureum veſtibus circa manum immiſſum in *Patagium*.

Scheffer. de Milit. Nav. III. 3. N. quia ſternutamenta à læva in navis conſcenſione docet ſiniſtra eſſe habita in *Omen*.

in Phædr. I. 26. 7. N. & defend. in intriti explicatione in *Intritum*.

Schill. Nomencl. Philol. p. 171. N. quia aſſamenta fingit eſſe poemata, in unum ſolum vel hominem, vel deum condita in *Aſſamenta*.

Schmid. de Sibyll. D. 2. N. quia putat decemviros ſacrorum adhuc fuiſſe eo anno, quo Capitolium crematum eſt in *Quindecimviri*.

Scholiaſt. Juven. Sat. II. 143. N. quia vult togam tantum ſenatorum fuiſſe geſtamen in *Toga*.

VI. 7. N. quia ſcripſit exodiarios in fine ludorum intraſſe in *Exodia*.

VIII. 175. Em. *Sandapilarum lectorum, in quibus* .... in *Sandapila*.

185. Ex. *Sub quæ latent paradoxi* in *Siparium*.

Schott. Andr. Nod. Cicer. I. 3. N. ubi docet clavarium fuiſſe vectigal, quod calceis, & clavis caligarum ſolvebatur in *Clavarium*.

Obſerv. III. 5. N. quia putat muriam duram eſſe illam, quæ vi ſolis caleſacta, alterius rei liquidioris comparatione dura appareat in *Muria dura*.

in Excerpt. ex Senec. contr. p. 670. N. quia ex Tib. I. 3. 89. colligit, maritos peregre reverſos præmiſiſſe, qui nuntium reditus uxori adferret in *Maritus*.

Schott. Franciſc. Itiner. Ital. p. 40. N. quia aſſerit templum Pacis à D. Claudio inchoatum in *Templum Pacis*.

p. 174. N. quia fingit ſtatuas duas marmoreas in Quirinali collocatas, à Phidia, & Praxitele factas eſſe, & Alexandrum expreſſiſse in *Mons Caballus*.

Sciopp. de Styl. Hiſtor. p. 46. N. quia negat quadrigam in ſingulari apud probatum ſcriptorem inveniri in *Quadriga*.

p. 60. N. quia affirmat ætatis æneæ ſcriptores amanuenſem inveniſſe in *Amanuenſis*.

Scopp. Collect. I. 18. N. quia docet libros elephantinos dictos elſe ab operis magnitudine in *Libri elephantini*.

N. quia tribum Popiliam à Popilia femina dictam contendit in *Tribus Popillia*.

Senec. Luc. de Ira I. 16. Ex. *Vult nemora ſuſpendere* in *Nemus*.

II. 25. Ex. *Quod roſæ foliis duplicatis incubuiſſet* in *Roſa*.

III. 8. Ex. *Optimum judicaris & ſecundas agere* in *Paraſitus*.

19. Ex. *Torſerat fidiculis tabularibus* in *Tabularium*.

ad Helv. c. 9. Ex. *Caligula centies ſeſtertio, cœnavit uno die* in *Caligula*.

de Tranquill. c. 11. Ex. *Quæ dignitas cujus non prætextam lora patricia comitentur* in *Corrigia*.

In ſapientem non cadere injuriam Ex. *Gladiatorum alter premit vulnus, & ſtat in gradu: alter* .... in *Pollex*.

de Brevit. vit. c. 11. Ex. *Quos haſta prætoris infami lucro exercet* in *Haſta prætoria*.

c. 17. Ex. *Marium caliga dimiſit? conſulatus exercet* in *Caliga*.

de Benef. II. 23. Ex. *Quidam nolunt interponi pararios* in *Pararii & Equiparès*.

35. Ex. *Mihi ſunt detractæ ſordes* in *Reus*.

III. 8. Ex. *Hic pecuniam pro addicto dependet* in *Addicere*.

28. Ex. *Quo eandem ab iſtis gerulis raperis, cubile illud tuum circumferentibus* in *Lectica*.

IV. 12. Ex. *Quas illi detraxero ſordes, ſub accuſatoribus ſumpturus* in *Reus*.

32. Ex. *Ego quid cui debeam, ſcio: aliis poſt longam diem repono, aliis in anteceſſum* in *Dare*.

V. 16. Ex. *Marius ad conſulatum à caliga perductus* in *Caliga*.

VI. 4. Ex. *Non tam duri quidam, & ſcelerati patres ſunt, ut illos averſari, & ejurare jus faſque ſit* in *Ejuratio*.

32. Ex. *Ex adultera in quæſtuariam verſa* in *Statua Marſyæ*.

34. Em. & Ex. *Habuerunt amicos primos, habuerunt & ſecundos, nunquam veros* in *Admiſſio*.

Ex. *Qui*

INDEX AUCTORUM.

Ex. *Qui per fores malignè apertas non intrat, ſed illabitur* in *Salutatores.*

vii. 9. Ex. *Eo pretioſius, quo illud in plures nodos* in *Menſa.*

Epiſt. 4. Ex. *Eodem die, ubi luſerunt navigia, ſorbentur* in *Naves luſoriæ.*

14. Ex. *Cogita uncum, & adactum per medium hominem, qui per os emergat, ſtipitem* in *Crux ſimplex.*

15. Ex. *Vel ille, ut ita dicam, ſaliaris, vel, ut contumelioſius dicam, fullonius ſaltus* in *Saltatio Saliorum.*

27. Ex. *Suaſit illi Satellius Quadratus. . . ut grammaticos haberet analectas* in *Analecta grammatici.*

29. Ex. *Neſcio quid de gradu faciat. Tanquam de eſſedario interrogaretur in Eſſedarii.*

30. Ex. *Non dubitare ſe, quin ſenilis anima in primis labris eſſet* in *Anima.*

36. Ex. *Nemo diſcit, ut, ſi neceſſe fuerit, æquo animo in roſa jaceat* in *Roſa.*

Ex. *Ut ſtans aliquando ſaucius pro vallo pervigilet* in *Procubitores.*

53. Ex. *Mitto me in mare, quomodo pſychrolutam decet, gauſapatus* in *Gauſapa.*

67. Ex. *Equuleus longior factus* in *Equuleus.*

71. Ex. *Illud præclarum Reipublicæ prætextum* in *Prætextum.*

77. Ex. *Solis licet ſupparum intendere, quod in alto omnes habent naves* in *Supparum.*

83. Ex. *Quod raro curſoribus evenit, hieran fecimus* in *Hieran facere.*

Ex. *Ille tantus pſychrolutes, qui Kalendis Januariis in Euripum ſaltabam* in *Pſychrolutes.*

Ex. *Panis deinde ſiccus, & ſine menſa prandium* in *Jentaculum.*

85. Em. & Ex. *O hominem calamitoſum! neſcit vivere: non pacata aqua lavabatur* in *Saccus.*

Ex. *Quid illud ſociorum garum* in *Garum.*

88. Ex. *Hic, qui inter illos apparatus delicatus cum maximè dubitat, utrum ſe ad gladium locet, an ad cultrum* in *Gladiator.*

Em. Def. & Ex. *O quàm vellem Catoni nunc occurrere aliquem ex his troſſulis divitibus* in *Troſſuli.*

95. Ex. *Quos poſt tranſacta convivia aliæ cubiculi contumeliæ exſpectant* in *Pædagogia.*

101. Ex.

Vita dum ſupereſt, benè eſt.
Hanc mihi, vel acuta
Si ſedeam cruce, ſuſtine.

in *Crux ſimplex.*

114. Ex. *Crepacem molam focum mater aut uxor inveſtiunt* in *Genius.*

Nat. Quæſt. iv. 1. Em. *Thetiſi Threca in compoſiti* in *Threx.*

Hercul. Fur. ii. 167. Ex.

Duraſque fores expers ſomni colit.

in *Salutatio.*

ii. 1310. Ex.

—— hanc animam levem
In ore primo teneo.

in *Anima.*

Troad. iv. 1023. Em. & Ex.

Sortem occupavi, præmium eripiant mihi.

in *Occupare.*

Med. i. 59. Ex.

Primus ſceptriferis colla Tonantibus ...

in *Taurus.*

Hercul. Oet. ii. 663.

Nec Sidonia mollis aheno
Repetita bibit lana ruborem.

in *Purpura Tyria.*

Senec. Marc. Suaſor. vii. Ex. *Cicero paullùm remoto velo, poſtquam armatos vidit* in *Lectica.*

Controv. i. 2. Ex. *Nuda in littore ſtetit ad faſtidium emptoris, omnes partes corporis & inſpectæ & contrectatæ ſunt* in *Meretrices & Servus.*

ii. 1. Em. & Ex. *Varius ille ſecatur lapis, ut tenui fronte parietem tegat* in *Paries.*

x. 1. *Laudis utriuſque in foro inſpici* in *Statua.*

Serv. in Virg. Eclog. iv. 12. N. quia vult *menſes magnos eſſe Julium & Auguſtum* in *Menſis magnus.*

v. 30. N. quia poetam perperam interpretatur in *Tigris.*

Georg. i. 126. N. quia *foſſam ducit ab oriente ad occidentem, quæ cardo nuncupabatur* in *Cardo.*

292. Em. *Faces incidere ad ſpeciem* in *Pavimentum teſtaceum.*

ii. 93. N. ubi ſcribit: *muſtum decoquitur, & inde fit paſſum* in *Paſſum.*

444. N. quia *tympana* malè interpretatur *tecta vehiculorum* in *Rota aquaria.*

iii. 83. N. quia colores gilvum & melinum eoſdem dicit eſſe in *Color gilvus.*

293. Ex. *Per quam nullus antea egit orbitam* in *Rota.*

Æneid. i. 220. Ex. *Menſas appellabant pro diſcis* in *Menſa.*

286. N. quia videtur velle ricinium commune pallium fuiſſe in *Ricinium.*

702. N. quia erroris inſimulat qui *triclinium dicunt baſilicam, vel cœnationem* in *Triclinium.*

ii. 2. N. quia *altum thorum* interpretatur ſummum, & dicit illum fuiſſe pontificalem in *Locus in convivio digniſſimus.*

Ex. *Torus ab herbis tortis dictus eſt* in *Torus.*

268. N. quia ſcribit *crepuſculum matutino tempori jungi poſſe* in *Crepuſculum.*

iv. 212. Ex. *Ita ut vacca eſſet interior* in *Locus ſiniſter.*

684. N. ubi dicit *ab Anna hoc muliebriter dictum, quaſi poſſet animam ſororis excipere* in *Spiritus.*

v. 830. Ex. *Per ſortem diviſi. . . . quis pedem tenores* in *Pes.*

vi. 258. N. quia perperam laudat Callimachum auctorem hemiſtichii: *ἑκὰς, ἑκὰς, ἔστε βέβηλοι* in *Profani.*

vii. 169. N. ubi ſcribit: *Solium eſt velut armarium de uno ligno ad Regum tutelam factum* in *Solium regum.*

607. N. & Ex. *Sacrarium hoc Numa fecit circa imum Argiletum juxta theatrum Marcelli* in *Theatrum Jani.*

66.2 Ex. *Hercules habuit navem fortem, & ære munitam* in *Naves æratæ.*

730. N. quia dicit *aclides eſſe tela antiqua adeo, ut nec uſquam commemorentur in bello* in *Aclides.*

viii. 285. N. & Em. *Duo ſunt genera Saliorum: Collini & Quirinales* in *Salii Collini.*

660. N. quia poetam lævè interpretatur in *Veſtis virgata.*

ix. 407. Em. *Alii tholum ædium ſacrarum dicunt genus fabricæ Veſtæ & Pantheræ* in *Tholus.*

446. Em. *Quæ lapidem ipſum Termini ſpectat* in *Templum Termini.*

xii. 200. N. quia putat *ſancire propriè eſſe ſanctum aliquid, id eſt, conſecratum facere fuſo ſanguine hoſtiæ* in *Sancire.*

606. N. quia legem decemviralem ita concipit: *mulier faciem ne carpito* in *Gena.*

Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. i. 9. N. quia Salios Albanos ſcribit à Tarquinio eſſe inſtitutos in *Salii Albani.*

de Centumv. judic. i. 9. N. quia dubitat, num

vigin-

viginti viratus capiendi annus fuerit vigeſimus in *Viginti viratus.*

N. quia docet vigintiviros perpetua lege ab anno U. C. 741. ex equitibus fuiſſe creatos in *Vigintiviratus.*

Sidon. Epiſt. 1. 11. Ex. *Primus jacebat cornu ſiniſtro conſul Severinus* in *Cornuamenſa.*

II. 8. Ex.
Fulmentis Aquitanicis ſuperba.
in *Fulmenta.*

VIII. 9. Ex.
Hic tonſo occipiti ſenex Sicamber.
in *Captivus.*

11. Ex.
Et rugas tibi ſyrmatis profundi.
in *Syrma.*

12. Em. & Ex. *Hic ſuperflexa crate paradarum ſereni brumalis inſida vitabis* in *Parada.*

Carm. II. 325. Ex.
Perque humeros teretes, rutilantes perque lacertos
Pendula gemmifera mordebant ſuppara bulla.
in *Supparum.*

XXIII. 331. Ex.)
—— ac per obſeratas)
Transfumant tabulas.) in *Repagula.*
335. Ex.)
—— ſed inquieto)
Duratum pede ſtipitem flagellant.)

356. Ex.
Conſumpto ſpatio patentiore
Campus clauſerat arte factus. . . .
in *Meta.*

424. Ex.
Hic mox præcipit æquus Imperator
Palmis ſerica, torquibus coronas. . . .
in *Torques.*

Sigon. de jur. civ. Roman. I. 14. N. quia cenſum in villa publica, quæ in campo Martio, actum fuiſſe perperam ex Suet. Caeſ. c. 41. n. 6. colligit in *Cenſendi inſtitutum.*

15. N. quia ex Liv. IV. 54. Pontificem maximum poteſtate & imperio vacuum fuiſſe fruſtra colligit in *Pontifex maximus.*

19. N. quia aſſerit ſacerdotum omnium proprium fuiſſe, ut eſſent perpetui in *Sacerdos.*

de ant. jur. provinc. II. 1. N. quia docet magiſtratus provinciales ſuos habuiſſe legatos ad uſum rei militaris, & exercitus quaſi imperatores in *Magiſtratus provinciales.*

de Judic. III. 7. N. quia, licèt ex Auſonio, prædem & vadem falsò diſtinguit in *Præs.*

19. N. quia quid velit, non ſatis exprimit, dum docet clavos veſtium fuiſſe flores veſti intextos in *Clavi veſtium.*

Hiſtor. Occid. 1. N. quia amphitheatrum Veronenſe nimis novitium facit, & ad Maximiani ævum refert in *Amphitheatrum Veronenſe.*

in Liv. XXVII. 37. N. quia ex corruptis Livii libris invexit Clivum Publicum in *Clivus Publicus.*

de Republ. Hebræor. VI. 8. N. ubi ſcribit crucem apud Romanos fuiſſe ſupplicium ex conſuetudine Hebræorum in *Crux.*

Sil. Ital. VII. 347. Ex.
—— diſcurrit teſſera caſtris.
in *Signum militare.*

Sirach. c. 49. n. 13. Ex. *Nam & ipſe quaſi ſignum in dextra manu* in *Annulus.*

Solin. c. 1. Ex. *Ne inerti juſtitio langueret opera virtutis* in *Juſtitium.*

Ex. *Roma incipit à ſylva, quæ*)
eſt in area Apollinis, & ad ſupercilium)
ſcalarum Caci.) in *Roma.*
Ex. *Dicta eſt Roma quadrata,*)
quod ad æquilibrium foret poſita.)

Em. *Varro annotavit Tritanum gladiatorem natura* in *Samnites.*

c. 11. Em. *Cum porricias intulerint, ſarmenta ignem ſponte concipiunt* in *Porriciæ.*

c. 20. Ex. *Nihil jucundius aurum decet* in *Pocula.*

c. 23. Ex. *De ſagina qualitate reddunt habitus unionum* in *Sagina & Tragœdi.*

Souter. Palam. 1. 14. N. quia ſcribit Venerem fuiſſe dictum talorum jactum, cum quatuor diverſo erant omnes numero in *Venus.*

Spartian. Adrian. c. 7. Ex. *Statim curſum fiſcalem inſtituit, ne magiſtratus hoc onere gravarentur* in *Curſus publicus.*

c. 8. Ex. *Ergaſtula ſervorum & liberorum tulit* in *Ergaſtulum.*

c. 19. Ex. *Per Latina oppida Dictator, & Ædilis, & Duumvir fuit* in *Duumviri.*

Anton. Pio c. 7. Ex. *Rationes provinciarum ſcivit* in *Tributum.*

Marco Anton. Phil. c. 23. Ex. *Vectigalia, vel tributa remiſit* in *Tributum.*

Æl. Ver. c. 5. Em. *Eumque foliis ro-*)
ſa, quibus demptum eſſet album, replebat.) in *Roſa.*
Ex. *Menſas de roſis*)
fecit.)

Sever. c. 1. Ex. *Severo civitas Leptis, pater Getæ, majores equites Romani ante civitatem omnibus datam* in *Conſtitutio.*

Spon. Miſc. Erud. Antiq. ſect. VI. p. 224. N. quia vult patagium fuiſſe clavum aureum, & ſummis manicis circa manum immiſſum in *Patagium.*

Stat. Papin. Sylv. 1. 1. 29. Em. & Ex.
At laterum paſſus hinc Julia templa tuentur.
in *Baſilica Julia.*

57. Ex.
—— inſeſſaque pondere tanto
Subter anhelat humus, nec ferro, aut ære laborat,
Sed genio.
in *Genius.*

2. 257. Ex.
—— tecum ſimiles, junctæque Camœnæ,
Stella mihi: multumque pares bacchamur ad aras,
Et ſociam doctis haurimus ab amnibus undam.
in *Collegium poetarum.*

3. 58. Ex.
Aut quid partitis diſtantia tecta trichoris.
in *Trichorum.*

6. 58. Ex.
Et maſſis Amerina non peruſtis.
in *Maſſa.*

II. 1. 192. Ex.
—— dum ſæpè domini nova ſerta ligantem
Te videt.
in *Serta.*

6. 88. Ex.
—— Aſſirio manantes gramine ſuccos.
in *Amomum.*

III. 3. 87. Ex.
—— jam creditur uni
Sanctarum digeſtus opum, partæque per omnes
Divitiæ populos, magnique impendia mundi.
in *Procurator ærarii.*

144. Ex.
Mutavitque genus, lævaque ignobile ferrum
Exuit, & celſo natorum æquavit honore.
in *Annulus.*

IV. 2. 32. Ex.
Hic tum Romuleos proceres, trabeataque Cæſar
Agmina mille ſimul juſſit diſcumbere menſis.
in *Equites.*

5. 13. Ex.
Nos parva tellus, pervigil & focus.
in *Focus.*

42. Ex.

Digitized by Google

42. Ex.
Contextos arcto lumine purpura.
in *Clavos anguſtos.*
9. 27. Ex.
Nusquam turbine conditus ruenti
Prunorum globes, atque cottanorum.
in *Cottanum.*
v. 2. 17. Ex.
—— non ſanguine cretos
Turmali, trabeaque Remi, nec paupere clavo.....
in *Clavus anguſtus* & *Equites.*
29. Ex.
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicamque potentem
Agnovere humeri.
in *Clavus latus.*
166. Ex.
Nec ſaltem teneris oſtrum puerile lacertis
Exuit.
in *Prætexta.*
3. 285. Ex.
Illuſtremque animam Lethais ſpargite ſertis.
in *Serta.*
Theb. 1. 148. Ex.
—— nec alterna ferri ſtatione gementes.
Excubiæ.
In *Stationes militum.*
II. 389. Ex.
—— ramus manifeſtat oliva
Legatum, cauſasque viæ. } in *Olea.*
478. Ex.
—— ramumque precantis olivæ
Abjicit.
692. Ex.
—— ille hæc prævideral omnia doctus
Aeris, & nulla deceptus ab alite Maeon.
in *Augurium.*
v. 4. 23. Ex.
Quinquaginta illi trabibus de more revinctis.
in *Naves actuariæ.*
VI. 216. Ex.
—— luſtrantque ex more ſiniſtro
Orbe rogum.
in *Decurſio funebris.*
352. Ex.
—— hunc ſaxeus umbo
Arbiter Argolicis finem jacit inter utrumque.
in *Spina circi.*
789. Ex.
Præcipitatque retro juvenem, atque in terga ſupinat.
in *Athleta.*
833. Ex.
—— feliceſque deo monſtrante palaſtras.
in *Palaſtra.*
XII. 492. Ex.
Vittata lauros, & ſupplicis arbor olivæ.
in *Supplices.*
Achill. 1. 38. Ex.
—— quid enim cunabula parvo
Pelion, & torvi commiſimus antra magiſtri.
in *Cunabola.*
Stephan. Byzant. in Macella N. & Em. quia illam dicit urbem Italiæ in *Macella.*
in Μυλαντία N. quia molarum inventionem Milanti cuidam aſſignat in *Mola.*
Henric. Græc. ling. theſaur. N. quia ſuſpicatur τετράρχην dici, qui quatuor provincias adminiſtrat in *Tetrarches.*
Srevvech. in Veget. 1. 13. N. qnia campiductorem dicit qui campidoctor eſt in *Campidoctor.*
IV. 46. N. quia chalatorios funes apud Vegetium pro opiferis accipit in *Chalatorii funes* & *Rudentes.*
Struv. Antiq. Rom. c. 12. p. 580. N. quia vult regiam pontificum fuiſſe priſcam Numæ regiam in *Regia Pontificum.*
p. 603. N. quia ſtatuit decemviros ſacrorum adhuc fuiſſe eo anno, quo Capitolium crematum eſt in *Quindecimviri.*
Stuck. Antiq. Conviv. II. 7. N. quia putat architriclinum fuiſſe eundem qui modimperator in *Architriclinus.*
16. N. quia repoſitorium accipit pro tripode, quo ſuſtineatur menſa in *Repoſitorium.*
25. N. quia pilicrepum vocat qui pilas, ſive glomos pice illitos in ignem balneorum conjiciebat in *Pilicrepus.*
Stypmann. de Jure naval. III. 5. N. quia archigubernum dicit fuiſſe præfectum claſſis in *Archigubernus.*
Sueton. Jul. c. 2. n. 1. Ex. *Stipendia prima fecit M. Thermi prætoris contubernio* in *Contubernales.*
c. 11. n. 1. Ex. *Tropæa C. Marii de Jugurtha, de Cimbris* in *Tropæa marmorea.*
c. 26. n. 4. Ex. *Forum inchoavit de manubiis, cujus area ſuper H. S. millies conſtitit* in *Forum Cæſaris.*
c. 42. n. 1. Ex. *Ne quis niſi contubernalis peregrè proficiſceretur* in *Contubernales.*
c. 46. n. 3. Ex. *In expeditionibus teſſelata, & ſectilia pavimenta circumtuliſſe* in *Sectilia.*
c. 49. n. 1. Ex. *Pudicitiæ ejus famam nihil præter Nicomedis contubernium læſit* in *Contubernales.*
c. 76. n. 2. Ex. *Statuam inter Reges, ſimulacra juxta deos* in *Simulacrum.*
Em. *Pro tribunali thenſam & ferculum in circenſi pompa* in *Thenſa.*
c. 80. n. 8. Ex. *Cunctati, utrumne illum in campo per comitia tribus ad ſuffragia vocantem è ponte dejicerent* in *Rogatores.*
c. 82. n. 1. Em. & Ex. *Et ſubocula, & thorace laneo* in *Tunica linea.*
c. 83. n. 3. Ex. *C. Octavium hæredem inſtituit ex dodrante* in *Dodrans.*
c. 84. n. 3. Ex. *Inter ludos cantata ſunt quædam* in *Mimus.*
Aug. c. 2. n. 1. N. & Em. *Ea gens à Tarquinio Priſco Rege inter Romanas gentes allecta, in ſenatum ....* in *Plebeji.*
c. 4. n. 3. N. quia abuſione quadam vocis utitur, dum ſcribit: *Balbus multis in familia ſenatoriis imaginibus* in *Senatus.*
c. 8. n. 1. Ex. *Duodecimum annum agens aviam Juliam defunctam laudavit: quadriennio poſt virili toga ſumpta* in *Toga virilis.*
c. 16. n. 4. Ex. *Die circenſium proximo ſollenni pompa ſimulacrum dei detraxit* in *Simulacrum Neptuni.*
c. 22. n. 1. Ex. *Janum Quirinum... terra marique pace parta ter cluſit* in *Templum Jani.*
c. 25. n. 3. Notat tanquam rem inſolentem, coronas murales ab Auguſto caligatis fuiſſe tributas in *Caliga.*
c. 32. n. 3. Ex. *Veterum ærarii debitorum tabulas exuſſit* in *Reliqua.*
n. 6. Ex. *Triginta amplius dies actui rerum accommodavit* in *Res.*
Ex. *Qui honorariis ludis occupabantur....* in *Ludi honorarii.*
n. 8. Em. & Ex. *Judices à trigeſimo ætatis anno allegit* in *Ætas judicum.*
c. 35. n. 4. Ex. *Ne plus quam bis in menſe legitimus ſenatus ageretur* in *Senatus legitimus.*
c. 43. n. 2. Ex. *In quo nunc Cæſarum nemus eſt* in *Nemus.*
n. 4. Ex. *In circo aurigas, & confectores ferarum produxit* in *Conſici.*
c. 41. n. 4. Concil. cum Dione in cenſu ſenatorio ab Auguſto adaucto in *Cenſus ſenatorius.*
c. 44. n. 6. Ex. *Feminis niſi ex ſuperiore loco ſpectare conceſſit* in *Femina.*
n. 7. Ex. *Veſtalibus locum in theatro contra prætoris tribunal dedit* in *Tribunal prætoris.*

n. 8. Ex.

n. 8. Ex. *Ut pontiſicalibus ludis pugilum par poſtulatum diſtulerit* in *Ludi pontificales*, & *Gladiatores poſtulatitii*.

c. 45. n. 4. *Quo non pro merito certantium quemque honoraverit* in *Honos*.

n. 5. Ex. *Pugiles cum Gracis committere ſolebat* in *Committere*.

c. 53. n. 4. Em. & Ex. *Sapè adoperta ſella per publicum inceſſit* in *Sella muliebris*.

c. 57. n. 4. Ex. *Dedicabat Apollinem Sandaliarium* in *Apollo Sandaliarius*.

c. 70. n. 2. Ex. *Cæſarem planè eſſe Apollinem, ſed terterem* in *Apollo tortor*.

c. 72. n. 4. Ex. *Erat illi locus in edito ſingularis, quem Syracuſas vocabat* in *Syracuſa*.

c. 74. n. 5. Ex. *Cœnam trinis ferculis, aut ſenis prabebat* in *Ferculum*.

c. 78. n. 1. Ex. *Ut veſtitus, calceatusque erat, paulliſper conquieſcebat* in *Stola*.

c. 83. n. 1. Ex. *Exercitationes campeſtres omiſit* in *Campidoctor*.

Ex. *Ut in extremis ſpatiis ſubſultim decurreret* in *Exſilitio*.

n. 2. Em. & Ex. *Animi laxandi cauſa ocellatis ludebat* in *Ocellata*.

c. 87. n. 2. Ex. *Ad Kalendas Graecas* in *Kalenda*.

n. 7. Ex. *Notavi & in chirographo ejus illa pracipuè* in *Chirographum*.

n. 4. Ex. *Velocius quàm aſparagi coquantur* in *Aſparagus*.

c. 89. n. 8. Ex. *Ne paterentur nomen ſuum commiſſionibus obſoleſieri* in *Committere*.

c. 94. n. 13. Ex. *Signum Reipublica, quod manu geſtaret* in *Statua Jani Bifrontis*.

n. 15. Ex. *Ejus oſculum delibatum digitis ad os ſuum retulit* in *Oſculum parvum os*.

n. 17. Ex. *Sumenti virilem togam tunica laticlavia ad pedes decidit* in *Clavus latus*.

c. 101. n. 7. Ex. *Laudatus eſt pro æde D. Julii à Tiberio* in *Roſtra*.

Tiber. c. 14. n. 7. Ex. *Thraſyllum contubernio admoverat* in *Contubernales*.

c. 31. n. 4. Ex. *Cum SCtum per diſceſſionem fieret* in *Senatusconſultum*.

c. 35. n. 5. *Alium quaſtura removit, quod uxorem pridie ſortitione ductam poſtridie repudiaſſet* in *Jus nuptiarum*.

c. 37. n. 6. N. & Ex. *Tiberius abolevit & jus, moremque aſylorum, quæ uſquam erant* in *Aſylum*.

c. 53. n. 6. Ex. *Imputavit, quod non laqueo ſtrangulatam in Gemonias abjecerit* in *Gemonia*.

c. 56. n. 3. Ex. *Seleucum à contubernio removit* in *Contubernales*.

Cal. c. 5. n. 2. Ex. *Quo defunctus eſt die, lapidata ſunt templa* in *Templum*.

c. 15. n. 3. Ex. *Matris, fratriſque cineres duobus ferculis Mauſoleo intulit* in *Ferculum*.

c. 20. n. 1. Em. & Ex. *Edidit in Sicilia Syracuſis aſtycos ludos* in *Ludi aſtyci*.

Em. & Ex. *Edidit in Gallia Lugduni ludos miſcellos* in *Ludi miſcelli*.

c. 26. n. 6. Ex. *Gratuita in circo loca occupantium. . . .* in *Locus theatralis*.

c. 30. n. 8. Ex. *Retiarii gregatim dimicantes* in *Gladiatores catervarii*.

c. 32. n. 7. Ex. *Mirmillonem rudibus ſecum batuentem confodit* in *Batualia*.

c. 43. n. 1. Em. & Ex. *Fecit ludos ſuo nomine quater* in *Ludus*.

c. 45. n. 3. Ex. *Obſides abductos è ludo literario in catenis reduxit* in *Ludus literarius*.

Ex. *In hoc mimo prater modum intemperans* in *Mimus*.

c. 52. n. 2. Ex. *Proceſſit in publicum in ſpeculatoria caliga* in *Caliga ſpeculatoria*.

c. 54. n. 2. Ex. *Cantor atque ſaltator.* n. 4. Ex. *Canendi ac ſaltandi voluptate ita efferebatur.* } in *Cantare*.

n. 6. Em. & Ex. *Magno ſcabillorum crepitu proſiluit* in *Scabellum*.

Claud. c. 1. n. 7. Ex. *Circa quem Galliarum civitates publicè ſupplicarent* in *Ara Druſi*.

c. 9. n. 4. Ex. *Cognitio falſi teſtamenti recepta eſt* in *Cognitio*.

n. 5. Ex. *Seſtertium octogies pro introitu novi ſacerdotii coactus impendere* in *Cœna adjicialis*.

c. 11. n. 8. Ex. *Nec Marcum Antonium inhonoratum tranſmiſit* in *Honor*.

c. 12. n. 3. Ex. *Cognitionibus magiſtratuum frequenter interfuit* in *Cognitio*.

c. 18. n. 3. Em. & Ex. *Fragminibus panis ita inſtratus, ut agrè, nec niſi poſtico evadere valuerit* in *Poſticum*.

c. 21. n. 6. Ex. *Conſtituit loca ſenatoribus promiſcuè ſpectare ſolitis* in *Senator*.

c. 23. n. 4. Ex. *Ut pupillis extra ordinem tutores à conſularibus darentur* in *Tutela*.

c. 24. n. 3. N. *Ignarus aliquamdiu libertinos dictos, non ipſos qui manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos* in *Libertini*.

c. 25. n. 1. Ex. *Equeſtres militias ita ordinavit* in *Equites*.

n. 22. Ex. *Judaos impulſore Chreſto tumultuantes Roma expulit* in *Judai*.

c. 34. n. 6. Ex. *Meridianis adeo delectabatur* in *Meridiani*.

c. 46. n. 4. Ex. *In ultima cognitione pro tribunali pronuntiavit* in *Cognitio*.

Neron. c. 10. n. 8. Ex. *Ad campeſtres exercitationes admiſit & plebem* in *Campidoctor*.

c. 11. n. 5. Ex. *Eques Romanus elephanto ſuperſedens per catadromum decucurrit* in *Catadromus*.

c. 12. n. 3. Ex. *Exhibuit ad ferrum confectores ferarum* in *Confici*.

c. 15. n. 1. Ex. *In cognoſcendo morem tenuit . . . .* in *Cognitio*.

c. 17. n. 3. Ex. *Pro ſubſelliis nullam mercedem darent, prabente ærario gratuita* in *Subſellia judicum & reorum*.

c. 21. n. 6. & 7. Ex. *Tragœdias cantavit perſonatus* in *Cantare*.

c. 22. n. 4. Ex. *Aliquo liberto mittente mappam* in *Mappa*.

c. 27. n. 5. Ex. *Indicebat familiaribus cœnas, quarum mitellita quadragies HS. conſtiterunt, alteri plus aliquanto roſaria* in *Mitellita* & *Roſaria*.

c. 39. n. 1. Ex. *Triginta funerum millia in rationem Libitina venerunt* in *Libitina*.

n. 8. Ex. *Orcus vobis ducit pedes* in *Sponda Orciniana*.

c. 46. n. 9. Ex. *Obſervatum fuerat, noviſſimam fabulam cantaſſe eum* in *Cantare*.

c. 51. n. 3. Ex. *Ut plerumque ſyntheſinam indutus prodierit in publicum* in *Syntheſis*.

Galba c. 7. n. 5. Ex. *Ut ad lacum, ubi adaquari ſolebat, duceretur* in *Lacus*.

c. 18. n. 7. Ex. *Caſtrenſem ſellam poſitam pro tribunali, & curulem perversè collocatam* in *Sella Imperatoria*.

Otho c. 3. n. 5. Ex. *Ne pœna acrior omnem mimum divulgaret* in *Mimus*.

c. 6. n. 4. Ex. *Quaſi venalem domum inſpecturus, proripuit ſe poſtica parte Palatii ad conſtitutum* in *Domus Tiberis Imperatoris*.

c. 7. n. 6. Ex. *Quid mihi eſt cum longis tibiis* in *Tibia ſacrifica*.

Vitell.

Vitell. c. 7. n. 6. Ex. *Tota via caligatorum quosque militum obvios exoſculabatur* in *Caliga*.
c. 12. n. 2. Ex. *Aſiaticum libertum in deliciis habuit* in *Delicia*.
c. 17. n. 2. Ex. *Per totum viæ ſacræ ſpatium reducta coma, ceu noxii ſolent* in *Barba* §. 17.
Veſpaſ. c. 2. n. 2. Ex. *Princeps locum incunabulorum aſſiduè frequentavit* in *Cunabula*.
n. 4. Ex. *Manebant imagines ei poſita ſub titulo* καλῶς τελωνήσαντι in *Telonarius*.
c. 4. n. 7. Ex. *Peregrinatione Achaica inter comites Neronis prohibitus contubernio* in *Contubernales*.
c. 9. n. 1. Ex. *Fecit templum pacis foro proximum* in *Templum Pacis*.
c. 16. n. 6. Ex. *Quadringenties millies, ut Reſpublica ſtare poſſet* in *Reditus*.
c. 19. n. 6. Ex. *In funere ejus favor archimimus, perſonam ejus ferens, imitansque facta & dicta vivi* in *Mimus*.
Tit. c. 3. n. 3. Ex. *Imitari chirographa quæcunque vidiſſet* in *Chirographum*.
c. 9. n. 3. Ex. *Oblata ornamenta pugnantium inſpicienda porrexit* in *Ornamenta gladiatorum*.
Domit. c. 1. n. 1. Ex. *Domitianus natus eſt ad Malum Punicum* in *Malum Punicum*.
c. 4. n. 3. Ex. *Ut populo poteſtatem faceret bina paria è ſuo ludo poſtulandi, quæ noviſſima aulico apparatu induceret* in *Gladiatores poſtulatitii*.
n. 8. Ex. *Quo facilius centum miſſus peragerentur* in *Miſſus*.
c. 8. n. 1. Ex. *Ambitioſa decreta decurionum reſcindi debent* in *Ambire*.
c. 12. n. 9. Ex. *Generum fratris albatos & ipſum miniſtros habere* in *Miniſtri*.
Grammat. c. 1. n. 1. Ex. *Primus ſtudium grammaticæ in Urbem intulit Crates Mallotes, miſſus ad ſenatum ab Attalo Rege inter ſecundum ac tertium bellum Punicum* in *Grammatica*.
Horat. vit. n. 2. Horatius *bello Philippenſi ſcriptum comparavit* in *Decuria ſcribarum*.
Suidas in Brumalia N. quia omnia quæ de illis habet, ex putidis lacunis hauſta ſunt in *Brumalia*.
in Celox Ex. *Celox per tranſlationem dicitur à celete equo, ubi vir unus inſidet* in *Celox*.
in Attrebatici N. quia chlamydas illas putat eſſe dictas à colore atro, vel a trabea in *Color xerampelinus*.
in Δίδυμον & Ἴλλυσον N. quia Ξύλον δίδυμον interpretatur furcam in *Crux compacta*.
in Γνῶμα N. *Ultra tabernaculum prætorii locus oſtenſus fuit velut forum qui gnoma appellabatur* in *Forum in caſtris*.
in Ῥέδιον Em. & Ex. Ῥέδιον, ὀχηματὶς ἅρμα σκεπαστὸν in *Rheda*.
in Ὄρχησις παντόμιμος N. quia docet *Auguſtum inveniſſe ſaltationem pantomimorum* in *Pantomimus*.
in Περισκελία N. quia illa exponit feminalia in *Periſcelides*.
in Ποντίφεξ N. quia docet Pontificem à Numa eſſe conſtitutum, ut precibus ſuis efficeret, ne Tiberis antiquiſſimum pontem rumperet in *Pontifex maximus*.
Sulpic. Sever. Dial. 1. Ex. *Funibus implicatis protentos ordines miſcuerunt* in *Rheda*.
Symmach. Epiſt. 1. 1. Em. *Quare elaboratam ſoloci ſtile accipe cantilenam* in *Solox*.
Tacit. Annal. 1. 14. 2. Ex. *Aram adoptionis prohibuit* in *Ara adoptionis & Titulus*.
18. 2. Ex. *Exſtruunt tribunal. Properantibus Blaſus advenit, increpabatque .....* in *Tribunal ſuggeſtus*.
39. 1. Ex. *Legati apud aram Ubiorum Germanicum adeunt.* / 57. 3. Ex. *Sacerdos apud aram Ubiorum creatus.* } in *Ara Ubiorum*.
70. 5. Ex. *Pernoctavere ſine utenſilibus* in *Utenſilia*.
II. 8. 3. Em. & Ex. *Aram Druſo ſitam disjecerant* in *Ara Druſi*.
31. 3. Ex. *Ut interrogaret, an ipſe imperii potens, an Silius privatus eſſet* in *Privati*.
37. 6. N. quia ſcribit: *En ſtirps, & progenies tot conſulum, tot dictatorum* in *Gens Hortenſia*.
58. 1. Ex. *Cupere renovare dextras* in *Dextra*.
59. 4. Ex. *Sine milite incedere, pedibus intectis* in *Solea*.
86. 3. Ex. *Quod mater ejus in eodem conjugio maneret* in *Veſtales*.
III. 2. 2. Ex. *Præcedebant trabeati equites* in *Equites*.
9. 2. Ex. *Navem tumulo Cæſarum appulerat* in *Prata Quintia*.
10. 3. Ex. *Petitum à Principe eſt, ut cognitionem reciperet* in *Cognitio*.
19. 4. Ex. *Druſus Urbe egreſſus repetendis auſpiciis* in *Imperator*.
IV. 8. 3. Ex. *Conſules ſede vulgari per ſpeciem mæſtitiæ ſedentes, honoris, locique admonuit* in *Luctus & Subſellium*.
27. 2. Ex. *Erat iiſdem regionibus Curtius Lupus quæſtor* in *Callis*.
V. 9. 3. Ex. *Triumvirali ſupplicio affici virginem inauditum habebatur* in *Virgines*.
17. 2. Ex. *Navem tumulo Cæſarum appulerat* in *Prata Quintia*.
XI. 7. 4. Ex. *Cogitaret plebem, quæ toga eniteſceret* in *Toga*.
31. 4. Ex. *Meſſallina, adulto autumno, ſimulacrum vindemiæ celebrat* in *Feſtum vindemiale*.
XII. 42. 3. Ex. *Qui mos ſacerdotibus & ſacris antiquitus conceſſus* in *Carpentum*.
61. 2. Ex. *Ut omni tributo vacui Coi ſacram, & tantam dei miniſtram inſulam colerent* in *Neoceri*.
XIII. 2. 5. Ex. *Decreti à ſenatu duo lictores, flaminium Claudiale* in *Sacerdos*.
27. 2. Ex. *Latè fuſum in corpus, hinc miniſteria magiſtratibus & ſacerdotibus* in *Lictor*.
30. 2. Ex. *Quod præfectus remigum Italiam afflictaviſſet ....* in *Archigubernus*.
51. 3. Ex. *Manet abolitio quadrageſima* in *Quadrageſima*.
XIV. 31. 5. Em. *Templum Claudio conſtitutum quaſi ara æternæ damnationis aſpiciebatur* in *Templum Claudii*.
XV. 30. 1. Ex. *Structam ante auguralem aram ſubdita face accenas* in *Ara auguralis*.
38. 1. Ex. *Sequitur clades, forte, an dolo Principis, incertum* in *Roma*.
40. 3. Em. *Prædiis Tigellini Æmilianis proruperat* in *Vicus Æmilianus*.
41. 3. Ex. *Fuere, qui annotarent, 14. Kalend. Sextil. principium incendii hujus ortum* in *Roma*.
55. 2. Ex. *Acciri reum juſſit. Is raptus per milites* in *Prætoriani*.
72. 1. Ex. *Nero addidit ſine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ utebantur* in *Annona*.
XVI. 4. 4. Ex. *Perſonabat plauſu compoſito.* / 5. 2. Ex. *Cum manibus neſciis fatiſcerent, turbarent gnaros.* } in *Plauſus*.
11. 5. Ex. *Nero intercesſit, mortem ſine arbitrio permittens* in *Mors*.
Hiſtor. 1. 38. 3. Ex. *Nec una cohors togata defendit nunc Galbam, ſed detinet* in *Cohors togata*.
52. 2. Ex. *Remiſſa ignominia, allevata nota* in *Nota cenſoria*.

54. 2.

54. 2. Ex. *Miſerat civitas Lingonum dextras hoſpitii inſigne* in *Dextra*.

77. 4. Em. *Otho pontificatus auguratuſque honeratis jam ſenibus* in *Imperator*.

III. 71. 4. Ex. *Et qua Tarpeja rupes centum gradibus aditur* in *Gradus Capitolini*.

85. 1. Ex. *Vitellius in domum uxoris ſellula defertur* in *Sella*.

German. c. 30. n. 3. Em. *Nec niſi ratione diſciplinæ conceſſum* in *Ratio*.

c. 38. n. 2. Ex. *Inſigne gentis obliquare crinem, nodoque ſubſtringere* in *Nodus*.

de Orat. c. 7. n. 5. Ex. *Tunicatus hic populus tranſeuntes nomine vocat* in *Plebs urbana*.

Taſſin. de Lud. ſecul. c. 15. §. 14. N. quia docet ferculum fuiſſe dictum pulpitum vehiculi, cui ſimulacra imponebantur in *Ferculum*.

Taubman. in Plaut. Bacch. IV. 6. 22. N. quia *tranſennam interpretatur funem* in *Tranſenna*.

in Virg. Ecl. IX. 36. N. quia dicit *cycnum fatali momento cantu præſtare* in *Cycnus*.

Terent. Andr. I. 1. 48. Ex.
Lana ac tela victum quæritans.
in *Textura*.

2. 28. Ex.
Verberibus cæſum te in piſtrinum Dave dedam uſque ad necem.
in *Viſpilliones* & *Piſtrinum*.

III. 2. 1. Ex.
Nunc primum fac, iſtæc ut lavet.
in *Abluebant ſe puerperæ*.

IV. 4. 30. Ex.
—— *vide cantharum*
Suffarcinatum.
in *Cantharus*.

Eunuch. I. 2. 5. Ex.
Accede ad ignem hunc.
in *Ara Veneris*.

III. 4. 41. Ex.
—— *fucum factum mulieri*.
in *Fucus*.

IV. 7. 11. Ex.
—— *Hic ero poſt principia: inde omnibus ſignum dabo*.
in *Principia* & *Triarii*.

V. 5. 17. Ex.
An in aſtu venit.
in *Ἄστυ*.

Heaut. I. 1. 92. Ex.
—— *inſcripſi illico*
Ædes mercede.
in *Inſcribere mercede*.

III. 1. 92. Ex.
Vicini noſtri hic ambigunt de finibus:
Me cepere arbitrum.
in *Arbiter*.

IV. 2. 5. Ex.
—— *ſi licet me latere tecto abſcedere*.
in *Latus*.

11. Ex.
Retraham ad me illud fugitivum argentum.
in *Fugitivus*.

Adelph. IV. 7. 29. Ex.
Meretrix, & materfamilias erit una in domo.
in *Uxor injuſta*.

Phorm. 1. 4. 5. Ex.
Quæ ſi non aſtu providentur ....
in *Ἄστυ*.

II. 2. 5. Ex.
—— PH. *Si rogabit.* G. *in te ſpes.* P. *Eccere*.
in *Eccere*.

2. 28. Ex.
Cœna dubia apponetur.
in *Cœna dubia*.

V. 1. 15. Ex.
—— CH. *ſt.* SO. *quid has metuis foreis*
in *S*.

6. 10. Ex.
Curialis verna eſt, qui me vocat.
in *Curialis*.

7. 28. Ex. *Argentum rurſum jube reſcribi, Phormio*. 30. Ex. *Quod perſcripſi porro illis, quibus debui*. } in *Nummus*.

Tertull. de Pall. c. 1. Ex. *Concilium luminis* in *Veſtis*.

c. 3. Ex. *Quanquam & pavo pluma veſtis, & de cataclistis* in *Catacliſton* & *Cataclita*.

c. 4. Ex. *Queis in publico domeſticè, ac ſecretè habebantur* in *Sella mulièbris*.

Em. & Ex. *Quid tibi Libya cum ruſticis munditiis* in *Xyſtici*.

Ex. *Sanguis in ſagittis pumice ſpeculi excludebatur* in *Spiculum*.

Ex. *Endromidis ſolocem aliqua multicia ſyntheſi exſtruxit* in *Endromis*, *Solox*, & *Multicium*.

Ex. *Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum* in *Calceus*.

c. 5. Ex. *Umbonis figmentum cuſtodibus forcipibus aſſignat* in *Forceps*.

Ex. *Immundiſſimam pedum tutelam, verum & falſam* in *Pero*.

Ex. *Quàm non expediat in algore & ardore rigere nudipedem, quàm in calceo uncipidem* in *Calceus*.

Em. & Ex. *Magnum inceſſus munimentum ſutrina Venerea proſpexere, perones effeminatos* in *Pero*.

Ex. *M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit: bis tantum Aſinius Gallus numerat* in *Menſa*.

Ex. *Quàm non expediat rigere in calceo uncipedem* in *Calceus*.

Apolog. c. 10. Ex. *A Saturno primum imagine ſignatus nummus* in *Æs ſignatum*.

c. 12. Ex. *Cervices ponimus ante plumbum* in *Catomum*.

c. 15. Ex. *Vidimus caſtratum Atyn illum deum ex Peſſinunte ..... Mercurium mortuos cauterio examinantem*. Em. & Ex. *Vidimus & Jovis fratrem gladiatorum cadavera malleo deducentem*. } in *Perſona*.

c. 16. Em. & Ex. *Omnes illi imaginum ſuggeſtus inſignes* in *Suggeſtus*.

Ex. *Monilia crucium ſunt* in *Monile*.

Em. & Ex. *Quando diſtinguitur à crucis ſtipite Ceres Farrea* in *Crux ſimplex*.

c. 23. Em. & Ex. *Unicuique provinciæ ſuus deus eſt, ut Norici Belenus* in *Apollo Belenus*.

c. 33. N. quia comminiſcitur, ſervum curru cum Imperatore vectum illum mortalitatis admonuiſſe in *Triumphus*.

c. 42. Ex. *Sciant, pluris, & carioris merces ſuas Chriſtianis ſepeliendis profligari quàm diis fumigandis* in *Chriſtiani* & *Oderamenta*.

c. 50. Ex. *Licet ſemaxios appelletis* in *Rota*.

ad Scapul. c. 3. Ex. *Sub Hilariane præſide cum de areis ſepulturam acclamaſſent: areæ non ſint* in *Area*.

de Spectac. tit. lib. Ex. quare mirum de illis ſcripſerit in *Spectaculum*.

c. 3. Ex. *Vias vocant cardines balteorum per ambitu, & diſcrimina popularium per proclivum* in *Via in ſpectaculis*.

c. 12. Ex.

c. 12. Ex. *De apparatibus interpretabimur in ipſorum honorum ſuggeſtu deputandis* in *Suggeſtus*.

Ex. *Martem & Dianam utriuſque ludi præſides novimus* in *Mars*.

c. 25. Ex. *Defixus in ſpongias retiariorum* in *Retiarius & Spongia*.

de Habit. muliеb. c. 7. Ex. *In peronibus uniones emergere de luto cupiunt* in *Pero*.

de Cult. femin. c. 12. Ex. *Quas ſi qua leges à matronalibus decoramentis coercebant* in *Vitta*.

de Coron. milit. c. 1. Ex. *Speculatoriam moroſiſſimam pedibus abſolvit* in *Caliga ſpeculatoria* & *Exauctoratio*.

c. 12. Ex. *Ecce annua votorum nuncupatio quid videtur? prima in principiis, ſecunda in Capitoliis* in *Votum publicum*.

de Pudic. c. 8. Ex. *Quem in veſtibus purpura oculandis ſæpiſſimè evenire eſt* in *Pluma*.

adv. Marcion. c. 1. Ex. *Cruces Caucaſorum* in *Crux*.

c. 5. *Hinc jam ad certum dimicaturus* in *Gladiator*.

de veland. virgin. c. 12. Ex. *Calceum ſtipant multiformem* in *Sicyonia*.

Ex. *Habitu negant, quod ſuggeſtu profitentur* in *Suggeſtus*.

Theocrit. Eidyll. xiv. 70. Ex.

— gerere oportet aliquid eos, quibus eſt genu viride.

in *Genua*.

Thucyd. 1. p. 11. B. Ex. *Paucis utebantur remigibus, multis pentecontoris, & longis navibus inſtructi erant* in *Pentecontoros*.

Tibull. 1. 1. 6. Ex.

Dum meus aſſiduo luceat igne focus.

in *Focus*.

19. Ex.

Et quodcunque mihi pomum novus educat annus.

in *Annus novus*.

3. 29. Ex.

Ut mea votivas perſolvens Delia voces.

in *Votiva tabella*.

31. Ex.

Bisque die reſoluta comas tibi dicere laudes.

in *Sacerdos Iſidis*.

89. Ex.

Tunc veniam ſubitò, nec quiſpiam nuntiet ante.

in *Maritus*.

5. 3. Em. & Ex.

Namque agor, ut per plana citus ſola verbere turbo.

in *Turbo*.

6. 30. Ex.

Vinclaque de niveo detrahet ipſe pede,

in *Solea*.

7. 46. Ex.

Effluit effuſo cui toga laxa ſinu.

in *Balteus togæ*.

9. 5. Ex.

Ipſa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non ſine verberibus.

in *Nodus magicus*.

III. 1. 23. Ex.

Hæc tibi vir quondam, nunc frater. . . .

in *Frater*.

IV. 1. 102. Ex.

Rectus ut æquatis decurrat frontibus ordo.

in *Acies*.

10. 3. Ex.

Sit tibi cura togæ potior, preſſumque quaſillo
Scortum, quam Servi filia Sulpicia.

in *Quaſillum*.

Themiſt. Orat. vi. p. 164. N. quia ſcribit cycnos ante mortem in Apollinis honorem canere in *Cycnus*.

Titius Loc. Controv. ix. 21. N. quia ſtipitem apud Tertull. Apolog. c. 50. putat dictum eſſe à vilitate, quod eſſet dimidii aſſis in *Mœchus ſemitarius*.

Torrent. ad Suet. Jul. c. 37. n. 1. N. quia apparatum triumphi accipit de ferculis in *Ferculum triumphale*.

c. 48. N. quia docet ſagum à Gallis veniſſe ad Romanos in *Sagum Gallicum*.

c. 76. n. 2. N. quia ferculum ludorum dicit eſſe pulpitum vehiculi in *Ferculum ludorum*.

Aug. c. 32. n. 6. N. quia ludos honorarios vult dictos eſſe honoris, ſeu dicis cauſa, non quod verè ederentur in *Ludi honorarii*.

Calig. c. 18. n. 6. N. quia ſcribit Caligulam & Neronem circi aream minio & chryſocolla conſtraviſſe, quia uterque praſinæ factioni faverit in *Chryſocolla*.

Claud. c. 14. n. 6. N. quia privatos Judices interpretatur prætores, & centumviros in *Judex privatus*.

Neron. c. 28. n. 1. N. quia vult pædagogium vocari cubiculum puerorum in *Pædagogium*.

Horat. Sat. II. 4. 22. N. quia poetam minùs rectè interpretatur in *Morum*.

Tortell. cap. de Horologio N. quia negat tintinnabula apud antiquos in uſu fuiſſe in *Tintinnabulum*.

N. quia mulorum ſoleas nunquam vidit in *Solea*.

Trebell. Poll. Gallien. c. 8. Em. & Ex. *Pugiles facculis pugnantes* in *Rudis*.

c. 10. Ex. *Quod ſe fortibus factis dignum tantæ majeſtatis infulis declaravit* in *Majeſtas*.

c. 14. Ex. *Sagochlamydes* in *Tunica palliolata*.

Trigint. Tyran. c. 18. Em. & Ex. *Multi & ſumpſiſſe illum purpuram, & Romano more imperaſſe* in *Purpura*.

c. 25. Ex. *Accipiens ab his coronam civicam picturatam de muſeo* in *Muſiva*.

Claud. c. 17. Ex. *Chlamydes mantueles* in *Tunica palliolata*.

Tribonian. Inſtit. IV. 18. 2. N. ubi ſcribit *noxam eſſe ipſum corpus quod nocuit* in *Noxa*.

T. quib. mod. tutor. finit. N. quia ſcribit: *Pubertatem veteres non ſolum ex annis, ſed etiam ex habitu corporis in maſculis æſtimari volebant* in *Puberes*.

Triſtan. de Numm. Tom. III. p. 18. N. quia primatu urbium vult intelligi fori prærogativam, ſeu quod vicina oppida eo foro diſceptare tenerentur in *Πρώτη*.

Turneb. Adv. 1. 15. N. quia vult lupinos eſſe nummos ex lupino macerato factos in *Lupinus*.

24. N. quia Horat. Sat. II. 4. 22. malè interpretatur in *Morum*.

II. 30. N. quia ſcaphium apud Juven. Sat. VI. 264. putat eſſe matulam, in qua mejunt feminæ in *Scaphium*.

III. 4. N. quia vocem myrmillo transfert in Græciam in *Myrmillo*.

V. 1. N. quia milliarium in foro Romano dicit dictum eſſe, quod ab eo numerus milliariorum, quibus itinera metiebantur, inceperit in *Milliarium*.

9. N. quia tranſennam interpretatur funem extentum in *Tranſenna*.

19. N. quia paſcere linguam in ſacrificiis vult eſſe idem quod tacere in *Paſcere*.

VII. 2. N. quia comminiſcitur tabulas in ratione conficiendæ chartæ fuiſſe aſſeres ligneos in *Tabula chartæ*.

N. quia apud Plin. XIII. 12. vocem *ſecunda* accipit in nominativo caſu, cum ſit obliquorum ultimus, & perperam chartam Livianam ab Auguſta, & hanc ab hieratica ſeparat in *Charta hieratica*.

6. N. quia ſuavia apud Plaut. Mil. Glor. II. 15. vult accipienda eſſe de obtortionibus oris ad deriſionem in *Suavia*.

22. N.

22. N. quia telam apud Virg. Georg. I. 285. putat eſſe inſtrumentum, in quo texebatur in *Tela*.

N. quia naſiternam dicit dictam, quod tres naſos, ſive anſas habuerit in *Naſiterna*.

VIII. 1. N. quia pergulam apud Plaut. Pſeud. I. 2. 79. ſcribit vocari cellam meretricum. N. quia pergulam apud Prop. IV. 5. 68. ſcribit fuiſſe locum publicum, in quo pauperes interdum habitabant. } in *Pergula*.

X. 10. N. quia putat incunabula fuiſſe faſcias, quibus colligantur infantes in cunis poſiti in *Cunabula*.

XI. 6. N. quia panem gradilem dicit dictum in gradibus diſtribui ſolitum; ſed ubi gradus illi, oon addit in *Panis gladilis*.

9. N. quia prodidit lictorem proximum etiam primum eſſe dictum in *Lictor proximus*.

11. N. quia tentores putat eſſe *ἀφίτας* in *Tentores*.

23. N. quia oegat ambubajas ex Syria fuiſſe oriundas in *Ambubaja*.

XII. 9. N. quia linguarium ioterpretatur thecam, & repoſitorium, in quo linguam condimus, ne temerè quid dicamus io *Linguarium*.

XIII. 8. N. quia verſatur in ea opinione Saliorum auctorem fuiſſe Salium Arcadem in *Salii*.

XIV. 5. N. quia ſemizonarios apud Plaut. Aulul. III. 5. 42. non rectè interpretatur in *Semizonarii*.

9. N. quia paſcere linguam illi dicuntur, qui tacent in ſacrificiis in *Paſcere linguam*.

XVI. 13. N. quia menſes magnos vult eſſe menſes magni anni in *Menſes magni*.

17. N. quia crines capere putat eſſe blandè & amatoriè oſculandi cauſa capillos amatoris preodere in *Crines*.

19. N. quia *quaſillo ſcortum preſſum* apud Tibull. IV. 10. 3. vult ſignificare ſcortillum egenum, & meretricio quæſtu malè ſe tolerans in *Quaſillum*.

XVII. 7. N. quia arbitratur morbum comitialem vocari ſonticum in *Morbus ſonticus*.

XVIII. 17. N. quia docet vocem blatta ſignificare concretum ſanguinem in *Blatta*.

19. N. & Vind. quia putat ſubarmale fuiſſe craſſum ſagulum, quod ſub armis induebatur in *Subarmale*.

33. N. quia tentores putat eſſe *ἀφίτας* in *Tentores*.

XIX. 12. N. quia Plauti pultiphagum Moſt. III. 2. 143. Pœn. prol. n. 53. interpretatur de Romano in *Puls Punica*.

13. N. quia docet crines capere eſſe blandè, & amatoriè oſculandi cauſa capillos amatoris prendere in *Crines*.

XX. 10. N. quia docet thermopolium vocatum tabernaio, ubi confectæ, dulceſque potiones, quas calidas bibebant, venibant in *Thermopolium*.

XXII. 10. N. quia paradaio Auſon. Epiſt. v. 29. mutat in pardam, & paradam interpretatur textum umbraculum, vel periperaſina lapathio herba diſtinctum in *Parada*.

XXIV. 11. N. quia tranſennam interpretatur funem extentum in *Tranſenna*.

12. N. quia plumbatas opinatur fuiſſe glandes plumbeas, quas milites martiobarbuli gerebant in *Plumbata*.

25. N. quia chalatorios funes accipit pro opiferis in *Chalatorii funes* & *Rudentes*.

XXV. 17. N. quia gladiatores cubicularios mutat in rudiarios in *Gladiatores cubicularii*.

XXVII. 1. N. quia vectigal ædilitium vult fuiſſe pecuniæ genus, quod provinciales ludorum nomine ædilibus peodebant in ornatum fori, & apparatum munerum in *Vectigal ædilitium*.

3. N. quia vult Venerem fuiſſe, cum tali quatuor diverſo erant numero in *Venus*.

24. N. quia ſcutulam, à quo ſcutulatum rete, deducit à voce ſcutum in *Veſtis ſcutulata*.

XXVIII. 5. N. quia docet baſternam manibus hominum eſſe portatam in *Baſterna*.

ad Theophraſt. de Odorib. N. quia murrobathrarios interpretatur fuiſſe, qui calceamenta muliebria, ut benè olerent, gratis odoribus ungebant in *Murrobathrarii*.

Turpil. Demetrio apud Non. I. 8. Em.

— ut ne habeas minoris noxia
Serum, ſi fortè quaſi alias res vinicavo.

io *Quaſillaria*.

Valer. Flacc. II. 159. Ex.

— noſtreſque thores virgata tenebit.

in *Veſtis virgata*.

III. 425. Ex.

Tempora tum vittis, & ſupplice caſtus oliva.

in *Supplices*.

IV. 159. Ex.

Hoſtis an externis fato delapſus ab oris.

in *Hoſtis*.

Valer. Max. II. 2. 9. Ex. *Equeſtris ordinis juventus omnibus annis bis ſpectaculo ſui Urbem ſub magnis auctoribus celebrabat.... & equitum probatione* in *Equites*.

5. 8. Ex. *Cum ludis Floralibus populus, ut mimæ nudarentur....* in *Circus Floræ*.

III. 4. 2. Ex. *Numerum ſenatus amplificavit, equeſtrem ordinem uberiorem reliquit* in *Equeſter ordo*.

7. 11. Ex. *Is Julio Cæſari in collegium poetarum venienti nunquam aſſurrexit* in *Collegium poetarum*.

IV. 1. 10. Ex. *Traduc equum ſacerdos, & lucrifac cenſoriam notam* in *Equeſter ordo*.

5. 6. Ex. *Siquidem utraque manu togam demiſit, ut inferiori parte corporis tecta collaberetur* in *Sinus*.

VI. 3. 1. Ex. *Quin & familiares eorum de robore præcipitati ſunt* in *Robur*.

3. Ex. *Qui ſiniſtræ manus digites ſibi abſciderat* in *Militia*.

9. 8. Ex. *P. Rupilius operas publicanis dedit* in *Opera*.

VII. 3. Ex. *Quæ magiſtratum abjecto honoris prætexto....per Urbem juſſit incedere* in *Prætextum*.

7. 6. Ex. *Ut reſtitui ſe in bona Neviani juberet* in *Surdinus*.

VIII. 8. 2. Em. *Ita in ſcurrilibus luſibus hominem agebat* in *Talus*.

IX. 1. 4. Ex. *Magna ex parte aureos clavos habuit crepidis ſubjectos* in *Caliga*.

11. 1. Ex. *Excuſſis frenis conſtitiſſet* in *Frena*.

12. 7. Ex. *Ciceronem, qui id judicium cogebat* in *Judicium*.

X. p. 466. Em. *Hoſtus prænomen fuit in eo, qui peregre apud hoſpitem natus erat* in *Hoſtus*.

Valla N. quia putat udonem fuiſſe candidum linteamen in *Udo*.

Valtrin. de Re milit. Rom. III. 9. N. quia Claud. Nupt. Honor. & Mar. n. 187. perperam interpretatur in *Signum militare*.

12. N. quia putat velitum parmas extremis temporibus ſuſtuliſſe C. Marium in *Parma*.

13. N. quia docet caligam etiam crus texiſſe, & ad mediam tibiam aſcendiſſe in *Caliga*.

N. quia docet ſagum ad talos fuiſſe demiſſum in *Sagum*.

V. 2. N. quia principia interpretatur locum medium in acie, ubi principes erant in *Principia*.

VI. 4. N. quia ex Liv. I. 11.

Tom. I. **** perpe-

INDEX AUCTORUM.

perperam colligit armillas fuiſſe ornamenta ſiniſtrarum in *Armilla*.

8. N. quia vult in ſcrobe collocatos fuiſſe, queis cervix præcidenda eſſet in *Scrobs*.

Valtur. de Re milit. x. 3. N. quia cenſet clypeum æreum fuiſſe ſariſſam in *Sariſſa*.

Varro de Ling. Lat. iv. 8. N. quia lucum Larum videtur ponere in Eſquiliis in *Lucus Larum*.

16. Em. *Haſtati, quod primi haſtis pugnabant* in *Haſtati*.

26. Ex. *Pateris etiam nunc in publico convivio potio circumfertur* in *Patera*.

28. Em. & Ex. *Ubi in ejuſmodi duo biſellium dictum* in *Biſellium*.

Ex. *Quod non planè erat ſella, ſubſellium dictum* in *Subſellium*.

32. Ex. *Armiluſtrum ab ambitu luſtri locus: item circus maximus dictus* in *Armiluſtrum*.

16. Ex. *Principes, qui à principio gladiis pugnabant ....* in *Principes*.

32. Em. & Ex. *Secundum Tiberium ad Junium forum piſcarium vocant: ideo ait Plautus, apud piſcarium* in *Forum Cupedinis*, & *Forum piſcarium*.

v. 3. Ex. *Qua in Viam novam exitur, ut ajunt quidam, ſepulcrum Acca* in *Sepulcrum Acca*.

Em. *Is cum eat, haud habeat ſuffibulum* in *Suffibulum*.

v. 4. Em. *Si quintana eſſent, quinquies dicto, Juno Covella* in *Jana*.

7. Em. & Ex. *Vas erat, qui pro altero vadimonium promittebat* in *Vadatio*.

vi. 2. Ex. *Templum locus augurii aut auſpicii cauſa quibusdam verbis finitus* in *Augurium*.

N. quia corrumionem derivat à corde in *R*.

5. Ex. *Nexum Manilius dicit eſſe, quod per ae & libram geratur, in quo ſunt mancipia ......* in *Nexus*.

Ex. *Omnes, qui bonam copiam ejurarent ....* in *Ejuratio*.

vii. 47. Em. & Ex. *Ut altera plagula ſit anguſtis clavis, altera latis* in *Clavi* & *Clavus latus*.

apud Non. ii. 63. Em. *Aſſa nos multos foras belere juſſi* in *Nutrix aſſa*.

785. Em. *Ut filii patribus luci claro ſugillent oculos* in *Sigillum*.

iii. 60. Ex.
Inoffenſum per aquor candidum ad calcem.
in *ad Calcem pervenire*.

vi. 43. Em. & Ex.
Intorti demittuntur, ſed cincinnuli.
in *Cincinnus*.

xii. 55. Em. *Atque ex tabernis lanignis* in *Taberna nova*.

xiv. 13. Em.
Regillam tunicam diffingitur purpura.
in *Regilla*.

xvii. 13. Em. *Antiqua mulieres majores natu bibebant luram* in *Lora*.

apud Plin. xiii. 11. N. quia tradit *chartam Alexandri Magni victoria repertam. Antea non fuiſſe chartarum uſum* in *Charta*.

de Re ruſt. i. 37. Em. *Nunquam rure audiſti, octavo lunam creſcentem ....* in *Jana*.

40. Ex. *In iis intus primigenia ſemina dedit natura* in *Fortuna primigenia*.

52. Ex. *Tribulum fit è tabula lapidibus, aut ferro aſperata* in *Tribulum*.

54. Ex. *Uva miſcella multo ante coquitur* in *Ludi miſcelli*.

iii. 5. Em. & Ex. *Ita ut ad extremum, ubi orbile ſolet eſſe acutum, tabula cavata ſit* in *Orbile*.

7. Ex. *Ex his duabus ſtirpibus columbarum fit miſcellum tertium genus* in *Ludi miſcelli*.

14. Ex. *Aqua inquam finienda, ne fugitivarius ſit parandus* in *Fugitivarius*.

17. Ex. *Propter piſcium multitudinem quadringenties ſeſtertio villam veniſſe* in *Piſcina*.

Ex. *Hirrius circum piſcinas ſuas ex adificiis duodena millia ſeſtertia capiebat* in *Piſcina*.

Veget. i. 16. N. quia ſagittarum uſum apud Romanos vult eſſe antiquum in *Sagitta*.

ii. 5. Em. & Ex. *Puncturis in cute punctis milites ſcripti* in *Puncta*.

10. Em. *Ad quem caſtrorum poſitio, valli, & foſſa deſtinatio pertinebat* in *Prafectus caſtrorum*.

Em. *Ad ejus induſtriam pertinebant ſagittarii* in *Prafectus caſtrorum*.

11. Ex. *Habet legio carpentarios* in *Carpentarius*.

19. Em. *Majore prope diligentia, quàm res annonaria vel civilis politicis libris annotatur* in *Polyptichi*.

23. N. quia in quolibet manipulo duo ſigna ponit in *Signum militare*.

Em. *Ad palum quoque vel ſudes juniores exerceri percommodum eſt* in *Sudes*.

iii. 10. Ex. *Omnes barbari carris ſuis in orbem connexis ....* in *Carrago*.

20. Ex. *Tunc in ſiniſtram alam tuam à dextra adverſarii longius ſeparabis* in *Frons*.

iv. 7. Em. *Niſi ab exordio dimenſione ſalubri per idoneos procuratores ....* in *Apinatores*.

21. N. quia ſambucam vult eſſe inſtrumentum bellicum terreſtre in *Sambuca*.

22. N. quia *ſcorpiones* vult *nuncupatos, quod parvis, ſubtilibusque ſpiculis inferant mortem* in *Scorpio*.

32. Ex. *Singula Liburna ſingulos navarchos, id eſt, quaſi naviculartos habebant* in *Navarchus* & *Naviculariu*.

de Re veter. ii. 60. Em. *Cordiſcum impones* in *Scordiſcarius*.

Victor in Reg. ii. Em. *Spolium Samarium* in Spoliarium.

viii. Ex. *Regia Numa, atrium Veſta* in *Regia Numa*.

ix. Em. & Ex. *Septa trigaria* in *Trigarium*.

xiii. N. quia apud illum legitur Porticus Fabaria in *Porticus Fabaria*.

Virgil. Ecl. i. 82. Ex.
---- & preſſi copia lactis.
in *Caſeus*.

iii. 63. Ex.
Munera ſunt lauri, & ſuave rubens hyacinthus.
in *Hyacinthus*.

65. Ex.
Et fugit ad ſalices, & ſe cupit ante videri.
in *Ocellatim*.

77. Ex.
Cum faciam vitula pro frugibus.
in *Faciam*.

iv. 63. Ex.
Nec deus hunc menſa, dea nec dignata cubili eſt.
in *Genius*.

v. 30. Ex.
Daphnis & Armenias curru ſubjungere tigres
Inſtituit.
in *Tigris*.

viii. 107. Ex.
— Hylax in limine latrat.
in *Canis*.

Georg. i. 24. Ex.
Tuque adeo, quem mox qua ſint habitura deorum
Concilia, incertum eſt.
in *Concilia*.

94. Ex.
Multum adeo raſtris glebas qui frangit inertes,
Vimineasque trahit crates.
in *Occare*.

115. Ex.
— Incertis ſi menſibus amnis abundans
Exit.

in *Ca-*

in Caſtella.
166. Ex.
—— Et myſtica vannus Jacchi.
in Bacchus.
274. Ex.
—— Lapidemque revertens
Incuſſum. . . . reportat.
in Meta.
292. Ex.
—— Ferroque faces inſpicat acuto.
in Pavimentum teſtaceum.
309. Ex.
Stuppea torquentem Balearis verbera fundæ.
in Funda.
512. Ex.
Ut cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ.
in Oſtia.
II. 418. Ex.
Sollicitanda tamen tellus, pulviſque movendus.
in Pulveratio.
506. Ex.
—— Sarrano dormiat oſtro.
in Purpura Tyria.
III. 172. Ex.
—— & junctos temo trahit æneus orbes.
in Orbile.
402. Ex.
Sub lucem exportant calathis
in Calathus.
IV. 276. Ex.
Sæpè deum nexis ornata torquibus ara.
in Ara.
Æneid. I. 46. Ex.
Ipſa Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem.
in Fulmen.
165. Ex.
Efficit objectu laterum.
in Spina.
701. Ex.
—— aulæis jam ſe Regina ſuperbis
Aurea compoſuit ſponda.
in Sponda.
729. Ex.
—— vocemque per ampla volutant
Atria: dependent lychni laquearibus aureis
Incenſi.
in Lucerna conviviales.
II. 16. Ex.
—— ſectaque intexunt abiete coſtas.
in Coſta.
133. Ex.
Et ſalſa fruges.
in Mola ſalſa.
248. Ex.
Quiſquis es, amiſſos hinc jam obliviſcere Grajos.
in Transfuga.
255. Ex.
—— tacitæ per amica ſilentia lunæ.
in Evocatio mortuorum.
III. 176. Ex.
—— tendoque ſupinas
Ad cœlum cum voce manus, & munera libo
Intemerata focis.
in Dii ſuperi.
177. Ex.
—— perfecto lætus honore.
in Honor.
322. Ex.
—— patriasque obtruncat ad aras.
in Ara Apollinis.
405. Ex.
Purpureo velare comas adopertus amictu.
in Αἴγια.
512. Ex.
Necdum orbem medium nox horis acta ſubibat.
in Radius mathematicus.
560. Ex.
—— paribusque inſurgite remis.
in Inſurgere remis.
IV. 63. Ex.
Inſtauratque diem donis.
in Inſtaurare.
244. Ex.
—— & lumina morte reſignat.
in Oculus.
V. 95. Ex.
Incertus geniumne loci, famulumne parentis
Eſſe putet.
in Genius.
110. Ex.
In medio ſacri tripodes.
in Tripus.
130. Ex.
—— unde reverti
Scirent, & longos ubi circumflectere curſus.
in Meta.
281. Ex.
—— & plenis ſubit oſtia velis.
in Oſtia.
287. Ex.
—— mediaque in parte theatri
Circus erat.
in Theatrum.
405. Ex.
Terga boum plumbo inſuto ferroque rigebant.
in Caſtus.
758. Ex.
Indicitque forum, & patribus dat jura vocatis.
in Conventus.
VI. 407. Ex.
Nomen & arma ferunt.
in Arma.
432. Ex.
Quæſitor Minos urnam movet.
in Quæſitor.
616. Ex.
—— radiiſque rotarum
Diſtricti pendent.
in Rota.
848. Ex.
Credo equidem vivos ducent de marmore vultus.
in Affectus.
874. Ex.
—— cum tumulum præterlabere recentem.
in Sepulcrum Marcelli.
VII. 109. Ex.
Inſtituuntque dapes, & adorea liba per herbas...
in Menſa.
764. Ex.
—— pinguis ubi, & placabilis ara Dianæ.
in Ara Dianæ.
VIII. 97. Ex.
Sol medium cæli conſcenderat igneus orbem.
in Radius mathematicus.
526. Ex.
Tyrrhenusque tubæ mugire per æthera clangor.
in Tuba.
636. Ex.
Conſeſſu caveæ magnis circenſibus actis.
in Ludi circenſes.
652. Ex.
In ſummo cuſtos Tarpeiæ Manlius arcis
Stabat pro templo.
in Domus Manlii.
659. Ex.
Aurea cæſaries illis, atque aurea veſtis
Virgatis lucent ſagulis.
in Sagum Gallicum & Veſtis virgata.

660. Ex.
— *tum lactea colla*
Auro innectuntur.
in *Torques.*
IX. 585. Ex.
— *pinguis ubi, & placabilis ara Palici.*
in *Ara Palicorum.*
609. Ex.
— *verſaque juvencum*
Terga fatigamus haſta.
in *Haſta ruſtica.*
X. 80. Ex.
— *præfigere poſtibus arma.*
in *Arma.*
134. Ex.
Qualis gemma micat, fulvum quæ dividit aurum.
in *Torques.*
313. Ex.
— *huic gladio perque ærea ſcuta,*
Per tunicam ſqualentem auro, latus haurit apertum.
in *Latus.*
496. Ex.
— *immania pondera baltei.*
in *Balteus.*
XI. 208. Ex.
Nec numero, nec honore cremant.
in *Numero.*
XII. 95. Ex.
— *nunc ô nunquam fruſtrata vocatus*
Haſta meos.
in *Haſta.*
100. Ex.
Vibratos calido ferro crines.
in *Calamiſtrum.*
120. Ex.
— *alii fontemque, ignemque ferebant.*
Velati lino.
in *Feciales.*
121. Ex.
— *pilataque plenis*
Agmina ſe fundunt portis.
in *Agmen pilatum.*
201. Ex.
Tango aras, mediosque ignes.
in *Ara.*
Cop. n. 26. Ex. *Veſta delicium eſt aſinus.*
in *Aſinus.*

Vitruv. I. 1. Ex. *Per arithmeticen ſumptus ædificiorum conſummantur, menſurarum rationes explicantur* in *Gladiatores conſummati.*
III. 3. Ex. *Retractiones graduum ..... facienda videntur* in *Gradus Capitolini.*
V. 10. Ex. *Alvei, ſive baltei latitudo inter parietem & pluteum* in *Pluteus.*
VI. 11. Ex. *Cum ſubtiliter officinatoris probabitur exactio* in *Officinator.*
VII. 7. Ex. .... *Cæmenta marmorea, ſive aſſula dicuntur, quæ marmorarii ex operibus dejiciunt* in *Cæmenta.*
VIII. Ex. *Cum auream coronam votivam diis immortalibus conſtituiſſet* in *Votiva.*
X. 1. Em. *Machinas pluribus operibus ait effectus habere.* Em. *Organa unius operæ prudenti tactu perficere.* } in *Scorpio.*
19. Em. *Sub ipſo canali tuti* in *Terebra.*
Em. *Marina machina, quæ per navim aditus habere poſſunt* in *Sambuca.*

Vlit. in Grat. Cyneg. n. 26. N. quia tranſennam explicat funem in *Tranſenna.*
in Nemeſ. Cyneg. n. 91. N. quia fingit chlamydes militares ſyrma, vel caudam habuiſſe in *Chlamys.*

Ulpian. l. 1. §. 12. ff. de Offic. præf. urb. Ex. *Debet diſpoſitos milites ſtationarios habere ad tuendam popularium quietem* in *popularia.*
l. 5. ff. de Offic. præſid. Em. *Ne tenuis vitæ homines .... lumine unico injuria vexentur* in *Pauperes.*
l. 4. ff. de his qui not. inſam. Ex. *Ut qui aquam equis ſpargunt non habeantur ignominioſi* in *Equi circenſes.*
l. athletas ff. de his qui not. infam. Ex. *Neque iis qui aquam equis ſpargunt* in *Spartores.*
l. 1. Caupones ff. nautæ Ex. *Ceterum ſi qui opera mediaſtini fungitur, non continuerit: utpote atriarii* in *Atriarius.*
l. 1. §. Et ſunt ff. nautæ Ex. *Sunt quidam in navibus, qui cuſtodiæ gratia navibus præponuntur, ut diætarii* in *Diætarii.*
l. ſi cui lana §. 13. de Legat. III. Em. *Itaque fucinum & janthinum continebitur* in *Purpura.*
l. 2. ff. de Offic. ejus cui mand. eſt juriſd. Ex. *Mandata juriſdictione à præſide, conſilium non poteſt exercere is, cui mandatur* in *Mandatarius.*
l. ſed ſi conditioni §. ſolemus ff. de hæred. inſtit. Ex. *Vivo teſtatore factus peregrinus mox ad civitatem Romanam pervenit* in *Peregrini.*
l. 14. ff. de Apell. Em. *Si proluſorio judicio actum ſit adverſus teſtamentum* in *Judicium proluſorium.*
l. 4. ff. de decret. ab ord. fac. *Ambitioſa decreta decurionum reſcindi debent* in *Ambire.*
l. 15. §. 21. de injur. Ex. *Si ad invidiam alicujus veſte lugubri utitur, aut ſqualida* in *Veſtis lugubris.*
l. de Cenſib. Em. *Inclyta quoque Cyronenſium colonia* in *Sarmizgethuſa,*
l. 6. ff. de bon. damn. Em. *Aut nummos in ventrale* in *Ventrale.*
de Verb. ſignif. l. 15. Em. *Publica appellatio in pluribus cauſis ad populum Romanum pertinet* in *Publicani.*

Volaterr. Comm. Urban. VI. p. 192. C. N. quia putat armiluſtrum fuiſſe id ſpatii quod in Teſtaria nunc eſt in *Armiluſtrum.*
XXIX. p. 1090. F. N. quia pancratiaſten definit fuiſſe illum, qui quinque certandi generibus vicerat in *Pancratiaſtes.*
XXXI. 10. N. quia vult equuleum fuiſſe id genus pœnæ, quam noſtri hodie funem appellant in *Equuleus.*

Vopiſc. Aurelian. c. 1. Ex. *Vehiculo ſuo me & judiciali carpento præfectus Urbis accepit* in *Carpentum judiciale.*
c. 7. Ex. *Ferramenta ſint ſamiata* in *Samiarii.*
c. 12. Ex. *Dabis manteliа Cypria in Accubitalia.*
c. 13. Ex. *Subarmale profundum* in *Subarmale.*
c. 21. Em. *Pomœrio addidit Nero* in *Pomœrium.*
c. 38. Em. *Hi compreſſi ſunt ſeptem millibus lembariorum* in *Lembarii.*
c. 46. Ex. *Paragaudas veſtes ipſe primus militibus dedit, cum ante nonniſi rectas purpureas accepiſſent* in *Paragauda.*
c. 48. Em. & Ex. *Facta erat ratio doga in Doga.*
Ex. *Ipſum primum donaſſe oraria populo Romano, quibus uteretur populus ad favorem* in *Orarium.*
Ex. *Donaſſe illum populo tunicas albas* in *Tunica.*
c. 49. Em. *Calceos albos viris omnibus tulit* in *Calceus.*
Firm. c. 3. Ex. Firmicus *vitreis quadraturis bitumine, aliisque medicamentis inſertis domum induxiſſe perhibetur* in *Speculum.*
Bonoſ. c. 15. Ex. *Tunicas palliolatas hyacinthinas* in *Tunica palliolata.*

Voſſ. Joh. Gerh. in Lexic. Etymol. N. quia baſternam putat eſſe tractam à burdonibus, hoc eſt, mulis in *Baſterna.*
N. quia dicit incunabula eſſe faſcias, quibus colligantur infantes in cunis in *Cunabula.*
N. quia fingit chiramaxium fuiſſe genus modici plauſtri, quo homo tantum geſtari poterat, & à ſervis tractum in *Chiramaxium.*
N. quia vult lupinum fuiſſe nummum ex lupino macerato factum in *Lupinus.*
N. quia

N. quia morbum comitialem interpretatur ſonticum in *Morbus ſonticus*.

N. quia comminiſcitur patagium fuiſſe honeſtis matronis, quod clavus fuit viris in *Patagium*.

N. quia poſtilenam fingit veſtem de cauda jumentorum dependentem in *Poſtilena*.

N. quia, licèt ex Auſonio, prædem & vadem falsò diſtinguit in *Pres*.

N. quia taxatores vult fuiſſe in ſcena dictos, quod alter alterum maledictis tangeret in *Taxatores*.

N. quia vult tribunal propriè fuiſſe ſedem tribuni, ſive locum ſubſimiorem, ex quo jus dixerit in *Tribunal*.

N. quia fingit ſtatuas deorum, quæ thenſis ferebantur, linteis circumquaque tenſis velatas fuiſſe in *Thenſa*.

de Idolol. II. 53. N. quia ſcribit taurobolium præcipuè Dianæ factum fuiſſe in *Taurobolium*.

III. 70. N. quia docet ipſum Deum Adamo & Evæ calceos conſuiſſe in *Calceus*.

de vit. ſerm. I. 8. N. quia definit naſiternam, ut tres naſos, hoc eſt, anſas habentem in *Naſiterna*.

III. 27. N. quia putat monocoſinum fuiſſe vehiculum hominum delicatorum, & unum tantum hominem, vel alterum cepiſſe in *Monacus*.

Voſſ. Iſaac. in Melam. I. 9. N. quia Lipſium, Scaligerum, Salmaſium Feſti ſenos crines dextrè explicantes inluſtrè carpit in *Crines*.

Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 907. N. quia putat tribum Popiliam nomen accepiſſe à Popillia femina in *Tribus Popilia*.

p. 950. D. 969. B. N. quia docet *S* & *ST* in foribus tricliniorum convivis ſilentium indixiſſe in *S*.

Urſin. in Suet. Aug. c. 57. n. 4. N. quia Apollo illi videtur dictus Sandaliarius, quod ſandaliis indutus eſſet in *Apollo Sandaliarius*.

de Fam. Rom. in Cornelia N. quia docet triumviros A. A. Æ. F. Ciceronis tempore fuiſſe creatos in *Triumviri monetales*.

in Flavia N. quia comminiſcitur Hemis eſſe cognomen C. Flavii in *Gens Flavia*.

in Manlia N. quia nummum ferratum deſcribit à ferra, quæ illi impreſſa fuerit in *Nummus ferratus*.

Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 254. N. quia fingit ſigma literam ſimilem fuiſſe arcui Scythico in *Sigma*.

p. 301. N. quia ait mantile idem eſſe quod mappam in *Mantele*.

p. 316. N. quia Plauti pultiphagum Moſt. III. 2. 143. Pœn. prol. n. 153. intelligit de Romano in *Puls Punica*.

Uſſerius N. quia affirmat plures quotannis fuiſſe Aſiarchas in *Aſiarche*.

Vulcat. Gallic. Avid. Caſſ. c. 4. Em. *Incenſis aliis, alios fumis cruciatu necaret* in *Incendere*.

c. 9. Em. *Quod aruſcatores de eo nuntiarent* in *Statores*.

VVeitz. in Prudent. Hamartig. n. 370. N. quia docet confectores ferarum fuiſſe, qui ſpectaculo meridiano operam locaverunt in *Confect*.

VVitell. in Merul. c. 28. N. quia luſtrum dicit fuiſſe ſpatium temporis, quod quatuor annos complectens quintum iniit in *Luſtrum*.

Xiphil. LXIII. p. 721. B. Ex. *Senatores in florea tunicula ſalutabat* in *Syntheſis*.

LXIV. p. 731. A. Ex. *Cur me oportebat longioribus tibiis canere* in *Tibia ſacrifica*.

LXXIX. p. 874. E. Ex. *Editorem Caracalla venerabatur inferioris flagello* in *Oſculum*.

Xyland. in Plutarch. Quæſt. Rom. 9. N. quia negat Tibull. I. 3. 89. quid facere ad probandam conſuetudinem Romanorum, qua maritus peregrè reverſus ſolebat præmittere, qui nuntium reditus uxori afferret in *Maritus*.

Zacharias Papa in Epiſtolis Ex. *Domno excellentiſſimo Pipino, ſeu dilectiſſimis univerſis Epiſcopis* in *Tabulæ veſtium*.

Zamoſc. de Senat. Rom. I. 17. N. quia illi Baſſus apud Gell. III. 18. non ſatisfacit in ſellæ curulis etymo ponendo in *Magiſtratus curules*.

18. N. quia clavos veſtium vult fuiſſe flores veſti intextos in *Clavi veſtium*.

Zimmerman. Floril. p. 694. N. quia Indicem Florianum putat Grævii eſſe in *Sacrum ſollenne*.

N. quia ſcribit ſilentiariorum munus humile fuiſſe in *Silentiarii*.

Zonaras N. quia lunulæ notam in calceis patriciis de litera *P* interpretatur in *Lunula*.

N. quia comminiſcitur ſervum, qui à tergo ſupra triumphantis verticem coronam auream ſuſtinebat, illum mortalitatis admonuiſſe in *Triumphantes*.

Ex. ubi de Duillio: *Ancoras & ferreas manus paravit* in *Harpago*.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la Fede di reviſione, ed approvazione del P. Fr. Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore nel Libro intitolato: *Lexicon Antiquitatum Romanarum*, *Auctore Samuele Pitiſco*, non eſſervi coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 3. Novembre 1716.

(

(Franceſco Soranzo Proc. Rif.

(Lorenzo Tiepolo Kav. Proc. Rif.

Agoſtino Gadaldini Segretario.

Digitized by Google

INDEX AUCTORUM,

QUORUM

COMMENTARIIS

IN HOC

LEXICO

ADORNANDO USI SUMUS.

ABramus.
Abſtemius.
Abulenſis.
Accurſius.
Acidalius.
Adamus.
Agricola.
Alardus.
Albertus.
Alciatus.
Aleander.
Alexander ab Alexandro.
Allatius.
Almeloveenius.
Alſarius.
Altingius.
Angelonius.
Anna Dacieria.
Anonymus in Petronium.
Arcerius.
Argolus.
Aringius.
Auctor Miſcellæ Defenſionis pro Salmaſio ad jus Atticum & Romanum.
Auguſtinus.
Autumnus.
Babelonius.
Bacchinus.
Baccius.
Balduinus.
Baldus.
Baluzius.
Barbarus. *(Daniel)*
Barbarus. *(Hermolaus)*
Bargæus.
Barnes.
Baronius.
Barrientus.
Barthius.
Bartholinus. *(Caſparus)*
Bartholinus. *(Thomas)*
Bartholinus. *(Pius)*
Bauldri.
Bayſius.
Bebelius.
Becmanus.
Beda.
Begerus.
Behotius.
Bellonius.
Bellorius.
Bellus.
Bendinellus.
Bennius.
Bentlejus.
Benzonius.
Bergierius.
Bernartius.
Berneggerus.
Beroaldus.
Berſmannus.
Biſciola.
Blancardus.
Blondus.
Bochartus.
Bodæus.
Bodinus.
Boeclerus.
Boiſſardus.
Bonaventura.
Bongarſius.
Bourdelotius.
Bottemanſius.
Borrichius.
Boſius.
Boſſius.
Boxhornius.
Brantius.
Braſſicanus.
Braunius.
Briſſonius.
Britannicus.
Brodæus.
Broidæus.
Broſſeus.
Broukhuſius.
Brunnerus.
Bruyerinus.
Buchnerus.
Budæus.
Bulengerus.
Bullialdus.
Burmannus.
Butius.
Bynæus.
Calcagninus.
Calderinus.
Calvinus.
Calviſius.
Camerarius. *(Ioachimus)*
Camerarius. *(Philippus)*
Campius.
Cantelius.
Canterus.
Caranza.
Caroli.
Caſaubonus.
Caſella.
Caſtalio.
Caſtellanus.
Caſtilionæus.
Cataneus.
Cauſſinus.
Cellarius.
Cenalis.
Cerda.
Chabotius.
Chamillard.
la Chauſſe.
Chifletius. *(Claudius)*
Chifletius. *(Henricus Thomas)*
Chifletius. *(Iohannes Iacobus)*
Chimentellus.
Choullius.
Chriſtmannus.
Ciacconius.
Claſenius.
Claude.
Cluverius.
Colerus.
Columna.
Colvius.
Columbus.
Cōmentator vetus in Perſium.
Commentatores in Horum.
Conringius.
Coraſius.
Corradus.
Covarruvias.
Cragius.
Crenius.
Creſollius.
Crinitus.

Criſpi-

INDEX AUCTORUM.

Criſpinus.
Crophius.
à Cruce.
Cruceus.
Cruſerius.
Cruquius.
Cujacius.
Cuperus.
Curtius. Q. Rufus.
Curtius. (*Cornelius*)
Cuſpinianus.
Cyllænius.
Dacierius.
van Dale.
Dalechampius.
Danhauvverus.
Danæus.
Danielis.
Dauſquejus.
Delrio.
Demontioſius.
Demſterus.
Dietericus.
Dilherus.
Dodvvellus.
Doletus.
Domitius.
Donatus. (*Ælius*)
Donatus. (*Alexander*)
Donatus. (*Marcellus*)
Donius.
Dorleans.
Douza. (*Ianus Pater*)
Douza. (*Ianus Filius*)
Douza. (*Franciſcus*)
Douza. (*Georgius*)
Dreſemius.
Druſus.
Duarenus.
Durantius.
Eggelingius.
Egnatius.
Elmenhorſtius.
Emmius.
Eraſmus.
Erhardus.
Ernſtius.
Euanthius.
Eyndius.
Faber. (*Nicolaus*)
Faber. (*Petrus*)
Faber. (*Tanaquillus*)
Fabrettus.
Fabricius. (*Georgius*)
Fabricius. (*Iohannes Ludovicus*)
Faes.
Falconerius.
Farnabius.
Faſti Idatiani.
Faunus.
Fayus.
Fazoldus.
Feithius.
Ferrarius. (*Franciſcus Bernardinus*)
Ferrarius. (*Octavius*)
Ferretus.
Figrelius.
Flavius.
Floridus.
Fontejus.
Fornerius.
Franckenſtein.
Freherus.
Freigius.
Freinshemius.
du Freſne.
Fromondus.
Fruterius.
Fullerus.
Funccius.
Gabbema.
Galeotus Martius.
Gallæus.
Gallonius.
Gaſſendus.
Gatakerus.
Gauricus.
Gaza.
Gebhardus.
Gejerus.
Gentilis. (*Albericus*)
Gentilis. (*Scipio*)
Gerardus.
Gerbelius.
Geſnerus.
Gevartius.
Giphanius.
Glandorpius.
Glareanus.
Godelevæus.
Godvvin.
Goeclenius.
Goeddæus.
Goeree.
Goeſius.
Goldaſtus.
Goltzius.
Gonſalius.
Goralius.
Gorlæus.
Gothofredus.
Grævius.
Grangæus.
Grapaldus.
Gretzerus.
Grimm.
Gronovius. (*Iohannes Fredericus*)
Gronovius. (*Iacobus*)
Gronovius. (*Laurẽtius Theodorus*)
Grotius.
Gruchius.
Gruterus.
Gudius.
Guicardus.
Guilandinus.
Guilielmus.
Gutberleth.
Gutherius.
Gyllius.
Giraldus.
Haguelonius.
Hanſenius.
Harduinus.
Hartungus.
Heinſius.
Hellerus.
Hendreich.
Henninius.
Heraldus.
Heringius.
Hervvartus.
Heutern.
Hildebrand.
Hoepingius.
Holſteenius.
Hoogſtratanus.
Hornius.
Hoſpinianus.
Hortenſius.
Hotomannus. (*Antonius*)
Hotomannus. (*Franciſcus*)
Huberus.
Huetius.
Hugo.
Hummelbergius.
Hyde.
Jacotius.
Imbertus.
Jonſtonus.
Joſephus.
Jovius.
Iſidorus.
Iſo.
Jungermannus.
Junius. (*Franciſcus P.*)
Junjus. (*Franciſcus F.*)
Junius. (*Hadrianus*)
Juretus.
Kempius.
Keuchenius.
Kippingius.
Kircherus.
Kirchmannus.
Kobierzyckius.
Kornmannus.
Kuhnius.
Kuſterus.
Labbæus.
Lacarry.
de Laet.

Lætus

Lætus.
Lalamantius.
Lambecius.
Lambinus.
Landinus.
Landus.
Langbænius.
Langius.
Langlæus.
Lanſſelius.
à Lapide.
Latinius.
Laurembergius.
Laurentius. (*Andreas*)
Laurentius. (*Ioſephus*)
Lazius.
Leander.
Leeuvven.
Lehmann.
Lemnius.
Leopardus.
Licetus.
Ligorius.
Lindenbroghius.
Lipenius.
Lipſius.
Liſter.
Loccenius.
Loenſis.
Lomejerus.
Longolius.
Longius.
Loonius.
Lotichius.
Luiſinus.
Lydius.
Lyklama.
Lyranus.
Maaſvicius.
Maderus.
Magius.
Majoragius.
Malvaſia.
Manutius. (*Aldus*)
Manutius. (*Paullus*)
Marcilius.
Mareſius.
Mariſcottus.
Marlianus.
Marsham.
Marſilius.
Marſus.
Maſſon.
Mauritius.
Mauſſacus.
Mazzonius.
Meibomius.
Meiſius.
Menagius.
Menetrejus.
Menochius.
Mercerus.
Mercurialis.
Merula. (*Gaudentius*)
Merula. (*Paullus*)
Meurſius. (*Iohannes P.*)
Meurſius. (*Iohannes F.*)
Meyen.
Meyerus.
Micyllus.
Minos.
Modius.
Moll.
Morellus.
Moreſtellus.
Mornacus.
Vander Muelen.
Munckerus. (*Philippus*)
Munckerus. (*Thomas*)
Muſonius.
Nannius.
Nardinus.
Natalis Comes.
Neapolis.
Nebriſſenſis.
Nerius.
Nicolai.
Nigronius.
Niphus.
Niquet.
Nonnus.
Noodt.
Noriſius.
Novarius.
Obbrechtus.
Obſopœus.
Oiſelius.
Olearius.
Olivarius.
Opelius.
Origanus.
Ortelius.
Oſiander.
Pætus.
Pagi.
Palæotus.
Palmerius.
Pamelius.
Pancirollus.
Panvinius.
Pareus.
Parrhaſius.
Parthenius.
Paſchalius.
Paſſeratius.
Patinus.
Patricius.
Pererius.
Perionius.
Perizonius.
Perellus.
Perottus.
Petavius.
Petitus.
Peucerus.
Pfeiffer.
Philander.
Philelfus.
Piccartus.
Pichena.
Pierius.
Pighius. (*Stephanus*)
Pighius. (*Stephanus Vinandus*)
Pignorius.
Pincier.
Pinedo.
Pinellus.
Pintianus.
Piſtoris.
Pithœus.
Pitiſcus.
Pius.
Politianus.
Polletus.
Polydorus Virgilius.
Pontanus. (*Iacobus*)
Pontanus. (*Iohannes Iſaccus*)
Popma.
Porcius.
Portus.
Poſtellus.
Potterus.
Prevotius.
Prideaux.
Proſper.
Puffendorf.
Pulmannus.
Puteanus.
Quenſteed.
Rabirius.
Rachelius.
Raderus.
Rævardus.
Ramirezius.
Ramus.
Rave.
Raynaud.
Realinus.
Reineſius.
Reitzius.
Rhellicanus.
Rhenanus.
Rhodiginus.
Rhodius.
Rigaltius.
Riolanus.
Rittershuſius.
Rivetus.
Rivinus.
Roa.

Robor-

INDEX AUCTORUM.

Robortellus.
Roſinus.
Rubenius.
Rufus.
Rupertus.
Rutgerſius.
Rychius.
Rycquius.
Sabellicus.
Sabinus Floridus.
Saccus.
de Sacro boſco.
Sagittarius.
Saldenus.
Salianus.
Salisbonienſis.
Salmaſius.
Salmuth.
Saracenus.
Sardus.
Savaro.
Savotus.
Saubertus.
Scacchus.
Scaliger. (*Iulius Cæſar*)
Scaliger. (*Ioſephus*)
Schedius.
Schefferus.
Schegkius.
Schelius.
Schill.
Schmidius.
Schoockius.
Schottus. (*Andreas*)
Schottus. (*Franciſcus*)
Schubartus.
Scioppius.
Scoppa.
Scriverius.
Seberus.
la Seine.
Seldenus.
Senftleben.
Servius. (*Honoratus*)
Servius. (*Petrus*)
Siccama.
Sichtermannus.
Sigonius.
Simlerus.
Sirmondus.
Sitzmannus.
Snellius.
Somnerus.
Souterius.
Spanhemius. (*Ezechiel*)
Spanhemius. (*Fridericus*)
Sperlingius.
Sponius.
Stanlæus.
Statius.
Stephanus. (*Henricus*)
Stephanus. (*Ioachimus*)
Stevvechius.
Strada.
Strauchius.
Streinius.
Struvius.
Stuckius.
Stumphius.
Surita.
Svvartius.
Svvertius.
Sylvius.
Taffinus.
Tanbmannus.
Tellietius.
Tholoſanus.
Thulemarius.
Thyleſius.
Thyſius.
Tiraquellus.
Tirinus.
Titius.
Toinardus.
Tollius.
Tomaſinus.
Tortellius.
Trellier.
Triglandius.
Triſtanus.
Tſchudus.
Turnebus.
Turrigius.
Vaillant.
Valeſius. (*Hadrianus*)
Valeſius. (*Henricus*)
Valla.
Vallinus.
Valtrinus.
Valturius.
Vechnerus.
Vega.
Velſerus.
Venerius.
Vertranius.
Victorius.
Vida.
Vignolius.
Villalpandus.
Vindingus.
Vinetus.
Viola.
Virdungus.
Vives.
Vlitius.
Voet. (*Paulus*)
Voetius. (*Gisbertus*)
Volaterranus.
Vorſtius.
Voſſius. (*Iohannes Gerhardus*)
Voſſius. (*Iſaacus*)
Voſſius. (*Dionyſius*)
Urſatus.
Urſinus. ((*Fulvius*)
Urſinus. (*Iohannes Henricus*)
Uſſerius.
Vulcanius.
VVaſerus.
VVeitzius.
VVendelinus.
VVeſembecius.
VVillichius.
VVindetus.
VVitellius.
VVolffius.
VVouvverius.
Xylander.
Zamoſcius.
Zieglerus.
Zimmermannus.
Zurck.

Scaliger Sylv. Carmin. XXXIX.

SI quem dira manet ſententia judicis olim,
Damnatum ærumnis, ſuppliciiſque caput:

Hunc neque fabrili laſſent ergaſtula maſſa,
Nec rigidas vexent foſſa metalla manus.

LEXICA contexat: nam cætera quid morer? omnes
Pænarum facies hic labor unus habet.

A D

A D
DOCTISSIMUM VIRUM
SAMUELEM PITISCUM
ANTIQUITATES ROMANAS,
IN
FORMAM LEXICI
REDACTAS,
TYPIS EVULGANTEM.

Cum video Libros, quos poſt ſua fata reliquit
Ille unus docti, GRAEVIUS, orbis amor;
O Libri, dico, GRAEVI ſalvete BEATI,
Verſandi noſtra nocte dieque manu.
Quis tot Scripta meos diſponere curat ad uſus,
Ut diſcam ritus, Inclyta Roma, tuos?
Hoc ſtudium, hic labor eſt, hæc eſt tua cura, PITISCE:
Hoc Tu tam nobis utile condis opus.
Statis, & æterna duo ſtate Volumina laude,
Vos eritis Docti tot Monumenta Viri.
Poſt tantos, Venerande Senex, requieſce labores,
Dum GRAEVI, famæ conſulis ipſe Tuæ.

G. CLARAMONTIUS.

IN LEXICON
ANTIQUITATUM GRÆCO-ROMANARUM
SAMUELIS PITISCI,
GYMNASII ULTRAJECTINI RECTORIS MERITISSIMI.

Orbis miratus tua commentaria nuper,
Nunc ſtupet ad tantæ Lexicon artis opus.
Græcia cum Latio, laudatque Europa laborem,
Laudat & ingenium, docte PITISCE, *tuum.*
Græca doces, Romana doces. Antiqua leguntur,
Et tamen hæc nova ſunt, ordine nata novo.
Hic doctrina profunda patet, nitidus patet ordo:
Hic ſtylus eſt elegans, impiger hic labor eſt.
Sic in Doctorum cognoſcitur orbe PITISCUS,
Auctoremque refert littera quæque ſuum.
Annorum decies plus ſeptem cana ſenectus
(Quis credat?) tantæ molis opus peperit.
Si quid vaticinor; cunctis labor iſte placebit:
Appetet hunc quævis bibliotheca librum.
Principium finiſque Deus tibi ſoſpitet ævum,
Donec det cæli gaudia plena tibi.

Applauſit Avunculo ſuo ex affinitate cognatus
JOANNES SLUITER.

IN

IN
LEXICON
ANTIQUITATUM ROMANARUM
VIRI DOCTISSIMI
SAMUELIS PITISCI.

Salvete auguſtæ monumenta perennia Romæ:
Salvete æterna ſcripta linenda cedro.
Tuque adeo Muſis accepti muneris auctor
Salve cum ſcriptis, docte Pitisce, tuis.
Quæ diffuſa prius, magno quærenda labore,
Condiderat cæco plurima charta ſinu;
Ingenii dos rara tui digeſſit in unum,
Sedulitas luci reſtituitque ſuæ.
Tu Latiæ Grajæque rei communia pandis:
Tu tantum Auſoniis more recepta viris.
Per te ſacra patent, genti celebrata togatæ,
Numinaque ad ritus ambitioſa ſuos.
Per te Majeſtas, Tyrio ſpectabilis oſtro,
Antiquum geſtit ſumere læta decus.
Illa quidem veteris Romæ modo fata revolvens,
Vix poterat lacrymis abſtinuiſſe piis.
Jamque adeo ſedes ſibi ſuſpirabat amatas,
Imperii ſedes, Martia Roma, tui:
Quum Pallas, Batavum terris magis omnibus orbem
Alma fovens, tales edidit ore ſonos:
Quid, fruſtra ah! rebus ſperas æterna caducis,
Vaſtaque manſurum per monumenta decus?
Illa jacent mœſtis paſſim quærenda ruinis,
Ipſaque conſumit rudera longa dies.
Unica quin potiùs duri ſolatia fati,
Surgat ut in Batavis, aſpice, Roma meis:
Quam Graevi pia cura mei, pia cura Pitisci
Ornatam docta condidit alma manu.
Dixerat. Hæc tantos ardet luſtrare labores,
Et quondam rerum principis Urbis opes,
Læta recognoſcit delubra auguſta Deorum,
Nobile, Mygdonio marmore dives, opus.
Nunc ebore inſignes atque auro divite valvas,
Plurimaque hiſtoriæ proſpicit acta ſacræ.

Exactique

Exactique operis moles mirata ſuperbas,
Quas ſtupet, artifices laudat ubique manus.
In medio modò ſigna Deum, modò dona morantur,
Utraque divitiis conſpicienda ſuis.
Hìc & odoratis lucentes ignibus aræ:
Ductaque ad ornatos victima ſacra focos.
Aurea marmoreis hìc porticus alta columnis:
Hìc digna auguſto vivida ſigna loco.
Hìc juvat aeria ſurgentes mole Coloſſos
Suſpicere; atque acie culmina ſumma ſequi.
Quæque ſibi meruit virtus animoſa Quiritum,
Martia dum ſuſis hoſtibus arma refert:
Exuviis adeo inſignes hoſtilibus Arcus,
Navalique gravis qui nitet ære labor.
At quo ſurripitis ſpectantem celſa Theatra?
Quo ſpatium rapidis nobile, Circe, rotis?
Roſtraque, quæ toties facundi fulmina Tulli
Senſiſtis trepidis præſidio eſſe reis?
Quo paſſim Phrygiis ſublimia tecta columnis,
Fixaque ad illuſtres arma ſuperba domos?
Atque ebore, atque auro nitidum fulgente lacunar,
Et ſola Tænario marmore conſpicua?
Ut ſplendet pretioſa domo ridente ſupellex,
Quàm ſibi divina vindicat arte manus:
Artifices tabulæ, vivum ſpirantia ſigna,
Et celebri dignus Mentore vaſa labor:
Et pictæ veſtes, & murice tincta rubenti
Lana, & Ephyréis æra ſuperba notis!
In quamcunque operis partem ſua lumina flectit
Majeſtas, Latiæ ſpirat imago rei.
Hìc late quondam dominos in honore ſecures:
Hìc ſua conſpicuum munera ſpectat ebur.
Quin nunc magnificos gaudet celebrare triumphos,
Ipſaque in auratis aurea ſtare rotis.
Lætaque perluſtrat pulchræ ſpectacula pompæ,
Splendidaque in ſacra fercula multa via.
Viderat: & per quem ſibi reddita Diva placebat,
Applauſit Genio, docte Pitisce, tuo.

Petrus Savois, M. D.

LEXI-

A Sive *Alpha* prima eſt literarum. Cauſam attulit grammaticus Protogenes, cum Hermejas princeps geometra hanc illi propoſuiſſet quæſtionem, cur Alpha primum inter literas haberet locum; nimirum illam, quæ in ſcholis tradi ſolet: *vocales optimo jure mutis, & ſemivocalibus anteire. Vocalium alias longas, alias breves haberi, alias ancipites: de quibus ancipites haud dubiè prærogativam habeant. Rurſum de ancipitibus ordine eam reliquis facilè priorem, quæ utrique proponi, neutri poſtponi ſoleat. Tale autem eſſe alpha: id enim neque poſt iota, neque poſt ypſilon collocatum in unam cum is coire vult ſyllabam, ſed veluti indignans reſilit, ſuumque quærit primordium.* Lamprias verò ajebat: *primam natura vocem articulatam facultate litera A efferri; nam ſpiritum, qui in ore eſt, maximè labiorum motibus fingi, quibus ſurſum verſum diductis primo excat ſonus iſte ſimplex admodum, & nullum exhibens negotium, neque linguæ operam flagitans, vel exſpectans, ſed ea ſuo ſe loco continente emiſſus: Itaque etiam infantes hanc primùm edere vocem.* Plutarch. Sympoſ. IX. 2. *Pier. Hierogl.* III. 18. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 6.

A, ſive Alpha deſignat hominem primarium, ſive præcipuum, ſive ſit inter divites, ſive pauperes: ſeu doctos, ſive indoctos: idque propter ſimilitudinem ordinis, quem hæc litera habet præ cæteris. *Alpha* penulatorum primus eſt inter medicos, ſive pauperes, & plebejos. Mart. II. 57. 4.

Non ipſe Codrus Alpha penulatorum.

ut Beta togatorum eſt divitum poſtremus. Mart. V. 26.

Quod Alpha dixi, Codre, penulatorum
Te nuper aliqua cum jocarer in charta:
Si fortè bilem movit hic tibi verſus,
Dicas licebit Beta me togatorum.

Rader. in Martialem Schill. Nomencl. Philol. p. 3.

A litera, quæ ideo, ut teſtatur Cicer. pro Mil. c. 6. *ſalutaris* vocabatur, utebantur judices in judiciis, & ſententiis dicendis, dum reum peccato, de quo accuſabatur, ſi cauſa ipſius bona videbatur, hujus literæ indicio abſolvebant. Tabula enim literam *A abſolutionis* notam inſculptam habebat. Aſconius. V. illum infr. in *N. L.* eamque in ciſtam, ſive ciſtellam. V. illam infr. in *Sitella.* conjiciebant. *Alex. Gen.* III. 5. *& ad illum Tiraquellus. Eraſm. Adag. p.* 160. *A. Gruch. de Comit.* l. 4. *Pier. Hierogl.* XVII. 23. *Briſſon. de Form.* V. *p.* 480. *E. Manut. de Legib. Rom. c.* 22. *Bud. in Pandect. p.* 32. *H.* 33. *G. Do-*

nat. Dilucid. in Liv. c. 43. Pollet. For. Rom. IV. 15: V. 8. Moreſt. de diver. dier. dial. 12. Hugo de prim. ſcrib. orig. c. 22. Sigon. de Judic. II. 22. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 523. *A. Sardus de Morib. ac rit. gent.* II. 22. *Roſin. Antiq. Roman.* IX. 24. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 1. & 1128.

A litera utebantur etiam cives in ſuffragiis, & comitiis legum, dum ſe rogationem repudiare ſignificabant. Tabulas enim literam *A antiquationis* notam, q. d. *antiquo*, ſeu, *antiqua ſequor, nova non placent*, inſculptam habentes in ciſtam conjiciebant: & illa rogationem ſe non accipere, ſed rejicere, reſpuere, & explodere ſignificabant. *Antiquare* enim eſt *in morem priſtinum reducere*. Et antiquabatur lex, quæ promulgata non accipiebatur. *Briſſon. de Form.* II. *p.* 133. *Hotoman. Ant. Form. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* II. *p.* 1918. *D. Gruch. de Comit.* I. 4. *Hugo de prim. ſcrib. orig. c.* 24. *Manut. de Legib. Roman. c.* 35. & 37. *Sardus de Morib. ac ritib. gent.* II. 6. *Roſin. Antiq. Rom.* IV. 14: VIII. 2. *Revard. ad Leg.* XII. *tab. c.* 1. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 1. & 2.

A litera in militia uſi ſunt Romani, cum pueritiam vellent notare. Iſidorus. V. illum infr. in *T*. & illic laudatos ſcriptores.

A litera eſt nota prænominis, & ſolo puncto poſtpoſito Aulum ſignificat: ut A. Gellius, A. Cornelius Coſſus. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 524. *D.*

A litera etiam vel augur, vel auguſtalis explicari poteſt. Nummus Tiberii: C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. CASSIVS. FELIX, A. II. VIR. D. D. P. P. *Cajo Vibio Marſo proconſule tertium, Cajus Caſſius Felix, augur, vel Auguſtalis, duumvir decuriones poſuere*. Vaillant Numiſm. I. p. 89.

A Lare incipe, ἀφ' Ἑστίας ἄρχου, à domeſticis & familiaribus incipe. Rectè dicitur in magiſtratus, & alienæ vitæ cenſores: quorum officium eſt, ut in primis ſuam, ſuorumque vitam corrigant. Nam Ἑστίαν Græci vocant, quem nos Latini Larem, ac Veſtam vocamus. Ariſtoph. Veſp. p. 490.

Non verum, ut aliquem exorſus, ἀφ' Ἑστίας, *a Lare obterant*. Ductum à vetuſto ritu ſacrorum, in quibus primitiæ Laribus immolabantur. V. Scholiaſten. *Eraſm. Adag. p.* 9. *a. Moreſtell. de Fer. Roman. dialog.* 11.

A ſummo ad imum bibere dicebantur, cum magna lætitia convivium agitabatur, & lege quadam convivali pocula *à ſummo ad infimum* miniſtrabantur, initio facto ab uno ex convivis, qui in *ſummo* accumberet, & in orbem circumlato poculo ad eum, qui in *imo* lecto diſcumberet. Plaut. Aſin. V. 1. 41.

Da puere ab ſummo, age tu interibi ab infimo da ſuavium. Perſ. V. 1. 40.

Age, circumfer mulſum, bibere da uſque plenis cantharis. Hoc Græci dicunt ἐν κύκλῳ πίνειν. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Tricl. p.* 328. *Lipſ. Ant. Lect.* III. *p.* 151. *Turneb. Adv.* VI. 21: XIII. 6. *Buleng. de Conviv.* III. 16. *Saubert. de Sacrif. c.* 26.

A & AB præpoſitiones, munerum, & officiorum nominibus præfixæ ſignificabant illos, qui dignitatibus, muneribus, & officiis illis fungebantur.

A *Balneis* erat præfectus balneorum, quorum apud Romanos magnus erat uſus. Lapis Florentiæ:

FLAVIO. MARCIANO
VLPIO. IVLIANO
MAG. A. BALNEIS. AVG.
DECVRIONES. SCRIBAE. VNCTORES. AVG.
VLPIO. CRATERI. AVG. LIB. PROC. CASTR.
DECVRIONES. SCRIBAE. ET. VNCTORES. D. D.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 213.

A *Bibliotheca*, & à *Bibliothecis*, quæ etiam apud privatos inſtituebantur, erat præfectus, qui domini ſui *bibliothecam* tractabat. Apud Imperatores erant non pauci, quibus hoc munus incumberet: cum hæc ordinandarum, & publicandarum *bibliothecarum* cura non omnino videretur Imperii majeſtatem dedecere. Lapis Romæ:

DIS MANIBVS
T. FLAVIVS A BIBLIOT.
GRÆC. PAL.

Alius:

TI. CLAVDIVS. AVG. L.
HYMENAEVS. MEDICVS.
A. BIBLIOTHECIS.

Pignor. de Serv. p. 215. *Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect.* VI. *p.* 206. *Donat. in Suet. Aug. c.* 67. Ἀναλόγως *Bibliothecarius* à *bibliotheca* formaretur, ut à capſa capſarius. Sed veteres hanc vocem neſciunt. *Voſſ. de Vit. ſerm.* I. 17.

A *Calida* erat miniſtrator, qui aquæ *calida* potionem domino parabat. Lapis Romæ:

⊖ IVLIVS. ASTYOCHVS ⊖ ET. C. IVLIVS. AGATHYRSVS AVG. MINIST. APOLLINIS IVLIA. ANDROCLEA. T. F.	IVLIVS CYPSVS AVG. SERV. A. CAL.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 206.

A *Cancellis* erat miniſter, quem vocamus *Cancellarium*. Herric. de vit. S. Germani VI.

Voluſianus erat, præcelſo nomine quidam
Urbis patricius, toti dilectus & urbi,
Atque à cancellis priſco de more miniſter.

Chiflet. Anaſt. Childer. p. 135. Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c. 16.

A *Codicillis* dicebatur, qui domini *codicillos* ſervabat. Inſcriptio Florentiæ:

AEGYPTO. SERVO
BARBARI. AVG. LIB
A. CODICILLIS
EVTYCHVS. PECV
LIARIS. SYMMACHVS
FRATRES. PIENTISSIMI

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 207.

A *Cognitionibus*, quæ eædem ac *recognitiones* erant, dicebatur *recognitor*, Græcis ἀντιγραφεύς, noſtris *controlleur*. Inſcriptio Romæ:

DIS. MANIBUS
T. FLAVI. AVG. LIB
ABASCANTI
A. COGNITIONIBVS
FLAVIA. HESPERIS
FECIT.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 207.

A *Commentariis* dicebatur, qui *commentariis*, ſeu variis rerum rationibus exſcribendis præerat, quem Græci ὑπομνηματογράφον vocitant, nos ſcribam, aut librarium. Inſcriptio Romæ:

D. M
M. VLPIO
ABASCANTO
CVSTOS. A. COMM
BENEFICIORVM
FLAVIA. PALLA
B. M. ET. CAECILIAN
FILIVS. EIVS. SIBI
LIBERTABVSQVE
EORVM.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 208. *Calcagn. Epiſt. Quæſt.* IV. 10. Hoc nomine etiam dicebatur *commentarienſis*, ſive carcerum præſes, quod cuſtodias in *commentarium* referret, & velut diarium earum conficeret. Hieron. in II. Regum: *Joſaphat erat à commentariis*. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67. Spon. l. l.

A *Commentariis* equorum dicebatur, qui nomina equorum, aut aurigarum ſcribebat, qui in circo exirent, & currerent. Inſcriptio:

FLAVIAE. ELPIDI
CONIVGI. SANCTISSIMAE
MOSDRVS. AVG. L.
A. COMMENTARIIS. EQVORVM.

Argol. in Panvin. de Lud. Circenſ. I. 15.

A *Com-*

Digitized by Google

A *Commentariis* fiſci Aſiatici dicebatur, qui tractabat *commentarios* bujus fiſci, cui præter quæ cum aliis communia babebat circa bona vacantia, caduca, commiſſa, tacita, fideicommiſſa, theſauros in loco publico, vel religioſo, vel Cæſaris poſſeſſione repertos, ſingulare fuit, quòd publicanorum illationibus augeſceret. Inſcriptio Romæ:

D. M.
PIERO
CAESARIS. VERN.
A. COMMENTARIIS
FISCI. ASIATICI
VIX. ANN. XXIV.
MES. II. DIEBVS. XVIII.
PARENTES. FILIO
DESIDERATISSIMO

Reineſ. Inſcript. Claſ. IX. *n.* 33.
A *Commentariis* XVvirorum S. F. De his meminit Epigramma:

DIS. MANIBVS
MYRRHINI. DOMITIANI
PVBLICI. A. COMMEN
TARIIS XVVIROR. S. F.
ARRVNTIA. DOLICHE
FECIT. CONIVGI. CARIS
SIMO, ET. LIBERIS. LIBER
TABVSQVE. SVIS. POSTERISQ.
EORVM.

Panvin. de Imp. Rom. c. 42.
A *Commentariis* vehiculorum erant certi viri, per ſingulas provincias conſtituti, qui rationem habuerunt collationum a provincialibus exigendarum ad curſus publici inſtructionem. Gruter. Inſcrip. p. DXCII. 4.

M. VLPIVS. AVG. LIB. CRESCENS
AB. VEHICVLIS. ET. FLAVIA. AVG. LIB. SALVIA
ET. SIBI. LIBERTIS. LIBERTABVSQVE. SVIS. ET. POS
TERISQVE. OMNIBVS. EORVM. HVIC. MONIM. D. M. ABEST
ET. M. VLPIVS. AVG. LIB. SATVRNINVS. FILIVS
A COMMENTARIIS. VEHICVLORVM. ET. COCCEIA
FORTVNATA. FECERVNT. FRATRI. PIENTISSIM

Hennin. ad Bergier. de viis milit. IV. 4. 6.
A *Copiis* militaribus vocabatur præfectus commeatuum, qui in veteri inſcriptione ſic dictus, quia *copiæ* etiam commeatus, & annonam militarem ſignificant. v. infr. in *Copiæ*.
A *Corinthiis*, ſive *Corinthiarius* erat is e ſervorum numero, qui aſſervabat vaſa ænea, qualia erant *Corinthia*, quæ ſupellectili annumerantur. Inſcriptio Romæ:

TI. TALVS. PARATVS. A. CORINTHIIS.
& CALLITYCHÆ. ZOILI. CORINTHIAR. A-
GRIPP.

Pignor. de Serv. p. 209.
A *Cubiculo*, & *præpoſitus cubiculo* domini *cubiculum* aſſervabat, & ad domini corpus tuendum præpoſitus, & deſtinatus erat. Habentur illi in ſaxis magiſtratuum domus Auguſtæ. Iſtorum a *cubiculo* notitia, conditiones, & privilegia habentur l. 2. C. de præpoſ. ſacr. cubic. De illo etiam Suet. Domit. c. 16. n. 5. *Feſtinantem ad corporis curam Parthenius cubiculo præpoſitus convertit.* Pignor. de Serv. p. 478. Popm. de Oper. ſerv. p. 33. Donat. in Suet. Aug. c. 67. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 532. E.
A *Cura* amicorum Principis erant liberti in aula Palatina, qui curam gerebant amicorum Principis. Eratque hæc caritatis, & benevolentiæ compellatio. Olim legebantur Romæ epigrammata ſepulcralia.

TI. CLAVDIVS. AVG.
LIB. FORTVNATVS. A
CVRA. AMICORVM.
& M. VLPIVS
AVG. L.
A. CVRA. AMICORVM

Pignor. de Serv. p. 439. *Salmaſ. in Spartian. Adrian. c.* 18. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 532. *F.*
A *Cuſtodia* armorum erat miniſter Palatinus apud Cæſares, qui arma *cuſtodiebat*. Hujuſmodi A. quidam VIBIVS. HERMES. IMP. NERONI. A. CVSTODIA ARMORVM in veteri monumento legitur. *Pignor. de Serv. p.* 242.
A *Diplomatibus* erant, quibus evictionum, literarum, codicillorum ad currendum equis publicis emiſſorum, vel emittendorum a Principe cura commiſſa: erantque in officio earum poteſtatum, quibus poſt Principem tractorias concedendi facultas. Romæ in villa Cæſarum:

T. AELIVS. AVG. LIB.
SATVRNINVS
A. DIPLOMATIBVS
SARDONYCHI
ALVMNO. FIDELISSIMO

Reineſ. Inſcript. Claſſ. VI. *n.* 13. *Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect.* VI. *p.* 209.
A *Frumento* vocabatur diſpenſator, qui conſervis demenſum, ſive uſitata quædam per canones certos ſtipendia, certoſque frumenti modios in menſem præſtabat. Inſcriptio Romæ:

VOLVSIAE. ARBVSCVLAE
PALLANS. Q. N.
A. FRVM.
CONTVRBENALI CARISSI
MAE.
&: DIS MANIBVS
ASCLEPIADI
ATHICTVS. L. N.
A. FRVMENTO
VICARIAE. CARISSIMAE....

Pignor. de Serv. p. 313. *Donat. in Suet. Aug. c.* 67. *Reineſ. Inſcript. Claſſ.* IX. *n.* 45. *Epiſt. ad Rupert.* 70. *p.* 668. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 541. *A.*
A *Jano* dictus fuit miniſter janitori proximus. *Jano* enim, a quo januæ, aras Græci ante focos ſtatuebant, teſte Macrob. Sat. I. 9. Latini videntur intus, & non uno in loco domus coluiſſe, ut qui apud ipſos omnibus januis præeſſet. Ideoque homines in antiquis monumentis recenſentur: A. JANO PRIMO PALATINO. A JANO MEDIO. A JANO AB ATRIO. Scio futuros, qui hæc carpant, quòd *Jani* ædificia grandia, & pervia eſſent, non ſigna, fornices, & arcus publici, non aræ privatorum. Hoc utut verum ſit, concedent tamen illi mihi, prope atrium alicubi extitiſſe *Janos*, quod perinde eſt, ac ſi dicamus, intra domeſticos parietes, cum præſertim non repugnet, ſub *Jano* ſignum *Jani* collocatum fuiſſe, cum Auguſtus *Pompeji ſtatuam marmoreo Jano ſuppoſuerit.* Suet. c. 31. n. 10. *Pignor. de Serv. p.* 456.
A *Jumentis* vocabatur, qui Cæſaris *jumenta* curabat. Inſcriptio Romæ:

D. M.
T. SALLVSTIO
EVTYCHO
A. IVMENTIS. CAES. N
FLAVIA. HORAEA
CONIVGI. B. M.

Spon, Miſc. Erud. Antiq. Sect. v 1. p. 209.

A *Kalendario* ſervus erat, qui *Kalendario* præpoſitus domini pecuniam exigebat, & credebat. V. infr. in *Curator.*

A *Lagena*, ſive *Laguna* appellabatur, qui domino vinum miniſtrabat. Inſcriptio Romæ:

C. IVLIO. DARDANO. LIVIAE
AVG. SER. A LAGVNA
C. IVLIVS. CYDNVS
T. D. D. Q.

Idem ſæpè ac a potione: unde utrumque officium conjungitur in hac inſcriptione:

M. VLPIO. AVG. LIB
PHAEDIMO. DIVI. TRAIANI. AVG
A. POTIONE. ITEM. A. LAGVNA

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. v 1. p. 209. *Pignor. de Serv.* p. 132. *Popm. de Oper. ſerv.* p. 56.

A *Libellis* appellabatur, qui *libellorum* Principi a ſupplicibus oblatorum curam gerebat. Suet. Ner. c. 49. n. 7. *Ferrum jugulo adegit, juvante Epaphrodito a libellis.* Lamprid. Alex. Sever. c. 31. *Poſtmeridianas horas ſubſcriptioni, & lectioni epiſtolarum ſemper dedit operam, ita ut ab epiſtolis, & a libellis, & a memoria ſemper aſſiſterent.* Inſcriptio Romæ:

D. M.
M. AVRELIO. AVG. LIBERTO
A. LIBELLIS. ADIVTORI. FABIA
AEGENIA. CON. B. M. F.

Popm. de Oper. ſerv. p. 73. *Calderin, Obſerv.* III. 1. *Vechner. Hellen.* II. 10. *Salmaſ. in Lampridium. Pitiſc. in Suetonium.*

A *Libris pontificalibus* dicebatur, qui libros tranſcribebat, ubi opus eſſet, vel compingebat. Vetus lapis:

TI. CLAVDIVS
NATALIS
A. LIBRIS
PONTIFICAL

Alius: LIVIVS. THEONA. AB
EPISTOLIS. GRAECIS. SCRIBA
A. LIB. PONTIFICALIBVS

Guther. de vet. jur. pontif. II. 13.

A *manu*, & *ſervus a manu* dicebatur ſcriba, qui domini dictata excipiebat, vel aliud quidpiam ſcribebat. Suet. Aug. c. 67. n. 6. *Thallo a manu, quod pro epiſtola prodita denarios quingentos accepiſſet, crura effregit.* Cicer. de Orat. III. 60. *Quem ſervum ſibi ille habuit ad manum.* Suet. Jul. c. 74. n. 3. *Philemonem a manu ſervum, qui necem ſuam per venenum inimicis promiſerat, non gravius quàm ſimplici morte punit.* Calder. Obſerv. III. 1. Pignor. de Serv. p. 218. Popma de Oper. ſerv. p. 73. Pius Annot. prior. c. 1. Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. v 1. p. 210. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67. Pitiſc. in Suet. Julium. Vocabatur etiam *Amanuenſis.* V. illum infr. in *Amanuenſis.*

A *Marmoribus*, ſive *metallis* dicebatur magiſter cædendorum lapidum. Apud Faliſcos hodieque eſt lapis Feroniæ a magiſtro, æditou, curatore, ſeu tutelario ejus dedicatarum ararum quinque. Appellatur iſte Claudii Cæſ. Aug. Germanici ſervus Theamidianus *a marmoribus.* Octav. Boldon. Epigraph. diſſert. limin. p. 5. Qui fallitur. Pravè enim conſtructo ſermone magiſterium, ſeu curam Feroniæ ſive fani, ſive luci, ſive fontis, quam geſſerat iſte Cæſaris ſervus, ad *marmora* tranſtulit: quod perperam fieri vel formula *a marmoribus*, quæ cum magiſtro copulari nequit, & nuſquam in toto ſermonis ambitu copulatur, docuerit. Magiſter verò Feroniæ dicitur rectè, qui ſacris ejus miniſtrat, vel fano præeſt, vel ſimulacro advigilat, & providet. Dicebatur verò, qui rationibus *marmorum* præfectus eas in tabulas referebat. *Reineſ. Inſcript. Claſſ.* I. n. 31. V. etiam *Pignor. de Serv.* p. 465. *Burman. Diſſert. de Vectig.* c. 8. Pyrrhus Ligorius Antiq. 1. ubi de Auguſti Mauſoleo verba facit, epitaphii in marmore antiquo meminit hujuſcemodi: *Diis manibus Martialis Auguſti libertus a marmoribus.* Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67.

A *Memoria* dicebantur, qui reſponſa, dictatus, reſcripta Principis ad libellos ſupplices excipiebant. Patet hoc ex l. 2. 6. de petit. bon. ſubl. *Memoriales, qui excipienda hujuſmodi reſcripta, vel implenda curaverunt. Memoriæ* enim ſunt ſcripturæ. Inſcriptio Neapoli in ædibus Bonaventuræ:

AVRELIO. SYMPHORO
AVG. LIB. OFFIGIALI. VETERI
A. MEMORIA. ET. DIPLOMATIBVS
EXORNATO. ORNAMENTIS. DECVRIO-
NALIBVS
ORDO. SPLENDIDISSIMVS. CIVI
OB. MEMORIAM. ET. INSTANTIAM. ERGA.
PATRIAM. CIVESQ.

Lampridius. V. illum ſupr. in *A libellis.* Talis apud Imp. Anton. Baſſianum libertorum acceptiſſimus Feſtus apud Herodian. IV. 14. τῆς ϑ βασιλείου μνήμης προεστώς: ubi doctè Politianus *a memoria* vertit. *Reineſ. Inſcript. Claſſ.* v I. n. 13. *Lipſ. Elect.* I. 12. *Salmaſ. in Lampridium.* Vocabatur etiam *ad memoriam.* Vopiſc. Caro c. 8. *Junius Calpurnius, qui ad memoriam dictabat, talem ad præfectum Urbis ſuper morte Cari epiſtolam dedit.* Ubi τὸ *dictabat* apparet a gloſſemate inſertum: quoniam mos illius ætatis etiam ſic loquendi: *Calpurnius ad memoriam, Malchio ad veſtem*: ut clarum ex lapidibus. Credo hos eoſdem eſſe, qui poſtea *magiſtri memoriæ* dicti. *Lipſ.* l. l.

A *mundo muliebri* dicebatur, cui delicatulæ mulieres munditiei ſtudioſæ hujus curam demandabant. Inſcriptio apud Gruter. p. 580. Tabella marmorea ex muſeo Cardinalis Carpenſis:

IVLIA. IVCVNDA
AVG. L. SARCINATR.
A. MVNDO. MVLIEB. BYRA.
CANACIANA

Bartholin. de Inaurib. c. 7.

A *Pedibus* dicebatur, quo ad iter dominus utebatur, illum, quò libebat, mittens, & qui dominum, quem comitabatur, ſequebatur. Cicer. ad Attic. VIII. 5. *Pollucem ſervum a pedibus mecum Romam miſi.* Calderin. Obſerv. III. 1. Turneb. Adv. III. 23. Salmaſ. in Pollion. Claud. c. 14. Popm. de Oper. ſerv. p. 88. Diſcumbentibus retro ſtabat, domini juſſa excepturus. Triclinia enim in medio cœnationum ſternebantur, ut liber locus miniſtrantibus relinqueretur. Mart. III. 23.

Omnia cum retro pueris obſonia tradas?
Cur non menſa tibi ponitur a pedibus.

Dicebatur etiam *ad pedes* ſtare. Senec. de Benef. III. 27. *Servus, qui cœnanti ad pedes ſteterat, narrat quæ inter cœnam ebrius dixiſſet.* Suet. Calig. c. 26. n. 2. *Quoſdam ſummis honoribus functos cœnanti ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt.* Ciaccon. de Triclin. p. 70. Urſin. Append. p. 224. Buleng. de Conviv. 1. 34. Alex. Gen. v. 21. & ad illum Tiraquellus. Torrent. & Pitiſc. in Suetonium. Illorum quoque officium fuit ſoleas accumbentium dominorum cuſtodire. Mart. XII. 89. 1.

Bu

Digitized by Google

Bis Cotta ſoleas perdidiſſe queſtus,
Dum negligentem ducit ad pedes vernam,
Qui ſolus inopi præſtat, & facit turbam:
Excogitavit homo ſagax, & aſtutus,
Ne facere poſſet tale ſæpius damnum,
Excalceatus ire cœpit ad cœnam.

Pignor. de Serv. p. 139.

A *Pendice cedri* inter officia domus Auguſtæ erat. Quicquid arcularum, aut aliarum rerum e *cedro* compactum erat, hujus curam ſpectabat. *Salmaſ. Exerc. Plin. p.268. a. D.* Olim Romæ in muſeo Carpenſi legebatur.

SEX. POMPEIO. SALVIO. SEX. POMP. SER. A. PENDICE. CEDRI: ITEM. AB. HORT. CVLT. H. S. E.

Pendicis vox, quæ à noſtris civitate donata, neſcio an alibi apud Latinos auctores legatur. Hanc frequentem apud poetas noſtros, inepti profecto ſunt, qui ab *appendice* derivant. *Pigner. de Serv. p. 495.*

A *Potione* idem qui a *Lagena*. V. illum. Inſcriptio Romæ:

DOMO. MORTVI
C. IVLIVS. ARBVSCVLVS
A. POTIONE AVG. N.
IVLIA. CORINTHA
CONIVGI. SANCTISSIMO
T. F.

Alia:

TI. IVLIVS.
TI. AVG. SER
A. POTIONE
O. H. S. S.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 210.

A *Pugione* appellabatur, cui Cæſares *pugionem* imperatoriæ poteſtatis, ac majeſtatis inſigne committebant. Lamprid. Comm. c. 6. *Tunc primum tres præfecti prætorio fuere, inter quos libertinus, qui a pugione appellatus eſt.* Salmaſ. in Lampridium. Buleng. de Imp. Rom. II. 16. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67.

A *Rationibus*, ſive ratiocinator dicebatur, cui in familia *ratiocinium* obrigerat, Suet. Claud. c. 28. n. 5. *Ante omnes Pallantem a Rationibus.* Marmor Lanuvinum:

T. AVRELIO
AVG. LIB.
APHRODISIO
PROC. AVG.
A. RATIONIBVS.

Præfectus fiſci dicitur Zonar. Annal. II. p. 184. *Pigner. de Serv. p. 336. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom.* XI. *p. 557. A. Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect.* VI. *p.* 210. *Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67. Pitiſc. in Suetonium.*

A *Sandalio* dicebatur, quæ *Sandalium* dominæ curabat, ornabat, gerebat. Inſcriptio Romæ apud Cæſios:

C. VERANIO. C. L.
FAVSTO
VERANIA
LIVIAE. AVGVST
SERV. A SANDALIO
FECIT

Reineſ. Inſcript. Claſſ. IX. *n.* 78.

A *Secretis*, vulgata conſuetudine, dicebatur, qui Principis *ſecretis* præeſt, quique ab ore Principis imperia recipit diplomatum ſubſcribendorum, dictorumque, quæ in conſilio ſelecto decerni ſolent. *Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67. Guther. de Offi. Dom. Aug.* III. 9. *Grapald. de Part. dom.* II. 9. 15. Notarius ſecretorum vocatur Vopiſc. Aurelian. c. 36. *Mnoſtheum, quem pro notario ſecretorum habuerat.* Salmaſ. in Vopiſcum.

A *Studiis* dicebatur, qui Imperatoris, vel alterius domini *ſtudiis* præerat, cujus opera, & adminiculatione in *ſtudiis* literarum utebatur Imperator, vel alius quis dominus. Claudio fuit Polybius. Suet. Cl. c. 28. n. 4. *Super hos Polybium a ſtudiis ſuſpexit.* Et Lemnus neſcio quis, in veteri inſcriptione:

TI. CLAVDIVS
LEMNVS
DIVI. CLAVDII
AVGVSTI. LIB.
A. STVDIIS

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 211. *Pignor. de Serv. p. 217. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67. Pitiſc. in Suetonium.*

A *Supellectili* vocabatur, qui domini ſupellectilem cunctam, vel caſtrenſem tantùm curabat. Inſcriptio Romæ:

NESTOR
C. CAESARIS. SER
GERMANICIANUS
A. SUPELLECTILI. VIXIT. A. XL.

Ibidem: EVMOLPUS. CAESARIS
A. SVPELLECTILE

Pigner. de Serv. p. 208. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. *p. 560. D.*

A *Veſte* dicebatur, qui *veſtes* curabat. Veteres tituli:

BYRAE. CANACIANAE. LIVIAE
AVG. SER. A. VESTE. MAGN....

Item: ARION. CAESARIS. N. A. VES
TE. MATVTINA

Vocabatur etiam ad *veſtem*. Titulus:

T. STATILIVS
MALCHIO
AD. VESTEM.

Pigner. de Serv. p. 212. Pomp. de Oper. ſerv. p. 56. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67.

A *Voluptatibus* dicebatur arbiter *voluptatum*, eo modo, quo a pedibus. Hic Imperatoris *voluptates* curabat. Huic in cibo, potu, Venere, ſi aliquid novæ *voluptatis* genus reperiſſet, præmia inſtituit Imperator. Hoc officium inſtituit Tiberius. Suet. c. 42. n. 7. *Novum denique officium inſtituit a voluptatibus, præpoſito equite Romano T. Cæſonio Priſco.* Talis Neroni fuit Petronius apud Tacit. Annal. XVI. 18. 3. *Dein revolutus ad vitia, ſeu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ arbiter, dum nihil amœnum, & molle affluentia putat, niſi quod ei Petronius approbaviſſet. Unde invidia Tigellini, quaſi adverſus æmulum, & ſcientia voluptatum potiorem.* Buleng. de Venat. c. 11. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. 11. 13. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67.

AB

AB *actis* fori dicebatur, qui fori *acta* recolebat. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p. 528. A.* Qui judicis ſententias in judicio notis excipiebat. Modeſtin. l. inter eos. §. 1. ff. ex quib. cauſ. major. *Eos, qui notis ſcribunt acta præſidum, Reipublicæ cauſa non abeſſe certum eſt.* Hominum *ab actis* officium quod fuerit, clarè demonſtrat, ubi Lamponem *ab actis* præſidis inſequitur, Philo de Legat. ad Cajum p. 984. A. *Ab actis erat apud præſides cauſas promovens ex ordine. In harum commentariis quædam delebat, quædam prætermittebat data opera: nonnunquam inſerebat, quæ in judicio dicta non erant. Rurſus alia mutabat,* trans-

transferebatque pro libito e ſingulis ſyllabis, atque etiam apicibus queſtum faciens ſcriba ſedentarius, qui ſæpè conclamante populo Calamoſphactes appellatus eſt, quòd ſcribendo jugularet multos. Guther. de Offic. dom. Aug. II. 13.

AB *actis* Senatus dicebatur, qui *acta* Senatus curabat. Lapis vetus: C. PORCIO. C. F. QUIR. X. VIRO. STLITIB. JUDICAND. ADJECTO. INTER. QUÆSTOR. AB. ACTIS. SEN. *Lipſ. in Tacit. Annal.* V. *Exc.* I. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 528. *B.*

AB *admiſſionibus* erat officium Palatinum. Aditus enim per *admiſſionales* erat ad Principem. V. infr. in *Admiſſionales*. Lipſ. in Plin. Paneg. c. 47. n. 3.

AB *ægris* cubiculariorum dicebatur, qui *ægros* ex cubiculariis curabat. *Salmaſ. in Capitolin. Gordian. c.* 25. Inſcriptio inter viam Appiam, & Latinam:

M. AVRELIO. AVG. L.
STEPHANO
AB. AEGRIS
CVBICVLARIOR
VLPIA. ITALIA
VXOR. B. M. FEC.

Reineſ. Inſcript. Claſſ. IX. *n.* 91.

AB *atrio* curando, vel *atriis* curandi, non alius quàm *atrienſis* videtur fuiſſe in antiquo elogio. Niſi dicamus fuiſſe recenſitorem quempiam officioſorum hominum, quorum catervæ in atrio diſponebantur. Et quidni nomenclatorem, qui domino ſalutantium nomen inſuſurret? *Pignor. de Serv. p.* 463.

AB *ephemeride* num vocabantur, qui diurna aſſervabant? Vetus marmor olim vulgatum hæc habuit: PROC. AB. EPHEMERIDE. Fuit autem is Theoprepon Alexandri Aug. libertus. Et quidem *quod Latini diurnum, Græcos ephemerida dicere* affirmat Iſidor. I. 43. *Pignor. de Serv. p.* 316.

AB *epiſtolis* vocabatur, qui ab Imperatore, vel aliquo alio domino conceptas ſcribebat literas. Tacit. Annal. XVI. 8. I. *Præficeretque rationibus, & libellis, & epiſtolis libertos*. De illo meminit vetus inſcriptio, quæ exſtat Florentiæ:

IVLIAE. METHAE
IANVARIVS
AB. EPISTOLIS
CONTVBERNALI
CARISSIMAE

Talis fuit Claudio Narciſſus. Suet. c. 28. n. 5. *Ante omnes Narciſſum ab epiſtolis ſuſpexit*. Zonar. Anal. II. p. 187. *Antequam occideretur* Narciſſus, *egregium facinus edidit: nam literas Claudii arcanas contra Agrippinam, & alios ſcriptas cremavit, quas ut qui illi eſſet ab epiſtolis, omnes habebat*. Qui Latinas ſcribebat, vocabatur ab *epiſtolis* Latinis. Lapis Romæ:

SEX. POMPEIVS. SEX. F. FELIX
SEX. POMPEI. AB. EPISTVLIS
LATINIS.

Qui Græcas, ab *epiſtolis* Græcis. Lapis Romæ:

L. MVNATI. L. VALERIVS
L. L. STACTVS
NICOMEDI. AB. EPIST. GRAEC.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 205. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 5. *Popm. de Oper. ſerv. p.* 73. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 528. *D. Salmaſ. in Lamprid. Alex. Sev. c.* 31. *Pius Annot. Prior. c.* I. *Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c.* 67. *Pitiſc. in Suetonium.*

AB *hortulo* nihil aliud eſt quàm hortulanus. Lapis Romæ:

POMPEIAE
PLACIDIAE
SEX. POMPEIVS
KARATVS
AB. HORTVL.
SEXTIAN.

Alius: C. OCTAVIVS. C. L. PACCIVS
AVG. SER. AB. HORTVL.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 222. *Pignor. de Serv. p.* 496.

AB *janua* eſt janitor, qui aditum obſidebat, ut admitteret nimirum, vel dimitteret eos, qui dominum conveniebant. Nep. Hann. c. 23. n. 4. *Huc cum legati Romanorum veniſſent, ac multitudine domum ejus circumdediſſent, puer ab janua proſpiciens Hannibali dixit . . . Pignor. de Serv. p.* 444.

AB *ornamentis* inter officia domus Auguſtæ dicebatur, cui *ornamentorum* cura erat demandata. Romæ in atrio domus Julii Porcarii, ad Minervam, ara eſt marmorea, in qua hæc inſcriptio apud Gruter. p. 578.

D. M.
T. FL. AVG. LIB.
PARTHENOPAEI
POPPEIANI. EVNVCHI
AB. ORNAMENTIS.

Bartholin. de Inaurib. c. 7.

ABA.

ABACUS erat menſa, ſive tabula abſque fulcro coquinaria, quæ nunc parieti applicabatur, nunc ſoluta demittebatur, in qua pocula potoria, vaſa omnis generis, & dapes, priuſquam menſis inſerrentur, reponebantur. Liv. XXXIX. 7. V. illum infr. in *Monopodium*. *Cicer.* Verr. IV. 16. *Ab hoc iſte abaci vaſa omnia, ut expoſita fuerant, abſtulit*. Plin. XXXVII. 2. *Pompejus in triumpho, quem egit de piratis, Aſia, Ponto, regibuſque & gentibus, attulit lectos tricliniares, vaſa ex auro, & gemmis novem abacorum*. Quibus verbis deſignat certum poculorum numerum in *abaco* reponi ſolitum. *Ciaccon. de Triclin. p.* 30. *Urſin. Append. p.* 298. *Baldus Lexic. Vitruv. Kobierzyck. de Luxu Roman.* II. 10. *Buleng. de Imperat. Rom.* II. 34. *Bud. in Pandect. p.* 138. *F. Schill. Nomencl. Philol. p.* 6. *Volaterr. Comment. Urban.* XXXVII. *p.* 1033. *E. Auctor miſcel. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. c.* 23.

Abacus erat menſa calculatoria, ſive tabella numeraria, veteribus Romanis uſitata, in qua numeri, ut deleri poſſent, ducebantur. Hac uſi mathematici ad lineas, figuras, numeroſque præmonſtrandos. Perſ. Sat. I. 131.

Nec qui abaco numeros, & ſecto in pulvere metas
Scit riſiſſe vafer.

Sepulcrum literati viri, Piſauri:

. . . .

SIVE. QVOD. EVCLIDES. ABACO. PRAESCRIPTA. TVLISSET
DELICIAS. HABVI. PARITER. LVSVSQVE PROCACES

Ferret. Muſ. Lapid. I. *Memor.* 33. *Velſer. Rer. Vindel. p.* 221. *Pignor. de Serv. p.* 339. *Stuck. Ant. Conviv.* II. 26. *Bud. Pandect. p.* 128. *F. Volater. Comm. Urban.* XXXVII. *p.* 1033. *E. Schill. Nomencl. Philol. p.* 6.

Abacus erat tabula luſoria, ſive aleatoria, in qua teſſeris, & calculis ludebatur. Macrob. Saturn. I. 5. *Sed vultiſne diem ſequentem, quem plerique omnes abaco, & latrunculis conterunt, nos iſtis ſobriis fabulis exigamus?* Conſtabat ut plurimum e ligno. Apud Diomed. II. ænigma legitur: *Ut mare concretum in creta, ligneo in campo, ubi humana*

caro

eato ex oſſibus ludebat. *Ligneus* campus videri poteſt *abacus* luſorius. Vel ex ebore. Mart. XIII. 1. 5.

Non mea magnanimo depugnat teſſera talo,
Senio nec noſtrum cum cane quaſſat ebur.

Soutter. de Aleat. 1. 2. Senfleb. de Alea c. 11. §. 5. Stuck. Ant. Conviv. 11. 16. Calcagn. de Teſſer. c. 3. Buleng. de Lud. vet. c. 58.

Abacus dicebatur tabula metallica, ſi quadrata erat in nobilium, & illuſtrium domuum incruſtationibus, a ſimilitudine *abacorum* ligneorum. Vitruv. VII. 3. *Itaque veteribus parietibus nonnulli cruſtas excidentes pro abacis utuntur, ipſaque tectoria abacorum, & ſpeculorum diviſionibus circa ſe prominentes habent expreſſiones*. Ubi *diviſiones abacorum* in tectorio *prominentes* vocat formas quadratas, *ſpeculorum* rotundas. Seneca. V. illum infr. in *Speculum*. Turneb. Adv. XXVI. 3. Bergier. de viis milit. v. Sect. XI. §. 8.

Abacus erat tabula quadrata, reſimatis tamen lateribus, qua ſummum capitulum Corinthiæ columnæ integitur. Vitruv. IV. 1. *Abaci latitudo ita habeat rationem, ut quanta fuerit altitudo, bis tanta ſit diagonios ab angulo ad angulum*. Leo Albertus appoſitè operculum, quo echinus, crateris inſtar, operitur, appellat: Itali dadum, quadrumve dicunt, etſi plerique omnes Latino utantur vocabulo. *Baldus Lexic. Vitruv. Philand. in Vitruvium. Schill Nomencl. Philol. p. 7.*

Abacus vocatur etiam tabula Abecedaria, quæ Græcis dicitur ἄβαξ, & ἀβάκιον, unde pueri primùm diſcunt legere, continens ſeriem literarum. Juxta Græcarum literarum poſitum dicitur *alphabetum*, & *alphabetaria*. Schill. Nomencl. Philol. p. 6. Baldus Lexic. Vitruv.

ABALIENATIO *eſt ejus rei, quæ mancipi eſt, aut traditio alteri nexu, aut in jure ceſſio, inter quos ea jure civili fieri poſſunt*. Cicer. Topic. c. 5. quæ verba enarrans Boethius inquit: *Omnes res, quæ abalienari poſſunt, id eſt, quæ a noſtro dominio ad alterius tranſire poſſunt, mancipi dictæ ſunt. Et ea abalienatio per quandam nexus fiebat ſolennitatem*. v. infr. in *Mancipi*, & *Nexus*. Bud. in Pandect. p. 26. C. Faber Semeſtr. II. 23. Calcagn. de Verb. ſignif. p. 354. & Equit. p. 756. Thyſ. in Gell. V. 19. Briſſon. de Form. VI. p. 513. Auguſtin. ad Leg. 12. tab. §. 25.

ABASCANTIANUM. V. illud infr. in *Balneum*.

ABD.

ABDICATIO, *qua Græco more ad alienandos liberos uſurpabatur, & ἀποκήρυξις dicebatur, Romanis legibus non comprobatur*. Imperat. Dioclet. & Maxim. l. 6. C. de patr. poteſt. Solebat hoc modo fieri. Cum filius patrem injuria affeciſſet, aut minùs audiens dicto fuiſſet, eum pater ad judices vocabat: & probata cauſa permittebatur *abdicatio*. Cauſæ ipſæ minime ſemper eædem erant, ſed incertæ, & ferè patris arbitrio. Genere, & familia indignos *abdicari* lex conceſſerat. Lucian. in Abdicato p. 723. cauſas fuiſſe hujuſmodi tradit: ſi filius foris noctu cubuiſſet, ſi comeſſaretur, ſi lenones pulſaſſet, ſi libidinibus incumberet. Quintil. Declam. 283. addit, eum quoque, qui voluntati paternæ repugnaſſet, *abdicari* potuiſſe. Eum verò, qui *abdicatus* fuerat, pater educare non tenebatur: imo omnium egenum, veſtibus ſpoliatum dimittebat: defuncto patri in hæreditatem non ſuccedebat. Idem oſtendit, eos, qui a parentibus *abdicatos* recipiebant, læſæ reipublicæ reos fieri. Et apud Lucianum dubitatur, num pater filium, quem ſemel *abdicaverit*, receperitque deinde in poteſtatem, poſſit rurſus ex nova cauſa *abdicare*. Alciat. Diſpunct. II. 28. Thyſ. in Gell. I. 12. In *abdicatione* parentes ejuraſſe etiam liberos quaſi ſolenni ritu comperio: nam velut ſacramento negantur eſſe extra domum, & familiam, ac ſepoſitos. Ad hoc me ducit Senec. de Conſol. ad Marc. c. 19. Ut *quidam odia filiorum ſimulent, & liberos ejurent, & orbitatem manu faciant*. De Benef. VI. 4. *Quid? non tam duri quidam, & tam ſcelerati patres ſunt, ut illos averſari, & ejurare juſque faſque ſit*. Apud quem *ejurare* eſt non agnoſcere, nec pro talibus habere. *Hanſen. de Jurejur. vet. c. 5. Lipſ. in Senecam.*

ABE.

ABELLA, *municipium coloniæ, vel familia Imperatoris Veſpaſiani juſſu acceperunt. Poſtea ager in jugeribus militi eſt aſſignatus*. Frontin. de Colon. p. 103. *Panvin. de Imper. Rom. c. 11.*

ABELLINUM *muro ducta colonia lege Sempronia. Iter populo non debetur. Ager ejus veteranis eſt aſſignatus*. Frontin. de Colon. p. 102. *Panvin. de Imper. Rom. c. 11.*

ABELLIO erat deus Gallorum, qui colebatur apud Convenas Novempopulaniæ. In his ejus hæc exſtant monumenta.

DEO
ABELLIO
NI
MINICIA
JUSTA
V. S. L. M.

Item: ABELLIONI. DEO. TAURINUS.
BONE. CONI. SEUSIM

Item: ABELLIONI. CISONTEM. CISSON
BONNIS. FIL. V. S. L. M.

Scalig. Lect. Auſon. I. 9. Berthald. de Ara c. 27. §. 5. Selden. de diis Syr. II. 1.

ABEONA fuit dea culta, quæ *abeundi* facultatem præſtaret. Auguſt. de Civit. Dei. IV. 21. *Quid neceſſe erat, deæ Adeonæ adeuntes, Abeonæ abeuntes commendare?* VII. 3. *Hæc, Juno, opus facit cum duabus ignobiliſſimis Abeona, & Adeona*. Actionibus enim, & actionum motibus deos ſuos veteres affingebant. *Lipen. de Stren. c. 1. §. 6. Gyrald. Synt. deor. 1. p. 52. D. Stuck. de Sacrif. p. 46. Roſin. Ant. Roman. II. 19.*

ABESSE *Reipublicæ cauſa videntur proconſul, legatique eorum, & qui provinciis præſunt, procuratoreſvè Principum, qui in provinciis tenentur, & tribuni militum, & præfecti, & comites legatorum, qui ad ærarium delati, aut in commentarium Principis delati ſunt*. Modeſt. l. abeſſe 32. ff. ex quib. cauſ. maj. *Pancirol. Notit. dignit. Imp. Præf. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom.* VII. *p.* 1326. *D. Cujac. Obſerv.* XII. 33. *Revard. de Div. reg. jur.* CXI.

ABEUNTES magiſtratu in concione jurabant, ſe nihil contra leges feciſſe, nihil quo cujuſquam ſalus læderetur, neque præmium, aut honorem ex calamitate civium cepiſſe. Argumento eſt, quod Ciceroni pridie Kalend. Januar. quo die conſulatu abiturus erat, concionis habendæ facultatem a Metello Nepote tribuno plebis denegatam: nec aliud conceſſum quàm ut legitimum jusjurandum præſtaret, refert Dio XXXVII. p. 47. B. Et hoc ipſum de ſe prædicat Cicer. in Piſon. c. 3. Famil. V. 2. his verbis: *Ego cum in concione, abiens magiſtratu, dicere a tribuno plebis prohiberer quæ conſtitueram: cumque is mihi tantummodo, ut jurarem, permitteret: ſine ulla dubitatione juravi, Rempublicam, atque hanc urbem mea unius opera eſſe ſalvam*. Tacit. Hiſt. IV. 41. 1. *Senatus, inchoantibus primoribus, jusjurandum concepit, quo certatim omnes magiſtratus cæteri, ut ſententiam rogabantur, deos teſtes advocabant: nihil ope ſua factum, quo cujuſquam ſalus læderetur, neque ſe præmium, aut honorem ex calamitate civium cepiſſe*. Briſſon. de Form. VIII. p. 715. Turneb. Adv. XXI. 15. Lipſ. in Plin. Paneg. c. 64. n. 1.

ABI.

ABIGEUS *eſt qui pecora ex paſcuis, vel ex armentis, vel ſtabulis ſubtrahit, & quodammodo deprædatur: & abigendi ſtudium, quaſi artem exercet. Equos de gregibus, vel bovem aberrantem, vel equos in ſolitudine relictos qui abduxerit, non abigeus, ſed fur eſt*. Ulpian. l. 1. §. 1. ff. de Abigeis. *Voſſ. Lexic. Etymol. in Ago. Schill. Nomencl. Philol. p.* 10. Admiſſum *abigeorum* ideo graviter puniri ſolet, quoniam plerumque ferro utantur, Macer. l. 2. ff. de Abigeis: *Quia plerumque abigei & ferro utuntur, ſi deprehendantur, ideo*

graviter & puniri eorum admiſſum ſolet. Pœnas denarrat Ulpian. l. 1. §. 3. de Abigeis. *Quamquam autem metalli pœnam, item operis, vel etiam gladii præſtituerit: attamen qui honeſtiore loco nati ſunt, non debent ad hanc pœnam pertinere: ſed aut relegandi ſunt, aut movendi ordine. Sane, qui cum gladio abigunt, non inique beſtiis objiciuntur*. Pancirol. Rer. deperd. & inv. p. 54. Fab. Semeſt. 11. 11.

ABL.

ABLAQUEARE eſt circa caudicem fodere, & dolabra terram diligenter aperire, & purgatis omnibus velut lacus efficere. Ad hoc enim provocatur terra, ut ſoles, & imbres imbibat. Ad augmentum enim multum, & plurimum prodeſt, ut quanto citiùs creſcere arborem deſideres, eo frequentiùs, ſi per loci, regioniſve naturam ſit, *ablaquees*. Colum. 11. 2. *Tum etiam arbores ablaqueare, nec minus vineas, eaſdemque putare*. De arbor. c. 5. *Ab idibus Octobris ablaqueare incipito, ante brumam ablaqueatam habeto*. Curtius de cult. hort. x11. 8. Urſin. ad Kalend. Ruſtic. Farneſ. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. v111. p. 26. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 363. a. A. 366. A.

ABLECTI equitum extraordinariorum an rectè dicantur, V. infr. in *Selecti*.

ABLEGMINA, quæ aliis *albegmina*, ſunt partes, quæ diis porriciebantur, quæ propterea dicebantur proſiciæ, & proſecta, tanquam ſeparata quædam a reliqua viſceratione. Id enim eſt *ablegere*, imitatione Græcorum, qui dicunt ἀπολέγειν. Ergo *ablegmina*, ἀπολεγμοί. Feſtus: *Albegmina, partes extorum, quæ diis immolabant*. Gloſſæ: *Ablegmina, partes extorum, quæ proſegmina dicunt*. Sed Tertull. Apolog. c. 13. elegantiſſimè *ablegmina* circumlocutus eſt his verbis: *Non dico, quales ſitis in ſacrificando, cum enecta, & tabidoſa quæque mactatis, cum de opimis, & integris ſupervacua quæque tractatis capitula & ungulas, quæ domi quoque pueris, vel canibus deſtinaſſetis*. Scalig. in Feſtum. Voſſ. Lex. Etymol. in Albus. Lomej. de Luſtrat. c. 23. Saubert. de Sacrif. c. 20. Buleng. de Sortib. 1. 6. Kipping. Ant. Roman. 1. 11. Schill. Nomencl. Philol. p. 11.

ABLUEBANT ſtatim utero egreſſos, tanquam a matre ſanguinolentos. V. infr. in *Infantes*.

Abluebant ſe puerperæ a partu, ut quæ ſordebant ex puerperio, & quidem continuo. Terent. Andr. 111. 2. 1.

Nunc primum fac, iſtæc ut lavet.

Ad quem locum quidem Donatus: *Iſtæc, quæ ex puerperio ſordebant. Quidam iſthæc, ipſam puerperam dicunt: ſic enim & Menander:* λούσατε αὐτὴν τάχιστα, *ſed imperitiæ accuſantur, quod non continuo ſolent poſt puerperium lavare, ſed diebus omiſſis*. Sed dum vult alios imperitos oſtendere, imperitiam ſuam prodidit. Ut enim miſſa faciam, quod ejus confeſſione Menandri puerpera ſtatim lavat, ut hoc ipſum liceat in Terentio Menandrum ſecuto opinari; quodque obſtetricis curatio non eſt, ut quæ ſordent ex puerperio, depurentur, apparet ex Plauto, non aliud ab Archilide Terentiana, quàm puerperam lavari, juſſum. Ita enim ille Truc. I. 2. 91.

DI. *Peperiſſe eam audivi*. AS. *ah! obſecro, tace Dinarche*. DI. *quid jam?*
AS. *Horreſco miſera, mentio quoties ſit partionis;*
Ita pene tibi fuit Phroneſium, i intro jam amabo!
Viſe illam, atque operire ibi: jam exibit: nam lavavit.

Parrhaſ. Epiſt. 58. Bartholin. de Puerper. p. 127.

Abluebant, quia nox ipſa polluere videbatur, ſummo mane qui ſurgebant, oculorum, oris, faciei ſordes. Eurip. Oreſt. n. 219.

——— ——— ——— ——— *abſterge a miſero*
Ore, & oculis meis ſpumam concretam.

Interdum aqua. Virg. Æneid. v111. 67.

——— ——— *nox Æneam, ſomnuſque reliquit:*
Surgit, & ætherei ſpectans orientia ſolis
Lumina, rite cavis undam de flumine palmis
Suſtulit, ac tales effudit ad æthera voces.

Prop. 111. 8. 13.

Ac primum pura ſomnum tibi diſcute lympha.

Gebhard. in Propertium, & Ant. Lect. 1. 5. Herald. Ant. Lect. 11. 16. Cerda in Virgilium. Lomej. de Luſtrat. c. 16. Kipping. Ant. Rom. I. 5. Ad hanc rem etiam ſpongiis, quas puris lymphis intingebant, utebantur; quod ideo vocabant ἀποσπογγίσαι. *Gebhard. in Propertium*.

Abluebant ſe poſt venerem, tum viri, tum mulieres, ſive ab impuro, ſive a geniali lecto ſurgerent. Cicer. pro Cœl. c. 14. *Ideo aquam adduxi, ut ea tu inceſte uterere*. Perſ. Sat. 11. 15.

——— ——— ——— *Tiberino in gurgite mergis*
Mane caput bis, terque, & noctem flumine purgas.

Ubi nox nocturnum notat concubitum. Suet. Aug. c. 94. n. 4. *Draconem repente irrepſiſſe ad eam*, Atiam, *paulloque poſt egreſſum; illamque expergefactam quaſi a concubitu mariti purificaſſe ſe*. Sic Venus, poſtquam cum Vulcano concubuit, lavit ſe. Athen. xv. 8. & Ceres a Neptuno compreſſa. Pauſan. Arcad. p. 256. *Briſſon. de Formul. 1. p. 6. Salmaſ. in Lamprid. Commod. c. 2. Canter. Nov. Lect. L. 10. Demſter. Paral. Antiq. Rom. Roſin. L. 14. Lomej. de Luſtrat. c. 16. Pitiſc. in Suetonium.*

Abluebant ſe cibum ſumpturi, famulo gutturnium aqua plenum dextra, pelvim, qua aqua excipiebatur, ſiniſtra manu tenente, ex gutturnio aquam ſuper convivarum manus effundente, illaſque ita *abluente*, & mantili extergente. Homer. Odyſſ. A. 146.

Inque manus lympham præcones fundere primum:
At ſerva panem vimeis geſſere caniſtris.

Virg. Æneid. 1. 705.

Dant famuli manibus lymphas, Cereremque caniſtris
Expediunt, tonſiſque ferunt mantilia villis.

Plaut. Stich. 1v. 1. 28.

Quàm mox cocta eſt cœna? impranſus ego ſum. EP. *abi intro ad me, & lava.*

n. 63. *Poſtea ibo lavatum in Pilum: ibi fovebo ſenectutem meam.*
Poſt ubi lavero, otioſus vos operiar accubans.

Stuck. Ant. Conviv. 11. 33. Ciaccon. de Triclin. p. 38. Urſin. Append. p. 131. Feith. Antiq. Homer. 111. 9. Caſal. de Proph. Rom. rit. c. 25. Baccius de Conviv. 1. 13. Laurent. de Prand. c. 3. Medic. & baln. c. 2. Kipping. Ant. Roman. 1v. 3.

Abluebant manus cibo ſumpto pranſores. Ex Veratio Pontificali hoc ſcribit Macrob. Sat. 111. 6. *Pinarios, qui noviſſimi comeſo prandio veniſſent, cum manus pranſores lavarent, præcepiſſe Herculem* ..... Imo interdum ad ſingula fercula. Ita in Carani Macedonis convivio jam medio leges apud Athen. 1v. 1. *Et cum ſatis cibi ſumpſiſſemus, manus lavimus*. Iterum poſt aliud ferculum: *Et manus loti coronas ſumpſimus*. Apud Lamprid. Heliogab. c. 30. *Exhibuit aliquando & tale convivium, ut haberet viginti duo fercula ingentium epularum, ſed per ſingula lavarent*. c. 25. *Paraſitis in ſecunda menſa ſæpe ceream cœnam, ſæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam vel marmoream, vel lapideam exhibuit . . . quum tantum biberent per ſingula fercula, & manus, quaſi comediſſent, lavarent*. Lipſ. Saturn. II. 1. Rhodig. Ant. Lect. xxv111. 1. Ciaccon. de Triclin. p. 92. Hartung. Locor. memor. decur. II. 8. §. 4. Caſal. de proph. Roman. rit. c. 25. de Therm. Theſ. Ant. Græc. Gronov. Tom. 1x. p. 638. D. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. p. 2. c. 18.

Abluebant manus vivo flumine, ſive naturali, & ſemper fluente, qui a pugna redeuntes, illas cæde, & ſanguine contaminaverant. Virg. Æneid. 11. 717.

Tu genitor, cape ſacra manu, patrioſque penates.
Me bello e tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Senec. Herc. Fur. 1v. 1. 918. ——— *nate manantes prius*
Manus cruenta cæde, & hoſtili expia.

v. 1223. *Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Perſica*
Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferox,
Taguſve Ibera turbidus gaza fluens,
Abluere dextram poterit?

Briſſon. de Form. 1. p. 5. Turneb. Adv. xx11. 7. Stuck. de Sacrif. p. 130. Lomej. de Luſtrat. c. 16.

Abluebant aqua calida corpus, ubi homo animam efflaſſet

rita

Digitized by Google

ritu priſcæ Græciæ cum Romanis communi. Ita Creon Jocaſten arceſſit, ut filium ſuum defunctum *abluat* apud Eurip. Phœn. v. 1328.

Ipſe ad ſororem eo Jocaſtam, ut abluat
Cadaver illa filii, atque collocet.

Virg. Æneid. vi. 218.

Pars calidos latices, & aena undantia flammis
Expediunt: corpuſque lavant frigentis, & ungunt.

Ubi Servius ex Ennio:

Tarquinii corpus bona femina lavit & unxit.

Kirchman. de Funer. i. 7. Meurſ. de Funer. c. 4. Ouzel. in Min. Felic. p. 108. b. Ferret. Muſ. Lapid. iv. memor. 5. Claſen. Theol. Gentil. i. 10. 14. Schott. Nod. Cicer. iii. ii. Robort. Annot. ii. 5. Tiraquel. in Alex. Gen. iii. 7. Moreſt. Pomp. Feral. i. 10. Aring. Rom. Subter. i. 22. 1. Quenſted. de Sepult. vet. c. 5. Feith Antiq. Homer. i. 13. Kipping. Antiq. Roman. iv. 6. 2. Rationem afferunt Celſ. præf. x. & Serv. ad Virg. l. l. hoc modo ſpiritus vitales, ſi eſſent ſopiti, nec extincti, reviviſcere. Ita enim inquiunt: *quod videlicet plerumque putetur excluſus vitalis ſpiritus, qui calida aqua ablutione, veluti ſopitus excitatur.* Boxhorn. Quæſt. Rom. 42. Caſal. de Proph. Roman. ritib. c. 26. Aring. l. l. Modum, quo hoc peregerint, qui corpus exanime curarunt, V. inſr. in *Supra genua tollere.*

Abluebant ſe ter aqua propter contractam a funere pollutionem, quotquot tantiſper ad rogum exſpectaſſent, dum collectis, conditiſque reliquiis finis fieret, antequam ab hoc lugubri officio diſcederent. Virg. Æneid. vi. 228.

Oſſaque lecta cado texit Chorineus aeno.
Idem ter ſocios pura circumtulit unda
Spargens rore levi, & ramo felices olivæ.

Kirchman. de Funer. iii. 9.

Abluebant corpus ſollenni antiqui moris lege vivo flumine, qui ad deos accedebant. Plaut. Aul. iii. 6. 43.

Ego, niſi quid me vis, eo lavatum, ut ſacrificem.

Ritum hunc mordent & rident Arnob. vii. p. 122. *Mactatur hoc illos, quorum templa cum adire diſponitis, ab omni vos labe puros, lautos, caſtiſſimoſque præſtatis:* & Lactant. v. 20. *At illi infelices, nec ex ſceleribus ſuis intelligunt, quàm malum ſit quod colunt; quandoquidem flagitiis omnibus inquinati veniunt ad precandum, & ſe piè ſacrificaſſe opinantur, ſi cutem laverint, tanquam libidines intra pectus incluſas ulli amnes abluant, aut ulla maria purificent.* Fruter. Veriſ. ii. 6. Briſſon. de Form. i. p. 5. Siccam. in Faſt. Kalend. c. 3. Feith. Antiq. Homer. i. 6. Laurent. var. ſacr. gentil. c. 10. Merul. de Sacrif. c. 2. §. 2. & 3. Herald. in Arnobium. Claſen. Theol. gentil. iii. 5. §. 2.

ABO.

ABOLERE nomina reorum eſt, tabulam pendulam, ubi elenchus reorum erat, refigere. Suet. Aug. c. 32. n. 5. *Diuturnorum reorum nomina abolevit.* Nomina enim eorum, qui reis annumerabantur, referebantur in tabulam, quæ publicè in ærario ſuſpendebatur, donec *abolitio* fieret. Unde in illa pendere dicebantur. Cicer. pro Clu. c. 31. *Hærebant in tabulis reus & accuſator.* Suet. Dom. c. 9. n. 6. *Reos, qui ante quinquennium proximum apud ærarium pependiſſent, univerſos diſcrimine liberavit.* Et hoc erat referre in reos. Cicer. Verr. v. 42. *Abſentem in reos retulerit:* & recipere nomen rei. Cicer. Verr. ii. 38. *Si quis abſentem Sthenelum rei capitalis reum facere vellet, ſeſe ejus nomen recepturum.* Quæ tabula cum refigebatur, dicebatur reus reorum numero eripi. Cicer. Verr. iv. 19. *Comdemnare Diodorum non audet; abſentem de reis eximit.* Suet. Aug. c. 56. n. 13. *Unum omnino e reorum numero eripuit.* Pollet. For. Rom. iv. 7. Pitiſc. in Suet. Aug. c. 32. n. 5.

ABOLLA non fuit genus togæ, ut voluit *Papias.* Opponitur enim togæ a Varrone apud Non. xiv. 9. *Abolla, veſtis militaris. Varro Coſmotoryne. Toga detracta eſt, & abolla data eſt ad turbam (tubam* alii, V. inſr. in *Imperator) mihi, ſera militiæ munera belli ut præſtarem.* Mart. viii. 48. 1.

Neſcit, cui dederit Tyriam, Criſpinus, abollam,
Dum mutat cultus, induiturque togam.

Nec veſtis ſenatoria, ut voluerunt *Papias, Alex. Gen. v. 18. & ad illum Tiraquellus, Rader. ad Mart. iv. 40. al. 53. 5. Sabellic. & Donat. ad Suet. Cal. c. 35. n. 2.* Sed pallium fuit ſuffultum, duplex, longum, & fuſum, quo utebantur extra Urbem philoſophi, & milites; ſed horum erat priore brevius, & pretioſius, imo interdum purpureum. *Bayſ. de Re veſt. c. 15. Turneb. Adv.* xxvii. 15. *Calcagn. Epiſt.* iii. 1. *Ferrar. de Re Veſt.* i. 2. 12. *Palmer. Spicil.* x. *p.* 783. *Buleng. de Imp. Rom.* iv. 39. *Senfleb. de Alea c.* 9. §. 6. *Roſin. Ant. Rom.* v. 31. Salmaſ. de Mod. uſur. c. 3. notat præſides in provinciis, imo & præfectos Urbis *abollam* geſtaſſe, atque in eo habitu judicia exercuiſſe, atque hinc crimina extra ordinem animadverti ſolita dici. Juven. Sat. iii. 115. *facinora majoris abollæ*, facinora ſcilicet extraordinaria, & de quibus debeat cognoſcere judex paludatus, vel chlamydatus, quales erant præſides, vel præfecti. Huic opinioni nullo modo aſſentiri poſſum. Nam præſides in provinciis prætextam geſtaſſe certum eſt. Ab Urbe quidem paludati proficiſcebantur, ſed in provinciis prætextati publicis muneribus fungebantur. Quis etiam Urbis præfectum in ipſa Urbe peregrino, ac militari cultu cognitiones exercuiſſe tradit? Juvenalis Pegaſo præfecto *abollam* tribuit, ſed non jura reddenti, ſed iter in Albanum facturo, ſed juriſconſulto, & propterea fortaſſe philoſophico habitu gaudenti. *Ferrar. l. l.*

ABORIGINES duce Oenotrio Lycaonis Arcadiæ Regis filio, relicta Peloponneſo Latium occuparunt, regionem, quæ tum cœli temperatione, tum ubertate agrorum, ac varietate fructuum cæteris omnibus antecellere videbatur. Ea namque fuit antiquiſſimorum temporum ratio, gentiumque omnium conſenſu recepta conſuetudo, ſi vel multitudine vulgi premeretur civitas, vel agri propter ſterilitatem inculti, propter peſtilentiam vaſti, & deſerti eſſent, ut quicquid vere proximo ex hominibus, ex ovillo, ſuillo, caprino naſceretur grege, diis immortalibus ſacrum voverent: id quod ver ſacrum appellavit antiquitas. Emittebant e ſuis finibus fauſta ominatione armis inſtructam juventutem, quæ ſedes ſibi quæreret, quas patriæ loco haberet, & in quibus fortunarum domicilium conſtitueret. V. inſr. in *Ver ſacrum.* Eadem ratione & Arcades, qui *Aborigines* inde dicti ſunt, ſedem omnium rerum, & fortunarum in Latio collocarunt ſedecim ætatibus, quàm ad Trojam bellatum eſt. *Aboriginum* nomen tum primum deſiit, cum Æneas potitus Latio nomen illorum cum Latinorum nomine commutavit. *Strein. de Gent. & famil. Rom. Præf. p. 1. Sigon. de Nomin. Roman. c. 4. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom.* iii. *p.* 208. *Ferrar. de Orig. Roman. Theſ. Græv.* i. *p. 6. Kircher. Lat. vet. & nov.* i. 3. *Caſella de prim. Ital. colon. Miſc. Erud. Ital. Tom.* iii. *p.* 5. *Cluver. Ital. Ant.* i. 1. 8. iii. 2. 8. iv. 16. 5.

ABORTIONIS poculum, quod datur, ut partus conceptus abigatur, ſoli mulieri propinatur: cujus uti proprium eſt concipere, ita & conceptum tueri, ut *abortus* evitetur. Ulpian. l. quæritur §. 1. ff. de pœnis. *Maximum, & præcipuum munus fœminarum eſt concipere, ac tueri conceptum.* Ut conceptio, ita & *abortio* in nullos viros, ſed ſolas cadit feminas. Solis ergo his *abortionis* poculum datur. Pœnas denarrat poculi hujus dati Paull. l. 38. §. 5. *Qui abortionis poculum dant, etſi dolo non faciant; tamen, quia mali exempli res eſt, humiliores in metallum, honeſtiores in inſulam amiſſa parte bonorum relegantur: quod ſi eo mulier, aut homo perierit, ſummo ſupplicio afficiuntur.* Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 450. Ouzel. in Gell. xii. 1. Nec minus mulieres, quæ conceptum in utero infantem *abortivis* expellere tentabant, homicidii reæ tenebantur, quàm ſi editum interfeciſſent. Ita Auguſt. Serm. de tempore iii. *Mulier quæcunque fecerit, per quod jam non poſſit concipere, quotieſcunque parere poterat, tantorum homicidiorum ſe eſſe ream cognoſcat.* Bartholin. de Puerpet. pag. 79.

ABS.

ABSENS damnabatur nemo, ſed requirendus adnotabatur, ut copiam ſui præſtaret. l. 1. & 2. ff. de requirend. vel abſent. damn. l. divus ff. de cuſtod. reor. Requirendos præſides provinciarum edictis adeſſe jubebant, & literas ad magiſtratus, ubi conſiſtebant, mittebant. l. 1. ff. de requirend. vel abſent. damn. Adverſus contumaces pronuntiabant ſecundum morem privatorum judiciorum: & in illos pecuniariæ pœnæ, vel eæ, quæ exiſtimationem contingunt, ſtatuebantur, & uſque ad relegationem procedebatur: verùm metalli, vel capitis pœna illis non irrogabatur. l. abſentem. ff. de pœnis. *Briſſon. de Form.* v. p. 470.

Abſens vir uxorem ducere, non tamen *abſens* femina nubere poterat, teſte Paull. Sent. II. 19. Unde fit, ut mendosè ſit ſcriptum apud Ulpian. l. 6. ff. de rit. nupt. *Eum qui abſentem accepit uxorem*. Legendum enim eſt: *Eum qui abſens accepit uxorem*. Cum *abſens* non ſit, ſed in domicilio mariti, quæ uxor eſt: *abſens* vir ſiquidem uxorem non tamen *abſentem* ducere: *mulier*, inquam, *abſenti per literas ejus, vel per nuntium non aliter nubere poterat, niſi in domum ejus deduceretur*. Ulpian. l. 5. tit. eod. Ejus deductionis teſtationem ſine ſcriptis haberi oportebat. Caj. l. 4. ff. de fid. inſtrum. *Faber Semeſtr.* II. 23.

Abſentes in petitione honorum lege Pompeja ſummovebantur. V. infr. in *Conſul.*

Abſentes ſive Reipublicæ, ſive ſui cauſa *abeſſent*, tamen cenſebantur, ſed melior erat præſentium, quàm *abſentium* conditio; poterant enim ipſi rerum ſuarum rationem multò certiùs ad cenſores deferre, ut pro ſuo quiſque cenſu deinde, tributi nomine, æra penderet. Utriuſque generis exempla affero. Unum ex Cicer. ad Attic. I. 15. *Ne abſens cenſeare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus*. Aberat enim Atticus ſui negotii cauſa. Alterum ex Liv. XXIX. 37. *Cenſores per provincias dimiſerunt, ut civium Romanorum in exercitibus, quantus ubique eſſet, referretur numerus*. Manut. de Civit. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. I. p. 32. E.

ABSINTHIUM vino dilutum dabatur aurigis, feriis Latinarum in Capitolio decertantibus. Rationem prodit Plin. XXVII. 7. *De uſu ejus convenit dicere herbæ faciliimæ, atque inter paucas utiliſſimæ, præterea ſacris populi Romani celebratæ peculiariter. Siquidem Latinarum feriis quadrigæ certant in Capitolio, victorque abſinthium bibit: credo, ſanitatem præmio dari honorificè arbitratis majoribus*. Sed revera non hæc ratio: ob vertigines enim, quæ Capitolino agone, quoniam anguſtus erat, & flexiones ideo intercidebant crebriores, maximè oboriebantur. *Abſinthium* verò dilutum aurigis donabatur. Strabo de virtute *abſinthii*. c. 7.

Si tibi præterea caput acri forte dolore
Pulſetur ſubito, vel ſi vertigo fatiget,
Hujus opem rimare coquens frondentis amaram
Abſinthii ſylvam.

Argol. in Panvin. de Lud. Circenſ. I. 25. Calcagn. Collect. Vetuſt. p. 386. F.

ACA.

ACANTHUS Lacedæmonius primus totum corpus nudavit, & nudus in Olympico ſtadio decurrit. *Buleng. de Circo Rom.* c. 38. V. infr. in *Athleta*.

Acanthus eſt purpura, quæ circuit extremam veſtis oram. Virg. Æneid. I. 653.

Et circumtextum croceo velamen acantho.

Heſychius: *Ἄκανθος ἀκίραμμα ὑφασμένον*. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 46.*

ACATIUM vocatur ſcapha. Quam enim ſcapham vocat Suet. Jul. c. 64. n. 1. *Alexandriæ circa oppugnationem pontis eruptione hoſtium ſubita compulſus in ſcapham deſiluit*; Plutarch. Cæſ. p. 731. D. vocat *acatium*, eandem denarrans hiſtoriam: *Deſiluit ex aggere in acatium*. Scheffer. de Milit. nav. II. 2. Rhodig. Ant. Lect. XVII. 6. Calcagn. de Re Naut. p. 307. Gyrald. de Navig. c. 17. Thyſ. in Gell. X. 25.

Acatium eſt *velum maximum, in media navi conſtitutum*. Iſidor. XIX. 3. *Scheffer. de Milit. Nav.* II. 5. *Calcagn. de Re Naut.* p. 310. *Gyrald. de Navig.* c. 14. *Philand. in Vitruv.* X. 8. *Salmuth. in Pancirol. de Reb. deperd. & inv.* p. 30. *Roſin. Antiq. Rom.* X. 20.

ACC.

ACCA Laurentia uxor Fauſtuli regiorum armentorum paſtoris. Ad hanc Romulum, & Remum expoſitos paſtor detulit nutriendos. Plutarch. Rom. pag. 19. E. *Lupas Latini præter notam ſignificationem etiam vocabant eas, quæ corpus vulgabant: cujuſcemodi Fauſtuli uxorem puerorum nutricii fuiſſe Accam Laurentiam nomine*. Scalig. Conject. in Varr. p. 78. Roſin. Ant. Rom. II. 17. Gell. VI. 7. & in illum Thyſius. V. tamen, ſi lubet, *Nardin. Rom. Vet.* VI. 8. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 14. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom.* c. 4. *Voſſ. de Idolol.* I. 12. *Perizon. de Græcor. & Roman. magiſtrat.* III. *Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* VI. *p.* 2815. B.

Acca Tarrutia nupſit Tarrutio cuidam Tuſco, nobili, & diti viro, & ab altera cognomine Laurentiæ diſtinguitur, cui ſacerdotes noſtri in Velabro parentare quotannis ſolebant. Fuerunt enim cognomines duæ *Accæ*, quarum uni, ut ait Plutarchus, ſacrificabatur menſe Decembri: fuitque nutrix Romuli, & Laurentia cognominata. Alteri menſe Aprili res divina fiebat. A multis Flora exiſtimata: ab aliis Tarracina, ſive, ut eſt apud Gellium, Tarratia cognominata. Quanquam has inter ſe confundit Plutarchus. *Scalig. Conject. in Varr.* p. 78. *Thyſ. in Gell.* VI. 7. *Roſin. Ant. Rom.* II. 17. & 20.

ACCALIA fuerunt feriæ *Accæ* dicatæ, ſolenni ſacrificio celebratæ. Varr. de Ling. Lat. V. 3. *Accalia feriæ publica Laurentina, is dies, quem quidam in ſcribendo Laurentalia appellant*. V. infr. in *Larentalia*.

ACCENDONES ſunt laniſtæ, qui gladiatores *accendebant*, & excitabant ad pugnam. Tertull. de Pall. c. 6. *Verum & cerdones, & omnis gladiatorum ignominia togata producitur*. Ubi Rhenani editio prima habet *accedones*, & vetus liber planè *accendones*. *Magiſtri, & præpoſiti* gladiatorum dicuntur Tertull. ad Martyr. c. 1. *Nec tantus ego ſum, qui vos alloquar: ſed tamen & gladiatores perfectiſſimos non tantum magiſtri, & præpoſiti ſui, ſed etiam idiotæ, & ſupervacui quique adhortantur de longinquo, ut ſæpe de ipſo populo dictata ſuggeſta profuerint*. Magiſtri nimirum laniſtæ, qui gladiatores de propinquo adhortabantur, & *accendebant*, dictataque illis ſuggerebant: ideoque & cum *gladiatoribus productos* dicit auctor, ut pugnaturis adſiſterent, & ad fortiter faciendum incitarent. *Accendones* ſunt *ἐρεθισταί*. Virg. Æneid. VII. 550.

Accendamque animos inſani Martis amore.

VI. 165.

Ære ciere animos, Martemque accendere cantu.

Salmaſ. in Tertull. p. 473.

ACCENSUS erat miniſter magiſtratuum præter lictores, qui illorum dicto ad imperium, nutumque præſto erat, & ad concionem Quirites advocabat. Cicer. de Legib. II. 24. *Utatur accenſo, atque lictoribus*. Suet. Jul. c. 20. n. 2. *Antiquum retulit morem, ut quo menſe faſces non haberet, accenſus ante eum iret, lictores pone ſequerentur*. De accenſo Cicer. Frat. I. 1. *Accenſus ſit eo numero, quo eum majores noſtri eſſe voluerunt: qui hoc non in beneficii loco, ſed in laboris, ac muneris non temerè ſuis libertis deferebant, quibus illi quidem non multo ſecus, ac ſervis imperabant*. Panvin. de Civit. Roman. c. 66. Auguſt. ad Leg. XII. tab. §. 44. Sigon. de Ant. jur. Civ. Rom. II. 15. provinc. II. 2. judic. l. 7. Manut. de Civit. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. I. p. 36. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Græv. Tom. XI. p. 530. E. Alex. Gen. I. 27. & ad illum Tiraquellus. Calcagn. Epiſt. V. 13. Salmaſ. de Mil. Rom. c. 14. Pollet. For. Rom. V. 13. Kipping. Antiq. Roman. II. 4. §. 3. Pitiſc. in Suetonium. Antequam horologia Romæ eſſent, clamabat eſſe horam tertiam, meridiem, & nonam. Varr. de Ling. Lat. V. 9.

Accen-

Accenſum ſolitum ciere Bœotia oſtendit hoc verſu :

Ubi primum accenſus clamarit meridiem.

Hoc idem Coſconius in actionibus ſcribit, prætorem accenſum ſolitum eſſe jubere, ubi ei videbatur horam eſſe tertiam, inclamare horam eſſe tertiam, itemque meridiem, & horam nonam. Plin. VII. 60. *Duodecim tabulis ortus tantum, & occaſus nominantur, poſt aliquot annos adjectus & meridies, accenſo conſulum id pronuntiante, cum a curia inter Roſtra, & Græcoſtaſin proſpexiſſet talem ſolem.* Thyſ. in Gell. III. 4. Poema de Oper. ſerv. p. 9. Buleng. de Imp. Rom. VI. 16. Poller. l. l. Videtur quoque ſcriba fuiſſe. Cicer. Verr. III. 66. *Non reprehendo quod ſcripſit accenſus. Cur enim ſibi hoc ſcriba ſoli aſſumant?* Vetus inſcriptio ; SECURITATI COGNATIONIS SUÆ FORTUNATUS AUGUSTI LIBERTUS VERNA PATRONI AB EPISTOLIS ACCENSUS. PATRONO DIVO AUGUSTO VESPASIANO LICTOR CURIATUS . . . . . . Alius lapis : T. TITIENUS FELIX AUGUSTALIS SCRIBA LIBER. ÆDIL. CURUL. VIATOR ÆDILIS PLEBIS ACCENSUS. *Buleng. & Pollet. l. l.* Habuerunt *accenſum* non tantum conſules, & prætores, ſed etiam decuriones, & centuriones. Varr. de Vit. pop. Rom. III. apud Non. XII. 8. *Cum erant attributi decurionibus, & centurionibus, qui eorum habeat numerum, accenſi vocantur.* Salmaſ. de Re milit. Rom. c. 14. Poller. l. l.

ACCENSIUS eſt etiam *nomen ordinis, & promotionis in militia, ut nunc dicitur princeps, vel commentarienſis, aut cornicularius.* Aſcon. in Cicer. p. 90. Fuerunt alii a rorariis, licèt utrique leves eſſent, & ex eorum genere, quos Græci ψιλὰς appellant. V. infr. in *Rorarii.* Salmaſ. de Re milit. c. 14. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. XI. p. 530. D. Pollet. For. Rom. V. 13. Valtrin. de Re milit. Rom. III. 10. Stevvech. in Veget. II. 19. Thyſ. Rom. Illuſtr. III. p. 66. Illorum munus, vel miniſterium in exercitu quod fuerit, V. infr. in *Rorarii.* Fundis, lapidibuſque pugnantes extra legionem erant, utpote ex quinta claſſe electi. Non poſſum concoquere ita dictos, quia caſtra ſequerentur, ut in mortuorum locum ſuccederent, ad ſupplementa nempe legionum. Nam cum ex cenſu delectus ageretur, & *accenſi* ex claſſe quinta, & ultima pauperrimorum civium ſumerentur, ita potuiſſent in numero haſtatorum, vel principum, vel triariorum militare. In legione quippe Polybiana velites, qui ſolebant etiam deligi ex infimo cenſu, non ſequebantur militiam, nec in legione conſcribebantur, ut in demortuorum locum ſuccederent. Nec enim ſi qui defeciſſent ex haſtatis, vel principibus, vel triariis, ſuppleri conſueverant ex corpere velitum. *Salmaſ. ibid. c. 15.*

ACCEPTA reſcriptis, & conſtitutionibus Principum ſubſcribebatur a præfectis prætorio, ſeu Urbis; a comitibus, ac vicariis, qui Urbi, & provinciis præerant, ut non tantum erogatarum, ſed & *acceptarum* conſtitutionum dies innoteſceret, ut paſſim per totum Theodoſianum codicem; videlicet: *Data pridie Nonis Decembris Serdica. Accepta quinto Nonas Majas Corduba.* Conſulis tamen ſemper addito nomine, ſiquidem *accepta, & data non aliàs poſſunt apparere, niſi dies, & conſul fuerit editus.* Ita l. 1. §. editionis ff. de edendo. *Urſat. de not. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. XI. p. 530. B.*

ACCEPTILATIO eſt non *accepti* relatio, ſive imaginaria, vel quaſi ſolutio, verbis, aut ſtipulatione facta, qua creditor debitori debitum *accepto* tulit. Ita concipiebatur: *accepta facis decem? facio.* l. ſane ff. de acceptilat. *quod Stichum promiſi, Stichum, & Pamphilum habeſne accepta?* l. ſi is qui Stichum ff. eod. tit. *Ex nummis decem, quos tibi promiſi, quinque habeſne accepta? quod ego tibi promiſi, id pro parte dimidia habeſne acceptum?* l. pars ſtipulationis. ff. eod. tit. *Briſſon. de Form. VI. p. 580. Sigon. de Judic. I. 5. Faber Semeſt. II. 22. Bud. in Pand. p. 178. H. Alciat. in Cod. p. 224. Cujac. Obſerv. V. 36. Blond: Triumph. Rom. IV. p. 100. H. Roſin. Ant. Rom. IX. 5. Schill. Nomencl. Philol. p. 9.*

ACCEPTORIUS modiolus. V. illum infr. in *Modiolus.*

ACCEPTUM *referre*, quod & *accepto ferre* a Ictis dici ſolet, eſt ſcribere ſe *accepiſſe*, id eſt, in *acceptorum* paginam referre. Tracta eſt a ratiocinationibus metaphora. Duæ partes enim rationum ſunt: prior *accepti*, & poſterior *expenſi.* Cicer. Verr. II. 76. *Nunc ad ſociorum tabulas accepti, & expenſi revertemur.* Hinc pecuniam, quam *acceperant*, in caput hoc, aut illud, id eſt, huic, aut illi nomini, peculio, hæreditatibus . . . . referre dicebantur. Cicer. Phil. II. 16. *Ego enim amplius HS ducenties acceptum hereditatibus retuli.* Suet. Tib. c. 15. n. 2. *Nam neque donavit, neque manumiſit: nec hereditatem quidem, aut legata percepit ulla aliter, quàm ut peculio referret accepta.* Bud. in Pand. p. 178. G. 203. K. Turneb. Adv. XXX. 27.

ACCERSITORES, ut ita dicam, dicebantur, qui adventum domini præmittebantur nuntiatum. Plin. Epiſt. I. 5. 9. *Evigilaveram: nuntius a Spurinna; venio ad te: imo ego ad te.* Juvenc. IV.

Talia dum loquitur, ſciſſos lacerata capillos,
Pro fratris morbo juſtis ſoror anxia curis,
Hortatur juvenem rapido percurrere greſſu,
Caſibus ut tantis Chriſtus ſervaret amicum.

Pignor. de Serv. p. 255.

ACCINCTUS pro milite accipiebatur, quia baltheo *cingebantur* milites. Auſon. in Grat. act. *Familiaris habitus decentior, aut militaris accinctior.* Demſter. Paral. ad Antiq. Roman. Roſin. p. 714. h. Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 8.

ACCINGERE ſe ſolebant homines induſtrii, & negotioſi. Veſtimenta enim laxa, & fuſa ad pedes, ne impedimento in opere eſſent, *præcingebant.* Servius laudatus infr. in *Diſcincti.* Petron. c. 19. *Præcincti certè altiùs eramus.* c. 87. *Niſi viderint ſtatores altiùs cinctos.* Horat. Sat. II. 8. 10.

His ubi ſublatis puer altè cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam deterſit.

Rigalt. & Rittersh. in Phædr. II. 5. 11. Gonſal. in Petron. c. 87. Ferrar. Anal. de Re veſt. c. 44. Schill. Nomencl. Philol. p. 12. Quod manavit a Græcis. Nam & ζώννυσθαι, id eſt, *cingi* valet armari apud Homer. Iliad. I. 15.

Porro Atrides clamavit, & armari juſſit, ζώννυσθαι.

Turneb. Adv. XXIX. 25. Accingebant ſe chirurgi, milites, popæ, iter facientes, venatores. V. ſingulos ſuis locis.

ACCIPERE eſt paſcere, & ſolenni convivio celebrare. Virg. Æneid. III. 353.

Illos porticibus Rex accipiebat in amplis,
Aulai in medio libabant pocula Bacchi,
Impoſitis auro dapibus.

Guther. de vet. jur. pontif. IV. 19.

Accipere nomen dicebatur, qui comitia habebat, eorum, quorum ratio habebatur, quibuſque petere licebat, & de quorum nomine tribus, vel centurias in ſuffragium mittebat. Liv. XXVII. 6. *Itaque ſi ſuum nomen dictator acciperet, ſe comitiis interceſſuros tribuni dixerunt: ſi aliorum, præterquam ipſius, ratio haberetur, comitiis ſe moram non facere.* Turneb. Adv. XXVII. 32. Bud. in Pand. p. 74. D.

Accipere omen, vel non *accipere*, eſt illud agnoſcere, vel non agnoſcere: auguria enim oblativa, ſive quæ homini non petenti facta, in ejus erant poteſtate: & illa agnoſcere, vel non agnoſcere licebat. Liv. I. 7. *Dextra Hercules data, accipere ſe omen ait.* Cicer. de Divin. I. 46. *L. Paullus, conſul iterum, cum ei, bellum ut cum Rege Perſa gereret, obtigiſſet, ut eo ipſo die domum ad veſperam rediit, filiolam ſuam Tertiam, quæ tum erat admodum parvula, oſculans animadvertit triſticulam. Quid eſt, inquit, mea Tertia, quid triſtis es? Mi pater, inquit, Perſa periit. Tum ille arctius puellam complexus, accipio, inquit, omen mea filia.* Turneb. Adv. V. 7. Briſſon. de Form. I. p. 91. Buleng. de Augur. c. 9.

Accipi preces rogabant precantes. Ovid. de Pont. II. 8. 43.

Tu quoque, conveniens ingenti nupta marito,
Accipe non dura ſupplicis aure preces.

Faſt. IV. 319.

Sup-

Supplicis, alma, tua, genitrix fœcunda deorum,
Accipe ſub certa conditione preces.

Briſſon. de Formul. 1. p. 33.

ACCIUS, ſive *Actius Navius* augur in foro juxta comitium cotem novacula diſſecuit. Illi in gradibus comitii, qui in forum porrigebantur, Tarquinius ſtatuam poſuit. Liv. 1. 36. Cicer. de Divin. 1. 17. Dionyſ. Ant. Rom. III. p. 204. *Tarquinius eludens artem, agedum, inquit, divine tu, inaugura, fierine poſſit, quod nunc ego mente concipio. Quum ille in augurio rem expertus, profectò futuram dixiſſet: atqui hæc animo agitavi, inquit, te novacula cotem diſciſſurum: cape hac, & perage, quod aves tuæ fieri poſſe portendunt: tum illum haud cunctanter diſcidiſſe cotem ferunt. Statua Accii poſita capite velato, quo in loco res acta eſt, in comitio, in gradibus ipſis ad lævam curiæ fuit.* Nardin. Rom. Vet. v. 3. Flocc. de Poteſt. Roman. 1. 4.

ACCLAMATIO nihil aliud eraàt quàm voces, ſive plures, ſive pauciores, contentiùs, & in cantici modum emiſſæ: quæ ſi fauſtæ erant, laudationes habebant, & bona vota; exſecrationes, & convicia, ſi infauſtæ. *Ferrar. de Acclam. & plauſ.* 1. 1. *Laurent. de Acclamat. c.* 2. *Acclamationes*, & plauſus veteres conſueverunt conjungere: & raro *acclamationes* ſine plauſu fiebant, vel ſine *acclamatione* plauſus. De Panareta pantomima Ariſtæn. Epiſt. 1. 26. *Populus interea rectus, ac mirabundus adſtat, voces alternas melodicè reſpondet, manuſque movet.* De Auguſto Dio LIV. p. 540. *E. Populum objurgavit, quod plauſu, & laudibus eum, Cajum, proſecutus eſſet.* Et non tantùm Græci, verùm etiam Latini ſcriptores. Senec. Epiſt. LIX. *Sicut plauſus, & acclamationis ſecunda favor...* Quint. Inſtit. Orat. VIII. 3. *Ut populus Romanus admirationem ſuam non acclamatione tantum, ſed etiam plauſu confiteretur.* Ferrar. ibid. c. 5. Differebat tamen a plauſu I. quòd plauſus daretur manibus, vocibus fieret *acclamatio.* II. Quòd fieret quandoque abſentibus, plauſus non niſi præſentibus daretur. III. Quòd quandoque ab ipſis feminis ſit facta: an plauſus etiam ab illis fuerit datus, nondum certum habetur. *Ferrar. ibid. c.* 8. 12. 13.

Acclamatum eſt conjugio copulandis, boni ominis cauſa, quo ſcilicet nuptiæ feliciùs, & magis proſperè evenirent. Et hæc fuerunt *læta omina*, quibus cives Neronis, ac Poppææ nuptias proſecutos canit Senec. Octav. IV. 1. 704.

Et ipſe lateri junctus, atque hærens tuo,
Sublimis inter civium læta omina
Inceſſit.

Illas enim non niſi captatis prius auguriis, auſpicibuſque datis, faciebant. V. infr. in *Auſpices.* Ita concipiebantur, ut in ſponſalibus *Feliciter.* V. infr. in *Feliciter*: interdum, *quæ res rectè vertat*, aut *dii bene vertant.* Plaut. Aul. II. 241.

Quæ res rectè vertat, mihique tibique, tuæque filiæ!
Filiam tuam mihi uxorem poſco: promitte hoc fore.

II. 3. 4.

Filiam deſpondi hodie: ego nuptum huic Megadoro dabo.
ST. *Dii bene vertant.*

In nuptiis *Hymenæum*, V. infr. in *Hymenæus*, & *Thalaſſium* V. inf. in *Thalaſſius*, inclamarent, & *Verſus Feſcenninos* V. infr. in *Verſus*, jactarent. *Ferrar. de Acclam. & Plauſ.* VI. 12. *Stuck. de Ant. Conviv.* 1. 26. *Laurent. de Acclamat. c.* 2.

Acclamatum eſt Imperatori, cum congiarium dabatur. *Acclamationis* formula erat, quam prodit Tertullianus infr. in *Vitam.* Et Tertulliani verborum veſtigiis inſiſtens Auguſto longos annos in hunc modum precatur Ovid. Faſt. 1. 613.

Augeat imperium noſtri ducis, augeat annos.

Briſſon. de Form. I. p. 97. Taffin. de Lud. ſecul. c. 9. §. 8. Laurent. de Acclam. c. 2.

Acclamatum eſt a militibus, tunc potiſſimum. I. Cum quis in belli ducem eligebatur. *Acclamationis* formula erat: *dii te ſervent Imperator.* Vopiſc. in Probo c. 10. *Quaſi divino nutu undique ab omnibus acclamatum eſt: Probe Auguſte dii te ſervent, deinde concurſus, & ceſpititium tribunal, appellatuſque Imperator.* Lamprid. Anton. Diadum. c. 1. *Macrine Imperator, dii te ſervent. Antonine Diadumene, dii te ſervent.* Ferrar. de Acclamat. VI. 2. Briſſon. de Form. IV. p. 349. Laurent. de Acclamat. c. 1. II. Cum prælium erat ineundum, *Acclamationis* formula erat *Victoria.* Cæſ. de Bell. Gall. V. 36. *Tum verò ſuo more victoriam conclamant, atque ululatum tollunt.* Ferrar. ibid. VI. 3. III. Cum rem bellicam bene geſſiſſet, & confeciſſet, hoſtibus magno prælio fuſis, & profligatis. Tunc enim univerſi exercitus *conclamatione* Imperator appellabatur. Dio XLIII. p. 235. B. *Imperatoris nomen non antiqua tantum pro conſuetudine, qua id cum alii, tum ipſe quoque ſæpius in bello reportaverat.* Et manifeſtiùs paulò poſt. *Qui vero in bello rem eo cognomento dignam geſſit, is antiqua conſuetudine Imperator denuo ſalutatur: unde fit, ut quis ſecundo, tertio, & toties omnino, quoties id mereatur, Imperator nuncupetur.* Ferra. ibid. VI. 8. Briſſon. ibid. p. 350. Sigon. de Ant. jur. Prov. II. 7. IV. Cum hoſte devicto triumpharet, & per Urbem in Capitolium veheretur, *Acclamationis* formula erat, *Io triumphe, Io triumphe.* V. illam infr. in *Io.* Briſſon. ibid. p. 351. Ferrar. ibid. VI. 9.

Acclamatum eſt in ſcholis, & auditoriis, tum publicis, tum privatis, illis, qui ſive recitantes, ſive declamantes, ſive cauſas agentes, ſcholaſtici ſæpè dicebantur. *Ferrar. de Acclamat. & plauſ.* III. 1. Hi conſueverant ſtudioſè invitare, qui audirent, & *acclamarent.* Ad hanc invitandi conſuetudinem reſpexere ſcriptores, qui de illa ſermonem habentes, convocandi, advocandi, congregandi, rogandi, corrogandi, & admonendi voces uſurparunt. Hunc morem invitandi auditorii induxit Largius Licinius. Plin. Epiſt. II. 14. 9. *Primus hunc audiendi morem induxit Largius Licinius, hactenus tamen, ut auditores corrogaret.* Ferrar. ibid. III. 2. *Acclamationis* hujus formulæ erant: *Bene, & præclarè: Bellè, & feſtivè: Non poteſt meliùs.* Cicer. de Orat. III. 26. *Bene, & præclarè quamvis nobis ſæpè dicatur, bellè, & feſtivè nimium ſæpè nolo: quanquam illa ipſa exclamatio, non poteſt meliùs, ſit velim crebra.* Apud Arrian. in Epict. II. 23. ὑπερφυῶς, id eſt, *ſupra quam dici poſſit*, ſeu *nihil ſupra.* Apud Horat. Art. Poet. n. 428. *pulcrè, bene, rectè.* Apud Perſ. Sat. 1. 49. *euge, & bellè.* n. 84. *decenter.* Apud Mart. II. 27. 3.

Effectè, graviter, cito, nequiter, euge, beatè.

Ubi *nequiter* eſt amatoriè. Græci ἐρωτικῶς dicunt. Porro *ſophos* frequentiſſimè *acclamabatur* apud Mart. 1. 4. 7: 50. 37: 67. 4: 77. 9. *Ferrar. ibid.* III. 12. Sophos, id eſt, ſcitus, vel ſcite, potius circumflexa poſteriore ſyllaba σοφῶς, ut cum dicimus, ſcitè aliquid dictum, id eſt, doctè, & acutè. *Bud. in Pand. p.* 42. *K. Ferrar. l. l.*

Acclamatum etiam fuit in ſenatu. Vulcat. Gallic. Avid. Caſſ. c. 13. *Hanc ejus clementiam ſenatus his acclamationibus proſecutus eſt.* . . . . Mos hic e theatris in fora primum penetravit, deinde etiam in ſenatum. Non ſunt *acclamationes* ſenatus in acta publica cœptæ referri ante Trajani tempora. Ejus honori hoc primum fuit delatum. Non temere quid quiſque vellet *acclamabant*: ſed ut in choris erat aliquis, cujus vox cæteris præiret, hic formulam *acclamationis* concipiebat, reliqua turba nihil niſi acceptas ab eo voces reddebat. Ars etiam adhibita & in concipiendis *acclamationibus*, & in *acclamando*: modulatione enim quadam utebantur canentibus non diſſimiles. Nec ſemel, aut iterum, ſed ſæpiùs eadem verba reſonabant. *Caſaubon in Vulcatium. Buleng. de Imperat. Rom.* II. 31. *Taffin. de Lud. ſecul. c.* 9. §. 8. *Demſter. Paral. in Antiq. Roman. Roſin.* v. 5. Formulas prolixiores collegit *Briſſon. de Form.* II. *p.* 187. & *præter eum Ferrar. de Acclamat.* IV. 2–9.

Acclamatum eſt etiam in theatro, hoc eſt, in omni ludorum, ac ſpectaculorum loco illuſtribus vel dignitate, vel doctrina, vel nomine viris in theatrum introeuntibus. Senec. Epiſt. 29. *Cæterum, ſi te videro celebrem ſecundis vocibus vulgi, ſi, intrante te, clamor, plauſus, & pantomimica ornamenta obſtrepuerint: ſi tota te civitate feminæ, puerique laudaverint.....* Plutarch. in Sertor. p. 569. E. *Tribus ei, Sertorio, & populus Romanus pro his rebus magnificè geſtis honorem, introeuntem ſiquidem populus excepit plauſu, & accla-*

ma-

Digitized by Google

mariatæ: quod genus honoris viri etiam illuſtres, & ſeniores raro conſecuti ſunt. Quintil. de Orat. c. 13. n. 3. *Teſtis ipſe populus, qui auditis in theatro verſibus Virgilii ſurrexit univerſus, & forte præſentem, ſpectantemque Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum.* Non paucæ fuerunt, eæque variæ theatralium hujuſmodi *acclamationum* formulæ, ſed illa communior, ac ferè conſueta, unica voce, *feliciter*, concepta. V. infr. in *Feliciter*. Etiam ſpectaculorum, ac ludorum actoribus. Suet. Ner. c. 20. n. 6. *Adoleſcentes equeſtris ordinis...., elegit, qui diviſi in factiones plauſuum genera condiſcerent, operamque navarent cantanti ſibi.* Illarum clauſula a grege interdum, ſæpiùs ab eo, qui poſtremus in ſcenam introducebatur, pronuntiari ſolita, interdum unica voce, *plaudite*, interdum duabus, *valete & plaudite*. V. infr. in *Plaudite*, concipiebantur. *Ferrar. de Acclam.* II. 2. & 3. *Buleng. de Circo c. 49. de Theatr.* I. 60. *Fab. Agon.* II. 11. & 30. *Laz. Comm. Reip. Rom.* IX. 2. *Laurent. de Acclamat. c.* 2.

Acclamatum eſt ſæpiùs contumelioſè, cum in ſenatu decerneretur ſtatuas eſſe dejiciendas. Suet. Domit. c. 23. n. 2. *Senatus adeo lætatus eſt, ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumelioſiſſimo, atque acerbiſſimo acclamationum genere laceraret.* Formulas denarrat Lamprid. Comm. c. 18. *Acclamationes poſt mortem Commodi graves fuerunt. Ut autem ſciretur, quod judicium ſenatus de Commodo fuerit, ipſas acclamationes de Mario Maximo indidi, & ſententiam SCti: Hoſti patriæ honores detrahantur, parricidæ honores detrahantur: hoſtis ſtatuas undique, parricidæ ſtatuas undique, gladiatoris ſtatuas undique: gladiatoris, & parricidæ ſtatuæ detrahantur....* Ferrar. de Acclamat & plauſ. IV. 6. Figrell. de Stat. Roman. c. 37.

ACCOLEJA gens. V. illam infr. in *Gens*,

ACCUBITA, quæ dicuntur Lamprid. Heliogab. c. 19. *Nec cubuit in accubitis facilè, niſi iis, quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum.* Alex. Sev. c. 34. *Quod numerus accubitorum creſcebat.* Et *accubitationes* Spartian. Æl. Ver. c. 5. *Quod & accubitationes de roſis, & liliis fecerit.* Non fuerunt fulcimenta, aut adminicula dorſo reclinando, ſeu pulvilli, qui capitibus, & dorſo *accumbentium* ſubſternerentur: ſed ipſi tori, aut lecti, ubi convivæ diſcumbebant, interdum majoris operæ, delicati, pilo leporino farti, ut modò Lampridius. *Chimentel. de Honor. biſell. c.* 27. *Buleng. de Imperat. Rom.* II. 34. *Salmaſ. in Tertull. Pall. p.* 174. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 2. Fuerunt paullò infra menſam, ita ut aſſurgere cogerentur, cum cibos ſumere, aut repetere vellent. *Cum aſſurgerent ſæpè, ut ad leporem, qui menſæ erat appoſitus, manus pervenire poſſet.* Athen. XIII. Plaut. Moſt. III. 167.

—— Procumbunt, dimidiati dum appetunt.

Apul. Met. II. p. 54. *Ac ſic aggeratis in tumulum ſtragulis, & effultus in cubitum, ſuberectuſque in torum, porrigit dextram.* Buleng. de Conviv. I. 30. Apud veteres *accubitorum* uſus non erat, ſed in lectulis diſcumbentes manducabant. Suidas: *Stibades ſunt, in quibus milites humi cubant. Lectus erat ſimplex, & militaris cuba, ſegeſtre accubitum ex virgis.* Hieron. ad Ezech. XLVI. *accubita* dixit, quæ Aquila στιβάδας. *Buleng. ibid. c.* 33. & *de Imperat. Rom.* II. 34. Succeſſerunt lectis tricliniaribus ſuperiorum temporum. Tribus enim lectis olim ad menſam accumbebant, & hoc triclinium dicebatur: poſtquam triclinia ab uſu receſſerunt, & forma eorum mutata, & pro tricliniis *accubita*, & ſtibadia dici cœpere, quorum figura ſemicircularis erat, atque inde ſigma, V. inf. in *Sigma*, nomen invenit. *Salmaſ. in Lamprid. Heliog. c.* 19.

ACCUBITALIA erant toralia, quibus *accubita* inſternebantur, & inſtruebantur. Treb. Poll. in D. Claud. c. 14. *Accubitorum Cypriorum paria duo.* Caſaub. in Lamprid. Heliogab. c. 19. Salmaſ. in Tertull. de Pall. c. 3. Stuck. Ant. Conviv. II. 34. Chimentel. de Hon. ſubſel. c. 31. Crinit. de Hon. diſcipl. XXIII. 2. Videntur etiam mantelia venire eo nomine: quod valdè ſuadet mihi ſimilis locus alius epiſtolæ ejuſdem Imperatoris, atque argumenti apud Vopiſc. in Aurelian. c. 12. ubi *mantelia Cypria* nominantur. *Caſaub. l. l.* Cave putes hoc cum hoc viro. *Mantelibus* enim menſæ ſternebantur, *accubitalibus* accubita. *Mantelium Cypriorum* mentio in vita Aureliani: non propterea tamen *mantelia* & *accubitalia* idem erunt. Non ſolùm mantelium, mapparumque, & *accubitalium*, ſed etiam periſtromatum, velorumque varii generis, & aulæorum artificio Cyprus olim inſula nobilitata eſt. Pollux X. 7. *Ante cubiculum, juxta januas, cortinæ habendæ ſunt: ſive ſimplex fuerit cortina alba, ex lino; ſive multicolor, de qua dicit Ariſtophanes: cortina Cypria variegata.* Salmaſ. in Treb. Poll. Claud. c. 14. Erant non tantùm de purpura, ſed & auro clavata. Et Babylonicorum [illegible] præcipuè uſus in accubitis ſternendis. *Salmaſ. in Tertullianum l. l.*

ACCUBITOR *cubiculi erat caput puerorum, qui ſunt in cubiculo, & cubiculariorum ſub ſua diſpoſitione habebat, & procubitorem cubiculi.* Codinus, *Buleng. de Imp. Rom.* VIII. 23.

ACCUMBERE eſt deorum. Virg. Æneid. I. 83.

—— Tu das epulis accumbere divum.

diſcumbere hominum. Virg. Æneid. I. 703.

Jam pater Æneas, & jam Trojana juventus
Conveniunt, ſtratoque ſuper diſcumbitur oſtro.

II. 712.

—— toris juſſi diſcumbere pictis.

recumbere ferarum eſt. Virg. Æneid. VIII. 296.

—— —— te janitor Orci
Oſſa ſuper recubans antro ſemeſa cruento.

Acro in Horat. Od. I. 27. 8. *Buleng. de Conviv. I.* 32. Hoc non eſt uſque adeo verum, ut non hæc nomina interdum confundantur, & promiſcua ſignificatione apud auctores probatos repetiantur poſita: quare & *accumbere* de hominibus. Cicer. Verr. V. 31. *Muliebria quotidie convivia eſſent, vir accumberet nemo.* Petron. c. 36. *Non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, interrogare.* Et *recumbere* de iiſdem. Plin. Epiſt. IV. 22. 4. *Cœnabat Nerva cum paucis, Vejento proximus, atque etiam in ſinu recumbebat.* Mart. II. 19. 3.

Debet Aricino conviva recumbere clivo.

Demſter. in Roſin. Paral. V. 28. Lambin. in Horat. Od. I. 27. 8. Stuck. Ant. Conviv. II. 34. Priſcis temporibus, cum frugalitas, & modeſtia vigerent, ſedebant, non *accumbebant* viri pariter, & mulieres. Poſt cum opibus, ut fit, ſuccedente luxu, paullatimque ad mollitiem moribus inclinantibus, *accumbere* viri cœperunt. Virg. Æneid. I. 176.

Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis.

Ubi Servius: *Majores noſtri ſedentes epulabantur.* Quem morem habuerunt a Laconibus, & Cretenſibus, ut docet Varro lib. de vit. pop. Rom. in quibus dixit, quod a quaque traxerit gente. Iſidor. XX. 11. *Apud veteres non erat uſus accumbendi: unde & conſidere dicuntur. Accubitum* populus Romanus ſemel acceptum, indicem licèt diſſolutæ lætitiæ, & jucunditatis cujuſdam viro gravi parum dignæ, in magnis copiis perpetuò retinuit. *Manut. Quæſt. Epiſt. I.* 4. *Lambin. l. l.* In cœnaculo menſa collocabatur, rotunda, humilis, inferiorum quidem hominum tripes, & ex ſimplici ligno. Horat. Sat. I. 3. 13.

—— modo ſit mihi menſa tripes.

lautiorum citrea, aut acerna, aut lamina argentea intecta: quam pes eburnus fabrefactus, puta in modum pardi, aut leonis ſuſtinebat. Juven. Sat. XI. 121.

—— putere videntur
Unguenta, atque roſæ; latos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur, & magno ſublimis pardus hiatu.

Circum menſam tres, ut plurimum, lecti erant, ex quo triclinii nomen. V. infr. in *Triclinium*. Vel duo etiam, quod biclinium. V. infr. in *Biclinium*. Poſterior ætas hoc, aut aliquid ſimile ſigma vocavit. V. infr. in *Sigma*. Hi lecti inſternebantur aulæis, purpura, aut alia veſte ſtragula, pro copia, aut inopia convivatoris. Terni, aut plerumque quaterni unum lectum occupabant. Horat. Sat. I. 4. 86.

Sæpè tribus lectis videas cœnare quaternos.

Si plures, ſordidum, & minimè lautum habebatur. Cicer. in Piſon. c. 27. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans.... Græci quini ſtipati in lectulis, ſæpè plures. Accumbebant* reclinata ſupera parte corporis in cubitum ſiniſtrum, infera in longum porrecta, ac jacente, capite leviter erecto, dorſo pul-

pulvillis modicè ſuffulto. Plautus. V. illum ſupr. in *Accubita*. Ut enim faſtidiens, &

Languidus, in cubitum jam ſe conviva reponit.

apud Horat. Sat. II. 4. 39. ita contra inhians, & imminens toto corpore in cibum procumbebat, & a decoro illo habitu recedebat. Qualem geſtum exprimere voluit Plautus. Primus *decumbebat* ad caput lecti, cujus pedes porrigebantur pone dorſum ſecundi: ſecundus verò occiput obvertebat ad umbilicum primi pulvillo interjecto, pedes jacebant ad tergum tertii: & ſic deinceps tertius, ſic quartus. Qui primus, & ad caput lecti *decumbebat*, ſummus dicebatur: qui ad pedes, imus: qui inter iſtos, medius. Hinc Plautus: *da puer a ſummo*. V. ſupr. *a ſummo*. Et Horat. Sat. II. 8. 40.

—— ſecutis omnibus imis.

Lipſ. Ant. Lect. II. p. 144. Mercur. de Art. gymn. I. II. Stuck. Ant. Conviv. II. 34. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 152. Pancirol. de Reb. depred. & inv. p. 497. & ad illum Salmuth. Philand. in Vitruv. VI. 4. Thyſ. in Gell. II. 2. Caſal. de Proph. Roman. rit. c. 25. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 19. Potter. Archæol. Græc. IV. 19. Bayſ. de Vaſcul. Theſ. Ant. Græc. Gronov. Tom. IX. p. 704. B. Bacc. de Conviv. antiq. II. 3. Tomaſ. de Teſſer. hoſpital. c. 18. Caſaub. Exercit. in Baron. Annal. XVI. 22. Buleng. de Imperat. Rom. II. 34. de Conviv. I. 32. Lambin. in Horat. Sat. II. 4. 39. Od. I. 27. 8. Roſin. Anton. Rom. V. 28. Kipping. Ant. Rom. IV. 3. 2. Schill Nomencl. Philol. p. 21. Utramque manum quidem ad epularum, & poculorum uſum adhibebant, ſed maximè dextram. *Lambin. l. l.* Qui in eo fallitur. Quo modo enim quis cubito innixus utramque manum expedire poteſt? *Ferrar. Elect.* II. 4. Non igitur ὀκλὰξ, id eſt, genibus implexis, vel per crucem diſpoſitis humi aſſidebant, ut Turcæ & Scythæ facere narrantur. Hunc *accumbendi* morem Turcorum inſigniter diſſimilem cum priſco Romanorum *accubitu*, a quo multum diſcrepat, non debuiſſent ſimilem facere Blond. Rom. triumph. II. p. 42. & Coraſ. Miſcell. jur. civ. VI. 10. 5. *Kipping. ibid.* §. 2. Non *accumbebant*, niſi ante mutaviſſent togas cum veſtibus, quas vocabant cænatorias. V. illas infr. in *Veſtis*, & in *Syntheſis*. Soleas ponebant, ne lectum conſpurcarent. V. infr. in *Solea*. Manus lavabant. V. ſuper. in *Abluebant*. Se ungebant. V. infr. in *Unguentaria*. Coronas ſumebant. V. infr. in *Coronatı*. Preces ſubjungebant, & menſas Deo commendabant. Quintil. Declam. 301. *Adiſti menſam, ad quam cum venire cœpimus, deos invocamus*. Livius mox laudandus. *Kipping. ibid.* §. 3. Deorum ſimulacra coram adducta apponebant. V. infr. in *Menſa*. Mulieres in ſedendi conſuetudine, pudoris gratia, diu permanſerunt: quia turpis viſus eſt in muliere *accubitus*. Contagione tamen morum depravatæ, unà cum viris cœperunt *accumbere*, tantùm in Capitolini Jovis epulo, antiquitatis gratia, ſederunt. Docent hoc poſtremum verba Val. Max. II. 1. 2. *Feminæ cum viris cubantibus cœnitabant: quæ conſuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit: nam Jovis epulo ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas ad cœnam invitabantur. Quod genus ſeveritatis ætas noſtra diligentius in Capitolio, quàm in ſuis domibus ſervat: videlicet, quia magis ad rem pertinet, dearum quam mulierum diſciplinam contineri*. Urſin. Append. ad Triclin. Ciaccon. p. 145. Thyſ. Caſal. & Buleng. l. l. Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom. V. 28. *Accumbebant* verò infra eos, hoc eſt, in ſinu eorum, qui eas amarent, ſive ſocias ducerent. Juven. Sat. II. 119.

Signatæ tabulæ, dictum feliciter, ingens
Cœna: ſed in gremio jacuit nova nupta mariti.

Liv. XXXIX. 43. *Tum illam*, mulierem formoſam, *infra eum*, Quintum Flaminium conſulem, *cubantem negaſſe, unquam vidiſſe quenquam ſecuri ferientem, & pervelle id videre. Hic indulgentem amatorem unum ex illis miſeris attrahi juſſum ſecuri percuſſiſſe. Facinus, ſive eo modo, quo cenſor objecit, ſive, ut Valerius tradit, commiſſum eſt, ſævum, atque atrox: inter pocula, atque epulas, ubi libare diis dapes, ubi bene precari mos eſſet, ad ſpectaculum ſcorti procacis in ſinu conſulis recubantis, mactatam humanam victimam eſſe, & cruore menſam reſperſam*. Suet. Cal. c. 24. n. 1. *Tum omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit, plenoque convivio ſingulas infra ſe viciſſim collocabat, uxore ſupra cubante*. Ciaccon. de Triclin. p. 50. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 19. Lipſ. in Tacit. Annal. p. 113. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 886. b. C. Pitiſc. in Suetonium. Kipping. ibid. §. 4.

ACCUSARE, & *accuſari* ut quicunque poſſent, leges non temerè poteſtatem concedebant. Macer. l. 8. ff. de accuſation. *Qui accuſare poſſunt, intelligemus, ſi ſciverimus, qui non poſſunt. Itaque prohibentur accuſare alii propter ſexum, vel ætatem, ut mulier, ut pupillus; alii propter ſacramentum, ut qui ſtipendium merent; alii propter magiſtratum, poteſtatemve, in qua agentes ſine fraude in jus evocari non poſſunt; alii propter turpem quæſtum, ut qui duo judicia adverſus duos reos ſubſcripta habent, nummoſque ob accuſandum, vel non accuſandum acceperint; alii propter conditionem ſuam, ut libertini contra patronos*. Idem Pompon. l. 1. ff. eod. tit. ſed cum aliqua exceptione: *Non eſt permiſſum mulieri publico judicio quenquam reum facere, niſi ſcilicet parentum, liberorumque, & patroni, & patronæ, & eorum filii, filiæ, nepotis, neptis mortem exſequatur*. Idem de pupillis Papinian. l. 2. §. 1. ff. eod. tit. *Pupillis ex conſilio tutorum patris mortem: item pupillæ avi ſui mortem exſequi conceſſum eſt*. Ipſi prætores etiam pro poteſtate multos ab *accuſatione* videntur repuliſſe, ut quæſtores, ne prætorum ſuorum nomina deferrent, propter neceſſitudinem, quæ inter illos intercedebat. Cicer. Divin. c. 19. *L. Philoni in C. Servilium nominis deferendi poteſtas non eſt data, neque Scauro in Flaccum, neque Pompejo in Albutium; ne libido violandæ neceſſitudinis auctoritate judicum comprobaretur*. Eadem ratione non poterunt accuſari I. magiſtratus. Servilius enim apud Liv. XLV. 37. reprehendit Galbam, quòd, ſi nocere Paullo voluit, non poſtridie quàm triumphavit, cum primùm eum privatum viſurus eſſet, legibus interrogarit. II. Ii, qui Reipublicæ cauſa abſunt. V. infr. in *Lex Memmia*. Sigon. de Judic. II. 9. Roſin. Ant. Rom. IX. 19.

ACCUSATIO nihil aliud fuit quàm oratio ad crimina inſerenda, atque augenda artificioſè compoſita. Nam cum die cognitionis prætor conſilium advocaſſet, atque citatus accuſator, & reus adeſſet, tum accuſator dicendi poteſtate accepta actionem inſtituit. Primis diebus crimina ſingula expoſuit, atque ad extremum ea producendis teſtibus confirmavit. Et ita tota illa oratio interrupta fuit. Deinde productis teſtibus alteram alio die orationem habuit, quæ perpetua fuit. Priorem Cicero dixit in Verrem, ſed ad ſingula crimina teſtes produxit, atque interrogavit. Sic enim inquit Verr. Proœm. c. 18. *Faciam hoc non novum, ſed ab iis, qui principes civitatis ſunt, ante factum, ut teſtibus utar ſtatim. Illud a me novum, judices, cognoſcetis, quòd ita teſtes conſtituam, ut crimen totum explicem: ubi id interrogando, argumentis, & oratione firmavero, tum teſtes ad crimen accommodem, ut nihil inter illam uſitatam accuſationem, atque hanc novam interſit, niſi quod in illa tunc, cum omnia dicta ſunt, teſtes dantur: hic in ſingulas res dabuntur, ut illis quoque eadem interrogandi facultas, argumentandi, dicendique ſit: ſi quis erit, qui perpetuam orationem, accuſationemque deſideret, altera actione audiet*. Poſteriorem, qua alia die accuſator eandem cauſam retractabat, ac perpetua oratione declamatorio more reum inſequebatur, criminaque teſtimoniis confirmata oratoriè amplificabat, Cicero prætermiſit, quòd Verres, & patronus ejus Hortenſius teſtium multitudine territi, defenſionem ſui reliquiſſent. V. Aſcon. in Cicer. p. 65. Hæc autem & longa, & perpetua oratio *accuſatio* dicta eſt: de qua Cicer. pro Cœl. c. 3. *Accuſatio crimen deſiderat, rem ut definiat, hominem ut notet, argumento probet, teſte confirmet*. Hanc non unus accuſator peregit, ſed partitis inter ſe muneribus multi. *Sigon. de Judic.* II. 17. *Roſin. Ant. Rom.* IX. 22. Triplex fuit, ſiquidem intermiſſis diebus ter eſt habita. Ea verò eodem artificio confecta eſt, quo ſuperiores: quippe accuſator crimen certum attulit, idque teſtibus, & argumentis probavit: unde Cicer. pro dom. c. 18. *Ubi crimen eſt? ubi accuſator? ubi teſtes?* Sigon. ibid. III. 9. Roſin. ibid. c. 29. Cum ter *accuſaverat*, in ſingulis *accuſationibus* perorandis mul-

Digitized by Google

multam, pœnamve arbitrio dicebat, eaque anquiſitio dicebatur. V. illam infr. in *Anquiſitio*. Sigon. ibid. III. 10. Hac tertia *accuſatione* perfecta rogatio ſcripta promulgabatur, quæ crimen, & pœnam, multamve comprehendebat. Rogatio per trinas nundinas promulgata manebat, ut populo nota fieret, antequam de ea judicaret. Hæc actio accuſatoris, multæ, pœnæve irrogatio; judicium populi, multæ, pœnæve certatio dicta eſt. Cicer. de Legib. III. 3. *Cum magiſtratus judicaſſit, irrogaſſitve, per populum multæ pœnæ certatio eſto*. Suet. Tib. c. 3. n. 4. *Salinator tribus Romanas in cenſura notavit, quod cum ſe poſt priorem conſulatum multa irrogata condemnaſſent, conſulem iterum fecerant*. Cum irrogatio per tres nundinas promulgata manſiſſet, tum tertiis ipſis nundinis *accuſator* rurſus in roſtra conſcendit, ac rurſus citato reo quartam *accuſationem* inſtituit: quam Cicer. pro dom. c. 17. quartam *accuſationem* trinum nundinum appellavit; eaque perfecta poteſtatem reo ad cauſam dicendam fecit: Unde Dionyſ. VII. p. 463. *Dies a tribuno plebis Marcio reo ad cauſam dicendam tertia nundine præfinita*. Sigon. ibid. III. II. 12. Roſin. ibid. IX. 29. 30. Sæpè etiam evenit, ut duo, aut plures *accuſationem* ſibi depoſcerent: quod cum accidit, *judex eligere debebat eum, qui accuſaret: cauſa ſcilicet cognita, æſtimatis accuſatorum pœnis, vel de dignitate, vel ex eo, quod intereſt, vel ætate, vel moribus, vel alia juſta de cauſa*, ut oſtendit Ulpian. l. 16. ff. de accuſat. Hoc judicium divinationem dixerunt. V. infr. in *Divinatio*. Pollet. For. Rom. I. 12. IV. 2. Sigon. ibid. II. 9. Roſin. ibid. IX. 19.

ACCUSATOR eſt dictus, qui ex multis *accuſatoribus* primas egit: ſubſcriptor, qui ſecundas, & tertias. Hic verò *accuſatorem* adjuvare eſt ſolitus. V. infr. in *Subſcriptores*. Per præconem citabatur in diem actioni à prætore conſtitutam. Ad quam ſi non adfuiſſet, aut non reſpondiſſet, ex reis eximebatur is, cujus nomen delatum erat. Cicer. Verr. II. 40. *Citatus accuſator M. Pacilius, neſcio quo caſu, non reſpondit, non affuit. Si præſens Sthenius reus eſſet factus: ſi manifeſto in maleficio teneretur; tamen accuſator non adeſſet, Sthenium condemnari non oporteret. Etenim ſi poſſet reus abſente accuſatore damnari, non ego a Vibone Veliam parvulo navigio inter fugitivorum, ac prædonum, ac tua tela veniſſem; quo tempore omnis illa mea feſtinatio fuit cum periculo capitis, ob eam cauſam, ne tu ex reis eximerere, ſi ego non adfuiſſem ad diem*. Briſſon. de Form. V. p. 470. Sigon. de Judic. II. 11. Poſtulabat, ut quæſtio haberetur. Ulpian. l. ſi poſtulaverit. ff. ad l. Jul. de adulter. *Si poſtulaverit accuſator, ut quæſtio habeatur de ſervo adulterii accuſata*. Non debebat autem, qui quæſtionem habebat, ſpecialiter interrogare ita, v. g. *an Lucius Titius homicidium fecerit*, ſed generaliter, *quis id fecerit*, l. 1. §. qui quæſtionem ff. de quæſtionibus. *Briſſon. ibid. V. p. 478*. Libellos dabat. Tacit. Annal. III. 44. 2. *Increpabant Tiberium, quod in tanto rerum motu libellis accuſatorum inſumeret operam*. Ulpian. l. 16. §. denuntiaſſe ff. ad l. Jul. de adulter. *Quid ergo ſi non quidem denuntiavit, verum libellos accuſatorios dedit?* Hi vel offerebantur, vel apud acta deponebantur, & omnia, & ſingula, quibus reus legem illam, quam nominaſſet, transgreſſus eſſet, complectebantur. Ulpian. l. 2. §. ult. ff. ad l. de adulter. *Et ſi pater præveneris, & libellos inſcriptionum depoſuerit*. Impp. Valer. & Gallien. l. ſine metu: *Cum nihil amplius quam libellos accuſatorios obtuliſti*. Briſſon. ibid. V. p. 468. Sigon. ibid. II. 10. Pollet. For. Rom. IV. 7. In crimen ſubſcribebat, & ad *accuſandum* ſe adſtringebat. Ulpian. l. 7. ff. de accuſat. *Si cui crimen objiciatur, præcedere debet in crimen ſubſcriptio*. Hinc & *ſollennibus inſcriptionibus adſtringere ſeſe* eum, qui ad *accuſandum* proſiliebat, jubet Imperator Gordian. l. 10. C. de accuſat. *Briſſon. ibid. V. p. 469. Pollet. ibid. II. 4*. A die autem delationis uſque in ſummum diem, quo cauſa dicenda erat, poterat reus ex lege apponere illi cuſtodem, qui obſervaret, quæ agerentur ab actore, & quomodo *accuſationem* inſtrueret, ne quid dolo, aut alia via ſcelerata moliretur, ut vix quicquam liceret meditari ad *accuſationem*, niſi præſente cuſtode. Auctor Plutarchus in Catone Uticenſi. *Pollet. ibid. IV. 7. Sigon. ibid. II. 9*. Præmia fuerunt: 1. Ut ſi ipſi ambitus damnati eſſent, aliorumque eodem in genere culpam demonſtraſſent, in integrum reſtituerentur. Id apparet ex oratione pro Cluentio. *Manut. de Legib. c. 28. II*. Quod ſi *accuſator* magiſtratum deſignatum in judicium vocaſſet, ejuſque culpam judicibus probaſſet: reus magiſtratum amittebat, *accuſator* ejus locum aſſequebatur, ſi modò ei per ætatem, & per leges magiſtratum illum capere liceret. Suſpicari hoc licet è Syllæ, Autronique exemplo: quibus de ambitu, cum deſignati conſules eſſent, damnatis, *accuſatores* eorum Torquatus & Cotta conſules facti ſunt. *Lipſ. in Tacit. Hiſtor. IV. n. 67. Manut. l. l. III*. Permutatio tribus: ſi modò ea tribus, in qua reus cenſeretur, nobilior eſſet, quàm tribus *accuſatoris*. Cicer. pro L. Balbo c. 25. *Objectum eſt etiam, quod in tribum Cruſtuminam pervenerit: quod hic aſſecutus eſt legis de ambitu præmio*. Manut. l. l. V. plura infr. in *Actor*.

ACE.

ACERRA erat *ara, quæ ante mortuum poni ſolebat, in qua odores incendebantur*. Feſtus. Et lege, quæ de funeribus octava eſt duodecim tabularum, cavetur, *ut ne acerræ adhiberentur*. Meurſ. de Funer. c. 6. Guther. de jur. man. I. 16. Auguſt. ad Leg. XII. tab. §. 43. Stuck. de Sacrif. p. 81. Berthald. de Ara c. 1. §. 3. Ferret. Muſ. Lapid. IV. memor. 9. Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 734. Kirchman. de Funer. l. 7. Roſin. Ant. Rom. III. 34. Schill Nomencl. Philol. p. 23. Voſſ. Lexic. Etymol. Turneb. in Cicer. de Legib. II. p. 163. Hotman. Antiq. Roman. III. 1. p. 394. B.

Acerra erat arcula thuraria, in qua thus reponebatur. Ex illa antiqui thus diis inter ſacrificandum proferebant. Ovid. de Pont. IV. 8. 39.

Nec quæ de parva pauper diis libat acerra,
Thura minus grandi quàm data lance valent.

Horat. Od. III. 8. 2.

Quid velint flores, & acerra thuris
Plena miraris.

Hæc *La Chauſſe Inſign. pontif. max. tab. 8. Cuper. Apoth. Homer. p. 74. Stuck. de Sacrif. p. 81. Berthald. de Ara c. 1. §. 3. Merul. de Sacrif. c. 7. §. 1. Moreſtel. Pomp. Feral. l. 14. Ferret. Muſ. Lapid. IV. memor. 9. Auguſt. in Leg. XII. tab. §. 43. Saubert. de Sacrif. c. 17. Roſin. Ant. Rom. III. 32. Schill Nomencl. Philol. p. 23. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 3. c. 1.*

ACETABULARII, quos Græci ψηφοπαίκτας vocant, dicebantur, qui celeritate, ac dexteritate manuum è pluribus *acetabulis*, quæ in menſa exponunt, efficiunt, ut quos calculos ſub uno *acetabulo* conditos putes, ſub altero reperias. Sext. Empir. adv. Mathem. II. p. 71. C. *Sicut acetabularii ſpectantium oculos agilitate manuum ſuffurantur, ac illudunt*..... Buleng. de Theatr. I. 40. Lipſ. & Muret. in Senec. Epiſt. 45. Lampe de Cymb. Vet. I. 16. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 7 de Tragœd. & Comœd. c. 2.

ACETABULUM eſt vaſculum, ſeu pyxis *acetabulariorum*. Senec. Epiſt. 45. *Præſtigiatorum acetabula, & calculi, in quibus fallacia ipſa delectat*, Rhodig. Ant. Lect. XIII. 32. Lipſ. in Senec. Epiſt. 45. Buleng. de Theatr. I. 40. Lampe de Cymb. vet. I. 16.

Acetabulum eſt genus menſuræ, in quo eſt octava amphoræ diviſio, ipſumque octava ſextarii pars eſt, capiens ſeſquicyathum, penderque aqua, vel vino plenum uncias duas ſemis. Quod conſtet ex ſeſquicyatho, probat Fannius, ſic dicens:

At cotyle cyathos bis ternos una receptat,
Sed de abaco nobis id pondus ſæpe notatur.
Bis quinque hunc faciunt drachmæ: ſi appendere tentes
Oxybaphus fiet, ſi quinque addantur ad illas.

Oxybapho *acetabulum* ſimile eſt & loco, & portione. Plin. XXI. 34. *Cum acetabuli menſura dicitur, ſignificat heminæ quartam partem, id eſt, drachmas quindecim*. Quæ non de Romano, ſed de Græco ſunt intelligenda. Plin. l. l. *Et quoniam in menſuris quoque & ponderibus crebra Græcis nominibus utendum eſt*..... Hujus quantitatis ſolent eſſe vaſcula,

qui-

Digitized by Google

quibus acetum & acria in menſa poni ſolent, ad ciborum faſtidia vitanda, & appetentiam excitandam. *Patus de Rom. & Græc. menſ.* III. *Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom.* XI. *p.* 1641. *C. Alex. Gen.* II. 20. *Barth. Adv.* XXXVIII. 2. *Rhodig. Ant. Lect.* XIII. 32. *Philand. in Vitruv.* VI. 9.

ACETARIA dicuntur cibaria, quæ ex *aceto* ſumuntur ad excitandum appetitum, quales ſunt herbæ virentes, quas *aceto*, oleoque guttatim inſtillato concinnamus. Fiunt etiam ex radicibus herbarum. Etiam poſſent dici carnes minutim conciſæ, quæ ex *aceto* ſumuntur. Plin. XX. 2. *Stomachum in acetariis ſumpta corroborat*. Stuck. Ant. Conviv. II. 8. Rhodig. Antiq. Lect. XIII. 32. Bruyer. de Re cibar. VIII. 2.

ACH.

ACHAIA fuit ſitu regionis Macedoniæ conjunctiſſima. Complexa eſt Epirotas, & Græcos. Epirus quos habuerit populos, V. infr. in *Epirus*. Athamanes, qui inter illos, cum Regem haberent, in Theſſalorum nomen tranſierunt. Græcia deindè duplex ſecuta, una extra Iſthmum, *Achaja* nomine, in qua fuerunt Acarnanes, Ætoli, Dores, Locri, Phocenſes, Megatenſes, Attici, Bœoti, & Eubœenſes: alteram intra Iſthmum, Peloponneſum dictam, habitarunt Achæi, Elei, Meſſeni, Lacones, Argivi, Sicyonii, & in medio quodammodo omnium Arcades longè à mari. Liv. XXXVI. 15. *Thermopylarum jugum, ſicut Apennini dorſo Italia dividitur, ita mediam Græciam dirimit, ante ſaltum Thermopylarum ſeptemtrionem verſus Epirus, & Perrabia, & Magneſia, & Theſſalia eſt, Phthiota Achæi, & ſinus Maliacus: infra fauces ad meridiem vergunt Ætolia pars major, & Acarnania, & cum Locride Phocis, & Bœotia, adjunctaque inſula Eubœa, & excurrente in altum, velut promontorio, Attica terra ſita ab tergo, & Peloponneſus.* Sigon. de Ant. jur. prov. I. 9. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 104.

ACHÆI cum ſoli in Græcia opibus, ac bellica laude florerent, meritò Romanis ſuſpecti eſſe cœperunt, eorumque concilium illi, quoad potuerunt, labefactare conati ſunt. Quamobrem cum Lacedæmonii fines ſuos ab *Achæis* vaſtari Romæ queſti eſſent, reſponſum eſt Lacedæmoniis, ſe legatos ad rem cognoſcendam, controverſiaſque dirimendas in Græciam miſſuros. Legati cum veniſſent, & Corinthum civitatum principes evocaſſent, pronuntiarunt, Senatum cenſere, Lacedæmonios, Corinthios, Argos, Heracleam, quæ ad Oetam eſt, & Orchomenios Arcades ab *Achaico* concilio ſegregandos; quod neque cum *Achæis* cognatione conjuncti eſſent, & ſerò ſe ad eorum concilium aggregaſſent. Qua ſententia cognita *Achæi* in omnes Lacedæmonios, qui tum fortè Corinthi erant, impetum fecerunt, & captos in carcerem conjecerunt. Plerique legatos etiam Romanorum violatos eſſe ſcripſerunt. His Romæ cognitis, *Achæos* bello perſequendos decernunt, ad idque bellum L. Mummium conſulem mittunt. Sed *Achæi*, Critolao duce populos ad arma capienda hortante, & Bœotiis operam pollicentibus, cum Romanis auſi concurrere, funditus ſunt everſi; Critolao à Metello ad Scarphiam fugato, atque occiſo, Arcadibus ad Chæroneam profligatis, & Thebis, Megariſque receptis, ac poſtremò Diæo duce à L. Mummio in fugam conjecto, ac Corintho, ac tota Græcia in poteſtatem adducta. Hac victoria Græcia cum Epiro eſt provincia facta, & *Achaja* à principatu, quem tunc *Achæi* inter Græcos obtinebant, nominata. *Sigon. de Ant. jur. prov.* I. 9. A Nerone immunis facta, poſtea à Veſpaſiano tributis eſt ſubjecta, Pauſan. Achaic. p. 222. *Multis poſt ætatibus, cum ad Neronem Romanorum imperium perveniſſet, is Græciæ ſuam reddidit libertatem, ſine Romani imperii detrimento. Pro ea enim Sardiniam prædivitem inſulam in provinciæ formam redegit. Sed hoc beneficium non fuit Græcis ad diuturnitatem ſtabile. Nam cum imperii gubernacula poſt Neronem Veſpaſianus teneret, is Græcos, quaſi patrio morbo ſeditione laborantes coercuit, & vectigali impoſito, Romanis magiſtratibus parere juſſit, quod diceret, libertate uti Græcos jam dedidiciſſe.* Scalig. in Euſeb. p. 183. Pancirol. Notit. dignit. imper. orient. c. 104. Pitiſc. in Suet. Veſp. c. 8. n. 9.

ACHAICUS fuit dictus L. Mummius ob *Achajam* devictam. Qui enim regiones in poteſtatem populi Romani redegerunt, à devictis regionibus cognominati ſunt. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 614. *B.*

ACHILLES ob fortitudinem dictus eſt L. Sicinius Dentatus. Gell. II. 11. *L. Sicinium Dentatum, qui tribunus plebis fuit Sp. Tarpejo, A. Haterio coſſ. ſcriptum eſt in libris annalibus, plusquam credi debeat, ſtrenuum bellatorem fuiſſe: nomenque ei factum ob ingentem fortitudinem, appellatum eſſe Achillem Romanum* . . . Sigon. de Nomin. Roman. c. 5.

ACI.

ACIA erat in inſtrumento phrygionis, Titinnius:

Phrygio fui primo, beneque id opus ſcivi:
Reliqui acus, aciaſque hero, atque heræ noſtræ.

Celſ. V. 26. *Utraque optima eſt ex acia molli, non nimis torta, quo mitiùs corpori inſideat.* Turneb. Adv. XVIII. 21. Eſſe filum illud, quod ſive ſutura, ſive infibulatione cuticulæ, quæ coire debebat, indebatur, omnes conveniunt. Sed in materia fili iſtius diſſentiunt, dum alii ex lino, ſive ſerico, alii ex metallo fuiſſe opinantur. Sed falluntur, Neque enim in fibula filum ex lino eſſe poteſt, ſed tantum acus. Acum in fibula appello id quod mordebat, ut auctores loquuntur. Acus iſtius cuſpis per id, quod conjungendum erat, & retinendum, immittebatur, & ne reſiliret, extremæ fibulæ parti, quæ ea de cauſa paullum erat excavata, inferebatur. Sic ut nemo non videat linum in fibulis locum habere non potuiſſe. Qui enim filum tenuiſſimum certè flexile potuiſſet mordere? qui excavata iſta fibulæ parte contineri potuiſſet, ſic ut non flecteretur, aut elaberetur? Quicquid ſit, *acia* eſt acus fibulæ. Et hæc interpretatio convenit cum verbis Celſi. *Acia mollis* eſſe debet, hoc eſt, tenuis, quantum fieri poteſt. Molle enim hìc idem eſt, quod nos Belgæ *fyn* appellamus. *Acia nimis torta*, id eſt ne noceat, penitus inſeri in cuniculum non debet. Nam hoc propriè hìc eſt torquere. *Boxhorn. ad Plutarch. Quæſt. Rom.* 75. De *Acia* plura qui voluerit, conſulat Johannem Rhodium, qui tum materiam, cum formam cap. 13. 14. 15. fuſioribus fuſiùs deſcribit.

ACIARIUM, ῥαφιδοθήκη eſt, ubi *acus* reponuntur. *Turneb. Adv.* XXVII. 10.

ACIES in ferro propriè eſt, quod in primore cultri, aut gladii acumine conſiſtit, & primùm ſcindit. Hoc στόμα Græci, unde & per translationem πολέμου στόμα. Inde στομῶσαι verbum *acuere*, & στόμωμα in ferro id quod ſcindendo penetrat. Arrianus στόμωμα quaſi phalangis in primis ordinum ductoribus conſtituit, quos propterea validiſſimos, ac fortiſſimos eſſe vult, quia pars ea præcipuè eſt, ut in ferro, quæ prima per πολλῷ intrat. Eam proinde firmiſſimam, & maximè induratam eſſe oportuit. De primo ductorum ordine ille Tactic. p. 34. *Hic ordo primus continet totam phalangem, & idem valet in præliis, quod acies in ferro, Nam qualis eſt acies, id nempe quod ſcindit, talis & reliqua ferri pars, & idem efficit, ac præſtat. Quod enim ſcindit in ferro, id per aciem ſcindit. Pars ferri reliqua etiamſi mollior ſit, ipſo tamen pondere, & mole adjuvat niſum prementis in ſcindendo. Sic & phalangis aciem, hoc eſt, id quod ſcindit, & penetrat, ſtatuere debemus in primorum ductorum ejus ordine ferri molem, & pondus in ea quæ à tergo ſequitur cætera multitudine.* Sed de phalange Græcorum hæc dicit Arrianus, quæ ad levem armaturam, quæ ante *aciem* ordinatam collocari conſueverat, meliori jure poſſint transferri. Nam illa primæ *aciei* quaſi *acies* ſtatuenda eſt. *Acies* in ferro non ſolum prima ejus pars, ſed etiam tenuiſſima, & maximè gracilis. Eadem tamen maximè efficax. Dicit hoc Polyb. X. ubi ſcribit *levem armaturam efficaciſſimam in bello videri*, adeo ut victoria ſæpè per eam profligata, titulus tamen penes gravem armaturam reſideat. *Salmaſ. de Milit. Rom. c.* 18. Quomodo edicto exercitu inſtructa fuerit, docet Liv. VIII. 8. *Ordo ſexagenos duos milites,*

Digitized by Google

lites, centurionem, & vexillarium unum habebat. Prima acies haſtati erant, manipuli quindecim (quod inauditum L. *decim*. V. Ovidium laudatum infr. in *Pilani*) *diſtantes inter ſe modicum ſpatium: manipulus leves vicenos milites, aliam turbam ſcutatorum habebat: leves autem, qui haſtam tantum gæſaque gererent, vocabantur. Hæc prima frons in acie florem juvenum pubeſcentium ad militiam habebat. Robuſtior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus eſt nomen, hos ſequebantur, ſcutati omnes, inſignibus maximè armis. Hoc triginta* (L. *viginti*. Conſentiunt veteres in omni legione, numeratis ſimul triariis, tantùm fuiſſe triginta manipulos) *manipulorum agmen antepilanos appellabant, quia ſub ſignis jam alii decem ordine locabantur* (ita leg. non *quindecim ordines*) *ex quibus ordo unuſquiſque tres partes habebat: earum unamquamque primam, pilum vocabant* (non *primum pilum*. Primam namque harum partium, quæ decem ſunt primæ, pilum appellant.) *Tribus ex vexillis conſtabat, vexillum centum octoginta ſex homines erant.* (rejicio vocem *vexillum*. Si enim in quoque *vexillo homines octoginta ſex*, erunt in ſola hac *acie* quinque millia quingenti octoginta. Adde reliquas duas, quæ, & quanta legio iſta. Quiſque verò ordo ſexaginta duo homines erant: tres ſunt in manipulo: ergo in totum *homines centum octoginta ſex*) *Primum vexillum triarios ducebat, veteranum militem ſpectatæ virtutis: ſecundum rorarios, minus roboris ætate, factiſque: tertium accenſos, minimæ fiduciæ manum: eo & in poſtremam aciem rejiciebantur. Ubi his ordinibus exercitus inſtructus eſſet, haſtati omnium primi pugnam inibant: ſi haſtati hoſtem profligare non poſſent, pede preſſo eos retrocedentes in intervallo ordinum* (quod quid fuerit, V. inſ. in *Intervallum*) *principes recipiebant: tum principum pugna erat; haſtati ſequebantur: triarii ſub vexillis conſidebant, ſiniſtro crure porrecto, ſcuta innixa humeris, haſtas ſubrecta cuſpide in terra fixas, haud ſecus quàm vallo ſepta inhorreret acies, tenentes. Si apud principes quoque haud ſatis proſperè pugnatum eſſet, a prima acie ad triarios ſenſim referebantur: inde rem ad triarios rediiſſe, quum laborantur, proverbio increbuit. Triarii conſurgentes, ubi in intervalla ordinum ſuorum principes & haſtatos recepiſſent, extemplo compreſſis ordinibus velut claudebant vias: unoque continente agmine, jam nulla ſpe poſt relicta, in hoſtem incidebant.* Lipſ. de Mil. Roman. II. 3. Gronov. in Livium, Rain. de Milit. Jul. Cæſar. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. x. p. 1567. C. Salmaſ. de Re Milit. Rom. c. 8. & 10. Alex. Gen. IV. 7. Stevvech. in Veget. III. 14. Laz. Comm. Reip. Rom. IV. 2. Laurent. Polym. IV. 1. 8. Caroli Antiq. Roman. III. 8. Kipping. Antiq. Roman. III. 4. §. 4. Roſin. Ant. Rom. x. 14. Non ſemper inſtruebatur per haſtatos, principes, & triarios, ſed interdum per cohortes: & tria hæc militum genera in eadem *acie* collocabantur. Crebrius hoc genus agminis per cohortes in itinere, illud per manipulos in *acie*: utrumque tamen & in *acie*, & in itinere uſu receptum. Illa *acies* ferè triplex, hæc ſæpiùs duplex. Falluntur, qui putant a Mario cœpiſſe, ut per cohortes ordinaretur: ſæpiùs manipularim, fateor: non tamen admodum illa ratione veteri Republica *acies* ſtruebatur. Marius uſum illius prioris *aciei* ſuſtulit: ſed hanc primus non induxit. *Schel in Polyb. Theſ. Græv. ibid. p.* 1258. *E. Salmaſ. ibid. c. 6.* Propriè Romani militis tunc erat, cornu auxiliorum. Inter utrumque cornu directa patebat *acies* Romana, cui id nomen ſoli competebat, ademptum auxiliis, & ſociis. Liv. XXXVII. 39. *Romana acies unius prope forma fuit, & hominum, & armorum genere. Duæ legiones Romanæ, duæ ſocium, & Latini nominis erant, quina millia & quadragenos ſingulæ habebant. Romani mediam aciem, cornua Latini tenuerunt. Haſtatorum prima ſigna, deinde principum erant, triarii poſtremos claudebant.* Salmaſ. ibid. c. 7. Lipſ. ibid. IV. 6. Ἀμφίστομος erat, quæ dimidiam virorum in ordinibus partem averſam a ſe mutuò habet, ita ut inter ſe oppoſitis ſint dorſis. Heſychius: *Amphiſtomus phalanx eſt, quæ dimidiam militum partem habet oppoſitam*. Onoſand. c. 21. *Et jubeat, ut ſi jam ante fortè circumventi ſint, dorſa præcedentium dorſis inclinantes obvertant, ac ſic ancipitem pugnam ineant*. Arcer. in Ælian. Tactic. 38. Salmaſ. ibid. c. 11. Fuit ferè duplex, aut triplex. Duplex, cum tota in cornua duo ſecta, dextrum ac lævum. Ea ſæpiſſimè obtinuit in exercitu conſulari: cum duæ legiones, & ſingulis ſua auxilia adjuncta. Hanc ſectionem certum eſt veterem eſſe, & aliis quoque gentibus uſurpatam. Ad Pana auctorem eam refert Polyæn. I. 2. *Dionyſii, ſive Bacchi dux fuit Pan. Is primum reperit ordinem, nominavit phalangem, cornu inſtituit dextrum & lævum. Ex quo cornutum etiam Pana vulgo deſingunt*. Exempla ſunt ſexcenta. Triplex eſt, cum præter cornua alia etiam media exſurgit. Id quoque crebrum: non ſolùm ubi plures legiones, ſed & cum duæ: iſtis ſcilicet in medio poſitis, ſociis ad utrumque cornu: Res per ſe clara, & obvia exempla. Sed & alia ratio duplicis, tripliciſque *aciei*: cum præter ſimplicem illam diviſionem a tergo etiam ſectio fit, & diſcrimen. Ut ſi quatuor legiones habeam, duas in fronte cum ſociis ſuis pono; totidem a tergo, velut in ſubſidiis, ſuppono. Idem in duabus quoque factum, & aut ala utraque ſociorum (ſive cornu mavis) præpoſita, ſubjunctis legionibus, aut contra. Rem vide pugna in Annibalem Marcelli apud Liv. XXVII. 12. *Pugnatum amplius duabus horis eſt: cedere inde ab Romanis dextera ala, & extraordinarii cœpere. Quod ubi Marcellus vidit, duodevigeſimam legionem in primam aciem inducit. Dum alii trepidi cedunt, alii ſegniter ſubeunt, turbata tota acies eſt*. c. 2. *Diu pugna neutro inclinata ſtetit. Primæ legioni tertia, dextera ala ſiniſtra ſubiit*. Sed & de legionibus ipſis ſic diſpoſitis Liv. XXX. 18. *Prætoris legiones in prima acie fuerunt, Cornelius ſuas in præſidiis tenuit*. Has ſecundarias, aut tertiarias legiones, ſive copias, ſubſidia, aut ſubſidiarias etiam vocabant. Liv. XXIX. 2. *Cedenti duodecimæ legioni, quæ in lævo cornu adverſus Ilergetes locata erat, tertiam decimam legionem ex ſubſidiis in primam aciem firmamentum ducit*. Salluſt. Bell. Jugurth. p. 105. *Ibi commutatis ordinibus, in dextro latere, quod proximum hoſtibus erat, triplicibus ſubſidiis, aciem inſtruxit*. Hæ præcipuæ ſunt, & receptæ Romanorum inſtructiones: quas tamen leviter variabant promovendo, aut retrahendo. Plerumque enim æqualiter utroque cornu, & ſimul concurrebant: quod Cato apud Feſtum *Recto fronte* dixit: & Tibull. IV. 1. 103. *æquatis frontibus*. Et ea de re Veget. III. 20. *Una depugnatio eſt fronte longa, quadrato exercitu, ſicut etiam nunc, & prope ſemper ſolet prælium fieri*. Altera depugnatio obliqua, cum cornu ante cornu promovetur. Græci Tactici: *Obliqua phalanx, quæ alterum cornu, utrumcumque prædictum fuerit, juxta hoſtes magis admovet, & eo prælium facit, alterum autem adjungit*. De hoc genere Veget. l. l. *Secunda depugnatio eſt obliqua, plurimum melior. Hujus talis eſt modus: cum inſtructæ acies ad congreſſum veniunt, tunc tu ſiniſtram alam tuam* (cornu intelligit, & mox ita vocat) *a dextra adverſarii longiùs ſeparabis, ne vel miſſilia ad eam, vel ſagittæ perveniant: dextram autem alam tuam ſiniſtræ illius alæ junge, & ibi primum inchoa prælium*. Tertium genus eſt *acies* ſinuata, cum in triplici *acie* tertiam & mediam amoves ab hoſte, & cornua modo immittis. Senec. de Vit. beat. c. 4. *Quemadmodum idem exercitus modò latius panditur, modò in anguſtum coarctatur, & aut in cornua ſinuata media parte curvatur, aut recta fronte explicatur*. Quartum genus huic adverſum, cum ſcilicet ipſa media *acies* prominet, & incurrit prima in hoſtem. Græci ἐπικαμπές, *flexum* dicunt, ſive etiam κυρτὸν *gibberum*. Ælianus: *Flexa inſtructio dicitur, cum media hoſtibus incidunt, cornua autem retro recta habet collocata*. Lipſ. de Milit. Roman. IV. Dial. 6. Thyſ. Rom. Illuſtr. IV. p. 96. Quadrata quænam fuerit, multis docet *Salmaſ. de Re Milit. Roman. c. 10. & 11.* Sed illam commemorari negat *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. I. Præfat.* **** 2 *verſ.* Et Salmaſium refutat *Schel. in Polyb. Theſ. Græv. Tom. x. p. 1251. E.*

ACL.

ACLIDES *ſunt tela quædam antiqua adeo, ut nec uſquam commemorentur in bello*. Serv. in Æneid. VII. 730. Quem hoc ſcribere mirum eſt. In bello commemoratas, & uſitatas fuiſſe ſatis liquet. Treb. Poll. Claud. c. 14. *Huic dabis aclides duas*. Val. Flacc. VI. 99.

Nec procul albentes gemina fert aclide parmas,
Salmaſ. in Pollionem. Voſſ. Lexic. Etymol. Fuerunt jacula anſata, vel amentata, ex tereti aut ligno, aut ferro. *Teretes* enim appellat Virg. Æneid. VII. 730.

—— teretes ſunt aclides illis
Tela: ſed hac lento mos eſt aptare flagello.

Teres verò eſt jaculorum haſtile; ἀγκύλαι autem Græcis jacula quædam ſunt: & per diminutionem inde ἀγκυλίδες dici poſſunt: unde luxata, fractaque paullò voce *aclides* a Latinis appellatæ. *Turneb. Adv.* XXX. 21. *Voſſ. l. l. Cerda, & Pontan. in Virgilium, Laurent. Polym.* IV. *Synopſ.* II. §. 9. Vix aliud ſcio, quàm exiguum, & teres quoddam miſſile fuiſſe, quod Virgilius *flagello* aptat, ut ſummis virgis arborum, flagelliſque inſertum fuerit, non duris, robuſtiſque ſtipitibus. *Lipſ. Poliorc.* IV. *dial.* 4. Conſtat clavæ genus fuiſſe, quod loro, vel amento in hoſtes jaciebatur. Serv. l. l. *Sunt clava cubito ſemis facta, eminentibus hinc, & hinc acuminibus quibuſdam; quæ ita in hoſtem jaciuntur religata loro, vel lino, ut peractis vulneribus poſſint redire.* Falſum eſt, quod quidam ſcripſit, veteres *aclidem* vocaviſſe, quod poſteriores μαγκλάβιον. *Aclidum* enim in bello tantum uſus, quæ loro religatæ magna vi jaciebantur, & redibant ad eum, qui jecerat, claviſque ferreis, aut acuminibus erant munitæ, ut ſine pernicie non redirent, quemcunque tetigiſſent. Unde rectè *jacula brevia* interpretatur Non. XVIII. 10. At manclavia non erant jacula, ſed fuſtes, quibus cædebantur, qui fuſtuarium meruerant, *Salmaſ. l. l.*

ACO,

ACOLYTHI erant pediſſequi, aſſectatores, & miniſtri, peculiariter ſacerdotum. In Romana Eccleſia dicuntur *ceroferarii, qui cereos deferunt, quando Evangelium legendum eſt, aut ſacrificium offerendum.* Iſidor. VII. 12. Lombard. Diſtinct. IV. 24. *Voſſ. Lexic. Etymol, Licet, de Lucern. ſepulcr, Theſ. Ant. Rom. Grav, Tom.* XIII. *p.* 999. *C. Schill Nomencl. Philol, p.* 32.

ACR.

ACROAMA eſt Græcum vocabulum, Plutarch. Galb. p. 1060. A *Erat ἀκρόαμα Canus celebre*. Illud Latinitate Romani donarunt. Macrob. Sat. II, 4. *Cum in alia acroamata fuiſſet nummis liberalis*. Cicer. pro Arch. c. 9. *Cum ex eo quæreretur, quod acroama, aut cujus vocem libentiſſimè audiret.* Nepos mox laudandus. Significat tum feſtivas recitationes. Suidas: ἀκροαμάτων, τιτέσιν ἀκουμάτων: tum illos, a quibus recitabantur. Hos convivus adhibebant, *ut non minus animo, quàm ventre conviva delectarentur*. Nep. XXV. 14. 1. Plin. Epiſt. VI. 31. 13. *Adhibebamur quotidie cœna: erat modica, ſi principem cogites: interdum ἀκροάματα audiebamus*. Nep. l. l. *Nemo in convivio ejus aliud acroama audivit quàm anagnoſten: quod nos quidem jucundiſſimum arbitramur*. Suet. Aug. c. 74. n. 6. *Acromata interponebat.* Salmaſ. in Lampr. Alex. Sev. c. 34. Ciaccon. de Triclin. p. 74. Buleng. de Conviv. III. 30. Stuck. Ant. Conviv. III. 22. Caſal. de Proph. Rom. ritib. c. 25. de Conviv. vet. c. 1. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 19. Bacc. de Conviv. IV. 3. Buchner. in Plinium. Pignor. de Serv. p. 146. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3. Cren. ad Bud. de Inſt. ſtud. c. 3. Schill. Nomencl. p. 33. Donat. & Pitiſc. in Suetonium. Rectè, an ſecus faciant, qui *acroamata* in conviviis adhibent, diſputat *Muret, Var. Lect.* VI. 15.

ACROBATICA eſt machina e tignis, & tranſverſarus compacta, quibus in altum aſcendunt, qui tutiùs ſpectare volunt. *Buleng, de Theat*, 1. 22, *Gyrald. de Poet. Dial.* VI. *p.* 335. *B.*

ACROCHIRISMUS erat ſaltatio feſtiva, & collucta tio ſummis tantùm manibus facta, in qua nulla reliqua pars corporis ab ipſis digitis tangebatur, *Bacc. de Therm. vet. c.* 7. *Laurent. Polym.* IV. 8.

ACROCHIRISTÆ dicebantur inter athletas, ſummis inter ſe manibus depugnantes, nullo complexu hærentes, ut palæſtritæ. *Bud. in Pand. p.* 96. *B.*

ACROCOLIA ſunt in antecœnio pedes mactatarum victimarum, aut partes extremæ, quibus veſcuntur, ut aures, roſtra, quæ Galenus vocat τὰ ἄκρα τῶν πεζῶν ζώων, quia carne carent, ἀκροκώλια, ἐπίδια, vel ἡμιπόδια. *Buleng. de Conviv.* II. 3.

ACROMALLOS eſt lana brevis, cui opponitur βαθύμαλλος, & δασύμαλλος, longa, & denſa. *Ex lana aſpera, & brevi Belgæ conficiebant ſaga, quas lanas Romani vocant*, Strab. IV. p. 135. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 3. 13.

ACROSTOLIA erant *ornamenta in prora navium*. Interpres Apollon. 1. 1089. Clypei nonnunquam effigiem, nonnunquam animalium, aut caſſidis referebant, ſæpiùs in orbem, atque ſpiram flectebantur. *Scheffer. de Milit. Nav.* II. 6. *Calcagn. de Re naut. c.* 13.

ACROTERIA erant ornamenta faſtigiorum in ædificiis, quæ in ſummis faſtigiis collocata, ſigna fictilia, & ærea ſuſtinebant. Quòd altiora ipſis faſtigiis eſſent, ideò Græci ἀκρωτήρια dixerunt, Latini etiam faſtigia, verùm impropriè, cum vulgò propriè faſtigium vocarent culmen domus. Vocem, qua id aliter exprimerent, non habuerunt. De illis *acroteriis*, vel faſtigiorum ornamentis, Vitruv. III. 2. *Et ipſarum ædium ſpecies ſunt barica, baricephala, humiles, laxa, ornantque ſignis fictilibus, aut æreis inauratis earum faſtigia*. Salmaſ. in Spartian. Nig. c. 12. Bald. Lex. Vitruv. Rhodig. Ant. Lex. XXI. 33. XXV. 9. Schill Nomencl. Philol. p. 33.

ACT.

ACTÆ ſunt littora amœna. Cicer. Verr. V. 23. *Tametſi in acta cum mulierculis jacebat ebrius*. Virg. Æneid. V. 613.

At procul in ſola ſecreta Troades acta
Amiſſum Anchiſen flebant.

Prudent. in Symmach, 1. 133.

—— temulentus adulter
Invenit expoſitum ſecreti in littoris acta.

Muret. Var. Lect. 1. 3. Barth. Adv. XLIV. 11. Voſſ. Lex. Etymol. Laurent. Polym. II. 23. Almelov. Antiq. p. 32. In illis erant lupanaria, & ſtabant quoque nudæ meretrices. Senec. Contr. II. 1. *Nuda in littore ſtetiſti ad faſtidium emptoris*. Almelov. & Laurent. l. l. Certè erant loca luxuriæ. Veteres enim ſi quando vellent genio indulgere, riparum virides veſtitus, & littorum amœnitates ſectabantur. Inde eſt, quòd formarint verbum ἀκτάζειν, quod nova voce *actari* dixeris. Itaque quoties ſeſe liberaliùs invitare vellent, proverbialiter dicebant: σήμερον ἀκτάσομεν, q. d. *hodie actabimur*. Plutarch. Sympoſ. IV. 4. *Quid autem, per deos, volunt, qui ad oblectationem ſe mutuo invitantes dicunt, hodie in acta convivabimur? nonne quòd in littore convivium ſuaviſſimum eſſe ſentiunt, uti revera eſt?* Caſaub. Addend. Animadv. in Athen. p. 647. Voſſ. l. l. Laurent, de Adulter. c. 3.

ACTA populi ἁπλῶς, κατ' ἐξοχὴν, dicta erant populi. Vocabantur *acta diurna*. Tacit. Annal. XIII. 31. 1. *Cum ex dignitate populi Romani repertum ſit, res illuſtres annalibus, talia diurnis actis mandare*. Suetonius laudatus infra in *Acta ſenatus*. Et ſine ſubſtantivo *diurna*. Suet. Claud. c. 41. n. 9. *Exſtat talis ſcriptura in pleriſque libris, ac diurnis*: quia in dies conficiebantur. Et *publica*. Tacit. Annal. XII. 24. 4. *Et quos tum Claudius terminos poſuerit, facile cognitu, & publicis actis præſcriptum*. Iis continebantur res, rationeſque populi, judicia publica, ſupplicia, comitia, ædificia, nativitates, illuſtres mortes, matrimonia, divortia. De judiciis, ſuppliciiſque admonuit Ammian. XXII. 3. *Et acta ſuper eo geſta non ſine magno legebantur horrore, cum id voluminis publici contineret exordium: conſulatu Tauri, & Florentii, inducto ſub præconibus Tauro*. Ubi & formam aliquam ſervabis conficiendorum *actorum*. De ædificiis Tacit. Annal. XIII. 31. 1. *Nerone II. L. Piſone conſulibus pauca memoria digna evenere; niſi cui libeat, laudandis fundamentis, & trabibus, queis molem amphitheatri apud campum Martis Cæſar adſtruxerat, volumina implere: cum ex dignitate populi Romani repertum ſit, res illuſtres annalibus, talia diurnis Urbis actis mandare*. De nativitatibus Suetonius ſæpè, qui plerum-

que

Digitized by Google

que argumenta ſibi ſumit de die cujuſque Principis natali ex *actis*, ut Tib. c. 5. n. 2. Calig. c. 8. n. 5. Origo ejus inſtituti a Ser. Tullio, qui ut numerum ſciret naſcentium, morientium, vivorum, adinvenit, ut propinqui nata prole certum aliquem nummum in ærarium Junonis Lucinæ inferretit. V. infr. in *Ærarium*: iidem aliquo mortuo in Veneris Libitinæ. V. infr. in *Libitina*: & ſumente quopiam virilem togam. V. infr. in *Juventutis*. Lipſ. in Tacit. Annal. V. Excurſ. A. Pigb. Annal. II. p. 378. Pancirol. Not. dignit. imp. occid. c. 14. Apud *acta* ideo, quia qui apud Romanos pater ſactus eſſet, natum ſibi puerum cum nomine profiteri cogebatur, cujus nomen, ſive eſſet legitimus, ſive eſſet ſpurius, uno ad confuſionem vitandam, etiam cognomen, nec non dies nativitatis, & conſul tabulis publicis a præfecto ærarii inſerebantur. Hujuſmodi profeſſiones a Marco Antonino Philoſopho primùm inſtitutas ſcribit Capitol. c. 9. *Inter hæc liberales cauſas ita munivit, ut primus juberet apud præfectos ærarii Saturni unumquemque civium natos liberos profiteri intra triceſimum diem nomine* (fortè, *a nomine*) *impoſito*. *Per provincias tabulariorum publicorum uſum inſtituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarii*. Quanquam ante Marci ætatem clarorum virorum ortus in *acta* publica relatos ex Suet. Tib. c. 5. n. 2. & Calig. c. 8. n. 5. intelligimus. Sed et hujuſmodi profeſſionum ſpeciem, ut modò dictum, præmonſtraverat. Ex Antonini verò conſtitutione apud præfectum ærarii fieri, *actiſque* adſcribi liberorum profeſſiones conſueviſſe indicat ipſe Capitol. Gordian. c. 4. *Jam illud ſatis conſtat, quòd filium Gordianum nomine Antonini, & ſigno illuſtravit, cum apud præfectum ærarii more Romano profeſſus filium, publicis actis ejus nomen infereret*. Briſſon. Antiq. Select. I. 5. Barthol. de Puerper. p. 156. Salmaſ. Exerc. Plin. c. 504. b. C. & in Capitolini Antoninum.

Acta Senatus vocabantur commentarii, ὑπομνήματα Græcè, quibus breviter inſcribebatur, quicquid apud patres diceretur, & ageretur. Origo eorum, ut videtur, a Julio Cæſare, qui conſul. Suet. c. 20. n. 1. *Inito honore, primus omnium inſtituit, ut tam ſenatus, quàm populi diurna acta conficerentur, & publicarentur*. Confectio manſit: publicatio abrogata ab Auguſto. Suet. c. 36. n. 1. *Auctor & aliarum rerum fuit; in queis ne acta ſenatus publicarentur*. Conficiebat quiſpiam e ſenatu: ſcilicet ne arcana patrum ſciret non e patribus. Tacit. Annal. v. 4. 1. *Fuit in ſenatu Junius Ruſticus, componendis patrum actis delectus a Cæſare*. Et hunc ſenatorem fuiſſe oſtendit infr. c. 5. n. 1. *Quod fraude unius ſenatoris eluſa majeſtas imperatoria eſſet*. Et hoc munus Adriano tribuit Spartian. c. 3. *Poſt quæſturam*, ait, *acta ſenatus curavit*. Eumque vocabant *ab actis ſenatus*. V. illum ſupr. in *Ab*. Lipſ. in Tacitum & in illum librum Excurſ. A. Mercer. in Alex. Gen. IV. 20. Buleng. de Imp. Rom. VI. 57. Briſſon. de Form. II. p. 192.

ACTIACA victoria. V. illam infr. in *Victoria*.

Actiaci ludi. V. illos infr. in *Ludi*.

ACTIO in oratione ipſius oratoris viva vox eſt, in cauſa ſeria, apud conſilium dicentis. *Pollet. For. Rom.* I. 12. Ipſa in oratione quaſi repræſentatur, & eſt veluti idæa quædam, quæ oratione exprimitur: natura enim eſt prior, & dignitate, ut authenticum de ſcripto, & exemplum vivum pictura. *Idem ibid.* II. 12. *Panciroll. Rer. deperd. & invent.* p. 263. *& ad illum Salmuth* p. 265.

Actio in jure nihil aliud eſt quàm *jus perſequendi in judicio, quod ſibi debetur*. Juſtinian. inſtitut. de action. in princ. id eſt, poteſtas impetrata a prætore repetendæ rei, quæ ſibi debetur, apud judices. Egregiè illud quidem, ita tamen ſi intelligatur, non jus ſolum perſequendi, ſed etiam ipſam perſequutionem *actionem* appellari. *Sigon. de Judic.* I. 17. *Auguſt. de Legib. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. p. 1309. C. Ab interpellatione differt in eo, quòd eſt extra judicium petitio; quæ eſt extra ordinem, id eſt, præter legitimum, & ordinarium judiciorum morem. Tum enim ſubvenire prætor, vel præſes dicitur, ubi nulla *actio* prodita eſt, l. 1. §. quæſitum ff. de Separation. *Guther. de jur. man.* III. 12. Hanc duobus modis prætor ſolebat dare. I. Cum *agendi* poteſtatem faceret, formulamque daret, & judicem. Quæ legis *actiones* vocabantur, & formam *agendi* continebant, l. 2. §. eodem ff. II. de orig. jur. cum ex edicto *actionem* induceret, quæ ante prodita non eſſet, quamque prætor pollicetur. Non idem ergo eſt, *actionem* dare, & agendi poteſtatem facere. Ut nec idem ſemper eſt, *actionem* dare, & judicium dare. Nam judicium dat prætor in arbitrariis *actionibus*, vel iis, quibus damnum datum factumve imprudentia, dolove præſtabatur. Tum enim judicium dabat, id eſt, judicandi poteſtatem judicibus datis faciebat ad certam uſque quantitatem, quam excedere ipſi non poſſent. Quod ex edicti verbis probatur, in eos, qui dejecerunt, vel effuderunt. Nam triplex in eo judicium notatur. I. In duplum. II. Quinquaginta aureorum. III. Quanti ob eam rem æquum judici videbitur, tanti judicium prætor pollicetur, l. 1. ff. de his qui dejec. vel effud. id eſt, eam quantitatem ſtatuit, quæ ex eo, quod intererat, a judice poſtea æſtimabatur, l. 3. §. qui de ſepulcr. ff. de ſepulcr. violat. Quod ſi intra certam quantitatem judicium datum non eſſet, ut in arbitrariis *actionibus*, tunc judicis arbitrio relinquebatur, quid de ea re æſtimaret. *Guther. ibid.* c. 17. Accipitur etiam pro accuſatione. Ita M. Tullii *Actiones* in Verrem dictæ ſunt, & populares *actiones* dicuntur, quamvis criminis perſequutionem contineant, & *actio* majeſtatis pro accuſatione uſurpatur l. 1. in SCto. §. ſi propter ff. ad Turpill. *Guther. ibid.* c. 25. *Actionem* poſtulare nihil aliud eſt quàm poſtulare jus perſequendi in judicio quod ſibi debetur, aut quod ſuum eſt. Id autem erat, judicium, aut judicem in eam rem, de qua lis erat, poſtulare, ut re cognita, & judicata jus uterque ſuum adipiſceretur. *Sigon. l. l.*

Actio arbitraria proprie dicta ex arbitrio judicis pendebat. In hac niſi arbitrio judicis is quo cum agebatur, actori ſatisfaciebat: ſive rem reſtituebat, ſive exhibebat, ſive ſolvebat, ſive noxali cauſa ſervum dedebat. *Sigon. de Judic.* I. 17. Illarum quædam fuerunt prætoriæ in rem, ut Publiciana, & Serviana; quædam in perſonam, quibus de eo agitur, quod aut metus cauſa, aut dolo malo factum eſt: item cum id, quod certo loco promiſſum eſt, petitur: item *actio* ad exhibendum. Hinc formulæ intentionum natæ: *Ajo, Mævium metu me coegiſſe, ut aureas centum darem, eumque, quantum æquius melius videbitur, mihi dare oportere. Ajo, Mævium mihi ſtipulanti ſpopondiſſe, ſe centum tritici modios Bononiæ daturum, eumque, quantum æquius melius videbitur, mihi dare oportere. Ajo, Mævium mihi veſtem exhibere debere, & quantum æquius melius videbitur, mihi dare oportere*. In omnibus autem arbitrariis formulis ſubauditur, *niſi ea res mihi reſtituatur*. Sigon. ibid. c. 21.

Actio bonæ fidei erat, in qua libera poteſtas permittebatur judici ex æquo & bono æſtimandi, quantum actori reſtitui oporteret: in qua & illud continebatur, ut ſi quid invicem præſtare actorem oporteret, eo compenſato, in reliquum is, quo cum agebatur, condemnaretur. *Sigon. de Judic.* I. 17. Illarum tres formulæ fuerunt: I Quæ contractibus bonæ fidei accommodabatur cum his verbis: *Ex bona fide*. II. Quæ in fiduciis accommodabatur cum his: *Ut inter bonos bene agier oportet, & ſine fraudatione*. III. Rei uxoriæ propria cum his: *Quantum æquius melius*. Cicer. de Offic. III. 15. *Dolus malus legibus erat vindicatus, ut tutela XII. tabulis, & circumſcriptio adoleſcentium lege Lætoria, & ſine lege, judiciis, in quibus additur: Ex fide bona agitur. Reliquorum autem judiciorum hæc verba maximè excellunt; in arbitrio rei uxoriæ: Melius æquius; in fiducia: Ut inter bonos bene agier oportet*. Fuerunt autem hæ, empti, locati, pro ſocio, fiduciæ, rei uxoriæ, negotiorum geſtorum, mandati, tutelæ, depoſiti, commodati, pignoris, præſcriptis verbis; & miſtæ duæ, nempe familiæ erciſcundæ, & communi dividundo. Differunt ab arbitrariis, quòd in iis reſtitutionis mentio fiat, in his non fiat. *Sigon. ibid.* c. 21. *Revard. de Auctor. prudent.* c. 3.

Actio de calumnia. In hac, formula intentionis fuit: *Ajo, Mævium calumniæ cauſa pecuniam accepiſſe, ut mihi negotium*

gotium faceſſeret, & eo nomine quadruplum mihi dari oportere, Sigon. de Judic. t. 21.

Actio de communi dividundo fuit, quæ inter eos reddebatur, qui rem, quam ex alia atque hæreditatis cauſa communem haberent, dividi, ſimulque, quod alterum alteri præſtari oporteret, dari fieri poſtulabant. *Sign. de Judic.* 1. 17. Hujus *actionis* intentio ejuſmodi fuit: *Ajo, te res communes dividere debere, & eo nomine centum te mihi dare oportere. Ajo, te res communes dividere debere, & quod alterum alteri ex aquo, & bono dare facere oportet, te mihi ex fide bona dare facere oportere*. Sigon. de Judic. t. 21.

Actio damni lege Aquilia & rem, & perſonam ſequebatur. Pœna adverſus confitentem in triplum erat; adverſus inficiantem in duplum. Itaque intentionis formula erat: *Ajo, Mævium Stichum ſervum meum interfeciſſe, factumque illud inficiatum eſſe, atque eo nomine duplum, quanti hoc anno ſervus plurimi fuit, mihi dare oportere*. Reus negabat ſe interfeciſſe, aut inficiatum eſſe. Sponſio naſcebatur: *ni interfecerit: ni inficiatus ſit*. Sigon. de Judic. l. 21. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xt. p. 531. A.

Actio de dote. Hujus actionis intentio fuit: *Ajo, me tibi nomine dotis centum dediſſe: teque mihi, quantum facere poteris, dare oportere*. Sigon. de Judic. t. 21. V. etiam inſr. in *Actio uxoria*.

Actio exercitoria dabatur in exercitorem, qui ſervum navi præpoſuiſſet, de eo, quod cum eo ſervo illius rei cauſa geſtum fuiſſet. Exercitor autem erat, ad quem quotidianus navis quæſtus redibat. Servus, quem navi præficiebat, magiſter dicebatur. *Sigon. de Judic. l.* 17. In exercitoria ſic intentum eſt: *Ajo, me Sticho ſervo, quem Mævius dominus ei navi, quam exercet, magiſtrum præfecerat, centum aureos ejus rei cauſa, cui præfectus erat, crediſſe, eumque ejus rei nomine centum mihi dare oportere*. Sigon. de Judic. 1. c. 21.

Actio familiæ erciſcundæ eſt, quæ inter cohæredes hæreditatis dividundæ cauſa dabatur. Neque enim ſolum poſtulabatur, ut hæreditas divideretur; ſed etiam, ut quod eo nomine alterum alteri dare facere oporteret, præſtaretur. *Sigon. de Judic.* t. 17. Hujus *actionis* intentio ejuſmodi fuit: *Ajo, te familiam dividere debere, & eo nomine centum te mihi dare oportere. Ajo, te familiam dividere debere, & quod eo nomine alterum alteri ex aquo, & bono dare facere oportet, te mihi ex fide bona dare facere oportere*. Sigon. de Judic. 1. 21.

Actio fiduciæ. In illa ita intentum eſt: *Ajo, te mihi domum illam, quam tibi mancipavi, ut mihi remancipares, ut inter bonos bene agi oportet, ſine fraude remancipare oportere*. Sigon. de Judic. l. 21.

Actio finium regundorum eſt, quæ inter confines dabatur, & ut fines agrorum vicinorum dirigerentur, & ſi quid alter ex alterius agro percepiſſet, reſtitueretur. *Sigon. de Judic.* 1. 17. Hujus *actionis* intentio fuit ejuſmodi: *Ajo, fines agri noſtri dirigi oportere, & quod ex agro meo percepiſti, te mihi dare oportere*. Sigon. ibid. c. 21.

Actio funeraria, non pura, certa, ſtricta eſt *actio*, ſed arbitraria, cujus quantitas & augeri, & minui arbitrio judicis poteſt. Hæc enim ex arbitrio judicis pendet, ut funeris impenſam prius æſtimet, deinde condemnatio ſequatur. *Guther. de Jur. man.* iii. 17.

Actio in furto, quæ rem tantum perſequitur, vindicatio, & furtiva condictio vocabatur. Per quas ubi res ablata recepta erat, remanebat tamen furti *actio*, quæ ad pœnæ perſequutionem pertinebat. Cajus ff. de furtiva condictione: *Cum furti actio ad pœna perſequutionem pertineat, condictio verò & vindicatio ad rei recuperationem; apparet, recepta re nihilominus ſalvam eſſe furti actionem, vindicationem verò, & condictionem tolli*. In hac intentio hæc erat: *Ajo, te centum mihi abſtuliſſe, & manifeſto deprehenſum eſſe, & manifeſti furti nomine quadringentos aureos mihi dare debere* Sigon. de Judic. 1. 21.

Actio inſtitoria dabatur in eum, qui ſervum inſtitorem tabernæ præfecerat, de eo, quod cum eo ſervo ejus rei cauſa geſtum eſſet. Erat autem inſtitor, qui alicui negotiationi præficiebatur. *Sigon. de Judic.* t. 17. In hac *actione* ita intentum eſt: *Ajo, me Sticho Mævii ſervo, quem Mævius ſuum inſtiterem fecerat, centum aureos credidiſſe, eumque ejus rei nomine centum aureos mihi dare debere*. Sigon. de Judic. t. 21.

Actiones interrogatoriæ ſæpiùs utrinque fiebant, nonnunquam etiam ex parte Prætoris, ut litem tandem conſtitueret. Ubi enim æquitas monebat, æquè ab eo oportere fieri interrogationem dubium non eſt. Hac formula ſæpiùs utebantur litigatores, *quando te in jure conſpicio, poſtulo ante facias auctorem*. Et deinceps aliæ interrogationes, ſi ſe auctorem faceret; veluti, *poſtulo quota ex parte auctor fias?* quanquam prior hæc interrogatio non ineptè quis ad auctorem, quem guarandum vocamus, referat, qui nullo vadimonio obſtrictus in jure reperiebatur: quod utcunque illa verba denotant: *quando te in jure conſpicio*. Unde titulus Digeſtorum de *actionibus* interrogatoriis. *Pollet. For. Rom.* v. 4.

Actio juſſu quod, data eſt in eum, cujus ſervus cum aliquo juſſu ipſius, ſervi enim interdum conſenſu dominorum negotiati ſunt, contraxit. Nam qui cum ſervo juſſu domini contrahebat, non ſervi, ſed ipſius domini fidem ſequi videbatur. *Sigon. de Judic.* 1. 17. Intentio fuit talis: *Ajo me Sticho Mævii ſervo, ipſius Mævii juſſu, centum aureos credidiſſe, & centum eo nomine Mævium mihi dare oportere*. Sigon. de Judic. 1. 21.

Actio legis erat illa, qua inter ſe homines diſceptabant. AC. L. *actio legis* nota erat frequentiſſima in antiquorum legibus, & *actionibus* exſcripta. Pompon. l. 2. ff. de Origin. jur. §. deinde. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 531. Hæ *actiones* legis propter xii. tabulas appellatæ ſunt, quia ex illis ſunt compoſitæ, ut homines illis inter ſe diſceptarent, & ne populus prout vellet, eas inſtitueret, certas ſolenneſque eſſe voluerunt. Fuerunt apud collegium Pontificum, qui conſtituebant inter ſe quis eorum præeſſet ſingulis annis, eaque conſuetudine populus annis prope centum uſus eſt. Poſtea cum Appius Claudius propoſuiſſet & ad formam redegiſſet, Cn. Flavius ſcriba ejus libertini filius ſubreptum librum populo tradidit. & adeo gratum fuit id munus, ut Tribunus plebis fieret, & Senator, & Ædilis Curulis. *Auguſtin. in Leg. duod. tab.* §. 35. *Sigon. de Judic.* 1. 9. *Pollet. For. Rom.* v. 4.

Actio de libertate eſt *actio* in rem. Illa fuit duplex. Aut enim e ſervitute in libertatem, aut e libertate in ſervitutem vindicabatur. De hac ita ſcribit Juſtinianus: *Præjudiciales actiones in rem eſſe videntur, quales ſunt per quas quæritur, an aliquis liber, an libertus ſit, vel de partu cognoſcendo: ex quibus fere una illa legitimam cauſam habet, per quam quæritur, an aliquis liber ſit: cætera ex ipſius prætoris juriſdictione ſubſtantiam capiunt*. Verba poſtulantis vindicias V. infr. in *Vindicia*. Sigon. de Judic. l. 21.

Actio mandati duplex, directa & contraria. Directa mandatori competit contra mandatarium, qui vel exceſſit, vel mandatum debito tempore non explevit. Contraria mandatarii eſt contra mandatorem, poſtulando impenſas factas occaſione mandati exſequendi, & utraque *actio* in perſonam eſt. Nota erat ACT. MT. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 532. B.

Actio de eo, quod metus cauſa geſtum eſt, prætoria fuit, ita: *Ajo, Mævium terrore, ac minis veſtem a me extorſiſſe, atque eo nomine quadruplum, quanti ea res fuit, mihi dare oportere*. Hæc a cæteris diverſa eſt, quòd ejus natura tacitè continetur, ut, qui judicis juſſu ipſam rem actori reſtituit, abſolvatur: in cæteris non erat ita, ſed omni modo quiſque in quadruplum condemnabatur. *Sigon. de Judic.* 1. 21. *Guther. de Jur. man.* iii. 17.

Actio noxalis ex maleficiis ſervorum nata eſt, quia delicta eorum noxæ vocatæ ſunt. Ejus natura fuit, ut dominus ea damnatus vel litis æſtimationem perſolveret, vel, ſi vellet, ſervum ipſum noxæ dederet. Servo autem noxæ dedito, dominium ſtatim ab ipſo domino in actionem transferebatur. Quòd ſi poſt admiſſam noxam dominus mutaretur, noxa in novum dominum dabatur; ſi ſervus

manu-

Digitized by Google

manumitteretur, in ipſum ſervum. Quod idem de noxis etiam filiorumfamilias eſt intelligendum. *Sigon. de Judic.* 1. 17. Intentio fuit talis: *Ajo, Stichum Mævii ſervum noxam mihi nocuiſſe, & Mævium aut ſolvere, aut Stichum noxæ dedere mihi debere.* Quo in loco noxæ dedere eſt noxæ nomine dedere. *Sigon. de Judic.* 1. 21. Noxali judicio addictus judex obſervare debebat, ut ſi condemnandus videretur dominus, ita condemnaret. P. MÆVIUM L. TITIO IN DECEM AUREIS CONDEMNO, AUT NOXÆ DEDERE, ut tradit Juſtin. Inſtir. de Offic. judicis. *Briſſon. de Formul.* v. *p.* 439.

Actio noxalis de pauperie fuit, id eſt, de damno dato a quadrupede. Hujus exitus erat, ut aut animal, quod nocuerat, & noxiam commiſerat, noxæ dederetur, id eſt, vivum traderetur pro noxa: aut litis noxiæ ſeu delicti & damni æſtimatio ſufferretur. Quod ſi poſt litem conteſtatam animal quod pauperiem fecerat, ab alio occiſum fuiſſet, quia domino legis Aquiliæ *actio* quæſita erat, ratio ejus rei in judicio habebatur: quia noxæ dedendæ facultatem dominus amiſerat. Cum liberi hominis corpus læſum erat, quantum ob eam rem æquum judici videbatur, *actio* dabatur. Judex enim computare debebat mercedes medicis præſtitas, cæteraque impendia, quæ in curatione facta erant: præterea operas, quibus caruerat, aut cariturus erat, quòd inutilis eſſet factus. *Briſſon. de Form.* v. *p.* 440. *Sigon. de Judic.* 1. 17. In pauperie talis fuit intentio: *Ajo, bovem Mævii me cornu petiſſe, & vulneraſſe, eumque Mævium mihi noxa dedere oportere: Ajo, urſum Mævii mihi vulnus intuliſſe, & Mævium, quantum æquum eſſe videatur, mihi dare oportere: Ajo, urſum Mævii meam mihi veſtem diſcidiſſe, & duplum, quanti veſtis eſt, mihi dare debere.* Sigon. de Judic. 1. 21.

Actio de peculio dabatur adverſus dominum ex ſervi contractu, quatenus in peculio erat. In peculio id eſſe dicebatur, quod deductis iis, quæ domino familiæve debebantur, ſupererat. Eadem verò patrum & filiorum familias ratio fuit, atque dominorum & ſervorum. *Sigon. de Judic.* 1. 17. Intentio ſic concipiebatur: *Ajo, me Servilio filio tuo centum aureos mutuo dediſſe, teque quantum ex ejus peculio facere poteris, mihi dare oportere.* Sigon. ibid. c. 21.

Actio in perſonam, cum egerunt cum eis, qui ſibi obligati erant, vel ex contractu, vel ex maleficio, atque intenderunt, eos dare, facere ſibi oportere. Ut ſi Titius empta, aut locata domo dixiſſet: Marcum ſibi dare facere oportere quicquid empti, locative nomine dare facere oporteret, aut alios contractus, & maleficia nominaſſet. In perſonam autem eſt dicta; quia non certam rem repetiverunt, neque enim dixerunt, rem illam, aut illam ſibi dari oportere; ſed quicquid contractus alicujus nomine eum dare facere oporteret, parum, undenam ille ſatisfaceret, laborantes. Quorum quidem verborum *dare* ad dominii translationem contulerunt, *facere* verò ad ſimplex factum, ut navis ædificationem, ac traditionem: & utrumque quidem ad contractus; *dare* verò tantum ad maleficia accommodarunt. *Sigon. de Judic.* 1. 17. *Briſſon. de Form.* v. *p.* 371.

Actio prætextata erat, in qua Imperatorum negotia agebantur, & Regum, magiſtratuumve acta comprehendebantur. *Laz. Comm. Reip. Roman.* VIII. 2.

Actio Publiciana appellata, quia propoſita erat a prætore Publicio, cum alicui ex juſta cauſa res aliqua tradita eſſet, ſed nondum ejus dominus effectus, poſſeſſionem caſu amiſiſſet. Nullam ille habebat in rem directam *actionem*, qua vindicaret ſuam eſſe, cujus nondum dominium nactus erat. In illa dicebat is, qui poſſeſſionem amiſerat, *Eam rem ſe uſu cepiſſe, quam uſu non ceperat*, & ita ſuam eſſe petebat. *Briſſon. de Form.* v. *p.* 382. *Trellier de jurejur.* c. 6. *Cujac. Obſerv.* x. 6.

Actio rapinæ ſimul rem, & pœnam perſequebatur. Formula erat: *Ajo, Mævium vi veſtem mihi eripuiſſe, atque ejus nomine eum quadruplum mihi dare oportere.* Sigon. de Judic. 1. 21.

Actio de rebus corpore vacantibus, ut in uſufructu & prædiorum ſervitute, eodem modo intendebatur ac vindicabatur: *Ajo uſumfructum tui fundi, qui eſt in agro Sabino, eſſe meum. Ajo, jus eundi agendi per fundum tuum eſſe meum. Ajo, jus ex fundo tuo aquam ducendi eſſe meum.* Sigon. de Jud. 1. 21.

Actio in rem, cum egerunt de eis, qui nullo ſibi jure obligati erant, ſed eis de aliqua re intulere litem. Ut in re corpus habente, ſi Titius ſervum, fundumque aliquem ſuum eſſe affirmaſſet; Marcus autem poſſeſſor dominum ejus ſe eſſe dixiſſet. Quod idem de rebus corpore carentibus intelligendum eſt, ut de uſufructu, & ſervitute prædiorum. *Sigon. de Judic.* 1. 17. In hac planè prætor in hæc verba judicem dabat: SI PARET FUNDUM Q. D. A. P. TITII EX JURE QUIRITUM ESSE, NEQUE IS FUNDUS EI A MÆVIO RESTITUETUR, SEMPRONIUS JUDEX ESTO. Id ita eſſe, iniquitatem formularum Verrinarum reprehendens docet Cicer. Verr. II. 12. *Si verò, ait, illud quoque accedet, ut in ea verba prætor judicem det, ut vel L. Octavius Balbus judex, homo, & officii, & juris peritiſſimus, non poſſit aliter judicare: ſi judicium ſit ejuſmodi, L. Octavius judex eſto: ſi paret, fundum Capenatem, quo de agitur, ex jure Quiritum P. Servilii eſſe, neque is fundus Q. Catulo reſtituetur: non neceſſe erit L. Octavio judici cogere P. Servilium Q. Catulo fundum reſtituere, & condemnare eum quem non oporteat.* Briſſon. de Form. v. p. 373.

Actio de in rem verſo dabatur in dominum, ſine cujus voluntate ſervus contraxit. Ut quod in rem domini verſum eſt, ſolidum præſtet, reliquum ex peculii juribus diſſolvat. In rem domini verſum dicebatur, quodcumque domini facultates aliqua ex parte amplificarat, dummodo neceſſarius ſumptus illi fuiſſet. *Sigon. de Jud.* 1. 17. Intentio fuit ejuſmodi: *Ajo, me Sticho Mævii ſervo centum credidiſſe, ut Mævii domum cadentem fulciret, & Mævium quatenus & in rem verſum eſt, & in peculio Stichi eſſe conſtabit, dare mihi oportere.* Sigon. de Judic. 1. 21.

In *actione* ſervi corrupti tanti corruptor condemnabatur, quanti ſervus ob id quòd corruptus fuerat, minoris eſſet l. ſi quis ſervum §. ult. ff. de ſervo corrupt. Paull. l. ut tantum §. æſtimatio. ff. eod. *Æſtimatio autem habetur in hac actione, quanto ſervus vilior factus ſit: quod officio judicis expeditur.* Si tamen tam inutilis eſſet ſervus, ut non expediret talem ſervum habere, electio domino dabatur, utrum ſervum detinere, & damnum quanti deterior factus eſſet, in duplum accipere: vel ſervo reſtituto, ſi copiam ejus haberet, pretium conſequi: aut ſi non haberet, pretium quidem ſimili modo accipere debebat, cedere autem ſolicitatori, periculo ejus, de dominio ſervi, actionibus §. interdum. l. ead. *Briſſon. de Form.* v. *p.* 441. In illa ita intendebatur: *Ajo, Mævium Sticho ſervo meo perſuaſiſſe dolo malo, quo eum deteriorem faceret, atque hoc nomine, quanti hæc res fuit, mihi dari oportere.* Sigon. de Judic. 1. 21.

In *Actione* de ſervitute luminum, ſi altiùs ædes tollere incepiſſem, tu in jus me vocaſſes, & ita dixiſſes: *Nego tibi jus eſſe altiùs ædes tollendi verſus me*, & rationem negatæ ſervitutis prætori expoſuiſſes. Tum ego remiſſam ſervitutem eſſe oſtendiſſem, & a te provocatus ſponſionem feciſſem: *Ni meum jus ſit.* Sigon. de Judic. 1. 21.

Actio quæ ex ſponſu dicebatur, ex obligatione civili, quæ antiquiſſimo jure ex ſponſalibus naſcebatur, dabatur adverſus eum eamve, per quem quamve factus eſſet quo minus nuptiæ ſequerentur. Poſt verò corruptis, ac perditis civitatis Romanæ moribus, cum flagitioſa & deteſtanda repudiorum libertas increbuiſſet, inſtitutum fuit, ne ulla ex ſponſalibus civilis obligatio naſceretur, ſed libera renuntiatio eſſet, neque ulla eo nomine *actio* daretur. L. 1. C. h. t. l. 2. C. de repud. *Hotoman. de Sponſal.* c. 4.

In *Actione* ex teſtamento fructus in petitionem deducebantur, non quos hæres perceperat, ſed quos legatarius percepiſſet. Item uſuræ, quarum modum judex æſtimabat, ſtatuebatque, morem regionis ſequens, l. cum ſervus. §. fructus. ff. de legat. 1. Et cum homo ex teſtamento petitus erat, cauſam ejus temporis, quo lis conteſtabatur,

Digitized by Google

actori repræſentandam fuiſſe, ait l. quæſitum §. ult. ff. eod. *Briſſon. de Form.* v, *p.* 448.

Actio tributoria dabatur in dominum, quo ſciente unà cum ſervo in merce peculiari contractum erat, niſi res æquabiliter inter creditores partitus eſſet, nimirum ut alia tributio fiat. Merx peculiaris erat, in qua ſervus ſuo nomine domini conſenſu ita negotiabatur, ut ejus quæſtus ad ipſum pertineret. *Sigon. de Judic.* I. 17. *Ajo, Mævium peculiares Stichi ſui ſervi merces ex edicto non diſtribuiſſe, & quanto minus tributum ſit, quàm debuerit, tantum mihi dare oportere.* Exempli gratia: duodecim ſunt in ſervi mercibus peculiaribus, ex quibus domino quinque debentur, Valerio quinque, totidemque Servilio. Si de peculio agatur, dominus integra quinque obtinebit: ſin autem tributoria, quatuor tantùm: ibi enim melior eſt domini conditio, hìc verò par eſt omnino. *Sigon. ibid. c.* 21.

Actio de ventre cognoſcendo fuit in rem. Juſtinianus. V. illum ſupr. in *Actio de libertate*. De ventre ita intentum eſt: *Ajo, mulierem hanc ex te pragnantem eſſe. Nego.* Sponſio: *Ni ſit.* Sigon. de Judic. I. 21.

Actio vindicationis quæ, & quotuplex fuerit, V. infr. in *Vindicatio*.

Actio uxoria differt ab *actione* de dote, quòd illa ad dotem tantùm pertinet, hæc etiam ad peculium, & patrimonium uxoris. In re uxoria ita intentum eſt: *Ajo, me tibi præter dotem peculium & patrimonium meum dediſſe, teque mihi, quantum æquius melius ſit, dare oportere.* Sigon. de Judic. I. 21.

In *Actiones* duas omnis ferme cognitio diviſa fuit, primam & ſecundam. Utraque accuſationem & defenſionem complexa eſt, Prima perfecta poſt tertium diem ſecunda inſtituta eſt, quæ comperendinatio eſt dicta, in iis cauſis in quibus erat permiſſa. *Sigon. de Judic.* II. 13. & 20. Quid comperendinatio. V. infr. in *Comperendinatio*.

Actio transferebatur, cum petitor agens plures in intentione ſua complectebatur, quàm ad eum pertinebat. Quod ſi feciſſet, cauſa cadebat, id eſt, litem amittebat, nec facilè in integrum reſtituebatur a prætore, niſi minor erat viginti quinque annis. Plures petebantur I. Re, veluti, ſi quis pro decem aureis, qui ei debebantur, viginti peteret. II. Tempore, veluti ſi quis ante diem, vel ante conditionem petiiſſet, III. Loco, veluti cum quis id, quod certo loco ſibi dari ſtipulatus eſt, alio loco petiiſſet, ſed commemoratione illius loci, in quo ſibi dari ſtipulatus eſſet. IV. Cauſa, ut ſi quis ita a te ſtipulatus eſſet; *Hominem Stichum, aut decem aureos dare ſpondes?* deinde alterutrum petiiſſet, veluti hominem tantum, aut decem aureos tantum. Ideo plures petere intelligitur, quia in eo genere ſtipulationis, promiſſoris eſt optio, utrum pecuniam, an hominem ſolvere malit. Qui pecuniam tantum, vel hominem tantum ſibi dari oportere intendit, eripit optionem adverſario, & eo modo ſuam conditionem meliorem facit, adverſarii deteriorem. Hac de re Cicer. de Invent. II. 19. *In noſtra conſuetudine multis de cauſis fit, ut rariùs incidant tranſlationes. Nam & prætoriis exceptionibus multæ excluduntur actiones, & ita jus civile habemus conſtitutum, ut a cauſa cadat is, qui non, quemadmodum oportet, egerit. Quare in jure plerumque verſantur: ibi enim & exceptiones poſtulantur, & quodammodo agendi poteſtas datur, & omnis conceptio privatorum judiciorum conſtituitur.* Quæ verba ſic exponit Victorinus: *Apud prætorem cum litis ipſius forma componeretur, ubi partes aut excipiebant, aut ſimplicem actionem accipiebant. Unde in ipſo jure, hoc eſt, apud prætorem tractabatur exceptio atque tranſlatio.* Sigon. de Judic. I. 21. Pollet. For. Rom. v. 3.

ACTOR, ubi vocatus in jus venerat, impetrata loquendi poteſtate, actionem ei edebat, qua adverſus eum uti volebat. Qui enim petebat, non unam, ſed multas actiones habebat, id eſt, multis modis jus ſuum perſequi poterat. Docet hoc Cicer. pro Cæcin. c. 12. *Si quis domum rediens ab armatis hominibus, primo aditu, veſtibuloque ædium ſuarum prohibitus ſit, eum non ſolum injuriarum, ſed etiam de vi litem intendere poſſe.* Scribit Theoph. Inſtit. IV. *dominum occiſi ſervi privato judicio agere poſſe ex lege Aquilia, & damnum ſibi illatum perſequi, & publici criminis reum facere ex lege Cornelia de Sicariis.* Juſtinian. in iiſdem docet, *in furem triplicem actionem intendi potuiſſe, vindicationis, furtive condictionis, & pœnæ.* Poſſumus etiam addere, ſi quid per vim alteri ſit ablatum, in eum, qui abſtulerit, multas actiones futuras, rapinæ, damni, injuriæ. Cum igitur ita eſſet, ex multis aliquam eligebat. *Non enim*, ut inquit ibidem Cicero, *prætor, qui judicium dat, petitori præſtituit, qua actione illum uti velit, ſed actor ipſe deligit.* Quam verò elegerat, eam in jus vocato reo edebat, prout ille ſignificavit apud Plaut. Perſ. IV. 9. 8.

D. *Cur me in jus vocas?* S. *Illic dicam apud prætorem.*

Itemque inſtrumenta, & rationes, & omnino omnia, quæ ad judicium editurus eſſet. Hoc fuſiùs Ulpian. l. 1. ff. de edendo. V. etiam infr. in *Editio*. Sigon. de Judic. I. 19. Edita actione, qua uſurus erat, poſtulabat eam a prætore, id eſt, petebat, ut ſibi liceret in adverſarium intendere. Hoc voluit Ulpianus. V. illum infr. in *Poſtulare*. Actione adverſario edita, eaque a prætore poſt poſtulationem impetrata, tum certa verborum formula concepta reum vadabatur; id eſt, vades, ſive ſponſores petebat, fore, ut certo die ſe in jure ſiſteret. V. infr. in *Vadari*. Sigon. ibid. c. 20. Tertio inde die, qui cognitionibus erat dicatus, & comperendinus appellabatur, prætor actiones editas ac poſtulatas ex tabulis ordine recitari, atque *actores*, reoſque citari per accenſum jubebat, ut judicia actionibus eorum cognoſcendis daret. Quorum illud *dicere vadimonia*, hoc *addicere judicia* vocavit Macrobius laudandus infr. in *Dies comperendini*. Si litigatores ad vadimonium die conſtituto non occurriſſent, litem amittebant. Suet. Cal. c. 39. n. 1. *Comprehendit meritoria vehicula, adeo ut litigatorum plerique, quod occurrere abſentes ad vadimonium non poſſent, cauſa caderent.* Horat. Sat. I. 9. 35.

Ventum erat ad Veſtæ, quarta jam parte diei
Præterita, & caſu tunc reſpondere vadato
Debebat; quod ni feciſſet, perdere litem.

Præcipuè verò reus, ſi vadimonium deſeruiſſet, quod promiſerat, perdebat litem, quia prætor, poſtulante actore, ex edicto bona ejus poſſideri jubebat, & ſi triginta dies poſſeſſa eſſent, neque ille ſe defendiſſet, jubebat vendi. In edicto enim ſic ſcriptum erat: *In bona ejus, qui judicii cauſa fidejuſſores dederit, ſi neque poteſtatem ſui faciat, neque defendatur, iri jubebo*, Scribit etiam Cicer. pro Quint. c. 6. cum Quintius vadimonium miſſum feciſſet, prætorem ex edicto bona ejus poſſideri juſſiſſe. *Sigon. lib. c.* 21. Si die dicta utraque ſe ſiſtebat coram prætore in jus, libellum proponebat, ut reus deliberare poſſet, utrum cedere, an contendere ultra deberet. Cicer. pro Q. Roſc. c. 18. *Cum de ſua parte Roſcius tranſegit cum Flavio, actionem tibi tuam reliquit, an non?* Broid. Coroll. ad Pollet. For. Roman. v. 4. Sigon. ibid. c. 20. Concepta actionis intentione actor judicium, ſive judicem in eam a prætore poſtulabat. Si judicem poſtulavit, aut eum, qui propriè judex appellatus eſt, aut arbitrum poſtulavit; ſi judicium, aut recuperatores, aut centumviros. V. illos ſuis locis. *Sigon. ibid. c.* 22. Tum judex utrumque jurare juſſit. Id jusjurandum calumniæ juramentum appellarunt. Nam *actor* quidem juravit, ſe non calumniæ cauſa litem intendere; reus verò, ſe non calumniæ cauſa inficiari. Hoc *jurare in litem* vocat Cicero, V. illum infr. in *Juramentum calumniæ*. Id interpretantur Icti, *actorem* juraſſe, ſe litem ex bono, & æquo æſtimaturum; cujus rei rationem affert Marcell. ff. in litem jurando: *Quod cum dominus rem ſuam vendere cogatur, hæc tamen poteſtas ei relinquenda eſt, ut rem non pretio, id eſt, quanti eſt; ſed quanti intereſt, ea carere, arbitrio ſuo definiat.* Sigon. ibid. c. 28. Hanſen. de Jurejur. c. 12. Cum fiſco pœnæ emolumentum plerumque partiebatur; & pars dimidia præmium accuſatori dabatur, cujus opera maximè convictus eſſet, pars altera dimidia in ærarium redigebatur. Scribit hoc Cujac. l. ſi quis id. ff. de juriſdict. & ex Frontin. de Aquæ duct. nititur probare. Nam ſi adverſus ſitum de ſpatiis aquarum quid commiſiſſet, in dena millia damnas erat, ex quibus

pars

Digitized by Google

pars dimidia, præmium accuſatori daretur. Quod in publicis judiciis obtinuiſſe facilè credo, ſi ita lata lex fuiſſet l. leg. Cornel. ff. ad Syllanian. in aliis non puto. *Guther. de jur. man.* III. 7. Si libellum delatorium malè concepiſſet, nihil agebat, niſi alio legitimè facto reum repeteret, ut in l. 3. ff. de accuſationibus & inſcriptionibus. *Pollet. For. Roman.* v. 3. Quot horas illi conceſſerit judicii præſes. V. infr. in *Hora*.

Actor in comœdiis, & tragœdiis dicebatur, qui voce, & geſtu fabulas agebat. Horat. de Art. poet. n. 193.

Actoris partes, chorus, officiumque virile.

Lapis Romæ ultra pontem Milvium:

LAUDATUS. POPULO. SOLITUS. MANDATA. REFERRE.
ADLECLUS. SCENÆ. PARASITUS. APOLLINIS. IDEM.
MULTARUM. IN. MIMIS. SALTANTIBUS. UTILIS. ACTOR.

Hi ob in ſcena rectè geſta ab Imperatore, vel conſulibus donabantur corona, torque, annulis, palmis, & aliis, hoc non ſolum in comœdiis, ſed in ludis pariter tam Capitolinis, quàm Apollinaribus, plaudente populo. Unde legitur vetus inſcriptio:

L. SURREDI. L. F. CLU
FELICIS
PROCURATORIS. AB
SCÆN. THEAT. IMP
CÆSAR. DOMITIAN
PRINCIPI
CORONATO. CONTRA
OMNES. SCÆNICOS

Et Sidon. carm. XXIII. 424.

Hic mox præcipit æquus Imperator
Palmis ſerica, torquibus coronas
Conjungi, & meritum remunerari.

Ferret. Muſ. Lapid. III. memor. 42. Erat vel primarum partium, qui ſæpiùs ingrediebatur: vel ſecundarum, qui minus minuſque procedebat. Ex quo Terent. Phorm. prol. n. 28.

Primas partes qui aget, is erit Phormio.

Cicer. de Div. c. 15. *Ut in actoribus Græcis fieri videmus: ſæpè illum, qui eſt ſecundarum, aut tertiarum partium, cum poſſit aliquanto clarius dicere, quàm ipſe primarum, multum ſubmittere.* Aſconius. V. illum infr. in *Actus*. Rhodig. Antiq. Lect. VIII. 8. Gronov. in Script. Eccleſ. c. 25. Turneb. Adv. XIX. 14. Buleng. de Theatr. I. 8. VVeitz. in Terentium. Si parum probaretur, exſibilabatur, & explodebatur. V. infr. in *Hiſtrio*.

Actor ſervus erat, cui rerum omnium ſumma commiſſa, & qui villicis rebus, & rationibus domeſticis præpoſitus, honeſtiſſimo præ ſervis reliquis loco, & gradu fuit. Interdum abſolutè *actor*, *actor* bonorum, *actor* prædiorum fundorumque appellatur. De illo Colum. I. 7. *Ita fit, ut & actor, & familia peccent.* c. 8. *Idemque actori præcipiendum eſt, ne convictum cum domeſtico, multoque minus cum externo habeat.* Plin. Epiſt. III. 19. 2. *Utraque eadem opera, eodem viatico inviſere, ſub eodem procuratore, ac pæne iiſdem actoribus habere.* De ſervo *actore* Plaut. Aſin. II. 4. 52.

Nam ſi ſciat noſter ſenex fidem non eſſe huic habitam,
Succenſeat, quoi omnium rerum ipſus ſummam credidit.

Differt a procuratore, differt etiam a diſpenſatore. V. illos infr. ſuis locis, *Popm. de Oper. ſerv. p.* 27. *Ravard. Var.* v. 20. *Cellar. in Plinium.* Fuit idem qui ſervus major domus, a quo noſter Majordome, qui res domini ſui procurat. *Spon. Miſcell. Erud. Antiq. Sect.* VI. *p.* 209. V. & infr. in *Columella*. Hujus occiſi pretium centum ſolidis taxavit Rex Theodoricus apud Papinian. tit. 4. Et Paull. l. ult. ff. de offic. præſid. exiſtimavit animadvertendum eſſe ſeveriſſimè in eum, qui *actorem* corrupiſſet, ut qui poſſet rationes domeſticas intercidere, vel adulterare, vel etiam rationem ſibi commiſſam turbare. Imo etſi *ſervus*, qui *actum* domini geſſiſſe diceretur, in *commiſſum ceciderat, non vendebatur, ſed pro eo viri boni arbitratu æſtimabatur, ex reſcripto D.D. Severi & Antonini* l. 16. ff. de publ. & vect. *Pignor. de Serv. p.* 304.

Actor ſummarum ab *actore* rerum ſejungitur. *Actor* enim ſummarum pecuniam tantùm tractat. *Actor* verò rerum πραγματάκτης nominatur. l. Thais §. ſorore ff. de fideicommiſſ. libertatib. is eſt, cui præcipua rerum domini cura incumbit, & cui libera rerum adminiſtratio, ut rebus omnibus præpoſito, incumbit. Suet. Domit. c. 11. n. 2. *Actorem ſummarum pridie quàm cruci ſuffigeret, in cubiculum vocavit.* Hunc ſervum fuiſſe pœnæ genus arguit, ut & officium. Nam idem eſt qui diſpenſator, qui pecuniæ domini, tam exigendæ, quàm erogandæ præeſt. l. 5. §. actoris ff. de dol. mal. & metu except. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 18. *Reineſ. Epiſt. ad Rupert.* 35. *Buleng. de Imperat.* III. 25. *Barth. Adv.* LIV. 2. *Laz. Comm. Reip. Rom.* II. 23. *Torrent. & Pitiſc. in Suetonium.*

ACTUARIÆ naves. V. illas infr. in *Naves*.

ACTUARIUS erat notarius, qui *acta* notis excipiebat, & compendio quorundam punctorum, ſignorum, & minutarum figurarum verba, aut vim ſyllabarum comprehendebat. Suet. Jul. c. 55. n. 6. *Quam*, orationem, *non immerito Auguſtus exiſtimat ab actuario exceptam.* Pancirol. Notit. dign. Imp. orient. c. 14. Hugo de prim. ſcrib. orig. c. 32. Poller. For. Rom. v. 12. Lipſ. Epiſt. ad Belg. I. 27. Pitiſc. in Suetonium.

Actuarius etiam dicebatur, qui ſcribebat belli *acta*, itidem ut domi confici ſolita. Numerorum militarium ratiocinia tractabat, annonam a ſuſceptoribus accipiebat, uſque authentica pittacia dabat, in quibus continebatur, quantum a ſuſceptoribus accepiſſet, & militibus erogaſſet. Ammian. XX. 5. *Pro actuariis obſecravere Petulantes & Celtæ.* Aurel. Victor. de Cæſar. c. 33. n. 13. *Tantum actuariorum in exercitu factiones vigent, genus hominum præſertim hac tempeſtate nequam.* Valeſ. in Ammianum. Stevvech. in Veget. II. 18. His commiſſum erat paciſci, & negotiari cum militibus, ipſiſque ante tempus erogationis pecuniam, ſpecieſve annonarias mutuo dare. Sed pro ſingulis ſolidis tremiſſem tantum, id eſt, tertiam ſolidi partem accipiebant: non in annos, ſed pro omni tempore dilatæ ſolutionis. Neque poterant ulla machinatione, pro temporis prolixitate, unius tremiſſis quantitatem excedere. Quod ſi nunc quæſtio hac de cauſa inter militem, & *actuarium* oriebatur, debebat pecuniam erogator apud principia deponere: & ibi lis decidebatur. Quæ omnia docet nos l. jubemus C. de erogat. milit. annon. lib. XII. Non deſunt, qui *actarios* vocari voluerunt: quibus adſentitur lapis vetus.

IMP. CÆSARI
M. AUREL. ANTO
NINO. PIO. FELICI. AUG
PARTHIC. MAX. BRIT. MAX.
GERMAN. MAX. PONTIF. MAX
TRIB. POT. XVIIII. COS. IIII. IMP. III.
P. P. PROC
EQUITES. IN. HIS. ACTARIUS
LEG. VII. GEM. ANT. P. FEL
DEVOTI. NUMINI MAJESTA
✠ Q. EJUS.

Stevvech. l. l. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman. VII. 48.

ACTUM *eſt, in ſumma rerum deſperatione dicebatur. Dictum ſecundum jus civile, in quo cavetur, ne quis rem actam apud judices repetat.* Donat. in Andr. III. 1. 7.

Quid ego audio? actum eſt, ſi quidem hæc vera prædicat.

Suet. Ner. c. 42. n. 3. *Actum de ſe pronuntiavit.* Palmer. Spicil. XIII. Hotoman. Antiq. Roman. II. 13. Pitiſc. in Suetonium. Schill Nomencl. Philol. p. 38.

ACTUS eſt in Juris Romani libris via agraria, qua pedes, equeſve poteſt commeare, jumentum, aut vehiculum ad fructus domum vehendos, aut ſtercorationem agris advehendam *agi*. *Agere* æquè notat jumentum, aut vehiculum ducere. Ulpian. l. 1. ff. de ſerv. præd. ruſt. *Actus eſt jus agendi, vel jumentum, vel vehiculum.* Et Modeſtin. l. 12. ff. eod. comprehendit ſub *actu & jumen-*

ta trajicere, & vehiculum ducere. Bergier. de viis milit. III. Sect. 1. §. 2. Auguſt. de Legib. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1289. D. Cujac. Obſerv. XXII. 35. V. & infr. in *Iter.*

Actus eſt menſura longitudinis pedum CXX. abſque latitudine. Frontin. Expoſ. Form. p. 30. *Actus habet in longitudinem pedes* CXX. Hygin. de Limit. conſtit. p. 178. *Actuarios palos ſuo quemque numero inſcriptos inter centenos vicenos pedes defigemus.* Goeſ. in Rem agrar. ind. Porcius de Re pecun. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. IX. p. 1490. B.

Actus major, qui & quadratus, apud Latinos ſignificat ſpatium, pedes CXX. latum, totidemque longum. Varii auctor. de menſur. p. 321. *Actus major, qui quadratus dicitur, habet pedes undique* CXX., *qui duplicatus jugerum facit.* Varr. de Re ruſt. 1. 10. *Actus quadratus, qui & latus eſt pedes* CXX. *& longus totidem.* Alex. Gen. Dier. II. 20. Patric. Rei milit. p. 9. ſ. 1. Bergier. de viis milit. III. Sect. 1. §. 1. Pætus de menſ. 1. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1615. D.

Actus minimus habet in latitudine pedes quatuor, in longitudine pedes CXX. Colum. V. 1. *Actus minimus, ut ait Varro, latitudinis pedes quatuor, longitudinis habet pedes* CXX. Varii auctor. de menſur. p. 321. *Actus minimus habet in latitudine pedes quatuor, in longitudine pedes* CXX. Pætus de menſur. 1. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1615. D. Bergier. de viis milit. III. Sect. 1. §. 1.

Actus eſt pars *actionis*, ſive *acta* fabulæ, cum omnibus perſonis ſcena deſeritur. *Actus* in comœdiis, & tragœdiis reperti ſunt, ad hoc ne ſpectatores diutiùs detinerentur, & illorum mentes per certum ſpatium reficerentur geſticulationibus, ſaltationibus, & cantu. Quinque tantùm in ſcena ſervabantur, & ſcenico ludioni quinques prodeunti ultra prodire non licuit. Finito argumento, & ſcena perſonis vacua, chorus, & tibicen introducebatur. Aſcon. in Cicer. p. 34. *Comœdia quinque actus habet, hoc eſt, quinquies ducitur in ſcenam. Eſt ergo perſona primarum partium, quæ ſæpius actu regreditur; ſecundarum, & tertiarum, quæ minus minuſque procedunt.* Horat. de Art. Poet. n. 189.

Neve minor quinto, neu ſit productior actu
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.

Alex. Gen. Dier. VI. 19. Ferret. Muſ. Lapid. III. memor. 42. Gyrald. de Poet. dial. VI. Scalig. Poetic. 1. 9. Voſſ. Inſtitut. Poet. II. 5. §. 4. & 5. Roſin. Antiq. Roman. V. 9. Schill Nomencl. Philol. p. 39.

Actus rerum ſunt dies ſeſſionum, ut loquuntur grammatici, cum litium, cauſarumque cognitiones expediuntur. Plin. Epiſt. IX. 25. 3. *Nunc me rerum actus modicè, ſed tamen diſtringit.* Suet. Aug. c. 32. n. 6. *Triginta amplius dies . . . . . . actui rerum accomodavit.* Chimentel. de Hon. biſel. c. 32. Caſaub. in Theoph. Charact. p. 201. Cujac. Obſerv. II. 18. Pitiſc. in Suetonium.

ACU.

ACUS apud veteres, ſed rarò, fuit fibula. Nec mirum. Nulla enim fibula eſt ſine *acu.* Veſtium fibulæ a parte ſui ita ſunt dictæ. Cum enim annulo conſtet, & *acu*, propriè non utrumque, ſed ſola *acus* fibula dicitur. Treb. Poll. Claud. c. 14. *Fibulam auream unam cum acu Cypria.* Caſaub. in Trebellium. Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 46. Braun. de Veſt. ſacerd. Hebr. 1. 16. II.

Acus eſt aliquando craſſior illa, qua uti & hodie ſolemus in conſuendis ſarcinis. Belgicè dicimus *een pachnalde. Braun. de Veſt. ſacerd. Hebr.* 1. 16. 11.

Acus eſt etiam qua ſarcinatores, & ſarcinatrices utuntur in reſarciendis, & reficiendis veſtimentis tritis, cum ſcilicet partes diſruptas filo per *acum* jungunt, quod hodie *ſtoppen* vocant noſtræ mulierculæ: aut etiam cum fruſtum, ſive aſſumentum aliquod aſſuunt, quod *lappen* dicimus. Ad quod reſpexit Chriſtus Matth. c. 9. v. 16. Marc. c. 2. n. 21. *Nemo panniculum impexum inſuit veſtimento veteri, alioquin illud ipſius ſupplementum novum tollit aliquid ex vetere veſtimento, & fit pejor fiſſura.* Tale fuit tribonium illud lacerum, ac detritum, de quo Lucianus. V. illum infr. in *Tribonium.* Braun. de Veſtit. ſacerd. Hebr. 1. 16. II.

Acus opera veteres non rarò utebantur in aſſuendis clavis, fimbriis, & in veſtibus ornandis opere Phrygionico, unde & earum artifices phrygiones ſunt dicti. Plinius. V. illum infr. in *Phrygio.* Uſus in Aſſyria, & præſertim Babylone. Plin. l. l. *Colores diverſos pictura intexere Babylon maximè celebravit.* Unde *Babylonis acus.* Lucan. X. 142.

Quod Niloris acus compreſſum pectine Serum
Solvit, & extenſo laxavit ſtamina filo.

Hinc & *acupicta veſtis*, *acutextilis*, aut *acu ornata*, apud Iſidor. XIX. 22. *Braun. l. l. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* V. 35. *Junius de Pictur.* II. 8.

Acus crinalis ab officio dicebatur. *Acu* hac annuli, vel cincinni comarum in capite jam ornato fixi continebantur, ne ſparſi diſſiparentur, ſed ordinem ſervarent. Iſidor. XIX. 31. *Acus ſunt, quibus in feminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & ſparſos diſſipent capillos.* Prudent. Pſychom. n. 448.

—— crinales acus, redimicula, vittæ.

Mart. XIV. 24.

Tenuia ne madidis violent bombycina crines,
Figat acus ſparſas, ſuſtineatque comas.

II. 66. 1.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus, incerta non bene fixus acu.

A figura *curvum crinale* vocabatur. Ovid. Metam. V. 52.

—— ornabunt aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.

Fiebat ex ebore, arundine, ære, argento, auro. *Bartholin. de Inaurib. p. 35. Pignor. de Serv. p.* 400. *Salmaſ. Exerc. Plin. p. 534. a. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* V. 35. *Junius de Coma c. 7. Ræuard. Conject.* II. 18.

Acus diſcriminalis dicta a crinibus diſcernendis, & dividendis. Hac mulieres crinem a fronte dividebant. Hoc diſcrimine a virginibus diſtinguebantur. Nam virgines cirratæ erant, mulieres autem crines a fronte diviſos gerebant. Tertull. de veland. virgin. c. 12. *Simulque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciviore comam ſibi inſerunt, id eſt, acum coma inſerunt, crinibus a fronte diviſis, apertam profeſſa mulieritatem.* Dicebatur etiam *diſcerniculum*, *diſcriminale*, *& acus comatoria.* Bartholin. de Inaurib. p. 39. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 534. b. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. V. 35. Gujac. Obſerv. XI. 16.

Acus ſub unguibus infigebantur ad veritatem extorquendam a noxiis. Hæ vel ferreæ, vel calami præacuti. *Laurent. de Torment. c.* 7.

AD.

A. D. duæ dictiones literis ſingularibus ſic notatæ *ante diem* ſignificant. Corrupti ſunt plerique libri Ciceronis, & omnium veterum, in quibus pro ante diem tertium, & quartum, *ad* tertium, & quartum legitur. *Caſtal. ad leg.* 131. *de verb. ſignif. Miſcell. Erud. Ital. Tom.* 1. *p.* 12. *Cujac. Obſerv.* 1. 22. Veteres verba hæc *ante diem* bis literis deſignaſſe apparet ex Varr. de Re ruſt. 1. 28. *Quæ redacta ad dies civiles noſtros, qui nunc ſunt primi verni temporis, ex a. d.* VII. *Id. Febr. æſtivi ex a. d.* VII. *Id. Maji. autumnales ex a. d.* VII. *Id. Sext. hiberni ex a. d.* IV. *Id. Novemb.* & ex Valerio Probo, qui has notas A. D. P. ſic interpretatur, *ante diem pridie.* Cujac. l. l. Boſ. in Cicer. ad Attic. 1. 1.

AD præpoſitio munus, & operam diſcernit, ut apud Græcos præpoſitio πρός. *Vechner. Hellenol.* II. 10. *p.* 353.

Ad baculum eſt paſtor. *Baculus* enim, qui pedum vocatur, paſtoris eſt argumentum. Prop. IV. 2. 39.

Paſtorem ad baculum poſſum curare.

id eſt, ſi mihi pedum detur, paſtor videri poſſim. *Turneb. Adv.* III. 23. XXIII. 6. *Popm. de Oper. ſerv. p.* 97. *Schott. Obſerv.* 1. 9. *Vechner. Hellenol.* II. 10. *p.* 353.

Ad

Digitized by Google

Ad cantus Salii ſunt ludii Martis. Virg. Æneid. VIII. 285.

Tunc Salii ad cantus incenſa altaria circum
Populeis adſunt evincti tempora ramis.

Vechner. Hellenol. II. 10. p. 354.

Ad cyathos eſt pocillator, ſive qui pincernæ munere fungitur, & miniſtrat convivis potum cyathis metiens. Prop. IV. 9. 9.

Lygdamus ad cyathos.

id eſt, pocillator erat. *Turneb. Adv. III. 23: XXIII. 6. Canter. Nov. Lect. III. 30. Ciaccon. de Triclin. p. 70. Popm. de Oper. ſerv. p. 110. Conject. in Varr. p. 175. Pignor. de Serv. p. 131. Vechner. Hellenol. II. 10. p. 354. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 67. n. 6. Cerda Æneid. IX. 648. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 49. n. 5.*

Ad frena leones ſunt leones domiti, & *frenum* patientes. Virg. Æneid. X. 253.

—— *bijugique ad frena leones.*

quibus Idæa mater vehitur. *Turneb. Adv. III. 23: XXIX. 24.*

Ad lecticam homo eſt lecticarius. Catull. X. 16.

Octo ad lecticam homines.

Turneb. Adv. XXIII. 6: XXIX. 24. Vechner. Hellenol. II. 10. p. 354. Cerda in Virg. Æneid. X. 253.

Ad limina cuſtos eſt atrienſis. Virg. Æneid. IX. 648.

Armiger ante fuit, fiduſque ad limina cuſtos.

Gloſſæ: *Ad limina*, θυρωρός. *Turneb. Adv. XXIX. 24. Popm. de Oper. ſerv. p. 37. Vechner. Hellenol. II. 10. p. 354. Cerda in Virgilium.*

Ad lites eſt qui aptus eſt ad cauſas & advocationes. Prop. IV. 2. 29.

Sobrius ad lites.

Turneb. Adv. III. 23: XXIII. 6. Canter. Nov. Lect. III. 30.

Ad lychnum ſervus erat adverſitoribus non diſſimilis, qui lumbos præcinctus, & *lychnum* ferens dominum domi præſtolabatur a cœna revertentem. Illorum aliqui etiam dominorum comites erant. Juven. Sat. III. 282.

—— *ſed quamvis improbus annis,*
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, & comitum longiſſimus ordo:
Multum præterea flammarum, & ahenea lampas.

Val. Max. VI. 8. *M. Antonius inceſti reus agebatur, cujus in judicio accuſatores ſervum in quæſtionem perſeverantiſſimè poſtulabant, quòd ab eo, cum ad ſtuprum iret, laternam prælatam contenderent.* Et verò ſine his dominus benè potus, qui domum ſe contuliſſet? Prop. II. 22. 1.

Heſterna, mea lux, cum potus nocte vagarer,
Nec me ſervorum duceret ulla manus;
Obvia neſcio quot pueri mihi turba minuta
Venerat.

Pignor. de Serv. p. 257.

Ad manum quos vocabant, videntur fuiſſe ſervi, qui præſto, paratique ſemper erant. Nam *ad manum* Heſychius interpretatur, quæ ſunt prompta, & parata: & *ſervum ad manum*, ad multa utilem: μετὰ χεῖρα, ἕτοιμα, ἐγχειρῆ, ἢ ὁ τῶν πρὸς χεῖρα, καὶ εἰς πολλὰ χρήσιμος οἰκέτης. Cicer. de Orat. III. 60. *Gracchus Licinius ſervum ſibi habuit ad manum.* Popm. de Oper. ſer. p. 72. Turneb. Adv. V. 11.

Ad pedes V. ſupr. in *A pedibus.*

Ad pocula V. ſupr. in *Ad cyathos.*

Ad venandum canes ſunt canes venatici. Terent. Andr. I. 1. 30.

Alere canes ad venandum.

Turneb. Adv. III. 23: XXIII. 6: XXIX. 24.

Ad Urbem Imperator Romanus, cui triumphaturo Urbem ingredi non licebat ante triumphum, tamdiu dicebatur eſſe, uſque dum lege lata triumphans Urbem intraret: etiam magiſtratus, qui *cum poteſtate provinciali, aut nuper e provincia revertiſſent, aut nondum in provinciam profecti eſſent.* Aſcon. in Cicer. p. 61. 115. Et p. 177. *Horum magna pars per tabulas laudaverunt, qui aberant; inter quos Pompejus quoque; nam, quod erat proconſul, extra Urbem morabatur.* Cicer. pro Sext. c. 18. *Cæſar erat ad portas, erat cum imperio.* Verr. II. 6. *Verres, qui ſimulatque ei ſorte provincia Sicilia obvenit, ſtatim Romæ, & ad Urbem, antequam proficiſceretur.* Sigon. de Antiq. jur. provinc. II. 4. & 10. Hotoman. Antiq. Roman. II. 14. & ad Aſcon. in Cicer. p. 327. Mader. in Panvin. de Triumph. c. 1.

ADA.

ADÆRARE annonas ad ærarium pertinere interpretatur Accurſius, vel de ærario ſolvere: & ipſe ejuſque poſteri, quaſi hæreſin inſcitiæ e veſtigio ſequentes in vocum interpretatione, *adæratas* ſpecies intelligit ad ærarium delatas. Eſt verò *ære*, ſeu pecunia æſtimare, quod in annonis inferebatur: quæ *adæratio* Græcis ἀπαργυρισμός. *Bud. in Pandect. p. 244. A. Guther. de Offic. dom. Aug. II. 9. Salmaſ. in Treb. Poll. Claud. c. 14. Scalig. de Emend. Tempor. V. p. 448. Buleng. de Vectig. c. 30.*

ADD.

ADDICERE in foro erat condemnare, non modò in criminibus, ſed etiam in re pecuniaria. Schol. Juven. VIII. 253. *Veſtis ex charta facta, pice illita, in qua pœna addicti ignibus ardere ſolebant.* Aur. Vict. de Vir. Illuſtr. c. 21. n. 3. *Cum filiam jam addictam videret.* Senec. de Benef. III. 8. *Hic pecuniam pro addicto dependet*, hoc eſt, pro eo, qui cum in ære alieno eſſet, nexus & vinctus tradebatur creditori, ad libitum ipſius aſſervandus. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. X. 3. Schott. in Aurelium.*

Addicere judicia eſt judicia actionibus cognoſcendis dare. *Sigon. de Judic.* I. 21. V. ſupr. in *Actor.*

Addicere dicuntur præcones, qui auctionibus præſunt, quique rerum pretia eouſque augent, donec nemine majus pretium offerente res emptori *addicatur*. Plus eſt quàm vendere. Nam is, qui *addicit*, propriè rem venditam in manus velut tradit, & emptorem reapſe dominum conſtituit. Petron. c. 15. *Vel minoris pallium addicere placuit.* Suet. Jul. c. 56. n. 3. *Servilia M. Bruti matri ampliſſima prædia ex auctionibus haſta minimo addixit.* Salmaſ. de Mod. uſur. c. 18. Gonſal. & Lotich. in Petronium. Pitiſc. in Suetonium.

Addicere dicuntur prætores, ſed quando, & quomodo, V. infr. in *De.*

ADDICTIO, quæ fuit judicium contra reum, hujus fuit generis. Poſt triginta dies, quàm quis debere judicatus fuerat, iterum in jus rapiebatur, & ni judicatum faceret, id eſt, pecuniam debitam ſolveret, a prætore nexus *addicebatur*, niſi ſponſorem dediſſet: atque a creditore abductus privatum in carcerem condebatur, donec aut pecunia, aut opera ſatisfeciſſet. Cicer. pro Flacc. c. 21. *Iſte, cum judicatum non faceret, addictus Hermippo, & ob hoc ductus eſt.* Gell. XX. 1. *Poſt deinde, niſi diſſolverant, ad prætorem vocabantur, & ab eo, quibus erant judicati, addicebantur: nervo quoque aut compedibus vinciebantur.* Sigon. de Judic. I. 31. Salmaſ. de mod. uſur. c. 18. & 19. Oiſel. in Gellium.

ADDICTUS hinc eſt ære alieno obrutus, & creditori, ut apud eum in nervo pro debitis operam præſtet, per prætorem adjudicatus. Liv. VI. 14. *Ne quem veſtrum, inquit, Quirites, donec quicquam in re mea ſupererit, judicatum, addictumve duci patiar.* c. 34. *Itaque cum jam ex re nihil dari poſſit, fama & corpore judicati, atque addicti creditoribus ſatisfaciebant.* Alexand. Gen. diet. V. 4. Auct. miſcel. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Roman. p. 311. Pitiſc. in Suet. Tib. c. 69. n. 1. Schill. Nomencl. Philol. p. 39. Differt a ſervo, quia *ſervus cum manumittitur, fit libertinus, addictus recepta libertate fit ingenuus: Servus libertatem invito domino non conſequitur, addictus ſolvendo citra voluntatem domini conſequitur: ad ſervum nulla lex pertinet, addictus legem habet: propria liberi, quæ nemo habet niſi liber, prænomen, nomen, cognomen, tribum habet addictus.* Quintil. V. 10. quaſi dicat, cum eadem ſervus non habeat. *Rittershuſ. in Leg. XII. tab. claſſ. III. p. 3. c. 11. Sigon. de Antiq. jur. civ.*

civ. Roman. I. 6. *Salmaſ. de mod. uſur. c.* 19. V. & infr. in *Adjudicatio*.

ADDIXIT avis, trita erant in auſpiciis verba, quibus lætum eventum prædixiſſe avem ſignificabant. Liv. XXVII. 16. *Fabio auſpicanti, priuſquam egrederetur ab Tarento, aves ſemel atque iterum non addixerunt.* Feſtus in Prætor. *Itaque quo anno Romanos Imperatores ad exercitum mitti oporteret juſſu nominis Latini, complures noſtros in Capitolio a ſole oriente auſpiciis operam dare ſolitos. Ubi aves addixiſſent, militem illum, qui a communi Latio miſſus eſſet, illum, quem aves addixerant, prætorem ſalutare ſolitum.* Briſſon. de Form. I. p. 121. Buleng. de Augur. c. 9. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. III. 10.

ADE.

ADEONA dea culta fuit ab antiquis, quia *adeundi* facultatem præſtaret. *Gyrald. Synt. deor.* I. *p.* 52. *B. Stuck. de Sacrif. p.* 46. *Lipen. de Stren. c.* I. §. 6. V. etiam ſupr. in *Abeona*.

ADI.

ADIABENA vocabatur Oſthoena, cujus nomen antiquitùs non invenitur. Primum a Cn. Pompejo, poſtea a Trajano, Romano imperio eſt adjecta, verùm amiſſa ſub Alexandro Severo, deinde ab Aureliano recuperata eſt. *Pancirol. Notit. dignit. Imp. Orient. c.* 115. Poſtea Meſopotamia dicta eſt. *Pancirol. ibid. c.* 150. Eſt Aſſyria priſcis temporibus vocitata, longaque adſuetudine ad hoc translata vocabulum; ea re, quòd inter Oenam & Tigridem ſita, navigeros fluvios, adiri vado nunquam potuit; tranſire enim διαβαίνειν dicunt Græci. Sed in illis terris amnes ſunt duo perpetui, quos & ſe tranſiviſſe dicit Ammian. XXII. 6. Diabas, & Adiabas, juncti navalibus pontibus. Et hinc *Adiabena* cognominata. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 534. *D.*

ADIABENICUS eſt dictus Imperator Severus, quia illos ſuperavit, & eorum regionem Romanam provinciam fecit. Caſſiod. in Chronic. ad an. 952. *Severus Parthos, & Adiabenos ſuperavit, Arabaſque interiores cecidit, ut regionem eorum Romanam provinciam faceret, ob quam Parthicus, Arabicus, Adiabenicus cognominatus eſt.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 534.

ADIGERE ſacramento, vel ad jusjurandum dicebatur is, qui conceptis verbis alteri in jurejurando præit, & ad ſimiliter jurandum cogit. Suet. Galb. c. 16. n. 4. *Ergo primi obſequium rumpere auſi, Kalend. Januar. adigi ſacramento niſi in nomen ſenatus recuſarunt.* Salluſt. de Bell. Catil. c. 22. *Cum ad jusjurandum populares ſceleris ſui adigeret.* Tacit. Hiſt. IV. 31. 3. *Adigente Hordeonio Flacco, inſtantibus tribunis, dixit ſacramentum.* Schott. Obſerv. III. 10. Pitiſc. in Suetonium.

ADIRE hæreditatem eſt illam ſuſcipere ex teſtamento, vel ab inteſtato, & quaſi aditum in eam ferre, ut in l. filius §. penult. ff. de lib. & poſt. *Aditus eſt ad hereditatem*, id eſt, *adiri* hæreditas poteſt. Dicimur illam etiam ſubire l. ſi nemo ff. de diverſ. reg. jur. l. I. C. Th. unde liber, ut Græci προσιέναι, προσελθεῖν, ὑπεισελθεῖν τῇ κληρονομίᾳ. Et obire. Cicer. Agrar. I. 3. *Hæreditatum obeundarum cauſa.* Cujac. Obſerv. III. 6: VII. 18.

Adire nomen dicitur, qui teſtamento adoptatus nomen ſuſcipit, quod ferre juſſus eſt. Patercul. II. 60. I. *Non placebat adiri omen invidioſa fortuna.* Cujac. Obſerv. VII. 18.

ADITIALIS cœna. V. illam infr. in *Cœna*.

ADITUS in theatro dicebantur portæ quædam, ſive oſtia in ipſa gradatione, per quæ ab exterioribus porticibus venitur, & deſcenditur in ipſas ſedes. Vitruv. V. 3. *Aditus complures, & ſpatioſos oportet diſponere, nec conjunctos ſuperiores inferioribus, ſed ex omnibus locis perpetuos, & directos ſine inverſuris faciendos: uti cum populus dimittitur de ſpectaculis, ne comprimatur, ſed habeat ex omnibus locis exitus ſeparatos ſine impedimento.* Vocantur etiam vomitoria. V. infr. in *Vomitoria*. Lipſ. de Amphith. c. 13. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. II. 16. Buleng. de Theat. I. 17. Thyſ. de Amphith. p. 203.

Aditus in navibus appellatur ſpatium illud in ſummo navis, ubi in medio navis eſt latiſſima. Per hoc intervallum, quaſi per foros, navim intrabant. Ovid. Met. III. 722.

—— pars hic mihi maxima juris,
Inque aditu obſiſto.

Priſcis *agea* vocabatur. V. infr. in *Agea*. Scheffer. de Milit. Nav. I. 6.

ADJUDICATIO poſt ſententiam dicebatur, & erat ſententiæ exſequutio. Ulpian. l. 131. ff. de verb. ſignif. *Multam is dicere poteſt, cui adjudicatio data eſt.* Et quæ propriè *adjudicatio* eſt in realibus, in capitalibus eſt legis actio. *Pollet. For. Rom.* III. 2. *Adjudicare* eſt judicio peracto rem controverſam actori addicere. Olim ex lege XII. tabularum, ſi debitor ſolvendo non erat, *adjudicabatur* corpus ejus creditoribus, quibus fas erat membra artuſque partiendi, quod deinde tacito conſenſu abrogatum eſt, cœptumque eſt pecunia tranſigi, & bona ipſa, non corpus *adjudicari*: quod Cæcilius ICtus eleganter diſputat apud Gell. XX. I. *Alciat. de verb. ſignif. p.* 185. *Mag. Miſcell.* I. 8.

ADJUTOR actoris vocabatur, quo actor, qui ſervus, cui rerum ſumma erat commiſſa. V. illum ſupr. in *Actor*. quia ſolus omnia non poterat, utebatur. Scævol. l. 40. ff. de ſtat. lib. *Item quæro, an ea quæ exacta ſunt per adjutores ejus*, actoris, *neque calendario illata ſunt, aut fraudulenter acta ſunt, huic adſcribi poſſint, cum eſſet is præpoſitus?* Pignor. de Serv. p. 306. Pancirol. Notit. dign. imp. orient. c. 12. Buleng. de Imp. Rom. VI. 49.

Adjutor admiſſionum erat vicarius, qui magiſtro admiſſionum aſſignatus erat. *Adjutorem magiſtri* illum vocat Caſſiod. Var. VI. 6. *Adjutor etiam magiſtri noſtris præſentatur obtutibus.* Pignor. de Serv. p. 468.

Adjutor aruſpicum in pompa circenſi nono loco ſacerdotum miniſtris ſuccedebat. *Panvin. de Lud. circenſ.* II. 2.

Adjutor commentarienſis, qui delinquentes plerumque capiebat, & carceri damnabat, torquebat, & fortè ſupplicio afficiebat. C. de cuſt. reor. l. ad comment. *Si commentarienſis neceſſitate aliqua procul ab officio egerit, adjutor ejus pari cura advigilabit.* Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 12. Buleng. de imp. Rom. VI. 49.

Adjutor magiſtri officiorum erat, qui ejus vice in gerendis negotiis fungebatur. Is a magiſtro Principi oblatus ejus verbo ſine ſcriptura creabatur. Præerat etiam judiciis, quæ coram magiſtro officiorum agitabantur. Et quandoque ſpectabilis, quandoque clariſſimus tanquam ſenator vocabatur. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 72. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 533. A.

Adjutor in officio magiſtratuum erat, qui illis operam in re gerenda commodabat, & aliquam laborum partem in ſe recipiebat, vel valetudine impeditis, vel multitudine negotiorum obrutis. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 49. *Guther. de Offic. dom. Aug.* II. 13. *Pignor. de Serv. p.* 301. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 533. A.

Adjutor prætorianæ ſedis erat, primicerius vocatus, qui delinquentes ligandi, & carceribus mancipandi per biennium curam habebat. *Pancirol. Notit. dignit. Imp. occid. c.* 3.

Adjutor Principis non idem eſt cum agente vice Principis. *Adjutor* enim erat, qui vicaria ſorte fungebatur, quales in legionibus optiones, qui tribunis & ordinariis præpeditis, tanquam vicarii univerſa curabat. At qui vices agit, legati partes gerit. *Guther. de jur. man.* I. 8.

Adjutor provinciæ. Hos antiqui lapides per provincias miſſos denotant, in quibus eſt mentio *adjutorum* Provinciæ, Luſitaniæ, Vettoniæ, Piceni, & Cypri. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 535. A. *Pignor. de Serv. p.* 301.

Adjutor tabularii rationum. Hi multi erant. *Adjutores* in monumentis frequentes leguntur; Auguſtorum; Auguſtarum; rationis patrimonii, ſeu a patrimonio; rationis hæredi-

Digitized by Google

rediatium; xx hæreditatium; fiſci Alexandini; a muneribus; rationis fiſci; marmorum Lunenſium; rationis veſtiariæ; cenſualis; corporis dendrophororum; ſcholæ medicorum; portuenſium..... ne innumeros pœne huc arceſſam, quos ſaxa exhibent. *Adjutores* dabantur, ut in negotiorum mole operas conferrent, & ut Cæſarum majeſtas hoc etiam nomine clariùs eluceſceret. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x i. *p.* 535. A. *Buleng. de Imp. Rom.* vi. 49. *Salmaſ. in Lamprid. Alexandr. c.* 31.

Adjutor tutelæ dicitur, quem prætor ſolebat permittere tutoribus, ut conſtituerent, qui non poſſent adminiſtrationi tutelæ ſufficere, l. ſolet ff. de tutel. *Buleng. de Imp. Rom.* vi. 49. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x i. *p.* 533. *B.*

Adjutoris nomen antiquitùs commune fuit in quacunque re: ut *adjutor* emptionis apud Terent. Adelph. v. 9. 10.

Poſtremo hodie in pſaltria emunda hic adjutor fuit,
Hic curavit.

Adjutor amorum apud Plaut. Aſin. i. i. 42.

Tune es adjutor nunc amanti filio?

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x i. p. 533. C.

ADL.

ADLECTI dicebantur dii minorum gentium, qui in illorum numerum ex hominibus transſcribebantur. *Rhodig. Antiq. Lect.* xxii. 2. *Bud. in Pandect. p.* 53. *E.*

Adlecti dicebantur milites, qui in aliquem militiæ ordinem adſcribebantur. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x i. *p.* 531. *B.*

Adlecti appellabantur Romani quondam, qui modò titulares, vel pincernæ regionum, vel dapiferi, & mareſchalli, item Principum conſiliarii vocantur. *Laz. Comm. Reip. Rom.* ix. 1.

Adlecti ſcenici erant adjuncti in comœdorum numero, ad ſcenæ commodum. Fragm. inſcript. Romæ ultra pontem Milvium:

LAUDATUS. POPULO. SOLITUS. MANDATA. REFERRE
ADLECTUS. SCENÆ. PARASITUS. APOLLINIS.

Ferret. Muſ. Lapid. i ii. *Memor.* 42.

Adlecti dicebantur *ſenatores, qui propter inopiam ex equeſtri ordine in ſenatus numerum ſunt aſſumpti.* Feſtus. Suet. Jul. c. 80. *n.* 3. *Peregrinis in ſenatum adlectis libellus propoſitus eſt, ne quis ſenatori novo curiam monſtrare velit.* Zamoic. de Senat. Rom. i. 7. Bud. in Pandect. p. 53. D. Alex. Gen. diet. iv. ii. Demſter. Paralip. in Roſin. Antiq. Roman. vii. 5. Peverot. de Magiſtrat. Roman. c. 4. Hodie *adlecti*, & adſcriptitii vocari poſſunt Latinè in collegiis magiſtratuum, qui vulgò creati, & extraordinarii vocitantur, ut nonnulli ſunt hodie inter rationales, & præfectos ratiociniorum, quos clericos, magiſtroſque computorum appellamus. *Bud. & Peverot. l. l.*

ADLOCUTIO cohortium. Sic appello, cum Imperator adfatur publicè ſuos milites, & retinet aut impellit. Retinet aliquando nimis aut properè geſtientes, impellit tardantes aut timentes. Ad ſummam, format in quacunque re & docet. Utile vetus hoc inſtitutum, cum Imperator conſilio, & ſæpè eloquio validus, & ſemper auctoritate, ſuos compoſita oratione excitaret, & vel timidis robur ac vires daret. Ab illo ardore ad pugnam recta ibant, cum præſentia Imperatoris adhuc in oculis & verba in auribus verſarentur. Sæpè interequitans ordines ita adfatus eſt ſub ipſam pugnam, ſæpè in caſtris & ante egreſſum. Aliquando etiam extra ſuſpicionem omnem pugnæ, ſi qua ſeditio, aut querela, aut alius animorum morbus, cui ſermone mederetur. Cum in caſtris, aut etiam in ipſo campo interdum, fiebat in tribunali (V. infr. in T.) Milites circa hoc non confusè, nec ut quiſque accurrerat, ſed per manipulos & turmas adſtabant cum pilis & ſignis, ſive armati; ut etiam cum faſcibus lictores. *Lipſ. de Mil. Rom.* iv. *dial.* 9. *Stewech. in Veget.* iii. 9. *Landus Miſc. Num. Rom. Miſc. Erud. Ital. Tom.* i. *p.* 394. *Ramus de Milit. Caſ. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* x. *p.* 1572. *C. Thyſ. Rom. Illuſtr.* iv. *p.* 98.

ADM.

ADMINISTRATORES dicebantur ipſius patrisfamilias miniſtri in menſa. Alfen. §. 103. de verb. ſignif. *Et ſibi videri, eos demum uſus ſui cauſa patremfamilias habere, qui ad ejus corpus tuendum, adque ipſius cultum præpoſiti, deſtinatique eſſent: quo in genere adminiſtratores .... numerantur.* Alciat. de verb. ſignif. p. 288. A.

ADMISSIONALES erant miniſtri ad fores, qui remoto velo eos qui divites, & imprimis Principes ſalutatum veniebant, *admittere*, vel *dimittere ſolebant.* Lamprid. Alex. Sev. c. 4. *Salutaretur, quaſi unus de ſenatoribus, admiſſionalibus remotis. Admiſſionum magiſter* dicebatur, qui præerat hujuſmodi negotio, ſive officio *admittendi* ad cubiculum, & introducendi ad Principem. Dignitas erat honorata. Ammian. xv. 5. *Submiſſis verbis perſtringebatur Urſicini mentio, ut conſiliis rei bellicæ praſtantiſſimi, fruſtraque gravi injuria laceſſiti: & per admiſſionum magiſtrum, qui mos eſt honoratior, accito eodem, ingreſſo conſiſtorium offertur purpura. Admiſſionales* ipſi erant ex libertis. Suet. Veſp. c. 14. n. 2. *Quidam ex officio admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam juſſerat.* Stuck. Antiq. Conviv. ii. 30. Lipſ. in Tacit. Annal. vi. n. 29. Sagittar. de Jan. c. 36. §. 4. Pignor. de Serv. p. 467. Popm. de Oper. Serv. p. 122. Pancirol. Notit. dign. Imp. Orient. c. 66. Buleng. de Imp. Rom. ii. 22. Guther. de Offic. dom. Aug. iii. 11. Laz. Comm. Reip. Rom. ii. 4. Valeſ. in Ammianum.

ADMISSIONIS primæ, ſecundæ, & tertiæ dicebantur amici, ex ordine, quo admittebantur. Fuerunt enim plures amicorum cohortes, & quaſi gradus. Senec. de Benef. vi. 33. *Non ſunt iſti amici, qui agmine magno pulſant januam, qui in primas, & ſecundas admiſſiones digeruntur.* Lamprid. Alex. Sev. c. 20. *Moderationis tantæ fuit, ut amicos non ſolum primi, ac ſecundi loci, ſed inferioris ægrotantes viſeret.* Hoc habuit originem a Graccho & Livio tribunis. Senec. ibid. c. 34. *Apud nos primi omnium C. Gracchus, & mox Livius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam ſuam, & alios in ſecretum recipere, alios cum pluribus, alios univerſos. Habuerunt itaque iſti amicos primos, habuerunt & ſecundos, nunquam veros.* Ubi legerim *numquid*, interrogatione ſententia erecta. *Lipſ. in Tacit. Annal.* vi. *n.* 29. *& in Senecam. Mod. Epiſt.* 49. *Sagittar. de Jan. c.* 36. *n.* 4. *Salmaſ. in Spartian. Adrian. c.* 18. *Treb. Poll. Tyran. c.* 12. *Pitiſc. in Suet. Tib. c.* 46. *n.* 1. -

ADMISSIVÆ aves. V. illas infr. in *Aves.*

ADMOVERI aris dicebantur hoſtiæ adductæ. Suet. Cal. c. 32. n. 8. *Admota altaribus victima.....* Tacit. Annal. ii. 69. 2. *Admotas hoſtias, ſacrificalem apparatum, per lictores perturbat.* Lucan. vii. 165.

Admotus ſuperis diſcuſſa fugit ab ara
Taurus:

Lipſ. in Tacit. Annal. ii. n. 189. Briſſon. de Form. i. p. 15. Ryck. in Tacit. p. 52. Pitiſc. in Suetonium.

ADN.

ADNOTARE provinciæ rectores dicebantur, qui reum aliquem ad Principem remittebant, vel ad majorem aliquem judicem, ut de ejus pœna ſtatueret. Plin. Epiſt. x. 97. *Fuerunt ſimilis amentiæ, quos, quia cives Romani erant, adnotavi ad Urbem remittendos.* Guther. de Offic. dom. Aug. iii. 3.

Adnotare, ſive pœnam, qua hunc, vel illum reum dignum judicabant, ejus nomini adſcribere ſolebant ipſi Imperatores, dum nomina, & crimina eorum, ſeu elogia, quæ erant in tabellis ſerie, & ordine digeſta, ibi olim per commentarienſes legebant. Ælian. Var. Hiſt. xiv. 43. *Deinde quidam aſſiſtens condemnatorum ipſi nomina recitabat, & crimina in eos collata referebat, ut illæ, qui morte eſſent digni,*

Digitized by Google

gni, adnotaret. Suet. Calig. c. 27. n. 2. *Ex noxiis laniandos adnotavit.* Cuper. Obſerv. I. 15. Pitiſc. in Suetonium.

Adnotare ſolebant ſpuria, & aliena, quæ veru, & obelo *notabant.* Suet. Gramm. c. 24. n. 2. *Multa exemplaria contracta emendare, ac diſtinguere, & adnotare voluit.* Fiebat hæc *adnotatio* in iis, de quibus dubitabant, & amplius, vel non liquere pronuntiabant: adhæc, quæ carpebant, & laudabant. Plin. Epiſt. III. 5. *Super hanc, cœnam, liber legebatur, adnotabatur, & quidem curſim.* I 3. *Sed quid ego hæc doctiſſimo viro? quin potius illud, adnota, quæ putaveris corrigenda.* Cuper. Obſerv. I. 15. Pitiſc. in Suetonium.

ADNOTATIO eſt Principis reſcriptum, ſua manu ſubnotatum, quod magiſter memoriæ dictabat. Hoc propriè indulgentiam admiſſi criminis continebat, nobis *lettres de graces, ou remiſſion.* Arcad. A. l. 9. C. de palat. ſacr. legat. *Non aliter quilibet in officio ſacrarum legationum, vel privatarum rerum cingulum militiæ ſibi ſumendum exiſtimet, niſi noſtræ manſuetudinis adnotationem meruerit.* Guther. de Offic. dom. Aug. III. 3. Buleng. de Imp. Rom. III. 12. Pancirol. Notit. dign. imp. orient. c. 95.

ADO.

ADOLERE eſt propriè igne puro, thure, & precibus deos ad altaria placare: ut in Paphiæ Veneris templo traditur *ſanguinem aræ effundere vetitum; ſed igne puro altaria adolere,* apud Tacit. Hiſt. II. 3. 5. *Guther. de vet. jur. pontif.* III. 6. *Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 7.* Imò eſt urere, cremare. Propriè eſt creſcere. Quia verò malè ominatis vocibus in ſacris abſtinebant, uſurpari cœpit pro cremari, idque per μετωνυμίαν, quia nempè victimæ, & altare verbenis, vino, & extis creſcerent, atque augerentur. Unde Plaut. Merc. IV. I. 9.

— aliud cedo
Qui hanc vicini noſtri augeam, Syra.
Da ſanè hanc virgam lauri.

Serv. in Virg. Æneid. I. 708. *Adolere propriè eſt augere. In ſacris autem adolere per bonum omen dicitur; nam & in aris non adolentur aliqua, ſed cremantur.* Voſſ. Inſtit. Orat. IV. 10. §. 9. Non. IV. 43. *Adolere eſt urere.* Ovidius Janum hæc ſibi fari fingit Faſt. I. 275.

Ara mihi poſita eſt parvo conjuncta ſacello:
Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.

Idem *adolere* pro eodem ac comburere exta victimarum in ara accepit. Faſt. III. 803.

Viſcera qui tauri flammis adolenda dediſſet,
Sors erat æternos vincere poſſe deos.

Valer. Flacc. III. cum dixiſſet n. 439.

Tum picea mactantur oves. —

addit n. 443.

— rapidis adolentur cætera flammis.

Arnob. VII. p. 231. *Neque priùs iras atque animas ponimus niſi ſibi adolere paratas conſpexerint tanias, offaſque penitas.* In ſacris Romanis, ut ea a vulgi captu remotiora eſſent, Græca, & obſcura vocabula ad illa ſignificanda uſurparunt, ut oſtendit Arnob. VII. Ita pro augeo, quod Latinum erat, dixerunt *adoleo* ab αἰθαλῶ. *Noriſ. Cenot. Piſan. Differt.* III. *p.* 393.

ADOLESCENTES Romani, qui foro ſe præparabant, domi meditabantur actiones, eaſque in foro exhibebant, & populo de ſe opinionem afferebant, ſe quondam fore maximè ſalutares Reipublicæ cives. Cicer. pro Cœl. c. 30. *Voluit vetere inſtituto eorum adoleſcentium exemplo, qui poſt in civitate ſummi viri, & clariſſimi cives exſtiterunt, induſtriam ſuam populo Romano ex aliqua illuſtri accuſatione cognoſci.* Apul. Apol. p. 511. *Neque gloriæ cauſa me accuſat, ut M. Antonius Cn. Carbonem, C. Mutius A. Albutium, P. Sulpicius C. Norbanum, C. Furius M. Aquilium. Quippè homines eruditiſſimi, juvenes, laudis gratia primum hoc rudimentum forenſis operæ ſubibant, ut aliquo inſigni judicio civibus ſuis noſcerentur.* Quo ætatis anno hæc inſtituerint, docet auctor dial. de corr. eloq. cauſ. c. 34. n. 8. *Nono decimo ætatis anno L. Craſſus C. Carbonem, uno & vigeſimo Cæſar Dolabellam, altero & vigeſimo Aſinius Pollio C. Catonem, non multò ætate antecedens Calvus Vatinium iis orationibus inſequuti ſunt, quas hodieque cum admiratione legimus.* Pollet. For Rom. II. 6. Caſaub. in Apul. Apol. p. 168. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 4. n. 5.

ADOPTARE aliquem alienæ familiæ, ſi ipſe habuerit naturales liberos, Romano more novum non erat. Diſcimus hoc ex l. 17. §. 3. ff. de adopt. & illuſtri exemplo Claudii, qui Britannico ex ſe genito fratrem Neronem *adoptione* junxit. Tacitus, Suetonius, Dio. *Freinshem. ad Flor.* III. 21. 27. Quem miror ad probandum, hujuſmodi *adoptiones* more Romano non fuiſſe inſolitas, Claudii exemplum adferre. Rariſſimè enim, & fortè nunquam in libera Republica alium quis *adoptavit*, qui ipſe naturalem habuit filium. Nec juvat exemplum Claudii. Nam ille quidem propterea *non parum* fuit *reprehenſus*, ut diſertè Suet. c. 39. n. 5. *quòd adulto jam filio privignum adoptaret.* Unde & Dio LX. p. 686. D. notat, eum perſuaſum ab Agrippina id feciſſe, *quamvis liberos haberet.* Et ſic Tiberius filium ſibi adſcivit Germanicum, quum ipſi itidem naturalis eſſet Druſus; neutiquam tamen ſua ſponte, ſed *coactus.* Suet. c. 15. n. 2. ab Auguſto, qui poſtquam illi a ſe *adoptato* tribunitiam poteſtatem dediſſet, *veritus, ne his elatus aliquando novis rebus ſtuderet, Germanicum ei fratris filium adoptandum dedit, quamvis & ipſe proprium filium haberet,* ut Dio ait LV. p. 557. A. Quomodo & Tacit. Annal. I. 3. 7. *Germanicum adſciri per adoptionem a Tiberio juſſit, quanquam eſſet in domo Tiberii filius juvenis.* Nihil clarius, nihilque apertius ad hanc rem verbis Ciceronis, quibus ille Clodium *adoptatum* nullo jure ab eo, qui minor erat natu, & ipſe liberos ſuſtulerat, exagitat pro Dom. c. 13. *Liberorumne cauſa?* ſcilicet *adoptavit* te. *At procreare poteſt, habet uxorem, ſuſcepit etiam liberos, exhæredabit igitur pater filium.* c. 14. *Cauſa quæri ſolet adoptandi* a pontificibus, *ut is adoptet, qui, quod natura jam aſſequi non poteſt, & legitimo, & pontificio jure quærat.* Licita tamen fuit, præſertim ſi quæ allegari probabilis cauſa poſſet, hujuſmodi *adoptio* apud Romanos, quamvis Ulpianus lege modò laudata ſuo tempore *videndum* adhuc dicat, *an non debeat permitti ei, qui vel unum habebit, vel plures liberos, adoptare alium.* Perizon. Hiſtor. Animadv. c. 3. Qui *adoptabantur*, variis appellationibus, noviſque cognominibus augebantur. Mutandi nominis in *adoptionibus* uſitatior ratio fuit, quam Dio XLVI. p. 321. E. LV. p. 567. A. tradit. Ait enim, qui *adoptarentur* ab aliquo, hos nomina illorum omnia, a quibus *adoptarentur*, ferre conſueviſſe, ſuum verò gentilitium nomen retinuiſſe illud quidem, ſed aliquo tamen modo commutaſſe: ut qui C. Octavius dicebatur, poſtquam a C. Julio Cæſare eſt *adoptatus*, C. Julius Cæſar appellari cœptus eſt. Ita tamen, ut gentilitium Octavii nomen non dRefereret, ſed id quodammodo commutaret, & Octavianum pro Octavio redditum, cognomini Cæſari ſubjungeret ſic., C. Julius Cæſar Octavianus. Idem in P. Cornelio Scipione Æmiliano, L. Manlio Acidino Fulviano, L. Calpurnio Piſone Cæſonino, Mam. Æmilio Lepido Liviano, Q. Fabio Maximo Serviliano, & Q. Licinio Craſſo Muciano factum eſt, qui omnes ab eo, a quo *adoptati* erant, nomina aſſumpſerunt, ſua verò gentilitia paullulum immutata novo cognomini ſubjunxerunt. Eodem ſpectans dixit Cicer. Attic. III. 20. *M. Cicero S. D. P. Cæcilio Pomponiano Attico.* Eodem referuntur ea, quæ ab eo ſcripta ſunt Attic. VII. 8. *Dolabellam video Liviæ teſtamento cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed juberi mutare nomen.* Hæc erat uſitatior mutandi nominis ratio, ab *adoptivis* Romæ frequentata. Nam aliquot prætereà erant his, qui *adoptabantur*, appellandi genera. Quorum unum erat, ut is, qui *adoptabatur*, omnia *adoptantis* nomina ferret; verùm loco gentilitii ſui nominis in *anus* mutati, eo relicto, vetus cognomen ſuum, vel plura ſi ea haberet, novo *adoptantis* nomini, ſi cognomen non haberet, vel cognomini ſubjungeret. C. enim Aurelius Oreſtes a Cn. Aufidio, item L. Calpurnius Piſo a M. Pupio *adoptati*, nec ille Aurelianus, nec hic Calpurnianus appellati; ſed ille Cn. Aufidius Oreſtes, hic M. Pupius Piſo nominatus eſt. Eadem etiam ratione nec P. Cornelius Scipio, Dione auctore, a Q. Metello

Digitized by Google

tello Pio, & L. Junius Brutus a Q. Servilio Cæpione, teſte Plutarcho, *adoptati*, aut Cornelianus, aut Junianus; ſed ille Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio, hic Q. Servilius Cæpio Brutus eſt appellatus, ut teſtimonio ſunt Dio XL. Cicer. in Philippicis, & nummi argentei, in quibus eſt ita: Q. METELLUS. PIUS. SCIPIO. & Q. CÆPIO. BRUTUS. Idem exemplum eſt in D. Junio Bruto ab A. Poſtumio Albino *adoptato*, qui A. Poſtumius Albinus Brutus appellatus eſt, ut ex antiquo nummo argenteo intelligitur. Idem etiam de M. Terentio Varrone Lucullo, & A. Terentio Varrone Muræna dici poteſt. Nam quum ambo ex gente Licinia in Terentiam *adoptionibus* tranſiiſſent, ita hac ſecunda appellandi ratione nominati ſunt. Tertia porrò mutandi nominis ratio fuit iis, qui *adoptabantur*. Ea erat, quum *adoptatus* prænomen tantùm, & nomen *adoptantis* uſurpabat, & gentilitium nomen in *anus* mutatum adjiciebat, ut T. Pomponius Atticus a Q. Cæcilio avunculo, auctore Cornelio Nepote, *adoptatus*, Q. Cæcilius Pomponianus Atticus a Cicerone vocatur. Quarta porrò in *adoptionibus* mutandi nominis ratio fuit, quum is, qui *adoptatus* eſſet, integrum nomen *adoptandi* aſſumeret, ſuum verò cognomen vetus aliqua ratione mutatum novo cognomini adjiceret, ut M. Claudius Marcellus a P. Cornelio Lentulo *adoptatus*, P. Cornelius Leotulus Marcellinus, non Claudianus vocitatus eſt. Ultimus poſtremò in *adoptionibus* mutandi nominis uſus poſt Auguſti tantùm tempora Romæ frequentari cœpit. Is erat, ut is, qui *adoptatus* eſſet, integrum nomen *adoptantis* ferret, ſuum verò vetus gentilitium nomini recens adepto gentilitio multa ratione variatum adjungeret. Exemplum a C. Plinio peti poteſt. C. enim Cæcilius Novocomenſis ab avunculo C. Plinio Secundo Veronenſi ſcriptore hiſtoriæ naturalis *adoptatus*, C. Plinius Secundus vocitatus eſt. Ita enim multi appellati reperiuntur in faſtis conſularibus, ut Ap. Annius Trebonius Gallus, M. Atilius Metilius Bradus, & M. Nummius Cejonius Albinus. Solebant enim his temporibus multi, qui *adoptabantur*, non ſolum vetus gentilitium nomen, ſed cognomen etiam adnectere novo *adoptantis* nomini. T. enim Aurelius Antoninus ab Hadriano adoptatus, Ælius T. Aurelius Hadrianus Antoninus vocatus eſt. Ejuſmodi appellandi rationem ex marmoreis inſcriptionibus obſervavi, quæ non niſi Republica exciſa Romæ frequentari conſuevit. *Panvin. de Nomin. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. II. p. 2044. A. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. p. 85. Turneb. in Cicer. de Leg. II. p. 84. Gyrald. Var. Crit. dialog. IV. Auguſt. de Famil. Roman. in Plantia; Laurent. de Rebuſpubl. c. 2.* Ætas *adoptantis* quanta debuerit eſſe, V. infr. in *Ætas*.

ADOPTIO eſt actus legitimus, naturam imitans, quo liberos nobis quærimus. *Laurent. de Rebuſpub. c. 2.* Familiis conſervandis mos vetuſtiſſimus, & remedium optimum, cum e claræ indolis pueris unum, aut plures ſeligimus, in quos nomina noſtra, inſignia, fortunas transferimus: & ex aliis natos, ſcientes, volenteſque noſtros facimus, legibus factum approbantibus, ac ne poſtea irritum fiat, niſi ob cauſas jure expreſſas, prohibentibus. Certè nihil olim toti ferè terrarum orbi, ac tandem quoque Romanis, *adoptione* fuit uſitatius, ut in divinis, ac humanis patet hiſtoriis. *Heuter. de Liber. homin. nativ. c. 4. n. 6.* Eſt eorum, qui in aliena ſunt poteſtate, & a patris naturalis in adoptivi familiam transferuntur. Et *adoptatus* tam *jure*, *legeque filius erat* ejus, qui ſe *adoptaverat*, *quàm ſi ex eo patre, matreque familias ejus natus eſſet*, ut apparet ex formula arrogationis apud Gell. V. 19. Illam *hereditas nominis, pecuniæ, ſacrorum ſequebatur*. Cicer. pro Dom. c. 13. Ubi exagitat Clodium a Fontejo *adoptatum*; in qua *adoptione* nihil legitimum factum dicit, cum is *neque Fontejus eſſet, quod eſſe debebat* poſt *adoptionem*, *neque pars* (intellige adoptivi, qui ſolus ſecundum leges *adoptati* hominis pater erat) *heres: neque amiſſis ſacris paternis* (loquitur hic jam de naturali patre, quod notandum reor) *in adoptiva venerit*: quia nempè *ſtatim poſt adoptionem iterum emancipatus* fuerat, *ne filius eſſet ejus qui ſe adoptaverat*, ut ait c. 14. Perizon. Triad. Diſſert. I. p. 83. Fiebat duobus modis, aut apud Pontifices lege curiata, quæ ad Principis auctoritatem translata lege regia: aut magiſtratus imperio. *Laurent. l. l. Ravard. de Auctor. prudent. c. 6.* Videtur & teſtamento fieri rectè. Paterc. II. 59. 1. *Cæſaris deinde teſtamentum apertum eſt, quo Octavium nepotem ſororis ſuæ Juliæ adoptabat*. Suet. Tib. c. 6. n. 4. *Teſtamento adoptatus, hereditate adita, mox nomine abſtinuit*. Eutrop. VII. 1. *Quaſi vindicaturus patris ſui mortem, a quo per teſtamentum fuerat adoptatus*. Qui *adoptatur* teſtamento, in bona, & nomen teſtatoris vocatur, id eſt, hæres ſcribitur, & nomen teſtatoris ferre jubetur. Sed is non *adoptatur* jure; quia legati verbo in ex lege XII. tab. quæ teſtamentorum jus, & libertatem conſtituit, *adoptiones* non ſignificantur. Sed quemadmodum curator teſtamento datus, id eſt, non jure, a prætore confirmatur: ita *adoptio* non jure facta, veluti teſtamento, a populo, vel Principe confirmari poteſt. l. adoptio. ff. de adopt. Et ita non ſatis fuit Octavium teſtamento, Cæſaris *adoptari*, ſed confirmata eſt *adoptio* lege curiata. *Cujac. Obſerv. VII. 7. Laurent. l. l.* Curiata lege fieri ſolitam docet Gellius. V. illum infr. in *Lex curiata*. Licebat autem non patricio plebejum, ſed plebejo patricium *adoptare*. Atque hoc in genere tria lex jubebat obſervari. I. Ut is *adoptaret*, qui neque procreare jam liberos poſſet; &, cum potuiſſet, expertus fuiſſet. II. Ut tum generum, ac dignitatis, tum ſacrorum ratio haberetur, id eſt, ut ita fieret *adoptio*, ut ne quid aut de dignitate generum, aut de ſacrorum religione minueretur. III. Ne qua omnino calumnia, ne qua fraus, ne quis dolus adhiberetur. Quæ ſi ſervarentur omnia, tum *adoptio* rectè fiebat. Nihil horum in *adoptione* Clodii ſervatum eſſe arguit Cicer. l. l. neque ſolum ob hanc cauſam ait eſſe infirmam, irritamque illam *adoptionem*; verùm etiam, quòd, cum curiata lex ferretur, tum ſervatum de cœlo ſit, quòd cum fieret, neque legem ferri, neque omnino quidquam agi cum populo licebat. Primùm enim *adoptandi* cauſas eſſe oportuit, de quibus pontifices judices erant: deinde, ſi cauſæ probarentur, curiata lex ferebatur: quam qui ferret, is omnia ſervare debebat, quæ in cæteris legibus, dum ferrentur, mos fuit. Quod utrumque ſignificat Cicer. ibid. c. 14. cum ait: *ut is, qui adoptet, qui, quod natura jam aſſequi non poteſt, legitimo, & pontificio jure quærat*. Itaque, quod eſt apud Tacit. Hiſt. I. 15. 1. *Lege curiata apud pontifices adoptio fiebat*, id ita eſt intelligendum, ut niſi & lex ferretur, & *adoptandi* cauſas pontifices probaſſent, *adoptio* fieri non poſſet. Utrumque verò ſeparatim agebatur, cum de cauſis pontifices cognoſcerent, legem verò magiſtratus ferret. *Manut. de Legib. c. 14.* Apud prætorem factam ſcribit Ulpianus: *Adoptare*, inquit, *apud juridicum quis poteſt, quia data eſt ei legis actio*. Incidit autem in *adoptionem* vindicatio pariter, & mancipatio. Nempè qui *adoptabat* apud prætorem, eum, quem *adoptabat*, tenens ita dicebat: *Hunc hominem filium meum eſſe ajo: iſque mihi emptus eſt hoc ære*. Naturalis autem pater uſque ad tertiam mancipationem in jure cedebat: prætor verò addicebat. Hinc Gell. V. 19. *Adoptantur liberi, cum a parente, in cujus poteſtate ſunt, tertia mancipatione ceduntur, atque ab eo qui adoptat apud eum, apud quem legis actio eſt, vindicantur*. Suetonius. V. illum infr. in *Per æs & libram*. Et Cicer. de Fin. I. 7. *Torquatus filium Silano in adoptionem emancipavit*. Appianus etiam notavit, teſtibus præſentibus *adoptiones* apud prætorem fieri ſolitas, de Bell. Civ. III. p. 534. *Accitos ſub noctem amicos juſſit Cæſar univerſos mane ſibi præſto eſſe in foro cum comitatu idoneo: ubi Cajum fratrem Antonii, prætorem urbanum, accedens ait ſe adoptionem accipere: qui mos Romanus eſt, adoptioni auctoritatem prætoris interponere*. Sigon. de Judic. I. 12. Per illam affinitas contrahitur. V. infr. in *Nuptiæ*.

ADORARE eſt manum ad os admovere. Hoc obſervatum eſt in deorum ſalutatione. Verebantur enim plerumque deos ipſos ore profano ſuo tangere; ſed eminus ſtantes manum porrigebant, eamque ſtatim reverenter ad os ſuum referebant. Plin. XXVIII. 2. *In adorando dextram ad oſculum referimus*. Apul. Apol. p. 496. *Nulli deo adhuc ſupplicavit: nullum templum frequentavit: ſi fanum aliquod prætereat, nefas habet adorandi gratia manum labris admovere*. Lipſ. Elect. II. 6. Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 433.

Digitized by Google

Sciop. Veriſ. I. 8. Saubert. de Sacriſ. c. 12. Laurent. de Oſcul. c. 4. Solebant etiam, cum ad fanum aliquod præterirent, aut lignum, lapidemve aliquem adſpicerent, in quo divinitatis aliquid eſſe opinarentur, manum ad os referre, & tenui murmure illos ligneos, aut lapideos deos, ut ſibi faverent, precari. *Muret. Var. Lect.* x. 1. *Kipping. Antiq. Roman.* 1. 9. §. 5. In portis quoque urbium aliqua deorum ſimulacra ſtatuere: quæ qui urbes inibant, aut inde exibant, ritu quodam religionis tacta dextra manu, ſalutare ſolebant, manumque ad oſcula referebant. *Turneb. Adv.* XVIII. 6. *Salmuth l. l.* In horum ſententia acquieſco. In eo haud illis aſſentior, quod *adorationem* factam manu priùs porrecta, deinde ad os relata, affirmant. Quorum opinio hoc uno maximè revincitur, quòd nos hodie etiam hoc *adorandi*, ſeu adulandi genus in honore potentibus babendo uſurpantes, manum priùs ad os admovemus, deinde protendimus in eos, quibus honorem deferimus. Imò planiſſimè confirmant locutiones celebriores: a facie jactare manus, baſia, oſcula. V. infr. in *Manus.* Ferrar. de Acclam. II. 26. Unde licèt velint hi hoc dictum; mente tamen potiùs, quàm ore fit *adoratio*. Et *adorare* videtur idem ſonare quod *adorari*: ſiquidem maxima ferè *adorationis* pars in *odorum* incenſionibus olim conſtituebatur. *Tomaſ. de Donar. c. 5. Stuck. de Sacriſ. p. 5.* Priori etymologiæ aſſenſum non accommodat *Voſſ. Inſtit. Orat.* IV. 7. 2. ſed meliorem non affert. Nec poſterior illa ſatis firma, atque valens eſſe videtur. *Saubert. l. l.* Multò minùs ab *ador*, quod cenſet grammaticorum acumen, derivandum eſt. Lipſ. & Ferrar. l. l. *Adorantes* caput aperiebant. V. infr. in *Caput.* In orbem ſe circumvertebant. V. infr. in *Circumvertere.* Procumbebant. V. infr. in *Procumbere*, & ſtabant. V. infr. in *Stantes.*

Adorare purpuram dicebantur, qui Principem ſalutantes, dextram manum quamprimùm hac purpuream ipſius veſtem attigiſſent, ad os admovebant, & ſuaviabantur. Ammian. XV. 5. *Suſceptus tamen idem dux leniter, adactuſque inclinante negotio ipſe cervices, adorare ſollenniter anhelantem celſius purpuram.* XXI. 9. *Verum cum primitus viſus, adoranda purpura datam ſibi copiam advertiſſet.* Hoc eſſe *adorare purpuram* declarant, quæ ſequuntur hoc capite: Cum enim ille, captivus Lucilianus, ſecurum hoc facto ſe putaret, ac Principi reconciliatum, ſubjecit iſte: *Hac verba prudentia ſerva Conſtantio. Majeſtatis enim inſigne, non ut conſiliario tibi, ſed ut deſinas pavere, porrexi.* Appellat autem *majeſtatis inſigne porrigere* purpuram hanc dare oſculandam. Colligas idem ex XXI. 6. *Inter complures alios honore conſpicuos adoraturi Imperatorem peregrè venientem ordinantur etiam ex tribunis inſignibus. Cum igitur a Meſopotamia reverſus Conſtantius hoc exciperetur officio, Amphilochius quidam ex tribuno Paphlago auſus paullò petulantiùs ſtare, ut ipſe quoque ad parile obſequium admittendus.* Nam ordine ſcilicet admiſſi fuerunt ad ſacræ purpuræ tactum. Idem de Thalaſſio inimico XXII. 9. *Quo adorare, adeſſeque officio inter honoratos prohibito.* Sic olim ſalutatione prohibebantur. Mos hic non admodum vetus; ſed a Conſtantio, ſi Ammiano fides, ortus. Eodem XV. 3. *Urſicino ingreſſo conſiſtorium offertur purpura: atque ita ante Principis pedes ſupplicem ſtatuerunt externorum Regum ritu, cum ſemper antea ad ſimilitudinem judicum ſalutatos Principes legerimus.* Sed & hæc *adoratio* hodie in uſu: tangendi inquam veſtem, & *ad os* admovendi. Quòd certis autem, & honoratioribus tantùm perſonis ſacræ purpuræ tactus permiſſus fuerit, quaſi beneficii loco, vel ratione tituli, præter Ammianum toties laudatum, declarat ſatis Caſſiodorus. Ita enim ille de primicerio Epiſt. XI. 20. *Quapropter ſpectabilitatis honore ſuffultus inter tribunos, & notarios venerandam purpuram adoraturus accede.* 31. *Inter domeſticos, & protectores ſacram purpuram adoraturus accede.* Ruben. Elect. II. 30. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 90. Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 434. Buleng. de Imperat. Rom. I. 11. Lindenbrog. & Valeſ. in Ammian. XV. 5.

ADOREA vocabatur veteribus omnis ex agro proventus. Plaut. Amph. I. 1. 38.

> *Qui præda, atque agro, atque adorea affecit populares ſuos.*

Varr. de Ling. Lat. IV. 4. *Plebei rura largiuntur adoream.* Ita lego pro *ad aream*. Id eſt, quæ uberes fructus fundunt & largo manat copia cornu. *Scalig. in Varronem. Voſſ. Lex. Etymol.*

Adorea vocabantur *ſacrificia, quia in ſacrificiis panis ex farre ad aras offerebatur.* Iſidor. XVII. 3. *Stuck. Antiq. Conviv.* II. 18. *Gyrald. Synt. deor.* XVII. *p.* 515. *A. Saubert. de Sacriſ. c.* 18.

Adorea dicebatur laus bellica, quia priſcis temporibus militaria dona, quæ militibus fortem operam navantibus in bello a ducibus, heminæ, vel quartarii farris fuerunt. Gloſſ. vet. *Adorea, νίκη, ἡ ἀπὸ τοῦ πολέμου.* Plin. XVIII. 3. *Gloriam denique ipſam a farris honore adoream appellabant.* Apul. Metam. III. p. 89. *Et ipſe poſſum mihi primam iſtam virtutis adoream ad exemplum duodeni laboris Herculei numerare.* Voſſ. Lex. Etymol. Alex. Gen. dier. IV. 8. Et *glorioſum putabant eum, qui farris copia abundaret.* Feſtus. *Stuck. Antiq. Conviv.* II. 8. *Gyrald. Syn. deor.* XVII. *p.* 515. *A. Schill. Nomencl. Philol. p.* 47.

ADP.

ADPROMISSOR eſt, qui adeſt promittenti alicui, idemque promittit, ut diſertè habetur l. 5. tit. 2. *Satiſacceptio eſt ſtipulatio, quæ ita obligat promiſſorem, ut adpromiſſores quoque ab eo accipiantur, id eſt, qui idem promittant.* Feſtus *adpromiſſorem interpretatur, qui quod ſuo nomine promiſit, idem pro altero quoque promittit.* Imo eſt, qui pro altero promittit tantum. Sic alio loco inter ſtipulatorem, & adſtipulatorem ita diſtinguit, quòd ille pro ſe ſtipuletur, hic pro altero. Hoc enim eſt alteri adſtipulari, ut alteri adpromittere. *Reus ſtipulandi*, inquit, *eſt idem qui ſtipulator dicitur, quippè ſuo nomine ab altero quid ſtipulatus eſt, non is qui alteri adſtipulatus eſt.* Ut ſubtiliter diſtinguendo alius eſt *adpromiſſor* a fidejuſſore, vel ſponſore, ita revera idem eſt, & æquè potuit cum bona ratione id mutare in fidejuſſorem Tribonianus, ac vadem, prædem, ſponſoremque, quæ omnia nomina ex libris Ictorum expunxit. Nam jure, quod in fidejuſſoribus obſervari ſanxit Juſtinianus, idem prorſus *adpromiſſor* cum fidejuſſore. *Salmaſ. de mod. uſur. c.* 16.

ADR.

ADRIANEUM fuit ſepulcrum *Adriani.* Spartian. c. 19. *Fecit & ſui nominis pontem, & ſepulcrum juxta Tiberim.* V. infr. in *Moles Adriani.*

ADRIANOPOLIS fuit urbs Thraciæ. Uſcudama olim vocabatur. Ammian. XIV. 11. *Emenſis longis intervallis, & planis, cum Adrianopolim introiſſet urbem Hæmimontanam, Uſcudamam antea appellatam.* XXVII. 4. *Poſt hanc Hæmimontus Adrianopolim habet, quæ dicebatur Uſcudama.* Vel Oreſta. Lamprid. Heliogab. c. 7. *Poſteaquam ſe apud tria flumina circa Hebrum ex reſponſo purificavit, etiam Oreſtam condidit civitatem, quam ſæpè cruentari hominum ſanguine neceſſe eſt. Et Oreſtam quidem urbem Adrianus ſuo nomine vindicari juſſit.* Quam cum tota regione Lucullus ſubegit, eam a ſe poſtea *Adrianopolim* Adrianus appellavit. Deciorum Principum patria fuit, quibus exſtinctis a Scythis eſt capta. *Pancirol. Notit. dignit. imper. orient. c.* 70. *Lindenbr. in Ammianum. Caſaub. in Lampridium.*

ADRIANUS Italicenſibus parentibus natus, qui ex Adria Scipionum tempore in Hiſpaniam migrarunt. Ejus pater Adrianus Afer, conſobrinus Trajani Imperatoris, avus Marullinus primus in ejus familia ſenator, ut refert Spartian. c. 1. Ante Imperium conſul ſuffectus ex Kal. Jul. 861. cum L. Publilio Celſo. Iterum, ac tertiò conſul inito principatus, quem adoptione vera, vel ficta, moriente Trajano ſuſcepit, Tribuniciam poteſtatem ſemel ac vicies ſuſcepit, Imperator bis appellatus eſt; cæteroſque titulos vivus obtinuit, & poſt mortem *divus Adrianus* appellatus eſt. *Auguſt. de Famil. Roman. in Ælia.*

Mathe-

Matheſeos fuit peritus, & cuncta de ſe ſcivit, ſic ut omnium dierum, uſque ad horam mortis, futuros actus ante perſcripſerit. Periti matheſeos primo anni die, tam ſibi, quàm aliis, quos caros habebant, vitæ themata aſtrologica erexerunt, & catalogos operum contexuerunt, Spartian. c. 16. *Matheſin ſic ſcire ſibi viſus eſt, ut Vero* (ita legendum pro lero) *Kalendis Januariis ſcripſerit, quid ei toto anno poſſet evenire: ita ut eo anno, quo periit, uſque ad illam horam, qua eſt mortuus, ſcripſerit quid acturus eſſet.* Æl. Ver. c. 3. *Fuiſſe Adrianum peritum matheſeos Marius Maximus uſque adeò demonſtrat, ut eum dicat cuncta de ſe ſciſſe, ſic ut omnium dierum, uſque ad horam mortis, futuros actus ante perſcripſerit.* Lipen. de Stren. c. 2. §. 44. Primus poſt Auguſtum novam Reipublicæ formam fecit. Aur. Vict. Epit. c. 14. n. 11. *Officia publica, & palatina, nec non militiæ, in eam formam ſtatuit, quæ paucis per Conſtantinum immutatis hodie perſeverat.* Panvin. Imp. Rom. c. 23. Primus poſt Claudium Britanniam intravit, &c, ut vero ſimile eſt, vias publicas munivit, æquè ac murum extruxit. Hunc nominat disertè, illas innuere videtur Spartian. c. 6. *In Britannia multa correxit, murumque per octoginta millia paſſuum primus duxit, qui Barbaros Romanoſque divideret.* Bergier. de viis milit. 1. Sect. xxx. §. 5. *Inter cibos unicè amavit tetrapharmacum, quod erat de phaſiano, ſumine, perna, & cruſtulo.* Spartian. c. 21. *Buleng. de Conviv.* 1. 9. *Cum multis, etiam privatis, publicè frequenter ſe lavit.* Spartian. c. 17. *Baccius de Therm.* c. 12. *Lavacra pro ſexibus ſeparavit.* Spartian. c. 18. *Baccius ibid.* c. 14. *In circo multas feras, & ſæpè centum leones interfecit.* Spartian. c. 19. *Buleng. de Venat. circ.* c. 27. *Equos, & canes ſic amavit, ut eis ſepulcra conſtitueret.* Spartian. c. 20. *Buleng. de Circ. Rom.* c. 60. Mortuus eſt an. ab U. C. 890. apud Bajas VI. Idus Julii, ætat. an. 62. menſ. 5. d. 17. Imperii 20. & menſ. 11. Spartian. c. 25. & 26. Xiphil. LXIX. p. 797. E. *Panvin. l. l.*

ADROGATIO dicebatur ea adoptio, quæ eorum, qui ſui juris erant, olim lege lata apud populum, poſtea apud Principem fiebat. *Auguſt. de Legib. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1286. *F. Mag. Miſcell.* IV. 6. *Thyſ. in Gell.* V. 19. *Cujac. Obſerv.* XII. 15. Propterea *quod & is, qui adoptabat, rogabatur, an vellet eum, quem adoptaturus eſſet, juſtum ſibi filium eſſe; & is, qui adoptabatur, rogabatur, an id fieri pateretur.* Cajus l. 2. ff. de adopt. *Guther. de Jur. pontif. vet.* I. 5. *Briſſon. de Form.* VIII. *p.* 723. *Laurent. de Rebuſpubl. c.* 2. *Auguſt. l. l.* In hoc negotio ultrò citròque quaſi quidam dialogiſmus agebatur interrogatione prætoris, & reſponſione *adrogantis*, & *adrogandi*. *Adrogare* idem eſt quod interrogare. Plaut. Rud. v. 2. 45.

Accede dum huc: Venus hæc volo adroget te.

Pollet. For. Rom. III. 2. *Rogationis* verba hæc fuêre: *Velitis, jubeatis, uti L. Valerius L. Titio tam jure, legeque filius ſibi ſiet, quàm ſi ex eo patre, matreque familias ejus natus eſſet: utique ei vitæ, neciſque in eum poteſtas ſit, uti patri endo filio eſt. Hoc ita, ut dixi, ita vos Quirites rogo.* Gell. V, 12. *Sigon. de Ant. jur. civ. Roman.* 1. 10. *Calcagn. Equitat.* p. 577. *Auguſt. l. l. & p.* 1159. *D. Adrogantur ii, qui cum ſui juris ſint, in alienam ſeſe poteſtatem tradunt, ejuſque rei ipſi auctores fiunt. Hinc adrogari non poterat, niſi jam veſticeps. Neque pupillus, neque mulier, quæ in parentis poteſtate eſt, adrogari poterant, quoniam cum feminis nulla comitiorum communio eſt, & tutoribus in pupillos tantam eſſe auctoritatem, poteſtatemque fas non eſt, ut caput liberum fidei ſuæ commiſſum alienæ ditioni ſubjiciant.* Gell. V. 19. *Auguſt. & Sigon. l. l. Ætas* quoque ejus, *qui adrogare volebat, an liberis potiùs gignendis idonea ſit, bonaque ejus, qui adrogaretur, ne inſidioſe appetita eſſent, conſiderabatur.* Gell. l. l. *Sigon. l. l. Non temerè, aut inexploratè committebatur adrogatio: nam comitia arbitris etiam pontificibus præbebantur, quæ curiata appellabantur.* Gell. l. l. *Auguſt. & Sigon. l. l. Adrogatio* per populum Diocletiani, aut alterius paullò ſuperioris Cæſaris ætate obſolevit. Huc facere videntur verba Imperatorum l. impuberem C. de adopt. *Adrogatio etiam ex indulgentia principali facta perinde valet apud prætorem, vel præſidem intimata, ac ſi per populum jure antiquo facta eſſet.* Mag. & Thyſ. l. l. Bona ejus, qui *adrogabatur*, omnia præterea, quæ capitis diminutione pereunt, *adrogatione adrogatori* pleno jure quærebantur. *Sigon. de Judic.* 1. 4. *Adrogandi* licentiam etiam mulieri id deſideranti conceſſerunt Diocletianus & Maximianus, l. 5. C. de adopt. *Quoniam in ſolatium amiſſorum tuorum filiorum cupis privignum tuum vicem legitimæ ſobolis obtinere, annuimus votis tuis, & eum, perinde atque ex te progenitum, ad vicem naturalis, legitimique filii habere permittimus.* Briſſon. de Form. III. p. 305. *Adrogari* antea *non poterat niſi jam veſticeps*, id eſt, pubes, ne in poteſtate tutorum eſſet liberum caput alienæ ditioni ſubjicere. Nunc ex conſtitutione Antonini Pii etiam inveſticeps, cauſa cognita, *adrogari* poteſt; quod etiamſi in Pandectis nominatim relatum non ſit, Ulpianus tamen ita ſcribit in fragmentis, & in Pandectis etiam ſæpè fit mentio quartæ Antonianæ pupillo *adrogato* debitæ. Quæri etiam dignum eſt, an pupillus a tutore ipſo *adrogari* poſſit. Hac in re pugnare videtur l. nec & permittitur. ff. de adopt. cum l. nonnunquam eod. tit. nam l. nec ei ait *adrogationem* non eſſe permittendam, ne ratio reddendæ tutelæ cohibeatur. l. nonnunquam, omni modo eſſe permittendam. *Imperator*, inquit, *Titus Antoninus reſcripſit privignum ſuum tutori adoptare permittendum.* Idem igitur, qui *adrogationem* pupilli permiſit cauſa cognita, & eam tutori nominatim permiſit. Sed veriùs tutori vitrico pupilli *adrogationem* permitti, quod etiam Accurſio ſuboluit, quoniam eum eſt veriſimile affectione ſancta moveri ad privignum, eundemque pupillum ſuum *adrogandum*, idque confirmat l. ult. C. de confir. tut. Plin. Epiſt. x. 3. 4. *Voconii Romani eximiæ pietas hanc ipſam matris liberalitatem, & ſtatim patris hereditatem, & adoptionem a vitrico meruit.* Cujac. Obſerv. II. 38.

ADS.

ADSEDISSE dicebantur ſenatores, cum finem feciſſent dicendi. Stantes enim dicebant. Salluſt. Catil. p. 48. *Poſtquam Cato adſedit, conſulares omnes, itemque ſenatus magna pars, ſententiam ejus laudant.* Et ut ſtantes cenſere, ſic adſentiri *ſedentes* Latini loquuntur. Cicer. Fam. v. 2. *Nulla a me unquam eſt ſententia dicta in fratrem tuum: quotieſcunque aliquid eſt actum, ſedens iis adſenſi, qui mihi leniſſimè ſentire viſi ſunt.* Zamoſc. de Senat. Rom. II. 11. Et *adſidere*, qui ægrotantibus, ac decumbentibus præſto ſunt. Horat. Sat. I. 1. 80.

At ſi condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius caſus lecto te affixit, habes qui
Adſideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suſcitet.

Plin. Epiſt. VII. 19. 1. *Contraxit hanc*, valetudinem, *dum adſidet Juniæ, virgini Veſtali.* Buchner. in Plinium. Schill. Nomencl. Philol. p. 177.

ADSENTIEBANTUR quando milites Imperatori ſuo pro concione adloquenti, manus extollebant, clamabant, ſcuta genibus illidebant. Ritus origo ab Ægyptiis: Clypeos haſtis percutere iræ ſignum tritatum erat illis. Quis dubitet & hoc, & pleraque alia in diſciplina militari ab iis populis ad Romanos manaſſe? Lucan. I. 386.

—— *his cuncta ſimul adſenſere cohortes,*
Elataſque altè, quæcumque ad bella vocaret,
Promiſere manus: it tantus ad æthera clamor.

V. etiam infr. in *Clamor.* Ammian. XV. 8. *Nemo poſt hæc finita reticuit: ſed militares omnes horrendo fragore ſcuta genibus illidentes, quod eſt proſperitatis indicium plenum, immo ſe, quo, quantoque gaudio, præter paucos, Auguſti probavere judicium.* Stewech. in Veget. III. 9. Lipſ. de Milit. Rom. IV. 9. 10 Tacit. Hiſt. IV. §. 7.

ADSERERE manu in libertatem eſt vindicare in libertatem, & affirmare aliquem ſervum creditum eſſe liberum. Varr. de Ling. Lat. 5. 7. *Hinc adſerere manu, in libertatem cum prehendimus.* Feſtus: *Sertorem quidam dictum putant a prendendo, quia cum cuipiam adſerat manum, educendi ejus gratia, ex ſervitute in libertatem vocatur adſertor.*

Hinc

Hinc lex de *adſertionibus*, qua cavebatur, ne liberi pro ſervis haberentur, nec ſervi pro liberis. *Adſertionis* formula videtur ſuiſſe hujuſmodi: *hunc liberali cauſa manu adſero.* Ratio, quia quem quis liberali cauſa in libertatem vindicabat, eum manu *adſerebat*, id eſt, admovebat, ſeu prope ſe ſtatuebat. Terent. Adelph. II. 1. 39.

— neque vendundam cenſeo,
Quæ libera eſt: nam ego liberali illam adſero cauſa manu.

Ubi Donatus: *Sunt juris verba: a quibus etiam adſertores dicuntur vindices alienæ libertatis.* Plaut. Pœn. IV. 2. 83.

Omnia memoras: quo id facilius fiat, manu eas adſerat
Suas populares liberali cauſa.

Adſerere propriè eſt ad, vel juxta *ſerere*, ſeu habere. Varr. de Re ruſt. 1. 26. *Neque vites propter cupreſſus adſerunt.* Catull. Catull. LXI. 106.

Lenta qui velut adſitas
Vitis implicat arbores.

Id eſt, juxta ſatas. *Donat. Dilucid. in Capitol. M. Antonin. Philoſ. p.* 887. *Sciop. Infam. Famian. p.* 178. *Styl. Hiſtor. p.* 161. *Briſſon. de Form.* II. *p.* 384. *Pitiſc. in Curt.* VII. 1. 42. §. 122. Olim ſi quis ex ſervitute ſeſe eximere vellet, proclamata libertate, cogebatur ſibi *adſertorem* apponere, qui *adſereret* cum liberum. Mart. 1. 53. 4.

Si de ſervitio gravi queruntur,
Adſertor venias, ſatiſque præſtes,
Et cum ſe dominum vocabit ille,
Dicas eſſe meos, manuque miſſos.

Pollet. For. Rom. III. 15.

ADSERTIO ſecunda vocabatur ſecundum judicium de libertate a centumviris ſactum. Quintil. v. 2. *Præjudicia etiam dicuntur, cum de eadem cauſa pronuntiatum eſt, ut in reis deportatis, & in adſertione ſecunda, & in partibus centumviralibus, quæ in duas haſtas diviſa ſunt.* Siccam. de centumvir. judic. II. 3. Liberalis cauſa ſæpiùs repetebatur, totidemque *adſertiones* erant. Hinc prima, ſecunda, tertia. *Pollet. For. Rom.* III. 15.

ADSERTOR eſt vindex alienæ libertatis. Feſtus & Donatus. V. illos ſupr. in *Adſerere.* Καρπιστὴς dicitur Græcis ſæpiùs apud Arrianum. V. & infr. in *Cauſa liberales.* Briſſon. de Form. II. p. 384. Lindenbr. in Terentium.

ADSESSORES dicebantur, quos magiſtratus, qui munia poteſtatis ſoli non obibant, ſecundarum partium, ad conſilia, atque judicia ſibi adjungebant, jureconſulti. Suet. Galb. c. 14. n. 3. *Cornelius Laco ex adſeſſore præfectus prætorii.* Lamprid. Alex. Sev. c. 31. *Neque unquam ſolum quemquam, niſi præfectum ſuum vidit, & quidem Ulpianum, ex adſeſſore ſemper ſuo.* Spartian. Peſcenn. Nigr. c. 7. *Præter militares adminiſtrationes intimavit etiam, ut adſeſſores, in quibus provinciis adſediſſent, in his adminiſtrarent.* Eorum officium erat, cauſas cognoſcere, expoſtulationes audire, libellos ſupplices legere, & his reſpondere, circa edicta, & epiſtolas ſcribendas, ac decreta interpretanda verſari. Pauſſ. l. 1. ff. de offic. adſeſſ. *Omne officium adſeſſoris, quo juris ſtudioſi partibus ſuis funguntur, in his fere cauſis conſiſtit, in cognitionibus, libellis, edictis, decretis, epiſtolis.* Criminales verò cauſas audiebant quidem, ſed non definiebant, verùm præfectis decidendas remittebant; ſententias tamen a præfecto ferendas dictabant, l. ſolent ff. de offic. proconſ. Denique a præfecto negotiis impedito quæcunque explicari nequibant, expediebant. His a præfectis, vel præſidibus ſalarium dabatur. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 8. *Chimentel. de Honor. Biſell. c.* 17. *Buleng. de Imperat. Roman.* II. 21. *Pollet. For. Rom.* v. 6. *Briſſon. Select. Antiq.* III. 10. *Guther. de Offic. dom. Aug.* II. 4. *Alciat. Diſpunct.* III. 12. *Laz. Comm. Reip. Rom.* II. 11. *Pitiſc. in Suetonii Galbam.* V. etiam infr. in *Conſilium.*

ADSIDELÆ *vocabantur menſæ, ad quas ſedentes flamines ſacra faciebant.* Feſtus. *Merul. de Sacerd. Roman. c.* 2. §. 9.

ADSIGNARE *libertum eſt teſtamento ſignificare, cujus ex liberis libertum eſſe velis, ſi plures & liberos, & libertos habueris.* l. 1. ff. de aſſign. libert. *Adſignari quis poterat quibuſcumque verbis, ac vel nutu, & tam teſtamento, quàm codicillis, & vel purè, vel in diem, vel in ex die certa, vel ſub conditione.* l. 1. §. 3. tit. eod. *Briſſon. de Form.* VII. *p.* 670. *Alciat. de verb. ſignif. p.* 168.

ADSTETRIX erat *femina, quæ lectulo puerperæ adſidebat, obſtetrices adhibebat languenti, portabat matulam, calefaciebat lintea, plicabat faſciolas.* Hieron. Epiſt. II. 9. *Cujac. l.* 236. *ff. de verb. ſignif. Pignor. de Serv. p.* 378.

ADSTIPULATOR, qui dicitur Ciceroni Epiſt. ad Octav. erat, qui *ſtipulanti* accedebat, idemque *ſtipulabatur*, ut pacta, & conventa eſſent firmiora, magiſque cauta, & rata. Ac in foro Romano circum argentarias homines erant, qui *adſtipulandi* quæſtum exercebant, præſtoque erant *ſtipulantibus*, & paciſcentibus. *Turneb. Adv.* XVI. 8.

ADV.

ADVERSARIA ſunt tumultuariæ quædam tabulæ, aut libelli, ſive commentarioli, & chartæ: quæ idcircò ſummatim conſcribuntur, ne res memoriæ excidant; ſed ut ex his poſtea tabulæ juſtæ, ac æternæ fiant. Indeque dicta videntur, quòd animum, & memoriam noſtram *advertant.* Solent enim mercatores rationes ſuas chartulis quibuſdam ſummatim inſcribere, quas & inducunt, & circumſcribunt; deinde diligentiùs æſtimato calculo in libros rationum conferunt. Cicer. pro Roſc. c. 2. *Quid eſt, quòd negligentiùs ſcribamus adverſaria? quid eſt quòd diligentiùs conficiamus tabulas? qua de cauſa? quia hæc ſunt menſtrua, illa ſunt æterna: hæc delentur ſtatim, illa ſervantur ſanctè: hæc parvi temporis memoriam, illa perpetuæ exiſtimationis fidem amplectuntur: hæc ſunt dejecta, illa in ordinem confecta. Itaque adverſaria in judicium protulit nemo: codicem protulit, tabulas recitavit.* Coraſ. Miſcell. jur. civ. 1. 18. 3. Cujac. Obſerv. VIII. 15. Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 5. Alciat. Diſpunct. II. 29. Turneb. Adv. II. 11: XXIX. 36. Schill Nomencl. Philol. p. 50. Rationibus utramque chartæ paginam occupabant, *adverſam*, & *averſam.* Ab *adverſa* dicta potiùs *adverſaria.* Salmaſ. in Vopiſc. Firm. c. 3. Guiland. Papyr. membr. 18. n. 10. Coraſ. Miſcell. l. l. §. 4.

ADVERSITOR erat ſervus, cujus miniſterium erat ire ad herum foris cœnantem, & eum domum reducere, ac comitari. Hos etiam ditiores habebant, ut ab iis monerentur per vias de lapidibus, ad quos poſſent offendere. Plaut. Moſt. IV. 1. 24.

Solus eo nunc adverſum hero ex plurimis ſervis.

Terent. Adelph. 1. 1. 2.

Neque ſervulorum quiſquam, qui adverſum ierant.

Ubi Donatus: *Propriè loquutus eſt: nam inde adverſitores dicuntur.* Popma de Oper. ſerv. p. 81. Pignor. de Serv. p. 255. Grapald. de Part. dom. III. 8.

ADULTERIUM inter, & ſtuprum quid interſit, V. infr. in *Stuprum.* Poſt quinquennium rei, nec vir, nec mulier accuſari poterant. Quod tempus numeratur a die commiſſi criminis: at ſexaginta dies, qui marito ad accuſandum competunt, vel ſex menſes extraneo, ex die divortii numerantur, modò ne quinquennium exactum ſit. Ulpian. l. mariti. §. hoc quinquennium. ff. de adult. *Auguſt. de Legib. p.* 1210. Servus adulterii accuſatus, æſtimabatur, & ubi æſtimatus erat, is qui nomen ejus ſervi detulerat, tantam pecuniam, & alterum tantum ei ad quem ea res pertinet, dare jubebatur. Ulpian. III. de adult. *Auguſt. ibid. A. Qui domum ſuam, ut ſtuprum, adulteriumve cum aliena matrefamilias, vel cum maſculo fieret, ſciens præbuerit, vel quæſtum ex adulterio uxoris ſuæ fecerit, cujuſcumque conditionis, quaſi adulter puniebatur.* Papinian. l. qui domum ſuam ff. de adult. *Auguſt. ibid. p.* 209. *C.* Puniebatur 1. Caſtratione, ſive virilium exſectione. Horat. Sat. 1. 2. 46.

— quin etiam illud
Accidit, ut cuidam teſtes, caudamque ſalacem
Demeteret ferrum.

Mart. II. 60. 1.

Uxo-

Digitized by Google

Uxorem armati futuis, puer Hyle, tribuni,
Supplicium facti nec puer Hyle times.
Væ tibi, dum ludis, caſtrabere; jam mihi dices:
Non licet hoc, quid? tu quod facis, Hyle, licet.

Progne apud Ovid. Met. VI. 611.

—— non eſt, lacrymis hic, inquit, agendum,
Sed ferro, ſeu ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit.

Romani hoc hauſerunt fortè ab Ægyptiis, apud quos deprehenſus in *adulterio* mille plagis cæſus caſtrabatur. *Alex. Gen. dier.* IV. 1. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq.* VIII. 24. 11. Membrorum detruncatione, artuumque mutilatione, & præſertim aurium, nariumque, ut deformitas corporis ſceleris perpetrati atrocitatem denuntiaret, utque pœnæ ſuæ ſuperviventes, quàm turpiter alienam pudicitiam expugnaſſent, ſemper vel vultu ipſo loquerentur. Sic plectitur Deiphobus Helenæ adulter apud Virg. Æneid. VI. 494.

Atque hic Priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora,
Ora, manuſque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncans inhoneſto vulnere nares.

Mart. III. 58. 1.

Quis tibi perſuaſit nares abſcindere mœcho?
Non hac peccatum parte marite tibi.
Stulte, quid egiſti? nihil hic tua perdidit uxor,
Cum ſit ſalva ſui mentula Deiphobi.

Turneb. Adv. XXVIII. 46. Barth. Adv. XXXVIII. 6. Demſter. l. l. Laurent. de Adult. ac meretr. c. 1. III. Morte. Patri enim dabatur jus occidendi *adulterum* cum filia, ſi in continenti occideret, in ipſa turpitudine, domi ſuæ vel generi deprehenſus. Quod ſic erat accipiendum, ne occiſo bodie *adultero*, poſt dies filiam occideret, vel contra. Debebat enim uno prope ictu, & uno impetu utrumque occidere, æquali ira adverſus utrumque ſumpta. Ulpian. l. quod ait: ff. de adult. *Cujac. Obſerv.* XXI. 18. *Auguſt. ibid. p.* 1208. *E.*

ADVOCATIO eſt concurſus civium, quos in commiſerationem ſui, aut clamore, aut calamitate ſua quis *advocavit*. Liv. III. 47. *Virginius filiam ſuam obſoleta veſte, comitantibus aliquot matronis, cum ingenti advocatione in forum deducit.* Pollet. For. Rom. II. 1.

Advocatio eſt patrocinium, atque etiam accuſatoris opera, ſive accuſatio. Plin. Epiſt. II. 11. 19. *In fine ſententiæ adjecit, quòd ego, & Tacitus injuncta advocatione diligenter, fortiterque functi eſſemus.* Pollet. For. Rom. II. 1.

Advocatio eſt ſpatium, & mora. Verbum ea notione frequens Principum ævo. A judiciis manavit. Nam qui parùm inſtructi ad reſpondendum, *advocationem* à judice ſolent petere, id eſt, moram & tempus deliberandi, *advocandique* amicos, aut peritos. Senec. de conſol. ad Marc. c. 10. *Nimis magnam advocationem dedi.* de Ira 1. 16. *Deinde advocationem etiam ſibi petit, ut excutiendæ ſpatium veritatis habeat.* Cicer. Fam. VII. 11. *Omnibus, unde petitur, hoc conſilii dederim, ut binas advocationes poſtulent.* Lipſ. in Senecam.

ADVOCATUS dicebatur, qui in præſentem rem, de qua teſtificaturus erat, adducebatur. *Pollet. For. Rom.* IV. 13. aliquando eſt, quicunque reo adeſt præter oratorem; ſæpiſſimè, & paſſim in jure Romano patronus. Proprio verò ſignificatu, intra quem conſiſtit, ex multis qui *advocantur*, & acceſſuntur ad cauſam, is ſolùm *qui præſentiam ſuam amico accommodat, aut jus ſuggerit.* Aſcon. in Cicer. p. 20. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 61. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 2. *Barth. Adv.* XXXI. 15. *Pollet. ibid.* II. 1. Dicebatur patronus, quoties reum in foro judiciali defenderet. *Turrig. ad Urſ. Togat. inſcript.* §. 27. Ubi in jus ventum erat, à prætore interdum petebatur, qui ſe petentibus daturum edicto pollicebatur. Senec. Contr. Procem. III. *Tanta illi perturbatio fuit, ut advocationem peteret.* Apocoloc. *Tandem procedit Petronius vetus convictor ejus, & poſtulat advocationem.* De *advocato* à prætore dato lepidum Siculi cujuſdam reſponſum refertur à Cicer. de Orat. II. 69. Nam cum ei Scipio prætor patronum cauſæ dediſſet hoſpitem ſuum, hominem nobilem, ſed admodum ſtultum: *Quæſo*, inquit ille, *prætor, adverſario meo da iſtum patronum: deinde mihi neminem dederis.* Briſſon. de Form. V. p. 368. Cum enim accuſator dicebat, *advocati* temerè, & paribus ſubſelliis conſidebant, ut neſciretur, quiſnam ex illis dicturus eſſet pro eo. Nam ubi delator dixerat, tum demum patronus ad dicendum ſurgebat. Cicer. pro Sext. Roſc. c. 22. *Peroravit aliquando: aſſedit, ſurrexi ego.* c. 21. *Crede, cum vidiſſet, qui homines in hiſce ſubſelliis ſederent, quæſiſſe, num ille, aut ille defenſurus eſſet, de me nihil ſuſpicatum quidem, quod antea nullam publicam cauſam dixerim.* Pollet. ibid. & II. 12. Et circa judicis ſubſellium perſtabat. Vetus namque mos, atque ex dignitate rei, ut qui loquuntur, aut ſententiam dicunt, erecti, ac ſtantes faciant. Plin. Epiſt. VI. 33. 3. *Ingens utrinque advocatio, & numeroſa ſubſellia: præterea denſa circumſtantium corona.* Chimentel. de Honor. biſell. c. 22. Briſſon. ibid. II. p. 182. Nunquam dicebat prætextatus in reorum periculis, ſed togatus, ita ut toga metonymicè capiatur pro eloquentia. Auſon. Parent. III. 11.

Te ſibi Palladiæ antetulit toga docta Toloſa,
Te Narbonenſis Gallia præpoſuit.
Ornaſti cujus Latio ſermone tribunal,
Et fora Hiberorum, quæque Novempopulis.

Symmach. Epiſt. V. 39. *Epictetus*, cauſidicus clariſſimus; *toga forenſis honore privatus eſt.* Cicer. de Offic. 1. 22.

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ.

Boſſ. de Toga Rom. c. 9. Ferrar. de Re veſt. 1. 1. 33. Pollet. ibid. c. 8. Togæ enim nomen in tantum ab uſu receſſerat, & in deſuetudinem abierat, ut penes ſolos judices, cum judicarent, & *advocatos*, cum cauſas perorarent, hæreret. Hi togati propterea propriè appellabantur: unde togati Auguſtorum, togati præfectorum, de cauſidicis, qui apud Auguſtum, aut præfecturæ ſedem cauſas elatrabant, ſunt dicti. Aliquando tamen penulatos fuiſſe *advocatos*, cum cauſas agerent, legimus. *Salmaſ. in Tertull. Pall. p.* 79. V. infr. in *Patronus*. Mercedem *advocatis* an ſolverint litigatores. V. etiam infr. in *Patronus*. Corpus *advocatorum* eſt ſeminarium dignitatum, qui idcirco digni univerſis honoribus habentur, quòd *advocati* eſſe meminerint. Novell. Teodoſ. & Valent. 34. Nec minùs apud Romanos florente Republica *advocati* honoribus affecti ſunt. *Guther. l. l.*

Advocatum fiſci *Adrianus primus inſtituit.* Spartian. c. 20. *Panvin. de Civit. Rom. c.* 64. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 1. *Sardus de Morib. gent.* II. 16. *Blond. Triumph. Rom.* IV. *p.* 87. *D.* In Principis conſiſtorio cauſas agebat, cum de fiſci commodis ageretur. *Guther. l. l.* Horum primus per biennium creatus ex publico ſalarium ſolidorum ferme 600. percepit, quod Kalendis Octobris ſolvebatur. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 61. *Alciat. in Codic. p.* 123.

ADYTUM eſt *locus templi, quem adire non licebat, intactus, ſacroſanctus, tectus, vel obſcurus, oracularis.* Pollux. 1. 1. 8. Et Cæſ. de Bell. civ. III. 105. *Pergami in occultis, & remotis templi, quo præter ſacerdotes adire fas non eſt, quæ Græci ἄδυτα appellant.* Hinc oracula reddebantur. Senec. Thyeſt. IV. 1. 679.

—— Hinc orantibus
Reſponſa dantur certa, cum ingenti ſono
Laxantur adyto fata.

Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. II. 2.

Æ.

Æ. A. A. F. F. Quibus ſignificatur ære, argento, auro, flando, feriundo. V. infr. in *Triumviri monetales*.

ÆD.

ÆDEPOL *eſt jusjurandum per Pollucem, & viro, & feminæ commune. Licet antiquiſſimi viri, neque per Caſtorem, neque per Pollucem dejerare ſint ſoliti, & hoc jusjurandum tantùm fuerit feminarum ex initiis Eleuſiniis acceptum: paullatim tamen inſcitia antiquitatis viri adepol cœperunt dicere.*

Gell. xɪ. 6. *Hanſen. de jurejur. c.* 4. Scribi ſolet per diphthongum, quia jurari credebant per *ædem Pollucis.* Sed non ita eſt. Nam ſcribendum *edepol*, quod conflatum ex tribus vocibus, particula jurandi *me*, vel *e*, & *deus Pollux.* Voſſ. Lex. Etymol. Non hæc cauſa, cur ſcribendum *edepol*; ſed longè alia. Mos erat veteribus vocales longas duplicare, & vel *e*, vel *d* inſerere. Itaque pro *epol* ſcribebant *eepol*, & *edepol*, ſicut mecum, meecum, medecum. *Meurſ. Exerc. Crit.* 1. *ad Capt. c.* 4. *p.* 80. *Par. Lex. Crit. p.* 49.

ÆDES privata ut deſcripta ſit ad uſum & commoditatem familiæ, curandum eſt, neque in ea pars ulla ſit vacua & inutilis. *Kobierzyck. de Lux. Rom.* ɪɪ. 9. Potentiorum *ædes* tam laxæ, tam patentes, ut ſervorum cellæ fuerint laxiores, quàm rus erat Cincinnati: imo laxitatem urbium magnarum vicerint. *Kobierzych. ibid. c.* 8. V. infr. in *Domus.* Tam altæ, ut templorum altitudinem ſuperaverint, ſupra humanos viſus extulerint, & illis cœlum abſconderint. Inter illos Cetronius & Poſides: quorum ille ædem Herculis & Fortunæ: hic Capitolium tranſcendit. Juven. Sat. xɪv. 86.

Ædificator erat Cetronius, & modo curvo
Littore Cajetæ, ſumma nunc Tiberis arce,
Nunc Præneſtinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis, longeque petitis
Marmoribus, vincens Fortunæ, atque Herculis ædem,
Ut ſpado vincebat Capitolia noſtra Poſides.

Claud. in Stilich. Conſul. ɪɪ. 130.

Proxime dis conſul, qui tanta proſpicis Urbi,
Qua nihil in terris complectitur altius æther.

Senec. ad Helv. c. 9. *Quo majori mole faſtigia cœnationum ſubduxerint: hoc plus erit, quod illis cœlum abſcondat.* Ratio, cur tanta Romæ ædium fuerit altitudo, fuit hæc. *In ea majeſtate urbis, & civium frequentia infinita, innumerabiles habitationes opus fuit explicare. Ergo cum recipere non poſſet area plana tantam multitudinem ad habitandum in urbe, ad auxilium altitudinis ædificiorum res ipſa coegit devenire.* Vitruv. ɪɪ. Hinc varia Imperatorum edicta, quibus modum *ædium* præſcripſerunt. Auguſtus ad ſeptuaginta pedes altitudinem *ædium* deſtinavit, Nero poſt incendium ad eandem formam cohibuit, ultimò Trajanus ad ſexaginta pedes reduxit. *Kobierzyck. ibid. c.* 7. *Meurſ. de Lux. Rom. c.* 12. *Buleng. de Imp. Rom.* ɪɪ. 7. *Bergier. de viis milit.* v. *Sect.* 9. *Ravard. Conj.* ɪɪɪ. 12. Obſervari etiam ſolet, ut adverſus eum, qui modum altitudinis uſitatum exceſſit ædificando, novi operis nuntiatio cuivis ex populo competeret. Auctor eſt etiam Ulpian. l. 1. §. 12. de oper. nov. nunt. ſi quid in loco ſacro, religioſo, vel publico, aut ſi quid contra leges, edictave Principum, quæ ad modum ædificiorum facta ſunt, fiat, nuntiari novum opus poſſe. Ejuſque nuntiationis auctoritas tanta fuit, ut id, quod ædificatum erat illicitè, protinùs dirueretur. Siquidem *illicitè ædificatum* ait Ulpian. l. 11. §. 12. de Legat. ɪɪɪ. illud eſſe, quod dirui conſtitutiones jubent. Quòd ſi dirutum ædificium, neglecto altitudinis modo, rurſus ſtruere dominus illicitè non vereretur, ita ſolet puniri, ut cum ſolo ſuperficies cederet fiſco. Idque illud eſſe mihi videtur, quod de reſtructa domo, hoc eſt, ſemel diruta, & illicitè iterum ædificata, ſcripſit Calliſtr. l. 1. de jur. fiſc. *Ravard. l. l.* Faſtigium habebant marmoreum, aut ſtatuis impoſitis magnificum, aut floribus plaſtico opere effictis decorum. Juvenalis modò laudatus. *Kobierzych. l. l.* Laquearia tota aut inaurata, aut ſolido auro tecta, verſatilia, & alia atque alia ſubinde convivas delectantia: parietes marmore in tenues cruſtas ſecto ſcitè inductos. V. infr. in *Lacunar.* In ipſis faſtigiis pomaria, ac nemora arborum, tum vulgarium, quarum una pomis referebat domino duo millium nùmmum annua, ſive florenos centum: tum aliarum, quas ad delicias habebant, & oſtentationem, quarum ſolas decem æſtimaverunt tricies HS, ſive centies & quinquagies mille florenis. Fores æratas teſtudinum putaminibus variegatas. Limen, & pavimentum marmoreum; poſtes marmoreos, uno deauratos; columnas marmoreas capitibus auratis magno numero, interdum centenas, & magni pretii, interdum ſingulas quingentorum florenorum. V. ſingula ſuis locis. Illarum pretium fuit non credendum facile. P. Clodius, quem Milo occidit, habitavit domo empta centies, & quadragies octies, id eſt, undecies centum & quatuor millibus florenorum. Cn. Domitius ſexcenties ſeſtertio, id eſt, tricies centum millibus florenorum. *Meurſ. l. l.* Qui emebant, priùs eas fabris adhibitis inſpiciebant, ut ſcirent, an in tecto, vel parietibus eſſet aliquid vitii. Cicer. Fam. ɪx. 15. *Domum Sullanam deſperabam jam; ſed tamen non abjeci. Tu velim cum fabris eam perſpicias. Si enim nihil eſt in parietibus, aut in tecto vitii, cætera mihi probabuntur.* Suet. Oth. c. 6. n. 4. *Deinde liberto adeſſe architectos nuntiante, quod ſignum convenerat, quaſi venalem domum inſpecturus abſceſſit.* Briſſon. de Form. vɪ. p. 499. Pitiſc. in Suetonium. Qui vendebat, ſibi, vel inquilino habitationem excipiebat. Paull. l. ſi ſterilis. §. ult. ff. de action. empt. *Qui domum vendebat, excepit ſibi habitationem donec viveret, aut in annos ſingulos decem.* Ulpian. l. Julianus. §. ſi venditor. ff. eod. *Si venditor habitationem exceperit, ut inquilino liceat habitare, & colono, ut perfrui liceat ad certum tempus.* Briſſon. l. l. Illarum locatio, vel conductio ſolo conſenſu contrahebatur: & ut illa ſimul atque de re & pretio conveniſſet: ita hæc, ſtatim atque de re, & mercede, ſeu penſione conveniſſet, perficiebatur. In locatione lege cavebatur, *ut quæ in habitationem introducta, importata, ibi nata, factave eſſent, ea pignori locatori pro mercede habitationis eſſent*, l. 1. ff. de migrando. Nec pro penſionibus ſolùm, ſed & ſi deteriorem habitationem culpa ſua inquilinus feciſſet, l. 2. ff. in quib. cauſ. pign. *Briſſon. ibid. p.* 513. *Qui combuſſerit, vinctus verberatus igni necabatur, ſi modò ſciens prudenſque id commiſerat. Si verò caſu, id eſt, negligentia, aut noxiam ſarcire jubebatur, aut, ſi minùs idoneus eſſet, leviùs caſtigabatur.* Cajus l. qui ædes. ff. de incend. & ruin. *Auguſt. de Legib. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* ɪɪ. *p.* 1306. *B.*

Ædes ſacræ pleræque in Urbe Roma fuerunt templa, eademque ſancta: nec tamen omnes *ædes* ſacræ templa fuerunt. *Guther. de vet. jur. Pontif.* ɪɪɪ. 1. *Manut. de Senat. Roman. c.* 6. Sed illæ tantùm, quæ ſunt augurio conſtitutæ. Templum enim poſt conſecrationem inaugurabatur, *ædes* verò non item. Gellius ex commentario Varronis, quem εἰσαγωγικὸν appellabat xɪv. 7. *Propterea & in curia Hoſtilia, & in Pompeja, & poſt in Julia, quum profana ea loca fuiſſent, templa eſſe per augures conſtituta; ut in iis S.C.ta more majorum juſta fieri poſſent: inter quæ id quoque ſcriptum reliquit: non omnes ædes ſacras templa eſſe, ac ne ædem quidem Veſtæ templum eſſe.* Bergier. de viis milit. V. Sect. 8. §. 2. ut templa erant quadrata, paucis exceptis. Nam rotundæ tribus diis fiebant, Veſtæ, Dianæ, Herculi, vel Mercurio. Sed & Pantheon Jovi Ultori ab Agrippa forma convexa θολοειδής. V. infr. in *Pantheon.* Et Marti Ultori ab Auguſto facta poſt Philippenſe bellum rotunda fuit. V. infr. in *Templum.* Guther. l. l. Sacras *ædes* ad ſimilitudinem templi, dei ſimulacrum continentes in fanis ſuſpendebant. Quod eſt colligere ex Actor. c. 19. n. 4. Ubi *Demetrius quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum.* Chryſoſt. Homil. 42. in hunc locum ſuſpicatur, fuiſſe has *ædulas*, & coopercula, quæ ciboria vocabantur. Alii putarunt, fuiſſe thecas, in quibus ſigna Dianæ, aut characteres Epheſii. Sed templa fuiſſe apertè indicat contextus, qui habet ναούς. *Ædicula* enim argenteæ, ad ſimilitudinem templi Dianæ, ſimulacra ejus continebant. *Tomaſ. de Donar. c.* 3. Et ad collum, aut in pileis, & veſtibus geſtabant, ut non præter rem ad hunc locum opinatus eſt C. a Lapide. *Tomaſ. l. l.* Prodigium erat, ſi *ædes* ſacra fulmine icta eſſet. Tacit. Annal. xɪɪɪ. 24. 2. *Urbem Princeps luſtravit e reſponſo aruſpicum, quòd Jovis, ac Minervæ ædes de cœlo tacta erant.* Guther. de Jur. Man. 1. 4.

Ædes Aji Locutii fuit ſita in infima nova via, ſed antiquiore, quæ initium habuit a foro Romano, ſupra ædem Veſtæ. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* ɪɪ. 13. *Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* ɪɪɪ. *p.* 271.

A. Bland.

Digitized by Google

A. Blond. Triumph. Romæ. 1. *p.* 19. *D.* V. & infr. in *Via nova.*

Ædes Apollinis. V. illam infr. in *Templum.*

Ædes Bellonæ circo Flaminio fuit proxima, ante quam areola fuit cum columna bellica, unde conſul haſtam jacere ſolebat, genti alicui, vel Regi bellum indicturus. V. infr. in *Conſul.* Fuit illa areola retro, ſive a tergo convexæ extremitatis. Ovid. Faſt. v i. 205.

Proſpicit a tergo ſummum brevis area circum,
Eſt ubi non parva parva columna nota.
Hinc ſolet haſta manu belli prænuntia mitti
In Regem, & gentes, cum placet arma capi.

Situs ejus in circo fuit, ubi nunc monaſterium eſt turris ſpeculorum, aut certè in proximo. Hanc vovit Appius Claudius cognomento Craſſus, qui fuit conſul cum L. Volumnio anno ab U. C. 457. & poſtea Cæcus eſt dictus. Ovid. Faſt. v i. 203.

Appius eſt auctor, Pyrrho qui pace negata
Multum animo vidit; lumine captus erat.

Liv. x. 19. *Appius dicitur ..... ita precatus eſſe: Bellona, ſi nobis hodie victoriam duis, aſt ego templum tibi voveo.* Nardin. Rom. Vet. v. 2. Donat. de Urb. 1. 11. Borrich. Ant. Urb. fac. c. 11. §. 2. Pigh. Annal. Roman. 1. p. 390. Buleng. de circo c. 5. Nicol. de Triumph. c. 9. §. 4. Ejus locus germanus ſi quæratur, fuit inter palatium Sabellorum theatro Marcelli ſuperimpoſitum, & ædem S. Angeli in foro piſcario; ſed nihilominus extra Urbem. Extra illam fuit, ne inter cives eſſet belligera diſſenſio. Non vacat hic Blondum Inſtaur. Rom. 112. & interpretes Ovid. Faſt. v i. 205. refellere, qui ad circum maximum, nempè in media ferè Urbe locant. *Donat. l. l. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* 1. 20. Ad hanc ſenatus dabatur, qui poſtulabat, ut triumphanti Urbem inire liceret, & legatis, quos in Urbem admittere nolebant. Donat. Nardin. & Argol. l. l. V. & infr. in *Triumphus.*

Ædes Bonæ deæ condita fuit in ſummo Aventini colle, quæ pars Remuria dicta eſt, & captatis Remi auſpiciis inſignis, Tiberi imminet. Antiquarii illam, ubi templum S. Mariæ cognomento Aventinæ colitur, conſtituunt. Ovid. Faſt. v. 148.

—— *interea diva canenda Bona eſt.*
Eſt moles nativa loco, res nomina fecit.
Appellant ſaxum: pars bona montis ea eſt.
Huic Remus inſtiterat fruſtra, quo tempore fratri
Regna Palatina prima dediſtis aves.
Templa patres illic oculos exoſa viriles
Leniter acclivi conſtituere jugo.

Donat. de Urb. Rom. 111. 13. Marlian. Topog. Urb. Rom. i v. 3. Alex. Gen. dier. v i. 8. Faun. Antiq. Rom. 111. 1. Broukh. in Tibull. 1. 7. 22. Fuit & altera cognomine ſubſaxanæ deæ in regione duodecima ad diſtinctionem prioris. Quum enim regio hæc Aventino ſubjecta fuerit, pars ejus quæ clivo proxima fuit, id eſt, dextra a circo ad portam tendentibus, rectè ſub ſaxo dici potuit. Quumque altera Bonæ deæ *ædes* in illo ſaxo fuerit, optimè huic nomen ſubſaxanæ convenit. *Nardin. Rom. vet.* v 11. 6. *Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 111. *p.* 369. *D. Broukh. l. l.*

Ædes Boni Eventus. V. illam infr. in *Templum.*

Ædes Camœnarum fuit extra portam Capenam, propterea a nonullis Camœnam dictam, in via Appia. Hanc Fulvius Nobilior exſtruxit, & luco inſtruxit, cum antea lucum alterum perenni amœnum fonte Camœnis Numa dicaverat. *Ædis* hujus meminit Plin. xxxiv. 5. *Notatum ab auctoribus, & L. Actium poetam in Camœnarum æde maxima forma ſtatuam ſibi poſuiſſe, cum brevis admodum fuiſſet.* Mart. 11. 6. 15.

Et cum currere debeas Bovillas,
Iter jungere quæris ad Camœnas.

Donat. de Urb. Rom. 111. 13. Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 111. p. 252. Marlian. Topogr. Urb. Rom. 1. 8. Aring. Rom. Subterr. 111. 10. 12. Ferret. Muſ. Lapid. 111. memor. 8. Ego, Fulvium hic novum ædificaſſe Camœnarum delubrum in eadem regione, eademque via Appia, ubi vetus illud erat Numæ; vel etiam hoc inſtauraſſe, atque jam collapſum reſtituiſſe, quibus probari certis poſſit argumentis non video. Puto unam tantùm *ædem* fuiſſe Camœnarum ſacro Egeriæ fonti vicinam. *Nardin. Rom. Vet.* 111. 5.

Ædes Carmentæ fuit in parte infima montis Capitolini verſus Tiberim, ubi priùs fuerat habitaculum *Carmentæ* matris Euandri. *Oiſel. in Gell. N. A.* x v 111. 7. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Rom. Grav. Tom.* 111. *p.* 273. *F.* Hanc ædificarunt matres, cum uſum vehiculorum, quibus trahendis jumenta jungerentur, ſenatus ipſis interdixiſſet. Tunc inter ſe conſpirarunt, neque iterum gerere ſe, neque parere velle, ac viros hac ratione ulciſci. Et hoc fecerunt, donec mutata ſententia uſus vehiculorum conceſſus fuit. Exinde cum parerent, fœcundæ & liberorum copia claræ *ædem* Carmentæ poſuerunt. *Moreſtell. de Fer. Roman. Dial.* 5. *Hoſpin. de Orig. Feſt. Ethn. p.* 96. b. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* 111. 6. *Blond. Triumph. Rom.* i x. *p.* 199. *A.*

Ædes Carnæ in monte Cœlio condita eſt a Bruto primo conſule, quæ credebatur conſervare humana viſcera, & præeſſe cardinibus. Macrob. Saturn. 1. 12. *Quod hoc menſe, id eſt, Kalendis Januariis, pulſo Tarquinio, ſacrum Carnæ deæ in Cœlio monte voti reus fecit* Brutus. *Donat. de Urb. Rom.* 111. 12. *Faun. Antiq. Urb. Rom.* 111. 16. *Rhodig. Ant. Lect.* i x. 8. *Tiraquel. in Alex. Gen.* v i. 11. *Nardin. Rom. Vet.* 111. 7.

Ædes Caſtoris & Pollucis } V. illas infr. in *Templum.*
Ædes Cereris }

Ædes Concordiæ a Furio Camillo dictatore ſeditione populari vota eſt circa an. 387. ad ipſum Capitolii adſcenſum poſita, reſpiciebat forum, & comitium. Plutarch. in Camill. p. 151. *Et inſequenti die, coacto populi concilio, ſciſcitur ut ædes Concordiæ, quam voverat Camillus, quæ foro, & concioni immineret, ob ſedatum exſtrueretur tumultum.* Ovid. Faſt. 1. 637.

Candida te niveo poſuit lux proxima templo,
Qua fert ſublimes alta Moneta gradus.
Furius, antiquam populi populator Etruſci
Voverat, & voti ſolverat ille fidem.
Cauſa, quod a patribus ſumptis ſeceſſerat armis
Vulgus, & ipſa ſuas Roma timebat opes.

Illam Livia Auguſta reſtituit, & Tiberius dedicavit. Ovid. n. 647.

Inde triumphatæ libaſti munera gentis,
Templaque feciſti, quam colis ipſe, deæ.
Hæc tua conſtituit genitrix, & rebus, & ara....

Suet. Tib. c. 20. n. 4. *Dedicavit & Concordiæ ædem.* Dio l v i. p. 586. B. *Anno ſequenti Concordiæ ædes ſacrata eſt a Tiberio, qui illi ſuum, & fratris Druſi jam vita functi nomen inſcripſit. M. Æmilio Lepido, Statilio Tauro coſſ.* Rycq. de Capit. c. 42. Ortel. Deor. & dear. cap. 11. 51. Blond. Inſtaur. Rom. 11. p. 66. Hoſpin. de Orig. Feſt. p. 97. A. Donat. de Urb. Rom. 11. 14. Nardin. Rom. vet. v. 11. Pitiſc. in Suetonium. Calcagn. de Concord. p. 414. Marlian. Topogr. Urb. Rom. 11. 10. Inſcripſit & fratris nomen Tiberius, mutuam, quæ inter illos erat, benevolentiam publicè hac re declaraturus. *Perizon. Anim. Hiſtor. c.* 3. In illa ſenatus haberi poterat. Salluſt. Bel. Catil. c. 36. *Conſul Lentulum, quod prætor erat, ipſe manu tenens in ſenatum perducit, reliquos cum cuſtodibus in ædem Concordiæ venire jubet: eo ſenatum convocat.* Et ideo curia vocabatur. Lamprid. Alex. Sev. c. 6. *Cum ſenatus frequens in curiam, hoc eſt, in ædem Concordiæ, templum inauguratum, conveniſſet.* Qui rectè *templum inauguratum* vocat, quia ſenatus non poterat haberi niſi in loco per augures conſtituto, quod templum dicebatur. *Marlian. l. l. Buleng. de Imp. Rom.* 111. 10. Hujus porticum, faſtigio, ornamentiſque nudatam adhuc ſpectari antiquarii exiſtimant cum iſta inſcriptione:

SENATUS. POPULUSQ. ROMANUS. INCENDIO.
CONSUMPTAM. RESTITUIT.

Rycq. & Donat. l. l.

Ædes Concordiæ in arce Tarpeja eſt vota a L. Manlio

Digitized by Google

lio prætore. Liv. xxii. 33. *In religionem venit, ædem Concordiæ, quam per ſeditionem militarem biennio ante L. Manlius prætor in Gallia voviſſet, locatam ad id tempus non eſſe. Itaque duumviri ad eam rem creati ab Æmilio prætore Urbis Cn. Pupius, & Kæſo Quintius Flamininus ædem in arce locaverunt.* Ab Atiliis dedicata. Liv. xxiii. 21. *Et duumviri creati M. & C. Atilii ædem Concordiæ, quam L. Manlius prætor voverat, dedicaverunt.* Rycq. de Capitol. c. 42. Hoſpin. de Orig. Feſt. p. 97. 2. Ortel. Deor. & dear. cap. 11. 51. Qua parte arcis fuerit, non conſtat. At non longè a muris diſſitam videor mihi poſſe colligere ex Liv. xxvi. 23. *Eodem anno prodigia aliquot viſa, nuntiataque ſunt. In æde concordiæ Victoria, quæ in culmine erat, decuſſaque ad victorias, quæ in arce fixa erant, hæſit.* Erant autem hæ victoriæ ſtatuæ alatæ cum trophæis in manu, quas cum in *arce fixas* Livius dicat, fortè muris ejus affixas ſignificare voluit, quibus illa altera fulmine tacta, cum delaberetur, adhæſit. *Nardin. Rom. Vet.* v. 16.

Ædes Concordiæ in *area Vulcani.* Hanc *ſumma invidia dedicavit*, C. Flavius, Cn. filius ſcriba; *coactuſque conſenſu populi Cornelius Barbatus pontifex maximus verba præire, cum more majorum negaret, niſi conſulem, aut Imperatorem poſſe templum dedicare.* Liv. ix. 46. *Hoſpin. de Orig. Feſt. p. 97. a. Rycq. de Capitul, c. 42. Ortel. Deor. & dear. cap.* 11. 51.

Ædes Cybeles. V. illam infr. in *Templum.*

Ædes Ditis patris poſita eſt in circo maximo, quia poetæ fingunt, quadriga Plutonem vectum fuiſſe. *Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav.* iii. p. 367. *C.*

Ædes Fauni
Ædes Fidii Divi
Ædes Floræ
Ædes Fortunæ
} V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Furinarum fuit in regione decima quarta trans Tiberim. De hac meminit vetus hic lapis:

I. O. M. N. AUG.
SACR.
GENIO. FURINARUM
ET. CULTORIBUS. HUJUS
LOCI. TERENTIA. NICE
CUM. TERENTIO. DAMA
RIONE. FILIO. SACERDOTE
SIGNUM. ET. BASIM
DE. SUO. POSUIT.

Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Ant. Rom. Grav. Tom. iii. p. 311. *E. Nardin. Rom. Vet.* vii. 11.

Ædes Herculis
Ædes Honoris & Virtutis
Ædes Jovis
Ædes Iſidis
} V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Iſidis Athenodoriæ. V. illam infr. in *Iſis Athenodoria.*

Ædes Iſidis & Serapidis in Capitolio fuit poſita. Quos tamen, ait Tertull. Apolog. c. 6. *Capitolio prohibitos, id eſt, curia deorum pulſos Piſo & Gabinius coſſ. everſis etiam eorum aris abdicaverint. His vos reſtitutis ſummam majeſtatem contuliſtis.* Et fuiſſe reſtitutos in Capitolium (alibi enim in Urbe colebantur) oſtendit Prudent. contr. Symmach. i. 630.

Iſidis amiſſum ſemper plangentis Oſirim
Mimica ridendaque ſuis ſollennia calvis,
Et quaſcunque ſolent Capitolia claudere larvas.

Donat. de Urb. Rom. ii. 10.

Ædes Junonis
Ædes Juturnæ
} V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Juventutis fuit in circo maximo. *Dedicavit eam C. Licinius Lucullus duumviri. Voverat ſexdecim annis ante M. Livius conſul, quo die Haſdrubalem, exercitumque ſuum cæcidit. Idem cenſor eam faciendam locavit M. Cornelio, Tib. Sempronio coſſ.* Liv. xxxvi. 36. Fortè fuit in circi ambitu exteriore. *Blond. Inſtaur. Rom.* iii. §. 27. *Panvin. de Lud. circenſ.* i. 8. *Nardin. Rom. Vet.* vii. 2. In hanc nummum conferre debebant, quoties quis togam virilem indueret. V. infr. in *Nummus.*

Ædes Larium fuit in ſumma ſacra via, ubi Ancus Martius habitavit. Malè a quibuſdam collocari ſolet ad *ædem* S. Mariæ Liberatricis, quæ longè a ſumma ſacra via remota eſt. Verùm ſive in monte Palatino, ſive ad ima montis, exigui ea differentia momenti eſt. *Nardin. Rom. Vet.* i. 2: iii. 12. V. infr. in *Sacellum.* Permarinum etiam fuit in campo Martio, quam vovit L. Æmilius Regillus navali prælio adverſus præfectos Antiochi: quadraginta poſt annos dedicata eſt. Liv. xl. 52. *Idem M. Æmilius dedicavit ædem Larium permarinum in campo. Voverat eam annis undecim ante L. Æmilius Regillus navali prælio adverſus præfectos Regis Antiochi.* Macrob. Saturn. i. 10. *Undecimo Kalendas feriæ ſunt Laribus conſecratæ, quibus ædem bello Antiochi Æmilius Regillus prætor in campo Martio curandam vovit.* Pigh. Annal. Rom. ii. p. 338. Donat. de Urb. Rom. iii. 22. Borrich. Ant. Urb. ſac. c. 11. §. 6. Roſin. Antiq. Rom. ii. 14.

Ædes Libertatis
Ædes Lunæ
Ædes Martis
} V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Matutæ in foro fuit boario a Servio Tullio facta. Ovid. Faſt. vi. 479.

Hac tibi luce ferunt Matutæ ſacra parenti
Sceptriferas Servi templa dediſſe manus.

a Camillo refecta. Liv. v. 19. *Camillus dictator dictus vovit ſe ædem Matutæ matris refectam dedicaturum, jam ante ab Rege Servio Tullio dedicatam.* c. 23. *Dedicavit Matutæ matri.* Et cum arſiſſet, iterum inſtaurata a triumviris ea de cauſa creatis. Liv. xxv, 7. V. illum infr. in *Triumviri locorum reficiendorum.* Donat. de Urb. Rom. ii. 25. Nardin. Rom. Vet. v. 10. Marlian. Topogr. Urb. Rom. iii. 13: v. 5.

Ædes Mentis fuit in Capitolio. Illam *Otacilius prætor vovit.* Liv. xxii. 10. T. Otacilius Craſſus dedicavit. Liv. xxiii. 31. *Interea duumviri creati ſunt Q. Fabius Maximus, & T. Otacilius Craſſus ædibus dedicandis. Menti Otacilius, Fabius Veneri Erycinæ. Utraque in Capitolio eſt; canali uno diſcretæ.* Donat. de Urb. Rom. ii. 10. Rycq. de Capit. c. 42. Marlian. Topogr. Urb. Rom. ii. 6. Tomaſ. de Donar. c. 23. Nardin. Rom. Vet. v. 16. Faunus Antiq. Urb. Rom. ii. 6. Pigh. Annal. Rom. ii. p. 156.

Ædes Mentis alia a M. Marcello, qui Syracuſas cepit, vota, & a Marco Æmilio Scauro alibi videtur fuiſſe dedicata. De illa Plutarch. de Fortun. pop. Rom. p. 318. D. *Ædem Mentis dedicavit Æmilius Scaurus, qui belli Cimbrici tempore vixit.* Et Cicer. de Nat. deor. ii. 23. *Ut Fides, ut Mens, quas in Capitolio dedicatas videmus proximè a M. Æmilio Scauro.* Raycq. de Capitol. c. 42. Sed priorem non aliam a Scauro conſecratam eſſe putat *Nardin. Rom. Vet.* v. 16.

Ædes Mephitis fuit propè vicum patricium in extremis Eſquiliis, non longè a regia Servii Tullii, ſupra S. Laurentii *ædem* in fonte, aut ſaltem non procul inde. Feſtus in Septimontio: *Qui*, Servius Rex, *ejuſdem rei cauſa eam partem Eſquiliarum, quæ jacet ad vicum patricium verſus, in qua regione eſt ædes Mephitis, tutatus eſt.* Donat. de Urb. Rom. iii. 10. Nardin. Rom. vet. iv. 3. Borrich. Ant. Urb. ſac. c. 7. §. 4.

Ædes Mercurii fuit in regione prima; quæ porta Capena dicta eſt, an ad aquam Mercurii, de qua infr. in *Aqua*, alibive, incertum. Ovidii tempore ibi fuiſſe, cum nullam faciat ejus mentionem, ſatis aliàs prolixè ritum aſperginis illius aquæ deſcribens, vix credibile eſt. Saltem non longè a porta abfuiſſe conſtat. *Nardin. Rom. vet.* iii. 2. *Buleng. de circo c. 9. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* iii. 20.

Ædes Minervæ
Ædes Neptuni
} V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Nympharum. In illa cenſores acta ſua tabulis publicis deſcripta ſervarunt. Cicer. pro Mil. c. 27. *Qui Nympharum ædem incendit, ut memoriam publicam recenſionis tabulis publicis impreſſam exſtingueret.* At, quid ex Nymphis creditæ? niſi quòd cenſura puræ mentis integritatem ſis peculiarem exigat. *Tomaſ. de Donar. c.* 28.

Ædes Opis fuit in Capitolio. Hanc vovit Tatius

Rex.

Rex. Sp. Poſtumio Albino & Q. Marcio Philippo coſſ. de cœlo eſt tacta. Liv. xxxix. 22. *Addita eſt unum diem ſupplicatio, quod ædes Opis in Capitolio de cœlo tacta erat.* Marlian. Topogr. Urb. Rom. 11. 6. In hac erat ſepties millies ſeſtertium. Cicer. Phil. 12. 37. *Ubi eſt ſepties millies ſeſtertium, quod in tabulis, quæ ſunt ad Opis, patebat.* Erant hi milliones ſeptendecim, & quingenta ſcrutatorum millia, quam pecuniam illic a Cæſare depoſitam diſſipavit Antonius. Uſitatum Romanis ibi pecunias quaſi in tuto reponere. Templa enim iſta vigiliis militum cuſtodiebantur. Congruum porrò erat Opis *ædi* cuſtodiæ cauſa aurum civile committere, cum in *æde* Saturni ærarium eſſet Reipublicæ. *Donat. de Urb. Rom.* 11. 10. *Faun. Antiq. Urb. Rom.* 11. 6. Incertum eſſe, an in hac, an potiùs in illa, quæ in vico jugario fuit, Opis æde Cæſar hanc pecuniam depoſuerit, putat *Nardin. Rom. Vet.* v. 16.

Ædes Orci. V. illam infr. in *Templum Heliogabali.*

Ædes Penatium
Ædes Pietatis
V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Portumni fuiſſe dicitur propè pontem Æmilium, qui priùs ſublicius dictus. Quæ ubi fuerit, liquet, quia pilæ adhuc ejus pontis viſuntur: qui totus tractus areis nunc occupatus eſt, quæ lignorum ſerviunt receptaculis. *Nardin. Rom. Vet.* vii. 3. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 22. *Borrich. Ant. Urb. fac. c.* 10. Sunt autem nonnulli, qui ædiculam rotundam S. Stephani, quæ in ripa Tiberis ad cloacæ maximæ exitum eſt, hanc eſſe *ædem* Portumni exiſtiment; alii illud Herculis eſſe templum, alii Veſtæ putant, viciniam pontis pro argumento allegantes. Nihilominus pilæ pontis Æmilii ſat longè inde remotæ ſunt: viciniorque illi eſt pons S. Mariæ, ſeu ſenatorius, qui nunc disjectus eſt. Qui tamen illam alteram fuiſſe Portumni *ædem* dixerit, a Victore memoratam, fortaſſe verum dixerit, oculorum uſus teſtimonio. *Nardin. l. l.*

Ædes Rubiginis. V. illam infr. in *Lucus.*

Ædes Salutis. V. illam infr. in *Templum.*

Ædes Sangi fuit propinqua templo Quirini in monte Quirinali. Colligitur ex Liv. viii. 20. *Quod æris ex eis redactum eſt, ex eo ænei orbes facti, poſiti in ſacello Sangi verſus ædem Quirini. In illa lana cum colo, & fuſo Tanaquilis duravit, prodente ſe, auctor eſt Varro* apud Plin. viii. 48. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 15. *Ferret. Muſ. Lapid.* 1. *memor.* 17.

Ædes Saturni
Ædes Serapidis
Ædes Solis
V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Spei fuit in foro olitorio. Liv. xxi. 62. *Ædem Spei, quæ in foro olitorio eſt, fulmine ictam.* Hanc conſecravit Collatinus. Cicer. de Legib. 11. 11. *Rectè etiam Spes a Collatino conſacrata eſt.* Bello Punico Q. Fabio & T. Sempronio Graccho coſſ. fulmine icta incendio conflagravit. Triumviri reſtituerunt. Livius V. illum infr. in *Triumviri locorum reficiendorum.* Dio L. refert iterum arſiſſe ante bellum Actiacum. Illam ſub Tiberio *inſtauravit Germanicus.* Tacit. Annal. 11. 49. 4. *Spei ædes a Germanico ſacratur: hanc Atilius voverat eodem bello.* Nardin. Rom. Vet. vii. 4. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. 1. p. 12. Faunus Antiq. Urb. Rom. iii. 6. Lipſ. in Tacitum. Donat. de Urb. Rom. 1. 9. Brouckc. in Tibull. 1. 1. 5.

Ædes Telluris
Ædes Tempeſtatis
V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Vejovis vicina fuit aſylo. V. infr. in *Aſylum*: in depreſſiore area inter utrumque Capitolii verticem, in octava regione, quæ forum Romanum, ubi nunc curia, ſtatua equeſtri Alexandri Severi, domus ſenatoria. Gell. v. 12. *Eſt etiam ædes Vejovis Romæ inter arcem, & Capitolium.* Borrich. Ant. Urb. fac. c. 10. Nardin. Rom. vet. v. 13. Marlian. Topogr. Urb. Rom. 11. 2.

Ædes Veneris
Ædes Vertumni
Ædes Veſtæ
V. illas infr. in *Templum.*

Ædes Victoriæ. V. illam infr. in *Templum.*

Ædes Auguſtales Decii qui in monte Viminali ponunt, neſcio, an voluntate magis quàm ratione id faciant. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 11.

Ædes Cæſarum *Palatium nominabatur, non quòd ita aliquando decretum ſit, ſed quòd in Palatino monte Cæſar habitabat, ibique prætorium ejus erat, ac nonnihil domus ejus ab eo monte, propterea quòd ibi quondam Romulus habitarat, multum ſplendoris accepit: ideoque etiamſi alibi Imperator domicilium ſuum haberet, tamen ia quoque Palatii nomen obtinuit.* Dio liii. p. 507. B. Domus autem Romuli fuit ad pulcri littoris gradus, qui locus imminebat, devexuſque erat in valleio, in qua conditus poſtea eſt circus maximus contra Aventinum. Cæſarum *ædes* modicæ primùm ſub Auguſto, poſtea in eximiam amplitudinem a ſucceſſoribus auctæ ſunt. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 2.

Ædes civium nimia ædificiorum altitudine inobſcurabantur, & vici publici tenebricoſi, & offuſi caligine, ſolis apertam lucem accipere prohibebantur. Urbs enim ſeptem colles, valleſque intermedias complectebatur, alia ædificia jacebant in ſubjectis vallibus, alia editiſſima his imminebant e montibus, ſemitis viiſque duntaxat perangustis interpoſitis. *Donat. de Urb. Rom.* 1. 25.

Ædes illorum, qui Romæ regnare voluiſſent, diruebantur, ut Sp. Melii, M. Manlii, Sp. Caſſii. *Donat. de Urb. Rom.* 11. 21. *Nardin. Rom. vet.* iii. 14.

ÆDESSA urbs erat metropolis Oſroenæ in Meſopotamia, in læva ad Euphratem, ubi Abgarus Rex imperavit, qui ad Dominum epiſtolam ſcripſiſſe dicitur, eumque Thadæus cum populo ad pietatem Chriſtianam perduxit. In illa erat fabrica ſcutaria & armamentaria, in qua ſcuta fiebant, & arma fabricata reponebantur. Imperante Juſtino, a Scirto flumine, qui eam interfluebat, eſt ſubmerſa. Aqua ad alveum reverſa, in fluvii ripa lapis eſt inventus, cui notis hieroglyphicis erat inſculptum: *Fluvius malè ſaltabit civibus.* Græci enim σκιρτᾶν ſaltare dicunt. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Orient. c.* 68.

ÆDICULA erat ædes parva, ita ut quilibet vicus haberet ſuam *ædiculam*, quemadmodum hodie quælibet curia, vel parochia ſuum templum. *Panciroll. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* iii. *pag.* 326. *E.*

Ædicula eſt etiam armarium, quod vulgò ciborium appellatur: receptaculum, & quoddam quaſi loculamentum, quo ſimulacra deorum contineri ſolent. In hanc ſententiam Plin. xxxvi. 5. *Ædicula ejus tota aperitur, ut conſpici poſſet undique effigies deæ.* Apul. Met. iii. p. 96. *In ipſo fere meditullio Eponæ deæ ſimulacrum reſidens ædicula, quod accuratè corollis roſeis equidem recentibus fuerat ornatum.* Beroald. in Apulejum. Kipping. Antiq. Roman. 1. 8. §. 9. Et *ædicula Juventutis* apud Plin. xxxv. 10. quia ejus ara ad murum fuit, fortè loculus fuit, aut aliud quid ornatum columnis, epiſtyliis, coronis, & frontiſpicio. *Nardin. Rom. Vet.* v. 15. *Donat. de Urb. Rom.* 11. 4. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* 11. 4.

Ædicula Capraria fuit in regione ſexta, quæ Via lata. *Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* iii. *p.* 294. *D.* Fortè ab effigie illic expreſſa, ſculptave capræ Amaltheæ nomen habuit. *Nardin. Rom. Vet.* iv. 10.

Ædicula Dianæ
Ædicula Fidei
V. illas infr. in *Templum.*

Ædicula Iſidis & Serapidis fuit in regione tertia, quæ Iſis & Serapis eſt dicta. Hæc dicta eſt non ab illa *ædicula*, ut Rufus & Victor volunt; ſed a templo aliquo Iſidi & Serapidi dedicato. Exſtruxerit hoc Auguſtus in magna illa proſcriptione: & cum Auguſtus deinde Urbem in regiones divideret, huic ab illo templo, opere ſcilicet ſuo, Iſidis & Serapidis nomen dederit. Videri poſſit in Emporio fuiſſe. Non tamen Fulvio ea propter adſentiri poſſum, fuiſſe illud in hortis S. Mariæ Novæ, ubi duo tribunalia ſibi conjuncta viſuntur. Nam meta ſudans, unde quarta regio incipiebat, ſatis apertè, hanc tertiam eouſque non pertigiſſe, indicat. *Nardin. Rom. Vet.* iii. 9.

in *Ædicula* Lares apud viros magnos adſervabantur; ut nunc *ædicula* circumforanei Sanctorum quoque imagines ligneas ferunt, excitandæ pietatis gratia, atque ita deductos Lares e Troja crediderim. V. infr. in *Lares.*

Ædicula Marti vota eſt à T. Tatio ſub nomine Quirini, ut ſcribit Varr. de Ling. Lat. v I. & ejus galea in ſacrario Capitolino adſervari ſolebat. Martem bellorum præſidem unà cum pacatis numinibus in Capitolio cultum fuiſſe aſſerere videtur e noſtris Auguſt. de Civit. Dei IV. 23. *Nullo modo omninò, ſi conſuleretur, faceret Jupiter, quod ei fecerunt tres dii, Mars, Terminus, & Juventas, qui majori, & Regi ſuo nullo modo cedere voluerunt.* Et: *Capitolium ita conſtructum eſt, ut etiam iſti tres eſſent, & hoc etiam vix homines doctiſſimi ſcirent.* Sed quia nullus antiquorum fidem huic rei adſtruit, trepidè viro ſanctiſſimo adſentio. *Rycq. de Capitol. c.* 14.

Ædicula Mercurii in monte fuit Aventino, in regione quarta & quinta. *Ferret. Muſ. Lapid.* 1. *Memor.* 6.

Ædicula Minervæ propè templum Minervæ in Flaminio intra ambitum Romani collegii nuper detecta eſt, altè ſub terra defoſſa, & in ejus abſide ſtatua Minervæ e baſi delapſa, & capite, pedibuſque diminuta. V. inf. in *Statua.* Donat. de Urb. Rom. III. 16.

Ædicula Muſarum fuit in regione quarta, quæ templum pacis. Merula conjicit eſſe illam, de qua Mart. XII. 3. 8,

Jure tuo veneranda novi pete limina templi,
Reddita Pierio ſunt ubi templa choro.

At hic de templo agitur, cum Rufus *ædicula* meminerit, cujuſmodi in vicis plures. Forſan Martialis Apollinis hic Palatini templum indicare videri poſſet, aut Herculis Muſarum, ad circum Flaminium, niſi de templo recens constructo loqueretur, aut ſaltem nuper, ætateque ſua inſtaurato. *Nardin. Rom. Vet.* III. 15.

Ædiculas Nympharum incuſtoditas olim ipſa loci religio tutas præſtabat, ut oſtendit l. 6. ff. ad leg. Jul. pecul. *Holſteen Comm. in Nymphæum Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1802. A.

Ædicula Streniæ in via fuit ſacra ad Carinas inter Cœlium, & Eſquilinum. *Lipen. de Stren. c.* 2. §. 8.

Ædicula Veneris placidæ fuit in regione quinta, quæ Eſquilina dicta. *Tomaſ. de Donar. c.* 16.

Ædicula Vertumni. V. illam infr. in *Templum.*

Ædicula Victoriæ Virginis in Palatino *propè ædem Victoriæ M. Porcius Cato dedicavit biennio poſtquam vovit.* Liv. XXXV. 9. Vovit verò bello Hiſpanico an. 550. *Donat. de Urb. Rom.* III. 3. *Moreſtel. de Feriis Roman. Dial.* XIV.

Ædiculæ tres intra templum Capitolinum non loculi ad imponendas ſtatuas habendæ ſunt, ſed tres cellæ communibus quidem junctæ parietibus, verùm diverſæ inter ſe, & ab extimo templi muro diviſæ. Ut hodieque in templis veſtutioribus ad cultum, ornatumque majoris *ædis* e marmore cameratum fornicem quatuor ferè fultum columnis pro ſumma teſtudine, vel altiore tholo erectum intuemur. Nam Tarquinius Jovi, Junoni, Minervæ templa voverat, quæ deinde majoris *ædis* ambitu concluſa ſunt. Nec ſolùm cellæ, aut *ædiculæ*, ſed templa, & delubra nominantur a ſcriptoribus. Liv. VII. 3. *Clavus fixus fuit dextro latere ædis Jovis Optimi Maximi ea parte, qua Minervæ templum eſt.* Donat. de Urb. Rom. II. 4.

ÆDICULUS deus domibus peculiariter præerat. *Tomaſ. de Donar. c.* 8. *Stuck. de Sacrif. p.* 48.

ÆDIFICANDI in certos ætatis quoſdam gradus, ut Urbis ædificia intueamur, creſcentem Romæ domorum amplitudinem diſtinguere eſt neceſſe. *Donat. de Urb. Rom.* I. 24.

Ædificandi prima ætas eſt a condita Urbe ad inſtauratam poſt Gallicum incendium per annos trecentos ſexaginta quinque. Hic exiguas rudeſque domos habuit Roma, cum ſub Regibus & poſt exactos Reges regnabat nihilominus civium paupertas; atque ampliſſimè laudari exiſtimabatur, qui dicebatur bonus agricola, bonuſque colonus: & poterat agro colendo familiam & diuturnorum impendia bellorum, quæ ſine publico ſtipendio gerebantur, ſuſtinere. Itaque illi quæſiti ab aratro Conſules & Dictatores quas domos *ædificarint*, quærendum non eſt. *Donat. de Urb. Rom.* I. 24. *Bergier. de viis mil.* V. *ſect.* 2.

Ædificandi ſecunda ætas ab Urbe reſtituta uſque ad primum Auguſti conſulatum annos continet trecentos quadraginta ſex. Capta fuerat a Gallis & incenſa Urbs. Trucidati omnes, præter eos, qui extra profugerant, aut confugerant in Capitolium. Omnia everſa, & ſolo penitus æquata erant. Illa Roma ab egentibus, & publica privataque calamitate oppreſſis, feſtinanter ſine lege ductuque artificum pleriſque *ædificantibus*, domos non ad ſplendorem & luxum, ſed ad neceſſitatem vitamque imbricibus ac tectis ab injuria temporum defendendam habuit. *Donat. de Urb. Rom.* I. 25. *Bergier. de viis mil.* V. *ſect.* 3.

Ædificandi tertia ætas uſque ad decimum imperantis Neronis annum, quo Urbem cremavit, annos habet centum quinque. Hac, Auguſto principe, pulcherrimorum ædificiorum acceſſione Roma eſt decorata. Auguſtus plurima opera publica exſtruxit. Et cæteros hortatus eſt, ut pro facultate quiſque monumentis vel novis, vel refectis Urbem adornarent. Palatium Tiberiana domo Tiberius auxit. Urbem ſua domo Cajus Cæſar cinxit. Cives domos laxas, altaſque peregrino marmore & auro veſtiverunt. V. ſupr. *in Ædes privatæ.* Donat. *de Urb. Rom.* I. 26. *Bergier. de viis mil.* V. *ſect.* 4.

Ædificandi quarta ætas uſque ad Gothicam obſidionem, captamque Romam duce Alarico trecentos quadraginta ſeptem annos complectitur. Reſurrexit Urbs hac ætate e flammis, decimo Neronis anno, multò pulcrior. Domus enim non, ut poſt Gallica incendia, nulla diſtinctione, vel paſſim erectæ, dimenſis vicorum ordinibus, & latis viarum ſpatiis, cohibita ædificiorum altitudine, affabrè factis areis, additiſque porticibus, quæ frontem inſularum protegerent. Hæc eſt ætas, qua pulchritudinem Urbis vix cogitando aſſequi licet, nedum narrando exprimere. Tantus inerat ædificiis luxus & ſplendor. *Donat. de Urb. Rom.* I. 27. *Bergier. de viis mil.* V. *ſect.* 5.

Ædificandi quinta ætas ad Juſtiniani principatus annum primum, & vigeſimum producta annos comprehendit centum triginta ſeptem, qui eſt annus Urbis 1300. eoque a Totila Gothorum Rege magna ex parte Urbs everſa, & incenſa cives, aut expulſos, aut ad exteras regiones traductos amiſit. Hæc ſenium quoddam Urbis venerabile complectitur. Nam Alaricus Honorio Cæſare, Genſericus ab Eudoxia Auguſta ad ulciſcendam viri Valentiniani cædem ex Africa vocatus Romam invaſerunt & expugnarunt. Quidquid illi fecerint, omnia vel ſumptu civium, vel ſequentium Principum munificentia inſtaurata ſunt ac reſtituta. Theodorico Regi quantum Urbis conſervandæ inſtaurandæque ſtudium fuerit, V. *infr. in Roma.* Totilas etiam Gothorum Rex Urbem, quam captam pulſis aut abductis civibus exhauſerat, regias ejus moles magna ex parte demolitus, vacuam ac deformatam reliquit. Deinceps Romana ædificia, cum reficeret nemo, vetuſtas verò viſque temporum concuteret, deficere neceſſe habebant. *Donat. de Urb. Rom.* I. 28.

Ædificandi ſexta ætas ad noſtra tempora decurrit. Hac illam in priorem cultum puduit reſurgere, cum in Italia omnia, ſeu civilium artium, ſeu literarum ſtudia intermortua jacuere. *Donat. de Urb. Rom.* I. 28.

ÆDIFICIA tam dextrè accommodare ſolebant, ut in æſtate grato frigore intenſos Sirii calores mitigarent, & in hyeme ſævientis tunc Boreæ furores retunderent. Colum. I. 6. *Urbana rurſus in hiberna, & æſtiva ſic digerantur, ut ſpectent hyemalis temporis cubicula brumalem orientem, cœnationes æquinoctialem occidentem. Rurſus æſtiva cubicula ſpectent meridiem æquinoctialem, ſed cœnationes ejuſdem temporis proſpectent hibernum orientem.* Plin. Epiſt. V. 6. 31. *Incipit porticus; ante medium diem hiberna: inclinato die æſtiva. Hac adeuntur diæta duæ, quarum in altera cubicula quatuor,*

Digitized by Google

quatuor, altera tria, ut circuit ſol, aut ſole utuntur, aut umbra. Commutabant etiam pro anni temporibus. Qui mos Parthorum, Perſarum Regibus familiaris, & ab illis ex Aſia Romam eſt translatus. *Kobierzych. de Luxu Roman.* II. 9. *Catan. in Plinium.* Continentia Romæ urbis Tibur, Ocriculum, Ariciam, atque aliò excurrebant, ſed maximè Oſtiam, & mare verſus. *Lipſ. de Magn. Rom.* III. 3. Hæc quidem ad exaggerationem Romanæ magnitudinis, ſed contra Ictorum mentem, & abſque lege. Longè ſiquidem ab omni recta, & probabili interpretatione erit, quòd præfecti Urbi juriſdictio intra centum milliaria, eademque a continentibus ædificiis, non a milliario Urbis numeranda, dimidio ferè extendatur, ſi ab Ocriculo, quod 39. mill. paſſ. ab Urbe diſtat, numerari incipiat. Rurſus, quòd quem Aricina, vel Tiburtina tellus primùm gremio ſuſcepit, is Romæ natus dicatur. Ac demum, quòd qui uſque ad continentia Urbis eſt, quamvis tribus, ut Ocriculanum municipium, diætis ab Urbe diſtet, ab Urbe non abeſſe cenſeatur. *Fabrett. de Aqua duct. Diſſ.* III. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1761. B. *Negotiandi cauſa demoliri, & marmora detrahere edicto Veſpaſiani, & SCto vetitum fuit.* Alexander Imperator l. 2. C. de ædif. privat. *Auguſt. de SCtis Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1341. B.

ÆDILATUS *dicitur ædilis dignitas, ſicut Pontificatus.* Feſtus. *Hotom. de Magiſtrat. Roman.* I. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1865. A. Quæſturam ſequebatur interjecto ſpatio annorum trium. V. infr. in *Ætas.* Robortel. de Grad. hon. Theſ. Græv. Tom. III. (45.) B. In quibuſdam civitatibus, aliter ac Romæ, excelluit tanquam ſummum munus, prout populis magiſtratum ſuum, penes quem annua recurreret dignitas, & cura Reipublicæ, libuit, vel dictatorem, vel prætorem, vel duumviros, vel *ædilem*, vel alio nomine revereri. *Cujac. ad l.* 18. *C. de Decur. Gothofr. ad l.* 4. *ff. de damn. inf.* §. 4. *Alciat. ad l. decuriones ff. de verb. ſign. Chimentel. de Hon. biſell. c.* 4. *&* 6. Quandoque erat gradus ad curiam: adeò alicubi *ædiles* non modò ſummum locum non obtinebant, ſed infra decuriones habebantur, niſi teſtimonio decipior veteris J. C. municipalis apud Gruter. p. 408. §. 1. *Abſque cenſu per ædilitatis gradum in curiam admitterentur* ..... Chimentel. ibid. c. 6. Inter illos erat magiſtratus, qui privatis muneribus excuſabatur, l. 6. ff. de excuſat. Unde & Romæ, & in municipiis excuſati erant a tutela. Revera Romæ fuit honor, cum primus gradus ad honores fuerit quæſtura. *Buleng. de Imp. Rom.* VII. 15.

ÆDILIS primùm Romæ creatus eſt, ut plebiſcita in Cereris *ædem* deferri curaret. *Ædium* non tantùm ſacrarum, ſed etiam privatarum curam gerebat. Pompon. l. itemque ff. de orig. jur. *Itemque ut eſſent, qui ædibus præeſſent, in quibus omnia SCta ſua plebs deferebat: duos ex plebe conſtituerunt: quos etiam ædiles appellaverunt.* Pancirol. de Magiſtr. munic. c. 19. Keuchen. ad Frontin. de Aquæ duct. II. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1656. D. Hotoman. de Magiſtr. Roman. I. Theſ. Græv. Tom. II. p. 1865. B.

Ædilis alimentarius in Romanorum notis ÆDIL. ALIM. non eſt ubertatis, & incolumitatis curator, qui fruſtra alimentarius diceretur, cum proprium fuerit munus *ædilium* proſpicere, ut optima alimenta, & copioſa in Urbe ſuppeterent. Sed vel quòd ei curæ eſſet curare alimenta iis, qui de publico alebantur: vel fortè, quòd niſi ipſo auctore alimenta legata non poterant recipi; quemadmodum non recipiebantur, niſi auctore prætore, ut l. 1. §. ad eos ff. ad l. Falcid. qui forſan hac de cauſa alimentarius vocabatur. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 537. E. *Turneb. Adv.* XI. 10.

Ædilis Cerealis a Cerere eſt dictus. Julius Cæſar Africa capta, *juſſit viginti myriades medimnorum Atticorum frumenti, id eſt,* CC. *millia ad alendum populum Romam advehi: & olei librarum myriades* CCC. *id eſt, tricies centena millia, duoſque curatores, & totidem ædiles Cereales inſtituit, qui hoc frumentum Romam advehendi, & populo diſtribuendi curam haberent.* Dio XLIII. p. 239. C. *Pancirol. Notit. dignit. imp. occid. c.* 4. *Hotoman. de Magiſt. Rom.* I. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1865. B. *Stuck. Antiq. Conviv.* I. 35: II. 12. *Gruch. de Comit. Rom.* II. 2. *Pigh. Annal. Roman.* I. *p.* 271. *Flocc. de Poteſt. Roman.* II. 13. *Lat. de Magiſtr. Roman. c.* 20.

Ædilis curulis ex ſella eborea jus dicebat. *Pollet. For. Rom.* III. 6. Et illa honoris cauſa utebatur. *Ædiles* enim plebis tantùm in ſubſelliis ſedebant, ut & tribuni, & quæſtores. Aſconius. V. illum infr. in *Subſellia.* Itaque hi erant digniores, & *ædilitatem majorem* hanc curulem appellavit Plutarch. in Mario p. 408. A. *Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c.* 12. Et eſt a plebejo diſtinctus, quoniam, quod eſt apud Theophil. §. proponebant de jur. nat. gent. & civ. hic ſella curuli utebatur. *Chimentel. de Hon. biſell. c.* 11. *Hotoman. de Magiſtr. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1865. B. *Lycklama de Magiſtr. c.* 5. *Pigh. Annal. Roman.* I. *p.* 269. Magiſtratus erat minor, & comitiis tributis creabatur, non centuriatis, ut a quibuſdam aſſeritur. Scribit Gell. XIII. 14. ex M. Meſſala majores magiſtratus fuiſſe conſules, prætores, & cenſores, reliquos omnes fuiſſe minores: eodemque loco ſcribit, majores centuriatis, minores tributis comitiis creari. Unde neceſſariò efficitur *ædiles* curules tributis comitiis creari. Idem VI. 9. ex L. Piſonis annali III. citat hæc verba: *Cn. Flavius patre libertino natus ſcriptum faciebat. Iſque eo tempore ædili curuli apparebat, quo tempore ædiles ſubrogabantur. Eumque primæ tribus ædilem curulem renuntiaverunt. At ædilis, qui comitia habebat, negat accipere.* Hic duo ſunt, quibus adducor, ut credam comitiis tributis *ædiles* curules creari. I. cum ait *a primis tribubus ædilem renuntiatum.* II. cum ait *illa comitia ab ædile habita.* Neque enim comitia centuriata habere poterant *ædiles*: præſertim, cum nec vocationem, nec prehenſionem haberent, ut ex Varrone docet Gell. XIII. 12. & 13. *Gruch. de Comit.* II. 2. Creatus primus eſt an. 388. Kalendis Januariis inibat magiſtratum. Liv. VI. 42. *Factum SCtum, ut duos viros ædiles ex patribus dictator populum rogaret.* VII. 1. *Annus hic inſignis novis duobus magiſtratibus, prætura, & curuli ædilitate. Hos ſibi patricii quæſivere honores pro conceſſo plebi altero conſulatu.* Hotoman. de Magiſtr. ibid. p. 1863. B. Primi fuerunt Cn Quintius Capitolinus & P. Cornelius Scipio. Liv. VII. 1. *Broid. Coroll. ad Pollet. For. Rom.* III. 6. *Pigh. l. l. Flocc. de Poteſt. Roman.* II. 13. Cum pro uno conſule plebejo tres patricios prætextatos eſſe, unum prætorem, & duos *ædiles*, tribuni plebis in concione quererentur: concordiæ cauſa conceſſum eſt, ut *ædiles* curules alternis annis ex plebe fierent. Poſtea promiſcuum fuit libero in omnibus *ædilium* curulium comitiis populi ſuffragio. *Manut. de Legib. c.* 5. Honorabatur toga prætexta, ſella curuli, non minùs quàm prætor, vel conſul: item antiquiore loco ſententiæ in ſenatu poſtmodum, ac jure imaginum conſpicuus: adeò ut etiam conſularibus viris hic magiſtratus rubori non fuerit, ſed ultrò ab his aliquando petitum legamus. Licinium Macrum, & Ælium Tuberonem auctores adfert Liv. X. 9. Q. Fabium Maximum Rullianum ſua ſponte poſt tertium conſulatum ambiviſſe *ædilitatem* curulem. *Pigh. ibid. p.* 270. Non ſecùs ac prætor edicta proponebat, & publicabat, ſecundùm quæ de rebus his vel illis jus dicturus eſſet: deinde in ſella curuli conſidens, ex edicto ſuo jus reddebat. Plaut. Capt. IV. 2. 43.

Euge! edictiones ædilitias hic quidem habet.

Lipſ. l. l. Pollet. For. Rom. III. 2. Falconer. Diſſ. de Pyram. Ceſt. Theſ. Græv. Tom. IV. p. 1481. C. Hotoman. ibid. C. Ludorum Romanorum curationem, quam primùm Reges, poſt conſules habuerunt, *ædiles* autem plebis recuſabant, ſuſcepit. *Sigon. de Antiq. jur. civ. Roman.* II. 20. *Buleng. de Circo c.* 42. *Venat. circi c.* 13. *Hotoman. l. l.* V. infr. in *Ludus.* Illis cum cura annonæ a populo data eſt cura ædificiorum, qua publicorum, qua privatorum. Et cura ſtraturæ viarum non parvam officii

C 4 *ædilitii*

ædilitii faciebat paginam. Eorumque namque erat vias Urbis militares, eorumque margines munire, levigare, & complanare; pontes locis idoneis opportunos facere; impedire, ne ſtillicidia vicinis nocerent ædibus; jubere, ut murus, parieſve vitio ſatiſcens, & in ruinam pronus, atque viæ publicæ confinis, ſive ædium propriarum, ſive aliorum dirueretur, aut ſartus tectus reficeretur, ne ruina prætereuntibus nociva foret: atque hoc ut facerent, indicta multa cogere ædium dominos; impedire ne quis ejus injuſſu viam publicam aperiret, reficeret, aut aliquid inædificaret, aut ſtatueret, quod publicè incommodum eſſet; vetare, ne ex tabernis, officiniſve quicquam projiceretur, aut promineret, quod viam coarctaret, ne jurgia, ac rixæ in via publica fierent; ne morticina, fimus, aliæve ſordes in publicum effunderentur, l. 3. ff. de via publ. & itiner. publ. reficiend. *Bergier. de viis milit. 1. Sect.* III. §. 5. *Lipſ. l. l. Pancirol. de magiſtr. munic. c.* 19. *Lycklama de Magiſtrat. c.* 5. *Hotoman. ibid. p.* 1864. E. Quo anno *ædilitatem* quis petere poſſet. V. infr. in *Ætas ædilitia*.

Ædilis plebis erat minor magiſtratus, & comitiis tributis creabatur. Quod poteſt oſtendi ex Livio, apud quem II. 56. legimus P. Voleronem tribunum plebis Coſſ. P. Furio, & L. Pinario legem promulgaſſe, *ut plebeji magiſtratus tributis comitiis fierent*: quam legem ſequenti anno refectus tribunus plebis idem Volero, cum collega Lectorio, qui ſe addidit auctorem legis, tandem pertulit. Paullò aliter Dionyſ. IX. p. 600. Scribit enim Voleronem primùm promulgaſſe de tribunorum plebis comitiis, ut ex curiatis, quæ adhuc fuerant, tributa fierent. Quam legem eo anno perferre non potuit: ob idque ſequenti anno legem relatam, hoc addito, ut etiam *ædiles* eiſdem comitiis tributis fierent: adeòque omnia, quæ plebis ſuffragiis peragi oporteret; eamque legem perlatam eſſe, ac propterea ex eo tempore tribunorum & *ædilium* plebis comitia ad ſuam uſque ætatem tributa ut eſſent, obſervatum eſſe. *Gruch. de Comit.* II. 2. Creati ſunt duo primùm an. 261. Adminiſtri erant tribunorum, nec propriam juriſdictionem habebant; ſed de rebus tantùm ad ſe tribunorum arbitrio delatis cognoſcebant, & edictum nullum propoſuiſſe veriſimile eſt. Zonar. II. *Atque hoc quidem modo tribunorum poteſtas conſtituta eſt: quibus duo etiam ædiles adjuncti ſunt, quorum miniſterio, atque opera, in literis, ac tabulis publicis uterentur. Omnia enim plebiſcita, & leges, & Scta in literas relata ædiles accipiebant, ac ne quid illos eorum, quæ in Republica gerebantur, latere poſſet, aſſervabant.* Dionyſ. VI. p. 411. *Petunt a ſenatu permitti ſibi, ut quotannis duos e plebe viros deſignent, qui tribunis ſubminiſtrent quicquid opus ſit: & lites, quas tribuni eis commiſerint, judicent: ædiumque ſacrarum, locorum publicorum, atque annonæ curam habeant. Hoc quoque per ſenatum conceſſo, creaverunt quos tunc miniſtros, & collegas, & judices tribunorum appellabant: nunc vero ab officiorum uno vernacula lingua ædiles, id eſt, ſacrarum ædium curatores vocant, poteſtatem habentes alterius magiſtratus miniſtram.* Panvin. in Faſt. I. p. 76. Hotoman. de Magiſtrat. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1863. B. Auguſt. de Legib. Theſ. Græv. Tom. II. p. 1168. D. Pollet. For. Rom. III. 5. Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c. 12. Lycklama de Magiſtr. c. 5. Pigh. Annal. Roman. I. p. 95: II. 116. Erat etiam rebus venalibus præpoſitus, & tam mobilibus, quàm ſoli de vitio venditis jus dicebat, l. 1. in prin. de ædilit. edict. Ob id *edictum ædilitium* nuncupatum proponebat, quo juſto pretio annonam vendi jubebat, l. ideo. ff. de compenſ. Menſuras quoque, ut æquæ eſſent, proſpiciebat, & quas iniquas deprehendiſſet, frangebat. Ulpian. l. item quæritur. ff. ſi quis menſuras locat: *Si quis*, inquit, *menſuras conduxerit, eaſque magiſtratus frangi juſſerit: ſi æquæ ſunt, ita demum eum teneri, ſi culpa ejus id fecit ædilis.* Juven. Sat. X. 101.

Et de menſura jus dicere, vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis ædilis Ulubris.

Perſ. Sat. I. 128.

Seſe aliquem credens, Italo quòd honore ſupinus
Fregerit heminas Areti ædilis iniquas.

Hotom. ibid. E. Grang. in Juvenalem. Lycklama de Magiſtrat. c. 5. Pancirol. de Magiſtrat. municip. c. 13. & 19. Putean. de Nundin. c. 29. Stuck. Ant. Conviv. II. 32. V. infr. in *Nundina*. Cibariis, cupediſque præerat, quæ vendi in populum ſolebant. Mart. V. 84. 4.

Arcana modò raptus e popina,
Ædilem rogat udus aleator.

Huc reſpexit Senec. de vit. beat. c. 7. *Loca ædilem metuentia.* Putean. l. l. Lipſ. in Senecam. Cura annonæ, quam pulſis Regibus excepit ſenatus, *ædilibus* plebis mandata eſt; ſemel extra ordinem ad L. Minutium, deinde ad *ædiles* curules translata, diuque geſta præclarè, uſque ad legem Semproniam, qua lege Gracchus an *ædilium* curulium operam repudiaverit, & ad alios hanc curationem tranſtulerit, non habeo dicere. Apul. Met. I. p. 33. *Annonam curamus, & ædilem gerimus.* Plaut. Rud. II. 3. 42.

— *Neptunus ita ſolet: quamvis faſtidioſus*
Ædilis eſt: ſi quæ improba ſunt merces, jactat omnes.

Contaren. de Frument. Roman. largit. c. 8. Lipſ. l. l. Luxui obviam ire ſunt ſoliti, & quicquid bonos civitatis mores antiquos poterat corrumpere. Cupedias in tabernis vendere vetuerunt, & obſonia cariora. Dictis & factis contumelioſos puniverunt, fœneratorum avaritiam coercuerunt. Sumptibus in funera nimiis modum ſtatuerunt, & ne veſtes pretioſæ monumentis inferrentur, interdixerunt. *Falconer. Diſſ. de Pyram. Ceſt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1481. E. *Pollet. l. l.* De ſtuprorum quoque licentia, quam mulieres profitebantur, decreverunt. Tacit. Annal. II. 85. 2. *Eodem anno gravibus ſenatus decretis libido feminarum coercita, cautumque, ne quæſtum corpore faceret, cui avus, aut pater, aut maritus eques Romanus fuiſſet. Nam Viſtilia prætoria familia genita licentiam ſtupri apud ædiles vulgaverat, more inter veteres recepto, qui ſatis pœnarum adverſus impudicas in ipſa profeſſione flagitii credebant.* Suet. Tib. c. 351. n. 3. *Feminæ famoſæ, ut, ad evitandas legum pœnas, jure, ac dignitate matronali exſolverentur, lenocinium profiteri cœperant.* Unde Juſtin. XXI. 5. 7. ſcribit Dionyſium *apud ædiles adverſus lenones jurgari* ſolitum. Illis cura erat noſſe publica ſcorta, habere ea in tabulis, ut ſic dicam, & albo: &, ſi quam vulgantem ſe extra eum numerum nacti, multabant pecunia. Liv. X. 31. *Eo anno Q. Fabius Gurges conſulis filius ædilis aliquot matronas ad populum ſtupri damnatas pecunia multavit.* Etiam exſilio. Liv. XXV. 2. *L. Villius Tappulus, & M. Fundanius Fundulus, ædiles plebis, aliquot matronas apud populum probri accuſarunt, quaſdam ex iis damnatas in exſilium egerunt.* Lipſ. in Tacit. n. 218. & Excurſ. O. & de Magiſtrat. Roman. I. I. Hotoman. Pollet. Lycklama l. l. Bongarſ. in Juſtinum, Piriſc. in Suetonium. Cuidam *ædili plebis mortuo C. Calpurnius, qui ante ædilis curulis fuerat, ſucceſſit, quod aliàs factum fuiſſe memoria nuſquam proditum eſt.* Dio LIII. p. 519. B. *Hotoman. ibid. p.* 1864. F.

Ædilis quinquennalis videtur in municipiis interdum fuiſſe, quibus luſtralis honos is eſſet. Nam ut colonis agros ſuos in luſtrum locabant; ſic & interdum in luſtrum continuabant magiſtratum. Id indicat inſcriptio, ÆDIL. Q. IIII. VIR. I. D. *Turneb. Adv.* XI. 10.

ÆDILITAS curulis patricius erat magiſtratus. Sed illam tamen obtinuit Cn. Flavius, libertino patre natus, humili fortuna. Populus captus fuerat beneficio, quia jus civile, repoſitum in penetralibus Pontificum, Flavius divulgaverat, faſtis in albo circa forum propoſitis, ut, quando lege agi poſſet, ſciretur. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 36. B. V. Gellium ſupr. in *Ædilis curulis*. Petendæ annus quis, V. infr. in *Ætas*.

ÆDITUATIO erat ſacræ ædis cuſtodia. Monumentum apud Gruter. p. 447. n. 7.

PANCILIS. CUB. ÆDET. EX. DD
PRO. MAG. L. D. OSSA. HIC. SITA
SUNT. IN SUA. ÆD. DEC
LETUS. EST.

In

In quo ego ſic lego. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p.* 536. B.

ÆDITUUS eſt ſacrarum ædium cuſtos. Feſtus: *Æditumus erat ſacra ædis tutor, id eſt curam agens.* Varr. de Ling. Lat. VI. 2. *A quo* tueor, id eſt, curo, *etiam quidam dicunt illum, qui curat ædes ſacras, æditumum. Æditumus*, an *æditumus* ſit dicendum, diſputat Gell. XII. 10. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 536. C. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq.* III. 31. *Guther. de Jur. man.* II. 31. *Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* II. 12.

Æditus virtutis vocatur poeta, virtutis celebrator & cultor, qui eam ſuis carminibus decantat. Horat. Epiſt. II. 1. 229.

Sed tamen eſt opera pretium cognoſcere, quales
Æditus habeat belli ſpectata, domique
Virtus.

Aliquem deum alii fortaſſe eximiè colunt, ſed potiſſimùm ejus *æditus*, & ſacerdos præter cæteros. Nec alioquin parva cultus pars in *æde tuenda* cenſenda eſt. *Turneb. Adv.* XXVI. 25. *Revard. Var.* I. 15.

ÆDUI fuerunt ex Celtico genere, Allobroges contigerunt, ſocii e Gallis ſecundi Romanorum. Senatus illos ſæpè fratres, & conſanguineos appellavit. Et ab Arvernis, & Ruthenis Romani defenderunt. *Cigen. de Antiq. jur. provinc.* 1. 6.

ÆG.

ÆGIS *eſt proprie munimentum pectoris æreum, habens in medio Gorgonis caput: quod munimentum, ſi in pectore numinis fuerit, ægis vocatur: ſi in pectore hominis, ut in antiquis Imperatorum ſtatuis videmus, lorica dicitur. Hoc autem caput ideo Minerva fingitur habere in pectore, quod illic eſt omnis prudentia, quæ confundit alios, & imperitos, ac ſaxeos comprobat.* Serv. Æneid. VIII. 435. *Et ut ſit terroris imago, ut vir ſapiens terrorem contra adverſarios geſtet in pectore.* Fulgent. Mythol. II. 2. *Ægides* ſimulacrorum Minervæ Græci a Libybus, qui circa Tritonidem paludem incolunt, ſunt mutuati. *Junius de Pictur.* II. 8. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* V. 35.

ÆGRI per ſomnium in morbis conſulta capiebant. Suet. Veſp. c. 7. n. 5. *Orantes opem valetudinis demonſtratam per quietem.* Dio LXVI. pag. 748. D. *Qui per quietem ipſum adire juſſi erant.* Tali modo, ut in Eumenidibus Varro apud Non. c. 7. §. 104. *medicina a Serapi utebantur.* Cicer. de Divin. II. 59. *Qui igitur convenit, ægros a conjectore ſomniorum potius, quàm a medico petere medicinam? An Æſculapius, an Serapis nobis poteſt præſcribere per ſomnium curationem valetudinis; Neptunus gubernantibus non poteſt?* Artemid. V. 92. *Quidam ægrotans precatus eſt Serapidem, ut ſi convaliturus eſſet, dextram manum ipſi in ſomnis concuteret, ſin minus, ſiniſtram.* Laurent. Polym. Diſſert. I. 9. Pitiſc. in Suetonium. In templo Æſculapii ac Iſidis dormiebant, ut ab oraculo vel curarentur, vel acciperent monita de morborum curatione. Strab. XVII. p. 551. *Habet Serapidis templum religiosè cultum, ut etiam nobiliſſimi viri ei credant, & pro ſe, vel pro aliis inſomnia ibi capiant.* Philoſter. de vit. ſophiſt. p. 534. *Et profectus Pergamum, dum articulari morbo ægrotaret, & in ſacello requieviſſet, atque eo loci ipſi appariuſſet Æſculapius, & admonuiſſet, ut frigido potu abſtineret.* V. infr. in *Incubare*. Laurent. & Pitiſc. l. l. Lecticula ad medicum portabantur. *Chimentel. de Hon. biſell. c.* 24. *In publicas porticus deferebantur, ut prætereuntium quivis, ſi quid vel ipſe eodem morbo conflictatus, vel ſimiliter laboranti opitulatus eſſet, id ægrotanti ſignificaret.* Plutarch. libr. an rectè dictum ſit, latenter eſſe vivendum p. 1128. D. Inde Tiberius apud Suet. c. 11. n. 4. *juſſit omnes ægros in publicam porticum deferri, ac per valetudinum genera diſponi.* Babyloniorum hunc fuiſſe morem dicit Herod. I. p. 91. & addit *fas non fuiſſe cuiquam ægrotantes præterire ſilentio, nec antequam exploraverit quonam ille morbo laboret.* Tomaſ. de Donar. c. 35. Laurent. ibid. Diſſet. II. 21. Pitiſc. in Suetonium. Non ſecus ac naufragi ægritudinum imbribus variè jactati opem deorum implorabant, & vota nuncupabant, receptaque valetudine non modò grati animi indicio illa ſolvebant, verùm qua etiam ratione id contigerat, tabulis ſignificabant appenſis in templorum parietibus. Tibull. I. 3. 13.

—— nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

Tomaſ. l. l. Briſſon. de Form. I. p. 107. In illis tabellis, præter eam corporis partem, quæ fuiſſet affecta, expreſſum fuiſſe aliud nihil arbitror. Verbi gratia, oculum ponebant, aut crus, aut manum, qui ex oculo, aut crure, aut manu laboraſſent. Poeta vetus in Priap. carm. 38. n. 1.

Cur pictum memori ſit in tabella
Membrum quæritis, unde procreamur.

De morborum, ac remediorum commemoratione, ac deſcriptione, res eſt perimbecilla. Juvat nos lapidum inſcriptorum fides: in quibus ſimplici gratiarum actione defunguntur votorum rei. Gruter. p. 82. 6.

ISI. SACR
L. MAGUS
PHILEAS. VI. VIR
AQUIL. OB
SALUT. GRATTIANI
FILII. ET. GRATTII.

Brouckh. in Tibullum. Mos ille a primis temporibus uſque ad Antonini Imperatoris ætatem non modò in Græcia, verùm etiam in Italia perduravit: uti præ cæteris ex tabella marmorea Romæ in Æſculapii templo in inſula Tiberina inventa, & uſque ad hanc diem apud Maphæos conſervata licet intelligere. Quæ Græcis literis notata in linguam Latinam converſa ſic habet:

Hiſce diebus Caro cuidam cæco oraculum edidit: veniret ad ſacrum altare, & genua flecteret, deinde a parte dextra veniret ad lævam, & poneret quinque digitos ſuper altare, & elevaret manum, & poneret ſuper proprios oculos: & rectè vidit, populo præſente, & gratulante, quòd grandia miracula fierent ſub Imperatore noſtro Antonino.

Lucio affecto lateris dolore, & deſperato ab omnibus hominibus oraculum reddidit deus, veniret, & ex ara tolleret cinerem, & unà cum vino commiſceret, & poneret ſupra latus: & convaluit, & publicè gratias egit deo: & populus congratulatus eſt illi.

Sanguinem revomenti Juliano deſperato ab omnibus hominibus ex oraculo reſpondit deus, veniret, & ex ara caperet nucleos pini, & comederet unà cum melle per tres dies: & convaluit, & vivens publicè gratias egit præſente populo.

Valerio Apro, militi cæco oraculum reddidit deus, veniret & acciperet ſanguinem ex gallo albo, admiſcens mel, & collyrium conficeret, & tribus diebus uteretur ſupra oculos: & vidit, & venit, & gratias egit publicè deo.

Mercur. Art. gymnaſt. I. 1. Boxhorn. Quæſt. Roman. c. 8. Tomaſ. ibid. c. 7. Etiam fidis veterum monumentis accepimus, in Æſculapii fano non tantùm in divi ſoſpitatoris honorem, ſed in Aſclepiadarum quoque gratiam ſua nomina parietibus affixiſſe, inſculpſiſſe etiam columnis, juxtaque addidiſſe mali ſpeciem, qualis ridicula voti ſolutio apud auctorem Priapejorum: nec ſiluiſſe, quibus proſecerant, auxilia: atque inde natum eſſe mirandum Hippocratis Coi opus, quod ei conſentiente tot ſeculorum decreto divini cognomen peperit. *Tomaſ. ibid. c.* 35. Pileo capitis firmandi gratia utebantur. Sic amantem de morbo, & pallore fingendo inſtruens, pileolum ei inter ſigna tribuit Ovid. de Art. Amandi I. 734.

Arguat & macies animum, nec turpe putaris
Pileolum nitidis impoſuiſſe comis.

Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 359. Lipſ. de Amphith. c. 19.

ÆGYPTUS divinarum ceremoniarum & religionum omnium quaſi quoddam fuit ſeminarium. *Bargæus Comment. in Obeliſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *pag.* 2917. A. Illam, cum ab U. C. 724. Alexandriam occupaſſet, in provinciæ formam Auguſtus redegit. Cum

enim

Digitized by Google

enim populo eſſet frequentiſſima, & annonæ ac pecuniarum copia abundaret, incolæ verò morum levitate, ac rerum novarum ſtudio ſuſpecti habeterentur, non Senatoribus, ſed ex ordine equeſtri viris regendam tradere decrevit: imò vetuit, ne quis Senator in *Ægyptum* proficiſceretur, niſi ipſe nominatim id permiſiſſet. Cornelius Gallus poeta inſignis ac eques Romanus, quòd ad Parætonium egregiam Auguſto operam contra Antonii claſſem navaſſet, *Ægypto* præpoſitus fuit. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſ.* II. *p.* 223. *Panvin. Imp. Roman. c.* 15. Meſſis *Ægyptia* pecuniariæ fructus annuus ſub Ptolemæo Aulete Romano fiſco addictus duodecim millium quingentorum talentorum manipulum implebat, valoris ſeptem millionum, & quingentorum millium coronatorum. *Cenal. de Pond. & menſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 1590. D.

ÆL.

ÆLIA Capitolina Palæſtinæ metropolis fuit, ita ab *Ælio* Hadriano, qui eam reſtituit, appellata, priùs Hieruſalem dicta. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Orient. c.* 112. In fronte ejus portæ, qua Bethlehem egredimur, ſus ſculptus in marmore ſignificabat Romanæ poteſtati ſubjacere Judæos. *Proſp. Aquitan. Chronic. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* XI. *p.* 292. A.

Ælia gens. V. illam infr. in *Gens.*

Ælia Sentia lex. V. illam infr. in *Lex.*

Ælia porta. V. illam infr. in *Porta.*

ÆLIOPOLIS fuit dicta Peluſium Ægypti oppidum, dictum ab *Ælio* Principe, qui eam triplici muro circumdedit. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 141.

ÆM.

ÆMATH *fuit urbs, quæ cecidit in ſorte Ruben, ſed & nunc Amathus villa dicitur trans Jordanem, in viceſimo primo milliario Pellæ ad meridiem: eſt & alia in vicinia Gadaræ, nomine Amatha, ubi calidæ aquæ erumpunt.* Hieronymus de locis Hebr. Ego intelligo *Æmath* urbem Cœles Syriæ appellari, quæ nunc Græco ſermone Epiphania dicitur. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 148.

ÆMILIA *Veſtalis virgo ignis negligentius aſſervati rea cum ageretur, ſacerdotibus cæteriſque virginibus inſpectantibus ad aram manus tetendit, & dixit: Veſta Romanæ urbis cuſtos, ſi tua ſacra ſanctè & purè per triginta ferme annos obii caſto animo & illibato corpore, ades mihi nunc & fer opem, neve deſpicias tuam ſacerdotem, miſerrimo perituram exitio. Quod ſi inceſtum admiſi, meo ſupplicio tollatur civitatis piaculum. His dictis, abſciſſam carbaſinæ ſtolæ laciniam injecit foculo. Ad eas preces e frigido cinere flamma emicans corripuit carbaſum, ita ut nec procuratione ulla, nec inſtaurato aliàs igne civitati opus fuerit.* Dionyſ. II. p. 128. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 11. *Briſſon. de Form.* I. p. 85.

ÆMILIANUS cognomen fuit Liviorum. *Æmiliani* nomen docet Druſos ab *Æmiliis* ortos fuiſſe, & pro ſenatu Tribunos plebis ea de cauſa ſtetiſſe. *Auguſtin. de Fam. Rom. in Livia.* Vox *Æmiliani* in Romanorum nota. Q. FABI. Q. F. MAX. AIMILIAN. id eſt, Quintus Fabius Quinti filius Maximus Aimilianus, hunc Fabium non eſſe natum, ſed per adoptionem e gente *Æmilia* in Fabiam translatum denotat; ſiquidem inter varias formulas, quibus antiqui adoptionem exprimebant, hæc uſitatior fuit, ut ſcilicet gentilitium adoptati nomen in ejus cognomen, addita particula ANUS, tranſmutaretur: ut clarè in hoc *Æmilio* patet, qui in Fabiam gentem adoptatus poſt omnia nomina adoptantis, ſuum gentilitium *Aimilianum* pro ſecundo cognomine habuit: ita Octavius, cum in gentem Juliam adoptatus fuiſſet, C. Julius Cæſar Octavianus poſtea appellatus eſt. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 931. C. V. ſupr. in *Adoptare*, & infr. in *Auguſtus.* Robort. de Cognom. Theſ. Græv. Tom. VII. pag. 1141.

ÆN.

ÆNDOR vicus eſt grandis juxta montem Tabor, ad meridiem quarto milliario. Joſephus in Galaditide ponit. Filii Iſrael ſe ad prælium præparantes ibi caſtra poſuerunt. Supra hujus munitionis pinnaculum ſtant duo viri, ſeſe invicem complectentes. Hi ſunt utriuſque Romani Imperii Principes inter ſe concordes. In Urſini codice capita tollunt extrà tabulam, cui ſunt infixi. *Pancirol. Not. Dign. imp. Orient. c.* 142.

ÆNEAS Veneris & Anchiſæ filius, exciſo a Græcis Ilio, poſt Herculis digreſſum, ſecunda ætate, anno circiter quinto & quinquageſimo, Latini Fauni filii Aboriginum Regis regni trigeſimo quinto cum Trojanis in Italiam venit. *Æneas*, cum ſtatim vi & armis ab Aboriginibus arceretur, propterea exercitum in aciem eduxit; ſed antequam committeretur prælium, ad colloquium a Latino Rege eſt vocatus. Verbis & corporis præſentia tantam ſui admirationem Regi Latino præbuit, ut in ſocietatem Imperii receptus, Laviniaque filia ei in matrimonium collocata, gener adſcitus ſit. Sed propter fraudatas Laviniæ nuptias poſtea utriuſque bellum adverſus Turnum Rutulorum Regem fuit: in quo Turnus & Latinus occubuerunt. Latino defuncto ſoceri regnum ſuſcepit, Aborigineſque & Trojanos communi nomine Latinos nominavit. Quarto Imperii ſui anno, in bello adverſus Mezentium Hetruſcorum Regem e vita migravit. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* I. 1. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 209. *E. Strein. de Gent. & famil. Roman. Theſ. Græv. Tom.* VII. *p.* 1073. *Goltz. de Orig. Roman. p.* 261. *Kircher. Lat. Vet. & Nov.* I. 5: III. I. 4. *Roſin. Antiq. Roman.* I. 1. Merum hoc eſt figmentum, ad imitationem Homerici Ulyſſis compoſitum. Ad nulla enim deduxit loca Homerus Ulyſſem, quin ad eadem paribus caſibus, paribuſque pænè eventibus appulſus narretur *Æneas*, niſi quòd hic paullò alio itineris ordine, ſcilicet, quia non reducendus erat in Aſiam ad Ilium, quemadmodum poſt longos errores ille Ithacam ſuam. *Cluver. Ital. Antiq.* III. 2. 5. Sed illum refutant *Narden. Rom. Vet.* I. 1. *Rycq. Diſſert. de Ital. colon. c.* 10. *Kircher. ibid. c.* 6. Poſt mortem Pater indiges, & Pater deus indiges nominatus eſt. V. infr. in *Indigetes.* Salmaſ. Exerc. Plin. p. 51. a. C. Bellor. Deſcript. Sepulcr. Naſon. tab. 9. Borrich. Ant. Urb. ſac. c. 8. Roſin. ibid. II. 5. Deos penates, & Palladium Troja in Italiam ſecum extulit. V. infr. in *Palladium.* Borrich. ibid. c. 10.

Æneas Sylvius in Latinorum regno ſucceſſit Sylvio Aſcanii fratri. *Auguſt. de Famil. Rom. in Sylvia.*

ÆNEATOR eſt dictus ab ipſius inſtrumenti, quo canebat, materia, id eſt, ab *ænea* buccina. Suet. Jul. c. 32. n. 1. *Cum plurimi etiam ex ſtationibus milites concurriſſent, interque eos & æneatores.* Feſto *cornicines dicuntur, id eſt, cornu canentes.* Inde generaliter, qui claſſicum canunt, etiam tuba. Gloſſæ: *Æneatur*, σαλπιγκτής. *Lipſ. de Milit. Rom.* IV. 10. *Stevvech. in Veget.* III. 5. *Laz. Comm. Reip. Rom.* IV. 11. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* IV. *p.* 101. *Turneb. Adv.* XXVIII. 5. *Pitiſc. in Suetonium.* Cuique manipulo, aut turmæ videntur ſui fuiſſe. Inducit Salluſt. de Bell. Jugurth. p. 145. *Cohortium, turmarum, legionum tubicines ſimul omnes canere jubet.* Laxè tubicines, & intelligit etiam ea voce qui cornu. Vides cohortibus, id eſt, manipulis, ni fallor, & turmis, & legionibus ipſis diſtinctè aſſignari. Quomodo? ut ſingularum partium ſui fuerint, & tot fortaſſe quot ſigna: tum etiam communes legionis. Illi tempore pugnæ, in ſua quiſque parte ſteterunt; iſti juxta aquilas & Imperatorem. *Lipſ. & Thyſ. l. l.*

ÆNEOPOLIS arx eſt dicta ab *Ænea*, quam cum oppidulo Saturniam appellavit Janus, cum Saturnum hoſpitem in ſocietatem regni aſſumpſiſſet. *Lipen. de Stren. c.* 4. §. 19.

ÆNIGMATA, aut gryphi in conviviis proponebantur. *Qui ſolverat, carnium teſtarum portionem auferebat. Qui non ſolviſſet, poculum aqua ſalſa bibere jubebatur.*

Pollux

Pollux VI. 19. *Buleng. de Conviv.* III. 35. *Scalig. Auſon. Lect.* II. 28. *Salmuth. in Pancirol. de Reb. depred. & inv.* p. 553.

ÆNOBARBUS. V. illum infr. in *Ahenobarbus*.

ÆO.

ÆOLIS eſt pars Aſiæ, quam Attalus Rex Pergami cognomento Philometor a majoribus ſuis acceptam populo Romano teſtamento reliquit. Ptolemæus provexit uſque ad Hermum. *Sigon. de Ant. jur. provinc.* I. 10.

ÆQ.

ÆQUATOR monetæ erat inter monetæ officinatores. Illi curæ erat metalla pro monetis cudendis ponderare. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 19. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 539. *C.*

ÆQUI quanquam veteris Latii finibus ſepti, tamen in Latinis illis temporibus non ſunt numerati. Rei facilis eſt, & expedita ratio: neque enim aut commune Latinorum concilium inierunt, aut ad Latinas ferias vocari ſe cum cæteris Latinis, paucis quibuſdam exceptis, permiſerunt. Algidum, Corbionem, Lavicos, Volas, & Vitelliam poſſederunt. *Sigon. de Ant. jur. Ital.* I. 3. Multa bella cum populo Romano poſt Reges exactos geſſerunt: ſed ann. 452. a C. Junio Bubulco Bruto dictatore ſunt victi, & ſubacti. *Panvin. de Imp. Rom. c.* 3. Hos, ut antiquis temporibus Latinorum, & concilio, & jure excluſos invenio, ſic poſtea propter affinitatem in eadem jura eſſe adſcitos opinor. Neque enim ut ſingulorum Italicorum, ſic Volſcorum, *Æquorumque* nomen poſtea eſt celebratum. Ex quo intelligi poteſt, omnes Volſcos *Æquoſque* aut funditùs a Romanis eſſe deletos: aut ſi qui tot bellis, cladibuſque ſuperfuerunt, uno Latinorum, ut jure, ſic nomine eſſe devinctos. Cicero quidem, cum Balbum de civitate defenderet, dixit c. 13. *Ex Latio Tuſculanos, & Lanuvinos, ex cæteris generibus univerſas gentes in civitatem eſſe receptas, ut Volſcorum, Sabinorum, & Hernicorum.* Sigon. ibid. c. 5.

ÆQUICOLÆ adjuncti erant *Æquis*. De illis Liv. I. 32. *Jus ab antiqua gente Æquicolis, quod nunc feciales habent, deſcripſit, quo res repetuntur.* Eoſdem cum *Æquis*, atque eorum caput Volas fuiſſe memoriæ prodidit Diodor. XIII. p. 352. C. *Romani interim cum Æquis bellum gerentes, in agrum ipſorum magnis cum copiis expeditionem faciunt, & Volas, urbem ipſorum, obſeſſam expugnant.* Plin. III. 12. inter *Æquicolas* refert Cliteninos & Carſeolanos. *Sigon. de jure Ital.* I. 3.

Ad ÆQUILIBRIUM dicitur facta urbs Roma. Solin. c. 1. *Dicta eſt Roma quadrata, quod ad æquilibrium foret poſita.* Quia ad æqualem tegulam, & quaſi *ἰσονομῶς* in quadratam ſpeciem eſt conſtructa. In cæteris ædificiis dicimus aliquid ad *æquilibrium* compoſitum, quod æqua ratione eſt abſolutum, & undecunque perfectum apparet. Vox hæc ex tabulis decemviralibus eſt profecta, quo loco lex talionis continetur: quando & Sext. Cæcilius pœnam talionis ad *æquilibrium* expoſuit, hoc eſt, *πρὸς τὴν ἰσοτιμίαν* habita injuriarum ratione: ut ipſam videlicet rationem, quaſi ad amuſſim, & libellam æquiparent, atque expendant. *Crinit. de Honeſt. diſcipl.* IV. 9. V. infr. in *Roma*.

ÆQUIMELIUM eſt dicta *Sp. Melii* domus, quòd turpiter regnum appetere conatus eſſet, poſtquam capitis arceſſitus, pœnas dedit, patrimonio publicato: *Alex. Gen. dier.* III. 23. Non fuit vicus, ut quidam ſenſere, verùm area ex complanata ejus domo. Liv. IV. 16. *Domum, ut monumento area eſſet oppreſſa nefariæ ſpei, dirui juſſit extemplo. Id Æquimelium appellatum.* Cicer. pro dom. c. 38. *Sp. Melii, regnum appetentis, domus eſt complanata: ecquid aliud? æquum accidiſſe Melio populus Romanus judicavit, nomine ipſo Æquimelii, ſtultitiæ pœna compenſata eſt.* In vico fuit jugario; fuit enim ſub Capitolio verſus portam Carmentalem. Liv. XXXVIII. 28. *Subſtructionem ſuper Æquimelium in Capitolio locaverunt.* XXIV. 47. *Roma fœdum incendium per duas noctes, ac diem unum tenuit, ſolo æquata omnia inter Salinas, ac portam Carmentalem, cum Æquimelio Jugarioque vico.* Rufus ad regionem quartam refert, ſed perperam. *Nardin. Rom. vet.* III. 15. IV. 5. *Donat. de Urb. Rom.* II. 27. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 13. *Borrich. Ant. Urb. fac. c.* 10. §. 3. *Blond. Inſtaur. Rom.* III. §. 68. Contigit id an. 317. M. Fulvio Nobiliore, & C. Manlio Vulſo coſſ. ſicque per annos 144. quo tempore cenſores T. Quinctius Flamminus, & M. Claudius Marcellus deformitatem eam in Capitolio averſantes, eo in loco denuò ædificandum decrevere: nihil enim aliud ea verba, *ſubſtructionem ſuper Æquimelium locaſſe*, ſignificant, quàm ædificium a fundamentis in area *Æquimelio* dicta locaviſſe. *Donat. Dilucid. in Livium.*

ÆQUINOCTIUM Cæſar annuum ad curſum ſolis digerens quadrageſimo quinto anno ante Chriſtianam redemptionem ſtatuit 8. Kal. April. id eſt, die 25. Martii. Et noſtra tempeſtate eſt circiter ſextum Idus Martii, id eſt, decimo die Martii. Quare deprehenditur circiter quindecim dies hoc annorum ſpatio, temporum cardinibus retro agentibus anticipare. *Viola de Rom. temp. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 179. *C.*

ÆQUIPONDIA duo in noſtro Collegii Romani promptuario ærea ſunt, a paſtinatoribus refoſſa: quibus prominentibus literis argenteis inſcriptum eſt. TEMPL. OPIS AUG. II. TEMPL. OPIS AUG. V. Penſat alterum libras duas, quinque alterum: ſed minus noſtra ſacomata, ſeu libramenta, fere uncia excedit, majus unciis duabus. *Donat. de Urb. Roman.* II. 10.

ÆQUITAS *eſt triplex: una eſt quæ ad ſuperos deos, altera ad manes, tertia quæ ad homines pertinet. Prima pietas, ſecunda ſanctitas, tertia juſtitia nominatur.* Cicer. Topic. c. 23. *Guther. de jur. man.* III. 1. *vet. jur. pontif.* III. 1. *Inter jus & æquitatem hoc intereſt: ut jus ſit, quod omnia recta & inflexibilia exigit: æquitas, quæ de jure multum remittit.* Donat. in Terent. Adelph. I. 1. 27. Solutior *æquitas*, quæ multum ordinariam *æquitatem* auget, atque explicat. *Guther. de jur. man.* III. 18. Hujus in omnibus rebus potior, quàm ſtricti juris habenda eſt ratio. Ut ſi jus generalibus verbis ſcriptum, in quibuſdam cauſis *æquum* non ſit ut ſervetur; utpote quod a juſtitia & *æquitate* diſſideat: ſequamur potiùs quod juſtum, & *æquum*, quàm quod ſtrictum eſt: quia ſtrictum jus, quod nihil habet auctoris præter verba, efficit, ut ſit maximè contra ejus ſententiam, & voluntatem. At ſententia non verbis eſt adſtringenda, ſed verba potiùs ſententiæ, atque adeo *æquitati* ſervire debent, quam ſervari eſt ex mente legis. *Salmuth. ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 365.

AER.

AER Mercurius eſt, qui alatus ideo fingebatur, ac tam ad ſuperos, quàm ad inferos volitare; fluidus enim *aer* eſt, perviuſque volantibus, nec nimiùs ſuperiora pertingens quàm inferiora. *Aleand. Tab. Hel. Explic. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* V. *p.* 730. *D.* Sedes eſt Manium, & eorum, qui Indigetes Dii ex hominibus facti in Diis agunt. *Guther. de Jur. Man.* I. 15. Ad quamque alterationem facilè mutatur. Ergo quocunque artificio concalefactus *aer* careat novi *aeris* ſpiraculo, fit ſtupha. Cujus ſumma artificii hæc eſt, quòd *aer* in ſtupha quantò magis expers vaporis in ſua puritate ſervatur, tantò ſalubrior. Hujuſmodi non adeo calefacit, parciùs exſiccat, ac temperatè diſſolvit, ſuperfluitates in ambitu corporis leniter digerit. Pueris, mulieribus, ſenibus, imbecillis, reſolutis, pinguibus, frigidis, humidiſque naturis & paſſionibus admodum conferens. Cæterum graciles, cholericos, & facilis tranſportationis homines, ſtrictum pectus habentes, & pulmonarios, & omnino inconſuetos non videtur *aer* ſtuphæ ita juvare. *Baccius de Therm. c.* 17.

ÆRA, ſive, ut vitiosè ſcribitur, *Era*, eſt numerus, computus, *ἀριθμός*. Quod nomen ſeculum inſicetum & ineruditum ex neutro in femininum *μετέπλασαν*: quem-

ad-

admodum in veteri lingua Latina Oſtiam oppidum ab oſtiis Tiberis. Fauſtus Rejenſis Epiſcopus ſecundæ provinciæ Narbonenſis familiaris Sidonii Apollinaris de Spiritu Sancto l. *Sacer numerus dicimus, quia trecenti in æra, ſive ſupputatione ſignum crucis,* ✠ *Æram* dicit ſupputationem, ſive computum, Rufus Feſtus in Breviar. rer. geſt. P. R. *Parebo libens præceptis, quippe cui deſit facultas latius eloquendi: ac morem ſecutus calculonum, qui ingentes ſummas æris brevioribus exprimunt, res geſtas ſignabo, non eloquar.* *Æras* ſummas dicit. Quæ veteres *æra* vocabant in rationibus, ea vulgus hodiernum vocat *item*. Inde etiam ſumebatur pro debito. Varro Myſteriis apud Non. I. 65. *Æs defrudaſſe copenem, obvium lute obleviſſe: cum portitores æra induxere.* *Æra* vocat portorium, quod pro vini ſubvectione debebatur. Inde verbum *adærare*, de quo ſupra. Ex his conſtat, *æra*, & potiùs *æras* eſſe τὸν κόλλυβον καὶ τὸν κερματισμόν. Et eſt verbum menſariorum, campſorum, collybiſtarum. Denique nomine *æra* intelligitur computus annorum ab octavo anno Juliano. *Scalig. de Emend. temp.* v. *p.* 447. *Caſaub. in Vopiſc. Aurelian. c.* 6. *Brod. Miſc.* VI. 30.

Æra Auxiliaria lunæ dicebant veteres, quia diſſono *æris* crepitu credebant ſe lunæ laboranti opem ferre. Ovid. Met. IV. 333.

Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria lunæ.

Lunæ enim minùs nocere credebant verba veneficorum, a quibus eam in defectu deripi credebant, ſi ab ea non exaudirentur; ita clamore, & crepitu *æris* obſtrepebant. Ambroſius: *Quod cum requirerem, quid ſibi clamor hic velit: dixerunt mihi, quod laboranti lunæ veſtra vociferatio ſubveniret, & defectum ejus ſuis clamoribus adjuvaret.* Turneb. Adv. XXII. 24. Rhodig. Antiq. Lection. XIX. 10. XXIX. 6. Pincier. Medit. Var. IV. 13. Lipſ. in Tacit. I. n. 134. Lomejer. de Luſtrat. c. 25. Lampe de Cymb. vet. III. 11. Quare hoc crediderint. V. infr. in *Æs*.

Æra militaria tributa erant, ob bellum inſtans indicta: quale eſt quod hodie in bello Turcico vocant *cruciatam*. Liv. V. 10. *Tributum ex affectare familiari pendant: æraque militaria, velut fœnore accepta, multiplicia Reipublicæ reddant.* Laz. Comm. Reip. Rom. II. 13.

ÆRARIUM cœpit vocari locus publicus, quòd illuc *æra* conferrent cives, cum aurum & argentum nondum ſignarentur. *Fabric. Deſcript. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 423. *E. Sperling. de Numm. non cuſ. c.* 33. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq.* VII. 31. *Buleng. de Imp. Roman.* III. 23. *Calcagn. de Verb. ſignif. p.* 354. Fuit in foro in imo clivo Capitolino. Aurel. Vict. de Orig. gent. Rom. c. 3. §. 6. *Ædes quoque ſub clivo Capitolino, in qua pecuniam conditam habebat: ærarium Saturni hodieque dicitur.* Lipen. de Siren. c. 3. §. 28. Donat. de Urb. Rom. II. 13. Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 2. & 3. In templo Saturni. Feſtus: *Ærarium populus Romanus in æde Saturni habuit.* Manut. de Legib. c. 28. Tomaſ. de Donar. c. 22. Pancirol. Notit. dignit. Imp. Orient. Præfat. Theſ. Græv. Tom. VII. p. 1326. E. Donat. de Urb. Rom. II. 14. Unde dictum *ærarium Saturni*. Et æs in illo conditum *æs Saturni*. Perſ. Sat. II. 59.

Aurum, vaſa Numæ, Saturniaque impulit æra.

Fabric. Deſcript. Urb. Rom. l. l. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Græv. Tom. XI. p. 540. A. Saubert. de Sacrif. c. 17. Plutarch. Quæſt. Rom. c. 41. *Voluerunt in illo eſſe, vel quia obtinuit opinio, regnante Saturno, avaritiam apud homines, injuſtitiamque locum non habuiſſe, ſed fidem, & juſtitiam: vel quia deus ille fructuum, atque agriculturæ præeſſe creditur. Ex ubertate autem frugum, & venditione pecuniæ naſcitur copia: itaque Saturnum auctorem, cuſtodemque ejus faciunt. Primus poſt exactos Reges Valerius Poplicola ædem Saturni ærarium fecit, cum ſentiret locum iſtum munitum eſſe, & conſpicuum, atque ab inſidiis tutum.* Alex. Gen. dier. II. 2. Marlian. & Demſter. l. l. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 2. Urſat. ibid. p. 559. D. Raurent. Var. Sacr. gentil. c. 9. Camerar. de Re numm. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. IX. p. 1413. D. Kipping. Antiq. Roman. II. 5. 1. Manut. de Senat. Rom. c. 10. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 14. Gyrald. Synt. deor. IV. p. 137. B. Bud. in Pandect. p. 81. C. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 11. Præter omnium antiquariorum ſententiam erat, ubi nunc eſt ædicula S. Salvatoris in ſtatera, & olim fuit S. Saturnini, ut ex hoc epigrammate ibidem an. 1555. effoſſo conſtat:

L. CALPURNIUS. PISO
M. SALVIUS
PR. ÆR.
AREAM. EX. S. C. A. PRIVATIS
PUBLICA. PECUNIA
REDEMPTAM. TERMINAVER

Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Græv. Tom. III. *p.* 196. *D. Urſin. in Marlianum.* In eo ſervabantur promulgata. Cicer. de Legib. III. 4. *Promulgata, propoſita in ærario cognita aguntor.* Etiam libri elephantini, in quibus quinque & triginta erant conſcriptæ tribus, omneſque publicarum rationum libri. Suet. Aug. c. 23. n. 3. *Tabulas veterum ærarii debitorum, vel præcipuam materiam calumniandi exuſſit.* Ibidem etiam reponebantur ſigna militaria. Liv. IV. 22. *Signa ex ærario prompta feruntur ad dictatorem.* Hęc etiam *fuit veterum diligentia, ut, quod quiſque de ſubjugata provincia per triumphum apportaviſſet, perſcriptum in tabulis in ærario reponendis conſervaretur.* Aſcon. in Cicer. p. 85. *Blond. Triumph. Rom.* v. *p.* 110. *Marlian. ibid.* III. 3. *Buleng. Laurent. & Franckenſtein. l. l.* Leges in æs inciſæ in illud deferebantur. Suet. Jul. c. 28. n. 2. *Acciderat, ut Pompejus legem de jure magiſtratuum ferens: eo capite, quo a petitione honorum abſentes ſummovebat, ne Cæſarem quidem exciperet per oblivionem: ac mox lege jam in æs inciſa, & in ærarium condita corrigeret errorem.* Franckenſtein ibid. c. 4. Manut. de Legib. c. 38. Hotom. Ant. Rom. II. 11. Sardus de Morib. gent. II. 6. Rationes ab Imperatoribus triumphantibus & provinciarum præſidibus referebantur. V. inf. in *Præſides*. Et poſt illas centuriones beneficiarii. V. infr. in *Beneficium*. Legatorum, qui Romam advenerant, nomina a quæſtoribus. V. infr. in *Legati*. Senatus conſulta reponebantur. V. infr. in *Senatuſconſultum*. Illi olim quæſtores præpoſiti fuerunt. Quia verò anno 709. abſente Julio Cæſare, quæſtores creati nulli, ejus cura ædilibus duobus commiſſa eſt. Dio XXIII. p. 238. A. *Pecuniæ publicæ adminiſtratio ad ædiles tranſlata eſt, poſtmodo ad quæſtores non rediit.* Qui illi præfuerunt per annos ferè decem & ſeptem, donec Auguſtus prætorios ſubſtituit. Dio LIII. p. 497. A. *Quoniam ærarium publicum inops pecuniarum eſſet, quaſdam mutuo ſumptas in id contulit: & adminiſtrationi earum duos prætura functos in annos ſingulos electos præfici juſſit.* Suet. Aug. c. 36. n. 1. *Ut cura ærarii a quæſtoribus urbanis ad prætorios, prætoreſve tranſiret.* Factum anno 726. Manſit id ad Claudium, qui illam quæſtoribus reddidit. Suet. c. 24. n. 5. *Collegio quæſtorum curam ærarii Saturni reddidit, quam medio tempore prætores, aut utique tunc prætura functi ſuſtinuerant.* Hanc Nero poſtea a quæſtoribus tranſtulit ad prætura perfunctos. Ex hujus ſanctione illi per biennium videntur præfuiſſe. Tacit. Annal. XIII. 28. 6. *Claudius rurſus quæſtores impoſuit... Sed deerat robur ætatis eum primum magiſtratum capeſſentibus. Igitur Nero prætura perfunctos, & experientia probatos delegit.* Veſpaſiani temporibus a prætoribus rurſus gerebatur. Tacit. Hiſt. IV. 9. 1. *Prætores ærarii (nam tum a prætoribus tractabatur ærarium) publicam paupertatem queſti.* Alex. Gen. dier. II. 2. Lipſ. in Tacit. Annal. III. Excur. B. Faber Semeſtr. I. 22. Gutber de Offic. dom. Aug. III. 32. Gothofr. ad l. 42. ff. de jur. fiſc. Oiſel. in Gell. XIII. 24. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 14. Burman. de Vectig. Diſſert. 8. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. VII. 31. Buleng. l. l. Ex hoc pecunia deprompta tribunis ærarii adſignabatur, & pecunia attributa dicebatur. V. infr. in *Attributum*. Veteri Republica arctis rebus, & mox etiam locupletioribus, raró admodum inopia *ærarii* laboratum. Si quid deerat opum, ſubvenerunt amor erga Rempublicam, virtus, & abſtinentia Imperatorum. Vix enim bella propter inopiam *ærarii* omiſerunt; aut ubi ſuſcepiſſent, corrupta diſciplina tractaverunt. Ex pleriſque autem hic fuit fructus, ut opulentiores redirent, & Reſpublica, & milites: Quod enim bellum ſuſceptum, unde non pecunia in ærarium inlata? *Schel. in Polyb. c.* 8. Opes ejus im-

immenſas denarrat *Buleng. de Vectig. c. 94. & de Imp. Rom.* III. 23. A Pompejo bello civili apertum, a Cæſare refractum, & pecunia deprompta. Lucan. III. 155.

—— tunc conditus imo
Eruitur templo multis intactus ab annis
Romani cenſus populi, quem Punica bella,
Quem dederit Perſes, quem victi præda Philippi:
Quod tibi Roma fuga Pyrrhus trepidante reliquit,
Quo te Fabricius Regi non vendidit auro,
Quicquid parcorum mores ſervaſtis avorum,
Quod dites Aſiæ populi miſere tributum,
Victorique dedit Minoja Creta Metello,
Quod Cato longinqua vexit ſuper æquora Cypro.
Tunc orientis opes, captorumque ultima Regum,
Quæ Pompejanis prælata eſt gaza triumphis,
Egeritur: triſti ſpoliantur templa rapina.
Pauperiorque fuit tunc primum Cæſare Roma.

Appian. de Bell. civ. II. p. 453. *Poſt hæc effregit ærarium, tribuno plebis obſtanti mortem minatus ni deſiſteret, pecuniaſque ad id tempus intactas abſtulit: quas ferunt per Gallicos tumultus depoſitas cum exſecratione publica in caput cujuſcunque contrectare auſi, niſi cauſa belli Gallici.* Manut. in Cicer. ad Attic. VII. 15. Et imminuta ſenatus auctoritate, ſublato ærarii & fiſci diſcrimine omnia vectigalia in Principis uſus, & rationes ſunt relata. *Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 7.*

Ærarium ſanctius fuit pars priori addita, cum Republica creſcente amplius exigebatur ſpatium, quod & pecuniæ, monetæque publicæ, tabuliſque actuum publicorum, qui ibidem aſſervabantur, ſufficeret. Hoc *ſanctius ærarium* appellaverunt, quia in penitiori ædis ſacræ receſſu, tutiori nempe, & munitiori loco fuit. Cicer. ad Attic. VII. 21. *Attulit mandata ad conſules, ut Romam venirent, pecuniam de ſanctiore ærario auferrent.* Cæſ. de Bell. civ. I. 14. *Lentulus conſul cum ad aperiendum ærarium veniſſet, protinus aperto ſanctiore ærario, ex Urbe profugit.* Ruben. Elect. I. 14. Manut. ad Cicer. ad Attic. VII. 15. Laurent. ſacr. var. gentil. c. 9. In hoc aurum viceſimarium fuit repoſitum. Livius. V. illum infr. in *Aurum.* quod ad ultimos ſervabatur caſus, & quidem ad tumultum Gallicum. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq.* VII. 31. *Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 4. Nardin. Rom. Vet. v. 6. Bulenger. de Imp. Rom.* III. 22. *Alex. Gen. dier.* II. 2. *Loon de Manumiſſ.* IV. 4. I. *Laurent. l. l.* Hoc conſules initio bellorum civilium Urbe excedentes clauſerunt, & claves abſtulerunt. Cicer. ad Attic. VII. 12. *Neque enim rerum prolatio, nec ſenatus, magiſtratuumque diſceſſus, nec ærarium clauſum tardabit.* Et poſt illum Dio XLI. p. 161. C. *Milites ſera effracta (claves enim ſecum conſules abſtulerant, perinde ac ſi non earum loco ſecuri liceret uti) omnem pecuniam abſtulerunt. Sed Julius Cæſar penè vacuam metu ingreſſus illud, quia tardius aperiebant tribuni, juſſit effringi.* Flor. IV. 2. 21. Quantum inde pecuniarum ſuſtulerit, referunt hiſtorici. Freculph. Lexovienſ. Chronic. Tom. I. lib. VII. c. 8. *Cæſar Romam venit, negatamque ſibi ex ærario pecuniam fractis foribus invaſit, protulitque ex eo auri pondo quatuor millia centum triginta & ſex, argenti pondo prope nongenta millia.* Qui hæc deprompſit ex Oroſ. VI. 15. qui exiguo diſcrimine in numero variat: nam pro *centum triginta & ſex* habet ille *centum triginta & quinque.* Cui conſentit Abbas Urſpergenſ. Chronici ſui p. 42. Ado Viennenſ. Chron. ætat. 5. p. 97. in ſumma auri cum Oroſio concors eſt, at *argenti pondo octingenta* ſolummodo ponit. Aliter narrat Plin. XXXIII. 3. C. *Cæſar introitu primo Urbis in civili bello ſuo, ex ærario protulit laterum aureorum viginti ſex millia, & in numerato pondo trecenta, nec fuit aliis temporibus Reſpublica locupletior.* Demſter. l. l. Summa Plinii non ſufficit Lipſ. Admir. II. 8. qui teſtatur in veteribus legi: *laterum aureorum quindecim, argenteorum quinque & triginta millia, & in numerato HS quadringenties.* Meum non eſt iſti liti judicium interponere, ſatis eſt quòd conſtat, grande fuiſſe quicquid fuerit, & certè Lucanus modò laudatus valdè exaggerat. V. illum. *Franckenſtein l. l.*

Ærarium Ilithiæ, ſive Junoni Lacinæ dedit Servius Tullius ſextus Romanorum Rex, in quod parentes pro ſingulis natis nummum inferrent. Dionyſ. IV. p. 220. *Piſo tradit, Servium voluiſſe ſcire urbanæ multitudinis numerum naſcentium: & ſtatuiſſe quanti pretii nummum pro ſingulis inferre deberent cognati in ærarium pro naſcentibus.* Ferret. Muſ. Lapid. III. memor. II. Bartholin. de Puerper. p. 155. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 3.

Ærarium Juventutis } V. infr. in *Nummus.*
Ærarium Libitinæ Veneris }

Ærarium militare, dictum, quòd ex illo pecunia militibus dividenda promeretur. Tacit. Ann. I. I. 78. 2. *Militare ærarium eo ſubſidio niti.* Diſcretum fuit a veteri Reipublicæ *ærario.* Auguſtus inſtituit, non ſufficientibus ſtipendio tot legionum conſuetis reditibus. Dio LV. p. 565. C. *Deinde M. Æmilio Lepido, L. Arruntio coſſ. quum nullus reditus, quem omnes probarent, excogitari poſſet, omneſque eum quæri indignarentur, Auguſtus pro ſe & Tiberio pecuniam in ærarium, quod militare nominavit, intulit.* Suet. c. 49. n. 6. *Uſque perpetuo, ac ſine difficultate ſumptus ad tuendos eos, proſequendoſque ſuppeteret, ærarium militare cum vectigalibus novis conſtituit,* vigeſimæ hæreditatum, vigeſimæ quintæ mancipiorum, centeſimæ rerum venalium. V. ſingula ſuis locis. *Lipſ. de Magnit. Rom.* II. 4. *Schel. ad Polyb. c. 8. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 6. Donat. de Urb. Rom.* III. 14. *Buleng. de Imper. Rom.* III. 23. *Alex. Gen.* II. 2. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* II. *Robert. de Commod. milit. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* X. p. 1476. A. *Donat. & Putſc. in Suetonium. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* I, c. 3.

Ærarium privatum ea bona continebat, quæ Principis propria erant, antequam Imperio potiretur. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 18. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq.* VII. 31.

Æraria minora fuerunt etiam in provinciis, quæ rationales ſummarum curabant. Symmach. Epiſt. V. 63. *Piget dicere, quibus ſtrophis ærarii Italici apparitio graſſetur.* Lapis vetus apud Gruter. p. 42. n. 12.

L. GEMINIUS. L. F
MESSIUS
VI. VIR
CURATOR. ÆRARI
MEDIOL
HERCULI
V. S. L. M

Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 18.

ÆRARIUS eſt inventus ab Alexandro Severo, qui pecuniam ex ærario Principis acceptam, quam Principes olim aliquid donaturi quæſtoris candidati miniſterio, vel alterius aulici dividebant, elargiebatur. Lamprid. Alex. Sev. c. 43. *Ærarios inſtituit, qui de arca fiſci ederent munera.* Pancirol. Notit. dignit. Imp. orient. c. 74. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. I. 14. Lipſ. Saturn. II. 9.

Ærarius in circo, ut in libris de gente P. R. M. Varro reliquit ſcriptum, dicebatur miſſus vigeſimus quintus, eo quòd de collatione populi celebraretur, qui deſiit eſſe, poſtquam conferendæ pecuniæ eſt conſuetudo ſublata, unde poſtea permanſit, ut ultimus miſſus appellaretur *ærarius,* videlicet vigeſimus quartus. Dio LIX. p. 644. *D. Varia ſpectacula edita. Nam & omnes generis muſica introducta, & equi duobus diebus certaverunt, priore vicies, poſteriore natali Caji die pridie Kal. Septemb. vicies quater. Idque poſthac etiam Cajus, quoties voluit, fecit, quum antea tantum duodecies certaretur.* Panvin. de Lud. circenſ. I. 14. Laz. Comm. Reip. Rom. X. 5.

Ærarius erat plebejus, qui ex albo ſuæ centuriæ a cenſoribus eximebatur, & ad hoc eſſet civis tantum, ut pro capite ſuo tributi nomine *æra* penderet. V. Aſconium infr. in *Cærites.* Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 519. Sigon. de Ant. jur. civ. Roman. I. 17. Crinit. de Honeſt. diſcipl. IV. 3. Inter *ærarios* nec equites Romani, ſed homines de plebe referebantur, ut Aſconius, aliique docent. *Manut. in Verr.* I. Falſiſſimum eſt in *ærarios* non

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe relatos, qui eſſent ſenatorii, aut equeſtris ordinis. Quid? Mamercus Æmilius non erat ſenator? M. Livius Salinator, a Nerone Claudio inter *ærarios* relatus, ſenator non erat? Et cum M. idem Livius, præter Mæciam tribum, populum Romanum omnem, quatuor & triginta tribus, *ærarios* reliquiſſet, in populo ſcilicet Romano, in quatuor & triginta tribubus, nullus fuit, nec eques, nec ſenator? Ille apud Gellium uberrimus, & habitiſſimus eques cum equo ſtrigoſo, & malè habito, non erat eques Romanus? tamen *relatus in ærarios, ut mos eſt*, inquit ille IV. 20. Liv. XXIV. 18. *His ſuperioribuſque illis equi adempti, qui publicum equum habebant, tribuque moti, ærarii omnes facti*. Gronov. de Pecun. Vet. IV. 1. Franckenſtein de Ærar. Rom. c. 3. Nec hoc negat, quem laudamus infr. in *Caritum tabula*, Aſconius. Dicere enim *plebejum in Caritum tabulas referri & ærarium fieri*, non eſt negare, ſenatorem aut equitem potuiſſe fieri *ærarium*. Hominum de plebe dicitur hæc nota, non quaſi iſti ab ea immunes, ſed quia plebeji priorum immunes, nec poterant aut ſenatu moveri, aut equum publicum perdere: ſed ſenatores non ſenatu, equites equo publico adempto poterant & *ærarii* relinqui, vel quia jam plebs erant, jam carebant ordinibus ſuis, & in plebem redacti, eoque jam obnoxii erant iſti quoque plebejæ notæ. Nec injuſtum eſt, ut altiores ordines, quo magis eos decet ſine labe eſſe, in conſpicuo poſitos & dignatione præcellente, eo graviori ſuccumbant infamiæ, eo pluribus notis, ſi quid peccaverint. Cicero pro Cluentio egregiè: *Quis unquam hoc ſenator recuſavit, ut cum altiorem gradum dignitatis beneficio populi Romani eſſet conſecutus, eo ſe putaret durioribus legum conditionibus uti non oportere?* Gronov. l. l. In illos relatus neque teſtamentum facere, neque hæreditatem capere, neque omnino earum rerum, de quibus jure civili ſtatutum eſt, ullam habere licet; libertatem tamen ipſam, quia in ſervitutem redactus non eſt, retinet. *Manut. de Legib. c.* 19. Suffragio quoque in comitiis carebat, quia nullum illi erat munus relictum, niſi *ut eſſet in albo centuriæ ſuæ tantummodo, ut tributi nomine æra penderet*, ut Aſconius jam laudatus. *Sigon. de Antiq. jur. civ. Roman.* I. 17. Si ſenator eſſet, ſenatu movebatur. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* 1. *p.* 2. B. Etiam ſtipendiis militaribus ſpoliabatur. *Sigon. ibid.* II. 16. imo omnium in Republica munerum, atque honorum expers erat. Habebat igitur qui *ærarius* fiebat, id, quod erat odioſum, & grave, ut tributum æquè ac alii cives penderet: quod autem jucundum, & honorificum, ut honores, quorum cives reliqui participes erant, capere poſſet, eo carebat. *Manut. de Comit. c.* 2. Gravius erat, quàm tribu moveri. V. infr. in *Tribus*.

Ærarii fuſores fundebant *æs*, & conflabant *æreas* imagines. Sed in codice Theodoſiano tribus interpoſitis artificibus, *ærarii* a fuſoribus ſeparantur; illi enim ſunt, qui ex *ære* plura fabricant, ut lebetes, cacabos, ahena, & alia. Fuſores verò, qui fundunt. Paternus *ærarios* hos ſimpliciter nominat, l. ult. ff. de jur. immun. *Pancirol. de Corpor. artific.* §. 17.

ÆRE collato Romani ſplendidiſſimè funerabant viros ſummis honoribus defunctos, & optimè de Republica meritos. Leges quidem non permittebant pauperum funera majoribus expenſis duci, quàm facultates ipſorum ferrent. Hoc exemplo ſuo docere voluit M. Porcius Cato. *Hic enim filii in prætura mortui funus tenuiſſimo, ut valuit, nam pauper erat, ſumptu fecit*. Liv. Epit. XLVIII. Dignitatis tamen, & meritorum rationem habebant, nec facilè committebant, ut talis propter inopiam vili ſepultura afficeretur. Ideoque aliquam multos ex collatitia ſtipe ſplendidiſſimè funeratos legimus. Liv. II. 33. *Eodem anno Menenius Agrippa moritur. Huic ſumptus funeris defuit: extulit eum plebs ſextantibus collatis in capita*. Senec. ad Albin. c. 10. *Menenius Agrippa, qui inter patrem, & plebem gratiæ ſequeſter fuit, ære collato funeratus eſt*. Pertinet huc vetus inſcriptio Neapolitana in domo quondam Petri Lupi:

M. VINICIO. P. F.
POST. MORTEM
MUNICIPES. SUI
ÆRE. COLLATO
PIETATIS. CAUSA
POSUERUNT.

Kirchman. de Funer. l. 4. *Auctor miſcell. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Roman. p.* 19. Statuebant ſtatuas, ita ut quiſque ad ſtatuam ponendam pecuniam conferret, ſingulas ſcilicet *æris* uncias. Suet. Aug. c. 59. n. 1. *Medico Antonio Muſæ ſtatuam, ære collato, ſtatuerunt*. Uncias ſingulas *æris* ſinguli conferebant. Plin. XXXIV. 5. *P. Minutio, præfecto annonæ, extra portam trigeminam unciaria ſtipe collata*. Græci vertunt *ἀνδριάντας ἐκ συντελείας*. Frequens eſt formula in antiquis inſcriptionibus: EX ÆRE CONLATO, & ÆRE CONLATO. Ex illo ſtatuas ſibi poni voluerunt Imperatores. Cauſa eſt, quam l. 3. C. de ſtat. & imag. indicat: *In noſtra ſerenitatis imaginibus, ac ſtatuis erigendis privatæ collationis injuriam propulſari præcipimus, ne quid in eis ſuum collator cognoſcat*. Frigell. de ſtat. Roman. c. 22. Buleng. de Pictur. I. 23. Briſſon. de Formul. VII. p. 727.

Ære diruti milites dicebantur, quibus propter ignominiam ſtipendium, ſive merces menſtrualis, aut annua, quæ erat in nummis *æreis*, ſubtrahebatur. Varr. de vit. P. R. II. *Stipendium appellabatur, quod æs militi ſemeſtre, aut annuum dabatur: cui datum non ſit propter ignominiam, ære dirutus eſſet*. Feſtus: *Dirutum ære militem dicebant antiqui, cui ſtipendium ignominiæ cauſa non erat datum: quod æs diruebatur in fiſcum, non in militis facculum*. Sigon. de Ant. jur. civ. Roman. I. 15. Stevvech. in Veger. II. 19. Bud. in Pandect. p. 93. H. Alex. Gen. diet. II. 13. & ad illum Tiraquellus, Lipſ. de Milit. Rom. V. dial. 18. Voſſ. Lex. Etymol. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. XVIII. 6. Sichterman. Diſſert. de Pœn. militar. c. 15. Thyſ. Rom. Illuſtr. V. p. 152.

Æris cudendi officina in arce fuit in eo loco, in quo primùm domus Regis Tatii, poſtea M. Manlii exstiterat. *Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c.* 9. Inaurandi, vel adulterandi modus, ut formam auri induat, hic eſt. Incendunt *æs* igni, ut ardeat: deinde exſtinguunt aceto, & alumine: poſtea inducunt bracteolas auri, & iſtas bracteolas *æs* ſic præparatum recipit in ſe, ut ſtrictiſſimè hæreant: & ſi *æs* palleat ſub bracteolis, tunc illinitur liquor ovi, qui colorem *æris* demit. Plin. XXXIII. 3. & 6. *Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 44. Ejus tres tantùm ſunt ſpecies, quæ bene inaurari poſſunt, nimirum *æs* Cyprium, orichalcum, & *æs*, ex quo ſtatuæ funduntur, quod compoſitum ex *ære* Cyprio, & orichalco. Quoniam autem *æs* Cyprium ſolum haud facilè liquari poteſt, neceſſe eſt, ut ei admiſceatur orichalcum, quo fluidius fiat, cum omnium metallorum hæc ſit natura, ut faciliùs fundantur, & plus fluoris habeant, quando diverſæ illorum ſpecies invicem permiſcentur. Orichalcum, vel *æs* illud, quod uſibus domeſticis dudum inſervit, plerumque inaurationi deſtinari ſolet, quæ tum demùm bene procedit, quando *æs* iſtud nihil plumbi admixtum habet. *Æs*, cujus temperaturæ multum plumbi ineſt, quale eſt ollarium, inaurari nequit. *Savot. de Numm. antiq. c.* 9.

ÆRUSCATORES dicebantur, qui fallaciis pecunias colligebant, & illis cibum, & quæſtum captabant, utpote qui planorum inſtar hinc inde vagantes, & prædicendi artem jactantes, perinde circa hominum fortunas & eventa pronuntiarent, indeque lucrum captarent, ac jam facit circumforaneum, & vile genus hominum, quos vulgo Bohemos, & Ægyptios vocant. Feſtus: *Æruſcare, æra undique, id eſt, pecunias colligere*. Gell. XIV. 1. *Id præſtigiarum, atque offuciarum genus commentos eſſe homines æruſcatores, & cibum quæſtumque ex mendaciis captantes*. Et *æruſcare* dicitur, qui ſtipem undique colligit. Gell. IX. 2. *Muſonius æruſcanti cuipiam dari juſſit mille nummum*. Minimi pretii nummi *æra* vocabantur, ut

Græcis

Græcis χαλκοῖ. Et de mendicorum ſtipe ſæpè dicitur. Mart. xi. 28. ii.

Nec niſi prima velit de Thuſco ſerica vico,
Aut centum aureolos, ſic velut æra rogat.

Stipis æra dicit Ovid. de Pont. i. i. 40. & *ſtipes æreas* Apul. Met. viii. p. 262. Græcis χαλκολόγοι dicuntur. Gloſſ. Cyril. χαλκολόγος, *nummularius, æſculator*. Philox. *Æſculator*, χαλκολόγος. *Voſſ. Lex. Etymol. in Æs. Turneb. in Cicer. de Legib. ii. p. 107. Pius Annot. poſt. c. 59. Rhodig. Ant. Lect.* xii. 10. *Laurent. de Agyrt. c.* 1. *Buleng. de Sort. c.* 5. *Donat. Dilucid. in Vulcat. Gallic. Avid. Caſſ. Theſ. Crit. Gruter. Tom.* iv. *p.* 1101.

ÆS.

ÆS eſt metallum durabile, & ſonorum. *Svvert. ad Mag. de Tintinn. c.* 12. In Creta primi invenerunt Telchines artibus excellentes. *Gyrald. Synt. deor.* 1. *p.* 24. C. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 137. In Theſſalia Jonos rex Theſſaliæ. Caſſiod. Var. iii. 31. *Junius Catal. Archit. p.* 101. Primus conflavit Lydus Scythes. Junius p. 73. In *ære* conſiſtebat vetuſtiſſimorum Romanorum pecunia propter eorum paupertatem, quia rarus illis argenti, rarior auri uſus fuit. Inde *æris* appellatio pro pecunia accipi conſuevit: & quamvis domitis nationibus in maximas divitias excreviſſent, ſervaverunt tamen antiquum nomen, & ſive pecunia aurea, ſive argentea, *æs* appellabatur. *Alciat. de Verb. Sign. p.* 235. b. *Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c.* 2. Auro mixtum olim deduci, hoc eſt, ſeparari non poterat. Hodie aurifices chriſulcæ aquæ vi ab auro, & quodvis metallum ab altero ſeparare poſſunt. *Alciat. Parerg.* vi. ii. *Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 235. Illi vim medicatam ineſſe credebant veteres. Ideo luna eclipſin paſſa *æneis* quibuſdam revocabatur. V. ſupr. in *Æra auxiliaria*. Falcibus *æneis* legebantur herbæ a veneficis. Virg. Æneid. iv. 513.

Falcibus & meſſæ ad lucem quæruntur ahenis
Pubentes herbæ.

Ovid. Met. vii. 226.

——& placita partim radice revellit,
Partim ſuccidit curvamine falcis ahenæ.

Rhodig. Ant. Lect. xix. 10. Turneb. Adv. vi. 10. Cerda in Virgilium. Lampe de Cymbal. vet. iii. ii. Spectra *æris* ſono fugabantur. Sophron. in Mimis: *Sacrificant Rheæ, & Hecatæ canes, quod canum immolatio, & æs conflictum ſolvat phaſmata.* Vaſis *æneis* utebantur magæ, & horum tinnitu manes fugabantur. Ovid. Faſt. v. 441.

Rurſus aquam tangit, Temeſæaque concrepat æra,
Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.

Lampe l.l.

Æs alienum dicitur omnis pecunia aliena, id eſt, quæ noſtra non eſt, ſed aliis debetur. Ulpian. de verb. ſignif. l. 213. *Æs alienum eſt, quod nos aliis debemus.* Servius Sulpitius tulerat lege ſua, *ne quis ſenator ſupra duo millia drachmarum æris alieni contraheret.* V. infr. in *Lex Sulpitia*. Et C. Licinius, *ut deducto eo de capite, quod uſuris pernumeratum eſſet, id quod ſupereſſet, triennio æquis portionibus ſolveretur.* V. infr. in *Lex Licinia*. Calcagn. de verbor. ſignif. p. 361. Dicebatur *æs*, licèt aurei nummi, aut argentei deberentur. Senec. de Benef. v. 14. *Æs alienum habere dicitur, & qui aureos debet, & qui corium forma publica percuſſum, quale apud Lacedæmonios fuit, quod uſum numeratæ pecuniæ præſtat.* Item adoptio, ut etiam teſtamentum per *æs* & libram factum dicebatur, etiamſi quis aureo, aut argenteo numiſmate uſus eſſet: prodigiſque ſollenni formula *ære* commercioque interdictum, etſi aurum quoque & argentum in peculio haberent. *Franckenſtein de Ærar. pop. Rom.* c. 2. *Lipſ. in Senecam.*

Æs caldarium appellabatur, quod tantum fundebatur, non autem incudi reſiſtere poterat. Plin. xxxiv. 8. *Æs caldarium funditur tantum, malleis fragile.* Savot. de Numm. antiq. ii. 13. Illud eſt, ex quo nunc fiunt caldaria. *Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 758. b. D. Si hæc eſſet ratio, Caldarianum potiùs, aut caldariarium dicendum eſſet. Præterea non ſolùm ex ære fuſili, ſed etiam ex ductili caldaria fiunt. Imo etiam magis ex iſto. Caldarium Plinio vocatum Græci vocant χαλκὸς τροχίαν, *æs curſile*. Pollux vii. 24. 5. *Τροχίαν μὲν χαλκὸν τὸν χυτὸν καὶ καλοῦν, τυπίαν δὲ ἐν ᾧ οἱ νῦν ὕποισιν ἔλατὸν*. In gloſſis dicitur ἐκλυτὸν, ut fuſile χωνευτόν. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* xii. *Præfat.* ** 2. *verſ.*

Æs candidum, cujus ſub vena argenti repetitur vena *æris* candidi. Experientia compertum habeo, talcam Venetianam facilè redigi in pulverem candidiſſimum, ſi teratur in mortario æreo calido, & quidem piſtillo itidem calido; quod dum fit, tam ſuperficies mortarii quàm piſtilli, quandam inde albedinem contrahit. Hujus primus inventor nemini ſuam artem aperuit; ſed illa eodem cum auctore ſuo ſepulcro eſt condita. Et hæc eſt cauſa, quare *æs* antiquum illius temporis longè pretioſius & præſtantius ſit eo, quod poſtea confectum fuit. *Savot. de Numm. Ant.* 1. 2. *c.* 16.

Æs circumforaneum in foro fœnore ſumptum eſt, ſive nomina quibus obnoxii ſumus trapezitis ex pecunia mutua fœnori accepta. Cicer. ad Attic. ii. 1. *Tuſculanum, & Pompejanum valdè me delectant, niſi quod me, ipſum illum vindicem æris alieni, ære non Corinthio, ſed hoc circumforaneo obruerunt.* Erant enim menſæ fœneratorum circum forum, etiam in templorum porticibus. Morem hunc & Judæi ſervabant, qui in illo Salomonis delubro religioſiſſimo nundinabantur, fœnuſque exercebant, converſa orationis domo in ſpeluncam latronum, ut ſcribitur Matth. c. 21. n. 12. *Pollet. For. Rom.* l. 3. *Sigon. de Ant. jur. civ. Rom.* ii. ii. *Bud. in Pandect. p.* 140. G.

Æs confeſſum eſt illud, de quo confeſſio facta erat apud Gell. xv. 13. xx. 1. Hujus judicatis triginta dies dabantur conquirendæ pecuniæ cauſa, quibus niſi *æs* alienum diſſolviſſent, ad prætorem debitores vocabantur qui creditoribus eos addicebat, tum nervo, atque compedibus vinciebantur: deinde eos paciſci fas erat; niſi pacti eſſent, in vinculis ſexaginta dies habebantur: in quibus diebus trinis nundinis continuis ad prætorem in comitium producebantur, quantæque pecuniæ judicati eſſent, prædicabatur, ut ſi quis eos eximere vellet, quod nobiliſſimi quique facere ſolebant, tantam pecuniam ſolveret. Hinc jocus ille apud Nævium, ut refert Cicer. de Orat. ii. 63. *Videtur*, inquit, *eſſe miſericors ille, qui judicatum duci videt, percunctaturque ita, quanti addictus? Cumque illi reſponſum eſſet, mille nummum: ſi addidiſſet*, inquit, *tantummodo, ducas licet, eſſet aliud genus ridiculi præter exſpectationem; ſed quia addidit, nihil addo, ducas licet, addito ambiguo altero genere ridiculi, fuit, ut mihi quidem videtur, falſiſſimus.* Ambiguum erat, *nihil addo*, quoniam ad adjectionem referri poterat, qua quis in licitatione utitur; & ad ea, quæ agebat, hoc eſt, nihil verborum addo, nihilque amplius a me exſpectes, eum liberè ducito. *Auguſt. de Legib.* xii. *tab.* §. 38. *Salmaſ. de Mod. uſur. c.* 18. *Schott. Obſerv.* ii. 34. *Collect. vetuſt. p.* 377. *Oiſel. in Gellium.*

Æs Corinthium ex tribus metallis, auro, argento, & ære permixtum, & confuſum, tertium fuit quoddam metalli genus. Nomen accepit, quòd Corintho anno ab U. C. 608. a Mummio capta, & incenſa, aurum, argentum & *æs* in unum confluxerint, peruſtis plurimis ſtatuis, & ſimulacris. Flor. ii. 16. 6. *Quantas opes & abſtulerit & cremaverit, hinc ſcias, quòd quicquid Corinthii æris toto orbe laudatur, incendio ſuperfuiſſe comperimus. Nam & æris notam pretioſiorem ipſa opulentiſſimæ urbis fecit injuria: quia incendio permiſtis plurimis ſtatuis, atque ſimulacris, æris, auri, argentique venæ in commune fluxere.* Plin. xxxiv. 2. *Ex illa autem antiqua gloria Corinthium maximè laudatur: hoc caſus miſcuit, Corintho, cum caperetur, incenſa. Corinthus capta eſt Olymp.* 158. *an.* 3. *noſtræ Urbis* 608. Philand. in Vitruv. viii. 6. Palmet. Spicil. xi. Theſ. Crit. Grutter. Tom. iv. p. 804. Saubert. de Sacrif. c. 17. Figrell. de Stat. c. 16. Rhodig. Ant. Lect. xxi. 25. Junius de Pictur. iii. ii. Savot. de Numm. antiq. ii. 17. Laz. Græc. ii. 3. Mirum eſt hanc fabellam habuiſſe tot aſ-

ſertores,

Digitized by Google

ſertores, cum invicto argumento refellat ille ipſe, qui primus evulgavit, Plinium dico, qui *uno ante Corinthum captam ſeculo deſiiſſe* obſervat *nobiles illos fictores, quorum omnia ſigna iſta Corinthia appellantur*. Quid quòd hujus narrationis neque vola, neque veſtigium eſt in Strabone, qui de *Corintho* tam multa habet, nec in Ariſtidis Iſthmica, nec in Pauſaniæ Corinthiaca, nec in Dionis Chryſoſtomi oratione 37. quæ tota eſt in Corinthi laudem, nec in Græcorum ullo alio, quod quidem ſciam? Solùm in Plutarch. de Pyth. Orac. p. 395. B. *Alii Corinthi domum unam arſiſſe dicunt, in qua cum auri, argentique nonnihil eſſet, æris autem magna vis, commiſta illa, & in eandem confuſa maſſam, & ex eo metallo, cujus major inerat pars, Corinthii æris nomen acceperint. Alii ærarium quendam fabrum Corinthi fuiſſe, qui cum incidiſſet in thecam auri plenam, eamque ſibi abſtuliſſet, ne id reſciretur metuens, diſſectum in minutas particulas aurum paullatim æri admiſcuerit, admirabilemque illam temperaturam effecerit, qua magnas ſibi opes poſtea comparaverit*. Sed neutri rem accidiſſe dicunt, cum excisa eſt Corinthus. *Bochart. Hieroz.* VI. 16. *Muret. Var. Lect.* III. 5. *Freher. de Monet. Rom. vet.* I. 1. Utramque narrationem rejicit Plutarchus ut fabuloſam, *æs aſſerens arte, non caſu ita miſceri*. Nec deſunt, qui aurichalcum, cujus mentio eſt apud Heſiodum, & alios poetas vetuſtiſſimos, Corinthii æris ſpeciem fuiſſe putent. In quorum numero fortaſſe fuere Bibliorum interpretes Syrus & Arabs, quorum ille ex ære Corinthio, hic ex ære Græco fuiſſe refert omnia vaſa, quæ fecit Hiram Salomoni pro domo Dei 1. Reg. c. 7. n. 45. Id ſaltem inde colligas, ex eorum ſententia Corinthium *æs* fuiſſe in uſu Salomonis ævo, quo tempore templum condidit, id eſt, annis plus nongentis ante Corinthi excidium. *Bochart. l. l.* Auro prælatum fuit. Stat. Sylv. II. 2. 68.

Æraque ab Iſthmiacis auro potiora favillis.

Videtur autem raritas præcipuè in cauſa fuiſſe, cur *æris* hujus pretia in immenſum exarſerint: tuſi malis ex eo auctum pretium, quòd difficulter admodum *æruginem* traxerit. Cicer. Tuſc. Quæſt. IV. 32. *Inter acutos, & hebetes hoc intereſt, quod ingenioſi, ut æs Corinthium in æruginem, ſic illi in morbum & incidunt tardiùs, & recreantur ocyùs*. Solebant autem illi, qui volebant videri aliquid hac in parte ſupra vulgus ſapere, ſinceritatem *æris* Corinthii naribus explorare. Quod in Mamurra falsè ridet Mart. IX. 60. 11.

Conſuluit nares, an olerent æra Corinthum,
Culpavit ſtatuas & Polyclete tuas.

Junius l. l. Æruginem tardiùs contrahit, ſeu propter ſui bonitatem, ſeu propter quantamcumque auri portionem remixtam. *Freher. l. l.* Numiſmata, quæ hodie ex *ære* Corinthio conſtare vulgo dicuntur, non ſunt facta ex priſco illo *ære*. Quæ enim flavi ſunt coloris, ex nulla alia materia, quàm *ære* inaurato conſtant. *Savot. l. l.*

Æs coronarium, quod noſtrates *cliquam* vocant, in tenues erat bracteas, ſive laminas deductum, & ad colorem auri proximè accedens, quod olim adhibebatur ad hiſtrionum coronas. Pars fuit *æris* tenuiſſimi Cyprii. Plin. XXXIII. 9. *Miſcetur argento tertia pars æris Cyprii, quod coronarium vocant, & ſulphuris vivi, quantum argenti.* XXXIV. 8. *In Cyprio coronarium, & regulare eſt, utrumque ductile. Coronarium tenuatur in laminas, taurorumque felle tinctum, ſpeciem auri in coronis hiſtrionum præbet*. Savot. de Numm. Antiq. II. 17. Paſchal. de Coron. IX. 1. Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 229. Panvin. de Lud. circenſ. I. 17. & ad illum Argolus.

Æs Corybantium eſt dictum, quia Corybantes in ſacris Cybeles *æreis* crepitaculis utebantur. *Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c.* 10.

Æs Curionium *dicebatur, quod dabatur curioni ad ſacerdotium curionatus*. Feſtus. Merces enim, ſive ſalarium, hoc eſt, reditus, ſive proventus, & vectigalia ſacerdotibus dabatur: & ob certa quædam munia, atque officia aliis nominibus appellabatur. *Stuck. de Sacrif. p.* 107.

Æs Cyprium *in Cypro inſula primum repertum, unde & vocatum: factum ex lapide æroſo, quem cadmiam vocant: & eſt ductile: huic ſi addatur plumbum, colore purpureo fit*. Iſidor. XVI. 19. *Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* I. 17. *Junius de Pictur.* III. 11. *Philand. in Vitruv.* III. 12.

Æs Dodonæum nomen accepit, quia in Apollinis ſacris lebetibus *æreis* utebantur. *Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c.* 10. Dodona eſt urbs in Chaonia, Epiri regione, juxta quam inſigne nemus, ubi Jovis Dodonæi templum fuiſſe narratur, in quo oraculum omnium, quæ apud Græcos ſunt, vetuſtiſſimum. Hinc *æs* Dodonæum, cymbalum, aut tintinnabulum diu noctuque continuò crepitans. Zenob. in παροιμιῶν ἐπιτομῇ tradit in Dodona duas fuiſſe ſublimes columnas, in altera poſitam pelvim *æream*, in altera pueri ſimulacrum flagellum *æreum* manu tollentis. Quoties autem ventus flaverit, fieri, ut ſcutica impulſa crebriùs lebetem feriat, iſque percuſſus tinnitum reddat, ad multum etiam temporis reſonantem. *Swert. in Magium de Tintinnab. p.* 119. *Eraſm. Adag. par.* 276. *B.*

Æs factum, quod eſt in vaſis & ſignis. V. illud infr. in *Argentum factum*.

Æs flavum ſic dictum à colore, componebatur ex quadam mineræ ſpecie, quam Latini vocant cadmiam, & Galli calamine. *Savot. de Numm. antiq.* II. 13.

Æs grave dictum eſt à penſitatione, id eſt, quod pondus juſtum legitimumque haberet. Liv. IV. 60. *Et quia nondum argentum ſignatum erat, æs grave plauſtris quidam ad ærarium convehentes, ſpecioſam etiam collationem faciebant*. Romani enim olim appendere, ſeu ponderare pecuniam magis ſolebant, quàm numerare. *Putean. Reliq. conviv. priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 257. *A.* ex denis aſſibus conſtituit Feſtus: *Grave æs dictum à pondere, quia deni aſſes ſinguli pondo libras efficiebant, denarium ab hoc ipſo numero dictum*. Sardus de Numm. Theſ. Græv. Tom. XI. p. 1718. E. Naſcentis Romæ tempore Saturnus & Janus æneam pecuniam ſignaverant, *æs* grave erat in uſu. *Freher. Not. in Anonym. de Re monet. Theſ. Græv. ibid. p.* 1418. Budæus, & Scaliger rude, atque informe intelligunt, quos rejicit Salmaſ. de Mod. uſur. c. 6. Ubi extra controverſiam eſſe ait, quamdiu aſſes fuere librarii, *grave æs* non alia notione acceptum fuiſſe, quàm de *ære* ſignato; ubi verò imminutum aſſium pondus fuit, & illi lege Papiria ad ſemunciam redacti, *æris gravis* appellationem non niſi de infecto, & rudi uſurpatum. At ego maximè controverſum exiſtimo, quod illi extra controverſiam eſt. Nam dum as libram pondo fuit, quæ ratio potuerit excogitare, aut utilem, aut neceſſariam reddere *gravis æris* appellationem, nullus video: unius enim generis erat, quicquid erat: & quia grave erat omne, ideo nullum, quod grave diceretur. Nondum exſtiterat nomiſma, quod minori pondere accederet ad idem pretium, à quo ut appellando diſcerneretur, alterum grave nuncupandum erat. Tum demum opus erat hac diſtinctione nominis, poſtquam aliud *æs* pondere levius eadem æſtimatione cœpit uſitari. Adeo ut vocabulum pænè non fuerit, niſi ex quo res fuit, hoc eſt, eſſe deſiit. Quemadmodum Tarquinio & Catoni Priſcis nata ſunt cognomenta, quum ipſi pridem denati eſſent. Sic rectè de Uſur. c. 19. ſtatuit nullum fuiſſe dictum grave argentum, quia argenteus nummus nunquam in gravi, & magno pondere percuſſus eſt, ut à minuto, ac levi propterea debuerit diſtingui. Ergo dum libralis as fuit, ignorabatur diſcrimen, & nomen *æris gravis*: at circumſcripto aſſe *grave æs*, & de ſignato, & de rudi, prout res tulit, pro pecunia accipi facilè concedam. Nam illud prorſus inexſpectatum, quod poſtremum placuit τῷ ναιῷ, omnibus auctorum locis, in quibus poſt imminutos aſſes ex pondere librali mentio fit ejus, *æs grave* de ſeſtertiis *æreis* accipiendum. Quod autem rei tam inopinatæ fundamentum? Nempe quæ in XII. tab. fuerunt, *ſi quis alteri injuriam faxit, viginti quinque pœna*, ii apud Paullum in Receptis ſententiis ſunt XXV. *ſeſtertii nummi*. Nihil hic video ſolidi ad conjecturam tam audacem ſuperſtruendam. Cur enim neceſſe eſt ſeſtertios illos, quorum meminit Paullus, ſi jam olim tempore libertatis ſubrogati aſſibus

fuere,

fuere, credi fuiſſe æreos? cur non ſint argentei, quales procul dubio fuerunt. Jam ſi *grave æs* ſeſtertius, quia hic maximus in *ære* nummus, cauſa nulla eſt, cur non & *argentum grave* ſit denarius, quippe qui argenteorum maximus. Cur denique non aſſes potiùs vel ſextantarios, vel unciales, ſi qui ſuperfuerunt, accipit, quos ſaltem fuiſſe conſtat? Quamquam huic quoque interpretationi fides precaria, & parum certorum argumentorum: non tamen fingeretur genus nummi, quod certum eſt illo tempore incognitum fuiſſe. Aut cogitemus factum Romæ, quod hodieque fit apud Suecones. Sunt nummi ærei: ſunt etiam maſſæ grandes quadratæ, in quatuor oris, & medio alterius lateris ſignatæ. Ita credi poſſit uſum nummorum non ſtatim ſuſtuliſſe uſum maſſarum. *Æs grave* tum dixerint Romani & maſſas hujuſmodi ſignatas, poſtquam nummi pondus imminutum eſt. Sed illarum maſſarum pretium crevit pro ratione nummi. Tanquam aſſe ſextantario facto, maſſa xx librarum, quæ prius valuerat vicenos *æris*, tum cxx aſſes valuit: aſſe unciario, eadem maſſa ccxl aſſes valuit: aſſe ſemunciario, eadem maſſa pro ccccLXXX aſſibus appenſa eſt. Quibus igitur legimus donata decem millia *æris gravis* poſt levatum pondus numiſmatum, eos intelligere poſſumus accepiſſe tantum aſſium in maſſis hujuſmodi. *Grenov. de Pecun. vet.* III. 15. *Thyſ. in Gell.* x. 6.

Æs hæreditarium dicitur, quod ex lege XII. tabularum pro portionibus ſingulos hæredes creditoribus obligat, & ipſo jure inter eos eſt diviſum. *Auguſt. in Leg.* XII. *tab.* §. 22.

Æs hepatizon eſt dictum, quod ad colorem jecinoris, ſeu hepatis proximè accederet. Ego arbitror, non aliud metalli genus fuiſſe, quàm quod noſtrates vulgo bronze vocant, quoniam & hoc colorem hepatis refert. Cæſalpin. de Metallic. II. confundit cum *ære* Corinthio, dum id tertium *æris* Corinthii genus ſtatuit: quamvis illud ab *ære* Corinthio diſtinxerit Plin. XXXIV. 2. *Præter hæc eſt illud ſuo colore pretioſum ad jocineris imaginem vergens, quod ideo hepatizon appellant, procul à Corinthio.* Savot. de Numm. antiq. II. 17.

Æs hordeatium dictum, *quod pro hordeo equiti Romano dabatur.* Feſtus. Romæ hordeum equitibus publicè dabatur, quo jumenta ſua alerent, neque enim avena utebantur. Pro hordeo tamen interdum *æs* dabatur. *Tutean. de Stipend. milit. c.* 8. *Dacer. ad Feſtum.*

Æs infectum, quod eſt in maſſis. V. illud infr. in *Argentum factum.*

Æs manuarium vocatur pecunia quaſi ex pluribus manibus collecta. Gell. XVIII. 13. *Hoc ære collecto, quaſi manuario, cœnula parabatur omnibus, qui eum luſum luſeramus.* Manus in talorum ludo erat pecunia, quam conferebat quiſquis poſt jactum infelicem. *Caſaub. Suet. Aug. c.* 70. *Rhodig. Ant. Lect.* x. 2. *Oizel. in Gellium. Souter. de Aleat.* I. 28.

Æs ollarium, à Gallis potin vocatum, eſt ſpecies *æris*, quod inaurari nequit, ob plumbum, quod ei admixtum eſt. Metallum hoc compoſitum eſt ex *ære*, orichalco, plumbo, & pauco ſtanno. Vocaturque ollarium, quoniam plerumque ollæ *æreæ* ex eo confici ſolent; eademque ratio eſt, quare Plin. XXXIV. 9. illud appellet *temperaturam ollariam, vaſe hoc nomen dante.* Ex eodem hodie confici ſolent candelabra, aliaque vaſa. Idem *æs*, quoniam malleum pati nequit, non malè quis forſan dixerit eſſe caldarium. *Savot. de Numm. antiq.* II. 17.

Æs pyropum fulgore ſuo ignem referebat. Quomodo Eumolpus in Bacchicis Bacchum, ſeu Solem appellat πυρωπὸν apud Diodor. I. p. 7.

Siderum Dionyſum igni radiante coruſcum.

Bochart. Hieroz. II. 6. 16. Pyropus non fuit ex lapidum pretioſorum genere, quos rubinos, ſive carbunculos vocant, ut plerique nullo auctore hodie volunt. Sed erat, ut Plin. XXXIV. 8. *æs* quoddam Cyprium, *cujus in uncias ſeni addebantur ſcrupuli auri*, & quod *prætenui pyropi bractea igneſcebat.* Et ita fiebat *æri* coronario addita quarta parte auri, quippe quod colorem fulgidum, & igni ſimilem ei conciliabat. Iſidor. XVI. 19. addit, *flammaſque imitatur*, alludens ad hoc Ovid. Met. II. 1.

Regia Solis erat, ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo.

Accedit & Prop. IV. 11. 21.

Picta nec inducto fulgebat parma pyropo.

Bochart. l. l. Panciroll. de Reb. deperd. & inv. p. 228. & ad illum Salmuth. Propertius dum dicit *inducto*, carbunculum non fuiſſe, ſed laminam non obſcurè indicat. Nam auris, vel *æris* bractea parmæ induci rectè dicitur, ut parieti tectorium: carbunculus non item. Parmæ enim induci dicuntur, quæ illam obtegunt, quod de carbunculo quis putet? *Bochart. & Salmuth l. l. Savot. de Num. antiq.* II. 17. Ex Plinio colligo in laminas fuiſſe tenuatum, æquè ac *æs* coronarium, ſed præterea ab utraque parte largiter inauratum. Ut enim utrumque latus tenuis laminæ æreæ ſufficienter inauraretur, opus ſaltem erat quarta parte auri, ipſaque lamina ærea auro illinendo baſeos tantùm loco erat. Unde fiebat, ut aurum, dicto modo *æri* illitum, magis rutilo fulgeret colore, quàm ſi ſolum eſſet. *Æs* viciſſim, licèt in tenuiſſimas laminas diductum, ab ærugine exedi, vel corrumpi non poterat, quoniam *æs*, paullò largiùs inauratum, nunquam æruginem contrahit: ſed omnibus aeris injuriis meliùs ferè & diutiùs, quàm ipſum aurum, ob ſoliditatem ſuam reſiſtit. *Savot. l. l.*

Æs regulare, quod & fundi, & cudi ſimul poterat. Plin. XXXIV. 8. *Regulare & in aliis fit metallis, itemque caldarium. Differentia, quòd caldarium funditur tantùm malleis fragile, quibus regulare obſequitur, ab aliis ductile appellatum, quale omne Cyprium eſt. Sed & in cæteris metallis cura diſtat à caldario. Omne enim purgatis diligentiùs igni vitiis, excoctiſque regulare eſt.* Savot. de Numm. antiq. II. 13. Salmaſ. Exercit. Plin. p. 758. b. D. Græv. Præf. Theſ. Antiq. Roman. Tom. XII. ** 4.

Æs reſignatum dicitur militi, cum ob delictum aliquod, juſſu tribuni militum, ne ſtipendium ei detur, in tabulas refertur. Reſignare antiqui pro ſcribere interdum ponebant. Feſtus. Cui hoc propter ignominiam non dabatur, *ære dirutus* dicebatur. *Sichterman Diſſert. de Pœn. militar. c.* 15. *Dacier. in Feſtum.*

Æs rude fuit informe. *Bud. de Aſſe.* I. *p.* 106. Grave quando fuerit dictum. V. ſupr. in *Æs grave.* Pecunia initio Urbis rudi *ære* conſtabat. Quamobrem libra opus erat, ut pretium ſolveretur. *Auguſtin. de Legibus Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* II. *p.* 1298. *D.* Qui enim de pondere conſtare potuiſset, ſi non fuiſset appenſum? Prætulit notam quidem, quæ pondus deſignaret, ſed publico cuneo minimè percuſsam, ſed à privatis tantùm accipientibus aut reddentibus impreſsam, quorum fidem ſequi non ſemper poterant, quin opus haberent etiam illud ad libram vocare. *Sperling. de Numm. non cuſ. c.* 31.

Æs ſignatum, quod eſt in nummis. V. illud infr. in *Argentum ſignatum.* Plin. XXXIII. 3. *Primus æs ſignavit Servius Rex. Antea rudi uſos Romæ Timæus tradit. Signatum eſt nota pecudum, unde & pecunia appellata.* Auguſt. in Leg. XII. tab. §. 26. Calcagn. Equitat. p. 577. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3. Quod ſi ita eſt, quid de Saturno futurum eſt, quem primum numini auctorem facit Tertull. Apolog. c. 10. *A Saturno primum tabula, & imagine ſignatus nummus, & inde ærario præſidet.* Dicendum forſan, de Romanis Plinium intelligendum, Saturnum aliis Italis morem ſignandi monetam tradidiſse. *Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c.* 2.

Æs uxorium dicebatur, quod pendebat, qui cœlebs ad ſenectutem pervenerat. Feſtus. *Uxorium pependiſſe dicitur, qui, quod uxorem non habuerit, æs populo dedit.* Thyſ. in Gell. I. 6. Ἀγαμίου δίκη Athenienſibus, Lacedæmone ὀψιγαμίου, καὶ κακογαμίου δίκη. *Æs* pœnæ nomine à cœlibibus primi exegerunt, ut puto, M. Furius Camillus, M. Poſtumius cenſores an. 350. *Scalig. & Dacer. in Feſtum.*

Per *Æs*, ſive aſsem & *libram*, verba juris ſunt, quibus omnis emptio confirmabatur, cum per libram expenſa pecunia, per *æs* ipſum pretium demonſtrabatur. Ado-

ptio per mancipationem ac vindicationem imaginaria quædam erat venditio; *cum adhibitis non minùs quinque teſtibus Romanis civibus puberibus, & præterea alio ejuſdem conditionis, qui quòd libram æneam tenebat, libripens dicebatur, adoptans dicebat: hunc ego hominem ex jure Quiritium meum eſſe ajo, iſque mihi emptus eſt hoc ære, æneaque libra. Dein ære libram percutiens, idem as quaſi pretii loco naturali patri dabat; quod cum iterum ac tertio feciſſet, filius de poteſtate patris exibat, ac fiduciarii patris filius evadebat.* Boetb. in Topic. Cicer. Suet. Auguſt. c. 64. n. 3. *Cajum & Lucium adoptavit domi per aſſem & libram emptos à patre Agrippa.* Ovid. de Pont. IV. 15. 42.

Meque tuum libra norit & ære minus,

Tuus, inquit, ſum, imò mancipium tuum, niſi quòd ſola libra & *as* meæ mancipationi abfuerunt. *Gronov. Obſerv. II. Heinſ. in Ovidium. Noriſ. Cenotaph. Piſan. Diſſ. II. p. 85. Sigon. de jur. civ. Roman. I. 10. de judic. I. 11. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 1. Salmaſ. de mod. uſur. c. 6. Lipſ. in Tacit. Annal. I. n. 21. Calcagn. Equitat. p. 575. Auguſt. de Legib. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1300. A. Briſſon. Antiq. Select. I. 7. de Form. VI. p. 513. Hotoman. Antiq. Roman. III. 3. Donat. & Pitiſc. in Suetonium.* Quicquid per *as & libram* fiebat, nexus dicebatur. *Sigon. de jur. civ. Roman. I. 11.* V. infr. in *Nexus*. Et teſtamenta *per as & libram* fiebant, & ſolvebantur. V. infr. in *Teſtamentum*. Erat modus perimendorum ſacrorum, ut *per as & libram* hæredes teſtamento legatariis ſolverent. Quod genus teſtamentorum fiebat comitiis curiatis pro collegio pontificum. Gellius. V. illum infr. in *Teſtamentum*. Guther. de vet. jur. pontif. II. 6. Quid audio, teſtamentum *per as & libram* factum eſſe calatis comitiis? Atqui didiceram ex Juſtiniano tertium hoc, ſeparatum à comitiali, & procincto genus fuiſſe teſtamenti: & expreſſis à Theophilo, quum multi præcipiti morbo correpti morerentur inteſtati (bis enim tantummodo in anno ea comitia calabantur) neque bellum eſſet, inventum genus teſtandi per *as & libram*, quod citra comitia, citra procinctum fieret. Neque abit ab illis Gellius, quem contrarium ſibi dat teſtem Gutherius. *Gronov. de Pecun. vet. IV. 7.*

ÆSAR Etruſca lingua Deus vocabatur. Hinc Augures, cum paullò ante quam Cæſar Auguſtus humanis concederet, fulmen ſtatuæ ejus inſcriptionem ita perſtrinxiſſet, ut primam nominis literam, quæ erat in dictione Cæſar, decuſſerit illiſam prorſus, hoc interpretati ſunt, eo portento ſignificari eum centum, non ultra, dies victurum. Quia verò *Æſar* pars reliqua manſiſſet, inter Deos eum eſſe referendum adjecerunt, quòd *Æſar* Etruſca lingua Deus vocabatur. V. Suet. c. 97. n. 4. *Pier. Valer. de Fulmin. ſignif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 614. E. Bochart. Chan. I. 33. Turneb. Adv. XXVIII. 20. Schedius de diis German. II. 6.*

ÆSCHYLUS reduxit tragœdiam in adſpectum hominum, cultu decoro ac ſplendido, & numeris omnibus propemodum explevit. Nam & eam ſyrmate ornavit, & cothurnis ac pulpito excelſo, & heroum formis, nuntiis & internuntiis, & iis omnibus, quæ in ſcena, vel ſub ſcena vulgo adhibentur. Idem primus inſtituit, ut tragici fæcibus aut minio inunctas perſonas gererent, & cothurnis aut embatis uterentur. Idem contraxit choros nimium productos & hiſtrionum diverbia, refugiens monodias illas prolixas; & cædes ſub ſcena, non in omnium oculis patrari inſtituit. Cothurnos hiſtrionibus addidit, ut gradientes heroas repræſentarent. Veſtes quoque heroibus idoneas attribuit. Hiſtrionum numerum auxit; pro uno enim duobus uti cœpit, prologum, ſeu protagoniſten introduxit. *Buleng. de Theat. I. 2. & 53. Mariſchott. de Perſ. & Larv. c. 2.*

ÆSCULAPIUS fuit Meſſenius, ſed Epidauri, quæ eſt urbs notiſſima Peloponnenſis in ſinu Saronico, habitavit; unde & Epidaurus eſt illi conſecrata. Lactant. I. 10. *Æſculapius non ſine flagitio Apollinis natus, quid fecit aliud divinis honoribus dignum, niſi quòd ſanavit Hippolytum? Hunc, Tarquitius de Illuſtribus viris diſſerens, ait incertis parentibus natum, expoſitum, & à venatoribus inventum, canino lacte nutritum, Chironi traditum, didiciſſe medicinam: fuiſſe autem Meſſenium; ſed Epidauri moratum.* Invenit medicinam, fortè clinicen. Mart. Capel. de Nupt. II. *Adſcribit Aſclepio Græcia medicinam.* Tertull. Apolog. c. 23. *Ipſe eſt Æſculapius, medicinarum demonſtrator.* Depingebatur ſenili facie, barba prolixa, nodoſo in manu baculo. Signi meminit Suet. Aug. c. 59. n. 1. *Medico Antonio Muſæ ſtatuam juxta ſignum Æſculapii ſtatuerunt.* De barba Cicer. de Nat. deor. III. 35. & Val. Max. I. 2. §. 3. ext. *Dionyſius Epidauri Æſculapio barbam auream demi juſſit, neque enim convenire barbatum eſſe filium, cum in omnibus fanis pater imberbis eſſet.* Pallium, & crepidas Græco more, nempe Græcus deus, gerebat. Tertull. de Pall. c. 4. *Ipſum hoc pallium moroſius ordinatum, & crepida cretata Græcatim Æſculapio adulantur.* Baculum in manu habebat, & adjutos draconem & canes. Feſtus: *In inſula Æſculapio facta ædes fuit, quòd ægroti a medicis aqua maximè ſuſtententur: ejuſdem eſſe tutela draconem, quòd vigilantiſſimum ſit animal, quæ res ad tuendam valetudinem ægroti maximè apta eſt: canes addebantur ejus templo, quòd is uberibus canis ſit nutritus, bacillum habet nodoſum, quòd difficultatem ſignificat artis: laurea coronatur, quòd ea arbor plurimorum ſit remediorum.* Apul. Met. I. p. 8. *Diceres dei medici baculo, quod ramulis ſemiamputatis nodoſum gerit, ſerpentem generoſum lubricis amplexibus inhærere.* Baculus iſte in læva manu, dextra barbæ admota, qui ferè ſenum mos ſolet eſſe. Ovid. Met. XV. 654.

—— Sed qualis in æde
Eſſe ſolet, baculumque tenens agreſte ſiniſtra,
Cæſariem longa dextra deducere barba.

Gyrald. Synt. deor. VII. p. 252. & 254. Cuper. Harpocrat. p. 57. La Chauſſe de deor. ſimul. tab. 17. Ortel. Deor. & dear. cap. II. tab. 28. Demſter. Paral. ad Antiq. Roſin. II. 17. Tomaſ. de Donar. c. 24. Stuck. de Sacrif. p. 69. Marlian. Topogr. Urb. Rom. V. 16. Caſal. de Profeſſ. Roman. ritib. c. 7.

ÆSTAS frons eſt totius anni, flagrantior ſcilicet & eminentior pars. *Aleand. Tab. Hel. Explic. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. V. p. 734. D.* Deſignabatur per Apollinem, cujus præcipuum munus ſagittandi fuit peritia, quum ſcilicet vehementiori jactu ſolares radii terram percutiunt, ut proinde tunc jaculator meritò ſol appareat: quique cæteris anni temporibus obtuſus quodammodo videbatur, acutus per æſtatem dici poſſit. Quomodo nominat Horat. Epiſt. I. 10. 15.

—— ubi gratior aura
Leniat & rabiem canis, & momenta leonis,
Cum ſemel accepit ſolem furibundus acutum.

Aleand. ibid. p. 736. B. Ejus effigies olim erat hæc. Venuſta, & formoſa nympha mediæ cujuſdam majeſtatis, ſpiceam coronam, & fluentes per humeros crines habens, dextra cornu copiæ maturis ſegetibus redundans, ſiniſtra radicem triplici ſpecie fœcundam, ad pedes faſciculo ſegetum, & utraque manu ſpicas ferentem puerum, ſed ſedentem vidiſſes. *Berthald. de Ara c. 3.*

ÆSTIMATIO litis condemnatum reum ſequebatur. Præcipuè erat in cauſa repetundarum & peculatus. Erat autem judicium, quo lis ei *æſtimabatur*, id eſt, furtorum omnium ratio inibebatur; atque inde pecunia reddebatur, cui erepta dicebatur. Aſcon. in Cicer. p. 59. *Lis æſtimata eſt pecunia, de qua lis fuit, & propter quam condemnatus eſt, in ſummam redacta, quæ de ejus rebus exigeretur. Duæ enim res conſequebantur* lege Cornelia *damnationem, altera redditio pecuniæ iis, ad quos pertinebat: in quo vel ſimpli, vel dupli, vel quadrupli ratio ducebatur; altera exſilii.* p. 88. *Repetundarum cauſa ita ſe habet, ut ſi convictus reus ſit, atque damnatus, pecuniam reddat æſtimata lite, hoc eſt, in pretium redactis omnibus furtis.* Cicer. Proœm. Verr. c. 13. *P. Septimio ſenatori damnato, Q. Hortenſio prætore de pecuniis repetundis lis æſtimata eſt eo nomine, quod ille ob rem judicandam pecuniam accepiſſet.* Sigon. de Judic. II. 23. Bud. in Pandect. p. 233. H. Roſin. Antiq. Roman. IX. 24. Puto fuiſſe triplicem. I. Cum confeſſo ſine accuſatione, & judicio lis *æſtimabatur*, ut in orat. pro Rabir. Poſt. c. 4.

ubi

ubi A. Gabinius confeſſus eſt ſe accepiſſe pecuniam ob reducendum Ptolemæum in Ægyptum, & ei lis *æſtimata* extra judicium. *Sunt*, inquit, *lites æſtimatæ A. Gabinio: nec prædes dati, nec ex ejus bonis, quanta ſumma litium fuiſſet, à populo recipi. Lex æqua eſt...... Itaque in inferendis litibus adeſſe ſolebant, qui aliquid de ſe verebantur: & , cum erant appellati, ſi videbatur, ſtatim contra dicere, ſolebant: ſin ejus temporis recentem invidiam pertimuerant, reſpondebant poſtea: quod cum feciſſent, permulti ſæpè vicerunt*. Gabinius ergo non reſponderat, & ideo lis ei *æſtimata* ſine prædibus, poſtea diluta tempore invidia cauſam dixit defendente Cicerone. Hujuſmodi litis *æſtimationem* non ſtatim ſequebatur prædium exactio, aut pignoriſcapio, vel bonorum diſtractio. Itaque ſi rebus integris reus poſtea defenderetur, extinguebatur prorſus facta *æſtimatio*: & hoc eſt, quod dicit, *permulti ſæpè vicerunt*. II. Quæ illatio litis dicebatur, cum injuria affecti vindictam non quærebant publicè, ſed litem ſibi *æſtimari* poſtulabant, id eſt, multam quandam adjudicari, qua ablatum concuſſione, latrocinio, furto recuperarent. Cicer. pro Clu. c. 41. *In litibus æſtimandis ferè judices, aut quod ſibi eum, quem ſemel condemnaverunt, inimicum putant eſſe, ſi quæ in eum lis capitis illata eſt, non admittunt: aut quòd ſe perfunctos jam eſſe arbitrantur, cum de reo judicarunt, negligentiùs attendunt cætera*. Eſt enim inferre litem, non crimen intendere, aut formulam, ſed omiſſo capite rerum ablatarum per reos, *æſtimationem* perſequi: quod vulgo dicimus agere civiliter, ut nunc in cædibus cæſorum parentum litem inferunt, id eſt, agunt, ut lis *æſtimata* redigatur ad recuperandum quanti ſua intereſt. Procurator fiſci crimen intentat, vindictam perſequitur, ſolumque caput petit. Hic cui lis capitis *æſtimata*, nondum eſt ex reis exemptus: ſed & condemnari poteſt. Ita contra, qui abſolutus eſt tantùm pro capite, tamen litis *æſtimationi* obnoxius eſt. Sunt enim litem inferre, & litem capitis *æſtimare* eadem cum pœna legitima convertitur in multam, aut præ multa contemnitur. III. Quæ *appendicula eſt cauſæ principis*, ut dicit Cicer. pro Rabir. l. I. cum vindicta primùm lege petitur, deinde vice corollarii intereſſe, & litium *æſtimatio* exigitur, quod fit in quibuſdam cauſis, ut repetundarum, & concuſſionis, maximè ſi conjunctæ ſunt cum alio crimine. Plin. Epiſt. II. 2. 19. *Cornutus Tertullus conſul deſignatus cenſuit ſeptingenta millia, quæ acceperat Marius, ærario inferenda; Mario Urbe, Italiaque interdicendum*. Ubi capitis pœna cum pecunia conjuncta eſt, ſed conjuncta erat Marii cauſa, qui ob reos judicandos, interficiendoſque pecuniam acceperat. De hoc Scto fit meminit Juven. Sat. I. 49.

Exſul ab octava Marius bibit, & fruitur diis
Iratis, at tu victrix provincia ploras.

Pollet. For. Rom. IV. 10.

ÆSTIMUM vocabant cenſum in provinciis, ubi tributa ſolvebantur. Cujuſque enim nomina cum facultatibus, id eſt, prædiis, eorumque finibus, & qualitatibus, quæ intra decem annos aſva, pratave fuiſſent, vineæ, oliveta, cum numero vitium, & olivarum deſcribebantur, l. forma ff. de cenſib. *Pancirol. Notit. dignit. imp. occid. c. 9*.

ÆSTIVA vel in unius noctis tranſitum ponebantur. Solebant etiam veteres *æſtivalia* appellare. V. illa infr. in *Caſtra*. Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1107. E.

ÆSTUARIA erant meatus ab hypocauſto perpetui, unde calores occulti in cameras caldariorum ipſorum penetrabant. Quod tetigit Stat. Sylv. I. 5. 58.

——ubi languidus ignis inerrat
Ædibus, & tenuem volvunt hypocauſta vaporem.

Baccius de Therm. vet. c. 9.

ÆT.

ÆTAS adoptantis octodecim annis major debebat eſſe quàm ejus, qui adoptabatur. Hoc ſcriptum eſt his verbis à Modeſt. l. 40. §. 1. ff. de adopt. *Non tantum cum quis adoptat, ſed & cum arrogat, major eſſe debet eo, quem ſibi per adoptionem, vel per arrogationem filium facit; ſed utique plena pubertate, id eſt, octodecim annis, eum præcedere debet*. Manut. de Legib. c. 14.

De *Ætate* contrahentium nuptias, ſive illorum, qui nuptias contrahere poterant, ſic habendum eſt. Quantum *ætatis* tempus ad procreandos liberos idoneum fuit, tantum ad contrahendas nuptias legitimum fuiſſe. Itaque ut primùm idoneum eſſe cœpit, idoneum eſſe cœpiſſe: ſimul atque deſiit, ſimul etiam deſiiſſe. Idoneum autem eſſe cœpit à pubertate. Caſſiani hanc ex habitu corporis æſtimabant, quod Juſtinianus interpretatur de pube à judicibus inſpecta; ſed in maribus duntaxat: cum in feminis anni duodecimi exitus ſpectaretur, pr. Inſtit. quib. mod. tut. l. ult. C. quando tut. vel cur. V. infr. in *Pubertas*. Proculiani decimi quarti anni finem tantummodo requirebant. Javolenus utrumque, hoc eſt, & corporis habitum, & annorum numerum, ut teſtatur Ulpian. reg. tit. 11. Proculianorum ſententia recepta eſt: quia, quod ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidit, ſpectabant. Tertull. de Veland. Virgin. c. 11. *Tempus etiam ethnici obſervant, ut ex lege naturæ jura ſua ætatibus reddant: nam feminas quidem à duodecim annis, maſculos verò à duobus amplius ad negotia mittunt, pubertatem in annis, non in ſponſalibus, aut nuptiis decernentes*. Macrobius. V. illum infr. in *Pubertas*. Duodecimus itaque annus in femina, & quartus decimus in puero definit pubertatis *ætatem*. Si nuptiæ ante id tempus celebratæ eſſent, hoc eſt, ſi puella ante id tempus in viri domum ſollenniter, adhibita pompa nuptiali, deducta fuiſſet, non ante juſta legitimaque uxor habebatur, hoc eſt, non ante uxorium jus ei competebat, quàm apud virum duodecimum annum impleſſet. l. minorem 4. ff. h. t. veluti ut dos ei deberetur, l. doris permiſſio 68. ff. de jur. dot. *Hotoman. de Rit. nupt. c. 2. Caſal. de Proph. Roman. rit. c. 23. Rit. nupt. c. 2. Urb. ac Roman. imp. ſplend. p. 2. c. 16. & 17. Briſſon. de jur. connub. p. 112*.

Ætas ædilitia, ſive qua quis ædilitatem petere poterat, Villii legibus annalibus non fuit definita. Argumentum. Video Pompejum Magnum, cum ageret annum quintum & trigeſimum, conſulatum geſſiſſe, legibus ſolutum. At eo anno magiſtratum nullum per leges capere licuiſſe Cicero demonſtrat. Quo modo igitur & Cicero ipſe, & Cæſar, & Cato quæſturam ante annum 35. ceperunt? Num obſcurum eſt, leges loqui de curulibus tantùm honoribus, ædilitate, prætura, conſulatu: quæſturæ autem, ædilitatis plebis, tribunatus plebis rationem habuiſſe nullam? *Quid*, inquit Cicero pro Manil. c. 21. *tam ſingulare, quàm ut ex Scto legibus ſolutus, conſul ante fieret, quàm ullum alium magiſtratum per leges capere licuiſſet?* dicit, *ullum alium magiſtratum*. Quòd ſi de quæſtura leges locutæ ſunt, falſum eſt: cum quæſturam multi geſſerint ante annum 35. quo anno creatum eſſe conſulem Pompejum, tum ex Appiano conſtat, tum ex Paterculi hiſtoria, in qua ſcriptum eſt II. 32. 2. periiſſe Pompejum Cæſare & Servilio coſſ. anno ætatis ſuæ 58. à quo anno ſi retrorſum numeres, cadet primus ejus conſulatus in annum ejus ætatis 36. nam, quod ait Plutarch. p. 661. C. anno 59. interiiſſe Pompejum, id quoque poteſt eſſe verum, hoc modo, ut primum ejus ætatis annum capiamus C. Acilio, & Q. Servilio coſſ. quo anno Pompejum eſſe natum affirmat Paterc. II. 53. 4. tametſi, cum ait ipſe Pompejum periiſſe anno 58. non incipit numerare ab eo anno, ſed à proxumè ſequenti, quòd ſcilicet non ita multo ante exitum conſulatus Attilii & Servilii natus eſſet Pompejus, & exiguum illud ſpatium in annorum numero videretur omittendum. Conſtat igitur legem Villiam nihil de iis honoribus ſanxiſſe, qui caperentur ante eum annum, quo Pompejus primùm conſul fuit: ſive eum velis eſſe 36. ut Paterculus ſenſit, excluſo anno, quo natus eſt: ſive malis 37. ex Plutarchi ſententia, qui videtur numeraſſe annum, quo Pompejus natus eſt, Serrano & Cæpione coſſ. nam ædilitatis annus erat 37. cujus rei argumentum eſt, quòd eam petiit Scipio Æmilianus 36. &, ſolutus legibus, conſul factus eſt. Annum porro fuiſſe ejus ætatis 36. Paterc. II. 4. 7. demonſtrat his verbis: *Deceſſit M. Aquilio, C. Sempronio coſſ. anno fe-*

no 56. *De quo ſi quis ambiget, recurrat ad priorem conſulatum ejus, in quem creatus eſt anno* 36. *ita dubitare deſinet*. Ut omittam, quòd, cum ædilitas præturam biennio antecedat, & prætura item biennio conſulatum, conſulatus autem geratur anno 43. V. infr. in *Ætas conſularis*. neceſſe eſt, ut gerendæ ædilitati legitimus annus ſit 37. *Manut. de Legib. Roman. c. 6. Gruch. de Comit.* II. 3. *Donat. Dilucid. in Suet. Cal.* 1. 1. *Broid. Coroll. ad Pollet. For. Roman.* v. 8. Imò fuit *ætas* ædilitia. De ædilitate clarè Latinus Pacatus: *Annorum*, inquit, *ita cura fuit majorum, ut non ſolum in ampliſſimis magiſtratibus adipiſcendis, ſed in præturis quoque aut ædilitatibus capeſſendis ætas ſit ſpectata petitorum; nec quiſquam tantum valuerit nobilitate, vel gratia, qui annos comitiali lege*, dicta, quia modum, frenumque comitiis daret, *præſcriptos feſtinatis honoribus occupavit*. Et quanquam firmi admodum, aut fixi nihil reperi: tamen attribuam fidenter ædilitati annum 27. aut 28. Certè quidem ante annum 30. includam, quia is præturæ fuit. V. infr. in *Ætas prætoria*. Atque hoc de utraque ædilitate ſentio: etſi in curuli valdè à nobis diſſentiant viri docti. Quod miramur. Cur enim probabile, tantum otioſi intervalli fuiſſe inter quæſturam & ædilitatem? Ciceronis locus, qui eos in omni hac re extra viam ejicit, non me movet. Illum ego ſanè ad *ætatem* non retulerim, ſed ad ordinem, & modum. Si enim de *ætate*, ſequitur, ut ante annum 34. quo factus eſt Pompejus conſul, ex Appiano, locus etiam non fuerit quæſturæ, aut tribunatui: quod vanum. Sed, intelligit, inquiunt, curulem magiſtratum. Quis dicit? nec adhæream ego tam infimæ conjecturæ. Verius omnino eſt, mentem Ciceronis hanc eſſe: Pompejum factum conſulem, cum nec illum, nec alium magiſtratum capere poſſet: vel quia nondum legitimè profeſſus; vel potiùs, quia eques adhuc Romanus. Liv. Epit. XCVII. & nondum quæſtor. Lex autem Cornelia V. illam infr. in *Lex*. tranſire ad ullum magiſtratum vetuit, quæſtura non geſta. Minùs verò me turbat, quod exempla adferant eorum, qui geſſerint ædilitatem poſt trigeſimum annum. Ridiculum. Scimus enim nullam legem annalem vetuiſſe, ne quis poſt legitimum annum peteret, gereret: ſed ne ante eum. Itaque conſules etiam & prætores multi facti anno quinquageſimo, & poſt illum. Ea veriſſima ratio. Denique pauci feſtinabant ad hos minores magiſtratus, quia celeritatis ejus modicus fructus: & grande nihilominus ſpatium intererat ad conſulatum, id eſt, ad honorum metam; *Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c.* 5.

Ætas conſulatus, ſive qua quis conſulatum poſſet gerere, erat tertius & quadrageſimus. Cicer. Phil. v. 17. *Quid Macedo Alexander? cum ab ineunte ætate res maximas gerere cœpiſſet, nonne tertio & trigeſimo anno mortem obiit? quæ eſt ætas noſtris legibus decem annis minor quàm conſularis*. Panvin. in Faſtor. 1. p. 59. Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c. 5. Hotoman. de Magiſtr. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1868. C. Auguſt. de Legib. in Villia annali. Donat. Dilucid. in Suet. Cal. 1. 1. Prevot. de Magiſtr. Roman. c. 5. Id, quod ſic accipiendum exiſtimo, ut ſit ille annus, quo primùm per leges conſulatum gerere liceret. Unde fit, ut conſulatum petere liceret anno *ætatis* quadrageſimo ſecundo; ut gereretur anno quadrageſimo tertio. In quo etiam animadvertendum eſt, non oportuiſſe eos annos, quos hic deſignamus, peractos fuiſſe, ſed incipiente anno quadrageſimo ſecundo erat petitio legitima, ut ſatis eſſet intra annum ſui conſulatus, vel quinto, aut ſexto menſe incipere agere annum quadrageſimum tertium. *Gruch. de Comit.* 1. 3. *Manut. de Legib. c.* 16. *Broid. Corollar. ad Pollet. For. Roman.* v. 8. *Lipſ. l. l.* Verùm de Republica meritos, eximiæque virtutis ergo legibus aliquando ſolutos quoſdam fuiſſe videmus. Nam Corvinum trium & viginti annorum, item Scipionem Æmilianum ſex & triginta, quum ſcilicet ædilitatem peteret, & Cn. Pompejum Magnum quinque & triginta annorum conſules creatos fuiſſe conſtat. Alii per vim contra leges ante tempus conſulatum invaſerunt, ut C. Marius junior, & Cæſar Octavianus, qui ante vigeſimum *ætatis* annum eum magiſtratum occuparunt. Panvin. Gruch. & *Lipſ. l. l.*

Ætatis judicum non eadem ab omnibus habita fuit ratio. Nam lege Servilia Glaucia ne minor annis triginta, major ſexaginta legeretur. Cum autem aliis legibus triginta quinque præſcripti eſſent, Auguſtus ad triginta redegit. Siquidem ita ſcribit Suet. c. 32. n. 8. *Judices à trigeſimo ætatis anno allegit: id eſt, quinquennio maturiùs quàm ſolebat*. Sigon. de Judic. II. 6. Ant. jur. civ. Roman. II. 8. Ego apud Suetonium lego *vigeſimo quinto*, & ex eo conjicio legem fuiſſe, ne quis intra trigeſimum ætatis annum judicaret. *Manut. de Legib. c.* 15. Nuſquam reperio, non allectos in decurias judicum minores annis triginta quinque. Contra annum vigeſimum quintum legitimum ei muneri obeundo, ut pleriſque aliis fuiſſe finitum, perſuadet mihi lex 8. ff. de muner. & honor. *Ad Rempublicam adminiſtrandam, ante vigeſimum quintum annum, vel ad munera, quæ non patrimonii ſunt, vel honoris admitti minores non oportet*. Lege itaque *à viceſimo*. Caſaub. in Suetonium. Cujac. Obſerv. XXI. 31. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. I. Præfat. **** II. Præfat. ***** 4. verſ.

Ætas militaris, ſive qua militare ſolebant Romani, erat annus decimus ſeptimus: quæ verò vacationem à militia dabat, erat annus quadrageſimus quintus finitus. Gell. X. 28. *C. Tubero Hiſtor.* 1. *ſcripſit Servium Tullium Regem populi Romani, cum illas quinque claſſes juniorum, cenſus faciendi gratia, inſtitueret, pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis ſeptemdecim: atque inde ab anno ſeptimo decimo, quòd idoneos jam eſſe Reipublica arbitraretur, milites ſcripſiſſe: eoſque ad annum quadrageſimum ſextum juniores, ſupraque eum annum ſeniores appellaſſe*. Dionyſ. IV. p. 221. ubi cenſum ſecundæ claſſis à Servio Tullio inſtitutum deſcribit, ait: *Ex his decem centurias elegit, eoſque qui quadrageſimum quintum annum jam exceſſiſſent, diviſit ab eis, qui militari adhuc ætate erant*. Polyb. VI. 17. *Civibus planè eſt neceſſum ſtipendia facere intra annum ætatis quadrageſimum ſextum*. Patric. Rei milit. Rom. p. 1. ſ. 1. Lipſ. de Milit. Rom. 1. 2. Valtrin. de Re milit. Rom. II. 4. Sigon. de Ant. jur. civ. Rom. 1. 15. Manut. de Leg. Rom. c. 12. Alex. Gen. 1. 20. Gruch. de Comit. Rom. 1. 3. Ramus de Milit. Jul. Cæſ. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. X. p. 1543. D. Robort. de Grad. honor. Theſ. Græv. Tom. III. (143.) Lydius de Re milit. 1. 4. Demſter. Paralip. ad Antiq. Rom. X. p. 712. a. Pigh. Annal. Roman. I. p. 48.

Ætas, qua quis muniis in Urbe admovebatur, annus erat vigeſimus ſeptimus. Debebant enim cives Romani, qui ad Magiſtratum aliquem urbanum adſpirabant, decem annos continuos, nulla vacatione interpoſita, à primo militiæ anno, ſtipendia meruiſſe. Et illa *ætate* id jam longo rerum uſu homines ſolent eſſe conſecuti, ut alios aptè regere poſſent. Polyb. VI. 17. *Urbanum magiſtratum non ante capere cuiquam licitum eſt, quàm decem annos militando exegerit*. Patric. Rei milit. Roman. part. I. ſect. 3. Gruch. de Comit. Roman. I. 3.

Ætas prætoria, ſive qua quis præturam poterat petere, erat quadrageſimus. Præcedebat enim biennio conſulatum, & biennio ſequebatur ædilitatem. Cicer. Fam. X. 25. *Si ædilis fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet*, ſc. præturæ petendæ. *Manut. de Legib. c. 6. Donat. Dilucid. in Suet. Cal.* 1. 1. *Broid. Corollar. in Pollet. For. Roman.* v. 8. *Gruch. de Comit. Roman.* I. 3. Qui hunc annum illi tribuunt, haud alio argumento freti, quàm illo de biennii intervallo. Itaque jure ambigo. Nam Dio disertè annum trigeſimum præturæ dat LII. p. 477. B. *Quæſturâ functi & ædilitate, ſive tribunatu, præturam accipiant tricenarii*. Sed excuſabunt, quòd id ſub Principibus, quos legem annalem laxaſſe non nego. Sed quid tamen de M. Bruti facto dicent, quem prætorem reperio anno ætatis quinto & trigeſimo? Nam vixit in univerſum annos ſeptem & triginta, ut tradidit Paterc. II. 72. I. Atque biennio ante mortem eum præturam geſſiſſe cum Caſſio ſatis conſtat, &, niſi Bruti ingenium me fallit, juxta

leges

Digitized by Google

legei. Itaque ad hunc annum præturæ finiendum labor non invitus. *Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c. 5.*

Ætas, qua quis Quæſturam, Tribunatum plebis & Ædilitatem plebis peteret, Villii legibus annalibus non fuit definita. Nam, ſi quæſturæ certum annum Villius ſua lege ſtatuiſſet, unde poſtea tam incerta ratio? Geſſerunt quæſturam duo Gracchi Tiberius & Cajus anno ætatis ſeptimo & vigeſimo, M. Cicero anno primo & trigeſimo, Cajus Cæſar anno tertio & trigeſimo, M. Cato Uticenſis anno nono & vigeſimo. Et liberum fuit cuique, quo anno Quæſturam vellet petere, modo peteretur poſt annum ſextum & vigeſimum. Non enim eſt ſimile veri, Ciceronem, cui tamen, cum homo novus eſſet, laborandum maximè fuit de dignitate, nec, quæ prima occaſio daretur, negligenda; aut Cæſarem, quo nemo magis honores appetivit, nemo poteſtatis & imperii fuit avidior, ab anno ſexto & vigeſimo, ſi is legitimus fuiſſet, in dictos annos diſtuliſſe. *Manut. de Leg. c.* 6. V. ſupr. in *Ætas ædilitia.* Qui errat, dum negat, legitimam ullam *ætatem* quæſturæ fuiſſe. Quæſturæ enim certum annum clariſſimè attribuit Quintil. XII. 6. *Calvus, Cæſar, Pollio multò ante quæſtoriam ætatem graviſſima judicia ſuſceperunt.* Spartian. in Did. Julian. c. 1. *Quæſtor, ante annum quàm legitima ætas ſinebat, deſignatus eſt.* Tacit. Annal. III. 29. 1. *Ut quinquennio maturius, quam per leges, quæſturam peteret.* Suet. Cal. c. 1. n. 1. *Quæſturam quinquennio, antequam per leges liceret, geſſit.* Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c. 5. in Tacit. n. 65. & Excurſ. D. Donat. Dilucid. in Suetonium. Quæ autem illa? Erat annus ſeptimus & vigeſimus. Namque nullus poterat magiſtratum obtinere, qui decem ſaltem ſtipendia non feciſſet: Erat autem militaris *ætas* annus decimus ſeptimus. V. ſupr. in *Ætas militaris.* Quare quum quæſtura primus eſſet magiſtratus urbanus, qui peteretur, ſequitur quæſtoriam *ætatem* fuiſſe annum ſeptimum & vigeſimum. *Donat. l. l. Sigon. de Antiq. jur. civ. Roman.* II. 2. *Brud. Coroll. in Pollet. For. Roman.* v. 8. *Gruch. de Comit.* 1. 3. Ego firmiùs, ut arbitror, volo fuiſſe annum vigeſimum quintum. Argumentor I. à ratione; quia tunc *compleri virilem vigorem conſtat*, ut ait Ulpian. l. 1. §. 2. ff. de minor. ideoque jure apti cenſentur ad res publicas, & privatas. II. ab auctoritate, quòd Dio LII. p. 477. C. ſenatoriam *ætatem* anno vigeſimo quinto definit. At quæſtura primus gradus in ſenatum. Quæ ſubtiliùs conſiderata adſtruit hoc ævum. III. ab exemplis: quoniam reperio Tiberium Gracchum intra triceſimum annum extinctum, & eundem tamen quæſtorem fuiſſe C. Mancino conſule circiter quadriennio ante mortem. Geſſerit ergo quæſturam neceſſum eſt anno 25. Lego & Tiberium Cæſarem quæſtorem deſignatum undevigeſimo ætatis anno. Paterc. II. 94. 3. At creatus eſt *quinquennio maturius quàm per leges.* Tacit. Annal. III. & Dio LIII. Ergo fas petere quæſturam anno quarto & vigeſimo, & gerere quinto & vigeſimo. Sed nodus hic aliquis in Polyb. VI. 17. *negante magiſtratum urbanum non ante capere cuiquam licitum eſſe, quàm decem annos militando exegerit.* Militare autem Romani decimo ſeptimo anno incipiebant. V. ſupr. in *Ætas militaris.* Non ergo priùs pertingere poterant ad quæſturam. Dupliciter hoc ſolvo. Primò vix credibile eſſe, omnino ratam, ac firmam in Republica fuiſſe legem Polybianam illam, ſive morem. Quis enim præterea meminit? Et tamen ut ut fuerit, capiendum non de militia coacta, & ex delectu, ſed voluntaria. Nam quòd Gracchus decimum ſeptimum annum militiæ definit, id ab ea mente eſt, ut nemo invitus legi in militem debuerit ante id tempus. Sed nihil tamen impedit, nobiles, & eos, qui alebantur in ſpem honorum, militiæ, & caſtris jam ante interfuiſſe: qui morem hunc habuerunt, ut ſtatim à toga pura, hoc eſt, virili, militiam auſpicarentur: idque in contubernio, & velut cuſtodia viri alicujus illuſtris. Paterc. II. 29. 5. de Pompejo, Val. Max. v. 4. 2. de Scipione Africano hoc tradunt. *Lipſ. l. l. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c.* 15.

Ætas ſenatoria, ſive qua quis in ſenatum Romanum

cooptari potuit. V. illam infr. in *Senator.*

Ætas vigintiviratus, ſive qua quis inter viginti viros cooptari poſſet, quænam fuerit. V. infr. in *Vigintiviratus.*

ÆTERNITAS ut Dea culta eſt ab antiquis, cujus imaginem tempus eſſe dixerunt Pythagorici, Plato & Hermes Triſmegiſtus. *Gyrald. Synt. Deor.* 1. *p.* 59. D. In nummis habitu velatæ, & columnæ inſiſtentis mulieris exhibetur. *Spanhem. de Veſt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* v. *p.* 694. E.

Æternitatem ſibi, dum viverent, Chriſtianos Imperatores arrogaſſe, atque *æternitatem* ipſam ſuam adorari juſſiſſe ecquis non miretur? *Æternitas* enim conſecrationem denotat. Quid aliud hoc eſt, quàm gigantum more naturæ ipſi repugnare? *Guther. de Jur. Man.* II. 5.

Æternitatis indicium fuit lunæ imago in calceis nobilium. In nummis aliquot Fauſtinæ, & Severi Alexandri videre eſt lunæ novæ ſimulacrum cum inſcriptione, *Æternitas. Perpetuitas Aug.* Lapides aliquot exſtant, in quibus luna *æterna* elogio ornatur. *Æterna*, quia continuò renaſci nobis videtur. Ita ſimilus alii renaſcuntur, qui in his veluti exſtinguuntur. *Boxhorn. ad Plutarch. Quæſt. Rom.* 75.

ÆTOLI fuerunt in Græcia, qui extra Iſthmum, Achajæ nomine, & inter Achajæ populos eminuerunt. Achæorum exemplum ſecuti commune gentis concilium habuerunt, & ex communi ſententia bella ſuſceperunt, bella poſuerunt, & fœdera cum vicinis injerunt & dimiſerunt. Bello Punico ſecundo, cum Philippus Demetrii filius, Annibali fœdere conjunctus, Italiæ immineret, ab *Ætolis* primùm ſocietas cum Romanis, & amicitia contracta eſt. Non multò poſt ſine Romanorum auctoritate adverſus fœdus pacem cum Philippo fecerunt. Sed ad illos bello hoc Punico perfunctos, cum arma Philippo intuliſſent, redierunt. Ægrè paſſi, ſe nullis à Romanis eo bello præmiis decoratos, cum Antiocho Syriæ Rege in Græciam advocato, Amphilochorum regionem occupaverunt, atque Ambraciam Epirotarum oppidum ſibi adjunxerunt. A Fulvio tandem Nobiliore victi veniam impetraverunt. Pacis conditiones fuerunt teſte Liv. XXXVIII. 11. *Imperium majeſtatemque P. R. gens Ætolorum ſine dolo malo conſervato. Ne quem exercitum, qui adverſus ſocios, amicoſque eorum ducetur, per fines ſuo tranſire ſinito, neve ulla ope juvato. Hoſtes eoſdem habeto, quos populus Romanus, armaque in eos ferto, bellumque pariter gerito. Obſides quadraginta arbitratu conſulis Romani dato. Cephalonia extra pacis leges eſto.* Et ille Romam reverſus nobiliſſimum de *Ætolis* triumphum egit an. 567. Liv. XXXIX. 5. *Senatus Fulvio, quantum vellet, impenderet, permiſit, dum ne ſummam octoginta millium excederet. Triumphavit ad.* x. *Kalend. Januar. de Ætolis, & Cephalenia.* Sigon. de Ant. jur. prov. 1. 9. Panvin. Imp. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 1. p. 397. E.

AFA.

AFANNÆ locus Siciliæ obſcurus, unde vulgò dicitur, *abi ab Afannas*, de rebus incertis, & extra locum poſitis. Fuit etiam locus Amartidis tribus Attica. *Buleng. de Theatr.* 1. 42.

AFF.

AFFECTUS animi, & mores, ex ſtatuarum vultibus relucebant. Sic ſuperbus terror, & minæ in tyrannorum ſtatuis extiterunt, unde non minùs quàm ex vero vultu timebantur. Plin. Paneg. c. 52. n. 3. *Juvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus.* n. 4. *Cernere truces, horrendaſque imagines abjectas, excoctaſque flammis, ut ex illo terrore, & minis in uſum hominum, ac voluptates ignibus mutarentur.* Plutarch. in Mario p. 406. E. *Vultum Marii in marmorea effigie Ravennam Galliæ expreſſum vidimus, omnium auſteritati, & ſævitiæ, quæ de eo prædicantur, convenientem.* Et hinc vivere, & ſpuare dicebantur ſtatuæ. Juven. Sat. VIII. 112.

Digitized by Google

Et cum Parrhaſii tabulis, ſigniſque Myronis
Phidiacum vivebat ebur.

Virg. Æneid. vi. 847.

Excudent alii ſpirantia mollius æra,
Credo equidem vivos ducent de marmore vultus.

Figrell. de Stat. c. 14. *Affectibus* pariter, & effectibus ſuis divinam quandam *δύναμιν* tribuerunt veteres, & fecerunt deos, qui dii non erant, eumque, qui verè Deus eſt, neglexerunt. *Lipen. de Stren. c. 1. §. 6.*

AFFINITAS memoratur inter cætera, quæ matrimonium inter aliquos jungi prohibent. V. infr. in *Matrimonium*. In quæſtionem venit, utrum ex quacunque vel illicita conjunctione, an verò ex legitimo tantum matrimonio hæc *affinitas* oriatur. Puta, fuit mihi quandoque cum aliqua muliere conſuetudo, poteritne filius, aut frater meus illam amplius uxorem ducere? aut ego illius matrem, ſororem, neptem? Res prima quidem facie eam partem videtur ſuadere, quæ favet matrimonio, ut id liberè inter eos contrahi poſſe dicatur. I. quòd ſcimus *affinitatem* dici conjunctionem perſonarum, quæ antea diverſarum erant cognationum, per nuptias copulatam l. non facile, §. affines ff. de grad. affin. Ubi ergo nuptiæ non erunt, ibi nec *affinitas* ulla conjungi poterit d. l. non facile. §. ſciendum. II. quòd cum *affinitas* & civili, & pontificio jure, uti res honeſtiſſima, ſit recepta, non videtur ex his complexibus, qui turpes, & illiciti ſunt, poſſe exiſtere, cum id, quod per ſe facinoroſum, indignumque eſt, nihil decens, honeſtumque unquam parere valeat c. legi. 16. q. 1. c. cum Paulus 1. q. 5. III. quòd illegitimè nati nullo prorſus jure, nec civili, nec naturali, patri ſuo, unde *affinitas* oritur, juncti eſſe intelliguntur, quin ab eo, ejuſque agnatis penitùs alieni d. l. ſi ſpurius, unde cog. Auth. licet. in fin. C. de nat. li. Bal. l. cum legitime, de ſtat. hom. Quid ergo eos prohibebit nuptias inter ſe conficere, ſi nulla antea ſimul neceſſitudine inter ſe copulati? Vereor ego tamen, ne contraria ſententia verior multò ſit, quam aliis probare rationibus eſſet ſupervacaneum, cum expreſsè multis locis, & civili, & pontificio jure traditum ſit, nihil intereſſe ad impediendum matrimonium, an ex juſtis nuptiis cognatio deſcendat, aut injuſtis l. & nihil. de rit. nupt. cum ex quocunque concubitu *affinitas* contrahi ſoleat c. diſcretionem. c. pen. de eo qui cogn. conſ. cap. perpetuas de probat. ubi Dec. 2. notab. Id verò ita receptum dicitur, ut quamvis in cæteris rebus illegitimè nati nullum jus conjunctionis à patre ducant, in hac una tamen cauſa, ubi de matrimonio agitur, voluerunt leges eorum, perinde ac legitimorum rationem habendam, eo quòd in matrimoniis naturale jus, & pudor inprimis inſpiciendus eſt. Contra pudorem autem eſt, eas perſonas, que à nobis ſanguinis ſemina hauſerunt, inter ſe ita copulari. In l. adoptivus §. ſerviles de rit. nupt. l. liberi cum glo. C. de nupt. Ang. conſ. 401. n. 9. ego quidem fateor adhuc eſſe controverſiam, quòd volunt Doctores Gloſſ. §. affinitatis Inſtit. de nupt. quamvis cum legitimis eadem connubii jura ſerventur; legem tamen civili cum his *affinitatem* nullam unquam conſiderari, ſed quiddam aliud potiùs eſſe, quod matrimonium impediat celebrari, eo quòd *affinitas* hoc jure non niſi ex juſtis nuptiis oriatur d. §. ſciendum. Jure verò pontificio ſecus eſſe, cum ex quocunque concubitu illa contrahatur d. c. diſcretionem. ver. affinitas. & cap. penult. eo. tit. Et propterea non eodem modo *affinitatem* jure civili, ac canonico ajunt definiri, Jo. And. 35. q. 5. in arb. affin. Ego verò ſemper aliter putavi, videlicet jure civili, quoad impediendas nuptias, nobis cum vulgo quæſitis filiis jus neceſſitudinis intercedere, & idcirco fratrem legitimè natum prohiberi vulgo quæſitam ſororem ſuam uxorem ducere, quòd inter eos cognatio ſpectetur l. & nihil. de rit. nupt. & eadem ratione patrem naturalem cum filia ſpuria non poſſe copulari l. adoptivus. §. ſerviles. eo. ſicuti nec filii cum patrum ſuorum concubinis l. liberi C. de nupt. *Paleot. de Noth. & ſpur. c. 7. §. 1. . . . . . 4.* Per adoptionem jure contrahitur. V. infr. in *Nuptia*.

AFFLARE eſt verbum fulminis: *& tria fuerunt fulminum genera, quod flat, quod incendit, quod findit.* Serv. Æneid. ii. 648. *Guther. de vet. jur. pontif.* iii. 2.

AFR.

AFRI ignem perpetuum coluerunt, & in ipſo Ammonis templo arſit lucerna inextincta. *Lipſ. de Veſt. c.* 15. Equorum dorſo nudo inſidebant, nec equos ephippiis & ſella onerabant. *Buleng. de Circ. c. 2.*

AFRICA tertia orbis terrarum pars, à freto Herculeo uſque ad Ægyptum pertinebat. Ejus prima ab occidente regio fuit Mauritania, ſecunda Numidia, tertia Libya, ultima Ægypto finitima Cyrenaica. Mauritaniæ & Numidiæ finis amnis Mulucha, Numidiæ & Libyæ Tuſca, Libyæ & Cyrenaicæ aræ Philenorum, Cyrenaicæ & Ægypti Catabathmus. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* ii. 15. Univerſa in ſex provincias dividitur. Proconſularis, in qua eſt Carthago, Numidia, Byzantium, Tripolitana conſulares, ac duæ Mauritaniæ, Cæſarienſis & Sitifenſis præſidiales. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Occid. c. 46. & 64. Bergier. de viis milit.* iii. *ſect.* 46. Præter Proconſulem quinque Rectores habuit, duos conſulares & tres præſidiales. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Occid. c.* 46. *Africa* tributum & vectigal impoſitum eſt. Tributum quidem in capita, vectigal verò in agros, quod frumentarium per publicanorum ſocietates in illa eſt tractatum. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* ii. 15. *Africam* Græcis Homeri ſeculo ignotam fuiſſe affirmare non auſim; maximè cum ſacra pagina doceat, Salomonem Regem ſapientiſſimum miſiſſe in Ophir, id eſt, *Africam*. Bodæus à Stapel in Theoph. Hiſt. Plant. v, 5. Sed Ophir, non *Africa*, ſed India fuit. *Meibom. de Fabr. Trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xii. *p.* 643. F. Tentare magnæ ſanè molis & periculoſæ plenum opus aleæ fuit hoc Romanorum opus, cujus meliorem & majorem partem habebant Carthaginenſes, eo ævo ſi non ſuperiores, certè pares populo Romano, pares terra marique viribus, agitabantque orbis imperium nec minoribus animis ac ambitione, nec minùs, non ſine ratione ſpe ſucceſſus blandientis. M. Attilio Regulo duce primum in *Africam* navigavit bellum. Et hoſtici adventus terror tantus fuit Pœnis, ut apertis penè portis Carthago caperetur. Initia belli fuerunt proſpera & Romanis felicia. Prima belli præmium fuit civitas Clypea. Hæc enim & trecenta amplius caſtella vaſtata ſunt. Exercitus Carthaginenſium juſto prælio eſt devictus. Et jam ipſam belli caput Carthaginem Regulus obſidione urgebat, & ipſis inhærebat portis, cum ſubitò circumacta fortuna eſt. Converſis ad externa auxilia Pœnis, cum Xanthippum illis ducem Lacedæmon miſiſſet, a viro militiæ peritiſſimo Romani vincuntur, & vivus in manus hoſtium venit Regulus. *Bergier. de viis milit.* x. *ſect.* 46. Triplex bellum cum Carthaginenſibus geſtum. V. infr. in *Carthaginenſes*. Frumentarium Reipublicæ Romanæ ſubſidium celebrant plerique omnes Græci & Latini rerum Romanarum ſcriptores. De modo aut numero frumenti quotannis ex Africa Romæ illati. V. *Lipſ. de Magn. Rom.* ii. 10. *Contaren. de Frument. Roman. Largit. c.* 10.

AFRICANÆ ſimpliciter ſunt pantheræ, [illegible], eo quòd in *Africa* ſunt frequentes. Plin. viii. 27. *Nunc varias, & pardos, qui mares ſunt, appellant in eo omni genere creberrimo in Africa, Syriaque.* Cœl. ad Cicer. Fam. viii. 6. *Ferè literis omnibus tibi de pantheris ſcripſi. Turpe tibi erit, Patiſcum Curioni decem miſiſſe, te non multis partibus plures: quas ipſas Curio mihi, & alias Africanus decem donavit.* Et inde in Italiam tranſlatæ. *Vetus* quidem *fuit Sctum*, quo *Africanas in Italiam advehere non liceret. Sed contra hoc tulit ad populum Cn. Aufidius tribunus plebis, permiſitque Circenſium gratia importare. Primus Scaurus ædilitate ſua varias centum quinquaginta univerſas miſit: dein Pompejus Magnus quadringentas decem: Divus Auguſtus quadringentas viginti.* Plin. viii. 17. *Guther. de vet. jur. pontif.* iii. 20. *Donat. Dilucid. in Liv.* xl. *p.* 91. Ad exhiben-

Digitized by Google

hibendum populo Romano venationis ſpectaculum: ut vel conficerentur ab hominibus in eam rem operam locantibus, aut gratis & virtutum ergo depugnantibus, vel inter ſeipſæ committerentur. Exhibuit illas Caligula. Suet. c. 18. n. 6. *Edidit & circenſes plurimas à mane uſque ad veſperam, interjecta Africanarum venatione.* Dio LIX. p. 658. B. *Spectaculum* Caligula *populo biduo gratuitò exhibuit: poſteriore die quingenta Africana feræ ſunt necatæ.* Claudius. Suet. c. 21. n. 7. *Ac ſuper quadrigarum certamina exhibuit Africanas.* Faber Semeſt. II. 7. Pitiſc. in Suetonii Caligulam. Sed hoc nomine dictos eſſe leones volunt *Juret. in Symmach. Epiſt.* II. 46. *Bochart. Hieroz.* I. 31. *Buleng. de Venat.* c. 19.

AFRICANUS fuit dictus Q. Scipio à devicta *Africa*, à quo cognomen hoc tulit, quia qui regiones in poteſtatem populi Romani redegerunt, ab illis cognomen abſtulerunt. Liv. XXX. 45. *Africanum cognomen militaris prius favor, an popularis aura celebraverit, an ſicuti Felicis Sylla, Magnique Pompeji patrum memoria, cœptum ab aſſentatione familiari ſit, parum compertum habeo. Primus certè hic Imperator* Scipio, *nomine victæ ab ſe gentis eſt nobilitatus: exemplo deinde hujus, nequaquam victoria pares, inſignes imaginum titulos, claraque cognomina familiaria fecere.* Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Fuit etiam cognomen Gordianorum, *non quòd in Africa imperare cœpiſſet, ſed quòd de Scipionum familia originem traheret.* Capit. Gordian. c. 9. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 540. *F.*

AFRICIA erat certum libi ſacri genus. Arnob. IV. p. 230. *Quid africia?* Buleng. de Conviv. IV. 18. Stuck. de Sacrif. p. 75.

AGA.

Α'ΓΑ'ΛΜΑΤΑ olim Homeri temporibus dicebantur quævis templorum ornamenta, quæ ſpectantium animos afficerent: unde & hoc nomen, quod vulgo remanſit, etiam habuere: poſterius verò generatim & ipſæ ſtatuæ, quòd ex iis potiſſimùm ejuſmodi ornamenta conſtarent. *Gauric. de Sculp. p.* 83. *Figrell. de Stat. Roman. p.* 83. *Hennin. ad Berger. de viis milit.* V. 15. I.

AGAMEMNON Dianæ clavum dicavit, poſtquam ventos ipſius gratia compeſcuiſſet. *Tomaſ. de Donar. c.* 25. Temerario voto Iphigeniam ſibi natam Dianæ immolavit. *Tomaſ. ibid. c.* 41. Græcorum exercitus Imperator ad Trojam, dolo uxoris & Ægyſthi adulteri trucidatur. *Jun. Faſt. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 230. *D.*

AGAPE dicebatur convivium, quod præter cœnam myſticam primis Chriſtianis fuit in uſu. Hoc à myſteriis toto genere fuit diverſum, poſteà templis ejectum, ac tandem penitùs ſublatum. *Caſaub. ad Annal. Baron. Exerc.* 16. §. 31. Hæ ad amicitiam validæ erant. *Bulgen. de Conv.* I. 6. *Laurent. de Conviv. vet. c.* 4. In illis calida utebantur. In triclinii lunari forma, quæ in monumento primo arcuato cœmeterii Sanctorum Marcellini & Petri inter duas lauros ad S. Helenam via Labicana convivæ ſedent, puer autem à poculis juxta tripodem in hemicycli medio ſtat in manu calicem habens, ſupra primarum ſedium convictores dextera parte ſcriptum eſt: *Irene da calda*: à læva: *Agape miſce mi S.* Butius de Potu Ant. c. 8.

AGASO, Græcis *ἱπποκόμος*, dicebatur ſervus, qui curabat equos. Feſtus: *Agaſones, equos agentes, id eſt, minantes.* Plin. XXXV. 2. *Pinxit & in una tabula agaſonem cum equo.* Pignor. de Serv. p. 536. Popma de Oper. Serv. p. 99.

AGE.

AGE *hoc* inclamabatur à præcone, dum magiſtratus res divinas facerent, vel auſpicia captarent. Hac voce admonebantur, ut erectis, & intentis animis in eam curam, cogitationemque incumberent, nec perfunctoriè, aut oſcitanter, aliaſve res agentes ſacris, auſpiciiſque operam darent. Plutarch. Num. p. 69. C. *Cum conſul auſpicatur, vel immolat, hoc age, proclamat. Qua voce eos, qui conſiſtunt, admovet, ut componant ſe ad id quod agitur.* Coriol. p. 225. E. *Cum magiſtratus, & ſacerdotes quid rei divinæ faciunt, antecedens præco magna voce clamat, hoc age. Qua voce jubent rebus divinis intentos eſſe.* Briſſon. de Form. I. p. II. Mauret. Var. Lect. XV. 17. Guther. de vet. jur. pontif. IV. 2. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 737. D. Stuck. Antiq. Conviv. II. 34. Braun. de Veſt. ſacerd. Hebr. II. 4. §. 24. Catol. Antiq. Roman. I. 2. Kipping. Antiq. Roman. I. 9. §. 2. Erat potiùs forma ſollennis, qua popa victimam cæſurus jubebatur ferire. Is enim quærebat, *agon?* & illi reſpondebatur à ſacrificante, aut ſacerdote, *hoc age.* Ovid. Faſt. I. 321.

Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros
Semper agone rogat, nec niſi juſſus agit.

Senec. Contr. II. *Filius cervicem porrigat, carnifex manum tollat, deinde reſpiciat ad patrem, & dicat: agon? quod fieri ſolet victimis.* Varr. de Ling. Lat. V. 3. V. illum infr. in *Dies agonales.* Politian. Miſcell. c. 60. Merul. de Sacrif. c. 3. Saubert. de Sacrif. c. 12. Pitiſc. in Suet. Cal. c. 8. n. 4. §. 16.

AGEA *in navi via dicta, quòd in ea maxima quæque res agi ſolet.* Feſtus. Sed Iſidor. XIX. 2. *Locus in navi, per quem ad remiges hortator accedit.* De qua Ennius:

Multa foro ponit, & agea longa repletur.

Feſti explicatio mihi ſatis longè petita videtur. *Columm. in Ennium p.* 132. *Scalig. in Feſtum. Gyrald. de Navig. c.* II. *Scheffer. de Milit. nav.* I. 6. *Roſin. Ant. Rom.* X. 20. *Voſſ. Lex. Etymol.*

AGEMA eſt certum agmen delectorum hominum. Euſtath. in Homer. Odyſſ. p. 32. *Agema apud Macedones electum agmen equitum, & militum armatorum.* Suidas: *Agema, agmen Regem antecedens elephantorum, & equorum, & peditum.* Hanc turmam regiam appellat Arrian. III. p. 156. *Ubi regiam turmam equitum ex amicis ejus navibus imponit.* Eratque Macedonibus, quod Romanis legio. Liv. XLII. 51. *Delecta deinde & viribus, & robore ætatis ex omni cetratorum numero duo erant agemata: hanc ipſi legionem vocabant.* Interdum peditum. Arrian. V. 316. *Adeundi etiam montis Meri cum equitatu amicorum, & peditum agemate.* Suidas modò laudatus. Sæpiuſculè equitum. Curt. IV. 13. 26. *In dextro cornu locati ſunt equites, quos agema appellant.* In acie Antiochi fuerunt mille. Liv. XXXVII. 40. *Addita his ala mille ferme equitum, agema eam vocabant.* Trecenti verò in acie Peuceſtæ, & Antigenis. Diodor. XIX. 28. *Peuceſta, & Antigenis agema, habens trecentos equites una turma comprehenſos.* In acie Eumenis centum & quinquaginta. Diodor. XIX. 27. *Penes ſe turmam equitum centum quinquaginta habentem.* Leopard. Emen. I. 23. Croph. Ant. Maced. I. 23. Schel. in Hygin. Theſ. Ant. Roman. Græv. X. p. 1079. B. Donat. Diluc. in Liv. XLII. p. 99. Rhodig. Ant. Lect. XXI. 31. Hugo de Milit. Equeſt. III. 5. Blanckard. in Arrian. III. p. 183. Freinsh. Ind. Curt. Pitiſc. in Curtium.

AGENDI poteſtatem Imperatores ad deſideria reſcribentes faciebant verbis modò directis, in hunc modum: *judicio conſiſte* l. I. C. de action. empt. *age* l. 3. C. de tranſact. *apud prætorem age* l. 3. C. ad l. Jul. de vi publ. *evoca ad prætorem* l. 3. C. de procurat. *apud ſuum, vel apud competentem judicem conveni* l. I. C. de vend. rer. fiſc. *competenter conveni* l. 4. C. quan. ex fac. tutor. *apud prætorem provinciæ conveni* l. 27. C. de Pignor. *præſidali notione convenito* l. 20. C. de pignor. aliiſque. Modò obliquis, ſic: *conſiſtere potes* l. 2. de eviction. *agere, petere, convenire potes.* l. 9. C. de arbitr. tut. *apud præſidem, vel rectorem provinciæ agere, vel perſequi poteris* l. 6. C. de jur. delib. *experiri potes* l. I. C. de non num. pec. aliiſque. *Briſſon. de Form.* III. *p.* 297. Cenſores dabant, ſi quis aliquem ex iis, qui cenſebantur, accuſare vellet. Equites enim, dum tranſveherentur, ab accuſatore ſolebant detrahi. Sed hoc Auguſtus ipſe ſuſtulit. Suet. Aug. c. 38. n. 4. *Sed neque detrahi quemquam in tranſvehendo ab accuſa-*

tore paſſus eſt, quod fieri ſolebat. Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 1. p. 34. F.

AGENTES in rebus Imperatorum fuerunt exploratores. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 10. Noſtra lingua redderemus *Commis aux affaires des Poſtes*, aut etiam *Solliciteurs des affaires Imperiales*, vel *Meſſagers*, *Courriers ordinaires des Empereurs*. Illorum officium erat I. Literas & epiſtolares faſciculos Imperatorios quaquaverſum curſu publico ferre, eumque ferè perpetuum exercere & movere, ob negotiorum multitudinem, quibus Imperatores in adminiſtrando imperio adeo vaſto erant occupatiſſimi, cum noctu, & interdiu literas undique acciperent, aut ad provinciales magiſtratus ipſi mitterent. Mamert. Paneg. Maximian. p. 185. Edit. Steph. *Longè illa majora ornamenta ſunt, quæ tu impartito tibi imperio, mera gratia retuliſti, admittere in animum tantæ Reipublicæ curam, & totius orbis fata ſuſcipere, & oblitum quodammodo ſui gentibus vivere, & in tam arduo humanarum rerum ſtare faſtigio, ex quo veluti terras omnes, & maria deſpicias, viciſſimque oculis, ac mente colluſtres, ubi ſit certa ſerenitas, ubi dubia tempeſtas, qui juſtitiam veſtram judices æmulentur, qui virtutis veſtræ gloriam duces ſervent: accipere innumerabiles undique nuntios, totidem mandata dimittere, de tot urbibus, & nationibus, & provinciis cogitare, noctes omnes dieſque perpeti ſolicitudine pro omnium ſalute tranſigere.* II. Curare, ne quis ſine evectione curſum uſurparet publicum; ut eaſdem inſpicerent evectiones, ne fictæ, aut falſæ, ſed & intra terminos eſſent legitimos; ne numerus veredorum, vehiculorum, dierum in evectione adſcriptus excederetur; ut retinerent illos, qui reſiſterent, aut adverſus Principis ſtatuta, evectioneſque quicquam facerent, eoſque puniendos, aut ad Imperatorem, aut PF. P. aut magiſtrum officiorum, aut ordinarios judices ſtationarios remitterent, arg. l. 8. & l. 59. C. Th. de curſ. publ. Audi & ſuper hac re de curioſ. ubi ajunt. l. 2. C. Th. *Agentes in rebus in curis agendis, & evectionibus publici curſus inſpiciendis, noſtrorum memores præceptorum, credimus in omnibus velle profutura Reipublicæ.* Deinde ſubjiciunt §. 1. *Hi verò pervigili diligentia providebunt, ne quis circa evectionis auctoritatem moveat curſum, vel amplius poſtulet, quàm conceſſit evectio: ut habens unius copiam rhedæ, flagitet mulas duas; aut rhedam uſurpet, cui birotum, vel veredum poſtulare, vel clabulare permiſſum eſt.* III. Animadvertere, num quæ conſpiratio, conjuratio, motus, tumultus, ſeditio adverſus Principem gliſceret, aut exiſteret in provinciis; quo in munere ſucceſſerunt frumentariis. Hieron. in Abdiam c. 1. *Quos nunc agentes in rebus, & veredarios appellant, veteres frumentarios nominabant.* Eos ob calumnias, quibus innocentes provinciales, paſſim, præcipuè remotiores, opprimebant, removit Diocletianus. Aurel. Vict. de Cæſar. c. 39. n. 44. *Neque minore ſtudio pacis officia vincta legibus æquiſſimis, ac remoto peſtilenti frumentariorum genere, quorum nunc agentes rerum ſimillimi ſunt; qui cum ad explorandum annuntiandumque, qui forte in provinciis motus exiſterent, inſtituti viderentur, compoſitis nefariè criminationibus, injecto paſſim metu, præcipue remotiſſimo cuique, cuncta fœdè diripiebant.* IV. Movere militem. l. 7. C. Th. de curſ. publ. quo nomine, ut d. l. ait, *paraveredum exigere* poterant. In hoc verò obſequio captivitatis, & vitæ pericula ſæpiùs adibant, quo ſi ritè, & diligenter eſſent perfuncti, aſcendebant poſt jugis militiæ tempus, veluti adepti præmium laboris, ad gradum, & dignitatem *principum agentium in rebus*, ut docemur l. 6. C. de princip. agent. in reb. quæ ait: *Principes agentium in rebus, quos ſæpè ſæva pericula, vitaque interdum renuntiatio ad memoratum gradum adduxit, completo tempore militiæ, ſeu comitiva, primi ordinis cingulo in diem vitæ potiri, manentibus videlicet dudum præſtitis ſalvis privilegiis, decernimus.* Gaudebant itaque plurimis privilegiis, erant primi, & præcipui ſcholæ *agentium in rebus*, ad gubernaculorum officia directi; imò etiam ad præcipuas imperii dignitates admittebantur. *Bergier. de viis milit.* IV. *ſect.* 18. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 65. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 42. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 10. *Lipſ. Elect.* 1. 8. *Laz. Comm. Reip. Rom.* II. 12. *Nardin. l. l.*

AGER. Ejus partitio eſt ſecuta diviſionem hominum. In quo aſſentior Dionyſio potius, quam Varroni; nam ille primùm homines, deinde *agrum* partitur: & rectè: *ager* enim propter homines, non hi propter illum diviſi ſunt. Varro autem videtur ſignificare, *agri* partibus poſteriorem fuiſſe civium diviſionem. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 2. *D.* Ejus dividendi ratio fuit bipartita. Nam aut ſine ulla coloniæ mutatione plebem Romanam in *agris* conſtituerunt, aut eidem ita *agros* aſſignarunt, ſi ex Urbe in coloniam, cujus *agrum* diviſuri eſſent, proficiſceretur. Utrumque autem multiplicem fuiſſe invenio, nempe, aut de hoſtibus captum, neque dum in publicum redactum, aut publicum quidem, ſed furtim à privatis potentibus uſurpatum, aut denique publico ære dividendi gratia emptum. Leges agrariæ, quæ *agros* vel hoſtium, vel publicos, vel pecunia publica emptos dividebant, facilè, ac ſine motu civitatis ſunt perlatæ. Quæ verò privatos divites poſſeſſione pellebat, ac plebem in *agris* nobilium collocabat, ea nunquam ſine maxima turbatione Reipublicæ eſt promulgata, quæ quidem à Sp. Caſſio conſule primùm propoſita, deinde quotannis ferè per tribunos plebis jactata, ac ſemper à nobilium factione variis artibus eluſa, atque impedita, à L. Sextio, & C. Licinio tribunis plebis comitia magiſtratuum haberi prohibentibus ad extremum eſt perlata. *Sigon. de Antiq. jur. Ital.* II. 2. Illorum curatores, triumviri, vel quinqueviri, vel ſeptemviri, vel decemviri, vel vigintiviri erant *agris* metiendis, dividendiſque, creati modò per conſulem. Liv. XXXII. 2. *Narnienſium legatis querentibus ad numerum ſibi colonos non eſſe, & immiſtos quoſdam non ſui generis pro colonis ſe gerere, earum rerum cauſa triumviros creare L. Cornelius conſul juſſus, creati ſunt P. & Sext. Ælii (Pætis fuit ambobus cognomen) C. Cornelius Lentulus. Quod Narnienſibus datum erat, ut colonorum numerus augeretur, id Coſſani petentes non impetraverunt.* Modò per prætorem urbanum. V. infr. in *Ager Latinus.* Creabantur comitiis tributis, omnibus tribubus advocatis. Quare Rullo vitio vertit Cicer. II. 7. quòd decemviros ſuos per XII. tribus ſorte elector crearet. *Toties, inquit, legibus agrariis curatores conſtituti ſunt triumviri, quinqueviri, decemviri: quæro à populari tribuno plebis, ecquando niſi per* XXXV. *tribus creati ſint?* Et hiſce magiſtratum, id eſt, poteſtatem, ac juriſdictionem accipiebant; imperium verò, id eſt, belli gerendi facultatem curiatis. Quòd imperio ornati fuerint, docet Liv. XXXIV. 52. cum ad deducendos in *agrum* Thurinum colonos triumviros, *quibus ad triennium imperium eſſet*, creatos prodit. Curiatis autem comitiis eos fuiſſe affectos, cum vetus mandandi imperii conſuetudo, tum Rullus ipſe ſua lege oſtendit, qui decemviros ſuos agrarios per XVII. tribus creatos *curiata lege* de imperio lata decoravit. *Cicer. ibid. c.* 10. Imperio opus fuit, quòd ſub vexillo colonos, tanquam exercitum deducerent. Multis quoque ornabantur miniſtris. Apparet hoc ex eadem Rulli lege, quippè cum dicat Cicero, Rullum tuliſſe, ut decemviri coloniarum deducendarum cauſa pullarios haberent eodem jure, quo habuerunt tresviri lege Sempronia. *Deinde ornat*, inquit c. 13. *apparitoribus, ſcribis, librariis, præconibus, architectis: præterea mulis, tabernaculis, canteriis, ſupellectili: janitores ex equeſtri loco ducentos in annos ſingulos ſtipatores corporis conſtituit; eoſdem miniſtros, & ſatellites poteſtatis.* In *agros* lege definitos, atque in coloniam ſub vexillo, quaſi exercitus aliquis deduceretur, deducebantur coloni, qui vel ſua ſponte nomina dederant, vel ſorte exierant. V. infr. in *Colonia.* Diviſos aut univerſo populo viritim, aut plebi Romanæ, aut patribus liberorum, aut militibus, uſque peditibus, vel equitibus, vel civibus, vel Latini nominis ſociis. Unde ſcitum illud eſt apud Hygin. de Limit. conſtit. p. 159. *Finitis ampliorum bellorum operibus, augendæ Reipublicæ cauſa, illuſtres Romanorum viri urbes conſtituerunt, quas aut victoribus populi Romani civibus, aut emeritis militibus aſſignaverunt.* Sigon. de Ant. jur. Ital. II. 2. Qui illos poſſidebant, cujuſcunque eſſent ordinis, in ruſticis tribubus adſcribeban-

bantur. Neque tamen negaverim fuiſſe, qui mercenariam in *agris* operam præberent: quos ipſos ruſticis tribubus aſſigno, quippè qui honeſtiſſimo vitæ genere, flagitioſi, ac perditi languoris expertes, victum ſibi compararent. Qui ſi ab *agris*, rejecto labore, licentiæ, ac nequitiæ mala ſpe ducti, in Urbem ſe recepiſſent, ubi, cum urbana plebe permiſti, nulla ſatis laudabili ratione vitam traducerent: hìc, non dubito, quin non jam in ruſtica, ut cum ruri vivebant, ſed in urbana tribu, cum reliqua urbana plebe cenſerentur. Salluſt. de Bell. Catil. p. 30. cum ſingulas urbanæ plebis partes perſequitur, hos annumerat his verbis: *Præterea juventus, quæ in agris, manuum mercede, inopiam toleraverat, privatis, atque publicis largitionibus excita, urbanum otium ingrato labori prætulerat.* Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 14. E. *Agros* privati luſtrabant magna religione. *Imperabant Solitaurilia circumagi cum Divis volentibus. Quodque bene eveniat*, ajebant, *mando tibi Mani, ut illa Solitaurilia, fundum, agrum, terramque meam, quota ex parte, ſive circumagi, ſive circumferenda cenſeas, uti cures luſtrare.* Dein *Janum Jovemque vino præfati ſic* dicebant: *Mars pater te precor, quæſoque, uti ſies volens propitius mihi, domo, familiæque noſtræ, quojus rei ergo agrum, terram, fundumque meum Solitaurilia circumagi juſſi: ut tu morbos viſos, inviſoſque, viduertatem, vaſtitudinemque, calamitates, intemperantiaſque prohibeſſis, defendas, averruncesque, utique tu fruges, frumenta, vineta, virgultaque grandire, beneque evenire ſinas: paſtores, pecuaque ſalva ſervaſſis, duiſque bonam ſalutem valetudinemque mihi, domo, familiæque noſtræ. Harumce rerum ergo fundi, terræ, agrique mei luſtrandi, luſtrique faciendo ergo, ſicut dixi, macte hiſce Solitaurilibus lactentibus immolandis eſto.* Cato de Re ruſt. c. 142. In publicis publici Sacerdotes hoc non omiſerunt, qui ea loca augurarunt, hoc eſt, mentis præſagio pacem Deorum popoſcerunt. Præfan communes Deos Matrem agreſtem precati ſunt, ut omnem à vineis publicis calamitatem averteret, vineta ſuccreſcerent, & ſuos fructus darent. *Guther. de Vet. Jur. Pont.* II. 4. *Tomaſ. de Donar. c.* 26. *Blond. Triumph. Rom.* VIII. *p.* 172. *G.* Venales per præconem olim venibant. Mart. I. 86. I.

Venderet excultos colles cum præco facetus,
Atque ſuburbani jugera culta ſoli.

Cicer. Attic. XII. *De hortis Scapulanis hoc videtur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, ut præconi ſubjiciantur.* Briſſon. de Form. VI. p. 509. In locatione caveri ſolitum, ne biennio continuo farreo ſpico, id eſt, ariſtato ſererentur. Feſtus: *Reſtibilis ager eſt, qui biennio continuo ſeritur farreo ſpico, id eſt, ariſtato. Quod ne fiat, ſolent, qui prædia locant, excipere.* Solebat etiam exprimi, *ut ſi qua lue tempeſtatis, vel alio cæli vitio damna acccidiſſent, ad onus coloni pertinerent.* l. licet C. de locato & conducto. *Briſſon. ibid. p.* 514.

Ager Albionæ *in regione trans Tiberim dicebatur ab Albionarum luco, quo in loco bos alba immolabatur.* Feſtus. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 19. *Nardin. Rom. vet.* VII. 11. *Gyrald. Synt. deor.* I. *p.* 71. *E.*

Ager arcifinius, vel arcifinalis eſt dictus, quòd a *finibus* arceamus hoſtem, vel vicinum: hoſtem bello, cultura vicinum. Sicul. Flacc. de condit. agror. p. 3. *Deinde, ut quiſque virtute colendi occupavit arcendo vicinum, arcifinalem dixit.* Frontin. de Agror. qualit. p. 38. *Nam ager arcifinius, ſicut ait Varro, ab arcendis hoſtibus eſt appellatus.* Iſid. XV. 13. *Arcifinius ager dicitur, quia certis linearum menſuris non continetur, ſed arcentur affines ejus objectu fluminum, montium, arborum.* Ita legitur hic locus apud noſtros p. 293. *Goeſ. Ind. in Rei agrar. ſcript. Grot. de Jur. bell. & pac.* II. 3. §. 16.

Ager aſſignatus, quem limitatum vocat Florent. l. in agr. limit. ff. de acquir. rer. domin. quia manufactos limites habet, qui per centurias, & jugera menſura eſt comprehenſus. *Grot. de Jur. bell. & pac.* II. 3. §. 16. Differt à diviſo. *Nam dividitur abſque aſſignatione quandoque, & quandoque aſſignatur ſine diviſione.* Sicul. Flacc. de condit. agror. p. 16. Prius fuit, cum major *agri* eſt numerus quàm colonorum. Poſterius, cum aſſignatur per profeſſiones veterum poſſeſſorum. Cujus exemplum eſt apud Sicul. p. 21. *Illi fundum illum qui fuit illius.* Goeſ. Ind. in Rei agrar. ſcript.

Ager compaſcuus dicebatur, qui in commune utendus relinquebatur, quo omnes coloni æqualiter gaudebant. Sicul. Flacc. de condit. agr. p. 18. *Inſcribuntur compaſcua, quod eſt genus quaſi ſubceſſivorum, ſive loca, quæ proximi quique vicini (id eſt, qui ea contingunt) paſcua.* Frontin. de Limit. agror. p. 41. *Eſt & paſcuorum proprietas pertinens ad fundos, ſed in commune: propter quod ea compaſcua multis in locis in Italia communia appellantur, quibuſdam provinciis pro indiviſo.* Et Cicer. Top. c. 3. *Si compaſcuus ager eſt, jus eſt compaſcere.* Turneb. Adv. XXII. 5. Goeſ. in Rei agrar. ſcript. Ind. Burman. Diſſert. de Vectig. c. 1.

Ager decumanus qui arabatur, non erat eorum proprius à quibus colebatur; ſed publicus populi Romani, decimarum conditione, ac penſitatione agricolis à cenſoribus erat attributus. Cicer. Ver. III. 6. *Omnis ager Siciliæ decumanus eſt.* Tacit. Germ. c. 29. n. 5. *Eos qui decumates agros exercent.* Buleng. de Vectig. c. 4. Lipſ. Tacit. Germ. n. 82. Turneb. Adv. I. 6.

Ager effatus erat, qui ſtatim poſt pomœrium ſitus, & intra quem auſpicia determinabantur. Serv. Æneid. VI. 197. *Effata ſunt augurum preces. Unde ager poſt pomœria, ubi captabantur auguria, dicebatur effatus.* Gell. XIII. 14. V. illum infr. in *Pomœrium.* Effari, & effata verba fuerunt auguralia. Varr. de Ling. Lat. V. 7. V. illum infr. in *Effari.* Oizel. in Gellium.

Ager Gabinus dictus ab oppido Gabiis. V. illum infr. in *Ager incertus.*

Ager hoſticus a reliquo diſcretus, dictus ab hoſtibus. V. illum infr. in *Ager incertus.*

Ager incertus *is dicebatur, qui de his quatuor qui ſit, ignoratur. Agrorum enim, ut dicebant augures, quinque erant genera. Romanus, Gabinus, Peregrinus, Hoſticus, Incertus.* Varr. de Ling. Lat. IV. 4. *Robortell. de Provinc.* Roman. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* (1) *A. Sigon. de jur. civ. Roman.* I. 2. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Græv. ibid.* I. *p.* 24. *B.*

Ager Latinus, quo Latini victi multati fuerant, Privernati addito agro, & Falernus, qui populi Campani fuerat, uſque ad Vulturnum flumen plebi Romanæ anno ab U. C. 413. diviſus eſt. Bina in Latio jugera, ita ut dodrantem ex Privernati complerent, data: terna in Falerno, quadrantibus pro longitudine adjectis. Sabinus M. Curii victoria aliqua ex parte plebi anno ab U. C. 463. eſt diviſus. Gallicus & Picenus C. Flaminii tribuni plebis rogatione anno ab U. C. 525. eſt diviſus. Samnis & Apulus, cum de *agris* veterum militum relatum eſſet, anno ab U. C. 552. per decemviros a M. Junio Prætore urbano creatos, populo eſt diviſus. Et poſtero anno decretum, ut quot quiſque P. Africani militum annos in Hiſpania, aut in Africa militaſſet, in ſingulos annos bina jugera acciperet. Liguſtinus & Gallicus, cum aliquantum, quod bello captum erat, vacaret, per decemviros ab Atilio prætore urbano creatos, anno ab U. C. 579. diviſus eſt. Diviſerunt dena jugera in ſingulos, ſociis nominis Latini terna. Vejentanus, qui paullo antè, Vejis captis, in poteſtatem venerat, anno ab U. C. 360. diviſus eſt. Diviſa ſunt ſeptena jugera plebi, nec patribus familiæ tantùm, ſed ut omnium in domo liberorum capitum ratio haberetur. Stellatem, & Campanum diviſum V. infr. in *Lege Julia agraria.* In *agro* dividendo videntur Romani ordinem tribuum ſervaſſe, nimirum ut ab urbanis exorſi inde ruſticas perſequerentur. Quæ res locum Ciceroni dedit reprehendendi Rullum, qui ſe a Romilia tribu, id eſt, ruſticis initium facturum eſſe dixerat, Agrar. II. 29. *Quæſivi*, inquit, *in concione ex eo Kalend. Januar. quibus hominibus, & quemadmodum illum agrum eſſet diſtributurus: reſpondit à Romilia tribu ſe initium eſſe facturum. Primum, quæ eſt iſta ſuperbia, & contumelia, ut populi pars amputetur, ordo tribuum negligatur, ante ruſticis detur ager, qui habent, quam urbanis, quibus iſta*

agri

agris ſpes, & jucunditas oſtenditur? Sigon. de Jur. ant. Ital. II. 2.

Ager Lucullanus qui idem eſt & Tuſculanus. Luculli nomen huic inditum eſt, poſtquam is villam pulcherrimam in eo exſtruxit, quam nunc Fraſcatum vocant. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* v. 5.

Ager occupatorius dicebatur, quem ſive vacantem, ſive poſſeſſum quis invaſerit, & apprehenderit. Aggen. in Frontin. de Agror. limit. p. 45. *Hic, arcifinalis, & occupatorius dicitur, quòd in tempore occupatus eſt à victore populo, territis exinde fugatiſque hoſtibus.* Cicer. de Offic. I. 7. *Sunt privata nulla natura, ſed aut veteri occupatione, ut qui quondam in vacua venerunt, aut victoria, ut qui bello potiti ſunt,* Siculus, & Aggenus arcifinales videntur dicere occupatorios. Sed differunt. Nihil enim prohibet, quo minùs arcifinium, quem occupavi, in alium tranſcribam, & ſic non ampliùs erit occupatorius, ut ſit, maneatque arcifinalis. Et dari etiam poſſunt occupatorii, à quibus nec hoſtem, nec vicinum arcere ſit neceſſe, & proinde non ſint arcifinii. *Goeſ. Ind. in Rei agrar. ſcriptor. Grot. de Jur. bell. & pac.* II. 3. §. 16.

Ager peregrinus *pacatus, qui extra Romanum & Gabinum, quòd non uno modò in iis feruntur auſpicia. Dictus peregrinus a pergendo, id eſt, progrediendo. Eò enim ex agro Romano primum progrediebatur.* Varr. de Ling. Lat. IV. 4. *Sobortell. de Provinc. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* (1) A. *Sigon. de Ant. jur. civ. Roman.* I. 2. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid.* I. p. 24. B.

Ager quæſtorius, *quem captum per quæſtores populus Romanus vendidit, incluſum laterculis quinquagenum jugerum, qui vocati ſunt plinthi.* Sicul. Flacc. de condit. agror. p. 2. Hygin. de Limit. conſtit. p. 203. *Goeſ. Ind. in Rei agrar. ſcript. Buleng. de Vectig. c.* 5.

Ager Romanus ille eſt, qui Servio regnante ad Romanam ditionem pertinuit, & quindecim ruſticis tribubus diſpertitus eſt. Hos anguſtos fuiſſe conſtat. Cum Romulus regnare cœpit, non ultrà quintum & ſextum lapidem extendebatur; ab Etruſca parte nec integrum milliarium. Finis enim *agri* erat Tiberis, qui à Palatii radicibus, id eſt, à primæ urbis pomœrio paſſibus abeſt fortaſſe quadringentis. Neque quicquid poſtea de finitimis hoſtibus captum & occupatum eſt, *ager* Romanus eſt nominatum. Et Varro, cum de finibus, qui ætate ipſius obſervabantur, ſermonem habet, ponit quinque *agrorum* genera. V. ſupr. in *Ager incertus.* Si largè accipias, omnino *ager* eſt Romanus tota Italia, quo modò non ab *agris* diſtinguitur, ſed à provinciis. Quòd ſi velis eum ab aliis *agris* diſtinguere, alia ratio eſt. Tunc enim *agrum* Romanum à Sabino, Campano, Hirpino diſtinguimus: quodque ſingulis urbibus territorii adjacet, id earum urbium *agrum* vocamus; ut *agrum* Volaterranum, Piſtorienſem, Reatinum. Terminabatur itaque *ager* Romanus hinc *agro* Tiburtino, qui ad ſextum decimum ab urbe lapidem fuit: illinc Vejentano, qui non longiùs tredecim millibus paſſuum ab Urbe diſtabat. *Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv.* I. 24. A..... F.

Ager ſcammatus. V. illum infr. in *Striga.*

Ager ſcripturarius *appellabatur publicus, in quo ut pecora paſcantur, certum æs tribuitur, quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore,* Feſtus: *Buleng. de Vectig. c.* 11. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* 4. *Sigon. de Ant. jur. civ. Roman.* I. 4. V. infr. in *Scriptura.*

Ager ſolutus, qui certis finibus, limitibuſve non continetur. Sicul. Flacc. de condit. agror. p. 2. *Agri ſoluti non ſunt, quorum fines deprehendi poſſunt, & finiuntur.* Hæc ſunt loca, ait Aggen. in Frontin. p. 49. *quæ in ſoluto eſſe dicuntur.* Goeſ. Ind. in Rei agrar. ſcriptor.

Ager vectigalis privatus dicebatur, quia ejus dominium privatis concedebatur, impoſito vectigali. Populus enim Romanus *agrum* ex hoſtibus captum non ſemper in publicum Reipublicæ patrimonium redigebat; ſed ademptum victis militibus in emeritorum ſtipendiorum, & ſtrenuè in bello navatæ operæ præmium dividebat, vel etiam plebem inopem, & ſeditioſam in eum deducebat. Hac ratione & milites alacriores, ſpe *agrorum* oſtentata faciebat: & urbem inutili, & ad res novas audendum avida multitudine exonerabat, deinde populos novo imperio nondum adſuetos injecto quaſi freno regebat, & in obſequio continebat. Hygin. de Limit. conſtit. p. 205. *Vectigales agri ſunt obligati, quidam Reipublicæ populi Romani, quidam coloniarum, aut municipiorum, aut civitatum qui & ipſi plerique ad populum Romanum pertinentes, ex hoſte capti, partitique, ac diviſi ſunt per centurias, ut aſſignarentur militibus, quorum virtute capti erant, ampliùs quàm deſtinatio modi, quàmve Romanorum militum exigebat numerus. Nam qui ſuperfuerant agri, vectigalibus ſubjecti ſunt.* Burman. Diſſert. de Vectig. c. 1. Buleng. de Vectig. c. 4. Goeſ. Ind. in Rei agrar. ſcriptor. Blond. Triumph. Rom. v. p. 107. C.

Ager Vectigalis publicus dicebatur, cujus proprietas ad Rempublicam pertinebat, & ex ejus locatione merces capiebatur. Cum enim populus aliquis omnia divina & humana in populi Romani ditionem dabat, vel cum armis ſubactus *agro* mulctabatur, omnis ille *ager* & tecta publica populi Romani fiebant. Sic *ager* Campanus, cum Campani bello à Samnitibus vexati, cum illis pares non eſſent, & omnia ſua Romanis dedidiſſent, factus eſt *caput patrimonii publici, pulcherrima populi Romani poſſeſſio, ſubſidium annonæ, horreum belli, ſub ſigno clauſtriſque Reipublicæ poſitum vectigal.* Cicer. Agrar. I. 7. Sic *ager* à Gallis captus in Piceno publicus fuit, & Romanus appellatus. Varr. de Re ruſt. I. 2. *Ager Gallicus Romanus vocatur, qui viritim cis Ariminum datus eſt ultrà agrum Romanum.* Et ibidem montes fuiſſe, Romanos dictos, quia ad populum Romanum pertinebant, docet Sicul. Flacc. de condit. agror. p. 2. *Poſtquam majores regiones ex hoſte capta vacare cœperunt, alios agros diviſerunt, aſſignarunt, alii ita remanſerunt,* ita enim legendum, *ut tamen populi Romani eſſent, ut eſt in Piceno, in regione Reatina, in quibus regionibus montes Romani, quorum vectigal ad ærarium pertinet.* Hic in extremis Reipublicæ temporibus vendebatur, & pecunia ex venditione ejus redacta publicæ anguſtiæ ſublevabantur, impoſito tamen vectigali, & ea lege, ut ſi ærarium poſtea ſolvendo eſſet, acciperent pecuniam, & agrum redderent Reipublicæ creditores. Liv. XXXVIII. 46. *Quia pecunia ad bellum deerat, agri Campani regionem à foſſa Græca ad Mare verſam vendere quæſtores juſſi.* XXXI. 13. *Ut agri publici, qui intra quinquageſimum lapidem eſſet, copia iis fieret. Conſules agrum æſtimaturos, & in jugera aſſes vectigales, teſtandi cauſa publicum agrum eſſe, impoſituros, ut ſi quis, quum ſolvere poſſet populus, pecuniam habere, quàm agrum mallet, reſtitueret populo.* Burman. Diſſert. de Vectig. c. 1. Buleng. de Vectig. c. 4.

Ager Veranus extra S. Laurentii portam fuit, in quo poſſeſſio fuit, ſeu villa S. Cyriacæ: in cujus cryptis, ſeu cavis arenariis innumeri unà cum S. Laurentio conditi ſepultique Martyres fuerunt. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 3.

Agere eſt cauſas dicere, *Actor* cauſidicus. Mart. II. 7. 1.

Declamas bellè, cauſas agis Attale bellè.

Argol. in Panvin. de Lud. circens. I. 3.

Agere lege quid ſit. V. infr. in *Lex.*

Agere ad populum eſt concionem ad populum habere. Hoc omnibus æquè diebus fieri licuit, etiam à privato, concionem ei magiſtratu dante. *Manut. de vet. dier. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 947. F. *Schill. Nomencl. Philol. pag.* 82. Qua hora licuerit. V. infr. in *Hora.*

Agere cum populo eſt populum ad conſilium, aut comitia vocare, *& rogare, ut ſuffragiis ſuis quid jubeat, aut velit.* Gell. XIII. 15. Hoc comitiali tantùm die licebat. *Manut. de Legib. c.* 34. *vet. dier. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 946. E. 947. F. *Auguſt. de Legib. c.* 6. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 82. Non licebat ſupplicationibus, & feriis, aut conceptivis, aut imperatis. Nec cum de cœlo ſervabatur, cum obnuntiabatur, cum Jupiter tonabat,

nabat, cum eo morbo, qui inſpuratur, aliquis corruebat, cum Sctum vetabat. *Manut. de Comit. Roman. Theſ. Græv. ibid. Tom.* 1. *p.* 502. *R.*

Agere eſt etiam vocula ſollennis, quando ad ſacrificium pergebant, quatenus ſignificat ante ſe pellere. Feſtus: *Agere ſignificat ante ſe pellere, id eſt minare. Virgilius: Et potum paſtas age Tityre.* Unde agolum baculus paſtoralis. *Saubert. de Sacrif. c.* 19. *Stuck. de Sacrif. pag.* 114. *Voſſ. Lex. Etymol.*

AGG.

ΑΓΓΕΛΟΙ dicuntur nuntii, qui quaſcunque res nuntiant. Ἐξάγγελοι, qui voce ſupplent, quod in ſcena fieri non poteſt. In tragœdiis, quæ fas non erat intueri, narrabantur, non exhibebantur. Æſchylus primus reperit nuntios. Philoſtr. in Gorgia. *Buleng. de Theatr.* 1. 7.

AGGER dicebatur pars viæ media inſtar pulvilli altiuſcula, & leniter acclivis intra utrumque limitem lateralem corrotundata, ne aquæ in via deſides hæreant, & vitium faciant, ſed mox hinc & inde defluant, ut via maneat ſicca, & luti expers. Hæc pars *coaggeratur* ex præcipuis materiis, e quibus viæ publicæ componuntur, quæ *coaggeratio* verbo ſtruendi, vel ſubſtruendi plerumque ſignificatur. Iſidor. xv. 16. *Agger eſt media ſtrata eminentia, coacervatis lapidibus ſtrata ab aggere, id eſt, coacervatione dicta, quam hiſtorici viam militarem dicunt: ut Virg. Æneid.* v. 273.

Qualis ſæpè via deprenſus in aggere ſerpens.

Bergier. de viis milit. 11. ſect. 31. §. 2.

Agger dicebatur etiam militare ſepimentum, & erat ex terra, aliave materia mixta, mons, & elevatio, quem paullatim verſus urbem producebant, & attollebant. Cicer. Attic. v. 20. *Oppidum cinximus vallo, foſſa, & aggere.* Thucyd. 11. p. 149. D. *Deinde aggerem ad urbem ſtruxerunt: inferebant in eum ligna, tum lapides, terram, & quicquid aliud injectum videbatur facere ad attollendum.* Virgulta etiam, & faſces maximè hic uſui: ſive ad implendum, & attollendum, ſive ad ligandum. Itaque & *aggeris* voce hæc ſæpè intelligebant. Cæſ. de Bell. Gall. VII. 85. *Agger ab univerſis in munitionem conjectus eſt.* De Bell. civil. II. 1. *Vimina, materiamque comportari jubet, quibus comportatis rebus aggerem exſtruit.* Imò videbatur vix ſtrui ſine iſtis. Et, cum jam incenſus *agger*, & opera fuiſſent, idem civil. II. 15. *Quòd unde agger omninò comportari poſſet, nihil erat reliquum, omnibus arboribus longè latèque in finibus Maſſilienſium exciſis.* Incenſus, inquam: ergo ligneus. Et arbores requirit ad reparandum. Itaque Pompejus filius in Hiſpania ad Urſaonem apud Hirt. de Bell. Hiſpan. c. 41. *Ut oppugnationem tutiorem*, id eſt, difficiliorem oppugnari, *efficeret, omnem materiem circum oppidum ſuccifam intro congeſſit.* Uſui arbores, non ob virgulta ſolùm, & tenuia ramorum, ſed ob ipſos truncos: quia illa in molem mediam ſtipabant, hos & ad latera applicabant, firmando & coercendo. Lucan. III. 394.

— tunc omnia latè
Procumbunt nemora, & ſpoliantur robore ſylvæ.
Ut, cum terra levis mediam virgultaque molem
Suſpendant, ſtructa laterum compage ligatam
Arctet humum, preſſus ne cedat turribus agger.

Struebant, inquam, latera, & cancellatim tignis directis tranſverſiſque variè ligabant. Unde *ſtellatos axes*, quòd tranſverſi, & decuſſati, radiorum, aut ſtellarum aliquam faciem referrent, vocat Lucan. ibid. n. 455.

— ſtellatis axibus agger
Erigitur.

Et Lucani ſi fortè imitatione Sil. Ital. XIII. 109.

Hìc latera intextus ſtellatis axibus agger.

Vulgo erant alti, & id ferè pro muris, in quos ſtruebantur, nam æquare, aut ſuperare debebant, & ſæpè muris planè admoti ſunt, ut e propinquo pugnarent. Senec. de Conſtant. c. 6. *Æquaturum editiſſimas arces aggerem creſcere.* Cæſ. de Bell. Gall. II. 32. *Armorum magna multitudine de muro in foſſam, quæ erat ante oppidum jacta, ſic ut propè ſummam muri aggeriſque altitudinem acervi armorum adæquarent.* Tacit. Annal. IV. 49. 2. *Struebatur agger, unde ſaxa, haſtæ, ignes propinquum in hoſtem jacerentur.* Liv. v. 7. *Quum agger promotus ad urbem, vineæque tantum non jam injunctæ mænibus eſſent.* Admovebantur muris paullatim, & progrediendo. Nam latera vinciebant, claudebantque lignis: ſed antrorſus, & urbem verſus, pars ea manebat aperta. Aggerebant igitur paullatim, & promovebant, in foſſas ipſas, denique ad muros. Dum id fieret, nihilominus turres in *aggere* impoſitæ, quæ adminiſtrantes, aut operantes tuebantur. Sed ex quoque cum *aggere* paullatim procedebant. Cæſ. de Bell. Gall. VII. 22. *Noſtrarum turrium altitudinem, quantùm has quotidianus agger expreſſerat, commiſſis ſuarum turrium altis adæquabant.* Scitè tergum, aut cauda *aggeris* humilior fuit, & in clivum, frontem verſus, aſſiduè ivit. Qua in re interdum factum, ut *agger*, ſi parum firmatus, aut denſatus, prolaberetur in foſſas. Liv. x. 5. *Fortè quodam loco malè denſatus agger pondere ſuperſtantium in foſſam procubuit.* Sed cavebant ſcilicet, & virgultis, aut lapidibus identidem adfirmabant. Illorum itaque uſus fuit, ut ex eo alto pugnarent, & turres ibi conſtituerent, & tormenta. Poſterior ætas *aggeſtum* dixit. *Lipſ. Poliorc.* II. 3. *de Milit. Rom. V.* 5. *Schel. ad Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x. *p.* 1123. *A. Laurent. Polym.* IV. *Synopſ.* 2. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* v. *p.* 118. *de Oppugn. Urb.* II. *p.* 169. Evertebatur, aut conſumebatur dupliciter, cuniculo V. infr. in *Cuniculus.* aut igne: cum ſcilicet faces, malleolos, aliaque ad inflammandum aut jacerent eminus, aut ipſi in *aggerem* inferrent. Cæſ. de Bell. Gall. VII. 24. *Alii faces, atque aridam materiam, de muro in aggerem eminus jaciebant.* Idemque de illatione ignis Civil. II. 17. *Maſſilienſes portis ſe foras erumpunt, ſecundo magnoque vento ignem operibus inferunt. Hunc ſic diſtulit ventus, uti uno tempore agger, pluteì, teſtudo, turris, tormentaque flammam conciperent, & prius hæc omnia conſumerentur, quàm quemadmodum accidiſſet, animadverti poſſet.* Eadem de re graphicè ac diſertè Lucan. III. 501.

Telum flamma fuit, rapienſque incendia ventus
Per Romana ruit celeri munimina curſu.
Nec, quamvis viridi luctetur robore, lentas
Ignis agit vires: tæda ſed raptus ab omni
Conſequitur nigri ſpatioſa volumina fumi:
Nec ſolùm ſylvas, ſed ſaxa ingentia ſolvit,
Et cruda putri fluxerunt pulvere cautes.
Procubuit, majorque jacens apparuit agger.

Etiam alio *aggere* in ipſis muris oppoſito. Ammian. XIX. 6. *Duo aggeres celſi, Perſarum peditum manu erecti, & expugnatio civitatis ſtruebatur operibus lentis: contra quod noſtrorum quoque impenſiore cura moles excitabantur altiſſimæ, faſtigio adverſa celſitudinis æquata, propugnatorum vel nimia pondera duratura.* Simile Gazenſes fecere apud Curt. IV. 6. 21. *Alexander aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, exſtruxit. Oppidani, ad priſtinum murorum faſtigium, novum exſtruxere munimentum.* Et corbibus terra, aut arena repletis, & in faſtigium exſtructis: quod haud longè abit à ſportis, aut gabionibus noſtris, imò iis dedit exemplum. Polyæn. III. 10. 15. *Timotheus oppugnabat Toronam. Toronenſes altas moles contra erexerant corbium, quos arena repleverant. Ille falces malis navium impoſuit, uſque corbes diſſecuit, ut arena difflueret.* Lipſ. ibid. c. 6. Thyſ. ibid. p. 192.

Agger Tarquinii dicebatur, quo L. Tarquinius Superbus VII. Rex Latinorum cæterorumque hoſtium incurſiones, quibus Urbs ipſa vexari poterat, veritus Urbem ab oriente ingenti muniit. Adhuc viſitur parum ultra Diocletiani thermas, ab eo loco uſque ad arcum Gallieni ferè porrectus. Plin. III. 5. *Clauditur Urbs ab oriente aggere Tarquinii Superbi, inter prima opere mirabili: namque eum muris æquavit, qua maximè patebat aditu planè, cætera munita erant præcelſis muris, aut abruptis montibus.* Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 222. A. Marlian. Topogr. Urb. Rom.

Digitized by Google

Rom. IV. 19. Faunus Antiq. Urb. Rom. IV. 4. Deſcribitur à Dionyſ. IV. p. 253. *Partem illam Urbis, qua in Gabinos proſpiciebat, magna operariorum multitudine cinxit aggere, latam egerendo foſſam; ibique magis quàm alibi murum erigendo, crebriſque turribus muniendo. Ab hac enim parte civitas admodum debilis, cum alibi undecunque valdè tuta eſſet.* Et illa pars mœnium in planitie poſita ad portam uſque Collinam munita. Dionyſ. IX. p. 624. *Locum tamen habet magis expugnabilem à porta Eſquilina ad Collinam, ſed manuali opere munitus eſt. Cingit enim eum foſſa ibi minori latitudine pedum centum, & amplius, & profunditatis triginta: cui imminet murus alto, & lato intus ſuffultus aggere, nec arietibus quaſſari, nec cuniculis ſuffodi facilis. Ea munitio ſeptem ferè ſtadiis longa, lata quinquaginta pedibus,* Strabo mox laudandus. Erat ergo longus paſſus octingentos ſeptuaginta quinque, tantumque porta Collina & Exquilina inter ſe diſtabant. Panvinius parum ultrà thermas Diocletiani adhuc ſpectari docuit, additumque poſtea murorum circuitum latiorem. Sed contra Plinius modò laudatus. Igitur longè ultrà thermas ad mœnia pertinebat, qua tenduntur à porta Numentana, nunc Pia, ad portam S. Laurentii, olim Exquilinam. *Donat. de Urb. Rom.* I. 7. Hanc munitionem à Tullio antè Tarquinium inchoatam indicat Liv. I. 44. ubi de Tullio, *auget Exquilias, ibique ipſe, ut loco dignitas fieret, habitat: aggere, & foſſis, & muro Urbem circumdat.* Apertiùs hoc & Strab. V. p. 161. affirmat, Servium nempè in parte infirmiore duorum à ſe adjectorum collium *aggerem* jeciſſe: *Quem defectum*, ait, *Servius arguit, qui complevit murum, adjectis Urbi Exquilino & Viminali collibus: quæ omnia cum capi poſſent facilè extrinſecus, aggerem ſex circiter ſtadiorum in interiore foſſæ margine fecerunt, murosque, & turres in eo conſtituerunt, à Collina porta uſque ad Exquilinam.* Ubi verba hæc *fecerunt*, & *conſtituerunt*, evidentiùs adhuc à duobus *aggerem* illum factum arguunt. Tum & porta *inter aggeres* appellata, pluriuin, quàm unius, id opus fuiſſe indicat. Quare Tarquinius *aggerem* à Tullio inchoatum perfeciſſe exiſtimandus, *opere*, ut dixit Plinius, *inter prima mirabili*; adeòque Tulliano anguſtiore. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 2. In hoc ſupplicium de miſellis ſumptum, qui ex illo dejiciebantur. Juven. Sat. VI. 288.

Plebejum in circo poſitum, & in aggere fatum.

Suet. Cal. c. 27. n. 3. *Alterum pueris tradidit verberatum, infulatumque, qui votum repoſcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere.* Rycq. de Capitol. c. 4. Caſaub. & Torrent. in Suetonium.

AGI.

AGITANDI uſus erat duplex: aut ſollennibus feſtis, quo ſinguli ſimul quatuor factionum agitatores currebant, aut aliis diebus non aliquam ob religionem, ſed ex provocatione. *Panvin. de Lud. circenſ.* I. 14.

AGITATOR eſt, qui currus, & equos regit, auriga. Cicer. Attic. XIII. 21. *Nec eſt melius, quàm ut Lucullus ſuſtineat currum, ut bonus ſæpè agitator, equoſque. Agitare* eſt impellere. Plaut. Aſin. III. 3. 18.

Quadrupedem agitabo adverſus clivum.

Κατ' ἐξοχὴν ita appellabatur, qui curuli certamine in Circenſium ludrico equos, & currus regebat. Ulpian. l. 4. ff. de procurat. & defenſ. *Generaliter ita omnes opinantur, & utile videtur, ut neque agitatores . . . . . ignominioſi habeantur.* Pannis, & tunicis hi erant diſtincti: nam alii ruſſati, alii albati, alii praſini, alii veneti. V. infr. ſuis locis. *Buleng. de Circo c.* 44. *Pignor. de Serv. p.* 353. 538. *Ferret. Muſ. Lapid.* III. *memor.* 43. *Bud. in Pandect. p.* 97. *D. Alciat. in tres poſter. libr. Cod. p.* 107. D. *Pitiſc. in Suet. Cal. c.* 55. *n.* 7. Inſignia habuerunt, & velut quædam argumenta, quibus alii ab aliis internoſcerentur, & uterentur, velut ornamentis. Sidon. carm. XXIII. n. 31.

Veſtra inſignia continent miniſtri
Ora, & lora manus; jubaſque tortas
Cogunt flexilibus latere nodis.

Illa puto gentis, vel familiæ fuiſſe, qualia quæ noſtratibus arma dicuntur, qui mos antiquiſſimus. Virg. Æneid. XII. 163.

—— cui tempora circum
Aurati bis ſex radiis fulgentia cingunt,
Solis avi ſpecimen.

Argumentum vocat Æneid. VII. 789.

Atque levem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, jam ſetis obſita, jam bos,
Argumentum ingens.

Elogia illorum in veteribus inſcriptionibus in baſi ita concepta ſunt: vicit ſejuge, ſeptejuge, bigas, trigas, uno anno, alieno principio, duobus introjugis. . . . . Illis victorum memoria conſecrabatur in baſi lapidum, & ſtatuarum, quæ in circo: non enim victoribus modò bravia, præmia, coronæ; ſed & ſtatuæ, & tituli, & elogia victoriæ indicia decernebantur. Sed ſtatuæ hæ non in foro, & porticibus publicis, lociſque illuſtribus, at in aditu circi collocabantur. Hoc edictis Imperatorum eſt cautum Cod. XI. 40. 4. *Si quis in publicis porticibus, vel in his civitatum locis, in quibus noſtra ſolent imagines conſecrari, pictura pantomimum veſte humili, & rugoſis ſinibus agitatorem offerat, revellatur: neque unquam poſthac liceat inhoneſtas in loco honeſto annotare perſonas. In aditu vero circi, vel in theatri proſceniis ut collocentur non vetamus.* Buleng. ibid. c. 53. 54.

AGITATORES miliarii, de quibus inſcriptio vetus:

TRES AGITATORES MILIARII FACTIONIS VENETÆ NOVIS COACTIONIBUS ET NUNQUAM ANTE TITULIS SCRIPTIS.

dicti ſunt à milio, ſeu miliario Conſtantinopolitano, quorum novæ coactiones dicuntur, quia Conſtantinopoli Romani evocati ſunt titulis nunquam antè ſcriptis, quòd priùs Romæ *agitatores* miliarii viſi aut ſcripti non eſſent. Milium, ſive miliarium etiam in foro fuit Conſtantinopolitano propè ὁρεῖον, quod horreum eſſe ajo in Baſil. carm. 7. eclog. 8. & 56. ſtatuis ornatum, ac ludis, & quadrigis accommodum, quemadmodum & Romæ ludos in foro ſæpè habitos animadvertimus. Aliud eſſe milium à circo è Suidæ diſcas verbis: *In milio erat ab antiquo currus quatuor equis igneis à duabus columnis volans, ubi Conſtantino acclamatum eſt victo Azotio: delatus currus in circum.* Buleng. de Circo. c. 52.

AGM.

AGMEN *propriè dicitur, cum exercitus iter facit, ab agendo; id eſt, eundo vocatus.* Iſidor. IX. 3. *Stevvech. in Veget.* III. 21. Diſtat ab acie propriè loquendo, ut Græcis πορεία & τάξις. *Agmen* eſt πορεία, acies τάξις. Tamen pro qualibet multitudine ſæpè accipitur in ordine euntium. *Salmaſ. de Re mil. c.* 7. Interdum etiam pro acie, ut contra pro *agmine* acies, præſertim ſequioris ævi ſcriptoribus. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1252. D. Ut juſtam aciei formam acciperet, eodem ordine, quo immiſtis impedimentis paullò antè inceſſerat, evolutum, etiam inſtrui debet, in prima fronte haſtati, ſecundo loco principes, tertio triarii. Itaque cum à fronte occurrerent hoſtes, educti milites haud dubiè ſe eò converterunt; atque ita in hoſtem proceſſerunt, ut paullò antè iter fecerant. Si à latere eſſet hoſtis, contra quem pugnam inſtruerent, neceſſe eſt primos exiiſſe, & paullò longiùs ab impedimentis retorſiſſe *agmen* verſus hoſtem haſtatos, deinde principes, poſtremò triarios. At ſi à tergo appareret hoſtis, vel inverſa acie pugnandum fuit, ita ut primi eſſent triarii, poſtremi haſtati, vel evolutione, aut circumductione acies commutanda. *Schel. ibid. p.* 1261. F. Duo *agminum* genera erant in veteri militia. I. ita ſe habet. In primo *agmine* ſunt extraordinarii, ut qui proximè portam prætoriam tendunt, quibus ſuccedit dextra ſociorum. Latini no-

minis

minis ala. Alam & extraordinarios ſequuntur impedimenta ſua. Deinde legio prima, ſuas à tergo ſarcinas habens; poſt quas ſecunda eadem ratione. Sequuntur enim hanc quoque jumenta ſua, ſed & alæ ſiniſtræ, quæ noviſſimo in *agmine* eſt. Atque hæc, cum in hoſtem itur; cum verò ab hoſte recedunt, extraordinarii, qui nunc primi *agminis* ſunt, noviſſimum claudunt. Liv. xxxv. 4. *Poſteaquam relatum eſt, quantæ copiæ, & in quo loco eſſent, totius agminis ſarcinas in medium conjici, & triarios vallum circumjicere juſſit: cætero exercitu inſtructo ad hoſtem acceſſit: hora ſecunda fermè concurſum eſt, ſiniſtra ſociorum ala, & extraordinarii prima in acie pugnabant. Conſul legiones continebat in ſubſidiis.* Ibi & dextram alam fuiſſe, deinde oſtendit. Extraordinarii, & alarum altera prima in acie; in ſubſidiis legiones, & altera ala, & omninò ad præſcriptum Polybii, qui hæc fuſiùs vi. 38. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x. p. 1256. E. *Lipſ. de Milit. Roman.* v. 12. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* v. *p.* 135. II. in metu hoſtili, & periculo, campiſque patentibus, & apertis. In triplicem aciem, vel triphalangiam diviſi, haſtati, principes, & triarii, paribus inter ſe intervallis diſtantes incedunt: ſed jumenta ante ſingulas acies collocantur, etiam ante primam: ut pluribus Polybius modò laudatus. *Schel. ibid. p.* 1261. C. In longum extenſo *agmine* utebantur in pacato, ubi nullus erat hoſtis. Longitudo autem in *agmine* iter faciente eſt extenſio *agminis* à fronte ad tergum, ſive per verſus: latitudo à dextra parte ad ſiniſtram per juga. Et hoc ferè ſenſu *agmen* dicitur longum. Frontin. Stratag. i. 6. 4. *Iphicrates in Thraciam cum propter conditionem locorum longum agmen duceret, & nuntiatum ei eſſet, hoſtes ſummum id aggreſſuros.* Liv. xxxv. 27. *Obtinebant longo agmine propter anguſtias viæ propè quinque millia paſſuum.* Hoc vitioſum eſt, & inſidiis maximè patet. Facile enim eſt hoſti vel perrumpere *agmen*, vel modò in primum, modò in noviſſimum *agmen* incurrere. Pergit enim Livius: *Cogebatur agmen ab equitibus, & maximè à parte auxiliorum, quod exiſtimabat Philopœmen, tyrannum cum mercenariis militibus, quibus plurimum fideret, a tergo ſuos aggreſſurum.* Schel. ibid. p. 1254. D. *Agminis* in progreſſu notitia regionum, per quas *agmen* ducendum, imprimis eſt neceſſaria. Imperator igitur regionem, qua ſit iter facturus, accurata pictura deſcriptam habeat, nec intervalla locorum longitudine & latitudine tantùm deſcripta tabulis & depicta, ſed viarum genera, compendia, diverticula, montes, flumina. Suet. Jul. c. 58. n. 2. *Exercitum neque per inſidioſa itinera duxit unquam, niſi perſpeculatus locorum ſitus, neque in Britanniam tranſvexit, niſi per ſe portus, & navigationem, & acceſſum ad inſulam exploraſſet.* Ramus de Milit. Cæſar. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1548. *Agminis* ducendi rationem tutam & compoſitam habuerunt Romani. Illorum in omni bello fuit diſciplina, nihil ut temerè, nihil inconſultò, ſed omnia certa ratione, certoque gererent ordine, quo nihil nec inopinati timerent, prælioque etiam parati quodammodo eſſent, cum erant imparati: planè ut dici meritò queat, non tantùm inſtructum ad pugnam exercitum Romanum in acie ſtare; ſed caſtra nihil aliud eſſe, quàm conſidentem; nec *agmen* aliud, quàm ambulantem aciem. *Schel. ibid. p.* 1250. D. Tempus, prout ratio rei gerendæ poſtulabat, varium, ac aliàs aliud: juſtum tamen, & quodam modo legitimum quarta vigilia fuit. Cæſ. de Bell. Civ. iii. 75. *Duas in caſtris legiones retinuit, reliquas de quarta vigilia compluribus portis eductas eodem tempore præmiſit.* 77. *Poſtero die Cæſar ſimiliter præmiſſis prima nocte impedimentis de quarta vigilia ipſe egreditur: idemque reliquis fecit diebus.* Spatium diurni itineris juſtum, viginti millia paſſuum. Veget. i. 10. *Militari ergo gradu viginti millia paſſuum horis quinque duntaxat æſtivis conficienda ſunt. Pleno autem gradu, qui citatior eſt, totidem horis viginti quatuor millia peragenda ſunt.* Ideò Auguſti, & Adriani conſtitutionibus decem millia paſſuum armati, inſtructique omnibus telis pedites militari gradu ire, ac redire jubebantur in caſtra, ita ut aliquam itineris partem curſu alacriore conficerent. Ipſe Adrianus traditur vicena millia pedibus armatus ambulaſſe. Cæſ. de Bell. Gall. v. 45. *Eo die millia paſſuum viginti progreditur.* Nec eſt, quòd quiſquam hoc ſpatium minus juſto diei itinere eſſe putet, ideò quòd quinque horis æſtivis conficiebatur ex diſciplina militari. Neque enim totos dies ſine gravi cauſa iter faciebant; ſed partem diei quieti, partem munitioni caſtrorum, partem pabulo lignoque conquirendo dabant. *Schel. ibid. p.* 1269. C. Tum univerſi, tum ſingularium partium ordo non ſolùm in conflictu, ſed etiam in itinere, magnæ fuit curæ. Veget. i. 9. *Primis meditationum auſpiciis tyrones militarem edocendi ſunt gradum. Nihil enim magis in itinere, vel in acie edocendum eſt, quàm ut omnes milites incedendi ordinem ſervent. Quod aliter non poteſt fieri, niſi aſſiduo exercitio ambulare celeriter, & æqualiter diſcant. Periculum enim ab hoſtibus ſemper graviſſimum ſuſtinet diviſus, & inordinatus exercitus. Legem ſeveri ordinis vocat* Stat. Theb. v. 7.

Diſpoſiti in turmas rurſus, legemque ſeveri
Ordinis, ut cuique ante locus, ductorque monetur
Inſtaurare vias.

Schel. ibid. p. 1268. D. Cum è caſtris eſſent diſceſſuri, buccinator ſignum dabat. Polyb. vi. 38. *Cum primùm ſonuiſſet, detendebant omnes tentoria, ſed non antè quàm viderent Imperatoris, & tribunorum eſſe detenſa. Cum ſignum ſecundum eſſet datum, inſtrumenta, & publici apparatus belli, nec non ſarcina privatorum carris, mulis, equis, aliiſque jumentis imponebantur. Cum tertium ſignum ſonuiſſet, primi procedebant, quos alii deinceps ordine ſequebantur.* Patric. Rei milit. Roman. xiii. ſect. 1. V. & infr. in *Signum profectionis.*

Agmen pilatum dicebatur, quod fronte anguſtiore oblongum, & inter ſe denſum erat. Dici videtur pilatum, idem quod denſum, nihilque præter pila & arma præferat; vel potius, quòd in formam pili lateribùs longius. Vegetius, quum inter genera depugnationum ſextam numerat, dicit exporrigi quaſi veru. iii. 20. *Reliquam partem exercitus tui longiſſimè à dextra parte adverſariorum remove, & in directum porrige, quaſi veru. . . . Acies tua extenditur, & totam ſe porrigit ad ſimilitudinem I. literæ, longiſſimèque recedit ab hoſtibus, quo genere in itineribus ſæpè confligitur.* Opponitur hoc quadrato, item tenui, laxo, & ſoluto, quia fronte brevi, & denſum eſt. Incedere hoc ait ſine jumentis, nimirùm, quia inter ſe denſum eſt, & fronte anguſtiore, quod neceſſe eſt in locis iniquis, quò fit, ut jumenta non ſatis tutò duci queant. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x. *p.* 1253. F. Virg. Æneid. xii. 121.

—— pilataque plenis
Agmina ſe fundunt portis.

Serv. Dan. *Pilata, hoc eſt, pilis armata. Quidam hoc loco pilata agmina non à genere haſtarum poſitum aſſerunt: nam poſt paullò dictum inferunt, defigunt tellure haſtas. Sed pilata, denſa, ſpiſſa, ut implere portas potuerint, & poſtea ſe in loca apertiora diffundere. Alii, quod in longitudinem directum eſt, quale ſolet eſſe, cum portis procedit: vel certè pilata, fixa, & ſtabilia, vel à pilo, quod figit, vel à pila ſtructili, quæ fixa eſt, & manet: nam & Græci res denſas, & arctas πιλῶα dicunt. Enn. Sat.* ii.

Contemplor inde loci liquidas pilataſque ætheris oras.

Cum firmas, & ſtabiles ſignificaret, & quaſi pilis fultas. Voſſ. Lex. Etymol. Columm. in Ennium.

Agmen quadratum aliud, aliud acies quadrata eſt. Cum acies in quadratum *agmen* conſiſtit, vel exercitus quadrato *agmine* in hoſtem ducitur, inſtructus fuit vulgari & legitimo modo. Ea fuit in veteri republica ratio inſtruendi, ut exercitus in triplicem aciem diſtribueretur: & eæ acies fronte longa erant, & eadem longitudine omnes. Nec multum introrſus latitudinis habebant, ſi cum frontis longitudine comparentur ne univerſæ quidem: ſed erat inter ſingulas ſpatii aliquid ad concurrendum, & interdum ſequebantur eodem ordine impedimenta. Hinc *ἐμβαδὸν* illud, quod occupat totus exercitus, ad quadratum accedit. Nec refert, an ad pedem quadratum. In acie

frons

Digitized by Google

frons longior, contractior in itinere; quia tamen univerſa forma ad quadratum accedit, utrumque rectè dicitur *agmen* quadratum. Accedit, quòd latera ſæpè eques tuebatur, quo cum prima acies in fronte eſſet, ſubſidia à tergo, non quidem efficiebatur, ut in omnes partes ſpectaret acies: triplex enim erat, & eodem tota ſpectabat: ſed tamen ut ab omni parte milea eſſet, & totum *agmen* quadratum. Poſteriori militia quamvis ratio dividendi copias, & inſtruendi, commutata ſit, tamen eadem in univerſum ratio, & quoties *agmen* vicino hoſte ducebatur, in latum exporrigebatur; aliæ copiæ frontem, aliæ tergum tuebantur, receptis in medium impedimentis: unde tota forma exivit quadrata. Hirt. de Bell. Gall. VIII. 8. *Agminis ordinem ita conſtituit, ut legio* VII. IIX. IX. *ante omnia iret impedimenta: deinde omnium impedimentorum agmen, quod tamen erat mediocre, ut in expeditionibus eſſe ſolet, cogeret* XI. *ne majoris multitudinis ſpecies accidere hoſtibus poſſet, quàm ipſi depopoſciſſent. Hac ratione penè quadrato agmine inſtructo, in conſpectum hoſtium, celerius opinione eorum, exercitum adducit.* Vides, quid ſit quadratum *agmen*, cujus univerſa forma ad quadratum accedit: ac ideò videtur hìc dixiſſe, *penè quadrato agmine*, quòd cum una tantùm à tergo legio eſſet, ibi minùs æquaret diſpoſitionem, & longitudinem frontis tres legiones habentis. Interdum etiam lateri militem adjecerunt. Tale *agmen* Germanici, incurſionem, impetumque Germanorum metuentis. Tacit. Annal. I. 51. 3. *Inceſſitque itineri & prælio: pars equitum, & auxiliaria cohortes ducebant; mox prima legio, & mediis impedimentis ſiniſtrum latus undeviceſimani, dextrum quintani clauſere, viceſima legio terga firmavit, poſt cæteri ſociorum.* Quod eſt quadratum *agmen* illius ævi, plenum, & juſtum, & ab omni parte milite firmatum. Ex quibus locis apparet, non id referre, an poſt ſingulos manipulos, an verò poſt ſingulas legiones, an denique in medio omnium ſint impedimenta; nihilominùs quadratum *agmen* eſt. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1252. *D. Lipſ. de Milit. Roman.* V. 12.

AGN.

AGNATI *ſunt, qui per virilis ſexus perſonas cognatione juncti ſunt, velut frater ex eodem patre natus, fratris filius, nepoſve ex eo, item patruus & patrui filius, qui frater patruelis dicitur, & nepos ex eo.* Cajus l. ſunt autem. ff. de legit. tutor. *Auguſt. de Legib. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1288. C. 1299. A. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 4. *Panvin. de Nomin. Roman. Theſ. Græv. ibid. p.* 1999. *B. Roſin. Antiq.* VIII. 6.

Agnati & cognati differunt, I. quòd in *agnatis* & cognati continentur, in cognatis non utique & *agnati*: verbi gratia, patris frater, id eſt, patruus, & *agnatus* eſt & cognatus: matris autem frater, id eſt, avunculus, cognatus eſt, *agnatus* non eſt. II. Ad hæreditatem *agnatus* proximus, ſi decimo etiam gradu ſit, admittitur; quod non eſt in cognatis, quos Prætores vocant, qui ſeptimo gradu circumſcribuntur, vel potiùs ſexto; namque ex ſeptimo ſolus ſobrino, ſobrinave natus admittitur. Hæc tamen omnia Juſtiniani legibus ſunt abrogata, & nulla eſt *agnatorum* & cognatorum differentia. *Auguſtin. de Legibus Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1298. 1299. *A. Calcagn. de Verb. Signif. p.* 375. *Agnatos* & gentiles, ut gentem & familiam, amicus meus in libello de nominibus idem eſſe cenſet, cum ait: *Agnomen familiæ eſt appellatio, & gentis: unde agnati & gentiles dicebantur, qui ex eadem erant familia, ut ait Cicer. Topic. c.* 6. Mea autem ſententia Ciceronis ſententiam non videtur percepiſſe, qui gentiles eos definit, qui inter ſe eodem nomine ſunt, id eſt, ex eadem gente. V. infr. in *Gentiles*. Familiæ verò, aut *agnatorum* non meminit. *Sigon. de Ant. jur. civ. Roman.* 1. 7. *Emendat.* II. 20. *& de Nomin. c.* 4. *Bud. in Pandect. p.* 278. *G. Auctor miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Roman. p.* 124.

AGNATIONIS jus capitis diminutione tollitur, quod ex duodecim deſcendit. Illæ autem hæreditates, quæ novo jure competunt, ut ex Sctō Tertylliano, & Orphitianō, capitis diminutione non pereunt. Juſtin. Inſtit. III. 4. *Sciendum eſt, hujuſmodi ſucceſſione quæ ex Tertylliano, & Orphitiano Sctis deferuntur, capitis diminutione non perimi, propter illam regulam, qua nova hereditates legitima capitis diminutione non pereunt, ſed illa ſola, quæ ex lege duodecim tabularum deferuntur.* Auguſt. in Leg. XII. tabul. §. 25.

AGNOMEN quid ſit, diu quæſitum; adhuc tamen obſcurum, & planè ignotum omnibus, & grammaticis, & antiquariis. Putant plerique viri docti, ſequuti veteres grammaticos, Diomed. I. p. 306. Priſcian. II. p. 578. Alcuin. Grammat. p. 2088. Edit. Putſch. *agnomen* eſſe, quod quarto loco ponitur, & extrinſecùs cognominibus adjici ſolet, ex aliqua ratione, vel virtute quæſitum: ut Africanus in P. Cornelio Scipione Africano, ut Creticus in Q. Cæcilio Metello Cretico, ut Felix in L. Cornelio Sylla Felici, ut cæteri in cæteris ſexcentis. Sed nugæ ſunt. Et locupletiſſimorum ſcriptorum teſtimonio ejuſmodi opinio refellitur, apud quos omnia deinceps cognomina dicuntur, quæ poſt nomen gentilitium collocantur. Liv. XXXVII. 58. *L. Cornelius Scipio, qui cum Antiocho bellaverat, cognomine fratri coæquatus, Aſiaticus appellatus eſt.* Ergo Aſiaticus eſt cognomen, non *agnomen*, ut nec Africanus. Cicer. pro Mur. c. 14. *Quam laudem ille Africa oppreſſa cognomine ipſo præ ſe ferebat, eandem hic ſibi ex Aſia cognomen aſſumpſit.* Val. Max. III. 5. 1. *Quum ei, ſuperioris Africani filio, voluntaria morte abſumi ſatius fuerit, quàm inter duo fulgentiſſima cognomina patris, & patrui, altero oppreſſa Africa jam parto, altero jam majore ex parte recuperata Aſia ſurgere incipiente....* Sapientem, & Divitem, quæ tamen quarto loco erant in M. Porcio Catone, & L. Licinio Craſſo, cognomina vocat Cicer. de Amic. c. 2. *Cato quaſi cognomen habebat in ſenectute Sapientis.* de Offic. II. 16. *P. Craſſus tum cognomine Dives, tum copiis.* ad Attic. II. 13. *Quanto in odio noſter Magnus, cujus cognomen unà cum cognomine Craſſi Divitis conſeneſcit.* L. Ælius Præconius Stilo dictus, Stilonem non *agnominis* loco, ſed alterius cognominis habuit. Suet. de Illuſtr. gramm. c. 3. n. 1. *Lucius Ælius cognomine duplici fuit: nam & Præconius vocabatur, & Stilo.* Paterc. II. 15. 4. *Q. Metellus Numidici filius, qui meritum cognomen Pii conſequutus eſt*; eſt enim appellatus Q. Cæcilius Metellus Pius. Macrob. Saturn. I. 6. *Valerius Maximus, poſtquam Meſſanam urbem Siciliæ nobiliſſimam cepit, Meſſala cognominatus eſt*, dictuſque M. Valerius Maximus Meſſala. Imò verò non ſolùm quæ ponuntur quarto loco, non *agnomina*, ſed cognomina dicenda ſunt: ſed etiam quæ quinto, ſexto, ſeptimove. Liv. Epit. LV. *P. Cornelio Scipione Naſica, cui cognomen Serapio fuit, ab irridente Curiatio tribuno plebis impoſitum.....* Sed quid multis opus eſt? Sext. Rufus vel umbram delet *agnominis*: de Severo Imperatore ita loquitur: *Severus, natione Afer, acerrimus Imperator, Parthos ſtrenuiſſimè vicit, Adiabenicos delevit, Arabes obtrivit. Huic cognomina ex victoriis attributa fuerunt: nam Adiabenicus, Parthicus, & Arabicus cognominatus eſt.* P. Serv. Miſcell. c. 8. Perizon. Animadv. Hiſtor. c. 2. Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Emend. 1. 14. Panvin. de Nomin. Roman. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. II. p. 1637. C. Lipſ. ad Tacit. Annal. IV. n. 167. adeò malè accipit *agnomen*, ut, quid eo ſibi velit, ne ipſe quidem, ut puto, noverit: in eam enim ſignificationem id ſumit, quam nec ex antiquis ullus, nec recentior unquam ſomniavit. Sed hæc miſſa faciamus. Quid ergo, inquies, erit *agnomen*, ſi Africanus, Iſauricus, Numidicus, Felix, cæteraque nomina quarto loco poſita cognomina ſunt? Res profectò implicita omninò & obſcura. Etenim ſi quis idem eſſe *agnomen*, & cognomen cum Sigonio exiſtimet, apertè redarguitur à Cicer. de Invent. Rhetor. II. 9. *Nomen cum dicimus, cognomen quoque & agnomen intelligatur oportet.* Si quis alios ſequutus longè aliud eſſe opinetur, & quartum *nomen* eſſe profiteatur, is ſanè ab iis auctoribus, quos nominavi, apertè refellitur. Si quis demum Robortello addictus *agnomen* idem ac nomen gentilitium eſſe putet, primo quidem adſpectu planè à vero aberrare videtur, cum agnati, quos *agnomen* videtur ſignificare, ſint, qui in eadem

gente

Google

gente naſcuntur. Sed, ut inferiùs patebit, id omninò alienum eſt. Cæterùm rem per ſe obſcuram, à nemine adhuc, quod ſciam, illuſtratam, ſic puto illuſtrari poſſe. *Agnomen* ferè idem quod *cognomen* eſt: non quidem perpetuò, ſed in adoptione ſolùm. Itaque *agnomen* dicitur *nomen* illud, quod adoptatus retinet in adoptione. Erat namque apud veteres in more poſitum, ut, qui in aliquam gentem adoptaretur, cæteris *nominibus* abjectis, unum gentis, aut familiæ nomen retineret, & *prænomen* adoptatoris, gentilitium *nomen*, & *cognomen* ſibi adſciſceret. In exemplum adduco P. Cornelium Scipionem, à Q. Cæcilio Metello adoptatum: is enim Publio *prænomine*, Cornelioque *nomine* depoſitis, dictus fuit Q. Cæcilius Metellus Scipio: & L. Calpurnius Piſo à M. Pupio adoptatus, M. Pupius Piſo dictus eſt: ſimiliter M. Junius Brutus à Q. Servilio Cæpione, Q. Servilius Cæpio Brutus nominatus. Scipio igitur, Piſo, & Brutus verè *agnomen eſt*, quia id verè agnatum eſt, cætera tria extrinſecùs adjuncta ex adoptione. Huic meæ conjecturæ apertè favet Paull. l. 35. ad edictum ff. 1. tit. 7. Ubi, *qui in adoptionem*, inquit, *datur iis, quibus agnaſcitur, cognatus fit.* Adoptatus agnaſcitur adoptatori, ſuiſque per adoptionem, hoc eſt, ſeſe inſerit per adoptionem in omnes ejus familiæ, in quam adoptatur, eiſque cognatus evadit. Ergo etiam nomen quod retinet, agnaſcitur ſuum nominatum ſequens, ac proinde jure dicitur *agnomen*. P. Serv. l. l.

AGO.

AGON' verbum eſt cum interrogatione *agone*? Quid ſibi voluerit. V. ſupr. in *Age hoc*.

Α'ΓΩΝ Græca dictio, qua utuntur Latini, & ſignificat *certamen, quod conſiſtit in incurſionibus, interjectionibus, congreſſibus, contentionibus.* Plutarchus. Gell. x. 18. *Id monumentum Artemiſia, quum diis manibus Mauſoli, ſacrum dicaret ἀγῶνα, id eſt, certamen*, ut quædam addunt editiones, ſi non interpretis verba ſunt, *laudibus ejus dicundis facit.* Paſchal. de Coron. VI. 5. Schill. Nomencl. Philol. p. 82. Pitiſc. in Suet. Ner. c. 21. n. 1.

Agon appellabatur locus juxta Tiberim, qui circus Flaminius dicitur, quòd in eo curule certamen ſoleat exhiberi. *Volaterr. Comm. Urban.* VI. *p.* 187. *F. Schill. Nomencl. Philol. p.* 82.

Agon Actiacus fuit inſtitutus in honorem Apollinis Actiaci. Hunc Auguſtus auxit, & illuſtriorem fecit propter victoriam ex navali pugna, qua Antonium, & Cleopatram vicit. Illuſtravit, inquam, condita urbe Nicopoli, & decima de præda hoſtium Apollini conſecrata. *Scalig. de Emend. temp.* v. *p.* 456. V. infr. *in Ludi Actiaci.*

Agon Adrianalis Athenis eſt inſtitutus ab Adriano. Ille vocatus eſt Παναδ[illegible] Ο'λύμπια Α'δριάνεια. Olympia ex eo vocata, quia primus editus eſt Olympiade 228. Πα[illegible] à templo ipſo, & Παναδ[illegible] eodem modo, quia Athenis. *Scalig. de Emend. tempor.* v. *p.* 480.

Agon Capitolinus à Græcis paſſim vocatur Καπετώλια, & Καπετώλια. Inſtitutus eſt a Domitiano, duodecimo ejus & Sergii Cornelii Dolabellæ conſulatu exemplo ludorum Olympicorum. In iis *agonibus* omne genus artifices certabant, citharœdi. Juven. Sat. VI. 387.

An Capitolinam ſperaret Pollio quercum.

poetæ. Mart. III. 54. 1.

O cui Tarpejas licuit contingere quercus.

& hiſtriones: ut patet ex hac inſcriptione:

L. SURREDI. L. F. CLU.
FELICIS
PROCURATORI AB.
SCEN. THEAT. IMP.
CÆSAR. DOMITIAN.
PRINCIPI
CORONATO. CONTRA
OMNES. SCENICOS.

Illud *contra omnes ſcenicos* manifeſtò ſignificat certamen & contentionem. In illis qui vicerant, corona; & ramo lemniſcatis, aut torque involutis donabantur. Qui ſecundi erant, eorum coronæ, & palmæ ſine lemniſcis erant. Id licet cognoſcere ex Auſon. Epiſt. xx. 5. V. illum infr. in *Lemniſcus*. Et ex Sidonio, quamquam non de agone Capitolino loquitur, carm. XXIII. 424.

Hic mox præcipit æquus Imperator
Palmis ſerica, torquibus coronas
Conjungi, & meritum remunerari.

Nam *corones torques, & palmis ſerica*, hoc eſt, ſericatos lemniſcos conjungi vides. Nobiliſſimus erat, adeò ut Romæ non per luſtra, ut antea, magnum annum, ut vocabant, ſed per Capitolinos *agonas* ſupputarent. Quod a Domitiani inſtitutione uſque ad ſua tempora obtinuiſſe ſcribit Cenſor. de Die nat. c. 17. *Agon* ipſe manſit Romæ, ut in eo poetæ, rhetores, aliarumque profeſſionum homines coronarentur ab ipſo Imperatore. Neque puto aliunde poetarum laureatorum morem manaſſe. Nam & ipſi antiquitùs ab ipſis Cæſaribus Germanis coronabantur; magnoque in pretio habiti ſemper apud Italos, & Germanos, qui id honoris virtute ingenii conſecuti eſſent. *Scalig. Lection. Auſon.* I. 10. *de Emend. temp.* v. *p.* 481. *Panvin. Feſt.* II. *p.* 211. *Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 287. *Roſin. Antiq. Roman.* v. 18.

Agon Gymnicus. V. illum infr. in *Certamen*.

Agon Iſelaſticus Puteolanorum inſtitutus eſt ab Imperatore Antonino Pio, ut & nomen, & vetus inſcriptio Melphæ reperta docet.

IMP. CÆSARI
DIVI. HADRIANI. FIL.
DIVI. TRAJANI
PARTHICI. NEPOTI
DIVI. NERVÆ. PRONEP.
T. ÆLIO. HADRIANO
ANTONINO. AUG. PIO
PONTIF. MAX. TRIB. POTEST.
IMP. II. COS. III. PP.
CONSTITUTORI SACRI
CERTAMINIS. SELASTICI
SOCII LICTORES. POPULARES
DENUNTIATORES. PUTEOLANI

Selaſticum pro *Iſelaſticum* exaratum fuiſſe nemo mirabitur, cui poterunt produci ejuſmodi mille depravationes in vulgi ſermone fieri ſolitæ. Et aliàs in Bithynia à Trajano, Plin. Epiſt. x. 119. 2. *Iidem obſonia petunt pro eo agone, qui à te Iſelaſticus factus eſt.* Sacrum hoc certamen fuiſſe, & ἀτιμον habuiſſe apparet ex nomine. Non enim Iſelaſticum vocaretur, niſi ejus victores vocati eſſent hieronicæ. Solis quippe hieronicis εἰσελαύνειν fas erat, & diruta parte mœnium pompa in urbem invehi. Ideoque etiam quinquennale fuiſſe neceſſe eſt. *Scalig. de Emend. tempor.* v. *p.* 477. *Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* II. 1. *Faber Agon.* II. 17. *Turnebi Adv.* I. 19: XXVI. 5. *Buleng. de Circo c.* 55. *Cellar. in Plinium.*

Agon muſicus erat, *quem Ptolameus Muſis, & Apollini dicavit, quemadmodum athletarum, ſic communium ſcriptorum victoribus præmia, & honores conſtituit.* Vitruv. Procem. VII. Propriè *agones* muſici Pithiis, Nemeis, Iſthmiis celebrabantur, atque adeo Olympicis. Fortè poſt Neronem, qui primus *agona* muſicum Olympiæ celebravit. Suet. c. 23. n. 1. *Olympia quoque præter conſuetudinem muſicum agona commiſit.* Dicebatur, cùm aut poetæ inter ſe committerentur, aut fidicines, tibicines, citharœdi, quorum nullus uſus in Olympicis. Philoſtr. Apollon. v. 2. *Tragædorum præterea, & citharœdorum propoſuit certamina apud illos, quibus neque theatrum eſt, neque ſcena eſt, ut hi agones edantur, ſed ſtadium ſpontaneum, & nativum, & nuda iſta.* Erant & muſici à Nerone, & Domitiano, cæteriſque Imperatoribus inſtituti Romæ, Neapoli, Albæ. *Buleng. de Theatr.* II. 1. *Faber Agon.* 1. 25 & 29. *Pitiſc. in Suetonium.*

Agon Neronianus fuit certamen quinquennale à Nerone inſtitutum, *cui nomen fecit Neronia.* Suet. c. 12. n. 8. In illo Euſebius ſcribit cithara viciſſe. E regione enim an. 4. Olymp.

Digitized by Google

Olymp. 209. ſcribit: *Nero Romæ cithara contendens ſuperat.* Et infra è regione an. 4. Olymp. 210. *Nero Romæ in citharistarum agone contendens omnes ſuperat.* Quatuor anni ſolidi interjecti ſunt: & propterea quinquennale appellatum. Tacit. Annal. XIV. 20. 1. ait, *Nerone quartum, Cornelio Coſſo coſſ. quinquennale ludicrum Romæ inſtitutum eſſe.* Ergo cyclo lunæ quarto, anno Chriſti ſexageſimo, ac proinde quarto Olymp. 209. ut rectè notavit Euſebius. *Scalig. de Emend. tempor.* v. *p.* 469. *in Euſeb. p.* 179. *Pigh. Annal. Roman. Tom.* III. *p.* 503. V. & infr. in *Certamen.*

Agon Olympicus. V. illum infr. in *Olympia.*

AGONALIA, antiquitùs *Agonia* dicebantur, poſtea *Agonalia.* Ovid. Faſt. 1. 331.

Et pecus antiquus dicebat Agonia ſermo.

Feſta erant, quotannis celebrari ſolita in honorem Jani. Ovid. Faſt. 1. 317.

Quatuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
Janus Agonali luce piandus erit.

Quarto enim die à Nonis Januarii, hoc eſt, nono ejuſdem menſis celebrabantur. Aut certè in honorem *Agonii* dei. V. illum infr. in *Agonius.* De illis Feſtus. V. illum infr. in *Agonius*, & in *Agonium*. Et Varr. de Ling. Lat. v. 3. V. illum infr. in *Dies.* V. & infr. in *Circus.* Moreſtell. De Fer. Rom. Dial. 4. Hoſpin. de Orig. Feſt. Ethnic. pag. 95. Donat. de Urb. Rom. III. 14. Nardin. Rom. Vet. VI. 5. Stuck. de Sacrif. pag. 114. Ter in anno habebantur, nempè quinto Idus Januarii, qui ejuſdem menſis dies nonus; duodecimo Kalendas Junii, qui Maji dies vigeſimus primus: tertio Idus Decembris, qui illius menſis dies undecimus; eratque quilibet *Agonalium* dies Nefaſtus primo, ſcilicet, quòd mane Prætori tria illa verba ſollennia, Do, Dico, Addico, fas non erat proferre. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 141. E. F.

AGONALIS circus. V. illum infr. *in Circus.*

Agonalis dies. V. illum infr. *in Dies.*

Agonalis ludus. V. illum infr. in *Ludus.*

Agonalis mons. V. illum infr. *in Agonus.*

AGONENSIS porta. V. illam infr. *in Porta.*

Agonenſe ſacrificium. V. illud infr. *in Sacrificium.*

Agonenſes Salii. V. illos infr. *in Salii.*

AGONIA in Agonalibus vocabatur mactata hoſtia. Feſtus: *Agonias hoſtias putabant.* ... Gloſſarium: *Agonia*, *ἱερεῖον*. Gloſſ. Iſidor. *Agones, victima: agonia, hoſtia.* Donat. de Urb. Rom. I. 19. Nardin. Rom. vet. III. 14. Panvin. de Lud. circenſ. I. 19. Stuck. de Sacrif. p. 12. Buleng. de Circo c. 5. Scalig. in Feſtum, in Agonium. Voſſ. Lex. Etymol.

AGONIUM *dies appellabatur, quo Rex hoſtiam immolabat.* Feſtus. *Buleng. de Circo c.* 5. *Moreſtell. de Fer. Rom. Dial.* 4. *Stuck. de Sacrif. p.* 114.

Agonium locus *erat, in quo ludi initio facti ſunt, ob hoc dictum, quia fuerit ſine angulo.* Feſtus. *Scalig. & Auguſtin. in Feſtum, in Agonium. Buleng. de Circo c.* 5.

AGONIUS Deus *erat, qui rebus agendis præſidebat.* Feſtus. *Moreſtell. de Fer. Rom. Dial.* 14. *Tomaſ. de Donar. c.* 11. *Lipſ. de Stren. c.* 6. *Donat. de Urb. Rom.* III. 14. *Gyrald. Synt. Deor.* 1. *p.* 51. F. *Stuck. de Sacrif. p.* 46. *Scalig. in Feſtum, in Agonium.* Quare hunc Deum finxerint. V. ſupr. in *Abeona.*

Agonius, Agonius, Agonalis, Egonus nomine vetuſtiori & priſco dictus fuit mons Quirinalis, quaſi *qui ſine angulis eſſet*, vel quia *agones* dicebantur montes. Feſtus. *Nardin. Rom. Vet.* 1. 9: II. 2. *Donat. de Urb. Rom.* III. 15. *Volaterr. Comm. Urb.* VI. *p.* 187. F. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 3.

AGONISTARCHA fuit, ut puto, qui certaminum præfectus eſſet, quive & in amphitheatris, & in gymnaſiis, ubi athletæ in publicos ludos prodituri priùs exercebantur, munus ſuum obibat. Ejus habetur mentio in hac vetuſta inſcriptione:

APOLLINI. INVICTO
SACRUM
M. AURELIUS. M. AUG.
LIB. APOLLONIUS
AGONISTARCHA. COMMODIANUS

Mercur. de Art. gymnaſt. 1. 12.

AGONOTHETA præerat certaminibus, & curabat ludos, & ipſis adeo præſidebat. Plutarch. Flamin. pag. 375. E. *Argis creatus agonothetes Nemeorum, rem illorum ludorum optimè gubernavit.* Purpura, dum illis præſidebat, veſtiebat, ut habet Lucianus in Anacharſide. Ejus arbitrio victoribus præmia dividebantur, atque in gymnaſiis & ludis non admittebantur certatores, niſi ab illo approbarentur. Caſſian. de Spirit. gaſtromarg. *In his ſiquidem juniores, qui has diſciplinas cupiunt profiteri, utrum mereantur, vel debeant ad eas admitti, tam ejus, qui eſtis certaminibus præſidet, quàm totius populi judicio comprobatur.* Vocabatur etiam deſignator, brabeuta, curator muneris. *Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* II. 1. *Pancirol. de Magiſtr. municip. c.* 25. *Faber. Agon.* 1. 19. *Buleng. de Circo c.* 43. *Rhodig. Ant. Lect.* XIII. 17. Primùm duo fuerunt conſtituti, & hoc ad multos duravit annos: quarta Olympiade ſeptem fuerunt additi: atque ex iis tres de curſu equorum, totidem de pentathlo, reliqui de certaminibus cæteris cognoverunt, ut tradit Pauſan. Eliac. 1. *Argol. in Panvin. l. l. Buleng. ibid. c.* 40. Curru triumphantis more per circum vehebantur, eburneum ſceptrum, cui inſideret aquila, manu gerebant. Juvenal. Satyr. XI. 192.

— *ſimiliſque triumpho*
Præda caballorum prætor ſedet.

Ipſos venerabantur aurigæ, & flagello ſubmiſſo, inclinatoque adorabant. Caracallam ipſum Principem flagello deorſum ſubmiſſo editores, aliorum aurigarum more, fuiſſe veneratum teſtis eſt in ipſo Dionis hiſtoria. *Argol. ibid. c.* 12. Præerant ludis ſcenicis, ut athlothetæ gymnicis. *Sigon. de Republ. Athen.* IV. 7. *Bud. in Pandect. p.* 98. F. *Briſſon. Lexic. Schill. Nomencl. Philol. p.* 83. Admodum inſcitè faciunt, qui athlothetas ab *agonothetis* ſeparandos putant, cum ipſum agonum nomen ad gymnicos etiam ludos pertinere conſtet, ipſoſque adeo athlothetas atque *agonothetas* eoſdem eſſe manifeſtum facit Pauſan. Eliac. p. 156. Quem enim ἀγωνοθέτην vocaverat, mox ἀθλοθέτην vocat. Et curſoribus in ſtadio qui præmia tribuerent eos non tantùm athlothetas, verùm etiam *agonothetas* nuncupat Themiſtius. *Fab. Agoniſt.* 1. 18. *Buleng. de Theat.* II. 1. *Panciroll. de Magiſtr. Munic. c.* 25. *Van Dale Diſſert.* VII. *c.* 2.

AGORÆUS, quis in Aſia fuerit. V. infr. in *Defenſor civitatis.*

AGORANOMUS Græcis vocatur qui Romanis Ædilis. Hunc magiſtratum eſſe opinor, quem Apoſtolus in fine Epiſtolæ ad Romanos vocat OEconomum civitatis, & Hieronymus vertit *Arcarium.* D. Ambroſius: *Diſpenſator erat*, inquit, *quaſi curator, qui dictante juſtitia, gubernabat civitatem, maximè in pretiis moderandis.* Panciroll. de Magiſtr. Munic. c. 19. Chimentell. Marm. Piſan. de Hon. Biſell. c. 5. Putean. de Nund. Roman. c. 29. Cujac. Obſerv. XXII. 31. V. infr. in *Nundina.*

AGR.

AGRARIUM navis erat imperatoria. In illud veteri lege nemo ingrediebatur cum Imperatore, niſi drangarius vigiliæ, drangarius rei navalis, logotheta curſus, hæteriarcha, myſticus, ſupplicum libellorum magiſter, domeſticus ſcholarum ſi in urbe eſſet, accubitor, veſtiarius, & è cubiculariis quos Imperator juſſiſſet. *Buleng. de Imp. Rom.* II. 27.

AGRICOLÆ erant homines, qui in *agris* publicis *agri* colendi cauſa collocati, & decumam frumenti populo Romano dabant. *Sigon. de Ant. jur. civ. Rom.* II. 4. Ipſis Kalendis Januariis auſpicandi cauſa omne genus operis ruſtici inſtaurabant. Iſta enim, ſive ſuperſtitione, ſive religione ferebantur veteres, ut nihil proſperè proceſſurum crederent per totum anni decurſum, cujus non

initia

initia feciſſent ſub initium anni: & vice verſa, ea omnia benè ceſſura, quorum auſpicia hoc auſpicati die feciſſent. Ovidius. V. illum infr. in *Kalendis Januarius*. Lipen. de Stren. c. 2. ætat. ſtren. 1. §. 42. Marti Sylvano pro boum valetudine vota faciebant. V. infr. in *Mars Sylvanus*; & pro illorum valetudine, & agrorum fertilitate porcum immolabant: quem morem tetigit Juven. Sat. VI. 447.

Cadere Sylvano porcum.

& ad vivum expreſſit Horat. Epiſt. II. I. 139.

Agricolæ priſci, fortes, parvoque beati,
Condita poſt frumenta levantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem
Cum ſociis operum, & pueris, & conjuge fida,
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabunt.

Tomaſ. de Donar. c. 26. Optabant, ut praſinus color in ludis vinceret. Hic ſi viciſſet, ſtatim ſpes hilaris annonæ ſurgebat. *Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* I. 16. Primi vultum tinctura fœdarunt, & perſonarum quandam ſpeciem excogitaverunt. Hoc conjicitur ex iis, quæ annotat Serv. ad Virg. Georg. II. 386. *Quia neceſſe erat pro ratione ſacrorum aliqua ludrica, & turpia fieri, quibus poſſet populo riſus moveri: qui ea exercebant, propter verecundiæ remedium hoc adhibuerunt, ne agnoſcerentur, ut perſonas factas de arborum corticibus ſumerent.* Mariſchott. de Perſon. & Larv. c. 7. *Agricolarum* vita eſt ſuccentiva: ſuccinit enim paſtorali, quod eſt inferior, ut tibia ſiniſtra dextræ foraminibus. *Buleng. de Theat.* I. 26.

AGRICULTURÆ antiquiſſimi mortales potiſſimùm fuerunt addicti, & proinde rudes ante, atque vagi, civilis ſocietatis, mutuique præſidii cauſa in unum convenerunt. Et ſic civitates natæ. *Boxhorn. Quæſt. Roman.* 19. Eique Romani intenti, ut illuſtria inde cognomina ferrent: agrumque malè colere, aut minùs arare quàm vertere, cenſoria nota putabatur. Cumque octo dies culturæ agrorum impenderent, nonum urbanis rebus, & nundinis deſtinarunt. *Alex. Gen. dier.* III. 11. Et in tanto fuit honore *agricultura*, ut illum ampliſſimè laudatum exiſtimarent veteres, quem bonum colonum appellaſſent: & ab agris ipſis, ab aratro ipſo ſenatus Romanus Imperatores arceſſierit. *Curt. de Cult. hortor.* VI. 8. *Blond. Triumph. Rom.* VIII. *p.* 168. *H. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* VI. 48.

AGRIPPA modò omnibus literis deſcriptus eſt, modò pleriſque, ut in Capitolinis conſulibus an. 250. AGRIPPA MENENIUS LANATUS. & 334. MENENIUS. AGRIP. F. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 3. Dicebatur, quòd contra naſcentium legem pedibus priùs ex utero emerſis natus eſſet, quaſi ægrè partus. Non. XIX. 2. & Feſtus. Quod omen infelicitatis fuit. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 541. *C. Panvin. de Nomin. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 2024. *A. Junius. Catalog. architect. p.* 8. *Sigon. ibid. c.* 2. Cum priùs prænomen eſſet, quo priſcis temporibus Rex Albanorum *Agrippa* Sylvius, deinde Menenii, & Furii uſi ſunt, ſequentibus temporibus in cognomen tranſiit apud Romanos in Vipſaniorum, Aſiniorum, & Hateriorum familiis. *Vaillant Numiſm.* I. *p.* 121. *Panvin. & Urſat. l. l.* Et gentili Vipſaniæ omiſſo illius locum in poſterum implevit: unde & nepos ejus *Poſtumus Agrippa*, & neptis *Agrippina* pro gentili nomine in priſcis monumentis deſignantur; quod partæ ab avo cognominis celebritati conceſſum. *Spanhem. de Præſt. numiſm. Diſſert.* VI. *p.* 523. Ædilis fuit Imperatore Cæſare Auguſto II. & M. Lælio Volcatio conſulibus. *Fabrett. de Aqueduct. Diſſert.* II. *Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 173. *B.* In ædilitatis munere, quod poſt conſulatum geſſit, gratuita præbuit balnea centum & ſeptuaginta, thermas lithoſtrato, ac encauſto pinxit, & pavimenta ex vitro poſuit, aquarum curator perpetuus, aquis aliis corrivatis, atque emendatis, & aliis noviter adductis, ſeptingentos lacus fecit. Præterea fontes centum & quinque, caſtella centum & triginta. Plin. XXXVI. 15. *Baccius de Therm. c.* 3. *Junius ibid. p.* 9.

AGRON Pleurati filius Rex fuit Illyriorum, qui Ionium mare atque Epirum, & Macedoniam attigerunt. Ejus filius infans Pineus poſt mortem relictus cum matre Teuta, quæ incurrit in Bellum Romanum hac de cauſa. Illyrii mercatores Romanos navigantes adorti ſpoliaverant. Ea de re cum Romani C. & L. Coruncanios legatos ad Teutam miſiſſent, factum eſt, ut cum alter eorum ſuperbè ſe gerenti reginæ ferociùs reſpondiſſet, juſſu ejus, contra jus gentium ſit occiſus. Hanc ut perſequerentur injuriam Romani, L. Albinum & Cn. Fulvium Centumalum Conſules anno ab U. C. 534. adverſus Illyrios cum exercitu & claſſe miſerunt; quorum cum Fulvius Corcyram, quam Demetrius Pharo ab *Agrone* profectus occuparat, veniſſet, atque inſulam cum ipſo Demetrio in poteſtatem adduxiſſet, Albinus autem pedeſtres copias Brunduſium perduxiſſet, ambo conjunctis copiis Corcyram, Apolloniam, Epidamnum & Iſſam liberas inter Illyrias civitates ad amicitiam traduxerunt. Regina cum paucis in Rhizonem confugit oppidum, ac legatis ad Romanos miſſis pacem impetravit. Hæc fuſiùs Polyb. I. 2. .... 12. *Sigon. de Ant. jure provinc.* I. 7.

AGY.

AGYEI appellabantur lapides quidam Apollini dicati, quos in veſtibulis ſtatuebant. Suidas: *Agyeus eſt cippus in acumen deſinens, quem pro foribus collocant: hoſce verò dicunt quidam Apollinis ſacros eſſe, nonnulli Baccho, ambobus alii.* Hic lapis ſimulacrum illud Solis, ſive Heliogabali apud Phœnices referre videtur, quod nihil aliud eſſe tradit Herodian. V. 3. 10. quàm *ingens ſaxum ab imo rotundum, ac ſenſim faſtigiatum, ad coni propemodùm formam.* Quòd verò ſacrum etiam Baccho cenſebatur, inde palam ſit, ipſum quoque Bacchum viarum præſidem exiſtimatum. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 726. *A.* V. inſt. *in Bacchus*.

AGYRTÆ dicti *ſunt athletæ, quippè exprimere aliquid à ſpectatoribus cupientes in certaminibus, non lilia, aut flores, aut coronas herbaceas, diſcurrebant per caveam & conſeſſum, & hoc pacto pecunias corradebant.* Tzetz. Hiſtor. Chil. XIII. p. 475. *Buleng. de Venat. c.* 15. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 84.

ἈΓΥΡΤΙΚΗ' σανὶς, & ἀγυρτικὸς πίναξ, dicebatur jactus talorum, quo verſus fatidicos in tabella cum deſcripſiſſent, divinationem peragebant. Auguſt. Confeſſ. IV. 3. *Si enim de paginis poetæ cujuſpiam longe aliud canentis, atque intendentis, cum ſortem quis conſulunt, mirabiliter conſonus negotio ſæpè verſus exiret.* Buleng. de Sortib. c. I.

AHA.

AHALA cognomen erat Serviliorum. *Auguſt. de Famil. Roman. in Gens Servilia. Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5.

AHE.

AHENOBARBI familiæ ſuæ principem ac cognominis auctorem, L. Domitium nuncupant: *cui rure revertenti juvenes gemini imperaſſe dicuntur, nuntiaret Senatui ac populo Romano victoriam, de qua incertum adhuc erat, atque in fidem majeſtatis adeo permulſiſſe malas, ut è nigro rutilum, æriqùe aſſimilem capillum redderent: quod inſigne manſit in poſteris ejus,* quamobrem etiam *Ahenobarbi* dicti ſunt. Suet. Ner. c. 1. §. 2. Accidit hoc bello Latino, quod cum Tarquinius Romani geſſerunt. Maximis & ampliſſimis perfuncti ſunt honoribus, & multis ætatibus cum laude in Republica floruerunt. *Strein. de Gent. & Fam. Rom. in Domitia gens. Auguſtin. de Fam. Rom. in Domitia gens. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 617. *D. Patin. Famil. Roman. in Domitia.*

AHENUM, Græcis χαλκίειον, erat vas ad calidam decoquendam. Horat. Epiſt. II. 2. 168.

—— emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.

Paull. 1. 18. §. 3. *Nec multum refert inter cacabos & ahenum, quod ſupra focum pendet. Hoc aqua ad potandum caleſit, in illis pulmentarium coquitur.* Burius de Pot. antiq. c. 12. Saubert. de Sacriſ. c. 17. Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 543.

AJA.

AJAX ſtramentitius erat fabulæ Varronis nomen. Erat adepta nomen ab *Ajace*, aut milite in ſtramentis jacente, morboque affecto & ægrotante. *Turneb. Adv.* XXVIII. 12. Eſt fœneus homo, pila ſtramentitia. Effigies ſtramentitias ad inſtar pilarum Maniarum, quæ diis Manibus ſacræ erant, faciebant, quibus objectis tauri irritarentur. *Buleng. de Venat. c. 22.*

AJU.

AJUS Locutius deus nomen habet à loquendo, quòd loquutus fuerit, & præmonuerit Romanos de adventu Gallorum. De illo Cicer. de Divin. II. 32. *At paullò poſt audita vox eſt monentis, ut providerent, ne à Gallis Roma caperetur. Ex eo Ajo loquenti aram in nova via conſecratam. Quid ergo? Ajus iſte loquens, quando eum nemo norat, ajebat, & loquebatur, & ex eo nomen invenit: poſteaquam & ſedem, & aram, & nomen invenit, obmutuit.* Idem Varro apud Gell. XVI. 17. *Sicut Ajus deus appellatus, araque ei ſtatuta eſt, quæ eſt infima nova via, quod in eo loco divina vox edita erat.* Liv. V. 50. *Expianda vocis nocturnæ, quæ nuntia cladis ante bellum Gallicum, audita, neglectaque eſſet, mentio illata, juſſumque templum in nova via Ajo Locutio fieri.* Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 369. B. 373. F. Marlian. Topogr. Urb. Rom. V. 21. Stuck. de Sacriſ. p. 45. Gyrald. Synt. deor. 1. p. 58. D. Roſin. Antiq. Roman. II. 21. Oiſel. in Gellium.

ALA.

ALA erat equitum ordo, dicebatur quòd equites *alarum* vice pedites tegerent, nam in equitum ordinibus circum legiones dextra ſiniſtraque, tanquam *ala* in avium corporibus, locabantur. Gell. XVI. 4. *Ala dicta exercitus equitum ordinos, quòd circum legiones dextra ſiniſtraque, tanquam ala in avium corporibus, locabantur.* Serv. in Æneid. IX. 604. *Ala Camilla, id eſt, equitatus. Alæ autem dicuntur equites, quòd alarum vice pedeſtrem exercitum tegunt.* Bergier. de viis milit. IV. Sect. VI. §. 6. Tiraquell. in Alex. Gen. II. 22. Panvin. Imper. Roman. c. 16. Donat. Dilucid. in Suet. Aug. c. 38. Laz. Comm. Reip. Rom. VI. 2. Stevvech. in Veget. III. p. 357. Oiſel. in Gellium. Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1075. F. Voſſ. Lex. Etymol. Tranſiit hoc vocabulum uſu ad eas copias, quæ in antiqua aciei ordinatione, quæ ſemper eadem erat, id locorum obtinebant: ſolitum enim veteribus Romanis à loco, quem in prælio tenebant, dare nomen copiis. Sic ſocii cornua, κέρατα, dicti, quòd dextrum, lævumque cornu facerent: pilani, triarii, quia inſtruebantur in tertia acie: principes, qui primi gravis armaturæ (haſtati enim initio videntur leves fuiſſe) antiquitùs acies. *Schel. l. l.* Continebant equites 586. ſecundum alios 732. Veget. II. 6. Itaque ſuis legionibus, cum opus erat, adjungebantur. Unde Itinerarium in Germania ſecunda *alas* legionum VI. VII. VIII. IX. & X. locatas fuiſſe ſcribit. *Pancirol. Notit. dignit. imper. orient. c. 142.* Vexillationes vocari affirmat Veget. II. 1. *Equitum alæ dicuntur ab eo, quòd ad ſimilitudinem alarum ab utraque parte protegant acies: quæ nunc vexillationes vocantur.* Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 391. B. Notit. dignit. Imp. orient. c. 33. Dividebatur in turmas. Hoc ſignificat Tacit. Hiſt. II. 14. 2. *Univerſam enim Trevirorum alam cum Julio Claſſico præfecto in coloniarum auxilium miſſam* fuiſſe ſcribit. Et n. 6. *Trevirorum*, inquit, *turmæ obtulere ſe hoſti incautè.* Hæc quandoque 350. equites continebat. Ammian. XVIII. 8. *Duarum*, inquit, *turmarum equites circiter ſeptingenti ad ſubſidium Meſopotamiæ recens ex Illyrico miſſi.* Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 33. Bergier. de viis milit. IV. Sect. 6. §. 6. Sæpè idem ſignificat quod cornu, & indifferenter pro eodem utrumque hoc vocabulum uſurpatur: ſed propriè aliud eſt quàm cornu, & ſumitur de illis auxiliaribus, qui utrimque ad cornua apponebantur. Unde *alares cohortes* pro auxiliaribus: & *alares* abſolutè auxiliares, & à legionariis eo nomine diſtincti apud Cæſ. de Bell. Gall. 1. 51. *Poſtridie ejus diei Cæſar præſidio utriſque caſtris, quod ſatis eſſe viſum eſt, relicto, omnes alarios in conſpectu hoſtium pro caſtris minoribus conſtituit, quod minus multitudine militum legionariorum pro hoſtium numero valebat, ut ad ſpeciem auxiliariis uteretur.* Salmaſ. de Re milit. Roman. c. 8. Atque hæc propriè differentia inter *alas*, & *cornua*. Cornua ante ſociorum Latini nominis, poſtea & militum Romanorum: *alæ*, quæ cornibus adjungebantur, auxiliorum externorum. *Salmaſ. ibid. c. 9.* Veteri igitur Republica *alæ* ſocii Latini nominis tam pedites, quàm equites; qua ſignificatione pedites, equiteſque *alarii*, item cohortes *alariæ* diſtinguuntur à legionariis. Deinde ubi ſocii Latinitate donati, dedere æquè ac Romani legiones, *alariorum* quidem peditum nomen ab illis ad auxiliares, & externos tranſiit: at equitum *alariorum* apud illos manſit, ſed cum externis, opinor, commune. Manſit certè; legionibus enim in Italia, aut provinciis ſcriptis *alæ* equitum adjungebantur Italici, provincialis, aut etiam externi ſanguinis, non verò Romani, aut equeſtris. *Schel. ibid. p.* 1076. A. *Lipſ. de Milit. Roman.* II. *Dial.* 7. *Salmaſ. l. l.* Caſtella plurima, quæ quid fuerint, V. infr. in *Caſtella*, præter proprium nomen, ad modum agnominis retinuerunt denominationem alicujus *alæ*, atque ejus legionis, ex qua equites illius *alæ* erant lecti, & miſſi in præſidium. Pro cauſa fuit, quia præſidiarii milites loci, aut caſtelli alicujus lecti erant ex equitatu legionario, non verò peditatu. Ita multi accipiunt verba Itinerarii, ubi vias publicas Germaniæ inferioris recenſet p. 56.

Durnomagum Leg. VII. *Ala.*
Buruncum Leg. V. *Ala.*
Noveſium Leg. V. *Ala.*
Geldubam Leg. IX. *Ala.*

& plura his ſimilia. *Bergier. l. l.*

Ala milliaria quinque hemiſtrigiis pedum ſexcentorum tendit, quæ faciunt in latitudinem pedes centum quinquaginta. Hyginus: *Accipere debet ala milliaria ſignis pedes centum quinquaginta, tabulino pedes ſexcentos.* Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. pag. 1101. A. Milliariæ, & quingenariæ in militia Macedonum jam olim fuerunt, ſed illæ, ut ſcribit Curt. V. 2. §. 5. à Magno Alexandro inſtitutæ. Talis *ala*, quam agema vocabant. Apud Ælianum magiſterium equitum habet equites quingentos duodecim: ephipparchia, ſive duo magiſteria equites mille viginti quatuor. Ad horum exemplum, *alæ* milliariæ, & quingenariæ apud Romanos poſſunt videri inſtitutæ, cum illa ætate patrii moris negligentiores ad Græca deflexerint; niſi potius à priſco Romanorum inſtituto, quo ſocii duplicem numerum equitum dabant, ut adaucto equitatu *alæ* quingenariæ numerum quaſi, & imaginem quandam equitis legionarii, milliariæ ſocialis *alæ* habuerint. *Schel. ibid. pag.* 1079. *B.*

Ala ſingularium equitum, vel quia inter illos nullus gradus præterquam eorum præfecti reperiebantur, & erant ſinguli: vel quòd eſſent ſingulares, & optimi. Hi in Urbis præſidio fuiſſe videntur. Tacit. Hiſt. IV. 70. 3. *Acceſſit ala ſingularium, excita olim à Vitellio, deinde in partes Veſpaſiani tranſgreſſa.* Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 392. B. Reineſ. Inſcript. Claſſ. 1. n. 16. Scriver. Antiq. Batav. p. 209.

Ala

Alæ in navibus dicebantur partes ad proram prominentes. Pollux I. 9. 3. *Utraque proræ partes, genæ & alæ*. Voſſ. de Trirem. & Liburn. conſtruct. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 721. C.

Alæ in veſtibus ſunt illarum anguli, & ideò laciniæ pars, non tota lacinia. V. illas infr. in *Lacinia*. Tunicarum muliebrium an conſutæ, an apertæ fuerint, V. infr. in *Stola*.

ALABANDENSES Romæ urbis templum fecerunt. Liv. XLIII. 6. *Alabandenſes templum urbis Romæ ſe feciſſe commemoraverunt, ludoſque anniverſarios ei divæ inſtituiſſe*. Roma ab antiquis tanquam dea ſummo cultu eſt culta, & templa habuit tam apud Romanos, quàm apud exteros. *Alabanda* fuit oppidum Cariæ, quæ regio eſt minoris Aſiæ. *De La Chauſſe Deor. ſimulacr. tab.* 1.

ALABARCHES, de quo Juven. Sat. I. 129.

—— inter quos auſus habere
Neſcio quis titulos Ægyptius, atque alabarches.

dicebatur, qui ſalinis publicis erat præpoſitus. Euſeb. Hiſt. Eccleſ. II. 5. Alexandrum *alabarchen* commemorat, & Joſeph. Antiq. Judaic. XX. 5. apud quem Ruffinus ἀλαβάρχην præfectum ſalis interpretatur. Quæ interpretatio ſi vera eſt, lubentiùs legam ἁλαςάρχην, quaſi τῶν ἁλῶν ἀρχήσαντα, vel ἁλοςάρχην, quàm *alabarchen*, niſi fortè *alaba* lingua Ægyptia ſalem ſignificat. *Buleng. de Vectig.* c. 21. *Alciat. Prætermiſſ.* I. p. 118. Mihi eſt magiſter, ſive præfectus ſcripturæ, ſive vectigalis, quod percipitur è paſtione pecorum in paſcuis publicis. Dicitur ab ἀρχὸς & ἀλάβα, quod Heſychius interpretatur μέλαν, ᾧ γράφομεν, *atramentum, quo ſcribimus*. Cujac. Obſerv. VIII. 37. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 121. Nec hoc mihi valdè placet. Etenim deridiculi neſcio quid, & ſcurrilium, atque contemnendum ſonare videtur nomen illud, aliàs ſplendidum, & viris ampliſſimæ dignitatis ſeriò tributum: Quod minimè quadrat. A Joſepho Antiq. XVIII. 10. XXX. 3. perhonorifica fit mentio Alexandri cujuſdam, qui κατ' ἐξοχὴν nominatus ὁ ἀλαβάρχης. Fuit ille frater Philonis Judæi, eloquentia, ſtudiiſque doctrinæ, & auctoritate longè principis viri. Ullamne ergo amplitudinis acceſſionem factam cenſeamus ornatiſſimo viro, ut ἀλαβάρχης, hoc eſt, *magiſter ille atramentarius* appellatus eſſe dicatur? Profectò manifeſtæ deceſſionis hæc eſt, non acceſſionis appellatio. Præterea, quod idem refertur, ἀλαβαρχήσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, *alabarchæ magiſtratum*, non magiſterium ſcilicet *geſſiſſe Alexandriæ*. Ita namque, & quidem appoſitè vertit interpres; quomodo ad magiſtrum ſcripturæ pertineat, nondum video. Neque magiſtratus eſt qui in pecudes, ſed in homines imperium habet. Alexandriæ quoque ejuſmodi animalium, ſive pecorum traductorum commercium non potuit inſtitui, quia illi ab auſtro imminebat lacus geminus, Mareotis & Mœris: ab ortu ſeptem Nili fluenta Ægyptum univerſam interſecabant: à ſeptemtrione mare mediterraneum omni ex parte prætentum firmiſſimum obicem opponebat: ab occaſu idem prohibebat ſolitudo ingens adjuncta ac propè continens. Eſt potius Ἀλαβάρχης, qui vice Principis fungitur. Vocabulum Syris ſermone tritum eſt הלך idemque Arabibus commune, & ab Hebræis ortum. Significat *altè*, pro, loco, vice. Familiare etiam eſt Syris ארכן & in compoſitione ארכא ſimilibus Græcis utrumque reſpondens, nempè, ἄρχων, & in compoſitione ἄρχης & ἄρχος. *Fuller. Miſc. Sacr.* IV. 16. *Arabarches* legunt, & tamen de vera hujus loci intelligentia inter ſe contendunt *Gyrald. Dialogiſm.* XXXIX. *Alciat. Prætermiſſ.* I. p. 118. *Parrhaſ. Epiſt.* XXIII. *Flavius Conjectan.* c. 49. *Pius Annotat. poſt* c. 93. Mihi, ſive *Alabarches*, ſive *Arabarches* legatur, eſt Alexandriæ magiſtratus, qui Judæis præerat Alexandrinis: ferè enim urbis dimidium à Judæis jam inde à conditore Alexandro poſſidebatur. Itaque per contemptum quoque *Alabarches*, vel *Arabarches* dici videtur, è Judæorum deſpicientia, & deſpicatione, qui omnibus inviſi, contemptique erant. *Turneb. Adv.* XXVII. 25. *Valeſ. in Euſebium*.

ALABARCHIÆ vectigal, de quo Imperatores Valens, Gratianus, & Theodoſius l. 9. C. de vectig. & commiſſ. *Uſurpationem totius licentiæ ſummovemus circa vectigal alabarchiæ per Ægyptum, atque Auguſtaneam conſtitutum*. Alciat. Prætermiſſ. I. p. 118. Committebatur comiti ſacrarum largitionum, ſub quo fuiſſe *alabarchem*, qui vectigal ſalis curabat, credibile eſt. *Burmann. Differt. de Vectig.* c. 8.

ALABASTER, de quo hæc Plin. XXI. 4. *Germinat omnis roſa primo incluſa granoſo cortice. Quo mox intumeſcente, & in virides alabaſtros faſtigiato, paullatim rubeſcens dehiſcit*; corymbus eſt roſeus, non aliqua ſimilitudine ad *alabaſtritem* lapidem; ſed proportione quadam ad *alabaſtrina* vaſa, & formam *alabaſtri* unguentarii. *Schack. Myrothec.* I. 47. *Bartholin. de Inaurib.* c. 2. Stat etiam pro hac *alabaſtri* forma Juvenalis taxans ornatum ſuperbum, ac vanum mulierum laſcivientium in uſu unionum, ac margaritarum ſpectandæ magnitudinis. V. illum infr. in *Elenchi*. Schack. l. l.

ALABASTRITES novus lapis, qui longitudinem formarum cum temporis diuturnitate complevit, in ſubterraneo ductu aquæ Claudiæ ingenti maſſa formatus eſt, intermiſſo aquarum curſu ſub altiſſimis montibus Æquicolarum, ſed nihilominus bibulæ terræ, qua fornicis camera ſuſtinetur, collecto ſuperno humore in ſpecus deſudante, eoque arenæ admiſto, locique opacati frigoribus concreto. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. Naſcitur in *alabaſtro* Ægypti, & in Syriæ Damaſco, candore interſtincto variis coloribus. Plin. XXXVII. 10. *Urſat. Append. ad Triclin. Ciaccon. pag.* 269.

ALABASTRUM, in quo odorifera unguenta conſervabantur, hodie non haberi, multi opinantur. Iſtud enim noſtrum, ex quo multijuga vaſa, pelluvia, & candelabra efformantur, verum *alabaſtrum* non eſt. *Pancirol. de Reb. deperd. & invent. & p.* 68. Ejus formam turbinatam, & pyramidalem ſine anſulis extitiſſe, neceſſe eſt. Uniones enim grandiores *alabaſtrorum* figuram tenere dicuntur: illi verò ſunt pyramidales, & turbinati. Plin. IX. 35. *Et procerioribus*, margaritis, *ſua gratia eſt, elenchos appellant faſtigiata longitudine, alabaſtrorum figura in pleniorem orbem deſinentes*. Supera pars, qua vas tegebatur, in ſimilitudinem roſei corymbi formata fuit, qui uniones in pyrum efformabat: ab imo inchoatum vas paullulùm creſcebat, ac ſurgebat in acumen, formam pyramidalem non quadratam, ſed turbinatam retinendo: ut quoties quis ungi vellet, vaſe inverſo, ſublatoque inſtrumento metallico ſtriato ad modum cochleæ, quod torcular fortaſſe dici poſſet Latinè, & vernaculè *la vite*: inde ſubtiliter ſtillans unguentum, quocunque vellet, per corporis membra deferebatur. Aliud verò extremum, quod pleniori peripheria circumambiebatur, ſupera *alabaſtri* pars cenſebatur, à qua unguentum immittebatur, quoties vas unguento vacuum implendum erat: quo impleto; cooperculo diligentiſſimè obſignabatur. Ni fortè veluti operculo *alabaſtrum* caruiſſe, eodemque foramine immiſſum, ſtillatumque unguentum. *Schack. Myroth.* I. 47.

ἈΛΑΛΑΓΜΟΣ fuit dictus clamor bellicus. V. illum infr. in *Clamor*.

ALAPA ſervo manumittendo ducebatur. V. infr. in *Manumiſſio*.

ALARICUS Gothus anno à Chriſto nato 410. Romam ab ſe per dolum captam ſpoliavit. Omnium primus poſt Radageſium in Italiam irrupit, & cum acceptis ab Honorio Imperatore conditionibus in Galliam ſe conferret, jamque ad Cottias Alpes perveniſſet, Stilichonis exercitum, qui illic, ut Gothos exciperet, in inſidiis delitcſcebat, magna occiſione delevit, iratuſque Honorio ob violatam fidem iter convertit: & vaſtata magna & celeberrima Italiæ parte Romam etiam cepit & diripuit. Ingreſſus edicto cavit ne quis aut virginem, aut viduam, aut honeſtam alioqui mulierem violaret: neque quenquam attingeret, qui in ſacram aliquam ædem confugiſſet: utque à cædibus, quantùm fieri poſſet, omnes temperarent. *Bargæus de Ædif. Urb. Rom. Everſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. p. 1876. A. B. C.

ALARII pedites occurrunt non ſemel in Cæſare, equi-

tes vix unquam: non ideò certè, quòd *alarii* non eſſent; ſed ideò credo, quòd nihil præter *alas* equitum, nec ullus equitatus legionarius in exercitu eſſet, à quibus hac appellatione diſcernerentur. Sub primis deinde Imperatoribus *ala* iterum & *alarii* equites diſtinguebantur à prætorianis ſingularibus & cohortibus equeſtribus. *Alariorum* peditum aliqua tum, ſed rarior memoria, cohortes appellabantur. *Alarum* autem vocabulum, ut proprium & ſuum, eques ſibi tum vindicavit, non quidem legionarius aut Romanus, ſed tamen honeſtiſſimus provincialium, & qui in vicem legionarii addebatur ferè legionibus. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. x. p. 1076. E. Lipſ. de Milit. Rom.* II, 7. *Hugo de Milit. equeſt*, III. 4.

ALATRIUM antiquitùs dicebatur, quod nunc vulgari vocabulo *Alatro*, Eſt ab Anagnia Hernicorum metropoli ſex circiter millia paſſuum in orientem æſtivum progredientibus, Municipium fuit, Coloniam quoque eò deduxit Auguſtus. Frontin. de Colon, Edit. Amſtelred. p. 102. *Alatrium muro ducta colonia, populus deduxit. Iter populo non debetur. Ager ejus per centurias, & ſtrigas eſt aſſignatus.* Municipium appellatur in antiqua inſcriptione:

C. JULIO, AUGUSTO. L. HELENO. EX DECRETO
DECUR. MUNICIPI. ALETRINATIS,...

Panvin. Imp. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. I. *p.* 383. *D. Cluver. Ant. Ital*, III. 6. 4. *Albert. Leand. Deſcript. Ital. p.* 221,

ALAUDA fuit legio quinta, quam ex Tranſalpinis conſcriptam vocabulo hoc Gallico appellavit Cajus Julius Cæſar. Suet. c. 24, n. 2. *Legionem ex Tranſalpinis conſcriptam, vocabulo quoque Gallico (alauda enim appellabatur) univerſam civitate donavit*. Gallicum vocabulum eſſe docet Plin. XI. 37. *Paro ab illo*, capite criſtato, *galerita appellata quondam, poſtea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat alauda*. Legionis hujus meminit Cicer. Phil. I. 8. *Addo etiam judices ex legione alaudarum*. Attic. XVI. 8. *Antonium cum legione alaudarum ad Urbem pergere*. Laz. Comm. Reip. Rom. v. 17. Merul. Coſmogr. II. 3, 13. Reineſ. Inſcripi. Claſſ. VI. n. 55. Nomen hoc legio habet, vel quòd galeis ei apici, qui in *alauda* capite, ſimillimis uteretur. *Torrent, ad Suet, Jul, c. 24. n. 2. Pancirol. Not. Dign. Imp. orient. c.* 35. vel quòd ejus galeæ hujus aviculæ criſtis eſſent ornatæ. *Caſaub. ad Suet. l. l, Laz. Comm. Reip. Rom.* v, 5. Avium criſtis tum Græci, tum Romani galeas ſuas ornarunt, & hoſtibus majorem terrorem incuſſerunt. *Caſaub, l. l. Cluver. Germ. Ant.* I. 44.

ALB.

ALBA Auguſta eſt oppidum Galliæ Narbonenſis in finibus Vivarenſium, vulgò Aubenas. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 769. *B.* 847. *B.*

Alba Græca eſt urbs munitiſſima Hungariæ in Raſcia provincia ad confluentes Savi in Danubium. Vulgò Belgradum dicunt. *Pancirol. Notit. dignit. imp. occid. c.* 79.

Alba Longa ab Aſcanio Æneæ & Creuſæ filio condita eſt, cum Lavinium, quod regni Latini tunc ſedes erat, novercæ Laviniæ reliquiſſet, trigeſimo ab ejus ædificatione anno jam exacto. *Panvin, Deſcr. Urb, Rom. Theſ, Ant. Roman. Grav. Tom*, III. *p.* 210, *A.* 213. *B. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* I. I. *Goltz. de Orig. & ſtat. pop. Rom. p.* 269. Non eſt id oppidum, quod duodecim millia paſſuum à Roma in via Appia vulgò dicitur *Albano*, licèt incolæ Albanenſes ſupra oppidi portam lapidem poſuerint, hujus rei teſtem, ſcropham videlicet triginta porcellis circumdatam, veluti primi ejus hoc loco ſitus & originis irrefragabile ſymbolum. Fuit enim ſita *Alba Longa* ſupra prædictum oppidum Albanum inter montem illum, vulgo *monte Albano*, vel *monte Cavo* dictum, & lacum, vulgo *Lago d'Albano*, vel *Lago di Caſtro Gandolfo* appellatum eo in loco, quo hodie *Patrum S, Franciſci de Obſervantia* monaſterium viſitur, quod villæ, quam vulgo *Palazzuolo* vocant, adjacet. *Kircher. Lat. vet. & nov.* II. I. 2. *Cluver. Ital. Ant.* III. 4. I. *Leand. Ital. p.* 206. Colonia eſt facta anno ab U. C. 450. L. Genucio, Ser. Cornelio Conſulibus. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 4. *Panvin. Imp. Rom. Theſ. Ant. Rom. Grav. Tom.* I. *p.* 369. *C.* 378. *C.* Solo æquata eſt, & hodie quoque deſerta manet, cum per quingentos poſt ædificationem annos ſtetiſſet, ut Dionyſ. III. p. 172. *Sic Alba, quam olim Aſcanius ex Ænea Anchiſa filio, & Creuſa Priami filia natus condiderat, cum per quingentos poſt ædificationem annos, tredecim demptis, ſtetiſſet, eoque temporis ſpatio populi frequentia, opibusque, & cætera felicitate multùm aucta eſſet, triginta oppidorum Latinorum mater, & gentis ejus toto illo tempore princeps, à noviſſima ſua colonia ſolo æquata, hodieque deſerta permanet.* vel quadringentos, ut Liv. I. 29. *Egreſſis urbem Albanis, Romanus paſſim publica, privataque omnia tecta adæquat ſolo, unaque hora quadringentorum annorum opus, quibus Alba ſteterat, excidio, ac ruinis dedit. Templis tamen deum (ita enim edictum ab rege fuerat) temperatum eſt.* Tullus Hoſtilius M. Horatium, qui unus è tergeminis ſupererat, cum equitatu, peditumque lectiſſimis *Albam* miſit, juſſum urbem funditùs evertere. V. Dionyſium. *Kircher. & Cluver. l. l, Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* I. *p.* 7. *E, Goltz. ibid. p.* 270.

ALBANÆ manſiones in Cœlio quæ fuerunt, non ſunt referendæ ad veteres illos *Albanos*, ſed ad alios milites, quibus Cæſarum principatu, cum in *Albano* caſtra, & familiæ eſſent, & neceſſe haberent ſæpè, acciti Imperatorum, aliiſque de cauſis Romam ventitare, manſiones quoque in eodem, domoſque paratas habere debuerunt. Illarum meminit Herodian. VII. 5. 21. *Viſum eſt militibus iis, quorum ad urbem Romam ſub monte Albano caſtra erant, atque in his liberi eorum, conjugeſque relicta neci dedere Maximinum.* Capitol, Maximin. c. 23, *Timentes milites, quorum affectus in Albano monte erant. Affectus* ſunt fortunæ, conjuges, liberi. Extat adhuc, ut ajunt, apud recentem *Albam* forma veterum caſtrorum quadratis muris, quæ adhuc ſtativa militum exhibet. *Donat. de Urb. Rom.* III. 12.

ALBANI, quos Tullus Hoſtilius, *Alba* diruta, Romam transduxerat, Cœlium montem habitaverunt. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* I. *p.* 8. *D, Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. ibid. Tom.* III. *p.* 220. *A, Donat. de Urb. Rom.* III. 12. In Ramnenſium tribum, vel regionem ſunt adſcripti. *Panvin. ibid. p.* 280, Familiæ *Albanorum*, eorum, qui patriciorum nobilitatem ſunt aſſequuti, ſeptem nominantur, Julia, Servilia, Gegania, Metilia, Curiatia, Quinctilia, Clœlia. *Manut. ibid. p.* 6. *E. Donat. l. l.*

ALBANUM imperium obtinuerunt annos 38 Aſcanius Æneæ filius, 29 Sylvius ejus frater, poſt mortem Æneæ ex Lavinia natus, 31 Æneas Sylvius, 51 Latinus Sylvius, 39 Alba, 26 Capenus, 28 Capys, 13 Capetus, 8 Tiberinus, 40 Agrippa, 29 Romulus, 37 Aventinus, 23 Procas, 42 Amulius, *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* I. I. *Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 213. *Roſin. Antiq. Roman.* I. I.

ALBANUS mons altero latere ſublimis lacui imminet, è mediis campis in altum cacumen erectus. *Cluver. Ital. Ant.* III. 43. Et non alius eſt, quàm quem hodie monte Cavo vocant. *Kircher. Lat. vet. & nov.* II. I. 3. Etiam eſt dictus, qui dividit Pannoniam ab Illyrico. *Pancirol. Not. dignit. imp. occid. p.* 79.

ALBARII, etiam *albini* dicti, quos Græci *κονιάτας* appellant. In. cod. Theodoſ. *albarii* dicuntur, & fortaſſe rectiùs. Sunt, qui incruſtant, & dealbant parietes. Tectores etiam dicuntur ab Ulpian. l. Si ſervus ſervum §. 27. item ff. ad leg. Aquil. Ita etiam vocat Tertull. de Idolol. c. 8. *Scit albarius tector & tecta ſarcire, & tectoria inducere, & ciſternam liare.* Suidas: *κονιᾶται muros dealbantes.* Pancirol. de corp. artif. §. 13. Jun. in Tertullianum. Differunt à dealbatoribus. V. infr. in *Dealbatores*. Voſſ. Lex. Etymol. in Albarii.

ALBARIUM opus dicebatur tectorium, aut incruſtatio,

Digitized by Google

ſtatio, ſi foret ex ſola calce, qua architecti Latini tantùm ad *dealbationes* utebantur. *Bergier de viis milit.* v. *Sect.* I I. *Bud. in Pandect.* p. 138. *B. Philand. in Vitruv.* v. 10. *Guther. de Jur. man.* I I. 28. In *albario* opere ſuperbia candore delectat. Et experimentum, ut calx macerata, ſen glutinum hæreat. *Albarium* opus κονίαμα. Unde ſepulcra *albario* opere τάφοι κεκονιαμένοι dicuntur Matth. c. 23. n. 27. quibus ſimiles Phariſæi incuſantur, qui, ut Plaut. Truc. I I. 2. 15. *exornatis oſſibus*, & animis incedebant. *Salmaſ. Exerc. Plin.* p. 868. a. *A. Guther.* l. l.

ALBEGMINA. V. illa ſupr. in *Ablegmina*.

ALBESIA *dicebantur ſcuta, quibus Albenſes, qui ſunt Marſi generis, utebantur. Hæc eadem decumana vocabantur, quod eſſent ampliſſima, ut decumani fluctus*. Feſtus. *Demſter. ad Roſin. Ant. Rom.* x. 10.

ALBII, nomen gentis, ab *Albo* nomine dictæ. *Sigon. de Nom. Rom.* c. 4.

ALBINI, nomen gentis, ab *Albino* nomine dictæ. *Sigon. de Nom. Rom.* c. 4.

ALBINUS cognomen eſt Poſthumorum. In nummis argenteis Poſthumæ gentis leguntur hæ notæ. L. POST. SP. F. L. N. ALBIN. *Lucius Poſthumius Spurii Filius Lucii Nepos Albinus*. A candore dictum, inclytum, & frequentiſſimum fuit. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x. p. 835. C. Multa cognomina ita commutata ſunt, ut per diminutionem in INUS à ſuo primitivo deflexa ſint. *Albus* enim, poſt *Albinus* evaſit. *Sigon. de Nom. Rom.* c. 5.

ALBIONA ager in regione decima quarta trans Tiberim. V. illum ſupr. in *Ager*.

ALBIUM Intemelium olim magna in Liguribus fuit urbs. Poſtea contractè dictum eſt *Albintemelium*, & porrò factum eſt *Albintemilium*. Vulgò nunc *Vintimiglia* incolis appellatur. *Cluver. Ant. Ital.* 1. 9. 7. Maritimæ enim Alpes ſive à Nicæa, ſive à Maſſilia uſque ad vada Sabatia pervaſerunt, eæque à Liguribus maximè Intemelus & Ingaunis ſunt habitatæ. Et inde oppida eorum nomina invenerunt, *Albium Intemelium* & *Albium Ingaunum*. Sigon. de Ant. Jur. Ital. I I I. 6. Gaudent. Merul. Ant. Gall. Ciſalp. I I. 6.

ALBOGALERUS *fuit pileum capitis, quo Diales Flamines, id eſt, ſacerdotes Jovis utebantur: fiebat enim ex hoſtia alba Jovi caſa, cui affigebatur apex virga oleagina*. Feſtus. *Sigon. de Nom. Rom.* c. 5. *Emend.* I I. 34. *Ruben. Elect.* I I. 25. *Scalig. Conj. in Varr.* p. 125. *Stuck. de Sacrif.* p. 103. *Vaillant. Num.* 14. 41. *Thyſ. in Gell. N. A.* x. 15. *Guther. de Vet. Jur. Pont.* 1. 29. *Roſin. Ant. Rom.* I I I. 15.

ALBULA fuit antiquiſſimum nomen Tiberis. Virg. Æneid. V I I I. 331.

A quo poſt Itali fluvium cognomine Tibrim
Diximus: amiſit verum vetus Albula nomen.

Cluver. Ital. Ant. I I. 10. I. Borrich. Ant. Urb. Fac. 17. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 15. Marlian. Topogr. Urb. v. 13. Cæruleus dictus Poetis, quia, cum æſtivis coloribus eſt ſolito remiſſior, aquæ ſunt perſpicuæ, & receptant in lucem ſuam imagines nemorum in ripa exiſtentium: & ideò cæruleæ videntur. Flavus etiam, quia, ubi imbribus excreſcit, aquæ creta turbidæ flavum præ ſe ferunt colorem. *Marlian.* l. l.

ALBUM parietem fuiſſe dealbatum, cum Accurſio viſus eſt affirmaſſe Plaut. Perſ. I I. 2. 21.

Na iſti faxim nuſquam appareant
Qui hic albo pariete aliena oppugnant bona.

Niſi continens pro contento κατὰ μετωνυμίαν accepiſſe Plautum dixeris, quamvis ſcripſerit expreſsè Suidas: *Λεύκωμα, hoc eſt, album, parietem fuiſſe gypſo inunctum ad inſcriptionem civilium rerum aptum*. Id enim ad ea potius, quæ prout res incideret ad tempus, quàm ad ea, quæ juriſdictionis perpetuæ cauſa in *albo* proponebantur, videtur referendum. *Ravard. Protribun.* c. 4. *Turneb. in Plin. præfat.* p. 17. Etiam de *albo* corrupto is tenetur, qui *album ſuſtulit*, l. ſi quis id quod. §. 5. ff. de juriſdict. Murum, aut parietem tolli non poſſe conſtat. *Coraſ. Miſc. jur. civ. Tom. I.*

I V. 6. I. Eſt itaque τὸ λεύκωμα, id eſt, tabulæ *albatæ*, in quibus nomina, aliudve quid inſcriptum. Sic legis *album* prætoris, *album* decurionum, *album* judicum, *album* Apoſtolorum in Tertull. adv. Marcion. v. 1. *Lipſ. in Tacit. Annal.* I V. n. 118. *Salmaſ. de mod. uſur.* c. 15. *Tiraquell. in Alex. Gen.* I I. 8.

Album decurionum erat, in quo decuriones nominatim ſcribebantur. Ulpian. l. 1. ff. de albo ſcrib. *Decuriones in albo ita ſcriptos eſſe oportet, ut lege municipali præcipitur; ſed ſi lex ceſſat, tunc dignitates erunt ſpectandæ, ut ſcribantur eo ordine, quo quiſque eorum maximo honore in municipio functus eſt*. Decuriones enim in pluribus Romanum Senatum imitantur, & illorum nomina, quemadmodum & Senatorum, in tabula ſcribebantur, quæ *album* appellabatur. *Pancirol. de Magiſtr. Munic.* c. 1. & 3. *Coraſ. Miſc. Jur.* I V. 6. 1. *Turneb. in Plinii præfat.* p. 17.

Album Prætoris erat, in quo omnium actionum formulæ erant præſcriptæ. Quintil. X I I. 3. *Quorum alii ad album, & rubricas contulerunt*. Habebat enim *album* propoſitum, in quo nomina eorum proponebantur, quos judices prætor ad cauſas diſceptandas ſelegerat. Suet. Claud. c. 16. n. 5. *Splendidum virum, Græciæque provinciæ principem, verùm Latini ſermonis ignarum, judicum albo eraſit*. Senec. de Beneſ. I I I. 7. *Non poteſt ad hæc ſumi judex ex turba ſelectorum, quem cenſus in album, & equeſtris hæreditas miſit*. Plin. Præfat. *Quid te judicem facis? Cum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo*. Cujac. Obſerv. X X I. 24. Siccama de centumv. judic. 1. 4. Coraſ. Miſcell. jur. civ. I V. 6. 3.

Album judicum erat, in quo nomina eorum deſcripta erant, qui earum erant decuriarum, quæ unoquoque tempore judicabant. Ἀνεξιαρχικὸν γραμματεῖον dicitur, & λεύκωμα à Græcis. Suetonius, & Plinius laudati ſupr. in *Album prætoris*. Bud. in Pandect. p. 92. G. 263. F.

Album ſenatorum primus inſtituit Auguſtus an. 746. Dio: *Nomina omnium ſenatorum in albo deſcripta propoſuit, atque ex eo quotannis etiam nunc ita fit*. Cum recenſito ſenatu multas infrequentibus impoſuiſſet, & ſimul definiviſſet numerum, intra quem Sctum non fieret: eas ad res viſum neceſſarium *album*, quod renovatum quotannis, & in curia propoſitum. *Lipſ. in Tacit. Annal.* I V. n. 118.

ALBUNEA nympha fuit, cui ſacer erat fons altiſſimus, & nemus pulcherrimum juxta Tibur. Colebatur Tiburi ut Dea, juxta ripas Anienis, in cujus gurgite ſimulacrum ejus inventum eſſe dicitur, tenens in manu librum, cujus ſacra Senatus in Capitolium tranſtulit. Appellata eſt à qualitate aquæ, quæ in fonte *Albunea* eſt. Leucotheam quidam à nominis ſignificatione crediderunt. Decima fuit in numero Sibyllarum. *Turneb. Adv.* X I. 26. *Gyrald. de Poet. Hiſt. Dial.* I I. *Synt. Deor.* 1. p. 71. D. F.

ALE.

ALEA dicitur omnis ludus magna ex parte in fortunæ varietate conſiſtens, & complectitur omnes luſus, tam ſimplices, quàm miſtos, ut ſunt teſſerarum, talorum, vel taxillorum, cuborum, ſcruporum, aſtragalorum, chartarum, vel foliorum, latrunculorum, equorum ligneorum. Speciatim dicitur de teſſeris. *Sentfleb. de Alea* c. 2. §. 2. & 4. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman.* v. 1. *Inventa eſt à Græcis in otio Trojani belli à quodam milite, nomine Alea*. Iſidor. X V I I I. 60. Sed nugatur de more, & antiquum obtinet Hiſpalenſis antiſtes; nam quis ejus facetias, & Iberas nœnias neſcit Siculis gerris inaniores? *Souter. Palam.* 1. 18. *Buleng. de Lud.* c. 1. Nuſquam enim miles iſte vel pictus, vel ſcriptus eſt: & ingrata certè, ne dicam iniqua, eſſet eidem ingenioſiſſimo homini ſacta vetuſtas, ſi tam temerè memoriam ejus oblivioni dediſſet, cum alioquin plurima paſſim rerum Trojanarum ab auctoribus commemorentur ridicula, & anilia, quæ pueris ſæpè magis eſſent congrua, quàm heroibus. Sed ut Hiſpanus iſte plerumque magno conatu magnas nugas ait, ita & hic illum res ſuas ſibi habere jubemus. *Sentfleb. de Alea* c. 2. n. 2. *Athalus Aſiaticus, ſi gentilium hiſtoriis creditur, hanc ludendi*

Digitized by Google

dendi laſciviam dicitur inveniſſe, ab exercitio numerorum paullulùm deflexa materia. Sarisber. Policrat. I. 5. Jun. Catal. Archit. p. 33. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. v. I. Dæmon Theuth invenit, ut ſcribit Plato in Phædro. *Demſter. l. l.* Zabulus, qui primus *aleam* fertur inveniſſe, non modò ſe inſigni ſtatua conſecravit, cujus in gremio tabula luſoria cernebatur: ſed ſibi quoque ſacrificari ab aleatoribus voluit, antequam ludum aggrederentur. Cyprian. de Aleator. *Sic ergo ſe in imagine ſpecioſa demonſtrans, alio quodam loco condidit, & in ſinus ſuos hanc aleæ tabulam geſtans, ut quaſi ipſe luſor, & adinventor hujus malitia appareret.* Addit: *Aliud crimen adinvenit, quo ſe ab imitatoribus colendum, & ſibi ſacrificandum inſtituit, ita ut qui vellet ſtudio ejus adhærere, non ante manum in tabulam ejus porrigeret, niſi auctori hujus prius ſacrificaſſet.* Cauſſin. Parab. Hiſt. II. 87. Schill. Nomencl. Philol. p. 86. Invenit potius Palamedes famis tempore. V. infr. in *Calculus*. Mercurius & Pan *aleæ* præſidere dicuntur: & Saturnum *aleæ* præſidem facit Lucian. Saturnal. p. 608. Saturnus enim ſacerdoti reſpondet, *quæ ſua poteſtatis eſſent, non eſſe parva, aut omnino contemnenda: niſi putet rem eſſe parvi momenti alea ludentem vincere, ut cum alii jaciant tantum canes, ipſe ſemper jaciat ſeniones.* Hoc imperium *aleæ* datum videtur Saturno, quia Romæ per Saturnalia *alea* ludebant. *Buleng. ibid. c. 58. Jun. Anim. II. 4. Demſter. ibid. II. 7.* Romanis legibus fuit interdicta. Et ideò ædilibus negotium datum aleatores puniendi. Horat. Od. III. 24. 54.

—— *Neſcit equo rudis*
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet: ludere doctior
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea.

Mart. v. 86. 1.

Jam triſtis nucibus puer relictis
Clamoſo revocatur a magiſtro,
Et blando male perditus fritillo
Ædilem rogat udus aleator.

Demſter. l. l. Luſerunt tamen illa pueri. Horatius, & Martialis laudati. *Buleng. ibid. Proluſ.* & ſenes. Cicer. de Senect. c. 16. *Nobis ſenibus, & luſionibus multis talos relinquant, & teſſeras.* Sueton. Aug. c. 71. n. 5. *Inter cœnam luſimus γεροντικῶς & heri & hodie.* Juven. Sat. 14. n. 4.

Si damnoſa ſenem juvat alea.

Buleng. l. l. Pitiſc. in Suetonium.

ALEATOR eſt, qui *aleam* ludit. Gloſſ. vet. *Aleator, κυβευτής.* Firmicus: *Aleones, aleatores.* P. Mimus: *Aleator, quantus eſt in arte alea, tanto eſt nequior.* Buleng. de Lud. Proluſ. p. 4. & 5. & c. 58.

ALEATORIUM erat locus, ubi *aleatores alea* ludebant, & pilæ ludo feſſi vires integrabant. Erat propè ſphæriſterium. Sidon. Epiſt. II. 2. *Atque illic aleatorium laſſis conſumpto ſphæriſterio facit.* Buleng. de Lud. Proluſ. p. 4. & c. 58. Savar. in Sidonium.

ALEMANNICUM tributum impoſuit Alexius Comnenus, cum Alemanni irent in expeditionem Hieroſolymitanam. Nicet. Alex. I. *Exigebat Alemannicum tributum, quod tunc primum repertum erat.* Buleng. de Vectig. c. 84.

ALEXANDER Severus balnea regionibus addidit. V. infr. in *Balneum*. Thermas in campo Martio extruxit. V. infr. in *Therma*. Aquam in Urbem perduxit. Lampridius. V. illum infr. in *Therma*. Hoc idem nummus oſtendit ipſius cum thermis, ac fonte, per quem aquæductum ſignificari nos fuit, in muſeo Rondanini optima ſui forma, & conſervatione conſpicuus. Meminerunt quoque hujus aquæ Alexandrinæ Victor, & Notitia imperii. *Fabrett. de Aquæd. Diſſert. I. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1686. C.* Chriſto templum exſtruere voluit, eumque inter deos recipere, & in larario inter alios collocavit. Lamprid. c. 29. *Matutinis horis in larario ſuo, in quo & divos principes, ſed optimos electos, & animas ſanctiores, in queis & Apollonium, & quantum ſcriptor ſuorum temporum dicit, Chriſtum, Abraham, & Orpheum, & hujuſcemodi deos habebat, ac majorum effigies, rem divinam faciebat.* c. 43. *Chriſto templum facere voluit, eumque inter deos recipere.* Tomaſ. de donar. c. 44. Circum ſtatuit in nona Urbis regione. V. infr. in *Circus*.

ALEXANDRIA eſt inclyta civitas, Ægypti totius metropolis, ab *Alexandro* Macedonum Rege ejus conditore appellata. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 122. Meibom. de Fabric. trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 627. F.* Priùs fuit No dicta. Hieron. de Loc. Hebraic. in Acta Apoſtol. Divitiis, aeris temperie, mercium negotiis, ſtudiis, & pulchritudine cæteras antecellebat, ut refert Strab. XVII. p. 546. Præter amplas enim, & latas vias, quibus tota diſtinguebatur, duabus latiſſimis patebat, quæ plus jugere expandebantur, & ſeſe medias ad rectos angulos ſecabant, præter fana pulcherrima, præclaras regias, ſeu baſilicas habebat: earum pars erat Muſeum. V. illud infr. in *Muſeum*. Pancirol. l. l. *Alexandrea* pro *Alexandria* antiqua fuit ſcribendi ratio. *Urſin. de Famil. Roman. in Gen. Axſia.* Quando ab Auguſto capta ſit. V. infr. in *Rhætia*.

ALEXANDRINA aqua. V. illam infr. in *Aqua*.

Alexandrina purpura. V. illam infr. in *Purpura*.

ALEXANDRINI ſub Regibus vivere ſoliti Decurionibus carebant, nec Duumviros, qui ex Decurionibus cteabantur, habebant; ſed jus dicentem à Cæſare accipiebant, qui *Juridicus Alexandriæ* vocabatur, & erat pro aliarum civitatum Duumviris: nam ſæpè comparabantur, & ideò utriſque, certis caſibus, tutores dandi facultas pariter tribuitur. In hoc tamen differebant, quòd de omnibus cauſis civilibus etiam maximis Juridicus cognoſcebat, Duumviri minimas tantùm judicabant. *Panciroll. de Magiſtr. Municip. c. 8.* Magnas habuerunt naves, quibus triticum Puteolos portabatur: unde porrò minoribus navigiis Romam. *Meibom. de Fabr. trirem. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XII. p. 571. B.* Pueri maximis in deliciis fuerunt apud potentiores. Mart. IV. 42. 1.

Si quis forte mihi poſſet præſtare roganti,
Audi quem puerum, Flacce, rogare velim.
Niliacis primum puer is naſcatur in oris,
Nequitias tellus ſcit dare nulla magis,

Petron. Sat. c. 31. *Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus.* Stat. Sylv. v. 5. 66.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delicias, doctumque ſui convicia Nili
Infantem, linguaque ſimul, ſalibuſque protervum.

Sales enim, & illorum amœna loquacitas amorem ſui accendebat, & pretium augebat. Senec. de conſtant. c. 11. *Pueros quidem in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, & ſub magiſtro habent, qui probra meditatè effundant: nec has contumelias vocamus, ſed argutias.* Talibus, & tam laſcivæ proterviæ, viri principes otium ſuum oblectare ſoliti. Suet. Aug. c. 83. n. 2. *Ludebat cum pueris minutis, quos facie, & garrulitate amabiles undique conquirebat, præcipuè Mauros & Syros.* In protervia illa, & laſciva dicacitate omnium ingenia antecellerunt. Nam & hiſtriones, pantomimi, qui in theatris maximè aures, animoſque vulgi delinitos tenuerunt, Ægypto patriam ſuam debent. *Kobierzyck. de Luxu Roman. II. 4. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. II. 19.*

ALEXIA ſive *Aleſia*, *fuit oppidum Mandubiorum, in colle ſummo, admodum edito loco, cujus collis radices duo duabus ex partibus flumina ſubluebant. Ante oppidum planities circiter millibus paſſuum tribus in longitudinem patebat: reliquis ex omnibus partibus, colles mediocri interjecto ſpatio, pari altitudinis faſtigio oppidum cingebant.* Cæſ. de Bell. Gall. VII. 69. Romana ad *Alexiam* oppugnatio propugnatioque longè laborioſiſſima omnium præſtantiſſimaque fuit. *Ramus de Milit. Jul. Cæſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. 1600. C.*

ἈΛΕΞΙΚΑΚΟΣ æquè ac Apollo dictus eſt Hercules. Epitheti ratio eſt, quòd omnium rerum ſalus à Sole pendet. Hercules verò Sol eſt. *Aleand. Tab. Heliac. Expoſ. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. v. p. 716. C.* Medicina ſignificatur per Herculem, cui Ἀλεξικάκου cognomentum adhæſit,

Digitized by Google

hæſit, quique mortem viciſſe traditur: ejus ſiquidem inſtitutum fuit orbem petagrare, ut ingruentes paſſim morbos depelleret, quos Poetæ tyrannorum monſtrorumque nominibus indigitarunt, utpotè corporum carnifices & rorators. *Aleand. ibid. p. 729. D.* Gerit is quoque ſymbolum hyemis, & devicti leonis trophæum oſtentat. Videtur enim hyems autumnum extrudere morboſiſſimam anni partem, & fructus ipſi autumnales noxium humorem per hyemem abjiciunt. Æſtati quoque quàm maximè adverſatur hyems, quæ quum terras obſidet, leonem videtur ſuperaſſe, hoc eſt, vim æſtatis acriorem ex leone ardentiſſimo ſydere manantem. *Aleand. ibid. p. 739. B.*

ALG.

ALGIDUS mons ille fuit, qui poſt Tuſculum ad lævum Latinæ viæ non uno vertice protenditur, Præneſte, & orientem æſtivum verſus, cui hodie S. Sylveſtri cœnobium, & Rocca Priora inſident: dividebat enim tam *Algidum* quàm Tuſculum, quod in eodem dorſo erat, ab Albano monte vallis illa intermedia, in qua Caſtri Molariæ rudera viſuntur; nam Latina via ad latera Tuſculani, & *Algidi* montis, & vallis jam dictæ à læva imminens ducebatur. *Fabrett. de Aquæd. Diſſ.* III. *Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1772. *E. Kircher. Lat. Vet. & Nov.* I. 2. 4. *Cluver. Ital. Ant.* II. 16. 3. V. etiam infra *in Tuſculum.*

ALI.

ALIA omnia dicebat conſul, non qui non cenſetis, aut qui contrarium ſentitis, omnis vitandi cauſa, cum ſenatum convocaſſet, & qua de cauſa convocaſſet, retuliſſet. Rogabat enim exinde ſententias, & bis dictis, eam quam ipſe magis è Republica ducebat, primam pronuntiabat: tum, ut ſenatus judicaret, his verbis utebatur: *qui hoc ſentitis, illuc tranſite: qui alia omnia, in hanc partem.* Et cum dicebat, *qui alia omnia*, omnis videlicet cauſa ita loquebatur, ne diceret, *qui contrarium ſentitis*, quod tamen ipſum ſignificabat; *ſed contrarium*, ut mali ominis verbum effugiebat. Et in *alia omnia ire, tranſire, diſcedere* uſitata eſt loquutio pro *contrarium ſentire.* Plin. Epiſt. VIII. 14. 19. *Quid? lex non apertè docet dirimi debere ſententias occidentis, & relegantis, quum ita diſceſſionem fieri jubet; qui hæc ſentitis, in hanc partem: qui alia omnia, in illam partem ite, qua ſentitis. Examina ſingula verba, & expende: qui hæc cenſetis, hoc eſt, qui relegandos putatis: in hanc partem, id eſt, in eam, in qua ſedet, qui cenſuit relegandos: Ex quo manifeſtum eſt, non poſſe in eadem parte remanere eos, qui interficiendos arbitrantur. Qui alia omnia; animadvertis, ut non contenta lex dicere alia, addiderit omnia. Non ergo dubium eſt, alia omnia ſentire eos, qui occidunt, quam qui relegant? In illam partem ite, qua ſentitis; nonnè videtur ipſa lex eos, qui diſſentiunt, in contrariam partem vocare, cogere, impellere? non conſul etiam, ubi quiſque remanere, quo tranſgredi debeat, non tantum ſollennibus verbis, ſed manu, geſtuque demonſtrat.* Feſtus: *Qui hoc cenſetis, illuc tranſite: qui alia omnia, in hanc partem: his verbis præit, omnis videlicet cauſa, ne dicat, qui non cenſetis.* Cujus formulæ verba uſurpans de Servilio Cicer. Famil. X. 12. *Frequens ſenatus eum reliquit, & in alia omnia tranſiit.* Hæc apud Romanos conſuetudo etiam ſub Regibus fuit. Qui primus induxit, videtur à Spartanis tranſtuliſſe. Stenelaidas enim ephorus, cum adverſus Athenienſes, tanquam fœderis violatores, bellum ſatis acri oratione ſuaſiſſet, ita pronuntiavit: *Quicunque violatum ab Athenienſibus fœdus exiſtimant, ſurgant, & in illam partem eant; qui contra, in hanc.* Thucyd. I. *Manut. de Senat. Roman. c.* 10. *Zamoſc. de Senat. Roman.* II. 11. *Briſſon. de Form.* II. *p.* 183.

ALICA erat potus genus ex zea, vel ſpelta factum, quod cum vino ex malis, ſive pomis confecto bibebant pauperiores. Qua ratione fieri ſoleat, docent Plin. XVIII. 11. & Dioſcor. Geopon. III. 7. *Pancirol. de Reb. deperd. & inv. pag.* 502. *Buleng. de Conviv.* II. 52. *Ferrar. de Re veſt.* II. 3. 1. *Bruyer. de Re cibar.* V. 13. *Voſſ. Lex. Etymol.*

ALICARIÆ *dicebantur meretrices, quæ ante piſtrina alicariorum in Campania quæſtus gratia ſolitæ erant verſari.* Feſtus. Plaut. Pœn. I. 2. 54.

Prædas, piſtorum amicas, reliquias alicarias.

Fuerunt fortaſſe quædam ex numero illarum, quæ in molis, & piſtrinis verſabantur. Illorum enim mancipes per ſingula latera tabernas faciebant, ut per eas plurimos deciperent. Unde & piſtorum amicæ vocabantur. *Almelov. Antiq. ſacro-prophan. p.* 36. *Voſſ. Lex. Etymol. Schill. Nomencl. Philol. p.* 88. *Laurent. de Adult. & meretr. c.* 3.

ALICULA, ut quidam putant, ὑποκοριστικῶς ab *alica* eſt dicta à Mart. XII. 83. 1.

Bruma diebus, feriſque Saturni
Mittebat Umber aliculam mihi pauper,
Nunc mittit alicam: factus eſt enim dives.

Sed falluntur. Nam *alicula* hic eſt veſtimenti genus: quomodo & uſurpatur ab Ulpiano. V. illum infr. in *Veſtimenta puerilia.* Voſſ. Lex. Etymol. Hottomannus interpretatur tunicam manicatam, quæ pueris decora, grandioribus minùs honeſta erat apud Romanos, auctore Gellio. V. illum infr. in *Tunica.* Sanè Heſychius ἀλλὶξ χιτὼν χειριδωτὸς explicat *tunica manicata.* Quod verum eſſet, ſi ejuſmodi tunicas chirodotas, ſive manuleatas pueris decoras aliquis veterum notaſſet, aut rationem Hottomannus attuliſſet, cur hæ tunicæ decoræ pueris, grandiori ætate probroſæ eſſent. Cum apud Gellium Scipio Sulpitium Gallum amarè perſtringat, quòd in convivio adoleſcentulus cum amatore cum chirodota tunica inferior accubuerit. Ut nonniſi pueri meritorii ea tunica uterentur. Cujac. Obſerv. X. 18. brevem togam interpretatur, quod dixit Martialis modò laudatus. Id autem ſic ab eo explicatum X. 14. 7.

Quando brevis gelida miſſa eſt toga tempore brumæ.

Sed tam *alicula*, quàm togæ, & alia veſtimenta mittebantur Saturni diebus, quas togas patronorum avaritia, qui munuſculis clientes colebant, ut ſumptui parceret, breviores, & ſtrictiores faciebat. Dicta eſt, quòd, ut idem vates non ſemel notavit, *alas nobis injecta contineat*, ut Vel. Long. Orthogr. Edit. Putſch. p. 2230. Et toga eſſe non potuit, quæ rotunda, & clauſa alas habere non potuit. Fuit igitur chlamys, & quidem puerilis, & inter veſtimenta puerilia à Juriſconſulto recenſita. Infantes enim olim, ac puſiones, aut nudi, aut chlamydula ſemitecti incedebant. V. infr. in *Clamydula.* Ferrar. de Re veſt. II. 3. 1. Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 296. Martialis interpretibus non eſt intellectus. Ajunt ex Plinio *aliculam* majoris pretii fuiſſe quàm *alicam.* Sed nihil horum apud Plinium, nam ait XVIII. 11. *Alicæ tria genera fuiſſe, minimum, ac ſecundarium, grandiſſimum apheræma appellari. Aliculam* pretioſiorem fuiſſe, nec apud Plinium, nec apud alios facilè reperias. Jocus poetæ non ita frigidus eſt, ut iſti volunt, in ipſa voce. Nam *alica* potionem è zea ſignificat, *alicula* veſtem, ſive parvam chlamydem. Ergo Umber, cum eſſet pauper, mittebat *aliculam*, id eſt, veſtem Martiali: at dives factus mittit *alicam*, hoc eſt, potionem. Cum autem *alica* major eſſe videatur *alicula*, argutè carpit avaritiam Umbri, qui factus dives pro veſte potionem miſerit. Miſſam autem *alicam* à pauperioribus docet idem XIII. 6.

Nos alicam, mulſum poterit tibi mittere dives.
Si tibi noluerit mittere dives, eme.

Ferrar. & Voſſ. l. l. Kipping. Antiq. Roman. IV. 5. 2.

ALIENARE dicitur, qui jus aliquod dominii transfert: ſed qui rem vendit, antequam tradat, nullum jus dominii transfert; traditionibus enim dominia transferuntur: meritò non dicitur *alienaſſe*, cum ſola perſonali actione poſſit conveniri. Ulpian. l. 67. de Verb. ſignif. *Alienatum non propriè dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet: venditum tamen rectè dicitur.* Alciat. de Verb. ſignif. p. 146. B. Gentil. de verb. ſignif. p. 77. Calcagn. de verb. ſignif. p. 355.

ALIENATIONIS verbo generali pignoris datio, &

donatio continentur, actuſque omnes, quibus dominium transfertur, l. ſi ita quis. §. ea lege ff. de verb. oblig. Ceſſante *alienationis* prohibitione donatio recepta eſt, inter eas etiam perſonas, quarum donationes moribus non valent. Nam & maritus uxori, vel contra donare poteſt ſepulturæ cauſa, & ſi mortuum intulerit, religioſum faciet locum, l. ſi ſponſus. §. conceſſa ff. de donat. inter vir. & uxor. *Guther. de jur. man.* III. 7. *Briſſon. de Adult. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* VIII. *p.* 1396. *D.* Monumentorum *alienatio* interdum prohibebatur, ne exirent de familia, & in alterius rationem irent, ne quis monumentum venderet, ſed per ipſorum poſſeſſionem curreret, vel per abnepotes, vel per manumiſſos. Qui contra teſtatorum voluntatem monumentum *alienabant*, pœnas ſolvebant, certam ſummam inferendo arcæ pontificum, & ærario, hocce jure. *Si. quis. hoc. ſepulcrum. vel. monumentum. cum. ædificio. univerſo. poſt. obitum. meum. vendere. vel. donare. voluerit. vel. corpus. alienum. invehere. velit. dabit. pœnas. nomine. arcæ. pontificum. HS, C. Et. EI. CUI. donatum. vel. venditum. fuerit. eadem. pœna. tenebitur.* Vel, alia formula: *Si. quis. contra. hanc. fecerit. inferet. pœna. nomine. arcæ. pontificum, L. N. H. M. & locis, S. S. C. M. A.* Et ſic propter *alienationem* monumeotorum, contra teſtatoris voluntatem, pœnas ærario ſolvebant hoc modo: *Quiſquis. id. monumentum. vendere. aut. emere. jus. velet. inferatur. ærario. po. Ro.* HS. M. N. IN. F. P. X. IN. AGR. P. X. *Ferret. Muſ. Lapid.* IV. *Memor.* 49.

ALIMENTARIÆ leges. V. illas infr. in *Lex.*

ALIO *die* eſt verbum augurale. Cicer. Phil. II. 33. *Confecto negotio bonus augur, Lælium diceres, alio die, inquit.* de Legib. II. 12. *Quid gravius, quàm rem ſuſceptam dirimi, ſi unus augur, alio die, dixerit?* Buleng. de Augur. & auſpic. c. 9.

ALIPILARIUS, ſive *alipilus*, qui Græcis *ὀρωπακιστής*, erat, qui reſina, & dropace alas pilabar, & alarum pilos vellebat. Erat inter ſervilia munera. Senec. Epiſt. 56. *Præter iſtos, quorum, ſi nihil aliud, recta voces ſunt, alipilum cogita, tenuem & ſtridulam vocem, quo ſit notabilior, ſubinde exprimentem, nec unquam tacentem, niſi dum vellit alas.* Inſcriptio vetus: M. OCTAVIUS. PRIMIGENIUS. ALIPILUS. A. TRITONE. Antiquiores Romani alarum pilos vellebant; idque abſque ulla mollitiei nota. Poſteriores verò, qui magis molles, & effeminati, brachia, crura, aliaſque corporis partes volſellis, pice, & reſina depilare ſolebant. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. in Tertull. pall. p.* 270. *Pignor. de Serv. p.* 88. *Stuck. Ant. Conviv.* II. 25. *Rhodig. Ant. Lect.* XXX. 19. *Turneb. Adv.* XXVII. 10. & 21. *Taubman. in Plaut. Perſ.* IV. 2. 50. *Grang. in Juven. Sat.* XI. 157. *Mercur. Art. Gymnaſt.* I. 12.

ALIPTA voce Græca Latio donata dicebatur, qui dominum lavantem ungebat. Seoec. Epiſt. 56. *Cum in aliptem inertem, & hac plebeja unctione contentum incidi.* Pignor. de Serv. p. 81. Stuck. Ant. Conviv. II. 25. Urſin. Appeod. ad Ciaccon. de Triclin. p. 136. Rhodig. Ant. Lect. XXX. 19. Faber Agon. II. 5. Turneb. Adv. XVI. 15. Mercur. Art. Gymnaſt. I. 12. Lipſ. in Senecam, Schill. Nomencl. Philol. p. 88. Non tantùm id ſolùm *aliptarum* munus fuit; ſed inſuper & virium, & coloris habebant rationem, quæ non unctione procurantur, ſed ratione exercendi, quam gymnaſtæ præſcribebant. Eaque eſt ratio, cur, ut palæſtra ſæpè ponitur pro gymnaſio, cujus alioqui pars erat: ſic quoque *aliptes* interdum accipiatur pro gymnaſta, quamquam, ſi vocem ſpectes, tantùm partem muneris ſignet. Sic utitur Cicer. Famil. I. 9. *Sed vellem non ſolùm ſalutis meæ, quemadmodum medici, ſed etiam, ut aliptæ, virium & coloris habere rationem voluiſſent.* Celſ. I. I. *Sanus homo, qui & bene valet, & ſuæ ſpontis eſt, nullis ſe obligare legibus debet, ac neque medico, neque alipta egere.* Voſſ. Lexic. Etymol. Mercur. l. l.

ALITES erant aves, quæ *alis*, & volatu auſpicium faciebant, Feſtus, & Plinius. V. illos infr. in *Oſcines.* Briſſon. de Form. I. p. 122. In tutela erant deorum, & in lucis vagabantur, quæ diva familia continentur. *Guther. de Jur. man.* I. 3.

Alites Exquilinæ erant aves, quæ morabantur in Exquiliis, ad quas pauperum, & ſceleratorum corpora comburi, vel ambuſta ſolebant abjici. Imò illic locus erat ſupplicii. V. infr. in *Porta Exquilina.* Hæ inſepultorum corpora lacerabant. Horat. Epod. V. 100.

Poſt inſepulta membra different lupi,
Et Exquilinæ alites.

Turneb. Adv. XIV. 10. Torrent. in Horatium.

Alites majores erant rapaces, & cadavera appetentes. Quæ enim rapto, & viſcere vivunt, majoris ſunt formæ, quàm aliæ aves, ut vultures, & aquilæ. Hinc ſcriptum eſt à Plaut. Rud. III. 4. 65.

Teque ambuſtulatum objiciam magnis avibus pabulum.

Turneb. Adv. XXVI. 2.

Alites occinentes dicebantur, quæ tempeſtatem præſentiunt, & prænuntiant. Catull. XXV. 5.

Cum diva mater alites oſtendit occinentes.

Turneb. Adv. XXV. 22. XXVII. 5.

ALITIA gens. V. illam infr. in *Gens.*

ALL.

ALLECTI dii, milites, ſcenici, ſenatores. V. illos ſupr. in *Adlecti.*

ALLEGATA, in reſcriptis principum, ſub legibus, & conſtitutionibus ſubſcribebatur, eratque ſubſcriptio non ita vulgaris, prout data, propoſita, accepta, ſubdita, ſuppoſita, ſubſcripta. Quæ omnia notis ſcribi antiquis conſuetum fuit, cum dabantur, proponebantur, accipiebantur, ſubſcribebantur Imperatorum conſtitutiones, & reſcripta, ut ſæpiùs in codice Theodoſiano videre eſt. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 545. A.

ALLELENGYON fuit quoddam genus tributi, quo divites pro tenuibus ſpondebant, cum militarent. Zonar. Tom. III. p. 100. *Στρατεύεσθαι τοὺς ἀπόρους ἐκ τῶν δημοσίων ἐδικαίωσε, καὶ παρὰ τῶν ὁμοχώρων ὅπλα τε αὐτοῖς χορηγεῖσθαι, καὶ ἀναλώματα, καὶ τὰ τῶν ἀπόρων τέλη τοὺς εὐπορῦντας εἰσπράττεσθαι, ὃ ἀλληλέγγυον ὠνομάσθη.* In conſtitut. Nicephori *περὶ στρατείας τῶν ἀπόρων*. l. I. jur. orient. & tit. *περὶ ἀλληλεγγύου* Baſil. Porphyrog. & in conſtit. Roman. tit. *περὶ προσόδου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας* ad munera belli divites pro tenuibus 18. numiſmata dare tenentur. Nicephorus tenues è provinciis cogi ad militiam edixit, & vicinos, ac municipes eis arma, & ſumptus præbere, & divites ſolvere vectigalia pauperum, quod tributum dicitur *allelengyon*, quia alii pro aliis ſpondent, & ſolvunt. *Buleng. de Vectig. c.* 79.

ALLELUJA in Hiſpaniis, & Galliis omnibus quadrageſimæ diebus, quia tempus non eſt gaudii, ſed mœroris, non decantabatur. Nec etiam Kalendis Januariis, quæ propter errorem gentilitatis agebantur. Prohibuit hoc ſynodus Toletana anno Domini 643. *Lipen. de Stren. c.* 2. *ar.* 4. §. 48.

ALLIA gens. } V. illas infr. in *Gens.*
ALLIARIA gens. }
ALLIENA gens. }

ALLIFÆ præfectura fuit una illarum, in quas ibant, quos prætor urbanus quotannis mittebar legibus qui jus dicerent. *Sigon. de Ant. jur. Ital.* II. 13.

ALLIGATI erant ſervi viliſſimi, ſive quos in nervo, & compedibus veteres habuerunt. Colum. I. 9. *Vineta plurimum per alligatos excoluntur.* Tres quodammodo gradus ſervorum ſtatui poſſunt. Primi actus ſunt ſervi frugi, ut actores, diſpenſatores, ordinarii. Secundi, ſeu medii vulgares, ut mediaſtini. Tertii, quos diximus, viliſſimi. *Pith. Subciſ.* II. 9.

ALLIPHENA fuit oppidum in Samio, à Benevento viginti quinque millia paſſus diſtans, ob magnos calices conſpicuum. Horat. Sat. II. 8. 39.

Invertunt Alliphanis vinaria tota
Vibidius, Balatroque.

Urſat.

Uſſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 565. F.

ALLIUM numinis inſtar celebrabant Ægyptii. Plin. xix. 6. *Allium, cæpaſque inter deos jurejurando habet Ægyptus.* Deteſtabantur Græci, adeò ut lege cautum fuerit, ne, qui *allio* veſceretur, matris deum ſacrarium ingrederetur. Athen. x. p. 422. *Stilpo ſua confiſus temperantia, non ideò perterritus eſt, quòd, cum allium comediſſet, in templo matres deum obdormierit. Arcebatur enim delubro, qui horum quidquam guſtaſſet. Et porrò ſomnum capienti adſtans dea cum diceret: philoſophus es, ô Stilpo, & ſacras tamen leges violas; viſum ſibi fuiſſe hæc reſpondere in ſomniis: præbe mihi quod edam, & allio non veſcar.* Et tanquam peſtem naſorum mirificè Horat. Epod. iii. 1.

Parentis olim ſi quis impia manu
Senile guttur fregerit:
Edit cicutis allium nocentius.
O dura meſſorum ilia.

Fuit tamen veteribus mos pro criminum expiatione *alliis* aliquot diebus veſci. Hunc morem tangit Perſ. Sat. v. 186.

Hinc grandes Galli, & cum ſiſtro luſca ſacerdos
Incuſſere deos inflantes corpora, ſi non
Prædictum ter mane caput guſtaveris alli.

Nonn. de Re cibar. i. 25. Eſt cibus ſervorum, & pauperum. Juven. Sat. iii. 293.

— *Quis te cum ſectile porrum*
Sutor, & elixi vervecis labra comedit?

Et Perſ. Sat. iv. 29.

Ingemit, hoc bene ſit: tunicatum cum ſale mordens
Cæpe,

Long. de Annul. c. ii. Et inter militares cibos, militiæque hieroglyphicum. Hinc proverbium vulgare: *allia ne comedas*, quo ſignificabatur tranquillæ vitæ amatoribus à bellis, in quibus maximus *allii* uſus, abſtinendum eſſe. *Eraſm. Adag. p. 623. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 21. de Prand. c. 8. Long. l. l.* Credebatur bellatorum vires excitare. Ariſtoph. Equit. i. 3. 256.

Ut plenus alliis ſtrenuè magis pugnes.

Unde, ut Scholia in Ariſtophanem, gallinacei *allio* priùs dato ad pugnam præmuniuntur, & incitantur. *Stuck. Ant. Conv. i. 21. Long. l. l.* Et in navibus, remigibus potiſſimùm. Plaut. Pœn. v. 5. 34.

— *tum autem plenior*
Allii, ulpicique, quàm Romani remiges.

Nec tantùm Romanis, verùm etiam Græcis. Ariſtoph. Arachn. i. 4. 30.

Væ mihi pereo, quem Odomantes ſpoliant alliis.

Ubi Schol. *Thraces præcipuè delectantur alliis, utpote calidis, quum regionem inhabitent frigidam.* Et Suidas teſtatur Athenienſes navigaturos ingentem *allii* vim ſecum ſemper aſportaſſe, quæ moris erat in retia conjicere: unde proverbium: *allium in retibus*. Forſan utilitatis cauſa, quia teſte Plin. x. 6. *Magna vis allii, magnaque utilitas contra aquarum, & quorumlibet locorum mutationes.* An potiùs ad obfirmationem corporum, ac diſciplinam ſeveriorem. Schol. Ariſtophanis. *Scheffer. de Milit. nav. iv. 1. Taubman in Plautum. Nonn. & Stuck. l. l.* Etiam cibus fuit ruſticorum, & meſſorum. Hinc Galen. Meth. med. xii. 8. *allium ruſticorum theriacam* appellavit. Et Plin. xix. 6. ait: *Allium ad multa ruris præcipuè medicamenta prodeſſe creditur.* Virg. Ecl. ii. 9.

Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu
Allia, ſerpyllumque herbas contundit olentes.

Dabatur illis ad refovendum eorum ſtomachum, ac nativum calorem externo diſſolutum, atque debilitatum hoc fomento revocandum. *Petit. Miſc. Obſerv.* iii. 20. *Bruyer. de Re cibar.* ix. 12. *Stuck. & Long. l. l.* Et quia à reptilium morſibus tutus erit, ſi quis, dum venenis adverſari proditum eſt, *allium* præſumpſerit. Æmilius Macer;

Hæc ideo miſcere cibis meſſoribus eſt mos,
Ut, ſi forte ſopor feſſos depreſſerit artus,
Anguibus à nocuis tuti requieſcere poſſint.

Nonn. l. l.

ALLOBROGES habitarunt ab Iſara ad Rhodani partem eam, quæ ab ortu fertur in meridiem. Cum Teutomalium Salvum Regem receptum omni ope juviſſent, & unà cum Arvernis agros Æduorum populati eſſent, Cn. Domitius Ahenobarbus adducto adverſus eos exercitu ad Rhodani & Sulgæ confluentem devicit, & ad Iſaram ſuperatos in deditionem accepit Q. Fabius Maximus. Sed conjuratione Catilinæ, cujus participes fuerant, ad arma excitos C. Pontinius Prætor aliquot oppidis expugnatis, atque hoſtibus acie fuſis perdomuit. Unde Cicer. Orat. de Prov. c. 13. *C. Pontinius fortiſſimus vir ortum repentè bellum Allobrogum, atque ſcelerata conjuratione Catilinæ excitatum prœliis fregit; eoſque domuit, qui laceſſiverunt, & ea victoria contentus, republica metu liberata quievit.* Sigon. de Ant. jur. prov. i. 6.

ALLOBROGICUM bellum uno nomine ab *Allobrogibus* vicinis populis qui ſe his armis immiſcuerunt, eſt appellatum, quod Romani intulerunt Galliæ, ut Maſſilienſes à Salybus & Vocontiis, Æduos ab Arvernis & Rutenis defenderent. Hoc anno 629. Urbis ad quinquennium per M. Fulvium Flaccum, C. Sextium Calvinum, Cn. Dominium Ahenobarbum, & Q. Fabium Maximum Conſules geſſerunt. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* i. 6.

ALLOBROGICI cognomen ſibi peperit Q. Fabius Maximus, qui *Allobrogibus* & Arvernis ad Iſaram ſuperans gentem in deditionem accepit, & in provinciam retulit. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* i. 6. & *de Nom. Rom.* c. 5.

ALLOCUTIO. V. illam ſupr. in *Adlocutio*.

ALM.

ALMACHIUS, quem alii *Telemachum* vocant, monaſticam vitam excolens, ex Oriente Romam ſe contulit, ut ludos gladiatorios abolendos curaret. Dum ſceleratum iſtud edebatur ſpectaculum, in ſtadium ipſe ingreditur, atque ad gladiatores deſcendens mutuam inter eos dimicationem ſiſtere nititur. Sed ſpectatores crudelis cædis accenſi iracundia & à dæmone, qui ex illa ſanguinis effuſione voluptatem capiebat, ad furorem impulſi pacis auctorem lapidibus obruerunt. Alii ab Alypio Urbis præfecto juſſum ſe ſanguinatus illis ſpectaculis oppoſuiſſe ſcribunt. *Lipen. de Stren. c. 2. tert. at. §. 12.*

ALMO fluvius interſecat mediam vallem Egeriam, non procul à circo Caracallæ, extra portam Capenam, celebris quippe in ſcaturigine ſua prima aqua ejus ſancta olim habita eſt, quòd ob inſitam virtutem, mineralem vocant, ſcabiem beſtiarum emendaret; progreſſu ſanctior, quippè ubi ad viam Appiam manando profluxerat, in undis ejus Galli Cybeles matris deum ſacerdotes quotannis ſexto Kalend. Aprilis ejus ſimulacrum, carpentum, leones & cultros Phrygios reverenter abluerunt. Unde Lucan. i. 600.

Et lotam parvo revocant Almone Cybellen.

Ovid. Faſt. iv. 337.

Eſt locus, in Tiberin quo lubricus influit Almon,
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum veſtes ſacerdos
Almonis dominam, ſacraque lavit aquis.

Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 3. Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. pag. 325. F. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 15. Nardin. Rom. vet. iii. 3. Cluver. Ital. Antiq. ii. 10. 18. Non procul ab Urbe Tiberi miſcetur. *Pancirol. l. l.* Ipſe fluvius, quòd Acis Cybelæ adamatus fertur, vulgo hodieque nuncupatur *Aquataccio*. Borrich. & Nardin. l. l. & *Acqua Daccia* vulgi n. imperitia; vulgari verò appellatione *Accia* & *Acqua d' Accia* Cluver. l. l.

Almo mons eſt Pannoniæ, quem Probus Imperator allatis ex Italia vitibus conſevit. Aurel. Vict. Epit. c. 37. n. 3. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Orient. c.* 155.

ALMUTIÆ à quibuſdam vocantur pelles, quas Sacerdotes Canonici ſiniſtro brachio ferunt. Fortaſſe quaſi *Armitiæ* ab armis, quòd humeris injicerentur. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 17.

ALN.

ALNUS erat ſupra theatrum in ſumma cavea, unde qui excuneati erant ſpectabant. Et ſpectaculum ab *alno* erat remotiſſimum à ſcena. Erat & Athenis *alnus* prope delubrum, ubi foros & tabulata ludis figebant, priuſquam theatra eſſent. *Buleng. de Theat.* 1.29.

ALO.

ALODIA appellantur vulgo prædia optimo jure, & optima conditione, quæ nihil penſitant, nec fidem, vel hominium, vel inveſtituram, vel *εἰσδοτικὰ* debent. Inveni eo nomine ſignificari propriè ſuum cujuſque patrimonium, quod genearchicum Juſtin. Nov. 21. & edicto 3. vocat; & ita feudor. II. 48. dum ait; *ſi datum ſit ad proprium, ſive ad libellum*, intelligit *alodium*; ut tit. 26. *alodium*, ſive libellarium. Et in formulis Marculphi *alodo* ſæpè opponitur comparato. *Cujac. Obſerv.* VIII. 14. *Du Freſne Gloſſario.*

Α᾿ΛΟΥΡΓΙ´ΔΕΣ non omnes veſtes purpureæ dicuntur, ſed thalaſſinæ, ſive *ἁλιπόρφυρα ἱμάτια*. Ita in Artemid. II. 3. *ἁλουργίδες* à purpureis veſtibus diſtinguuntur. Dicebantur à colore. Hinc exiſtimo *ἁλουργίνα* propriè vocari à Græcis conchyliatam veſtem, *cui color auſterus eſt in glauco, & iraſcenti ſimilis mari*, ut ait Plin. IX. 36. Etymologicon: *Α᾿λουργὶς, quæ ex marino conchylio fit, & paratur*. Et non omnem purpuræ uſum Romano populo ademerunt Julius & Auguſtus, ſed tantùm *τὴν ἐσθῆτα τὴν ἁλουργῆ*. Suet. c. 43. n. 5. *Conchyliata veſtis uſum niſi certis perſonis, & ætatibus, perque certos dies ademit*. Dio XLIX. p. 401. D. Auguſtus *veſtis conchyliatæ uſum*, *τὴν ἐσθῆτα τὴν ἁλουργῆ*, *nulli niſi ſenatoribus magiſtratum gerentibus conceſſit*. Sic etiam apud Perſas *regia veſtis, quæ candys dicitur, erat conchyliata, aliorum purpurea*, ut ait Pollux VII. 13. *Ruben. de Re veſt.* I. 8. Atqui, ut vox ipſa declarat, *ἁλουργὶς* veſtis thalaſſina, ſive marina eſt, ſicut omnis purpura: licèt aliæ aliis pretioſiores à loco, & ab infectura, præter coccum purpuram terreſtrem. Pollux vertì debuit: *Regia veſtis tota purpurea, cæterorum, alium colorem purpuræ immixtum habet*. Quemadmodum ſub Imperatoribus inferioris ævi vetitæ ſunt privatis veſtes holoveræ, ſive oloporphyræ, quæ, ut ait lex, *tincta conchylio, nullius alterius permixtione ſubtexta erant, ſive ex omni parte cruore infecta conchylii*. Talis Perſarum regia veſtis tota ex purpura, ex quo ſequitur, aliorum diſſimilem fuiſſe, & alium colorem purpuræ immixtum habuiſſe. Ut diſcrimen fuerit inter oloporphyrum, & purpureum, illud ſtrictè, hoc laxè acceptum. Artemidoro *ἁλουργίδες* non à purpureis, ſed coccineis diſtinguuntur, quia illa marina purpura, hæc terreſtris. *Α᾿λουργὸν* igitur propriè purpureum, & *ἁλουργὶς* veſtis purpurea. Dicitur quaſi *ἁλὸς ἔργον*, ut Etymologicum magnum, *maris opus*. Purpura maris opus, quia ex conchis marinis, unde etiam murex & oſtrum, quæ ſpecies purpurarum, ex quo fit, ut conchylia etiam laxè ſumendo ſint purpura, quia illa etiam ex conchis; at ſtrictè & propriè pro ſpecie purpuræ, quæ ex minoribus conchis, ſive conchyliis conficiebatur, eo ſcilicet modo, quem deſcripſit Plinius, ut Tyrium & Amethyſtinum ex tenui vena, quæ in purpurarum faucibus erat, exprimeretur; conchylia autem, ſive conchulæ ipſæ contunderentur, & ex his ſanies illa tingendis veſtibus eliceretur, addito etiam præfando humore, unde conchyliis *ingratum virus*, ut idem ait, quæ etiam pretio, & colore, Tyrio & Amethyſtino inferiora; *Α᾿λουργίδες* igitur propriè loquendo ſunt veſtes purpureæ, quas *maris opus*, non conchyliatæ, licèt & illæ marinæ. Conchylii color eſt auſterus in glauco, & ſimilis mari iraſcenti, id eſt, cœruleus. Atqui purpuræ Tyriæ, quæ per excellentiam purpura, color ſanguinis concreti, nigricans aſpectu, idemque ſuſpectu reſulgens. Non igitur veſtem conchyliatam Julius & Auguſtus vetuerunt, ſed *ἁλουργῆ*, id eſt, Tyriam, ſive purpuream: neque tamen eum colorem in clavis, & prætexta interdixerunt, ſed tantùm in lacernis, & veſte muliebri. *Ferrar, Anal. de Re veſt, c.* 11.

ALP.

ALPES obtinent primum locum inter montes Italiæ: Galliæ, Germaniæ, an Italiæ quis adſcribat, parum refert. Sunt certè montes, qui Italiam hodie ab Gallia, & Germania, procurſu ſuo, tanquam nativo muro, ſeparant. Si quis rem bene expendat, ad mare Liguſticum ortæ per Allobrogas, Helvetios, Rhætos, Vindelicos, Noricos, Carnos, Illyrios perpetuari ferè videntur in Serviam uſque, ubi in duo ſciſſæ brachia, uno per Thraciam percurrentes ad Pontum Euxinum, altero per Macedoniam ad Actium promontorium finiuntur. *P. Merul. Coſmogr.* II. 4. 5. *Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſalp.* II. 5. Illas peculiari libello deſcripſit *Joſias Simlerus*.

Alpes Atrectianæ quo loco dictæ fuerint, mihi nondùm liquet. Earum mentio in antiqua inſcriptione, quæ ſic habet:

T. APPÆO. T. F. VEL
ALPINIO. SECUNDO
PROC. AUGUST. XX. HERED
PROC. ALP. ATRECTIANAR
PRÆF. VEHIC. SUB. PRÆF
CLASS. PRÆT. RAVENN. PR
ALÆ. I. AUG. THRAC. TRIB. COH
I. ÆLIÆ. BRITTON. PRÆF
COH. IIII. GALLOR. PATRON
COLON. FLAMINI. DIVOR
OMNIUM. AUGURI
II. VIR. QUINQ. BIS
OB. MERITA. EJUS.

Merul. Coſmogr. II. 4. 5.

Alpes Carnicæ extremæ ſunt, cæteris minùs arduæ, quæque facilè ſuperari poſſunt. Nomen habent à Carnis, gente inalpina, Venetis ab ſeptemtrionibus conterminis. Ex illis Saus amnis profluit. Finis fuiſſe putatur circa Nauporti Formioniſque amnium fontes, quorum hic nunc vulgo Riſano in Adriaticum mare, ille Leubach in Saum influit. *Cluver. Ital. Antiq.* I. 32. 7. *P. Merul. Coſmog.* II. 4. 5. *Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſap.* II. 5.

Alpes Cottiæ, à Cottio Rege cognominatæ, à monte Veſulo, Padique fontibus incipiebant. Tractus illarum fuit inter auſtrum, & ſeptemtriones, à Veſulo monte ad montem uſque, cui vulgaris appellatio monte Ceniſſe: inter ortum, & occaſum à Seguſio oppido ad oppidum uſque Galliæ Eburodonum. Illas elegantiſſimè deſcribit Ammian. XV. 10. *Unde* hæc Galliæ plaga *ad ſolis ortus attollitur, aggeribus cedit Alpium Cottiarum: quas Rex Cottius perdomitis Gallis, ſolus in anguſtiis latens. . . . . In his Alpibus Cottiis, quarum initium à Seguſione eſt oppido, præcelſum erigitur jugum, nulli ferè ſine diſcrimine penetrabile*. Cluver. Ital. Antiq. I. 32. 3. P. Merul. Coſmogr. II. 4. 5. Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſalp. II. 7. Leand. Albert. Deſcript. Ital. p. 707. Pancirol. Notit. dignit. imp. occid. c. 60. Eſt tractus ille terrarum, qui hodie Pedemontium dicitur, juris Sabaudici. *Bergier. de viis milit.* tit. *ſect.* 31. *Sigon. de Ant. jur. Ital.* III. 6. *P. Merul. l. l.* Explodenda eſt opinio illorum, qui arbitrati ſunt eas eſſe, in quibus Genua Ligurum nunc metropolis continetur. *Gaudent. Merul. l. l.* Cottio defuncto ab Imperatore Nerone in provinciæ formam ſunt redactæ. Suet. c. 18. n. 2. *Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio in provinciæ formam redegit*. Euſeb. ad an. 2081. *Duæ tantum provinciæ ſub Nerone factæ, Pontus Polemoniacus, & Alpes Cottiæ Rege defuncto*. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 99. Panvin. Imp. Rom. c. 17. Sigon. l. l. Pitiſc. in Suetonium.

Alpes Grajæ ſequuntur proximè poſt *Alpes* Cottias, ſitæ inter Centrones, hodie Tarantaſios, & Salaſſos, hodie Valle d'Aoſta. Plin. III. 17. *Dein Salaſſorum Auguſta Prætoria, juxta geminas Alpium fauces, Grajas atque Penninas.*

Penninas: Tacit. Hiſt. II. 66. 4. *Legionem Grajis Alpibus traductam eo flexu itineris ire jubet, quo Viennam vitarent.* Bergier. de viis milit. III. ſect. 31. §. 7. Merul. Coſmogr. II. 4. 5. Cluver. Ital. Ant. I. 12. 10. 34. 4. Albert. Leand. Deſcript. Ital. p. 707. Creduntur cognominari, quòd per eas magnus ille Hercules cum Græcorum lecta manu tranſierit. *Bergier. ibid.* §. 8. Tractus fuit à monte Cenifio ad minorem uſque montem D. Bernardi, & paulò ultra. Hodie hic mons vocatur Monte minore de S. Bernardo, Petit Bernardo, à cœnobio, quod D. Bernardo ſacrum, quo loco Bergrintum locatur. *Tſchud. de Gent. Alpin. c. 34. Merul. Coſmog. II. 4. 5. Cluver. Ital. Ant. I. 34. 4. Albert. Leand. l. l.* P. Jovius, ſed perperam, has Penninas eſſe contendit. *Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſalp.* II. 9.

Alpes Juliæ erant inter Frigidi amnis, qui nunc vulgo dicitur VVipach, & Nauporti fontes, haud dubiè à Julio Cæſare, qui primus iter per eas munierit, ſic dictæ. Illas deſcribit Ammian. XXI. 10. *Pars, quæ Illyricum ſpectat, mollius edita, velut incauta, ſubinde ſuperatur. Latus verò e regione oppoſitum Thracus, prona humilitate deruptum, hinc que & inde fragoſis tramitibus impeditum, difficile ſcanditur etiam nullo vetante. Sub hac altitudine aggerum utrabique ſpatioſa camporum planities jacet, ſuperior ad uſque Julias Alpes extenta, inferior ita reſupina, & panda, ut nullis habitetur obſtaculis adusque Fretum, & Propontidem.* Rufus in Breviario: *Sub Julio, & Octaviano per Alpes Julias iter factum eſt.* Cluver. Ital. Ant. I. 32. 8. Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſalp. II. 14. Dicuntur hodie incolis, & accolis Julien, quin & Zelie, & Zulien lingua, & pronuntiatione Tuſca Z pro J conſonante. *P. Merul. Coſmogr.* II. 4.

Alpes Leopontiæ recto tramite orientem verſus *Alpes Summas* ſequuntur, quas definimus eſſe, ubi ſunt Suitenſes, quibus ex Belitionis caſtro in ripis Ticini, antequam Verbanum ingrediatur, Claronam tecta tendimus. Bilitio hac tempeſtate Belinzona dicitur: quæ aliàs Inſubrum parebat imperio; verùm Sforciacorum ignavia ducum cum pluribus aliis caſtris in jus Helvetiorum rediit. *Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſalp.* II. 12. Mihi ſunt omnes *Alpes* ab Rheni fontibus ad Rhodani uſque ſcaturiginem, ubi hodie Levantinæ Brenniæque vallis, quæ Palenſa dicitur. Certè veſtigium ibi adhuc manet antiqui nominis. Vallis enim, per quam Ticinus delabitur, Levantina ab Italis, quaſi dicas Leopontina, nominatur. Mons altiſſimus, per quem ab Uraniis Helvetiis in Italiam trajicitur, Gothardi mons dicitur. *P. Merul. Coſmogr.* II. 4. 5.

Alpes maritimæ à ſitu, quia Liguſtico imminent mari, & à Liguribus comatis, ut ſcribit Dion mox laudandus, nomen traxerunt. De illis Tacit. Hiſt. II. 12. 1. *Blandiebatur cœptis fortuna, poſſeſſa per mare, & naves majore Italiæ parte, penitus uſque ad initium maritimarum Alpium.* Et inſcriptio, quæ ad San-Georgium, Delfinatus oppidum, viſitur in via militari Mediolanum ducente, prope Druentiam amnem,

PIO. PRINCIPI
. . . . . . INVICTO
RESTITUTORI ORBIS
PROVIDENTISSIMO
RETRO. PRINCIPUM
. . . . . . B. OMNES
FORTISSIMO
NANIUS. RUF. KARUS. V. F. PROC. II.
PRÆFECTUS .˙ ALPIUM. MARITIMAR.

Tractus intra Italiæ finem, Varum amnem, fuit à vadis Sabatus, ſive Genua, ubi Apennino jungebantur, ad Veſulum uſque montem, qui Padum fundit. *Cluver. Ital. Ant.* I. 32. 1. *P. Merul. Coſmogr.* II. 4. 5. *Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſalp.* II. 6. M. Craſſo, Cn. Cornelio conſulibus an. 729. Imperatoris Auguſti auſpiciis in ſervitutem ſunt redactæ, cum eò uſque liberæ fuiſſent. Dio LIV. p. 538. B. *Ligures capillati, qui Alpes maritimas liberi habitantes coluerunt, in ſervitutem redacti ſunt.* Sed jus Latii à Nerone Imperatore an. 815. acceperunt. Hoc voluit, credo, Plinius, cum capillatorum Ligurum multa genera Latio donata ſcripſit III. 12. *Sigon. de An. Jur. Ital.* III. 6. Alciat. in Tacit. Annal. XV. 32. 1. putat etiam Grajas dici. Sed Vide tu ſupr. in *Alpes Graja*. Gaudent. Merul. l. l. V. & ſupr. in *Alpium Intermedium*.

Alpes Penninæ ſunt poſt Grajas. Italis vocantur Monte Jove, & Mont Jou Gallis, quia ſunt *Alpium* omnium altiſſimi: & Monte majore de S. Bernardo, Grand Bernard. *Bergier de viis milit.* III. *ſect.* 32. §. 1. *Cluver. Ital. Antiq.* I. 32. 5. *Leand. Deſcript. Ital. p.* 706. *Merul. Coſmogr.* II. 4. 5. Hic Bernardus non fuit Abbas Claravallenſis, qui ante hæc ſex ferè ſecula in Gallus vixit; ſed presbyter quidam hujus nominis ex Aoſta valle, qui Pennini idolum in ſumma *Alpe* Pennina dejecit. Idem dicitur ibidem pro viatorum commodo condidiſſe monaſterium, quod ab ipſius nomine, ut & mons ipſe, temporum lapſu cognomen S. Bernardi accepit. *Bergier. l. l.* Fuit vertex, qui nunc eſt inter Auguſtam Prætoriam & Martiniacum, vulgo Germanis *Martinach*, Gallis *Martignii*. Termini fuerunt, hinc Divi Bernardi majus jugum, illinc jugum Divi Gothardi, ad fontes Rhodani atque Rheni. *Cluver. l. l. Gaud. Merul. Gall. Ciſalp.* II. 10.

Alpes Rhætica à Rhodani, Rhenique fontibus protendebantur ad Carnorum uſque confinium. Illas deſcribit Jovius Hiſt. XV. p. 669. *Secundum eas ſunt Rhætica, quibus à Tridento per montes Cremeris clementia juga in Vindelicam, & ad loca ad Oenum amnem, Hiſpurcho oppido proxima, penetratur.* Earum meminit Tacit. Germ. I. 3. *Rhenus Rhæticarum Alpium inacceſſo, ac præcipiti vertice ortus.* Sunt, qui à Tridentinis diſtinguant; verùm ego Jovio accederem, qui eaſdem putat, cum Plin. III. 19. & Strab. IV. p. 141. videantur Tridentinos accenſere Rhætis. Appellatæ fuerunt Tridentinæ à capite totius Rhætiæ Tridento, Atheſi amni oppoſito. Plin. III. 16. *Accedente Atheſi ex Tridentinis Alpibus.* Flor. III. 3. 11. *Qua hyems altius Alpes levat, Tridentinis jugis in Italiam.* Statim à Verona incipiunt; at ſummus earum tranſitus hoc itinere eſt inter Sabionem, & Vipitenum, in monte vulgo incolis de *Brenner* dicto. *Berger. de viis milit.* III. *Sect.* 32. *n.* 12. *Cluver. Ant. Ital.* I. 32. 6. *de trib. alv. Rhen. c.* 9. *P. Merul. Coſmogr.* II. 45. *Gaudent. Merul. Antiq. Gall. Ciſalp.* II. 13. Quanta ſit harum altitudo, mira ingenii ubertate his verſibus expreſſit Claudian. de Bell. Getic. n. 340.

Sed latus, Heſperia quo Rhætia jungitur oræ,
Præruptis ferit aſtra jugis, panditque terendam
Vix æſtate viam: multi ceu Gorgone viſa
Obriguere gelu, multos hauſere profunda
Vaſta mole nives, cumque ipſis ſæpe juvencis
Naufraga candenti merguntur plauſtra barathro.

Gaudent. Merul. l.

Alpes ſummæ videntur Penninas ſequi. Harum meminit Cæſ. de Bell. Gall. III. 1. *Serg. Galbam in Nantuates, Veragros, Sedunoſque miſit, qui à finibus Allobrogum, & lacu Lemano, & flumine Rhodano ad ſummas Alpes pertinent.* Sed ubi potiùs illas dixerimus, quàm ubi in omnes mundi plagas flumina eximia fluunt, ac originem habent? Sunt autem hac *Alpium* parte ſeptem hæc: Ticinus, qui ad meridiem, Toſia, ac Madia ad eundem, Rhodanus ad occaſum, Arola, ac Urſa ad ſeptemtrionem, Rhenus ad ortum duobus fontibus. *Glarean. in Cæſarem.* Glareano ſuffragantur *Tſchudus, Stumpfius, Leander.* Sunt mihi inter Sedunos, & Veragros, ubi & Octodurus eſt pagus, quem S. Mauritii vocant. *Alciat. in Tacit. Annal.* XV. 32. 1. Idem adfirmant *Raymundus, Marlianus, Jovius, Cuſpinianus*, aliique plures. Rhenanus illarum appellatione deſignari putat Penninas, hoc eſt, partem illarum hoc nomine deſignari. Simlerus arbitratur hoc nomen poni, non ut aliquæ *Alpes* iſto quaſi proprio titulo diſcernantur ab reliquis; ſed eſſe nomen appellativum, ut Grammatici vocant, & idem eſſe atque τὰ ἄκρα τῶν Ἄλπεων, vel *Alpium culmina*, ut dicuntur ibid. n. 2. Ego Simlero ſubſcribo: eaque notione accipiendum cenſeo Antonini *Al-*

pem

pem ſummam in itinere, quod Roma per *Alpes maritimas* ducit Arelatum: ut etiam albi vocantur ſummus Penninus, & ſummus Pyrenæus. *P. Merul. Coſmog.* II. 4. 5. *Bergier. de Viis milit.* III. *Sect.* 32. §. 4. Si tamen pars certa *Alpium* ſit definienda, aut definita hoc nomine, tum certe illa pars pertinebit ad tres iſtos populos, Nantuates, quorum regio vulgo hodie pais de Vau nobis dicitur; Veragros, qui Valleſiam inferiorem hodie, quæ aliis vulgo pais de Gavot, habent; & Sedunos, qui Valleſiam ſuperiorem hodie incolunt, quorum caput eſt Sedunum, quæ urbs Sabaudis Syon, Germanis Sitten appellatur. Sed cum in Itinerario nullam viam, quæ per *Alpes has ſummas* tranſeat, reperiam, nolo in illis morari. *Bergier. l. l.*

Alpes Venetæ. Harum meminit Ammian. XXXI. 16. *Quas peragravere licenter adusque radices Alpium Juliarum, quas Venetas appellabat antiquitas.* Sed cum neminem præter hunc auctorem hujus rei habeamus teſtem, nihil certius, quàm tum demum ſic vocari cœpiſſe, quum omnes hæ regiones Italiæ ad Noricum, ac Pannoniam, & Illyricum uſque, ſub uno Venetæ provinciæ titulo comprehenderentur. Et quia Pannoniæ eſſent conterminæ: & unicum ex ea regione in Italiam militaribus copiis tranſitum præberent. Tacit. Hiſt. II. 98. 3. *Deinde Pannonica Alpes præſidiis inſeſſa nuntios retinebant.* III. 1. 2. *Placeretne obſtrui Pannonia Alpes.* Cluver. Ant. Ital. 1. 32. 8.

ALPINÆ gentes minores quadraginta aut quinquaginta ad ſummum, quæ quaſi ad portam Romæ habitabant, auſæ fuerunt laceſſere toties populum terrarum victorem & potentiſſimum, poſtquam pacaverat nationes remotiſſimas Europæ, Aſiæ, Africæ. *Bergier. de viis milit.* I. *ſect.* 28. §. 3. Bellum crebræ eorum in provinciam. Rom. excurſiones excitarunt. Primus *Alpinis* Gallis arma intulit M. Claudius Marcellus anno ab U. C. 587. & ab illo *Alpini* Galli ſunt ſubacti. L. Craſſus conſul anno ab U. C. 658. in citeriore Gallia cum *Alpinis* populis decertavit. Q. Metellus Celer Prætor Galliæ citerioris anno ab U. C. 691. Murena & Silano conſulibus cum illis bellum geſſit. Idem poſt eum fecit D. Brutus cum provinciam Galliam obtineret, & ei ex provincia decedenti ſenatus triumphum decrevit. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* III. 6.

ALS.

ALSIUM oppidum eſt Etruſcorum ad mare. *Sigon. de Ant. Ital.* II. 5. *Fabrett. de Aquæd. Diſſ.* III. *Theſſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1760. Colonia eò deducta eſt an. 507. Paterc. 1. 14. 8. *Poſt annos* 22. *Alſium colonis occupatum eſt.* Liv. XXVII. 38. *Colonos etiam maritimos, qui ſacroſanctam vacationem dicebantur habere, dare milites cogebant: quibus recuſantibus, edixere in diem certum, ut quo quiſque jure vacationem haberet, ad ſenatum deferret. Ea die hi populi ad ſenatum venerunt: Oſtienſis, Alſienſis.* Panvin. Imp. Rom. c. II.

ALT.

ALTA ſemita erat ſexta regio Urbis. Altè dorſum montis Quirinalis adſcendebat. *Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 343. *D.* A thermis Conſtantini uſque per dorſum Quirinalis erat producta. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 23. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 9. Continet templa Salutis, Floræ, Quirini, Capitolium vetus, ſtatuam Mamurii, thermas Diocletianas, & Conſtantianas, decem tabernas, gallinas albas, aream Callidi, cohortes tres vigilum, hortos Salluſtianos, gentem Flaviam. *Volaterr. Comm. Urban. p.* 185. *F.*

ALTARIA ab aris diſcrepare, nemo, ſi rem attentè examinaverit, inficias ibit. Verùm in quo potiſſimùm differant, illud demum nonniſi difficulter ſtatui, aut definiri poteſt. Serv. in Ecl. v. 65. inferorum deorum *aras*, ſuperorum *altaria* eſſe putat: quanquam etiam *aras* ad ſuperos quidem pertinere poſſe; *altaria* verò ad inferos deos nunquam exiſtimet. *Ara*, inquit, *ſuperis, & inferis diis conſecrata ſunt; altaria verò ſunt ſuperorum tantum deorum.* Prudentius, qui ea inprimis callebat, quæ ethnicorum erant, *aram* ab *altari* alio, ni fallor, ſenſu diſtinguendam eſſe innuit multis in locis, ſiquidem περὶ στεφ. x. 49. *altare ara* impoſitum fuiſſe declarat, aramque ipſius *altaris* penitùs disjectam, ac dirutam, velut everſum aliquod fundamentum ait, dum ſic ille:

Altaris aram funditus peſſumdare.

Et, cum de jejunio ageretur, Cathemer. VII. 203.

Altaris aram quod facit placabilem.

Ex quo quis non advertat per *altare* ipſum intelligi, ac denotari ædificium aliquod è terra exaltatum, & locis ad martyrum tumulos recipiendis deſtinatum? Idem ante præmiſerat περὶ στεφ. III. 122.

Oſſibus altar & impoſitum.

Optimè tamen Latinitatis auctores ea videntur ἀδιαφόρως uſurpaſſe. Ita *aram* & *altaria* conjunxit, & promiſcuè, ni fallor, uſurpavit, ubi de Servilia nobiliſſima matrona, Tacit. Annal. XVI. 3. *Accita eſt in ſenatum.* 31. 2. *Primum ſtrata humi, longoque fletu, & ſilentio, poſt altaria, & aram complexa.* Plin. XV. 30. *Ut ne propitiandis quidem numinibus accendi ex his altaria, araque debeant.* Plin. Paneg. c. 1. §. 4. *Electus eſt inter aras, & altaria, eodemque loci, quem deus ille tam manifeſtus, ac præſens, quàm cœlum, ac ſidera, inſedit.* Ecce tibi *ara*, & *altaria* conjuncta, & promiſcuo, ut credibile eſt, uſu. *Berthald. de Ara c.* 2. §. 1—4. *Guther. de vet. jur. pont.* III. 6. *Rycq. de Capit. c.* 36. *Voſſ. Lex. Etymol. Ferret. Muſ. Lapid.* III. *memor.* 14.

Altare Jovis Viminei fuit ad thermas Diocletiani, dicti à vimineto, quòd ibi ejus *altare*. Feſtus. V. illum infr. in *Porta Viminalis*. Borrich. Urb. fac. c. 7. §. 6. Dacier. ad Feſtum in Viminalis.

Altaria Judæorum, in quibus vero Deo, ex legis præſcripto, ſacrificia offerebantur, erant duo: quorum alterum incenſi, & deſcribitur à Moſe Exod. c. 30. n. 1—6. alterum holocauſtorum, & deſcribitur ad Ezech. c. 44. Utrumque certè ligneum, quod ad fabricam *altaris*, ſed priùs aureis laminis, quaſi aſſeribus circumveſtitum, alterum æreum, id eſt, laminis æreis intextum. Ejus foſſa erat ſemicylindri excavati forma, neque enim angulos habebat in parte inferiori, ſed ſemicirculo definiebatur, ne ſanguis, opinor, victimarum hæreret in angulis. Hujus foſſæ uſum, & modum, quo fuſus in ea ſanguis expurgabatur, diſertis verbis expoſuit Ariſteas Hiſtor. LXX. Interp. *Sunt*, inquit, *& apud ara baſin frequentes apertura, omnibus quidem, niſi his qui miniſtrant, incognita, quarum influxu, & impetu omnis ex hoſtiarum multitudine cruor purgatur.* Crepidines erant duæ, quarum una inferior & noviſſima, ſuperior altera. Quid crepido V. infr. in *Crepido*. Craticula in plano ſummo fuit in orbem ducta, ut per ejus foramina caderent cineres, & ſcintillæ. Quid craticula V. infr. in *Craticula*. Arula quid V. infr. in *Arula*. Berthald. de Ara c. 5. §. 2—8.

Altare Juventæ, & Termini, ut diis Capitolio, Tarquinii Priſci ævo, egredi renuentibus, cum cæteri abitum molirentur, in cella Minervæ ſtabat erectum. Dionyſ. III. p. 202. *Terminus, & Juventa nullis augurum precibus, & ſupplicationibus flecti potuerunt, ut ſuſtinerent locis ſuis cedere: quo factum eſt, ut eorum ara contineantur templi ambitu, atque altera nunc in veſtibulo Minervæ ſita eſt, altera in ipſa æde prope pulvinarium.* Borrich. Ant. Urb. fac. c. 10.

Altaria Principibus ut exſtruerentur, quoties è longinquo Imperatori adventanti ſenatus populuſque Romanus feſta fronde coronatus obviam procederet, moris fuit. Appian. de Bell. civ. v. p. 715. *His tranſactis diſceſſerunt Cæſar & Antonius ad Urbem terreſtri itinere. Ad ejus pacis nuntium Urbs, & Italia feſtis conclamationibus perſtrepunt. Quapropter tranſeuntibus illis ſacra faciebant, ut ſervatoribus* Suet. Cal. c. 13. n. 2. *Itaque ut à Miſeno movit.... inter altaria, & victimas, ardenteſque tædas, denſiſſimo, & lætiſſimo obviorum agmine inceſſit.* Philo Legat. ad Cajum p. 994. A. *Erat igitur videre nihil aliud per ſingulas urbes, quàm altaria, victimas, ſacrificia, candidatos, coronatos, hilares, blandoſque vultus omnium.* Fluxit hic mos ab Ægyptiis, à quibus Veſpaſianus hoc modo exceptus eſt. Philoſtr.

Digitized by Google

Joſtr. de Vit. Apollon. v. 9. *Venienti Imperatori ſacra ad portas obviam proceſſere*. Et Græcis, Juſtin. xxiv. 3. 4. *Prægreſſa virum*, Arſinoe, *dum feſtum urbi in adventum ejus indicit: domos, templa, cæteraque omnia exornari jubet: aras ubique & hoſtias diſponi*. Hic honor primitùs diis eſt exhibitus, cum transferrentur illorum imagines. Cicer. Verr. iv. 35. *Quid hoc tota Siciliæ eſt clarius, quàm omnes Segeſtanas matronas, & virgines convenisſe, cum Diana exportaretur ex oppido? unxiſſe unguentis? compleſſe coronis, & floribus? thure, odoribuſque incenſis uſque ad agri fines proſecutas eſſe?* Lipſ. in Tacit. Hiſt. ii. 77. Buleng. de Imperat. Roman. iii. 8. Berthald. de Ara c. 30. §. 2. Tomaſ. de Donar. c. 1. Caſaub. & Pitiſc. in Suet. Caligulam.

ALTERÆ aves. V. illas infr. in *Aves*.

ALTINUM oppidum eſt in foro Julii hujus nominis. Erat & aliud in Valeria, fortè hoc, ubi Valentinianus, & Valens, defuncto Joviano degentes, plura jura menſe Octobri condiderunt. *Pancirol. Notit. dignit. imp. occid. c.* 80.

ALTISPEX, ſive *altiſpex* eſt augur, vel aruſpex. Accius Aſtyanacte apud Non. iv. 330.

Altiſpicem regionem fac deſiſtat, exercitum morari,
Ne me ab domuitione arceat obſcœno nomine.

Buleng. de Sortib. c. 6.

ALV.

ALVEOLI in thermis inter parietem ſudationis, & pluteum collocabantur, ex teſta facti. Crebri erant, ut à multis partibus vapor ſe poſſet tollere. Longitudo illorum adæquabat altitudinem pavimenti; neque enim pertingebant ſolum teſtudines, nam recipere non potuiſſent vapores. Tubuli vocabantur. Procul. tit. de ſervit. præd. urban. *Quidam Iberius nomine, qui habebat poſt horreamea inſulam, balneariam fecit ſecundum parietem communem; non licet autem habere tubulos admotos ad parietem communem: ſicut neque parietem quoque ſuum ſuper parietem communem: de tubulis eo amplius hoc juris eſt, quia per eos flamma torretur paries*. Robortell. de Sudat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xii. p. 387. F.

Alveoli erant inter vaſa coquinaria. In illis carnes coquendas lavabant. *Buleng. de Conviv.* iv. 9.

ALVEUS erat ſedes balnearis, lavandi gratia inſtituta. Feſtus in Solla: *Alvei quoque lavandi gratia inſtituti, in quos ſinguli deſcendunt*. L. pro *quo ſinguli deſcendunt*. Chimentell. de Honor. biſell. c. 25. Donat. Dilucid. in Liv. c. 28. Dolet. de Re nav. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. xi. p. 657. C.

Alveus eſt parvulum navigium ex una arbore excavatum. Paterc. ii. 107. 1. *Unus è barbaris cavatum, ut illis mos eſt, ex materia conſcendit alveum, ſoluſque id navigii genus temperans ad medium proceſſit fluminis*. Talis fuit, in quo Romulus & Remus expoſiti fuerunt. Ovid. Faſt. ii. 407.

Suſtinet impoſitos ſumma cavus alveus unda:
Heu quantum fati parva tabella tulit!
Alveus in limo ſylvis appulſus opacis,
Paullatim fluvio deficiente ſedet.

Liv. i. 4. *Tenet fama, cum fluitantem alveum, quo expoſiti erant pueri, tenuis in ſicco aqua deſtituiſſet*. Scheffer. de Milit. Nav. i. 3. Beroald. in Servium §. 28. Gyral. de Navig. c. 8. Donat. Dilucid. in Liv. c. 28. Dolet. de Re naval. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. xi. p. 657. B. Paſſerat. in Prop. iii. 5. 16.

Alveus eſt tabula luſoria, quæ propter aſſerulas, quibus in extremitatibus laterum erat comprehenſa, *alveo* fluminis ſimilis eſt; aſſerulæ enim riparum inſtar ſunt, fundus tabulæ inſtar *alvei* fluminis. Plin. xxxvii. 2. *Cn. Pompejus* Romam *tranſtuliſſe alveum luſorium cum teſſeris è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor*. Vitruv. Præfat. v. *Ubi ſunt etiam teſſera, quas in alveo ludentes jaciunt*. Sentfleb. de Alea c. 11. §. 4. Buleng. de Lud. vet. c. 58. Dolet. de Re nav. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. xi. p. 657. D. Calcagn. de Teſſer. Lud. p. 296.

Donat. Dilucid. in Liv. c. 28. Grapald. de Part. dom. ii. 6. 19.

ALVUS ſi ſalierit, bona enuntiat, alus filios utiles: ſi dextra pars *alvi*, morbum brevi tempore narrat. *Niphus de Augur.* i. 9. *Alvus*, aut urina, ubi ex aliqua cauſa, vel etiam in febribus retinetur, balneum utiliter adhiberi ſolet. *Baccius de Therm. vet. c.* 20.

Alvus bellicarum navium parva fuit, comparata cum *alvo* onerariarum. *Meibom. de Fabric. trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xii. *p.* 621. *F.*

ALY.

ALYTA erat genus officii apud Eleos, quale hac tempeſtate exercent ii, quos ceremoniarum præfectos appellamus. *Pinell. Addit. ad Panvin. de Lud. Circenſ.* ii. 1.

ALYTARCHA *erat ſacerdos Antiochiæ in Syria. In ludis, qui in honorem deorum fiebant*, τοῖς ἀλύταις, *id eſt, maſtigophoris, ſive flagelliferis præerat*, l. 1. C. de offic. comit. orient. Vetus Etymologicon. *Alytarcha, qui ludis Olympiacis præeſt. Elei flagelliferos vocant alytas, & eum, qui præeſt illis, alytarchen*. In Olympiaco certamine decori, modeſtiæ, & honeſtati præerat. *Pancirol. Not. dign. imp. orient. c.* 106. *Pinell. Addit. ad Panvin. de Lud. Circenſ.* ii. 1. *Cujac. Obſerv.* ii. 14: viii. 21. *Buleng. de Vectig. c.* 69. *Faber Agoniſt.* i. 18. *Van Dale Diſſert.* vii. *p.* 522.

AMA.

AMALTHÆA, ſive *Amalthæum* vocabatur in villa Pomponii amœniſſimum gymnaſium, ab *Amalthea* capra. Cicer. ad Attic. i. 13. *Ego enim te arbitror, cæſis apud Amaltheam tuam victimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnandum profectum*. 16. *Epigrammatis tuis, quæ in Amalthæo poſuiſti, contenti erimus..... Velim ad me ſcribas, cujuſmodi ſit* Ἀμαλθεῖον *tuum, quo ornatu, qua* τοποθεσίᾳ, *& quæ poemata, quaſque hiſtorias de* Ἀμαλθείᾳ *habes, ad me mittas*. Turneb. in Cicer. de Legib. ii. p. 84.

AMANTES ſibi ludos faciebant in Sicilia, & benè ominabantur amori ſuo foliis comploſis ex fragore, & ſonitu. Theocrit. Eidyll. iii. 29.

Neque telefilon manu comploſum fragorem reddidit,
Sed emarcuit ad tenerum cubitum,
Me experiente an tibi carus eſſem.

Crepitu lauri, cum aduretur, omina captarunt. Explorabant item amorem puellarum ſemina pomorum ſummis digitis expreſſa in altum vibrantes. Horat. Sat. ii. 3. 272.

Quid cum Picenis excerpens ſemina pomis,
Gaudes, ſi cameram percuſti forte.

Pollux. iv. 7. *Semen malorum ſummis digitis primis dextræ manus comprimentes, ſi in altum exſiliret, hoc ſignificabat benevolentiam ab iis, quos amarent*. Buleng. de Prodig. iv. 14. A cœna, vel è convivio reduces vicos, & angiportus perſtrepebant, donec ad exoptatum corculi ſui limen pervenirent. Hìc ſi Chryſis non ſtatim adeſſet, & in ipſo aditu domus occurreret, aut à feneſtra proſpectaret, prodeambulabant præ foribus, & ſcreatu, vel ſibilo ſignum ſuæ præſentiæ dabant. Tibull. i. 7. 35.

Et ſimulat tranſire domum, mox deinde recurrit,
Solus & ante ipſas excreat uſque fores.

Apul. Met. ix. p. 271. *Jamque clauſis, & obſeratis foribus, uxoris laudata continentia, januam pulſat, ſibilo etiam præſentiam denuntiante*. Quòd ſi ad illud ſignum non advolaret, amatoriam cantilenam cantabant. Ariſtæn. Epiſt. ii. 19. *Juvenes comeſſatores ante ædes nocte intempeſta canentes audivi*. Ovid. Faſt. iv. 109.

Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clauſas concinuiſſe fores.

Exemplum cantilenæ amatoriæ habemus venuſtiſſimum apud Plaut. Curc. i. 2. 57. —— 66. Nec alius generis videtur Horat. Od. iii. 10. Græci vocabant κλαυσίθυρον. quod τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, hoc eſt, nocte concubia caneretur. Et nonnunquam in perenne amoris ſui teſtimonium aut ipſis foribus incidebant, aut etiam tabellæ incî-

ſam

lam in poſtibus amatæ ſuſpendebant. Hinc Elegia queritur apud Ovid. amor. III. 1. 54.

Ah quoties foribus duris inciſa pependi,
Non verita à populo prætereunte legi!

Quibus ſi nihil proficerent, blandiebantur januæ, & tanquam quædam eſſet dea, ejus opem ſolicitè implorabant. Hinc janua apud Prop. I. 16. 15.

Ille meos nunquam patitur requieſcere poſtes,
Arguta referens carmina blanditia.

Ovid. Art. am. II. 527.

Poſtibus & duræ precibus blandire puellæ,

Eamque interdum vino adſpergebant. Plaut. Curc. I. 1. 80.

Eaque extemplo ubi vino has conſperſi fores,
De odore adeſſe me ſcit, aperit illico.

II. 188.

—— agite, bibite feſtivæ fores,
Potate; ſite mihi volentes propitiæ.

Hinc lena apud Plaut. ibid. I. 2. 1.

Flos veteris vini meis naribus objectus eſt:
Ejus amore cupidam me hinc prolicit per tenebras.

Et unguento perfundebant. Veteres gloſſæ in Perſ. Sat. V. 165. *Udas fores dixit, quas amatores ſolent unguento perfundere, & ante januam illarum noctem vigiliis, & cantu tranſigere.* Lucret. IV. 1170.

At lacrymans excluſus amator limina ſæpè
Floribus, & ſertis operit, poſteſque ſuperbos
Ungit amaracino.

Oſculiſque honorabant. Lucret. ibid. n. 1172.

—— & foribus miſer oſcula figit.

Prop. I. 16. 43.

Ante tuos quoties verti me perfida poſtes,
Oſculaque impreſſis nixa dedi gradibus!

Sagittar. de jan. vet. c. 37. §. 2 —— 9. Miſerias ſuas ante illam tibiis deflebant. Prop. II. 6. 11.

Aut mea, quum tales caneret tibi Cynthia ſomnos
Tibia, funeſtà triſtior illa tuba.

Orat. Od. III. 7. 29.

Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantum querulæ deſpice tibiæ.

Barthol. de Tib. II. 12. Paſſerat. in Propertium. Illiſque, ut eò magis vigorem mitigarent rigidarum mentium, flumina lacrymarum miſcebant. Lucian. dial. meretr. *Ego quidem excludor, & ante fores ſto lacrymans.* Mart. X. 13. 7.

Ad nocturna jaces faſtoſæ limina mœchæ,
Et madet heu lacrymis janua ſurda tuis.

Patientiores *ponebant in limine duro molle latus*, ut canit Ovid. Met. XIV. 709. Ariſtæn. Epiſt. II. 20. *Quamdiu amatis, ad januas amatarum humi ſine ſtrato pernoctatis, ſuppliceſq; vel uno dignari petitis, teſtaminique cum lacrymis deos.* Ovid. Amor. II. 19. 21.

Et ſine me ante tuos projectum in limine poſtes
Longa pruinoſa frigora nocte pati.

Horat. Od. III. 10. 19.

Non hoc ſemper erit liminis, aut aquæ
Cœleſtis patiens latus.

Sagittar. ibid. §. 10. 11. Foribus coronas dabant. Janua apud Prop. I. 16. 7.

Et mihi non deſunt turpes pendere corollæ
Semper, & excluſi ſigna jacere faces.

Tibull. I. 1. 13.

Te meminiſſe docet, quæ plurima voce peregi
Supplice, cum poſti florida ſerta darem.

Ovid. de Rem. amor. II. 31.

Effice nocturna frangatur janua rixa,
Et tegat ornatas multa corona fores.

Has ſuo capiti detrahebant, & foribus amicæ dedicabant. Ovid. Amor. I. 6. 67.

At tu non lætis detracta corona capillis
Dura ſuper tota limina nocte jaces.

de Art. amand. II. 527.

Poſtibus & duræ precibus blandire puellæ,
Et capiti demptas limine pone roſas.

Sagittar. ibid. §. 12. 13. Turneb. Adv. XII. 5. Laurent. de prand. vet. c. 20. faces, cum quibus circumerrare ſolebant, indignabundi ad amicæ limen adjiciebant. Propertius ſupra laudatus. *Sagittar. ibid. §. 15. Lipſ. Var. Lect.* III. 12. Et iiſdem exuſtionem domus minabantur. Ovid. Amor. I. 6. 56.

—— excute poſte ſeram,
Aut ego jam ferroque ignique parator ipſe,
Quam face ſuſtineo tecta ſuperba petam.

Plaut. Perſ. IV. 4. 20.

At enim illi noctu occentabunt oſtium, exurent fores.

Ab his facibus deſumebant carbones, quibus famoſum foribus inſcribebant carmen. Plaut. Merc. II. 3. 74.

Impleantur meæ fores elogiorum carbonibus.

Catull. XXXVII. 9.

—— namque totius vobis
Frontem tabernæ titionibus ſcribam.

Carbones enim implebant fores elogiis, cum face exſtincta inſcribebatur famoſum aliquod oſtio carmen. De famoſis his carminibus janua queritur apud Prop. I. 16. 9.

Nec poſſum infamis dominæ defendere noctes,
Nobilis obſcœnis tradita carminibus.

Gruter. Suſpic. II. 3. Roa Singul. VI. 17. Sciop. Veriſ. II. 14. Sagittar. ibid. §. 17. Taubman. in Plautum. Ego Plautum refero ad laudes amicarum, quas januis inſcribebant proci: & addo Ariſtoph. in Veſp. p. 437. Edit. Biſet.

Si forte ſcripta vidit ad quaſdam fores
Hæc verba: Bellus Pyrilampis vicus eſt.

Hugo de prim. ſcrib. orig. c. 33. Neque ſatis erat hac injuria afficere januas, & januæ dominas, porro multa convicia dicebant poſtibus, eoſdemque diris omnibus devovebant. Tibull. I. 2. 7.

Janua difficilis dominæ, te verberet imber,
Te Jovis imperio fulmina miſſa petant.
Janua jam pateas uni mihi victa querelis,
Nec furtim verſo cardine aperta ſones.
Et mala ſi qua tibi dixit dementia noſtra,
Ignoſcas, capiti ſint precor illa meo.

Prop. I. 16. 17.

Janua vel domina penitus crudelior ipſa,
Quid mihi tam duris clauſa taces foribus?

n. 37.

Te non ulla mea læſit petulantia lingua,
Quæ ſolet irato dicere verba loco.

Et hoc eſt Plaut. Merc. II. 3. 73. *Occentare oſtium.* Quod quid ſit, V. infr. in *Occentare*. Aliàs vocaliter clamabant, ac de injuria ſibi facta clarà conquerebantur. Prop. II. 15. 5.

Nulla neque ante tuas orietur rixa feneſtras,
Nec tibi clamatæ ſomnus amarus erit.

Tibul. I. 6. 31.

Heu canimus fruſtra, nec verbis victa patiſcit
Janua.

Interdum, ut variant *amantum* mores, blanditias conviciis miſcebant. Ovid. Remed. amor. II. 35.

Et modò blanditias, rigido modò jurgia poſti
Dicat, & excluſus flebile cantet amans.

Sagittar. ibid. §. 19. . . . . 22. Broukh. in Tibull. I. 2. 11. Denique ſi his nihil proficerent, nec amatam elicere poſſent, majorem adhibebant vim, & januam fortiùs pulſabant, calcibus inceſſebant, feneſtras lapidibus petebant, & cardines effringebant. Horat. Od. I. 25. 1.

Parciùs junctas quatiunt feneſtras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi ſomnos adimunt: amatque
Janua limen.

Et janua iterum queritur apud Prop. I. 16. 5.

Nunc ego nocturnis potorum ſaucia rixis
Pulſata indignis ſæpè queror manibus.

Apul. Apolog. p. 847. Edit. Pariſ. *Diebus ac noctibus ludibrio juventutis janua calcibus propulſata, feneſtra cantibus circumſtrepita.* Sagittar. ibid. §. 23. Broukh. in Tibull. I. 6. 32.

AMANUENSIS erat ſervus, qui excipiebat, cujus opera,

Digitized by Google

operæ, [illegible] in ſcribendo, perinde ac ſcribarum, utebantur veteres. Suet. Ner. c. 44. n. 2. *Ne amanuenſibus quidem exceptis*. Tit. c. 3. n. 3. *Cum amanuenſibus ſuis per luſum, jocumque certantem*.... Popma de Oper. Serv. p. 72. Pignor. de Serv. p. 128. Guther. de offic. dom. Aug. III. 7. Turneb. Adv. v. 11. Alexand. Guther. dier. III. 25. Ætatis æneæ ſcriptores *amanuenſem* inveniſſe dicit Sciopp. Judic. de Styl. Hiſtor. p. 60. Et novum, ſed fruſtra, Calcagn. Epiſt. IV. 10. *Pitiſc. in Suet. Jul. c. 74. n. 3. §. 4.*

AMATA *inter capiendum à pontifice maximo* virgo Veſtalis *appellabatur, quoniam, qua prima capta eſt, hoc fuit nomine*. Gell. I. 12. Manut. de Legib. Roman. c. 2. V. infr. in *Veſtales*.

AMATHA fuit urbs in vicinia Gadaræ, ubi calidæ aquæ erumpunt. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 148.*

AMB.

AMBACTUS veteribus Latinis erat ſervus mercenarius, qui hac, & illac circumagitur, & circumducitur mercedis gratia. *Ambagere* vetus verbum pro circumagere, ut ambire, circumire. Feſtus, ſive potiùs Paullus: *Ambactus apud Ennium lingua Gallica ſervus dicitur*. Veteres gloſſæ: *Ambactus: δῦλος μισθωτὸς, ὡς Ἔννιος*. Cui atteſtans Cæſ. de Bell. Gall. VI. 14. *Eorum*, inquit, *ut quiſque eſt genere, copiiſque ampliſſimus, ita plurimos circum ſe ambactos, clienteſque habet*. Turneb. Adv. XIV. 12. Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c. 16. Pith. Subciſ. I. 8. Scalig. in Feſtum. Keuchen. in Frontin. de Aquæductib. II. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1658. D. Vocabulum ipſum tam Germanis quàm Gallis fuiſſe commune noſtra hæc teſtatur ætas. Nam etiam nunc in Flandria & Brabantia, item Hollandia & conterminis regionibus dicitur *een ambacht*: quod illi quidem opificium intelligunt, ut opificem *een ambachter*. Ab initio itaque non tam ſervum ſignificavit, quàm miniſtrum, ſeu famulum, cujus opera nobilis homo, ſive eques Gallus Germanuſque domi militiæque uſus. Hinc vocabulum Barbarolatinum *ambaſcia*, quod Germanis erat *ambacht*, ponitur pro opera, & *ambachten* pro operari: Unde *ambaſciatores* nulli alii erant, quàm qui patria lingua dicebantur *ambachters*, id eſt, qui cum mandatis à principe ſeu civitate amittebantur, & qui tractandorum cum alio principe, ſeu civitate negotiorum munus atque officium ſuſtinebant: quos Romani ſua lingua dixerunt legatos. Denotabat etiam eum hominem, qui loco ſeu regioni regundæ præficiebatur. Unde etiam nunc in Flandria aliquot regionum præfecturæ dicuntur *Belle ambacht*, *Caſſel ambacht*....... Apud reliquos Germanos omnes vox ea, eodem ſignificatu, contractè nunc effertur *ambt*, quaſi *ambet*, ab illa *ambacht*. Ea latiùs etiam patens nihil aliud in univerſum ſignificat quàm munus, ſive officium. *Cluver. Germ. Ant. I. 8.* Cæſar certè non pro ſervis conductitiis uſurpat, ſed pro viris dignitate præſtantibus, municipii alicujus, aut agri præfectis. Ideo *clientibus* præponit, tanquam digniores. Sane veteri lingua Belgica *ambacht* ſignificat juriſdictionem. Unde *ambachtsheeren* uſitatè vocantur, penes quos territorii alicujus dominium, ac juriſdictio eſt. Quòd autem vulgo Belgæ *ambacht* pro opificio uſurpant, id ex abuſu vocis provenit, ut pluribus oſtendit Goropius Becanus. *Voſſ. Lex. Etymol.*

AMBARVALIA, ſive *ambarvale* ſacrificium dicebatur, cum ruſtici pro frugibus rei divinæ cauſa hoſtiam circum *arva* ducebant.* Serv. Ecl. III. 77. *Dicitur hoc ſacrificium ambarvale, quòd arva ambiat victima. Sic & ipſe Georg. I. 145.*

Terque novas circum felix eat hoſtia fruges.

Macrob. Sat. III. 5. V. illum infr. in *Hoſtia ambarvalis*. Sicc. in Faſt. Kalend. c. 4. Guther. de Jur. Man. I. 3. Gyrald. Synt. deor. XVII. p. 488. G. Saubert. de Sacrif. c. 19. Erant vel privata, vel publica. Privata à patrefamilias peragebantur. De his Tibul. II. 1. 1.

Quiſquis adeſt, faveat: fruges luſtramus & agros,
Ritus ut à priſco traditus extat avo.

n. 17.

Dii patrii, purgamus agros, purgamus agreſtes,
Vos mala de noſtris pellite limitibus.

Legitima precationis verba habes apud Caton. de Re ruſt. c. 142. V. illum ſupr. in *Ages*. Publica à fratribus arvalibus menſe Majo. Legitima precationis verba his, ac etiam privatis luſtrationibus uſitata erant: *Avertas morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem, peſeſtatem*, id eſt, peſtilentiam. Feſtus in *Peſeſtas*. Cereri hoc ſacrum fiebat ſue, ove, & tauro: unde & ſuovetaurilia, V. illa infr. in *Solitaurilia*, vocabatur. *Lomej. de Luſtrat. c. 29.* Victimam ter circum arva ducebant, & omnes poſt clamantes ſequebantur: ex quibus unus querna corona ornatus cum ſolenni ſaltatione, compoſito carmine Cereri decantabat laudes: & poſtquam lacte, vino & favo libaſſent, antequam fruges meterent, porcam Cereri immolabant, quæ præcidanea dicta eſt. Ritum omnem deſcribit Virg. Geor. I. 343.

Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adoret:
Cui tu lacte favos, & miti dilue Baccho,
Terque novas circum felix eat hoſtia fruges,
Omnis quam chorus, & ſocii comitentur ovantes,
Et Cererem clamore vocent in tecta, nec ante
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quàm Cereri, torta redimitus tempora quercu,
Det motus incompoſitos, & carmina dicat.

Alexand. Gen. dier. III. 12. Hoſpin. de Orig. Feſt. Ethnic. p. 98. Gyrald. Synt. deor. XVII. p. 489. A. Scalig. in Feſtum in Amtermini. Roſin. Antiq. Rom. IV. 17. Kipping. Antiq. Roman. I. 10. Schill Nom. Phil. p. 90. Non à ruſticis tantùm fiebant, ſed & à Romanis fines agri Romani luſtrantibus, qui inter quintum & ſextum lapidem erant. Strab. V. p. 159. *Sane inter quintum & ſextum à Roma lapidem locus eſt Feſti: hunc tradunt eo tempore finem agri Romani fuiſſe, & hodieque ibi, aliiſque in locis, qui limites ſunt, ſacerdotes ſacrificium peragunt, quod ambarvalia dicunt*. Turneb. Adv. XVIII. 17. Kipping. Antiq. Rom. I. 10. §. 5. Hoſpin. & Schill l. l.

AMBIANI populi ſunt in Belgis prope Morinos inter Tamudam & Phrudim flumina. Hodie ſunt Flandri & Picardi. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Occid. c. 88.*

AMBIEGNA *bos apud augures erat, quam circum aliæ hoſtiæ conſtituuntur*. Varr. de Ling. Lat. VI. 3. *Buleng. de Sortib. c. 6. Guther. de Jur. man. I. 4. Briſſon. de Form. I. p. 13. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 530. B. Lomej. de Luſtrat. c. 23. Schill Nomencl. Philol. pag.* 91. Behius Macer *ambiegnas* oves in ſacris Junonis dicit eas, quæ geminos cum peperiſſent, cum duobus agnis altrinſecùs alligatis mactarentur. *Buleng. l. l.*

AMBIRE erat circumire. Unde *ambitio* & *ambitus* nata ſunt, quòd petitores *circum forum irent*: Feſtus. Unde Val. Max. IV. 5. 4. *Conſulatum petens L. Craſſus, cum omnium candidatorum more circum forum ſupplex populo ire cogeretur, nunquam adduci potuit*.... Neque Romæ ſolùm, & in foro *ambibant*, ſed in conciliabulis Italiæ, in quibus cives multi negotiandi cauſa verſari ſolebant. Inde *ambire* erat petere, verùm ſtudioſiùs, impenſiùſque, quàm mores, legeſque civitatis ferebant. *Sigon. de Judic.* II. 30. Per translationem ponitur pro blandiri. Quoniam verò Romani, dum honores, & magiſtratus quærerent, circumire ſingulos ſolebant, prenſare dexteras, & rogare, ut ſe ſuffragiis adjuvarent, factum eſt, ut capiatur pro honores quærere. *Schill Nomencl. Philol. p. 91. Bud. in Pandect. p. 195. A.* Nec tantùm hi *ambibant*, verùm etiam qui judicum implorabant miſericordiam. Unde tam hi, quàm illi appellari ſolebant *ambitioſi*. Voſſ. Lexic. Etymol. in Ambitus. Hinc etiam *ambitioſa* dicebantur decreta, vel *ambitioſi* juſſus, tam qui gratis, quàm qui accepta mercede contra jus & æquum in alicujus favorem à judicibus interponuntur. Ulpian. l. 4. ff. de decret. ad ord. faciend. *Ambitioſa decreta decurionum reſcindi debent*. Suet. Domit. c. 8. n. 1.

n. 1. *Plerumque & in foro pro tribunali extra ordinem ambitioſas centumvirorum ſententias reſcidit*. Siccam. de Centumv. judic. 1. 6.

AMBITUS eſt duplex: unus popularis, conceſſus, atque etiam laudatus, cum aliquis magiſtratum, aut curationem petendo ſuam operam offert Reipublicæ, judiciumque de ſe faciendum populo permittit abſque dolo malo. Hoc genus nullis legibus prohibetur, ſed approbatum ſemper, & à maximis, præſtantiſſimiſque viris exercitum eſt. Alter infamis eſt, & legum ſeveritate notatus, qui aliquando vi, aliquando dolo committitur: & unde cædes, largitiones, & variæ corruptelæ naſcuntur. Cicer. in Salluſt. *Cedo, ſi fuerim in honoribus petendis nimis ambitioſus, non hanc dico popularem ambitionem, cujus me principem profiteor; ſed illam pernicioſam contra leges, cujus primos ordines Salluſtius duxit*. Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 738. Bud. in Pandect. p. 195. G. Prevot. de Magiſtr. Roman. c. 5. Schill Nomencl. Philol. p. 92. *Ejus omnis ratio poſita fuit in amicorum, & populi voluntate concilianda*: ut Cicer. in Orat. de conſulatu. *Sigon. de Judic.* II. 30. Leges de illo latæ ſunt Acilia Calpurnia, Aufidia, Bæbia Æmilia, Cornelia Fulvia, Fabia, Julia Auguſti, Julia Cæſaris, Licinia, Maria, Pœtelia, Pompeja, Tullia, Vetus. V. ſingulas infr. in *Lex. Ceſſaverunt in Urbe, quia ad curam Principis magiſtratuum creatio pertinebat, non ad populi favorem. In municipiis, ſi quis contra illas magiſtratum petierit, per Sctum centum aureis cum infamia punitur*. Modeſtin. l. 1. ff. de Leg. Jul. ambit. *Auguſt. de Legib. in Julia ambitus*.

Ambitus eſt *circuitus ædificiorum patens in latitudinem pedes duos, & ſemeſſem, in longitudinem idem quod ædificium*. Feſtus. *Cujac. Obſerv.* XXIII. 4. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 23. *Auguſt. de Legib. in Petillia*.

Ambitus urbis Romæ ſub Imperatoribus, & cenſoribus Veſpaſianis an. 828. millium paſſum XIII. & CC. id eſt, ultra tredecim milliaria fuit. Plin. III. 5. *Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav.* III. *p.* 377. *B. Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Grav. p.* 227. *A. Nardin. Rom. Vet.* I. 6. Apud Plinium, XXIII. MCC. legendum eſſe contendit *Lipſ. de Magnit. Roman.* III. 2. Qui nunc eſt, XIII. M. paſſuum non excedit. *Fabric. Deſcript. Urb. Romæ. c.* 2. *Blond. Rom. Inſtaur.* I. *p.* 223. *A.*

Ambitus regionis primæ continet pedes duodecim millia, ducentos & novem. Circuitum regionis explicat, qui capiebat plus minùs duobus milliariis cum dimidio. Quinque enim pedes paſſum continent, & mille paſſus milliarium. *Panciroll, Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 328. *B.* Secundæ continet pedes duodecim millia & ducentos plus duobus milliariis cum dimidio. *Panc. ibid. p.* 331. *D.* Tertiæ continet pedes duodecim millia, trecentos quinquaginta plus minùs duobus milliariis cum dimidio. *Panciroll. ibid. p.* 335. *E.* Quartæ continet pedes tredecim millia. Excedit duo milliaria cum dimidio. *Panciroll. ibid. p.* 341. *B.* Quintæ continet pedes quindecim millia & ſexcentos plus tribus milliariis cum dimidio. *Panciroll. ibid. p.* 343. *C.* Sextæ continet pedes quindecim millia & ſeptingentos. Excedunt tria milliaria. *Panciroll. ibid. p.* 347. *E.* Septimæ continet pedes quindecim millia & ſeptingentos, ſunt plus tribus milliariis Italicis. *Panciroll. ibid. p.* 350. *F.* Octavæ continet pedes tredecim millia ſexcentos & ſeptem. *Panciroll. ibid. p.* 357. *B.* Nonæ continet pedes triginta duo millia & quingentos. Sunt ultra ſex milliaria. *Panciroll. ibid. p.* 362. *D.* Decimæ continet pedes viginti millia ſexcentos, ultra duo millia paſſuum. *Panciroll. ibid. p.* 366. *B.* Undecimæ continet pedes undecim millia quingentos, ultra duo milliaria. *Panciroll. ibid. p.* 368. *D.* Duodecimæ continet pedes duodecim millia ultra duo milliaria. *Panciroll. ibid. p.* 371. *A.* Tertiæ & decimæ continet pedes nongentos ducentos. Deſcriptio hæc non pervenit ad duo milliaria. *Panciroll. ibid. p.* 373. *C.* Quartæ & decimæ continet pedes triginta tria quadringentos octoginta duo, excedunt ſex milliaria. *Panciroll. ibid. p.* 377. *A.*

Ambitus monumenti ſunt pedes in fronte & in agro, qui longitudinem & latitudinem deſignat. *Guther. de Jur. Man.* III. 12. Totus locus qui ſepulturæ deſtinatus erat, religione non tenebatur. Ideò ne religio occuparet totum ſolum, in quo monumentum erat ædificatum, definiri plerumque ſolebat modus, ſpatiumque loci religioſi, ut ſcirent, quid puri loci relinqueretur. Ejus rei ergo ſcribebant: *In. fronte. pedes. tot. in agrum. pedes tot.* V. infr. in *Fronte*. Kirchman. de Funer. III. 20.

Ambitus togæ eſt clauſæ togæ circumjectus, totum hominem involvens. *Ambire* enim eſt circuinire, & circumquaque operire, quod de clauſis, quàm apertis veſtimentis melius intelligitur. Tertull. de Pall. c. 5. *Ambitum ejus, ex quo ſinus naſcitur, jam deficientibus tabulis, retrahat à ſcapulis*. Ferrar. de Re veſt. Anal. c. 40.

AMBUBAJÆ fuerunt mulieres laſcivæ, & impudicæ, quæ Romam uſque permanarint, ibique cœtus habuerint. De illis Horat. Sat. I. 2. 1.

Ambubajarum collegia, pharmacopolæ.

Suet. Ner. c. 27. n. 3. *Cœnitabat nonnunquam .... inter ſcortorum totius Urbis, ambubajarumque miniſteria*. Non aſſentior iis, qui è Syria uſque repetunt. *Turneb. Adv.* XI. 23. *Torrent. in Suetonium*. Erant omnino Syræ mulieres, quæ in circo, aliiſque locis ædilem metuentibus, & corporis ſui vulgo copiam faciebant, & organa quædam pulſare norant, quæ unà ſecum è patria Romam attulerant. Reſpicit Turnebus Acronem, qui ità ſcribit ad Horatium: *Ambubajæ dicuntur mulieres tibicinæ, lingua Syrorum. Etenim Syris tibia, ſive ſymphonia, ambubaja dicitur*. Et quidem rectè. Nam Syris אבוב eſt tibia, ſive fiſtula, ſed Arabes inferunt *n* אנבוב, Latini *m* maluere. Fuerunt igitur mulieres, & proſtituendo, & tibiarum cantu ſeſe ſuſtentantes, cujuſmodi eſt illa Copa Syriſca, de qua carmen eſt incerti ſcriptoris in Virgiliana appendice. Neque movere quem debet, ex Syria vocem hanc arceſſiri. Nam veſtium, eduliorum, inſtrumentorumque muſicorum genera, unà cum nominibus ſuis, in alias gentes invehi ſolere, planum fuit ex plurimis exemplis, cum antiquis, tum iis etiam, quæ hodieque advehuntur ex India, aliiſque regionibus longinquis. Syros verò tibicines, ac tympaniſtas Romæ fuiſſe docet Juven. Sat. III. 62.

Jam pridem Syrus in Tiberim deflexit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, & ad circum juſſas proſtare puellas.

Scalig. Conject. in Var. p. 54. in Copam p. 256. Voſſ. Lex. Etymol. de vit. ſerm. I. 5. Barthol. de Tib. I. 10. III. 1. Caſaub. in Suetonium.

AMBULATIO erat modus lenis exercitationis, quam ſenes, & viri graves, & imbecilles potiſſimùm obibant. *Baccius de Therm. vet. ca.* 7. *Argol. in Pavin. de Lud. circenſ.* II. 1. De *ambulationibus* multa *Mercur. Art. Gymnaſt.* V. 12.

Ambulatio cauſidica quæ, & quare fuit dicta. V. infr. in *Baſilica*.

AMBULATIONES, & porticus fuerunt in privatis ædificiis. Docet hoc Plaut. Moſt. III. 2. 68.

Senex ædificare vult hic in ſuis
Et balneas, & ambulacrum, & porticum.

Una ad evitandos imbres, aut quamvis aeris intemperiem graviorem, altera *ambulationibus* accommodata, *ambulatoria* dicta. Utraque delectationis, & quietis cauſa inventa eſt. *Guther. de Jur. man.* II. 30. Arbores amœna opacitate laſcivæ illas umbroſas reddebant. Horat. Epiſt. I. 10. 22.

Nempè inter varias nutritur ſylva columnas.

Plin. Epiſt. V. 6. 17. *Ambit hunc ambulatio preſſis, variè que tonſis viridibus incluſa*. Juven. Sat. IV. 5.

Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra?

Multæ ibi arbores topiario opere modicè inflexæ, annexæque, cancellatim pangebantur. V. infr. in *Topiaria*. Fontes etiam in illis manabant. V. infr. in *Fons*. Kobierzyck. de Luxu Roman. II. 8.

Ambu-

Ambulatio Craſſipedis, quam aquæ autumnalis eluvio unà cum pluribus hortis, & tabernis disjecerat, fuit in via Appia. Docet hoc Cicer. ad Frat. III. 7. *Romæ, & maxime Appiæ, ad Martis mira proluvies: Craſſipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna vis aquæ uſque ad piſcinam publicam.* Unde colligi poſſit, è viridibus, aut areis, aut ſimpliciter complanata, aggeſtave terra fuiſſe, quæ tam facilè ab aqua ablata ſit; niſi Colum. I. 6. *ambulationes inter membra, ſeu partes villarum* numeret. Quòd ſi verò ædificii pars fuit, certè haud adeo firmam, aut admodum magnam fuiſſe, ipſa Ciceronis verba arguere videntur, qui illam ad templum Martis ſitam fuiſſe indicat. Fit etiam mentio *hortorum Craſſipedis* apud Cicer. Fam. I. 9. V. infr. in *Horti*. In his hanc etiam fuiſſe *ambulationem* facilè mihi perſuaderi patiar. *Nardin. Rom. Vet.* III. 2.

AMBULATUM, etſi non dimicatum, attamen velut dimicationis cauſa deducebantur milites. Veget. I. 27. *Auguſti atque Adriani conſtitutionibus cautum erat, ut ter in menſe tam equites quàm pedites educerentur ambulatum. Hoc verbo genus hoc exercitationis appellabant. Decem millia paſſuum armati, inſtructique omnibus telis pedites, militari gradu ire, ac redire jubebantur in caſtra, ita ut aliquam itineris partem curſu alacriore conficerent.* Ramus de Milit. Jul. Cæſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1558. F. Lipſ. de Milit. Roman. V. dial. 14. Apud quem *decem millia paſſuum* vereor ut accipienda ſint *viginti*, ne invitis Vegetii verbis, ut ego diſtinxi. Sic enim ſonare ea volo, ut iverint decem millia, eademque redierint: fiunt viginti. Et hoc ipſe I. 9. *Militari gradu viginti millia paſſuum horis quinque duntaxat æſtivis conficienda ſunt. Pleno autem gradu, qui citatior eſt, totidem horis viginti quatuor.* Hæc notanda, ut ſcias, quid in Cæſare, aliiſque ſit: *Eo die juſtum iter confectum*, quod eſt, quantum militari gradu vulgo ſolet, aut certè circa: ſic tamen, ut horas ſemper aliquot ſumas ad quietem. In hoc exercitio duo ſpectabantur: *celeritas* in ordinato inceſſu, ſub ſignis, & ſub armis: *æqualitas*, ut ſuis, juſtiſque intervallis. Veget. l. l. *Nihil magis in itinere, vel in acie cuſtodiendum eſt, quàm ut omnes milites incedendi ordinem ſervent. Quod aliter non poteſt fieri, niſi ut aſſiduo exercitio ambulare celeriter, & æqualiter diſcant.* Lipſ. l. l. Thyſ. Rom. Illuſtr. V. p. 140.

AMBURBIUM, ſive *amburbiale* erat ſacrificii genus, quo *urbs*, & pomœrium luſtrabantur. Hoc hoſtiarum quaqua verſum, ante mactationem, circumductione fiebat. Obſeq. de Prodig. c. 43. *Urbs luſtrata, capra cornibus ardentibus per urbem ducta.* Apul. Met. III. p. 71. *Tandem pererratis plateis omnibus, in modum eorum, qui luſtralibus piamentis minas portentorum hoſtiis circumforaneis expiant angulatim.* Luſtrationem hanc *amburbialem* ſignat Lucan. I. 593.

Mox jubet & totam pavidis à civibus Urbem
Ambiri, & feſto celebrari mœnia luſtro.
Longa per extremos pomœria cingere fines
Pontifices ſacri, quibus eſt permiſſa poteſtas.

Turneb. Adv. XVIII. 17. Lomej de Luſtrat. c. 30. Voſſ. Lex. Etymol. Roſin. Antiq. Roman. IV. 17. Schill Nomencl. Philol. p. 93. Id fuit moris fieri, cum prodigium aliquod Urbi minari videretur, & tædis, aut victimis expiari conveniret, nonnunquam & ſulphure, & aqua. *Gyrald. Synt. deor.* XVII. *p.* 488. *C.* Scaliger in Feſtum in Amternini vult eadem videri ſacrificium *amburbiale*, & *ambarvale*. Sed apertè diſtinguit Serv. Ecl. III. 77. *Dicitur hoc ſacrificium ambarvale, quòd arva ambiat victima: ſicut amburbale, vel amburbium, quæ urbem circuit, & ambit victima.* Diſtinguit etiam Vopiſc. Aurelian. c. 20. *Amburbium celebratum, ambarvalia promiſſa.* Salmaſ. in Vopiſcum.

AMBURVARE quid fuerit, V. infr. in *Ampiruare*.

MAMBUSTANEÆ aves. V. illas infr. in *Aves*.

AMBUSTUS cognomen fuit Fabiorum, ut puto, quòd à fulmine *ambuſtus* fuerit. *Sigon. de Nom. Rom. c.* 5. Primus fuit Q. Fabius *Ambuſtus*. Conſul fuit cum C. Furio Pacilo anno U. C. 341. Interrex anno proximo fuit. Secundus N. *Ambuſtus*. Fuit Tribunus militum ſexto poſtea anno. Tertius K. *Ambuſtus* ſuperioris frater Tribunus militum fuit biennio poſt ſuperiorem. Iterumque poſt tres annos, & tertio anno 358. Tres poſtea fratres Q. K. M. Fabii M. F. cum legatis ad Gallos Cluſium obſidentes de pace miſſi eſſent, Cluſinis opem tulerunt: Gallos irritarunt, ut arma contra Urbem Romam moverent, prælio ad Alliam victores Urbem ingreſſi ſunt. Sequitur M. *Ambuſtus*. Tribunus militum fuit anno ab U. C. 372. Iterumque poſt annos undecim, ac Cenſor anno 390. Hic, ſive alius M. *Ambuſtus* fuit Pontifex Maximus anno 363. Ejuſdem fortaſſe filius fuit C. *Ambuſtus*, qui Conſul fuit anno 395. Nonus M. *Ambuſtus* ter conſul fuit. Eſt etiam alius M. *Ambuſtus* ſuperioris, ut creditur, Marci filius, qui Magiſter equitum fuit anno 431. Ante hunc Q. *Ambuſtus* Magiſter equitum fuit anno 409. Duodecimus eſt C. *Ambuſtus* Magiſter equitum anno 438. *Auguſtin. & Strein. de Fam. Rom. in Fabia.*

AMC.

AMCÆSA *dicuntur vaſa, quæ calata appellamus, quòd circum cadendo talia fiant.* Feſtus. *Buleng. de Conviv.* IV. 11. *Crapald. de Part. dom.* II. 3. 10.

AME.

AMENTUM erat lorum in media ſagitta revinctum, quod prioribus digitis alligabant, ut eo ad ſe haſtam retraherent, ſimul ac eam amiſiſſent. Virg. Æneid. IV. 69.

—— *qualis conjecta cerva ſagitta,*
Quam procul incautam nemora inter Creſſia fixit
Paſtor agens telis, liquitque volatile ferrum.

IX. 665.

Intendunt acres arcus, amentaque torquent.

Gloſſ. *Amentum*, ἱμὰς κατέχεται ἡ λόγχη, *unde tenetur haſta.* Et *amentum*, ἅμμα ἀκοντίων, *vinculum jaculorum.* Accinunt verba Feſti: *Amenta, quibus, ut mitti poſſint, vinciuntur jacula.* Lipſ. Poliorc. IV. dial. 5. Laurent. Polym. IV. Cynopſ. II. §. 9. Thyſ. de Oppugn. urb. IV. p. 187. Dacer. in Feſtum. Turneb. XXVIII. 5: XXX. 21. Cerda in Virgilium. Grapald. de Part. dom. II. 10. 11. Voſſ. Lexic. Etymol. Schill Nomenc. Philol. p. 94. *Amentorum* in jaculis apud priſcos uſus magnus erat, hodie cum ipſis haſtis jaculabilibus interiere. Juvabantur autem ictus *amenti* ope. Sil. Ital. IX. 510.

Et velut amenti contorta haſtilia turbo
Adjuvat.

Invenio autem viros magnanimos eo uti noluiſſe, virtutem ratos meliorem in lacertis eſſe. Sil. Ital. XIII. 158.

Indignatus opem amenti, ſocioque juvare
Expulſum nodo jaculum.

Barth. XXXV. 8. Dauſq. in Silium.

Amentum erat etiam corrigia, qua ſoleæ vinciebantur. Feſtus: *Amenta, ſolearum lora.* Turneb. Adv. XXVIII. 5. Buleng. de Imperat. Roman. II. 7.

AMES eſt inter aucupum inſtrumenta. Horat. Epod. II. 31.

Aut amite levi rara tendis retia,
Turdis edacibus dolos.

Ubi vetus interpres: *Ames propriè eſt furcula, quâ rete ſuſpenditur ad capiendas aves.* Gloſſ. Philox. *Amites*, σάλτυαι. *Amites*, ἐξάρτιοι κάλαμοι. *Voſſ. Lex. Etymol.*

AMETHYSTINA dicuntur veſtimenta purpura infecta, eo temperamento, ut ejus lapilli colorem reddant, qui *amethyſtus* appellatur. Plin. IX. 38. *Ita permiſtis viribus, alterum altero excitatur, aut adſtringitur. Summa medicaminum in libras vellerum, buccini ducenta, pelagii* CXI. *Ita fit amethyſti color eximius ille.* Baiſ. de Re veſt. c. 3. Braun. de Veſt. ſacerd. Hebr. I. 14. 2. Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 46. Voſſ. Lexic. Etymol. Laurent. de Re veſt. c. 6. Tria ſunt genera præcipua, ac principalia

purpurei coloris, Tyrius, *Amethyſtinus*, & conchylium. *Amethyſtinus* eſt in ſecundo gradu, ac genere, non adeò pleno colore refulgens, ut purpura: nec tantæ nigritiæ, nec æquè auſterus, ſed blandior adſpectu, & magis violaceus, Plin. xxi. 8. *Hos animadverto tres eſſe principales . . . . . . Alium in amethyſto, qui in viola.* Salmaſ. in Tertull. de Pall. p. 185. Differt ab hyacinthino, quòd ille emicans in *Amethyſto* fulgor violaceus, dilutus eſt in hyacintho, primo aſpectu gratus, evaneſcit antequam ſatiet: adeoque non implet oculos, ut pœnè non attingat, marceſcens celeriùs ſui nominis flore. *Bayſ. l. l.* Nero purpuram *amethyſtini* coloris interdixit. Suet. c. 32. n. 5. *Et cum interdixiſſet uſum amethyſtini, & tyrii coloris, ſummiſiſſetque qui nundinarum die pauculas uncias venderet, præcluſit cunctos negotiatores*, Ruben de Re veſt. 1. 8.

AMI.

AMIÇABILIA ſcamna ſunt ſubſellia advocatorum, qui ſpeciali nota *amici* vocantur. Sidon. Epiſt. 1. 3. *Scamnis amicabilibus deputantur*. Savar. in Sidonium, Suſpecta nonnemini poſſet eſſe hæc *amicorum* appellatio, qua cauſidicos honeſtamus, cum alioquin ſanguinem fortunarum bibant, & patrimonia miſerorum emungant. Quare exponerem pro ſubſelliis adſeſſorum, vel judicum, quos vocant pedaneos. Nec diſſuadere videtur ſenſus, atque ordo epiſtolæ, ſi quis attentè percurrat. Gaudentius enim ille, de quo ibi, paullò ante contemptus ab obtrectatoribus, quem nec conſeſſu dignabantur, nunc in ſede, atque honore ſuſcipitur: atque ità vices ille rependit, dum *ſcamnis amicabilibus deputat* contemptores, in inferiorem ſcilicet locum ad obſequium, & miniſterium hos detrudens, qui nuper dedignabantur ſe habere aſſeſſorem. Quòd verò aſſeſſores, vel conſiliarii *amicorum* nomen paſſim meruerint, tam notum eſt, quàm quod notiſſimum, Quod profert l. divi fratres. ff. de jur. patron. non de cauſidicis ibi agitur, ſed de ictis, quos in conſilium adhibitos Imperator honoris cauſa *amicos* appellare conſuevit. V. infr. in *Amici*. Chimentel. de Honor. biſell. c. 22.

AMICI Principis erant, quos in domeſtica, & interiore vita habebat, privata amicitia ſibi junctos, inter quos & icti, qui quaſi aſſeſſores, & conſiliarii de rebus gravioris negotii aſſumebantur. Spartian. Adrian. c. 18. *Quum judicaret, in conſilio habuit non amicos ſuos, aut comites ſolum, ſed ictos, & præcipue Julium Celſum, Salvium Julianum, Neratium Priſcum, alioſque*. Vetus ſaxum Mediolani:

C. SENTIO
SEVERO
QUADRATO
C. V. COS.
AMICO. ET
COM. AUG. N.

Buleng. de Imperat. Roman. ii. 21. *Chimentel. de Honor. biſell. c.* 22. *Salmaſ. in Spartian. Adrian. c.* 18. *Treb. Poll. in* xxx. *Tyrann. c.* 12.

AMICI à ſenatu Romano appellabantur Reges, qui de Republica Romana optimè meriti erant. V. infr. in *Rex* & *Socii*.

Amici in petendis honoribus erant colendi. Q. Cicer. de petit. conſul. c. ii. *Petitio magiſtratuum diviſa eſt in duarum rationum diligentiam, quarum altera in amicorum ſtudiis, altera in populari voluntate ponenda eſt. Hoc nomen amicorum in petitione latiùs patet, quàm in reliqua vita: quiſquis eſt enim, qui oſtendat in te aliquid voluntatis, qui colat, qui domum ventitet, is in amicorum numero eſt habendus: ſed tamen qui ſunt amici ex cauſa honeſtioris cognationis, aut affinitatis, aut ſodalitatis, aut alicujus neceſſitudinis, his carum, & jucundum eſſe maximè oportet*. *Amicos* Cicero vocat propinquos, id eſt, cognatione, aut affinitate conjunctos: neceſſarios. V. illos infr. in *Neceſſarii*. Qui cæteri fuerint, liquet. Sodalitates autem fuerunt, de quibus loquitur Cato apud Cicer. de Senect. c. 13. *Primum habui ſemper ſodales. Sodalitates autem me quæſtore conſtitutæ ſunt ſacris Idæis magnæ matris acceptis. Epulabar igitur cum ſodalibus modicè*. Collegia etiam opificum, & artificum ſodalitia dicta ſunt. Quin etiam fuerunt collegia augurum, pontificum, & ejuſmodi ſacerdotum. Societates fuerunt cœtus publicanorum. Ordines, ſenatorius, equeſter, plebis. Horum omnium ſtudia plurimùm ad petitionem valuiſſe, ſæpiſſimè Cicero docuit. Qui verò aliquid voluntatis oſtenderunt, ii fermè aut ſalutatores, aut deductores, aut ſectatores, aut ſuffragatores fuerunt. De quibus idem Quintus: *Aſſectationis tres partes ſunt: una ſalutatorum, cum domum veniunt, altera deductorum, tertia ſectatorum. In ſalutatoribus hoc efficiendum eſt, ut hoc ipſum minimum officium eorum tibi gratiſſimum eſſe videatur. Deductorum autem officium, quod majus eſt, quàm ſalutatorum, hoc gratius tibi eſſe ſignificato: & quoad ejus fieri poſſit, certis temporibus deſcendito: magnam affert opinionem, magnam dignitatem quotidiana in deducendo frequentia. Tertia eſt ex hoc genere aſſidua ſectatorum copia, in ea, quos voluntarios habebis, cura, ut intelligant, te ſibi in perpetuum ſummo beneficio obligari: qui autem tibi debent, ab iis planè hoc munus exige, qui per ætatem, ac negotium poterunt ipſi tecum ut aſſidui ſint: qui ſi ſectari non poterunt, neceſſarios ſuos in hoc munere conſtituant*. Sigon. de Judic. ii. 30. Greges olim Romani conducebant eo conſilio, ut divitias & opulentiam jactarent, Mart. ii. 74. 1.

Cinctum togatis poſt, & ante Saufellum
Quanta reduci Regulus ſolet turba,
Ad alta tonſum templa cum reum miſit,
Materne, cernis? invidere nolito.
Comitatus iſte ſit, precor, tuus nunquam.
Hos illi amicos, & greges togatorum
Fuſciculenus præſtat, & Faventinus.

Imò *amicorum* kalendaria excogitaverunt, & in illa *amicorum* nomina retulerunt. Senec. de Benefic. vi. 33. *Quid? iſtos tu libros, quos vix nomenclatorum complectitur, aut memoria, aut manus, amicorum exiſtimas eſſe? Conſuetudo iſta vetus eſt Regibus, Regeſque ſimulantibus, populum amicorum deſcribere*. Neſcio quid ſimile ſtomachatur Umbricius, ex novitia tamen, & nuper recepta lectione apud Juven. Sat. iii. 83.

—— *omnia Romæ*
Cum pretio, quid das, ut Coſſum aliquando ſalutes,
Ut te reſpiciat clauſo Vejento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libris venalibus,

Pignor. de Serv. p. 437. *Amicos* in varias claſſes, & ordines dividebant veteres, ita ut *amicorum* alii fuerint primi, alii ſecundi, alii tertii. Hinc alii primæ, alii ſecundæ, alii tertiæ admiſſionis. V. ſupr. in *Admiſſionis*. *Amicos* quoties nominabant, toties bibebant veteres. Horat. Od. iii. 19. 9.

Da lunæ propere novæ,
  Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ: tribus aut novem
  Miſcentur cyathis pocula commodis,

Ubi Acro: *Puerum pincernam alloquitur, Hoc modo veteres feſtivitatem conviviorum celebrare conſueverant, ut ſingulos vini cyathos ſub ſingulorum deorum, aut cariſſimorum hominum nomine in poculis apponi juberent*. Buleng. de Conviv. i. 40. Navigaturos etiam numinibus commendabant. Cujuſmodi pro Virgilio Athenas ſolvente extat votivum carmen Horat. Od. i. 3. Ritum hunc confirmat vetus ſaxum inter monumenta Comenſia:

NEPTUNO. ET
DIS. AQUATILIB
PRO. SALUT. ET
INCOLUMIT. SIM
QUART. SECUNDIN.

Tomaſ. de Donar. c. 25.

AMICIRE & induere apud veteres criticos ità differunt, ut hoc de veſte interiore, illud de exteriore ſemper accipiatur. *Ferrar. Anal. de Re veſt. c.* 26.

AMICITIAM Deam jure inter ſui numina collocaverunt veteres. Apud Romanos pingebatur juvenis forma, detecto capite, quæ erat tunica rudi induta, in cujus fimbria ſcriptum erat, MORS & VITA: in fronte ÆSTAS & HYEMS: habebatque latus apertum uſque ad cor, & brachium inclinatum, digito cor oſtendens: ibi ſcriptum erat LONGE & PROPE. *Gyrald. Synt. Deor.* I. 53. *G.* Ad aram inibatur, & ad illam mutuam inter ſe *amicitiam* adjecto religionis vinculo firmiorem ſanciebant. *Berthald. de Ara c.* 13. §. 9. Illam manu ſignamus, manu porrecta confirmamus. *Boxborn. Quaſt. Roman.* 24. Illam, ſi quæ graves inciderent ſimultates, ſollenni quadam ratione renuntiabant veteres. Suet. Cal. c. 3. n. 9. *Ac ne tum quidem ultra progreſſus, quàm ut & amicitiam ei renuntiaret.* Tacit. Annal. II. 70. 3. *Componit epiſtolas, queis amicitiam ei renuntiabat.* Et inimicitias denuntiabant. Cicer. pro Flacc. c. 1. *Etenim cum à clariſſimis viris juſtiſſimas inimicitias ſæpè cum bene meritis civibus depoſitas eſſe vidiſſem, non ſum arbitratus, quemquàm amicum Reipublica, poſtquam L. Flacci amor in patriam perſpectus eſt, novas huic inimicitias nulla accepta injuria denuntiaturum.* Rævard. Var. v. 15. Lipſ. in Tacit. Annal. II. Excurſ. L. Quo modo renuntiaverint. V. infr. in *Domus*.

Amicitia prætextata dicebatur jam inde à puero cœpta. Mart. x. 20. 4.

Et prætextata cultus amicitia.

Bayſ. de Re Veſt. c. 10. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 1. n. 1. §. 11.

AMICTUS eſt circumjectus. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 1. 9: 4. 2. *Anal. de Re Veſt. c.* 23. Et notat omne veſtimenti genus exterius, quod tunicæ impoſitum corpus circuiret atque involveret. *Ferrar. de Veſt.* II. 4. 2.

Amictus duplex intelligendus eſt de togæ craſſa ac denſa materia, quæ æquè gravis eſſet, ac duæ togæ, aut duæ aliæ veſtes. Nam quod aliqui *duplicem amictum* interpretati ſunt, qui totum hominem utrimque operiret, cum ſimplex unam tantùm corporis partem, id repugnat primò vocis *amictus* notationi. Deinde, ſi ad inſtar duarum togarum erat, toga etiam ſimplex totum corpus involvebat, & ipſa hac notatione *amictus duplex* dici poſſet. Veriſimilius eſt lænam *duplicem amictum* dictam quaſi duplicem pannum, ſive quòd denſa, craſſaque eſſet ac villoſa, ſive fortaſſe quòd ad arcendum frigus duplici panno conſerta, quales hibernæ veſtes altero panno ſubſutæ, aut pellibus ſubſultæ. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 1. 9: 1. 2. 13. V. infr. in *Chlana*.

AMICULUM fuit veſtis ſuperior, ſive quæ ſuper induebatur, muliebre veſtimentum. Curt. v. 1. 38. *Feminarum convivia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus: dein ſumma queque amicula exuunt.* Liv. XXVII. 4. *M. Atilius, & Manius Acilius legati Regina* Cleopatræ *dona tulere, pallam pictam cum amiculo purpureo.* XXXIV. 7. *Feminis duntaxat purpura uſum interdicemus, & quum tibi viro liceat purpura in veſte ſtragula uti, matremfamilias tuam purpureum amiculum habere non ſines?* Diverſum à palla. A qua diverſum fuiſſe, ex Livio didicimus, ſed quodnam diſcrimen adhuc quærimus; niſi quòd palla brevius fuerit, ità ut ſi pars ejus lævo brachio, aut humero non ſuſtineretur, flueret, & traheretur. Nec tantùm matronarum honeſtarum geſtamen; ſed etiam meretricum, verùm in comœdia palliata. Plaut. Ciſt. I. 1. 17.

Amiculum hoc ſuſtolle ſaltem. Sil. *Sine trahi, dum egomet trahor.*

Ubi Lambinus parvum amictum interpretatur. Sed ſi parvus, quomodo trahebatur, humumque verrebat, niſi ſuſtolleretur? Et Agoraſtocles ad meretricem ait apud eundem Pœn. I. 2. 136.

Age, ſuſtolle hoc amiculum.

Commune tamen cum viris. In quibus non diſſimile fuiſſe videtur chlamydi, ſive paludamento. Nam de Dario fugiente Curt. III. 11. 11. *Inſignibus quoque imperii, ne fugam proderent, indecorè abjectis.* Subjicit. III. 12. 5. *Unus è captivis ſpadonibus amiculum, quod Darius, ne cultu proderetur, abjecerat, in manibus ejus, qui repertum ferebat, agnovit.* Et VI. 9. 25. *Philotam obſoleto amiculo velatum juſſit induci.* Nec aliter unquam veſtem ſuperiorem militarem Curtius appellat. Val. Max. v. 2. ext. 1. *Darius privata adhuc fortuna, amiculo Syloſontis Samii delectatus, curioſiore contemplatione fecit, ut ultro ſibi, & quidem à cupido daretur.* Ferrar. de Re veſt. I. 3. 19. Anal. de Re veſt. c. 23.

Amiculum aureum *Jovi Olympio, cum in fanum ejus veniſſet, detraxit Dionyſius grandi pondere, quo Jovem ornarat ex manubiis Carthaginenſium tyrannus Gelo: atque in eo etiam cavillatus eſt, æſtate grave eſſe aureum amiculum, hyeme frigidum: eique laneum pallium injecit, cum id eſſe aptum ad omne anni tempus diceret.* Cicer. de Nat. deor. III. 34. *Tomaſ. de Donar. Vet. c.* 24.

AMITERNUM olim urbs fuit Veſtinorum in Aprutio, celebris & ampla, ut rudera teſtantur, nunc pagus, vulgo S. Vittorino. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 995. *B.*

AMITINUS, *amitina*, *amitæ filius*, *filia*. Paull. Sent. IV. 11. Itaque uſurpatur l. 4. C. commun. de ſucc. Confertur cum conſobrino, ut, qui mihi, ex *amita* mea natus, *amitinus* eſt, eidem ego, ex avunculo ipſius natus, ſim conſobrinus. Juſtin. §. quarto gradu Inſtit. de gradib. *Amitæ tuæ filii conſobrinum te appellant, tu illos amitinos.* Hotoman. de Ritu nupt. c. 9. Cujac. Obſerv. XII. 7.

AMM.

AMMON fœcunditatis & generationis genius habebatur apud Ægyptios, qui ab eo vitam rerum omnium fœcundam, cœlorumque benignitatem concedi putabant: hinc illius nomen tanquam favorabile amuletum laminis inciſum, & pectori affixum gerebant, tantumque huic numini tribuebant, ut ſola illius invocatione magnis bonis ſe repleri crederent. Hæc ſuperſtitio viguit etiam apud Romanos, qui *Ammonem* naturæ conſervatorem exiſtimabant. *Kicher. Obel. Pamphil.* v. *pag.* 494. *De la Chauſſe de manib. an. vota refer. Tab.* 13.

AMO.

AMOMUM, *ἄμωμον*, uva ex Indica labruſca, vel potiùs frutex, cujus lignum ità in ſe convolveretur, ut *βότρυν*, ſive uvam referret. Plin. XII. 13. *Amomi uva in uſu eſt, Indica vite labruſca: ut alii exiſtimavere, frutice botruoſo, pali altitudine.* De illo etiam Theophr. Hiſt. plant. IX. 7. Dioſcor. I. 14. Venit ab oriente. Aſſyrium vocat Virg. Ecl. IV. 25.

—— *Aſſyrium vulgo naſcetur amomum.*

Stat. Sylv. II. 6. 88.

—— *Aſſyrio manantes gramine ſuccos.*

Per Aſſyrium gramen intelligit *amomum*. Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 284. Cerda in Virgilium. Addebant unguentis, quibus condirent corpora. Stat. Sylv. II. 4. 33.

—— *At non inglorius umbris*
Mittitur: Aſſyrio cineres adolentur amomo.

Perſ. Sat. III. 103. V. illum infr. in *Cadaver*. Eò alludit Juven. Sat. IV. 108.

Et matutino ſudans Criſpinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera.

Kirchman. de Funer. III. 5. Voſſ. & Cerda l. l. Et ungerent vivorum comas. Mart. VIII. 77. 3.

Si ſapis, Aſſyrio ſemper tibi crinis amomo
Splendeat.

Ovid. Heroid. XXI. 166.

Spiſſaque de nitidis tergit amoma comis.

Stat. Sylv. I. 2. 111.

—— *nec pingui crinem deducere amomo*
Ceſſavit mea, nate, manus.

Jun. de Coma. c. 7. Domit. in Statium, Cerda in Virgilium. Hodie non habetur. *Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 47.

AMOR dementiæ morbus erat ſecundum veteres. *Tomaſ. de Donar. Vet. c.* 16. Ex neſcio cujus ſententia Fa-

Digitized by Google

vonii fuit filius. *Aleand. Tab. Hel. Expoſ. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* v. *p.* 741. *B.*

AMORGINA veſtimenta ad inſtar byſſi, ſive carbaſi tenuiſſima ſecundum nonnullos fuiſſent. Veteres tamen critici *Amorginum* coloris genus dixerunt, nempè purpureum. Ut non ſatis conſtet, utrum ea vox lini ſpeciem, an colorem, an utrumque ſignificet. *Ferrar, de Re Veſt.* II. 4. 3.

AMP.

Α'ΜΠΕΙΡΑ, ampira primum certandi periculum eſt in batuatione virorum imberbium & puerorum, qui bellicos motus & vehementes in pompa Circenſi agitabant. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 2.

Α'ΜΠΕΧΟ'ΝΑΣ ſive ſtolas cum Dalmaticis ſive colobiis videtur confundere Petavius, qui verba Epiphanii Hæreſ. I. 15. Α'λλ' ἐσπουδὴ σολὰς, εἴτ' ἐν ἀμπεχόνας οἱ τοιοῦτοι αἰσθέλλοντο, καὶ Δαλματικὰς, εἴτ' ἐν κολοβιώνας vertit, *quippe cum ſtolis, ſive veſtimenti genere quodam uterentur iſti, quod Dalmaticas, aut colobia appellare poſſumus.* Sed σολαὶ, ſive ἀμπεχόναι fuerunt pallia, quæ ſupra colobiones ſive Dalmaticas accipiebantur. *Salmaſ. an Tertull. Pall. p.* 472. *Ferrar. Anal. de Re veſt. c.* 23. Stola tenue amiculum feminarum fuit ex byſſo, vel ſerico. Ita & ἀμπεχόνη. Et conſtat utroſque humeros hoc amiculo coopertos fuiſſe. *Ruben. de Re veſt.* I, 17. Imò plus quàm certum eſt, ſtolam non fuiſſe amiculum, ſed tunicam muliebrem, præcipuè Romanarum matronarum, adeo ut ſtola ſimpliciter pro veſte matronali accipiatur, & illa quidem ex lana, poſtea etiam ex ſerico, nunquam ex byſſo. Amiculum nonniſi de pallio, & genere veſtis, quod ſuperinduebatur, dicitur. *Am* eſt ἀμφὶ. Et ideo ἀμπεχόνιον, & περίβλημα dicitur, & ἱμάτιον, quod ſemper de pallio, nunquam de tunica uſurpatur. *Ferrar. ibid. c.* 23. *&* 26.

Α'ΜΦΗ'ΡΗΣ à Græcis appellantur navigia ità comparata, ut in iis nautæ ſinguli duos ſimul remos moveant, unum à dextra, alterum à ſiniſtra. Scholia Thucydidis: *Amphericum eſt navigiolum, quod impellitur ab utroque latere, remigibus quibuſque duos ſimul concitantibus remos.* Scheſfer. de Milit. nav. II. 2.

AMPHICEPHALUS fuit lectus cubicularis, *qui utrimque habuit pulvillum reclinando capiti.* Etymologicum. *Buleng. de Conviv.* I. 29.

AMPHICUPELLUM, fuit poculum duos habens fundos. *Buleng. de Conviv.* IV. 11. Undique retro erat inflexum, nam ἀμφὶ præpoſitio circulariter ſignificat. *Tiraquell. in Alexandr. Gen. dier.* III. 10.

AMPHIDROMIA celebrabantur quinto à nato infante die. In illis quæ obſtetricum munere fuerant perfunctæ, manus expurgabant, & curſu ad focum natum puerum ferebant, propinquique & amici familiares polypodes & ſepias munerum loco dabant. Suidas. *Rhodig. Ant. Lect.* XXII. 12. *Turneb. Adv.* III. 6. *Stuck. Ant. Conviv.* I, 16. *Buleg. de Imperat. Roman.* III. 18. *Nonn. de Re cibor.* III. 7. *Barthol. de Puerp. p.* 137. *Lomej. de Luſtrat. c.* 27. Focus ille nil niſi ara deorum hoſtiis calentes. *Barthol. ibid. p.* 138.

AMPHIMALLUM erat lana, ſive veſtimentum utrimque villoſum, atque ita arcendo frigori paratum. Μαλλὸς enim Græcis eſt lana. Pollux VII. 13. *Quemadmodum & ἀμφίμαλλον χιτῶνα villoſam, & tunicam villis hiſpidam, aut undique filis refertam nominamus.* Ferrar. de Re veſt. I. 1, 18: 2, 13: I. 14. Calcagn. Quæſt. Epiſt. III. 1, de Re naut. c. 15. Rhodig. Ant. Lect. XVI. 11. Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 45. Fuit tunica gauſapina, quæ & gauſapium dicebatur. *Lotic. in Petron. Not. pag.* 198. Nihil minus, Habebat enim utrimque villos, Gauſapa ab una parte villoſa erant. Diverſa à gauſapis fuiſſe docet Plin. VIII. 46. cum ait; *Gauſape patris ſui memoria cœpiſſe, amphimalla autem ætate ſua veniſſe in uſum.* Ferrar. de Re veſt. II. 1. 6. & 14. Indumentum etiam erat Silenorum. *Rhodig. ibid.* XIX. 25.

AMPHIMASCHALOS erat tunica manicata liberorum, duas habens manicas, quas etiamnum μαχάλας appellant. Ejus meminit Ariſtoph. Equit. II. 4. 47.

Sed cum nudum videres hunc populum,
Ne quidem tunica manulea dignum cenſuiſti.

Α'μφιμαχάλου ἠξίωσας. *Ferrar. de Re veſt.* II. 4. 22. *Calcagn. Quæſt. Epiſt.* III. 1. *de Re naut. c.* 15. *Rhodig. Ant. Lect.* XVI. 10. *Alexand. Gen. dier.* V. 18. & ad illum *Tiraquellus.*

AMPHIPPII dicuntur, *qui duobus non ſtratis equis conjunctis vehuntur.* Suidas in verbo ἱππικοί. *Pinell. Addit. ad Panvin. de Lud. circenſ.* I. 4. An ἄμφιπποι junctis equis uterentur, dubito. Tranſibant quidem ex equo in equum. Sed illi equi poterant etiam eſſe non juncti. *Scalig. in Manil.* V. 85. Alter ab altero trahebatur, ità demum excitatis militibus, ut in alterum nullo negotio tranſilire poſſent. *Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 30.

AMPHIPRORÆ erant naves, quæ *utrimque proras* habebant, ne in obvertendo illas diſpendium temporis facerent, id etiam rapiditate, ac fluminum pernicitate, tum etiam alvei anguſtia cogente. *Calcagn. de re naut. c.* 12.

AMPHITAPÆ erant *veſtes utrimque villoſa*, quæ ſubſternebantur dormientibus. Heſychius. Non. XIV. 24. *Amphitapæ veſtes dicuntur, utrimque habentes villos. Lucill.* I.

Pſilæ, atque amphitapæ, villis ingentibus molles.

Varro Manio: Alterum bene acceptum dormire ſuper amphitapa bene molli. Ulpianus etiam ff. de aur. & arg. leg. *amphitapa inter veſtimenta virilia* recenſuit. *Rhodig. Ant. Lect.* XVI. 11. *Bayſ. de Re veſt. c.* 14. *Ferrar. de Re veſt.* II. 1. 14. *Calcagn. de Re naut. c.* 15. *Epiſt. Quæſt.* III. 1. *Buleng. de Conviv.* I, 31. *Grapald. de Part. dom.* II. 6. 28. *Roſin. Ant. Rom.* V. 21.

AMPHITHEATRUM erat ædificium rotundum, è duobus theatris, quorum forma ſemicirculum reddebat, è regione commiſſis, & conjunctis confectum, circumquaque ſpectandi uſum præbens. Caſſiod. Var. V. 42. *Amphitheatrum, quaſi in unum juncta duo viſoria, rectè conſtat eſſe nominatum.* Iſidor. XVIII. 52. *Amphitheatrum dictum, quòd ex duobus theatris ſit factum. Nam amphitheatrum rotundum eſt.* Quod non planè verum. Clariſſimè Ovid. Met. XI. 25.

—— ſtructoque utrimque theatro
Ut matutina cervus periturus arena.

Ovo comparat Caſſiodorus: *Ovi ſpeciem ejus arena concludens, ut concurrentibus aptum daretur ſpatium, & ſpectantes omnia faciliùs viderent: dum quadam prolixa rotunditas univerſa colligeret.* Lipſ. de Amphith. c. 8. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 9. Donat. de Urb. Rom. III. 7. Turneb. Adv. V. 6. Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. pag. 84. Blond. Inſtaur. Rom. III. §. 1. Schill Nomencl. Philol. p. 96. Gradus circum undique, & ſedilia continenter diſpoſita ambibant in orbem. Dio XLIII. p. 225. A. *Theatrum venatorium, quod & amphitheatrum dictum eſt, ex eo, quòd ſedes undique in orbem habeat ſine ulla ſcena.* Lipſ. ibid. c. 2. Buleng. de Venat. c. 10. Guilland. Papyr. membr. 12. n. 78. Caſal. de Urb. ac Roman. Imper. ſplend. part. 2. c. 5. Thyſ. de Amphith. p. 195. & 198. Latinis cavea. V. illam infr. in *Cavea.* Er arena, quia is locus deſabulari ſolebat, & arena ſterni in uſum pugnæ. Nam ſi lapide aut ruderato, in tam crebra effuſione ſanguinis, lubrico ſtatim pavimento, quæ ratio ſtandi, aut certandi? Arenam igitur injecere, quæ bibula: & quam ipſam renovare, & velut inarare etiam ſoliti per intervalla ludorum. De leone ſubitò efferato Mart. II. 75. 5.

Nam duo de tenera juvenilia corpora turba,
Sanguineam raſtris quæ renovabat humum,
Sævus & infelix furiali dente peremit.
Martia non vidit majus arena nefas.

Arenam, credo, vulgariam, niſi quòd quidam raſuram lapidis albi deſtinarunt etiam huic rei, quæſita gratia candoris. Plin. XXXVI. 22. *Invenere & alium uſum ejus lapidis,*

in

Digitized by Google

inramentis quoque circum maximum ſtruendi, ut ſit in commendatione & candor. Nec ſcio an ad hanc mentem, morem, & calamum, cum de gladiatorum ſpectaculo ſcribit, flexerit Ovid. Faſt. IV. 813.

Altera treſque ſuper raſa celebrantur arena.

Principes interdum inſtravere minium, aut chryſocollam. V. inſr. in *Chryſecolla*. Hinc ea vox pro certamine *amphitheatrali*, & pro ipſo loco. Tacit. Annal. XV. 32. 3. *Spectacula gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priora. Sed feminarum illuſtrium, ſenatorumque plures per arenam fœdati ſunt.* Suet. Cal. c. 30. n. 5. *Equeſtrem ordinem, ut ſcena, arenaque devotum aſſiduè proſcidit.* Horat. Epiſt. I. 6. 6.

Nec populum extrema toties exoret arena.

Lipſ. ibid. c. 3. Thyſ. ibid. p. 196. Blond. Inſtaur. Rom. III. §. 14. Caſal. l. l. Cavi hujus, ſive caveæ area pura fuit, ſine ſubſtructionibus aut ædificiis, libera tota ad curſum ferarum & ad pugnam. Sub illa fuerunt cloacæ ad exſugendum educendumque humorem illum ſtagnorum providè ſtructæ. An potiùs cameræ quædam & ſpecus ſubterranei ad cuſtodiam & receptum ferarum, ſive etiam ad uſum aquarum, quas in arenam occultè & ſubitò inducebant, atque educebant ad naumachias. Lipſ. ibid. c. 8. Caſal. l. l. Schill. Nomencl. Philol. p. 98. V. & inſr. in *Cloaca*. Caveæ erant ferreæ, & feræ ex illis per portas, ſive oſtia cum impetu in arenam emittebantur, & poſt pugnam in illas immittebantur. Liv. XII. *Cenſores locarunt faciendos carceres in circo, & ova ad notas curriculis numerandas. & * dam, & metas trans* caveas ferreas pe * intromitterentur.* Ex illis enim emittebantur in arenam. Vopiſc. Prob. c. 19. *Neque enim erat beſtiarum impetus ille, qui eſſe caveis egredientibus ſolet.* Treb. Poll. Gallien. c. 12. *Cum quidam gemmas vitreas pro veris vendidiſſet uxori ejus, ſurripi quaſi ad leonem venditorem juſſit: deinde è cavea caponem emitti.* Immittebantur rurſus in illas poſt pugnam. Senec. de Ira II. 12. *Curriculi motus, rotarumque verſata facies leones redigit in caveam.* Lipſ. ibid. c. 9. Fuere, qui arboribus hoc planum conſererent, & arenam totam verterent in ſylvam, ſcilicet, ut vivam imaginem exhiberent veræ, germanæque venationis. Audax inventum, & quod non meliùs expreſſerim, quàm ipſis Vopiſci in Probo verbis prolatis inſr. in *Venatio amphitheatralis*, & *Sylva*. Nec tamen laus hujus inventi penes Probum, invenio Gordianum, etiam privatum jam ante factitaſſe idem. Capitolinus laudandus inſr. in *Sylva*. Nec ſolùm in ipſo ſolo, ſed in caveis ipſis, quarum loco invenerunt antra quædam coeuntia, & dehiſcentia arte quadam, & machinis, velut hiatu terræ, & aperta celeritet, & operta: iterumque arbutis & virgultis tanquam creſcentibus inducta, quæ velut è terra ſubitò admitterent feras. Calpurn. Eclog. VII. 69.

Ah trepidi, quoties nos deſcendentis arena
Vidimus in partes, ruptaque voragine terra
Emerſiſſe feras; & eiſdem ſæpè latebris
Aurea cum croceo creverunt arbuta libro.

Navim quoque ædificarunt grandem in ipſa arena, quæ ſolubilis eſſet, & ſubitò luxata emitteret omne genus ferarum pro arbitrio magiſtri temperantis. Dio id ſcribit ubertim LXI. p. 695. B. *Et quoniam eam eadem palam non audebant, nec veneniis clam patrare facile id poſſent, navim quampiam in theatro conſpicientes, ita factam, ut ſponte ſolveretur, & belluis quibuſdam emiſſis, rurſus compingeretur, & rediret in priorem ſtatum, viſum iis huic ſimilem ædificare.* LXXVI. p. 860. B. *Receptaculum omnium ferarum in amphitheatro exſtructum erat inſtar navis, quæ capere poſſet, & emittere ad feras quadringentas. Ea autem deſubito occultè ſoluta, exſiliebant urſi, leæ, panthera, leones, ſtruthiones, onagri, biſontes: ità ut ſeptingentas feras, aut pecudes ſimul & currere liceret cernere, & occidi.* Imò quodammodo mare ipſum in theatra induxerunt, & omne hoc rotundum, per occultos quoſdam ductus, & meatus ſubitò aqua repleverunt; & pro terreſtribus feris, monſtra maris oſtenderunt, & claſſes, & navalem pugnam Carini Principis ludis id factum, & à ſe viſum memorat Calpurnius:

Nec ſolum nobis ſylveſtria cernere monſtra
Contigit, æquoreos ego cum certantibus urſis
Spectavi vitulos, & equorum nomine dignum,
Sed deforme pecus.

Lipſ. ibid. c. 10. Schill ibid. p. 99. Quando primùm inſtitutum non magis clarum, quàm quando venatio ipſa. Et ejus natalem quæſivi diu fruſtra. Nata tamen *amphitheatra*, niſi fallor, haud diu ante tempora Reipublicæ deſidentis, & quidem temporanea primùm. *Lipſ. ibid. c. 5. Thyſ. & Caſal. l. l.* Exſtruebantur in campo Martio propter loci amplitudinem extra Urbem. Suet. Cal. c. 21. n. 2. *Inchoavit amphitheatrum juxtà ſepta.* Spart. Adrian. c. 8. *Theatrum, quod ille*, Trajanus, *in campo Martio poſuerat, contra omnium vota deſtruxit. Theatrum* dixit pro *amphitheatro*, ut alii frequenter. *Donat. de Urb. Rom.* III. 7. Duo eodem tempore fuerunt in Urbe, Flavium, ſive Veſpaſiani, & Statilii Tauri. *Borrich. Ant. Urb. fac. c. 11. Pancirol. Notit. dignit. imp. occid. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VII. *p. 1784. B. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Græv. Tom.* III. *p. 322. A. 388. D. Donat. ibid. c. 8.* Primitùs fiebant è ligno. Plin. XXXVI. 15. *C. Curio theatra duo juxta fecit ampliſſima è ligno cardinum ſingulorum verſatili ſuſpenſa libramento, in quibus utriſque antemeridiano ludorum ſpectaculo edito inter ſe averſis, ne invicem obſtreperent ſcenæ: repente circumactis, ut contra ſtarent, poſtremo jam die diſcedentibus tabulis, & cornibus in ſe coeuntibus faciebant amphitheatrum.* Ligneum etiam exſtruxit Julius. Dio XLIII. p. 225. A. *Multa, & varia ſpectacula edidit, venatorio quodam theatro è lignis ſtructo: quod & amphitheatrum appellatum eſt.* E lapide primum exſtructum eſt an. 725. à Statilio Tauro. V. inſr. in *Amphitheatrum Statilii*. Sacrabantur Dianæ, Marti, & Saturno ob artes. Videtur hoc velle Tertull. de Spectac. c. 12. *Pluribus, & aſperioribus numinibus amphitheatrum conſecratur: ac, ut de artibus concludam, Martem, & Dianam utriuſque ludi præſides novimus.*. Magis diſtinctè Dianæ Tauricæ ſacrat Caſſiod. l. l. *Spectaculum*, inquit, *tantum fabricis clarum, ſed actione teterrimum, in honorem Scythicæ Dianæ repertum, quæ ſanguinis effuſione gaudebat.* Nec ab alia cauſa Dianam pro ipſa venatione *amphitheatrali* poſuit Mart. de Spectac. XII. 1.

Inter Cæſareæ diſcrimina ſæva Dianæ.

Sed & Jovi ſacrabant, ſive Latiari, ſive Stygio. De illo Tertull. Apolog. c. 9. *Ecce in illa religioſiſſima Æneadarum urbe Jupiter quidam, quem ludis humano ſanguine proluunt. Sed beſtiariorum, inquitis. Opinor hoc minus, quam hominum.* Adverſ. Gnoſtic. c. 7. *Latio ad hodiernum Jovi media in urbe humanus ſanguis ingustatur.* Stygium, ſive infernalem interpretari eum videtur Prudent. cont. Symm. I. 384.

Quid pulvis caveæ ſemper funebris, & illa
Amphitheatralis ſpectacula triſtia pompæ?
Hæ ſunt deliciæ Jovis infernalis, in iſtis
Arbiter obſcuri placidis requieſcit Averni.

Et aram Ditis in *Amphitheatro* poſitam agnoſcere, quæ ſanguine hoc perfuſa n. 397.

Funditus humanus Latiaris in munere ſanguis;
Conſeſſuſque ille ſpectantum ſolvit ad aram
Plutonis fera vota ſui: quid ſanctius ara,
Quæ bibit egeſtum per myſtica tela cruorem?

Saturnus etiam venit in partem hujus tutelæ. Lactant. VI. 20. *Venationes, quæ vocantur munera, Saturno attributa ſunt.* Lipſ. ibid. c. 4. Thyſ. l. l. Venationum cauſa ædificabantur, unde & *theatrum venatorium* vocavit Dio ſupra laudatus. In medio enim ara fuit poſita, in qua deo ſacrificaretur, in cujus honorem fierent ludi. Joſeph. Ant. Jud. XIX. 1. *Progreſſus deinde Imperator*, Cajus, *rem divinam facit Auguſto Cæſari, ad cujus tum honorem ludi celebrabantur.* Clariùs paullò poſt: *Tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur, & circumlata cæſorum cum Aſprenate capita, & in ara depoſita.* Ubi quamvis de theatri ara ſermo ſit, par tamen, imò potior *amphitheatri* ratio eſt, cum munus gladiatorium inſtar ſacrificii eſſet. Nec ſolùm pugnæ, ſed etiam navalia prælia dabantur. V. illa

infr. in *Naumachia*. Interdum etiam in illo ſupplicia ſumebantur. Prudent. *ὑπὲρ* *ſteφ.* VI. 61,

Intrant interea locum rotunda
Concluſum cavea, madens ferarum
Multo ſanguine quem furor frequentat,
Cum ſpectacula perſtrepunt cruenta,
Ac vilis gladiator enſe duro
Percuſſus cadit, & fremit voluptas,
Hic flammante pyra niger miniſter
Ardens ſupplicium parare juſſus,
Conſtruxit facibus rogum ſupremis.

Buleng. de Venat. c, 10.

Amphitheatrum caſtrenſe fuit in Exquiliis regione Urbis quinta. *Lipſ. de Amphith, c. 5. Donat. de Urb. Rom,* III. 7. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 7. *Boiſſard. Topogr. Rom.* I, *p.* 36. Ad ſiniſtram S. Crucis in Hieruſalem. P. Victor. *Exſtat adhuc eo loco, ſtantibus pilis, & parietibus, lateritium,* Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 229. A. Borrich. Ant. Urb. fac. c. 7. Donat. l. l. Ejus ſtructor mihi irrepertus, niſi ſi is Tiberius Imperator fuit, qui idem ſtruxit & caſtra. *Lipſ. l.l.* Fortè fuit, quod inchoatum à Caligula juxtà ſepta ſcribit Suet. c. 21. n. 2. ſepta caſtra intelligens, unde caſtrenſe dici potuit. Potuit etiam eſſe id, quod hortante Auguſto Statilius Taurus exſtruxit. *Pancirol. Deſcript, Urb, Rom. Theſ. Antiq, Roman. Græv. Tom.* III, *p,* 342. *D.* Ex latere quidem cocto, ſed nitido opere Corinthio ſurgit, muro urbano hodie impactum. *Borrich. l.l.*

Amphitheatrum Claudius juxta ſepta ædificavit, quod à Tiberio imperfectum fuerat relictum. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* v, 5. Hoc Claudius non inchoavit, neque ædificavit, ſed Cajus. Suet, c. 21. n. 2. *Opera ſub Tiberio ſemiperfecta, templum Auguſti, theatrumque Pompeji abſolvit. Inchoavit autem aquæ ductum regione Tiburti, & amphitheatrum juxta ſepta.* Ex his Claudius alterum abſolvit, nimirum aquæ ductum. Suet. c. 20. n. 2, alterum omiſſum, nempè *amphitheatrum* illud. *Urſin. in Marlianum,*

Amphitheatrum Flavius Veſpaſianus ſtruxit in conſulatu ſuo octavo, id eſt, vix biennio ante vitæ finem, Inducor à nummo, cujus inſcriptio: IMP. CÆSAR. VESPASIAN. AUG. COS. VIII. P. P. & parte altera expreſſa hæc *amphitheatri* figura, Itaque cœpit opus ipſe, non abſolvit: ſtruxit, non exſtruxit. At Titus filius ſummam manum impoſuit, idem dedicavit. Suet. c, 7. n. 11. *Amphitheatro dedicato munus edidit apparatiſſimum.* Duorum ergo Principum opus, ideoque non male S. Ruſus, qui ambiguè inſcripſit, *Flavii amphitheatrum*: etſi fama, & vulgus Tito magis adjudicatit, ſive favore quodam in illum, ſive potiùs ex Romano ritu, quo receptum opera cenſeri à dedicante. Non ſatis conſideratè Caſſiodorus & Eutropius, qui id Titum feciſſe autumant, Ille Var. v. 42. *Hoc Titi potentia principalis divitiarum profuſo f mine cogitavit ædificium fieri,* Hic VII, 21, *Hic Romæ amphitheatrum ædificavit*. Magis Aurelius Victor, qui perfeciſſe dicit de Cæſar. c. 10. n. 5. *Amphiteatri perfecto opere veneno interiit.* Lipſ. de Amphith. c. 6. Faunus Antiq. Urb. Rom. III. 12. Marlian. Topogr, Urb, Rom, IV. 13. Donat, de Urb, Rom. III. 7. Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 333. B. Thyſ, de Amphith. p. 197. Martialem autem molem hanc Domitiano tribuiſſe multi opinantur, quòd ad eum ſcribens *Cæſareum amphitheatrum* appellarit de Spect. 1, 7,

Omnis Cæſareo cedat labor amphitheatro.

Itaque per adulationem dictum putant: cum tamen dubium non ſit, Domitianum nihil præterea huic operi præſtitiſſe, niſi fortaſſe incruſtatione exornatit, ſignave in arcubus ſuperioribus addiderit, atque eam ob rem ex more ſuum titulum appoſuerit, ſine ulla priſtini auctoris memoria. *Marlian. Faun. Borrich. l, l. Nardin, Rom. Vet.* III. 9. Intelligit Martialis Titianum: nec ad Domitianum illa, aut de Domitiano, ut allucinatur interpretum vulgus. Doctorum curia mecum ſcit, non iſta ſolùm, ſed totum epigrammatum primum libellum in Titum convenire, & ejus ludos, quos in dedicatione hujus *amphitheatri* exhibuit per dies penè centum auctore Xiphil. LXVI. p. 757. D. *Lipſ. ibid. c,* 7. Vulgo vocatur *Il Coliſeo* corrupta voce pro Coloſſæum à coloſſo Neronis, qui ante illud fuit. *Nardin. Marlian. Pancirol, Faun, l. l.* Vel ab ædificii mole, *Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c.* 12. Inter Cœlium & Exquilinum Urbe media. Suet. Veſp. c. 9. n, 1. *Amphitheatrum fecit Urbe media, ut deſtinaſſe compererat Auguſtum,* Borrich, Fabric. & Faun. l. l. Sed quomodo hoc, dubitatio quoſdam ſolet inceſſere, quum adeo diſtet à porta Viminali, Exquilina, Nævia, minùs à Capitolio, ubi illa tempeſtate pomœrium. Reſponſio facilis eſt. Locus enim ille in medio ſeptem Urbis collium ſitus eſt, à quibus cingitur in modum coronæ; quamvis alius alio ſit propinquior. Habet Capitolium & partem Quirinalis à ſeptemtrionibus; Aventinum & Palatinum ab occaſu; Cœlium & Eſquilini partem à meridie; reliquum Exquiliarum cum Viminali & parte Quirinalis ab ortu. Deinde quamvis Urbs pomœrio ſecundum Capitolium & Tiberim terminaretur, tamen extra erat tam publicis, quàm privatis ædificiis frequens, ut horum reſpectu verè in Urbis medio diceretur eſſe. *Donat. l, l.* Ea celſitate & amplitudine eſt factum, ut dixerit Ammian. XVI. *Amphitheatri molem ſolidatam lapidis Tiburtini compage, ad cujus ſummitatem ægrè viſio humana conſcendit.* Marlian. Fabric. Donat. l. l. Lipſ, ibid. c, 7. Buleng, de Venat. c. 10. Chyſ. ibid. p. 198. Forma hæc eſt. Tota moles arcus immanibus pilis, triplicique ordine porticus in circulum erigit. Affixæ pilis columnæ plurium ſegmentorum ſcapo Doricæ imæ, Jonicæ mediæ, ſummæ Corinthiæ. Tum continuatus paries patentibus identidem feneſtris, interque locatis opere compoſito quadratis columnis diſtinguitur. His epiſtylia, atque è zophoro prominentibus craſſis mutulis, corona circumattollitur. Cujus quia ſupremi lapides æqualibus ſpatiis perforati ſunt, trajectæ quondam, immiſſæque antennæ demittebantur ad inferiores mutulos ſub foraminibus ad lineam è muro proſtantes. Ità ſane firmatis trabibus, iiſdemque ſupra fabricæ coronam elatis, funes ad ſuſtinenda vela, & inumbrandum circumſedentem populum alligabantur. Interior cavea ovata eſt; in quam declives fornices, & impoſiti olim ſedentium gradus, areolis certa per intervalla intercurrentibus ex tertia altioreque porticu deſcendebant. Inferiores pilæ & arcus extima facie crebris foraminibus nunc deformati ſunt. Id docti indoctique barbarorum feritati tranſcripſerunt, qui capta in Urbe quod delere non potuerunt, vi ferroque mutilatum fœdarunt. Ego ſemper duxi, hoc peractum opera artificum & inſtitorum, Illi enim cum ibi nundinas agere, venumque mercimonia exponere conſueſſent, adactis ſolo ſurculis, ex adverſo perruptos *amphitheatri* lapides fodiebant, ut perticas immitterent ſuſtinendis tabernaculis, merciumque tegminibus, & caducis. *Donat, & Fabric. l, l, Lipſ. ibid, c.* 7. Capax fuit, & ſupra fidem, P. Victor: *Amphitheatrum*, inquit, *quod capit loca* LXXXVII. *m.* Et de gradibus tantùm intelligit, credo; in quorum pulvillis ſediſſe commodè vult octoginta ſeptem millia hominum. At in ambitu illo ſuperiore, & circumjectis porticuum aulis, non minùs item ſpectarunt, quàm dena, aut vicena potiùs millia: ſive ſtantes, ſive in allatis cathedris ſedentes. *Lipſ, & Marlian, l. l.* Jure ergo hanc molem admiratus Caſſiodorus jam laudatus in hoc elogium erupit: *Hoc Titi potentia principalis, divitiarum profuſo flumine, cogitavit ædificium fieri, unde caput urbium potuiſſet.* Et hiſtorica fide, non poetica, ante omnia orbis opera ponit Mart. de Spectac. 1. 9.

Omnis Cæſareo cedat labor amphitheatro;
Unum præ cunctis fama loquatur opus.

Intelligit enim hoc Titianum. Et *venerabilem molem* appellat de Spectac. II. 5.

Hic ubi conſpicui venerabilis amphitheatri
Erigitur moles, ſtagna Neronis erant,

Ubi ſimul locum prævit, in quo hoc opus deſtituturum, qui patuit Neronianæ domui. *Lipſ. l. l.* Ad *amphitheatrum* erant officinæ, ubi machinæ variæ, & pegmata ſponte creſcentia conficiebantur, ubi etiam ex fœno fingebantur

Digitized by Google

tur homines, quibus poſt objectatis ad ſpectaculum præbendum tauri irritarentur, ubi alii aliique pro *amphitheatri* uſibus apparatus tentabantur. Peginata illa proſequitur Seneca inſt. in *Pegma*. Botrich. l. l. Adeundi loca varia. Primus introitus eſt in ipſam aream circularem, quam nunc nominant arenam. Proximus adſcenſus eſt ad ſedilia. Sequitur alius ad aream aditus. Poſtremus deſcenſus in loca ſubterranea, ad quæ obruta jam pervenire nequit. *Fabric. l.l.* Principes, cum caſu aliquo læſum, aut igne fuit, refecere. Inter eos M. Antoninus Pius, ut refert Capitol. c. 8. *Opera ejus Romæ hæc extant ..... inſtauratum amphitheatrum*. Heliogabalus. Lamprid. c. 17. *Amphitheatrum ab eo inſtauratum poſt exuſtionem*. Senatus ipſe eam tuitionem ſuſcepit ſub Gordianis. Capitol. Maxim. & Balbin. c. 1. *Quid opus eſt de reſtitutione templorum, de thermis Titianis, de ædificatione amphitheatri agere?* Ex ita multorum cura, & genio quodam perennitatis pervenire tanta machina potuit ad hoc ævi. *Lipſ. ibid. c. 6.*

Amphitheatrum Statilius Taurus homo novus in Urbe, ſed induſtrius, ac fortis, quo maximè poſt Agrippam uſus eſt in adminiſtratione Reipublicæ Auguſtus, Auguſti ſuaſu. Suet. Aug. c. 29. n. 13. *Et multa à multis exſtructa ſunt hortante Auguſto: à Statilio Tauro amphitheatrum.* Dio mox laudandus. *Donat. de Urb. Rom.* III. 7. *Borrich. Ant. Urb. fac. c.* II. §. 6. *Lipſ. de Amphith. c.* 5. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 10. *Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 359. *B. Faunus Antiq. Urb.* III. 15. Poſuit in monte Cœlio, & in hoc monte hujus adhuc exſtant reliquiæ. *Marlian. & Faunus l. l. Blondus Inſtaur. Rom.* I. §. 87. Non in illo monte, in quo quod adhuc exſtat, Victor nuncupat *amphitheatrum caſtrenſe*. V. illud ſupra. Sed in campo Martio. Dio LI. p. 460. D. *Statilius Taurus in campo Martio theatrum quoddam venatorium lapideum, & ſtruxit ſuis impenſis, & dedicavit.* Victor etiam in deſcriptione ſummaria Urbis ponit illud in regione nona circi Flaminii, ſub qua Martius campus. *Lipſ. de Amphith. c.* 5. *Buleng. de Venat. c.* 10. *Urſin. ad Marlianum. Borrich. Ant. Urb. fac. c.* 11. §. 6. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 2. *Thyſ. de Amphith. p.* 197. In Dionis loco campum ſtrictiùs accipiendum puto: ita ut opus hoc in ipſius ambitu, vel ſaltem proxima fuerit vicinia. Judicium hujus rei ſatis certum eſt, quòd Auguſtus ante in eodem campo ad edendos ludos *amphitheatrum* ligneum fecerit, quum ſtabile, ac lapideum illic nullum eſſet. Sic & à Caligula ibidem ſpectacula edita refert Suet. c. 18. n. 1. *Munera gladiatoria partim in amphitheatro Tauri, partim in ſeptis, aliquot edidit.* Quamquam verò Dio LIX. p. 647. D. diverſa dicere videtur: *Exhibuit ſpectacula iſta partim in ſeptis effoſſo omni loco, & aqua repleto, ut unam navem introducere poſſet. Poſt alibi etiam maxima ædificia demolitus tabulata fixit contempto Tauri amphitheatro.* Tamen hæc ita accipi poſſunt, ut aliquando, non autem ſemper *Tauri* ab eo neglectum *amphitheatrum* ſit, quemadmodum tamen unicum hoc tum Romæ id genus ædificium ludos illos intra ambitum ſuum ſpectari debere velut poſtulabat. Locum ejus, ſeu poſitum certum, nemo eſt qui expediat. Quòd ſi mons Citorius, vel Jordanus tum temporis colles non fuerunt, alterum ex his illi adſignaverim: veroſimile tamen eſt, quum nulla ejus exiſtant reſidua veri indicia, in campo minore fuiſſe, vel ſaltem in proximo. *Nardin. ibid.* VI. 7.

Amphitheatrum in campo Martio exædificavit etiam Trajanus: quod demolitus eſt Adrianus. Spartian. c. 8. Adrianus *theatrum, quod ille in campo Martio poſuerat, contra omnium vota deſtruxit.* Nec moveat quemquam, quòd id *theatrum* a Spartiano appelletur. Nam *amphitheatrum* fuiſſe prodidit Pauſan. Eliac. I. p. 159. ubi ait: *θέατρον μέγα κυκλοτερὲς πανταχόθεν.* Qua verò campi parte, & an intra ejus ambitum fuerit, æquè, ut cætera, incertum eſt. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 7. *Donat. de Urb. Rom.* III. 7. *Borrich. An. Urb. fac. c.* 11. §. 6.

Amphitheatrum in Gallia ad Ligerim eſt manu quidem & arte humana factum, ſed ita ut videri poſſit à natura. Totum enim & exciſum eſt & excavatum in monte, ſine externa ulla materiatione calcis, lapidis, ligni. Mons in quo eſt, & è quo eſt, abeſt plus minus diei mediæ itinere à Ligeri fluvio, parte ea qua ab Andegavis in Pictones itur. In ejus ſummo, paullò tamen ad latus reperitur. Gradus ſubſelliorum à ſummo margine ſtatim incipiunt; minuunturque paullatim euntes in declive. *Lipſ. de Amphith. extr. Rom. c.* 6.

Amphitheatrum Nemauſenſe quando, vel à quo ſtructum neſcimus. Hoc reperio nota dignum; olim à Gothis loco arcis habitum, & contra vim firmatum. Roderic. Toletan. in Reb. Hiſpan. III. 7. id notat, & appellat *præſidium arenarum*. Lipſ. de Amphith. extr. Rom. c. 5.

Amphitheatrum Placentinum *opus fuit pulcherrimum, ſitum extra muros: conflagravit, ſive ab oppugnatoribus incenſum, dum faces jaculantur: ſive ab obſeſſis, dum regerunt. Municipale vulgus pronum ad ſuſpiciones, fraude illata ignis alimenta credidit à quibuſdam vicinis coloniis, invidia & æmulatione, quòd nulla in Italia moles eam capax eſſet.* Tacit. Hiſt. II. 21. 2. Quòd combuſtum illud ait, fortaſſe hæreas: & quid? fuitne igitur ligneum? De toto, non opinor; de parte, ſuſpicor: ea ſcilicet, quæ ſubſellia, & gradus internè complexa. At exteriora omnia firma, & è lapide fuiſſe cenſeo: ni fuiſſent, cur ut de magna jactura aliqua hiſtoricus noſter queſtus? *Lipſ. de Amphith. extr. Rom. c.* 4.

Amphitheatrum Polanum, ſive quod eſt in urbe Pola Iſtriæ maritima, & quidem in media, ad montem. Non è lapide aut uno opere tota moles fuit, ſed exterior tantùm pars, quæ lapide quadro adſurgit cum columnis ſuis, opere item ruſtico facta. Interiora omnia membra, ſubſellia, aditus, gradus, podia è ligno fuerunt, & pro tempore conſtrui potuerunt & deſtrui. *Lipſ. de Amphith. extr. Rom. c.* 4.

Amphitheatrum Veronenſe unicum duntaxat ferè integrum in Italia conſpicitur. Forma talis erat. Cingebatur quaquaverſum lapideis gradibus, ita ut unus in alium atque item alium largiùs ſeſe extendens, latior ſubinde adſurgeret, & populo conſidenti venationum contemplandarum copiam faceret. Suſtentabatur altiſſimis porticibus, & inferiùs multis pervium erat portis, ut cuilibet abſque alterius incommodo integra eſſe egrediundi facultas. Extra Taurinum in via quæ Pinarolum ducit ad Monturuccios, quaſi agger quidam in gyrum deductus conſpicitur. Exſtructum fuit à privato quodam, ut ex inſcriptione colligitur. *Panciroll. Rer. Deperd. & Inv. p.* 79. E marmore eſt totum. Torellus Sarayna in deſcriptione Veronæ putat valdè vetus eſſe, & ſtructum ante tempora Auguſti, aut certè illis ipſis. Argumenta huic rei adfert I. *Amphiteatrum* antiquius eſſe quàm *theatrum*, quod ibidem conſpicitur juxta Atheſin flumen. At *theatrum* hoc eſt, inquit, exſtructum ab Auguſto, magis igitur *amphitheatrum*. II. Lapides in eo aliquot tauri effigiem habent inſculptam, taurus autem ſymbolum Auguſti; quoniam & in nummis expreſſus, & natus ipſe ad capita bubula, ut Suetonius teſtatur. Eſt lapis alius Veronæ, qui præfert, OCTAVIÆ. C. F. ET. SORORI. CARISSIMÆ. Conſtat verò Octaviam ſororem fuiſſe Auguſti. III. Duodetriginta colonias per Italiam Auguſtus deduxit, eaſque variis operibus inſtruxit, narrante Suetonio: inter eas Veronam fuiſſe, nihil ambigendum. Sed illa levi, & ludente manu rejicimus. *Amphitheatrum* eſſe antiquius *theatro* non credo. Cauſa hæc, quia ubique fere locorum ludi ſcenici priores origine, & uſu muneralibus iſtis: igitur & eorum ſedes. Tauri in hoc opere inſculpti ut ornamentum operis, non ut indicium auctoris. Quòd ſi omnia ad Auguſtum trahes, ubi tauri: quis finis? Etiam Nemauſenſe gloriabitur ſtructore Auguſto. Taurus eſt non tantùm hujus Principis, ſed & aliorum ſymbolum, quia coloniæ deductæ eſt nota, non peculiare aliquod ſignum. Auguſtus eſt natus ad capita bubula. Sed tu quoque inter ea, qui ſic argumentaris. Octaviam illam fuiſſe ſororem Auguſti quis tibi fecit indicium? Ego illum lapidem fuiſſe ſepulcralem veriùs auguror, & municipalis alicujus Octaviæ non illius Principalis, quæ mortua, & ſepulta Romæ. De colo-

coloniis, & per eas Auguſti operibus ſparſis: communiter non negamus. Ad Veronam ſi adſtringis, opus ſit alio tibicine. Nam Cyriacus Anconitanus in Itinerario ſuo dum ſcribit, *Labyrinthum haberi illic conſtructum fuiſſe anno imperii Octaviani Auguſti trigeſimo nono*, eſt quidem aliquis, ſed parùm firmus. Famæ enim innititur: quæ in talibus plurimùm invenitur fallax, Et cur credam Auguſti ævo ſtructum hoc opus? cum ne Romæ quidem tunc fuerit, & in ipſa Urbe matre. Nam manſura, & lapidea tardè ibi cœpere, & ſub Auguſto. Valdè autem veriſimile, exemplum illinc manaſſe ad urbes ſubditas, & minores: non autem contra. Sigon. Hiſt. Occid. 1. nimis novitium facit, & refert ad Maximiani ævum: hoc ſolo argumento, quòd is in vicinia pleraque condiderit ampla, & magnifica Mediolani, Aquilejæ, Brixiæ. Ego paullo antiquius quàm pro illo Principe ſuſpicer. I. Quia tum Plinii ævo gladiatorum, & ferarum ſpectacula Veronæ ſatis crebra Epiſt. vi. 34. 1. II. Othonis, & Vitellii principatu Placentiæ, viciniſque oppidis inſignia *amphitheatra* fuiſſe ſcio, qui minùs tunc Veronæ? *Lipſ. de Amphith. extr, Rom, c. 2.*

AMPHORA fuit vas anſatum, ſive utrinque, ſive ex omni parte habuerit anſam, qua circumferri poſſet. Anſata hæc forma colligitur ex Caton. de Re ruſt. c. 114. *Poſt dies quadraginta diffundito in amphoras, & addito in ſingulas amphoras ſæpè ſextarium unum, Amphoras nolito implere nimium, anſarum infimarum fini*. Qua voce plerumque ſcriptores ad vaſa non certæ, & determinatæ menſuræ, ut quadrantal eſt, ſed ad ipſum vaſis corpus demonſtrandum uſi ſunt, ut Cato c. 13. qui de *amphora naſiterna*, id eſt, ad aquam continendam inter vineæ inſtrumenta meminit. Quo ſenſu, id eſt, pro vaſe, non tamen determinatæ menſuræ, eam accepit Colum. xii. 28. his verbis: *Hoc facto poſt ſeptimum diem rurſus vinum purgatur, & in amphoras benè picatas, & bene olidas diffunditur*, c. 40. *Quod deinde fluxerit, aut doliis, aut amphoris condito: & cum deferbuerit, obturato, commodius autem ſervatur in amphoris*. Pætus de Roman. & Græcor. menſ. iii. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 1627, A. Dicitur & quadrantal ex pede in quadrum, deinde ex quadro in cubum capacitate reſolutum, metretes, & cadus. *Cenal. de Ponder. ac menſ. rat. Ant. Roman. Græv. ibid. p. 1457. C. Buleng. de Imp. Rom.* vi. 65. Vas fuit vinarium. Horat. Od. iii. 17. 34.

Nec Laſtrigonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi.

Cicer. pro Font. c. 5. *Titurium Toloſæ quaternos denarios in ſingulas vini amphoras portorii nomine exegiſſe*. Et aliorum liquidorum. Cicer. Verr. ii. 74. *Jam non quæro, unde* cccc. *amphoras mellis habeas*, Colum. xii. 20. *Quadrantem medicaminis in binas amphoras miſcere ſolitus ſum, ita ut quatuor urnarum eſſet muſti modus*. Imò cujuſvis rei continendæ, Julian. l. 206. ff. de verb. ſignif. *Amphora, ſi vinum habeant, in vaſis vinariis: cum inanes ſint, tum extra numerum vinariorum ſunt: quia aliud in his abdi poteſt*, Donat. Dilucid. in Capitol. p. 908. Voſſ. Lexic. Etymol. Et in illo olivas ſervaverunt, Colum. xii. 47. *Amphoras uſque ad fauces replent olivis*. Quin & olearias fuiſſe *amphoras*, colligitur ex Caton. de Re ruſt. c. 10. ubi habes: *Amphoras olearias duas*. Pætus ibid. p. 1627. C. Etiam uvas paſſas. Colum. xii. 26. *Quidam uvam paſſam foliis ficulneis involvunt, & ſiccant: alii foliis vitigineis, nonnulli plataninis, ſemivietas uvas contegunt, & ita in amphoras recondunt*. Fictiles fuiſſe licet colligere, tum ex eo quia picabantur, tum ex his, quæ dicit Plin. xxxv. 12. qui de fictilibus tractans ſic dicit: *Hodieque in templo oſtenduntur amphoræ duæ, propter tenuitatem conſecratæ diſcipuli magiſtrique certamine, uter tenuiorem humum duceret*. Quod etiam ex his, quæ quotidie Romæ è terra eruuntur, apertiſſimè conſtat. Sic etiam quòd longi colli eſſent, colligitur ex Caton. c. 89. *Salem candidum ſi facito. Amphoram defracto collo puram impleto aqua pura*. Ima parte fuiſſe acutas non modò in multis antiquis ſculpturis inſpicitur: ſed etiam occulata fide ex his, quæ infra terram recònditæ, & obrutæ reperiuntur, paſſim Romæ conſpiciuntur. *Pætus ibid. p. 1628. A.* Etiam ſparteas fuiſſe reor, Fictiles tractando ſæpè, ut in metiendo fit, franguntur. De ſparteis meminit Cato de Re ruſt. c. 11. *Amphoras ſparteas quatuor*. Turneb. Adv. vii. 23. Pætus ibid. p. 1627. B. Feſtus; *Quadrantal antiqui vocabant amphoram, quod vas pedis quadrati octo, & quadraginta capiat ſextarios*. Julius African. in fragment. ἐκ μέτρων: *Amphora vini, quam & metretam vocant, continet ſemiamphoras duas, quas cados communi nomine appellant: Romani verò urnas dicunt: ita ut amphora ſit ſextariorum octo & quadraginta*. Voluſ. Mæcian. de Ponder. *Quadrantale, quod nunc plerique amphoram vocant, habet urnas 2, modios 3, ſemodios 6, congios octo, ſextarios 48, heminas 96, quartarios 192, cyathos 570*. Hæc capienda de *amphora* Romana. Nam Attica trium urnarum fuit. Hinc Fannius;

Attica præterea diſcenda eſt amphora nobis,
Seu cadus: hanc facies noſtra ſi adjeceris urnam.

Cave ut credas, quæ de *amphora*, cæteriſque menſuris ſcripſit Politian. Epiſt. x. Nam ea erroribus ſcatet, planèque Politiano eſt indigna. *Voſſ. l. l.* Et Politianum accuratiùs refutat *Bud. de Aſſe V. p.* 513. Picabatur, vel gypſo linebatur, ne virtus vini, aut raritate materiæ, aut poris vaſorum occultis evaneſceret. Horat. Od. i. 20. 2.

—— Græca quòd ego ipſe teſta
Conditum levi.

hoc eſt, pice, vel gypſo obſtruxi, & obduxi, vel incruſtavi. *Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 141. *Nicol. de Sigil. vet. c.* 45. §. 4. V. & infr. in *Pix*. Vino in illa condito notis, & titulis ſignabatur. Hoc indicat Juven. Sat. v. 34.

—— cujus patriam, titulumque ſenectus
Delevit multa veteris fuligine teſtæ.

Petron. c. 34. *Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo: Falernum Opimianum annorum centum, Dum titulos perlegimus.....* Briſſon. de Form. viii. p. 739. Turneb. Adv. i. 1. Salmuth ibid, p. 142. Brod. Miſc. i. 3. Lambin. & Torrent. in Horat. Od. ii. 3. 8. Cognat. Adag. p. 59. Unde proverbium. *de meliore nota*, quo aliquem commendamus: quia de meliore nota vinum eſt, quod præ cæteris commendatur, & probatur eſſe bonum. Hoc utuntur Catull. lxviii. 27.

Quare, quod ſcribis Veronæ turpe Catullo
Eſſe, quod hic quiſquis de meliore nota....

Curio apud Cicer. Fam. vii. 29. *Sulpicii ſucceſſori nos de meliore nota commenda*. Cognat. Lambin. Salmuth & Turneb. l. l. Roa Singul. i. p. 54. Nicol. de Sigl. vet. c. 45. §. 5. Et hinc factum, ut nota interdum vinum ipſum ſignificet. Horat. Od. ii. 3. 8.

Interiore nota Falerni.

Sat. i. 10. 24.

Ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.

Torrent. in Horatium. *Amphoras* publicè poſuerant in angiportis. Non videtur licuiſſe Romæ urinam publicè facere niſi in illis. Licuit autem in illas gratis urinam conjicere uſque ad tempora Veſpaſiani, qui, cum eſſet avariſſimus, commentus eſt vectigal urinæ. V. illum infr. in *Vectigal*. Has ſordidis hominibus locavit, qui ſtipem ab hominibus, qui neceſſitate coacti in iis lotium reddebant, exigebant; nam quæ viri docti de fullonibus excogitarunt, fidem penes me non inveniunt. *Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 12.*

Amphora Capitolina fuit dicta, quia mos fuit antiquorum, ut & hodie quoque Romæ eſt, menſuras, & pondera in Capitolio conſervari, & cuſtodiri, ut inde, quoties res exigeret, & de legitima menſura dubitaretur, veritas peti poſſet. Fannius in carmine de ponderibus & menſuris: & antiquæ menſuræ inſcriptio. V. & Fannium, & inſcriptionem infr. in *Quadrantal*. Ad has enim ceu ad lapidem Lydium exigebantur privatorum menſuræ, Quod cum difficile eſſet, multique ex libidine menſuras, & pondera ſibi componerent, univerſali lege cavit Imperator

Valen-

Digitized by Google

Valentinianus, ut per ſingulas Romani imperii civitates pondera & menſuræ publicæ eſſent expoſitæ. Poſtea acceptas ab Imperatore menſuras & pondera ſervarunt vel papa, vel ſenatus. Exſtat enim Juſtiniani pragmatica ſanctio, cujus cap. 18. jubentur dari, vel ſuſcipi ſpecies, *vel pecuniam in illis menſuris*, inquit, *vel ponderibus, quæ beatiſſimo papæ, vel ampliſſimo ſenatui noſtra pietas in præſenti contradidit*. Caſaub. in Capitol. Maximin. c. 3. Pætus de Roman. & Græcor. menſ. III. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1625. D. Calcagn. de Tal. & teſſer. c. 2.

Amphora geometrica debet habere numerum ex cubica multiplicatione collectum, ut ita dicamus; Duodecim unciæ libram conſtituunt: duodecies verò duodecim quadratum numerum reddunt, qui eſt centum quadraginta quatuor: verùm duodecies duodecim duodecies, aut, mavis, duodecies centum quadraginta quatuor, conſtituunt mille ſeptingentas viginti octo uncias, quæ ad libras per partitionem duodenariam reductæ efficiunt centum quadraginta quatuor libras menſurales. Et hinc manifeſtè ſequitur, tam Romanam quàm Græcam *amphoras* magis uſuales eſſe, quàm verè geometricas. Romana enim octoginta libras veterum teſtimonio, qui eam quæ in uſu erat apud Romanos *amphoram* tradiderunt, comprehendit. Attica verò centum & octo libras menſurales recipit. Neutra ad juſtam menſuram *amphoræ* geometricæ accedit. Longiùs tamen abeſt Romana quàm Attica. Attica enim diſtat à juſta quantitate *amphoræ* libris menſuralibus ſex & triginta. Romana verò ſexaginta quatuor libris menſuralibus minor eſt *amphora* ad legem geometricam conſtituta. *Cenal. de Pond. & Menſ. Rat. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1457. *E. F.*

Amphora naſiterna. V. illam infr. in *Naſiterna*.

Amphora Pariſina verè cubica vas eſt *amphoreum*, habens aream & latera ex omni parte pedalia ad pedis Pariſini rationem. Continebit uncias menſurales pollicares mille ſeptingentas viginti octo. Hunc numerum reddunt duodecim unciæ cubicæ multiplicatæ. V. ſupra in *Amphora geometrica*. Cenal. de Pond. & Menſ. Rat. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1467. C.

AMPHORALE fuit vas cryſtallinum à forma *amphoræ* dictum. Plin. XXXVII. 2. *Idem Xenocrates auctor eſt, vas amphorale viſum*. Pætus de Roman. & Græcor. menſ. III. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1627. C.

AMPHORARIUM vinum dicebatur, quod in *amphoris* conditum eſſet. Procul. l. fin. ff. de tritic. legat. *Quod ſi ita eſſet legatum vinum amphorarium, Aminæum Græcum, dulcia omnia, nihil inter dulcia, niſi quod potionis eſſet legatum, putat Labeo, ex collatione vini amphorarii*. Pætus de Roman. & Græcor. menſ. Theſ. III. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1627. D.

AMPLIARI ante legem Serviliam, ſive rogationem, quam C. Servilius Glaucia, qui cum Saturnino tribuno plebis prætor eſt occiſus, de repetundis tulit, quidem licebat, comperendinari verò in judicio repetundarum non licebat. *Manut. de Leg. Rom. c.* 22. Reus *ampliari* dicebatur, quum cauſa judicio non ſatis erat probata. *Ampliare* in judiciis antiquis verbum forenſe erat, & ſignificabat interloqui, ſeu ſententiam differre. Romani aut ſtatim ſententiam dicebant, ſi abſolvendus eſſet reus: aut differebant, ſi neſcirent quid eſſet ſtatuendum, & pronuntiabant cauſam denuò eſſe dicendam. *Donat. Dilucid. in Liv.* XLIII. *p.* 105. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 101. Aſconius. V. illum infr. in *N. L.* Hoc verbum non exſtat in Pandectis, exſtant tamen reliquiæ formulæ in Aſconio laudato. Ulpian. l. Pomponius. §. 4. ff. de recept. qui arbitr. *Proinde, ſi fortè urgeatur à prætore ad ſententiam, æquiſſimum erit, ſi juret, ſibi de cauſa nondum liquere, ſpatium ei ad pronuntiandum dari*. Donat. l. l.

AMPLIATIO, in quibus cauſis adhibebatur, neque enim omnes eam leges admiſerunt, erat, quoties judices ſignificabant rem ſibi non liquere, & ſecundam actionem inſtituendam eſſe. *Nicol. de Sigil. vet. c.* 11. §. 3. *Sigon. de Judic.* II. 22. Hoc ſignificabant, ſi ex rei parte ſatis acta cauſa non videbatur, vel ad ſummam rei exiſtimationem pertinebat, ut moram ad condemnandum Judices acquirerent, & ſpatium reo ad ſe colligendum darent. *Briſſon. de Form.* V. *p.* 480. *Schill. Nom. Philol. p.* 102. Ante legem Glauciæ fuerit dilatæ condemnationis indicium (V. infr. in *Amplius*) poſt legem verò Glauciæ obſcuritatis, nec ſatis exploratæ ſententiæ. *Manut. de Leg. Rom. c.* 22. *Ampliatio* diverſa fuit à *comperendinatione*. I. Quòd *comperendinatio* facta eſt, etiamſi judices primo cœtu non judicaſſent, *ampliatio* verò ex incerta judicum ſententia nata eſt. II. Origine, quia *ampliatio* vetuſtior eſt, & multis ante primam de repetundis legem annis. III. Quòd *ampliatio* tantùm à judicum arbitrio, ac voluntate pendet, *comperendinatio* eſt illa quidem in judicibus poſita, ſed petente vel accuſatore, vel defenſore. Nam niſi alteruter, aut uterque petiiſſet, nihil judices de comperendinando reo cogitaſſent. IV. Quòd in *ampliatione* is ſolus iterùm perorat, in cujus oratione obſcuritas eſt: in *comperendinatione* uterque iterum cauſam dicit. V. Quòd in *ampliatione* primùm accuſator, deinde defenſor auditur: in *comperendinatione* primùm defenſor dicit, deinde accuſator. VI. Quòd *ampliatio* quocunque die inſtitueretur, *comperendinatio* ex præſcripto legis tertio die. VII. Quòd ex *ampliationis* cauſa ſæpiſſimè dici potuit, ex *comperendinationis* cauſa bis tantùm cauſa dicta eſt. VIII. In *comperendinatione* potuit eſſe *ampliatio*, in *ampliatione comperendinatio* nequaquam. *Sigon. de Judic.* II. 22. *Manut. l. l. Auguſtin. de Legibus in Servilia. Budæus in Pand. p.* 32. *H. Turneb. Adv.* I. 3. *Donat. Dilucid. in Livium* XLIII. *Schill. Nom. Phil. p.* 102. *Roſin. Ant. Rom.* IX. 24. *Moreſtell. de diverſ. dier. Dial.* 12. *Pollet. For. Rom.* IV. 15. *& in illum Broidæus*. *Ampliationem* & comperendinationem, quæ utraque rei potius cauſa, quàm accuſatoris videtur eſſe conſtituta, lege ſua omnino ſuſtulit M. Acilius Glabrio. Manut. l. l. V. infr. in *Lex. Acilia*.

AMPLIATUS dicebatur, cujus damnatio, vel abſolutio differebatur, aut quia coram ſiſtendi eſſent teſtes, & cum illo committendi: aut quia nondum plenè liquebat, aut de crimine, aut de modo pœnæ: aut quia argumenta nondum ſatis erant idonea ad abſolvendum, aut condemnandum. Liv. XLIII. 2. *Bis ampliatus, tertio abſolutus eſt reus*. Bud. in Pandect. p. 33. D. Donat. Dilucid. in Liv. XLIII. Schill. Nomencl. Philol. p. 102.

AMPLIUS eſt pronuntiatum in judiciis primitùs in manifeſta rei cauſa, & cum reus omnino condemnandus videretur, non ad cauſam meliùs cognoſcendam, ſed ad damnationem differendam, ut ad excuſandam dilationem ſpeciem aliquam dubitationis præ ſe ferrent. Poſtea cum obſcura cauſa eſſet, nec de abſolutione, aut condemnatione ſatis liqueret, & *amplius* requiri ad cauſam demonſtrandam videretur. Donat. Eun. II. 3. 39. *Liquet eſt verbum juris, quo utebantur judices, quum amplius pronuntiabant, obſcuritate commoti cauſæ magis, quàm negotii ſimplicitate*. Aſconius. V. illum infr. in *N. L.* Sic Crito apud Terent. Phorm. II. 4. 17.

Ego amplius deliberandum cenſeo:
Res magna eſt.

Manut. de Legib. c. 22. Bud. in Pand. p. 32. E. Pollet. For. Rom. IV. 15. Sigon. de Judic. II. 22. Briſſon. de Form. V. p. 480. Schill. Nom. Phil. p. 103.

Amplius hoc cenſeo ſolebat dicere, qui ſententiis dictis non omnino aſſentiebatur, ſed aliquid præterea addendum cenſebat. Senec. de vit. beat. c. 3. *Fortaſſe & poſt omnes citatus, nihil improbabo ex his quæ priores decreverint, & dicam, hoc amplius cenſeo*. Cicer. ad Brut. 5. *Cum de his, qui hoſtes judicati ſunt, bello perſequendis ſententia dicerentur, dixit Servilius etiam de Ventidio, & ut Caſſius perſequeretur Dolabellam: cui cum eſſem aſſenſus, decrevi hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, eque Republica eſſe, perſequerere bello Dolabellam*. Briſſon. de Form. II. p. 182. Lipſ. in Senecam.

AMPLUSTRE. V. illud infr. in *Apluſtre*.

AMPSIVARII Forte legendum *Angrivarii*, aut *Anſibarii*. Nerone imperante Friſiorum agros occuparunt. Ex his collecti erant milites. In alba parma purpureum orbem cippo item purpureo præfixum, & albo limbo cinctum

ctum

Google

ſtum habebant. Alius purpureus limbus clypei marginem circumdabat. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Occid.* c. 21.

AMPTRUARE, vel, ut alii, *amburvare*, dicebatur Præſul Saliorum cum in ſaltatione motus edebat, cui mox alii, qui in choro erant, eodem geſtu motus reddebant, quod *redamptruare* dicebant. *Scalig. & Dacer. in Feſtum in Redemtruare. Buleng. de Theatr.* 1. 37. *Kippinck. Ant. Rom.* 1. 12. 7. *Roſin. Ant. Rom.* III. 20. *Schill. Nom. Phil. p.* 103. V. infr. in *Redamtruare*.

AMPULLA erat vas olearium ventricoſum, quo in balneis ad unctiones uti ſolebant veteres. Cicer. de Fin. IV. 12. *Si ad illam vitam, qua cum virtute degatur, ampulla, aut ſtrigilis accedat.* Apul. Flor. II. p. 778. V. illum infr. in *Strigilis*. Formam ibidem deſcribit p. 777. *Qui magne in cœtu prædicavit, fabricatum ſibimet ampullam quoque oleariam, quam geſtabat, lenticulari forma, tereti ambitu, preſſula rotunditate.* Turneb. Adv. IV. 1. Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c. 18. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 149. Stuck. Antiq. Conviv. II. 25. Caſal. de Proph. Roman. ritib. c. 24. de Therm. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. IX. p. 640. E. de Urb. ac imper. Roman. ſplend. p. 2. c. 18. Beroal. Annot. c. 46. Schill. Nomencl. Philol. p. 103.

Ampulla erat etiam vas potorium, quo in menſa utebantur. Plin. Epiſt. IV. 30. 6. *Quod in ampullis, cæteriſque generis ejuſdem videmus accidere, quibus non hians, nec ſtatim patens, exitus.* Suet. Domit. c. 21. n. 2. *Ut non temerè ſuper cœnam modicam in ampulla potiunculam ſumeret.* Mart. XIV. 110. cujus lemma eſt *ampulla potoria*:

Hac licet in gemma, quæ ſervat nomina Coſmi,
Luxurioſe bibas, ſi foliata ſitis.

Fiebat ſæpiùs ex vitro. Mart. VI. 35. 3.

At tu multa diu dicis, vitreiſque tepentem
Ampullis potas ſemiſupinus aquam.

Et in itineribus femori alligato viatores Cynici, & mendici. Plaut. Perſ. 1. 3. 43.

Cynica eſſe è gente oportet paraſitum probe:
Ampullam..... habeat.

Id autem è corio fieri ſolitum. Plaut. Rud. III. 4. 51.

Niſi erit tam ſincerum, ut quivis dicat ampullarius,
Optimum eſſe opere faciundo corium, & ſinceriſſimum.

Victor. Var. Lect. 1. 24. Pitiſc. in Suet. Domit. c. 21. n. 2. §. 7.

AMPYX dicitur aurata catena, ſetas vinciens equinas in frontis ambitu: unde & Martis equi χρυσάμπυκες dicuntur Homer. Iliad. E. 350. *Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 22. *Pinell. Addit. ad Panvin. de Lud. circenſ.* 1. 9. Et reticulum muliebre, ex auro, & lapillis ſplendens, capiti circumjectum fœmineo. *Pinell. l. l.*

AMS.

AMSEGETES *dicebantur, quorum agri viam publicam proximè tangebant.* Feſtus. *Dacer. in Feſtum. Hennin. ad Bergier. de viis milit.* I 1. 8. §. 2. *Auctor Miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Roman. p.* 815.

AMU.

AMULA fuit vas vinarium. V. illud infr. in *Aquiminarium*.

AMULETA antiqui vocabant ea, quæ geſtata quovis modo malam ſortem amolirentur, benignam conciliarent, atque ad alterutrum gemmis ferè utebantur. Plin. XXXVII. 9. *Totus oriens pro amuletis traditur geſtare eam jaſpidem, quæ ex iis ſmaragdo ſimilis eſt.* Chitlet. Anaſt. Childer. Reg. c. 18. Ad invidiam repellendam de collo puerorum ſuſpendebantur. Varro. V. illum infr. in *Faſcinum*. Turneb. Adv. IX. 28. Etiam ex hyperico, & herba ſacra contra veneficia conficiebantur. *Lipen. de Stren. c.* 3. §. 11. Pro *amuletis* habebantur effigies illæ, quæ myſticas rerum naturalium allegorias continebant. *Aleand. Tabul. Heliac. Explic. Theſ. Ant. Rom. Grav. Tom.* V. *p.* 727. *A.*

ANA.

ἈΝΑΒΆΛΛΕΣΘΑΙ eſt pallium componere. Dicitur propriè de pallio, quod injicitur, ſive circumponitur, dum de inferiori corporis parte attollebatur, ſive ſubducebatur, ac ſiniſtro humero imponebatur, ſive injiciebatur. Decorus enim, atque ingenuus pallii amictus erat, cum ejus pars dextra ad pedes cadens attollebatur, atque ita ſiniſtro humero imponebatur, ſive injiciebatur, ut latente brachio ſola dextra extaret. *Ferrar. de Re veſt.* II. 4. 7.

ἈΝΆΒΑΘΡΑ, *anabathra*, erant tanquam gradus theatri, qui ſtruebantur ad pulpita adſcendenda. Nobis Palchi, aut Scalinate. Solebant affigi parietibus, ac ſuſpendi ſubditis fulcris, ſenſim acclinia, ne alter alterius luminibus in ſpectando officeret. Juven. Sat. VII. 46.

Et quæ conducto pendent anabathra tigillo.

Chimentell. de Honor. biſell. c. 21. Lipſ. Epiſt. ad Belg. II. 48. Grang. & Britann. in Juvenalem. V. & infr. in *Subſellia recitantium*.

Anabathra lapidea, nondum invento ſtapedarum uſu, collocabantur per vias utrinque ad latera viarum, in modum graduum facta, ut illis conſcenſis faciliùs in equos, ac vehicula inſilirent, & rurſum æquè facilè ex iiſdem deſcenderent. Primus auctor apud Romanos fuit C. Gracchus Tiberii frater. *Bergier. de viis milit.* IV. *Sect.* 39. §. 1. & ad illum *Henninius*. V. & infr. in *Equus*.

ἈΝΑΒΌΛΑΙΟΝ, & ἀναβολὴ Græcis dicebatur omne veſtimenti genus exterius, quod tunicæ impoſitum corpus circumiret, atque involveret. *Ferrar. de Re veſt.* II. 4. 27. *Ruben. de Re veſt.* I. 17.

ἈΝΑΒΟΛΕΙ͂Σ erant ſtratores, quorum ope in equos veteres tollebantur. Caruerunt illi ſtapedibus, vel inſtrumentis, quibus hodie in adſcendendis equis utimur, & quibus equites aliquo modo inſiſtunt. Inde vel ſaltu equos adſcendebant, vel aliorum opera in eos levabantur, & ſubjiciebantur. *Cuper. in Lactant. de Mort. perſeq. c.* 5. *Lipſ. de Milit. Roman.* III. *dial.* 7. V. & infr. in *Strator*.

ἈΝΑΚΛΙΝΤΉΡΙΑ erant in lectis tricliniaribus accubita quædam, in quibus reclinati convivæ diſcumbebant. Spart. Æl. Ver. c. 5. *Nam lectum eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat, minuto reticulo incluſum undique, eumque foliis roſæ, quibus demptum eſſet album, replebat, jacenſque cum concubinis, velamine de liliis facto, ſe tegebat, unctus odoribus Perſicis. Jam illa frequentantur à nonnullis: quod & accubationes, ac menſas de roſis, ac liliis fecerit, & quidem purgatis.* Quæ ſpondæ lecti dicebantur. Virg. Æneid. I. 702.

Aurea compoſuit ſponda, mediamque locavit.

Urſin. ad Ciaccon. de Triclin. Append. p. 221. Rhodig. Antiq. Lect. XXVII. 25. Buleng. de Imperat. Roman. II. 34. de Conviv. I. 29. Laz. Comm. Reip. III. 3. Baccius de Conviv. I. 9. Erant potiùs fulcimenta, aut adminicula dorſo reclinando, ſive illæ partes ſellarum, quibus dorſo incumbimus. Utitur Latina voce Iſidor. XIX. 26. *Chimentell. de Honor. biſell. c.* 27.

ANADEMA erat faſcia, ſive inſigne illud, quo apud Perſas Regis caput cingebatur. Lucret. IV. 1122.

Et benè parta patrum fiunt anademata mitra.

Salmuth. ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 453. Ruben. de Gemma Tiber. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1334. B. Schott. Obſerv. II. 58. Faber. Semeſt. I. 15.

ANADIPNA erant *cibi veſpertini belliſſimi poſt piſces, & carnes appoſiti.* Euſtath. in Homer. Iliad. Σ p. 1196. *Buleng. de Conv.* II. 39.

ANAGNIA fuit caput Hernicorum. Vulgò nunc *Anagni* dicitur. Virg. Æneid. VII. 684.

Hernica ſaxa colunt: quos dives Anagnia paſcit.

Macrob. Sat. V. 18. *Sunt in libro ſeptimo illi verſus, quibus Hernici populi, & eorum nobiliſſima, ut tunc erat, civitas Anagnia enumerantur.* Fuit Romanorum præfectura. *Sigon.*

de

de Ant. jur. Ital. II. 13. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 221. *B. Cluver. Ital. Ant.* III. 6. 2. Civitas *Anagninis* data eſt ſine ſuffragii latione, concilia, connubiaque adempta Q. Marcio, P. Cornelio conſulibus an. 447. *Sigon. ibid.* II. 9.

ANAGNOSTÆ erant ſervi, qui domino cœnante legebant librum. Nep. XXV. 13. 3. *Erant in ea* familia *anagnoſtæ optimi*. Et ſupr. in *Acroama*. Cicer. Attic. I. 12. V. illum infr. in *Pueri*. Calcagn. Epiſt. Quæſt. V. 11. Pignor. de Serv. p. 218. Schott. Obſerv. V. 29. Gronov. Obſerv. I. 22. Alexand. Gen. dier. II. 30. & ad illum Tiraquellus. Meurſ. Auctar. Philolog. c. 4.

ANALECTA erant reliquiæ ciborum, qui è menſa cadunt in pavimentum. Debebant enim colligi. Colligebantur verò ſcopis, dum per mediaſtinos triclinium mundabatur. Mart. VII. 19. 16.

Colligere longa turpe nec putat dextra
Analecta, quicquid & canes reliquerunt.

XIV. 82.

Sed pretium ſcopis nunc analecta dabunt.

Alexand. Gen. dier. IV. 21. Rhodig. Ant. Lect. XIII. 31. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 381. Opſop. ad Senec. Epiſt. 23. Voſſ. Lex. Etymol. Laurent. de Prand. c. 3.

ANALECTÆ dicebantur ſervi, qui reliquias cœnæ, aut ea, quæ ceciderant de menſa, colligere ſolebant. *Turneb. Adv.* XXIV. 33. *Popm. de Serv. p.* 109. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 105. *Rhodig. Ant. Lect.* VIII. 31. *Alciat. Parerg.* VIII. 25. *Laurent. de Prand. c.* 3.

Analectæ grammatici. De illis Seneca Epiſt. 27. *Suaſit illi Satellius Quadratus, ſtultorum divitum arroſor, &, quod ſequitur, arriſor, & quod duobus his adjunctum eſt, deriſor, ut grammaticos haberet analectas.* Ego *grammaticos analectas* nuncupari contenderim, qui lectione multa exerciti, memoria ſint firmiſſima, & indubitata, ut quicquid unquam legerint, vel audierint, ferè habeant ad manum, & in numerato, quoniam ἀναλέγεσθαι ſignificet Græcè ἀπαραβόλως ἔχειν, καὶ ἀποσῶσαι, id eſt, firmiter tenere, ac concipere. *Rhodig. Ant. Lect.* XIII. 31. Suadebat illi Satellius habere grammaticos ab hoc officio; qui reliqua ejus, Græco verbo, *analecta* in conviviis dicta, & quæ exciderent ei, & velut ab ore, & orbe deciderent, colligerent, & collecta redderent. *Lipſ. in Senecam*. Alii hos interpretantur, qui minutiſſima quæque colligunt ex auctoribus. Sed quid in his omnibus leporis, & argutiæ? Ego potiùs exiſtimem, ſanna quadam deriſum à Satellio fuiſſe Sabinum. Hic opinionem eruditionis affectabat, ſed nullius erat ingenii, & memoriæ. Subſidio ſibi paraverat ſervos, qui Homerum, Heſiodum, Lyricos edidicerant, & quærenti verſus ex tempore ſubminiſtrabant, quos tam malè reddebat, ut in medio verſu excideret. Ut enim *analecta*, quos modò diximus, ſervi dicebantur: ſic cum ipſe Sabinus inter cœnandum in verſibus, quos ſubjectos referebat, ſubinde excideret, Quadratus feſtivè dixit, ei *grammaticis analectis* opus eſſe, qui colligerent eum cadentem, & verba quoque ei excidentia inter cœnam redderent. *Turneb. Adv.* XXIV. 33.

ANALEMMA eſt ratio quædam deſcriptionis ex obſervatione umbrarum, & verticis elatione ſupra finitorem, & circulorum aliorum notatione ad horologia comparanda, & alia quædam in mundo accommodata. Vitruv. IX. 4. *Analemma eſt ratio conquiſita à bruma, obſervatione inventa, è qua ſuper rationes architectonicas, circinique deſcriptiones, eſt inventus effectus in mundo.* Turneb. Adv. I. 19. *Analemmata* longè ante horologia, & ab horologiis diverſa. *Analemmatum* formæ umbræ æquinoctialis magnitudinibus deſignabantur, non brumalis, aut ſolſtitialis, nec ad rationem brumæ, aut ſolſtitii referebantur. Vitruv. l. l. *Itaque longè aliter diſtant deſcriptiones horologiorum locorum mutationibus. Umbrarum enim æquinoctialium magnitudinibus deſignabantur analemmatorum formæ, ex quibus perficiuntur ad rationem locorum, & umbræ gnomonum, horarum deſcriptiones.* Vides ex *analemmatum* formis perfici ad rationem locorum, & umbræ gnomonum horologiorum deſcriptiones. Ergo aliud horologium, aliud *analemma*. Ex *analemmatis* deſignatione ſumebatur horologii deſcribendi ratio. Hoc repetit Vitruv. ibid. c. 8. *Ita habebitur analemmatis deformatio. Cum hoc ita ſit deſcriptum, & explicatum, ſive per hibernas lineas, ſive per æſtivas, ſive per æquinoctiales, aut etiam per menſtruas, in ſubjectionibus rationes horarum erunt ex analemmatis deſcribendæ.* Veteres aſtronomi, qui æquinoctiorum, ac ſolſtitiorum veram rationem ope gnomonicorum, & ſciothericorum organorum indagarunt, horologiis, & horarum obſervatione ad eam rem uſi non ſunt, ſed ſolis *analemmatis*. Horologia quippè in uſu tunc non fuere, ut nondum reperta. In *analemmatis* ſola umbrarum magnitudo, prout creſcerent, decreſcerentve, ſpectabatur. Per umbræ quippè momenta ſola creſcentis, & decreſcentis, non per horarum obſervationem, nec horologiorum rationem eſt inventus effectus in mundo, quem dicit Vitruvius. At in horologiorum deſcriptionibus neutiquam magnitudinis umbrarum habita eſt ratio, nec conſiderata earum augmenta, ac decrementa, ſed horarum tantum numeratio, & umbræ per lineas decurrentis ad horas monſtrandas indagatio. *Salmaſ. Exerc. Plin. pag.* 520. *a. E. Baldus Lexic. Vitruv. Philander in Vitruvium.*

ANALOGIUM inter ædificia ſacra ponit Iſidor. XV. 4. *Analogium dictum, quòd ſermo inde prædicetur.* Hic ipſe ambo eſt, qui & lampium. Gloſſæ Iſidor. *Lampium, pulpitum, analogium.* Sed potiùs eſt ille pluteus, cui libri imponuntur, nobis leggio. Aut ſi pro ſuggeſtu interpretari malimus, eum crediderim ſuggeſtum, qui in choro, aut presbyterio aſſurgit, unde ſcripturarum lectio habetur propè altare, ſeu menſam majorem: indeque *analogium* ab eo legendi actu. *Chimentell. de Honor. biſell. c.* 20. *Du Freſne Gloſſar. Meurſ. Gloſſar. Græco-barb.*

ANAPESMATA erant funes, quorum alius eſt in ſcena, ut fluvius aſcendat, aut aliqua ejuſmodi perſona, alius ad gradus imos, unde furiæ adſcendebant. Pollux IV. 19, 2. *Buleng. de Theat.* I. 21.

ANAS domeſticus nihil eſt; fluviaticus laudatur, Mart. XIII. 52.

Tota quidem ponatur anas, ſed pectore tantum,
Et cervice ſapit, cætera redde coquo.

Domeſticæ in urbibus verſantur, & quia cæno, & culinarum purgamentis avidiſſimè ſe replent, inutiliores cibo ſunt. Fluviatiles, ſive ſylveſtres libero aere, aquiſque fluentibus, vel ſaltem minimè cœnoſis fruuntur, & ſaporis quandam jucunditatem præ ſe ferunt. Avicenna etiam alas, ventrem, & hepar commendat. *Caſtellan. de Eſu carn.* IV. 24. *Nonn. de Re cibar.* II. 34. *Buleng. de Conviv.* II. 9. Petebantur è Bœotia. Ariſtoph. Acharn. IV. 1. 14.

Quid fers mercium? BOE. *Quicquid boni Bœoti ſimpliciter habent,*
Anates, phalarides, regulos, monedulas.

Buleng. ibid. c. 16.

ἈΝΆΘΗΜΑ, *donum deorum*, dixerunt delubrum, quod ex eo manavit, quòd cum homines pericula ſua diluerent, ponebant vel ſcutum, vel pilum, vel quid aliud, voto ſuſcepto. Fronto de Differ. vocab. *Guther. de Vet. jur. pontif.* II. 3.

Ἀνάθημα dicebatur donarium numini dicatum, inque templo ſuſpenſum. Ἀναθεῖναι ſignificat dedicare, conſecrare. Pollux I. 1. 24. *Anathema facere, templo dedicare.* Ἀναθεῖναι εἰς τὸν ναόν. Habet ἀνὰ hic eam vim, quam habet in ἀναβάλλειν. Ut hoc notat ſurſum jacere, ita ἀναθεῖναι eſt ponere in ſublimi. Pollux I. 1. 25. *Anathemata plerumque ſunt coronæ, phialæ, pocula, thuribula, aureæ argenteæque phialæ, cyathi, amphoræ.* Voſſ. Lex. Etymol. Tomaſ. de Donar. c. 1. Militaria ſubditorum in Principes bella ſuſcipientes pietatem paſſim teſtantur. *Tomaſ. ibid. c.* 5.

ἈΝΑΞΥΡΊΔΕΣ erant feminalia, ſeu brachæ. Suidas, & Heſychius. Erant Perſarum, & Gallorum. *Bayſ.*

de

Digitized by Google

de Re veſt. c. 20. Alexand. Gen. dier. v. 18. Calcagn. Epiſt. Quaſt. III. 1.

ANC.

ANCHARUM ſi dextra quatiatur, injucunditatem: ſin autem ſiniſtra, bonum novum ſignificat. *Niphus de Augur. I. 9.*

ANCHONIS eſt funis, quo antenna ex utroque cornu religatur ad malum. Iſidor. XIX. 4. *Anquina*, ita nonnulli apud illum legunt, *qua ad malum antenna conſtringitur. De qua Cinna:*

Atque anquina regit ſtabilem fortiſſima curſum.

Scheffer. de Milit. nav. II. 5.

ANCII ab *Anco* dicti: unde Sp. *Ancius* legatus Fidenis interfectus: & Sp. *Ancius* Briſo. *Sigon. de Nomin. Roman. c. 4.*

ANCILE, *ſcutum grande; unde etiam nunc arma, & ancile appellatur. Virg. Æneid.* VII. 188. *Lavaque ancile gerebat.* Non. XVII. 11. Nec ſcutum eſt grande; ſed *breve, & rotundum*, ut ſcribit Iſidor. XVIII. 12. nec pro armis ponitur in laudato Virgilii hemiſtichio, in quo ſignificationem non percepit. Tempore Numæ è cœlo decidiſſe dicitur. Hinc gloſſæ Cyrilli: *Ancile, διοπετὲς ὅπλον*, Scholiaſtes Cruquii ad Horat. Od. III. 5. 10. *Ancilia erant ſcuta divinitùs Romanis miſſa in virtutis inſigne.* Feſtus, & Serv. Æneid. VIII. 664. *Mamurii Veturii nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant hac de cauſa. Numa Pompilio regnante è cœlo fertur cecidiſſe ancile, id eſt, ſcutum breve.* De figura diſcrepantia eſt inter auctores. Dionyſ. II. p. 129. ſcribit figuram habuiſſe eandem cum Thracum peltis. *Siniſtra peltam Thraciam tenent Salii: ea ſcuto virgato, anguſtiores habenti laterum cavitates; ſimilis eſt. Laterum cavitates* illi adſcribit Feſtus quoque in Mamurii Veturii: *Ancile*, inquit, *appellatum eſt, quia ex utroque latere erat reciſum, ut ſummum, infimumque ejus latus medio pateret.* Ita verò Plutarch. Num. p. 69. A. *Has peltas ancilia appellant propter figuram. Neque enim hac figura planè eſt circulus, aut circuli ambitum, veluti pelta, abſolvit, ſed inciſionem habet linea cochleatim ſinuata, cujus capita crebris, & tortuoſis anfractibus in ſe converſa aduncam figuram efficiunt. Cavitates laterum*, quas Dionyſius, & Plutarchus agnoſcunt, excludit Ovid. Faſt. II. 377.

Idque ancile vocat, quod ab omni parte reciſum eſt,
Quaque notes oculis angulus omnis abeſt.

Secundum hanc deſcriptionem non fuit ſinuoſum, neque habuit *inciſiones linea cochleatim ſinuatæ*; ſed abſque omni angulo fuit ad modum figuræ planè circularis, quemadmodum apparet in nummis Domitiani, in nummo theſauri ducis Arſchotani, & in nummo Licinii triumviri monetalis. *Gutberleth. de Saliis c. 12. & 12. Manut. Quaſ. Epiſt. III. 6. Guther. de vet. jur. pont. I. 11. Schill. Nom. Phil. p. 106. Choull. de Relig. Roman. p. 213. Braun. de Veſt. ſacerd. Hebr. II. 7. Petit. de Amazon. c. 25. Camerar. Συμμικτ. προβλημ. dec. IX. probl. 8. Saubert. de Sacrif. c. 6.* Ovidius ita intelligi debet, ut non memoratam *laterum* compreſſionem, ſive *inciſionem* excludat, ſed *angulos* tantùm, quod pentameter verſus indicat. Atque hoc modo Ovidium Plutarcho, & aliis conciliamus. *Petit. l. l.* Hoc nequaquam probo. Nam ſi Ovidius excludit *angulos*, ſequitur illum quoque excludere *cavitates laterum*, quæ quatuor *angulos* efficiunt. *Gutberleth. ibid. c. 13.* In quo cum Imperii fatum eſſet, ne fortè ſubtrahi poſſet, undecim ſacta ſunt, ejuſdem generis, ne internoſci celeſte poſſet. Serv. Æneid. VI. 188: VIII. 664. Feſtus: Dionyſ. II. p. 130. *Cum aruſpices reſpondiſſent, illic fore orbis imperium, ubi illud fuiſſet: diligentia Numa, ne quandoque ab hoſtibus poſſet auferri, multa ſimilia facta ſunt, & in templo Martis locata.* Plutarch. p. 68. D. *De hac mira tradunt prædicaſſe Regem, ex Egeria ſe, & Muſis accepiſſe, eſſe ancile id ad ſalutem Urbis miſſum, & ſervandum cum undecim aliis, qua pari figura, amplitudine, & forma facienda erant, ne quis fur commodè propter ſimilitudinem intervertere cæleſte valeret.* Nobilis ea tempeſtate artifex Mamurius illa fabricavit, & mercedis loco non pecuniam, ſed gloriam petiit. Ejus nomen exinde à Saliis in quorumlibet carminum fine recitabatur. Feſtus: *Probatum opus eſt maximè Mamurii Veturii* (V. illum infr. in *Mamurius*) *qui præmii loco petiit, ut ſuum nomen inter ſacra Salii canerent.* Ovid. Faſt. III. 389.

Tunc ſic Mamurius: merces mihi gloria detur,
Nominaque extremo carmine noſtra ſonent.
Inde ſacerdotes operi promiſſa vetuſto
Præmia perſolvunt, Mamuriumque canunt.

Guthberleth. ibid. c. 14. & 20. Urſin. ad Kalend. Ruſtic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. *p. 23. A. Argol. ad Panvin. de Lud. circenſ. I. 20. Gyrald. Synt. deor.* XVII. *p. 480. C. Alexand. Gen. dier. I. 27. Junius Catal. architect. p. 118. Roſin. Antiq. Roman.* IV. 7. *Saubert. & Schill. l. l.* Mamurii vicus cum ſtatua plumbea fuit ad ædem S. Suſannæ. Hoſtilius cum Salios & *ancilia* duplicaret, ſacrarium ſtatuiſſe propè Mamurium credendus eſt. Sic enim & venerationem ſuis quærebat *ancilibus*, quaſi ab eódem artifice elaboratis; nec, quamvis extra Urbem poneret, Urbi, ſi aliquando auferrentur, periculum creabat; cum ibi non eſſet Numæ ſcutum cœleſte: & Mamurius non incongruè, *ancilia* eorumque ſacrarium ſpectabat è propinquo. *Donat. de Urb. Rom.* III. 15. Moveri dicebantur hæc *ancilia*, quando per Urbem à Saliis carmina canentibus, & ſollenni ſaltatu tripudiantibus ferebantur. Suet. Oth. c. 8. n. 5. *Sed & motis, necdum conditis ancilibus.* Movebantur per triginta dies. Polyb. Excerpt. legat. c. 23. *Ut quocunque in loco fuerint deprehenſi Salii tempore triginta dierum ejus ſollennitatis, ex eo ne decedant.* Illorum primus cecidit in Kalendas Mart. Ovid. Faſt. III. 399. clarè prodit ante tertiam noctem hoc factum: quod Faſti, in quibus hæc ad Kalendas Martias adſcripta ſunt: *Feſtum Martis, & Junonis, ancilia feruntur.* In duobus Kalendariis, quorum alterum ſub Conſtantino, alterum ſub Conſtantio factum ad VII. Idus Martias: *Arma ancilia movent.* Cuper. Obſerv. IV. 2. Rycq. in Tacit. p. 344. Junius Faſtor. lib. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 233. F. Lipen. de Stren. c. 2. art. 4. §. 27. Hoſpin. de Feſt. p. 124. Guthberleth. ibid. c. 15. Omnibus illis diebus, quibus movebantur, tanta religio homines, vel ſuperſtitio potiùs habebat, nihil ut publicè geri, non arma capi, non caſtra moveri, non iter ſuſcipi fas eſſet: & qui eam conſuetudinem migraſſet, ſacer improbuſque haberetur, tum etiam quod egiſſet, infelix, infauſtumque capiti ejus crederetur. Ad hunc morem pertinet Tacit. Hiſt. I. 89. 4. *Fuere, qui proficiſcenti Othoni moras, religionemque nondum conditorum ancilium adferrent.* Suet. Oth. c. 8. n. 5. *Expeditionem impigrè, & præproperè ſuſcepit, ſed & motis, necdum conditis ancilibus, quod antiquitùs infauſtum haberetur.* Lipſ. Ant. Lect. V. 16. in Tacit. ibid. n. 71. Urſin. Cuper. Hoſpin. & Guthberleth. l. l. Solebant, qui bello gerendo præficiebantur, ut inquit Serv. Æneid. VIII. 3. ingredi Martis ſacrarium, & *ancilia* movere, & dicere: *Mars vigila.* Promebantur indicto bello *ancilia*, ut moverentur: ac profectionem ſuſcipere, ante quàm condita eſſent, ominoſum, & religioſum habebatur. *Turneb. Adv.* V. 1. Longi ſunt: neque aliud in ea re fuiſſe, quàm id quod poſui, docet Liv. XXXII. 13. *Scatrva deinde ad Helleſpontum aliquamdiu habuerunt: quia dies fortè, quibus ancilia moventur, religioſi ad iter inciderant.* Lipſ. l. l. Cuper. Obſerv. IV. 2. Si ſua ſponte moverentur, inter prodigia eſt adnotatum, & bellum futurum indicabant. Obſeq. de Prodig. c. 104. *Ancilia cum crepitu ſua ſponte mota.* Liv. Epit. LXVIII. *Ancilia cum ſtrepitu mota eſſe, antequam Cimbricum bellum conſummaretur, referuntur.* Guthberleth. ibid. c. 16. Scheffer. in Obſequentem. Buleng. de Prodig. c. 63. Condi dicebantur, quando in templum Martis reponebantur. Tacitus & Suetonius modò laudati. Plura qui voluerit, evolvat præter laudatos auctores *Camerar. Συμμικτ. προβλημ. decur. IX. problem. 8, & Petit. de Amazon. p. 171.* —— 180.

Digitized by Google

ANCILLÆ in jus vocari non poterant, & ſi noxali judicio agerentur, illarum nomine judicium dominus accipiebat. V. infr. in *Servus*. Guther. de jur. man. III. 24. Libertatem interdum ſibi emebant. *Loon de Manumiſſ.* III. 5. 8. V. illum infr. in *Servus*. In matronarum gynæceo erant, & illarum capillitium diſponebant. Hinc ornatrices vocabantur. V. infr. in *Ornatrix*. Hinc laudem, & elogium ancillæ cuidam tribuit Ovid. Amor. II. 8. 1.

Ponendis in mille modos perfecta capillis,
Comere ſed ſolas digna Cypaſſi deas.

Kobierzyck. de Luxu Roman. 1. 6. *Ancillarum* veſtes, quarum meminit Ulpian. ff. de injur. *Si quis virgines appellaſſet, ſi tamen ancillari veſte veſtitas, minus peccare videtur: multò minus, ſi meretricia veſte fœmina, non matrifamilias veſtita eſſent*; quænam fuerint, non eſt proditum. Verùm cum matronæ ſtola, & palla uterentur, facile eſt credere utramque *ancillis* interdictam, atque ita tunica breviori ad medium crus pertinente nulla inſtita adſuta uſas eſſe, quales tunicæ meretricum fuerunt: hoc tamen à lupis diſtinctas, quòd hæ togatæ, illæ tunicatæ tantùm. An verò aliud fuerit diſcrimen, doctis quærendum relinquimus. Faber veſtem *ancillarum* atram, & ſordidam interpretatur; ſed talis etiam viliorum feminarum ingenuarum eſſe potuit. *Ferrar. de Re veſt.* 1. 3. 33. Inter munia erant cuſtodia lectorum cubicularium & eorundem ornatus. Virg. Æneid. III. 324.

Nec victoris heri tetigit captiva cubile.

Homer. Iliad. A. 29.

Hanc ego non ſolvam, antequam & ipſam ſenectus invadat,
Noſtra in domo, Argis, procul à patria
Telam percurrentem, & meum lectum inſtruentem.

Catull. LXIV. 158.

Si tibi non cordi fuerant connubia noſtra,
Sæva quòd horrebas priſci præcepta parentis:
Attamen in veſtras potuiſti ducere ſedes
Quæ tibi jucundo famularer ſerva labore,
Candida permulcens liquidis veſtigia lymphis,
Purpureave tuum conſternens veſte cubile.

Pignor. de Serv. p. 364. Et cura matronarum in balneis. Ideo Romæ lapis exſtabat inſcriptus:

ATHENAIS AUGUSTÆ UNCT.

Pignor. ibid. p. 88. Feſtum V. infr. in *Feſtum*.

ANCLABRIA erant vaſa ænea, quibus ſacerdotes in re divina utebantur. Feſtus: V. illum infr. in *Anclabris*. Stuck. de Sacrif. pag. 98. 175. Ant. Conviv. II. 16. Roſin. Antiq. Roman. III. 32. Schill. Nomencl. Philol. pag. 109. Blond. Triumph. Rom. 1. p. 15. C.

ANCLABRIS erat menſa, ex qua in ſacrificando diis *anclabatur*, hoc eſt, miniſtrabatur. Feſtus: *Anclabris menſa miniſtoriis divinis apta. Vaſa quoque ærea, quibus ſacerdotes utuntur, anclabria appellantur*. Guther. de vet. jur. pontif. III. 6. Turneb. Adv. III. 5. Stuck. Ant. Conviv. II. 16. de Sacrif. p. 98. 175. Roſin. Antiq. Roman. III. 32. Schill. Nomencl. Philol. p. 109. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 7. Blond. Triumph. Rom. 1. p. 15. C.

ANCONA eſt urbs Picentium, ab Æſi flumine ad mare prima, dicta à figura ſitus, quia *inflexi cubiti imagine ſita eſt in duorum promontoriorum ex diverſo coeuntium anguſto ſinu*. Mela II. 4. Colonia fuit Romanorum. *Panvin. Imp. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 385. *C. Cluver. Ital. Ant.* II. 11. 5.

ANCONES ſunt calices non rotundi, ſed in cubitum flexi, & angulum habentes: unde & illis nomen tributum: nam pocula variis formabantur figuris. Paull. l. tabernæ ff. de inſtruct. vel inſtrum. leg. *Ut taberna non niſi loci inſtrumenta ſint: ut dolia, vaſa, ancones*. Turneb. Adv. XVIII. 24.

Ancones appellantur conflexus illi, qui tectos angulos habent. Vitruv. VIII. 6. *Ea*, tegula, *habet ancones in capitibus extremis æquali modo perfectos, inque regula capitibus ad normam coagmentatos, & inter regulam, & ancones à cardinibus compacta transverſaria*. Philand. in Vitruvium. Bud. in Pandect. p. 125. F.

Ancones ſunt menſulæ, quæ capitibus ſuis in volutarum anfractus implicantur ad *S* majuſculi, & oblongi formam, & propendent ab una corona ſecundum antepagmenta ad libramentum imi ſupercilii. Vitruv. IV. 6. *Ancones, ſive prothyrides vocentur, exſculpta dextra, ac ſiniſtra præpendeant ad imi ſupercilii libramentum*. Phialnd. in Vitruvium. Turneb. Adv. II. 23.

Ancones ſunt etiam tranſverſaria ligna ſellarum, & aſſerculi introrſus procurrentes. Nobis braccivoli. Verbum ipſum conſentit, quo cubiti denotantur, neque uſus abludit, quia illis ſeſe incumbentes nituntur levare. Eſt autem ἀγκὼν illa flexio, curvatura, & cubitus, quem facit tigillum vinctum lateribus plutei, vel lignis arrectarus, quæ reclinatorium ſuſtinent. Aurelian. Tard. paſſ. II. 1. *Conſilium dabimus, ut ſella tonſoria ſedeant ægrotantes, quæ ſit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes ſeſe levare nitantur*. Chimentel. de Honor. biſell. c. 25. & 30.

ANCORA eſt illud inſtrumentum, quo navis, ſi in altum projiciatur, partim pondere, partim quia arenæ acuminibus ſuis figitur, ſiſtitur. *Scheffer. de Milit. nav.* II. 5. *Laz. Comm. Reip. Roman.* VI. 7. Plin. VII. 56. *Tyrrheni* primùm *invenerunt*. At Pauſan. in Attic. p. 4. id Midæ tribuit, Gordii filio: *Ancora, quam Midas invenit, eſt etiam nunc in templo Jovis*. Sed nimirùm nec materiæ ejuſdem, neque formæ ſemper fuit apud veteres, ut proinde hic illam, ille aliam inveniſſe potuerit. *Scheffer. l. l. Junius Catal. architect. p.* 219. *Gyrald. de Navig. c.* 12. *Potter. Archæol. Græc.* III. 16. *Almelov. Onom. de Rer. invent. p.* 3. *Calcagn. de Re naut. c.* 14. Antiquiſſimæ è lapide fabrefactæ erant. Arrian. in Peripl. Pont. Eux. p. 5. *Ibidem ancora navis Argus oſtenditur ferrea: at alterius lapidea ancoræ fragmenta pervetuſta ibi viſuntur*. Et tales ſervant hodie in Calecuth. Ludov. Roman. Patric. x. 12. *Ancoras jaciunt marmoreas, longas octonos palmos, at quaquaverſum binos, eas gemino fune appenſas æquori indunt*. Scheffer. l. l. Gyll. de Boſp. Thrac. III. 1. Poſtea fecerunt è ligno. Ex quo etiam hodie Japonenſes facere dicuntur. Athen. V. p. 204. *Ancoras habebat ligneas quatuor, ferreas autem octo*. Sed hæ non videntur fuiſſe acuminatæ, verùm in capitibus affuſum habuiſſe plumbum, cujus pondere navis ſiſtebatur. Diſco hoc ex Diodor. V. Ibi enim Phœnices cum in Siciliam argentum emptum navigaſſent quæſtus cupiditate, cum navibus onuſtis cernerent argentum adhuc ſupereſſe, amoviſſe ab *ancoris* plumbum, argentumque ejus loco ſubſtituiſſe dicuntur. Et hoc credo eſt, quòd Donatus *pondera ancorarum* vocat, & *retinaculis* opponit Æneid. 1. 172. *Illic naves nec retinaculis retinentur, nec ponderibus ancorarum*. Plin. XXXII. 1. *Cogit ſtare navigia, quòd non vincula ulla, non ancoræ pondero irrevocabilis jacta*. Pertinent ad hoc *ancorarum* genus corbes illæ, quarum mentio fit ab Eunapio, cujus verba hæc habet Suidas in Σάγμα: *Ubi ad locum ponte jungendum pervenit, ſtoream ſaxis plenam in flumen conjicunt, funi alligatam inſtar ancoræ, quo devincta navis ad ancoram ſtat*. Quarum loco ſaccis quoque arena refertis utebantur. Sed harum uſus non fuit, niſi vel in aliarum defectu, vel in locis arenoſis, ubi aliæ obhærere nequibant. Hinc Iphicrates loco mox laudando, cum in locum importuoſum cum claſſe veniſſet, nec inveniret, quo pacto naves ſiſteret, *præcepit trierarchis, ut quilibet ſaccos arena repletos demitterent in aquam*: atque ita naves velut *ancoris* ſtabilivit. Leo Tact. 20. §. 190. *Quando ad loca arenoſa, & minimè portuoſa claſſem tuam navalis prælii tempore applicaturus es, ſaccos multos arena complebis, & funibus eos, quot ſatis eſſe videbuntur, ex unaquaque trireme propendere facias, quaſi ferreæ ancoræ eſſent*. Κεφαλίδας hoc *ancorarum* genus vocat Polyæn. III. 9. 38. *Scheffer. & Potter. l. l.* Illas interpretamur ἐρείσματα, hoc eſt fulcra, quibus navis fulcitur, ac velut funditur. Heſychius: κέφαλον, μέρος τι τῷ πλοίῳ. Nam ſacci iſti arena repleti, in aquam demiſſi, navem à vi ventorum & fluctuum impetu,

Digitized by Google

petu, mole ſua, ac pondere defendebant, non ſecùs ac pilæ illæ, quæ in χειροτεχνικοῖς portibus ſtrui ſolent. *Caſaub. in Polyænum*. Ultimò è ferro ſactæ, ſed cum dente non in utraque, ſed in una ſaltem parte. Et hinc nomen dentium apud poetas obtinent. Græci ἑτεροστόμους hoc genus appellarunt, ut diſcimus ex Polluc. I. 9. 4. Deinde Eupalamii ingenium acceſſit, & bidentem fecit. Plin. VII. 56. Quod tamen Anacharſi Scythæ tribuit Ephorus apud Strab. VII. p. 209. *Anacharſin hominem ſapientem vocans Ephorus, ait reperiſſe ancoram bidentem*. Et de tali intelligendus Suidas, quando ait: *Enacharſis Scytha Philoſophus ancoram invenit*. Scheffer. l. l.

Ancora ſacra erat *ancorarum*, quas plures habebant in unaquaque navi, quæ magnitudine, & robore erat præſtantiſſima. *Hac extra neceſſitatis caſum non utebantur*. Pollux I. 9. 4. *Scheffer. de Milit. nav. II. 5. Schill. Nomencl. Philol. p. 994.*

Ancoræ vocabantur etiam harpagones, quia *ancorarum* formam referebant. Ita vocat Zonar. II. ubi de Duilio: *Inſtrumenta nautica harpagonas, ἀγκύρας, & manus ferreas fecit*. Scheffer. de Milit. nav. II. 7.

ANCORALIA, ſive funes *ancorarii*, ſunt, quibus *ancora* religatur. Liv. XXII. 19. *Alii, ne quid teneat, ancoralia incidunt*. Peſmata ſunt Græcis. Veneti illorum loco catenas uſurpabant. Cæſ. de Bell. Gall. III. 13. *Ancoræ pro funibus, ferreis catenis revinctæ*. Scheffer. de Mil. Nav. II. 5.

ANCULÆ & *Anculi* deæ & dii ancillarum erant, ne in ſolo ſexu virili cogites inter ſervos exſtitiſſe pietatem. V. Feſtum: *Tomaſin. de Donar. c. 38. Lipen. de Stren. c. 1. §. 6. Gyrald. Synt. Deor. 1. 26. D. Stuck. Ant. Conv. II. 16. de Sacrif. p. 98. 175.*

ANCUS Martius à Sabinis fuit oriundus, & prænomen *Anci* Sabinum eſſe Varro ſcribit. Quidam Græcum eſſe putant, & *Ancum* eſſe appellatum, qui vitioſum habuerit cubitum & aduncum, ita ut regi non poſſet, qui ἀγκὼν Græcè dicitur. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Marcia. Sigon. de Nom. Roman. c. 3. & Panvin. Faſtor. 1. pag. 50.* Hunc Numa Martius præfectus Urbis, & pontifex maximus ſub Numa, & Tullo Hoſtilio ex uxore Pompilia Numæ Regis filia ſuſcepit. Plutarch. in Numa p. 74. A. *Martius fuit filius illius Martii, qui ad regnum ſuſcipiendum Numam impulit. Is enim ſimul cum eo commigravit Romam, & honoris cauſa allectus in ſenatum fuit. Poſt obitum Numæ Tulli Hoſtilii competitor regni, quum repulſam tuliſſet, conſcivit ſibi ipſe mortem. Cujus filius Martius, qui in matrimonio Pompiliam habebat, hæſit Romæ, & Ancum Martium, qui Tullo Hoſtilio in regno ſucceſſit, procreavit*. Eadem ferè Liv. 1. 32. Dionyſ. III. p. 176. *Panvin. de Civ. Rom. c. 46.* & *Faſtor. l. l. Auguſt. l. l.* Quartus fuit Rex Romanorum, vir fortis, bellator ſtrenuus, quippè qui ſeptem bella feliciter confecit: unum cum Latinis: alterum cum Fidenatibus: tertium & ſeptimum cum Sabinis: quartum & quintum cum Vejentibus: ſextum cum Volſcis. Quatuor Urbis collibus Aventinum adjunxit, muroque & foſſa munivit, veritus ne ab hoſtibus occuparetur, & eum multis civibus è captis Urbibus Romam traductis frequentavit. Portum Oſtiæ in faucibus Tiberis invehendis mercibus opportunum imprimis ac neceſſarium exſtruxit. *Manut. de Civ. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. 1. p. 7. F. Panvin. Imp. Rom. c. 2. Glandorp. Reg. Roman. Fam. p. 4. Auguſtin. l. l.* Sacrorum ceremonias à Numa inſtitutas & paullatim abolitas renovavit. Salinarum vectigal inſtituit, carcerem medio foro ad terrorem creſcentis audaciæ primus ædificavit, jus feciale ab Æquicolis acceptum ordinavit. *Panvin. de Civit. Roman. c. 46.* Habitavit in ſumma ſacra via, à parte Palatini, non autem ab altera verſus Eſquilias, ubi nempè nunc horti S. Mariæ Novæ ſunt, & ubi tum poſtea factum ſacellum, ſeu ædes Larium eſt. *Nardin. Roman. Vet.* III. 12. Regnavit annos quatuor & viginti. Duos filios, qui poſtea L. Tarquinium Priſcum Regem occiderunt, reliquit. *Auguſtin. l. l.*

AND.

ANDABATÆ, ſive ἀναβάται, ſed Latina conſuetudo veteris *D* interjecit. Hi galea frontem tecti, novo & inuſitato genere, clauſis & conniventibus oculis, aut in caligine & tenebris, ex equis pugnabant. Hieron. contra Jovinianum: *Melius tamen eſt quod dicitur, clauſis oculis andabatarum more pugnare, quam directa ſpicula clypeo non repellere veritatis*. De *andabata* etiam interpretor Mart. V. 25. 11.

Hermes belligera ſuperbus haſta,
Hermes æquoreo minax tridente,
Hermes caſſide languida tremendus.

Singulis enim verſibus intelligit *Samnitem*, *Retiarium*, *Andabatam*. Cicer. Fam. VII. 10. *Sed tu in re militari multò es cautior, qui neque in Oceano natare volueris, neque eſſedarios ſpectare: quem antea ne andabata quidem fraudare poteramus*. Lipſ. Sat. II. 12. Alex. Gen. dier. VI. 22. Rhodig. Ant. Lect. XI. 11. Schot. Nod. Cicer. IV. 19. Thyſ. de gladiat. p. 227. Laurent. Polym. IV. 9. Ex curru pugnabant. E quo poſt curricula circenſia ſerò, noctiſque tenebris depugnabant, heroum antiquorum more. Duo homines ſedebant in curru (ut Græci ſcribunt) auriga, & παραβάτης, qui idem etiam ἀναβάτης, id eſt, adſcenſor dicebatur: &, ut plerumque fit, corrupta à Latinis, & degenerante voce *andabata*. Hæc ego eò adſcripſi, quòd eruditiſſimos viros hac velut in ſalebra hærere videam: adeo ut non defuerit, qui conjiceret populos fuiſſe, qui clauſis oculis pugnare ſoliti ſint. Tam amentes habere hoſtes, ut cæci dimicare velint, nemo eſt, ut opinor, qui non optaturus ſit. *Turneb. Adv.* XIX. 8.

ANDROCLUS Dacus ſervus fuit viri Conſularis. *Ejus dominus cum provinciam Africam proconſulari imperio obtineret, ejus iniquis & quotidianis verberibus ad fugam eſt coactus. Conceſſit in camporum & arenarum ſolitudines. Sole medio rapido & flagrante ſpecum quandam nactus remotam latebroſamque in eam ſe penetravit & recondit. Non multò poſt ad eandem venit leo debili uno & cruento pede, gemitus edens & murmura, dolorem, cruciatumque vulneris commiſerantia. Mitis & manſuetus ad illum acceſſit, & ſublatum pedem illi oſtendit, quaſi opis petendæ gratia. Stirpem ingentem veſtigio ejus hærentem revulſit, & conceptam ſaniem vulnere intimo expreſſit, ſiccavit, & deterſit cruorem. In eadem ſpecu eodemque victu triennium vixerunt Androclus & leo. Sed vita ferina cum pertæſum eſſet, ſpecum reliquit Androclus: & viam fermè tridui permenſus à militibus eſt apprehenſus & ad dominum ex Africa Romam reductus, qui illum rei capitalis damnandum, dandumque ad beſtias curavit. Introductus fuit inter complures cæteros ad pugnam. Hunc ille leo ubi vidit procul, repente quaſi admirans ſtetit, ac deinde ſenſim atque placidè tanquam noſcitabundus ad illum acceſſit, caudam more atque ritu adulantium canum clementer & blande movit, hominiſque corpori ſeſe adjunxit, & crura ejus & manus lingua leniter demulſit. Ideo cunctis petentibus dimiſſus eſt Androclus pœna ſolutus, & leo illi populi ſuffragiis donatus*. Gell. V. 14. *Panvin. de Lud. Circ. II. 3. Salmuth ad Panciroll. de Reb. deperd. & Inv. p. 703.*

ANDRON *locus eſt domicilii anguſtior longitudine, in quo viri plurimi morabantur*. Feſtus: ſeparatim à feminis, Græcorum inſtituto, ne matreſfamilias virorum moribus accumberent. *Buleng. de Conv. 1. 26. Barth. Adv.* XI, 14. *Volaterr. Comm. Urban.* XXVII. *p. 1032. F. Philand. in Vitruv.* VI. 10. *Pitiſc. in Suet. Dom. c. 16. n. 6. §. 15.*

ANE.

ANEMOBATÆ dicebantur, qui per aerem volabant. Stat. Achill. II. 424.

Nunc caput aeris ſcandentem prendere mentis
Quo fugitur per plana gradu.

Buleng. de Theatr. 1. 36.

ἈΝΕΨΙΑΊ & ἀνεψιοὶ ſunt duorum fratrum, ſororumve

Digitized by Google

ve filiæ, & filii. Pollux III. 2. 4. *Rurſum & fratrum liberi ἀνεψιοὶ dicuntur, ſive ex fratribus eodem patre progenitis, ſive uterinis fuerint: aut ex fratre & ſorore, ſive ex duobus fratribus, ſeu ſororibus binis.* Briſſon. de Jur. connub. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. pag. 1096. D.

ANETHUM vim nutriendi habere ajunt, & nullus ferè athletarum cibus ſine eo. Plin. Valer. IV. 27. Unde cum quid neceſſarium ob inſanitatem expoſcitur, proverbium *anethum requiri* dicimus. *Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* II. 1.

ANG.

ANGARI neque Græcum, neque Latinum verbum eſt. A Perſis traxit originem. Græci poſtea receperunt. Apud Perſas publici nuntii erant, & curſores. Heſychius, & Suidas: *Angari, tabularii, qui alii aliis ſuccedentes aliquo mittebantur.* Joſeph. Antiq. Judaic. XI. 6. *Miſit angaros dictos ad omnes gentes.* Solebant enim Reges Perſarum certis ſtationibus diſpoſitis habere tabellarios, & nuntios, quorum alter alteri traderet mandata, ut ita celeriùs perferrentur. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 14. *Briſſon. de Regn. Perſ.* I. p. 147. *Rhodig. Ant. Lect.* XVIII. 8. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 6. Schill. Nomencl. Philol. p.* 110. Vocabantur etiam *aſtanda*.

ANGARIA erat tranſvehendarum rerum Principis, armorum, veſtium militarium, & ſimilium neceſſitas, ob quas provinciales boves, & plauſtra, nautæ naves præſtare tenebantur, nulluſque ab hoc onere, nec Eccleſia excuſabatur, l. nullam 10. C. de ſacroſ. Eccleſ. repet. l. 2. C. de navib. non excuſ. l. ult. C. de fabri. & l. maximarum. 12. C. de excuſ. mun. Imperabantur tot jumenta, & animalia ad trahenda plauſtra, quot & ad tranſvehendas ſpecies pro loco, ſitu atque itineris qualitate erant neceſſaria, dicta l. 16. C. eod. In primis ergo rhedis publici uſus per vias militares transferebantur; ſed cum hæ non erant ſatis, extra curſus publici limites eundum erat, privatorum plauſtris, & jumentis vehebantur, quæ *angaria* vocabantur. Hinc naves veteranorum *angariari* poſſe ſcribit Ulpian. l. penult. de veter. & in ſacris legitur *angariatum* eſſe Simonem Cyrenæum, ut Domini crucem tolleret. At Græci *angariam*, quæ per viam baſilicam, & curſum publicum ducitur, appellant. *Pancirol. Notit. imp. orient. c. 6. Hennin. ad Bergier. de Viis milit.* IV. 4. 3. & 4. *Buleng. de Imper. Rom.* VI. 28. *Guther. de Offic. dom. Aug.* III. 14. *Voſſ. Lex. Etymol.* Ubi illæ res erant tranſmittendæ, magiſter officiorum præfectum prætorio monebat, ut ſingulas civitates naves, equos, plauſtra, prout uſus exigebat, ex publico exhibere juberet. Et hoc genus oneris *angaria* vocabatur, l. ult. C. de Fabricenſ. *Pancirol. de Magiſtr. municip. c.* 23.

ANGELUM cuſtodem nos Chriſtiani appellamus, quem Ethnici genium. Hunc eleganter deſcripſit Apul. de deo Socrat. p. 690. *Ex hac dæmonum copia Plato autumat ſingulis hominibus in vita agenda teſtes, & cuſtodes ſingulos additos, qui nemini conſpicui ſemper adſint, arbitri omnium non modò actorum, verùm etiam agitatorum. At ubi vita edita remeandum eſt: eundem illum, qui nobis præfectus fuit, raptare illico, & trahere veluti cuſtodiam ſuam ad judicium, atque illic in cauſa dicenda aſſiſtere: ſi qua commentiatur, redarguere: ſi qua vera dicat, aſſeverare: prorſus illius teſtimonio ferri ſententiam. Proinde ita animos veſtros ad quæcumque vel agenda, vel meditanda formate, ut ſciatis nihil omnino præ iſtis cuſtodibus, nec intra animum, nec foris eſſe ſecreti: quin omnia curioſè ille participet, omnia viſat, omnia intelligat, in ipſis penitiſſimis mentibus vice conſcientiæ deverſetur. Hic, quem dico, prorſus cuſtos, ſingularis præfectus, domeſticus ſpeculator, proprius curator, intimus cognitor, aſſiduus obſervator, individuus arbiter, inſeparabilis teſtis, malorum improbator, bonorum probator, ſi ritè advertatur, ſedulò cognoſcatur, religioſè colatur, ita ut à Socrate juſtitia & innocentia cultus eſt: in rebus incertis proſpector, dubiis præmonitor, periculoſis tutator, egenis opitulator: qui tibi queat tum in ſomniis, tum ſignis, tum etiam fortaſſe coram, cum uſus poſtulat, mala averruncare, bona proſperare, humilia ſublimare, nutantia fulcire, obſcura clarare, ſecunda regere, adverſa corrigere.* Berthald. de Ara c. 17. §. 10. Stuck. de Sacrif. p. 235.

ANGERONA dea ſilentii præſul eadem habebatur apud Romanos qualis apud Ægyptios Harpocrates. Digito ſalutari ora comprimit. Fortè ad indicandum nihil ſanctius eſſe ad ſalutem oris ſilentio. Macrob. Sat. III. 9. loquens de deo tutelari Romæ: *Alii Jovem crediderunt, alii Lunam; ſunt qui Angeronam, quæ digito ad os admoto ſilentium denuntiat. Ejus ſimulacrum ore obligato in ara Volupiæ collocatum fuit, quòd qui ſuos dolores, & anxietates diſſimulant, patientiæ beneficio perveniant ad maximam voluptatem.* Ut Maſurius Sabinus apud Macrob. ibid. I. 10. *La Chauſſe de Deor. ſimul. tab. 28. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 6. Cuper. Harpocr. p. 25. Putean. Reliq. conv. priſc. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XII. *p. 256. B. Lipen. de Stren. c. 1. §. 6. Hoſpin. de Orig. Feſt. p. 231. B. Gyrald. Synt. deor. 1. p. 57. B. Alexand. Ger. dier.* IV. 26. *Stuck. de Sacrif. p. 46. Volaterr. Comm. Urban.* XXX. *p. 1229. C. Roſin. Antiq. Roman.* II. 19.

ANGERONALIA dicebantur ab *Angerona*, cui, quia tutelare Urbis numen erat, rem divinam faciebant Romani a. d. XII. Kalend. Januar. qui Decembris vigeſimus primus. *Vaillant. Numiſm.* II. *pag. 46. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* XI. *p. 675. B. Gyrald. Synt. deor. 1. p. 57. A. Hoſpin. de Orig. Feſt. pag. 231. B. La Chauſſe de deor. ſimul. tab. 28.*

ANGIPORTUS *eſt iter compendiarium in oppido.* Feſtus. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* XI. *p. 547. A. Calcagn. de Verb. ſignif. p. 373.*

ANGITIÆ ſaltus facer fuit propè Fucinum lucum, qui nunc etiam Luci nomen ſervat. Virg. Æneid. VIII. 659.

> *Te nemus Angitia, vitrea te Fucinus unda,*
> *Te liquidi flevere lacus.*

Filia fuit Æetæ. Solin. c. 2. *Cœlius Æeta tres filias dicit, Angitiam, Medeam, & Circen. Angitiam vicina Fucino occupaſſe, ibique ſalubri ſcientia adverſus morbos reſiſtentem, cum dediſſet homines vivere, deam habitam.* Sil. Ital. VIII. 498.

> *Æeta prolem Angitiam mala gramina primam*
> *Monſtraviſſe ferunt.*

Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. 1. 14.

ex ANGUIBUS in bonam, & malam ſcævam auguria captabantur. In bonam apud Virg. Æneid. V. 84.

> *Dixerat hæc aliquis, cum lubricus anguis ab imis*
> *Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,*
> *Amplexus placidè tumulum, lapſuſque per aras.*

Cicer. de Divin. II. 28. *Quod etiam conjector quidam, & interpres portentorum non inſcitè reſpondiſſe dicitur ei, qui cum retuliſſet quaſi oſtentum, quod anguis domi vectem circumjectus fuiſſet: tum eſſet, inquit, oſtentum, ſi anguem vectis circumplicaviſſet.* In malam apud Liv. 1. 56. *Hæc agenti portentum terribile viſum, anguis ex columna lignea elapſus, quum terrorem, fugamque in regiam feciſſet, ipſius Regis non tam ſubito pavore perculit pectus, quàm anxiis implevit curis.* Val. Max. 1. 6. 7. *Qua territus, cum itinere converſo Gennam petiſſet, & ibi in ſcapham eſſet ingreſſus, anguis eximiæ magnitudinis viſus è conſpectu abiit. Ergo numerum prodigiorum numero calamitatum æquavit.* Buleng. de Prodig. c. 5. *Angues* gemini in caduceo Mercurii, virga media diviſi, hoſtes ſejunctos, pacemque factam deſignabant. In numiſmate Auguſtæo Aſia recepta idem ſymbolicè, & hieroglyphicè denotant. *Ruben. de Numm. Auguſt. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p. 1367. B.*

ANGUILLA, etſi mare ſubit, tamen fluviatilis eſt. *Buleng. de Conviv.* II. 30. quæ πλῶται, flutæ vocantur, quòd in ſummo ſupernatantes ſole torrefactæ curvare ſe poſſe, & in mare mergere deſinunt, è Siculo freto arceſſebantur. *Buleng. ibid.* II. 5. Κοτταΐδες vocabantur. *Buleng. ibid.* II. 25. Betæ foliis involutas comedebant. *Buleng. ibid.* II. 30.

ANICIA

ANI

ANICIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

ANIENSIS tribus. V. illam in *Tribus*.

ANIMA moritur, cum inferiori corporis parti mancipatur. *Gother. de jur. man.* II. 38. Tres poteſtates ſimul ad egregium virum, & corona dignum concurrunt, & ideò collo, capiti, & fronti triplici ſerto coronæ olim apponebantur, ut triplicem ſtatum *animæ* ſignificatione ea honeſtarent. *Argel. in Panvin. de Lud. circenſ.* I. 1. Corporeæ qualitatis apud antiquos participes impetu ad ſanguinem, ex quo alebantur, naturali deferebantur: Εἴδωλον τῆς ψυχῆς vocabant, illudque ſauciari poſt exitum à cadavere poſſe, ac lædi aſſerebant. Cum corpore creſcere unà putabantur. *Argol. ibid.* II. 2. Cum corporibus non exſtinguebantur, ſed cœlo donatæ vi quadam occulta adhuc curant res humanas. Unde ad eas tanquam præſentes, teſteſque provocare ſolebant. Tacit. Annal. I. 43. 3. ubi Germanicum loquentem inducit: *Tua dive Auguſte cœlo recepta mens, tua pater Druſe imago*. Boxhorn. Quæſt. Roman. 6. Ex Philoſophorum doctrina purgatio triplex fuit in gentilium ſacris. Aut enim in terra purgabantur, qui nimis corporis ſordibus oppreſſi vixerant corporis blandimentis addicti. Hæ igni purgari credebantur, ignis enim terra eſt, ex quo omnia exuruntur, nam cœleſtis perurit nihil. Aut in aqua purgatio fit, id eſt, tranſibant animæ in marina corpora, ſi paullò meliùs vitam egiſſent. Aut certè in aere, ſi ſatis benè vixiſſent. Unde etiam in ſacris omnibus tres hæ purgationes receptæ ſunt. Nam aut tæda purgantur, aut aqua abluuntur, aut aere ventilantur. Quas purgationum ſpecies peritè deſcribit Poeta Æneid. VI. 739.

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt. Aliæ panduntur inanes
Suſpenſæ ad ventos: aliis ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni.

Hoc modo purgatæ, & præfinito tempore variis circumactæ ſuppliciis, clariores tandem emergebant, & in Elyſio recipiebantur. Quod mirè expreſſit Poeta Æneid. VI. 744.

Quiſque ſuos patimur manes; exinde per amplum
Mittimur Elyſium, & pauci læta arva tenemus,
Donec longa dies perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque relinquit
Æthereum ſenſum, atque auras ſimplicis ignem.

Guther. de jur. man. II. 38. Voſſ. de Idolol. II. 14. Schill. Nomencl. Philol. p. 113. *Animam* putabant à corpore diſceſſuram per os tanquam januam exire. Atque ideò *animam in primo ore, vel labris* tenere dicebant de iis, qui in mortis erant confinio. Senec. Epiſt. 30. *Non dubitare autem ſe, quin ſenilis anima in primis labris eſſet, nec magna vi abſtraheretur à corpore*. Et verba Antigonæ ad Herculem ſunt apud Senec. in Herc. Fur. n. 1310.

—— hanc animam levem
Feſſamque ſenio, nec minùs quaſſam malis
In ore primo tenes.

Kirchman. de Funer. I. 5. Moreſt. Pomp. Feral. I. 3. Gataker. Adv. Miſc. II. 6. Ubi ægrotus exhalare cœpiſſet, proximiores ſpiritum ejus ore excipiebant vultum vultui imponentes. V. infr. in *Spiritus*. *Animas* eorum, qui è vita exceſſerunt, ad inferos Mercurius deducebat. V. infr. in *Mercurius πομπαῖος*. La Chauſſe de man. æn. vot. ref. tab. 10. Bonorum non eſſe, quæ circa ſepulcra verſantur, ſed malorum, quæ circa hæc oberrare coguntur pœnas dantes. *Guther. de Jur. Man.* II. 16. *Ferrar. de vet. Lucern. Sepulcr. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 1006. *D.* Purgatas à labe vitiorum in hoc mundo contracta, in fortunata loca migrare, ut ibi perpetua beatitudine fruerentur, credebant veteres. Et hinc ſibi perſuadebant, eos, qui in hac vita vinculo amoris & neceſſitudinis juncti fuiſſent, ibi ſeſe mutuò agnoſcere & amplexari. Virg. Æneid. VI. 684.

Iſque ubi tendentem adverſum per gramina vidit
Ænean, alacris palmas utraſque tetendit.

Anchiſes videns in campis Elyſiis filium ſuum Æneam, protenſa dextra gaudium ſuum teſtatus eſt. Et Æneas, ad patrem converſus, eum verbis amoris plenis rogat, ut in amplexus ſuos veniat. n. 697.

—— da jungere dextram,
Da genitor, teque amplexu ne ſubtrahe noſtro.

Bellor. Deſcr. Sepulcr. Naſon. tab. 7. In naturam ſuam rediiſſe credebant poſt cremationem & ſepulturam, quòd inter manes Deos venerabantur, & pater filium, filius patrem divum putabat & vocabat. *Guther. de Jur. Man.* I. 27. Humano ſanguine credebant delectari. Quare captivos, vel malo ingenio ſervos mercati, in exſequiis immolabant. Quod cum crudele ac nefarium videretur, placuit impietatem voluptate adumbrare, & gladiatorium ad buſta dare. V. infr. in *Munus*. Guther. ibid. II. 8. In fabis eſſe quidam putaverunt. Plin. XVII. 12. *Guther. ibid.* c. 12. Imperatorum per aquilam in cœlum deferri crediderunt veteres magna pompa. Quæ in Antonino Pio primùm introducta eſt, atque ab eo in immenſum crevit. *Guther. ibid.* II. 5. Impiorum ad tartara detrudi, ubi in æternum crucientur; migrare in beſtias ſecundùm uniuſcujuſque mores, quibus in vita polluti fuerunt, crediderunt veteres. Socrates apud Platonem in Phædone: *Qui ventri dediti, per inertiam, atque laſciviam vitam egerunt, neque quicquam penſi, pudoriſque habuerunt, decens eſt aſinos, ſimiliaque ſubire; qui verè injurias, tyrannides, rapinas præ cæteris ſecuti ſunt, in luporum, accipitrum, milvorum genera par eſt pertranſire; ſimiliter & in cæteris. Abeunt in genera qualibet, quibus in vita mores ſimiles contraxerunt*. Bellor. Deſcript. Sepulc. Naſon. tab. 14. Poetarum in campis Elyſiis, cum ex corpoſſe migraſſent, vitam agere beatiſſimam, omnique gaudiorum, & voluptatum genere affluentem, & tempus cantibus, choreis, plectro, & lyra ſuaviter conſumere antiqui finxerunt. Scribit hoc de Orpheo, Muſæo, aliiſque poetis, quos Æneas, cum apud inferos eſſet, vidit tempus ſuum ſuaviter conſumentes cantibus, choreis, plectro, & lyra. Virg. Æneid. VI. 644.

Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum,
Jamque eadem digitis, jam pectine pulſat eburno.

Bellor. ibid. tab. 5. Eorum, qui vi ſpontanea, aut qui alieno ſcelere occubuerunt, in originem ſuam non recipi, ni vagantes legitimum fatorum tempus compleverint, phyſici tradiderunt. Serv. Æneid. IV. Quod notat Tertull. de Anim. c. 56. *Ajunt immatura morte præventas eo uſque vagari, donec reliquatio compleatur ætatis quacum pervixiſſent, ſi non intempeſtivè obiiſſent. Proinde extorres inferum habebantur, quas vi ereptas arbitrantur, crucis dico, & ſecuris, & gladii, & feræ*. Inde Romanis mos fuit, cum defunctorum amicos tibus ad exſequias convocarunt, proclamare illos, neque vi, neque cæde, vel veneno diem ſuum obiiſſe, quia *carnificis etiam loco habebatur, qui ſe vulneraſſet, ut moreretur*. Feſtus. *Guther. de jur. man.* I. 9.

ANIMADVERSIO eſt multæ, pœnæve legitima perſequutio, quæ prætoriæ curæ mandata eſt. Quomodo in multa, & pœna res ſit acta. V. infr. in *Multa*, & *Pœna*. Sigon. de Judic. II. 24. Roſin. Antiq. Roman. IX. 24. Schill. Nomencl. Philol. p. 116.

ANIMADVERSIONES in militem Romanum multæ fuerunt, atque earum quidem aliæ leniores, aliæ graviores. Lenes *animadverſiones* fuerunt, quæ ignominiam tantùm intulerunt, ut ignominioſè dimitti, ſtipendio legitimo ſpoliari, haſtam dare, tendendi locum mutare, extra oppidum hibernare, cibum ſtantem capere, foſſam fodere, diſcinctum deſtitui, hordeo paſci, ſanguinem mitti. Graviores, quæ detrimentum intulerunt, ut virgis cædi, vænire, fuſte & ſecuri percuti, decimari, in crucem tolli. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* I. 15. *Alex. Gen. Dier.* II. 13. *Roſin. Antiq. Roman.* X. 25. V. ſingulas infr. in *Milites*. Sequebantur reum condemnatum. *Sigon. de Judic.* II. 23. Ut in oppidis *animadverſiones* ex-

tra muros, ſic in caſtris extra vallum. Tacit. Annal. 1. 29. 6. *Tradunt alii, corpora extra vallum abjecta oſtentui.* Senec. de Ira 1. 16. *Damnatus extra vallum deductus.* Hirt. de Bell. Afric. c. 46. *Si extra vallum deducti ſunt, & cruciabiliter interfecti.* Lipſ. in Tacit. Annal. 1. n. 141. V. tamen infr. in *Principia.*

ANIMADVERTEBANT mariti olim Romæ interdum in uxores, & *habebant in illas, ſicut in liberos, vitæ, neciſque poteſtatem.* Cæſ. de Bell. Gallic. vi. 18. Liv. xxxix. 18. *Plures necati, quàm in vincula conjecti ſunt: magna vis in utraque cauſa virorum, mulierumque fuit. Mulieres damnatas à cognatis, aut in quorum manu eſſent, tradebant: ut ipſi in privato animadverterent in eas: ſi nemo eſſet idoneus ſupplicii exactor, in publico animadvertebatur.* Bud. in Pandect. p. 228. B. *Sortitione in quoſdam, ſi à multis eſſet flagitium rei militaris admiſſum: ut metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perveniret.* Cicer. pro Cluent. c. 46. Quibus verbis Cicero morem antiquum ſignificat, quo in decimum quemque militem ſortito *animadvertebatur* capitaliter: unde decimatas legiones legimus. *Bud. in Pandect. p. 93. G.*

ANIMADVERTERE lictorem jubebat conſul, ſi quid per incuriam oſcitantiamve præterimitteret, quod contra dignitatem eſſet. Indicio eſt, quod de Fabiis, patre, & filio narrat Liv. xxiv. 44. *Pater filio legatus ad Sueſſulam in caſtra venit: quum obviam filius progrederetur, lictoreſque verecundia majeſtatis ejus taciti anteirent: præter undecim faſces equo prævectus ſenex, ut conſul animadvertere proximum lictorem juſſit, & is, ut deſcenderet ex equo, inclamavit: tum demum deſiliens: experiri, inquit, volui fili, ſatin' ſcires conſulem te eſſe.* Briſſon. de Form. ii. pag. 271. Caroli Antiq. Roman. ii. 11. Populum jubebat lictor conſule adveniente, id eſt, equo deſilire, caput adaperire, ſemita cedere. Suet. Jul. c. 80. n. 4. *Q. Maximo ſuffecto, trimeſtrique conſule theatrum introeunte, quum lictor animadverti ex more juſſiſſet.* Hoc quid fuerit, explicat Senec. Epiſt. 64. *Si conſulem videro, aut prætorem, omnia, quibus honor haberi ſolet, faciam, equo deſiliam, caput adaperiam, ſemita cedam.* Pitiſc. in Suetonium.

ANIMAL moritur, cum anima à corpore diſcedit. *Guther. de Jur. man.* ii. 38. Quædam ſunt *ζωοφάγα*, carnivora: alia *καρποφάγα*, fructivora: nonnulla *παμφάγα*, omnivora. Hinc fit, ut alia ſint *ἀγελαῖα*, catervatim euntia, quædam *σποραδικά*, variè ſparſa. *Buleng. de Conviv.* 1. 6. In poculis exſculpebantur. Juven. Sat. 1. 76.

—— & ſtantem extra pocula caprum.

Ovid. Met. v. 80.

Altius extantem ſignis cratera.

Mart. viii. 51. 9.

Stat caper Æolio Thebani vellere Phryxi
Cultus.

Buleng. ibid. iv. 11. Defunctis olim cariora ad rogum, quia putarunt animas defunctorum ſanguine delectari, mactabantur. Homer. Iliad. ψ. 166. de funere Patrocli:

Multas pingues oves, & errabundas camuras boves
Ante pyram excoriarunt, & diſpoſuerunt: ex que omnibus
Adipem accipiens, obtexit cadaver magnanimus Achilles
Ad pedes à capite: circumque excoriata corpora accumulabat.
—— quatuor autem procera cervices equos
Feſtinanter injecit pyræ, graviter ſuſpirans.
Novem huic regi menſarii canes erant:
Et quidem ex his injecit pyræ duos obtruncatos.

Virg. Æneid. xi. 97.

Multa boum circa mactantur corpora morti,
Setigeroſque ſues, raptaſque ex omnibus agris
In flammam jugulant pecudes.

Plin. Epiſt. iv. 2. 3. *Habebat puer mannulos multos, & junctos, & ſolutos: habebat canes majores, minoreſque: habebat luſcinias, pſittacos, merulas: omnes Regulus circa rogum trucidavit.* Kirchman. de Funer. iii. 4. Tomaſ. de Donar. c. 3. Moreſt. Pomp. Feral. vii. 4. Diverſa ſimulacra voti indicia, in rei gratæ memoriam relinquebant Romani. Ita æneam lupæ infantium nutricis ſtatuam inauratam in Capitolio viſam ſua ætate notavit Lactant. 1. 20. qualis adhuc ibidem cernitur. Argenteum anſeris ſimulacrum obſervavit Virg. Æneid. viii. 655.

Atque hic auratis volitans argenteus anſer.

Tomaſ. ibid. c. 4.

ANIMALES dii. V. illos infr. in *Dii.*

Animales hoſtiæ. V. illas infr. in *Hoſtia.*

ANIMANTIA quæ ferè omnia Principes referunt, cum ſuis coloribus non repræſentantur, vel purpureo, vel aureo, luteove, vel candido depinguntur, priora regium Principis habitum indicant, ultimus animi candorem. Ubi alio colore exprimuntur, aliud inſinuant. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 38. Hoſtibus erepta diis ſacrabantur. Vopiſc. Aurelian. c. 33. *Fuit alius currus quatuor cervis junctus, qui fuiſſe dicitur Regis Gothorum: quo, ut multi memoriæ tradiderunt, Capitolium Aurelianus invectus eſt: ut illic caderet cervos, quos cum eodem curru captos voviſſe Jovi Optimo Maximo ferebatur.* Tomaſ. de Donar. c. 21. Quæ in bello ad victoriam juviſſent, præmiis digna videbantur, & variis, ac pretioſis monilibus ornabantur. Virg. Æneid. vii. 278.

Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent.

Claudian. Epigram. 23. n. 9.

Luxuriant tumido gemmata monilia colle.

Scheffer. de Antiq. torquib. c. 13.

ANIMUS ebrio languet, quia cerebrum vaporibus vini offunditur, & ſpiritus quatiuntur. Lucret. iii. 475.

Denique cur hominem quum vini vis penetravit
Acris, & in venas diſceſſit diditus ardor,
Conſequitur gravitas membrorum, præpediuntur
Crura vacillanti, tardeſcit lingua, madet mens,
Nant oculi, clamor, ſingultus, jurgia creſcunt.

Buleng. de Conviv. Proluſ. iv. Morientium divino aliquo inſtinctu, & inflatu incitatus credebatur, qui urgentibus fatis integrior haberet futurorum etiam quandam prædictionem, & præſenſionem. Ideò circumſtantes proximiores morientis lecto aſſidebant, cum jam deficere videretur, & denaſci, ignemque amitteret, & frigeſceret, quo ultima illius verba attentiores exciperent. Unde illorum verba quàm maximè annotarunt ſcriptores. Suet. Aug. c. 100. n. 2. *In oſculis Liviæ, & in hac voce defecit: Livia conjugii noſtri memor vive, ac vale.* Dio xlvii. p. 356. A. morientis Bruti verba refert:

O miſera virtus! cum nihil quàm verba eſſes,
Ego te tanquam rem aliquam exercui, tu verò ſervis fortunæ.

Guther. de Jure man. 1. 11.

ANIO fluvius priſcis temporibus Pareuſus dicebatur. Hodie vulgari idiomate Teverone appellatur. Habet originem ſuam apud Symbrivios non procul à Sublaco oppido, incunabulis Ordinis S. Benedicti celebri, qui ex monte Trebio edito magno ſcaturiens rivorum undique confluentium affluxu, nec non variis anfractuum diverticulis, tandem per Catadupas Tyburtinas confragoſamque vallem præcipitatus in Tiberim magna aquarum mole ſe exonerat. *Kircher. Lat. Vet. & Nov.* iii. 2. 1: 4. 1. *Cluver. Ital. Ant.* ii. 10. 14. Sabinum agrum olim à Latio dividebat, ita ut quicquid ex dextra *Anienis* ripa, ad Sabinos, & quicquid à ſiniſtra, ad Latium pertinueri. *Kircher. ibid.* iii. 4. 6. *Manut. de Civ. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* 1. *p.* 12. *C.* Hodie ab ortu fluminis uſque ad Tiberim, cui ſe inſinuat, duodecim pontibus, partim ligneis, partim ſaxeis ſtratus conſpicitur: quorum prior in territorio Trebiano, duo alteri in Sublaquenſi, S. Antonii & S. Franciſci; quartus ligneus intra Orbam & Maranam, qui ſunt pagi ſub juriſdictione Sublacenſis Abbatiæ: quintus pariter ligneus intra Rubianum & Anticolim; ſextus extra vicum Varronis, vulgo Vicavato; ſeptimus juxta catarractam Tybure; octavus infra villam Mecœnatis, & hodie Ponticello dicitur, qui olim ſaxeus erat, & pons Cœlius dicebatur, is modò violentia fluminis diſſipatus ex ligno conſtructus cernitur

euntibus in Sabinam commodiſſimus ſanè & peropportunus; nonus omnium celeberrimus, pons Lucanus, cui Tiberii Plautii nomen inſcriptum, incertum primi conſtructoris, an reintegratoris. Et hic fortè ille Tiberius Plautius eſt, qui Claudii in expeditione Britannica comes fuit. Decimus, pons Mamæus, vulgò Mammoli, primò ab Antonino Pio Imperatore extructus, deinde à Mamæa matre Alexandri Severi Cæſaris, reſtauratus eſt. Undecimus, uno circiter milliari poſt S. Agnetis templum, via Numentana: hic hodie multùm diverſo nomine della Mentana dicitur. Duodecimus, non procul à confluxu *Anienis* & Tyburis in via Salaria, in quo Manlius cum gigante Gallorum congreſſus victoriam obtinuiſſe fertur. Hic à Gothis deſtructus, à Narſete Juſtiniani Imperatoris Archiſtratego reſtitutus eſt, *Kircher. ibid.* III. 4. 1. *Nardin. Roman. Vet.* VIII. 3. *Marlian. Urb. Rom. Topogr.* v. 26. Ex illo duo aquarum ductus Romam perducebantur. Eorum alter *Anio* vetus, alter *Anio* novus nuncupabatur. *Marlian. l. l. Donat. de Urb. Rom.* III. 18.

Anio vetus dictus eſt, cum duæ *Anienis* aquæ in Urbem fluere cœperant, ut facilius appellationibus dignoſcerentur, *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 11. Concipiebatur ſupra Tibur vigeſimo milliario. Ductus ejus habuit longitudinem paſſuum XLII. millium; rivo ſubterraneo paſſuum XLIII. millium, CCXCVII. ſubſtructione ſupra terram paſſuum DCCII. Diſtribui cœptus eſt vetus *Anio* vico Publicii ad portam Trigeminam, qui locus Salinæ appellabatur poſt annos XL. quàm Appia perducta eſt anno ab U. C. CDXXCIX. Manius Curius Dentatus Cenſor anno ab U. C. CDXXCI. *Anienis* hujus aquam in Urbem perducendam ex manubiis de Pyrrho captis curavit. Poſt annum nonum ex SC. duumviri creati aquæ perducendæ, Curius idem & Fulvius Flaccus, Perduxit Flaccus, Curio mortuo, intra quintum diem, quàm erat duumvir creatus. *Manut. Quaſ. Epiſt.* I. 2. *Marlian. ibid.* v. 26. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 5. Quòd turbulentus & minùs ſalubris eſſet, in hortorum rigationem, atque in ipſius Urbis ſordidiora miniſteria deſtinatus eſt. *Manut. & Donat. l. l.*

Anio novus ad differentiam veteris fuit dictus, & ipſe ex *Aniene* deductus fuit via Sublacenſi ad milliarium XLII. & intravit Urbem eodem quo, Claudia, ductu, ſed altiore multò canali. Ad portam majorem ſuum primùm caſtellum habuit, unde per Urbem deinde dividebatur. Atque unus quidem ejus ramus ad ima proveniebat Aventini. Ductus efficit paſſus LVIII. mill. CCC. opere ſupra terram paſſus IXMCCCC. & ex eo ſubſtructionibus, aut opere arcuato ſuperiore parte pluribus locis paſſus XIIMDCCC, & propiùs Urbem à XII. milliario ſubſtructione rivorum paſſ. DCIX. opere arcuato paſſus VIMCCCCLXI. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. *Borrich. Urb. Rom.* IV. 11: v. 26. *Baccius de Therm. vet.* c. 4. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 11: v. 26. Fluebat ex flumine, qui cum terras cultas circum ſe haberet ſoli pinguis, & inde ripas ſolutiores, etiam ſine pluviarum injuria limoſus ac turbulentus: ideoque à faucibus ductus interpoſita erat piſcina limaria, ubi inter amnem & ſpecum conſiſteret & liquaretur aqua; ſic quoque quoties imbres ſupervenirent, turbida perveniebat in Urbem. *Marlian. l. l.*

ANN.

ANNA Perenna dea fuit Romanis culta. Quidam *Annam* ſororem Didonis fuiſſe putant, Hæc poſt Didonis obitum Carthagine, quam Jarbas Getulorum Princeps invaſerat, profuga venit in Latium, & cum nocte quadam ad Numicium amnem oberraret, merſa aquis ad deos, deaſque emigravit; cognomen perennis ab amne adhæſit ei, Ovidius mox laudandus. Huc pertinent illa Mart. IV. 64. 16.

Et quod virgineo cruore gaudet
Annæ pomiferum nemus Perennæ.

Qui dicit nemus gaudère cruòre virginis, id eſt, gloriari morte ejus, *Kipping. Antiq. Roman.* I. 4. §. 3. Sunt qui lunam putarint, quæ *Anna* vocaretur, quòd annus ex menſibus fiat. Alii unam Atlantidum dixerunt, quæ Jovi ubera præbuerit. Alii Io. Quidam & Themin. Nonnulli hanc hiſtoriam recitant. Cum plebs in Aventinum ſeceſſiſſet, *Annam* quandam vetulam ferunt, quæ Bovillis oriunda erat, placentas quaſdam ruſticas plebi detuliſſe, cui commeatus defecerat: mox pace ſecuta, beneficii memores ſtatuerunt, ut perenne nomen ejus coleretur. De illa Ovid. Faſt. III. 655.

Ipſa loqui viſa, placidi ſum nympha Numici:
Amne perenne latens Anna perenna vocor.

n. 657.

Sunt quibus hæc luna eſt, quia menſibus impleat annum:
Pars Themin, Inachiam pars putat eſſe bovem.
Invenies, qui te Nymphen Atlantida dicant;
Teque Jovi primos, Anna, dediſſe cibos.
Hæc quoque, quam referam, noſtras pervenit ad aures
Fama: nec à vera diſſidet illa fide.
Plebs vetus, & nullis etiamnum tuta tribunis,
Fugit, & in ſacri vertice montis abit.
Jam quoque, quem ſecum tulerant, defecerat illos
Victus, & humanis uſibus apta Ceres.
Orta ſuburbanis quædam fuit Anna Bovillis
Pauper, ſed mundæ ſedulitatis anus.
Illa, levi mitra canos redimita capillos,
Fingebat tremula ruſtica liba manu:
Atque ita per populum fumantia mane ſolebat
Dividere: hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta ſignum poſuere Perennæ,
Quòd ſibi defectis illa tuliſſet opem.

Gyrald. Synt. deor. 1. p. 59. C. Alexand. Gen. dier. III. 18. Hoſpin. de Orig. Feſt. p. 126. Voſſ. Lex. Etymol. Oiſel. in Gell. XVI. 22. Perion. de Græcor. & Roman. magiſtrat. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VI. p. 2811. B. Roſin. Antiq. Roman. II. 17. *Annæ* Perennæ Idibus Martiis ſacrificabatur. V. infr. in *Idibus*, Dies geniales cum fiebant, largioribus poculis indulgebatur, & pro cyathorum numero annos mutuò precabantur. Ovid. ibid. n. 531.

Sole tamen, vinoque calent: annoſque precantur;
Quot ſumant cyathos: ad numerumque bibunt:

Junius Faſtor. Theſ. Antiq. Rom. Græv. ibid. p. 254. E. Kipping. l. l. *Annæ* lucum V. infr. in *Lucus*.

ANNALES non erant nuda magiſtratuum nomina ſed libri, in quibus breviter, & ſine ullis ornamentis temporum, hominum, locorum, rerumque geſtarum, ſingulorum annorum, res, magiſtratuſque, ordine in, hiſtorias ſervato rediguntur tam noſtrorum, quàm ſuperiorum temporum memoriæ publicæ retinendæ cauſa. Qui etiam hiſtoriæ dici poſſunt, quum latiſſimè hoc nomen cuivis rerum narrationi adſcribi poſſit, ut docet Gell. v. 18. Hiſtoriæ tamen propriè non id ſunt quod *annales*, quum hiſtoria ſit dicta, quæ res geſtas explicat, ut geſtæ ſunt; *annales* verò, quum quid quoque anno, à quo magiſtratu, vel duce geſtum fuerit, ſignificatur. Quare veteres hiſtorici, quum res non ſatis explicarunt, *annales* conſcribere non ſine tranſlatione dicuntur à Cicer. de Orat. II. 12, *Erat*, inquit, *hiſtoria nihil aliud niſi annalium confectio*. Differentiam quoque inter hiſtoriam & *annales* optimè explicat Sempronius Aſellio apud Gell. I. I. *Annales*, inquit, *libri tantummodò quod factum eſt, quoque anno id geſtum ſit, demonſtrant*: puta, *quo conſule initum, & quo modo confectum ſit bellum, & quis triumphans inierit: & quæ in eo bello geſta ſunt, iterant*. *Annalium* conſcriptionem apud Romanos præſertim antiquiſſimam eſſe, hiſtoriamque tempore longè præcedere exiſtimo, quòd ab initio rerum Romanarum, antequam quiſquam hiſtoriam adhuc edidiſſet, invenio apud Cicer. de Orat. II, 12. *Pontificum maximorum* uſque ad P. Mucium Scævolam, qui in C. Marii, & L. Cinnæ dominatione cæſus eſt, munus fuiſſe *res omnes ſingulorum annorum literis mandare, efferre in album, & proponere tabulam domi, poteſtas ut eſſet populo cognoſcendi*. Panvin. in Faſt. I. pag. 5. Ferrar. de Orig. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv.

Tom.

Tom. I. p. (20) A. a diurnis actis Tacitus, & ex illo Alexand. Gen. dier. IV. 20. diſtinguunt, quaſi illis res majoris momenti, & ſcitu digniores contineant: acta diurna nihil memoria dignum, quod ad poſteros tranſeat. V. Tacitum ſupr. in *Acta populi*. Guther. de Offic. dom. Aug. III. 35. *Annalium* itaque cura, & rerum geſtarum in tabulas referendi poteſtas erat Pontifici conceſſa. Atque hi *Annales maximi* appellabantur, ſcilicet Pontificis, *non magnitudine, ſed quod Pontifex maximus confecraſſet*. Feſtus: Cicero modò laudatus. Vocabantur etiam Pontificum commentarii. Liv. IV. 3. *Obſecro vos, ſi non ad faſtos, non ad commentarios Pontificum admittimur*. Hoſce Pontifex in alba tabula deſcriptos populo legendi poteſtatem faciebat. Cicero modò laudatus. Poſt mortem P. Mucii Scævolæ, qui periit circa an. 530, cum *annales* non ampliùs à Pontifice maximo proponerentur, & privati jam hiſtorias, & *annales* conficerent, faſtos hoſce *annales* marmoribus incidi ſuſpicor cœpiſſe, qui, ut honoratiores eſſent, & omni populo in oculis verſarentur, ad forum in comitio, frequentiſſimo totius Urbis loco, ubi magiſtratus, honores, & triumphi populi ſuffragiis decernebantur, diſpoſiti, & poſt tot miſerandas Urbis ruinas terra, ruderibuſque obruti, tandem an. ∞I⊃XLV. egeſti fuere, editiori loco affixi, & minio, aliiſque pigmentis ornati fuerunt. Mart. XI. 5. 5.

Et qui purpureis jam tertia nomina faſtis
Jane refers Nerva: vos precor ore pio.

XII. 26. 5.

Sed tu purpureis ut des nova nomina faſtis.

Impropriè tamen faſti ſunt appellati. V. infr. in *Faſti*. Sicam. in Faſt. Kalend. c. 1. Guther. de Vet. jur. Pontif. I. 22. Boſius de Pontif. max. c. 4. §. 8. Nardin. Rom. vet. I. 1. Thyſ. in Gell. IV. 5. Alex. Gen. dier. II. 8. Turneb. in Cicer. de Legib. I. p. 16. V. & infr. in *Pontifex Maximus*.

Annalis cognomen eſt, quod tulit Lucius Julius ob legem *annalem*, cujus auctor fuerat. Liv. XL. 43. *Eo anno rogatio primum lata eſt ab L. Julio tribuno plebis*. Briſſon. de Form. VII. p. 733. Auguſt. de Legib. in Julia de fundo dotali. Apud Livium tamen alii à *L. Villio* legendum eſſe contendunt. V. illum infr. in *Lex Villia annalis*.

Annalis clavus. V. illum infr. in *Clavus*.

Annalis lex. V. illam infr. in *Lex*.

ANNIA aqua. V. illam infr. in *Aqua*.

Annia gens. V. illam infr. in *Gens*.

ANNIVERSARIÆ parentationes. V. illas infr. in *Parentalia*.

ANNOIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

ANNONA eſt unius anni fœtus, quod de omnibus fructibus dicitur; ſed propriè, & κατ' ἐξοχὴν de frugibus, ὁ ἀγρός ἐνιαυτός. Ut pomona eſt pomorum proventus. Solin. c. 22. *Sed Thule larga, & diutina pomona copioſa eſt*. Sic πολυγλάγεος ἐνιαυτὸς apud Aratum, de larga lactis annona. Ἡ' εὐθηνία cujuſcunque rei. Εὐετηρίαν, & ὡρίαν Græci dicunt. Ex eorum vetuſto proverbio hæc loquutio manavit, ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα. *Haud ſeges eſt fœcunda, ſed annus*. Cujus meminit Theophraſtus. Inde ὡρία de anno bono, & fœcundo. Metrod. de Vaccæis: Ταύρη χθὼν βοίης ὄνομ' ἐστ' ὡρίας. Ita, ut hanc vocem reſtituimus Apul. Met. XI. p. 380. λαοῖς ὡρία eſt *bonus annus populis*. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 177. a. B. Schill Nomencl. Philol. p. 118. Erat etiam impenſa ad victum unius hominis, quam cohortalibus, qui aliunde lucrabantur, aureis quinque taxat Juſtinian. l. 1. ad fin. C. de offic. P. P. Africæ. *Pancirol. de Magiſtrat. munic. c. 4.* Fori de iis rebus dicebatur, quæ ad *annonam* pertinebant. Eratque cenſio, hoc eſt, æſtimatio rerum. Nec enim liberum olim fuit negotiatoribus tanti res ſuas æſtimare quanti vellent, ſed quantum cenſores cenſuerant. Ita Suet. Tib. c. 34. n. 2. *Annonam macelli ſenatus arbitratu quotannis temperari* voluit. Donat. in Terent. Phorm. I. 2. 29. *Secundum illos negotiatores, qui ante locum commercii non proſcribunt, quanti vendant quæ advehunt: ſed ſecundum annonam fori, quam deprehenderint, conſilium dividendis, aut non vendendis mercibus ſumunt*. Fuit penes ædiles Liv. X. II. *Caritas annonæ ſolicitam civitatem habuit: ventumque ad inopiæ ultimum foret, ut ſcripſere, quibus ædilem fuiſſe eo anno Fabium Maximum placet, ni ejus viri cura, qualis in bellicis rebus multis tempeſtatibus fuerat, talis domi tum in annonæ diſpenſatione, præparando, ac contrahendo frumento fuiſſet*. Et cenſores. Feſtus. V. illum infr. in *Cenſor*. Plin. XIV. 14. *P. Licinius Craſſus, & L. Julius Cæſar cenſores an. ab U. C. 675. edixerunt, ne quis vinum Græcum, Amminæumque octonis æris ſingula quadrantalia venderet*. Ræward. Var. Lect. III. 17. Pitiſc. in Suetonium. Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 517. V. Convehebatur in Urbem ex provinciis. V. infr. in *Provincia frumentaria*. Media vocatur, cum frumento nec vilitas, nec caritas eſt, ſed pretio venit mediocri, & tolerabili. Plin. XVIII. 10. *Pretium huic annonæ mediæ in modios farinæ quadraginta aſſes*. Contaren. de Frument. Roman. largit. c. 3. Ejus neceſſitate ingruente calones, pueros, & reliquum genus fruges conſumere natum à caſtris, ne ab his militum commeatus diminueretur, providi duces ſolent amandare. *Stevvech. in Veget.* III. 3. In ſpeciebus, vel in æſtimatione præſtabatur. Quæ in ſpeciebus conſiſtunt, in frumento, vino, oleo, pane, carne, ſale præbebantur: & duobus quidem diebus buccellatus, tertio panis, alternis vinum & acetum, uno die laridum, biduo vervecina, ſal, & oleum. l. 1. C. de erogat. milit. annon. Hæc ex horreis publicis comitatenſibus in ſpeciebus dabantur. Limitaneis in auro, nempè pro octogenis libris laridi & olei, duodenis ſalis ſinguli aurei. l. 17. C. Theod. de cohortal. *Guther. de Offic. dom. Aug. II. 9. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 21. Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1219. B. Buleng. de Imp. Rom. VI. 15. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 15. Stevvech. l. l.* Æſtimatio dicta eſt adæratio. V. ſupr. in *Adærare*. In civitates, & caſtella munitiſſima ſunt conferendæ, ubi horrea condita, frumento aſſervando cuſtodiendo. Veget. III. 3. *Antequam inchoetur bellum, de copiis, expenſiſque ſolers debet eſſe tractatus, ut pabula, frumentum, cæteraque annonariæ ſpecies, quas à provincialibus conſuetudo depoſcit, maturius exigantur, & in opportunis ad rem gerendam, ac munitiſſimis locis amplior ſemper modus, quàm ſufficit, aggregetur*. In iis veroſimile eſt loca quoque ſubterranea illi rei fuiſſe. *Stevvech. in Vegetium*. V. illa infr. in *Siri*. Pretium eſt certa ſumma pecuniæ, qua frumentum & privatum negotiatorum, & publicum, quod reliquum faciebant largitiones, venibat. Ea ſumma pro copia frumenti, quæ in Urbe erat, ut nunc quoque uſu venit, & pro anni proventu, nunc major erat, nunc minor. *Modus annonæ* vocatur Tacit. Annal. XV. 72. 1. *Nero addidit ſine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ utebantur*. Contaren. l. l. In expeditionem pergentes ſuis cervicibus vehebant Romani milites. V. infr. in *Cibaria*. Quàm velim hæc perpendere ductores, & præfectos noſtrorum militum, dum patiuntur ſuos non ſolum ſarcinas graviores, quàm pro uſu militaris hominis, verùm mundum, neſcio quem, etiam meretrices quoque locorum circumvehere. Cui rei ſimul ut portas egreſſi ſunt, videas eos agricolis plauſtra, currus, ſcaphas, aliaque imperare, non quaſi in patria hæc, ſed in media Turcia facerent. *Stevvech. in Vegetium*. Etiam *annonas*, id eſt, alimenta, & pabula equorum ſinguli magiſtratus provinciarum accipiebant. Conſtant. A. Cyndino P. P. l. 2. C. de curſ. publ. *Reſpublica*, inquit, *præſidibus annonas & alimenta eorum pecoribus ſubminiſtrat*. Vetus hoc fuit inſtitutum. Ex lege enim Julia provinciæ, proconſulibus, aut prætoribus fœnum, ligna, lectos, ſupellectilem, & tectum dabant. Cicer. ad Attic. V. 16. *Nos Aſia accepit mirabiliter, adventus noſter ne minimo quidem fuit ſumptui: ſcito non modo nos fœnum, aut quod de lege Julia dari ſolet, non accipere, ſed ne ligna quidem, nec præter quatuor lectos, & tectum quicquam*. Pancirol. ibid. c. 100.

ANNONARIÆ leges. V. illas infr. in *Lex*.

Annonariæ regiones. V. illas infr. in *Regio*.

ANNONARII erant propolæ, qui omnia præemebant, ut poſtea cariùs venderent. *Alciat. l. 207. ff. de verb. ſignif. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 15.*

Digitized by Google

ANNOTATORES, ſive tabularii erant ſuſceptoribus, ne cum provincialibus colluderent, adjuncti, qui apochas, quas conlatores à ſuſceptoribus accipiebant, ſervabant, ut inde illatio tributorum, & vectigalium cognoſceretur, l. 2. C. Theod. de annon. & trib. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* 9.

ANNOTINÆ naves. V. illas infr. in *Navis*.

ANNULARIÆ ſcalæ. V. illas infr. in *Scala*.

ANNULARIS digitus. V. illum infr. in *Digiti*.

ANNULATÆ claves. V. illas infr. in *Clavis*.

ANNULUS. Ejus vox habet duplicem ſignificationem; laxam, cum *annuli* appellatione ſignamus, quicquid ferè orbiculari forma præditum eſt. Quo ſenſu *annulos velares*, quibus aulæa, & cortinæ contrahuntur, aut expanduntur, dixit Plin. xvi. 9. *Lignum intus grande, firmaque duritia, ex quo velares detornant annulos*. Et compedes, quibus noxiorum, vel fugitivorum pedes vinciuntur, *annulos* vocavit, ubi Zoilum perſtringit, qui ex ſervo eques factus priores *annulos*, puta compedes Saturno dedicabat, Mart. III. 29. 1.

Hac cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne tibi Zoilus annulos priores.

De intortis crinibus, qui aliàs cirri dicuntur, uſurpat idem II. 66. 1.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus, incerta non benè fixus acu,

De inauribus, Plaut. Pœn. v. 2. 20,

MILPH. *Ut opinor, digitos in manibus non habent.*
AGOR. *Quid jam?* MILPH. *Quia incedunt cum annulatis auribus.*

Adſtrictam, qua uſitatum, & vulgò notum digitorum geſtamen propriè denotatur, Græci δακτύλιον appellaverunt, Priſci ungulum interpretati ſunt, & condalum. V. infr. in *Condalus*, & *Ungulus*. Kirchman. de Annul. c. 1. Long. de Annul. c. 1. Kornman. de Triplic. Annul. 1. 1. Calcagn. Equitat. p. 584. Origo incerta eſt. Poetæ mentiuntur Promethea, quòd ferula ignem de cœlo furtim ſuſtuliſſet, à Jove ad Caucaſum religatum, & volucri objectum; ſed poſtea cum Jovem monuiſſet, ut à Thetide abſtineret, niſi vellet ab eo, quem ipſa paritura eſſet, regno expelli, ejus indulgentia ab Hercule liberatum, hac tamen lege, quoniam juraverat, ſe nunquam eum ſoluturum, ut ad pœnæ præteritæ indicium *annulum* ferreum digito geſtaret, cui ſaxi fragmentum eſſet incluſum: hoc exemplo deinde mortales in gratiam Promethei *annulos* primum digitis induiſſe. Sed hoc fabuloſum videtur Plin. XXXIII. 1. *Peſſimum vitæ ſcelus fecit, qui annulum primus induit digitis. Nec hoc quis fecerit, traditur. Nam de Prometheo omnia fabuloſa arbitror. Nec Iliacis temporibus ullos fuiſſe annulos video: nuſquam certè Homerus dicit. Non ſignat oriens, aut Ægyptus etiam nunc, literis contenta ſolis.* Qui de Ægyptus cur hoc neget, non poſſum ſatis mirari. Apud Hebræos enim & Ægyptios ante Iliaca etiam tempora fuiſſe uſurpatos, patet cum ex facto Judæ, qui Thamari nurui ſuæ, quam fornicariam eſſe putabat, mercedem concubitus hædum poſcenti, pignoris loco dedit *annulum*, Gen. c. 38. n. 18. tum etiam ex hiſtoria Joſephi, qui à Pharaone Ægypti Rege *annulo* ſignatorio donatus legitur Gen. c. 41. n. 42. & apud Joſeph. Antiq. II. 3. Ægyptiis itaque etiam tunc cognitus fuit illorum uſus. Qui ab illis, ut multa alia ad Græcos manavit, & inde rurſum fortè ad veteres Italiæ populos. Nam Sabini etiam Romuli temporibus *annulos* geſtarunt. Dionyſ. II. p. 105. *Hanc*, Tarpejam, *cupido ſubiit annulorum*. Liv. 1. 11. *Additur fabula, quòd vulgò Sabini gemmatos magna ſpecie annulos habuerint*. A Sabinis igitur hunc morem Romani videntur accepiſſe; vel certè ab Etruſcis, à quibus inter alia magiſtratuum inſignia Tarquinius Priſcus deſumpſerit, Sed quicquid de eo ſit, tardè hanc conſuetudinem Romani ſunt amplexi, & ne Reges quidem omnes *annulis* ſunt delectati. Nam præter Numæ, & Servii Tullii ſtatuas, nulla alia ex illis, quæ Regibus in Capitolio poſitæ erant, *annulum* habuit. Plin. l. l. *Nullum habet Romuli in Capitolio ſtatua, nec præter Numæ, Serviique Tullii alia, ac ne L. quidem Bruti. Hoc in Tarquiniis maximè miror*. Kirchman. de Annul. c. 2. Long. de Annul. c. 2. Gorl. de Annul. orig. p. 1. & 2. Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 667. Rhodig. Ant. Lect. VI. 19. Ferrar. Elect. 1. 21. Caſal. de Urb. ac Imp. Rom. ſplend. part. 2. c. 10. de Inſignib. c. 3. Laurent. de Natal. c. 1. Schedius de diis German. Syngram. II. 7. Fiebant vel è ſimplici metallo, ferro, argento, auro, vel è metallo mixto. Nam vel inaurabant ferrum, & argentum, vel aurum ferro cingebant. Erant quidam οἱ ἔσω σιδηροῖ, quidam οἱ ἐκτός. De his Artemid. II. 5. *Annuli extra ferrei bonum quidem, ſed citra laborem ipſa bona ſignificant*. De illis Plin. XXXIII. 1. *Alii per ſeſe mero auro decolorant, cujus licentiæ origo nomine ipſo in Samothracia id inſtitutum declarat*. Utriuſque generis *annulos* geſtaſſe videtur Trimalcio apud Petron. c. 33. *Habebat in minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem, ſubauratum; extremo verò articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed planè ferreis velut ſtellis ferruminatum*. Hi dicebantur Samothracii, ſive è ferro eſſent fabricati, & auro cincti, ſive è mero auro, & colore quoddam fuſco decolorati. Erant etiam alii, quibus cum circulus totus eſſet aureus, ſigillum tamen gemmæ loco erat argenteum: & è contrario, quibus circulus erat argenteus, ſigillum aureum. Rurſum alii erant ſolidi, alii caſſi, & pervii. Artemid. II. 2. *Semper meliores ſunt annuli ex toto fabrefacti, nulla inanitate, & completi. Vacui enim, cavique, & qui divinum, ac ſacrum quippiam intra ſe habent, dolos, ac inſidias ſignificant, ob id, quod in ſe continent occultatum. Vacui verò, & cavi etiam majores exſpectationes, quàm commoditates præſagiunt, propterea quòd majorem molem, quàm gravitatem habent*. Solidis non licebat uti Flaminibus Dialibus, ſed tantùm caſſis, & perviis. V. infr. in *Flamen Dialis*. Rurſum alii erant ſine gemma, qui Græcis ἄσημοι, ἄλιθοι, ἄψηφοι dicuntur. Alii gemmam habebant, eamque vel figura aliqua inſignem, vel nulla. Plin. XXXIII. 1. *Multis his modis, ut cætera, luxuria variavit, gemmas addendo exquiſiti fulgoris, cenſuque opimo digitos onerando: mox & effigies varias cœlando, ut alibi ars, alibi materia eſſet in pretio. Alias deinde gemmas violari nefas putavit, ac ne quis ſignandi cauſam in annulis eſſe intelligeret, ſolidas induit*. Imagines, quæ gemmis incidebantur, aliæ erant cavæ, quæ ſcalpro fiebant: aliæ extuberantes, prominenteſque cœlo: unde & gemmæ, quæ ejuſmodi imaginem exhibebant, ectypæ dicebantur. Senec. de Benef. VI. 26. *Paullus prætorius in convivio quodam Tiberii Cæſaris habens imaginem ectypa, & protuberante gemma*. *Annulus*, qui gemmam habet, conſtat tribus partibus: orbiculo, qui eſt ipſa *annuli* σφενδόνη: pala, quæ & funda dicitur, eſt *annuli* pars, cui gemma inſeritur: gemma *annulo* incluſa, quæ Græcis dicitur ψῆφος. Apul. Flor. p. 777. *Etiam pedum tegumenta crepidas ſibi compegerat, & annulum in læva aureum faberrimo ſignaculo, quem oſtentabat. Ipſe ejus annuli & orbiculum circulaverat, & palam clauſerat, & gemmam inſculpſerat*, Nec verò ex metallo ſolum, ſed & è ſuccino, & ebore, integriſque gemmis *annuli* fiebant. Ex ſarda integra cum pala aurea, & circulo argenteo exhibet Gorl. Dactyl. n. 101. Succineorum, & eburneorum meminit Artemid. l. l. *Succinei, & eburnei*, & *quicunque alii fieri annuli ſolent, ſolis mulieribus conferunt*. Kirchman. ibid. c. 3. Calcagn. ibid. p. 581. Caſal. de Prophan. Roman. ritib. c. 18. de Inſign. l. l. Schill. Nomencl. Philol. p. 119. Ferreo utebantur ſervi, & ancillæ. Stat. Sylv. III. 3. 144.

Mutavitque genus, lævæque ignobile ferrum
Exuit, & celſo natorum æquavit honore,

Significat Statius, patrem Etruſci, qui ſervus, à Principe in equites relatum, donatumque aureo *annulo*, ſpreto ſervili ferro, eundem jure trium liberorum auctum; vel æquatum honore iis, qui nati ſunt ingenui. Plinius mox laudandus. Hinc etiam eſt, quòd ſenex ille amator apud Plaut. Caſin. III. 5. 63, ancillæ Pardaliſcæ *annulum* aureum pollicetur, ſi, quod cupiebat, poſſet efficere.

——— *audin'*
Si effexis hoc, ſoleas tibi dabo, & annulum in digito

An-

Digitized by Google

Aureum, & bona plurima.

Nam, ut Cato de Re ruſt. c. 59. *habere quidem aureos annulos in peculio ſuo illis licebat, non verò geſtare.* Quamquam fuere, qui novitio quodam invento aurum ferro ſolebant ſuperinducere, vel etiam merum, purumque aurum decolorare, & deformare in modum ferri: atque ita geſtabant aurum, nec videbantur geſtare, cum colore aliquo atro, quod hodieque uſitatum, aut fuſco id velarent. Ita ſervorum fraudem, & occultam in *annulis* ſuperbiam perſtringit Plin. l. l. *Nec non & ſervitia jam ferrum auro cingunt, alii per ſeſe mero auro decolorant. Annulus* autem hic ſervis erat ad uſum potiùs, quàm ad ornatum, nempè ad ſignandum. Apul. Met. x. pag. 326. *Donec juſſu magiſtratuum miniſteria publica contrectatis nequiſſimi ſervi manibus annulum ferreum deprehenſum cum ſigno ſacculi conferrent.* Lipſ. Elect. II. 8. Kirchman. ibid. c. 15. Turneb. Adv. VI. 22. Schedius l. l. Taubman. in Plautum. Major pars judicum. Plin. l. l. *D. Auguſto decurias ordinante major pars judicum in ferreo annulo fuit: iique non equites, ſed judices vocabantur.* Memoria etiam avorum nonnulli inter ſenatores. Plin. l. l. *Ne tum quidem omnes ſenatores habuerunt, utpotè cum memoria avorum multi præture quoque functi in ferro conſenuerint.* Ipſi etiam Imperatores, cum curru aureo gemmiſque magnificè ornato de hoſtibus victis triumphantes in Capitolium inveherentur. Plin. l. l. *Et cum corona ex auro Etruſco ſuſtineretur à tergo, annulus tamen in digito ferreus erat: æqua fortuna, & triumphantis, & ſervi coronam ſuſtinentis. Sic triumphavit de Jugurtha C. Marius, aureumque non ante tertium conſulatum ſumpſiſſe traditur.* Verùm hoc præter communem morem fiebat, & ad retundendam triumphantis arrogantiam. *Kirchman. l. l. Nicol. de Triumph. c.* 19. §. 8. Suum tamen ſervi libertate donati, & ſui juris facti Saturno ſuſpendebant. Martialis ſupra laudatus. Etenim Saturnus, quum olim fuiſſet vinctus, quòd certa lege naturæ connexa ſint tempora, ut notat Macrob. Sat. I. 8. vinculis utique ſoluti ei meritò compedes ſuſpenderunt. *Tomaſ. de Donar. c.* 48. Aureorum, quibus quidem Romani uſi ſint, mentio exſtat apud Liv. IX. 7. in actis an. 432. Caudina pace infamis, ubi narrat ob deditionem tam fœdè factam Romæ extemplò ſine ulla publica auctoritate conceſſum in omnem formam luctus *eſſe tabernas circa forum clauſas, juſtitiumque in foro ſua ſponte cœptum prius, quàm indictum, latos clavos, annulos aureos poſitos.* Sed, à quibus fuerint poſiti, non addit. Sed *pleroſque nobilium annulos aureos depoſuiſſe* ſcribit IX. 46. hac cauſa motos, quod Cn. Flavius libertino patre genitus à turba forenſi ædilis curulis eſſet factus. Plinius eandem narrans hiſtoriam id ſolis ſenatoribus: *Quo facto,* inquiens, *tanta ſenatus indignatione exarſit, ut annulos ab eo abjectos fuiſſe in antiquiſſimis reperiatur annalibus. Fallit pleroſque, qui tum & equeſtrem ordinem id feciſſe arbitrantur. Eſt enim adjectum hoc quoque: ſed & phalera poſita, propter quæ nomen equitum adjectum eſt. Annulos quoque depoſitos à nobilitate, in annales relatum eſt, non à ſenatu univerſo.* Facilè hinc adducor in illam ſententiam, ut exiſtimem ſolos nobiles, & quidem eos tantùm, qui in ſenatum allecti erant, aureis *annulis* uſos eſſe. Atque hos *annulos* ſenatus tanquam dignitatis ſuæ inſignia retinebat, cum poſt cladem Cannenſem in ſumma ærarii inopia, ut ad æmulandum animos primùm equeſtris ordinis, deinde reliquæ plebis excitaret, omne ſuum aurum, argentum, æs ſignatum in publicum conferret. De qua re Liv. XXVI. 36. *Itaque claſſes habere, atque ornare volumus populum Romanum? privatos ſine recuſatione remiges dare? nobiſmet ipſis primùm imperemus: aurum, argentum, æs ſignatum omnes ſenatores craſtina die in publicum conferamus: ita ut annulos ſibi quiſque, & conjugi, & liberis, & filio bullam relinquant.* Flor. II. 6. *Opes ſuas libens ſenatus in medium protulit, nec præter quod in bullis ſingulis, atque annulis erat, quicquam ſibi auri relinquere.* Quod autem paullò ante idem Plinius affirmat, hoc primum eſſe veſtigium aureorum *annulorum*, in eo videtur memoria lapſus, ſi modò vera ſunt, quæ depoſitis ob pacem Caudinam *annulis* Livius commemorat. Poſt illa verò etiam equites uſurpare cœperunt. Nam ſecundo bello Punico, Annibalis frater Mago, nuntius victoriæ, quam Pœni ad Cannas obtinuerant, Carthaginem miſſus, cum res geſtas in Italia expoſuiſſet, *ad fidem tam lætarum rerum effundi in veſtibulo curiæ juſſit annulos aureos, qui tantus acervus fuit, ut metientibus dimidium ſuper tres modios expleſſe ſint quidam auctores. Fama tenet, quæ propior vero eſt, haud plus fuiſſe modio. Adjecit deinde verbis, quo majoris cladis indicium eſſet, neminem niſi equitem, atque ipſorum primores id gerere inſigne.* Liv. XXIII. 12. Ex illo igitur tempore *annulus* aureus peculiare equitum erat ornamentum, quo à plebe diſtinguebantur. Plinius: *Annuli diſtinxere alterum ordinem à plebe, ut ſemel cœperunt eſſe celebres, ſicut tunica ab annulis ſenatum tantùm.* Falſum eſt, quod ſcribit Iſidor. XIX. 31. & ex illo Laurent. l. l. *annulo aureo omnes liberos eſſe uſos.* Nam inter omnes liberos ſoli equites, & ſenatores hoc jure aureorum *annulorum* gaudebant. Dio XLVIII. p. 385. A. *Apud antiquos Romanos non modò liberto, ſed nec ingenuo quidem ulli aureo annulo licebat uti, niſi ſenator eſſet, aut eques.* Planum eſt hoc ipſum ex eo, quod narrat Plutarch. in Mario p. 431. B. *Cornuti ſervos, cum herum ſuum occultaſſent, plebeji hominis cadaver ad rogum extuliſſe, eique annulum aureum induiſſe*, ne Marii ſatellites, à quibus ille ad cædem conquirebatur, alium pro Cornuto exportari ſuſpicarentur. Quomodo enim iſta ſuſpicio hac ratione tolli potuiſſet, ſi plebi æquè ac equitibus jus aureorum *annulorum* fuiſſet? *Kirchman. & Lipſ. l. l.* Equites tamen Romani, cum militarent, non habuerunt jus aureorum *annulorum*. Suetonius enim ſcribit Galb. c. 10. n. 4. equeſtris ordinis juvenes præter communem morem, & ut inſolens, *annulos* retinuiſſe. Ejus verba ſunt: *Delegit equeſtris ordinis juvenes, qui manente aureorum annulorum uſu, evocati appellarentur, excubiaſque vice militum agerent.* Et Appian. in Lybic. p. 63. adimit apertè omnibus militibus, præter tribunis, *annulos* aureos in bello Punico tertio. Verba Appiani ſunt: *Ex auro annulos ferunt inter milites tribuni, reliquis inferioribus ferreos geſtantibus.* Ut appareat, ſtatim à bello Punico ſecundo ſeveritatem hanc introductam eſſe. Nam tunc nondum: ſi vera ſunt, quæ de trimodus *annulorum* traduntur ab Annibale Carthaginem miſſis. *Lipſ. l. l.* Qui non eſt audiendus. Hæc enim verba *τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορούντων*, non niſi ad pedites, & gregarios milites producenda ſunt, ut ipſe Lipſius poſtea de Milit. Rom. II. dial. 9. rectè monuit. Nam equites pari penè loco, & dignitate cum tribunis, atque ideò etiam cum militarent, aureis *annulis* utebantur. Suetonius non tam de retentione *annulorum*, ut inſolens, & præter communem morem notat, quàm quòd equeſtris ordinis juvenes vice militum excubias circa cubiculum Principis agerent: & quòd illi ipſi appellarentur evocati, quos conſtat veteranos fuiſſe, gnaros, prudenteſque militiæ, qui expletis ſtipendiis ſponte in gratiam conſulum, aut ducum militiam ſumebant. Tandem Severus Imperator recens ad imperium evectus militibus indulſit *annulis aureis uti*, teſte Herod. III. 8. 7. Imò Valerius Aurelianus Imperator diſertè mandat vicario ſuo inter alia, ut miles *torquem brachialem, & annulum apponat*, id eſt, habeat, & gerat, teſte Vopiſco c. 7. *Kirchman. l. l.* V. quoque *Ruben. de Re veſt.* I. 8. *Ferrar. Anal. de Re veſt. c.* 11. & 21. *De La Chauſſe de Teſſer. tab.* 7. *Sigon. de Ant. jur. civ. Roman.* II. 3. *Auguſt. de Legib. in Julia theatralis.* Interdum tamen factum, ut etiam è plebe aliqui eo à magiſtratibus donarentur. Teſtatur id Cicer. Ver. III. 80. *Sæpè noſtri Imperatores, ſuperatis hoſtibus, optimè Republica geſta, ſcribas ſuos annulis aureis in concione donaverunt.....* Et clarum eſt ex inſcriptione vetere, quæ decimo ab Ebora lapide:

D. M. S.
C. ANTONIO. C. F. FLA
VINO. VI. VIRGO. JUN.
HAST. LEG. II. AUG. TORQ.
AUR. ET. AN. DUPL. OB. VIRT.
DONATO. JUN. VERECUN.
DA. FLAM. PERP. MUN. EBOR.
MATER. P. C.

Hoc honore Sylla Roſcium comœdum affecit apud Macrob. Sat. II. 10. Laberium Julius Cæſar apud Suet. Jul. c. 39. n. 3. Herennium Gallum Balbus apud Cicer. Fam. X. 31. Primus Auguſtus libertos Menam apud Dion. XLVIII. p. 385. A & Antonium Muſam apud Dion. LIII. p. 517. C. Cum verò *annulorum* uſus increbreſceret, & cum vilibus etiam perſonis communicaretur, C. Aſinio Pollione, C. Antiſtio Vetere coſſ. an. 775. Tiberii principatus anno nono conſtitutum eſt, *ne cui jus* annulorum aureorum *eſſet, niſi cui ingenuo ipſi, patri, avoque paterna ſeſtertia* 400. *cenſus fuiſſet, & lege Julia Theatrali in* XIV. *ordinibus ſedendi*. Fuiſſi pœnè de cauſa, *cum C. Sulpitius Galba, dum juvenilem famam apud Principem propinarum pœnis aucupatur, queſtus eſſet in ſenatu, vulgò inſtitores ejus culpa defendi annulis*. Plin. XXXIII. 2. Sed illa conſtitutio non diu duravit. Nam ſtatim Claudius Pallantem, Galba Icelum, Vitellius Aſiaticum, Vitellii frater Lucius Verginii Capitonis ſervum, Domitianus Etruſcum libertos *annulis* aureis donaverunt. De Pallante Plin. Epiſt. VIII. 6. 4. *Omitto, quod Pallanti ſervo prætoria ornamenta offeruntur, quippè offeruntur à ſervis: mitto, quod cenſent, non exhortandum modò, verum etiam compellendum ad uſum aureorum annulorum*. De Icelo Suet. Galb. c. 14. n. 3. & Tacit. Hiſt. I. 13. 2. *Libertus Icelus, paullo ante annulis aureis, & Martiam cognomine ornatus, ac jam ſummi equeſtris gradus candidatus*, De Aſiatico Tacit. Hiſt. II. 57. 3. Suet. Vitell. c. 12. n. 2. *Primo imperii die* Aſiaticum libertum *aureis donavit annulis ſuper cœnam*. De ſervo Verginii Capitonis Tacit. Hiſt. IV. 3. 4. *Solatio fuit ſervus Verginii Capitonis, quem proditorem Tarracinenſium diximus, patibulo affixus, in iiſdem annulis, quos acceptos à Vitellio geſtabat*, De Hetruſco Stat. Sylv. III. 3. 144. ſupra laudatus. Imò *annulorum* uſus circa illa tempora ita invaluit, ut ſimulac quiſque manumiſſus eſſet, ſtatim etiam de jure *annulorum* impetrando cogitationem ſuſciperet. Hinc ſervus ille in Arriani Epictet. III. 26. cum libertus factus eſſet, & tamen conditionem ſuam nihilo meliorem animadverteret; *tamen*, inquit, *ſi annulum accepero, tum proſperrimè vivam, & feliciſſimè*. Et inter vulgata manumiſſionis inſignia *annulus* erat aureus, Tertull. de Reſurr. c. 57. *Atque & veſtis albæ nitore, & aurei annuli honore, ac patroni nomine, ac tribu, menſaque honoratur*. Non tamen patronus, qui ſervum quidem manumittere, jus *annulorum* aureorum eidem conferre poterat. A Principe id petere debebat libertus conſentiente patrono. Qui invitis aut ignorantibus patronis acceperant, illis hoc jus ademit Commodus. Quia verò quotidiana ferè hæc erat impetratio, id poſtea abrogavit Juſtinianus, omnibuſque conceſſit, etiam libertinis, jus *annuli* aurei. Novell. 78. *Propterea ſancimus, ſi quis manumittens ſervum, aut ancillam ſuam, cives denuntiaverit Romanos, neque enim aliter licet, ſciat ex hac lege quòd qui libertatem acceperit, habebit ſubſequenter mox & aureorum annulorum jus, & non jam ex neceſſitate hoc à principibus poſtulabit*. Kirchman. & Salmuth l. l. Loon. de Manumiſſ. IV. 3. 4. Caſal. de Prophan. Roman. rit. c. 18. Chimentell. de Honor. biſell. c. 34. Eo etiam uſi ſunt, qui legati ad exteras gentes ituri eſſent. Plinius; *Siquidem his tantum, qui legati ad exteras gentes ituri eſſent, dabantur; credo, quoniam ita exterorum honoratiſſimi intelligebantur. Hi quoque, qui ob legationem acceperant aureos, in publico tantum utebantur eis: intra domos vero ferreis*, Kirchman. ibid. c. 15. *Annulo argenteo utebantur libertini*, Iſidor. XIX. 32. Hoc apud probatæ fidei ſcriptores me legere non memini. Si tamen conjecturis agendum, plebs videtur eo uſa fuiſſe. Id ut credam movet me Plinius, qui feminas plebejas ſibi compedes, ita *annulos* appellat, ex argento feciſſe aſſerit XXXIII. 12. *Argentum ſuccedit aliquando & auro, luxu fœminarum plebis compedes ſibi ex eo facientium, quas induere aureas mos triſtior vetat*. Cum enim hic muliebrem ſexum uſurpaſſe argenteos audiamus, *quidni eoſdem etiam à viris uſurpatos cenſeamus?* Kirchman. de Annul. c. 15. Lipſ. Elect. II. 8. Aureos deponebant lugentes. Ad nuntium Caudinæ pacis poſitos eſſe jam narravit Livius. De funere Auguſti Suet. c. 101. n. 4. *Alii exſequiarum die ponendos aureos annulos, ferreoſque ſumendos cenſuerunt*. Quò pertinet epigramma C. Cilnii Mecænatis in Horatium apud Iſidor. XIX. 32.

Lugens te, mea vita, nec ſmaragdos,
Beryllos neque Flacce, nec nitentes
Semper-candida quære margaritas:
Nec quos Thynica lima perpolivit
Anellos, nec Iaſpios lapillos.

Kirchman. de Funer. II. 17. de Annul. c. 22. Kornman. de Tripl. annul. I. §. 14. & 28. Moreſtell. Pomp. Feral. II. 22. Rei, & ſupplices more lugentium, & ærumnoſorum eoſdem deponebant. Liv. XLIII. 16. *Extemple principes civitatis in conſpectu populi annulis aureis poſitis veſtem mutarunt, ut ſupplices plebem circumirent*. Val. Max. VIII. 1. 3. *Filius Gabinii Siſenna conſternationis impulſu ad pedes ſe Memmii, is accuſator erat, ſupplex proſtravit: unde aliquod fomentum procellæ petens, unde totus impetus tempeſtatis eruperat, Quem truci vultu a ſe victor inſolens repulſum, excuſſo è manu annulo humi jacere aliquando paſſus eſt*. Ituri quoque cubitum, aut loturi ponebant *annulos*. Quod non factum in Charino notat Mart. XI. 60. 1.

Senos Charinus omnibus digitis gerit
Nec nocte ponit annulos,
Nec cum lavatur: cauſa quæ ſit quæritis?
Dactyliothecam non habet.

Terent. Heaut. IV. 1. 42.

Ea lavatum dum it, ſervandum mihi dedit annulum.

Kirchman. de Annul. l. l. Alii erant æſtivi, alii hiberni. Æſtivi leviores erant. Illos æſtate ſola geſtabant. Hiberni majoris erant ponderis. Hos hyeme ſola geſtabant. Hoc tam delicatum *annulorum* diſcrimen Criſpinus invenit, cui per ætatem moleſta fuerunt pondera majoris gemmæ. Hoc notant gloſſæ veteres ad Juven. Sat. I. 28.

Ventilet æſtivum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat majoris pondera gemmæ.

Veriſimile autem eſt, quos æſtate geſtare ſolebant, heliotropios fuiſſe, & aſteritas, & mithridacas, & irides, quarum vis, & delectatio quædam peculiaris eſt, cum Soli opponuntur. Et hoc genus *annuli*, quia nonniſi media anni parte geſtari ſolerent, ſemeſtres vocabantur. Juven. Sat. VII. 89.

Semeſtri vatum digitos circumligat auro.

Kirchman. ibid. c. 17. Turneb. Adv. XX. 2. Salmuth ibid. p. 673. Rhodig. Ant. Lect. VI. 11. Caſal. l. l. Etiam erant, quibus clavis erat adjuncta, ad duplicem uſum, ſignandi, & aperiendi. Illorum forma erat magnitudine minimiſſimi digiti. Ferrei tamen, ut appareat ſervorum fuiſſe, aut vulgarium militum. *Lipſ. in Tacit. Annal.* II. *Excurſ. B. Junius Hiſtor. Batav. c.* 10. *Kirchman. ibid. c.* 3. *Longus ibid. c.* 6. Duplicem hunc uſum habuiſſe negabunt *Salmaſ. & Nicol. infr. in Clavis*. In *annulis* effigiem alicujus è majoribus, aut amicis, etiam Regum, & Principum imagines geſtabant veteres. V. infr. in *Image*. Eventus quoſpiam ſingulares, victoriæ ſcilicet effigiem, & tropæum veteres inſculpebant. Hoc colligere eſt ex illo, qui in munitione oppidi cujuſdam inventus, victoriæ effigiem, & tropæum habuit, quem à victore quodam in rei præclarè geſtæ memoriam ita inſignitum veriſimile eſt. Suet. Galb. c. 10. n. 6. *Per idem tempus in munitione oppidi, quod ſedem bello delegerat, repertus eſt annulus opere antiquo, ſcalptura gemmæ victoriam cum tropæo exprimente*. Hoc verò omen fuit Galbæ tanquam victori futuro contra Neronem. In Pompeji *annulo tria tropæa erant inſculpta*, ut narrat Dio XLII. p. 193. B. Nec mirum videri debet, ſi una gemma & *tropæum*, & *victoria* expreſſa continebantur, cum achaten gemmam habuerit Pyrrhus, *in qua novem Muſæ, & Apollo citharam tenens ſpectarentur, non arte, ſed ſponte naturæ ita diſcurrentibus maculis, ut Muſis quoque ſingulis ſua redderentur inſignia*. Plin. XXXVII. 1. Etiam ſcalpturas ob artem, quam factitarent, vel munus, quod gererent. Sic miles Terapontigonus *annulo* inſculptum habebat militem clypeatum, qui elephantum machæra diſſecaret, apud Plaut. Curc. III. 50.

Mul-

Digitized by Google

— *Multam me tibi*
Salutem juſſit Terapontigonus dicere,
Et has tabellas dare me juſſit. LY. *Mihine?* CU. *Ita.*
Cape ſignum, noſce, noſtin? LY. *Quidni noverim?*
Clypeatus elephantum ubi machæra diſſicit.

Kirchman. ibid. c. 13. Beroald. in Suetonium. *Annulo* claves, ſcrinia, arcas, januas, ſive oſtia, ædeſque ipſas, & omnem ſupellectilem, ſive domeſtica utenſilia, ne quid eorum negligentia, aut furto deperiret: imò promptuaria, ſive cellas, lagenas, & cibos omnes, ne à famulis abligurirentur, aut veneno interciperentur, obſignabant veteres. *Longus de Annul. c. 11. Lipſ. in Tacit. Annal.* 11. *n.* 8. *& Excurſ. B. Ferrar. Elect.* 1. 21. *Schedius de diis German.* 11. 7. V. & infr. in *Obſignare*. Primis quidem temporibus vitio dabatur viro plures *annulos*, quàm unum digitis geſtare. Iſidor. xix. 32. *Apud veteres ultra unum annulum uti infame habitum viro. Gracchus in Mennium. Conſiderate, Quirites, ſiniſtram ejus: en cujus auctoritatem ſequimini, qui propter mulierum cupiditatem, ut mulier, ornatus eſt. Craſſus, qui apud Parthos periit, in ſenectute duos habuit annulos, cauſam proferens, quòd pecunia ei immenſa creviſſet.* Sed & Horatii ævo tres videntur vitio verſi: quo nomine perſtringit Priſcum Sat. 11. 7. 8.

— *ſæpe notatus*
Cum tribus anellis, modò læva Priſcus inani.

Tandem verò luxus adeo increvit, ut etiam omnibus digitis geſtarint. Mart. v. 63. 5.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes.

Imò verò uno digito plures. Mart. xi. 60. 1. V. ſupr. laudatum. Lucianus in dialogo, qui Gallus inſcribitur, diviti alicui ſedecim *annulos* tribuit Tom. 11. p. 169. Edidit. Græv. *Ego interim illius indutus veſtitum, & annulos graves gerens circiter ſedecim digitis inſertos, epulum quoddam ſplendidum jubebam adornari.* Quid? quòd etiam in ſingulis articulis, & quidem in uno plures geſtabant. Mart. v. 11. 1.

Sardonychas, ſmaragdos, adamantas, jaſpidas uno
Portat in articulo Stella, Severe, meus.

Fuit autem ferè mollis, & delicati animi ſignum ſemper habitum, plures *annulos*, & eos quidem in extremis digitis geſtare. Id in Trimalcione notavit Petron. c. 32. cum ipſum ait habuiſſe *extremo articulo digiti ſequentis minorem annulum totum aureum*. Senec. Nat. Quæſt. vii. 31. *Exornamus annulis digitos, & in omni articulo gemma diſponitur: Quotidie comminiſcimur, per quæ virilitati fiat injuria, ut traducatur, quia non poteſt exui.* Ariſtophanes in Nubibus eos, qui digitos ad ungues uſque *annulis* onerant, & comam nutriunt, confragoſa voce appellat σφραγιδονυχαργοκομήτας. Et Suidas illos exponit *comis, & eximiis annulis ad ungues uſque manus ornatas habentes*. Kirchman. ibid. c. 17. Long. ibid. c. 5. Meurſ. de Luxu Roman. c. 5. Salmuth ibid. p. 673. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. 1. 14. Caſal. de Urb. ac imp. Rom. ſplend. part. 2. c. 10. Schedius l. l. *Annulis* venena qui includerent, fuerunt olim, ut quandocunque liberet mortem ſibi poſſent accelerare. Hoc genere mortis Demoſthenes, & Annibal Carthaginenſium dux: Ille apud Plinium: *Aliis ſub gemmis venena cluduntur, ſicut Demoſthenes oratorum ſummus Græciæ, annuloſque mortis gratia habent. Ut præveniret Archiam ab Antipatro immiſſum.* Suidas: *Archias hiſtrio adverſus ipſum ab Antipatro, qui Græcorum principatum Alexandro mortuo erat adeptus, miſſus per vim eum avellit à Neptuni templo, quod aſylum erat. Ille vero veneno, quod ſub annuli pala habebat, exſucto mortuus eſt.* Hic apud Aur. Vict. de Vir. illuſtr. c. 42. n. 6. *Unde Romana legatione per T. Flaminium repertus, ne Romanis traderetur, hauſto, quod ſub annuli gemma habuerat, veneno, abſumptus eſt.* Kirchman. ibid. c. 21. *Annulos*, quia in proclivi erat crimen falſi per alterius *annulum* committere, ne venirent in poteſtatem eorum, qui illis abuterentur, cavebant veteres. Atque hæc mihi cauſa videtur fuiſſe, cur Sextus Pompejus, pugna navali fractus, in miſerabili fuga *annulos* ſuos in mare abjecerit, ut non Suetonius, quem perperam laudat Kirchmannus; ſed Flor. iv. 8. 5. *Quippe modo trecentarum quinquaginta navium dominus, cum ſex ſeptemve fugiebat, extincto prætoria navis lumine, annulis in mare abjectis.* Itemque Petronius, *qui flagitia Principis ſub nominibus exoletorum, feminarumque, & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni, fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula*, ut ait Tacit. Annal. xvi. 19. 4. *Kirchman. ibid. c.* 14. *Chiflet. Anaſt. Childer. c.* 8. *Annulum* amicæ detractum digito amatores ſolebant labris oſculando imprimere, deinde amicis ſpectandum porrigere. Ita interpretor Ennianum apud Iſidor. 1. 26. ſive Nævii eſt in Tarentilla, cui Feſtus id videtur tribuere:

Alium tenet, alii nutat, alibi manus
Eſt occupata: alii pervellit pedem:
Alii annulum dat ſpectandum a labris.

Plaut. Aſin. iv. 1. 33.

Spectandum ne cui annulum det, neque roget.

Tibull. 1. 7. 25.

Sæpè velut gemmas ejus, ſignumque probarem,
Per cauſam memini me tetigiſſe manum.

Schott. Obſerv. v. 3. Kirchman. ibid. c. 18. Imò per laſciviam planè detrahebant improbi amatores. Terent. Hec. iv. 1. 59.

Ipſe eripuit vi, in digito quem habuit, virgini *abiens annulum.*

v. 3. 30.

Gnoto ſe fatetur, vi in via, neſcio quam compreſſiſſe,
Dicitque, ſe illi annulum, dum luctat, detraxiſſe.

Horat. Od. 1. 9. 23.

Pignuſque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

Schott. Obſerv. Philol. v. 3. Kirchman. l. l. Broukh. in Tibullum. *Annuli* geſtandi modus non unus idemque fuit apud veteres. Dextra quidem geſtabatur, ut oſtendunt hoc Jerem. c. 22. n. 24. *Etiamſi eſſet Conia filius Joacim Regis annulus ſignatorius in manu dextra mea, inde evellam eum.* Et Sirach. c. 49. n. 13. *Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi ſignum in dextra manu.* Apud Romanos verò ante uſum gemmarum, ſi Attejo Capitoni apud Macrob. vii. 13. fides habenda eſt, cum ſculptura adhuc *annuli* materiæ imprimebatur, ſive ex ferro fieret, ſive ex auro, *geſtabatur, ut quiſque vellet, quacunque manu, quolibet digito.* Sed poſtquam gemmæ etiam addi cœperunt, ſiniſtra potiſſimum manus huic geſtamini deſtinata fuit: niſi quòd interdum homines ſupra modum molles, & luxuriæ dediti, etiam dextram in ſubſidium vocabant, ſi fortè ſiniſtra ferendo oneri non eſſet. Id quod ſubindicare videtur Lucian. in Navig. 11. p. 514. apud quem cum Timolaus multos ſibi *annulos* optaſſet, quorum beneficio & rectè valeret, & robore alios ſuperaret, & alios in ſoporem collocare, aut aliud quippiam, quod conditionem humanam excedat, præſtare poſſet, quærit ex ipſo Lycinus: *At verò etiam hoc reſponde mihi, cur tandem non unus annulus omnia tibi iſta poteſt, ſed tam multis revinctus ſiniſtra gravata per ſingulos digitos? Imò verò excedit numerus, & neceſſe erit etiam dextram ferendo oneri ſuccedere.* Quòd autem læva manus *annulorum* ſedes fuerit, ſicut hodieque eſt, teſtantur Plinius: *Manus, & prorſus ſiniſtræ maximam auctoritatem conciliavere auro.* Horatius ſupra laudatus. Tertull. de Habit. mul. c. 9. *Graciles aurium cutes Kalendarium expendunt, & ſiniſtra per ſingulos digitos de ſaccis ſingulis ludit.* Siniſtræ manui potiſſimum *annulos* aptavit antiquitas. I. Quòd ſit otioſior quàm dextra, cujus officium fuiſſet non ſolùm *annulorum* geſtatione impeditum; ſed & ipſi *annuli* crebro motu facilè potuiſſent lædi. Diſertè Attejus Capito apud Macrob. l. l. *Poſtea uſus luxuriantis ætatis ſignaturas pretioſis gemmis cœpit inſculpere, & certatim hac omnis imitatio laceſſivit, ut de augmento pretii, quo ſculpendos lapides paraſſent, gloriarentur. Hinc factum eſt, ut uſus annulorum exemptus dextræ, quæ multum negotiorum gerit, in lævam relegaretur, quæ otioſior eſt: ne crebro motu, & officio manus dextræ pretioſi lapides frangerentur.* II. Quòd plerumque lateat, nec ſe tam crebrò oculis hominum ingerat. Cum enim, qui primùm *annulos* invenerunt, propter rei novitatem, & inſolentiam

in propatulo eos geſtare erubeſcerent, ſiniſtræ manui tanquam magis latenti induerunt, ne ſi apertè geſtarent, in reprehenſionem aliorum incurrerent. Plinius: *Qui primus inſtituit, cunctanter id fecit, leviſque manibus, ac latentibus induit, cum, ſi honos ſecurus fuiſſet, dextra fuerit oſtentandus. Quod ſi impedimentum potuit in ea aliquod intelligi, etiam ſartoris in uſus, argumentum eſt, majus in læva fuiſſe, qua ſcutum capitur.* Si etiam in levi, inquit, artificio ſartorum, impedimentum futurum fuit geſtato dextra *annulo*, quantò majus eſt, cum ſiniſtra eo onerata tractatio clypei impeditur: *Kirchman. ibid. c. 4. Longus ibid. c. 5. Chiflet. ibid. c. 7. Gorl. ibid. p. 7. Salmuth ibid. p. 671. Gonſal. in Petron. p. 127. Thyſ. in Gell.* x. 10. *Ferrar. Calcagn. Caſal. & Schill. l. l. Sabellic. in Plinium.* Habuerunt illos in ſiniſtræ manus digito, qui minimo eſt proximus. Plinius: *Singulis primò digitis gerere mos fuerat, qui ſunt minimis proximi. Sic in Numæ, & Servii Tullii ſtatuis videmus.* Qui ob id *δακτυλιώτης*, vel *annularis* eſt dictus. V. infr. in *Digitus annularis*. Etiam Gell. x. 10. Saliſber. Policrat. VI. 12. Macrob. & Iſidor. l. l. dant rationem hanc, quæ nititur fundamentis anatomiæ: *Inſectis apertiſque humanis corporibus repertum eſt, nervum quendam tenuiſſimum ab illo digito ad cor hominis pergere & pervenire. Et propterea non inſcitum viſum eſt, eum potiſſimum digitum tali honore decorandum, qui continens & quaſi connexus eſſe cum principatu cordis videretur.* Long. de Annul. c. 5. Salmuth ad Pancirol. Ret. Deperd. & Inv. p. 672. Caſal. de Prof. Rom. Ritib. c. 18. Ratio poſterior nulla eſt. Et Medici recentiores ex diligenti & accurata corporum humanorum diſſectione obſervarunt, nullam in digito *annulari* majorem illuſtrioremve aliam, quæ ad cor perveniat, venam aut arteriam, quàm in aliis reperiri, neque eum ullo peculiari privilegio, aut naturæ indulgentia gaudere. *Kirchman. Chiflet, l. l. Rolan. Anthropogr.* v. 28. Eundem honorem indici quoque tribuerunt. Plinius: *Poſtea pollici proximo induere, etiam deorum ſimulacris.* Et *annulus*, quo index ornabatur, à Græcis *κορίαν* peculiari nomine dicebatur. Pollux v. 16. Minimus quoque *annulo* ornari ſolebat. Plinius: *Dein juvit & minimo dare. Sunt qui tres uni minimo congerant; alii verò & huic unum tantùm, quo ſignanda ſignent. Conditus ille, ut res rara, & injuria uſus indigna, velut è ſacrario promitur; & unum in minimo digito habuiſſe, pretioſioris in recondito ſupellectilis oſtentatio eſt.* Clem. Alexand. Pædag. III. 11. *Annulum non in articulo ferre fas eſt viris, muliebre enim hoc, ſed in minimum digitum, hoc eſt, in ultimum ſubmittere.* Et ſigillatitii, qui hodie reperiuntur, circumferentia adeò ſunt arcta, & anguſta, ut, niſi rarò admodum alii, quàm minimo digito aptari poſſint. Dicebatur propriè *ἀκαρές*. Polluc v. 16. propter nimirùm parvitatem. Nam *ἄκαρ* Græcis idem eſt, quod *μικρὸν*, vel *ὀλίγον*. Hinc ſcriptores hominem lautiſſimè divitem notaturi, tribuunt ipſi grandem in hoc digito *annulum*. Petron. c. 32. *Habebat etiam in minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem ſubauratum.* Lucian. dial. meretr. p. 537. Edit. Græv. Tom. II. *Habebat ipſe Parmeno annulum in minimo digito maximum, multangulum.* Kirchman. Rhodig. Schedius, & Gorl. l. l. Kornman. ibid. 1. §. 16. Dalech. in Plinium. Medium Plinius excipit, quanquam Galliis olim, Britanniſque morem fuiſſe aſſerit, ut eo *annulos* geſtarent: cujus tamen rei teſtimonium non memini me alibi legere. Romani verò ideo videntur vitaſſe, quòd infamis vulgo, & impudicus cenſeatur. Mart. VI. 70. 5.

Oſtendit digitum, ſed impudicum.

Perſ. Sat. II. 30.

——uda labella

Infami digito, & luſtralibus ante ſalivis

Expiat.

Pollicem Plinius præteriit; ſed tamen eo interdum geſtatos etiam fuiſſe *annulos*, non obſcurè indicat Capitolinus, qui c. 6. Maximinum Cæſarem aſſerit fuiſſe *pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.* Kirchman. Gorl. & Kornman. l. l. Morientibus detrahebantur. Plinius: *Gravatis ſomnio, aut morientibus religione quadam annuli detrahebantur.* Sic Tiberio deficienti *annulum extractum, quem mox reſipiſcens requiſiverit*, auctor eſt Suet. c. 73. n. 4. Atque hæc eſt cauſa, cur *annuli* ſpontaneum de digito lapſum inter ſigna mortis Adriano Imperatori oblata retulerit Spartian. c. 26. *Signa mortis*, inquit, *hæc habuit: annulus, in quo imago ipſius ſculpta, ſpontè de digito delapſus eſt.* Fortè ideò detrahebantur, ne in pollinctorum manus pervenirent: nam poſt redditos iterùm digito, & unà cum cadavere combuſtos, non obſcurè indicat Prop. IV. 7. 9.

Et ſolitum digito beryllon adederat ignis.

Kirchman. ibid. c. 22. de Funer. I. 5. Meurſ. de Funer. c. 2. Moreſtell. Pomp. Feral. 1. 4. Chiflet. ibid. c. 8. Ferret. Muſ. Lapid. IV. memor. 5. Kornman. ibid. I. 27. Donat. Dilucid. in Suetonium. *Annuli* traditio utrum olim fuerit hæredis inſtituendi teſſera quædam, & ſymbolum, meritò ambigitur. Perdiccam quidem ab Alexandro M. ſucceſſorem in regno conſtitutum donatione *annuli* nonnulli putaverunt. Putat Ariſtonus apud Curt. x. 5. 16. *Tum Ariſtonus orſus eſt dicere: Alexandrum conſultum, cui relinqueret regnum, voluiſſe optimum deligi: judicatum autem ab ipſo optimum Perdiccam, cui annulum tradidiſſet.* Juſtin. XII. 15. 12. *Sexta die præcluſa voce, exemptum digito annulum Perdiccæ tradidit, quæ res gliſcentem amicorum diſſenſionem ſedavit. Nam etſi non voce nuncupatus heres, judicio tamen electus videbatur.* Nep. XVIII. 2. 2. *Alexandro Babylone mortuo, cum regna ſingulis familiaribus diſpartirentur, & ſumma rerum tradita eſſet tuenda eidem, cui Alexander moriens annulum ſuum dederat, Perdiccæ: ex quo omnes conjecerant, eum regnum ei commendaſſe, quoad liberi ejus in ſuam tutelam perveniſſent.* Nec malè ita collegerunt. Erat enim *annulus* ſignatorius, vel ſigillum plerumque dominii, & poteſtatis ſymbolum, ideò quibus Reipublicæ, vel regni adminiſtratio, eidem etiam *annuli*, vel ſigni cura ſolebat committi. Quomodo Helena Adiabenorum regina *proregem fecit grandiorem filium Monobazum impoſito ei diademate, & dato patris annulo ſignatorio, ſimulque ſampſera, ut ipſi vocant: juſſitque eum adminiſtrare Rempublicam, donec veniret frater Izates, quem pater regni hæredem deſtinaverat.* Joſeph. Ant. XX. 2. Atque hæc cauſa eſt, cur Q. Catulus, cum nocte quadam poſt dedicatum Capitolium ſomniaſſet, *Jovem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, unum ſecreviſſe, atque in ejus ſinum ſignum Reipublicæ, quod manu geſtaret, repoſuiſſe*, teſte Suet. Aug. c. 94. n. 13. conjecturam ex eo fecerit, in Auguſti poteſtatem fore aliquando Rempublicam. Sed non ſola *annuli* traditio ad hæredis inſtitutionem ſufficiebat, niſi ea teſtamento probaretur, & confirmaretur. Teſtantur exempla eorum, qui *annulos* amicis tanquam hæredibus dederant, quos tamen nulla ex parte hæredes ſcripſerant. Fecit id T. Barrulus, *Is Lentulo Spintheri, cujus amantiſſimum animum, liberaliſſimamque amicitiam ſenſerat, decedens ſuos annulos perinde atque unico hæredi tradidit, quem nulla ex parte heredem relinquebat.* Val. Max. VII. 8. 8. Fecit id M. Popillius, *qui Oppium Gallum ab ineunte ætate familiariſſimum ſibi moriens unum de multis, qui aſſidebant, ultimo complexu, & oſculo dignum judicavit, ſuperque annulos ſuos ei tradidit, videlicet, ne quid ex ea hæreditate, quam non erat aditurus, amitteret. Quos ocyus vir diligens, ſed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repoſitos, & à præſentibus obſignatos, diligentiſſimè hæredibus illius, exhæres ipſe reddidit.* Val. Max. ibid. §. 9. Sed audiamus, quid in hac controverſia reſpondeat Papinianus. *Pater*, inquit ille, l. 77. cum pater. §. pater. ff. de legat. II. *pluribus filiis heredibus inſtitutis, moriens claves, & annulum cuſtodiæ cauſa, majori natu filiæ tradidit; & libertum eidem filiæ, qui præſens erat, res, quas ſub cuſtodia ſua habuit, aſſignare juſſit, commune filiorum negotium geſtum intelligebatur, nec ob eam apud arbitrum diviſionis, præcipuam cauſam filiæ fore.* Kirchman. de Annul. c. 22. de Funer. I. 5. Longus de Annul. c. 4. Kornman. de Annul. 1. §. 22, 23, 24. Briſſon. de Form. VII. p. 620. Caſal. de Prophan. Roman. ritib. c. 26. de Urb. ac Imp. Roman. ſplend. part. 2, c. 21. Croph. Antiq. Maced. I. 24. At quan-

Digitized by Google

quantum hic cenſus inſumptum, in tanto *annulorum* numero, & gemmatum? Nonne centa aliquot millia florenorum? Non poteſt aliter. *In ſiniſtra per ſingulos digitos de ſaccis ſingulis luſiſſe* dixit Tertullianus ſupra laudatus. At quantum in ſaccis ſive loculis habebant? Idem auctor paullò ante dicit: *Breviſſimis loculis patrimonium profertur*. Ergo in ſingulis *annulis* expenſa patrimonia, quod de inauribus Seneca infr. in *Inauris*. Et ecce tibi, Nonius ſenator, proſcriptus ab Antonio, unum ſecum abſtulit, cujus pretium æquabat viginti mille ſeſtertia, id eſt, decies centena millia florenorum. Plin. XXXVII. 6. memorat. *Ab Antonio proſcriptus Nonius ſenator fugiens, è fortunis ſuis omnibus annulum abſtulit ſecum, quem certum eſt ſeſtertiis viginti millibus æſtimatum.* Meurſ. de Luxu Roman. c. 5. Kobierzyck. de Luxu Roman. II. 1.

Annulus natalitius inde dicebatur, vel qui ſolo natali die geſtari ſolitus. Ita enim plerique capiunt Perſ. I. 16.

Et natalitia tandem cum ſardonyche alba.

vel qui natali die, cum munera miſſitabant amici, & clientes, dono miſſus. Plaut. Curc. V. 2. 56.

Hic eſt annulus, *quem ego tibi miſi natali die.*

Magno in pretio habebatur, & cum cura ſervabatur. Plaut. ibid. n. 53.

Verùm hunc ſervavi ſemper mecum unà annulum:
Cum hac olim perii.

Kitchman. ibid. c. 17. Caſaub. in Perſium. Caſal. de Prophan. Roman. ritib. c. 18. Taubman. in Plautum.

Annulus pronubus in ſponſalibus adhiberi ſolebat. Nam moris fuit, ut ſponſus ſponſæ *annulum*, quaſi pignoris loco donaret, qui pronubus dicebatur. Cujus moris etiam veſtigium exſtat in noſtris libris. Paull. l. 36. ff. de donat. int. vir. & uxor. *Sponſus alienum annulum ſponſæ munere miſit, & poſt nuptias pro eo ſuum dedit.* Juven. Sat. VI. 25.

Conventum tamen, & pactum, & ſponſalia, noſtra
Tempeſtate paras, jamque à tonſore magiſtro
Pecteris, & digito pignus fortaſſe dediſti.

Briſſon. de rit. nupt. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 1014. A. Calcagn. Equitat. p. 581. Kirchman. de Annul. c. 18. Ant. Hotoman. de vet. rit. nupt. c. 10. Franc. Hotoman. de Sponſal. c. 3. Salmaſ. de mod. uſur. c. 14. Salmuth in Pacirol. de reb. deperd. & inv. p. 678. Rhodig. Ant. Lect. VI. 12. Ferreum fuiſſe, & quidem ſine gemma, ſcribit Plin. XXXIII. 1. *Quo argumento etiam nunc ſponſæ annulus ferreus mittitur, iſque ſine gemma.* Ex auro fuiſſe Tertullianus, ſcriptor graviſſimus & antiquitatum Romanarum ſcientiſſimus, qui vix centum annis Plinio poſterior. Ita ille Apolog. c. 6. *Circa feminas etiam illa majorum inſtituta ceciderunt, quæ modeſtiæ, quæ ſocietati patrocinabantur; cum aurum nulla norat præter unico digito, quem ſponſus oppignerasſet pronubo annulo.* Item Iſidor. XIX. 32. *Feminæ non uſæ ſunt annulis, niſi quos virgini ſponſus miſerat: neque amplius quàm binos aureos in digitis habere ſolebant.* Plinii ergo tempore fuit ferreus, poſt aureus donari cœptus eſt, *Franciſc. Hotoman. l. l.* Sed Plinius non negat datum *annulum* aureum, hic enim pronubus; ſed tantùm affirmat ad ſponſam domum ferreum fuiſſe miſſum: idque eo argumento, quòd ii ſolum, qui ob legationem acceperant aureos *annulos*, in publico tantùm uterentur eis, intra domos verò ferreis. Sic τὸ οἰκουρικὸν ſponſæ commendabatur ſymbolo. Aureum ergo deſponſans dabat legitimè, ſed poſtea mittebat ferreum ſollenni ratione domum. Hæc nullo modo pugnantia. *Junius ad Tertullianum. Ant. Hotoman. l. l.* Non contemnenda hæc eſt conjectura. Non tamen dixerim, feminas ferreo hoc *annulo* domi, aureo in publico tantùm fuiſſe uſas. Nam & domi illas geſtaſſe *annulos* aureos apparet ex Clemente Alexandrino, qui feminis Chriſtianis hunc *annulum* diſertè tribuit Pædag. III. 11. ſed laudandus infr. in *Annulus ſignatorius*. Neque tamen ab amantibus dono datus ſemper erat conjugii ſymbolum: ſed interdum tantùm amoris aucupium. Talis fuit ille, quem Palæſtrio militi detulit apud Plaut. Mil. IV. 1. 11.

— PAL. *Hunc arrhabonem amoris primum à me accipe.*
PYRG. *Quid hic? unde eſt?* PAL. *A luculenta, atque feſtiva femina,*
Quæ te amat, tuamque expetiſſit pulcram pulcritudinem:
Ejus nunc mihi annulum ad te ancilla porro ut deferrem dedit.

Nec alio fine Pamphilus *annulum* Philumenæ per vim detractum Bacchidi meretriculæ donavit apud Terent. Hec. V. 3. Quomodo & amicæ ſuæ *annulum* dono dedit Ovid. Amor. II. 15. *Kirchman. l. l.*

Annulus ſignatorius, ſive ſigillaricus inter hominum ornamenta minimè recenſetur. Paull. l. 74. ff. de verb. ſign. *Signatorius annulus ornamenti appellatione non continetur.* Quem locum gloſſ. ſic explicat: *In proſcriptione bonorum alicujus, ſi de muliebribus ornamentis agatur, ne quis ſibi ſignatorium annulum audeat vendicare.* Ratio: hos ornatus cauſa non fabricavit, ſed neceſſitas, non minùs quàm claves, & ſeras. Huc ſpectat etiam, quod à Solone lege tab. 24. cautum legimus in hæc verba: *Si quis annulario annulum vendiderit, ſignum ſervari fas eſto.* Cujus rei argumento eſt l. gemma ff. ad exir. *Longus de Annul. c. 3. Kornman. de Tripl. annul. p. 3. c. 1. 1.* Uſus fuit in ſignando: quam unicam fuiſſe *annuis* geſtandi cauſam indicat Atejus Capito apud Macrob. Sat. VII. 13. *Veteres non ornatus, ſed ſignandi cauſa annulum ſecum circumferebant.* Et ipſa vox ſignare inter alia, teſte Feſto, etiam *annulo ſigna imprimere* ſignificat. Clemen. Alex. Pædag. III. 11. *Tribuit etiam feminis annulum aureum, non hercle ad ornatum, ſed ad ſignandum ea, quæ domi cuſtodienda ſunt propter curam domeſticam, quæ illis incumbit. Si enim omnes à pædagogo rectè inſtituti eſſemus, ſupervacua eſſent ſignacula omnibus ex æque bonis, ſervis dominiſque.* Kirchman. de Annul. c. 5. Ferrar. Elect. I. 21. Lipſ. ad Annal. Tacit. II. Excurſ. B. Ejus cura ad matremfamilias ſpectabat, Xenophon in Oeconomicis docet hoc pluribus locis. Clemens modò laudatus. Et Vopiſc. in Aurelian. c. 50. *Uxori, & filiæ annulum ſigillaricum quaſi privatus inſtituit.* Filiæ quidem grandiori, & jam in matrimonium collocatæ, ut ad Vopiſcum monet Caſaubonus. Sed & interdum majori natu liberorum à parentibus traditum, colligit D. not. ex l. 77. §. 21. ff. de legat. II. Quare nec poterat uxor, mortuo marito, ejus *annulo* ſignare, ſi ſe in aliam familiam tranſtuliſſet; imò prohibebatur, remanebatque *annulus* apud hæredes, ut l. ſi quæ ſunt ff. famil. erciſc. *Longus l. l.* Romani Imperatores, & principes viri olim *annulos* ſignatorios digito geſtare conſuevere, quibus non modò ſcripturas magnifaciendas ſignabant, ſed & pecuniarum, gemmarum, ac reliquarum rerum pretioſarum ſcrinia ea continentia ſignare ſolebant, nec alicui non niſi probatæ fidei, & ſpectatæ credere conſueverant: & habebant *annulos* ſignatorios plures, nempe quoſdam, quibus epiſtolas, & acta publica obſignarent, quorum illi, qui à ſecretis, vel à libellis, & epiſtolis apud ipſos erant, curam habebant: Alios verò quos digitis propriis geſtabant aſſiduè, quibus ſecretiores ſcripturas, gemmarum, pecuniæ, ac aliarum pretioſarum rerum arcas obſignabant. Signatorii hujus *annuli* mentio fit apud Ictum l. ſignatorius 74. ff. de verb. ſignif. & l. Argum. §. ornamenta ff. de aur. & argent. leg. & non ſemel in ſacris paginis. *Kornmann. ibid. §. 3. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 84. Hujuſmodi *annulo* non diligenter aſſervato, magna ſæpè fraus eſt commiſſa. Hoc dolo Jeſabel, poſtquam intellexit, Nabothum nolle ſuam vineam, cujus emendæ deſiderio Rex tenebatur, vendere, literas nomine Achabi Regis ad ſeniores populi dedit, eaſque *annulo* regio obſignavit, quibus inſcio marito innocentis Nabothi cædem mandavit 1. Reg. cap. 21. n. 8. Eodem uſus Annibal, cum *annulo* Marcelli conſulis potitus eſſet. Nam Salapiam literas miſit Marcelli nomine compoſitas, quibus ſignificavit ſe nocte, quæ diem illum ſequutura eſſet, eò perventurum; parati milites eſſent, qui in præſidio erant, ſi qua opera eorum opus eſſet. Et verò hoc ſtratagema ipſi forſan non

in-

infeliciter ſucceſſiſſet, niſi Criſpinus alter conſul circa proximas civitates miſiſſet nuntios, occiſum eſſe collegam, *annuloque* ejus hoſtem potitum, ne quibus literis crederent *annulo* Marcelli obſignatis. Nam hic nuntius paullò ante Salapiam venerat, cùm literæ ab Annibale allatæ ſunt, Marcelli nomen, & ſignum præferentes. Teſtantur Liv. XXVII. 28. & Frontin. Stratag. IV. 8. *Kirchman. ibid. c.* 14. *Kornman. ibid.* §. 5.

Annulus ſponſionis cauſa, arrhæque nomine etiam dabatur. Plin. XXXIII. 1. *Celebratior annuli uſus cum fœnore cœpiſſe debet. Argumento eſt conſuetudo vulgi, ad ſponſiones etiam annulo exſiliente, tracta ab eo tempore, quo nondum erat arrha velocior: ut plane affirmare poſſimus nummos ante apud nos, mox cœpiſſe annulos.* Meminerunt hujus conſuetudinis & ICti, ut l. 17. ff. de præſcr. verb. *Si quis ſponſionis cauſa annulos acceperit, nec reddit victori, præſcriptis verbis actio in eum competit*, l. 5. §. penult. ff. de Inſtit. act. *Si inſtitor cum oleum vendidiſſet, annulum arrhæ nomine acceperit, neque eum reddat, dominum inſtitoria actione teneri.* Et ſponſiones *annuli* depoſitione confirmabantur apud ſequeſtrum. Sic Xanthi, & adoleſcentis de mari ebibendo certantium ſponſionem *annuli* depoſitione confirmatam, de qua poſtea apud συνθηκοφύλακα, pactionis præfectum, ſeu ſequeſtrum diſceptarint, legimus apud Maxim. Planud. in vit. Æſopi. Si qui etiam de ſymbolis eſſe volebant, *annulum* plerumque pro ſymbolo dabant ei, qui cœnam jubebatur parare. Terent. Eun. III. 4. 1.

Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Pyræo
In hunc diem ut de ſymbolis eſſemus: Chærem ei rei
Præfecimus: dati annuli.

Lucian. Dial. meret. p. 531. *Et ob hoc paullo ante cum non haberet, unde daret ſymbolum, annulum dediſti illi, me ignorante: ille verò eum vendens potando abſorbuit.* Pro teſſera, ſeu ſigno in repetendo depoſito uſurpabatur. Convincit hoc locus Plaut. Bacch. II. 3. 93.

—— CH. *Annulum gnati tui*
Facito ut memineris ferre. NI. *Quid opus eſt annulo?*
CH. *Quia id ſignum eſt cum Theotimo, qui eum illi afferet,*
Ei aurum ut reddatur.

Kirchman. de Annul. c. 18.

Annuli velares ſunt, à quibus vela cubilium pendent, ut & pandi, reducique poſſint, curraci materia, & perpolita. Plinius. V. illum ſupr. in *Annulus*. Turneb. Adv. XVII. 12. Kirchman. de Annul. c. 1. Smet. Antiq. Noviomag. p. 22. Caſaub. in Athen. XII. 12.

Annulus, ſive gemma fuit inſigne tibicinum, antiquorum more. De ſymphoniacis Neronis Suet. c. 20. n. 6. *Inſignes pinguiſſima coma, & excellentiſſimo cultu pueri, nec ſine annulo lævis.* q. d. ad aliorum imitationem muſicorum, & citharœdorum *lævas annulis* habuiſſe exornatas Putean. Reliq. Conviv. priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 271. D. Bartholin. de Tibiis III. 3. Plin. XXXVII. 1. *Nec deinde alia, quæ tradatur, magnopere gemmarum claritas exſtat apud auctores; præterquam Iſmeniam choraulem multis, fulgentibuſque uti ſolitum.* Iſmeniam illum *annulo* uſum eſſe non rarò legimus, cujus opera callidè fucum fecit Perſarum oculis, ut Artaxerxem, ad quem legatus miſſus erat, ſpecie tenus, ſalva libertate, adoraret. Cum enim Regis adeundi, & colloquendi facultas aliter non daretur, quàm ſi eum veneraretur, Iſmenias ſtatim atque in conſpectum Regis venit, *annulum* ſenſim digito detractum, clam, & nemine animadvertente ad pedes abjecit, quem mox ſuſtulit jacentem. Eoque corporis geſtu, cum quaſi venerabundus procubuiſſet, viſus eſt patrio Perſarum mori, inſtitutoque paruiſſe: cum tamen nihil ſe indignum, aut præter civium morem feciſſet. Ælian. Var. Hiſt. I. 21. *Barthol. l. l.*

ANNUS. Ejus nomine nemo non intelligit id tempus, quo ſol acceſſu & receſſu ſuo totam tempeſtatum hoc eſt, hyemis, veris, æſtatis, autumni varietatem facit. *Gaſſend. Kalend. Roman. præfat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p.* 142. *C.* Quis modus, aut quæ ratio fuerit ante Urbem conditam, apud antiquiſſimos Italiæ populos, ſive ii Umbri, ut ſcribit Plin. III. 14. ſive Etruſci, Sabini, aut alii fuerint, divinare non eſt facile, cum ejus rei tractatio, neque literarum monumentis tradita uſquam exſtet, neque per manus nobis tradita ſit. Et crediderim ſanè regnantibus etiam priſcis, Jano, Saturno, Pico, qui tres primi regnaſſe dicuntur in ea Italiæ parte, quæ Latium dicitur, *annum* potiùs nullam, quàm aliquam rationem habuiſſe. Nam, qui quæſo aſtrologica ratione tempus in annos, menſes, dies, aut horas partiri noviſſe potuiſſent rudes illi, & inculti populi, qui ne domos quidem ædificare, terram colere, ſerere, aut metere noſſent: ſed qui ſemiferi glandibus vitam ſuſtentarunt, *atque in caſis, & tuguriis habitarunt, nec murus, nec porta quid eſſet, ſciverunt*, ut de illis Varr. de Re ruſt. III. 1. *Lalamant. de Ann. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p.* 261. *A.* Partes genericæ, inſignibus temperamentorum differentiis ſeparatæ, ſunt quatuor: ver, æſtas, autumnus, hyems. Quæ anni diſcrimina primus inſtituiſſe, & nominibus ſuis donaſſe Palamedes dicitur. Varro *anni tetrachordon* iſtas *anni* partes vocavit, ab inſtrumenti muſici quaternis fidibus tenſi metaphora. Varronis locus eſt apud Non. II. 22: *Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem, quod autumnitas in anni tetrachordo menſem prætererat.* His *anni* temporibus, quòd ſpatiis æqualibus ſint diſpoſita, divinitatis numen aſſignavit vetuſtas, Horaſque dixit eorum præſides, à Solis nomine, quem Ὧρον Ægyptii nuncuparunt, uti voluit Macrob. Sat. I. 21. quam ob cauſam & Solis filias eas dixit Orpheus, miniſtras, & aſſeclas ejuſdem Ovidius: alio reſpectu cœli janitrices appellavit Homerus, & Olen Lycius Junonis alumnas: quod figmentum eò referendum judico, quòd aer, qui Junonis nomine deſignatur, pro quatuor *anni* temporum, horarumve ratione temperatur, atque evariat. Iſtas quatuor *anni* partes fabuloſè ſub urnarum nomine hoc verborum apparatu Martianus Felix Afer Philol. II. videtur deſcripſiſſe. *Quatuor*, inquit, *ſunt urnæ apud Latojum Phœbum poſitæ, ex variis metallis formatæ, è ferro, argento, plumbo fuſili, & vitro. Ferrea, vertex Mulciberi dicebatur: ex ea anhelabat flamma. Argentea, vernantis cœli temperie renidebat, ſerenaque præ ſe ferebat: hæc dicta Jovis riſus. Plumbea, plena undoſæ hyemis, ac rigoris, pruinarumque, dicta Saturni exitium. Vitrea, ad dexteram dei poſita, aeris totius ſeminibus erat referta, dicta Junonis ubera.* Quibus verbis ſub poeticæ fictionis involucro clarè exprimi primo loco fervidam æſtatem, dein veris temperiem, mox hyemis aſperitatem, poſtremo pomiferi autumni ubertatem luſu nec inamœno deſcribit. *Junius de Ann. & menſ. c.* 3. Tabulæ Heliacæ ſymbolis deſignantur: id enim præcipuum Solis munus, ut ſigniferum percurrat circulum,

Temporibuſque parem diverſis quatuor annum,

Ut canit Virg. Georg. I. 258. efficiat. Nam *veris clementem teporem, torridum cancri, ac leonis æſtum, mollitiem autumnalis auræ, vim frigoris inter utramque temperiem, omnia hæc ſolis curſus, & ratio diſpenſat.* Sunt verba Macrob. in Somn. Scip. I. 20. Quin ſingula hæc ipſe ſunt Sol. Videtur vetus poeta hoc fateri hoc verſiculo,

Sol, æſtas, autumnus, hyems, Sol ver quoque gratum.

Eam ob cauſam videtur dici quadrupes ab Orpheo hymn. 7. u. 5.

Temperamenta habens temporum, quaternis pedibus tripudians.

Nec aliunde ortum poetarum figmentum quadrigas Soli tribuentium, atque idem Orpheus inducit, quum ait n. 19. τετραάορον, ut legendum pro τετράορον, ut eſt in vulgatis codicibus, ἅρμα διώκων: *quatuor temporum currum agens.* Quoniam verò circus Soli conſecratus erat, quatuor colores, quibus agitatorum factiones induebantur, & currus ornabant, appoſitè crediti ſunt quatuor anni tempeſtatum ſymbola fuiſſe. Apertè hoc docet Tertull. de Spectac. c. 9. *Albus*, inquit, *hyemi ob nives candidas, rubeus æſtati ob ſolis ruborem noti erant ...... praſinum veri terræ matri, vel verno, venetum cœlo: & mari, vel*

autu-

Digitized by Google

annum. Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. v. pag. 731. E. In numiſmatibus quatuor puerulis indicantur. Primus caniſtrum habet impoſitum capiti floribus refertum, ver deſignans. Secundus altera manu ſpicas tenet, altera falcem falcandis frugibus idoneam, propria æſtatis ſymbola. Tertius leporem dextra, læva fructus, venationis opportunitatem, fructuumque abundantiam autumnali tempore innuens. Quartus avem, forſan anatem, læva gerens, veſtitus eſt, quo hyemalis tempeſtas frigidiſſima vulgo denotatur. *La Chauſſe de deor. ſimulacr. tab.* 41. Non defuere, qui in ſeptenas partes *annum* diſpertiti fuerint, relinquentes ver & autumnum indivulſos, & integros: hyemem diſtrahentes in tres partes, quarum prima ſementi dabatur, altera ad ſolſtitium conſumebatur, tertia plantationes, & inſitiones finiebat: rurſus æſtatem binis determinantes partibus, primam à Vergiliarum ortu in Canis emerſu deſinentes, alteram verò à Cane ad Arcturis uſque exortum producentes, ita ut veri itidem ut autumno bini tantùm menſes aſſignarentur, hyemi ſimiliter, & æſtati quaterni, quemadmodum in Epidemiis diſſerit Galenus. *Junius l. l.* Ægyptii per tres tantùm qualitates *annum* metiebantur, ver quippe, æſtatem, & hyemem, quæ ſingula tempora centum, & viginti diebus conſtare voluerunt, quibus inſuper quinque dies addiderunt intercalares. *Moreſtell. Not. ad libr. de Tripl. ann. Roman.* c. 2. Palma fuit *anni* inſigne. Cauſa eſt, quòd ſola omnium arborum, per ortus lunæ, ſingulos ramos progenerat: ſicque ità ſignificatum menſis obſervabatur, ut per ſingulos palmæ ſurculos totidem adnumerarentur. Si itaque *annus* ab aliquo exprimi debeat, palma duodecim ramis prædita effingetur: etiamſi tamen non adfuerit hæc curioſitas, omnino nihilominus *annum* ſignificabit: quia, ut Babylonii tradunt, referente Plutarch. Sympoſ. vi. 4. trecentas & ſexaginta utilitates mortalibus elargitur. *Moreſtell. l. l. Junius ibid. c.* 1. Principium Romulus à Martio in honorem Martis, è quo prognatus credebatur, inchoavit: mox Numa ſive præceptis Pythagoræ doctior, ſive Egeriæ nymphæ monitis imbutus, ad curſum Solis *annum* acceſſione duorum menſium extendendo, è decemmeſtri duodecimmeſtrem fecit, certaque ratione *anni* exordium à Januario eſt auſpicatus, ratione haud iniqua. Nam quum priſci binas ſtatuebant portas commeatus Solis, Cancrum videlicet & Capricornum, appoſitè Januario eam incipientis *anni* prærogativam tribuit, quum Sol ab imo animalium zodiacum circulum pingentium poſitu redux, longioris lucis uſum revehit, tenebras imminuit, ad borealem plagam enititur. Numam ſecutus Cæſar à Kalendis Januarii, quæ fuerunt luna prima poſt brumale ſolſtitium, *annum* inchoandum ſtatuit. *Junius de Ann. & menſ. c. 3. Viola de Rom. temp. rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* viii. *p.* 172. *D. Gaſſend. Kalend. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p.* 154. *D. Lipen. de Stren. c. 4. §.* 11. *Putean. de Biſſext. c.* 10. Athenienſes à ſolſtitio æſtivo anni principium ſtatuerunt. Arabes & Damaſceni à verno æquinoctio, ut ab autumnali Aſiatici & Ægyptii inchoarunt, quibus September *anni* initialis erat menſis: quod initium etiam Judæi ſecuti ante exitum ab Ægypto, mutarunt poſtea juſſu Dei. Sunt qui Arabes ab Almuharan, qui cum Septembri idem eſt, *annum* auſpicari prodiderint. *Junius & Viola l. l. Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* v. *p.* 734. *B.* Juliani initium more Romano pendet à media nocte antecedente Kalendas Januarias, non à meridie Kalendarum ejuſdem. Rationem V. infr. in *Dies principium*. Lalamant. de ann. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. viii. p. 269. E. Ad *anni* rationem pertinent I. Intercalatio. V. illam infr. in *Intercalare*. II. Correctio. Hoc docent exempla Cæſaris, & Auguſti, quorum ille, cum Pontifex maximus eſſet, faſtoſque correxit, *annumque* ad ſolis curſum accommodavit: hic, poſtquam Pontificatum maximum ſuſcepit, *annum* à D. Julio ordinatum, ſed poſtea negligentia confuſum, rurſus ad priſtinam rationem redegit..... Emendatio alia eſt *ἀυτοκρατορικὴ*, alia per modum conſilii ſuppeditata, & veluti miniſterialis. Hæc ad Pontifices pertinebat, quorum erat modum emendandi inveſtigare: illa autem altera, quæ cum poteſtate quadam ac imperio aliam *anni* formam introducit, ſoli Magiſtratui, ſive ſummæ poteſtati propriè competit. Eaque Cæſar uſus eſt non ut Pontifex Maximus, ſed ut Princeps. Idem de Auguſto dicendum eſt. Rectè igitur Proteſtantes ſuperiori ſeculo vel ea de cauſa non receperunt Kalendarium à Gregorio xiii. ope Aloyſii cujuſdam Lilii correctum, quòd ſine conſenſu ſummarum poteſtatum obtruderetur. Rectè quoque VVilhelmus Haſſiæ Landgravius ad Principes id ſpectare Cæſaris exemplo probavit. *Boſius de Pont. Max. c.* 4. §. 7. Per conſules ſuos *annos* numerabant Romani, an quia memorabilis ille magiſtratus, cui auſpicium libertatis poſt Reges exactos debebatur? Numerant autem pleræque gentes à re maximè inſigni ad memoriam ejus conſervandam. An quia *anni* ab U.C. ignorabantur? Nec enim in iis accuratè colligendis certi quid ſtatuendum habebant. Quamobrem & variis olim ſententiis certatum. Quod non mirandum in initiis, adeo vel fabuloſis, vel obſcuris. Fateor quoſdam veterum *annos* ab U.C. ſupputare. Quod etiam videre eſt in antiqua lapidis inſcriptione, quæ Romæ legitur:

PRÆSENTIÆ
MATRIS. DEUM
P. SEPTIMIUS. FELIX
OB. CORONAM
MILLESIMI
URBIS. ANNI.

Ubi per *coronam milleſimi anni* non niſi periodum mille *annorum* auctor voluit deſignare. At verò hæc chronologiæ ratio valdè incerta erat, & tantùm conjecturis eruditorum, diverſa ferè ſentientium, nitebatur. Acta autem, & edicta publica cum veris, conſtantibuſque *annis* probari deberent, nominibus conſulum, mutuo ſeſe excipientium, tanquam *annorum* indiciis, in omnium temporum indubitatam memoriam notari, conformarique voluerunt. *Boxhorn. Quæſt. Rom.* 18........ Imperii numerabant Romani Principes à die quo tribunitiam poteſtatem aſſumere ſolebant, quia illam aſſumere ſolebant ad imperii faſtigium evecti, ita ut quum dicitur tribunitiæ poteſtatis primum, ſecundum, & tertium, nihil aliud ſignificetur, quàm eum Imperatorem imperii *annum* primum, ſecundum, & tertium agere. Domitianus igitur, ut in ejus vita Tranquillus tradit, ſtatim poſt Titi fratris mortem, primo imperii die, qui fuit Idibus Septembris, tribunitiam etiam poteſtatem, quam patre, fratreque vivis obtinere non potuerat, ſuſcepit. Iſque dies fuit imperii natalis, quem magna ludorum celebritate veteres Principes Romani colere ſolebant. *Parvin. de Lud. ſecul. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* ix. *p.* 1084. *B.* Aperire, & pandere dicebantur novi conſules. T. infr. in *Conſules*. Geſtu manus modò dextræ, modò ſiniſtræ, & digitorum ſuppreſſione, aut circumfuſione ſæpè denumerarunt veteres. V. infr. in *Digiti*. Sibi ad vivendum conſtitutos, ut mirificam vim amoris ſui in aliquem exprimerent, veteres dicebant ſe conferre, ac contribuere cum eo, quem diligerent, ità ut quod ipſis ſupereſſet vitæ, ejus pars aliqua ad illius vitam adderetur. V. infr. in *Vitam*.

Annus Albanus. Albani non ſolùm menſium dies juxta ſpecies lunæ denominaverint; ſed etiam, poſt admiſſam fixam *anni* rationem, juxtà *φάσιν* nonas ordinaverint. Equidem illud omnes gentes à diluvii temporibus retinuiſſe exiſtimaverim, ut primùm apparente luna menſem inchoarent. Sed cum cœlo minùs, quàm in oriente, puro ac nubibus libero viveretur; contigit lunam quandoque multis poſt jugum diebus occultari, quandoque ipſo Neomeniæ die, aut ſaltem ſequenti apparere. Hinc inæqualis ac plane incerta menſium, *annique* ratio orta fuit, in qua nemo mortalium quantitatem *anni* menſive præſcire poterat. Nec in uno ſaltem die, aut biduo

Digitized by Google

duo error committebatur, ſed nonnunquam in ſex, nonnunquam & in decem. Hoc ergo cum civilibus negotiis magnum adſerre detrimentum Albani animadverterent, juxta phaſes uno *anno* in luna obſervatas, omnes omnium *annorum* menſes ordinabant, eamque quantitatem, quæ intra binas viſiones deprehenſa fuit, poſtea ſemper illi menſi tribuerunt, cui primo *anno* convenerat. *Langius de vet. ann. Roman.* I. 15. Ita ergo Albanis Martius erat ſex & triginta dierum, Majus viginti duum, Sextilis duo de viginti, September ſedecim. *Scalig. de Emend. Temp.* I. *p.* 10. *C. Langius l. l.*

Annus Auguſtanus nuncupatus eſt ab Auguſto reformatus. *Anni* enim Juliani conſtitutione mortales invidia fortunæ non diu uti potuerunt, quoniam cum Cæſar tribus & viginti vulneribus confoſſus interiiſſet, ſacerdotum injuria, qui quarto quoque *anno* diem ex quatuor quadrantibus debebant intercalare, & eum incipiente quarto intercalabant, magnam peperit temporis confuſionem. Tamen eam, cum jam ſex & triginta *annis* duraviſſet, ſolerti cura deprehenſam Auguſtus diſcuſſit & explicavit, conſtituitque, ut juxta Cæſaris diſtinctionem, quinto quoque *anno* incipiente, dies ille intercalaretur. Et ad æternam firmamque rei memoriam, omnem explicatæ deſcriptionis ſeriem in ærea tabella incidendam, publicandamque curavit. *Viola de vet. & nov. temp. rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *p.* 179. *B. C. Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. c.* 1. *Scal. de Emend. Temp.* V. *p.* 328.

Annus captæ Urbis ſecundum calculum Petavii eſt decimus ſextus poſt pugnam ad Ægoſpotamon, decimus nonus ante pugnam Leuctricam. Polybius tamen tradit, Atticum *annum* poſt cladem Allienſem, cum adhuc Galli Urbem obtinebant, qui Februario demum menſe expulſi fuere à Camillo, decimum nonum fuiſſe poſt pugnam ad Ægoſpotamon, decimum ſextum ante pugnam Leuctricam. *Ruben. Epiſt. ad VVendelin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Dom.* XI. *p.* 1389. *C. D.*

Annorum Chriſti cum Julianis certam connexionem hoc modo percipiemus. Nativitas Salvatoris noſtri incurrit in *annum* quadrageſimum quintum Julianum; natus enim eſt *anno* ſecundo & quadrageſimo imperii Cæſaris Auguſti, qui fuerit *annus* vigeſimus octavus ab Antonii & Cleopatræ interitu, Ægyptoque ſubjugata. Probari hoc poteſt ex hiſtoria eccleſiaſtica Euſebii I. 5. *Erat tunc ſecundus & quadrageſimus annus imperii Auguſti: ab Ægypto ſubjugata, & morte Antonii ac Cleopatra, in quam poſtremò deſiit Ptolemæorum in Ægypto potentia, erat annus octavus & vigeſimus, quando Salvator, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, facta tunc prima deſcriptione, Syria imperante Cyrenio, juxta editas de ipſo prophetias, in Bethlehem Judææ naſcebatur.* Hic verò diligenter conſiderandum eſt, unde petendum ſit initium imperii Auguſti Octaviani ſecundi Romanorum Imperatoris. Itaque ante omnia in memoriam nobis revocandum eſt, Julium Cæſarem interfectum eſſe ſub finem *anni* ab U. C. 709. vel, quod idem eſt, in principio *anni* ab U. C. ſeptingenteſimi decimi, cum Cæſar quintum gereret conſulatum, M. Antonio collega. Atque hic *annus* fuit ſecundus Julianus. In eo poſt cædem Cæſaris ſuffectus eſt in conſulatu P. Cornelius Dolabella, quem Cæſar ante deſignaverat in hunc *annum*, &, ſi vixiſſet diutiùs, ſibi fuiſſet ſubſtituturus. Eodem anno C. Octavius ſororis Cæſaris nepos, teſtamento Cæſaris hæres ex parte dimidia eſt inſtitutus, & in nomen adoptatus. *Anno* tertio Juliano, in quem incidit *annus* ab U. C. ſeptingenteſimus undecimus, conſulatum geſſerunt Panſa & Hirtius. In locum Panſæ ex vulnere in prælio civili Mutinenſi accepto mortui, a. d. 13. Kalendas Septembris hujus *anni* C. Octavius ſuffectus eſt ante decimum nonum ætatis *annum* expletum, qui in Hirtii in eodem prælio occiſi locum collegam ſibi Q. Pedium cooptavit. C. Octavius conſulatum adeptus cum patris interfectores ſolus ulciſci non poſſet, cum M. Antonio & M. Æmilio Lepido pace facta, utrumque ex Gallia in Italiam cum exercitibus arceſſivit. Qui in agro Bononienſi congreſſi ſe Triumviros Reipublicæ cum ſummo imperio a. d. V. Kal. Decembris in quinquennium renuntiarunt. Ab hoc ergo tempore, quo triumviratum iniit Octavianus, numerandi ſunt *anni* imperii Auguſti; ſed ut æqualis fiat comparatio, proximis Kalendis Januarii anno quarto Juliano labente, inchoandus eſt triumviratus, ut Romani ſoliti ſunt computare, & Euſebium id imitatum eſſe apparet. Itaque quartus annus Julianus habendus eſt pro primo anno imperii Auguſti, quo Chriſtum natum eſſe aſſerit Euſebius. *Chriſman. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 296. *C.*

Annus biſſextilis. V. illum infr. in *Biſſextilis*.

Annus civilis eſt, quem civitates, ſeu reſpublicæ, nationeſque pro ſuo quæque inſtituto definiunt. *Gaſſend. Kalend. Roman. Proœmio*. Ingens fuit apud varias gentes in *anni* obſervatione diſcrimen, & multiformis ratio. Chaldæi namque menſtruum habuerunt *annum* in antiquitatum ſuarum dimenſione: ſimiliter & Ægyptii menſtruo ſpatio priſcis temporibus *anni* metas cohibuiſſe leguntur; unde menſem *annum* nominarunt Ægyptii, quæ opinio nata videri poteſt ex *Μηνὸς*, id eſt, *Menis* nomine, qui primus apud illos regnum tenuit. Eorundem *annus* poſtea quadrimeſtris fuit, demum ad duodecim menſes dieſque quinos excurrit. Iberis itidem quadrimeſtris fuit ut plurimum. Arcades antiquitatis opinione ſtultè glorioſi, ut qui ortum ſuum luna priorem aſſerebant, trimeſtrem fecere, teſte Plin. VII. 48. Acarnanes & Cares ſemeſtris ſpatii cancellis incluſerunt, ut æſtatis curriculo, itidem ut hyemis, *annus* finiretur. Perſæ certiùs trecentis ſexaginta quinque diebus *annum* abſolverunt. In Latio priſcis hominibus tredecim menſes diebus tricenis ſeptuaginta quatuor abſoluti *annum* circumſcribebant. Romulus decemmeſtri ſpatio menſus *annum* commemoratur: quem in imperio ſecutus Numa Pompilius, mutata ſententia & ad Ægyptios nutante, inſitione duorum menſium elongavit. Tandem Cæſar quarto quoque *anno* diem intercalarem interſerendum decrevit, & confirmavit Auguſtus. *Junius de Ann. & Menſ. c.* 2. V. ſupr. in *Annus Auguſtanus*: & infr. in *Annus Pompilianus*, & *Annus Romuleus*.

Annus climactericus. V. illum infr. in *Climacter*.

Annus confuſionis dictus eſt, quòd in eo Cæſar exordium novæ ordinationis initurus, dies omnes, qui confuſionem adhuc poterant facere, conſumpſerit. Cum enim propter neglectam, aut per imprudentiam factam intercalationem menſes lunares à priſcis ſedibus multùm receſſiſſent, & in anteriora fuiſſent nimis prolapſi, Cæſar coactus eſt præter ordinariam Merkedonii intercalationem, quæ tunc fortè incidit, inſuper ſexaginta ſeptem dies *anno* lunari inſerere: hiſce diebus ſexaginta ſeptem intercalaris locum aſſignavit inter Novembrem & Decembrem, quo ſcilicet retraheretur Merkedonius cum Martio & reliquis menſibus ad ſedem antiquam: unde poſtea Kalendarii fixi ſolaris, & intercalationis Julianæ initium ſumeretur. Fuit hic *annus* confuſionis tertius conſulatus Cæſaris, M. Æmilio collega. Habuit iſte tres menſes intercalarios, qui effecerunt nonaginta dies, qui adjecti ad communem *annum* lunarem, conſtantem trecentis quinquaginta quinque diebus, ſummam gignunt quadringentorum quadraginta quatuor dierum. *Criſtmann. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 291. *E. Gaſſend. Kalend. Roman. c.* 3. *Lalamant. de Ann. Roman. Theſ. Græv. ibid. p.* 267. *F. Langius de vet. ann. Roman. Theſ. ibid. pag.* 412. *E. Putean. de Biſſext. c.* 10. *Scalig. de Emend. Temp.* II. 187. *B.* IV. 228. *C.* Omnino verum non eſt, duos illos menſes intercalarios, quos cum jam menſe Februario dies tres & viginti intercalaſſet, in menſem Novembrem & Decembrem interpoſuit, fuiſſe dierum ſexaginta ſeptem, quod ſcribit Cenſorinus. Quis enim fuiſſet hic menſis modus? Neque veriſimile eſt, intercalatos fuiſſe à Cæſare menſes alterius moduli, quàm ejus qui obtinebat, aut ipſe in vulgus editurus erat; & certè intercalavit tantùm, ut teſtatur Dio, dies ſexaginta

ſeptem

ſeptem, qui diſtributi ſunt in tres menſes intercalarios Romanos, quorum unus è conſuetudine in eum annum inciderat: alii duo à Cæſare interpoſiti ſunt in Novembrem & Decembrem menſem, ut retro delictum corrigeret. Atque ita factus eſt hic *annus* menſium quindecim, ſive dierum quadringentorum viginti duorum: neque pluribus diebus opus fuit, ut omnis confuſio tolleretur, & ex Kalendis Januariis temporum ratio congrueret. *Petav. de Ann. & Period. vet. Roman. c. 2.*

Annus Ennianus. Ennius, ut biennium Romanum plenè exprimeret, *annos* ſingulos definivit diebus trecentis ſexaginta ſex. Hic numerus bis acceptus reddit 732. totidem primum biennium, ac deinceps impari loco ſumptum; qui dies è 355. & 377. junctis conflantur. Biennia etiam ſingula alterno incremento vel ad dies aſſurgunt ſeptingentos triginta duos, vel ad ſeptingentos triginta tres. Sena igitur biennia minora dies continent 4392. majora 4398. juncta 8790. qui ſunt anni ſolares viginti quatuor Enniani. *Putean. de Biſſext. c. 3.*

Annus Julianus. In Kalendario Juliano duplex eſt obſervandum principium: unum eſt totius *anni*, alterum intercalationis. Dum enim Julius Cæſar *annorum* ſuorum initium ſumpſit à Januario, ſecutus eſt ordinem menſium veterum, qui à Numa Pompilio fuerat introductus, & annis ferè ſeptingentis uſurpatus. Quando verò poſt peractum quadriennium diem unum intercalari voluit, reſpexit principium menſium in Kalendario Romuli deſignatorum, ut à Martio quadriennii circuitum juſſerit numerari; nam ante Martium proprius erat intercalationis locus, quem etiam ſibi obſervandum Cæſar putavit. Cum igitur ante principium Martii, in *anno* confuſionis, inter Terminalia, & Regifugium intercalatum eſſet, voluit Cæſar, ut quarto anno Juliano currente, poſt vigeſimum & tertium diem Februarii, Terminalibus ſcilicet jam peractis, biſſextum intercalaretur, quia à veteri intercalatione ad id tempus elapſum erat integrum quadriennium. Verùm ſacerdotes non rectè mentem Cæſaris perceperunt, & anno quarto à veteri intercalatione non peracto, ſed incipiente, hoc eſt anno labente tertio Juliano, inter vigeſimum tertium, & vigeſimum quartum Februarii diem biſſextum intercalarunt, quod deinceps pluribus erroribus cauſam præbuit. *Annus* primus Julianus ſimplex fuit, ſine intercalari die, conſtans 365. diebus: ut meritò explodendi ſint illi, qui hunc intercalarem ſtatuunt fuiſſe. Cum enim *annus* confuſionis non tantùm merkedonium ordinarium, verùm etiam duos extraordinarios admiſiſſet menſes intercalarios; voluit Cæſar, ut *annus* proximus ſolaris cum reliquis duobus ſequentibus ſimplex eſſet, quartus autem ordine acciperet novum biſſextum, quod ille veteri intercalationi ſubſtituerat. Ut autem ita fieret, res ipſa poſtulabat: nam Cæſar in *anno* confuſionis intercalationem ordinariam revocaverat ad locum illum, qui illi ratione converſionis cœleſtis competebat, ita ut principium Martii incideret in novilunium, & reliqui novem menſes lunares, priſco more, neomenias cœleſtes indicarent. Itaque voluit cyclum biſſextilem inire menſe Februario, ipſo anno confuſionis, inter Terminalia, & Regifugium, hoc eſt, inter 23. & 24. Februarii diem, ut Macrobius interpretatur, quo deinceps elapſis menſibus decem lunaribus, inchoaret annum ſuum ſolarem, à Januario in ipſam quoque neomeniam cœleſtem incidente. Cum ergo à veteri intercalatione quadriennium nondum eſſet elapſum, nequaquam anno primo Juliano fieri debuit intercalatio. Hic fuit quartus conſulatus Cæſaris, ut licet animadvertere ex Cenſor. de Die nat. c. 20. *Ex hoc anno ita à Julio Cæſare ordinato cæteri ad noſtram memoriam Juliani appellantur, eique conſurgunt ex IV. Cæſaris conſulatu.* Scribit autem idem Cenſorinus, in *annum* ducenteſimum octogeſimum tertium Julianum incidiſſe *annum* ab U.C. nongenteſimum nonageſimum primum, *annum* Olympiadicum milleſimum, & quartum decimum, & *annum* Nabonaſari nongenteſimum octogeſimum ſextum. Unde conſequitur in *annum* primum Julianum incidiſſe *annum* à Roma condita 709. Olympiadicum 732. Nabonaſari 704. ut *annus* primus Julianus à novo ſole, id eſt, bruma: *annus* à Roma condita 709. ab ortu proximè ſequenti Vergiliarum: *annus* Olympiadicus 732. ex diebus duntaxat æſtivis: *annus* autem Nabonaſari 704. circa æquinoctium autumnale in *anno* primo Juliano cœpiſſe intelligatur. Quamobrem datis *annis* Julianis facile eſt invenire *annos* U. C. & Olympiadicos: ſi enim ad datos *annos* Julianos labentes adjiciantur *anni* 708. ab U. C. elapſi, vel ſi adjiciantur *anni* 731. à prima Olympiade abſoluti, habetur quæſitum. Julianus ſecundus, qui fuit quintus conſulatus Cæſaris, M. Antonio collega, incidit in *annum* à Roma condita 710. Eodem interemptus eſt Julius Cæſar in ſenatu. V. infr. in *Cæſar Julius.* Julianus tertius incidit in *annum* à Roma condita 711. Hic ex ordinatione Divi Julii Cæſaris debuit eſſe ſimplex, ſed ſacerdotes biſſextum in eum intruſerunt, & deinceps uſque ad annum Julianum trigeſimum ſeptimum ſingulis trienniis elapſis intercalarunt. Hinc factum eſt, ut per triginta ſex priores *annos* Julianos duodecies ſit intercalatum, cum ex inſtituto Cæſaris novenæ tantùm fuiſſent intercalationes celebrandæ. V. ſupr. in *Annus Auguſtanus.* Tractatur hoc pluribus verbis Macrob. Sat. 1. 14. Julianus quinquageſimus ſecundus accepit biſſextum emendatum, ſecundum ordinationem Cæſaris, quam Auguſtus Octavianus cenſuit revocandam eſſe. Cum enim Divus Julius Cæſar inſtituiſſet, ut *anno* quarto, octavo, duodecimo, &c. labente Juliano intercalaretur, rectiſſimè fecit Auguſtus, qui in *annum* quinquageſimum ſecundum Julianum labentem biſſextum immiſit, ſiquidem *anni* quique quaterni Juliani intercalares eſſe debuerunt. *Chriſtmann. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *p.* 294. *C.* . . . . . . Julianus erit, quamdiu annus; tametſi Gregorii nomen, quia correctus admiſit; & Julius menſis erit, quamdiu erunt res humanæ. Facilius è vita tollere Cæſarem, quàm à menſe nomen Cæſaris conjurati potuere. *Putean. de Biſſext. c. 9. Anni* ſui cardines Cæſar non initiis menſium more Macedonum, ſed octo antea diebus attribuerit, quæri poteſt. Scaliger reſpondet percrebuiſſe Romæ illam de æquinoctiis & ſolſtitiis in octavis partibus conſtituendis opinionem, quam cum vulgo extorquere non poſſet, maluiſſe potius Cæſarem inveteratæ eorum opinioni ex pacto aſſentiri. Et bene quidem illud, ſi conſtaret Cæſarem cardines in octavo ſemper ante Kalendas die conſtituiſſe. Quod vereor, ne ſatis firmum ſit. Altera ergo cauſa fuiſſe videtur. Et ego hanc eſſe arbitror. Cæſar, ſicut in aliis multis, ita etiam in anni ratione emendanda, majorum ac antiquorum inſtitutis tenaciſſimè adhæſit. Patet illud ex tota *anni* Pompiliani emendatione, in qua nihil planè emendavit, niſi quod maximis erroribus ac infinitæ in civilibus negotiis perturbationi cauſam dare poſſet. Cum igitur ex antiquis commentariis ac Pontificum annalibus, aliiſque ejuſmodi cognitum haberet, Numam Kalendas Aprilis in æquinoctio verno conſtituiſſe, cum Sol octavum Arietis gradum teneret, in qua plurimi ex vulgo æquinoctium iſtis quoque temporibus confici crediderunt. Nam cum Sol juxta medios motus, qui ſoli in civilibus negotiis locum habere cenſentur, quinto & vigeſimo Martii Arietem iſto ſeculo fuerit ingreſſus, octavo ergo die poſt, ſive Kalendis Aprilibus, in octava parte Arietis juxta medios motus hærere debebat. Ergo cum hunc terminum primò conſtituiſſet, juxta rationem Pompilianam reliquos exinde deduxit. *Langius de Vet. Ann. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *pag.* 413. *F.* . . . . . 415.

Annus Jubilei erat apud veteres, perinde ac apud nos, qui quinto & vigeſimo quoque anno redeunte celebratur, in quo omnium delictorum veniam concedi liquet, quod & Pontificum maximorum diplomata teſtantur. Nam quum primùm à Pontifice maximo Boniſacio inſtitutus fuit, ut centeſimo quoque *anno* exacto celebraretur, poſtea ad quinquaginta primùm, deinde quinque & viginti *annorum* intervallum redactus eſt. Et quamvis is quinto & vigeſimo quoque obſervetur, nihilominus

nus etiam à Pontificibus Romanis, more veterum, alii quoque Jubilei concedi ſolent, & quidem, ut opus eſt, ampliſſimi, majore nihilominus tempore ſtato redeunte. *Panvin. de Lud. ſecular. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IX. p. 1073. D.*

Annus legitimus, quem è curſu ſolis deſcribunt, trecentis ſexagenis quinis diebus conſtat, horis quinque, minutis (λεπτὰ nominant) quadraginta novem, & amplius ſecundis ſex (utendum eſt neceſſariò artis vocabulis, ubi alia non ſuppetunt) ita fit, ut in quadriennio duæ tertiæ partes horæ, & aliquanto plus ſubducatur. Qua quidem in re Galenum quoque hallucinatum inſinulant, qui non minorem, ſed portionem diei quadrante majorem ſingulis *annis* accedere auctor fuerit. *Junius de Ann. & menſ. c. 2. Lalamant. de Ann. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 268. *D.*

Annus lunarius. Huic cum Cæſar, opera mathematicorum inſtitutus, didiciſſet deeſſe decem dies & quadrantem diei, quo minus periodo ſolari reſponderet, decem dies intruſit in menſes lunares, ut Januario, Sextili & Decembri à fine adjiceret dies binos, quo tres menſes iſti, qui priùs habebant viginti & novem dies, nanciſcerentur dies unum & triginta: quatuor reliquos dies adjecit Aprili, Junio, Septembri & Novembri, ut haberent triginta dies, qui priùs conſtabant viginti & novem diebus. Ita ſeptem menſibus conceſſit dies unum & triginta: hiſce autem quatuor, Aprili, Junio, Septembri & Novembri triginta dies. In Martio, Majo, Quintili, Octobri & Februario ſervavit priſtinum ſtatum, ut illi retinerent dies unum & triginta, ſolus Februarius conſtaret diebus octo & viginti. * Quaſi inſeris & diminutio, & par numerus conveniret. Quamobrem ex correctione Juliana orti ſunt duodecim menſes ſolares complectentes trecentos ſexaginta quinque dies. Fuiſſe hanc menſium Julianorum ordinationem perſpicuè docent Cenſorin. de Die nat. c. 20. *Intercalari menſe ſublato ad annum civilem ad ſolis curſum formavit. Itaque diebus trecentis quinquaginta quinque addidit decem, quos per ſeptem menſes, qui dies undetricenos habebant, ita diſtribuit, ut Januario, & Sextili, & Decembri bini accederent, ceteris ſinguli: eoſque dies extremis partibus menſium appoſuit, ne ſcilicet religiones ſuæ cujuſque menſis à loco ſummoverentur.* Et Macrob. Sat. I. 14. cum ait: *Dies decem, quos ab eo additos diximus, hac ordinatione diſtribuit. In Januarium, & Sextilem, & Decembrem binos dies inſeruit. In Aprilem, Junium, Septembrem, Novembrem ſingulos. Sed neque menſi Februario addidit diem, ne deo inferi religio mutaretur: & Martio, Majo, Quintili, Octobri ſervavit priſtinum ſtatum, quòd ſatis pleno erant numero, id eſt, dierum ſingulorum tricenorumque.* Chriſtman. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 289. E.

Annus magnus, quem maximum Ariſtoteles vocat, juxta Serv. Æneid. I. 273. *duodecim millia quingentos quinquagenos quatuor annos continet.* Tacit. de Orat. c. 16. n. 11. auctoritate Ciceronis mox laudandi pro *quingentis octingentos* reponit in reliquo numero non diſcrepans. Solin. c. 33. alios *magnum annum quingentis & quadraginta, alios duodecim millibus, nongentis, quinquaginta quatuor annis* circumſcribere ait: imò putaſſe quoſdam, *quòd cum phœnicis avis vita anni magni fieret converſio.* Platonici magnum ſtatuunt, quando in uno, eodemque ſigno univerſitas planetarum in eandem partem, μοῖραν, concurrerit, ut in Aratum ſcribit Theon: ac tum demum mundi interitum inſtare, illiſque de integro curſum revocantibus, alterius mundi initium fore, quod multis annorum myriadibus definiunt, ejuſque *anni* hyemem κατακλυσμὸν, æſtatem ἐκπύρωσιν nominabant. In eandem fere ſententiam & Cicer. Somn. Scipion. c. 7. *Cum ad idem, unde ſemel profecta ſunt, cuncta aſtra redierint, eandemque totius cœli deſcriptionem longis intervallis retulerint, tunc ille verè vertens annus appellari poteſt.* Quod verbis paullùm immutatis in Hortenſio ſic extulit: *Is eſt magnus, & verè vertens annus, quo eadem poſitio cœli, ſiderumque, quæ cum maximè eſt, rurſum exiſtet, iſque annus horum, quos nos vocamus, annorum* XII. *millia octingentos quinquaginta quatuor complectitur.* Macrob. Sat. II. 11. *quindecim annorum millia* vertentem *annum* efficere ſcribit, collecto, exactoque ad Ciceronis, ut innuit, computationem annorum numero. Joſeph. Antiq. Judaic. I. 4. *ſexcentis annis magnum annum* perfici ſcribit. Oenopides Chius aſtrologus *magnum annum* cenſuit eſſe *undeſexaginta annorum*, etiam apud Olympios ænea ſtatua ejus rei teſte, ut legitur apud Ælian. Var. Hiſt. X. 7. Democritus Abderites *ex octoginta duobus vertentibus annis, ac menſibus intercalariis viginti & octo.* Hipparchus *è trecentis & quatuor* ſuum *magnum annum* conſtituebat. Phyſici *quindecim millibus annorum* peractis metiuntur, teſte Macrobio. Heraclitus *decem & octo ſolarium annorum millibus & octingentis.* Quidam etiam infinitum illum ſtatuunt, neque in ſe reverti unquam. *Junius de Ann. & menſ. c. 2. Moreſtell. de Triplic. ann. Roman. not. ad libr.* X. *dial. 3. Viola de Vet. ac nov. Roman. temp. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VII. *p.* 173. *Scalig. de Emend. tempor.* II. *p.* 167. *Salmaſ. in Solinum.*

Annus Metonicus, ſive Metonis Athenienſis, aut, ut alii, Laconis. Hunc Meton, Pauſaniæ filius, conſtituit Athenis propoſita tabula *decem & novem continente annos*: unde & ἐννεαδεκαετηρὶς dictus, quo ſolis pariter & lunæ meatus uniri aſſerunt, aſtrorumque revolutiones, & recurſus fieri. Cenſor. de Die nat. c. 18. *Annus Metonicus, quem Meton Athenienſis ex annis undeviginti conſtituit, eoque ἐννεαδεκαετηρὶς appellatur, & intercalatur ſepties, in eoque anno ſunt dierum ſex millia & nongenti quadraginta.* Ælian. Var. Hiſt. X. 7. *Meton Lacedæmonius aſtrologus columnas ſtatuit, & in eis ſolſtitia annotavit, atque magnum annum, ut ipſe dicebat, adinvenit, eumque dicebat undeviginti eſſe annorum.* Jun. de Ann. & menſ. c. 2. Scalig. de Emend. temp. II. p. 72. Certus & manifeſtus error eſt Æliani. Meto enim non Lacedæmonius, ſed Athenienſis erat omnium conſenſu. Quin & hoc liquet ex Æliano ipſo, qui XIII. 12. *Meto aſtronomus, quum Athenienſium copiæ jam navigationem in Siciliam facturæ eſſent......* L. Λευκονοΐδης. Δῆμος enim erat Athenienſium, qui dicebatur Λευκόνοιον. Ad eum pertinebat Meto, ut diſcimus ex Schol. Ariſtoph. ad Aves p. 589. *Perizon. in Ælianum.*

Annus milleſimus, ſexcenteſimus, trigeſimus ſextus referendus eſt ad *annum* hoc potiſſimùm *anno*. Millenarius quidem plenus eſt, quia denarii cubus. Etenim è denario in ſe ducto centum fiunt, in centum mille, qui numerorum numerus eſt, & abſolutam omnium rerum menſuram continet. Hinc milliaria ſingulis olim lapidibus notari ſolita, ad viæ tædium ſublevandum. Hinc quæcunque ad infinitum, ſive immenſum accedunt, mille appellantur. Jam verò milleſimus ſexcenteſimus è quadragenario quadragonus eſt. Quadragies enim quadraginta mille ſexcento reddunt: quemadmodum & quater quadraginta. Seorſum ipſe ſexcenteſimus, quia à ſenario aliquid etiam pretii & perfectionis habet: centies enim ſex ſumuntur, vel centum ſexies ſumitur, quoties rem quamcunque, cui addi nihil poteſt, amplificamus. *Annus* deinde trigeſimus, ad meditullium ætatis proximè accedens, virum facit, robore & ingenio implet, nuptiis reddit tempeſtivum, curiæ & magiſtratui, militiæ & armis, victoriæ & triumphis. Ipſe trigeſimus ſextus, quia è ſenario ſexies ſumpto, omnibus modis perfectus eſt, novieſque biſſextilem circumducit. Eſt etiam ille numerus, qui mundum ipſum, ut Pythagorici putant, ſignificat: imo hæc illa tetractys eſt, ſuo quodam myſterio inclyta, quam πηγὴν ἀενάου φύσεως, *fontem æternæ naturæ*, appellare ſolitus ſanctiſſimus Philoſophiæ conditor, in juriſjurandi ſollennem formulam uſurpabat. Eſt præterea, quia è quaternario novenarioque in ſe ductis provenit, tetragonorum omnium primus, & ſic peculiaris. Quater enim novem, vel novies quatuor triginta ſex conſtituunt. Sed τετρακτὺν ad *annos* & biſſextum referamus, quaternarium & novenarium inventuri. In *annis* enim triginta ſex novem biſſexta ſunt: & biſſexta ſingula quadriennio conſtant. Imò τετρακτὺς biſſextum eſt, *annorum*, inquam, quaternarius: & biſſextum unius incrementum diei eſt, qui

quarto

quarto demum completus ſolinatuſque naſcitur toties in lucem rediens, quoties quadriennium biſſextili periodo impletur. *Puteani. de Biſſext. c.* 19.

Annus naturalis, qui & ſolaris, & ſolſtitialis, & vertens dicitur; eſt, quo Sol ab uno cœli puncto digreſſus, ad illud, peracta circuitione, revertitur; complectiturque adeo dies trecentos ſexaginta quinque & horas ferè ſex. *Gaſſend. Kalend. Roman. Proœm. Viola de vet. & nov. Rom. temp. rat. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 171. *B. Junius de Ann. & Menſ. c.* 2. *Panvin. Faſtor.* 1. *p.* 24. *&* 31.

Annus novus non uno modo dici videtur. Eſt enim ſæpenumero initium *anni*, ut novum ver, nova æſtas; veris, & æſtatis initium. Ovid. Faſtor. 1. 149.

Dic age, frigoribus quare novus incipit annus?

Interdum eſt pars illa *anni*, quæ novas fruges, novoſque fructus parit. Tibull. 1. 1. 19.

Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
Libatum agricolæ ponitur ante deo.

Sic *æſtatem novi anni* videtur dixiſſe Gell. XVIII. 1. quòd æſtas novas fruges afferat. Verba ſunt: *Ambulabamus in littore, cum jam advesperaſceret æſtate novi anni.* Interdum primus *annus* imperii alicujus Imperatoris. Senec. de morte Claudii: *Quid actum ſit in cœlo ante diem tertium Idus Octobris Aſinio Marcello, Acilio Aviola conſulibus anno novo, initio ſeculi feliciſſimi, volo memoriæ tradere.* Quo fortaſſe modo Gellianus explicari debeat locus. *Turneb. Adv.* XXIII. 8. *Oiſel. in Gellium. Schill Nomencl. Philol. p.* 1. 25.

Annus parvus dicitur habita Solaris *anni*, qui vulgo magnus habetur, ratione. Luna enim ſubter ultima à cœlo, & ultima terris radiis Solis accenſa octo circiter & viginti diebus ambitum ſuum abſolvit. *Viola de vet. & nov. Rom. temp. rat. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 172. *A.*

Annus perpes eſt totus, ſive perpetuus: quemadmodum dicimus *noctem perpetem* dormire. Ita in inſcriptione veteri. V. illam infr. in *Nundinæ hebdomadicæ*. Putean. de Nundin. Roman. c. 26.

Annus Pompilianus verè fuit lunaris, conſtans trecentis, & quinquaginta quinque diebus. Caſſiod. Chronic. p. III. 676. *Numa Pompilius regnavit annis* XLI. *qui duos menſes anno addidit, Januarium & Februarium, cum ante hunc decem tantum menſes apud Romanos fuiſſent.* Ab illo cœperunt kalendæ, nonæ, & idus menſium, quæ juxta motum lunæ, ſeu juxta novilunia, & plenilunia potiſſimum dirigebantur. Ut illi fallantur, qui contra hiſtoriarum fidem, & auctoritatem Cenſor. de Die nat. c. 20. Licinio Macro, & Feneſtellæ adſtipulantur, aſſerentes *annum vertentem Romæ ſtatim ab initio fundationis duodecim menſium fuiſſe.* Scribit enim Cenſorinus, *magis Junio Gracchano, & Fulvio, & Varroni, & Suetonio, aliiſque credendum, qui decem menſium putaverunt fuiſſe.* Niſi quoque res ſe ita habuiſſet, fruſtra adjeciſſet Numa Pompilius Januarium & Februarium. Quod autem dicunt menſem intercalarium 22. aut 23. dierum, inter Terminalia & Regifugium inſertum, facere *annum* tredecim quaſi menſibus conſtantem. Verum quidem eſt, ſed non probat *annos* priores Romanorum ab U. C. numeratos fuiſſe duodecim menſium. Non enim ſtatim à fundatione Urbis locum habuit menſis intercalaris: alias Numa Pompilius non fuiſſet coactus adjicere ad *annum* Romuli unum & quinquaginta dies. Duravit hoc Kalendarium Pompilianum uſque ad D. Julium Cæſarem. Etſi enim conſtaret, duodecim horum menſium lunarium periodum non attingere *anni* ſolaris quantitatem, tamen intercalatione dierum aliquot ſubinde *annus* lunaris reducebatur ad *annum* vertentem ſolis. *Chriſtman. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 289. *B. Petav. de Vet. ann. Roman. c.* 73. *Panv. Faſtor.* 1. *p.* 28. Hunc Cæſar rerum potitus, & dictator, Pontifexque maximus cum foret, ſic animum ad ordinandum Reipublicæ ſtatum appulit, ut non poſtremam in corrigendo Kalendario aſſumpſerit curam: idque Soſigenes cum adeſſet mathematicus ex Ægypto advectus, quem adhibere in conſilium poſſet. Hoc auctore agnovit Cæſar non poſſe conſtantem correctionem inſtitui, niſi *annus* ad motum ſolis potiùs, quàm lunæ componeretur, ac expediret, ut ita fieret, cum præſertim *annus* lunaris reducendus ſemper ad ſolarem foret. Ratio autem conſtituendi *anni* à Soſigene propoſita ea fuit, ut cum ſolis curſus peragatur diebus 365 & quadrantes, *annus* omnino haberetur dierum 365. Ac ne ob neglectum quadrantis illius, ex quo intra quadriennium dies unus conficitur, ita ſenſim à conſtituto *anni* principio recederetur, ut feriæ meſſium hyeme, vindemiarum vere celebrandæ forent, ſanciretur ſimul, ut quarto quoque *anno* dies unus intercalaretur; ſicque quartus quilibet *annus* evaderet dierum 366. *Gaſſend. in Kalen. Roman. c.* 3. *Siceam. de vet. ann. Romul. & Num. Theſ.* 10. *Viola de vet. & nov. Roman. tempor. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 178. *E.*

Annus Romanus eſt diſtinguendus in Romuleum, Pompilianum, & Julianum. *Putean. de Nundin. Roman. c.* 5. *Moreſtell. Philomuſ.* 1. *dial.* 3. Fuit lunaris, quatenus illorum temporum ingenio modum lunæ medium deprehendere quiverunt. Quid? modus dierum illius *anni* Romani, cujus generis *annum* referre videtur, lunarem, an ſolarem? lunarem profectò, ſi quid in his rebus videmus. *Annus* lunaris verus eſt dierum 354. cum triente, & paullo plus quàm duorum horæ trientium. Modus *anni* Romani eſt major vero *anno* lunari horis 15, 16. non admodum magna differentia, ſaltem, quæ poſſit diverſum genus conſtituere *anni* Romani, & lunaris, inter illos veteres rupices, & aſyli incolas. *Scalig. de Emendat. tempor.* II. *p.* 175. Deſiit eſſe lunaris, ubi intercalaris merkedonius eſt admiſſus. *Petav. de vet. ann. Roman. c.* 73.

Annus Romuleus à Romulo fuit ordinatus. *Putean. de Nundin. Roman. c.* 5. *Moreſtel. Philom.* 1. *dial.* 5. Quia collecti omnium menſium dies non excedebant numerum trecentorum, & quatuor, aberat longe ab *anno* lunari dierum trecentorum, quinquaginta, & quatuor, & à ſolari dierum trecentorum, ſexaginta, & quinque. Idcirco, licèt Romulus conſtituiſſet *annum* hyeme deſinere, ac vere ineunte incipere; efficiebatur tamen brevi, *ut frigus menſibus æſtivis, calor hyemalibus proveniret. Quod ubi contigiſſet, tantum dierum ſine ullo menſis nomine patiebantur aſſumi, quantum ad id anni tempus adduceret, quo cœli habitus inſtanti menſi aptus inveniretur.* Macrob. Sat. 1. 12. Et quo quidem tempore hæc aſſumptio fieret, à Macrobio non exprimitur; ſed factum nihilominus veriſimile eſt ad finem Decembris, quo ipſum ſtatim Martii initium inſtitutioni congrueret. *Gaſſend. Kalend. Roman. c.* 1. Nos conſtanter aſſeveramus, *annum* illum merè fuiſſe lunarem, diebus trecentis quinquaginta quatuor conſtantem, eo quidem ordine, ut menſes alternis vicibus, nunc dies novem & viginti, nunc triginta continerent. Nam cum luna, dum orbis curſum conficit, & Solem aſſequitur, conſumat dies novem & viginti, horas duodecim, minuta quatuor & quadraginta, vix potuit alia quam alternativa illa menſium diſtributio inſtitui, cum Romulus tam anxiè lunares apparitiones obſervaret: quæ quidem diſtributio, & rudibus populis valdè commoda, & curſui lunæ admodum conveniens. *Siceam. de vet. ann. Romuli & Numæ. Theſ.* 4. Ab ipſis Urbis initus duodecim menſes habuit, hoc quidem ordine: Martios, Apereilis, Majos, Junios, Kuint' Olos, Seſt' Olos, Sept' imber, Oct' imber, Nov' imber, Dec' imber, Januos, Februos. *Siceam. de vet. ann. Romuli & Numæ Theſ.* 3. *Scalig. de Emend. Tempor.* II. *p.* 173. *Lindenbr. in Cenſorin. c.* 20. Ex quotquot Licinium Macrum, & Feneſtellam ſequuntur. Quod tamen falſum. Habuit enim tantummodo decem. V. Cenſorinum ſupr. in *Annus Pompilianus*. Qui & hæc addit: *Horum quatuor majores pleni, cæteri ſex cavi vocabantur.* Ex quibus verbis animadvertere licet, quatuor menſes, ſcilicet Martium, Majum, Quintilem, & Octobrem, *plenos* fuiſſe appellatos, quòd haberent ſinguli triginta unum dies: ſex verò reliquos, videlicet Aprilem, Junium, Sextilem, Septembrem, Novembrem & Decembrem, nominatos fuiſſe *cavos*, quòd conſtarent tantùm

triginta

triginta diebus. Ex ordinatione itaque Romuli Martius erat primus menſis, Aprilis ſecundus, Majus tertius, Junius quartus: & reliqui à numero appellati, September, October, November, December. Ubi obſervandum eſt, Martium incidiſſe in principium veris, & duraſſe hanc rationem menſium annos 38. quot Romulus regnavit, ut teſtatur Aurelius Caſſiodorus. *Chriſtman. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv, Tom.* VIII. *p.* 287. *D. Petav. de vet. ann, Roman. c.* 72. Poſſent etiam in hanc ſententiam citari Macrobius, & innumeri alii; ſed omnium nomine eſto Ovidius. Decem namque menſes Romulum in anno conſtituiſſe teſtatur Faſt. 1. 27.

Tempora digereret cum conditor Urbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.

III. 121.

Annus erat decimum cum luna repleverat orbem:
Hic noſtris magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare ſolemus;
Seu quia bis quino femina menſe parit.

Gaſſend. Kalend. Roman. c. 1. Hunc, quia incommodi quàm plurimum habebat, Numa illi ſuccedens, Græcorum exemplo edoctus, reformavit, ad lunam compoſuit, in menſes duodecim diſtinxit, Imitatus nihilominus undequaque non eſt. Nam, cum illi haberent *annum* dierum 354 fecit ipſe *annum* dierum 355 ſuperſtitione, ut ajunt, quadam, qua & plenum, & magis fauſtum numerum imparem reputavit. Et cum illi haberent menſes alternis 30 & 29 dierum, hac ratione lunæ curſum compenſantes (qui dierum 29 ac ſemiſſis proximè eſt) ipſe ſuos menſes alia ratione diſpoſuit. Nam primùm quidem ad dies illos *anni* Romulei 304 aſſumpſit dies 51, quibus additis fierent 355. Deinde circa quatuor menſes, qui ſinguli dierum tricenum, numerive imparis erant, nihil movit, ſed illis ſuos reliquit dies. Cæteris, qui dierum triginta, ſingulos ademit, ut imparis quoque fierent numeri. Ac tum ſex diebus inde ablatis, & quinquaginta ac uno adjunctis, dies habuit ſeptem & quinquaginta, quos in duos menſes diſtribuit, unum dierum novem & viginti, alterum dierum octo & viginti, quos & præponendos Martio cenſuit, & à bruma, qua dies creſcere primùm incipiunt, incipere voluit. Vocavit primum Januarium, poſteriorem Februarium. *Gaſſend. Kalend. Roman. c.* 2. *Petav. de vet. ann. Rom. c.* 73. *Chriſtin. Kalend. Rom. p.* 1. *Lalamant. de Ann. Rom.* 1, 15. *Moreſtell. ibid.* 1. 4. Sed ne præſtantiſſimi ſcriptores, Macer, & Feneſtella, Grachanus, Fulvius, & Varro fruſtra inter ſe committantur, videndum eſt, numne ratio aliqua dari poſſit illos conciliandi. Notum eſt urbem Romam ex duobus populis unum factum fuiſſe, Romanis (qui partim ex Albanis, partim ex colluvie variorum hominum conſtabant, qui primùm Urbem cum Romulo habitabant) & Sabinis qui cum T. Tatio in Urbem allecti ſunt. Et priores quidem Romuli, ac Albanorum inſtituta ſequebantur; poſteriores verò Sabinorum. Hinc duplex in una civitate *anni* ratio erat. Albani namque, quibus decem menſes inæquales in *anno* erant, hanc ſub Albano Rege Romulo ſequebantur. Contra Sabinis duodecim in *anno* menſes erant, minori, quàm Albanorum, inæqualitati obnoxii. Hoc tamdiu obtinuiſſe videtur, quamdiu Tatius Sabinorum Rex pari cum Romulo imperio præeſſet. Poſtquam verò ille ſublatus erat, videtur Romulus omnes ad eandem *anni* formam reduxiſſe. Atque tum quidem Albanam, quam à majoribus acceperat, propoſuiſſe, nonnihil tamen emendatam. Nam cum obſervaret xxx ferè, aut ad ſummum xxxi poſt *priore* die rurſum lunam novam apparere: ſex menſes xxx dierum conſtituit, reliquos quatuor xxxi. Decem namque menſes Romulum in *anno* conſtituiſſe modò teſtatus eſt Ovidius. Neque quiſquam inter omnes antiquos ſcriptores ita ab his diſſentit, quin commodè ſatis explicari poſſit. Neque enim Feneſtella, aut Licinius Macer aliud dicunt, quam *annum* principio XII. menſium fuiſſe: quod verum eſſe demonſtravimus, quamvis poſtea à Romulo aliter conſtitutum fuerit. *Lang. l. l.*

Annus ſecularis dicitur ille, qui inter centum *annos*, quibus conflatur ſeculum, eſt poſtremus, ita ut ultimi diei ſui curſu ſeculo finem imponat. Unde ſi de *anno* primo ſeculari ab urbe Roma condita agatur, eſt *annus* ab Urbe Roma fundata centeſimus; ſi verò de ſecundo ſeculari *anno*, eſt ducenteſimus, & ſic de aliis. Si autem agatur de *anno* primo ſeculari à ludis inſtitutis Romæ à Valerio Poplicola, eſt *annus* centeſimus à prima luſtrorum, vel ludorum inſtitutione, & ſic de aliis cum proportione dicendum eſt. *Taſſin. de Ann, Secul. c.* 1. §. 19. Illo nullum ludi aut ſpectaculi genus omittebatur. Auctorem habeo dicti mei Herod. III. 8. 17. *Vidimus & ſub illo quoſdam omnis generis ludos, cunctis editos theatris, ſimulque ſupplicationes, & pervigilia ad formam Cereris initiorum: ſeculares bi tunc appellabantur.* Taſſin. ibid. c. 8. §. 11. Ejus celebritas ad hæc capita revocabatur. Quòd illo à prima ludorum inſtitutione fierent peculiaria diis variis ſacrificia, deinde quòd ludi omnis generis exhiberentur, qui propterea, quòd poſt elapſum ſeculum repeterentur, ſeculares fuerunt appellati; denique quòd piamina à Quindecemviris populo diſtribuerentur, celebrarentur pervigilationes, ſupplicationes, lectiſternia fierent, à Poetis carmina ſecularia, atque in laudem deorum hymni decantarentur. *Taſſin. de Ann. Secul. p.* 1. *c.* 2. §. 2. Quæ ſi ritè obſervarent, ex libris Sibyllinis exſpectabant Romani, imperium Romanum incolume, ac florens ſemper futurum, atque habiturum mundum prope univerſum ſub ſua poteſtate. Nam poſtquam ſeriò his verſibus præmoniti fuerant, ut eorum, quæ in oraculo continebantur, eſſent memores:

Memento, Romane, nec valde obliviſcaris ejus nempe circuli.
Memor ſis horum omnium.

Atque poſt eam monitionem de ritibus iſta celebritate præceptis iterum monentur, ut meminerint illorum, utique ut obſervare ſtudeant, tum hæc illis promittuntur:

Qua tibi ſi ſtabili ſint omnia condita mente,
Cuncta tuo Italiæ tellus, cunctique Latini,
Subdent colla jugo, & victoris ſceptra timebunt.

Taſſin. ibid. c. 4. §. 1.

Annus ſolaris. Ejus, quod eſt certum temporis intervallum, quo ſol totum ſigniferum luſtrans, eodem unde diſceſſerat, reverſus eſt, conſtitutiones antiquiſſimo illi omnium parenti Noæ humanum genus acceptum referre debet. Siquidem cum poſt illum totius terrarum orbis cataclyſmum, qui fuit anno juxta Hebræos 1656. at, ut Hieronymus ait, 2000, ut verò Euſebius 2242. ſed, ut Auguſtinus aſſerit, 2262. etſi Alphonſus 3882. eos numerarit, cum Titea conjuge, ac reliqua domo è Gordiæo Armeniæ monte deſcendiſſet, numeroſaque filiorum ac nepotum ſobole auctus eſſet, & ita auctus, ut vel omnis Armenia eos amplius capere non poſſet, de novis quærendis ſedibus cogitavit. Verùm filios nepoteſque jam Theologiam ſacroſque ritus edoctos, humanam quoque ſapientiam edocere conſtituit. Atque idcirco multa naturalium rerum arcana literis mandavit, quæ ſolis ſacerdotibus Scythæ Armeniique curanda committebant. Aſtrorum curſus, cœleſtium orbium converſiones, acceſſus, receſſuſque, ac mirabiles effectus pateſecit. Annum ad curſum Solis in duodecim menſes diſtinctum, menſemque lunæ curriculo emenſum conſtituit. *Viola de Roman. Temp. Rat. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 173. *B. C. D.* Quamvis non uterentur in tributione temporum civilium omnes illæ veteres nationes, tamen *annum* illum in arcanis obſervabant, & 365 ' diebus conſtare ſciebant. Teſtes Græci, qui modum intercalationis ad epocham ſolſtitii temperabant. Quomodo autem ſolſtitii diem tenere potuiſſent illo numero dierum non obſervato? Sanè & anno Solis dies CCCLXV attribuebant, & quarto quoque anno exacto diem intercalabant poſt CCCLXV illos dies, eumque obſervabant Hierophantæ Athenis. Pontifices Romæ, eodem anno quo Merkedonius XXIII dierum intercalabatur, ante initium anni primi Olympiadis. *Scalig. de Vet. ann. Roman, Theſ. Ant. Roman, Græv, Tom.* VIII.

Digitized by Google

vııı. p. 314. *S. D.* Totum illud commentitium eſt, neque fando unquam auditum. Nam quod ad Græcos attinet, annum civilem habuerunt lunarem, qui, ut cum ſolari epactarum & emboliſmorum menſium beneficio conciliaretur, certis periodis includebatur. Ita factum, ut ſine præcipua aliqua diei unius inſitione, utrinſque anni ratiocinia vertente periodo concordaverint. Hierophantarum arcana illa intercalatio ex officina Scaligeriana profecta eſt, de qua nemo præter illum mentionem facit. Simillimum eſt quod de Romanis Pontificibus affirmat, quos negamus omnino ante Julii Cæſaris editionem diem illum biſſextilem intercalaſſe, ut ad epocham ſolarium cardinum civilia intervalla temperarent. *Petav. de vet. ann. Roman. Theſ. Antiq. Roman. ibid. p.* 333. *B. C.*

Annus, quo Reges Roma ſunt exacti, & primi conſules magiſtratum inierunt, variè ab hiſtoricis Romanis proditur. Per *annos* ferè ducentos quadraginta quatuor integros Reges regnaſſe ſcribit Dionyſ. ıv. & v. p. 277. *Regnum ergo imperium, cum annos ab U. C. ducentos quadraginta quatuor perduraſſet........* Liv. 1. 60. *Regnatum Romæ ab U. C. ad liberatam annos ducentos quadraginta quatuor*. Quum autem Eutrop. 1. 8. & S. Rufus eos *annos* tantùm ducentos quadraginta tres regnaſſe ſcribunt, animadvertendum, ex ſingulorum Regum, quos enumerant, *annorum* ſumma, ipſos *annis* Regum interregni *annum* eximere, quem Dionyſius & Livius interponunt. Alii verò, ut eſt apud Euſebium in Chronicis, ducentos quadraginta tres *annos* tantùm cum interregno Reges regnaſſe ſcribunt, quorum ſententiam ſecuti videntur Oroſius, Jornandes & Bedas. Oroſius enim v. 4. anno ipſo 244. Brutum conſulem de filiis ſupplicium ſumpſiſſe ſcribit. Idem Bedas c. 66. & Jornandes confirmant. Hos autem 38. regni Tarquinii Priſci *annum* exemiſſe conſtat. Hujus opinionis auctor eſt Verrius Flaccus. Nam in tabulis Capitolinis ante *annum* Urbis 250 *annum* rejecit, quem quo Varronis *annorum* ſummæ convenirem, ego in Faſtis appoſui, qui faſtorum Capitolinorum ſummæ *annum* adjecit. Hoc autem ita colligitur. *Annus*, quo P. Poſtumius, & Agrippa Menenius conſules de Sabinis triumpharunt, in Capitolinis fragmentis 250 appellatur. Quod ſi verè ſcriptum eſt, profectò ſi regredientes uſque ad *annum*, quo Reges pulſi ſunt, perveniemus, eum 243. non 244. eſſe reperiemus: quo fit, ut ab ea *annorum* ſumma, quam ego ex Varrone ſequutus ſum, *annum* adimi neceſſe ſit ante 250. Urbis conditæ *annum*, quis autem hic fuerit, non ita clarum eſt. Certà 38. Tarquinii *annus* à Solino quoque eſt prætetitus. Solinus enim quum 38. Tarquinii Priſci, & duos noviſſimos Servii Tullii Regum *annos* exemiſſet, Reges tantùm 241 *annos* regnaſſe, interregno tamen appoſito, ſcriptum reliquit c. 1. Euſebius autem Romanos Reges addito interregno 240 *annos* tantùm regnaſſe ſcribit. Numæ enim biennium, Anco *annum*, & Priſco alterum *annum* ademit. Euſebium ſecutus eſt Caſſiodorus. Tantæ varietatis cauſæ, præter eas, quas attuli, etiam eſſe poſſunt tum *anni* Romuli & Numæ, cum decem menſium eſſent, tum ſeptem Regum noviſſimi *anni*, qui fortè non expleti, tanquam integri numerati ſunt, & cum primis ſequentium Regum confuſi. *Annum* igitur, quo Reges exacti ſunt, nobis ex Varrone, Dionyſio, Livio ſtatuamus fuiſſe 244. Urbis conditæ, in ejus ſcilicet *anni* fine: primoſque conſules in fine quidem *anni* 244 creatos, verùm *anno* integro 245 magiſtratum geſſiſſe. *Panvin. in Faſt. p.* 55. *Taſſin. Chronol. Iudor. ſecul. c.* 3. *Salian. Annal. Tom.* v. *ad an. U. C.* 244.

ANQ.

ANQUIRERE capitis eſt criminaliter intendere, &, ut vulgo loquimur, concluſiones capitales concipere. Liv. xxv. 3. *Bis eſt accuſatus, pecuniaque anquiſitum, tertio teſtibus datis, quum præterquam, quod omnibus probris onerabatur, jurati permulti dicerent, fuga, pavoriſque initium à prætore ortum, ab eo deſertos milites, quem haud vanum timorem ducis crederent, terga dediſſe; tanta ira accenſa eſt, ut capite anquirendum concio ſucclamaret. De eo quoque novum certamen ortum: nam cum tribunus bis pecunia anquiſiſſet, tertio capitis ſe anquirere diceret, tribuni plebis appellati, collegæ negarunt ſe in mora eſſe, quo minus quod ei more majorum permiſſum eſſet, ſeu legibus, ſeu moribus mallet, anquireret.* Bud. in Pandect. p. 234. C. Sigon. de Judic. ııı. 3.

Anquirere pecunia eſt pecunia condemnare. Livius. V. illum ſupr. in *Anquirere capitis*. Sigon. de Judic. ııı. 3.

ANQUISITIO dicebatur, cum accuſator ter in ſingulis accuſationibus perorandis multam, pœnamve pro arbitrio dicebat. Ejus formula erat hæc. *Quando igitur hæc aut illa, quæ dixi, feciſti, ob eas res ego multam tibi hanc dico, vel pecuniam hanc vel perduellionem tibi judico.* Sæpè autem evenit, ut cum in prioribus accuſationibus pecuniæ judicaſſent, in tertia capitis *anquirerent*, aut cum in primis capitis *anquiſiſſent*, in tertia pecuniæ judicarent. Livius. V. illum ſupr. in *Anquirere capitis*. Sigon. de Judic. ııı. 10.

ANS.

ANSA nominabatur ſumma pars gubernaculi. Vitruv. x. 8. *Navis onerariæ maxima gubernator anſam gubernaculi tenens.* Scheffer. de Milit. nav. ıı. 5. Philand. in Vitruvium.

Anſa ſcuti Græcis ὄχανον dicitur. Euſtath. in Iliad. p. 115. ὄχανον, τὸ τῆς ἀσπίδος κρέτημα. Inventum hoc Caribus aſſignat Herodot. 1. p. 78. C. *Anſas ſcutorum hi ſunt, qui primi fecerunt. Eouſque enim ſine anſis ferebant clypeos, vinculis e loro ſuſpendentes circa collum, & humeris ſiniſtris circumponentes.* E ferro facit Suidas: *Porpax, lorum, quo ſcutum tollitur, ut alii dicunt, ferrum parvum, quod ſcutum medium tranſit, & quo tenet ipſum miles.* Lipſ. Anal. ad Milit. Rom. p. 276.

ANSARIUM, ſive *anſurium*, fuerit vectigal ab iis vaſis obſoniorum, butyrique collectum, quæ *anſis* geſtabantur. Et *anſurii* fuerint publicani, qui vectigal à vaſis, *anſis* geſtari ſolitis, colligebant. *Laz. Comm. Reip. Rom.* ıı. 13. *Anſa* eſt vas, aut quidvis aliud, quod manu teneri ſolet, & quo metimur, quæ pondere, numero, & menſura conſtant. Poteſt etiam vectigal *anſarium* ad arma promercalia trahi, quæ quis promercii cauſa habuerit. Nam *anſata, jaculamenta cum anſis* dixit Ennius V. apud Non. xvııı. §. 30.

Anſatis mittunt è turribus haſtas.

Anſatum telum eſt Turneb. Adv. xvııı. 3. quod *anſam* habet, id eſt, amentum. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* ııı. 17. *Buleng. de Vectig. c.* 89. Malè *anſurium* videtur legiſſe Lazius. Et quod de promercalibus aſſerunt Gutherius & Bulengerus, prorſus à re alienum eſt, cum non niſi impropriè *anſata tela* ab Ennio dicuntur, quia figura eorum *anſas* quaſi quaſdam repræſentabat. Sed meliùs conjici poſſet, *anſas* in telo eſſe duas illas furculas, quæ circa medium cuſpidis prominent, atque ita *anſata tela* efficiunt. Hæ à Grat. Cyneget. n. 108. appellantur *mora*, quia exſtantes utrinque impediunt, & morantur telum, ne totum corpus, quod vulneravit, tranſeat. Verba ejus ſunt de venabuli ſtructione:

Ille etiam valido primus venabula dente
Induit, & proni moderatus vulneris iram
Omne moræ excepit onus. Tum ſtricta verutis
Dentibus, & geminas ſubire haſtilia furcas.

Non veroſimile ergo eſt, ab his telis, quæ non, niſi tropicè, *anſata* dici poſſunt, vectigal exactum. Solæ res, & merces, quæ in foro vendebantur, vectigali obligatæ erant: ſi verò alibi venderentur, non inter promercales videntur fuiſſe numeratæ, donec tandem Caligula etiam hanc exceptionem ſubmoverit, & juſſerit *pro edulis, quæ tota Urbe venirent, vectigal exigi.* Suet. c. 40. n. 2. Fuerit ergo vectigal dictum à vaſis *anſatis*, quibus merces quædam, præcipuè vinum, condebantur. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* 5.

ANSERES præcipuè jecoris bonitate Romani noverunt: fartilibus enim in magnam amplitudinem creſcit:

Digitized by Google

lacte quoque mulſo augetur. Mart. XIII. 58.

Aſpice, quàm tumeat magno jecur anſere majus,
Miratus dices, hoc, rogo, crevit ubi.

Hujus ganeæ inventum etiam conſularibus viris attribuitur. Palmas quidem pedum ex iis torrere, atque patinis cum gallinaceorum criſtis reperit Meſſala oratoris filius. *Bruyer. de Re cibar.* III. 2. XV. 12. & 20. Lecticæ ſplendidæ inter pretioſa ſtragula reſidens *anſer* ſollenni die in pompa geſtabatur in memoriam ſervatæ vigilantia *anſerum* Capitolii, Gallis irrumpentibus. *Borrich. Ant. Urb. fac.* c. 16. Nam *anſeres*, qui ſolertiorem cuſtodiam præbent quàm canes, gingritu ſuo excitarunt vigiles. Liv. v. 47. *Galli tanto ſilentio in ſummum evaſere, ut non cuſtodes ſolum fallerent, ſed ne canes quidem, ſolicitum animal ad nocturnos ſtrepitus excitarent. Anſeres non fefellere..... Namque clangore eorum, alarumque crepitu excitus M. Manlius.....* Aur. Vict. de vir. illuſtr. c. 24. n. 4. *Quadam nocte clangore anſeris excitatus* Manlius, *Gallos adſcendentes dejecit.* Illorum curam cenſores habuerunt, qui nihil prius habuerunt locatione alimentorum pro ſacris *anſeribus*. Plin. X. 22. *Eſt & anſeri vigil cura, Capitolio teſtata defenſo, per id tempus canum ſilentio proditis rebus. Quamobrem cibaria anſerum cenſores imprimis locant.* Plutarch. Quæſt. Rom. 97. *Cur cenſores ubi magiſtratum acceperunt, nihil prius habent locatione alimentorum pro ſacris anſeribus, & ſimulacri exornatione? An quia volunt ab iis ordiri, quæ ſumptuum, & occupationis minimum deſiderant: aut pro veteri beneficio animalibus hæc refertur gratia, quod Gallos, Roma capta, jam muros Capitolii ſuperantes, canibus dormientibus ſenſerunt anſeres, vigileſque ſuo clangore excitarent.* Marlian. Topogr. Urb. Rom. II. 5. Briſſon, de Form. VI. p. 522. Saubert. de Sacrif. c. 14. Galcagn. Collect. vetuſt. p. 30. Sagittar. de Jan. vet. c. 21. Unde & ne quis quid noctu auferret, templis interdum includebantur, Arnob. VI. p. 205. *Indignare eſt, cum aliquam quæras prohibendis formidinem furibus, non ab ipſis petere, ſed in anſerum ponere, & collocare gingritibus.* Figrell. de Stat. c. 6. Saubert. l. l. Junoni fuerunt ſacri. *Nardin. Rom. Vet.* V. 14. Et alebantur ad ædem Junonis, quæ in ipſo Jovis templo fuit. *Donat. de Urb. Rom.* II. 3. Hoc templum Junonis quidem in arce fuiſſe concedo; ſed hoc ſacellum, ſive cellam illam fuiſſe, quam in templo Jovis habuit, nego. Hoc enim omnino & veritati, & decori repugnat. Certè, quum Capitolium omnium deorum domicilium ſit appellatum, non video qua neceſſitate adducti Junoni aliud nullum fuiſſe templum, & nonniſi aliquod in aliena æde ſacellum ſtatuamus: tum verò tantillum loci facti, quod majeſtati tanti numinis dicatum erat, *anſerum* ſpurcitie fuiſſe inquinatum, iiſque pro ſtabulo fuiſſe, quis hoc queat credere? Aliti fuerint in Curia Calabra, quæ, quia in illa primis Romæ temporibus Senatus conveniit, & de Pontificibus aliquis ſingulis menſium Kalendis nonas lunares publicabat, templum fuerit. Et quidem Lunæ Junonis, in quo minor Pontifex ſingulis Kalendis Junoni, hinc Kalendari dictæ, ſacra faciebat. In bujus templi, ſeu Curiæ Calabræ parte aliqua, huic rei adaptata, *anſeres* (alitem non minùs aquatilem, quàm terreſtrem, adeoque ob humiditatem lunari dominio ſubjectum) altos fuiſſe minus abſurdum ſit exiſtimare, quàm in primario quodam templi Jovis Capitolini ſacello. *Nardin. l. l.* Argenteum ſimulacrum *anſeris* in templi porticu fuit poſitum in memoriam facti hujus ſempiternam, eo quod *anſeris* ſtrepitus ſopitos vigiles excitaſſet, atque ita Capitolium ſervaſſet. *Rycq. de Capitol. c. 27. Nardin. Rom. Vet.* V. 16. *Tomaſ. de Donar. c. 4. Marlian. l. l.* Sed certatim ſcriptores, qui decantant honores *anſerum*, nemo tamen illorum de argenteo Capitolino *anſere* quicquam narrat. Argentei ſimulacri mentionem quidem facit Virg. Æneid. VIII. 655.

Atque hic auratis volitans argenteus anſer
Porticibus, Gallos in limine adeſſe canebat.

Et ad illum Servius: *Satis prudenter argenteum anſerem dixit. Nam quaſi epitheton eſt coloris, & ſignificavit rem veram. Nam in Capitolio in honorem illius anſeris, qui Gallorum nuntiaverat adventum, poſitus fuerat anſer argenteus.* Ego argenteum apud Virgilium exiſtimo poni pro candido, ut ſenſus ſit, candidum *anſerem* in auratis Capitolii porticibus collocatum Gallos prodidiſſe. *Sagittar. de Jan. vet. c. 21.* §. 10.

ANT.

ANTÆ ſunt poſtes, ſive pilæ lapideæ, quæ in lateribus ſunt oſtiorum. Vitruv. III. 1. *In antis erit ædes, cum habebit in fronte antas parietum, qui cellam circumcludunt, & inter antas in medio columnas duas, ſupraque faſtigium.* Græcis παραστάδες. Gloſſæ: *Poſtes*, παραστάδες. Feſtus *antas* interpretatur *latera oſtiorum*. Non. I. 124. ſunt *quadræ columnæ*, hoc eſt, plinthi, ſeu plinthides quadratæ columnarum, quomodo *quadra* voce uſus Vitruv. III. 3. Videtur Nonius conciliari poſſe cum Feſto, ſi dicamus, *antas* eſſe propriè quadras columnarum, quæ ad latera oſtiorum ponuntur. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 856. E. Sagittar. de jan. vet. c. 25. §. 4. Baldus in Vitruvium. Grapald. de Part. dom.* I. 1. §. 4. Dicuntur etiam *antepagmenta*. Philand. in Vitruv. IV. 6. Imò multum differunt. *Antæ* lapideæ, *antepagmenta* lignea. V. & infr. in *Antepagmenta*. Salmaſ. & Voſſ. l. l.

ANTARII funes. V. illos infr. in *Funes*.

ANTEAMBULATRICES ex officio præibant. *Pignor. de Serv. p. 425.*

ANTEAMBULONES erant ſervi, qui honoris gratia in itinere ſolebant præcurrere dominos, & turbam ſummovere. Suet. Veſp. c. 2. n. 5. *Eum identidem per contumeliam anteambulonem fratris appellat.* Mart. II. 18. 5.

Sum comes ipſe tuus, tumidique anteambulo Regis.

X. 74. 2.

—— quamdiu ſalutator
Anteambulones, & togatulos inter
Centum merebor plumbeos die toto.

Utebantur hac formula: *date locum domino meo.* Acro in Horat. Epiſt. 1. *Servi quoque officioſi in turba hunc, & illum in latus fodiendo dicere ſolebant, date locum domino meo.* Popma de Oper. ſerv. pag. 77. Pignor. de Serv. p. 245. Bud. in Pandect. p. 137. C. Salmaſ. in Trebell. Claud. c. 14. Calcagn. Epiſt. Quæſt. III. 13. Marcil. & Pitiſc. in Suetonium. Claude de Salutat. Vet. c. 7.

ANTECESSORES erant homines legum periti, & juris, etiamſi non eſſent profeſſores. Dicuntur ab honore, quòd aliis, qui jus non didicere, antecedant. *Turneb. Adv.* VIII. 19. *Cujac. Obſerv.* XII. 40. *Pollet. For. Rom.* I. 4. *Argol. ad Panvin. de Lud. Circenſ.* II. V. *Alciat. Diſpunct.* III. 12. *Broed. ad Pollet. Forum Romanum. Roſin. Antiq. Roman.* VIII. 4. Significatio hæc ex caſtris, & ſagata militia ad togatam irrepſit. *Broed. l. l. Anteceſſoris* vocabulum antiquum eſt. Nam eo pro doctoribus etiam Tertullianum multis in locis uſum invenio. Videturque nomen *anteceſſorum* relativum eſſe, reſpectu ſectatorum. Ut enim ſine magiſtro nullus appellari diſcipulus poteſt, nec contra ſine diſcipulo magiſter: ita nec ſine ſectatoribus *anteceſſores*, nec ſine *anteceſſoribus* ulli fuerunt ſectatores. Sic etiam à diſcipulo ſectatorem ſejungit Suet. de Illuſtr. grammat. c. 24. n. 3. *Hic non tam diſcipulos, quàm ſectatores aliquot habuit. Nunquam enim ita docuit, ut magiſtri perſonam ſuſtineret.* Ut igitur diſcipulos magiſtri, ſic *anteceſſores*, doctores, ſive profeſſores habere ſectatores ſolent. Gell. I. 9. *Hæc Taurus dicere ſolitus novitios philoſophorum ſectatores cum veteribus Pythagoricis penſitans.* Ræward. Conject. II. 10. Broed. l. l.

Anteceſſores in militia erant equites, ſic dicti, quòd agmen *antecederent*. Hirt. de Bell. Afric. c. 12. *Per ſpeculatores, & anteceſſores nuntiatur eſt.* Suet. Vit. c. 17. n. 1. *Irruperant jam agminis anteceſſores. Antecurſores* etiam vocabantur. Cæſ. de Bell. Gall. V. 45. *Hora circiter tertia ab antecurſoribus de Craſſi adventu certior eſt factus.* Civil. III. 37. *Ut primum antecurſores Scipionis viderentur.* Salmaſ. de Re milit. c. 4. Turneb. Adv. XXIV. 16. Pitiſc. in Sueton.

ANTE COENAM olim vocabatur in cœnarum conviviis

vivis lautiſſimis quædam pars cœnæ. Ea erat tanquam primi *cœna* miſſus, primuſque guſtus, & tanquam prima menſa. Macrob. Sat. III. 12. *Ante-cœnam, echinos, oſtreas crudas, quantum vellent*. Turneb. Adv. XVII. 10: XVIII. 4. Lipſ. Antiq. Lect. III. p. 147. Stuck. Antiq. Conviv. III. 1. Salmaſ. de Re Milit. Roman. c. 15. in Capitol. Gordian. jun. c. 21. Roſin. Antiq. Roman. V. 29.

ANTEDEXTRA una voce dicebantur & aves, & fulmina. *Bellus de Part. templ. augur. c. 7.* V. & infr. in *Antica*.

ANTEFIXA *dicuntur quæcunque ſub ſtillicidio ex opere figlinæ tectis affiguntur*. Feſtus. *Junius de Pictur. II. 8. Scalig. in Feſtum. Grapald. de Part. dom.* II. 12. §. 8.

ANTELUDIA vocabantur, quia ex preſultoris nomine videtur fuiſſe in pompa principem quendam, qui præ reliquis ſaltaret. Dies proluſionis erat, quo veluti oſtentabatur, quod diebus Circenſibus, & feſtis fieri magno apparatu debebat. Apul. Met. XI. p. 368. *Ecce pompa magna paullatim precedunt in anteludia, votivis cujuſque ſtudiis exornata pulcherrimè*. Argol. in Panvin de Lud. Circenſ. II. 2.

ANTEMNÆ urbs fuerat Græcorum Aboriginum, qui Siculos expulerant. Colonia hæc eodem anno quo Cænina bello primo Sabino finito à Romulo deducta fuit. Treceoti eò etiam cives coloni deducti anno ab U. C. quarto. Dionyſ. II. p. 103. *Erant Cacina, & Antemna urbes à Græcis oriunda, non ignobiles: eas enim Siculis ademptas tenebant Aborigines, Oenotrorum pars profectorum ex Arcadia: poſt hoc autem bellum coloniæ Romanæ facta ſunt.* Panvin. Imp. Roman. c. II. Sigon. de Antiq. jur. Ital. II. 5.

ANTENNA eſt pertica tranſverſa, qua vela extenduntur. Hirt. de Bell. Alex. c. 45. *Quod ubi conſpexit, celeriter vela ſubduci, demittique antennas jubet*. Cæſ. de Bell. Gall. III. 14. *Funes, qui antennas ad malos diſtinebant*. Græcis dicitur κέρας, vel κεραία, vel ἐπικεραία. Gloſſ. Philox. *Antenna*, κέρας πλοίου. Id ad verbum cornu eſt. Illam invenit Dædalus. Plin. VII. 56. *Antennam invenit Dadalus*. Jun. Catal. Archit. p. 63. Partes ejus ἄμβολα ἢ σύμβολα. Hæc circa malum ſunt, poſt ἀγκῶλαι, brachia, ultimo ἀκροκέραια, cornua. Suſpendebatur ita, ut extra malum verſus proram prominerer. Quò faciliùs *antenna* cum velis elevaretur, malus ligna quædam orbicularia, pomorum inſtar, circumdata habebat. *Scheffer. de Mil. Nav. II. 5. Gyrald. de Navig. c. 12. Barth. Adv.* XXXIII. 3. *Philand. in Vitruv.* X. 8. *Roſin. Antiq. Roman.* X. 20. *Kipping. Diſſ. de Exped. Marit.* §. 1. *Voſſ. Lex. Etymol.*

ANTEPAGMENTA ſunt lapides utrinque oſtii latus munientes, qui & *antæ* dicuntur. *Philand. in Vitruv.* IV. 6. Error hic eſt Philandri. *Antepagmenta* propriè illa ſunt forium ornamenta, quæ ex lignis certa quadam ſymmetria ſecundum architectonices præcepta ſuperponuntur foribus. Sunt enim, ut diximus in *Anta*, lignea. Vetus inſcriptio; FACITO ANTEPAGMENTA ABIEGNA LATAS ∷ *Antæ* lapideæ ligneis *antepagmentis* operiebantur ornamenti gratia. Liquidò id probari poteſt ex Vitruv. IV. 6. Locus eſt prolixior. Ideo illum non adſcribo. *Sagittar. de Jan. c. 25. §. 4. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 856. E.* Deinde *antepagmenta* quoque vocari poſſunt ornamenta alia, quæ apponi, vel affigi januis ſolebant: ut ſunt deorum, hominum, animantium, aliarumve rerum formæ, ſive in ipſis poſtibus, ſive circa eos in columnis: Atque hæc ornamenta antefixa appellari poſſent. *Sagittar. ibid.* §. 8.

ANTEPANNI erant faſciæ, vel lora, quibus *anterior* pars veſtis prætegebatur, quæ Græcis recentioribus ἀντίπανα. Ἀντίπανον eſt vox pura puta Latina. Ἀντίπανα enim *antepannos* dixerunt Græci: ut ἀντικήνσωρα *antecefforem*: ἀντιμίσσον *antemiſſum*. Horat. de Art. poet. 0. 15.

Purpureus latè, qui ſplendeat unus & alter,
Aſſuitur pannus.

Salmaſ. de Re milit. Roman. c. 5. Vopiſc. in Aurelian. c. 46.

ANTEPEDES. V. illos infr. in *Circumpedes*.

ANTEPILANI vocabantur in legione haſtati, & principes, quòd eſſent ante triarios, qui *pilani* vocabantur. Liv. VIII. 8. *Hoc triginta manipulorum agmen antepilanos appellabant*. c. 9. *Nam & rorarii procurrebant inter antepilanos, addiderantque vires haſtatis, ac principibus.* Turneb. Adv. XI. 27. Stevvech. in Veget. I. 20. Bud. in Pand. pag. 258. B. Lipſ. de Mil. Rom. IV. 1. Valeſ. in Ammian. XVI. 12. Schill Nomencl. Philol. p. 127. Vox hæc mutanda eſt in *anteſignani*. I. Quia conſiderata ejus etymologia, non aliud ſignificare poteſt, quàm eos qui *ante pila* ſtabant. Id quod hìc locum minimè habere poteſt, quoniam ipſi haſtati & principes *pila* geſtabant, & triarii non *pila*, ſed haſtas gerebant, Livio paullò poſt dicente, *haſtas ſubrecta cuſpide*. Quare non poſſunt haſtati & principes propriè *antepilani* dici, quoniam revera nullos in acie præcedebant, qui *pilis* armati eſſent. At verò nomen *anteſignanorum* optimè in eos convenit. V. *infr.* II. Quia verba hæc Livii, prout hodie leguntur, *antepilanos appellabant &c.* nullum habent ſenſum, neque illud, *quia jam ſub ſignis*, ullo modo cohæret cum verbis his, *antepilanos appellabant*. Sed ſi corrigamus, *antepilanos appellabant, quia jam ſub ſignis*; & ſenſus & connexionis ratio huic loco optimè conſtat, & pulcrè reſpondet ei quod ſequitur: cæſos *haſtatos & principes, ſtragem & ante ſigna, & poſt ſigna factam*. Ante ſigna nimirum cæſi erant haſtati & principes, poſt ſigna rorarii & accenſi. III. Quia vox *antepilani* reperitur apud nullum auctorem, nec uſquam apud ipſum Livium, ſi ab hoc loco diſceſſeris, in quo ter occurrit. Mentio verò *anteſignanorum* frequentiſſima eſt apud Livium, Cæſarem, Salluſtium, Hirtium, Vellejum, & alios. *Patric. Res Milit. Roman.* IV. *ſect.* 5.

ANTERIDES ſunt columnæ, vel lapides eminentiores, qui interponuntur ad ſuſtinendam ſtructuram, pilæ lapideæ muris objectæ & obnixæ ad fulciendam fabricam. *Salmaſ. Plin. Exerc. p. 856. C. Bald. Lex. Vitruv. pag. 9. Voſſ. de Trirem. conſtruct. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 723. *B. Voſſ. Lex. Etymol.* Vitruv. VI. II. *In fronte anterides ſint*. Græcum eſt ἀντηρίδες. Heſychius: Nos controfortia, & arcus obtinentes dicimus. Itali ſperonos, ceu ſint calcaria, id eſt, obnitentes muris pilas vocant. Eadem dicuntur ἐρείσματα, qua dictione utitur Vitruv. X. 1. *Philand. in Vitruv.* VI. II. V. & ſupr. in *Anta*.

ANTES ſunt illi lapides eminentiores, quibus fabrica ſuſtinetur. Serv. Georg. II. 417. *Antes ſunt lapides eminentiores, qui interponuntur ad maceriam ſuſtinendam; nam propriè antes ſunt eminentes lapides, vel columnæ ultimæ, quibus fabrica ſuſtinetur*. Guther. de Jur. man. III. 15. Qui nugatur, & cum illo Servius, & *anterides* pro *antibus* accepit. Sunt ordines cujuſcunque rei anteriores, & qui frontem ſpectant. Atque inde dicti. Inepta grammaticorum natio, quia *extremos antes* dixit Virg. Georg. II. 417.

Jam canit extremos effœtus vinitor antes.

Ipſi interpretantur *antes* extremos ordines vinearum. Si *antes* propria ſua notione extremitatem deſignaret, fruſtra ſummus poeta *extremos antes* dixiſſet, quod non ἐνδεικτικῶς ab eo poſitum, ſed rei ſignandæ. Ut extremi ſunt *antes*, ita & primi ac medii. Laſſus & effœtus vinitor in *extremis antibus*, qui in primis adhuc vegetus & integer, utpote laborare tum incipiens, quum in extremis vineæ ordinibus labore jam fractus ſit. *Salmaſ. Plin. Exerc. pag. 856. A. B. Turneb. Adv.* XIX. 19. *Voſſ. Lex. Etymol.*

ANTESIGNA priſco vocabulo & tecto prima *ſigna* ſunt, ut *poſtſigna* poſtrema. *Salmaſ. de Re Milit. Romanor. cap.* 5.

ANTESIGNANI erant haſtati & principes, ab eo dicti, quòd *ante ſigna* prima collocarentur, & ante aquilam aliaque legionis *ſigna*, quæ aquilam circumſtabant, conſiſterent. *Salmaſ. de Re Milit. Roman. c. 1. & 17. Patric. de Re Milit. Roman.* IV. *Sect.* 5. Prima itaque acies poſita *ante ſigna*, uſque propugnandis: non enim nuda

ſtatim *ſigna* objecta hoſti, ſed munita, & vallum aliquod virorum objectum fuit. *Lipſ. de Milit. Rom.* IV. 3. Falſi ſunt, qui putant *anteſignanos*, qui in prima acie *ante ſigna* collocentur. Non enim pars militum *ante*, pars *poſt*, ſed omnes poſt ſua *ſigna*, tam in acie, quàm in agmine conſtituebantur; in ipſa pugna ante ea procedebant. Præterea, ſi *anteſignani* qui *ante ſigna* (niſi à tergo omnium ſigna) non tota acies, ſed pars ejus; non prima magis, quàm ſecunda & tertia acies in hoc nomen veniret. Eodem enim modo in ſuo corpore ponebant *ſigna*. Ad hoc nulli eſſent in agmine, ubi, etiam Lipſio aſſentiente, prima ferebantur *ſigna*: ſed *anteſignanorum* mentio fit, tam in agmine, quàm in prælio. Dicuntur *anteſignani* itaque primi ſubſignanorum, ut antecurſores, primicurſores, tamen à curſoribus alii: anteambulones, primi ambulantium. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. p. 1055. *D, E. F*, Velites, qui *ante ſigna* pugnare ſolebant, inde etiam *anteſignani* vocati Cæſaris temporibus. Atque ſic etiam locutus eſt Livius, qui totam aciem in duas propterea partes diviſit, in *anteſignanos & poſtſignanos*. Ut illi aciem primam conſtituerint, iſti ſecundam, Ut prima acies è levi armatura velitum fuerit conſtructa, ſecunda imò & tertia & quarta è gravi armatura reliquorum peditum. *Salmaſ. de Re Milit. Roman. c.* 17. Livio & Cæſari *anteſignani* fuerunt prima ſigna, prima acies, primum agmen militum gravis armaturæ. Græcis *πρόμαχοι* & *πρόμαχοι τῶν σημείων*, Dividunt enim aciem *εἰς δύο τάξεις, προμάχους καὶ ἐφέδρους*: *anteſignanos* & *poſtſignanos*, aciem & ſubſidium, *Schel. l. l. Boecler, Diſſert. de Legion. Roman. c.* 6. Quæ enim Cæſ. de Bell. Civ. I. 43. & 44. tribuit *anteſignanis*, velitum non ſunt. Velites ſine ſignis, ſine ordinibus rari & diſperſi pugnam inibant; *anteſignani* ordines ſervabant, neque ab ſignis diſcedebant. Velites, ſi premerentur, non tantùm non turpe ducebant recedere, ſed ferè recedebant, & recedentes poſt ordines recipiebantur: *anteſignani* non ſine gravi cauſa locum, quem ceperant, deſerere oportere cenſebant. Perturbatis velitibus nihil novi accidebat: pellebantur enim ferè, quoties cum gravi hoſte cominus congrederentur: *anteſignanis* pulſis legio tota locum deſeruit, & omnis pæne acies perturbata eſt. Velites non alii generi pugnæ aſſueti erant quàm huic quod cum Afranianis cohortibus; at *anteſignani* ejus inſueti. Verba Cæſaris ſunt hæc: *Hæc ratio noſtros perturbabat, inſuetos hujus generis pugnæ. Circumiri enim ſeſe ab aperto latere, procurrentibus ſingulis, arbitrabantur: ipſi autem ſuos ordines ſervare, neque ab ſignis diſcedere, neque ſine gravi cauſa eum locum, quem ceperant, dimitti cenſuerant oportere. Itaque perturbatis anteſignanis, legio, quæ in eo cornu conſtiterat, locum non tenuit, atque in proximum collem ſeſe recepit*. Afranianas fortaſſe cohortes levis armaturæ fuiſſe ſuſpicetur. Sed neque iſtæ fuerunt, Nihil enim novum in eo genere pugnæ, ſi levium: at novum & inſolens, quòd cohortes legionariæ iſto modo pugnarent. Præterea velites viles, & contempti: at *anteſignanos* Cæſar delectos, & fortiſſimos viros appellat: inter quos & centuriones, qui velitibus antiquitus omnino nulli de Bell. Civ. I. 57. *Delectos ex omnibus legionibus fortiſſimos viros, anteſignanos, centuriones, Cæſar ei claſſi attribuerat*. Quòd ſi intelligas *anteſignanos* pro centurionibus claſſi datos, manet tamen hoc ipſum, quod diximus, viros egregios, & exercitos fuiſſe. Jam quòd *anteſignani* expediti, quòd inter equites præliantur, ne hoc quidem vincit, levis armaturæ eſſe. Proprium enim Cæſaris inſtitutum, qui ex *anteſignanis* quoſdam expeditos habuit, quos inter equites pugnam conſerere juſſit de Bel. Civ. III. 84. V. illum inſt. in *Velites*. Quòd ſi *anteſignani* velites, non utique narraret Cæſar tanquam inſtitutum ſuum, quòd eos expeditos habere conſueverit: non, quoſdam ex *anteſignanis* expeditos ſe habuiſſe, cum omnes velites priſco inſtituto expediti: at non vice verſa omnes, qui expediti, velites: totæ enim legiones ſæpè expeditæ habebantur. Similiter, cum novum inſtitutum Cæſaris dicitur, quòd ex *anteſignanis* quidam inter equites præliarentur, ſequitur *anteſignanos* velites non fuiſſe, qui jam olim inter equites manus conſerere docti, ejus generis pugnæ ignari eſſe non poterant: ut hi *anteſignani*, qui hac in re tyrones erant, ac inter equites præliari jubebantur, quòd ſicut levis armaturæ milites quotidiana conſuetudine uſum quoque ejus generis præliorum perciperent. Cæſarem levem armaturam interpoſuiſſe equitibus legitur de Bell. Gall. VII. 65. Fecit id ſanè, ſed non erat illa levis legionum armatura, ſed externa. Verba ejus ſunt: *Cæſar trans Rhenum in Germaniam mittit ad eas civitates, quas ſuperioribus annis pacaverat, equiteſque ab his arceſſit, & levis armaturæ pedites, qui inter eos præliari conſueverant.* Quod Germanorum inſtitutum, quia uſu cum primis ſalubre, adeo ut pauci equites intermixtis peditibus immanem vim equitum ſuſtinerent, adſumpſit Cæſar; & ne neceſſe haberet immiſcere externum ſemper peditem, ex *anteſignanis* legionum adoleſcentes perniciſſimos expeditos habuit, & huic generi pugnæ adſuefecit. Quapropter manifeſtum eſt, *anteſignanos* non eſſe velites, neque levem armaturam. *Schel. ibid. p.* 1054. *D.*

Anteſignani appellati ſunt etiam campidoctores; ſive campigeni, quòd *ante ſigna* irent, ut militibus præſcriberent in proluſione armaturæ, quomodo in hoſtem incedendum eſſet, & ab hoſte recedendum. Hi certo numero fuere in legione, & qui eis præficiebatur, dictus eſt tribunus *anteſignanorum*, ut illo ævo tribunus, & comes pro qualibet præfectura uſurpabatur. Ammian. XXVIII. 1. *In cruento enim certamine cum Maximino, velut cum anteſignano ſuo, ſuperare eum in ſuccidendis nobilium familiarum nevis ſtudebat*. Salmaſ. de Re milit. Roman. c. 19.

ANTESINISTRA *indivisè legendum apud Virg. Ecl.* IX. 15.

Anteſiniſtra cava monuiſſet ab ilice cornix.

Hoc pertinet ad auguralem diſciplinam. Augures enim deſignant ſpatia lituo, & eis dant nomina, ut prima pars dicatur antica, poſterior poſtica, ut eſt dextra & ſiniſtra. Anteſiniſtra hinc cornix eſt, quæ ab antica, hoc eſt, à meridie, ad ſiniſtram, id eſt, orientem volarat. Servius. *Guther. de Jur. Pontif.* III. 3. *Buleng. de Augur.* II. 2. *Bellus de part. templ. augur. c.* 7. §. 8.

ANTESTARI erat *teſte* uti, cum judicii cauſa volebant manum injicere. Si enim vocati in jus protinus & illico non ſequerentur, ſed fruſtrarentur & morarentur, teſtimonium iis qui præſto aderant, denuntiabatur his verbis, *licet anteſtari*: quæ hoc ſignificabant, *licetne vobis teſtibus* ad hanc rem uti? Illi, ubi, *licet*, reſpondiſſent, annuiſſentve, aurem, in qua memoriæ ſedem veteres locabant, porrigebant; qua molliter tacta atque apprehenſa monebantur rei geſtæ memores eſſe. Quo facto, manu injecta adverſarius, niſi ſatiſdaret, in jus rapi, obtortoque collo ad prætoris tribunal rapi poterat. Quæ omnia venuſtè explicat Horat. Sat. I. 9. Cum enim diceret ſe in garrulum quendam, moleſtumque hominem incidiſſe, qui cum vadato reſpondere deberet, maluiſſet litem perdere, quàm Horatium relinquere; ſed tamen caſu obvius illi inquit n. 75. fit

Adverſarius: &, quo, tu turpiſſime? magna
Exclamat voce: & licet anteſtari? ego verò
Oppono auriculam, rapit in jus: clamor utrinque,
Undique concurſus: ſic me ſervavit Apollo.

Id ipſum eſt, quod Plin. XI. 45. ait, eſſe *in aure imæ memoriæ locum, quem tangentes anteſtamur*. Hujus rei mentio fit apud Plaut. Perſ. IV. 9. 10. Nam cum vendita eſſet paraſiti filia lenoni pro ſerva, in jus eum vocabat; cumque ille diceret, cur non *anteſtaretur*, facetè paraſitus:

—— tuane ego cauſa carnifex,
Cuiquam mortali libero aures atteram?

Et Pœn. V. 4. 59.

HA. *Ite in jus, ne moramini.* AN. *Anteſtare me atque duce.*
AG. *Ego te anteſtabor: poſtea hanc amabo, atque amplexabo.*

Briſſon. de Form. V. p. 367. Auguſt. ad Leg. XII. tab. §. 52. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv.

Digitized by Google

Græv. Tom. xi. p. 549. F. Guther. de Jur. man. iii. 24. Poller. For. Rom. v. 1. Gyrald. Dial. 9. Bud. in Pandect. p. 214. Turneb. Adv. xiii. 26: xxix. 14. Lipſ. Epiſt. Quæſt. iv. 26. Calcagn. de Verb. ſignif. p. 361. Brod. Miſc. v. 36. Rittersh. in Leg. xii. tab. Claſſ. iii. p. 3. c. 1. Hotoman. Antiq. Rom. iii. 3. p. 475. D. Auctor miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 812. Barthol. de Inuar. c. 5. Sigon. de Judic. 1. 18. Cujac. Obſerv. vi. 16. Rævard. ad Leg. xii. tab. c. 5. Torrent. in Horatium. Taubman. in Plauti Perſam. Oiſel. in Gell. xv. 13. Schill Nomencl. Philol. p. 129.

ANTESTIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

ANTEVERTA & *Poſtverta divinitatis comites apud Romanos colebantur*. Macrob. Sat. 1. 7. Has ideò coluerunt, quòd ea omnia intelligi oporrere exiſtimarent, quæ præterita, ac futura eſſent. Inde receptum proverbium, *πρόσω καὶ ὀπίσω*, à fronte, atque à tergo: pro eo quod eſt diligenter inſpicere, & præterita cum præſentibus, ac futuris conferre. *Moreſtel. de Impoſit. nom. ſing. menſ.* ii. 2. *Gyrald. Synt. deor.* 1. p. 50. *Roſin. Antiq. Roman.* ii. 19.

ANTIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

Antia lex. V. illam infr. in *Lex*.

ANTIAS cognomen Valerii, à loco, unde Romam commigraverat. Plin. Præfat. p. 8. *Lucubrationem, puto, qui Antias civis erat, & vocabatur Valerius, primus aſſerit.* Sigon. de Nomin. Roman. c. 5.

ANTIATINÆ ſortes. V. illas infr. in *Sortes*.

ANTICA *dicuntur, quæ ante nos ſunt, & quæ poſt nos poſtica dicimus. Et dextram anticam, ſiniſtram poſticam. Sic ea cœli pars, quæ ſole illuſtratur ad meridiem, antica nominatur; quæ ad ſeptentrionem, poſtica: rurſumque dividuntur in duas partes, orientem atque occidentem*. Feſtus. Meridionalis pars dextra ex ſecunda partitione *antica* fit; ex tertia, & ſiniſtra ſeptentrionalis poſtica. Et poſtica illa, & *antica* illa dividuntur in orientem, & occidentem: quia cum templum totum partes illæ duæ deſcribant, anterior, atque poſterior, quando diducuntur in ſexdecim, media pars *anticæ* & poſticæ indem conflantur in ortivas octo, & octo ſcilicet occiduas. Hinc factum, ut aves & fulmina dicantur anteſiniſtra, poneſiniſtra, antedextra, ponedextra una voce. *Bellus de Part. templi augur. c.* 7. §. 8. *Buleng. de Augur.* c. 2.

ANTIGRAPHARII, quaſi ephori, & inſpectores, ne fraus aliqua interveniret, ſusceptoribus adhibebantur. Vulgo Controlleurs generaux. *Buleng. de Vectig. c.* 96. *Guther. de Offic. dom. Aug.* iii. 9.

ANTILENA era veſtis, qua pectus equis tegebatur. Gloſſ. Philox. *Antilena, ἱμὰς ἵππου*. Et vigeſima nona voce poſt: *Antelena, ὑπερειστήρ: ἤτοι ἱμὰς ἵππου περὶ τὸ στῆθος*. Ubi pro ὑπερειστήρ bene Martinius reponit ὑπερειστήρ à ὑπερείδω, *fulcio*. In Onomaſtico veteri quoque legas, *Antilena προστηθίδιον*, q. d. *antepectorale*. Voſſ. Lex. Etymol. in Poſtilena. Hugo de Mil. Equeſt. 1. 4. Erat potiùs lorum coriaceum circa jumentorum pectus. Vocabulum ſaltem Latinum eſt novum. Mauritius uſurpavit in ſellaris Stratag. 1. 2. ubi loquitur de equitibus illorum temporum, qui ſellas habuerunt in equis. Hinc valdè veriſimile eſt, *antilenas* has inventas eſſe cum ipſis, & ad eaſdem propriè pertinuiſſe, neque ullo modo ſpectaſſe ad juga, vel ſignificaſſe illa lora, quibus ad vehicula trahenda utebantur. *Scheffer. de Re Vehic.* 1. 11.

ANTINAULUM erat, quod à nautis exigebatur. Moſchopulus: *Qui vectigalia è mari, & antinaulo exigunt*. Buleng. de Vectig. c. 86.

ANTIOCHIA fuit urbs omnium clariſſima ad flumen Orontem, Syriæ Comagenæ metropolis. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 67. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 627. *A.*

ANTIOCHIANI balneum. V. illud infr. in *Balneum*.

ANTIOCHUS Rex Syriæ ſupra hominis conditionem ſe efferens deus vocari voluit. *Bargæus de Obeliſc. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* iv. *p.* 1916. E. Cum de regione Ptolemæorum, quam ſubitò invaſerat, territus ſenatus Romani imperio receſſiſſet, Judæam venit, ibique Jeſu, & Jaſoni fratri Oniæ Pontificatum tradidit. Quo deinde expulſo Oniam cognomento Menelaum ſucceſſorem ei dedit. *Proſper Chronic. Theſ. Roman. Græv. ibid. Tom.* xi. *p.* 280. *D.* Bello victum decepit Q. Fabius Labeo. Naves enim dimidias pollicitus ei ſe relicturum, ſecari juſſit, ut dimidiatæ relinquerentur. *Auguſt. de Famil. Roman. in Fabia.*

ANTIPATRI dicebatur collegium illorum, qui *Antipatri* memoriam celebrabant. *Buleng. de Conviv.* 1. 15.

ANTIPOLIS urbs provinciæ Narbonenſis. *Buleng. de Conviv.* ii. 25.

ANTIQUA dicebantur, quæ rudia magis, ac ſimplicia, ad uſum, ac neceſſitatem, non ad luxum, aut munditiem inutilem. Feſtus: *Sedilia antiqui generis appellantur.* Qua ſimilitudine egregiè, atque ingenioſè Tacit. Annal. xvi. 15. 1. *Qui remotis è municipiis, ſeveraque adhuc, & antiqui moris retinente Italia....* Qui nondum ſcilicet viderant luxurioſas illius opes, ac inſana illic voluptatum, ac theatrorum certamina, de quibus ibi Tacitus. Sic *mores*, ſic *viros antiquos* Ennius:

Moribus antiquis ſtat res Romana, viriſque.

Chimentel. de Honor. biſell. c. 10.

ANTIQUARIUM, Græcè ἀρχεῖον dictum, erat locus, in quo vetuſtæ memoriæ res conſervabantur. *Pancirol. de Magiſtrat. municip. c.* 10.

ANTIQUARIUS dicebatur, qui *antiquario*, & ſcripturis præficiebatur. *Pancirol. de Magiſtrat. municip. c.* 20. V. infr. in *Archeota*.

Antiquarius etiam dicebatur, qui bibliothecæ codices ſcribebat. Hi & *ἀρχαιογράφοι*, & *καλλιγράφοι* dicebantur. *Lomej. de Biblioth. c.* 13. Ad bibliothecæ codices componendos, vel pro vetuſtate reparandos erant quatuor Græci, & tres Latini ſcribendi periti. *Guther. de Offic. dom. Aug.* iii. 7. V. & infr. in *Archeota*.

Ex ANTIQUITATE reſtant, præter infinita non ignobilia rudera, Pantheon, columnæ Trajani, & Antonini, obeliſci plures, ſepulcrum Ceſtii, amphitheatrum Titi, theatrum Marcelli, moles Adriani, arcus triumphales Titi, Alexandri Severi, Conſtantini. *Borrich. Ant. Urb. fac. Append.* Obſervatio *Antiquitatis* hæc omnia ita docet, ut ſignificet potiùs quam declaret. Pauca ſunt enim, quæ veteres illi, non eandem fortaſſe in Romanis inſtitutis, ac moribus, quam in cæteris rebus humanis, mutationem veriti, planè, enucleatèque literis expreſſa reliquerint. Ita, niſi eundem librum ſæpè legas, niſi loca locis conferas, niſi mentis aciem intendas, operamque des ut unico nonnunquam verbo multa ſcitu digna elicias, ingeniumque & conjecturam ſecutus, ad ſummam rei difficilis & obſcuræ notitiam, quaſi per quoſdam ſcalarum gradus, adſcendas, inanem laborem in hoc genere, ſtudiumque ſuſcipias minimè fructuoſum. *Manut. de Civ. Roman. Ant. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 31. *A. B. Antiquitatum* cupidi à majoribus & præſentibus hominibus ad Urbis ornamenta comparata habent domum Angeli Colocii in campo Martio: Cæſiorum ſub Janiculo: Porciorum in regione Paneæ: Vallarum ad circum Flaminium. in primis verò Triumvirum in Capitolio & hortos Palatinos in Vaticano. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 21.

ANTISIGMA vocabatur qui ex altera parte ponebatur ſemicirculus, ſive ſemirotundus ſuggeſtus, qui media interpoſita rotunda menſa integrum efficiebat circulum. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p.* 256.

ANTISTES dicebatur primus ſacerdos, ſive is, qui ſacris præerat. *Guther. de vet. jur. Pontif.* 1. 7. *Ferret. Muſ. Lapid.* 1. *Memor.* 4. In ludis ſecularibus duodecima pompæ loco ibat. *Panvin. de Lud. circenſ.* ii. 2. Etiam Juriſconſultus. Ita Servius Sulpitius *juris antiſtes* Quintil. xi. 1. Ut ſacrorum *antiſtites*, & *antiſtita* dicebantur. Et Plin. vii. 30. *Platoni ſapientiæ antiſtiti Dionyſius tyrannus vittatam navem miſit obviam*. Bud. in Pandect. p. 6. G. Poller. For. Rom. ii. 1.

ANTISTITA eta mulier præfecta ſacris. *Tomaſ. de*

Donar. c.16. Salmaſ. in Tertull. de pall. p. 348, Muliercu-lis enim tanta apud veteres gratia obtigit, ut neutiquam ſacrariis excluderentur, aut aræ illis obſepirentur. Hujuſmodi femellas Cicero *antiſtitas* vocavit. Gell. XIII. 20. *Sacerdotes quoque feminas M. Cicero antiſtitas dicit, non ſecundum grammaticam legem antiſtites. Nam cum inſolentias verborum à veteribus dictorum plerumque reſpueret, hujus tamen verbi in ea parte ſonitu delectatus. Sacerdotes*, inquit Verr. IV. 45. *Cereris, atque illius fani antiſtita.* Saubert. de Sacrif, c. 8.

ANTIUM urbs fuit Volſcorum, ex maritimis oppidis prima. Sunt qui *Antium* Ulyſſis & Circes filium, ſunt qui Aſcanium Æneæ filium *Antii* conditorem pronuntiarunt. *Cluver. Ital. Ant.* III. 7. 2. Antiquiſſima Romanorum fuit colonia, utpote quæ anno ab U. C. 286. a T. Quintio, A. Virginio, & P. Furio deducta fuerit, Omnium prima ex Latina in civium Romanorum coloniam evaſit, anno nimirum ab U.C. 804 *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv, Tom.* XI. *p.* 616. *E, Panvin. Imp. Roman. c.* 11. *Goltz. Ital. p.* 224. Ipſa urbs haud amplius exſtat; at nomen tamen ejus durat etiam nunc in promontorio, cui vulgaris appellatio *Capo d'Anzo*: ad cujus etiam latus occidentale ſpecula in littore poſita vulgo dicitur *Torre d'Anzo*. Hoc loco olim exſtitiſſe urbem, CIↃ, circiter paſſus à novo oppido Neptunio, quod in orientali promontorii latere ſitum, molis, qua portus ejus incluſus fuit, tum phari ingentes reliquiæ, quæ in mari conſpiciuntur, indicant. *Claver. l. l.*

Α'ΝΤΙΦΕΡΝΗ quæ Græcis dicta eſt, à Latinis prius *antenuptialis donatio*, quòd ante efficiebatur, & nunquam poſt nuptias; ſed poſtea, cum tales donationes etiam poſt nuptias fierent, *donatio propter nuptias* appellabatur. Doti ſolebat antiquitùs pignus vel hypotheca ſubjungi, aut domus, aut fundus. Harpocration: *Solebant tunc cum nubenti femina dotem dediſſent ejus neceſſario, à viro viciſſim petere pignus dotis, aut domum, aut fundum.* Et quia ſucceſſu temporis pacta ſæpè interveniebant, ut mulier ex illo pignore à viro dato aliquid lucraretur, factum eſt, ut illud pignus nomen donationis adſumeret, quæ à viro dabatur ad proſpiciendum uxori de dote conſequenda, ſi fortè matrimonium dirimeretur, *Hotoman. de Vet. rit. Nupt. c.* 6,

Α'ΝΤΙ'ΧΡΗΣΙΣ eſt ſpecies pignoris ita dati, ut donec pecunia ſolvatur, pignore creditor utatur, fruatur in vicem uſurarum: v.g. ut domum pignori obligatam uſurarum vicem creditor inhabitet, l. ſi ſervus C. quod cum eo: quæ conventio licita eſt, etiam ſi pluris domus locari ſoleat, quàm efficiat legitimarum uſurarum ratio; vel ut fundi oppignerati fructus omnes vice uſurarum creditor percipiat, quæ conventio propter incertum eventum fructuum admiſſa eſt, etiamſi aliquo anno fructuum emolumentum legitimum uſurarum excederet; nam & propter incertum frumenti pretium fit nonnunquam, ut frumento credito ejuſdem materiæ acceſſiones ſupra legitimum modum admittantur, quemadmodum Græci rectè colligunt ex l. oleo C. de uſur. *Cujac. Obſer*, III. 35,

ANTLIA eſt genus hauſtoriæ machinæ, quæ pedum niſu, & agitatu aquas per modiolos, atque hauſtra attollebat. Mart. IX. 14. 3.

Sed de valle brevi, quas des ſitientibus hortis,
Curta laboratas antlia tollit aquas.

Voſſ. Lex. Etymol. in Exanclare. Lipſ. Elect. II. 15. Pith, Adv. II. 17. In navibus eſt concavum illud, quod eſt inter utramque carinam, ſive locus ille navigii, in quo aqua colligitur. Latinis ſentina. *Scheffer, de Mil. Nav.* I. 6. Sunt qui ſentinam navis *ἄντλον* nuncupent, & *ἀντλίαν* vas ipſum ad aquas è navibus exhauriendas. *Gyrald. de Navig. c.* 11. Veteres, quemadmodum ad triremis publicæ remum, ita & ad rotas aquarias & *antlias* publicas reos aliquando damnare ſolebant. Hujus ſupplicii meminit Artemid. I. 50. *Novi quendam, qui viſus eſt ſibi reliquo corpore omni immoto, pedibus tantum laborare: nec progredi hilum, moveri tamen. Evenit, ut in antliam damnaretur, Nam exhaurientibus hoc uſu venit, divaricare quidem, ut ingredientes ſolent, manere tamen in eodem loco. Item alius viſus videre à pedibus defluentem aquam; is quoque in antliam damnatus eſt facinorum cauſa.* Etiam Suet. Tib. c. 51. n. 6. *Uno ex his equeſtris ordinis viro, & in antliam condemnato.* Turneb. Adv. XIV. 17. Pith, Lipſ. & Voſſ. l. l. Rigalt. in Artemidorum. Caſaub. & Pitiſc. in Suetonium.

ANTONACUM, *Antonaco, Autunaco*, eſt oppidum ad Rhenum, vulgo *Andernach* dictum, in Treviris ſitum. *Pancirol. Notit. dignit. imp. occid. c.* 88, *Cluver, German. Antiq.* II. 14.

ANTONIA gens, V. illam infr. in *Gens*.

ANTONINIANA aqua. V, illam infr. in *Aqua*.

ANTONINIANÆ talares caracallæ dictæ ſunt ab *Antonino*, ſicut ille à veſte Caracalla dictus eſt, quia talares caracallas, cum antea non eſſent, fecit *Antoninus*. Ferror. de Re veſt. II. 1, 28. V. infr. in *Caracalla*.

ANTONINUS Caracalla, V, illum infr. in *Caracalla*.

Antoninus Geta prandia per ſingulas literas juſſit ſcientibus, ſive literas ſaltem leviter edoctis ſervis, velut in quo erat anſer, aprugna, anas: item pullus, perdix, pavus, porcellus, piſcis, perna, & quæ in eam literam genere edulium caderent. *Buleng. de Conv.* I. 9. Illatus eſt in majorum ſepulcrum, hoc eſt, Severi, quod eſt in Appia via euntibus ad portam dextram. *Moreſtell. Pomp. Feral.* III. 2.

Antoninus Pius die 25 Februar, an, 138, à nato D. Jeſu ab Adriano adoptatus, tribunitiam poteſtatem, ac imperium proconſulare cum titulo Imperatoris, ac Cæſaris ſimul accepit, teſte Capitol. c. 4. cui dicitur *factus patri, & in imperio proconſulari, & in tribunitia poteſtate collega*. Id ipſum oſtendit inſcriptio apud Gruter, p. 256. n. 4. ubi *Antoninus*, vivente Adriano, appellatur Cæſar, tribunitiæ poteſtatis, ac conſul;

IMP. ÆLIO. CÆSARI
ANTONINO
IMP. TRAJANI. HADRIANI. AUG.
PONT. MAX. TRIB. POT. XXII.
IMP. II, COS. III. P. P, FILIO
DIVI. TRAJANI. PARTH. N.
DIVI. NERVÆ, PRONEPOTI
TRIB. POTEST, COS
VIATORES. QUI. CÆSARIB.
ET. COS, ET. PR. APPARENT, ET
H, V,

Proſtant nummi inſcripti; T. ÆLIUS; CÆSAR. ANTONINUS, & in poſtica; TRIB. POT. COS. PIETAS: in aliis CONCORDIA SC. in quibus non inſcribitur AUG, nec P.M, nec denique P.P. quia unus tantùm tum ſuperſtes Adrianus eos titulos ferebat, quamvis *Antoninus* tribunitiæ poteſtatis particeps ibidem appelletur. *Noriſ. Epiſt. conſul. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 447. *D.* Imperii initium fuit VI. Idus Julii, in quo mortuo Adriano omnes imperii titulos & inſignia, excepto patris patriæ cognomine, quod diſtulit, ſuſcepit. Capitolin. c. 6. *Patris patriæ nomen delatum à ſenatu, quod primò diſtulerat, cum ingenti gratiarum actione ſuſcepit.* Panvin. Faſt. II. p. 224. Pontificis maximi titulo non antequam defuncto patre eſt uſus. Id docent nummi, & inſcriptiones, in quibus jam Imperator Auguſtus, at ab ipſo anno tribunitiæ poteſtatis III. ad XIII. uſque, quo imperium accepit, aut Pontifex ſimpliciter dicitur, aut unà cum patre memoratur, non æquè ut ille, P.M, vocatur. *Boſius de Pontif. Max, imp. Roman. c.* 2, §. 16. Apud Lorium in villa ſua duodecimo ab Urbe milliario mortuus eſt anno vitæ 72. alii 77. *Proſper. Chronic. Theſ. Antiq. Roman, Græv, Tom.* XI. *p,* 293. *C, Vignol, Diſſert, de Column. Anton. Pii c.* 1. De annis imperii, & vitæ variantes ſunt auctorum ſententiæ. Capitol. c. 12, dicit *periiſſe anno ſeptuageſimo*. Qui numerus convenit cum Faſtis Siculis: nam à duodecimo conſulatu Domitiani, quo Pium natum dicit Capitol. c. 1, uſque ad conſules Braduam & Verum, quibus idem denatus dicitur, anni ſunt ſeptuaginta. *Salmaſ. in Capitolinum.* V. tamen, ſi placet, *Panvin. ibid. p.* 229.

Digitized by Google

229. Quare Pius fuerit dictus. V. infr. in *Pius*.

ANTONIUS ab *Antone* Herculis filio, aut ſocio originem duxiſſe auctores quidam referunt. It erat illorum temporum error, ut ſuæ nobilitatis principes aut in deos, aut in heroas deorum nothos filios referrent. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Antonia*.

Antonius Cajus, Triumviri frater, legatus Cæſaris in bello civili, contra Pompejanos rem gerens, in Illyrico cum quindecim cohortibus in poteſtatem hoſtium venit, fame expugnatus. Prætor M. fratre Conſule miſſus in Macedoniam, ut Senatus decretum, quo ipſi provincia conceſſa, & exercitus attributus erat, perferret, etſi ſumma celeritate contendebat, præventus tamen eſt à M. Bruto, qui Macedoniam adeptus, tradente Hortenſio, *Antonium* cum copiis, quas habebat, deditionem facere coegit. Primùm quidem honorificè habitus, manentibus etiam magiſtratus inſignibus, poſteaquam exercitum ab illo ſolicitari cognitum eſt, cuſtodiri præcipitur. Ad poſtremum vulgata Triumvirorum proſcriptione ſupplicio punitur. *Glandorp. Onomaſt. Roman. p.* 80.

Antonius Lucius, Triumviri frater, Conſul fuit cum P. Servilio Vatia Iſaurico, anno ab U. C. 712. Kalend. Januar. triumphum egit ex Alpibus. Cenſor fuerat anno proximo cum P. Sulpicio Quirino. *Auguſtin. de Fam. Rom. in Antonia*. Acto triumpho, ſumpta defenſione colonorum, quorum agri militibus dividebantur, bellum excitavit, & pleriſque fruſtrà tentatis Peruſiam ſe contulit. Ibi clauſum obſidione, & aliquoties eruptione facta repulſum, Cæſar ad deditionem venire fame coegit. Peruſia diruta, Lucius aliquanto poſt ob gratiam fratris dimiſſus eſt. De exitu ejus auctores nihil quicquam prodiderunt. *Glandorp. Onomaſt. Roman. p.* 81. 82. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* II. *p.* 134. 135.

Antonius Marcus *Antonia* familiæ florente republica princeps fuit. Prætor de piratis triumphavit anno ab U. C. 651. Conſul triennio poſt cum A. Poſtumio Albino, Cenſor biennio ſequenti cum L. Valerio Flacco, occiſus eſt à L. Cinna Conſule anno ab U. C. 666. *Auguſtin. de Famil. Rom. in Antonia*.

Antonius Marcus prioris nepos Quæſtor Caji Cæſaris in Gallia, poſtea Augur creatus eſt, ac paullò poſt Tribunus plebis C. Claudio Marcello, L. Lentulo Coſſ. anno ab U. C. 704. partes Cæſaris acriter defendens confugit ad ejus exercitum. Biennio poſt Cæſari Dictatori Magiſter Equitum fuit, & in quinto conſulatu, tertio deinde anno collega. Occiſo Cæſare Triumvir Reipublicæ conſtituendæ in quinquennium cum M. Æmilio Lepido & C. Julio Cæſare hærede Dictatoris factus eſt. Brutum & Caſſium interfectores Cæſaris perſecutus. Ovans Urbem eſt ingreſſus. Iterum renovatus eſt triumviratus in quinquennium, mox Conſul iterum factus cum L. Scribonio Libone anno ab U.C. 719. ipſis Kalendis Januariis abdicavit. Deſignatus tertio Conſul in annum 722. hoſtis à Cæſare judicatur non initi: tandemque cum Cleopatra Ægypti Regina, ex qua liberos ſuſceperat, eodem anno apud Actium victus ſeipſum interemit annos cum natus eſſet 56. ſive 53. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Antonia. Glandorp. Onomaſt. Roman. p.* 77 —— 80. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* I. *p.* 50. 51: II. *p.* 137. 138. 139. 158. In *Antonii* nummis ab una parte effictum caput *Antonii* in corona hederæ M. ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET. TERT. ab alia caput muliebre ciſtæ impoſitum inter duos dracones cum inſcript. III. VIR. R. P. C. Si hoc caput muliebre galeatum eſt, eſt caput Minervæ, quæ cor Liberi patris à Titanibus occiſi ciſtæ incluſit. Si ſine galea, Cleopatræ aut Dianæ Britomartidos. In aliis ab una parte expreſſæ ſunt imagines *Antonii* & Cleopatræ cum inſcriptione M. ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TERT. Ab altera III. VIR. R. P. C. & duo ſerpentes impliciti, ac ciſta myſtica, & figura muliebris ei inſiſtens, quæ urceum dextra, ſiniſtra haſtam puram tenet. Urceum manu tenet, ob Auguratum *Antonii*, aut Sacerdotium D. Julii. In Creta hi nummi in honorem *Antonii* ſignati ſunt, quia pater ejus Creticus cognominatus eſt, & *Antonius* etiam Cretam inſulam liberam eſſe voluit. *Ruben. Diſſert. de nummo Aſia recepta. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1375. D. E. F. *Antonii* expenſæ in cœnam ſolitæ conferri, ſola unionis à Cleopatra uxore conſumpti, æſtimatione ſuperatæ ſunt. Nam cum *Antonius*, quicquid mari, aut terra, aut etiam cœlo gigneretur, ad ſatiandum ingluviem ſuam natum exiſtimans, faucibus ac dentibus ſuis ſubderet, eaque re captus de Romano imperio facere vellet Ægyptium regnum, Cleopatra uxor, quæ vinci ab Romanis nec luxuria dignabatur, ſponſione provocavit inſumere poſſe ſe unam cœnam HS centies. *Buleng. de Conv.* I. 9. V. plura infr. in *Cleopatra*.

ANTRA olim erant domicilia paſtorum. In illis, veluti in legitimo domicilio cubabant, & in illis ſuum penum habebant. Virg. Ecl. I. 74.

Non ego vos poſthac viridi projectus in antro
Dumoſa de rupe procul pendere videbo.

n. 80.

Hic tamen hanc mecum poteris requieſcere noctem
Fronde ſuper viridi: ſunt nobis mitia poma,
Caſtaneæ molles, & preſſi copia lactis.

Nann. Miſcell. VI. 2. Nymphis ſacrari ſolebant, & illa, ut numina ſua templa, nymphæ incolebant. *Turneb. Adv.* XII. 12. *Barth. Adv.* VII. 10. Unde ἀντροχαρεῖς πάλυγξ κεχαρμένας, hoc eſt, antricolæ, & ſpecuum cives indigitantur. Nec temerè quævis *antra* colebant, ſed fontium, & aquarum ſcatebris irrigua. Hinc Orpheus:

Qui liquidas habitant ſub terra anfractibus ædes.

Et Virg. Æneid. I. 170. Libycum illud *ſcopulis pendentibus antrum*, quod intus aquæ dulces ſcaturirent, *nympharum domum* appellat n. 172. eam enim ob cauſam Hydriades, & Ephydriades vocatæ. Pegæas quoque, & Najadas à ſcaturiginibus fontibuſque quibus præſunt, nomen adeptas teſtatur Porphyrius, neque aliunde Crenææ appellatæ. Sed nec Oreadas, & Napæas hoc loco excluſerim,

Quæ petra per celſa, abruptaque teſqua vagantur.

Ut cecinit Homer. hymn. XVIII. 4. Montium enim prærupta, & cavernoſa, quæ Græcis ſunt νάπαι, Oreſtiades & Napææ frequentare credebantur. Ædiculas autem Nymphis ad aquarum capita, fonteſque poſitas, vel unum hoc nos docet epigramma Uticenſe apud Gruter. p. 93. n. 9.

Sextus Pompejus Primus cognomine Pardus,
Quojus & hoc abavis contigit eſſe ſolum,
Ædiculam hanc Nymphis poſui: quia ſæpiùs uſus
Hoc ſum fonte ſenex tam bene quàm juvenis.

Holſteen. in Nymph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1800. C. Diis inferis etiam deſtinata erant. *Tomaſ. de Donar. c.* 5. *Gyrald. Synt. deor.* XVII. *p.* 475. *F.* Ab omni antiquitate gentiles *antris* religionem quandam, & venerationem adſcripſerunt, & vetuſtiſſimi, ante exſtructa templa, ea numinibus conſecrarunt. Origo refertur ad Horoaſtrem, qui naturalem ſpeluncam, ac fontibus ſcatentem rerum omnium auctori, & parenti conſecraverit Mithræ. Ejuſque exemplum alii imitati, vel à natura, vel in manu factis *antris* ſacra peregerunt. *Cuper. Apoth. Homer. p.* 31.

Antrum Caci. V. illud infr. in *Spelunca*.

Antrum Cyclopis fuit in Urbis regione ſecunda, ſive monte Cœlio. *Marlian. Topogr. Urbis Rom.* IV. 12. *Barth. Adv.* VI. 12. Forſan vicus aliquis hujus regionis fuit, cui ab aliqua pictura, vel ſculptura nomen id obvenerit, publicè ibidem expoſita, in qua Cyclops cum antro ſuo exhibitus. *Nardin. Rom. vet.* III. 7. Prope hunc locum fortè fuit vicus Cyclopis, de quo in inſcriptione: *Curtilius. Hermeros. fecit. ſibi. &. Gurtilia. Athidi. conjugi. ſuæ. cariſſimæ. &. libertis. libertabuſque. ſuis. poſteriſque. eorum. magiſter. vici. ab. Cyclopis. region. primus. faber. argentarius.* Panvin. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 285. A. *Magiſter vici ab Cyclopis* non indicant vicum dictum eſſe Cyclopis: at hoc

Inde erui poteſt, ab *antro* Cyclopis vicum inchoatum, cujus Curtilius magiſter fuit; tum & *antrum* Cyclopis in confiniis regionis primæ fuiſſe, cujus ille vicus fuit, idcoque in parte illa ſecunda, quæ portæ Capenæ proxima fuit. *Nardin. l. l.*

Antrum Egeriæ, quod Numa ſolebat frequentare, quamvis vetus ejus hoc tempore ignoretur ſitus, haud longè extra portam fuerit Capenam, quæ tunc admodum mediæ Urbi erat vicina. Creſcente deinceps ſub conſulibus civitate, & promotis ad decimum lapidem mœnibus, & portis Urbis, ſimul quoque migravit fons, & *antrum* Egeriæ ad decimum quintum lapidem. Ariciam quippe omnia hæc ſuere translata ad nemus Dianæ, Egeriis, ſive Manius, ſive Bœbius primus è Romanis ſacerdotibus etactum hunc conſecravit. Feſtus in Manius. *Voſſ. de Magnit. Rom. Vet. c. 4.* Supra ſolidam rupem, fundumque ſaxoſum ampliſſima crypta fontibus irrigua repetitur, quam ego Egeriæ olim *antrum* fuiſſe conjicio; & in hunc uſque diem locus vulgò Gerulo vocatur, nomine ab Egeria non procul remoto. *Kircher. Lat. vet. & nov.* II, 1. 7.

Antrum Fauni & Pici in monte Aventino fabulantur fuiſſe, fontemque ex quo biberunt. Hinc Ovid. Faſt. III. 295.

Lucus Aventino ſuberat niger ilicis umbra,
Quo poſſes viſo dicere, numen adeſt.
In medio gramen, muſcoque adoperta virenti
Manabat ſaxo vena perennis aqua.

Marlian, Topogr. Urb. Rom. IV, 5.

ANX.

ANXUR Volſcorum lingua dictum eſt. Condita fuit urbs in ſcopuloſo, ac præcipiti vertice montis, in quo nunc quoque ingentes conſpiciuntur antiquæ fabricæ reliquiæ, figura quadrata. Pars tamen urbis jam olim ſub monte in plano fuit ſita, ubi hodierna viſitur urbs, Vocabatur quoque *Tarracina, Terracina, Terracena,* antea Τραχὶν quoque ab ipſa re, id eſt, aſpera ab aſperitate ſcopuli, in qua condita. Coloniam eò deduxerunt Romani L. Æmilio Mamercino, & C. Plautio Deciano conſulibus an. 425. ante natum D. Jeſum 326. *Pavin, Imp. Rom. c.* II. *Cluver. Ital. ant.* III, 7, 12. *Leand. Deſcript. Ital. p.* 204.

APA.

APAMENA fuit urbs Bithyniæ, Plin. V. 32. *Intus in Bithynia colonia Apamena.* Ulpian. l. 1. ff. de cenſu. *Eſt & in Bithynia colonia Apamena,* Ubi deduxiſſe Severum videtur innuere Ictus coloniam jure Italico ipſi conceſſo. In notis Romanorum *col. Jul. conc. Apam.* id eſt, colonia Julia concordia Apamenorum. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 632, *B.*

APE.

APELLES *quatuor tantum antiquis coloribus, albo, ſilaceo, rubro, & nigro nobiliſſima quaque opera pinxit.* Plin. XXXV. 7. Poſtea inventa purpura, cinnabaro, aliiſque coloribus, ars latiùs evagari cœpit, *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 38.

APER primæ menſæ fuit caput, *Buleng. de Conviv.* II, 3. Caro *aprugna* frequentiſſima menſis, ut parùm lautus hoſpes haberetur, qui convivis ſuis illam non appoſuiſſet. Deinde gliſcente luxu, quaſi conviviorum furor portionibus expleri non potuiſſet, integros *apros* inferre cœperunt. Id primùm à Rullo factitatum protinus in mores ivit. Plin. VII. 51. *In tres partes diviſe media ponebatur lumbus aprugnus appellata. Solidum aprum Romanorum primus in epulis appoſuit P. Servilius Rullus, pater ejus Rulli, qui Ciceronis conſulatu legem agrariam promulgavit.* Quam ſeculi ſui labem ſatyrico ſale perfricat Juven. Sat. 1. 140.

—— quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum.

In Tiberii Imperatoris parcimonia, & ſordibus habet Suet. c. 34. n. 3. quòd *dimidiatum aprum apponeret, affirmans omnia eadem habere quæ totum.* Imò plures apponebantur, *bini ternique,* ut addit Plinius. Verùm M. Antonius triumvir teſte Plutarch. p. 928. B. octo *apros* duodecim tantùm convivis in cœnam unam paravit. Majus eſt, quod Athen. IV, pag. 130. recenſens celebre convivium Carani Macedonis, ad quod viginti convivæ vocati fuerint, dicat, unicuique convivæ integrum *aprum* appoſitum: *Apri Erimanthei cuique circumferebantur, in quadratis lancibus auro præcinctis, argenteis jaculis transfixi.* Caſtell. de Eſu carn. III, 2. Nonn. de Re cibar. II, 8. Alex. Gen. dier. V. 21. Lipſ. Poliorc. IV. 1. Buleng. de Conviv. II. 24. Pancirol. Notit. dignit. imper. occid. c. 11, Kobieryck. de Luxu Roman. II. 12. Bruyer. de Re cibar. XIII. 3. Milliarii dicebantur à ponderibus, quòd *mille librarum* fuerint. Varr. de Re ruſt. III. 2. *Num pluris nunc tu è villa illic natos verres lanio vendis, quàm hic apros milliarios emis?* Senec. Epiſt. 110. *Non magnam rem facis, quod vivere ſine regio apparatu potes? quod non deſideras milliarios apros?* Alex, Gen. dier. III. 22. Rhodig. Ant. Lect, XXVIII, 39. Muret. in Senecam. Non juſtè tot ſemper fuerint librarum, Sed ſic dicti, quòd grandes, & ſaginati. Non enim ſemper feri & ſylveſtres, nec ullæ ſylvæ totius Europæ fuerint ad quotidianos hos *apros.* Commenti ſunt huic rei *apros* quoſdam rure, & in villis habere, quos fœtura propagabant, & ſaginabant deinde ad culinam. Tales dicuntur *altiles* Juven. V. 114.

Altilis, & flavi dignus ferre Meleagri
Fumat aper.

Paſti Mart. IX. 90. 4.

E cavea fugiat ne male paſtus aper,

In palæſtra cibum capiebant, & glans è loco ſuperiore illic offundebatur. Varro: *Vidiſtis ad bruccinam inflatam certo tempore apros, & capreas convenire ad pabulum: cum è loco ſuperiore in palæſtram apris effunderetur glans.* Inde aper palæſtrita Mart. III. 82. 20.

—— & concubinis
Partitur apri glandulas palæſtritæ.

In longis, firmiſque verubus aſſabantur. Martialis XIV. 221.

Parva tibi curva craticula ſudet ofella,
Spumeus in longa cuſpide fumet aper.

In grandibus quadratis lancibus apponebantur. Athenæus ſupra laudatus. Et pomis, glandibus, aut ſtrue tali fructuum cingebantur. Quid ut indicarent captos in ſylvis eſſe? an ſtragem hanc talem dediſſe? Verba quidem Senec. de Provid. c. 4. *Ingenti pomorum ſtrue cingeret prima forma feras, captas multa ſtrage.* Nonn. de Re cibar. II. 8. Lipſ. Poliorc. IV. dial. 1. Effigies *apri inter militaria ſigna locum obtinebat, quia, confecto bello, inter quos pax fieret, porca cæſa fœdus firmari ſolebat: à quo qui reſiliret, non aliter ac porca lapidibus crudeliter obruta necaretur.* Feſtus in Porcus. *Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. pag.* 590. *Lipſ. de Milit. Rom.* IV. 5, *Stevvech. in Veget.* II. 6. *Lyd. de Re milit. Roman.* III. 7.

APERTIONES templorum. V. illas in *Templum.*

APEX eſt faſtigium, & ſummum aliquod alicui rei additum. Et *apex* vocabatur pileus ſacerdotum ſutilis, in coni formam faſtigiatus, ſive ad modum galeri militaris factus, qui in ſummo faſtigio virgulam fixam habebat, circa quam filum lanæ albæ religatum erat: à qua pileus ipſe *apex.* Val. Max. 1. 14. *At Sulpitio inter ſacrificandum apex prolapſus eidem ſacerdotium abſtulit.* Lucan. 1. 604.

Et tollens apicem generoſo vertice flamen.

Apice non niſi flaminibus uti permiſſum erat, ut nunc mitra epiſcopis, Serv. Æneid. X. 170. *Dicitur apex virga, quæ in ſummo pileo flaminum lana circumducta, & filo colligata erat: unde etiam flamines vocabantur. Hoc autem nomen à veteribus tractum eſt: apere enim veteres vinculo mimum alligare dicebant; unde apicem dictum volunt.* Quod

primùm

primùm *conſtat apud Albam Aſcanium conſtituiſſe*. Serv. Æneid. II. 683. *Panvin. de Civit. Roman. c.* 22. *Scalig. Conject. Varr. p.* 37. *&* 125. *Ruben. Elect.* II. 25. *Saubert. de Sacrif. c.* 10. *Salmuth. in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 354. *Thyſ. in Gell.* X. 25. *Cuper. Homer. Apoth. pag.* 139. *Turneb. Adv.* XXIX. 31. *in Cicer. de Leg.* I. *pag.* 14. *Laurent. Sacr. gentil. c.* 2. *Gutbberl. de Salus c.* 11. *Kipping. Antiq. Rom.* I. 12. §. 6. Aliàs pileum Epuoticum, ſive Albanum vocari ferunt. Græci *πίλημα πυργωτὸν* & *κυρβασίας* appellant. Alii flamines *apicem* duntaxat ſacra obeuntes geſtabant; flamen Dialis eum ſemper gerebat, ſub dio exiſtens; nam ſub tecto liberum erat pileum deponere. Imò neceſſarium erat flamini morituro illum deponere, ne inſigne ſacerdotii eſſet inter feralia. *Soler. de Pil. ſect.* II. Hunc amentis, qui offendices dicebantur, ſub mentum reductis religabant, cum ne excideret capite; nudo enim capite illos eſſe erat nefas; tum ut pone pendere poſſet ac regeri. *Soler.* & *Turneb. l. l.* In illo erat virga. V. illam inſt. in *Virga*.

Apex in galea dicebatur *τὸ παράσημον*, & eminentia, quam Græci conum vocant, in qua eminent criſtæ. Virg. Æneid. XII. 492.

—— apicem tamen incita ſummum
Haſta tulit.

Ad quem locum Servius: *Galea, id eſt, eminentia, quam Græci conum vocant, in qua eminent criſta*. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 385. F.

APEXABO eſt inteſtinum ſanguine junctum. Arnob. VII. p. 229. *Quid ſibi hæc volunt, apexabo . . . . . quæ ſunt nomina, & farciminum genera, hirquino alia ſanguine, comminuta alia inculcata pulmonibus*. Putean. Reliq. conviv. priſc. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XII. pag. 256. D. Voſſ. Lex. Etymol. Nonn. de Re cibar. II. 14.

APH.

APHRACTA reſpectu armaturæ appellabantur naves quædam intectæ, & apertæ, quæ ad longas pertinebant, quia erant ſine cataſtromatis: & in prora tantùm, puppique habebant quaſdam tabulas, in quibus ſtabant pugnaturi. Cicer. Attic. VI. 8. *Nos Rhodiorum aphractis, cæteriſque longis navibus tranquillitates aucupaturi eramus*. Scheffer. de Milit. nav. II. 2. Calcagn. de Re naut. c. 14. Gyrald. de Navig. cap. 18. Tiraquell. in Alex. Gen. dies IV. 2.

APHRONITRUM erat *nitri* ſpuma tenuior. Illo in balneis antiqui cutem detergebant. Mart. XIV. 58.

Ruſticus es, neſcis quid Græco nomine dicar:
Spuma vocor nitri, dicor & aphronitrum.

Bacc. de Therm. vet. c. 16. Voſſ. Lex. Etymol.

API.

APICÆ erant veſtes ſine villis. *Calcagn. Quæſt. Epiſt.* III. 1.

APICULUM erat *filum, quo flamines velatum apicem gerunt*, Feſtus. Fortè caligarunt exſcriptorum oculi. Servius enim ait *Apiculum eſſe, quo flamines velatum caput gerunt*. Dicit caput eo velari, non ipſum apicem. Et referri poſſit ad ea quæ idem alibi. *Flamines in capite pileum habebant, quod cum per æſtus ferre non poſſent, filo tantùm capita religare cœperunt; nam nudis penitus capitibus incedere nefas erat*. Dionyſius etiam huc reſpexiſſe videtur, cum ſcripſit lib. II. p. 124. flamines geſtaſſe *πιλωτὰ καὶ νήματα, pileos & filamenta*. Ruben. Elect. II. 25.

APINARII, vel apenarii erant gladiatores, qui in arena ferro ad vulnera, & necem uſque pugnabant. Explicationis ratio eſt, quòd Græcè *ἀπηνὴς*, ſævus, crudelis, immanis, dicatur, quales fuiſſe gladiatores non dubitandum. Unde Cyclopum actionibus moſtrandis maximè convenientes, quos Phurnutus tradit Neptuni filios vocatos, quòd violenti, & audacioris animi eſſent. Verùm ego hanc vocem non modò ad animi immanitatem, ſed & corporis referendam cenſeo; ſiquidem *apenarios* fuiſſe corpore vaſto, & ingenti, puto; nam immane & magnum ſignificat vox Græca. Ita ut *apenarii* non modò eſſent gladiaturam exercere ſoliti, & ideò inhumani, ſed & corpore ſuetam & communem hominis ſtaturam valdè excedentes. *Donat. Dilucid. in Treb. Pollion. p.* 996. Sunt aurigæ & carrucarii, qui mulociſiarii dicuntur in Gloſſario Græcolatino. Nam *ἀπήνη* currus eſt aſinis, aut mulis inſtructus. *Meurſ. Gloſſar. Græcobarb.* Α'πηνάριν, genus eſſe vehiculi, aut rhedæ ſciebam: ſed Α'πηνάριον Græcis rhedarium dici, & Latinis *apenarium*, ita me Deus amet neſciebam: & adeò mea mihi blanditur ignorantia & inſcitia, ut adhuc neſcire velim. Non daret hoc alius certò ſcio. Sed tamen hoc Meurſio demus, *ἀπηναρίους* eſſe mulociſiarios, quis & illud poterit concedere, Trebell. Pollion. Gallien. c. 8. ubi ſcribit, *Cyclopea etiam luſerunt omnes apenarii*, de carrucatiis & aurigis eſſe accipiendum? *Apinarii* itaque ſunt ſcurræ; vel ludii, qui motibus & geſtibus fabulas & hiſtorias deſaltabant in ſcena, & varia miraque in illo genere oſtendebant, ut hi *apinarii*, qui Cyclopea luſerunt, & totam illam Cyclopis fabulam expreſſerunt, ab *apinis* dicti. *Apinæ* ſunt ineptiæ & garrulitates, & id genus alia facetiæ leporeſque, dicta ridicula & nugatoria. Græci *ἀφύας* dicunt, ut φ in p Latinum mutetur. *Apenarii* ſcriptum in omnibus libris pro *apinarii*. Sic *apenas* pro *apinis* ſcribebant, ut patenas pro patinis, & Catena non rarò in veteribus libris pro Catina urbe legitur. Sic legulam pro ligulam ſæpè libri exhibent. *Salmaſ. in Trebell. Pollion. l. l. Buleng. de Theatr.* I. 42. Sanè ſimpliciora hæc, &, ut puto, veriora. Quid enim gladiatoribus, aut carrucariis cum Cyclopum ludo? At ut Cyclopem ſaltarent mimi ac ſanniones, planè conveniens erat. *Voſſ. Lex. Etymol.*

APICII tres fuerunt artis coquinariæ ſtudioſi. Primus is qui vixit anno ab U. C. 649. centum annis ante Tiberium cum Rutilio Rufo. Alter ſub Tiberio vixit. Senec. ad Helv. c. 10. *Apicius noſtra memoria vixit. In ea urbe, ex qua aliquando philoſophi, velut corruptores juventutis, abire juſſi ſunt, ſcientiam popinæ profeſſus, diſciplina ſua ſeculum infecit: cujus exitum noſſe operæ pretium eſt. Cum ſeſtertium millies*, noſtro more, & ſermone duos milliones & ſemis, *in culinam congeſſiſſet, cum tot congiaria principum, & ingens Capitolii vectigal ſingulis comeſſationibus exſorpſiſſet: ære alieno oppreſſus, rationes ſuas tunc primùm coactus inſpexit, ſuperfuturum ſibi ſeſtertium centies computavit: & velut in ultima fame victurus, ſi in ſeſtertio centies vixiſſet, veneno vitam finivit*. Idem Dio LVII. p. 616. B. Athen. I. p. 6. A. *Tiberii ſeculo vixit Apicius vir ditiſſimus, luxu ſolutus, à quo complura placentarum genera Apicia nominant*. De hoc etiam Mart. III. 22.

Dederas, Apici, bis tricenties ventri,
Sed adhuc ſupererat centies tibi laxum.
Hoc tu gravatus, ne famem, & ſitim ferres,
Summa venenum potione duxiſti.

Tertius ſub Trajano. Athen. I. p. 6. D. *Trajano Imperatori, cum apud Parthos eſſet, procul à mari dierum permultorum itinere, Apicius recentia miſit oſtrea, ſua diligentia, ſapientiaque ſervata*. Quartum addo, quem poſt ætatem Commodi vixiſſe oportet, cum encyclorum Commodianorum in libris ſuis de arte coquinaria meminerit. *Buleng. de Conviv.* IV. 9. *Rhodig. Antiq. Lect.* IX. 11. *Lipſ. in Senecam. Rader. in Martialem. Caſaub. in Athenæum. Bruyer. de Re cibar.* III. 2.

APIS. Illam in augurio etiam receperunt veteres. Cum enim Platoni in cunis dormienti parvulo *apes* in labellis conſediſſent, reſponſum eſt illum ſuavitate orationis fore præclarum. *Niphus de Augur.* I. 10. *Apum* qua puritatem, qua induſtriam ita deorum ſacris convenire exiſtimavit antiquitas, ut non unam duntaxat flaminicam Cereris, ſed & alias quorumcumque deorum dearumque ſacerdotes Meliſſas appellarint. Cum verò Nympharum ſacra non aliter conſtare ſciret veteris picturæ Nymphæum repræſentantis pictor, ædis veſtibulo *apiculam* appinxit, veluti Nympharum flaminicam, ſive æditum, ad templi fores

ſores obſervantem. *Holſteen. Comm. In Nymphaeum Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1101. *A. B.*

Apis Rex fuit Argivorum: navibus tranſvectus in Ægyptum, Memphim in Ægypto condidit. *Euſeb. de Præp. Evang.* X. 12. *Auguſtin. de Civ. Dei* XVI. 5. *Tomaſ. de Donar.* XII. 35. *Bargæus de Obeliſc. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1910. *A.* Qui facta fame Ægyptiis ex propriis facultatibus nutrimenta præbuit. Eo defuncto templum conſtituerunt, in quo bos nutriebatur, & numinis vice colebatur. Inſigne ei in dextro latere candicans macula, cornibus lunæ creſcere incipientis. Nodus ſub lingua, quem cantharum appellant. Non eſt fas eum certos vitæ annos excedere, merſumque in ſacerdotum fonte enecant, quæſituri luctu alium vitulum priori perſimilem, quem ſubſtituant: & donec invenerint, mœrent, deraſis etiam capitibus: nec tamen unquam diu quæritur: inventus deducitur Memphim a ſacerdotibus. Reſponſa privatis dat, è manu conſulentium cibum capiendo. Plin. VIII. 46. Diodor. Bibl. I. pag. 154. A. Euſeb. Præp. Evang. II. 1. *Gyrald. Synt. Deor.* VI. *pag.* 199. *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *pag.* 331. *F.* 312. *A. Chiflet. Anaſt. Childer. Regis c.* 10. Græca lingua Ἔπαφον fuiſſe vocatum ſcribit Herodot. II. 169: III. 195. *Bargæus de Obeliſc. ibid. pag.* 1919. *F.* Hunc verò ſermonem, ut mendacem, averſari Ægyptios tradit Ælian. de Anim. XI. 10. *Voſſ. de Idol.* I. 29. *Gyrald. Synt. Deor.* VI. *p.* 200. Symbolum fuiſſe Joſephi Patriarchæ pluribus, quàm quæ hæc carta capiat, contendit *Voſſ. l. l.*

APIUM *in defunctorum epulis feralibus dicatum* exiſtimatur, quod ad cibos alios admittendos omninò neſas. Plin. XX. 11. ea fortè de cauſa, quòd eos, qui ederent, ſterileſcetes mares, feminaſque faciat. Viſus quoque claritati ſit inimicum. Plinio illuſtrando facit illud Arnob. V. p. 169. *Oblivioni etiam Corybantia ſacra donentur, in quibus ſanctum illud myſterium traditur: frater trucidatus à fratribus, interempti ex ſanguine apium natum, prohibitum menſis olus illud apponi, ne à manibus mortui inexpiabilis contraheretur offenſio.* Guther. de Jur. man. II. 12. Kirchman. de Funer. IV. 7. Tomaſ. de Donar. c. 37. Moreſtel. Pomp. Funeb. IX. 2. Alex. Gen. V. 26. Stuck. Ant. Conviv. I. 26. Ex *apio* coronæ in conviviis olim fuerunt uſitatæ. Horat. Od. I. 36. 15.

Non deſint epulis roſæ,
Neu vivax apium.

Et Pompejum Varum, cujus inſperato reditu exſultabat, adventitia cœna excepturus cum eſſet, ex *apio* coronas fieri juſſit Od. II. 7. 24.

— quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto?

Et tamen Nicolaus Leonicus de var. hiſt. I. 24. dicit veteres ex omnibus ferè herbis, floribuſque ſerta nectere conſueviſſe, præterquàm ex *apio*. Hoc autem ideò, quia Duris Samius in iis, quos de certaminibus ſcribit, commentariis, quoniam lugubre eſt *apium*, & luctibus magis, quàm hilaritati conveniat. Abſit nihilominùs à nobis hæc audacia, ut elegantiſſimum, & eruditiſſimum poetam in eo peccaſſe dicamus: Habet enim hyperaſpiſtem in his rebus ſanè valentem, ac ſtrenuum, Anacreontem, cujus hæc ſunt:

Ἐπὶ δ' ὀφρύσι σελίνων στεφανίσκους
Θέμενοι θάλειαν ἑορτὴν ἀγάγωμεν Διονύσῳ.

Muret. Var. Lect. XVI. 18. *Stuck. Ant. Conv.* III. 16. *Paſchal. de Coron.* VI. 26. *Laurent. de Agyrt.* c. 1. Viridi in agonibus Nemæis fiebant victoribus. Plin. XIX. 8. *Honos ipſi*, apio, *in Achaja, coronare victores ſacri certaminis Nemeæ.* Cauſas, ſi non poſſum veras, veriſimiles dicam. Invenio Nemæas equas Junonis, à quibus ibi paſcentibus loco nomen inditum, *apio*, cujus ibi copia erat, fuiſſe paſtas. Invenio quoque Danaum, qui Nemæam poſſedit, cum filias elocaret, certamen decurrentem oſtendiſſe procis metas, in quibus provenerat *apium*, quod excerpſit is, qui curſu cæteris anteverterat. Ergo *apium*, quod quidem ſymbolum fuit illius victoriæ, manaſſe ad poſteros. *Paſchal. l. l. Faber. Agon.* II. 23. *Pius Annot. prior. c.* 11. *Victor. Var. Lect.* VII. 16. *Stuck. Ant. Conv.* III. 16. *Argol. in Panvin. de Lud. circenſ.* I. 3. *Laurent. l. l. Dalechamp. in Plinium. Potter. Archæol. Græc.* II. 24. Arido in Iſthmiis victores donabantur. Callimach. apud Plutarch. Sympoſ. V. 3.

Et ipſum, apium, *Aletiadæ, multa hoc antiquiorem*
Apud Neptunum deum celebrantes ludum,
Ponent victoriæ ſymbolum Iſthmiaca,
Æmulatione Nemeaeorum: pinum autem rejicient,
Quæ antea athletas coronavit in Ephyra.

Et Timoleon boni de victoria ominis loco ſe accipere militibus in hoſtem duci accipientibus prædicavit, quòd in jumenta *apio*, ex quo Iſthmiacæ coronæ victoribus donari ſolitæ conficerentur, onuſta incidiſſent. Diodor. XVI. pag. 551. C. Plutarch. Timol. pag. 248. E. *Faber, Laurent. Dalechamp. l. l. Paſchal. ibid. c.* 27. *Potter. ibid. c.* 25. Sepulcra mortuorum coronabantur. Eſt enim *ex apio corona lugubris, & apium luctibus convenit.* Suidas. Et à militibus Timoleontis contra Carthaginenſes pugnaturi, quòd illis obviam facti fuiſſent muli *apium* ferentes, pro infelici augurio habitum eſt, quia *apii* coronis ſepulcra ornare receptum ſit. Unde & proverbium eſt natum *apio egere*, qui periculosè ægrotat. Plutarch. Timol. p. 248. D. Polyæn. Stratag. V. 12. 1. *Pius Annot. poſt. c.* 115. *Kirchman. de Funer.* IV. 3. *Guther. de Jur. man.* II. 12. Multa his reponit Mag. Miſc. II. 17. Illum evolve, & an jure his illa reponat, diſcutè benevole lector.

APL.

APLUSTRE erat tabula affixa ad ſummitatem puppis ornamenti gratia, interdum in modum ſcuti, vel clypei, ut in antiquis monumentis videre eſt. Rutil. Itiner. I. 513.

Inconcuſſa vehit tranquillus apluſtria flatus.

Σανίδιον vocat vetus interpres Apollonii. *Tabulatum* interpres Juvenalis: *Apluſtre, tabulatum ad decorandum ſuperficiem navis oppoſitum*, ad Sat. X. 136.

Et curtum temone jugum, victæque triremis
Apluſtre.

Ex tabulis erat confectum, itaque ex iis pugnabatur. Lucan. III. 671.

Invenit arma furor, remum contorſit in hoſtem
Alter: at hic totum validis apluſtre lacertis
Avulſaſque rotant excuſſo remige ſedes.

Scheffer. de Milit. nav. II. 6. Salmaſ. Exerc. Plin. pag. 404. a. A. Quanquam non puppis tantùm, ſed & proræ ornamentum hoc nomine apud Latinos veniat. Nam & Feſtus in commune ait: *Apluſtria navium ſunt ornamenta, quæ, quia erant amplius, quàm eſſent neceſſaria uſu, etiam amplustria dicebantur.* Et quod Interpres Juven. X. 136. etiam roſtra navium ſic appellari dicit, id ad proram pertinet. Douſa ornamentum hoc in ſummitate mali collocat apud Ennium, pro ſuorum magis quàm veterum temporum conſuetudine. *Scheffer. l. l.* Legi ego quoque nuper in commentariis neſcio cujus, *apluſtra* ſummas velorum partes vocari: quod cum auctoritate antiquorum non fulciatur, etiam mihi non perſuadetur. *Gyrald. de Nav. c.* 16. In *apluſtri* baculus erectus fuit, in cujus medio faſciæ ſuſpenſæ erant, tæniaque verſicoloria, quæ per aera ludebant. Pollux I. 9. 3. *Inter aphlaſta, vel* apluſtria *rectum infixum eſt lignum, quod ſtelida vocant, è cujus medio cingulum dependens faſcia appellatur.* Erat præcipuus tæniorum hujuſmodi uſus, ut ex ſitu eorum cognoſceretur ventus. Hinc apud Cicer. ad Attic. V. 12. ἀκρωτηρίων ἔρια, ut rectè explicat Simon Boſius. Nam ἀκρωτήρια nihil aliud, niſi hæc ipſa inter *apluſtria* erecta cingula, ſeu vexilla. *Scheffer. & Salmaſ. l. l. Calcagn. de Re naut. c.* 14.

APO.

APOBATÆ curſores quinam fuerint. V. infr. in *Parabata*.

APOCHA ſchedula eſt, qua creditor fatetur, ſibi de pecunia ſatisfactum. Vulgò quitantiam vocant. Græcis ἀποχὴ dicitur. *Inter acceptilationem & apocham hoc intereſt, quod acceptilatione omni modo liberatio contingit, licèt pecunia ſoluta non ſit: apocha non aliàs quàm ſi pecunia ſoluta ſit.* Ulpian. l. IX. Dig. de Acceptil. *Voſſ. Lex. Etym. Alciat. Praterm.* 1, *p.* 18. *Rhodig. Ant. Lect.* XII. 21. *Schell. Nom. Phil. p.* 131.

APOCRISIARI erant reſponſales Magiſtrorum præſentalium, qui illorum nomine militum Palatinorum cauſas judicabant. Ἀποκρίσεις, ſive reſponſa dicuntur mandata Principum & Præfectorum. *Pancirell. Not. Dign. Imp. Orient. c.* 127. *Buleng. de Imp. Roman.* IV. 21.

APODYTERIUM erat principium & finis in balneo. Principium quidem, nam ibi primùm ſe exuebant, ac veſtes deponebant deputatis ibi capſariis, vel propriis pueris, qui eas ſervarent. Idem finis erat, eodem nimirùm revertebantur, ubi antea veſtimenta conſignaſſent. *Baccius de Therm. Vet. c.* 10. A Græcis ἀποδυτήριον dicitur: à Latinis *Spoliatorium* & *Spoliarium*: à nonnullis etiam *Tepidarium* (V. infr. *in Tepidarium*) atque *Aerium*. Stuck. Ant. Conv. II. 25. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 1. Frictione poſt peractos labores exerceri, ſeu recreari ibidem veteres conſueverant; unde inter loca exercitationis athleticæ recenſetur à Polluc. III. 30: IX. 5. *Spanhem. in Julian. Imper. Orat.* 1. *p.* 17. *b.*

Α'ΠΟ ΛΕΚΤΟΣ interdum idem qui ἐκλεκτὸς, tamen non rarò qui accuratiori cura, & ſecundo quodam delectu ex electorum corpore ſelectus eſt. Sic *apolecti* apud Ætolos ſanctius concilium, quod ex delectis conſtabat viris, ut interpretatur Liv. XXV. 4. *Concilium quidem univerſa gentis Ætoli poſt dimiſſos Romanos non habuerunt, per apolectos autem (ita vocant ſanctius concilium, quod ex delectis conſtat viris) id agitabant, quomodo res in Græcia novarentur.* Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1160. A.

Α'ΠΟ ΛΙΔΕΣ erant, qui in opus publicum perpetuò dati, aut in inſulam deportati, Romanam civitatem amiſerant. Marcian. l. 17. ff. de Poenis. *Item quidam* ἀπόλιδες *ſunt, hoc eſt, ſine civitate: ut ſunt in opus publicum perpetuò dati, & in inſulam deportati, ut ea quidem, quæ juris civilis ſunt, non habeant; quæ verò juris gentium ſunt, habeant.* Ac inde extorres ſeu ſine civitate habebantur. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exerc.* 1. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 14. *D.*

APOLLINARES ludi. V. illos infr. in *Ludi*.

Apollinaris circus. V. illum infr. in *Circus*.

APOLLO apparens educto telo ex pharetra iratus, ac noxius credebatur, & morbos, maximè peſtilentiam immittere. Unde Horat. Od. 1. 21. 4. illum rogat, *ut peſtem a populo, & principe Cæſare in Perſas, & Britannos agere*t, & carm. ſec. n. 33. Ut *condito mitis, placiduſque telo* ſupplices pueros audiret. *Taſſin. de Lud. ſecul. c.* 4. §. 5. Palla indutus à poetis inducitur, quia cithara canit, & palla ad citharœdos, ſaltatores, & tragœdos tranſlata eſt. Ovid. Amor. 1. 8. 59.

Ipſe deus vatum palla ſpectabilis aurea
Tractat inaurata conſona fila lyra.

Tibull. III. 4. 35.

Ima videbatur talis illudere palla:
Namque hæc in nitido corpore veſtis erat.
Artis opus rara fulgens teſtudine & auro
Pendebat læva garrula parte lyra.

Ferrar. de Re veſt. 1. 3. 18. Spanhem. in Callim. hymn. in Apoll. n. 32. Gerda in Virg. Æneid. VI. 645. *Apollini* viri eruditi ſua vota præcipuè fundebant. Quod de medicis comprobat vetus inſcriptio Aventicæ in Helvetiis:

APOLLINI SACRUM
Q. POSTHUM. HIGINUS. ET
POSTHUM. HERMES. LIB
MEDICIS. ET. PROFESSORIB
D. S. D.

Is enim, referente Macrob. Sat. 1. 17. medicinæ fuit inventor. *Tomaſ. de Donar. c.* 23. V. infr. in *Apollo medicus*.

Apollo Actius, Actiacus, & Actæus vocatus eſt imprimis ab Actio promontorio, ob victoriam Auguſti ad illud contra M. Antonium, & Cleopatram Reginam. Virg. Æneid. VIII. 704.

Actius hæc cernens arcum tendebat Apollo.

Prop. IV. 6. 67.

Actius hinc traxit Phœbus monumenta, quòd ejus
Una decem vicit miſſa ſagittarates.

Qua elegia totam hiſtoriam complexus eſt, quæ apud ſcriptores celebratiſſima. Legimus, cum *Apollini* Actio celebritas ageretur, id miraculi contingere ſolitum, ut cum Leucadii bovem immolaſſent, muſcæ eo ſanguine diſtentæ omnes evanuerint. Tum ſine muſcis deinde feſtum peragebatur. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 239. *B.*

Apollo adoleſcens, quia *Apollo* idem qui ſol. Illum ideò adoleſcentulum fingi ſolitum dixerunt, quòd ſol quotidiè oriatur, & nova luce naſcatur: ſive ad innuendam ſolis formoſitatem; ut enim nihil apparet ſole pulcrius in hac rerum univerſitate, ita nulla hominum ætas adoleſcentiam pulcritudine antecellit: aut certè, quia ſolis vis, calorque, unde vitam cuncta hauriunt, idem ſemper eſt, neque unquam ſeneſcit.

Sol ſemper juvenis, rapidum qui dividis axem.

ait vetus poeta, *quia occidendo, & renaſcendo ſemper eſt junior: ſive quòd nunquam in ſua virtute deficiat, ut luna, quæ creſcit, & minuitur*, inquit Fulgent. Mythol. 1. 17. *Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 710. *E.*

Apollo æſtas, quia æſtivum deſignat tempus, dum vehementiore jactu ſolares radii terram percutiunt: & qui cæteris anni temporibus obtuſus quodammodo videbatur, acutus per æſtatem dici poſſit, quemadmodum illum nominat Horat. Epiſt. 1. 10. 17.

—— ubi gratior aura
Leniat, & rabiem canis, & momenta leonis,
Quum ſemel accepit ſolem furibundus acutum.

Et Heſiodo dicitur μένος ὀξέος ἠελίοιο, *robur acuti ſolis*. Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 736. B.

Apollo Agyieus, qui & Agyiates vocatus eſt, à viis urbis nomen habebat: quippè ἀγυιὰ, à qua voce ἀγυιεὺς deflectitur, viam & vicum ſignificat. Macrob. Sat. 1. 9. *Idem Apollo apud illos &* Ἀγυιεὺς *nuncupatur, quaſi viis præpoſitus urbanis: illi enim vias, quæ intra pomœria ſunt,* ἀγυιὰς *appellant*. Phurnut. c. 32. *Agyeus meritò nominatur, utpotè cujus ſtatua in viis collocantur: has enim exoriens irradiat, & lumine implet*. Propterea ſtatuarum *Apollinis* Agyiei non ſemel meminit Pauſanias. *Holſteen. Comm. in Nymph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1802. *B. Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 240. *D. Turneb. Adv.* VII. 15. *Rhodig. Antiq. Lect.* X. 18. *Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 725. *F.*

Apollo Ἀκερσεκόμης, qui Ἀκερσεκόμης dicitur Homer. Hymn. 1. 134. quia illi coma non eſt tonſa, ſive raſa. Unde *deus intonſus* Prop. III. 11. 54.

Dum petit intonſi Pythia regna dei.

& *Cynthius intonſus* Horat. Od. III. 21. 2.

Intonſum pueri dicite Cynthium.

Ex quo indicatur, quòd minimè ſit lugubris. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 244. *C. Grang. in Juven. Sat.* VIII. 128.

Apollo Ἀλεξίκακος dicebatur, quia malorum depulſor habebatur, & eo cognomine indigitatus colebatur. Hinc illud Horat. Epiſt. 1. 9. 78.

—— Sic me ſervavit Apollo.

Nam qui mala depellit, ſervat. *Turneb. Adv.* VI. 24. *Rhodig. Antiq. Lect.* XIX. 1.

Apollo Aperta *vocabatur, quia patente cortina reſponſa ab*

eo

Digitized by Google

no dentur. Feſtus. *Gyrald. Synt. deor*, VII. *p*. 250. *G*. Imò Aperta lingua Tarentina, quæ magna ex parte Æolenſis fuit, ἀπερῶτα, id eſt, ὑπερόριος, quòd tranſmarinus ſit deus & peregrinus; nam regiis temporibus *Apollo* ignotus Romanis. Cujus rei fidem facit *Apollinis* nomen Græcum. Si enim antiquitùs Romanis notus fuiſſet, peregrino eum nomine non deſignaſſent, Ὑπερόριος, & mutato in ε, & ο in α, ut Æoles ſolent, ἀπερώτας, ἀπερώτα, & ſyncope, quæ etiam illorum eſt propria, ἀπέρτα, *aperta*. Sic autem dictus, quòd ex Græcia venerit, quæ Græcis ἄπειρος. *Scalig. in Feſtum*. A Latinis, quòd minimè ſit apertus, putat *Turneb. Adv*, V. 19.

Apollo arcitenens Ovid. Met. I. 441. quia arcu inſignis, jaculandi peritia & radiantibus ſagittis decantatiſſimus. Hunc Græci dicunt τοξοφόρον, *Gyrald. Synt. Deor*. VII. *p*. 247. *E*.

Apollo argyrotoxus ab argenteo & ſplendido arcu, quo Pythonem ſerpentem confecit: vel à ſagittis, quippè τόξον utrumque ſignificat: vel ſic dictus, quòd Sol cum ſit, *per ſummum orbis ambitum diſcurrens, velut arcus quidam, qui Græcè τόξον dicitur, figuratur alba & argentiſpecie*. Macrob. Sat. I. 17. *Gyrald. Synt. Deor*. VII. *p*. 247. *C. D*.

Apollo auricomus Latinis vocatur, & χρυσοκόμης Græcis, à fulgore radiorum, quas vocant comas aureas Solis. Macrob. Saturn. I. 17. *Gyrald. Synt. deor*. VII. *p*. 247. *E*.

Apollo Belenus fuit patrius deus Aquilejenſibus Italiæ, quem magna religione coluerunt, & qui ab aruſpicibus conſultus oracula reddidit. Docent hoc Capitolinus & Herodianus. V. illos infr. in *Belenus*. Et inſcriptiones Aquilejæ repertæ. Uti illa in ara oblonga:

APOLLINI. BELENO. AUG. IN. HONOREM. C. PET.

Et alia:

APOLLINI. BELENO. C. AQUILIENS. FELIX.

Fuit etiam Noricorum deus apud Tertullianum Apolog. c. 23. ut ex veteri manuſcripto emendavit Petrus Pithœus. Tertulliani verba ſunt: *Unicuique etiam provinciæ, & civitati ſuus deus eſt, ut Syriæ Aſtartes, ut Arabiæ Diſares, ut Norici Belenus*: niſi fortè quis ſuſpicetur *Armorici* reponendum eſſe. Inde à Phœbo Beleni æditus nomen apud Auſon. Profeſſ. Burdig. 10. 20.

Nec reticebo ſenem
Nomine Phœbitium:
Qui Beleni æditus
Nil opis inde tulit.
Sed tamen, ut placitum,
Stirpe ſatus Druidum,
Gentis Aremoricæ
Burdigalæ cathedram
Nati opera obtinuit.

4. 7.

Tu Bagocaſſis ſtirpe Druidarum ſatus,
Si fama non fallit fidem,
Beleni ſacratum ducis è templo genus.
Et inde vobis nomina:
Tibi Patera (ſic miniſtros nuncupant
Apollinaris myſtici)
Fratri, patrique nomen à Phœbo datum:
Natoque de Delphis tuo.

Herba etiam Apollinaris in appendice Canteriani Dioſcoridis c. XVII. Βελινούντια appellatur: reliquias *Beleni* habet vocabulum. *Voſſ. de Idolol*. I. 35. II. 17. *Pith. Lect. Subciſ*. I. 3. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian*. c. 39. *Capitol. Maximin*. c. 22. *M. Donat. Dilucid*. p. 914. *Buleng. de Sortib*. c. 6. *Selden. de Diis Syr*. II. 1. *Scalig. Lect. Auſon*. I. 9. *Berthald. de Ara* c. 27. §. 3. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom*. XI. *p*. 567. *D. Gyrald. Synt. deor*. VII. *p*. 236. *D. Schedius de Diis Germ*. I. 7. Venetiis in ara marmorea Beleni *Apollinis* ex voto quondam poſita, & ex Aquilejæ urbis ab Atila Hunno dirutæ ruinis extracta, demumque tranſlata Venetias in palatium Aquilejenſis Patriarchæ Grimani hæc verba extant:

BELENO.
MANSUETIUS
VERUS.
LAUR. LAV.
ET. VIBIANA
JANTULLA.
V. S.

Quæ ſic leguntur: Beleno. Manſoetius. Verus. Laurens. Lavinas. & Vibiana Jantulla. votum. ſolvere. *Pigh. Annal. Rom*. I. *p*. 315. *Schedius l. l*.

Apollo Cœliſpex à Latinis nuncupatur, vel quòd Cœlum, vel quòd Cœlium montem adſpiceret. A P. Victore in Urbis deſcriptione ad ædem Portuni conſtituitur in undecima regione. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom*. III. *p*. 367. *E. Gyrald. Synt. Deor*. VII. *p*. 224. *E*. Quod ſi verum, exſtitiſſe veriſimile eſt in capite regionis, extra ſemicircularem circi extremitatem, unde mons Cœlius adſpici poteſt. Sed hæc inter incerta referenda. *Nardin. Rom. Vet*. VII. 3.

Apollo Comæus colebatur in urbe Seleucia. *Hac expugnata avulſum ſedibus ſimulacrum, & Romam perlatum in æde Apollinis Palatini collocatum eſt. Poſt direptum hoc figmentum incenſa civitate, milites fanum ſcrutantes invenerunt foramen anguſtum: quo reſerato ut pretioſum aliquod invenirent, ex adyto quodam concluſa à Chaldæorum arcanis labes primordialis exſiluit, quæ inſanabilium vi concepta morborum, Veri Marcique Antonini temporibus, ab ipſis Perſarum finibus adusque Rhenum & Gallias cuncta contagiis polluebat & mortibus*. Ammian. Marcell. XXIII. 6. *Gyrald. Synt. deor*. VII. *p*. 245. *A*.

Apollo Conſervator. In nummis Imperatorum id ſæpè legitur. Sed præcipuè in illis C. Vibii Treboniani Galli alludens fortè ad ea quæ ſcripſerat in ejus vita Pomponius Lætus: *Peſtilitas primò conſumptis ferè meridianis per orientem divagata eſt: inde cæteras orbis partes invaſit, ubique maximam partem incolentium exhauſit: pleraque loca inhabitata reliquit ea labes, quæ vix intra decem annos finem invenit*. Cum ergo *Apollo* forte fortuna Imperatorem ipſum conſervaſſe creditus fuerit, ideò nummum cum tali inſcriptione illi percuſſum voluit. *Urſat. de Notit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom*. XI. *p*. 553. *A*.

Apollo Cumanus, *qui, cum adverſus Achæos Regemque Ariſtonicum à Romanis bellaretur, quatriduo fleviſſe nuntiatus eſt. Quo prodigio haruſpices territi, cum id ſimulacrum in mare putaviſſent eſſe projiciendum, Cumani ſenes interceſſerunt, atque retulerunt tale prodigium & Antiochi & Perſidis bello in eodem apparuiſſe figmento. Et quia Romanis feliciter proveniſſet, ex Senatusconſulto eidem Apollini ſua dona eſſe miſſa teſtati ſunt. Tunc verò peritiores acciti haruſpices reſponderunt, ſimulacri Apollinis fletum ideò proſperum eſſe Romanis, quoniam Cumana colonia Græca eſſet, ſuiſque terris, unde accitus eſſet, id eſt, ipſi Græciæ & luctum & cladem Apollinem ſignificaſſe plorantem. Deinde mox Regem Ariſtonicum victum & captum eſſe nuntiatum eſt, quem vinci utique Apollo nolebat & dolebat: & hoc ſui lapidis etiam lacrymis indicabat*. Auguſtin. de Civ. Dei III. 11. *Gyrald. Synt. deor*. VII. *p*. 245. *C*.

Apollo Cynthius à Cyntho monte Deli vocatus eſt. Feſtus. *Gyrald. Synt. deor*. VII. *p*. 231. *C*.

Apollo Delius cognominatus eſt, *quòd ſol luce ſua cuncta τὰ δῆλα, id eſt, clara, & manifeſta faciat: vel à Delo inſula notiſſima, in qua & natus, & cultus, & oracula certiſſima reddebat. Delus autem inſula inter Cyclades celeberrima eſt*. Macrob. Sat. I. 17. Tibull. III. 6. 18.

Fulſerit hic niveis Delius alitibus.

Horatius. V. illum infr. in *Apollo Patareus*. Gyrald. Synt. deor. VII. p. 222. A. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. II. 7.

Apollo Delphicus dictus eſt. Ovid. Met. II. 543.

— *placuit tibi Delphice certè*.

à Delphorum oraculo notiſſimo. Hoc capræ invenerunt oberrantes circa *terræ hiatum, ubi nunc adytum eſt templi. Ibi frequenter accidit, ut quæcumque propiùs ad voraginem accedens deſpiceret, mirum in modum exſultaret, & vocem à*

prius

prius ſibilatu diſſonam emitteret. Id paſtor gregis ut inſolens admiratus, quid rei foret, exploraturus acceſſit & ipſe, & deſpectans eodem modo quo capra affectus abiit, & futuros eventus cecinit. Pluribuſque accedentibus & divino furore correptis locus ille ceu fatidicus pro miraculo habitus, & terra oraculum eſſe creditum fuit. Sortibus edendis poſtea virginem præfecerunt. Cum vero Echecrates Theſſalus ad oraculum profectus, ex fatidica virginis intuitu, propter eximiam ejus venuſtatem, amore exarſiſſet, & rapta ſtuprum obtuliſſet, lege ſancitum eſt, ne virguncula, ſed femina quinquagennaria major, virgineo tamen ornatu, ad moris antiqui in vaticinando memoriam, dei reſponſis præſideret. Diodor. XVI. p. 523. D. Schol. Ariſtoph. Plut. I. 1. 9. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 225. *F. Buleng. de Orac. & vat. c.* 6.

Apollo Didymæus quoque eſt dictus ex multa veneratione cultus. Hoc nomine dictus eſt, *quòd geminam ſpeciem ſui numinis præferre putaretur, illuminando formandoque lunam, nam δίδυμοι gemini dicuntur: etenim ex uno fonte lucis, gemino ſidere, ſpatia diei & noctis illuſtrantur: unde & Romani Solem ſub nomine & ſpecie Jani, Didymæi Apollinis appellatione venerabantur.* Macrob. Saturn. I. 17. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 231. *D. Potter. Archæol. Græc.* II. 9. *Pitiſc. in Curt.* VII. 5. 28. §. 48.

Apollo Ἑκατηβελέτης, Ἑκατηβόλος, Ἑκηβόλος cognominatus eſt, quibus nominibus & Græci & Latini uſi ſunt, à longè jaciendo vel radios, vel ſagittas, deduci videntur. Sagittarum nomine non niſi radiorum jactus oſtenditur: qui tunc longiſſimi intelliguntur, quo tempore altiſſimus Sol diebus longiſſimis ſolſtitio æſtivo conficit annuum curſum. Macrob. Saturn. I. 17. Suet. Ner. c. 39. p. 5.

Noſter erit Pæan, ille Ἑκατηβελέτης.

Gyrald. Synt. deor. VIII. p. 236. E. Stuck. de Sacrif. p. 42. Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 729. B. Vaillant Numiſm. II. p. 106. Tomaſ. de Donar. c. 23. Pitiſc. in Suetonium.

Apollo Latous, Latoius & Latonius, à matre Latona vocatus eſt. Horat. Od. I. 31. 21.

Frui paratis, & valido mihi
Latoe dones.

Ovid. Met. XI. 196.

Laodomedonteis Latoius adſtitit arvis.

Catull. 34. 5.

O Latonia maximi
Magna progenies Jovis.

Gyrald. Synt. deor. VII. p. 224. E.

Apollo Libyſtinus, vel Libyſſinus apud Pachynum Siciliæ promontorium ſumma religione cultus eſt: *nam cum Libyci eſſent Siciliam invaſuri, ad id promontorium appulerunt: Apollo, qui ibi colebatur, immiſſa hoſtibus peſte, cunctis penè ſubita morte interceptis, Libyſtinus cognominatus eſt. Romanorum quoque continetur annalibus ſimilis ejuſdem dei præſentiæ majeſtas: nam cum ludi primò Romæ Apollini celebrarentur ex vaticinio Martii vatis, carmineque Sibyllino, repentino hoſtis adventu plebs ad arma excitata hoſti occurrit, eoque tempore nubes ſagittarum in adverſos viſa ferri, quæ hoſtes fugavit, & victores Romanos ad ſpectacula dei ſoſpitalis reduxit.* Macrob. Sat. I. 17. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 221. *E.*

Apollo Λυκηγενέτης dicitur Homer. Iliad. Δ'. 119. non quòd in Lycia generatus ſit, ſed quòd matutinæ lucis & ſplendoris auctor ſit: vel quòd λυκάβαντα progeneret, *hoc eſt, annum, quem conficit Sol ſuo per duodecim ſigna zodiaci curſu. Hunc hoc nomine Græci vocant, quòd erga lupum Sol amorem habere dicatur: eoque animali Apollinem delectari ferunt, quòd ipſe in lucem editus feratur ex Latona in lupæ ſpeciem imaginemque converſa: ob eam rem lupi ſimulacrum in Delphico templo ex ære poſitum fuit.* Ælian. de Anim. X. 26. Alii quòd, cum donaria ex templo direpta fuiſſent, ea demum à ſacrilegiis defoſſa lupus indicavit, qui intra templum ingreſſus fuit. *Buleng. de Prod.* IV. 35. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 224. *A.*

Apollo Medicus dictus eſt à temperie, quam ſolis calor progignit, quum ſalus animantibus exoritur. Præcipuè ex ſole præterea cordis vigor pendet, & calor naturalis: unde & ſervatur ſanitas, & morbi fugantur. Herbæ quinetiam, quibus medicorum filii ad ſanitatem tuendam, & reparandam conficiunt pharmaca, ſolis vi proveniunt. Sed & non hoc tantùm, verùm etiam omnes, quæ animantibus victum ſuppeditant. *Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 711. *F. Roſin. Antiq. Roman.* II. 7.

Apollo Moneta in nummo Commodi legitur. In illo *Apollo* nudus conſpicitur, dextram capiti admovens, ſiniſtram columnæ applicans; quæ figura cum obſervetur in eodem nummo, in quo legitur APOLL. PALAT. hoc eſt, *Apollini Palatino*: fortè fortuna *Apollo* Moneta & Palatinus idem. *Urſat. de Not. Ant. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 553. *C.*

Apollo muſicus inducebatur, & citharœdus, quia ſol omnia temperat. Et ideò ejus ſimulacrum, ut Suidas prodit, citharam manibus tenet, quia ſol eſt univerſi harmonia. Muſicum fingi *Apollinem*, ait Phurnutus, quòd ſol debita menſura feriat, regatque omnes mundi partes, efficiatque, ut mutuo concentu concinnus ubique ſit mundus nulla diſſonantia apparente. *Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 711. *E.*

Apollo Nomius, ut Phurnut. de Nat. deor. c. 32. & Macrob. Saturn. I. 17. ajunt, cognominatus eſt, non ex officio paſtorali, ut habet fabula, per quam fingitur Admeti Regis pecora paviſſe: ſed quia ſol paſcit omnia, quæ terra progenerat: unde non unius generis, ſed omnium pecorum paſtor canitur, non modò boum, ſed & equorum: & pleraque ejus cognomina fuerunt per diverſas civitates, & gentes, ad paſtoris officia pertinentia: quapropter univerſi pecoris antiſtes, & verè paſtor ab antiquis putabatur. *Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 712. *A. Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 227. *F.* Poetæ tamen magis, & poetarum interpretes ei adhæſere opinioni, ut Nomius appellaretur, quòd Admeti Regis, divinitate privatus, armenta paverit: unde *paſtor ab Amphryſo* Virg. Georg. III. 2. παρὰ τὸ νέμω nuncupatus. *Gyrald. ibid. G.*

Apollo Pæan *vocatus eſt, quòd ſagittarum ictu eum nocere putabant. Eſt enim* παίειν *ferire.* Paullus apud Feſtum. *Stuck. de Sacrif. p.* 41. *Sol* enim *jactu radiorum nonnunquam peſtiferum virus mortalibus immittit. Et tunc* ἰὲ παιὰν *per* ε *literam dicebant cum adſpiratione prioris literæ. Significabant hoc dici in aliquem adverſa precatione,* βάλλε παιὰν, *id eſt, immitte feriendo. Hac voce uſam ferunt Latonam, cum Apollinem hortaretur impetum Pythonis inceſſere ſagittis. Quia verò Sol calore temperato etiam juvat mortalium vitam, obtinuit, ut cum ſanitatem dari ſibi precarentur,* ἰὴ παιὰν *per* η *literam enuntiarent, id eſt, medere Pæan.* Macrob. Sat. I. 17. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 220. *G. Taffin. de Lud. ſecul. c.* 4. §. 5.

Apollo Palatinus à Romanis appellatus, qui in palatio ab Auguſto dicatus fuit, cum porticu, & bibliotheca, poſt Actiacam pugnam, devictis prælio navali M. Antonio & Cleopatra: qua de re Prop. IV. 6. 11.

Muſa, Palatini referamus Apollinis ædem.

Horat. Epiſt. I. 3. 17.

Scripta Palatinus quæcunque recepit Apollo.

Fortè idem qui *Apollo* Moneta. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 238. *G. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 553. *C. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* II. 7.

Apollo Pataræus, quem triſyllabum profert Horat. Od. III. 4. 64.

Qui rore puro Caſtaliæ lavit
Crines ſolutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque ſylvam
Delius, & Pataræus Apollo,

dictus eſt à Patara Lyciæ urbe. Hanc nobilem fecit delubrum *Apollinis*, quondam opibus, & oraculi fide Delphico ſimile. *Sex menſibus hyemalibus apud Pataram reſponſa dedit Apollo, & ſex æſtivis apud Delum.* Serv. Æneid. IV. 143. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 240. *G.*

Digitized by Google

Apollo Phœbus appellatur ἀπὸ τῆ φοιτᾷν βίᾳ, quòd ſcilicet *vi feratur*. Plerique à ſpecie & nitore dictum putant. Alii quòd à ſordibus corpora purget: φοιβᾷν enim eſt purgo, unde φοιβὸν τὸ καθαρόν. Alii quaſi φώβιον dictum arbitrantur à φῶς & βίος, id eſt, à luce & vita. Sunt qui à Phœbe matre Latonæ derivant. Sed hoc in Allegoriis Homeri redarguit Heraclides Ponticus. *Gyrald. Synt. deor.* VII *p.* 222. *F.*

Apollo Propugnator. In nummis Valeriani Imperatoris patris. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 553. *C.*

Apollo Pythius nuncupatus. Prop. II. 23. 16.

Pythius in longa carmina veſte ſonat.

dictus eſt à Pythone ſerpente. *Hic terra fuit filius, & ante Apollinem ex oraculo in monte Parnaſſo reſponſa dare ſolitus erat. Illi ex Latonæ partu interitus erat fato futurus. Qui ubi ſenſit Latonam ex Jove gravidam eſſe, cœpit illam perſequi, ut eam interficeret. Apollo poſt diem quartum quàm natus eſſet, Parnaſſum venit, & Pythonem ſagittis interfecit.* Πύθω nihil aliud eſt, niſi putredo: ſiquidem ex imbribus, qui plurimi defluunt hyberno tempore, collectæ aquæ, ſtagnanteſque modico ſuperveniente calore corrumpuntur: eas poſtmodum vehementes æſtivi Solis radii exſiccant, hinc putredo tollitur; & data anſa Poetis, Pythonem *Apollinaribus* ſagittis de medio ſublatum canendi. Hygin. Fab. 140. Macrob. Saturn. I. 17. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* V. *p.* 736. *C. Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 228. *A. Nonn. in Goltz. Græc. p.* 158. *Potter. Archæol. Græc.* II, 9. Mulieres Romanæ illi mundum ſuum dederunt primitiarum loco, ex quo aureus crater confectus Delphos venit. Plutarch. de vit. ær. alien. *Tomaſ. de Donar. c.* 4.

Apollo Sandaliarius in regione quarta à P. Victore ponitur. Poteſt videri dictus, quòd ſandalus indutus eſſet. *Urſin. ad Suet. Aug. c.* 57. *n.* 4. *Lipen. de Stren. c.* 2. *Sec. Æs.* §. 11. Potiùs à vico Sandaliario, in quo hæc Apollinis effigies dedicata fuerat, ſic nimirùm inſignito, quòd in eo ſandaliarii, ſive calceorum opifices habitarent. Neque novum aut ſingulare putandum eſt, ſi ſutores, aut ſandaliarii dicantur eandem urbis regionem, imò eundem vicum incoluiſſe, cum & figuli uno in loco conjunctim habitaverint, & porta Capena vicus fuerit vitriariorum. *Balduin. de Calc. c.* 7. *Nardin. Rom. Vet.* III. 13. *Sabell. & Torrent. in Suetonium Roſin. Antiq. Roman.* II. 7. *& ad illum Demſterus.* Eſt verò ab hoc vico dictus *Apollo* hic ad differentiam alterius *Apollinis* Palatini nuncupati. *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *pag.* 337. *A.*

Apollo Smintheus vocatur etiam ab Ovid. Faſt. VI. 425.

Conſulitur Smintheus, lucoque operatus opaco
Hos non mentito reddidit ore ſonos.

Cauſa hæc fuit cognominis. Crinis *Apollinis* fuit ſacerdos. Is cum ſacra Dei neglexiſſet, à terreſtribus muribus agrorum fructibus eſt privatus: cujus detrimento damnoque commotus *Apollo*, bubulco cuidam Hordæ nuncupato juſſit ut Crinin ſacerdotem moneret, illum debere conſueta ſacra peragere. Quod ſacerdos cum feciſſet, *Apollo* mures ſagittis confecit. Hinc *Apollo* Smintheus cognominatus eſt. Sminthas enim Cretenſes mures vocant. Paullò aliter hæc narrat Ælian. de Anim. XII. 5. *Gyrald. Synt. Deor.* VII. *p.* 234. *B. Vaillant. Numiſm. Æreor. Imper.* II. 43. *Lindebr. in Ammian.* XXII. 8. Hunc in quadam Conſtantinopoleos parte ſtatuit Conſtantinus. *Panvin. de Lud. circenſ.* I. 27.

Apollo Sortilegus dicebatur, quòd ſortibus æquatis oracula interdum vaticinaretur. *Turneb. Adv.* V. 23.

Apollo Themenites, ſive Temenites dicitur Suet. Tib. c. 74. n. 1. *Supremo natali ſuo Apollinem Temenitem, & amplitudinis, & artis eximiæ, advectum Syracuſis, ut in bibliotheca novi templi poneretur, viderat.....* Hunc in quarta Syracuſarum urbe, id eſt, quarta urbis parte fuiſſe dicit Cicer. Verr. IV. 53. Dictus fuerit à loco Siciliæ ſub Epipolis juxta Syracuſas, qui Stephano Τέμενος dicitur. *Turneb. Adv.* VIII. 12. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 245. *B. Pitiſc. in Suetonium.*

Apollo Thymbræus dicitur Virg. Æneid. III. 85.

Da propriam Thymbræe domum.

& Stat. Theb. I. 699.

Seu Trojam Thymbræus habes.

ab agro Trojæ vicino, pleno thymbræ herba, in quo ejus nemus eſt, & templum, ubi à Paride Achilles occiſus eſt, unde fingitur manus Apollinis vulneratus. Dicitur Thymbræus, ut Delius. Nam numina à locis frequenter nomen accipiunt. Servius ad Virgilium. Lactant. in Statium. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 246. *A.*

Apollo tortor etiam nominatur. Suet. Aug. c. 70. n. 2. *Cæſarem planè eſſe Apollinem, ſed tortorem.* Et in Urbe cultum Domitius teſtatur. *Gyrald. Synt. deor.* VII. *p.* 235. *G. Roſin. Antiq. Roman.* II. 7. Dictus fuerit à vico, in quo tortorum flagella venalia pendebant. V. ſupr. in *Apollo Sandaliarius.* Sabell. Torrent. & Pitiſc. in Suetonium.

APOPHORETA Græco nomine propriè dicebantur munera, quæ in conviviis dabantur auferenda. Suet. Cal. c. 55. n. 7. *Agitatori Eutycho comeſſatione quadam in apophoretis vicies H. S. contulit.* Ambroſ. Exhort. ad Virgin. *Qui ad convivium magnum invitantur, apophoreta ſecum referre conſueverunt. Ego ad Bononienſe invitatus convivium, ubi ſancti martyris celebrata translatio eſt, apophoreta vobis plena ſanctitatis, & gratiæ reſervavi.* Hæc ipſa donata lego Saturnalibus. Suet. Veſp. 19. n. 4. *Dabat ſicut Saturnalibus viris apophoreta, ita & per Kalendas Martii feminis.* Illa explicat Mart. XIV. *Lipſ. Sat.* I. 16. *Turneb. Adv.* IX. 23. *Ciaccon. de Triclin. p.* 91. *Stuck. Antiq. Conviv.* III. 24. *Lipen. de Stren.* I. 15. *Baccius de Conviv. Antiq.* IV. 5. *Tomaſ. de Donar. c.* 17. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmuth in Panciroll. de Reb. deperd. & inv. p.* 747. *Juret. in Symmach. Epiſt.* III. 80. *Caſal. de Urb. ac imper. ſplend. part.* 2. *c.* 19. *de Conviv. vet. c.* 1. *Laurent. de Prand. c.* 2. *Pitiſc. in Suetonii Caligulam.* Etiam munuſcula, quæ munerum editores, ludis confectis, amicis, & fautoribus mittebant. Symmach. Epiſt. II. 80. *Filius noſter Symmachus, peracto munere candidato, offert tibi dona quæſtoria, & cæteras neceſſitates noſtras pari honore participat. Quæſo igitur, ut ejus nomine apophoreta ſuſcipere dignemini, qui apparatui ei plura, & præclara tribuiſtis.* Lipen. ibid. c. 16. Lipſ. l. l. In muliebri genere ex more ſeculi ſui dicit Iſidor. XX. 4. ut bibliam poſteriores dixerunt pro biblius. Eſt illi vas eſcarium, quo poma, vel tale quid, erat enim planum, ferebantur. *Voſſ. Lex. Etymol. Lipſ. l. l.*

APOSTOLE fuit tributum, quod ad Imperatorem mittebatur à Judæis. Julian. Epiſt. ad Judæos: *Melius vobis fieri cupiens fratrem Julum patriarcham venerabilem monui, ut miſſio tributi, quæ dicitur apoſtole, vobis remitteretur.* Sub Imperatoribus Judæis ſuos habuerunt patriarchas, qui exigerent *apoſtolen*. Exactor tributi dicebatur *apoſtolus* l. 14. & 18. C. Th. de Judæis. *Buleng. de Vectig. c.* 54.

APOSTOLI ſunt literæ dimiſſoriæ, per quas cauſa ad eum, qui appellatus eſt, dimittitur. Cum enim à ſententia judicis appellatur, debet is, qui appellat, inſtanter ab eo petere hujuſmodi literas, quibus ſecundus judex de cauſa inſtrui poſſet, teneturque is, à quo petiti ſunt, eos *apoſtolos* dare. Modeſtin. l. 106. ff. de verb. ſignif. *Dimiſſoria literæ dicuntur, quæ vulgò dicuntur apoſtoli: dimiſſoriæ autem dictæ ſunt, quòd per eas cauſa ad eum, qui appellatus eſt, dimittitur.* Alciat. de verb. ſignif. p. 168. Voſſ. Lex. Etymol. Briſſon. de Form. v. p. 465. Cujac. Obſerv. XXIV. 29.

APOSTROPHIA Venus. V. illum infr. in *Venus.*

APOTHECA, ἀποθήκη. Vox generalis eſt, & vinorum, olei, aliorumque eſt receptaculum. *Voſſ. Lex. Etymol. Turrig. Not. ad Urſi tog. Inſcript. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 401. *D.* Vinorum *apothecam.* V. infr. *in Cella vinaria.*

APOTHEOSIS, ſive conſecratio longo tempore uni duntaxat Romulo decreta, in vulgarem poſtea, & communem Principibus gliſcente adulatione evaſit. Argutè,

& elegànter Plin. Paneg. c. 11. n. 1. *Dicavit cœlo Tiberius Auguſtum, ſed ut ut majeſtatis numen induceret: Claudium Nero, ſed ut irrideret: Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille, ut dei filius, hic, ut frater videretur: tu ſideribus patrem intuliſti, non ad metum civium, non ad contumeliam numinum, non in honorem tuum, ſed quia deum credis. Minus eſt hoc, quàm ſit ab his, qui & ſeſe deos putant: ſed,* o adulatorem! *licèt illum aris, pulvinaribus, flamine colas, non alio magis tamen deum & facis, & probas, quam quod ipſe talis es.* Berthald. de Ara c. 25. §. 4. Donat. de Urb. Rom. 111. 4. V. inſt. in *Conſecrari*. *Apotheoſin*, ſive conſecrationem Titi Imperatoris, & ejus pompam inſculptus exhibet lapis. Per totum epiſtylium orientalis frontis, paucis quidem figuris, victimarios, flamines, araſque deſignat; lectum item cum imagine Imperatoris accumbentis. Tabulæ ſub fornice utrimque hæ ſunt. Titus in triumphali quadriga: à tergo Victoria Idumæam palmam altera gerit manu, alteraque ſuper ejus caput lauream ſuſtinet. Roma ipſa, haſta galeaque inſignis, equorum regit habenas. Incedunt Magiſtratus laureati, ramos ferentes, lictoreſque duodecim. Titus cum patre triumphavit. Sed ſolus hic adſpicitur in curru, quòd arcus erectus fuit poſt ejus mortem à S. P. Q. R. In oppoſita tabula cernitur triumphi pompa, atque inter laureatos arcum ingredientes duo præcipuè fercula cum menſa aurea & ſeptiluſtre candelabro. *Donat. de Urb. Rom.* 111. 4. Mulierum V. inſt. in *Conſecratio*.

ΑΠΟΞΥΟΜΕΝΗ fuit ſignum ante thermas Agrippæ. Hoc cum Tiberius in cubiculum ſuum tranſtuliſſet, magnis populi in theatro clamoribus eſt reponere coactus. Plin. xxxiv. 8. *Plurima ex omnibus ſigna fecit* Lyſippus *fœcundiſſimæ artis, inter quæ deſtringentem ſe, quem Marcus Agrippa ante thermas ſuas dicavit, mirè gratum Tiberio principi: qui non quivit temperare ſibi in eo, quamquam imperioſus ſui inter initia principatus, tranſtulitque in cubiculum, alio ibi ſigno ſubſtituto: cum quidem tanta populi Romani contumacia fuit, ut magnis theatri clamoribus reponi Apoxyomenem flagitaverit, princepſque adamatum repoſuerit*. Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c. 19.

APP.

APPARERE *eſt præſto eſſe ad obſequium*. Serv. Æneid. xii. 751. *Buleng. de Imp. Roman.* vi. 17.

APPARITORES erant magiſtratuum nuntii, ſive miniſtri, *apparituram* magiſtratibus facientes: *οἱ παρεστῶτες τοῖς ἐπ' ἀξιώμασι*, hoc eſt, qui præſto ſunt magiſtratibus ad imperia accipienda, & exſequenda. Servius: *Apparent, præſto ſunt ad obſequium. Unde etiam apparitores conſtat eſſe nominatos* ad Æneid. xii. 850.

Hæ Jovis ad ſolium, ſævique in limine Regis
Apparent, acuuntque metum mortalibus ægris.

Uno nomine vocabantur ſcribæ, accenſi, interpretes, præcones, viatores, lictores, ſervi publici, carnifices. *Bud. in Pandect. p.* 244. *H. Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p.* 711. *Sigon. de Ant. jur. civ. Rom.* 11. 15. *Panvin. de Civit. Roman. c.* 66. *Faber. Semeſtr.* 11. 24. *Buleng. de Imper. Roman.* vi. 17. *Laz. Comm. Reip. Rom.* 11. 4. *M. Donat. Dilucid. in Ammian. q.* 807. *Kipping. Ant. Rom.* 11. 4. 2. Erant ex libertis & libertinis magiſtratuum, quibus *apparebant*. Poller. For. Rom. v. 12. Sigon. l. l. Clariſſimori in magiſtratuum *apparitores*, ut ab aliis dignoſcerentur, diſcoloribus penulis, ſeu palliis tegebantur, qualibus hodie nuntii Taurinenſes utuntur: ſubtus verò pro cingulo, loro, aut faſcia lanea à dextro humero in ſiniſtrum latus deſcendente cingebantur. Gratian. l. 1. C. Th. de habit. quo intr. urb. uti oport. *Officiales*, inquit, *per quos ſtatuta complentur, ac neceſſaria peraguntur, uti quidem penulis jubemus, verùm interiorem veſtem ad modum cinguli obſervare, ita tamen ut diſcoloribus quoque pectora contegentes, conditionis ſuæ neceſſitatem ex hujuſmodi agnitione teſtentur*. Gell. xiii. 3. *Licio tranſverſo, quod limum appellatur, qui magiſtratibus præminiſtrabant, cincti erant*. Principis literis probatoriis vocatio comprobari oportebat, l. ult. ad fin. c. de diverſ. offic. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 159. *Buleng. l. l.*

Apparitores cohortales dicebantur quaſi cohorti obnoxii, *τῇ τάξει ἐναπογράφοι*. *Buleng. de Imp. Rom.* vi. 19. Unde & conditionales cenſebantur, id eſt, conditioni ſuæ obnoxii; l. 8. l. 17. C. de advoc. diverſ. judic. l. 1. & 2. C. ubi quis decur. vel cohort. condit. conven. ut ſemel facti *apparitores* ab officio, niſi primipili munere completo, liberari non poſſent. Et ideò à Paullo Icto perpetui appellantur, l. præſidis. 34. ſi cert. petat. *Præſidis provinciæ*, inquit, *officiales, quia perpetui ſunt, mutuam pecuniam dare, & fœnebrem exercere poſſunt*. Quare Notitia ſubjicit: *his non licere ad aliam militiam, ſeu officium tranſire, ſine annotatione, ſeu indulgentia clementiæ principalis*. Idem affirmat Valentin. l. 7. penult. & ult. C. de cohortal. *Ordinariorum*, inquit, *judicum apparitores, qui vel ſpeculatorum, vel ordinariorum attigerint gradum, nullo annorum numero, nulla ſtipendiorum contemplatione laxentur, priuſquam primipili paſtum digeſta ratione compleverint*. Ipſorum quoque liberi patris fortunam ſecuti, eodem modo cohortales eſſe cogebantur. l. 12. de cohort. l. 1. & ſequent. C. de filiis offic. In matriculis, ſeu albo officialium deſcribi ſatis erat. l. 10. C. de cohort. l. 16. de teſtam. milit. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 9. & 159.

Apparitores lictores Pontificum ſunt in antiquis inſcriptionibus. Fragmentum marmoris in via Appia:

APPARITORI
PONTIFICUM
PARMULARIO.

Iidem Pontificum calatores dicti, *ἐκβιβασταὶ ἱερῶν*, qui & comitia calabant, & à Pontificibus ſacra facturis præmittebantur, ut ſicubi viderent artifices adſidentes, opus ſuum prohiberent, ne deorum ceremonias attaminarent. *Guth. de Vet. jur. Pontif.* 11. 13.

Apparitores prætoriani die natalis domini quotannis mutabantur; ad gradum enim vel cornicularii, vel commentarienſis, prout erat opus, promovebantur. Caſſiod. xi. 17. Horum munus erat juſſa præfecti implere, litigantes in judicium introducere, acta ſcribere, recitare, & partibus edere, ſententias ſcribere, atque exſequi, & alia judiciorum neceſſaria peragere. L. 1. & 2. C. de prin. agen. in reb. l. per Illyricum 9. C. de cohortal. l. ult. C. de jur. dom. imper. Juſtinian. ad Menuam P. P. l. ult. C. ut intr. cert. temp. loquens de jud. offic. *Si litis*, inquit, *introductionem, vel examinationem diſtulerint, pœna vicenarum librarum auri ferientur*. Iidem infirmis mulieribus, & egregiis viris domi juramentum deferebant. Juſtinian. Novell. 124. §. 1. & §. ſin autem; authent. ut litigant. jurent. *Si aliqui litigantium nequeunt ad judices venire, jubemus dirigi ex officiis miniſtrantibus aliquos, ut eis præſentibus ſacramenta præbeantur*. Cum in aliquem locum ob publicas, vel privatas neceſſitates mittebantur, lumine, & breve, id eſt, neceſſaria ſuppellectili inſtruebantur. Ulpian. l. illicitas. §. ne tenuis de offic. præſid. *Ne tenuis*, inquit, *vitæ homines ſub prætextu adventus officiorum lumine unico, vel brevi ſupellectile ad aliorum uſum tranſlatis injuriis vexentur, præſes provinciæ providebit*. In via præfectum antecedebant, quemadmodum lictores conſulem, & hodie nullis in locis *apparitores* magiſtratus præcedunt. Lamprid. Alex. Sev. c. 52. *Apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt: tribunis, aut ducibus niſi milites anteire voluit: juſſitque ut ante tribunum quatuor milites ambularent: ante ducem ſex: ante legatum decem*. Curſus quoque publici curam habebant, tributa, & res fiſcales exigebant, l. 2. C. de cohort. dicta l. officiales 4. C. de epiſc. & cler. latrones ſibi à ſtationariis indicatos capiebant: tantùm enim indicandi, non etiam reos cuſtodiæ tradendi facultatem habebant; in fuga tamen deprehenſos in carcerem detrudebant. Paull. l. limenarchæ 4. C. de ſerv. fugit: *Limenarchæ*, inquit, *& ſtationarii fugitivos deprehenſos rectè in cuſtodia retinent*. Hos poſtea *apparitores* ſuſcipiebant, aut ipſi inventos capiebant, & carceri mancipabant. Martyrol. 27. Maji: *Doroſterus in Myſia veteranus, & emerita militia comprehenſus ab officialibus Maximo præſidi offertur, cum tormentis ſontes urgendi erant*,

appa-

Digitized by Google

apparitores cruciabant. Denique quicquid illicitum publicè fieri videbant, prohibere tenebantur, veluti ne hæretici ad cœtum piorum, litaniaſve convenirent, l. 3. C. de hæretic. ne quis alteri etiam impio injuriam inferret, l. 6. C. de pagan. ne idolis ſacrificaretur, & alia hujuſmodi interdicta vetabant l. 7. C. eod. tit. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 9. Buleng. de Imp. Roman.* vi. 18.

APPARITORIUM dicebatur, ubi *apparitores* commorabantur, in Gloſſario veteri apud Papiam magiſtrum. *Barth. Adv.* ii. 22.

APPELLANDI tempus ex jure antiquo quodnam aliud fuerit conſtitutum legere non memini, niſi ſi intra biduum in propria cauſa, in aliena autem intra triduum *appellaretur*, ſententia tranſiret in rem judicatam: ut videre eſt ex l. 1. §. biduum quando appell. ff. l. eos. §. ſin autem de appellat. C. Noviſſimè intra decem dies continuos *appellatio* interponi debuit, Authentic. hodie C. de appellat. *Pollet. For. Rom.* v. 16. *Briſſon. de Form.* v. p. 465. *Appellationis* interponendæ formula erat *provoco*, vel *appello*. Macer l. 2. ff. de appellation. *Sed ſi quis apud acta appellaverit, ſatis erit, ſi dicat appello*. Apud Senec. Contr. iii. ſervus, qui domino ægrotanti venenum petenti denegabat, qua de cauſa iratus dominus teſtamento caverat ut crucifigeretur, ad tribunos plebis, & ipſam legem Corneliam de veneficiis provocans: *Lex*, ait, *Cornelia, te appello*. Plin. Epiſt. ii. 7. *Itaque Pomponius Secundus hic ſcriptor tragœdiarum, ſi quid fortè familiarior amicus tollendum, ipſe retinendum arbitraretur, dicere ſolebat, ad populum provoco*. Si quis ipſo die inter acta voce *appellaret*, hoc ei ſufficiebat. Si autem hoc non fecerat, ad libellos *appellatorios* recurrendum erat, ad quos dandos biduum aut triduum computabatur l. à ſententia §. ult. ff. de appellat. itemque l. litigator: C. de appellat. *Briſſon. l. l.*

APPELARI magiſtratus ipſi ab omnibus datis judicibus, etiamſi ex auctoritate Principis, licèt nominatim declarantis, dati fuerint, potuerunt, l. 3. ff. quis, & à quo appell. Verùm à centumviris ad alios magiſtratus non erat provocatio, quia magnificum, & populare quodammodo erat conſilium. Nec diſſentit Suet. Veſp. c. 10. n. 2. *Sorte legit, per quos rapta bello reſtituerentur, quique judicia centumviralia, quibus peragendis vix ſuffectura ætas litigatorum videbatur, extra ordinem judicarent, redigerentque ad breviſſimum numerum*. Veſpaſianus enim illos judices fortè non elegit, ut illi centumvirales cauſas extra ordinem judicarent, quòd ordinarius cognitionum dies dudum à centumviris nullus eſſet habitus, ut interpretatur Rævardus, verùm magis quòd infinitæ cauſæ ad judicium centumvirale penderent, quæ cum ſolorum centumvirorum eſſent, atque illi multitudine eorum obruerentur, forte quoſdam electos, qui eas dijudicarent, arbitrotque ſoli Principi jus fuiſſe centumvirorum ſententias reſcindere, ex Suet. Dom. c. 8. n. 1. *Plerumque & in foro pro tribunali extra ordinem ambitioſas centumvirorum ſententias reſcidit*. Siccam. de Centumv. judic. i. 6. A Principe fas non erat, ſed fas erat retractationem ſupplici libello petere. Rationem adfert Ulpian. l. 1. à quib. appell. non lic. *quia ipſe Princeps eſt, qui provocatur*. Pollet. For. Rom. v. 16. Guther. de Offic. dom. Aug. i. 29. A dictatore non licebat, quia creabatur ſine provocatione regia poteſtate. Liv. iii. 20. *Ut qui ſe moverit ad ſollicitandum ſtatum civitatis, ſentiat ſine provocatione dictaturam eſſe*. Dicebatur ſolum in periculoſis Reipublicæ tempeſtatibus, & ſuarum partium eſſe putabat, videre ne Reipublicæ ſalus in diſcrimen veniret, & ut imperium populi Romani, majeſtaſque ſarta tecta eſſent. Hanc poteſtatem vi. 39. *dictatorium fulmen* vocat, & ejus edicta pro numine eſſe obſervanda. Memini tamen me legere apud eundem viii. 33. M. Fulvium patrem Q. Fabii magiſtri equitum à Papirio damnati, quòd injuſſu ejuſdem pugnaſſet, à dictatore ad populum appellaſſe. *Pollet. l. l.* A judicibus ad populum ſtante Republica licebat. Suet. Cæſ. c. 12. n. 1. *Sorte judex in reum ductus, tam cupidè condemnavit, ut ad populum provocanti nihil æquè ac judicis acerbitas profuerit*. A Cæſaribus occupata ad ipſum Principem. Suet. Aug. c. 33. n. 4. *Appellationes quotannis urbanorum quidem litigatorum prætori delegabat urbano: at provincialium conſularibus viris, quos ſingulos cujuſque provinciæ negotiis præpoſuiſſet*. Ejus exemplum nobile habemus in ſacris. Actor. c. 20. n. 10. 11. *Dixit Paulus: ad tribunal Cæſaris ſto, ibi oportet me judicari . . . . . Cæſarem appello*. Caligula tamen *magiſtratibus liberam juriſdictionem, & ſine ſui appellatione conceſſit*. Suet. c. 16. n. 4. Sub Nerone cautum eſt, *ut omnes appellationes à judicibus ad ſenatum fierent*. Suet. c. 17. n. 3. Pollet. ibid. c. 16. 17. Buleng. de Imp. Roman. v. 32. Guther. de Offic. dom. Aug. i. 23. & 29. Torrent. ad Suet. Aug. c. 33. n. 4. Lipſ. in Tacit. Annal. xiv. Excurſ. C.

APPELLATIO juſta, vel injuſta an ſibi videretur, pronuntiabat qui ex *appellatione* cognoſcebat. Imperatores Diocletianus & Maximinianus, l. eos C. de appella. *Quapropter remittendi litigatores, remotam occaſionem, atque excluſam penitus intelligant: cum ſemper omni cauſa interpoſitam provocationem, vel injuſtam tantùm liceat pronuntiare, vel juſtam*. Briſſon. de Form. v. p. 465. *Appellationes* ad ſacras cognoſcere dicebantur cognitores ſacri dicti, judices nempè à Principe delegati ex Theodoſii, & Valentin. conſtitutione, qui primi illos introduxerunt. Vetus inſcriptio apud Gruter. p. 1101. n. 8.

L. VALERIO. POPLICIO
COS. ORD. ITEM. COGNOSCENTI
AD. SACRAS. APPELLATIONES.

In antiquis marmoribus occurrit ſacri auditorii cognitor, & ſacrarum cognitionum judices. V. infr. in *Judex*. Guther. de Offic. dom. Aug. i. 15. Cauſa is qui *appellaverat*, reddebat apud eum, ad quem *appellabat*, l. ab exſecutore ff. de appellat. Per procuratorem cauſæ in rebus pecuniariis reddi poterant. l. 1. ff. an per alium cauſæ appellat. Quod ſi procurator abſentis *appellaſſet*, deinde rationes reddidiſſet, nihilominùs ipſe reſpondere poterat. Audiri etiam debebat in cauſis *appellationis* reddendis is cujus abſentis procurator *appellaverat*. l. ult. ff. eod. tit. Nec verò ſolebat improbari *appellatio* eorum, qui vel unam cauſam *appellandi* probabilem habuiſſent. l. appellati §. ult. ff. de appellat. Quin & ſi certam *appellandi* cauſam dixerat, non eo minùs aliam cauſam provocationis reddere poterat, & perſequi provocationem ſuam quibuſcunque modis dict. l. ſicio in fine. *Briſſon. l. l.*

APPIA aqua. V. illam infr. in *Aqua*.

Appia via. V. illam infr. in *Via*.

APPIÆ rivus. V. illum infr. in *Rivus*.

APPIADES dicuntur deæ, Ovid. Art. Amand. iii. 452.

Has, Venus, e templis multo radiantibus auro
Lenta vides lites, Appiadeſque tuæ.

Quidam deas intelligunt, quæ habebant templa apud aquam Appiam propè forum Cæſaris, & Venerem imprimis, Pallada, Pacem, Concordiam, & Veſtam, quas illic templis conſtructis ab aqua Appia illuc deducta ſic appellari cenſent. Ego puto omninò Viriplacam deam deſignari. Sed quare *Appiades*, adhuc me latet. *Gyrald. Synt. Deor.* i. *p.* 21. *E.* Mihi non videtur ſatis eſſe cauſæ in aquæductu, ut tot vicinorum templorum numina inde nomen mutuentur. Sed nec Venus in *Appiadibus* numeranda videtur, cum ab iis diſertè ſeparetur. Nec verò tantùm in plurali *Appiades* vocantur, ſed & in ſingulari, quanquam de pluribus ſemper loqui videtur: ut Rem. Amor. n. 660.

Turpe, vir, & mulier, juncti modo, protinus hoſtes:
Non illas lites Appias ipſa probat.

Ego putem, cum eo in loco ſaliret aqua *Appia*, ac ſub Veneris templo ejus lacus ac ſaliens eſſet: vel nympharum, vel muſarum potius, quæ in aquæductibus ſolent ore & mammis aquam evomere, vel aliarum certè dearum, quarum nomina neſcimus, ſignis aquæductum illic ornatum fuiſſe. Cum autem Venus præſit fœderibus amorum, *Appiades* autem illæ deæ ſub templo Veneris poſitæ eſſent, eas quoque velut Veneris contubernales & ejuſdem templi conſortes, amorum fœderibus ceu ſecu-

les

Digitized by Google

les voluiſſe Ovidium, nec talia jurgia liteſque probare dixiſſe. Id ita ſe habere apparet ex Art. Amand. I. 82.

Subdita quæ Veneris facto de marmore templo
Appias expreſſis aëra pulſat aquis.

Hic locus fidem facit, ſub templo Veneris fuiſſe aquæ *Appiæ* ſalientem: illudque *Appii* monumentum, ut credibile eſt, dearum ſignis, &c, ut reor, nympharum ornatu erat, quæ *Appiades* deæ ſunt. *Turneb. Adv.* v. 17.

APPIANUM vinum. V. illud infr. in *Vinum*.

APPIOLAS oppidum Latinorum propinquum incendit L. Tarquinius Priſcus, ut Reipublicæ fines propagaret. Dionyſ. III. p. 186. *Inito imperio bellum primum cum Appiolis geſſit, non obſcura Latina gentis civitate. Nam Appiolani, & cæteri Latini omnes Anci obitu ſolutas eſſe fœderis conditiones arbitrati, latrociniis, & excurſionibus Romanum agrum infeſtabant. Hanc injuriam ulciſci volens Tarquinius, magno exercitu educto, optimam agri eorum partem devaſtavit. Duplici prælio cum eis congreſſus, utroque victor, tandem obſedit oppidum, & copias per vices ad muros oppugnandos admovit. Oppidani maturè expugnati ſunt. Oppidum vi captum, direptum prius, mox concrematum eſt.* Sigon. de Ant. jur. civ. Roman. I. 2.

APPIUS prænomen ex Sabinis ortum traxit. Fortè ex prænomine Sabino Actio, ut refert Valerius X. Idque Romæ Claudiorum fuit. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 551. *E. Sigon. de Nom. Roman. c.* 3. *Panvin. de Nom. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* II. *p.* 2024. *C.* Primus ita appellatus eſt Actius Clauſus ille, qui poſtea *Appius* Claudius Sabinus dictus eſt, princeps gentis Claudiæ patriciæ. Liv. II. 16. *Namque Atta Clauſus, cui poſtea Appio Claudio fuit Romæ nomen, cum pacis ipſe auctor à turbatoribus belli premeretur, nec par factioni eſſet, ab Regillo magna clientium manu Romam transfugit. Appii* prænomen proprium Reipublicæ temporibus Claudiis patriciis tantùm fuit. Etenim non omnia omnibus familiis prænomina communia fuerunt, ſed alia aliis peculiaria. Poſt Auguſti verò tempora in Faſtis Conſularibus quendam ex gente Junia hoc prænomine uſum inveni. *Panvin. l. l.* Pro nomine gentilitio, tum virorum, tum feminarum habitum eſt. Hoc ſaxa demonſtrant apud Gruter. p. 753. n. 4.

P. APPIUS. P. F. EUTYCHES

p. 1090. n. 21.

C. APPIO. C. FILIO. VOL
FLAVO

p. 1091. n. 22.

L. APPIA. A. F.
TERTULLA
D. D. D.

Urſat. l. l. Sigon. de Nomin. Roman. c. 4. Claudius Cæcus primus literam *R* protuliſſe dicitur. *Strein. de Gent. Rom. in Valeſia.* Cenſor *ſenatum primus libertinorum filiis lectis inquinavit: & poſteaquàm eam lectionem nemo ratam habuit, nec in curia adeptus erat, quas petierat, opes urbanas, humilibus per omnes tribus diviſis, forum & campum corrupit.* Liv. IX. 46. *Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* I. *p.* 24. *D*: 36. *B.*

APR.

APRILIS fuit ſecundus menſis anni ex conſtitutione Romuli. Hunc Veneri Æneæ matri conſecravit Romulus. Ovid. Faſt. I. 39.

Martis erat primus menſis, Venerisque ſecundus,
Hæc generis princeps, ipſius ille pater.

Habuit primum ex conſtitutione Romuli triginta dies: mox Numa eum ad novem & viginti redegit, deinde Cæſar ad triginta rurſus reſtituit. Habet nonas V. & Idus XIII. *Viola de vet. & nov. Roman. temp. rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *p.* 191. *B. Panvin. in Faſt.* I. *p.* 26. Sunt qui putant Romulum certi numinis providentia ita primò ordinaſſe menſes, ut cum præcedens Marti eſſet dicatus, deo plerumque hominum necatori, ſecundus dicaretur Veneri, quæ vim ejus quaſi beneficio leniret. *Moreſtell. de Menſib. dial.* v. Veteres Latini tutelæ Veneris hunc attribuere. Unde de Idibus Aprilis Horatius loquens ait Od. IV. II. 15.

Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem.

Græci, teſte Suida, tutelam ejus ad Apollinem referunt. *Junius de Ann. & menſ. c.* 4. *Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* v. *p.* 741. *B. Panvin. de Lud. circenſ.* II. 2. *Laurent. Var. ſacr. gentil. c.* 19.

APRONIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

APU.

APULEJA gens. V. illam infr. in *Gens*.

APULESIUM colonia. Hujus coloniæ tantùm vetus lapis meminit.

P. ÆLIO. P. F. PAPIR. MARCELLO
PATRONO. ET. DECURIONI
COLONIÆ. APULESIUM.

Panvin. Imp. Rom. c. 11.

APULIA ad Garganum eſt montem, ut Calabria ad Tarentum; ſed nunc tota à Lao flumine Tarentum uſque eſt Calabria, cujus illa civitas erat metropolis; ubi purpura veſtes Principis tingebantur. His regionibus unus datus erat Corrector. Ejus inſignia in calce operis à Notitia oſtenduntur. Sunt in ſummo auratæ columnæ, duo averſi, ſed ita connexi Principes, ut in unum deſinant. Ingenioſum inventum ad miram duorum Imperatorum concordiam oſtendendam. Nigra tenuiſque linea utriuſque caput & corpus dividit, ut fermè ex inviſibili hac diviſione ipſorum unitas minimè tolli poſſe videatur. Propè eſt abacus albo tapeto inſtratus, qui librum rubro colore tectum ſuſtinet. Infra imago eſt oppidi cum hac inſcriptione, PROVINCIA APULIA ET CALABRIA. In manuſcriptis vultus tantùm duorum Principum apparent. Liber auro tectus cœruleo ſurrectoque tapeto nititur, in cujus dorſo hæ notæ leguntur, FL. VAL. CORR. JUS. DD. quas ita interpretor, *Felix liber vendicandus à laterculo Correctori juſſu dominorum.* Pancirol. Not. Dign. Imp. Occid. c. 53.

APULUS, quæ dicitur Ovid. Conſol. ad Liviam n. 388.

Danubiuſque rapax, & Dacius orbe remoto
Apulus huic hoſti perbreve Pontus iter.

Tranſylvaniæ inſignis olim civitas fuit, Albæ proxima. Hæc Ovidio exſulante cum nondum à Romanis fuerat ſubjugata, multis tamen bellis laceſſita, hoſtis appellatur, unde ad pontum perbreve ſit iter. Dacius additur, ut diſtinguatur ab *Apulia* Italiæ. *Zamoſc. Dacia Antiq. Anal. c.* 8. Panvinus tamen de Imp. Rom. Stephan. Lex. Hiſt. Georg. Poet. & Ferrar. Lex. Geogr. atque iſtos ante Ptolemæus *Apulum* ipſum nunc Albam Juliam dicunt, quæ ſicuti tunc Daciæ, nunc Tranſylvaniæ metropolis. Urbem hanc coloniam à Romanis deductam facile eſt credere, cum Trajanus ipſe Daciam totam, victo Decebalo Rege, Romano adjecit imperio. *Urſat. de Notis Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 554. *F.*

APY.

APYRENON malum eſt Punicum, *cui lignoſus nucleus abeſt. Sed candidior ei natura, & blandiores ſunt acini, minuſque amaris diſtincti membranis.* Plin. XIII. 19. Senec. Epiſt. 85. *Sic, inquit, ſapiens imperturbatus dicitur, quomodo apyrina dicuntur, non quibus nulla ineſt duritia granorum, ſed quibus minor.* Ejus mentio fit apud Mart. XIII. 42.

Non tibi de Libycis tuberes, & apyrina ramis,
De Nomentanis ſed damus arboribus.

c. 43.

Lecta ſuburbanis mittantur apyrina ramis,
Et vernæ tuberes: quid tibi cum Libycis?

Voſſ. Lexic. Etymol. Rader. in Martialem. Lipſ. in Senecam.

AQU.

AQUA, Thaleti rerum parens, duplex è terra ſcaturit, calida inquam & frigida. In Scamandri ad Ilium fluento duos fontes, quorum alter aqua tepida fluit, al-

ter ſimilis grandini, vel nivi frigidæ ſtatuit Homer. Iliad. XXII. In Atlantica inſula tam frigidos quàm calidos fontes ſtatuit Plato in Critia. Campania veteribus felix appellata eſt, quòd calidos frigidoſque fontes habeat ad valetudinem magnoperè opportunos. Palæſtina non frigidis tantùm lymphis abundat, verùm & calidas ſcaturigines habet, quas Ana primus in ſolitudine adinvenit Gen. c. 36. v. 24. Quanquam Ibycus tradit ab Hercule repertas, ſibi à Vulcano indicatas, ut cum laboribus eſſet confectus illis recrearetur. Piſander verò Herculi à Minerva demonſtratas. In Hungaria ſupra Budam frigidæ fons calidæ ita contiguus eſt, ut qui hauſtum veniunt duabus urnis, eodem in veſtigio altera calidam, altera frigidam haurire poſſint. In ſylva Dei Hammon adeſt aqua Solis nuncupata, quæ matutino tempore eſt tepida, in meridie frigidiſſima, veſpertino verò tempore maximè calida. Curt. IV. 7. 22. Apud Garamantas quidam fons exſtat tam frigidus diebus, ut non bibatur, tam fervidus noctibus, ut non tangatur. Auguſt. de Civ. Dei XXI. 5. *Butius de Pot. Ant. c. 2. Aquam* bibebant milites Romani. Spartian. de Peſcenn. c. 7. *Cum apud Ægyptum ab eo limitanei milites vinum peterent, reſpondit: Nilum habetis, & vinum quæritis?* Plutarch. de Caton. Cenſor. p. 336. F. *Aquam bibit in militia, niſi ſi in acri ſiti & calore acetum poſceret.* Catoigitur *aqua* mera vulgo uſus; interdum aceto, non ſolo, ſed cum *aqua* ſcilicet mixto, quod poſcam vocabant, V. illam in *Poſca*. Lipſ. de Milit. Roman. V. dial. 16. Thyſ. Rom. Illuſtr. V. p. 146.

Aqua calda, ſive calida, quam ignibus temperatam vocat Hor. Od. III. 19. 6. in uſu fuit frequenti ad convivia. Teſtes mihi Juven. Sat. V. 60.

Quando vocatus adeſt calida gelidaque miniſter?

Mart. VIII. 67. 6.

Caldam poſcis aquam, ſed nondum frigida venit:
Alget adhuc nudo clauſa culina foco.

XIV. 105.

Frigida non deſit, non deerit calda petenti.

Senec. de Ira. I. 12.

Idem faciunt, ſi calida non benè præbeatur.

Varr. L. L. IV. *Calix a caldo, quod in eo calida puls apponebatur, & calidam eo bibebant.* Paull. l. 18. de inſtr. & inſt. leg. *Nec multum refert inter cacabos & aenum, quod ſupra focum pendet. His aqua ad potandum caleſit, in illis pulmentarium coquitur.* Etiam apud Græcos idem mos, & præceptum eſt apud Athen. II. p. 45. D. *Aquam præbibere calidam maximè hyeme, ac vere, æſtate frigidam.* Et ex Eupolide probat calidæ potum apud veteres in uſu fuiſſe III. p. 123. A.

Ahenum calefacere nobis aliquem, & aquam
Jube decoquere, viſceribus ut auxiliemur.

Imò in deliciis fuit. Inde, cum hilarior invitatio deſcribitur, aut ſolutior luxus, apud Plautum mentio thermopolii, de quo infr. in *T*. Nec ab alia cauſa agnominatio illa Tiberii Imp. *Biberius Caldius Mero*. Caldius videlicet à frequenti *calida* potu. *Lipſ. Elect.* I. 4. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Tricl. p.* 334. 335. *P. Serv. Miſc. c.* 9. *Nonn. de Re Cib.* IV. 6. *Freinsh. Diſſ. de calid. pot. c.* 1. §. 1. & 2. *Bruyer. de Re cibar.* XVI. 15. *Potter. Archæol. Græc.* IV. 18. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 541–544. *Butius de Pot. Ant. c.* 4. & 5. *Stuck. Ant. Conv.* III. 6. Vas ad parandam *aquam* calidam, dicebatur miliarium. Deſcribitur Senec. Nat. Quæſt. III. 24. *Facere ſolemus dracones, & miliaria, & complures formas, in quibus ære tenui fiſtulas ſtruimus, per declive circumdatas: ut ſæpe eundem ignem ambiens aqua per tantum fluat ſpatii, quantum efficiendo calori ſat eſt. Frigida itaque intrat, effluit calida.* Urſin. & Stuck. l. l. Freinshem. ibid. §. 5. Abſurdum eſt Tiberium à calidæ potu dictum Caldium, ſic enim injuria Mero appellaretur: qui vel abſtemius eſſet, ſi calida tantùm *aqua* uteretur: vel ſi calidam vino infunderet, non eſſet meri avidus. *Caſtal. Decad. contr. Critic. c.* 9. Non repugnat Caſtalio, mihi crede. Potuit enim eadem cupiditate & merum & aliquando calidam ſequi. An non meri cupidus vere dici poteſt, qui paullulum utatur calidi, vini plurimùm. *Calido inebriatos* dicit Plaut. Curc. II. 3. 15. Ergo vino calido. Quòd ſi *calidum* vinum bibi mos erat, quis dubitat Tiberium Claudium Neronem, quippè calidæ ac meracæ potionis amantiſſimum, Biberium Caldium Meronem haud injuria dictitatum? Veteres intemperanter ac libidinosè gulæ palatoque indulgentes, ut vinum ſuaviori guſtu ſentirent, intimas dulceſque ejus qualitates elicerent, & quaſi ſugerent, igne calefactum adamabant. Caloris enim natura eſt arctata & denſa corpora laxare, excitare ſopita, & quaſi obtuſa acuere. Et vinum calefactum intimas ſuas qualitates uberiùs promet. Et hoc animadvertendum eſt, dicterium iſtud inverſione nominis compoſitum fuiſſe, quod luſuum genus ita liberum eſt, ut non ſæpiùs imponat ſententiam, quàm accipiat. *Serv. l. l. Freinsh. ibid.* §. 5. Erat potiùs hæc confecta, dulcis, paſſa, murrhina, defrutum, quàm *aqua* calida. *Turneb. Adv.* XX. 10. *Mercur. Var. Lect.* I. 8. Verùm hi hoc ſine auctore veteri ponunt. *Taubman. in Plaut. Trin.* IV. 3. 6. *P. Serv. l. l.* Contendit Mercurialis *calidam* eſſe eam, quæ inſitis duntaxat à natura qualitatibus contenta, nulla planè arte caluerit: ſive, ut veriùs & apertius loquar, quæ nive refrigerata non fuerit: idque ex Philemone, aſſerente vili admodum, chalco ſcilicet eam vendi conſuevisse. Jam ſi Mercurialis ex eo, quòd tam vili venderetur, probat, nulla eam arte calefactam eſſe, ſanè multò probabiliùs ei ſuadere poſſum, non fuiſſe confectam, nec dulcem, nam hæc tabernariorum induſtria, ac labore, pretioque dulciariorum longè pluris veniret, neceſſe eſt. *P. Serv. l. l. Ferrar. Elect.* I. 12. *Potter. Archæol. Græc.* IV. 18. *Calda* hujus, ſive calidæ *aqua*, quam Græci pariter θερμὸν, & θερμὸν ὕδωρ appellant, & frequenti balneorum conſuetudine ad potus uſum emanaſſe fieri potuit, cum ibi præſto ad bibendum haberetur; non extra enim tantùm adhibita recreat, & laſſos reficit; verùm & interiùs adſumpta à defatigatione prodeſt, ex partes internas lenit. *Butius de Pot. Ant. c.* 4. Plures enim ejus uſus, quàm ut huc transferre liceat, exhibent *Stuck. & Nonn. l. l. Baccius de Therm. c.* 24. Ad ſanitatem enim primò inſtituta fuit, & præbita hominibus ægris & infirmis, ſenibus delicatioribus, uſque qui iter magnis in frigoribus faciebant, deinde etiam à pluribus in communem uſum deducta, potiſſimùm ab orientalibus populis, ac frigidi temperamenti hominibus, quorum ſtomachus calido fotu egebat, uſque etiam qui imbecillioribus cibariis utebantur, ac jejunio carnem caſtigabant. *Butius de Pot. Ant. c.* 7. & 8. Calida *aqua* corpus, ubi homo animam efflaſſet, abluerunt veteres. V. ſupr. in *Abluebant*. Romæ a Claudio ſublata eſt. Dio LX. p. 669. B. *Cauponum tabernas, in quas coeuntes potabant, demolitus eſt, edixitque ne quis carnem elixam, aut aquam calidam venderet, in quoſdamque contra delinquentes animadvertit.* Idem LIX. p. 648. E. præterea refert, Cajum Caligulam ob mortem Druſillæ ſororis interdixiſſe, ne quis intra dies funeris ipſius aliqua in re lætitiam præ ſe ferret. Unde quidam *ob aquam calidam venditam impietatis reus factus ab eo trucidatus fuit.* Baccius ibid. c. 13. Stuck. l. l.

Aqua frigida, ὕδωρ ψυχρὸν à Græcis dicta, ut quæ ad potandum maximè eſt apta, fuit olim in antiquis illis Græcorum atque Romanorum menſis atque cœnis uſitata. Eſt autem vel ſuaptè natura frigida, & quidem alia alia frigidior, vel arte adhibita. Nive quidem & glacie potionem refrigerarunt veteres. Mart. XIV. 117.

Non potare nivem, ſed aquam potare rigentem
De nive commenta eſt ingenioſa ſitis.

Plin. XIX. 4. *Hi nives, illi glaciem potant, pœnaſque montium in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor æſtibus, excogitaturque ut alienis menſibus nix algeat.* XXXI. 3. *Neronis Principis inventum eſt* ad potum magis frigidum reddendum, *decoquere aquam, vitroque demiſſam in nives refrigerare. Ita voluptas frigoris contingit ſine vitio nivis.* Urſin. Append. ad Ciaccon. de Tricl. p. 333. P. Serv. Miſc. c. 9. Stuck. Ant. Conv. III. 6. Butius de Pot. Ant. c. 18. Oiſel. in Gell. XIX. 5. *Aquæ* frigidæ potus, ſi is frequens ſit atque copioſus, ſanis obeſt. Gell. XIX. 5. *Is nos aquam multam ex*

dilut.

Digitized by Google

Diluta nive bibentes coercebat, ſeveriuſque increpabat. Adhibebat nobis auctoritates nobilium medicorum; & cum primis Ariſtotelis Philoſophi, rei omnis humanæ peritiſſimi: qui aquam nivalem frugibus ſanè & arboribus fœcundam diceret, ſed hominibus potu nimio inſalubrem eſſe; tabemque & morbos ſenſim atque in diem longam viſceribus inſeminare. Calorem enim innatum exſtinguit, pectus offendit, ciborum appetentiam dejicit, & nervoſis omnibus adverſatur partibus. Quo verò *aqua* ſunt frigidiores, eo deteriores ſunt, ſunt enim difficilioris digeſtionis, nimirùm ob frigiditatis exceſſum. *Stuck.* & *Oiſel. l. l.* Frigidarum præterea *aquarum* uſus duplex fuit antiquis. Unus erat quidem ſimplex natatio in lacubus, fluviis, mari ac fontibus. Melius eſt natare in mari, quàm in fluviis & in id genus crudis aquis; tum quia marina *aqua* faciliùs ſuſtinet hominum corpora craſſitie; tum etiam quia minùs penetrare poteſt, quàm dulces, & minùs lædit. Inſtitutum hoc antiquiſſimum tres habuit rationes: nempè ad exercitationes corporum pro ſanitate tuenda; ad diſciplinam juventutis in re militari; & ad morborum plurium curationes. Alter in ipſis balneis, ſucceſſiva lavatione *aquarum*, temperatarum ſcilicet aut calidarum, & mox frigidarum. In balneis quidem antiquior fuit temperatarum & calidarum lavatio; nam etiamſi ante thermas frigidis ſpontè manantibus, fluviiſque uterentur in lavationibus, introducto tamen thermarum ritu per initia calidis ſolùm ac tepidis aliquo tempore lavari ſolitum fuiſſe videtur. Poſtea verò cum geminus is uſus & in ſanis, & in ægris cum magno hominum applauſu invaluiſſet, tota ad poſtremùm lavationum utilitas ipſi frigidæ lavationi relata eſt. Videntibus planè à balneo per frigidam & adſtringi corpora, & uniſi calidum innatum, & vires firmari; unde per calidam in thermis præparabantur homines ad frigidæ uſum. *Baccius de therm. c.* 25.

Aqua tepida media eſt inter calidam & frigidam. Tepor enim nihil eſt aliud, quàm conditio quædam media, quam ſortitur id, quod ab extremorum alterutro calido frigidoque æqualiter recedit. Hoc innuit ipſa tepidi natura, præ ſe fert nomen, & Galenus de ratione victus in acutis apertiſſimè declarat. Nam explanans illud Hippocratis ἀκροχλίαρον, inquit: *id calidi frigidique perfectum eſt medium*. Ergo & id, quod æſtu fervet, ſi temperanter frigeſcat; & quod maximè alget, ſi moderatum concipiat calorem, tepeſcere dicitur. Docet hoc argumentum ex antiquitate depromptum. Thermarum tres præcipuè partes fuiſſe conſtat, Calidarium, Frigidarium, Tepidarium. Et hujus quidem duplicem uſum: alterum ad eorum voluptatem, qui aeris, aut aquæ tepore: alterum ad hoc, ut qui è calido ad frigidum balneum, vel è frigido in calidum migrabant, in medio tepidario tantiſper morarentur, ut faciliùs alterum extremorum ferre poſſent. Nam repentè, & abſque medio ab extremo tranſire ad extremum quàm moleſtum ſit, quàm acerbum, ii probè norunt, qui manus contrectata nive algentes ad ignem admovent. Qui verò è frigidario in tepidarium migrabant, calore afficiebantur: qui verò è calidario, rigore & frigore. Ergo tepeſcere eſt calefieri, eſt frigeſcere. Uterque igitur & Caſtalio, & Lipſius rectè videntur ſentire, dum tepeſcere alter calefieri eſſe opinatur, alter frigefieri. Uterque hallucinatur, cum alter alterum neget. *P. Serv. Miſc. c.* 9.

Aqua recens de fonte hauſta ob inſitam frigiditatem longè ſuavior eſt ea, quæ egelida facta in vaſe quievit. *Butius de Pot. Ant. c.* 11. Priùs calefacta magis refrigeratur, & inalgeſcit, ut ea quæ Imperatoribus paratur igni admota dum ferveat. At non intenſiùs tantùm, ſed etiam citiùs. Et multi cum *aquam* refrigerari citò voluerint, ad ſolem ponunt primò. Præſente calore frigus fortiùs agit, ut frigore calor; ignis enim *aqua* reſperſus vehementiùs incaleſcit. Sol majorem in mari æſtum, quàm in terra gignit, quòd *aqua* magis quàm terra illi adverſatur. Cruda inflat, & terreſtres quaſdam partes retinet, unde bibentibus laborioſa efficitur. Athen. III. 21. *Butius ibid. c.* 16. Et aut ſterilitatem, aut partum fœmineum facit. Ariſtot. de Gener. Anim. c. 4. *Butius ibid. c.* 21. Optima vinum minimùm ferre poteſt, id eſt, minimo infuſo vino recipit ſaporem. Quia optima aqua ἐπιτατὸς ὕδ. *Buleng. de Conv.* III. 11. Neque pota, neque extrinſecùs occurrens natura apta eſt ſolidas partes humectare: non enim nutrit intùs abſumpta, ſed alimenta ad ſolida uſque convehit, & remittitur. Nec eo magis foris adhibita, ſi inſenſibiles permeet vias, ſuam qualitatem in intimas partes propagare valet. Certè minùs humectat quàm mulſum & vinum. *Baccius de Therm. c.* 22. Seriùs Romam perducta eſt propter duas potiſſimas cauſas. Tum quia primi illi patres non tam frugi tandem futurum hunc ritum exiſtimaverunt, quàm luxus & mollitiei fore lenocinium. Deinde ob aquarum incommoditatem, quarum in colles, ubi tunc habitabant, difficilis erat, & non ſine maxima impenſa perductio. Verùm hoc lautitiæ deſiderio univerſim ingruente, auctaque ſpatio temporis ſpectatæ Urbis in finitimas terras auctoritate, de *aquis* tandem è vicinis montibus, fluviiſque in Urbem perducendis, decreto publico S. P. Q. R. ſtatutum eſt: quæ & potuum ſimul, & lavationum ritui ſuppeterent. Quod factum eſt primùm M. Valerio Maximo & P. Decio Mure Conſulibus circa annum ab U. C. 444. A quibus temporibus Tiberinarum *aquarum* uſus ad eam uſque ætatem tam potu quàm lavacro frequentiſſimus, exoleſcere paullatim incepit. *Baccius de Therm. c.* 2. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 10. Non erat permiſſum *aquam* niſi ex caſtello adducere, ne aut rivi, aut fiſtulæ publicæ lacerarentur. Publicis idcircò thermis propria caſtella videntur fuiſſe conſtituta. In privatis autem prima Cenſorum, aut Ædilium erat auctoritas, quorum arbitratu per modulos, vel unciæ nomine, certo ſoluto annuo vectigali concedebatur. Legeque cautum, ne quis privatus aliam duceret, quàm quæ ex lacu redundaret, quam caducam vocabant: & hanc ipſam non in alium uſum quàm balnearum, aut fullonicarum dari eſſe ſolitam. Omnem aquam in publicos uſus erogari debere. *Baccius ibid. c.* 4. *Pancirol. Notit. dignit. imper. occident. c.* 12. *Marlian. l. l.* Tribus modis in Urbem ducebatur, fiſtulis plumbeis, aut tubulis fictilibus, vel ſtructilibus canalibus, quæ formæ appellabantur. V. illas infr. in *F.* Panciroll. Not. Dign. Imp. Occid. c. 5. Interdum per plurium prædia ducebatur. Ex unius enim agro aliquando oriebatur, & ex fonte, qui in ejus agro erat, ducebatur. Per alterius verò fundum ducebatur. Ducebatur verò fiſtulis, uſque adeò, ut etiamſi de ea re in ſervitute conſtituta nihil nominatim comprehenſum eſſet, pro cauto tamen haberetur, fierique liceret. Per lapidem verò ſtratum non aliter duci poterat, quàm ſi hoc in ſervitute conſtituenda cautum fuiſſet. Ei quoque cui iter aquæ per alienum fundum ceſſum eſſet, licuit fiſtulam ſuam, vel fictilem, vel cujuslibet generis in rivo ponere, quæ aquam latiùs exprimeret. *Aqua*, quæ per fundum alienum jure ſervitutis ducebatur, iter determinari in ſervitute imponenda ſolebat. Quòd ſi non deſtinata eſſet pars per quam duceretur, totus fundus ſerviebat, ſed quæ loca ejus fundi, tunc cum ea fieret ceſſio, ædificiis, arboribus, vineis vacua erant, ea ſola eo nomine ſerviebant. Sed etſi ductus legatus eſſet ſimpliciter per fundum, hæredi facultas fuit per quam partem fundi vellet conſtituere ſervitutem, dummodo nulla legatarii captio eſſet. *Briſſon. de Form.* VI. *p.* 552. Ducendarum *aquarum* duo erant genera. Erat enim quotidiana, erat & æſtiva. Quotidiana ab æſtiva uſu differebat, non jure. Quotidiana enim erat, quæ duci aſſiduè ſolebat, & quotidiè duci poterat, ſive æſtivo tempore, ſive hyberno, etiamſi aliquanto temporis momento ducta non eſſet. Æſtiva verò ea erat, qua æſtate ſola uti expediret, & qua quis æſtate ſola utebatur, ſive perpetuò duci, ſive nonniſi æſtate duci ea poſſet. Enimverò poterat eodem tempore alius quotidianam, alius æſtivam *aquam* ducere: ita ut æſtate divideretur inter eos *aqua*, hyeme ſolus duceret is qui quotidianæ jus habebat. Interdum nocturnæ duntaxat *aqua* ſervitus cedebatur, interdum verò diurnæ ſolius. Et is quidem qui diurnarum, aut nocturnarum ho-

ſtarum *aquæ* ductum haberet, non poterat alia hora ducere quàm qua jus habebat ducendi. *Briſſon. ibid. p.* 551. *Aquæ* jus neque ad hæredem, neque ad emptorem tranſibat, neque ullum novum dominum prædiorum ſequebatur. Balneis tamen, quæ publicè lavarent, ſemel data *aqua* perpetuò manebat, Vacantes in commentarios redigebantur, qui reſpiciebantur, ut petitoribus ex vacuis dari poſſent. Qui igitur aliquam *aquam* impetraſſet, oportebat à Principe epiſtolam ad curatorem afferre, curatoremque ipſum præſtare maturitatem; & ad procuratorem ejuſdem officii libertum Cæſaris protinus ſcribere, ne quandoque negligentiam aut fraudem ſuam ignorantiæ colore defenderet; procuratoremque calicem ejus moduli, qui fuerat impetratus, adhibitis libratoribus ſignare, ad lineamque aliorum collocare. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 10. *Auguſtin. de Senatuſconſ. Theſ. Antiq. Roman, Græv, Tom.* II. *p.* 342. *C*, *Aquam* aquæductibus publicis Romæ conſtitutis, vetitum fuit privatis aliquam inde *aquæ* partem decerpere, ſed teſtante Frontin. II. *apud antiquos omnis aqua in publicos uſus erogabatur, nec privatis quicquam aqua, niſi quæ ex lacu abundavit, ducere licuit, & hæc ipſa non in alium uſum, quam in balnearum, aut fullonicarum dabatur, eratque vectigalis ſtatuta merces, quam publicum penderetur.* Deinde ſenſim jus *aquam* ex publicis canalibus deducendi à cenſoribus, vel quoties ei in Republica non eſſent, ab ædilibus, privatis conceſſum, qui inde ductis rivis, & canalibus agros ſuos irrigabant, dato certo vectigali. Poſtea ſoli Cæſares ſibi jus *aquam* publicam concedendi ſervarunt, nec voluerunt, ut *quiſquam ſine literis duceret.* V. l. 2. C. Theod. de aquæductibus. *Burmann. Differt.* XII. *de Vectig. p.* 238. *Alexand. de Nigris apud Malvaſ. Marm, Felſin. Sect.* III, *c.* 1. Menſuris dividebatur. *Aquarum* autem moduli, aut ad digitorum, aut ad unciarum menſuram inſtituti erant. Digitus erat ſextadecima pars pedis, uncia duodecima. Digitorum alius quadratus vocabatur, alius rotundus. Poſtea modulus nec ab uncia, nec ab alterutro digitorum originem accipiens, in uſum Urbis, excluſis prioribus, venit quinario nomine appellatus, *Briſſon. de Form,* VI. *p.* 552. Erat inter liquores iſtos, quos mortuis ſolebant inferre. Vocabatur Latinis Arſeria, vel Arſerial. *Aquam* hanc, ſi vir aut femina apud Græcos è vita exceſſiſſet, portabatur à mulieribus, quæ peculiari nomine Ἐγχυτρίστριαι dicebantur. Si verò juvenis quiſpiam aut virgo, tunc iſtoc officio fungebatur puer genere proximus, *Kirchman. de Fun. Rom.* IV. 2.

. *Aqua* Albi dina legitur in Victore recentiori, Sed occurrit nobis perquàm frigidum & inane additamentum, ut ita *aquarum* numerum ſuppleret, quas alibi invenire non poterat. *Nardin. Rom, Vet.* VIII. 4. *Donat, de Urb. Rom.* III. 18.

Aqua Alexandrina ab Alexandro dicta eſt, *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. occid. c,* 12, Illam ab *aquarum* numero excludimus. *Fabrett, de Aquar. Duct. Diſſ.* I, *Theſ. Antiq, Roman. Græv. Tom.* IV, *p.* 1786. *B.* Alexandrinas *aquas* ſuo tempore appellatas fuiſſe, quæ ante Neronianæ fuerint dictæ, ſcribit Eutrop. VII. 15. Legitur Alexander Severus apud Lamprid. c. 25. *thermas ſui nominis feciſſe, juxta eas, quæ Neroniana fuerant, aqua inducta, nunc Alexandrina quæ dicitur.* Sed hiſce Lampridius oſtendit apertè, Alexandrinas à Neronianis & loco, & nomine differre. In domibus autem adjacentibus thermis Neronis, verſus ſeptemtrionem, vidi antiqua pavimenta, & fiſtulas plumbeas, puteumque qui nulla ratione exſiccari poterat, ut ductum eſſe exiſtimem illius aquæ, quam *Alexandrinam* appellat Lampridius. *Marlian. Topogr, Urb. Rom.* V, 12. Innuit Lampridius *aquam* è veteri ab Alexandro Imperatore in thermas ſuas eſſe translatam, *Nardin, Rom. Vet.* VIII. 4.

Aqua Algentiana ſub Tuſculanis collibus ad nonum circiter ab Urbe lapidem primùm emergit, & rurſus per aliam vallem, ſub titulo *di meza via di Fraſcati* plures arcus tranſmittit, Romamque indubiè petit; licèt illius ne minimum ultra veſtigium invenire potuerim. *Fabrett. de Aquaduct. Diſſ,* III, *Theſ. Antiq, Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1769, *E.* 1772. *D.* Quæ qualis fuerit, nulla poſſum ratione aſſequi. Videtur tamen ex monte Algido (V. illum ſupr.) Romam deduci potuiſſe. Certè in edita Algidi parte naſcitur illa *aqua*, quam Cardinalis Aldobrandinus in Tuſculanum ſuam deduxit, quibus hortis ab eleganti proſpectu *Belvedere* nomen. Non igitur à veri quadam ſpecie alienum, fontem hunc è loco tam vicino ab Imperatorum aliquo ubertate & altitudine *aquæ* ejus permoto in Urbem inductum fuiſſe. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4.

Aqua Alſia an unquam fuerit, V. infr. in *Aqua Sabatina,*

Aqua Alſietina ex lacu Alſietino, via Claudia, deducta eſt ab Auguſto. Ideò & Auguſta eſt dicta. Parùm eſt ſalubris. Fortè Auguſtus, cum opus naumachiæ aggrederetur, ne quid ſalubrioribus *aquis* detraheret, hanc proprio opere perduxit: & quod naumachiæ cœperat ſupereſſe, hortis ſubjacentibus, & privatorum uſibus ad irrigandum conceſſit. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 19. *Donat. de Urb. Rom,* III. 18. *Volaterr. Comm. Urb,* VI. *p.* 189. *A. Fabrett. de Aquaduct. Diſſ.* III. *Theſ. Antiq, Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1771, *D. Manut. Quæſ. Epiſt.* I. 2. *Panciroll, Deſcr. Urb. Rom, Theſ. Antiq. Roman. Tom.* III. *p.* 384. *B. Caſal. de Urb. ac Imper, Roman. ſplend. part.* I. *c.* 13. Hujus ductus reliquiæ in naumachia Auguſti ſub Hortulorum colle cernuntur, ſed *aqua* mox conditur, & in regione Tranſtiberina propè S. Mariæ templum, publico fonte emiſſa, uſibus dictis ſervit. Hadrianus primus illam reſtituit. *Fabric, Deſc. Urb. Rom. c.* 17.

Aqua Annia mihi eſt ignota. *Donat. de Urb. Rom,* III. 18. Dicta eſt, quia ab Aniene (V. ſupr.) in Tiberim defluente derivatur. *Panciroll. Deſcr. Urb, Roman. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* III. *pag.* 382. *B. C.*

Aqua Antoniana ab Antonino Caracalla deducta ad thermas, quas omnium pulcherrimas exſtruxit, & Antonianas nuncupavit. *Panciroll, Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Roman. Grav, Tom.* III. *p.* 385. *B. Notit. Dignit. Imp. Occid, c.* 12. *Nardin. Rom,* VIII. 4.

Aqua Appia ab Appio Claudio Cenſore, poſtea Cæco, in Urbem eſt invecta M. Valerio Maximo & P. Decio Mure Conſulibus anno vigeſimo poſt Samniticum bellum cœptum, Frontinus. V, illum infr. in *Via Appia*. Collegam habuit C, Plautium Venocem cognominatum ob *aquarum* venas, quas ſcrutabatur, qui cenſura ſe abdicavit, ab Appio deceptus, qui ſe idem facturum ſimulaverat, ſed in magiſtratu permanſit, donec *aquæ* ductum perficeret. Concipiebatur in agro Lucullano via Præneſtina inter milliarium ſextum & octavum, diverticulo ſiniſtrorſus paſſuum ſeptingentorum octoginta, Excurrebat in longum ultra duo & viginti millia paſſuum. Junctus ramo Auguſtæ erat altitudinis pedum quinque, latitudinis unius & dodrantis. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq, Roman. Grav, Tom.* III. *p,* 384. *A. Donat. de Urb. Roman.* III. 18. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 26, *Manut, Quæſ. Epiſt.* I. 2. *Caſal, de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* I. *c.* 13. Per portam Capenam, nunc S. Sebaſtiani, in octo Urbis regiones uſque ad Campum Martium ex viginti caſtellis diſtribuebatur. *Baccius de Therm. vet. c.* 4. *Donat. l. l.* Poſt Alſietinam maximè humilis, & ſubterraneo labens rivo, quòd umiliore directura antiquiores perducerent, nondum explorata arte librandi, vel quia ſpontè *aquas* celarent, ne hoſtis interciperet, *Donat. l. l.* Hunc *aquæ* ductum vetuſtate collapſum M. Titius Prætor anno ab U. C. 608. reſtituit. In circum ad naumachiam hæc *aqua* duci conſueverat. *Panciroll. l. l,* Multa de hac *aqua* Fabrett. de Aquæd, Diſſ. I, Theſ. Antiq. Roman. Græv, Tom. IV. p. 1695....

Aqua Auguſta vocata etiam fuit alia, quam bonam & ſalubrem in Marciam, ut hanc adjuvaret æſtate ſicciore deficientem, corrivavit Auguſtus, opere ſubterraneo uſque ad Marciæ rivum, Ejus ductus, donec Marciæ accedat, efficit paſſus octingentos. Hic Auguſtæ ramus, ſufficiente ſibi tandem Marcia, in *aqua* Claudiæ truncum derivatus eſt. *Nardin. Rom, Vet.* VIII. 4. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 17. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman.*

Roman. Græv. Tom. III. *p.* 383. *F. Donat. de Urb. Roman.* III. 18.

Aqua Aurelia ad quem Cæſarem referenda? Nam plures Aurelii. Quorum unus ductus Marciæ inſtauravit (V. in *aqua Marcia*) Ab hoc Cæſare Aureliam fortaſſe adjecto ad Marciam nomine habemus. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. Dicta eſt à L. Aurelio Cotta, qui fuit Conſul annis ſeptem ante tertium bellum Punicum, ut auctor eſt Plin. XXXIII. 3. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 384. *D.*

Aqua caduca quænam fuerit dicta. V. ſupra in *Aqua ſeriùs Romam perducta eſt*.

Aqua Capitolina non ad alia ſacri montis loca, ſed ipſum templum Jovis fuit derivata, videlicet ad officia ſacrorum, & ſacrificantium luſtrationem. *Rycq. de Capit. c.* 37.

Aqua Cimina procul dubio è monte Cimino venit. Lacus enim Cimini *aqua* minùs ſalubris, atque etiam nimis quàm remota erat; nec tam longinqui ductus impenſas merebatur. Ad ima verò Cimini montis ſcaturigines uberes ſanè, ac luculenter fuere, præſertim in agro Sorano, & Vignanello. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 384. *D. Bacc. de Therm. c.* 4. Panvinus hanc & Sabatinam unam fuiſſe exiſtimat eandemque, verùm quo inductus argumento, non videre me lubens agnoſco, quum Sabatinæ aquæductus totus repertus ſit, & monte Cimino longè remotus, neque adeò in ipſa recta ab Cimino Romam via. Quia nec ullum ejus trans lacum Braccianum. veſtigium apparet. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. *Donat. de Rom. Vet.* III. 18.

Aqua Claudia concipiebatur via Sublacenſi ad milliarium octavum & trigeſimum, diverticulo ſiniſtrorſus intra paſſus trecentos, ex fontibus duobus ampliſſimis & ſpecioſis Cærulo, qui a ſimilitudine appellatus, & Curtio. Hiſce Frontinus ad milliarium octavum, Plinius à lapide quadrageſimo Claudiam concipi dicunt. Sed alter intelligit diſtantiam ab eo fonte, qui ab Urbe magis diſtabat, alter ab eo loco, ubi ambo jungebantur. *Fabrett. de Aquæd. Diſſ.* II. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1718. *A. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. *Borrich. Ant. Urb. fac. c.* 17. §. 3. C. Cæſar, qui Tiberio ſucceſſit, cum parùm, & publicis uſibus, & privatis voluptatibus ſeptem ductus *aquarum* ſufficere viderentur, altero Imperii ſui anno, M. Aquilio Juliano, P. Nonio Aſprenate Conſulibus, anno ab U. C. 790. duos ductus inchoavit: quod opus Claudius conſummavit, dedicavitque Sulla & Titiano Conſulibus, anno ab U. C. 800. a. d. 6. Kalend. Aug. Alteri nomen Claudiæ datum. Hæc bonitate proxima Marciæ. *Frontin. de Aquæd.* I. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1640. *D. Baccius de Therm. c.* 4. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 382. *E. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 57. Poſt Anienem ſecundum tenebat altitudinis locum, & poſt hortos Pallantianos (hi erant ad S. Euſebium in colle Eſquilino) finitis arcubus, cum Aniene novo fiſtulis per Urbem diſtribuebatur. Sed ante partem ſui ad portam nunc majorem transferebat in Cœlium. Nero enim exſtructis arcubus deduci voluit in Palatium. Arcuum Neronianorum magna pars adhuc viſitur, longo tractu interſecando Cœlium montem. Incipientes enim ab ea, quam dixi, porta, ſecundum hortos Cardinalis Friderici Cornelii per dorſum Cœlii procurrunt ad baſilicam Lateranenſem: inde ad ædem S. Stephani cognomento rotundam, ubi dicitur olim fuiſſe templum Claudii. *Donat. l. l. Fabrett. de Aquæd. Diſſ.* I. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p.* 1690. *E.* Hanc propter ſalubritatem Vitellius in deliciis habuit, & Alexander Severus jejunus bibit ad unum propè ſextarium. Ruinas ejus in Aventino propè S. Priſcam, & propè portam Næviam in muro vidimus, canales ſcilicet ſaxeos tres, alterum alteri impoſitum, tantæ amplitudinis, ut unus à me perreptari poſſet. In Cœlio monte intra monaſterium S. Johannis & Paulli fons reſtare dicitur, qui perenni aqua abundat, neque procul inde caſtellum *aquæ* eſt quadratum, & magna parte integrum. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 17. In hujus ductu novæ lapidum fodinæ fuerunt repertæ. Intermiſſo enim aquarum curſu ſub altiſſimis montibus Æquicolarum; ſed nihilominùs bibulæ terræ, quæ fornicis camera ſuſtinetur, collecto ſupernè humore in ſpecus deſudante, eoque arenæ admiſto, locique opacati frigoribus concreto, novus lapis alabaſtrites ingenti maſſa formatus eſt, qui longitudinem formarum cum temporis diuturnitate compleverit. Inſtitutis lapidicinis egeri jam, vectuſque in Urbem, ac perpolitus collucere in aris cœpit. *Donat. de Urb. Rom.* III. 15.

Aqua Crabra præter caput Juliæ transfluebat, ut ait Frontinus, hoc eſt, ad dextram viæ Latinæ. Hanc, ut idem ſubdit, Agrippa emiſit, id eſt, à ductu Juliæ excluſit, quia ejus uſum improbaverat, ſive quia Tuſculanis poſſeſſoribus relinquendam credebat. Poſtea non quidem in Juliam eſt recepta, ſed particulari rivo, quem & hodie occupat, Romam eſt perducta. Veſtigia antiquitatis hujus ductus manent, tam in vetuſto opere cataractæ, ſive emiſſarii ad nonum ab Urbe lapidem viæ Latinæ, ſub magnis quibuſdam ruderibus, *li Centroni* nuncupatis; (ubi recepta in ſubterraneo ſpecu ea *aqua* quantitate, quam rivus, quem diximus, manufactus Romam defert, reliqua per agrum Romanum in Anienem fluvium tranſmittitur) quàm etiam in hac eadem ſpecus apertura priſcam magnificentiam redolente, ubi per quatuor ferè ſtadia terram ſubit, ut ſuperato medio jugo facilè ad Urbem, declivi ſemper exinde itinere, devehi valeat. Augetur hodie ex aquis Julia atque Tepula, quæ perruptis ductibus in eandem vallem Albanam influunt. Damnata poſtea fuit vocata. Hoc nomen effingendi occaſionem videtur dediſſe Frontinus, dum emiſſam, improbatam, atque excluſam memorat. Unde tam Victor, quàm Notitia Crabræ nomen omittunt, quia, Damnatam, uti reipſa non diverſam retinuerunt. *Fabrett. de Aquæd. Diſſ.* III. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1757. *Donat. de Urb. Roman.* III. 18. In Urbe quoque Almonis nomine indigitatur. *Kirch. Lat. Nov. & Ant.* I. 2. 2. *pag.* 62. Hoc minimè eſſe admittendum palam fit ex ſupra deſcripta origine & decurſu *aquæ* Crabræ. Almo enim inter Oſtienſem portam & templum D. Paulli Tiberi miſcetur, & ejus fontes à remotis Crabræ longo terrarum divortio dividuntur. *Fabrett. l. l.*

Aqua Felix in altitudinem Romanorum collium, in colle primùm Quirinali, tum tota Urbe publicis privatiſque fontibus emergens ad Urbem à Sixto V. Pontifice eſt perducta. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 12. A Præneſtinis uſque collibus, longo excurſo ab Urbe XX. mill. paſſ. Quam cum alii aliquam ex antiquis putent *aquis*, vel Claudiam, quicum certo ſpatio conducatur, vel novam perductionem, vel certè Appiam eſſe, quòd ex eodem ferè conceptaculo excipiantur: nos tamen re diligenter perſpecta, Appiam quidem hanc à prima origine confirmamus; novam tamen eſſe perductionem, unde rectè novo nomine, ac auctore Felicem nuncupandam non dubitamus aſſerere, duplici ratione. Tum ob altitudinem; ubi enim Appia primùm excepta erat humili ſitu, & ſecus viam Præneſtinam excurreret, hæc perducta altiùs, ut noſtra diligentia, ac relatis accepimus ab ejus operis præfectis, qui hanc perductionem, ac verſuras ad regulam & libellam dimenſi ſunt, ſuperat admodum antiquos Appiæ ductus. Tum quia manifeſtè hæc relicto à capite antiquo Appiæ ductu, ceu depreſſa omnis, ac ſemilaceræ ſtructuræ, nunc novo ad ſiniſtram ductu ſub Columna Illuſtrium Columnarum oppido perducta, prælata multis palmis ſtructura, partim rivo ſubterraneo, partim arcuata ſubſtructione, ac redivivis nonnullis Appiæ & Claudiæ fragmentis ſubvecta, per portam S. Laurentii, in altas Eſquilias ſubit, ac in Quirinalem uſque collem largis fontibus influit. Quare altitudine, præter unum Anienem, ſuperat cæteros ductus antiquos: bonitate verò *aqua* valdè ſalubri, tanta ubertate ac commodita-

ſe jam in omnes Urbis regiones diſtribuendæ, ut opus egregium in perpetuam omni ſeculo laudem ipſi ſummo auctori commemorandum ſit. *Bacius de Therm. c. 5.*

Aqua Herculanea, ſive Herculea dicta eſt, non à Commodo, qui ſe Herculem fingebat & vocabat, non à Maximiano, qui & ipſe eo modo ſe appellabat. Nam Plinius hujus *aqua* meminit, qui ante hos longè fuit. Ipſe Virginem *aquam* vult denominari, quia Herculaneum rivum refugiat. Quare ab aliquo ſigno Herculis, vel templo, unde oritur, dicta veriſimilius creditur. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 383. E.* Laudatiſſima eſt. Inſeritur Anieni novo, ex qua mixtura gratiam amittit, & proinde ſeparatim ire juſſa ab Imperatore Nerva. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 17.*

Aqua Janiculenſis. Hanc Alexander in Urbem non invexit. Eſt enim eadem quæ Trajana. *Fabrett. de Aquad. Diſſ. I. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. IV. p. 1704. B.*

Aqua Julia à Julio quodam (Julium Cæſarem fuiſſe putat *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 383. F.*) inventa, & ab inventore nomen ſortita eſt. Hanc M. Agrippa ex variis venis in agro Tuſculano collegit & deduxit via Latina tredecim annis ante Virginem anno ab U. C. 721. ad milliarium ab Urbe duodecimum. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 17. Donat. de Urb. Rom. III. 18. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 17. §. 3. Manut. Quæſt. Epiſt. I. 2.* Ductu quindecim millium paſſuum propè portam Næviam parte ſui effundebatur, altera pars effundebatur in Viminalem. *Donat. l. l.* Hanc Auguſtus in ſupplementum *aqua* Marciæ, quoties ſiccitates egerent auxilio, opere ſubterraneo perduxit uſque ad Marciæ rivum. Hujus ductus, donec Marciæ accederet, efficiebat paſſus octingentos. *Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 16. Fabrett. de Aquad. Diſſ. II. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1737. E.* Aurelianus illam reſtituit. Ductus in Eſquilino rudera apparent, inter portam & Marii tropæa, *Fabric. l. l. Marlian. Topogr. ibid. c. 17.*

Aqua Juturna in foro fuit. Hanc valetudinis cauſa multi bibebant, & præ cæteris adhibebant ad ſacrificia, ut olim Trœzenii Hippocrenem ſontem, Athenienſes Callirrhoen, *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 15.*

Aqua Labicana ex agro, in quo oritur, eſt vocata. Hanc Alexander in Urbem invexit. *Fabrett. de Aquad. Diſſ. I. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. IV. p. 1704. B.*

Aqua Martia non eſt dicenda, ut vulgò ſcriptores omnes, & inemendatiſſimus cæteroqui Frontini codex perpetuò retinent, ſed Marcia. Exemplo hæc eſt inſcriptio:

D. M
TIMBRÆO. AUG. L
CASTELLARIO
AQUÆ. MARCIÆ
CLAUDIA. DYNAME
MARITO. OPTUMO.

Fabrett. de Aquad. Diſſ. II. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1478. A. Cum Appiæ & Anienis ductus eſſent quaſſati, privatorum etiam fraudibus interciperentur, datum eſt à Senatu Marco Titio Prætori negotium eorum ductuum (V. in *Appia*) reficiendorum & vindicandorum: & quoniam incrementum Urbis exigere videbatur ampliorem *aqua* modum, eidem mandatum, ut curaret, quatenus alias *aquas* poſſet, in Urbem perducere, & ampliores ductus faceret, reipublicæ cauſa à tertio milliario opera fabrorum duxit, cui ab auctore Marciæ nomen fuit. Perducta eſt anno ab U. C. 613. *Manut. Quæſt. Epiſt. I. 2.* Ita quidem Front. n. 9. In contraria verò diſtrahit auctoritas Plin. XXXI. 3. *Primus eam in Urbem ducere auſpicatus eſt Ancus Marcius, unus ex Regibus; poſtea Q. Marcius Rex in prætura.* Accedit non leve teſtimonium Plutarchi in Coriolano, ſub ipſo libri initio. Μάρκιοι δ' ἦσαν, καὶ Πόπλιος, καὶ Κόϊντος, οἱ πλεῖστον ὕδωρ καὶ κάλλιστον εἰς Ῥώμην καταγαγόντες, hoc eſt, *P. quoque & Q. Marcii fuerunt, qui maximum atque pulcherrimum aquæductum Romæ fecerant.* In hac dubitatione potior mihi nihilominus Plinii & Plutarchi fides. *Fabrett. l. l.* Qui mihi hoc non perſuadent, cum Anco Marcio Rege longè à ditione Romanorum tam ipſa, quàm regio, in qua oriebatur, Romanis eſſet ignota. *Donat. de Urb. Rom. III. 18.* Concipiebatur via Valeria ad milliarium tertium & trigeſimum. Ductus ejus habebat longitudinem à capite ad Urbem paſſuum ſexaginta millium ſeptingentorum & ſemis, primùm rivo ſubterraneo, deinde opere ſupra terram, tum opere arcuato, mox ſubſtructione, poſtremò rurſus opere arcuato. Plin. XXXI. 3. à Frontino, qui hæc habet, diſſentit. Ita ille de hac aqua: *Clariſſima aquarum omnium in toto orbe, frigoris ſalubritatiſque palma præconio Urbis, Marcia eſt, inter reliqua Deum munere Urbi tributa. Vocabatur hæc quondam Auſeja, fons autem ipſe Piconia. Oritur in montibus ultimis Pelignorum: tranſit Marſos & Fucinum lacum, Romam non dubie petens. Mox ſpecu merſa, in Tiburtina ſe aperit, novem millibus paſſuum fornicibus ſtructis perducta.* Manut. l. l. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 16. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 9. Caſal. de Urb. ac Imper. Rom. ſplend. part. I. c. 13. Faunus Antiq. Urb. Rom. IV. 5. Pigh. Annal. Rom. III. p. 50. In Capitolium eſt deducta innumerabili ſumptu, non ſine aliqua tamen Decemvirorum obnunciatione, qui, dum aliis ex cauſis libros Sibyllinos inſpicerent, inveniſſe dicebantur: non eſſe *aquam* Marciam, ſed Anienem in Capitolium perducendam, deque ea re in Senatu fuiſſe actum Appio Claudio & Q. Cæcilio Conſulibus, atque iterùm tertio poſt anno C. Lælio, Q. Servilio Conſulibus. Sed utroque tempore vicit gratia Q. Marcii Regis, atque ita eſt in Capitolium perducta. *Rycq. de Capitol. c. 37. Manut. l. l.* Et quidem ad Jovis templi uſum, cum ſe in ſacrificiis abluerent; & aliorum habitantium commodum. Ejus fiſtulas in ſeditione Saturnini, quòd ſe in Capitolium cum ejuſdem factionis civibus recepiſſet, Marius conſul præcidit, ſitique adverſarios perdomuit. *Donat. de Urb. Rom. II. 10.* Tota etiam propter ſalubritatem potui ſerviebat. Etiam deducta eſt in colles Cœlium & Aventinum. Sed poſteaquàm Nero Imperator Claudiam opere arcuato aſſumpſit, exceptam uſque ad templum divi Claudii perduxit, ut inde diſtribueretur; Marcia & Julia, quæ ipſa quoque in eos colles perducta fuerat, non ampliatæ, ſed amiſſæ ſunt. *Manut. l. l. Donat. ibid. III. 18.* Quare Trajanus ampliore opere his collibus Marciam reddidit, & ſuas in thermas induxit. Ideò & Trajana appellata eſt. Ejus ductus cum Auguſtus, ſive Agrippa ejus nomine, & Titus refeciſſent, M. Antoninus iterùm reſtituit, & novum illi fontem Antoninianum nomine adjecit. *Donat. l. l. Baccius de Therm. c. 4.* Ruinæ ductus intra & extra portam Eſquilinam ingentes adhuc hodie cernuntur. *Fabric. l. l.*

Aqua Mariana dicitur à Mariano oppido fluvius, qui hodie per portam Gabiuſam ingreditur, & fertur per vallem inter Cœlium & Cœliolum: inde per viam Appiam in radicibus Aventini, ſub eo clivo, quo ad S. Sabinam adſcenſus eſt: influit in Tiberim. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 15.*

Aqua Mercurii dicta fuit via Appia extra Capenam. Ad quam cum populus conveniſſet, unuſquiſque lauri ramo alterius caput ea aſpergebat *aqua*, Mercurium invocans. Hac luſtratione delicta, præſertim perjuria, dilui credebant. *Marlian. Topogr. Urb. Rom. V. 27. Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 254. C. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 51. Fabrett. de Aquæd. Diſſ. III. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 777. C. Choull. de Vet. Rom. Relig. p. 236. Bellor. Fragm. Veſt. vet. Rom. Tab. 9.* Illa etiam mercatores a. d. Idus Majas, poſtquam Deo illi in templo ſacra feciſſent, urnas implebant, eaque domum in tabernas aſportata, intincta lauro ſe, merceſque ſuas adſpergebant, *Nardin. Rom. Vet. III. 2. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 3. §. 1.*

Aqua Paulla è variis ſcaturiginibus à Paullo V. Pontifice collecta, quinto & trigeſimo ab Urbe milliario, opere ſubterraneo & arcuato in Janiculum deducta eſt, & dejicit ſe in jacentia Tranſtiberinæ regionis, unde Tiberim ſuper pontem deducta, in uſum reliquæ civitatis eſt diviſa.

Digitized by Google

diviſa. Eadem gemino ab Urbe lapide, facto divortio, ſiniſtrorſum Vaticanum petens, hortis Pontificis, in plurimos, pulcherrimoſque fontes emergit: tum in ſubjectam ædibus aream, totamque Leoninam Urbem copioſè per lacus, & ſalientes effunditur. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 12. Ejus fons cuniculis furtim egreſſus, ſubterraneos meatus ſpontè ſibi fecerat: diuque inter anguſta terreſtrium venarum pertinaci fluctu eluctatus, inferiorem collis partem, objectamque munitionem impulit, magnoque fragore ac terrore Tranſtiberinæ viciniæ disjecit: imminente utique cœnobii ruina, niſi Urbani VIII. beneficentia ſubveniſſet. Ille aquam redditam ſuis finibus coerceri, ducique murum longo tractu directum juſſit, oneri ferendo parem: ſtetitque immobilis mons; ut conſtaret, quo auctore loci religionem ſtabiliret ſecuritas. *Donat. ibid. c.* 9. Satis turbida eſt illa *aqua*, ſed in ſcaturiginibus limpida & pura: unde vitium illud terræ, quam *aquæ* ductus ſubtranſit, aſſignatur. Quin & Dominicus Caſtellus architectus, cujus per Carolum Maderrium deductionis hujus cura commiſſa & mandata fuerat, aliquando in familiari mihi colloquio indicavit, deprehendiſſe ſeſe, veteres iſtius *aquæ* ductus interiores margines craſſo validoque latere undique obſepſiſſe, muniſſeque, ne per rimas humor aliquis circumjectæ telluris penetrare, atque ita *aquam* inficere poſſet. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4.

Aqua Petronia, quam magiſtratus auſpicatò tranſibant, cum in campo agere quod vellent. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 15.

Aqua Sabatina, *quæ in lacu Sabate excipiebatur*. Feſtus. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 22. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 17. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. *Fabrett. de Aquæd. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 744. *E.* Nunc dicitur Anguillariæ lacus: ex quo *aqua* Romam producebatur: cujus ductus veſtigia quædam exſtare dicuntur extra portam Pancratianam. Ejus fons in area D. Petri adhuc cernitur. *Marlian. l. l.* Reducta eſt, ut Marlianus & Baccius de Therm. c. 4. & Faunus Antiq. Urb. Rom. V. 12. ab Hadriano I. vel, ut Fabricius, Innocentio VIII. Hujus primum deductorem non ponunt, qui de Urbe ſcripſerunt. Ejus duo nunc ſunt fontes in Vaticano: alius intra palatium Pontificis cum cochlea, ex qua ſupernè ab omni parte deſpicere in fontem licet; alter in ipſo campo. Prudentius poeta baptiſterium deſcribit in Vaticano, cui hanc ſerviiſſe *aquam* veriſimile eſt. Recentiores modò Aurelianam à via: modò Septimianam à porta nominant. *Fabric. l. l.*

Aqua Salonia. Hanc novam *aquæ* Virginis ductui à ſe reſtituto adjunxit Pius IV. Pontifex Romanus. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 11.

Aqua Septimiana fuit forſan ramus *aquæ* ductuum veterum, quibus Imperatores hanc vel illam *aquam* in aliam Urbis partem abduxerunt in novos uſus. De Septimiana & Severiana illud conſtat, à Septimio Severo illis nomen veniſſe: cæterùm duas hunc Imperatorem aquas in Urbem deduxiſſe, & neutrius aliquam ab Hiſtoricis factam mentionem non nimis credibile videtur. Multas ſanè ille thermas, balnea, & ædificia in Tranſtiberina conſtruxit, ut ad portam Capenam: in quæ plures veterum *aquarum* rami deduci potuere, qui nova nomina iſta produxiſſe exiſtimandi ſunt. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. *Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c.* 12. Sed nos minutam hujuſmodi enumerationem ſecundarum caducarumque (ut ita dicam) *aquarum* à Victore excludimus. Thermas Severianas à Septimio Severo nuncupatas in prima regione Portæ, quæ longè extra Urbem, comprehenſo Almone fluviolo, & vico Camœnarum exporrigebatur, Victor & Notitia concorditer deſcribunt. Unde conjectare licet, *aquam* Algentianam, quæ ab Appiæ dorſo verſus hanc regionem ferebatur, Septimianam, quam quærimus, forſan dictam: quod eo probabilius ſe habet, quo illum tantum ſuum ductum ſine nomine & ſine auctore comperimus. *Fabrett. de Aquæd. Diſſ.* III. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1760. *E.* 1775. *A. B.*

Aqua Setina à Setino Campaniæ agro deducta, vel à Setina via *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *pag.* 384. *C.* In Notitia Imperii legitur Alſia & Setina; utraque mihi ignota, &, ut dicam, quod ſentio, non credita, quoniam Setia & Alſium multò, quàm ipſa Roma, depreſſiore loco olim ſita fuerint. Quin & in ea ſum opinione, errorem nobis librariorum has aquas ſuppeditaviſſe, pro Alſietina, de qua ſupra, Alſia, Setina ſcribentium. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. Cujus conjectura bona eſt. *Fabrett. de Aquæd. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1776. *E.*

Aqua Sixtina. Turpiter fallitur recens Geographus, qui in ſua charta topographica anno 1674. in lucem edita, hanc à lacu, quem Regillum Holſteenius rectiſſimè meo judicio vocat (hodie di monte Falcone) derivat. Erroris cauſam putei ſupra rivum ſubterraneum, qui propè hunc lacum viſuntur, fortaſſe præbuerunt; dum ſcriptor, parùm ſanè accuratus, nec eorum uſque ad caput *aquæ*, ſive ad primum caſtellum continuationem, imò nec caſtellum ipſum, integro milliario hinc diſſitum, animadvertit. Lacus verò ſtagnantem *aquam* & potui omninò ineptam continet, nec inſuper unius diei erogationi ſufficeret: æſtivo autem tempore putridam prorſus & venenatam emitteret, ob maximam lini & cannabis copiam, quam vicinorum oppidorum accolæ huc ad macerandum comportant. Sunt qui ad ſiniſtram viæ Præneſtinæ hanc *aquam* oriri dixerunt: & ita palmaribus literis & pluſquam palmari mendo in fonte primario apud Thermas Diocletianas habetur. Sed iſti lapſi ſunt, quia hodie, interrupta & impervia ipſa via, Præneſte nonniſi per Labicanam aditur, cui propterea Præneſtinæ viæ paſſim nomen tribuunt. *Fabrett. de Aquæduct. Diſ.* I. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1709. *F.*

Aqua Tepula forte à loco, unde extrahebatur, dicta eſt. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* III. *p.* 385. *A. Ex agro Lucullano, quem quidam Tuſculanum crediderunt, in Cœlium collem, Aventinum & Capitolium à Cenſoribus Cn. Servilio Cæpione & C. Caſſio Longino eſt perducta anno ab U. C. 627. Plautio Hypſæone & Fulvio Flacco Conſulibus. Hujus aquæ fontes nulli fuerunt: venis quibuſdam conſtabat, quæ intercepta ſunt in Juliam. Caput ejus obſervabatur à piſcina Juliæ. Concipiebatur via Latina ad milliarium undecimum. Inde rivo ſuo perducta in Urbem. Juliæ poſt mixta ab Agrippa.* Frontinus. *Manut. Quæſt. Epiſt.* 1. 2. *Panciroll. l. l. Donat. de Urb. Rom.* III. 18. *Baccius de Therm. c.* 4. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. *Borrich. Ant. Urb. fac. c.* 17. §. 3. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 5.

Aqua Tiberina in Urbe venditur, & in fictilibus urceis, aut vaſis lapideis continetur, fitque in eis limpidiſſima, potu amabilis, & abſque corruptione longo tempore pura. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 15.

Aqua Trajana in numiſmatis Trajani repreſentatur. Viſitur hominis imago ſuper gramine humi fuſa, ſupra quam duæ columnæ pontem ſuſtinent, unde guttæ aquæ in terram cadunt. Inſcriptum eſt: S. P. Q. R. OPTIMI. PRINCIPIS. AQUA. TRAIANA. SC. Aliud ejus numiſma in medio apſidem inſtar hemicycli continet: humi procumbit mulier cum virga. Inſcriptum eſt: S. AQUAE. TRAIANAE. C. Ferunt hanc eſſe *aquam* Claudiam, quam in Aventinum derivavit, & à ſe Trajanam appellavit. Alii volunt *aquam* ſignificari ab ipſo inventam & in Urbem deductam. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 382. *A.* Ex his numiſmatibus liquet novam eſſe, & Frontino poſteriorem. *Aqua* Marciæ fuit ramus, quem Trajanus in uſum thermarum ſuarum ad Aventinum deduxit, & *aquæ* Trajanæ nomen inde acquiſitum fuit. Hæc ad campum Vaticanum, qui nunc Burgum appellatur, devenit. Atque ego quidem in ea ſum opinione fontium illius unum fuiſſe, qui nunc in confiniis inter Cumpagnanum & Formellum exſurgens utriuſque limites diſtinguit, & venerabilem Eccleſiam S. Mariæ Sorbicæ ſubterlabens Valcæ deinde fluvio conjungitur. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4.

Aqua Virgo dicta fuit, vel, ut vult Caſſiod. Var.

Digitized by Google

VII. 6. quòd dum ſub delectatione puriſſima currit, nullis ſordibus polluatur: nam cum aliæ pluviarum nimietate terrena commixtione violentur, hæc aetem perpetuò ſerenum puriſſimè labens unda mentitur. Vel, ut vult Plin. XXXI. 3. quia juxta eſt Herculaneus rivus, quem refugiens virginis nomen obtinuerit. Vel potius, ut vult Frontinus, quia quærentibus *aquam* militibus puella virguncula quaſdam venas monſtravit, quas ſequuti ingentem *aquam* invenerunt. Ædicula fonti appoſita hanc virginem pictam oſtendit. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 384. *E. Manut. Quæſ. Epiſt.* I. 2. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 17. §. 3. *Chiflet. Font. Aq. Virg. Theſ. Antiq. Roman. Græv.* IV. *p.* 1788. *A. Nardin. Roman. Vet.* VIII. 4. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 1. *c.* 13. Nomen hoc videntur poſtea adſciviſſe Dianæ, ac Triviæ nuncupaſſe, quaſi Dianæ fons diceretur, & *aqua* Dianæ ſacra, quæ veteribus virgo habita eſt, & in triviis celebrari ſolita, nec non triplici ſonte, quibus hæc *aqua* concipitur. Vel virginis nomen indicaſſe Juturnam, ac templum Juturnæ ſacrum: quam nympham ſic dictam quòd juvaret, in votis fuiſſe habitam aſſerunt infirmis, qui ex ea *aqua* biberent, ſacramque idcircò hanc ædem ei fuiſſe conſtitutam; ſed poſtea religione introducta, in ſuperſtitionem præteriti ſeculi abolendam, fontem ipſum ſimul ac puteum, qui exſtat, D. Mariæ Virgini conſecratum. Utramlibet quis ejus nominis interpretationem accipiat: verùm tamen eo fit magis veriſimilis noſtra ſententia, hunc fontem fuiſſe Virginem à Dia & Trivia nuncupatum, quod nomen ipſum ædis Sancta Maria in via, vulgari, ut videtur, voce mutila dicitur pro Sancta Maria in Trivia, ubi multa cum devotione B. Mariæ Virginis etiamnum ea *aqua* ab infirmis bibitur. *Baccius de Therm. c.* 4. Sed Frontino magis aſſentiendum monet Pætus de reſtitutione *aqua* Virginis, ac rectè quidem: nam & gemma hæc fidem adſtruit facti à Virgine indicii, ædicula & ſtatua eidem erectis. *Chiflet. ibid. D.* Ubi plura. Hanc Agrippa quarto poſt tertium conſulatum anno, ab U. C. 735. in Urbem induxit C. Sentio & Sp. Lucretio Conſulibus, ab octavi lapidis diverticulo II. mill. paſſ. via Præneſtina, ut Plin. XXXI. 3. vel Collatina, ut Frontinus. Quia verò maxima ſcaturigo *aqua* Virginis, quæ in prædio S. Mariæ majoris, Solona appellato, exoritur locis paluſtribus, ſicut & Frontinus habet, vixdùm duobus millibus paſſuum à via vetere Prœneſtina abeſt, Plinius vera dixiſſe probatur. Neque tamen ideò Frontini corruptus eſſe contextus dici poteſt. Siquidem via Collatina Tiburtinæ proxima, prædio Salonæ vicinior eſt quàm Præneſtina. Quin & Frontinus apertiſſimè Præneſtinam Collatinæ vicinam fuiſſe dicit. A Solona igitur *aqua* Virgo per aliud prædium, cui Buccæ Leonis nomen, tranſit, & ad pontem Nomentanum ſiniſtrum petens, non, ut alii exiſtimant, verſus portam Pincianam, ſed declivitatem ſecura montis verſus Papæ Julii vineam propè murum diſtortum Urbem intrat, juxtaque Pincii radices uſque ad Eccleſiam pergit SS. Trinitatis in montibus. Hic in duos ramos diſpeſcitur aquæductus omninò veteris, quorum alter in viam, quæ inde de Condotti, ſeu Ductuum nomen accepit, & naumachiam Domitiani tendit, alter ad fontem Trevium. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. Inde per forum Siarræ (piazza di Sciarra) thermaſque Agrippæ, per frontem templi D. Ignatii, inter Minervam tandem & ſeminarium Romanum in caſtellum colligebantur *aquaticum*, atque ex eo per brachia ductuſque varios in diverſos uſus hinc inde manabant. *Borrich. Ant. urb. Fac. c.* 9. §. 1. *Falconer. Epiſt. ad Datum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1489. *C.* Fons eodem ſere, ubi nunc eſt, loco fuit, juxta Septa, ſive eorum porticus, non longè a colle Hortorum, qui in Hortis Lucullianis, finitur in campo Martio ſecundum frontem Septorum. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. *Manut. Quæſ. Epiſt.* I. 2. Ejus arcus diſturbavit C. Cæſar, quia nimirùm amphiteatrum juxta Septa inchoaverat, Claudius reſtituit. Inſcriptio antiqua. V. illam infr. in *Ctorius*. Deinde aliquot ſeculis interceptam & dilapſam Nicolaus V. tum Sixtus IV. deindè Pius IV. acquiſitis etiam novis fontibus reſtituerunt. Mutato nomine nunc Trevia appellatur. *Donat. l. l.* & IV. 9. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 17.

Aqua & igni cui interdicebatur, is, nulla licèt facta exſilii mentione, earum rerum, quæ maximè ſunt ad vitam ſuſtentandam neceſſariæ, uſu privatus, cum uno aeris alimento contentus eſſe non poſſet, abire cogebatur. Ex quo exſulare cives Romani dicebantur. Ac ne cives quidem omnium improbiſſimi atque audaciſſimi, cum in ſuos inimicos, acerrimo incitati odio, non leges, ſed privilegia ferrent, exſilium nominabant. *Manut. de Legib. Roman. c.* 19. *Boxhorn. ad Plutarch. Quæſt. Roman.* 1. *Nenn. de Re Civ.* IV. 1. *Hotman. Antiq. Roman.* V. *p.* 769. *B.* Sed exſilium intelligebant, quod *aqua* & ignis interdictionem neceſſariò ſequebatur, quia elementorum uſu cum privarentur, neceſſe habebant, ſi vivere vellent, ſolum vertere. *Sigon. de Judic.* II. 3. *Pollet. For. Roman.* V. 19. *Bud. in Pand. p.* 205. *E. Caroli Antiq. Roman.* II. 8. *Oiſell. in Gell.* XVII. 2. Et quia flagitia non ſunt paria, hoc pœnæ genus neque temporis ſpatio, neque loci fuit æquale. Damnatis de ambitu *aqua* & igni interdicebatur per decem tantùm annos, de corrupto judicio in univerſum vitæ tempus. Quibuſdam etiam tantùm intra Urbem, hoc eſt, intra pomærii fines, aliis longiùs, *aqua* & igni interdicebatur. Leniter quoque crediderim actum cum reis & miſericorditer, & neminem, aut certè paucos admodum extra Italiæ terminos, *aquæ* & ignis interdictione fuiſſe ſummotos. *Manut. l. l.* Cogebantur itaque ſe in aliam civitatem conferre, in quam recepti Romanam civitatem amittebant: quia nemo duarum civitatum civis eſſe poterat, ut teſtantur Cicero pro Balbo & Cornelius Nepos in vita Attici. *Oiſel. in Gell. l. l.* Et togam deponere cogebantur. Plin. Epiſt. IV, 11. *Carent togæ jure, quibus aqua & igni interdictum eſt*. Boſſ. de Tog. Roman. c. 5. Nominatim etiam in interdictione comprehendebatur, ne liceret eos tecto excipere; & lege Julia de vi publica & privata tenebantur, qui eos recepiſſent, celaſſent, tenuiſſent, teſte Paullo Sentent. V. tit. 26. *Oiſel.* & *Manut. l. l. Aqua* adſpergebantur, qui à funere rediiſſent. V. ſupr. in *Abluebant*. *Aqua* luſtralis ſic fiebat. Erat ad fores templi aquiminale quoddam magnum, quales ferè tinctorum cortinæ, (labrum Aſconius nominat) in quod mergebant titionem ardentem ab ara ſumptum, quando victima adoletur, eaque omnes, qui templum ingrediebantur, ſeſe adſpergebant ipſi, aut à ſacrificulis adſpergebantur. Eurip. Herc. Fur. n. 928.

Cum autem torrem manu dextra laturus eſſet
Filius Alcmenæ, ut intingeret in aquam luſtralem.

Athen. IX. p. 409. B. Χέρνιψ. *eſt aqua, in qua titionem ex ara ſumptum tingebant, & quam ad perficiendum ſacrum adhibebant*. Caſaub. in Theoph. Charact. c. 16. Laurent. Polym. II. 18. Schill Nomencl. Philol. p. 138. Illa veteres ad expianda leviora crimina ſpargebantur, ſicuti etiamnum mos eſt apud Chriſtianos, qui ad purgandas leviores animæ ſordes *aqua* benedicta frequenter in ſacris utuntur. *La Chauſſe Inſign. Pont. Max. Tab.* 4. Si fontes nulli juxta templa eſſent, non quavis *aqua* utebantur. Romani *aquam* de fonte Juturnæ, qui circa Numicum labitur, adhibebant. Apud Athenienſes ſumebatur ex Callirrhoe fonte, magnæ religionis in maximis ſacris, & ſponſalitiis ceremoniis, in quibus aliam adhiberi nefas habebatur. *Aquas* hac luſtricas nullis incantamentis inficiebant, ſed iis puriſſimis utebantur, quales viva fontis ſcaturigo ſuppeditabat. *Aqua* tamen marina Ethnici ſacerdotes interdum in luſtrationibus utebantur, teſte Proclo de Sacrif. & mag. quòd vi purgandi eſſet prædita, quòd ſalis eſſet particeps, qui aliquam in ſe continet ignis particulam. *Hoſpinian. de Orig. Templ.* II. *p.* 277. Vaſa quæ ante templa poſita *aquas* luſtrales continebant, erant varii generis & formæ. Apud Romanos quia *aquam* luſtralem ſuper terram poſuiſſe nefas erat, ideò vas lato ore, & fundo anguſto, in quo hauriretur, ne ſtare poſſet, adhibebant, ſimile dicium. *Hoſpinian. l. l. Choul de Vet. Rom. Rel. p.* 237. *Sanbert.*

Google

bert. de Satriſ. c. 11. Apud Græcos vas magnum *aqua* luſtrali, quæ eſſet è domo non funeſta allata, ſtatuebant ad fores privatarum ædium, tantiſper dum illæ funeſtæ eſſent, & dum ὑδάτων fieret ejus qui objerat. Hac ſe adſpergebant & luſtrabant & introeuntes & exeuntes. Erat figlinum. Propriè nuncupabatur ἀρδάνιον. Pollux. VIII. Suidas. ὄστρακον. Ariſtophanes. γάστρα. Heſychius. *Kirchm. de Fun. Roman.* I. 14. *Hoſpinian. l. l.* Cibos quoque expiabant *aqua* luſtrali in epulis triumphalibus nonnulli ſacerdotes profani. Hunc morem inducere conatus eſt Julianus Auguſtus. *Buleng. de Imper. Roman.* II. 34. *Potter. Archæol. Græc.* II. 4.

AQUÆ fortis ope aurum ab argento ſeparandi modus veteribus non fuit cognitus; quoniam, ut obſervavit Pancirollus in tractatu de Novis Inventis, noſtris temporibus demum ars illa inventa eſt. Budæus etiam de Aſſe III. p. 262. teſtatur, artem ſeparandi aurum ab argento ope *aquæ* fortis, quam *aquam* chryſulcam vocat, ſuo circiter tempore Pariſiis natam, eamque ab aliquo le Comte dicto in eam Urbem primùm invectam fuiſſe, qua non ſolùm ipſe, ſed etiam poſtea filius ejus, ingentes ſibi adquiſiverit divitias. Idem de induſtria, teſte Budæo, hanc artem occultabat, ut ea ſoli ſibi quæſtui eſſet, Dicebat quoque, eam ſine periculo exerceri non poſſe, propter fumos, qui valetudini valdè eſſent infeſti: eamque ob cauſam ſervum ipſam operationem peragere, ſe verò procul ſtantem ipſi tantùm, quæ facienda eſſent, præcipere. Quæ ideò ab eo fingebantur, ut operam ſuam carius venderet. Experientia, qua hodie iſta ars magis innotuit, ſatis docuit, metum periculo ipſo, quod cum hac arte conjunctum eſt, multò fuiſſe majorem. *Savot. de Numm. Ant. c.* 7.

Aquæ ductus cum reficerentur, licebat ex SCO redemptoribus ex agris privatorum omnia, quibus ad eam rem opus erat, tollere, perque illorum agros ſine injuria eorum ducere. Quidam duplices fuerunt. Quod apparet ex reliquiis exſtantibus ſupra portam Eſquilinam & Næviam. Quod ſapienter factum eſſe arbitramur, ne figulorum fundamenta jacere coacti, immenſam pecuniam prodigerent. *Marlian, Topogr. Urb. Rom.* IV. 10. Per illos ne Gothi tranſirent, Beliſarius ædificio complexus munivit, ac ſepſit. Et Theodoricus horum Rex, qui Romam duodequadraginta annos ſubactam tenuit, quoſdam reficiendos curavit. *Donat. de Urb. Rom.* III. 18. *Marlian. l. l.* *Aquæ* ductum arcuatum veterem ruinis obrutum & ſepultum ſub Collegii noſtri Romani ſolo nuper invenerunt, cum frontis templi Ignatiani fundamenta egererentur in finibus campi olim Flaminii & Martii, ſed multò cultiorem pulcrioremque, quàm cæteri ex coctili latere conſpiciuntur. Exteriori enim facie tabulis marmoreis veſtiebantur pilæ, antis ad latera Corinthiarum columnarum exſtantibus: ſed paullum reductis, itemque cruſtatis marmore paraſtatis. Exinde epiſtylia, zophori, & coronæ marmoreæ, structumque ſupra parietem marmora contegebant, & columnis è marmore ſtriatis ſtatuæ, ut reor, fuerant impoſitæ. Interiori parte, eaſdem pilas Tiburtini lapidis ſtructura ſolidabat, proſtantibus antis opere Dorico, & epiſtylium coronamque ſuſtinentibus. Supra, opus lateritium, qua condebatur *aquæ ductus* altus circiter ſex, tres palmos latus. Arcus inter pilas marmorato obducti, & certis ſubinde ſpatiis quædam ampliora, minoribus interſtincta intercolumnia. *Donat. l. l.* *Aquæ* ductuum admirabilitatem augebat numerus, quòd plurimi: longitudo, quod quidam ſexaginta amplius paſſuum millia producerentur: laxitas, cum flumina reciperent & redderent: ſubſtructio ſub terra, magnis effoſſis montibus; ſupra terram in imis vallibus arcuationes immanibus pilis fultæ elatæque, ut alicubi altiſſimè novem & centum pedes, nempe noſtrates palmos centum quinque & quadraginta & trientem ſublevarentur. Operum magnitudinem ſequebatur conſervandi difficultas. Nam, aut vetuſtate, ut ait Frontin. II. corrumpuntur, aut impotentia poſſeſſorum, aut vi tempeſtatum, aut culpa malefacti operis. Minùs injuriæ ſubjacent ſubterranea, nec gelicidiis, nec caloribus expoſita. Pilæ quoque ipſæ topho exſtructæ ſub tam magno onere labuntur. Quæ hodie ſuperſunt, coctili latere extrinſecus munitas cernimus. Tutela antiquitus penes Cenſores & Ædiles erat. Primus M. Agrippa poſt Ædilitatem, quam geſſit conſularis, operum ſuorum & munerum veluti perpetuus curator fuit. Inde inſtituti curatores *aquarum*: & illis duæ ad inſtaurandum datæ familiæ, altera publica, quam Agrippa: altera Cæſaris, quam Claudius conſtituerat. Hæc erat hominum quadringentorum ſexaginta, illa ducentorum quadraginta. His ex fiſco atque ærario commoda dabantur diviſis in villicos, caſtellarios, curatores, ſilicarios, tectores, alioſque opifices, & miſſis, quo vocabat neceſſitas. *Donat. de Urb. Rom.* III. 38. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 10. *Lipſ. de Magnit. Roman.* III. 11. *Fabric. Deſcr. Urbis Rom. c.* 17. *Burmann. de Vectig. c.* 12. Idoneum ſtructuræ tempus eſt à Kalendis Aprilibus in Kalendas Novembres, ita ut optimum ſit intermittere eam partem æſtatis, quæ nimis caloribus incandeſcit: quia temperamento cœli opus eſt, ut ex humore commodè ſtructura combibat, & in unitate corroboretur. Non minus autem ſol acrior quàm gelatio præripit materiam: neque ullum opus diligentiorem poſcit curam, quàm quod *aquæ* obſtaturum eſt. *Frontin. de Aquæd.* II. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1665. *A. B.*

Aquæ ſalubres reperiuntur prope oppidum Emaus, poſtmodum Nicopolim à Romanis vocatum, ob victoriam contra Judæos obtentam. In illis non homines modò, ſed & alia pariter animalia diverſis detenta languoribus emundantur. Hoc ex eo contigiſſe tradit Sozom. V. 21. quia Chriſtus ad fontem cum diſcipulis pedes lavavit; unde *aqua* facta eſt diverſarum paſſionum medicamen. Naturali verò *aquæ* virtuti, non miraculo, hoc tribuit Joſeph. Bell. Jud. IV. 2. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 112.

AQUAM & ignem uterque contrahentium ut tangeret, moris erat. An, quòd horum, quatenus in elementis ac principiis numerantur, alterum mas eſt, alterum femina: & ignis motionis principia ſuggerit, *aqua* ſubjecti & materiæ facultatem obtinet? An quia ignis luſtrat, *aqua* purgat: debet autem, quæ nubit, puritatem ac caſtimoniam conſervare? An quòd ſicut ignis abſque humore nutriendi vi deſtituitur, eſtque aridus, *aqua* autem abſque calore ſterilis eſt & otioſa: ita mas quoque ac femina ſeorſim nihil valeant; ſed conjunctione eorum vitæ conſuetudo perfecta à nuptiis reddatur? An id ſignificare volunt, alterum ab altero deſeri non debere, ſed eos in ſocietate qualiſcunque fortunæ perſiſtere, etiam ita rebus ferentibus, ut præter *aquam* & ignem nihil boni unà frui detur? Plutarch. Quæſt. Roman. 1. *Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 676. *ad illum Salmuth p.* 680. *Alex. Gen. Dier.* II. 5. *ad illum Mercerus.* *Bud. in Pand. p.* 205. *D.* 238. *G. Caſal. de Prof. Roman. Rit. c.* 22. *Rit. nupt. c.* 1. *Cruce c.* 5. *Buleng. de Imperat. Roman.* III. 17. *Turneb. Adv.* XXIX. 27. *Laurent. de Sponſ. c.* 1.

Aquam manibus, *aquam* pedibus, nullo adjecto verbo, tantùm dicere ſolebant veteres, cum *aquam* pedibus poſcerent & manibus, qua initio cœnæ vel prandii manus lavabant, vel pedes abluebant. Hoc genus loquendi quodammodo vetuſtatis aucupio & lenocinio illicit & capit eos, qui orationis nitidæ & elegantis ſtudioſi ſunt. *Turneb. Adv.* I. 14. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 347.

Aquam liberam guſtare dicebantur vel inter epulas, vel etiam antequam accumberet dominus, manumiſſi ſervi. Petron. Fragm. Tragur. *Me ſalvo citò aquam liberam guſtabunt ſervi homines.* Ut *aquam* ſervam bibere dicebantur, quamdiu in ſervitute manebant. Ovid. Amor. 1. 6. 25.

Excute: ſic unquam longa relevere catena,
Nec tibi perpetuò ſerva bibatur aqua.

Loon de manum. Serv. II. 42.

AQUARUM fontes & capita priſcis erant ſacra: in iiſque natare nefas. Imò in quibuſdam *aquis* navigare etiam vetitum. *Lipſ. in Tacit. Annal.* XIV. *n.* 73. V. infr. in *Fons.*

AQUAGIUM eſt naturalis alveus, vel canalis fontis: ſive

ſive naturalis derivatio *aquæ*, quæ ex flumine vel rivo aliquo publico ad irrigandos agros privatorum deducitur, non per lapidem ſtratum, ſed per fiſtulas. Græcis dicitur ὑδραγωγεῖον & ὑδραγωγία. *Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom.* I. 14. *Burman. de Vectig. c.* 12. Non autem ita ſollicitè hæc diſtinctio *aquagii* & aquæductus obſervata fuit, quin ſæpè confunderentur, & vectigal, ſub cujus penſitatione annua privatis jus concedebatur ducendæ *aquæ*, ſive aquæductuum, fuit dictum τέλος ὑδραγωγίου. *Burman. l. l.*

AQUARIA provincia erat cura Quæſtoris, præfecti mercibus, quæ vel mari, vel omnino *aquis* ſubvehuntur, ne quid exportetur. Ea provincia ob negotiationem aut mercaturam erat quæſtuoſiſſima, & negotii, & occupationis, & moleſtiæ pleniſſima, non ſanè ſplendida. Cum obveniebat cuipiam, populus qui aderat, ſucclamabat ob negotia, furta, rapinas & capturas. *Turneb. Adv.* XXI. 11. *Rhodig. Ant. Lect.* XVIII. 11. Concedebatur ingenuis. *Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom.* I. 14.

AQUARIOLUS *dicebatur mulierum impudicarum ſordidus aſſecla*. Feſtus. Sic propriè dicebantur, qui *aquam* meretricibus miniſtrabant, qua ſe poſt Venerem abluerent. Gloſſarium: *aquaroli*, βαλλάδες; nam βαλλὰς à βάλλειν ὕδωρ, ab aqua jacienda & effundenda. Græci etiam προχύτας aut παραχύτας vocant. Veteres gloſſæ ὑδροφόρον, & βαλανέα, & πορνοδιάκονον interpretantur. *Salmaſ. in Vopiſ. Carin. c.* 21. *Tertullian. de Pall. p.* 347. *Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom.* I. 14. *Rhodig. Ant. Lect.* XII. 16. *Lomej. de Luſtrat. c.* 16. *Kipping. Ant.* I. I. 17. *Keuchen. ad Frontin. de Aquæd. Diſſ.* II. *Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1663. *E. Voſſ. Lex. Etymol. Laurent. de Adulter. c.* 7.

AQUARIUS aquarum erat cuſtos, ut dicitur Tacit. Ann. XV. 43. Græcis ὑδροφύλαξ. Erant ex familia ſervorum, qui curatoribus *aquarum* ab Imperatore (V. ſupr. in *Aquæductus*) dabantur. Ita inſcriptio:

NYMPH. SANC. SAC. EPICTETUS
AQUARIUS. AUG. N.

His non ſoli ſignificabantur caſtellarii, quod docet Lipſ. in Tacit. l. l. ſed illi omnes, quos ex Frontino adduximus ſupr. in *Aquæductus*. Pignor. de Serv. p. 65. 66. Pomp. de Oper. Serv. p. 106. Voſſ. Lex. Etym. Burmann. de Vect. Diſſ. 12. Hi in ſingulis manibus impreſſo nomine Imperatoris ſignabantur. *Gothofred. ad ll.* 4. *&* 3. *C.* I. *& T. de Fabric. Hennin. ad Bergier. de viis publ. & milit.* IV. *Sect.* XXI. §. 4. *Aquarii*, præter illos publicos, etiam privati fuerunt, qui ſalientes curarent, pro familiarum qua uſu, qua voluptate. *Aqua* ſanè in domus privatas immittebantur, in ſummis ædium culminibus navigabilium piſcinarum freta habebantur, horti adhæc, cubicula, cœnacula, balnea, & corruptelæ denique omnes perpetuis ſalientibus inſtructæ erant. *Aquariorum* artes recenſet Manil. IV. 259-267. *Pignor. de Serv. p.* 499. *Popm. de Oper. Serv. p.* 105. *Turneb. Adv.* XIV. 13.

Aquarius, ſignum cœleſte, nomen accepiſſe dicitur, quòd ejus exortu plurimi imbres fiant. Quidam voluit eum eſſe Ganymedem Troili & Callirrhoes filium, qui, cum in Ida monte verſaretur, ob eximiam pulcritudinem à Jove adamatus, & per aquilam raptus, inter aſtra eſt collocatus. Dehinc *aquarius* dictus eſt, quòd undas funderet. *Bellor. Deſcr. Sepulcr. Naſon. tab.* 25. Huic crura tribuuntur ab iis, qui ſaltus cujuſque particulæ corporis reduxerunt ad duodecim pro numero partium ac membrorum noſtri corporis, quæ ſubjiciuntur ſignis. *Niphus de Augur.* I. *c.* 22.

AQUATORES lixarum & calonum manus erat, qui *aquæ* facultatem militibus faciebant, quam à fluminibus, rivíſque, & fontibus proximis in caſtra portabant. *Laz. Comm. Reip. Roman.* IV. 6.

AQUILA avium princeps eſt & Rex, imò in ſacris Scripturis ſymbolum Regis, ut cum per *aquilas* duas Nabuchodonoſor Chaldæorum Rex potentiſſimus & Pharao Ægyptius intelliguntur apud Ezech. c. 17. *Voſſ. de Idolol.* III. 76. Jovi eſt attributa. Cum enim Jupiter ex inſula Naxo contra Titanas proficiſceretur, & ſacrificium faceret in littore, *aquila* ad eum advolavit, & auſpicium fecit. Et victor Jupiter bono omine *aquilam* acceptam tutelæ ſuæ ſubjugavit. Quin & ſacra hiſtoria gentium illi quinque in capite conſediſſe refert, & regnum portendiſſe, ut refert ex Aglaoſthene Lactant. Firm. I. 11. Servius verò Æneid. IX. 564. ait, quòd dimicanti Jovi fulmina contra gigantes miniſtraverit. *La Chauſſe de Æn. Ant. Lucern. tab.* 4. *Gyrald. Synt. Deor.* II. *p.* 77. *C.* Et Jovis armigeram finxerunt poetæ, & pedibus fulmen triſulcum pedibus geſtare. Etenim ſola avium fulmine non læditur, ſi fides Plin. II. 55. X. 3. *La Chauſſe & Voſſ. l. l.* Etiam Mithræ ob maximam pernicitatem conſecrata fuit, & propter altiſſimam volatus velocitatem altitudinem Solis oſtendens in ſummo tabulæ Mithram, quem Perſæ exiſtimabant Solem, exhibente poſita eſt. *La Chauſſe de Deor. ſimulacr. tab.* 16. Omen fuit dominationis, & pluribus principibus imperium portendit. *La Chauſſe de Æn. ant. lucern. tab.* 4. *Buleng. de Augur.* II. 4. In auguriis illi quoque attributus eſt principatus. Ac jam Homerica ætate, ſi à dextris alis expanſis perſtrepuiſſet, boni ominis putatum. *Voſſ. l. l.* Etiam aliis alitibus prælata eſt in Imperatoribus conſecrandis. Nam, ut eſt apud Herodian. IV. 3. §. 20. ſimulac rogo ſubjicerent ignem, *aquila* ſoluta è rogo petebat æthera, quæ in cœlum animam Imperatoris deferre credebatur. Atque idem Dion. LVI. p. 598. B. traditum, ubi de funere agit Auguſti. Ac propterea in nummis veteribus cernas parte una effigiem Imperatoris, altera *aquilam*, cui inſideat Imperator: & inſcriptio eſt ejuſmodi: CONSECRATIO. S. C. Unde liquet, cur ſomniorum interpretes putarint, Regibus hoc, & viris principibus mortem portendere, ſi ſomniarint, ſe *aquila* vehi: ut videre eſt apud Artemid. II. 20. *Voſſ. l. l. Donat. de Urb. Rom.* III. 4. *Guther. de Jur. Man.* II. 6. *Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 718. *& ad illum Salmuth p.* 736. Illis Thraces ad aucupium uſos eſſe ponit Ariſtot. Hiſt. Anim. X. Cum prædæ aliquid cepiſſent, ad aucupum pedes dejiciebant, ut partem inde aliquam ferrent. *Buleng. de Venat. Circ. c.* 4. Senio confecta pennis valdè gravatur. Illas aqua aſperſa rejicit, cum calore intra ſe collecto, primùm oculi ſanantur, mox in juventutem redit. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 141. Sed parum eſt veriſimile, alitem, imo animal ullum, rejuveneſcere. Credo autem, quòd opinio hæc inde fluxerit, quòd *aquila*, ut ait Euthymius Zigabenus, ſæpiùs, ſuis pennis excuſſis, recipiat novas. *Voſſ. l. l.* Implumis hieroglyphicum fuit Nili. In Æliopoli Ægypti urbe pro inſigni ſtat longo ſtipite præfixum caput albæ *aquilæ*, cum pectore implumi ſine alis: per eam ſorte Nilus ſignificatur, qui etiam vocatur *aquila*, ut tradit Pier. Hierogl. XIX. 19. In manuſcriptis *aquila* eſt cœrulei coloris, qui aquæ convenit, ſine alis eſt & implumis, ne Imperii *aquila* crederetur, vel ad denotandam Ægypti antiquitatem. Ægyptii verò ſe omnium populorum vetuſtiores aſſerebant. *Panciroll. l. l.*

Aquila, id eſt, alitis ejus effigies, ſive corpus, ex argento vel auro, ſummæ perticæ inſiſtens, alis expanſis, & pede altero fulmen aureum tenens, in militia Romana ſignum fuit totius legionis. *Lipſ. de Milit. Roman.* IV. 3. *&* 5. *in Tacit. Annal.* II. *Excurſ. C. La Chauſſe de Sign. Milit. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* X. *p.* 1528. *A. Ferrar. Elect.* I. 4. *Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 585. *Lyd. de Re Milit.* III. 7. *Valtrin. de Re Milit.* III. 9. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 9. Sub illa ſola omnes legiones educebantur, & ſub ea ſola pugnabatur. Unde in nummo Auguſti: *Aquila legionaria*, apud Occon. Numiſm. Imper. p. 58. Plin. X. 4. *Paucis ante annis ſola in aciem portari cœpta erat: reliqua in caſtris relinquebantur*. Vel quia illa avium regina, & illi gentium domini. Joſeph. de Bell. Jud. III. 5. vel quòd ejus ductu Jupiter Titanas profligaſſet. Lactant. I. 11. vel quòd contra Saturnum victoriam Jovi nuntiaſſet. Fulgent. Mythol. II. 25. Serv. Æneid. IX. 161. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman.* X. 29. Et una quidem. Imò nec ſociorum. Et quia hæc præcipui Imperii ſignum, ſubjungi ſub eam ſocios voluerunt & auxilia, non ſeorſum habere. *Lipſ. de Milit. Roman.*

IV.

Digitized by Google

IV. *Dial.* 5. *Thyſ. Rom. Illuſt.* IV. *p.* 90. Corpus ejus non fuit adeò magnum. Clade enim Variana *ſignifer aquilam intra balthei ſui latebras gerens in palude cruenta delituit*, ut legere eſt apud Flor. IV. 12. 38. ne ſcilicet potirentur ea hoſtes. Dio XL. p. 128. D. illam in ſacello vel ædicula locat. Sed loquitur de *aquilâ*, in hibernis cum eſſet, in ſacello repoſita, atque inde mota cum educenda. *Lipſ. de Roman. Milit.* IV. *Dial.* 5. *in Tacit. Annal. l. l.* Hoc non procedit. Dio *ναὸν* vocat parvam templi effigiem ligneam, quæ ſupra *aquilam* impoſita erat. *Ἐςὶ ναὸς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται.* Polybius *ναΐδια* appellat loculos, vel armaria, in quibus imagines reponebant priſci. Sic etiam *ναοὶ ἀργυροῖ* dicuntur in Actis Apoſt. c. 19. n. 24. parvulæ effigies argenteæ ad inſtar templi factæ, quæ templum Dianæ repræſentabant, Hujuſmodi inſtar ædiculæ planè expreſſum conſpicitur in columna Trajani. Quadratum illud, quod *aquilæ* alis in illa imponitur, effigiem ſacelli quadrati non malè refert, vel etiam aræ. Hic licet etiam argutari, *aquilam* fulguris eſſe miniſtram. Nam Jovi eam fulmen ferre fabulantur veteres. Hæc inter ſigna militaria recepta, & ſacrata. Quemadmodum autem fulguri, quod in terras ceciderat, eo loco quo condebatur, ſolebat veluti ſacellum imponi, vel ara in ſummo foraminata; ita etiam *aquilæ*, fulminis miniſtræ, & ſignorum ſacratiſſimæ, hujuſmodi imponebatur ædicula, ad teſtandam ejus divinitatem quandam, & religionem ſanciendam. Quod in aliis ſignis non fiebat, quamvis & ipſa ſacrata haberentur. *Salmaſ. Plin. Exercit. p.* 802. *b. D. Kipping. Antiq. Roman.* III. 1. §. 6. Iſtiuſmodi *aquilæ* cum ſacellis in nummis, ni fallor, viſuntur. Unus apud me Imperatoris Conſtantini cum hac inſcriptione CONSTANTI........ In ejus altera parte ea ſigna hac forma, quæ mihi illa ſacella *aquilarum* videntur. *Stevvech. in Veget.* II. 6. Auguſtus, *aquilifero legionis ſuæ graviter ſaucio, aquilam humeris ſubiit, diuque portavit*, ut de illo Sueton. c. 10. n. 10. Sed hoc ſanè mirum: nam & ſigna militaria ſcimus fuiſſe tanti ponderis, ut iis portandis vix valentiſſimi humeri ſufficerent: & Octavius nec ætate ea tum fuit, nec lacertis illis, ut ſine maximo conatu par oneri eſſe poſſet. Herod. IV. 7. ut arduum, & rarum notat, quòd Caracalla bajulandis interdum ſignis ſuffecerit, dum per omnia militibus ſuis vult facere ſe æqualem. Verba ejus: *Aliquando etiam ſigna militaria, quæ & prælonga ſunt, & multis donariis ornata, atque illa vix validiſſimi geſtent milites, ipſe humeris impoſita ferebat.* Caſaub. in Suetonium. Qui non animadvertit, fuiſſe diſcrimen inter *aquilam*, & ſigna cohortium. *Aquila*, ut diximus, argentea, & modica, haſtæque oblongæ impoſita, ut conſpici ab univerſa legione poſſet. Atqui ſigna cohortium, præcipuè Herodiani ætate, habebant imagines Imperatorum ex auro, aut argento, & alia præterea ornamenta, & ideo gravia, & difficilia portatu. Fuiſſe additas ſignis Cæſarum imagines docuit Lipſ. ad Tacit. Annal. XV. 29. 4. ſcilicet pectore tenus, & clypei inſtar in orbem ductas. Unde eleganter Tertull. Apolog. c. 16. in ſignis *imaginum ſuggeſtus*, cum altera alteri impoſita eſſet, *monilia crucium* dixit, ſicut *ſuppara*, ſive vela, *earundem ſtolas*. Suet. Cal. c. 14. n. 5. *Artabanus tranſgreſſus Euphratem, aquilas, & ſigna Romana, Cæſarumque imagines adoravit.* Tacit. l. l. *Agmina legionum ſtetere fulgentibus aquilis, ſigniſque, & ſimulacris demum in modum templi.* Hæret Lipſius, cur *ſimulacris demum* dixerit, cum *ſimulacra deorum* appoſita non conſtet. Sed fortaſſe in aliquibus ſignis imagines Julii Cæſaris, aut aliorum, qui inter divos relati: aut, quo inclinat Lipſius, ad ornatum in eodem loco, etiam ſtatuas deorum adhibitas, & diſpoſitas fuiſſe. *Ferrar. Elect.* 1. 4. Hæc cum non ſatis caperet, ad paradoxa referre voluit. Junius Anim. III. 2. *Kipping. Antiq. Roman.* III. 1. §. 6. Colebatur, inungebatur, floribus ornabatur. V. infr. in *Signum*. Hujus origo variè petitur. A Jove alii, qui hanc inſigne militiæ habuerit; quidam à Trojanis; ego fortaſſe nihil errem, ſi aut ipſos à ſe Romanos reperiſſe dixerim, aut vicinorum exemplo. Sanè rapacium aliquot animalium effigies aſſumi, & præferri bello convenit, & Romani antea prætulerunt lupum, minotaurum, equum & aprum, *Marius illa in totum abdicavit in ſecundo ſuo conſulatu, & Romanis legionibus aquilam propriè dicavit.* Plin. X. 4. Salluſt. Bell. Catil. pag. 54. *Ipſe cum libertis, & colonis propter aquilam adſtitit; quam bello Cimbrico C. Marius in exercitu habuiſſe dicebatur.* Exemplum eſſe credo à Perſis, quibus in militia præcipuum & regale ſignum fuit. *Lipſ. de Milit. & in Tacit. l. l. La Chauſſe Stevvech. Kipping. l. l. Thyſ. ibid. p.* 91. *Minos in Alciati Emblem. p.* 37. Haſta cuſpidem habebat inferiùs, qua apta erat terræ infigi in caſtris, aut pugna ipſa, cum ea in loco ſtaret: & inter prodigia erat, cum in hoſtem eundum eſſet, non potuiſſe evelli. *Lipſ. de Milit. l. l. Salmuth in Pancirol. p.* 586. *Ferret. Muſ. Lap.* V. *Mem.* 7. *Lyd. & Thyſ. l. l.* Olim quidem ipſa haſta ita ſolo infixa: at poſtea (ad cuſtodiam, an ad delicias) non ipſa haſta, ne macularetur, aut abſumeretur; ſed loculi, aut thecæ ferreæ in terram defixæ, & in eas immiſſa ima haſtæ cuſpis. Iſti loculi ferrei quadrati, in acutum deſinentes, introrſum vacui efformabantur. *Thyſ. l. l.* Illi *primipili centurio præerat.* Veget. II. 8. *Stevvech. ad Veget. p.* 153. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 20. Mariana militiæ mutatione *aquila* à triariis ad aciem primam tranſlata eſt, Triarii antiquitùs illam ſuſcipiebant, ætate maturi, & dignitate præcipui milites, & qui gravioribus armis muniti erant. Ergo quod triariorum prius fuit, hoc poſtea primæ cohortis eſſe cœpit, hac etiam ſimul introducta diverſitate, ut qui in poſtremis ordinibus antea pugnare ſoliti erant, mutata re militari in prima acie dimicarent. *Salmaſ. de Re Milit. c.* 6. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1043. *F.* Et alia ſigna circumſtabant illa, quæ propriè ſignorum nomen habebant, ſtabantque uno ordine & loco juncta. *Patric. de Re Milit. Roman.* IV. *ſect.* 5: VI. 5. Prope illam Duces aliquando locum ſolebant ſibi capere cum aliis legionis principibus, exceptis ſi fortè primorum ordinum centurionibus, qui cum eſſet confligendum in acie, pugnabant ante ſuos quiſque ordines, in agmine verò cum principibus cæteris juxta ſigna aſſiſtebant. Scribit Salluſtius in Catilinario, Catilinam propter *aquilam* pugnaſſe cum libertis ſuis ac clientibus. *Salmaſ. l. l.* Dirum omen fuit, ſi reliquis caſtris aere liquido, & puro, *aquilæ* ſolæ nebulis obducerentur, *Buleng. de Prodig. c.* 1.

AQUILEGES dicti ſunt artifices inveniendorum fontium, aquarumque colligendarum ad aquæductus, qui illorum modos docili libratione oſtendunt, ac derivandæ aquæ & dividendæ rationem tenent. Plin. Epiſt. X. 46. 3. *Inprimis neceſſarium eſt mitti à te aquilegem.* Nat. Hiſt. XXVI. 6. *Sylveſtris ubi naſcitur, ſubeſſe aquas credunt: & hoc ſignum habent aquileges.* Sunt iidem ferè cum iis, qui aquæ libratores vocantur in tractatu de excuſat. artif. C. X. Gloſſar. Aquilices, *οἱ τὰ ὑδραγώγια ἐργαζόμενοι, οἱ ὀχετάρχαι, ποταμῖται, ὑδροσκόποι.* *Bud. in Pand. p.* 272. *A. Panciroll. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. §. 21. *Chimentell. de Hon. biſell. c.* 39. *Harduin. in Plinium. Junius in Tertul. adverſus Marcion.* III. 5. *Scalig. & Dacer. in Feſtum in Aqualicum.*

AQUILEJA Italiæ urbs quondam maxima fuit. Illam condiderunt Paphlagones. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 129. Prima fuit poſt Romam in Italia. Maximinus Cæſar ibi eſt occiſus. Eam Attila anno ſalutis 453. evertit. *Idem ibid. Occid. c.* 35. *Italorum emporium opulentum, ac copioſum, ad mare poſitum: unde Mæſi, & Pannonii, & Itali, qui mediterranea tenent, merces advexerint*, dicitur Juliano Orat. II. p. 71. D. & Herodian. VIII. 2. Dum conderetur, *aquila* volantis dextra ex parte augurium. Julian. ibid. p. 72. A. *Urbi ipſi dum conderetur, aquila dextra ex parte cœlitus advolans, de ſuo nomen impoſuit.* Eorum, qui in occidentis partibus agebant, Imperatorum ſedes ſubinde exſtitit; ut id ex Eccleſiaſticis, aut ſecularibus illius ævi monumentis liquet, & è legibus à Conſtantio, & ſucceſſoribus in illa urbe latis. De illa ſub Juſtiniano adhuc dicitur in præf. novell. 29. *Aquileja omnium ſub occidentem urbium maxima, & quæ multoties cum ipſis etiam*

regius,

regiis, Roma nempe, & Conſtantinopoli, *certamen ſuſceperit*. Spanhem. ad Juliani Imperat. Orat. I. p. 254. a. Cluver. Ital. Antiq. I. 20. 6. Alb. Leand. Deſcript. Ital. p. 759. Nunc ruderum & veprium deplorandus acervus. Anno ab U. C. 570. colonia Latina deducta fuit in agro Gallorum Tranſalpinorum, triumviris P. Cornelio Scipione Naſica, C. Flaminio, & L. Manlio Acidino, *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 555. C. D.*

AQUILIA gens. V. illam infr. in *Gens*,

Aquilia lex. V. illam infr. in *Lex*.

AQUILIANA ſtipulatio erat, per quam in ſtipulationem omnium rerum obligationes deducuntur, & ea per acceptilationem tollitur; ita dicta, quia à Gallo *Aquilio* compoſita fuit: ut habetur Inſtitut. III. Tit. quib. mod. toll. obl. tt. 9. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 555. C.*

AQUILICIUM, ſive *aqualicium* erat ſacrificium, quod pro impetrandis imbribus fiebat, quo aqua pluvialis remediis quibuſdam eliciebatur. Feſtus: *Aqualicium dicitur, cum aqua pluvialis remediis quibuſdam elicitur: ut quondam, ſi creditur, manali lapide in urbem ducto*. Tertull. Apolog. c. 40. *Cum ab imbribus æſtiva hyberna ſuſpendunt, & annus in cura eſt, aquilicia Jovi immolatis*. Bud. in Pandect. p. 277. B. Gyrald. Synt. deor. II. p. 87. B. Voſſ. Lex. Etymol. in Aqua. Hoſpin. de Orig. templ. II. p. 306. Lomej. de Luſtrat. c. 10. Scalig. & Dacer. in Feſtum,

AQUILIFER aquilam portabat, Romani Imperii ſignum. Diſtinctus erat à ſignifero legionis, qui portabat propriæ legionis ſigna, & imagines Principis. Suet. Jul. c. 62. n. 1. *Ut aquilifero moranti ſe cuſpide ſit minatus.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 960. F. Sigon. de Ant. jur. provinc. II. 2. Valtrin. de Re milit. Roman. III. 9. Lyd. de Re milit. III. 7.

AQUILIA familia. V. illam infr. in *Familia*.

AQUILLIUS. Ita ſcribendum eſt, non *Aquilius*. Docent hoc faſti Capitolini & nummi. Prænomen eſt ab *aquilo* colore, id eſt, nigro dictum. *Feſtus*. Nomen malim dicere quàm prænomen. Nam prænomen *Aquillius* nuſquam exſtat, quod ſciam. *Auguſtin. in Feſtum*.

AQUIMANALE ornamentum eſt argenteum abaci cum pelvi, ad manus ante menſas abluendas pernecesſarium. Communi vocabulo guttum, aut naſiternam dicimus. Fiebat ex argento. l. 3. ff. de ſupellect. legat. *Nam & pelves argenteas, & aquimanalia argentea*. Quin imò è cryſtallo. Lucan. x. 150.

—manibuſque miniſtrat
Niliacas cryſtallus aquas.

Kobierz. de Lux. Roman. II. 10. Turneb. Adv. XXII. 9. Barth. Adv. XLVII. 7. Cujac. Obſ. x. 13. Auctor. miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 470.

AQUIMINARIUM, ſive amula, erat vas luſtrale Latinorum, deportandæ aquæ religionis expiationiſque ergo deputatum. Pompon. l. 21. §. 2. ff. de aur. & argent. legat. *Sed de aquiminario Caſſius ait, conſultum ſe reſpondiſſe*.... Cujac. Obſerv. x. 17. Rycq. de Capitol. c. 37. Cenal. de Ponder. ac menſur. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1475. A. Roſin. Antiq. Rom. III. 32. Laurent. Var. ſacr. c. 16. Kipping. Antiq. Roman. I. 11. §. 17.

AQUINUM, nobiliſſima urbs Volſcorum olim, nunc verò tenuis à monte Caſino verſus lævam tendentibus occurrit, Melpha fluvio irrigua, ortu Thomæ Aquinatis celeberrima. Colonia etiam quondam & à Romanis eſt deducta. *Kircher. Lat. Vet. & Nov.* III. 4. 1. *Cluver. Ital. Ant.* III. 8. 22. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* III. 4. A triumviris Reipublicæ conſtituendæ Lepido, Antonio & Cæſare. Municipium vocatur à Cicerone in oratione pro Planc. c. 8. Nam ante coloniam à triumviris deductam, municipium lege (ut opinor) Julia factum fuerat. *Panvin. Imp. Roman. c.* 11.

AQUITANIA olim, auctore Plin. IV. 17. Aremorica nuncupabatur: ab occidente cingitur oceano; à ſeptentrione & oriente Ligeri fluvio, ubi à Lugdunenſibus ſeparatur; à meridie Pyrenæo & Gallia Narbonenſi. Dividitur in primam & ſecundam. Prima vocatur, quæ inter Garumnam & Pyrenæos montes clauditur. Octo civitates apud Itinerarium habet: metropolim Bituricum, aliàs Beturcium, Arvernorum, Retenorum, Abigenſium, Cadurcorum, Lemovicum, Gabalum, Vellavorum. Secunda inter Ligerim & Garumnam eſt, nunc Guaſconia dicta, in qua eſt Burdegala. Continet ſex civitates: Burdegalenſium, Agenenſium, Ecoliſnenſium, Santonum, Pictavorum, Petrocoriorum. *Panciroll. Notit. Imp. Occid. c. 67. & 84.*

ARA.

ARA locus eſt purus & ſacer è terra elevatus, cædendis ac immolandis victimis deſtinatus, habendiſque precationibus præparatus. Erant quippe *aræ* ſacris deorum religionibus ac cultibus erectæ ac conſecratæ, victimarum cruore tantùm tingebantur: quæ quidem victimæ ſacro & ſollenni ritu mactatæ, poſtea igne abſumebantur. *Berthald. de Ara c.* 1. §. 2. Differt ab altari. V. ſupr. in *Altare*. Quis primus ſtruxerit, haud ita facile diſpectu eſt. Certè à Græcis ad Latinos manaſſe illum morem, plurimorum eſt opinio. Ita Rhodig. Ant. Lect. XVIII. 37. Traditum eſt, Ægyptios primos deorum excitaſſe *aras*, conflaſſe ſimulacra. Tradit hoc Herod. II. p. 102. A. *Ægyptios primos diis, & aras, & ſimulacra ſtatuiſſe*. Polyd. I. 5. *Berthald. ibid. c.* 7. §. 1. *Saubert. de Sacrif. c.* 15. Sed ſacra hiſtoria profanis illis reclamat. Primam enim exſtruxiſſe Noachum docet Moſes Gen. c. 8. n. 20. *Saubert. l. l. Hoſpin. de Templ.* II. *pag.* 84. *Polyd. Virgil. de Invent. rer.* v. 6. *Sched. de Diis German. Syngram.* II. 25. Ex variis conſtabant materia. Auro. Suidas: *Ozias eſt ingreſſus in delubrum, Deo in aureo altari ſacrificium facturus*. Vel auro inducta, atque incruſtata. Exod. c. 30. n. 3. *Et obduces illud auro puro, tectum ejus, & latera ſtructura ejus circumquaque & cornua ejus: facieſque & limbum aureum circumquaque*. Ære 2. Chron. c. 4. n. 1. *Fecit præterea altare æreum*. Marmore, vel marmore inducta. Utrumque in Jovis Ultoris æde Romæ videre eſt: ubi teſte Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 9. *aræ* duæ marmoreæ, ſex marmoratæ. Ovid. Met. IX. 160.

Vinaque marmoreas patera fundebat in aras.

Lignis, ut lignis Sittim, id eſt, lectiſſima quadam cedri ſpecie. Exod. c. 30. n. 1. *Facies altare thymiaterium ſuffitus, è lignis cedrorum lectiſſimarum facito illud*. Terra. Exod. c. 20. n. 24. *Altare terreum facies mihi*. Ceſpite. V. illam infr. in *Ceſpes*. Cinere. V. inf. in *Ara Apollinis Spodii*. Lapidibus. Exod. c. 20. n. 25. *Quod ſi altare ex lapidibus facies mihi, ne exſtruito ex eis cæſis*. Ara Hippodamiæ lapidea fuit, unde Olympici ludi ſpectari poterant. Pauſanias: *E regione illius ſeſſionis ara eminet è candido lapide*. Memorabile illud baſilicæ Lateranenſis, quod adhuc viſitur, altare ligneum, in quo Apoſtolorum Princeps, & qui eum conſecuti ſunt ad S. Sylveſtrum Pontifices ſummi ſacra fecerunt, ſævientibus in veræ religionis cultores perfidis, ac barbaris hominibus. *Berthal. ibid. c.* 3. *Saubert. l. l.* Cornibus animalium fortè mactatorum. V. infr. in *Ara cornea*. Forma aliarum erat rotunda, aliarum quadrata, aliarum etiam pluribus angulis diſtincta. Erantque communiter in tantum exaltatæ, ut ferè umbilicum hominis tangerent, licèt alias elevatiores, quaſdam & depreſſiores non negemus. *Saubert. & Berthald. l. l. Potter. Archæol. Græc.* II. 2. Fuerunt etiam portatiles, quas & ſolubiles appellabant, quæ nimirum facilè, prout caſus, aut locus exigeret, exſtruerentur, ſolverentur, removerentur. Tales deſcribuntur à Pauſan. VI. *Multas circa illas porticus aras Jovi erigunt, & in aprica foris parte multæ aræ ſunt: removentur autem non magno negotio; ſunt enim tumultuario opere confectæ*. Berthald. ibid. n. 5. Aſylum erat Græcis, & Latinis: nec ulla ferè gens tam barbara, tamque incultis prædita moribus, quæ non in ea re deis, ac religioni deceſſerit, & tutum ſemper, ac

ubique

Digitized by Google

ubique terrarum conceſſerit ad *aras* perfugium. Cicer. de Nat. deor. III. 10. *Quod vos cum facere non poteſtis, tanquam in aram, confugiſtis ad deum.* Pro Q. Roſc. c. 11. *Erotes, ſicut in aram, confugit in hujus domum.* Berthald. ibid. c. 14. §. 1. Tomaſ. de Donar. c. 3. Oſiand. de Aſyl. gentil. §. 26. Paſſim quidem omnibus, uti ſeſe res dabat. Sed tamen potiſſimùm ſervis, quoties crudelem in modum ab heris tractarentur. Duo quidem ſervorum fuerunt perfugia, *ara* ſcilicet & deprecator. Quo videtur reſpexiſſe Terent. Heaut. v. 2. 22.

——nemo accuſat, Syre, te; nec tu aram tibi,
Nec precatorem pararis.

Sed *ara* ſine precatore ſatis erat ad tuitionem, precator vix ſufficiebat. Semper *ara* viſa eſt potior, ac tutior, cum homines deorum religione maximè tenerentur, & moverentur. *Berthald. ibid. §. 2. Feith Antiq. Homer.* III. 14. Et ſupplicibus, qui ad illa confugerunt injuriam deprecaturi, ſi quid deos, hominesve offendiſſent, uſque tuti ab omni vi inſederunt, & quidem ſilentes. Inde factum, ut ab ἕζω, ſedeo deducta ſit à priſcis aliquot grammaticis vox *ἑστία*, & *ἐφέστιοι* ſupplices paſſim apud Græcos tragicos dicantur, *ἐπ' ἑστίᾳ*, ſuper *aram* conſidere. Ovidius exſilio multatus ab Auguſto non aliter lenitum ira infenſum ejus animum ait, quàm ſi ad ejus *aram* confugiat. Ita enim ſe quaſi dubitantem de Auguſti clementia eo ipſe excitat his verſibus Triſt. v. 2. 37.

Quid dubitas, & tuta times? accede, regaque,
Cæſare nil ingens mitius orbis habet.
Me miſerum, quid agam? ſi proxima quæque relinquunt:
Subtrahis & fracto tu quoque colla jugo.
Quo ferar? unde petam lapſis ſolatia rebus?
Ancora jam noſtram non tenet ulla ratem.
Viderit, ipſe ſacram quamvis inviſus ad aram
Confugiam, nullas ſummovet ara manus.

Idem habet Tibullus, cum iratam ſibi Venerem placaturum ſe vinctum adjacentem ad ipſius aram dicit IV. 12. 21.

Jam faciam quodcunque voles, tuus uſque manebo,
Nec fugiam notæ ſervitium dominæ.
Sed Veneris ſanctæ conſidam vinctus ad aram:
Hæc notat injuſtos, ſupplicibuſque favet.

Spanhem. de Veſta Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. v. p. 675. D. Berthal. ibid. §. 3. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. I. 13. Unde qui ad *aras* deorum, aut religioſa loca confugiebant, in jus vocari, trahi, aut rapi non poterant. Hoc dixerit Ulpian. l. 2. ff. de in jus vocando, ſi legeris apud illum: *In jus vocari non oportet eos, qui propter loci religionem inde ſemoveri non poſſunt.* Hoc dicit Plaut. Rud. III. 4. 18.

LA. *Mihi non liceat meas ancillas Veneris de ara abducere?*
DÆ. *Non licet: ita eſt lex apud nos.*

Eoque ſpectat, quod ſcribit Plaut. Moſt. v. 1. 43.

——imo primum volo
Quæſtioni accipere ſervos. TR. *Facundum adepol cenſeo! ego*
Interim hanc aram occupabo. TH. *Quid ita?* TR. *Nullam rem ſapis.*
Ne enim illi huc confugere poſſint, quæſtioni quos dabit.

Cicer. pro dom. c. 41. *Hic aræ ſunt, hic foci, hic dii penates, hic ſacra religionis ceremoniæ continentur, hoc perfugium eſt ita ſanctum omnibus, ut inde abripi neminem fas ſit.* Rævard. Var. I. 6. Guther. de Jur. man. III. 24. Kipping. Antiq. Roman. I. 9. §. 12. Fuit dextra Bacchio in tragœdia, Apollini in comœdia: ſiniſtra ei, cui fiebant ludi. In iis verbenæ imponebantur Apollini, Baccho hederæ. *Scalig. Poet.* I. 21. *Lipen. de Siren. c. 3. §. 5. Buleng. de Theatr.* I. 22. *Berthald. ibid. c. 18. §. 7. Voſſ. de Inſtitut. poet.* II. 10. §. 9. Non minori cultu, quàm templum vovebatur. *Tomaſ. l. l.* Excitabatur ad ſepulcra. Virg. Æneid. III. 64.

——ſtant manibus aræ
Cæruleis mæſtæ vittis, atraque cupreſſo.

n. 303.

Libabat cineri Andromache, maneſque vocabat
Hectoreum ad tumulum, viridi quem ceſpite inanem,
Et geminas, cauſam lacrymis, ſacraverat aras.

VI. 177.

Haud mora, feſtinant flentes, aramque ſepulcri
Congerere arboribus, cœloque educere certant.

Gyrald. de var. ſepel. rit. c. 2. & Faes ad illum. Nicol. de Sepulcr. II. 15. 6. Kirchman. de Funer. IV. 2. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 5. Meurſ. de Funer. c. 31. Kipping. Antic. Roman. VI. 6. 16. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. II. 2. *Aris* advolvebantur, aut ſaltem eas tangebant, qui precabantur. V. infr. in *Precantium mos*: illaſque tenebant, qui jurabant. V. infr. in *Juramentum*. Deorum *aras* morituri amplectebantur. V. infr. in *Morientes*.

Ara Accæ Laurentiæ prope forum boarium in Velabro poſita fuit. Cicer. ad Brutum 15. *In eo ſum majorum exemplum ſecutus, qui hunc honorem mulieri Laurentiæ tribuerunt: vos cujus Pontifices ad aram in Velabro ſacrificium facere ſoletis.* Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 14. Boerich. Ant. Urb. fac. c. 10. §. 6.

Ara adoptionis apud Tacit. Ann. I. 14. 2. Mos Romanus notus, quo receptum ut propagandæ memoriæ cauſa, *ara* aut templum ſtatueretur virtuti, reique, quam cuperent laudatam. Agitur de Livia. Hæc teſtamento adoptata in familiam Juliam, nomenque Auguſtæ: & novo exemplo, conjux facta filia mariti. Ideo dum Liviæ adulantur, decreta *ara* adoptioni. *Lipſ. in Tacit. num.* 94. *Berthald. de Ara c.* 22. §. 7. Hanc tolli imperavit Tiberius materni honoris invidus. Nempe *moderandos feminarum honores dictitans, eademque ſe temperantia uſurum in his, quæ ſibi tribuerentur; cæterum anxius invidia, & muliebre faſtigium in deminutionem ſui accipiens, ne lictorem quidem ei decerni paſſus eſt: aramque adoptionis, & alia hujuſcemodi prohibuit.* Tacitus. De *ara* adoptionis, quæ nimirum ob adoptionis cauſam erigebatur, intelligendus forſan Plin. Paneg. c. 1. n. 5. *Non occulta poteſtate fatorum, ſed ab Jove ipſo coram, ac palam repertus, electus es: quippe inter aras & altaria, eodemque loci, quem deus ille tam manifeſtus, ac præſens, quàm cœlum, ac ſidera inſedit;* c. 8. n. 1. *Non tua in cubiculo, ſed in templo, nec ante genialem torum, ſed ante pulvinar Jovis optimi maximi adoptio peracta eſt.* Berthald. l. l.

Ara Ajo Locutio in vico qui via nova appellatus eſt in octava Urbis regione ſurgebat, ut nocturna voce adventum Gallorum indicanti. Gell. XVI. 17. Cicer. de Divin. II. 32. V. illos ſupr. in *Ajus*. Marlian. Topogr. Urb. Rom. II. 13. Nardin. Rom. Vet. v. 5. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 10. §. 2. Alex. Gen. dier. II. 18. Berthald. de Ara cap. 21. nu. 3.

Ara amicitiæ. Hanc patres ob amicitiam Tiberii Imperatoris cum Sejano ponendam cenſuerunt. Tacit. Annal. IV. 74. 2. *Ita quamquam diverſis ſuper rebus conſulerentur, aram clementiæ, aram amicitiæ, & effigies circum Cæſaris ac Sejani cenſuere.* Berthald. de Ara c. 22. §. 5. Barth. in Claud. bell. Caldon. n. 404.

Ara Anchuri. *Hic cum cogitaſſet pretioſius anima humana nihil eſſe in vita, amplexu dato genitori Midæ & uxori Timothea, eques in hiatum ſeſe dejecit. Cum autem in ſe coiviſſet terra, auream Midas eo in loco poſuit aram, eamque manu tangens Jovi Idæo conſecravit. Hæc circa id tempus, quo hiare terra ſolebat olim, lapidea fit. Stato illo tempore elapſo aurea viſitur.* Plutarch. Parall. c. 10. *Berthald. de Ara c.* 28. §. 10. *Tomaſ. de Donar. c.* 20.

Ara Apollini conſecrata eſt ab Athenienſibus peſte laborantibus. *Apollinis enim oracula ſciſcitati, quo pacto à peſtilentia poſſent liberari, hujuſmodi reſponſum acceperunt Athenienſes: ita demum ſoſpitem futuram civitatem, ſi illius aram, cujus figura cubica erat, duplicarent.* Beſſarion in Apol. Platon. I. 8. *Tomaſin. de Donar. c.* 3.

Ara Apollinis Γενέτορος, ſive Genitivi in Delo fuit, in qua nullum animal ſacrificabatur, & ſacerdos templum ingreſſus, nullo acto ſacrificio, ſtatim inchoabat preces, atque ut γενέτορα expreſſius oſtenderet, eum paterno no-

mine

imine appellat; imò etiam & ipſius *aras patrias* vocat Virg. Æneid. III. 84.

Templa dei ſaxo venerabar ſtructa vetuſto:
Da propriam Thymbræe domum, da mœnia feſſis
Et genus, & manſuram urbem: ſerva altera Trojæ
Pergama, relliquias Danaum, atque immitis Achillei.
Quem ſequimur? quove ire jubes? ubi ponere ſedes?
Da pater augurium, atque animis illabere noſtris.

Apud quem præter nudas preces nihil invenies. Et incruentam *aram* fuiſſe ſatis demonſtratur n. 332.

Excipit incautum, patriaſque obtruncat ad aras.

id eſt, Apollineas, non à Patris urbe Achajæ, ut malè Servius, ſed ab ipſius Apollinis cognomine, qui Πατρῷος à Græcis dicitur. Macrob. Sat. III. 6. *Conſtat, ſicut Cloatius Verus ordinatorum II. docet, eſſe Deli aram, apud quam hoſtia non cæditur, ſed tantum ſollenni deum prece venerantur. Verba Cloatii hæc ſunt: Deli ara eſt Apollinis* Γενέτορος*, in qua nullum animal ſacrificatur: quam Pythagoram velut inviolatam adoraviſſe produnt*. Berthald. de Ara c. 20. n. 8. & 10. Gyrald. Synt. Deor. VII. 244. A.B. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman. II. 7. Buleng. de Orac. c. 89.

Ara Apollini Λοξίᾳ *ante ædium fores olim ſtatuta fuit, rotunda, myrto coronata, cui prætereuntes adſtabant. Aram illam* ἀγυιὰ λοξίαν*, id eſt, viam obliquam vocabant, hoc Dei nomen aræ tribuentes*. Helladius apud Photium in Bibliotheca. *Sagittar. de Januis vet. c. 34.*

Ara Apollinis Spodii Thebis fuit ex victimarum cineribus congeſta, non quòd tota ex cineribus conſtiterit: ſed quia iis ſaltem aqua dilutis, & velut in calcem aut cæmentum redactis *ara* univerſa ſuperficies illita fuerit. Pauſan. Bœot. IX. p. 290. *Supra lapidem Sophroniſtera eſt Apollinis ara cognomento Spodii è victimarum cineribus congeſta*. Alexand. Gen. Dier. VI. 2. Berthald. de Ara. c. 4. §. 2. Rhodig. Ant. Lect. XXII. 2. Saubert. de Sacrif. c. 15.

Ara Apoſtolorum tumulo Romæ ſuperſtructa eſt ab Urbano Pontifice, qui illam Equite Johanne Laurentio Bernino architecto inſigni operis & materiæ nobilitate perfecit. Tota moles fuſili ex ære conſtat, auro ſubinde interlita, ut miſceat perennitati ſplendorem. Tortiles in ea columnæ quatuor ternis portionibus compactiles: infima parte in ſpicam ſtriatæ, tortuoſis & è folioſo caudice erumpentibus canalibus: exinde arbuſculis laureis ſcapum amplexis identidem conveſtitæ, quarum ramulis æneis quamquam pueri colludunt, & auro guttatæ interquieſcunt apes: perinde ac duritiem æris ore molliant, quæ hac ferrea bellorum ætate mollitudinem pacis aluerunt. Nituntur columnæ ſpinis æreis: hæ ſtylobatis è Pario marmore, quibus proſilientes anguli retractum, ac velut alveolatum ophitem marginant, virgatumque verſicoloribus maculis, modò ſparſis & errantibus, modò ſe colligentibus ac convolutis. At exterioribus quadratis ex eodem marmore inſertum ſtemma Barberinum eſt, ſuper ſculptis Pontificis diadematis & clavibus. Capitula columnarum Jonico & Corinthio genere compoſita in olivæ folia ſe induunt, diſpari altitudine è fundo ſubnaſcentia, reſupinato per ambitum verticis labro: è quibus erumpentes cauliculi circumflectuntur extremos in floſculos. Super hos echinum eſt ſpectare ſculptum ovis & ſpiculis: altioremque abacum medio comantem flore (etſi alicubi pro flore Sol eſt) introrſus ſinuatum, & ſupra volutas anguloſum. Hæ porro inter echinum & abacum emergentes, in angulis foliorum tenus latiore circulo ſe demittunt: tum arctiores in orbes circinatæ in medium tandem florem, floreum quaſi oculum deſinunt. Capitulis incumbit epiſtylium, terniſque faſciis intermiſcet aſtragalos baccis & verticillis interſectos. Hoc ſequitur zophyrus radioſo notatus ſole: quem corona ſuperfulget supernè projecta, deorſum autem oviculis, denticuliſque cœlata. Super coronam, quæ quadripartita, nec ultra quàm pro columnarum craſſitudine producitur, ſtatuta quatuor cœlitum juvenili ſpecie ſimulacra ſunt: quos cœleſtis quidem ſenſus ad cuſtodiam religionum accendit: manibuſque laureas retinent frondes prolixa implicatione contextuque tanquam in encarpiis ad volutas, retroque pertinentes proximam trabem, & quodammodo colligantes. Trabes æneæ quatuor totidem modis angulis inſertæ; ab iis obverſæ invicem tolluntur, anfractuque flexuoſæ: tum paulatim coeuntes, ſupertenſis palmis inaurati, nec modicè reſupinis, nectuntur in medium ſupercilium, è quo omnium globus ſuperſtante cruce inauratus effulger. Sub trabibus expanſa ex ære umbella, & ære imminens, continuatoque margine, ſummo coronæ cymatio conjuncta, toto inter columnas cœlo ſubtenditur, aut ipſa cœlum eſt, quod divinæ columbæ aurato radiorum circulo ſubvolantis exornat candor, & fulgor illuſtrat. Extremis umbellæ oris velut aſſuuntur æneæ, in flexuram conciſæ, auroque fimbriatæ laciniæ, flocco inaurato dependulo: quas ad coronæ altitudinem intercolumnium implentes ſuperorum aligeræ facies, & Barberinæ apes alterno auro diſtinguunt. At medium umbellæ marginem tenuerunt minores duo Cœlites: quorum alter inſidet, alter ſupervolat, uterque puerili forma & habitu. Et anteriori quidem fronte hic Pontificia corona, ille cœli terrarumque clavibus oneratur. Iiſdem inſignibus gaudent in averſa extremitate poſteriores. Qui latera tuentur, hinc atque hinc minantes impietati Paullino gladio coruſcant. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 10.

Ara Apothoſeos. Hæc cum igne & hoc titulo CONSECRATIO apponebatur in omnibus ferè numiſmatis eorum Imperatorum, quos in deorum album populus Romanus referebat, ut conceſſæ divinitatis ſpecies aliqua præter notam apotheoſin appareret. In nonnullis duæ hinc inde aquilæ ad baſin cum ea inſcriptione, FELIX MEMORIA. Dio LXXIV. pag. 841. D. *Poſtremo ferebatur ara inaurata, ornataque ebore, & lapillis Indicis*. Loquitur de ceremoniis in conſecratione Pertinacis factis. *Berthald. ibid. c. 22. §. 9.*

Ara Arelatenſis, ſi Gervaſio aut Gaguino fides, & clariſſimæ Galliarum urbi nomen dedit. Juvat conjecturam & *aræ* latæ proximitas. Urbem vulgo Arles appellamus. V. illam in *Arelate*. Quod tamen etymum ridiculum magis quàm verum nonnulli putant. Ut igitur *ara* Arelatenſis quænam fuerit, & quem ad finem erecta olim explicemus, Gaguini verba placet hic proponere. Ita ille in Carolo Quinto: *Arelatem regni Burgundionum primariam civitatem & caput fuiſſe, imperioque paruiſſe certum eſt. Nam in eo loco propè civitatem, quæ Rocheta dicebatur, duæ columnæ exſtructæ erant: & ſuper eas ara impoſita, ubi quotannis ad Kalendas Majas frequens undique populus humanas hoſtias pro ſua ſoſpitate mactare conſueverat; itaque tres juvenes publica pecunia emptos anno toto ſaginabant, quos conſtituto die ad ipſam aram immolabant, victimarum ſanguine circumſtantem populum aſpergentes. Quem ritum D. Trophimus ex* LXXII. *diſcipulis Chriſti, illuc ex Judæa miſſus ſuſtulit docens, non cruore hominum mortalium, ſed Chriſti ſanguine debere adſpergi*. Adeundus Guilielmus Paradinus de antiquo ſtatu Burgundiæ, qui *aram* illam grandem & execrandam fuiſſe, ac Cæſari Auguſto dicatam videtur affirmare. Earum autem columnarum, quibus fultam & ſuſtentatam fuiſſe ex Gaguino meminit Sidonius Appolinaris Epiſt. I. 11. Denique eas columnas in urbis ſummitate in collegio fuiſſe, & à vulgo olim Herculis columnas appellari ſolitas ſcribit Merula Coſmogr. part. II. lib. IV. *Berthald. de Ara c. 20. §. 6.*

Ara auguralis. Hujus mentionem facit Tacit. Annal. XV. 30. 1. *Structam ante auguralem aram ſubdita face accendi*. Sed hæc quænam? An ea ad quam augures præmiſſis ritè ſacris & precationibus vaticinari conſueverant? Certè *aras* in captandis auguriis ſtructas probi auctores paſſim teſtantur. Seneca. Oed. II. 299.

Tir. *Adpellite aris candidum tergo bovem,*
Curvoque nunquam collo depreſſum juga.
Man. *Opima ſanctas victima ante aras ſtetit.*
Tir. *In vota ſuperos voce ſolenni voca*
Araſque dono thuris Eoi exſtrue.

Lucan. I. 608.

—— *ſacris tunc admovet aris*

Electa

Digitized by Google

Electa cervice marem.

Berthald. de Ara c. 30. §. 8. Ego lego apud Tacitum: *ſtructam ante augurale aram.* Non enim vult ſtructuio aliquid accenſumve ante *aram* fuiſſe; ſed in ipſa quam collocat ante augurale (V. hoc infr.) Sed quis iſte ritus? niſi fallor, ille ipſe qui in privatorum etiam conviviis, carpendi aliquid è dapibus, & libandi in honorem Deorum. Hoc tamen diſcrimine, quòd vulgo in focum libamenta ea illata, ſedem ſcilicet Larium; hic in *aram* paullo auguſtiùs, & pro ſplendore Imperatoris. Homer. Iliad. IX. 219.

——diis juſſit ſacrificare
Patroclum ſocium: hic libamina jecit in ignem.

Plutarch. de Fortun. Roman. p. 323. B. facit Ocriſiam *primitias, & libamenta capientem è menſa regia, &, ut ſolet, in ignem conjicientem.* Sil. Ital. VII. 183.

Diſtinxit dulces epulas, nulloque cruore
Polluta caſtus menſa, Cerealia dona
Attulit, ac primum Veſta deterſit honorem
Undique, & in mediam jecit libamina flammam.

Et inde dii patellarii. V. illos infr. in *Dii*, & *patella*. Lipſ. in Tacit. p. 43. de Milit. Rom. v. 2. Berthald. Ll. van Dale de Divinat. idolol. c. 1.

Ara Auguſti, cujus animi virtus tanta fuit, atque morum ſanctimonia, ſi Ethnicis fides, ut divinos honores etiam vivus meruerit. Horat. Epiſt. II. 1. 15.

Præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandaſque tuum per nomen ponimus aras.

Quod ipſum fatetur, quanquam adulatoriè, Virgilius ſub ficta Tityri paſtoris perſona deum Auguſtum appellans, & *aram* nominans Ecl. I. 7.

Namque erit ille mihi ſemper deus: illius aram
Sæpè tener noſtris ab ovilibus imbuet agnus.

Berthald. de Ara c. 25. n. 1.

Ara Carmentæ fuit ſub *Capitolio ad portam Carmentalem.* Dionyſ. I. p. 25. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 8.

Ara caſtrenſis, quæ, quamvis non ita paſſim familiaris ſit, & frequens eorum, qui militiæ nomen dederunt, pietas, ſacrorumque cultus, tamen olim ferox armis miles ut religione miteſceret, in ipſis caſtris erecta erat. Tacitus, ubi de Planco Germanici legato, quem orta militum ſeditione pœne cæſum fuiſſe teſtatur, caſtrenſes *aras* diſertis verbis nominat Annal. I. 39. 5. *Ac ni aquilifer Calphurnius vim extremam arcuiſſet, rarum etiam inter hoſtes, legatus populi Romani Romanis in caſtris, ſanguine ſuo altaria deum commaculaviſſet.* Has ego exiſtimo fuiſſe non modò aquilarum, & caſtrenſium deorum, ſed etiam Principum, & Imperatorum. *Berthald. de Ara c. 30. §. 1. Lipſ. de Milit. Rom.* v. *dial.* 4.

Ara Ceſpititia. V. illam infr. in *Ceſpes*.

Ara Cœleſti, quæ dea eadem quæ Aſtarte, à Pœnis olim fuit erecta. Etiam in littore Britanniæ occidentali (Lancaſtrenſem agrum vocant) eidem fuit poſita, ibidemque ab incolis magna veneratione culta. Et vetus Romæ exſtat monumentum ita conceptum:

INVICTÆ
COELESTI
AUC. ONESI
MUS. D.D.

Selden. de Diis Syr. II. 2. *Berthald. de Ara* c. 30. §. 12.

Ara Cœleſtis eſt illa ipſa, in qua dii bellum in gigantes ſuſcepturi primùm conjurarunt. Hanc Cyclopes fabricaverunt. Habuit juxta ignem operculum, ne gigantes vim fulminis deprehenderent. Poſuerunt illam dii ex ejus facti memoria in cœlo quaſi in templo, & Jupiter ſtellis exornavit. Hygin. Aſtron. I. Manil. I. 411.

Ipſius hic mundi templum eſt, victrixque ſolutis
Ara nitens ſacris, vaſtos cum terra gigantes
In cœlum furibunda tulit, tum dii quoque magnos
Quæſivere deos .....

n. 421.

——Tunc Jupiter ara
Sidera conſtituit, quæ nunc quoque maxima fulgent.

Jupiter ipſe apud eam *aram* ſacrificavit, & ſacrificuli partes

explevit ante pugnam; ut ſic peractis rite ſacris ac conceptis quodammodo votis in gigantes, ſæviſſimos hoſtes, dii fidentius proſilirent: clariſſimo nempe mortalibus exemplo, nihil rite ſuſcipi, quod ſacrificia non præcederent; cum id agere diis ipſis immortalibus viſum fuiſſet operæ pretium. Manil. v. 338.

Ara ferens thuris ſtellis imitantibus ignem,
In qua devoti quondam cecidere gigantes.
Nec prius armavit violento fulmine dextram
Jupiter, ante deos quam conſtitit ipſe ſacerdos.

Berthald. de Ara c. 12. §. 1. 2. 3. Credebatur olim eſſe ſignum, ſeu ſidus amicum tempeſtatibus, quippe eo viſo nautæ de ceſſatura undarum ira, nec falſo augurantur. De hac *ara* multa Aratus. Ad hoc ſidus ne accederet Phaethon filius, monuit Phœbus pater apud Ovid. Met. II. 139 *Berthald. de ara c.* 11. §. 5. Græcè dicitur θυτήριον, & βωμός; in aſteriſmis θυμιατήριον, aliquando & λιβανωτὶς & φέρος, Latinis altare, Auſonio thuribulum, cujus baſis dicebatur ὑπόβαθρον; ſuperficies, ubi prunæ locabantur, καυτήρ; id, quod ſupra καυτῆρα, βωμίσκος. Oritur in octava parte Scorpii, ſub qua naſci perhibentur neocori, ſacerdotes, prophetæ, ſanctiſſimique antiſtites .... Ptolemæus. Manilius modò laudatus, & ad illum Scaliger. *Saubert. de Sacrif.* c. 15.

Ara Cœli viget etiam nunc in publico orbis terrarum theatro, ipſaque adeo religionis arce, hoc eſt, Romæ. Antonin. Hiſtor. I. tit. 4. c. 6. §. 10. *Eo die quo Chriſtus natus eſt, cum Sibylla Octaviano Cæſari oracula promeret, die media circulus aureus circa ſolem apparuit. In medio virgo puerum geſtans in gremio viſebatur: atque ea ſic locuta perhibetur; HIC PUER MAJOR TE EST, IDEO IPSUM ADORA.* auditaque inſuper ea vox eſt: *HÆC EST ARA COELI.* Unde & illa eccleſia, ubi tunc erat Octavii palatium, nunc conventus eſt ordinis Minorum, quem ſanctam Mariam de *Ara Cœli* nominant. Ibidem olim Jovis Feretrii templum fuiſſe tradunt Romanorum antiquitatum ſtudioſi. *Berthald. de Ara c.* 12. §. 7. *Nardin. Rom. Vet.* I. 7: II. 2.

Ara Conſi poſita fuit in regione Urbis undecima, ſive Circo Maximo, ſed defoſſa, ejuſque ædicula ſubterranea. Tertull. de Spect. c. 5. *Ara Conſo illi in circo defoſſa eſt ad primas metas ſub terra;* quòd conſilia oporteret eſſe ſecreta. Hæc ludis Circenſibus aperiebatur. Plutarch. Romul. p. 25. D. *Hæc ara in circo maxima eſt, aliàs operta, ludis circenſibus aperitur. Alii dictitant, quia plane arcanum debeat eſſe, & tectum conſilium, recte deo aram, quæ ſub terra eſſet, ſacratam fuiſſe.* Donat. de Urb. Rom. III. 14. Nardin. Rom. Vet. I. 2: VII. 2. Saubert. de Sacrif. c. 15. Alex. Gen. v. 26. Gyrald. Synt. Deor. v. p. 161. G. Panvin. de Lud. Circ. I. 17.

Ara conviviorum paſſim erigebantur, & ad illas poſitis menſis genialiter epulabantur. Virg. Georg. IV. 378.

Pars epulis onerant menſas, & plena reponunt
Pocula: Panchæis adoleſcunt ignibus aræ.

Æneid. VIII. 106.

——tepiduſque cruor fumabat ad aras.
Terrentur viſu ſubito, cunctiſque relictis
Conſurgunt menſis.

Berthald. de Ara c. 19. n. 1.

Ara Cornea, inter ſeptem orbis miracula celebrata, & omnium decantata eſt vocibus. Mart. de Spect. I. 4.

Diſſimuletque deum cornibus ara frequens.

Ovid. Heroid. XXI. 99.

Miror & innumeris ſtructam de cornibus aram.

Domitius ad Martialem in Libya apud Hammonis templum hanc fuiſſe contendit. Sed hoc non procedit. Nam cum laudato Martialis epigrammate magnificentiſſima orbis terrarum ædificia memorentur, quæque ob eximiam elegantemque ſtructuram inter miracula recenſeantur, ut ex eorum comparatione Domitiani Imperatoris amphitheatrum creſcat majus & excellentius; ridiculum ſane eſſet, & tam erudito poeta indignum de templo Hammonis loqui, quod pauperrimum fuiſſe conſtat vel uno teſte Lucan. IX. 511——521. Hanc *aram* tam celebrem non omiſiſſet

miſiſſet

miſiſſet Lucanus, ſed eleganti deſcriptione nobis expreſſiſſet, qui de ea ne verbum quidem. Euſtathius ad Iliad. Θ. eam poſuit Epheſi. Plutarch. de Solert. Anim. p. 983. D. & in Theſeo. Alex. Gen. VI. 2. in Delo extitiſſe produnt. Prior quidem ſe vidiſſe, & ob admirabilem & ſingularem tantæ rei ſtructuram miratum fuiſſe teſtatur. *Nullo glutine, neque aliis vinculis cohæſit, ſed è ſolis dextris cornibus animalium compacta eſt & coagmentata.* Apollo adhuc puellulus ex cornibus Cynthiarum capreārum, quas Diana ſoror inter venandum occiderat, eam compoſuit. Callim. Hymn. Apoll. 58—64. *Berthald. de Ara c. 6. §. 1. 2. 3. Politian. Miſcell. c. 52. Spanhem. in Callimachum. Rader. in Martialem. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* II. 7.

Ara Dearum Matrum. Hocce ævo antiquitatis ſtudioſiſſimo plurimæ dearum matribus, quot enim habitæ deæ, tot matres, inſculptæ *aræ* in Europa repertæ ſunt. Maximam autem & pulcerrimam dearum matrum *aram* meminit à ſe viſam in Brigantibus G. Cambdenus, etiam ad majorum animalium ſacrificia peragenda aptam, & à M. Ingenuo Aſiatico ſacratam. Hanc in Lancaſtria eſſe, alteramque docet in agro Dunelmenſi; tertia in Cumbria his verbis exarata eſt:

DEABUS. MATRIBUS
TRAMAI. VEX. CERMA
PV. R. D. PRO. SALUTE
R. FV. S. L. M.

Selden. de Diis Syr. II. 2. *Berthald. de Ara c.* 30. §. 13.

Ara Deo uni non una; ſed variæ, & ad minimum tres in templo exſtructæ: ſemperque impari numero ſuperis, inferis pari. Prima quidem *ara* in medio templi, ſimulacro inferior. Secunda pro foribus, ubi victimæ immolabantur. Tertia, quæ fortè anclabris. V. illam ſupr. *Guther. de Jur. Pontif.* III. 6.

Ara Dianæ placabilis, eſt Dianæ Tauricæ. Ita dicitur Virg. Æneid. VII. 764.

—*pinguis ubi, & placabilis ara Dianæ.*

Qui illam vocat placabilem non amplius humano ſanguine gaudentem, aut eo amplius loco ſacrificia & humanas hoſtia non poſcentem. Ab ea conducta Æſculapii opera Hippolytus dilectiſſimus juvenis vitæ fuit reſtitutus. Hanc Mæotidem vocat Satyricus XV. 115. quia nimirum juxta Mæotides ſita eſt. Atque ego talem fuiſſe exiſtimo olim Dianæ Epheſiæ apud veteres Maſſilienſes, ad quam Græcanicis moribus immolare conſueverat Græcula civitas, ut teſtantur Valerius Maximus, Strabo, Juſtinus, Polybius & alii. Serv. Æneid. III. 57. *Sacra, id eſt, execrabilis. Tractus ſermo ex more Gallorum. Nam Maſſilienſes quoties peſtilentia laborabant, unus ſe ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea verbenis ornatus & veſtibus ſacris, circumducebatur per totam civitatem cum execrationibus, ut in ipſum reciderent mala civitatis, & ſic projiciebatur. Hoc autem in Petronio lectum eſt* n. c. 102. Lucan. III. 399–405. *Berthald. de Ara c. 20. n. 4. & 5.*

Ara Dionyſii poſt orcheſtram eſt in theatro, quæ dicitur à ſacrificando thymele. Θύειν enim eſt ſacrificare. *Buleng. de Theatr.* I. 21.

Ara Diti & Proſerpinæ ſtructa eſt à Romanis bello Albano. *Hoc cum inter Romanos & Albanos erat, & cum utrimque jam in armis eſſent, quidam prodigioſa facie conſpectus eſt, amictus pelle nigra, & clamans: Ditem patrem & Proſerpinam eis imperaſſe, rem ſacram ſub terra prius facerent, quàm ventum ad manus eſſet: atque his dictis evanuit. Romani ſpectro territi, & aram ſub terra ſtruxerunt, & facta re ſacra, defoſſam ad altitudinem viginti pedum aram occultarunt: ut Romanis exceptis, aliis omnibus ignota foret. Hac reperta Valeſius peracto ſacrificio, nocturniſque pervigilationibus appellatus eſt Manius Valerius Terentinus. Sequentibus inde temporibus anno poſt exactos Reges primo, cum peſtis Urbem occupaſſet, P. Valerius Poplicola, mactato in hac ara Diti patri & Proſerpinæ bove nigro, nigraque bucula, peſte liberavit urbem.* Zoſim. Hiſtor. II. 3. Valer. Max. II. 4. §. 4. Feſtus in Seculares. *Taffin. de Lud. Secul. c. 3. Borrich. Antiq. Urb. Fac. c.* II. §. 6. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 7. *Panvin. de Lud. Secul. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IX. *p.* 1092. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 12. *Berthald. de Ara c.* 8. §. 1.

Ara Divarum Corniſcarum fuit in regione Urbis decima quarta, Tranſtiberina dicta, *nota cornibus, quæ in Junonis tutela.* Feſtus. *Borrich. Antiq. Urb. Fac. c.* 16. §. 1.

Ara Druſo Tiberii fratri ad Rhenum poſita fuit, ad quam *Galliarum civitates publicè ſupplicarent.* Ex hac enim voce Suet. Claud. c. 1. n. 7. apparet, tumulo huic honorario *aram* adjunctam fuiſſe. Referam verba Tacit. Annal. II. 8. 3. *Veterem aram Druſo ſitam* (rectiùs *poſitam*) *disjecerant.* Lipſ. in Tacit. n. 28. Berthald. de Ara c. 26. n. 6. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. III. 4.

Ara Evandri fuit in *Aventino non longe à porta Trigemina.* Dion. Halicarn. I. p. 25. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 8.

Ara Eumenidum etiam fuit. Auctor eſt in Achaicis VII. Pauſanias his verſibus p. 232.

Ara tibi Eumenidum, fumans & curia Martis
Sunt cordi.

Berthald. de Ara c. 8. §. 5.

Ara Expiationis non ideo erigebatur, ut in ea ſacra facerent; ſed in hunc duntaxat finem, ut vel ſcelus aliquod expiarent, vel promiſſam deorum iram immani aliquo ſacrificio averterent. *Berthald. de Ara c.* 19. §. 8.

Ara Febri, uni inter alios affectus, apud Romanos fabricata fuit, quòd nullus hoc ipſo morbo vitæ infenſior aut frequentior. *Tomaſ. de Donar. c.* 34. Et quidem in Palatino monte. Cicer. de Nat. deor. II. 11. *Ara vetus ſtat in Palatio Febris.* Nardin. Rom. Vet. VI. 14. Marlian. Topogr. Urb. Rom. II. 21.

Ara Fortunæ malæ fuit in Eſquiliis, ſive regione Urbis quinta. Cicer. de Nat. deor. II. 11. *Ara vetus ſtat in Eſquiliis Mala Fortuna.* Nardin. Rom. Vet. IV. 3.

Ara Fortunæ muliebris eodem loco facta eſt, quo Veturia mater, & Volumnia uxor Coriolani, & aliæ matronæ precibus ab illo impetraverant, ut deſiſteret ab incepto, quo, quia repulſam in petitione Conſulatus tuliſſet, & de tribunorum plebis poteſtate abroganda in Senatu conſilium dediſſet, & ne præſens damnaretur, ſolum vertiſſet, in patriam magnum Volſcorum exercitum duxerat. *Auguſtin. de Fam. Roman. in Marcia.*

Ara Fortunæ *reduci ob Auguſti reditum Romæ conſecrata eſt.* Dio LIV. p. 527. D. *Ob reditum ejus ..... Fortunæ reduci aram conſecrari paſſus eſt.* Inſcriptio:

FORT. RED.
CÆS. AUG.
S. P. Q. R.
ARA.
ARA. FORTUNÆ.
REDUCI. AUGUSTO.
CONSECRATA.

Berthald. de Ara c. 22. *n.* 2.

Ara Fraudi non levi probitatis injuria erecta eſt Romæ in luco obſcuro & abdito, ubi fures prædam dividebant. *Tomaſ. de Donar. c.* 42.

Ara Herculi Victori decreta eſt in crepidine montis Aventini ſupra Navalia, quia illic Caco fauces eliſerat. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 15. §. 1.

Ara Herculis & Muſarum communis à Romanis erecta eſt, quia, ut Plutarch. in Problematibus Romanis vult, Hercules Evandrum literas docuit: vel quia, ut narrat Eumenius Rhetor in oratione pro reparandis ſcholis, Muſæ defenſione Herculis ſunt juvandæ, & virtus Herculis Muſarum voce ornanda. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 323. *D. Donat. de Urb. Rom.* III. 14. V. infr. in *Templum Herculis & Muſarum.*

Ara Honori Romæ dedicata eſt eo loco, quo extra portam Collinam lamina fuit inventa, in qua ſcriptum, DOMINA HONORIS. Cicer. I. L. II. 23. *Guther de Jur. Man.* II. 33.

Ara ignoto Deo ab Athenienſibus poſita fuit. Hujus

etiam meminit Paullus Actor. c. 17. n. 23. *Viri Athenienſes per omnia vos ſuperſtitioſiores video. Pertranſiens enim, & videns ſimulacra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.* Aliqui dixerunt, quòd hoc altare fuit conſecratum, & inſtitutum à poſteris Herculis, qui poſt mortem ejus ejecti è regno ſuo, & poteſtate recurrerunt ad auxilium Athenienſium, per quod reſtituti fuerunt ad ſtatum priſtinum, propter quod dicunt Miſericordiam in Athenis ſibi poſuiſſe ſedem, cui conſecraverunt *aram*, ſeu quòd Miſericordia non erat aliqua perſona, quæ fuiſſet nota hominibus, ſicut Jupiter, & Mercurius fuerant, quos gentiles ad deos translatos eſſe dicebant. Altare intitulatum fuit ignoto deo, & determinatum, quòd non fierent oblationes, & ſacrificia, niſi de gemitibus, lacrymis, & precibus miſerorum, ibidem miſericordiam poſtulantium. *Lyran. in acta. Laurent. Polym. IV. Synopſ.* v. Repugnat inſcriptio, non meminit Apoſtolus ullius *aræ* Miſericordiæ; ſed cujus inſcriptio fuerit Ἀγνώστῳ Θεῷ. Si itaque hanc inſcriptionem habuit, non fuit illa titulo Miſericordiæ inſignita, non de qua Stat. Theb. XII. 481.

Urbe fuit media nulli conceſſa potentum
Ara deum, mitis poſuit clementia ſedem.

Quid, quòd adhuc diſputari poſſit, num poſteri Herculis hanc *aram* Miſericordiæ erexerint tanquam deo cuidam benigno: num verò ſuffecerit illis ut monumentum Miſericordiæ illis ab Athenienſibus exhibitæ conſtruxiſſe, & privilegio quodam ornaſſe? *Aram* quoque illam Miſericordiæ aſylum fuiſſe conſtat. Conſtat hoc ex Statio, qui ita de illa n. 483.

Et miſeri fecere ſacram: ſine ſupplice nunquam
Illa novo: nullis damnavit vota repulſa;
Auditi quicunque rogant, noctesque, dieſque
Ire datum, & ſolis numen placare querelis.

At quòd *ara* hæc fuerit aſylum, nullo indicio conſtat. Denique longè alia recenſetur occaſio *aræ* hujus exſtruendæ. Baronius, Lorinus, & Sanctius opinantur Athenienſes ex Triſmegiſto, & oraculis Sibyllinis hauſiſſe, eſſe Deum aliquem inviſibilem, ac incomprehenſibilem, & propterea *aram* eidem erexiſſe; vel à philoſophis Pythagoricis, aut Platonicis, qui unum deum colebant, perſuaſos fuiſſe, ut *aram* quoque illi inter tot deaſtros, quos colebant, conſtruerent. *Oſiand. de Aſyl. gentil.* §. 27. Ferunt nonnulli, Athenienſes quondam à Perſarum Rege bello preſſos graviſſimo, ad Lacedæmonios miſiſſe, qui finitimæ civitati & tum amicæ ſuppetias in communem Græciæ hoſtem implorarent. Eò profectis legatis dum adhuc in itinere eſſent prope Parthenium montem ſpectrum obtulit ſeſe, & illos graviter corripuit, quòd cum cæteros deos divinis afficerent honoribus, ſe, quem Pana vulgo appellabant, negligerent; laturum alioqui opem ſi ſacra ſibi perinde ac diis aliis facerent. Victores de Perſis Athenienſes templum ei deo qui legatis occurrerat, exſtruxerunt: ac veriti, ne aliquis inſuper deorum fortè ſine *aris* ac templis Athenis foret, & propterea numinis neglecti indignatione, gravis aliqua clades civitatis iterum oriretur, in Panos templo *aram* cum hac inſcriptione IGNOTO DEO erexerunt. Chryſoſt. in Epiſt. ad Titum Hom. 3. Oecumen. in Actor. l. l. Beda & Dionyſ. Carthuſ. in eundem locum putant erectam *Ignoto Deo* ab Athenienſibus *aram* hoc modo. Audiverant Athenienſes vel fama vulgante Deum tantæ venerationis, ut ne nominare quidem fas eſſet, Judæos colere; ejus autem nomen incognitum. Ac ne qua religio urbi deeſſet in primis ſuperſtitioſæ ac numen, *aram* Judæorum Deo erexerunt, cujus cum neſcirent nomen, hanc *aræ* inſcriptionem impoſuerunt IGNOTO DEO. Hieronym. in Epiſt. ad Titum 1. & ex illo Eraſmus in Moriæ encomio notant, integrum titulum ſic habuiſſe: DIIS ASIÆ, EUROPÆ ET AFRICÆ, DIIS IGNOTIS ET PEREGRINIS; ſed Apoſtolum duo tantum extrema verba decerpſiſſe, nempe hæc IGNOTO DEO, atque hæc quoque nonnihil immutaſſe, cum non pluribus indigeret Diis ignotis, ſed uno tantum, ut doceret illum ſuum eſſe Deum, quem Athenienſes in *ara* titulo prænotaſſent. Tanta Athenienſium erga ignotum illum Deum fuit reverentia, ut ſi quid ritè affirmare vellent, per Deum ignotum id agerent. Imò alius alium invitavit, ut ignotum inventum adorarent, manuſque ad cœlum tollentes gratias agerent, ut qui digni facti eſſent hujuſmodi poteſtati atque veritati ſubjecti eſſe. *Berthald. de Ara c.* 10. §. 3. 4. 5. *Hoſpinian. de Orig. templ.* II. *pag.* 90. *Meurſ. Pyræi c.* 10. *Oſiand. l. l.* Vero Deo Athenienſes hanc *aram* poſuiſſe, & qua occaſione hoc factum ſit ab ipſis, exponit Diſſertatione integra *Johannes Jacobus Hellerus de Deo ignoto Athenienſium*, quam, ut chartæ rationem habeamus, indicaſſe ſufficit.

Ara Jovi conſervatori erecta fuit. Familiare antiquis, ſi alicujus numinis ope periculum evaſerant, acceptum à deo beneficium etiam erecta *ara* agnoſcere. Hanc *aram* ex Scti decreto Athenas ab exſilio, quo inimicorum invidia illum affecerat, reverſus ædificavit Demoſthenes. Plutarch. in Demoſth. p. 859. A. *Morem habebant, ut Jovis ſervatoris ſacrificio ei, qui aram inſtrueret, & adornaret, argentum penderent. Hoc munus Demoſtheni locaverunt quinquaginta talentis, quanti lis fuerat æſtimata.* Domitianus, ut eſt apud Tacit. Hiſt. III. 74. 2. ſervatus quaſi miraculo à Vitellianorum irruptione, *aram* in periculi, quod evaſerat, argumentum exſtruxit in Capitolio. Sic Tacitus: *Ac potiente rerum patre disjecto æditui contubernio modicum ſacellum Jovi conſervatori, aramque poſuit, caſuſque in marmore expreſſit.* Berthald. de Ara c. 19. §. 6. Rycq. de Capitol. c. 36.

Ara Jovi Elicio à Numa Rege in Aventino ſacrata eſt, ut quæ ſuſcipienda eſſent ab eo exſculperet, aut, ut etymo inhæreamus, eliceret. Liv. I. 20. *Ad ea elicienda ex mentibus divinis Jovi Elicio aram in Aventino dicavit.* Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 15. §. 3. Nardin. Rom. Vet. II. 3. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 5. Donat. de Urb. Rom. III. 13. Victor. Var. Lect. VI. 7. Faunus Antiq. Urb. Rom. III. 2. Roſin. Antiq. Roman. II. 5.

Ara Jovis hoſpitalis fuit, ad quam hoſpites pro felici adventu incenſis odoribus ſacra faciebant. Hanc elegantiſſimè deſcribit, eandemque hoſpitum ſanguine tinctam proponit Ovid. Met. X. 224.

Ante fores horum ſtabat Jovis hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathuſiacaſque bidentes:
Hoſpes erat cæſus.

Berthald. de Ara c. 19. n. 5.

Ara Jovi fulguratori etiam fuit. Pauſan. Eliac. I. p. 162. *Ceraunio Jovi alteram aram poſt Oenomaum poſitam conjicio, cum ejus domus de cœlo tacta conflagraſſet.* Plutarch. Parall. n. 39. *Romæ, cum celebrarentur Liberalia, Aruntius, qui ab ortu ſuo fuerat abſtemius, vim Liberi patris deſpicatui habuit. A quo in ebrietatem conjectus, filiæ ſuæ Medullinæ virginitatem per vim eripuit. Ea ex annulo violatorem agnoſcens. . . . . patrem inebriavit, ac coronavit, adductumque ad aram fulminis interfecit eum.* Berthald. de Ara c. 19. n. 7.

Ara Jovi Idæo conſecrata. V. illam ſupr. in *Ara Anchuri*.

Ara Jovis Inventoris, quam ei Hercules dedicavit, ad portam Trigeminam fuit, & ſpeluncam Caci. Dedicavit illam, *cum aqua fluminis cædem expiaſſet, & ob inventas boves ei juvencum ſacrificavit.* Dionyſ. Halicarn. I. p. 31. Qui hanc ab *ara* maxima, quam ipſe ſibi poſuit, diverſam eſſe docet, & conſtituit ad Forum Boarium. Quare Marlianus, qui Topogr. Urb. Rom. IV. 4. utramque unam putat, & ne *ara* maxima à porta Trigemina disjungatur, portam eam ad Scholam Græcam fuiſſe ſtatuit, nimiſquam longe à vero aberrare dicendus eſt. *Nard. Rom. Vet.* VII. 3. *Borrich. Ant. Urb. Fac. cap.* 13. §. 3. *Roſin. Antiq. Roman.* II. 5.

Ara Jovis Latiaris, ſive Stygii, ut vult Lipſ. de Amphith. c. 4. in medio amphitheatro fuit poſita, in qua deo ſacrificabatur in cujus honorem fierent ludi. *Donat.*

de Urb. Rom. III. 7. V. ſupr. in *Amphitheatrum*.

Ara Jovis Piſtoris fuit in Capitolio. De hac Ovid. Faſt. VI. 349.

Nomine, quàm pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam Piſtoris quid velit ara Jovis.

Cauſa ponendi Romanorum fuit ſtratagema, qui, Gallis panis penuriam objectantibus, panes ex arce in hoſtium caſtra miſerunt, uti ſibi rei frumentariæ adeſſe copiam oſtenderent, Liv. V. 48. *Rycq. de Capitol. cap.* 36. *Lipen. de Stren. c.* 1. §. 8. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 6. *Nardin. Rom. Vet.* V. 16. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* II. 6. *Buleng. de Orac. c.* 115. Utrum verò in arce ſtrictè ſumpta, an in alia Capitolini montis parte fuerit, non ſatis conſtat, nec permagni id ſcire intereſt. *Nardin. l. l.*

Ara Jovis Soteris fuit in Capitolio. In illa Gallica obſidione ſoluta, coria ſoleaſque veteres Romani concremaverunt, quibus durante illa madefactis, & poſtea frictis, veſci fuerant coacti. *Rycq. de Capitol. c.* 36.

Ara Jovis Spodii quare & unde dicta fuerit, V. ſupr. in *Ara Apollinis Spodii*.

Ara Jovis Viminei in ſylva fuit in colle Viminali, qui regionis fuit quintæ, ſive Eſquilinæ, viminea, non procul à porta Viminali. Feſtus. V. illum in *Porta*. Sic ut vel retro thermas Diocletianas fuerit, vel poſt villam Perettam, vel ſaltem eo ſpatio, quod inter illas intermedium eſt. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 4. *Roſin. Antiq. Roman.* II. 5.

Ara Julio Cæſari tanquam divo eſt poſita à plebe. Dio XLIV. p. 267. C. *Aram plebs eo in loco, quo rogus fuerat, exſtruxit, ſacrificareque apud eam, & immolare Cæſari tanquam deo, inſtituit.* Appian. de Bell. civil. II. pag. 521. *Quo in loco primum ara fuit, nunc eſt templum ipſius Cæſaris, ubi divinis honoribus colitur.* Ponendæ auctor fuit Amatius. Appian. ibid. III. p. 525. *Is, Amatius, quoniam hac ſimulatione effecerat, ut videretur non alienus à cognatione Cæſaris, præ ceteris ægrè ferens obitum ejus, aram, ubi crematus eſt, poſuit.* Columnam vocant Latini. V. illos infr. in *Columna*. Berthald. de Ara c. 25. n. 1. Et Græci falſi ſunt. Nulla enim *ara* Cæſari extructa. *Guther. de Jur. man.* II. 19. Qui illos perperam reprehendit. Nam plebs è Suet. Cæſ. 85. n. 3. ibidem ſacrificaſſe dicitur: *aram* itaque ibidem fuiſſe neceſſe eſt. M. Brutus etiam ac Caſſius Cæſaris interſectores *aræ* meminerunt apud Cicer. Fam. XI. 2. *Putasne nos tutos fore in tanta frequentia veteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audimus?* Si veterani *aram* defuncto dicatam reponere velle dicebantur, profecto antea poſita ibidem fuerat. Conciliandis his auctoribus nihil impedit, quo minus & *aram*, & columnam ſimul poſitam fuiſſe ſtatuamus. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* III. 4. *Licet. de Lucern.* VI. 6. *Berthal. l. l.* V. etiam infr. in *Columna*.

Ara Junonis Jugæ *in vico fuit Jugario, qui nomen inde obtinuit, quod ibi ara fuerit hæc Junonis Jugæ, quam matrimonia jungere putabant.* Feſtus. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 13. *Nardin. Rom. Vet.* V. 5.

Ara Junonis Sororiæ. *Hanc Horatius in expiationem cædis ſororis ſuæ conſecravit*, Feſtus, *Roſin. Antiq. Roman.* II. 16.

Ara Juventæ & Termino erecta fuit in cella Minervæ, ut diis Capitolio, Tarquinii Priſci ævo, egredi renuentibus, cum ceteri abitum molirentur. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 10. §. 7. *Gyrald. Synt. deor.* XI. *p.* 335. *D.* Juventæ *aram* in ipſa cella, Termini verò extra ad limen fuiſſe putant *Nardin. Rom. Vet.* V. 15. *Donat. de Urb. Rom.* II. 4.

Ara Larium ad metas fuit Circi. *Buleng. de Circ. c.* 9.

Ara Lavernæ, qua porta Lavernalis dicta. Ejus meminit Varro de Ling. Lat. IV. Quod ſi conjecturæ Panvinii Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. pag. 265. ſtandum, portas ordine recenſentis, & Lavernalem ultimam numerantis, in illa Urbis parte, quæ hac regione n. duodecima, Tiberi vicinior fuit, exſtitiſſe cenſenda eſt, id eſt, in monte Aventino. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 6. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 14. §. 3. V. infr. in *Porta Lavernalis*.

Ara Lugdunenſis. Hæc *Cæſari* Auguſto *ad confluentem Araris & Rhodani eſt dedicata.* Liv. Epit. 137. *Eo ipſo die, quo Claudius natus eſt, Julio Antonio, Fabio Africano conſulibus, Kalendis Auguſtis.* Suet. c. 2. n. 1. in templo communi ſententia Cæſari decreto. Strab. IV. p. 133. *Et templum ab omnibus communi ſententia Gallis decretum Cæſari Auguſto, ad hanc urbem*, Lugdunum, *ad concurſum fluviorum eſt poſitum: aram habet hoc memorabilem, cum inſcriptione gentium ſexaginta numero, & imagine ſingularum.* Ad illam vivente adhuc Auguſto ludos celebratos fuiſſe dicit Dio LIV. p. 544. A. *Et certamen Græcæ, Latinæque facundiæ* inſtituiſſe Cajum, Suet. c. 20. n. 2. Ad hoc eloquentiæ certamen reſpicit Juven. Sat. I. 43.

Palleat, ut nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram.

Aræ ſacerdotem edit inſcriptio antiqua, quæ in ipſa urbe ad murum templi vetuſtiſſimi D. Petri hoc modo:

JOVI. OPT. MAX
Q. ADCINNIUS. URBICI
FIL. MARTINUS. SEQ.
SACERDOS. ROMÆ. ET. AUG
AD. ARAM. AD. CONFLUENTES
ARARIS. ET. RHODANI
FLAMEN. II. VIR. IN. CIVIT
SEQUANORUM.

Merul. Coſmog. II. 3. 24. *Cluver. Germ. ant.* II. 17. *Ruben. Urb. Neocor. p.* 236. *Berthald. de Ara c.* 26. §. 2. *Piriſc in Suetonii Claudium.*

Ara Mariæ Virginis contra ſacellum, quod in Baſilica Eſquilina Dei naſcentis incunabulis Sixtus V. erexit, à Paullo V. Pontifice eſt poſita, & admirationis modum excedit. Ea gemmis, ære, auroque conficitur. Quatuor columnis ſtriatis ex jaſpide ſuſtinetur; lapidis purpuram maculis albis intercurrentibus: tereti ſtiria ex ære inaurato ſegmentatos canales diſtinguente. Ex eodem lapide ſtylobatæ purpurant; plinthi, thorique cum cymatiis ex ære inaurati ſunt: uti ſpira, & capitula columnarum. Ex eodem epiſtylium & corona. Zophorum decorat jaſpis virgatus, ac ſpiris, ut in alabaſtrite, convolutis maculoſus. Intercisi faſtigii coronam cœlitum ex ære expreſſa juvenili forma ſimulacra inſident. Ipſum porrò medium ornant virginales nives olim in Eſquilinum collem delapſæ: ac ſplendido toreumate Pontificem templi limites deſignantem ſpectantibus ſimiles auratæ circumfunduntur imagines. At infra epiſtylium oram intercolumnii quaquaverſum claudit quadrangula & turgens in aſtragalos, æquata in tænias jaſpis, circuitque inanuſæ inſtar tabulæ expanſam ſapphyrum, colore cœleſtis haud abſimili, & ſtellarum imitantem, auro internitentibus venis. Sapphyrino illo tanquam cœlo ſuperi auro ſplendidi circumvolitant, quadratum in medio loculum pretioſis lapillis gemmiſque coagmentatum ſuſtinentes. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 12.

Ara Martis à Romulo poſita fuit. Ab hac Campo Martio nomen, ſive per illam Marti Campus conſecratus fuit. Situs ejus accuratus ignoratur, quantum tamen electiore judicio aſſequi licet, conſpectiſſima ejus parte, & fortean in medio Campo fuit, ubi cenſores poſt peracta comitia ſellas curules ponere, & populi applauſum recipere ſolebant. Liv. XL. 45. *Comitiis confectis, ut traditum antiquitus eſt, cenſores in campo ad aram Martis ſellis curulibus conſederunt; quo repente principes ſenatorum cum agmine venerunt civitatis.* Nardin. I. 9: VI. 7. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. II. §. 6. Donat. de Urb. Rom. I. 21.

Ara Maxima prope Circum ſita fuit, attamen non juxta S. Mariæ in Coſmedino, ut nonnulli voluerunt. Situs ejus indicium faciunt Ovidius & Tacitus. Ille in foro boario illam collocat Faſt. I. 581.

Conſtituitque tibi, quæ maxima dicitur ara,
Hic ubi pars Vrbis de bove nomen habet.

Hic Annal. XII. 24. 2. ſulco includit à Romulo ducto ad ima Palatini: *Igitur à foro boario, ubi æreum tauri ſimu-*

lacrum

ſacrum adſpicimus, quia id genus animalium aratro ſubditur, ſulcus deſignandi oppidi cœptus, ut magnam Herculis aram compleĉteretur. Sic ut, quum ſulcus ille ab uno latere radicum Palatini per medium circum ductus, *aramque* illam complexus ſit, hæc autem in ſoro boario fuerit, neceſſariò ſtatuendum ſit, eandem intra Circum & Palatinum fuiſſe montem, inter S. Anaſtaſiæ & tumulos, qui in Palatino conſpiciuntur: non autem, ut alii, ad Scholam Græcam: nam ſi eouſque Romulus ſulcum duxiſſet, primos Romæ ſuæ quadratæ muros ad uſque clivos protuliſſet Aventini, incluſaque illi non *ara* tantum maxima, & valle Murcia, ſeu Marcia, ſed & toto Velabro, tum temporis aqua obruto, civitatem condidiſſet ex parte lintribus navigabilem. Fulvius ſpecum fuiſſe exiſtimat ſubterraneum, unde ſua memoria ſtatua Herculis ex ære aurato effoſſa ſit, quæ hodie aſſervatur in conclavi Conſervatorum. Marlianus inter rudera veteris alicujus templi repertam dicit, quod Pomponius Lætus Pontificatu Sixti IV. dirutum refert ad S. Mariæ ædem in Coſmedino. Hoc pro certo mihi videtur aſſeri poſſe, ſtatuam hanc ad *aram* maximam non pertinuiſſe; ſiquidem illic Hercules velato capite fuit. Macrob. Saturn. III. 6. *Cuſtoditur in eodem loco, ut omnes aperto capite ſacra faciunt. Hoc fit, ne quis in æde dei habitum ejus imitetur: nam ibi operto ipſe capite eſt.* Contra ea ſtatua Herculis, quæ in Capitolio nunc viſitur, caput apertum habet. Hanc Hercules ipſe ſibi poſuiſſe dicitur poſt interemptum Cacum, & recuperatos boves. Hanc fabulam habent Virg. Æneid. VIII. 259. . . . . . Ovid. Faſt. I. 540. . . . . . . *Maxima* fuit dicta, quia ut Servius ad Virgilium ait: *revera magna fuit & ingens, ſicut videmus hodieque.* Veneratione etiam ſuper omnes alias celebris fuit, uti Dionyſ. Halicarn. I. p. 33. teſtatur. *Nam & jusjurandum apud eam ſollenne in pactis conventis dari ſolebat: & decima bonorum ibidem Herculi dicata.* Nardin. Rom. Vet. VII. 3. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 13. §. 3. Donat. de Urb. Rom. II. 25. Hercules ipſe ad eam boum decimas obtulit, & dixit illos vitam beatiſſimam victuros, qui ſibi bonorum decimas dicaviſſent. Quod fecit Scilla, Lucullus & M. Craſſus. Ab hac *ara* ſequeſtrari mulieres voluit, nihilque attingere, neque deguſtare, quod ſuper eam immaculatum eſſet. Gell. XI. 6. Hujus rei ratio hæc eſt. Quia Herculi, cum boves Geryonis per Italiæ agros duceret, ſitienti reſpondit mulier, aquam ſe non poſſe præſtare, quòd feminarum deæ celebraretur dies, nec ex eo apparatu viris guſtare fas eſſet. Propter quod Hercules facturus ſacrificium deteſtatus eſt præſentiam feminarum. *Marlian. Topog. Urb. Rom.* III. 15. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* III. 7. Hæc omnia fuſiùs perſequitur prolixo capite Berthald. de Ara c. 11.

Ara Mercurii fuit prope aquam Mercurii, cui ab *ara* illa nomen. V. illam *ſupr.* Nardin. Rom. Vet. III. 2. Bellor. Fragm. Veſt. vet. Rom. tab. 9.

Ara Minucii, quem deum putabant, fuit Romæ ad portam Minuciam appellatam, eo quòd huic *ara* ſit proxima. Feſtus. *Panvin. Deſc. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* III. *p.* 264. *C.*

Ara Murciæ vetus in Aventini radicibus non procul à foro boario fuit. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 5. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* III. 4.

Ara Narbonenſis. Hæc Auguſto Imperatori à populo Narbonenſi poſita eſt anno ferè U. C. 763. Chriſti II. hoc modo:

T. STATILIO. TAURO
L. CASSIO. LONGINO
COSS. X. KAL. OCTOB
NUMINI. AUG. VOTUM
SUSCEPTUM. A. PLEBE
NARBONENSIUM
IN. PERPETUUM.

QUOD. BONUM. FAUSTUM. FELIXQUE. SIT IMP. CÆSARI. DIVI. F. AUGUSTO. P.P. PONT. MAX. TRIBUN. POT. XXXIV. CONJUGI. LIBERIS. GENTIQUE. EJUS. SENAT. POP.QUE ROM. ET. COLONIS. INCOLISQUE. C. I. P. N. M. QUI. SE. NUMINI. EJUS. IN. PERPETUUM. COLENDO. OBLIGAVERUNT. PLEBS NARBONENSIUM. ARAM. NARBONE. IN POSO. POSUIT....... *Berthald. de Ara c.* 26. §. 5.

Ara Neptuni fuit in Circo Flaminio, quæ multo ſudore manavit. Liv. XXVIII. 11. *Ara Neptuni multo ſudore manaſſe in circo Flaminio dicebatur.* Plin. XXXVI. 5. *In maxima dignatione Cn. Domitii delubro in circo Flaminio Neptunus ipſe.* Marlian. Topog. Urb. Rom. V. 9. Donat. de Urb. Rom. III. 14. Panvin. de Lud. Circ. I. 18. Buleng. de Circ. c. 5. Berthald. de Ara c. 18. n. 1. Quia in ejus tutela equi, qui in hoc circo exercebantur. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 11. §. 2.

Ara Nymphis Romæ ſacrata fuit. Liquet hoc ex veteri epigrammate illic invento:

UNDIS. CYANEIS. DONUM. PLACAVILE FECIT
CONTUCIUS. BLANDAS. PER. AQUAS. ARAM. VENERANDAM.

Ubi placavile pro placabile permutatione B & V antiquis recepta. *Tomaſ. de Donar. c.* 28.

Ara oblivioni, licèt in oblivione nulla ſit divinitas, fuit etiam erecta. Plutarch. Symp. IX. 6. *Hic à Minerva Apolline, Junone, & Libero patre ſæpenumero victus, tamen ubique æquo animo tulit ſuum infortunium: habuit hic commune cum Minerva templum, in quo etiam ara oblivioni dedicata eſt.* Berthald. de Ara c. 21. §. 6. Tomaſ. de Donar. c. 3.

Ara Opis & Cereris in vico fuit Jugario. *Nardin. Rom. Vet.* V. 5. *Roſin. Antiq. Rom.* IV. 12.

Ara Paci etiam fuit erecta. Quod mirum eſſe non debet, cum *ara* ſit pacis ſymbolum. *Ara* primùm Lacedæmoniis poſt diutinam contentionem victis ab Athenienſibus duce Timotheo paci publicè eſt erecta. Plutarchus tamen in Cimone tradit *aras* pacis eſſe poſitas poſt victoriam illam Cimonis ad Eurymedontem partam contra Perſas, quam pax illa ἀκήρυκτος, omni ſermone celebrata, conſecuta eſt. *Aram* paci Auguſtus Imperator primus de Romanis Imperatoribus pacato terrarum orbe erexiſſe fertur. Hujus meminit Ovid. Faſt. I. 709.

Ipſum nos carmen deduxit pacis ad aram,
Hæc erit à menſis fine ſecunda dies.

Hujus ſtructura conjicitur ex Tiberii Imperatoris nummis in honorem D. Auguſti cuſis, hac inſcriptione:

PACE AUGUSTI PERPETUA.

Et Neronis nummo cum hac epigraphe:

ARA. PACIS. S. C.

Item in alio numiſmate ejuſdem Neronis:

NERO. CLAUDIUS. CÆSAR. AUG.
P. M. TR. P. IMP.
P. P. ARA. PACIS.

Sub Claudio etiam poſt victoriam Britannicam erecta fuit *ara* paci anno Chriſti 47.

TIB. CLAUD. CÆS. AUG. P. M. TR.
P. VI. IMP. VI.
PACI. AUGUSTÆ.

Berthald. de Ara c. 16. §. 7.

Ara Palatina ſine dubio ante Palatium fuit, vel in veſtibulo: ſupra quam Imperatores ſacra operati ſunt. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 14.

Ara Palicorum ſtructa eſt à Siculis, *cum illorum inſulam ſterilis annus areſeciſſet, & illi in templo ſacrificaſſent, divino Palicorum reſponſo admoniti, & ubertas rediiſſet. Ad illam Siculi beneficii hujus memores omnes genus frugum congeſſerunt.* Macrob. Sat. V. 19. Xenagoras in tertia hiſtoria: *Siculi ob ſterilitatem terræ ſacrificaverunt cuidam heroi, impellente ipſos Palicorum oraculo, & poſt reditum ubertatis multis donis aram Palicorum impleverint.* De illa Virg. Æneid. IX. 585.

——pinguis ubi & placabilis ara Palici.

Quæ *placabilis* dicitur, quia, ut ad Virgilium Servius, Palici *primo humanis hoſtiis placabantur;* immites mehercule, qui nonniſi hominum cruore placarentur, *poſtea quibuſdam*

ſacris mitigati ſunt, & eorum immutata ſacrificia. Berthald. de Ara c. 29. n. 2. Buleng. de Orac. c. 14.

Ara Pietatis. Ferunt enim Tiberium Auguſto templum incepiſſe, quod C. Caligula perfecit, in cujus medio *ara* viſebatur, in qua bos quieſcens, & juxta ſacerdos ſtans medius inter duos victimarios. In cujus rei fidem ſacta numiſmata, quorum altera parte effigies Principis cum hac inſcriptione: PIETAS, altera templi & *ara* figura exprimebatur. *Berthald. de Ara c.* 22. §. 10. *n.* 10.

Ara Primogeniti Dei fuit in Capitolio, ab Auguſto poſita, cum ipſe Pythium Apollinem conſuluiſſet, quis poſt ſe eſſet regnaturus, & hoc reſponſum abſtuliſſet:

Puer Hebræus jubet me, divs beatis imperans,
Hanc ædem relinquere, & ad orcum rurſus ire.

Suidas in voce Αὔγυςος: reverſus ab oraculo enim in Capitolio erexit *aram* Romanis literis inſculptam: HÆC EST ARA PRIMOGENITI DEI; non ſine præſagio atque omine illam Urbem arcemque futuram, in qua auſpiciis ſacroſancti ejus Numinis, depulſa veteri, veræ religionis ac pietatis ſedes olim ſtabiliretur. *Rycq. de Capit. c.* 36. *Guther. de Vet. Jur. Pontif.* III. 6. *Berthald. de Ara c.* 29. §. 1. 2.

Ara Principibus ponebatur etiam vivis, tanquam diis immortalibus fœdiſſima adulatione, *Ararum* Julio poſitarum meminit Suet. Jul. c. 76. n. 2. *Ampliora etiam humano faſtigio decerni ſibi paſſus, & ſedem auream in curia.... templa, aras.* Quarum una fortè fuerit Capitolina. Sic in eodem ſcriptore Claud. c. 2. n. 1. legimus Claudium Cæſarem natum Kalendis Auguſti Lugduni, eo ipſo die, quo primùm *ara* ibi Auguſto dedicata eſt. *Rycq. de Capitol. c.* 36. Præſertim ex longinquo adventantibus, *aris* poſitis & victimis cæſis, ſenatus populuſque Romanus fronde coronatus obviam procedebat. De *aris* poſitis & victimis cæſis Caligulæ Philo ad Cajum p. 994. A. *Erat igitur videre nil aliud per ſingulas urbes, quam altaria, victimas, ſacrificia.* Suet. Cal. c. 13. n. 2. *Inter altaria, & victimas, ardenteſque tædas inceſſit.* Fluxit hic mos ab Ægyptiis. Philoſtr. Apollon. v. 9. *Venienti Imperatori ſacra ad portas proceſſere, myſteria, & leges, quibus Ægyptus regitur.* & Græcis, Juſtin. XXIV. 3. 4. *Progreſſa virum diem feſtum urbi in adventum ejus indicit, domos, templa, cæteraque omnia exornari jubet: aras ubique hoſtiaſque diſponi.* Lipſ. in Tacit. Hiſt. p. 18. Berthald. de Ara c. 30. §. 2. Buleng. de Imperat. Roman. III. 8. Caſaub. & Pitiſc. ad Suetonii Caligulam.

Ara Providentiæ Auguſti eſt vulgatiſſima iis, qui nummos parant, illiſque delectantur. *Guther. de Jur. Man.* II. 5. In nummo quodam Tiberii *ara* ſculpta eſt cum hac inſcriptione PROVIDENTIÆ AUGUSTI. Adulatio illas poſuit. Et illis per Auguſti divinitatem neceſſaria ſibi populus poſtulabat. *Briſſon. de Form.* 1. *p.* 116. *Berthald. de Ara c.* 22. *n.* 8. *Choul. Relig. vet. Roman. p.* 58.

Ara Pudicitiæ plebejæ dedicata eſt à Virginia Auli filia. Liv. x. 23. *Facto egregio magnifica verba adauxit; in vico longo, ubi habitabat, ex parte ædium, quod ſatis eſſet loci modico ſacello, excluſit, aramque ibi poſuit: & convocatis plebejis matronis, conqueſta injuriam patriciarum: hanc ego aram, inquit, Pudicitiæ plebejæ dedico...* Berthald. de Ara c. 21. n. 5.

Ara puerperii cauſa olim ponebatur. Suet. Cal. c. 8. n. 3. *Addit etiam pro argumento aras ibi oſtendi inſcriptas, ob Agrippinæ puerperium.* Tacit. Annal. XV. 23. 1. *Locus puerperio colonia Antium fuit, ubi ipſe generatus erat.... Addita ſupplicationes, templumque Fœcunditati decretum.* Berthald. de Ara c. 22. n. 6. Barthol. de Puerper. p. 139. Briſſon. de Form. 1. p. 116.

Ara rei, & virtuti, quam cuperent laudatam, ponebatur. Cum Tiberius publico judicio ultus eſſet Germanici mortem, *Cæcina Severus aram ultioni ſtatuendam cenſuit*, apud Tacit. Annal. III. 18. 3. *Aram adoptionis, & amicitiæ.* V. ſupr. *Lipſ. in Tacit. Annal.* 1. *n.* 94.

Ara Saturno dicata fuit in imo clivo Capitolino, qua è foro in Capitolium adſcendebatur, ab Epeis Herculis comitibus: fortè ante bellum Trojanum, quia apud eam ſupplicant apertis capitibus. Feſtus. Dionyſ. Halicarn. 1. p. 27. *Aram Saturno Epeos cum Hercule ſtatuiſſe, quæ etiamnum durat ad radices collis, juxta viam, qua è foro in Capitolium adſcenditur.* VI. 341. *Aram, quæ antea ibi fuerat, ab Hercule erectam perhibent.* Rycq. de Capitol. c. 2.

Ara Septimiana fuit in Tranſtiberina regione ad portam Septimianam. V. illam infr. in *Porta Septimiana.* Donat. de Urb. Rom. 1. 21.

Ara ſepulcralis more antiquo viris immortalitate dignis poſt hujus vitæ exceſſum ſtatuebatur. Leonidæ & ſociis, quia adverſus innumerabiles Xerxis copias Thermopylarum aditum tuiti erant, *aram* pro ſepulcro publicis votis, ac ſumptibus erectam fuiſſe docet Diodor. XI. p. 248. C. hoc modo: *Eorum, qui in Thermopylis cecidere, ſors glorioſa, mors præclara, ſepulcrum ara, monumenta majorum, exitium commendatio.* His *aris* rectè factorum memoriam ſervari, & poſteritati conſecrari putarunt. Tacit. Annal. III. 63. 5. *Juſſique ipſis in templis facere aras, ſacrandam ad memoriam, neu ſpecie religionis in ambitionem delaberentur.* Sepulcrales ſunt dictæ, quòd ſepulcrorum loco eſſent, vel ad ſepulcrum erigerentur. De his Ovid. Met. VIII. 477.

—— *nam poſtquam peſtifer ignis*
Convaluit, rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat,
Ante ſepulcrales infelix adſtitit aras.

Hoc ſenſu Servius grammaticus *aram* ſic definit: *Ara*, inquit, *ſepulcri eſt rogus, qui in modum aræ aſſurgebat lignorum congeſtione.* Hanc definitionem expreſſit Virg. Æneid. VI. 176.

—— *tum juſſa Sibyllæ,*
Haud mora, feſtinant flentes: aramque ſepulcri
Congerere arboribus, cœloque educere certant.

Hanc vulgo pyram etiam dictam reperio. Virg. ibid. n. 215.

Principio pinguem tædis, & robore ſecto
Ingentem ſtruxere pyram, cui frondibus atris
Intexunt latera.

Sed ſi nihil aliud fuerit, quàm illa ramorum in ſimilitudinem *aræ* congeſtio, certè impoſito igne abſumebatur flammis illa *ara*: atqui certum eſt, etiam conſumpto rogo, *aras* ſepulcrales ſemper reſtare. Quare adducor, ut credam, duas in ejuſmodi funeribus fuiſſe *aras* ſepulcrales: unam ex ramis illis feralibus, quam ignis abſumebat cum affixis, & pendentibus inſignibus. Virg. ibid. n. 218.

—— *decorantque ſuper fulgentibus armis.*

Alteram lapideam, in qua nimirum ſacta fierent diis forſan manibus. Mart. 1. 94. 3.

Ara duplex primi teſtatur munera pili:
Plus tamen eſt, titulo quod breviore legis.

Nam in cippo epitaphium literis mandabatur. In *ara* ſtemmata & honorum gradus explicabantur vexillulis, idque genus inſignibus occurrentes. Non itaque ſolum ſecundum ſepulcra ipſa, ſed in ipſis quoque ſepulcris *aræ* antiquitus fuerunt ſtructæ. *Aras* eo, quo dictum eſt, ſenſu videtur diſtinguere Virg. Æneid. III. 62.

Ergo inſtauramus Polydoro funus, & ingens
Aggeritur tumulo tellus; ſtant manibus aræ
Cæruleis mœſtæ vittis, atraque cupreſſo.

Et, cum de lignorum congeſtione agitur, n. 24.

Acceſſi, viridemque ab humo convellere ſylvam
Conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras.

Aram ſepulcralem Pompeji Magni manibus optat Lucan. VIII. 736.

Da vilem Magno plebeji funeris aram,
Quæ lacerum corpus ſiccos effundat in ignes.

Berthald. de Ara c. 24. n. 1. Guther de Jur. man. II. 19. Meurſ. de Funer. c. 31. Tomaſ. de Teſſer. hoſpit. c. 3. Gyrald. de Var. ſepult. rit. c. 3. & Faes ad illum. Nicol. de Sepulcr. II. 15. 6. Kirchman. de Funer. IV. 2. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 5. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. II. 2. Kipping. Antiq. Roman. VI. 6. 16. Exſtruebatur non cuivis, ſed ſolum viris principibus, aut iis, qui divi crederentur, ut parentibus, liberis, conjugibus,

Digitized by Google

gibus, quos qui ſuperſtites eſſent, ut divos coluerunt. Virg. Æneid. v. 47.

Ex quo relliquias, divinique oſſa parentis
Condidimus terra, mæſtaſque ſacravimus aras.

Mæſta ara, inquit Servius, *ad Anchiſen pertinent, quem ex hujuſmodi conſecratione numen effectum Æneas volebat*. Una *ara* uni conſtituebatur. Lapis ad Urbem in hortis Medicæis apud Gruter. p. 726. n. 1.

DIS. MAN
CLAUDIÆ. LEPIDILLÆ
EX. PROVINCIA
BELGICA. AMBIANÆ
FECERUNT. LIBERI
EJUS. LEPIDUS. ET
TREBELLIUS. MATRI
OPTIMÆ
HIC. MATRIS. CINERES
SOLA. SACRAVIMUS. ARA.

Guther. & Berthald. l. l.

Ara Solis in aperto fuit Conſtantinopoli, ut quoque Romæ in circulo Solis effigies. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 1. 27.

Ara Termino fuit poſita. V. illam ſupr. in *Ara Juventa*.

Ara Tranquillitati fuit erecta ſub Conſtantino Magno anno ab U. C. 1057 anno Chriſti 305 hoc modo:

CONSTAN. AUGUST
BEATA. TRANQUILLITAS.
VOTIS. XX P. T. R.

Berthald. de Ara c. 22. n. 11.

Ara Tutelinæ fuit in regione Urbis decima tertia. *Nardini Rom. Vet.* VII. 6.

Ara Ubiorum. Hujus mentio potiſſimum eſt apud Tacit. Annal. I. 39. 1. *Interea legati ab ſenatu regreſſi jam apud aram Ubiorum Germanicum adeunt.* 1. 57. 3. *Sacerdos apud aram Ubiorum creatus, ruperat vittas, profugus ad rebelles*. Exiſtimo illam inibi loci fuiſſe, ubi nunc eſt oppidum Bonna. Nam Tacitus *aram* apud caſtra primæ legionis poſuit. Ait enim *legatos ab ſenatu regreſſos apud aram Ubiorum Germanicum adiiſſe:* duas ibi legiones, primam, atque vigeſimam hyemaſſe: ac Plancum legationis principem à tumultu, & furore militum periclitantem, in caſtris primæ legionis ſubſidium quæſiſſe, illic ſigna, & aquilam amplexum, religione ſeſe tutatum. Ac caſtra primæ legionis propè Bonnam ſita fuiſſe, ex eodem Tacito patet, cum *Bonnam hyberna primæ legionis* nominat Hiſt. IV. 25. 1. Hujus diſtantiæ inter *aram* Ubiorum, & Vetera Bonnæ ab eiſdem interſtitium planè reſpondet: loquens enim de quinta, & undevigeſima legionibus, ait, eas apud ſexageſimum lapidem, in loco, cui Vetera nomen eſſet, hybernaſſe, quæ ratio noſtræ raciocinationi planè, & omnino congruens eſt: tanto enim intervallo oppidum Xanctenſium (Vetera hæc fuerunt) Bonna diſtat. Fuit, cum exiſtimarem, hanc Ubiorum *aram* ſitam fuiſſe in arce Godesberg, quæ eſt Archiepiſcopi Colonienſis ad quintum fere lapidem ſupra Bonnam, quòd illic fanum Æſculapii fuiſſe ex inſcriptione antiqui lapidis conſtaret, & veriſimile videretur, *aram* in editiore loco poſitam. Hocque adeo mihi perſuaſerat illuſtris Novæ aquilæ comès Hermannus, antiquitatis, & hiſtoriarum olim peritiſſimus. Sed erravimus: nam & nimis longè à primæ legionis caſtris abeſt, nec alia ſunt veſtigia, quàm lapidis iſtius Æſculapiani: veriſimilius ideo eſt, Romanos longo poſt tempore, cum Bonnam incolerent, ſanitatis deo illic ſacellum conſtituiſſe, in quo quidem ipſo etiam ſuum quidem, ſed acceptum à Græcis morem obſervarunt. *Campius Epiſtol. ad Modium, quæ à Modio refertur Novant. Lect. Epiſt. 3. Cluver. Germ. Ant.* II. 17. Vidi hoc velle Campium. Ego vereor ut propiùs fuerit ab oppido Ubiorum. Quidquid hodie ſit, puto originem ei loco à veneratione Auguſti, cui novo cœliti *ara* illic, recepta adulatione, exſtructa, uti *ara* Lugduni: & ad eam ſacerdotes ex primoribus gentis, inter quos hic Segimundus. *Lipſ. in Tacit. n. 163. Jun. Batav. c.* 21. Adeoque

ubi hæc *ara* fuerit, haud ita facile judicatu eſt. *Berthald. de Ara c.* 26. §. 1.

Ara Veneris vulgariæ. Hanc meretrices ait Menander alicubi juxta domum ſuam, vel in atrio ſolitas antiquitus habere, & ad illam Veneri quotidie ſacrificaſſe. Hoc fiebat non Græco tantum, ſed & Romano more: quippe apud utroſque paſſim in primis ingreſſibus, ſpatiiſque domorum ſtatuebant *aras*. De hac utique *ara* intelligendus eſt Terent. Eun. 1. 2. 5.

Accede ad ignem hunc.

hoc eſt, ad aram. Et clariùs Plaut. Curc. 1. 1. 71.

Nunc ara Veneris hæc eſt ante horum, lenonum, *fores*.
Berthald. de Ara c. 21. n. 4.

Ara Veſtæ fuit olim à Numa Pompilio erecta prope aſylum, ubi ſacra deæ fiebant. Fuit id rotundum ædificium Corinthiacis undique ſuſtentatum columnis, quod eſt è regione S. Mariæ Ægyptiacæ, nunc S. Stephano dicatum: ejus forma eſt orbicularis, ſicut Panthei: lucemque admittit ſuperiore apertura, quæ in media fornice relicta eſt. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 13. *Berthal. de Ara c.* 23. *n.* 1.

Ara Victoriæ fuit in curia Julia, quam in honorem D. Julii ſactam Auguſtus poſt triumphos ſuos dedicavit, *in eaque imaginem Victoriæ poſuit, atque Ægypti ſpoliis decoravit, Tarento olim advectam Romam*. Dio LI. p. 459. D. *Torrent. ad Suet. Aug. c.* 100. *Berthald. de Ara c.* 16. §. 8. Non fuit in media curiæ longitudine, verùm in ejus media latitudine, qua parte introitus erat. Nam ſine dubio illic fuit, ubi & ſtatua Victoriæ. Herod. VII. 15. 4. *Duo treſve ad ſummum curioſiores audiendi, ceram ingreſſi, ſic ut ultra aram quoque Victoriæ penetrarent*. Nardin. Rom. Vet. v. 2. Hanc poſtea invaleſcente Chriſtianorum religione ſublatam graviſſimè conqueritur Symmach. Epiſt. x. 61. & Symmacho elegantiſſima epiſtola reſpondet Ambroſius. *Torrent. Berthald. Nardin. l. l. Lipen. de Stren. c.* 2. *Tert. Stren. Æt.* §. 7. 9. *Berthald. ibid.* §. 9. Ad hanc perfuncti graviſſimis bellis Romanorum duces ſacrificabant, huic acceptas ex hoſtibus victorias referebant. *Berthald. ibid.* §. 11.

Ara fuit carminis neſcio quod genus, quo vel tanquam cumulo demortui hominis memoria ſignatur, vel tanquam *ara* virtutes conſecrantur. Debet autem ita componi & conſtrui, ut imparibus lineis aut verſibus *ara* quodammodo fabricam & figuram exprimat, exhibeatque legentibus. *Berthald. de Ara c.* 29. §. 7.

Ara, Virgini parituræ cui erat inſcriptio, à Druidibus fortè poſita, olim Carnutibus fuit reperta inter effodiendum. Alii imaginem beatiſſimæ Virginis læva puerum geſtantis cum eo titulo VIRGINI PARITURÆ fuiſſe ajunt. Quidam ipſum, quod tota Gallia auguſtiſſimum antiquiſſimumque eſt templum in honorem Virginis dicatum pariturræ, ante Chriſtum natum, cœptum eo titulo. De his adeundus Rovillardus Antiquitatum Carnutenſium ſcriptor celebris. *Berthald. de Ara c.* 29. §. 5.

Ara Virtutum Dominæ multorum frequentia & votis celebris eſt, tribus circiter milliaribus à Lutetia Pariſiorum diſtans. Hanc eleganti verſu Johannes Boneſonius filius apud Batroſequanos olim judex regius exornavit. *Berthald. de Ara c.* 29. §. 6.

ARÆ reſeratis templi foribus occurrebant. *Spectabant ad orientem, & ſemper inferiores fuerunt*. Vitruv. IV. 8. *Harum altitudines ſic ſunt explicatæ, ut Jovi omnibuſque cœleſtibus excelſiſſima: Veſta, Terra, Marique humiles in mediis ædibus conſtituerentur*. Quot uni Deo fuerint exſtructæ. V. ſupr. in *Ara Deo uni*. Guther. de Jur. Pont. III. 6. Ut hæ ſuperis, ita antra Diis inferis erant deſtinata. *Tomaſ. de Donar. c.* 5. Coronabantur frondibus, Prop. III. 8. 20.

Inde coronatas ubi thure piaveris aras.

Ovid. Triſt. v. 5. 9.

Araque gramineo viridi de ceſpite fiat:
Et velet tepidos nexa corona focos.

Paſchal. de Coron. IV. 18. Saubert. de Sacrif. c. 15. Stuk. de Sacrif. p. 64. Jovis quidem eſculo, aut quercu, Apol-

Digitized by Google

linis lauro, Minervæ olea, Veneris myrto, Herculis populo, Bacchi hedera, pampino & ficu, Panos pinu, Plutonis & Sylvani cupreſſo. Alex. Gen. IV. 17. Dicebantur hæ verbenæ. Terent. Andr. IV, 3. 11.

Ex ara hinc ſume verbenas tibi.

Horat. Od. I. 19. 13.

Hic vivum mihi ceſpitem, hic
Verbenas pueri ponite.

Quid illæ, V. infr. *in Verbena*, Virgilius *ararum* hæc redimicula *torques* vocat Georg. IV. 276, quippè verbenis, tanquam aptè pendentibus torquibus *ara* ornari ſolitæ. Et non tantùm illis, verùm etiam floribus. Statius Theb, VIII. 298.

——geminas ergo ilicet aras
Arboribus vivis & multo ceſpite texi
Imperat: innumeroſque deis ſua munera flores
Addit,

Ovid. Triſt. III. 13. 15,

Fumida cingatur florentibus ara coronis.

Berthald. de Ara c. 3. §. 4–7. Cuper. Apoth, Homer. p, 72, Saubert. de Sacrif. c, 15. Imò vittis laneis, ſive corona ex lana facta, Prop. IV. 6. 6,

Terque focum circa laneus orbis eat,

Hunc ritum Scaliger ad Propertium ſibi incognitum faſſus eſt, & credit, quod de laneo orbe à Poeta dictum, id Græcis eſſe *κανοῦν κύκλῳ βωμοῦ εἱλίσσειν*, *caniſtrum, in quo mola ſalſa, circum aram in orbem circumferretur*, Sed fruſtra. Propertio enim eſt *laneus orbis*, qui *lanea vitta* Ovid. Faſt. III. 30, V. infr, in *Precantium mos*, Hæc verò eſt vitta in orbem circumacta. Et dicuntur Virg. Æn. IV, 449. nivea vellera, & Ovid. Heroid. VII. 100, vellera alba, & Juven. X. 40. magnæ coronæ orbis. Hoc quia inſertis floribus lana circumvolvebatur, lanam glomerare in orbes dixit Ovid. Met. VI. 19. *Guther. de Jur, Pontif.* IV. 2. *Hortibon. Lect. Theocr. c. 2. Grav. Lect. Heſiod. c. 25. Manut. de Vet. Dierum ratione. Saubert. l. l.* Privatæ fuerunt, quas quiſque in ſuo ſtatuebat, qualés in antiquis inſcriptionibus produntur multæ, quæ aut funebres, aut honorariæ. Quarum nullæ religionem ipſi loco afferebant, niſi eſſent conſecratæ. *Guther. de Vet, Jur. Pontif.* III. 6, Ponebantur etiam ob puerperia. Suet. Calig. c, 8. n. 3. *Plinius Secundus in Treviris genitum ſcribit, vico Ambiatino, ſupra Confluentes: addit etiam pro argumento aras ibi oſtendi inſcriptas:*

OB AGRIPPINÆ
PUERPERIUM

Bartholin. de Puerper. Vet. p. 133. *Tomaſ. de Donar, c,* 14. Supra tumulos & in ſepulcris erigebantur. Suet. Ner. c. 50. n, 3, *In eo monumento ſolium Porphyretici marmoris ſuperſtante Lunenſi ara...*, Sil, Ital: XVI. 309.

——odoriferis adſpergens floribus aras,
Tum manes vocat excitos.

Hæ etiam exſtruebantur, ubi quis Diis manibus demortui ſacra facere vellet, quamvis eo in loco defuncti oſſa condita non eſſent. Tacit. Annal. III, 2. 3. dum cineres Germanici per Italiæ oppida Romam deferrentur, *etiam quorum diverſa oppida, tamen obvii, & victimas, atque aras diis manibus ſtatuentes, lacrymis, & conclamationibus dolorem teſtabantur.* Et de Germanico contra Germanos legiones ducente Annal. II. 7. 3, *Veterem aram Druſo ſitam disjecerunt, reſtituit aram*, Druſi autem cadaver Romam allatum fuerat. De eodem defuncto Druſo ait Suet. Claud. c. 1. n. 7. *Cæterum exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem deinceps ſtato die quotannis miles decurreret, Galliarumque civitates publicè ſupplicarent. Ara*, cujus meminit Tacitus, erat in Germania: at Galli etiam ſua in provincia ad *aram* Druſi ſacra annua faciebant. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſ. III. p. 385. Guther. de Jur. Man. II. 19. Kirchm. de Fun. Roman. IV. 2. Mag. Miſcell. III. 3. Kipping. Antiq, Roman. IV. 6. 16. Ante tabernaculum Imperatoris & ad principia exſtruebantur. Sacra enim in nulla re, nedum in militari à ſummo imperio disjungi patiebantur, nec magis Imperatori arma & tela & conſultorum copiam, quàm ſacra & religionum inſtrumenta conſultiſſimi, & quantum licebat ſapientiſſimi mortales ſemper ad manum eſſe volebant. Conſidebat inter medias *aras* & altaria non aliter quàm in templo, ſapientiſſimo conſilio, quo neque ipſe publicæ quicquam rei gereret, niſi conſulto placatoque prius deorum numine, & deorum cultus & religionum ſanctitates ab omni parte conſpicuæ ſua quadam reverentia, ſua majeſtate eum circumdarent, & parentibus facerent auguſtiorem. Accedit quod non alius in caſtris locus *aris* aptior, tum propter ſpatium amplum & multitudinis capax, tum propter ſitum legibus ſacrificantium convenientem. *Aræ* enim deorum ita conſtituebantur, ut ipſæ & ſacrificantes immolanteſque ad ipſas orientem, aut, ſi natura loci intervallaret, flumen vel viam adſitam reſpicerent. Rectè itaque exſtruebantur ad viam principalem, quæ erat præcipua caſtrorum, reſpicientes ad hanc & portam prætoriam, quæ vel hoſtem vel orientem ſpectare ſolebat. *Schel. in Hygin. Theſ. Antq. Roman. Grav. Tom.* X. *p.* 1064. *E. F. Lipſ. de Mil. Rom.* V. *Dial.* 4. *Berthald. de Ara c.* 30. §. 1. *Tomaſ. de Donar. c,* 21. Jano duodecim pro totidem menſibus fuerunt dicatæ. Varro Rerum Humanarum IV. Sic enim ejus ſimulacrum effingebatur, ut dextera manus trecentorum, ſiniſtra autem quinque & ſexaginta numerum haberet, ad anni dimenſionem oſtendendam. *Marlian. Topogr.* III. 14. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 11, *Borrich, Ant. Urb. Fac. c,* 19, §. 2. Tres ad ſuperiorem partem obeliſci Conſtantinopoli erant Saturni, Jovis, Martis: ad inferiorem verò Veneris, Mercurii & Lunæ. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* I, 27. Tres in Circo adſcribebantur diis Samothracibus. *Barg, de Ædif. Urb, Everſ. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1839. *O. Panvin. de Lud. Circ.* I. 17. Auream poſuit Midas. V, illam ſupr. in *Ara Anchuri.* Navigaturi in littore erigebant, Neptuno ac Apollini taurum mactabant, atque ut eſt apud Poetam,

Nigram Hyemi pecudem, zephyris felicibus albam;

exta demum in fluctus projiciebant, nec ſolvebant ante numen exoratum. *Tomaſ. de Donar. c.* 25, Tangebant, qui jurabant, V. inf. in *Juramentum.* Tangere dicebatur, qui ex animi ſui ſententia jurat: flagellare qui pejerat. Is enim qui ad *aram* pejerabat, illi Divo, ad cujus *aram* jurabat, injuriam facere, exiſtimabatur, ut non tangere, ſed flagellare potius multa vibice, ut Perſius loquitur Sat. IV. 48. ſuo perjurio videretur. *Hanſen. l. l. Ararum* conſecratione locus ſacer fiebat. *Guther. de Jur. Man.* II. 18. Nihil apud Romanos tam ſollenne fuit quàm dedicationis dies: imò dedicationes Kalendis Januariis factæ majoris dignitatis fuerunt, *Lipen. Stren, c.* 2. *Prim. Stren. Æs.* §. 20. Et hæc ex lege Papyria comitiis curiatis permittebatur. Quod quidem poſterioribus temporibus exolurt, quibus *ara* adſtante ſacerdote dedicabantur, Lapis Romæ,

ARA. POSITA. ADSTANTE. SACERDOTE. SEX CREUSINA, SECUNDO, UT, VOLUERANT. MAXIMUS. ET. MAXIMINUS, FILII. IMP. COMMODO. AUG. PIO. FELICE. IIII. ET. VICTORINO. II. COS.

Guther. de Vet. Jur. Pontif. III. 6. Dedicabantur certis ceremoniis, quæ ex libris ritualibus perdiſcebantur, qualis ſacrandæ *ara* formula Salonæ in Dalmatia reperta eſt hæc: *L. Helio Cæſare Imp. P. Celſo & Albino Vibullio Pio Conſulibus* VII *Idus Octobreis Cn. Domitius Valens II vir I.D. præeunte C. Julio Severo Pontif. legem dixit in ea verba: Jupiter optime maxime quandoque tibi hodie hanc aram dabo dedicaboque ollis legibus. Olliſque regionibus dabo dedicaboque quæ hic hodie palam dixero, uti infimum ſolum hujus aræ eſt. Si quis hic hoſtia ſacrum faxit quod magmentum nec protollat, idcirco tamen probe factum eſto cæter. Leges huic aræ eædem ſunto quæ aræ Dianæ ſunt in Aventino monte dicatæ hiſce legibus hiſce regionibus. Sicuti dixi hanc tibi aram Jupiter optime maxime dico dedicoque uti ſis volens propitius mihi collegiſque meis decurionibus colonis incolis coloniæ Martiæ Juliæ Salonæ conjugibus liberiſque noſtris.* Saubert. de Sacrif. c. 15. Ornamenta præter coronas laneas. V. illas ſupra in *Ornamenta.* Erant

genu,

Digitized by Google

genii, grypbi, pegaſi, corvi, catelli, quæ paſſim in Inſcriptionibus notantur. *Guther. de Vet. Jur. Pont.* III. 10. Profanatio non fiebat major niſi adſperſione urinæ, quod canis immundus & amica luto ſus Nero non omiſit, de quo Fulgos. I. Numerus in ſacrificiis certus non erat, ſed pro circumſtantiarum varietate modò minuebatur, modò augebatur, ita ut ad centenarium interdum excurreret. Capitolin. Maxim. & Balb. c. 11. Virg. Æn. I. 420: IV. 200. *Saubert. l. l. Aras* manibus tenebant, qui ſacrificabant, præeunte ubique verba Pontifice. *Aras* enim tenere neceſſe erat ſacrificantibus: quod ſi non fieret, ſacrificium diis gratum non putabatur. *Guther. de vet. jur. Pontif.* IV. 2. Pellex *aram* tangere vetabatur lege Numæ: ſi tetigiſſet, ſolutis crinibus agnum cædere jubebatur, tum ſacerdos verſus ad orientem meditato & ſollenni precationis carmine, verbis priſcis ex annalium vetuſtate erutis, numina & deos precatus vota effundebat, & illam precationem plerumque ter repetebat. *Gyrald. Synt. Deor.* XVII. *p.* 524. *B.* Et qui jurabant. Virg. Æn. XII. 201.

Tango aras, medioſque ignes, & numina teſtor.

Hoc à doctiſſimo Poeta ex antiquitate repetitum eſt. Nam cum ad *aram* bellum in Titanas ſuſcepturi Dii juraſſent, obtinuit ut poſtea religio jurisjurandi ejus tactu & ignis teſtatione ſanciretur. Verba ſunt Theonis in Aratum de *ara* illa loquentis; Καὶ τοῖς ὀμνύουσι δίδοται βεβαιώσεις, ὡς ἰσχυροτάτην πίστιν τηρῶν, καὶ τῇ χειρὶ ἐφαπτόμενοι δεικνῦντες ἐγχειρισμοῦ μαρτύριον τὸ πῦρ. *Turneb. Adv.* XIX. 19. *Cerd. & Pontan. in Virg. Æneid.* XII. 201. *Hanſen. de jurej. Vet. c.* 2. Illas violare, & contemptu religionis graſſari in ſanguinem miſerorum, inhumanum ſemper eſt viſum & barbarum. Nec impune fuit Philippo Regi Macedonum, Athenienſium, adverſus quos pugnabat, *aras* evertere. Inde illi cum Romanis graviſſimum bellum fuit, ut eſt apud Flor. II. 7. 4. *Poſtea crevit, implorantibus Athenis auxilium contra Regis injurias, quum ille ultra jus victoria in templa, aras, & ſepulcra ipſa ſæviret.* Et jure à Poeta Pygmalion impius, & immanitate barbarus appellatur, qui ante *aras* ipſas Sichæum fratrem interemerat. Æneid. I. 351–354.

Pygmalion, ſcelere ante alios immanior omnes,
Quos inter medius venit furor, ille Sichæum
Impius ante aras, atque auri cæcus amore
Clam ferro incautum ſuperat.

Berthald. de *Ara* c. 14. §. 8. In luctu graviori illas ſubvertere & templa lapidare ſolebant præ nimia impatientia, vindictæ loco. Suet. Cal. c. 5. n. 2. *Quo defunctus eſt die lapidata ſunt templa, ſubverſæ deum aræ.* Quo referendus locus Senec. de Vit. beat. c. 36. *Nullam mihi injuriam facitis, ſicut nec diis quidem hi, qui aras evertunt.* Epictet. in Arrian. II. 22. *Tum certe quidem cum obſtare nobis videntur dii, ipſis quoque maledicimus, eorumque ſtatuas evertimus, & ſacella incendimus, quemadmodum Alexander Æſculapii fana cremari juſſit, amaſio ſuo mortuo.* Moreſtell. Pomp. Funeb. II. 36. 2. Guther. de jur. man. II. 15. Kirchm. de Fun. Rom. II. 12. Ad *aras* amicus vetus eſt verbum, quo uſus eſt Pericles, cum rogaret eum amicus, ut in cauſſa quadam ſui gratia dejeraret. Reſpondit illi: Δεῖ με συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν. Gell. I. 3. Vel, ut Plutarch. libello περὶ δυσωπίας, μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. Quod admonet nos, nunquam, quo conſulamus amicorum commodis, eorumque voluntati morem geramus, fas videri paullulum à recto deflectere: verum eatenus, ne propter hominem amicum numinis reverentiam violemus. *Eraſm. Adag. p.* 44. *a. Hanſen. de jurejur. Vet. c.* 2. *Aris* tituli inſcribebantur, qui cauſam continebant, ob quam poſitæ eſſent. Hinc in oblonga *ara*, cui adjecta eſt hinc inde aquila ad baſin, hic titulus legitur, MEMORIA FELIX. In quadrata præter hinc inde majuſculæ literæ, SC. quibus ſignificabatur ex Senatuſconſulto decretam illam *aram* Principi fuiſſe, in imo inſuper loco ſcriptum erat, PROVIDENTIA. In rotunda præter ignem in ſumma parte accenſum legebatur is titulus, CONSECRATIO. *Berthald. de Ara c.* 3. §. 3. *c.* 22. *n.* 1. *Briſſon. de Form.* I. *p.* 116. *Lipſ. in Tacit. Annal.* I. *n.* 94. Dii præſentes erant. Docet hoc inprimis Plinius Paneg. c. 1. n. 5. ad Trajanum Imperatorem, ubi de ejuſdem adoptione, quæ ad *aras* & inter ſacrificia à Nerva facta, Jovis ipſius præſentia ac voluntate firmata cenſebatur. *Quippe*, inquit, *inter aras & altaria eodemque loci, quem Deus tam manifeſtus ac præſens, quàm cœlum ac ſidera inſedit, electus repertuſque es.* Tibullus cum Meſſallæ ſuo blanditur, Jovem non modò ſupplicationibus aurem præbuiſſe, ſed ipſis etiam *aris* præſentem fuiſſe IV. 130–134.

Jupiter ipſe levi vectus per inania curru
Adfuit, & cælo vicinum liquit Olympum,
Intentaque tuis precibus ſe præbuit aure,
Cunctaque veraci capite annuit, additus aris
Lætior eluxit ſtructos ſuper ignis acervos.

Berthald. de Ara c. 9. §. 4. Etiam ſupplicantes advolvebantur. Prop. III. 15. 1.

Nunc, ò Bacche, tuis humiles advolvimur aris.

Senec. Oedip. t. 71.

Affuſus aris ſupplices tendo manus,
Matura poſcens fata.

Briſſon. de Form. I. p. 40. Lumina ad pium religionis cultum amplificandum, lætitiæque ac ſollennitatis cauſa admovebantur. Hinc clerici ceroferarii, qui & acolythi dicebantur. V. illos *ſupr.* Ferrar. de Vet. Lucern. Sepulcr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 999. C. Pro *aris* & focis certare locutio eſt proverbialis, cujus meminit Cicer. de Nat. Deor. III. 40. cum totis viribus certamus, tanquam nihil nobis prius aut carius eſſe debeat ſacrorum defenſione. Hoſtes enim urbibus captis, ſi delere eas vellent, in focos maximè ædium ſævire, eoſque effodere, ac *aras* quæ in iis ſacræ Diis Penatibus, evertere ſolebant: videlicet ut ne loca illa Dii rurſus occuparent, & tutelam priſtinam reciperent. Euripides Hecuba:

Ἐπεὶ δὲ Τροία θ' Ἕκτορός τ' ἀπώλετο
Ψυχή, πατρῴα θ' ἑστία κατεσκάφη.

Stuck. de Sacrif. p. 98. *Meurſ. Philol. Auctar. c.* 8. *Almelov. Conject. p.* 157.

ARABES in fœderibus lapidem adhibebant. Teſtis eſt Herodot. III. *Hanſen. de Jurejur. Vet. c.* 21. Torques geſtabant. *Scheffer. de Antiq. Torq. c.* 12. Avium ſignificationibus plurimum obtemperabant. *Buleng. de Augur. c.* 7. Nivali aqua vinum miſcebant, & ſeſe in luſtrationibus abluebant. *Butius de Pot. Antiq. c.* 20. Regum & ſummorum ducum elata cadavera in loca tetra & inculta ſtercore obruebant, ac cœno & fimo aggeſto terræ imponebant. *Moreſtell. Pomp. Feral.* X. 5. Illorum regionem ſubegit Pertinax. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 99.

Arabes Scenitæ à tabernaculis cognominati, quæ ciliciis metantur, ubi libuit. Plin. VI. 28. Ad Peluſium & ultra deinde habitaverunt. Plin. VI. 11. *Bellus de Part. Templ. Augur. c.* 5. Scena eſt oppidum Arabiæ Ptolemæo, inter Peluſium & Memphim, auctore Itinerario, à quo vocata eſt Scenitis regio. Scenæ Latinè ſunt tentoria. Hieronymus in locis Hebraicis. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 141.

ARABIA à ſeptentrione Euphratem habet, ab oriente montes Babyloniæ, à meridie *Arabiam* Felicem, ab occidente Judæam. Triplex eſt, *Arabia* Felix, quam nunquam ingreſſi ſunt Romani: alia eſt *Arabia* Deſerta, quæ nec ad nos pertinet: tertia Petræa dicta, cujus metropolis erat Boſtra, vulgo Buſſereth dicta, ubi legionem fuiſſe Ptolemæus ſcribit, quæ erat tertia Cyrenaica. Alii volunt Petram provinciæ caput fuiſſe, unde Petrenſis *Arabia*, vel Petræa vocatur, ſed id antea fuerat. Boſtram enim Juſtinian. Nov. 102. poſtea ejus metropolin fuiſſe innuit. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 117. Soli *Arabes* Felices intra circulum, ſive tropicum æſtivum cenſentur, nec tamen omnes. Omnium enim maximè ſeptentrionalis civitas, Onne, à Ptolemæo collocatur in gradu latitudinis borealis 28. 40. minutis. Ultima verò ad meridiem pars *Arabiæ* Felicis ſtatuitur ab eodem promontorium Ammonium ad gradum latitudinis ſeptentrionalis undecimum & 10 m. Funditur igitur *Arabia* Felix inter

gradus ſeptemdecim ferè; quorum tamen quinque pænè integri, extra eundem cæteri duntaxat. Locus verò ſitus ſub tropico, ſive in gradu 23. & 30 min. vocatur Ptolemæo, ſacra ſolis extrema, in ſinu Perſico, à qua civitate ſi parallelus duceretur ad *Arabicum* ſinum paullo ſupra vicum, qui Copar etiam Geographo dictus eſt, in 23 & 15 min. ſtatuitur, æſtivi circuli partem deſcripſeris ſive tropici borealis noſtri. *Bellus de Part. Templ. Augur. c. 3.* Hanc primus Romanorum Ælius Gallus ab Auguſto miſſus armis ſubegit: rebellantem Trajanus in provinciæ formam redegit. *Panciroll. l. l. Panvin. Imp. Roman. c. 19.* Provinciæ à Trajano factæ mentio eſt in ejuſdem vetuſto nummo ſic; ARABIA ADQUISITA, Notæ iſtæ averſam nummi partem occupant, in quo ſpectatur puer ducens fune camelum, cui adſtat figura ſtolata, dextra lauream tenens, ſiniſtra ſcipionem militarem. Camelus *Arabiam* ipſam denotat, utpote provinciam animalium illorum feraciſſimam; figura quæ adſtat Imperatorem, ſiniſtra ſcipionem, hoc eſt, Imperatorum baculum, dextra lauream, victoriæ ſcilicet ſignum ferens. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 556. F. Panvin. l. l.* Eam provinciam poſtea novis gentibus victis, & imperio Romano adjunctis novam provinciam fecit Severus Imperator, bello Parthico confecto, quo Parthos, & Adiabenos, *Arabeſque* interiores grandibus prælis & cladibus afflixit. *Panvin. & Panciroll. l. l.*

ARABICUS dictus eſt Imperator Severus, quia illos ſuperavit, & eorum regionem Romanam provinciam fecit. Hoc cognomen non ſibi aſſumpſit Trajanus, licèt *Arabiam* & ipſe in provinciæ formam redegiſſet, ut auctor eſt Eutrop. VIII. ni fortè dicendum, eum interiores *Arabas* non obtinuiſſe, quibus poſtea à Severo devictis *Arabici* ob id cognomen accepit. Ita enim de Severo Ruffus in Breviario Imperii Romani: *Septimus Severus acerrimus Imperator Arabas interiores obtinuit, & Arabiam provinciam fecit.* Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 556. D. E.

ARANEÆ ſignis inſidentes triſte augurium fecerunt. Exempla collegit *Buleng. de Prodig. c. 33.*

ARARIS Sone vulgo dicitur. Is ſupra Allobroges ad occidentem fluens Rhodano, ubi eſt Lugdunum, conjungitur. Cæſ. de Bell. Gall. I. 12. *Flumen eſt Arar, quod per fines Æduorum & Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, judicari non poſſit*, Panciroll. Not. Dign. Imp. Occid. c. 88. Faber Semeſtr. I. 20.

ARATIUNCULÆ dimenſio eſt tantum terræ intervallum, quantum ſatum ſementis implere & occupare poſſit. Duas enim *aratiunculas* ſpatium terræ duorum ſatorum ſementis Hebræi vocant. Elias 1. Reg. c. 17. n. 32. fecit aquæductum quaſi per duas *aratiunculas* in circuitu altaris. Quid *aratiuncula* iſta ſignificet, tam à paucis invenitur, quàm à multis quæritur. Eam autem dimenſionem tametſi non exactè, non longè tamen à ſcopo recedentes, attingemus, ſi primum id quod experimento deprehenditur, in confeſſo habebimus, quod jugero Romano ſerendo medimni menſura ſufficiat. Medimnum ad præſens voco menſuram ſex modiorum, ſeu boſſellorum capacem: cujus capacitatis eſt medimnus Paraſinus, non autem Atticus. Id quod dicimus, experimento deprehendi poteſt. Nam arpennum Pariſinum ſeſquimedimno novem modiorum, ſeu boſſellorum de integro ſeritur, Eſt autem arpennum ad jugerum Romanum ferme ſeſquialterum, Illud præterea in confeſſo habeatur, ſatum partem tertiam ephi continere, quartarios quatuor cum ſemiſextariolo, & ſcriptulis duobus. Boſſellum verò ſex quartarios comprehendit, qua ratione boſſellus eſt ad ſatum ferme ſeſquialter. Quum igitur ſex boſſelli triginta ſex ſextarios capiant (nam ſexies ſex ſunt triginta ſex) & hujus numeri octava pars ex quatuor quartariis & ſemiſſe conſtet, ſiquidem octies quatuor ſunt triginta duo, & octo ſemiſſes quatuor pariunt quartarios, qui prioribus conjuncti triginta ſex quartarios complent: hinc apertè ſequitur, ſatum ferme eſſe octavam partem ejus medimni. Ferme dixi; nam octava ejus pars ſuperat ſatum heminis ferme tribus, ſeu ſemiſextariolis: quo excremento neglecto faciamus ſatum eſſe hujus medimni octavam partem, Jam illud etiam conſtat apertiſſimè, quod ſi jugero ſerendo ſufficit medimnus, octavam quoque partem medimni ſatum implere poterit. Octava etiam jugeri pars porca eſt. Eſt porca ea terræ dimenſio, cui ſerendæ ſatum ſufficere poſſit. Sunt igitur hæ duæ *aratiunculæ*, ſeu areæ duorum ſatorum capaces, duæ porcæ, quæ quartam jugeri, ſepties mille ducentos pedes quadratos continent, quod ex porcæ geminatæ calculo deprehendere promptum eſt. Et hinc etiam nobis alia via apparet ad id quod aſſerimus probandum, Nam Lyranus libro differentiarum, ex Hebræorum ſententia, ait ſpatium illud terræ ab Elia circumſcriptum fuiſſe æquale atrio tabernaculi, Hujus areæ circuitus Exod. c. 27. deſcribitur, centum cubitorum longitudinis, latitudinis verò quinquaginta: quod ſi longitudinem latitudine auxeris, protinus emergent cubitorum quinque millia. Cum autem cubitus ſit ad pedaneam menſuram ſeſquialter, nihil aliud quàm pedanea ſeptem millia quingenta ex cubitis poteris elicere. At ex præcedente calculo docuimus *aratiunculas* duas, ſeu terram duobus ſatis ſeminabilem, conſtare pedibus quadratis ſepties mille ducentis. *Cenal. de Pond. ac Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1488. A--F.*

ARATORES erant, qui agrorum culturam à publicanis, quibus vectigalia ſua per cenſores elocabant Romani, redimebant. Publicani enim illos aut per familias ſuas exercebant, aut aliis porro civibus concedebant. Hi dicebantur *aratores*, quòd arandorum agrorum curam haberent. Cic. Verr. III. 51. *Sed etiam ut permulti locupletes homines, magni, & navi aratores agros latos, & fertiles deſererent, totaſque arationes derelinquerent. Id adeo ſciri facillimè poteſt ex literis publicis civitatum, propterea quod lege Hieronica numerus aratorum quotannis apud magiſtratus publicè ſubſcribitur.* Suet. Aug. c. 42. nu. 5. *Atque ita poſt hanc rem temperavit, ut non minorem aratorum, ac negotiantium, quam populi rationem deduceret.* Sigon. de Antiq. Jur. Civ. Roman. II. 4. Turneb. Adv. I. 6. Pitiſc. in Suetonium.

ARAURACA urbs eſt Armeniæ minoris. In illa excubabat cohors miliaria Boſphorana. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 151.*

ARAUSIO, Ptolemæo teſte, Galliæ Narbonenſis eſt urbs, quam Plin. III. 4. coloniam ſecundanorum nominat, hoc eſt, ſecundæ legionis militum, nunc vulgo Oranges, etiam nunc antiquitatum ruderibus non paucis celebris, ſub Naſſoviorum Principum dominio. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 610. D. Guther. de Jur. Man. III. 26.*

ARB.

ARBITER differt à judice, quia judex cognoſcit cauſas omnes juris & facti, ſed quæ eſſent & leviores, & ad dijudicandum faciliores. *Arbiter* quæ bonæ fidei, & *arbitraria* appellatæ. Unde Feſtus: *Arbiter eſt, qui totius rei arbitrium habet & poteſtatem.* Sigon. de Judic. I. 21. Guther. Dom. Aug. II. 21. Appellabantur *arbitri*, qui familiæ erciſcundæ, communi dividundo, finium regundorum, aquæ pluviæ arcendæ, pro ſocio, tutelæ, rei uxoriæ & aliis bonæ fidei judiciis addicebantur. Quinetiam ubi idoneè caveri oportebat, ſi de fidejuſſorum viribus dubitaretur, ad eos probandos prætor *arbitros* dabat. Sed & ſi rationes reddendæ eſſent, vel quarta legis Falcidiæ beneficio detrahenda rationibus excutiendis diſpungendiſque. Item ad bonorum quantitatem, æſtimationemque ineundam *arbitri* dabantur. *Briſſon. de Form. V. p. 416.* Familiæ erciſcundæ *arbitrum* vel unus ex cohæredibus, præſentibus cæteris & invitis poſcere poterat. l. arbitrum. ff. fam. erciſc. Hic inter cohæredes ſumptus adjudicationes & condemnationes invicem faciebat, & pro his rebus, quas cuique adjudicabat, alterum alteri condemnare poterat, ut penſatione

tione ultrò citroque condemnationis facta, eum ſolum, cujus ſumma excederet, ejus duntaxat ſummæ, quæ ita excederet, damnare'. l. Mævius. §. arbiter. l. cum putarem ff. tit. eod. *Briſſon. ibid. p.* 434. Communi dividundo *arbiter* poterat poſci à quolibet ſociorum, l. ſi quis eum §. Pomponius ff. de comm. divid. Hoc in judicio non tantùm diviſio rerum communium veniebat, ſed & ſi quid in his damni datum, factumve erat, ſive quid eo nomine, aut aberat alicui ſociorum, aut ad eum pervenerat ex re communi, l. in communi ff. de comm. divid. Ubi de fundo uno communi dividundo agebatur, ſiquidem commodè regionibus fundus ille diviſionem recepiſſet, judex communi dividundo addictus partes ejus ſingulis adjudicare debebat. Sed ubi commodè regionibus dividi inter ſocios aliquis ager non poterat, vel ex pluribus ſinguli, æſtimatione facta, unicuique ſociorum adjudicabantur, compenſatione pretii invicem facta; eoque cui res majoris pretii obvenerat, cæteris condemnato: ad licitationem nonnunquam etiam extraneo emptore admiſſo: maximè ſi ſe non ſufficere ad juſta pretia alter ex ſociis ſua pecunia vincere vilius licitantem profiteretur, l. ad officium, C. de comm. divid. Talis etiam adjudicatio fieri poterat, ut alteri fundum, alteri uſumfructum adjudicaret. Cætera eadem quæ in familiæ erciſcundæ judicio ſervabantur, l. ſi quis putans, §. officio ff. de comm. divid. *Briſſon. ibid. p.* 436. Inter vicinos de finibus ambigentes & jurgantes *arbitri* quinam ſunt ſumpti docet Terent. Heaut. III. 1. 92.

—— Simus & Crito

Vicini noſtri hic ambigunt de finibus:

Me cepere arbitrum.

Officium erat, fines regere, & terminos ponere, l. inter ff. de recept. qui arbitr. Et quidem ex duodecim tabulis finibus regundis *arbitri* tres addicebantur, è lege Mamilia ſinguli. *Arbitri* porrò ſententiam ferè hujuſmodi dicebant: *requiri placere terminos quos veteres poſſeſſores pepigerunt.* Ita interlocuti, poſtea in re præſenti de controverſiis inter partes cognoſcebant, & coram inter eos controverſiam componebant, & terminos ponebant, fineſque pangebant. Cicer. de Leg. I. 21. *Ex hac autem non rerum, ſed verborum diſcordia, controverſia nata eſt de finibus: in qua quoniam uſucapionem XII. tabulæ intra quinque pedes eſſe voluerunt, depaſci veterem poſſeſſionem Academiæ ab hoc acuto homine non ſinemus: nec Mamilia lege ſingulis ſed ex iis tres arbitri fines regemus.* Briſſon. ibid. pag. 428. *Arbitri* primùm pronuntiabant *arbitrium*: deinde, niſi reus *arbitrio* paruiſſet, ſententiam proferebant, eumque condemnabant. *Arbitrium* pronuntiabant ita: *Arbitror, te hoc modo ſatisfacere actori debere.* Sententiam pronuntiabant hoc modo, ut ſcribit Pomponius ff. de Arbitris: *Quantum ei debes, redde. Diviſioni veſtra ſtari placet, pro ea parte, quam ſolviſti creditoribus, accipe.* Paullus ff. de dolo malo: *Arbitrio judicis in hac quoque actione reſtitutio comprehenditur, &, niſi fiat reſtitutio, ſequitur condemnatio, quanti ea res eſt.* Quòd ſi reus *arbitrio* judicis non parebat, tum *arbiter* actori juſjurandum in litem deferebat, id eſt, jubebat illum jurare, quanti litem æſtimaret, ut reum non modò damnaret, quanti ea res erat, ſed etiam quanti actor æſtimaret. Ulpianus ff. de rei vendicatione: *Qui reſtituere juſſus judici non paret, contendens non poſſe reſtituere, ſiquidem habeat rem, manu militari officio judicis ab eo poſſeſſio transfertur, ſiquidem dolo fecit, quominus poſſit, is quantum adverſarius in litem ſine ulla taxatione in infinitum juraverit, damnatus eſt. Si verò non poteſt reſtituere, nec dolo fecit, quominus poſſit, non pluris, quam quanti res eſt, id eſt, quàm adverſarii intererſuit, condemnatus eſt.* In *arbitriis* judex liberior erat, quàm in iis, quæ ſtricti juris ſunt: quòd in iis neque pluris, neque minoris damnare poterat, quàm quantum petebatur: in his quantum actori reſtitui oporteret, æſtimabat: in iis exquirebatur tantum, quod lingua nuncupatum eſſet: in his non tam quod in contrahendo dictum erat, quàm quod bonæ fidei ratio exigebat: in iis compenſationis rationem habere non licebat: ut ſi quis peteret decem, & deberet quinque, judex in illis debitorem damnabat decem, in his quinque. *Arbitros* tamen prætoris & ipſos imperio fuiſſe ſubjectos docet Ulpianus ff. de receptis arbitris ſcribens. In cauſis levioribus ſingulos judices ſententiam de tabula pronuntiaſſe notavit Aſconius. *Sigon. de Judic.* I. 29. *Arbitrum* adigere & ſumere etiam dicebantur. V. infr. in *Judex poſtulabatur.*

Arbiter bibendi erat is, quem veteres in conviviis ex omni convivarum numero eligebant, qui convivio præeſſet, & leges conviviis præſcriberet. Hic vocabatur Juvenali magiſter, Varroni modimperator, Plauto dictator, Horatio ſtrategus & pater cœnæ, Gellio convivii dominus, Sidonio rex convivii, Græcis συμποσιαρχὸς, βασιλεὺς, στρατηγός. Sorte hic à convivis, antequam accumberent, vel cœnare inciperent, eligebatur. In ſortem erant tali. Horat. Od. I. 4. 18.

Nec regna vini ſortiere talis.

Plaut. Aſin. V. 2. 54.

Jace, pater, talos, ut porrò nos jaciamus.

Quia verò varii talorum jactus erant, is qui primus è convivis Venerem (V. infr. in *Venus*) jecerat, bibendi *arbiter* erat. Horat. Od. II. 7. 25.

—— quem Venus arbitrum

Dicet bibendi?

Hæc *Lipſ. Ant. Lect.* III. p. 149. *Stuck. Ant. Conv.* II. 7. *Senfleb. de Alea c.* 5. §. 10. *Saubert. de Sacrif. c.* 26. *Buleng. de Conv.* I. 40. *Putean. Reliq. Conv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 248. *A. Caleagn. de Lud. talor. c.* 2. *Caſal. de Prof. Rom. Rit. c.* 25. *de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 19. *Maurit. de Sortit. c.* 35. §. 2. *Kipping. Antiq. Roman.* IV. 3. 7. *Grapald. de Part. dom.* II. 3. *Rhodig. Ant. Lect.* VII. 26: XXVII. 25: XXVIII. 6. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. pag.* 338. *Ferrar. Elect.* I. 16. V. infr. in *Sortes convivales.*

ARBITRARI vocabulo parùm arroganti & obſtinato ſe dicebant, dum in teſtimoniis dicendis quandam acatalepſiam & Academicam aporiam obſervabant, & qui teſtificabantur non ſe ſcire & pro certo compertum habere pronuntiabant, ſed Socratico more perceptionem certam aſſertionemque ſecuram ſuſpendebant. Cicer. pro Font. c. 9. *Qui primum illud verbum conſideratiſſimum noſtræ conſuetudinis,* arbitror, *quo nos etiam nunc utimur, cum ea dicimus jurati, quæ comperta habemus, quæ ipſi vidimus, ex toto teſtimonio ſuo ſuſtulit, atque omnia ſe ſcire dixit.* Pollet. For. Rom. IV. 13.

ARBITRATOR Jupiter. V. illum infr. in *Jupiter.*

Arbitratores ſunt, qui tanquam boni viri *arbitrari*, & conſtituere aliquid debent, juris diſpoſitioni minimè obnoxii, nec comminatione pœnæ formidabiles, quorum ſententia magis tranſactioni quàm judicio conformis eſt; videntur enim partes tranſigere *arbitratu* illius, cum priores *arbitri arbitria* ſua inſtar judiciorum dirigant, & non multùm ab ordinariis differant, & illorum ſententiæ metu pœnæ pareatur. *Alciat. de Verb. Signif. p.* 147. Concilio enim advocato, ſi quid cum alio controverterent, ut domi componeretur, antequam in judicium iretur, à forenſibus moleſtiis alieni factitare ſolebant. Cicer. pro Quint. c. 5. *Appellat ultrò Nævium, ut quoniam ſuſpicaretur aliqua de re fore controverſiam, videret, ut quam primum, & quam minima cum moleſtia tota res tranſigeretur. Dat iſte amicum M. Trebellium, nos communem neceſſarium, propinquum noſtrum, Sext. Alphenum. Res convenire nullo modo poterat: propterea quod hic mediocrem jacturam facere cupiebat, iſte mediocri præda contentus non erat. Itaque ex eo tempore res eſſe in vadimonium cœpit.* Pollet. For. Rom. III. 12.

ARBITRATUS Pontificum in mera voluntate fuit poſitus, ut Veſtales capere, Sacerdotes certa die inaugurare. At, cum ad *arbitratum* Pontificum aliquid à Senatu conferebatur, quaſi viris bonis committebatur. Ut cum ver ſacrum de integro faciendum *arbitratu* Pontificum Patres cenſuerunt. *Guther. de Jur. Pontif.* I. 24.

ARBITRIUM *aliud eſt, aliud eſt judicium. Judicium eſt pecuniæ certæ, arbitrium incertæ. Ad judicium hoc*

modo

modo venimus, ut totam litem aut obtineamus, aut amittamus: ad arbitrium hoc modo adimus, ut neque nihil, neque tantum, quantum poſtulavimus, conſequamur. Ejus res ipſa verba formula teſtimonio ſunt. Quid eſt in judicio? directum, aſperum, ſimplex, ſi paret ſeſtertium CIↃ *dari oportere. Hic niſi planum facit, ad libellum ſeſtertium* CIↃ *ſibi deberi, cauſam perdit. Quid eſt in arbitrio? mite, moderatum. Quantum æquius, & melius, id dari.* Cicer. Quint. Roſc. c. 4. *Sigon. de Judic.* 1. 21. *Revard. de auctor. prudent. c.* 3.

ARBOR in Palatino fuit monte, nata ex haſta Romuli, quæ captato augurio ex Aventino in Palatinum ab eo miſſa terræ fixa dicitur, ac frondes emiſiſſe, crevisſeque in *arborem*. Marlian. Topogr. Urb. Rom. ii. 21.

Arbor ſancta fuit in regione ſecunda Urbis, quæ Cœlimontium dicta fuit. Fortè fuit alicui numini pro templo dicata, quod apud ethnicos fieri conſueverat, ut auctor eſt Plin. xii. 1. Si regio Urbis conveniret, arbitrarer intelligi corneam haſtam, quam Plutarchus ſcribit Romulum exercendi cauſa jaculatum eſſe, & terræ affixam in *arborem* excreviſſe, quæ ſacra eſt appellata, & muro circumdata, pro templo habita exaruit læſis radicibus, dum C. Julius Cæſar ibi gradus ſtruit. Nomen tamen ſanctæ *arboris* manſit, & alias illi ſubſtitutas fuiſſe eſt veriſimile. *Panciroll. Deſcr. Urb. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* iii. *pag.* 329. *E. Nardin. Rom. Vet.* iii. 7.

Arbor oppidum Pannoniorum. In hoc manebat tribunus cohortis Herculeæ. Una ex Pannonum legione erat hæc cohors, à Maximiano Herculea vocata. *Arborem Felicem* Ammianus & Itinerarium vocant Helvetiæ oppidum ad Brigantium. *Arborem* Illyrici oppidum eſſe Stephanus ſcribit. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c.* 82.

Arbor in navi etiam malus vocatur. Iſid. xix. 2. *Modius eſt, cui arbor inſiſtit*. Scheſer. de Milit. Nav. ii. 5.

ARBORES furtim ſi eſſent cæſæ, ex lege Aquilia, & ex duodecim tabulis dandam actionem Labeo ait apud Paulum l. 1. ff. arb. furt. cæſ. tit. 7. Ea autem lex erat, ut qui injuria cecidiſſet alienas arbores, lueret in ſingulas arbores aſſes quinque & viginti, quod Plinius Secundus naturalis hiſtoriæ xvii. 1. ſcripſit. Aſſes autem tum librales erant, hoc eſt libram æris pendebant. Ad eam legem Cajus ſcripſit, cum lib. 1. ad legem duodecim tabularum ait: *Sciendum autem eſt, eos qui arbores & maxime vites ceciderint, etiam tanquam latrones puniri*. Auguſtin. ad Leg. xii. Tabul. §. 30. Urſin. Not. ad Leg. & SCT. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. ii. p. 1355. E. Cujac. Obſerv. ix. 12: xxi. 21. Rittersh. ad Leg. xii. tab. claſſ. iii. p. 2. c. 37. Hotman. Antiq. Roman. iii. 3. p. 470. *Arbores* infelices ſunt, quæ inferorum deorum avertentiumque in tutela ſunt, alaternus ſanguine infelix, id eſt ſanguinea & cruenta materia, filix, ficus atra, quæque baccam nigram, nigroſque fructus ferunt, acrifolium, pyrus ſylvatica, ruſcus, rubus, ſenteſque, quibus portenta prodigiaque mala comburi jubebantur. Macrob. Saturn. ii. 16. *Turneb. Adv.* xviii. 4. *Thyſ. in Gell.* x. 14. *Brod. Miſcell.* iv. 6. *Arbores* ſanctæ, unde & illis ſacrivarum nomen datum, habebantur, tum ob ſtupendam proceritatem, tum ob umbrarum ſacrum horrorem. Hinc tæniis & velamentis ornabantur. Arnob. 1. p. 22. *Picturatas veterno ſis in arboribus tænias ſi quando conſpexerant*. Stat. Theb. ii. 738.

—— ac arbore caſta
Nectere purpureas niveo diſcrimine vittas.

Hinc *arbor vittata* Prudentio mox laudando, & *vittis redimita* Theodoſio, Arcadio & Honorio lib. 12. Codic. Theodoſ. de paganis ſacrificiis & templis. *Tomaſ. de Denar. c.* 26. *Elmenhorſt. in Arnob. p.* 36. *Lipen. de Stren. c.* 2. *at. quart.* §. 20. *Almelov. Antiq. Prof. e Sacris ad Geneſ. c.* 13. *n.* 18. *Ruben. Elect.* ii. 34. Vota ad eas nuncupare, & tabellas appendere ſolebant. Ovid. Met. viii. 743.

Stabat in his ingens annoſo robore quercus;
Una nemus: vitta mediam, memoreſque tabellæ,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.

Religioſi viatores ad eas gradum tanquam alicujus dei, vel aram, vel ſimulacrum ſiſtebant. Apul. Flor. 1. p. 758. *Neque enim juſtius religioſam moram viatori objecerit aut ara floribus redimita, aut ſpelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata ..... Hoſtium ſpolia hic deponebant.* Livius. V. illum infr. in *Quercus*. Lucan. 1. 136.

Qualis frugifero quercus ſublimis in agro,
Exuvias veteris populi, ſacrataque geſtans
Dona ducum.

Ruben. l. l. Hinc aræ humanis victimis olim frequentatæ in ſylvis exſtruebantur. Tacit. Ann. xiv. 30. 4. *Exciſi luci, ſævis ſuperſtitionibus ſacri. Nam cruore captivo adolere aras fas habebant*. Lucan. iii. 404.

—— ſtructæ ſacris feralibus aræ;
Omnis & humanis luſtrata cruoribus ara.

De Romanis ipſis Plin. xii. 1. *Arbores fuere numinum templa, priſcoque ritu ſimplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant*. Adde Senec. Epiſt. 41. *Berthald. de Ara c.* 30. §. 9. & 10. *Saubert. de Sacrif. c.* 5. Et illis lucernæ appendebantur. Prudent. contr. Symmach. ii. 1099.

Et qua fumificas arbor vittata lucernas
Suſtinuit, cadit ultrici ſucciſa bipenni.

Mart. x. 6. 3.

Quando erit ille dies, quo campus, & arbor, & omnis
Lucebit Latia culta feneſtra nuru!

Lipſ. Elect. 1. 3. Thomaſ. de Donar. c. 26. Chamillard. in Prudentium. Herald. & Rader. in Martialem. *Arbores* vectigales, quarum fructus vectigali ſubjacebant. Quinta enim deducebatur ex φυτλοφύοις, & ex pomo, vino, nuce, ficu & reliquis *arborum* fructibus colligebatur. Sylvæ glandiferæ ab Hygino de Limit. Conſtit. inter agros, qui vectigal præſtant, enumerantur. Et in l. 17. ff. de V. S. inter publica vectigalia recenſetur vectigal piſcariarum. Quod quid fuerit V. infr. *in Vectigal*. Lipſ. de Magnit. Roman. ii. 1. Bruman. de Vectig. c. 2. p. 21. Buleng. de Vectig. Pop. Rom. c. 13. *Arbores* vulgares & obviæ in nullo, longè petitæ in ſummo pretio erant, illaſque habebant ad delectationem & oſtentationem. Cn. Domitius ſolas decem tales L. Craſſo æſtimavit *tricies ſeſtertio*, ſive centies & quinquagies mille florenis. Val. Max. ix. 1. 4. Hic tam pretioſæ *arbores erant loci patula ramorum opacitate laſciva*. Plin. xvii. 1. Inter pretioſas *arbores* fuit quoque platanus. V. illam infr. in *Platanus*. Meurſ. de Lux. Roman. c. 12. Kobierzyck. de Lux. Roman. ii. 8. *Arbores* propè aquæductus dextra lævaque per quindecim pedes eſſe non licebat. l. 1. Cod. de aquæ ductu, quod Auguſto imperante, anno ab U. C. 470. Senatuſconſulto à Frontino recitato eſt prohibitum. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c.* 6. *Auguſtin. de SCtis. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* ii. *p.* 1343. *B.* Olivam aut ficum novem pedes à vicino fundo eſſe plantandam, alias arbores quinque pedes è Solonis legibus docet Cajus Juriſconſultus L. Sciendum ff. de judicio fin. regund. *Brod. Miſc.* x. 8. *Arbores* & nemora domeſtica veteres alebant. Mart. xii. 50. 1. V. illum infr. in *Domus*. Suet. Aug. c. 72. n. 6. *Et neptis quidem ſuæ Juliæ profuſè ab ea exſtructa* prætoria *etiam diruit ad ſolum, ſua quamvis modica, non tam ſtatuarum, tabularumque pictarum ornatu, quàm xyſtis, & nemoribus excoluit*. Nep. Attic. c. 13. n. 2. V. illum infr. in *Domus Attici*. In faſtigiis, & culminibus domorum ſuſpendebant. Horat. Od. iii. 10. 5.

Audis, quo ſtrepitu janua, quo nemus
Inter pulcra ſitum tecta remugiat
Ventis.

Senec. Contr. 5. *Alunt in ſummis culminibus nemora*. Epiſt. 122. *Non vivunt contra naturam, qui pomaria in ſummis turribus ſerunt? quorum ſylvæ in tectis domorum ac faſtigiis nutant, inde ortis radicibus, quo improbè cacumina egiſſent.* Senec. Thyeſt. iii. 464.

—— nulla culminibus meis
Impoſita nutat ſylva.

Kobierzyck. de Lux. Roman. ii. 8. Lipſ. de Magnit. Roman. iii. 14. in Tacit. Germ. n. 36. Thyſ. de Magnit. Roman. iii. p. 309. Delrio in Senecam.

ARC.

ARCA aquaria fit hoc modo. Figuntur excavata & fulcata à ſummo ad imum tigna, pari inter ſe ſpatio, Ubi obfirmata ſunt, tam longæ, quàm magnum eſt intervallum, & aliquanto plus, ſed pro ratione cavi craſſe comparatæ tabulæ induntur in ſummis canalibus, adiguntùrque, ut ad infimas uſque partes deſcendant: induntur aliæ ſuper alias, uti benè cohæreant, dum ad eam altitudinem ſeptum erectum ſit, quæ erit neceſſaria. Poſt hauſtorus machinis incluſo ſepto aqua exinanitur. Ejus mentio fit apud Vitruv. v I. 3. *Diſplumata autem ſunt, in quibus deliquiæ arcam ſuſtinentes ſtillicidia rejiciunt.* v. 12. *Arca ſtipitibus robuſtis, & catenis incluſa in aquam dimittenda, deſtinandaque firmiter.* Bald. Lex. Vitruv. Id genus ſepti aquarii vulgus vocat cataractas, *Philand. in Vitruv.* v. 11.

Arca cuſtodiæ genus eſt, in quam conjiciebantur ſervi, de quibus erat quæſtio habenda, ſed & alii malefici interdum. Cic. pro Milon. c. 22. *Subito accepti in quæſtionem, tamen ſeparantur à cæteris, & in arcas conjiciuntur, ne quis cum his colloqui poſſet. Arcæ* illæ olim robuſtæ erant: unde & robur priſci appellabant. Feſtus: *Robur dicitur in carcere locus is, quo præcipitatur maleficorum genus, quod antea robuſteis arcis includebatur.* Turneb. Adv. XXIII. 21.

Arca diſpenſatori credita fuit, ut ex ea erogaret. Juven. 1. 89.

—— neque enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur arca,
Prælia quanta illic diſpenſatore videbis
Armigero!

Imò *arcæ* & diſpenſatoris adeò indiſcreta ratio fuit, ut Quintil. Declam. 145. conjunctim retulerit, dicens; *ad ſummum de Republica noſtra honorem, non animus, non virtus, non manus mittit, ſed arca & diſpenſator*, Ideoque *diſpenſator arcarius*, & vice verſa *arcarius diſpenſator* appellatus eſt, *Pignor. de Serv. p.* 325, 326.

Arca federis remanſit Romæ, & in S. Johannis Lateranenſis æde aſſervatur, neglecta forſan à barbaris ſpolia templi Hieroſolymitani diruti in templo Pacis à Veſpaſiano repoſita, ſub Genſerico Vandalorum Rege in Africam aſportantibus, quod cum è ligno facta eſſet, nihil haberet prædæ opportunum, exceptis, quæ illam contegebant, ut in SS. eſt laminis, quarum ego minutiſſimas adhuc reliquias ſub capitibus quibuſdam bullarum ſupereſſe animadverti. Multi tamen ſunt, qui exiſtiment hanc veram *arcam* non eſſe Hieroſolymitanam. I. Quod Joſeph. de bell. Judaic. VII. 37. illam inter cætera à Veſpaſiano & Tito in triumphi ornamentum ablata ſpolia non numeret, neque etiam in Titi arcu ſculpta exſtet, II. Quod *arca* à Moſe facta Maccab. II. 2. ab Hieremia cum tabernaculo & altare incenſi in montem Nebo aſportata legatur, ſpecuque abdita, addito vaticinio, exſtituram illic ignotam occultamque, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat, &c. id eſt, ut complures exponunt commentatores, uſque ad judicium univerſale, Nihilominùs, cum *arcam* illam conſidero exactiſſimè formæ in Exodi libro deſcriptæ convenientem, non poſſim mihi imaginari eam Romæ in alios uſus factam fuiſſe: nec auſim hoc figmentum pronuntiare temerè excogitatum. Utrùm antiqua illa Moſaica etiam nunc in monte Nebo exiſtat, aliis excutiendum relinquo. Sed faciamus illic eſſe: hoc ſanè certum eſt, primum templum à Salomone ad illius *arcæ* federis tutelam conſtructum fuiſſe, ut ante fuerat tabernaculum juſſu divino factum in deſerto. Hinc Propheta 2. Sam. c. 7. n. 2. *Videſne quod ego habitem in domo cedrina, & arca Dei ſit poſita in medio pellium?* Ea propter præſtantiſſima templi pars, Sanctum ſanctorum appellata, cuſtodiæ ejus dicata fuit, cum cætera in anteriori parte, in ſolum quaſi ejus miniſterium poſita eſſent. Qua igitur de cauſa Zorobabel è Perſis redux abſque *arca*, & duabus legis divinæ tabulis, quæ in *arca* aſſervari ſolebant, templum reſtituerit, aut quid in ejus ſacrario ſub pretioſo velo purpureo collocarit, quod tot aliarum rerum adjumento & inſtrumento coleretur, omninò non video. Jam verò in ſecundo illo templo altare incenſi fuiſſe liquet è Lucæ c. 1. n. 11. Ubi de Zaccharia ait: *Apparuit illi Angelus Domini ſtans à dextris altaris incenſi.* Adhæc, ſi duæ Legis tabulæ à Veſpaſiano in triumphum ductæ fuerint, & poſt in Palatio aſſervatæ, exſtitiſſe illas fatendum eſt; at ubi tabulæ fuerint, ibidemne *arcam* fuiſſe negabimus, in qua illæ recondi ſolebant? an verò Hieremiam *arcam* in montem Nebo detuliſſe, legem autem non aſportaſſe dicemus? Sequitur igitur neceſſariò, ut Zorobabel in novo templo novum altare conſtruxerit incenſi, orbatuſque tam pretioſis divinæ manus chirographis, ut ſaltem ſententia eorundem in templo coleretur, in qua ſpiritus & anima omnis conſiſtit ſcripturæ, legem novis duabus tabulis lapideis inſculpi curarit, quæ poſtea à Romanis in triumphum ducta ſit. Sed an huic nulla ciſta, aut armarium, ſeu repoſitorium parari debuit, in quo cuſtodiretur? En igitur *arcam* redintegratam à Zorobabele ad imaginem prioris: quod cur negetur, neſcio. Quin & annulos mihi quatuor obſervaſſe viſus ſum, per quos ligna immitterentur, angulis proximos, non ex auro, ut in Exodo legitur, ſed ex ære: tum verò nonnihil reſidui lamellarum abradens deprehendi non ex auro illas, ſed ex argento deaurato fuiſſe: quod minorum ſumptuum atque magnificentiæ argumentum eſt, quibus Zorobabel res omnes reſtituit. Quod autem Joſephus nullam *arcæ* in triumphi deſcriptione faciat mentionem, non obſtat. Tria namque ſola refert maximi à Romanis facta, ordineque ultimo in triumpho portata: nimirùm candelabrum aureum, menſam auream, & legem: cætera verò abſque ullo ordine confertim antea portata: inter quæ & *arcam* fuiſſe veroſimile eſt, quæ utpotè ex ligno facta tanti à Romanis, quanti priora illa, habita non fuit. Quòd ſi autem in arcu Titi *arca* non videatur, anguſtiæ id ſpatii dandum eſt, quod ſpoliorum multitudini non ſufficiebat. Et ſanè multum eſt, de quatuor illis tria ultima ibidem ſculpta conſpici. *Nardin. Rom. Vet.* III. 12. Ego tamen urgeo, *arcam* hanc Lateranenſem, utpotè annulis nonniſi orichalceis leviter inauratis diſtinctam, veram *arcam* federis non poſſe exiſtimari. Nec juverit exceptiuncula, non eſſe quidem illam antiquiſſimam, ſed ſecundam aliquam à Zorobabele fabrefactam. Nam, ut quis largiatur, *arcam* etiam à Zorobabele factam fuiſſe, cum templum inſtauraret, non tamen effecerit, ut credamus Zorobabelem argento & orichalco *arcam* vinxiſſe, cum in promptu id temporis fuiſſe conditoribus, exceptis vaſis aureis & argenteis, ad centum auri, & ultra ſexcenta argenti talenta prodat Eſdras c. 8. n. 26. præter ſumptus ex ærario regio conferendos. Neque verò auſus fuiſſet Zorobabel ignobiliora ſubſtituere, anellos etiam aureos in *arca* requirente ipſo Deo Exod. c. 25. n. 12. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 6. §. 2.

Arca finalis terminus erat in modum *arcæ* conſtructus. Frontinus: *Aſculanus ager terminis in modum arcellæ eſt demenſus.* Caſſiod. Var. III. 52. *armaturas* vocat hujuſmodi *arcarum* ſtructuras, quæ terminorum vice erant. Et in veteri gloſſario *arca*, ὅρα κτημάτων, id eſt, fines poſſeſſionum exponuntur. Hæ *arcæ* finales tantum fuerunt, non etiam ſepulcrales, Aliquando tamen & monumentales erant, & finium vicem præbebant, ut & ipſa monumenta finalia pro terminis plerumque obſervari ſolita. Erat ergo *arca* hoc ſenſu propriè monumentum ex lapide in modum *arcæ* ſtructum. Senec. Epiſt. 13. *In ipſa Scipionis Africani villa jacens hæc tibi ſcribo adoratis manibus ejus & arca, quam ſepulcrum tanti viri ſuſpicor.* Perperam viri doctiſſimi hanc *arcam* confundunt cum *arca* funebri lignea, qua pauperum cadavera ad pyram portabantur, & *arcam* ideò volunt de Scipionis ſepulcro dixiſſe Senecam, quia funeratus & conditus paupertime Scipio, & mortuus ignobiliùs quàm vixerat. Nugæ. *Arca* ibi monumentum eſt, quales in finibus agrorum exſtructas, ut diximus, pro terminis obſervabant. Ideò Seneca ſuſpicari

tantum

in Amorgô inſula, quæ olim erant Melinia, Minoe, Arſenice. Hanc oportet fuiſſe Nili inſulam, non eam, quæ eſt una hujus nominis ex Sporadibus. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 141.

ARCADIUS Theodoſii Imperatoris filius Merobaude II & Saturnino Conſulibus Auguſtus appellatur. *Proſper Cron. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 311. *F. P.* 265. *E.*

ARCANUM vox erat auguralis. Feſtus enim: *Arcanus ſermo, à genere ſacrificii quod in arce fit ab Auguribus adeo remotum à notitia vulgari, ut ne literis quidem vulgetur, ſed per memoriam ſucceſſorum celebretur.* Bellus de Part. Templ. Augur. c. 1. §. 9. A Gallis Urbe capta, ut notat Ærodius in Pandectis, poſtquàm placuit eam reparari, Tribuni militum, conſulari poteſtate, cum primum magiſtratum iniiſſent, nulla de re prius quàm de religionibus Senatum conſuluerunt. Placuit fœdera ac leges (erant hæ duodecim tabulæ, & quædam regiæ leges) requiri, quæ comparebant. Legati Erythras miſſi, P. Gabinius, M. Octacilius, L. Valerius, qui deſcriptos à privatis Sibyllæ verſus Romam deportarent, mille detulerunt. Ergo alia quidem edita in vulgus, ſed quæ ad ſacra pertinebant, & decreta Senatus, à Pontificibus maximè, ut religione obſtrictos haberent multitudinis animos ſuppreſſa ſunt. Ita poſt Livium Lactantius ſcribit. Quid ſi hoc fuerit *arcanum* imperii Romani? Præ ſe ferebant, quaſi ſecreta quædam ſacta, ſecretos quoſdam de voluntate Deorum libros haberent, cum nulli tales exſtarent. Ideò autem hoc factum, ut, ferente ita rerum neceſſitate, populo ex iis perſuaderent, placere Diis ut hoc vel illud ageretur, aut intermitteretur. Voluntas patrum populo exhibita, tanquam illa Deorum foret. Et ſecutus eſt populus arbitrium patrum, cum Deorum ſe ſequi exiſtimaret. Ut prætextus divinitatis obſequium extorſerit, quod aliàs non potuiſſet obtineri. Hæc ſunt Rerumpublicarum, præſertim Romanæ *arcana*, quæ attes potius, & umbras rerum, & ſimulacra Tacitus nominavit. In quibus aliud eſt, aliud videtur; imò hoc ipſum non eſt, quod plerique credunt. Et fingitur, quod non eſt, ut ſit, quod eſſe debebat. Quippè ita cum populo eſt comparatum, ut ſpecioſis nominibus ineſcatus falſo credat, quod non crederet, ſi verum audiret. *Boxhorn. Quæſt. Roman.* 43.

ARCARIUS erat publicæ *arca* cuſtos: non autem, ut interpretatur Capacius, archon, cum ſit ſcriptum per K. Inſcriptio Neapoli;

D. M.
MARCIÆ MELISSÆ CONJUGI
INCOMPARABILI FELIX ARK.
REIP. NEAPOLITANORUM
L. D. EX. PERM. MAGIST.
ET. MARCIUS FELIX MATRI B. M.

Spon. Miſc. Erud. Sect. 6. p. 211. Illi *arca*, in qua domini pecunia condita, procuratorio committebatur. Scævola leg. 41. §. 17. ff. de fideicom. libert. *Stichus arcarius probante domino nomina fecit, & rationes à domino ſcriptas exhibet.* Rhodig. Ant. Lect. XXV. 20. Broſſ. in Caſſiod. 1. 10. Popm. de Oper. Serv. p. 54. Pignor. de Serv. p. 308. Hi libertini erant in familia Palatina; ſed ſervi in privata. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Ant. Rom. Grav. Tom.* XI. *p.* 558. *Α, Οἰκονόμος τῆς πόλεως* vocatur Paullo Rom. c. 16. n. 23. Illum Hieronymus, ſeu vetus interpres *arcarium* vertit, ac fortè ſuppar eſt Præfecto ærarii. *Chimentell. de Honor. Biſell. c. 7. Urſat. l. l. Panciroll. de Magiſtr. Municip. c.* 10. *Bulleng. de Imp. Rom.* VI. 54.

Arcarius Pontificalis erat, qui Pontificum *arca*, hoc eſt, pecuniæ privatæ & fortuitæ præfectus erat. Nam *arcam* pro cenſu privato dicebant. Symmach. Epiſt. 1. 62. *Rufus Pontificalis arcarius proſequitur apud te mandata collegii.* Gloſſæ veteres. *Arcarius Pontificum, ὑποδέκτης τῶν χρυσῶν.* *Guther. de Jur. Pontif.* II. 12. *Juret. in Symmachum, Broſſ. in Caſſiodor.* 1. 10. *Laurent. Var. ſacr. gentil. c.* 1.

Arcarius Præfectorum Prætorio erat præpoſitus his, quæ in *arcam* Præfectorum Prætorio inferebantur, Caſſiodor. Var. 1. 10. *Conqueſti ſunt ab illo arcario Præfectorum pro emolumentis ſollennibus, nec integri ponderis ſolidos percipere.* Titulus eſt Theodoſiani Codicis de *ſuſceptoribus, præpoſitis & arcariis.* Ubi *arcarii* ſunt, qui ſuſcipiebant *arcæ* præfectoriæ inferenda. *Salmaſ. in Lamprid. Alex. Sever. c.* 43. *Guther. de Jur. Pontif.* II. 12. *Broſſ. in Caſſiodorum, Juretus in Symmachum.*

Arcarius etiam ab *arca* nominabatur ſervus, qui non ſolùm veſtimenta ad balnea portabat, verùm etiam reliqua omnia genera veſtimentorum aſſervabat. Scævol. l. 41. §. 17. ff. de fideicomm. libertat. ſervum videtur dicere, cui *arca*, in qua domini pecunia condita, procuratio eſt commiſſa, idem qui diſpenſator. *Stichus*, inquit, *arcarius probante domino, nomina fecit, & rationes à domino ſcriptas exhibet.* Popm. de Oper. Serv. p. 53.

Arcarius erat quoque *arcarum* faber. *Rhodig. Ant. Lect.* XXV. 20. Et Vulcanius in Gloſſario vetere, ubi legitur: *Arcarius* βιβλιάριος, emendat μηχανοποιός. Sed *arcarius* in hac ſignificatione nunquam à Latinis auctoribus uſurpatur. *Guther. de Jur. Pontif.* II. 12. Invenitur tamen *Arcularius* ejus *diminutivum*. V. *infr.*

ARCERA *vocabatur ploſtrum tectum undique & munitum, quaſi arca quadam magna veſtimentis inſtrata, qua nimis ægri, aut ſenes portari cubantes ſolebant.* Gell. XX. 1. Varro Γεροντοδιδασκάλῳ, ut illum emendat Gothofredus, apud Non. 1. 270. *Vehebatur cum uxore vehiculo ſenex aut annoſus, aut arceram, ſi non vellet, non ſterneret.* Calcagn. Collect. Veruſt. p. 377. Sigon. de Judic. 1. 18. Auguſtin. ad leg. XII. tab. §. 36. Ligor. de Vehic. Antiq. c. 14. Blondus Rom. triumph. IX. 199. D. Rittersh. in Leg. XII. tab. claſſ. III. p. 3. c. 3. Cur non cogeretur vocans in jus vocato ſternere *arceram*, ſi nollet, ratio eſt: quia ſatis erat invalido vectabulum, quamvis non ſtratum: neque audiendus erat reus nimis delicatus. *Rittersh. l. l. Heiman. Antiq. Roman.* III. 3. *p.* 477. *G. Arcera* per ſe & propriè non fuit ploſtrum. Ploſtrum enim propriè non erat tectum, ſed apertum, ut quod omnia palam haberet, quæ in eo vehebantur. Dicitur tamen ploſtrum, quia ploſtro fuit impoſita. Et quidem munitum, nimirum tabulis, ut Varro docet de Ling. Lat. IV. §. 31. A quo etiam vehiculum vocatur, non quòd per ſe vehiculum fuerit, ſed quòd vehi impoſitum vehiculo dederit nomen, tanquam pars, per quam ab aliis, ſirpea & ſimilibus diſtingueretur. *Scheffer. de Re Vehicul.* II. 20.

ARCERII milites. V. illos infr. in *Ferentarii.*

ἈΡΧΕΙ͂ΟΝ Græcè, ut ait Suidas, eſt antiquarium, in quo vetuſtæ memoriæ res conſervabantur. Aliqui *chartophylacium*, ſeu *grammatophylacium*, vel *archium* vocant *l. moris 9. de pœnis §. 1. novell. 14. ſeu authent. de his qui ingred. ad appell.* Panciroll. de Magiſtr. Municip. c. 20. Bud. in Pand. p. 245. C. Hodie *Archivum* vocatur. V. infr. in *Atrium Libertatis.*

Ἀρχεῖον dicebatur etiam ædes, ubi magiſtratus judicabat, prætorium, baſilicam, & forum judiciale. Suidas. *Bud. in Pand. p. 245. C. Pancirell. de Magiſtr. Municip. c.* 20. *Hartung. Memorab. Decur. 2. c. 7. §.* 18.

ARCHELAUS in Viennam urbem Galliæ relegatur anno regni ſui nono. *Proſper. Chron. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 284. *A.*

ARCHEOTA, ἀρχειώτης. Arcadius Chariſius l. ult. §. hi quoque de mun. & honor. *Hi quoque qui cuſtodes adium, vel archeota . . . . .* Latini *antiquarium* appellant. Leo A. l. hac parte. 10. C. de prox. ſacr. ſcrin. *Antiquarios*, inquit, *qui habentur in ſcrinio memoriæ, nunquam minus eſſe, quàm quatuor, volumus.* Hi codices civitatis conſervabant, & vetuſtate corruptos deſcribebant. Valentinianus l. 2. C. Theod. de ſtud. liber. urb. Rom. *Antiquarios*, ait, *ad bibliotheca codices componendos, & pro vetuſtate reparandos quatuor Græcos & tres Latinos ſcribendi peritos legi jubemus.* His ſucceſſere, qui *magiſtri archivii*, alibi *cancellarii civitatum* appellantur. *Panciroll. de Magiſtr. Municip. c. 20. Bud. in Pand. p.* 262. *A.*

ARCHIATER dicitur princeps medicorum. Hunc, ut in antiquo titulo eſt, vocabant *ſuperpoſitum medicorum*,

Pignor.

Digitized by Google

Pignor. de Serv. p. 77. Brod. Miſc. v i. 30. Schill. Nom. Phil. p. 146.

ARCHIBUCOLI fuerunt antiſtites Dei Liberi, *Guther. de Vet. Jur. Pontif.* 1. 7.

ἈΡΧΙΕΡΕΥ'Σ quilibet erat Pontifex. Pontifices enim omnes, ſacerdotes populi Romani, antiſtites duorum immortalium, interpretes erant religionum, Inter quos qui maximus, ἀρχιερεὺς μέγας dicebatur, ut Græcis Julii Cæſaris, Lepidi & Auguſti numiſmatis comprobamus. Dio maximum Pontificem vocat ἀρχιερέα, cæteros ἱερέας, quo magis miror hominem Græcum in rebus Romanis exercitatum verum Pontificia Maximi nomen non obſervaſſe. *Guther. de Jur. Pontif.* 1. 8.

ARCAIGALLI dicebantur antiſtites & præcipui Gallorum (V. illos infr. in *Galli.*) Plin. xxxv. 10. *Pinxit & Archigallum; quam picturam amavit Tiberius princeps.* Inſcriptio apud Gruter. p. 308. n, 7. C. CAMERIUS. CRESCENS. ARCHIGALLUS. MATRIS. DEUM. MAGNÆ. IDÆÆ. ET. ATTIS. POPULI. ROMANI, VIVUS. SIBI. FECIT. *Voſſ. de Idolol.* 11. 53. *Gyrald. Synt. Deor.* t v. *p.* 141. *E. Argol. in Panvin. de Lud. Circ,* t i. 2. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* x i. *p.* 731. *D. Saubert. de Sacrif. c.* 6. *Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom.* t i. 4. *Roſin. Ant. Rom.* 111. 27. *Lampe de Cymbal. Vet.* t i. 16.

ARCHIGUBERNUS non erat præfectus claſſis, ut ἀρχικυβερνήτην parum circumſpectè vocant Stypmann. de Jur. Nav. 1 ꝟ1. 5. Gyraldum ſecutus licèt ejus nomen prætereat, Et Auctor Miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 382. Dicitur nou propter muneris amplitudinem, ut ἀρχιπέλαγος, ἀρχιπλόνομος, ſed quia præerat navi Imperatoriæ, ut ἀρχίατρος, qui Regis, Principiſve valetudinem gubernat. Jabolen. in l. 46. ff. ad SCtum Trebellianum. *Sejus Saturninus, archigubernus ex claſſe Britannica teſtamento fiduciarum reliquit heredem.* Navium, nautarum, maritimarumque rerum curam habuit. Imperabat cunctis gubernatoribus, & Diodoro Siculo xx. vocatur ἀρχικυβερνήτης τοῦ σύμπαντος στόλου, *archigubernator totius claſſis.* Dirigebat enim navium & totius claſſis curſum, naturam regionum, commoditates portuum longo uſu exploratas indicabat, totiuſque elementi tenebat rationem. Alexandri ἀρχικυβερνήτης fuit Oneſicritus, ut teſtantur Arrian. in Indic. 1. 5. & Plutarch. de Fortuna Alexandri Orat. 1. Cui etiam *imperavit, ut validiſſimas navium deduceret in Oceanum, & progreſſus quoad tuto poſſet, naturam maris noſceret.* Curt. t x. 10. 3. Erat ſub imperio præfecti claſſis. Arrian. Exped. Alex. v i. p. 380. *Nearchum univerſa claſſi præfecit. Oneſicritum navis ſua gubernatorem conſtituit.* Neſcio an fuerit is ipſe, qui à Tacito *præfectus remigum* vocatur Annal. xiii. 30. 1. Certè parum ab ipſo differre potuit. Nam & ipſe cunctis nautis ac remigibus imperavit. Apud Liv. xxiv. 41. opinor, eſt *præfectus ſocium* vel *ſociorum*, navalium videlicet, qui & ipſi remiges fuerunt. *Scheffer. de Mil. Nav.* t v. 5. *Pancirol. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* t i i. *p.* 21. *D.*

ARCHIMAGIRUS erat princeps coquorum, qui in magiros habebat imperium. Vulgò vocamus *maitres queues.* Juven. Sat. t x. 109.

Librarius, archimagiri.

Inſcriptio antiqua:

HIC. OSSA. SITA. SUNT
FAUSTI. EBRONIS
VICARII. SUPRA
COCOS.

Non enim unico tantùm coquo contenti erant. *Pignor. de Serv. p.* 94. *Gangr. in Juvenalem.*

ARCHIMIMUS princeps erat mimorum, ſive hiſtrionum, ut archigallus princeps gallorum Cybeleiorum. Suet. Veſp. c. 19. n. 6. *Favor Archimimus perſonam ejus,* Veſpaſiani, *ferens, & imitans facta ac dicta vivi.* Hic omnia dicta, & facta ejus geſtu corporis & oratione exprimebat. Videntur aliquando non defunctorum modò, ſed & viventium geſtaſſe imagines, ut funus eſſet ſplendidius, eaſque habuiſſe non in perticis longioribus ſolidas, ſed ſuper vivos homines, intus latitantes. Et ita tulit Veſpaſiani imaginem hic *archimimus.* Debebant nempè ſimilem ſe exhibere vivo, ſicut hodieque fieri videmus in funeribus magnatum & nobilium. Anteferunt loco imaginum vexilla cum inſignibus avorum atque proavorum. Sequitur cataphractarius, equo inſidens, pulcerrimè ornatus, qui vivam mortui debet referre effigiem. Conſuetudo iſta tota et Romanis, Græciſque funeribus ad noſtra tranſlata eſt. Soſia apud Plaut. Amph. 1. t. 302.

Nam hic quidem omnem imaginem meam, quæ antea fuerat, poſſidet.

Vivo fit, quod nunquam quiſquam mortuo faciet mihi.

Liban. Orat. 9. p. 256. B. *Ecquiſnam lanceam illam fabricatus eſt tantum roboris habituram? ecquis damnum induxit Regi tam audacem equitem? quis direxit in latera iſtam cuſpidem?* Scheffer. de Vehic. 11. 3. Gronov. de Pecun. Vet. t v. 6. Mariſcott. de Perſon. & Larv. c. 6. Buleng. de Teatr. 1. 48. Guther. de Jur. Man. 1. 23. Ferret. Muſ. Lap. t. Memor. 26. Caſal. de Profan. Roman. Rit. c. 26. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 21. Laz. Comm. Reip. Roman. t i i. 18. Claſen. Theol. Gentil. 1. 10. 25.

ARCHITECTURA, operis enim pulchritudo eſt in hiſce quatuor, ſcilicet in *architectura*, pictura, ſculptura, & fuſura, quæ ſunt artes, non viliores & ſordidæ, ſed liberales, quæque ſingulæ naturam aliqua ex parte imitantur. *Architectura* inquam perficit ipſum ſtructuræ corpus; tres reliquæ accedunt ut ornamenta corpori, cum ſine his ædificia ſubſiſtere poſſent, tanquam integra. *Architecti* nobiliſſimi corporis humani in operibus ſuis proportionem ſecuti ſunt. Præ cæteris inter ſe partes humani corporis cum partibus ædificii exactè comparavit Hermogenes. Rectè Vitruv. t i i. t. *Non poteſt ædes ulla ſine ſymmetria atque proportione rationem habere compoſitionis, niſi uti ad hominis bene figurati membrorum habuerit exactam rationem.* Sequentes itaque humanorum membrorum commenſum & commodulationem, ut Vitruvii vocibus utar, modò robuſtum & ſuis membris aptè compoſitum ruſticum; modò muliebrem mediæ ætatis gracilitatem; modò virgineam teneritatem & venuſtatem imitati ſunt *architecti* in ſuis operibus. At ſymmetriæ & proportiones, quæ præcipuis Urbis Romæ ædificiis amœniſſimam conciliabant faciem & proſpectum, erant diverſæ, ſecundum diverſas *architecturæ* rationes & ordines, ad quorum modulos ædificia erant exſtructa. Horum erant numero quinque, & nomina ſua habebant à ſpeciebus columnarum, quæ in ſingulis ſtructuris uſu ad opus veniebant. Sunt enim Tuſcanicæ, Doricæ, Jonicæ, Corinthiæ, & Compoſitæ. V. illas infr. in *Columna.* Bergier. de viis milit. v. ſect. 10. §. 3. 4. 5. *Architecturæ* dignitas non adeò multa apud Romanos veteres, ferè uſque ad Auguſtum, exſtitit. *Baccius de Therm. Vet. c.* 2.

ARCHITECTUS etiam inter copias fuit ruſticas, qui villam, cujus ædificia perpetuò ſtare non poterant, ſartam tectam præſtabat. Inſcriptio in veteri marmore. SEX. POMPEJUS. AGASIUS. ARCHITECTUS. A. VILLA. SEXTIANA. Craſſus fabros & *architectos* ad quingentos domi habuit, quorum operas mercede locabat civibus Romanis ædificare volentibus. Plutarchus in Craſſo. *Pignor. de Serv. p.* 565. Ædificiorum hi membra diſponunt, & eorum formam deſcribunt. Conſtantinus ad Leontium PP. in l. 3. C. Theodoſ. de Excuſ. artif. *Architectos*, inquit, *qui diviſiones partium omnium, inciſioneſque ſervant, menſuriſque & inſtitutis operam fabricationi ſtringunt, immunitatibus gaudeant, & ſuſcipiant docendos, qui docere ſufficiunt.* Hi priùs liberalibus artibus imbuebantur, quàm hanc artem diſcerent. Conſtantinus ad Felicem Proconſulem Africæ in l. 1. C. Theodoſ. eod. & in l. ult. C. eod. *Sublimitas tua in provinciis Africanis ad hoc ſtudium eos impellat, qui ad annos fermè duodeviginti nati liberales artes deguſtaverint.* Vitruvius de *architectura* ſcripſit ad Auguſtum libros decem, in quorum initio ſic ſcribit: *Architectura eſt ſcientia pluribus diſciplinis, & variis eruditionibus ornata, cujus judicio probantur omnia, quæ à cæteris artibus perficiuntur opera.* Et ſubdit, *architectum* literatum eſſe oportere, peritum graphidos, eruditum geometriæ, optices,

ces, arithmeticæ, philoſophiæ & muſicæ; hiſtorias plures & reſponſa Juriſconſultorum noſſe, & aſtrologiam cœlique rationes cognitas habere. *Pancıroll. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 17. *A. B. C.* Adhibebantur muniendis viis publicis. Quemadmodum enim per pontes conjungebantur, per portus terminabantur viæ, nec non ad commoditatem manſionum & mutationum plurima ædificia ad vias publicas adſtruebantur, ut taceam columnas milliares, & cætera opera minora; hinc neceſſariò ſequitur, maximam partem operarum, lapidicinarum, materiariorum, architectorum, mechanicorum & mancipum ex univerſo orbe terrarum in hoc opere induſtriam ſuam exercuiſſe; qui in numerum unum ſi omnes colligerentur, longiſſimè ſuperarent omnes templi Salomonei, & pyramidum Ægyptiorum operas. *Bergier. de viis milit.* I. *Sect.* 10. §. 10. Primi nominis *architectos* Adrianus perdidiſſe dicitur niſi hac una de cauſa, quod in his ſtudiis, in quibus ipſe primum ſe eſſe volebat, non poterat pati quemquam præſtare. *Alſar. de Invid. & Faſcin. vet. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 895. *F.*

ARCHITRICLINUS eſt magiſter potandi, aut rex convivii. Et hujuſmodi munus aliquod in illis nuptiis, quibus Chriſtus interfuit, *architriclinus* obiit, cum illi aquam vinum factam Dominus afferri jubeat. Joh. c. 2. n. 1. *Ciaccon. in Triclin. p.* 105. *Barth. Adv.* VII. 3. *Stuck. Ant. Conv.* II. 7. Sed alius fuit *architriclinus*, alius modimperator, ſeu rex convivii. *Buleng. de Conv.* I. 19. V. illum in *Arbiter bibendi*. Maldonatus exiſtimat *architriclini* officium deſcribi Eccleſiaſtic. c. 32. n. 1. Sed ille neſcivit privatum miniſterium diſtinguere à dignitate & honore publico. Ait auctor Eccleſiaſtici, *ἡγούμενόν σε κατέστησαν, ducem*, vel *magiſtratum conſtituerunt te*, nempè cives tui, non autem convivæ *architriclinum*. Ejus ignorantiam confutant proxima verba, *μὴ ἐπαίρου, ne efferaris*, noli ſuperbire; ſcilicet *architriclini* ea dignitas eſt, ut metuendum ſit, ne animos è miniſterio ſumat adverſus illum, cui operam ſuam addixit. Neque verò convivæ *architriclinos* creant, ſed ſolus paterfamilias. Cur igitur numero multitudinis dixiſſet *κατέστησαν*? potius enim dicendum erat *κατέστης, creatus es*, vel ſimile. Sequitur: *γίνου αὐτοῖς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν, gere te erga illos quaſi eſſes unus ex illis*, nempè à quibus dignitatem accepiſti. Etiamne hoc *architriclino* convenit? *φρόντισον αὐτῶν καὶ οὕτω κάθισον*, hoc eſt, priuſquam ſedeas, aut tibi quietem indulgeas, cura negotia illorum, qui te promoverunt; civium inquam, à quibus dignitate es auctus. Non etiam aſſentior Gaudentio Brixiano, qui *architriclinum* confundit cum præfecto morum, qui in nonnullis civitatibus publicè apponi ſolitus conviviis in ſollennioribus epulis. Hunc fuiſſe morem Judæorum, quod ait Gaudentius, fando ſe accepiſſe, nuſquam legere memini. *Caſaubon. Exercit. ad Annal. Baron. Exerc.* XIII. §. 19. A Græcis *προγεύστης* dicitur, ut ſcribit Athen. IV. in quo docet Eleatros vocatos fuiſſe *προγεύστας*, id eſt, prægustatores. *Urſin. ad Ciaccon. de Triclin. Append. p.* 344. *Caſaub. l. l.* Eſt potius ſummus triclinii miniſter, ut Juvenco Johannis interpreti dicitur, quod, ut inquit Athen. IV. eſſet *ἐπιστάτης τῆς ὅλης διακονίας*, ſervorum nimirùm tricliniarium. *Pignor. de Serv. p.* 114. Unde *ſervus tricliniarcha* vocatur in veteri epigrammate: M. VIPIO. AUGUSTI. PHÆDIMO DIVI. TRAJANI. AUGUSTI. TRICLINIARCHA. Et *ſervus tricliniarius* in hac inſcriptione: SEX. POMPEJO. VOLESSIGO. SEX. POMPEI. SERV. TRICLINIAR. *Urſin. & Pignor. l. l.*

ἌΡΧΟΝΤΕΣ magiſtratus erant Athenis. Paullus l. Pars literarum 48. ff. de Judiciis. Mortuo Codro novem ſunt creati. Auguſtin. de Civ. Dei XVIII. 20. *Tunc Athenienſes habere deinde Reges poſt Codri interitum deſtiterunt, & magiſtratus habere cœperunt adminiſtrandæ Reipublicæ.* Vellej. Paterc. I. 2. Codri *filius primus Archon Athenis fuit: ab hoc poſteri apud Atticos dicti Medontidæ. Sed ii, inſequentesque Archontes, uſque ad Charopem, dum viverent, eum honorem uſurparunt.* Idem ibid. c. 8. *Archontes perpetui Athenis eſſe deſierunt, cum fuiſſet ultimus Alcmæon; cœperuntque in denos annos creari: quæ conſuetudo in annos ſeptuaginta manſit; ac deinde annuis commiſſa eſt magiſtratibus reſpublica. Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, ultimus Eryx; ex annuis primus Creon.* Panciroll. de Magiſtrat. Municip. c. 8. Ludov. Vives in Auguſtinum.

ARCIVÆ aves. V. illas infr. in *Aves*.

ARCTUM Gallipolis vulgò vocatur anguſtum fretum circa Propontidem. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 103.

ARCUATA veſtis fluminibus tribuitur. V. illam infr. in *Veſtis*.

ARCUATUM opus eſt, quod *arcus* & fornices habet, non ſolidam conſtructionem. Frontin. de Aquæd. I. *Turneb. Adv.* V. 5.

ARCULÆ aves. V. illas infr. in *Aves*.

ARCULARIUS eſt, qui *arculas* & ſcriniola conficit & vendit. Plaut. Aul. III. 5. 45. V. illum infr. in *Limbolarii*. Ferrar. de Re Veſt. I. 3. 21.

ARCULUM *appellabant circulum, quem capiti imponebant, ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabantur.* Feſtus *Barth. Adv.* XL. 40. *Stuck. de Sacrif. p.* 104. *Erat virga ex malo Punico incurva, quæ fiebat quaſi corona, & ima ſummaque inter ſe alligabatur vinculo laneo albo. Hanc in ſacrificiis certis Regina* (loquitur de Didone) *in capite habebat: Flaminica Dialis in omni ſacrificatione uti debebat.* Serv. Æn. IV. 137. Gell. X. 15. ex quacunque *arbore felici* ſumptum dicit. *Thyſ. in Gellium. Scalig. in Feſtum in Inarculum. Voſſ. Lex. Etymol.*

ARCULUS *Deus erat, qui curam gerebat arcarum*, Feſtus. *Gyrald. Synt. Deor.* I. *p.* 52. *E. Stuck. de Sacrif. p.* 48.

ARCUS olim honoris virtutiſque cauſa erecti ſunt iis, qui, externis gentibus domitis, ſingulares victorias patriæ pepererant. Ii primùm rudes & ſimplices fuerunt, cum præmia virtutis eſſent, non ambitioſi lenocinia: ſeculo inſolentiore monumenta victoriarum & triumphorum in iis incisa. Erant aut lateritii, ut Romuli; aut ex rudi lapide quadrato, ut Camilli: aut ex marmore, ut Cæſaris in foro: Druſi cum tropæis in via Appia: Trajani in ejuſdem foro: Gordiani in Viminali: Gratiani, item Theodoſii, non longè à via triumphali. Forma primùm erat ſemicircularis, unde & nomen fornicis accepit: *fornix* enim *Fabianus* à Cicer. pro Planc. c. 7. dicitur: qui à Victore *arcus Fabianus* nominatur. Poſtea quadrata, ita ut in medio ampla eſſet porta fornicata, & ex ejus utroque latere aliæ portæ minores additæ. Intra mediæ portæ fornicem Victoriæ alatæ pependerunt, quæ demiſſæ victori tranſeunti coronam imponerent. In ſuperiore *arcus* parte ſpatia ſunt, in quibus aliquot homines, vel qui tubis canerent, vel qui inſignia tropæa oſtentarent, ſtetiſſe exiſtimantur. Hæc magnificentia Auguſti temporibus, vel paullò ante cœpit. Nam de Cæſaris *arcubus* Servius, de Druſi Suetonius, de Germanici & Neronis Tacitus. Novitium hoc inventum ait Plinius, non quod *arcus* ante Cæſarum tempora non fuerint, ſed quod tali ornatu non fuerint. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 14. *Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 171. *Figrell. de Stat. c.* 26. *Nicol. de Sigl. vet. c.* 30. §. 7. In *arcubus* ſimulacra belli, oppidorum, fluviorum, navium illorum, quos devicerant, incidebant. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 6. Statuæ in *arcubus* interdum poſitæ. Aſcon. in Cicer. p. 49. *Fornix Fabianus arcus eſt juxta regiam, in ſacra via, à Fabio cenſore conſtructus, qui à devictis Allobrogibus Allobrox cognominatus eſt, ibique ſtatua ejus propterea poſita eſt.* Tacit. Annal. II. 64. 2. *Patres decrevere, ut Germanicus atque Druſus ovantes Urbem introirent, ſtructi & arcus circum latera templi Martis Ultoris cum effigie Cæſarum.* Frigell. l. l. Fuerunt olim marmorei ſex & triginta. Victor. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 1. *Panciroll. de quatuord. Urb. Region. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 322. *A. Notit. Dign. Imp. Occid. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VII. *p.* 1784. *C.* Hi omnes in regionibus illis non viſuntur. Tres in prima regione ſtatuuntur, Veri Parthici, Trajani, & Druſi. Victor addit *arcum* bifrontem, quia ſunt quatuor, in quarta regione

ne addit & *arcum* Titi: in ſeptima, qui adhuc exſtat, eſt *arcus* novus. Victor addit Veri & Marci Auguſtorum; & in octava *arcum* Fabianum. Conſtantini *arcus* eſt in undecima in capite viæ Appiæ. *Arcus* Domitiani in via Flaminia, & Severi in foro Boario adhuc viſuntur. Hi ſunt duodecim. Reliquorum non exſtat memoria. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 389. *B.* In antiquis Inſcriptionibus invenio Diis dicatos:

IMP. T. VESPASIANUS
CÆSAR. AUG. VII. COS
MARTI. APOLLINI
MINERVÆ
ARCUM. VICAN
VINDONISSENSIS. CURIÆ.

Guther. de Jur. Pontif. III. 10. Florente Republica *arcus* nuſquam mortuis à S. P. Q. R. decreti ſunt, ſed Imperatoribus, qui victores reverſi id partæ gloriæ monumentum referebant, quo ſeros poſteros ad bellicam virtutem excitarent. Ubi re Romana ad unum Auguſtum delata, miræ adulandi artes eruperunt, mortuo in Germania Druſo Nerone ejuſdem Auguſti privigno, *arcus* eidem via Appia à Senatu decretus fuit. Suet. Claud. c. 1. n. 8. Hunc primum defuncto Duci erectum *arcum* accepimus. Alterum Piſanum Caji cenotaphium prodit, eidem Cæſari poſt mortem à Piſanis celeberrimæ coloniæ loco decretum, cujus nulla uſpiam alia memoria ſupereſt. Poſt Auguſti mortem id honoris tertius Romanorum Ducum poſt obitum obtinuit Germanicus Cæſar. Tacit. Annal. II. 83. 2. Imò ipſi Liviæ uxori Auguſti, ubi ultima ſenecta finem vivendi fecit, *arcum quoque nulli unquam mulieri id datum, decreverunt*, teſte Dione lib. LVIII. p. 621. D. cujus tamen honoris fœminæ collati cum ipſum Tiberium Liviæ licèt filium puderet, *arcum* matri ſuis ſe impenſis exſtructurum promiſit, *quem tamen neque publicis pecuniis fieri paſſus eſt, neque ſuis ipſe fecit*. Dionis ibidem verba ſunt. *Arcus* iſti à Græcis ſcriptoribus tropæophori appellati ſunt. Dio lib. LIII. ſcribit: *Arcus tropæum ferens in Alpibus ei poſitus eſt:* quòd ſpolia ex hoſtibus reportata in eodem ſculpta viſebantur. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* III. *c.* 8. *Bergier. de viis milit.* II. *Sect.* 40. §. 4.

Arcus Auguſto duo triumphales dedicati ſunt, & his juſtæ magnitudinis ſtatuæ ejuſdem ſuperimpoſitæ ſunt, ob reſtitutam viam Flaminiam Roma Ariminum uſque, in utroque termino & fine, tam in ponte Tiberino Romæ quàm Arimini. Dio LIII. p. 511. D. *Bergier. de viis milit.* I. *Sect.* 25. §. 3. Nonnulla præcipua oſtendit hic fornix, quamvis ſemeſis jam membris, & terra obrutus, per quæ ab aliis optimè diſtinguatur, ut ſunt tympanum, & faſtigium paullò ultra portæ latitudinem, eundemque conditorem refert, qui haud abſimilia ornamenta huic ſuo apud Ariminum *arcui* affixit, cum eadem faſtigii anguſtia quam poſterior ætas, ſive Vitruvius ſuperveniens emendavit. *Fabret. de Aquæd. Diſſ.* I. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1701. *A.* Dedicatus eſt & alter in ſummo Alpium cacumine, quod eſt inter majorem & minorem montem, qui hodie à S. Bernardo cognominatur, *quod ejus ductu, & auſpiciis gentes Alpinæ omnes, quæ à mari ſupero ad inferum pertinebant, ſub imperium populi Romani ſunt redactæ*. Plin. III. 20. *Bergier. ibid. Sect.* 28. §. 6.

Arcus Boarius erat in Velabro, inter Palatinum montem, ſcholam Græcam, & Janum quadrifontem. In eo *arcu* cernuntur taurorum immolationes, & victimarii ſacrificuli cum inſtrumentis, malleo, cultro, ſecuri, aheno, pateris, flagello, candelabro, linteis, & quibuſdam aliis ad ſacrificia pertinentibus. *Fabric. Deſcr. Urb. Romæ c.* 7. Totus eſt marmoreus, erectus olim in honorem Septimii Severi, & M. Aurelii Imperatorum ab argentariis, & negotiatoribus. Inſcriptio: IMP. CÆS. L. SEPTIMIO. SEVERO. PIO. PERTINACI. AUG. ARAB. ADIABEN. PARTH. MAX. FORTISSIMO. FELICISSIMO. PONTIF. MAX. TRIB. POTEST. XII. IMP. XI. COS. III. PATRI. PATRIÆ. ET. IMP. M. AURELIO. ANTONINO. PIO. FELICI. AUG. TRIB. POTEST. VII. COS. III. P. P. PROCOS. FORTISSIMO. FELICISSIMOQUE. PRINCIPI. ET. JULIÆ. AUG. N. ET. CASTRORUM. ET. SENATUS. ET. PATRIÆ. ET. IMP. CÆS. M. AURELII. ANTONINI. PII. FELICIS. AUG. PARTHICI. MAXIMI. BRITANNICI. MAXIMI. ARGENTARII. ET. NEGOTIATORES. BOARII. HUJUS. LOCI. QUI. DEVOTI. NUMINI. EORUM. INVEHENT. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom.* I. *p.* 14. *Modius de Triumph.* I. 28.

Arcus Camilli eſt à Via lata eunti verſus S. Mariam in Minerva, ex lapide quadrato, rudi, & nullorum ornamentorum, incluſus parti ædificiorum. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 14. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 2. Avorum noſtrorum memoria fuit ille antiquus, ſimplex, & abſque ullis omninò ornamentorum indiciis. Illi vulgò di Camigliano nomen, quem Latinè Camillianum dixeris. Camilli ea propter fuit creditus, errore nimis craſſo; cum propter vetuſtatem nimiam, tum quòd illis temporibus *arcuum* ponendorum honor adhuc ignotus erat. E Fulvii verbis memoria ejus Campiglianus dictus videtur. Ita enim ille de æde B. Virginis in Via lata: *Hinc jactu lapidis exſtat adhuc arcus Campigliani ſatis rudis, ubi nulla ornamentorum ſigna, quem nonnulli Camillianum appellant*. In quo mihi veſtigia vocis campi Agrippæ agnoſcere videor. Fuitque forſan *arcus*, ſi non porticus Polæ, ſaltem ſeptorum Agrippinorum, aut alterius in eo campo ædificii. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 10. *Faunus Antiq. Urb. Romæ*. IV. 17.

Arcus Claudii Imperatoris triumphalis. Anno 1641. cum ab Illuſtriſſimo atque Excellentiſſimo Carboniani Principe, ex præclariſſima Columnienſium familia, inſtaurarentur ædes in platea, quæ vulgò Sciarræ nuncupatur, in Flaminia, inter jaciendum fortè ſundamenta, quædam in ruderibus lateritia lapideaque veſtigia eruta ſunt: unde Leonardo Auguſtino Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Principis Franciſci Barberini Cardinalis Antiquario, aliquas inibi præclaras ſubeſſe antiquitatis reliquias non temerè arbitrante, ad tres & viginti palmos, in eadem Flaminia, terra circum egeſta, antiquum pavimentum taxillatum detectum eſt, effoſſumque ingens marmoris fruſtum, cum triumphalibus titulis Imperatoris Claudii. Effoſſæ inſuper ex Africano marmore ſtriatæ, ſed dirutæ columnæ, ſimulque captivi truncus, quæ omnia *arcum* Imperatoris Claudii fuiſſe abundè teſtantur. Aureus quoque nummus ipſius Claudii eſt adinventus, qui exhibet ab uno latere Imperatoris caput cum literis: TI. CLAUD. CÆSAR. AUG. P. M. TRI. P. VIII. IMP. XVI. ab altero verò *arcum* ipſum cum equeſtri Claudii ſtatua inter tropæa, & literis de Britannis. *Donat. de Urb. Rom.* III. 16.

Arcus Compitalitius ſpectatur ad portam Septimianam, cui nomen Septimianus, mercatoribus deſerviens. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 16. §. 1.

Arcus Conſtantini triumphalibus ornamentis excultus, cum tropæis & victoriis alatis, ſtat in Palatini radicibus ad caput viæ Appiæ, multi ornatus & artificii. Inchoatum à Trajano Imperatore Conſtantinus ſuperato ad Milvium pontem Maxentio tyranno, cui etiam jacenti, admiſſo equo inſultans minitatur, ſibi conſtituit. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 6. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 14. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 37. *Faunus Antiq. Rom.* III. 11. *Mod. de Triumph. vet.* I. 28. Eſt omnium, qui ſuperſunt, integerrimus, ad angulum Palatini montis propè theatrum poſitus. In triplicem fornicem verſus quatuor habet marmoreas ſtriataſque columnas ſuperiores trabes ſuſtinentes. *Panciroll. Deſcr. Urb. Romæ Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 368. *B.* Octo perbellis ſtatuis, quæ in ejus faſtigio conſpiciuntur, capita amputata ſunt, tollente ea clanculum ſecundum Jovium, & portante Florentiam Laurentio Mediceo. Varia in eo ſculpturæ dignitas ac facies eſt, prout diverſa quoque temporis ratio fuit. Pars enim elegantiſſima Trajani ævum ſpirat; altera rudis & inelegans Conſtantini. Illam ex *arcu* Trajani, qui in

Foro

Google

Foro ejus fuit, ablatum ferunt. In altero minoris ejus fornicis latere legitur: LIBERATORI URBIS: in altero: FUNDATORI QUIETIS. Fronti utrique inſcriptum:

IMP. CÆS. FL. CONSTANTINO. MAXIMO.
P. F. AUGUSTO. S. P. Q. R.
QUOD. INSTINCTU. DIVINITATIS. MENTIS
MAGNITUDINE. CUM. EXERCITU. SUO
TAM. DE. TYRANNO. QUAM. DE. OMNI. EJUS
FACTIONE. UNO. TEMPORE. JUSTIS
REMPUBLICAM. ULTUS. EST. ARMIS
ARCUUM. TRIUMPHIS. INSIGNEM. DICAVIT

Ex inſcriptione hac aliquis colligat, *arcum* ei ſtatim à Maxentio devicto poſitum, quum victor Urbem ingrederetur Conſtantinus: ſed cognomen Maximi, quod ei, auctore Panvinio in Faſtis, non ante datum, quàm extremis imperii vitæque annis, ſatis evincit, ſerius *arcum* hunc vel erectum, vel abſolutum fuiſſe. Quod ipſum & illa VOTIS X. VOTIS XX. indicant: ſic ut vel minimum decennium ejus imperii abierit, priuſquam hæc *arcui* addita eſt inſcriptio. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 15. *Blond. Inſtaur. Rom.* iii. §. 60. *Faunus l. l.* Sub *arcu* medio ex utroque latere cernitur effigies Conſtantini expreſſa marmore inter ſigna & militares cuneos, qua inſidentis equo, & accedentium hoſtium catervas incurrentis, qua ſtantis, imperantiſque victis gentibus, lauream ſupra verticem ſuſtinente Victoria. Sed illa Trajani eſt, non Conſtantini. Atque hæ duæ cum ſuperioribus tabulis, numiſmatis, ac ſimulacris captivorum Dacorum ex Trajani *arcu* fuere detractæ, vel ab ejus ædificiis in foro. *Arcus* enim ſtructura eſt congeſtitia, ex aliorum ruinis. Tanta fuit temporum infelicitas, tamque citiùs accitus bonarum artium ictus, ut Roma ſculpturæ modò officina, modò penuria artificum, ad unius triumphum exornandum, præclariſſima Trajani monumenta demoliri, atque ad interitum perducere ſit coacta. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 6.

Arcus ingens & magnificentiſſimus Domitiano ob commoda viæ Domitianæ ab illo apertæ ad Appiæ & Domitianæ viæ coitionem à S. P. Q. R. dedicatus eſt. Hunc iridis *arcui* cœleſti comparat Stat. Sylv. iv. 3. 97. . . . *Bergier. de viis milit.* ii. 27. §. 10: 40. §. 5. Supereſt & alter hodieque in via Flaminia ad S. Laurentii in Lucina, qui Portugalli dicitur à Cardinali quondam Portugallo, ſeu Luſitano ibidem commorante. Fulvius ait eundem ætate ſua *arcum* Troſolium appellatum, à tropæis, ut exiſtimat, quibus exornatus eſt: vel à voce Tripoli, ut aliis placuiſſe refert, ob trium urbium expugnationem. Antiquarii illum Domitiano adſcripſere, idque duabus de cauſis. I. Quia plura illic in proximo ejuſdem Imperatoris fuerunt opera. II. Quòd in exſtantibus in eo figuris ad ſiniſtram Domitianus viſitur ſtatura procera expreſſus, qualis à Suetonio deſcribitur, ſupervolante in aere muliebri ſpecie: quod ad ſomnium ejus referunt, de quo Suet. c. 15. n. 6. Sed ea ſententia ab doctis hujus memoriæ hominibus rejicitur. Nam ſunt, qui effigiem hanc eſſe negent Domitiani, quòd capilli paſſi ſint, & collum craſſum, longumque: contra ea Domitianum capillos breviores, & contortiores habuiſſe conſtat. Quare à nonnullis Claudio aſſignatur; tum & *arcum* Domitiani in nummis quatuor fornicibus inſtructum conſpici: hunc autem unicum tantùm exhibere. At hoc argumentum nullius efficaciæ eſt: quum plures Domitiano dedicati *arcus* fuerint, quorum aliquis unius tantùm fornicis fuerit. Validiora ſunt duo Donati de Urb. Rom. iii. 16. quibus illam refellit, argumenta. I. Dirutos fuiſſe omnes Domitiani *arcus*. Ita enim Suet. c. 23. n. 2. & Xiphil. in Nerva. II. Domitiani ſomnium, quod ei paullò ante cædem ejus viſum eſt, *arcus* triumphali non potuiſſe inſculpi. Quapropter eum fuiſſe exiſtimat Druſi, fratris Imperatoris Tiberii, adductus in eam ſententiam libro quodam MS. Johannis Marcanovæ, qui in bibliotheca Collegii Romani aſſervatur, rudi ſtylo plurimas inſcriptiones continens, & non pauca priſcæ vetuſtatis monumenta: cui & quod accidiſſe Druſo convenit. Ita enim ea de re Suet. Claud. c. 1. n. 4. *Hoſtem frequenter caſum, ac penitus in intimas ſolitudines actum, non priùs deſtitit inſequi, quàm ſpecies barbaræ mulieris humana amplior victorem tendere ultra Latino ſermone prohibuiſſet.* Hanc mulierem Donatus potius, quàm Minervam, *arcui* inſculptam putat. At ſi Druſus eam vidit Germanos perſequens, cur illic inermis ac ſedens apparet? ſed nec illa barbato cultu eſt, nec ſpecie humana ampliore. Ego verò obſervavi I. vultum eſſe hominis ſedentis, tametſi jam non integrum, non raſum, ſed barbatum, quod poſt Adrianum in ſequentibus longa ſerie videas obſervatum Imperatoribus. II. Mulierem illam in aere ab alato juvene humeris ferri, manu faculam tenente: ſub quo ædificium quadratum eſt ardens. Hæc mihi figura nec Domitiano, nec Druſo convenire videtur: nec ob elegantiam artis infra Severi tempora deputanda; ſed medio inter Adrianum & Severum tempori aſſignanda; adeoque Marco Antonino adſcribenda, ſi quis in re dubia non inveriſimili conjecturæ locus eſt. Hic enim uxorem Fauſtinam in Aſia fato functam in deorum numerum retulit, templum illic ei conſtruxit, & è vico, in quo deceſſit, coloniam fecit, & hujus ſortè imaginem mulier illa nobis exhibet, è rogo in cœlum ſubiectæ: quemadmodum ab altero lapide dextro concio ad populum & templum afficta ſunt. Adde, quòd Capitolinus habet, Marcum ex Aſia redeuntem triumphaſſe de Marcommannis, aliiſque Germaniæ populis, ante profectionem in Aſiam ab ipſo devictis: quo tempore *arcum* illi triumphalem, ſeparatim ab illo, qui ipſi cum Vero ob victoriam Parthicam communis fuit, erectum probabile videtur, præſertim eo loco, ubi & plura Antoninis erecta fuiſſe monumenta conſtat. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 9. Quin & addi fortaſſe hiſce alius etiam poſſit in extrema via, quæ lata dicitur, ad portam Domitiano erectus, haud procul à macello Corvorum: propè quem *arcum* egregium & magnificentiſſimum Fortunæ Reducis templum conditum fuiſſe indicat Mart. viii. 64. 1. Ubi quum Domitianum illic in triumphantis modum è Germania revertentem magno omnium applauſu exceptum dixiſſet, *arcum* hunc ibidem ſtructum ſubjungit n. 8. *Arcum* alicubi extra Urbem fuiſſe aſſerit Donatus, ut mihi quidem videtur, ad portam viæ Latæ: tum quòd illa via *arcubus* abundarit: tum quòd Martialis eadem via exſpectatum Domitiani victoris felicem adventum dicat x. 6. Sed hæc divinantis ſunt, non affirmantis: quare, ſi cui alia porta triumphantis Imperatori commodior aptiorve excogitari poteſt, ad eam ſibi & *arcum* & templum hoc poſita fingat, & imaginetur. *Nardin. ibid.* iv. 10.

Arcus Druſi, quem Rufus & Victor in prima collocant regione, quæ porta Capena dicitur, cujus fuerit, difficile eſt invenire. Crediderim eſſe Druſum Tiberii Principis progenitorem, qui, ut ait Suet. Tib. c. 3. n. 5. *hoſtium duce Drauſo cominus trucidato, ſibi poſteriſque ſuis cognomen invenit. Traditur etiam pro prætore & provincia Gallia retuliſſe aurum Senonibus olim in obſidione Capitolii datum, nec, ut fama eſt, extortum à Camillo.* Ei *arcum* à Tiberio factum puto: cum tempore Reipublicæ eos exſtructos non inveniam. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* iii. *p.* 326. *B.* Erit potius Druſi Tiberii Imperatoris fratris. *Borrich. Ant. Rom. Fac. c.* 3. §. 5. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 16. Quem illi erexit & ornavit, non Tiberius Claudius Cæſar, ut aſſerit Angelonius ad nummum ix. p. 46. ſed ipſe Auguſtus. Dio enim lib. iv. p. 549. B. de re non decreta, ſed tempore Auguſti perfecta loquitur. *Et ipſe quidem* (Druſus) *in Martium campum deductus fuit . . . . & honores tam ſtatuæ, quàm arcus propè ipſum Rhenum accepit.* Nec credibile eſt, Auguſtum, qui *honora & magnifica in Druſum fecit*, apud Tacit. Annal. iii. 5. 1. &, ut cum Suetonio loquar Claud. c. 1. n. 11. *tantoperè & vivum dilexit, ut coheredem ſemper filii inſtituerit, & defunctum pro concione laudaverit: nec contentus elogium tumulo ejus, verſibus à ſe compoſitis inſculpſiſſe, etiam vitæ memoriam proſa oratione* com-

Google

compoſuit, bonorem *arcus* ſtatim poſt ejus obitum decretum, per tres & viginti annos, quibus privigno ſupervixit, neglexiſſe, & tamdiu effectu vacuum reliquiſſe; urgente præſertim Livia uxore, quæ in acerbiſſimo maximoque filii luctu, ſupremum hunc filio honorem, ſibique ſolatium differri minimè paſſa fuerit. *Fabrett. de Aquad. Diſſ.* I. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1703. *D. E.*

Arcus Fabianus in via fuit ſacra, propè templum Fauſtinæ, quæ hodie ædes eſt S. Laurentii in Miranda. Trebellius de Salonino agens: *Denique fuit ſtatua hactenus in pede montis Romulei, hoc eſt, ante ſacram viam, intra templum Fauſtinæ advecta ad arcum Fabianum.* Cic. pro Planc. c. 7. duas ſacræ viæ extremitates deſcribens: *Si quando*, ait, *ut fit, jactor in turba, non illum accuſo, qui eſt in ſumma ſacra via, cum ego ad fornicem Fabianum impellor; ſed eum, qui in me incurrit atque incidit.* A Seneca velut ad vivum depingitur, tanquam unus de exitibus fori, quum in libello, in ſapientem non cadere injuriam, de Catone agens ait c. 1. *à Roſtris*, quæ in medio foro fuerunt, *uſque ad arcum Fabianum per ſeditioſa factionis manus tractus* . . . . . Nardin. Rom. Vet. III. 12: V. 2. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 14. Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 5. Boiſſard. de Ant. Urb. Rom. ſtat. p. 9. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 15. Mod. de Triumph. I. 34.

Arcus Gallieni occurrit recta à clivo Suburrano eunti, è Tiburtino lapide, nullis ornamentis inſignis, conjunctus templo S. Vit. Inſcriptio eſt hæc:

GALLIENO. CLEMENTISSIMO. PRINCIPI
CUJUS. INVICTA. VIRTUS
SOLA. PIETATE. SUPERATA. EST.
ET. SALONINÆ. SANTISSIMÆ. AUG
M. AURELIUS. VICTOR
DEDICATISSIMUS
NUMINI. MAJESTATIQUE. EORUM.

Donat. de Urb. Rom. III. 10. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 14. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 15. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 2. *Mod. de Triumph.* I. 32. Quidam triumphalem *arcum* eſſe voluerunt: ſed cum triumphi nulla appareant indicia, neque conſtet de triumpho, ſitque in eo titulo de Salonino mentio, arbitramur in gratiam ipſorum ob aliquod beneficium ab ipſo Aurelio poſitum, & ſuper eodem ſtatuam Gallieni & ipſius Saloninæ locatam fuiſſe. *Marlian. l. l.*

Arcus Germanici, ſive Tiberii, ita enim Nardinus, *propter ædem Saturni ob recepta ſigna cum Varo amiſſa poſitus fuit.* Tacit. Annal. II. 41. 1: *Caſtal. de Column. Triumph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1946. *E.* In introitu clivi Capitolini in forum factum nullus dubito, cum veroſimile non ſit, *arcum* alicubi poſitum extra viæ publicæ tranſitum. Ita & ille Severi *arcus* in altero alterius clivi introitu conſtructus viſitur: ſic ut cum hic, tum ille, quiſque alterum de duobus extremis fori lateribus, quàm decentiſſima architectura, & eximio ornamento fori occupaverit. *Nardin. Rom. Vet.* V. 6.

Arcus Gordiani Junioris Auguſti fuit in regione ſeptima, ſive Via lata. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 295. *A.*

Arcus Horatii Coclitis. Sunt qui putant ad radices Aventini ſtetiſſe, propè eum locum, ubi pons ſublicius fuerat, ibique ſaxa quædam eruta fuiſſe dicunt, hoc titulo inſcripta:

P. LENTULUS. CN. F. T. QUINTIUS. CRISPINUS
VALERIANUS. EX. S. C. FACIUNDUM
CURAVERE. IIDEMQUE. COMPROBAVERE.

Egò verò nihil de eo certi babeo, quod affirmare poſſim, tamen memoria rei ab Horatio in eo ponte geſtæ horum ſententiam approbare videtur. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 16. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* III. 4.

Arcus Jani. V. illum infr. in *Sacriportus*.

Arcus Marci & Fauſtinæ exſtructus fuit à Commodo ipſorum filio ad Antonini forum; ubi ille & columnam patris rebus geſtis in bello Marcomannico dicaverat inſignem. *Donat. de Urb. Rom.* III. 16.

Arcus Marci & Veri fuit in regione ſeptima, ſive Via lata. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 295. *A.*

Arcus Neronis ſenatuſconſulto decretus eſt. Tacit. Annal. XIII. 41. 6. *Ob hæc conſalutatus Imperator Nero, & ſenatuſconſulto ſupplicationes habitæ: ſtatuaque, & arcus, & continui conſulatus Principi.* Caſtal. de Column. Triumph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1946. F. In medio Capitolio *arcus* & tropæa illi erecta fuerunt, circumſtructis ad commodum & dignitatem porticibus in area inter duos vertices. Tacit. Annal. XV. 18. 1. *At Romæ tropæa de Parthis, arcuſque medio Capitolini montis ſiſtebantur, decreta a ſenatu integro adhuc bello.* Donat. de Urb. Rom. II. 10. *Arcum* Neronis hìc quidem Donatus collocat ex Taciti verbis. Sed illa, quamquam ſatis commodè de ea Capitolii parte intelligi poſſunt, quæ ſubſtructionibus ſubjacebat, & præcipuè de area inferiore, in qua templum erat Jovis Tonantis, non tamen areæ magis Intermontii convenire negarim. *Nardin. Rom. Vet.* V. 13.

Arcus Novus fuit in regione ſeptima, ſive Via lata. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 295. *A.* Fortè Conſtantini *arcum* intelligit, poſt quem non multò poſt hanc deſcriptionem Urbis factam puto. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p.* 348. *A.* Sed tu lector V. ſupr. in *Arcus Conſtantini.*

Arcus Octavio patri in decima regione, quæ Palatium dicebatur, eſt dicatus in ædicula columnis adornata ab Auguſto filio. Plin. XXXVI. 4. *Ex honore apparet in magna auctoritate habitum Lyſiæ opus, quod in palatio divus Auguſtus honori Octavii patris ſui dicavit, in ædicula columnis adornata: id eſt, quadriga, curruſque & Apollo, ac Diana ex uno lapide.* Donat. de Urb. Rom. III. 2. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 305. C.

Arcus primæ portæ quid fuerit, docet nos Claudian. Paneg. in Sext. Conſ. Honorii v. 520. ubi adventum Imperatoris in Urbem via Flaminia, Narnia & Tiberi tranſitis, deſcribens ait:

Inde ſalutato libatis Tibride lymphis
Excipiunt arcus, operoſaque ſemita vaſtis
Molibus, & quicquid tantæ præmittitur urbi.

Quorum *arcuum* ſpecies multò meliùs ex illo opere apparet, quod eo loco ſupereſt, ubi hodie diverſorium conſpicitur, cui nomen Borghetto. Agnoſcitur enim *arcus* quadrifons fuiſſe, ad exemplum Jani; exſtatque illic adhuc pars aliqua reſidua marmoreæ crepidinis; *arcus* autem à latere exſtructi magnitudine formaque illi planè ſimiles videntur, qui ad Primam Portam. Mea fert opinio, utrumque in hooorem Auguſti erectum, qui ſingulari cura tutelam viæ Flaminiæ ſibi ipſe delegit: cæterarum verò diverſis è ſenatu demandavit, ut è Suet. c. 30. n. 3. & Dion. LIII. liquet. Hujus mihi ſententiæ auctor eſt nummi antiqui inſcriptio, in cujus averſa parte duo *arcus* quadrati viſuntur, cum hac inſcriptione: QUOD. VIÆ. MUNITÆ. SUNT. Quin & alterius effigies eadem inſcriptione in alio occurrit nummo, qui fortè an in ponte Tiberis haud longè ab illo diverſorio erectus fuit. *Arcus* in illo ſuper pontem cernitur: quanquam Dio ſtatuarum tantùm altaribus impoſitarum meminit. Hoſce aut conſimiles crediderim iſtiuſmodi *arcus* fuiſſe quadrifontes in compitis factos, ubi verò nunc Prima Porta eſt, trivium, aut quadrivium fuiſſe certum eſt, quandoquidem ibidem ad dextram viæ Flaminiæ Tiberim verſus via Tiberina incipiebat, qua etiamnum Fianum itur, aliaque loca in Tiberi jacentia. *Nardin. Rom. Vet.* I. 8.

Arcus Romuli veſtigia inter S. Mariam de gratia, & S. Mariam de inferno. Bini fuerunt, quos, etſi lateritii erant, tamen in marmoreos Romani non mutarunt, ne conditoris ſui memoria, & priſcæ frugalitatis monumentum interiret. Ætate noſtra collapſi ſunt. *Blondus Rom. Inſtaur.*

Inſtaur. I. §. 18. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 14. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 14.

Arcus Scipionis Africani exſtitit cum duobus labris marmoreis in clivi Capitolini introitu. *Nardin. Rom. Vet.* V. 13.

Arcus Septimii Severi ad clivi Capitolini radices & foro proximus, ſed ima ſui parte terra ſigillis expreſſa veteris arietis mœnia pulſantis effigies cernitur. Una inſcriptione repetita ex utraque parte ornatur, literarum ære ſublato:

IMP. CÆS. LUCIO SEPTIMIO. M. FIL.
SEVERO. PIO. PERTINACI. AUG.
PATRI. PATRIÆ. PARTHICO.
ARABICO. ET.
PARTHICO. ADIABENICO. PONTIF. MAXIMO. TRIBUNIC. POTEST. XI. IMP.
XI. COS. III. PROCOS. ET.
IMP. CÆS. M. AURELIO. L. FIL. ANTONINO. AUG. PIO. FELICI. TRIBUNIC. POTEST. VI. COS. PROCOS. P. P.
OPTIMIS. FORTISSIMISQUE.
PRINCIPIBUS.
OB REMPUBLICAM. RESTITUTAM. IMPERIUMQUE. POPULI. ROMANI.
PROPAGATUM.
INSIGNIBUS. VIRTUTIBUS. EORUM.
DOMI. FORISQUE. S. P. Q. R.

Donat. de Urb. Rom. II. 20. *Nardin. Rom. Vet.* V. 6. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 14. *Blond. Inſtaur. Rom.* III. §. 59. *Rycq. de Capitol. c.* 33. *Mod. de Triumph.* I. 30. *Nicol. de Sygl. Vet. c.* 30. §. 7. Semiſepultus ſpectatoribus occurrit: unde veteris ſoli humilitas conjici poteſt. Memini eum totum detectum vidiſſe initio Pontificatus Gregorii XV. quum terra omnis repurgata ablataque fuit, ut murus circum eum duceretur, ponſque ſub majore fieret fornice, ut ita totus conſpici poſſet, non ſecus ac columnæ Trajanæ factum fuit. Verùm quum poſtea metueretur, ne locus ille omnium immunditiarum foret receptaculum, mutatum conſilium eſt, egeſtaque jam terra rurſus injecta, aggeſtaque. Sunt in eo *arcu* inſignes hinc & illinc bellicarum pugnarum exſtantes effigies. *Nardin. l. l.*

Arcus Septimii Severi in Velabro. V. illum ſupr. in *Arcus boarius*.

Arcus Tiberii Cæſaris. De illo Suet. Claud. c. II. n. 9. *Tiberii marmoreum arcum juxta Pompeji theatrum, decretum quidem olim à ſenatu, verum omiſſum peregit.* Hunc in circo Flaminio, ſic in Urbis regione nona collocant. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 303. *D. Merul. Coſmogr.* II. 4.

Arcus Titi marmoreus exſtat, hodieque inter forum Romanum & amphiteatrum, adjunctus templo S. Mariæ Novæ. In eo ab una parte ſculptus de Judæis triumphus. Imperator in curru ſedens ab alata Victoria coronatur. Currui præfertur arca federis (V. ſupr. in *arca federis*) præcedentibus duodecim faſcibus conſularibus. Ab altera parte candelabrum aureum cum ſeptem lucernis, tabulæ Moſaicæ, menſa aurea, & varia templi Hieroſolymitani vaſa. In medio *arcus* fornice Titus ſedens aquilam alis expanſis utraque manu ſub genibus tenet. In frontibus Judæi vinctis poſt tergum manibus captivi aguntur. Joſeph. Bell. Jud. VII. 37. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 14. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 29. *Mod. de Triumph.* I. 28. Eſt omnium, qui cum titulo exſtant, antiquiſſimus, & quod plerique putant ſic triumphalis, ut triumphantibus Veſpaſiano ac Tito fuerit erectus. Sed hanc opinionem *arcus* infringit inſcriptio. Sic enim habet:

SENATUS.
POPULUSQUE. ROMANUS.
DIVO. TITO. DIVI. VESPASIANI. F.
VESPASIANO. AUGUSTO.

Alterum in altera fronte titulum vetuſtas ſubmovit. *Donat. de Urb. Rom.* III. 4. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* II. 19. Exiſtimemus, vel *arcum* hunc vivente Tito inchoatum. verùm ob breve illius imperii tempus, nondum abſolutum fuiſſe: vel, ut Angelonius in Hiſtoria Auguſta de hoc ipſo agens Tito cenſet, Divi titulum, ſeu cognomen vivis quoque nonnunquam Imperatoribus tribui ſolitum. *Nardin. l. l.* Sed ego magnoperè de cognomine Divi vivis Imperatoribus tributo dubito, firmatus illo Tacit. Annal. XV. 74. 4. *Reperio*, inquit ille, *in Commentariis Senatus, Cerialem Anicium Conſulem deſignatum pro ſententia dixiſſe: ut templum Divo Neroni quàm maturrimè publica pecunia poneretur. Quod quidem ille decernebat, tanquam mortale faſtigium egreſſo, & venerationem hominum merito, quod ad omnia olim ſui exitus verteretur; nam Deum honor Principi non ante habetur, quàm agere inter homines deſierit.* Sed unà certus ſum, e vivis ſublato Tito *arcum* hunc ædificatum, quòd apotheoſis ejus manifeſtè in ipſo *arcus* tholo ſe prodat, ubi Titus aquilæ dorſo incumbens in cœlum à cineribus evolare parat; quod mirum nec Angelono, ac Nardino obſervatum. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 6. §. 6. Præterea obſervo in hac inſcriptione, *arcum* Tito fuiſſe erectum. Confecto quidem bello Judaico, cum ambo, & primus quidem, teſte Joſepho, Veſpaſianus curru vectus fuerit in triumpho; mirum eſt, *arcum* Tito filio, non autem patri Veſpaſiano Auguſto dicatum. Niſi fortè dicant, Veſpaſiano alterum dicatum fuiſſe, cum ejus neque in terræ ſolo, neque in annalium monumentis ullum exſtet veſtigium. Aut aſſerant, *arcum* hunc utrique in uno triumpho fuiſſe communem, & Veſpaſiani titulum in adverſa & exeſa parte conſumptum deſiderari. Sed mirum item eſt, anteriorem potioremque partem, quam primò triumphantes inibant, titulo filii, poſteriorem verò patris nomine fuiſſe inſcriptam. Difficiliùs etiam ſolvitur, quòd in eo triumpho Titus fuerit Auguſtus. Non enim Auguſti nomen ab Octavio Auguſto deductum aſſumebant, niſi Imperatores, quorum eſſet abſoluta poteſtas in univerſam rempublicam. Qui verò ſucceſſores, ſive cognatione ſanguinis, ſive adoptione futuri erant, Cæſares ſunt dicti. V. infr. in *Auguſtus* & *Cæſar*. Donat. l. l.

Arcus Trajani in honorem additus eſt foro Trajani. Dio in ejus vita: *Triumphalis*, inquit, *tunc arcus, præter alia tunc multa, quæ in honorem ejus & decreta & facta fuerant, in illius foro ſubſtructus eſt.* Donat. de Urb. Rom. II. 24. Mod. de Triumph. I. 34. Quia ex Dacis luculentam victoriam reportaverat, & Daciam provinciam imperii Romani fecerat, Armenis Parthiſque bellum intulerat, ac imperium ad Tigrim uſque protulerat. Hiſtoriam Dio & Eutropius recitant: quæ omnia in hoc *arcu* marmoreo ſunt expreſſa. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 326. *B. Rycq. de Capitol. c.* 33.

Arcus Trajani alter fuit in regione portæ Capenæ, iſque eſſe creditur, cujus veſtigia extant in porta ipſa Capena, in proximo aquæductu, argumento, quòd Trajanus viam Appiam, quæ ab eo loco initium habet, magnificè reſtituit, ac ſtravit. *Mod. de Triumph.* I. 34.

Arcus triumphales his ſolebant erigi, qui provincias, & urbes, aut exteras nationes expugnaſſent, ac bello ſuperaſſent. Illorum uſum Plinius ſuo tempore ait cœpiſſe. Neque antiquiorem, quàm Titi *arcum* Romæ videre eſt. Nam antea ſtatuæ triumphales, vel triumphalia ornamenta ponebantur. *Mod. de Triumph.* I. 27. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* I. 13. Tam intra Urbem, quàm extra eam erigebantur in viis publicis, quamvis eorum prima inventio & origo fuerit intra Urbem, & hinc extra eam fuerint progreſſi. Conjici hoc poteſt ex forma: ſunt enim inſtar portarum Urbis, ſine valvis, ſemper apertarum: vel, ut ait Albert. de Re ædif. *Eſt arcus triumphalis veluti perpetuo patens porta.* Vero valdè eſt ſimile, harum ſtructurarum originem deberi Regibus, aut Imperatoribus Romanis, qui Urbem amplificarunt, ejuſque pomœrium protulerunt. V. infr. in *Pomœrium*. Jam verò pomœrium proferentes non deturbabant aut de-

moliebantur portas priores, quæ potius majori ſecuritati relinquebantur, ut hoſtilem ingruentem furorem ceu objecto vallo ſiſterent: cumque portæ eſſent locis celebrioribus, quòd viæ urbanæ proximè portas ſoleant plerumque latiores & pulcriores eſſe, hinc ſpolia bellica ab hoſte capta, inſignia victoriæ, & uno verbo tropæa ſuper iſtis portis fuere collocata & ſuſpenſa. Paullatim deinde eadem tropæa cœperunt ex lapide aut marmore ſculpi, adque his ſtatuæ, item bigæ, aut quadrigæ triumphales, victoriæ alatæ; acceſſerunt denique inſcriptiones, velut interpretes, in honorem & memoriam illorum quibus erant dedicati. Fiebant in viis publicis duobus modis: alii enim triumpho uni ſingillatim dicati, poſt peractos triumphi ſollennes ritus, iterùm deſtruebantur & removebantur. Hi ex ligno fiebant, & partim quoque ſpectatoribus triumphi recipiendis & locandis accommodabantur. Opera hæc vocantur *arcus* ſubitanei, quòd poſt peractam feſtivitatem, cui deſtinabantur, ſubitò iterum loco ſup eos amolirentur. At alii fiebant, ut permanerent, & poſterorum perpetuæ memoriæ conſecrarent virtutes, & res fortiter, ac præclarè geſtas ab illis, quorum honori erant dedicati. Hi poſteriores fiebant è marmore, aliove lapide, ornati columnis, & reliquo elegantioris ac perfectioris architecturæ apparatu. Pompon. Læt. in Diocletiano. *Inferebantur ferè omnes triumphi via Appia . . . . . . in qua lignei primum centenique arcus, poſt marmorei, columnis ſuffulti, unde multitudo ſatis commodè triumphum ſpectare poſſet.* Bergier. de viis milit. II. Sect. 40. §. 2, 4. Inter *arcus* triumphales & cætera ædificia, quæ vias ornabant publicas, hæc intercedebat differentia, quòd hæc ſecundum & propter vias in longitudinem & latera cingerent utriuſque; illi ex tranſverſo in ipſa via extruebantur, cujus plus quàm totam occupabant latitudinem, ob fornices duos minores, qui medium altiorem à dextra & ſiniſtra cingentes, velut alæ additæ, hinc & inde in agrum producebantur. En enim loci, ubi *arcum* triumphalem moliebantur, via publica utrinque erat dilatata ad cubitos plus minus quinquaginta, atque ſic pro decoro, convenienti longitudine aliquouſque fuit producta. Totum ſtructuræ architectonicæ opus, ſive ipſe *arcus* triumphalis occupabat cubitos quinque & viginti medios; reliqui quinque & viginti diſtributi erant ad latera, ſic ut hinc dextrum haberet duodecim & dimidium cubitos, totidemque ſiniſtrum inde, quæ latera viatoribus patebant, ne populi frequentia & concurſu ordo pompæ triumphalis turbaretur. Poſtea illi quinque & viginti medii in octo partes æquales dividebantur, quarum duæ dabantur januæ, ut ſic dicam, ſive aperturæ medii & majoris fornicis, quæ ſemper armata erat, deinde quatuor paraſtatis, ſive columnis dabantur ſingulis ſingulæ octavæ partes; ſic & utriuſque fornicis minoris dextri & ſiniſtri aperturæ ſingulæ unam octavam habebant partem. Hoc modo aſſimilabatur ponti ex quatuor craſſis pilis compoſito, & tribus aperturis ſive januis arcuatis; quarum media in media viæ latitudine erat, & tranſitum dabat pompæ triumphali, ſive militibus & ducibus, qui victorem triumphantem præcedebant & ſequebantur, quique cum eo in expeditione fuerant & prælio. Laterales fornices patebant dignioris ordinis viris, matronis, virginibus, qui ſpectatum veniebant triumphi pompam & celebritatem; maximè illis, qui amicitia, conſanguinitate, aut affinitate triumphatori propinqui erant, eumque ad templum uſque Jovis Opt. Max. Capitolini acturum diis gratias deducebant. *Bergier. ibid.* §. 10. & 11. Hos S. P. Q. R. publicè vel SC. decernebat in honorem Imperatorum, qui fecerant, aut refecerant vias publicas, & pontes portuſque viarum neceſſarias partes & appendices. Docent hoc *arcus* erecti Auguſto, Veſpaſiano, Trajano ſuis locis. *Bergier. ibid.* I. *Sect.* 25. §. 3. 4. 5.

Arcus Veri Parthici in foro Trajani fuit. L. Verus frater M. Antonini contra Parthos miſſus Antiochiæ luxuriæ ſe dedit, & exercitum ampliſſimum Avidio Caſſio commiſit, qui de hoſtibus victoriam retulit, unde Verus Parthicus eſt cognominatus, qui ipſe videri voluit viciſſe, & cum Marco fratre triumphavit: hoc bellum Romæ in *arcu* erecto eſt expreſſum. Hiſtoriam Dio, Capitolinus, & Eutropius recitant. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 326. *A.*

ARD.

ARDEA Rutulorum oppidum Plin. III. 5. & Melæ II. 3. in ora maritima commemoratur; haud ſatis propriè, quum nomen id vicus etiam nunc retineat in mediterraneo circiter quinque millia paſſuum à mari recedens: unde meritò inter mediterranea Latii à Ptolemæo recenſetur & Strab. V. p. 158. quo teſte ſtadia ſunt ab *Ardea* Romam uſque centum & ſexaginta, hoc eſt, millia paſſuum & viginti. *Cluver. Ital. Ant.* III, 5. 1. Urbs eſt antiquiſſima. Strab. l. l. Ῥύτουλοι οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἀρδέαν ἔχοντες, *Rutuli qui vetuſtam habuerunt Ardeam.* Ejus antiquitas ſatis inde perſpicitur, quòd originem ejus fabulis illis antiquiſſimis de Danae & Circe involverunt ſcriptores Græcorum vetuſtiſſimi. Serv. Æneid. VII, 412. *Danae Acriſii Regis Argivorum filia, poſtquam à Jove vitiata fuit, pater eam intra arcam incluſam præcipitavit in mare, quæ delata ad Italiam, inventa eſt à piſcatore cum Perſeo, quem illic enixa fuerat, & oblata Regi* Pilumno, *qui eam ſibi fecit uxorem, cum qua etiam Ardeam condidit.* Kircher. Lat. Vet. & Nov. II. 2, 8. Cluver. l. l. M. Fabio Vibulano, Poſtumo Æbutio Cornicine Conſulibus anno ab U. C. 312. SC. factum eſt, ut quoniam civitas *Ardeatium* inteſtino tumultu redacta ad paucos eſſet, coloni eò præſidii cauſa adverſus Volſcos ſcriberentur. Hoc palam relatum in tabulas, ut plebem tribunoſque falleret, judicii reſcindendi conſilium initum. Conſenſerant autem, ut multò majore parte Rutulorum colonorum, quàm Romanorum ſcripta, nec ager ullus divideretur, niſi is, qui interceptus infami judicio erat, nec ulli prius Romano ibi, quàm omnibus Rutulis diviſus eſſet, gleba ulla agri aſſignaretur. Sic ager ad *Ardeates* rediit. Triumviri ad coloniam *Ardeam* deducendam creati Agrippa Menenius, T. Clœlius Siculus, M. Æbutius Elua. Liv. IV. 11. *Sigon. de Antiq. Jure Ital.* II, 5. *Panvin. de Imp. Roman. c.* 11. *Cluver. l. l.*

ARDEATINA via. V. illam infr. in *Via*.

ARE.

AREA, *ubi frumenta ſecta teruntur & areſcunt: propter harum ſimilitudinem loca in urbe pura area.* Varr. L. L. IV, 4. Hanc Juriſconſultus l. 24. ff. de Verb. Signif. ait: *Locus ſine ædificio in urbe area.* Nardin. Rom. Vet. III. 4. Lipen. de Stren. c. 4. §. 36. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 324. C. Florid. Sabin. Lect. Subic. I. 9. Johannes Savaro in notis ad Sidonium Apollinarem hoc diſcrimen inter *aream* & veſtibulum eſſe dicit, quòd *area* ſpatium ſit ante ædes deorum, veſtibulum ante domos privatorum. Quod ſi verum foret, non legeretur in Rufo & Victore, *area Galli, area Carſura, area Calidi,* &c. quas in prima regione fuiſſe dicunt. Legitur & *area fori* apud Gell. XIII. 24. *area Palatina* apud Gell. II. 10: XX. 1. *area Capitolina* apud Suet. Cal. 22, 12: 34. 2. Differentia meliùs dignoſci poterit ex inſcriptione, quam Laz. Comm. Reip. Rom. III. 2. publici juris fecit:

AB. COLONIA. DEDUCTA. ANNO. XC.
NEUFIDO. N. F. M. POLLIO.
DUUMVIR. P. RUTILIO. CN. MANLIO.
COS. OPERUM. LEX. II. LEX.
PARIETI. FACIUNDO. IN. AREA. QUÆ.
EST. ANTE. ÆDEM.
SERAPIS. TRANS. VIAM. QUI REDEMERIT. PREDES. DATO.
PRÆDIAQUE. SUBSIGNATO. DUUMVIRUM. ARBITRATU. &c.

Area igitur ultra viam extendebatur, & plures in illam viæ deſinebant, ſicut & nunc ſolet in fora publica. Contra

ita veſtibulum illud tantùm ſpatium erat, quod inter viam & ipſam domum intercedebat, ab eadem tribus incluſum, terminatumque lateribus; fortè aliquando ab omnibus. Quoniam verò templa oulla, aut rariſſima ita erant ædificata, ut tribus illud, quod ante ipſa erat, ſpatium lateribus ambirent, ideò *area* ante templa fuiſſe, non autem veſtibula dicuntur. Diſcrimen inter *aream* & forum hoc fuit. Forum ſpatium fuit, ſeu locus negotiis deſtinatus, ſive judicialibus, ſive mercatoriis, aliuſve, ut à Feſto exponitur io Forum. *Area* locus vacuus fuit nullis dicatus negotiis, aut judiciis, aut exercitiis aliis; ſed locus, ut Varro vocavit, purus: cujuſmodi hodieque plura viſuntur inutilia, nullique alii rei, oiſi ornamento inſervientia templorum, palatiorumve. *Nardin. Rom. Vet.* III. 4. Diſcretæ etiam fuerunt *area* ab ædibus ſacris. De quarum oportuno loco Vitruv. I. 7. *Jovi*, inquit, *Junoni & Minerva in excelſiſſimo loco, un de mænium maxima pars conſpiciatur, area diſtribuantur: Mercurio in foro, aut etiam uti Iſidi & Serapidi in emperio: Apollini Patrique Libero ſecundum theatrum: Marti extra Urbem, ſed ad Campum: cæteriſque diis ad ſacrificiorum rationes ſunt diſtribuenda. Area* ergo templorum partes non fuerunt, ſed appendices & attributa, quæ propriè dotes templorum dici poſſunt. In his venales boſtiæ proponebantur, cæteraque quæ ad ſacrificia pertinebant. M. Tullius clarè de Divin. II. 17. *An cum in Æquimelium*, inquit, *miſimus, qui afferret agnum, quem immolemus, is mihi agnus affertur, qui habet exta rebus accommodata, & ad eum agnum non caſu, ſed duce deo ſervus educitur?* Æquimelium domum Sp. Melii in *aream* complanatam eſt vulgatius, quàm moneri quemquam oporteat: cujus ſubſtructionem, ſeu ſtructuram & fabricam, quæ fuit ſuper illud, ut tecto ſolum tegeretur ad arcendas emptoribus venditoribuſque cœli injurias, quibus antea exponebantur, T. Quintius Flaminius & M. Claudius cenſores locaverunt. *Guther. de Jur. Pontif.* III. 6. Nero ad lineam rectam vicum unum duoſve erat dimenſus, vacuas reliquit certas *areas*, ut in illis ordinaret & diſponeret præcipua Urbis ædificia & opera. Fiebat id non promiſcuè, aut paſſim nulla diſtinctione, ſed quodque opus ſecundum ſuam ſpeciem, certo ordine, qui operis decorem tueretur, cuique ædificio ſingillatim ſua commoda præberet, & Urbi hinc toti decorem, commoda, pulcritudioem conciliaret, deſtinatis locis diſponebatur. Primùm itaque in aditu & introitu *arearum*, qua vias ſpectabant militares, ædificia publica, tum ſacra, tum profana, ita erant exſtructa & diſpoſita, ut eorum frontes obverſæ eſſent viis modò dictis, & haſce ſplendore ſuo, nec non magnifico illo & eminenti architecturæ ſuæ apparatu, hujuſque ornamentis illuſtrarent. Sic aſſurgebant ſacra diis immortalibus ædificia, templa, ædes, ædiculæ, fana, delubra, ſacraria, ſacella: ſic eminebant deſtinata negotiis publicis ædificia, curiæ, ſenacula, baſilicæ, fora, campi militares: ſic ſplendebant dedicata commodis & ſanitati civium ædificia, aquæductus, thermæ, balnea: ſic lucebant ædificia voluptati & ludis dicata, horti & his junctæ turres, & ædificia pulcerrima alia, & ingentes porticus, item ludi, ſtadia, odea, nymphæa: ſic tandem extollebantur ſpectaculorum loca, campi, circi, theatra, amphitheatra, naumachiæ. Atque hæc erant ædificia, quæ *arearum* aditum occupabant, & ſuis frontibus vias militares adornabant. Paullò ulteriùs in illis *areis* plerumque erat puteus, commuois toti viciniæ, qui quaſi ſecundum *arearum* locum ornabat. Tertium locum qui medius erat, occupabant Imperatorum domus, ſive palatia, & ſenatorum primique ordinis virorum, domus, quas poſteriores κατ' ἐξοχὴν ſimpliciter ſolebant appellare domus. (V. infra in *domus*.) Poſt Auguſtorum palatia, & ſenatorum virorumque illuſtrium domus ſequebantur piſtrina (V. illa infr. in *Piſtrinum*.) Poſtremum iſtis *areis* locum, aut oppoſitam ab altera parte faciem, ſeu, ſi vis, oppoſitam alterius lateris frontem, aditumve occupabant horrea publica. (V. illa infr. in *Horrea*.) Ædiculæ noo erant in hiſce *areis*, ſed finiebant & claude-

bant vicos. *Bergier. de viis milit.* V. *Sect.* 7. §. 2—5.

Area Apollinis fuit in prima regione Urbis, quæ porta Capena. Victor. Fuit etiam in undecima regione, quæ Circus Maximus. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 307. *B.* In ejus *area* Palatina quatuor fuerunt boves, hoc eſt, Prœtides æneæ à Myrone factæ. Fuit etiam locus Roma quadrata dictus, ubi reponebantur ea, quæ ſolebant boni ominis gratia io urbe condenda adhiberi: quod ſaxo munitus eſſet in ſpeciem quadratam. Auctor Sext. Pompejus. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 19.

Area Callidii fuit in ſexta regione Urbis, quæ Alta Semita. Victor & Ruſus. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 293. *A.*

Area in campo Martio tyronibus exerceodis fuit. Spatium enim illud, quod inter Tibridem fluvium & ſepta interjacebat, tyrocinio militum devotum erat. Horat. Od. I. 9. 18.

Nunc & campus, & area,
Leneſque ſub noctem ſuſurri
Compoſita repetantur hora.

Claudian. de Sext. Honor. Conſul. n. 621.

Hic & belligeros exercuit area luſus,
Armatos hic ſæpè choros.

Claudianus antea egerat de circenſibus, hoc loco de campeſtribus agit, ſive militaribus exercitiis, quæ in campo Martio, aut veriùs ejus *area*. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman. I. 13.

Area Candidi. Fortè Julius Veſpronius Candidus intelligitur, qui iterum ſub Trajano, & tertiùm ſub Hadriano Conſul fuit: quem Plio. Epiſt. V. 20. 5. ſcribit dicere ſolitum, aliud eſſe eloquentiam, aliud loquentiam. Ad eum magiſtratu fungentem Pius ſcripſit in l. 7. §. 1. de Accuſat. Alii Candido Carus, Carinus & Numerianus Imperatores l. 4. C. de Delator. ac Diocletianus & Maximianus l. eos 15. C. de teſtibus ſcribunt, quem tum magiſtratu aliquo functum fuiſſe puto. Flavii quoque Candidi meminit Paullus in l. ſi ita ſtipulatus 126. §. Chryſogonus de Verbor. Oblig. Item legitur Candidus magiſter militum Zenonis Imperatoris, cognatus Aſparis. Sed de quo hic intelligatur, non facile eſt diſcernere. Ante ejus ædes *area* hic pro inſigni ponitur. Victor & Rufus habent *aream Callidi*, à quo etiam vicus Callidius eſt deoominatus, ſed ejus nullibi mentionem fieri invenio. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 347. *B.*

Area Carſuræ in Urbis prima fuit regione, quæ porta Capena. Victor. Cujus hæc ſit, dubitatur. *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 325. *B.*

Area Galli, quæ Victori dicitur in Urbis regione prima, ſive porta Capena, Ruſo vocatur Galliæ, ex cujus manubiis eſt facta. Fortè eſt illa, quæ conſtitit ſupra ſeſtertium millies, cum C. Julius Cæſar forum de manubiis inchoaſſet. Suet. Jul. c. 26. n. 4. Ea ſumma efficit, ut vulgò vocant, millionem auri. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 324. *C.*

Area Mercurii cum ara in via fuit Appia extra Capenam. V. illam ſupr. in *Ara Mercurii*. Non ſolùm ante Deorum templa *area* à Diis oomina ſumebant, ſed aliquæ erant in Urbe cum aris Diis ſacræ, ut hæc Mercurii, & in hac tabula expreſſas habemus *areas* Pollucis & Apollinis cum aris: hæc verò gradibus ſublimis conſpicitur. *Area* cum ara in Quirinali ab Imperatore Domitiano dedicata fuit, cippis, ſeu cancellis ferreis incluſa, cujus inſcriptio Tiburtini lapidis è fundamentis Eccleſiæ Sancti Andreæ Soc. Jeſu Pontificatu Urbani VIII. eruta fuit. *Beller. in Fragm. Veſt. Vet. Rom. tab.* 16.

Area ante Palatium fuit theatri capax, & porticus in illa exſtructa. Joſeph. Ant. Jud. XVIII. 1. *Exſtructa*, inquit, *ante regiam ſcena, conveniunt eo ſpectatum Romanorum nobiles. Deinde verò conſedit* Cajus *inter amicos in theatro, quod compactile inſtaurabatur hoc modo per ſingulos annos. Duas habet januas, alteram verſus ſubdivalem aream;*

bus, ſeu flaventibus; quibus uti ſolemus ad exſiccandum à ſcriptura atramentum, quæ nihil ſunt aliud, quàm terra & cocta & paullatim vi caloris ſolaris exſiccata: unde & major ejus copia reperitur in regionibus calidioribus, quàm frigidis aut temperatioribus. Sic in Africa reperias loca deſerta vaſta & ingentia, ob ſabulum, quod illa occupat, quodque à ventis huc illuc inſtar fluctuum marinorum agitatur. Sabulum itaque propter ſuam ſiccitatem terræ pars maximè ſterilis eſt, cum ſiccitas maximè ſit contraria humiditati, quam generationis omnis originem & fontem affirmant Philoſophi. Sabuli itaque ſterilitas loca, quæ occupat, reddit deſerta; hinc cum ferè littora obtineat marina, proverbio dicimus *litus arare* cum Ovid. Heroid. v. n. 6. & Auſon. Epiſt. IV. 4. pro vanam operam perdere; nulla enim cultura ſabulum reddere poterit fertile. Præterea ſiccitas iſta & orbicularis rotunditas particularum ſabuloſarum in culpa eſt, cur ab ædificiis rejiciatur, cum propter ſiccitatem extremam nulla humiditate poſſit cogi, nec propter rotunditatem uſquam adhæreſcere, aut confirmari, adeoque tantum abeſt, ut ad viarum publicarum opera adhiberetur, ut etiam debuerit ibi via declinare, ubi occurrebat nimium ſabulum, ipſumque amoveri, ut locus fieret materiæ firmiori & ſolidiori. *Arena* è contrario, cui humidum ineſt primigenium, quæ extrema habet anguloſa & inæqualia, corpus cui commiſcetur, confirmat & ſtabile reddit. Imò ſui ipſius ingenio adeò firmiter ſubſiſtit, ut, cum primùm vias publicas munirent Romani, aliquas ex mera *arena* facerent, uti paullò poſt addiderunt glaream. *Arena* etiam non adeò ad terram accedit, uti ſabulum, ſed reverà lapidis eſt rudimentum, à quo ſoliditatem ſuam habet; atque, ſi propriè loqui velimus, videtur *arena* eſſe in minores particulas & minuta corpuſcula confractus & concuſſus lapis. Id quod & Ariſtotelis confirmat auctoritas Problem. Sect. 23. §. 33. Non in mari, aut fluviis ſolùm reperitur *arena*, ſed & in terra, quæ *loca arenoſa* vocavit ſupra Vitruvius: unde tria *arenæ* genera idem facit II. 4. foſſitiam, fluviaticam, marinam. Ad ſtructuras optima eſt foſſitia, quæ eſt quatuor ſpecierum, nigra, cana, rubra, carbunculus. Hic ultimus terræ quæ in montibus reperitur, eſt ſpecies, temporis tractu per calorem ſolis, ignemque elementarem, ut vocant, ſive ab imo vehementia vaporis aduſtæ, excoctæ, & deſiccatæ, *mollior quàm tophus, ſolidior quàm terra*, ut loquitur Vitruv. II. 6. *Arenam* verò eſſe aptiſſimam ad confirmanda & conſolidanda corpora, quibus permiſcetur, præcipuè ad viarum pavimentorumque opera, conſtat, præter ipſa experimenta quotidiana, etiam ex Ariſtotele Problem. Sect. 23. §. 29. *Bergier. de viis milit. Sect.* IV. §. 6. ... 10.

Arena vocatur etiam amphiteatrum. Rationes V. ſupra in *Amphiteatrum*.

Arena vocatur quoque xyſtum à tenuiſſimo illo aridoque fluminum pulvere, in quo ſub dio athletæ exercebantur. Nam in iſtiuſmodi æſtivis gymnaſiis *arenam* ſpargebant, quo commodiùs & minore in caſu periculo athletæ decertarent. In gymnico inſtrumento pulveris ſportulam enumerat Pollux. Athletæ enim ante certamen in coniſterio pulvere poſt unctionem adſperſi erant, ut prehenſiones eſſent firmiores & non lubricæ. Nam pulverem luctatoribus ex Ægypto deferri ſolitum auctor eſt Suet. Ner. c. 45. n. 1. Plin. XXXV. 13. *Non multum à pulvere Puteolano diſtat è Nilo arena tenuiſſima ſui parte, non ad ſuſtinenda maria, fluctuſque frangendos, ſed ad debellanda corpora palæſtræ ſtudiis.* *Arena* hìc accipiebatur pro ſtadio vel curriculo, ſive agone, in quo curſores currerent; item pro palæſtra, in qua reliqua athletarum genera decertabant. Plin. VIII. 7. *Cæſar arena circi*, id eſt, ſtadio, ſive curriculo, *& area circenſi Euripum addidit*. Panvin. de Lud. Circ. II. 1. Argol. ad illum. Piriſc. in Sueton. l. l. *Arena* circi Flaminii lateribus minutiſſimis tranſverſè ſtratis opus teſſellatum ſuppoſitum habebat. *Panvin. ibid.* I. 18.

Arena, aut ſcobs ne orcheſtris ſuperjiceretur, cavebant, quòd ea ſuperjecta vox devoraretur, & in tudi parietum circumjectu doliis etiam inanibus. Currit autem vox concavo, vel recto parietum ſpatio, auctore Plin. XI. 51. *Buleng. de Theatr.* I. 17.

Arenam fuere qui arboribus conſererent, & totam in ſylvam verterent, ſcilicet ut vivam imaginem exhiberent veræ germanæque venationis. Vopiſc. in Probo c. 19. *Venationem in circo ampliſſimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet. Genus ſpectaculi fuit tale. Arbores validæ per milites radicitus vulſæ connexis longè latèque trabibus affixæ ſunt, terra deinde ſuperjecta, totuſque circus ad ſylvæ conſitus ſpeciem, gratia novi viroris effronduit.* Capitol. in Gordian. c. 3. *Feras Libycas una die centum exhibuit, urſos una die mille. Exſtat ſylva ejus memorabilis.* Lipſ. de Amphit. c. 10. Caſaub. ad Capitolinum.

ARENARII, qui in *arena*, id eſt, amphitheatro contra beſtias pugnabant. Symmach. Epiſt. V. 57. *Dies muneris noſtri temporis admovetur: cui largitas candidati ſola non ſufficit, ſi lautioribus arenariis deferatur.* Lipſ. de Amphith. c. 3. Buleng. de Venat. c. 30. Fab. Semeſt. II. 11. Popin. de Oper. Serv. p. 150. Brod. Miſc. IV. 16. Thyſ. de Amphith. p. 196. Hi infames erant. Ulpian. de iis qui not. infam. l. 2. §. Ait Prætor: *Qui in ſcenam prodierit, infamis eſt.* Buleng. de Venat. c. 38. de Circ. c. 50. Erant in extremæ notæ ſervis. Itaque niſi à venditore id palam pronontiatum eſſet, ſervi redhibendi gratia ex edicto ædilium judicium dabatur: qui poſtea manumiſſi civitatem Romanam ſperare non poterant, ſed dedititiorum numero habebantur. Ulpian. ff. de Ædil. edicto l. 1. §. item ſi quod: *Item ſi quod*, inquit, *mancipium capitalem fraudem admiſerit: mortis conſciſcendæ ſibi cauſa quid fecerit: inque arenam depugnandi cauſa ad beſtias intromiſſus fuerit: ea omnia in venditionibus pronuntianto, ex his enim cauſis judicium dabimus.* Popm. l. l.

ARENATUM eſt calx cum *arena* mixta. *Philand. in Vitruv.* I. 6: VII. 2. *Bergier. de viis milit.* V. 11. *Guther. de Jur. Man.* II. 28. Vitruv. VII. 3. *Ita quo fundatior erit ex arenato directura, eo firmior erit ad vetuſtatem ſoliditas tectorii.* Juſtin. I. 2. 7. *Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi cocto latere circumdedit, arenati.* Ita puto ſcribendum pro *arena*. Hæc enim in parietibus, aut muris ſtruendis nunquam locum habuit abſque calce. *Vice bitumine interſtrato.* Et legendum apud Vitruv. I. 5. *Non enim uti Babylone abundantes liquido bitumine, eo pro calce, & arena, & cocto latere factum habent murum.* Salmaſ. Exerc. Plin. p. 867. D. Philand. l. l. Bald. Lexic. Vitruv. Bongarſ. in Juſtinum.

AREOLUM, ſive chalcus conſtat ex ſeptem minutis, leptis appellatis, quæ non dividuntur, ex quibus, ſi ſupputatio fiat, apparebit in ſcripulo eſſe lepta quatuor & octoginta, & granum conſtare ex leptis tribus & ſemis. Et hæc omnia apud Græcos tam in ponderibus quàm in numiſmatibus fuiſſe leguntur. *Patus de Roman. & Græc. Pond.* v. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 1671. *A.*

ARELALOGI fuerunt miſeri quidam philoſophi, mera hominum mendicabula, ſectæ ferè Cynicæ, vel Stoichæ, qui cum ſcholam & ſectatores non haberent, convivia beatorum frequentabant, & Romulidas ſaturos variis de virtute & vitio diſputationibus oblectabant. Ita multos vixiſſe philoſophos ex Laertii & Luciani ſcriptis aliorumque apparet. Suet. Auguſt. c. 74. §. 6. *Interponebat frequentiſſimè aretalogos.* Senec. Epiſt. 29. *circulatores philoſophos* nominat. Vox eſt Romæ nata: & niſi fallor, Criſpino illi primùm attributa hæc appellatio, de quo Horat. Sat. I. 3. 37. poſtea in uſu remanſit & res & nomen. Sed apud Romanos tantùm quod ſciam: etſi vocis origo Græca eſt & forma. Sic apud Ariſtot. Nicom. IV. ἀνθρωπολόγος, qui multus eſt in hominum laudibus: & chreſtologus apud Spartian. Pertin. c. 13. Heſychius: ἠθολόγος, διατριστής. Videtur deſignare Philoſophos qui de virtute ad ravim uſque declamare ſoliti in theatris, quorum meminit Philo περὶ ὑπονίας. *Caſaub. & Donat. ad Suet. l. l. Salmaſ. in Tertullian. de Pall. p.* 334. *Scalig. Lect. Auſon.* II. 5. *Buleng. de Theatr.* I. 49.

ARF.

ARFERIA, vel *Arferial* erat aqua, cujus in parentalibus ſacris uſus erat. Feſtus; *Arferia aqua, qua inferis libabatur,* Gloſſæ: *Adferial, ὕδωρ τὸ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς σπενδόμενον, Kirchmann. de Fun. Rom.* ɪv. 2. *Stuck. de Sacrif. p.* 117.

ARG.

ARGEI loca erant in Urbe à Numa conſecrata, ubi ſacra fiebant, Liv. 1. 21. *Multa alia ſacrificia locaque ſacris faciendis, quæ Argeos pontifices vocant,* Numa *dedicavit.* Turneb. Adv. xx. 35. Multa fuerunt *Argeorum* ſacraria. Varr. de Ling. Lat. ɪv. 8. *Reliqua Urbis loca olim diſcreta, ut Argeorum ſacraria, in ſeptem & viginti partes Urbis ſunt diſpoſita.* Nann. Miſcell. v. 10. Thyſ. in Gell. x. 15.

Argei ex ponte ſublicio a. d. decimum quintum, ſive Idus Majas ſingulis annis à Virginibus Veſtalibus jaciebantur in Tiberim, Varr. de Ling. Lat. vɪ. 3. *Argei ſunt è ſcirpeis virgultis: ſimulacra ſunt hominum triginta, & quotannis a ponte ſublicio a ſacerdotibus publicè jaci ſolent in Tiberim,* Ovid. Faſt. v. 621.

Tum quoque priſcorum virgo ſimulacra virorum
Mittere roboreo ſcirpea ponte ſolet.

Ex inſtituto ſcilicet Herculis, qui hoc pro hominibus vivis antehac in flumen dejici ſolitis adinvenit. Dionyſ. Halic. Ant. Roman. 1. p. 30. Plures rationes prodidit Plutarch. Quæſt. Rom. §. 32. Feſtus in Sexagenarios. *Nardin. Rom. Vet.* vɪɪɪ. 3. *Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. c.* 11. *Scalig. in Feſtum. Figrell. de Stat. Roman.* ɪ. 1. *Alex. Gen.* ɪɪɪ. 18. v. 12. *Beroal. Annot. c.* 65. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* v. 2. *Blond. Triumph. Rom.* 1. *p.* 10. *A.* 18. *F. Gell. Noct. Attic.* x. 15.

Argei loca *etiam Romæ appellabantur, quòd in his ſepulti eſſent quidam Argivorum illuſtres viri.* Feſtus. *Kirchmann. de Fun. Roman.* ɪɪ. 26. *Thyſ. in Gell.* x. 15.

ARGENTARIÆ tabernæ. V. illas infr. in *Taberna.*

ARGENTARII ſunt vaſcularii, qui vaſa argentea in comitatu, id eſt, aula Principis fabricabant. Hi enim in jure ita appellantur, Jabolenus in l. penult. de aur. & arg. legat. *Vaſcularius,* inquit, *aut faber argentarius uxori legavit.* Scævol. in l. ult. de obligat. & action. *Procurator Sejo miſit ſubſcriptionem ad argentarium vaſcularium,* Quemadmodum enim in ſcrinio aureæ maſſæ erant aurifices, ſic in hoc *argentarii* vaſa argentea fabricantes reperiebantur. *Pancīroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 85. *de Corp. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* ɪɪɪ. *p.* 18. *C. Buleng. de Imp. Roman.* vɪ. 67. *Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect.* vɪ. *p.* 219.

Argentarii erant, qui argentariam faciebant. Sic pro Cæcina Cicer. c. 4. de quodam dixit: *Romæ argentariam non ignobilem fecit.* Erant autem dites & copioſi homines, qui quæſtum faciebant aut permutandis pecuniis aut fœnerandis. *Argentariam* autem parum honeſtam apud Romanos cives habitam eſſe, inde exiſtimari poteſt, quòd, ut ait Suet. Aug. c. 2. n. 9. à Marco Antonio Cæſari Octaviano avus *argentarius* in maledictis objectus eſt, & quòd eundem c. 4. n. 5. Caſſius Parmenſis nummularii nepotem ad contumeliam appellavit. Cujus rei cauſam ego eam fuiſſe crediderim, quòd *argentariam* iidem, iidem fœnerationem exercerent, quorum quæſtus in odia hominum incurriſſe tradit Cicer. de Offic. 1. 42. *Primùm improbantur illi quæſtus, qui in odia hominum incurrunt, ut portitorum, ut fœneratorum.* Scitè. Tenebat enim memoria majores ſuos Romanos adeò fœnerationes improbaſſe, ut uſurarum licentiam multis legibus ſi non omninò frangerent, at certè valdè reprimerent. Has breviter commemorat Tacit. Annal. vɪ. 16. §. 2. & 3. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* ɪɪ. 11. Dicebantur etiam *argentariæ menſæ exercitores, l.* 4. *ff. de edendo.* Illorum officium erat dati acceptique rationes tam ad ſe quàm ad alios pertinentes conficere. Scribebant enim negotiationes ultrò citroque dandi, accipiendi, credendi, ſolvendique pecuniam fœnoris cauſa. Libris illorum, ſive codicibus plurimum habebatur fidei: ad quos probationis ergo decurrebatur. l. 6. 8. & 9. §. nihil intereſt d. t. *Salmuth ad Pancir. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 100. Pecuniam ab *argentariis* ipſis, quibus illa de menſæ ſcriptura numerabatur, ut ſupr. in *de arca ſolvere* poſſet videri voluiſſe Donatus, non accipiebant. Obſtat enim vocabulum adnumerandi, quo Comicus utitur ejuſdem fabulæ ɪɪɪ. 3. 15. de Mitione ſene. Videntur tamen adhibiri fuiſſe, ut in ſolutionibus contrahentium intereſſent, & acta ab utraque parte in ſuas rationes referrent. Eoſque id munus de publico habuiſſe pro teſtimonio eſt titulus de Edendo. *Argentarius rationes edere jubetur, nec intereſt, an cum ipſo argentario controverſia ſit, an cum alio* (ex quibus verbis evidens eſt, *argentarium* alienas quoque rationes conficere) Additum deinde eſt; *Ideo argentarios tantùm, neque ullos alios abſimiles eis rationes edere cogit, quia officium illorum atque miniſterium publicam habet cauſam, & hæc principalis eorum opera eſt, ut actus ſui rationes diligenter conficiant.* Cicer. pro L. Flacco c. 19. *Cum civitate res mihi eſt acerrima, & conficientiſſima literarum, in qua nullus moveri poteſt nummus ſine quinque prætoribus, tribus quæſtoribus, quatuor menſariis.* Nann. Miſcell. ɪɪ. 10.

ARGENTEA pocula. V. illa infr. in *Pocula.*

ARGENTEUS color. V. illum infr. in *Color.*

ARGENTIFODINÆ etiam primum in metallis locum tenent. Illarum etiam libera republica, ut cætera, vectigalia à cenſoribus locabantur. V. infr. in *Aurifodinæ.* Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 6.

ARGENTINA. V. illam infr. in *Argentoratum.*

ARGENTINUS filius erat Æſculani (V. illum ſupr.) apud veteres, quia prius ærea pecunia in uſu eſſe cœpit, poſt argentea. Habebant illum deum, ut ſcilicet haberent ipſi argenteam pecuniam. Auguſtin. de Civ. Dei ɪv. 21. Qui ridet illos, quòd *Argentinus* non genuit Aurinum, quia & aurea moneta ſubſecuta eſt. *Gyrald. Synt. Deor.* 1. *p.* 38. *F.*

ARGENTORATUM civitas eſt in Germania prima, inquit Itinerarium, ſecundum Rhenum. Oppidum non eſt Vangionum, ut ingenti errore habetur apud Ptolemæum; neque Nemetum, ut fit à Mercatore, dum meliorem quàm quidem Ptolæmeus locorum ordinem conſtituere voluit; ſed princeps Elſatiæ, magnificum ſimul, & gratiſſimum Muſarum domicilium, nunc vulgari vocabulo *Strasburg.* Libellus provinciarum civitatumque Galliæ, *Civ. Argentoratenſium, Stratisburgh.* Kalendarium vetus, quod in hac urbe, in bibliotheca majoris templi adſervatur, eodem nomine haud ſemel appellat *Stratisburgum.* Primùm fuit vicus, ſed in oppidum excrevit. Primus auctorum, quorum monumenta ad noſtrum pervenerunt ſeculum, hujus urbis meminit Ptolemæus; unde antiquitas ejus perſpici poteſt. Ptolemæus quippè non vicos in Gallia, ſed præcipuas tantùm recenſuit urbes. Ad eam verò dignitatem haud facilè aſcendere potuit, niſi longa ante Ptolemæum celebritate. Itaque etiam non dubito, quin hoc unum fuerit ex quinquaginta amplius caſtellis illis, quæ Druſus apud Rheni ripam erexit. Antoninus certè, & auctor tabulæ, magni nominis ſuo ævo fuiſſe urbem eo ipſo ſatis teſtantur, quòd itinera huc, ceu ad locum celebrem, variis ex locis direxerunt; hic verò etiam primariæ urbis figura depictam refert. Vicum Valentiniani Imperatoris tempore fuiſſe cenſet Scalig. Auſon. Lect. 1. 1. Sed fallitur quàm vehementiſſimè. *Cluver. Germ. Antiq.* ɪɪ. 11. Nunc *Argentina* dicta. Marcellinus, Aurelius Victor cum Paullo Diacono *Argentariam* vocant. Habet Germania prima Maguntiam metropolin, & *Argentoratum,* quibus præter Ducem provinciæ datus eſt huic Comes, illi Dux, ut plures irruentibus in agrum Romanum hoſtibus cum ſuis copiis occurrerent. Huic igitur urbi, & ejus tractui proprius Comes cum manu militum præerat, *Argentoratenſis* nuncupatus. Nulli ſub eo numeri recenſentur; ſed legionem octavam Sebaſtam, id eſt, Auguſtam Ptolemæus hic collocat, quæ minimum continet mille pedites. Ejus inſignia ſunt liber eodem modo dorſo inſcriptus, & codicilli, ut in aliis comi-

mitibus eſt dictum. Munitionem magnificè exſtructam habet, ſupra ſcriptum eſt, ARGENTORATENSIS, & infra, SUB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS COMITIS ARGENTORATENSIS TRACTUS ARGENTORATENSIS: in quo erant Vangiones & Treviri ſecundum Rhenum ſiti. In indice hic Comes quartum locum tenet, hic poſtremum. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 74.* Erat illic fabrica *Argentoratenſis* omnium armorum. Armorum nomine non tantùm caſſides cataphractaſque contineri puto, ſed & enſes, haſtaſque & ſcuta, l. armorum de Verb. Sign. quia dicit omnium. *Panciroll. ibid. c. 32.*

ARGENTEOLI Caroli, Ludovici, Lotharii, Arnulfi nummi, quos habeo, quid fuerint, aut valuerint, liquidò ſtatuere non poſſum. Ex quo enim ad Francos ſumma rerum pervenit, deletis non tantum Gothis & Longobardis, ſed etiam Græcis Latio omnique Heſperia excluſis, nihil ex omni illorum republica minùs notum eſt, quàm rei nummariæ ratio: propterea quod ex illorum nummis tam parum, imò nihil ferè hoc ævo ſuperſit. *Freher. de Re Monet. German. Imp. II. 2.*

ARGENTEI triginta, quibus Chriſtus Dominus æſtimatus eſt à Judæis illos offerentibus proditori Judæ, noſtro numiſmate reddunt unam & viginti libras Turonenſes. *Cenal. de Pond. ac Menſur. rat. Tom. XI. Theſ. Antiq. Roman. Grav. p. 1526. E.* Viginti, quibus venditus eſt Joſeph Iſmaelitis, ad noſtrum calculum ſunt librarum Turonenſium quatuordecim. Chriſtum autem Dominum pluris æſtimari conveniebat, nec typum per omnia reſpondere figurato neceſſe eſt: non tamen inficior Iſmaelitas denuo vendidiſſe Joſeph Poutphari eunucho Pharaonis, qui an aliquid ſupra prius pretium acceperint, nec ne, prorſus ignoratur. Quis enim divinare poſſit, quæ nec Scriptura tradidit, nec apud unum ex probatis auctoribus leguntur? *Cenal. ibid. p. 1527. A.*

ARGENTUM Indus Rex primus invenit. Caſſiodor. Var. IV. 34. & Athenas primus attulit Erichthonius. Hygin. Fab. 274. Ea de cauſa invenilſe dicitur Plin. VII. 56. *Meurſ. de Athenienſ. II. 1. p. 81.* De *argenti* generibus Iſidor. XVI. 17. *Tria ſunt genera argenti, & auri, & æris: ſignatum, factum, infectum. Signatum eſt, quod in nummis eſt. Factum eſt, quod eſt in vaſis & ſignis. Infectum eſt, quod in maſſis eſt, quod & grave dicitur. v. maſſa.* Utrum electro, an electrum argento cedat, id ex adſpectu vaſorum faciliùs intelligi poſſe, Paullus ex Proculi & Neratii ſententia reſpondit. Quod ſi in obſcuro ſit, inſpiciendum eſſe, in utro numero ea vaſa is, qui teſtamentum facit, habuerit. l. pediculis. 32. §. Neratius. 5. ff. de Aur. & argent. legat. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 233.* Quomodo aurum ab illo ſeparetur. V. inſt. in *Aurum*. In fila deducere, & filis argenteis veſtimenta contexere ætate Aureliani nondum erat inventum. Voluit enim *argentum in ſuo uſu manere.* Vopiſc. in ejus vita c. 46. Sub ultimis Imperatoribus apud Græcos multum in uſu fuit. Veſtimenta illa ſyrmatina dicebantur à ſyrmate, hoc eſt, filo argenteo. Quoties legis apud Codinum *συρματῖνον*, *argenteis* textum filis, & *argentatum* accipe. *Salmaſ. in Vopiſc. l. l.* Tricliniis primis addidit Carbilius. V. inſr. in *Lecti tricliniares*. Olim frugalitas caſtrenſis non admittebat. Polyæn. VIII. 16. 2. Scipio ad Numantiam edixit, *argenteum vas majus duabus cotylis neminem habere, itemque neminem lavare*, ſive balneis uti. Spartian. Peſcenn. c. 10. *Cum milites quoſdam in cauco argenteo expeditionis tempore bibere vidiſſet, juſſit omne argentum ſubmoveri de uſu expeditionali, addito eo, ut ligneis vaſis uterentur.* Plin. XXXIII. 3. *Spartacus interdixit caſtris ſuis, ne quis aurum haberet, aut argentum.* Livius laudandus infr. in *Argentum eſcarium*. Sed pocula in illis vulgo lignea. Herod. IV. 7. 9. *Menſam vilem apponebat, atque etiam interdum ligneis vaſis ad potum cibumque utebatur.* Spartianus jam laudatus. *Lipſ. de Milit. Roman. V. dial. 16. Thyſ. Rom. Illuſtr. V. p. 146.*

Argentum Ægyptium magno in pretio ad vaſa cœlanda habebatur. Hoc Comitem commerciorum, qui per Ægyptum fuit, mercatum fuiſſe, & ad comitatum miſiſſe credendum eſt. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75.* *Argentum balneare dicebatur, quo diebus feſtis in balneo utebantur.* Scævol. leg. 40. ff. de arg. legat. *Pignor. de Serv. p. 129.*

Argentum cineraceum dicitur, quod in magna quantitate purgatum, & à plumbo ſeparatum eſt, veluti cum trecenta vel quadringenta ſemipondo, quæ vulgo marcæ dicuntur, ſimul liquantur in capaci, ſive majori catino, facto ex cineribus bene præparatis & lotis; quæ ratio eſt, quare *argentum* hoc modo purgatum dicatur *argentum* cineraceum. Quoniam autem *argentum* hoc in tanta quantitate purgatum & excoctum eſt, fieri non poteſt, quin plerumque ſex ſaltem grana plumbi, vel impurioris materiæ in tota maſſa remaneant. Fallitur itaque Giraltus, qui in Diſquiſitionibus ſuis de monetis putat *argentum* cineraceum eſſe omnium puriſſimum. Verum quidem eſt, ſex granis plerumque abeſſe à puritate duodecim denariorum: inde tamen non ſequitur, *argentum* non poſſe ad majorem puritatem excoqui, quoniam quod dicitur cupellatum & granulatum, ad ulteriorem puritatis gradum poſſe perduci conſtat. *Savot. de Numm. Ant. II. 10.*

Argentum concavum eſt cœlatum, cœlo ſcilicet ſculptum, & in figuras exornatum, quod Græcis etiam κοῖλον dicitur, ut de Rufino conſule legitur apud Plutarch. in Sylla p. 451. C. *Inventus eſt Rufinus argenti cavi poſſidere ſupra decem libras contra leges, propterea ſenatu fuit motus.* Hoc loquens de eadem re factum dixit Gell. IV. 8. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 1. p. 35. C. D. Sperling. Differt. de Numm. non cuſ. c. 33.*

Argentum cupellatum eſt illud, quod à plumbo ſeparatum eſt in minori catino cinereo, nullaque alia differentia inter hunc & præcedentem purgandi modum intercedit, niſi quòd, ut jam dictum, catinus cinereus in poſteriore hac purgatione multò ſit minor, & *argenti* quantitas itidem longè minor (quippe quæ plerumque tantum decima ſexta pars unciæ eſſe ſolet) in eo excoquatur. Catinus hic minor vocatur coupelle, & *argentum* in minori catino excoctum dicitur cupellatum; idque ad ultimum & ſupremum puritatis gradum, quem quidem arte aſſequi poſſumus, perductum eſt, vincitque puritatem *argenti* cineracei, ſex circiter granis. Cæterum excoctores, cum *argentum* cineraceum ad eundem puritatis gradum perducere volunt, illud in fornace ventoſa denuo liquefaciunt; quo facto, quicquid plumbi & ſordium, *argento* illi admixtum eſt, ſuperficiem petit, eique inſtar lithargyrii innatat. Excoctores igitur ſordes has, quamprimum ad ſuperficiem aſcenderunt, ab *argento* ſecernunt, injiciendo catino pulverem carbonum, cum quo ſordes iſtæ in grumulos concreſcentes facilè ſecernuntur ab excoctoribus qui pulverem carbonum catino injicere non deſinunt, donec nullæ amplius ſordes in ſuperficie *argenti* liquefacti conſpiciantur. Excoctores hunc *argenti* purgandi modum vocant *ventilare argentum*. Savot. de Numm. Ant. II. 10.

Argentum eſcarium ſunt vaſa, quibus in epulis utebantur. Donatus enarrans illa Virg. Æn. I. 644.

Ingens argentum menſis, cœlataque in auro,
Fortia facta patrum.

inquit, *idcirco adjecit* menſis, *ut oſtenderet eſcarium argentum, ne putaretur in iis ſpeciebus eſſe, quæ longe eſſent ab uſu menſarum.* Pignor. de Serv. p. 128. Ulpian. l. 19. §. 12. ff. de Aur. & arg. legat. *Si cui eſcarium argentum legatum ſit, id ſolum debebitur, quod ad epulandum in miniſterio habuit, id eſt, ad eſum & potum.* Quod argentum *factum ad veſcendum* dicitur Liv. XXII. 52. *Si quid argenti, quod plurimum in phaleris equorum erat: nam ad veſcendum facto perexiguo, utique militantes, utebantur.* Cujac. Obſerv. II. 6. Auctor. Miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Rom. & Attic. p. 471. 482.

Argentum factum vaſa ſunt argentea, patinæ, crateres, phialæ, calices..... Quod enim *argentum* factum dixerat Gell. IV. 8. *Hunc Rufinum poſtea ob luxuriam notatum, quod decem pondo libras argenti facti haberet*, de eadem re loquens *vaſa argentea* vocat Valet. Max. II. 9. 4. *Ab eo*, Fabricio Lu-

Lucino cenſore, *Cornelium Rufinum duobus conſulatibus & dictatura ſpecioſiſſimè functum, quod decem pondo vaſa argentea comparaſſet, perinde ac malo exemplo luxurioſum, in ordine Senatorio retentum non eſſe*. Iſidorus. V. illum ſupr. in *Argentum*. Manut. de Cic. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 35. C. D. Gronov. de Pecun. Vet. I. 7. Cujac. Obſerv. x. 18. Sperling. de Numm. non cuſ. c. 33. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 19. Rhodig. Ant. Lect. x. 2. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3. Auctor Miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. pag. 443. 458.

Argentum granulatum vocatur *argentum* liquefactum, quod in aquam conjicitur, propter formam quam aſſumit. Purgatum enim & mundatum, dum adhuc fervet, infunditur in vas, aqua communi plenum: in quod poſtquam decidit, configuratur in formam globulorum, vel exiguorum tuberculorum, quæ artifices granula vocant, eaque colorem & candidiſſimum & pulcerrimum, poſtquam per aquam tranſierunt, nanciſcuntur, ſuntque ad uſus artificum multò aptiora, quàm ſi in maſſam coaluiſſent. Eandem ob cauſam vocatur *puſtulatum* inſr. *Savott. de Numm. Ant.* II. 10. & 11.

Argentum infectum eſt quod adhuc eſt in maſſa. Liv. XXXIV. 52. *Infecti argenti fuit decem & octo millia pondo*. Iſidorus. V. illum ſupr. in *Argentum*. Gronov. de Pec. Vet. I. 7. Cujac. Obſerv. x. 18. Sperling. de Numm. non cuſ. c. 33. Laz. Comm. Reip. Roman. III. 3. In ærario etiam habuerunt Romani. V. infr. in *Lateres*.

Argentum potorium an duntaxat ſit id, in quo bibi poſſit: an etiam id, quod ad præparationem bibendi comparatum eſt, velut colum nivarium, & urceoli: dubitari poteſt; ſed proprius eſt, ut hæc quoque inſint. *Pompon.* I. 21. *ff. de arg. leg.* Miniſterium etiam fuit *argenti* potorii. Romæ legerunt viri docti:

OSSA
VIBIÆ. SUCCESSÆ. LIVIÆ. AUG. SERV.
AB. ARGENTO. POTORIO.

Pignor. de Serv. p. 129.

Argentum purum dixerunt Latini *argentum* non cœlatum. Juven. IX. 141.

——argenti vaſcula puri.

Plin. Epiſt. III. I. *Apponitur cœna non minus nitida quàm frugi, in argento puro, & antiquo*. Paullus puro cœlatum opponit leg. 6. ff. de Aur. & arg. legat. *Quamvis & in vaſis occurrat difficultas: utrum lanceam duntaxat dici oporteat, an etiam quadrata, vel rotunda: vel pura an cœlata ſint*. Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 10.

Argentum puſtulatum vocant Latini etiam granulatum, quoniam in aqua, quod ad formam & figuram attinet, tuberculis & *puſtulis* ſimile evadit. Hoc epitheto *argentum* puriſſimum inſigniunt, Suet. Ner. c. 44. n. 4. *Exegit ingenti faſtidio & acerbitate argentum puſtulatum*. Mart. VII. 70. 7.

——nulla venit à me
Argenti tibi libra puſtulati.

Savor. de Numm. Ant. II. II. Turneb. Adv. XXIV. 2. Cujac. Obſerv. VII. 39. & Cod. XI. II. 3. Bud. in Pand. p. 174. Voſſ. Lex. in Pus. Salmaſ. in Vopiſc. Tacit. c. 9. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3. Torrent. & Pitiſc. in Suetonium.

Argentum ſcenicum erat, quo dominus non temerè utebatur, ſed commodare ad ludos, & ad cæteras apparationes ſolebat, ut interpretatur Alfenus leg. 28. ff. de Aur. & Arg. legat. Scenici mentio extabat olim Romæ in hortis Carpenſibus:

T. ÆLIUS. AUGUSTORUM. LIB. AMEMPTUS. AB.
ARGENTO. SCENICO.

Pignor. de Serv. p. 129.

Argentum ſignatum eſt quod eſt in nummis. Iſidorus. V. illum ſupr. in *Argentum*. Laz. Comm. Reip. Roman. III. 3. Cujac. Obſerv. x. 18. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 19. Cœpit ſignari anno ab U. C. 584. Q. Fabio Maximo Pictore & L. Quintio Gulone Conſulibus quinque annis ante bellum Punicum. Plin. XXXIII. 3. cum ſcilicet magnam iſtam pecuniarum vim, quam Tullius Samnis ex latrociniis apud Caricinos depoſuerat, cepiſſent. Qua in re uti cum Plinio Johannes Zonaras Annal. Tom. II. p. 48. & Abbas Urſpergenſis Chronic. p. 22. & nuper Stephanus Pighius Annal. Roman. VI. p. 451. conveniunt, ita in calculo chronologico error deprehenditur minimum centum annorum. Hinc Bubæus de Aſſe v. p. 150. ex Eutropio, Euſebio, Floro & Livio annum ab U. C. 473 aut 484 reponendum eſſe conjicit, cum ante annum quadringenteſimum quinquageſimum ſecundum Florum, & ante annum quadringenteſimum & octogeſimum ſecundum Eutropium jam tum nummi argentei extiterint. Idem numerorum mendum Haloander jam tum obſervavit in ſuo Conſulum catalogo, qui iſtos in annum ab U. C. 484. conjecit. *Lipen. de Stren. c. 3. §. 30. Gronov. de Pecun. Vet.* III. 9. *Ciaccon. Columm. Roſtr. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* IV. *p.* 1827. *C. Sperling. de Numm. non cuſ. c. 33. Caſal. de Urb. de Imper. Rom. ſplend. part. 2. c. 15. Hotman. Antiq. Rom.* IV. 2, 1. *Franckenſtein de Ærar. Pop. Rom. c. 2.*

Argentum viatorium. Hujus meminit Scævola Leg. 40. ff. de Aur. & argent. legat. *Medico ſuo contubernali, & communium expeditionum ſocio inter cætera ita legaverat, Argentum viatorium meum dari volo. Quæſitum eſt: cum paterfamilias in diverſis temporibus reipublicæ cauſa fuerat, quod viatorium argentum hoc legato comprehenſum eſſe videtur: reſpondit, quod habuiſſet argentum viatorium eo tempore, cum teſtamento ita legatum eſt*. Pignor. de Serv. p. 129.

ARCILETUM fuit tractus in foro olitorio. Ejus ima pars deſinebat ad theatrum Marcelli, ubi nunc forum vulgo Montanarium; ſumma circa finem Velabri & Vici Tuſci. Serv. Æneid. VII. 607. *Sacrarium hoc Numa Pompilius fecit circa imum Argiletum juxta theatrum Marcelli*. Sed aliter Mart. I. 118. 9.

Argi nempe ſoles ſubire letum,
Contra Cæſaris eſt forum taberna.

II. 17. I.

Tonſtrix Suburræ faucibus ſedet primis,
Cruenta pendent qua flagella tortorum,
Argique letum multus obſidet ſutor.

Hæc ſine dubio pugnant. Nam forum Cæſaris erat poſt templum Pacis, ubi & principium Suburræ, longè à theatro Marcelli. Aut ergo fuit duplex *Argiletum*, alterum ad radices Capitolii, alterum ad initium Suburræ: aut Servius, vel Martialis erravit. Potiùs inferri poteſt, duo fuiſſe, niſi doctiores meliora proferant. *Donat. de Urb. Rom.* II. 27. Ego illud Martialem affirmare nego: verùm in altero epigrammate duas tabernas Luperco indicare diverſas, in quibus libri ſui venderentur, in Argileto nempe & in foro Cæſaris. In altero tonſtricem cum tonſtrice alia comparat, quæ in capite Suburræ habitabat: item cum multis ſutoribus, qui in *Argileto*, ita ut locorum illorum non faciat indicetque conjunctionem. Incipiebat in foro olitorio, in vico Tuſco deſinebat. De principio ejus res certa eſt ex Servio modò ad Æneid. VII. 607. laudato. Liv. I. 19. *Janum ad infimum Argiletum indicem pacis bellique fecit*. Verùm de altero ejus capite, cui *ſummo Argileto* nomen, certum indicium mihi nullum occurrit, licèt illud Antiquarii ad vicum Tuſcum ſtatuant: at nihil probant. Marlianus & Demſterus Fabium Pictorem adducunt, ſcriptorem ſuppoſititium: cujus figmenti certum argumentum eſt, quòd Vicum Tuſcum & *Argiletum* cum Cœliolo & valle confundat, quæ inter Circum Maximum & Aventinum interjacet. Non nego tamen, ſi *Argiletum* in foro olitorio inceperit juxta theatrum Marcelli, id eſt, inter Sabellorum palatium & Tiberim, non potuiſſe illud ſecundum Tiberim euſque extendi, ubi vicus Tuſcus tranſit è foro ad Velabrum, attingebat fortè ad pontem nunc temporis disjectum S. Mariæ. Verùm quum ſimul ſub eodem theatro incipiens ſemet ulterius ſecundum flumen extendere non potuerit, ubi hodie ſtatio Judæorum eſt, ita tamen ut muros veteres intrarit, non video. Sed hæc ſufficiant. Interim utramque ripam *Argileto* non malè aſſignari poſſe arbitror; non tamen ita

pro

pro certo id aſſerimus, ut alii faciunt, qui illud illam viam eſſe anguſtam pronuntiant, quæ humilibus tota ferè occupata domibus à quatuor capitum ponte ad S.M. Ægypriacæ ducit, in qua & porta exſtitit Flumentana. *Nardin. Rom. vet.* VII. 4.

ARGITIS, Græcula vitis generis albi, fertilis, vaſtam materiam, & breve & latum folium mittens, cujus fructum niſi primo tempore colligas, aut ad terram decidet, aut humore putreſcet. Iſidor. XVII. 5. *Buleng. de Conviv.* III. 5.

ARGONAUTÆ dicti ſunt ab *Argo* navi, cujus faber *Argus* vocabatur. Quinquaginta fuerunt heroes, qui in Colchidem ad rapiendum aureum vellus iverant. *Panciroll. Deſc. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 361. Fuerunt ante bellum Trojanum centum annis. Euſebius. *Bargæus Comm. in Obeliſcum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1925. *E. Proſper Chron. Theſ. l. l.* XI. *p.* 276. *A.*

ARGULUS. V. illum infr. in *Trochilus*.

ARGUS multis fingitur inſignitus oculis fuiſſe. Hunc Mercurius dicitur interfeciſſe. Quo nocturnum cœlum Macrob. Saturn. I. 19. teſte ſignificatur, cujus ſtellæ quaſi innumeri oculi ab exoriente ſole enecari videntur, dum eorum adſpectus hominum oculis eripitur. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græ. Tom.* V. *p.* 718. *B.*

ARGYROASPIDES. V. illos infr. in *Chryſoaſpides*.

ARI.

ARICIA oppidum vulgo nunc *La Riccia* corrupta appellatione dictum, quum antea vocaretur præpoſito linguæ vulgaris articulo *la L'Arcia*. Una fuit ex antiquiſſimis Latii urbibus. Memoria ejus exſtat in initio rerum Tarquinii Superbi apud Livium I. 50. *Turnus Herdonius ab Aricia ferociter in abſentem Tarquinium erat invectus.* Cluver. Ital. Ant. III. 4. 13. Conditorem ejus Archilochum vetuſtiſſimorum Siculorum Ducem Solinus refert, & ab eodem *Erminam* vocitatam. Deſcribitur Cicer. Phil. III. 6. *Municipium vetuſtate antiquiſſimum, jure fœderatum, propinquitate pœne finitimum, ſplendore honeſtiſſimum.* Fuiſſe olim non eodem loco, ubi modò exſiſtit, ſed paullò remotiorem ad viam Appiam, innumera ibi paſſim obvia monumenta oſtendunt. A Siculis, antequam ab Aboriginibus & Pelaſgis pellerentur, quingentis ferè annis ante bellum Trojanum eſt condita. *Kircher. Lat. Vet. & Nov.* II. 1. 6. An inter continentia Romæ ædificia numeranda ſit, V. infr. in *Roma*. Sunt qui conjecturam ſecuti putent ante bellum Italicum Ariciam, Antium, Lavinium colonos fuiſſe deductos, quia illarum poſt Marſico bello & civili Syllano mentio uſurpatur hoc modo Liv. Epit. 80. *Marius Antium, & Ariciam & Lanuvium colonias devaſtavit.* Verùm non duodecim eſſe deductas, cum alia indicant, tum verò id, quod eſt apud Appianum de M. Druſo filio M. Druſi, qui ex SC. legem de duodecim coloniarum deductione & tribus millibus in ſingulas adſcribendis pertulit, legem eum de coloniis in Italiam deducendis tuliſſe, quæ jampridem decretæ, nondum tamen deductæ fuerant, quæ lex SC. poſtea eſt ſublata. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 5. Puellæ ab *Aricia* accenſis faculis ad Artemiſium, hoc eſt, ad nemus deæ pompam celebrantes procedebant. Ovid. Faſt. III. 269.

Sæpè potens votis frontem redimita corollis
Fœmina lucentes portat ab Urbe faces.

Qui κατ' ἐξοχὴν *Ariciam* appellavit Urbem ad honorem regnantis Auguſti. Ea quidem pompa virginum & puellarum, ſed per licentiam cæteræ etiam faminæ mulieres recipiebant. Sanè Cynthia Propertii II. 23. 39. intra ſcorti famam murmur turbæ ſibi provocabat:

Cum videt accenſis devotam currere tædis
In nemus, & Triviæ lumina ferre deæ.

Quæ faculæ inter ſpicatos faſciculos mediæ lucebant. Grat. Cyneg. II. 484.

Spicataſque faces ſacrum, ad nemora alta, Dianæ
Siſtimus.

Moremque ex faſce illo deductum arbitrarer, in quo ſimulacrum Dianæ involutum Oreſtes in Aricinum nemus invexit, ut Hyginus meminit in Hippolyto. *Argol. Epiſt. ad Tomaſinum apud illum de Donar. c.* 2.

ARICINI in tribu erant Papinia. *Hennin. Not. ad Bergier. de viis milit.* I. 8. 11.

ARIETEM Mercurio tribuebant veteres. Itaque in antiqua gemmæ ſculptura Mercurius *arieti* inſidet, & in alia apud Pompejum Paſqualinum pabulum ex frontibus *arieti* præbet: & ita de *ariete* loquitur Artemid. II. 12. *Velox eſt animal, eique Mercurii ſpecies creditur ineſſe.* Tutelam *arietis* ideò Mercurio tributam exiſtimat Pauſan. II. quòd is præ cæteris greges tueri, atque augere crederetur: verùm quum ſubjungit, quædam ſibi cognita in Magnæ matris initiis de Mercurio & *ariete*, quæ proferre non audeat, ſuſpicionem injicit, naturalem ſubeſſe rationem: occulta enim myſteria in illis, Iſiaciſque ſacris rerum ut plurimum naturalium interpretationem ſumebant. Ex hoc itaque vernum tempus denotatum exiſtimari poteſt: *aries* enim cœleſte ſignum ver figurat, ut Manilius loquitur. Ac quia verno tondentur oves, creditus eſt Mercurius ejus rei, ſimulque lanificii auctor fuiſſe. Tertullianus de Pallio: *Mercurium autumant forte palpati arietis mollitie delectatum deglubaſſe* (L. *deglabraſſe*, verbo, ni animi fallor, Afri illius ſcriptoris genuino: id valet glabrum reddere, aut calvum facere, ſive id novacula fiat, ſeu vulſura: vellebantur enim antiquitus oves ante inventam tonſuram, ut Varro auctor eſt de Ling. Lat. IV. & de Re ruſt. II. cap. ult. nec non Plin. VIII. 47. & antiquus Perſii interpres ad Sat. II.) *ovecullam, dumque pertentat quod facilitas materiæ ſuadebat, tractu proſequente filum eliquaſſe.* Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. 743. F. *Arietem* ſubjiciebant qui hominem interfecerant ſui expiandi gratia. Feſtus: *Subjicere arietem in libro* XV. *Juris Pontificii Antiſtius eſſe ait dare arietem, qui pro ſe agatur, cædatur.* Et *Subjici aries dicitur qui agitur ut cædatur: quod fit, ut ait Cincius in libro de officio Juriſconſulti, exemplo Athenienſium, apud quos expiandi gratia aries inigitur ab eo qui ſcelus admiſit pœna pendenda loco.* Notum enim eſt apud Athenienſes & alios Græcos, non ſolum, qui ἑκούσιον φόνον, ſed & qui ἐκ προνοίας feciſſent, pecudibus immolandis expiari ſolitos, ut de Oreſte & aliis proditur. Hoc etiam Numa in leges ſuas retulerat, inter quas hæc fuit: *Soi. quis. hominem. leiberum. dolo. ſciens. morti. duit. pariceida. eſto. ſei. im. inprudens. ſe. dolo. malo. occiſit. pro. capite. occeiſei. & . nateis. ejus. in. concione. arietem. ſubicito.* Urſin. ad Leg. & SC. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1348. B. Scalig. in Feſtum. *Arietes* immolabant veteres. Varro apud Gell. III. 11. hoc habet Homeri epitaphium;

Capella Homeri candida hæc tumulum indicat:
Quod ariete mortuo faciunt ſacra.

Inprimis Jovi erat ſacratus. Cui omnibus nundinis à Flaminis uxore mactabatur. *Saubert. de Sacrif. c.* 23. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 6. *Arieti* caput tribuerunt Ægyptii aſtronomi, qui ſaltus cujuſque particulæ corporis reduxerunt ad duodecim pro numero partium ac membrorum noſtri corporis, quæ ſubjiciuntur ſignis. Si igitur ſalit caput, vel aliqua capitis pars, totum hoc ad caput pertinere dixerunt, *arietique* eſſe tribuendum. Unde ſi luna tenente *Arietem* caput, vel aliqua capitis particula ſalierit, litem atque calumniam fore ſignificandum eſt. *Niphus de Augur.* I. 21. *Arietibus* impoſiti Regum filii olim equitare ſolebant. Heſychius in Ἐπιβάτορες. *Οἱ τῶν βασιλέων υἱοὶ πρῶτον ἐπὶ τῶν κριῶν ἐπιβαίνοντες ἱππεύειν ἐμάνθανον.* *Buleng. de Circ. c.* 21.

Arietis, machinæ bellicæ, origo vetus, ſed parum certa, cum pars ad Græcos & Epeum referant, inter quos Plin. VII. 56. *Equum, qui nunc Aries dicitur, in muralibus machinis Epeum inveniſſe ad Trojam*: pars ad Tyrios, ſive Carthaginienſes, inter quos Vitruv. X. 19.

Primum

Primum ad oppugnationes Aries ſic inventus eſſe memoratur. Carthaginienſes ad Gades oppugnandas caſtra poſuerunt. Cum autem caſtellum ante cepiſſent, id demoliri ſunt conati. Poſtquam non habuerunt ad demolitionem ferramenta, ſumpſerunt tignum, idque manibus ſuſtinentes, capiteque ejus ſummum murum continenter pulſantes, ſummos lapidum ordines dejiciebant, & ita gradatim ex ordine totam munitionem diſſipaverunt. Ego Vitruvio magis, quàm Plinio accedam. Si enim Grecorum res, & jam inde à Trojano bello: cur Homerus non meminit, ille fons & theſaurus rerum artiumque? cur multis ſeculis nemo poſtea? nec probabile eſt, rem tam præſentanei uſus, ſemel repertam, ſubitò deperiiſſe. Dixit deterior ætas *Carcamuſas*. In obſidione Pariſienſi Abbo:

Arrietes, carcamuſas vulgo reſonatos:

Eadem, aut ſequens etiam *Cancrum*, neſcio an à ſimilitudine aliqua fabricæ, aut quia identidem retro iret. Triplicem reperio. Eſt *rudis*, & à prima inventione, quem manibus lacertiſque validi homines ſuſtinent & agunt. Talis in columna Trajani ſic pictus exſtat, & Daci eo utuntur. Poſſit huc duci iſtud Lucan. I. 383.

Tu quoſcunque voles in planum ducere muros,
His Aries actus diſperget ſaxa lacertis.

Lacertorum enim fit mentio: etſi it quoque in compoſito *ariete* adhibiti. *Compoſitus* mihi eſt, qui trabem quoque alteram jungit & ſtatuit, à qua pendulus vi majore, conatu leviore, libratur. Hunc quoque Tertullianus Pœnis ſuis primitus repertum aſſerit de Pallio c. I. *Arietem nemini adhuc libratum illa dicitur Carthago, ſtudiis aſperrima belli, prima omnium armaſſe in oſcillum penduli impetus, commenta vim tormenti de bile pecoris capite vindicantis.* Cum enim oſcillationem ei tribuit, manifeſtè compoſitum hunc demonſtrat. Vitruvius idem cum eo, qui vult ſtatim à rudi illa inventione, *fabrum quendam Tyrium, nomine Pephaſmenon, hac ratione inductum, malo ſtatuto alterum ex eo uti trutinam ſuſpendiſſe, & reducendo & impellendo vehementibus plagis Gaditanorum murum dejeciſſe.* Hic in plurimo uſu, & inter Romanorum opera ex profeſſo Joſephus deſcripſit Excid. III. 9. *Eſt*, inquit, *Aries trabs prægrandis, quæ malum navis adſimilat. Is ſolidatur in capite gravi ferro, in arietis formam, unde & nomen adſumpſit. Dependet medius, funibus ſuſpenſus ex alia trabe, velut trutina, quæ trabs tignis utrimque firmis munita eſt & fulta. Repulſus porro magna virorum manu retrorſum, iiſdemque antrorſum ſtatim & cum impetu reflectentibus, quatit muros prominulo ferro. Neque eſt ulla turris tam valida, aut mœnia tam lata, quæ, ut primas maximè plagas tulerint, ſuſtinere & ſubſiſtere adſiduas eas poſſint.* Hunc cratibus tegebant & coriis, contra jactus aut ignes. Joſephus: *Produxere arietem vineis tectum, & supernè corio munitum, ad ſuam & machinæ tutelam.* Etſi pro his tegumentis receptum etiam, ut ſolida *Teſtudine* totus *Aries* tegeretur, atque ea forma noſtra tertia eſt, *Teſtudo arietaria*, vel *Teſtudo aries* dictus. Hunc quoque Carthago repetit. Et ita Vitruv. l. l. *Ceras Charcedonius de materia primum baſim ſubjectis rotis fecit, ſupraque compegit arrectarius & jugis varas: & in his ſuſpendit arietem, coriiſque bubulis texit, uti tutiores eſſent qui in ea machinatione ad pulſandum murum eſſent collocati. Id autem, quod tardos conatus habuerat, teſtudinem arietariam appellare cœpit.* Totam ipſe eam deformat, & minutè, ac menſuratè, ut architecti videatur. De eadem Veget. IV. 14. *De materia, ac tabulatis teſtudo contexitur, quæ ne exuratur incendio, coriis, vel ciliciis, centonibuſque veſtitur. Hæc intrinſecus accipit trabem, quæ aut adunco præfigitur ferro, & falx vocatur; aut certè ipſius caput veſtitur ferro, & appellatur aries. Teſtudo autem à ſimilitudine veræ teſtudinis nomen ſumpſit: quia ſicut illa modo reducit, modo profert caput: ita machinamentum interdum reducit trabem, interdum exerit, ut fortius cadat.* Lipſ. Poliorc. III. I. Salmaſ. in Tertullian. de Pall. p. 129. Turneb. Adv. VII. 20. Philand. in Vitruvium. Laz. Comm. Reip. Roman. IV, 6. Jun. Catalog. Archit. Mechan. pag. 47. Volaterr. Comm. Urban. XXX. p. 1125. B. Choul Caſtram. Roman. p. 69. Potter. Archæol. III. 10. Laurent. Polym. IV. Synopſ. II. §. 9. Thyſ. de oppugn. urb. III. p. 173. Lipſii diſtributio ſane haud improbanda, tamen quod ad *Compoſitum* attinet, non ſatis rem exprimit; nam præter *rudem*, & præter dependentem, exque alia trabe, velut jugo aut trutina, ut habent Joſephi verba, funibus ſuſpenſum, etiam *aries* prope *compoſitus* fuit ex pluribus trabibus inter ſe connexis, & laminis ac vinculis ferreis arctiſſimè circumligatus & compaginatus. Hinc intelliguntur Lucani & Marcellini loca, quæ de *ariete* hunc in modum compoſito habentur, hactenus aliorſum, & ad priorem compoſitionem, minùs, ut exiſtimo, rectè traducta. Lucani verba ita ſe habent:

—— nunc conjunctas adſtringere nodis
Inſtabat ferroque trabes, quo frangeret altos
Portarum poſtes, quateretque morantia clauſtra.

Ammian. hæc ſunt XX. II. ubi ait: *Arietem vetuſtum diſſolutum fuiſſe, ut facilius veheretur, iterumque inſtructum.* Ubi in verbis Lucani conjunctas trabes, quæ nodis & ferro adſtringendæ, de *ariete* ejuſmodi, qui ex duobus aut tribus malis compoſitus conſtabat, omnino acceperim. Nam & Ammianus, cum loquit, *Arietem, ut facilius veheretur, diſſolutum iterumque inſtructum*, quis non de trabe ſimiliter ſolutili, aut potius de trabibus eum, ut indicavimus, in nodum compoſitis atque aptatis id quoque ipſum intellexerit? *Pontan. ad Gell. I. 13. Schill Nomencl. Phil. p.* 151 —— 155. Hic, quia violentiſſimum machinarum, & maximè terribilis: eoque in eum adinventa. I. Centones, & culcitræ paleis plenæ. Veget. IV. 23. *Aliquanti centones, & culcitras fuſtibus calcant.* Turneb. Adv. XXIV. 25. benè emendavit *funibus chalant*. Talia enim mollia contra vim, & duritiem *arietis* opponi moris fuit, & funibus ſuſpendi. *Et illis opponunt locis, qua cadit aries, ut impetus machinæ materia molliore fractus non deſtruat murum.* Joſeph. de Bell. Judaic. III. 9. *Saccos paleis plenos juſſit eos funibus demittere in eam partem, qua viderent ſemper impetum arietis fieri: ut hoc modo & aberrare faceret ictum, aut ſi excepiſſet, vanus redderetur mollitie, & laxitate. Quæ quidem res valde Romanos exercuit: nam quocunque hi convertiſſent machinam, illi traducentes ſaccos ſubjiciebant roſtro ejus, ut nihil murus reſiſtendo, & renitendo incommodi caperet: donec & ipſi, contra machinantes longis contis falces affigentes, ſaccos abſciderunt.* Appian. Mithridat. p. 221. *Arietes lapidibus decutiebant, aut laqueis deflectebant, aut ſportis, ſacciſque lanarum plenis vim refringebant.* II. Laquei, quibus excipiebant frontem prominentem *arietis*, & ſurſum trahebant in obliquum. Veget. l. l. *Alii laqueis captos arietes per multitudinem hominum de muro in obliquum trahunt, & cum ipſis teſtudinibus evertunt.* Appianus modò laudatus. III. Ferrum in modum forficis dentatum. Veget. l. l. *Plures in modum forficis dentatum funibus illigant ferrum, quem lupum vocant, apprehenſumque arietem aut avertunt, aut ita ſuſpendunt, ut impetum non habeat feriendi.* Quod ille *pluries* factitatum clarè dicit, nos vix legimus, & quærimus propriè hic exempla. Communiter de *lupo* non deſunt: ut apud Livium laudatum infr. in *Lupus*. *Corvum* dicit Diodor. XVII. 44. *Corvis, & ferreis manibus abripiebant eos, qui jam in loricis & propugnaculis mœnium conſtitiſſent.* IV. Baſes, & columnæ marmoreæ. Veget. l. l. *Interdum baſes, & columnæ marmoreæ, vibrato impetu jaciuntur è muris, arieteſque confringunt.* Ponderibus, inquam, grandibus ſupernè incuſſis, aut injectis, *arietem* deprimebant, aut frangebant. Liv. XXXVIII. 5. laudatus infr. in *Tolleno*. Quod tollenonibus hic facit Livius, aperit Thucyd. II. p. 151. A. *Arietum alios laqueis avertebant, tum & hoc modo. Magnas trabes adaptantes longis catenis, à capitibus utrimque ſuſpenderant ad duas antemnas, ſuper muros inclinatas, & extenſas. Has trabes ſurſum trahebant, attollebantque obliquas, & quoties invaſura machina*, aries, *erat, ictumque datura, trabem dimittebant laxatis catenis, manuque remiſſa: atque is impetus decutiebat caput arietis.* Quod autem iſte *trabea* dicit, id Livius *ſtipites robuſtos*, qui tamen & de *plumbo* addit: uti & XLII. 63. *Arietem admotum libramento plumbi gravatum ad terram urgebant*, quod eſt, jactu, & libratione

Digitized by Google

bratione in eum plumbi ſupernè. Id verò ipſum plumbum in trabium formam factum, & in maſſam longiuſculam productum, ut certius feriret, indicat Polyæn. VI. 3. *Athenocles oppugnatus, adverſus arietes ac terebras, trabes plumbeas fecit, eaſque transverſas in propugnaculis appoſuit, quibus, cum hoſtiles machinæ irruiſſent, eæ confringebantur.* V. *Murus alius, deſtructis domibus, intrinſecus additus*, Veget. l. I. Hoc remedium hodie quoque receptum contra demolitoria tormenta, Arrian. de Expedit. Alexandri 1. 62. Halicarnaſſei oppugnati ab Alexandro *occuparunt, pro muro exteriore dejecto, introrſus latericium ſtruere lunata forma.* Appian. de Bell. Mithridat. p. 195. Cum Sulla Athenas quateret, & muri cecidiſſent, *Archelaus introrſum ædificavit lunatos alios; quos cum Sulla ſtatim deruere tentaret, ut qui novelli, & molles eſſent; contra cecidit, & ſupra, & à lateribus telis undique petitus, ut inter lunatos flexus, ab oppugnatione Pyræi omnino deſtitit.* Lipſ. ibid. v. dial. 8. Thyſ. ibid. v. pag. 193. Laurent. ibid. §. 10.

ARIMASPI uno oculo in media fronte inſignes cum gryphibus bellum aſſiduè ob metalla gerunt: gryphes aurum è terræ viſceribus eruunt, *Arimaſpi* autem rapiunt. Plin. VII. 2. Quæ omnia fabuloſa reor cum Herodot. III. p. 234. B. *Cæterum ad ſeptentrionem Europa quampluriman vim auri eſſe conſtat: ſed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur autem id à gryphibus auferre Arimaſpi viri unoculi, quod nec ipſum crediderim, ut viri naſcantur unoculi, cæteram naturam habentes aliis hominibus parem.* La Chauſſe de Æn. antiq. Lucern. tab. 6. Turneb. Adv. XXIII. 16.

ARIMINUM oppidum olim principium fuit Galliæ Ciſalpinæ, ad fluvium Rubiconem: ubi Cæſar Dictator belli civilis primum ſuſcitavit incendium adlocutione ad milites, in foro *Ariminenſi*, quod columna marmorea ibi adhuc viſenda atteſtatur. *Aremanion* mavult vocari hoc oppidum H. Stephanus, tanquam habitatum viris bellicoſis Gallis, ut amore Martis furentibus, ſive ut ipſe exprimit, enragez apres la guerre. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 17. §. 5. Occurrebat primum è Gallia in Italiam venientibus: ſatis diſertè oſtendit, cum Ariminenſes ſecum ita conquerentes facit Lucan. 1. 248.... 257.

O malè vicinis hæc mœnia condita Gallis!
O triſti damnata loco! pax alta per omnes
Et tranquilla quies populos: nos præda furentum
Primaque caſtra ſumus. Melius fortuna dediſſet
Orbe ſub Eoo ſedem, gelidaque ſub Arcto
Errranteſque domos, Latii quàm clauſtra tueri.
Nos primi Senonum motus, Cimbrumque ruentem
Vidimus, & Martem Libyes, curſumque furoris
Teutonici, quoties Romam fortuna laceſſit,
Hac iter eſt bellis.

Quæ cauſa fuit, ut primis temporibus, quemadmodum Piſas pro Liguria, ſic *Ariminum* pro Gallia, communi ſermone uſurparint. Liv. XXVIII. 38. *Tum prætoriæ provinciæ in ſortem conjectæ: urbana Cn. Servilio obtigit; Ariminum, ita Galliam appellabant, Sp. Lucretio*, Sigon. de jur. Ital. 1. 26. Hodie vulgo vocatur *Rimino* & *Rimini*; item *Rimano* & *Rimani*. Originem urbis Strab. v. p. 157. adſcribit Umbris, qui eam habitarunt ante quàm Senones Galli in hunc agrum irruerunt; namque Romani coloniam eò deduxerunt duobus & viginti annis poſtquam Gallos inde ejecerant. Breviator Livii XV. *Coloniæ deducta Ariminum in Piceno.* Paterc. 1. 47. 7. *Sempronio Sopho & Appio Cæci filio Conſulibus Ariminum coloni miſſi.* Annus hic fuit ab U. C. 485. ante natum Chriſtum 268. At M. Curio Dentato & P. Cornelio Rufino Conſulibus, id eſt, anno ab U. C. 463. hac ora ejecti ſunt Senones. *Cluver. Ital. Antiq.* II. 5. 1. *Onuphr. Imper. Roman. c.* 11.

ARIOLUS non tantùm eſt, qui per furorem futura præfatur, ſed extorum inſpector. Feſtus. *Cujus ad exta inſpicienda conducuntur arioli.* Apul. Apol. p. 472. *An licet ariolis jecinora rimari?* Denique in vetere Lexico ſcribitur: *Ariolus*, φρενίτης, θυοσκόπος, βωμοσκόπος, φοιβητής. *Turneb. Ad.* XIX. 20: XXIX. 13. V. inſt. in *Præſtigiatores.*

ARION fuit ille equus, quem è terra primum excitavit Neptunus. Serv. Virg. Georg. 1. 12. *Neptunum primum equum excitaſſe commenti ſunt mythologi.* V. infr. in *Equus.*

ARIPENNIS, ſive *arvipendis* erat, qui χοινίῳ, id eſt, funiculo arva metiebatur. Profectò quæſtionis eſſe poſſet, an vetuſtiores Romani pertica, ſive decempeda communiter uſi fuerint in menſurandis agris. Mirum eſt, nec Varronem, nec Columellam, nec Plinium perticæ, aut decempedæ ad eam rem meminiſſe. Funiculo magis utebantur. Reperitur in gloſſis: *Arvipendium*, χοινίον γεωμετρικόν. Gallos ita vocare ſemijugerum tradit Columella. Bæticis hoc vocabulum tribuit incertus auctor de menſuris agrorum, qui actum quadratum ita Bæticos appellare notat, ab arando ſcilicet. Sive Bætica hæc vox ſit, ſive Gallica, ex Romano utique ſolo tranſlata & corrupta, ut multæ jam olim apud Hiſpanos & Gallos. *Aripennis* igitur pro *Arvipendis*. Ab illo *arvipendium* verbum *arvipendiare*. Inde noſtrum *arpenter*: *arvipendiator*, *arpenteur*. Sic vocamus vulgo, quem veteres dicebant agrorum menſorem, vel unica voce agrimenſorem & menſorem. Nec objici poteſt verbum *pendere* de ponderibus tantùm accipi. Sanè & libram dixerunt certum agri modum. Hyginus: *In Narbonenſi quoque provincia varia ſunt vocabula: alii appellant libram, alii parallelen, in Hiſpania centurias. Ita ſicut in conſuetudine regionis alicujus invenimus, ita renuntiandum: jugera tot, verſus tot, ſive libræ tot, ſive quodcunque aliud vocabulum.* Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 481. a. F.

ἌΡΙΣΤΟΝ vocabatur *jentaculum, quod primo, & quidem mane ſumebatur, cum adhuc pene tenebræ eſſent.* Didymus Homer. Odyſſ. II. Τρεῖς τροφὰς οἱ παλαιοὶ ἐχρῶντο, καὶ τὴν μὲν πρώτην ἐκάλουν ἄριστον. ἣν ἐλάμβανον πρωίας, σχεδὸν ἔτι σκοτίας οὔσης. *Buleng. de Conviv.* 1. 3. Idem quod ἀκράτισμα. Plutarch. Symp. VII. 6. Athen. 1. 4. Theocritus vocat ἀκράτιστον eum qui non jentarat. *Buleng. ibid. cap.* 4. Ἄριστον ἄπυρον V. infr. in *Frigida*.

ARISTOTELES Philoſophus natus eſt eo ipſo anno, quo M. Manlius Capitolinus necatus eſt anno ab U. C. 369. qui poſt recuperatam Urbem erat ſeptimus, ut teſtatur Gell. XVII. 21. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Papiria.* Cum in morbum quendam incidiſſet, qui à frigidæ ſanè potione juvari poterat, quia tamen talem potum nunquam ingeſſiſſet, medicis eum bibere conſulentibus repugnavit, manifeſtò ſe ſcire affirmans, ſe frigida guſtata, ſpaſmo correptum iri. Nam & hoc ipſum aſſerebat ſe vidiſſe in alio, qui ſibi & corporis habitu, & temperamento erat ſimilis, calidæque potioni erat aſſuetus. *Butius de Potu Antiq. c.* 22. Liber ejus de admirabilibus auditionibus videtur eſſe inſititius. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 50.

ARM.

ARMA ante uſum ferri erant pugni, calces, dentes. ....Lucret. v. 1282.

Arma antiqua, manus, ungues, denteſque fuerunt,
Et lapides, & item ſylvarum fragmina, rami,
Et flammæ atque ignes.

Salmuth ad Panciroll. de Reb. deperd. & Inv. p. 53. In bellis ſunt neceſſaria, in pace decora, ac denique imbecilles, fragileſque mortales cunctis belluis efficiunt fortiores. Et quidem *arma bene conſtruere, eſt ſalutem hominum velle cuſtodire: quia prima facie ipſis terretur inimicus, & incipit animo cedere, ſi ſe cognoſcit ſimilia non habere.* Caſſiod. Var. VII. 18. Aliàs *ita fit, ut non de pugna, ſed de fuga cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera.* Veget. de Re Milit. 1. 20. Atqui *nec nudi decernere, nec inermes inimicis nos debemus exponere.* Can. oportet. 3. 4. 2. cap. 1. de Reſtitut. ſpoliator. nu. 6. *Salmuth ibid. p.* 622. Privatim non habebant, nec ut domi ſuæ quilibet pro arbitrio haberet, id è re & utilitate civium eſſe putabant. Et revera

unde

Digitized by Google

unde tot civium cædes? unde tot oppidorum, urbium, Rerumpublicarum everſiones, niſi ex promiſcua *armorum* libertate atque licentia? Saluberrima itaque ſanctio illa putanda eſt, qua omnibus *armorum* uſum, inſcio principe, interdictum legimus. L. unic. C. Ut armor. uſus inſc. princ. interd. ſit. lib. II. *Salmuth ibid. p.* 618. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 3. *Ravard. Conject.* I. 9. Sed habebatur Romæ publica quædam aula, multijugo *armorum* genere inſtructa, ut cum neceſſitas ita exigeret, aut tumultui eſſet occurrendum, populus armari inde poſſet, teſte Cicerone in Orat. pro Rabirio. Cujus rei cauſa Venetus quoque ampliſſimum armamentarium exſtat, quod vernacula lingua *Arſenale* nuncupatur. *Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 617. Ubi hoc armamentarium Romæ ſitum fuerit, V. infr. in *Armamentarium*. Ex eo penta fuiſſe colligitur etiam ea, Tacit. Hiſt. I. 80. 6. in ſeditione Prætorianorum Romæ excitata initio imperii Othonis: *Nam aperto armamentario rapta arma, nudati gladii, inſidentes equis Urbem ac Palatium illi petierunt.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 559. A. Ceſſantia, ſive vacantia thecis, ſive integumentis includebantur. Homer. Odyſſ. A. 125.

Sic loquutus præibat, & ſequebatur Pallas Minerva:
Hi autem cum jam intra erant domum altam,
Haſtam quidem ferens poſuit ad columnam longam
Intra thecam haſtarum, ubi alia
Haſta Ulyſſis in mari ærumnoſo ſtabant multa.

Cæſ. de Bell. civ. II. 14. *Meridiano tempore cum alius diſceſſiſſet, alius ex diuturno labore in ipſis operibus quieti ſe dediſſet, arma verò omnia repoſita, contectaque eſſent.* Gronov. Diatr. in Stat. Sylv. c. 41. Mag. Miſcell. III. 2. V. & infr. in *Coryti*. Erant etiam fabricæ provinciatim inſtitutæ: & quotieſcunque novis opus erat in expeditionibus, ex illis petebantur, & ad caſtra vel loca deputata angariis tranſvehebantur. Quod me docuit conſtitutio Imp. Leonis & Anthemii C. de fabricenſibus. Tunc ab hominibus privatis non alia arma aut fabricari, aut vendi poterant præter cultellos breves, quos nemo in uſum belli aſſumeret. Arcus verò, ſagittas, ſpathas, ſemiſpathas, loricas, contos, lanceas, ſcuta, galeas, & cætera id generis arma bellica, non alibi, quàm in publicis fabricis, & à fabris publicis, id eſt, qui annona publica ſuſtentabantur, fieri permiſit Imperator Juſtinianus: cujus hac de re Novella 85. de Armis. *Stevvech. in Veget.* II. 11. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 67. *Salmuth ad Pancirol. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 620. Inferioribus temporibus invaluerat conſuetudo *arma* inaurandi. *Balthei argentei inaurati*, & *caſſidis inaurata* meminit Trebell. Poll. in Divo Claudio c. 14. in epiſtola Valeriani ad Zoſimionem Procuratorem Syriæ, qua præſcribit certum ſalarium Claudio, nondum Imperatori, ſed tribuno Martiæ quintæ legionis dandum. Quin etiam video *arma* militaria margaritis gemmiſque diſtincta; quaſi verò unionum fulgor, magis ad perterrendos hoſtes, quàm ad irritandos, non mediocri extiterit adjumento. Capitol. Maximin. c. 3. *Fecit & ſpathas argenteas, fecit etiam aureas, & omnino quicquid ejus pulcritudinem poſſet juvare. Fecit & galeas gemmatas, fecit & bucculas.* Claudian. in primum Stilichonis Conſulatum n. 88.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aſpera, gemmataſque togas, virideſque ſmaragdis
Loricas, galeaſque renidentes hyacinthis,
Geſtatoſque patri capulis radiantibus enſes.

Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 1. *Arma* portare debebant milites. Cicer. Tuſc. Quæſt. II. 16. *Ferre, ſi quid ad uſum velint: ferre vallum, nam ſcutum, gladium, galeam in onere noſtri milites non plus numerant, quàm humeros, lacertos, manus. Arma enim membra militis eſſe dicunt, quæ quidem ita geruntur aptè, ut, ſi uſus foret, abjectis oneribus, expeditis armis, ut membris, pugnare poſſint.* Pendebat galea à dextro humero ad pectus, ſcutum in ſiniſtra, in eadem pertica cum ſarcinis, ut videre eſt in columna Trajani. Polybius tamen ait libr. XVII. *Scutum ab humeris loro revinctum pependiſſe, manibus tuliſſe pila & vallos.* Quod galea non in capite, id quoque ad duritiem, ut incederent eo nudo. *Lipſ. de Mil. Roman.* V. II. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* V. *p.* 133. Poſterioribus temporibus, ſi metus ab hoſte non eſſet, in vehiculis deportabant. Mauric. Stratag. XII. 19. *Si appropinquent hoſtes, graviter armati debent incedere, geſtantes arma ſua, nec ea relinquere in vehiculis, quo ſint parati ad prælium.* Ea de cauſa *armis onerata vehicula* legimus apud Tacit. Hiſt. I. 80. 3. Unde *arma ferri in ſarcinis*, militibus ad iter potius, quàm ad prælium paratis, dicuntur apud Curt. V. 11. 1. *Scheffer. de Re Vehic.* I. 18: II. 19. Scutum, pila, galeam in contubernio, vel proximè tentoria deponebant, ſaguloque tecti per caſtra ibant. Hinc in repentinis tumultibus milites ſine ſcutis & juſtis *armis* deprehenſos legimus. Tacit. Hiſt. V. 22. 5. *Romani vulneribus exciti, quærunt arma, ruunt per vias, pauci ornati militariter.* Liv. XXV. *Ne ſcuta quidem ſecum extulerant.* Depoſita in contubernio *arma*, ex antiqua diſciplina ne capere quidem injuſſu Ducum fas erat. Inde Vejentium & Hetruſcorum illud apud Livium, M. Fabio & Cn. Manlio Conſulibus militem intra caſtra continentibus: *Impune ſe inſultaturos, non credi militi arma.* Et mox dato juratis pugnæ ſigno Livius: *Arma capiunt, eunt in pugnam irarum ſpeique pleni, nunc jubent Hetruſcos probra jacere, nunc armatis ſibi quiſque lingua promptum hoſtem offerri.* Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1030. C. *Arma* ſi miles alienaverat, grave inprimis crimen erat; ea quippe culpa deſertioni exæquabatur. Paullus JCtus libro ſingulari de pœnis: *Si tibiale, vel humerale alienavit, caſtigari verberibus debet: ſi verò loricam, ſcutum, gladium, galeam, deſertori ſimilis eſt.* Modeſtin. IV. de pœnis: *Miles qui in bello arma amiſit, vel alienavit, capite punitur, humana militiam mutat.* Quam ignominioſum fuerit *arma* abjicere, & ex acie fugere, teſtatur Ariſtot. Rhet. II. & de Motib. V. *Stevvech. in Veget.* II. 14. *Torrent. in Horat. Od.* I. 7. 10. *Salmuth ad Pancirol. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 599. *Qui armorum aliquid abjecerit in ipſo diſcrimine per metum, fuſtuario punitur.* Polyb. VI. 35. Miles enim vitam amittit, ſi ſua *arma*: cum duplici reſtrictione, ſi in acie, ſi per metum. Huc ſpectat factum Scævæ Caſſii; qui fortiſſimus C. Cæſaris miles, qui contra Britannos in ſcopulo ſolus relictus, diu univerſis reſiſtens, ad extremum impar, galea diſcuſſa jam ictibus, & ſcuto crebris foraminibus abſumpto, profundo ſe credidit, & enatavit: *viſoque Imperatore, armis non amiſſis, ſed bene impenſis, cum laudem mereretur, veniam petiit, magnus prælio, ſed major diſciplina militaris memoria.* Val. Max. III. 2. §. 19. *Lipſ. de Milit. Roman.* V. 18. Quod poſtenus, *ſi per metum*, nego, cum ignaviæ, & probro militari, ut in *ſtationis deſertore* iterum dicemus, ſit adſcribendum; generaliter enim Modeſtinus & Paullus modò laudati qui nullam de acie, diſcrimine, aut *metu* faciunt mentionem. Unde rectè colligas, etiamſi Polybius hoc crimen capitale dicat, ſi in diſcrimine per *metum* arma abjeciſſent, non tamen hinc eſſe inferendum, ſi aliàs alienaſſent, capitalem non fuiſſe pœnam. Rebus enim quoque ſtrenuè geſtis, ob *arma* tamen ſimpliciter amiſſa ſupplicium meruiſſe, clarè oſtendit Scævæ Caſſii exemplum jam allatum. Quod cum à Lipſio quoque fuerit adductum, miror à tanto viro non fuiſſe animadverſum, ad *metum* hanc pœnam non poſſe reſtringi: qui enim, quæſo, *metu* arma abjeciſſe dici poteſt, qui ſolus in ſcopulo Britannico relictus, diu ingentem multitudinem ſuſtinuit, ad extremum impar, acceptis vulneribus, ſcutum amiſit? Ergo, cum veniam petiit Caſſius, legem, qua generaliter omnes, qui quacunque cauſa, rebus quoque ſtrenuè patratis puniebantur, in oculis habuit. Ut & cæteri omnes, quorum egregia facinora extant in hiſtoria Romana, quique ad mortem potius pugnare, quàm *arma* amittere voluerunt. *Sichterman. de Pœn. milit. c.* 4. *Muret. Var. Lect.* IX. 2. Quænam Romulus militibus ſuis dederit, conjici potius, quàm certò ſciri poteſt, quoniam nec Plutarchus, nec Livius, nec Dionyſius, nec alius quiſquam auctor de illa armatura quicquam memoriæ prodidit;

quamvis

Digitized by Google

quamvis apud Livium jam ante tempora Servii Tullii legatur de haſtis equitum, gladiis Horatiorum è ſcutis in hiſtoria Tarpejæ. Dionyſius in hiſtoria Tullii Hoſtilii mentionem quidem facit militum leviter armatorum, ſed de armis illorum nihil tradit. Idem verò Curiatiorum & Horatiorum pugnam deſcribens, eos non ſolum ſcuto & gladio, ſed etiam omni alia armatura ita inſtructos fuiſſe memorat, ut nulla pars corporis, qua quidem vulnerata mors haud dubiè metuenda fuiſſet, intecta eſſet. Ex quo colligo, eos & galeam, & loricam, & tegumenta brachiorum, femorumque & ocreas habuiſſe. Cæterum hæc minus convenire videntur cum iis quæ Dionyſius & Livius de Servio Tullio memoriæ prodiderunt. Is enim, ut uterque teſtatur, cenſu inſtituto, primam claſſem *armis* ſupra dictis inſtruxit, ſecundam verò & tertiam, paucioribus & levioribus. Unde ſuſpicandi locus eſt, Romanos ante ætatem Servii Tullii ejuſmodi *armis* uſos non fuiſſe. In deſcribendis deinde *armis* quartæ claſſis iidem auctores inter ſe diſcrepant; quoniam Livius ei dat haſtam, & verutum; Dionyſius verò haſtam, ſcutum & gladium. Porro quintæ claſſi Dionyſius tribuit jaculum & fundam; Livius fundas, lapideſque miſſiles abſque haſta. Camillus poſtea, teſte Plutarcho, galeas ex ferro fecit, cum antea eſſent æreæ. Idem ſcuta lamina quadam ærea munivit adverſus ictus, qui à ponderoſis Gallorum gladiis ingerebantur. Leves quænam *arma* geſſerint. V. infr. in *Velites*. Patric. Rei Milit. Roman. v. Sect. 1. *Armorum* exercitium, quod fuit pars tertia exercitii militum Romanorum, diligenter ab eis eſt habitum. Joſeph. de Bell. Jud. iii. 3. *Non initium illis armorum ipſum bellum eſt, nec ſolum, cum uſus, aut neceſſitas eſt, manus movent, in pace feriati: ſed tanquam congeniti armis, nunquam pauſam exercitii faciunt, nec exſpectantes occaſiones*. Senec. Epiſt. 18. *Miles in media pace ſine ullo hoſte decurrit, vallum jacit, & ſupervacuo labore laſſatur, ut ſufficere neceſſario poſſit*. Toto die exercebantur, omni ætate exercebantur. Tyrones bis die, veterani ſemel. Veget. ii. 23. *Juniores, & novi milites mane, & poſt meridiem ad omne genus exercebantur armorum: veteres autem, & eruditi ſemel in dies exercebantur*. Ipſi duces faciebant, ut ſcientiam oſtentarent, & in exemplum. Talis Scipio, qui poſt Africanus, deſcribitur à Sil. Ital. vii. 552....... 559. Pompejus à Salluſtio apud Veget. i. 9. Ipſi Imperatores poſtea fecerunt, & de Trajano Plin. Paneg. c. 13. n. 1. Exercebantur maximè in ſtativis, aut hibernis, cum quies ſcilicet à vero certamine, & ab hoſte. V. infr. in *Campiductor*. Lipſ. de Milit. Rom. v. 13. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 139. Exercitia autem illis varia. Ambulatio, Decurſio, Saltus, Natatio, Palaria, Armatura, Salitio. V. ſingula ſuis locis. Hoſtium, ſi vincerentur, numini alicui promittebant, imò facibus ſubditis cremabant. Liv. viii. 30. *Magiſter equitum, ut ex tanta cæde multis potitus ſpoliis, congeſta in ingentem acervum hoſtilia arma ſubdito igne concremavit: ſeu votum deorum cuipiam fecit*.... xxxviii. 23. *Conſul armis hoſtium in uno concrematis cumulo*.... xli. 4. *Poſtero die arma lecta conjici in acervum juſſit conſul, ſacrumque id Vulcano cremavit*. xlv. 33. *Omnis generis arma cumulata in ingentem acervum precatus Martem, Minervam, Lunamque matrem, & cæteros deos, quibus ſpolia hoſtium dicare jus faſque eſt, ipſe Imperator face ſubdita ſuccendit, deinde circumſtantes tribuni militum pro ſe quiſque ignes conjecerunt*. Bernegg. in Flor. ii. 4. 5: iv. 12. 9. Toll. in Appian. Punic. p. 41. Et quidem more belli. Florus mox laudandus: & patrio, Appian. de Bell. Punic. p. 13. *Scuta, machinas, Marti, Minervæque ſacratas, accenſus cremavit, more patrio*. Hoc verò non ſemper fuiſſe in uſu liquet ex Flor. iv. 12. 9. *Arma victorum non ex more belli cremanta, ſed capta ſunt, & in profluentes data: ut cæteris, qui reſiſtebant, victoria ſic nuntiaretur*. Toll. l. l. *Arma*, & varia ornamenta, quibus defunctus in vita uſus fuerat, unà cum ipſis funeribus in pyram conjiciebantur. Virg. Æneid. xi. 193.

Hinc alii ſpolia, occiſis direpta Latinis,
Conjiciunt igni, galeas, enſeſque decoros,
Frenaque, ferventeſque rotas: pars munera nota,
Ipſorum clypeos, & non felicia tela.

Ubi Servius: *In antiquis diſciplinis relatum eſt, quæ quiſque ornamenta conſecutus eſſet, ut ea mortuum eum condecorarent*. Virg. Æneid. vi. 217.

——Decorantque ſuper fulgentibus armis.

Ubi Donatus: *Fortium virorum cum ipſis funeribus arma apud veteres conſumebantur: nec ſolum hæc, ſed & cætera quæ habuiſſent cariſſima*. Hinc Elpenor Ulyſſem rogat, ut ſe cum *armis* comburat apud Homer. Odyſſ. Λ. n. 74.

Sed me combure cum armis, quæcunque mihi reſtant.

Kirchman. de Fun. Roman. iii. 5. Chiflet. Childer. Anaſt. c. 14. Rutgerſ. Var. Lect. vi. 19. Meurſ. de Fun. c. 16. Falconer. Diſſ. de pyram. C. Ceſtii. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iv. p. 481. F. Tomaſ. de donar. c. 3. Moreſt. Pomp. Feral. vii. 3. Nicol. de Luct. Græc. c. 14. Vel ſepulcris inſerebantur. Thucyd. v. p. 350. D. *Univerſi ſocii Braſidam cum armis comitati publicè ſepelivere*. Curt. x. 1. 31. *Cyri ſepulcrum auro argentoque repletum eſſe crediderat: ſed præter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem nihil reperit*. Chiflet. Childer. Anaſt. c. 14. Etiam ſepulcris affigebantur. Homerus hoc annotavit Odyſſ. Λ. n. 78.

Hac mihi perfice, figeque ſuper ſepulcrum meum,
Quo etiam vivus remigabam cum eſſem cum meis ſociis.

Senec. Contr. iv. Quintil. Declam. 369. *Bellum cum eſſet in civitate, vir fortis in acie amiſſis armis de ſepulcro viri fortis arma ſuſtulit. Fortiter pugnavit, & repoſuit*. Kirchman. de Fun. Rom. iii. 18. Chiflet. l. l. Guther. de Jur. Man. ii. 27. Bellor. Deſcr. Sepulcr. Naſon. tab. 6. *Arma* hujuſmodi aut generis nobilitatem, aut profeſſionem deſignabant, quæ in artificum tumulis notata ſunt. Nam & *arma* inſtrumenta ſignificant. Virg. Georg. i. 160.

——Quæ ſint duris agreſtibus arma.

Sed inter ſepulcrorum ornamenta vela numeramus, quæ purpurea in Diocletiani monumento narrantur, quæ mulier perfida cum virum ſuum majeſtatis arceſſeret inſontem, à ſepulcro Imperatoris furatum criminata eſt. Ammian. Marcell. xvi. *Guther l. l.* In funere & luctu milites invertebant. Virg. Æneid. xi. 93.

——Et verſis Arcades armis.

Ubi Servius: *Lugentium more mucronem haſta, non cuſpidem contra terram tenentes, ſcuta etiam invertentes*, addo non *propter numina illic depicta, ne eorum ſimulacra cadaveris polluerentur adſpectu*, ut nonnullis fructa placet, *nam lugentium mos eſt prioris habitus immutatio*. Manent in militia noſtra hujus ritus veſtigia. *Fab. Semeſt.* ii. 10. *Lipſ. in Tacit. Annal.* iii. 5. 1. *Stevvech. in Veget.* iii. 9. *Arma* relicto jam *armorum* ſtrepitu qui ſe quieti dederant, diis vovebant milites. Ovid. Triſt. iv. 8. 21.

Miles, ut emeritis non eſt ſatis utilis armis,
Ponit ad antiquos quæ tulit arma Lares.

Lucan. i. 239.

Rupta quies populi ſtratiſque excita juventus
Diripiunt ſacris affixa Penatibus arma;
Quæ pax longa dabat....

Quæ *armorum* ſuſpenſio in templis etiam in noſtram ætatem tranſiit. Impenſæ etiam ac laboris compendio *armorum* ſimulacra diis appendebant. Hujus generis eſt thorax æneus veteris formæ, ſatiſque elegans, digiti longitudinem vix ſuperans in V. Clar. Johannis Galvani Muſeo. *Tomaſ. de Donar. c. 22. Arma*, qui ex bello re bene geſta redierant, Jovi Reduci dedicabant. Laodomia Proteſilao apud Ovid. Heroid. xiii. 49.

Dii, precor, à nobis omen removete ſiniſtrum:
Et ſua det reduci vir meus arma Jovi.

n. 144.

Et dicet, referas iſta fate arma Jovi.

Tomaſ. de Donar. c. 21. *Arma* Marti dicabantur, cujus munera, ut eleganter Oppian. de Piſcib. ii.

Gladii, æneaque circa membra tunica,
Et galea & haſta, & quibus gaudet Bellona.

aliquando

aliquando Vulcano, Marti & Palladi, præſente Duce incendebantur. Liv. XXIII. 46. *Spolia hoſtium Marcellus, Vulcano votum, cremavit*. Tomaſ. de Donar. c. 21. *Arma* victorum Ducum & Regum poſt elephantos, ſi in bello capti eſſent, in triumpho tranſvehebantur. Plutarch. in Æmilio. Nec ſatis habuerunt Romani, ea publicè ſemel ſic ſpectanda exhibuiſſe, ſed nummis eadem impreſſa ad ſeram uſque proſperitatem anniſi ſunt propagare; additis titulis, JUDÆA CAPTA, ASIA RECEPTA, vel ſimilibus, qui cum *armis* rem geſtam commemorando renovarent. *Panvin. de Triumpho*, & ad illum *Maderus Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IX. *p.* 1364. *E. Armorum* fabricæ, id eſt officinæ in tractu Orientis erant tres in Ponto, una in Aſia, duæ in Thraciis, quatuor in Illyrico. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 62. Quæ in publicis fabricis fiebant, alia manebant talia, qualia erant fabricata, ſine ullis ornamentis; alia verò deferebantur ad officinas artificum, quos Imperatores vocarunt Barbaricarios. V. illos infr. in *Barabaricariis*. Bergier. de viis Milit. IV. Sect. 22. *Armorum* concuſſio tertium eſt genus aſſenſus militaris, ſic ut haſtis ferirent ſcuta. Ammian. XX. 5. *Hac fiducia miles, haſtis feriendo clypeos, ſonitu adſurgens ingenti, uno propemodum ore dictis favebat & cœptis*. Lipſ. de Mil. Roman. IV. 9. Unde hic ritus V. ſupr. in *Adſontiebantur*. Hac etiam ſe poſt claſſicum in hoſtem incendebant. Polyb. I. 34. *Romani ex more iis conſueto armis concrepuerunt*. XV. 12. *Romani, juxta morem patrium clamore ſublato, & gladiis ad ſcuta concrepantes invaſerunt oppoſitos*. Lipſ. ibid. c. 11. *Armorum* ſtrepitus auditus ominoſus erat. Dio XLVII. *Tubarum ſonitus & armorum auditi*. Tibull. II. 5. 73.

Atque tubas, atque arma ferunt ſtrepitantia cœlo
Audita......

Buleng. de Prodig. c. 54. *Armorum* cuſtodes in exercitu Romano fuiſſe, teſtis mihi præmiſſa l. qui commeatus, & l. ult. ff. de jure immunitatis. Teſtis quoque eſt inſcriptio, quæ Comi ad S. Fidelem martyrem in Rhætia:

V. F.
C. VIRIUS. SABINUS. VETERAN.
ARMORUM. CUSTOS. LEG.
XIII. GEM. MART. VICT.
D. M.

Stevvech. in Veget. II. 14. *Laz. Comm. Reip. Rom.* IV. 6. *Armorum* magiſter, qui & rector & tribunus vocabatur, ex armamentario quæ neceſſaria erant ad uſum belli promebat, & bello exſtincto iterum recondebat: præterea quibus opus erat, in fabricis & à fabricenſibus parari curabat. Meminit Marcellin. XV. 4. *Tres ſimul exſiluere tribuni, Arinthaus agens vicem armaturarum rectoris*. XXIX. 6. *Maximinus increpabat Æquitium per Illyricum eo tempore magiſtrum armorum*. Laz. Comm. Reip. Roman. IV. 6. *Armorum* numerus sciri non poteſt. Appian. Lybic. Hiſt. Proœm. I. ſcribit tempore Hadriani, ſub quo vixit, Romanum imperium curruum ad prælia inſtructorum duo millia habuiſſe, & *armorum* in ſupplementum trecenta millia. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 71.

Arma luſoria gladiatorum erant haſtæ, & rudes. De *haſtis* Cicer. de Orat. II. 78. *Neque attendit eos ipſos*, gladiatores, *unde hoc ſimile ducit, illas primas haſtas jactare leniter, ut & venuſtati vel maximè ſerviant, & reliquis viribus ſuis conſulant*. De *rudibus* Eumenius Rhetor in ea quæ de inſtaurandis Mænianis. *Ibi præluſio, hic pugna committitur: hic plerumque velut rudibus & haſtis*, (non *ſudibus & ſaxis*. Unde enim ibi ſaxa? Et ita Ovid. Art. Amand. III. 515.

Sic ubi prælnſit, rudibus puer ille relictis
Spicula de pharetra promit acuta ſua.)

illic ſemper telis ſplendentibus dimicatur. Appellabant hæc *arma luſoria*. Senec. Epiſt. 117. *Remove iſta luſoria arma, decretoriis opus eſt*. *Exercitoria jacula*. Tertull. de Pœnit. c. 12. *Quis ſcintillas tales non magni alicujus & inæſtimabilis foci miſſilia quædam & exercitoria jacula conſentiet?* Addidi *Arma*. Nam parmas aut clypeos in altum jaciebant, recipiebantque cum venuſtate. Mart. IX. 39. 1.

Summa licèt velox Agathine pericula ludas,
Non tamen efficies, ut tibi parma cadat.

Id vocabant propriè ventilare. Senec. Epiſt. 117. *Quàm ſtultum eſt, cum ſignum pugnæ acceperis, ventilare?* Lipſ. Saturn. II. 19.

Arma nautica ſunt inſtrumenta navalia. Cæſar. Bell. Gall. III. 14. *Naves eorum omni genere armorum ornatiſſima*, quales eodem libro *armatas* vocat. Eſt & *armorum cuſtos*, inde dictus, qui in navalibus curam gerit inſtrumentorum navalium. Inſcriptio vetus Ravennæ, ubi quondam navalia fuerunt:

C. JUL. PRISCI.
VIX. ANN. VI. M. X. D. VIII.
JULIUS. GERMANUS.
ARMORUM. CUSTOS.

Scheffer. de Mil. Nav. Addend. p. 333.

Arma pugnatoria erant vera & acuta. Suet. Cal. c. 54. n. 3. *Batuebat pugnatoriis armis*. Significat eum omiſſa rudi, uſum gladio vero. Senec. pater Præf. II. *Deerat illis oratorium robur, & ille pugnatorius mucro*. Dixerunt illa *Decretoria*, ut verbis Senecæ in *Arma luſoria* jam dictis. Credo ideo, quia hæc velut decreto Prætoris, ſive Editoris dabantur, poſtquam inſpecta acriter & probata. *Lipſ. Saturn.* II. 19.

Arma familiarum nuncupantur teſſeræ gentilitiæ, expreſſæ idoneo lumine, ad familiarum diſcrimen pariter, & ornamentum. Idoneum lumen comprehendebant, ſeu pictæ coloribus, & metallis, ſeu ſculptæ in marmore, ligno, ære. Dicitur ornamentum, quoniam inſinuat in primo auctore bellicam, & heroicam virtutem: ut exſtimulentur poſteri ad glorioſam avorum imitationem. *Arma* nuncupabantur, quia in militum *armis* plerumque exprimebantur, & circumferebantur. Principis beneficio ad memoriam conſignandæ, & munerandæ virtutis militaris conferebantur, ut per gentis capita ad poſteros hæreditario jure transſcriberentur: ſive integra, & nova teſſera, ſive inſerta veteri familiæ ſcuto; ut à Cæſare nobilibus familiis aquila conferebatur, quæ imperio ancillatur. Vetuſtas hujuſmodi teſſerarum gentilitiarum, ſeu ſymbolorum, ex heroicis temporibus peti debere ſatis probabile. Habuerunt enim Ægyptii pro teſſera ternas boas reptiles, Arcades lunam, Argivi ſui nominis elementum primum A, Athenienſes noctuam aut bovem, Babylonii columbam, in quam crediderant defeciſſe Semiramidem Reginam; Chaldæi tria vexilla, Græci duo diademata, Hebræi T. literam ſaluris, Libyæ populi lepores ternos, Macedones clavam Alcidis inter duo cornua. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 9. *Tiraquell. de Nobilit. c.* 6. Probo illa inſignia ex Virg. Æneid. VI. 407.

Nomen & arma locum ſervant.

X. 80.

Pacem orare manu, præfigere poſtibus arma.

Rabir. de Haſt. & auct. orig. Theſ. Antiq. Roman. Tom. III. p. (30) D. Miror Rabirium ex his Virgilii locis hoc velle oſtendere. Nam priori loco loquitur de cenotaphio conſtituto manibus Deiphobi in littore Rhæteo, quod ait etiamnum exſtare, idque ex nomine illi inſcripto patere, ſimulque id declarare *arma* in illo fixa eſſe viri fortis tumulum, licèt non ipſa Deiphobi *arma* fuerint, ſed ad illorum inſtar efficta, ut totus tumulus erat ſimulatus. Senec. Controv. IV. 4. *Bellum cum eſſet in civitate, vir fortis in acie amiſſis armis de ſepulcro viri fortis arma ſuſtulit*. In poſteriori hoc nihil aliud eſt, quàm pacem verbis, & vultu ſimulare, *armis* verò in navibus fixis oſtendere, te bellum moliri, & inferre quibus ſpem pacis feciſti velatis manibus. Inſignia gentilitia, quæ nunc *arma* dicunt, ignota fuerunt veteribus, & cœperunt demum ſeculo XII. aut XIII. epochæ Chriſtianæ uſurpari, quorum origo eſt à Chriſtianis, qui in bello ſacro Palæſtinam petierunt, & ſuis clypeis, ut poſſent ab aliis dignoſci, certa inſignia inſculpſerunt, aut inſcripſerunt, quæ poſteri retinuerunt, & quia clypeis, qui in primis *arma* dicebantur, hinc *arma ancilia* inſcribebantur,

bantur, dici cœperunt *arma*. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. III. Præfat. ** verſ.

ARMAMAXI in pompa poſt theoſas & ſimulacra deorum & hominum undecim procedebant. Erant curruum Scythicorum genera, ex duobus veluti curribus compoſiti, & diverſis rebus exornati, ut coronis aureis, thoracibus, clypeis, exuviis, & ſimilibus. *Arma* enim currus, & ἄμαξα plauſtrum ſignificat. *Panvin. de Lud. Circ.* II. 2. Plauſtri igitur formam participabant. Homer. Iliad. Σ. 487.

Urſamque, quam & plauſtrum cognomine vocant.

Capitolinus in Maximino patre: *Amaxas manibus attraheret, rhedam onuſtam ſolus moveret.* Argol. ad Panvinium l. l.

ARMAMENTA numero plurali dicebantur omnia *arma* & inſtrumenta, quæ erant in claſſe, ut remi, rudentes.... Suet. Aug. c. 17. n. 6. *Ejus, in qua vehebatur, fuſis armamentis.* Flor. IV. 2. 76. *Quum eodem tempore fluctus, procella, viri, naves armamenta confligerent.* Hinc *exarmata navis* apud Senec. Controv. Præf. III. in qua nulla ſunt *armamenta*: navis ſine velis, remis, ancoris. *Grav. ad Florum. Laz. Comm. Reſp. Roman.* VI. 5.

ARMAMENTARIUM ab *armis* nomen accepit, eratque omnis generis *armorum*, tormentorumque & machinarum bellicarum repoſitorium. Unde Juvenal. XIII. 83.

Quicquid habent telorum armamentaria cœli.

Laz. Comm. Reip. Roman. IV. 6. Panciroll. Deſcr. Urb. *Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. p. 330. E. Stevvech. in Veget. II. 14. Jun. Batav. c. 10. Rævard. Conject. I. 9. Romæ erat in regione ſecunda, quæ Cœlimontium. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 2. *Panciroll. Deſcr. Urb. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *pag.* 286. *C. Donat. de Urb. Rom.* III. 12. Erat etiam prope ædem Telluris. Cicer. Aruſp. Reſp. c. 14. *Putant nonnulli ad me pertinere, armamentarium Telluris aperire.* Marlian. ibid. III. 10. Arma Romæ in illo pompæ magis quàm belli cauſa aſſervabantur. Herodian. VII. 11. 13. *Juſſis effringi publicis armamentariis, in quibus pompa magis inſtrumenta quam belli aſſervabantur, unde ſibi quiſque munimentum corporis accommodaret.* Panciroll. & Donat. l. l. Præcipua & præ aliis meliùs inſtructa erant in limitibus imperii, ut ad ſubitos incurſus hoſtiles promptè miles armari poſſet tutandis finibus. Tale fuit celeberrimum illud Severi Imperatoris in ripa medii alvei Rheni ad litus Oceani in Batavia. *Bergier. de viis Milit.* IV. 21. §. 8. Hujus memoriam tuetur lapis è ruinis extractus anno Salutis 1520. & in ædes principis familiæ VVaſſenariorum tranſlatus, cujus hæc eſt inſcriptio:

IMP. CÆS. L. SEPTIMIUS. SEVERUS
AUG. ET. M. AURELIUS. ANTONI-
NUS. CÆS. COH. XV. VOL. ARMA-
MENTARIUM. VETUSTATE. CON-
LAPSUM. RESTITUERUNT. SUB.
VAL. PUDENTE. LEG. AU. PP. RR.
CURANTE. CÆCIL. BATONE. PRÆF.

Formam latiùs deſcribit & exhibet *Junius l. l.* & in illum *Cluver. Germ. Ant.* II. 36. Nec tantum in provinciis, ſed & in exercitu, & caſtris fuiſſe arbitror; in quibus *arma* cuſtodes illi *armorum* aſſervarent: id innuere videbatur JCtus cum diceret, *qui militi arma commiſiſſet non ſuo tempore.* leg. qui commeatus, ff. de re militari. *Arma*, quæ illhic deponerentur & cuſtodirentur, veroſimile eſt graviora, majora fuiſſe: ut lanceas, haſtas, clypeos, ſcuta, parmas, loricas... Leviora autem, ut gladios, pugiones, ne quidem fodientes milites depoſuere. Veget. III. 8. *Cincti gladio foſſam aperiunt.* Eum, qui ſine gladio extra vallum proceſſerat, morte punitum obſervabam apud Tacitum. V. infr. in *Pœna militares.* Stevvech. l. l. Navale erat, in quo naves & inſtrumentum omne nauticum, ſi regio illa maritima & portuoſa. Nam ſubitò iſta ægrè parantur: & ſemel parata non ſolum in bellum valent, ſed ne ſit bellum. Nemo enim provocare audet, aut facere injuriam ei regno aut populo, quem intelligit expeditum atque promptum ad vindictam. Tale eſt Venetorum illud, de quo ſupr. in *Arma.* Præterquam enim quòd obarmando terreſtri exercitui quovis armorum & machinarum genere ſatis eſt; videas ibi triremium, & aliarum navium quarumlibet tantum apparatum claſſicum, ut inſtructiſſimum totius orbis navale æſtimandum ſit. *Salmuth ad Pancirol. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 625.

ARMARIUM *locus eſt, ubi quarumcunque artium inſtrumenta ponuntur.* Iſidor. XV. 5. Petron. c. 30. *Præterea grande armarium in angulo vidi.* Illo includebantur imagines. Quod cur fieret, non obſcurum eſſe poteſt. Nam & veneratio quædam his rebus interceſſit, & ita cauto opus erat, ob lubricam mollemque ceram, quæ lædi & corrumpi vel leviſſimo attritu potuit. Nec aliter fieri conveniebat ob ſordes pulveris tenaci materiæ infeſtas. Illud diebus feſtis & temporibus lætis aperiebatur. Vopiſc. in Floriano c. 6. *Senatores omnes ea lætitia ſunt elati, ut imagines frequentes aperirent.* Nuptiis præſertim. Ita colligo ex Senec. Contr. III. 21. Ubi ſimul innuit ad triſtiam ſolere claudi: *Certum habeo,* inquit, *ſi habuiſſet tyrannus filiam, non ſcripſiſſet edictum. Indicis feſtum diem, aperire jubet majorum imagines, cum maxime tegenda ſunt.* Aperiebant & qui grave aliquod crimen publicè diluiſſent, in teſtimonium innocentiæ. Cicer. pro Sylla: *Nam ipſe quidem,* inquit, *ſi erit veſtro judicio liberatus, quæ habet ornamenta, quæ ſolatia reliquæ vitæ, quibus lætari & perfrui poſſit? Domus, credo, erit exornata, aperientur majorum imagines.* Frigell. de Stat. Roman. c. 11. Sagittar. de jan. vet. c. 27. §. 6. Cibaria & veſtimenta aſſervabantur. Plaut. Capt. IV. 4. 10.

Cellas refregit omnes intus, recluſitque armarium.

Turneb. Adv. VII. 23. Popm. ad Caton. p. 162. Lotich. in Petronium. Nummi recondebantur. Cicer. pro Cœl. c. 21. *Tune aurum ex armario tuo promere auſa es?* Plaut. Epid. II. 2. 2.

Quin ex occluſo atque obſignato armario
Decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.

Popm. l. l. Libri concludebantur. Plin. Epiſt. II. 17. 8. *Parieti ejus in bibliotheca ſpeciem armarium inſertum eſt.* Vitruv. Præf. VII. *Fretus memoria è certis armariis infinita volumina eduxit.* Savaro in Sidon. Apollin. Epiſt. II. 9. *Armaria* in bibliothecis fuiſſe res, & hodierna uſio demonſtrat. Sed addo numeris ſuis diſtincta. Vopiſc. Tacit. c. 8. *Habet bibliotheca Ulpia in armario ſexto librum elephantinum.* Hæc & alia in bibliothecis collocat Sidon. Epiſt. II. 9. *Hic libri affatim in promptu. Videre te crederes aut grammaticales pluteos, aut Athenæi cuneos, aut armaria exſtructa bibliopolarum.* Lipſ. de Biblioth. c. 9. Thyſ. Antiq. Roman. p. 380. *Armaria* inter utriuſque imperii dignitates inſerta in Thebaidis præſidis atrio depicta fuerunt. Duplex *armarium* duplicis provinciarum imperii Orientis & Occidentis typum refert, ad quorum concordiam ſignificandam, utrorumque codicum tegumenta, coloribus & notis ſibi reſpondentia cernuntur. In his colores quatuor exprimuntur, viridis, luteus ſeu aureus, purpureus, & ferrugineus, hujus loco manuſcripti codices album ponunt: librorum tegumenta pro magiſtratuum dignitatibus varia reperiuntur: qui illuſtribus tradebantur, in umbilico vultum Principis aureum, aut ejus loco notas quaſdam habebant, quibus alii carebant: codices manuſcripti albos ſive argenteos, & aureis faſciis in capitibus, & medio cinctos, tam in oriente quàm in occidente illuſtrium libros repræſentant. Vicarii duo & ipſe Primicerius Notariorum, omneſque rei militaris comites, duceſque notas ſuis libris inſcriptas habebant. *Armaria* in ſummo faſtigiata binos utrinque habent genios, purpureis ſtolis amictos, qui muliebre caput circulo incluſum flexis genibus ſuſtinent, ſupra orientale ſcriptum eſt DIVINA PROVIDENTIA, ſuper occidentale DIVINA ELECTIO. Plura *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 160. *Pier. Hierogl.* XXXII. 10.

ARMATA ſaltatio. V. illam infr. in *Saltatio.*

ARMATURA erat exercitii genus, quod diligentiſ-

ſime obſervabatur à Romanis, & tradebatur à campiductoribus. Veget. I. 13. *Præterea illo exercitii genere, quod armaturam vocant, & à campiductoribus traditur, imbuendus eſt tyro.* *Armatura* geſtum III. 4. numeros, geſtumque appellat I. 4. Geſtus verò illi, & arma ei rei adhibita peti commodè poſſunt ex ipſo Veget. II. 23; III. 4; I, 11. *Stevvech. in Veget.* I. 13. Erat levium, ut palaria gravium. Adde ſequentia capita, diſces, non aliud quàm haſtilium, jaculorum, pilorum, ſagittarum miſſionem ſub hoc nomen veniſſe. Cauſa, quod ipſi leves milites compendio tunc dicti *armatura*. Veget. II. 15. V. illum infr. in *Exculcatores*. De hac Senec. Epiſt. 88. *Juventutem majores noſtri rectam exercuerunt, haſtilia jacere, ſudem torquere, equum agitare, arma tractare*, Lipſ. de Milit. Roman. V. dial. 14. Thyſ. Rom. Illuſt. v. p. 141.

Armatura gravis erat, quæ graviſſimis *armis* muniebatur. Veget. II. 15. *Hæc erat gravis armatura, qui habebant caſſides, cataphractas, ocreas, ſcuta, gladios majores, quos ſpathas vocant, & alios minores, quos ſemiſpathas vocant, plumbatas quinas poſitas in ſcutis, quas primo impetu jaciunt. Item bina miſſilia, unum majus, ferro triangulo, unciarum novem, haſtile pedum quinque ſemis, quod pilum vocabant, nunc ſpiculum dicitur: aliud minus: ferro triangulo unciarum quinque, haſtile trium pedum ſemis, quod tunc verriculum, nunc verutum dicitur*, Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 64. Ram. de Milit. Cæſar. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1545. B.

Armatura levis fuit vetus, fuit nova. Vetus conſtitit rorarus & accenſis. V. illos infr. in *Rorariis*: & ſupr. in *Accenſi*. Nova velitibus. V. illos infr. in *Velites*, Lipſ. de Milit. Roman. III. dial. I: IV. dial. 2. Illorum arma fuerunt haſtilia, jacula, pila, ſagittæ. Veget. I. 14. & 15. *Lipſ. ibid.* v. 14. *Thyſ. Rom. Illuſt.* III. *p.* 66. *Armaturæ* erant iſtius temporis leves milites & juniores, qui ſub campi ductore meditabantur, & *armaturam* docebantur. Veget. II. 15. *Poſt hos erant ferentarii & leves armaturæ, quos nunc exculcatores & armaturas dicimus*. Diſtinguuntur ab illo ibidem à funditoribus, balliſtariis & ſagittariis. Non poſſunt itaque eſſe niſi jaculatores. In Notitia Imperii mentio fit hatum *armaturarum, juniorum & ſeniorum*. Et credendum eſt Vegetio eo tempore levem *armaturam*, & fortaſſean quidem legionum, ita fuiſſe appellatam. Nec obſtat quod c. 7. *armaturas* inter principia legionum recenſet. Non enim inde ſequitur, quod voluit vir doctiſſimus notis in Ammianum Marcellinum diſtingui debere *armaturas*, quarum apud eundem Ammian. XIV. 11. ubi *armaturarum tribunus* dicitur, & in Notitia Imperii fit mentio, ab illis *armaturis*, quas inter principia legionum, ſive principales milites numerat Vegetius. Illi *l. l.* armaturæ ſunt, ut diximus, leves milites. At c. 7. non alias agnoſcit *armaturas*, quàm quæ inter principia legionis numerantur. Non enim abſolutè meminit *armaturarum*, quaſi principalium militum, ſed vocat *armaturas duplares* eos ex levi *armatura* milites, qui duplas conſequebantur annonas. Sic torquati ſeſquiplares & duplares ab eadem ratione dicti ſunt, qui locum quoque habuere inter principia legionis. Imo vel ex his colligi poteſt, *armaturas* illa fuiſſe illius temporis levem legionis *armaturam*, quandoquidem qui duplam & ſeſquiplam conſequebantur annonam, dicti ſunt ſeſquiplares & duplares. *Salmaſ. de Re Milit. Roman.* c. 19. *Lipſ. de Milit. Roman.* v. 14. *Stevvech. in Veget.* I. 13.

ARMENIA olim duplex fuit, major & minor. Major prima dicta eſt in leg. ult. C. de Offic. magiſtr. milit. nunc Turcomannia vocatur, ac verſus ſeptentrionem Cyro fluvio à Colchide, Albania & Iberia dividitur: ad ortum habet mare Hircanum: à meridie Taurum, quo à Meſopotamia ſecernitur: ad occaſum ab *Armenia* minore Euphrate flumine ſeparatur. Minor verò ſecunda nuncupata in d. leg. ultim. à meridie uſque ad Taurum montem Ciliciæ extenditur: ad occaſum & ſeptentrionem Cordiſco monte clauditur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient.* c. 132. Per confinia *Armeniarum* primum ſub L. Lucullo Romana trans Taurum ſigna tranſmiſſa ſunt. Idem Tigranem *Armeniorum* Regem cum ſeptem millibus clypeatorum, & centum viginti millibus ſagittariorum, ipſe cum decem & octo millibus Romanorum vicit. Tigranocertam maximam *Armeniæ* civitatem expugnavit, Madenam optimam *Armeniorum* regionem obtinuit. Cn. Pompejus ejus ſucceſſor Mithridatem in *Armenia* minore nocte aggreſſus prælio ſuperavit, cæſis duobus & quadraginta millibus hoſtium, caſtra ejus invaſit. Tigranem *Armeniorum* Regem auxiliatorem Mithridatis perſecutus eſt, ille ſe oblato diademate apud Artaxata dedit. Receptæ ſunt ab eo Meſopotamia, Syriæ, & aliquanta pars Phœnices, atque intra *Armeniam* regnare eſt permiſſus. Poſt Tigranem diu ſub Regibus *Armenia* fuit, ex quibus Tigranis ſucceſſor Artavaſdes ab Antonio occiſus eſt. Poſt quem Artaxias, Tigranes alius, Artavaſdes alius, Ariobarzanes, Vono Parthus, & Zeno Ponticus ab Auguſto & Tiberio Cæſaribus Reges *Armenis* ſunt impoſiti, *Armeniaque* diu ſub amicis Regibus in Romanorum fide permanſit. *Panvin. Imp. Roman.* c. 19. Hinc in nummo argenteo gentis Petroniæ plebejæ cuſo in honorem Auguſti, ob victoriam de *Armeniis* à Cajo obtentam fuit ARMENIA CAPTA. De illa victoria Suetonius cap. 21. Ob id in uno iſtius gentis nummo conſpicitur *Armenius* quidam flexis genibus, in altero Parthus in genua procumbens ſigna offerens. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 558. *E.* Nero, quem turpiſſimum Imperatorem paſſa eſt Romana Reſpublica, amiſit *Armenias* duas, Rege iis Tiridate à Parthis impoſito. Ac ſub Regibus iterum *Armenia* uſque ad Trajani tempora fuit. Qui Dacia victa, expeditionem in *Armenos*, Parthos & orientem paravit, belli prætextum faciens, quòd *Armenorum* Rex diadema & cætera regni inſignia atque jura non à ſe, ſed à Parthorum Rege, velut illi obnoxius ſumpſiſſet. Qui ſimul ac *Armeniæ* fines ingreſſus eſt, *Armeniæ* Regem & ſatrapas obvios habuit, cum muneribus equum ducentes, ita edoctum, ut Trajanum anterioribus pedibus in modum ſupplicantis flexis adoraret. Tum cauſa cognita Parthemaſiri *Armeniæ* Regi ſublato diademate regnum ademit. Quam impoſito conſulari legato Romanam provinciam fecit. *Panvin. l. l. Robortell. de Provinc. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* (9) *D.*

ARMENIACUS cognominatus fuit M. Antoninus Philoſophus, ut ex Julio Capitolio in ejus vita c. 9. cognoſcitur, ob res ſuo nomine in *Armenia* proſperè geſtas per Statium Priſcum Artaxatis captis. Quod cognomen licèt ob verecundiam Marcus primo recuſaſſet, poſtea tamen recepit. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 558. *B.*

ARMENII de rebus maximis judicaturi per deam Agnatidem, cujus templum illis erat, jurabant. Strab. XII. pag. 385. Alex. Gen. v. 10. *Hanſen. de Jurej. Vet.* c. 28.

ARMENTORUM cuſtodes, ut pecus ſuum ab alieno internoſcerent, ſigna quædam ei imprimere conſueverunt: quæ quoniam ferro candente urebantur, à Græcis ἐγκαύματα dicta ſunt. Iſidor. XX. 16. *Character & ferrum coloratum*, malim ego caloratum, *quo nota pecudibus inuruntur*. Meminit hujus conſuetudinis Calpurn. Ecl. v. 82.

—— vivi quoque pondera melle
Argenti coquito, lentumque bitumen aheno
Impreſſurus ovi tua nomina.

Sed omnium optimè Virg. Georg. III. 58.

Continuoque notas, & nomina gentis inurunt.

Long. de Annul. p. 131.

ARMIDUCTOR in Gloſſario veteri eſt ὁπλοδιδάσκαλος. *Stevvech. in Veget.* I. 13.

ARMIGERI dicebantur ſervi, qui dominorum *arma* & ſcutum gerebant, eos ſequentes. Plaut. Caſ. III. 3. 39.

Quam illi ſervo nequam des armigero.

Scutigerulum eundem ſervum appellat n. 44. *Popm. de Oper. Serv.* p. 84. *Pignor. de Serv.* p. 239. *Buleng. de Imp. Roman.* III. 39.

Armigeri

Digitized by Google

Armigeri equites. V. illos infr. in *Equites*.

ARMILAUSA erat ſagum militare, quod thoraci ſuperinduebatur. Curtas militum tunicas ad genua uſque pertingentes, ἀρμιλαύσια appellat Mauricius in Strategicis. De forma Iſidor. XIX. 22. *Armilauſa vulgo vocata, quod ante, & retro diviſa, atque aperta eſt; in armos tantum clauſa, quaſi armiclauſa*. De colore Scholiaſt. Juven. Sat. v. 143. *Armilauſam praſinam*, dum *viridem thoracam* poetæ explicat, quamvis & alterius fuerit coloris. Et veſtis brevis monachorum. Paullin. Epiſt. 13. *Minimè monachali caliga & veſte, cum præterea facie non minus quam armilauſa ruberet*. Iſidorus in gloſſis: *Armilauſa, ſcapulare monachorum*. Ruben. Elect. II. 12. Turneb. Adv. XXI. 26. Salmaſ. in Trebell. Poll. Claud. c. 14. Du Cange Gloſſario. Meurſ. Gloſſar. Græco-barb. Græv. in Iſidorum.

ARMILLÆ erant ornamenta in circuli modum efformata, proprium brachiorum decus. *Barthol. de Armill.* §. 1. *La Chauſſe de Bullis tab.* 7. *Ruben. Elect.* I. 38. Illarum materia plerumque erat aurum. Plaut. Men. III. 3. 3.

——ut addas auri tu pondo unciam,
Jubeaſque novum ſpinther reconcinnarier.

V. *Spinther* infra in *Spinther*. Liv. I. 11. *Sabini aureas armillas magni ponderis brachio lævo habuerunt*. Non ſemper ſolidum, ſed textile ſubinde & per fila intortum. Quò reſpexit Plin. IX. 15. *Alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, ſpiris, auribus, collo, manibus, digitiſque*. Unde Spondanus ἕλικας γναμπτάς apud Homer. Iliad. E. n. 401. *armillas tortiles* reddidit. Non ineptè Heſychii ductu, cui ἕλικες ſunt, *vel inaures, vel armillæ, vel annuli*. Vel argentum. Liv. X. 44. *Equites omnes ob inſignem multis locis operam corniculis armilliſque argenteis donat*. Vel ebur. Scylax in Periplo: *Mulieres eorum utuntur ornatu, armillis elephantinis*. Et circuli eborei in *armillis* meminit Petron. c. 32. Vel caryota. Mart. XIII. 27.

Aurea porrigitur Jani caryota Kalendis,
Sed tamen hoc munus pauperis eſſe ſolet.

Aurum illi inducebatur, & ſputum illinebatur, non, ut nonnulli arbitrantur, ob gluten, ſed ad faſcinum, cui ſputum dicatum. Mart. VIII. 33. 11.

Hoc linitur ſputo Jani caryota Kalendis,
Quam fert cum parvo ſordidus aſſe cliens.

Barthol. ibid. §. 3. Ruben. l. l. Forma erat circularis. Iſidor. XIX. 31. *Ab intellectu circuli armilla non diſcrepat: quia ipſa quoque hoc ubi ponitur, ambiendo conſtringit, ſed quando armilla latius extenditur, circulus rotundus fit*. Barth. ibid. §. 4. Exornabant utrumque brachium. Utrique enim manui in ſacris applicantur plurium numero Gen. c. 24. n. 22. 30. Ezech. c. 16. n. 11. c. 23. n. 42. Sæpiùs dextrum, exoriente præſertim geſtandi ritu. Hinc *Dextrale* pro *brachiali* Latinis. Iſidor. Gloſſ. *Dextralia, brachialia*. *Dextrocherum* eodem ſenſu à Græcis tranſiit ad Latium. Plus tamen in dextris erat decoris, ſi ſolæ geſtabantur. Ezech. c. 21. n. 24. *Tanquam armilla impoſita brachio dextro*. Quia dextra virilis fortitudinis erat nota. Siniſtras amabant Sabini ſupra apud Livium. Ex quo tamen Valerinus, La Chauſſe, & Olivarius in Val. Max. IX. 6. 1. perperam colligunt fuiſſe ornamenta ſiniſtrarum. *Barth. ibid.* §. 2. Solis civibus & non externis virtutis cauſa donabantur. Plin. XXXIII. 2. *Armillas civibus dedere, quas non habent externi*. Iſidor. XIX. 31. *Armillæ propriè virorum ſunt, collatæ victoriæ cauſa militibus ob armorum virtutem*. Valerin. & La Chauſſe l. l. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 558. F. Alex. Gen. dier. IV. 11. Stevvech. in Veget. II. 3. Lipſ. Milit. Roman. V. 17. Hugo de Milit. Equeſt. V. 1. Nicol. de Triumph. c. 10. §. 4. Ita tamen ut eas geſtaverint mulieres. Feſtus: *Armilla genus, quod mulieres geſtare ſolebant in brachio ſiniſtro*. Capitolin. de Maximino c. 6. *Erat pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo*. La Chauſſe & Barthol. Urſat. l. l. In æternam gratæ copulæ memoriam in ſepulcrum inferebantur. Scævol. leg. 40. ff. de Aur. & arg. legat. *Funerari me arbitrio viri mei volo, & inferri mihi quæcunque ſepulturæ meæ cauſa feram ex ornamentis, lineas duas ex margaritis & viriolas ex ſmaragdis*. Barthol. ibid. §. 6. Moteſtell. Pomp. Feral. VII. 1. Nicol. de Sepulcr. II. 13. 11. vel teſtamento legabantur. Inter muliebria legata illas recenſet Ulpian. leg. 25. §. 10. ff. de Aur. & arg. legat. *Ornamenta muliebria ſunt, quibus mulier ornatur: veluti inaures, armillæ, viriolæ*. Barthol. l. l. Erant inter dona militaria. V. infr. in *Phiala* & in *Cornicula*.

Armillæ erant etiam olim annuli cavi, in quibus vertebant vertibula. Belgis *Pannen* monente Junio Nomencl. c. 72. & Popm. de Inſtrum. Fund. c. 22. Quod à Vitruv. X. 6. mutuati ſunt. *Barthol. de Armill.* §. 1. V. Vitruvium infr. in *Cnodaces*.

Armillæ pro cæſtibus pugilum. Crepitaſſe enim *armillæ* manu concuſſæ leguntur in Epigrammate veteri, in quo χρυσεοκρόταλον dicitur σπατάλιον, ex auro nempe crepitans brachiale:

Τὴν χρυσεοκροτάλω στρεπτὴν σπατάλιον.

Sive quòd appendiculas aureas habuerint illæ, quæ noſtris æneæ, ſive quòd fluitantes in brachiis crepitaverint. *Barthol. de Armill.* §. 7.

Armillæ, ſive annuli pro perforandis labiis. Suidas: *Armilla verò perforabis labrum ipſius*. De annulo quo nares animantium perforantur, interpretatur H. Stephanus. Ego de fibula malim. Quo Æliani locus reſpicit à Suida adductus: *Quod igitur tanquam armilla Ægyptiorum Regi appenſa erat ex lege*. Barthol. de Armill. §. 2.

Armilla quoque dicebatur millus, ſive collare, aut cingulum ex corio factum, quo muniebantur canum colla. Prop. IV. VI. 24.

Atque armillatos colla Moloſſa canes.

Rhodig. Ant. Lect. XVII. 26. Barthol. de Armill. §. 2.

Armillæ ad pedes, ſeu exornandos, ſeu onerandos adhibitæ. Quas vincula in calceis mulierum appellat Ovid. Faſt. II. 323.

Fregerat armillas non illa ad brachia factas,
Scindebant magni vincula parva pedes.

Barthol. de Armill. §. 2.

Armillæ ad maxillas duriùs videntur flecti quàm ad pedes. Quod tamen auſus eſt Job. c. 40. n. 21. *Nunquid pones circulum in naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus?* Barthol. de Armill. §. 2.

ARMILLUM eſt vas vinarium in ſacris. Varr. de vita P. R. I. *Item armillum, quod eſt urceoli genus vinarii*. Iſidor. in Gloſſ. *Armillum, crater, vas vinarium*. Barthol. de Armill. §. 1. Buleng. de Conv. IV. 16. Stuck. de Sacrif. p. 78.

ARMILUSTRIUM feſtum *erat apud Romanos, quo rem divinam armati faciebant, ac dum ſacrificarent, tubis canebant*. Paullus Diaconus in Epitome Feſti. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* I. 5. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 3. *Ferret. Muſ. Lapid. v. Mem.* 23. *Stuck. de Sacrif. p.* 171. *Hoſpin. de Feſt. Ethn. p.* 221. *Lomej. de Luſtrat. c.* 31. In Kalendario vetere Maffejano a. d. 19. Octobris legitur: ARM. N. P. *Armiluſtrum infaſtus primo*. Nardin. Rom. Vet. VII. 8. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 558. D. Vetus Lexicon. *Armiluſtrium*, ὁπλοκαθάρσιον, ὁπλοκαθαρμός. *Turneb. Adv.* XXI. 17. Ex Diacono Donatus & Gyrald. Synt. Deor. XVII. p. 497. A. colligunt, Salios in orbem ſe vertentes ſaltaſſe, de more ancilia circumferentes, galeis, gladiiſque armatos. Sed in eo errare mihi videntur. Saliorum enim feſtum non in 19. Octobris, ſed in 2. Martii incidit, ut ex Kalendario eodem liquet, item ex Ovid. Faſt. III. Plutarcho in Numa, & Dionyſio lib. II. Nec in eo tubæ adhibitæ, ſed tibiæ; ad cantum tibicinum Salii ſe moverunt, ut ex eodem diſcere eſt Dionyſio. Ergo *Armiluſtrium* diverſum à Saliorum fuit feſto, à militibus armatis ac ſaltantibus celebrari ſolitum, quod fortè ad ſepulcrum Titi Tatii, quem ad *Armiluſtrum* Romulus tumulavit apud Plutarch. in Romul. p. 32. C. Velut annuum parentale inſtitutum fuit: *Et civitas expenſis publicis anno quolibet illi parentat*, ait Dionyſ. II. *Nardin. l. l. Gutberl. de Saliis c.* 18. Ego exiſtimo centuriatis comitiis exercitum armatum luſtrari ſolitum. Quod puto eſſe ex inſtituto vetuſtiſſimo Athenienſium, apud quos οἱ περιστίαρχοι comitium luſtrabant, & ubicunque populus conveniret, id facere ſolebant, unde id καθάρσιον vocabant.

Digitized by Google

bant. Sed Longobardus ille, hic rei vetuſtiſſimæ cognitionem barbara mutilatione ſua totam nobis intercepit. Neque credibile eſt tubis in eo ſacro canere ſolitos, ſed claſſico. Aliter enim claſſes, aut exercitus convocari non poterant, quod vocare inlicium dicebatur. *Scalig. ad Feſtum. Argol, & Hoſpin. l. l. Maſſon. Horat. vit. p.* 102.

ARMILUSTRUM locus erat in quo ſtato die ſupra dicto annuum hoc feſtum celebrabatur. Putaverim id ſpatii quod in Teſtatia nunc eſt, nam in regione Aventini ponitur: nec ſane aptior locus recenſendis *armis* ac militibus oſtenditur. *Volaterr. Comment. Urban.* VI. *p.* 192. *C.* Sed hoc nimis longè ab Aventino remotum eſt, tametſi huic ipſi accenſitum regioni: deinde milites non alio in loco, quàm in campo Martio exercitabantur. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 8. Varro L.L. IV. 32. dicens: *Armiluſtrum ab ambitu luſtri locus: item circus Maximus dictus*, ſignificare videtur, *Armiluſtrum* & Circum eundem eſſe. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 3. *Panvin. de Lud, circenſ.* 1, 5. Longè alia mens Varronis eſt. Plures enim adferens nominis origines, adfert inter cætera: *Armiluſtrum ab ambitu luſtri locus*: tum his ſubnectit: *Item circus Maximus dictus, quod circum ſpectaculis ibi ædificatis ludi fiant:* unde nihil huic cum illo, niſi ſimile nominis etymon, commune eſſe liquet. Tatium ſupra è Plutarcho ad *Armiluſtrum* ſepultum habuimus: ergo *Armiluſtrum* in Aventino fuit, quia & Loretum illic fuit, in quo Tatius ſepultus. Idem & veteris inſcriptionis fragmentum indicat, quod Faunus ſua ætate ad S. Alexii in vineis repertum ait: SACRUM. MAG. VICI. ARMILUSTRI. Ergo in ſummo Aventino primò Lauretum fuiſſe, dein duos ejuſdem vicos, ſepulcrum Tatii, & *Armiluſtrum* cum vico ſuo, ſi non certum, ſaltem probabile eſt. *Nardin. l. l. Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* VIII. *Præfat.* * 4.

ARMITES & armati, *οἱ ὁπλῖται*. Optimæ Gloſſæ: *Armites, ὁπλῖται οἱ ἐν ἐσχάτῃ τάξει*. Triarios ſic videntur olim appellaſſe, quia ex omnibus legionariis maximè gravia *arma* habuere. Eædem Gloſſæ: *Armites, ἔνοπλος παράταξις*. Acies nempe *armatorum*. Sic *arquites*, vel *arcites* antiquitus vocabantur, qui arcu præliabantur, ut notat Feſtus. An non ſic *equites* dicti ſunt *οἱ ἱππόται*, ut qui arcus habent, *οἱ τοξόται arcitos*, & qui *arma armitos*, *οἱ ὁπλῖται*? *Salmaſ. de Re Milit. Roman, c.* 16.

ARMORICUS tractus in Gallis, nunc Normandia, ac Britannia dicitur. Cæſar Baronius in codice Vaticanæ Bibliothecæ de rebus Britannis ſe legiſſe ſcribit, Maximum tyrannum, cum Gallias invaſiſſet; ac vicinos Britanniæ *Armoricos* expuliſſet, vacuam provinciam inter Britannos milites novos colonos factos diviſiſſe. Unde illa provincia minor Britannia dicta eſt à Baronio in Martyrologio XXI. Octobris. Ea inter Sequanam & Ligerim. Sed tempore Notitiæ jam Maximo exſtincto, hæc regio Britannia minor erat appellanda. Forte cum latiùs extenderetur, antiquo nomine *Armorici* eſt nuncupata. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 84.

ARMUS coctus ſeu aſſatus apud veteres in pretio erat. *Bulong. de Conviv.* II. 6.

ARN.

ARNIENSIS tribus. V. illam inſr. in *Tribus*.

ARNULPHUS Germanorum Rex trecentis ac ſexaginta annis poſt calamitates quas Urbs ab Alarico, à Genſerico, à Ricimere, à Totila paſſa erat, illam obſedit & cepit; ſed quod ad publicorum ædificiorum & ſubſtructionum ruinas attinet, nullo incommodo affecit. Satis enim ſuperque ille habuit, à Fortunato Pontifice Maximo Auguſtum appellari atque mungi, & populum Romanum jurejurando ſibi devincire. Quod cum feciſſet, Roma incolumi relicta diſceſſit. *Bargeus de Ædif. Urb. Everſ. Theſ. Antiq. Roman, Grav. Tom.* IV. *p.* 1875. *F.*

ARO.

AROMATITES *fiebat è myrrha, è nardo Celtica, calamo, aſpalatho, offis in muſtum aut dulce vinum defectis*, apud Plin. XIV. 16. *Bulong. de Conviv.* III. 3.

ARP.

ARPINATIBUS civitas, ſed ſine ſuffragio eſt impetrata L. Genucio, Ser. Cornelio conſulibus. Suffragium illis poſtea eodem plebiſcito, quo Fundanis & Formianis, eſt conceſſum, ipſique in tribum Corneliam ſunt translati; & in ea à Cenſoribus cenſi. *Sigon. de Ant. Jur. Ital* II. 9. *Manut. de Civ. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* I. *p.* 21. *C.*

ARR.

ARRABONA Pannoniæ urbs. Hujus loci meminit Itinerarium. *Narabo* eſt apud Ptolemæum. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 81.

ἈῬῬΑΦΟΣ tunica. V. illam inſr. in *Tunica*.

ARRETIUM urbs eſt Etruriæ, & quidem ex duodecim principibus urbibus, Liv. IX. 37. *Arretium, Peruſia & Cortona ferme capita Etruriæ populorum ea tempeſtate erant*. Vulgo incolis *Arezzo* dicitur. Ante Trojana bella cum reliquis principibus Etruriæ urbibus condita fuit, ſive à primis hujus regionis cultoribus Umbris, ſive poſtea à Pelasgis. *Cluver. Ital. Ant.* II. 3. 72. Eò colonos deduxit Sylla. De *Arretio* facilis eſt conjectura ex eo quod Cicero in defenſione Murenæ c. 24. poſuit: *Catilinam circumfluentem colonorum Arretinorum exercitu alacrem incedere*. Sigon. de Ant. Jure Ital. III. 4.

ARRHÆ ſponſalibus peractis ſolebant intervenire, quæ à ſponſo ſponſæ dabantur in teſtimonium, & quaſi pignus, de futuris inter eos nuptiis, factæ ſponſionis: eæque aut ſponſæ dabantur, aut apud proxenetas deponebantur, quo fiebat, ut hoc modo *proxenetica*, illo *ſponſalitia* nuncuparentur. C. de Sponſal. & arrhis ſponſal. *Arrha* nomine ſæpiùs non nummi, ſed pronubus annulus dabatur. V. ſupr. in *Annulus*. Solere & alia multa *arrha* nomine dari, indicat Capitolin. in Maximin. jun. c. 1. *Deſponſata illi erat Junia Fadilla, proneptis Antonini. Manſerunt apud eam arrha regia, quæ tales fuerunt: monolium de albis novem, reticulum de praſinis undecim, dextrocherium cum coſtula* (forte *copula*) *de hyacinthis quatuor, præter veſtes auratas & omnes regias, cæteraque inſignia ſponſaliorum*. Claves etiam tradi ſollenne fuiſſe. V. inſr. in *Claves*. Hinc ſponſa *ſubarrhari*. V. hoc inſr. in *Subarrhari*, dicebatur. *Hotman. de vet. rit, nupt. c.* 10. *de Sponſal. c.* 3. *Caſal. de Urb. ac Imper, Roman, ſplend. part.* 2. *c.* 16. Nullius rei quàm hujuſmodi *arrharum* apud Græcos & Latinos crebrior mentio. Dabatur ferè eorum aliquid, quæ ad mundum, aut potius ad ornatum feminarum pertinent: propterea Heſychius *κάθορμα, ἔνορμα* & *περιθέματα*, quæ ſunt diverſa monilium nomina, appellat *ἀῤῥαβωνικὰ*, quòd *arrharum* loco præſertim ſponſalitiarum dari ſolerent. Idem alibi: *μνῆστρον, ὁ τῆς γάμου ἀῤῥαβών*. *Caſaub. & Salmaſ. ad Capitolinum*, Differt juxta Hieron. in Epiſt. ad Epheſ. 1. 14. & Iſidor. Orig. V, 25. à pignore. *Intereſt in loquendi uſu inter pignus & arrham. Nam pignus eſt quod datur propter rem creditam, quæ dum redditur, ſtatim pignus auſertur. Arrha verò eſt primum quod pro re bona fide contractu empta ex parte datur, & poſtea completur. Eſt enim arrha complenda, non auferenda: unde qui habet arrham, non reddit, ſicut pignus, ſed deſiderat plenitudinem*. Voſſ. Lex, Etymol. Oiſel. in Gell. XVII. 2. *Arrha* quare à ſponſo darentur ſponſæ, undeque ea res habeat originem, pauci noverunt. Conſuetudo fuit apud veteres, ut ſponſus & ſponſa mituri fœdus matrimonii, ſe invicem coemerent: facta igitur pretii conventione, & ſponſa emebat ſponſum dotis pretio. Id quod Plautus expreſſit, dicens Aſin. 1. 1. 74.

Imperium accepi, dote libertatem vendidi.

E contrario ſponſus emebat ſponſam. Unde eſt illud Virg. Georg. 1. 31.

Teque ſibi generum Thetys emat omnibus undis.

Sed

Digitized by Google

Sed quia utrumque pretium futurum erat in poteſtate viri, accipit ille dotem, quia emptus eſt à ſponſa: illa verò tantum accipit *arrhas*, quod eſt quaſi emptionis ſignum. *Calvin. Lex. Jurid.*

ARRIUS, gentilitium hoc nomen quandoque pro cognomine uſurpatum obſervo in lapidibus: ut

L. CORNELIUS. ARRIUS.

Q. TAMUDIUS. Q. F. ARRIUS.

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. *p.* 559. *C.*

Arrius presbyter ab Alexandro Epiſcopo de Alexandrina Eccleſia ejectus, multos ſuæ impietati ſociat, prædicans Patrem & Filium & Spiritum Sanctum non eſſe unius ejuſdemque naturæ, aut, ut expreſſiùs dicitur, eſſentiæ, utpote creaturam; Spiritum verò Sanctum creaturam creaturæ, id eſt, ab ipſo Filio creatum. Ad quam perfidiam coarguendam Synodus trecentorum decem & octo Epiſcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ congregata omnes hæreticorum machinas homouſii oppoſitione dejecit. *Proſp. Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 303. *A.* Sed hæc impietas Conſtantini Imperatoris fulta præſidio, exſiliis, carceribus & variis afflictionum modis primùm Athanaſium, deinde omnes non ſuæ partis Epiſcopos perſecuta eſt. *Proſp. ibid. p.* 304. *D.* Cum verò totum penè orientem atque occidentem Arriani commaculaverant, edicto glorioſi Principis Eccleſiis ſpoliantur, quæ Catholicis deputatæ ſunt. *Proſp. ibid. p.* 324. *E.*

ARRUGIA eſt ſcalptura, ubi aurum ſcalpitur, non effoditur. Plin. XXXIII. 4. *Aurum arrugia quæſitum non coquitur, ſed ſtatim ſuum eſt.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75.

ARRUNS Dionyſio auctore prænomen Tuſcum fuit, Romæ in gente Tarquinia celebratum, quo & Superbi Tarquiniorum filii uſi ſunt. Hoc nomine affectus fuit vates quidam Tuſcus divinandi ſcientia inſignis, de quo Lucan. I. 586.

Arruns incoluit deſerta mœnia Lunæ.

Panvin. de Nom. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 2024. E. Sigon. de Nom. Roman. c. 3.

ARRUNTIA gens. V. illam infr. in *Gens.*

ARS.

ARSACES primus imperavit Parthis ab imperio Macedonum recedentibus, unde *Arſacidæ* dicti. *Proſp. Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 280. *A.* Solis ſe & Lunæ fratres appellabant. *Bargeus de Obeliſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1916. *E.*

ARSE VERSE ſcribebant veteres in ædium foribus ad avertendum incendium. Feſtus: *Arſe verſe, averte ignem ſignificat. Tuſcorum enim lingua arſe, averte: verſe ignem conſtat appellari: unde Afranius ait: Inſcribat aliquis Arſe verſe in oſtio.* In hoc verſiculo oſtenditur ſuperſtitio veterum, qui ad deprecandum incendium inſcribebant in oſtio neſcio quid, quod ad eam rem faceret. Plin. XXVIII. 2. *Etiam parietes incendiorum deprecationibus conſcribuntur.* Scalig. in Feſtum. Almelov. Conject. p. 151.

ARSINOE oppidum à Ptolemæo in Cyrenaica ponitur. Dicebatur etiam Teuclucta, vulgo Trochera. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 78.

ART.

ARTABA barbara & peregrina eſt menſura. De ejus mole fixam & ſolidam ſententiam habebimus ex Septuaginta Interpretum teſtimonio, qui ſuper Eſajam, ubi legimus: *Triginta modii ſementis facient modios tres*, ita repoſuerunt: *Qui ſeminat artabas ſex, recipiet menſuras tres*, & pro tribus modiis tres menſuras, & pro triginta modiis ſex *artabas* reddiderunt. Quo fit, ut decem modii duas *artabas* reddant, & quinque modios quæque *artaba* contineat: Quod ſi verum eſt, ex modii capacitate conſtat *artabam* unam quartarios Pariſinos quindecim, ſextarium bilibrem, uncias ſex & ſcriptulum cum tertia ſcriptuli

recipere. Quod facilè cognoſcitur, ſi ad demenſum unum adjeceris modium: eſt enim *artaba* ad ipſum ſeſquiquarta. Quod ergo ſcriptum eſt Daniel. c. 14. n. 2. *Erat idolum apud Babylonios nomine Bel, & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimila artabæ duodecim.* Duodecim *artabæ*, ſi rationem quis inire velit, centum nonaginta quatuor quartarios complent, uncias quinque, drachmas verò duas. *Cenal. de Pond. ac Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1469. *F.*

ARTAXERXES Mithridatem apud Perſas torque honoravit, quòd ſtratum equi, quo Cyrus ab ipſo interfectus uſus fuerat, ad ipſum attuliſſet. *Scheffer. de Torquib. c.* 9. Terræ pro uxore votum fecit. Plutarchus. Facti cauſam & rationem indicat Macrob. Sat. I. 10. nimirum *ab hominibus hos Deos*, ſcilicet Saturnum & Opem, *quaſi vitæ cultoris auctores haberi.* Cur verò Terra Opis dicta, ſubdit idem: *quod ejus ope humanæ vitæ alimenta quærantur. Huic*, pergit idem, *Deæ Opi ſedentes vota concipiunt, terramque de induſtria tangunt, demonſtrantes ipſam matrem eſſe mortalibus appetendam.* Conjuges autem pro ſe invicem vota faciebant. *Tomaſ. de Donar. c.* 15.

ARTEM ludicram facere dicuntur, qui operas ſuas in ſcenam ſaltandi geſticulandique cauſa locant, vel etiam extra ſcenam geſticulantur, leg. mater §. ult. ff. ad leg. Jul. de adulter. Athletæ plane, thymelici, xyſtici, agitatores, & qui aquam equis refocillandorum eorum cauſa ſpargebant, cæterique omnes qui ſacris & in Deorum honorem inſtitutis certaminibus deſerviebant; item deſignatores, quos βραβευτὰς vocabant, *artem* ludicram facere non exiſtimabantur, quemadmodum Ulpianus ad edictum Prætoris de his qui notantur infamia leg. Athletas explicat. Eodem jure etiam Attellanarum actores obſervavi: *quod genus ludorum, ob Oſcis acceptum, juventutem tenuiſſe, nec ab hiſtrionibus pollui paſſam*, eoque inſtitutum, ut eatum actores, velut *artis* ludicræ expertes, notæque vacui, *neque tribu moverentur, nec à ſtipendiis militaribus repellerentur.* Liv. VII. 2. cum Val. Max. II. 1. ſcribit: *Briſſon. de Jur. Connub. Theſ. Antiq. Roman. Græv.* VII. *p.* 1060. *F.*

Artes liberales ſunt omnes artes honeſtiores, & quæ literarum opera comparantur, quòd eorum doctrina ad liberos ſpectaret homines. *Pier. Hierogl.* XXXVIII. 1. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 277. Plin. Præf. XIV. *Peſſum iere vitæ pretia: omneſque à maximo bono liberales dictæ artes in contrarium cecidere, ac ſervitute ſola profici cœptum.* Cicero appellat *ingenuas*, Ariſtoteles ἐλευθερίους ἐπιστήμας, Galenus ἐλευθέρια μαθήματα. Dicuntur etiam ἐλευθέριοι λόγοι & προπαιδεύματα, quaſi inſtitutiones præviæ ad primam philoſophiam & theologiam. *Bud. Pand. p.* 277. *C.*

Artes quæſtuarias ut exercerent, Romuli tempore plebeis eſt mandatum. *Manut. de Civ. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 3. *A.*

Artes ſellularias, ſordidas, & humiles cives Romanos exercuiſſe, & quidem ex Romuli inſtituto, negat Dionyſ. II. p. 98: IX. p. 583. Sed ego artifices & opifices è numero civium Romanorum fuiſſe cenſeo, & Romuli inſtitutum inſtituto aut Numæ, ut Plutarch. Num. p. 71. D. aut Servii, ut Flor. I. 6. 3. abrogatum fuiſſe aſſero. Non enim ſervos aut peregrinos illi in collegia digeſſiſſe dicuntur, ſed cives Romanos; probro tamen primis temporibus ejuſmodi *artium* uſum fuiſſe, atque inde factum, ut à veris civibus, & germanis ſecernerentur, non negaverim. Quoniam ejuſmodi operibus occupati homines neque ad militiam propter ignaviam vocabantur, nec ferè tributi onere ullo propter tenues ipſorum opes premebantur, propterea ne in cenſitorum quidem civium numerum à cenſoribus referebantur. Siquidem cenſus ad juniorum copiam, qui ad bellum conſcriberentur, & pecuniarum magnitudinem, quibus bellorum facultates ſuſtentarentur, diſpiciendam eſt celebratus. At verò peregrinorum atque ſervorum prope alterum Romæ populum eſſe obverſatum, qui hic quæſtibus operam dederit, agriculturam verò & rem militarem civibus liberis ſolis reliquerit, vix mihi conſentaneum videtur; præſertim cum peregrini civitate, ſervi

Digitized by Google

libertate & civitate facilè donari poſſent: quam, quid erat, cur tantoperè expeterent, ſi lucrum ex *arte* antiqua amiſſuri eſſent? opifices autem & ſellularios à militia eſſe repulſos non lege, ſed conſuetudine, quòd parum bello idoneum genus illud hominum putaretur, videtur mihi colligi poſſe ex Liv. VIII. 20. *Quin opificum quoque vulgus, & ſellularii minimè idoneum militiæ genus, exciti dicuntur, Vejoſque ingens exercitus contractus, ut inde Gallis obviam iretur*, & Sall. Bell. Jug. c. 73. *Plebs ſic accenſa eſt, ut opifices omnes agreſteſque, quorum res fideſque in manibus ſitæ ſunt, relictis operibus frequentarent Marium*, Etenim quæro, an Conſules opificum turbam centuriaſſent, ſi ſervi ac peregrini fuiſſent, quorum illi nunquam, hi non in legione, ſed auxiliis meruerunt? at raro hoc uſurpatum eſt; fateor, Neque enim ejuſmodi hominum genus conſcribi, qui non idonei militaribus operibus viderentur, ſolebat; niſi aut aſperis in rebus, aut ab ambitioſo Conſule, ut à Mario, qui etiam capite cenſorum infimam plebem centuriaſſe fertur. Eoſdem tributo conferendo vacaſſe, non quòd civitatis, ſed quòd facultatis eſſent expertes, apertè demoſtrat Plutarchus, qui ſcribit: Poplicolam pauperes cives tributi conferendi onere exſolutos alacriùs ſua opificia tractare juſſiſſe. Cur igitur à Cenſoribus, teſte Dionyſio, ſint præteriti, dubii jam nihil relinquitur, Quòd ſi quis non optimo eos jure civitatis uſos eſſe in prima illa ſive Regum, ſive patriciorum republica affirmarit, non repugnabo. Quid enim id mirum, in ea republica, quæ non eſſet legibus temperata, ſed humilibus neglectis, tota in principum & divitum eſſet poteſtate ſita? At poſtquam plebi uni univerſa eſt communicata reſpublica, tum & hanc plebis partem meliora jura, quàm ante, ſibi paraſſe negari non poteſt. Poſtremis enim temporibus hæc pars civitatis ad tribus & ad ſuffragia, quo jure nihil eſt præſtantius, & ad honores, quo jure nihil eſt melius, eſt admiſſa, V, infr. in *Opifices*. Et exinde cives Romanos etiam ſordidis in *artibus* occupatos fuiſſe probatur. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* II. 12. Ab *arte* aliqua qui diſcedebant, *artis* inſtrumenta diis ſuſpendebant, & ſacrabant: gladiatores, milites, poetæ, paſtores, meretrices, aliique, V. ſingulos ſuis locis. *Cerda in Virg. Ecl.* VII. 24. *Turneb. Adv.* VI. 9. *Brouckhuſ. in Tibull.* II. 5. 29. *Schill Nomencl. Philol. pag.* 160.

Artes, ſervi venales quas ſcirent, inſcribebantur eorum titulis. Plin. Epiſt. V. 19. *Libertus meus Zoſimus eſt homo probus, officioſus, literatus, & ars quidem ejus, & quaſi inſcriptio, comœdus*: unicuique ex collo aptatis. Prop. IV. 5. 51,

Aut quorum titulus per barbara colla pependit,...

Vel in venalitio pingebantur. Petron. c. 29. *Venalitium erat titulis pictum*, Pitiſc. in Suet. Gramm. IV. 5. §. 10.

Artes ſuas homines privati Kalendis Januariis religionis, ominiſque cauſa auſpicabantur, Ovid. Faſt, I. 167.

Tempora commiſi naſcentia rebus agendis,
Totus ab auſpicio ne foret annus iners;
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo,
Nec plus quam ſolitum teſtificatur opus.

Senec. Epiſt. 84. *Ille tantus pſychrolutes, qui Kalendis Januariis in Euripum ſaltabam: qui anno novo, quemadmodum legere, ſcribere, dicere aliquid, ſic auſpicabar in virginem deſilire.* Lipſ. Tacit. Ann. IV, n. 96.

Artes ſceleratæ tributo depenſo Romæ olim tolerabantur. Tertullian. de Fug. c. 13. *Neſcio dolendum an erubeſcendum ſit, cum in matricibus beneficiariorum & curioſorum inter tabernarios, & laniſtas, & fures balnearum, & aleones, & lenones Chriſtiani quoque vectigales continentur*, Suet, Ner. c. 40. n. 6. *Ut tenerentur publico, & qui meretricium, & qui lenocinium feciſſent.* Pitiſc. in Suetonium.

ARTEMON eſt trochlea collocata in radice machinæ cujuſdam πολυσπάστου, Græci ἐπάγοντα appellant. *Bald. Lex. Vitruv. Alciat. de Verb. Sign. p.* 262. *Calcagn. de Re Naut. c.* 14. *Voſſ. Lex. Etym, Gentil. de Verb. Sign. pag.* 412.

Artemon eſt antenna navis. *Eraſm. in Actor. c.* 28. *n.* 40. Ubi mentio eſt *artemonis*. Gubernaculum eſt navis, ſeu clavus. *Accurſ. leg.* 242. *de Verb. ſignif.* Falſum utrumque. Nec minùs mirum, hominem quemdam Juris peritum hallucinatum, cum verba Labeonis leg. 242. de Verb. Signif. *Artemon magis additamentum, quam pars navis*, inter navigia exponeret, vulgus nauticum ſecutum eſſe, ut putarit velum majus eo nomine appellari. Qua enim de cauſa malus niſi ut vela ſuſtentet? vela igitur non additamentum, ſed *artemon* additamentum. Eſt igitur *artemon* minus illud velum, quod velis majoribus appendi ſolet. *Gyrald. de Navig. Oper. Tom.* I. *p.* 636. *D. E. Scheffer. de Re Nav.* II. 5. *Broid. Miſc.* X. 19. *Alciatus de Verb. Signif. p.* 262. *Gentil. de Verb. Signif. p.* 410. *Philand. in Vitruv.* X. 5. *Kipping. Diſſert. de Expedit. marit.* §. 1.

ARTIFICES ſunt, qui manuum operam adhibent, & rem à ſe in aliam formam elaboratam vendunt, quales ſunt cerdones, fabri, pelliones, ſutores, textores, ſarcinatores, fullones, bractearii. Mercis ad hos appellatio non pertinet. *Alciat. de Verb. Signif. p.* 146. *B. p.* 231. *a.* Romani nulla ab initio uſi ſunt *artificum* opera; ſed ubi primum ludos facere cœperunt, tunc adſciti *artifices* ab Hetruſcis civitatibus. *Buleng. de Theatr.* I, 45. Habebant proprium templum, in quod conveniebant, propriumque patronum cooptabant, qui eorum cauſas tueretur, & quæ ad ſuos ſpectabant, procuraret. *Panciroll. de Corp. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 20. *D.* Perſonalium onerum immunitate gaudebant, & hos numero duos & triginta Taruntenus Paternus recenſet in leg. ult. C. de Jur. Imm. Conſtantinus verò ad Maximum quinque, & triginta nominat in leg. 1. C. Theodoſ. de excuſ. artif. *Pancirol. ibid.* 17. *A.* Illorum genera & collegia V. infr. in *Opifices*. Diverſa illorum collegia ſuos habuerunt Deos tutelares, quibus ſuum cultum præſtabant. Et inter illos fuerunt, qui ſui muneris memores exacto opere inſtrumenta, quibus uſi fuiſſent feliciter, Deo cuipiam privatim dicabant. *Tomaſ. de Donar. c.* 34.

ARTISSELLIUM ſervus *de ſuo paraviſſe & duas trullas* legitur in Traguriano Petronii fragmento nuper edito. Loquitur de ſervo frugi, qui genium ſuum defraudans, de quotidiano demenſo miſer comparſerat, paupertinam ſibi parans ſupellectilem, *artiſſellium & duas trullas*. Inaudita vox *artiſſellii*. Quod ſi *artiſellium* reſcribamus, pronum mox erit pro *arta ſella*, & anguſta, atque humili, qualis ſervum non dedecebat, interpretari. Niſi aliud fucus hic ſubeſt, & ἀπὸ τοῦ ἄρτου, à pane deducta ſit vox; cum enim jungat mox duas trullas, vaſa ſcilicet vinaria, id primum curæ debuit eſſe ſervo non improvido ſervandi panis, vinique inſtrumenta parare. *Artiſſelium* autem idem ſit ac panarium, vel arca, aut repoſitorium panis: quaſi ἀπὸ τοῦ ἄρτου καὶ συλᾶν, *artiſylium*, *artiſelium*, quod illic colligatur panis veluti furtivus, ac detractus, *Chimentell. de Honor, Biſell. c.* 24.

ARTOLAGANUS erat *panis appellatus à deliciis*. Plin. XVIII, 11. Ab ἄρτος panis, & λάγανον, quod Heſychio genus eſt placentæ ex ſimila in oleo coctæ in patella. Pro minus delicato accipere videtur Cicer. Fam. IX. 20. *Dediſcenda ſunt tibi ſportella & artolagani tui*. Tiraquell. in Alex. V. 21. Voſſ. Lex. Etymol. Laz. Comment. Reip. Rom. II. 15.

ARTOPTÆ meminit Plaut, Aul. II. 9. 4.

Ego hinc artoptam ex proximo utendam peto.

& Plinius Plautum laudans XVIII. 11. *Artoptam Plautus appellat in fabula, quam Aulularium ſcripſit; magna ob id concertatione eruditorum, an is verſus ſit Poetæ illius.* Qui, ut quidem cenſent, mulierem in Plauto videtur intellexiſſe panificam. Perperam. Fuit vas quoddam, quo panis torrebatur, Pollux. X. 25. *Nihil intererit etiam vas, in quo panes coquunt, ſic nominare, quod nunc artoptam vocitant.* Turneb. Adv. XIV. 5, Voſſ. Lex. Etymol. Schill Nomencl. Philol. p. 162.

ARV.

ARVALES fratres, V. illos infr. in *Fratres*.

AR-

ARVERNI inter Aquitaniæ populos recenſentur, in Cæſare & alus inter Garumnam & Pyrenæos montes. Ptolemæus legit *Avernos*. Stephanus *Arvernos*. Vulgo *Auvergne*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 88. Hos, cum agros Æduorum populati eſſent, Cn. Domitius Ahenobarbus Conſul adducto adverſus eos exercitu ad Rhodani & Sulgæ confluentem devicit, *Arvernorum* Regem Betuitum acie juxta Rhodanum profligavit. Neque ille bello finem impoſuit, ſed, qui ei ſucceſſit, Q. Fabius, qui Allobrogibus & *Arvernis* ad Iſaram ſuperatis, & gente in deditionem accepta, ſibi cognomen Allobrogici peperit, atque omnes in provinciam retulit, præter *Arvernos* atque Rutenos, quibus populus Romanus ignovit. *Sigon. de Ant. Jur. Provinc.* 1. 6.

ARUGA hoſtia, quæ erat ovis mas, quam *arigam*, vel *aringuam* veriùs dixeris. Quia Græci ἄρικα, πρόβατον ἄῤῥεν ovem marem vocant. *Buleng. de Sortib. c.* 5. *Rutgerſ. Var. Lect.* III. 9.

ARVINA Corneliorum à corporis habitu eſt dictus. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 5. V. infr. in *Coſſi*.

ARULA in altari Hieroſolomytano non fuit una eademque quæ craticula in eodem, quaſi *arula* dicatur ſuperior craticulæ pars: nec fuit circulus, qui eſt os craticulæ, ſive conchæ illius perforatæ. Putant enim nonnulli, ſed fruſtra, omne quod quippiam circuit in gyrum vocari *arulam*. Fuit verò arcula ſuffumigatoria, prout Joſeph. Ant. Judaic. III. 7. videtur deſignare, quæ plena prunis ardentibus, ad ſuperpoſita devoranda idoneis, in altaris concavum medium craticulæ ſubjiceretur, & denique aureis annulis connecteretur. Similes nimirum huic illæ ſunt, quarum paſſim uſus eſt in ſacris & privatis ædibus, ad expellendum frigus hyemali tempore. Hæc mea conjectura confirmari facilè poteſt ex Jerem. c. 36. n. 22. 23. *Berthald. de Ara c.* 5.

ARUNDO adhibebatur in agrorum aliarumque rerum metationibus; unde Apoc. c. 21. nu. 15. qui civitatem Dei metiebatur, menſuram *arundineam* habuiſſe dicitur: & apud Ezech. 40. n. 3. *calamus* menſuræ nominatur, quo utebantur ad dimenſionem ædificiorum: cujus *calami* fit mentio apud Auctores de Limitibus agrorum, ac decem pedum fuiſſe dicitur: quare hodieque inſtrumentum, quo metiri aliquid ſolemus, nomen *canna* vulgo retinet. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 720. *B.* Virga caducei, ſi audiamus auctorem hymni in Mercurium, qui Homerus dicitur eſſe, ex quodam trifolio videtur fuiſſe, ſiquidem τριπέταλον nominant; verùm in tabula noſtra arundinem eſſe cernimus; idque non ex nihilo factum exiſtimare licet: quid autem ſi dicamus ſagittas indicari? ex *arundine* enim fiebant, unde paſſim apud Poetas *arundo* pro ſagitta ponitur: & ſane in hac tabula ſuperior caducei pars ſimilitudinem ferri habere videtur, quale ſagittis infigi ſolet: ſagittis verò Solis radii ſignificantur; ſed & virga Latinis radius dicitur, Græca (ni fallor) origine ῥάβδος. Fiſtula etiam *arundinea* indicari poteſt; nam & hanc Mercurio tributam præter Apollodorum referunt Iſidor. Orig. III. & Albricus de Deorum imaginibus. Quia verò è ſeptem cannis compacta erat, ſeptem planetarum orbes præmonſtrabat, earumque harmonicas converſiones. Scripturam quoque denotare *arundo* poteſt, quippe calamo ſive *arundine* ſcribi ſolitum apud Veteres. Perſ. Sat. III. 10.

Inque manus chartæ, nodoſaque venit arundo.

Auſon. Epiſt. VII. 50.

Nec jam fiſſipedis per calami vias
Graſſetur Gnidiæ ſulcus arundinis.

At Mercurium literarum fuiſſe inventorem docent Philo Biblius apud Euſeb. de Præpar. I. 6. Diodor. I. p. 10. A. Quintil. II. 19. Plutarch. Symp. IX. 3. Tertull. de Cor. Mil. c. 8. & Caſſiod. Var. VIII. 12. *Aleand. ibid. p.* 718. *F.* Viti quoque ſuſtentaculum adhibetur, quo fortaſſe in tabula noſtra ſpectat Mercurii virga ſub *arundinis* ſchemate: innituntur enim vites *arundinibus*, quemadmodum puerili nutritiis, qui propterea bajuli dicebantur, ut hodie nutrices Italico idiomate Balie, quia infantes geſtare ſoliti: ad quorum ſimilitudinem de pedamentis vitium ita locutus eſt in Hiſtoria Angliæ Malmesburienſis IV. *Hic prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per bajulos palos in celſum ſurgunt.* Aleand. ibid. p. 743. E. *Arundine* ſervi amoliebantur aut amovebant indignos vel importunos. Petron. c. 94. *Et arundinem ab oſtio rapuit, iterumque nil reſpondentem mulcavit.* Prop. IV. 7. 21.

Nec crepuit fiſſa me propter arundine cuſtos.

Lipſ. in Senec. de Conſt. c. 14. n. t 26. in..... equitare quorum ludus ſit. V. infr. in *Equitare*.

Arundo creſcens. V. illam infr. in *Calamus*.

ARUSINIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

ARUSPEX differt ab augure, quòd hic aves, ille aram, victimas & exta diligentiùs inſpiceret. Tota illa diſciplina in ſacrificiis obſervabatur. Græci *aruſpices* θύτας ἢ ἱεροσκόπους vocant. Dionyſ. II. p. 93. vult *aruſpicem* dici quaſi ἱεροσκόπον, Gloſſæ. *Ariolus*, ἱεροσκόπος, θυοσκόπος, σπλαγχνοσκόπος. Accipitur quoque pro extiſpice. Sil. Ital. V. 162.

—— dum nos augur, & extis
Quæſita fibra, vanuſque moratur aruſpex.

pro vate & divinaculo. Prop. III. 11. 61.

Proloquar, atque utinam patriæ ſim vanus aruſpex.

Buleng. de Sort. c. 5. Turneb. Adv. XIX. 20. Herodianus eodem loco habet quo magos IV. 12. 6. *Oracula omnia conſulebat, & magos undique, aſtronomos, aruſpices advocabat.* Buleng. ibid. c. 6. Velabantur cinctu Gabino, manicis brevibus, barba raſa, dextra lituum tenebant. *Buleng. ibid. c.* 7. Et erant Romæ tanti, ut ex Urbe duodecim principum filii ſinguli ſingulis Hetruriæ populis percipiendæ ſacrorum diſciplinæ gratia traderentur. Val. Max. I. I. I. Cic. Divin. I. 41. Quorum prior decem, poſterior de principum filiis ſex tantùm in diſciplinam traditos fuiſſe ſcribit. Sed non eſt dubium, quin & Valerii, & Ciceronis locus corruptus ſit: cum enim conſtet apud omnes, duodecim fuiſſe Etruriæ populos, & ſingulis ſingulos principum filios in diſciplinam traditos uterque velit; inde conſequens eſt, non ſex, ut Cicero, nec decem ut Valerius, ſed duodecim, ut neuter, principum filios legendum eſſe. *Cantel. in Valerium, Lipſ. Elect.* II. 11. Prodigia, fulmina, quicquid vel in extis, vel in ara, vel in cœlo, vel uſpiam locorum monſtri exiſteret, interpretabantur. Curt. VII. 7. 8. *Mos erat aruſpicibus exta ſine Rege inſpicere, & quæ portenderent referre.* Firmic. Aſtron. II. *Aruſpices quotieſcunque privatim interrogati de ſtatu Imperatoris fuerint*, & reſpondere voluerint, exta ſemper, ac venarum *ordines involuta confuſione conturbent*. Buleng. ibid. c. 5. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 562. C. Faciebant etiam οἰκοσκοπικὴν, & quæ domi acciderent, interpretabantur. Roſcium enim dormientem, ait Cicer. de Divin. I. 36. *circumplicatum ſerpentis amplexu, aruſpices* reſponderunt, *nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore*. Buleng. ibid. c. 5. Obſervabant & flammam, quæ ex crematis profectis edebantur; item fel, quomodo ejacularetur bilem, veſicam ore lana colligato igni imponebant, & quo illa pacto diſrumperetur, & quam in partem lotium effunderet, adnotabant, ut docet Didymus. Exta manu capiebant, & cultro ferreo rimabantur præcordia. Conſulebantur non tantum ſuper extis, ſed ſuper oſtentis, prodigiis: ſi lapidibus pluerat, ſi fax cœlo viſa, ſi natus androgynus, ſi puer factus ex virgine. Cic. Catil. III. *Ob prodigia cum aruſpices tota ex Hetruria conveniſſent.* Plin. VII. 3. *Puerum factum ex virgine deportari in inſulam juſſu aruſpicum.* Obleq. de Prodigiis: *Novemdiale ſacrum fuit, quod lapidibus pluerat, urbs aruſpicum juſſu luſtrata.* Buleng. ibid. c. 6. In circo conſulebantur. Juven. Sat. VI. 583.

—— ſortes ducet, frontemque manumque
Præbebit vati crebrum poppyſma roganti.

Vetus Scholiaſtes ſcribit *aruſpices* de circo ex oris preſſi ſono, quod poppyſma dicitur, futura collegiſſe. *Buleng. de Sortib. c.* I. Illorum libros rituales ſcripſit Tages, &

Antiſtius Labeo illos quindecim voluminibus expoſuit, Fulgent. Placiad. Expoſ. Serm. Ant. in manales lapides. Ex illis prodigia interpretabantur, cum apud Græcos, tum apud Romanos, quorum in exercitu greges ovium fuere, ut ante pugnam exta conſulerent. Pauſan. Bœot. p. 291, *Τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῆς ἐς τὰς ἐξόδους πρόβατα εἵπετο*. Dionyſ. III. p. 149. *Ὁρῶν ὅτι τὰ σφάγια, ὁπότε θύοιτο πρὶν μάχης, καλὰ γινόμενα*. Ideo Aurelianus vetat milites *Aruſpicibus*, qui erant in exercitu, quidquam dare, ne fortè ad gratiam militum loquerentur, aut mentirentur, apud Vopiſcum in Epiſtola Aureliani. *Buleng. de Sortib. c. 6*, Illorum collegium eo crevit, ut in ordinem tranſiret. Inſcriptio eſt vetus Romæ effoſſa 1605.

L. FONTEJUS. FLAVIANUS
HARUSPEX. AUGG. CC
PONTIFEX. DICTATOR
ALBANUS, MAG. PUBLICUS
HARUSPICUM. ORDINI
HARUSPICUM. LX. D. D

In hac inſcriptione notandus eſt *aruſpicum* magiſter publicus, *Guther. de Jur. Pontiſ.* 1. 3. Quod ad ſummum fuerit, V. infr. in *Collegia*,

Aruſpex Pontificis vocabatur, qui adhibebatur Pontifici ſacrificanti, Inſcriptio Romæ.

CN. IULI. CN. FILI
DOMATI. PRISCI
EX. EQUO, PUBLIC.
ADJUTORIS
HARUSPICUM
IMPERATORIS
PONTIFICIS
ALBANI

Guther. de Jur, Pontiſ. 1. 3: 11. 14.

Aruſpica etiam erant feminæ, Plaut. Mil, Glor. III. 1. 99.

Præcantatrici, collectrici, ariola, atque aruſpica.

Buleng. de Sortib. c. 7.

ARUSPICINAM in Hetruria reperit Tages, Genii filius, nepos Jovis, Feſtus, Qui puerili ſpecie viſus, ſed ſenilis fuit prudentiæ, Hic cum in agro Tarquinenſi, cum terra araretur, & ſulcus altiùs eſſet impreſſus, extitit repente, & eum affatus eſt qui arabat. Ejus adſpectu cum obſtupuiſſet bubulcus, & clamorem majorem cum admiratione ediddiſſet, concurſus eſt factus, & tota brevi tempore in eum locum Hetruria convenit. Ille plura locutus eſt multis audientibus, qui omnia ejus verba exceperunt, & literis mandaverunt: omnis autem oratio fuit ea, qua *aruſpicinæ* diſciplina continebatur. Cicer, de Divin. II. 23. Ovid. Metam. XV. 553.

Haud aliter ſtupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis adſpexit in arvis
Sponte ſua primum, nulloque agitante moveri,
Sumere mox hominis, terræque amittere formam,
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagem, qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.

Buleng, de Sortib. c. 5, 6. 7. Lomej. de Biblioth, c. 6. A Chaldæis ortum traxiſſe ego puto. Armenios, & Comagenos Chaldæorum vicinos certè iſta ſuperſtitione infames fuiſſe oſtendit Juven. Sat. VI. 548.

Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
Teſtamentum ingens, calida pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Comagenus aruſpex
Pectora pullorum rimabitur, exta catelli,
Interdum & pueri,

Ex quibus Comageni propiùs adjacebant Phœniciæ ac Judææ; nec procul à Chaldæa aberant. In ipſa Chaldæa hæc in abuſu fuiſſe indicant certè verba Ezech. c. 21. n, 21. *Nam ſtetit Rex Babyloniæ in bivio, in capite duarum viarum, conſuluit teraphim, inſpexit jecur.* Van Dale de Divinat. idolol. c. 2. Illam neglexit Hannibal, *Rex enim Pruſias, cum Hannibali apud eum exſulanti pugnare placeret, negabat ſe audere, quod exta prohiberent. An tu, inquit, caruncula vitulinæ mavis, quàm Imperatori veteri credere?* Cicer. Divin. II. 24. Neglexit eandem Cæſar infelici exitu, neglexit Caracallus, & non meliore. Dirarum obteſtationem Craſſus. Cicer. Divin. I, 16. Ejus judicia fuerunt vana & ridicula, in quibus nihil erat, cui ratio inniteretur. Judicabant de omnibus, quæ vel victimis acciderent, vel in extis apparerent, vel ad altaria contingerent. *Buleng. ibid. c. 6. 7.* Illa omnia V. ſuis locis. De illis itaque rectè Colum. I. 12. *Aruſpices vana ſuperſtitione rudes animos ad impenſas compellunt.* Et Hippocrates libro de iis quæ ad virgines ſpectant: *Redeunte ad mentem homine, mulieres cum alia multa, tum verò etiam veſtes muliebres pretioſiſſimas Dianæ conſecrant, à Vatibus*, id eſt, *Aruſpicibus, deceptæ*, Tomaſ. de Donar. c. 35.

ARX.

ARX eſt *editus in civitate, & munitior ad civium ſalutem locus. Virg. Æneid.* 11, 322.

Quo res ſumma loco Panthen? quam prendimus arcem?
Ergo prima ſpes in muris eſt; ſecunda in arce, ſi muros hoſtis irruperit. Auſon. in Monoſyll. n. 39.

Urbibus in cunctis munitior urbibus eſt arx.

Aſcon, in Divinat. p. 22. *Arces* ſanctimoniam quandam habere meritò ſunt creditæ, quòd in iis omnium civium ſalus eſſet repoſita, diique urbium cuſtodes ibi potiſſimum colerentur, Cicero ipſe *arcem* cum ara & portu conjungit in Verrinis, ut tutelam ejus ſimul & religionem ſignificet. Idemque pro Cornelio Balbo c. 17. cum de Gaditanis loquitur, *veterem ſpeciem fœderis Marciani omni ſanctiorem arce* dixit, Virg. Æneid. 11, 245.

Et monſtrum infelix ſacrata pandimus arce.

quia in illa ſacratiſſimum urbis pignus Palladium continebatur. *Rycq. de Capit. c. 6.*

Arx Jovis vocatur Capitolium. Ovid. Faſt. II, 70.

Inque Jovis ſummi caditus arce bidens,

Conſol, ad Liviam n. 28.

Et tumulus Druſum pro Jovis arce manet.

Quia in illo colebatur. *Rycq. de Capit. c. 6.*

Arx S. Angeli fuit dictum Adriani Mauſoleum, ad ulteriorem ripam Tiberis excitatum, Id Pario è marmore exſtructum, & in imo quaternis pari dimenſione lateribus, poſtea circumeunte fabrica, rotundam & ſpatioſam eminebat in turrim: equeſtribus ex eodem lapide ſtatuis, aut è curru exſtantibus in ſummo collocatis. Moli ad tuendam Urbem munitiones additæ ſunt. Procopius: *Sepulcrum id extra portam Aureliam, & ad lapidis jactum a mœnibus procul exſtructum brachiis duobus à mœnibus ipſis ad ſepulcrum id uſque porrectis & inædificatis complexi ſunt: ut è muro non ſit perinde pars quædam effectum, apparet namque altiſſima turri perſimile, & ea regione imminet portæ.* S. Angeli nomen huic inditum eſt, addita etiam in ſummo vertice, & dicata Archangelo Michaeli ſacra æde, cum graſſante Romæ peſtilentia, Gregorius Magnus Pontifex, qui ad S. Petri ſollennem ſupplicationem habebat, Angelum in edita mole enſem vagina includere, & unà vim morbi condere ſuſpexit. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 7. *Marlian. Topogr. Urb. Rom,* V, 22. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 13. *Caſal. de Urb, ac Imper. Roman. ſplend. part.* 1. *c,* 23. Feſtus. Ut eſt ampla, ſolida, & ex lateritio compacta opere tam firmo, ut machinis omnibus bellicis poſſet reſiſtere, viſa eſt *arci* ſtruendæ accommodatiſſima, Occupata eſt primò à quodam Creſcentio Romano factioſo, & ſeditioſo homine, à quo *arx* Creſcentii dicta eſt. Poſtea locum hunc Pontifices occuparunt, & vocarunt caſtellum S. Angeli. Ideo noſtro tempore ingens ſtatua Angeli marmorea in ſummitate molis repoſita eſt, ut nomen *arcis* confirmaretur. Hoc caſtellum munitiſſimis propugnaculis auxit, & ornavit Alexander VII. Borgia. Ab hac *arce* deambulacra ſecreta fornicato opere protenduntur uſque ad palatium Pontificum, quod in colle Vaticano ſtructum eſt, vocantque curritorium: per quod Pontifices urgente neceſſitate, dum obſiderentur, occultè ſe poſſent ſubducere, & tuta fuga ex palatio in hanc *arcem* ſe recipere, *Boiſſar. Topogr. Urb. Rom. Tom.* 1. *p.* 2.

Arx

Digitized by Google

Arx in auguriis capiendis locus fuit, ubi augures publicè augurabantur. Liv. I. 24. *Fecialis ex arce*, id eſt, loco ab auguribus conſecrato, *herbam puram attulit*. I. 18. *Numa deductus in arcem*, id eſt, in auguraculum, *in lapide ad meridiem verſus conſedit*. Buleng. de Augur. II. 12.

Arx Romana in Capitolio exſtructa eſt, non in Palatino. Virgilius *arcem* pro Pallantea accepit, dum cecinit Æneid. VIII. 313.

Tum Rex Evandrus Romanæ conditor arcis.

In hac poſtea Auguſtorum palatium fuit. *Hoc* verò *revera non fuit arx, ſed tenuit rerum omnium principatum*, ut ait Servius. *Donat. de Urbe Rom.* I. 2. Mons Capitolinus bivertex eſt & biceps; extrema enim edita ſunt, & duplici jugo ſublimia, area in medio depreſſior, ubi equus M. Aurelii Antonini. *Arcis* nomen aliquando uni de duobus collis faſtigiis datum, quandoque verò utrique conjunctim tributum, id eſt, toti, qua muris portiſque communitus erat, monti Capitolino: non ſecus ac alter ejus montis vertex propriè Capitolium dictus fuit ab *arce* diſtinctus; & rurſus totus aliquando collis, ad imas uſque radices, Capitolii nomen obtinuit. *Arcis* nomine quicquid ſubſtructionibus ſuffultum, & muris firmatum fuit, indigitatum eſt, Liv. V, 41. *Romæ interim ſatis jam omnibus ut in tali re, ad tuendam arcem compoſuit*. III, 15. *Confeſtim in arce fœda cædes eorum, qui conjurare, & ſimul arma capere noluerant*. Alterum de duobus culminibus *Arcem* dictam, alterum Capitolium probatur, dum Capitolium ab *Arce* diſtinguitur, Dionyſ. X. p. 640, *Appius Herdonius Capitolium occupavit, & mox inde in contiguam Capitolio arcem involavit*. Liv. III. 15. *Exſules & ſervi, duce Appio Herdonio Sabino, nocte Capitolium atque arcem occupavere*. Totum collem Capitolii nomine ſignificatum conſtat. Liv. III. 15. *Servos ad libertatem Appius Herdonius ex Capitolio vocabat*. c. 18. *Herdonius interfectus: Ita Capitolium recuperatum*. Fulvius, quem plurimi ſequuntur, *Arci* partem Tiberi propiorem, cui nunc *Monti Caprino* nomen, adſignat: illum verò alterum verticem, in quo nunc eſt Aræ Cœli Eccleſia, Capitolio. Auctor ei hujus opinionis eſt Ovid. Faſt. VI. 183. V. illum infr. in *Domus Manlii*, & Liv. VIII. 28. qui ambo domum Manlii in *arce* collocant. Fuit autem illa eodem Livio teſte, ut & Plutarcho in Camillo p. 142. E. ad ſaxum Tarpejum, cui & Carmentæ nomen fuit, quo & Galli adſcendere conati ſunt. Contra ea Marlianus contrarium tuetur, & Capitolium in parte Tiberi viciniore ſtatuit, *arcem* verò in colle Aræ Cœli. Cæterum verſus ſaxum Tarpejum *arcem* ſitam fuiſſe Plutarchus in Camillo abundè oſtendit, quum de monte illo, aliquave ejus parte loquitur, ſemper vocem uſurpat Capitolii: atque ita adrepentem per ſaxum Tarpejum Pontium Cominium deſcribens p. 141. D. quod theatro Marcelli objectum fuit, addit: *Et eos, quibus cuſtodia Arcis demandata erat, magno labore per locum vacuum petit*. Ubi non de tota *arce* loquitur, verùm de ea tantùm parte, quæ peculiariter *arx* appellata fuit. Tum verò & Livius, ubi de domo Manlii loquitur lib. VII. 29. *Locus*, inquit, *in arce deſtinatus, qui area ædium M. Manlii fuerat*. Quæ verba aliter accipi nequeunt, quàm ſtricta ſui ſignificatione; idque eo magis, quia Livius illic de æde Monetæ agit, in ipſa area domus Manlii ædificata; quam tamen Ovidius *arce in ſumma* fuiſſe dicit, nempè propè rupem Tarpejam. Tandem munitiſſima hæc pars Capitolini montis fuit, ob confragoſam & horrendam rupem Tarpejam, quæ tota in fundum præceps à porta Carmentali aſſurgebat: unde huic potius quàm illi alteri parti *arcis* nomen conveniebat. *Nardin. Rom. Vet.* V. 14. *Donat. de Urb. Rom.* II. 14. *Rycq. de Capitol. c.* 5. Ante Tatium intra civitatis ambitum non fuit; verùm propugnaculum fuit potius & munimentum Urbis. Nam Dionyſ. II. p. 104. ait, Romulum Sabinorum metu Palatini montis muros turribus muniiſſe, Aventinum verò & Capitolinum cum vicinis collibus foſſa & vallo valido cinxiſſe, cuſtodiſque eos firmis ad armentorum civiumque tutelam ſepſiſſe. *Nardin. ibid.* I. 2. Manlio Capitolino perduellionis damnato ſancitum eſt, *ne quis patricius in arce, aut Capitolio habitaret*, Liv. VI. 20. Perinde ac vetaret lex, ut patricii non modò non habitarent in *arce*, ubi Manlius habitaverat, ſed neque in Capitolio, altera videlicet collis parte. *Donat. de Urb. Rom.* II. 5.

AS.

AS, vel AHS, vel AH inter ſe conjungebantur & contexebantur, antiquiſſima cum Gothorum, tum multarum aliarum gentium conſuetudine. Illud *As*, vel *Ahs* ſummi apud Gothos numinis vocabulum eſt; quod *Aſum*, *Aaſum*, *Ahaſum* appellaverunt. *Scheffer. de Antiq. Torquib. c.* 12.

As Latinis dicit unum, unitatem, μονάδα. *Adjecto aſſe* apud Vitruvium pro adjecta unitate, & apud Hyginum *accepto aſſe* pro accepta unitate, *aſſem relinquo* pro unitatem relinquo, in Gromatico: *Omnis trigonus ductus octies accepto aſſe facit quadratum: cujus latus demitto, aſſem relinquo, ſumo partem dimidiam, facit trigonum*. Gloſſæ, *As*, ἅπαξ. *Aſſarium*, μονομάχιον. Hanc vocem à Siculis, vel Tarentinis Romani veteres ſumpſere. Εἷς, quod eſt unus, Siculi dicebant αἷς, ut αἰ pro εἰ: αἶδε pro εἶδε, & ſimilia. Tarentini pro αἷς rurſum dicebant ἆς, ut ἄντυμα pro αἴντυμα. *Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c.* 13. *de Mod. Uſur. c.* 6. *Gronov. de Pecun. Vet.* III. 11. *Pætus de Ponder. Roman. & Græc. v. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1659. *D. E. Sperling. de Numm. non caſ. c.* 33. *Buleng. de Lud. vet. c.* 58. Hac ſignificatione libra habet non tantùm plures uncias, ſed etiam plures *aſſes*, id eſt, unitates. Nam unaquæque pars, ut uncia dicitur, ita etiam aſſis nomine poteſt dici, quia *as* μονάς. Dicit etiam τὸ ὅλον. Diverſis ergo notionibus, & pro toto, & pro unitate totius parte accipitur. Ea ſignificationis diverſitas ex eo fluxit, quòd cum primitiva ſua proprietate ea vox ἆς ex Græco εἷς per dialectum facta, unum deſignet, nonnulli ex Doris vel Siciliæ populis, pro una libra, quæ duodecim uncias haberet; alii pro uno æreo, ſive una uncia, quæ duodecima pars libræ, poſuerunt. Romani itaque eos ſecuti ſunt, quibus ἆς idem quod una libra eſſet. Inde his idem *as* quod libra duodecim unciis conſtans. Hinc *ex aſſe hæres*, cui univerſa hæreditas relicta: *ex aſſe poſſidet*, qui non partem, ſed totum habet: *ex aſſe* debet, qui debet totum. *Salmaſ. de mod. uſur. l. l.* Aliter tamen dicitur *hæres ex aſſe*, aliter *ad aſſem ſolvere*, vel *perdere*: ibi *as* tota eſt hæreditas, hic minimus nummus: eſt enim ita ſolvere, vel perdere, ut ne quidem, qui ſolvi debeat, vel perdi poſſit, *as* unicus ſuperſit. *Gronov. de Pet. Vet.* IV. 12.

As non modò habetur, ſed & nominatur in menſuris intervallorum. Column. V. 3. *His utique ſummis ſemper ſingulos aſſes adjicio*, id eſt, ſingulos pedes. Mox: *His ſummis ſingulos aſſes adjicio*. Gronov. de Pecun. vet. III. 11.

As in pondere appellabatur etiam libra. Plin. XXXIII. 3. *Populus Romanus ne argento quidem ſignato ante Pyrrhum Regem devictum eſt uſus, Librales, unde etiam nunc libella dicitur, & dupondius appendebatur aſſis*. Pætus de Ponder. Roman. & Græc. v. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1660. A. Auguſtin. de Legibus in Papyria. Cujac. Obſerv. VII. 33.

Aſſis ſignificatio tam latè patet, quàm variè accidit ſolidum aliquod in partes aliquot dividi: ſecernitur ut plurimum in duodecimo. Sic fit, ut *aſſem* menſuræ concavæ ſextarium appellemus, cujus uncia eſt cyathus. Oblongæ verò menſuræ *as* pedanea menſura: uncia verò ſeu pars duodecima eſt pollex. Sic & ſolem, dum eclipſatur, in duodecim uncias partiuntur mathematici, ſeu puncta quæ veteres digitos eclipticos vocant. Uſuram etiam centeſimam Jcti *aſſem* fecerunt, quam in duodecim uncias partiuntur. Vocant & Jcti ſolidam hæreditatem *aſſem*, dicentes *aliquem hæredem ex aſſe factum*, ad quem hæreditas tota perveniſſet; alium *ex triente*, ſeu unciis

quatuor,

Digitized by Google

quatuor, *ex quadrante*, ſeu unciis tribus, *ex ſemiſſe*, ſeu unciis ſex. Hinc Mart. VII. 65. 1.

Heredem Fabius Labienum ex aſſe reliquit.

Cenal. de Pond. ac Menſ. Rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1517. F. Cujac. Obſerv. VII. 33.

As nummarius etiam ſtips dicebatur. Nam quod Suet. Aug. c. 53. n. 5. vocat *ſtipem elephanto porrigere*, id Quintil. VI. 3. & Macrob. Sat. II. 4. *aſſem dare* dixerunt. Item cum Auguſtus *ex nocturno viſu ſtipem quotannis emendicabat à populo, dicitur cavam manum aſſes porrigentibus præbuiſſe.* Suet. Aug. c. 91. n. 5. *Lipen. de Stren. c. 3. §. 25. Scheffer. in Jul. Obſeq. c.* 106. Illum veteres Romani temporibus Tullii Hoſtilii ſexti Romanorum Regis æreum percuſſerunt, & ſignarunt nota pecudum, unde & pecunia appellata. Plin. XXXIII. 3. Percuſſum libram, & pondo, & æreum nummum appellaverunt. Deinde poſt annos quadringentos viginti, ſub primum bellum Punicum, cogente inopia, hujus *aſſis* pondus diminutum eſt ad dextantarium pondus, ſeu uncias decem, ſextante ablato de libra, & indidem facta eſt quinta pars lucri, non quinque partes. Nota aſſis fuit ex altera parte Janus geminus, in altera roſtrum navis. Poſtea præter ſextantem uncia adempta eſt, ſicque erat dodrans ſeu novem unciarum, tandemque lege Papyriana ablata fuit ſeſcuncia, ſeu uncia & ſemis. Plin. XXXIII. 11. Ad hunc modum *as* de duodenario redactus eſt ad ſeptuncem & ſemunciam, inque eo pondere & valore uſque ad tempora Chriſti perduraſſe exiſtimatur. Hæc idcircò dicta ſunt, ut æſtimationem *aſſis* & quadrantis Evangelici certiſſima ratione aſſequamur; quam rem nondum mihi videntur aſſecuti, qui totum ſuum calculum ab *aſſe* gravioris æris pendere fecerunt, cum potius ad *aſſem* ſeptuncem, & ſemuncialem reſpiciendum fuerit. Nam eo *aſſe* utebantur Auguſti Cæſaris temporibus, ut verè tradidit Nebriſſenſis. Eſt igitur *as* duplex, major & minor. Major quidem libræ, ſeu pondo unius, duodecim uncias capit, valetque denariolos quatuor cum denarioli obolique ſemiſſibus, & quarta parte unius pitæ. Eſt & alius minor, ſeptunx & ſemuncialis, quem & Papyrianum dicimus: de quo ita ſentit rectè Plin. XXXIII. 3. *Sic factum eſt ut denarius ſedecim aſſibus permutaretur, quinarius octonis, ſeſtertius quaternis.* Cenalis de Pond. ac Menſ. Ration. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XI. p. 1518. B–E. Sperling. de Numm. non cuſ. c. 25. & 33. Gronov. de Pec. Vet. III. 9. Salmaſ. de Mod. uſur. c. 6. Bud. de Aſſe II. p. 145. Hotman. Antiq. Roman. IV. 1. 8. & 9.

As partes habuit etiam minutiores. Nam ab *aſſe* fiunt treſſis, quadreſſis, nonuſſis, & decuſſis, pro tribus, quatuor, novem, & decem *aſſibus*: & rurſus pro binis decuſſibus viceſſis; & triceſſis pro tribus, id eſt, tricenis *aſſibus*: & centuſſis pro denis decuſſibus: quo majus æris apud antiquos vocabulum nullum fuit. *Bud. de Aſſe* I. p. 12. *Lipen. de Stren.* III. §. 26. *Gronov. de Centeſ. Uſur. p.* 495.

Aſſes lignei, ſcortei, & teſtacei tempore Numæ Pompilii Romæ in uſu. Euſeb. Chron. ad ann. 1306. *Numa Pompilius Capitolium à fundamentis ædificavit, & congiarium dedit aſſes ligneos & ſcorteos.* Tertium genus addidit Græca lectio omiſſum ab Hieronymo: Ἀσσάρια ξύλινα, καὶ σκύτινα, καὶ ὀστράκινα. *Aſſes ligneos, & ſcorteos, & teſtaceos.* Scalig. in Euſeb. p. 72. Junius de Pictur. II. 8.

Aſſes librales Siculis quoque & Tarentinis ante Romanos videntur in uſu fuiſſe, ſed non ſub nomine *aſſis*, verùm ὀβολοῦ & λίτρας, quæ nomina, Parthenii dicti, qui, ut Juſtin. III. 4. 7. monuit, Lacedæmone profecti Phalanto duce Tarentum incolendum ſumpſerunt, Tarentum ſecum intulerunt, Græciæ magnæ, & deinde Siculis vicinis etiam tradiderunt. Lacedæmone igitur oboli nomen & libræ ſimul tranſiit cum ipſis Tarentum, & à Tarento in Siciliam, quod Heſychium fecit ſcribere: Λίτρα, ὀβολοὶ, οἱ δὲ νόμισμα παρὰ Σικελοῖς· οἱ δὲ ἐπὶ σταθμοῦ. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διὰ τοῦ β. λίβρα. Propriè tamen libra Siculus nummus fuit, non Tarentinus, ut alio loco Heſychius etiam dicit: Λιτροσκόπους, ἀργυραμοιβούς, ἀπὸ τοῦ Σικελικοῦ νομίσματος, ὃ καλεῖται λίτρα. Nec Tarentinos ἄς ſuos nummos vocaſſe percipi poteſt, ſed æs omne dixerunt ἄς: ſoli Romani libram & libralem nummum *aſſem* vocarunt. Et hanc Lacedæmoniorum Partheniorum coloniam Tarentum deductam, cum Tullius Hoſtilius Romæ Rex eſſet, meretur obſervari, centum & ſeptem annis poſt Romam conditam, ut unde librales nummos Servius Tullius, qui Romæ poſt Tullum Hoſtilium annis novem & ſexaginta regnare cœpit, ſignare didiciſſe dicendus ſit, conſtet: ſed de *aſſis* vocabulo indito his Romanis nummis à Servio, non itidem conſtat. Neque enim Tarentinos ſtatim æreis nummis uſos credimus; ſed patriis, hoc eſt, ferreis: eoſque etiam ὀβολοὺς vocaſſe more patrio, non ἄς: quod de omni ære dicitur, non de ferro. *Sperling. de Numm. non cuſ. c.* 33. Salmaſ. de Mod. Uſur. c. 6. diſputat de *aſſibus* libralibus, quod appendi eos nulla neceſſitas flagitaverit. Ego magis credo Plin. XXXIII. 3. *Libralis, unde etiam nunc libella dicitur, & dupondius appendebatur aſſis.* Nec juvat ratio, quòd non ſolùm publica moneta ſunt percuſſi, ſed & notam ponderis præferunt incuſam. Idem enim in nummis aureis & argenteis obtinet publica imagine cuſis, & notam ponderis quandoque adjectam habentibus, quos tamen concedit appenſos etiam fuiſſe, ita ut illa negligentia ponderandi nonniſi in minutis nummis æreis proceſſerit, in libralibus arbitrii fuerit accipientium, num non appenſos tradi vellent. *Sperling. ibid. c.* 31.

Aſſes ſextantarii in uſu eſſe cœperunt ex eo tempore, quo propter bellum Punicum ſecundum, quod cum Hannibale geſtum eſt, decreverunt patres, ut ex aſſibus, qui tum erant librarii, fierent ſextantarii, per quos, cum ſolvi cœptum eſſet, & populus ære alieno liberaretur: & privati, quibus debitum publicè ſolvi oportebat, non magno detrimento afficerentur. Septennio quoque uſus eſt, ut priore numero, ſed id non permanſit in uſu, nec amplius proceſſit in majorem. Feſtus. Qui aliud dicit, quam Plinius. Ille bello Punico ſecundo, hic XXXIII. 3. V. illum infr. in *Nummus*, bello primo ſextantarios *aſſes* factos ſcribit. Ille ſeptennio duraſſe, & non amplius proceſſiſſe in majorem numerum: hic duraſſe ad Dictaturam Q. Fabii, quæ à fine belli Punici primi fuit quinque & viginti annis poſterior: & unciales, atque ſemunciales *aſſes* poſtea factos eſſe. Mihi quod Plinius ſcribit, veriſimilius videtur, & in verbis Feſti videntur quædam mendoſa. *Auguſtin. in Feſtum, de Leg. in Papyria. Noodt de Fœnor. & uſur.* II. 2. *Hotman. Antiq. Roman.* IV. 1. 10. *Gronov. de Pecun. vet.* III. 9.

Aſſes uſuræ Romanis ſunt dictæ, quæ eædem cum Græcorum centeſimis, quæque duodecim dant in centum annua, quia *aſſis* duodecim eſt unciarum. Hæc eadem eſt uſura Græcis, ἐπὶ δραχμῇ appellata. Ut illam ſummam & maximam uſuram ab *aſſe*, ita ab *aſſis* partibus cæteras inferiores habuere denominatas: quemadmodum & Græci partes drachmæ iiſdem minoribus centeſima uſuris ſignificandis adhibuiſſent, ſi ullas noviſſent tales. *Salmaſ. de Mod. uſur. c.* 6. *&* 7. Quum collatæ centeſimis contractiores uſuræ ſic ſe habeant, ut ſuæ partes ad *aſſem*, atque inde nomen ſortiantur, ita ut centeſimas quoque dictas fuiſſe *aſſes uſuras* valdè probabile ſit, hujus duplicis appellationem invertit vir omni doctrina ſpectatiſſimus, & ex fonte rivulum, ex rivo fontem facit. *Aſſes uſuras* vult eſſe propriè Romanæ figuræ & primæ nuncupationis, quæ deinde Græcæ conſuetudinis vocabulo dictæ ſunt centeſimæ. At contra eſt: quum centeſimas dixiſſent uſuras menſtruas, quod quoquo menſe pars centeſima ſortis commodi nomine daretur, & vidiſſent eas generare duodecim ejuſmodi partes in anno; propter numerum duodenum eaſdem *aſſes*, & minores *aſſium* partibus nominaverunt, & utrumque vocabulum more Romano. Vult Græcos ad uſurarum genera ſignificanda uſurpaſſe nummi argentei vocabulum, qui illis uſu frequentiſſimus, τόκος ἐπὶ δραχμῇ, ἐπὶ δυσὶ δραχμαῖς formando: Romanis quia prior ſignatus nummus æreus, *aſſem* in id aſſumptum, uſu his celeberrimum. Quam ſpe-

ſpecioſum, tam fucatum vanumque hoc quoque. Quod autem uſuræ centeſima minores explicitæ ſunt vocabulis partium *aſſis*, in eo conſiderarunt *aſſem*, non tanquam nummum, ſed tanquam commune inſtrumentum omnis integri, quod duodecim conſtat, vel commodè ſecatur partibus, dividendi. *Multa enim antiqui duodenarie numero finiebant, ut duodecim decuriis actum*, ait Varro de Ling. Lat. IV. *Gronov. de Pec. Vet.* III. 13. Nomen *aſſes uſuræ* acceperunt ex eo, quòd *as* & libra eadem res erat, quum hæc vocabula ſunt inventa, & eodem pondere fuerunt uſque ad bellum Punicum ſecundum, quum ob ærarii inopiam & ultimas Reipublicæ neceſſitates Q. Fabio Maximo Dictatore *as* ex librali factus eſt ſextantarius. Quemadmodum autem centeſimis minores uſuræ dictæ ſunt deunces, dextantes, dodrantes, beſſes, centunces, ſemiſſes, quincunces, trientes, quadrantes, ſextantes, unciæ, ſemunciæ, quia centeſima & libra eadem res erat, nec pecuniam aliam quàm libras æris habebant, & ſi centeſimam dividere vellent, non poterant aliis vocabulis uti, quàm partium libræ: ita & uſuras centeſimas dixerunt *aſſes uſuras*, quia qui centeſimas uſuras promiſerat, menſtruos dabat *aſſes* in centenos *aſſes*, vel menſtruas libras in centenas libras. Una erat differentia inter *aſſem* & libram ex inſtituto Servii Tullii, quòd *as* ſignatus habebatur cum partibus ſuis, ne moleſtia appendendi moram commerciis faceret; libra dicebatur etiam de non ſignato ære: in cætera pondus idem, eadem materia, eadem partitio *aſſis* & libræ fuit: ſed invaluit, ut potius dicerent *aſſes uſuras*, quàm uſuras libras, quia in ſignato & pecunia hujus nuncupationis uſus erat. Qui die cæca vendebat, aut mutuum rogabatur, nihil ambigui relinquebat ſecum contrahenti, ſive dixiſſet: *Faciam nomina, vel expendam tibi quod deſideras, ea lege, ut quod ſervus triginta diebus debitum expunges, des mihi inſuper uſuras menſtruas centeſimas*: ſive *quotquot triginta diebus, uſuras libras ſingulas in centenas ſingulas libras*: ſive *uſuras aſſes in centenos*. Eadem eſt in his omnibus ἐπεξήγησις. *Uſuras centeſimas*, uſuras, quæ ſint centeſimæ partes ſortis menſtruæ: *uſuras libras*, uſuras, quæ erunt libræ æris: *uſuras aſſes*, uſuras, quæ ſint *aſſes* in centones menſtrui, *Gronov. de Centeſ.* §. 66. *Noodt de Fenor. & uſur.* II. 2.

Aſſes tres nubentes veteri lege Romanam ad maritum venientes ſolebant ferre, atque unum, quem in manu tenebant, tanquam emendi cauſa, marito dare: alium, quem in pede habebant, in foco Larium familiarium ponere: tertium in ſacceperione, quem in compito vicinali paullò poſt reſignabant. Varro de vit. pop. Rom. I. apud Non. XII. 50. *Alex. ab Alex. Dier. Gen.* II. 5. *Tiraquell.* ad illum & in *Connub.* 12. *Tomaſ. de Donar. c.* 13. *Briſſon. de Rit. nupt. p.* 81. *Caſal. de prof. Rom. rit. c.* 22.

ASA.

ΑʼΣΑʹΝΙΔΟΝ tabulatum erat navium, quod non tota occupabat tranſtra, ſed media pars patebat, quam propterea hoc nomine vocatam fuiſſe teſtatur Pollux I. 9. §. 3. Idem quoque docet Demetrius Cubicularius. Τὸ δ' μέσον τῆς πρύμνης ἢ νεὼς μέχρι τῆς πρώρας ἀσανίδον. *Voſſ. de Trirem. Conſtruct. Theſ. Antiq. Roman. Grev. Tom.* XII. *p.* 722. *B.*

ASAROTON dicebatur pavimenti genus, picturæ arte elaboratum. Dicebatur hoc pavimenti genus, quia videbatur non verſum. Plin. XXXVI. 25. *Pavimenta originem apud Græcos habent elaborata arte, picturæ ratione, donec lithoſtrata expulere eam. Celeberrimus fuit in hoc genere Soſus* (*Zenodorum* ſubſtituit *Grapald. de Part. Dom.* II. 1. §. 3.) *qui Pergami ſtravit, quem vocant aſaroton œcon, quoniam purgamenta cœnæ in pavimento, quæque everri ſolent, velut relicta fecerat parvis e teſſeculis tinctiſque in varios colores.* Stat. Sylv. I. 3. 55.

— varias ubi picta per artes
Gaudet humus, ſuperatque novis aſarota figuris.

Voſſ. Lex. Etymol. Bergier. de viis milit. II. Sect. XXI. §. 11. Philaud. in Vitruv. VI. 5. Barth. in Statium. Gyrald. Oper. Tom. II. p. 643. Rhodig. Ant. Lect. XVI. 32. Alex. Gen. IV. 21. Volaterr. Comm. Urban. XXVII. p. 1035. C. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. XXII. 1.

ASB.

ASBESTINUM linum à Græcis vocatur ex argumento naturæ, quòd ignibus non abſumeretur. Latini vivum appellant. Et ex eo ardentes in focis conviviorum vidimus mappas, ſordibus exuſtis ſplendeſcentes igni magis quàm poſſent aquis. Regum inde funebres tunicæ corporis favillam ab reliquo ſeparant cinere. Naſcitur in deſertis aduſtiſque ſole Indiæ, ubi non cadunt imbres, inter diras ſerpentes: aſſueſcitque vivere ardendo, rarum inventu, difficile textu propter brevitatem. Rufus de cætero colos, ſplendeſcit igni. Cum inventum eſt, æquat pretia excellentium margaritarum. Plin. XIX. 1. *Asbeſtum* licèt inextinctum ſignificet, & *asbeſtinum* inexſtinguibile, impropria tamen locutio eſt. Alioqui linum hoc ſemel concepto igne perpetuo arſiſſet, cum ignis exſtingui non poſſet. Sed *asbeſtum* eſt, quod igne confici ac deſtrui non poteſt, & translatè mori ac exſtingui, ut ea vox ad linum, & non ad ignem referatur. Aliud eſt enim ignem, aliud linum igni exſtingui, id eſt, conſumi non poſſe. Ardebat hoc linum, quamdiu igni pabulum ſuppetebat, oleum, jus, pingue, atque hujuſmodi alimentum, quod *ſordium* nomine complexus eſt Plinius, ignisque tamdiu durabat, quamdiu conficiebantur *ſordes*, illudque oleoſum ac jurulentum flamma depaſcebat, atque ita exuſtis maculis, intacto linteo, candidiores, ſive ſplendidiores mappæ nitebant, quàm ſi lymphis elotæ fuiſſent. Ex lino communi ſi lintea fuiſſent, ea cum ſordibus ignis abſumpſiſſet: novo hoc invento, cum ſordes lambens flamma emaculaſſet, vivente lino, ignis moriebatur. Ex quo apparet etiam illas *Regum tunicas funebres*, de quibus Plinius (non enim Romani, ut nonnulli putant, cum cadavera cremarentur, ad ſeparandos corporis cineres à favilla rogi, hujuſmodi lintea *asbeſtina* adhibuerunt) in rogo arſiſſe, quamdiu ſtillantis corporis tabes, ac ſanies igni alimoniam ſuppeditabat, indomita lini natura, ea deficiente & ignem deſeciſſe. Qui ſi exſtingui non potuiſſet, ut vox ipſa notare videtur, quomodo mappæ illæ texi, atque impune tractari potuiſſent, & ad uſum revocari? Et ignis tunicis illis conceptus ſi inexſtinguibilis fuiſſet, tunicæ æternum arſiſſent, neque ultra rogi incendio opus. Satis enim fuiſſet intra linteum perpetuò ardens corpora conjeciſſe. *Aſſueſcit* tamen *vivere ardendo* apud Plinium. Sed ſi hoc voluiſſet magnus ille ſcriptor, quomodo legi, atque evelli, quomodo in fila educi, texi, & reliquis uſibus aptari potuiſſet? Acumen ejus ergo in eo eſt, quod cum in Indiæ deſertis ſole aduſtis naſcatur, ubi nunquam cadunt imbres, linum illud olim inter flammas victurum, aſſueſcere in illis ſolitudinum incendiis *vivere ardendo*, hoc eſt, ignem pati, & ardore, quo ibi cuncta conflagrant, non confici, ſive non mori. *Ferrar. de vet. Lucern. Sepulcr. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XII. *p.* 1017. *A—F. Turneb. Ant.* XXIII. 1. *Pancіroll. de Reb. Deperd. & Inv.* & ad illum *Salmuth p.* 13. *Licet. de Lucern. ant. recond.* II. 40. *Bayſ. de Re veſt. c.* 4. *Urſin. de Triclin. p.* 304. *Guiland. Papyr. memb.* IX. *n.* 23. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 21. *de Praph. Roman. rit. c.* 26. *Gyrald. de Var. ſepel. rit. c.* 20. *& Faes in illum.* V. infr. in *Ellychnium.*

ASC.

ASCAULES, utricularius. Gloſſæ optimæ: Ἀσκαύλης, *utricularius.* Mart. X. 3. 8.

Et concupiſcat eſſe Canus aſcaules.

Turneb. Adv. XI. 25. Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c. 19. Raderus in Martialem.

ASCETÆ, quique vitam auſteriorem profitebantur, pallium geſtabant veſtem Græcanicam, & Philoſophorum

propriam

Digitized by Google

propriam, unde tot conviciis proſciſſi ſunt, *Ferrar. de Re Veſt.* 1. 1. 38.

ASCETRIÆ mulieres etiam geſtarunt tribonium, ut Cratetis uxor Hipparchia. Apparet hoc ex ſequenti canone: *Si qua mulier propter ἄσκησιν habitum mutat, & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit, anathema ſit.* Nam per virilem habitum intelligi pallium contra ſententiam Balſamonis rectè docti viri ſtatuerunt, *Ferrar. de Re Veſt.* 11. 4. 18.

ASCIA, σκέπαρνον. Gloſſæ veteres: dolabra eſt fabrorum lignariorum, qua aſperitas perpolitur. Legibus XII. tab. cautum erat, *Rogum aſcia ne polito*, quod ad lignorum dolatorum ornamenta pertinebat. Et in veteribus Inſcriptionibus paſſim legitur: SUB. ASCIA. DEDICARE. Hæc verba multis ſcriptoribus crucem fixerunt. Alii *ſub aſcia dedicata* credunt ea ſepulcra eſſe, (Laz. Comm. Reip. Roman. III. 18.) quæ ſub contignationibus lignorum tecto munita ſunt, ut ab aeris injuria vindicentur. Quod quidem tectorium ornamentum dici non poteſt, ſed protectorium. Guichardus *ſub aſcia dedicare* ſuſpicatur eſſe, rogum *aſcia* polire, quod Legibus duodecim vetitum eſt. Sed rogum polire lex dicit, non dedicare, quod eſt religione aliqua devincire. Dedicare ſepulcra, conſecrare rectè dicimus, quod convenire rogo non poteſt. Hæc ut faciliùs ex M. Tullii opere tectorio explicemus, advertendum eſt ſepulcrorum perfectorum ornamenta potiſſimum contineri tectorio, ſeu albario opere, quibus *aſcia* adhibebatur. In albario opere maceratio calcis neceſſaria eſt; id eſt, *ſi calx in fornace cocta fuerit parum, in maceratione diuturna, liquore coacta deferveat.* Vitruv. VII. 2. *Tum aſcia ſumitur, & quemadmodum materia dolatur, ſic calx in lacu macerata aſciatur. Quòd ſi ad aſciam offenderint calculi, temperata non eſt. Ut ergo opus albarium probetur, macerata calx aſcia dolatur, & ſi quod aſcia adhæret, fuerit molle atque viſcoſum, conſtat albariis operibus convenire.* Ex his intelligitur, *ſub aſcia dedicare* idem eſſe ac opere tectorio marmorato, vel albario ſepulcra exornare. V. illa ſupr. in *Albarium*. Guther. de Jur. Man. II. 28. Ferret. Muſ. Lap. II. Mem. 48. Ræward. ad leg. XII. tab. c. 15. Hotman. Antiq. Roman. III. 1. p. 391. E.

ASCLEPIADES vomitiones, quia ſupra modum crebræ eſſe cœperant, damnavit, Plin. XXVI. 3. *Butius de Pot. Ant. c.* 13. Hominum mentes frigidam aquam ægris tempeſtivè dando primus in ſe traxit. Plin. XXVI. 3. *Butius ibid. c.* 19. Æthiopide herba amnes & ſtagna ſiccari conjectu, tactu clauſa omnia aperiri aſſeruit. *Lipen. de Stren. c.* 3. §. 8.

ASCOLIASMUS apud Pollux. IX. 7. fuit ludus, quum uno pede ſublato, altero ſolo ſaltarent. Qui plures ſaltus ac longiores feciſſet, is vincebat. Interdum is qui uno pede ſaltabat, alios utroque fugientes inſequebatur, donec aliquem ex iis aſſecutus eſſet. Interdum inſiliebant in utrem unctum vento plenum per Dionyſia, idque uno pede, ut cum cecidiſſent, riſui eſſent, ait Euſtath. ad Odyſſ. x. p. 380. *Buleng. de Lud. vet. c.* 23. *de Theatr.* 1. 27. *Alex. Gen.* II. 25. *Meurſ. de Lud. Græc. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov.* VII. *p.* 949. *D.* Tzetzes in Heſiodum: *Utres inflatos ventoque plenos humi deponentes altero pede inſiliebant, atque ſuper iis ferebantur. Tum ſæpiùs labentes in terram decidebant. Faciebant autem id in honorem Dionyſii, quoniam utris pellis eſt hirci, qui pampinos vitium comedens illis obeſt plurimum.* Agebantur hæc apud Latinos etiam, & plurimum conferre credebantur ad vinearum fertilitatem. Ritum præclarè geſſit Virg. Georg. II. 375-393. *Hoſpinian. de Feſt. Ethn. p.* 121. *Brod. Miſc.* IV. 7.

ΑΣΚΩΜΑ eſt pellis, quæ ad ſcalmum ipſum eſt affixa. Pollux I. 9. 5. *Κώπωμα, τὸ πρὸς αὐτῷ τῷ σκαλμῷ δέρμα.* Fuerunt ergo *aſcomata* munimenta quædam in foraminibus iis, per quæ remi exeruntur, ne frequenti circumactione remorum citò attererentur. *Scheffer. Mil. Nav.* II. 5. *Calcagn. de Re Naut. c.* 12. *Gyrald. de Navig. c.* 16.

ASCOPERA, ἀσκοπήρα, ſaccus eſt coriaceus, ſeu pelliceus. Suet. Ner. c. 45. n. 5. *Alterius collo aſcopera deligata.* Voce *aſcopera* uſus eſt etiam vetus interpres Judith. c. 13. n. 11. *Impoſuit itaque abra ſua aſcoperam vini.* Erat cullei ſymbolum apud Suetonium, quia Nero matricida. Marſupium exponit Suidas: *Ἀσκοπήρα, τὸ μαρσύπιον, ἤτοι σακκοπήδιον.* Prior tamen interpretatio magis convenit loco Suetonii. *Politian. Miſcell. c.* 20. *Voſſ. Lex. Etymol. Figrell. de Stat. Roman. c.* 36. V. tamen, ſi lubet, *Turneb. Adv.* XXIV. 6: XXX. 11. *Marcil. in Leg.* XII. *tab. c.* 81.

ASCULUM cognomine Picenum, ad diſcrimen *Aſculi* Apuli. Vulgo nunc incolis vocatur *Aſcoli*, inſignis hodieque urbs. Plin. XIII. 13. *In quinta regione Piceni Cupra oppidum, caſtellum Firmanorum, & ſupra id colonia, Aſculum Piceni nobiliſſima.* Vetus epigramma:

DECURIONES. ET. PLEBS
COLONIÆ. ASCULANORUM

Panvin. Imp. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. *p.* 385. *C. Cluver. Ital. Ant.* II. 11. 29. *Leand. Deſcript. Ital. p.* 403.

ASE.

ASELLI *κωδοὶ* appellantur à labiorum enormitate. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 1. 17. Peſſinuntii apud Varron. in Sat. de cibis laudantur. *Buleng. de Conviv.* II. 25.

ASELLUS vas erat recipiendo mulſo paratum. Petron. c. 31. *In promulſidari aſellus erat Corinthius. Tegebant aſellum duæ lances.* Athen. IV. *Ὄνοι γέμοντες οἴνου.* *Aſelli vino pleni.* Salmaſ. in Tertull. de Pall. p. 438. Saubert. de Sacrif. c. 23.

ASEMÆ appellatæ ſunt tunicæ, quæ purpura carebant, & clavum nullum habebant. Pollux. IV. 18. *Ἐστὶ δὲ χιτὼν λευκὸς, ἄσημος. Eſt autem tunica alba, ſine clavo.* Salmaſ. in Lampr. Alex. c. 33. Ubi *tunica aſema* dicuntur, non quidem quòd omnino clavis carerent, ſed quòd exigua admodum purpuræ ſigna haberent. Additur enim ſtatim, *ex purpura non magna.* Et Spartian. Sever. c. 19. *Hic tamen exiguis veſtibus uſus eſt, ut vix tunica ejus aliquid purpura haberet: & cum hirta clamyde humeros velaret.* Ferrar. de Re Veſt. 1. 3. 15.

ASI.

ASIA civitas Lydiæ univerſæ *Aſia* nomen dedit. *Pancirell. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 102.

Aſia tribus modis accepta eſt; uno, tertia orbis terrarum pars, quæ Europæ, Africæque reſpondet; altero, regio quæ ab Iſſico ſinu uſque in Pontum porrigitur, quæ *Aſia* minor, & magna Cherſoneſus à Strabone & Appiano appellatur; tertio, quam Rex Pergami Attalus cognomento Philometor à majoribus ſuis acceptam populo Romano teſtamento reliquit, quæ Myſiam, Phrygiam, Æolidem, Ioniam, Cariam, Doridem, Lydiam, Lycaoniam & Piſidiam comprehendit, quæ regiones quidem in magna Cherſoneſo, ſed cis Taurum, omnes fuerunt. Varro de Ling. Lat. duobus modis eam tradit: uno eam, quæ reſpondet Europæ, in qua Syriam provinciam populi Romani collocat; altero magnam Cherſoneſum, in qua duas provincias ponit, cis Taurum Ioniam, ultra Taurum Ciliciam. Sed Ioniam ponit pro ea *Aſia*, quam nos diximus Attali. *Sigon. de Ant. Jure Prov.* 1. 10. Ea eſt univerſi pars, quam cæteris longè amœniſſimam atque opulentiſſimam judicarunt Juſtinus, Livius, Cicero. Et ſub cujus cœlo nati & educati animo quidem ſunt ingenioſo & artificioſo, ſed molles, ignavi, & effœminati, non ad imperandum, ſed ad ſerviendum parendumque idonei. Herodotus ad finem lib. IX. *Natura comparatum eſt, ut è mollibus regionibus molles viri exſiſtant, neve ex eadem terra admiranda fruges, & egregii bello viri gignantur.* Hinc ad enervandas vires fortiſſimorum exercituum permultum contulit, & ex *Aſia* luxus Romam eſt advectus. Liv. XXXIX. 6. *Luxuria peregrina origo eſt ab exercitu Aſiatico invecta in Urbem, ii primum lectos æratos, veſtem ſtragulam pretioſam, plagulas, & alia textilia, & quæ tum magnificæ ſupellectilis habebantur, monopodia & abacos Romam advexerunt, tum pſaltriæ, ſambucistriæque, & convivalia ludionum oblectamenta addita epulis: epulæ quoque ipſa, & cura*

ra & ſumptu majore apparari cœpta: tum coquus, viliſſimum antiquis mancipium, & æſtimatione & uſu, in pretio eſſe; & quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpta. Unde Cn. Manlius cum Gallo-Græcis ſigna collaturus, exercitui ſuo apprimè commendatum eſſe voluit apud Liv. xxxviii. 17. *Vobis*, inquiebat ille, *mehercule Martiis viris cavenda ac fugienda quamprimum amœnitas Aſiæ eſt: tantum hæ peregrinæ voluptates ad exſtinguendum vigorem animorum poſſunt, tantum contagio diſciplinæ moriſque accolarum valet*, Kobierzyck. de Lux. Roman. I. 4. L. Quinctio & Cn. Domitio Conſulibus anno ab U. C. 562. Antiochus Magnus Syriæ Rex bellum Romanis intulit. Primus adverſus eum miſſus eſt M. Acilius Glabrio Conſul. Duravit hoc bellum annos tres. Primo Glabrio Antiochum bello victum apud Thermopylas Græcia expulit, atque Ætolos devicit. Altero L. Scipio Africani frater Regem apud Sipylum montem ad Magneſiam acie vicit, ac bellum confecit. Triumphavit L. Scipio ex *Aſia* & Rege Antiocho, anno ab U. C. 565. Poſt Eumenem eam beneficio S. P. Q. R. poſſedit Attalus ejus filius. Is anno ab U. C. 621. ſine liberis moriens populum Romanum reliquit heredem. Verùm Ariſtonicus Eumenis filius non juſto matrimonio ex pellice natus poſt mortem Attali velut paternum regnum invaſit Aſiam, Craſſum Mucianum Conſulem adverſus ſe miſſum cepit & occidit. Liv. Epit. 59. Craſſo in *Aſiam* Conſul Perperna ſucceſſit. Qui Ariſtonico acie victo captoque bellum confecit. Perpernæ M. Aquillius Conſul ſucceſſor fuit. Qui Aſiatici belli reliquias finivit. In ea majorum more conſtituenda, & in provinciæ formam redigenda, cum M. Aquillio Conſule duce legati miſſi ſunt. Triumphavit ex *Aſia* M. Aquillius anno ab U. C. 628. *Panvin. Imp. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* I. *p.* 396. *C. Manut. de Leg. Roman. c.* 10. *Sigon. l. l.* Subacta prius Conſules, mox Proconſules accepit. Auguſtus quoque cum provincias ordinaret, duas ſolas Conſulares adminiſtrandas fecit, Libyam & *Aſiam*, nec eam totam, ſed illam tantùm partem, quæ cis Halyin Tauro includitur. Nam etſi *Aſia* minor tota dicitur, quæ inter Pontum Euxinum & Carpathium mare continetur, in ea tamen regione, ubi eſt Lydia, proprie & ſtrictè *Aſia* vocatur, Ponto & Bithynia ad ſeptentrionem, Galatia, Lycaonia & Piſidia ad aurorain excluſis. Æneas Sylvius de *Aſia* minore c. 60. eam quinque provincias continuiſſe ſcribit, Phrygiam majorem, Myſiam, Troadem cum Æolide, Ioniam & Cariam, quæ omnia uſque ad mare Icarium & Myrtoum, inſulaſque Ægei maris, *Aſiæ* adjacentes Proconſul habuiſſe videtur. Cæteras *Aſiæ* partes Prætores, aut Præſides regebant. Verùm poſt Conſtantinum vicariis latè imperantibus Proconſul eam tantùm partem cum inſulis retinuit, quæ inter Cariam & Lydiam nominatim *Aſia* dicitur, propè Sardos & Caiſtrum, ubi eſt Epheſus. *Panvin. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 102. Vectigalia ejus fuerunt multa & magna. De iis C. Sempronius Gracchus, qui anno ab U. C. 630. tribunatum geſſit, tulit: ut ea à Cenſoribus Romæ publicanis locarentur. Verſabatur in decumis, portoriis, & ſcripturis. Cicer. pro Manil. c. 6. *Aſia tam fertilis eſt, ut ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine paſtionis, & multitudine rerum earum, quæ exportantur, facilè omnibus antecellat.* Narrat Plutarchus, *Aſiam* à Sylla viginti millibus talentum eſſe multatam. *Sigon. l. l. Aſia* ἤπειρος, *continens Aſia*, veterum Græcorum more, de illo *Aſiæ* tractu, qui parebat Romano Conſuli, dicitur: qui cæteroquin uno *Aſiæ* nomine à Græcis Romaniſque Romanarum rerum ſcriptoribus, ubi hæc in provinciæ formam eſt redacta, vulgò ſolet deſignari. Antiquam verò hanc ἠπείρου Ἀσίας de eadem *Aſia*, quæ à Cicerone ex Phrygia, Myſia, Caria, Lydia conſtare dicitur, appellationem exſtitiſſe, docebit Æſchylus Prom. v. 734. *Spanhem. ad Conſtit. Anton. Exerc.* II. *Theſ. Antiq. Grav. Tom.* XI. *p.* 111. *C. D.* In *Aſia* varia fuerunt συνέδρια, ſive concilia, Ionum nempè, Dorienſium, Carum, Lyciorum, atque aliorum. In illis communia totius συστήματος negotia tractabantur, & communium templorum, ſacrorumque ratio conſtituebatur. Sed celeberrimum erat τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας συνέδριον, quod ad *Aſiam* minorem pertinebat, quo non ſolum conveniebant urbes illius provinciæ, ſed etiam legati ex pleriſque aliis *Aſiæ* urbibus, quæ τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας aſſociatæ erant, & fraternitatis quodam vinculo junctæ, templorum ac ſacrorum communium participes erant, eadem ratione, qua ait Strab. XIV. p. 45. τὸ Καρίου Διὸς ἱερὸν κοινὸν ἁπάντων Καρῶν fuiſſe, ὧ μέτεστι, inquit, καὶ Λυδοῖς καὶ Μυσοῖς ὡς ἀδελφοῖς. Hoc ſingulis, ut puto, quinquenniis congregabatur, non uno quidem in loco ſemper, ſed alternatim in celeberrimis τοῦ συστήματος urbibus; etenim nunc quidem τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας invenio fuiſſe Pergami, aliàs Epheſi, ſæpè Smyrnæ. *Ruben. Diatr. de Urb. Neocor. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1358. *F. Aſiæ* conventus fuerunt multi. Cicero pro Flacco c. 28. meminit ita Apameæ, Laodiceæ, Adramytti, Pergami, ut earum civitatum, in quibus prætor jus dicere conſueſſet. Unde alio loco inquit: *Negotiari libet. cur non Pergami, Smyrnæ, Trallibus, ubi & multi cives Romani ſunt, & jus à noſtro magiſtratu dicitur?* Omnes autem *Aſiæ* diœceſes, quæ ſuo tempore erant, diligentiſſimè omnium unus collegit Plin. v. 10. Cibyraticam celeberrima urbe Laodicea, Synnadenſem, Apamenſem, Alabandenſem, Sardianam, Smyrnæam, Epheſinam, Adramyttenam, & Pergamenam cum omnibus, qui eò convenirent, populis inſignioribus. *Sigon. de Jur. Prov.* I. 10.

ASIARCHÆ fuerunt principes in provincia quidam homines. Strab. XIV. p. 446. *Et ſemper aliqui eorum ſunt principes in provincia loco, quos Aſiarchas appellant.* Erant *principes omnium ſacerdotum.* Dio Chryſoſt. Orat. 35. *Ruben. Diatr. de Urb. Neocor. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 1395. *E. Spanhem. de præſt. num. Diſſert.* VIII. *pag.* 692. *Bellor. in Numiſm. Urb. apib. inſign. tab.* I. *Van Dale Diſſert.* III. *Valeſ. in Euſeb. Hiſt. Eccleſ.* IV. 15. *Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 566. *a. E.* Præſides erant ludorum publicorum, certaminum, ſacrorumque, & ſpectaculorum, quæ per Aſiam in honorem deorum, & auguſtorum hominum edebantur. *Morell. Specim. rei numm. antiq. tab.* I. *p.* 28. *Van Dale l. l.* Edebant illa ſuis ſumptibus, non ſecus ac Romæ ædiles & prætores, in aliis urbibus duumviri, decuriones, atque quinquennales in auſpiciis dignitatis ſuæ facere ſolebant. De his *Aſiarcharum* editionibus Euſeb. l. l. *Rogabant Philippum Aſiarcham, ut leonem adverſus Polycarpum emitteret. At ille negavit id ſibi licere, quippè qui amphitheatrale ſpectaculum jam edidiſſet.* Ruben. Morell. & Van Dale l. l. Pancitoll. Notit. dignit. Imp. Orient. c. 106. Ad illos etiam communium τοῦ συστήματος τῆς Ἀσίας templorum, & ſacrorum cura pertinuit. Ariſtid. Orat. ſacr. IV. *Aſiarcham* appellat ἱερωσύνην τὴν κοινὴν τῆς Ἀσίας. Nulla autem alia templa, aut ſacrificia communia fuiſſe τῷ κοινῷ Græcorum in Aſia habitantium, quàm ædes, & ceremonias Cæſarum Romanorum invenio. *Ruben. ibid. p.* 1360. Valdè oneroſum erat hoc ſacerdotium: atque idcircò nonniſi opulentiores ad id gerendum eligebantur. Philoſtr. in Scopeliano Sophiſta: *Cujus ſacerdotii honos non mediocris, nec mediocri pecunia conſtat.* Hinc eſt, quòd Strabo obſervat, *Aſiarchas* ferè ex Trallianis deſumptos fuiſſe, propterea quòd ejus urbis cives totius Aſiæ opulentiſſimi eſſent. *Valeſ. & Morell. l. l.* Eligebantur hoc modo. Singulæ urbes Aſiæ initio cujuſque anni, id eſt, ſub æquinoctium autumnale, concionem habebant, in qua unum ex ſuis civibus *Aſiarcham* nominabant: legatos deinde mittebant ad commune gentis concilium, qui nomen ejus, qui domi electus fuerat, renuntiarent. Tum συνέδριον ex omnibus iis, quos ſingulæ civitates *Aſiarchas* nominaverant, decem circiter eligebant. Docet id Ariſtides, ubi ſe tertium, aut quartum *Aſiarcham* à ſynderis, id eſt, à communis Aſiæ concilio deſignatum eſſe dicit. *Valeſ. l. l.* Sed difficultas eſt, utrum hi omnes, qui in publico Aſiæ concilio deſignati fuerant, ſimul ſacerdotium geſſerint; an verò unus duntaxat fuerit *Aſiarcha*. Plures fuiſſe quotannis affirmat Jacobus Uſſerius, eò quòd Actor. c. 19. n. 31. plures memorantur *Aſiarchæ* ſuaſiſſe Paullo, ne in theatrum Epheſiorum prodiret. Sed ille

locus

locus nihil probat. *Aſiarchæ* enim illic vocantur, qui *Aſiarchiæ* ſacerdotium geſſerant; eo planè modo, quo pontifices Judæorum in Evangelio dicuntur, quotquot pontificatum antea adminiſtraverant. Ego libentiùs crediderim, unum duntaxat quotannis fuiſſe. Licèt enim plures à ſynedris deſignari ſolerent, id fortè fiebat, ut ex eorum numero unum aliquem proconſul Romanus eligeret; quemadmodum de Irenarchis fieri ſolitum eſſe tradit Ariſtides. Potuit etiam id conſultò fieri à ſynedris, ut ſi fortè is, qui primus *Aſiarcha* ab ipſis fuerat deſignatus, fato concederet priuſquam ſacerdotii ſui munus expleſſet, alter eſſet qui ejus locum expleret. Unum porrò fuiſſe quotannis *Aſiarcham* apparet ex fine epiſtolæ apud Euſebium, ubi Polycarpus dicitur paſſus eſſe ſub Philippo *Aſiarca*: proconſule autem Aſiæ Statio Quadrato, Nam ſi plures erant *Aſiarchæ*, non unus tantummodò nominari debuit. *Valeſ. Salmaſ. Spanhem. Van Dale l. l.* Coronam auream in capite, togam auro & purpura intextam gerebant. Docet hoc Dio Chryſoſtomus. Tertull. de Idolol. c. 18. *Eodem more apud Ægyptios & Babylonios inſignia erant dignitatis, quo more nunc prætexta, vel trabea, vel palmata, & corona aurea ſacerdotum provincialium.* Ruben. ibid. p. 1359. Illorum munus perduravit etiam ſub principibus Chriſtianis abolito jam cultu numinum, & templorum communium, ita ut officium ſacerdotum provincialium ſola ſpectaculorum editione cenſeretur. *Ruben. ibid. pag.* 1360.

ASIARCHIA vocatur ſacerdotium Aſiæ à Papiniano leg. 8. de vacat. mun. & ſacerdotium provinciæ ab Hermogeniano leg. 17. de muner. & honor. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient, c.* 106. Præbebat immunitatem à tutela, dum ei muneri quis præerat, *Guther. de Vet. Jur. Pontif.* 1. 28.

ASIATICUS cognominatus eſt L. Scipio à ſubacta Aſia. *Panciroll, Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 102. *Sigon. de Nom. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 11. *p.* 1976. *D. Panvin. Imp. Roman. c.* 14.

Aſinæ cognomentum Corneliis datum; quoniam princeps Corneliæ gentis empto fundo, ſeu filia data marito, cum ſponſores ab eo ſollenniter poſceretentur, *aſinam* cum pecuniæ onere produxit in forum, quaſi pro ſponſoribus præſens pignus. Macrob. Sat. 1. 6. *Turrig. Inſcr. Urſ. Tog. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 395. *A. Sigon. de Nom. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 11. *p.* 1978. *B. Alex. Gen. Dier.* 1. 9.

ASINARIA porta, V. illam infr. in *Porta*.

ASINARIUS eſt ſervus qui *aſinos* agebat, vel curabat. Cato R. R. c. 11. Varro R. R. III. 18. Serv. Georg. 1. 273. *Agitator verberator dictus eſt ab agendo, ac per hoc aſinarius dicitur.* Pignor. de Serv. p. 357.

ASINIA gens. V. illam inſi. in *Gens*.

ASINIUS dictus eſt ab *aſinis*. A quadrupedibus enim multæ gentes nuncupabantur. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 4. Celer muli unius obſonium ſex millibus HS detulit. *Buleng. de Conviv.* 1. 9.

ASINUS Mario & Auguſto auſpicatus, aliis ominoſus fuit. Ammian. XXVII. 3. *Nova portenti ſpecies per annonariam apparuit Thuſciam: idque quorſum evaderet, prodigialium rerum periti penitus ignorarunt. In oppido enim Piſtorienſi aſinus tribunali adſcenſo audiebatur deſtinatius rudens* (non rugens) ... *poſtea quod portendebatur evenit. Terentius humili genere in urbe natus & piſtor Corrector provinciæ eſt factus.* Buleng. de Prod. c. 44.

Aſinus quòd frequens eſſet in Cybeles ſacris, & Deam ipſam dicatur bajulare apud Apul. VIII. ſpectat ad Veſtæ pro Deum matre cultum. Hinc à Virgilio in Copa n. 26. dicitur: *Veſta delicium eſt aſinus.* Quanquam hoc commodiùs referri poteſt aliò, nempe quod ob ſervatam, *aſini* clamore, Veſtæ pudicitiam, cui vim inferre parabat Lampſacenus Deus, inde Veſtalibus Romanorum ſacris *aſini* in honorem Deæ panibus coronari à piſtoribus ſolerent. Ovid. Faſt. VI. 331. in veteri Kalendario, in antiquis membranis Ovidii Faſtis præfixo, legi ad VI. Idus Junias. *Feſtum eſt Veſtæ, Aſinus coronatur.* Spanhem. de Veſt. & Pryt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 692. C. D. In Conſualibus *aſinus* & equus coronabantur, fortè, quod per eos virgines Sabinæ Romam ſunt deportatæ. Num verò conſiliorum Deo aliquid eſt commune cum equo & *aſino*? Ut nimirum per *aſinum* prudens quædam mora in ſumendis conſiliis, per equum excitata quædam celeritas in iis exſequendis denotetur. Quippè ſatis citò conſuluit, qui conſuluit bene; & fruſtra bene conſuluit, qui quod bene conſultum eſt, magno animo effectum non reddit. *Aſinus* vulgò eſt quidem ſymbolum ſtoliditatis. Sed nihil vetat, quominus etiam aliquid recti & boni per eum indicetur. Unde apud Hebræos, præſertim Cabaliſtas, notante Pierio Hierogl. XII. 22. *aſinus* eſt ſapientiæ ſymbolum. *Boxhorn. Quæſt. Roman.* 40. Etiam qui ferebat panem ad rem ſacram. De ſacris deæ Veſtæ, Ovid. Faſt. VI. 311.

Ecce coronatis panis dependet aſellis.

& reliqua ſacra bajulabat. Hoc manifeſtum eſt, quod nato Libero ſacer chorus Baccharum arcam arcanam, eamque coronatam *aſini* tergo impoſuit. Oppian. de Venat. IV. 253.

Arcam porrò arcanam ſacer chorus ſublatam
Et coronatam tergis impoſuerunt aſini.

Paſchal. de Coron. IV. 18. Denotat quoque imperitos & rudes, qui virtutes, ſcientias, & optimas diſciplinas deſpectui habentes ſoli auro inhiant, & inſatiabili opum, divitiarumque cupiditate flagrant, & hac ratione animas ſuas in beſtias transformant. *Beller. Deſcr. Sepulcr. Naſon. tab.* 14. Marti *aſinos* immolabant ob turbulentum & acutum rugitum. Phurnut. de Nat. Deor. c. 20. *Rhodig. Ant. Lect.* VIII. 18. *Saubert. de Sacrif. c.* 23. Verùm Carmani, quod equis carerent, & eorum inopia *aſinis* in bello uterentur, *aſinum* Marti ſacrificarunt. Strab. XV. *Saubert. l. l. Tomaſ. de Donar. c.* 40. Priapo etiam immolabatur Romæ, ad portam Flaminiam ſtemma cernitur hominis mentulati, infra à dextris *aſini* caput, cui imminet dolabra ſacrificalis, in ſiniſtris item *aſini* caput cum cultro oblongiori. Ovid. Faſt. 1. 391.

Caditur & rigido cuſtodi ruris aſellus.

Quia nempè Sileni, quo vehebatur, *aſellus*, Lotidem nympham dormientem, cui jam jam vitium illaturus erat Priapus, acri ruditu excitavit, adeoque impedit, quo minus ille laſciviam atque voluptatem ſuam in virgine expleret.

Morte dedit pœnas auctor clamoris; & hac eſt
Helleſpontiaco victima grata Deo.

Saubert. l. l. Ferret. Muſ. Lap. 1. Memor. 12.

Aſini caput aureum in templo Hieroſolymitano poſitum coluiſſe Judæos per ſummam impudentiam ethnici ſcripſerunt. Tacit. Hiſt. V. 3. 3. *Nihil æquè Judæos quàm inopia aquæ fatigabat. Jamque haud procul exitio totis campis procubuerant: cum grex aſinorum agreſtium è paſtu in rupem nemore opacam conceſſit. Secutus Moſes, conjectura herbidi ſoli, largas aquarum venas aperit.* V. 4. 2. *Effigiem animalis, quo monſtrante errorem ſitimque depulerant, penetrali ſacravere.* Primus fabulæ architectus fuit Apion Grammaticus Ægyptius, qui ſub Tiberio, Cajo, & Claudio vixit. Joſeph. cont. Apion. II. p. 1067. Hæc calumnia etiam in Chriſtianos eſt devoluta. Tertullian. Apologet. c. 16. *Nam & quidam ſomniaſtis caput aſininum eſſe Deum noſtrum.* Cæcilius ethnicus in Octavio Minucii p. 83. *Audio eos turpiſſimæ pecudis caput aſini conſecratum inepta qua perſuaſione venerari.* Quin etiam Tertullianus picturæ meminit à quodam propoſitæ cum ejuſmodi inſcriptione: *Deus Chriſtianorum Ononychites.* Bochart. Hierox. 1. 2. 18. Selden. de Diis Syr. II. 17. Byn. de Calc. Hebr. II. 9. 9. Saubert. de Sacriſ. c. 23. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. 1. 10. VVouvverius, Elmenhorſtius, Heraldus, Oizelius in Minucium Felicem. *Aſini* cranium ſuſpendi in hortis præcipiunt Boccatius Mileſiarum ſuarum, Palladius. At Columella lib. X. inquit n. 342.

Hinc caput Arcadici nudum cute fertur aſelli
Tyrrhenus fixiſſe Tages in limite ruris.

Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 2. *Aſini* auriculas movere

Digitized by Google

vere erat ſannæ genus. Quod hoc modò exprimebant veteres. Apponebatur temporibus pollex, cæteri autem digiti ad auris *aſinina* ſimilitudinem formabantur, ac ſubinde movebantur, Qua quidem irriſione ſtupidum & *aſinum* oſtendebant eum, qui irridebatur. Perſ. 1. 59.

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Auriculas albas, inquit Cornutus, *id eſt, aſininas. Nam ſic ſtulti ridentur, appoſito temporibus pollice, imitantes aures aſini, alii digitis, quaſi ſannam facientes.* Ferrar. de Acclam. 11. 21. Caſaub. in Perſium.

Aſinus eſt jactus teſſerarius, infelix propterea quòd viliſſimus ſit, & unitatem tantummodò deſignet. Et nobis quoque hodie is actus *aſinus*, dicitur, *een Eſel.* Græcis dicitur ὄνος. Pollux 1x. 7. *Notandum, quod teſſera illud ipſum eſt quod jacitur: & inſculptum ei concavitatis ſignum, figura ſcilicet, vel linea, jactu numerum ſignificans. Et maximè unitas, quam aſinum nominant, teſſera dici obtinuit.* Meurſ. de Lud. Græc. in Κυβεία. Souter. Palam. 1. 28. Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c. 13. Senfleb. de Alea c. 9. §. 8.

Aſinus piſcis in ventre cor habet, & vocatur ectrapelogaſter. *Buleng. de Theatr.* 1. 43.

ASIO eſt genus noctuæ, quod Cornutos juniores præfini colotis in orbiculo luteo habuiſſe ſcribit Pier. Hierogl. xxv. 48. quem cœruleus ambitus latè complectebatur, à quo inox arctior, & ipſe luteus, & alius circa marginem extremus rubet cingebatur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 21.*

ASP.

ASPARAGOS vocarunt omnes cauliculos, qui ex herbis vere pleno efflorefcunt. *Aſparagum* è braſſica vocant ἀσφάραγον, quod erumpat & germinet. *Buleng. de Conviv.* 11. 3. In totum eſt ſpina, nullum ſolium habet. Trium librarum *aſparagum* Ravenna aliquando produxit. Plin. xix. 8. Mart. xiii. 21.

Mollis in æquorea quæ crevit ſpina Ravenna,
Non erit incultis gratior aſparagis.

Buleng. ibid. c. 58. Hummelb. in Apic. de Art. Coq. 111. 3. Prinſquam dureſcant, ejus ſumma leviter coquuntur: imò in coquendo niſi modus adhibeatur, tabeſcunt, nec ſolùm palato ingrati, ſed etiam evanidi fiunt; quare celeriter coqueni ſunt. Unde Auguſtus ad exprimendam feſtinatæ rei velocitatem dixit: *velocius quàm aſparagi coquantur*, apud Suet. 87. 4. *Eraſm. Adag. p.* 237. *Pier. Hierogl.* LVIII. 34. *Nonn. de Re Cibar.* 1. 16. *Bruyer. de Re Cibar.* VIII. 82.

ASPENDIUS citharista proverbium eſt vulgatum Cicer. Verr. 1. 20. quo furem ſignificat. *Atque etiam illum Aſpendium citharistam, de quo ſæpè audiſtis id, quod eſt Græcis hominibus in proverbio, quem omnia intus canere dicebant, ſuſtulit, & in intimis ſuis ædibus poſuit.* Ad quem Scholiaſtes: *Simulacrum dicit hujus citharistæ abſtuliſſe Verrem. Fuiſſe autem fertur tantæ ſubtilitatis, ut non exſerta manu nervos citharæ impelleret, ſed perquam occultis motibus, ac propterea proverbialiter dictus eſt in ſe canere ſolitus, ſimulque orator χαομάτω.* Et Aſconius: *Cum canunt citharistæ, utriuſque manus funguntur officio, dextra plectro utitur: & hoc eſt foris canere. Difficile autem, quod Aſpendius citharista faciebat, ut non uteretur cantu utraque manu, ſed omnia, id eſt, univerſam cantionem, intus & ſiniſtra tantum manu complecteretur. Unde omnes quotquot fures erant, à Græcis* Aſpendii citharistæ *in proverbio dicebantur, quod, ut ille carmina, ita iſti furtorum occultatores erant. Valet hoc proverbium & in eos, qui multum ſuis inteſtinis commodis conſulunt præter bone ſtatem*, Eraſm. Adag. p. 602. à Buleng. de Theatr. 11. 39. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 124. Ferrar. Elect. 1. 24.

ASPENDUS eſt metropolis Pamphyliæ. Cicer. Verr. 1. 20. *Aſpendum vetus oppidum & nobile in Pamphylia.* Ab *Aſpendo* conditam ſcribit Stephanus. Olim eſt Clara dicta. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 124.

ASPER cognominatus eſt non Cajus, ut Sigonius, ſed Lucius Trebonius, *ab infeſtandis patribus*, Liv. III. 65. *Sigon. de Nom. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* 11. *p.* 1575. *A. Glandorp. Onomaſt. Roman. p.* 848.

ASPERATURA eſt quod nummorum permutatoribus, qui majoris pretii nummis acceptis minuſculam monetam reddunt, quique veteres nummos mutant cum recentibus & *aſperis*, datur pro præmio mutationis. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 19. *Cujac. Obſerv.* x. 19.

ASPERGILE, vel *aſpergillum*, vel *aſperſorium* erat inſtrumentum, quo aquam luſtralem aſpergebant Sacerdotes. Conficiebatur ex equinæ caudæ pilis. Antiquitus vice *aſperſorii* utebantur veteres ramo lauri vel oleæ, ut de Ænea in funere Miſeni ſcribit Virg. Æneid. v. 229.

Idem ter ſocios pura circumtulit unda
Spargens rore levi, & ramo felicis olivæ,
Luſtravitque viros.

La Chauſſe Inſign. Pontif. Max. tab. 5. Sigon. de Nom. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 11. p. 1979. D. Emend. 11. 34. Kipping. Antiq. Roman. 1 v. 6. 10. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 14. Turneb. Adv. XIII. 21. Stuck. de Sacrif. p. 117. Caſal. de Prof. Roman. Ritib. c. 15. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 3. c. 1. Nonn. in Goltz. Jul. Cæſar. Numiſm. p. 45. Formam ex numiſmatibus & marmoribus exhibet *du Choul. Vet. Roman. Relig. p.* 236.

ASPERSIO ſumptuoſa, & longæ coronæ Legibus XII. ſublatæ ſunt. *Aſperſionem* ſumptuoſam ad florum & coronarum & vini atque lactis reſperſionem pertinere Antonius Auguſtinus putat ad Leg. XII. Urſinus ad Poſtumiam legem, quæ vino rogum ſpargi vetabat. Sed *aſperſio* hic cum longis coronis inhibetur, quæ nihil ad rogum. Hæc enim ad unguenta rejicienda eſt, quibus longæ coronæ noo *aſpergebantur* ſolum, ſed mergebantur. Unguenta cum coronis ſemper adfuerunt. Cicer. pro Tuſc. v. 21. *Aderant unguenta, corona, odores incendebantur.* Horat. Od. III. 14. 17.

I pete unguentum puer, & coronas.

Plaud. Pſeud. v. 1. 21.

Unguenta, atque odores, lemniſcos, coronas dari dapſilè.

Ex quibus quid ſit ſumptuoſa *aſperſio*, quod longæ coronæ clarum fiet, cum à Plauto δαψιλεῖς, quod eſt abundantes & copioſæ, dicantur. *Guther. de Jur. Man.* 1. 21. *Rittersh. in Leg.* XII. *tab. Claſſ.* 1. *c.* 9. Inferis aquæ *aſperſione* antiqui ſacra facturi ſe purgabant. Cicer. de Leg. 11. 10. *Inceſtum aſperſione aquæ tollitur.* Superis verò ablutione corporis. V. ſupr. in *Abluebant*. Turneb. in Ciceronem.

ASPHODELUS herba ruſtica eſt vilis, quæ cibus fuit manium & defunctorum, quippè omnium deliciarum, omniſque luxus expertium. Lucian. de Luct. p. 301. *Jam eos qui tranſmiſſa palude ſunt ingreſſi pratum amplum excipit aſphodelo conſitum.* Bellor. Deſcr. Sepulcr. Naſon. tab. 7.

ASPIRATIONE veteres *nuſquam niſi in vocali utebantur, & ſic loquebantur, ut pulcros, Cetegos, triumpos, Cartaginem dicerent.* Cicer. Orat. c. 48. *Ciaccon. Colum. Roſtr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1828. *D. Dauſq. Orthogr.* 1. *p.* 26.

ASPIS dicitur ſurdus. Avitus de Orig. Mund. 11.

Interdum perit incantans, ſi callida ſurdus
Adjuratoris contempſit murmura ſerpens.

quia apud quoſdam quaſi incantamenta negligit. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 1. 14.

ASS.

ASSA caro. V. illam inſr. in *Caro*.
Aſſa cella. V. illam inſr. in *Cella*.
Aſſa nutrix. V. illam inſr. in *Nutrix*.
Aſſa tibia. V. illam inſr. in *Tibia*.
Aſſa vox. V. illam inſr. in *Vox*.

ASSAMENTA dicebantur poemata, quæ in unum ſolum hominem condebant, & qui inde *aſſare* dicebantur: ut eſt maxima pars Sylvarum Statii, & olim Saliorum fuit. Erant enim *aſſamenta*, Janualia, Junonia, Minervia,

Digitized by Google

via, priva poemata, & carmina, in ſingulos eos deos conſcripta. *Scalig. Conject. in Varron. p. 121. Barthol. de Tib. Vet. II. 19. Schill Nomencl. Philol. p. 171.* Hæc *aſſamenta* dici poſſe, nullo argumento probari poteſt. Non ex Feſto, qui non aliud docet, quàm hymnos in ſingulos deos, à nomine dei vocatos, Janualios, Junonios, Minervios: ſed eos, qui in homines univerſos componebantur: neque item ex veteribus gloſſis, quando *axamenta* interpretantur *εἶχμὲ ὀπὶ Διωνῶν Η᾽ρακλέως*. Unde non aliud exterebrare eſt, quàm *axamenta* dici verſus, qui canebantur à Saliis in ſacrificiis quæ Herculi fiebant. *Voſſ. Lex.* Etymol. in *Aſſum*, & *Axis*.

ΑΣΣΑΡΙΟΝ *οὐγκίας τὸ τέταρτον*. Euſeb. *περὶ Σταθμῶν*. Appendix Nicandri: *Ο᾽ ςατὴρ ἀσσάρια δύο: ἡ οὐγκία ςατῆρας δύο*. Nam uncia octo drachmæ, ſtater tetradrachinus: iſque habet duo didracbma, ſive quadrantes unciæ. Hinc & *ἀσσάριον* argenti, didrachmum, ſive quadrans unciæ argenti. Lexicon vetus: Α᾽σσάριον τοῦ χαλκοῦ, φόλλεως τὸ τέταρτον ἢ ἀσσάριον ἀργύρου, ςαθμὸς γραμμάτων ἕξ. Suidas: Α᾽σσάριον τοῦ χαλκοῦ, φόλλεως τὸ τέταρτον: ἀσσάριον ἀργύρου λεπτῶν ἑπτά. E quadrantarius degeneravit as in octavam unciæ æris, quod pondus in argento habuit denarius. Inde *δηνάριον, ἀσσάριον, δραχμή, λεπτὸν* idem interdum. Hero: Τάλαντον τὸ ρκε λιτρῶν ὑπάρχει: κατὰ δὲ λεπτότητας ἐν τῷ νομίσματι εἰς λεπτὸν ποιήσας, εἰς ς διαιρεῖται, ἃ καλεῖται ἀσσάρια. Heſychius: Α᾽σσάριον καὶ λεπτὸν ἓν εἶδος, ἤγουν ἑξακισχιλιοστὸν ταλάντου. Ubi *λεπτὰ* & *ἀσσάρια* ipſæ ſunt argenteæ dracbmæ: quod nimirum as ad drachmam, hoc eſt, octavam unciæ æris, dimidiatum ſicilicum aliquando pervenerat. *Gronov. de Pec. Vet. Mantiſſ. c. 3. Sperling. Diſſert. de Numm. non cuſ. c. 18.*

ASSECLÆ omnibus juſſis dominorum aderant, & præſtu erant, ut Non. Marcell. I. 280. ait, qui ſequebantur potentiores. Cic. Divin. II. 37. *Is quum ei Troginoſum tetrarchiam eripuiſſet, & aſſeclæ ſuo Pergameno neſcio cui dediſſet.* A comite *aſſecla* diſtinguitur, quòd comes is dicitur, qui unà iter facit; *aſſecla*, qui ſequitur potentiorem. Ita ut comes comiti ſecuritatem; aſſecla verò officii jus præſtet ſuperiori. *Popm. de Oper. ſerv. p. 82. 83.*

ASSER Vegeno eſt trabs ſubtilis ac longa, ad ſimilitudinem antennæ, pendet in malo, utroque capite ferrato. Hunc ſive à dextra, ſive à ſiniſtra parte adverſariorum ſe junxerint naves, pro vice arietis vi impellunt, qui bellatores hoſtium, ſive nautas ſine dubio proſternit ac perimit, ipſamque navem ſæpiùs perforat. Haud abſimiles ſunt *κεραῖαι*, quarum mentio eſt apud Athenæum in deſcriptione navis Hieronis. Uſus, ut cum iis lapides dejiciantur in naves hoſtiles. Diodot. XII. Οἱ δὲ ἐπὶ τῶν μεγάλων πλοίων ἐφεςῶτες ἐπέῤῥιψαν ἐπὶ τὰς τῶν πολεμίων ναῦς τοὺς ἀπὸ τῶν κεραιῶν λίθους. *Scheffer. Mil. Nav. II. 7. Aſſeres* etiam ſunt ligna, quibus lecticarii lecticam bajulant. Juven. Sat. III. 245.

— ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter.

Unde *aſſer* etiam pro ipſa lectica. Juven. Sat. VII. 132.

Perque forum juvenes longo premit aſſere Medos.

Suſpicor fuiſſe exemptiles, & facilè in lecticam reponi potuiſſe, aut tolli. Videtur docere Suet. Cal. 58. 8. *Ad primum tumultum lecticarii cum aſſeribus in auxilium accurrerunt.* Eo magis, quod vinculorum fiat mentio, quibus leſtica colligata. Gracchus: *Ubi audivit, lecticam deponi juſſit: ſtuppis, quibus lectica deligata erat, verberari juſſit.* Lipſ. Elect. I. 19.

ASSERERE. V. ſupr. in *Adſerere*.

ASSIDUI dicebantur locupletes ab *aſſe*, ſive *ære dando*, id eſt, tributo in ærarium conferendo. Cicer. Topic. c. 2. *Cum lex Ælia Sentia aſſiduo vindicem aſſiduum eſſe jubeat, locupletem jubet locupleti. Locuples enim eſt aſſiduus, ut ait Ælius, appellatus ab ære dando.* Gell. XVI. 10. *Aſſiduus in XII. tabulis pro locuplete, & facilè facienti dictus, aut ab aſſibus, id eſt, ære dando, quum id tempora Reipublica poſtularent: aut ad muneris pro familiari copia faciendi aſſiduitate.* Chariſ. Inſtit. Gramm. I. p. 58. *Adſiduus quidam per deſcribunt, quaſi ſit à ſedendo figuratum; ſed errant. Nam cum à Servio Tullio populus in quinque claſſes eſſet diviſus, ut tributum, prout quiſque poſſideret, inferret; ditiores, qui aſſes dabant, aſſidui dicti ſunt: & quoniam ſoli in negotiis publicis frequentes aderant, eos qui frequentes aſſunt, aſſiduos ab aſſibus dixerunt.* Ritterſh. in Leg. XII. tab. Claſſ. III. p. 3. c. 5. Alex. Gen. dier. VI. 10. & in illum Tiraquellus & Coletus. Auguſt. in Leg. XII. tab. §. 3. Rævard. ad leg. XII. tab. cap. 9. Schill Nomencl. Philol. p. 173. Sigon. de Judic. I. 20. Ouzel. in Gellium. Hotman. Antiq. Roman. III. 3. p. 476. D. Male, licèt & Cicero, & Gellius conſentiant. *Aſſiduus* enim eſt, qui ſemper præſto eſt. Cato de Re ruſt. c. 145. *Aſſiduos homines quinquaginta præbeto.* Hinc *aſſiduitas* eſt eorum, qui ſemper nobis adſunt. Plancus apud Cicer. Fam. X. 25. *Malo præſens obſervantia, indulgentia, aſſiduitate memorem me tibi probare.* Cicer. pro Mur. c. 9. *Aſſiduitatis, & operarum harum quotidianarum putat eſſe conſulatum*, hoc eſt, conſulatum putat debere conferri in illos, qui quotidie in foro verſantur, & Reipublicæ, & civibus operam in Urbe navant. Hinc *aſſidui cives* dicti ſunt honeſtiores, & opulentiores, qui quotidiè verſabantur in foro, & aliis civibus officia præſtabant, & operam in rebus civilibus. Opponuntur proletariis, & capite cenſis, qui opera mercenaria victum quærentes rarò in foro conſpiciebantur, cum iis nullus eſſet locus in comitiis & concionibus. Et ferè idem eſt *civis aſſiduus*, ac civis claſſicus, qui erat ex quatuor claſſibus civium, qui jus habebant ſuffragiorum in comitiis, cum illo carerent proletarii, & capite cenſi. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom. II. p.* * * * * * 2.

ASSIDUITAS in petendis magiſtratibus petitori eſt neceſſaria. Q. Cicer. de Petit. conſul. c. 11. *Aſſiduitatis nullum eſt præceptum: verbumque ipſum docet, quæ res ſit. Prodeſt quidem vehementer nuſquam deeſſe: ſed tamen hic fructus eſt aſſiduitatis, non ſolum eſſe Romæ, atque in foro, ſed aſſiduè petere, ſæpè eoſdem appellare: non committere ut quiſquam poſſet dicere, quod ejus ſit, conſequi poſſis, ſi abs te non ſit rogatum, & valdè, ac diligenter rogatum.* Pertinet itaque ad illam ambire, prenſare, ac cogere. *Sigon. de Judic. II. 30.*

ASSIPONDUM *dicebatur unum pondus, ideo, quod as erat libra pondus.* Varr. de Ling. Lat. IV. 36. *Priſcian. de Numm. & Pond. Theſ. Antiq. Roman. Grev. Tom. XI. pag. 1685. B. Salmaſ. de Mod. uſur. c. 6.*

ASSIRATUM erat cruenta potio, qua fœdera firmabantur. Feſtus: *Aſſiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino & ſanguine temperatum, quòd Latini priſci ſanguinem aſſir vocarent.* Gloſſarium: *Aſſer, αἷμα.* Mela II. 1. *Ne fœdera quidem incruenta ſunt: ſauciant ſe qui paciſcuntur, exemptumque ſanguinem, ubi permiſcuere, deguſtant.* Lipſ. in Tacit. Annal. XII. n. 114. Stuck. de Sacriſ. p. 77. Lydius de Re Milit. VI. 1.

ASSO oppidum Baſtarnorum in Tarraconenſi Hiſpania, quæ & Oſca dicitur, ut Ferrarius obſervat in Lexico Geographico: vel Oſſea, ut Carolo Stephano in ſuo videtur. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 944. D.*

ASSULAM ligni, digitos duos altam, ſedili, tranſtroque, in latitudinis verſus nates extremitate adfixam puto, ne natibus ultra ſedilis legitimam menſuram remex evagaretur, & inferiori remigi, poſt ipſum ſedenti, locum anguſtiorem faceret. *Meibom. de Fabr. Trir. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XII. p. 580. B.* Illa *aſſula* planè commentitia eſt & nulla. Quod vel ex eo liquet, quia remiges, quoties adducebant remum, recidebant impetu in ſua ſedilia. Si *aſſula* illa fuiſſet, quantum eis attuliſſe damni putamus, cum id ſpatium in tanto motu tam ſollicitè obſervare nequiverint? Sed nec quiſquam eſt inter veteres, eos etiam, qui cum cura partes navium, minimas quoque memorarunt, qui illius faciat mentionem verbulo. *Opel. de Fabric. Trirem. Meibom. Theſ. ibid. p. 699. D. E.*

ASSURGERE nobilioribus & potentioribus ſolebant in-

Digitized by Google

inferiores tam apud Græcos'. Pauſan. Arcad. pag. 278. *Nam in Themiſtoclis honorem theatrum in Olympicis aſſurrexit*. Homer. Hymn. in Apoll. n. 3.

Et utique aſſurgunt propè advenienti
Omnes à ſedibus.

quàm apud Romanos. Cicer. de Sen. c. 18. *Hæc ipſa ſunt honorabilia, quæ videntur levia, atque communia, ſalutari, appeti, decedi, aſſurgi*. Suet. Claud. c. 6. n. 3. *Quin & ſpectaculis advenienti* Claudio *aſſurgere ſolebant* equites. Ea de cauſa *ſubſellia tribunitia prætervehenti ſibi, unum è collegio Pontium Aquilam non aſſurrexiſſe indignatus eſt* Julius Cæſar apud Suet. Jul. c. 78. n. 4. Inde *aſſurgere* alicui eſt illi honorem tribuere. Serv. Virg. Georg. II. 98. *Aſſurgit, cedit, tractum eſt à ſedentibus, qui in honorem alicui aſſurgere conſueverunt*. Pitiſc. in Suetonii Julium. Poetis & ſophiſtis poſt recitationes in theatro peractas, de egregiis ingenii & induſtriæ ſpeciminibus illis gratulari ſolebant ſpectatores. Auct. lib. de cauſ. corr. eloq. c. 13. n. 3. *Populus auditis in theatro verſibus Virgilii ſurrexit univerſus, & fortè præſentem ſpectantemque Virgilium ſic veneratus eſt quaſi Auguſtum*. Mart. x. 10. 5.

Sæpiùs aſſurgam recitanti carmina? tu ſtas,
Et pariter geminas tendis in ora manus.

Unde amico recitanti auditores quoſdam non *aſſurrexiſſe* indignatur Plin. Epiſt. VI. 17. *Recitabatur liber abſolutiſſimus: hunc duo aut tres, ut ſibi & paucis videntur, diſerti, ſurdis mutiſque ſimiles audiebant. Non labra diduxerunt, non moverunt manum, non denique aſſurrexerunt ſaltem laſſitudine ſedendi*. Ferrar. de Acclam. & Plauſ. vet. I. 14. Kemp. de Oſcul. Diſſ. XII. 3. Lipſ. Elect. II. 10. Pitiſc. in Suet. Aug. c. 56. n. 8.

ASSYRIA inter Tigridem & Euphratem, à quibus amnibus irriguis inſtar Ægypti fœcundatur, ſita eſt. Hanc provinciam fecit Trajanus. *Panvin. Imp. Rom. c.* 19.

ASSYRII variis artibus potum parare inſtituerunt. *Bartius de Pot. Antiq. c.* 1. Piſcibus abſtinuerunt, & pro aqua piſces, pro aere columbam coluerunt. *Buleng. de Conviv.* II. 30. Per Semiramin juraverunt. Vetus Gloſſarium MSC verbis Semiramis ὅρκος. Hinc Semiramis Atoſſabe dicitur, quaſi Atoſſa Sabe, id eſt, Semiramis juramenti, ſive columba juramenti. *Hanſen. de Jurej. Vet. c.* 28. Ignem coluerunt, ut alicubi ſcribit Plutarchus. *Spanhem. de Veſt. & Prytan. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* v. 688. *F.* Propter planitiem regionum, ſtellarum trajectiones & motus obſervaverunt. *Buleng. de Sortib. c.* 6. Funera comitantur capillum ſummittentes, barba detonſa. *Moreſtell. Pomp. Feral.* II. 33. Reges, quia torques Regum & Principum, utpotè inditium certæ alicujus dignitatis, geſtamen ab initio fuerunt, torques geſtarunt. Joſeph. Antiq. Jud. x. 12. *Dabo ei poteſtatem gerendi torquem aureum & purpuram, qualibus Chaldæorum Reges utuntur*. In Daniele ipſo Vulgata c. 5. n. 7. *Purpura veſtietur, & torquem aureum habebit in collo*. Quibus in verbis apparet ex collatione Joſephi articulum appoſitum ſignificare torquem certum, nempè eum, qui dono dari à Rege conſuevit. At is ſimilis regio, ut Joſephus oſtendit. Habuerunt ergo ſuos certoſque torques Aſſyriorum Reges. *Scheffer. de Antiq. Torq. c.* 8. Defecerunt imperio in Medos tranſlato, cum Azariæ, qui & Ozias, regni ſextus agebatur annus. *Proſper. Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 277. *C.* Monumenta quamplurima in paludibus poſita habuerunt. *Moreſtell. Pomp. Feral.* x. 9. Opum, ſi in unum colligas ſummas talentorum argenti, & numerationes auri, habebis totam noſtro numiſmate æſtimationem, quæ eſt quadraginta ſeptem millia millionum unà cum ſeptingentis quinquaginta millionibus librarum turonicarum, coronatorum verò unum & triginta millia millionum. *Cenal. de Pond. & Menſ. Rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1594. *A.*

AST.

ASTA oppidum Hiſpaniæ, quod nunc Haudix dicitur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 88. *Aſta* colonia duplex, Hiſpanica una, quam in Turdetanis ſitam Plin. III. 1. Regiam dicit. Italica altera in Liguria, quam Ptolem. Geogr. III. 1. *Aſtam* coloniam denominat, nunc *Aſti*. De quarum tamen deductione nulla exſtat mentio: imò Paull. Merul. Coſmogr. II. 4. 19. Italicam *Aſtam* inter eas colonias recenſet, quæ incerto planè tempore fuerunt deductæ; prout etiam ſcribit Panvinius de *Aſta* Hiſpanica in deſcriptione Imperii Romani, ubi de coloniis extra Italiam. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 627. *D.*

ASTACUS urbs fuit Bithyniæ, quæ poſtea Nicomedia dicta eſt à Nicomede Bithyniæ Rege, qui eam inſtauravit. Pollio in Gallien. c. 4. Pauſan. Eliac. I. pag. 139. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 68. V. tamen *Salmaſ. ad Pollionem & Pinedo ad Stephanum.*

ASTANDÆ tabellarii per certa intervalla diſpoſiti, quorum alius alium excipit. Etiam angari vocantur. Suidas. Euſtath. in Odyſſ. XIX. pag. 680. Heſych. in Ἄγγαροι. *Briſſon. de Regn. Perſ.* 1. *p.* 48. *Stanl. in Æſchyl. Perſ. n.* 247. Illos inſtituit Cyrus apud Xenoph. Pæd. VIII. p. 232. D. *Ordinavit & quolibet loco quendam, qui tum ad recipiendum literas allatas, tum ad tradendum eas aliis idoneus eſſet; quique defatigatos homines, & equos exciperet, & recentes ſubmitteret*. Stanl. l. l. Nec vile, aut ignobile munus hoc fuiſſe videtur. Darium enim quem Alexander regno exſuit, hoc munere functum apud Ochum & Arſem Reges Plutarchus teſtatur de Fort. Alex. I. 1. *Tuum opus eſt Darius, quem ex ſervo & aſtanda Regis dominum Perſarum feciſti*. Briſſon. l. l. Deſidero viri doctiſſimi judicium, qui ex Plutarchi verbis, *aſtandis* nobile munus facit. Fuit enim vile & ignobile officium. Unde emphaſis accedit Plutarchi verbis, Alexander enim Fortunam alloquitur, & Darium refert inter illos:

Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.

Juven. Sat. III. 39. Forſan conjicere licebit fuiſſe pedites curſores; cum angari fuerint curſores equites. *Hennin. ad Bergier. de viis Milit.* IV. 4. §. 2.

ASTERITIS ignei coloris gemma ab aſtro nomen ſumpſit. Diog. Perieg. n. 328.

—— aſterius pulcer lapis, ceu quadam ſtella
Splendens, & lychnis flammæ ignis omnino ſimilis.

Aſteritem etiam, vel *aſterium* veluti incluſam ſtellulam gerere affirmat Iſidorus: at Plinius lucem illam appellat pupillæ ſimilem: idem & lychnitem ex ardentibus gemmis eſſe tradit, & ab accenſis lucernis dictam. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* v. *pag.* 733. *A.*

ASTIOCHUS *vas rotundum, in quod infundentes picem, & ſulphur, & ſtupam, emittebant, & quo deferebatur, adurebat obvia*. Heſychius. *Lipſ. Poliorc.* v. 2.

ASTRA inter Deorum inſignia numerat Lucan. VII. 458.

Fulminibus manes, radiis ornabit, & aſtris.

Docemur hoc etiam à Suet. Jul. c. 88. n. 1. *In Deorum numerum relatus eſt, non ore modò decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Siquidem ludis, quos primo conſecratos ei hæres Auguſtus edebat, ſtella crinita per ſeptem dies continuos effulſit, exoriens circa undecimam horam. Creditumque eſt animam eſſe Cæſaris in cœlum recepti, & hac de cauſa ſimulacro ejus in vertice additur ſtella*. Figrell. de Stat. Roman. c. 32.

ΑΣΤΡΑ'ΒΗ, *Aſtrabe, aſinus, aut mulus. Fortè & omne jumentum, quo utuntur homines, dicitur aſtrabe. Aſtrabe dicitur & lignum in equo, quod ſeſſores tenent, & dorſuarium jumentum*. Suidas. *Buleng. de Equis c.* 13. *Aſtrabas* etiam dixerunt tabellas vel ſcalas ſcandendis equis. Iſidori gloſſæ: *Aſtraba tabella, in qua pedes requieſcunt*. Sine dubio illas ſcalas intellexit. Gloſſæ Græco Latinæ: *Aſtraba*, σανίς, ὑποπόδιον. Suidas paullò aliter: *Lignum, quod eſt in ephippiis, quod ſeſſores tenent*. Ita legendum in Suida. Intelligit, opinor, arcionem ſellæ, ut vulgo vocamus. Hinc ἐκ τῆς ἀςράβης ἀναφα-

Digitized by Google

φίζειν apud Nicetam, *ex equo deturbare*. Salmaſ. in Spartian. Ant. Caracall, c. 7. Du Freſne Gloſſario,

ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΜΑΝΤΕΙΣ apud Artemid. II. qui de talorum jactu futura vaticinabantur, ut in Herculis Buraici ſpecu apud Pauſaniam in Arcadicis. *Buleng. de Sortib, c.* 1. *Jun. Anim.* II. 7. *Rhodig. Ant. Lect.* XX. 27. *Sentfleb. de Alea c.* 4. §. 7.

ASTRAGALUS vox Græca, ſed Latinis uſitata, denotat os quoddam tali ovilli, & ei ſimilis eſt duplicati moduli forma, qui & ideo *aſtragulus* dicitur, quando duo inter conjunguntur, ut ſæpè fieri ſolet in baſibus Jonicis, Corinthiis & compoſitis. *Bergier. de Viis Milit*, v, *Sect.* 10. §. 7.

ASTROLOGIÆ in ſtudiis tempus omne, omnem operam conſumpſerunt; inter quos exſtiterunt nonnulli, qui quid cuique eventurum eſſet, ex natali die profiterentur ſe poſſe prædicere. Sed iſtos contra alii minimè approbarunt. *Ferrar. de Orig. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. (I) *D. Ἀςρολογίαν ναυτικὴν*, ut eam appellat, & à *μαθηματικῇ* diſtinguit Ariſtot. Annal. I. 10. ſive ſyderum notitiam gubernator debuit habere duplicem ob cauſam; primum, ut ad ipſorum ſigna curſum navis dirigeret, deinde ut ex eis futuras prænoſceret tempeſtates. *Scheffer. Mil. Nav.* IV. 6,

ΑΣΤΥ & Græcis & Latinis urbem ſignificat, ſed Athenas propter excellentiam, ut apud Latinos urbs Romana appellatur, Cicer. L. L. II. 4. *Ut veſtri Attici prius quam Theſeus eos demigrare ex agris, & in aſtu, quod appellatur, omnes ſe conferre juſſit*. Terent. Eun. v. 5, 17.

An in aſtu venit? aliud ex alio malum.

Hinc natum eſt, ut propter urbanorum civium dolos *aſtus* dolus ſignificaret; unde *aſtutus & aſtutia*. Terent, Phorm. I. 4. 5.

Quæ ſi non aſtu providentur; me aut herum peſſum dabunt.

Et ita legendum puto in duodecim tabulis, dum ſcribunt; *Qua in lege cum eſſet, neve aurum addito, quàm humanè excipit altera lex, ut cui auro dentes vincti eſſent aſtum, cum illo ſepelire, urereve, ſe fraude eſto, & ſimul illud videtote aliud habitum eſſe ſepelire, aliud urere*. *Aſtum* quid ſit planè ignoro, ſed ſuſpicor, intra Urbem ſignificare. Et arbitror Decemviros ſignificaſſe, licere aurum inferri, ſi intra urbem dentes auro juncti eſſent, ne quiſquam putaret ſatis eſſe, ſi ſepeliendo jungeret extra urbem, ubi ſepulcra eſſe jubebantur. *Auguſtin. ad Leges* XII. *tab.* 43.

ΑΣΤΥΝΟΜΟΙ erant Ædiles, quorum munus erat, ut & Romæ, providere, ne quis in peregrino cultu incederet, ut erat Cratetis tempore pallium lineum. Ab his Crates *reprehenſus, quod ſindonem præter morem geſtaret, perfacetè reſpondit; ſe iis oſtenſurum Theophraſtum ſindone involutum, utque fidem faceret, induxit in tonſtrinam, ubi de more linteo amiculo*, ne pili veſtibus adhæreſcerent, *amictum oſtendit*. Laertius, *Ferrar. de Re veſt*, II. 4, 20. De illis librum ſingularem Papinianus ſcripſit. Erant etiam curatores viarum, & ædificiorum publicorum, privatorumque, qui & curatores Reipublicæ, & patres civitatum, aut patres ſimpliciter ſæpè dicuntur in jure, magiſtratus minores, qui tamen adſeſſores habebant, & multæ dictionem, ut idem Papinianus ait. Denique *aſtynomis* curæ erat, ut mundæ eſſent viæ publicæ, utque repurgarentur ſumptibus eorum, qui proximas ædes poſſidebant pro regione ſingularum ædium, ita ut ſi jure conductionis eas ædes tenerent, eum ſumptum locatoribus imputarent in penſionem: ut curſus aquæ cœleſtis non læderet ædificia, ut conſtruerentur ponticuli, ubi res exigeret, qua populo iter ſit, & ne parietes ædificiorum procumberent, vitiumque, aut ventrem facerent in viam publicam, ut fulcirentur ſufflaminibus, & tibicinibus, & ne quid omninò in via publica, quo populo iter deterius eſſet; tum darent operam è via publica *κόπρον ἐκβάλλειν*, morticina, & exuvias cæſorum animalium tolli, unde & Suidas iiſdem fuiſſe ſcribit curam *περὶ τῶν κοπρολόγων*, Et Plutarch, Præcept. polit. p. 811. B. *Cum ante is magiſtratus non fuiſſet niſi ſtercorum ex angiportis ejiciundorum, ac aquarum derivandarum procuratio quædam*, cum de telearchis agit, quorum apud Thebanos idem erat munus, quod *ἀστυνόμων* apud alios. *Cujac. Obſerv.* XXII. 31. *Buleng. de Theat.* I, 43. *Alex. Gen.* III. 17. *Menagi in Laertium. Mauſ. ſac. in Harpocrationem. Valeſ. in Mauſſac. Diſſert. critic. in Harpocrat. p.* 100. *b*.

ASTYCI ludi. V. illos inſr. in *Ludi*.

ASTYGIS urbs Turdetanorum in Hiſpania, nunc *Eycia*, civitas clara. Urbem hanc *Auguſtam firmam* dictam ex Plin. III. I. in hæc verba colligitur: *Singulis fluvius in Bætica, quo dictum eſt, ordine irrumpens, Aſtygitanorum coloniam alluit, cognomine Auguſtam Firmam*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 560. C.

ASTURES aves. V. illas inſr. in *Aves*.

ASTYTIS dicitur lactuca ob vim *ψυχικὸν* refrigerantem, *Buleng. de Conviv.* III. 44.

ASY.

ASYLUM locus erat religione ſacer, ad quem rei confugientes ab hoſtibus inſequentibus vi legis defendebantur. *Borrich, Ant. Urb. fac. c,* 10. §. 8. *Laurent. Polym.* IV. *Synopſ.* 5. Inventum eſt Græcorum, Tacit. Annal. III. 60. 2, *Crebreſcebat Græcas per urbes licentia atque impunitas aſyla ſtatuendi*, Donat. de Urb. Rom, II, 10. Primum omnium Cadmum, cùm Thebas conderet, *aſylum* aperuiſſe ferunt, ad quod fugientes ſine diſcrimine ſervi aut liberi ab omni pœna erant immunes. Pauſan. VII. Nonnulli à prognatis Herculis *aſylum* Athenis primò inſtitutum ſerunt templum miſericordiæ, unde nullus poſſet abduci, quum timerent inſidias eorum, quos avus afflixerat. Statius Theb. XII, 497.

Fama eſt defenſor aciæ, poſt buſta paterni
Numinis, Herculeos ſedem fundaſſe nepotes.

Poſt quod in Rhœteo littore fuit *aſylum* Ajacis, & in Sigeo Achillis, ut eſt apud Strab. III. Serv, Æneid. VIII. 342. *Alex. Gen. Dier.* III. 20. *Berthald, de Ara c.* 14. §. 1. *Salmuth in Pancirol. de Reb. Deperd, & Inv. p.* 220. *Rycq. de Capitol. c.* 40, *Hoſpinian. de Templ.* I. 15. *Potter. Archæol. Græc.* II. 2. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 2. *Faunus Antiq. Rom. Urb.* II. 5. Etiam ſylvæ interdum fuerunt *aſylum*. Fidem facit hoc Maronis Æneid. VIII. 342.

Hinc lucum ingentem, quem Romulus acer aſylum
Retulit,

Sed ferè templa potiùs, quàm nemora, *aſylum* erant, Liv. XXXV, 51. *Ea religione & eo jure ſancto, quo ſunt templa, quæ aſyla Græci appellant*. Et *aſylum* templum Miſericordiæ fuit teſte Servio l. l. Sed non quodvis, verùm cui conſecrationis lege eſſet conceſſum, ut inde nemo rapi poſſet ad ſupplicium, ut Serv. Æneid. II. 761. Ac ideo *ἄσυλον*, quaſi *ἄσυρον*, dictum ab *α στερητικῷ* & *σύρειν*, quod eſt trahere, Alterum quoque etymon addit, ut ſit ab à privativo & *σύλη*, quod eſt ſpolium, quia eò qui confugiſſent, hos ſpoliare non liceret, *Voſſ. Lex. Etymol. Stuck. de Sacrif. p.* 88. *Gyrald. Synt. Deor.* XVII. *pag.* 474. *C. Barth. Adv.* IV, 12. In *aſylis* tribus hominum generibus erat perfugium: ſervis, obæratis, maleficis. De ſervis, & maleficis Plutarch. de Superſtit, p. 166. E. *Aræ ſunt, ad quas confugere tuto ſervus poſſit; multa ſunt quæ à latronibus non violantur templa, & qui hoſtem fugit, ſimulacrum, aut fanum tenens animum recipit*. De obæratis Plutarch, de vitand. uſur, p. 828. C. *Diana, quæ Epheſi colitur, debitores, qui ad ipſius templum confugiunt, tutos à creditoribus, & intactos præſtat*. De illis omnibus Tacit. Annal. III. 60. 2. *Complebantur templa peſſimis ſervitiorum: eodem ſubſidio obærati adverſum creditores, ſuſpectique capitalium criminum receptabantur*. Lipſ. in Tacit. n. 135. Berthald. de Ara c. 14. §. 1. & 7. Oſiand. de Aſyl. Vet. §. 21, Laurent. Var, ſacr. gentil. c. 21. Imò & ingenuis. Liv. I. 8. *Aſylum aperit Romulus: eò ex finitimis populis turba omnis ſine diſcrimine, liber an ſervus eſſet, perfugit*. Atque ne Romani majorum ſtemmata nimia fiducia

Digitized by Google

ducia oſtentarent, Juvenalis captata hìc ſagaciter occaſione ita ſe ingerit VIII. 272.

Et tamen ut longè repetas, longèque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.

Borrich. l. l. Ad imitationem Athenienſium Romulus aperuerit ad multiplicandam Romanam gentem: ut quiſquis advena illò confugiſſet, reciperetur in civitatem, inter Capitolium & arcem, loco qui inter duos lucos dicitur. Liv. I. 8. *Locum, qui nunc ſeptus denſis ſentibus, inter duos lucos, aſylum aperit.* Dionyſ. II. p. 88. *Locum enim inter Capitolium & arcem ſitum, quod nunc lingua Latina vocatur Intermontium duorum quercetorum ab utroque clivo denſis ſeptum arboribus, quibus jungebantur colles.* Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. pag. 3. A. Donat de Urb. Rom. II. 10. Nardin. Rom. Vet. v. 13. Rycq. de Capit. c. 40. Hoſpinian. de Feſt. Ethnic. p. 100. de Templ. I. 15. Pigh. Annal. I. p. 14. Laurent. l. l. Coraſ. Miſcell. jur. civ. v. 23. 2. Quomodo Blond. Inſtaur. Rom. II. §. 58. ad radices Tarpejæ rupis *aſylum* hoc ſtatuat, non video, & Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 13. è Capitolio eundem in locum transferat, ubi repoſitum puter à Tacito: cum Tacitus Capitolini Jovis templo proximum fecerit. Fuit enim ſemper in Capitolii illo edito Intermontio, ſive depreſſiori illa area inter utrumque Capitolii verticem, ubi nunc curia, ſtatua equeſtris Alexandri Severi, domus ſenatoria. *Donat.* & *Rycq. l. l. Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 10. §. 8. In Capitolio fuiſſe conditum non negaverim: ſed hoc minimè conceſſerim, intra muros illud factum civitatis: quin potius veroſimilius eſt, extra Urbem poſitum, ubi alienigenarum concurſus neque quieti publicæ obſtaret, neque ſecuritati. *Nardin. ibid.* I. 2. Cui Deo dicatum fuerit, incertum eſſe ſcribit Dionyſius. Sed hoc fortaſſe ad initia retulit, cum à Romulo ſtatutum eſt. Hiſtorici enim ætate conſtabat Jovi dedicatum eſſe, qui VeJovis dictus fuit, adſitis luci quercubus item Jovi dicatis. *Donat. l. l. Hoſpinian. de Templ.* I. 15. Sed hujus ante lucos, non autem in medio lucorum, templum fuiſſe docet Ovid. Faſt. III. 429.

Una nota eſt Marti: Nonis ſacrata quod illis
Templa putant lucos Vejovis ante duos.

Victor propè *aſylum*, at non in *aſylo* illud conſtituit. Serv. Æneid. VIII. 342. *omne aſylum templum Miſericordiæ eſſe* dicit: & ejuſmodi fuiſſe primum illud Athenienſium, quorum Romulus imitatus eſt exemplum, approbante, ut Plutarchus refert, Oraculo Delphico. Varro Cereri videtur adſcribere apud Non. Marc. I. 209. *Varro exiſtimat pandere ea de cauſa dici, quod qui ope indigerent, & ad aſylum Cereris confugiſſent, panis daretur.* Nardin. ibid. v. 13. Illorum jus diutiſſimè duravit. Suetonius quidem Tib. c. 37. n. 6. dicit *Tiberium aboleviſſe & jus moremque aſylorum, quæ uſquam erant.* Illud tamen videtur reſtringendum ad *aſyla* provinciarum juxta Tacitum ſupra laudatum, qui quæſtionem agitatam in ſenatu refert de externis *aſylis*. Nec planè apud eum conſtat, quid à Patribus decretum ſit. Quare ſi Tiberius *aſyla* abrogavit, ea, de quibus agebatur, abſtulit. Nihil de Romano decrevit, de quo nihil quæſitum erat. *Coraſ. Donat.* & *Borrich. l. l. Stephan. de Juriſdict. veter. Græc. c.* 15. Imò ne provinciarum *aſyla* ſuſtulit Tiberius. Et hoc incautè à Suetonio adſertum liquet fide veterum nummorum, in quibus non obſcura ejuſdem juris mentio cum ſub eodem Cæſare, tum temporibus Claudii, Veſpaſiani, Domitiani, Trajani, M. Aurelii, Macrini, Elagabali, Decii. Leguntur enim ἱερᾶς ϗ ἀσύλω, ſeu *ſacra & inviolabilis* attributa in variis nummis Seleuciæ, Damaſci, Heracleæ, Laodiceæ, Gabalorum, Samoſatorum, aliarumque Græciæ Aſiæque civitatum. *Spanhem. de Præſt. & uſu numm. Diſſer.* IX. *p.* 778. 779. Et illis ſaltem modus eſt præſcriptus. Tacit. Annal. III. 63. 5. *Facta ſenatuſconſulta, quis multo cum honore, modus tamen præſcribebatur.* Pitiſc. in Suetonium. De *aſylorum* origine, antiquitate, cauſis, plura quàm ut his addi poſſint, collegit *Oſiand. ibid.* §. 1. . . . . . . 20.

ATE.

ATELLA medio itinere inter Capuam atque Neapolim fuit perantiquum oppidum. Aliquando fuit municipium Romanorum. Cicer. Fam. XIII. 7. *Locutus ſum tecum de agro vectigali municipii Atellani.* Poſtea etiam colonia eò deducta eſt ab Auguſto. Frontinus: *Atella muro ducta colonia, deducta ab Auguſto.* Cluver. Ital. Ant. IV. 5. 20. Panvin. Imp. Roman. c. 11. Sigon. de Ant. Jur. Ital. III. 4. Leand. Deſcr. Ital. pag. 251. Goltz. Ital. p. 238.

ATELLANÆ erant fabulæ jocis & ſalibus compoſitæ, quæ vetuſtam in ſe elegantiam & delectationem Italica ſeveritate temperatam laſcivia ac petulantia vacuam habebant. Eſtque ab *Atella* id earum nomen, Oſcorum civitate, in qua primùm actitatæ ſunt, ductum. Diomed. III. p. 487. *Tertia ſpecies eſt fabularum Latinarum, quæ à civitate Oſcorum Atella, in qua primum cœpta, Atellanæ dicta ſunt, argumentis dictiſque jocularibus ſimiles ſatyricis fabulis Græcis.* Buleng. de Theatr. I. 9. Briſſon. de Jur. Connub. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 1061. B. Ferret. Muſ. Lap. III. Memor. 41. Turneb. Adv. III. 17. Gyrald. de Poet. Dialog. VI. p. 329. C. Scalig. Poet. I. 7. Mod. de Lud. vet. II. 29. Differebant à Græca Satyrica, quòd in Satyrica ferè Satyrorum perſonæ inducebantur, aut, ſi quæ ſunt ridiculæ ſimiles Satyris, Autolicis, Buſiris. In *Atellana* Oſcæ perſonæ, ut Maccus. Diomed. III. p. 488. *Salmaſ. Exerc. Plin. p. 77. b. A. Caſaub. de Roman. Satyr.* II. 4. *Buleng. ibid. c. 6. & 9. Gyrald. ibid. D.* Animo fabula. Cicer. Fam. IX. 16. *Non, ut olim ſolebat, Atellanum, ſed, ut nunc fit, mimum introduxiſti.* Et quidem multis modis: quod parum modeſtè dicax; quippè quæ dicta ſit, ut ait Donatus in Terentii vita, *ab imitatione diuturna vilium rerum, & levium perſonarum.* Itaque Macrob. Sat. III. 7. *mimis laſciviam* tribuit: quod Romana lingua, non Oſca, ut *Atellana*: quod ab uno tantum agebatur: quod exodiis carebat: neque enim in quinque actus, ut *Atellana*, & reliquæ fabulæ, quibus actibus inſerebantur ad animos recreandos exodia, dividebatur, ſed perpetuam actionem habebat: poſtremò, ut arbitror, quod neque adhibito tibicine, neque cantu, neque cum corporis motu, ut reliquæ fabulæ, agebatur. Hinc Laberii, hinc Publii mimi; e quibus argutiſſimos & pulcherrimos verſus recitant Macrobius, Nonius, & alii: apud Græcos autem Sophron, & Xenarchus mimos conſcripſere: & ab iis, niſi me opinio fallit, imitatione aliqua, ut à Græcis Latinis comœdiæ, item fluxit Latinus mimus. *Atellanæ* verò fabulæ jocis quidem & ipſæ, ſed aliquanto modeſtioribus, compoſitæ erant, &, ut ait Donatus, *in ſe non habebant, niſi vetuſtam elegantiam*: id eſt, ut ego interpretor, minùs dicaces erant quàm mimi. Propterea Val. Max. III. 4. 4. *genus hoc delectationis Italica ſeveritate temperatum, ideoque nota vacuum, & ab Oſcis accitum* eſſe dicit. Qui hæc ſumpſit à Livio laudando infr. in *Exodia*. Quod igitur elegantiam in *Atellanis* Donatus eſſe dixit, non ad ſermonis genus, quod rude, & impolitum fuiſſe duco, qualis erat Oſcorum lingua, à quibus *Atellanæ* acceptæ, ſed ad ſententiarum munditiam refero, jucundam auribus nobilium virorum, ſicut mimorum laſciva dicacitate inferiorum ordinum homines delectabantur magis. Præterea ſermone Oſco, non Romano *Atellana* componebatur: à pluribus, non ab uno tantùm agebatur: habebat exodia, ut oſtendit Livius laudatus infr. in *Exodia*: ex quo patet, in actus diſtributam fuiſſe: poſtremò cum tibicine, cantu, motu corporis agebatur, quod ex eodem Livio licet intelligere. Præter hæc, quæ mimum ab *Atellana* diſtinguebant, addam id quod mihi nunc in mentem venit, cives Romanos ingenuos *Atellanas* tantum agere ſolitos fuiſſe, quia genus illud nota vacuum fuit: reliquas fabulas, & in iis mimum à ſervis, aut à libertis, aut à peregrinis actas eſſe; quis enim civis Romanus, præſertim ingenuus, ludicram artem exercere vellet, cum ſciret ſe tribu motum iri, nec ſtipendia poſſe

facere? At D. Laberius, non modò civis ingenuus, ſed etiam eques Romanus, mimum ſuum egit. Excuſatur neceſſitate. Cæſar enim juſſit, qui cogere poterat, in quo ſibi factam eſſe injuriam, queritur ipſe verſibus egregiis apud Macrob. Sat. III. 7. *Manut. in Cicer. p.* 1009. Hoc genus ludorum tenuit juventus: nec ab hiſtrionibus pollui paſſa eſt. Eo inſtitutum manſit, ut actores *Atellanarum* nec tribu moverentur, & ſtipendia tanquam expertes artis ludicræ facerent. Liv. VII. 2. Non libera tantum Republica, ſed vel Imperatorum temporibus in uſo fuerunt. Suet. Tib. c. 45. n. 2. *Unde nota in Atellanico exodio, proximis ludis aſſenſu maximo excepta, percrebuit.* Galb. c. 13. n. 1. *Atellanis notiſſimum canticum exerſis.* Actores probatiſſimi fuerunt Nonius & Pomponius: & poſt illos diu jacentem artem *Atellaniceam* ſuſcitavit Mummius. Macrob. Saturn. VII. 9. *Briſſen. ibid. A. D. Scalig. Poet.* I. 7. *Laurent. de Agyrt. c.* I.

ATELLANI propriè vocantur perſonati, quia jus eſt iis non cogi in ſcena ponere perſonam, quod cæteris hiſtrionibus pati neceſſe eſt, quoties exſibilarentur, neque placerent. Feſtus in Perſonata. *Scalig. & Dacer. in Feſtum. Buleng. de Theatr.* I. 53. *Argel. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 2.

ATERIA lex. V. illam infr. in *Lex*.

ATESTE Venetorum fuit oppidum antiquum. Fuit ab Apono vico in meridiem verſus euntibus à duodecim millibus paſſuum. Fuit procul dubio una ex Tranſpadanis coloniis à Cn. Pompejo cum Verona & reliquis deducta. De ea ſic Plin. III. 19. *In mediterraneo regionis decimæ coloniæ . . . . . Venetorum Ateſte.* Panvin. Imp. Rom. c. 11. Cluver. Ital. Ant. I. 18, 19.

ATH.

ATHENÆ à Smyrnæo Rhetore Gratul. in Smyrn. p. 477. Smyrnæ metropolis nuncupatæ. Smyrnæi enim juxta Ionas reliquos Athenienſium coloni à veteribus habiti. Retenta autem vulgò à coloniis metropoleon ſuarum numina & ſacra, ac in originis memoriam nummis earundem ſolita ſignari. *Spanhem. de Veſt. & Prytan. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 693. *C.* Pythio Oraculo juxta Ælian. IV. 6. dictæ ſunt κοινὴ Ἑστία τῆς Ἑλλάδος, aut etiam Πρυτανεῖον juxta Athen. V. p. 187. *communis Veſta*, ſeu *commune Lararium & Prytaneum Græcorum*. Quam in rem à Syneſ. Epiſt. 135. dictum: *Athenæ autem quondam civitas fuit ſapientum domicilium.* Spanhem. ibid. pag. 674. B. Mœnia *Athenarum* & mœniorum ambitum V. infr. in *Roma*.

ATHENÆUM ſchola erat artium liberalium ab Adriano erecta. Aurel. Vict. de Cæſ. c. 14. n. 2. *Ceremonias, leges, gymnaſia, doctoreſque curare occœpit: adeò quidem, ut etiam ludum ingenuarum artium, quod Athenæum vocant, conſtitueret.* Erat in Capitolio, ut conſtat ex Cod. Juſtin. lib. 11. tit. 18. de ſtud. liberal. Urb. Rom. ubi de plurium ſtudiorum in Urbe magiſtris loquens, hujus ludi Capitolini tanquam cæteris omnibus multò nobilioris mentionem facit: *Sin autem*, inquit, *ex eorum numero fuerint, qui videntur intra Capitolii auditorium conſtituti.* Et, *Nihil penitus ex illis privilegiis conſequantur, quæ his, qui in Capitolio tantummodo docere præcepti ſunt.* Docebant ibi ſub Theodoſio II. Oratores tres, Grammatici decem, Sophiſtæ quinque, Philoſophus unus, Juriſconſulti duo. Ex qua docendi diſcendique exercitatione appellationem loci dimanaſſe ſcribit Dion LXXIII. p. 838. E. Ἀθήναιον καλούμενον ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ παιδευομένων ἀσκήσεως. Quod mirum videtur Caſaubono ad Capitol. Pertin. c. 11. judicanti id meliùs referri oportere εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Sed profectò illa exercitatio Minervalis eſt, quod Dion non addidit, quia ſatis ſuperque notum erat. *Donat. de Urb. Rom.* II. 9. *Ferrar. de Acclam.* III. 1. *Salmaſ. in Pollion. Trigint. Tyrann. c.* 10. *Gyrald. Synt. Deor.* XI. *p.* 338. *G. Nardin. Rom. Vet.* V. 13. In eodem Poetæ & Oratores ſua ſcripta recitare ſolebant, audientibus interdum Auguſtis. Lamprid. in Alex. c. 35. *Ad Athenæum audiendorum & Latinorum & Græcorum Rhetorum vel Poetarum cauſa frequenter proceſſit.* Capitol. in Pertin. c. 11. *Proceſſionem, quam ad Athenæum paraverat, ut audiret Poetam . . . . . .* Donat. l. l. Voſſ. de Imitat. c. 7. §. 10. Hoc non adeo certum eſt, quoniam in Apollinis Palatini bibliotheca recitationes fieri ſolebant. In Trajani bibliotheca itidem recitatum eſt. Ætate Veſpaſiani, atque item Trajani recitaturos *domum eſſe mutuatos, & auditorium exſtruxiſſe, & ſubſellia conduxiſſe*, teſtatur auctor Dial. de Orat. c. 9. §. 6. Unde patet vel liberam cuique fuiſſe recitationem, ubicunque vellet, vel recitandi locum ſubinde fuiſſe immutatum. Nero etiam recitationes poſtea ſuſtulit, quum auream domum conſtrueret, quo ſtrepitus & applauſus acclamantium longiùs à palatio & auribus Imperatoriis removerentur: poſtea certus locus nullus fuit, ita ut recitaturi atria & auditoria conducere coacti fuerint, donec ab Adriano ædificaretur *Athenæum*. Tandem quum & hoc Profeſſoribus artium liberalium & ſcientiarum compleretur, in bibliotheca Ulpia libris jam vacua, recitationes publicas fuiſſe redintegratas perquam credibile eſt: cujus in ea recitationis unicus tantùm ſequioribus ſeculis teſtis eſt Fortunatus. *Nardin. l. l.* Non tamen in arce fuit *Athenæum*: non enim tot ædificia capere potuit, ſed in alio vertice Capitolii ſtatuendum erit. *Donat. l. l.* In quo ſcilicet nunc templum & cœnobium eſt *Ara Cœli*. Sed hic ſanè de re omninò incerta & dubia agitur: & tamen eodem mihi agendum modo video. Videtur itaque inconveniens, ludum tam celebrem, tantique uſus, in celſiſſimo & remotiſſimo, atque in privatis ædificiis minimùm frequentato monte collocatum; præſertim quum Intermontium propius eſſet, & commodius, & humilius, forique proſpectui magis expoſitum: ita ut hic potius fuiſſe *Athenæum* videatur, eo magis, quia & Tabularium vetus illic fuit: juxta quod & bibliothecam exſtructam veriſimile eſt, non ſecus ac in Aventino in atrio Libertatis & bibliotheca & tabularium conjuncta fuere: atque ideo bibliothecæ *Athenæum* ab Adriano additum, quum, ut loquit Donatus, rationi planè conſentaneum ſit, ludo literario adjungi bibliothecam. Atque ita omnia ille locus, qui hodie à Palatio Senatoris & carceribus occupatus eſt, tabularium olim continuit cum bibliotheca & *Athenæo*. Nardin. l. l.

ATHENIENSES imprimis fuerunt ſuperſtitioſi, de quibus Xenoph. Hiſt. Græc. I. p. 438. E. *Alcibiades navi deſcendit in Piræum die qua civitas Plynteria feſta agebat, velato Minervæ ſimulacro, quod augurabantur infelix eſſe, tum ipſi, tum urbi.* Buleng. de Ominib. c. 1. Jurandi cauſa ad aras accedebant. Cic. pro Balb. c. 5. *Hanſen. de Jurej. vet. c.* 2. Cum diis libaſſent, & pæana cecinifſent, cœlum ſuſpicientes vota nuncupabant. *Tomaſ. de Donar. c.* 5. Peregrinam virginem, ſi eam uxorem duxiſſent, vi legis vendere debebant. Ducit Neæram Stephanus, concubinæ loco eſſe affirmat, non uxoris. Juraſſe autem uxorem futuram ſe virginem eſſe hac formula: *Sanctè juro, quòd pura ſum à cæteris immundis & à viri congreſſu.* Hanſen. de Jurej. vet. c. 28. Sic Regibus adulabantur, ut ſinguli diis in conviviis libantes in Regis honorem duos cyathos effunderent. *Caſaub. in Athen.* X. 6. *Tomaſ. de Donar. c.* 13. Ludum crudelem & ſanguinariam voluptatem, & religionem impiam, humanam (ut ita dixerim) feritatem, primùm perduxerunt ad civitatis ſuæ culturam. Caſſiod. Var. V. 42. Et ætate Solonis & Anacharſis beſtiarios Atheois datos narrat in Toxari Lucianus. *Buleng. de Venat. Circ. c.* 6. A ſolſtitio æſtivo anni principium ſtatuebant. Simplicius in V. Phyſicorum. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 734. *B.* Omne tempus medium à Sole occaſo ad Solem iterum occidentem unum diem dicebant. Gell. Noct. Attic. III. 11. *Putean. Reliq. Conv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv.* XII. *p.* 250. *A.* In bello lineas tunicas, ſive thoraces (V. infr. in *Thorax*) geſtarunt, iiſque pro armatura uſi ſunt. Militari enim cultu, ut cæteri Græci, perpetuò incedebant, non multo ante tempora Thucydidis, qui hoc narrat operis ſui initio,

Digitized by Google

tio, ad pacis habitum tranſierunt, & cum reliqua armatura lineas quoque tunicas depoſuerunt. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. II. In obſidione pro cibo calceamentis, & lecythis ſunt uſi, Plutarch. in Sylla. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 1. In communi veſtitu linea tunica talari non ſunt uſi, licèt hoc ſcribat Pollux VII. 16. Omnia enim virilia veſtimenta fuerunt lanea: & tunicæ talares oonniſi mulierum fuerunt. Declarat hoc apertè Pauſanias lib. 1. qui narrat Theſeum cunctis incognitum Athenas veniſſe indutum *χιτῶνα ποδήρη, tunicam talarem*, non pallam, ut vult interpres, *& plexa eleganter coma, ac per contumeliam interrogatum, quid ita nubilis virgo ſola oberraret?* Eadem prorſus ratione, qua apud Plautum in comœdia palliata dicitur *genus mulieroſum, cum demiſſitiis tunicis*. Ferrar. de Re Veſt. II. 4. 12. Nec pallia purpurea, tunicaſque variegatas geſtare ſunt ſoliti, licèt hoc prodat Ælian. IV. 22. Ἀλουργῆ μὲν ἠμπείχοντο ἱμάτια, ποικίλους δ' ἐνέδυνον χιτῶνας. Nam cum purpura in magno pretio eſſet, idque regum inſigne, quis credat privatos homines vulgò purpuratos inceſſiſſe? Præterea tunicæ nonniſi muliebres fuere. Certè tantum abfuit purpurea veſtimenta Athenis in uſu fuiſſe, ut Alcibiadem reprehenſum tradat Plutarchus, *quod deliciis diffluens, purpureis, ac pretioſis veſtibus interdum uteretur*. Imò nimii ac peregrini luxus notarentur, quicumque improbum colorem veſtimentis adhibuiſſent. Lucian. Nigrino narrat graves fuiſſe civium oculis, qui luxum cultu notabilem importaſſent. Subjicit, cum quidam divitiis affluens Athenas veniſſet turba ſervorum ſtipatus, auroque & varia veſte excultus, quoties cives purpuram, cultuſque mollitiem, ac varios veſtis colores inſpicerent, hæc in eum ſcommata jacere ſolitos: *Jam ver adeſt. Unde nobis hic pavo? Et Fortaſſis matris ipſius eſt*. Ferrar. ibid. II. 4. 13. Perizon. ad Ælianum. Ficubus victitarunt. *Buleng. de Conviv. Proluſ.* II. Corpora non cremabant, ſed terræ condebant & ſepeliebant cum funebri veſte. Illis ſanè maxima ſepeliendorum cadaverum cura, præcipuè bello interemptorum, ita ut qui illos inhumatos relinquerent, quovis ſupplicio dignos putarent. Idcircò ſummos Duces, quia cæſos navali pugna in mare dejecerant, gravibus pœnis & capitali ſupplicio affecerunt. Cum peremptorum corpora aſſequi non poterant, illorum oſſa & disjecta membra paſſim ſtrata exquirebant, ut humo regerent, adeo ut Nicias cum exercitu iter faciens, ne duorum militum inhumata cadavera relinquerent, totum ſubſiſtere agmen, donec humarentur, juſſerit. *Moreſtell. Pomp. Feral.* X. 5. *Kirchman. de Fun. Roman.* I. I. Vita functos ante Solis exortum ex lege Solonis efferebant. *Moreſt. ibid.* II. II. Alieno facinore interfectos efferentes haſtam cognati adhibebant, aut in tumulo defigebant, eoque modo ultionem ioterfectoribus denuntiabant. Unde horum funeri qui intereſſent, teſtabantur *ſe non feciſſe*. Quintil. Declam. XI. *Miſer ego! nec ad funera acceſſi, nec licuit ſuper ipſa corpora proclamare*, NON FECI. *Guther. de Jur. Man.* I. 9. Quòd minùs diu quàm Lacedæmonii floruerint, legum vitio factum non eſt; ſed quòd *Athenæ* citiùs quàm Sparta de recta majorum conſuetudine deflexit, & legum imperium majeſtatemque neglexit. *Manut. de Legib. Roman. c.* 1. Ab *Athenienſibus* ad jus ſuum conſtituendum multa tranſtulerunt Romani: nam ferè quæcunque in duodecim tabulis decemviri ſcripſerunt, de Solonis legibus translata ſunt. *Manut. de Legib. Roman. c.* 2. *Athenienſium* ſingulæ tribus ſorte & per vices, quod vel Harpocration docet, *πρυτανεύουσι*, quomodo & apud Demoſthenem *φυλῆς πρυτανευούσης* non ſemel fit mentio: imò apud Polluc. VIII. 15. Ἡ πρυτανεύουσα φυλὴ ἀτελής, ubi hanc *tribum immunem à tributis* docet. *Spanhem. de Veſt. & Prytan. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. V. p. 701. C.*

ATHLETÆ nomine gladiatores, curſores, pugiles, palæſtritæ, qui iidem & luctatores erant, & reliqui omnes, qui corporibus ſuis quavis ratione decertabant, comprehendebantur apud Græcos; apud Romanos *athletæ* propriè vocabantur tantùm pugiles & luctatores: cætera enim *athletarum*, ſive gymnicorum genera, propria nomina habebant, uti curſores, ſaltatores, gladiatores & alii ejuſmodi. *Panvin. de Lud. Circenſ.* II. 1. *Fab. Agon.* III. I. Non admittebantur niſi antea probati. Habebatur ratio tam natalium quàm morum bonorum, atque vitæ honeſtæ nulla infamiæ macula & labe aſperſæ. Cicer. de Offic. I. 40. *Bene Pericles cum haberet collegam in prætura Sophoclem poetam, hique de communi officio conveniſſent, & caſu formoſus puer præteriret, dixiſſetque Sophocles, ò puerum pulcrum Pericle! At enim prætorem, Sophocle, decet non ſolum manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere. Atque hoc idem Sophocles ſi in athletarum probatione dixiſſet, juſta reprehenſione caruiſſet.* Fab. ibid. c. 13. & 17. Nec prius deſcendebant in certamina, donec ipſos aſſumens præco ſub omnium oculis circumduceret clamans & dicens: num quis hunc accuſat? num fur eſt & ſervus? num pravorum eſt morum? num eſſet quiſpiam, qui in illum vellet dicere? quo magis tanquam ſceleratus aut ſervilis conditionis à certamine arceretur. Chryſoſt. Hom. 61. ad populum Antiochenum. Sciendum ante circumductionem illam & præconis denuntiationem, atque adeò ante probationem & examen illud, ipſos Eleos judices Hellanodicas hac de re *athletas* admonuiſſe, cum in Olympiam procederent, ut ſi quis eorum ſibi conſcius foret præclarè actæ ſine ulla infamia, & deſidia vitæ, impenſi in rem *athleticam* laboris, hic ad certandum audenter accederet: ſin contra quiſpiam indignum aliquid ſe atque Olympiorum acceſſu forſitan egiſſet, is abiret alio quo vellet. Philoſtrat. de vit. Apollonii V. extremo. *Fab. ibid. c.* 12. *Lydius Agoniſt. ſacr. c.* 36. Erant voraciſſimi, quia vires in cibis, cum digeruntur, maximè conſiſtunt. Voracitatem illorum declarat diſtichon Timocreontis Rhodii:

Multa bibens, & multa vorans, mala multa locutus
Athleta hic jaceo Timocreon Rhodius.

Argol. l. l. Caſeis, caricíſque ſive nucibus aridis alebantur. Exinde Pythagoras neſcio quis veterem ἄτιμον διὰ ξηρῶν ἰσχάδων ſuſtulit, & illos ad carnium uſum tranſtulit. Veſcebantur verò carne ut plurimum bubula & ſuilla: unde illud Diogenis Cynici, qui interrogatus, cujus rei gratia *athletæ* nihil ſentiunt? *quia*, inquit, *ſuillis ac bubulis carnibus exſtructi ſunt*. Laert. de vit. Philoſ. VI. 49. Propterea partes illas animalium ad victum aſſumebant, quæ minimum ſucci & pinguedinis habent, quæque maximè aridæ ſunt & ſiccæ. Nam pedes bubulos & ſuilla acrocolia edebant, κωλῆνα Græci vocant, Latini colepium, vel colephium, de cibo athletarum. Juven. II. 53.

Comedunt colephia pauca.

id eſt, paucæ pugilatum & *athleticam* exercent. Ut duritie, ac alimentorum craſſitie uberiùs nutrirentur, & diutiùs ſaturi permanerent. Carnes illas edebant ſine ullis condimentis; nec enim ſcitamenta, nec placentas, nec alias hujuſmodi cupedias attingere illis licitum. Hinc illorum victus *arida ſaginatio* Tertull. de Pall. c. 4. & ξηρὰ τροφὴ Luciano dicitur. *Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 262. 263. *Mercur. de Art. Gymn.* I. 15. *Fab. ibid. c.* 2. *Spanhem. in Juliani Imperat. Orat.* 1. *p.* 103. . . . . *Argol. Panvin. de Lud. Circ.* II. I. Perpetuò ſeipſos coitu interdicebant, cum cæteris forſan ob nimiam alimenti copiam magis neceſſe haberent. De his namque Galen. de Loc. affect. VI. 5. loquebatur, quando multos calidæ & humidæ naturæ ὑπὸ ἀσκήσεως, id eſt, *ob exercitationem* à Veneris uſu abſtinentes, torpidos atque pigros effectos ſe vidiſſe ſcripſit. Petrus Chryſol. Serm. 119. *In agone iſto terreno, ut qui vincere volunt, abſtinent ſe à cibis quibuſdam, à potu nimio, abſtinent ab omni immunditia, ſub tanta caſtitate, ut etiam propria conjugia non requirant: nec aliter ſe vincere poſſe ſperent, niſi corpus ſuum caſtum pudicumque ſervaverint* .... Alluſit Horat. de Art. poet. n. 412.

Qui cupit optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer, ſudavit & alſit,
Abſtinuit Venere & Baccho.

Mercur. l. l. Stevvech. in Veget. I. 3. Lydius Agoniſt. ſacr. c. 3. Sorte ad pugnandum ducebantur. Nam calculis in urnam conjectis, binæ compares literæ inſcribebantur: quique eductis ſortibus pares ſortiti erant, invicem com-

committebantur. *Salmuth. ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. pag.* 351. *Fab. Agon.* I. 24. *Rhodig. Ant. Lect,* XXII. 18. *Alex. Gen.* v. 8. Antiquitus in Circo decertabant. Dionyſ. VII. p. 475. *Priuſquam ludorum inirentur certamina, pompam à Capitolio per forum deducebant in Circum maximum.* Quum verò ludorum vis crevisſet, e Circo *athletarum* certamen ſublatum eſt, & ad ſtadium & gymnaſia primum pri bis conſtituta, deinde ad amphitheatra translatum. Suet. Ner. c. 40. n. 7. *Statim in gymnaſium progreſſus certantes athletas effuſiſſimo ſtudio ſpectavit.* Panvin. de Lud. Circ. II. I. Antequam in arenam deſcenderent, de inſtante certamine certiores fiebant per tubæ clangorem, quo monebantur, ut ſeſe ad congreſſum adornarent, aut jam adornati, præparatique, ut erant, prodirent. Cyrill. Alexand. de Feſt. Paſchal. homil. IV. *Audio eos, qui palaſtricis certaminibus præſident, ... ubi rei ipſius initium facturi ſunt, tuba quidem denuntiare certamen: ac ſub ipſum omnes, quicunque futuro certamini habiles inventi ſunt, advocantes . . . . .* Lydius ibid. c. 23. Subligari campeſtri amictis duntaxat verendis, cætera nudi decertabant. Dionyſ. l. l. *Poſt quos athletæ graviorum leviorumque certaminum, nudi cætera, pudenda tantum tecti ſubligaribus campeſtribus, qui mos Romæ manſit ad mea uſque tempora, ſicut olim fuit in Græcia, in qua nunc antiquatus eſt, orto a Lacedæmoniis initio. Primus nudavit corpus, & nudus in Olympiaco ſtadio decurrit Acanthus Lacedæmonius Olympiade quinta decima.* Fab. ibid. II. 3. Lydius ibid. c. 13. & 19. Buleng. de Circ. c. 38. Panvin. l. l. Ad eludendos ictus, ac petitiones adverſarii, caput huc illucque celeriter inflectebant, Hoc Græcis eſt λογίζειν, hoc eſt, τρέπειν, κάμπτειν, κινεῖν, movere, flectere, laxare, & quodammodo luxare. Præclarè iſtud ipſum, & graphicè deſcribit Stat. Theb. VI. 769.

—— ſed providus aſtu
Et patria vigil arte Lacon, hos rejicit ictus,
Hos cavet: interdum nutu, capitiſque citati
Integer obſequio: manibus nunc obvia tela
Diſcutiens, inſtat greſſu, vultuque recedit.

Et ſic in collum dicebantur reſupinari, Stat. ibid. n. 789.

Præcipitatque retro juvenem, atque in terga ſupinat,

hoc eſt ſupinare ſe cogit. Mox n. 792.

—— motu Spartanus acuto
Mille cavat lapſas circum cava tempora mortes.

Hoc Græcis eſt τραχηλίζειν. Themiſt. Orat. IV. p. 114. *Quem multi in gymnaſiis viderunt cervicem facile luxantem,* τραχηλιζόμενον. Τραχηλισμὸν bellè circumſcripſit Statius his vocibus; *nutu, & citati capitis obſequio, motu acuto, reſupinatione in terga.* Sic & Virg. Æneid. v. 428.

Abduxere retro longè capita ardua ab ictu.

Petav. in Themiſtium. Præmia magna illis fuerunt poſita. Vitruv. Præf. 9. *Nobilibus athletis, qui Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea viciſſent, Græcorum majores ita magnos honores conſtituerunt, uti non modo in conventu ſtantes cum palma & corona ferant laudes, ſed etiam cum revertuntur in ſuas civitates cum victoria, triumphantes quadrigis in mœnia, & in patrias invehantur, e a re publica perpetua vita conſtitutis vectigalibus fruantur.* De illorum præmiis Clem. Pædag. II. 8. *In certaminibus autem primo donum fuit athletarum* (ſed quid ἀθλητῶν δόσις? Lego τῷ ἀθλῶν δόσις) *ſecundo plauſus & excitatio, tertio foliorum conjectio, ultimo corona,* Caſaub. in Suet. Ner. c. 25. n. 5. Lydius ibid. c. 34. Si quid deliquiſſent, puniebantur à pædotriba, Diſertus in hanc rem locus eſt Baſilii M. de Legendis Græcis c. 16. *Poſtquam multum ſudaverint gymnaſticis exercitiis, multas plagas à pædotriba acceperint.* Perizon. Addend. ad Ælian. p. 982, b. His ſtatuas addimus, Nep. XII. I. 3. *Chabrias illo ſtatu ſtatuam ſibi fieri voluit, quæ publicè ei ab Athenienſibus in foro conſtituta eſt. Ex quo factum eſt, ut poſtea athletæ cæterique artifices his ſtatibus in ſtatuis ponendis uterentur, cum victoriam eſſent adepti.* Fab. ibid. II. 20. Figrell. de Stat. Roman. c. 19. Alex. Gen. Dier. IV. 12. Hiſce victori deſtinatis non fruebantur, niſi merito, & non corruptis æmulis viciſſe judicarentur, atque omnes agoniſticas leges obſervaſſent. Paull. 2. Tim. c. 2. n. 5. *Quod ſi certet etiam aliquis, non coronatur, niſi legitimè certaverit:* ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, id eſt, νόμῳ ἀθλητικῷ. Hunc νόμον explicant Chryſoſtomus. *Non, inquit, ſufficit ad legitimam decertationem, ſi agoniſta in agonem deſcenderit, non ſi unctus fuerit, neque etiam ſi commiſſus fuerit, manumve conſeruerit. Oportet inſuper, ut qui coronam conſequi vellet, omnem agoniſticæ profeſſionis obſervaſſet legem, tam circa ciborum, quibus vel abſtinendum, vel veſcendum athletis ſuit, quàm circa continentiæ, ac honeſtatis rationem, omnemque adeo legitimum colluctationis ordinem,* Et Baſilius Procem. in præcept. quæſt. quarum titulus: Ὅροι κατὰ πλάτος. *Ad coronam promerendam non victoria modo, ſed legitimus etiam in certando conflictus requiratur, ut eſt apud Apoſtolum: quod quidem nihil eſt aliud, quàm ut eorum, quæ obſervanda deſcripta ſunt, nihil omnino quicquam prætermittatur, ac ſingula ita fiant, ut à præſcripto nihil diſcedatur.* Καλῶς ἀγωνίζεσθαι, & τελέως ἀεθλεῦσαι hoc dicitur apud Ælian. Var. hiſt. VI. 6. *Qui ſtrenue pugnaſſent, & occubuiſſent, oliva, & aliis ramis redimiti, laudibus ferebantur: qui verò perfectam, & abſolutam virtutem præſtitiſſent, ii etiam, injecta illis chlamyde purpurea, glorioſè ſepeliebantur.* Lydius ibid. c. 2. Primus Romam traduxit Sylla. Appian. Bell. Civ. I. p. 412. *Peracta Olympiade CLXXV. apud Græcos: quo tempore nullum in Olympia certamen præter curſum in ſtadio ſupererat, Nam athletas cæteraque ludicra univerſa in Urbem Sylla Mithridatici belli atque civilis occaſione tranſtulerat, cauſam prætexens, quod populum poſt tot labores recreare cuperet.* Alex. Gen. Dier. v. 8. & ad illum Tiraquellus.

ATHLOTHETA. V. illum ſupr. in *Agonotheta*.

ATI.

ATIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

ATILIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

Atilia lex. V. illam infr. in *Lex*.

ATINA eſt Volſcorum urbs antiqua ſupra Caſinum & Aquinum verſus ſeptemtriones circa Melfis fluvii fontes, Hodie nomen id retinet, niſi quòd interdum dicatur *Atino*. Romanorum fuit præfectura. Cicer. pro Planc. c. 8. *Atina præfectura plena virorum fortiſſimorum, ſic ut nulla tota Italia dici frequentior poſſit.* Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. 12. Cluver. Ital. Ant. III. 8. 26. Poſtea eſt colonia facta. Frontinus de Coloniis; *Atina muro ducta colonia: deduxit Nero Claudius. Ager ejus pro parte in lacinus & ſtrigis eſt aſſignatus*, Guther. de Jur. Man. II. 26.

ATINIA lex. V. illam infr. in *Lex*.

ATINIUM plebiſcitum. V. illud infr. in *Plebiſcitum*.

ATL.

ATLANTES per jocum vocabant homines pumilos, Juven. Sat. VIII. 32.

—— nanum cujuſdam Atalanta vocamus.

κατ' ἀντίφρασιν. Ut, cum indignus ſit, majoris alicujus eum nomine nuncupemus; ut ſi nanum gigantem vocemus. Scholiaſtes. *Kobierzyck. de Luxu Roman.* II. 4. Suſtinebant in navibus mutulos uſque ad ſcalmos porrectos, quemadmodum in navi Hieronis affirmat Athenæus, addens eos fuiſſe ſex cubitorum, à ſummis videlicet ſcalmis uſque ad mare totum remigii ſpatium occupantes. Erant ſtatuæ vel virorum vel mulierum, columnarum loco ſuſtinentium mutulos & coronas. Idem notat ἄτλας & τελαμών, pro quo Latini dixerunt telamonem, V. infr. in *T*. Accipiuntur hæc vocabula pro quibusvis δοκοφόροις, & qualibet re onus aliquod ſuſtinente, ſive ſit homo, ſive animal, ſeu quodcunque aliud, *Voſſ. de Trirem. & Liburn. Conſt. Theſ. Antiq. Roman. Græv.* XII. *p.* 722. *E. Bald. Lex. Vitruv. in Telamones.*

ATLANTICA eſt inſula delicioſiſſima, & rerum abundantiſſima, & in ea fontes ſunt aquæ tam calidæ quàm frigi-

frigidæ. Plato in Critia. *Butius de Pat. Ant. c. 2.* Eſt ounc Oceano occupata extra columnas. Hanc Plato refert habuiſſe etiam balneas, quæ omni culto ornatæ eſſent, & partim quidem ſub divo paterent, partim ſub tecto calentia haberent lavacra hiberno tempore, atque ſeorſum alia Regibus propria extitiſſe, alia privata viris, alia mulieribus dicata, alia item equis cæteriſque jumentis. *Baccius de Therm. vet. c. 1.*

ATLAS mons eſt Mauritaniæ, ad occidentalem plagam ſitus, avus Mercurii. V. plura infr. in *Mercurius*, Aleand. Tab. Hel. Explic. Theſ. Aotiq. Roman. Græv. Tom. v. p. 740. B.

ATO.

A'TONI'A in veteribus gloſſis eſt nænia, quòd voce languida in næniis præfica uteretur. *Guther. de Jur. Man. 1. 23.*

ATR.

ATRIARIUS, qui dicitur Ulpian. leg. 1. §. caupones ff. Nautæ, Caupones. *Cæterum ſi qui opera mediaſtini fungitur, non continuerit: utpotè atriaris, & focaris, & his ſimiles.* Ferre non poſſum, quòd *atriarii* focariis adjunguntur, & in mediaſtinorum numero ponuntur: ac ſi locus eſt integer, ut *atriariorum* locum oſtiarii ſubire non debeant: certè quidem alios eſſe ab atrienſibus *atriarios* exiſtimaverim minoris maculæ, hos minùs honeſtos, veluti quoſdam illorum vicarios, qui forſitan *atrium* verrerent, atque ad *atrium* perpetuò tanquam ad oſtium, ejus obſervandi gratia ſtarent: cum atrienſes *atrio* præfecti, ne quid ex imaginibus, ſtemmatibus, tabliniſque ac cæteris in *atrio* repooi ſolitis deperiret, curam gererent. V. infr. in *Atrienſis*. Faber Sem. 11. 12. Popm. de Oper. Serv. p. 38. Pignor. de Serv. p. 457.

ATRICII dicti ſunt ab atro, quemadmodum Romani à voce aliqua dicti ſunt. *Sigon. de Nom. Roman. c. 4.*

ATRIENSIS majoris fuit dignitatis. Liquet hoc ex Cicer. Parad. v. ubi ait: *Atque ut in magna familia ſervorum alii ſunt lautiores, ut ſibi videntur, ſervi atrienſes.* Plaut. Aſin. 11. 2. 84.

Extemplo facio facetum me, atque magnificum virum,
Dico me eſſe atrienſem.

Apud quem etiam Saurea ſervus *atrienſis* alium ſervum ſatis ferociter, & velut pro imperio tractat 11. 4. 15—21. Obſervabat *atrium*, & cuſtodiebat illud, ne quid ex imaginibus, ſtemmatibus, ac cæteris, quæ in *atrio* reponi ſolebant, deperiret; & ſupellectilem ædium, aut villæ exponebat, ſimulque *atrium* omni ex parte mundum, & nitidum ut eſſet, procurabat. Colum. x11. 3. *Tum inſiſtere atrienſibus, ut ſupellectilem exponant, & ferramenta deterſa nitidentur, atque rubigine liberentur.* Cicer. l. l. *Si L. Mummius aliquem iſtorum videret matellionem Corinthium cupidiſſimè tractantem ..... utrum illum civem excellentem, an atrienſem ſervum diligentem putaret?* Nardin. Rom. Vet. v1. 13. Popm. de Oper. Serv. p. 36. Faber Semeſtr. 11. 12. Brod. Miſc. x. 17. Cujac. Obſerv. x. 34. Bartol. Auctar. c. 45. Alciat. de Verb. Signif. 288. a. Pignor. de Serv. p. 457. Velſer. de zeta & zetar. p. 580. Demſter. Paral. ad Roſio. Antiq. Roman. 1. 13. Kipping. Antiq. Roman. 1v. 1. 1. Urſin. append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 348.

ATRIUM differt ab area, quòd hæc porticibus caret: *atrium* verò eſt porticus circumdans aream templi ante portas, quale eſt Romæ ante templum Petri. Græci aulam appellant. Virg. Æneid. 111. 353.

Illos porticibus Rex accipiebat in amplis,
Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 111. p. 352. A. Diverſum erat quoque ab impluvio. Docet hoc, ubi varias partes domus nominat, & explicat, Varro de Ling. Lat. 1v. 33. *Si relictum erat in medio, ut lucem caperet, deorſum, quo compluebat, compluvium dictum .... Atrium appellatum ....* Sed meliùs adhuc, ubi villam ſuam Laurentianam deſcribit, idem exponit Plin. Epiſt. 11. 17. 4. *Cujus in prima parte atrium frugi* (non habebat veſtibulum, quia ruri erat) *nec tamen ſordidum: deinde porticus in O litera ſimilitudinem circumactæ: quibus parvula, ſed feſtiva area includitur ....* En hìc tibi impluvium ultra *atrium*. Et à veſtibulo. Docet hoc. Gell. xv1. 5. *Animadverti enim quoſdam haudquaquam indoctos viros opinari, veſtibulum eſſe partem domus priorem, quam vulgus atrium vocat. Cæcilius Gallus in libro de ſignificatione verborum, quæ ad jus civile pertinent, ſecundo, veſtibulum eſſe dicit non in ipſis ædibus, neque partem ædium, ſed locum ante januam domus vacuum .....* Eſt itaque anterior pars ædium, quo area cingebatur. Feſtus: *Atrium eſt genus ædificii continens mediam aream.* Et primum eſſe ædificium, quod anteriori janua introeuntibus occurrit, oſtendit Vitruv. v1. 8. cùm dicit: *In urbe atria proxima januis ſolent eſſe.* Et primum locum ædium vocat Nep. præfat. n. 6. *Cujus materfamilias non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur?* Nardin. Rom. Vet. 111. 13. Perizon. in Ælian. 111. 4. Grapald. de Part. dom. 1. 6. Alex. Genial. dier. 111. 6. Rycq. de Capitol. c. 37. Stuck. Antiq. Conviv. 11. 14. Philand. in Vitruv. v1. 4. Bald. Lex. Vitruv. Guther. de Vet. jure pontif. 111. 6. Laureot. Var. ſacr. gentil. c. 5. Græcis Grammaticis vocatur μεσαύλιον & αἴθριον. *Turneb. Adv.* xviii. 28. *Rycq. l. l.* Ao verò *atrium* lacunatum eſſet, vel ſub divo, implicita queſtio eſt. Vitruv. v1. 4. lacuoaria oon obſcurè in *atriis* collocat. Ovid. Met. v111. 561.

Pumice multicavo, nec levibus atria tophis
Structa ſubit: molli tellus erat humida muſco.
Summa lacunabant alterno murice conchæ.

x1v. 260.

Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta
Ad dominum ducunt.

At lacunaria & tablina non propriè in *atrio*, ſed circa *atrium* viſebantur; in porticibus nimirum, quæ impluvium cingebant. *Atrium* enim ὕπαιθρον erat. *Pignor. de Serv. p. 460.* Dixerit licèt Auſon. Eidyll. x. 49.

Tendens marmoreum laqueata per atria campum.

Non enim animadvertunt qui *atria* fuiſſe tecta volunt, eam vocem, ut apud Græcos μέγαρον & αὐλὴ pro palatiis procerum poni: at in iis, quæ propriè *atria* dicebantur, non aliud tectum erat præter alas ædificii, quæ velut porticus circa medium ſubdivale efficiebant. Ideò doctè auctor gloſſarum: *atrium* αἴθριον, μεσαύλιον. *Caſaub. in Suet. Aug. c. 29. n. 13.* Nihilominus videtur laquearibus cootectum fuiſſe. In illo enim ſervare olim imagines majorum cereas capſulis conditas Romani ſolebant. V. infr. in *Imagines majorum*. Sed his conſervandis areæ iotectæ, ſive impluvia, imo nec tectæ porticus conveniſſent, Vocantur etiam fumoſæ imagines à Juveo. Sat. v111. 8.

Fumoſos equitum cum dictatore magiſtros.

Quod verbum indicio nobis eſt, igoem ſæpè in *atriis* factum: unde tecta ea fuiſſe liquet. Id ipſum multò adhuc manifeſtiùs liquet ex Evangeliis Marci, Lucæ & Johannis in eo concordibus, ubi Petrus io *atrio* principis ſacerdotum ſedebat cum miniſtris ad ignem, & caleſaciebat ſe. *Nardin. l. l.* Altis ſuſtinebatur columnis. Claudian. in Rufin. 11. 135.

—— Quid purpureis ſuffulta columnis
Atria.

Altitudo columnarum patet ex Plinio, qui ſcribit xxxv1. 2. *in atrio Scauri collocatas maximas, atque adeo duodequadragenum pedum Lucullei marmoris.* Corippus mox laudandus. Kobierzyck. de Lux. Roman. 11. 7. Velis fuit tectum. Coripp. 111.

Clara ſuperpoſitis ornabant atria velis.

Neque à quoquam meliùs quàm à Corippo deſcribitur eodem libro, ubi Avarum legatos à Juſtino admiſſos refert, dum ſcribit:

Atria præclaris extant altiſſima tectis,
Sole metallorum ſplendentia, mira paratu,
Et facie plus mira loci, cultuque ſuperba,
Nobilitat medios ſedes Auguſta penates ....

Mira pavimentis, ſtratiſque tapetibus ampla
Planities, longoque ſedilia compta tenore....

Laxum, & ſpatioſum fuit. Indicat Seneca Epiſt. LV. ubi duas in villa Vatiæ ſpeluncas deſcribit: *Speluncæ ſunt duæ magni operis: laxo atrio pares, manufactæ: quarum altera ſolem non recipit, altera uſque in occidentem tenet.* Et ex his patet clariſſimè, *atrium* omni modo intectam domus partem fuiſſe. *Nardin. l. l.* In *atrio*, ut diximus, ſervare imagines cereas capſulis conditas ſolebant. Cauſam, cur ibi ponerentur, exponit eleganter Val. Max. v. 8. ubi, cum T. Manlium Torquatum dixiſſet filium ſuum ob malè adminiſtratam provinciam condemnaſſe: *Videbat*, inquit, *ſe in eo atrio conſediſſe, in quo illius imperioſi Torquati ſeveritate conſpicua imago erat: prudentiſſimoque viro ſuccurrebat, effigies majorum cum titulis ſuis idcircò in prima ædium parte poni ſolere, ut eorum virtutes poſteri non ſolum legerent, ſed etiam imitarentur.* Senec. Epiſt. 44. *Non facit nobilem atrium plenum fumoſis imaginibus. Nemo in gloriam noſtram vixit, nec quod ante nos fuit, noſtrum eſt. Animus facit nobilem.* Juven. Sat. VIII. 19.

Tota licèt veteres exornent undique ceræ
Atria: nobilitas ſola eſt atque unica virtus.

Lipſ. Elect. I. 29. & in Senecam. Menag. in Diog. Laert. III. §. 89. Grang. in Juvenalem. Figrell. de Stat. Roman. c. VI. Etiam hoſtium ſpoliis ac exuviis honeſtari, decorarique voluerunt. Sed ubi degener poſteritas Græcorum opera conſpexit, & admirata eſt, non tam de hoſtibus partæ tropæa animo curæque habuit, quàm transmarinas illas tabulas, & ſigna ſummo cum ſtudio ad decorandas ædes conquiſivit. Plinius modò laudatus. Stat. Sylv. II. 2. 63.

Quid referam veteres ceræque ariſque figuras?
Si quid Apellei gaudent animaſſe colores....

Hæc opera præſtantiſſimorum artificum, ac celebres ſtatuæ in columnarum interſtitio, nonnullæ affixæ baſibus ſtructilibus, aliæ verò imagines aut erga parietem affixæ, aut opere tectorio inſertæ. Colligo ex lege 245. de Verb. Signif. ubi ſic habetur: *Statua affixa baſibus ſtructilibus, aut tabulæ religata catenis, non ſunt ædium.* Kobierzyck. l. l. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. I. 13. Mulieres in illo, ſive ad teſtificandam diligentiam ſuam, ſive ad exemplum, lanam exercebant, telam texebant, veſtem conficiebant. Arnobius II. p. 91. *Matresfamilias veſtras in atriis operantur domorum, induſtrias teſtificantes ſuas.* Aſcon. in Cicer. p. 195. *Deinde omnis vi janua expugnata, & imagines majorum dejecerunt ...... interque telas, quæ ex vetere more in atrio texebantur, diruerunt.* Nardin. l. l. Putean. Reliq. Conv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 267. A. Figrell. de Stat. Roman. c. II. In eodem frugaliter cœnare ſolebant. Serv. Æneid. I. 730. *Nam, ut ait Cato, & in atrio & duobus ferculis epulabantur.* In *atrio* palam ſenatus ſæpè habitus. V. infr. in *Atrium palatii*. Catilinæ domus fuit. Et illic Verrius Flaccus pueros docuit grammaticam. Suet. de illuſtr. grammat. c. 17. n. 3. *Tranſiit in palatium cum tota ſchola, docuitque in atrio Catilinæ domus, quæ pars palatii tunc erat.* Nardin. l. l.

Atrium Libertatis in monte fuit Aventino. Fuit vel eodem tempore, quo ædes Libertatis. V. illam ſupra in *Ædes*. vel paullò poſt factum. De eo Liv. XXV. 7. *Cuſtodiebantur in atrio Libertatis minore cura.* Dies illi ſolennis dicatus Iduum Aprilis. Ovid. Faſt. IV. 623.

Hac quoque, ni fallor, populo digniſſima noſtro
Atria Libertas cœpit habere ſua.

Non diu poſt inſtauratum & amplificatum eſt à Sexto Ælio Pæto & C. Cornelio Cethego Conſulibus. Liv. XXXIV. 43. *Atrium Libertatis & villa publica ab eiſdem refecta amplificataque.* Cenſoribus frequens ibi conventus, & tabularium in eo, in quo tabulæ publicæ aſſervabantur, imprimis quæ ad Cenſores ſpectabant. Liv. XLIII. 16. *Cenſores extemplo in atrium Libertatis adſcenderunt: & ibi ſignatis tabellis publicis, clauſoque tabulario ....* Ibidem non diu poſt juſſu Cenſorum ſortes inter quatuor tribus urbanas jactæ, in quam earum libertini adſciſcerentur. Liv. XLV. 15. *Poſtremò eò deventum eſt, ut ex quatuor urbanis tribubus unam palam in atrio Libertatis ſortirentur.* Hic affixa quoque erat lex de Veſtalibus inceſtis. Feſtus in Probum: *Lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio conſumpta eſt.* Reſtituit illud Aſinius Pollio ſine dubio multò ſplendidius & amplius. Suet. Aug. c. 29. n. 13. *Multaque a multis exſtructa ſunt .... ab Aſinio Pollione atrium Libertatis.* Milites ibi egerunt excubias. Tacit. Hiſt. I. 31. 2. *Ut Germanicos milites è Libertatis atrio arceſſerent.* Nardin. Rom. Vet. VII. 9. Donat. de Urb. Rom. III. 13. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 15. §. 3. Bellor. Veſtig. Vet. Rom. Tab. 6. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman. I. 13. Landus Explic. in Miſc. Num. Rom. Miſc. Erud. Ital. Tom. I. p. 393. Caſaub. in Suetonium. Ejus forma erat ſimilis *atriis* ædium privatarum, quæ habent tablina & pinacothecas adjunctas: in medio erat area ſub dio columnis cincta: ideo is locus etiam periſtylium appellatus, & quoque impluvium dicebatur. *Caſaub. l. l.*

Atrium Matutæ etiam in monte fuit Aventino, ſive regione Urbis decima tertia. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 309. *E.*

Atrium Minervæ fuit in Foro Romano, ſive in octava Urbis regione. Victor. Intelligit fortè Minervam à Q. Catulo infra Capitolium dicatam, de qua Plin. XXXIV. 8. *Euphranoris*, inquit, *eſt Minerva Romæ, quæ dicitur Catuliana, infra Capitolium à Q. Luctatio Catulo dicata.* Pancīroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 352. B. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. I. 13.

Atrium Neronis vaſtiſſimum, & frons ipſa domus ubi fuerit, non ita certò deſignare poſſum; tamen, ut arbitror, ſcire cupientibus fiet ſatis. Redeundum ergo eſt ad amphiteatrum, ubi ſtagnum erat. Propè, *atrium* cum porticibus, cœnationibus, & aulis viſebatur. Sed ſtatim ambigitur, an *atrium* vergeret ad arcum Titi, ibique cum Palatio conjungeretur domus, an verò ultra Conſtantini arcum, vallem inter Cœlium & Palatinum occuparet. Blondus & Marlianus hic putant fuiſſe. A quibus ut diſſentiam, aliæ me rationes graviores monent. Nam de *atrio*, ſeu veſtibulo Suet. Ner. c. 31. n. 5. *Veſtibulum ejus fuit, in quo coloſſus* CXX. *pedum ſtaret ipſius effigie.* At Mart. de Spect. 2. 1.

Hic ubi ſydereus propiùs videt aſtra coloſſus,
Et creſcunt media pegmata celſa via;
Invidioſa feri radiabant atria Regis.

Martialis propriè *atrium* intelligit, ſeu veſtibulum domus, non totam domum poeticè. Veſtibulum autem interdum accipi pro *atrio* docet Gellius. At Suetonius id intelligit veſtibuli nomine, quod verè germanèque ſignificat. Gellium V. inſr. in *Veſtibulum*. Sed veſtibulum, dicet aliquis, erat tecto coopertum. Quare coloſſum capere non poterat, qui ob excelſam ſublimitatem locum ſub dio apertum exigebat, nempè *atrium*, ſeu cavædium, e quo ſeſe ſupra tecta extolleret. Verum Palatium Cæſarum domo fuit continuatum, ut docet Tacit. Annal. XV. 39. I. Cum ergo domus Neronis & Auguſta conjungerentur, veriſimile eſt admirandis columnationibus aliqua ſaltem parte fuiſſe conjunctas, ut ſpatium inter utramque inſtar *atrii* relinqueretur, in quo ſtaret coloſſus. Ab eo aditum in domum, ideoque veſtibulum, idem tamen dici *atrium* à Martiale. Erat itaque Neronis domus à Palatio Exquilias uſque protenſa & Suburram, ibi deſinebat, qua nunc mollis clivus exſurgit verſus frontem ædis S. Petri ad vincula. Hæc *atrii* latitudo. Nam latitudo ſpatium à templo Pacis uſque ad amphiteatrum, eoque amplius patens complectebatur. In *atrio* hoc fuerunt porticus triplices & milliariæ. V. illas infra. *Donat. de Urb. Rom.* III. 5.

Atrium Palatii *augurato fuit conditum, in quo apud majores conſulebatur Senatus, & arietes immolabantur.* Serv. Æneid. XI. 235. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 15. Quod Severus transferre voluit contra Cœlium montem, & templum, nunc S. Gregorii. Spartianus in Severo:

Niſi

Niſi abſente eo per præfectum Urbis medium ſimulacrum ejus eſſet locatum, aditum Palatinis ædibus, id eſt, regium atrium ab ea parte facere voluiſſet. Non fecit, ſtructo in ſubjecta valle Septizonio. *Donat. de Urb. Rom.* III. 2.

Atrium Pompeii in Circo fuit Flaminio, ſive Urbis regione nona. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. p. 301. *B.* Debemus credere illud fuiſſe, ubi nunc corruptè Satrum vulgo appellant: & porticus etiam nunc ſemiintegra cernitur, ubi altiſſimæ extant marmoreæ ad duodecim columnæ, à Capitolii, ſive potius rupis Tarpejæ, radicibus haud remotæ. *Blond. Inſtaur. Roman.* II. §. 112. De *atrio* Pompeji indicium aliud nullum, quàm Satri nomen proferunt, quo tractum Clavariorum inter palatium Urſinorum, & Eccleſiam S. Andreæ Vallenſis ad noſtram uſque memoriam appellatum dicunt. Verùm in eo nomine ne ſcintillam quidem lucis, qua *atrii* ſitus illuſtretur, invenio: quum id nomen aliunde, & forſan ab ipſo theatri vocabulo ortum ſit. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 3.

Atrium publicum in Capitolio. Hoc de *cœlo tactum* ſcribit Liv. XXIV. 10. *Marlian. Topogr. Urb. Roman.* II. 6. *Alex. Gen. dier.* III. 6. & ad illum *Tiraquellus. Rycq. de Capitol. c.* 37.

ATT.

ATTÆ *appellantur, qui propter vitium crurum, aut pedum plantis inſiſtunt: & attingunt magis terram quàm ambulant. Quod cognomen Quintio poetæ adhæſit*. Feſtus. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 5. *Turneb. Adv.* XIV. 17. *Gyrald. de Poetis Dial.* VIII. *p.* 417. *A.* Hujus præter Plinium, Diomedem, Nonium, alioſque plurimos meminit, & de fabulis ejus loquens, *perambulandi* voce utitur Horat. Epiſt. II. 1. 79.

> *Rectè, necne, crocum floreſque perambulet Attæ*
> *Fabula.*

Fuit ſcriptor togatarum, ut in Chronico ſuo Olymp. 175. ſcribit Euſebius. *Torrent. in Horatium. Voſſ. Lex. Etymol. Scalig. in Feſtum.*

ATTAGEN avis eſt perdice paullo major, cujus dorſum verſicoloribus notis diſtinctum colore fictilium magis ſubrubeſcente. Phrygia præſtantiſſima eſt. Varro in Satyra *περὶ ἐδεσμάτων*. *Pavus è Samo, Phrygia attagena*. Horat. Epod. II. 54.

> *Non attagen Jonicus*
> *Jucundior.*

Plin. X. 48. *Attagen maximè Jonius celebratur, vocalis, captus obmuteſcens, quondam exiſtimatus inter raras aves*. Ariſtot. Hiſt. anim. IX. 49. *Attagen avis eſt in pulvere volutabilis. Aves enim omnes, quæ non ſunt altivolæ, ſed terreſtres, ſunt in pulvere volutabiles*. Mart. XIII. 61.

> *Inter ſapores fertur alitum primus*
> *Jonicarum guſtus attagenarum.*

Capitur à venatoribus, ob corporis gravitatem, & brevitatem alarum. In Polonia frequens eſt. *Buleng. de Conviv.* II. 6. *Nonn. de Re cibar.* II. 28. *Bruyer. de Re cibar.* XV. 38. *Menag. in Diog. Laert.* IX. §. 114. Cum peſtis graſſaretur in Ægypto *σπανιώτατα*, diſertiſſimè dixit, *τρὶς τοῖς κακούργοις τὰ κακά, ter maleficis mala*. Buleng. de Augur. cap. 6.

ATTALICÆ veſtes. V. illas infr. in *Veſtes*.

ATTERANEA fulmina. V. illa infr. in *Fulmina*.

ATTICUS cognomen eſt Titi Pomponii, quod *Atticè* optimè loqueretur. Cicer. de Fin. V. 2. *Pomponius noſter ita ſe Athenis collocavit, ut ſit pæne unus ex Atticis, ut id etiam cognomine videatur habiturus*. Nep. Attic. 4. 1. *Sic Græcè loquebatur, ut Athenis natus videretur*. Sigon. de Nom. Roman. c. 5. Cenſor fuit librorum Ciceronis. *Gutber. de Jur. Man.* I. 24.

ATTILA Hunnorum Rex Bledam fratrem & conſortem in regno ſuum perimit, ejuſque populos ſibi parere compellit Theodoſio XVIII. & Albino Conſulibus. *Proſper Chronic. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 320. *A.* In Belgica prima pridie Paſchatis Metis, & in Belgica ſecunda Atrèbatum ſuccendit. Germaniæ quoque ſecundæ oppida Tungros, Coloniamque metropolim, & alia delevit. *Pancirol. Not. Dign. Imp. Occid. c.* 85. Redintegratis viribus, quas in Gallia amiſerat, Herculano & Sporatio Conſulibus, Italiam ingredi per Pannonias intendit, nihil duce noſtro Aetio ſecundum belli prioris opera proſpiciente; ita ut ne clauſuris quidem Alpium, quibus hoſtes prohiberi poterant, uteretur, hoc ſolum ſpei ſuis ſupereſſe exiſtimans, ſi ab omni Italia cum Imperatore diſcederent. Sed cum hoc plenum dedecoris & periculi videretur, continuit verecundia metum, & tot nobilium provinciarum latiſſima everſione credita eſt ſævitia & cupiditas hoſtilis expleta: nihilque inter omnia conſilia Principis ac Senatus, populique Romani ſalubrius viſum eſt, quàm ut per legatos pax truculentiſſimi Regis expeteretur. Suſcepit hoc negotium cum viro Conſulari Avieno, & viro Præfectorio Trigetio, Papa Leo, auxilio Dei fretus, quem ſciret nunquam piorum laboribus defuiſſe. Nec aliud ſecutum eſt quàm præſumpſerat fides. Nam tota legatione dignanter accepta, ita ſummi ſacerdotis præſentia Rex gaviſus eſt, ut & bello abſtineri præceperit, & ultra Danubium promiſſa pace diſcederet. Opilione V. C. Conſule *Attila* in ſedibus ſuis mortuo, magna primùm inter filios ipſius certamina de obtinendo regno exorta ſunt. *Proſper ibid. p.* 321. *B. C. D.*

ATTIS vir fuit & femina. Ipſe de ſe apud Catull. 63. 73.

> *Quod genus figuræ eſt, quod ego non habuerim?*
> *Ego mulier, ego adoleſcens, ego ephebus, ego puer.*

Arnob. V. p. 159. ubi de *Attidis* imagine agit, eam inter virginem & puerum eximiam fuiſſe diſertim teſtatur. *Attidis* autem nomine ſolem venerati ſunt Phryges, ut docet Macrob. Saturn. I. 21. *Boxhorn. Quæſt. Rom.* 13. Sol menſium dominus habitus fuit. Unde *Attis*, per quem ſolem deſignabant, *Μηνοτύραννος* vocabatur. Idem eſt acſi diceres *μηνῶν τύραννος*, Rex menſium & anni moderator. Inſcriptiones nuper in Urbe effoſſæ necdum vulgatæ.

M. D. M. I.
ET. ATTIDI. SANCTO
MENOTYRANNO.

Et

MATRI. DEUM. MAGNÆ
IDÆÆ. SUMMÆ. PA
RENTI. HERMÆ. ET. ATTIDI
MENOTYRANNO. INVICTO

Salmaſ. in Lamprid. Heliogab. c. 7. *Boxhorn. in Plutarchi Quæſt. Rom.* 76. In tabula noſtra repræſentatur cum pileo Phrygio, dextra gerens fiſtulam, multis contextam calamis, ſyringa dictam, læva pedum, baculum videlicet curvum, quo paſtores ſolebant pecorum pedes detinere. Fuiſſe paſtorem ex Peſſinunte Phrygiæ emporio, ubi templum erat miræ venerationis magnæ Deum matri dicatum ſcribit Tertull. Apolog. c. 15. *Vidimus aliquando caſtratum Attin illum Deum ex Peſſinunte*. Ille primus ſacrorum ritus, quibus Cybele colebatur, mortales docuit, cumque promiſſam huic Deæ caſtitatem commiſſo cum Sangaritide ſtupro non ſervaſſet, irata Dea de nympha pœnas exegit, *Attis* verò furore correptus lapideo cultro ſeipſum caſtravit. Juven. Sat. VI. 514.

> *Mollia qui rupta ſecuit genitalia teſta.*

Lactant. I. 17. Ovid. Faſt. IV. 223 —— 242. Deſignare flores cadentes, antequam ad fructum veniant, tradit Euſeb. de Præp. Evang. III. 3. ideoque pudenda ei inciſa fuiſſe dici, quoniam flores defluxi ſemina non producunt. At Auguſtin. de Civ. Dei VII. 25. non *Attin*, ſed ejus virilia flores indicare docet. *Propter vernalem faciem terræ, quæ ceteris temporibus eſt pulcrior, Porphyrius philoſophus nobilis Attin flores ſignificare perhibuit: & ideo abſciſſum, quia flos decidit ante fructum. Non ergo ipſum hominem, vel quaſi hominem, qui vocatus eſt Attis, ſed virilia ejus flori comparaverunt: ipſa quippe illo vivente deciderunt: imo verò non deciderunt, neque decerpta, ſed plane diſcerpta ſunt: nec illo flore amiſſo quiſquam poſtea fructus, ſed poſtea ſterilitas conſecuta eſt*. Pingitur cum ſinu veſtis aperto, ad naturam ejus geminam, de qua ſupra, denotandam. *La Chauſſe de Deor*

Simu-

Digitized by Google

Simulacr. Tab. 40. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* v. *p.* 751. *E.* De *Attide* bene multa *Gyrald. Synt. Deor.* IV. *p.* 139. 140. *Hoſpinian. de Feſt. p.* 144. 252. *Ferret. Nuſ. Lap.* 1. *Memor.* 9. & 40.

ATTIUS *Navius, ſummus augurio, centuriarum numerum augeri prohibuit. Rex Tarquinius Priſcus illum in experimentum rogavit, fierine poſſet quod ipſe mente conceperat. Ille rem augurio expertus, poſſe reſpondit. Atqui hoc, inquit, cogitabam, an cotem illam ſecare novacula poſſem. Augur, potes ergo, inquit, & ſecuit.* Flor. 1. 5. 3. *Buleng. de Augur. c.* 11.

ATTONITI dicebantur, qui fulmine afflati erant. Petron. c. 61. *Intremui poſt hoc fulmen attonitus.* Salluſt. Hiſtor. 1. apud Non. Marc. IV. 110. *Sic quaſi fulmine attonitus, neque anima, aut lingua, neque auribus competere.* Buleog. de Terr. Mot. & Fulm. c. 3.

ATTRIBUTUM dicebatur pecunia à tribunis quæſtori aſſignata. Varr. de Ling. Lat. IV. 36. A tributo pecunia *ea quæ aſſignata erat, attributum dictum; ab eo quoque quibus attributa erat pecunia, ut militi reddant, Tribuni ærarii dicti: id quod attributum erat, æs militare.* Sanè poſtquam de publico dari ſtipendium cœpit, non poterat ea pecunia confici, niſi, ut eſt apud Liv. IV. *tributo populo indicto:* imò hæc ipſa pecunia, ut eſt apud eundem v. 12. *tributo conferebatur.* Putean. de Stipend. Milit. c. 15. Bud. in Pandect. p. 82. H. Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 12: III. 17. Sigon. de Ant. jur. prov. II. 18. Stevvech. in Veget. III. 3.

AVA.

AVARICUM oppidum in finibus Biturigum *quod erat maximum & munitiſſimum, & in agri fertiliſſima regione*, ut dicitur Cæſari Bell. Gall. VII. 13. *propè ex omnibus partibus flumine & palude circumdatum, uno & perangusto aditu.* Cæſ. ibid. c. 15. Hæc palus magna fuit, ut quæ perpetua inter Cæſaris & Vercengetorigis caſtra intercederet. Ad hujus urbis oppugnationem Cæſar decem legiones habuit præter auxilia ſociorum: ordo & cohortatio non defuerat. Hoſtis loco ſuperior erat. Itaque locus oppugnantibus labore illo caſtrenſi æquandus fuit. Caſtris igitur ad illum urbis poſitum poſitis, Cæſar aggerem apparare, vineas agere, turres duas conſtituere cœpit: circumvallare autem loci natura prohibebat. Interea ſumma rei frumentariæ difficultate, quòd Galli circumquaque omnia incenderant, & magnis copiis Romanos frumentatione prohibebant, affectus eſt Cæſaris exercitus: famem tamen quàm rei infectæ ignominiam ferre maluit. Labor in fabricandis machinis ante fuit, hic etiam fames tolerabatur: tertia difficultas ab oppidanis oriebatur. Itaque cum muro turres appropinquant, ſingulari Romanorum virtuti conſilia cujuſque modi Gallorum occurrunt. V. plura apud Cæſarem ipſum. *Ramus de Milit. Cæſar. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* x. *pag.* 1588. *& ſequent.*

AVARITIA latentium indagatrix lucrorum, manifeſtæ prædæ avidiſſima vorago eſt, quæ eo intolerabilior & gravior, quo arctiùs Magiſtratuum animos complexa eſt. *Caput enim eſt*, inquit Tull. Off. II. 21. *in omni procuratione negotii & muneris publici, ut avaritiæ pellatur minima ſuſpicio.* Magiſtratuum Romanorum publica *avaritia* inſigniter fuit magna. Hinc vidimus vexatas ſæpiùs & perturbatas provincias, expilatos amicos & ſocios, vectigalibuſque & tributis exhauſtos. Ipſe Tullius Magiſtratuum inſanum quæſtus ſtudium graviſſimè accuſat l. l. *Nondum centum & decem anni ſunt, cum de pecuniis repetundis à Piſone lata eſt lex, nulla antea cum fuiſſet, ac verò poſtea tot leges, & proxima quæque duriores, tot rei damnati, tantum Italicum bellum propter judiciorum metum excitatum, tanta ſublatis legibus ac judiciis expilatio direptioque ſociorum, ut imbecillitate aliorum, non noſtra virtute valeamus.* Quid hiſce dici cogitarique poteſt diſertius? Hactenus de publica *avaritia*, de privata paucis dicam. Per fas & nefas opes & divitias conquirere: hoc verò jam omnium pæne ſpecimen erat. Juven. Sat. 1. 75.

Criminibus debeant hortos, prætoria, menſas,
Argentum vetus, & ſtantem extra pocula caprum.

Suggerit & quaſdam artes pecunioſas Mart. v. 58. 8.

Artes diſcere vult pecunioſas.
Fac diſcat citharœdus, aut choraules.

Jam citharœdi filios magnarum familiarum docebant fidibus, quod & Juven. Sat. VII. 175. innuit, dicitque illorum longè uberius eſſe lucrum, quàm ſophiſtarum & cauſidicorum. Idem notat quorundam animos *avaritia* & cupiditate inſatiabili ſic depreſſos exſtitiſſe, ut ad infima quæque ſervitia, & operas non difficulter prolaberentur. Sat. III. 31. . . . . . Alieoa etiam dominia & hæreditates captare, is certiſſimus conquirendarum divitiarum modus & Romanis uſitatiſſimus. Lepidè Horat. Sat. II. 5. 23 —— 26. Qui & modum aucupandæ ſenilis gratiæ præſcribit ibid. n. 10 —— 14. Unde obliquè Romanorum *avaritiam* notat Epiſt. I. I. 52 —— 56. Hoc verò plerumque ſolet accidere, cum in Republica paupertas probro haberi incipit, divitiis verò omnes honores & dignitates conferri conſueverunt. Salluſt. Bell. Catil. c. 12. *Poſtquam divitiæ honori eſſe cœperunt, & eas gloria, imperium, potentia ſequebatur: hebeſcere virtus, paupertas probro haberi, innocentia pro malevolentia duci cœpit. Igitur ex divitiis juventutem luxuria, atque avaritia, cum ſuperbia invaſere, rapere, conſumere, ſua parvi pendere, aliena cupere; pudorem, pudicitiam; divina atque humana promiſcua, nihil penſi, neque moderati habere.* Kobierzyck. de Lux. Roman. 1. 3.

AUA.

AUASIS urbs eſt Ægypti, quam etiam *Oaſim* vocant, pantherinæ pelli ſimilem. Interpuncta enim eſt habitationibus, quæ circumdantur terra deſerta & aquæ inopi. Hujuſmodi habitationes Ægyptii *Auaſes* vocant. Stephanus. Strabo XVII. p. 544. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 141. *Pinedo in Stephanum.* Duæ urbes *Oaſes* vocantur, quarum altera magna *Oaſis* dicitur, non longè ab Abydo, in quam deportabantur delinquentes leg. relegatorum 7. §. & quodam ff. de interd. & releg. leg. fina. C. de Pœnis. l. 1. C. T. de Nil. agger. non rump. Huc in exſilium à Conſtantino miſſus eſt Athanaſius, & à Theodoſio Neſtorius, & ab Arcadio Timaſius Magiſter militum. Zoſim. v. 9. *Timaſius relegatus in Oaſim cum publico ſatellitio deducebatur. Is erat locus inſigniter ſterilis, e quo nemo poſſet evadere, qui eo deportaretur. Nam terra in medio arenoſa vaſta prorſus & inhabitata, notitiam tendentibus in Oaſim omnem adimit: partim quod venti arena veſtigia compleant & aboleant: partim quod nec arbor ulla, nec domicilium ſit, quæ indicium aliquot iter facientibus ac conjecturam relinquere poſſint.* Alia *Oaſis* minor à Ptolemæo vocatur, ſita non longè à Mareotide palude, Marmaricam verſus. *Pancirol. l. l.*

AUC.

AUCTIO erat ea venditionis ſpecies, qua pluris licitanti res aliqua addicebatur, præcone pretium proclamante. *Conſtituere auctionem* Cicer. pro Cæc. c. 4. dixit decernere *auctione* & haſta poſita res diſtrahi ac vendi. Ejus index tabula proferri, & editiori loco affigi ſolebat. Cicer. Phil. II. 29. *Cum repente à te præclara illa tabula prolata, qui riſus hominum de te erat? tantam eſſe tabulam, tam multas, tam varias eſſe poſſeſſiones, ex quibus, præter partem Miſeni, nihil erat, quod is, qui auctionaretur, poſſet ſuum dicere: auctionis verò miſerabilis adſpectus, veſtis Pompeji non multa, eaque maculoſa, ejuſdem quædam argentea vaſa colliſa, ſordidata mancipia.* V. plura infr. in *Tabulæ auctionaria.* Rabir. de Haſtar. & Auction. Orig. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. (31) E. Illa *auctionis* futuræ dies, leges, conditiones proſcribi ſolebant. Significabatur ſcripto dies, qua liceri, & ad pretium adjicere cuilibet liceret, ut ei qui licitatione viciſſet, res addiceretur. Cicer. Fratr. II. 6. *Tabulam proſcripſit, ſe familiam*

miliam Caſoniattam venditurum. Formulam, qua *auctionem* præco prædicabat, expreſſit Plaut. Men. v. 9. 94.

Vis conclamari auctionem fore? quo die? MEN, SUR. *Die ſeptimi.*
MEN. *Auctio fiet Menachmi mane ſanè ſeptimi.*
Venibunt ſervi, ſupellex, fundi, ædes, omnia
Venibunt, quiqui licebunt, præſenti pecunia.

Briſſon. de Form. vi. p. 510. Hora etiam *auctionis* conſtituenda. Cicer. pro Sext. c. 6. *Tum Nævius ipſe pueros circum amicos dimittit, ipſe ſuos neceſſarios ab atris Licinus, & à faucibus macelli corrogat, ut ad tabulam Sextiam ſibi adſint hora ſecunda poſtridie.* Rabir. ibid. p. 34. B. Bonorum *auctiones* & ſubhaſtationes in Foro Olitorio, uti & in Capitolio fieri ſolitæ. Tertullian. Apolog. c. 13. *Sic Capitolium, ſic Forum Olitorium petitur, ſub eadem voce præconis, ſub eadem haſta, ſub eadem annotatione Quæſtoris divinitas addicta conducitur.* Nardin. Rom. Vet. vii. 4. In atriis, quibus ut Licinius, quæ in foro erant, à præconibus fieri, eoque convenire præcones ſolebant. Cicero modò laudatus.. Et Juvenalis, cum poetas inopia ultima oppreſſos, coactos eſſe diceret præconium facere, canit Sat. vii. 6.

——*cum deſertis Aganippes*
Fontibus, eſuriens migraret in atria Clio.

Turneb. Adv. xxv. 3. Non tamen in tenebris ac ſolitudine, ſed in conſpectu populi facienda erat. Cicer. contr. Rull. i. 3. *Cenſoribus vectigalia locare niſi in conſpectu populi Romani non licet: his vendere vel in ultimis terris licebit? at hoc nequiſſimi homines conſumptis patrimoniis faciunt, ut in atriis auctionariis potius, quam in triviis aut in compitis auctionentur, hic permittit ſua lege decemviris, ut in quibus commodum ſit tenebris, ut in qua velint ſolitudine bona populi Romani poſſint divendere.* Rabir. l. l. Fiebant coram argentariis, qui in tabulas pretia & adjectiones referebant. Cicer. pro Cæc. c. 6. *Æbutio negotium datur, adeſt ad tabulam, licetur Æbutius, deterrentur emptores multi, partim gratia Cæcinæ, partim pretio, fundus addicitur Æbutio, pecuniam argentario promittit Æbutius.* Quintil. xi. 2. *Et forſitan in hoc ſunt adjuti, qui auctione dimiſſa, quod nunquam vendidiſſent, teſtibus argentariorum tabulis reddiderunt.* Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. ii. 11. Briſſon. de Form. v. p. 511. Jus *auctionis* earum rerum fuit, quæ publicè per præconem ſub haſta præſente, & addicente magiſtratu venderentur. In *auctionibus* enim ei, qui plurimum *auget*, res addicitur, & quoniam ex *auctione* illa dominium ſibi juſtum in eam rem comparant, hinc etiam auctoritas jus *auctione* quæſitum dicitur, & auctor quis appellatur. V. infr. in *Auctor*. Sigon, ibid. i. 11. Singulis *auctionum* diebus apparitor debiti quantitatem, ob quam pignora capta ſunt, palam ſignificat & denuntiat: omnes commonet, ut ea liciteantur: pretium ab unoquoque oblatum deſcribit: poſtremo ubi jam nullum pluris liceri cernit, promulgat eam primam *auctionem* eſſe: ſecundam in octavum abhinc diem, vel moribus laxiorem rejicit; niſi id divini cultus feriæ prohibeant: atque tunc proximo profeſto die ſequens *auctio* celebratur: quam diſciplinam in cæteris *auctionibus* præco conſectatur. Quod ſi *auctio* una aut altera minus ſollennis fuerit, neque ex more facta, non univerſæ infringuntur, ſed peccans *auctio* iteranda decernitur. Juſti autem illi *auctionum* dies, quibus debitor nummos conficere, & pignus liberare poteſt, contrahi non poſſunt. An autem poſſint prorogari, controverſum vidimus in nobili haſtarum controverſia, qua unam *auctionum* in quartum aut quintum menſem creditor protulerat, quas debitor ob id oppugnabat: quod tutelæ, ubi *auctiones* celebratæ erant, in decimum quintum diem pro more fierent: creditor verò id ſine debitoris fraude factum, ejuſque maxima utilitate defendebat: quo cum non ſummo jure uti volebat, ſed debitori gratificari, cum pignoris fructus interea æs alienum imminuerent, ac debitor nummos conficere poſſet, ſeque ac pignus liberare. *Proferre auctionem* dicit Cicer. Attic. xiii. 12. prorogare diem conſtitutæ *auctionis*. Quod intellige, modò *auctionis* inſtitor ejus prorogationem debitori ſuo tempore denuntiaverit: cujus aresti nolui oblivisci, ne quis ad vivum reſecaret Franciſci Regis conſtitutionem, qua præconia, proſcriptiones atque *auctiones* ad formulam & conſuetudinem judiciorum exacta & approbata eſſe oportet, in quibus locis ipſa pignora ſita ſunt: idque ritè ac moribus factum eſſe, renuntiari debet, antequam addictio licitantibus fiat: alioquin nec ritè, nec ordine proſcripta pignora eſſe cenſentur. Quæ comprobatio de pragmaticorum ſententia fit faſto altercatorioque die, mediis cauſarum actionibus, poſtquam *auctiones* illic perlectæ fuerint. *Rabir. ibid.* (34) *E. Vendere auctionem* apud Cicer. pro Quint. c. 5. eſt *auctionari*, res in *auctione* vendere. Dictum arbitror ea forma, qua à Cæſare de bell. Gall. ii. 33. dictum eſt *vendere ſectionem*. Turneb. Adv. xviii. 21. *Auctionum* centeſimam V. infr. in *Centeſima*.

AUCTOR eſt venditor, ſive appellatur is, à quo quis auctoritatem, id eſt, jus dominii in quampiam rem accepit. Cicer. Verr. v. *Tum illi intellexerunt, ſe id, quod à malo auctore emiſſent, diutius obtinere non poſſe*, id eſt, qui vendendi nullam auctoritatem habebat. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* i. 11. Ad diſtinctionem vocabatur *auctor* primus. *Salmaſ. de Mod. uſur. c. 16. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 561. F. Budæi Pandect. p. 192.*

Auctor eſt etiam fidejuſſor, & ad diſtinctionem *auctor* ſecundus vocatur. Percipitur hoc clarè ex Leg. 4. de Eviction. & dupl. ſtipul. *Illud quæritur, an is qui mancipium vendidit, debeat fidejuſſorem ob evictionem dare, quem vulgo auctorem ſecundum vocant.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 561. F. Græcis vocatur βεβαιωτὴς in contrahenda emptione, quem Latini ſecundum *auctorem* vocant. Nam cum venditor ſit primus *auctor*, fidejuſſor ejus meritò eſt ſecundus. Ita certè & fidejuſſor in mutuo ſecundus eſt *auctor* credendi, quia primus ipſe debitor. βεβαιωτὴς porrò vendendi, pro fidejuſſore venditoris eſt habendus, ſi res evicta fuerit. Veteres gloſſæ: *Secundus auctor*, βεβαιωτὴς. Julianus anteceſſor in Conſtitutione iii. *Confirmatorem venditionis* vocat, qui in Novella Juſtiniani Græca βεβαιωτὴς appellatur. *Salmaſ. de Mod. uſur. c. 16.*

Auctores legum centuriatarum, ante ſuffragium initum, Publilia lege Patres fiebant. Hanc legem Philo Dictator tulit ut diminueret, non ut augeret ſupremi ordinis poteſtatem. Liv. viii. 12. *Philonis Dictatura popularis, & orationibus in Patres criminoſis fuit, & quòd tres leges ſecundiſſimas plebi, adverſas nobilitati tulit; unam, ut plebiſcita omnes Quirites tenerent: alteram, ut legum, quæ comitiis centuriatis ferrentur, ante initum ſuffragium Patres auctores fierent.* . . . . . . Quo loco indicare videtur Livius, cum primùm antiquum jus ſenatus confirmandarum, vel repudiandarum legum ſolutum. Quamquam ſi verba Dionyſii lib. ix. p. 598. attendas, hunc morem ante Philonis Dictaturam commutatum ſtatues. *Nihil*, inquit, *centuriatis comitiis ferebatur, niſi prius ſenatus auctor eſſet; tributis verò inſtitutis, inter alia extorſerunt tribuni plebis, ut deinceps cum populo ſine Senatus auctoritate*, quod ille προβούλευμα vocat, *agere poſſent*. Jam verò, cum Dionyſium teſtem locupletem habeamus, conſtat in legibus tributis Senatus cognitionem, & *auctoritatem* haud fuiſſe neceſſariam. Habuit quidem civitas Romana quoſdam tribunos viros moderatos, qui ex SC. tulerint, neque poteſtate tuendæ libertatis cauſa data ad licentiam peſtilentem abuſi ſint. Liv. iv. 49. *Tentatum eſt ab L. Sextio tribuno plebis, ut rogationem ferret, qua Volas quoque, ſicut Lavicos coloni mitterentur; per interceſſionem collegarum, qui nullum plebiſcitum, niſi ex ſenatus auctoritate paſſuros ſe perferri oſtenderunt, diſcuſſum eſt.* In curiatis autem legibus ſenatus auctoritas requirebatur. Liv. vi. 41. *Nec centuriatis, nec curiatis comitiis Patres auctores fiant.* Zamoſc. de Senat. ii. 21.

AUCTORAMENTUM eſt in artibus mercenariis & opificiis obligatio quædam interpoſita mercede contracta. Cicer. de Offic. i. 42. *Merces ipſa in mercenariis auctoramentum eſt ſervitutis.* Hinc merces, ſive præmium propoſitum

poſitum trucidanti proſcriptum *auctoramentum* vocatur Vell. Paterc. II. 28. 3. *In ea jugulati civis Romani publicè conſtitueretur auctoramentum.* Et pretium, quod accipiebant, qui volentes laniſtæ corpora ſua addicebant. Suet. Tib. c. 7. n. 2. *Rudiariis quoque quibuſdam revocatis auctoramento centum millium.* Voſſ. Lex. Etymol. in Auctor. Turneb. Adv. II. 20. Thulemar. in Freher. Cecropiſtrom. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IX. p. 1155. Bud. in Pandect. p. 93. C. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. v. 24. Salmaſ. de Mod. uſur. c. 19. Pitiſc. in Suet. Aug. 24. 4. §. 15.

AUCTORARE eſt vendere & addicere. Inde eſt, quod nemo olim potuit libertatem amittere, niſi ipſe *auctor* eſſet factus. Hinc qui *auctores* ipſi fiunt, ut emantur, quo libertatem amittere poſſint, *auctorare* ſe dicuntur. De quo videndus Cicero in ea pro domo ſua ad Pontifices. *Salmaſ. de Mod. Uſur. c.* 19.

Auctorare eſt aliquem ſibi obligare, adeo ut quis non amplius ſit ſui arbitrii, ſed res alio agat *auctore*. Liv. XXXVII. 10. *Eo verò pignore velut auctoratum ſibi proditorem ratus eſt.* Voſſ. Lex. Etymol. in Auctor.

Auctorare eſt etiam *auctoritatem* alicui accommodare, &c, quod dicunt Belgæ, *jemant bolmachtig maaken.* Pompon. l. 4. ff. de auctor. & conſenſ. tut. *Etſi pluribus datis tutoribus, unius auctoritas ſufficiat: tamen ſi tutor auctoretur, cui adminiſtratio tutelæ conceſſa non eſt, id ratum à prætore haberi non debet.* Voſſ. Lex. Etymol. in Auctor.

AUCTORATI dicebantur qui ſe ludo ad gladium venum dabant, hoc eſt, ut eſſent gladiatores. Gloſſæ Philoxeni: *Auctoratus*, *αὐθαίρετος εἰς δοῦλον ἑαυτὸν βάλλων, ἢ μονομάχος.* Videtur hoc nomine omnes qui ſeſe in ſervitutem alicui addicerent appellatos intellexiſſe, non ſolos gladiatores. De his qui ad ludum ſe venderent, Prop. IV. 8. 25.

Hic dabit immunda venalia fata ſagina.

Manil. IV. 225.

Nunc caput in mortem vendunt, & funus arenæ.

Quidam ſe tecta ludo vendebant, aut alicui laniſtæ, in cujus familiam cooptabantur, ac ſervi ejus hoc pacto fiebant. Nonnulli muneris gladiatorii alicui editori operas tantum ſuas locabant, ut in eo munere producerentur, & pugnarent. Sic ad beſtias multi ſe locarunt olim, ut cum his depugnarent. Ulpianus libris de Officio proconſulis, in Collatione legum Moſaicarum: *Quive depugnandi cauſa auctoratus erit, quive beſtias depugnare locaverit.* Per *depugnandi cauſa auctoratum* intelligit, qui ad gladium ſe vendidit, id eſt, *auctoravit*. Alii creditori ſe vendebant, qui, cum armorum ſcientiam noſſent, operas in ludo præſtarent gladiatorias, ab ipſo creditore ac domino locabantur. Ut enim dominis ſervi ære empti diurnas operas qualeſcunque, & quibus aptus eſſet, poterat locare, ita & creditor addicti. De tali gladiatore mentio eſt in Quintil. Declam. 302. cui titulus: *Auctoratus ad ſepeliendum patrem.* Is creditori ad pecuniam patri ſepeliendo habendam ſe vendiderat, & qui ejus operas munerario alicui locaverat, die muneris productus ſpectante populo pugnaverat, & rudem acceperat. Poſtea nactus patrimonium ſtatutum per leges Equitibus, in Equeſtribus ſedere prohibetur. Non negat ſe fuiſſe gladiatorem, ſed ſub honeſta cauſa, qua ſe *auctoraverat* creditori ob ſepeliendum patrem. *Quære*, inquit, *an ſi creditor poſt datam pecuniam operas remiſiſſet, diceres eum gladiatorem fuiſſe?* Operas nempe gladiatorias. Inde *auctoramentum* merces, aut pretium *auctorati*, quod ille in rem ſuam & peculium poterat convertere, vel domino invito, poterat libertatem conſequi, ſoluta pecunia pretii, quo ſe vendiderat. *Salmaſ. de Mod. Uſur. c.* 19. *Lipſ. Saturn.* II. 5. *Fab. Semeſtr.* II. II. *Turneb. Adv.* II. 20. *Briſſon. de Form.* VIII. *p.* 734. *Voſſ. Lex. Etymol. in Auctor. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* v. 24.

AUCTORITAS eſt jus auctione quæſitum. V. ſupr. in *Auctor.* Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. I. 11. Bud. in Pandect. p. 192.

Auctoritas æterna adverſus hoſtem in duodecim tabulis ſcriptum fuiſſe de Offic. I. 12. ſcribit Cicero. His verbis ſignificabatur, rem ejus, qui peregrinus eſſet, hoc eſt, hoſpes & alienæ civitatis, uſucapi non poſſe; aut, ut quibuſdam placet, adverſus peregrinum ſemper vindicationi locum eſſe. Sed mihi illud magis probatur. Verba Ciceronis ſunt hæc: *Hoſtis apud majores noſtros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. Indicant duodecim tabulæ:* aut ſtatutus dies cum hoſte. *Itemque*, adverſus hoſtem æterna auctoritas. *Auguſtin. ad* XII. *tabb.* §. 16. *Urſin. ad Leg. & SC. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1355. *A. B.*

Auctoritas Senatus appellabatur, ut ſcribit Dio LV. p. 550. quod Senatus decreverat minus frequens, quàm ut legitimus Senatorum numerus adfuiſſe diceretur; item ſi non loco, aut die legitimo Senatus haberetur; ſed & ſi interceſſum eſſet, aut ſi quid aliud accidiſſet, quo minus juſtum S. C. fieret; & qualecunque eſſet quod decerneretur, ſi id literis mandari placeret, Senatus *auctoritas* dicebatur. *Auguſtin. de Senatuſconſ. ad SC. ſine nomine. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 1343. *C. Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 3.

Auctoritas matris, poteſtas ſive majeſtas patris dicitur. Pater jubere poteſt, mater non poteſt, quia non habet in poteſtate; ſive patris juſſus eſt jure civili, matris non eſt juſſus; ſed *auctoritas* tamen aliqua. Unde illud Cod. III. 20. *Filia matre volente nupſit, colens concordiam, juſtas offenſionis poſt ejuſdem matris pœnitentiam cauſas non præſtat, nec ex momentariis voluntatibus matris nupta atque vidua jure eſſe compellitur.* Itaque matris poteſtas aliqua naturalis tantum: patris & naturalis & civilis. Hinc patris & matris poteſtas inæqualis dicitur. Ulpian. Dign. XXVII. 10. 4. *Furioſa matris curatio ad filium pertinet: pietas enim parentibus, etſi inæqualis eſt eorum poteſtas, æqua debebitur.* Marcil. ad Suet. Veſp. c. 2. n. 5.

AUCUPES ſervi, qui aves capiunt. Ulpian. Leg. 12. §. 13. ff. de Inſtrum. Leg. *Et ſi ab aucupio reditus ſint: aucupes, & plagæ, & hujus rei inſtrumentum agri inſtrumento continebitur.* Plaut. Aſin. I. 3. 64.

Auceps quando concinnavit aream, effundit cibum.

Pomp. de Oper. Serv. 101. *Aucupis* teſſera eſt arundo apud Prop. IV. 2. 33.

Caſſibus impoſitis venor, ſed arundine ſumpta
Faunus plumoſo ſum Deus aucupio.

Pignor. de Serv. pag. 561. Avium plumis, ut illas alliciant, teguntur. *Buleng. de Venat. Circ. c.* 16. Illorum totas cohortes ab exteris, quia aviaria, quæ habuerunt, majora non ſufficiebant, petebant Romani. Latin. Pacat. Paneg. *Ut taceam, infami ſæpè delectu ſcriptos in provinciis aucupes, ductaſque ſub ſignis venatorum cohortes militaſſe conviviis.* Merul. de Lux. Roman. c. 5. Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 12.

AUCUPIUM Plato in Protagora *ὀρνιθοθηρευτικὴν*, Athen. I. *ὀρνεοθηρευτικὴν* vocat. Ad *aucupia* veteres uſi ſunt laqueis, viſco, calamis, avibus illicibus, & prædatricibus. Includebant retibus paſcentes aves. Manil. V. 368.

Paſcentemve ſuper ſurgentia tendere lina.

Avibus prædatricibus, & in illis aquilis & falconibus ad *aucupium* uſos eſſe, licèt Budæus & Brodeus negent. V. ſupr. in *Aquila*, & infr. in *Falco*. Buleng. de Venat. Circ. c. 4.

AUD.

AUDITIO ſacra inferiorum judicum eſt, cum illi appellationem non ſuſcipiunt, vel apoſtolorum copiam denegant, id eſt, literas dimiſſorias, per quas cauſa ad eum, qui appellatus eſt, dimittitur. Atque hæc *auditio* fit vel in auditorio Principis, vel Præfecti prætorio, aut Præfecti urbani, ubi provocatio tractatur. Quod ita accipiendum eſt, non ut judex inferior præſens audiri debeat, ſed qui opinionem manifeſtet per relationem, quare appellationem non receperit, & cauſam addat, cur ab eo non fuerit recepta. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 26.

AUDITOR ſacræ cognitionis idem ac cognitor eſſe videtur. Eſt tamen alius à cognitore. Nam cognitionis

auditor

Digitized by Google

auditor, ſeu *auditorii* cognitor propriè domus divinæ negotia tractabat, cum in cauſis fiſcalibus provocatio interponeretur. Sunt enim in cauſis hujuſmodi, quæ curam fiſcalis commodi reſpiciunt, qui vice Principis cognitionibus præſideret. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 26.

AUDITORIUM dicitur, ubi audiuntur Oratorum & Poetarum recitationes. Hoc fuit in Palatio. Plin. Epiſt. I. 13. *Memoria parentum Claudium Cæſarem ferunt, quum in Palatio ſpatiaretur, audiſſetque clamorem, cauſam requiſiviſſe; quumque dictum eſſet, recitare Nonianum, ſubitum recitanti inopinatumque veniſſe.* Pollet. de For. Roman. II. 12. Interdum ut auditores & frequentiores adeſſe, & acclamare commodiùs poſſent, ipſi Scholaſtici *auditorium* exſtruebant. Auctor Dial. de Orat. c. 9. §. 6. *Domum mutuatur, & auditorium exſtruit, & ſubſellia conducit, & libellos diſpergit.* Ferrar. de Acclam. III. 9.

Auditorium etiam locus erat juri dicundo comparatus. Paull. ff. de Re judicat. leg. contra pupillum: *Qui ad majus auditorium vocatus eſt, ſi litem inchoatam deſerit, contumax non videtur.* Marcian. Leg. 1. ff. ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæratur: *Ego quoque in auditorio publico idem ſecutus ſum.* Pollet. de For. Roman. I. 4.

Auditorium Principis erat, in quo cauſas judicabat. Erat diverſum à tribunali. Solebat Princeps propriè in *auditorio* judicare, ut pro tribunali cognoſcere, & in utroque decernere. Hanc differentiam Ulpianus docet, qui M. Antoninum ex Scævolæ ſententia de fideicommiſſi ſpecie in *auditorio* judicaſſe refert leg. 22. Mulier ff. ad Trebellianum. Et Tryphoninus Alexandri conſiliarius in re dotali in *auditorio* ſententiam ſe dixiſſe teſtatur leg. 81. §. ſi ſuodus ff. de jure dotali. In *auditorio* etiam relationes judicum, ſuggeſtiones & conſultationes introducto negotio expendebantur, ut pleræque cauſæ, quæ ordinarii juris eſſent, in illo finiebantur; in iis enim neque partium neque Advocatorum præſentia neceſſaria fuit, ut neque in iis quæ in *auditorio* Princeps de plano interloquebatur. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 20. *Chimentell. de Hon. Biſell. c.* 15.

AUDUM promontorium, & *Audus* fluvius, nunc *Bulaſſa* dictus, ſunt in Mauritania Cæſarienſi. Inde *Audienſe* caſtellum, & *Audienſis* limes nomen habuere. Marcellin. XXIX. 5. *Duces ſuos incolumes reducit ad Audienſe caſtellum.* Idem ibidem *Audienſe municipium* appellat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 67.

AVE.

AVE matutinum patronis & magnis amicis portabant clientes. Hoc manifeſtè colligitur ex his Dion. LXIX. p. 796. A. verbis de Hadriano Imperatore: *Hadrianus, inquit, judices ſalutavit, non dicens Ave, quæ matutina erat ſalutatio; ſed veſpertino uſus verbo, Salvete, inquit.* Stuck. Ant. Conviv. II. 31. Ferrar. de Re Veſt. I. I. 33. Briſſon. de Form. VIII. p. 747. Laurent. de Prand. & cœn. vet. c. 22. Claud. de Salutat. c. 7.

AVENTICUM totius Helvetiorum gentis caput memorat Tacit. Hiſtor. I. 68. 6. *Cum direptis omnibus Aventicum gentis caput juſto agmine peteretur.* Viri docti haud indoctè interpretantur hoc oppidum nunc, vulgari incolarum vocabulo *VViflisburg* dictum. Nam & veteris lapidis inſcriptio, & duo Romanorum itineraria id teſtantur, & hodieque Galli id appellant *Avanches*. Inſcriptio talis ibi legitur in lapide muri templo inſerto: COLONIA. PIA. FLAVIA. CONSTANS. EMERITA. AVENTICUM. HELVETIORUM. FOEDERATA. *Cluver. Germ. Antiq.* II. 4. Marcus Velſerus de Rebus Auguſtanis iſtius coloniæ nunc tantummodo nomen & rudera supereſſe ſcribit, ſiquidem Cluverii obſervatione parvus nunc eſt vicus, *Avanche* dictus. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 631. *A.*

AVENTINENSES dicti ſunt Genuccii, quòd *Aventinum* montem incolerent. A locis enim, in quibus habitabant, Romani dicebantur. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 5.

AVENTINUS dicta eſt Urbis regio decima tertia. Complexu ſuo ambit non modò *Aventinum* montem, ſed à ſiniſtra terminatur penè ad radices Palatini, ad Circum maximum, piſcinam publicam, muroſque Romanos: à dextra incipit ad ſcholam Græcam, quam vocant, pergit ad templum Malthenſium, vicinumque Tiberim, includit montem Teſtaceum, ſepulcrum C. Ceſtii, portam S. Paulli, & tandem ad portam S. Sebaſtiani, hoc eſt, Capenam deſinit. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 15. §. 1.

Aventinus mons peramplus, inter Palatinum, Cœlium & Tiberim patet, longior tamen, quàm latior. Ejus hi ſunt fines. A Tiberi, quo interjecta anguſta via fermè alluitur, ſecundùm Velabrum, Circi olim maximi ſedem, & Appiam viam, ad portam uſque Capenam excurrit. Ab ea converſus, ſemperque pomœrio terminatus, ſecundùm Urbis mœnia pertinet ad portam Hoſtienſem, nunc S. Paulli. Inde inter ſeptemtrionem & occaſum è lata planitie exſurgit, ubi Teſtaceus mons. Tum redit ad Tiberim. Eundem anguſta valle diverſum via interſecat, quæ à porta Hoſtienſi recta tendit ad Amphitheatrum. Inde biceps *Aventinus*, duoſque vertices vetuſtis Sanctorum templis nobiles latè extollit. Vinetis & hortis hoc ævo conſitus: olim nemoroſus, pluriniſque lucis inumbratus. Ovid. Faſt. I. 551.

Cacus Aventinæ timor atque infamia ſylvæ.

Dionyſ. III. p. 182. *Sylvis obſitus varii generis, præcipuè lauro, unde Lauretum pars ejus dicitur.* V. noſtr. in *Lauretum.* Nomen ſortitum ferunt ab avibus, quòd eò ſe ab Tiberi ferrent aves: alii ab Rege Aventino Albano, quòd ibi ſit ſepultus; alii ab adventu hominum, quòd commune Latinorum ibi Dianæ templum ſit conſtitutum; ego maximè puto ab advectu, quòd olim paludibus mons erat ab reliquis diſcluſus: & homines per paludes, quibus circumdabatur, naviculis adveherentur. Varro de Ling. Lat. IV. 7. Qui tamen in gente populi Romani apud Serv. Æneid. VII. 657. dicit Sabinos à Romulo ſuſceptos illum accepiſſe, & ab Avente fluvio provinciæ ſuæ appellaſſe *Aventinum*. Alex. Gen. Dier. VI. 11. Donat. de Urbe Rom. III. 13. Nardin. Rom. vet. II. 2. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 3. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. III. p. 277. D. Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 371. B. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 3. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 15. nu. 1. Antea vocabatur *Murcus* à Murciæ Deæ ſacello, quod ſub illo erat. Feſtus. *Donatus, & Marlianus l. l. Lipen. de Stren. c.* 1. §. 5. *Saubert. de Sacrif. c.* 14. *Panvin. de Lud. Circ.* I. 5. *Buleng. de Circ. c.* 2. Alii *Murcium* vocari tradunt, quòd è lapidibus velut muro conſtructus ſit. Alii à murteto dictum malunt. Varro de Ling. Lat. IV. 32. *Intimus Circus ad Murciam vocatus, ab urceis, quod is locus eſſet inter figulos. Alii dicunt à murteto declinatum, quod ibidem fuerit, cujus veſtigium manet.* Panvin. & Buleng. l. l. Dicitur etiam collis Dianæ, quia in illo templum Dianæ. Mart. XII. 18. 3.

Aut collem dominæ teris Dianæ.

VII. 72. 1.

Domus eſt tibi colle Dianæ.

Fabricius, Donatus, Saubertus, Panvinius l. l. *Remuria* locus etiam dictus eſt in ſummo monte, ubi Remus de Urbe condenda fuerat auſpicatus. Feſtus. *Marlianus & Donatus l. l.* Infelix ideo diu & inauſpicatus fuit habitus, quòd in eo Remus auſpicaverit, aves irritas habuerit, ſuperatuſque auſpicio à Romulo ſit. Ideirco, inquit Meſſala apud Gel. XIII. 14. *omnes, qui pomœrium protulerunt, montem iſtum excluſerunt, quaſi avibus obſcœnis ominoſum.* Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 15. §. 1. Imò, ut Fabius Pictor inquit, *Aventinum* Romulus neminem paſſus eſt habitare, nam fratri Remo illum ſacrum eſſe voluit uſque Heleroam. *Donat. de Urb. Rom.* I. 5. *Marlian. & Panvin. l. l.* Ancus Martius, cum propter locorum ſitus Urbem ab ea parte non ſatis munitam animadvertiſſet, præaltum collem muris & ædificiis quidem occupavit: ſed illum extra Urbem, non producto pomœrio, reliquit. Sen. de Brev. vit. c. 14. *Hoc ſcire magis prodeſt, quam Aventinum mon-*

tem

tem extra pomœrium eſſe. Donat. l. l. Et Gellius l. l. ſe in Elidis Grammatici veteris commentario ſcribit offendiſſe : *Aventinum extra pomœrium excluſum, poſt auctore D. Claudio receptum, & intra pomœrii fines obſervatum*. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. I. 2. Omnibus his licèt conſentientibus, tamen Ancum *Aventinum* Urbi Romæ incluſiſſe patet ex Dionyſ. III. p. 182. *Ancus primum Urbem non exiguo additamento auxit, Aventinum incluſit eiſdem mœnibus* XI. p. 724. *Et in Aventinum perrexerunt. Is enim unus eſt è collibus civitate comprehenſis*. Et ne tantus ſcriptor mendacii inſimuletur, habet Livium teſtem graviſſimum I. 33. ubi de Anco agit : *Secutus morem Regum priorum, qui rem Romanam auxerant, hoſtibus in civitatem accipiendis, multitudinem omnem Romam traduxit, & cum circa Palatium ſedem veteres Romani, Sabini Capitolium atque arcem, Cœlium montem Albani impleſſent, Aventinum nova multitudini datum. Additi eodem haud multo poſt, Tellenis Ficanaque captis, novi cives*. Hic mons *Aventinus*, non ſecus atque Capitolinus & Cœlius Urbi additus memoratur. Sed clarius etiam paullò poſt : *Tum quoque multis millibus Latinorum in civitatem acceptis; quibus ut jungeretur Palatio Aventinum, ad Murciæ data ſedes*. Ut & antea I. 3. ubi non minus liquidè de Rege Aventino ait : *Is ſepultus in eo colle, qui nunc eſt pars Romanæ urbis, cognomen colli fecit*. Nec diverſus ab eo Eutrop. I. 5. *Aventinum*, inquit, *montem civitati adjecit, & Janiculum*. At clariſſimè Virg. Æneid. VI. 783.

Septemque una ſibi muro circumdabit arces.

Strab. V. p. 162. *Ancus Martius Cœlium montem & Aventinum, campumque his interjectum, divulſa hæc, & à ſe invicem, & ab antea exſtructis, neceſſitate compulſus adjecit : nam colles ita natura munitos extra pomœrium relinquere non videbatur commodum, quos hoſtis facilè occuparet, ac pro arce iis uti poſſet*. Nardin. Rom. Vet. I. 5. Fuit & alter ad Verreſtium fluvium, in quo conditum oppidum Præneſte. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p. 278. B. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 3.*

Aventinus Sylvius, Albanorum Rex, ad radices *Aventini* montis ſepultus eſt. Sub monte illo potius quàm in illo conditus eſt Rex Albanus more veteri, quo, Servio atteſtante in Æneid. XI. 849. honoratiores ſub montibus condebantur, ut ſuper cadavera aut pyramides fierent, aut ingentes locarentur columnæ. Quò pertinet illud Maronis l. l.

—fuit ingens monte ſub alto
Regis Dercenni terreno ex aggere buſtum.

Bortich. Ant. Urb. Fac. c. 15. §. 1.

AVERNUS lacus. V. illum infr. in *Lacus*.

AVERRUNCUS habebatur in iſtis diis, quos placabant veteres, ut mala à ſe, vel à frugibus natis amoverentur. Gell. N. A. V. 12. Varr. de Ling. Lat. VI. 5. *A vertendo averruncare; ut deus, qui meis rebus præeſt, Averruncus. Itaque ab eo precari ſolent, ut pericula avertat*. Bortich. Ant. Urb. Fac. c. 10. §. 8. Lipen. de Stren. c. I. §. 6. Gyrald. Synt. Deor. I. p. 55. G. Briſſon. de Form. I. p. 57. Bellor. Symbol. deæ Syr. ſimul. *Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* VII. p. 428. E. Stuck. Ant. Conv. I. 33. de Sacrif. p. 35. Schott. Nod. Cicer. IV. 12. Beroal. in Serv. §. 60. Calcagn. Equitat. p. 571. Thyſ. in Gellium.

AVERSIONE, vel per *averſionem* emere, conducere, locare, Ictis locutio eſt à ſolis uſurpari ſolita, ceteris omnibus Latinæ linguæ auctoribus inuſitata. *Connan. Comment. jur. civ.* VII. 10. 6. Puto id fieri, quod negligenter, neque ſatis conſideratè quis facit, quaſi oculos *avertens* ab eo, quod agit. *Govean. Lect. Var. jur.* II. 14. Cui non aſſentimur. Quis enim credat *averſione* opus locare, vinum *averſione* vendere, inſulam *averſione* locare, idem eſſe quod negligenter locare, vendere? Id verò *averſione* dicitur venire, quod pretio in ſemel inſimulque nuncupato, non in res ſingulas conſtituto, venit. Florentin. l. 36. ff. Locat. cond. *Opus, quod averſione locatum eſt, donec approbetur, conductoris periculum eſt*. Ulpian. l. 1. §. Exercitorem : *Sive à domino navem per averſionem conduxit, vel ad tempus, vel in perpetuum*. l. 3. *Si averſione vinum venit*. Græci interpretantur ἐν ὁμάδι, in univerſo. Ratio nominis, quòd *averſi* ita vendant, locentve. *Revard. Var.* II. 7. *Cujac. Obſerv.* VIII. 15.

AVERTA eſt lorum latius, quod per tergum equi jugalis excurrit ſub alis ejus ſuccinctum. *Bud. in Pandect. p.* 231. *K.* Equi ornamentum laterale, pectori ſubſtrictum. *Meurſ. Gloſſar. Græco-Barbar. in* Α᾿βέρτιε. Viri docti male putarunt, non ſatis aſſecuti ſenſum vocis ὑπομασχαλίου, qua Juriſconſulti Græci illam interpretantur, *avertam* equi ornamentum laterale, vel antilenam, aut pectorale, vel capitis ornamentum eſſe. Suidas in Α᾿βέρτης (σφάλμα eſt Cl. Henninii μνημονικόν. Legitur in voce Α᾿ορτὴρ) rectè interpretatur σκεῦος, id eſt, *ſarcinam*: & Syneſ. Epiſt. 133. τὸ κατόπιν φορτίον. Suidas Μακεδονικὸν σκεῦος fuiſſe dicit. Male. Eſt vocabulum Latinum. Dicitur quòd in *averſo* ſupra clunes equi feratur. Rectè vetus Scholiaſtes Horatii ad Sat. I. 6. 106. *Averta, pera, ſeu mantica, ad veſtes viatorias, aliave neceſſaria condenda*. Diſtinguuntur ab inſtructu equi, ut ſella & frenis. Cod. Theod. leg. 47. §. 2. ff. de Curſ. publ. *Quoniam veredorum quoque cura pari ratione tractanda eſt, ſexaginta libras cum frenis, triginta quinque verò averta non tranſeat : ea conditione, ut ſi quis præſcripta moderaminis Imperatorii libramenta tranſcenderit, ejus ſella in fruſta cædatur, averta vero fiſci viribus deputetur*. Bergier. de Viis. Milit. IV. Sect. 15. §. 7. ad illum Henninius, Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 6.

AVERTARIUS equus. V. illum infr. in *Equus*.

AUF.

AUFIDENA oppidum eſt Samnitium, ad Sagrum amnem ſitum. Vulgari nunc vocabulo *Alfidena* dicitur. Vetuſtiſſima eſt memoria apud Liv. X. 12. in conſulatu L. Cornelii Scipionis & Cn. Fulvii Centumali anno poſt Romam conditam 455. ante natum D. Jeſum 298. quo tempore *Aufidena* ab Romanis vi capta. *Cluver. Ital. Ant.* IV. 7. 3. *Leand. Deſc. Ital. p.* 391. Frontin. lib. de Coloniis. *Aufidena muro ducta colonia. Iter populo debetur P. X. Milites eam lege Julia ſine coloniis deduxerunt*. Panvin. Imp. Roman. c. 11.

AUFIDIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

Aufidia lex. V. illam infr. in *Lex*.

AUFIDIUS Lurco primus pavones ſaginare inſtituit circa noviſſimum piraticum bellum, & ex eo quæſtu reditus ſeſtertium ſexaginta M. habuit. Plin. X. 20. Primus ſagina corpora vitiavit, & coactis alimentis in adulterinum provexit ſaporem. Tertull. de Pall. c. 5. *Buleng. de Conviv.* I. 9. *Glandorp. Onomaſt. Roman. p.* 138.

AUG.

AUGERI hoſtias dicebant veteres, cum prima hoſtia non litante, altera, dein tertia, pluresve adhibebantur, & ita numerus hoſtiarum *augebatur*, donec litatum foret. Suet. Aug. c. 96. n. 4. *Circa Peruſiam, ſacrificio non litante, cum augeri hoſtias imperaſſet*. Hinc legimus Paullum Æmylium olim ſacrificantem non litaſſe uſque ad vigeſimam hoſtiam : in vigeſima primum apparuiſſe ſigna victoriam promittentia. *Beroald. in Suetonium. Guter. de vet. Jur. Pontif.* IV. 21. *Saubert. de Sacrif. c.* 19. *Gronov. Marmor. baſ. Coloſſ. Tiber. erect. c.* 7.

AUGILÆ populi ſunt Africæ poſt Garamantas. Mela I. 4. Feminis eorum ſollenne eſt, nocte qua nubunt, omnium ſtupro patere, qui cum munere advenerint : & tunc cum plurimis concubuiſſe, maximum decus : in reliquum pudicitia inſignis eſt. Mela I. 8. Herodot. IV. p. 118. *Tomaſ. de Donar. c.* 16.

AUGUR Q. Scævola Pontifex Maximus, alter Q. Scævola ab ipſo ſacerdotio, quo fungebantur, vocati ſunt. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 5.

AUGURACULUM erat arx, ubi *augures* publicè auſpicabantur. Feſtus. *Auguraculum appellabant antiqui,*

quam

Digitized by Google

quam nos arcem dicimus (V. ſupr. in *Arx*) *quod ibi augures publicè auſpicarentur*. Et illud in Urbe, & patriis ſedibus, in quibus ſolum augurium agere licebat. Serv. *Æneid.* III. Et pomœrii ambitu auguria, quæ inde Varr. de Ling. Lat. IV. *Urbana auſpicia* vocat, finiebantur. *Gutber. de Vet. Jur. Pontif.* II. 3. *Buleng. de Augur. c.* 12. *Briſſon. de Form.* I. *p.* 124. *Turneb. Adv.* XXV. 35. *Laurent. var. ſacr. gentil. c.* 11.

AUGURALE in caſtris Romanis erat ad dextram prætorii, ubi duces auſpicarentur, & ex pullis auguria captarent. Græcis hoc eſt οἰωνιστήριον. Hyginus manuſcriptus hoc modo à *Rutgerſ. Var. Lect.* III. 20. emendatus: *Auguratorium parte dextera prætorii ad viam principalem agnovimus, ut dux in eo augurium rectè capere poſſit. Parte læva tribunal ſtatuitur, ut augurio accepto id ſuperaſcendat, & exercitum felici auſpicio alloquatur*. Tacit. Annal. II. 13. 1. *Noctè cœpta, egreſſus augurali, per occulta & vigilibus ignara, comite uno, contectus humeros ferina pelle, adit caſtrorum vias*. Lipſ. in Tacitum n. 36. de Milit. Roman. II. 12. v. 2. Nardin. Rom. Vet. VI. 13. Laurent. Polym. IV. Synopſ. 3. Van Dale de Divinat. idolol. c. 1. Buleng. de Augur. c. 12. Tacitus oſtendit, ita tabernaculo Imperatoris adjunctum & continuatum fuiſſe, ut ignaris vigilibus è prætorio ingredi potuerit: niſi verius eſt à parte hac ſanctiore & auſpicus, quæ unius Imperatoris erant, totum prætorium *augurale* appellatum, ac ita hic à Tacito appellari. Verba quidem id facilè perſuadeant. Cum enim dicit egreſſum *augurali* Germanicum per occulta, & vigilibus ignara, non per *augurale*, innuit jam ante fuiſſe & tenſionem habuiſſe in loco, qui *augurale* dicebatur. Et ſolitum veteribus Auguſtis ejuſmodi locis, quo major ineſſet religio, à parte ſanctiore nomina inderе. Sic Capitolium quondam *auguraculum* dictum fuiſſe, modò in *Auguraculum* Feſtus docuit. *Schel. in Hygin, Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* X. *p.* 1065. *A.*

AUGURALES libros jam olim fuiſſe indicat Plutarchus in Marcello: ςρατιωτικοῖς ὑπομνήμασιν ἐντυχὼν (lego ἱερατικοῖς) cum Tiberius Gracchus incidiſſet in libros rituales. Val. Max. I. 1. *Gracchus ſignificabat ſe cum libros ad ſacra populi pertinentes legeret*. Feſtus: *Quinque genera ſignorum obſervant augures publici, ex cœlo, ex avibus, ex quadrupedibus, ex tripudiis, ex diris, ut eſt in Auguralibus*. Priſcianus lib. VI. & VIII. C. Julium Cæſarem *auguralium* libros ſcripſiſſe ait. Macrob. Saturn. I. auſpiciorum decimum ſextum librum laudat. Dionyſius Halicarnaſſeus Pontificalium libros. *Buleng. de Augur. c.* 11.

AUGURALIA objecta in duodecim continentur capitibus, pro numero ſignorum, quæ in Zodiaco deſcribuntur. I. Eſt de ingreſſu beſtiarum in domum, ſive beſtiæ urbanæ ſint, ſive ſylveſtres quum enim & præter conſuetudinem, & præter intentionem beſtia domum alicujus ingreditur, in augurificum objectum Philoſophi retulerunt. II. Eſt beluarum, quæ in itinere ex inſperato nobis occurrunt. III. Eſt veſtimentorum combuſtio, cum ex inſperato ex igne quaſi ad ea advolante fit: ad hoc caput & fulminatio, & incenſio domus, vel alterius rei reducitur. IV. Eſt mus corrodens aliquid, quod nobis jucundum eſt, ut librum, veſtem, aurum, & præſertim id, in quo ſpectamus, & reducitur ad hoc caput, lupus vorans nobis aut bovem, aut equum: canis etiam vorans nobis aliquid, quod in aura erat: & vulpes gallinam aut anſetem furans: & cætera id genus. V. Eſt domeſticus ſonitus; creditur enim in domo ob ſonos & ſtrepitus, qui in ea audiuntur, lemures eſſe, qui hos ſecerint. VI. Eſt avis, quæ in via & itinere cadens, quaſi impedita videtur: ſæpè enim Principe, aut Rege ambulante obſervatum eſt, milvium in equitantium medio cecidiſſe, qui impeditus facilè captus eſt. Nonnunquam in domum aves venerunt, quæ ex inſperato advolarunt, fueruntque tandem manu captæ, & propterea ad hoc caput omne volatile reducitur, quod ex inſperato manu capimus: reducimus inſuper ad hoc bubonem cantantem, cornicem glocitantem, omneque volatile, quod ex inſperato vociferatur. VII. Eſt catus, qui præter conſuetudinem foramen ingreditur cameræ, quem malum putant eſſe dæmonem, vel phantaſma: reducuntque in hoc caput omne quadrupes, quod ſubiens ſpeciem rei timoroſæ foramen intrat. VIII. Eſt candela, fax, aut id genus, cum mox ſine apparenti cauſa extinguitur, quod à lemure fieri creditur. IX. Eſt Vulcanus, ut cum ignis murmurat; cum enim ignis murmurat, gentiles Vulcanum loqui credebant. X. Eſt crepitus fortis ignis, cum præter intentionem occurrit, & quidem in magna vaſtitate: ad hoc caput reducitur ignis, cum projicit ſcintillas. XI. Eſt ignis, cum ſaltat præter rationem: creditur enim à Laribus moveri. XII. Eſt ſubitaria triſtitia, & mœror, qui præter rationem accidit: ad hoc reducitur phantaſma nobis apparens, quo apparente triſtari ſolemus: itemque & id omne, quod ex inſperato evenit, quo dolemus. *Niphus de Augur.* I. 16.

AUGURANDI ars antiquiſſima eſt, quæ à Chaldæis ad Græcos, à Græciſque ad Etruſcos, & ab Etruſcis ad Latinos devenit. Nam veteres Chaldæos optimos *augures* fuiſſe memoriæ proditum eſt. Amphiaraus quoque, Mopſus, & Calchas peritiſſimi apud Græcos *augures* memorantur. In Thuſcis verò hanc artem multùm floruiſſe conſtat. Aſcanium etiam apud Latinos *auguraſſe* legimus, quum aciem contra Mezentium educeret. Et ubi micare ſiniſtris fulgur aſpexit, pugnavit & vicit. Dionyſius verò antiquam *augurandi* peritiam apud Aborigines etiam fuiſſe tradit. Romulus ipſe ſummus *augur* fuit, & idcirco inſtituit magiſtratus cum *auguriis* creari. *Panvin. de Civit. Roman. c.* 17. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 3. *c.* 2. *Claſen. Theol. gentil.* III. 1. 11. *Lat. de Sacerdot. c.* 5. Modus hic fuit, ut narratur à Liv. I. 18. *Accitus Numa, ſicut Romulus augurato in Urbe condenda regnum adeptus eſt, de ſe quoque Deos conſuli juſſit. Inde ab augure deductus in arcem in lapide ad meridiem verſus conſedit. Augur ad lævam ejus capite velato ſedem cepit, dextra baculum ſine nodo aduncum tenens, quem lituum appellaverunt. Inde ubi, proſpectu in Urbem agrumque capto, Deos precatus, regiones ab oriente ad occidentem determinavit, dexteras ad meridiem partes, lævaſque ad ſeptentrionem eſſe juſſit. Signum contra quo longiſſimè conſpectu oculi ferebant, animo finivit: tum lituo in lævam manum translato, dextra in capite Numæ impoſita, precatus eſt ita: Jupiter pater, ſi fas eſt hunc Numam Pompilium, cujus ego caput teneo, Regem Romæ eſſe, uti tu ſigna nobis certa ac clara ſint, inter eos fines quos feci. Tum peregit verbis auſpicia, quæ mitti vellet. Quibus miſſis declaratus Rex Numa de templo deſcendit*. Panvin. de Cit. Roman. c. 19. Bellus de Part. templ. augur. c. 7. Non idem tamen Græcis & Romanis. *Augures* enim Græci cum ſe ad ſeptemtrionem obverterent, ortum ad dextram habuere; Romani, cum meridiem in auſpicando intuerentur, ortum ad lævam. Itaque ſiniſtræ partes eædem ſunt Romanis, quæ Græcis dexteræ ad ortum; contra dexteræ Romanis ad occaſum, lævæ Græcis infelices. Itaque Romani cum ſiniſtra bene nominata, dextera triſtia vocant, more ſuo loquuntur: cum ſiniſtra mœſta, dextera læta, more Græcorum. Varr. Epiſt. Quæſt. VI. *A Deorum ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes, factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quàm dextera eſſe exiſtimentur*. Romanis igitur ſiniſtra, quia pertinent ad ortum, ſalutaria, quia ortus lucis index & auctor; dextra, quia ſpectant occaſum, triſtia. Plaut. Pſeud. II. 4. 72.

Ave ſiniſtra, auſpicio liquido, atque ex ſententia.

Buleng. de Augur. c. 2. Bellus de Part. templ. augur. c. 6. Niphus de Augur. I. 12. Caſal. de ſplend. Urb. ac Imper. Roman. part. 3. c. 2.

AUGURES ſunt, qui vel ex garritu oſcinum, vel ex volatu præpetum, vel ex pullorum paſtu, & tripudio futura conjectabant. Sive credas avibus à natura id fuiſſe inditum, ut futura præcognoſcant: quomodo *augur* Amphiaraus apud Stat. Theb. III. 482.

—— mirum unde, ſed olim
Hic honor alitibus: ſuperæ ſeu conditor aulæ

Sic

Sic dedit: effuſum chaos in nova ſemina texens;
Seu quia mutata, noſtraque ab origine verſis
Corporibus ſubiere notos, ſeu purior axis
Amotumque nefas, & rarum inſiſtere terris
Vera docent.

Sive putentur aves, licèt futuri neſciæ, tamen ſic à Deo dirigi, ut per illas admoneamur. Quo faciunt verba Ovid. Faſt. VI. 763.

Sint tibi Flaminius, Thraſimenaque littora teſtes;
Per volucres æquum multa monere Deum.

Claſen. Theol. gentil. III. 1. 9. Trium *augurum* collegium inſtituit Romulus, ſingulos ex ſingulis tribubus, quæ tres erant, Ramnenſium, Tatienſium, Lucerum. Dionyſ. II. *Ad hæc etiam vates ſtatuit ex ſingulis tribubus ſingulos ſacris intereſſe, quos augures vocavit. Quos per curias creari inſtituit.* Panvin. de Civit. Rom. c. 17. Buleng. de Augur. c. 11. Rogationem poſtea promulgarunt Q. & Cn. Ogulnii, ut cum quatuor *augures*, quatuor Pontifices eſſent ea tempeſtate, placeretque augeri ſacerdotum numerum, quatuor Pontifices, quinque *augures*, de plebe omnes allegerentur. Quemadmodum ad quatuor *augurum* numerum, niſi morte duorum id redigi collegium potuerit, non invenio: quum inter *augures* conſtet imparem numerum debere eſſe, ut tres antiquæ tribus, Ramnes, Titienſes, Luceres, ſuum quæque *augurem* habeant: aut ſi pluribus ſit opus, pari inter ſe numero ſacerdotes multiplicent: ſicuti multiplicati ſunt, quum ad quatuor quinque adjecti novem numerum, ut terni in ſingulas eſſent, expleverunt. Liv. X. 6. *Auguſtin. de Legibus in lege Ogulnia. Panvin. & Buleng. l. l.* Sulla quindecim *augures* eſſe voluit. Liv. Epit. 89. *Buleng. l. l. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 1. Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 2. *Panvin. l. l. La Chauſſe de Inſign. Pontif. tab.* 2. Qui inter illos major erat, & reliquos ætate antecellebat, magiſter collegii eſt dictus. *Buleng. & Argol. l. l.* Creabantur ab *augurum* collegio, quod jus à collegio ad populum tranſtulit tribunus plebis Cn. Domitius Ahenobarbus anno ab U. C. 651. Mario tertium & L. Aurelio Oreſte Conſulibus, ut Aſconius ad Divinationem Ciceronis in Verrem. Deinde Cicerone Conſule T. Attius Labienus tribunus plebis jus ſubrogandorum *augurum* ad populum retulit. M. Antonius poſt mortem Julii Cæſaris iterum collegio reſtituit. Sed Panſa & Hirtio Conſulibus denuo ad populum translatum eſt narrante Dione. Auguſtus collegio reſtituit. Demum Imperatores ſibi jus illud vindicarunt, ad ætatem uſque Theodoſii majoris. Qua, religione Chriſti ſanctiſſima omnia jam obtinente, vetereque dæmonum cultu abrogato, uno edicto ſacerdotiorum omnium reditus fiſco publico applicati ſunt. Quare poſtea planè *augures*, & alii ſacerdotes fieri deſierunt. Ita Zoſimus. Cæterum quum cæteris ferè omnibus ſacerdotibus, ſimul ac in judicium ducti & damnati eſſent, alium ſubſtitui mos fuiſſet, *augures* hac lege immunes erant; dum enim viverent, licèt maximorum criminum convicti eſſent, ſacerdotio tamen potiebantur, neque unquam privari poterant, quòd *auguris* vocabulum non honoris, nec magiſtratus, ſed ſcientiæ atque artis cujuſdam eſſet. *Buleng. Laurent. & Panvin. l. l.* Uſi ſunt prætexta. Cicero pro Sextio Lentuli Spintheris filium *augurem* creatum indicans: *Cui ſuperior*, inquit, *annis idem & virilem patris & prætextam populi judicio dedit.* Ferrar. de Re Veſt. I. 2. 2. Analect. c. 45. Ego trabea amictos fuiſſe puto. Serv. Æneid. VII. 612. ex Suetonio: *Trabea eſt toga augurum ex purpura & cocco*, hoc eſt, quæ primo cocco tingebatur, deinde & purpura. Hinc dibaphum pro *auguratu* poſuit Cicer. Fam. II. 16. *Togam prætextam Oppio texi puto te audiſſe; nam Curtius noſter dibaphum cogitat.* Attic. II. 9. *Vatinii ſtrumam ſacerdotii* διβάφῳ *veſtiant.* Neque enim de dibapha Tyria Ciceronem loqui credo, quæ ipſius conſulatu primùm Romanis viſa fuit. *Ruben. de Re Veſt.* II. 14. *Buleng. de Augur. l. l.* Servii fides mihi ſuſpecta eſt, cum locus Suetonii hodie non exſtet. Nec Rubenio credimus eam trabeam primùm cocco, deinde purpura tinctam fuiſſe. Veroſimilius enim eſt, eas faſcias, ſive inſtitas, partim ex cocco, id eſt, purpura terreſtri, partim fuiſſe ex purpura marina, ſive pelagia. Quis enim credat, Urbis primordio, in illa paupertate, nondum dibaphæ, ſive purpuræ bis tinctæ uſu inducto, trabeas duplici infectura tinctas fuiſſe? Nec opus fuerat tam invidioſa declamatione, ſi jam inde ab Urbe condita *augures* trabea uſi fuiſſent, qua, poſtquam diverſos purpuræ colores in temperatura miſtos fuiſſe docuiſſet, luxum recenter invectum facundè caſtigat Plin. IX. 41. Cicero loquitur loco priori de *auguratu* Curtii, poſteriori de *auguratu* Q. Metelli Celeris, paullo ante mortui, cui ſubrogari Vatinius cupiebat. Nec tamen illi trabea eſt dibaphum cocco & purpura tincta. Nam auguralem veſtem prætextam disertè vocat, non trabeam. Sed fuerit trabea, cum illa, ut credit Rubenius, cocco prius, deinde purpura tincta, erat bis tincta atque dibapha. Sed dibapha primùm conſulatu Ciceronis viſa. Non igitur trabea *augurum* ab Urbis initio bis tincta, ſcilicet cocco & purpura. Hæc ſunt inter ſe valdè pugnantia. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 45. Coronati incedebant. Oſtendit hoc Plutarch. Cæſ. p. 730. B. Patavii Cornelius *augur* cum viciſſe Pharſalico prælio Cæſarem renuntiaſſet, detracta capiti corona juravit, non prius coronam in caput repoſiturum, quàm arti fides conſtituiſſet. *Buleng. l. l.* Ubi quis *augur* cooptatus eſſet, jurejurando adigebatur, *augurum* res nemini ſe dicturum; privatum poſtea factum, eo ſacramento liberum eſſe nolebant. Plutarchus id aſſerit: *Hinſen. de Jurej. Vet. c.* 30. *Panvin. & Buleng. l. l.* Agrorum terminos in auſpiciis maximè ſpectabant. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 24. *C.* Maxima *auguribus* ex Romuli præſcripto veneratio habita ſemper fuit, ſed ſub L. Tarquinio Priſco Rege poſt Attii Navi miraculum, iis certè, & ſacerdotio *augurum* tantus honos acceſſit, ut nihil belli, domique poſtea, niſi auſpicato gereretur, concilia populi, exercitus vocati, ſumma rerum, ubi aves non admiſiſſent, dirimerentur. *Panvin. l. l. Flocc. de Poteſt. Roman.* 1. 4. Si ulcus haberet, non licebat aves obſervare, quia animo ab omnibus moleſtus, ac quaſi ulceribus, & morſibus vacuo, ſinceroque & otioſo res ſacræ debent tractari: & quia avem ulceroſam uſurpat nemo rei ſacræ faciendæ gratia, aut augurii capiendi, *augures* multò magis curare debent, ut puri & ſinceri ac integri ad divina indicia obſervanda ſe conſerant. Plutarch. Quæſt. Rom. 72. Eorum partes fuerunt, ut aves inſpicerent, de cœlo ſervarent, nuntiarent, de prodigiis, ſomniis, oraculis, portentis reſponſa darent, procurationes portentorum edicerent. *Buleng. & Laurent. l. l.* Quinque ſignorum genera obſervarunt. V. ſupr. in *Augurales libros*. In illis tripudium. Et hoc ad pullorum paſtum pertinebat. Solebant enim Romani pullos cavea incluſos ferre in bellis, ex quibus obſervabant rerum eventa. Si paſcebantur avidè, bonum omen erat: ſi tam avidè, ut aliqua offæ particula ore excidens terram paviret, optimum, & hoc in libris auguralibus ſcribebatur tripudium ſoliſtimum: ſi verò pulli non paſcebantur, triſte, & infauſtum habebatur; pejus, ſi è cavea fugiſſent. Scribit Val. Max. 1. 4. 3. P. Claudium bello Punico primo prælium navale committere volentem, auſpiciiſque more majorum petitis, cum pullarius non exire cavea pullos nuntiaſſet, abjici eos in mare juſſiſſe, dicentem, quia eſſe nolunt, bibant. Sed ille populi judicio concidit. Unde ſuperatum dicit Suet. Tib. c. 2. n. 7. non ab hoſtibus, ut addit Flor. II. 2. 29. ſed à Diis ipſis, quorum auſpicia contempſerat, ibi ſtatim claſſe demerſa, ubi præcipitari pullos juſſerat, quòd pugnare ab his vetaretur. Cum enim aliæ naves inter brevia ſiderent, aliæ terræ alliderentur, ipſe quidem à læva fugam capeſſit, & circum littus ſe evolvit, triginta navibus, quas habebat proximas, comitatus; ſed cæteras ad tres & nonaginta cum omnibus, quæ erant intus, ceperunt Pœni. Polyb. 1. 51. *La Chauſſe de Inſign. Pontif. Max. tab.* 25. *Panvin. de Civit. Roman. c.* 44. *Grucch. de Somit. Roman.* 1. 4. *Pitiſc. in Suet.* §. 28. & 31. Illarum etiam vocem & volatum obſervabant. Saresber. Policrat. 1. 12. *Augurium, quod eſt in avium obſervatione, Phryges inveniſſe traduntur, quod in voce traditur aut volatu.*

Eſt

Eſt autem ſecundum traditionem eorum volatus tam alarum quam pedum: vola ſiquidem eſt interior palmæ vel pedis. Serv. Æneid. I. 397. *In auguriis conſiderandæ ſunt non ſolum aves; ſed etiam volatus, ut in præpetibus; & cantus, ut in oſcinibus.* Solicitè verò obſervabant, prono, obliquo, ſupinove motu corporis avis ferretur, quo flecteret, contorqueret, porrigeret, contraheret membra, an hac, vel illa parte ſe occultaret: à dextra ſiniſtrave volarent, aut canerent oſcines. Ammian. XXI. I. *Auguria & auſpicia non volucrum arbitrio futura neſcientium colliguntur; ſed volatus avium dirigit Deus, ut roſtrum ſonans, aut prætervolans; pinna turbido meatu, vel leni futura præmonſtret.* Cicer. Divin. I. 53. *Certè divina mens in avibus efficit, ut tum huc, tum illuc volent alites, tum in hac, tum in illa parte ſe occultent, tum à læva, tum à dextera parte canant oſcines.* Buleng. ibid. c. 4. Gruch. de Comit. I. 4. In ſenatum, niſi quem habuiſſent magiſtratum, aut à Cenſoribus lecti eſſent, non veniebant. Cicer. ad Attic. IV. *Kal. Octobr. habetur ſenatus frequens: adhibentur omnes Pontifices, qui erant ſenatores.* Zamoſc. de Senat. Roman. II. 2. *Augurum* & magiſtratuum auſpicia diverſa fuerunt. *Augures* auſpicabantur, ut ex quibuſdam ſignis vel probarent aliquid, vel improbarent. Magiſtratus in comitiis auſpicabantur, ut vetarent, ut Cicer. de Divin. I. 2. Leg. II. *Augures* nuntiationem ſolam habebant ſine ſpectione. Magiſtratus utramque. V. infr. in *Servare de cœlo. Augures* neceſſariò adhibebantur. Magiſtratus, niſi cum vellent, non auſpicabantur. *Augures* nuntiabant vel inſtitutis comitiis, vel jam habitis, vel futuris. Magiſtratus futuris tantum. *Augures* nuntiabant, cum auſpicati eſſent. Magiſtratus & poſt auſpicium & ante. *Augures* tres in ferenda lege curiata auſpicabantur. Magiſtratus unus tantum in comitiis. Magiſtratus autem vel unus, qui de cœlo ſervaret, comitia impedire poterat. Imò & ſi auguralis ſcientiæ rudis eſſet magiſtratus, ſolo auſpicio vetare potuit. Cicer. pro Dom. c. 15. *Negant augures fas eſſe agi cum populo, cum de cœlo ſervatur.* Ipſa igitur actio, non ea, quæ agentes vidiſſent, impediendi vim habebat. Cicer. Phil. II. 33. *Confecto negotio bonus augur alio die inquit, ò impudentiam ſingularem! Quid videras, quid ſenſeras, quid audieras? Nec enim te de cœlo ſervaſſe dixiſti, neque hodie dicis.* Buleng. ibid. c. 9. Ante augurandum precabantur in hæc verba: *Jovis pater, ſi mihi es auctor, urbi populoque Romano Quiritium, hæc ſanè, ſarteque eſſe, ut tu nunc mihi benè ſponſis, benèque volueris.* Preces eorum dicebantur *effata*. V. infr. in *Effata*. Buleng. ibid. c. 11. Cum auſpicari vellent, in loco puro ſub mediam noctem, cœlo non turbido, nec procelloſo; ſed ſilenti, placido, ſereno & ſudo aere, patentique ac libero, in hemicyclo ſe collocabant, & templum, (V. infr. in *Templum*) ac circulum ſibi definiebant lituo, (V. infr. in *Lituus*) tum fines, ac regiones, qua involarent aves à dextra, & læva in aere deſcribebant. V. infr. in *Extemplo*. Buleng. ibid. c. 12. Etiam, ſi quid adverſi obſervaſſent, dicebantur obnuntiare. V. inf. in *Obnuntiatio*. Verùm licèt illos Romani tanti æſtimarent, ut Conſuli etiam exercitui imperanti *augur* adeſſet qui præibat, quid eum oporteret dicere. Varr. de Ling. Lat. V. nihilominus irriſos ipſos, ipſorumque auguria ab antiquis comperio ex Attii Fragmentis Aſtyanactis:

Nihil credo auguribus, qui aures verbis divitant
Alienas, ſuas ut auro locupletent domos.

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Tom. XI. p. 563. B. A Cicerone ipſo, etſi *augurum* collegio adſcripto, Divin. II Cyprian. de Idol. vanit. *Non de auſpiciis aut auguriis Romana regna creverunt. Pullos edaces Paullus habuit, & apud Cannas cæſus eſt.* La Chauſſe de Inſign. Pont. Max. tab. 25.

AUGURINI patricii conſulatus quinque, decemviratum legibus ſcribendis, & Pontificatum maximum obtinuerunt. Primus M. Minucius *Augurinus* conſul fuit cum A. Sempronio Atratino anno ab U. C. 256. poſt Reges exactos anno 13. Iterum cum eodem collega poſt ſuperiorem ſexto. P. *Augurinus* conſul fuit anno proximo, hoc eſt, anno ab U. C. 261. cum T. Geganio Macerino. L. *Augurinus* cæteris & virtute, & præmiis præcellens conſul fuit anno ab U. C. 295. cum C. Nautio Rutulo. Decemvir legibus ſcribendis fuit anno ab U. C. 303. & proximo, quo abdicare cum reliquis eſt coactus propter Appii Claudii collegæ libidinem, atque potentiam. Idem tamen, ſive alius ejuſdem nominis præfectus annonæ fuit anno ab U. C. 313. & proximo Q. *Augurinus* conſul fuit cum C. Horatio Pulvillo anno ab U. C. 296. SP. *Augurinus* fuit Pontifex maximus anno ab U. C. 335. Ti. *Augurinus* conſul, L. Poſtumii Megelli in conſulatu collega anno ab U. C. 448. mortuus eſt. *Auguſtin. & Strein. de Famil. Roman. in Minucia.*

AUGURIUM eſt divinatio quædam, quæ ex avibus colligitur. Divinatio autem, ut Ariſtoteles inquit de Somniis, bifariam dicitur: aut naturalis, aut artificiaria. Naturalis quidem divinatio eſt ipſa avis, quæ volatu, aut voce, aut guſtatu ex inſperato nobis ſuapte natura aliquid boni, aut mali futuri prædicit, & de hac naturali divinatione Virg. Ecl. I. 18.

Ante ſiniſtra cava prædixit ab ilice cornix.

Artificiaria verò eſt interpretatio auguris, qua naturalem divinationem in ſuam ſignificationem interpretatur: unde Cicero de Legibus ſacerdotum genera duo eſſe dicit, unum, quod præſit ceremoniis & ſacris: alterum, quod interpretatur fatidicorum & vatum effata incognitaque. *Niphus de Augur.* I. I. Serv. Æneid. III. 89. *Augurium eſt exquiſita Deorum voluntas per conſultationem avium aut ſignorum, quod tunc peti debet, cum id quod animo agitamus, per augurium à Diis volumus impetratum, ut in hoc loco Æneas. Et eſt ſpecies iſta augurii, qua legum dictio appellatur. Legum autem dictio eſt, cum conditio ipſius augurii certa nuncupatione verborum dicitur, quali conditione augurium peracturus ſit, quod hic facit exſequens formas petitionis his verſibus.* Οἰωνιστὰς juniores appellaſſe ſcribit Ariſtides Orat. I. pro Rhetor. *Augurii* vox non tantum de avibus accipitur, verùm & de aliis animantibus. Plin. XXXII. 2. *In Lyciæ Myris piſces fiſtula evocati veniunt ad augurium. Diripere eos carnes objectas lætum eſt conſultantibus: caudis abigere dirum.* Plutarch. de Solert. anim. p. 976. C. *Ut jam neque pretioſa illius divinationis exſors ſit aquatile animalium genus, neque ſuo honore careat: quando etiam apud Suram (pagus eſt Lyciæ inter Phellos & Myra) audio homines piſcibus adſidere, ex iiſque, arte quadam, tanquam ex avibus, præſagia futurorum captare.* Buleng. de Augur. c. 10. Ab auſpicio varium eſt. Quandoque tamen idem ſignificat. Varro de Ling. Lat. VI. 2. *In terris dictum templum locus augurii aut auſpicii cauſa quibuſdam verbis finitus. Augurii* dixit aut *auſpicii*, quia *auſpices* & *augures* dicti qui præerant terreſtri templo deſcribendo, ὡς αὔσπικας πρότερον, αὔγουρας δὲ νῦν καλοῦσι. Plutarch. *ἐν Ῥωμαϊκοῖς*. Plautus utrumque conjungit Aſin. II. I. 15.

Certe Hercle ego quantum ex augurio auſpicii intelligo.

Bellus de Part. templi augur. c. I. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 563. A. In urbe aliter, aliter in agris templa ab auguribus concipiebantur. Varro l. l. *Concipitur verbis non iiſdem uſquequaque.* In urbe enim auguria captabantur: in agris auſpicia. Ideoque Varro: *Templum*, inquit, *eſt locus augurii vel auſpicii.* In arce, hoc eſt, in urbe, auguria: in agris, id eſt, in teſcis auſpicia captabantur. V. ſupr. in *Auguraculum*. Guther. de Jur. Pontif. II. 3. Ego ex obſervatione antiquitatis collegi, non modò in urbe, ſed etiam in agris *augures* templa finire potuiſſe ad auſpicandum. Erant enim templa *auguribus* regiones, aut agri certo carmine ab *augure* lituo finiti & notati conſecratique, unde in omnes cœli partes ad *augurium* captandum liber erat aſpectus: adeoque liberum quoquo verſus aſpectum eſſe oportebat. *Grucch. de Comit. Roman.* I. 4. Qui *auguria* captabant, non continuò, ſi oſtentum dextrum fuiſſet, aut ſemel aves addixiſſent, acquieſcebant, niſi accideret ſecundum aliquod, quo primum firmaretur. Virg. Æneid. II. 691.

Da deinde auxilium pater, atque hæc omina firma.

Buleng. ibid. c. 9. Nec ſurgebant è templo, niſi prius *augurium* poſteriori confirmatum eſſet. Servius ad Eclogam IX. *Minora auguria majoribus cedunt, nec ullarum ſunt vi-*

vium, niſi majora ſint. Buleng. ibid. c. 12. Mediam noctem captandis *auguriis* commodiſſimam putaverunt. Nimirum quia aves tunc minùs, quàm de die in motu ſuo naturali atque volatu ſolent turbari. De die enim ſtrepitus laborantium, clamoreſque multi excitantur, quibus perculſæ aves violento potius, ut ita dicam, quàm ſuo motu feruntur. Hic autem in *auguriis* requirebatur, Ad naturalem enim & proprium avium inſtinctum attendebatur, Quamobrem & laternæ *augurum* patebant, neque operculo unquam tegebantur, ut ex flammæ agitatione tanto faciliùs atque accuratiùs obſervarent, num tranquillum cœlum, an verò ventorùm flatibus moveretur. Ubi enim ventus ſpirat, non tam inſtinctum ſuum aves, quàm venti impulſum ſequuntur, Unde periti aeris & ventorum *augures* appellantur. Stat. Theb. II. 692,

—— Ille hæc praviderat omnia, doctus
Aeris, & nulla deceptus ab alite Maon,

Doctus enim aeris eſt, qui novit qua cœli tempeſtate *auguria* debeant captari, *Xyland, in Plutarch. Quæſt. Roman.* 71. Ipſi, magiſtratum inituri qui erant, & *augurium* capere dicebantur, poſt medium noctis, quæ comitia præcedebat, ſub dio extra Urbem cubantes, deinde ſolida ſella ſedentes, in loco ei rei deſtinato exſpectabant, dum ipſis Deus aliquid bonum mitteret ſignum. Dionyſ. II. p. 81. *Magiſtratum inituri diluculo ſurgentes extra Urbem pernoctant, & preces quaſdam ſub dio fundunt, Ibi aliqui ex auguribus, qui ære publico ad hujuſmodi negotia adhibentur, fulguris ſignum à ſiniſtris datum pronuntiant, etiamſi nullum ſit datum. At illi vocis omine contenti ad ſumendum magiſtratum abeunt*. Pitiſc. ad Suet. Aug. c. 95, n. 2. Car, *auguria* ex avibus invenit, adjecit ex cæteris animantibus Orpheus. Aruſpicium Delphus, igniſpiciam Amphiaraus, auſpicia avium Tireſias, Plin. VII. 56, Nonnulli ab Apolline volunt *auguralem* repertam, quare & *Apollo augur* ab Horat. Od. I. 2, 32. vocatur, & ad ædem Portumnii Apollo (V. ſupr, in *Apollo*) poſitus in undecima regione Urbis. Arabes etiam & Pryges *auguria* repererunt. Georgius Monachus in Chronico & Scholiaſtes Nazianzeni Steliteut. in Julianum, qui addit Telegonum primum reperiſſe *auguralem* è volatu avis in antica & poſtica, *Buleng, ibid. c. 7. de Sort.* I. 5. Tages in Etruria. V, illum inſr. in *Tages*. Illorum vera cauſa eſt dæmon, Nam, ut Auguſtin, lib. II. quem de doctrina Chriſtiana ſcripſit, omnes artifices hujus vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis ex quadam peſtifera ſocietate hominum & dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitùs ſunt repudianda & fugienda Chriſtiano, Dæmones enim talibus rebus efficaciam aliquando præſtant, ut vanitatibus animos hominum implicent. *Niphus de Augur.* II. 8.

Augurium cœleſte Paullus eſſe ait, *cum fulminat, aut tonat*. Græci *Διοσημίας* vocant. Augures ideo de cœlo ſervabant. *Buleng. de Augur. c. 15, Crinit, de Honeſt. Diſcipl*, XXV. 2.

Augurium coactum dicitur, quod augurarentur è pullis in cavea ante fame enecatis, & quod ex offa cadere aliquid oporteret, ut tripudium ſoliſtimum faceret, Cicer, de Divin. II. 35. *Ergo hoc auſpicium divini quidquam habere poteſt, quod tam ſit coactum & expreſſum. . . . Tum igitur eſſe auſpicium, ſi modo ei eſſet liberum ſe oſtendiſſe; tum avis illa videri poſſet interpres & ſatelles Jovis, nunc vero incluſa in cavea & fame enecta, ſi in offam pultis invadit, & ſi aliquid ex ore cecidit, hoc tu auſpicium, aut hoc modo Romulum auſpicari ſolitum putas?* Turneb. Adv. v. 20. Sigon. de An. Jur. Prov. II. 6.

Augurium impetrativum petebatur à diis, nec in impetrantis erat poteſtate, ea vel accipere, vel non accipere: agnoſcere, vel non agnoſcere. Serv. Æneid. VI. 190. *Augurium impetrativum eſt, quod optatum venit*. Turneb. Adv. v. 7. Buleng, de Augur, c. 9, Laurent, Var, ſacr. gentil. c. 11.

Augurium nauticum erat, quo nautæ cygnos obſervabant. Ex qua diſciplina Virg. Æneid. I. 397.

Aſpice biſſenos lætantes agmine cygnos,

& quæ ſequuntur. Verſus ex ipſa ornithogonia hi ſunt;

Cygnus in auguriis nautis gratiſſimus ales,
Hunc optant ſemper, quia nunquam mergitur undis.

Gyrald. de Navig. c. 9,

Augurium oblativum ultro non petentibus fiebat, & offerebatur, & erat in poteſtate ejus cui offerebatur: nam non agnoſcere vel agnoſcere licebat. Serv. Æneid. VI. 190. *Augurium oblativum eſt, quod non poſcitur*. Turneb. Adv. v. 7, Buleng. de Augur. c. 9, Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 11,

Augurium Salutis *divinationis quoddam genus eſt, quo probatur, concedatne illis Deus, ut populo ſalutem poſtulent, quaſi nefas eſſet eam priuſquam concedatur petere. Ad id dies deſtinatur quotannis, ad quam nullus exercitus ad bellum ſit profectus, nullus hoſtis in aciem produxerit, nullum prælium commiſſum ſit. Ideoque ſi internecina mala ſunt, augurio ſalutis abſtinent, & vix dies ulla toto anno reperitur, quæ ab his omnibus pura ſit*. Dio XXXVII. p. 40. E, *Politian. Miſc. c. 13. Calcagn, Equitat. p. 568. Lipſ. in Tacit. Ann.* XII. *n.* 53. *Nonn. in Cæſar. Auguſt. numiſm. p. 83. Turneb, in Cicer. de Leg.* II. p. 102. *Siccam. in Faſt. Kalend. c.* 4. Reſtituit hoc Auguſtus ſe V. & Sexto Apulejo conſulibus. Dio LI. p. 457. D. *Cæſare V. Sex, Apulejo coſſ. augurium ſalutis hactenus intermiſſum eſt factum*. Sueton. c. 31. n. 4, *Nonnulla etiam ex antiquis ceremoniis paullatim abolita reſtituit: ut ſalutis augurium*. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 12. Intermiſſum per annos 44. à Ciceronis, & Antonii conſulatu ad Quintum conſulem Auguſtum & Sextum Apulejum. *Buleng. de Augur. c.* 17. *Caſaub. in Suetonium*. Annis quinque & viginti intermiſſum, & placuiſſe continuari ſub Claudio auctor eſt Tacit. Annal, XII. 23, 2, *Salutis augurium quinque & viginti annis omiſſum repeti, ac deinde continuari placitum*. Calcag, Equitat. p. 568. Torrent, in Suetonium. Sed numerus in Tacito ſatin' verus? delibero. Nam ſuprema mentio capti *Augurii* hujus eſt apud Dionem an. 725. cum & Janus item ab Auguſto clauſus: atque ab eo die ad hunc 802. Urbis annum, non 25, ut à Tacito ſcriptum, ſed 77. interſunt anni. Ut ergo verus, juſtuſque hic numerus ſit, à Tiberio repetitum id *augurium* neceſſe eſt Cornelio Cethego, Viſellio Varrone conſulibus, an. 777. *Lipſ. in Tacitum*.

AUGUSTA dicta eſt Imperatoris uxor. Alex. Gen. Dier, I. 2. *Livia poſtquam nupſit Octavio, Auguſta nomen tulit, & Agrippina, poſtquam Claudio conjugata fuit. Senatus quoque frequenti curia uxori ſororique Trajani cognomen Auguſtarum dedit: & Vitellius matri, & Fauſtinæ uxori Antoninus: ſic Juliani uxor & filia Auguſtæ appellatæ ſunt*. Tiraquell. & Gothofr. ad Alexandrum. Robort. de Cognom. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VII, p. 1141. Pagi Critic. Hiſtorico-Chronol, in Annal. Baron. ad an. D. Jeſu 126, n. 2, *Auguſta* quamvis legibus ſoluta non erat, ſed ut reliquum hominum genus iis obſtringebatur, ceſſantibus quippe in *Auguſta* rationibus, quæ tantam dederunt Principi auctoritatem, condendæ præſertim legis, quæ in ſolo Principe locum habet; aliis tamen omnibus denegata eſt, mulieribus maximè quæ, legibus condendis ne quidem intereſſe poſſunt, Princeps tamen eadem illi privilegia tribuebat quæ & ipſe habebat leg. princeps ff. de Legibus. Leg. fiſcus §. fin. de jure fiſci. Unde quemadmodum Princeps ab omnium vectigalium præſtatione immunis eſt, leg. Licitatio. §. fin. ff. de publico: & donatio ab ea procedens, vel in eam collata inſinuatione non eget, leg. Sancimus cum Auth. ſeq. C. de Donat. & facta inter *Auguſtum* & *Auguſtam* donatio conſtante matrimonio rata eſt, leg. Donatio, qu. Divus. C. de donat. int. vir. & uxor. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd, & Inv. p.* 401. Illarum ſtatuæ in maritorum templis collocabantur, Dio Caſſ. LX. p. 667. D, *Claudius aviam Liviam, præter hunc honorem, etiam immortalitatis aſſeruit, dedicavitque ejus effigiem in templo Auguſti*, Figrell. de Stat. Roman. c, 33. Conſecrationem V. inſr. in *Conſecratio*,

Auguſta colonia Prætoria Salaſſorum dicta eſt *Auguſta*, quòd *Auguſti* juſſu, & auſpiciis urbs illa eſt condita loco, quo Terentius Varro belli contra Salaſſos geſti dux caſtra habuit. Prætoria eſt cognominata, quia prætorianorum

colo-

colonia eò deducta eſt ante D. Jeſum natum 25. Auguſto IX. & M. Silano conſulibus. Nomen antiquum hodie retinet: vulgo Italis *Augoſta*, *Avoſta*, Germanis *Augſt* dicta. *Cluver. Ital. Ant.* I. 13. 4. *Lacarry Epiſt. ad Spon. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov.* 2. De hac Ptolem. III. 1. *Salaſſorum, qui ſub Inſubribus ſunt, civitates, Auguſta prætoria colonia.* Panvin. Imp. Roman. c. 11.

Auguſta Taurinorum cœpit vocari urbs Tauraſia caput gentis & præcipua urbs eorum ab *Auguſto* Cæſare, quando ipſe auctore Strabone egregia contra Salaſſos victoria potitus eorum prope nomen delevit, & eò coloniam deduxit. Plin. III. 17. *In Tranſpadana regione* XI. *colonia ab Alpium radicibus Auguſta Taurinorum antiqua Ligurum ſtirpe, inde navigabili Pado, dein Salaſſorum Auguſta prætoria, juxta geminas Alpium fauces Grajas atque Pœninas.* Panvin. Imp. Roman. c. 11. Cluver. Ital. Ant. I. 11. Leand. Ital. p. 708.

Auguſta Verona colonia vocatur in antiqua inſcriptione: COLONIA. AUGUSTA. VERONA. NOVA. GALLIENIANA. VALERIANO. II. ET. LUCILLO. COS. MURI. VERONENSIUM. FABRICATI. . . . Veronam inter colonias Tranſpadanas à Pompejo deductas fuiſſe opinor, de quibus Pedianus in Cicer. p. 156. *Neque illud dici poteſt ſic eam coloniam eſſe deductam, quemadmodum poſt plures ætates Cn. Pompeius Strabo, pater Cn. Pompeji magni Tranſpadanas colonias deduxerat. Pompeius enim non novis colonis eas conſtituit, ſed veteribus incolis manentibus jus dedit Latii, ut poſſent habere jus, quod cæteræ Latinæ coloniæ, id eſt, ut petendi magiſtratus gratia civitatem Romanam adipiſcerentur.* Nam Veneti, quamquam eos nunquam legamus à Romanis victos, vel ſubactos, vel triumphatos, ex quo enim in amicitiam & fœdus Romanum, bello Gallico Ciſalpino, auctore Strabone, venerunt, diu in populi Romani amicitia liberè egerunt; poſtea tamen in conſuetudinem parendi, Romanis clementer provocantibus, & ipſi venerunt, omnibus præſertim circum finitimis nationibus & gentibus, ut Inſubribus, Cœnomanis, Carnis, Japudibus, Iſtris & Bojis multis bellis prœlio ſuperatis, ac in ditionem populi Romani redactis. De his coloniis Tranſpadanis meminit Tranq. Cæſ. c. 8. n. 1. Veronam verò unam ex his coloniis Tranſpadanis, à Pompejo Strabone deductis, fuiſſe refert incertus auctor in Panegyrico ad Conſtantinum Imperatorem: *Pugnaciſſimo præfecto, ut quam coloniam Cn. Pompejus aliquando deduxerat, Pompejanus everteret, o miſerabilem Veronenſium calamitatem.* . . . Tacit. Hiſt. III. 8. 1. *Quæſitum inde quæ ſedes belli eligeretur, Verona potior viſa patentibus circum campis ad pugnam equeſtrem, qua prævalebant, ſimul coloniam copiis validam auferre Vitellio in rem famamque videbatur.* Panvin. Imp. Roman. c. 11.

Auguſta Vindelicorum vocatur prope Lycum amnem in Vindelicia poſita. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid.* c. 36. & 60. Ptolemæo Αὐγοῦστα Οὐινδελικῶν vocatur. Et Tacit. Germ. c. 41. n. 1. *ſplendidiſſima Rhætiæ provinciæ colonia.* Eſſe eam, quæ nunc inter ſplendidiſſimas, magnificentiſſimaſque Germaniæ urbes vulgo vocatur *Augſburg*, ipſum nomen diſertè indicat. Cæterum in capita gentium devictarum deduxerunt Romani colonias. Sic *Auguſta*, Taurinorum, Rauracorum, Treverorum, Sueſſonum, Veromanduorum, & aliæ coloniæ, ſuæ quæque gentis, etiam ante coloniam deductam fuerunt capita. *Cluver. Vindel.* c. 4.

AUGUSTALE ætas Auguſtæa videtur etiam prætorium dixiſſe. Ita in Fabio lego, ſed ſolo Inſt. Orat. VIII. 2. *Carmen funebre propriè nænia; & tabernaculum Ducis Auguſtale.* Poteſt ab *Auguſtis* ita dictum eſſe, qui in eo tendebant: ſed exemplum tamen ejus verbi, aut uſurpationem, mirum nuſquam reperiri. Alex. Gen. Dier. I. 12. *Etiam ut in prætorio Imperatoris tabernaculum, quod Auguſtale dicitur, tendant.* Lipſ. de Milit. V. 12. Mercer. in Alexandrum. Schel. in Hygin. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* X. p. 1065. C. Buleng. de Augur. c. 12.

Auguſtale etiam locus eſt, *in quo præfecti regionum & cultores Auguſti ſaltabant Idibus Octobris, tanquam in foro, in quo obſonia venduntur, in honorem Tiberii.* Suidas in Αὔγουστος, *Lipſ. in Tacit. Annal.* I. n. 100.

AUGUSTALES Romanis penè apparitores erant, ut hodie ſunt apud Turcarum tyrannum, qui appellantur Zauzii, qui nomine Principis vocatos arceſſunt vel ad necem, vel ad honorum gradus. *Laz. Comm. Reip. Roman.* II. 4. Erant ſacerdotes, quos numero quinque & viginti, ex primoribus Urbis ſorte ductos, Tiberius Juliæ genti ſacravit. *Alex. Gen. Dier.* I. 26. ut poſt mortem Auguſti tanquam numinis ſacra curarent. Tacit. Annal. I. 54. 1. *Idem annus novas ceremonias accepit, addito ſodalium Auguſtalium ſacerdotio, ut quondam T. Tatius retinendis Sabinorum ſacris ſodales Titios inſtituerat. Sorte ducti è primoribus civitatis unus & viginti. Tiberius, Druſuſque & Claudius & Germanicus adjiciuntur.* Sed inter ſacerdotes reponi vetant lapides, in quibus ſodalium nomen nunquam additum, & unus à flamine Auguſti apertè diſtinguit, FLAMINI. DIVI. AUG. VI. AUGUSTALI. Nec enim unus aliquis ejuſdem numinis flamen & ſodalis. *Velſer. Rer. Vindel.* V. p. 264. Idem tamen dicitur *flamen Auguſtalis, ſodalis Auguſtalis* in inſcriptione à Seviris Auguſtalibus Neroni Germanici filio dicata apud Gruter. p. 237. n. 1.

NERONI. CÆSARI
GERMANICI. F
TI. AUGUSTI. N. DIVI. AUG.
PRON. FLAMINI. AUGUSTALI
SODALI. AUGUSTALI

Ejuſdem etiam pater Germanicus p. 236. n. 4. inſcribitur FLAM. AUG. quem tamen *ſodalem Auguſtalem* nominant Suet. Claud. c. 6. §. 4. *Senatus quoque ut ad numerum ſodalium Auguſtalium ſorte ductorum extra ordinem adjiceretur, cenſuit*; & Tacitus modò laudatus. Nec vetant lapides, cum in iis ſæpè *Auguſtalibus* adnatur vox ſodalium. Pag. 381. n. 1. inſcribitur elogium C. Carſonio Macro SODALI. AUGUSTALI. p. 453. epigramma dicatur Tiberio Plautio Silvano SODAL. AUG. p. 465. n. 5. Cajo Sallio Ariſtæneto ſeptemviro epulonum SODALI AUGUSTALI. Sacerdotum *Auguſtalium* mentio non ſemel fit in iiſdem inſcriptis antiquitus ſaxis p. 372. n. 7.

L. AURELIO. L. L
VICTORI
DOMO. EQUO. AUG. ET
SENIÆ. SACER. PRIM
CORP. AUGUSTALIUM. . . .

p. 1100. n. 7. Sextus Apuſius Bæbius VI. vir *Auguſtalis* appellatur TABULARIS SACR. AUGUSTALIUM. *Noris Cenot. Piſan. Diſſert.* I. c. 6. *Reineſ. Epiſt. ad Rupert.* 31.

Auguſtales in ſuis civitatibus, coloniis aut municipiis erant honeſtus ordo, ſed infra decurionum amplitudinem, & ſupra plebis aut populi tenuitatem: veluti παράλληλον Equitibus Romæ. Veteres lapides, ut 475. n. 3. *Ordo Decurionum, Auguſtalium, & plebs univerſa,* 1089. n. 6. *Ordo Decurionum & Auguſtalium.* . . . . Quorum trium ordinum reſpectu in Piſano decreto de obitu C. Cæſaris, *Per conſenſum omnium ordinum.* . . . . Velſer. Rer. Vindel. V. p. 275. Reineſ. Epiſt. 31. ad Rupertum. Chimentell. de Honor. Biſell. c. 40. Erant magiſtratus municipales. *Reineſ. l. l.* Hoc à vero abit. Nam *Auguſtales* non erant magiſtratus, ſed ſacerdotes, ut ex Tacito & vetuſtis elogiis ſupra probatum eſt. Juri dicundo præfuiſſe dicit quidem inſcriptio Alcantarenſis p. 421. n. 7. In illa C. Julius Capito dicitur AUG. I. D. CUR. ANNONÆ. *Auguſtalis juri dicundo, curator annonæ.* Et altera prolixior p. 215. n. 2. . . . . *quod eis, me vivo, tradidi, candelabra & lucernas biblycones arbitrio Auguſtalium, quo facilius ſtrati jus publicum obire poſſi et.* Juriſdictio verò ad magiſtratus pertinet. Sed hæc tantum juriſdictionem in ſacris probant, non verò in civilibus; unde nec *Auguſtales* magiſtratus dici poſſunt. Collegium Pontificum Romæ in ſacris juriſdictione utebatur. In coloniis, aliiſque urbibus, in quibus erant *Auguſtales*, penes ipſos erat judicare de iis ſacris, quæ ad ipſorum collegium attinebant; non verò ipſorum erat civilibus cauſis præeſſe. Itaque jus ſacrum obibant, ac proinde non erant magiſtratus. Alcantarenſis ſaxi notas perperam exſcriptas probant

Digitized by Google

innumeræ aliæ inſcriptiones, in quibus nuſquam *Auguſtales* juri dicundo præfuiſſe dicuntur, ſed tantum Duumviri, Quatuorviri, aliique civiles magiſtratus. Arbitror tamen ſubintelligi PR. *præfectus* ante illas notas. I. D. *Noriſ. Cenot. Piſan.* 1. 6. A Decurionibus fiebant, aut legebantur. Alc. in x. C. VI. VIR. AUGUSTALIS. QUI. INTER. PRIMOS. AUGUSTALES. A. DECURIONIBUS AUGUSTALIS. FACTUS EST. *Velſer. & Reineſ. l. l.* & ex illis Duumviri legi ſolebant. *Reineſ. l. l.* Non placet è numero *Auguſtalium* Duumviros eſſe lectos. Erant namque intra Decurionum ordinem, ut certiſſimum eſt, & idem tradit Reineſius. At Duumviri nequibant fieri, niſi qui jam inter Decuriones conſcripti eſſent. Disertè Paullus Leg. honorem 7. §. is qui D. de Decurionibus; *Is qui non ſit Decurio, duumviratu, vel aliis honoribus fungi non poteſt*. *Auguſtales* ut plurimum non erant Decuriones. Id evincunt inſcripti lapides, in quibus legitur *Auguſtalis & Decurio* p. 344. 1. 447. 3. 479. 8. 1100. 7. Cui verò *decurio* adderetur, ſi omnes *Auguſtales* fuiſſent Decuriones? p. 372. 7. inſcriptio legitur, in qua L. Aurelius Lucii libertus Victor dicitur SACER. PRIM. CORP. AUGUSTALIUM. ORNAT. ORNAM. DECURIONALIB. Quemadmodum Romanis ducibus, re feliciter geſta, ornamenta Conſularia ab Imperatoribus dabantur; ita in coloniis civibus plebejis optimè de patria meritis ornamenta decurionum conferebantur; nempè ut dicitur pag. 495. 1. in lapide Sinueſſano, ut *commodis publicis ac ſi decurio frueretur*. Qui ornamenta conſularia obtinebat, non dicebatur Conſul; nec is etiam in coloniis nuncupabatur decurio, qui ornamenta decurionalia ferebat. *Noriſ. & Chimentell. l. l.* Non dubitandum eſt, arbitratu & mandato magiſtratuum majorum, ſeu præſidum ab Auguſtis impoſitorum provinciis nominatos, ſelectos, aut ſaltem confirmatos fuiſſe: & hinc appellationem *Auguſtalium* tanquam Auguſtorum juſſione in colonia Auguſta, vel municipio, defluxiſſe. *Reineſ. l. l.* Non inerudita origine nominis. Confirmari poteſt exemplo Præfecti *Auguſtalis*, quem Ægypto impoſitum, ut ei regno præeſſet, à ſe nominavit Octavius Auguſtus, qui primum conſtituit. Haud ſecus milites *Auguſtales*, de quibus Veget. II. 7. Sic ludi *Auguſtales*, vel in honorem, vel inſtituto Auguſti ita appellati. Sed non improbabile illud mihi ſuccurrebat, imitamento atque exemplo Auguſti ſodalium Romæ, hos etiam in coloniis & municipiis potuiſſe nuncupari. De iis, qui in Urbe, Tacitus *ſupr.* laudatus. In provinciis publicæ ac ſollenni ſacrorum curæ præfuerunt. Eo referrem etiam procurationem, & apparatum ludorum, qui ferme in honorem numinum edebantur. Addo tutelam & cuſtodiam loci, aut rei dicatæ, aut religioſæ. Quod ſi tum nomen congruit *Auguſtalium* tam Romæ, quàm in aliis civitatibus, tum munus non diſpar rebus ſacris vacandi, abſonum minimè videatur, ſi municipalis hic honor imitatione Romani ſacerdotii ſit appellatus. *Chimentell. l. l. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 848. *E.* Sex fuerunt numero. Et hoc tam multa marmora loquuntur. *Velſer. ibid. pag.* 275. *Auguſtalium* numerum in Urbe prodidit ſupra Tacitus: & illorum numerus ſtatim Romæ tantus excrevit, Auguſti ſacris plurimis ſeſe certatim initiantibus, ut eodem auctore, *per omnes domos in modum collegiorum haberentur*. Coloniæ partim adulandi calliditate, partim ambitionis ſenſu, collegia, ſeu corpora *Auguſtalium* ſacerdotum, imperantis Urbis exemplo, inſtituerunt, in quibus ſex primùm nominati, Seviri *Auguſtales* dicebantur. Et illi magiſtri *Auguſtales* quoque nuncupati ſunt. Cum eorum numerus in coloniis ac municipiis excreviſſet, in plura collegia partiti ſunt, nempè juvenum ac ſeniorum, quibus diſtincti Sexviri præerant. Hæc ex vetuſtis elogiis lapidum nobis conſtant, cum hac de re ſcriptores ne verbum quidem fecerint. Seviri dicebantur in illis ſex primi inter corpora artificum deſignati. Uti in ordine equeſtri plures erant turmæ, in quarum ſingulis ſequiori ætate VI. viri principe loco numerabantur, quod patet ex Capitol. M. Aurel. c. 6. ac vetuſtis inſcriptionibus: ita in collegiis ſeu corporibus artificum Seviri primo loco cenſebantur, à corporatis creati, qui eiſdem corporibus præſidebant. *Noriſ. Chimentell. & Reineſ. l. l.* Pecuniam ejus cauſa quandoque ſolverunt. Smet. Inſcript. p. 74. n. 4. HIC. PRO. SEVIRATU. IN. REM. P. DEDIT. HS. ∞ ∞. Et illa interdum eſt remiſſa. Smetius: HUIC. ORDO. DECURIONUM. OB. MERITA. EJUS. HONOREM. AUGUSTALITATIS. GRATUITUM. DECREVIT. Item IIIIII VIRO. AUGUSTALI. GRATUITO. D. D. Non fuerunt perpetui, ſed honorem aliqui repetiverunt. Smet. ibid. p. 49. n. 7. FAUSTUS. LIBERALIS. VI. VIR. AUG. ITER. Velſer. l. l.

AUGUSTALIA primùm facta fuerunt anno ab U. C. 735. C. Sentio Saturnino, Lucio Lucretio Vipſanio, Conſulibus, cum ex Græcienſi & Sicula peregrinatione redux Auguſtus paſſus eſt inter alios honores Fortunæ reduci aram ſacrari, & diem qua redierat, in faſtis ſcribi, & *Auguſtalia* dici. Dio LIV. p. 527. D. Kalendarium vetus, IV. *Eid. Octobr. AUGUST. id eſt, Auguſtalia.* Ludi eo die ex decreto Senatus inſtituti, octennio poſteriùs. Dio ibid. p. 545. D. *Auguſtalia, quæ & nunc celebrantur, tunc primùm ex SCto acta ſunt.* Lipſ. in Tacit. Annal. I. n. 100. Siccam. in Faſt. Kalen. Roman. c. 16. Hoſpinian. de Feſt. Ethnic. c. 27. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. c. 8.

AUGUSTANI in rubra parma album globum ferſent. Marginem quatuor, unus albus, duo lutei, rubeuſque circuli cingunt. Conjunctum, unumque in quatuor orbis partibus imperium ſignificant. Manuſcripti tribus tantum circulis marginem claudunt. Erant ſub Comite Africæ *Auguſtani* tertio ad priorem differentiam dicti: vel potius, quòd tres eſſent eorum ſcholæ, quemadmodum equites ſecundi ſcutarii juniores inter vexillationes XXXII. Comitatenſes apud Comitem Africæ ſecundæ ſcholæ appellantur. Hæc una eſt ex XXI. Comitatenſibus legionibus per Thracias in Oriente, qui vocantur *Auguſtenſes.* Nero ad quinque millia Equitum conſcripſit, quos *Auguſtanos* vocavit. Tacit. Annal. XIV. 15. 5. *Tunc primùm conſcripti ſunt equites Romani cognomento Auguſtanorum.* Suet. Ner. c. 25. n. 3. *Sequentium currum ovantium ritu plauſoribus Auguſtanos, militeſque ſe triumphi ejus clamantibus.* Dio LXI. pag. 699. B. Αὐγουστείους vocat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 22.

AUGUSTANICA regio extra Deltam, inter Nilum & Arabiam Petream jacet. Ab Ægypto dividit, & Auguſtaneam vocat Gratian. leg. 9. Cod. de Vectigalibus & Commiſſis. *Uſurpationem totius licentiæ ſummovemus circa vectigal Arabarchiæ per Ægyptum atque Auguſtaneam conſtitutum.* Alii *Auguſtamnicam*, id eſt, fluvialem provinciam interpretantur. Ammian. XXII. 16. *Panciroll. Notit. Imp. Orient. c.* 121. & 141.

AUGUSTEIS ab *Auguſto* cognominatis erat cattus praſini coloris in alba parma, quem ruber circulus ambiebat, latè marginem circumplexus. Geſtus felis eſt, ut currentis, reflexo in dorſum capite. Pier. Hierogl. XIII. 43. Viridis color vigentem dexteritatem Principis ad invadendos hoſtes denotat, quod felis proprium eſt: ſuum magiſtrum pedirum ſequuntur. His oriens caret. Legionem Auguſtam cognominatam hoc nomine appellari Agrippa vetuit, quòd male contra Hiſpanos pugnaſſet, ut lib. LIV. auctor eſt Dio. Hæc verò fuerunt auxilia *Auguſtea* dicta. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 21.

AUGUSTEUM legitur in marmore Piſano initio decreti de inferiis Lucii: *Piſis. in. foro. in. Auguſteo. ſcribendo. adfuere.* Poteſt *Auguſteum* exponi forum. Αὐγουστεῖον Suidæ in Αὔγουστος, & ab Auguſto ſic forum vocatum tradit. Medii ævi ſcriptores γευστεῖον: quod forum cupedinarium explicant. Sunt enim guſta cupediæ. Sed abludit hæc interpretatio à Piſana inſcriptione. Forum enim jam dixerant. Cur Auguſteum repeterent? niſi diſcriminis gratia, ut ab alio aliquo foro ſecernerent. Sed τὸ in ſupervacaneum. II. *Auguſteum* eſt Prætorium, vel Auguſtale, & domus publica, in quam de more conve-

niunt

Digitized by Google

nium Decuriones ad conſulta facienda. Sed hoc *Auguſteum* vix digna vox eo ſeculo *Auguſteo*. III. Templum, & puro verius, à cultu Auguſti ſic dictum, ut Serapeum, Heracleum, & multa id genus. Quin Σεβάστειον. ſive *Auguſteum* reperio ita appellatum templum Alexandriæ in honorem ejuſdem Principis apud Philon. lib. Legat. ad Cajum accuratè deſcriptum p. 1013. & 1034. Nec repugnat Dionis auctoritas, qui LI. p. 458. B. ſcribit à vivente Auguſto nemini permiſſum condere templum ſuo nomini dicatum in Italia. Nam *ſuo communi & Romæ nomine recepit in provinciis*. Suet. Aug. c. 52. n. 1. & indulſit Tarraconenſibus. Tacit. Annal. I. 78. 1. & Pergamenis. Tacit. Annal. IV. 55. 6. ut in illorum regionibus templa ſibi ponerent. *Chimentell. de Honor. Biſell. c. 7.* Qui duo diverſa loca putavit, quæ apud Romanam gentem unus idemque locus priſca religione erant. Nam ædes publica, in quam Romæ ſenatus, & in coloniis, ſeu municipiis decuriones ad conſultandum conveniebant, erat templum alicui deo dicatum; neſas enim erat in loca non ſacra, ſed profana ſenatum convenire. Gell. XIV. 7. *Varro docuit, confirmavitque, niſi in loco per augures conſtituto, quod templum appellaretur, ſenatuſconſultum factum eſſet, juſtum id non fuiſſe; propterea & in curia Hoſtilia, & in Pompeja, & poſt in Julia, cum profana ea loca fuiſſent, templa eſſe per augures conſtituta, ut in eis ſenaſconſulta more majorum juſta fieri poſſent*. Uti verò Romæ ſenatores in templa coire ſolebant, ita pariter in coloniis decuriones in ſacras ædes decreta facturi conveniebant; nempè in loca per augures conſtituta, ut decreta juſta fieri poſſent. Auſon. Paneg. ad Gratianum; *Non forum, non baſilica olim negotiis plena, nunc votis, votiſque pro tua ſalute ſuſceptis*. Forum quodlibet ex area & baſilica conſtituebatur. Piſis in foro ædes ſacra Auguſto dicata *Auguſteum* dicebatur, in quam decuriones Juliæ Piſanæ obſequentis conſultaturi coibant. Gruter. Inſcript. p. 355. nu. 1. K. JUN. IN. CURIA. BASILICAE. AUG. ANNIAN. SCRIBUND. ADFUER. Qui locus Neapoli *Curia Baſilica Auguſta*, Piſis *Auguſteum*. dicebatur. Chimentellus veretur *Auguſteum* pro domo publica accipere, in quam de more convenirent decuriones ad conſulta facienda, quia vix digna vox eo ſeculo *Auguſteo*. At exſtat vetus inſcriptio p. 227. n. 3.

P. VEIDIUS. P. F. POLLIO
CAESAREUM. IMP. CAESARI
AUGUSTO
ET. COLONIAI. BENEVENTANAI.

Noriſ. Cenot. Piſan. c. 4.

AUGUSTOBRIGA Sebaſtiano Munſtero auctore ad ſecundam partem Geogr. Ptolem. eſt *Auguſti* oppidum. *Briga enim*, ait ille, *Hiſpanorum lingua oppidum dicitur, ut Thracibus bria, Germanis burg*. Eſt duplex in Hiſpaniis, in Tarraconenſi una, in Luſitanica Hiſpania altera. Primam celebrem nunc etiam pagum eſſe monet Ferrarius Lexico Geographico, cui nunc vulgare eſt nomen *Aldea el muro*. Secundam pagum *Villar de Pedroſo* dictum obſervat. Stephano tamen Lexico Hiſt. Geogr. Poetico videtur ſecundam varia ſortitam fuiſſe nomina; aliàs enim *Medina Cœli*, aliàs *Burges*, aliàs *Villar de Pedroſo* eam denominatam obſervat. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 528. C.*

AUGUSTODUNUM eſt oppidum Heduorum celeberrimum, olim *Hedua* dictum, in Cemenis ſitum montibus in provincia Lugdunenſi. Nunc *Autun* dictum. Ammian. XVI. 2. magni ambitus civitatem olim fuiſſe ſcribit. Loquens de Conſtantio Imperatore: *Comperit*, inquit, *Auguſtoduni civitatis antiqua muros ſpatioſi quidem ambitus, ſed carie vetuſtatis invalidos*. Pancitoll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 32. & 37.

AUGUSTUS natus eſt IX. Kalend. Octobr. C. Antonio & M. Tullio Cicerone Conſulibus, anno ab UC. 691. Suet. Aug. c. 5. §. 1. Vell. Paterc. II. 36. 1. *Conſulatui Ciceronis non mediocre adjecit decus natus eo anno D. Auguſtus*. In marmore Narbonenſi apud Gruterum p. 229. exſtat inſcriptio, in qua indicitur annuum ſacrificium faciendum in honorem Imperatoris Cæſaris *Auguſti*.

VIII. K. OCTOBR. QUA. DIE. EUM. SECULI.
FELICITAS
ORBI. TERRARUM. RECTOREM. DEDIT

Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. 13. *Panvin. Faſt. I. p.* 161. Quærunt viri docti, an IX. Kalend. Octobris intelligendus ſit ex ratione Kalendarii veteris Romani anni Juliani: deinde ſi IX. Kalend. Octobris Pompiliani natus ſit *Auguſtus*, in quem diem Kalendarii Juliani natalis ejus incidat. Dubium enim eſt, an IX. Kalend. Octobris anni veteris Romani ante emendationem Julianam intelligendus ſit dies ille ſecundum annos Julianos. Si Kalendarium vetus ſecutum eſſe Suetonium dicimus, quæritur, in quem diem anni Juliani, ut appellamus, cadat dies IX Kalend. Octobris veteris; ſin verò natum *Auguſtum* dicimus a. d. IX. Kalend. Octobris anni Juliani, ſupereſt ille inexplicabilis nodus, quomodo Capricornus poſſit dici ejus horoſcopus, cum ſit Libra; vel, ut alii volunt, Virgo; & tamen *Auguſtum* tantam ſideris ſui fiduciam habuiſſe Suet. c. 94. n. 24. teſtetur, ut nummos percuſſerit, quales imagine Capricorni ſignati plurimi etiamnum exſtant. *Ruben. Diſſert. de Natali die Cæſaris Auguſti Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1378. *B. C.* Hunc nodum inexplicabilem variis modis, prout cuique ſuum pulcrum eſt, rejectis à ſe diſſentientium ſententiis, explicant, vel potius ſecant *Scalig. de Emend. Temp.* V. *p.* 441. . . . *in Manil. p.* 147. 148. *Epiſt.* 40. *Petav. de Emend. Temp.* X. 64: XI. 6. *Petit. Obſerv.* I. 5. *Carrio Emend.* II. 2. *Triſtan. Comment. Hiſtor.* I. *Spanhem. de Præſt. & Uſu numm. Diſſert.* III. *Huet. in Manil.* II. *p.* 509. *Buleng. de Divin. c.* 3. *Vendelin. de Auguſti die natali. Ruben. l. l. & de Gemm. Auguſt. Theſ. Antiq. Roman. Græ. ibid. p.* 1343. . . . *Calviſ. Chronol. p.* 398. *a.* Horum velitationes quia ſunt fuſiores, & multas implerent paginas, nobis verò non licet eſſe tam prolixis, L. B. ad illorum commentarios ablego. Ejus proavus bello Punico II. ſtipendia in Sicilia Tribunus militum fecit Æmilio Papo Imperatore. Avus Velitris locuples conſenuit. Pater Tribunus militum bis fuit, Quæſtor, Ædilis plebis cum C. Toranio, Judex etiam quæſtionum, & Prætor, & Proconſul Imperator appellatus eſt ex provincia Macedonia Beſſis & Thracibus magno prælio fuſis. Suet. c. 2. 3. 4. Dum puer erat, hæſit illi cognomen *Turini*, fortaſſe, quia pater Octavius fudit fugitivos, qui agrum Turinum occupaverant. Suet. c. 7. n. 1. Quamvis M. Antonius proavum ei reſtionem ex agro Turino libertinum exprobraverit, & ea de cauſa identidem eum Turinum appellaverit. Suet. c. 2. n. 9: c. 7. nu. 3. Apud Dion. XLV. p. 269. D. *Cœpias* non ſine mendo ſcriptum ejus cognomen eſt. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Octavia. Perizon. Anim. Hiſtor. c.* 10. quorum poſterior apud Dionem legendum eſſe putat: Γάϊος ὁ Ὀκταουΐου ϗ Ἀτίας υἱός. Illum C. Julius Cæſar Dictator filium teſtamento adoptavit, & ea de cauſa C. Julius Cæſar Octavianus dictus eſt. *Auguſt. de Legibus in Julia de Adulteriis*. Paullò inflexo atque aucto prioris familiæ nomine. Is enim fuit mos apud Romanos, ut qui adoptaretur, nomen ejus, qui adoptaſſet, acciperet, non nihil immutato vetere ſuo nomine. Sic qui antea vocabatur T. Pomponius Atticus, factus eſt per adoptionem Q. Cæcilius Metellus Pomponianus. *Caſtal. Obeliſc. Auguſt. Inſcr. Expl. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV: *p.* 1861. *F.* V. ſupr. in *Æmilianus*. Cognomen *Auguſti* tributum eſt illi à Senatu, *Auguſtus* ſeptimum, & M. Agrippa tertium Conſules cum eſſent anno ab U. C. 726. Eade re Suetonius ſic ſcribit c. 7. n. 4. *C. Cæſaris & deinde Auguſti cognomen aſſumpſit, alterum teſtamento majoris avunculi, alterum Munatii Planci ſententia, cum quibuſdam cenſentibus Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem Urbis prævaluiſſe, ut Auguſtus potius vocaretur, non tantum novo, ſed etiam ampliore cognomine, quod loca quoque religioſa, & in quibus augurato quid conſecratur, auguſta dicantur ab auctu, vel ab avium geſtu, guſtuve, ſicut etiam Ennius docet, ſcribens:*

Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.

Hoc cognomen Idibus Januariis accepiſſe poſt orbem ter-

Digitized by Google

tarum in populi Romani poteſtatem redactum ſcribit elegantiſſime Ovid. Faſt. 1. 587.

Idibus in magni caſtus Jovis æde ſacerdos
Semimaris flammis viſcera libat ovis:
Redditaque eſt omnis populo provincia noſtro;
Et tuus Auguſto nomine dictus avus.

609.

Sancta vocant auguſta patres: auguſta vocantur
Templa, ſacerdotum rite dicata manu,
Hujus & augurium dependet origine verbi,
Et quodcunque ſua Jupiter auget ope.
Augeat imperium noſtri Ducis, augeat annos.

Octavianus propterea appellatus eſt *Auguſtus*, non quòd, quemadmodum majores à devictis provinciis, vel rebus geſtis cognomina invenerunt; ſed univerſo terrarum orbe recepto & pacato, venerabili ac divino cognomine ſit *auctus*. Itaque irridendi ſunt, qui *Auguſtum* ex eo, quòd imperium *auxerit*, dictum volunt. Græci, ut vocabuli vim tenerent, ſic verterunt σεβαστὸς, venerabilis, &, ut ita dixerim, adorabilis. Auſonius in Gratiarum actione: *Unus omnium Gratianus poteſtate Imperator, virtute victor, auguſtus ſanctitate, Pontifex religione, indulgentia pater*. Caſtal. ibid. p. 1862. D. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. 8. Calviſ. Chronol. p. 415. Panvin. Faſt. II. p. 176. *Auguſtus* quando togam virilem induerit, V. infr. in *Toga*. Laticlaviam tunicam ſumpſerit, V. infr. in *Clavus latus*. Conſulatum primum init minor viginti annis, cum per leges non liceret, Etenim cum bellum apud Mutinam proprætor adminiſtraret, M. Antonio fugato, ac utroque Conſule Hirtio & Panſa acceptis inter dimicandum vulneribus exſtincto, quadringentis militibus Romam legatis, illum petere auſus fuerat. Cum verò Patres ambitioſa juvenis poſtulata rejeciſſent, quòd Conſulatus nunquam ab U.C. adoleſcenti dari conſueverat, ſed annum tertium ſupra quadrageſimum agenti tantùm deferretur, *Auguſtus* victrices copias Romam rapiens, Conſulatum invitis extorſit. Liv. Epit. 119. ait *creatum fuiſſe, cum annos novendecim haberet*. Suet. Aug. c. 26. nu. 2. *vigeſimo ætatis anno eum invaſiſſe*. Vell. Paterc. II. 65. 2. *Conſulatum iniiſſe pridie quam viginti annos impleret*, x. *Kalend. Octobris*. Uſſerius notat ad annum 3961. menſem integrum cum diebus quinque complendo vigeſimo anno defuiſſe. Natus eſt *Auguſtus* anno ab U. C. 691. die 23. Septembris. Conſulatum obtinuit die 19. Sextilis anno ab U. C. 711. De menſe non ſinit dubitare SC. recitatum Macrob. Saturn. I. 12. *Cum Imperator Cæſar Auguſtus menſe Sextili primum Conſulatum inierit*. Diem prodit Dio LVI. p. 590. D. ſcribens: *Vita exceſſit 14. Kalend. Septembris, qua die quondam primum Conſulatum inierat*. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. 2. Caſtal. Obeliſc. Auguſt. Inſcr. Expl. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1864. E. Sigon. ad Livium. Suffectus eſt in locum Panſæ, & in Hirtii locum collegam ſibi Q. Pedium cooptavit. Ut patris interfectores ulciſceretur, Q. Pedium legem ferre juſſit de quæſtione habenda in eos, quorum opera ille occiſus erat, poſtulatique ea lege M. Brutus, C. Caſſius, & D. Brutus, qui abſentes damnati ſunt. Quos cum ſolus armis ulciſci non poſſet, cum M. Antonio & M. Æmilio Lepido pace facta, utrumque ex Gallia in Italiam cum exercitibus arceſſivit. Qui in agro Bononienſi congreſſi ſe Triumviros Reipublicæ conſtituendæ cum ſummo imperio v. Kalend. Decembris in quinquennium renuntiarunt. Ab hoc tempore numerandi ſunt anni imperii *Auguſti*: ſed ut æqualis fiat comparatio, proximis Kalendis Januarii anno quarto Juliano labente, inchoandus eſt triumviratus, ut Romani ſoliti ſunt computare. Itaque annus quartus Julianus habendus eſt pro primo anno imperii *Auguſti*, cum fuerit primus annus triumviratus. *Chriſtmann. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. p. 297. *B*. Tribunus plebis perpetuus ut eſſet, inter novos honorum titulos, ſenatus decrevit anno ab U. C. 731 ipſo XI & Calpurnio Piſone conſulibus. Dio LIII. p. 518. E. Id ſummi faſtigii vocabulum Auguſtus reperit, ne Regis, aut Dictatoris nomen aſſumeret, ac tamen appellatione aliqua cætera imperia præmineret. Tacit. Annal. III. 56. 1. Poteſtatem hanc tribunitiam per ſeptem & triginta annos continuaſſe ſcribit Tacit. Annal. I. 9. 2. Suſcepit illam a. d. v. Kalend. Julii anni modò laudati. Inter eum annum & mortem ejus quinque & triginta paria Conſulum ordinariorum interjacent. Quorum annis ſi cum eo, quo hunc honorem adeptus eſt, ultimum vitæ ejus addas, exibunt anni ſeptem & triginta. Sed ex illis poſtremum non toto bimeſtri, antequam obiret, inchoaverat. *Boſius de Pontif. Max.* II. 2. *Noriſ. ibid. c.* 15. Pontifex Maximus creatus eſt anno ab U. C. 741 Tiberio Claudio Nerone & Quintilio Varo Conſulibus pridie Nonas Martias. Dio LIV. p. 540. F. Ovid. Faſt. III. 419.

Cæſaris innumeris, quem maluit ille mereri,
Acceſſit titulis Pontificalis honos.

Licèt enim victo Lepido, ac Triumviri poteſtate exuto, potuiſſet cum vi Senatusſconſulti, quod in honorem Julii Senatus fecerat, tum quòd Lepidus vitio creatus eſſet, Pontificatum Maximum invadere, nihilominus ſive religione motus, quoniam id ſacerdotium, ut ait Appian. Bell. Civil. V. p. 746. ἵνα ἔχῃ γενόμενος μέχρι θανάτου; ſive gnarus, vix unquam ſine invidia & odio populi aliquid adverſus religiones & ceremonias admitti; ſeu denique quòd clementiæ famam aucuparetur, vivo Lepido hanc dignitatem auferre non ſuſtinuit. Suet. Aug. c. 31. n. 1. ſolo Pontificis titulo contentus. Et defuncto eo Pontifex Maximus factus eſt annos quinquaginta poſt quàm Julius eundem honorem adeptus erat. *Boſius ibid.* I. 1. §. 6. *Caſtal. ibid. p.* 1863. *B. Panvin. Faſt.* I. p. 181. Parentem patriæ dicendum eſſe conteſtatus eſt Cicer. Phil. XIII. 11. *Si enim ille*, Cæſar Dictator, *parens patriæ eſt, ut tu appellas; ego quid ſentiam, videro: cur non hic*, Octavianus, *parens verior, à quo certè vitam è tuis facinoroſiſſimis manibus ereptam habemus?* Ita *parens patriæ* audivit à Cicerone uno & quadrageſimo anno antequam id cognominis à S. P. Q. R. obtineret. Scribit Suet. c. 58. n. 2. *plebem Romanam miſſa Antium legatione, eum titulum illi obtuliſſe; & cum recipere recuſaſſet, ineunti Romæ ſpectacula iterum detuliſſe, ac mox Senatum in curia per Valerium Meſſallam, id cunctis mandantibus*, & quidem Nonis Februariis, Ovid. Faſt. II. 121.

Dum canimus ſacras alterno pectine Nonas,
Maximus hic faſtis accumulatur honor.

127.

Sancte pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc dedit: hoc dedimus nos tibi nomen eques.

Annum, quo hoc cognomen illi delatum fuerit, haud facile eſt definire. Golzius in ſuis ad Faſtos animadverſionibus, & Claudius Chiflet. de Ant. numm. c. 4. ponunt annum ab U. C. 724 quo ipſe quintum geſſit Conſulatum, ex nummis ab illo Conſulatu cuſis, in quibus inter cæteros titulos *Patris patriæ* appellatio adſcripta legatur. Salianus annum ab U. C. 742 quo putat Herodem primum Romam navigaviſſe, ut Imperatorem cum S. P. Q. R. *Patrem patriæ* ſalutaret, Verùm illi dicit Ovidius n. 129.

Res tamen ante dedit, ſerò quoque vera tuliſti
Nomina, jam pridem tu pater orbis eras.

Et Hadrianus teſte Spartiano c. 6. delatum ſibi initio imperii titulum *Patris patriæ* recuſavit, quòd *hoc nomen Auguſtus ſerò meruiſſet*. Non tamen referendum eſt hoc, ut retulerunt Panvin. in Faſt. II. p. 186. Rupert. Epiſt. ad Reineſ. 28. & Caſaub. ad Suetonium, ad annum ab U. C. 758. Sed potiùs ad annum ab U. C. 752, quo decimum tertium geſſit conſulatum. Indicat hoc Fragmentum Kalendarii apud Gruter. p. 136. n. 2.

NON. N. CONCORDIÆ
IN. ARCE. FEBRIÆ. EX
SC. QUOD. EO. DIE
IMPERATOR. CÆSAR
AUGUSTUS. PONTIFEX
MAXIMUS. TRIB. POTEST
XXI. COS. XIII. A. SENATU
POPULOQUE. ROMANO. PATER
PATRIÆ. APPELLATUS

Augu-

Auguſtus tribunitiam poteſtatem, ut ſupra dictum, accepit anno ab U. C. 731. v. Kalend. Julias; cum verò quotannis eandem iteraverit, anno ab U. C. 752. Nonis Februariis erat tribunitiæ poteſtatis XXI, ac Conſulatus XIII, quo quidem *Pater patriæ* dictus eſt. *Noriſ. Cenot. Piſan.* II. 8. *Perizon. Anim. Hiſtor. c.* 7. Senatus etiam decrevit, ut pro ſalute ejus in conviviis vulgo libaretur. *Putean. Reliq. Conv. Priſc. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tomo* XII. p. 255. *B.* Imperio, & ſumma rerum ad *Auguſtum* devoluta, ſumma quoque votorum & ſtrenarum Januariarum ad eundem devenit. Sub illo illuſtres iſtæ ſtrenæ exordium ſumpſerunt, quibus Senatores & Equites Romani capiti Reipublicæ ſtipem Januariam ſollenni muneri obtulerunt. Suet. c. 57. n. 4. *Omnes ordines in lacum Curtii quotannis ex voto pro ſalute ejus ſtipem jaciebant: itemque ſtrenam Kalendis Januariis in Capitolio.* Lipen. de Stren. c. 2. ſecund. art. §. 1. Vivum veræ laudis teſtimonio immortalem reddiderunt, & equeſtri ſtatua honorarunt, qui honor non alii per CCC annos, quàm L. Sullæ, & Cn. Pompejo, & C. Cæſari contigerat. Vell. Paterc. II. 61. 3. *Guther. de Jur. Man.* II. 35. Et templis in provinciis. V. illa ſupr. in *Auguſteum.* Anno ab U. C. 727 ſe VII & M. Agrippa III Conſulibus, quum ex S. P. Q. R. voluntate imperium ſingulare, quod minùs ante legitimum videbatur, ſibi uni ſtabiliſſet, ut ipſe popularis videretur, tyrannidiſque ſuſpicionem à ſe amoveret, & tamen firmiorem poteſtatem ſibi poſteriſque ſuis præſtaret, in illo totius orbis imperio adumbratam quandam popularis poteſtatis formam inſtituit, & ſibi uni totius imperii curam non depopoſcit; ſed provinciarum populi Romani adminiſtrationem unà cum ſenatu & populo communicavit. Quæ enim pacatæ erant & imbelles, atque à terminis Romani imperii longè aberant, militumque præſidiis non indigebant, tradidit populo, qui in eas Proconſules atque Prætores mitteret. Eas verò, quæ militaribus copiis inſtructæ erant, ut exercitus omnes in poteſtate ſua haberet, ſibi retinuit adminiſtrandas, tanquam eas quoque pacaturus, pacataſque populo redditurus. Nam cum nomen Imperatoris, hoc eſt, Ducis militaris, ſibi ſumpſiſſet, bella per eum adminiſtrari oportebat. In eas itaque legatos ſuos, procuratores & præſides mittebat. Stab. XVII. p. 578. Dio LIII. p. 502. D. Theophil. Inſtit. II. *Panvin. Imp. Roman. c.* 19. *Auguſtin. de Legibus in Julia ambitus. Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 140. Quænam verò populi & ſenatus, & quænam Imperatoris, V. inſr. in *Provincia.* Hæc tamen Auguſti ſimulatio paullatim evanuit. Namque initio in provincias illas populi de Cæſaris voluntate magiſtratus eligebantur, deinde ne populus quidem conſulebatur, ſed omnia ad Principis nutum fiebant. *Auguſtin. l. l.* Poteſtatem hanc Reipublicæ conſtituendæ, & harum provinciarum ordinandarum in decennium tantùm aſſumpſit, hoc enim temporis ſpatio ſe Rempublicam conſtituturum affirmavit, addens ſi citiùs rem compoſuiſſet, citiùs etiam imperium redditurum. Decennio tranſacto, quum adhuc res compoſitæ non eſſent, tum in quinquennium, ac deinde in alterum quinquennium, poſt in decennium, poſt etiam in tertium decennium & petiit & impetravit. Ita ut ſucceſſione quinquenniorum & decenniorum perpetuò imperium adminiſtraverit. Virtutis & moderationis fama tanta fuit, ut Indos etiam ac Scythas auditu modò cognitos pellexerit ad amicitiam ſuam, populique Romani ultro per legatos petendam. Parthi quoque & Armeniam vindicanti facilè ceſſerunt, & ſigna militaria, quæ M. Craſſo & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt, obtulerunt, denique pluribus quondam de regno concertantibus, nonniſi ab ipſo electum comprobaverunt. Hiſpanias aliaſque gentes in Romanorum ditionem redegit, Ægyptum ſtipendiariam fecit. Pylæmene Rege Paphlagoniam, item Amynta Rege mortuis Galatiam, & Lycaoniam, Pamphiliamque ditionis regiæ ad id tempus, item Piſidas quoque ac Lycios liberas gentes in provinciæ formam redegit. Dio LIII. p. 514. D. Cyrenen quæ antea libera fuerat, cum Creta provincia conjunxit. *Panvin. l. l. Streinius in gens Julia.* Janum Quirinum, terra marique pace parta, clusit non tertio, ut ad Suetonium docent Sabellicus & Glareanus, ut à Numa primo, iterum à T. Manlio clauſum, *Auguſtus* tertio clauſerit, id eſt, bis ante *Auguſtum*, ab *Auguſto* ſemel ſit Janus clauſus; ſed ter. V. inſr. in *Templum.* Emendavit annum Pontificum negligentia conturbatum. V. ſupr. in *Annus Auguſtanus.* Inſtituit cenſum in provincia. V. inſr. in *Cenſus.* Circum maximum reſtauravit. V. inſr. in *Circus.* Oblectabatur omni genere ſpectaculorum. V. inſr. in *Spectaculum.* Adoptavit Cajum & Lucium ex filia Julia nepotes domi per aſſem & libram emptos à patre Agrippa. Suet. Aug. c. 64. n. 5. quo imperantis familiæ principatum uno & altero ſucceſſore firmaret, cum à pluribus ſibi ſtructas inſidias evaſiſſet. Dio LIV. p. 533. C. *Hunc, Lucium, & fratrem ejus Cajum Auguſtus, quo tutior eſſet ab inſidiis, non exſpectato, dum virilem ætatem attingeret, ſtatim adoptavit.* Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. c. 1. Proſper Chronic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 283. C. Tiberium & Agrippam. *Proſper ibid. E.* Ipſo regnante triumphi fuerunt frequentiſſimi. V. inſr. in *Triumphus.* Leges condidit. V. illas inſr. in *Lex.* Obiit die 19. Auguſti anno ab. U. C. 767. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* IV. *c.* 10. *Defecit in oſculis Liviæ, & in hac voce. Livia noſtri conjugis memor vive & vale.* Suet. Aug. c. 100. n. 2. *Guther. de Jur. Man.* I. 11. Sepultus in Mauſoleo. V. illud inſr. in *Mauſoleum.* Bifariam laudatus eſt, pro æde D. Julii à Tiberio, & pro Roſtris ſub veteribus à Druſo Tiberii filio. Suet. Aug. c. 101. n. 7. *Guther. ibid. c.* 24. In cœlum adſcendentem à ſe conſpectum jurejurando affirmavit Numerius Atticus. Suet. Aug. c. 101. n. 8. Dio LVI. p. 600. A. *Ruben. Diſſert. de Gemm. Tiberian. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1335. *A. Panvin. Faſt.* 1. *p.* 88.

Auguſti cognomen & majeſtas penes unum Imperatorem remanebat poſterioribus temporibus, quibus Cæſar dicebatur is, qui conſors quidem imperii ab Imperatoribus aſſumebatur; erat tamen ſpes, ut in demortui Imperatoris locum Cæſar ſuccederet. Vivo certè Imperatore & volente, nulli unquam Cæſarum tributum fuiſſe ideo plenum jus, præterquam Vero & Valenti, Gratianoque, teſtatur Ammian. XXVII. 6. *In hoc negotio Valentinianus morem inſtitutum antiquitus ſupergreſſus, non Cæſares, ſed Auguſtos germanum nuncupavit & filium, benevolè ſatis. Nec enim quiſquam antehac adſcivit ſibi pari poteſtate collegam, præter principem Marcum, qui Verum adoptivum fratrem abſque diminutione aliqua auctoritatis Imperatoriæ ſocium fecit.* Caſtal. Obeliſc. Auguſt. Inſcr. expl. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1862. D. Donat. de Urb. Rom. III. 4.

Auguſtus fuit vocatus Sextilis menſis, non quòd Auguſtus eo menſe natus, ſiquidem natus fuit Septembri. V. ſupr. in *Auguſtus*; ſed ob alias cauſas non plebiſcito modò expreſſas, ſed etiam Senatusconſulto, quod Cenſorinus refert ad annum Auguſtanum, victoriæ Actiacæ XX. hoc eſt XXVII. Julianum, cujus verba apud Macrob. Saturn. I. 12. *Cum Imperator Cæſar Auguſtus menſe Sextili & primum Conſulatum inierit; & triumphos tres in Urbem intulerit; & ex Janiculo legiones deducta, ſecutæque ſint ejus auſpicia ac fidem; & Ægyptus hoc menſe in poteſtatem populi Romani redacta ſit, finiſque hoc menſe bellis civilibus impoſitus ſit; atque ob has cauſas hic menſis huic imperio feliciſſimus ſit ac fuerit: placere Senatui, ut hic menſis. Auguſtus appelletur.* Idem Dio LV. p. 552. C. *Gaſſend. Lalend. Roman. c.* 3. *Viola de Vet. & Nov. Roman. Temp. Rat. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* VIII. *p.* 194. *D. Junius de Ann. & menſ. c.* 4. *Lalamant. de Ann. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p.* 278. *E. Muncker. de Intercal.* I. 9. §. 2. *Struv. Antiq. Roman. c.* 8. *p.* 348. *Caſtellan. de Græcor. menſib. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* IX. *p.* 2003. *G. Panvin. Faſt.* I. *p.* 27. Habebat hic menſis ex ordinatione Romuli triginta dies. Numa eum ad viginti novem reſtrinxit. At Cæſar ad unum & triginta protendit. Nonæ quinto menſis die, Idus verò decimo tertio obſervantur. *Viola l. l.*

AVI.

AVIARIA cohibebant turdos, pavones, columbas, turtures, luſcinias, merulas, anſeres, anates, phaſianos. In illis haſce alebant maximo numero, Inde eſt gallina altilis apud Mart. XIII. 62. Altile apud Apit. VI. 3. *Pignor. de Serv. p.* 558. Habebant majora quàm olim, villas. Varr. R. R. III. 3. *Nunc aviaria ſunt, nomine mutato, quod vocantur ornithones, quæ palatum ſuave domini paravit, ut tecta majora habeant, quam tum habebant, totas villas, in quibus ſtabulentur turdi ac pavones.* Meurſ. de Lux. Roman. c. 15.

AVIARIUS erat avium curator & cuſtos. Inſerviebat etiam privatorum luxui. In marmore legitur *Aviarius altiliarius*,

D. M.
OLO. PLUTIO, SUCCESSO
PRISCUS
L. VARI. AMBIBOLI
AVIARIUS, ALTILIARIUS.

Et hic erat, qui *fartor* appellabatur. V. illum infr. in *Fartor*. Pignor. de Serv. p. 558. Reineſ. Inſcript. Claſſ. IX. n. 12.

AVIOLA *Conſularis in rogo revixit, & quoniam ſubveniri non poterat prævalente flamma, vivus crematus eſt.* Plin. VII. 52. *Mereſt. Pomp. Feral.* 1. 11.

AVIS *admiſſiva ab auguribus dicebatur, quæ conſulentem jubebat*, & hortabatur ad agendum, quod animo propoſuerat, Feſtus. Plaut. Aſin. II. 1. 10.

Unde ſumam? quem intervertam? quo hanc celeçem conferam?
Impetritum, inauguratum 'ſt: quovis admittunt aves.

Liv. IV. 18. *Ut ab auguribus, ſimul aves ritè admiſiſſent, ex compoſito tolleretur ſignum*, Lipſ. Antiq. Lect. 1. 7. Taubman. in Plautum. Broukhuſ. in Prop. III. 20. 7. Turneb. Adv. XXIX. 31. Muret. in Tibull. 1. 4. 19. Briſſon. de Form. 1. p. 123. Buleng. de Augur. c. 3. Admittere enim propriè eſt ſinere fieri. Terent. Eun. IV. 6. 23.

Sed tu quod cavere poſſis, ſtultum admittere eſt.

Ubi Donatus: *Admittere, fieri ſinere. Et melius dixit quàm pati. Hoc generale eſt, Nam nunc admittere, pati fieri ſignificat.* Dacer. in Feſtum.

Avis alba erat læta & felix. *Buleng. de Augur. c.* 3.

Avis altera in auguriis appellabatur, quæ utique proſpera non eſt. Sic alter nonnunquam pro adverſo dicitur & malo. Feſtus in *Alter*. Felici priori auſpicio vitium faciebat. Augures verò in templo ſedentes ad augurium captandum abſtinebant vocibus malè ominatis, ideoque potius alteram *avem*, quàm adverſum dicebant. *Scalig. ad Feſtum. Buleng. de Augur. c.* 3. *Thyſ. in Gell. N. A.* 1. 12.

Avis ambuſtanea in auguriis erat inauſpicata & infelix. *Buleng. de Augur. c.* 3. *Scalig. in Feſtum in v. Buſtum. Thyſ. in Gell. Noct. Attic.* 1. 12. Dicitur etiam *incendiaria*. V. illam.

Avis arciva dicebatur, quæ in auſpiciis vetabat aliquid fieri. Feſtus. Eſt ab arcendo. Veteres gloſſæ: *Arcivus*, εἰρκτικὸς, id eſt, *impeditivus, ineber*. Græci arcivas aves ἐμποδίους vocant. *Scalig. in Feſtum. Briſſon. de Form.* 1. *p.* 123. *Buleng. de Augur. c.* 3.

Avis aſtur, unde nata vox Gallica *Autour*, erat ex numero *avium* prædatricium, quibus veteres ad venandum utebantur. *Buleng. de Venat. circi c.* 4.

Avis candida in auguriis erat auſpicata, bona, & felix. *Buleng. de Augur. c.* 3.

Avis carnivora inter prodigia obſervabatur, Flor. IV. 7. 7. *Sed nec tum imminentis cladis deſtinata ſigna latuere. Nam & aſſueta cadaverum pabulo volucres caſtra quaſi jam ſua circumvolabant.* Buleng. de Prodig. c. 61.

Avis clivia dicebatur à clivo. Clivus verò locus arduus. Et clivia auſpicia dicebant, quæ aliquid fieri prohibebant. Omnia enim difficilia clivia vocabant. Feſtus. Plin. X. 14. *Cliviam avem ab antiquis nominatam animadverto ignorari. Quidam clamatoriam dicunt, Labeo prohibitoriam.* Auguſtin. ad Feſtum. Briſſon. de Form. p. 123. Buleng. de Augur. c. 3. Thyſ. in Gell. N. A. 1. 12. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 1.

Avis illex, παλεύτρια. Παλεύειν, Illicere. Illis veteres ad aucupia utebantur. *Buleng. de Venat. Circ. c.* 4.

Avis incendiaria vocatur Obſeq. de Prodig. c. III. *Avis incendiaria viſa & occiſa.* c. 100. *Avis incendiaria in Urbe viſa.* Omen erat incendii. Servius in Fragmentis. *Sane bubo ſi cujus ædes inſederit, & vocem miſerit, mortem ſignificare dicitur. Si autem de buſto ſudem ad tectum detulerit, incendium ædibus portendere*, Plin. X. 13. *Propter illam ſæpè numero luſtratam Urbem invenimus in Annalibus, ſicut L. Caſſio, C. Mario Conſulibus. Quæ ſit avis ea, nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur, incendiariam eſſe, quæcunque apparuerit carbonem ferens ex aris, vel altaribus. Alii ſpinturnicem eam vocant.* Briſſon. de Form. 1. p. 123. Thyſ. in Gell. N. A. 1. 12. Pitiſc. in Suet. Claud. c. 22. n. 2. §. 5. Spinturnicem eandem eſſe cum incendiaria non dubito. Græco enim nomine dicta eſt παρὰ τὸν σπινθῆρα, quòd carbonem ex rogo, aut ex altari in ædes inferret. σπινθὴρ eſt ſtrictura ignis. *Scalig. in Feſtum voc. Buſtum. Thyſ. l. l. Buleng. de Augur. c.* 3. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* v. 39.

Avis inebra, quæ in auguriis aliquid fieri prohibebat. Et prorſus omnia inebra appellantur, quæ tardant, vel morantur agentem. Feſtus. Gloſſarium. *Enebra*, ἐναντία. *Enebrum*, πράγματος ἐμπόδιον. *Eniber picus*, ὄρνις κωλυτικός. *Inebra*, ὄρνεον μαντευτικόν. Servius in Fragmentis: *Certa genera avium ab auguribus appellantur, quæ pennis, vel volatu omina poſſunt facere: quæ ſi fuerint proſpera, præpetes; ſi adverſa, inebræ dicuntur.* Scalig. in Feſtum voc. Inebræ & Enubro. Thyſ. in Gell. N. A. 1. 12. Buleng. de Augur. c. 3.

Avis infera eſt adverſa, inauſpicata, infelix. Servius. Sed *præpetes aut ſuperiora tenent, & præpetes vocantur: aut inferiora, & dicuntur infera*, Buleng. de Augur. c. 3. Briſſon. de Form. 1. p. 123.

Avis inhiba, quæ prohibet. Iſidor. XII. 7. *Alites ſi adverſa ſunt, inhibæ dicuntur, quod inhibeant, id eſt, vetent.* Buleng. de Augur. c. 3.

Avis Numidica, cum Meleagridibus licèt nonnulli confundant, & ajant eſſe, quas nunc Indicas gallinas vocitamus, certè ab illis eſt diſtinguenda. Suadet hoc Colum. VIII. 2. *Africana eſt, quam plerique Numidicam dicunt, Meleagridi eſt ſimilis, niſi quod rutilam galeam, & criſtam capite gerat, quæ utraque ſunt in Meleagride cærulea.* Ejus pennæ ſunt nigræ; ſed albis guttis conſperſæ. Mart. III. 44. 15.

Et picta perdix, Numidicaque guttata,

Caſtellan. de Eſu Carn. IV. 6. Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 11. Pitiſc. in Suet. Cal. c. 22. n. 9. §. 35.

Avis remora in auſpiciis dicitur, quæ actutum remorari compellit. Feſtus. *Buleng. de Augur. c.* 3. *Briſſon. de Form.* 1. *p.* 123. *Laurent. var. ſacr. gentil. c.* 1.

Avis ſecunda in auſpiciis dicitur, quæ auſpicata & felix. Liv. VI. *Deos eſſe qui ſecundis avibus in prælium miſerunt.* Ennius:

Hinc Remus auſpicio ſe devovet, atque ſecundam
Solus avem ſervat.

Buleng. de Augur. c. 3.

Avis ſiniſtra erat in auſpiciis proſpera. Serv. Æneid. II. 693. *Siniſtrum proſperum, quia cæleſte eſt. Siniſtrum autem à ſinendo dicitur, quantum ad augurium pertinet, quod nos agere aliquid ſinat.* Feſtus: *Siniſtra aves, ſiniſtrumque & ſiniſtimum auſpicium, id eſt, quod ſinat fieri. Varro Epiſt. Quæſt.* V. *A Deorum ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dextram occidentes, factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quàm dextra eſſe exiſtimentur.* Briſſon. de Form. 1. pag. 113. Plutarch. Quæſt. Rom. 77. & ad illum Boxhornius, Buleng. de Augur. c. 2. Turneb. in Cicer. de Leg. III. p. 184. V. ſupr. in *Augurandi modus*.

Avis

Avis ſupervaganea ab auguribus dicebatur *avis*, quæ ex ſummo cacumine vocem emiſiſſet, dicta ita, quia ſuper omnia vagatur, aut canit. Feſtus. Virg. Æneid. v. 254.

—— quem prapes ab Ida
Sublimem rapuit pedibus Jovis armiger uncis.

Buleng. de Augur. c. 4. Struv. Antiq. Roman. c. 6, p. 262.

Avis Titia dicta eſt avis, *quam in auguriis certis ſolebant ſodales Titii obſervare*, Varr. de Ling. Latin. IV, 15. *Briſſon. de Form. 1. p. 123.*

Avis Volſgra, quæ ſe unguibus & roſtris vellebat, & ſe vellendo auſpicium faciebat. Stat. Theb. III. 513.

—— ſimul ora recurvo
Ungue ſecant rabida, planctumque imitantibus alis
Exagitant zephyros, & plumea pectora cadunt.

Homer. Odyſſ. Β, 153.

Laniantes verò unguibus maxillas.

Buleng. de Augur. c. 3.

Avium tria erant genera; alites, quæ volatu; oſcines, quæ cantu; pulli, qui tripudio ſigna dabant rerum futurarum. Cicer. Fam. VI. 6. *Non igitur ex alitis volatu, nec ex cantu ſiniſtro oſcinis, nec ex tripudus ſoliſtimis tibi auguror.* Manut. de Leg. Roman. c. 36. Linguam vocant, quia aves inter ſe loqui, & ſermonem earum ab auguribus quibuſdam intelligi putant. Martianus Capella: *Et volucrum diverſos meatus, & oſcinum linguas, & prapetis omina penna.* Philoſtr. 1. 14. *Eo ſapientia proceſſerat, ut Arabum more voces animantium intelligeret.* Eſt enim hoc commune Arabibus, ut *aves* intelligant divinantes, quæ oracula monere ſolent. *Conjiciunt autem brutorum voces, cum draconum cor, aut hepar comederint.* Plin. x. 49. *Qui credit iſta, & Melampodi profecto aures lambendo, dediſſe intellectum ſermonis dracones non abnuet; vel qua Democritus tradit nominando aves, quarum confuſo ſanguine ſerpens gignatur, quem quiſquis ederit intellecturus ſit avium colloquia.* Buleng. de Augur. c. 4. Cerebella fibris ademptis per collum tranſmiſſa in pretio fuerunt. Suet. Vitell. c. 13. n. 5. *In hac phaſianorum & pavonum cerebella.* Lamprid. Heliog. c. 20. *Exhibuit & Palatinis ingentes dapes refertas cerebellis phœnicopterorum & turdorum.* Buleng. de Conviv. II. 24. Pitiſc. in Suetonium.

Aves, eas præſertim, quas defunctis cariſſimas fuiſſe conſtabat, in rogum mittere ſolebant. Plin. Epiſt. IV. 2. *Habebat puer luſcinias, pſittacos, merulas, omnes Regulus juxta rogum trucidavit, nec dolor erat ille, ſed oſtentatio doloris.* Moreſtell. Pomp. Feral. VII. 4. Sicubi nidularentur, vulgò dirum fuit. Liv. XXXIV. 10. *Lanuvii in ade intus Soſpita Junonis corvos nidum feciſſe.* XXVII. 4. *Aves in ludo Diana nidos in arboribus reliquerunt.* Buleng. de Prodig. c. 64. Anteſiniſtræ, poneſiniſtræ, antedextræ, ponedextræ una voce quæ dicantur, V. ſupr. in *Anteſiniſtra.* Ad ſpectaculum minio colorabantur. Varr. de Re ruſt. III. 9. *Sed Africana adſpectu, ac facie incontaminata in ornatibus publicis ſolent poni cum pſittacis, & merulis, item aliis id genus rebus inuſitatis.* Fortaſſe hoc factum in ſtruthionibus etiam, niſi colorem nativum minii hiſce avibus appinxeris. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 3.* *Aves* nocturnas & infauſtas, veſpertiliones, & ferales bubones foribus domus expiandæ veteres affigebant, & nos hodie affigimus. Apul. Metam. III. p. 193. *Quid? quod iſtas nocturnas aves, cum penetraverint larem quempiam, ſollicitè prehenſas foribus videmus affigi, ut quod infauſtis volatibus familia minantur exitium, ſuis luant cruciatibus.* Schott. Obſerv. 1. 12.

AUL.

AULA, ut ſcribit Athen. v. p. 189. eſt *locus ſubdialis ac perflatilis.* Homerus voce αὐλῆς ſic ſemper eſt uſus. Sunt tamen loca, ubi interpretentur atrium, hoc eſt, prægrande illud triclinium, quod vulgo ſalam dicimus. Ait quoque Athenæus, Homeri poſteros vocem hanc uſurpare pro regia, ſive domo Principis, quomodo Menandrum & Diphilum uſos comprobat. Rationem appellationis addit; nempè, vel quod ante hujuſmodi domus ſint loca iſta ſubdialia, quæ αὐλὰς propriè dici dicebamus; vel quod ſatellites in regiis *aulis* ſoleant παραυλίζεσθαι, hoc eſt, excubare. *Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Imperat. Roman.* II. 17.

Aula Adonidis. V. illam infr. in *Horti.*

Aula Auguſtana, ſedes imperii Romani, fuit in monte Palatino. Ab Auguſto enim deinceps omnes Romani Imperatores in Palatio habitaverunt. *Aulam* Palatinam, in qua Imperatores poſtea habitarunt, primus in domo Hortenſiana inſtituit Cæſar Auguſtus. Suet. c. 72. n. 2. *Habitavit poſtea in Palatio, ſed nihilominus adibus modicis Hortenſianis, & neque laxitate, neque cultu conſpicuis, ut in quibus porticus breves eſſent Albanarum columnarum, & ſine marmore ullo aut inſigni pavimento conclavia, ac per annos amplius quadraginta eodem cubiculo hyeme & aſtate manſit.* Eam incendio abſumptam reſtituit Auguſtus c. 57. n. 5. *Panvin. Imp. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 272. *E.*

Aula fuerunt in templis, ut in tribunalibus ſepta, quæ turbas prohiberent. *Guther. de Jur. Pontif.* III. 9.

AULÆUM eſt *genus veſtis peregrinum.* Non. XIV. 4. Rectius eſt genus veli peregrini, & quidem pretioſiſſimi. Attalicum *aulaum* vocat Val. Max. IX. 1. *Quid enim ſibi voluit princeps ſuorum temporum Metellus Pius, tunc cum in Hiſpania adventus ſuos ab hoſpitibus aris, & thure excipi patiebatur, cum Attalicis aulais contectos parietes lato animo intuebatur?* Ræward. Var. V. II. Illo parietes *aulaeum* veſtiuntur in lautioris convivii apparatu. Stat. Theb. 1. 518.

Emunire toros, altoſque inferre tapetas.

Et quod lecticis cubitoriis inſternitur. Virg. Æneid. 1. 701.

—— Aulais quum jam ſe Regina ſuperbis
Aurea compoſuit ſponda.

Ubi Servius: *Aulais, velis pictis, qua ideò aulaa dicta ſunt, quòd primum in aula Attali Regis Aſia inventa ſunt. Ideò autem etiam in domibus pendebantur aulaa, ut imitatio tentoriorum fieret: ſub quibus bellantes ſemper habitavere majores. Unde & in thalamis hoc fieri hodie conſpicimus. Varro tamen dicit vela ſolere ſuſpendi ad excipiendum pulverem, quia uſus camera ignorabatur.* Unde Horat. Sat. II. 1. 54.

Interea ſuſpenſa graves aulaa ruinas
In patinas fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non aquilo Campanis excitat agris.

Mercur. Art. Gymn. 1. 11. Salmaſ. in Vopiſc. Firm. c. 3. Gyrald. de Poet. Dialog. VI. pag. 337. C. Pitiſc. in Curt. VIII. 5. 21. In feminino uſi ſunt Apulejus ex emendatione Bernaldi Metam. v. p. 167. *Subde aliquo claudentis aulaa tegmine lucernam.* Curt. VIII. 5. 21. *Rex poſt auleam, qua lectos obduxerat, ſtabat.* In Græcis enim eſt αὐλαία. Servius l. l. *Sciendum Graca nomina in η exeuntia, cum derivationem faciunt, η in a diphthongum convertere, ut αὐλὴ, aulaa.* Suidas. *Αὐλαία τὸ τῆς σκηνῆς παραπέτασμα.* Pollux IV. 19. Ἔξεστι καὶ τὸ παραπέτασμα αὐλαίαν καλεῖν. *Pitiſc. l. l.* Erat etiam velum mimicum, ſive tragicum, quod in ludis ſcenicis ſolebat tendi. Cicer. pro Cœl. c. 27. *Deinde ſcabella concrepant, aulaum tollitur.* Apul. Metam. 1. pag. 16. *Aulaum tragicum dimovee.* Vela enim theatro obducebantur, & reducebantur pro commodo actuum, ne ſpectatoribus omnia paterent. Donatus de comœdia & tragœdia: *Aulaa in ſcena intexta ſternuntur, quod pictus ornatus erat ex Attalica regia Romam uſque perlatus, pro quibus atas poſterior ſiparia accepit.* Juven. Sat. VI. 67.

—— Quoties aulaa recondita ceſſant.

hoc eſt, quoties non luditur. Singula è ſcenæ umbraculis in proſcenium ordine prodibant, nec fuit integrum in ſcenam irrumpere trans *aulaa*, ut retegerentur qui latebant. Syneſ. II. de Pronoea: *Spectator qui ſuo loco exſpectat ea qua oſtenduntur, ſingulatim ordine prodeuntia ex umbraculis, modeſtus eſt. Quod ſi per vim irrumpat in ſcenam, & quod dicitur, in id quod latet oculos emiſſitios inferat, poſtulans confertum apparatum omnem per proſcenium intueri, in hunc Hellanodica maſtigophoros armant.* Buleng. de Theatr. 1. 28.

I, 28. Turneb. Adv. v. 4. Meurſ. Attic. Lect. I. 18.

AULICOCIA, ſive aulicoqua dicebantur exta, quæ in ollis coqui ſolebant. Feſtus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam literam geminabant. Itaque aulicoqua exta, quæ in aulis coquebantur, dicebant; id eſt elixa.* Turneb. Adv. xxII. 2. Stuck. de Sacrif. p. 195. Saubert. de Sacrif. c. 20. Grapald. de Part. Dom. IV. 12.

AULIS inſula eſt in Ægæo mari, in qua conjurarunt Græci, ſe non ante reverſuros ad patriam, quam Troja caperetur. Serv. in Æneid. IV. 425.

Non ego cum Danais Trojanam exſcindere gentem
Aulide juravi.

Mela II. 3. *Aulis, Agamemnonia Grajorumque claſſis in Trojam conjurantium ſtatio.* Freher. Cecropiſtrom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. IX. p. 1160. E.

AULIUS ab *Aulo* certè deſcendiſſe videtur. *Sigon. de Nom. Roman. c. 4.* Gens *Auliorum* & fuit Romæ ab ipſo prænomine deducta, &, ut ſcribit Panvinius, anno ab U. C. 432. exſtitit Conſul cum C. Sulpitio Longo Q. *Aulius* Q. F. Cerretanus. *Ferret. Muſ. Lap. II. Memor. 32.*

AULUS paſſim in monumentis. Unicum A ante gentilium nomen tam viri quàm mulieris exiſtens prænomen denotat utriuſque ſexus. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 524. F. Sigon. de Nom. Roman. c. 3.* Quandoque tamen vulgatiſſimum hoc prænomen pro nomine gentilitio invenitur in monumentis, Gruter. Inſcript. p. 114. n. 1.

PRO. SA. . . . . . .
ANTONINI. AV. PII. F.
P. AULUS. P. F. PALATINA
POSTUMIUS. ACILIANUS
PRÆF. COH. I. DELMATAR

Urſat. ibid. p. 525. A.

Aulus Gellius in rerum antiquarum veritate perſcrutanda, omnium propè ſcriptorum conſenſu, fuit diligentiſſimus. *Alſar. de Invid. & Faſc. Vet. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 893. D.* Hunc Gellium, an Agellium dicemus? Agellium conſtanter libri ſcripti, etiam illud optimæ notæ fragmentum Giſelini appellant: *Agelli Noctium Atticarum liber X. explicit.* Priſcianus etiam nomina propria deducit, à ſervo Servilius, ab agello *Agellius*. Lipſ. Epiſt. Quæſt. v. 8. Antiq. Lect. I. 10. De libris manuſcriptis, quos *Agellium* habere affirmat Lipſius, mirari ſatis non poſſum. Ubique locorum invehitur in ignaros librarios, eorum accuſat negligentiam, carpit oſcitantiam, qui verba commutent, pervertant ſententias, addant, demant, ſuſque deque plurima non rarò agant: & tamen hic non animadvertit exiguum eorum erratum, qui nomina disjuncta uno calami ductu copulant, aut qui puncto medio duo nomina non ſejungunt. Nam ex *A Gellius* dempto puncto fit *Agellius*, & puncto adſcripto migrat in *A Gellium*. Neque verò *g* littera, minuſculo charactere ſcripta, faceſſit negotium. Nam in uno eodemque libro Vaticano, qui ſolus habet *Agelius*, modò *Agellius* ſcriptus eſt per *g* minuſculam, modò per majuſculam, ita *A Gelliu* liber quartus. Unde conſtat planè oſcitantes fuiſſe librarios, nec de majuſculis, nec minuſculis literis, multò minùs de punctis laboraſſe: nemo enim non videt, *A gelli* interpretandum eſſe *Auli Gellii*, & puncto intermedio ſejungendum, aſſentientibus omnibus aliis Vaticanis libris, quorum pleríque habent *Auli Gellii Noctes Atticæ*, prænomine ſcilicet omnibus literis ſcripto: alii *A Gellii*, prænomine ex antiquo more exarato per unicam literam A. puncto terminatam. *Ab agello*, auctore Priſciano, *fiant Agellii* ſexcenti: non recuſo; ſed nihil ad rem hoc pertinet; nihil ad *A Gellium* Noctium Atticarum ſcriptorem. Nam Priſcianus ſolam docet *agellii* ab *agello* derivationem, non verò probat, *Agelliam* eſſe Romanam familiam, multò minùs auctorem noſtrum *Agellium* dicendum eſſe. Ego antiquum *Auli Gellii* nomen retinendum eſſe nullus dubito. Id ut credam, faciunt ſex Vaticani codices impreſſi libri omnes, & Romanus uſus. Etenim, ut hinc exordiar, *Agelliam* familiam vix, imò ne vix quidem apud Romanos reperies, *Gelliam* verò apud Ciceronem, Livium, Dionyſium, Valerium, Plutarchum, Aſconium, Faſtos Capitolinos. Accedit, quòd ſi *Agellii* nomine gentilicio appellandus eſt (nam quæ in IUS deſinunt, gentilicia) ſuum prænomen ei neceſſariò imponendum. Neque enim fieri poteſt, ut quiſpiam prænomine, hoc eſt, proprio nomine careat. At *Agellii* prænomen apud neminem videre eſt veterum, aut recentiorum auctorum: ergo neceſſariò ſequitur, ut *Aulus* ſit prænomen, *Gellius* nomen gentilicium. *Petrus Servius Juven. Feriar. c. 2. Lambec. apud Thyſ. in A. Gellii Præfationem, Prouſt in operis Propilæo de A. Gellii nomine, Malvaſ. Marm. Felſin. Sect.* VIII. *c. 8.* In utramque partem de hac quæſtione diſputat *Barth. Avo.* XXXV. 7. Sed de illa contendere nolunt *Nardin. Rom. Vet. I. 4. & Alſar. l. l.*

AUM.

AUMICIAM vulgò vocant amictam, pelliceum, quo tempore æſtivo utuntur ſacerdotes, qui Canonici dicuntur, quum in ædis choro ſedentario divinos Davidis verſus alternis ultrò citròque vicibus decantant. *Bayſ. de Re Veſt. c. 16.* Vocabatur etiam *Almucia* & *Almucium*. Primitùs capita operuit, ita ut à capite pellis pars retro penderet, quæ collum tegeret; pars verò ea, quæ caput operiebat, formæ fuit quadratæ, & quatuor veluti cornua effinxit, quod licet inſpicere in antiquis picturis Canonicorum, in Regeſto cameræ Comput. Pariſ. Atque hinc jam licet haurire, unde ejuſmodi pileorum, vulgò *Bonnets quarrez* appellamus, uſus fluxerit, qui non alii ſunt quàm *aumiciarum* pars, quæ caput tegebat, reſecta cauda, quod quidam pauci, opinor, hactenus adverterunt: iique tum obtinuerunt, cum *almucia* vel in brachiis, vel ſupra humeros geſtari cœpere. *Du Freſne Gloſſar. Tom. I. p. 142.* Fuit etiam monachorum laicorum, tum virorum, tum mulierum. *Idem ibid. p. 141.*

AVO.

AVONIA gens. V. illam infr. in *Gens.*

AUR.

AURARIA eſt auri fodina. Tacit. Ann. VI. 19. I. *Aurarias ejus, quamquam publicarentur, ſibimet Tiberius ſepoſuit.* Ægyptiorum fuit inventum. Diodor. I. *Quorum Reges omnes criminis damnatos, item ex hoſtibus captos, ſive quis Regem offendiſſet, ipſum & totam cognationem interdum, auro effodiendo deputabant: ſimul & facinorum pœnam ſumentes, ſimul & quæſtum uberem ex eorum labore capientes.* De illis Caſſiod. Var. IX. 3. *Cameris ingenioſa præſumptione revolutis, talpinum animal imitantes, itinera fodiunt, quæ nullis antea patuerunt. Intrant caligines profundas, vivunt ſine ſuperis, exulant à ſole: & dum ſub terris compendia quærunt, nonnunquam lucis gaudia derelinquunt.* Hi tali numero apud Romanos, ut Polybius ad Carthaginem Novam fodinis in Hiſpania *non minus quadraginta millia hominum* aſſerat in fragmentis *aſſiduè in opere verſari.* Plin. XXXIII. 4. notat *cenſoriam legem Ictimulorum aurifodinæ fuiſſe in agro Vercellenſi, qua cavebatur, ne plus quinque millia hominum in opere publicani haberent*, ne in una conductione totum aurum exhaurirent. *Lipſ. de Magnit. Roman.* II. 5. Unde patet libera Republica à Cenſoribus fuiſſe locatas. Plerumque, quia ex illis maximæ opes extrahebantur, in Principum patrimonium tranſierunt. Strab. III. p. 102. *Sunt autem & nunc argentariæ, non quidem publicæ. neque illis, neque aliis in locis, ſed in privatorum poſſeſſiones demigrarunt. Auraria verò fiſci habentur ut plurimum.* Lipſ. l. l. Burman. de Vectig. Diſſert. 6. Habuerunt pulcherrimas & fœcundiſſimas variè, ut in Hiſpaniis, Galliis, Norico, Salaſſis, Illyrico, Pannonia, Thracia, Macedonia, Proconneſo. Habuit & Italia, putavitque Plinius aliam nullam fœcundiorem metallorum quoque tellurem eſſe: ſed interdi-

cto

ćto Patrum cautum, ut ei, velut parenti, parceretur. *Lipſ. l. l.*

Auraria, χρυσαργύριον, tributi genus, quod Conſtantinus inſtituit, ſi Zoſimo II. 38. 6. credimus: quæ *auraria collatio* dicta eſt lib. 13. Cod. Theod. Tit. de Luſtral. Collat. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 18. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 815. *B.* V. inſr. *Aurum negotiatorum*. Aurifodinæ enim etiam privati fuerunt juris. Diſcimus hoc ex Ammian. XXXI. 6. *Quibus*, inquit, *acceſſere ſequendarum auri venarum periti non pauci, vectigalium perferre poſſe non ſufficientes ſarcinas graves*. Ex hoc loco maximum vectigal, inde Imperatori præſtari ſolitum, colligitur; quantum verò fuerit, definiri anceps eſt, nec videtur æquale ex omnibus metallis exactum, ſed pro venarum fœcunditate, vel ſterilitate definitum. *Burmann. de Vectig. Diſſert.* 6.

AURATA piſcis, χρυσόφρυς, in capite *auri* colorem refert. Oppianus:

Ἀγλαίη χρυσόφρυς ἐπώνυμος.

Ovid. Halieut. n. 109.

—— *& auri*

Chryſophyri inviolata decus.

Mart. XIII. 90. I.

Non omnis laudem pretiumque aurata meretur;

Sed cui ſolus erit concha Lucrina cibus.

Buleng. de Conviv. II. 37.

AUREA *eſt frenum, quod ad aures equorum religatur*. Feſtus. *Scheffer, de Re Vehic.* I. 13. *Buleng. de Circo c.* 16.

Aurea domus Neronis. V. illam inſr. in *Domus*.

Aurea mala. V. illa inſr. in *Heſperidum*.

Aurea pocula. V. illa inſr. in *Pocula*.

AUREÆ pateræ. V. illas inſr. in *Patera*.

Aurea ſtatuæ. V. illas inſr. in *Statua*.

AURELIA aqua. V. illam ſupr. in *Aqua*.

Aurelia gens. V. illam inſr. in *Gens*.

Aurelia porta. V. illam inſr. in *Porta*.

Aurelia via. V. illam inſr. in *Via*.

AURELIANUS Imperator habitavit in hortis Salluſtianis. Vopiſc. c. 49. *Diſplicebat ei, quum eſſet Romæ, habitare in Palatio, ac magis placebat in hortis Salluſtii, vel in Domitiæ vivere*. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 20. *Adhibito ſenatus conſilio muros urbis Romæ dilatavit*. Teſtem habemus Vopiſcum. Ut omnium Urbis ſecuritati proſpiceret, *cum videretur poſſe fieri, ut tale aliquid iterum, quale ſub Gallieno evenerat, proveniret*. Nardin. Rom. Vet. I. 4. Ac I. quidem ædificia tam magnifica & ſpleodida, quæ in Campo Martio erant, mœnibus Urbis incluſit, allecto ſcilicet Colle Hortulorum, qui magnam ejus partem amplexus, flexu ſuo verſus Tiberim, ubi nunc porta populi eſt, introitum Urbis coarctabat: & fortean multò etiam magis quàm nunc, ſi porta populi tempore Beliſarii, ut Procopius refert, in anguſtus ſita fuit. Atque ita ſylvam etiam, quam Auguſtus pone Mauſoleum ſuum ſeverat, totam mœnibus incluſit, qui ultimus finis fuit ſumptuoſarum illarum in Campo Martio ſubſtructionum. II. Inter portas Salariam & S. Laurentii ambitum aggeris a Servio Tullio facti uſque in ſitum, qui nunc eſt, protulit. III. Inter portam majorem & Monaſterium S. Crucis in Hieroſolymis alicujus forte grandioris ædificii imminens vicinia cauſa fuit, ut mœnia ſecundum aquæductum aliquantulùm in illum angulum extenderentur. IV. Inter portas Marranam, Latinam, & S. Sebaſtiani, ut ex parte ingens ille ſinus evitaretur, quem mœnia iſthic introrſum inter Cœlium & Aventinum reducta faciebant: utque omnia, quæ illic intermedia erant, ædificia in tuto collocarentur, ipſa muniendi ratio poſcere videbatur, ut *Aurelianus* colliculo, qui intermedius eſt, uteretur, & linea recta murum novum duceret, vetere illo multo breviorem. V. A porta S. Paulli ad flumen, tecto Aventino, muro per planitiem via recta ducto, multò minore mœnium tractu illud collis Teſtacei ſpatium, porticuſque, & cætera ædificia, ob appellentium ibidem in ripa navium commoda exſtructa, magno cum compendio incluſa fuere, & munita. VI. Neceſſitas in Tranſtiberina regione exigebat, quòd mœnia iſta cum illis, quæ in altera ripa erant, conjungerentur, atque ita quatuor fluvio immiſſi pontes intra ipſorum ambitum includerentur, ut tam ab hac, quàm ab illa parte, ad portam Septimianam, & ad Portuenſem, ab Urbano VIII. poſtea deſtructam, in adverſa ſibi ripa objectas, producerentur. *Nardin. ibid. c.* 8. Ejus murus eidem pœnè glebæ, cui hodiernus, incumbebat: niſi quòd & caſtrum Prætorium, & amphiteatri caſtrenſis extimam partem, hodie excluſa includeret, & Burgum Vaticanum excluderet hodie incluſum. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 1. §. 5. *Nardin. l. l.* Vetuit ideò milites, qui erant in exercitu, aruſpicibus quicquam dare, ne fortè ad gratiam militum loquerentur, aut mentirentur, apud Vopiſcum in Epiſtola Aureliani *A medicis milites gratis curentur, aruſpicibus nihil dent*. Buleng. de Sort. c. 6. Templum Soli poſuit. V. inſr. in *Templum*. Et Circum. V. inſr. in *Circus*.

AURELII, quamquam plebeji, à Sabinis Romam venerant, de quibus Feſtus: *Aureliam familiam ex Sabinis oriundam, à Sole dictam putant, quod ei publicè à populo Romano datus ſit locus, in quo ſacra faceret Soli*. Hæc gens cognomina Cottæ, Oreſtis, & Scauri tulit, quæ conſularis, cenſoria, & triumphalis fuit. *Panvin. de Nom. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* II. *p.* 2005. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 4. Licèt nomen gentilitium Romæ fuerit, prænominis tamen loco aliquando ſtetit in monumentis tam viri, ut eſt apud Gruter. Inſcript. p. 312. n. 2.

TERENTIÆ
FLAVOLÆ. V. V
MAXIMÆ
AUR. JULIUS. BAL
BILUS. SAC. SOL
OB. PLURA. EJUS
IN. SE. MERITA

quàm mulieris, ut p. 374. n. 4.

C. BASILIDES. EQ. R
ET. AUR. VIBIA
VIBIANÆ. MATRONÆ

nec non & loco cognominis, ut p. 26. n. 10.

CERERI. SACRUM
L. AP..... BAL. ET
P. STATIUS. P. F. PAL. AURELIUS. II. VIR

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. *p.* 225. *B.*

M. AURELIUS quartam adverſus Chriſtianos exercuit perſecutionem. Quamobrem in imperium Romanum iram Dei provocavit, quo factum eſt, ut continuò immiſſa peſtis à Deo per Italiam & provincias ſævierit, ut urbes civibus orbæ, & agri colonis exhauſti ſolitudinis vaſtiſſimæ ſimiles redderentur. Exercitus quoque ea lues delevit & abſumpſit. Hac neceſſitate impulſus *Aurelius* ingruente bello Marcomannico novos delectus habuit, ſine ullo ſtatus, nationis, cultus, aut profeſſionis diſcrimine, ut ſcribit Capitolinus. Hæc ſanè potiſſima fuit cauſa, quamobrem & Chriſtiani in exercitu Imperatoris *M. Aurelii* fuerint, & eorum perſecutio refrixerit. *Caſtal. de Columm. Triumph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1947. *D. Proſper. Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 294. *D. Alciat. Diſp.* III. 8. In hoc bello cum Romani in tantas difficultates incurriſſent, ut morbo, vulneribus, ardore ſolis ac ſiti vexarentur, nec ob eas res pugnare poſſent, aut aliò ſecedere, ſed in acie ſtantes atque in locis conſtitutis ardetent, nubes derepentè ita coactæ ſunt, ut maximus imber aquæ ceciderit non ſine Dei beneficio, quo ſitim ſedaverunt Romani: & fulmina crebra cœlitus prolapſa ſint, quibus hoſtes ſunt fugati. Dion quidem dicit apud Xiphil. LXXI. p. 805. Arnuphim magnum Ægyptium cum Marco fuiſſe, & Mercurium illum qui eſt in aere, aliosque dæmonas artibus magicis invocaviſſe, & per eos pluviam extorſiſſe. Sed à Xiphilino reprehenditur, qui dicit Dionem hoc mentitum eſſe. Cum Arnuphis non fuerit magus. Nec uſquam memoriæ proditum eſt, Marcum magorum ſocietate aut præſtigiis fuiſſe delectatum. Quod igitur ad hanc rem attinet, tale eſt. Cum Marcus unam

legio-

Digitized by Google

legionem haberet ex militibus Melitenis, qui omnes Chriſtum colunt, ad eum Præfectus prætorianorum venit, neſcientem in illo prælio, quid conſilii caperet, & timentem toti exercitui; eique fertur dixiſſe, nihil eſſe quod ii qui Chriſtiani nominentur, precibus imperare non poſſint, eſſeque legionem unam in exercitu hominum hujus generis. Hac re cognita Marcus ab iis petiit, ut Deo ſuo ſupplicarent. Quod cum feciſſent, Deus eos ſubitò exaudivit, percuſſit hoſtes fulmine, & Romanos pluvia recreavit. His rebus Marcus vehementer obſtupefactus, edicto Chriſtianos honore affecit, & legionem ipſam Fulminatricem appellavit. *Caſtel. ibid. p.* 1951. *A. Panvin. Faſt.* II. *p.* 232.

AUREUM bucinum. V. illud infr. in *Bucinum*.

Aureum vellus. V. illud infr. in *Vellus*.

AUREUS genus fuit monetæ, valuit quinque & viginti drachmis, ſive denariis. Dio LV. p. 556. D. *Aureum voco id numiſma, quod viginti quinque denarios valet, nomine vulgo recepto, quod ei datur etiam à nonnullis Græcis.* Lipen. de Stren. c. 3. §. 39. Turneb. Adv. V. 1. Cujac. Obſerv. XIX. 31. Gronov. de Pecun. Vet. III. 15. Thyſ. in Gell. N. A. I. 19. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 16. Hotman. Antiq. Roman. III. 3. 1. ..,.. 8. *Aureos* victoribus aurigis dare moris fuit Romæ. Suet. Claud. c. 21. n. 10. *Nec ullo ſpectaculi genere communior aut remiſſior erat, adeo ut victoribus oblatos aureos prolata ſiniſtra pariter cum vulgo, voce digitiſque numeraret.* Juven. Sat. VII. n. 243.

Accipe, victori populus quod poſtulat, aurum.

Ubi Scholiaſtes: *Ubi in theatro ſolent petere quinque aureos. Nam non licebat amplius dare.* Buleng. de Circo c. 55.

Aureus color. V. illum infr. in *Color*.

Aureus numerus. V. illum infr. in *Numerus*.

AURICHALCUM. V. illud infr. in *Orichalcum*.

AURIFEX eſt, qui annulos & vaſa aurea facit. In leg. ſcribit 34. ff. de auro & argento: *In aurifice falſum eſt, ſi aurum dederit, ita ut ex auro aliquid ſibi faceret: nam tunc, licèt apud aurificem ſit aurum, dominium tamen non mutabit.* Plaut. Aul. III. 5. 34.

Stat fullo, phrygio, aurifex.

Panciroll. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 19. C. Artem ipſam tradit hæc Inſcriptio:

NOVERAT HIC DOCTA FABRICARE MONILIA DEXTRA
ET MOLLE IN VARIAS AURUM DISPONERE GENMAS.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 219.

AURICA eſt oppidum Hiſpaniæ Bæticæ. Vulgò *Airona*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 566. E.

AURIGÆ appellabantur ii, qui curribus, ſeu equis inſidentes, eoſdem circa metas agitabant. Boni enim *auriga* fuit non effuſo impetu tenere per circum ferri, ſed vim equorum diſpenſare, & in fructum, ſeu commodum impendere: ubi flagello, & incitatione opus erat, incitare; ubi moderandum, moderatione uti, ad metam flectere, nec offendere, naufragium ab adverſarus, aut à ſe cavere. Cum enim in omnibus certaminibus arti locus eſſet, maximè tamen in circo. Virg. Æneid. III. 108.

Jamque humiles, jamque elati ſublimè videntur
Aera per medium ferri, atque aſſurgere in auras.
Nec mora, nec requies.

Stat. Theb. VI. 416.

—— *nunc avidi prono juga pectore tangunt.*
Nunc pugnante genu preſſis duplicantur habenis.

Qui ſine flagello agente equos, eorum illuſtrior victoria fuit. Vetus lapis: *Diocles cum ſine flagello viciſſet, inter miliarios agitatores primum locum obtinuit.* Servi, ſive libertini, ſive advenæ fuerunt. Dio LXIX. p. 795. B. *Quum in quodam ſpectaculo aurigam quendam liberum fieri cum clamore populus rogaret, Adrianus per tabellam reſpondit, docens: iniquum eſſe alienum ſervum liberum facere.* Ingenuo civi Romano *aurigam* eſſe probro erat. Quod tamen depravata Republica adoleſcentes nobiles aliquando factitarunt. Aſcon. in Orat. Cicer. p. 148. *In victoria quadrigarum; quod, cum Sulla poſt victoriam Circenſes faceret, ita ut honeſti homines quadrigas agitarent, fuit inter eos C. Antonius.* p. 152. *Diximus Sullæ ludis, quos hic propter victoriam fecerit, quadrigas C. Antonium, & alios quoſdam nobiles agitaſſe. Præterea Antonius redemptas habebat ab ærario vectigales quadrigas, quam redemptionem ſenatori habere licet per legem. Fuit autem notiſſimus in circo quadrigarum agitator Boculus.* Senatores etiam quandoque quadrigas agitaverunt. Suet. Cal. c. 18. n. 6. *Edidit & Circenſes plurimos, nec ullis niſi ex ſenatorio ordine aurigantibus.* Panvin. de Lud. circenſ. I. 11. Buleng. de Circo c. 50. Illorum habitus fuit peculiaris. Suet. Calig. c. 19. n. 5. *Poſtridie quadrigario habitu, curriculoque bijugi per hunc pontem ultrò citrò commeavit.* Lamprid. Commod. c. 2. *Auriga habitu currus rexit.* Pertinebat huc χιτὼν ἡνιοχικὸς, ut dicitur Callixeno apud Athen. V. p. 200. F. *In hæc omnia conſcenderant adoleſcentuli cum aurigarum habitu:* χιτῶνας ἔχοντα ἡνιοχικὰς. Στολὴ, ut dicitur Dion. LXIII. p. 718. C. *Currus praſina ſtola indutus agitavit.* Ubi repetitio articuli, legitur enim τὴν τε στολὴν τὴν πράσινον, oſtendit loqui eum de peculiari ſtola, ea ſcilicet, quali ſollenniter agitatores erant ornari. *Tunicam* Latinè appellavit Plin. Epiſt. IX. 6. 2. *Tanta gratia, tanta auctoritas, in una viliſſima tunica.* Loquitur de tunica aurigantium. Tunicæ addebatur caſſis in capite. Stat. Theb. VI. 330.

Ipſe habitu niveus: nivei dant colla jugales.
Concolor eſt albis, & caſſis, & infula criſtis.

Κράνος dicitur Dion. l. l. *Et galea aurigarum ornatus.* LXXIX. p. 913. C. *Quum ludis circenſibus decidiſſet ex curru, atque in eo curſu galeam abjeciſſet.* Callixenus apud Athenæum l. l. πίτασον appellat. Caſſidi infulam addit Statius. Quæ fortè fuerit circulus, medium ambiens corpus agitatoris, ſic dictus, quòd contortus eſſet ex filis, ambiretque corpus, ficut ſacerdotum infula cingebat caput. Illo habenas, quas libera non tenebat manu, poſt tergum conſertas habebat, partim, ut eò faciliùs equos coerceret, partim, ut in curru ſtans non nihil contra lapſum juvaretur. Quo reſpicit Stat. II. 504.

—— *ruit ilicet exſul*
Aonius, nexuſque diu per terga volutus
Exuit, abripitur longè moderamine liber
Currus.

Ubi Lutatius: *Se habenarum nexu, quo involutus per terga fuerat, liberavit, ne cum loris implicitus traheretur.* Scheffer. de Re vehic. II. 11. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. I. 10. & 14. Pinell. Additam. I. 10. In Olympia decem tantum decurrebant, qui numerus legitimus. Illi non judicio, ſed ſorte eligebantur. Quod improbat Apollonius apud Philoſtratum lib. V. cap. ult. *Buleng. ibid. c.* 13. In curru circenſi inſiſtebant, non ſedebant; neque ullum in eo eſt ſellæ ſpatium. *Argol. ad Panvin. de Lud. Circenſ.* I. 15. Aliquando tamen in temone ſedebant. Claudianus:

Jungit amor, lætamque vehens per nubila matrem
Gemmato temone ſedet.

Buleng. ibid. c. 59. Veſtiebant ſe in circi cellis ad hoc deſtinatis. Docet me Velius Longus de Orthographia: *Inverſis armis gladiatores pugnaſſe non eſt dicendum; ſed verſis, hoc eſt tranſmutatis: ſed nec inverſis pannis agitaſſe aurigas; ſed verſis.* Ergo dum in circo erant, tranſmutabant veſtes, & fiebant transfugæ, ut loquar cum Mart. XIV. 131. 2. Cellulis neceſſariò ad hoc diſpoſitis, ne coram populo nudarentur: certum eſt *aurigam* unum pluries ſub diverſa factione eadem die cucurriſſe. *Argol. ibid. c.* 12. Ars & induſtria ſumma *aurigis* requirebatur, in equis, in curribus ad metas flectendis, ne poſterior dexteritate flectendi quadrigas priorem anteverteret, quod ſæpè accidit; quòd ſi nimis currus agitando *auriga* metis adhæſiſſet, ſummum vitæ periculum incurrebat, ne rotis metam offenderet, & illiderentur, confractoque curru *auriga* concideret; quod multis accidiſſe conſtat. Sin verò nimio ſpatio metam evitaviſſet, qui tum ſequebatur *auriga*, inter metam & priorem breviori ſpatio delatus, ex ſecundo

pri-

Digitized by Google

primus efficiebatur, quod *eripere* vocabant. Arnob. VII. p. 246. *Sed equos tamen gaudere tranſire, tranſire pronos, & cernuos ruere cum curribus reſupinos, verti, trahi aliis curribus, & claudicare perfractis, & ineptias magis, & crudelitatibus mixtas ſummis in voluptatibus habuiſſe.* Panvin. l. l. Hipponam, ſive, ut vult Turneb. Adv. XXIV. 4. contendens, nec Hippo, nec Hipponum legi poſſe, Eponam equorum providam colebant, cujus ſimulacrum locabatur in ſtabulis. Juven. Sat. VIII. 152.

—— jurat
Eponam, & facies olida ad præſepia pictas.

Hunc ſuperſtitionis ritum fanaticis iſtis exprobrat Tertull. Apologet. c. 16. *Vos tamen non negabitis & jumenta omnia, & cunctos canterios cum ſua Epona coli à vobis.* Hanc coronis roſeis ornabant. Apul. Met. III. p. 96. *Reſpicio pilæ mediæ, quæ ſtabuli trabes ſuſtinebat, in ipſo fere meditullio, Eponæ Deæ ſimulacrum præſidens ædiculæ, quod accuratè corollis roſeis recentibus fuerat ornatum.* Neptuno etiam equorum ornamenta, cæteraque quæ actoribus in ludis uſui, dicabant. Variorum Epigrammatum VI. 2. 1. Ubi Neptunus auctore Lactant. VI. 2. 20. circi præſes erat, ut Deus Equeſtis, Ἵππιος Græcis nominatus ab equis, teſte Porphyr. de Abſtin. III. Atque eo in loco Mercurii ſtatua ad carceres fuit poſita, ut idem innuit ibidem Epigram. 2. *Tomaſ. de Donar. c.* 32. Proximè primam metam *auriga* victor curru in ſpinam diſſiliens, gradibus aliquot loco præmiis dicato conſcenſo, bravium accipiebat. *Panvin. l. l.* Accipiebat hoc ex manibus brabeutarum & dominorum in circo. Oſtendit hoc Chryſoſtomus: *Κρατεῖς ὑψηλὰς ἐκτείνας χεῖρας πρὸς τὸν βασιλέα λαβεῖν βραβεῖον τῆς φωνῆς*. Sollennitatem in diſpenſatione præmiorum ſic ponit Senec. Epiſt. 78. *Nos quoque evincamus omnia, quorum præmium non corona, nec pallium eſt, nec tubicen prædicationi nominis noſtri ſilentium faciens, ſed virtus & firmitas animi.* Præco enim numerabat victorias, puta ſi quot minora præmia meruiſſet *auriga* anticipando, ſeu detrudendo ſocios, mox ipſum præmium majus, & victorem prædicabat. Pindar. Olymp. XIII. 141.

—— Sexagies enim
Utrinque dulcilin-
guis vox præconis boni iis audita eſt.

Pyth. I. 60.

—— Pythiadis ſiquidem
In curſu præco proclamavit eam, nun-
tians ſpectatoribus de Hierone
Splendido victore.

Scribebantur etiam, ac in marmoribus nomina victorum adnotabantur apud aliquos. Scholiaſt. Pindar. Olymp. VIII. *Κατὰ τὰ μέγαρα ἔθος ἦν τῶν νικηφόρων τὰ ὀνόματα λίθοις ἐγκολάπτεσθαι.* *Argoli ad Panvinium.* Præmia illorum fuerunt varia. I. Palmæ. Marmor vetus:

M. AURELIUS. POLINICES. NAT. VERNA. QUI. VIXIT
ANNOS. XXIX. MENSES. IX. DIEBUS. V. QUI. VICIT
PALMAS. DCCXXXVII. SIC. IN. RUSSEO. DCCXXV
IN. PRASINO. IV. IN. VENETO. XII. IN. ALBO. XVII.
DECEMIUGE. VIII. SEIUGE. III.

Ferret. Muſ. Lapid. III. *Memor.* 43. Quæ tamen non fuerunt victoriæ præmia, ſed ſigna. Ideò victor renuntiatus, non illicò corona, ſed arrha quadam coronæ donabatur. Ariſtid. de Rhet. Orat. I. *Ῥάβδον γὰρ σύμβολον τῆς νίκης ἐδίδου τοῖς νικῶσι.* *Paſchal. de Coron.* VI. 22. II. Coronæ. Plin. Epiſt. X. 119. *Athletæ ea, quæ pro Iſelaſticis certaminibus conſtituiſti, deberi ſibi putant ſtatim ex eo die, quo ſunt coronati.* Vitruv. Præfat. IX. *Nobilibus athletis, qui Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea viciſſent, Græcorum majores ita magnos honores conſtituerunt, uti non modò in conventu ſtantes cum palma & corona ferant laudes; ſed etiam cum revertuntur in ſuas civitates cum victoria, triumphantes quadrigis in mœnia & in patrias invehantur, è republica, perpetua vita, conſtitutis vectigalibus fruantur.* Argol. ad Panvinium, Buleng. de Circ. c. 55. Paſchal. de Coron. VI. 23. .... III. Statuæ. Plin. XXXIV. 4. *Olympiæ omnium qui viciſſent ſtatuas dicari mos erat. Eorum verò, qui ter ibi ſuperaviſſent, ex membris ipſorum ſimilitudine expreſſa, quas iconicas vocant.* Argol. ad Panvinium. Figrell. de Stat. Roman. c. 13. Buleng. de Circo c. 54. & 55. Sed hæ non in foro, & porticibus publicis, & locis illuſtribus, ſed in aditu circi collocabantur, quod edictis Imperatorum cautum. Lib. Cod. XI. tit. 40. leg. 4. *Si quis in publicis porticibus, vel in his civitatum locis, in quibus noſtræ imagines ſolent conſecrari, pictura pantomimum veſte humili, & rugoſis ſinibus agitatorem offerat, revellatur: neque unquam poſthac liceat inhoneſtas in loco honeſto adnotare perſonas. In aditu verò Circi, vel in theatri proſceniis ut collocentur non vetamus.* Buleng. ibid. c. 50. & 54. His verbis inhoneſtæ perſonæ vocantur. Et videntur olim infames fuiſſe. Theophilus *ἡνίοχον* & *κυνηγέτην* famoſos facit in ſuis Inſtitutionibus. Xiphilinus in Nerone: *In circum inierunt ut viliſſimi quique, & equos agitaverunt Equites & Senatores.* Tertullian. de Spect. c. 22. *Quadrigarios, ſcenicos, xyſticos, harenarios damnant ignominia, & capitis minutione, arcentes curia, roſtris, ſenatu, equite, cæteriſque honoribus omnibus ſimul ac ornamentis.* Fab. III. 6. *Qui artem ludicram exercet, in quatuordecim primis ordinibus ne ſedeat.* Ulpianus tamen negat eſſe inter famoſos, leg. 4. ff. de his qui notantur infamia: *Generaliter ita omnes opinantur, & utile videtur, ut neque thymelici, neque xyſtici, neque agitatores ignominioſi habeantur.* Buleng. ibid. c. 50. Argol. in Panvin. l. l. Illorum factiones quatuor coloribus diſtinguebantur. V. inſr. in *Factio*. Et quatuor habebant ſtabula. V. infr. in *Stabulum*.

AURIS memoriæ conſecrata fuit. Serv. Ecl. VI. 3. Memoria enim uxor Jovis, Muſarum mater. Arnob. III. p. 121. culta eſt Carthagine, ut tradit Idatius Epiſcopus in Chronico, cui teſte Plin. XI. 45. *in aure ima locus eſt.* Tomaſ. de Donar. c. 23. Gyrald. Synt. Deor. I. p. 16. Stuck. Ant. Conv. II. 32. de Sacrif. p. 43. Calcagn. de Verb. Signif. p. 361. Jun. Anim. IV. 12. Almelov. Amœn. p. 25. Minervæ meo judicio meritò vota fuit tanquam Deæ ſapientiæ, *cum doctrina & ſapientia percipi auribus ſolis poſſit, oculis ſolis non poſſit.* Lactant. de Falſ. Sap. III. 9. Unde & huic *aures* argenteas ſacratas fuiſſe patet ex antiquo ſaxo Placentiæ apud Gruter. Inſcr. pag. 167.

MINERVÆ. AUG
L. CALLIDIUS. PRIMUS
BRIXELLANUS. EX. ARG
LIB. II. ITEM. L. CALLIDIUS
PRIMUS AURES. ARGENTEAS
V. S. L. M.

Tomaſ. l. l. Vel Jovem lapidem jurarem per *aures argenteas* Minervæ dedicatas inaures intelligi debere. Crediderim vel errore ſculptorum *aures* pro inaures poſitas; vel etiam *aures argenteas* dictas eſſe pro *auribus* argenteis inauribus ornatis, utpotè quæ ex argenti libris duabus conflatæ dicuntur. *Bartholin. de Inaur. Vet. c.* 10. Etiam ipſam *aurem* pro Dea pagani reputabant, ut docet Inſcriptio Patavii quæ inventa apud Rhamnuſios in baſi. Gruter. Inſcr. p. 89. n. 6.

AURIBUS
D. D. D.
PETRUSIA
PROBA
MAGISTRA.

Et erat poſt *aurem* æquè dextram locus Nemeſios, quo referebant tacto ore proximum à minimo digitum, veniam ſermonis à Diis ibi recondentes. Ejuſque partis contrectatio benevolentiam, qua parentes liberi proſequebantur, auditus ſenſu animis inſeri monebat, ſicut Clem. Alex. Strom. V. Quamobrem olim mos erat, ut pueri patres oſcularentur arreptis utrinque *auribus*, quod oſculi genus Pollux X. 24. vocat *χύτραν*. *Bartholin. ibid. c.* 5. Illarum ſumma pars *ἀποπόδιον* vocabatur, & in flagitio deprehenſis ignominiæ cauſa præcidebatur. *Rhodig. Ant. Lect.*

III.

Digitized by Google

III. 29. *Barthol. l. l.* Ima pars λοβὸς dicebatur, & pro appendendis inauribus, quæ ideò à Græcis ἐλλόβια ἀπὸ τῆ λοβῶ ſunt dictæ, perforabatur. Graciles has *aurium* cutes perforatas inde patet, quòd in *auricula* aurum geſtare dixerit Apul. de Doct. Plat. p. 570. *Auricula* verò vel Talmudicis dicitur tenerum *auris*, vel quaſi cauda *auris*. Kidduſchin fol. 21, *Quando perforant* autem ſervi, *non perforant niſi in* אלא *auricula*. R. Salom. exponit אַלְיָה *caudam auris*. Inde etiam *auricula ornatrix*. Barthol. l. l. Si dextra *auris* ſalierit, aut reſonuerit, in aliqua re gaudium ſignificat, ſervo autem bonam locutionem, virgini acquiſitionem, viduæ bonum; ſin autem ſiniſtra, ſublime aliquid fieri ſignificat, ſervo verò rerum magnarum aggreſſum, virgini vituperationem, viduæ diminutionem; at ſi interior pars dextræ *auris* ſalierit, malum ſignum eſſe affirmant, ſiniſtræ autem, audiet aliquid, non tamen ex illo lætabitur, verùm ſervo bonum enuntiat. *Niphus de Augur.* 1, 9. Tinnitum *aurium* ſolebant veteres obſervare. Ariſtæn. Epiſt. 11. *Non tibi tinniebant aures, cum tui lacrymans meminiſſem?* Catull. LI. 2.

—— ſonitu ſuopte

Tintinant aures.

Plin. XXVIII. 2. *Aurium tinnitu abſentium ſermones præſentiuntur*. Si *auris* ſiniſtra tintinat, inimicum: ſi dextra, amicum putant noſtri meminiſſe. Virg. Catal. tit. 6. c. 7. n. 1,

Garrula quid totis reſonans mihi noctibus auris,

Neſcio quem dicis nunc meminiſſe mei?

Buleng. de Omin. c. 2. Delrio Diſquiſ. Mag. III. 4. 4. *Aures* in pugillatu interdum amittebant certatores. Lucill. Anthol. II. 1. 1.

Hic in Olympiaca quondam generoſus arena

Mentum habuit, aures, ora, ſupercilium.

Sed pugil adſcriptus mox perdidit omnia.

Tertull. de Spect. c. 10. *Tales enim cicatrices caſtuum, & aurium fungos à Deo cum ſuo plaſmate accepit.* *Aurium* fungi contuſionum tumores ſunt in *auribus*, ἥλους Græci vocant, quòd clavorum capita imitentur. Geſtabant galeas quaſdam gladiatores, atque eiſdem pugiles fuiſſe uſos crediderim, ad tuendum præcipuè *aures* & naſum. Galenus eas ponit, ubi de ligaminibus facit. Α'μφωτίδας vocabant. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 1.

Auris picta apud Horum Apollinem Hierogl. II. 22. futurum opus ſignificat: Α'κοὴ ζωγραφουμένη μέλλον ἔργον σημαίνει. Opus ſponſorum quid aliud eſt, quàm ſobolis procreatio, quæ hanc obſcœnæ ſuperſtitionis ceremoniam proximè ſubſequebatur? Hinc in tabula apud Raphaelem Fabrettum ſcapus mutini *auritus* repræſentatur. *La Chauſſe de Mutin. Simul. Tab.* 3.

Auris votiva apud Plaut. Caſ. Prol. n. 29. eſt quæ ex voto hiſtrionum affecta eſt, ut apud Sidonium: *Perſpicuè me officii votivi compotem fecit*, hoc hoc, officio, quod votis expetebam. *Rob. Titius* I. 14. Votitus eſt, qui voto, quo minus quid faciat, impeditur. Plaut. Aſin. IV. 1. 44.

Nolo habere illam cauſam, & votitam dicere.

Lepidè igitur hiſtrio: ſi, inquit, voto teneminiſ, quo minus *auribus* mea dicta uſurpetis, at vos animo ea uſurpate. Luſit nimirùm in eo, quòd immobiles homini natura *aures* dedit, ut eæ adverti non poſſint: at animum adverte, vulgatiſſimum loquendi genus. Hoc igitur agere eos jubet. *Guilielm. Veriſ.* I. 14. Mihi *aures* votivæ ſunt, quæ cupiunt aliquid audire. *Tomaſ. de Donar.* c. 1. Lambinus tamen ad Plautum, Yvo Villiom. contra Titium 1. 15. Guil. Canter. Nov. Lect. II. 20. *aures vacivas* legunt.

AURUM ut fuit primo tempore rarum Romæ, ita poſt omnium copioſiſſimum ibi fuit. Varias ejus denominationes obſervavimus. *Lipen. de Stren.* c. 3. §. 42. *Aurum*, omni enim *auro* ineſt argentum vario pondere, alibi dena, alibi nona, alibi octava parte, ubicunque quinta argenti eſt portio, electrum vocatur. Plin. XXXIV. 4. *Gronov. de Pecun. Vet.* IV. 14. *Buleng. de Conviv.* IV. 14. Separatur ab argento, I. Aqua forti. Hæc vim ſuam non exſerit, niſi in maſſa longè major ſit portio argenti quàm *auri*. Requiritur ergo, ut maſſa ſaltem duos trientes argenti, & unum trientem *auri* contineat; & deinde, ut aqua fortis ſit acidiſſima: niſi enim talis ſit, argentum vim ejus eludet. Proportio hæc obſervatur, cum vires aquæ fortis explorare volumus; in quo quidem examine phænomenon admiratione dignum contingit. Omne enim argentum, quod in maſſa cum *auro* permixtum eſt, ita ab aqua forti eraditur, & ab *auro* ſecernitur, ut tamen forma vel figura maſſæ non mutetur, ſed ea æquè ac antea integra omnibus videatur. Hæc proportio adeo exactè obſervari non ſolet, niſi cum examen aliquod curioſum inſtituendum eſt. Aliàs enim ad ſeparationem hanc faciendam tres portiones argenti miſceri ſolent cum una portione *auri*, ita ut *aurum* quartam partem totius maſſæ conſtituat. Maſſa verò, quæ ex metallis, tali proportione mixtis, conſtat, non retinet priſtinam formam in ſecretione. *Aurum* enim in forma pulveris in fundo vaſis ſubſidit; argentum verò diſſolvitur, & poros aquæ fortis ſubit. Hic verò modus veteribus non fuit cognitus. V. ſupr. in *Aqua fortis*. II. Ope cementi regii, quod compoſitum eſt ex pulvere lateritio, aliiſque materiis, quæ ea præditæ ſunt proprietate, ut in argentum & æs vim ſuam exerant, illæſo & intacto *auro*, à quo omne argentum & æs, quod cum eo permixtum erat, ſecernunt, ita tamen, ut prior forma & figura totius maſſæ non mutetur. Poſt ſecretionem iſtam reperitur *aurum* optimum, puriſſimum, & coloris maximè intenſi, & maſſa tantum de pondere ſuo amiſiſſe deprehenditur, quantum argenti & æris antea continuerat. In hac operatione, quamvis portio argenti & æris, cum *auro* permixti, longè minor ſit portione *auri*, nihil tamen obſtat, quo minùs cementum vel in minimam portionem argenti & æris cum *auro* permixti, agat. Contrarium obtinere in aqua forti ſupra dictum eſt. III. Ope antimonii, quod cum *auro* in catino liquatur, nunc plus, nunc minus, prout *aurum* majorem minoremve argenti vel æris portionem continet. Antimonium cum *auro* non puro coctum & liquatum, argenti & æris particulas imbibit, quibus fœtum diſcedit ab *auro*, quod mox inſtar reguli in fundo catini ſubſidit. *Savot. de Numm. Ant.* II. 7. & 8. Budelius putat *aurum* & argentum ab omni prorſus impuritate poſſe purgari, ſi ingens *auri* & argenti portio ſimul excoquatur: & dicit hoc niti experientia & auctoritate optimorum artificum. Sed ex iiſdem experimentis conſtat, cum *auri* portio, licèt minima, à recrementis purgetur, difficillimum eſſe, *aurum* cum argento ita commiſcere, ut utrumque metallum ad minutiſſimas uſque particulas, eodem modo, quo aqua cum vino, invicem commiſceatur. *Aurum* enim, tanquam gravius, ad fundum deſcendit: argentum verò, utpotè levius, ſurſum pellitur; niſi continuò agitentur & commoveantur: tunc enim quodammodò ſecum permiſcentur. Hinc fit, ut aqua fortis vim ſuam ubique exerere, & omne argentum ad minutiſſimas uſque reliquias ab *auro* ſecernere nequeat. Præterea, quis dubitet, *aurum* & argentum ita ſibi invicem naturaliter immiſceri, ut non aliquid *auri* in argento, quod ab aqua forti diſſolutum eſt: & viciſſim aliquid argenti in *auro*, quod ad fundum deſcendit, remaneat? Idem dictum velim de reliquis ſecretionibus, quoniam eadem eſt ratio. *Savot. ibid.* c. 11. Puritatem & bonitatem *auri* & argenti monetarii in certos gradus diſtinguunt, & *auri* quidem in viginti quatuor, argenti verò in duodecim gradus. Gradus puritatis in *auro* vocantur charactæ; in argento verò denarii. *Aurum* igitur, cujus puritas eſt 24. graduum, quod vulgo 24. charactarum vocatur, ad extremam excoctum eſt puritatem, omnique alio metallo, ſiquidem poſſibile eſt eò uſque arte noſtra progredi, deſtituitur. Quilibet porò gradus in 32. gradus ſecundos, quin imò à nonnullis in 64 ſubdividitur. Si igitur, e. g. dicatur, maſſam *auri* habere 12. charactas, ſciendum eſt, eam eſſe compoſitam ex æquis portionibus *auri* & argenti, vel æris, pro ratione mixtionis; quoniam 12. ſunt dimidia pars ad 24. Sin

maſſa fuerit octodecim charactarum ; tum tres quartæ partes duntaxat *aurum* componunt, quoniam 18 obtinent rationem dodrantis ad 24. Maſſa *auri* octodecim charactarum, & unius octavæ partis charactæ, continet tres quartas *auri* partes, & prætetea octavam partem vigeſimæ quartæ partis totius maſſæ, ſeu clariùs, octavam partem charactæ. Notandum hic eſt, fractiones, ſive ſubdiviſiones charactæ, quibus uſque ad 32. aſcenditur, exprimi per 2. 4. 8. 16. duplicatis ſemper fractionibus præcedentibus, nec ulla ratione habita minutiarum inter eas interjectarum, veluti 3. 5. 7. & ſequentium. *Savot. ibid. c. 6.* *Aurum* etiam cum *auro*, nec argentum cum argento, nec æs cum ære coaleſcit, niſi intercedente diverſi generis materia. Sic ad ferruminandum *aurum* adhibentur, e. g. granum *auri*, 22. caractarum, tria grana argenti, & tondem æris; ad ferruminandum argentum, duæ partes argenti, & una æris invicem confuſæ, quod ferrumen etiam inſervire poſſet jungendo æri : quamvis propter caritatem, aliud vilioris pretii, ex una quarta parte æris, & tribus ſtanni compoſitum, adhiberi ſoleat, idque ferrumen vocatur *ramail.* Savot. ibid. c. 3. Olim ad æs habuit proportionem eandem, quam habet 1. ad 1728, ita ut una libra *auri* æſtimaretur millenis ſeptingentis & vicenis octonis libris æris, quoniam ſiliqua *auri* valebat libram æris, & libra continebat 1728 ſiliquas. *Savot. de Numm. Ant.* III. 16. Ejus proportio ad argentum non ſolum apud Romanos, ſed etiam Græcos olim duodecupla fuit, ut multi auctores recentiores ex Platone in Hipparcho probant, quamvis eadem apud Græcos aliquando major fuerit, nimirùm tredecupla, ut idem ex Herodoto in Thalia oſtendunt. Ibi enim hiſtoricus mentionem faciens tributi, quod Darius populis ſubjectis impoſuerat, dicit, Darium talentum *auri* æſtimaſſe tredecim talentis argenti. *Savot. ibid. c.* 11. Etiam tam apud Romanos, quam Græcos, aliquando fuit decupla, ut de Romanis probari poteſt ex fœdere cum Ætolis inito, quippe quo ſecundum Polyb. Excerp. Legat. XXVIII. & T. Liv. XXXVIII. 11. convenerat ut pro talento *auri* decem argenti pendere ipſis liceret. *Savot. l. l. Sardus de Numm. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 1720. *F.* De Græcis idem probant duo loca Pollucis ; prior ex IV. 24. ubi ſtater aureus dicitur habere pondus duarum drachmarum ; alter ex IX. 6. ubi Pollux expreſsè refert, valorem *auri* ad pretium argenti fuiſſe decuplum. Hæc proportio etiam confirmatur auctoritate Zonaræ, qui affirmat ſtaterem aureum, teſte Dione, valuiſſe vicenis drachmis argenti. Aliquando etiam infra decuplam fuiſſe videtur. Suetonius enim in vita Julii Cæſaris c. 54. *n.* 3. nos docet, Cæſarem in Gallia fana templaque Deum donis referta expilaſſe, urbeſque diruiſſe, ſæpiùs ob prædam, quàm ob delictum, indeque factum, ut *auro* maximè abundaret, & ſingulas *auri* libras ternis millibus nummum venderet, unde proportio *auri* ad argentum paullò minor octupla elicitur. Hoc nobis ita videtur, quoniam ſuſpicari licet, *aurum*, quod Cæſar ex Gallia Romam advexit, non fuiſſe omninò purum, quod colligitur ex conſtitutione novella Majorani, in qua *aurum* Gallicum minoris æſtimatur, quàm *aurum* puriſſimum. *Savot. l. l. Gronov. de Pecun. Vet.* II. 8. *Cenal. de Pond. ac Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 1504. *B.* Extitit etiam tempus, quo proportio *auri* ad argentum eadem fuit, quæ eſt unius ad quindecim, ita ut libra *auri* quindecies valore excederet libram argenti ejuſdem ponderis. Plin. XXXIII. 3. *Aureus nummus poſt annum* LXII. *percuſſus eſt quam argenteus: ita ut ſcrupulum valere ſeſtertiis vicenis, quod efficit in libras ratione ſeſtertiorum, qui tunc erant, ſeſtertios* ɪↄcccc. *Poſt hac placuit* LXM. *ſignari ex auri libris: paullatimque Principes imminuere pondus, minutiſſimus vero ad* XLVM. Plinius duo ſeſtertiorum genera diſtinguit, & primo loquitur de ſeſtertiis ſui temporis, quorum viginti valebant ſcrupulum *auri* : deinde de ſeſtertiis, qui ante ipſius ætatem in uſu fuerant; quod colligitur ex verbis illis, *ſeſtertiorum qui tunc erant*, quorum nongenti libram *auri* valore æquabant. Unde ſequitur, ſeſtertios Plinio antiquiores multò ponderoſiores fuiſſe, quàm eos, qui tempore Plinii in uſu erant. Secundum enim proportionem illam, qua viginti ſeſtertii in ſcrupulum *auri* computantur, in totam libram *auri* computandi ſunt 5760 ſeſtertii. Quod ad pondus illorum ſeſtertiorum attinet, quorum nongenti libram *auri* valore æquant, quinque unciam, & ſexaginta libram efficiunt. *Aurum* igitur hac proportione argentum quindecies valore excedebat. Quoniam enim viginti ſeſtertii quindecim tantum ſcrupulos valebant, ſi ſexaginta in quindecim ducantur, emerget inde ſumma 900. Talis igitur ſeſtertius pondere reſpondebat miliareſio poſteriorum temporum, quorum quinque itidem unciam, & ſexaginta libram efficiebant. *Savot. ibid. c.* 7. *&* 17. *Gronov. de Pecun. vet.* III. 4. Proportionem inter *aurum*, argentum, æs, conſuetudine jam latenter mutatam Conſtantinus decreto mutavit. Solidum itaque pro aureo fecit, quaternorum ſcriptulorum, ſeu quatuor & viginti ſiliquarum, quales 72 libræ, ſex unciæ *auri* attribuebantur ; pretio nummi prioris ex proportione, quæ olim inter *aurum* & argentum fuerat, quaſi tredecim denariorum & duorum obolorum. Sed hos denarios etiam abolevit Conſtantinus, & pro illis introduxit milliarenſes, graviores denario, 28 ſiliquarum & quatuor quintarum ſiliquæ: quum denarius 18 tantum ſiliquarum fuiſſet. Hi ſexaginta libram argenti faciebant, quinque unciam; duodecim ſolido taxati. Leg. 1. Cod. Theod. de expenſis ludorum: *Cum publica celebrantur officia, ſit ſportulis nummus argenteus, alia materia diptychis: nec majorem argenteum nummum fas ſit expendere, quàm qui formari ſolet, cum argenti libra una in argenteas ſexaginta dividitur: minorem dare valentibus non ſolum liberum, ſed etiam honeſtum eſſe permittimus.* Sic *aurum* ex proportione ad argentum decupla, quæ ſub Conſulibus & prioribus Principibus obtinuerat, crevit eo, ut una pars *auri* quatuordecim & amplius commutaretur paribus partibus argenti : libra argenti, continens milliarenſes ſexaginta, æſtimaretur quinis ſolidis : & ita quatuordecim argenti libræ reſponderent ſeptuaginta ſolidis, hoc eſt, minus duobus ſolidis quàm libræ, quum prius decem argenti libræ unam *auri*, & quatuor aurei tanto graviores libram argenti æquaſſent. Leg. un. utroque Codice de arg. pret. q. theſ. inſ. *Jubemus ut pro argenti ſumma quam quis theſauris fuerit illaturus, inferendi auri accipiat facultatem, ita ut pro ſingulis libris argenti quinos ſolidos inferat.* Gronov. ibid. IV. 13. Tempore Imperatorum Mauritii & Tiberii, ſolidus aureus, qui, ut illorum Imperatorum numiſmata aurea probant, quatuor ſcrupulos antiquos continebat, valuit viginti quatuor drachmis argenti. Cenalis ſcribit, proportionem *auri* ad argentum ſuo tempore eandem fuiſſe, quæ eſt unius ad quatuordecim. Egnatius in Suetonium obſervat, eam, tempore illo, quo iſta ſcriberet, ferè fuiſſe quindecuplam. Agricola de pretio metall. & monet. I. refert, homines ſuæ ætatis natu grandiores potuiſſe temporum meminiſſe, quibus portio *auri* in Germania empta fuerit tredecim portionibus argenti puri, & paullò poſt duobus trientibus partis decimæ tertiæ. Poſtea pretium *auri* decreviſſe, ita ut una ejus portio æſtimaretur tantum undecim portionibus argenti, & paullò plus. Hodie ſecundum edictum Regis proportio hæc eſt tredecupla, & paullò amplius; quoniam ſemipondo, vulgo marc. *auri* puri publicè æſtimatur ſeptuaginta octo libris, ſex aſſibus, & ſex denariis; ſemipondo verò argenti æquè puri ac purum, una & viginti libris & tribus aſſibus. Apud aurifabros ſemipondo *auri* venditur ducentis nonaginta duabus libris ; ſemipondo argenti puri verò tribus & viginti libris, & decem aſſibus: adeò ut inter aurifices proportio *auri* ad argentum hodie tantum ſit ut 1. ad $12\frac{1}{2}$ & paullo amplius: quæ proportio minor eſt ea, quæ edicto Regis publicè conſtituta eſt. Cauſa hujus rei eſt, quòd aurifabri minùs frequenter *auro* quàm argento in fabricandis vaſis uti ſoleant; unde illis minori pretio *aurum* quàm argentum vendi ſolet. Præcipua cauſa, quare pretium argenti in proportione ad *aurum* augeri ſoleat, eſt plerum-

Google

plerumque luxus. Quiſque enim, ne infimæ quidem conditionis hominibus exceptis, domum ſuam vaſis argenteis ſplendere vult: quam ob cauſam ſæpè argentum ſignatum conflatur, præcipuè ſi ex iſta fuſione lucrum aliquod percipiatur; vel etiam ob defectum materiæ, ſive argenti infecti. *Savot. ibid. c.* 19. Præterea Molinæus in tractatu ſuo de mutatione monetarum teſtatur, ſe in Actis curiæ monetalis Pariſienſis reperiſſe, *auri* pretium ad argentum olim fuiſſe ſedecuplum. *Savot. ibid. c.* 7. Ignibus tactum jucundiſſimam fragrantiam emittit. Juven. x. 27.

—— Et lato Setinum ardebit in auro.

Non ob ſplendorem tantùm; verùm ob geminatam odoris ſuavitatem, quæ cum in vino, tum in *auro* è caldæ fervore ſequitur, *Butius de Potu Antiq. c.* 24. Spargere ſive in majori, ſive in minori charactere aut pondere nemini licebat; quippe quæ dignitas ſoli Principis majeſtati erat reſervata, ut cum ſolius imperii ſit *aurum* contemnere, ejus etiam ſolius ſit *aurum* ſpargere, ut eſt in Novella cv. 1. & 2. *Lipen. de Stren. c.* 2. *prim. at.* §. 39. *Buleng. de Imperat. Roman.* II. 11. Veſtibus intexere in Aſia invenit Attalus Rex: unde nomen Attalicis. Plin. VIII. 48. *Junius Catal. Mechan. p.* 34. An geſtaverint quæ corpus vulgabant, quibus interdictus ſtolæ uſus erat, quæri poteſt. Apulejus de Byrrhena negat Metam. II. p. 37. *Aurum in gemmis, & in tunicis, ibi inflexum, hic intextum matronam profectè confitebatur.* Illis tamen aſſignat, ubi ait matronas ſiderali ſcientiæ impensè addictas, augures, aruſpices, magnique nominis Chaldæos conſulere ſolitas: at tenuiores in Circo à plebejis, ſortilegis, ac divinatoribus reſponſa futurorum petere conſueviſſe. Juvenal. Satyr. VI. 588.

Plebejum in circo poſitum eſt, & in aggere fatum.
Quæ nudis longum oſtendit cervicibus aurum,
Conſulit ante phalas, delphinorumque columnas.

Ovid. Rem. Amor. n. 341.

Proderit & ſubito, cum ſe non finxerit ulli,
Ad dominam celeres mane tuliſſe gradus.
Auferimur cultu: gemmis auroque teguntur.....

Art. Amand. II. 299.

Aurata eſt; ipſo tibi ſit pretioſior auro.

Plaut. Epid. II. 2. 38.

Sed veſtita, aurata, ornata ut lepide.

Ferrar. de Re Veſt. I. 3. 23. In nuptiis pro ſportulis videtur oblatum. Ammian. XIV. 6. *Quidam vigore artuum imminuto, rogati ad nuptias, ubi aurum dextris manibus cavatis offertur, impigrè vel uſque Spoletum pergunt.* Buleng. de Imperat. Roman. III. 15. Lindenbr. in Ammianum. Quis primus ſignaverit, ignoratur. *Calcagn. Equitat. p.* 577. *Aurum* in luctu mulieres non ſolebant geſtare, more tam in Græcia quàm Romæ uſitato. Terent. Heaut. II. 3. 45.

Mediocriter veſtitam veſte lugubri,
Ejus anuis cauſa, opinor, quæ erat mortua,
Sine auro tum ornatam, ita uti quæ ornantur ſibi.

Liv. XXXIV. 7. *Quid aliud in luctu, quàm purpuram atque aurum deponunt?* Dionyſ. IX. de Menenio Agrippa. *Αἱ δὲ γυναῖκες αἱ Ῥωμαίων ἐνιαύσιον ἐπένθησαν χρόνον πορφύραν ϗ χρυσὸν ἀποθέμεναι.* *Kirchman. de Fun. Roman.* II. 17. *Moreſtel. Pomp. Feral.* II. 22. In monumentis nonnunquam deponebant, & cum ipſis mortuis veteres ſolebant ſepelire. Terent. Eun. Prol. n. 13.

Aut unde theſaurus *in patrium monumentum pervenerit.*

Hinc jocatur Plaut. Pſeud. I. 4. 19.

Ex hoc ſepulcro vetere viginti minas
Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.

Et fabula Phædri I. 27. 1.

Humana effodiens oſſa theſaurum canis
Invenit.

Kirchman. ibid. III. 14. Guther. de Jur. Man. II. 32. Aring. Rom. Subter. I. 27. 3: II. 9. 11. Chiflet. Theſ. Sepulcr. c. 5. *Auri* pondo DCCXXVI. millia, argenti XCII. millia, & extra numerum CCCLV. millia populus Romanus ſeptem annos ante primum bellum Punicum in ærario habuit. Quid jam dicendum erit, cum profligato bello Punico ſecundo, & exciſa imperii æmula Carthagine, victor populus arma in Aſiam, Regeſque opulentiſſimos tranſtulit: unde tot magnanimi duces Urbem ſpoliis, ditiſſimaque Orientis præda repleverunt. Ejus rationes cenſendis opibus, cum publicis, tum privatis, toto libro ſecundo de magnitudine Romana ſubduxit Juſtus Lipſius. *Kobierzyck. de Lux. Roman.* I. 2. *Auri* Comes. V. illum infr. in *Comes*. *Auro* præpoſiti erant liberti, & alii, qui ſub Comite *auri* aureæ & argenteæ ſupellectilis uſibus Principis paratæ curam habuerunt. Quales ſunt præpoſiti *auri* eſcarii, de quibus lapis vetus. Gruter. p. 582. n. 9.

M. ULPIO. ERIDANO. AUG. L
AB. AURO. ESCARIO. PRÆPO
SITO

Item alius. ibid. n. 5.

PHILETÆRO. AUG. LIB
AB. AURO. GEMMATO

Aurum eſcarium & potorium non ſolum intelligendum eſt; ſed & *aurum* quodlibet & argentum factum, ut vaſcula, tabulæ, pelves, ſcutellæ, paropſidaria, repoſitoria, cacabi, aquiminaria, vaſa cætera ad coquendum, paropſides, & his ſimilia, quæ ab Ulpiano enumerantur leg. cum aurum ff. de aur. & arg. leg. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 16. *Pignor. de Serv. p.* 127. *Auro* & argento, relicta cera, Principes & ſummi viri, ut ſe cæteris præſtare indicarent, ad divitiarum oſtentationem, ſigna ſua conſueverunt imprimere, ut ex variis diplomatibus Regum ac Principum Lotharingiæ videre eſt. *Long. de Annul. c.* 9. Ante Carolum Magnum neminem Principum Romanorum literas *auro* obſignaſſe puto. *Polyd. Vergil. de Invent. Rer.* VIII. 2.

Aurum comparatitium dicitur Cod. de Milit. Veſte leg. 2. *Ita ut per Orientem provinciæ in titulo auri comparatitii, quod per jugationem redditur, compenſationis gratia perfruantur: exceptis Oſroena & Iſauria, nam eas demum conſtat aurum comparatitium minime debere.* V. *Aurum negotiatorium*. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 23.

Aurum coronarium plerique exiſtimant fuiſſe, quod ob peculiaris ſplendoris fulgorem coronis faciendis aptiſſimum fuerit. *Lazius Comm. Reip. Roman.* II. 13. Potiùs fuit, quod ſpecie triumphorum vel oblatum fuit, vel exactum. Origo ejus, ut ſocii & amici victori Imperatori coronas aureas offerrent, quaſi gratulantes, & meritum ei caput cingentes. Itaque primò coronæ ipſæ datæ, aut miſſæ: poſtea invaluit, ut pro iis pecunia offerretur. Hæc accepta à ſociis, aut ſubditis: & ſicut manubias ab hoſtibus legebant, ſic ſpolia iſta occulta ab amicis. Mos planè vetus, & à Græcis ad Romanos imitatione translatus. Apud Athen. XII. p. 539. A. Chares in rebus Alexandri Magni ait, *poſt victum Darium miſſas coronas partim à Legatis gentium, aliiſque, æſtimatas decem millibus ac quingentis talentis.* Apud Romanos crebrum, ut in Livio XXXVIII. 37. cum Cn. Manlius Gallo-Græcos viciſſet, eoque terrore Aſiam liberaſſet, *miſſa undique legationes non gratulatum modò venerunt, ſed coronas etiam aureas pro ſuis quæque facultatibus attulerunt.* Itaque idem Manlius apud Liv. XXXIX. 6. *in triumpho tulit coronas aureas ducentas, duodecim pondo*, id eſt, ut ſingulæ fuerint librales. In triumpho, inquam: & ita obtinuerat, ut eæ coronæ ante ipſum victorem latæ populo oſtenderentur. De eo Feſtus: *Triumphales coronæ ſunt; quæ Imperatori victori aureæ præferuntur.* Nec coronæ ſolum ipſæ; ſed *aurum* ac pecunia ad coronas: atque id propriè *aurum coronarium*, de quo & titulus eſt in codice Juſtinianæo. Serv. Virg. Æneid. VIII. 721. *Aurum coronarium dicitur, quod hodie à victis gentibus datur. Imponebant autem hoc Imperatores propter conceſſam vitam.* Non rectè omninò: nec ab ipſis jam victis ob vitam datam; ſed à ſociis amiciſque, ut dixi: datum tamen in pecunia, titulo coronatio. Ut apud Polybium in fragmentis: *Gerai coronarunt Antiochum Regem quingentis argenti talentis.* Ut apud Livium populus quidam Aſiæ: *Manlio ingredienti fines, ut cohiberet à populatione militem, in coronam auream quindecim talenta offerunt.* Hæc res ita poſtmodum crevit, ut non

jam

jam muneris amplius, ſed tributi ſpeciem haberet, nec in triumphis ſolùm, ſed in lætitia qualibet & primordus imperii daretur. Capitolin. in Antonino Pio c. 4. *Aurum coronarium, quod adoptionis ſuæ cauſa oblatum fuerat, Italicis totum, medium provincialibus reddidit*. Lipſ. de Magnit. Roman. II. 9. Figrell. de Stat. Roman. c. 22. Paſchal. de Coron. VIII. 6. Bergier. de Viis Milit. 1. Sect. 21. §. 5. Buleng. de Triumph. c. 29. de Vectig. c. 27. Laz. l. l. Demſter. Paral. Roſin. Ant. x. 29. Caroli Antiq. Roman. II. 3. Caſaub. in Spart. Adrian. c. 6. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. p. 1. c. 3. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 11. Coronarum harum magnitudo erat tanta, ut triumphantium capiti minimè aptæ eſſent, maximo majores. Sed nec ad hunc uſum, verùm ad pompam & ſpeciem triumphi erant, quærendaque fuiſſent coloſſorum capita, quibus imponerentur, ob nimiam earum in rotunditate diffuſionem. Tertullian. de Corona mil. c. 13. *Sunt & provinciales aurea, imaginum jam, non virorum, capita majora quærentes*. Numerus erat ultra modum ingens. Paullus Æmilius triumpho Macedonico prætulit cccc. quas Græciæ civitates illi victoriam gratulantes, & quaſi meritum caput cingentes ſtudioſè miſerant. Cn. Manlius, cum Gallo-Græcos vicifſet, in triumpho tulit cc. coronas aureas, ut ſupra dictum. Julio Cæſari & Auguſto à pluribus provinciis, Regibus, civitatibus datæ ſunt ∞ Iɔcc. XXII. quarum ſingulæ fuerunt ſaltem decem librarum. *Bergier. ibid.* §. 6. *Lipſ. l. l.* Poſt prælationem in templis, & Capitolio maximè, dicabantur. Plin. XXXIII. 1. *Non ignoro duo millia pondo auri periſſe, Pompeji tertio conſulatu, è Capitolini Jovis ſolio, à Camillo ibi condita*. Liv. XXVIII. 39. *Jovi Opt. Max. non grates tantùm ob hæc agere juſſi ſumus, ſed donum hoc etiam coronam auream in Capitolium victoriæ ergo ferre*. Etiam in aliis templis. Auguſtus de ſe in lapide Ancyrano: *In Capitolio, & in æde D. Julii, & in æde Apollinis, & in æde Veſtæ, & in templo Martis Ultoris conſecravi, quæ mihi conſtiterunt circiter millenis auri coronarii pondo triginta quinque millibus*. Lipſ. & Buleng. l. l. Libra *auri* centum ducatis æſtimata, ad decadem aucta profert mille ducatos: ad centuriam verò decem millia ducatorum. Quæ ſi aſſurgat in chiliadem, decem myriades perficiet, centumve chiliades. Sic fit, ut *auri* coronarii à Julio Cæſare toto orbe expilati & exacti ſumma aſſurgat ad numerum duorum millionum quingentorum quadraginta millium unà cum mille & quadringentis ducatis. *Cenal. de Pond. ac Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *pag.* 1597. *F.*

Aurum gemmatum dicitur de calicibus gemmas inſertas habentibus. Gemmæ aureis poculis includi ſolebant. Hinc *ſervus ab auro gemmato* in veteri inſcriptione. Mart. XIV. 109.

Gemmatum Scythicis ut luceat ignibus aurum.

Plin. XXXVII. 2. *Quinimo etiam jus videmur perdidiſſe corrigendi gemmata potoria*. Et: *Eouſque procedente luxu, ut multi gemmas digitis detractas poculis inſererent*. Salmaſ. in Vopiſc. Saturn. c. 8. Rader. in Martialem.

Aurum glebale dicebatur, quod prædiis imponebatur, ſive, quod pro poſſeſſionibus pendebatur. Hoc inſtituit Conſtantinus Magnus, qui & hoc tributi genus ſollem appellavit. Zoſim. Hiſt. II. 38. *Habebat deſcripta virorum clariſſimorum patrimonia: quibus & tributum impoſuit, quod ipſe follem nuncupavit*. V. infr. in *Follis*. Poſſeſſio ipſa, quam penſitationis onus ſequebatur, *gleba* vocabatur. Cod. Theod. lib. VI. tit. 2. l. 10. *Glebam poſſeſſionum, non perſonarum eſſe perſpicimus: ac propterea neceſſe eſt, ut illis immineat exactio, qui ex eadem re reditus conſequuntur*. Quare tametſi poſſeſſiones alienarentur, ad quoſcunque translatæ eſſent, nihilominus fiſco erant obnoxiæ. Syneſ. Epiſt. 38. *Qui clariſſimis ortus majoribus, poſtquam in paternam glebam ſenatui obnoxiam ſucceſſit, ac deinde dux factus eſt, in eundem, in quem novi ſenatores, collationis modum includitur, ut duplici præſtatione fungatur; altera poſſeſſionis nomine, altera propter eum, quem geſſit magiſtratum*. Petav. in Julian. Imperat. Epiſt. XI. Epiphan. de Menſur. & Ponder. p. 432. Sublatum eſt hoc onus poſtea, ut conſtat ex Cod. XII. 2. §. 1. *Glebam vel follem, ſive ſeptem ſolidorum functionem, ſive quamlibet hujuſmodi collationem tam circa perſonas, quàm circa res ac prædia funditus jubemus aboleri*. Donat. Dilucid. in Suet. Ner. c. 44. Petav. in Epiphan. de Menſur. & ponder. p. 433.

Aurum luſtrale ſingulo luſtro, id eſt, quarto quoque anno pendebatur. Luſtrum enim tempus quinquennale ita reductum eſt, Cod. de Luſtral. Collat. Leg. 2. 4. 7. 8. Hoc & onus collationis dicitur, auri & argenti præſtatio, indeque χρυσάργυρον, oblatio, oblationis obſequium, auri penſitatio, luſtralis auri depenſio, auraria functio, aurariæ functionis devotio, luſtralis penſio, auraria præſtatio, Cod. de Annon. & Tribut. Leg. 19. Inſcriptio vetus apud Gruter. Inſcript. p. 347. n. 4.

P. ÆLIO. T. F. QUÆST. R. AURI
LUSTRALIS. COACTORI.

Hoc à Conſtantino introductum eſſe, cum Alexandri principatu ſolveretur, ſcribit Zoſim. II. 38. *Aurum luſtrale*, inquit, id eſt, *auri argentique collationem impoſuit omnibus ubique terrarum negotiationes exercentibus, & Dardanariis oppidorum*....... Sed quomodo hoc ab illo introductum, cum Alexander annos octoginta Conſtantinum præceſſerit? Vocatur etiam comparatitium & negotiatorium. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 23. *Buleng. de Vectig. c.* 45. *Donat. Dilucid. in Suet. Ner. c.* 44.

Aurum negotiatorium dicitur Lamprid. Alex. Sev. c. 32. *Aurum negotiatorium Romæ remiſit*. Videtur eſſe qui aurarius canon, & auraria penſitatio in Conſtitutionibus Imperatorum dicitur. Sed onera negotiatoribus impoſita non unius generis fuerunt, nam præter aurariam functionem fuere & aliæ exactiones ſub diverſis titulis diverſis temporibus inventæ. *Salmaſ. in Lampridium. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c.* 11.

Aurum oblatitium, quod non canonis, vel indictionis cauſa, ſed oblationis genere quodam à Senatoribus pendebatur. Diſcimus hoc ex Symmachi & Syneſii Epiſtolis. *Donat. Dilucid. in Suet. Ner. c.* 44. V. infr. in *Oblatio*.

Aurum obryzum, obrizum, an obruſſum ſcribi debeat, dubitant non pauci, eò quòd varient veteres codices Plinii & alii. Sed iis ſubſcribo, qui obruſſum ſcribunt. Nam ὄβρυζον quoque vocat Etymologici auctor, & Thucydidæ Scholiaſtes in lib. 1. Ut Ἀττικίζω, Atticiſſo, τὸ πορφυρίζον, purpuriſſum, ſic ὄβρυζον, obruſſum, *Voſſ. Lex. Etymol.* Eſtque quod ab omnibus ſecibus eſt purgatum, colorem habet pulcerrimum, maximè vividum, & rubentem, inſtar ignis. Plin. XXXIII. 3. *Aurique experimento ignis eſt, ut ſimili colore rubeat, quo ignis, atque ipſum obruſſum vocant*. Savot. de Numm. Ant. c. 9. Donat. Dilucid. in Suet. Ner. c. 44. Obryza, ſive obruſſa eſt norma, ad quam exigitur *aurum*. Eſt à Græco ὄβρυζα, ut à μάζα, maſſa. Nomen obruſſæ, ſive ὀβρύζης, ex eo, quòd foret regula, utrum *aurum* eſſet obryzum, ſeu obruſſum, hoc eſt, coctione crebra ſatis purgatum, ita ut nihil alterius metalli habeat admixtum. Gloſſæ: Obruſſa, τὸ δοκιμάζον τὸ χρυσίον, ὅταν παρατρίβεται: imò ὅταν καίεται. Cicer. Brut. c. 74. *Quo magis expurgandus eſt ſermo, & adhibenda, tanquam obruſſa, ratio*. Senec. Epiſt. 13. *Hæc ejus obruſſa eſt*. Voſſ. l. l. Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 760. b. D. Turneb. Adv. XIV. 22. De hoc nondum tranſegerunt *Politianus ad Beroaldum. Alciat. Parerg.* v. 9. *Bud. Pand. p.* 174. I. *Donat Dilucid. l. l. Becman. de Origin. L. L. Lipen. de Stren. c.* 3. §. 64........ 70.

Aurum ſacratum deſcribit Liv. VII. 15. C. Sulpicius Dictator *auri ex Gallicis ſpoliis ſatis magnum pondus ſaxo quadrato ſeptum in Capitolio ſacravit*. Duæ erant *auri* ſacrandi cauſæ; voti & triumphi. Suggerit illas Tacit. Annal. XV. 45. 2. *Inque eam prædam etiam Dii ceſſere, ſpoliatis in Urbe templis, egeſtoque auro, quod triumphis, quod votis, omnis populi Romani ætas proſperè aut in metu ſacraverat*. Certè in metu aliquo populo nihil uſitatius aut crebrius quàm dona hujuſcemodi Jovi & cæteris Diis polliceri. Inde toties apud Livium: *Conſules paludati votis nuncupa-*

cupatis in provincias profecti. Et apertè apud eundem xxxi. *Lucius Jovi domumque vovere Conſulem, cui provincia Macedonia eveniſſet*, Senatus juſſit. Et facit vulgatum illud Petron. c. 48. *Ipſe Senatus recti bonique præceptor* ceo. *pondo auri Capitolio promittere ſolet*. Alterum & potius illud *aurum* fuit, quod re benè geſta duces triumphantes offerebant in templo dedicandum. V. ſupr. in *Aurum coronarium*, Rycq. de Capit. c. 21. Tomaſ. de Donar. c. 4.

Aurum viceſimarium erat vectigal, quod plerumque in *auro*, antiquis ſaltem temporibus, ſolvi ſolebat. Servabatur in ſanctiore Saturni ærario. Liv. xxvii. 10. *Aurum viceſimarium, quod in ſanctiore ærario ad ultimos caſus ſervabatur, promi placuit*. Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 10. Colligebatur ex vigeſima manumiſſorum, decreta à Cn. Manlio conſule, dum Sutrium obſidebat. Livius. V. illum inſt. in *Vigeſima*, Valtrin. de Re Milit. Roman. vii. 19. Lipſ. in Tacit. Annal. xii, n. 98. Loenſ. Miſcell. ix. 8. Buleng. de Vectig. c. 39. Burmann. l. l. Qui quamvis hoc inde tedactum putent, ego malim ex vigeſima tributorum omnium, & vectigalium, imò etiam ex captivo auro, argentoque ditatum. *Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 4. Blond. Triumph. Rom.* (non libr. iii. ut perperam, vitio memoriæ, & non inſpecto, cum hæc ſcriberet, Blondo Burmannus, ſed) v. *p. 111. A.* Qui hoc dicunt nullo antiqui ſcriptoris teſtimonio. Quare hoc auctoribus relinquimus. *Burman. l. l.* Qui hoc *aurum* colligebant, *vigeſimarii* appellabantur. V. inſt. in *Vigeſimarius*.

AURUNCI vetuſtiſſimi Latii populi fuerunt. Plin. iii. 5. Primi poſt Reges exactos bello domiti in ditionem populi Romani venerunt anno ab U. C. 252. a Sp. Caſſio & Opitre Virginio Conſulibus, Livio ii. 17. auctore, Pometia eorum urbe capta, & funditùs exciſa, debellati. *Panvin. Imp. Roman. c. 3.*

AUS.

AUSPICES qui prius dicti, poſtea ſunt augures nominati. Plutarch. Quæſt. Roman. 72. Per initia tantum è volatu, non item è garritu avium auſpicabantur. *Buleng. de Augur. & auſpic. c. 9.* ſolebant nuptiis intereſſe. Juven. Sat. x. 336.

Veniet cum ſignatoribus auſpex.

Cicer. de Divin. i. 16. & ex illo Val. Max. ii. 1. 1. *Apud antiquos non ſolum publicè, ſed etiam privatim nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumpto; quo ex more nuptiis etiamnunc auſpices interponuntur. Qui quamvis auſpicia petere deſierint, ipſo tamen nomine veteris conſuetudinis veſtigia uſurpant*. Suet. Claud. c. 26. n. 8. *Quam cum comperiſſet C. Silio etiam nupſiſſe, dote inter auſpices conſignata*. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. i. 9. Long. de Annul. c. 10. Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Augur. c. 13. Calal. de rit. nupt. c. 1. Demſter. Paral. Ant. Roſin. v. 37. Palæot. de Noth. & ſpur. c. 3. n. 5. Pitiſc. in Suetonium.

AUSPICANDI ratio non una fuit Græcis & Romanis. Augures enim Græci, cum ſe ad ſeptemtrionem obverterent, ortum ad dextram habuere: Romani cum meridiem in *auſpicando* intuerentur, ortum ad lævam. Itaque ſiniſtræ partes eædem ſunt Romanis, quæ Græcis dexteræ ad ortum, contra dexteræ Romanis ad occaſum, lævæ Græcis inſelices. Itaque Romani cum ſiniſtra benè nominata, dextera triſtia vocant, more ſuo loquuntur, cum ſiniſtra mœſta, dextera læta, Græcorum more. Auctor vetus: *Iis qui ab ortu ad occaſum ſpectant dextera mundi partes ſeptentrionales, læva ad notum, antica ſunt ad occaſum, ad quem fertur mundus, poſtica ſunt orientalia, à quibus fit cœli motus*. Varr. Epiſt. Quæſt. vi. *A deorum ſede cum in meridiem ſpectes ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes, factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quàm dextera eſſe exiſtimentur*. Dionyſ. ii. p. 80. *Iis qui orientem ſpectant, partes ad urſam, & boream ſunt ſiniſtra, ad meridiem dextra, priores poſterioribus honoratiores. polus enim ad boream attollitur, circa quem cœli fit converſio, & ex quinque circulis qui cingunt ſphæram arcticus ſemper nobis eſt aſpectabilis*. Romanis igitur ſiniſtra, quia pertinent ad ortum, ſalutaria, quia ortus lucis index, & auctor; dextra, quia ſpectant occaſum, triſtia. Plaut. Pſeud. ii. 4. 72.

Ave ſiniſtra, auſpicio liquido, atque ex ſententia.

Buleng. de Augur. & auſpic. c. 2. Columm. in Ennium p. 26.

AUSPICATO niſi, tantus honor augurum collegio ſub L. Tarquinio Priſco Rege, poſt Attii Navii miraculum, acceſſit, nihil domi foriſque gerebatur. *Panvin. de Civit. Roman.* i. 17 *Manut. de Legib. c. 8.* Ita creabantur magiſtratus, Dionyſ. Halic. ii. 81. *Romulus acceptis à Deo certis ſignis, advocata concione, & indicatis auſpiciis, Rex omnium conſenſu declaratur: & morem inſtituit in poſterum, ut quis regnum aſſumeret, magiſtratumve iniret, niſi & Deus idem probaret; eſtque hæc auſpicii lex apud Romanos longo tempore obſervata, non ſolum ſub Regibus, verum etiam ſublata monarchia, in Conſulum, Imperatorum, cæterorumque magiſtratuum legitimorum comitiis*. Buleng. de Augur. c. 13. Manur. l. l. & Panvin. ibid. c. 1. II. Bella gerebantur. Cicer. de Divin. ii. 36. *Bellicam rem adminiſtrari majores noſtri niſi auſpicato noluerunt, quàm multi anni ſunt, cum bella à Proconſulibus & proprætoribus adminiſtrantur, qui auſpicia non habent. Itaque nec amnes tranſeunt auſpicato, nec tripudio auſpicantur*. Frontin. Strat. iv. *Ad auſpicia repetenda Meſſanam tranſiens Aurelius Cotta*. Buleng. l. l. Imperatores enim, priuſquam concilia advocarent, in concionem adſcenderent, in hoſtem ducerent, rem divinam faciebant & aves conſulebant. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1065. D.* III. Comitia centuriata habebantur. Neque enim ulla haberi jure poterant, niſi captatis ante auſpiciis. Captare autem auſpicia erat ex avibus, cæteriſque ſignis auguralis diſciplinæ propriis, Jovis voluntatem interpretari. Duobus ferè generibus conſulendi Deos, priuſquam aliquid inciperent, utebantur. Unum erat per exta hoſtiarum, quas immolare ſolebant: ad quam divinandi rationem adhiberi ſolebant aruſpices. Cicero multis verbis de Divin. ii. Alterum erat ex avibus & cæteris ſignis, unde Jovis ſententiam divinare ſolebant: ad quam rationem divinandi augures adhibebantur. Cicero enim de Legib. ii. 8. appellat augures Jovis Optimi Maximi interpretes: & iii. 19. Jovis conſiliarios & adminiſtros: quòd cum Jupiter *auſpicia* mittere & ſigna crederetur, ipſi ſua quadam diſciplina, quæ auguralibus libris continebatur, de illis judicabant, fauſtane an infauſta eſſent: quodque ipſorum collegium decreviſſet, id ratum ut omninò haberetur, cautum erat. *Grucb. de Comit. Roman. i. 4. Panvin. de Civ. Roman. c. 53. Buleng. l. l.*

AUSPICIUM differt ab augurio, quandoquidem I. Augurium propriè fit avium garritu, ac voce duntaxat; *auſpicium* autem ab avium volatu. II. Augurium eſt rerum omnium conjectura; *auſpicium* eſt avium inſpectio. *Niphus de Augur. i. 1. Columm. in Ennium p. 19. a.* Propriè ſignificat ex avibus ſumptas divinationes; ſed uſu effectum eſt, ut multò latiùs pateat verbum *auſpiciorum*, & complectatur etiam ſigna alia ad augurum diſciplinam pertinentia. Quatuor ferè generibus contineri omnia ſigna auguralis diſciplinæ reperio. I. Ex avibus, & illarum volatu, occentu, tripudio. II. E cœlo. III. Ex terrenis animantibus. IV. Ex diris. *Grucch. de Comit. i. 4.* V. Singula ſuis locis. Phryges inveniſſe *auſpiciorum* diſciplinam ſcribit Gregorii Nazianzeni Scholiaſtes, & Megalis Phryx Hetruſcos. Solin. c. 1. *Buleng. de Sort. c. 5. & 6.* Plebeji non habebant *auſpicia*. Docet hoc Appius apud Liv. vi. 41. *Penes quos ſunt auſpicia more majorum? nempe penes Patres. Nam plebejus quidem magiſtratus nullus auſpicato creatur; nobis adeò propria ſunt auſpicia, ut non ſolum, quos populus creat, patricios magiſtratus, non aliter quàm auſpicato creet; ſed nos quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicato interregem prodamus, & privatim auſpicia habeamus, quæ iſti ne in magiſtratibus quidem habent*. Propria igitur ſunt patriciorum, quia & privatim & in magiſtratibus *auſpicia* habent: plebeji verò nec privatim, nec in magiſtratibus. Quod in magiſtratibus *auſpicia* non haberent plebeji, ex eo concludit, quod nullus magiſtratus plebejus auſpicato creatur:

Digitized by Google

creatur: contra verò patricios habere *auſpicia* in magiſtratibus probant, quòd omnes patricii magiſtratus auſpicato crearentur: hæc verò concluſio, ut id, quod vult, efficiat, neceſſe eſt, generale illud pronuntiatum verum fuiſſe, nulla in iis magiſtratibus fuiſſe *auſpicia*, qui auſpicato non crearentur: ideò quicunque magiſtratus auſpicato non creabantur, eorum nulla fuiſſe *auſpicia*. Grucch. de Comit. 1. 4. ad poſter. Sigon. Diſput. Refut. c. 48. Buleng. de Aug. & auſp. c. 18. *Auſpicia* non niſi loco publico capi poterant. Ideo Dio XLIX. p. 173. D. ſcribit, cum Antiochiæ Conſules & ducenti Senatores agerent, eos locum ad *auſpicia* capienda publicum feciſſe, *χωρίον ἐς τὰ οἰωνίσματα δημοσιώσαντες*. *Buleng. ibid. c.* 12. Ferebantur iſta ſive ſuperſtitione, ſive religione, ut nihil proſperè proceſſurum crederent per totum anni decurſum, cujus non *auſpicia* feciſſent ſub initium anni: & vice verſa, ea omnia benè ceſſura, quorum ſive operum, ſive rerum *auſpicia* hoc auſpicali die feciſſent. Ovid. Faſt. I. 167.

Tempora commiſſi naſcentia rebus agendis,
Totus ab auſpicio ne foret annus iners.
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo,
Nec plus quàm ſolitum teſtificatur opus.

Hinc Colum. XI. 2. teſtatur, *Agricolas etiam ipſis Kalendis Januariis auſpicandi cauſa omne genus operis ruſtici inſtaurare.* Id ſicut in privatis paſſim obtinuit, ita in publicis uſque ad Trajani tempora duravit. Panegyr. Maximian. c. 6. *Illum primum conſulatus tui auſpicalem diem tacitus nullo modo præterire poſſum, quo tu ſolus omnium conſecutus es, ut quod tempus antea incipiendis tantummodò rebus aptum eſſe videbatur, tunc primum potuerit ſufficere peragendis, uno que Sol curriculo & officia te Conſulis inchoantem videret, & Imperatoris implentem.* Lipen. de Stren. c. 2. æt. prim. §. 42. Poſt Sextilem menſem, qui nunc eſt Auguſtus, auſpicus uti prohibitur Q. Metellus, cum eſſet ſummus Pontifex factus. *Plutarch. Quæſt. Roman.* 37. *Auſpicium* facere dicuntur aves apud Feſtum, quæ movent nos ut aliquid agamus, aut non agamus, ut vetuſtas credidit. Eò alludit Horat. Epiſt. I. 1. 85.

—— cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium. ——

hoc eſt, ſi libido ei ſuaſerit, tanquam avis cantu aut volatu *auſpicium* fecerit ratum, & impulerit divitem, ut ædificet ..... *Turneb. Adv.* XXVI. 26. Turbare autem, aut vitiare, eſt, cum de cœlo ſervaveris, obnuntiatione efficere, ne poſſit *auſpicato* peragere quod ſtatuerat magiſtratus cui obnuntiatur. *Grucch. de Comit. Roman.* 1. 4. Sorex etiam ſuo accentu *auſpicia* dirimebat. Plin. VIII. 57. *Soricum occentu dirimi auſpicia, annales refertos habemus.* Alex. Gen. Dier. v. 19. & ad illum Tiraquellus, & Briſſon. de Form. 1. p. 125. *Auſpiciorum* repetendorum cauſa duces Romani ſæpiùs è provincia & exercitu Romam advolarunt. Liv. VIII. 38. *Papirius Dictator à pullario monitus, quum ad auſpicium repetendum Romam proficiſceretur.* Turneb. Adv. VI. 21. In *auſpiciis* dicitur eſſe augur, qui adeſt magiſtratui auſpicanti. Cicer. de Divin. II. 34. *Q. Fabi te mihi in auſpicio eſſe volo.* Et Meſſala augur apud Gell. N. A. XIII. 15. *Nos his temporibus Prætores, Prætore creante, veterum auctoritatem ſumus ſecuti; neque iis comitiis in auſpicio fuimus.* Grucch. l. l. *Auſpicia* ita contempſit P. Claudius Pulcer, ut pullos in mare projecerit, quando pullos eſſe nollent. Suet. Tib. c. 2. n. 7. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Claudia.* Bello Punico primo & ſecundo Flaminius, quum tripudio auſpicaretur pullarius, diemque committendi prælii propterea differret, ex eo quæſivit, ſi ne poſtea quidem pulli paſcerentur, quid faciendum eſſet? quum ille quieſcendum cenſeret, *Præclara vero*, inquit Flaminius, *auſpicia, ſi eſurientibus pullis res geri poterit, ſaturis nihil geretur. Itaque ſigna convelli, & ſe ſequi juſſit.* Cicer. de Divin. 1. 35. *Panvin. de Civi. Roman. c.* 44. Id in *auſpiciis* ſilentium dicebatur, quod omni vitio careret. Solebant in *auſpiciis* adhiberi non paſſim omnes, ſed hi tantum qui eſſent periti. Peritos enim oportebat eſſe eos, qui quid ſilentium foret intelligerent. Rogabat hunc augur an adhuc ſilentium eſſet, reſpondebat ſtatim pullarius, ſilentium ſibi eſſe videri. Feſtus inter ſiniſtrum *auſpicium* & ſilentium hoc intereſſe ſcribit: quòd ſiniſtrum in auſpicando lætum & proſperum *auſpicium* ſignificet: at ſilentium, ubi duntaxat vacat vitio. Igitur ſilio ſurgere cum dicitur, ſignificat non interpellari, quo minus rem gerat; ſiniſtrum verò hortari quoque *auſpicium* ad agendum quod animo quis propoſuerit. *Panvin. l. l. Briſſon. de Formul.* 1. *p.* 125.

Auſpicium ex acuminibus. De illo Cicer. de Divin. II. 36. *Ex acuminibus quidem, quod totum auſpicium militare eſt, jam M. Marcellus totum omiſit.* de Nat. Deor. II. 3. *Maximæ Reipublicæ partes nullis auſpiciis adminiſtrantur, nulla perennia ſervantur, nulla ex acuminibus.* Cujuſmodi hoc fuerit, incompertum. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* II. 6. *Crinit. de Honeſt. Diſcipl.* XXV. 2. Quicquid ſanè hoc ſcrupi eſt, diu à doctis viris perquiſitum novi, necdum à quoquam expeditum. Sunt qui ad geomantiam putent referendum, quæ acuminibus ita exercetur, ut punctorum puritas, impuritas, obliquitas, quadratio, decuſſatio, & id cætera genus curioſè, ne dicam, ſuperſtitioſè, ſpectentur. *Calcagn. Epiſt. Quæſt.* 1. 51. Sunt qui ex *agminibus* emendent: quibus non aſſentior. *Turneb. Adv.* XXIII. 12. Erat, cum acumina pilorum, haſtarum, telorum ſolito ſplendidiùs emicarent: ſi acumen retuſum non eſſet, ſi non ſordidum, non hebes, ſi horrorem quendam præ ſe ferret. Ex his ſpem prælii & eventum *auſpicari* ſolebant. Arnob. II. p. 91. *Martium diſcrimen obeuntes ſpem prælii ſumitis & ex acuminibus auſpicatis.* Dionyſ. Halicarn. v. p. 312. *Tela ſunt hæc Romanorum, quæ primo congreſſu ejaculantur: oblonga haſtilia, craſſamento quod manum compleat, tripedaneis veruncul is ferreis utrinque in rectum præfixa, mediocribus jaculis cum ferro ſuo paria; ex his inquam pilis circa ſumma verucula emicabant flammæ, totiſque caſtris fulgorem, non aliter ac facula, ad multam noctem reddebant. Ex hoc oſtento colligebant citam ſibi & ſplendidam à Deo portendi victoriam: quando quidem igni cedunt omnia, & nihil eſt, quod non ignis vi abſumatur.* Buleng. de Sort. c. 6. Calcagn. & Turneb. l. l. Valtrin. de Re Roman. milit. 1. 6. Delrio Diſquiſ. magic. IV. 2. 7. 2.

Auſpicium caducum *dicebant, cum aliquid in templo excidit, veluti virga è manu.* Feſtus. *Alex. Gen. Dier.* v. 14. *Stuck. de Sacrif. p.* 192. *Niphus de Augur.* 1. 10. Latiùs patuiſſe dubium non eſt, cum in caſu omni inopinato acciperetur, ſi pileus, ſi corona, ſi tunica decideret, ſi equus ephippia dejiceret, aut prolaberetur, denique ſi quæ prolapſio eſſet, ſi qui caſus, *auſpicium* caducum eſſe dicebatur. Plutarch. in Brut. p. 1002. A. *Inauſpicatum fuit quod lictor coronam Caſſio inverſam attulit. In pompa aurea Caſſii victoria qua ferebatur cecidit, cum is qui ferebat prolapſus eſſet.* Buleng. de Augur. c. 14. Salmaſ. in Spart. Adrian. c. 26. Blond. Triumph. Rom. 1. p. 26. E.

Auſpicium clive *dicebant, quod aliquid fieri prohibebat: omnia enim difficilia clivia vocabant.* Feſtus. *Alex. Gen. Dier.* v. 14. *Briſſon. de Formul.* 1. *p.* 123. *Crinit. de Honeſt. Diſcipl.* XXV. 2. *Blond. Triumph. Rom.* 1. *p.* 26. *E.*

Auſpicium coactum. V. illud ſupr. in *Augurium*.

Auſpicium juge dicebant, ſi jumenta juncta occurrerent. Cic. de Divin. II. 36. *Nos augures præcipimus, ne juge auſpicium obveniat, ut jubeant jumenta disjungere.* Serv. Æneid. III. 537. *Multi de libris augurum tractum tradunt. Obſervatur enim ne prodituro magiſtratu*, niſi Servio excidiſſe ſuſpicatur Dacer. in Feſtum, *disjunctis bubus plauſtrum obviam veniat.* Feſtus: *Juge auſpicium eſt, cum junctum jumentum ſtercus facit.* Buleng. de Aug. c. 16. Scalig. in Feſtum. Laz. Comm. Reip. Roman. III. 12.

Auſpicium liquidum, cum ſereno puroque cœlo certum, nec dubium nobis oſtenditur, Plaut. Epid. II. 2. 1.

—— Liquido exeo foras
Auſpicio, avi ſiniſtra.

Pſeud. II. 4. 72.

Avi ſiniſtra, auſpicio liquido, atque ex ſententia.

Turneb. Adv. XVI. 10.

Auſpicium majus erat aliud, & aliud minus. Majora

quidem magiſtratuum majorum, minora minorum fuerint, Romanis magiſtratibus majoribus & minoribus auſpicandi fuit poteſtas; ſed tamen non æquè firma & rata omnibus *auſpicia* fuerint; ſed penes majores magiſtratus fuerunt magis rata & firma *auſpicia*, penes minores minùs rata: ita ut quæ *auſpiciis* majorum magiſtratuum fierent, ut erant ea, quæ maximi in Republica momenti erant, magis juſta ac legitima cenſerentur, quàm quæ minorum *auſpiciis* gererentur. *Gruchi. de Comit. Roman.* I. 4. *Auguſtin. de Legibus in Clodia*.

Auſpicium nauticum. Antiqui enim, priuſquam navigarent, conſuluerunt aves. Horat. Epod. x. 1.

Mala ſoluta navis exit alite.

Epod. xvi. 24.

Ratem occupare quid moramur alite?

Ariſtoph. in Avib. p. 569.

Prædicet aliquis ſemper avium, inquirenti circa navigationem,

Nunc non naviga, hyems erit; nunc naviga, lucrum erit.

Auſpicia hæc qui neglexerint Claudius Pulcer, & Flaminius, V. ſupr. in *Auſpicium*, Scheffer. de Milit. Nav. III. 3.

Auſpicium pedeſtre *dicebant, quod daretur à vulpe, lupo, ſerpente, equo, cæteriſque animalibus quadrupedibus*, Feſtus. *Niphus de Augur.* I. 10. *Buleng. de Augur.* c. 17. *Crinit. de Honeſt. Diſcipl.* xxv. 2. *Blond. Triumph. Rom.* I. p. 15. 26. *F.*

Auſpicium perenne etiam fuit, de quo Feſtus: *Perenne auſpicatur, qui amnem aut aquam, quæ ex ſacro oritur, auſpicato tranſit*. Cicero ſupr. in *Auſpicium ex acuminibus*. Sic magiſtratus in campum euntes, ut aliquid agerent, Petroniam in Tiberim profluentem auſpicato tranſibant; quod genus *auſpicii* vocabant perenne. Idem militiæ in aliis amnibus, quo tranſibant, faciebant, eaque *auſpicia* ſimilia erant factis, quæ Græci διαβατήρια vocabant. *Turneb. Adv.* XXIII. 12. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 7. Erat etiam *auſpicium* perenne populi, cum Idibus Martiis amnem *auſpicato* tranſirent ad Annam Perennam. Cicer. de Divin. II. 36. *Itaque nec amnes tranſierunt auſpicato, nec tripudio auſpicantur*. Buleng. de Sort. c. 6.

Auſpicium peſtiferum *dicebant, cum cor in extis, aut caput in jecinore non fuiſſet*. Feſtus. *Niphus de Augur.* I. 10. *Buleng. de Sort.* c. 6. *Crinit. de Honeſt. Diſcipl.* xxv. 2. *Blond. Triumph. Rom.* I. p. 26. *F.*

Auſpicium piaculare appellabant, *quod ſacrificantibus triſtia portendebat; cum aut hoſtia ab ara profugiſſet, aut percuſſa mugitum dediſſet, aut in aliam partem corporis, quam oporteret, deciſſet*. Feſtus. *Turneb. Adv.* VI. 21. *Niphus de Augur.* I. 10. *Buleng. de Sort.* c. 6. *Augur.* c. 17. *Crinit. de Honeſt. Diſcipl.* xxv. 2. *Stuck. de Sacrif.* p. 148. *Blond. Triumph. Rom.* I. p. 26. Piaculare planè eſt illud Virg. Æneid. II. 223.

—— qualis fugit cum ſaucius aram

Taurus, & incertam excuſſit cervice ſecurim.

Scalig. ad Feſtum.

Auſpicium prætermine dictum fuit, cum Romani de fine Romano in agrum peregrinum tranſibant. Victorin. Afer in Orthographia: *Prætermine dicitur auſpicium, quod fit, cum de fine Romano in agrum peregrinum tranſgrediuntur*. Buleng. de Augur. c. 17.

Auſpicium regni ſumebatur in hippodromo. Paullus Diacon. II. *Hic auguſtalem coronam cum accepturus eſſet, eumque juxta conventionem ad ſpectaculum circi populus exſpectaret*. Argol. ad Panvin. de Lud. Circ. I. 27.

Auſpicium ſiniſtrum Romanis erat melius; utpotè quod ſineret rem fieri: ſic enim interpretabantur. Ea Græcè σκαιὰ dicuntur. Sic Feſtus ait ſcævam & in bona, & in mala re vocari. Et Varr. de Ling. Lat. VI. pueris refert turpiculam rem ſuſpendi in collo, ne quid obſit bonæ ſcævæ cauſa, unde Scævola appellatus eſt, ſcævamque eſſe bonum omen dicit, quod ſiniſtra bona *auſpicia* exiſtimarentur. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Junia*. V. ſupr. in *Auſpicandi ratio*.

Auſpicium viale τὸ ὅδιον vocat Gregorii Nazianzeni Scholiaſtes. Theophraſt. Charact. de Superſtitione: *Si muſtela viam tranſcurrit, non ante progredi, quàm alius prior tranſierit, aut ipſe tres lapides trans viam miſerit*. Apul. Met. II. p. 302. *Viſa muſtela mortuum ſerpentem forinſecus mordicus attrahentes*. Buleng. de Prodig. c. 38.

Auſpicium urbanum in Urbe capiebatur à magiſtratibus urbanis. Cicer. de Legib. III. 12. *Magiſtratus omnes & judicium, & auſpicium habento*. Quod dictum neque de omnibus magiſtratibus, neque de omnibus *auſpiciis* puto, verùm de magiſtratibus urbanis, & de obſervatione de cœlo duntaxat. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* I. 20. *Guther. de Jur. Pont.* II. 3.

Auſpicia in exercitu unius tantùm fuerunt Imperatoris, cui ea provincia eveniſſet; cæteri *auſpiciis* ejus pugnare ipſe bellum, ut ductu, ſic *auſpiciis* ſuis gerere dicebatur. Unde dixit Scipio ad ſeditioſum exercitum. *Quin mihi ne hodie quidem ſcire videmini, quo amentiæ progreſſi ſitis; quid facinoris in me, patriamque veſtram, quid in Deos ſacramenti teſtes, quid adverſus auſpicia, ſub quibus militatis, quid adverſus morem militiæ, diſciplinamque majorum, quid adverſus ſummi imperii majeſtatem auſi ſitis*. Itaque nec Imperatoris nomen, nec ſupplicatio, nec triumphus dabatur aut legato, aut ulli alii exercitus præfecto, ne ſi eorum quidem opera, atque virtute Imperator abſens, aut ægrotus Imperator victoriam adeptus eſſet; quòd non eorum *auſpiciis* res eſſet geſta, ſed ipſius Imperatoris. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* II. 6. *Buleng. de Augur.* c. 12. Legatis enim fortunam, ac Deos ſuos commodabat Imperator. Horat. Od. IV. 14. 33.

Te copias, te conſilium, & tuos

Præbente divos,

Ovid. Triſt. II. 173.

Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas,

Auſpicium cui das grande, Deoſque tuos.

Unde Suetonius de Auguſto c. 21. n. 1. *Domuit partim ductu partim auſpiciis ſuis*. Lipſ. de Mil. Roman. II. 12. Briſſon de Form. IV. p. 353. Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. II. 16. Pichen. in Tacit. II. 41. Voce hac denotatur vis ipſius ſummæ poteſtatis, & eminens quædam rerum gerendarum auctoritas ac efficacia, divinitus imperantibus conceſſa. *Boſius Diſſert. de compar. eloq. civil.* §. 17.

AUSTRIA nunc dicitur, quæ olim Pannonia ſuperior, ſeu prima. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid.* c. 81. V. illam infr. in *Pannonia*.

AUT.

AUTEPSA, ſive *authepſa* vox Græca eſt, αὐθέψης. Cicer. pro Sext. Roſc. c. 46. *In quibus eſt authepſa illa, quam tanto pretio nuper mercatus eſt, ut, qui prætereuntes pretium enumerari audiebant, fundum venire arbitrarentur*. *Primus authepſas argenteas habuit*, Heliogabalus. Lamprid. c. 19. Inſtrumentum eſt coquinarium, & denotat ſartaginem, aut aliud genus coquinarii vaſis, & ad focum apti. *Salmaſius in Lampridium*. Per ſe coquit carnes ſubjecto igne, αὐθέψης eſt ſartago. *Buleng. de Conviv.* IV. 9. Sive vas eſt aquarium, quod interjecta lamina fabricatis arte fornacibus compendium portat, portati ſimul ignis contrarii elementi defenſa vicinitas. Schol. in Ciceronem. *Junius Cathal. Archit.* p. 55.

AUTOMATION dictum, quòd in illo *automata* fierent. Petron. Fragm. *In automatum me conjeci*. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 2.

Automation appellabatur, quod ita mechanici fabricabantur, ut ſua ſpontè efficere quidquam velut ignara cauſa videtur. Qualia nunc aut horologia ſunt, aut verſatiles quæpiam machinæ, in quibus imagunculas, occulta vi curſitantes, ludibundaſque miramur. Quales etiam vel fontes, vel ignes ipſi, quodam artificioſo temperamento, ſpecieque nova, certis intervallis, aquas, flammaſve jaculantes. *Αὐτόματον* enim velut ultroneum & ſpontale poſſumus Latinè interpretari. Sic Homerus αὐτόματον, ſpontè ſua, non cujuſpiam vocatu, quaſi à ſemet

Digitized by Google

met inpulſum, ad dapes Menelaom dicit veniſſe Iliad. II. 408. Ubi Didymus: *αὐτόματος, ἀντὶ τοῦ κληθῆναι. Politian. Miſcell. c. 97. Rhodig. Ant. Lect.* VII. 16. *Buleng. de Circo c. 35. Figrell. de Stat. Roman. c. 3. Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 2.

ΑΥΤΟΝΟΜΙ'ΑΣ una voce frequenter quod dicunt Polybius, Thucydides, Diodorus, Dionyſius, Dio, Appianus, aliique, vel *αὐτονομεῖν*, id ſubinde ab iis, ac in antiquis etiam fœderum formulis, dictum legitur, *νόμοις τοῖς ἰδίοις χρῆσθαι*, aut *πατρίοις*, vel *ἀρχαίοις ἔθεσι καὶ νόμοις*, vel *πατρίῳ τρόπῳ ἄρχεσθαι*, aut *κατὰ τὰ πάτρια, κατὰ τὰ ἴδια νόμιμα, τοῖς ἰδίοις διοικεῖσθαι, κατὰ τοὺς τῆς πόλεως νόμους, κατὰ νόμους πολιτεύειν, ἐν αὐτονομίᾳ πολιτεύεσθαι, τοῖς οἰκείοις νόμοις πείθεσθαι, οἰκείοις νόμοις χρῆσθαι, κατὰ νόμους τοὺς οἴκοθεν, ἔθεσι τοῖς οἴκοθεν. Spanhem. ad Conſtit. Antonin. Imper. Exerc.* II. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. p. 103. *E.* Urbium illarum, quæ cæteroquin erant in Romanorum fide, *autonomia*, vel præcipua pars libertatis erat in eo ſita, nt eædem ſuis legibus agerent, & proprios crearent magiſtratus, à quibus jus iis, oon verò à Romanis præſidibus, vel judicibus, diceretur: & prout utrumque conjungit alicubi Polybius, avito regimine & legibus patriis utentes. Unde etiam de Maſſilienſium *αὐτονομίᾳ* iis à Cæſare, etſi illi in adverſis partibus fuerant, conſervata, agens Strabo, eam explicat de immunitate à juriſdictione Romani præſidis IV. p. 187. *Autonomiam*, ſeu libertatem priſtinam *conſervarunt, ut neque ipſi, neque eorum ſubditi miſſis in provinciam rectoribus parere cogerentur.* Spanhem. ibid. p. 108. C. Auguſti in concedendo, aut relinquendo variis gentibus vel civitatibus hoc *αὐτονομίας* jure, benignitatis aut facilitatis illuſtria nobis exempla ſuppeditat Dio. Ita in rebus ab hoc Principe in Gallia, Germania & Hiſpania compoſitis, *τήν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν πολιτείαν*, libertatem, quæ vulgò cum *autonomia* erat conjuncta, & civitatum aliis dediſſe, aliis verò ademiſſe tradit Dio: hoc eſt, prius quod attinet, conſtituiſſe Auguſtum in iis gentibus civitates, alias quidem liberas, alias verò totidem municipia, ſeu oppida civium Romanorum. Ad quæ proinde Auguſti tempora referri poſſunt pleræque illi vel liberi apud Gallos populi, Nervii, Sueſſiones, Ulmaneres, Leuci, Treveri, Secuſiani; aut in ulteriori Hiſpania, ſex ſeptemve donata libertate oppida. *Spanhem. ibid. p.* 116. *E.* Ab hac, tanquam à memorabili maximè urbium inſtauratione vel beneficio, novæ, prioribus abolitis, peritæ ſunt æræ. Quod de Antiochiæ *χρηματισμῷ* ſpeciatim tangit Euagrius II. 12. de terræ motu, qui huic urbi ſub Trajano contigit, agens: *Nam illa quidem accidit anno centeſimo & quinquageſimo nono, ex quo urbs fuerat ſuas leges adepta.* Cui accedit etiam, quòd Auctor Chronici Alexandrini, dum à tempore, qoo eadem urbs libera fuit à Cæſare declarata, annos Antiochenſium tradit numerari. Idem evincunt etiamnum ſuperſtites illius urbis nummi: ſicut alii Seleuciæ, Gadarorum, Gazæ, Philadelphiæ, totidem Syriæ & Palæſtinæ urbiom cum adſcriptis id genus epochis, à data iis à Pompejo *αὐτονομίᾳ*. *Spanhem. ibid. p.* 110. *B. De Præſtant. Numiſm. Diſſert.* VII. *p.* 720. *Noriſ. de Epoch. Syro-Maced. Diſſert.* III. 4. v. 3. *Scalig. Canon. Iſagogic. p.* 301.

Autonomia Achæorum. Achajam enim univerſam, quam ſolis Patrenſibus conceſſerat Auguſtus, libertate donavit Nero. Docent hoc Suet. Ner. c. 24. n. 6. Dio LXIII. p. 720. Plin. IV. 6. Pauſan. VII. Philoſtr. Apollon. v. 14. Eò reſpexit Andromachus medicus in verſibus de Theriaca ad Neronem, quos attulit Galen. de Antid. I. 6.

Cæſar, facura dator libertatis.

Verùm haud diuturna exſtitit eadem Achæorum libertas: dum poſt translatum à domus Juliæ, vel natura, vel adoptione Cæſaribus, ad alias gentes imperium, mox à Veſpaſiano jus illud eſt eiſdem Achæis ademptum. Tradunt hoc Suet. Veſp. c. 8. n. 9. Euſeb. Chron. ad Olymp. 223. 2. Oroſ. VII. 9. Philoſtr. Apollon. v. 14. Cauſam vel *πρόφασιν* addit Philoſtr. VII. p. 429. *Veſpaſianus Græcos, qui in domeſticam ſeditionem inciderant, tributa rurſus perſolvere, & Romano præſidi parere juſſit, quum diceret, libertate uti Græcos jam dedidiciſſe.* Spanhem. ad Cōnſtitut. Antonin. Imper. Exercit. II. §. 15. 16. *Achaja* libertatem, aut immunitatem à tributis à Domitiano reſtitutam colligit Vaillant de Colon. Imper. Tom. I. p. 199. quòd nulli hactenus occurrant cuſi ſub Veſpaſiano ac Tito Corinthiorum nummi, qui ſub Domitiano haud pauci adhuc proſtant. Hæc conjectura inde ſtatui poteſt invalida, quòd præter auctorum veterum, & eorum quidem infra Domitiani ævum, ut Pauſaniæ & Philoſtrati, qui libertatis Græciæ à Veſpaſiano ademptæ meminerunt, de eadem autem à Domitiano reſtituta omninò taceni, ſilentium, præter id, iniquam, non eadem foret horum Corinthiorum, uti nec Patrenſium, quæ reliquarum *Achajæ* urbium, ratio. Erat enim utraque illa civitas Romana colonia: quæ proinde conſuetis coloniarum juribus ac immunitatibus gauderent, quacunque tandem agereot aliæ ejuſdem provinciæ civitates conditione. Quamquam mox ſub Trajano liberas adhuc fuiſſe plures *Achajæ* urbes, idque jus iis ab antiquo, ac proinde etſi mutata ſubinde fuerit illius provinciæ, ſeu reliquarum in eadem civitatum adminiſtratio, adſertum, docet Plin. Epiſt. VIII. 24. qua Maximum miſſum ad ordinandas liberas Græciæ ſeu *Achajæ* civitates alloquitur, & eaſdem illi commendat. Itaque non univerſæ Græciæ, vel *Achaja*, ſeu ſingulis ejus civitatibus adeompta eſt à Veſpaſiano libertas; ſed illa eo, qui in aliis etiam provinciis Romanis ohtinuit more, iis Græcanicis itidem civitatibus, quæ ea jam ab antiquo fruebantur, tum relicta. Etiam in eaſdem liberas urbes ordinandas, & tanquàm Romani in eadem provincia Rectoris juriſdictioni exemptas, extra ordinem ſubinde à Romanis miſſi ſunt, qui illas, idque citra imminutæ libertatis jura, cooſtituerent & regerent. *Spanhem. ibid.* §. 16.

Autonomia Æthiopum. Æthiopes Thebis Ægyptiis contermini, quales nempè ſupra Ægyptum ab Herodoto VII. c. 70. ac à Dione LIV. p. 524. ſimiliter dicti: & cujus Æthiopiæ propriè olim appellatæ, ac Ægypto verè conterminæ, regio erat decantata Meræ, Theodoriti, ſeu Theodoſii junioris ævo in fide vel in ditione Romanorum fuerunt, oecdum tamen legibus Romanorum obſtricti. Theodorit. Therap. Serm. 9. p. 610. Tom. IV. *Neque enim Æthiopes, Ægyptiis Thebis contermini ..... qui Romanorum dominatum colunt, ſecundum Romanorum leges conventiones mutuas inter ſe paciſcuntur.* Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit. II. §. 18.

Autonomia Amiſenorum. Amiſum, celebrem ac Græcanicam Ponti urbem liberam, & Trajani beneficio ſuis utentem legibus tradit Plin. Epiſt. x. 93. *Amiſenorum civitas libera & fœderata, beneficio indulgentiæ tuæ legibus ſuis utitur:* Cui reſponder Trajanus Epiſt. 94. *Amiſenos, ſi legibus iſtorum, quibus de officio fœderis utuntur .....* Hæc libertas, ſive *αὐτονομία* non primùm à Trajano Amiſenis fuit conceſſa; ſed illam ſub Romanis, à Lucullo primùm devicto Mithridate, dein à Julio Cæſare poſt eam à Pharnace captam ac direptam, poſtremò à Stratonis tyrannide liberata, poſt Actiacam victoriam ab Auguſto, ut è Strab. XII. p. 547. Dion. XLII. p. 206. & Appian. Mithrid. p. 228. diſcimus, conſecuta; ac inde libera etiam à majore Plin. VI. 2. proinde aote Trajanum eſt appellata. Mitto nummos illius urbis cum adſcripto *Amiſi Libera* elogio; ac additis inſuper epochæ annis, à tempore partæ illius libertatis, ſeu ſtatim ab expulſo Stratone tyranno, atque ita ab anno ab Urbe condita 711. aut juxta alios 723. ſeu ab anno qui excepit victoriam Actiacam 724. ſumatur ejus initium. Illud itaque jus à Trajano confirmatum eſt ei, ac proinde illius beneficio ac indulgentia eo perfruebantur Amiſeni. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 16.

Autonomiam Aotiochenſes pretio à Pompejo redemerunt, Obſervat Porphyrius in Excerptis apud Scaligerum Euſebianis p. 62. *Pompejus accepta ab Antiochenſibus pecunia, urbem eorum ſuis legibus reliquit, αὐτόνομον τὴν πόλιν εἴασε.* Eſt tamen non à Pompejo quidem, ſed paucis poſt annis à Julio Cæſare Dictatore, quod & à Chronici Alexandrini, ſeu Paſchalis auctore traditur p. 187. edit. du Cange,

libera proclamata, & inter alia præcipua *αὐτόνομος* appellata. Malal. Chronol. ɪx. p. 278. *In Antiochia metropoli, ſacra, inviolabili, αὐτονόμῳ, ſuis legibus, principe orientiſque præſide, Julius Cajus Cæſar* . . . . . Quomodo eadem *autonomia* non ſolùm publicis fœderum tabulis; ſed nummis, aliiſque duraturis ad poſteros monumentis frequenter conſignata. Quod nobis ob oculos ponunt nummi à me adducti Diſſert. de Præſt. Numiſm. p. 789. *Antiochenſium metropolis & ſuis legibus*, Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit. ɪɪ. §. 14.

Autonomia Arabum. Arabes à Trajano obtemperare Romanis legibus compulſi ſunt. Oſtendunt hoc ejuſdem Trajani nummi à præſtantibus antiquariis deſcripti, in quibus, aut *Arabia Auguſt. provincia*, vel *adquiſita*. Eſt tamen hæc provincia mox à Trajani ſucceſſore Adriano, ceu qui illius invideret gloriæ, ut ea de re Euſeb. ad Olymp. 224. 1. Rufus in Breviario, Eutrop. vɪɪɪ. 6. ſive, juxta Spartian. Adrian. c. 5. quòd eam teneri non poſſe exiſtimaret, mox omiſſa, ac proinde ſuis denuò legibus, ſeu Regibus veriùs fuit reddita. *Spanhem, ad Conſtitut. Antonin. Imper, Exercit.* ɪɪ. §. 16.

Autonomia Arethuſatorum. Arethuſam urbem Judæis ademptam, ac in libertatem adſertam Syriæ attribuit Pompejus. Dum in Galliis nuper agerem, illatus in cimeliarchium regium nummus, in quo hinc caput velatum & turritum apparebat: illinc Jupiter ſedens, & dextra Victoriæ ſignum tenens, cum inſcriptione ΑΡΕΘΟΥΣΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *Arethuſatorum, ſacra, ſuis legibus*: & cum fugientibus aliquot literis, quibus illius æra erat fortè adſcripta. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* ɪɪ. §. 14.

Autonomia Armeniorum. Armenii etiam à Trajano obtemperare Romanis legibus compulſi ſunt. Oſtendunt hoc Trajani nummi, in quibus *Armenia in poteſtate P. R. redacta*. Eſt tamen hæc provincia ab Adriano ob rationes in *Autonomia Arabum* allatas omiſſa, & ſuis legibus reddita. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exerc.* ɪɪ. §. 16.

Autonomia Aſiaticorum. De Aſiaticis Græcis, ſeu tribus illis diœceſibus, quæ proconſulari ejus in Cilicia imperio, ſeu, ut ipſe ait Epiſt. xɪɪɪ. 76. provinciæ ejus Ciliciensi fuerant attributæ, dicit Cicer. ad Attic. Epiſt. vɪ. 1. *Multa ſum ſecutus Scævola; in iis illud, in quo ſibi libertatem cenſent Græci datam, ut Græci diſceptent inter ſe ſuis legibus*. Et mox: *Græci verè excellunt, quod peregrinis judicibus*, hoc eſt, Græcis, ut verè ibi viri docti, *utantur*. Quanquam non plena Græcis illis Aſiaticis *autonomia* fuerit relicta, niſi ubi eſſet inter Aſiaticos illos unius urbis cives diſſenſio. Non fuiſſe verè, ſeu omninò *αὐτονομουμένους*, ut Græci ſcriptores loquuntur, apertè ſatis innuunt Ciceronis de Græcis illis Aſiaticis, & apud quos forum ſe egiſſe teſtatur ad Attic. Epiſt. v. 21: vɪ. 2. quæ modò jam adductis addit, verba Epiſt. ad Attic. vɪ. ɪ. *Nugatoribus quidem, inquies, quid refert? tamen ſe αὐτονομίαν adeptos putant*. Idem tamen de civitatibus eiſdem in genere ait ad Attic. Epiſt. vɪ. 2. *Omnes ſuis legibus & judiciis uſæ, αὐτονομίαν adeptæ revixerunt*, datis nempè Græcis judicibus, apud quos earum urbium cives inter ſe diſceptarent. Unde non inde tamen verè, quod dixi, *αὐτόνομοι*, aut etiam *αὐτόδικοι* fuerint: quoniam ii propriè à Græcis dicebantur, quibus plenum eſſet, non precarium, aut reſtrictum legum ſuarum arbitrium, quique non acceptis aliunde, ſeu à Prætore Romano, judicibus, ſed ipſi ſuos crearent judices, vel magiſtratus, à quibus jus ſibi diceretur. Pace verò cum Philippo penultimo Macedonum Rege & Romanis facta, liberi, immunes, ac ſuis legibus Græci ab iiſdem Romanis ſunt relicti, ſeu ex Senatuſconſulto Roma allato, Græcos tam Aſiaticos quàm Europæos liberos eſſe pronuntiatum, *καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις*. *Spanhem, ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exerc.* ɪɪ. 13. In Aſia verò Proconſulari ſub Adriano liberas adhuc & *αὐτονόμους* civitates exſtitiſſe, abundè docet Philoſtrati locus ɪɪ. p. 547. de Herode Attico: *Liberis enim Aſiæ civitatibus Herodes præfuit*. Haud aliter ac ſub Trajano miſſus Maximus ad ordinandum ſtatum liberarum Achajæ civitatum. *Spanhem. ibid.* §. 16.

Autonomia Athenienſium. Athenas in liberarum in Græcia urbium numerum refert Plinius, ubi Maximum ad Achajam ordinandam miſſum ſcribit, & illum, quàm humaniter ejus civitates tractandæ ſint, docet vɪɪɪ. 24. *Nihil ex cujuſquam dignitate, nihil ex libertate, nihil etiam ex jactatione decerpſeris. Habe ante oculos, hanc eſſe terram, quæ nobis miſerit jura, quæ leges non victa acceperit, ſed petentibus dederit; Athenas eſſe, quas adeas; Lacedæmonem eſſe, quam regas: quibus reliquam umbram, & reſiduum libertatis nomen eripere, durum, ferrum, barbarum eſt*. Etiam à Dione Pruſæenſi, qui vixit Plinii ætate, & Trajani itidem familiaris fuit, Orat. xxxɪ. p. 343. Athenienſium & Lacædemoniorum, qui libertate, ſeu ea, quam ait Plinius, libertatis umbra adhuc gauderent, fit mentio, *Illis enim ſolam ſupereſſe libertatem, exceptis Athenienſibus, & hos tamen nihil magni poſſidere*, Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exerc. ɪɪ. §. 16. Conſtantini tamen ævo, ac dein infra eam ætatem, non ſuis amplius, ſed Romanis legibus ſunt uſi. Quando autem eo jure exciderint, haud certò licet hodie ſtatuere. Severus quidem ob injurias quaſdam, quas privatus ab illis pertulerat, minuit eorum privilegia. Spartian. Sev. c. 3. neque tamen inde omnis illa ſuarum legum libertas incontinuò eſt adempta. Gallienus, qui haud paucis annis poſt Caracallam imperio præfuit, Athenis Archon exſtitit. Trebell. in Gallien. c. 11. necdum proinde imminuta, uti poſtea contigit, illius ſummi apud Athenienſes magiſtratus auctoritate; & præterea civis adſcribi, & Areopagitarum ingeri numero, ac contempta propè Republica, Roma nempè, concupiſſe dicitur. Quomodo etiam Feſtus Græciæ Proconſul, & ſimul Areopagita Athenienſis dicitur in Græca Inſcriptione, Rufo à Senatu Areopagitico, & Trecentorum Senatu, ac ſimul à populo, ut in eadem legitur, dicata. Unde ſervatam adhuc ea ætate Athenienſibus veterem Reipublicæ formam, ſeu, ut Græci loquuntur, *πολιτείαν*, & quæ eam ferinè conſueverat comitari, *αὐτονομίαν*, ſeu ſuarum legum arbitrium, haud abs re licet arbitrari. Quibus tamen turbidis Gallieni temporibus vaſtata à Gothis Græcia; & expugnata etiam ab iis, ſeu à Scythis, Athenarum urbe; ſive id aliquot poſt annis ſub Claudio demum contigerit, immutatus paullatim videtur ſub iis, ac ſecutis mox Principibus priſtinus Græciæ, ac in ea Athenienſium ſtatus; ſublataque illa, qua priùs iidem fruebantur, ſuarum legum libertas. *Spanhem. ibid.* §. 17.

Autonomia Carthaginenſium. Illis plena & mera *αὐτονομία* in belli Punici ſecundi exitu à Romanis eſt relicta, ut liberi legibus ſuis viverent. Liv. xxx. 37. Polyb. xv. p. 705. & quidem verè liberi, ſicut antea fuerant, niſi quòd bellum injuſſu populi Romani ſuſcipere, aut elephantos in poſterum domare vetarentur. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* ɪɪ. §. 13.

Autonomia Cilicum. Ciliciæ provinciæ civitatibus Tarſum evocatis, quod oppidum ferè totius Ciliciæ nobiliſſimum fortiſſimumque eſt, res omnes provinciæ & finitimarum civitatum conſtituit Cæſar. Hirt. Bell. Alex. c. 66. Illis temporibus Tarſus libera jam exſtitit, uti eàdem à Plin. v. 27. ac in nummis ejus antiquis dicitur, ac *αὐτόνομος*. Et Cæſari impensè fuit addicta, adeò ut Tarſenſes ejus nomine *Ἰουλιόπολιν* urbem ſuam nuncupaverint. Dio xʟvɪɪ. p. 342. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* ɪɪ. §. 14. Eadem poſtea à Caſſio, quòd ab Antonii & Auguſti partibus ſtetiſſet, direpta; & inde recuperata ab eodem Antonio, juxta Appian. Bell. Civ. v. p. 575. *libera* denuò ac *immunis* reddita; ab Auguſto dein iiſdem adhuc & majoribus beneficiis cumulata eſt. Dio Pruſ. Tarſenſ. ɪɪ. *Secundum Cæſarem ſuper omnes optimè habuiſtis erga vos affectum. Quapropter omnia, quæ quis amicis reverâ & ſeriis, & qui tam propenſam exhibnere voluntatem, præſtare poſſet, ille vobis præſtitit; agrum, inſula vicinum, leges & proprios magiſtratus*, quibus, non verò Romanis Præſidibus parerent, *poteſtatemque fluminis &*

maris

Digitized by Google

maris vicini, id eſt, dominium in Cydnum fluvium, qui Tarſum ſecabat, & in maris partem urbi proximam. Hac ratione Tarſenſibus cum à portus vectigali, quod exigebant publicani; tum ab adluvionibus, unde accreſcebat tributorum præſtatio, immunitas concedebatur: imò iis earum rerum exactio & poſſeſſio aſſerebatur: tum piſcandi in iiſdem fluminis vel maris partibus, ac præterea vicinorum illis paſcuorum uſus propria itidem reddebantur. *Spanhem. ibid.* §. 15. Libera etiam, ſic enim etiam vocatur Plin. v. 27. fuit civitas Mopſus, ſeu, ut à Græcis vocatur, Mopſveſtia. Arguit hoc vetus illius urbis inſcriptio ab Onuphr. in Faſtis, Gruter. Theſ. Inſcript. p. 225. n. 4. jam adducta: quæ inde Antonino Pio dicata traditur, quòd is vetera illius civitatis jura, nempè ſacræ, liberæ, inviolabilis, & ſuarum legum eidem rata & firma eſſe voluerit. *Spanhem. ibid.* §. 14.

Autonomia Cretenſium. In Creta, quam ante eandem à Metello ſubactam, perpetuam retinuiſſe libertatem dixerat Dio XXXVI. p. 8. Cydoniatis & Lappæis ab Auguſto reſtitutam, apud eundem legimus LI. p. 443. Nempè ut haud fruſtra omninò, non quidem ἐλευθέρας, vel αὐτονόμους, ſed quod ſubinde iis conjungi in antiquis id genus locorum nummis ſolet, ἀσύλου, ſacri vel inviolati ſoli eidem Lappæ tribuat inſignis ille, quem olim Romæ in cimeliis Reginæ Chriſtinæ obſervavi, nummus ΑΣΥΛ. ΛΑΠΠΑΙΩΝ. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 15.

Autonomia Cyzicenorum. Illos Auguſtus, quòd in quadam ſeditione nonnullos Romanos flagris cæſos necaſſent, in ſervitutem redegit. Dio LIV. p. 525. E. Sed illis libertatem reſtituit. Dio LIV. p. 537. D. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exerc.* II. §. 15.

Autonomia Eleutherocilicum. Hi ad αὐτονόμους in Aſia ſub Romanorum imperio libera adhuc urbe populos referri debent, à Cicerone, qui illi provinciæ præfuit, memorati. Epiſt. ad Attic. v. 20. Fam. XV. 4. Nomen hoc iis ad ſua uſque tempora à Myrina Amazone, à qua liberi iidem ſunt relicti, hæſiſſe tradit Diodor. III. pag. 188. Eos ita dictos ab ea Ciliciæ parte, quam qui incolerent, ſua ætate Ἐλευθεροκίλικες ſunt appellati, notat Stephanus Byzantius. *Spanhem. ad Conſtitut. Imper. Exercit.* II. §. 14. *Diſſert. de Præſt. Numm.* IX. p. 784.

Autonomia Eleuthero-Laconum. Hi quandam reipublicæ conſtitutionem adepti ſunt, quo tempore Sparta tyrannis ſerviente vicini, cum alii, tum Heilotes Romanis ſe applicuerant. Strab. VIII. p. 366. Hos, non de Spartæ incolis, ſed de nonnullis, quæ ſub Spartanorum ditione erant, oppidis, & quæ eorundem Laconum legibus exemerit Auguſtus, dictos refert Pauſan. III. p. 203. In antiqua inſcriptione legitur, ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΛΑΚΩΝΩΝ. De ipſis verò Laconibus, ut verè, & ab antiquo αὐτονόμους dicit Cicer. pro Flacc. c. 62. *Lacedemonii ſoli toto terrarum orbe ſeptingentos annos amplius unis moribus, & nunquam mutatis legibus vivunt.* Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit. II. §. 14.

Autonomia Galatarum. His αὐτονομία à Romanis eſt conceſſa, modò ne armati extra fines prodirent. Auctor eſt Polyb. Exc. Legat. c. 11. p. 931. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 13.

Autonomia Græcanitarum in Aſia urbium. Hæ ab omni ævo incredibili contentione incubuerunt, ut αὐτονομίαν, ſeu illud ſuis legibus vivendi arbitrium, ab iis etiam Regibus, vel populis, quorum colere majeſtatem cogebantur, impetrarent. Hinc apud Æſchyl. Perſ. n. 586. dicitur:

Equidem per Aſiam terram
Non amplius legibus Perſarum vivent;
Non amplius tributa pendent
Dominicis exactionibus.

Περσονομεῖν, *Perſarum legibus uti*, opponitur τῷ αὐτονομεῖν, *ſuis uti legibus*. Et Tragici verſibus αὐτονόμους deinceps ac ἀτελεῖς, ſeu αὐτοτελεῖς *ſuis legibus* & *immunes* futuri Aſiatici duabus vocibus dicuntur. Certè, Joniam mox, devictis à Græcis Xerxe ejuſque ducibus, à Perſis deſeciſſe docet Herod. IX. 5. Unde etiam iiſdem fermè, ſeu proximis Artaxerxis Mnemonis, qui hujus Xerxis filius, temporibus Hippocr. de Aere. loc. & aq. c. 9. notat Aſiaticas gentes, quòd magna earum pars, nempè illius, quæ majoris Aſiæ nomen obtinuit, non utuntur ſuis legibus, ſed regiæ dominationi ſubjacent, eſſe imbelles: quicunque verò in Aſia, qualis eſt maritima, Græci & Barbari, dominationi regiæ non ſubjacent, ſed vivunt ſuis legibus, gentes eſſe bellicoſiſſimas. Ab eodem certè Artaxerxe pacem cum Athenienſibus, eorumque ſociis ea conditione ſactam tradit Diod. XII. 293. B. *ut omnes Græcanicæ per Aſiam urbes ſuis legibus agerent.* Quæ jura etiam ſuarum legum iiſdem Græcis, cum Aſiaticis, tum Europæis, à Romanis, confectis cum Philippo, ac Antiocho bellis, itidem ſunt adſerta: imò quod inter cauſas illati huic Antiocho à Romanis belli à Polyb. XVII. p. 769. Liv. XXXIII. 15. Appian. Syriac. p. 111. traditur. Hinc de Phocæenſibus Aſiaticis à Liv. XXXVIII. 38. poſt Polyb. Excerpt. XXXVI. p. 844. dicitur: *Et ager, quem antea habuerant, relictus: &, ut legibus antiquis uterentur, permiſſum*: à Senatu verò petunt, ac impetrant Rhodiorum legati apud Polyb. Excerpt. XXVIII. p. 832. ut Græci in Aſia liberentur, & αὐτονομίαν *omnibus mortalibus jucundiſſimam conſequantur*. Civitatibus verò, quæ non ſolum ad Mithridatem defecerant, ſed à quibus ejus juſſu tot civium Romanorum millia crudeliter fuerant uno puncto temporis interempta, præter quinquennalis tributi, cujus Appianus meminit Mithrid. p. 213. ſeu viginti millium, teſte Plutarch. Sull. p. 367. talentorum mulctam, libertatem, ac αὐτονομίαν meritò à Romanis tum ademptam licet colligere ex iis, quæ de afflictis haud uno calamitatis genere iiſdem civitatibus, aliis verò, quæ in fide populi Romani manſerant, recreatis à Plutarcho Syll. pag. 367. & 368. & à Memnone apud Photium Cod. 224. c. 37. dicuntur. Quod è Cicerone præterea licet colligere. Is enim *libera* in eadem Aſia *urbis*, *Apollonidos* nempe, ac ad aliarum proinde eo in tractu, de quibus ibi agebatur, diſcrimen nominatim meminit pro Flac. c. 70. & cujus incolas c. 71. vocat *amantiſſimos populi Romani fideliſſimoſque ſocios*, qui ſcilicet cum reliquis Aſiaticis urbibus ad Mithridatem non defecerant. Addit verò: *Verum eſto: negotiari libet: cur non Pergami, Smyrnæ, Trallibus? ubi & multi cives Romani ſunt, & jus à noſtro Magiſtratu dicitur.* Pergamenorum certè, & Trallianorum, inter alias illius Aſiæ urbes, uti & Epheſiorum, Adriamyttenorum, Caunicorum, quæ fide omnique hoſpitii ac humanitatis jure violatis, nefandis illis Romanorum civium cædibus ſe polluerunt, facta expreſſa in narratione hujus rei mentio apud Appian. Mithrid. p. 185. & 212. ac bello Mithridatico malè acceptam fuiſſe à Romanis urbem Adramyttium tradit Strab. XIII. p. 614. Mytilenæorum verò inſignem in Romanos perfidiam, qui vinctos Romanorum Prætores, alioſque Mithridati tradiderunt, tangunt Vellej. II. 18. & Diodor. in Excerpt. Valeſian. p. 401. Miſſos quidem, finito illo bello, Romam ab hiſce Aſiaticis urbibus legatos, qui pro iiſdem veniam à Senatu impetrarent, ex eodem Geographo docemur, qui de Xenocle, inſigni oratore Adramytteno, ait: *Iſque pro Aſia ad Senatum oravit, quo tempore ea Mithridatis partibus faviſſe fuit inſimulata.* Libertatem, ſeu αὐτονομίαν tum recuperaſſe eaſdem Aſiæ urbes liceret ex eodem Cicerone ſtatuere, dum de illa Proconſulari Aſia ad Fratr. Epiſt. I. 1. tum ejuſdem provinciæ rectorem ait, conſtare eam provinciam *primum è genere ſociorum, deinde ex eo genere civium Romanorum, qui aut publicani aut negotiatores forent.* Quò referri etiam poſſunt, quæ de ſingulari Luculli primum, Syllæ ſucceſſoris; ac dein Pompeji, cui ceſſit confecti belli Mithridatici gloria, in erigendis, recreandis, conſtituendisve iiſdem illis afflictis & oppreſſis Aſiæ urbibus ſtudio, & quidem datis aut redditis legibus, quibus eæ deinceps uterentur, à Plutarch. Lucull. p. 506. & à Dion. XXXVII. p. 36. traduntur. Ita

Mytilenæis, olim quidem, ut ii de ſe apud Thucyd. III. p. 477. prædicant, αὐτονόμοις, poſt inſignem eorum Mithridatico bello perfidiam, libertatem in unius liberti Theophanis gratiam à Pompejo denuò reſtitutam, tradunt Vellej. II. 8. & Plutarch. Pomp. p. 649. Ne jam eas tangam in eadem Aſia urbes, quibus quòd ad Mithridatem non defecerant, priſtina jura libertatis vel αὐτονομίας non fuiſſe adempta, ſatis conſtat. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exerc.* II. §. 13.

Autonomia Halicarnaſſenſium. Halicarnaſſus Cariæ civitas ſub Geta, ac ideò necdum lata fortè Antonini fratris Conſtitutione, in nummo Gazæ Medicææ ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ eſt inſcripta, nempe ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ, *Halicarnaſſenſium ſuis legibus* utentium. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 17.

Autonomia Illyriorum. Hos liberos, ſeu αὐτονόμους itidem à Romanis eſſe relictos tradunt Liv. XLV. ad Diod. Excerpt. p. 317. & Johannes Antiochenus Excerpt. Conſtantin. p. 790. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 13.

Autonomia Iſmaelitarum. Theophanes Chronog. pag. 55. & Sozom. VI. 38. *Hac gens ab Iſmaele Abrahami filio originem ducens, vocabulum quoque accepit: eoſque antiqui ab auctore generis Iſmaelitas nominarunt*. Vocabantur etiam Saraceni. Unde Hieroſolymitana paraphraſis Gen. XXXVII. 25. pro Iſmaelitis habet Saracenos. Quamplurimæ Theodorito Therap. Serm. X. p. 610. Tom. IV. Iſmaelitarum, ſeu Saracenorum gentes à Romanorum legum, etſi Romanis obtemperarent, jugo fuerunt liberæ. Etſi de iiſdem Ammian. XIV. 4. *Saraceni nec amici nobis unquam, nec hoſtes optandi*; plures tamen ex iis populis Romanorum fœderibus, & quidem inæqualibus fuerunt illigati, & Romanum imperium colere tenebantur. Procopii Juſtiniani ævo Bell. Perſ. II. 17. dicuntur *Saraceni Romanis fœderati*. Theophyl. Simocatta VIII. I. *In Arabia multæ variæque gentes ſunt, quæ vulgo Saraceni appellantur. Ex his autem gentibus nonnullæ erant Romanorum ſociæ*. Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit. II. §. 18. Valeſ. in Ammianum.

Autonomia Judæorum. Judæi continuò veniunt annumerandi inter gentes liberas & αὐτονόμους, quæ reliquiſſe ab Appian. Mithrid. p. 251. dicitur Pompejus. Etſi captis à Pompejo Hieroſolymis, ſtipendiariam eandem urbem tradat Joſeph. Antiq. XIV. 8. ac tum primum, ut addit, *libertatem amiſimus, & ſubjecti Romanorum imperio ſumus*: aut, quòd, eodem teſte, mox etiam à Gabinio in quinque continuò juridicos conventus, ſeu diœceſes, in quibus jus à Romanis diceretur, fuerit Judæa diviſa, ibid. c. 10 Hieroſolymis nempè, Gadaris, Amathunte, Jerichunte, Sepphorio. Suas tamen ſuorum leges ac inſtituta patria iiſdem à Pompejo, ac dein à Gabinio relicta, abundè vel è conſtanti ac perpetuo eorundem in iis ſervandis, & quibus gravius erat iiſdem legibus quàm vita carere, ſtudio; & ex Hyrcano ab iiſdem Pompejo & Gabinio Pontifice conſtituto licet colligere. A Cæſare quoque dein in eorundem gratiam decreta refert Joſeph. Antiq. Judaic. XVI. 19. Liberas verò in eadem provincia urbes, Gazam, Joppen, Dora, Stratonis turrim, quæ poſtea ab Herode magnificè condita Cæſareæ nomen meruit: & præter Gadara, in liberti ſui Demetrii Gadarenſis gratiam reſtituta, à Pompejo relictas auctor ibidem Joſeph. c. 10. & 13. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exerc.* II. §. 14. Nec id prætetiri debet, quod de ſplendida eorum ad Auguſtum legatione, de jure ſuarum legum in ea gente miſſa tradit Joſeph. Antiq. XVII. 12. Bell. Jud. II. 1. & 4. utque ſub Romano Præſide potius, quàm ſub Rege Archelao, illius αὐτονομίας jure fruerentur. Et hoc beneficium, cum Judæis Romæ degentibus, tum in Judæa, & in iis, ubi agebant, urbibus, & provinciis, ab eodem Auguſto conſtanter adſertum. Philo Leg. ad Cajum p. 1014. Quomodo id jus patriarum legum & gentis rituum eidem quoque à Tiberio conſervatum tradit idem auctor; & quidem quaſi agnoſcente Tiberio Judæorum *leges velut conferentes ad tranquillitatem publicam*. Spanhem. ibid. §. 15.

Autonomia Lazorum, ſeu Ladorum. Lazis Colchidis Phaſin populis Reges pridem à Romanis datos, ex Arriano in Periplo maris rubri, & Capitolin. in Anton. Pio c. 9. diſcimus: quorum ille Malaſſum ab Adriano Regem impoſitum; hic verò Pacorum ab Antonino Pio tradiderunt. Procop. Bell. Perſ. II. 15. refert: Lazos Romanis quidem fuiſſe ſubjectos, à tributis tamen exſtitiſſe immunes; neque eoſdem aliud illis præſtitiſſe obſequium, quàm quòd eorum Rege mortuo, principatus inſignia deſignato ſucceſſori mitteret Romanorum Imperator: ipſi verò, ne Hunni per Lazicam in Romanorum provincias irrumperent, fines ſuos diligenter cuſtodire tenerentur. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imperat. Exerc.* II. §. 18.

Autonomia Lyciorum. Lyciæ, quæ Pamphyliæ eſt conterminа, Auguſti temporibus eam, quam pridem ſub Romanis, quamque ei bello Mithridatico Sylla reſtituit, libertatem ſeu αὐτονομίαν adhuc aſſertam, docent Strabonis de iiſdem verba XIV. p. 665. *Iis ob rectam legum adminiſtrationem contigit, ut ſub Romanis liberi perpetuò agerent, ac patriis inſtitutis & terris fruerentur*. Eoſdem immunes à tributis à M. Antonio, dum necdum ipſe & Auguſtus diſſiderent, relictos tradit Appian. Bell. Civ. V. p. 675. Libertas hæc & αὐτονομία, quòd inteſtinis & exitialibus diſſenſionibus, ac ad cædem uſque Romanorum conflictarentur, illis eſt à Claudio adempta. Dio LX. p. 676. uique in provinciæ formam ſunt redacti, adeò ut vel ab ipſo Claudio, vel à Nerone in libertatem denuò ſint aſſerti, & quam iis poſtea ademerit Veſpaſianus. *Spanhem. ad Conſtitut. Anton. Imper. Exerc.* II. §. 15. & 16.

Autonomia Macedonum. Devicto ultimo Macedonum Rege Perſeo, de Macedonibus eſt decretum, ut narrat Liv. XLV. 29. *Omnium primum liberos eſſe jubere Macedonas, habentes urbes eaſdem agroſque, utentes legibus ſuis, annuos creantes magiſtratus*. Adeò ut cum αὐτόνομοι, quomodo eoſdem de decem legatorum ſententia declaratos tradit etiam Plutarch. Æmil. p. 270. tum ſimul αὐτόδικοι conſtituerentur: quibus nempè cum legum, tum creandi magiſtratus, qui jus iis dicerent, libertas relinqueretur. Etſi mox imminuta videatur, & precaria tanta hæc illorum αὐτονομία, dum de Paullo victore ait Liv. c. 32. *Leges Macedoniæ dedit cum tanta cura, ut non hoſtibus victis, ſed ſociis benè meritis dare videretur*, & Juſtin. XXXIII. 32. *Leges, quibus adhuc utitur, à Paullo accepit*. Quum tamen id tantum de Paullo tradat Plutarch. l. l. ab eo in diſceſſu admonitos, ut memores agerent datæ ſibi à Romanis libertatis, *eam legum recta adminiſtratione & concordia tuentes*. Quam tamen libertatem, non ad integram Macedoniam, ſed ad partem ejus tantum, quæque *libera* inde ſit appellata, poſtea reſtrictam, è Cæſaris de Bell. Civ. III. 34. ea de re verbis conſtare debet: *Cujus provinciæ ab ea parte, quæ libera appellabatur*: & quò ſpectant veteres nummi, ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 13.

Autonomia Maſſilienſium. Maſſiliæ in provincia Galliæ Narbonenſis, αὐτονομία & libertas, qua ab antiquo ſub Romanis fruebatur; ac unde *fortiſſimorum fideliſſimorumque ſociorum civitas* à Cicer. pro Font. c. 3. dicitur; à Cæſare, eadem expugnata, eſt relicta, ut docent Strab. IV. p. 181. ac Dio XLI. 165. & innuere volunt Cæſar de Bell. Civ. I. 10. iis verbis, quibus ſe Maſſilienſes *magis pro nomine & vetuſtate, quàm pro meritis in ſe civitatis* conſervaſſe reſtatur. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imperat. Exercit.* II. §. 14.

Autonomia Phœniciæ. Hanc ſub Syrorum Regibus conſecuti fuerant, & poſtea ſub Romanis Phœnices non ſine aliquo ſumptu: Tyrios etiam juxta Sidonios, in libertate, ſeu αὐτονομίᾳ M. Antonius conſervavit. Joſeph. Ant. XV. 4. Hujus *autonomiæ* fidem facit antiquus lapis, in quo exſtat Græca Tyriorum, qui Puteolis habitabant, ad eorum metropolin Tyrum epiſtola, ſcripta anno æræ Chriſtianæ 174. In illa legitur: *Urbis Tyriorum ſacræ, & au-*

& inviolabilis, & ſuis legibus μητρόπολις Phœniciæ. In antiquis nummis ab hac *autonomia* æram etiam deducunt Tyrii. Ejus generis inſignis Regiæ Gallorum gazæ nummus inſcriptus: ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑΣΥΛ. ΑΥΤΟ. ΝΑΥΑΡ. *Dorus ſacra, inviolabilis, ſuis legibus Navarchidos:* quæ una è quinque illis maritimis Phœniciæ vel Palæſtinæ urbibus, quas Pompejus liberas conſtituit. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. 13.

Autonomia Phrygiæ. Phrygiam bello Mithridatico *αὐτόνομον* à Romanis decretam Mithrid. p. 208. teſtatur Appianus. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 13.

Autonomia Samiorum. Samiis in Jonia in mercedem ſtetæ apud eos hyemis, dum Aſiam ordinaret, libertas ab Auguſto eſt data. Euſeb. ad Olymp. 190. 3. Dio LIV. pag. 525. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imperat. Exercit.* II. §. 14.

Autonomia Sardiniæ. In oraculo de hac colonia hoc continebatur: quicumque ſua in eam nomina tradidiſſent, his libertatem per omne ævum ſartam tectamque fore. Inconcuſſam igitur juriſdictionem, *αὐτονομίαν*, ad hoc uſque tempus veritas oraculi illis conſervavit. Diodor. V. pag. 206. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imperat. Exercit.* II. §. 14.

Autonomia Seleuciæ. Seleucia Syriæ, quòd à Tigranis partibus non ſtetiſſet, à Pompejo libertate eſt donata. Strab. XVI. p. 751. Eutrop. VI. 14. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imperat. Exerc.* II. §. 14. Ad Calycadnum fluvium ſitæ *liberæ* nomen adhuc aſſeritur in nummo ſub Philippo patre cuſo, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ. Dicitur à Philoſtr. vit. Soph. II. p. 568. urbs Ciliciæ haud ignobilis: & in illa templum ac oraculum Apollinis Sarpedonii exſtitit. Zoſim. I. 7. Dicta eſt in nummis *Seleucia ſupra amnem Calycadnum*, ad indicandum, ſolito tot aliis urbibus in earundem nummis more, loci ad fluvios, ad mare, ad montes ſitum; & nominatim ad diſcrimen alterius in Syria Seleuciæ Pieriæ, ſeu ΣΕΛΕΥΚΙΑΣ ΠΙΕΡΙΗΣ in ejus nummis inſcriptæ. *Spanhem. ibid.* §. 17.

Autonomia Theſſalorum. Theſſalos liberos à ſuis legibus, à Romanis, devicto Philippo declaratos, è Polyb. Excerpt. IX. p. 797. ac Liv. XXXIII. 32. ſeu è ſollenni illius decreti, quo adſerti in libertatem Græci, formula itidem conſtat; & antiquitus pro liberis habitos, ex Eurip. Alceſt. n. 677. liquet.

An neſcis me Theſſalum, & Theſſalo
Patre natum, verè liberum?

Quanquam de iiſdem, ante debellatum à Romanis Philippum, dicat Polybius, quòd *viderentur quidem ſuis legibus vivere*, re ipſa tamen iiſdem, quibus Macedones, ſub eo Rege eſſent obnoxii. Poſt donatos à Romanis libertate, apud Romanorum legatos queſtus eſt Philippus Liv. XXXIX. 26. *inſolenter & immodicè abuti Theſſalos indulgentia populi Romani, velut ex diutina ſiti avidos, meram haurientes libertatem.* Iiſdem verò, imminuta dein eorum libertate, illam denuo à Cæſare datam, vel reſtitutam, quòd ii ab ejus partibus contra Pompejum ſtetiſſent, refert Appian. Bell. Civ. II. p. 482. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 13.

Autonomia Tzanorum. Tzanoi etiam, Tzannoi, Sanni & Suani dicebantur, Colchidis erant finitimi, & Romanorum, etſi tum tributa perſolvere negligerent, tributarii. De his Agathias: *Hi autem Tzani quum ab antiquo in fide Romanorum eſſent, eorumque juſſis obtemperarent.* Ex his alii, ut addit, in fide manſerunt, alii verò prædonum more vicina Romanorum loca, ipſamque Armeniam infeſtarunt. Unde miſſo Romanorum duce, eoque Tzano Theodoro, iis debellatis tributum tum primum à Juſtiniano impoſitum refert, atque ita ad ſuam uſque ætatem eoſdem tributarios eſſe. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* II. §. 18.

ΑΥΤΟΧΕΙΡΕΣ, hoc eſt, qui ſibi ipſis manus violentas intulerunt. Hos Græci nefas eſſe duxerunt cremare. Auctor Philoſtr. Heroic. *Sepelierunt Ajacem, corpus ejus in terram ponentes, cum Calchas cenſuiſſet, fas non eſſe, eos igne comburi, qui ſe ipſi interfeciſſent.* Hinc Rex Thebanorum Mæonem, qui ſeipſum è vita ſuſtulerat, apud Stat. Theb. III. 97.

—— Vetat igne rapi, pacemque ſepulcri
Impius ignaris nequicquam manibus arcet.

Kirchman. de Funer. Roman. I. 3. Ignominia certè affectos ſcribit Ariſtot. Ethic. V. extremo: *Qui per iram ſeipſum jugulat, lubens contra rectam legem id agit, quod lex non permittit. Unde etiam ipſum mulctat, eique ignominia quædam irrogatur, qui ſeipſum necavit, quaſi civitatem injuria affecerit.* Romani verò *αὐτόχειρας*, & potiſſimum eos, qui collum laqueo obſtrinxiſſent, primis Reipublicæ temporibus ſepultura omnino prohibuerunt. Serv. Æneid. XII. 603. *Cautum fuit in Pontificalibus libris, ut qui laqueo vitam finiſſet, inſepultus abjiceretur; unde bene ait, informis leti, quaſi mortis infamiſſima.* Origo ritus à Tarquinio Priſco, qui *αὐτοφόνους* non ſolum inſepultos abjici, ſed & corpora eorum cruci affigi juſſit. Plin. XXXVI. 15. *Cum id opus*, de cloacis ſtruendis loquitur, *Tarquinius Priſcus* (Superbo adſcribit Serv. l. l.) *plebis manibus faceret, eſſetque labor, incertum longior an periculoſior, paſſim conſcita nece, Quiritibus tædium fugientibus, novum & inexcogitatum antea poſteaque remedium invenit ille Rex, ut omnium ita defunctorum figeret crucibus corpora, ſpectanda civibus, ſimul & feris volucribusque devoranda.* Verè autem Plinius id neque antea neque poſtea uſurpatum ſcribit. Nam eos qui ſuſpendio ſe necaſſent, funeratos fuiſſe teſtatur exemplum D. Silani, qui cum à parte M. Manlio Torquato abdicatus eſſet, tam triſti patris ſententia perculſus lucem ulterius intueri non ſuſtinuit, & ſuſpendio ſe proxima nocte conſumpſit, funus tamen ipſi ductum eſſe ſcribit Val. Max. V. 8. Mitigata enim eſt pœna, & reſtricta ad eos, qui facinoris alicujus ſibi conſcii è medio ſe ſuſtuliſſent. Nam aliàs qui mortis arceſſitæ juſtam cauſam habuiſſet, ille glorioſè & honeſtè obiiſſe putabatur. Erat autem juſta cauſa arceſſendæ mortis tædium vitæ, quod tam ex ſecunda quàm adverſa fortuna oriri poteſt. Utriuſque meminit Strabo, cum enumeraſſet dona à Poro Indorum Rege per legatos Auguſto Cæſari miſſa, dum ſubjungit XV. p. 495. *Aderat ille, qui ſe Athenis concremavit, quod alii in rebus adverſis facere dicuntur, ut præſentia mala effugiant, alii in rebus ſecundis, quemadmodum hic. Nam cum omnia ex ſententia adhuc ſucceſſiſſent, abeundum ſibi è vita cenſuiſſe, ne quid adverſi accideret immoranti. Adeoque ridentem eum & nudum & unctum in rogum iſſe.* Hi non ſolum honore ſepulturæ afficiebantur & lugebantur; ſed & teſtamenta eorum valebant, donationes conjugi factæ morte confirmabantur: & ſi inteſtati decederent, bona eorum ordinario ſucceſſori relinquebantur, nec à fiſco inquietabantur. Qui verò ſceleris conſcientia obſtricti, ut ſupplicium de ſe ſumendum interverterent, ipſi de ſe ſtatuerunt, & quaſi *αὐτοκατάκριτοι* ſententiam tulerunt, his ſepulturæ honorem plerumque denegatum puto. Id non obſcurè indicat Quintil. Decl. IV. *Qui cauſas voluntariæ mortis in Senatu non reddiderit, inſepultus abjiciatur.* Kirchman. de Funer. Roman. Appen. c. 9. Quenſted de Sepult. c. 3. Gyrald. de Sepel. rit. c. 11. & Faes ad illum. Nicol. de Sepulcr. III. 6. Grot. de Jur. Bell. & Pac. II. 19. §. 5. De *αὐτοχειρίᾳ* ſcripſit etiam *Samuel Rachelius*. V. etiam infr. in *Homicida ſui* & *Mors*.

AUTUMNI effigies in Poliphili ara quadrata erat adoleſcens nudus, ridenti ſimilis, foliis è vite coronatus, ſiniſtra manu palmitem affixis ſtipatum uvis onuſtum, altera verò cornu uvis ac foliis plenum geſtantem exigebat, ad cujus pedes hircum videre erat, cum hoc infra titulo:

MUSTULENTO AUTUMNO S.

Berthald. de Ara, c. 3. §. 2. *Autumnus* eſt morboſiſſima anni pars, de qua Hippocr. Aphor. III. 9. & 22. quod propter cœli varietatem evenire tradit Celſ. I. 3. Unde

letifer

Digitized by Google

letifer autumnus vocatur Juven. IV. 56. & Horat. Sat. II. 6. 19.

Autumnuſque gravis Libitinæ quæſtus acerbæ.

Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 739. B. Gangr. in Juvenalem.

Autumnitas Baccho adſcribebatur. Argumenta indagare non erit operoſum. Non enim ſejungi queunt. Lucret. V. 742.

Inde autumnus adit: graditur ſimul Evius Evan.

Virg. Georg. II. 5. Bacchum alloquens:

——tibi pampineo gravidus autumno

Floret ager: ſpumat plenis vindemia labris.

Bacchus enim vitis eſt dominus. Et Pindar. Nem. V. 10. *autumnitatem* vocavit *teneram matrem floridæ vitis.* Quanquam cæteris quoque fructiferis plantis Bacchus præficiebatur: & ipſi tanquam arborum tutori Græci ſacrificabant, ut teſtatur Plutarch. Symp. Quæſt. V. 3. Quamobrem, Artemid. Ὀνειρόκρ. II. 42. *Bacchus agricolis conducit arboreum fructum colentibus, præſertim vites*: & à Phurnuto c. 30. appellatur *cicurum arborum tutor & dator Deus*. Quare ei tanquam *autumni* domino fructus omnes acceptos ferebant. Athen. III. Quapropter apud Athenienſes, ut tradit Demarchus in Certam. Dionyſ. per diem feſtum Bacchi geſtabant virgines aureos caniſtros, in quibus erant fructuum omnium primitiæ impoſitæ. Sunt qui credant Dionyſii nomen ἀπὸ τ͂ διανύειν deduci apud Artemidorum: an quia fructus hauſto calore æſtatis *autumno* poſtea perficiuntur? Nam Bacchum exiſtimabant vim ipſam genitalem fructuum & plantarum. Porphyr. apud Euſeb. de Præp. Evang. III. *Fructuum, & in ſumma plantarum omnium virtus Bacchus vocatur*. Hinc Dionyſius de Situ orbis ſolutum in Arabia ex obſuto Jovis femore Bacchum ſcribit: quòd ea regio plantarum ferax ſit, è quibus aromata, pretioſique liquores ſumuntur. Quod verò fabulantur Poetæ, ex ardente matris alvo extractum Bacchum, id *autumni* ortum reſpicit, qui quum æſtatem ſubſequatur, ex ejus prodire utero quodammodo videtur. Præcipuè conſideratur in *autumno* inconſtantia, & varietas, cum propter tempeſtatem ipſam, modò calidam, quandoque frigidam, aliquando temperatam: tum ob pomorum varietatem: atque ideo Bacchum ipſum multiplici forma, & varia ſpecie effingebant, ut Plutarchus prodit de EI apud Delphos. Et in Epigrammatibus μυριόμορφον appellant: quo ſpectant veſtes vario florum genere contextæ, quas Bacchum induere ſolitum teſtatur Diodorus. Id Phurnutus inſinuat his verbis: *veſtis floriditas autumni varietatem exhibet*. Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. pag. 737. C.

AUX.

AUXILIA inter & legiones olim hoc interfuiſſe ſcribit Veget. II. 2. quòd legiones ex Romanis ipſis ſcriberentur, *auxilia* verò à ſociis & fœderatis gentibus mittebantur, & legionibus tanquam leves armaturæ adjungebantur. Sed rebus in Principem translatis, etiam extraneis ex gentibus legiones fieri cœperunt, aliquando adjutrices nuncupatæ tanquam ex *auxiliis* completæ. *Quid autem*, inquit Veget. l. l. *inter legiones & auxilia videatur intereſſe expediam. Auxiliares conducuntur ad prælium ex diverſis locis, ex diverſis moribus venientes: nec diſciplina inter ſe, nec notitia, nec affectione conſentiunt*. Suidas v. ψιλοὶ vult, *auxilia* eſſe expeditos milites, qui nudi & inermes in prima acie collocabantur, primique cædebantur. Erat enim gregaria & ignobilis manus. Legiones verò ex decem cohortibus conſtabant, quæ in centurias diviſæ, ſingulæ ſua cum ſuis centurionibus habebant vexilla; cohortes enim ſingulæ dracones, vel aliud animal cum ſuis Tribunis præferebant. Univerſa verò legio aquilam, quæ à præfecto, vel comite regebatur. At *auxiliorum* una erat multitudo, quæ ſoli Tribuno parebat, puta mille, vel plures. Alias inter hos differentias tradit Plin. XXXIII. c. 2. *Sunt adhuc aliqua in auro non omittendæ differentiæ. Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donavere, at cives nonniſi argenteis; præterquam quod armillas civibus dedere, quas non habent externi. Idem quòd magis miremur, coronas ex auro dedere civibus*. Cicero, cum Ciliciæ præeſſet, de *auxiliis* ſcribit ad Attic. VI. 5. *Exercitum infirmum habebam, auxilia ſane bona, ſed ea Galatarum, Piſidarum, Lyciorum. Hæc enim ſunt noſtra robora.* Probus Imperator *ſexdecim millia tyronum Germanorum per diverſas provincias ſparſit, ita ut numeris, vel limitaneis ſexagenos, aut quinquagenos interſereret*, quæ *auxilia Barbara* eſſe appellata Vopiſcus refert c. 14. *Auxilia* videntur à Juſtinian. Leg. ult. Cod. loc. & in Nov. tit. 116. nominati optiones, à quo jubentur fœderati in privatorum prædiis degentes, ad ſuas redire optiones, id eſt, ordines, ſeu *auxilia*. Quot milites ſingula continerent *auxilia*, non conſtat. Vopiſcus quandoque quinquagenis, aut ſexagenis, quos Probus numeris limitaneis inſerebat, *auxilia* conſtitiſſe ſcribit. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 40. Guther. de Jur. Man. 1. 7. Roſin. Antiq. Roman.* X. 4. Diſcrimen inter ſocios & *auxilia* apud eos qui ſignatè & cautè ſunt locuti: quòd ſocii ſemper Italici, quaſi confœderati & conſortes armorum, appellati, quorum nulla pars in provincias redigebatur; ſed liberi manebant, ſuis legibus & magiſtratibus, paucis præfecturis exceptis; *auxiliares* externi. Varr. de Ling. Lat. IV. 16. *Auxilium ab auctu, cum acceſſerant qui adjumento eſſent alienigenæ.* Diſertim addit *alienigenæ*. Feſtus: *Auxiliares dicuntur in bello ſocii Romanorum, exterarum nationum.* Etiam ipſe ad *exteros* refert. Et ſocii quidem ſemper gratis militarunt, frumento excepto. *Auxiliares* aliter, & quanquam ſæpè à Regibus miſſi ſuo ſumptu, tamen & pecunia etiam ſcripti. Quod quando primùm factum. V. infr. in *Miles mercenarius*. Noto etiam ſocios propriè dictos, poſt Italiam civitate donatam, defeciſſe: & eorum vicem *auxilia* fuiſſe, quæ variis gentibus ſolebant imperare. Socii etiam jurabant in Ducem, *auxilia* non jurabant. Et hac mente ſcriptum à Dione lib. L. p. 422. D. accipio in bello Actiaco: *Tanto ſtudio & promptitudine utrique*, Octavianus & Antonius, *agebant, ut etiam auxiliares ſuas copias ſacramento adegerint*. Narrat ut novum, nec ante receptum. Imperabant autem ſociis tot aut tot milites. Liv. XXXVI. 3. *Quos L. Quinctius milites conſcripſiſſet, & quos ſocios nominique Latino imperaſſet.* In ea tamen re non graves erant aut injurii. Cum enim multæ eſſent Italorum gentes, non credo omni anno per omnes itum: maximè ſi paucæ legiones ſcribendæ: ſed in orbem iviſſe, & viciſſitudine quadam ex his illiſque cepiſſe. Vires etiam propemodum ſciebant, & pro iis indicebant. Sciebant numerum è tabulis Cenſoriis, quas probabile eſt Romæ quoque fuiſſe. Imò tandem ipſi Romani Cenſores cenſum illic egerunt. Livius de Livio & Claudio Nerone Cenſoribus XXIX. 37. *Duodecim deinde coloniarum, quod nunquam antea factum erat, deferentibus Cenſoribus, ipſarum coloniarum cenſum receperunt, ut quantum numero militum, quantum pecunia valerent, in publicis tabulis monumenta extarent.* Lipſ. de Mil. Roman. I. 7. Laurent. Polym. IV. Synopſ. 1. §. 4. Thyſ. Rom. Illuſtr. 1. p. 50. Principum temporibus maximè, cœperunt & è provinciis *auxilia* ſcribi. Auguſti inventum: & præter conſpicuam utilitatem in militia, cauſam occultam etiam hanc habuit, ſubditos ſic exarmandi, & quaſi obſidibus traditis in fide continendi. Nam quotannis delectus iſtos habebant, & optimum ac robuſtiſſimum quemque abducebant. Ita enerves provinciæ, & illi qui delecti in longinquas & diſſitas oras conſultò trahebantur. Non enim facilè res novas audere aut movere inter ignotos & peregrinos poterant. Civilis, qui Batavos ad rebellionem traxit, hoc quoque telo eos incitat: *Inſtare delectum* (verba Tacit. Hiſt. IV. 14. 6.) *quo liberi à parentibus, fratres à fratribus, velut ſupremum dividantur.* Idem Galgacus dux Britannorum in eodem Tacit. Agric. 31. 1. *Liberos cuique ac propinquos ſuos natura cariſſimos eſſe voluit: hi per delectus alibi ſervituri auferuntur.*

Digitized by Google

runtur. Lipſ. de Magn. Roman. I. 7. *Auxilia* ſub Imperatoribus non ſolebant tantùm vicem legionum ſupplere, ſed etiam ipſas interdum legiones. Tacit. Hiſt. III. 50. 3. *Ad has copias, è claſſicis Ravennatibus legionariam militiam poſcentibus optimus quiſque adſciti, claſſem Dalmatæ ſupplevere*. II. 94. 1. *Sibi quiſque militiam ſumpſere, quamvis indignus, ſi ita maluerat, urbana militia adſcribebatur: rurſus bonis remanere inter legionarios vel alares volentibus permiſſum*. Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1039. D. Procedente tempore, ubi *auxilia* etiam externa adhibere inſtituerunt, quæ ut plurimum in levi armatura conſiſtebant, cum iis abundarent, aliis atque aliis locis in acie ea conſtituerunt, modò ante ſigna, modò in cornibus, interdum in media acie, & in poſtrema, ut expediret, aut neceſſitas & ratio atque ordo prælii id requirere videretur. Inter equites ut plurimum interjiciebantur, cujus ordinationis exempla apud Cæſar. Bell. Gall. II. 24. 1. *Eodem tempore equites noſtri pediteſque levis armaturæ, qui cum his una fuerant*. Bell. Afric. c. 14. *Pedites Numidæ levis armaturæ cum equitibus procurrunt*. Optimi enim auctores levis armaturæ nomen uſurpant de *auxiliariorum* jaculatoribus, funditoribus & ſagittariis. Arrianus utriuſque rei militaris Græcæ & Romanæ peritus ita de eorum in acie collocatione ediſſerit: *Quod ad levem armaturam attinet, variis in locis ordinanda eſt in acie. Namque alibi atque alibi locata juvat, prout eſt regionis ſitus, in qua exercitus ad pugnam inſtructus ſtat, aut prout ſunt hoſtium copiæ, contra quas aciem directam tenemus. Aliquando enim erunt ſtatuendi levis armaturæ milites ante ipſam phalangem, interdum in dextra phalangis parte, interdum in ſiniſtra conſtitui debebunt. Multum etiam proſunt, ſi à tergo gravis armaturæ collocati fuerint. Jam verò & in ordines diſpoſitis gravium armorum peditibus moris etiam eſt alternis intermiſcere ordines levis armaturæ militum*. Salmaſ. de Milit. Roman. c. 19. Stevvech. ad Veget. II. 2. Corrupta jam diſciplina militari poſt civitatem omnibus provinciis orbis Romani, ſive ab Antonino Pio, ſive ab Antonino Caracalla datam, inter *auxilia* qui vellent nomen potiùs dabant quàm in militia legionaria. Quam cauſam unam, aut præcipuam, quæ legiones fecerit exhauriri, ponit Veget. II. 1. *Eſt & alia cauſa, cur attenuatæ ſunt legiones. Magnus in illis labor eſt militandi, graviora arma, fera munera, ſeverior diſciplina. Quod vitantes plerique in auxiliis feſtinant militiæ ſacramenta perdiſcere, ubi & minor ſudor, & maturiora ſunt præmia*. Salmaſ. l. l. Inter incommoda *auxiliares* copias ſequentia variarum nationum, quòd alia his, alia illis inſtituta ſint, nec omnes unius præcepti ſignificatione converſantur, recenſet Veget. II. 2. *Auxiliares conducuntur ad prælium ex diverſis locis, ex diverſis numeris venientes, nec diſciplina inter ſe, nec natione, nec affectione conſentiunt. Alia inſtituta, alius eſt inter eos uſus armorum. Neceſſe eſt autem tardiùs ad victoriam pervenire, qui diſcrepans, antequam dimicent. Denique cum in expeditionibus plurimum proſit, omnes milites uniùs præcepti ſignificatione converti, non poſſunt æqualiter juſſa complere, qui ante pariter non fuerunt*. Schel. ibid. p. 1106. C.

AUXIMUM primùm ab Æſi amne atque Ancona occurrit in Piceno apud Miſionem amnem, vulgo nunc *Oſimo* dictum. Situm, magnitudinem & dignitatem Urbis tradit Procop. Gothic. Rer. II. *Urbi caput fuiſſe gentis. Abeſt ab littore ſinus Jonii ſtadia quatuor & octoginta, ſita eſt in edito colle, aditum habet in nulla planum: eoque hoſtibus prorſus eſt inacceſſa*. Quando caput facta ſit Piceni, ignoratur. Coloni ſunt eò miſſi *ab hinc fermè annos centum quinque & octoginta*, inquit Paterc. I. 15. 3. *ante triennium, quàm Caſſius Cenſor, à Lupercali in Palatium verſus, theatrum facere inſtituit*. Hoc accidiſſe vult Cluver. Ant. Ital. II. 11. §. 21. Serv. Sulpicio Galba & L. Aurelio Cotta Conſulibus, id eſt, anno ab U. C. 609. Panvin. verò Imp. Rom. c. II. anno ab U. C. 597. Sextò Julio Cæſare, L. Aurelio Oreſte Conſulibus.

AXA.

AXAMENTA *dicebantur carmina Saliaria, quæ à Saliis ſacerdotibus componebantur in univerſos homines*. Feſtus. Reſcribendum puto *canebantur*. Nam falſum eſt ea carmina à Saliis fuiſſe compoſita, quæ ipſis etiam obſcura ipſo Fabio teſte I. 6. *Saliorum carmina vix ſacerdotibus ſuis ſatis intelligenda*. Dacer. ad Feſtum. Vetus Lexicon intepretatur verſus in honorem Herculis, qui in ejus ſacris canebantur. *Axamenta*, ςἶχοι ἐπὶ ὕμνων Ἡρακλέους. *Turneb. Adv.* XXII. 25. Ubi notandum, ſacrificia, quæ Salii faciebant, non Marti, ſed Herculi fieri: cum tamen Salii ſint Martis ſacerdotes. Quare ſcriptor Gloſſarii, ſive Lexici ſecutus eſt auctores eos, quos & Virgilius, dum attribuit Salios Herculi, non Marti. *Scaliger ad Feſtum*. In axibus, ſeu tabulis illa deſcribebant, item ut leges ſuas Græci ἐν τοῖς ἄξοσι. Quia enim legitimè concepta erant, propterea non minùs ediſcebantur à Saliis, quàm à leguleis actiones, & formulæ juris. *Scal. l. l. Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Theat.* II. 4. *Gutberl. de Saliis* c. 19. Illorum primus auctor fuit Numa Pompilius, qui cum Saliorum collegium inſtituiſſet, carmina illa compoſuit. Teſtatur hoc Cicer. de Orat. III. 51. *Summa vis carminibus eſt aptior, & cantibus, non neglecta, ut mihi videtur, à Numa, Rege doctiſſimo, majoribuſque noſtris, ut epularum ſollemnium fides, ac tibia, Saliorumque verſus indicant*. Hinc Varr. de Ling. Lat. VI. regnum Numæ vocat *fontem in carminibus Saliorum*, & ait, *carmina illa habere ſeptingentos annos*, id eſt, ante ſeptingentos annos à ſuo tempore numerandos ortum habuiſſe; rotundum verò numerum poſuit, cum ſuo tempore ſeptingenti anni nondum lapſi fuerint à Numæ imperio. Tantæ obſcuritatis erant, & tam obſoleta ab ætate Numæ vocabula continebant, ut Salii ipſi vix ea intelligerent, quamobrem Quintil. I. 11. *Saliorum carmina vix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta mutari vetat religio, & conſecratis utendum eſt*. Hinc non ſine ratione ſciolum quendam perſtringit, qui putabat ſe ſolum intelligere Saliorum carmina, Horat. Epiſt. II. 1. 85.

Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri.

Archaiſmi affectatorem quendam deridens ait Symmach. Epiſt. III. 44. *Si tibi vetuſtatis tantus eſt amor, pari ſtudio in verba priſca redeamus, quibus Salii canunt*. In hoc loco *verba priſca* ſunt verba ſubobſcura Marti conſecrata, quæ Sidon. Epiſt. VIII. 16. appellat *verba Saliaria*: *Unde nobis illud loquendi tetricum genus, ac perantiquum? unde illa verba Salaria, vel Sibyllina, vel Sabinis abuſque Curibus accita? quæ magiſtris plerumque reticentibus promptiùs fecialis aliquis, aut flamen, aut veternoſus legalium quæſtionum ænigmatiſta patefecerit?* Gutberl. l. l.

AXI.

AXIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

AXILIA cognomen eſt Serviliorum. *Sigon. de Nomin. Rom. c. 5. Auguſtin. de Famil. Roman. in Servilia*. Dicitur ab ala. *Vaillant. Numiſm. ar. Imper.* I. p. 89.

AXIUPOLIS eſt urbs in Troglodytis ſecundum Danubium, citra *Axium* Macedoniæ fluvium, in ſinum Thermaicum erumpentem, inquit Ptolemæus; unde *Axiupolis*, id eſt, *Axii civitas*. *Axium* olim Bardarium dictum vult Zonaras in Baſilio Porphyrogeneta. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 142.

AXO.

ἌΞΟΝΕΣ appellabantur Athenis ligna quadrata in foro erecta, quæ leges Solonis continebant, quia circum *axem* vertebantur, atque inde nomen illis ἀξόνων inditum. Etymologicum magnum. Pollux quidem VIII. 10. ſcribit ἄξονας fuiſſe χαλκοῦς, *æreos*. Plutarch. in Solon. p. 92. tamen, & Suidas, & Gellius II. 12. vocant ἄξονας ξυλίνους, *ligneos*. Salmaſ. de Mod. Uſur. c. 3. Voſſ. Lex. Etymol. Bochart.

Bochart. Chan. I. 20. Brod. Miſc. IV. 12. Mauſſac. in Harpocrationem.

AXU.

AXUNGIA curruum *axes* unguntur, ut faciliùs circa eos volvantur, brevique tempore majus conficiant ſpatium. Plin. XXVIII. 9. *Antiqui maximè axibus vehiculorum perungendis ad faciliorem circumactum rotarum utebantur, unde nomen.* Mart. II. 78.

Coſcони, qui longa putes epigrammata noſtra,
Utilis ungendis axibus eſſe potes.

Gloſſæ Philoxeni, *Axungia.* λίπος ᾧ τοὺς ἄξονας χρίουσι. *Voſſ. Lex. Etymol. Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* I. 15.

B.

B in *locum aliarum literarum dedimus aliquando*, inquit *Quintil. Inſtit. Orat.* I. 4. Hinc

B & C permutantur. Ita baucum, quem vocarunt recentiores, qui vetuſtioribus erat cyathus, etiam caucum vocabant, & baucam caucam. Sic & in aliis multis vocibus harum duarum invicem literarum permutationem animadverti. Βαρβορύγλω & κορκορύγλω Græci rem eandem appellant. Ita Latinis buſo & cuſo indifferenter dicitur. Optimæ Gloſſæ: buſo & cuſo, ὀξυγὴ εἶδος ἀκρίδος. *Salmaſ. in Trebell. Claud.* c. 14.

B & D permutantur. Quintil. Inſtit. Orat. I. 4. *Nec non eadem fecit ex duello bellum, unde Duellios quidam Bellios dicere auſi.* Cicer. de Orat. c. 45. *Ut duellum bellum, & duis bis, ſic Duellium eum, qui Pœnos claſſe devicit, Bellium nominaverunt.* Ciaccon. Column. Roſtrat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1814. A.

B pro F in inſcriptionibus, in quibus literarum commutatio ſæpè difficultatem facit, quam qui non animadvertet, magnum ſibi aliiſque negotium molitur, à veteribus uſurpatum eſt. Illis Bruges pro Phryges. Quod in hac Inſcriptione, in qua Obrendarium ſcriptum pro Ofrendario conciſa ſyllaba, eveniſſe credo apud Gruter. p. 886. n. 16.

D. M.
L. POMPONIUS. CLADUS
ET. CLAUDIA. PARHESIA.
FECERUNT
SIBI. ET. SUIS. POSTERISQUE
EORUM. ET
M. QUINTINO. CLAUDIANO
OLLARUM. N. XII. AB. IMO
IN. SUMMO. CUM
OBRENDARIO.

Guther. de Jur. Man. II. 24.

B in Γ & contra mutant Æoles. Γλέφαρον pro βλέφαρον, γάλανος pro βάλανος, unde Latinum glans, πρεσγὺς pro πρέσβυς, Κρῖβος pro Κρίγος. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 46. *b. B*: 216. *b. D*: 223. *b. F*: 315. *b. B.*

B & M in ſcribendo permutare invicem frequens eſt Latinis librariis. Sic maſcauda, baſcauda. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 284. *a. C.* Etiam Græcis paſſim permutabantur: μύρμηξ, βύρμηξ: βάσκα, μάσκα. Pro cubabum Latini veteres dixerunt cuniamum. *Salmaſ. ibid. p.* 923. *a. F.* Προβόσκιδα Græci vocant: nos etiam promuſcidem, κοβινδιν illi, nos cymindim pronuntiamus. *Rhodig. Ant. Lect.* III. 30.

B & P literæ ſæpè mutantur invicem. Sic Briantes apud Solin. c. 10. qui dicuntur, in veteribus editionibus Priantes dicuntur. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 112. *b. C*: 196. *a. G.* Et antiqua conſuetudine πύῤῥον burrhum, πύξον buxum dicebant. *Feſtus in Balana.* Monente quoque Stephano Byzantino Βρεταννίδες inſulæ dictæ quoque Πρεταννίδες, & regio Lampſacena Ἀπαρνὶς priùs, poſtea abuſivè Ἀβαρνὶς nuncupata. *Spanhem. de Præſt. Numiſm. Diſſ.* II. *p.* 77. Ego Barrum exiſtimo illud fuiſſe oppidum Taxandriæ in Campania Brabantica, quod vulgo Per, ex quo factum eſt Latinè Barum. Aventinus Germanus in Nomenclatura perſpicuè. *Habet etiam B non parvam affinitatem cum P; ubi in noſtra lingua eſt ſonus P, Latini fere B accipiunt.* Spelmannus in Gloſſario: *Quod priſcis Anglo-Saxonibus, ut paſſim occurrit, Per recentioribus eſt Bar.* Ex Scauro teſte pro Poplicola priſci dixere Boblicola. *Chiflet. Anaſt. Childer. Reg. c.* 4. Cicer. de Orat. c. 48. *Burrum ſemper Ennius, nunquam Pyrrhum, ut patefecerunt Bruges, non Phryges.* Sic lego, non Purrum & Fruges, teſtimonio Quintil. Inſt. Orat. I. 4. *B quoque in locum aliarum dedimus, unde Burrus & Bruges.* Victor. Var. Lect. XIV. 3.

B etiam cognata videtur literæ φ; nam Philippum aliqui Βίλιππον appellant: ſicut Phrygas Brygas. *Rhodig. Ant. Lect.* XXIX. 19. Athen. XIV. affirmat eandem nucem tribus modis in prima litera variari. Fratres namque, qui ſcripſerant de rebus ruſticis, ſecutos Syros, ubi naſcebantur, tradit piſtacia appellare: Nicandrum in Georgicis ſuis aſpirata eadem litera phiſtacia: Poſidonium autem biſtacia. *Victor. Vari Lect.* XIV. 3.

B & V ferme pro iiſdem ponuntur invicem ſæpè in veteribus monumentis. Bivius pro Vibius, Abita pro Avita, Abienus pro Avienus, Vivianus pro Vibianus, Bictorinus pro Victorinus, Elbia pro Helvia, Bedua pro Vidua, Urvaſius pro Urbaſius, Vibius pro Vivius, Vrittiæ pro Brittiæ. *Reineſ. Inſcript. Claſſ.* I. *n.* 10. *Politian. Miſcell. cap.* 14. *Fruter. Veriſ.* I. 17. *Victor. Var. Lect.* XXVII. 2. *Spanhem. Diſſert. de Præſt. Numiſm.* II. *p.* 77. *Schott. Obſer.* III. 32. *Salmaſ. in Lamprid. Anton. Heliog. c.* 21. *Tomaſ. de Donar. c.* 21. *Voſſ. de Idol.* III. 70. *Muncker. ad Albric. c.* 6. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 12. *Pier. Antiq. Bellun. Serm.* II. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tomo* XI. *p.* 567. *F. Falconer. ad Inſcript. athlet. Theſaur. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* VIII. *pag.* 2340. *B.*

B. F. Quædam literæ in libris juris verborum ſuorum notæ ſunt, quo ſcriptio celebris brevior fiat. Scribebant enim verbi gratia per *B. & F. bonum factum.* Iſidor. I. 22. Et hoc edictis boni ominis cauſa addebant. Plaut. Pœn. Prol. n. 16.

Bonum factum eſt, edicta ut ſervetis mea.

Tertullian. de Pudic. c. 1. *O edictum, cui adſcribi non potuit, bonum factum!* Joſeph. Ant. Jud. XIV. 17. exprimit his verbis: Καλῶς ἔχει. *Briſſon. de Form.* III. *p.* 274. *Turneb. Adv.* III. 22. *Loenſ. Miſcell.* IV. 23. *Putean. de Rel. Conviv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 249. *Schott. Obſer.* III. 40. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Græv. Tom.* XI. *p.* 572. *D.*

BAB.

BABYLONEM urbem maximam condidiſſe Semiramim uxorem Nini Aſſyriorum Regis, marito mortuo, cum in ejus locum ſucceſſiſſet, & rei militaris ſcientia longè excellens gentes multas deviciſſet, tanquam veriſſimum in quinto tradit Annii, ſive novus Beroſus. Sed negat apud Joſephum contr. Apion. p. 1045. Beroſus vetus, de quo hæc Joſephus: *Hæc iſte Beroſus de prædicto Rege, & multa præterea de rebus Chaldaicis narravit, ubi de ſcriptoribus Græcis conqueritur, ut fruſtra opinantibus ab Aſſyria Semiramide Babylonem conditam, & opera mirabilia, quæ in ea ſunt, ab illa exſtructa fuiſſe falsò ſcribentibus.* Hæc ex Joſepho; nam in hoc Beroſo alios item conſentire video. *Babylonem* enim Medi filium fuiſſe ferunt virum ſummæ ſapientia: qui *Babylonis* urbem annis mille octingentis, ut ait interpres Dionyſii Euſtathius: aut duobus millibus, ut eſt in libro Stephani de urbibus, condiderit, antequam Semiramis rerum potiretur. *Ferrar. de Orig. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 21. *D. Allat. in Philon. Byzant. de ſept. mirac. mund. Theſ. Ant. Græc. Gronov. Tom.* VIII. *p.* 2674. *E.* In vanum laborant, qui antiquæ *Babylonis*

Digitized by Google

lonis ſcrutantur reliquias; vix enim aliter fieri poteſt, ut non urbs hæc ducentis, aut pluribus infra telluris ſuperficiem depreſſa ſit pedibus, utpote in molli & riguo exſtructa ſolo. Quotidiana quinetiam docent experimenta, quælibet communia quoque ædificia, in quibuslibet ferè locis, habita tamen ratione ſoli & ponderis prementis, ſeculi ſpatio minimum uno, aliquando etiam duobus, aut tribus pedibus, præſertim in molli ſolo ſubſidere, & quidem quanto altiora, ſolidioriſque fuerint operis, tanto profundiùs deprimi. *Voſſ. de Magn. Rom. Vet. c.* 4. Quot partibus minor fuerit Roma. V. infr. in *Roma*. Recenſetur inter ſeptem mundi miracula. *Philo Byzant. de ſept. mirac. mund. Theſ. Antiq. Græv. Gronov. Tom.* VIII. *pag.* 2674.

Babylon nova, *Cairo* & *Alcairo*, *Mizraim* Hebræis, *Mizzar* Arabibus, urbs Archiepiſcopalis Ægypti maxima, apud Deltam Nili, è regione Memphis, ab Alexandria 130. mill. paſſ. verſus Syenen in auſtrum 470. ab Hieroſolymis 360. à Babylone veteri 900. *Ferrar. Lex. Geograph.* Oppidum hoc Cambyſes, cum Ægyptum invaderet, condidit. Alii *Babylon* vocant, ubi legio degebat. Joſephus *Letuſpolim* antea dictum affirmat Ant. Jud. II. 15. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 141.

BABYLONIA regio eſt *Babylonis*, in qua vicus fuit, ad habitandum nationis & gentis ejuſdem philoſophis aſſignatus; qui Chaldæi V. illos infr. in *Chaldæi*, ſunt nuncupati. *Ferrar. de Orig. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 10. *D.*

BABYLONICA dicebantur ſolaria, quibus ſedilia ſternebantur. Feſtus in Solla. Fuit enim præcipuus uſus *Babylonicorum θριγκωμάτων* inſternendis accubitis, quæ auro & purpura picta fuiſſe, & aliis coloribus intexta nemo neſcit. Plin. VIII. 48. *Colores diverſos picturæ intexere Babylon maximè celebravit, & nomen impoſuit. Metellus Scipio triclinaria Babylonica ſeſtertium octingentis millibus veniſſe jam tunc, poſuit in Capitonis criminibus, quæ Neroni Principi quadragies ſeſtertio nuper ſtetere.* Inde *Babylonicum*, *aureum plumatum* Publio Syro dicitur. Gloſſæ: *Babylonicum*, ϕιλνὶ. πολύμιτον. Duobus præcipuè coloribus ſuperbit pavo, aureo & purpureo. Tertullian. de Pall. c. 3. ubi pavonem laudat: *imo omni conchylio preſſior, qua colla florent: & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* Hi etiam duo præcipui colores *Babylonicis* & accubitalibus intexti, aurum & purpura. Imo purpurea aliquando tota, aureis clavis diſtincta. Hinc rectè ac meritò Tertullianus plumam pavonis, quæ illi pro veſte eſt, veſtem de cataclitis eſſe dixit, hoc eſt, tricliniarem & accubitalem veſtem, propter aurum ſcilicet, & purpuram, quibus pavo æquè ornatus ac pictus eſt, ut veſtes, quibus accubita, vel cataclita inſternuntur. *Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 175. *Trebell. Poll. Trigint. tyrann. c.* 14. *Vopiſc. Carin. c.* 20. *Chimentell. de Hon. Biſell. c.* 31. *Braun. de Veſtit. Sacerd. Hebræor.* 1. 17. §. 15. *Calcagn. Epiſt. Quæſt.* III. 2. *Sched. de Diis German. Syngram.* II. 8.

BABYLONII diem numerabant à Solis ortu in alterum ortum. *Putean. Rel. Conv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 250. *A. Hoſpin. de Orig. Feſt. p.* 5. *b.* vates fuerunt, qui Cyrum monuerunt fore ut *Babylonem* vi caperet, cum mulus peperiſſet. Mulus Zopyri peperit, & *Babylonem* cepit. Herodot. III. p. 250. Procop. de bell. Perſ. 1. *Buleng. de Sort. c.* 2. Apud illos *inſignia dignitatis erant purpura & aurum, cervicis ornamentum eodem modo, quo nunc prætexta, vel trabea, vel palmata, & corona aurea.* Scherſer. de Torq. Ant. c. 8. Feſtos dies quinque agebant, Saturnaliorum quadam ex parte ſimiles, quæ Romanis celebrabantur. Athen. XIV. p. 639. *Beroſus in primo de Babyloniacis, menſis Loi die ſexto decimo, Babylone dies feſtos quinque, Saceas dictos, agi tradit: in quibus moris fuit, ut ſervi dominis imperarent, & in domum totam imperium teneret eorum unus, veſte indutus regali conſimili, quem etiam Zoganem appellabant. Dies hujus feſti etiam Cteſias in ſecundo de rebus Perſicis meminit.* Ferrar. de Orig. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 20. F.

BAC.

BACA eſt margarita, vel unio. Hanc ad ſimilitudinem *baccarum*, quæ propriè ſunt lauri, oleæ, myrti, & id genus arborum fructus, vocabant. Quæ appellatio pro unionibus eluceſcit ex hoc Virg. Æneid. I. 659.

Colloque monile bacatum.

Et ita optima quævis exemplaria apud Horat. Epod. VIII. 13.

Nec ſit marita, quæ rotundioribus
Onuſta bacis ambulet.

Commendantur *bacæ*, ſeu margaritæ à rotunditate, quare modò Flaccus: *Rotundioribus onuſta bacis.* Et Plin. IX. 35. *Margaritarum dos omnis in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere conſiſtit.* Bartholin. de Inaur. Veter. c. 3. Du Cange Gloſſar. Eſt etiam vaſis genus: à quo *bacar*, ἀγγεῖον in gloſſis, & *bacavium*. Salmaſ. in Treb. Poll. in Claud. c. 14.

BACARIO erat genus vaſis aquarii, longiore manubrio, trullam quidam appellant. Feſtus. Eo aquam in balneis hauriebant mediaſtini, quam ſuper lavantes jactarent, & funderent, ad eos perfundendos & eluendos. *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c.* 21. *Scalig. in Feſtum, Voſſ. Lex. Etymol.*

Bacario dicebatur à *bacarione* vaſe aquariolus, qui hujuſmodi munus obibat in domo lenonia, & lavantibus meretriculis miniſtrabat in aqua aggerunda & effundenda. Gloſſæ: *bacario*, περιοδευτής. *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c.* 21. *Voſſ. Lex. Etymol. Scalig. in Feſtum.*

BACAUDÆ, ſive, ut alii, *Bagaudæ* erant factioſorum & rebellium hominum cohors, qui ſolitudines & caſtra inhabitabant loci ſitu munita, atque inde in obvios latrociniis & cædibus graſſabantur. Horum nomen primum in Gallia auditum Diocletiano & Maximiano imperantibus. Oroſ. VII. 25. Eutrop. IX. 20. Ex quibus Hieron. Chron. Euſeb. *Diocletianus conſortem regni Herculium Maximianum aſſumit, qui ruſticorum multitudine oppreſſa, quæ factioni ſuæ Baſcaudarum nomen indiderat, pacem Gallis reddit.* Aurel. Vict. Cæſar. 39. 17. *Per Galliam excita manu agreſtium, ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant.* Duraverunt longè poſt Diocletiani ævum. Salvianus enim, qui ſub Honorio & Theodoſio vixit, cum horum defectionis cauſam indicaſſet, ſic de illis de Gubern. Dei V. p. 91. *De Baſcaudis nunc mihi ſermo eſt: qui per malos judices & cruentos ſpoliati, afflicti, necati, poſtquam jus Romanæ libertatis amiſerant, etiam honorem Romani nominis perdiderunt. Et imputatur his infelicitas ſua, imputamus his nomen calamitatis ſuæ, imputamus nomen quod ipſi fecimus. Et vocamus rebelles, vocamus perditos, quos eſſe compulimus criminoſos. Quibus enim aliis rebus Bacaudæ facti ſunt niſi iniquitatibus noſtris, niſi improbitatibus judicum, niſi eorum proſcriptionibus & rapinis, qui exactionis publicæ nomen in quæſtus proprii emolumenta verterunt, & indictiones tributarias prædas ſuas eſſe fecerunt?* Du Cange Gloſſario. Proſper. Chron. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XI. p. 300. E. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. IV. p. 436. Bochart. Chan. I. 42.

BACCALAUREI dicuntur inter ſtudioſos ſapientiæ depoſiti tyrocinii inſignibus donati; ſive à lauri *baccis*, ut ſignificetur ſpem fieri, quòd à *baccis* ad *laurum*, ſeu plenam lauream denique pertingant, ſive à *bacillis*, quorum olim collatione creabantur. *Raynaud. de Pileo ſect.* 10. An à *buccis*, an ab etymo, quod propius ſit à Baccho, quòd videlicet, cum plurimarum rerum ſcientia præcellat, indulgere ei & buccis & Baccho impune liceat. *Alciat. Epiſt. contr. vit. monaſt. apud Matth. Epiſt. Lugd. Bat. edit. p.* 64. De *Baccalaureis* tum militaribus, tum Academicis etiam *Du Cange in Gloſſario.*

BACCARIS herba eſt odorifera, & conſtrictivam, ut ita dicam, habet virtutem. Docent hoc Dioſcor. III. 46. & Athen. Deipn. III. Corona hac herba contexta eſt inventa, ut, tanquam optimum amuletum, ſpirituum dilata-

Digitized by Google

latationem prohiberet, quæ poſſet naſci à nimia laude. Laus enim propria, ut de antipathia & ſympathia dum ſcribit Hieronymus Fracaſtorius, lætitiam parit. Lætitia autem dilatationem tum cordis, tum & ſpirituum facit, tum & totius faciei, & præcipuè oculorum. Et inde aditus aperitur veneno, quod à faſcinatore ejaculatur. Quare fortè natum eſt illud, quod præfamur, cum aliquos laudare volumus, bene prius ominantes, verba noſtra ne tibi noceant. Quin & aliqui ſunt, qui, dum laudantur, faciem avertant non tantum, ut indicent moleſtam ſibi eſſe laudationem; ſed ut à faſcino caveant. *Alſar. de Invid. & Faſcin. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XII. *p.* 898. *D.* In ſuavem etiam ſoporem vertit bibentem: lenis quippè ejus defluxus eſt, ac blandus: & inæqualitates corporis ebriorum & aſperitates tranquillè diffundit, unde fit, ut crapuloſa hebetentur & perficiantur. Veteres enim flores capiti circumponendos præceperunt, quorum defluxus mirabiliter illud adverſus graſſantis latenter ebrietatis impetum obſepiret & communiret: calidi ſiquidem poros, ſeu meatus potentiores reddunt; frigidi verò ſua poteſtate ita contemperant, ut ſcandentes repercutiant vapores. *Rhodig. Ant. Lect.* XXVII. 26.

BACCHÆ dicebantur coronæ ſacrificantium, quibus caput vinciebatur ad illius Dei imitationem, quæ non minus quàm thyrſus, ſive hedera *Baccho* ipſi ſuſpendebantur teſte Nicand. Epigr. v. *Tomaſ. de Donar. c.* 27.

Bacchæ dicebantur mulieres, quas in expeditione Indica ſocias *Baccho* credidit fabuloſa vetuſtas, à quibus ſacrificia ipſi cum tripudiis inſtituebantur: &, ut fertilitatis opinio feſtivitati accederet, ex altiſſimis arboribus imagines quædam modò fictiles, modò ligneæ, *Baccho* ſimiles ſuſpendebantur, quæ dicebantur oſcilla. V. illa inſr. in *Oſcilla*, ut longiſſimè poſſent conſpicere. *Tomaſ. de Donar. c.* 27. Hygin. Fabul. VII. *Ex ejus corpore fons eſt natus, qui Dircæus eſt appellatus, beneficio Liberi, quod ejus Baccha fuerat*. Barthius Adv. v. 2.

BACCHANAL locus erat, in quo Bacchæ bacchantes Bacchi myſteria celebrabant. Gloſſæ Iſidori: *Bacchanal, ſacrarium Liberi Patris*. Plaut. Aul. III. 1. 3.

> *Neque ego unquam, niſi hodie, ad Bacchas veni in bacchanal coquinatum.*

ubi homines furiunt tanquam in *bacchanali*. Grævius ad Iſidorum. Voſſ. Lex. Etym. In Onomaſtico: *Bacchanale*, Δϊονύσιον. Utrum locus ſit, an aliud quid, ego dubito. Certè non ſine cauſa Scaliger apud Iſidorum legere voluit: *Bacchanal, Sacra ritu Liberi Patris*. An malis: *Sacra rituum*, videndum arbitror. *Barth. Adv.* XIV. 8.

BACCHANALIA dicuntur à Baccho Jovis ex Semele filio, in cujus honorem celebrabantur. Ab Athenienſibus originem ducunt, qui primi Novembri menſe *Bacchanalia* & ludos gymnicos ac liberales celebrarunt, tanta licentia, ut nympharum & heroum habitu bacchantes prodirent in forum, & ad ſonum tibiæ cum laſciva geſticulatione compoſitis modis pſallerent, vinumque cum bellariis, libaque ex melle, magna bibendi licentia circumferrent: quos plerumque populus coronatus ſpectavit. Per anum deliram & temulentam indicebantur, & eo inſolentiæ proceſſerunt, ut mulieres virique hedera (rationem V. inſr. in *Hedera*) ornati, crine fluxo, lymphatis animis debacchatæ, cum thyrſis. V. inſr. in *Thyrſus*. velut inſanientes & furore afflatæ obvios ferirent. *Alex. Gen. Dier.* VI. 19. *Kipping. Antiq. Rom.* I. 10. 11. *Blond. Roman. triumph.* II. *p.* 57. *A. Roſin. Antiq. Roman.* IV. 17. Horum originem Serv. Ecl. IX. 29. *apertè ad Julium pertinere Cæſarem* dicit: & addit *conſtare illum primum ſacra Liberi patris tranſtuliſſe Romam*. Sed rectè in allegoricis ſuis ad eoſdem verſus interpretationibus Ludovicus Vives: *Hoc non eſt veriſimile. Nam ante Cæſarem Bacchi ſacra Romæ erant: quæ Græcus quidam homo ignobilis, ſed ejuſmodi ſacrorum antiſtes, primo in Hetruriam attulit, ibique ritus eorum docuit. Ex Hetruria ea mali labes mox Romam penetravit.* Hoſpin. de Orig. Feſt. Ethn. p. 115. 128. Stuck. Ant. Conv. I. 33. Laz. Comment. Reip. Roman. X. 9. Nicol. de Rit. Bacchan. c. 10. Caſtellan. de Feſt. Græc. Theſ. Antiq. Græc. Gronov. Tom. VIII. pag. 637. C. Serpentem πλοκάμοις circumdabant bacchantes, ut Euripides canit: aliæ apud Athen. v. ſeſe ſerpentibus, aliæ vite, hedera & ſmilace coronaverunt: apud Horat. Od. II. 19. 19. Bacchus

> *Nodo coercet viperino*
> *Biſtonidum ſine fraude crines.*

Cuper. Harpocr. p. 60. Paſchal. de Coron. I. 17. Serpentes etiam ciſtis includebant, & in vanno myſtica concluſos habebant Cretenſes, qui hoc modo ſe Bacchicorum Orgiorum inventores eſſe voluerunt ſignificare. V. inſr. in *Orgia*. In illis phallum de collo ſuſpenſum geſtabatur, cujus pompam Melampus in Græciam introduxit, teſte Herodot. II. p. 122. *La Chauſſe de Mutini Simul. tab.* 1. *Caſal. de Proph. Roman. Ritib. c.* 9. Sericam & purpuream veſtem induebant bacchantes, Tertullian. de Pall. c. 4. *Sericatus & crepidam aratus inceſſit: dignè quidem, ut bacchantibus indumentis aliquid ſubtinniret, cymbalo inceſſit.* Clemens Alex. Pædag. II. 10. *Quod ſi oporteat etiam alium aliquem colorem quærere, naturalis veritatis per ſe tinctura ſufficit. Veſtes autem, quæ ſunt floribus ſimiles, Bacchicis nugis, & initiorum myſteriis relinquenda ſunt.* Bacchus ipſè apud veteres ſemper in purpureo ſericeoque amictu muliebrem in modum producitur. Lucianus de Baccho: Ἐν πορφυρίδι καὶ χρυσῇ ἐμβάδι. Κροκωτὸν ipſi quaſi peculiarem attribuebant, quæ tenuis erat ex ſerico veſtis. Unde ille verſus apud Comicum:

> Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην.

Ubi vetus Scholiaſtes κροκωτὸν interpretatur ἀπὸ πλοκῆς ἔνδυμα, *ſericum indumentum*: quæ mulierum propriè veſtis. Poeta

> —— *tenui ſuccincta crocota.*

Inde & crocotam hiſtrionibus, quaſi proprium veſtitum; aſſignat Apul. Apol. p. 422. *Quid enim ſi choragium thymelicum poſſiderem, num ex eo argumentarere etiam uti me conſueſſe tragœdi ſyrmate, hiſtrionis crocota.* Salmaſ. ad Tertullian, p. 328. Præter cæterum habitum comas redimiebant ſertis & corollis bacchantes. Uxor Proteſilai coronata erat, ubi bacchabatur, aut Bacchi ſacris operam dabat, inquit Philoſtratus in Imaginibus. Quia corona hederacea erat inſigne Bacchi, eadem teſtis erat Bacchici furoris, & habebat ſpiritum, quo furor excitabatur & commovebatur. *Paſch. de Coron.* I. 17: IV. 15. Sacra hæc à Senatu Romano abolita ſunt anno ab U. C. 568. Livius XXXIX. 14. *Quæſtionem deinde de Bacchanalibus, ſacriſque nocturnis extra ordinem conſulibus mandant ..... ſacerdotes eorum ſacrorum, ſeu viri, ſeu feminæ eſſent, non Romæ modo, ſed per omnia fora & conciliabula conquiri, ut in conſulum poteſtate eſſent: edici præterea in urbe Roma, & per totam Italiam edicta mitti: ne quis qui Bacchis initiatus eſſet, coiſſe, aut conveniſſe cauſa ſacrorum velit, neu quid talis rei divinæ feciſſe, ante omnia, ut quæſtio de his habeatur, qui coiſſent, conjuraſſentve, quo ſtuprum flagitiumve inferretur.* Hoſpinian. Blond. & Kipping. l. l. Nicol. ibid. c. 18.

BACCHOS Philoſtratus in Apollonii vita & Diodorus Siculus tradunt tres diverſo tempore fuiſſe, *Thebanum*, *Indicum*, *Aſſyrium*. Cicer. de Nat. Deor. III. 23. quinque connumerat. Communis tamen Poetarum opinio *Bacchum* Jovis & Semeles filium facit: hinc *Bacchus* ipſe in Dionyſium hymno I.

> *Ipſe ego ſum Dionyſus Eribromus, edidit ipſa*
> *Me mater Semele, ſummo commixta Tonanti.*

Cadmus enim Agenoris filius, ex Phœnicia ad quærendam Europam, quæ fuerat ab Jove rapta, à Rege eſt miſſus: & cum non inveniret, tandem in Bœotiam devenit, & ibi Thebas condidit: cumque Harmoniam Veneris filiam duxiſſet uxorem, Semelem & ſororem ejus genuit. Jove autem Semeles amore capto, & ea multis artibus potito, Junonis fraude, Semele Jovem tandem exorat, ut ad ſe, uti ſolitus eſſet ad Junonem, accederet. Illa non tulit fulgura & tonitrua, ſed exanimata conflagravit: edito abortu infante, Jupiter femori ſuo puerum aſſuit, per-

Digitized by Google

ſtcto partus tempore fœtum edidit, in Dracano nubiloſo, ut canit Theocr. Eidyll. xxvii. 52.

——quem Dracano in nebuloſo,
Jupiter exſolvens ingens femur edidit altus.

Diod. iv. p. 147. B. Euſeb. Præpar. Evang. ii. 2. alii, *Gyrald. Hiſtor. Deor. Syat.* viii. p. 268. Hunc bis natum à mythicis confingi tradunt, quia ſignificet futurum ſacerdotem, ſtatim initiatum renaſci oportere: vel ſacerdotis perfecti mentem Deo penitus ebriam videri jam renatam. Hoc ne quis miretur, ſcimus ab Muſæo tradi, mirum juſtitiæ præmium perpetuam videri ebrietatem. Quod ipſum antea per Dionyſii ſacra Orpheus ſignificaverat. *Rodig. Ant. Lect.* vii. 13. Gloſſ. Philoxeni: *Bimater*, *Διμήτωρ*. Dicunt veteres illum bis natum, quia vitis & ante Deucalioneum fuerit diluvium; & poſtea, cum diluvio periiſſe exiſtimaretur, iterum effloruerit: quam rationem affert Diodor. iii. p. 137. C. Nos noſtrum Liberum, Noachum, dicimus bis natum, quia fuerit, tum ante diluvium univerſi orbis; tum, pereunte orbe reliquo, cum ſua fuerit familia ſervatus. *Voſſ. de Idolol.* i. 25. Repræſentatur apud Bellorium in orbe æreo facie juvenili & muliebri, prout etiam ab Albric. de Deor. imag. c. 19. depingitur, teneroque ac delicato vultu, crinibus more puellarum collectis & pendentibus. Vitium frondibus & uvis coronatus juxta deſcriptionem Ovid. Met. iii. 666.

Ipſe racemiferis frontem circumdatur uvis.

Harum enim ferebatur inventor; cui tamen opinioni refragatur Tertullian. Apolog. c. 11. *Bacchum* non inventorem vitis, ſeu vini uſus, ſed tantum demonſtratorem fuiſſe ſcribens. Caput mitra vincitur ſolito ejus ornamento. Prop. iv. 2. 31.

Cinge caput mitra, ſpeciem furabor Jacchi.

Quare vinculo caput alligare ſolitus fuerit, Diodorus declarat apud Euſeb. de Præpar. Evang. ii. 2. *Mitra quidem revinctum illum caput habuiſſe ferunt, adverſus acutos capitis dolores, quos ex immoderato vini hauſtu pateretur.* Flores quidam roſis ſimiles mitræ annexi ſunt adverſus ebrietatem, ut docet Athenæus, valentiſſimis. Huic imagini ab una parte ſubjicitur patera, ſeu *Bacchi* poculum, ab altera phallum, cujus pompam Melampus in Græciam primus introduxit. V. ſupr. in *Bacchanalia.* Plutarchus libro de Cupid. ſacram *Bacchi* pompam deſcribens, amphoram vini cum palmite, hinc hircum, quem trahebat aliquis, poſt ciſtam oucum & phallum recenſet. *La Chauſſe de Deor. Simulacr. tab.* 11. Præterea barbata ſpecie, ſenili quoque, quod tamen Nardinus negat Rom. Vet. iv. 6. uti Græci eum quem Baſſarea, item quem Briſea appellant, & ut in Campania Neapolitani celebrant, Hebona cognominantes. Macrob. Sat. i. 18. & Pauſan. v. p. 167. celebratur Bacchus barbatus in antro jacens, & auream tenens pateram. Unde barbatum exhibent in nummis ſuis illuſtres Antiquarii Begerus in Theſauro Palatino, Spanhemius ad Julianum, in Thaſiorum nummis Goltzios, in gemma antiqua Antonius Piſo. Et beneficio viri maximi P. Danielis Huetii eruditus orbis agnoſcit Auſonii myobarbum Liberi Patris, quod fuit ſimulacrum *Bacchi* prolixa barba & acuta inſigne. Ulpianus ad Demoſthenem ita effictum fuiſſe *Bacchum* ſcribit, quia omnis ætas, puerilis, juvenilis, ſenilis illi choreas agit. Tzetzes ad Lycophronis Caſſandram à vinó cauſam petit: ὅτι ὁ οἶνος ἐντείνει τὰ μέλεα, ἔθεν τὸν Διόνυσον καὶ νέον καὶ γέροντα γράφουσι, πρὸς τὴν ποιὸν τ οἴνου τῶν μετρίων ἢ ἀμέτρων. *Cuper. Harpocr.* p. 78. Cornua taurina cur illi ſint attributa, varia adferunt veteres, aut ad natales demonſtrandos, quòd cornigeri Ammonis eſſet filius juxta Diodor. iii. p. 141. A. aut quòd bobus ſub jugum ductis primus ſementem fecerit eodem auctore; aut à vini ferocia, quòd nimio vino homines truces fiant cum Feſto & veteri interprete ad Horat. Od. ii. 19. 29. aut quòd cornibus uſi ſunt antiqui ad pocula: unde *Bacchum* cornigerum depictum, & Ταῦρον Poetis dictum adſerit Athen. i. p. 58. E. cui plane conſona legas apud Euſtath. Iliad. N. p. 917. Cornu certè antiquitus poculi loco fuiſſe adhibitum docet Didym. Iliad. Θ. n. 189. Πρὸ τ γὰρ ἀμφιθέτου τὴν τ ποτηρίων χρῆσιν, κέρασιν ἔπινον: Auctor quoque Etymologici magni, qui Photius Patriarcha exiſtimatur: Κεράσαι, τὸ πάλαι γὰρ κέρατι ἔπινον, ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν. *Spanhem. de Præſt. Numiſm. Differt.* v. p. 357. *Gyrald. Synt. Deor.* viii. p. 280. B. *Voſſ. de Idolol.* iii. 71. *Jun. de Pict.* iii. 1. & 8. *Meurſ. ad Lycophr. Caſſand.* p. 157. *Nicol. de Ritu Bacchan.* c. 2. *Minois in Alciat. Emblem.* p. 162. *Salmuth ad Pancirell. de Reb. deperd. & inv.* p. 372. *Hennin. ad Bergier. de viis milit.* iv. 43. §. 14. Mitra *Bacchi* erat cornuta, ut meminit Lucianus in Baccho: indeque *Bacchus* Κεράσφορος, ſive Corniger eſt appellatus. *Raynaud. de Pileo ſect.* 13. Quod plures ex Philoſophis Solem rati ſunt aut ignem eſſe, aut ex igne conflatam maſſam, ut videre eſt apud Plutarch. de Placit. Philoſ. ii. 6. & 20. fabula exorta eſt, *Bacchum* ex utero matris peruſtæ, tanquam ex igne produiſſe. Eleganter vetus Poeta:

Sic Apollo, deinde Liber ſic videtur ignifer:
Ambo ſunt flammis creati, proſatique ex ignibus.
Ambo de comis calorem, & ambo radios conferunt.
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

Atque ad indicandam radiorum projectionem aureis cornibus Liberi frontem inſigniebant, ex quo eum Græcè χρυσοκέρων cognominarunt. Horat. Od. ii. 19. 29.

Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum.

Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. v. p. 714. B. Et vir & femina dicebatur. Ariſtides certè utroque ſexu præditum affirmat. Orat. in *Bacchum*: Ταῦτ' ἄρα ἢ ἄρσεν τε θῆλυς ὁ θεὸς, ὡς φασί. *Aleand. ibid.* p. 741. *D.* Diverſitas illa ſexus ejuſdem numinis non tantum ex diverſarum gentium aliis atque aliis inſtitutis, ſed verò maximè ex interpretatione nata eſt. Interpretatio illa, quæ propria Pontificum erat, ad naturam rerum ferè ſpectabat. Nam ex ea omnis veterum Theologia eſt conflata. Sic in eodem nomine aliquando quod viri, aliquando quod feminæ proprium eſſet, invenere. Luna quatenus lucem à ſole mutuatur, conjunx ejus: quatenus ipſa vim ſuam in inferiora hæc exſerit atque expandit, mas eſſe videtur. Utriuſque ſexus cœlites omnes eſſe creditum à ſapientioribus. Serv. Æneid. ii. 633. *Loquitur ſecundum eos qui dicunt utriuſque ſexus participationem habere numina.* Quod non ſic accipiendum, quaſi revera ſimul & mares & feminas fuiſſe exiſtimaverint. Nihil minus. Numen & mas eſt & femina, hoc eſt, omnia eſt, & complectitur. Ita Iſis Myrionuma vocata, id eſt, infinitorum nominum, in antiquo lapide apud Iſaram fluvium in Boatia:

ISIDI
MYRIONUMÆ
SACRUM

Omnium nominum, quia omnia eſt & moderatur. Quemadmodum de vero Deo ſacræ literæ loquuntur eſſe *eum omnia in omnibus*, *Alpha & Omega*. Si numen utriuſque ſexus eſſe ſtatuerunt ſapientiores, indicabant non tam ſexu illud diſtingui, quàm utrumque & omnia continere. *Boxhorn. Quæſt. Rom.* 13. *Bochart. Phal.* iv. 2. Poetæ, aliique fabulatores ajunt Mercurium *Bacchi* fuiſſe nutricium: unde & cujuſdam Mercurii ſtatuæ Liberum Patrem in infantia nutrientis meminit Plin. xxxiv. 8. Eo adumbrarunt favonium in plantis nutricium exercere; quod idem ait xviii. 34. Eſt enim Bacchus plantarum antiſtes, vitis præſertim. V. ſupr. in *Autumnitas*. Cui ſuſtentaculum adhibetur arundo. V. ſupr. in *Arundo*. Creditus eſt quoque Mercurius virgæ ſuæ ope vitæ, necíſque auctor, dum quoſdam ad vitam evocat, quoſdam damnat neci; nam favonius, ut Theophraſtus de Ventis, fructus alios corrumpit, alios fovet: perdit enim, quum calidus atque æſtuoſus æſtivo tempore à mari ſpirat: ſervat, quum frigidam flat auram. *Aleand. ibid.* p. 743. *D.* Merito aquam denotabit. Veteres enim mythologi exiſtimarant eum *naturæ omnis humidæ dominum & auctorem*, ut ait Plutarch.

de

de Iſide & Oſiride. Ideoque appellatus Ὕης, ut præter eundem aſſerit quoque Suidas. *Aleand. ibid. p. 731. A. 756. B.* Quum infans eſſet, in hœdum converſus dicitur. *Bacchum*, inquit Apollod. III. *Jupiter in hædum transformavit, ut eum Junonis ira ſubduceret.* Aleand. ibid. p. 746. B. Non eſt alius ab Apolline, & poetarum præſes, & iden Muſas ei comites addunt. Diodor. III. *Ajunt quoque Muſas cum eo peregrè iviſſe.* Si Apollo vates, ſimiliter & Bacchus, ut docet Macrob. I. 18. ſi medicus ille, hic etiam medicinæ peritus. Plutarch. Sympoſ. III. Illum Græci ἀκερσεκόμην, hunc δίχαιτην dixerunt. Tibull. I. 4. 33.

Solis perpetua eſt Phœbo, Bacchoque juventa,
Nam decet intonſus crinis utrumque Deum.

Parnaſſus in utriuſque erat tutela. Lucan. V. 73.

Mons Bromio Phœboque ſacer, cui numine mixto
Delphica Thebanæ referunt Trieterica Bacchæ.

Etiam ſub *Baccho* Sol intelligitur, ut pluribus docet Macrob. Saturn. I. 18. Et bacchantes in Orgiis canentes inducit Ovid. Met. IV. 18.

Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cœlo.

Eumolpus eum nominat apud Diodor. I. p. 7. C.

Sidereum Dionyſum igni radiante coruſcum.

Solem eſſe ignem & *Bacchum* ex utero matris perustæ prodiiſſe V. paullò ſuperiùs. Quod Liberum tradunt totum obiiſſe orbem apud Diodor. III. p. 147. D. quid aliud quàm ſolarem excurſionem commonſtrare voluerunt? Tigres, lynces, pantheræ velociſſima animalia eidem ſacra Solis pernicitatem denotare queunt: quanquam ſunt qui credant, ideo adſcriptas *Baccho* hujuſmodi animantes, quod calidiſſimæ ſint: ut de panthera præcipuè teſtatur Philoſtr. Imag. I. Maculoſæ earum pelles ſtellatum cœlum ſignificant, quod de hinnulea pelle, qua *Bacchus* amiciebatur, prodit Diodor. I. p. 7. C. *Nonnulli ideo nebride Bacchum amictum eſſe dicunt, ut aſtrorum varietas ſignificetur.* Deſcenſus *Bacchi* ad inferos Solis occaſum commonſtrat, qui recidit *in infera noctis*, ut Ennius loquitur. *Bacchi* jusjurandum ſub tecto non fiebat. Plutarch. Quæſt. Rom. 28. & Solis effigies, ut affirmat Tertullian. de Spectac. c. 8. non ſub tecto templi, ſed in aperto collocari ſolita, quum Sol ſe omnibus ſemper videndum præbeat. Indiam à Libero patre ſubactam perhibent; quia Soli ea regio maximè ſubjecta, & vi radiorum quaſi perdomita. *Aleand. ibid. p. 713. E. Voſſ. de Idolol.* II. 14. Viarum præſes exiſtimabatur: quum enim terrarum orbem obiiſſe dicatur, quid mirum, ſi vias optimè callere putaretur? Apud eos ſanè, qui vetera monumenta colligunt, non paucas videre eſt terminales ſtatuas, hoc eſt, quadratos Hermas cum *Bacchi* capite, ſive etiam Priapi, qui Bacchi filius, nec non Panos, Sileni, Satyrorum, qui ejuſdem comites ferebantur, hinc Sylvanus *tutor finium* dicitur Horat. Epod. II. 22. *Aleand. ibid. p. 726. B.* Et montium Deus: quare colebatur potiſſimum autumni tempore. Unde Poeta:

Tertia ſuccedit Bacchi variabilis ætas,
Sentit adeſſe novos ruſtica turba Deos.

Tomaſ. de Donar. c. 27. Primus apud Græcos inveniſſe vinum putabatur. Ex ſacris verò paginis Gen. c. 9. n. 20. à Noe poſt diluvium jam ſecunda mundi ætate incipiente liquet inchoaſſe. Quod ſuaviſſimum poculum, & medicaminum medicamen eximium cum in illis principiis haud decenter adhiberetur, evenit, ut & ipſum medela, ac normæ præſcriptione egeret, tum ob ebrietatis periculum, tum quòd diverſis hominum temperamentis non æquè congruebat. Arrepta itaque fuga *Bacchum* in undis latitaſſe fabulati ſunt, Lyæum laticem lympha attemperare oportere innuentes. *Butius de Potu Ant. c. I.* Præerat etiam epulis & comeſſationibus: unde imagines in hoc vaſe delineatæ videntur alludere ad cœnam Auguſti ſecretiorem, quæ vulgo δωδεκάθεος vocabatur, in qua convivas Deorum & Dearum habitu, ipſumque pro Apolline ornatum diſcubuiſſe narrat Suet. c. 70. n. 1. *La Chauſſe de Bullis Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 955. *de Deor. Simulacr. tab.* XXXVIII. Auctor fuit luſus ſcenæ, ut & muſicæ theatralis, dramaticæque poeſeos. *La Chauſſe de Bullis Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 955. Depreſſos ad ſordida hominum animos primus è mortalibus ad Deorum cultum erexit. Ovid. Faſt. III. 727.

Ante tuos ortus aræ ſine honore jacebant,
Liber, & in gelidis herba reperta focis.

Tomaſ. de Donar. c. 27. Inventor eſt triumphi. V. infr. in *Triumphus*. *Baccho* canis datus eſt ſocius, qui non è vulgo fuit; fuit enim donum Panos, hoc eſt, domini totius naturæ, quique ratione fuit præditus. Audiamus ſermonem *Bacchi* ad canem. Nonnus Dionyſ. XVI. 187.

—— Gratiam tibi, laborum ergo,
Referam mutuam, poſt Sirium, ſtellam Mæra,
Ætheris civem ego te, & ſtellis multis relucentem efficiam
Prope canem priorem, uvam ut & tu maturam reddas,
Racemi in ubertatem jaculans à te ſplendorem.

Ubi ſtellam Μαίρας appellat caniculam. Heſychius: Μαίρα, κύων τὸ ἄστρον. Origo fabulæ. Vini ratione, quia Iſraelitas perduxit in terram vino affluentem, nomen *Bacchi* etiam Moſi dari poteſt. Socium verò Moſes habuit fidelem Calebum. Caleb verò ſignat canem. Unde Nabal 1. Sam. c. 25. n. 3. dicitur כָּלִבִּי *calbi*. Quod Græci interpretes reddiderunt ἄνθρωπος κυνικὸς, *homo caninus*: hoc eſt avarus, ut Belgis talis *hondſch* dicitur. *Voſſ. de Idolol.* I. 30. Et vannus appoſita. Hæc myſticè denotabat, ut vanno repurgato triticum ab aceribus ac retrimentis, ita animam mundari ab omni crimine anteacto. Illis hanc vim tribuerunt gentiles Iſraelitarum ſimiæ, quia à ſolo Iſraelis Deo, qui Jah dictus, omnium peccatorum eſt remiſſio. Ad hunc ritum reſpexit Maro, cum ait Georg. I. 166.

Et myſtica vannus Jacchi.

Ubi Servius: *Myſtica Jacchi ideo ait, quod Liberi patris ſacra ad purgationem animæ pertinebant: & ſic homines ejus myſteriis purgabantur, ſicut vannis frumenta purgantur. Nonnulli Liberum patrem λικνίτην, vel λικνίτην appellant. Vannus autem apud eos λικνὸς, vel potius λίκνον nuncupatur, ubi de more poſitus eſſe dicitur, poſtquam eſt utero matris editus.* Voſſ. ibid. II. 14. Dabatur thyrſus, quòd ebriorum pedes ſuum officium difficiliter peragant, ut ſcribit Phurnutus; ſive, ut alii putant, quod raro compotationes ſine lite & rixa finiantur. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 269. *D. La Chauſſe de Deor. Simulacr. tab.* IV. *Tomaſ. de Donar. c.* 27. Virgula & oblivio conſecrabantur, quòd meminiſſe eorum non oporteat, quæ in vino peccata ſint, ſed puerili verbere admonere. Plutarch. Symp. I. I. Hinc Martialis lepidè admodum I. 28.

Μισῶ μνάμονα συμπόταν Πρόκιλλε.

Elegans in hanc rem Lindavi monumentum eſt, quanquam ſuſpectæ vetuſtatis.

DIIS. MAXIMIS
BACCHO. ET. SOMNO
HUMANÆ. VITÆ
SUAVISSIMIS
CONSERVATORIB
SACRUM.

Tomaſ. de Donar. c. 27. *Buleng. de Conviv.* III. I. Caper immolabatur, ut de vitium pernicie vindicta ſumeretur. Bruta enim Diis ingrata peculiariter in ſacrificium ipſis venerunt. Unde Poeta elegantiſſimè:

Vite caper morſa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur ultoris.

Cauſam reddidit Varr. R. R. I. 2. quòd pecudes quædam culturæ ſunt inimicæ. Mart. XIII. 39.

Laſcivum pecus, & viridi non utile Baccho
Dat pœnas; nocuit nam tener ille Deo.

III.

III. 24. 1.

Vite nocens roſea ſtabat moriturus ad aras
Hircus, Bacche, tuis victima grata ſacrit.

Tomaſ. de Donar. c. 4. Argol. in Panvin. de Lud. Circenſ. 1. 2. Extremum poculum in cœna ſemper delibabant, quia vinum oſtendiſſet ſummum naturæ lætitiæque præſidium. Inprimis falces, cophinos, & torcularia, & cætera vindemiæ inſtrumenta partim aurea, partim argentea in ejus templo ſuſpendebant. Philoſtr. Apollon. II. 4. Columna erecta erat hedera cincta. Echinum vinitor vinis nocivum vivum ſuſpendit, lepori pariter uvis infeſto cerebrum eliſit, quem *Baccho* victimam & munus obtulit, ſues ante privatas fores jugulare Ægypti ſolebant. Herod. in Euterpe. Sobria ſacrificabant, eaque Græci Νηφάλια appellabant. Illis vinum bibere nefas erat: & nihil aliud erant quàm ex aqua libatio. Porphyr. de Abſtin. II. p. 156. Votum factum refert vetus lapis:

LIBERO. PATRI
SANCTO. SACR
SEX. CÆLIUS
PRIMITIVUS. ET
PUBLICIA. ANTULLA
VOTO. SUSCEPTO
D. D.

Ara eſt erecta. Saxum Caſtuli in Hiſpania:

SACRUM
LIBERO. PATRI
C. CRESCENTIUS
EX. VOTO
ARAM. D. F. D. D.

Triennalia ſacra facta. Quod tacitè innuit Oppian. de Venat. I. 24.

Nolo trietericum te nunc montanum Bacchum canere.

Tomaſ. ibid. c. 27.

Bacchus Ἀκρατοφόρος dictus & celebratus in primis Phigaliæ. Varr. R. R. 1. 8. *Ea minus*, inquit, *ſumptuoſa vinea, quæ ſine jugo miniſtrat ἀκρατοφόρον οἶνον*, id eſt, *vinum purum*. Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 282. F.

Bacchus Adoneus dicitur Auſon. Epigr. XXIX. 6.

Arabica gens Adoneum.

Sanè Adoneus ſcribi videtur ab Orig. contr. Celſ. IV. & cum Jove nominatur, nec quidem ſemel. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 290. *B.*

Bacchus Ἀμφιετὴς eſt cognominatus ab Orpheo in ejus hymno. Exſtimaverim anni tempora ſignificare, quæ circum annum evolvantur. Nam, ut etiam ſcribit Macrob. Sat. I. 18. Liberi patris ſimulacra partim puerili ætate, partim juvenili fingebantur: præterea & barbata ſpecie, & ſenili quoque, quæ ætatum diverſitates anno & Soli conveniunt, ita ut parvulus videatur hyemali brumalique ſolſtitio, qualem Ægyptii proferebant ex adyto die certa, quòd tunc breviſſimo die velut parvus & infans videretur. Exinde autem procedentibus augmentis æquinoctio vernali, ſimulatque adipiſcitur vires, figura juvenis ornabatur; poſtea ejus ætatis ſtatuebatur pleniſſima effigie barbæ, ſolſtitio æſtivo, quo tempore annus & ſol ſummum ſui conſequitur augmentum: tum demum per diminutiones veluti ſeneſcenti quarta forma Deo figurabatur. *Gyral. Synt. Deor.* VIII. *p.* 288. *B.*

Bacchus Ἄνθιος, hoc eſt, floridus cultus fuit Athenis. Patrenſes quoque Anthei ſimulacrum habuerunt, ut Pauſan. Achaic. p. 227. docet. Catull. LXIV. 251.

At parte ex alia florens volitabat Jacchus.

Unde & illi anthinæ veſtes, ut Phurnutus & Diodorus notant, adſcribuntur. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *pag.* 287. *F.*

Bacchus Bacchepæan fuit dictus, de quo Macrobius ſupra in *Bacchus*. Citatur hac in re illud Euripidis, Νέωτα φιλόδαφνε Βακχεπαιᾶνα. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 274. *D.*

Tom. I.

Bacchus Barbatus dictus eſt Indus, ex Ammone & Amalthea genitus, Indorum more barbam nutrivit. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 268. *B.*

Bacchus Baſſareus cognominatus eſt. Orpheus exorditur hymnum ad illum:

Ἔλθε μάκαρ Διόνυσε πυρίσπορε, ταυρομέτωπε·
Βάσσαρε.

Horat. Od. 1. 18. 11.

Non ego te candide Baſſareu
Invitum quatiam.

Quo loco Acron & Porphyrion conſentiunt, quòd baſſaris ſit veſtis genus, uſque, ut addit Acron, ad pedes demiſſa, dicta à Baſſaro loco Lydiæ, ubi ſit. Quibuſdam videtur *Bacchum* dictum eſſe ab illo genere veſtis ad talos demiſſæ, qua utitur. Quidam à vulpibus, quarum pellibus *Bacchæ* ſuccingebantur, ut & lyncum pantherarumque pellibus. Vulpes inde Thraces baſſares dicunt. Phurnut. de Nat. deor. c. 30. tamen ἀπὸ τοῦ βάζειν, id eſt, à dicendo vel clamando derivat, & ſimplici ſcribit. *Gyrald. Synt. deor.* VIII. *p.* 285. *A. Terrent. in Horatium. Vetus Commen. in Perſ.* I. 101. *Voſſ. de Idolol.* III. 70.

Bacchus Biformis, hoc eſt, Δίμορφος, eſt vocatus, ut docet Dionyſ. III. pag. 149. B. quoniam duo fuerunt: prior barba promiſſa, qui antiquo more barbam nutrivit. poſterior ſpecioſus juvenis & delicatus. Quidam duplicem illi formam tributam volunt, quoniam vinum & hilares homines reddat & iracundos: hinc illum in hymno 29. n. 3. Δίμορφον nomine ſalutat Orpheus. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 283. *A.*

Bacchus Bimater dictus. Ovid. Metam. IV. 12.

—— ſatumque iterum, ſolumque bimatrem.

A Græcis etiam Διμήτωρ. Et in primis in hymnis ab Orpheo. V. infr. in *Dithyrambus*. Gyrald. Synt. deor. VIII. p. 273. F.

Bacchus Briſeus dictus eſt. Macrob. Sat. 1. 18. *Quem Briſea appellant.* Perſ. 1. 76.

Eſt nunc Briſæi quem venoſus liber Acci.

Ubi Cornutus: *Briſeus Liber pater cognominatus, ſive à mellis uſu, eo quòd ipſe inveniſſe dicitur mel, & ex favis exprimere: Bris enim jucundum dicimus: vel certè ab uva, quòd uvam invenerit, & expreſſerit pedibus: briſare enim dicimus exprimere: vel certè Briſeum dictum ex nomine nymphæ, quæ eam nutriſſe dicitur.* Paullò poſt: *In Græcia duæ fuerunt Liberi patris ſtatuæ: una hirſuta, quæ dicebatur Briſei: altera levis, id eſt, ſine pilis, quæ dicebatur Lenæi.* Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 288. B. Bochart. Chan. 1. 18.

Bacchus Bromius eſt cognominatus. Et hoc Orpheus uſus eſt in hymno 29. n. 1. Ennius Atham.

His erat in ore Bromius, his Bacchus pater.

Et præter illos Ovid. Met. IV. 11. V. illum infr. in *Bacchus Lyæus*. Diodor. III. pag. 213. B. à ſonitu tonitrus ac fulminis in ortu *Bacchi* vocatum ſignificat. Βρομεῖν quippe reſono, & βρόμος ſonitus, & ignis crepitus. Euſeb. de Præp. Evang. II. ἀπὸ τοῦ βρόμου, qui, cum ab ortu ederetur, inſonuit. Magis mirum illud eſt, quod Proclus, aliique in Heſiodi Commentariis ſcribunt, ubi de Lenæone menſe agitur: Βρόμιος Dionyſius eſt, unde Brumalia, quæ celebritas. V. hanc infr. in *Brumalia*. Gyrald. Synt. deor. VIII. pag. 285. F. Minos in Alciat. Emblem. p. 160. Columna. in Ennium.

Bacchus Conſitor uvæ dictus eſt Ovid. Metamorph. IV. 14.

Et cum Lenæo genialis conſitor uvæ.

Gyrald. Synt. deor. VIII. p. 287. G.

Bacchus Corymbifer dictus eſt Ovid. Faſt. 1. 393.

Feſta corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi.

quia hedera coronabatur. Et hæc ideo illi ſacra erat, quia contra ebrietatem facere putatur; vel quia Ciſſus puer fuiſſe in ejus comitatu dicitur, qui cum ſaltaret cum Satyro, humi letaliter afflictus, ab eo Deo eſt in

Digitized by Google

hederam transformatus, quæ & κισσὸς Græcè vocatur. Ovid. Faſt. III. 767. *Baccho* hederam ideo attributam ait, quòd

Nyſiades Nymphæ, puerum quærente noverca,
Hanc frondem cunis appoſuere novis.

Gyrald. Synt. deor. VIII. p. 276. F.

Bacchus Dionyſius appellatus eſt, quaſi dicas Jovis filium. Nempe Διόνυσος ſit ex Διὸς & υἱὸς, σ prius poſt υ trajecto: ι item trajecto ante υ, ſed deinde in ν converſo. Eo compellor, quòd Liber ſimiliter, quaſi Jovis liber, ſive filius vocetur, ut Proſerpina dicitur Κόρη ſive Libera, hoc eſt, filia. Antiqui enim non minus ſingulo numero liberum & liberam dixere, quàm nunc liberos in plurativo uſurpamus. Vel, ut Hercules, quia verus pater neſciatur, Jovis dicitur filius: atque idem tamen à vitrico, qui educavit, Amphytrioniades nominatur; ſimiliter & Liber, cujus pater itidem ignoratur, Jovis prædicatur filius; pro parente autem ſortitus Nyſum, qui ejus fuit nutritius. Hygin. Fab. 131. Sunt verò nutritii quaſi alteri patres; ſicut & nutrix vocatur mater quæ mammam dat. Plaut. Prol. Men. n. 19. Dicamus itaque nomen hoc conflatum ex utroque horum, ut Διόνυσος dicatur quaſi Jovi-Nyſus: quia quodammodo & Jovis & Nyſi filius foret. *Voſſ. de Idolol.* I. 19. Diodorus tamen appellatum dicit à patre Jove & Nyſa urbe Arabiæ, in quam poſt fulminatam Semelen, Jupiter infantem abſconditum in femur cum continuiſſet, partus tempore nymphis Niſæis educandum dimiſit. Arrianus, Curtius & Philoſtratus à Nyſa Indiæ tradunt; quibus ſubſcribit Mela III. 7. *Urbium quas incolunt, Nyſa eſt clariſſima & maxima, montium Meros Jovi ſacer: famam hinc præcipuam habent, quod in illa genitum, in hujus ſpecu Liberum arbitrantur eſſe nutritum: unde Græcis auctoribus, ut femori Jovis inſutum dicerent, aut materia ingeſſit, aut error.* Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 271. B. Apud quem, ſi evolveris, & multa alia invenies. Etiam quædam apud *Bochart. Chan.* I. 18.

Bacchus Dithyrambus eſt cognominatus, quòd bis natus eſſe crederetur, ex matre ſcilicet Semele, & mox ex Jovis femore: quaſi, ut ajunt, duabus januis egreſſum: vel, quòd in ſpecu ſit nutritus, quod δίθυρον eſſet; vel, ut eſt apud Diodorum, Origenem & Euſebium, quod ex Jove & Cerere natus, diſcerptus à Titanibus, & decoctus, à matre ſecundò compoſitus & refectus revixiſſe dicitur, ἀπὸ τοῦ δὶς εἰς θύραν ἀναβαίνειν, *à bis in januam ingrediendo*. Sunt, qui tradant, ideo appellatum, quòd ebrii ac temulenti minimè arcana conſervent, quòdque ſecreta & credita ex pectoris penetrali primum, & deinde ex oris ſermone depromant; quoniam, ut ait Phurnutus, vinum τὸ στόμα δίθυρον facit. Phyſici ad vitium naturam referunt, quæ ex Jove & Cerere, id eſt, cœleſti imbre & ex terra racemos profert, ex quibus vinum exprimatur. *Gyrald. de Poet. Dial.* I. *pag.* 39. *F. Synt. Deor.* VIII. *pag.* 273. *A. Rhodig. Ant. Lect.* VII. 5. *Buleng. de Conviv.* III. I.

Bacchus Edonus eſt dictus Ovid. Rem. Amor. nu. 595.

Ibat, ut Edonæ referens Trieterica Bacche.

ab Edonis Thraciæ populis, qui ab Edono fratre Mygdonis dicti ſunt teſte Stephano. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. p. 287. A.

Bacchus Eleleus eſt cognominatus Ovid. Met. IV. 15.

Nyctelinſque, Eleleuſque parens, & Evan.

Ex אל אלוה, *El Eloah*, vel אל אלהי, *El Eloe* ſanctiſſimo Dei nomine per inſignem blaſphemiam tranſlatum in impuriſſimum idolum, *Bochart. Chan.* I. 18. Sed ἐλελεῦ adverbium eſt, exclamatio bellica, ut notat Heſychius, vel, ut alii putant, quædam ante pæana exclamatio, Græcè προαναφώνησις παιανισμοῦ. Uſus eſt Æſchylus in Prometheo in vinculis, etiam in miſeratione. Putat Ovidii interpres eſſe adverbium hortantis, quo procedentes ad Orgia celebranda, & ad conſerendam pugnam uterentur. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 286. *A.*

Bacchus Evan eſt dictus. Ovidius ſupr. in *Bacchus Eleleus*. Nomen hoc factum eſt à voce bacchantium, unde etiam *Bacchæ* ipſæ Evantes dictæ ſunt. Virg. *Æneid.* VI. 517.

Illa chorum ſimulans, evantes orgia circum
Ducebat Phrygias.

Ubi Servius: *Evantes, bacchantes, à Libero, qui Evan dicitur.* Gyrald. Synt. deor. VIII. p. 284. E.

Bacchus Eujus eſt nuncupatus, Orpheus in hymno ad Dionyſium cum ſuffimento ſtyracis n. 4. Εὔιον, ἁγνόν. Perſ. Sat. I. 102.

Eujon ingeminat: reparabilis adſonat Echo.

Ubi vetus grammaticus: *Eujus Liber pater dictus eſt, eo quod in bello giganteo cum non apparuiſſet, cum pater crediderit diſcerptum à gigantibus: & dixit, heu, quæ vox gementis eſt: deinde adjecit,* υἱὸς, id eſt, *filius*. Acron in Horatium ait, *Bacchum* mutatum in leonem, gigantem interfeciſſe, & tunc Jovem, *ò bene fili*, dixiſſe, id eſt, εὖ υἱέ. *Gyrald. Synt. deor.* VIII. *p.* 284. *A. Column. in Ennium p.* 265.

Bacchus Hebo eſt cognominatus. Macrob. ſupr. in *Bacchus*. Legimus in elogiis Antiquitatum veterem Epigraphen huic Deo ab Junio Aquila poſitam, quæ talis eſt: ΗΒΩΝΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩ ΘΕΩ ΙΟΥΝΙΟΣ ΑΚΥΛΑΣ ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΣΑΣ ΔΗΜΑΡΧΗΣΑΣ. Videtur vocari Hebo ἀπὸ τῆς ἥβης, id eſt, à lanugine, & tenera mollique ætate. *Gyrald. Synt. deor.* VIII. *p.* 282. *C.*

Bacchus Jacchus myſticus eſt nominatus, & cognominatus. Hac voce frequentiſſimè & Græci & Latini ſunt uſi. V. ſupr. in *Bacchos*. Claud. Rapt. I. 16.

——*lætuſque ſimul procedit Jacchus.*

Herodot. VIII. p. 549. C. *Ingentem vidiſſe pulverem ab Eleuſina, & cum pulvere audiviſſe vocem, quæ videretur Jacchus myſticus.* Arrian. Exped. Alex. II. p. 126. *Et Jacchum myſticum huic Dionyſio, non Thebano cantari.* Catull. LXIV. 251. V. illum ſupr. in Bacchus *Κρήσιος*. Gyrald. Synt. deor. VIII. p. 278. F.

Bacchus Ignigena dicitur Ovid. Met. IV. 12. ſecundum fabulam quidem à fulminata Semele: aliqui à vini natura ignea, unde & à Græcis πυριγενὴς vocatur. Strab. XIII. p. 432. *Vitiſeram probe hanc regionem eſſe, intelligi poteſt ex agro Catanenſi: qui cinere oppletus, nunc vini boni largè ſuppeditat copiam. Et quidam facetè jocantes, convenienter ajunt Bacchum Ignigenam dici, argumento ex his locis ducto.* Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 286. C.

Bacchus Lenæus cognominatus, quòd leniat mentem, ut putavit Donatus, quem ideo Servius damnat, *quod verbum Græcum non poteſt Latinam etymologiam recipere.* Euſebius, Diodorus, aliique ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, id eſt, torculari deductum affirmant. Virg. Georg. II. 4.

Huc ades ò Lenæe pater,

Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 275. A.

Bacchus Liber pater dictus eſt. Tibull. III. 6. I.

Candide Liber ades......

Vel à linguæ licentia; nam vini potu magis liberi mortales fiunt, vel quòd animum curis liberet, & pellat triſtitiam. Ovid. Art. I. 238.

Cura fugit multo, diluiturque mero....

Senec. de Tranq. Anim. c. 15. *Liber non ob licentiam linguæ dictus eſt inventor vini: ſed quia liberat ſervitio curarum animum, & aſſerit, vegetatque, & audaciorem in omnes conatus facit.* Plutarch. Quæſt. Roman. 102. *Cur Bacchum Liberum vocant? An quòd bibentibus libertatis cauſa ſit? fiunt enim plerique potu licentiores. An quòd libationem invenit? An verò, ſicut Alexander ait, quòd pro Bœotia libertate pugnavit, & ipſe etiam Ἐλευθέριος, id eſt Liber & Liberator cognominatus eſt?* V. etiam Auguſt. de Civ. Dei VI. 9. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 271. *F. La Chauſſe de Deor. Simulacr. Tab.* II. *Lipſ. in Senecam.*

Bacchus Lyæus appellatus eſt. Ovid. Met. IV. II.

——*Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyæumque.*

vel

Digitized by Google

vel quòd curis hominum mente ſolvat. Horat. Epod. IX. 37.

Curam, metumque Cæſaris rerum juvat
Dulci Lyæo ſolvere.

Od. III. 21. 14.

—tu ſapientium
Curas, & arcanum jocoſo
Conſilium retegis Lyæo.

V. ſupr. in *Bacchus Liber*. Vel quòd non ſolùm membra ſolvat; ſed quòd etiam ex intemperanti potu ſæpè rixæ, atque diſcordiæ oriantur, hominumque communitas ſolvatur. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 274. *F. Columm. in Ennium p.* 264. *La Chauſſe de deor. ſimul.* VIII. *p.* 274. *F.*

Bacchus Mæonius vocatus. Virg. Georg. IV. 380.

—Cape Mæonii carcheſia Bacchi.

à regione, ubi coleretur, & vites fœcundiſſimæ eſſent. Mæonia verò Lydia. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 274. *C.*

Bacchus Maronæus cognominatus. Tibull. IV. 1. 57.

Victa Maronæo fœdatus tempora Baccho.

Videtur & Cratinus, ut eſt apud Polluc. VI. 3. Μάρωνα pro *Baccho* & vino ſumpſiſſe, illo ſenariolo:

Nec curavi tantum Marona, nec bibi.

Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 278. F.

Bacchus Nyctelius eſt dictus. Ovidius ſupr. in *Bacchus Eleleus*. Dictus eſt à verbo νυκτελέω, quod ſignificat *in nocte perficio*: quoniam *Bacchi* ſacra nocte peragebantur, de quibus Virg. Æneid. IV. 302.

—Ubi audito ſtimulant Trieterica Baccho
Orgia, nocturnuſque vocat clamore Cithæron.

Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 287. E. Vel quia aperit arcana. *Buleng. de Conviv.* III. 1. *Nicol. de rit. Bacchan. c.* 3. §. 4.

Bacchus Oreos, & Oreades nymphæ appellantur, *quòd in montibus frequenter apparerent*. Feſtus. A monte verò nomen utrumque deducitur. Hinc Phurnutus ait c. 30. quoſdam dicere, in monte Nyſio Jovem primum vitem produxiſſe, unde nomen Dionyſius. *Gyral. Synt. Deor. pag.* 287. *G.*

Bacchus Pſilas, id eſt, alatus cognominatus eſt. Pauſan. Lacon. p. 102. *Venerantur, qui hic habitant, Bacchum, quem Pſila cognomento dicunt. Pſila enim Dorienſes alas vocant, quippe vinum incitat homines, ſublevatque, non minus quàm aves alæ.* Buleng. de Conviv. III. 1. Meurſ. Lacon. IV. 2. Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 287. E. Pier. Hierogl. LIII. 21. Junius Emblem. 34. Caput ejus coronabatur laurea pinnata, ſurgentibus ab ea alis utrimque per tempora. Heſychius teſtatur, Græcos ψιλὰς tales coronas alatas appellaſſe. Verùm ſubeſt alia quoque cauſa, cur ita formetur. Eubulum *Bacchum*, aut Dionyſium, ceu boni conſilii præſtitem inter alios eſſe, Macrob. Sat. I. 18. multis argumentis conatur probare, meatumque Jovis, vel mundi ſignare; Dionyſium inde, quaſi Διὸς νοῦν appellari: ab eo in hominum mentes intelligendi principium manare; meritòque propter hoc ipſum boni conſilii antiſtitem haberi. Itaque cum mentis humanæ concepta conſilia naſcantur, & rerum agendarum opera dirigantur: non rarò contingit, ut fervidæ mentis alata virtute concepta conſilia in præliorum congreſſibus felici ſucceſſu victoriam atque triumphum celerem adferant, cum occaſiones opportunas captant & apprehendunt. *Pigh. Annal. Rom.* II. *p.* 69.

Bacchus Sabadius, vel Sabazius eſt cognominatus. Macrob. Saturn. I. 18. *In Thracia eundem haberi Solem atque Liberum accepimus; quem illi Sabadium nuncupantes, magnifica religione celebrant: eique Deo in colle Zilmiſſo ædes dicata eſt ſpecie rotunda, cujus medium interpatet tectum.* Diodor. IV. p. 148. C. *Dionyſius, quem ferunt ex Jove & Proſerpina natum, & à nonnullis dictum Sabazium: cujus genus, ſacra, honores, propter pudorem nocturna occulteque agunt.* Invenimus vocitatum à tripudiis & ſaltationibus, quæ à bacchantibus & furentibus fieri in ejus ſacris con-

Tom. I.

ſueverunt; nam εὐάζειν etiam barbari σαβάζειν dicunt. Scholiaſt. Ariſtoph. in Aves p. 583. Suidas in Σαβάζιος & in Σαβοῖ. *Sabazius idem eſt qui Bacchus. Appellationem hanc adeptus eſt à clamore, quem edebant illi, qui orgia Bacchi celebrabant. Barbari enim τὸ εὐάζειν vocant σαβάζειν: eoſque Græcorum quidam ſequentes εὐασμὸν appellant σαβασμόν. Inde Bacchus dictus eſt Sabazius. Sabos etiam vocabant loca Baccho conſecrata: itemque Bacchos, ſive ſacerdotes Bacchi.* Harpocration: *Nonnulli Σαβοὺς dici volunt, qui Sabazio, id eſt, Dionyſo initiati. Nam Sabazium cum Dionyſo eundem eſſe, præter alios teſtis eſt Amphiteus ſecundo de Heraclea.* Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 276. G. Rhodig. Ant. Lect. VII. 15. Ruben. de Nummo. Aſia recepta. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1373. E. Nicol. de Ritu Bacchan. c. 3. §. 11. Jun. Anim. IV. 1. Camerar. Ὑπομν. IV. 6. Pignor. Magn. deum matr. int. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VII. p. 510. B. Turneb. in Cicer. joc. II. pag. 129. Lampe de Cymbal. III. 10.

Bacchus Triumphus eſt appellatus. Varro de Ling. Lat. V. 7. *Triumphare appellatum, quod cum Imperatore milites redeuntes clamitant per Urbem in Capitolium eunti, Io triumphe, Io triumphe. Idque à Θριάμβῳ. Græco Liberi Patris cognomento poteſt dictum eſſe.* Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 274. A. Pigh. Annal. Roman. II. p. 69.

Bacchus Thyoneus eſt dictus. Horat. Od. I. 17. 22.

—nec Semelejus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia.

Stat. Theb. V. 265.

Tunc primùm ſeſe trepidis ſub nocte Thyoneus
Detexit.

Sunt, qui hoc cognomen à Thyone ejus matre, quæ Semele dicta fuit, docent Diodor. III. 137. C. Phurnut. c. 16. Heſychius, Lactant. in Statium, & Horatius jam laudatus, deducant. Sed ineptè bis à matre & Semelejus, & Thyoneus ab Horatio appellaretur idem deus. Alii à θύω τὸ ἱερουργῶ, vel à θύω τὸ ὁρμῶ: θύειν enim apud Græcos & ſacrificare, & proruere atque impetu ferri ſignificat. De *Baccho* prius propter orgia, & myſtica ſacra: poſterius propter *Bacchas* & Mænades. *Torrent. in Horatium. Gyrald. Synt. deor.* VIII. *p.* 272. *F. Vinet. in Auſon. p.* 311. Redivivus *Bacchus*, matrique fulminatæ ſuperſtes Thyoneus vocatus eſt: vel potius illum à laniatione gigantum reducem, ſoſpitemque, vitæque redditum hoc nomine vocarunt. Auſon. Præfat. Eidyll. XIII. *Ne in ſacris, aut fabulis, aut Thyonianum mireris, aut Virbium, illum de Dionyſio, hunc de Hippolyto reformatum.* Turneb. Adv. XII. 8: XV. 22.

Bacchus Vitiſator eſt dictus, quia vitem ſeverit. Actius in Bacchis:

O Dionyſe pater optime vitiſator
Semele genitus Euhyie.

Virgilius, ut nonnulli putant, Æneid. VII. 179.

Vitiſator, curvam ſervans ſub imagine falcem.

Ennius Atham.

Illis Lyæus vitis inventor ſacra.

Græcis dictus eſt οἰνοφυλὰς Ὥρεσις. Gyral. Synt. Deor. VIII. p. 288. A. Columna in Ennium.

BACCIA, vel *Baggia* gens. V. illam infr. in *Gens*.

BACTRIASMUS ſaltatio erat laſciva lumbis fluctuantibus. *Buleng. de Theatr.* I. 51. *Alex. Gen. Dier.* II. 25. *Scalig. de Art. Poet.* I. 18. *Rhodig. Ant. Lect.* V. 4.

BACULOS incurvos, aut virgas in manu habuerunt ſcenici. Plutarch. lib. περὶ τῆς τ̃ παιδ. ἀγωγ. *Curvi baculi ſcenicorum dirigi non poſſunt.* Heſychius notat comicorum baculum dictum ἀρεσκον. Ἀρεσκος, inquit, ὁ ὑποκριτῶν ῥάβδος κωμικοῖς. Sueton. Ner. c. 24. nu. 1. *Atque etiam in tragico actu cum elapſum baculum cito reſumpſiſſet, pavidus, & metuens ne ob delictum certamine ſummoveretur.*

Digitized by Google

Ubi de ſceptro exaudiendus eſt. Philoſt. Apollon. v. 2. de Nerone Oedipodem agente loquens καλῶς ἢ ἐκείνῳ meminit. *Buleng. de Theatr.* I. 55. *Fab. Agon.* I. 23. *Lipſ. Elect.* I. 28. *Ferrar. Elect.* II. 5.

BAD.

BADACUM Ferrario & Stephano in Lexicis Geographicis Norici urbs dicitur, quod Ptolem. Geogr. Part. II. *Bedacum* eſt. Hanc modò Saltzburgum dictam vult Stephanus, quod rejicit Ferrarius ſcribens, Auguſtam *Badacum* oppidum eſſe ad Lavantum fluvium Idano urbi propinquum. Hinc notæ, AUG. BAD. in ſaxo

L. LUCCEJO. L. F
CAMIL. APRILI
AUG. BAD.

id eſt, Augur *Badaci*, Auguſtalis *Badaci*. Augures namque & Auguſtales colonias habuiſſe notum eſt omnibus. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 563. *C.*

BAE.

BÆBIA ÆMILIA lex. V. illam infr. in *Lex*.

BAJ.

BAJULUS erat, qui portandis mercibus & aliis rebus vitam ſuſtinebat. Gloſſæ: Βασταχτὴς, *bajulator*. Symmach. Epiſt. X. 27. *Frugis & olei bajulos . . . . enumerare faſtidium eſt.* Græcè βαστάζων dicebatur. Gell. N. A. V. 3. *Adoleſcentem, ajunt, victus quærendi gratia, in mercedem miſſum, vecturaſque onerum corpore ſuo factitaviſſe: quod genus Græci βαστάζοντας vocant; Latine bajulos appellamus.* Erat genus hominum viliſſimum. Hinc in contemptum ille apud Petron. Fragm. Tragur. *Collo ſuo circumferebas onera venalia.* Servis *bajulis* veteres videntur uſi. Plaut. Aſin. III. 3. 70.

Ego bajulabo, tu, ut decet dominum, ante me ito inanis.

Merc. III. 1. 10.

Edepol, mi ſenex, non didici bajulare.

Quo loco docemur, etiam ſervas *bajulas* habuiſſe. *Stevvech. in Veget.* I. 19. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* 12.

Bajulus dicebatur etiam ſervus, qui ad docendos pueros olim adhibebatur. Scholiaſtes Sophoclis in Ajace Lorario: Παιδαγωγὸς ἢ παιδοτρίβης, ὁ λεγόμενος βάϊουλος. *Vulcan. ad Apulejum de Mundo.* Hoc mihi ſuſpectum eſt. *Bajuli* cum ibi geruli ſunt nutritores & nutritii, hoc nomine appellati, quòd *bajulent* geſtentque ulnis pueros. Et hinc in aula Conſtantinopolitana fuit olim magnus *Bajulus*. Italicè hi ſunt *balio* & *balia*, quæ apud Vicetinos *bela* eſt, à verbo Latino antiquo *beolare*, quod eſt βαστάζειν. Gloſſæ Philoxeni: Βαστάζει, *beolat*. Pignor. de Serv. p. 380. Du Cange in Gloſſario. Scalig. in Euſeb. p. 39. Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. V. p. 743. E.

Bajulus dicebatur etiam veſpillo, qui mortuos effert. Sidon. Epiſt. III. 12. *Ut locum auderent tanquam vacantem bajuli raſtris funebribus impiare.* Fulgent. Expoſ. Serm. ant. n. 2. *Veſpillones dicti ſunt bajuli.* Gloſſæ Iſidori: *Veſpillones, foſſarii, qui mortuos ſepeliunt, bajuli.* Muncker. in Fulgentium. Hinc *bajulorum præcentor* apud Ammian. XIV. 7. tibicen qui veſpillonibus præcinebat. *Du Cange in Gloſſario. Savaro in Sidonium. Valeſ. in Ammianum.*

BAL.

BALÆNÆ, cui Andromeda fuiſſet objecta, oſſa ſuo tempore in Joppe Syriæ urbe oſtendi ſolita, ſcribit Mela I. 11. *Eſt Joppe ante diluvium condita. Quinetiam rei celebrata carminibus ac fabulis, ſervataque à Perſeo Andromeda, clarum veſtigium, belluæ marinæ oſſa inania oſtentant.* Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 3. Quæ hinc *apportata Romæ oſtendit inter reliqua miracula in ædilitate ſua M. Scaurus, longitudine pedum quadraginta, altitudine coſtarum Indicos elephantas excedente, ſpinæ craſſitudine ſeſquipedali.* Plin. IX. 5. *Panvin. de Lud. Circ.* II. 3.

BALATIONES homines nefarii induti pellibus vitulorum aut cervorum ante fores templorum faciebant, & piorum mentes conturbabant. Concilium Braccarenſe: *Si quis balationes ante Eccleſiam fecerit, tribus annis pœniteat.* Lipen. Stren. Hiſt. c. 4. æt. quart. §. 19.

BALBINA familia. V. illam infr. in *Familia*.

ΒΑΛΒΙΣ erat linea in longum cavata, cui curſores inſiſtebant, ut ex æquo limite progrederentur. Si qui ultra lineam vellent evagari, & limitem præcipere, voce hac præconis revocari ſolebant: βαλβίδ᾽ ἀπόδος, θὲς πόδα παρά: *lineam redde, ad lineam pedem pone.* Inde illæ apud Tertullianum crebræ locutiones, *lineæ inſiſtere, ad lineam dimicare, intra lineas gradum colligere*, & ſimiles. Et apud Quintilianum cum ille neſcio quis orator nimis ſe agitaret, ac in dicendo procurreret, alter ille poſcebat lineas, hoc eſt, quod voce præconis clamabatur procurrentibus ultra lineam, βαλβίδ᾽ ἀπόδος. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 647. *b. F.* Harpocration ſub exitu viaque equorum hanc ponit. Sic enim ait: *Balbis dicitur linea, quæ eſt ſub repagulis, quod curſores ſuper eam gradiantur in ſtadium procurrentes.* Curſu enim patente ſuper eam egreſſi ferebantur, cum ad terram in apertione carcerum demiſſa eſſet. Ariſtophanis Interpres Equit. IV. 1. 9. βαλβῖδα cum repagulis confundit: vult enim non funiculum, ſed lignum tranſverſum eſſe. *Balbis*, inquit, *ſeu valva eſt lignum, quod ex tranſverſo in principio curriculi poſitum eſt, quo ſublato, ubi ſignum datum eſt, mittunt in curſum curſores.* V. plura in *Linea*. Buleng. de Circo c. 11. Pinell. Addit. ad Panvin. de Lud. Circ. II. 1. βαλβῖδα Græci vocant tam finem quàm initium curſus, quia ad carceres, unde exierant, revertebantur, & curſum ibidem terminabant, & coronabantur. Pollux III. 30. Ἵνα δὲ παύονται, τέλος ἢ τέρμα, ἢ βατήρ, ὅπου δὲ βαλβίς. *Salmaſ. ibid. p.* 642. *b. B.*

BALBUS erat cognomen uſitatiſſimum Romæ, à linguæ vitio emanatum, hoc eſt, *à balando potius quàm loquendo*, ait Iſidor. X. Commune extitit Acciis, Corneliis, Luciliis & Octaviis. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 567. *B. Sigon. de Nomin. Rom. c.* 5. *Patin. Fam. Rom. in Aſia.* Gaditanus primus exterorum Romæ triumphavit. *Nard. Rom. Vet.* VI. 7.

BALEARES inſulæ victæ ſunt Q. Cæcilio, & T. Quinctio Conſulibus. Cum enim res cum Allobrogibus gerebantur, bellum *Balearicum* exortum eſt. Flor. III. 8. 2. *Baleares per idem tempus piratica tabe corruperant maria. Aſcendere inconditas rates, & prænavigantes ſubinde inopinato impetu terruere. Sed quum venientem ab alto Romanam claſſem proſpexiſſent, prædam putantes, auſi etiam occurrere, & primo impetu, ingenti lapidum ſaxorumque nimbo claſſem operuerunt; ſed non diu, nam poſtquam comminus ventum eſt, expertique roſtra & pila venientia, pecudum in morem clamore ſublato, petierunt fuga littora: dilapſique in proximos tumulos quærendi fuerunt ut vincerentur.* Strab. III. p. 115. *Quum ex Balearibus pauci quidam improbi cum maris prædonibus conſpiraſſent, univerſos criminatus Metellus cognomento Balearicus invaſit. De his victis & ſubactis triumphavit.* Panvin. Imp. Rom. c. 14. Sigon. de Ant. Jur. Prov. I. 5. Pigh. Annal. III. p. 73. Primi tunicis laticlaviis ſunt uſi. V. infr. in *Clavus*. Et fundis præliabantur. V. infr. in *Funda*.

BALLEMATIA qualis fuerit virga. V. infr. in *Virga*.

BALLISTA videtur ſtirpe Græcanica. Sed quanquam à Græcis vox, ipſi vix ea uſi, & quidvis potiùs in eorum ſcriptis, quàm *balliſtam* in hac re lego. Semper jaciebat lapidem; nec aliter ante Cæſarem legas; imo & poſt Cæſarem Tacitus, Seneca, alii, priſco illo more uſi. Cicer. Tuſcul. II. 24. *Ut balliſtæ lapidum, & reliqua tormenta eo graviores emiſſiones habent, quo ſunt contenta atque adducta vehementius.* Poſteriores variant, & poſt Cæſarem ambifariam

ſariam vox ſumpta, & ſæpè pro catapulta. Jaciebant vulgo & minoribus lapides fere centenum pondo. Lucill. apud Non. xviii. 22.

Quid fit? balliſtas jactas centenarias.

Siſenna ibidem:

Balliſtas quatuor talentarias.

Qui Græcè maluit dicere, quia talentum etiam paullò amplius, nempè cxx. in pondere habet. Majoribus amplius jaciebant, & vel talenta tria, ſive pondo ccclx. Vitruv. x. 22. *Ita eam ciliciis & coriis crudis confirmatam, ut poſſet pati plagam lapidis balliſta immiſſi pondo* ccclx. Vis magna fuit. Illam expreſſit Lucan. iii. 469.

At ſaxum quoties ingenti ponderis ictu
Excutitur, qualis rupes, quam vertice montis
Abſcidit impulſu ventorum adjuta vetuſtas,
Frangit cuncta ruens: nec tantum corpora preſſa
Exanimat: totos cum ſanguine diſſipat artus.

Nec tantùm omnia contundebat; ſed diffringebat & disjiciebat. Hegeſipp. iii. 12. *Tanta erat tormenti vis, ut percuſſus unus ex ſociis Joſephi, qui propter adſtaret, comminuto capite rueret, & occipitium ejus uſque ad tertium ſtadium excuteretur. Mulier quoque alvo gravis, percuſſa uterum, ſupra dimidium ſtadii de intima ſede genitalis ſecreti excuteret infantem.* Lipſ. Poliorc. iii. 3. Thyſ. de Oppugn. urb. iii. p. 176. *Balliſtæ* formam deſcribit Ammian. xxiii. 4. *Ferrum inter axiculos duos firmum compaginatur & vaſtum, in modum regulæ majoris extentum: cujus ex volumine tereti, quod in medio ars polita componit, quadratus eminet ſtylus extentius, recto canalis anguſti meatu cavatus, & hac multiplici chorda nervorum tortilium illigatus: eique cochleæ duæ ligneæ conjunguntur aptiſſimè, quarum prope unam adſiſtit artifex contemplabilis, & ſubtiliter apponit in temonis cavamine ſagittam ligneam, ſpiculo majore conglutinatam: hocque facto hinc inde validi juvenes verſant agiliter rotabilem flexum. Cum ad extremitatem nervorum acumen venerit ſummum, percita interno pulſu balliſta ex oculis avolat, interdum nimio ardore ſcintillans: & evenit ſæpiùs, ut ante quam telum cernatur, dolor letale vulnus agnoſcat.* Veget. iv. 22. *Balliſta funibus, nervis tenditur, quæ quanto prolixiora brachiola habuerit, hoc eſt, quanto maior fuerit, tanto ſpicula longius emittit: quæ ſi juxta artem mechanicam temperetur, & ab exercitatis hominibus, qui menſuram ejus ante collegerint, dirigatur, penetrat quodcunque percuſſerit.* Panciroll. Not. Dign. Imp. Orient. c. 49. Laz. Comm. Reip. Roman. iv. 6. Stevvech. in Vegetium. Thyſ. in Gell. vi. 3. Laurent. Polym. iv. Synopſ. ii. §. 9. Roſin. Ant. Roman. x. 17. Valtur. de Re milit. v. 6. Kipping. Ant. Roman. iii. 4. 10. *Balliſtam* Phœnices invenerunt. Plin. vii. 56. in uſu habuerunt Phocæenſes. Sil. Ital. i. 334.

—— adductus ſtridula nervis
Phocais effundit vaſtos balliſta molares:
Atque eadem ingentis mutato pondere teli
Ferratam excutiens ornum media agmina rumpit.

Junius Archit. Mechan. p. 163. Valtur. l. l. Ejus inventionem Moſis ætate poſteriorem dixeris. Nam Deut. c. 20. n. 20. deſignari ſunt qui tenent. Certè Eupolemus Moſem inventorem ſtatuit apud Euſebium. Machinas grandiores uſurpatas in urbium ac munimentorum expugnatione extra aleam dubitationis eſt ponendum. Cum enim urbes munitas, & altis ad cœlum uſque muris cinctas legis Deut. c. 1. n. 28. qua ratione illi ſubrui, & propugnatores inde propelli potuerint non liquet, niſi *balliſtis* ſimilibuſque machinis, quas Iſraelitæ adverſus hoſtes Cananæos adhibuerunt. *Lydus de Re Milit.* iii. 10. Illi unicum ferè obſtaculum, & oppoſitio, coria, cilicia, vela. V. infr. in *Coria*.

BALLISTARII inter fabricenſes à Tarraunteno Paterno Militar. ii. recenſentur Digeſt. l. 6. 6. Florentini Pandectæ legunt *Valiſtarios*: in quibus *V* pro *B* & contra *B* pro *V* frequenter inveniuntur. *Balliſtariorum* ordo per diverſas conſtitutus civitates, ſola publica arma, in armamentis publicis cujuſque civitatis recondita corrigit & renovat. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* iii. 12. *Reineſ. Inſcr. Claſſ.* x. *n.* 6. *Panciroll. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* iii. *p.* 21. *C.*

Balliſtarii milites fuerunt levis armaturæ. Veget. ii. 2. *Item levem armaturam, id eſt, ferentarios, ſagittarios, funditores, balliſtarios.* Vulgo vocamus *arcuballiſtarios*. Veget. ii. 15. tragularios videtur appellare, *qui ad manuballiſtas, vel arcuballiſtas dirigebant ſagittas.* Circa ſeculum Conſtantini, aut paullò ante, videntur in militiam recepti. Græci χειροβαλλίστρας vocant. In Burgundiæ noſtro agro Alexienſi prope Arnetum repertæ ſunt haud ita pridem duæ icunculæ, ſive ſigilla argentea, unum militis quaſi legionarii, pari certè habitu, veterani, barbati, & vultu retorrido, hujuſmodi *arcuballiſtam* ad pedem rendere conantis: alterum juvenis imberbis, in linea militari modolore, & arcum tendentis. In urna vitrea ſub terra inventa ſunt. *Salmaſ. de re milit. c.* 19. *Laz. Comment. Reip. Roman.* iv. 6.

BALLISTEA. Vox eſt origine Græca, formatio tamen Græcis inſolens & barbara. Βαλλίζειν in octavo Athenæi uſurpatur ceu vox Romæ uſitata pro ſaltare & tripudiare. Βαλλισμὸς, ſaltationis genus. Quæ vox hodie frequens in Italia & Gallia: & βαλλιστία, vel βαλλίστια, carmina ludicra inter *balliſſandum* cantari ſolita. In Photii Nomocanone titulo 13. caput exſtat περὶ τοῦ μὴ βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι ἐν γάμοις. Habes exemplum *balliſteorum* etiam in ſacris literis 1. Sam. c. 18. n. 5. & 6. Vopiſc. Aurelian. c. 6. *Adeo etiam ut balliſtea pueri & ſaltatiunculas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus feſtis militariter ſaltitarent....* Caſaub. ad Vopiſcum, Buleng. de Theatr. i. 51. Lampe de Cymbal. ii. 6. Eſt igitur *balliſteum* quod vulgo vocamus *ballet*. Βαλλίζειν idem eſt quod βάλλειν. Βαλλίζειν igitur propriè eſt jacere vel jactare. Hinc βαλλίζειν χεῖρας & βάλλειν χεῖρας, *manus jactare*, quod ſaltantes faciunt ſcilicet. Manus enim jactare eſt ſaltare. Prop. iv. 9. 14.

Jactabat truncas ad cava buxa manus.

id eſt, ſaltabat ad tibiæ cantum. Inde Latina vox *ballare* ἀπὸ τοῦ βάλλειν, quod idem eſt. Βαλλίζειν Suidas interpretatur τὸ κύμβαλα κλωθεῖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἦχον ὀρχεῖσθαι. Iſidor. Orig. iii. 21. dicit *cymbala dicta quòd cum ballematiis ſimul percutiuntur. Ita Græcos dicere cymbala ballematica.* Sed fallitur. *Ballematia* ſunt ſaltationes, & *ballematica cymbala*, non quia percutiantur, ſic dicta, ſed quia ad eorum ſonitum ſaltetur. Gloſſæ Iſidori: *Valematia, inhoneſta cantationes, & carmina, jocaque turpia.* Concil. Tolet. iii. 23. *Quod ballematia, & turpia cantica prohibenda ſunt à Sanctorum ſolenniis.* Salmaſ. in Vopiſcum. Lampe de Cymbal. i. 1.

BALLUCA vocabulum in Hiſpania uſitatum, ex Græco detortum. Eſt enim ex Græco βάλλιξ. Tales voces cum è Latio in alia loca migraſſent, penes eos populos remanſerunt, vix Latinis agnoſcendæ. *Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 239. *b. G.* Dicebatur arena auroſa, quæ minima ramenta complectebatur, & in qua aurum plerumque inveſtigabatur. *Panciroll. de Magiſtrat. Municip. c.* 16. *Burmann. de Vectig. Diſſert. c.* 6. Græcis dicitur χρυσάμμος. Pollux. vii. 23. τὴν χρυσῖτιν ψάμμον vocat. Theophraſtus ἄμμον χρυσίτιν. Gloſſæ: *Balluca*, ἀχώνευτος γῆ καὶ χρυσώδης. *Balluca, arena aurea eſt non conflata terra & aurea.* Et γνῖδιον χρυσοῦ ἀκαθάριστον. *Globula auri non purgata.* Argol. in Panvin. Pinell. in eund. de Lud. Circ. i. 5. Buleng. de Imp. Rom. iii. 26. Plin. xxxiii. 4. *Inveniuntur ita maſſæ: nec non in puteis, etiam denas excedentes libras, palacras Hiſpani, alii palacranas. Iidem quod minutum eſt, balucem vocant.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75. Sperling. de Numm. non cuſ. c. 36.

BALNEUM, antiquis frequentior vox erat *Balinea*, quam *Balnea*. Borrich. Ant. Fab. Urb. c. 14. §. 1. Varr. de Ling. Lat. viii. 41. *Reprehendunt analogias, quod dicantur multitudinis nomine publica balinea, non balinea: contra, quod privati dicant unum balneum, quod plura, balneas dicant.* Et poſt: *Balneas, quod pluris eſſent, quibus uterentur, multitudinis potius, quàm ſingulari vocabulo: balneum*

Digitized by Google

verò, *ubi domi ſuæ quiſque lavaretur, veteres appellaſſe*. Itaque Cicer. de Orat. II. 33. *balnea* M. Bruti privata dixit non *balneas*. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 128. Diſtinctum eſt à thermis, cum *balnea* etiam domi haberentur, & arte aquam componebant, cum thermæ eſſent, quæ aut ſponte natura calentes, aut fornace calefactæ, inſudandi, lavandique gratia inſtitutæ. *Ferret. Muſ. Lapid.* II. *Memor.* 15. Quædam laborum remedia *balnea* eſſe Suidas ſcribit: quamvis non neget, eadem eſſe certiſſimam ad delicias viam, & frequenter his utentes effeminare. Urbem, ait, ingreſſus cum eſſet, quæ lavacra haberet, partim manu & arte facta, partim è terræ gremiis ſcaturientia, & cum voluptate ad utilitatem & delicias hominum ebullientia prooo, quod ajunt, flumine delatus, voluptatis ſervus evaſit. Tertullianus caloris & ſanguinis ſervandi cauſa lavacra inſtituta aſſerit. Sic in Apologetico c. 42. *Non lavor diluculo Saturnalibus, ne & noctem & diem perdam. Attamen lavor honeſta hora & ſalubri, quæ mihi & calorem & ſanguinem ſervet*. Plures illorum cauſas Clemens Alexandrinus recenſet: corporis munditiem, tepefactionem, ſanitatem & voluptatem. *Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 163. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 14. §. 1. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 18. *de Therm. Theſ. Ant. Græc. Gronov. Tom.* IX. *p.* 638. *B.* Valdè neceſſarius olim erat *balneorum* mos, quia cum antiquitus caligarum uſus intra civitates non eſſet, & ob id nudis pedibus incedentes ex pulvere, aut luto ſordes contraherent, quotidie *balnea* frequentabant. *Pancirolll. de Magiſtr. Munic. c.* 14. Lini uſus apud Romanos etiam erat rarior, & ſudorem ſordeſque corporis ſæpiùs abluere neceſſe habebant. *Fabric. Deſcr. Urb. Romæ. c.* 18. Et ideo eorum penuria ubi eſſet, à teſtatoribus populo exhibenda legabantur, ut Tiburtibus relicta fuiſſe Scævola ſcribit in leg. patronus 33. ultim. de Leg. 3. *Codicillis*, inquit, ita legavit; *Tiburtibus municipibus meis, amantiſſimiſque, Sciatis balneum Julianum junctum domui meæ, ita ut publico ſumptu heredum meorum & diligentia decem menſibus totius anni præbeatur gratis. Quæſitum eſt, an ſumptus refectionibus neceſſarios heredes præſtare debeant. Reſpondi, videri teſtatorem ſuper calefactionis & præbitionis onus, de his quoque ſenſiſſe, quæ ad quotidianam tutelam pertineant, quibus balnea aut inſtruantur, aut denique inter ſolitas ceſſationum vices parari purgarique, ut habiles ad lavandum fierent, ſint ſolita.* Pancirolll. l. l. Si quibus locis deeſſent, aut corruptæ eſſent, eas antiquitus ædiles, ſuis temporibus vel addiderunt, vel reſtituerunt Severus & Gordianus Imperatores in primis populares, & lavationum ſtudioſi. Triſtibus tamen Reipublicæ temporibus clauſæ tenebantur. *Fabric. l. l.* A beatulis ſtatuis exornabantur. Senec. Epiſt. 86. *Quid cum ad balnea libertinorum pervenero? quantum ſtatuarum, quantum columnarum eſt, nihil ſuſtinentium, ſed in ornamentum poſitarum & impenſæ cauſa?* Junius de Pictur. II. 8. Figrell. de Stat. Roman. c. 6. Hiſtoriæ parietibus pingebantur. Senec. Epiſt. 86. *Pauper ſibi videtur ac ſordidus, niſi parietes magnis & pretioſis orbibus refulſerunt; niſi Alexandrina marmora Numidicis cruſtis diſtincta ſunt; niſi illis undique operoſa & in picturæ modum variata circumlitio prætexitur.* Symmach. Epiſt. VI. 50. *In minoribus balneis piſcinalem picturis potius, quàm muſivo excoli non probavi.* Savoto in Sidon. Epiſt. II. 2. Thulemar. in Frcher. Cecropiſtr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IX. p. 1133. Lipſ. de Magnit. Roman. III. 8. Fuerunt plurimæ in Urbe, tum publicæ in ſingulis regionibus, tum privatæ in locis diverſis. Hinc Cicero Terentiam monet, ut curet labrum in *balneo* ne deſit: certioremque Q. Fratrem facit de *balineis*, quas in Arpinati exſtrui curabat. *Fabric. l. l. Marlian. Topog. Urb. Rom.* IV. 7. Agrippa centum & ſeptuaginta gratuita *balnea* præbuit, quæ poſtea in infinitum ſunt aucta: ut nihil mirum ſupra octingenta à P. Victore eſſe computata. *Fabric. l. l. Pancirolll. Notit. Dign. Imper. occid. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VII. *p.* 1784. *Deſcr. Urb. Rom.* §. 25. *Philand. in Vitruv.* V. 10. Virorum disjuncta fuerunt à mulierum *balneis*. Varro de Ling. Lat. VIII. 42. *Ibi conſedit, ubi bina eſſent conjuncta ædificia lavandi cauſa: unum, ubi viri, alterum, ubi mulieres lavarentur*; Vitruv. V. 10. *Ubi caldaria muliebria viriliaque conjuncta, & in iiſdem regionibus ſint collocata.* Mixta tamen fuerunt, in quibus viri & mulieres lavabantur, præter ea, quibus viri tantùm utebantur. Gracchus in Oratione de legibus promulgatis apud Gell. X. 3. *Nuper Teanum Sidicinum Conſul venit: uxorem dixit in balneis virilibus lavari velle. Quæſtori Sidicino à Mallio datum eſt negotium, uti balneis exigerentur, qui lavabantur.* Primus Hadrianus *lavacra pro ſexibus ſeparavit*. Spartian. Hadrian. c. 19. Sed lex Hadriani non diu obtinuit. Ideo *lavacra mixta ſummovit* M. Antoninus. Capitolin. M. Anton. c. 32. Servata hæc ad Heliogabalum uſque, qui id fieri permiſerat. Ideo *balnea mixta Romæ prohibuit* Alexander Severus. Lamprid. Alex. c. 24. qui addit: *quod quidem jam ante prohibitum, Heliogabalus fieri permiſerat*. Urſin. Appen. ad Ciaccon. de Tricl. p. 254. Caſaub. ad Spartianum. Philand. ad Vitruvium. Marlian. & Caſal. l. l. Salmuth ibid. p. 168. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. I. 14. Petav. in Epiphan. Hæreſ. XXX. p. 56. Mulieres in ſuis, ſoliis etiam argenteis aliquando ſunt uſæ. Plin. XXXIII. 12. *Videret hæc Fabricius, & ſtratas argento mulierum balineas.* c. 11. *Argento feminæ lavantur, & niſi argentea ſolia faſtidiant.* Urſin. ibid. p. 136. Donat. de Urb. Rom. I. 27. Tempus quo paterent, indicat Lamprid. ibid. cum ait: *Addidit & oleum luminibus thermarum, cum ante & ad nonam paterent, & ante ſolis occaſum clauderentur.* De lavandi tempore generatim Vitruv. V. 10. *Tempus lavandi à meridiano ad veſperam eſt conſtitutum.* Cum enim ſemel duntaxat in die ſaturarentur majores, nullum tempus hoc ipſo opportunius habebatur, quod paullò ante cœnam erat. Illud Plinius indicat de Spurina loquens Epiſt. III. 1. *Ubi hora balnei nuntiata eſt, eſt autem hyeme nona, æſtate octava, ... Lotus accubat.* De octava Mart. X. 48. 1.

Nuntiat octavam Phariæ ſua turba juvencæ,
Temperat hæc thermas.

De nona Tertull. adv. Pſychic. c. 16. *Balnea & tabernacula in nonam uſque cluduntur.* Oizel. in Gell. N. A. XVIII. 13. Mercur. Gymn. I. 10. Salmaſ. Spartian. Hadrian. c. 22. Exercit. Plinian. p. 437. a. A. Fabric. & Caſal. l. l. Conſtat veteres illis ſæpiùs eſſe uſos. Unde ſepties die Commodum laviſſe, & in *balneis* comediſſe ſcribit Lampridius. *Pancirolll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 327. *E.* Exiguo lavabant pretio, nempè quadrante. Juven. VI. 447.

—— quadrante lavari
Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit.

Horat. Sat. I. 3. 137.

—— dum tu quadrante lavatum
Rex ibis.

Fabric. l. Brod. Miſc. III. 20. Popm. de Serv. p. 144. Ræward. Conject. II. 3. Urſin. Appeod. ad Ciaccon. de Tricl. p. 159. Lavationem gratuitam hoſpitibus & adventoribus inſtituebant. Sic Romæ L. Octavius.

L. OCTAVIO. L. F. CAM
RUEO. TRIB. MIL. LEG. IIII
SCYTHICÆ. PRÆF. FABR
BIS. DUOMVIRO. QUINQ. EX
S. C. ET. D. D. AUGURI. EX. D. D.
CREATO
QUI. LAVATIONEM. GRATUITAM
MUNICIPIBUS. INCOLIS
HOSPITIBUS. ET. ADVENTORIBUS. . .

Elegantiùs ex lapide apud Zagarollum.

C. AURUNCEJUS. . . .
COTTA
COLONIS. INCOLIS. HOSPIT. . .
ADVENTORIBUS. SERVISQ
EORUM
LAVATIONEM. EX. SUA. PECUNIA
GRATUITAM. IN. PERPETUUM
DEDIT.

To-

Tomaſ. de Teſſer. Hoſpit. c. 13. Tam religioſi in excipiendis hoſpitibus fuerunt, ut etiam Regum filiabus honeſtum fuerit hoſpites in *balneis* lavare. *Nann. Miſc.* IV. 2. *Tomaſ. ibid. c.* 20. Etiam puerperis à partu *balnea* parabantur. V. ſupr. in *Abluebantur*. Militibus erant *balnea* & lavacra interdicta. Polyænus de Scipione corruptam diſciplinam in exercitu ſuo corrigente. XVI. 2. Α'ργυρῦν δ' ἔκπωμα μὴ ἔχειν, ἢ λιθοῦ μηδ᾽ ἕν. Dio de Antonino Caracalla, qui gregarii militis more, modoque vitam agebat: Καὶ συνεβάδιζε τοῖς στρατιώταις καὶ συνέτρεχε, μὴ λουτρῷ χρώμενος. *Salmaſ. in Lampr. Alex. Sever. cap.* 53. Cellæ erant tres: calidaria, tepidaria, frigidaria. V. ſingulas ſuis locis. Penſilia primus omnium Sergius Orata facere inſtituit. Valerius Maximus IX. 1. & Macrobius III. 15. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 7. *Fabric. l. l. Blond. Inſtaur. Rom.* II. §. 1. In *balneis* poetæ ſua recitabant carmina. V. infr. in *Recitare*. Tempore *balnei* meditari nonnunquam ſolebant veteres. Suet. Aug. c. 85. n. 5. *Exſtat alter aquè modicus epigrammatum, quæ fere tempore balnei meditabatur*. Plinius ſenior apud juniorem Epiſt. III. 5. *Hac inter medios labores, urbiſque fremitum: ſeceſſu ſolum balnei tempus ſtudiis eximebatur. Cum dico balnei, de interioribus loquor. Nam dum diſtringitur, tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Junior Epiſt. IV. 14. *Accipies cum hac epiſtola hendecaſyllabos noſtros: quibus nos in vehiculo, in balneo, inter cœnam oblectamus otium temporis*. Beroal. & Pitiſc. in Suetonium.

Balneum Abaſcantianum apud Rufum & Victorem in prima Urbis regione, ſive Capena fuit. Apud alios mentio ejus expreſſa nulla exſtat. Abaſcantianum tamen cognomen more priſco à familia derivatum eſt Abaſcantia, ſignificatque aliquem illius familiæ ab alio adoptatum, vel alia de cauſa iſto cognomine deſignatum. In Notitia verò *balneum* Abaſcantii poſitum eſt. Abaſcantii liberti Auguſti, æditùique templi Neptuni in Circo Flaminio vetus meminit inſcriptio: ABASCANTO AUG. LIB. ÆDITUO ÆDIS NEPTUNI QUÆ EST IN CIRCO FLAMINIO FLAVIUS ASCANTUS ET PALLANS. CÆS. N. SER. ADJUTOR A RATIONIBUS PATRI PIISSIMO FEC. Interim Statius Sylv. V. 1. 222. Abaſcantium quendam laudat, qui ſumma erga defunctam uxorem Priſcillam pietate nobile ei monumentum via Appia ad flumen Almonem fecit. Quum verò perſæpè ſepulcra in hortis, aliiſque poſſeſſionibus propriis facta fuerint, haud adeo abſurdum erit conjicere, eundem, aut alium aliquem ejus ſucceſſorem, fortean illum, ad quem Verus & Antoninus reſcriptum miſere, L. Liberius C. ſer. pign. dato manum, ſive Abaſcantianum illum, ab alio adoptatum, *balneum* aliquod publicum, vel inſigne privatum ibidem exſtruxiſſe. *Nardin. Rom. Vet.* III. 3. *Pancirоll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 325. *C.*

Balneum Agrippæ. V. illud infr. in *Therma*.

Balneum Agrippinæ Victor vocat lavacrum Agrippinæ, ne quiſquam putet fortaſſe fontem eſſe. Statuit illud in Viminali, ſive regione Urbis quinta. Fuiſſe hæc *balnea* Agrippinæ matris Neronis ſub templo Martyris Laurentii in Paniſperna, qua collis declivis eſt in vallem Quirinalem, cum defoſſi lapides, tum antiquariorum probat auctoritas. *Donat. de Urb. Rom.* III. 11. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 8. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 6. Declivitas illa S. Vitalis ædem reſpicit. Fuiſſe privatum matris Neronis exiſtimatur; ideoque & domus ejus, aut prioris ſaltem ejus mariti Domitii ibidem exſtitiſſe conjicitur. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 4.

Balneum Alexander *omnibus regionibus addidit, quæ forte non habebant. Nam hodieque multa dicuntur Alexandri.* Lamprid. Alex. Sever. c. 39. *Pancirоll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 327. *E.*

Balneum Ampelidis in regione decima quarta Tranſtiberina Victor collocat. Quæ Ampelis fuerit, difficile eſt invenire. Si legeretur Ampelii, is ſub Valentiano Urbi præfuit leg. 2. de Offic. præſ. urb. & potuiſſet hujus *balnei* fuiſſe auctor. *Pancirоll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 314. *F. Bellor. in Fragm. Veſt. vet. Roman. Tab.* IX.

Tom. I.

Balneum Antiochiani Rufus & Victor in prima Urbis regione ponunt. Quod de eo dicam, nihil habeo; niſi quòd Antiochianus aliquis à Lampridio in Heliogabalo dicatur præfectus prætorio fuiſſe illius Imperatoris: & à Guidone Panciroło alius quidam adnotetur, ad quem reſcriptum extat Diocletiani, l. ſecundus creditor C. de pignore. *Nardin. Rom. Vet.* III. 3.

Balneum Bolani & Mamertini in prima fuit Urbis regione. Vectius Bolanus legionis tribunus fuit. Hunc Nero cum Verulano Severo ſubſidium Tigrani miſit. Tacit. Annal. XV. 3. 1. Poſtea miſſus eſt in Britanniam in locum Trebellii Maximi, qui inde ob iracundiam militum profugerat. Tacit. Hiſt. II. 65. 5. Agric. 8. 1. Hujus fortè fuit hoc *balneum*. Mamertinus verò ſub Trajano Urbi præfuit, ac juſſu Principis D. Clementem in Tauricam Cherſoneſum deportavit, ut apud Metaphraſtem & Surium 23. Novembris legitur. Sed antea Nerone imperante apud Martyrologium 14. Martii habetur D. Paullum & alios martyres in cuſtodia Mamertini detentos fuiſſe. Longitudo temporis non repugnat, quin hic Mamertinus carcerem Mamertinum extruere, & hoc etiam *balneum* condere potuerit. Alius fuit Mamertinus Comes largitionum à Juliano apoſtata creatus. Ammian. XXII. 8. Mox anno 364. Conſul cum Nevitta eſt factus. Ammian. XXI. 10. Demum Italiæ, Africæ, & Illyrico P. P. Valentiniano imperante præfuit. Ammian. XXVI. 5. Quis horum hoc *balneum* fabricaverit, non conſtat; ego tamen priorem ejus auctorem malo credere. Quòd ſi fortè conjunctim hoc *balneum* ædificaverint, utrique adſcribitur. *Pancirоll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 324. *F.*

Balneum Cæſaris Dictatoris. Ejus forma in noſtro veſtigio deſcribitur ovali circuitione, quatuor hemicyclis, ſeu hemiſphæriis prominentibus. *Bellor. ad Veſtig. Vet. Rom. tab.* VII.

Balneum Cn. Domitii Calvini. Hoc ubi fuerit. V. infr. in *Sacellum*.

Balneum Claudii Hetruſci. Fuit hic homo libertinus, Claudii Imperatoris diſpenſator. Locus ignoratur. Profuſiſſimus ſumptus cognoſcitur ex Stat. Sylv. I. 5. 34. . . . . . & Mart. VI. 42. 8. qui illud & à marmorum pretio, varietateque, & ab ædificii magnificentia, & à luminis immiſſione, & ab argenteis fiſtulis laudant. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 18.

Balneum Daphnidis apud Victorem & Rufum in regione Urbis quarta, quæ Templum Pacis, fuit. Ejus nulla alia exſtat notitia. Niſi illud à Daphnidis alicujus ſtatua, vel imagine nomen accepit, potuit aut dominum aliquem Daphnin habuiſſe, aut auctorem. Mart. III. 5. cujuſdam amici ſui facit mentionem, quem aliquam poſſidere partem dicit domus Daphnidis n. 6.

Quem tenuit Daphnis, nunc tenet ille Larem.

Daphnin quendam ſervum grammaticum ingentiſſimo pretio emptum refert Plin. VII. 39. Hic fortaſſè poſtea manumiſſus dominus iſtius *balnei* fuit. Sed de tribus his, cujus illud fuerit, aut an unus homo tribus hiſce auctoribus memoratus, incertæ res conjecturæ eſt, & in his antiquitatis tenebris perobſcuræ. *Nardin. Rom. Vet.* III. 15. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. p.* 289. *E.* Fortè à proximo laureto, vel fructibus lauri, qui daphnides dicuntur, nomen accepit. *Pancirоll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* III. *p.* 340. *F.*

Balneum Narciſſi, liberti Claudii Imperatoris, non procul fuit baſilica Marciani. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* II. §. 6. V. illud in *Baſilica*.

Balneum Neronis intra ipſius domum fuit, *marinis & albulis fluens aquis*. Suet. c. 31. nu. 9. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 18.

Balneum Novati in Viminali fuit. V. illud infr. in *Therma*.

Balneum Olympiadis. V. illud in *Therma*.

Balneum Palatinum, à loco ſic dictum: nam in dorſo

 ſo

ſo Palatini fuit. Ejus veſtigia cum parietinis ex fornicibus collapſis in hunc uſque diem videntur. Pavimentum ex duriſſimis lapillis quadratis, nigri coloris, teſſellarum more compoſitis. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 18. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 30. De illis Joſeph. Ant. Jud. XIX. I. *Mox ubi regiam ingreſſi ſunt, deflexit ad infrequentem quandam cryptam deducentem ad balneas.* Has ego ad uſum Palatii privatum exſtructas puto. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 13. *Donat. de Urb. Roman.* III. 2.

Balneum Paulli. Hujus memoria prima ante alia omnia ſemet offert in adſcenſu à columna Trajani in Quirinalem in ipſo ejus angulo. Extrema collis pars verſus turrim Comitum, quæ Torre de Conti appellatur, nomen montis *Bagnanapoli*, obtinuit, ſive, ut vulgo corruptè dicitur, *Magnapoli*: in quo plerique omnes antiquarii veſtigia nominis *balneorum* Paulli agnoſcunt: quæ à Rufo & Victore inter cætera regionis Altæ ſemitæ notabilia referuntur. Juven. VII. 233.

Dum petit aut thermas, aut Paulli balnea.

Creduntur ea fuiſſe, ubi poſtea à nobili Comitum familia Romana palatium eorum exſtructum fuit; ſic ut mos nobilium Romanorum tulit, ut antiquis ædificiis, vel collapſis, vel deſtructis palatia ſua inædificarent. Sub Monaſterio, nunc Catharinæ Senenſis, quod eſt in horum *balneorum* una parte, in ædibus Rubertorum ſupereſt adhuc porticus ſubterranea cum columnis è cocto latere, incurva in theatri ſpeciem, quæ pars *balneorum* fuiſſe exiſtimatur, renitente Donat. de Urb. Rom. III. 15. cui hemicyclus ille aliud hoc fuiſſe ædificium indicat. Quare cum hic in obſcuro verſemur, clariori lumine deſtituti, aut *balnea* Paulli, quæ non nimium ampla fuiſſe veriſimile eſt, huc uſque non perveniſſe cenſemus, aut reſiduum hoc *balneorum* fuiſſe appendicem, in alios uſus, quàm lavandi, deſtinatum: quemadmodum multa alia, multo etiam hocce ſpatioſiora, thermis addi ſolebant. Quis porrò iſte Paullus fuerit, æquè incertum eſt. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 6. *Borrich. Antiq. Urb. Fac. c.* 8. §. 1. *Marlian. Topog. Urb. Rom.* IV. 2. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 18. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 8.

Balneum Polycleti prope ludum fuit Æmilii Lepidi gladiatoris, de quo Helenius & Porphyrio. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 18.

Balneum Suræ. Aurel. Vict. Epit. c. 13. n. 6. *Trajanus ob honorem Suræ, cujus ſtudio imperium arripuerat, lavacrum condidit.* In Aventino fuiſſe conjicimus ex P. Victore, qui privata *balnea* Trajani in Aventino collocat, ubi domus quoque fuit L. Licinii Suræ, ter Conſulis, ſemel ſub Nerva, bis ſub Trajano. Hic, teſte Dione, ſuis ſumptibus Gymnaſium populo Romano ædificavit. In veſtigio noſtro apparent periſtylia quadrata, & oblonga, & ambulationes, aliaque ad *balneum* accommodata. *Bellor. in Fragm. Veſt. Vet. Rom. Tab.* IV.

Balneum Torquati. V. illud infr. in *Hortus*.

Balneum Veſpaſiani. Titus Veſpaſianus amphitheatrum, & prope *balneum* celeriter exſtruxit. Suet. Tit. c. 7. n. 9. *Amphitheatro dedicato thermiſque juxta celeriter exſtructis.* Dion in Tito: *Amphitheatrum venationum cauſa, & balnea ſuo nomine dedicavit.* Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 324. A. Donat. de Urb. Rom. III. 10. Nardin. Rom. Vet. III. 10. Baccius de Therm. cap. 3. Turrig. ad Urſat. Tog. Inſcr. §. 9.

Balnea, ſive *balneola* appellantur & hodie nonnulla caſtra & villæ, in quibus publicè populus lavari conſueverat. *Panciroll. de Magiſtr. Municip. c.* 14.

BALNEARIS ſella. V. illam infr. in *Sella*.

Balnearis veſtis. V. illam infr. in *Veſtis*.

BALNEARIUS fur vocabatur, qui veſtimenta eorum, qui lavatum ierant, ſurripiebat. A loco, ubi potiſſimum ſtudium illud pravum exercebat, appellabatur. *Victor. Var. Lect.* VII. 17. Lavaturi, aut ſudaturi veſtimenta deponebant in apodyterio, quem locum Celſus ponit in cella tepidaria, quòd in eo primùm corpora nudarent, qui lavatum veniſſent. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p.* 158. Erat hic inter capſarios ſive ſervos, qui mercede ſervanda in balineis veſtimenta ſuſcipiebant. Et vocatur fur balnearum Tertull. de Perſecut. c. 13. *Inter fures balnearum . . . . Chriſtiani quoque vectigales continentur.* Fur balnearius Tertull. de Idolol. c. 5. *Credo & fures balnearios ſuis manibus vivere.* Catull. XXXIII. I.

O furum optime balneariorum.

Lavantium prædo Tertull. Apolog. c. 44. Eorum furtum par ſacrilegio; erant enim ſacra calida balnea. Ariſtot. Probl. XXIV. 19. Majore quoque pœna ſolebant affici, quàm qui è privata domo aliquid tollerent. Hi namque re ſurrepta æſtimata dupli condemnabantur; illi verò morte plectebantur. Difficile erat horum inſidiis reſiſtere. Plaud. Rud. II. 4. 51.

—— qui it lavatum
In balineas, ibi cum ſedulo ſua veſtimenta ſervat,
Tamen ſurripiuntur.

Victor. l. l. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Tricl. p. 157. Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom. I. 14. Freher. Pareig. II. 12. Matth. de Crimin. ad Digeſt. l. XLVII. tit. 11. c. 1. Rhodius ad Scribon. Larg. c. 60. Lotich. in Petron. p. 222. Mancipia ad cuſtodienda veſtimenta lavantium balneatores conducta habebant. Ulpian. Leg. 4. §. 2. ff. de his qui not. infam. *Sive balneator fuerit, velut in quibuſdam provinciis fit, in balneis ad cuſtodienda veſtimenta conducta habent mancipia.* Popm. de Serv. p. 144.

BALNEATOR erat ſervus, qui *balneis* præerat, illarum curam habebat, earumque uſibus deſerviebat. Marcian. leg. 17. infin. ff. de Inſtrum. *Inſtrumento balneatorio legato, etiam balneatorem contineri, quoniam ſine hoc balnea uſum ſuum præbere non poſſunt.* Popm. de Serv. p. 143. Ejus miniſterium pulcrè tetigit Zeno Epiſcopus & martyr Invitat. ad font. II. *Properate, properate bene loturi fratres. Aqua viva, Spiritu Sancto, & igne dulciſſimo temperata, blando murmure jam vos invitat. Jam balneator præcinctus exſpectat, quod unctui, quod terſui opus eſt præbiturus.* Pignor. de Serv. p. 80. Mentio eſt in antiqua Inſcriptione: ANTEROS. BALNEATOR. De illo etiam *Urſin. append. ad Ciaccon. de Tricl. p.* 159. *Stuck. Ant. Conv.* II. 25. *Salmaſ. in Lamprid. Commend. c.* 1. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 18. *de Therm. Antiq. Græc ar. Gron. Tom.* IX. *p.* 641. *D.*

BALTEARIUS vocabatur, qui in armamentario Auguſtorum *balteorum* curam habebat, ſive iis conſervandis, ſive ſubminiſtrandis, ſive reſarciendis, vel ornandis incumberet. Erant enim baltei aurei, argentei, gemmati. Plin. XXXIII. 12. *Et quid hæc attinet colligere, cum capuli militum etiam ebore faſtidito calentur argento, vagina batillis, baltei laminis crepent?* Unde Spartianus Adriani modeſtiam notat c. 10. *qui ſine auro balteum ſumeret*, cum tamen *balteos* auro gemmiſque ornatos geſtare ſolerent duces Romani. Romæ extra portam Pincianam:

M. CRITONIUS. M. F,
ADOLLONIUS
MILES. EX. ARMAMEN
TARIO AUGUSTORUM
BALTEARIUS.

Spon. Miſcell. Erud. Antiq. Sect. VII. *art.* 4. *Reineſ. Inſcript. Claſſ.* VIII. *n.* 69.

BALTEUS, ſive *balteum* erat lorum latius, ab humero ſiniſtro per lumbos, tergum & pectus demiſſum. Virg. Æneid. XII. 941.

—— humero cum apparuit alto
Balteus, & notis fulſerunt cingula bullis.

VIII. 459.

Tum lateri atque humeris Tegæum ſubligat enſem.

Homer. Iliad. II. 135.

Circum humeros fuit clavis gladium argentatis.

Lipſ. Anal. Milit. Rom. p. 281. Lyd. de Re Milit. III. 6. Fie-

6. Fiebat plerumque è corio. Varr. Ling. Lat. IV. 24. *Balteum dictum cingulum quod è corio habebant bullatum.* Prop. IV. 11. 22.

Præbebant caſi baltea lenta boves.

Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr. II. 3. 3. Valtrin. de Re Milit. Rom. III. 12. Interdum ex argento & quidem inaurato. Trebell. in D. Claud. c. 14. *Balteum argenteum inauratum unum.* Etiam ex auro. Athen. V. *Sequebantur quingenta virgines, purpureis tunicis ornatæ, & auro cinctæ.* Tandem ex lino. Hunc videtur intelligere Pollux VII. 16. per *τελαμῶνα ἀνδοΐτλω*. Eſt enim Heſychio & Suidæ *τελαμὼν* faſcia, ſive *balteus*. Lipſ. & Braun. l. l. Ex illo militis gladius pendebat. Iſidor. XIX. 33. *Balteus dicitur non ſolum quo cingimur, ſed etiam à quo arma dependent.* Hoc etiam videre eſt in nummis & marmoribus antiquis, & in auctoribus, qui veterem militiam deſcripſerunt. Hinc gladii vocantur Virg. Æneid. X. 496.

Immanis pondera baltei.

Eadem de cauſa apud Græcos *ζώννυσθαι* ſumitur pro *ὁπλίζεσθαι* notante Euſtathio. Pauſan. Boeot. *Induere arma veteres vocaverunt ζώννυσθαι*: quemadmodum apud Latinos cincti & præcincti ſunt milites armati & ſtrenui, ut & diſcincti imbelles. *Braun. ibid.* §. 11. *Valtrin. l. l.* In *balteo* etiam milites condebant ſuum ſtipendium, aut ſi quam ex alia cauſa pecuniam haberent. Vopiſc. Aurel. c. 7. *Stipendium in balteo, non in popina habent.* Gell. XV. 12. *Zonas, quas plenas argenti extuli.* In eum finem non rarò erant cavi militum *baltei*. Athen. X. *Ζώννυνται δὲ κοιλίας ζώνας πλατείας.* Hinc *zonam non habere* apud Plaut. Pœn. V. 2. 48. eſt non habere pecuniam, & *zonam perdere* apud Horat. Epiſt. II. 2. 40. pecuniam amittere. *Braun. ibid.* §. 7. *Salmaſ. in Aurelianum.* Iis etiam milites dignoſcebantur, ſub qua legione militarent, & legionum numerus cernebatur. Iſidor. XIX. 33. *Balteus cingulum militare eſt dictus, propter quod ex eo ſigna dependent, ad demonſtrandum legionis militaris ſummam, id eſt, ſex millium ſexcentorum, ex quo numero & ipſi conſiſtunt.* Braun. ibid. §. 11. Valtrin. l. l.

Balteus in amphitheatro dicebatur gradus latior & altior, qui reliquos minores velut præcingeret & complecteretur. Calpurn. Eccl. VII. 47.

Balteus en gemmis, en illita porticus auro.

Tertull. de Spectac. c. 3. *Vias vocant cardines balteorum per ambitum.* Videntur ſive ad vomitoria & ipſos aditus, ſive in diſcriminibus Orcheſtræ, Equeſtrium, Popularium, gradus quoſdam latiores & altiores ſtruxiſſe. Torellus obſervat in illo Veroneſi gradum eſſe circa medium, qui duos pedes & uncias ſex altus: cum reliqui tantùm pedem & uncias duas. Vitruvius, ſed ut re tunc clara, deſcribit nobis parum clarè, nominat aliquoties præcinctiones, ut V. 3. *Præcinctiones ad altitudines theatrorum pro rata parte facienda videntur: neque altiores quàm quanta præcinctionis itineris ſit latitudo*, id eſt, cingulum non altius ſit quàm latum. Diazomata Græcanica voce commodè appellat Vitruv. V. 7. *Lipſ. de Amphit. c. 13. Voſſ. Lex. Etym. Bald. Lex. Vitruv. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 645. b. A.*

Balteus in toga eſt collectio rugarum circa pectus, ſub dextro brachio incipiens, in medio latioribus, & exſtantibus rugis, ut ſpeciem ſimul tabularum ſibi invicem ſuperſtructarum ſimul umbonis referrent in latum infra deſinens in ſinum, in longum porrecta uſque ſub ſiniſtrum brachium, ibique velut nodo contracta, ſic tamen ut nullum poſt tergum emineat. Ab illa autem umbilici ſpecie & tubere, quod in medio apparebat, & totus *balteus* dicebatur umbo, quod patet ex collatis verbis Fabii & Curii. Fabius enim XI. 3. *Ille qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum obliquè ducitur velut balteus, nec ſtrangulet, nec fluat.* Curius autem III. p. 78. *Quid in umbone? nec fluxè, nec adſtrictè.* Quis auſit negare de eadem re eos loqui? Neque ſanè quicquam aliud Tertulliano eſt umbo, quàm Quintiliano *ille velut balteus*. Duabus occaſionibus *balteum* dilabi ac reſolvi patiebantur. I. Si quando accumbendum eſſet togatis, idque *togam ſubmiſſam* videtur dixiſſe Spart. Adrian. c. 22. Certè ut ſub brachium miſſam intelligamus, proprietas vocis vetat: nemo enim ſubmittere ſimpliciter pro ſub brachium mittere dixit, ſed ſubmittere & demittere, ut ſubmittere vultum, ſubmittere crinem. Toga igitur ſubmiſſa eſſe videtur *balteo* ejus circa pectus reſoluto, ac diffluentibus rugis plicisque. Sic commodiùs liberiùſque in cubitum ſe reponebant, & mole illa tabulati ſoluti, utique ad cœnandum expeditiores, & de amictu minùs ſoliciti erant. II. Mollities. Unde Tibull. I. 7. 46.

Effluit effuſo cui toga laxa ſinu.

hoc eſt, non ſtricta ad pectus ſinu per ſuperioris *baltei* contractas rugas coercito. *Gronov. Epiſt. ad Rhodium apud Ferrar. de Re Veſt.* I. 39. Eſto, *balteus* Quintiliani fuerit, quod Tertulliano umbo dicitur. Si umbonem in togis communibus intelligamus ſinum rugis, ac plicis fortuitis protuberantem, convenimus. Nam quemadmodum *balteus* militaris cingebat pectus, ſic ſinus ille brachio ſubjectus ad inſtar cinguli hominem circumdabat, non quidem rectè, ut *balteus*, ſed obliquo ductu, quia ad ſiniſtrum altior, demiſſior in dextro erat. Imò Quintilianus duplicem ſinum ſuperiorem videtur ſtatuere: alterum, qui cadebat in pectus, pars ſcilicet togæ, quæ ſubjecta humero dextro è *balteo* evolvebatur, & reflectebatur, ac deſcendebat ad inferiora, qui decentiſſimus tamen, ſi ſuperior ima togæ ora fuiſſet: alterum *balteum* ipſum, rugas ſcilicet conſtrictas, & coactas, quæ deſub ſiniſtro brachio ad ſiniſtrum humerum recurrebant; non tamen ut duplex ſinus fuerit, ſed duas partes habuerit. Sin verò nodum illum, & artificem contabulationem, quam confinxit Africanus ille, in communi toga nec fuit, nec erit unquam. Alioquin Quintilianus non prætermiſiſſet, & veterum aliquis nominaſſet ſaltem. Nam Rhetor fortaſſe magis propriè umbonem dixiſſet quàm *balteum*. Solus Perſius poeticè umbonem dixit tumentes ſinus rugas. Non ergo à ſinu diſtinctum fuiſſe in vulgari toga contendo, nec aliud fuiſſe, quàm rugas & plicas utriuſque ſinus, tam illas quæ de faucibus ad ſiniſtrum brachium cadebant, quàm quæ de inferiori toga eodem brachio ſubducta cogebantur. De toga ſubmiſſa non eſt dubitandum, quin pars ſiniſtro brachio ſubducta in convivio dejecta ſit, & ſic ſiniſtrum brachium quoque exertum: nullo periculo ne toga diſcumbentis ad pedes laberetur; quia, ſi ſubmittere eſt demittere, toga demittebatur: nam quis credat togatos uno tantùm brachio in convivio uſos ſiniſtro togæ congerie onerato: quomodo autem *balteus* delabi in convivio poſſet, & reſolvi non video, cum ſemper pars ejus ſpontè ad pectus, vel infra caderet, prout laxior, vel ſtrictior, niſi *nodum illum artificem* Tertulliani comminiſcamur. Qua ratione illæ *baltei* rugæ in acceſſu & actione continebantur ne fluerent, in convivio ſolvebantur? *Ferrar. de Re Veſt.* I. 39.

BAP.

BAPHIA erant officinæ publicæ infectorum, qui veſtibus purpura & cocco tingendis operam dabant. Cod. XI. 7. 2. *Baphii & gynecuper quos & privata noſtra ſubſtantia tenuatur, & ſpecies gynacii confecta corrumpuntur: in baphiis etiam admixta temeratio navium inducit inquinata alluvionis.* Lamprid. Alex. Sev. c. 40. *Idcirco quod Aurelius Probus baphiis præpoſitus id genus muricis repeririſſet.* Horum procuratores ſub Comite largitionum erant in Notitia Imperii. Quorum præcipuum officium erat curare, ut rectè ſericum aut lana tingeretur, mox ſcitè in fila redacta texeretur. Cod. XI. 7. 10. Neque enim ex folliculis aqua calida immerſis ſerici fila eo tempore in rhombum evolvebantur; ſed depecti folliculi in metaxam redigebantur, mox nebantur: & ideò metaxam à nemate ſericeo diſtinguit Martian. Leg. ult. §. ſpecies de public. Id & Poeta ſignificat Georg. II. 121.

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Pan-

Pancitoll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75. Buleng. de Imp. Roman. vi. 68. Bergier. de viis Milit. iv. Sect. 23. §. 6. Guther. de Offic. Dom. Aug. iii. 21.

BAPHIARII ſunt tinctores. Qui & ipſi conditionales erant, non poterant ab ea arte, aut eorum liberi diſcedere. Cod. xi. 7. §. 11. *Murireguli, qui derelicto atque deſpecto propriæ conditionis officio, vetitis ſe infulis dignitatum & cingulis penitus denegatis muniſſe dicuntur, ad propriæ artis & originis vincula revocentur*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75.

BAPTISMA, quia primum erat Chriſtiani dogmatis myſterium, religioni ducebant, illud vel nomine tenus prodere. Auguſtin. de Bapt. c. 1. *Prima illis invidia eſt, quòd ventilatur in publico res ſecreta*. Petilianus enim Donatiſta Auguſtinum arguebat, qui de *Baptiſmate* libros ſcripſiſſet, atque ita ſecretum Chriſtianæ religionis myſterium enuntiaſſet. In veteri Eccleſia in ſollenni tantùm feſto Paſchatis ac Pentecoſtes ab Epiſcopo conferri poterat, *excepto duntaxat graviſſimi languoris incurſu*, ut loquitur Gelaſius Papa Epiſt. 9. c. 10. *Neris. Diſſert. ad Faſt. Conſul. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* xi. p. 378. *D. E.*

BAPTISTERIUM erat piſcina ſine piſcibus, ad natandum parata, quaſi lavacrum. Sidon. Epiſt. ii. 1. *Piſcina forinſecus, ſeu, ſi græcari mavis, baptiſterium*. Utitur hac voce Plin. Epiſt. ii. 17. 11. *Inde balinei cella frigidaria ſpatioſa & effuſa, cujus in contrariis parietibus duo baptiſteria, velut ejecta, ſinuantur, abundè capacia, ſi innare in proximo cogites.* v. 6. 25. *Inde apodyterium balinei laxum & hilare excipit cella frigidaria; in qua baptiſterium amplum atque opacum*. Mercurial. de Art. Gymn. i. 10: iii. 14: Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. iii. p. 368. F. Savaro in Sidonium. Plinius ſic vocat pelvim, ſive concham ligneam ad ſtaturam hominis oblongam in cubiculo collocatam. Vulgus parum deflexa voce vocat capiſterium. Medici non incongruè tinam. Quo planè vaſis genere utebantur etiam veteres in privatis balneis, quod labrum appellabant. Et ſive ænea fuerint materia, ſive lapidea, ſive lignea, portatilia aliqua fuiſſe conſtat: quod declarat per epiſtolam Cicero ad Terentiam uxorem Fam. xiv. 20. cui ex itinere ita mandat: *Labrum, ſi non eſt in balneo, fac ut ſit*. Baccius de Therm. Vet. c. 19.

Baptiſterium Conſtantiæ, Conſtantini ſororis æſtimatur initio fuiſſe Anaſtaſio, & poſtea ejuſdem ſepulcrum, ut ex Marcellino colligi videtur, ſacrarium rotundum & antiquum, extra portam hodie Piam via Nomentana, vulgò templum Bacchi creditum. Inſculptæ ſarcophago figuræ, Cupido alatus uvas corbe ferens, item tres alati Cupidines nudis pedibus cumulum uvarum calcantes, cum ſuppoſitis vini receptaculis, aries, pavones alis plaudentes, vir barbatus cum feminis aliquot vindemiam repræſentant: & talia quoque fuiſſe olim Chriſtianorum ſepulcris inſculpta disertè monſtrat Boſius in Roma Subterranea. Uvis preſſis, velut ſacro hieroglyphico, docebant, ſe in morte quidem ad inſtar uvarum calcari, atteri, abjici, ſed ex attritis tamen, conſumptiſque ſuis corporibus immortalem prodire animam, ſicut ex attritis, preſſiſque exhauſtis uvis vina generoſiſſima ſolent prolectari. *Borrich. Antiq. Urb. Fac. c.* 7. §. 8.

Baptiſterium, cui S. Johannis in fonte nomen, in ſecunda Urbis regione, quæ Cœlimontana appellatur, in quo, licet Arriani falsò alia prodiderint, Conſtantinus Imperator aqua ſalutari a S. Silveſtro tinctus eſt, atrium fuiſſe Imperatoris creditur: ſed nec atrium, nec balneum iſtius palatii privatum fuit, quamquam forma ædificii ab hoc non abhorret. Siquidem Anaſtaſius in S. Silveſtro expreſſiſſimis verbis *baptiſterium* illud à Conſtantino extructum dicit, cujus formam, quam & hodieque habet, fusè deſcribit, columnarumque ex porphyrite mentionem facit, quæ ibidem & nunc viſuntur. Quare & *baptiſterium*, & eccleſiam extra palatium ædificata, quod inter *baptiſterium* illud, & mœnia Urbis fuit, tam certum mihi videtur, quàm quod certiſſimum. *Nardin. Rom. Vet.* xii. 7. Conſtantini baptiſmo ſerviiſſe parum ſecurè credunt, ſiquidem vera ſunt illa Photii: *Euſebius Pamphilus in vita Conſtantini Magni docet ipſum non Romæ, ſed Nicomediæ baptiſmo tinctum eſſe, & diſtuliſſe hactenus, quod in votis haberet, in Jordane baptiſmum admittere*. Borrich. Antiq. Urb. Fac. c. 4. §. 2.

BAPTIZARE in nomen, formula baptiſmi eſt, quæ non multum abit à formula Romanorum militari, *jurare in nomen*. Phraſis hæc Hebraica ferè imperium ejus involvit, in cujus nomen tranſitur. Eſai. c. 4. n. 1. Mulieres petunt, *ut invocetur nomen viri ſuper eas*, hoc eſt, ut ſub imperio viri ſint, & ab eo trahant nomen. Significat autem non tam juſſu Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti *baptizare*, quàm Deo conſecrare ac devovere. Ac præcedunt Baptiſmum in Eccleſia interrogationes, quibus, velut ſacramento rogantur, & ſacramento dicunt, & in verba ejus jurant, in cujus nomen deinde baptizantur. Act. c. 8. n. 37. Habet & hoc Baptiſmus cum militari ſacramento commune, quòd in eo, ſicut in delectu militiæ, nomen datur. Propter quam ſimilitudinem & affinitatem ſacramenti vocabulum à Latinis Patribus, & ab Eccleſia eſt receptum. Tertull. ad Martyr. c. 3. *Vocati ſumus ad militiam Dei vivi, jam tunc, cum in ſacramenti verba reſpondimus*. Hieronymus ad Heliodorum: *Recordare tyrocinii tui diem, à quo, Chriſto conſepultus, in ſacramenti verba juraſti*. Baptiſmus enim, ut primum, quo Chriſto initiamur, ſacramentum, & ſacramento militari imprimis ſimile κατ' ἐξοχὴν vocant ſacramentum. Arriano etiam in Epict. i. 14. placuit hæc ſimilitudo. Jubet enim *nos in Dei verba jurare, quemadmodum milites jurant in verba Cæſaris*. Tertull. de Coron. Milit. c. 11. utrumque reſpiciens: *Credimus humanum ſacramentum divino ſuperinduci licere, & in alium Dominum reſpondere poſt Chriſtum*? Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. pag. 1169. E.

BAR.

BARATHRUM dixerunt Romæ noxiorum cuſtodiam. *Alex. Gen.* iii. 5. Fuit locus in carcere, qui in media primùm Urbe foro imminens eſt ædificatus, quo ad ultimum ſupplicium ſontes damnati detrudebantur. Nominabatur Tullianum. V. hoc intr. in *Tullianum*. Fab. Semeſtr. ii. 7. Feſtus: *Barathrum Græci appellant locum præcipitem, unde emergi non poſſit*. In barathrum Jugurtham captivum poſt triumphum Marii eſſe detruſum, ibique fame interemptum ſcribit Plutarch. in Mario. p. 412. C. Et ita quoque carcerem vocabant Athenienſes. Diomedes Grammaticus Edit. Putſch. p. 314. *Barathrum, locus apud inferos, propriè autem apud Athenienſes, in quem noxii præcipitabantur*. Et videre licet ex Plutarcho in Ariſtide p. 320. A. quòd cum Themiſtocle auctore commodum & neceſſarium quidquam deliberatum eſſet, & Ariſtides fruſtra contradixiſſet, non ſibi temperavit, quin, cum ex concione diſcederet, clara voce teſtatus ſit, niſi Themiſtoclem & ſeipſum in *barathrum* conjicerent, rem Athenienſium ſalvam eſſe non poſſe. *Tiraquellus & Colerus in Alexandrum*.

BARBA inſigne erat Philoſophorum. Horat. Sat. ii. 3. 34.

—— tempore quo me
Solatus juſſit ſapientem paſcere barbam.

Gell. N. A. ix. 2. *Video barbam & pallium; philoſophum nondum video*. Lucian. Icaro Menipp. p. 208. Edit. Amſtel. Tom. ii. *Cum illud virtutis nomen venerandum induerint, tum adductis in altum ſuperciliis, & promiſſa barba, fucato habitu obambulant*. Inde apud Græcos proverbium: ἐκ πώγωνος σοφοί. *Thyſ. in Gell.* ix. 2. *Oiſel. in Gell.* xiii. 9.

Barba ſignum erat auctoritatis. Inclytus Socrates κατ' ἐξοχὴν *barbatus magiſter* vocatur Perſ. Sat. iv. 1.

—— barbatum hæc crede magiſtrum
Dicere.

& Plato *barbatus* Prudent. Apoth. ii. 200.

Conſule barbati deliramenta Platonis.

Hinc

Hinc Catull. XXXVII. 18.

Egnati, opaca quem facit bonum barba.

Saubert. de Sacrif. c. 7. Euphrati philoſopho ingens & cana *barba* plurimum venerationis addidit. Plin. Epiſt. I. 10. 5. *Quantum mihi cernere datur, multa in Euphrate ſic eminent & elucent, ut mediocriter quoque doctos advertant & afficiant, proceritas corporis, decora facies, demiſſus capillus, ingens & cana barba. Quæ licèt fortuita & inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt.* Neque ſilentio prætereundum eſt, quòd Romani coluerint *barbatam* Venerem. V. illam inſr. in *Venus*. Accedit huc, quòd piloſus ille oris decor, efferis Gallis, qui duce Brenno Romam occuparant, non admirationem modò, ſed & metum incuſſerit non mediocrem, quando irrumpentibus in atria Quiritium, reverendos prolixa & incana *barba* ſenes in curulibus ſedentes ſellis, ceu numina ſuſpexerunt. *Junius de Coma c. 2.*

Barbam, ſive lanuginem poſt capillitium jam detonſum alebant, nec cum capite ſimul genas mox radebant; ſed genis lanuginis florem, ut cum Pindaro loquar, ſerpere patiebantur juvenes Romani, ut non veſtium tantùm, ſed etiam habitu corporis ætas diſtingueretur, alerentque impuberes comam, puberes, illa dempta, *barbam*: idque interdum ad quadrageſimum uſque annum, interdum citra. Gell. N. A. III. 4. *Sed, quum in eo tempore Scipionem minorem quadraginta annorum fuiſſe conſtaret, quod de barba raſa ita ſcriptum eſſet mirabamur. Comperimus autem cæteros quoque in iiſdem temporibus nobiles viros barbam in ejuſmodi ætate raſitaviſſe: idcirco pleraſque imagines veterum non admodum ſenum, ſed in medio ætatis ita factas videmus.* Putean. Reliq. Conviv. Priſc. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XII. p. 267. E. Ponebant eam ſerius, ocius, plerumque ſub annum XXI. Macrobius certè in Somn. Scip. I. 6. ter ſeptenarium numerum requiri ad radendam *barbam* affirmavit. Atque ita Neronem poſuiſſe colliges ex Faſtis, anniſque. Caligula tamen XX. anno poſuit. Suet. c. 10. n. 4. At Cæſar Octavianus anno demum XXV. uti clarum ex Dion. XLVIII. p. 377. C. Natus enim M. Tullio C. Antonio Coſſ. poſuit L. Marcio C. Sabino. Apud Græcos *barba* in pretio manſit ad tempora Alexandri, ut ex Chryſippo adfert Athen. XIII. p. 565. A. *Lipſ. in Tacit. Annal.* XIV. *Excurſ. B. Bernart. in Stat. Theb.* VI. 195. Qui hæc parum accuratè. *Barba* enim tam à Nerone & Caligula, quàm etiam ab aliis, de more anno XXII. inchoato raſa. Macrobius viceſimum ſecundum ætatis annum non numerat, quia completus eſſe non debebat. Nero anno Chriſti LIX. poſt menſem Majum *barbam* poſuit, ideoque anno XXII. Natus enim erat anno Chriſti XXXVII. menſe Decembri. Caligula eodem ætatis anno raſus. Suetonius enim jam laudatus ait: *Viceſimo ætatis anno accitus Capreas à Tiberio, uno atque eodem die togam ſumpſit, barbamque poſuit.* Tum c. 12. n. 1. *Non ita multo poſt Juniam Claudillam Marci Silani nobiliſſimi viri filiam duxit uxorem.* Quod anno Chriſti XXXIII. factum tradit Tacit. Annal. VI. 20. 1. *C. Cæſar diſcedenti Capreas avo comes Claudiam Marci Silani filiam conjugio accepit.* Nuptiæ tamen anno ſequenti celebratæ. Dio LVIII. p. 637. B. de rebus anni Chriſti XXXIV. actis ſermonem habens inquit: *Tiberius Antii nuptias Caji Caligulæ celebravit.* Natus hic erat die ultima menſis Auguſti anni Chriſti XII. annoque ejuſdem æræ XXXII. annum ætatis viceſimum complevit, accituſque à Tiberio fuit: in ſequenti verò anno, quo XXII. ætatis annum ingreſſus eſt, uno eodemque die togam ſumpſit, *barbamque* poſuit, ac non multò poſt uxorem accepit, nuptiaſque Antii Tiberius celebravit, dum adhuc XXII. ætatis annus in curſu erat. *Pagi Diſſert. Hypat. c. 11. n. 57. Critic. Hiſtor. Chronol. in Annal. Baron. ad annum Chriſti LVI. n. 2. Maſſon. Ovid. vit. p. 72.* Hinc eſt, quòd Cicero ad Attic. I. 16. Catilinæ ſocios vocat *comeſſatores barbatulos*, id eſt, ipſo adoleſcentiæ flore primo pubeſcentes. Et pro Cæl. c. 14. *Aliquis mihi ab inferis excitandus eſt ex barbatis illis, non hac barbula, qua iſta delectatur, ſed illa horrida, quam in ſtatuis antiquis & imaginibus videmus.* Ut juvenis ſeniori, ſic puer juveni, cui prima genas lanugo inumbrabat, debebat aſſurgere: & eadem ratione pueri pubeſcentium lanuginem proſequebantur, qua juvenes ſenectæ canos reverebantur. Juven. Sat. XIII. 55.

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer . . . . . .
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaque par adeo ſacra lanugo ſenectæ.

Juvenes itaque, cum *barbula* excreviſſet, eam tondebant, non radebant. Quod *barbam metere* dicit Juvenalis mox laudandus. Mart. XI. 40. 3. ut ſe ex ephebis exceſſiſſe oſtenderet, ait

Jam mihi nigreſcunt tonſa ſudaria barba.

id eſt, ſum factus juvenis, & eorum more *barbulam* tondeo. Et Sergiolum non fuiſſe juvenem arguit Juven. VI. 105. quia *radere guttur cœperat.* Ferrar. Elect. II. 12. Romanos per 454. annos intonſos fuiſſe ex Varrone tradit Plin. VII. 59. *In Italiam ex Sicilia venere poſt Romam conditam anno 454. adducente P. Ticinio Mena, ut auctor eſt Varro Rei Ruſt. II. 11. ante intonſi fuere.* Et addit: *Primus omnium radi quotidie inſtituit Africanus ſequens*, id eſt, minor. *Divus Auguſtus cultris ſemper uſus eſt*, id eſt, novacula. Id ſtatuæ & numiſmata Imperatorum uſque ad Adrianum manifeſtè evincunt. *Alex. Gen. Dier. V. 18. ad illum Tiraquellus, Junius de Coma c. 2. Thyſ. ad Gell. N. A.* III. 4. *Ferrar. l. l. Lipſ. in Tacit. An.* XIV. *Excurſ. B.* Quia verò die, qua radebant *barbam* primùm, exuebant juventutem, & tranſibant in viros, ille dies Romanis feſtus, & plenus gaudii erat. De Auguſto Dio XLVIII. pag. 377. D. *Cæſar, tum primùm barbam radens, & ipſe diem eum planè feſtum habuit, & aliis publicam feſtivitatem indixit: atque ex eo etiam ipſe genas leves habuit, ad exemplum reliquorum.* Neque tantùm ipſis, ſed & Græcis: unde & κείρειν, quod tondere eſt Romanis, eſt à verbo καρῆναι, ut ita dicam, quod permutatione unius elementi χαρῆναι eſt, & gaudii ac exceptionis ſignificationem habet. Artemid. I. 23. Quare illius gaudii, & lætitiæ perficiendæ gratia, tanquam in die natali, munera miſſitari ſolebant. Ammian. XVII. 9. *Cæſar, cum petenti ex uſu gregario cuidam ut barbas detonderet, dediſſet aliquid vile, contumelioſis calumniis appetitus eſt à Gaudentio.* Juven. Sat. III. 186.

Ille metit barbam, crinem hic depoſuit amati.
Plena domus libis genialibus.

Grang. in Juvenalem. Lipſ. & Ferrar. l. l. Junius de Com. c. 4. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 1. Sardus de Morib. Gent. I. 12. Oiſel. in Minut. Fel. Edit. Lugd. p. 181. b. *Barbam* primus Adrianus aluit. Dio LXVIII. p. 777. E. *Trajanus Sura medicum ad ſe vocavit, ac per eum oculorum ſupercilia: deinde tonſorem, ac per eum barbam raſit: nam hæc vetus conſuetudo civium Romanorum, ac principum quoque fuit. Adrianus primus barbam nutrivit.* Ideoque omnes Imperatores ad Adrianum uſque raſi, reliqui verò *barbati* conſpiciuntur. *Pancirol. de Reb. Deperd. & inv. p. 322. Donat. de Urb. Rom.* III. 16. *Caſaub. in Capitol. Verum c. 8. Junius de Com. c. 2. Lipſ. Pagi & Ferrar. l. l.* In luctu conſtituti *barbam* & capillum Romani nutriebant. Artemid. I. 20. *Neglectus capillus in calamitatibus augetur.* c. 23. *Et ſane nullus in uſu quopiam mali, aut calamitate aliqua conſtitutus tondetur.* Cicer. Verr. II. 22. *Sordidati maximè barba & capillo Romæ biennium propè fuerunt.* Cato Uticenſis apud Plutarch. p. 785. A. Varro apud Frontin. Strat. IV. 5. 6. Julius Cæſar c. 67. n. 4. Auguſtus c. 23. n. 4. Caligula c. 24. n. 6. apud Suetonium. *Kirchman. de Fun. Roman.* II. 13. *Pancirol. l. l. Moreſtell. Pomp. Fer. IX. 7. Lipſ. Tacit. Hiſt.* IV. *n. 97. Cujac. Obſerv.* VI. 5. *Gorall. in Albinov. de Mort. Druſ. n. 86. Ferrar. l. l.* ut vulnera, quæ in facie naturalia erant, tegeret. Spartian. c. 26. *Donat. Dilucid. in Suet. Ner. c. 12. Salmaſ. in Spartianum.* Ejus primitias alicui Deo conſecrabant. Alex. Gen. Dier. V. 18. *Romani adoleſcentes magnæ indolis primæ lanuginis barbam Diis conſecrare uſurparunt.* Mart. III. 4. 1.

Lux tibi poſt Idus numeratur tertia Majas,
Marcelline, tuis bis celebrande ſacris.
Imputat æthereos ortus hæc prima parentis,
Libat florentes has tibi prima genas.

Hinc *jurata barba* Stat. Sylv. II. I. 53. eſt ex hoc Græcorum & Romanorum more conſecrandi *barbam* Diis, nihil aliud quàm devota & conſecrata alicui Deo. *Gevart. ad Statium*. Interdum Laribus. Petron. c. 29. *Præterea grande armarium vidi in angulo, in cujus ædicula Lares argentei poſiti, Venerisque ſignum marmoreum, & pyxis aurea non puſilla, in qua barbam ejus conditam dicebant*. Oiſel. in Minuc. l. l. Mercer. in Alexandrum. Jovi Capitolino. Sueton. Ner. c. 12. n. 11. Xiphil. LXI. p. 698. C. *Inter buthyſia apparatum barbam primam poſuit, & conditam in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam Jovi Capitolino conſecravit*. Tomaſ. de Donar. c. 5. Oiſel. in Minuc. & Lipſ. l. l. Barth. in Stat. Theb. VIII. 492. Apollini. Stat. Theb. VIII. 492.

Ille genus Phœbe, crinem hic paſcebat Jaccho.

Græcos hoc feſtum agnoviſſe teſtis eſt Julius Pollux: *Cum ephebi primam barbam, & comam tonderent, cujus primitias Apollini & fluminibus conſecrabant*. Tomaſ. & Barth. l. l. Vellebant, quibus illudebant, & pro ludibrio habebant. Perſ. Sat. I. 133.

Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.

Stoici & Cynici, quia indolentiam, & vacuitatem affectuum profitebantur, cum in publico conſpiciebantur, quo ſpecimen darent ſuæ virtutis, ab obviis variè irritabantur. Alius eos ſanna excipiebat, alius convicium dicebat, alius veſtem trahebat, aut *barbam* vellebat. Sic olim Socrates per Athenas ingrediens ſolitus παρατιλλόμενος, ut ait Laert. n. 21. Inde proverbium: τὸν πώγωνα τίλλειν τινί, vel, ut Julian. Miſopog. p. 87. *contumelioſè contrectare barba pilos*. Ita ſatyricè, quaſi ſcilicet ſe ita illudendum præbuerit Dionyſio tyranno, dicitur Jupiter apud Perſ. Sat. II. 28.

Idcircò ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter?

Horat. Sat. I. 3. 133.

—— vellunt tibi barbam
Laſcivi pueri.

Caſaub. in Perſium. Spanhem. in Callim. Hymn. in Dianam. n. 28. Eraſm. Adag. p. 141. Unguento illinebant. Pollux X. 26. *Ocyus tu alabaſtria aperias, & tudicula barbam meam inungite*. Juven. II. 41.

—— Hirſuto ſpirent opobalſama collo
Quæ tibi?

Propert. I. 2. 3.

Aut quid Orontea crines perfundere myrrha.

Buleng. de Conviv. II. 28. Supplicantes & vota concipientes tangebant, ut obſervat Homerus. Turcæ verò adventantibus hodieque tangere in veneratione habent. *Tomaſ. de Donar. c. 5.*

De *barba* dialogum ſcripſit Antonius Hotomannus, & edidit Chriſtophorus Plantinus Antverpiæ an. 1586. Hic liber eſt rariſſimus. Et propter tum elegantiam, tum raritatem, integrum, & verbo verbum hoc loco exhibemus.

ΠΩΓΩΝΙΑΣ,

SIVE

DE BARBA,

EX DIVERSIS VETERUM *auctorum obſervationibus.*

DIALOGUS.

Fuit mihi, quadam die, cum viris literatiſſimis, non minùs utilis quàm jucunda ſanè deambulatio, cum & cœlo ſereno frueremur, & inter arbores mirifico culturis artificio gratiſſimas, propè rivulum præterfluentis aquæ, qui leniter medium diſſecabat agellum, animi magna remiſſione ſpatiaremur. Nam poſt multos ac varios, ultrò citròque, ſermones inter nos habitos, cum unus ex noſtris, nimirum Pogonias, *barbam* ſuam, quæ illi tenus medio pendebat pectore, erecta ad cœlum facie, hilariter utraque manu componeret, Miſopogon (placet enim his nominibus eos nuncupare) ridens, ejus in explicandis pilis curam, ut nimiam, irridere viſus eſt: quod Pogonias cum animadvertiſſet, ſubiratus ex Luciani Δημών. p. 862. hæc verba, quæ tunc illi in promptu erant, protulit, γελοῖόν μοι ἔδοξεν, εἰ σὺ ἀπὸ τοῦ πώγωνος ἀξιοῖς κρίνειν τοὺς φιλοσοφοῦντας, αὐτὸς πώγωνα οὐκ ἔχων. De Philoſophia, inquit Miſopogon, nil moror; ſed quæſo, num hujuſmodi pilorum, ne dicam ſetarum, prolixitas, hoc præſertim æſtivo tempore, tibi moleſta eſt, hibernis nempè frigoribus, neque nives, quæ hac in parte reſidebant, eò te inducere potuerunt, ut hanc, quam tanti æſtimas, comminuere juberes *barbam*, num itaque hi nunc qui nos urunt calores, plus etiam angunt? abjice, te per noſtram amicitiam oro, iſtas naturæ incommoditates, efficit enim mutuus amor noſter, ut, quemadmodum eſt ingenii humani, etiam moleſtiæ tuæ particeps fiam. POGON. Deſine Miſopogon in poſterum nos jocis inſectari: quamvis enim illa te vulgi opinio teneat, neque tuo tamen, neque eorum arbitrio, quibus nudi & effeminati vultus placent, mentum depilabo. Etſi tuus erga nos tantus eſt amor, aut potiùs tantùm eſt abs te tua otii tibi, noſtra etiam ut cures; hoc unum reſponſum habeto, minùs nobis hanc *barbam* quantumvis promiſſam, incommodam fore, quàm ſi vultus deformitatem, aut ſi mavis naturæ defectum, pati cogeremur. MISOP. Sed quæ poteſt eſſe hac in re deformitas? POGON. Num quæſo deformitatem appellas quæ formam corporis aut tollit, aut corrumpit, &, ut ait Arrianus in Epicteto *lib. 1. cap. 6. ſexus diſcretos confundit*? Quæ venuſtior forma eſſe poteſt quàm ea, quæ à natura nobiſcum ingeneratur, creſcit, & quæ in ſe habet notam quandam roboris ac virium? *Vix enim fiet, ſi medicis fides eſt adhibenda, ut is fortis corpore non ſit qui piloſus eſt: cum hujuſmodi, ut ita dicam, corporis partes ex calido & humido proveniant: neque parum confert hujuſmodi habitus ad hominis obſervandos mores, & dignoſcendum quicquid interiùs in animo reconditum habet*. Galen. lib. 11. de uſu part. Et ſanè motum in ipſis capillis videmus, arrigereque conſpiciuntur, ſi quid homini acciderit quo perturbetur. Virgilius lib. Æneid. 3. n. 48. *Steteruntque comæ*. Sophocl. Οἰδ. Κολ. n. 1619.

ὥστε πάντας ὀρθίας
Στῆσαι φόβῳ δείσαντας ἐξαίφνης τρίχας.

& mox:

Ἐς δ' ἄκραν δεῖμ' ὑπῆλθε κρατὸς φόβαν.

id eſt, in ſummos crines capitis ſubiit metus. φόβην enim pro crine accipi ait Pollux 2. 3. 1. παρὰ τὸ φοβεῖν τοὺς κομῶντας. MISOP. Relinque verò has Phiſicorum rationes; nam utrum ego excrementa appel-

pellem, aut verò corporis partes aut membra nomines, nihil intereſt. Fateor enim hoc verum eſſe quod ait
5 Lactantius cap. 7. de Opif. Dei: *Barba ratio incredibile eſt quantum conferat ad dignoſcendam corporis maturitatem, & ad differentiam ſexus, vel ad decorem virilitatis ac roboris, ut videatur omninò non conſtatura fuiſſe totius corporis ratio, ſi quicquam aliter eſſet effectum.* POGON. Quanta itaque in nuditate illa futura deformitas fuiſſet, ſi hæc deeſſent, quæ tantùm valent ad pulchritudinem? nam qui proximè ad eam ætatem accedunt, qua ſe ſuaque nieri poſſunt, ea ratione puberes appellantur, qui non ſolùm ex annis, ſed etiam habitu corporis ſanio
3 res mente exiſtimantur. Itaque lib. 3. pædag. cap. 3. ait Clemens Alexandrinus *hos pilos Deum opt. max. tanti feciſſe, ut eos ſimul cum prudentia juſſerit hominibus adeſſe.* Quare Græci dicunt *γενειῶ*, id eſt, *barbam emitto, pubeſco*; & mentum Græcè dicitur *ἀνθερεών, ἀπὸ τ᾽ ἐκεῖ πρώτον ἐξανθεῖν τὸ γένειον*; canitiemque maturæ indicem ferunt ſapientiæ, multique ingenii: quandoquidem, ut notant Dialectici, hoc eſt proprium hominis in ſenectute canum fieri: quinetiam *Numa canus fuit à prima ætate*, ut annotavit Servius in hos verſus Virgilii lib. 6. Æneid. n. 809.

—— noſco crines incanaque menta
Regis Romani, primam qui legibus urbem
Fundavit.

Idemque multis contingere juvenibus indicat Pindarus Ol. δ. n. 39.

φύοντι δ᾽ καὶ νέοις
ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας
ἐοικότα χρόνον.

Et licèt aliquando inter Juriſconſultos exploſo Caſſianorum judicio Proculeiani (*Ulp. Tit. 11. l. f. Cod. Quand. tutel. off. l. 4. Cod. qui teſt. fac. po. cap. 3. de deſp. impub.*) obtinuerint, *ut puberes non habitu corporis, ſed annis judicarentur, maximè quum quartumdecimum annum expleverint, licèt nondum vigoris emerſiſſent veſtigia*; tamen conſtat eorum judicio, quorum nunc vivimus, ſcitis ac decretis, Caſſianorum prævalere ſententiam, & *eos demum impuberes appellari, quibus*, ut ait Nonius Marcellus, *propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat*: quia verò *barba* maxillarum veſtimentum à natura producitur, Latini veſtem *barbam* appellavere. Virgilius *lib. 8. Æneidos n. 659.*

Aurea cæſaries ollis atque aurea veſtis.

Ideoque Nonius & Servius *impuberes inveſtes* notant appellatos fuiſſe. MISOP. Vera ſunt iſta quæ dicis; ſed quid ad noſtram ratiocinationem pertineant, non planè video. Pubes enim propriè lanugo eſt, quæ ut plurimum maribus decimoquarto anno, feminis autem duodecimo, circa pudenda oriri incipit, quod quia maturitatis eſt ſignum, factum eſt ut mas pubes vocetur, quumprimum ad generandum aptus eſt, & fœmina ſimiliter ad concipiendum. Itaque non ſine ratione, cum circa feminas præſertim impudica videretur illa inſpectio habitudinis corporis, ab Imperatoribus conſtitutum eſt ætatis tantum haberi rationem. *l. 3. de minorib. l. 3. Cod. Si minor ſe major.* Neque enim ex ſolo aſpectu probatur ætas, ut Caſſianis placebat: *Ulp. Tit. 11. l. f. Cod. Quando tut. vel. cur.* ſed nec Priſci obtinuit ſententia: *qui eum puberem eſſe cenſebat, in quem utrumque concurrebat, habitus corporis & numerus annorum*: nempè inhoneſtum fuiſſet, ſi inſpectione lanuginis circa pudenda, puella matura aut immatura judicanda eſſet. Quemadmodum de Taxillorum conſuetudine vetera quædam referuntur à *Strab. lib. 15. p. 491.* & ridiculosè apud eos uſitata, *quum qui filias præ inopia locare non poterant, in ipſo ætatis flore in publicum eas producebant cum tuba & claſſicis, & multitudine convocata, accedenti primum humero tenus detegebant, poſtea anteriora.* POGON. Hoc Plato *lib. 11. de Leg.* prius cenſuerat: *convenientiam enim ætatis ad nuptias, nuditate non ſolum marium, ſed etiam feminarum conſpici debere exiſtimavit.* *Τὴν δὲ τ᾽ ἐν γάμων χρόνῳ συμμετρίαν τε καὶ ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν κρινέτω· γυμνοὺς μὲν τοὺς ἄῤῥενας, γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ μέχρι θεώμενος τὰς θηλείας.* Idque & à Græcis & à Romanis mangonibus ſolitum fieri, quum puellas quaſdam proſtituendas vendebant, ſatis notum eſt. *Ἰδοὺ τὸ χοῖρον ἐλλαίνω νόμῳ*, ait quidam in Ariſtophane *Acharn. act. 3. ſc. 3. n. 24.* nam porca *δέλφαξ* dicebatur, inquit Athenæus lib. 9. inde Heſychius *δελφάκιον pudendum muliebre eſſe* ait, *quod quum nondum penè adolevit, ſed eſt adhuc tenerum ac delicatum*, at verò *ὡραῖον γάμου, χοῖρον* appellant, ſignificantes puellas dignas eſſe nuptiarum, nondum *θριγίας μήδε ἐμπεπηγότας τοῖς σώμασι*, ut Euſtathius explicat *Od. ξ.* p. 532. Et refert Suetonius *c. 69. n. 2.* Auguſtum, *ad conditionem honeſtarum feminarum quærendam, amicos habuiſſe, qui matresfamilias & adultas ætate virgines denudarent, atque perſpicerent tanquam Thorario mangone vendente*: ad eamque Priſci ſententiam accedit Servius, dum ait Virgilium *Æneid. 7. n. 53.* hoc verſu,

Jam matura viro, jam plenis nubilis annis,

non eandem rem iteraſſe, ſed ſecundum jus locutum fuiſſe, in quo & annorum ratione & ex habitu corporis ætas probatur. MISOP. Hoc nemo neſcit, & vulgare eſt: nam & Varro libro ſecundo de re ruſtica notat *ideo in nuptiis ſollenne fuiſſe porcas immolare.* Et in Judiciis, *ſi de ætate controverſia eſſet, nudari puerum apud Centumviros juſſiſſe* refert Quintilianus in Inſtit. quod notat declam. 279. his verbis: *Poſtea nudari filium atque in conſpectu judicum conſtitui voluit*: ſed tandem de pudendis illis non eſt noſtri inſtituti quæſtio. Si verò pubertatem ad mentum referas, fiet ut *pubes ante octavum decimum annum nemo poſſit dici l. arrogato de adopt.* nam tunc primum *barba* incipit naturaliter naſci, quum plena pubertas eſt, id eſt, quum octodecim annos puer attigit: quò pertinent illi verſus Ovid. Faſt. 3. n. 59.

Martia ter ſenos proles adoleverat annos,
Et ſuberat flava jam nova barba coma.

Philoſtratus libro ſecundo Appollonii Faractem Regem Indiæ ſic loquutum fingit: *καὶ τὸν νέον ἐπειδὰν ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονὼς τύχῃ, τοτὲ δ᾽ οἶμαι καὶ παρ᾽ ὑμῖν ἐφήβου μέτρον*, &c. nam & *ad eam uſque ætatem dudum pueris alimenta data fuiſſe, quemadmodum puellis uſque ad quartum decimum annum*, Ulpianus teſtis eſt. Mela ait, D. de alim. legat. & non defuerunt *qui tutelam in annum octavum decimum geri* juſſerunt, l. pater Severianam D. de condit. & demonſtr. Paul. lib. 3. ſent. tit. de Teſtam. *Spadones*, inquit, *eo tempore teſtamentum facere poſſunt, quo plerique pubeſcunt*, id eſt anno decimo octavo; nam & apud Thucydidem Scholiaſtes ad hæc verba Periclis *μέχρι ἥβης* ſic ſcribit, *μέχρι ὀκτωκαίδεκα ἔτη*; & adhuc inter libros Feudorum legitur Conſtitutio Friderici Imper. lib. 2. tit. 53. ubi pacem inter ſubditos obſervandam cenſet à decimo octavo uſque ad ſeptuageſimum, & hanc ætatem Longobardis legitimam fuiſſe ex eorum libris ſatis conſtat lib. 2. leg. Longob. tit. de probib. alien. min. ſed hæc hactenus. Jam enim faſſus ſum *barbam* non parùm conferre ad decorem & ſexus differentiam; at non video quid opus ſit ita promittere, ac in modum hircorum producere; nam ſi Grammatico Aconi *in Horat. de Arte Poet. n. 298.* credendum eſt, *barbam* in ſingulari numero, in plurali verò hircinas appellamus. Barbigeras enim pecudes appellavit capellas Lucretius lib. 5. & 6. nam & *barbas* de quadrupedibus dici Servius notavit ad locum Virgilii *lib. 3. Georg. n. 311.*

Nec minùs interea barbas, incanaque menta
Cyniphii tondent hirci.

Num verò ad ornatum magis faceret eam ita radere, ut neque prolixitas moleſta ſit, neque etiam ejus reſecatio ullo modo vultus dignitatem offendat: quemadmodum

modum qui ungues ſuos amputant, decentiùs facere mihi videntur, quàm ungulani iſti ſcabroſi & ſordidi? POGON. Sanè ego te ſuſpicor ex illorum Antiochenorum genere eſſe, in quos Julianus eximius Imperator librum compoſuit, qui tuo nomine inſcribitur. Vidiſtin? MISOP. Quid ni? ſcripſit nimirum Apologiam in illos qui hircum eum vocabant, quòd *barbam* incomptam gereret, teſtibus Zonara, Socrate, Sozomeno, & cæteris illius temporis ſcriptoribus. Erant enim Antiocheni omnes, ut ſuſpicor, ſine *barba*. Martialis *lib.* 11. 85. 17.

Unus de cunctis animalibus hircus habet cor.
Barbatus vivit, ne ferat Antiochum.

Sed extra omnem animi motionem, quid eſt, quod hic Imperator contra illos Antiochenos ad ſui cultus defenſionem adfert? taces; nil quicquam enim; at volo eos jure Miſopogonas vocari: hoc enim nomine mihi futuri ſunt multò chariores: quid tandem apud te tacitus meditaris? POGON. At errabam: parce verò, neque enim jam riſum continere poſſum: tu fortaſſe ex illis antiquis barbatis Britannis deſcendiſti, quos ait Cæſar *lib.* 5. *de Bell. Gall. c.* 14. ſolitos fuiſſe, *ut aſpectu horridiores eſſent in pugna, capillos ac barbam radere præter caput, & labrum ſuperius*. Hac enim forma te intueor inferiorem *barbam* amputaſſe, ſuperiores verò pilos ſummo cultu educaſſe, quos Græco vocabulo vulgus hodie muſtaces appellat, contra illud Lacedæmoniorum & noſtrorum Subchartuſianorum inſtitutum *κείρεσθαι τὴν μύστακα*. *Plutarch. de ſera. num. vind. p.* 550. *B.* MISOP. Et tu fortaſſe Longobardus es; referunt enim hiſtoriæ (*V. Paul. Diac.*) *hircinarum* (ut cum Acrone loquar) *adeo curioſos fuiſſe Longobardas, ut reſolverent quoque uxorum ſuarum cæſariem, & fluxam comam adaptarent earum genis, quo traditis armis ludificarent hoſtem:* quem morem fortaſſe ab Atheinenſibus acceperant. Apud eos enim, ait Suidas *in verbo λόχμη, mulieres pilos ſuos ita adaptabant ut viri eſſe viderentur*. POGON. Quid? num potius in me imaginem aliquam antiquæ illius Romanæ gravitatis agnoſcis? ferunt enim (*V. Liv. lib.* 5. 51.) Roma capta, Gallos victores, *plebis ædificiis obſeratis, patentibus atriis principum, majorem cunctationem tenuiſſe aperta quam clauſa invadendi: adeo haud ſecus quàm venerabundi intuebantur patres in ædium veſtibulis ſedentes præter ornatum habitumque humano auguſtiorem, majeſtate etiam quam vultus gravitaſque oris per ſe ferebat ſimillimos diis: ad quos velut ſimulachra verſi, quum ſtarent, M. Papirius unus ex iis dicitur Gallo barbam ſuam, ut tum omnibus promiſſa erat, permulcenti, ſcipione eburneo in caput incuſſo, iram moviſſe; atque ab eo initium cædis ortum, cæteros in ſedibus ſuis trucidatos*. Et antiquos omnes *barbam* nutriiſſe hinc conjectura eſt, quòd antiquiorem Bacchum *καταπώγωνα* appellatum fuiſſe ſcribit Diodorus Siculus *Lib.* 4. *p.* 138. 4. *διὰ τὸ τοὺς ἀρχαίους πάντας πωγωνοτροφεῖν*: ideò vocabantur intonſi. Ovidius *Lib.* 2. *Faſt.* 29.

Hoc apud intonſos nomen habebat avos.

Juvenalis *Satyr.* 16. 31.

Et credam dignum barba, dignumque capillis
Majorum.

MISOP. O magnam dementiam Papirii, cæterorumque! Num rectiùs feciſſent, ſi depoſita iſtiuſmodi vultus atrocitate fortiter dimicando cecidiſſent? Sed neſcis quid mihi jam venerit in mentem? ſimillimi ſunt noſtri *τερατουργοὶ οὐρανογνώμονες*, qui eadem vultus impudentia & Cælum, & Solem, & Lunam, cæteraſque Dei obſcuras fabricationes intuentes, ſuis ratiocinationibus futura prædicant, Philoſophique dici volunt, & ſe ſolos ſapientes eſſe autumant: indulgentes inſano, & inepto labori ultra humilitatis ſuæ terminos evagantur, & oculorum lippitudine involuti, & cælum ipſum, & ipſa ſidera audaci cupiditate tranſcendunt, in eaque *barbam* demiſerunt, ſuperciliumque ſuſtulerunt. *Philoſophiam faſtu & habitu metiuntur*, inquit Symmachus *Lib.* 1. *epiſt.* 23. At ſi quid Reipub. conſervandæ cauſa aut in propagandis finibus, hoſtibus expellendis, conſervanda urbe, judiciis legibuſque muniendа, elaborandum ſit, prorſus ignari ſunt, & otioſi figuris ſuis incumbunt. Quid dicam de ſophiſtis illis gymnaſiaſticis, qui dum in interpunctionibus literarum & verborum angulis verſantur, in eo tamen *barbam* ſuam demittunt, ac velut de Imperio, aut magna aliqua re deliberaturi, triſtiores efferunt vultus; inceſſu gravi, ac voce demiſſa, ſententias ſuas quaſi oracula pædagogico ingenio proferunt, & ſe omnium artium magiſtros profitentes, de omnibus rebus ineptè diſſerunt; ſibique invicem contrarii, vanis & infinitis declamationibus digladiantes, juveniles animos totos occupant, ſcholaſque ſuas ſectis innumeris commaculant. *O pueriles ineptias*, inquit Seneca *Epiſt.* 49. *in hoc ſupercilia ſubduximus, in hoc barbam demiſimus, hoc eſt, quod triſtes docemus & palidi!* POGON. Moviſti riſum: tot ſunt enim hodie, qui Catonis, aut aliorum Sapientum imaginem referunt, cum longè differant animo, ut mihi jam repetendum videatur illud edictum *barbatorium* de amputanda privatorum hominum *barba*, quod ego, ſi Juriſconſultus eſſem, lubens interpretarer in iſtiuſmodi ſophiſtas, qui plus habent ſetarum in mento quàm ſenſus in mente. Sed jam illud Horatianum *Epiſt.* 1. 19. 12. rediit in mentem:

Quid? ſi quis vultu torvo ferus & pede nudo
Exiguæque toga ſimulet textore Catonem,
Virtutemne repræſentet, moreſque Catonis?

Quos enim ait Catones videri velle, ſanè hi ne mores quidem, ſed quæ ſunt externa imitanda ſibi proponunt: at ſi convertas in eos oculos, nihil præter faſtum, fucumque invenies. In eos vulgò dicitur, *Barba non facit Philoſophum*: cujus proverbii ſi auctorem requiras, non denegabit tibi hac in re ut & in cæteris locupletiſſimus Eraſmus *In Chiliadibus*. Verùm eos, qui Philoſophi ſunt, animique magnitudinem oris vultuſque conſtantia prædicant, *barba* illa promiſſa mirum in modum, Miſopogone, decet. Placetque mihi maximè illud Nicandri Lacedæmonii apud *Plutarch. in Apophth. Lacon.* 54. qui quodam percunctante, *cur comam barbamque nutriant Spartiatæ? Quia*, inquit, *omnium pulcherrimus ac minimè ſumptuoſus viro ſuus cuique ornatus eſt:* taleſque vult eſſe Chriſtianos Clemens Alexandrinus *lib.* 3. *Pædag. cap.* 3. *&* 11. dum ait *nefas eſſe barbam capillumque vellere, quæ eſt pulchritudo congenita & ingenita*. MISOP. De coma nihil diſſentio Pogonotrophe, lubenſque omitto Syneſii encomium calvitii contra Dionem, incertique auctoris hac de re acroſtichia carmina. Retulit enim Suidas *in verbo κομῶντες*, verumque puto eum dixiſſe, *Philoſophos comam aluiſſe*, ſive *ex tolerantia*, *ſive ex tenacitate:* ſic enim Sidonius Apollinaris *lib.* 4. *epiſt.* 11. de quodam Claudiano ſcribit. *Et licèt crinem barbamque non paſceret, a collegio tamen complatonicorum ſolo habitu & fide deſociabatur*. Tum etiam Fauſtum laudat *lib.* 9. *epiſt.* 9. quòd *non cæſariem paſcere, neque pallio, aut clava velut ſophiſticis inſignibus gloriari ſoleret*. POGON. Imo verò Stoicis prolixa erat *barba*, capilli autem raſi, &, ut ait Juvenalis Sat. 2. 15. erat *illis ſupercilio brevior coma*. Martialis lib. 11. 85, 7.

Tondeat hic inopes Cynicos & Stoica menta,
Collaque pulverea nudet equina juba.

Itaque, ut refert Lucianus in Ermotimo, erat illis *ὡς χρῶ ἡ κουρὰ καὶ ὁ πώγων βαθύς*: & inde lux afferenda verbis Arriani lib. 1. cap. 2. *ἄγε δὴ Ἐπίκτητε διαξύρησαι σὺ ἢ φιλόσοφος, λέγω ὁ διαξυρῶμαι*. Nam hoc ei philoſophico Stoico vitio imponebatur, quòd capillos radi nollet barbamque demittere. *Ad Herodem Atticum*, inquit Gellius IX. 2. *conſularem virum ingenioque amœno & Græca facundia celebrem adiit, nobis præſentibus, palliatus quiſpiam & crinitus, barbaque propè ad pubem uſque porrecta, ac petiit æs ſibi dari εἰς ἄρτους.*

Tum

Tum Herodes interrogat quis homo eſſet. Atque ille vultu, ſonituque vocis objurgatorio Philoſophum ſe eſſe dicit, & mirari quoque addit, cur quærendum putaſſet quod videret. Cedrinus ſcribit in urbe Conſtantinopolitana, in thermis Xeuxippi, Homeri ſtatuam fuiſſe, *cujus barba demiſſa erat, capillus ſimilis ex utraque parte calvariæ rarus.* MISOP. Quòd vides ſæpiſſimè *barbam* in Philoſophis derideri, hoc de Stoicis intelligendum eſt, quibus nomen Philoſophi invidebant cæteri. *Barbam* verò prolixam veteres præter hos aluiſſe non legi; quinimò Suidas teſtis eſt, Platonem quendam Comicum irridere ſolitum fuiſſe *barbam Epicratis oratoris, quaſi rem novam, & inſolitam: neque enim barbam quis longam & prolixam habere poteſt, qui non aut ſordidus ſit, aut nimium curioſus.* At barbam quis non reprehendat incultam? *Virgil. lib. 6. 299.*

Terribili ſqualore Charon, cui plurima mento
Canities inculta jacet.

hæc horridiorem reddit vultum, minimèque humanum, niſi quotidiano labore impenſaque, Philoſopho indigna, ita culta & elaborata ſit, ut potiùs fucus videatur, quàm naturalis decor. Philippus Macedo dicebat apud *Suidam in verbo* λάστιος: *Qui in pilis infidus eſt, eum ne putes in rebus gerendis eſſe fide dignum.* Ego de Philoſophis præſertum loquor, à quibus fucus omninò abeſſe debet. Sanè decet habitum corporis munditiis cultum, ſed virilem eſſe, in quo perſonæ decor, & multus animi candor appareat. Apulejus *Apol. 1. p. 407.* quum aliquando, quòd nimis curioſus eſſet, argueretur, ſordidum maluit ſe putari: *Capillus ipſe*, inquit, *quem iſti aperto mendacio ad lenocinium decoris promiſſum dixere, vides quàm non ſit amœnus & delicatus, horrore implexus, atque impeditus, ſtupeo tormento aſſimilis, & inæqualiter hirtus, & globoſus, & congeſtus: prorſus inenodabilis diutina incuria non modò comendi, ſed ſaltem expediendi & diſcriminandi.* Meliùſque Martialis in Pannicum lib. 2. 36. 1.

Flectere te nolim, ſed nec turbare capillos:
Splendida ſit nolo, ſordida nolo cutis.
Nec tibi mitrarum, nec ſit tibi barba reorum:
Nolo virum nimium, Pannice, nolo parum.

5 Sed ſi vacat, & niſi tibi moleſtum eſt, etiam capillos, & *barbam* veteres amputaſſe audiamus, καὶ σὺ, inquit Plutarchus de defectu oraculorum p. 410. D. Καὶ ἡμῖν ὁ μικρὸν ὑποδείκνυται πρᾶγμα, λουόμεθα ξυρῷ τὰ σώματα τοὺς ἱερεῖς, ἐντυχόντες Ὁμήρῳ ξυρὸν ὀνομάσαντι. Idque poteſt colligi ex eo quod ait Diodorus Siculus *lib. 1. p. 11. B.* legem Ægyptiorum (qui omnium antiquiſſimi erant) *fuiſſe, ne quis peregrè profectus, priùs quàm reverſus eſſet, crines deponeret; ad exemplum Oſiridis qui voverat Deo non priùs comam tonſurum, quàm in Ægyptum reverteretur.* Et refert Diogenes Laertius in Pittaco n. 76. *Tyrrhæum ejus filium cum ſederet in tonſtrina Cumis, injecta ſecuri ab ærario fuiſſe necatum.* Memoratur de Dionyſio Syracuſanorum tyranno, qui quum *ob injuſtam dominationem ita timeret, ut ne tonſori quidem collum committere auderet, tamen tondere filias ſuas docuit; & quum ab ipſis adultis ferrum removiſſet, tamen inſtituit, ut candentibus juglandium putaminibus capillum ſibi ac barbam adurerent.* Vide *Cicer. Tuſch. Quæſt. 5. 20. Alex. ab Alex. lib. 5. Gen. cap. 18. Cæl. Rhod. lib. 7. cap. 23. lib. 18. cap. 10. 11. 12. 13.* Idem feciſſe fertur Alexandrum Phæreum. Arabes, Abantes, & Miſii, ne in conflictu belli hoſtibus prædæ forent, anteriorem capillum raſitabant, quò pertinet illud Homeri Iliad. 2. 542.

Τῷ δ' ἅμ' Ἄβαντες ἕποντο θοοὶ ὄπιθεν κομόωντες.

feruntque Curetas & Ætolos pariter quum à fronte eſſent capillati, & crinibus ab hoſtibus raperentur, frontem abraſiſſe, & ab occipite cæſariem nutriſſe, quod *ab Athen. lib. 13. p. 565. A.* de Alexandro Macedone proditum eſt, *qui barbam militibus radi juſſit, ne hoſti prædæ anſam præberent.* De Romanis quidem ſcriptum legitur ante annum CCCLIV. ab urbe condita, tonſores in Italiam non veniſſe, Romanoſque intonſos uſque ad hæc tempora fuiſſe. Sed poſtea ut cultiora fuerunt ingenia, *adducente P. Ticinio Mena ex Sicilia tonſores, primus omnium radi quotidie inſtituit Africanus ſequens: divus Auguſtus cultris ſemper uſus eſt.* Vide *Plin. lib. 7. c. 59. Varr. in fine lib. 2. de re Ruſtica.* Quod ſervis vilioribus erat inhibitum, qui intonſa coma capilloque hirto fuere: fuitque animadverſum ante Adrianum Cæſarem Imperatores *barbam* ſemper raſitaſſe: ipſe enim ex Cæſaribus primus promiſſa *barba* inceſſit & capillo. Romanoſque omnes tonderi vulgò conſueviſſe, teſtimonio erit locus Varronis in γεροντοδιδάσκαλῳ à Nonio *in verbo mundina c. 3. §. 140.* citatus: *Quotiens Priſcus gomo, ac ruſticus Romanus inter nundinum barbam radebat.* Virg. Ecl. 1. 29.

Candidior poſtquam tondenti barba cadebat.

Cedrinus refert *Mauricium Imperatorem more Romano barbam totondiſſe:* & Ammianus *lib. 22. cap. 4.* cujuſdam Juliani Imperatoris tonſoris meminit, *qui tantum ex arte compendii habuit, ut vicenas diurnas annonas poſſideret, totidemque pabula jumentorum, quæ vulgo dictitabant capita, & annuum ſtipendium grave abſque fructuoſis petitionibus multis.* Suetonius teſtis eſt * Galbam *vulſo corpore quum eſſet, galericum capiti adaptaſſe & annexiſſe, ac faciem quotidie raſitaſſe, ac pane madido linere conſueſſe, idque conſtituiſſe à prima lanugine, ne unquam barbatus eſſet.* Refertque Xiphilinus *lib. 68. p. 777. E.* ex Dione, *tonſorem Trajani mentum raſiſſe, quod hic vetus civium Romanorum ac principum erat mos. Adrianus verò primus barbam nutrivit.* Et Romanæ quidem puellæ maturæ viro compoſitum capillum Palladi offerebant; 9
Trœzenæ puellæ Hippolyto crinem conſecrabant; ſic enim Diana eum Veneris dolo peremptum alloquitur in Euripide o. 14. 23.

Σοὶ δ' ὦ ταλαίπωρ' ἀντὶ τῶνδε τῶν κακῶν,
Τιμὰς μεγίστας ἐν πόλει Τροιζηνίᾳ
Δώσω, κόραι γὰρ ἄζυγες γάμων πάρος,
Κόμας κεροῦνταί σοι δι' αἰῶνος μακροῦ,
Πένθη μέγιστα δακρύων καρπουμέναι.

In Sicyonia verò ὑγιείας, id eſt, Sanitatis ſimulachrum fuit, cui virgines crines reſecare & dicare ſolebant. Athenienſes quum ex ephebis exceſſiſſent, primitias crinium deferebant; & quum anteriorem comam circa tempora, aut poſteriorem crinem Apollini & fluminibus tonderent, ævo ſuccedente, Theſeus anteriorem capillum Delphis dedicavit, unde Theſeis tonſura prodita eſt; cujus exemplo juvenes, quum ex ephebis exceſſiſſent, anteriorem comam Phœbo, & Æſculapio, aut Libero obtulere, idque ab omnibus Græcis vulgò factitatum fuiſſe probat Petrus Victorius *lib. 6. Variar. cap. 22.* & apertiſſimè ex Homero Ιλ. ψ. *n.* 142. conjicitur, ubi ait Achillem dedicaſſe crinem Σπερχειῷ ποταμῷ, quem locum rectè interpretatur commentarius his verbis: Ἔθος ἦν τοῖς ἀρχαίοις μετὰ τὸ παρακμάσαι τῆς νεότητος τὰς κόμας ἀποκείρειν τοῖς ποταμοῖς. τούτους γὰρ ἐνόμιζον τῆς ἐκτροφῆς αἰτίους εἶναι. & Οδ. γ. *n.* 446. refert Neſtorem Palladi ſic ſacrificaſſe:

Εὔχετ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων.

Romanos adoleſcentes magnæ indolis primam lanuginem Diis conſecraſſe, ſatis notum eſt: De qua re ſic ſcribit Dion. *lib. 48. p. 377. D.* de Octaviano: ἀμέλει τὸν πώγωνα ὁ Καῖσαρ τότε πρῶτον ξυράμενος, αὐτός τε μεγάλως ἑώρτασε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δημοτελῆ ἑορτὴν παρέσχε. καὶ ὁ μὲν καὶ ἔπειτα ἐπελεαίνετο τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι: notaturque in Tiberio, † eum præter morem *barbam poſuiſſe ſine ullo honore.* Juvenalia etiam feſta in hono-

* *Auctoris σφάλμα μνημονικόν. Hoc enim non de Galba, ſed de Othone refert Sueton. c. 12. n. 3.*

† *Et hoc memoriæ vitio, Suetonio non inſpecto. Notat enim hoc Suetonius in Caligula, & dicit de Caligula c. 10. n. 4.*

Digitized by Google

honorem barbæ Neronis inſtituta fuere, cum tamen cõmam aleret. Moris enim erat Romæ juvenibus, quum primùm *barbam* deponerent, numini dicare, exhilarareque diem ſacris, & conviviis, qua de cauſa videtur Juvenalis ad hoc alluſiſſe Sat. 3. 186.

Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.

& ut & ex Tranquillo c. 12. n. 11. diſcimus, Nero *barbam primam conditam in aurea pyxide, & pretioſiſſimis margaritis adornatam Jovi Capitolino conſecravit.* Talis conſecrationis meminerunt Martialis *lib.* 9. & Statius *lib.* 3. *Silvar.* 4. 1. comam Earini Germanici liberti celebrantes, quum eam cum gemmata pyxide & ſpeculo ad Pergameum Æſculapium dedicandam mitteret. Cælius Rhodiginus *lib.* 3. *cap.* 14. refert ſub Sixto Pont. maxim. qui quartus ejus erat nominis, compertum Romæ in via Appia è regione conditorii Ciceronis, muliebre cadaver, quod ex inſcriptione conjectatum eſt Tulliolæ fuiſſe. Id erat aromatibus ita conditum, ut temporis injuriam non ſentiret. In eo viſebantur capilli aureo impliciti reticulo, ſumma omnium admiratione. Et fuiſſe Romæ capillatæ Deæ aram teſtatur Plinius, * *ubi Veſtales capillos ſuos deferebant, & in arbore capillari*, quemadmodum putat Feſtus, *ſuſpendebant*, vel (ut Petrus Crinitus de literis humanioribus benè meritus *lib.* 20. *de honeſt. diſ. cap.* 6. mavult) eos capillos ſubter ſelicem arborem terra obtegebant, quemadmodum de unguibus Dialis cautum fuiſſe narrat Gellius *lib.* 10. *cap.* 15. Conſuetum etiam fuit apud
7 quoſdam, dum infantibus nomen imponerent, tondere, eaque de cauſſa uſurpata eſt illa formula loquendi, qua etiam uſus eſt Gregorius Nazianzenus in Apologetico τοὶν ὑπόδυς χεῖον τλὼ πρώτλω τρίχα, pro eo quòd Latini dicunt, vixdum ex ephebis exceſſerat, adhuc admodum infans: cujus conſuetudinis meminit Cromerus libro ſecundo Hiſtoriæ Polonicæ. *Piaſtus*, inquit, *filio primam comam gentili ritu tonſurus, & nomen impoſiturus amicos ad convivium, & carimeniam invitaverat*; & mox in Ziemoviſto: *Septimum annum puer attigerat, quo prima coma pueris gentili ritu attonderi, & nomen imponi ſolebat.* Hinc fortaſſis hodie in ſacro Con-
8 firmationis ſacramento mos tondendi capillos. Denique initiationis cujuſcunque myſterium hoc erat tonderi, veluti adoptionis: cujus rei non modò veteres atteſtor Græcos & Romanos, ſed & Gallos & Longobardos, & alios recentiores, apud quos moris fuit capillum *barbam*que ponere in ſanctioris cujuſdam deditionis argumentum, ſic enim ſcribit Aimonius *lib.* 1. *cap.* 20. Alaricus juxta morem antiquorum *barbam* Clodovei tangens, adoptivus factus eſt ei pater: deinde *lib.* 4. *cap.* 32. Gregorius Romanorum Patricius promiſit Tafoni, quòd *barbam* ejus præſcinderet (juxta morem antiquorum) eum ſibi adoptaret in filium. Hunc morem apud Longobardos fuiſſe teſtatur Paulus Diaconus *lib.* 4. *cap.* 14. apud quos amicitiæ firmiſſimum erat argumentum, ſi quis *barbam* apud aliquem totondiſſet: refertque idem auctor *lib.* 6. *cap.* 15. Luitprandum regem Longobardorum Pipinum filium Martelli humaniſſimè excepiſſe capillo ejus ſucciſo. Idem narrant Aimoinus & Otto Friſing. *lib.* 4. *cap.* 57. ſic

* *Sed hanc apud Plinium non inveni. Liber ſextus, quem laudat auctor, non continet capita quadraginta quinque, ſed triginta quatuor: Libro tamen* 16. 44. *in quo agit de arborum ætate, hæc, quæ adfert auctor, dicit de loto arbore:* Antiquior illa, quæ capillata dicitur, quoniam Veſtalium virginum capillus ad eam defertur. *Unde hanc aram habeat noſter, non habeo dicere. In indice editionis Baſilienſis, quæ prodiit in officina Frobeniana an.* 1530. *hæc leguntur verba:* Capillatæ deæ ara quare dicatur. *Sed ex indicibus tantum virum ſua hauſiſſe quis dixerit? maximè cum auctor indicis lectorem ableget ad locum Plinii à nobis adductum, quo non de ara, ſed de* loto capillata *illum loquentem audivimus.*

etiam de eodem ſcribit Abbas Urſpergenſis *lib.* 5. *cap.* 6. Carolus Pipinum filium ſuum ad Luitprandum regem Longobardorum pro tondenda cæſarie miſit. Idem Bonfinius in hiſtoria Ungarica *lib.* 8. *dec.* 1. & Paulus Æmilius libro ſecundo hiſtoriæ Francorum, ubi & hæc ſubjicit: Nobiles Longobardorum Spoletini Ducatus incolæ, qui auxilio adverſus Francos Deſiderio regi Longobardorum ire recuſarunt, Romam profecti, in fidem Pontificis venientes, capillum *barbam*que ponebant; quod apud eos ſanctioris deditionis erat argumentum. Sed & id in omnibus penè initiationibus obſervabatur, ut in nuptiarum 9
celebratione. Auſonius *Eidil.* 13. *n.* 64.

Et quatuor juvenes, totidem innuptæque puellæ
Omnibus in morem tonſa coma, &c.

Martialis *lib.* 11. 79. *n.* 4.

Tondebit pueros jam nova nupta tuos.

Juvenalis *Satyr.* 6. *n.* 26.

Jamque à tonſore magiſtro
Pecteris.

qua de cauſa Lucanus, quum contemptum illorum rituum in Catone deſcriberet, ſic ait *lib.* 2. *n.* 375.

Intonſos rigidam in frontem deſcendere canos
Paſſus erat, mœſtamque genis increſcere barbam.

Sed & quicumque moribundus erat, cultro Ditis ad ſe- 10
des Tartari deſcenſurus tonſione initiari dicebatur, hoc notat Euripides in Alceſtide n. 76.

Ἱερὸς γὰρ οὗτος τῶν κατὰ χθονὸς θεῶν,
Ὅτου τόδ' ἔγχος κρατὸς ἁγνίσει τρίχα.

ubi Interpres ait ὡς ἔθους ὄντος τὸν θάνατον τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν τὴν κόμην τέμνειν. ex his Macrobius *Sat. lib.* 5. *c.* 29. hos verſus Virgilii *lib.* 3. *Æneid. n.* 699. interpretatus eſt:

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
Abſtulerat, Stygioque caput damnaverat Orco:
Ergo Iris croceis per cælum roſcida pennis
Devolat, & ſupra caput aſtitit: hunc ego Diti
Sacrum juſſa fero, teque iſto corpore ſolvo:
Sic ait, & dextra crinem ſecat.

Quid verò? oum in ſervorum manumiſſionibus hoc 11
erat uſitatiſſimum? nec ad id probandum diutiùs inſiſterem, niſi vulgò viderem ineptè pleroſque ſervos omnes fuiſſe antiquitùs tonſos aſſerere; ideoque proverbium apud Græcos fuiſſe, cujus meminit Suidas, δοῦλος ὤν, κόμην ἔχεις, id eſt, *cum ſervus ſis, comam habes*. Tantùm enim abeſt ſervos Romæ tonſos fuiſſe, ut illis ne quidem tonderi jus eſſet: horum enim dicebatur Græcè ἀνδραποδώδης θρίξ, ut ait idem Suidas, id eſt, *ſervilis & abjectiſſimus pilus* ſine tonſura & pectine; quem tum demum adornare incipiebant, quum manumiſſione in libertatem revocabantur. Liberorum enim tantùm hominum erat eſſe comatos, id eſt, crines adornare, longèque differebat κόμη à verbo θρίξ, ut quando Clemens Romanus libro primo Conſtitutionum Apoſtolicarum *Can.* 3. ait, ἔτω τὴν τρίχα σου τῆς κόμης μὴ παρατρέφων, quantùm nimirùm differt capillus à coma, vel cæſarie. Cæſaries enim dicta eſt à cædendo, ut ait Servius Grammaticus *Æneid.* 1. *n.* 594. id eſt ferro ſæpiùs adornando, quia coma ſæpiùs ferro colitur: & *Æneid.* 10. admonet antiquo more viros, ſicut mulieres, compoſuiſſe capillos, quod verum eſſe, inquit, & ſtatuæ antiquorum docent, & perſonæ quas in tragœdiis videmus ſimiles in utroque ſexu, quantumque ad ornatum pertinet, Græci βόστρυχον & πλόκαμον hujuſmodi cæſariem appellabant, qualem Euphorbum geſtaſſe cecinit Homerus, auro videlicet religatam, quum in bellum proficiſceretur: qui etiam Archivos eadem ratione ſæpiùs appellat καρηκομόωντας, & inſtrumento quodam, quod κρώβυλον vocabant, capillos implicare ſolitum erat, ut eſt apud Thucydidem, cujus Interpres ſic ſcribit lib. 1. ἐπαλεῖ-

το τ

ἡ τῶν μὲν ἀνδρῶν κρώβυλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκορπίος. Refert Syneſius epiſtola 104. Græcum vetus fuiſſe proverbium, quod veretur proferre in libro quem de calvitii laude conſcripſit, οὐδεὶς κομήτης ὅς τις οὐ ψωλίζεται, id eſt, *nemo comatus eſt, qui non præcidatur*; vel (ut alii ex ſententia volunt) *pedicet*; hoc enim verbum obſcœnè accommodat in quendam Joannem, qui quum ingenuus videri vellet, cæſariem & comam impensè, ſummoque ſtudio quotidiè ad libidinem pectebat. Tales etiam erant hi, qui, teſte Suida, σαλπιγγολογχυπηνάδαι dicebantur, id eſt, *tubis, haſtis, barbaque formidabiles*, parum verò fortes. Age verò audiamus Senecam *lib. de brevit. vitæ cap.* 12. *Quid*, inquit, *illos otioſos vocas, quibus apud tonſorem multæ horæ tranſmittuntur, dum decerpitur ſi quid proxima nocte ſuccrevit, dum de ſingulis capillis in conſilium itur, dum aut disjecta coma reſtituitur, aut deficiens hinc atque illinc in frontem compellitur; quomodo iraſcuntur ſi tonſor paulo negligentior fuit, tanquam virum tonderet? quomodo excandeſcunt ſi quid ex juba ſua deciſum eſt, ſi quid extra ordinem jacuit, niſi omnia in annulos ſuos reciderunt? quis eſt iſtorum qui non malit Rempublicam ſuam turbari, quàm comam? qui non ſollicitior ſit de capitis ſui decore, quàm de ſalute? qui non comptior eſſe malit, quam honeſtior? hos tu otioſos vocas inter pectinem ſpeculumque occupatos?* Refertque Columella in præfatione libri de Re Ruſtica, *capitum capillorumque concinnatores non ſolum eſſe auditos, ſed & ipſum vidiſſe*. Hic erat mi Pogonias ingenuorum cultus. Servorum autem abjectiſſimus capillus erat. Hincque mos fuit Romanis, quum ſervum manumitterent, hunc vilem capillum abjicere, runcque primùm radere: quod in Pruſia Bithyniæ rege obſervatum eſt apud *Polyb. Excerpt. Legat. c.* 17. *Liv. lib.* 45. *c.* 44. *Appian. de bello Mithrid. p.* 171. qui bello Mithridatico, Perſeo Macedonum rege capto, *ſe libertum populi Romani profeſſus eſt, capite raſo & pileato*. Ad hunc morem ſic alluſit Juven. Satyr. 5. n. 171.

Si potes, & debes, pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput.

& Plautus Amph. 1. 1. 306.

Ut ego hodie raſo capite calvus accipiam pileum.

Putoque hac ratione, latronem illum inſignem Italum, qui vocabatur Bulas, id notare voluiſſe apud *Xiphil. lib.* 76. *p.* 865. *D.* quum centurionem quendam cepiſſet, ac libertum ad Severum Imperatorem raſo capite remitteret cum his verbis: *Nuncia dominis tuis, ut ipſi ſervos ſuos alant ne latrocinentur*: cauſam hujus ritus conjectatus eſt Nonius Marcellus, *quod tempeſtatem ſervitutis tunc ſervi effugere videbantur, quaſi naufragio liberati*. Nam & Petronius Arbiter *c.* 104. ait *non licuiſſe cuiquam mortalium in navi, neque ungues, neque capillos deponere, niſi quum pelago ventus iraſcitur*. Artemidorus rationem reddens quare raſuræ ſomnium, nautis naufragium deſignet, & ægrotis extremum vitæ diſcrimen: Quòd, inquit *lib.* 1. *cap.* 23. naufragi & a diuturno morbo ſe colligentes radi conſueverant, ἐπαυσάμενοι μὲν γὰρ οἱ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσου ξυρῶνται οἱ ἄνθρωποι. Lucianus etiam in fine Ermotimi, δοκῶ μοι, inquit, οὐκ ἀλόγως ἂν καὶ ξυρήσασθαι τὴν κεφαλὴν, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν ναυαγίων ἀποσωθέντες ἐλεύθεροι. ἅτε σωτήρια τήμερον ἄξων: tum etiam in illo Dialogo qui περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων inſcribitur, depingit eos qui ex naufragio liberati narrant, quæ ipſis acciderint, τοῖς ἱεροῖς ἐξυρημένοι τὰς κεφαλάς: & non eſt incredibile ad hoc proverbium alluſiſſe D. Paulum, quum tutò navigaturos ſocios ſperare jubet οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ κεφαλῆς πεσεῖται. *Actor. Apoſt. cap.* 27. *n.* 34. Sidonius certè Apollinaris illius memor ritus ſic ſcribit lib. 9. epiſtol. 9. *Philoſophia quæ violenter è numero ſacrilegarum artium exempta, raſo capillo ſuperflua religionis, ac ſupercilio ſcientiæ ſecularis, amputatiſque pervenuſtarum veſtium rugis, myſtico amplexu jam defæcata te-*

cum conjunxit, & hæc hactenùs. Unde verò apud no- 12
ſtros mos venerit, quo clerici tondeantur, malè plerique putant, eam eſſe rationem quòd ſervi inſtar divino officio mancipentur: ea enim eſt cauſa quòd cæſaries, quæ à veteribus ſummo in honore erat, & cultus capillorum reprehenderetur in illis. Ait enim Hieronymus, *Raſio capitis eſt temporalium omnium depoſitio*. Theodorus Balſamon παπάληθραν hanc tonſuram appellat canone vigeſimo primo Synodi in Trullo habitæ. Clemens Romanus libro primo conſtitutionum Apoſtolicarum, canone tertio, ſic ſcripſit, Πρέπει γάρ σοι ὄντι καὶ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔξεστί σοι τρέφειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, καὶ ποιεῖν εἰς ἓν, ὃ δεῖ σπατάλην, ἢ ἀπόλυμα, ἢ μισοβοστρύχην τηρεῖν, οὐδὲ μὴν ὀγκοποιεῖν ἢ διαξαίνοντά τι ἢ πλάσσοντα ἄλλην διατιθεῖν ἢ ξανθοποιεῖν αὐτὴν. ἐπείπερ καὶ ὁ νόμος ἀπαγορεύει φάσκων οὐ ποιήσετε σισόην, ἢ ποιήσετε ὑμῖν σισόην: hoc Anacleti Pontificis maximi inſtitutum fuiſſe recenſet Platina. Videturque id à Divò Paulo 1. *Cor.* 11. *n.* 14. 15. præceptum, quum ait, *viro ignominiam eſſe ſi comam nutriat, mulieri verò gloriam eſſe: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt*. Carthaginienſis etiam quartæ ſynodi profertur canon 44. *Clerici neque comam nutriant, neque barbam*. Et hoc ab Alexandro tertio repetitum fuiſſe dicunt Canoniſtæ cap. Clericus, de honeſtate clericorum, tenentque *mulieri comam Deum dediſſe in memoriam ſubjectionis*. Tum verò quæ de mulieribus commemoras, ſatis notum eſt ſemper ornatui comam fuiſſe, & in noptiarum celebratione *ſponſas ſparſis capillis ſeniſque crinibus incedere*, Feſtus teſtatur; maritumque talem comam haſtæ cuſpide diſtinxiſſe. Et Ulpianus Juriſconſultus *l. item legato D. de legato* 3. refert *puellas ſibi comatas mulieres exornaſſe*. Clericis ergo & omnibus Chriſtianis tonſura capitis index eſt ſpreti ſplendoris & apparatus, vid. *Act. Apoſt. cap.* 21. *n.* 24. Sicque faſtum & delicias Clodovei regis Franciæ in coma inſectatus eſt Rhemigius Epiſcopus, libertati Francorum minimè detrectans. Qui verò tonſuram illam pœnæ genus fuiſſe exiſtimant, eo quòd extent Imperatorum Conſtitutiones, quibus *crinium tonſione expiari debebant crimina*: hi mea ſententia maximè falluntur. Neque enim animadvertunt, ſolitum olim fuiſſe in monaſteria tamquam in inſulas maleficos & ſycophantas relegare. POGON. Siſte paululum Miſopogon, nam ad ea quæ de *barbis* clericorum dixiſti, Joannes Pierius Valerianus fuſiſſimè reſpondit ſub Clemente ſeptimo ampliſſima oratione, quam pro ſacerdotum *barbis* habuit, ubi quàm malè Canon Carthaginienſis Concilii & Alexandri tertii decretum legantur, liquidò demonſtrat. Quod & comprobat Franciſcus Turrianus in ſuis Annotationibus in prædictos Clementis Romani canones, ubi aſſerit Chriſtianos comam quidem raſiſſe, *barbam* verò nutriſſe. Et quæ ex tam multis auctoribus tecitas, ſunt hæc quidem pulchra, ſed cum bona venia dixerim nullius exempli. Poſſem enim plures alios recenſere populos, qui *barbam* & comam tanti fecerunt, ut ſi eos in medium ſuffragiorum cauſſa ednctos producerem, vererer ne pœna legis Corneliæ de ambitu tenerer. Sanè enim antiqui Galli comati dicebantur, quòd, ut ait Diodorus Siculus *lib.* 5. *p.* 212. *A. Flavam comam quàm ſæpiſſimè calcis ablutione lavarent, barbam verò nobiliores circa malas quidem radebant, at eam, quæ à mento dependet, prolixins alebant*. *Diod. lib.* 3. *Indi capillum pectebant ſæpius quàm tondebant, barba ſemper intonſa*. Denique & plures alii, quos recenſere nihil proderit. Nam ex diverſis moribus nulla certa regula aut ratio colligi poteſt. Quid dicam de Polonorum tonſura, quibus Caſimiro Rege ſuo ex Monaſterio revocato indictum eſt, *ut omnes rotunda capillorum tonſura eſſent infra auriculas*? Sed & refert Suidas *in verbo* Ὑπερβόλα, Venetis accidiſſe ſub Juſtiniano, *ut novam capillorum ornandorum rationem injerint*, nullam ob cauſſam, niſi quòd otioſi ſemper aliquid novi moliebantur. *Radebant enim capillos ſecus quam*

quam cæteri mortales; nam muſtacem & barbam nuſquam attingebant, ſed quam promiſſam ſemper alere more Perſico ſtudebant, capillos verò anteriores adusque tempora detondebant, poſteriores quam longiſſimos dependere nulla ratione ſinebant. Qui fit ut tam varius fuerit pilorum cultus? varia ſcilicet & inconſtans hominum opinio, varii mores gentium, varia denique valetudo effecit, ut quæ incommoditatis alicujus depellendæ cauſa reperta ſunt primo, poſt haberi cœpta ſint ad ornatum etiam corporis & dignitatem. Nimirum fuere, qui cum pili iis rufi eſſent, hircumque fortaſſis redolerent, fœtorem illum dum tonſione & raſura evitare ſtudebant, ne novo cultu aliquid ſuſpicandum relinquerent, alios ad idem agendum incitarunt. Præſertim id locum habet apud aulicos, qui velut ſimiæ, cum ſine ratione principum quæ ſunt externa ubique æmulantur, videri volunt iis ſimillimi: dumque nihil agunt, fortaſſe in limine, aut atriis domus regiæ otioſi, neſcio quam ſportulam expectantes, & ex plebis ſanguine, ut ita dicam, ac viſceribus opulentiam parantes, totam ætatem conterunt, induſtriamque omnem ſuam collocant in vanis hujuſmodi rebus. Velut antiqui illi, quos hiſtoriæ apud *Diod. lib. 3. p.* 102. memorant, *Æthiopes, qui adeò ſuum Regem æmulabantur, ut ſi quando aliqua corporis parte debilitaretur, aulici omnes ſua ſponte dolerent, turpe exiſtimantes Rege claudo, aut monoculo, omnes claudos aut monoculos non eſſe*. Sic etiam ferunt *Platonis familiares contractos humeros expreſſiſſe, & Ariſtotelis amicos balbutiem illius imitari ſolitos: rurſus Alexandri Regis aulicos familiares cervicem inflexam & in dicendo vocis aſperitatem reddidiſſe*. Vide *Plutarch. de diſcr. vera am. ab adult. p.* 53. *C.* MISOP. Ad eos propiùs accedunt aulici noſtri forenſes, non dico eos, quos Pragmaticos vulgus nuncupat, & Demoſthenes σπερμολόγους καὶ περιτρίμματα τῆς ἀγορᾶς. Hi enim adeò avidi ſunt inter diſcordantes amicos, aut propinquos, vel affines ſimultatum, & tantis occupationibus diſtenti, ut vel otium quidem ne habeant excogitandi ea quæ ad decus & honeſtatem apprime homini neceſſaria ſunt; ſed de his loquor, qui otium deſidiamque amplexantes vix è matris utero egreſſi, primis labris Juriſprudentiam nedum attigerint, Juriſconſulti tamen videri volunt, & poſtquàm paucos dies in foro deambulando contriverunt, nihil aliud agentes, quàm ut cum Demoſthene dicam, σείοντες αὐτῷ πωλεῖσθαι κατὰ τὴν ἀγορὰν, λέγοντα τὸ κοινόν, tum demum magiſtratibus toto pectore inhiant, & ita ſuperciliosè honores ambiunt, quos poſtquàm legitimo ſcilicet commercio conſequuti fuerunt, quaſi jam nihil aliud ſperantes, in perpoliendis ſuis pilis toti incumbunt, omnia denique agunt ad faſtum, pompam & delicias. POGON. Sed has nugas relinquamus, & quod rationi conſentaneum eſt, conſideremus. Comam enim *humaniores viros reddere, & hilariores* dicebat Lycurgus, ut ait Plutarchus in *Lycurgo p.* 53. *D.* & in *Lyſandro p.* 434. *A.* præſertim eos, quos natura produxit mites, benignos & dulces. Heliodorus ſic dicebat *lib. 2. Æthiop. p.* 93. Κόμη, τοὺς μὲν ἐρωτικοὺς ἱλαρωτέρους, τοὺς δὲ λῃστρικοὺς φοβερωτέρους ἀποδείκνυσι. Itaque ait ibi Cnemonem comæ abraſiſſe ὅσον εἰκὸς ἦν ἔλαττον κομᾶν τοῦ λῃστρικοῦ τὸ ἀβρότερον. Et conſtat apud antiquos uſitatum fuiſſe deprecationis loco *barbam* tangere. Homerus *il. x. n.* 454.

Ἦ, καὶ ὃ μὲν μιν ἔμελλε. γενείου χειρὶ παχείῃ
Ἁψάμενος λίσσεσθαι.

Et per *barbam* deprecari moris fuiſſe, Euripidis verſus oſtendunt *in Hecub. n.* 286.

Ἀλλ᾽ ὦ φίλον γένειον, αἰδέσθητί με.

deinde n. 752.

Ἀγάμεμνον ἱκετεύω σε τῶνδε γονάτων
Καὶ σοῦ γενείου, δεξιᾶς τ᾽ εὐδαίμονος.

& hoc vult Plinius dicens *lib. 11. cap. 45. Antiquis Græciæ in ſupplicando mentum attingere morem fuiſſe*. Sic adhuc Euripides in Oreſte *n.* 290.

Πολλὰς γενείου τοῦδ᾽ ἀν ἐκτείνας λιτάς.

id eſt, *Multis per mentum hoc rogaturum precibus*.
& in Medea *n.* 65.

Μὴ πρὸς γενείου κρύπτε σύνδουλον σέθεν.

& ait Servius *lib. 6. Æneid. n.* 300. veteres *non ſolùm comas ornaſſe, ſed etiam barbam*: ejuſque rei ex ſtatuis ſumit argumentum. Quin radere indicium erat neglectæ 13 venuſtatis. Suetonius de Octavio *c.* 79. *n.* 1. ſic loquitur: *Et in capite comendo tam incurioſus, ut raptim compluribus ſimul tonſoribus operam daret, ac modo tonderet, modo barbam raderet*. Conſtatque raſuram triſtitiæ mœroriſque indicem fuiſſe. Quod & in muliere notaſſe viſus eſt Accius in Amphyt. hoc verſu quem citat Nonius *c.* 2. *n.* 850.

Sed quanam hæc eſt mulier, funeſta veſte, tonſura lugubri?

Plutarchus id in libro de ſuperſtitione apertè docet. Imò etiam *ſupercilium in mœrore radere moris fuiſſe*, refert Artemidorus *lib. 1. cap.* 27. Et Argivos victos à Lacedæmoniis amiſſis Tyriis deplorandæ calamitatis cauſa capillos *barbam*que reſecaſſe; contra verò victores Lacedæmonios in argumentum publicæ lætitiæ *barbam* & comam relaxaſſe ſcribunt Herodotus *lib.* 1. *p.* 38. *B.* & Plutarchus in Lyſandro *p.* 433. *E.* Sicque ad hanc rem ait Seneca *lib. 1. de benef. cap. 6. Si regem in luce media errantem ad rerum naturam admiſiſſet, uſque eo ignarum, ut quo die ſolis defectio fuit, regiam clauderet, & filium, quod in luctu ac rebus adverſis moris fuit, tonderet*. Athenienſes ἀπατούρια celebrantes, ut parentes defunctos lugerent, *capite raſo in medium procedebant*, inquit Xenophon *lib. 1. de geſtis Græc. p.* 449. *A.* μέλανα ἱμάτια ἔχοντας καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους. Urbe Sybari à Crotoniatis direpta, univerſi Mileſii capita deraſerunt, & ingentem luctum ediderunt. Herodotus *lib.* 4. teſtis eſt in *Delo, pueros puellaſque innuptas caſis crinibus parentaſſe*: & *lib. 9. p.* 593. *D.* refert *Perſas audita Maſiſtii cæde ſeipſos & equos & jumenta totondiſſe*; & in proverbio fuit iis qui ſummo dolore afficiebantur, ad vivum uſque tonſos eſſe, quaſi hos malum non leviter attigiſſet. Sic enim chorus Sophoclis in Ajace miſerrimam Tecmeſſam alloquitur: ξυρεῖ γὰρ ἐν χρῷ τόδε, id eſt, *hoc mali nuncium te ad vivum pertingit*. Job *c.* 1. *n.* 20. in ſuis lamentationibus dicitur *totondiſſe caput ſuum ac ſcidiſſe pallium*. Julius Firmicus libro de errore prophanarum religionum *p.* 4. ita de Ægyptiis ſcribit: *In adyto habent Oſiridis ſepultum idolum, hoc annuis luctibus plangunt, radunt capita, ut miſerandum caſum Regis ſui turpitudine dehoneſtati defleant capitis*. Eademque referuntur à Plutarcho lib. de Iſid. & Oſirid. Diodorus Siculus *lib.* 1. eadem de iiſdem notans: ἀλλὰ μὲν, inquit, καὶ κατ᾽ οἰκίαν ἐὰν ἀποθάνῃ κύων τετελευτηκὼς, ξυρῶνται πάντες οἱ κατ᾽ οἶκον ὄντες ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ποιοῦνται πένθος. Quibus locis difficilis erit intellectu Herodotus dicens *lib. 2. p.* 115. *E.* Τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς, τοὺς μάλιστα ἱκνέεται. Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου ἀνιεῖσι τὰς τρίχας αὔξεσθαι, τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενείῳ, τέως ἐξυρημένοι: id eſt, *apud cæteros homines more receptum eſt, ut in luctu ſtatim capita radantur, & eorum potiſſimum ad quos jure luctus perveniebat. Ægyptii vero in morte ſuorum ſinunt capitis barbæque pilos creſcere, qui antea tonſi fuerant*. Sed hujus diverſitatis conciliandæ hanc eſſe rationem puto; quòd, ut ait D. Gregorius 1. Pont. max. *mos veterum fuit, ut quiſquis ſpeciem corporis ſui capillos nutriendo ſervaret, eos tempore afflictionis abſcinderet; & rurſum qui tranquillitatis tempore capillos abſcinderet, eos in oſtenſione afflictionis nutriret*. lib. 2. Moral. cap. 17. Et, ut ante dictum eſt, magna eſſet inter raſuram & tonſuram differentia, propria nimirum ſignificatione: nam promiſcuè & indifferenter ſæpiſſimè uſurpata hæc vocabula fuiſſe non eſt ignotum. Itaque cum ab omnibus eſſet *barba* & coma frequenti tonſione culta, accedente luctu, aut radebatur, aut verò neglecta, ſinebatur 14

tur augeri, & increſcere, nam capillos quidem vagari ſinere, hominis eſt aut ſordidi aut crudelis; omninò verò amputare, ſurentis aut fatui. Itaque Artemidorus in ſomnus cum raſuram indicium eſſe dixit mœroris, tonderi verò voluptatis eſſe affirmavit *lib.* 1. *cap.* 23. Κείρεσθαι δὲ ὑπὸ κυρίως ἀγαθὸν πᾶσιν ὁμοίως δηλοῖ, ἔστι γὰρ ὡς εἰπεῖν ἀπὸ τῆ χαρίεως κατὰ παραλλαγὴν στοιχείου ἐνδείξασθαι. Satiſque conſtat moris fuiſſe Romæ quum triſte aliquid accidiſſet, capillum ſummittere, ſordidoque capillo & demiſſo prodire: *Sordidati*, inquit Cicero Ver. 2.25. *maxima barba & capillo Romæ biennium propè fuerunt*. Quod à Caligula factum fuiſſe refert Suetonius *c.* 24. *n.* 6. qui *morte Druſillæ audita, adeò mœroris impatiens fuit, ut repentè ab urbe noctuque profugerit, rurſuſque redierit barba capilloque promiſſo*, Et hoc indicat Plinius Epiſt. 7. 27. 14. ubi ait *moris fuiſſe reis capillos ſummittere*. Livius lib. 2. 23. *Ad hoc promiſſa barba & capillo efferaverant ſpeciem oris*, & lib. 44. 19. *Alexandrini legati ſordidati barba & promiſſo capillo cum ramis oleæ ingreſſi curiam, procubuerunt*. Julius Cæſar, teſte Suetonio *c.* 67. *n.* 3. *audita clade Titurriana barbam capillumque ſummiſit, nec ante dempſit quam vindicaſſet*. De Antonio victo refert hæc Plutarchus: Καὶ κόμην μὲν ἀτημελῆ καὶ βαθὺν πώγων μετὰ τὴν ἧτταν ἄθυε [illegible] αὐτῷ καθειμένῳ. Herodianus *lib.* 5. 2. 6. ait Macrinum *Antiochiæ barbam nutriſſe mœſtitiæ cauſſa*. Et Gellius *lib.* 3. *cap.* 4. refert Claudium Aſellium tribunum plebis *cum eſſet reus, in contemptum populi barbam non deſiiſſe radere*. Nec ſolùm id ab his, qui contumeliam patiebantur, fiebat, ſed à populo, aut etiam à cognatis. Sic enim ſcribit Livius *lib.* 6. 16. *Conjecto in carcerem Manlio, ſatis conſtat magnam partem plebis veſtem mutaſſe, multoſque mortales capillum ac barbam promiſiſſe*. Sed & Seneca *Contr.* 30. teſtatur Romanos *in honorem alicujus quem lugebant, veſtem ſordidam ſumpſiſſe, & barbam capilloſque demiſiſſe*.

15 Et quia hoc plerumque ad calumniam & injuriam, quaſi accuſationis loco fiebat, ut ſcribit Juriſconſultus Ulpianus *l.* 15. *de injur.* quia fortè, ut apparet ex eodem Senecæ loco, ambulabat eadem via quis cum eo, quem alicujus criminis conſcium arguebat, ejuſque veſtigia calcabat: ideò Venulejus *l.* 39. *eo. Tit.* refert vetitum fuiſſe *ne quis veſtem ſordidam rei nomine in publico haberet, capillum ſummitteret, barbamve demitteret, niſi ita conjunctus eſſet affinitate, ut invitus in reum teſtimonium dicere cogi non potuiſſet*. Ad hoc pertinet illud Senecæ *Troad. act.* 1. *n.* 83.

Solvite crinem, per colla fluant
Mœſta capilli.

Quibus ex locis apparet, antiquitùs capillos longos quidem gerere moris fuiſſe, ſed ita contextos & compoſitos, ut ornatui eſſent, mœſtitiæ verò cauſſa demitti. Cujus rei neminem ſcio, quem ad teſtimonium certiùs citare poſſim, quàm Joſephum *lib.* 14. *antiq. cap.* 77. apud quem Sameus Herodem accuſatum objurgat, quòd præter morem reorum non demiſſo capillo κόμην ἐνθρέψας prodierit, ſed τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένος τῇ συνθέσει τῆς κόμης. Sic etiam Cicero pro Roſcio Amer. c. 46. *Ipſe verò ait quemadmodum compoſi-*
16 *to & delibuto capillo paſſim per forum volitet*. Alii verò, quemadmodum diximus, non demittebant crines, ſed eos omnino radebant. Exempla multa hac de re Plutarchus in Pelopida poſuit *p.* 296. *E.* Thebani enim Pelopida mortuo *omnes ut indicarent luctum, raſerunt non ſolum ſe, ſed & equos*. Alexander Magnus audita Phocyonis * nece, *raſit non ſolùm crines equorum & mularum, verumetiam radi juſſit civitatis murorum apices, ut viderentur una lugere*; hoc eſt enim indicium mœroris & luctus. Hoc Admetum Regem Phæreorum in morte Alceſtis uxoris fieri juſſiſſe ita refert Euripides n. 428.

Τέθριππά τε ζεύγνυσθε, καὶ μονάμπυκας
Πώλους, σιδήρῳ τέμνετ' αὐχένων φόβην.

Tom. I.

Suetonius narrat in Caligula *c.* 5. *n.* 4. *Regules quoſdam, audita Germanici morte, barbam poſuiſſe, & uxorum capita raſiſſe, ad indicium maximi luctus*. Atque in antiquorum funeribus id ſolemne fuiſſe patet. Herodianus *lib.* 4. 8. 12. ait Antoninum Imperatorem, *libertum quendam ſepelientem, ut Achillem imitaretur, omni genere animalium circa corpus mactato, etiam capillum conſecrare voluiſſe: cumque eſſet raro capillo, & crinem quæreret, ut imponeret ignibus, & ridiculus propterea eſſet, quos habebat tamen totondiſſe*. Cujus ſolemnitatis ratio refertur ab Homero Ιλ. ψ. *n.* 46. quum ait Achillem flendo Patroclum, ut juſta ei perſolveret, crines raſiſſe.

Κειρέμεναί τε κόμην, ἐπεὶ οὔ μ' ἔτι δεύτερον ὧδε
Ἵξετ' ἄχος κραδίην ὄφρα ζωοῖσι μετείω.

Id eſt, *Ne unquam poſtea plorem quoad vixero*. Deinde narrat *n.* 141. omnes Achivos Patroclum ſuis capillis cooperuiſſe, Achillem verò flavam comam abſcidiſſe:

Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην.

ab Euſtathio Ιλ. β. *p.* 124. appellatur πενθήρης πλοκαμός. Sic Sophocles in Ajace, quum Teucer eum ſepulturæ mandat, jubet filio ejuſque matri unà ſecum capillos offerre *n.* 1199.

Κόμας ἐμὰς καὶ τῆς δὲ καὶ σαυτοῦ τρίτον
Ἱκτήριον θησαυρόν.

& in Electra Oreſtes in Agamemnonis ſepulchro ſic ait *n.* 50.

Ἡμεῖς δὲ πατρὸς τύμβον, ὡς ἐφίετο,
Λοιβαῖσι πρῶτον καὶ καρατόμοις χλιδαῖς στέψαντες.

& Electra ſic loquitur *n.* 450.

— σὺ δὲ
Τεμοῦσα κρατὸς βοστρύχων ἄκρας φόβας,
Κἀμοῦ ταλαίνης, σμικρὰ μὲν τάδ' ἀλλ' ὅμως
Ἄχω, δὸς αὐτῷ τήνδ' ἀλιπαρῆ τρίχα.

tum in Oreſte Euripides n. 66.

Κόμης ἀπαρχὰς καὶ χοὰς φέρουσ' ἐμάς.

Alexander Magnus Hepheſtione mortuo dicitur apud *Arrian. p.* 472. Κείρασθαι ἐπὶ τῷ νεκρῷ τὴν κόμην. Plato in Phæd. *p* 67. *A.* Σωκράτης καταψήσας οὖν μου τὴν κεφαλὴν καὶ ξυμπιέσας τὰς ἐπὶ τῷ αὐχένι τρίχας (εἰώθει γὰρ ὁπότε τύχοι παίζειν μου εἰς τὰς τρίχας) αὔριον δὴ ἴσως ὦ Φαίδων, τὰς καλὰς ταύτας κόμας ἀποκερῇ. Erat enim moriturus Socrates: Itaque, inquit Phædon, *contrectans poſteriores capitis mei capillos, quibuſcum ſæpiſſimè ludere ſolebat, Cras, dixit, o Phædon forſitan hanc pulchram reſecabis comam*. Et ſanè etiam ſetis juvencorum ſacrificari in ſepulturis legimus apud Virgilium *lib.* 6. *Æneid. n.* 243.

Quatuor hic primum nigrantes terga juvencos
Conſtituit, frontique immergit vina ſacerdos:
Et ſummas carpens media inter cornua ſetas
Ignibus imponit ſacris libamina prima.

Pulchrè itaque Maximus Tyrius *Orat.* 8. comam eſſe dicit τὸ τελευταῖον δῶρον ἤδη καταδαπτομένῳ. Sed & noviſſimè ex Froiſſardo didicimus Gaſtone de Foix mortuo patrem ſuum mœſtitiæ cauſa capillos omnino amputaſſe. Porrò & in reatu conſuetum fuiſſe miſerationis ergo 17 crines radere, ſatis conſtat ex Sidonio Apollinari *lib.* 1. *epiſt.* 7. quum ita ſcribit: Pauci medii dies, & in tractatorium frequens Senatus procedit noſter ad curiam, paulò antè detonſus pumicatuſque, quum accuſatores ſemipullati atque concreti, nuncios à Decemviris operirentur, & ab induſtria ſqualidi præripuiſſent miſero debitam miſerationem ſub invidia ſordidatorum. Id verò apertiùs patet ex Suetonio de Vitellii ſupplicio hæc dicente *c.* 17. *n.* 2. *Per totum viæ ſacræ ſpatium reducta coma ceu noxii ſolent*. Apud Hebræos inſtitutum legitur *Num.* 6. *n.* 11. ut *Nazareni*, hi videlicet qui ut liberiùs vacarent legi, ſe à commercio profanorum abdicabant, *non tonderentur*: & in omni tempore ſeparationis ſuæ cautum erat, *ne novacula tranſiret ſuper caput Nazareni*, *niſi*

R 2

* *Hepheſtionis Plutarchus.*

niſi ſi quando caſu fortuito mortuus fuiſſet quiſpiam coram eo. Sacerdotibus Deus optim. maxim. vetuerat *Lev.* 19. *n.* 27. *ne in rotundum attonderent comam, nec raderent barbam*. Atque ut Regis Hebræorum Davidis legatos irrideret Hannon, ferunt hiſtoriæ *Paral.* 1. *c.* 19. *n.* 4. *eos raſiſſe, tum etiam præcidiſſe tunicas eorum à natibus uſque ad pedes*; qui quum abiiſſent & hoc Davidi mandaſſent, juſſi ſunt ab eo, *manere in Hiericho, donec creſceret barba*, ne contumelioſi eſſent. Ideò etiam ait Aimoinus monachus *lib.* 4. *hiſtor. Franc. c.* 2. Sadregeſilum ducem Aquitanorum à Dagoberto Rege Francorum fuiſſe flagellis cæſum, & *barba* raſione deturbatum. *Apud Indos qui maximum aliquod delictum perpetraverat, à Rege tonderi jubebatur*; ἐσχάτης οὔσης ταύτης ἀτιμίας, inquit Stobæus *Serm.* 42. ex Nicolai ſcriptis.

19Et apud Francos promiſſa *barba* intonſuſque capillus regiæ nobilitatis olim inſigne erat, unde Clodionem Regem comatum cognominatum fuiſſe tradunt. Et Clodoveus, ut in principio dicebas, cæſariem prolixam gerebat, ut & omnes quotquot fuere antiqui Reges Franciæ, ut teſtatur Eguinardus Caroli Magni alumnus. Sic enim ait: *Et opes & potentia Regni penes Palatii præfectos qui Majores domus dicebantur, & ad quos ſumma imperii pertinebat, erant: neque Regi aliud relinquebatur, quàm ut regio tantum nomine contentus, crine profuſo, barba ſummiſſa, ſolio reſideret, ac ſpeciem dominantis effingeret*. Agathias itaque ait *lib.* 1. *Goth.* Clodamirum filium Clodovei regis Franciæ ipſumque Aureliæ Regem, in bello contra Burgundiones occiſum fuiſſe, ab illiſque agnitum, *quòd in eo comam profuſiorem, quæ illi ad tergum protendebatur, animadvertiſſent. Neque enim*, inquit, *fas erat Francorum Imperatoribus comam tondere, ſed à pueris intonſi manent, atque adeò ut à tergo his defluant crines, nam à fronte diſcriminati utrimque feruntur. Nec ſanè Turcarum more Barbarorumque impexi & ſqualidi ſordidioreſque capilli his ſunt vel alias calamiſtrati & indecenter perplexi, ſed varia his ſuperinfundunt unguenta, & diligenter pectendo expoliunt: idque perinde præcipuum & regium decus conſtitutum eſt, ſolis ut regibus permittatur; nam ſubditi circumtonſi ſunt omnes, nec prolixior his coma conceditur.* Hactenus ille. Itaque refert Gregorius Turonenſis Hiſt. 11. 41. Clodoveum Chararicum Regem vinctum totondiſſe; quoniam verò minabatur ſibi cæſariem ad creſcendum laxare, ipſum interfeciſſe. Digna verò Chrotildis Reginæ hiſtoria, quæ ab eodem auctore recenſeatur. *Filios Clodomeri, Childebertus patruus deliberabat utrum inciſa cæſarie ut reliqua plebs vivere permitteret, an interficeret: ad Chrotildem matrem, quæ hos parvulos nepotes unico affectu diligebat, miſit Arcadium cum forcipe, ac evaginato gladio optionem ei datis utrum inciſis crinibus eos vivere juberet, an jugulari*. Quæ reſpondiſſe fertur, *ſatius ſibi eſſe mortuos quàm tonſos videre*. Refert etiam de Gundebaldo, qui filius Clotarii Regis putatus diligenti cura enutritus fuerat, *ut regum iſtorum mos eſt, crinium flagellis per terga demiſſis*. De eodem Aimoinus monachus ſic ſcripſit *lib.* 3. *cap.* 6. *Gundebaldus in Galliis natus, moreque regum à matre enutritus (uti conſuetudo antiquis Franciæ fuit Regibus) capitis comam gerebat profuſam*. Porrò morem hunc uſque ad Petri Lombardi Pariſiorum Antiſtitis tempora *Beatus Renatus lib.* 2. *rer. Germ.* ait duraſſe, quem is velut indecentem & ineptum tollendum perſuaſerit: atque hæc illis Francis antiquiſſimæ obſervationis eſſe, teſtimonio eſt Claudiani verſus ad Stiliconem *n.* 202.

— *ingentia quondam*

Nomina crinigero flaventes vertice Reges.

Qua de cauſa ait Gregorius Turonenſis Francos Rheno tranſacto Thuringiam tranſmeaſſe, ibique juxta pagos
20vel civitates reges crinitos ſuper ſe creaviſſe. Sed eo redeamus, unde digreſſi ſumus. Num raſura illa, ſi ad naturam referenda ſit ratio, intemperiem notat? hoc enim fieri ſolitum eſt ab iis qui aut ſordidi natura ſunt, aut calorem ægrè moleſtèque ferunt. Quemadmodum de Julio Cæſare refert Suetonius *c.* 45. *n.* 3. *Circa corporis curam*, inquit, *moroſior, ut non ſolùm tonderetur diligenter ac raderetur, ſed velleretur etiam, ut quidam exprobrarunt*. Ægyptiorum ſacerdotibus pro more fuiſſe prodidit Herodotus *in Euterp. p.* 116. *nedum mentum ſed & totum corpus eradere, ne quid iis inter Deorum cultum, aut pediculi aut alterius ſordis crearetur*. Refert in verbo ἀποδύτης Suidas *id mulieribus Romanis aliquando accidiſſe, quum ſcilicet prurigine adeò laborarent, neceſſe habuiſſe caput totumque corpus vellere; quapropter ſimulacrum Veneris confinxiſſe pectinem ferentis, & barbata, ut ea ſibi capillos reſtauraret*. Sed & hæc raſura ſummæ impudicitiæ mollitieique imputata eſt P. Sulpitio Gallo homini à P. Scipione Africano, qui teſte Gellio *lib.* 7. *cap.* 12. his uſus eſt verbis: *Nam qui quotidiè unguentatus adverſum ſpeculum ornetur, cujus ſupercilia radantur, qui barba vulſa feminibuſque ſubvulſis ambulet*, &c. *cumne quiſquam dubitet quin idem fecerit quod cinædi ſolent?* Hoc verò impudicitiæ ſignum interpretatus eſt Cicero *pro Roſc. Comœd. c.* 7. in Cajum Fannium, his verbis: *Oro atque obſecro vos qui noſtis, vitam utriuſque conferte; qui non noſtis, faciem utriuſque conſiderate, nonne ipſum caput, & ſupercilia illa penitus abraſa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? nonne ab imis unguibus, uſque ad verticem ſummum, (ſi quam conjecturam adfert hominibus tacita corporis figura,) ex fraude, fallaciis, mendaciis conſtare totus videtur? qui idcircò capite, & ſuperciliis ſemper eſt raſis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur*. Calvities etiam, ad quam propiùs hæc raſura accedit, opprobrio maximo erat. Eliſeus *Reg.* 2. *cap.* 2. *n.* 23. quum *aſcendiſſet Bethelem: puerique illuſiſſent ei dicentes, Aſcende calve, aſcende calve, maledixit eis: egreſſique ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros*. Itaque etiam Homerus de Therſite viro omnium turpiſſimo ait Iliad. 2. 219.

φοξὸς ἔην κεφαλὴν, ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη.

Id eſt:

Parvum caput illi erat, cui adhuc rarus percurrebat capillus.

Julius Cæſar, inquit Suetonius *c.* 45. *n.* 2. *calvitii deformitatem iniquiſſimè ferebat, & obtrectatorum ſæpè jocis obnoxiam expertus eſt, ideòque deficientem capillum revocare à vertice aſſueverat*. Tiberium *quia calvus erat, deriſit* apud *Dion. lib.* 58. *p.* 633. *A.* Sejanus, qui *Floralibus omnia calvorum miniſterio peragebat, lumen quoque diſcedentibus à theatro per puerorum raſis capitibus quinque millia præbuerat*. Sed & Galba * cum *vulſo corpore eſſet, galericulum capiti propter raritatem capillorum adaptavit, & annexit, ut nemo dignoſceret*. Domitianum etiam *calvitio ita offenſum fuiſſe, ut in contumeliam ſuam traheret ſi cui joco vel jurgio objectaretur, & libellum De cura capillorum edidiſſe*, Suetonius teſtis eſt *c.* 18. *n.* 3. Sanè verò, ut tandem me colligam, hæc vulſura capitiſque raſio nuræ eſt deformitatis; ab hiſque nimirùm inventa, qui ne hic defectus ſibi eſſet opprobrio, ut cæteris pares eſſent, tonſuram ad raſionem uſque introduxerunt: quum tamen penitus hoc fatuitatem redoleat, abraſuræque ejuſmodi neſcio quid ſapientiæ homini detrahere videtur. Quod obſervari plerique teſtantur in iis qui ſeverioris Philoſophiæ ſunt profeſſores. Sed & illius magni Samſonis vires tum demum defecerunt, quum à Dalila raſus eſt, *Jud. c.* 16. *n.* 9. Feruntque hujuſmodi Philoſophos omninò intonſos eſſe, quam ad rem alluſit hoc verſu Plautus in Rudente 2. 346.

Capillum promittam, optimum eſt, occipiamque hariolari.

Apollonius Tyanæus etiam præſtigiator magnus comatus fuit teſte Philoſtrato. Quid verò commemorem de Numa Pompilio, quem *Plutarch. in Numa p.* 70. *D.* & *Ovid. lib.* 3. *Faſtor. n.* 338. dicunt à Jove impetraſſe, ut hominis capilli ad faſcinationem prodeſſent? Lubens omitto Æſculapii mentionem apud *Arnob. lib.* 6. *contra gentes*.

* *Othonem dicit Suet. c.* 12. *n.* 3.

tes. pag. 106. qui prolixa *barba* ſempet à pictoribus & poetis fingitur. MISOP. Jam à principio memini me dixiſſe non ita crines *barbam*que amputari debere, ut quis calvus omninò eſſe videatur. Sed id honeſtum decuſque putavi, ſi quis non ita promittat *barbam*, verùm eo pacto comminuat, ut nihil tamen deſit decoris virilis & boneſtatis, atque ideò niſi tibi aliud videtur, ſatis hac de re luſimus, tu tuo more vivito, & nos ama.

Poſtea ſatis corporis & animi exercitatione recreati, quum jam receptui propinqua nox caneret, rediimus, & omnes qui unà eramus, plauſimus eorum ingenio, & induſtriæ.

BARBARI primis Græcis dicebantur reliquæ nationes; unde Plaut. Aſin. Prol. n. 11.

Marcus vertit Barbarè.

id eſt, Latinè. Romani poſtea, præter ſeipſos & Græcos, cæteros omnes appellavere *Barbaros*. Item gens quælibet eam *barbaram* vocat, cujus linguam non novit. Ovid. Triſt. v. 10. 37.

Barbarus hic ego ſum; quia non intelligor ulli:
Et rident ſtolidi verba Latina Getæ.

Chiflet. Anaſt. Childer. c. 5. Olim propriè Phryges ſunt appellati. Euripides ſæpè in Oreſte, & Interpres Sophoclis in Ajace Maſtigophoro. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 1. 13: 11. 19. *Cerd. in Virg. Æneid.* x1. 777. Ægyptiorum conſuetudinem ſecuti quibuſdam animantium imaginibus animi ſenſa expreſſerunt, ut Idanthurus Scytharum Rex, qui ad Darium trajecto Iſtro bellum minantem eas literas miſit, in quibus murem, ranam, avem, jaculum, aratrum pinxerat: neque ullum verbum præterea addidit: è quorum animantium figuris alii Scythas imperium Dario tradituros interpretabantur, quòd ex mure domos, ex rana aquas, ex ave aerem, ex jaculo arma, ex aratro regionem ſignificari dicerent: alii non poſſe Scytharum tela à Perſis evitari, niſi illi è Scythia tanquam aves evolarent, aut terram, aut aquam, tanquam mures & ranæ ſubirent. *Bargeus de Obeliſc. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1913. *D.* Per viſcera hominum augurabantur. Porphyr. 11. de *Barbaris* dicit: δι' ἀνθρώπων σπλαγχνίζεσθαι. *Stuck. de Sacrif. p.* 193. Antoniana conſtitutione, ſublato omni gentis, ſeu Romani ac peregrini in orbe Romano diſcrimine, quacunque tandem patria, modò intra Romani imperii fines eadem foret, orti, omnium aliorum bonorum ac dignitatum, palatinarum, ut eædem ſunt illo ævo appellatæ, civilium, aut militarium promiſcuè facti ſunt participes. Adeò quidem, ut paullatim *Barbari* quoque, ſeu nati extra eoſdem Romani orbis fines ad Romanorum magiſtratus ac dignitates, unà cum data iis civitate ſint evecti. Id utique ante exitum adhuc ſequentis poſt latam Antonianam conſtitutionem ſeculi, ſub Theodoſio ſeniore contigiſſe docet, ac ſimul haud obſcurè redarguit Syneſius in Oratione de Regno ad Arcadium ejus filium p. 25. Ita ſub Arcadio & Valentiniano Conſulibus duo *Barbari* Conſules: Fravitta, unus è *Barbaris* Arcadii ducibus, Conſul ab eodem, ut tradit Zoſim. v. 20. & ex Idatii & Caſſiodori Faſtis præterea liquet, deſignatus; ſub Honorio autem, & geminato quidem Conſulatu, præclaris de eodem inſuper Claudiani panegyricis nobilitatus Stilicho. Hujus inſtituti illuſtre in primis documentum præbet immutata, quæ olim ante civitatem toti Italiæ, aliiſque dein provinciis, aut civitatibus extra Italiam, ac tandem omnibus in orbe Romano, obtinuit militiæ ratio. Quomodo nempe factum eſt, ut quæ antea legiones è Romanis tantùm, ſeu urbanis iidem, ſeu Latium, ſeu Italiam habitarent, civibus conſtabant, è provincialibus poſtea ut plurimum deligerentur: quæ auxilia verò è ſociis olim, ſeu provincialibus deligebantur, ea è nationibus *Barbaris*, quæ vel pretio, vel ſponte, in eam ſe militiam dabant, conſcriberentur? Unde paullatim, & confuſo omni priſcæ Romanorum militiæ inſtituto factum, ut *Barbari*, qui necdum Romanorum jugum ſubierant, nec inter ſubjectos populos, vel provinciales relati, legionibus ſubinde ſint immixti, aut legiones etiam de eorum militibus dictæ: cives autem Romani, ſeu legionarii, quod docet Veget. 11. 3. addita etiam ejus rei cauſa, in auxiliis, quæ alioquin è *Barbarorum* populis iis temporibus conſcribebantur, ſubinde militarent. *Spanhem. ad Conſtitut. Antonin. Imper. Exercit.* 11. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* x1. *p.* 157. 158. 159. 160. Nomina *Barbarorum* Regum non iiſdem literis exarabantur ab auctoribus, neque pronuntiabantur eodem vocis ſono. Herodotus, & qui eum ſunt conſecuti Latini ſcriptores Seſoſtrin vocant, quem Diodorus Siculus Seſooſim nominat. Et ſanè veriſimile eſt, Rhamiſem, de quo Plin. xxxvi. 8. eundem fuiſſe cum Rhameſe, de quo Euſebius teſtatur in Ægypto regnaviſſe ſexaginta ſex annos, nimirùm ab anno 3880. ad annum 3946. & cum Rhameſte, cujus in Auguſti obeliſco, qui in circo fuerat poſitus, fit mentio: quando in eadem fermè tempora incurrunt, & idem nomen eſt, ſi ex Rhameſte unicam literam dempſeris, aut ſi Rhameſi eandem addideris. *Bargæus de Obeliſc. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1915. *B.*

BARBARICA opera ſunt dicta, quæ à *Barbaris* emanarunt. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 39. *Bergier. de Viis Milit.* IV. *Sect.* 22. §. 3. Fortè per contractionem quaſi *Barbaricaria*. Strabo enim xiv. p. 455. ſcutorum anſas, inſignia & criſtas vocat *Carica*. Cares verò Homer. *Iliad.* B. 867. vocat βαρβαροφώνους, & Heſychius ὑπὸ βαρβαρικόν. Et βαρέας inter telorum militarium genera numerat Herodian. v11. 9. 12. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* 111. 22.

BARBARICARII, qui perperam in Notitia Imperii corrupto nomine *Brambaricarii* dicuntur, potuerint vocari ab armis, quæ modo, quem mox dicam, ornata geſtabant hi milites, vel fortè quòd ex *Barbarico* loco Romanis minimè ſubjecto eſſent collecti. Erant, qui armorum fabricis deputati ſunt, à quibus caſſides bucculæque auro & argento tegebantur. Valentinianus, Valens & Gratianus leg. 1. Cod. de Fabricenſibus: *Cum ſena per tricenos dies ex ære, tam apud Antiochiam, quàm apud Conſtantinopolim à ſingulis Barbaricariis caſſides, ſed & buccula tegerentur: octo verò apud Antiochiam caſſides, totidemque bucculas per dies triginta, & tegerent auro, & deaurarent.* Pancir oll. Notit. dignit. imp. Occid. c. 39. & 72. Bergier. de viis Milit. IV. Sect. 22. §. 1. & 5. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 22. Buleng. de Imp. Roman. v1. 67.

Barbaricarii etiam dicuntur, qui ex auro coloratis filis exprimunt formas hominum, animalium & aliarum ſpecierum, imitantes ſubtilitate veritatem. Ita hos appellat Conſtantin. Cod. x. de excuſ. artif. leg. 1. Donat. ad Virg. Æneid. x1. 777. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 39. & 72. *Bergier. de viis Milit.* IV. *Sect.* 22. §. 2. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 22. *Buleng. de Imp. Roman.* v1. 67.

BARBARICORUM agentes tres. Eorum officium erat ſcribere numerum armorum, quot haſtæ, ſcuta, caſſides, & id genus alia, ſingulis diebus ad uſum militum fabricarentur, quot armariis inferrentur, impenſas in eis factas, & ferri fabricis illati quantitatem, & ſimilia. *Pancirol l. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 72.

BARBARICUM eſt *Barbarorum* locus, vel regio ex Græcorum imitatione. Βαρβαρικὸν enim, ut Ammonius ait, locum vel regionem *Barbarorum* ſignificat; aut fortaſſe dicitur *Barbaricum*, quemadmodum & hoſticum apud Liv. v1. 31. *Romano contra in hoſtico commorandi cauſa erat, ut hoſtem ad certamen eliceret.* Valentinianus & Gratianus in l. 1. Cod. quæ res exportari non debent. *Ad Barbaricum transferendi vini, olei, & liquaminis nullam habeat quiſquam facultatem.* Mag. Miſc. 111. 12. Pancir oll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 79.

BARBATUS cognomen eſt Horatiorum & Scipionum. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5. Ejus ratio reddi certa nulla poteſt. *Auguſtin. de Fam. Roman. in Horatia.* Neſcio, quomodo Johannes Glandorpius in cognominum Indice *Barbati* cognomen reperiri ſcribat in Capitolinis & Meſſalis, cum hæc, uti & *Barbatus*, cognomina eſſent. *Urſat.*

de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. *pag.* 569. *C.*

BARBITOS tribus tendebatur nervis. Hoc eſt uſa multùm Sappho, & Alcæus: quapropter *Leſbium* appellat Horat. Od. I. 32. 5. Genus erat citharæ graviùs aliquanto ſonantis: quocirca Pollux IV. 9. t. etiam *βαρύμιτον* dictum prodit. *Scal. Poet.* I. 48. *Turneb. Adv.* IX. 13. *Buleng. de Theatr.* II. 45. *Rhodig. Ant. Lect.* IX. 4. *Volaterr. Comment. Urban.* XXXV. *p.* 1189. *A.*

BARBULÆ cognomen à *barba*, cujus auctorem aliqui faciunt primum *barbæ* cultorem, aliqui primum magnæ *barbæ* nutritorem. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 569. *C.* Fuit Æmiliorum. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5. Quatuor fuerunt *Barbulæ*, qui totidem Conſulatus, Dictaturam unam, triumphos duos conſecuti ſunt. Primus fuit M. Aemilius Q. F. L. N. Dictator fuit comitiorum habendorum cauſa anno ab U. C. 432. Hunc quidam M. F. appellant, ſed ego titulum ſequor, & denarium, in quo M. Aemilius Q. F. *Barbula* Conſul fuiſſe dicitur, annum tamen Conſulatus nondum reperi. Hujus frater Q. Aemilius à Verrio appellatur Q. F. L. N. Conſul fuit quadriennio poſt cum C. Junio Bubulco Bruto. Eundem collegam habuit tertium Conſulem in ſecundo conſulatu anno ab U. C. 442. Amboque eodem menſe triumpharunt, Brutus Nonis Sextilibus de Samnitibus, *Barbula* Idibus de Etruſcis. Secutus eſt L. *Barbula* Q. F. Q. N. Conſul anno primo belli Tarentini, cujus collega fuit Q. Marcius Philippus. Ambo triumpharunt: Philippus eodem anno de Etruſcis, *Barbula* proximo anno Proconſule de Tarentinis, Samnitibus & Sallentinis a. d. VI. Idus Quintiles anno ab U.C. 473. Quartus fuit M. Aemilius, quem Verrius L. F. Q. N. notat Conſulem cum M. Junio Pera anno ab U. C. 523. Hic fortaſſe eſt in denario Q. F. dictus, convenit enim prænomen. Nec diſpliceret, ut hunc Q. F. L. N. appellaremus; ut tempora Conſulatuum quadrarent aptiùs. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Æmilia.*

BARCA Latinorum puto eſſe tractum à Græcorum *βαρῖα*, quod & ipſum onerariam navem ſignificat. Iſidor. XIX. 1. *Barca eſt, quæ cuncta navis commercia ad littus portat. Hæc merces in pelago propter nimias undas ſuo ſuſcepit gremio. Ubi autem appropinquaverit portus, reddit vicem barcæ navi, quam accepit in pelago.* Retinent hoc nomen in ſuis onerariis navibus, qui ad lacum habitant Lemannum. *Scheffer. de Milit. Nav.* IV. 1. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 88. *Buleng. de Imp. Roman.* VI. 6. *Barth. Adv.* XXXIII. 14. Lamiis navibus non eſſe ſimiles Ethicus Hiſter auctor eſt. Harum Herodotus meminit in Terſichore. Hodie quoque hoc ferè nomine nuncupantur vulgò Græcis æquè ac Italis. *Gyrald. de Navig. c.* 18.

BARCINO, vel *Barcinone* Anton. Itiner. & *Barcinon* Ptolem. II. 6. Hiſpaniæ Tarraconenſis urbs, quæ hodie etiam nunc magna celebritate floret: quinimò Catalauniæ regni caput habetur, vulgò *Barcelona*. Carthaginenſium priùs fuiſſe coloniam credit Auguſt. Hiſpan. Antiq. dial. IX. Coloniam Faventiam cognominatam ſcribit Plin. III. 3. ſed deductam incerto tempore à Romanis prodit loco citato. Certum hoc tamen eſt, *Barcinonenſes* immunes fuiſſe, ut habetur in leg. 8. ff. de Cenſibus. *Urſat. de Notis. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *pag.* 630. *C.*

BARDAICUS mihi magis placet, quàm *Bardiacus*, quò inclinant viri docti: & eam ſcripturam magis veram eſſe opinor, quam libri retinent, & confirmat ratio, nam *Bardaicus* à Bardæus, ut archaicus ab *ἀρχαῖος*, Achaicus ab Achæus. *Bardæi* populi ſunt Illyrici, à quibus iſti *Bardaici* cuculli. Malè igitur dubitarunt viri docti utrum à Bardis Galliæ, an ab iſtis *Bardæis* cuculli *Bardaici* dicti ſint, nam a Bardus *Bardaicus* non poteſt dici. *Bardaici* quoque cuculli militare geſtamen. Calceos etiam *Bardaicos* militum reperio appellatos. Juven. XVI. 13.

Bardaicus judex datur hæc punire volenti
Calceus & grandes magna ad ſubſellia ſuræ.

Nec aliter enim procedit *σύνταξις* quàm hoc modo: *hæc punire volenti datur judex, calceus bardaicus & grandes ſuræ.* Per quæ militarem judicem intelligit, centurionem, aut tribunum, cui grandes ſuræ, & calceus *bardaicus*. Incertum utrum de calceo intelligat, an de cucullo Martialis, cum inter res malè olentes *Bardaicum* militis ponit IV. 4. 5.

Laſſi Bardaicus quod evocati.

Salmaſ. in Capitol. Pertin. c. 8. Per *Bardiacum* intelliges potius cucullum craſſioris lanæ, quo maximè Galli utuntur. Nam *Bardi* natio eſt Galliæ, quæ maximè, ut docet Strab. III. laudationibus, rebuſque Poeticis ſtudet. De quibus Lucan. I. 449.

Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

Abſolutè ponitur *Bardiacus*, ut hoc loco, ſicut etiam apud Martialem. Senſus eſt. Ut attendas militantium commoda, ſi volueris accuſare militem, à quo fueris verberatus, miles de milite erit judex: q. d. militi favebit, & tibi adverſabitur. ut per *bardocucullum*, caligas & grandes ſuras deſcribat ipſum centurionem, qui geſtare ſolet in caſtris cucullum *bardiacum*, & calceum clavatum, & qui magnus proceruſque eſt. *Britannicus ad Juvenalem.* Cujus interpretatio de cucullo præ Salmaſii de calceo verior eſt, idque ex ſententia Poetæ. Datur judex *Bardaicus* grandiſque calceus, id eſt, caliga, vel campagus, & grandes ſuræ, per quæ omnia deſcribitur Tribunus, vel Centurio. Simplicior itaque ſententia eſt: *Bardaicus judex*, id eſt, bardocucullo veſtitus, ſive ille ex craſſiore lana, ſive ex caprarum pilis, & cilicio confectus. Qualem propterea Centurionem fortaſſe *hirſutum capellam* audacter appellat idem v. 155. non tam quod capillis ac barba promiſſa, ſed quod ſago hirſuto atque villoſo indueretur. Gemina Claudiani ſententia in Rufin. II. 85.

Mœrent captiva pellito judice leges.

Ferrar. de Re Veſt. II. I. 21. Videſis etiam *Donat. Dilucid. in Capitolinum p.* 898. *Rader. in Mart.* I. 54. 4.

BARDI veteres Galliæ vates fortia virorum illuſtrium facta heroicis compoſita verſibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt. Ammian. XV. 9. *Buleng. de Theatr.* II. 39. *Valeſ. ad Ammianum.*

BARDOCUCULLUM vir eruditiſſimus ad Mart. XIV. 117. & Meurſ. Gloſſat. Græco-barb. interpretantur pallium viaticum, attexto cucullo, quo peregrè uterentur. Eſſe enim à Gallica voce *bardus*, notante viam. Heſychius: *Βαρδοὶ, αἱ ὁδοὶ, παρὰ Γαλάταις.* Et ſanè Germanis & Belgis *fard*, ſeu *baert* eſt iter, profectio, à *faren*, ſeu *baeren*, quod eſt proficiſci, in itinere eſſe. *Voſſ. Lex. Etymol. Raynaud. de Pil. Sect.* 15. Heſychius eſt inemendatus. Nam ſana lectio: *Βαρδοὶ ἀοιδοὶ παρὰ Γαλάταις*, hoc eſt, *Bardi vates apud Gallos.* Lucanus de illis ſupr. in *Bardaicus*. Raynaud. & Voſſ. l. l. *Santonicum* vocat Mart. XIV. 138.

Gallica Santonico veſtit te bardocucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

Et *cucullum Santonicum* M. Juven. VIII. 145.

Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Santones verò in Galliis. Et à Lingonibus, qui itidem in Galliis, *Lingonicus* dicitur à Mart. I. 54. 4.

Sic interpoſitus villo contaminat uncto
Urbica Lingonicus Tyrianthina bardocucullus.

Fuit cucullus craſſus, ſive humile & craſſum veſtis genus, accommodatum vilibus perſonis & ſervis privatorum vilioribus, rupicibus illis ac petronibus, qui ferè ſunt craſſi ingenio & *bardi*. Unde à Martiale modò opponebatur urbicis, id eſt, Romanis purpuris, perelegantibus ac pretioſis. Et viliſſimum tegumenti genus fuiſſe apparet. Martialis enim per ludibrium modò ſimiorum penulam eſſe dixit. *Raynaud. l. l. & Ferrar. de Re Veſt.* II. I. 21. Non ſicut cucullus tegebat caput duntaxat, ſed penulæ attexebatur, ulteriùs tegenti corpus: juxta illud de hoc ipſo indumento apud eundem I. 93. 7.

Cerea

Cerea ſi pendet lumbis & trita lacerna;
Dimidiaſque nates Gallica palla tegit.

Quæ eſt bardocuculli Gallicani periphraſis. *Raynaud. l. l.* Erat acutus & faſtigiatus in metam: quales erant *cuculli* vetuſtiſſimorum monachorum; hodieque ſunt Carthuſianorum & Capucinorum. Sed quia erant longiores, non recti ſtabant, ſed inflectebantur, ut quoque vulgò videre eſt in pileolis nautarum, aliorumque hominum vilium. Ab eo igitur, quòd incurvarentur, flexum illum *uncum* (ita enim MSS. optimi) videtur appellare Martialis, & apud illum legendum:

Sic interpoſito vilis contaminat uncô.

Revera enim uncantur, quum ita flectuntur. Sic igitur, inquit, homo tectus *Bardocucullo* purpuratis immixtus deridetur, quando ſcilicet uncus ille flexus riſum ſpectantibus movet. *Scriver. in Mart.* 1. 54. 4. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 392. *b. C.*

BARILLIS, quem Catellianus Cotta in Memorabilibus in verbo Vinitor, Romanorum, id eſt, noſtri temporis menſuram eſſe aſſerit, conſtat ex congiis quatuor, congitellis verò octo, pettitis autem duobus & triginta. Vino puro, aut aqua pura plenus, pendet noſtri temporis libras centum ſeptuaginta, & libræ beſſem, antiquarum verò libras centum ſeptuaginta octo, uncias undecim, drachmas quinque, ſcripula duo, grana octo. *Patus de Græc. & Roman. Menſ.* IV. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IX. *p.* 1651. *D.* 1653. *D.*

BARIS navigii genus eſt. Teſtes ſunt Heſychius & Suidas. Jonum id vocabulum eſſe Corinthus auctor eſt. Videntur & illi à Barbaris accepiſſe: ac propterea, puto, Euripides βαρβάρων βάριδας dixit. Et à quibus potius, quàm Ægyptiis? Nam Herodotus in Euterpe, cum locutus eſſet de genere navigii Ægyptiaci, atque id nominaſſet βᾶριν, ſubjicit: *hoc enim his navigio eſt nomen*. Propertius quoque, qui unus Latinorum uſus videtur, ſic de Ægypti regina ſcribit III. 9. 44.

Baridos & contis roſtra Liburna ſequi.

Voſſ. Lex. Etymol. Gyrald. de Navig. c. 18. de Var. ſepel. rit. c. 17. & Faes in illum. Calcagn. Equilat. p. 562. de Re. Naut. c. 12.

BARRIRE elephanti dicuntur. Feſtus. Gloſſæ Philox. Barrit, τρίζει, ἐλέφας βοᾷ. Gloſſæ Cyrill. Ἐλέφας κράζει, *barrit, rugit*. Spartian. Get. c. 5. *Elephanti barriunt*, imò & ipſi elephanti *barri* dicuntur. Caſſiodor. Orthog. c. 5. & gloſſæ veteres, in quibus eſt, *Barrus*, ἐλέφας. Uſus hoc pacto Horat. Epod. XII. 1.

Quid tibi vis mulier nigris digniſſima barris?

Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Venat. c. 20. Bochart. Hieroz. 1. 7. 39.

BARRITUS clamor erat militaris. Tacit. Germ. c. 3. n. 2. *Sunt hæc illis quoque carmina, quorum relatu, quem barritum vocant, accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipſo cantu augurantur.* Veget. III. 18. *Clamor, quem barritum vocant, non priùs debet exaudiri, quàm acies utraque ſe junxerit.* Exiſtimare aliquis poſſet vocem eſſe ab elephantis translatam. Sed ſecus eſt. Eſt enim vox ea à barbaris. Ammian. XXVI. 7. *Pro terrifico fremitu, quem barbari dicunt barritum.* Nec deſunt quibus videatur eſſe à Germanica voce *bare*, quæ fluctum notat. Atque hoc conantur firmare verbis Ammian. XVI. 12. *Cornuti enim & braccati . . . barritum ciere vel maximum: qui clamor ipſo fervore certaminum à tenui ſuſurro exoriens, paullatimque adoleſcens, ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum.* Sed puto, non tam eſſe à fluctibus translationem, quàm vocem petitam à communi notione Germanici verbi *baeren*, quod ſignat, clamare, tumultuari. *Voſſ. Lex. Etymol.* Germanorum igitur *barritus*, quem & Romani inſerviertes aſſumpſerunt. An quia ſyllaba illa repetita prior, ut hodie Germanis quibuſdam, *bar, bar*? an à clamore ductum, quoniam *baeren* vel *beren* hodieque ſublatè & ferociter clamare nobis ſignat? An denique ab urſis formatum, qui *beren* item nobis? & haud abſurdè ab iis petitum quòd quaſi vocem illam imitantur. Non uno loco Romanis tribuit Ammianus: ut in oratione Conſtantii Imperatoris ad milites XXI. 13. *Ita pavore torpeſcent, ut nec oculorum veſtrorum vibrata lucis ardorem, nec barritus ſonum perferant primum.* XXXI. *Et Romani quidem voce undique Martia concinentes, à minore ſolita ad majorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebant.* Lipſ. Milit. Roman. IV. 11. in Tacit. Germ. n. 12. Spanhem. in Juliani Imperat. Orat. 1. p. 234. Donat. Dilucid. in Tacit. p. 268. Cluver. German. Antiq. 1. 51. Buleng. de Omin. c. 1. Valtrin. de Re milit. Rom. v. 3. Thyſ. Rom. Illuſtr. IV. p. 103. Schedius de diis Germ. II. 4. 1.

BAS.

BASCAUDA invenitur apud Juven. Sat. XII. 46.

Adde & baſcaudas; & mille eſcaria.

Domitius Calderinus ait, ſe in codice antiquo *baſcanda* per *n* reperiſſe. In optimo MS. meo planè eſt *baſcauda* per *u*. Quid ſit, oſtendit vetus Juvenalis Scholiaſtes. *Baſcauda*, inquit, *vaſa, ubi calices lavabantur, & cacabus*. Britannicam eſſe vocem oſtendit Mart. XIV. 99.

Barbara depictis veni baſcauda Britannis:
Sed me jam mavult dicere Roma ſuam.

Sanè *Anglis basket* ſonat ſportam, vel caniſtrum. Inde, credo, *baſcauda*. Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Conviv. IV. 10.

BASIA jactare mos fuit adorantium. V. illum infr. in *Oſculum labratum*.

BASILICA priinis Romanorum ſeculis fuit magnificentior in Urbe domus, columnis & ſimulacris variis ſuperba, figuræ oblongæ, ſpectans orientem, exercendis judiciis, & negotiatorum conventibus deſtinata, non admodum hodiernis burſis diſſimilis. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 10. §. 4. Templo ſimilis, ambulationibus ampliſſimis inſtructa. Cincta enim porticibus concameratis ex coaxatis contignationibus immiſſis in paraſtatas columnis aut pilis adjunctis, ſupra quam contignationem altera eſt, & ſuperior porticus, cujus tectum teſtudinatum aliis poſtibus, paraſtatis & arrectariis ſuſtinebatur. Medium ſpatium & quaſi ſuperior porticus pluteus vocabatur, qui in utrumque latus per intercolumnia periſtyliorum liberum habebat proſpectum. Paraſtatæ verò dupli erant ad latitudinem porticus, ſicut & columnæ perpetuo ſcaporum ductu ad Baſilicæ latitudinem. Sic ferè deſcribit eam fori baſilicam, cujus architectus fuerat, Vitruv. V. 1. *Pollet. For. Rom.* 1. 2. *Regia* eſt dicta Stat. Sylv. 1. 1. 30.

Illic belligeri ſublimis regia Paulli.

Voſſ. Lex. Etymol. Siccam. de Centumv. Judic. II. 2. *Broid ad Pollet. For. Rom.* 1. 2. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* II. 16. In *Baſilicis* centumviri conveniebant, tum quod ad forum eſſent poſitæ, ubi ſemper maximus concurſus populi Romani & negotiantium fuit, tum etiam quòd extrinſecùs, licèt eſſent ſpatioſiſſimæ, patulæ porticus erant exſtructæ, cum tranſverſa ambulatione, quam *cauſidicam* vocabant, quòd cauſarum actores & advocati cum ſuis clientibus ibi commodè & frequenter ambularent & verſarentur. Quomodo in illis & in ipſis tribunalibus conſiderent, quomodo advocati cauſas agerent, & populus eos audiret, ſpectaretque, deſcribit Plin. Epiſt. VI. 33. 3. *Sedebant judices centum & octoginta, tot enim quatuor conſiliis conſcribuntur, ingens utrinque advocatio, & numeroſa ſubſellia, præterea denſa circumſtantium corona latiſſimum judicium multiplici circulo ambibat. Ad hoc ſtipatum tribunal, atque etiam ex ſuperiore baſilicæ parte, qua feminæ, qua viri, & audiendi, quod erat difficile, &, quod facile, viſendi ſtudio imminebant.* Nec ſoli centumviri in iis conveniebant, ſed aliæ diverſæ cauſarum cognitiones peragebantur, imò & tribuni plebis ibi jus dicebant. Plutarch. in Caton. min. p. 761. D. *Erat baſilica Porcia, quam magnus Cato in cenſura condiderat; ejus baſilicæ tribuni plebis, quoniam in illa jus di-*

cere conſueverant, columnam, qua ſellas eorum impedire videbatur, decreverant tollere. Siccam. l. l. Negotiatores quoque in illis proſtabant. Paull. leg. 32. §. 4. de aur. leg. *An argentum, quod in baſilica fuit muliebre, legato cedat, Scævola reſpondit, ſi teſtatrix habuit proprium argentum ad uſum ſuum paratum, non videri id legatum, quod negotiandi cauſa venale proponi ſoleret*. Vitruv. v. 1. *Baſilicarum loca adjuncta foris quàm calidiſſimis partibus oportet conſtitui, ut per hyemem ſine moleſtia tempeſtatum ſe conferre in eas negotiatores poſſent*. Livius in *Baſilica Sempronia*. Siccam. l. l. Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 6. Donat. de Urb. Rom. II. 26. Parrhaſ. Epiſt. 57. In ſingulis foris erecta erat *Baſilica*, ut litigantes contra aeris injurias, ut dictum, muniti ſub tecto agerent. Hinc cum fora ſæpè minuta, & *Baſilica* grandis & illuſtris eſſet, factum, ut *Baſilica* fori nomen velut abſorberet: adeoque ubi *Baſilica* Trajani, Nervæ, Auguſti, Cæſariſque nomina audieris, fora eorundem par eſt intelligas. Forum tamen Romanum in *Baſilica* nomen tranſiiſſe nondum compertum, haud dubiè propter amplitudinem. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 6. §. 7. Nardin. Rom. Vet.* III. 14. Erant Romæ una & viginti, quamvis P. Victor novendecim duntaxat recenſeat: ſiquidem duæ jam tum interciderant. *Panciroll. de Reb. deperd. & invent. p. 91.* Sed antiquata jam cæterarum appellatione, ſolùm quatuor primaria Urbis templa *Baſilicæ* dicuntur, Lateranenſe, S. Petri, S. Paulli, S. Mariæ majoris, quia non diſſimilia *Baſilicarum* veterum ſunt: unò protſus eo modo ac partibus exſtructa, quibus *Baſilicæ* exſtruebantur. Illa verò tantùm propter eorum dignitatem & majeſtatem, quæ nomen, quod initio commune cum cæteris ædificiis ſacris habuerunt, jam ſola retinent, quæ reliquis religione ac ſanctitate præcellunt. *Donat. ibid.* IV. 2.

Baſilica Agnetis à Conſtantino anno imperii 19. urbis 1076. cum baptiſmo anteactæ vitæ crimina eluiſſet, condita eſt extra Viminalem. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 2.

Baſilica Alexandrina ab Alexandro Severo *inſtituta eſt inter campum Martium & ſepta Agrippiana, in latum pedum centum, in longum pedum mille, ita ut tota columnis penderet: quam efficere non potuit morte præventus*. Lamprid. Alex. Sever. c. 26. *Donat. de Urb. Rom.* III. 13.

Baſilica Antoniniana in regione nona, quæ Circus Flaminius dicitur, à Victore ponitur. *Baſilica Antoniniana, ubi eſt provinciarum memoria*. Id eſt, quòd ſub Imperio eſſent provinciæ, & qui ad eas regendas miſſi eſſent, ut continet Notitia magiſtratuum Imperii Romani. Fuit Antonini Pii. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p. 360. F.* Plerique arbitrantur, ædificium, quod nunc *Porticus Argonautarum* vocatur, fuiſſe porticum, vel ædem, vel *Baſilicam* Antonini. I. quòd marmor illic inventum ſit in proximo, quod templi Antonini facit mentionem. II. Quòd vicinam habet columnam Antoninianam. Verùm debile eſt utrumque argumentum. Nam & lapides facile tranſportantur: & vicinitas illa nihil juvat. Quin potius nimis columna illa ab hoc templo remota fuiſſet. Exiguum enim ſpatium, quod inter columnam & viam Flaminiam interjacet, & inter eandem columnam & montem Citorium intercedit, ſatis quantum omne illud in circuitu ſpatium fuerit, oſtendit: quod terminum, ſeu limitem areæ columnæ aut omninò non exceſſit, aut tam parum, ut area inde Petræa ſatis longè remota fuerit. Tum & abſurdiſſimum ſit, aſſerere velle, forum Antonini ab una parte ſemet à columna Antoniniana uſque ad prædictas columnas extendiſſe, ab altera verò ab eadem columna uſque ad Veroſpios: deinde adeò anguſtum fuiſſe, ut, quantum inter columnam & viam Flaminiam intercedit ſpatii, dimidium occuparit ejus latitudinis. Prætereà poſitus iſtius ædificii hujuſmodi eſt, ut non columnam reſpectet, ſed viam Flaminiam, cui tam vicinum eſt, ut ſi forum Antonini non amplius habuerit latitudinis, deformiter anguſtum, & in immodicam longitudinem porrectum eſſe debuerit. Tandem ſoli altitudo, quæ inter aream columnæ & eandem porticum conſpicitur, ubi mente parum valentium valetudinarium eſt, veteris alicujus dirutæ, & intermediæ ſtructuræ indicium præbet manifeſtum. Ubi & templum Antonini fuiſſe rectiùs affirmari queat, cujus in inſcriptione fit mentio, & de quo Victor in hac regione: *Templum Antonini cum columna cochlide*. Nardin. Rom. Vet. VI. 9.

Baſilica Argentaria fuit ædificium teſtudinatum, columnis ſuffultum, tabernis circum diſpoſitis, in quibus argentum, ornamentaque aurea & argentea vendebantur, & ob id argentaria vocabatur. Hanc intelligit Paullus ſupr. in *Baſilica* laudatus. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p. 354. A. Nardin. Rom. Vet.* v. 9.

Baſilica Baſtellaria. Victor Vaſcellaria, aliàs Vaſtellaria. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p. 381. D.*

Baſilica Caji & Lucii, quam cum porticu ſub nomine illorum Auguſtus exſtruxit, fuit inter ædem nunc Bibianæ & Urbis mœnia: cujus exſtat adhuc concameratus fornix pœnè integer, quo, Pantheonis excepto, nullus major in Urbe cernitur. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 14. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom. 1. p. 44. Donat. de Urb. Rom.* III. 23. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 3. *Blond. Inſtaur. Rom.* II. §. 24. Ego non puto fuiſſe *baſilicam*, quoniam in ædificiis nihil habet commune cum *baſilica*, quam nobis graphicè depingit Vitruvius. Eam omninò exiſtimo eſſe, quam hactenus ſeu Pudicitiæ, ſeu Fortunæ virilis ædem falsò crediderunt indoctiſſimi rerum antiquarum enarratores. Cujus rei maximum eſt argumentum nuper effoſſæ inſcriptiones C. & L. his verbis:

C. CÆSARI. AUGUSTI. F.
PONTIFICI. COS. DESIGNATO
PRINCIPI. JUVENTUTIS

alterum:

L. CÆSARI. AUGUSTI. F
AUGURI. COS. DESIGNATO
PRINCIPI. JUVENTUTIS

Hæc in lapide Tiburtino viſuntur effoſſa menſe Julio anno 1551. *Urſin. ad Marlianum*. Inventæ ſunt propè ædiculam Mariæ Ægyptiacæ, quam Caji & Lucii *baſilicam* eſſe credit Pyrrhus. *Panvin. Deſc. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p. 307. D.*

Baſilica Conſtantiniana in regione fuit quarta, quæ Templum Pacis dicitur. Victor & Rufus. A Conſtantino eſt ædificata. Eadem *baſilica* Salvatoris eſt dicta, ubi in argenteo faſtigio in ſella quinque pedum ſedebat, penſans libras 120. Erant ibi & duodecim Apoſtoli quinorum pedum, penſantes libras 90. cum coronis ex argento puriſſimo penſantibus libras 140. & Angeli quatuor ex argento quinorum pedum, penſantes ſinguli libras 115. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *pag. 339. D. Donat. de Urb. Rom.* III. 6.

Baſilica Crucis à Conſtantino Magno condita eſt extremis Eſquiliis. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 2.

Baſilica Floſcellaria. Victor Fillicelli, aliàs Floſcelli. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Tom.* III. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. p. 381. E.*

Baſilica Fulviæ fuit, quam *Paullus Conſul magnificentiſſimè mille & quingentis talentis exſtruxit juxta forum*. Plutarch. Cæſar. p. 722. B. *Pollet. For. Roman.* I. 2.

Baſilica Johannis Baptiſtæ in Palatio Lateranenſi à Conſtantino Magno condita eſt *Baſilica* Salvatoris. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 2. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom. 1. p. 35.* V. illam infr. in *Baſilica Salvatoris*.

Baſilica Julia in Foro fuit à latere equi Domitiani, qui in medio Foro poſitus Palatium proſpiciebat. Stat. Sylv. I. 1. 29.

At laterum paſſus hinc Julia templa tuentur.

Ubi Lipſ. de Magn. Roman. III. 7. ex ſcripto ſuo codice, omninò vetus, legit *Julia tecta*, ne videatur Statius redire ad templum Cæſaris. Sed perinde eſt, ſi legas *templa*. Templum enim fuit antiquis, quodcunque augurato conditum. Neque dixeris *baſilicarum* conditores, cum

eos

eas judiciis actiſque ponerent, auguria neglexiſſe. *Donat. de Urb. Roman.* II. 17. Ego Lipſium ſequi malim, cum nunquam legerim, *Baſilicas* inauguratas fuiſſe, ac templa exiſtimatas: imò nec probabile id mihi videtur, quoniam primis Romæ temporibus non in templis jus dicebatur, verùm ſub dio in Foro: eaque propter, ſi *Baſilicæ* commoditatis cauſa ædificatæ ſunt, nullam rationem video, quare inauguratæ fuiſſe dicantur. *Tecta* itaque ſi legatur, ambiguitas templi ejuſdem Cæſaris tolletur, quod itidem in Foro fuit, ſed à *Baſilica* diſtinctum diverſumque. *Nardin. Rom. Vet.* v. 5. Tertio imperii Cæſaris anno Romæ dedicatam ſcribit Euſeb. Chron. ad a. 1071. A patre ſuo cœptam & profligatam, à ſe perfectam in ſuo indice ſcribit Auguſtus. Sed Dio LI. meminit curiæ Juliæ conditæ & dedicatæ ab Auguſto, quam poſtea *συνέδριον* nuncupat: quod conſeſſum non modò ſenatorum, ſed etiam judicum ſignificat, & videtur accommodari poſſe ad *baſilicam* judiciorum ſedem. Sed quoniam erant hæ duæ *baſilicæ* Paulli & Juliæ à lateribus ſtatuæ equeſtris Domitiani, utra lævum ſervabat, Juliane, an altera? Plutarchus in Galba narrat p. 1065. A. cum ille veniſſet in Forum, *conſpecti ſunt primò equites, mox pedites à baſilica advolare.* Hi miſſi fuerunt è caſtris ab Othone, nempè ab extremo Viminali, ut Galbam occiderent. Venerunt ergo ſiniſtra parte, Forum indidem ingreſſi. Quod ſi verum eſt, Paulli *Baſilica* erat prope templum Fauſtinæ: *Baſilica* verò Julii dextrorſum non longè à templo Julii Cæſaris, quod ſub Palatio collocabimus. Suetonius etiam ſcribit Calig. c. 37. n. 2. Caligulam *nummos non mediocris ſummæ è faſtigio Baſilicæ Juliæ per aliquot dies ſparſiſſe in plebem.* Credibile igitur eſt, *Baſilicam* colli Palatino propinquam fuiſſe, ut Cajus è Palatio, ſive è ponte, quo Palatium & Capitolium junxit, ejus faſtigium adire percommodè, ſeſeque in ædes illas ſuperiores recipere poſſet. *Donat.* & *Nardin. l. l.* Ejus architectus fuit, & illam deſcribit Vitruv. v. 1. In illa etiam centumvirales cauſæ agebantur. Plin. Epiſt. v. 21. *Deſcenderam in Baſilicam Juliam auditurus, quibus proxima comperendinatione reſpondere deberem. Sedebant Judices, Centumviri venerant, obſervabantur Advocati.* Quintil. Inſtit. XII. 5. *Cum in Baſilica Julia diceret Trachalus primo tribunali.* In quatuor tribunalia diviſam fuiſſe ſupra indicavit Plinius. *Nardin. l. l.*

Baſilica Laurentii è Conſtantino Magno condita eſt extra portam Eſquilinam. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 2. V. infr. in *Campus Veranus.*

Baſilica Martianæ in regione Urbis nona, quæ Circus Flaminius vocatur, eſt condita à Martiana, quæ ſoror fuit Trajani Imperatoris. Sequens inſcriptio arcus Anconitani indicat Martianam Trajani ſororem fuiſſe: PLOTINÆ. AUG. CONJUGI. AUG. DIVÆ. MARTIANÆ. AUG. SOROR. AUG. *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *pag.* 360. *D.* 381. *D.*

Baſilica Mattidiæ in regione Urbis nona fuit condita à Mattidia, quæ ſoror fuit Trajani imperatoris. Mattidiæ meminit Spartian. Adrian. c. 5. loquens de Adriano: *Digreſſus eſt*, inquit, *ad inſpiciendas reliquias Trajani, quas Attianus, Plotina, & Mattidia deferebant.* Aliqui volunt Mattidiam Martianæ filiam fuiſſe, cujus in numiſmatis nomen apparet. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 360. *D.* Hanc Mattidiæ nomine, poſtquam ab Adriano inter Divas eſt adſcripta, retur *Donat. de Urb. Rom.* III. 18.

Baſilica Neptuni à templo, vel ſigno nomen habuit, fortè in Circo Flaminio, ubi Neptuni templum cum ejus ſigno inſigni fuit, celebrato à Plin. XXXVI. 5. *Sed in maxima dignatione Gn. Domitii delubro in Circo Flaminio Neptunus ipſe.* Templi hujus æditus fuit Abaſcantus Auguſti libertus. V. ſupr. in *Balneum Abaſcantianum.* Sed ego puto hic intelligi porticum Argonautarum, quæ erat in ſeptima regione. Dio LIII. p. 515. A. affirmat Neptuni appellatam ob victoriam navalem in mari obtentam ipſi dedicatam. Porticus verò & *baſilica* ſæpè pro iiſdem ponuntur, cum hæc eſſet tectum, columnis inſtar porticus ſuffultum. *Panciroll. Deſc. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 381. *C.* V. infr. in *Porticus Argonautarum.*

Baſilica Opimia in Foro fuit. In illa lites non graviores Centumvirorum aut Recuperatorum cognitione decidebantur. *Pollet. For. Roman.* I. 3. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 16. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 10. §. 2.

Baſilica Paulli ad S. Adriani collocatur à Plutarcho in Galba p. 1065. A. ubi ait, Prætorianos milites ab Othone ad interficiendum Galbam miſſos, è caſtris, id eſt, è Viminali monte in Forum venientes, per *Paulli Baſilicam* irruiſſe. Meliùs autem è citato equo Domitiani in *Baſilica Julia* id ipſum perſpicitur. Nam quum *Baſilica* Julia in oppoſito latere fuerit, neceſſariò ſequitur, in hoc Fori latere Paulli *Baſilicam* fuiſſe. Plin. XXXVI. 15. & Appian. Bell. Civ. II. p. 443. inter maximè admiranda urbis Romæ ædificia referunt. Plutarch. in Cæſ. p. 722. B. & Appian. l. l. à L. Aemilio Paullo Conſule mille quingentis talentis à Cæſare è Gallus ipſi miſſis, ut eum in partes ſuas transduceret, *Baſilicam* illam factam auctores ſunt. *Nardin. Rom. Vet.* v. 8. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* II. 14. Conſul fuit Paullus cum C. Claudio Marcello anno ab U. C. 704. Cicero, de *Baſilica* hac, cum exſtrueretur, ita ſcribit Ad Attic. IV. 16. *Paullus in medio Foro Baſilicam jam pænè texuit iiſdem antiquis columnis. Illam autem, quam locavit, fecit magnificentiſſimam. Quid quæris? nihil gratius illo monumento, nihil glorioſius.* Ubi duarum *Baſilicarum* mentio fit, unius quam Paullus inſtauravit: alterius, quam ipſe exſtruxit. Prior illa, vel Porcia, vel Opimia fortaſſe fuit. Alterius *Baſilicæ* Æmiliæ meminit Plin. XXXV. 3. *Poſt eum M. Æmilius collega in Conſulatu Q. Luctatii non in Baſilica modo Æmilia, verum & domi ſuæ poſuit ſuorum imagines in clypeis.* Donat. de Urb. Rom. II. 17. Verùm Opimia in Comitio fuit, Porcia ad curiam ſub Palatino: & illam Paulli Æmilii medio illo latere fuiſſe, in quo ædes S. Adriani eſt, perſpicuè modò oſtendi: alterius autem in hac regione nec vola, nec veſtigium apparet. Ego in hanc propendeo ſententiam, Æmilium antiquis collapſæ Regiæ columnis feciſſe novam *Baſilicam*, & reſtituiſſe Regiam in via ſacra, nova & auguſtiore forma. Et hæc opinio à Ciceronis verbis minimè diſcrepat. Sed in re tam incerta, ubi ſoli conjecturæ locus eſt, certi nil affirmare auſim. *Nardin. ibid.* III. 12. Incendio abſumpta, ab Æmilio nomine tenus, verùm reapſe ab Auguſto & amicis Paulli refecta eſt, teſte Dion. LIV. ac tandem ab alio quodam Lepido, non admodum pecunioſo, reſtituta, & ornata principatu Tiberii, ut eſt apud Tacit. Ann. III. 72. I. *Nardin. ibid.* v. 8. De hac etiam *Marlian. Topogr.* III. 4. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 340. *B.* 381. *B.* V. & infr. in *Monumenta Æmilia.*

Baſilicas Petri & Paulli ædificavit Conſtantinus Magnus, utraſque extra Urbem, in Vaticano, & via Oſtienſi. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 2. Una illa Petri Vaticana *Baſilica*, illud Pontificiæ munificentiæ atque incomparabilis ſtructuræ miraculum, nonne hujus ante Auguſtum, & ſequentium ætatum quælibet templa, theatra, amphitheatra, circos, balnea, mauſolea, magiſterio artificum, moliorum ſumptibus, ædificationis perennitate, immenſitate molis, admirabilium varietate rerum, luculentorum undique claritate marmorum, conjectis unum in locum veterum æquè ac recentium præclaris, æquare videtur aut vincere? *Donat. ibid.* I. 29.

De *Baſilica* Pompeji indicium nullum aliud exſtat, quàm quòd *Regiæ* ejus meminit Suet. Aug. c. 31. n. 10. Verùm cum Suetonius *Theatri Regiam* eam vocet, Theatri quoque fuiſſe partem indicat, nec ædificium aliquod ab eo diſtinctum atque ſeparatum. Forſan & de eodem Vitruv. v. 7. *Ipſæ ſcenæ habent ſuas rationes explicatas, ita ut mediæ valvæ ornatus habeant aulæ regiæ dextra, ac ſiniſtra hoſpitalia.* Sic & *Regiæ theatri Marcelli* meminit Aſcon. in Cicer. p. 17. Certè, ſi proximè curiam *Baſilica* fuiſſet, in qua jus diceretur, Brutus in conjuratione contra Cæſarem, interim dum in curia Senatus conveniebat, in illa *Baſilica*, &

Digitized by Google

& non in porticu jus dixiſſet, ſicut ab eo factum Appian. Bell. Civ. II. memorat. Vellejus quidem dicit II. 48. 2. *theatrum aliis ædificiis* Pompejum circumdediſſe. Hoc vix videtur de duobus tantùm poſſe accipi, porticu nempe & curia; ſed forſan & aliud ei templum addidit, quale illud Fortunæ Equeſtris, vel lucum, ſeu nemus platanorum, ſive quid aliud, quod in tantis vetuſtatis tenebris oculos noſtros ac diligentiam fugit. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 3.

Baſilica Porcia curiæ erat proxima & conjuncta. Docet hoc Aſcon. Argum. in Cicer. Milon. p. 183. *Quo igne & ipſa quoque curia flagravit, & item Porcia Baſilica, quæ erat ei juncta, ambuſta eſt.* Exinde ei alius locus eſſe non potuit, quàm ad curiæ ſiniſtram, quum dextrum ei latus comitium clauderet. Fuit igitur in Foro prope ædem S. Mariæ Liberatricis, & fortè eo loco, ubi hodieque veteris ædificii pars reſidua viſitur, unde nunc novorum murorum adſtructione granarium factum. Plutarch. Cat. Maj. p. 347. B. ſub curia illam collocat, fortè quia illa humilior in planitie, aut quaſi in planitie Fori fuit. In hac tribuni plebis jus dixerunt. V. ſupr. in *Baſilica*. Fuit hæc prima in Urbe, quantum indagando aſſequimur. Nam anno ab U. C. 533. Marcello & Levion Conſulibus *Baſilicam* nullam Romæ fuiſſe teſtatur Liv. XXVI. Porcia verò facta anno ab U. C. 566. L. Porcio & P. Claudio Conſulibus. Liv. XXXIX. 44. *Cato atria duo Mænium & Titium in latomiis, & quatuor tabernas in publicum emit, baſilicamque ibi fecit, quæ Porcia appellata eſt.* Ubi, cum locus prior atriorum iſtorum lapidibus cædundis inſervuiſſe dicatur, ſuſpicio mihi ſub manum naſcitur, exciſis in eo Palatini latere petris ac lapidibus ſitum loci multò factum humiliorem ſolo curiæ & comitii, exæquatumque ſolo Fori, ut ita *Baſilica* ſub Curia fieri potuerit, id eſt, eo humilior ac depreſſior. Aſconius Mœnius non atrium modò, ſed & totam domum Catoni vendidit. V. infr. in *columna Mœnia*. Nardin. Rom. Vet. V. 4. Donat. de Urb. Rom. II. 26. Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 6. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 16.

Baſilica Salvatoris à Conſtantino Magno in parte Palatii Lateranenſis condita eſt. Nicephor. VII. 34. *Et ipſe manibus ſuis ligone accepto, in Palatio ſuo, quod Lateranenſe dicitur, primus terram fodere, & Eccleſiæ formam in nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti deſcribere cœpit.* Donat. de Urb. Rom. IV. 2. V. ſupr. in *Baſilica Conſtantiniana*.

Baſilica Sempronia cum ſigno Vertumni fuit in angulo, ni fallor, dextro, ubi in occidentali Fori latere vicus Thuſcus & Velabrum, ſi tamen vicus Thuſcus & Thurarius idem fuit, majus mutua ſemet interſectione dividebant. Non enim aliam fuiſſe veriſimile eſt, de qua Aſcon. in Cicer. p. 107. *Signum Vertumni in ultimo vico Thurario eſt, ſub Baſilicæ angulo flectentibus ſe ad poſtremam dexteram partem.* Liv. XLIV. 16. *T. Sempronius ex ea pecunia, quæ ipſi attributa erat, ædes P. Africani pone Veteres ad Vertumni ſignum, lanienaſque & tabernas conjunctas in publicum emit, baſilicamque faciendam curavit, quæ poſtea Sempronia appellata eſt.* Faunus Antiq. Urb. Rom. III. 7. Nardin. Rom. Vet. V. 5. Donat. de Urb. Roman. II. 27. Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 13. *Baſilica* autem hæc perquam commodè in loco frequentiſſimo, & tabernis laneis præſertim affluenti poſita fuit, ut in ea lites inter mercatores ortæ diſceptarentur ac terminarentur; fortean & ea de cauſa, ut in eam mercatores de negotiis ſuis acturi convenirent. Ergo, quum pompæ à ſigno Vertumni, quod in angulo fuit, ad Circum maximum ducerentur, ut & hoc ſignum, & *Baſilica* hæc, in angulo fuerint viæ decuſſatæ, neceſſe eſt, ad quem è foro per vicum Thuſcum iliatur, & inde per Velabrum ad Circum Maximum. *Nardin. l. l.*

Baſilica Seſſoriana. V. illam infr. in *Eccleſia Crucis*.

Baſilica Sicinii in regione quinta, quæ Eſquilina vocatur, ponitur à *Panvinio Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 291. *A.* Apud ædem D. Mariæ majoris fuit, ut nonnulli affirmant. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 19. Vetuſtiores illi nomen Siſſimini tribuunt. Ammian. XXVII. 3. Sicinini nomine illam appellat. *Conſtat in Baſilica Sicinini, ubi ritus Chriſtiani eſt conventiculum, uno die centum triginta ſeptem reperta cadavera peremptorum.* In quem uſum facta ſit, non videre me fateor, cum tam longè ab ipſis Urbis penetralibus remota fuerit: niſi fortè præſidibus, ſeu curatoribus macelli aſſignata ſit, ut illic lites inter macellarios & emptores ortas audirent & componerent. Nonnulli Eccleſiam Viti fuiſſe putant, ſeu potius in vicinia, unde anno 1477. à Sixto IV. translata ſit. Sed hæc illorum ſententia teſte caret. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 3. *Borrich. Antiq. Urb. fac. c.* 7. §. 6.

Baſilica Trajani in foro fuit Trajani poſita. Ejus meminit Lampridius in Commodo: *Cum togam ſumpſit, adhuc in prætexta puerili congiarium dedit, atque in Baſilica Trajani præſedit.* Ejus fit mentio, quòd ſub Fori nomine plerumque intellecta fuerit. Atque ita non impropriè dixit Claudianus in Honorii Conſulatu VI. 645.

— deſuetaque cingit
Regius auratis fora faſcibus Ulpia lictor.

Baſilica enim à lictoribus cingitur, non autem Forum, in quo conſiſtebant. *Nardin. Rom. Vet.* V. 9.

Baſilica Virginis Tranſtiberanæ integro pluſquam ſeculo ante Conſtantinum Principe Severo dicitur ædificata à Caliſto I. unde fons olei effluxerat. Quamquam illa tempora ſeracia ſuppliciorum magis, quàm ædificiorum, & Chriſtianæ pietatis quàm pecuniæ, eam loco amplitudinem dare non potuerunt, qua poſtea templum ſtetit. Nec tamen cenſendum eſt, tunc omnia penitus abdita & ſubterranea fuiſſe. Quod interdum remittentibus tyrannorum furoribus, quies aliqua, & reſpirandi locus daretur piis hominibus ac rebus ſacris. Et eam quidem *Baſilicam* in domo aliqua erectam more *Baſilicarum*, & Chriſtianorum conventibus celebrem, atque aperta fruentem luce crediderim potius, quàm omnino reconditam ac latentem. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 1.

BASILICUM *regale*. Feſtus. Quicquid namque ſplendidi ac magnifici antiqui obſervabant, *baſilicum* dicebant. Sic qui ſumptuoſis indutus erat veſtibus, *baſilicè exornatus* dicitur apud Plaut. Pœn. III. 1. 74. magnus & inſignis vir, *baſilicus* apud eundem Rud. II. 4. 18. Sic ſtatus hominis optimus, *baſilicus* apud eundem Pſeud. I. 5. 43. & qui in ſcena optime ſe habuit mimus, *baſilicà ſe geſſiſſe* dicitur apud eundem Perſ. V. 2. 25. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiquit. Romanar. Grav. Tom.* XI. *p.* 569. *D.*

BASILICUS fuit jactus tantùm convivalis, quòd in conviviis ſolus ferme fuerit adhibitus. Veteres enim in conviviis ex omni convivarum numero certam eligebant perſonam, quæ convivio præeſſet, legeſque illis præſcriberet. V. ſupr. in *Arbiter bibendi*. Senſtleb. de Alea c. 5. §. 10. De illo Plaut. Curc. II. 3. 79.

Talos arripio, invoco almam meam nutricem. Herculem
Jacto baſilicum.

Hercules baſilicus erat quædam talorum ſpecies, in quibus effigies quædam ſculptæ, vel pictæ erant, ut vulturis, Herculis, & aliarum rerum. *Herculis baſilici*, id eſt, regii, fauſtus & felix. Ergo, qui eum jecit, vicit. *Herculem* autem *baſilicum* accipio, non qui ut in laboribus exantlandis leonis exuviis eſſet veſtitus: ſed qui omnibus perfunctus ærumnis cultu regio eſſet ornatus. *Turneb. Adv.* XI. 7. Longi. Nam quis Herculem unquam ut Regem pinxit? & non potius cum clava, & pelle leonina? Arbitror vitiatum ab interpunctione locum eſſe, & ſic diſtinguendum:

— almam meam nutricem Herculem:
Jacto baſilicum.

Cum enim in more eſſet, ut qui talis luderent, deum aliquem propitium invocarent, ut exempli cauſa milites Martem, amatores Venerem, aut pro Venere amicam; Plautus, egregiè in paraſito τὸ πρέπον ſervans, facit ab eo Herculem invocari, ab hac cauſa: veteribus cum decumas Herculi pollucerent, epulum publicè præbere ſollenne fuit. Ad id epulum inprimis paraſitos advocari tan-

Digitized by Google

tanquam peculiares ejus dei ſervos leges Græciæ ſanxerant. Athen. vi. p. 234. D. *Herodicus Crateteus de paraſitis hac memoria tradidit, nomen id nunc ſordidum. & infame, apud antiquos inveniri ſanctum, & perinde ac ſi dixiſſent συνθύτην, id eſt, coepulonem. Itaque in Cynoſargis Herculeo templo columnam extare, in qua exſculptum & decretum Alcibiadis, in quo de hac nuncupatione ita promulgatum eſt: quotmenſibus cum paraſitis ſacerdos ſacris operator.* Etiam Romanos *Herculi decimas ſacraſſe, & populo epulum præbuiſſe* ſcribit Plutarch. in Craſſo p. 543. C. Itaque cum plerumque uſu veniret, ut paraſiti in templo Herculis ex ejus decimis pulcrè acciperentur: quis non fateatur ab homine porco, & uni ventri dedito rectè, & facetè Herculem invocatum, cum cognomento nutricis, quòd ab eo ſæpè nutriretur? *Lipſ. Antiq. Lect.* I. 21: III. *p.* 150. *Ferrar. Elect.* I. 6. *Maurit. de Sortit. c.* 10. §. 2. *Senftleb. l. l. Taubman. in Plautum.* Eſt verò idem qui Venerius. Cum enim Græci magiſtrum vulgo βασιλέα dicerent: quid cauſæ eſt, quin jactum illum proprium Regi creando *baſilicum* rectè vocaverit? *Lipſ. ibid. p.* 150. *Ferrar. & Taubman. l. l.*

BASILII *monumentum erat via Appia prope Urbem, qui locus latrociniis fuit perquam infamis.* Aſcon. in Cicer. pag. 201. Cicer. ad Attic. VII. 9. *Quas L. Quintius familiaris meus quum ferret, ad buſtum Baſilii vulneratus & deſpoliatus eſt.* Nardin. Rom. Vet. III. 3. Aring. Rom. Subterr. III. 10. §. 19.

BASIS ſtatuæ erat cippus ſuppedaneus, quadratus, ſive rotundus, in quo ſtatua ponebatur & attollebatur; non enim in imo ſolo, nudave humo deſtitui ſolebant. Plutarch. libello cum Principibus viris Philoſopho eſſe diſputandum; *Non ſtatuarii morem ſervat Philoſophia oratio, ut ſimulacra faciat in ſua hærentia baſi.* Iſtæ *baſes* erant aut ſolidæ, quibus ſuæ adhærebant ſtatuæ, aut ſtructiles, de quibus Pompon. leg. 245. ff. de Verb. Sign. ubi, *Statua*, aut, *affixa baſibus ſtructilibus*. His, ut ad ventorum impulſus, alioſque incumbentium fortuitò ponderum preſſus expoſitæ non everterentur & corruerent, hac ratione firmabantur. Juſta fiebat inter ſtatuam & *baſin* proportio, ne præ nimia gravitate aut mole in exiguo fundamento nutaret ſuperſtructum opus. Deinde clavis immiſſis aſtringebantur, & plumbum affundebatur. *Figrell. de Stat. Roman. c.* 26. Erat etiam propria & quaſi patria inſcriptionum ſedes. Plin. XXXIV. 4. *Cœpit prorogare memoria hominum, & honores legendi ævo baſibus inſcribi, ne in ſepulcris tantum legerentur.* Quas ideo etiam curatiùs paullò ſtrui, & à terra ſublevari altiùs, conveniebat, ne inſcriptionem aggeſta humus ſordidaret, aut obliteraret. Quod ſtatuæ Chriſti, quam ipſi Paneade hemorrhouſa mulier collocavit, accidiſſe auctor eſt Philoſtorg. Hiſt. Eccl. VII. 3. Interdum non *baſibus* incidebantur tituli, ſed infra appendebantur, ſive affigebantur tabulæ inſcriptionem oſtendentes, præcipuè cum altiùs poſitæ eſſent ſtatuæ. Chryſoſt. in Pſalm. CXIII. *Statuæ ſuperiore loco ſtantes inframiniata quaſdam tabellas habent, quibus indicatur quiſnam Rex ſit, quoque patre natus, & quod bellum confecerit.* Et hæc fortaſſe eſt illa *longa atque inſignis honorum Pagina* apud Juven. X. 57. quam Scholiaſtes ante ſtatuas affirmat ſtetiſſe, continentem gradus honorum. *Figrell. ibid. c.* 27. In criminis memoriam *baſis*, aut alia nota, nonnunquam à dejectione relinquebatur. Cic. Verr. II. 66. *Tauromenitani ablata Verris ſtatua, baſin tamen in foro manere voluerunt: quod gravius in iſtum fore putabant ſi ſcirent homines ſtatuam ejus à Tauromenitanis eſſe dejectam, quàm ſi nullam unquam poſitam arbitrarentur. Tyndaritani dejecerunt in foro, & eadem de cauſa equum inanem reliquerunt.* Figrell. ibid. c. 37.

BASSARIDES dicebantur Bacchæ. V. ſupr. in *Bacchus Baſſareus*. Ut in Græcia nebride, ſive pelle cervina: ſic in Thracum orgiis induebantur pellibus vulpinis, quibus amictæ ſaltitabant. Senec. Oed. II. 432.

Te Baſſaridum comitata cohors
Nunc Edoni pede pulſavit ſola Pangai.

Voſſ. de Idolol. III. 70. Buleng. de Theatr. I. 51. Peculiari ſignificatu vocantur Macetæ. Athen. V. p. 198. *Poſt has Maceta, quas Baſſaras vocant.* Ratio. Macedones ciſtam Bacchi myſticam aliquando nummis ſuis impreſſerunt, quia & ipſi orgia apud ſe inventa gloriabantur. *Burben. de numm. Aſia recepta. Theſ. Antiq. Græv. Tom.* XI. *p.* 1373. *D. Caſaub. in Athen.* V. 7.

BASSARIS erat veſtis ex humeris talorum tenus propendens. V. ſupr. in *Bacchus Baſſareus*.

BASTAGÆ ſunt onera. Heſychius. Βασταγαὶ, βάρη. Hinc *baſtaga* eſt onus transferendi res publicas aut Principis, leg. 3. Cod. de cohortalibus; à quo nemo tempore expeditionis, nec domus imperialis, nec eccleſia excuſari poterat, leg. 2. Cod. de quib. mun. vel præſtat. nem. ſe lic. excuſ. Pro modo jugerum, quæ habebat quiſque onerabatur, leg. 1. Cod. l. l. *Baſtagarum* præpoſiti quinque ſub Comite Largitionum fuerunt. Tertiocerius totius officii *baſtagas* tractabat, id eſt, eas ad futura itinera indicebat, res tranſvehendas & tranſvectas, earumque ſpecies, quantitatem & qualitatem, ut frumenti Conſtantinopolim devehendi, & publicas ſpecies tranſvehendas in actis ſcribebat. *Pancıroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 75. & 78. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 22. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 31.

BASTAGIARII erant, qui equis aut mulis res publicas ad præſcripta cujuſque provinciæ loca deducebant. Leg. 4. l. æternam Cod. de murileg. Nec id munus niſi elapſo tempore ſibi definito deſerere poterant. d. l. æternam. *Pancıroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 75. *Guther. de Off. Dom. Aug.* III. 22. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 31.

BASTERNA erat *vehiculum itineris, quaſi via ſterna*, quod ineptum. *Mollibus ſtramentis compoſita, à duobus animalibus deportatur.* Iſidor. XX. 12. Erat vehiculum muliebre. Scholiaſt. Juven. IV. 21. *Eſt baſterna vehiculum, unde ſpeculabantur matronæ.* A lectica differebat, quod illa ferretur à ſervis, hæc traheretur à burdonibus, hoc eſt, mulis. Epigramma vetus de *baſterna*.

Aurea matronas claudit baſterna pudicas,
Quæ radians latum geſtat utrumque latus.
Hanc geminus portat duplici ſub robore burdo,
Provehit & modico pendula ſepta gradu.
Proviſum eſt cautè, ne per loca publica pergens
Fucetur viſis caſta marita leẗis.

Voſſ. Lex. Etymol. Chiflet. Anaſt. Childer. p. 151. Falſum eſt tractam eſſe à burdonibus. Portatam dixerunt Iſidorus & vetus Epigramma. Ipſe Voſſius agnoſcit non dici à Baſtarnis gente Sarmatarum, quia fortaſſe huic populo in uſu fuerit, quod voluit M. Donat. Dilucid. p. 803. Sed à βαστάζω, id eſt, bajulo, porto, pro quo poſteriores Græci dixerint βασταίνειν & βαστὸν. Et rectè ad Lamprid. Heliog. c. 21. Salmaſius: *Quicquid ferendo eſt, βαστὸν eſt dictum: unde verbum βαστάζειν. A baſte igitur baſterna, hoc eſt, φορεῖον.* Falſum quoque eſt, quod tamen docet Turneb. Adv. XXVIII. 5. manibus hominum eſſe portatam. In Iſidori gloſſis quidem legitur: *Baſterna tecta manualis.* Sed Iſidorum corrigit Salmaſius: *Iſidorus in gloſſis baſternam exponit tectam manualem, quæ à mannis portabatur.* Lectica ergo manualis, non fuit alia, quàm quæ geſtata fuerit à burdonibus, ſive mannis, qui erant hinni, ſive parvi equuli, muli tamen, quia geniti ex aſina & equo, qui, quia minores, molliùs incedebant, & minore ambulabant gradu. Gradum notat Epigramma n. 4. Portabatur à duobus. Iſidorus & Epigramma n. 3. Et *baſterna* erat in medio ſuſpenſa duobus lignis, quæ ad latera burdonum utrinque erant firmata, eo planè modo, ſicut receptum eſt in lecticis noſtris, quas Germani *Genſten*, Galli litiere nuncupant. Unde *pendulam* dixit Epigramma n. 4. Nunquam erat aperta, ſed ſemper clauſa. Epigramma n. 1. & 4. Et ita continebat matronas, ut nemo ipſas, ipſæ neminem in eis quirent videre. Epigramma n. 5. & 6. Res eſt recentioris inventionis, Palladius primus videtur eſſe, qui de illa hæc habet VII. 2. *A tergo verè ejuſdem vehiculi duo breviſſimi temones figurantur, velut amites baſternarum.* Scheff. de Re Vehic. II. 6.

BA-

BAT.

BATAVI ſeniores ex *Batavia*, quam nunc Hollandiam vocant, acciti: equites *Batavos* præſtantiſſimos inde ſumpſiſſe Auguſtum Dion ſcribit laudatus in *Batavi juniores*. Sed hæ, de quibus Notitia, fuerunt octo cohortes, aut auxilia legionis quartæ decimæ, quæ diſcordia ducum à legione digreſſa, contra Vitellianos infeliciter pugnarunt. Poſtea miſſi in Britanniam in itinere Auguſtæ Taurinorum ob odium antiquum rixati ſunt. Legio in Britanniam eſt miſſa. *Batavos* agmini ſuo Vitellius junxit, mox in Germaniam ire juſſit. Tacit. Ann. XVI. Velitaria auxilia Herulos & *Batavos* vocat Ammian. XX. 1. *Pancirell. Not. Dign. Imp. Orient. c.* 40.

Batavi juniores. Hi in Occidente ſunt ex novem Palatinis vexillationibus. Hi primùm ſub C. Julio Cæſare militarunt: poſtea ab Auguſto vocati ſub duobus vexillis manſerunt. Dion. LV. p. 565. *Delecti ſunt*, inquit, *equites externi nominati Batavi, à Batavia, quæ eſt inſula in Rheno flumine. Hi ſunt equites præſtantiſſimi, quorum certum numerum dicere non poſſum: qui nondum certam formam habent; ſed Auguſtus cœpit eos cenſere, & ipſorum rationem habere ab eo tempore, quo cum patre militarunt, illoſque contra Antonium pugnaturus vocavit & retinuit. Nunc ſunt proprius globus, ſeu ordo, virgamque ut centuriones geſtant.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 43. Credo intelligi tunc quoque ſuperiores illos *Batavos* maximè, qui Geldriæ nunc accenſentur: nam inferi, & ad mare, nec ipſi, nec regio eorum equis ſatis facti, aut apti. Illi igitur boni equites: ſed fuere & pedites, etſi Dio ſilet. Tacitus, aliique dicent, qui tamen hos modò *Batavos*, modò Germanos appellant: ſed dixeris Dionis ævo pedites non fuiſſe. Cauſa, quia Galba *Germanorum cohortem, inſtitutam jam olim à Cæſaribus, ad cuſtodiam corporis, & multis experimentis fideliſſimam, diſſolvit, ac ſine ullis commodis remiſit in patriam*, quod ſcribit Suet. c. 12. n. 4. Dicit *cohortem*: ergo pedites fuere: & addit ab ipſo ſolutam militia, ac dimiſſam, nec poſtea fortaſſe reſtitutam. Non reperio quidem ultra nominari: & in Notitia imperii duntaxat *Batavi equites, ſeniores, junioreſque.* Quanta fuerit hæc manus, ſe ignorare fatetur Dio. Puto tamen haud minus duabus alis plenioribus fuiſſe, & ut minimum mille equites: pedites etiam olim ad mille. *Lipſ. de Magnit. Rom.* I. 4. *Thyſ. de Magnit. Roman.* I. *p.* 242.

BATHRACISMUS pars eſt citharæ, quæ ranæ cantum imitatur. *Buleng. de Theatr.* II. 38.

ΒΑΘΥΜΑΛΛΟΣ eſt lana denſa & craſſa. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 3. 13.

BATHYLLUS fuit Alexandrinus, libertus Mæcenatis, ut notat Scholiaſtes Perſ. V. 123.

Tres tantum ad numeros ſatyri moveare Bathylli.

Batyllo duce ſaltatio pantomimica eſt inducta, cum nondum antea fuiſſet. Zoſim. I. 6. Emicuit ea ars ſub Auguſto. Unde Suidas: *Saltationem pantomimicam Auguſtus invenit, cum eam artem Pylades & Bathyllus primi factitaſſent. Bathylli* erat comica, aut ſatyrica, luſus Panis, aut Satyrici comeſſantis repræſentans. Plutarch. Symp. VII. 8. *Buleng. de Theatr.* I. 51. *Scalig. Poet.* I. 18. *Voſſ. Inſtit. Poet.* II. 37. §. 3. *Meibom. Mæcen. c.* 21. §. 9. Saltatio *Bathyllica* ſaltabatur à viris atque mulieribus ſimul mixtis in honorem Apollinis & Dianæ, quòd ſaltu delectari crederentur. *Taſſin. de Lud. Secul. c.* 17. §. 5.

BATIACE poculum fuit Perſicum. A Diphilo *βατιάκη*, & à Philemone *βατιάκιον*. Inter pocula memoratur apud Athen. XI. p. 484. E. Philoſophus in Mirabilibus: *Ajunt æs eſſe in Indiis tam lucidum & purum & rubiginis expers, ut colore ab auro non dignoſcatur. Sed & inter Darii pocula aliquot eſſe Batiacas, de quibus aliter quam ex olfactu dijudicari non poſſit, utrum cerea vel aurea ſint.* Bochart. Hieroz. VI. 16. Buleng. de Conviv. IV. 17.

BATILLUS, *batillum*, *vatillum*, nam ob affinitatem literæ B & V factum, ut utrumque reperiamus in codicibus antiquis, eſt inſtrumentum domeſticum ferreum, ad ſimilitudinem palæ, quo cineres, & prunas tollimus, aut immunditiam efferimus. Gloſſæ Philox. *vatillum, πυράγρα.* Horat. Sat. I. 5. 36.

—— *latum clavum, prunæque batillum.*

Plin. XXXIII. 8. *Batillis ferreis candentibus ramento impoſito.* Apic. de Art. coquin. VII. 9. *Armillam illius candenti batillo uris.* Voſſ. Lex. Etymol. Popm. de Inſtrum. fundi c. 19.

Batillus eſt etiam in armis ruſticis, ſed ligneus, non ferreus, ut alter ille. Varr. de Re ruſt. III. 6. *Utrumque locum purum eſſe volunt hæ volucres. Itaque paſtorem earum cum batillo circumire oportet, ac ſtercus tollere.* Voſſ. Lex. Etymol. Popm. de Inſtrum. fundi c. 19.

Batillus vocatur quoque foculus geſtatilis, in quo odores accendebantur, aut qualis hyeme menſis imponitur. Vetus interpres Horat. Sat. I. 5. 36. *Vatillum eſt vas parvum, in quo pro felici hoſpitum adventu incenſis odoribus Jovi hoſpitali ſacra fiebant.* Et paullò poſt: *Eſt & vatillum, in quo ponuntur prunæ in hyeme ſuper menſam, ne cœna frigeat.* Puto autem eo veteres uſos in hoſpitum adventu, non tam ſacrificii cauſa, quàm ut hoſpites grato odore ſuffunderent. Sane ſuffitus gratiâ, & olim viris principibus, (ut hodieque nationibus quibuſdam mos eſt) præferri ſolet: unde legas apud Abdiam Hiſtor. Apoſtol. IX. *Erant autem virgines cum lyris cantantes, aliæ cum tibiis, alii cum batillis & thuribulis.* Voſſ. Lex. Etymol.

BATIOLA nomen vaſis eſt, ex quo bibitur. Plaut. Stich. V. 4. 12. *Batiolis bibunt.* Vetus Lexicon Græco-Latinum: Batiola: *ποτήριον*. Aureum fuit. Plautus Colace apud Non. XV. 19. *Batiolam auream octo pondo habuit.* Buleng. de Conviv. IV. 16.

BATUALIA ſunt, cum milites, vel gladiatores ad palum exercentur. Gloſſæ priſcæ: *Batualia, γυμνασίαι τῶν μονομάχων. Batalia* recentiores dixere. Hinc nos *batailam* pro pugna vel dimicatione. Adamantius Martyr: *Batualia, quæ vulgo batalia dicuntur, exercitationes militum, vel gladiatorum ſignificat.* Salmaſ. in Spartian. Adrian. c. 26. Victor. Var. Lect. XI. 8. Rhodig. Ant. Lect. XI. II. Lipſ. Saturn. I. 15. *Batuere* eſt tundere, & *batuitio*, quæ tudiculis & virgis fiebat. Donat. in Terent. Eunuch. II. 3. 89. *In quo cuditur, id eſt, batuitur faba, quum ſiliquis exuitur tunſa fuſtibus: ut in areis more ruſticorum fit.* Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. I. Hinc eſt ferulis velitare, aut verberare. Suet. Cal. c. 32. n. 7. *Mirmillonem rudibus ſecum batuentem confodit.* c. 54. n. 2. *Batuebat pugnatoriis armis.* Scalig. Conj. Varr. p. 64.

BAV.

BAVAROS & Avaros eoſdem agnoſcit Paullus Æmilius II. *Avares*, inquit, *qui iidem Bavari ſunt, Unnorum populi, omiſſo vetere gentis univerſæ nomine, ab Avare Rege ipſi nuncupari maluere.* Rectiùs ab Avaribus Galliæ populis eò tranſgreſſis nomen inveniſſet Æmilius. *Bellus de Partib. Templ. Augur. c.* 5. §. 5. Ex turturibus auſpicabantur, ut eſt in Annalibus Bojorum V. *Buleng. de Augur. c.* 7.

BAVARIA quæ hodie dicitur, olim Noricum vocabatur. V. infr. in *Noricum*.

BAUCALIUM erat vas anguſto collo & prælongo ad ſugendum. *Buleng. de Conviv.* IV. 17. Erat vitreum vinarium. Vocabatur *βαυκάλιον* & *καυκάλιον*: ut in aliis vocibus harum duarum invicem literarum permutationem animadverti. A *bauca*, *baucar* vel *baucal* & *baucale*. Salmaſ. in Trebell. Claud. c. 14. Nunc *bocale* vocant. *Volaterr. Comm. Urban.* XXXII. *p.* 1191. *E. Patus de Liquid. & arid. menſ.* IV. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *pag.* 1651. *C.*

BAULI non fuit præfectura. In præfecturis jus dixerunt Romani, ut in iis urbibus leges Romanæ ſervarentur; hæc verò legibus Romanis non eſt uſa. Et ſi

fuiſſet

Digitized by Google

fuiſſet, minimè Romanis exſulibus ibi licuiſſet commorari. Habemus in epiſtola M. Cœlii exemplum Q. Pompeji & T. Munatii Planci *Baulis* & Ravannæ exſulantium, cum uterque de vi, quod erat capitale crimen, condemnatus eſſet. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 21. *C.*

BAX.

BAXEÆ fuerunt calceamenta. De illis Plaut. Men. II. 3. 40.

Quis eſt iſte peniculus, qui extergentur baxeæ?

Apul. Met. II. p. 63. *Juvenem pedes palmeis baxeis indutum producit in medium.* XI. p. 368. *Nec deerat, qui pallio, baculoque, & baxeis, & hircino barbitio philoſophum fingeret.* Beroal. in Apul. p. 301. 2. Ideo cum ſocco conjungit Tertull. de Idolol. c. 8. ubi ait: *Soccus, & baxea quotidie deaurantur.* Voſſ. Lex. Etymol. Muliebre, & deauratum. Iſidor. XIX. 34. *Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 325. Imo virorum, & philoſophorum. Tertull. de Pall. c. 4. *Si Philoſophus in purpura, cur non & in baxea Tyria calceare?* Si, inquit, Ariſtippus veſtem purpuream ſumpſit, cur non & calceamentum, ſive *baxeam* philoſophicam purpura inſecit, ut eſſet ei æqualis habitus? Apulejus modo laudatus. *Beroal. ibid. p.* 473. *b. Voſſ. l. l. Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. 10. *Turneb. Adv.* VII. 20. *Balduin. de Calc. c.* 14. *Stuck. Ant. Conviv.* II. 27. Vocabulo *baxearum* crepidæ ſignificantur. Ibidem enim Tertullianus: Empedocles Philoſophus *ſericatus & crepidam aratus inceſſit.* Laert. Vit. Philoſ. VIII. 69. *Ex crepidulis æreis altera, viſ flammarum ad exteriora rejecta, hunc indicavit in ignes Ætnai montis inſiluiſſe.* Tertulliano quidem dicitur *tincta*, & *baxeas albas* Alexandrum Severum *habuiſſe, & non coccineas* in ejus vita ſcribit Lamprid. c. 40. Et nihilominus crepidis ſimiles fuiſſe dicimus, licèt illis nulla ſiot pedum integumenta, quæ colore tingantur. Quamvis enim nullus in eo calceatu color fuerit, cum ſupernè apertus eſſet, & ſolea pedi corrigiis adſtringenda tantum conſtaret. Verùm paullatim *baxeæ* & crepidæ, ut in dies variæ fiunt rebus inventis acceſſiones, integumenta receperunt; quæ, ſi talum excipias, totos pedes operuerunt. Atque ita vel purpureo, vel albo colore inſignes eſſe potuerunt, prout vel ſectæ, vel oſtentationis ſtudium oſtentabant. *Balduin. l. Jun. in Tertullianum. Taubman. in Plautum.*

BEC.

BECA tegmen erat capitis. V. illam infr. in *Orarium*.

BEL.

BELENUS erat idem qui Apollo. Capitolin. Maximin. c. 22. *Deum Belenum per aruſpices ſpopondiſſe, Maximinum eſſe vincendum. Unde etiam poſtea Maximini milites jactaſſe dicuntur, Apollinem contra ſe pugnaſſe.* Herodian. VIII. 3. 19. *Belin* (perperam *Belinus* & *Belenus* dicitur in Inſcriptionibus) *vocant indigenæ, magnaque cum religione colunt, Apollinem interpretantes.* Cultus fuit ab Aquilejenſibus. V. ſupr. in *Apollo*, & infr. in *Velianus*.

BELGICA inter Moſam & Sequanam eſt, & ipſa Conſularis, quæ in Flumine Erhudo dividitur, & *Belgica* prima dicitur; nunc verò Brabantia. Civitates quatuor continet, inquit Itinerarium: Metropolim Treverorum civitatem, Mediomatricorum, id eſt, Metis, Leucorum, id eſt, Tullo, & Veredonenſium. *Belgica* ſecunda, ſive inferior, ubi nunc eſt Flandriæ pars ad Oceanum pertinens, & tranſitus ad Britanniam & Remos. Duodecim civitates continet, ſecundum Itinerarium: Metropolim civitatem Remorum, Sueſſionum, Catalaunorum, Veromanduorum, Attebatum, Cameracenſium, Turnacenſium, Silvanectum, Bellovarorum, Ambianenſium, Morinorum, id eſt, Ponticum Bonnonienſium. Hic Dux cum tribus præſidiis caſtrametabatur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 67. *&* 85.

BELGRADUM urbs eſt Hungariæ Alba Græca. V. illam ſupr. in *Alba*.

BELISARIUS via Latina Neapoli cum copiis adveniens deflexit verſus Urbem in viam Aſinariam, ut in tocta illa & profunda ſemita oppidò improviſus ſuperveniret. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 3. §. 5. Procop. de bell. Goth. 1. *Beliſarius acie inſtructa circa Præneſtinam portam ad eam muri partem mox ducit, quam Romani vivarium dicunt. Unde & expugnari mœnia perquàm facilè poterant.* Panvin. de Lud. Circ. II. 6. Sunt, qui putant à *Beliſario* condita eſſe mœnia inter portas Flumentanam & Collatinam, in quibus Urbs nunc eſt. Nos verò in ea ſententia non ſumus: ſed ab eo fuiſſe inſtaurata, quæ multo ante tempore poſita erant: mœnibuſque à Collina porta ampliatis, Collatinam eiſdem additam, vel certè ex antiquo pomœrio cum Flumentana, eò, ubi nunc eſt, translatam, Pincianamque, ſicut nunc, cœpiſſe appellari, à proximo Pinci ſenatoris palatio. Aliter enim quomodo Procopius, qui tempore ejuſdem *Beliſarii* bello Gothico interfuit, Pincianam nominaviſſet, ni prius mœnia fuiſſent aucta: portaque ab eodem palatio prope exſtante nomen obtinuiſſet: aut quomodo Sextus Pompejus, qui ante *Beliſarium* vixit, etymologiam tradere potuiſſet ejus portæ, quæ ſecundum iſtorum opinionem nondum erat? *Marlian. Topogr.* I. 8. Conſideretur etiam non procul à porta Populi flexus ille, ubi deſinente muro vetere è lateribus, alter incipit multò antiquior ex opere reticulato, caſumque minitans, unde vulgo murus tortus, ſive incurvus appellatur. Hunc non ineptè Donatus à Procopio innui ſuſpicatur lib. 1. ubi ait: inter portam Flaminiam & aliam minorem, ad manum dextram portæ Pincianæ, partem muri non ſolum verſus terram diruptam, verùm etiam, qua media ſui parte ſurſum tendit, ita ſuſpenſam, ut, cum ruinam minetur, non tamen decidat, parte ejus foras eminente, parte verò introrſum reducta: quam cum *Beliſarius* reſtituere, atque inſtaurare vellet, Romanos interceſſiſſe, compertum ſibi affirmantes, S. Petrum eam mœnium partem ſibi curæ fore pollicitum. Atque ita deterritum *Beliſarium* murum, ut nunc eſt, reliquiſſe. Hæ verò muri iſtius plicæ, atque prominentiæ, quæ viſentium omnium excitant ſtuporem atque admirationem, quum hac ſibi parte Gothi in Urbem aditum quæſiſſe non leguntur, eædem eſſe videntur, quæ & nunc ibi conſpiciuntur. Unde, quum ea pars muri jam tempore *Beliſarii* vetuſta dicta fuerit, Aureliani illam firmiſſimi, ut Eutropius & S. Aurelius ajunt, muniminis fuiſſe partem, ſat liquidò apparet. Marlianus exiſtimat, reliquias illas eſſe Palatii Senatoris, verùm non alio argumento, quàm quod illud in colle iſto fuerit: cujus tamen contrarium facilè perſpicitur. Nam murus ille ætate *Beliſarii* ita concuſſus erat, ut hodie: contra ea Pincii Palatium tam integrum, ut *Beliſarius* illud ſibi domicilium delegerit, teſte Anaſtaſio in vita Silverii: unde, ſi qua conjecturæ fides, ibi fuiſſe crediderim, ubi nunc eſt cœnobium S. Trinitatis in montibus, vel Horti Medicæi, cujus ſitus præaltus, & latè conſpicuus, & à muro torto remotior, colli Hortulorum nomen dare novum potuit: ſicut ejus vicinia portæ proximæ appellationem Pincianæ contulit. *Nardin. Rom. Vet.* I. 8. Ejus vitis ante Libycam expeditionem vim racemorum immenſam produxit, vinum è prælo ter exundavit, & toties lacum effecit, ait Procopius. *Buleng. de Conviv.* III. 1.

BELLARIA aliquando latè accipiuntur pro omni ciborum, atque etiam vini dulcis genere, quæ menſis ſecundis inferuntur; aliquando anguſtiùs pro omnibus delicatis cruſtulis, placentis, libis, laganis, melle atque ſaccharo conditis, quorum in menſa ſecunda eſt uſus, ſecundum quam ſignificationem à fructibus diſtinguuntur. Serv. Æneid. II. 220. *Majores duas habebant menſas, alteram carnis, alteram pomorum* n. 727. *Licèt ſub extranea perſona, tamen Romanorum exſequitur morem, apud quos duæ menſæ erant, una epularum, altera pomorum.* Stuck. Ant. Conviv. III. 2. Gell. XIII. 11. *Bellaria*, inquit, *ea maximè ſunt mellita, quæ mellita non ſunt:* τρίμμαν *enim cum* τρίψας

ſocietas

Digitized by Google

ſocietas inſida. Quod Varro dixit bellaria: ſignificat id vocabulum omne menſæ ſecundæ genus; nam quæ πέμματα Græci, aut τραγήματα dixerunt, ea veteres noſtri bellaria appellaverunt. Etiam *bellaria* ſignificat Arnob. VII. p. 231. *Pulmentorum varietatibus afficiuntur dii cœlites, ut fieri mos eſt poſt cœnarum ditium, & locupletium ſaginas, fruſtilla hæc parvula pro ſuavibus mateolis ſumunt, non quibus famem ſedent, ſed ut palati admoneant etiam, ſeque ipſos plena appetitu voracitatis inſtigent.* Minos in Alciat. Emblem. p. 212. Sareſb. Polycrat. VII. 7. Bruyer. de Re Cibar. VI. 10. Oiſel. in Gellium. Inter *bellaria* lauri folia comedebant, ne vinum redolerent. Athen. IV. Mart. V. 4.

Fœtere multo Myrtale ſolet mero,
Sed fallat ut nos, folia devorat lauri.

Fortè quia, ut eſt Geopon. XI. *laurus facit ſanitatem.* Buleng. de Conviv. II. 39. Phœnicides vocat [illegible], quia in propylæis templorum venibant. *Buleng. ibid. c. 54.* Athenis per ludos in theatris edebant. *Buleng. de Circo c. 56.*

BELLIA familia. V. illam infr. in *Familia.*

BELLICREPA ſaltatio. V. illam infr. in *Saltatio.*

BELLINUS Britannorum Rex pace belloque vir inclytus, & in omni fortuna Brenno fratri, qui Romam cepit, nequaquam impar, vita privatus, ac rogo impoſitus, Britannorum Regum primus crematus eſt. *Moreſtell. Pomp. Feral. x. 4.*

BELLONA ab antiquis Duellona, ut bellum dicebatur duellum. Grammatici vel ſororem Martis eam faciunt. Lactant. ad Stat. Theb. V. 155. vel aurigam. Virg. Æneid. VIII. 703. Stat. Theb. VII. 71. vel denique uxorem, quæ Neriene vocatur apud Gell. Noct. Attic. XIII. 21. quod nomen indubiè à violentia & fortitudine, cujus plurimus in bellis uſus, deſumitur. Plaut. Truc. II. 6. 34.

Mars peregre adveniens ſalutat Nerienem
Uxorem ſuam.

Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman. IV. 10. Gyrald. Synt. Deor. IV. 10. Depingebatur coma ſparſa, armata face. Sil. Ital. V. 221.

Ipſa facem quatiens, ac flavam ſanguine multo
Sparſa comam, medias acies Bellona pererrat.

Aut falcem manu prætendebat. Claud. Eutrop. II. 244.

—— Quid dudum inflare moraris
Tartaream Bellona tubam? quid ſtringere falcem?

Altera manu clypeum gerebat. Claud. Honor. Conſ. IV. 12.

Jam trabeam Bellona gerit, parmamque removit,
Et galeam.

Demſter. l. l. *Bellonam* dicitur Appius Claudius Cæcus in medio pugnæ diſcrimine inter prima ſigna manibus in cœlum ſublatis ita precatus eſſe: *Bellona, ſi hodie nobis victoriam dederis, hic ego tibi templum voveo.* Liv. X. 19. *Tomaſ. de Donar. c. 21.*

BELLONARII erant *Bellonæ* ſacerdotes. Hi ſeipſos cultris feriebant, & proprio ſanguine numen placabant, furenteſque vaticinabantur. Tertullian. Apolog. c. 9. *Hodie iſthic Bellonæ ſacratus ſanguis de femore proſciſſo in palmulam exceptus, ſuis datus ſignatis.* Lactant. I. 21. *Eandem Bellonam vocant, in cujus ſacris ipſi ſacerdotes non alieno, ſed ſuo cruore ſacrificant: ſectis namque humeris, & utraque manu gladios exſerentes, currunt, efferantur, inſaniunt.* Gyrald. Synt. Deor. X. p. 321. A. Demſter. Paral. Roſin. Antiq. Roman. IV. 10. Elmenhorſt. Herald. & Ouzel. ad Minuc. Felic. p. 298. Van Dale Diſſert. I. c. 11. Salmaſ. in Tertullianum.

BELLUAS exquiſitæ novitatis, aut ex remotis orbis partibus advectas in templis dicandi conſuetudinem noſtrorum temporum antiquiſſimam eſſe oſtendit in Adriano Xiphil. LXIX. p. 795. A. *Eodem tempore Adrianus templum Jovis Olympii, in quo ipſius quoque ſtatua poſita fuit, Athenis ædificavit: juſſitque in eo draconem allatum ex India collocari.* Tomaſ. de Donar. c. 4.

BELLUM decernebatur comitiis curiatis non modò Romulo regnante; verùm etiam perpetua Regum quatuor ſucceſſione uſque ad Servium Regem, qui centuriatis comitiis inſtitutis, curiata non quidem planè ſuſtulit, ſed ita debilitavit, nihil ut illis majorum rerum mandaretur, ſpeciem quidem aliquam comitiorum retinerent, tota verò, ſi quid conſulendum gravius, centuriatorum poteſtas eſſet. *Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 1. F.* Inde jubebatur comitiis tantùm centuriatis. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* I. 21. V. infr. in *Comitia centuriata.* Sua ſponte gerere, exercitum educere injuſſu populi aut Senatus leges vetabant. *Auguſt. de Legibus in Cornelia Majeſtatis.* Non niſi auſpicato gerebatur. V. ſupr. in *Auſpicato.* Quod ſi cui indicendum foret, mos Romanus erat prius res repeti, mox *bellum* denuntiari: quippe cum nullum putarent juſtum *bellum*, niſi quod rebus repetitis geratur, aut antea denuntiatum foret, & ſollenni more indictum. Fecialibus enim prohibentibus, aut non probantibus, neque Conſuli, neque Senatui, aut populo arma in hoſtes ſumere licebat. Quum res repeterentur, populi juſſu ad fines illorum quatuor feciales, verbena coronati, res repetitum ibant, ac Deos fœderum ultores teſtes faciebant. Ex quibus verbenarius gramen cum terra evulſum ferebat ex arce, legatuſque filo lanæ capite velato res ſibi dari clara voce poſcebat, quæ clarigatio dicta eſt (V. illam infr. in *Clarigatio*) his verbis: Jovem ego teſtem facio, ſi ego impiè injuſtèque illas res dedier populo Romano mihique expoſco, tum patriæ compotem nunquam ſinas eſſe. Quæ ſi præſtituta die non darentur, poſt dies tres & triginta (tot enim ſollennes fuere) pater patratus qui fecialium princeps erat, pariter coronatus *bellum* indicebat. Non enim cuicunque ex fecialibus, ſed ſoli patri patrato indicendi *belli* facultas erat, quem fecialis verbena caput & frontem cingens, indicendi *belli*, aut percutiendi fœderis principem faciebat. Ibat enim pater patratus ad hoſtium fines, & verba ſollennia præfatus, *bellum* à populo Romano contra præſcriptos hoſtes, ob legitimas, quas cenſuerat cauſas, clara voce indicebat: poſt quæ mos erat, ut de ſenatus conſilio, & populi juſſu, fecialis haſtam ferratam, aut ſanguineam præuſtam, ad fines illorum jaceret, & non minus tribus puberibus præſentibus *bellum* indiceret, & ita denuntiari & indici juſtum piumque *bellum* putavere. *Alex. Gen. Dier.* V. 3. *Gyrald. Synt. Deor.* XVII. *p.* 508. *F. Briſſon. de Form.* IV. *p.* 542. Simulacrum *belli* quænam exercitatio militaris fuerit dicta. V. infr. in *Simulacrum.*

BELLUTUS eſt *belluæ* ſimilis. Feſtus. Quod cognomen tulit L. Sicinnius primus tribunus plebis. *Sigon. de Nom. Roman. c. 5.*

BEN.

BENE erat formula propinandi in menſa & inter epulas in aliorum valetudinem & proſperitatem. Plaut. Perſ. V. 120.

Bene mihi, bene vobis, bene amicæ meæ.

Toxilus cum hæc prior dixiſſet, Lemniſelene illi reſpondens dixit n. 22.

Tua factum opera: bene omnibus nobis.

Stich. V. 4. 27.

Bene vos, bene nos, bene te, bene me, bene noſtram etiam Stephanium.

Briſſon. Form. I. p. 82. Saubert. de Sacrif. c. 26. More Græco velut per infinitivum illam efferebant, ſubaudito verbo precor *bene* nos vivere & valere. *Turneb. Adv.* XVI. II. *Lipſ. Lect. Ant.* III. *p.* 154.

BENEFICIARIUS dicebatur, qui ad altiorem gradum promovebatur beneficio vel tribunorum. Veget. II. 7. *Beneficiarii ab eo appellati, quod promoventur beneficio tribunorum.* Vel aliorum magiſtratuum. Liv. IX. 30. *Ut tribuni militum ſeni deni in quatuor legiones à populo crearentur, quæ antea perquam paucis ſuffragiis populi relictis locis, Dictatorum & Conſulum ferme fuerant beneficia.* In Inſcriptionibus

Digitized by Google

bus ſæpiùs, *Beneficiarius* Conſulis, Proconſulis, Prætoris. *Buleng. de Imp. Rom.* vi. 80. *Vectig. c.* 95. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiquit. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 570. *D. Guther. de Offic. Dom. Aug.* i. 37. *Lipſ. in Tacit. Hiſtor.* iv. *num.* 78. *de Milit. Anal. p.* 263. *Fab. Semeſt.* i. 17. *Salmaſ. ad Solin. p.* 386. *b. F. Reineſ. Inſcr. Claſſ.* viii. §. 35. *Alex. Gen.* vi. 22. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* i. *Præfat.* * * * * *verſ.*

Beneficiarius dicebatur, qui gratioſam in militia miſſionem erat conſecutus. Feſtus: *Beneficiarii dicebantur milites, qui vacant munere ducis beneficio.* Cæſ. Bel. Civ. iii. 88. *Evocatorum circiter duo millia, quæ ex beneficiariis ſuperiorum exercituum ad eum confluxerant.* Valtrin. de Re Milit. vi. 5. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 693. E. Reineſ. Inſcr. Claſſ. viii. §. 35. Bud. in Pandect. p. 277. G. Salmaſ. in Spart. Adrian. c. 10. Alex. Gen. vi. 22. Laurent. Polym. iv. Synopſ. i. §. 3.

Beneficiarius etiam vocabatur, qui ſcrinium *beneficiorum* tractabat, & eorum inſtrumenta conficiebat. Paullò latiùs accipit Conſtantinus ad Taurum P. P. ſcribens in leg. beneficiarii, vel officiales 4. C. de Epiſcop. & Cleric. *Beneficiarii*, inquit, *vel officiales rationales, ſi interverſa ratione fiſcali ad Eccleſias paraverint tranſeundum, curialium retrahantur exemplo.* Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 89. Reineſ. Inſcr. Claſſ. viii. §. 35. Buleng. de Vectig. c. 95.

Beneficiarius vocabatur quoque, qui tributa, aut cenſus fiſco debitos exigebat. Tertullian. de Fug. & Perſec. c. 13. *Neſcio dolendum an erubeſcendum ſit, cum in matricibus beneficiariorum, & curioſorum, inter tabernarios & lanios, & fures balnearum, & aleones, & lenones Chriſtiani quoque vectigales continentur.* Intelligit Chriſtianos penſitaſſe pecuniam *beneficiariis*, ne accuſarentur quòd eſſent Chriſtiani, quemadmodum penſitabant flagitioſæ & viles perſonæ, ob artem quam exercebant. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 89.

BENEFICIUM fuit nomen divinum, à Democrito inſtitutum. Plin. ii. 7. *Bud. in Pandect. p.* 46. *A. Gyrald. Synt. Deor. p.* 53. *C.*

Beneficium in re militari erat provectio ad altiorem gradum. Val. Max. iv. 7. 5. *Admodum humili loco natus ad equeſtrem ordinem, & ſplendidæ militiæ ſtipendia P. Cælii beneficio pervenerat.* Suet. Tib. c. 12. n. 4. *Venit etiam in ſuſpicionem per quoſdam beneficii ſui centuriones.* Hæc *beneficia* ſtante Republica à rectoribus provinciarum conceſſa non aliter rata erant, quàm ſi iidem rectores Romam reverſi triginta diebus poſt rationes relatas illa ad ærarium retuliſſent. Cicer. pro Arch. c. 5. *Adiit hæreditates civium Romanorum, & in beneficiis ad ærarium relatus eſt.* Buleng. de Imp. Rom. vi. 80. Vectig. c. 95. Sigon. de Ant. jur. provinc. ii. 11. Lipſ. in Tacit. Hiſt. iv. n. 78.

Beneficium nuncupabatur etiam res mobilis aut immobilis ex ſubſtantia Principis alicui donata. Talia multa ſe eccleſiis, xenonibus, prochetrophiis, Epiſcopis, monachis & aliis innumeralibus perſonis donaſſe Juſtinianus A. ad Florum Comitem rerum privatarum ſcribit leg. ult. §. quia igitur multa C. de quadrien. præſcr. Sic *beneficium* poſtea appellatum eſt feudum alicui à principe conceſſum. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 89.

Beneficium etiam vocabatur privilegium, veluti aquæ ducendæ, alicujus immunitatis, vel alterius rei. Leg. 4. ff. de conſtit. princ. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 89.

In *Beneficiis* ad ærarium ab Imperatore referebatur, qui fuiſſet ex cohorte prætoria. Quæ quia nemini niſi civi Romano permiſſa fuit, hoc pro certo civitatis argumento attulit Cicer. pro Arch. c. 5. *Iis temporibus quæ incriminaris, ne ipſius quidem judicio in civium Romanorum jure eſſe verſatum, in beneficiis ad ærarium delatus eſt à L. Lucullo prætore & Conſule.* Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. i. 15. Quo quum deferebantur, *beneficiarii* ſolites fieri poterant. *Panvin. de Imper. Roman. c.* 5. Comites magiſtratuum ex cohorte prætoria deferebantur, non ut *beneficiarii* milites crearentur, ſed honoris & commendationis cauſa, ut is honor eis aliquando prodeſſet, aut in honoribus conſequendis, aut periculis declinandis. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* i. *Præfat.* * * * * *verſ.*

Beneficiorum liber erat pars rationarii imperii, quod Auguſtus inſtituerat. In eo deſcriptum erat accuratiſſima diligentia, qui agri quibus colonis eſſent diviſi, & quæ ſubſeciva agrorum ſupereſſent, quæ dividi aliis poſſent. Hygenus de limitibus conſtituendis: *Libros æris & typum totius perticæ linteis deſcriptum, ſecundum ſuas terminationes adſcriptis affinibus tabulario Cæſaris inferemus: & ſi qua beneficio conceſſa, aut aſſignata coloniæ fuerint, ſive in proximo, ſive inter alias civitates, in libro beneficiorum adſcribemus.* Sed de agris ſolum Hygenus. Alexander verò, ut indicat Lamprid. c. 46. non agros tantum, verùm & alia quæ largiri principes ſolent, habuit deſcripta. *Cogitabat enim ſecum & deſcriptum habebat, cui quid præſtitiſſet.* Fuit etiam Reipublicæ temporibus liber *beneficiorum*, in quem rectores provinciarum ſimul ac Romam redierant, tribunos militum, centuriones, & contubernales ſuos, & quoſcunque in provinciis promoviſſent, deferebant: quod, ut ſupra dictum, dici ſolitum, ad ærarium in *beneficiis* deferre. *Salmaſ. in Lamprid: Alex. c.* 46. *Buleng. de Vectig. c.* 95. *Guther. de Off. Dom. Aug. c.* 37.

BENEVENTUM opus eſt Diomedis. Cum ab illo conderetur, *Maloenton* dicebatur. Stephanus: Βενεβεντὸς, χωρίον Διομήδους ἐν Ἰταλίᾳ. Οἱ δὲ, ὅτι κτῖσμα Διομήδους, ὃ καὶ Μαλόεντος ἐλέγετο. Inſerto digamma Æolico, & mutato *o* in *e*. Cum colonia eò deduceretur, appellari cœptum eſt *Beneventum*. Feſtus. Plin. iii. 11. *Cæterâ intus in ſecunda regione Hirpinorum colonia; una Beneventum, auſpicatius mutato nomine, quæ quondam appellata Maleventum.* Salmaſ. Exercit. Plin. p. 46. b. D. Buleng. de Omin. c. 1. Ciaccon. Column. Roſtr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iv. p. 1815. E. Colonia eſt deducta Sempronio Sopho & Appio Cæci filio Conſulibus. Paterc. i. 14. 7. Liv. Epit. 15. Annus fuit ab U. C. 485. ante natum D. Jeſum 268. *Cluver. Ital. Ant.* iv. 7. 10.

BENIGNITAS in petitione honorum in conciliando populo poſita fuit I. in congiariis dandis. Livius teſtis eſt, ubi loquitur de comitiis cenſoriis M. Acilii Glabrionis: *In hunc maximè, quod multa congiaria habuerat, quibus magnam partem hominum obligarat, favor ſe populi inclinarat.* II. In conviviis præbendis, de quibus Quinctus de Pet. conſ. c. 11. *Benignitas late patet, & eſt in re familiari, quæ quanquam ad multitudinem pervenire non poteſt, tamen ad amicis laudatur, & multitudini grata eſt; eſt in conviviis, quæ facito & abs te, & ab amicis tuis concelebrentur, & paſſim, & tributim.* III. In gladiatoribus exhibendis, de quibus extat teſtimonium in oratione pro Muræna, in qua orator gladiatores datos populo à Muræna, à Sulpitio neglectos, plurimum Murenæ ad Conſulatum profuiſſe, Sulpitio obfuiſſe contendit. Quin etiam in iis muneribus dandis multos conſumpſiſſe patrimonia conſtat, ut de Milone & Q. Gallo ſcribit Aſconius. IV. In locis parandis. Fuere enim multi, qui locis tribulibus ſuis, cum gladiatores darentur, in foro commodandis eorum gratiam quæſiverunt. V. In pecuniis dividendis. Poſtremis enim temporibus obtinuit conſuetudo, ut præſenti pecunia populi ſuffragia emerentur, ad eamque rem miniſtri adhiberentur, nempe interpretes, ſequeſtres, diviſores. V. ſingulos ſuis locis. *Sigon. de Judic.* ii. 30.

BENNA eſt vehiculum viminëum quadratum, duabus rotis volubile. Feſtus: *Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur: unde vocantur combennones in eadem benna ſedentes.* Illo vocabulo uſus eſt Cato de Re ruſtic. c. 23. *Bennæ emantur.* Gloſſ. vet. *Bennarius*, σκλωάρχης. Lex. Lat. Græc. *Combennis*, συμβατάξι. *Blond. Triumph. Rom.* ix. *p.* 199. *D. Voſſ. Lex. Etymol. de Vit. ſerm.* i. 2. *Meurſ. in Catonem. Scalig. & Dacer. in Feſtum.*

BENTIVOLUS Johannes ſuperiori ætate Bononiæ primas obtinuit, tanta in ea civitate auctoritate, ut Æmiliæ penè totius imperium ad ſe contraxerit. Hujus palatium, quod & maximum & opulentiſſimum excitaverat,

iſ

Digitized by Google

in uno ex angulis ita eſt ictum fulmine, ut eo diſcuſſo pars ædium corruerit. Ipſe paucis poſt diebus cum uxore, liberis & univerſa familia vertit ſolum. *Pier.Valer.de Fulmin. Signif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* v. *pag.* 596. *B.*

BER.

BERENICE, ſoror Agrippæ Regis, ut Deo vota ſolveret pro ſalute, Hieroſolymas venit, & hoſtiis cæſis, capilliſque deraſis nudipes ante tribunal ſtetit. His enim, qui morbo, vel aliis neceſſitatibus implicabantur, mos erat orare per triginta dies, antequam immolent hoſtias: abſtinere quoque vino, & capillos radere. Joſeph. de Bell. Jud. II. 15. Egeſipp. de Excid. Hieroſol. II. 8. *Tomaſ. de Donar. c.* 5. *Sagittar. de Nudiped. Vet.* II. §. 5. *Balduin. de Calc. c.* 23. *Byn. de Calc. Hebr.* II. 4. 6. *Alexand. Gen.* III. 22.

Berenice Ptolemæi uxor ab Ægyptiis eſt conſecrata. V. illam infr. in *Ptolemaus.*

BEROSUS fuit Babylonius, quomodo ex Tatiani oratione ad Græcos poteſt perſpici. Is Chaldæi honorem, ac dignitatem geſſiſſe, ex Joſephi auctoritate putatur ab eo, qui ſummatim illius vitam attigit, Annio Viterbienſi. In quo partim rectè, partim dicit perperam; nam cum Joſeph. Ant. Jud. I. eum vocat Chaldæum præcisè, at contr. Apion. I. p. 1043. G. plenè: *Beroſus*, inquit, *Chaldaus genere*, Chaldæi vocabulum non honorem, ſed gentem oſtendere videtur. Quod verum eſſe ſatis patet ex iis, quæ dicuntur infr. in *Chaldai*. Ferrar. de Orig. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. (10.) B. *Beroſum* Athenis docuiſſe narrat, ſed falsò, Annius Viterbienſis. Atgenienſes quidem, quod legitur apud Plin. VII. 37. illi ob divinas prædictiones publicè in gymnaſio ſtatuam inaurata lingua ſtatuerunt, non itaque ob eam cauſam, quòd in Athenarum urbe docuerit, ſed quia prædixerit, & divinaverit fortè aliquid, quod & evenerit, & proſperè quidem evenerit. Docuit verò in inſula & civitate Coo. Evincit hoc auctoritas Vitruv. IX. 7. *Primus Beroſus in inſula & civitate Coo conſedit, ibique aperuit diſciplinam.* Ferrar. ibid. p. II. B. Natus eſt tempeſtate, qua in Perſas Magnus Alexander imperium tenuit. Ad Antiochum uſque, qui in Syria poſt Alexandrum regnavit tertius, proceſſit ætate: ad quem res geſtas Aſſyriæ Regum, in tria volumina diſtributas miſit muneri. Tatian. Aſſyr. Orat. contr. Græc. p. 171. *Ferrar. ibid. p.* 16. *F. Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 456.

BERYTUS eſt urbs Phœniciæ clara, & emporium celebre. Reponitur inter eas colonias, quæ juris Italici erant unà cum ſolo, leg. I. & 8. ff. de Cenſ. Eam deduxiſſe Agrippam innuere videtur Strab. XVI. p. 520. cum dicit: *Poſt hanc eſt Adonis fluvius, & mons Climax, & Byblus: poſtea Lycus fluvius, & Berytus, à Tryphone diruta, nunc verò à Romanis inſtaurata, duabus legionibus ibi ab Agrippa collocatis.* Quod ſi ab eo factum, id eveniſſe oportet, cum Ægyptum in provinciam redegit. *Urſat. de Not. Romanor. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 627. *F.* Fuit una coloniarum tranſmarinarum, in quas Julius Cæſar colonos miſit. Nummus enim cum epigraphe COL. JUL. BER. legitur ſcalptus. *Patin. in Suet. Jul. c.* 42. Auguſti potiùs eſt colonia. Ulpian. de Cenſ. *Auguſti beneficiis gratioſa, & ut Divus Adrianus in quadam oratione ait, Auguſtana colonia, qua jus Italicum habet.* Euſeb. Chron. anno tertio Olymp. 191. ab U. C. 740. ait: *Colonia Berytum & Patras deducta.* In Ancyrano lapide dicuntur militares coloniæ ab Auguſto conditæ M. Craſſo & Cn. Cornelio Lentulo Conſulibus, qui anno ab U. C. 740. magiſtratum geſſerunt. Denique in cimeliis Mediceis ſervantur duo rara numiſmata Elagabali & Gordiani Imperatorum cum epigraphe in poſtica: COL. JUL. AUG. FEL. BER. *Colonia Julia Auguſta Felix Berytus.* Noriſ. Cenotaph. Piſan. Diſſert. I. p. 22. 23. Plinius tamen & nummi pro Julio certant: ille V. 20. ait, *Berytus Colonia qua felix Julia appellatur;* hi cum hac epigraphe, & ejus effigie ſine Auguſtæ nomine percuſſi Julium vindicant. Lis igitur ita eſt componenda. *Berytus* à Julio deducta, cognominata eſt Julia. Auguſtus deinde partem veteranorum ex legionibus quinta Macedonica & octava Auguſta in eam tranſmiſit, unde urbi Auguſtæ nomen additum ob colonorum ſupplementum. *Vaillant. Numm. ærar.* I. *p.* 1.

BES.

BES ex aſſe profluxit: primitus fuit dueſſis, quaſi duæ aſſis, puta tertiæ partes, ut duellum, bellum: duonum, bonum: & Græcis διμοιρον. Ita δύο μοίρας pro duabus tertiis, ſive *beſſe* apud Homer. Ἰλιάδ. κ. 253. *Gronov. de Pecun. Vet.* IV. 17. *Salmaſ. de Mod. uſur. c.* 6. *Bud. de Aſſe. p.* 16. & 560. *Scalig. de Numm. Theſ. Antiq. Græc. Gronov. Tom.* IX. *p.* 1503. *B.* qui ad Feſtum à ſeipſo diſſentit, ſed tamen excuſatur è *Gronov. l. l.* In hæreditate octodecim millium nummum *bes* erit duodecim millia. *Gronov. ibid.* III. II.

Bes ſicilicus dicebantur undecim digiti, perinde ut in rationibus undecim aſſes. *Bes* enim octo pollices, id eſt, undecim digiti minus triente digiti, qui ſicilicus, ſeu quarta pars unciæ, nempe pollicis. *Gronov. de Pecun. Vet.* III. II.

BESSARES appellabantur lateres, qui octo pollices, ſive longitudinis, ſive latitudinis, ſive altitudinis habebant. Vitruv. V. 10. *Ex altera parte beſſalibus laterculis pila ſtruantur.* Quod cum in uſu frequentaretur, factum eſt generis vocabulum, ut *beſſales* & *beſſalia* pro lateribus dicerentur. Βήσαλον poſterior Græcia dixit laterem, βήσαλα laterculos. Tzetzes Chil. IX. 275.

Coctum autem laterem ſcito, quem beſalon vocamus.

Gronov. de Pecun. Vet. III. 11. Salmaſ. Exerc. Plinian. pag. 869. C. Bochart. Hieroz. IV. 26. Meurſ. Gloſſar. Græco-Barb. Pætus de Græc. & Roman. Menſur. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1612. B.

BESTIA erat cognomen Calpurniorum. *Beſtiam* Calpurnium conſularem unum reperio, cujus collega in conſulatu fuit P. Scipio Naſica belli Jugurthini anno I. qui fuit Urbis 642. is L. Calpurnius *Beſtia* dictus. Eodem nomine alter inter ſodales L. Catilinæ à Salluſtio nominatur: & poſtea tribunus plebis dicitur eodem anno. Hunc crediderim à Cicerone defenſum fuiſſe in ea oratione, quæ inſcribitur pro *Beſtia*, quæ non extat. *Auguſt. de Famil. in Calpurnia.*

BESTIÆ intractabiles, conſuetudine & cibo facilè manſueſcunt. Ælian. de Anim. IV. 44. *Feles, & ichneumones, & crocodili, & vulturum natio capiuntur blanditiis eſcarum, & inde cicurata ſunt manſuetiſſima.* Buleng. de Venat. c. 21. *Beſtiarum* capita, exuvias, pelles, militaris virtutis in pace & otio inſignia foribus veteres affigebant, & glorioſè oſtentabant. Manil. IV. 180.

Hoc habet, hoc ſtudium poſtes ornare ſuperbis
Pellibus, & captas domibus præfigere prædas.

Symmach. Epiſt. V. 66. *Uti honori numinum datur cornua ſacrare cervorum, & aprinos dentes liminibus affigere: ita amicorum cultui dedicantur libamenta ſylvarum.* Schott. Obſerv. I. 12. *Beſtias* ad id ſpectaculi genus obeundum paullò ante edoctas, & inſtitutas navibus in theatrum invehebant. Xiphil. in Tito: *Amphitheatro derepente impleto, in ipſum equos, tauroſque, aliaque manſueta animalia immiſit, qua in aqua, quemadmodum in terra agere aſſuefacta erant.* Poſtea ex improviſo dejiciebant in aquas. Oſtendere videtur ante dictus auctor vita Neronis: quem ait animadvertiſſe *in theatro navim per ſe diſſolvi, emiſſiſque ex ſe belluis quibuſdam, rurſum integram & firmam conſtituiſſe.* Scheff. de Milit. Nav. III. 2. Non domeſticas modò, ſed etiam feras, quibus aliqua in re uſi erant, velut de ſe bene meritas libertate remunerari conſueverant veteres, & in agros ſylvaſque dimittere; ita ut incuſtoditæ vagarentur, & tanquam ſacræ à nemine violarentur. Ammian. XXIX. 3. *Innocentiam, poſt multas, quas ejus laniatu cadaverum viat-*

rat

rat ſepulturas, ut bene meritam in ſylvas abire dimiſit. Eum morem ſecutus Statius fingit Liberum Patrem duas tigres manſuefactas & domitas, quas in bello Indico ad currum junctas habuerat, cum victor Thebas reduxiſſet ex India, ceu optimè meritas, aut, ſi mavis, emeritas conſecraſſe, & in agrum Thebanum dimiſiſſe: quæ & è manu paſcerentur, & nunc per campos errarent, nunc etiam urbem Thebas intrarent innoxiæ. Statii verſus ſunt hi Theb. VII. 564.

Errabant geminæ Dircæa ad flumina tigres,
Mitæ jugum, belli quondam vaſtator Eoi
Currus: Erythræis quas nuper victor ab oris
Liber in Aonios meritas dimiſerat agros.

Julius Cæſar *greges equorum*, quibus in bello Gallico uſus erat, *in trajiciendo flumine Rubicone conſecravit, ac vagos, & ſine cuſtode dimiſit*. Suet. c. 81. n. 4. *Valeſ. in Ammianum.* Ad. . . . dari depugnandi cauſa non erat pœna capitis, & ad illas dari non numerabatur in ſummo ſupplicio. Ulpianus: *Qui nummos aureos raſerint, tinxerint, finxerint, ſi quidem ſint liberi, ad beſtias dentur: ſi ſervi, ſummo ſupplicio afficiantur*. Qui ad *beſtias* dabatur, ſi feram confeciſſet, & certamine pœnam luiſſet, crimine ſolutus erat. *Buleng. de Venat. c. 33. Budæus Pandect. p. 240. 1. Fab. Semeſtr. II. 11. Laurent. de Rebuſpubl. c. 7. Beſtiis* objici erat pœna capitis. Marcian. leg. Perſpiciendum in fine ff. de Pœnis. Ei qui feris objiciebatur nulla erat miſſio leg. 38. ff. de Pœnis. Auctores ſeditionis & tumultus populo concitato *beſtiis* objiciebantur. Objecta eſt feris mulier, de qua Apul. Metam. x. p. 353. *Sic ipſe mecum reputans, quod quæcunque ad exitium mulieris beſtia fuiſſet immiſſa, non adeo vel prudentia ſolers, vel artificio docta, vel abſtinentia frugi poſſet prævenire, ut adjacentem lateri meo laceraret mulierem*. Buleng. de Venat. c. 33. Bud. in Pandect. p. 240. I. Fab. Semeſt. I. 18. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 5. Hotman. Antiq. Roman. v. p. 759. B. Hoc ſupplicium, quo *beſtiis* conſumendi objiciebantur, ad ſtipitem ſurrecti, non exiſtimo in uſu fuiſſe apud Romanos vigente Republica, niſi quòd Baldus quæſtor cum eſſet Gadibus, *beſtiis* cives Romanos, in his circulatorem quendam auctionum notiſſimum hominem Hiſpali objeciſſe, ab Aſinio Pollione apud Cicer. Fam. x. 32. dicitur. Exterarum gentium transfugas in edendis populo ſpectaculis everſo Punico imperio feris *beſtiis* objecit Africanus poſterior. Et L. Paullus Perſe Rege ſuperato ejuſdem generis & culpæ homines elephantis proterendos ſubſtravit. Atque hoc exemplo Maricus quidam è plebe Bojorum, Vitellii Principis temporibus, cum aſſertor Galliarum & deus (hoc nomen id ſibi indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Heduorum pagos traheret: & graviſſima civitas electa juventute, adjectis à Vitellio cohortibus, fanaticam multitudinem disjeciſſet: captus in eo prælio Maricus feris eſt objectus: & quia non laniabatur, ſtolidum vulgus inviolabilem credebat, donec ſpectante Vitellio interfectus eſt. Memorat hoc Tacit. Hiſt. II. 61. 1. Sed neque tenuiores cives Romanos, neque Latinos etiam libertinos, uno ne ſervos quidem, quæ hominum extrema conditio eſt, florente Republica tali ſupplicio damnatos, aut affectos crediderim. Quod ab Aſiis primum opinione quidem mea, ut ſacroſanctam de Daniele divino vate, ut Græcam de Lyſimacho Alexandri ſatellite hiſtoriam ſilentio prætercam, uſurpari cœpit. Amilcar dux Carthaginenſium captivos ad ſe adductos *beſtiis* ſubjicere ſolebat, ut Polybius auctor eſt I. *Beſtias* ex Africa Romam, ut conficerentur ab hominibus, deductas eſſe, dictum ſupr. in *Africana*. Fab. Semeſt. II. 7. Buleng. ibid. c. 6. Hoc ſupplicium deinde Chriſtianis irrogatum fuit. Hinc Tertull. Apolog. c. 40. *Si Tiberis adſcendit in mœnia, ſi Nilus non adſcendit in arva, ſi cœlum ſtetit, ſi terra movit, ſi fames, ſi lues, ſtatim Chriſtianos ad leonem*. Exhort. ad Caſtitatem c. 12. *Ne modo non ſint, qui exclament: Chriſtianos ad beſtias*. Arnob. I. p. 14. *Ad extremum nos feris & belluarum laniatibus objectatis*. Elmenhorſt. in Arnobium. Kipping. Antiq. Roman. II. 7. 10. Objectabantur *beſtiis*, quum venationes darentur, & ante extremum agonem. V. Arnobium jam laudatum. Hinc Pruden. Periſteph. I. 55.

Seu fortis præbenda cervix ad bipennem publicam,
Verberum poſt vim crepantum, poſt cataſtas igneas,
Sive pardis offerendum pectus, aut leonibus.

Aliàs non licebat. Hinc quum Polycarpum ad leonem poſtularent, reſpondit proconſul fieri hoc non poſſe, quia venationes peractæ erant. Euſeb. Eccleſ. hiſtor. IV. 15. *Hæc dicentes inclamabant, rogabantque Philippum Aſiarcham, ut leonem adverſus Polycarpum emitteret. At ille negavit, id ſibi licere, quippe qui amphitheatrale ſpectaculum jam edidiſſet*. Heraldus in Arnobium.

BESTIARIUS vocabatur, qui cum *beſtiis* pugnabat, ſive judicis ſententia *beſtiis* objiceretur, ſive ad id conductus, aut alioqui confiſus viribus, & virtutis oſtentandæ cauſa ultro in arenam deſcenderet. Cicero in Vatin. c. 17. *Quod in concione dixiſti, Milonem gladiatoribus & beſtiariis obſediſſe Rempublicam*. Suet. Claud. c. 34. n. 6. *Beſtiariis delectabatur* Claudius. *Panvin. de Lud. Circ. II. 4. Buleng. de Venat. c. 30. & 34. Pignor. de Serv. p. 35. Fab. Semeſtr. I. 6. Laurent. de Rebuſpubl. c. 7. Kipping. Antiq. Roman. II. 6. §. 10.* Vocabant hos Græci θηριομάχους, [illegible], παραβόλους: Latini *beſtiarum* venatores, confectores ferarum, confifices arenarios. *Argol. in Panvin.* & *Buleng. l. l.* Addicti, & qui ſe pecuniæ aviditate vendebant, infames erant. Quid enim turpius eſſe poteſt, quàm ſe ad mortem vendere? Manil. IV. 225.

Nunc caput in mortem vendunt, & funus arena.

Firmic. VIII. 13. *Qui ſe ob alienæ gratiæ voluntatem mundinati, ſanguinis jactura ad mortis ſpectaculum vendunt*. Argol. l. l. Ludicri hujus inventi ortum ab Athenienſibus arceſſit Caſſiod. Epiſt. v. 42. *Hunc ludum*, inquit, *crudelem Athenienſes primum ad civitatis ſuæ produxere culturam, juſtitia permittente divina*. Nec abhorret Lucianus, qui narrat in Toxari ætate Solonis & Anacharſis *beſtiarios* Athenis daros. Sic enim ille: *Aſſumens me, ut ad gratum & inſperatum ſpectaculum Græcanicum, inducit in theatrum. Et ubi conſedimus, vidimus primum omnium feras ſagittis confici, & à canibus lacerari, aut immitti in homines vinctos, noxios, ut interpretabamur*. Buleng. ibid. c. 6. Dabantur I. ut manibus litarent. Hanc cauſam attingit Tertullianus libro de Spectaculis. V. illum infr. in *Munus*. II. Ut animos civium ad cædem aſſuefacerent, & exemplo ſervorum ad laudis & victoriæ cupiditatem accenderent. Plin. Paneg. Trajan. c. 33. n. 1. *Viſum eſt ſpectaculum inde non enerve, nec fluxum, cum in ſervorum noxiorumque corporibus amor laudis & cupido victoriæ cerneretur*. III. Ad voluptatem Imperatorum aut populi. Sub Imperatoribus enim, cum jam cives, qui Romæ agerent, onere militiæ exempti ac liberi eſſent, ſpectacula ad voluptatem exhibebantur. Lamprid. Heliogab. c. 25. *Stravit ſibi triclinium in ſummo luſorio. Et dum pranderet, noxios & venationes ibi exhibuit*. De voluptate populi teſtatur Capitol. Anton. Philoſ. c. 23. *Abſens populi Romani voluptates curari vehementer præcepit per ditiſſimos editores*. Buleng. ibid. c. 11. Caſal. de Urbis, ac Imper. Roman. Splend. part. 2. c. 5. Illorum fuerunt ſcholæ, ubi alerentur etiam ad pœnam, ubi cum *beſtiis* pugnare docerentur. Tertull. Apolog. c. 35. *Teſtis & Tiberis, & ſchola beſtiarum*, ſive *beſtiariorum*. Caſal. l. l. Junius in Tertullianum. Malefici, & captivi adeo exhorruerunt id genus ſupplicii, ut multi ſibi necem conſciverint, ne *beſtiis* objicerentur. Senec. Epiſt. 70. V. illum infr. in *Spongia*. Caſal. l. l.

BET.

BETILIENA familia. V. illam infr. in *Familia*.

BIB.

BIBENDI magiſter. V. illum ſupr. in *Arbiter*.

Bibendi mos in Græcia, pro civitatum varietate, erat

varius. Chius & Theſſalus incipiunt à magnis poculis ad dexteram. Atticus à parvis ad dexteram: ut in veneratione dextrovorſum circumaguntur, ſic in convivio patera in dextrum circumfertur. Auſonius:

Ut ſolitum, quoties dextra invitatio menſa
Solicitat comem leni ſermone Lyæum.

Theſſalus magna pocula propinat ab initio cui vult. Lacedæmon quiſque quod ſibi oppoſitum eſt, bibit. Initio ergo minutis poculis more Attico bibebant; ubi incaluiſſet, majoribus, quia, ut notat Alexander Aphrodiſæus, ſenſim fuerunt ſtomachi, venarumque anguſtiæ laxandæ, non per initia obruendæ. Virgil. Æneid. 1. 727.

Poſtquam prima quies epulis, menſaque remota,
Crateras magnos ſtatuunt,

Cicer. Verr. 1. 26. *Maturè veniunt, diſcumbitur, fit ſermo inter eos, & invitatio, ut Græco more biberetur, hortatur hoſpes, poſcunt majoribus poculis.* Buleng. de Conviv. III. 22. Turneb. Adv. VI. 11. Saubet. de Sacriſ. c. 26. Victor. Var. Lect. XXII. 1. Alex. Gen. Dier. V. 21.

BIBERE jejuni ſolebant homines intemperantiores. Ævo Novatiani adhuc duravit. Ita enim ille in epiſtola de cibis Judaicis: *Nec deſunt, qui cum ſibi Chriſtiani vocem induerunt, exempla præbeant intemperantiæ, & magiſteria. Quorum uſque eo vitia venerunt, ut & jejuni matutino tempore bibant: non putantes Chriſtianum eſſe potare poſt cibum, niſi in vacuas & inanes adhuc venas infuſa ſtatim per*, lege *poſt ſomnum vina deſcenderint. Videas ergo tales novo genere adhuc jejunos, & jam ebrios, non ad popinam currentes, ſed popinam ſecum circumferentes: quorum ſi quiſquis ſalutat, non oſculum dat, ſed propinat.* Inter cauſas morborum hoc habet Plutarch. Quæſt. Conviv. VIII. 9. *Nec minimum*, inquit, *momentum habent ea quæ propomata*, potus qui præbibuntur, *vocantur. Veteres enim ante cibum ne aquam quidem ſumebant: nunc jejuni prius onerant ſe vino, tum cibum guſtant corpore madido, & perfuſo.* Et damnat Senec. Epiſt. 122. *Non videtur tibi contra naturam vivere, qui jejuni bibunt, qui vinum recipiunt inanibus venis, & ad cibum ebrii tranſeunt?* Lipſ. in Senecam. Caſaub. in Athen. II. 17. *Bibere* in amicorum, cum præſentium, tum abſentium gratiam veteres ſolebant, ad illorum memoriam inter bibendum recolendum & renovandum. Theocr. Eid. XI.

—— Ἀτὰρ τόσον αἰεὶ ἔρωτος
Ἀκρήτῳ ἐπιχεῦτο.

id eſt, *ſemper amoris vinum fundebat*, ſive bibebat. *Amoris vinum eſt*, inquit, *quod quis bibit amicum ſuum, aut amicam ſuam repetens.* Horat. Od. 1. 27. 9.

Vultis ſeveri me quoque ſumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat ſagitta.

Tib. II. 1. 31.

Sed bene Meſſalam ſua quiſque ad pocula dicat,
Nomen & abſentis ſingula verba ſonent.

Stuck. Ant. Conv. III. 13. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 328. Kipping. Antiquit. Romanar. IV. 3. 7. *Bibere* tot cyathos, quot eſſent in amici, vel amicæ nomine literæ, cui *biberent*, ſolebant veteres. Mart. 1. 72. 1.

Nævia ſex cyathis, ſeptem Juſtina bibatur,
Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus.
Omnis ab infuſo numeretur amica Falerno.

IX. 95. 3.

Nunc mihi dic, quis erit, cui te, Calatiſſe, Deorum
Sex jubeo cyathos fundere? Cæſar erit.
Sutilis aptetur decies roſa crinibus, ut ſit
Qui poſuit ſacra nobile gentis opus.
Nunc bis quina mihi da ſuavia, fiat ut illud
Victor ab Odryſio quod Deus orbe tulit.

In hoc carmine cyathorum, roſarum, baſiorum numerus reſpondet his tribus nominibus; *Cæſar Domitianus Dalmaticus.* Item quot manu digitos haberent. Plaut. Stich. V. 4. 24.

Vide, quot cyathos bibimus. ST. tot, quot digiti ſunt tibi in manu.
Cantio eſt Græca; ἢ πέντε πῖν᾽, ἢ τρεῖς πῖν᾽, ἢ μὴ τέτταρα.

Stuck. Ant. Conviv. III. 13. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 324. Pontan. in Macrob. Somn. Scip.* 1. 6. *Lipſ. Ant. Lect.* III. *p.* 154. *Bruyer. de Re cibar.* III. 8. *Laurent. de Prand. & cœn. c.* 19. *Kipping. Antiq. Roman.* IV. 3. 7. *Scriver. in Martialem. Bibere* tot cyathos, quot alicui annos precabantur, ſolebant veteres. Ovid. Faſt. III. 531.

Sole tamen, vinoque calent, annoſque precantur,
Quot ſumunt cyathos, ad numerumque bibunt.
Invenies illic qui Neſtoris ebibat annos,
Quæ ſit per calices facta Sibylla tuos.

Urſin. de Triclin. p. 325. *Bibere* ſolebant veteres in Deorum honorem certum numerum cyathorum in ſuis invitationibus, ſive propinationibus. Et Græci quidem veteres in cœnis tres crateras in Deorum gratiam ſunt ſoliti ſtatuere; primum Mercurio, alterum Gratiis, tertium Jovi Servatori. Ad numerum præterea Muſarum novem cyathos propinare ſolebant, vel in Gratiarum honorem duntaxat tres. Horat. Od. III. 19. 14.

Qui Muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet ſupra
Rixarum metuens tangere Gratia.

Unde in proverbium conſuetudo abiit: *Aut ter bibendum, aut novies.* Quod Auſonius expreſſit verbis Eidyll. XI. 1.

Ter bibe, vel toties ternos, ſic myſtica lex eſt,
Vel tria potandi, vel ter tria multiplicandi.

Stuck. Ant. Conviv. III. 13. Urſin Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 324. Buleng. de Conviv. III. 14. Caroli Antiq. Roman. IV. 7. *Bibere* pro ſalute Imperatoris ſolebant veteres. Indicat hoc Dio Caſſius, qui Auguſto inter alios hunc quoque honorem decretum ait, ut pro ſalute ejus in conviviis *biberent*. Ambroſius de Helia & jejunio: *Quid autem obteſtationes potantium loquar? Quid memorem ſacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro ſalute Imperatorum, & qui non biberit, ſit reus in devotione.* Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 326. Stuck. Ant. Conviv. III. 13. Laurent. de Prand. & Cœn. vet. c. 20. *Bibere* à ſummo. V. ſupr. in *A. Bibituri* Deum quempiam, aut hominem ominis cauſa præfabantur, eumque gignendi cauſa proferebant veteres. Sic apud Lucianum in Lapithis Alcidamus Cynicus ſponſæ Herculis nomine propinat Edit. Amſtel. II. p. 641. *Præbibo tibi, inquit, Cleanthis nomine ducis Herculis. Quod cum riſiſſent omnes: Ridetis, inquit, ô ſceleſti, quod ſponſæ Herculis Dei noſtri nomine præbibi?* Horat. Od. III. 19. 9.

Da Lunæ propere novæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ: tribus aut novem
Miſcentur cyathis pocula commodis.

Stuck. Ant. Conviv. III. 13. Kipping. Antiq. Roman. IV. 3. 7.

BIBLIOTHECA ſignificat librorum magnum per ſe numerum, & ipſum locum, in quo libri collocantur. Feſtus. *Bibliotheca & apud Græcos & apud Latinos tam librorum magnus per ſe numerus, quàm locus ipſe, in quo libri collocati ſunt, appellantur.* Ulpian. L. Quæſitum §. Inſtructo 34. ff. de Inſtructo & inſtrumento legato: *Inſtructo fundo & bibliothecam & libros qui illic erant, ut quoties veniſſet, uteretur, contineri conſtat.* Labeo ff. de Contrah. Empt. §. 50. *Si mihi bibliothecam ita vendideris, ſi decuriones Campani locum mihi vendidiſſent, in quo eam ponerem.* Unde legata *bibliotheca* & armaria & libri debentur. *Lomejer. de Biblioth. c.* 1. *Guilland. Papyr. membr.* VI. *nu.* 29. *Lipſ. de Biblioth. c.* 1. Illarum res vetus, & niſi fallor, cum ipſis literis adinventa. Nam ſimul & ſcire, & ſapere natum eſt,

Digitized by Google

eſt, mox etiam ſcribere: iſtud eſſe cum fructu non potuit, niſi, ut libri aſſervarentur, & diſponerentur, & ad præſentium, & poſteriorum uſum. *Lipſ. l. l.* Ad Orientem ſpectare deber. Uſus enim matutinum poſtulat lumen, & in hujuſmodi *bibliothecis* libri non putreſcunt. Nam & in his quæ ad meridiem & occidentem ſpectant, à tineis & humore vitiantur, quod venti humidi advenientes procreant eas & alunt, infundenteſque humidos ſpiritus pallore volumina corrumpunt. Vitruv. VI. 7. Extruebantur olim in villis & fundis ruſticis, ut nullum à ſtudiis tempus vacaret, & ruris amœnitas ſtudiorum labores tanto jucundiores faceret. Ulpian. L. Quæſ. l. l. *Libri quinque & bibliotheca quæ in eodem fundo ſunt legato continentur*. Mart. VII. 16. 1.

Ruris bibliotheca delicati
Vicinam videt unde lector urbem.

Horat. Sat. II. 3. 11.

Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto,
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum comites educere tantos?

Etiam *inter balnearia & thermas bibliotheca, tanquam neceſſarium domus ornamentum, expoliebatur*. Senec. de Tranq. c. 9. Auguſtinus in villam cum ſocius ſe profectum eſſe, atque ibi in literis tranſegiſſe teſtatur Confeſſ. IX. 4. *Lomejer. ibid. c. 13. Laurent. de Medic. & baln. c. 3.* Vel à Deo, vel à loco inſcribebatur. Lapis Romæ:

TI. CLAUDIUS. ALCIBIADES
MAG. A. BIBLIOTHECA. LATINA
APOLLINIS

Alia inſcriptio:

C. JULIUS. FÆLIX
A. BIBLIOTHECA
GRÆCA. PALAT.

Aſinii Pollionis hoc Romæ inventum, qui primus *bibliothecam* dicando, ingenia hominum rempublicam fecit. Plin. XXXV. 2: VII. 70. *Guther. de Jur. Pontif.* III. 12. Principatu Auguſti in Urbe tres publico inſervierunt uſui. I. Apollinis Palatini. II. Octaviæ ad theatrum Marcelli. III. Aſinii Pollionis in Aventino, in atrio Libertatis. Tradit illas Ovidius, qui eleganti proſopopœia librum ſuum in Urbe receptum ſibi aliquam quærentem inducit Triſt. III. 1. Meminit enim primæ n. 60.

Ducor ad intonſi candida templa Dei.

Secundæ & tertiæ n. 69.

Altera templa peto vicino juncta theatro:
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
Atria Libertas tangere paſſa ſua eſt.

Nardin. Rom. Vet. V. 13. Poſt illum Romæ fuerunt undetriginta, ex iis præcipuæ duæ, Palatina & Ulpia. Victor. *Panciroll. Deſcr. Urb. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* III. p. 320. *D. Nardin. ibid.* VIII. 1. Quemadmodum porticus frequentabant ſapientum congreſſus, ita etiam *Bibliothecas* procul abeſſe noluerunt veteres, ut ex præclaris ingeniorum monumentis dependens mortalium gloria in Deorum tutela eſſet. Sueton. Aug. c. 29. n. 8. *Templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitavit. . . . Addita porticus cum Bibliotheca Latina Græcaque*. In templo Trajani *Bibliotheca* fuit. Gell. N. A. XI. 17. V. illum infr. in *Bibliotheca Ulpia*. Fuit & Capitolina templo Jovis contigua. Fuit & in templo Herculis Tiburti. Gell. XIX. 5. V. illum infr. in *Bibliotheca Tiburtina*. Fuit & alia in templo Pacis. Gell. XVI. 8. V. illum infr. in *Bibliotheca Pacis*. Tomaſ. de Donar. c. 3. Lipſ. ibid. c. 8. Lomej. ibid. c. 14. Habuerunt etiam in balneis. Senec. de Tranq. VII. c. 9. *Jam inter balnearia & thermas bibliotheca quoque, ut neceſſarium domus ornamentum expolitur*. Vopiſc. Probo. V. illum infr. in *Bibliotheca Ulpia*. Cur autem ibi? credo, quia corpori curando otioſè tunc vacabant: ea igitur occaſio erat legendi aliquid hominibus aliàs occupatis: vel audiendi. Imo in villis, & fundis ruſticis: ab eadem hac otii, & vacationis ibi cauſa. Ad quem morem Paulli Icti reſponſum dirigitur l. quæſitum 12. §. inſtructo ff. de inſtruct. vel inſtrum. legat: *Libri quoque & bibliotheca, quæ in eodem fundo ſunt, legato continentur*. De ſua *bibliotheca* Plinius laudatus *ſupr.* in *Armarium*. Julii Martialis villaticam *bibliothecam* commendat Mart. VII. 16. 1.

Ruris bibliotheca delicati,
Vicinam videt unde lector urbem.....

Lipſ. & Lomej. l. l. Ornabantur ebore, & vitro. Boeth. de Conſolat. proſ. 5. *Nec bibliothecæ potius comptos ebore, ac vitro parietes, quàm tuæ mentis ſedem requiro*. Sanè vitra olim in quadras, orbes, ova, aut rhombos diſtincta parietes ornabant, non aliter quàm marmoreæ cruſtæ. Et hoc oſtendit quoque Vopiſcus laudatus infr. in *Speculum*. Sæpiùs cameris & lacunaribus. Plin. XXXVI. 25. *Pulſa ex humo pavimenta in cameras tranſiere è vitro*. Senec. Epiſt. 86. *Niſi vitro abſconditur camera*. Stat. Sylv. I. 5. 42.

Effulgent cameræ vario faſtigia vitro.

Lipſ. ibid. c. 9. & in Senecam. Vallin. in Boethium. Morell. in Statium. Armariis, forulis, cuneis, pluteis, imaginibus. V. ſingula ſuis locis. *Lipſ. l. l.* Libri in *Bibliothecis* ſupra arbores plumbeas reponebantur, ut etiam Marlianus notat in Topographia, ubi de Palatino monte agit; & Argolus fatetur ſe vidiſſe arborem plumbeam lauri ſpecie cum foliis expanſis, quibus nondum aurum deceſſerat, in vinea Ronciana in Palatino monte ſita, erutam ea parte, quæ vergit ad Aventinum, de qua cum quid eſſet à doctis deliberaretur, ex arboribus ille unam eſſe cenſuit, quibus libri *Bibliotheca* imponebantur. *Tomaſ. de Donar.* c. 3. Quatuor Græci, & tres Latini *Bibliothecis* præficiebantur, qui libros componerent, & vetuſtate læſos deſcriberent, iiſque ex publico ſalarium dabatur. l. 2. Cod. Theod. de ſtud. lib. urb. Rom. & Conſtant. *Paciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. p. 378. A. In illis imagines vivorum & defunctorum ponebantur. V. infr. in *Imago*.

Bibliotheca Alexandrina Ptolemæi nomine *bibliothecarum* quandoque venit, nec immeritò: alia enim eſt in Bruchio urbis. Epiphan. de Menſ. & pond. c. 9. *Ptolemæus cognomento Philadelphus Alexandriæ Rex egregiam Alexandriæ bibliothecam inſtituit, in ea urbis regione, quam Bruchium vocant; quæ deſerta hoc tempore viſitur.* c. 11. *Poſthac alia rurſus in Serapio bibliotheca conſtituta eſt, longe illa minor, quæ hujus filia dicebatur, in quam Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, & aliorum editiones congeſtæ ſunt poſt annos* 250. Tertull. Apolog. c. 18. *Hodie apud Serapium Ptolemæi bibliothecæ cum ipſis Hebraicis literis exhibentur*. Valeſ. in Ammian. XXII. 16. Thyſ. in Gell. VI. 17. Bortich. Ant. Urb. ſac. c. 19. §. 5. in ea repoſita fuerunt *ſeptingenta voluminum millia, quæ omnia bello priori Alexandrino, dum diripitur ea civitas ſub dictatore Cæſare, conflagraverunt*. Gell. VI. 17. Ammian. XXII. 16. *Sed quadringenta millia librorum Alexandriæ arſiſſe* ſcribit Livius apud Senec. de Tranquill. c. 9. *Valeſ. & Thyſ. l. l. Guilland. Papyr. memb.* II. *n.* 66. VI. *n.* 33. *Lipſ. de Biblioth. c. 2. Lomejer. de Biblioth. c.* 5. Hic finis nobilis *bibliothecæ* Olymp. 183. cum vix 224. annos fuiſſet. Revixit, ſed non eadem, verùm conſimilis, & eodem loci. Auctor reparandi Cleopatra, illa amoribus Antonii famoſa: quæ ab eo in auſpicium, & velut fundamentum operis impetravit *bibliothecam* Attalicam, ſive Pergamenam. Plutarch. in Anton. p. 943. A. *Antonius faſcinatus amoribus Cleopatræ eſt ei gratificatus bibliothecam Pergami, in qua erant ducenta millia ſingularium librorum*, id eſt, voluminum. Hinc iterum adornata, & aucta eſt, & Chriſtianorum etiam temporibus in vita & fama fuit. Tertullianus modò laudatus. *Lipſ. & Lomejer. l. l.* Credo ſtetiſſe, quamdiu ipſum Serapium, immenſæ molis, & ſtupendi artificii templum, quod Chriſtiani denique Theodoſii majoris imperio, à fundo ſunt demoliti. Sozom. Hiſt. Eccleſ. VII. 15. *Lipſ. l. l.*

Bibliotheca Apollinis Latina & Græca templo Apollinis in

in monte Palatino ab Auguſto eſt addita. Suetonius. V. illum ſupr. in *Bibliotheca*. Latina Inſcriptio Romæ in ædibus Maffejanis ad Agrippinas thermas in tabella marmorea adhuc exſtat:

SULPICIÆ
THALLUSÆ
ANTIOCHUS, TI. CLAUDII
CÆSARIS. A. BYBLIOTHECA
LATINA. APOLLINIS
CONJUGI. SUÆ
BENE. MERITÆ

Inde Horat. Epiſt. I. 3. 17.

Scripta Palatinus quacunque repoſuit Apollo,

Græcæ etiam *Bibliotheca* Inſcriptio à Grutero refertur;

C. JULIUS. C. L. PHRONIMUS
A. BYBLIOTHECA, GRÆCA

Tomaſ. de Donar. c. 3. Donat. de Urb. Rom. II. 9. *Faunus Antiq. Urb. Roman.* II. 22. Addidit illam Auguſtus an. U. C. 726. Nam Dio LIII. p. 496. C. *Praterea Apollinis in palatio templum, ac bibliothecas perfecit, ac dedicavit*. Habuit ſuum præpoſitum, ſive cuſtodem. Ovid. Triſt. III. I. 67.

Quærentem fruſtra, cuſtos, & ſedibus illis
Præpoſitus, ſancta juſſit abire loco.

Hunc C. Julium Hyginum facit Suet. de Illuſtr. Grammat. c. 20. n. 1. Hujus meminit Plinius laudatus infr. in *Statua*. Videtur manſiſſe ad Gregorii ævum, id eſt, ad ſextum poſt D. Jeſum natum ſeculum. Ita enim Sarisber. Policrat. II. 26. *Doctor ſanctiſſimus Gregorius non modo matheſin juſſit ab aula; ſed, ut traditur à majoribus, incendio dedit probata lectionis*

Scripta, Palatinus quacunque tenebat Apollo.

Lipſ. de Biblioth. c. 7.

Bibliotheca Apollinis Teji. Hanc Sylla ab Aſia rediens in Italiam cum veniſſet Athenas, aſſumpſit, & Romam deportavit. Plutarchus in vita Syllæ. Nec tamen dicitur quidquam publicaſſe. Imò nec quicquam publicare potuit, ſi eum veritate Plinius aſſerui, primam Romæ *Bibliothecam* ab Aſinio Pollione dedicatam. *Donat. de Urbe Rom.* II. 9.

Bibliotheca Aſinii Pollionis prima Romæ eſt dedicata. Plin. VII. 30. *In Bibliotheca, quæ prima in orbe ab Aſinio Pollione ex manubiis publicata Romæ eſt, unius M. Varronis viventis poſita eſt imago.* Alexandria & Pergami Reges jam diu ante *Bibliothecas* magno certamine inſtituerunt; ſed non fuerunt, ut Aſinii, publicæ. Sed quid ſi Lucullus Romæ ante hunc Pollionem *Bibliothecam* ſuam publicaverit? Equidem Plutarch. Lucull. p. 519. D. agnoſcit *Bibliothecam* Luculli patuiſſe omnibus, receproſque in adjectas ambulationes Græcos omnes velut ad Muſarum hoſpitium diverteotes. In hac re ne pugnent inter ſe tanti auctores, dicerem, Luculli *Bibliothecam* omnibus quidem patuiſſe; ſed id factum, magis ex quadam humanitate hominis, quàm publica teſtificatione, monumento & titulo, quo conſtaret, *Bibliothecam* omnium voluntati & commodis patere. Pollio autem qui publicavit, hoc ſolenni notaque omnibus dedicatione, præfixoque titulo teſtari debuit, ut omnes ſcirent, communi utilitati fuiſſe comparatam, & publicatam, & libenter audacterque quaſi ad rem ſuam accederent. Fuit in Aventino monte. Mart. XII. 3. 5.

Nec tamen hoſpes eris, nec jam potes advena dici,
Cujus habet fratres tot domus alta Remi.

Remi enim ſedes priſca Aventinus, ubi tot fratres librorum Martialis, hoc eſt, tot ſimilia ſcripta aliorum doctorum. *Donat. de Urb. Rom.* II. 9. *Borrich. Ant. Urb. Fac.* c. 15. §. 3. *Lomejer. de Biblioth.* c. 6. *Guilland. Papyr. membr.* VI. n. 30. *Lipſ. de Biblioth.* c. 5.

Bibliotheca in Capitolina arce, ejuſque templi ædificiis poſita fuit. Oroſ. VII. 16. *Fulmine Capitolium ictum: ex quo facta inflammatio Bibliothecam etiam majorem cura ſtudioque compoſitam, ædeſque alias juxta ſitas rapaci turbine concremavit*. Donat. de Urb. Rom. II. 9. Quis ejus auctor, adſerere haud licet, divinare libeat, Domitianum fuiſſe. Nam ille ſervatus olim in Capitolio, templum ibi Princeps ſtruxit; quid ſi & hanc *Bibliothecam*? Etſi nemo tradit, qui nunc exiſtat. De eo tantùm universè hoc Suet. Domit. c. 20. n. 1. *Bibliothecas incendio abſumptas impenſiſſime reparari curavit, exemplaribus undique petitis: miſſiſque Alexandriam, qui deſcriberent emendarentque*. Lipſ. de Biblioth. c. 7. Sed ibi de reparatis ſcriptor ille tantùm, de noviter conſtructis ne γρῦ quidem. Sed quidni alios potius Principes ſuſpicemur, Syllam Dictatorem Capitolii reſtauratorem, Julium Cæſarem, D. Auguſtum? quorum in libris conquirendis cura atque diligentia à Suetonio, aliiſque impensè laudata. Certè de primo illorum noſtra omnino ſuſpectio eſt, qui poſt expilatas Athenas Atticas, magnamque librorum vim inde aſportatam, nullibi videtur commodiùs aut honorificentiùs, quàm in Capitolio deponere potuiſſe. *Rycq. de Capitol.* c. 35. Mihi facilius eſt, qui auctor non fuerit, quàm qui fuerit deſignare. Cæſar cum *Bibliothecas* Græcas & Latinas publicare deſtinaſſet, morte præventus non potuit. Suet. c. 44. n. 4. Auguſtus templo Apollinis Palatini *Bibliothecam* adjecit, nihil molitus eſt in Capitolio. Sylla ab Aſia redux non dicitur quidquam publicaſſe. Imo nec publicare potuit. V. ſupr. in *Bibliotheca Apollinis Teji*. Donat. l. l. Nardin. Rom. vet. v. 13. Ego non improbabile exiſtimarem, eam ab Adriano Cæſare vel fundatam, vel magna ex parte auctam & exornatam fuiſſe. Hic enim gymnaſium bonarum artium inſtituit in Capitolio, cui *Bibliotheca* adjuncta fuerit. V. ſupr. in *Athenæum*. Donat. l. l. Incenſa eſt ſub Commodo, ut nos jam docuit Eutropius. Poſteriorum Principum ſolicitudine reſtituta, à Chriſtianorum capite ſummo Gregorio, quòd nefanda, opinor, & ſuperſtitioſa volumina multa contineret, funditus everſa & combuſta legitur. Sarisber. Policrat. VIII. 19. *Fertur beatus Gregorius Bibliothecam combuſſiſſe gentilem, quo divinæ paginæ gratior eſſet locus, & major auctoritas, & diligentia ſtudioſior*. Rycq. l. l. In hac ludis Capitolinis recitabant. V. infr. in *Ludus Capitolinus*.

Bibliotheca Luculli. De hac Plutarch. Lucull. p. 519. D. *At commendanda ejus, Luculli, fuit, & perhibenda in librorum ſupellectilem impenſa; multos enim & eleganter deſcriptos cumulavit. Erat etiam eorum uſus quàm comparatio liberalior, quod Bibliothecæ omnibus paterent, atque in adjunctas ambulationes ſcholaſque reciperentur omnes Græci velut ad Muſarum hoſpitium divertentes.* Donat. de Urb. Rom. II. 9. Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 377. E.

Bibliotheca Octavia in Octaviæ porticibus fuit. Hanc in Marcelli honorem, & memoriam dedicavit Octavia Marcelli mater. Plutarch. Marcell. p. 316. C. *In honorem, ac memoriam* defuncti Marcelli *mater Octavia bibliothecam dedicavit, Cæſar Auguſtus theatrum Marcelli nomine inſcriptum.* Borrich. Antiq. Urb. fac. c. 11. §. 1. Donat. de Urb. Rom. III. 17. Plutarchum opinio fallit; quia Marcelli morte totis decem annis citerior eſt notatio Dion. XLIX. p. 417. D. *Auguſtus bibliothecas à ſororis nomine Octavias dictas exſtruxit*. Octaviam itaque ſororis ſuæ memoriæ, & nomini dedicavit Auguſtus. Fuit in Octaviæ porticibus. Suet. de Illuſtr. Grammat. c. 21. n. 2. *Cui manumiſſus, Auguſto etiam inſinuatus eſt, quod eleganter curam ordinandarum bibliothecarum in Octaviæ porticu ſuſcepit*. In porticus nimirum parte ſuperiore, uti arbitror, tutò, & decorè, cum inferior ambulationi modò eſſet. De hoc Ovidius laudatus ſupr. in *Bibliotheca*. Nam & ab hac ſpretum ſe libellus queritur, & locum, ubi fuerit, deſignat, vicinum nempè theatro Marcelli. *Templa* autem dicit, quia in hac porticus Junonis ædes fuit, & nobiles in ea ſtatuæ. *Lipſ. de Biblioth.* c. 6. *Theſ. Antiq. Roman.* p. 378.

Bibliotheca Pacis à Veſpaſiano eſt ſtructa, & adjuncta templo Pacis. Gell. XVI. 8. *Commentarium L. Ælii ſtudioſè quæſivimus, eumque in Pacis bibliotheca repertum legimus.*

Meminit

Digitized by Google

Meminit & Galen. de Compoſ. medicam. II. 17. *Lipſ. de Biblioth. c. 7. Thyſ. Antiq. Roman. p. 378. Oiſel. in Gellium.*

Bibliotheca Tiberianæ domus commemoratur à Vopiſc. Prob. c. 2. *Uſus ſum præcipuè libris ex domo Tiberiana.* Gell. XIII. 19. *Cum in domus Tiberiana Bibliotheca ſederemus ego & Apollinaris Sulpicius.* Hanc ego non à Tiberio inſtitutam, ſed a ſucceſſorum aliquo exiſtimo, ut in Palatii parte remotiore, poſt alias ab alio latere ædificiorum acceſſiones. Privata fuit Imperatorum. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 13. *Lipſ. de Biblioth. c. 7. Thyſ. Antiq. Roman. p.* 378. *Oiſel. in Gellium.*

Bibliotheca Tiburtina juxta Urbem fuit Tiburi. Gell. IX. 14. *Meminimus & in Tiburti Bibliotheca invenire nos in eodem Claudii libro ſcriptum.* XIX. 5. *Promit è Bibliotheca Tiburti, quæ tunc in Herculis templo inſtructa ſatis commode erat.* Fortaſſis Hadrianus Imperator illam Tibure inſtruxit, quem eo loco, & ſeceſſu impensè delectatum conſtat, variaque & ampla inædificaſſe. *Lipſ. de Biblioth. c.* 8. *Thyſ. in Gellium.*

Bibliotheca Vaticana illuſtriſſima, olim à Nicolao V. circa annum D. Chriſti 1450. eſt collecta, & novis acceſſionibus Palatinæ atque Urbinatis *Bibliothecarum* hodie locupletior. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 16. §. 3. Toto terrarum orbe eſt celeberrima, advectis ex omni Europa voluminibus: certi proventus, unde emerentur libri, cuſtodes & librarii Græci, Latini, Hebraici alerentur, aſſignati. Opus à pluribus tentatum fecit Sixtus IV. exactoque poſt ſeculo, quaſi ex integro redorditus iterum perfecit Sixtus V. Nam qua ædium Pontificiarum longiſſimum atrium collis Vaticani modicè declivis duo veluti cornua committit, novum ipſe ædificium, quo atrium divideret, deduxit. Hic præter *Bibliotheca* immenſum conclave, cujus fornicem lateritiæ pilæ è medio ſurgentes ſuſtinent, alia ſubeunt minora libris item referta. Tum librariis & cuſtodibus, ipſique *Bibliothecæ* præfecto Cardinali idoneos cubiculorum ordines paravit. Habet ædificii exterior pars imagines ſuper albarium nigro illitum ſtylo ferreo exaratas: interiorem coloribus pictura conveſtit. Ibi armaria ſecundum parietes libros diſpertitos pluteis recondunt. Quanquam hi pilis etiam appoſiti ſcamnorum inſtar intercurrunt molli acclivitate lectioni & ſcriptioni percommoda, librisque ſuper jacentibus. Codices membranis manuſcripti, antiquiſſimi, innumerabiles: adduntur & typis excuſi. Adjecit Paulus V. tabularium, quo Pontificia diplomata continentur. Urbanus VIII. Palatini ad Rhenum ditione pulſi celebrem *Bibliothecam* uſq; ab Heidelberga Germaniæ Urbe translatam magno ſumptu, ornatuque compoſuit. *Donat. de Urb. Rom.* IV. 9.

Bibliotheca Ulpia ab Ulpio Trajano eſt dicta. Hæc in ejus erat templo, in qua edicta Prætorum, libri lintei atque elephantini, Principum geſta ac Senatuſconſulta continebantur. Gell. N. A. XI. 17. *Edicta veterum Prætorum, ſedentibus forte nobis in Bibliotheca templi Trajani, & aliud quid quærentibus, cum in manus incidiſſent, legere atque cognoſcere libitum eſt.* Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 377. C. Nardin. Rom. Vet. V. 9. Duæ illic fuerunt *Bibliothecæ*, forſan cœnaculis diſtinctæ, aut porticu diſcretæ. Unde Dio LXVIII. p. 778. B. *Bibliothecas Trajanus exſtruxit.* Et Sidon. Epiſt. IX. 16. ubi ſtatuam æream promeritus:

Cum meis poni ſtatuam perennem
Nerva Trajanus titulis videret
Inter auctores utriuſque fixam
Bibliotheca.

Donat. de Urb. Rom. II. 24. Borrich. Antiq. Urb. Fac. c. 10. §. 5. Nardin. l. l. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 22. Hanc ad ornamentum ſuarum thermarum Diocletianus videtur tranſtuliſſe. Indicat Vopiſc. Prob. c. 2. *Uſus ſum præcipuè libris ex Bibliotheca Ulpia, ætate mea in thermis Diocletianis.* Panciroll. Donat. Borrich. & Nardin. l. l. Faunus Antiq. Urb. Rom. IV. 6. Lipſ. de Biblioth. c. 7. Thyſ. Roman. Antiq. p. 378.

BIBULUS cognomen eſt, commune Calpurniis & Publiciis fuit. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 800. *E.* Unum *Bibulum* Conſulatem video, qui cum C. Cæſare Conſul fuit, M. Calpurnium anno ab U. C. 694. quem Cæſar domo ſua exire non ſinebat, ſed edictis fortitudinem animi contra inſolentiam armatorum oſtendebat. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Calpurnia.*

BIC.

BICLINIUM componitur ex noſtro & peregrino. Quintil. Inſtit. Orat. I. 5. *Calderin. Obſerv.* III. 12. *Rhodig. Ant. Rom.* XII. 6. Dicitur, quòd duo circum menſam eſſent lecti. *Lipſ. Ant. Lect.* III. *p.* 144. Legitur apud Plaut. Bacch. IV. 4. 69.

Ubi eſt biclinium vobis ſtratum?

n. 102.

—— Jam facile in biclinio
Cum amica ſua uterque accubitum eatis.

Apud quem videri poſſit, non pro cœnaculo, in quo duo eſſent lecti ſtrati, ſed pro lecto poſitum eſſe, in quo bini diſcumberent: quod magis placet: nam in veteribus marmoribus Romæ multi bujuſmodi lecti reperiuntur, in quibus duo tantùm diſcumbant, menſa appoſita tripode. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p.* 208. *Stuck. Ant. Convæv.* II. 14.

BID.

BIDENTAL erat locus ſacro percuſſus fulmine, qui bidente ab aruſpicibus conſecratur, quem calcare nefas. Vetus Perſii Scholiaſt. Sat. II. 27. Lucan. I. 606.

—— Diſperſos fulminis ignes
Colligit, & tacito terra cum murmure condit,
Datque locis nomen.

Saubert. de Sacrif. c. 14. Buleng. de Fulm. c. 11. Stuck. de Sacrif. p. 86. Gloſſæ. *Bidental*, τόπος κεραυνόπληξ, *locus fulmine ictus.* Feſtus ſic: *Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus ſacrificaretur.* Ubi per templum intelligit locum religionis cauſa, muro, palis, fune, aut re ſimili clauſum & ſeptum. Id enim templum notare ex Servio diſcimus. *Bidental* ergo propriè ſignificat locum fulmine ictum, & bidentibus ovibus expiatum conſecratumque: quem idcirco ingredi & calcare nefas erat. Nimirum aruſpex pura indutus veſte *bidente* locum expiabat, expiatum conſecrabat, conſecratum ſepiebat, quia calcari nefas erat. Hinc Artemid. II. 8. *Fulmen ignobiles locos nobiles facit, propter aras quæ in iis ſtatuuntur, propterque ſacrifitia, quæ in iis fiunt: loca enim ſumptuoſa, deſerta, & inacceſſa efficit; nemo enim in iis converſari amplius vult.* Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exercit. Plinian. pag. 799. b. G. Gyrald. Synt. Deor. XVII. pag. 475. A.

BIDENTALE fulgur, κεραυνοβόλιον. Gloſſæ. *Buleng. de Fulm.* c. 11.

BIDENTALES ſacerdotes fulmina procurabant. Hi in decuriam redacti erant. Inſcriptio inventa in inſula Tiberina, ubi templum olim Æſculapii.

SEMONI
SANCTO
DEO. FIDIO
SACRUM
SEX. POMPEJUS. SP. F
COL. MUSSIANUS
QUINQUENNALIS
DECUR
BIDENTALIS
DONUM. DEDIT

Apud Fulvium Urſinum Romæ exſtabat:

SANCTO. SANCO
SEMONI. DEO. FIDIO
SACRUM. PECUNIA
SACERDOTUM. BIDENTALIUM
RECIPERATIS
VECTIGALIBUS.

Procuratio enim fulminum plerumque ad Pontifices ex SCto rejecta eſt, ad quorum collegium relatum eſt de expiandis, quæ Locris in templo Proſerpinæ tacta elataque inde eſſent. Liv. xxix. Inſcriptio.

JOVI
FULMIN. FULG. TONANTI
RUSTIUS. L. F. ÆPIO. PONT
EX. SC. DEDICAVIT.

Guther. de Jur. Man. 1. 5. *Ferret. Muſ. Lapid.* 1. *Memor.* 17. *Lomejer. de Luſtrat. c.* 13.

BIG.

BIGARUM inventionem Phrygibus tribuit Plin. VII. 56. *Bigas primum junxit Phrygum natio.* Cyriſteni Sicyonio Iſidor. XVII. 35. *Jugo primus Cyriſtenes Sicyonius equos jugavit: eoſque ſingulos ex utraque parte ſimplici vinculo applicavit, quos Græci ſcirophoros, Latini funales vocant, a genere vinculi, quo prius alligabantur. Dexterioris vero biga victor Marti immolare ſolebat.* Panvin. de Lud. Circenſ. 1. 9. Buleng. de Equis c. 3. Hugo de Milit. Equeſt. 1. 6. *Bigas* olim numinibus fuiſſe puto dicatas. Dein hominibus præcipuè victoribus apud Græcos per ſollennia illa ludorum certamina. Serius ad Romanos res venit: apud quos verus primò de hoſtibus triumphus; ludicra deinde victoria de adverſariis id genus publici decoris invexit. Sed medio ævo ſub Imperatoribus *Bigam* viris egregiè meritis poſtulatam video quaſi dimidiati triumphi ſimulacrum, uno minus equorum jugo. Repetio autem iis potiſſimum poſtulatas ac decretas *bigas*, qui animoſe largiendo ac profundendo populum demeruiſſent. Fere enim id comparatum eſt, ut prona multitudo eum diligat, atque in humeros tollat, à quo magis ſe lactatam, ac paſtam tum commodis, tum voluptatibus, ſentiat. In Gruterian. 440. 1. *Ob inſignem ejus editionem muneris biduo populo poſtulanti bigam placuit equeſtri ſtatua decreto ordinis eum ornari.* Chimentell. de Hon. Biſell. c. 41. Figrell. de Stat. Roman. c. 18. Poſitæ ſunt loco totius civitatis maximè conſpicuo: ſæpè in ipſo circo & arena, tanquam ἀναθήματα, illic in ſua ſede fuerunt erectæ. Gruter. 484. 7. *Huic cum & populus in ſpectaculis aſſidue bigas ſtatui poſtulaſſet*, Ubi τὸ *in ſpectaculis* capio non tam pro celebratione ipſa, & actu ſpectandi, in quo populus poſtulaſſet *bigam*, ſed & locum ubi ea ſtatueretur, videor poſſe interpretari. Sic Suet. Cal. c. 35. n. 2. *Ingreſſum ſpectacula....* Ner. c. 32. n. 6. *Matronam animadverſam e ſpectaculis....* Ubi ſpectaculum eſt locus ipſe, ſive θέατρον, aut θεώρεον. *Chiment. l. l.*

BIGARIUS, ductor bigæ, quæ duorum equorum currus. Cippus marmoreus Aurigæ pueri Romæ in templo Gregorii in Cœlio monte.

FLORUS. EGO. HIC. JACEO
BIGARIUS. INFANS. QUI. CITO
DUM. CUPIO. CURRUS. CITO
DECIDI. AD. UMBRAS
JANUARIUS. ALUMNO. DULCISS.

Ferret. Muſ. Lapid. IV. *Memor.* 23.

BIGATI erant nummi, quibus *bigarum* forma erat impreſſa, ſive incuſa. V. illos infr. in *Nummus*.

BIGLIATICUM erat æs, quod excubitores, ſeu *bigla* accipiebant. *Bigla*, vigilia. *Buleng. de Vectig. c.* 86.

BIL.

BILANX in ponderanda aqua cubi adhibenda potiùs eſt, quàm unilanx, quoniam hæc non tam exactè ponderum differentias nobis indicat, quàm illa, cujus cauſa eſt, quod notæ ponderum, quibus librile, ſive ſcapus unilancis diſtinctus eſt, tam exiguo inter ſe diſtent intervallo, ut illarum ope omnes ponderum differentiæ & diviſiones, ad granum uſque, diſcerni vix queant. Præterea notandum eſt, duo brachia ſcapi, ſive jugi, utrinque directa, paris & craſſitiei & longitudinis eſſe debere: ſecus enim ſi ſit, *bilanx* fallet. Quamvis enim *bilance* illa ad æquilibrium redacta, examen in neutram partem propendeat, ita ut pondera, lancibus utrinque impoſita, prorſus æqualia eſſe videantur; nihilominus pondus ejus lateris, cujus brachium levius eſt, ſemper erit gravius altero. Neceſſe etiam eſt, ut funiculi, ex quibus lances ſuſpenſæ ſunt, paris ſint longitudinis: aliàs enim, ſi *bilancem* à terra, vel menſa ſurſum tollas, pondus ejus lateris, cujus funiculi longiores ſunt, gravius deprehendetur, etiamſi revera levius ſit altero, præſertim ſi ſitus clavi, qui medium jugi obtinere debet, paullo ſit inferior. V. clavum infr. in *Clavus*. Savot. de Numm. Ant. III. 31. Porrò notandum eſt, *bilances* iſtas, quarum axis, ſive *clavus* ſupra lineam horizontalem ſitus eſt, à noſtratibus *a fleau allant & venant*, id eſt, ultro citroque nutantes vocari, quoniam ſcilicet ita comparatæ ſunt, ut, etiamſi pondus unum aliquanto ſit gravius altero, jugum tamen non deprimatur, penitus verſus eam partem, cujus pondus eſt gravius, ſed dubiis & incertis inclinationibus huc illuc nutet, nunc ſupra lineam horizontalem adſcendens, nunc infra eandem deſcendens. *Savot. ibid. c.* 31.

BILBILIS urbs olim Hiſpaniæ Tarraconenſis, nunc deleta, & ſolus vicus, cui nomen *Baubola*, ſeu *Bambola*. Romanorum fuit municipium. Hinc nota: MU. AUG. BILB. *Municipium Auguſta Bilbilis*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiquit. Romanar. Græv. Tom. XI. pag. 870. B.

BILEM in προτελείοις & ſacris nuptialibus non reliquis immiſcebant, ſed juxta altare projiciebant, abeſſe in matrimonio oportere iracundiam innuentes. *Saubert. de Sacrif. c.* 20.

BILIBRIS duarum eſt *librarum*. Mart. XI. 50. 9.

Nunc ut emam grandemve lupum, mullumve bilibrem.

III. 45. 5.

Nolo mihi ponas rhombum, mullumve bilibrem.

Pætus de Roman. & Græcor. Ponder. v. Theſ. Antiq. Roman. Græv. XI. p. 1162. D. *Bilibres* centum aureos pendentes nummos Heliogabalus percuſſit, quos Alexander conflavit. Lamprid. Alexand. c. 39. *Formas binarias, ternarias, quaternarias, & denarias etiam, atque amplius uſque ad bilibres & centenarias, quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit, neque in uſu cujuſquam verſari*. Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 75.

BILIUS roſtratas poſuit victis Pœnis navali certamine, è quibus unam è Roſtris, alteram ante Circum videmus à parte januarum. Virg. Georg. III. 29.

—— Et navali ſurgentes ære columnas.

Servius. *Bilius* is eſt, qui primus navali pugna Pœnos ſuperavit, deque iis triumphum egit, quique poſtea Duilius appellatus eſt. *Caſtal. de Colum. Triumph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1942. *F.*

BIP.

BIPEDANEUM appellaverunt veteres, quod duorum pedum menſura eſſet. Colum. IV. 5. *Si ante annum fiat, quam vinea conſeratur, ſcrobs in longitudinem altitudinemque defoſſus, tripedaneus abunde eſt, latitudine tamen bipedanea*. Pætus de Roman. & Græcor. menſur. V. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1613. *D.*

BIPENNIS eſt nomen adjectivum, & ſubauditur ſecuris, quod addit Varro Parmen. apud Non. II. 82. *Ferens ferream humero bipennem ſecurim*. Duplici eſt acie, lata & acuminata, quarum altera cæſim, altera punctim ferie-

ſeriebant. Quintil. Inſtit. Orat. I.4. *Bipennis eſt ſecuris utrinque habens aciem à pinna, quod eſt acutum: ne illorum ſequamur errorem, qui, quia à pennis duabus hoc eſſe nomen exiſtimant, pinnas avium dici volunt.* Rectè tamen Iſidor. XIX.19. *Bipennis dicitur ex utraque parte habens aciem, quaſi duas pennas. Pennum autem antiqui acutum dicebant; unde & avium penna quia acute. Et ecce nomen, quod re ſervavit antiquitatem, quia veteres dicebant pennas, non pinnas.* Gloſſar. Philox: *Bipennis*, δίστομος ἀξίνη. Meum MSc. antiquiſſimum: *Bipennis, ſecuris Amazonica. Pennum dicebant antiqui bis acutum.* Chiflet. Anaſt. Childer. Reg. c. 14. Voſſ. Lex. Etymol. Uſus fuit in ſacris. Valer. Flacc. I. 191.

—— Non illo certior alter
Pinguia letifera perſtringens colla bipenni.

Et in bellis. Virg. Æneid. V. 306.

Cnoſia bina dabo, levato lucida ferro
Spicula, cælatamque argento ferre bipennem.

Chiflet. ibidem. Inter donaria ſacratas video apud Pauſan. Phocic. p. 329. in dedicatione Tenedicarum *bipennium*. Tomaſ. de Donar. c.4. In militia navali uſus eſt illarum ſingularis: iis namque funes gubernaculorum incidunt. Vegetius: *Bipennis eſt ſecuris habens ex utraque parte latiſſimum & acutiſſimum ferrum. Per has in medio ardore pugnandi peritiſſimi nautæ, vel milites, cum minoribus ſcaphulis ſecreto incidunt funes, quibus adverſariorum ligata ſunt gubernacula.* Scheffer. Mil. Nav. II. 7.

BIR.

BIREMIS navigium eſt, binos habens remigum ordines, quorum aut uterque ad latus ſedet, aut unus ad latus, alter in tranſtris, ſed utrolibet modo, in diverſa altitudine hi duo ordines ſedent. *Meibom. de Fabr. Trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 577. *A.* Priſcis enim temporibus naves pro numero ordinum vocabantur. Et quæ duplices habebant ordines, Latinis erant *biremes*. Græcis δίκροτα. Apud Ciceronem tamen & Hirtium videas retenta voce Græca dicrota vocari. Ita enim ille ad Attic. XVI. 4. *Ipſe Domitius bona planè habet dicrota.* Hic de Bello Alex. c. 47. *Capit ex eo prælio penterem unam, triremes duas, dicrota octo.* Scheffer. de Mil. Nav. II. 2. Cum una tantùm ſerie diſpoſitos remos veteres haberent, Erythræi alteram adjecerunt. Plin. VII. 56. *Biremem Erythræi fecerunt.* Scheffer. ibid. I. 3. Calcagn. de Re Naut. c. 2. Formas varias exhibet *Bayf. de Re Naval. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* XI. *p.* 571. *C.*

BIROTA, ſive *birotum* eſt genus vehiculi à duabus *rotis* denominatum. Ferebat pondo ducenta, & tribus trahebatur mulis. Hoc Conſtantinus conſtituit I. 8. C. T. de Curſ. Publ. *Rheda*, inquit, *mille pondo tantummodo ſuperponi jubemus, birota ducenta, veredo triginta, non enim ampliora onera perpeti videntur. Octo mulæ jungantur ad rhedam videlicet æſtivo tempore, hyemali decem, birotis trinas ſufficere judicavimus. Panciroll. Not. Dign. Imp. Orient. c. 6. Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 15.

BIRRETUS infimæ Latinitatis ſcriptoribus, pro capitis velamento & pileolo uſurpabatur. *Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 308. Erat tegminis genus nigrum, & acutum, ad inſtar pyramidis. Conſtat, quòd anno 1170. & ante ejus uſus fuerit. Nicetas enim in vita Alexii Comneni circa finem ſcribit: quòd cum Imperator creatus eſſet Andronicus Comnenus, pileolo, quem habuerat pullum & acutum ad formam pyramidis, detracto: ejus in locum purpurea ſive rubra capiti ipſius mitra fuerit impoſita: poſtea verò imperio deturbatus priſtinum illud tegmen receperit. Idem refert, Balduinum & Richardum exercitus Latini duces captos, & ad Iſaacum Angelum Conſtantinopolitanum Imperatorem ductos, detractis *birretis*, quæ pilei dicebantur, honorem Imperatori habuiſſe. *Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 321. Erat lineum, tenue, ſtrictum forma ipſius capitis. Erat Pontificum. Bulla Bonifacii VIII. P. R. *Illud*, beneficium Eccleſiaſticum, *eidem Thomæ contulimus, ac non de ipſo per noſtrum birretum præſentialiter inveſtimus.* Erat etiam Doctorum. Nicolaus de Clemengis de ſtudio Theologico: *Non cappa quippe Doctorem facit, non birreti magiſtralis impoſitio.* Du Freſne Gloſſario. Bertachinus ait eſſe ſignum victoriæ & gratiæ, nec non ſacerdotii & ſuperioritatis, & has omnes ob cauſas meritò concedi Doctoribus cum inaugurantur, addito in vertice hapſo, ſeu flocco, pro Doctorum varietate, coloris diverſi. *Raynaud. de Pileo & cæt. capit. tegm. Sect.* 10.

BIRRUS Græcis βίῤῥος. Canon XII. Synodi Gangrenſis: Κατεξανίσταιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων, καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ καὶ ἐν συνηθείᾳ οὔσῃ ἐσθῆτι μεταλαμβανόντων, ἀνάθεμα ἔστω. *Birrum* craſſum veſtimentum credideram Adverſ. I. 13. eſſe *berum*: nunc in alia ſum ſententia. *Turneb. Adverſ.* XVIII. 26. In laneis numeratur veſtibus, ut Atrebatenſes, qui *beri* non ſunt dicendi, quòd in Gallia ſericum non texerent. Sic *birri* Canuſini dicendi ſunt, non *beri*, è lana Canuſina, quæ rutuli erat coloris: ac *birri* Canuſini & Atrebatenſes lautiores & elegantiores erant. *Idem ibid.* XXII. 30. *Pith. Lect. Subc.* I. 16. Non eſt quòd Turnebum ſententiæ prioris pœniteat. Nam Zonaras & Balſamo perperam Synodi verba expoſuerunt σηρικὰς ἐσθῆτας, id eſt, ſericeas veſtes. Et rectiùs vetus verſio βήρους reddidit *birros*: *Si quis amictu pallii utitur, & eos, qui cum reverentia birris utuntur, decipit, anathema ſit.* *Birros* quoſdam ſericeos fuiſſe non negem: ſed omnem *birrum* ſericeum, aut omnem veſtem ſericeam *birrum* eſſe dictum, hoc eſt quod nego atque pernego. Nec Synodi verba oſtendunt *birros* veſtes pretioſas fuiſſe. *Birrus* enim, ſive βίῤῥος, communis veſtis erat, Epiſcoporum ſacerdotumque Chriſtianorum tunc temporis geſtamen, qui, cum tribonium geſtarent, reprehendebant eos, qui in communi veſte erant, id eſt, *birro*: hos canon anathemate ferit. Monachis quidem erat interdictus; Iſidorus in Regula: *Lintee non oportet monachum uti: orarium, planetas, birros non eſt fas induere.* Sed non propterea erant pretioſi. Nam cum habitu ſecernerentur monachi à cæteris hominibus, etiam iis veſtes vulgares ſunt interdictæ. Communia etiam erant veſtimenta, quæ recenſet Iſidorus, non tamen pretioſa. Verè & *birri* fuerunt, quorum materia & color in pretio. Ita Caſſian. I. 7. *Birrorum pretia ſimul ambitionemque declinant.* Novit hanc differentiam Auguſtin. Serm. II. de diverſis: *Nemo clericorum det birrum, vel tunicam lineam, ſeu aliquid niſi in communi. Offeratur mihi birrum pretioſum, fortè decet Epiſcopum.* Ubi vulgare permiſſum, ſed in commune pretioſum repudiatum. Nec propterea quòd veſtis Epiſcoporum ferme dicatur, ideo pretioſior; nam tunc Epiſcopi in communi veſtitu, in quo etiam diu ſacra peregerunt. Vulgaris ergo ferme veſtis fuit, & ideo ſervis etiam conceſſa. Lex I. Cod. Theodoſ. de habitu, quo uti oportet intra Urbem: *Servos ſane, quorum tamen dominos felicitudine militia conſtat non teneri, aut birris uti permittimus, aut cucullis.* Salmaſ. in Tertull. de Pall. pag. 88. Lamprid. Commod. c. 16. Ferrar. de Re veſt. II. I. 26. Ex eo tamen non rectè conjicias fuiſſe veſtem ſervilem: ex quo enim Romæ togarum uſus deſuetus, ac pænè deſitus fuit, & *birri*, ſive lacernæ in uſum paſſim venere, nulla de habitu inter ſervos & liberos diſcretio amplius agnoſci quita eſt. Hoc ſua ætate diſcrimen jam ſublatum fuiſſe queritur Appian. Bell. Civ. I. quod toga ſola faciebat. Sic *birrus* illo tempore Romana veſtis, ac deinceps poſtea ſub Imperatoribus in frequentiore uſu Romanis fuit tam in Urbe quàm in provinciis. Suidas: Ἐφεστρίς, ἱμάτιον Ῥωμαϊκόν. λέγεται δὲ καὶ μανδύη καὶ βίῤῥον. Romanæ omnes provinciæ hunc eundem habitum noverant. Palladius in Lauſica de Serapione totum Athenienſium populum dividit in τριβωνοφόρους & βιῤῥοφόρους, qui ad quiritationem Serapionis concurrerunt. Τριβωνοφόροι ſunt Philoſophi, ita propriè vocati apud Græcos à pallio quod geſtabant. At βιῤῥοφόροι reliquus populus Athenienſium, tam plebs, quàm magiſtratus. Diſtinguebatur à pallio, ſive tribone, quod geſtamen erat omnium

aſcetarum, hoc eſt, tam gentilium quàm Chriſtianorum Philoſophorum. Cæterum pro conditione & dignitate geſtantium, cum de colore tum de materia pretioſiores erant, aut minus pretioſi *birri*. Pretioſioribus vulgo utebantur Epiſcopi, minus pretioſis presbyteri, poſtquam pallia reliquerunt, & philoſophari deſierunt. In actis paſſionis Cypriani: *In agrum Sexti perductus eſt, & ibi lacerno birro ſe expoliavit*. Lacernum *birrum* eſt lacerna rubra: Lacerna autem & *birrus* idem. *Salmaſ. in Tertull. de Pall.* p. 81. Et ſolo nomine diverſa ſunt. Hoc eſt diſcere ex Artemidoro II. 13. his verbis: χλαμὺς δ' ἣν ὅσοι μανδύην, οἱ δ' ἐφεστρίδα, καὶ οἱ δὲ βηρίον καλοῦσι. Diſtinguitur autem à penula ibidem Artemidoro: τὸ δ' αὐτὸ μαντεύεται καὶ ὁ λεγόμενος φαινόλης. *Birrus* coloris ut plurimum *byrrei*, hoc eſt, ruſſei, unde illi nomen. Nam *burrum* & *byrrum* Latini dixerunt quod Græci πυῤῥόν. Sed & cujuslibet coloris lacerna *byrros* etiam καταχρηστικῶς appellabant. Penulæ verò pullæ vel fuſcæ, & Romæ præſertim. Nam nigras penulas amictui habebat Romana plebs. V. infr. in *Penula*. Salmaſ. ibid. p. 10. Vopiſc. Carin. c. 20. Ferrar. de Re Veſt. I. I.

Birrus etiam fuit dictus pileus, ſive cucullus. Vetus Interpres Juven. VIII. 145. *Santonicum cucullum* interpretatur *birrum Gallicum, quia apud Santonas oppidum Galliæ conficitur*. Et Fulgent. lib. III. adverſus Monimum: *Itaque cum Arrianus quidam aliquando in Africa cum Catholico de his verbis Johannis diſputaret, accepto de capite Catholici pileo, & manu tenens interrogabat: Hic birrus, ſic enim appellabat, eſtne in me, an apud te?* Ferrar. de Re Veſt. II. 1. 21. Abſurdè omnino Scholiaſtes Juvenalis exiſtimavit à Poeta ſignificari, *quem Græci κόκκον, Latini byrrhum appellant*. Nam coccus granum eſt valdè rubeos; unde veſtes coccineæ, vel neutro genere coccina apud Mart. II. 43. Quid igitur & cocco & *birro*? cum coccus grani vel coloris nomen ſit, *birrus* verò indumenti, quod poterat non eſſe pretioſum, quale ſemper eſt coccineum. Extra rem quoque eſt, quod Pancirol. Theſ. var. lect. jur. I. 71. ſcribit *birrum* ſignificare pileum quadratum, quod probat ex actis Cypriani qui capite minuendus *birrum* depoſuit. Sed quid hoc ad pileum quadratum, vel etiam ad pileum? *Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. Sect.* XIII.

BIS.

BISELLIARIUS. Hunc exhibent duo lapides apud Gruterum. Primus eſt Atellanus p. MXCIX. n. 2.

CN. PLÆTORIO VI. VIRO
AUGUSTALI
BISELLIARIO
HONORATO ORNAMENTIS
DECURIONAL.
POPULUS ABELLINUS
ÆRE COLLATO QUOD
AUXERIT EX SUO AD
ANNONARIAM PECUNIAM
HS$\overline{X}$N ET VELA IN THEATRO
CUM OMNI ORNATU
SUMPTU SUO DEDERIT
L. D. D. D.

Secundus comminutus & truncus Romæ in pavimento Baſilicæ Lateranenſis. p. MCIII. n. 6.

..... ET PORTENS. Q. Q. IMMQUE
BISELLIARI. ....

Scaligerianus index in Gruterum *Biſelliarios* reponit inter artifices; nempe, intellexit, qui *Biſellia* fabricarent, aut compingerent. Sed viro magno haud notus erat *Honor Biſellii*, quem Piſana inſcriptio è latebris educit; Sueſſana, quam adferemus infr. in *Biſellium*, indicare poterat attendenti. Fuerint ergo *Biſelliarii*, qui *Biſellia*, id eſt, ſedes duorum capaces finxerint. Artis *Biſelliariæ* meminerunt lapides, etſi unus *biſelli* meminerit Varr. infr. in *Biſellium*: & hoc eſt argumento, non infrequentem fuiſſe uſum *biſellii*; ſive inter domeſtica ac privata inſtrumenta, ſive ad inſigne & ornamentum honorum. Sed ſpondere audeo vel quovis periculo, *Biſelliarium* non tam artificem eſſe potuiſſe, quàm qui honore *biſellii* vel perfungatur, vel functus fuerit. Inquit lapis Atellanus: Cn. Plætorio VI. viro Auguſtali. En honor Sexviratus, ſive Auguſtalitatis, hoc eſt, ſacerdotii municipalis. Dein *Biſelliario* ἀτάξια videtur, & ineptitudo, poſt honorem ſacrum, quem Plætorius gerebat, ſellulariæ ac vilis artis opificem demonſtrare. Creſcit abſurditas, dum ſequitur, *Honorato ornamentis Decurionalibus*. Egregiè mehercle teſſellati operis ratio; hinc Auguſtalitatis flaminium; illinc Decurionalium ornamentorum dignitas; medio autem loco ſedium ars effectrix, & quæſtus dolabræ. Ergo ſicut Prætorius, Triumphalis, Cenſorius, Conſularis, Duumviralis..... imo verò quomodo ab ipſis ornamentis petita appellatione, Laticlavius & vir Laticlavius: & honor, aut magiſtratus curulis, ita *Biſelliarius* mea opinione, qui honorem *Biſellii* tenuit, aut tenet: ac fortè utroque modo dixerunt *Biſelliarem* & *Biſelliarium*, ſicuti Conſularem & Conſularium. Quoad alterum Lateranenſe marmor promptius eſt mutire in tam mutilo teſte, ac pænè elogui, ubi vix tria verba ſuperſunt. Illic autem potuit tam de artifice quàm de honore haberi mentio. Sed ex tamen literæ veteri ductu q. *immque* pro *quinque Biſelliari*, toties honorem *Biſellii* initum demonſtrare poſſunt; aut *quinque*... hoc eſt, *quinquennalitium Biſelliarem*. Simpliciter autem *Quinquennalitius* quidam veluti Cenſor municipalis habebatur, etſi alii de Duumviris Quinquennalitiis exponant, qui per quinquennium duumviralem poteſtatem obtineant ex uſu municipii. Quandoque cum honoribus conjuncta quidem fuit artis profeſſio in lapidum memoriis, ut apud Gruter. p. MLXVII. n. 8. ubi pariter de Auguſtali, qui veſtiarius tenujarius fuerat. Atque in Traguriano Petronii fragmento, *Habinna ſevir eſt* Auguſtalis, *idemque lapidarius*. Sed non par tamen verborum ſeries, aut aliorum complexio honorum, ſicuti in Atellano lapide. In quo tandem neque ἀπίθανον mihi, neque aliis videbitur, ſi *Biſelliarium* conjunctim capiamus cum τῷ *Auguſtali*; quaſi ille Plætorius fuerit Sexvir Auguſtalis è numero *Biſellariorum*, nempe ex altiori ordine aut gradu; vel cui ſaltem tributum ſit unà jus & honor *biſellii*, dum Auguſtalitate fungeretur. *Chiment. de Honor. Biſell. c.* 35.

BISELLIUM. Hujus in tota veterum ſcribentium cohorte unicus Varro meminit de Ling. Lat. IV. 28. *Ab ſedendo appellantur ſedes, ſedile, ſodum, ſella, ſoliquaſtra. Deinde ab his ſubſellium, ut ſubſipere, quod non plane ſapit: ſic quod non plane erat ſella ſubſellium dictum, ubi in ejuſmodi duo biſellium dictum*. Poſtrema verba ſic explano: *Ubi in ejuſmodi* ſella *duo* ſupple ſedent, quieſcunt, capiuntur; vel ſedere, capi & quieſcere poſſunt, *Biſellium dictum*. Verborum farcinatores hinc *biſellium* exponunt ſellam, quæ capit duos. Sed non inconcinniter etiam dixerimus: *Ubi duo* ſellæ quaſi junctæ, & compactæ fuerint, *Biſellium dictum*: ac leviſſima detractione ꝑ *In* Varronem commonentem inducere. *Ubi ejuſmodi duo*, ſellæ, *Biſellium dictum*: aut ſi magis placet; *Ubi in ejuſmodi*, ſubſellio, *duo* capiuntur, & conſident, *Biſellium dictum*. Proximè enim de ſubſellio Varro loquebatur; ergo ad ſubſellium referenda videntur, quæ conſequuntur. Græci δίφρος quandoque pro ſede, quæ capit duos, παρὰ τὸ δύο φέρειν. Etymologiſta Menandrum advocans. Ἐκαθέζετο ἐπὶ δίφρῳ μήτηρ τε καὶ παρθένος. *E ſederunt in Biſellio mater & virgo*. Sed δίεδρος vel δίεδρον magis exquiſitè Latinis ſonat *Biſellium*. Euſtath. Homer. Iliad. Λ. n. 833. Heſychius & Suidas, ad quem Æmilius Portus: δίεδρος *idem ac* δίφρος, *Biſellium; ſella duos recipiens*. Ut itaque biclinium, quod duos habet lectos ſeu κλίνας, ita *biſellium* potius à duabus ſellis, quàm à duobus, qui illic ſedeant. Ex hac *biſellii* laxitate, qua vel duos capit, vel duas complectitur ſellas, dignitatem arguere quadantenus quis poſſet. Omnino pro ſella ſplendida atque honeſta acceperunt Græci: quos inter Heſychius, qui argumentum honoris in *biſellio* ſpectavit, ac notus tum debuit illius eſſe uſus, dilectè enim inquit: Δίεδρος, διαπρεπὴς ἢ λαμπρὰ καθέδρα.

Digitized by Google

δρα. *Biſellium, conſpicua aut ſplendida ſedes*. Nempe omni ævo blandita ſibi in tantum eſt ambitio, ut etiam in hiſce rebus, quæ exteriùs refulgent, pro earum materiæ amplitudine, ne dicam luxu, de utentium præſtantia judicaverint homines. Ac in ſellæ, qua de agimus, exemplo illuſtrem ac præpotentem ut notaret feminam Senec. de Conſt. Sap. c. 14. *Quid refert quantum habeat, quot lecticarios, quàm oneratas aures, quàm laxam ſellam?* Chimentell. de Honor. Biſell. c. 9. Sed *Honor Biſellii* nunquam antehac à me auditus, aut lectus: Inſcriptio, quæ Sueſſæ viſebatur in Campania inter duas portas, & quam è Smetii, & Antonii Auguſtini ſchedis produxit Gruterus, illum indicare videtur, ea eſt p. CCCCLXXV. n. 3.

C. TITIO
CHRESIMO AUGUSTO LI
HUIC ORDO DECURIONUM
QUOD PRO SALUTE, ET INDULGENTIA IMPERAT. ANTONINI PII
FELICIS AUG. ET EX VOLUNTATE
POPULI MUNUS FAMILIÆ GLADIATORIÆ EX PECUNIA SUA DIEM
PRIVATUM SECUNDUM DIGNITATEM COLONIÆ EDIDERIT HONOREM BIS ILLI. Leg. BISELLI.

Memineram me apud Veteres adnotaſſe honoris cauſa publicè ſellas alicui decretas fuiſſe in ludis, aut theatris, in foro, curia ..... Indicium id virtutis ac meriti in Rempublicam. Tacitus de Germanico Annal. II. 83. 1. *Honores, ut quis amore in Germanicum, aut ingenio validus, reperti decretique ..... ut ſedes curules Sacerdotum Auguſtalium locis, ſuperque eas corona querna ſtatuerentur*. En honores, en ſedes, neque uno tantum, ſed plurativo numero. Feſtus: *Sella curulis in circo locus datus eſt Valerio Dictatori, poſteriſque ejus honoris cauſa*. Hic pariter *honoris cauſa*, qui honor poſteris omnibus Valerii Dictatoris ſervatus. Salluſtius *honorem* ſimpliciter vocat, ubi de ſellæ collocatione, quam petebat Gaudas Maſiniſſæ nepos, loquitur Bell. Jug. c. 65. *Biſellii* nomine in marmore Piſano ſignificari placuit, quòd Chreſimus *bis ſella* uſus fuerit, ſive ſemel atque iterum in colonia Piſana magiſtratum geſſerit. Quo modo Plinius de Corvino loquens, quem toties majoribus magiſtratibus uſum fuiſſe narrat, ſedendi numero honorem deſcripſit VII. 48. *Idem ſella curuli ſemel & vicies ſedit, quoties nemo*. Liv. XXIX. 37. *Notati ſeptem, nemo tamen qui ſella curruli ſediſſet*. Haud aliter tres ſellas Pertinaci poſitas dicit Herodianus, quod ita factum opinor, ut geſtus *bis* conſulatus, ac tandem Imperatoria dignitas innueretur. Quod *bis* ſella uſus fuerit Chreſimus, iterùm ſcilicet magiſtratum obtinuerit, grati ſubinde, ac memoris animi teſtimonio dedit Reipublicæ Piſanæ LMHS, ut in fine lapidis narratur. Neque enim tam facilè iterabatur ille honos, nec ſolebant Decuriones ſuo decreto, ac voluntate bis in eundem conferre, quin egregiam ſimul de quoquam cive opinionem proderent. *Honor Biſellii* etiam fortè idem ac Duumviratus, qui ſummus erat in colonis & municipiis, ſimulacrum Conſularis in Urbe poteſtatis. Hunc quia honorem Chreſimus obtinuerat, ideò civitati Piſanæ nummorum quinquaginta millia dono dedit, vel quia humilioris ille fortunæ, aut ſanguinis. Sic alibi, *Ob honorem duumviratus*. LXII. 6. Sed cur *Biſellii* nomine hic magiſtratus expreſſus? Nempè à numero duorum, qui ſummum locum in municipio, aut colonia tenebant: quibus duplex ſella, aut duorum capax ſtatuta, ut inſigne magiſtratus ac poteſtatis: quam placuit juſta appellatione *Biſellium* dicere. *Biſellii* enim vocabulo duplex poteſt innui Magiſtratus, quem Chreſimus geſſerit, non eodem iterato, ut modò ſubſenſimus, ſed diverſus: Nec refert ſive junctim, ſive unum poſt alium habuerit. Indiſſimilis locutio p. CCLXXXVIII. n. 3. ubi Decurionatus & Flaminium cum eadem formula. *Ob honorem Dec. & Flam.* Chimentell. de Honor. Biſell. c. 36.

BISETA porca. V. illam infr. in *Porca*.

BISMUTHUS, ut quidem Aubertus contra Quercetanum contendit, eſt regulus Antimonii. Id ſi verum eſt, illi qui *biſmuthum* præparant, multò meliùs regulum Antimonii elicere norunt, quàm Alchymiſtæ. *Biſmuthus* enim longè pulcrior eſt & candidior, quàm regulus Alchymiſtarum. Germani id, quod nos *etain de glace* dicimus, *biſmuthum* appellant, & Latini recentiores plumbum cinereum. Veteribus incognitum fuit, quoniam duarum tantùm ſpecierum plumbi mentionem faciunt, nigri nimirùm & candidi. Metallorum excoctores aliquot centum libris ſtanni ſolent addere duas, vel ſummum, tres libras æris & *biſmuthi*, ad majorem duritiem, & clariorem ſonum ei conciliandum. *Savot. de Numm. Ant.* II. 4.

BISOMUM, vel *diſomum* ſepulcrum erat duorum corporum. Sepulcra enim Chriſtianorum primitivæ Eccleſiæ, ut depoſitorum corporum numerum indicarent, Biſomi, aut Diſomi, Triſomi & Quadriſomi verbis erant inſculpta. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 574. *F*. Antiquis enim etſi plura ſimul eodem tumulo corpora inferendi mos eſſet, ita tamen ponere, ut unum alteri ſubſterneretur, haud fas erat; uno autem eodemque ſepulcro duo, aut tria, vel certè quatuor cadavera apponi, quæ ſibi invicem ordine ſuccederent, & reſponderent, loco tamen diſcreta eſſent, apud ſacra frequenter cœmeteria videre contigit. In celeberrimo Calliſti cœmeterio hujuſmodi epitaphium legendum exhibetur:

BONIFACIUS QUI VIXIT ANNIS
XXII. ET II.... EST POSITUS IN BISOMUM
IN PACE SIBI ET PATRI..... SUO

Aring. Rom. Subter. I. 26. §. 21. *Du Freſne Gloſſario. Reineſ. Inſcript. Sect.* 20. §. 40. 116. 344. 369.

BISONTES *in ſaltu Hercynio & in omni ſeptentrionali plaga ſunt frequentiſſimi, qui bovis feri ſimiles, ſetoſi colla, jubas horridi, ultra tauros pernicitate, capti aſſueſcere manu neſciunt*. Solin. c. 20. *Argol. & Pinell. ad Panvin. de Lud. Circ.* II. 3. *Barthol. de Unicorn. c.* 16. *Bochart. Hieroz.* III. 20. *Cluver. Germ. Ant.* I. 8: III. 47.

BISSEXTILIS annus, quem paſſim omnes appellant, intercalaris Plinio dicitur. Hunc nequidem ſcire totum potuit, qui inſtituit: vel ideò, quia inſtituit, unus inſtar omnium, Cajus Julius Cæſar, naturæ quodammodo modum *capace omnium quæ cœlo continentur ſublimitate*, ut cum Plin. VII. 25. dicam, excedens. Homo tamen fuit, errare potuit: magis etiam, cum Faſtos, quàm cum Rempublicam ordinaret. Eteniam anni vitia Romani nova intercalandi ratione correcturus, commiſit ipſe, vel certè neglexit, quod à poſteris tandem eſſet corrigendum. Exceſſus fuit temporis, ſed exiguus, undecim quotannis in Solis periodo definienda quaſi ſcrupulorum; notari cœptus, poſtquam cumulatus error, relictis à tergo ſolſtitiis æquinoctiiſque, ad plures etiam dies computationem protruſit. Sed tanti erat, erraſſe Cæſarem; ut emendata nihilominùs apud rerum dominos, & ſic apud reliquos mortales, ratione temporum, dies intercalaris, ſive *biſſextus*, & ex eo annus *biſſextilis* naſceretur, nomine, numero, ritu, & occulta naturæ vi tantùm non religioſus. *Putean. de Biſſexto c.* 1. Anno *biſſextili*, Cycli nono, literis DC. natus eſt Chriſtus, Homo & Deus, ut Deum his iiſdem notis agnoſcas, qui homo eſt factus; & Chriſtum eſſe Deum, qui hominum cauſa mortuus, ut non niſi per ludibria, tormenta, cruciatus ad ſe rediret, ab hominibus non diſcederet. Annum igitur *Biſſextilem*, Dei appello: fuitque primus Chriſti, primus à *Biſſextili*: quo deinceps calculo quartum Chriſti, octavum, duodecimum, decimum ſextum, vigeſimum, omneſque porrò quartos, *Biſſextiles* computamus. Sciendum quoque eſt, in unoquoque ſeculo, quinam anni ſint ſimplices, quinam *Biſſextiles*, & quoti à *Biſſextili*. Anni decimi, ut ſinguli habendi: alii pares, alii impares. Pares ſunto, 20. 40. 60. 80. 100. quemadmodum, 2. 4. 6. 8. 10. Impares. 10. 30. 50. 70. 90. quemadmodum 1. 3. 5. 7. 9. Decimi igitur pares *Biſſextiles* ſunt: quarti item & octavi, qui decimos pares ſequuntur: omnes enim quarti ſunt. Decimi

impares

impares *Biſſextiles* non ſunt, ſed ſecundi inde, & ſexti: nam & hi quarti. Annorum numerus in partes ſi duas æquales & pares dividi poteſt, *Biſſextilis* eſt; ſi non poteſt, ſimplex. Ut annus 96. quia in bis 48. abit æquales & pares, *Biſſextilis* eſt. Sic 92. in 46: 88. in 44: 84. in 42: 76. in 38: 72. in 36. Quæ & reliquorum ratio eſt. *Putean. ibid. c.* 15. In *Biſſextili* quædam mira ſunt, quædam ominoſa. Mirum eſt, poſt quadriennia ſingula reddi ſibi naturam rerum, & quodammodo Intercalarem eſſe. De ventis atque tempeſtatibus Plin. II. 47. *Omnium redire eaſdem vices, & quadriennio exacto, non ventorum modò, verum & reliquarum tempeſtatum magna ex parte. Et eſſe principium luſtri ejus ſemper Intercalari anno, Caniculæ ortu.* Columella de vitis fœcunditate quaternis vindemiis exploranda III. 6. *Ubi plurimis velut emeritis annorum ſtipendiis fides ſurculo conſtitit, nihil dubitandum eſt de fœcunditate: nec tamen ultra quadriennium talis extenditur inquiſitio. Id enim tempus ferè virentium generoſitatem declarat, quo Sol in eandem partem ſigniferi, per eoſdem numeros redit, per quos curſus ſui principium cœperat: quem circuitum meatus dierum integrorum mille quadringentorum ſexaginta unius* ἀποκατάστασιν *vocant ſtudioſi rerum cœleſtium*, Ominoſum fuiſſe *Biſſexti* diem in Antiquitate notatum eſt. Macrob. Sat. I. 14. *Fuit tempus, cum propter ſuperſtitionem Intercalatio omnis omiſſa eſt*. Ammian. XXVI. 1. *Nec prodire in medium voluit, Biſſextum vitans Februarii menſis, tunc illuceſcentem: quod aliquoties rei Romanæ fuiſſe cognorat infeſtum*. Putean. ibid. c. 18. Mantuan. in Faſtis:

Nec mirum eſt, quod fama refert, hunc ſcilicet annum
Ominis eſſe mali, ſolitumque offendere fruges,
Atque hominum varios infortunare labores.
Tum malè depangi vites, malè ſemina ſulcis
Rura putant credi, pecoris malè pignora naſci;
Semina pomorum pedibus converſa ſupinis
Et capite in terram memorant adoleſcere miſſo.
Sæpius audivi, cum quis dare rebus agendis
Principium vellet, dici, meliora require
Tempora, hyperbolico fruſtra conaberis anno.

Hoſpinian. de Orig. Feſt. p. 60. Infeſtum ſanè nuper Maximilianus I. Imperator expertus eſt. Tumultu Belgico, cum de tutela filii, provinciarum hæredis Philippi ageretur, & refractarios experiretur Ordinum animos, expeditum Brugas verſus militum agmen duxit, anno 1484. in quo oppido rebus ſuis addictos cives nonnullos habebat, opem invadenti ex compacto ſuppeditaturos. Dies conſtitutus erat, pervigilium Matthiæ, quod eo anno, quia *Biſſextilis* in 24. Februarii incidebat (incidiſſe in 25. Februarii oſtendit ex Breviario Colonienſi *Muncker. in Intercal.* IV. *c.* 12. §. 3.) Maximilianus *Biſſexti* immemor, pridie ac præmaturè advolans, ſigna explicat, vim parat, opem conjuratorum exſpectat. Sed rebus eo adhuc die in urbe imparatis, conſilia, quia perfici non potuere, majori etiam damno detecta ſunt. Ad carcerem rapti, quos ſuſpicio; ad ſupplicium, quos arma accuſabant. Pars laqueo, pars gladio puniti, *Biſſexti* culpa perierunt. Sed hic tamen error magis, quàm dies accuſandus eſt; caſus, quàm annus. Quicquid reprehendi poteſt, Imperator ſuſtinet: tempora ignotavit. Felicem potius, imò bis felicem hunc diem dicam, quia *Biſſextum*; hunc annum, quia *Biſſextilem*. Quid enim? Sextus eſt, & ipſo numero ſuo æſtimandus, quia perfectus. *Putean. l. l.* Hanc etiam rem ut ſuperſtitioſam noſtri nunc Pontifices, ut ridiculam & inanem Phyſici damnare conſueverunt. *Gyrald. de Ann. & Menſ. p.* 57. Eſt enim ſtulta hæc opinio: quia annus *biſſextus* non pendet à cauſa aliqua naturali, ſed ab arbitrio Cæſaris: unde *biſſextum* Julianum dici ſolet. Quod autem nonnulli dicunt, Saturnum tum temporis ad ſignum contrariæ naturæ pervenire, erroneum eſt. *Alſted. Uranogr.* III. 13. Et Carolo Quinto auſpicatiſſimus dies natalis & triumphalis illuxit. *Junius de Ann. & Menſ. c.* 5. *Biſſextilium* literæ hebdomadicæ quomodo inveſtigentur V. infr. in *Litera*.

BISSEXTUM, Græcè Theodoro Gazæ dicitur *δίσεκτον*. Hottomanus appellat nomen fictum; eſt ſatis Latinum, ſeculo aureo, & quidem ipſo Julio Cæſare parente, ſive auctore natum. Macrob. I. 13. *Statuit unum diem intercalarem ante quinque ultimos Februarii menſis dies: idque biſſextum cenſuit nominandum*. Cenſor. de Die Nat. c. 20. *Quod nunc biſſextum vocatur*. Componitur ex *bis* & *ſextus*, propterea quòd tum *bis* dicatus *ſexto* Kal. Mart. Et quia hinc dicitur, veriùs & rectiùs ſcribitur per duplex quàm per ſimplex *ſ*. Si de uno die loquamur, is propriè dicetur *biſſextus*; quoties de toto biduo loquimur, id rectiùs, meo quidem judicio, vocabitur *biſſextum* Latinè, ut Græcè *δίσεκτον*, in genere neutro. *Muncker. de Intercal.* IV. 10. De *Biſſexti* natura & ortu Ammian. XXVI. 1. *Anni intervallum trecentis & ſexaginta quinque diebus & noctibus concluditur, & horis ſex, aduſque meridiem plenum: annique ſequentis erit poſt horam ſextam initium porrectum ad veſperam. Tertius à prima vigilia ſumens exordium, ad horam noctis extenditur ſextam. Quartus à medio noctis ad uſque claram trahitur lucem. Ne igitur hæc computatio variantibus annorum principiis, & quedam poſt horam ſextam diei, alio poſt ſextam excurſo nocturnam, ſcientiam omnem ſqualida diverſitate confundat, & autumnalis menſis inveniatur quandoque vernalis, placuit ſenas illas horas, quæ quadriennio colliguntur viginti & quatuor, in unius diei noctiſque adjecta tranſire menſuram.* Sub Numa, & poſt eum, uſque ad correctionem Cæſaris, apud Romanos nequaquam in uſu fuit *biſſextum*. Non enim dicebant ibi bis VI. *Kal. Mart.* quamvis vigerent tum etiam Kalendæ Intercalares priores & poſteriores, ſed diſcrimine longè maximo, & probè obſervando. Ante Cæſarem intercalabatur totus menſis; & Kalendæ intercalares priores erant primus dies Merkedonii: & poſteriores erant primus dies Martii ſecundum Scaligerum. Poſt Cæſarem autem unus tantùm intercalabatur dies, cum ſequenti die efficiens *Biſſextum*; cujus prior dies à Scaligero vocatur VI. *Kal. Mart. priores*; poſterior autem VI. *Kal. Mart. poſteriores*. Muncker. ibid. IV. 11. Petav. de veter. ann. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. n. 333. C. Ammianus ſecundum Pontificum errorem cum primo, quibus annorum rationem intercalandi licentia, & ante, & poſt Julium Cæſarem turbaverunt, confundens, anni auctorem, non Julium, ſed Auguſtum facit: *Octavianus Auguſtus, Græcos ſecutus, hanc inconſtantiam, correcta turbatione, compoſuit, ſpatiis duodecim menſium & ſex horarum magna deliberatione collectis; per quæ duodecim ſiderum domicilia Sol diſcurrens, motibus ſempiternis, anni totius intervalla concludit. Quam rationem Biſſexti probatam, etiam victura cum ſeculis Roma adjumento numinis divini fundavit.* Hoc ſanè Julii opus fuit; Auguſtus fulſit. Ille inſtituit *Biſſextum*; hic emendavit. Quomodo? ſuſpenſum eſt, ut producto ſine Intercalatione duodecim annorum ſpatio, tres omnino dies præcipiti calculo exuberantes tollerentur. Primum igitur poſt hanc emendationem *Biſſextum*, ut numeros ſequar emendatiores, anno fuit Juliano LIII. ineunte, ab U. C. DCCC. LX. etiam ineunte, Camillo & Quintiliano conſulibus, Chriſti cenſuali VIII. literis A. G. *Biſſextum* hoc ab Auguſto primum, ſecundum fuerit Epochæ Chriſtianæ. Annus enim Julianus quinquageſimus tertius, cum ex nova emendatione *Biſſextilis* eſſet, non potuit niſi in octavum Chriſti incidere; imo non potuit niſi in *Biſſextilem*. Putean. de Biſſexto c. 11. Cum verò uterque *Biſſextus* ſit, alter novus, alter vetus, dubites, novus veteri, an vetus novo cedat, aut accedat; imò uter novus: & quænam Kalendæ, priores, an poſteriores ſint intercalares. Sunt qui priorem, ſunt qui etiam poſteriorem diem omninò eſſe intercalarem contendant. Poſteriorem *Biſſexti* diem, factum nimirum ex quatuor quadrantibus quarto quolibet anno, poſitum eſſe poſt VI. *Kal. Mart.* ſeu *ante quatuor ultimos dies Februarii*, ſeu poſt 24. *Februarii*, ſtatuunt Digeſta lib. IV. tit. 4. de minoribus 25. annis: *Proinde ſi Biſſexto natus eſt, ſive priori, ſive poſteriori die, Celſus ſcripſit, nihil referre. Nam id biduum pro uno die habetur, & poſterior dies Kalendarum intercalatur*. Verba Celſi ſunt Digeſt. lib. I. tit. 16. de verb. Signif. lege 98. *Cum Biſſextum Kalendis eſt, nihil refert*,

Digitized by Google

ſert, utrum priori an poſteriori die quis natus ſit: & deinceps ſextus Kalendas ejus dies natalis eſt. Nam id biduum pro uno die habetur. Sed poſterior dies intercalatur, non prior. Ideo quo anno intercalatum non eſt, ſexto Kalendas natus, cum Biſſextus Kalendis, priorem diem natalem habet. Et ex illis fortaſſe Andreas Alciatus ad legem 98, de verborum ſignificatione. Aldus Manutius Quæſ. per Epiſt. 1. 3. Gyrald. de Ann. & Menſ. p. 57. Lalamantius de Ann. Rom. rat. p. 195. Gerardus Johannes Voſſius in Lexico ſuo Etymologico in voc. ſextus, *biſſextus* & calare. Priorem *Biſſexti* diem eſſe intercalarem, & inde quarto quolibet anno diem, ex quatuor quadrantibus compoſitum interſeri *ante* vi. *Kal. Mart.* ſeu *poſt* 23. *diem Februarii*, ſeu *ante* 24. *diem Februarii* ſtatuunt Macrob. Saturn. 1. 14. *Et, ne quadrans deeſſet, ſtatuit, ut quarto quoque anno ſacerdotes, qui curabant menſibus ac diebus, unum intercalarent diem; eo ſcilicet menſe ac loco, quo etiam apud veteres intercalabatur, id eſt, ante quinque ultimos Februarii menſis dies; idque biſſextum cenſuit nominandum.* Nota hic: ſi poſterior *biſſextus* eſſet intercalaris, tum dici hic deberet, *ante quatuor ultimos Februarii dies.* Cenſor. de die Nat. c. 20. *Præterea pro quadrante dies, qui annum verum ſuppleturus videbatur, inſtituit, ut peracto quadriennii circuitu, dies unus, ubi menſis quondam ſolebat, poſt Terminalia intercalaretur: quod nunc Biſsextum vocatur.* Breviarium Colonienſe, in quo in fine Februarii hæc verba: *Anno biſſextili additur unus dies, & fit dierum 29. & feſtum S. Matthiæ celebratur die 25. & tunc bis dicitur* vi. *Kalendas, hoc eſt,* 24. *&* 25. *die.* Quòd ſi poſterior eſſet intercalaris, feſtum Matthiæ maneret in 24. Et qui hos ſequuntur, Scalig. de Emend. Temp. p. 177. & 230. David Origanus Ephem. p. 16. Sebaſtianus Corradus in Cicer. Epiſt. vi. 14. Et hanc ſententiam nos modicus tenemus, I. quia Cæſar diem intercalarem eodem loco intercalari juſſit, quo antea menſis fuerat intercalatus, hoc eſt, non niſi poſt 23. diem Februarii, ſive ante vi. *Kal. Martias*. II. Quia abſque hoc peribit, quicquid loſr. to *E* de quinque Epagomenis, ſive iſtis, non quatuor, ſed quinque reliquis Februarii diebus diſſeruri ſumus. *Muncker. ibid. c.* 12. Quamvis poſteriorem jura ſtatuant intercalari, eſt tamen hoc à temporis ratione alienum. Utrum dicam? Diem legi obnoxium eſſe: an legem diei? Breviter. Intercalaris Terminalia inter & Regifugium medius eſt, ergo prior. Item ſeptimus Kalendarum Martii Terminalia habet, ſextus Regifugium, ſed qui intercalatur ante ſextum eſt, & tamen ſextus, ergo prior. An etiam clarius? Regifugium ſextus Kalendas eſt, ut Juriſconſulti formula utar; ante Regifugium dies intercalatur: ergo ante ſextum Kalendas. Res manifeſta eſt. Sed Celſius, & ejus auctoritatem ſecutus Ulpianus, in gratiam pupilli, ſive illius, qui natu viginti quinque annis minor eſt, *Biſſextum* invertit, prioris loco diem poſteriorem intercalando. *Putean. ibid. c.* 12.

BISTAPIA. V. illum infr. in *Stapedes*.

BISULCUS rarò in menſam veniebat apud veteres. *Buleng. de Conviv.* II. 21.

BIT.

BITHYNI ad Propontidem, & Pontum cognomento Euxinum incoluerunt. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* 1. 13.

BITHYNIA ab oriente Sangari fluvio, Galatia dividitur ab occaſu, à ſeptentrione Ponto, à meridie Epicteto & Aſia minore à Proconſule recta. Hæc prius Bebrycia, deinde Mygdonia, poſtremo à Rege ejus nominis *Bithynia* eſt vocata. Hieron. de loc. Hebraic. in Acta Apoſtol. & Solinus. Herodotus & Strabo à Thracibus *Bithynis* dictam volunt. *Pancroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 128. In *Bithynia* multis ante Alexandrum Magnum ſeculis regnari cœptum fuerat, ſi Memnoni & Appiano auctoritatem tribuimus. Nam Dildaſus & Botiras ætatem Alexandri præceſſerunt. Bas Botiræ filius Alexandri fuit æqualis; quippè qui Calanto Alexandri duci reſtiterit, & Macedonas à *Bythinia*, teſte Memnone, propulſarit. Bari inde Zipœtes eſt conſecutus, qui cum Lyſimacho & Antiocho Seleuci filio decertavit; Zipœtem Nicomedes, qui regnum *Bithyniæ* ſtabilivit, & urbem Nicomediam condidit. Nicomedem excepit Zielas, & Zielam Pruſias, qui Pruſiadem ædificavit, & cum Attalo Pergameno Rege armis contendit, cumque ſe Perſico bello Macedonico medium geſſiſſet, Romam pileatus, populi Romani ſe libertum appellans, venit: primusque, quantùm apparet, cum populo Romano ſocietatem inivit. Pruſiæ inde nepos Nicomedes, cognomento Philopater, Rex à Senatu appellatus, & à Mithridate Eupatore Ponti Rege per fratrem ipſius minorem Socratem, cognomento Chreſtum, regno pulſus, à Romanis per legatos Aquillium & Mancinum reductus, rurſus præſentibus legatis exactus, poſtea à L. Sylla Proconſule reſtitutus, ut refert Appianus. Quibus beneficiis provocatus Nicomedes filius, moriens *Bithyniæ* regnum teſtamento populo Romano reliquit, L. Lucullo, M. Cotta Conſulibus anno U. C. 679. ut ſcribit Eutropius. Quod regnum Romani in provinciæ formam, teſte Livio, redegerunt, atque per Aulum Pompejum *Bithynicum* Romam ſupellectilem omnem regiam, ut inquit Feſtus, devexerunt. *Sigon. de Ant. jur. Prov.* 1. 13. *Panvin. Imp. Roman. c.* 14. Ea ſimul cum Ponto, in quo Mithridates regnavit, una provincia fuit, *Bithyniaque* nomine appellata. *Manut. de Leg. Roman. c.* 10. Vectigalia illi eſſe impoſita, ut reliquis provinciis indicant, ſocietates publicanorum, quæ ibi fuerunt. De illis admonet nos Cicero ſcribens ad Craſſipedem quæſtorem: *Volo te ſcire,* inquit, *me in primis amicum eſſe huic Bithynicæ ſocietati: te rogo, ut ejus rem & utilitatem, cujus res quantam poteſtatem quæſtor habeat, non ſum ignarus, per te defenſam & auctam iri.* Sigon. l. l.

BITHYNIARCHIA ſacerdotium erat provinciæ, & præfectura videri poteſt. Præbebat à tutela immunitatem, dum ei muneri quis præerat. *Guther. de vet. jur. Pontif.* 1. 28. V. ſupr. in *Aſiarchia*.

BITURGIUM Viviſcorum. *Biturges* Viviſci Ptolem. Geogr. II. Iidem qui *Biturges* Joſci apud Strab. I I. Suntque Galliæ Aquitanicæ populi, quorum metropolis urbs etiam nunc clara, vulgò *Bordeaux*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 575. A. Pancíroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 35. Inſcriptio Burdigalenſis.

AUGUSTO. SACRUM
ET. GENIO. CIVITATIS.
BIT. VIV.

Scalig. Lect. Auſon. I. 5.

BLA.

BLÆSUS à vitio linguæ cognominatur, *quia verbum frangit*, Iſidoro teſte Orig. x. Cognomen iſtud in uſu apud Romanos fuit multis gentibus. Glandorpius in cognominum Indice idipſum Junius, Pedius, Sempronius, Cornelius, Helvius familiæ demonſtrat. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 575. *F.* Sunt qui *R* literam pronuntiare non poſſunt: quo vitio laboravit Demoſthenes. Unde eſt in 1. de Orator. c. 61. Demoſthenes ita balbus fuit, ut ejus artis, cui ſtudebat, primam literam dicere non poſſet. Et in Priap. c. 6. n. 1.

Cum loquor, una mihi peccatur litera ſemper:
Nam PRÆ PÆ dico, blæſaque lingua mihi eſt.

Sigon. de Nom. Roman. c. 5. Urſat. ibid. p. 896. F.

BLANDITIA in petendis magiſtratibus petitori eſt neceſſaria. *Blanditiam*, quam in petitione deſiderat Quinctus de Petit. conſul. c. 11. idem ipſe declarat, cum ita præcipit fratri: *Deinde quod natura non habes, induc in animum, ita ſimulandum eſſe, uti natura facere videare. Opus eſt magnoperè blanditia, quæ etiamſi vitioſa eſt, & turpis in cætera vita, tamen in petitione eſt neceſſaria. Tunc enim cum deteriorem aliquem aſſentando facit, improba eſt; cum amicio-*

rem,

rem, non tam vituperanda. Petitori verò neceſſaria eſt, cujus & frons, & vultus, & ſermo ad eorum, quoſcunque convenerit, ſenſum & voluntatem commutandus eſt. *Blandè* autem appellare eſt non proprio nomine, ſed honeſtiore ſalutare, ut patrem, aut fratrem, aut patronum. Horat. Epiſt, 1. 6. 54.

—— frater, pater adde,
Ut cuique eſt ætas, ita quemque facetus adopta.

Hinc Auſonius ad Gratianum de conſulatu ab eo accepto: *Conſul ego, Imperator Auguſte, munere tuo non prenſavi manus, non cum ſalutantium confuſus occurſu aut ſua amicis nomina reddidi, aut aliena impoſui, tribus non circumivi, centurias non adulavi.* Sigon. de Judic. 11. 30.

BLASIO. In nummis argenteis gentis Corneliæ, & quidem patriciæ, in qua *Blaſiones* clari. In notis P. BLAS. *Publius Blaſio*. Urſar. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x 1. p. 896. E. Corneliorum & Helviorum ſuit eadem fortè ratione qua Blæſus. *Sigon. de Nom. Roman. c. 5.*

BLATTAM recentiores dixerunt, quam veſtuſtiores purpuram. Caſſiod. Epiſt. 1. 2. *Cum blatta, quam noſtro cubiculo dare ſingulis annis conſuevisti, venire feſtina.* Lamprid. Heliog. c. 32. *Paraverat funes blatta, & ſerico, & cocco intertos.* Eutrop. v 11. 14. *Inuſitata luxuria exemplum, ut qui exemplo Caligulæ retibus aureis piſcaretur, quæ blatteis funibus extraheret.* Et *blatteam tunicam*, id eſt, purpureo colore tinctam, dicit Vopiſc, Aurelian. c. 46. *Caſal. de Urb. ac Imper. Romani ſplend. part. 2. c. 8. Blatta, vel blattea propriè bullæ luti ex itineribus*, ut ex Feſto ſcribit Paullus. Sic etiam vocarunt bullas ſanguinis concreti. Gloſſæ: *blattea*, θρόμβος αἵματος. Hinc *blatteum*, hoc eſt ſanguineum pro purpureo: nam ſanguineum colorem & purpureum eundem eſſe voluerunt. Serv. Æneid. 111. *Sed quoniam ſumptuoſum erat, & crudele, victimas vel homines interficere, ſanguinei coloris cœpta eſt veſtis mortuis injici, ut & ipſe teſtatur Æneid.* v 1. 221.

Purpureaſque ſuper veſtes, velamina nota
Conjiciunt.

Ubi manifeſtò ſanguineum & purpureum eundem facit. Plin. 1x. 38. *Laus ei ſumma, color ſanguinis concreti, nigricans adſpectu, idemque ſuſpectu refulgens: unde & Homero purpureus dicitur ſanguis.* Hoc genus purpuræ *blattam* vocarunt: quæ vox, ut dixi, concretum ſanguinem ſignificat, à ſimilitudine luteæ *blatta*. Malè doctiſſimi viri *Turneb. Adv.* x v 111. 17. *Ferrar. de Re Veſt.* 1. 2. 7. qui à *blattis* vermiculis *blatteum* appellari volunt. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 46. Panciroll. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 111. *p.* 19. *A. Voſſ. Lex. Etymol. Bochart. Hieroz.* 1 v. 25. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* 111. 21. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman.* v. 31. V. & infr. in *Purpura*.

BLATTIARIUS, qui ſericum purpura tingit. Leg. 1. Cod. Theod. de Excuſat. artif. *Panciroll. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 111. *p.* 19. *A. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman.* v. 31. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 8.*

BLAUTÆ fuerunt calcei maximè domeſtici, ſeu genus ſandalii, ut ait Pollux v 11. 22. Clem. Alexandr. Pædag. 111. 11. Chriſtianis præcipit, qui non poſſunt nudis pedibus incedere, ut geſtent *blautas*, quas Attici κονίποδας dixerint, quia eſſent humiles, nec longè removeant pedes à pulvere. Hinc apud Ariſtoph. Equit. 11. 4. 54. tribuitur hominibus in convivio accumbentibus, qui ſæpè alienis utantur *blautis*, quando inde ſurgunt ſubitò ad exonerandum ventrem. Et non malè junguntur ſcimpodio, & rariùs ab Socrate dicuntur uſurpatæ. Sed tamen & publici uſus fuiſſe, & majoris operæ, liquet ex eo, quòd apud Ælian. Var. hiſt. 1x. 11. Parrhaſio delicati cultus pictori adſcribantur unà cum ſcipione, & quidam ita, ut aureis fibulis ligulas *blautarum* conſtrinxerit. Neque aliter tanquam Cynici cujuſdam ornamenta, ſcipio & *blauta* memorantur juncta, ac dedicantur Veneri in veteri epigrammate apud Suidam in βλαύτης: *Hic ſcipio, & hi calces,* ταῦτα τὰ βλαυτία, *veneranda Venus,*
Spolia Poſocharis Cynici, tibi dicata ſunt.
Utrobique enim ſcipio additus, declarat *blautas* etiam publici eſſe uſus. *Perizon. in Ælian.* 1 v. 11. *Balduin. de Calc. antiq. c. 20.*

BLE.

BLETISA oppidum fuit Hiſpaniæ Tarraconenſis, cui nunc Ledeſmæ nomen. Et *Bletiſamenſes* hinc dicti. In notis: INTER. BLETISAM. MIROBR. ET. SALM. *Inter Bletiſamenſes, Mirobrigenſes, & Salmaticenſes*. Saxum Ledeſmæ in Hiſpanus ad Alphonſi Caſtri montem, olim *Bletiſa* dictæ, ut Gruterus tradit p. xcix. n. 2.

IMP. CÆSAR. AUG. PONTIF.
MAXIM. TRIBUNIC. POT. XXVIII
COS. XII. PATER. PATR.
TERMINUS. AUGUSTAL. INTER
BLETISAM. ET. MIROBR. ET. SALM

Haud procul Salmatica, urbe nunc etiam præclara, diſtat. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x 1. *p.* 781. *E.*

BOC.

BOCALE erat vas vinarium. V. ſupr. in *Baucalium*.

BOD.

BODOBRICA oppidum eſt Germaniæ ad Rhenum. *Baudobrico* legit Itinerarium. *Panciroll. Notit. Imp. Occid. c.* 88. In Notitia vocatur *Bodobriga*: unde apud Antonium lego *Baudobrica*, & in tabula *Bautobrica*. Omnium recta eſt ratio, variantibus linguæ Celticæ dialectis, quæ facilè *au* in *o*, *t* in *d*, *g* in *c*, & vice verſa commutant. Antiquis Germanis credo fuiſſe *Bodebrige*, & *Boteprige*. Unde poſtea *Bobbrig*, & *Bopprig*: & mox *Bobbert*, & *Boppert*, quod tandem *Boppart*. Hoc etiam unum fuiſſe è quinquaginta amplius Druſi caſtellis, Notitia Imperii monet, caſtra hic militum poſteriori etiam ſeculo collocans. *Cluver. German. Ant.* 11. 14.

BOE.

BOEBIA familia. V. illam infr. in *Familia*.

BOETICA Hiſpaniæ provincia Ibero ad meridiem cingitur, à ſeptentrione Aſſa fluvio, à Luſitana ſuperatur. Illi *Bætus* fluvius interfluens nomen dedit. Nunc à cocco, quod ibi plurimum naſcitur, *Granata* nominatur. Primùm Proconſularis provincia fuit, poſtea Conſularis eſt facta. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 66.

BOETHIUS Anicius Manlius Severinus Conſul fuit cum ſocero Q. Aurelio Anicio Symmacho anno ab U. C. 774. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Aurelia.*

BOJ.

BOJA eſt annulus, ſive circulus, quo colla vel pedes delinquentium nodantur. *Scheffer. de Torquib. c.* 4. Feſtus: *Boja, id eſt, genus vinculorum, tam lignea, quàm ferrea dicuntur.* Collare itaque propriè. Veteres gloſſæ: *Boja*, κλοιὸς, & *inbojo*, κλοιὸν περιτίθημι. Sæpiùs in veteribus hiſtoriis martyrum manuſcriptis legitur, ut: *Tolle bojam de collo meo.* Scalig. in Feſtum. Eſt *boja*, ut taurea, lorum propriè è bubulo corio confectum, nonnullis ligneum etiam, ac ferreum vinculum, & torques damnatorum. Plaut. Amph. 1 v. 2. 16.

Faxo ut bubulis coriis onuſtus ſis.

Aſin. 1. 1. 22.

Ubi vivos homines mortui incurſant boves.

Brod. Miſcell. 11. 10. Qui non mediocriter errat. Taurea

rea

Digitized by Google

tra enim eſt ſcutica. Heſychius: *Μάραγνα, μάστιξ, ἱμὰς βύρσινος, ταυρεία*, & *μάραγνα, τῇ ταυρείᾳ*. Artemidorus de carnibus bubulis, quòd non bonum ſit videri in ſomnis eis veſci, præſertim ſervis: *δούλοις δὲ βασάνους σημαίνει διὰ τὸ ἱμάντα ἐκ τῆς ταυρείας*. Alluſit Plaut. Capt. IV. 2. 108. *Bojus eſt, Bojus bojam terit*. Nam *Bojam* accipiendam pro collari, cum tamen qui hoc dicit, vellet accipi, tanquam ſi dixiſſet ipſum Gallum cum Galla cubare. Notum enim *Bojos* eſſe Gallos. *Scalig. l. l. Voſſ. Lex. Etymol.* Prudent. Pſychom. Præf. n. 33.

Attrita bojis colla liber erigit.

Gloſſarium vetus collectitium minutum: *Boja torques damnatorum*. Iſo Magiſter, ſive alius quicunque commentator Prudentii *Bagas* legit. *Baga ferrum dicitur, quo captiva ſapè* (Lego *ſine ſpe*, libertatis puta, ætatem ſervitura, & velut ſerva pœnæ tradita) *mancipia ſtrictis collis & manibus aguntur*. Verum *Bojas* ſcribendum ex Feſto notum eſt, qui tam ferrea quàm lignea ea vincula fuiſſe commemorat: unde non accedimus G. Fabricio de ſoliis, aut ſurculis palmarum texta fuiſſe conjectanti. *Barth. Adv.* XLVII. 17. Significat etiam manicas, ſive manuum vincula. Κλοιὸς enim, de quo Gloſſæ ſupra, tum collare, tum manicam notat. Oſtendit hoc hic locus Heſychii: *Κλοιὸς, σιδηροτράχηλος. δεσμὸς, κολλάριον, ἤτοι μανιάκης*. *Voſſ. l. l.*

BOJI ab ortu ſolis Senonibus, teſte Polybio, ab occaſu Liguribus Ciſpadanis ad Trebiam amnem adhæſerunt, à meridie quidem Apennino, à ſeptentrione Pado concluſi. Quod cum ita ſit, profectò apparet, oppida eorum fuiſſe ultra Rubiconem ad mare Ravennam, intùs Cæſenam, Faventiam, Claternam, Bononiam, Mutinam, Macros campos, Nuceriam, Tanetum, Parmam, Brixillum, Fidentiam & Placentiam. Variis bellis à Romanis victi & domiti poſt Romana pace contenti in perpetuum quieverunt. Strabo auctor eſt, *Bojos* ex finibus ſuis in loca Danubio vicina translatos radicitus eſſe ſublatos. Eoſdem etiam funditus interiiſſe, ex Catone refert Plinius, cum eorum centum duodecim tribus fuiſſent. Et poſt hæc tempora nulla in Italia *Bojorum* memoria celebratur. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* I. 24.

BOJODURUM Ptolomæo, *Bolodero* in Itinerario eſt urbs Vindeliciæ ad oſtium Oeni fluvii, ubi Danubio miſcetur. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c.* 81. Ptolemæus jam pridem mihi impoſuit, ut id intellexerim oppidum nunc *Paſſavv.* Verùm diſpexi, tandem Paſſavium Notitiæ dici *Batava caſtra*; *Bojodurum* verò cenſeri in Norico. Fuiſſe ad Æni confluentem, quo ſitu nunc *Inſtat*, colligo primò ex Ptolemæi poſitione; tum ex Tabula, in qua Caſtellum, quod Batavorum militum fuit, & *Bojodurum* ſine ullo intervallo, aut intervalli numero conjunguntur in læva Æni ripa. A *Bojorum* tranſitu nomen ei inventum fuiſſe certum eſt, nam qui Βοιόδουρον Ptolemæi interpretantur *Bœodorum*, hiſtoriæ pariter & geographiæ veteris ignaros ſeſe oſtendunt. Nec magis periti illi, qui dubitant an Tabulæ *Bolodurum*, & Antonini *Boledurum*, ſit Notitiæ Imperii *Bojodurum*. A quo trajectu hoc nominis locus hic traxerit, fuſiùs inter ſe diſputant *Velſer. Rerum Boicar.* I. I. *p.* 37. *& Cluver. Vindel. p.* 24.

BOL.

BOLETAR fuit vas, in quo *boleti* condebantur, vel apponebantur comedenda. Vaſa enim aliqua à re illa, cujus in uſum parata erant, nomen deſumpſerunt. Unde Inſcriptio carm. XIV. 101. apud Martialem eſt *Boletaria*. Et vetus Epigramma:

Compitas nolo dapes, vacuum mihi pone boletar.

Scholiaſtes etiam Juvenalis ad Sat. XI. 137. *Coquina, qua boletaria ponuntur*. Poſtea cibis omne genus ſuſtinendis ſerviit, & pro quolibet eſcario vaſe uſurpari cœptum eſt. De *Boletari* Mart. XIV. 101.

Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomis, pudet heu, ſervio cauliculis.

Salmaſ. in Trebell. Pollion. Claud. c. 17. Turneb. Adv. XV. 20. Donat. Dilucid. p. 1016. Barth. Adv. XXXVIII. 2. Voſſ. Lex. Etymol.

BOLETUS inter fungos primum locum obtinet. Plin. XXII. 22. mox laudandus. Imò *gulæ irritamentum*. Plin. XVI. 8. Deliciæ erant magnatum. Juven. Sat. V. 145.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino, ſed qualem Claudius edit.

Et quidem pretioſiores. Mart. XIII. 47.

Argentum, atque aurum facile eſt, lænamque, togamque
Mittere, boletos mittere difficile eſt.

Tiberius *Aſellio Sabino HS ducenta donavit pro dialogo, in quo boleti, & ficedula, & oſtrea, & turdi certamen induxerat*. Suet. c. 42. n. 6. *Bruyer. de Re cibar.* IX. 21. *Nonn. de Re cibar.* I. 27. *Berоald. & Pitiſc. in Suetonium*. Mox exitio fuit Claudii infamis. Suet. Claud. c. 44. n. 4. *Veneno occiſum convenit. Quidam tradunt in arce epulanti cum ſacerdotibus, per Halotum prægustatorem ſpadonem: alii domeſtico convivio, per ipſam Agrippinam, quæ boletum medicatum aviſſimo ciborum talium obtulerat*. Per ſe non occidit. Sed hic Claudii medicatus fuit. Dixit hoc Suetonius. Dicit hoc Plin. XXII. 22. *Inter ea quæ temerè manduntur, boletos meritò poſuerim, optimi quidem hos cibi, ſed immenſo exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio principi per hanc occaſionem a conjuge Agrippina dato*. Facillimè venenum excipit. Plinius: *Si caligaris clavus, ferrive aliqua rubigo, aut panni marcor affuerit naſcenti, omnem illicò ſuccum alienum, ſaporemque in venenum concoquit: deprehendiſſeque niſi agreſtes poſſunt, atque qui colligunt. Ducunt ipſi alia vitia, nunc quidem ſi ſerpentis caverna juxta fuerit, ſi pateſcentes primo adhalaverit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum*. Bruyer. & Nonn. l. l. Pitiſc. in Suetonium. Hinc Seneca inter indigetes referendi rationem, ut monet Dio LX. p. 689. Α vocat ἀποκολοκύντωσιν, eo quòd Claudius medicato *boleto*, quaſi pharmaco purgatorio, quod olim frequens è colocynthide concinnabatur, quam agreſtem cucurbitam vocare licet, periit. Claudii *boletum* alludunt Juvenalis modò laudatus, & Mart. I. 21. 3.

Quid dignum tanto tibi ventre, gulaque precabor,
Boletum, qualem Claudius edit, edas.

Neronis etiam illud non indignum memoria eſt, qui fungos deorum cibum eſſe dicebat: quoniam Claudius boleti eſu deus eſſet factus. Dio l. l. *Jun. Animadv.* I. 17. *Dalechamp. in Plinium*. *Pitiſc. l. l.*

BOLIS eſt inſtrumentum, cujus ope maris altitudinem & conditionem terræ ſubjacentis ſolent explorare. Gloſſæ: *Bolis eſt vaſculum æneum, vel plumbeum cum catena: quod nautæ implent adipe, & ſubmittunt in mare, ad explorandum, an loca petroſa, ubi navis poſſit ſtare, an arenoſa, quæ navim perdat*. Etiam Catapirater dicitur. *Scheffer. de Mil. Nav.* II. 5. V. infr. in *Catapirater*.

BOLUS, *βόλος*, quando primam corripit, jactum aleatoris vel piſcatoris denotat. Plaut. Rud. II. 3. 30.

— *O Neptune lepide, ſalve,*
Nec te aleator ullus eſt ſapientior profectò,
Nimis lepidè jeciſti bolum: perjurum perdidiſti.

Curc. V. 2. 13.

— *Quid ais bone vir? audeo,*
Si vis tribus bolis vel in chlamydem.

id eſt, tribus jactibus audeo tecum deponere chlamydem, vel ludere tecum de chlamyde. *Bolus* autem in ludo talario integrum jactum omnium talorum, aut teſſerarum ſignificat conjunctim: eoſque in ludo præſertim teſſerario, vel dabant, vel revocabant, prout benè vel malè ceciderant teſſeræ: ſi enim malè, tunc *bolus* iſte arte corrigendus erat. *Senfleb. de Alea c.* 10. §. 5. *Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c.* 13.

BOM.

BOMBARDA eſt tormentum æneum, ſaxa rotunda immenſi

immenſi ponderis, vi pulveris factitii, & ignis emittens cum ſonitu. Ipſe pro *bombarda* uſus ſum baliſta hoc carmine:

Fuderat aut vaſtos fumans baliſta molares.

Grapald. de Æd. part. c. 10. §. 20. Tenui admodum ſpiraculo ignis injicitur, qui raptim cognatam materiam populatus, vacuum ſcilicet averſante natura, incredibili impetu pilas proturbat, ac longè jaculatur fulmineo ac prorſus metuendo impulſu: cui non turres, non mœnia, non obices ulli queant obſiſtere: ſexcentos homines & amplius, ſi ad lineam ſteterint, facilè omnes uno excurſu exanimat. Debemus hoc malum Germaniæ, caſu ferè rerum omnium magiſtro auctore. Nam quum ex iis, qui ſe Democritios chymiſtas profitentur, quidam in diſquiſitione philoſophici lapidis commiſtionem nitri, ſulphuris, & triti carbonis atque id genus aliorum fomitum feciſſet: quanta eorum vis foret, ex attactu ignis intellexit: quum nullis vinculis, nullis cancellis incendiariæ materiæ impetus ſuffrenari potuiſſet. *Calcagn. de Re Naut.* c. 17. Inventa eſt à Berthaldo Nigro (*Schivarts*) monacho homine Germano circa annum 1370. ante id tempus à nullo cognita. *Brod. Miſc.* 11. 26. *Hoſpinian. de Orig. Templ.* 111. 7. Sed de tempore, quo inventum eſt hoc tormentum, dignus eſt qui legatur *Mag. Miſcell.* 1. 1.

BOMBUS ſonitus eſt apum murmurantium. Varr. de Re Ruſt. 111. 16. *Ex apibus conjecturam faciunt, ſi intus faciunt bombum.* Scholiaſt. Apollon. 11. 13. Βόμβος ἐστὶν ὁ τῶν μελισσῶν ἦχος. Et culicum, qui otioſo *bombo* ſtridunt circum hominis caput. Ariſtoph. Plut. 11, 5. 57.

Αἱ βομβοῦσαι περὶ τὴν κεφαλὴν αἰεί.

Inde raucus turbarum ſonus *bombus* dicitur. Catull. lxiv. 263.

Multis raucifonos efflabant cornua bombos.

Et fauſtæ ſecundæque acclamationis genus, quo ſonitum, ad apum ſimilitudinem, leviorem, nec ſatis diſtinctum, manus aptè ſeſe in plaudendo collidentes reddebant, *bombus* dicitur. Suet. Ner. c. 20. n. 6. *Qui plauſuum genera condiſcerent, bombos vocabant.* Græcis, βόμβος. Philoſtr. de Vit. Soph. p. 570. B. Ὡς καὶ βόμβον διελθεῖν αὐτῷ. Themiſt. Orat. iv. initio. Ἐπιδεῖν ἔχοντα ἔτι κρότῳ τε καὶ ἐκβομβοῦσαν. Ipſe Nero in Bacchis ſuis, ex quibus tranſtulit Perſ. 1. 99.

Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis.

Caſaub. in Suetonium & Perſium. Ferrar. de Acclam. 1. 11. Buleng. de Theatr. 1. 60. de Imper. 11. 31. Barth. in Rutil. n. 203.

BOMBYCES *telas aranearum more texunt*, inquit Plin. xi. 21. *ad veſtem luxumque feminarum; quæ bombycina appellantur.* Pollux vii. 17. *Bombyces ſunt vermes, à quibus, ut araneis, fila penſantur. Bombycum telas*, pergit Plinius, *prima retorquere, rurſuſque retexere invenit Pamphile, Platis filia, non defraudanda gloria excogitatæ induſtriæ, ut denudet feminam veſtis bombycina.* Mart. viii. 68.

Femineum lucet ſic per bombycina corpus.

Deſcribit illos Plin. xi. 23. Et addit: *Nec puduit has veſtes uſurpare etiam viros levitatem propter æſtivam. In tantum à lorica gerenda diſceſſere mores, ut oneri ſint etiam veſtes. Aſſyria tamen bombyce adhuc feminis cedimus.* Bayſ. de Re Veſt. c. 6. Salmaſ. ad Tertull. de Pall. p. 234.

BOMBYCINA, ne erres, byſſina & ſerica diſtincta olim fuerunt genera veſtium. Byſſina è lino. *Bombycina* è verme. Serica ex arborum lana confecta. *Bombycina* eadem eſt cum Coa, ſive Coa (nihil enim intereſt) manetque hodie; reliquarum nihil ſupereſt, niſi nomen. Et imperitia eſt Iſidor. xix. qui *Bombycinam* ſericum facit. *Lipſ. in Tacit. Annal.* 11. *Exc.* 1. Paull. Sent. 111. 6. *Veſte legata ea cedunt, quæ ex lana & lino texta ſunt, item ſerica & bombycina.* Barth. Adv. xxxvi. 13. Fallitur, qui diſtincta genera facit veſtium olim, *Bombycina & Serica:* nam & ſericum non minùs eſt opus vermium, ſive βομβύκων, quàm id quod *Bombycinum* vocant. Et quamvis de ſerico loquantur auctores, tanquam de fœtu, aut etiam lana arborum, prout ea *vellera Serum* vocat Virg. Georg. 11. 121. id non obſtat, quo minùs ſint texturæ quædam vermium: à vermibus enim in illis regionibus nentur. Siquidem arbores adſcendunt, & penſa ſua abſolvunt abſque cultura; ſolæ enim natura miniſtra earundem arborum foliis nutriuntur, donec ſe contra frigus munire & veſtes conficere conentur, atque ſic molliſſima juxta & gratiſſima lana ſe involvant. Nec eſt, quod quis miretur, veteres, Plinium, Marcellinum & alios dixiſſe, frondium canitiem aqua debuiſſe perfundi, ut vellera depecti poſſent. Nam id ſanè cum fœtu *bombycum* etiam convenit. Norunt enim artifices, qui hodie ſerico texendo dant operam, non niſi aqua ſuffuſos nidos & glomeres poſſe redordiri. Non eſt igitur imperitia Iſidori, quod *Bombycinum* Sericum fecerit. *Braun. de Veſtit. Sacerd. Hebr.* 1. 6. 5. *Salmaſ. ad Tertull. de Pall. p.* 226. . . . *in Vopiſc. Aurelian. c.* 45. *Ferrar. de Veſt.* 1. 19. V. & infr. in *Sericum*.

BOMBYLEUMATA Heſychio dicuntur τὰ μαγειρικὰ ἀρτύματα, *curioſius præparata*, τὰ μαγειρικὰ ἀρτύματα ἀκριβῶς κατεσκευασμένα. Βομβυλεῖν σὺν τῷ ὄνθῳ ἀρτύειν. *condire ontho.* Hoc condimenti genus eſſe vult Heſychius. *Buleng. de Conviv.* 11. 48.

BOMBYLIUS, Βομβυλιὸς Thericleum Rhodiacum, ex quo minutatim ſtillant, ἐκ βομβυλιοῦ κατὰ μικρὸν στάζοντες. Poculum eſt anguſtum, βομβεῖ ἐν τῇ πόσει, *ſtrepitum edit cum bibitur.* *Buleng. de Conviv.* iv. 17.

ΒΩΜΟΛΟΧΟΙ propriè Græcis dicebantur, qui ſub aras in ſacrificiis ſedere conſueverunt. Ita nominabantur ab ara, quæ βωμὸς vocatur, & λοχᾶν, quod inſidiari ſignificat, quoniam ad aras inſidiarentur, utpotè qui cum aſſentione efflagitarent. Quamobrem & qui in ſacrificiis ſuſcipiuntur tibicines, & vaticinium profitentes, *Bomolochi* vocabantur. Ex hujuſce autem rei tranſlatione *Bomolochi* etiam ii dicti ſunt, qui apti ac faciles, atque iidem humiles omnia lucri gratia perferrent jocando & cavillando. *Franciſc. Philelf. apud Goldaſt. Epiſt. Philol.* 9. *Saubert. de Sacrif.* c. 20. *Gyrald. Synt. Deor.* xvii. p. 475. *G. Rhodig. Ant. Lect.* x. 6. *Buleng. de Theatr.* 1. 43.

BON.

BONA Dea. Hujus meminit vetus Inſcriptio, quæ Romæ in ædibus Gentilis Delphinii exſtat:

ANNIA. P. L. FLORA. EX
TESTAMENTO. BONAI. DEAI
SACRUM
SALVIA. SOROR
C. LIBERTA
SUA PECUNIA
FAC. CURARUNT.

Majam quoque & Faunam, Opem & Fatuam, Fauni filiam pudiciſſimam, appellatam tradit Macrob. Sat. 1. 12. Lactant. Inſtit. 1. 22. Faunam itidem & Fatuam, ſed ſororem & uxorem Fauni dictam tradit, fuſtibus ab eo occiſam, quod ebriam deprehendiſſet: unde & in ſacris ei amphora vini tecta offerri ſolita. Hanc Varro ſcripſit tantæ pudicitiæ fuiſſe, ut nemo illam, dum vixit, præter virum ſuum, mas viderit, nec nomen ejus audierit, propter quod illi in operto mulieres ſacrificabant, & *Bonam* Deam nominabant. In templum ejus intrare, aut ſacris ejus intervenire, ut è ſexcentis conſtat auctorum locis, viro non licebat. Illud tamen Ciceronis ætate polluit P. Clodius. Frequens mentio apud Ciceronem & Aſconium. Ille cum C. Cæſaris Pontificis Maximi uxorem Muciam adamaret, muliebri habitu in operto *Bonæ* Deæ inventus eſt ab Aurelia C. Cæſaris matre. Unde Cicero in P. Clodium acerrimè invectus eſt, quod auſus fuiſſet ea ſacra, quæ in operto pro ſalute populi Romani in Pontificis Maximi ædibus fiebant, ſua præſentia polluere. *Panvin. de Civit. Roman.* c. 37. *Nardin. Rom. Vet.* vii. 8. *Gyrald. Synt. Deor.* iv. p. 143. *Voſſ. de Idolol.* 1. 12. *Hoſpin. de Orig. Feſt. Ethnic.* c. 16. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* iii. p. 369. *D. Nicol. de Rit. Bacchan.* c. 5.

c. 5. Imò & picturæ maſculæ in ejus templo velabantur. Juven. Sat. VI. 340.

—— ubi velari pictura jubetur,
Quæcunque alterius ſexus imitata figuram,

Senec. Epiſt. 97. *Summotis extra conſpectum viris, ut picturæ quoque maſculorum animalium contegantur.* Ouzel. in Minuc. Fel. p. 225. Ejus ſacra frequenter curabant prætores. Dio XXXVII. p. 50. A. *Interim P. Clodius Cæſaris conjugem, idque domi ejus, pollutis etiam ſacris, quæ Veſtales apud conſules, & prætores, pura omnibus maribus ſecluſis, antiquitùs celebrare ſolebant, vitiavit.* Cæſarem eo tempore, quo hæc hiſtoria accidit, fuiſſe prætorem docet Plutarchus, qui narrata hac hiſtoria, ſtatim ſubjungit p. 712. D. *Cæſar ex prætura ſtatim provinciam ſortitus Hiſpaniam.* Et hoc ſuo tempore in uſu fuiſſe oſtendit Mart. X. 41. 4.

—— Prætor erat.
Conſtatura fuit Megalenſis purpura centum
Millibus, ut nimium munera parca daret.
Et populare ſacrum bis millia dena tuliſſet.

Lycklama de Magiſtrat. c. 7. Lipſ. de Magiſtrat. c. 11. Auctor eſt Cornelius Labeo porca ei rem divinam fieri, quia ſegetem, quam Ceres mortalibus tribuit, porca depaſta ſit. Macrob. Sat. I. 12. Juven. Sat. II. 86.

Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratere Deam.

In illo cratere, ſive amphora, quæ mellaria dicta, vinum, quod ſacrificantes cum ebiberent, lac ſolebant appellare. Macrobius: *Vinum in templum ejus non ſuo nomine referebatur; ſed vas, in quo vinum inditum, mellarium nominabatur, & vinum lac nuncupabatur.* Inter ſacrificandum à myrto abſtinebatur. Plutarch. Quæſt. Roman. 20. Id præcipuè ornari meretur, quòd ſerpentes, in hoc *Bonæ* Deæ templo, nec terrentes, nec timentes ſæpè obſervarentur, quod Macrobio notatum; haud dubiè placitum antiquo ſerpenti tragœdiam illam ſuam, qua Evam blandiloquus circumſcripſit, ex intervallo hìc recognoſcere. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 14. §. 3. *Hoſpinian. l. l.* Sacrificium, Damium dictum. V. infr. in *Damium*. Ex vulgata ſuperſtitione veteribus perſuaſum erat, viros quoſcunque etiam imprudentes, qui *Bonæ deæ* ſacra vidiſſent, extemplo luminibus oculorum orbari. De P. Clodio in domo Cæſaris deprehenſo. Cicer. de Aruſp. reſp. c. 18. *Iſte idcircò Bonam dicit, quod in tanto ſibi ſcelere ignoverit. Non ignovit, mihi crede, non: niſi fortè tibi ignotum putas, quod te judices dimiſerunt excuſſum & exhauſtum: ſuo judicio abſolutum, omnium condemnatum: aut quod oculos, ut opinio illius religionis eſt, non perdidiſti. Quis enim ante te ſacra illa vir ſciens viderat, ut quiſquam pœnam, quæ ſequeretur illud ſcelus, ſcire poſſet?* Ex eadem Tibull. I. 7. 23.

At mihi ſi credas, illam ſequar unus ad aras,
Tunc mihi non oculos ſit timuiſſe meis.

Broucke. in Tibullum.

BONA, quæ rei uxoriæ nomine continebantur, mulier ſeparata à marito habebat: & pleraque, non omnia, ſed ea tantùm, quæ doti dicta erant, ad maritum tranſibant; cetera erant παράφερνα, quorum ne quidem adminiſtrationem habebat maritus: leg. hac lege C. de pact. conv. & quæ debebantur mulieri, maritus exigere non poterat, leg. cum maritum 11. C. de ſolut. Earum etiam rerum, quæ dotis nomine præſtabantur, maritus plenum dominium non habebat, ſed ea in bonis ejus tantum eſſe dicebantur: leg. quamvis C. de jur. dot. in dominio verò mulieris: leg. 10 reb. eod. tit. & etiam ſuos homines familiamque domeſticam habebat mulier: leg. ſed ſi vir. 31. §. ult. ff. de don. int. vir. & uxor. Denique quare mulier dicebat *bona* ſua in dotem viro, ſi ad eum ſolo matrimonii jure tranſiret? Solet ſic diſtingui. Aut coemptione, aut farre dicta eſt mulier: & tunc, teſte Cicerone in Topicis, omnia quæ mulieris fuerant, viri fiebant dotis nomine. Alludit ad hoc jus Lucianus in dialogo, qui Ἑτέρων διδάσκαλος inſcribitur, his verbis: *Tu verò amator accedis, deſiderans ſcilicet quàm celerrimè in ſummum evadere, ut cum adſcendens, eam uxorem ducas, illaque omnia habeas, divitias, gloriam, laudes. Lege enim cuncta ſunt mariti.* Macar. Hom. 22. *Sicut mulier deſponſa viro omnia ſua viro & dotem omnem adfert, & amore magno incenſa omnia illi in manus tradit, & hoc dicit: nihil quod meum ſit habeo. Meæ facultates tuæ ſunt, dos tua eſt, mea anima, & meum corpus tuum eſt.* Cicer. Offic. I. 17. *Prima ſocietas in ipſo conjugio eſt: proxima in liberis: deinde una domus, communia omnia.* Aut uſu tantùm ducta: & tunc eorum tantùm fiebat dominus bonitarius, quæ doti dicta erant, cæterorum minimè. Nec rerum quidem uxoris uſum habebat, niſi promiſcuus eſſet uſus, velut habitationis cauſa: leg. ſi mulieri. D. quemadmodum uſusfruct. amitt. ne ei carendum matrimonio aliter foret: leg. 4. De uſu & habit. leg. ſed neque D. eod. tit. ut & cæterarum rerum, quarum uſus promiſcuus eſſe debet: leg. cæterarum. D. eod. tit. Colum. XII. Nihil conſpiciebatur in domo dividuum, nihil quod maritus aut femina proprium eſſe diceret; ſed in commune conſpirabatur ab utroque, ut cum forenſibus negotiis matronalis ſedulitas induſtriæ rationem parem faceret. At ſi non eſſet promiſcuus uſus, nulla fiebat communicatio marito, leg. Lucius Titius §. filiam. D. Senat. Trebell. Materfamilias itaque ſola, non etiam uxor ſimplex, erat hujus juris particeps. *Bonorum* mariti domina etiam fiebat mulier. Ait enim Macrob. Sat. I. 15. poſtea die nuptiarum mulierem dominium rerum mariti incipere adipiſci. Et exiſtimavit Plutarchus de Præcept. Conjug. ideò donationes inter virum & uxores prohibitas fuiſſe à Romanis, quòd omnia communia judicarent: & ob eam cauſam annuli & claves domus ab initio tradebantur. Sed in eo hæc erat differentia, quòd maritus, tanquam pater, adminiſtrationem habebat: mulier verò, quæ loco filiæ erat, non niſi κατὰ ἐλπίδα dominium adipiſcebatur, ut poſt mortem viri in ejus familia jus *bonorum* haberet, & in ſui hæredis locum veniret. Gell. N. A. XVIII. 6. Quod Paullus leg. 1. D. rer. amot. ſic notat: quia ſocietas vitæ quodammodo dominam eam faceret. Ideò furtum tantùm facere, ſicuti filia patri faciat, quia, inquit Cajus Inſtit. III. marito filiæ, filio verò ſororis loco erat, & eſt illis in conſanguineorum numero, adgnaſcitur enim hæres ſuus, in manum conveniendo, ut ait Ulpian. tit. 22. & 23. reg. ita ut in illis evidentius appareat continuatio dominii, leg. in ſuis D. de lib. & poſt. Refert hoc Halicarn. II. p. 95. *Frugi mulier, & in omnibus morigera viro, domina eſt eodem modo domus, quo vir, & marito moriente ejus hæres, tanquam filia patris. Si ſine liberis, & nullo teſtamento facto moriatur, omnium, quæ reliquit, domina. Si verò liberos edidit, æqualem liberis partem accipit.* Sic è contrario, ſi prior decederet mulier, habebat maritus, tanquam pater, jus ſucceſſionis: quemadmodum innuit Cicero pro Flacco, argumento ſumpto à contrario ſenſu; cum ait, jure Flaccum hæreditatem Valeriæ petere, quamvis in manum Sextilii conveniſſet; quia ea conventio, & dotis dictio ſine ejus, qui tutor erat, auctoritate facta erat. Succeſſu tamen temporis patres ſibi caverunt, ac filias ſpondendo contraxerunt fiduciam, §. ult. Inſt. de leg. adgn. ſucceſſ. ut, ſi ſine liberis eæ morerentur, ad eos rediret hæreditas, leg. 3. C. Theod. de leg. hæred. Aliter enim maritus erat hæres, ut notat Serv. Æneid. VII. 424. *De jure*, inquit, *traxit, ut non generum, ſed hæredem diceret, nam per coemptionem facto matrimonio ſibi invicem ſuccedebant.* Hotmann. de vet. rit. nupt. c. 26. Ritterſh. in Leg. XII. tab. Claſſ. III. p. 1. c. 6.

Bona caduca dicuntur, quæ poſt mortem teſtatoris eo, cui relinquenda erant, mortuo, aut conditione deficiente ante apertas tabulas ad fiſcum lege Papia deferebantur, ſolis parentibus & liberis teſtatoris uſque ad tertium gradum, ſi ſcripti fuerant hæredes, lege exceptis leg. 1. C. de caduc. toll. *Buleng. de Vectig. c.* 74. *Auguſtin. de Legibus in Papia Poppæa. Guther. de Offic. Dom. Aug. I.* 22. III. 25. Ex bellis civilibus erant orta, & ideò à Juſtiniano ſublata leg. 1. C. de caduc. toll. *Et nomen, & materiam*

cadu-

Digitized by Google

caducorum ex bellis ortam & auctam civilibus, quæ in ſe populus Romanus movebat, neceſſarium duximus in pacificis noſtri imperii temporibus ab orbe Romano recludere: ut quod belli calamitas introduxit, hoc pacis lenitas ſopiret. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 25. Buleng. & Auguſtin. l. l.

Bona παράφερνα quæ fuerint. V. infr. in *Παράφερνα*.

Bona prædia uno nomine dicuntur res prædium, id eſt, fidejuſſorum. Aſcon. in Cicer. p. 105. ſive ea in mobilibus rebus conſiſtant, ſive immobilibus. Nam ſi prædes, qui ſe obligaverant pro publicanis, aut redemptoribus publicorum operum, non ſolverent, aut ſolvendo non eſſent, *bona* eorum, qua mobilia, qua immobilia, vendebantur. Aſcon. ibid. p. 104. *Bona prædia dicuntur bona ſatisdationibus obnoxia, ſive ſint in mancipiis, ſive in pecunia numerata: prædia vero domus, agri. Hæc omnia venduntur, ſi rationi publicæ locator ſartorum tectorum non reſpondet. Ad hoc autem hæc omnia ſunt obnoxia, ut pro ſua voluntate agat redemptor operis, quicquid ſuo periculo facit.* Salmaſ. de Mod. Uſur. c. 16. Briſſon. de Form. V I. p. 523. Bud. in Pandect. p. 30. F. Pollet. For. Roman. V. 1. Burman. Diſſ. de Vectig. c. 9.

Bona proſcriptorum, ſive illorum, quos pro criminibus oppidò gravibus ſupplicio afficiebant, propter criminis deteſtandum facinus Romani conſueverunt publicare, & illa deſtinare publicis uſibus, ita ut domini ſupplicium bonorum publicatio ſequeretur. *Alexand. Gen. Dier.* III. 23. Illa in Foro olitorio & in Capitolio haſtæ ſubjiciebantur. Tertullian. Apolog. c. 13. *Publicos aquè publico jure fœdatis, quos in haſtario vectigales habetis: ſi Capitolium, ſi Forum olitorium petitur, ſub eadem voce præconis, ſub eadem annotatione Quæſtoris, divinitas addicta conducitur.* Borrich. Ant. Urb. Rom. Fac. c. 13. §. 4.

Bona publica ſunt minùs propriè *bona* civitatis cujuslibet, non quæ in uſu publico habentur, ut campus Martius, viæ publicæ, theatra, amphitheatra, ſtadia, loca ſacra, vel religioſa, ſed *bona* publica civitatum, quæ poſſideri, & diſtrahi poſſunt, *bona* debent accipi, quæ ſunt in pecunia, & proprio patrimonio populi, ut prædia, lacus, ſtagna, mancipia civitatum & eorum peculia, l. 15. & 17. ff. de verb. ſignif. Theodor. Hermenop. *In publicis non continentur ſacra, neque monumenta, neque publicis uſibus aſſignata, quæ neque dominum habent, neque à populo, aut privatis, ut dominis, teneri poſſunt, quia per abuſum publica dicuntur. Hodie neque urbes habent res proprias, neque populus Romanus, ſed omnia ſunt Imperatoris.* Quia Imperator omnia populi jura ſibi arrogavit, ut quæcunque populi Romani olim fuerunt, jam ſint Imperatoris, l. 14. ff. de acquir. rer. dom. Publica populi Romani ſunt, quæ in patrimonio habentur populi Romani. Quæ in fiſci patrimonio ſunt, publici appellatione non veniunt, l. 6. ff. de contrah. empt. ut publica, quæ non in pecunia populi, ſed in publico uſu habentur, ut eſt campus Martius. *Buleng. de Vectig. c.* 15.

Boni dicebantur, qui curabant funus. Ennius:

Tarquinii corpus bona femina lavit & unxit.

Prop. IV. 12. 96.

. . . . *unctaris tot mea fata bonis.*

Quod qui ſententiæ non convenire putabant, repoſuerunt *malis*. Palmer. Spicil. XIII.

In *Bonis* res eſſe dicitur, quæ poſſidetur. Ulpian. LIX. ad Edictum: *In bonis noſtris computari ſciendum eſt, non ſolum quæ dominii noſtri ſunt, ſed & ſi bona fide à nobis poſſideantur, vel ſuperficiaria ſint.* Juſtinian. Inſtit. IV. 2. §. 3. *Sanè in hac actione non utique exſpectatur, rem in bonis actoris eſſe. Nam ſive in bonis ſit, ſive non: ſi tamen ex bonis ſit, locum hæc actio habebit.* Auguſtin. de Legibus in Junia Norbana. Illis ut interdiceretur, à Prætore petebant agnati & propinqui eorum, qui neque finem, neque modum expenſarum faciebant, quos prodigos & everſores appellabant. Valer. Max. VIII. 6. *C. Licinius cognomine Hoplomachus à Prætore poſtulavit, ut patri ſuo bonis, tanquam ea diſſipanti, interdiceretur.* III. 5. *Et L. Pompejus Prætor urbanus paternis bonis interdixit; neque in tanta civitate qui illud decretum reprehenderet, inventus eſt.* Interdicebatur in hunc modum: *Quando tu tua bona paterna avitaque nequitia tua diſperdis, liberoſque tuos ad egeſtatem perducis, ob eam rem, tibi ea re, commercioque interdico.* Auctor Paullus Sentent. III. 5. Hoc & Horatius indicat Sat. II. 5.

—— *Interdicto huic omne adimat jus*
Prætor, & ad ſanos abeat tutela propinquos.

Briſſon. de Formul. V. p. 411. Illorum ceſſione miſerabiles debitores condemnati corporis detentionem & nexum vitare ſolum poterant; ut apparet ex leg. 1. C. qui bonis ced. poſſ. *Qui bonis ceſſerint, niſi ſolidum creditor receperit, non ſunt liberati. In eodem tantummodo hoc beneficium eis prodeſt, ne judicati detrahantur in carcerem.* Pollet. For. Roman. V. 18. Cives Romani debitores lege XII. Tabularum addici creditoribus, ac ab iis vinciri poterant, imò eorum corpora ſecari, ac in partes dividi, ab ea immanitate lege Pœtilia ſunt liberati, & poſtea lege Julia *bonorum ceſſio* iiſdem debitoribus eſt conceſſa. Facultas illa veteris Quiritium juris fuit propria, & non idem jus apud Romanorum ſocios, aut in provinciis, quæ civilibus Quiritium legibus non tenebantur, obtinuit: nec provinciales, & quidem quingentis fermè annis, poſt latam legem Poetiliam, ad tempus datæ eis à Caracalla civitatis, ei Decemviralis legis, qua necti antea & venundari poterant à creditoribus debitores, ni fortè quid tale patria quorundam locorum inſtituta ferrent, ſævitiæ vel immanitati fuerunt obnoxiæ: nec eodem jure, quo cives Romani, in exigendis vel ſolvendis debitis agebant Provinciales; ſed pro varia locorum conditione, receptiſque ibidem juribus, & juxta Provincialia Præſidum edicta, ea debitorum inter privatos exactio vel ſolutio peragebatur. Hoc verò legis Juliæ beneficium de *bonis* cedendis ad provincias Principum ante ſe conſtitutionibus eſt porrectum poſtea, ut dicit Diocletianus leg. 4. Cod. Qui bon. ced. poſſ. *Spanhem. Exerc.* II. *ad Conſtit. Antonin. Imper. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI *p.* 168. *Salmaſ. de mod. Uſur. c.* 19. Illorum emptor olim dicebatur, qui cum damnati debitoris bona auctione vendebantur, ſolus ea omnia per auctionem coemebat, & ſector dicebatur, ſicut res ipſa ſectio. Ita Cæſar dicit ſe oppida vendidiſſe ſub ſectione, ut ſi facultates ferrent, in ſolidum omnibus creditoribus ſatisfaceret: reliqui verò ſi quid eſſet, ſibi haberet; qui ſi diffideret debitoris bona non ſufficere, tunc antequam emeret, cum creditoribus decidebat, tum ad emptionem accedebat; quem vulgò *Capo di Creditori* nos vocamus. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 579. *B. Sigon. de Judic.* I. 18. Illorum publica emptio actione conſtituta fiebat, cum debitoris alicujus latitantis *bonorum* poſſeſſio creditoribus à Prætore conceſſa eſſet, eaque *bona* triginta dies ab iis poſſeſſa fuiſſent. *Sigon. de Judic.* I. 4. Cum enim is, unde petebatur, latitaret ita, ut nullam ſecum agendi poteſtatem faceret, dum de domo extrahi non poſſet, actor Prætoris auxilium implorabat, atque reum evocari jubebat edicto. Edictum ad ipſius latitantis ædes ponebatur cum ſollenni vicinorum teſtatione. Si autem evocationis primæ non pareret, neque defenderetur, Prætor ſecundam decernens in *bona* petitorem mittebat, & niſi evocatione tertia ad ſui defenſionem veniſſet, altero decreto *bona* ejus poſſideri, proſcribi, ac diſtrahi jubebat. Itaque in edicto prætorio erat: *Qui fraudationis cauſa latitaverit, ſi boni viri arbitratu non defendetur, ejus bona poſſideri, vendique jubeo.* Venditio tamen non ſtatim fiebat, ſed poſtquam *bona*, ut dictum, per triginta dies poſſeſſa eſſent: tum verò iterum qui ſe creditores eſſe dicebant, ſi plures eſſent, prætorem adibant, petebantque, ut ſibi liceret unum ex corpore ſuo conſtituere, qui debitoris *bona* auctioni ſubjiceret. Is conſtitutus dicebatur magiſter. Et poſt id temporis proſcriptio fiebat in celeberrimis totius urbis locis, ita: Ille debitor noſter in ejuſmodi cauſa eſt, ut *bona* ejus divendi debeant, nos creditores patrimonium ejus diſtrahimus, quicunque emere volet, adeſto. Inde poſt aliquot dies, tertium jam Prætorem adibant, poſtulantes ut ſibi

liceret

liceret legem *bonorum* vendendorum facere, atque inde ita proſcribebant. Hæc quicunque emerit, creditoribus in dimidiam partem eorum, quæ ipſis debentur, reſpondere debet, ſic ut cui aurei centum debentur, accipiat quinquaginta. Et certo tempore elapſo emptori patrimonium addicebatur. Et vocabatur is, qui emerat, *bonorum* emptor, actioneſque omnes à debitore in *bonorum* emptorem transferebantur, & conveniebatur non aliter, ac *bonorum* poſſeſſor, ſiquidem uterque ſucceſſor prætorius erat. Hæc latiſſimè Theophil. Inſtit. III. breviùs Cicero in Quintiana. *Sigon. ibid. c.* 18. Poſſeſſio erat jus perſequendi, retinendive patrimonii, ſive rei, quæ cujuſque, cum moritur, fuit, ſolius Prætoris beneficio inſtituta, nam quia hæredes Prætor facere non poterat, *bonorum* poſſeſſionem pro ſuo jure cuique attribuebat. Hoc Prætor aut emendandi, aut impugnandi, aut confirmandi juris civilis gratia dedit. Ut enim lex XII. Tabularum ex teſtamento, vel ab inteſtato ad hæreditatem vocavit, ſic Prætor *bonorum* poſſeſſiones invenit, per quas jus civile correxit, non ſolum in iis, qui inteſtati mortui eſſent, ſed etiam qui teſtamentum feciſſent. Nam ſi quis moriens alienum poſthumum hæredem ſcripſiſſet, is ſi natus fuiſſet, à jure civili rejiciebatur, at à Prætore *bonorum* poſſeſſione ſecundum tabulas decorabatur. Si libertus patronum præteriiſſet, lex nullum dabat patrono aditum ad bona liberti; at Prætor dabat *bonorum* poſſeſſionem contra tabulas. Item ſi quis ex teſtamento hæres inſtitutus eſſet, non ſolum à jure civili habebat hæreditatem; ſed etiam à Prætore *bonorum* poſſeſſionem ſecundum tabulas. Neque verò ſolùm has duas *bonorum* poſſeſſiones Prætor dedit ex teſtamento; ſed etiam octo alias ab inteſtato, partim jus civile confirmans, partim emendans, partim reprehendens. Sunt autem hæ: I. Suis hæredibus, id eſt, liberis, tum emancipatis, tum ſuis ab inteſtato. II. Legitimis hæredibus, nempè agnatis ab inteſtato ex lege XII. tabularum. III. Decem perſonis, quæ manumiſſori extraneo præferentur, nimirum filio, filiæ, fratri, ſorori, nepoti, nepti, patri, matri, avo, aviæ. IV. Cognatis proximis. V. Iis, qui ex familia, nempè liberti liberis tam naturalibus, quàm adoptivis, itemque uxori, quæ ipſius in manum convenerat. VI. Liberto, patrono, patroni liberis, parentibuſque eorum. VII. Viro inteſtata uxore, & viciſſim uxori viro inteſtato, quoties deficiebat omnis parentum, liberorumve, ſeu propinquorum legitima, vel naturalis ſucceſſio. VIII. Patroni cognatis inteſtato liberto. Atque hæc quidem Prætor omninò fecit, prout ſe facturum in edicto propoſuit. Hinc Val. Max. VII. 7. §. 5. *Piſo Prætor urbanus Terentio patri exhæredato bonorum defuncti filii poſſeſſionem dedit, hæredeſque lege agere paſſus non eſt.* Sigon. de Judic. I. 4. Briſſon. de Formul. v. p. 407. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 580. C. Pollet. For. Rom. v. 2. Cujac. Obſerv. IV. 15. Caroli Antiq. Roman. II. 6. Mittere in poſſeſſionem fuiſſe à danda *bonorum* poſſeſſione diverſum, & tamen partem juriſdictionis fuiſſe declarat Ulpianus, cum inquit: *jus dicentem & bonorum poſſeſſionem dediſſe, & in poſſeſſionem miſiſſe.* Sigon. ibid. c. 16.

Bonum factum ominis *boni* cauſa in edictis addebatur. V. ſupr. in *B. F.*

Bonus Eventus Deorum aliquis Conſentium fuit Varronis fide de Re Ruſt. I. 1. non urbanorum, ſed ex illis duodecim, qui potiſſimum agricolarum duces, ſine cujus ope fruſtratio erat, non cultura, eorum labos; ideo, quia ſub hujus numinis tutela omnia ſibi propitia eventura credebant agricolæ, propterea cum abundantiæ notis in manibus fingebatur. Plin. XXXIV. 8. *Euphrator, mirus artifex, ſimulacrum boni Eventus finxit Romæ, dextra pateram, ſiniſtra ſpicam & papaver tenens.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 579. D. Gyrald. Synt. Deor. I. p. 53. A. Ortel. Deor. c. 11. 40. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom. I. p. 59. Cato de Re Ruſtica: *Uti tu fruges, frumenta, vineta, virgultaque grandire, boneque evenire ſinas.* Feſtus: *Panibus redimibant caput equi immolati idibus Octobris, quia ſacrificium fiebat ob frugum eventum.* Valeſ. in Ammian. XXIX. 6.

BONONIA in via Æmilia poſt Mutinam prima ſequitur, vulgò nunc incolis *Bologna* dicta. *Cluver. Ital. Ant.* I. 28. 13. *Albert. Leand. p.* 501. Fuit colonia Romanorum. Mela II. 4. *Urbium, quæ procul à mari habitantur, opulentiſſimæ ſunt, ad ſiniſtram Patavium Antenoris, Mutina, & Bononia Bonorum colonia.* Deducta eſt, ut referunt Livius & Paterculus, M. Fulvio Nobiliore, & Cn. Manlio Vulſone Conſulibus, ſive anno ab U. C. 563. Ille XXXVII. 57. *Eodem anno ante diem* III. *Kalendas Januarias Bononiam Latinam coloniam ex Senatuſconſulto L. Valerius Flaccus, M. Atilius Serranus, L. Valerius Tappus triumviri deduxerunt. Tria millia hominum ſunt deducta. equitibus ſeptuagena jugera, cæteris colonis quinquagena ſunt data. Ager captus de Gallis Bojis fuerat: Galli Tuſcos expulerant.* Hic. I. 15. 2. *Cnæo Manlio Volſone & M. Fulvio Nobiliore Conſulibus Bononia deducta colonia.* Panvin. Imp. Roman. c. II. Municipii poſtea habuiſſe jus auctor eſt Feſtus. *Panvin. & Cluver. l. l. Malvaſ. Marm. Felſin. Sect.* 5. *c.* 1: 5. *c.* 8. A Bojis qui eam Hetruſcis ademerant, *Bojonia*, & per paragrammatiſmum *Bononia* eſt dicta. *Volaterr. Comm. Urban.* IV. *p.* 136. *G. Malvaſ. Marm. Felſin. Sect.* I. *c.* 5. *& Marſus ad Sil. Ital.* VIII. 600. Quum Tuſci illam tenerent, Felſina eſt dicta ſeptem annis ante quàm Romani coloniam deduxerunt, id eſt, L. Furio Purpureone & M. Claudio Marcello conſulibus, apud Liv. XXXIII. 23. Deinde à *Bono* Tuſciæ principe *Bononia*. Cato de Originibus. *Princeps metropolis Felſina primum à Rege Tuſco conditore, unde à ſucceſſore Bono Tuſcanenſi Bononia dicta.* A Cruce Annot. c. 20. Pius Annot. Poſt. c. 27. Cluver. & Leand. l. l.

Bononia Ptolemæo etiam urbs eſt ſita inter Dravum & Savum fluvios in Pannonia ſuperiore. Notitia Orientis illam in Dacia, Marcellinus ad ripam Danubii locat XXXI. 11. *Gratianus permeato Danubio delatus Bononiam, Sirmium introiit, & quatriduum moratus, per idem flumen ad Martis caſtra deſcendit.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 155.

BONOSUS Imperator bibit quantum hominum nemo. De hoc Aurelianus ſæpè dicebat, *Non ut vivat natus eſt, ſed ut bibat.* Habuit rem mirabilem, ut quantum bibiſſet, tantum mingeret: neque unquam aut ejus pectus, aut venter, aut veſica gravaretur. Longo & gravi certamine à Probo ſuperatus, laqueo vitam finivit. Tunc quidem jocus exſtitit, *Amphoram pendere, non hominem.* Vopiſc. Bonoſ. c. 14. & 15. *Tiraquell. in Alex.* v. 21. *Buleng. de Conviv.* III. 1. *Donat. Dilucid. p.* 950.

BORYSTHENES equus fuit Hadriani; quem valdè amavit, & quo ad venandum diu multùmque eſt uſus. Mortuo ſepulcrum ſtruxit, columnam poſuit, & ejus memoriam carmine epitaphio eſt proſecutus. Dio LXIX. p. 792. D. *Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 31. *Barth. Adv.* XXIII. 8. *Caſaub. in Spart. Adrian. c.* 20. Epigramma Adriani in *Boryſthenem* hodieque extat tale:

Boriſthenes Alanus
Cæſareus veredus,
Per æquor & paludes
Et tumulos Etruſcos
Volare qui ſolebat
Pannonios in apros,
Nec ullus inſequentem
Dente aper albicanti
Auſus fuit nocere,
Vel extimam ſaliva
Sparſit ab ore caudam;
Ut ſolet evenire:
Sed integer juventa,
Inviolatus artus,
Die ſua peremptus
Hoc ſitus eſt in agro.

Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 16. §. 5. Salmaſ. in Spartian. Adrian. c. 20. Caſaub. l. l.

BOS.

BOS auratis cornibus vovebatur. Tertull. de Coron. Mil. c. 12. *Ecce annua votorum nuncupatio quid videtur? Accipe poſt loca & verba: hunc tibi Jupiter bovem cornibus auro decoratis vovemus eſſe futurum.* Lipen. Stren. Hiſt. c. 5. §. 8. Digniſſima inter bruta diis victima habebatur; unde eum Plin. VIII. 45. vocat *optimam victimam, laudatiſſimamque Deorum placationem*. Sed tales intelligendi ſunt, qui mediam, aut viridem, noo exoletam agunt ætatem, quales dictante Tzetz. in Heſiod. Oper. II. 55. nemo adprobat: id eſt, qui florent adhuc liberè, non qui per aliquot annos ſubjugati imbelles ſunt facti, cum & aliàs *boum* appellatione magis armenta quàm jumenta ſignificentur, ex lege 89. in pr. ff. de verb. Sign. Domitianus verò planè vetuit immolare *boves*. Suet. c. 9. n. 1. Et Cereri planè oullus ſacrificabatur. Ovid. Faſt. IV. 413.

A bove ſuccincti cultros removete miniſtri!
Bos aret: ignavam ſacrificate ſuem.
Apta jugo cervix non eſt ferienda ſecuri:
Vivat, & in dura ſæpè laboret humo.

Saubert. de Sacrif. c. 22. Quinto potiſſimum anno ſacrificabator, ut juſtum animal perfecto ſacrificio traderetur. Sic *bovem* quinquennem mactat Agamemnon Iliad. II. & VII. & Odyſſ. XIV. πενταέτηρος taurus ſacrificatur. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* I. 13. *Boves*, qui cæderentur à triomphantibus, petebantur ex Umbria, juxta cujus amnem Clitumnum qui paſcentes reddebantur albi. Virg. Georg. II. 146.

Hinc albi, Clitumne, greges, & maxima taurus
Victima, ſæpè tuo perfuſi flumine ſacro,
Romanos ad templa Deum duxere triumphos.

Ad hunc triumphantium ritum reſpexit etiam Claud. de VI. Conſul. Honor. n. 506.

Quin & Clitumni ſacras victoribus undas,
Candida quæ Latiis præbent armenta triumphis,
Viſere cura fuit.

Voſſ. de Idolol. II. 79. Ad vehicula etiam jungebantur. Auguſtin. de Civ. Dei XXII. 8. *Puerum quondam parvulum, cum in area luderet, exorbitantes boves qui vehiculum trahebant, rota obtriverunt.* Eginhart. in vit. Caroli Magni: *Quocunque eundum erat, carpento ibat, quod bubus junctis, & bubulco ruſtico more agente trahebatur: ſic ad palatium, ſic ad populi ſui conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebrabatur, ire, ſic domum redire ſolebat.* Salmaſ. in Lamprid. Heliogab. c. 4. Cujac. & Gothofr. ad leg. I. C. de Curſ. Publ. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 14. Horum nemo inſpexit Eginhartum, qui hoc ait de poſtremis ex gente Merovingica Francorum Regibus, quos ſemel quotannis curru ſublimes rure extractos in urbem *boves* vehebant, & ceu monſtrum quoddam belluamve inuſitatam populo oſtentabant. De Carolo M. longè meliora, ut excellenti equite & venatore tradidit gener ejus. *Hennin. ad Bergier. de viis Milit.* IV. 10. §. 9. Et curſui publico per vias militares inſerviebant. Conſtantinus Imp. l. 1. t. 5. lib. VIII. Cod. Theod. *Si quis iter faciens bovem non curſui deſtinatum, ſed aratris deditum, duxerit abſtrahendum.* Conſtantius ejuſdem tituli l. 11. *Pro ſingulis angariis bina tantum boum paria conſequantur.* Animal quidem eſt tardum. Sed puto ooo tam homines, quàm ſpecies fiſcales, pecuniam, annonam, mercimonia, aliaque neceſſaria opera eorum deduci conſueviſſe. *Scheffer. de Re Vehic.* I. 8. *Bergier. de viis Milit.* IV. 10. §. 9. Nec tamen tam lenti ubique *boves*. Olearius Itiner. IV. 29. *Vehiculum* reguli Indorum *trahebant boves Indici coloris albi pulcerrimè nitentes, collis brevibus, in cervice propè humeros gibboſis, quorum cornua rubro colore picta erant. Circa collum multa habebant tintinnabula. Temo ſupra boves eminebat. In fronte vehiculi ſedebat auriga, boves regens fune per naros ipſorum trajecto. Et currebant ipſi tanta celeritate arteque, quanta poſſit equus optimè edoctus.* Scheffer. l. l. Jon. Alb. de Mandeſloh Itiner. I. 31. teſtatur dari hodie *boves* apud Indos, quibus ſpatio quatuor horarum ſex milliaria Germanica poſſint confici. *Hennin. l. l.* Jungebantur & aptabantur ad clabulas, quæ vehiculi ſpecies erat: unde ab hac vectura curſus publicus ſubinde appellatur vehicularis & clabularis leg. 62. C. de Curſ. Publ. clavularis apud Ammian. XX. 3. *Bergier. l. l.* Julianus Imperator à vectura publica amovit, ſolùm equis ad currendum uſus. Socrat. Hiſt. Eccleſ. III. 1. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient.* c. 6. *Salmaſ. & Bergier. l. l. Bovem* Marti immolabant Lacedæmonii, cum callidè coofilio hoſtem viciſſent: gallum, ſi apertè: duces aſſueſacientes, ut non pugnaces modò, ſed callidi etiam fierent. Plutarch. Inſtit. Lacon. *Tomaſ. de Donar.* c. 40. Aratorem edere nefas. Varro de Re Ruſt. II. 5. *Hic ſocius hominum in ruſtico opere, & Cereris miniſter. Ab hoc antiqui manus ita abſtineri voluerunt, ut capite ſanxerint, ſi quis occidiſſet.* Plin. VIII. 45. *Socium laboris, agrique culturæ, habemus hoc animal, tanta apud priores cura, ut ſit inter exempla damnatus à populo Romano, die dicta, qui concubino procaci rure omaſum ſe edisse negans, occiderat bovem: actuſque in exſilium, tanquam colono ſuo interempto.* Ferreo demum ſeculo edi cœperunt *boves* aratores. Sic de ejus ætatis hominibus in Phænomenis ſcribit Arat. n. 132.

Οἱ πρῶτοι κακοέργον ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν
Εἰνοδίην, πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων.

Quæ ſic vertit Cicero:

Auſaque funeſtum prima eſt fabricarier enſem,
Et guſtare manu victum, domitumque juvencum.

Cæſar Germanicus hunc in modum:

Ferrique invento mens eſt læta metallo,
Pollutæ & taurus menſas aſſuetus aratro.

Germanicus apertiùs ſanè quàm Tullius. Ille enim βοῦν ἀροτῆρα reddit *taurum aratro aſſuetum*, hic *victum, domitumque juvencum*, quod eſſet χερσὶ δαμέντα. *Voſſ. de Idolol.* III. 66. *Rhodig. Ant. Lect.* XII. 1. *Barth. Adv.* I. 15. *Buleng. de Conviv.* II. 24. *Bovis* cornua Bacchi ſtatuæ Græci affigebant. Porphyr. de Abſtin. III. Ad quem morem reſpexit fortaſſe Poeta Sulmonenſis, dum ſic de Baccho venuſtè Art. Amat. I. 239.

—— Tunc pauper cornua ſumit.

Tomaſ. de Donar. c. 27. In templo Apollinis, tanquam patris naſcentium, quum ex mente Ariſtotelis ſol & homo generent hominem, ponebantur. Capitolin. in Clodio Albino c. 5. *Multa imperii ſigna, cum eſſet natus, facta dicuntur: nam & bos albus purpureis ad plenum colorem cornibus natus eſt: quæ tamen cornua in templo Apollinis Cumani ab eodem poſita jam tribuno diu fuiſſe dicuntur.* Tomaſ. ibid. c. 9. *Bovis* cornibus ante inventionem poculorum in conviviis utebantur veteres. Itaque κεράννειν dixerunt ἀπὸ τῶν κεράτων: unde κατὰ συγκοπὴν ut κρᾶμα & κρᾶσις, ſic κρατὴρ quaſi κερατήρ: nempè ab antiquo more miſcendi vina in cornibus. Athen. XI. p. 476. A Poſtquàm verò è cornibus *bubulis* deſiere bibere, formam tamen reſervarunt: ut Pindarus in Centauris apud Athenæum ait l. l. ἐξ ἀργυρέων κεράτων πίνοντες. Qualia hodieque in nonnullis conviviis uſurpant. Et hæc puto, intellexit Ambroſius de Elia & jejunio c. 17. *Per cornua etiam fluentia in fauces hominum vina decurrunt.* Barbaræ verò gentes, præcipuè ad ſeptentrionem, diutiſſimè retinuerunt hunc morem. Plin. XI. 37. *Urorum cornibus barbari ſeptentrionales potant: urnaſque binas capitis unius cornua implent.* Voſſ. de Idolol. III. 71. de La Chauſſe de Bullis tab. V. de Deor. Simulacr. tab. 38. Gyrald. Synt. Deor. VIII. p. 280. D. Gatak. Miſcell. Poſtum. c. 5. Rhodig. Ant. Lect. XXVII. 27. XXX. 1. Almelov. Antiq. p. 102. *Bovis* caput in fundamentis jaciendis, cum de urbe coodenda cogitarent, cum repetiſſent, augurium pacifici animalis averſati ſunt Carthaginenſes: cum verò equi caput, quia bellicoſum animal, & equum *bove* homini utiliorem eſſe exiſtimarent, auſpicatum eſſe cenſuerunt. *Buleng. de Equis.* c. 3. *Boum* aures, fibula, vel circulo ſignabant veteres. Colum. VI. 1.

Ænea

Ænea fibula pars auricula latiſſima circumſcribitur, ita ut manante ſanguine tanquam O litera ductus appareat orbiculus. Veget. Veterin. III. 2. *Ad acum vel acutum cuprinum pars auriculæ, quæ lata eſt, quaſi circulo ſignatur.* Bartholin. de Inaur. vet. c. 9. In *Bubus* etiam prodigia fiebant. Liv. XXI. 62. *Bos in foro boario in tertiam contignationem ſua ſponte aſcendit.* XXIII. 31. *Bos ad Sinueſſam equulum peperit.* Plin. IX. 43. *Eſt frequens in prodigiis priſcorum bovem locutum, quo nuntiato Senatum ſub dio haberi ſolitum.* Suet. Veſp. c. 5. n. 6. Xiphil. LXVI. p. 744. *Cœnante eo, bos arator decuſſo jugo triclinium irrupit; ac fugatis miniſtris, quaſi repentè defeſſus, procidit ad ipſos accumbentis pedes, cervicemque ſummiſit.* Buleng. de Prodig. c. 9.

Bos æreus Romæ ſtetit in foro boario, ubi Romulus ſulcum Urbis condendæ deſignare cœpit. Plin. XXXIV. 2. *Proxima laus æri Æginetico fuit. Inſula ipſa nec æs gignens, ſed officinarum temperatura nobilitata. Bos æreus inde captus in Foro boario eſt Romæ.* Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 14.

Bos forda. V. illam infr. in *Fordicidia*.

Bos Luca eſt elephas. Hos cum in Lucaniam primùm egit Pyrrhus, Romani pro *bubus* habuerunt, & *boves* Lucas vocitarunt. Poetis hoc non eſt infrequens. Ennius apud Varron. de Ling. Lat. VI. 3.

Atque locuſta bovem Lucam pariet prius.

Lucret. v. 1301.

Inde boves Lucas turrito corpore tetros.

Quare nomine hoc dictus, aperit Plin. VIII. 6. *Elephantos Italia primum vidit Pyrrhi Regis bello, & boves Lucas appellavit, in Lucanis viſos, anno ab U. C. 472.* Accuratius Varro ſecutus vetuſtiores l. l. *Luca bos, elephas, cur ita ſit dicta, duobus modis inveni ſcriptum. Nam & in C. Ælii commentario erat, à Libycis Lucas: & in Vergini commentario ab Lucaneis Lucas; ab eo quòd noſtri cum maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bovem: & in Lucanis Pyrrhi bello primum vidiſſent apud hoſtes elephantos, id eſt, quadrupedes cornutas (nam quos multi dentes dicunt, ſunt cornua) Lucam bovem appellaſſe.* Ciaccon. Columnn. Roſtr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1819. D. Panvin. de Lud. Circ. II. 3. Bochart. Hieroz. I. 2. 23. Cuper. Obſerv. I. 18. Turneb. Adv. XXX. 9. Barthol. de Unicorn. c. 20. Schott. Nod. Cicer. I. 18. Scalig. Conj. in Varr. p. 190. Rhodig. Ant. Lect. XIII. 18. Pigh. Annal. Rom. I. p. 429. Columnn. in Ennium p. 305. Baron. ad a. Chriſti 58. ſcribit *bovem* Lucam vocatum ab Italis, alluſione facta ad figuram *bovis* Euangeliſtæ Lucæ tributam. Primam Itali *bovem* non appellaverunt Lucam, ſed elephantem vocitarunt *bovem* Lucam. Deinde Euangeliſtæ Lucæ ætate *bos* Luca pro elephanto non ampliùs dicebatur ab Italis: ſed quo tempore viderunt elephantem, cum non ſcirent, quod genus eſſet animantis? Quia in Lucania primo viſus eſt, *bovem* Lucam indigitarunt. Ergo longè ante natum Chriſtum nata *bovis* Lucæ appellatio, deſiitque ante eadem tempora. *Bos* Lucans primo dictus eſt, id eſt, *bos* Lucanus, deinde Lucas & Luca. Ut prægnans & prægnas. *Salmaſ. Exerc. Plin. p. 218. b. A.* & *Bartholin. l. l.*

. *Bos* Seſcenar eſt inter majorea hoſtias, qui cum à Cn. Cornelio Conſule immolatus eſſet, illius jecur in olla defluxit, ubi exta coquebantur. Seſcenar *bos* iſte cornu ferit, nec ipſe cavere poſſum, quin prehenſis cornibus traham. Eſt vox ſacrorum. In illis enim ſcena, ſeu ſacena genus eſt cultri, ſed utrum ſecuris an dolabra ſit, ambiguum dicit. Nam Cincius in libro qui ei eſt de verbis priſcis, dolabram ait eſſe Pontificiam. Livius in Lydio: *Corruit quaſi ictus ſcena.* Sed dolabra ſecuris fuit qua boves cædebantur, ut ex antiquis ſacrorum figuris conſtat: hoſtiæ aliæ aut malleo, aut cultro. Quod igitur Feſtus ſcribit ſcenam dictam eſſe à ſcena, fortè a ſeſcena ſcriptum. Veteres enim in geminatis primam ſyllabam ſervare ſolent ex uſu Grammaticorum, unde conjicio ſeſcenarem *bovem* dictum ſeſcena à victimarius percuſſum. Qui auderet legere *bovis* ſagenaris, non reprehenderem, ut eſſet opimi *bovis* & publicè ſaginati. Nam Varro de Re Ruſt. I. I. dixit *ſagenantur*, pro *ſaginantur*; & in ſacra vocabula in ar multa deſinebant, ut Lar, pulvinar, far, buſtar, ubi corpora cremabantur. Superſtitioſus ſum ſi vera prædico. *Guther. de Jur. Pontif.* IV. 18. Sed quis in animum inducere poſſit victimam nomen traxiſſe à cultro, quo jugulabatur, aut excoriabatur, aut à dolabra, qua cædebatur? Nugæ. *Bovis ſeſcenaris* meminit Liv. XLI. 15. ſed locus mihi videtur contaminatus à librariis, & ſcribendum duabus literis immutatis, *bovis ſexcenaris*, hoc eſt, ſexcentarum librarum, qui grandior erat, præcipuè in Italia. Hinc portentum tanto habebatur triſtius, quod tanti ponderis *bovis* jecur defluxiſſet. Pro *ſexcenarius* librarii vitioſè *ſeſcenaris*, ut X pro S in inſcriptionibus & codicibus antiquis ſæpiſſimè ponitur. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* v. *Proleg.* * * 4. *verſ.*

Bos in lingua proverbium eſt adverſus eum, qui pecunia corruptus dicenda reticeret. Quod hinc eſt natum, quia apud Græcos nummus *bovis* nota ſignatur, qui didrachmus erat. *Cenal. de Pond. & Menſur. Rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1525. *A. Gyrald. Ænigm.* 26. *Sperling. de Numm. non. cuſ. c.* 1. *Pollet. For. Roman.* IV. 3. *Rhodig. Ant. Lect.* X. 2. *Bud. de Aſſe p.* 621. *Eraſm. Adag. p.* 520. *Lotich. Not. in Petron. p.* 96.

BOSELLUS & *brochus* ſunt menſuræ Pariſinæ, una liquidorum capax, altera verò aridorum, vulgato uſu quartarios ſex, pintas duodecim, cheopinas viginti quatuor tenent. Sunt ergo hæ menſuræ ad amphoram ſubtriplæ, nam ter ſex ſunt decem & octo: ad urnam verò ſeſquialtero minores, & ad ſextarium Pariſinum, ſeſquialteram proportionem habent: ut ſex ad quatuor, hæc menſura cum ſit triens amphoræ, modius minor appellari poteſt. *Cenal. de Pond. ac Merſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1463. *B.*

BOSTRA *locus eſt Arabiæ*, inquit Stephanus, *unde Boſtreni.* Ammian. XIV. 8. loquens de Arabia: *Hæc*, ait, *civitates habet inter oppida quædam ingentes, Boſtram..... murorum firmitate cautiſſimas. Boſtram* ab Auguſto conditam in Græco codice auctoris incerti inveni: Cum Auguſtus, inquit, urbes condidiſſet, unam in Ponto, aliam in Arabia, & tertiam in Syria collapſam nomine Salaminam reſtituiſſet: primam Ancyram, id eſt, Ancoram appellavit, quod medio ſita loco inter duo maria eſſet, Ponticum & Aſiaticum, alteram *Boſtram*, quam ſtructuræ præfecerat. Tertiam in Dioſpolim mutavit. *Boſtra* Philippi Imperatoris patria vulgò *Buſſoreth* dicitur, quam à ſe Philippum nominavit, ut Zonaras ait. Coloniam & Alexander deduxiſſe videtur ex nummo Juliæ Mammeæ: ubi eſt hæc Inſcriptio:

COL. BOSTRA
N. T. R. ALEXANDRIANÆ

Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orint. c. 116. *&* 146. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 629. *F.*

BOT.

BOTA' Græcis dicuntur, quæ Latinis herbarica animalia dicuntur. Xiphil. in Tito p. 757. A. Ἄλλά τε ἐς πεντακισχίλια ϗ βοτὰ ϗ θηρία ἐσφάγη, qualia ſunt cervi, damæ, ſimiæ, lepores. Vopiſc. in Prob. c. 19. *Immiſſi deinde per omnes aditus ſtruthiones mille, mille cervi, mille apri, mille damæ, ibices, oves feræ, & cætera herbatica animalia.* Buleng. de Venat. c. 28. Caſaub. & Salmaſ. in Voſpicum.

BOTELLUS, ſive *botulus genus fuit farciminis*. Feſtus. Ex ſanguine paratos fuiſſe auctor eſt Tertullian. Apolog. c. 9. *Denique inter tentamenta Chriſtianorum botulos etiam cruore diſtentos admovetis.* Antiquioribus tamen aliter. Apic. de Re Coquin. II. 3. *Botellum ſic facies. Ex ovi vitellis coctis, nucleis pineis conciſis, cepam addes, porrum conciſum, jus crudum miſces, piper minutum, & ſic inteſtinum farcies, adjicies liquamen & vinum, & ſic coques.* Ab his

Digitized by Google

videtur Gallicum nomen *Bedin* fluxiſſe. Et quemadmodum noſtra tempeſtate, brumali tempore potiſſimum, ex ſanguine porcino, cum arvina, variiſque aromatibus permixtis confecta, amicis mittuntur: ita etiam apud veteres Saturnalibus ſolebant miſſitari. Martial, XIV. 72,

Qui venit botulus medio tibi tempore brumæ,
Saturni ſeptem venerat ante dies.

Cum pultibus inſerebatur menſæ. Martial, V. 80. 9,

Et pultem niveam premens botellus,

Nonn. de Re Cib. II. 14. Buleng. de Conviv. II. 63. Rhodig. Ant. Lect. XXX. 19. Voſſ. Lex. Etymol.

BOTTÆ de Therma erant locus in Thermis Diocletianis, & quidem aquarum caſtella. Nam non modò thermæ publicis uſibus deputatæ caſtella habebant, in quæ juxta moduli erogationem ſuas accipiebant quinarias, quas balneis, prout uſus exigeret, ſubminiſtrarent; ſed etiam privatis, ut Frontinus commemorat, caſtella itidem erant, in quæ ex publico caſtello aquam, quam accepiſſent, derivarent, iiſdemque in uſus ſibi neceſſarios diſtribuerent. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 14.

BOTULARIUS vocabatur, qui *botulos*, aut *botellos* farciebat, & vendebat. Senec. Epiſt. 56. *Jam libarii varias exclamationes, & botularium* ..... Lipſ. in Senecam.

BOV.

BOVIANUM eſt urbs perantiqua Samnitium à Trevento verſus meridiem ad radices Apennini montis fontiſque Tiverni amnis. Vulgò nunc *Bojano* dicitur. Dignitate Epiſcopali claret. Anno ab U. C. 439. ante natum D. Jeſum 314. M. Pœtelio Libone & C. Sulpitio Longo Conſulibus *caput Pentrorum Samnitium longè ditiſſimum atque opulentiſſimum armis viriſque eſt captum, & prædæ plus pæne quam ex omni Samnio egeſtum*, Liv. IX. 31. Aliquando colonia Romanorum huc deducta eſt. Plin. III. 12. *In regione IV. Italiæ Samnitium, quos Sabellos dixere, & Græci Saunitas, colonia Bovianum vetus & alterum cognomine Undecumanorum*. Cluver. Ital. Ant. IV. 7. §. 5. Leand. Deſcript. Ital. p. 417. A Cæſare, ut puto, jam Dictatore; nullus enim in coloniis digerendis temporis ordo accuratus ſervari poterit. De illa ſic ſcribit Frontinus: *Bovianum oppidum lege Julia milites deduxerunt ſine colonis; iter populo amplius non debetur quam P. X. Ager ejus per centurias & ſcamna eſt aſſignatus*. Panvin. Imp. Roman. c. 11.

BOVILLÆ fuit oppidum perantiquum in via Appia, propiùs Albano oppido. Duodecim hodie exigua ſunt millia paſſuum ab urbe Roma ad oppidum Albanum. Hoc intervallum ſi in duodecim æquas partes dividas, medio ſere ſitu hodie inter nonum ac decimum lapidem, ingentium ſaxorum ad utrumque viæ latus diſperſi ſunt acervi, haud equidem dubium eſt, quin hoc loco olim ſteterit *Bovillarum* oppidum. Hieroſolomytani itinerarii locus *Ad nonum* ſcilicet *lapidem*, an eundem *Bovillarum* ſitum ſignificaverit, quaſi jam tum oppido disjecto, haud facile dictu eſt. Antiquitas oppidi exſtat apud Flor. I. 11. ubi de proximis poſt exactos Reges agit bellis, quæ Romani contra Latinorum gentem geſſerunt. Oppidum jam Ciceronis tempore cultoribus ferè deſertum fuiſſe teſtatur ipſe pro Planc. c. 9. *Niſi fortè te Lavicana, aut Bovillana, aut Gabina vicinitas adjuvabat: quibus è vicinis vix jam, qui carnem Latinis petant, inveniuntur*. Cluver. Ital. Ant. III. 4. §. 12. Kircher. Lat. II. 1. c. 5. Merul. Coſmogr. II. 4. c. 22. Voſſ. de Magn. Rom. c. 5. Vulgò *Babaco*. Coloniam fuiſſe intelligere eſt ex Frontino de Coloniis ſic ſcribente: *Bovilla oppidum lege Syllana eſt circumductum. Iter populo non debetur. Agrum ejus ex occupatione milites veterani tenuerunt in ſortem*. Quod tamen oppidum municipium nominat Cicer. Philipp. II. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 668. *B. Sigon. de Ant. Jur. Ital.* III. 4.

ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ judices Areopagitæ dicuntur Lucian. de Gymnaſ. p. 281. *Donat. de Urb. Rom.* II. 17. Decuriones etiam municipales, qui patriæ ſuæ, velut Romæ Senatores, negotia publica tractabant, hoc nomine Græcis nominabantur, velut conſilium rebus publicis præſtantes. *Pancirell. de Magiſtr. Municip. c.* 1. Quodam enim diſcrimine, & majoris dignitatis reverentia, municipalem Senatorem βουλευτὴν, Romanum συγκλητικὸν appellaſſe videntur Græci ſcriptores. *Chimentell. de Honor. Biſell. c.* 37.

ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ propriè curia eſt. Hoc etiam συνέδριον vocat Dio LI. p. 459. D. ubi meminit curiæ Juliæ conditæ & dedicatæ ab Auguſto. Significat non modò conſeſſum Senatorum, ſed etiam judicum, & videtur accommodari poſſe ad baſilicam judiciorum ſedem. *Donat. de Urb. Rom.* II. 17.

ΒΟΥΛΗ eſt municipalis curia, & à principiis urbis conſenſu diſtinguitur. *Chimentell. de Honor. Biſell. c.* 37. & 38.

BRA.

BRABANTIA nunc dicta, Belgica eſt prima. V. illam infr. in *Belgica*.

BRABEUTÆ, βραβευταὶ, de quibus Suet. Ner. c. 53. n. 4. *Quam brabeutarum more in ſtadio humi aſſidens*. Erant viliores ſacrorum certaminum miniſtri. *Guther. de Vet. jur. pontif.* 1. 6. Imò erant judices, qui iis præerant, & præmia victoribus dabant. Pollux VI. 30. 2. *Gymnicis adſtant præmiorum diſtributores, βραβευταὶ, quos βραβέας vocat Plato. Deſignatores autem præſides quoque nominaverunt. Unde præmia diſtribuere præeſſe vocavit Sophocles*. Dionyſius diſceptans ex profeſſo de athletis gymnicisque agonibus illis tribuendorum præmiorum, imò de victoria ipſorum antagoniſtarum judicandi facultatem aſſignat αἰ προεστῶσ. ἀθλ. p. 41. Apud quem animadverte, ἐπίστασιν, ſicuti etiam notandum τὸ ἐπιστάν apud Pollucem, tanquam epiſtatis, hoc eſt, præfectos eſſe hos ſentiat, qui agonothetas, & athlothetas antea ἐπόπτας, προστάτας, ἐπιστάτας appellarat. Euſtath. Odyſſ. Θ. p. 1594. videtur eoſdem cum agonothetis & athlothetis facere. *Faber. Agoniſt.* I. 23. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* V. *Proleg.* * * 2. *verſ. Pitiſc. in Suetonium*.

BRACARAUGUSTA, quæ & *Auguſta Bracarum*, urbs Hiſpaniæ Tarraconenſis, & conventus olim Portugaliæ, nunc vulgò *Braga*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 581. C.

BRACCA noſtra non fuit Græcis, nec Latinis in uſu. Probamus I. quòd nulla apud Græcum, aut Latinum vetuſtiorem exſtet earum mentio, ac ne appellatio quidem niſi barbara. Tacit. Hiſt. II. 20. 2. *Ornatum ipſius municipia, & coloniæ in ſuperbiam trahebant, quod verſicolore ſagulo, braccas, tegmen barbarum, indutus togatus alloqueretur*. Nempè Perſarum, de quibus Herod. I. p. 31. E. ubi Sandanis dehortans Crœſum, ne Perſis bellum inferret, inter cætera ait: *Adverſus tales viros expeditionem paras, Rex, qui coriacea ſubligacula, braccas è pellibus gerunt, qui è corio reliquam veſtem ferunt*. Medorum, de quibus Perſ. *Sat.* III. 51.

—— braccatis illita Medis
Porticus.

Gallorum. Suet. Jul. c. 80. n. 11.

Gallos in triumphum Cæſar duxit: iidem in curia
Galli braccas depoſuerunt: clavum ſumpſerunt.

II. Quod in cultu Græcorum, & Romanorum breviore veſte amicti eas partes oſtenderent, quæ honeſtè nominari non poſſunt. Theophraſt. in deſcriptione hominis inepti: *Reducta ad genua veſte ita ſedebat, ut nudæ corporis partes apparerent*. Similis indecentia eorum, qui veſtem conſultò adducebant, ut apud eundem in deſcriptione hominis impudentis, quem ait, *ſolitum veſte adducta pudenda oſtendere*. De Tuſco haruſpice facetè Mart. III. 24. 7.

Ipſe ſuper virides aras luctantia pronus
Dum reſecat cultro colla, premitque manu:
Ingens iratis apparuit hernia ſacris.

Si braccas habuiſſet, utique vaſa ſalva domum reportaſſet. Trebell. Poll. xxx. Tyrann. c. 13. *Hujus inſigne eſt, quod convivio diſcumbere milites, ne inferiora denudarentur, cum ſagis juſſit*. Hinc eſt, quod metu talis ἀσχημοσύνης Cæſar cum in ipſo caſu, cum occideretur, *ſinum veſtis ad ima crura deduxit* apud Suet. Jul. c. 82. n. 3. quo opus non fuiſſet, ſi illa *braccis* obvelata fuiſſent. Imò *braccarum* uſum ita averſati ſunt Græci & Romani, ut non ſine indignatione Ponti accolas quoſdam *braccas* geſtaſſe, cum eſſent Græcia oriundi, referat Ovid. Triſt. v. 10. 31.

Quos ut non timeas, poſſis odiſſe videndo
Pellibus & longa corpora tecta coma.
Hos quoque qui geniti Graja creduntur ab urbe
Pro patrio cultu Perſica bracca tegit.

Sunt verò alii, qui ſubligacula apud veteres noſtris *braccis* putent reſpondere: cum certum ſit, & ſubligacula, & campeſtria non aliud fuiſſe, quàm pannum, quo verenda velabant ephebi exercentes, luperci currentes, ſcenici, athletæ, popæ, coci, & alia ſervitia vilia inter miniſtrandum. Sed omnium craſſiſſimè errant, qui caligas veterum Romanorum volunt eſſe hodie noſtra femoralia. Nemo enim ignorat, caligam Romanorum fuiſſe calceamentum militare. V. infr. in *Caliga*. Caſaub. in Suet. Aug. c. 82. n. 1. Ferrar. Elect. 11. 2. Huic ſententiæ refragari videntur I. Si Romani nudis cruribus, & femoribus incedebant, quomodo frigus hyeme tolerabant? II. Si *braccis* carebant, in quem locum pecuniam, & alia uſui neceſſaria recondebant? Quod ad primum attinet, femora tunicis duabus, & quandoque pluribus, ut de Auguſto teſtatur Suetonius, operiebantur, quæ tunicæ fermè uſque ad medium crus pertinebant: calcei autem, qui inſtar cothurnorum alterum dimidium tegebant. Præterea Romæ hyemes mitiſſimæ, & ideò etiam brachia à cubito ad manum nuda erant. Ad ſecundum, nummos ferebant in ſinu. Amorem nudum eſſe, & ut ſit apertus, nullas veſtes habere ait Ovid. Amor. 1. 10. 17.

Quid puerum Veneris pretio proſtare jubetis?
Quo pretium condat, non habet ille ſinum.

Et Plutarchus tradit, antiquiſſimos Romanorum ſine tunica in comitiis prenſare ſolitos, ne nummos ad emenda ſuffragia ſinu geſtarent. Alii in zona, ex qua crumenas, & ſacculos ſuſpenſos habebant, & illa aureos geſtare ſolebant. V. infr. in *Zona*. Ferrar. l. l. III. Femoralia, quæ nihil aliud fuerunt quàm *bracca*, Latinis ſcriptoribus cognita fuerunt. Oſtendit de Auguſto frigoris impatiente Suet. c. 82. n. 1. *Inſuper feminalibus, & tibialibus muniebatur*. Sed illa nihil aliud erant, quàm faſciæ, quibus antiqui pedes, tibias, crura, & femora involvebant. V. illas infr. in *Faſcia crurales*. Caſaub. & Ferrar. l. l. De *braccis* etiam ſcribunt *Cluver. German. Antiq.* 1. 16. *Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr.* 11. 1. 8. *Salmaſ. in Lamprid. Alex. Sever.* c. 40. *Merul. Coſmogr.* 11. 3. 15. *Bayf. de Re veſt.* c. 10. *Tiraquell. in Alexand.* v. 18. *Manut. Quæſ. Epiſt.* 11. 2. *Nigron. de Calig.* c. 1. §. 4. *Voſſ. de Vit. ſerm.* 1. 2. *Lex. Etymol.* Poſtquam Romani uſum *braccarum*, partim à Gallis, partim à Germanis, & Gothis, aliiſque populis ſeptentrioni ſubjectis acceperunt, nova notione femoralia, & tibialia, non pro faſciis, ſed pro *braccis* dicta ſunt. Ita ut utraque in uſu eſſent. Ita de Alexandro Severo Lamprid. c. 40. *Faſciis ſemper uſus eſt. Braccas albas habuit*. Ferrar. l. l.

BRACCARII ſunt, qui *braccas* faciunt, quibus Arcadio imperante, intra Urbem uti non licebat, leg. 2. Cod. de habitu, quo uti oport. intr. urb. *Pancirell. de Corp. Artif.* §. 20.

BRACCATA Gallia. V. illam infr. in *Gallia*.

BRACHIALE Vopiſco in Aurelian. c. 7. *brachile* in lege Salica tit. 29. §. 37. & *brachionarium* in Gloſſario eſt *circulus ex auro, quo brachia arctantur*, ut ait Tertullianus de Habitu mulierum. Erat largioris ſegmenti inſtar, auro gemmiſque diſtinctum. Rectè in Gloſſario per Gallicum *Bracelet* Lindenbrogius exponit. Eo diſcrimine ſeparabatur à dextrali, quòd totum *brachii* progreſſum complectebatur cum armis, dextrale tantùm carpum, *Bartholin. de Armill.* §. 1. *Salmaſ. in Tertullian. de Pall.* p. 127. *Du Freſne Gloſſario*.

BRACHIUM dextrum, qua parte ad pectus toga patebat, exerebatur. Et veteres quidem teſte Quintil. Inſtit. Orat. 11. 3. non exerebant, atque ideò tunc aut nulli, aut perbreves ſinus fuere: poſt ea tempora non *brachium* modò, ſed totus humerus exerebatur. Nec aliud intellexit Plutarch. p. 824. F. cum ait, C. Gracchum primum Romanorum per pulpitum ambulaſſe, & togam ab humero detraxiſſe. Ὅ,τε τι καὶ δημηγορῶν τὸν μὲν ἐν μέσῳ χώρᾳ βεβηκότα κοσμίως, τῶν δὲ Ῥωμαίων πρῶτον ἐπὶ τοῦ βήματος περιπάτῳ τε χρήσασθαι, καὶ περισπάσαι τὴν τήβεννον ἐξ ὤμου. Fuit tamen tempus, cum more veterum *brachium* toga contineretur. Cicero pro Cœlio c. 5. *Nobis quidem annus erat unus ad cohibendum brachium toga conſtitutus, & ut exercitatione, ludoque campeſtri tunicati uteremur, eademque erat, ſi ſtatim mereri ſtipendia cœperamus, caſtrenſis ratio & militaris*. Poſtremus Ciceronis enarrator inde peti diſcrimen inter togam & pallium putat, quòd in toga dextra libera & expedita eſſet, pallium autem utramque manum involveret; ita tamen ut dextra, cum opus eſſet, poſſet expediri, idque adductis Tertulliani verbis ſtabilire nititur. Sed etiam toga utrumque *brachium* ita cohibebat, ut tamen dextra exeri poſſet, & pallium, præcipuè Cynicum, humerum cum *brachio* excludebat ut toga: commune verò ita apertum erat, ut fibula cervicibus adſtrictum liberum dextræ aditum daret. Solum igitur eo loco Tertullianus togæ operoſam molitionem cum pallii ſimplicitate confert, in quo nullæ, ut in toga, rugæ, nullus umbo forcipibus cogatur, nulla contabulatio, quòdque uno circumjectu veſtiat, ſitque nihil eo expeditius. In eo etiam falſus eſt, quòd tradit, tam togatos, quàm palliatos ſiniſtrum veſte continuiſſe, idque his Quintiliani verbis confirmat; *Quorum brachium ſicut Græcorum veſte continebatur*. Fortaſſe eum Manutii auctoritas decepit, qui etiam videtur exiſtimaſſe, Quintilianum de ſiniſtra locutum eſſe. Nam cum dixiſſet *brachium* non per manicas togæ, quæ nullæ erant, emiſſum; ſed rejecta in humerum toga ima expediri ſolitum ſubjicit, *per annum ſumpta virili toga modeſtiæ cauſa in humerum non rejici conſueviſſe*; atqui nonniſi ſiniſtra unam togam in humerum rejectam conſtat. Cæterum verba Quintiliani, *quorum brachium ſicut Græcorum veſte continebatur*, de manu dextra intelligenda eſſe declarant quæ præcedunt: *Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio*, niſi velimus dicere ſiniſtra in geſtu veteres nimo uſos. Quibus etiam intelligimus non totum cum manu *brachium* compreſſum, ſed ſaltem manum emiſſam, alioqui non alius, ſed nullus geſtus fuiſſet. Tertiò labitur, quòd cum negare non poſſit, dextram toga cohibitam, ait *nihil aliud hoc fuiſſe, quàm ſinu dextram involvere*. Sed quis veterum hoc dixit? Artemidori verba hæc non habent: καὶ γὰρ τὸν ἔφηβον ἐν τῇ χλαμύδι, καὶ τὴν δεξιὰν συνειλημμένην ἔχειν. Nihil hic de manu ſinu involuta, nihil de toga; de chlamyde loquitur, qua dextram contineri vult, quam etiam toga anno virilitatis cohibitam ſcimus: ſed hoc fuiſſe ſinu dextram involvere negamus. Neque id fieri potuiſſe videbit quicunque, qui quæ de ſinu togæ diſputabimus perceperit. Aliter in pallio & chlamyde, quæ veſtimenta aperta fuerunt. Datum igitur ſpatium unius docet Cicero ad continendum *brachium* toga, hoc eſt, ne anno virilis togæ juventus in viros tranſcripta more cæterorum *brachium* dextra exereret, ſicque togæ ora ſuperior utrique humero inſiſteret, nec dextro *brachio* ſubjecta ad lævum humerum ad inſtar balthei recurreret. Senec. Contr. v. 6. de eo qui raptus fuerat in veſte muliebri: *Apud patres noſtros qui forenſia ſtipendia auſpicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exſerere*. Senecæ ergo tempore is mos *brachii* cohibendi exolevit: imò ætate ipſius Ciceronis, ait enim, *Nobis quidem olim annus erat unus ad cohibendum brachium toga conſtitutus*. Diſcimus etiam ex Seneca, non totum *brachium* cum manu cohibitum, ſed ſaltem dextram extra togam miſſam ad geſticulationem; nam ſine geſtu eos oraſſe non

Digitized by Google

eſt credibile. Quare & Manutium falli neceſſe eſt, qui de ſiniſtro *brachio* intelligit, cum ait, *Per annum ſumpta virili toga, modeſtiæ cauſa toga in humerum non rejiciebatur*: quod adductis verbis Ciceronis probare contendit. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 1. 7: II. 4. 5. & 8. Tendebant illa victi, ſimul ad precandum, ſimul in ſignum, quo ſe victos faterentur; atque hoc ipſo facto tranſibant in jus, & arbitrium victoris, cujus fidem atque clementiam ſuppliciter implorabant. Virg. Æneid. XII. 930.

Ille humilis, ſupplexque oculos, dextramque precantem
Protendens ......
Et me, ſeu corpus ſpoliatum lumine mavis,
Redde meis, viciſti, & victum tendere palmas
Auſonii videre.

Ovid. v. 214.

—— atque ita ſupplex,
Confeſſaſque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu.

Brouckh. in Tibull. III. 4. 64.

Brachium vallum etiam appellabatur. Hirt. de bell. Hiſpan. c. 6. *Cæſar munitionibus Ateguam oppugnare, & brachia circumducere cœpit.* Liv. XXXVIII. 5. *Nicodamus ſuperato brachio in urbem penetrat.* Lucan. III. 386.

—— denſas tollentia pinnas
Ceſpitibus, crudaque extruxit brachia terra.

Apertè vallum ita nominat, & ceſpitibus ſtruit, & pinnas etiam addit. Cauſa nominis, quòd ejuſmodi valla in *brachium* & cubitum ferè curvantur: unde & à Græcis ἀγκῶνες dicuntur. *Lipſ. Poliorc.* II. 2. *Thyſ. de Oppugn. urb.* I. p. 164.

BRACTEA eſt tenuis auri argentique lamina. Veteres gloſſæ. Symmach. Epiſt. I. 26. *Hic me velut acrius bractea fucus non longiùs quam dum videtur oblectat.* Juret. in Symmachum. Inde *bracteare* pro ornamento operire, *imbracteare* inde etiam vulgus dicit Italum pro fœdo cooperimento velare. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* I. 17. Erant adeò tenues illæ *bractea*, quibus opera varia inducebantur, ut & nebulas eas appellarit Mart. VIII. 33. 3.

Hac fuerat nuper nebula tibi pegma perunctum,
Pallida quam rubri diluit unda croci.
An magis aſtuti deraſa eſt ungue miniſtri
Bractea, de fulcro, quod reor, eſſe tuo.

Illæ inducebantur ſtatuis, quæ inde *imbracteatæ* dicebantur. Ammian. XIV. 6. *Ex his*, inquit, *quidam æternitati per ſtatuas ſe commendari poſſe exiſtimant, eas ardenter affectant, atque auro curant imbracteari, quod Acilio Glabrione delatum eſt primo.* Figrell. de Stat. Roman. c. 16.

BRACTEARI, πεταλουργοὶ, auri laminas ad inaurandum attenuabant. Hieronymus ad Fabiolam: *Auri lamina, id eſt, bractea mira tenuitate tunduntur.* Panciroll. de Corpor. Artif. §. 35. Horum fit mentio leg. I. Cod. de Excuſ. Artif. *Bracteatores* vocat Firmic. Mathef. I. *Juret. in Symmach. Epiſt.* I. 26. *Rhodig. Ant. Lect.* XIX. 16. *Bud. in Pandect. p.* 177. *G. Lindenbr. in Ammian.* XIV. 6.

BRACTEATA coma. V. illam infr. in *Coma*.

BRASSICA fuit antecœnii & primæ menſæ. *Buleng. de Conviv.* II. 3. Crudam ante cœnam ex aceto edebant, qui in convivio multum bibere, & libenter cœnare volebant. Cato de Re Ruſt. c. 156. *Buleng. ibid.* III. 14. Illam idem Cato diſcuſſoriu nomine miris experimentis celebrat: nec perperam, ſi præter viri indubitatam fidem, cum maximè eo tempore homines paratu hiſce facilibus valdè uterentur, *braſſica* ipſius naturam computemus, exſiccativam, mediocriter calidam, & de natura nitri abſterſoriam, Galeno etiam auctore. Quare ad omnia tum cruda concoquenda, eademque aut diſſipanda undecumque, aut rumpenda, frigiditates alicubi fixas, horrores, duritiaſque abolendas, *braſſica* aut ſucco, aut fomentis adhibitis medebantur. Nec non cancris ſanandis, ulceribuſque ubicunque curandis, fiſtuliſque ſuppurandis, luxatis firmandis ſupra omne medicamentum. Hodie manuum fiſſuras ex Gallico relictas fomentis ex *braſſica* cum porcina axungia egregiè perſanant. Porrò qui ſcrophulas exterunt generi *braſſicam* ex unguine aliquo applicant. Et in balneis lotium ejus, qui *braſſicam* eſitaverit, maximè abſterſivum laudat Cato, & corroborans. Si pueros puſillos, inquit, eo lotio laveris, nunquam debiles fient, oculi eo illiti illuſtrantur, dolores capitis, cervicisque ſimiliter levantur. Et ſi mulier eo lotio locos fovebit, nunquam viroſa fiet. *Baccius de Therm. vet. c.* 30.

BRAVIUM βραβεῖον Græci miſſum hac ſignificatione accepere. Cedrenus μίσους ἆθλα. Heſychius: βραβεῖον ἐπίνικον νικητήριον ἔπαθλον. Præmium hieronicarum, hoc eſt, ut apud Apoſt. I. ad Corinth. c. 9. n. 24. *Omnes quidem currunt, unus verò brabium, ſive bravium capit.* Hoc victores acceperunt ex manibus brabeutarum. V. ſupr. in *Auriga*. Ad obeliſcum lunæ in ſpina depoſitum erat, unde petebat victor. Qui curricula ſeptem prior confeciſſet, deſiliebat in ſpinam, & *bravium* accipiebat à munerario. Prop. II. 19. 65.

Aut prius infecto depoſcit præmia curſu,
Septima quam metam triverit ante rota.

Kipping. Antiq. Roman. II. 6. §. 3. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 14. Bud. in Pandect. p. 98.

BRE.

BREGETIUM ex obſervatione Ptolemæi Georg. II. fuit urbs ſuperioris Pannoniæ, in qua legionem decimam quartam ſtationem habuiſſe ſcribit, quæ hodie *Bonetonda* vulgo appellatur ſententia Gruteri p. 262. n. 8. ad hoc ſaxum:

IMP. CÆSAR.
L. SEPTIMIO
SEVERO. PIO
PERTINACI
AUG. ARABICO
MAXIMO
BREG. PUBLIC.
D. D.

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. *p.* 581. *D.*

BREUCI fuerunt populi inferioris Pannoniæ, juxta Saum flumen habitantes. Ptolem. Geogr. II. Plin. IV. 35. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 622. *F.*

BREVIARIUM eſt enumeratio compendiaria, commentariolus rerum ſummam continens. Plin. XVIII. 26. *Omnis cultura quoddam breviarium eſt, laborum coloni brevis quædam & compendiaria enumeratio. Breve* dicitur Veget. II. 19. *Nomina eorum, qui vices ſuas fecerant, brevibus inſeruntur.* Olim *Summarium* vocabatur. Senec. Epiſt. 39. *Vide ne plus profectura ſit oratio ordinaria, quàm hæc quæ nunc vulgo breviarium dicitur, olim cum Latinè loqueremur, ſummarium vocabatur.* Pitiſc. in Suet. Aug. c. 102. n. 7. §. 40.

Breviarium imperii erat libellus, qui imperii rationes complectebatur, & *rationarium* imperii vocatur. Suet. Aug. c. 28. n. 1. quod *quantum militum ſub ſignis ubique eſſet, quantum pecuniæ in ærario & fiſcis & vectigalium reſiduis, breviter continebat.* Aug. c. 102. n. 7. Diſcrepabat à notitia imperii. V. illam infr. in *Notitia*, licèt illam Alciat. Parerg. V. 13. appellet *Breviarium* Theodoſii. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 2. Hujus inſtituti auctor primus fuit Auguſtus, qui non eſt dedignatus reddere populo rationes, uti cunctis liquidum eſſet, non privatis ſuis ipſius commodis, ſed bono publico tantum pecuniæ publicæ fuiſſe impenſum. Intermiſſum à Tiberio per Caligulam fuit reſtitutum. Suet. Cal. c. 16. n. 3. *Rationes imperii ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas, publicavit.* Quod tamen & ipſum primò à Tiberio fuiſſe factum videtur colligi ex Tacit. Ann. I. 11. Ubi ait, *prolatum à Tiberio libellum, quo opes publicæ continebantur, quantum civium ſociorumque*

rumque

Digitized by Google

tumque in armis; quot claſſes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia, & largitiones ac neceſſitates. Bergier. de viis milit. I. 14. 2. Et rectè. Nam rationes publicarum pecuniarum à ſeceſſione Tiberii tantùm vulgatæ non fuerant, & non intermiſſæ toto ejus principatu. Dio LIX. p. 646. E. *Pitiſc. in Suetonii in Caligulam.* Tale volumen, aut libellum ſtatum generalem vocamus. *Bud. in Pandect. p. 82. D. & Guther. l. l.*

Breviarium rationem privatarum etiam fuit. Illo ſenſu *breviarias rationes* dicit Scæv. Dig. XXXIII. 8. 26. *Cum rationibus breviarias in ære alieno, & ſortem, & uſuras inter cæteros creditores complexus ſit.* Guther. de Offic. Dom. Aug. I. 2.

BRI.

BRIA fuit vas vinarium. Arnob. VII. p. 235. *Date, quæſo, immortalibus diis bibant, ſcyphos, brias depromite.* Gloſſ. Philox; *Bria,* Εἶδος ἀγγείου. Inde emendandus Chariſ. Inſtit. Gramm. I. p. 63. *Hebria eſt vas vinarium, unde ebrius & ebria dicitur.* Quaſi qui multas *brias* exhauſerit. *Leopard. Emend.* VI. 17. *Voſſ. Lex. Etymol. Broukh. in Tibull.* I. 7. 28. *Elmenhorſt & Herald. in Arnobium.*

BRIGANTES populi olim fuerunt in tertia Britanniæ parte, quæ verſus Hiberniam vocatur Vicalia, ubi eſt Helenum promontorium, ab Helena Conſtantini matre nuncupatum. *Pancíroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 68. Cluver. Germ. Ant.* I. 7.

BRIGANTIA eſt lacus, quem inter lacum Acronium & Baſileam Strabo & Ptolemæus locant. *Brigantiam* vocat Ammian. XV. 4. *Rhenus,* inquit, *lacum invadit rotundum & vaſtum, quem Brigantiam accola Rheni appellat, perque quadringenta & ſexaginta ſtadia longum, parique pene ſpatio latè diffuſum, horrore ſylvarum ſqualentium inacceſſum barbaris, & natura locorum, & cœli inclementia refragante.* Pancíroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 82.

BRIGIO eſt urbs in Pannonia ſuperiori, in qua Valentinianus Imperator mortuus eſt. Paullus Diaconus: *Valentinianus,* inquit, *anno imperii ſui undecimo, dum apud Brigionem oppidum Quadorum legationi reſpondet, anno ejus quinquageſimo quinto, ſubita effuſione ſanguinis, quæ Græce* ἀποπληξία *vocatur, voce amiſſa, ſenſu integer exſpiravit. Bergentionem* Aurelius Victor, *Bregetionem* Ammianus, *Bregetium* Ptolemæus vocant. *Pancíroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 80.*

BRISIGAVI ſunt Germaniæ populi, inter Helvetios, & Suevos, quorum metropolis eſt Friburgum, ubi celebris Academia. *Pancíroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 21.*

BRITANNI vates vaticinati ſunt Arturum aliquando fortiſſimum, bellicæ rei laude clariſſimum fore. Cornelius Nepos in Darete:

Arturum exſpectant, exſpectabuntque futurum.

Buleng. de Sort. c. 2. Habuerunt aruſpices. Tacit. Ann. XIV. 30. 4. *Hominum fibris conſulere Deos fas habebant.* Buleng. ibid. c. 5. Lannas voces detruncabant. *Bellus de Part. templ. Augur. c. 1.* Omnes ſe glaſto inficiebant, quod cœruleum efficit colorem, atque hoc horribiliore erant in pugna aſpectu. Cæſ. de Bell. Gall. V. 14. Hinc *infeſtos* vocat Prop. II. 14. 25. *cœruleos* Mart. XI. 54. 1. *pictos* Mart. XIV. 99. 1. Niſi epitheton hoc referre malimus ad id, quod de iiſdem tradit Solin. c. 35. *Britannis per artifices plagarum figuras jam inde à pueris, variæ animalium effigies incorporantur, inſcriptiſque viſceribus, hominis incremento pigmenti notæ creſcunt.* Hoc Herodian. III. ad Severi uſque tempora confirmat fuiſſe ſervatum; ex quo fortaſſe fuit, quòd gens ex illis *Pictorum* nomine, non patrio & veteri, ſed è re nata à Romanis ſit appellata, quod conjiciendum reliquit Claud. Honor. Conſul. III. 54.

Ille leves Mauros, nec falſo nomine Pictos
Edomuit.

de Bell. Goth. II. 416.

Venit & extremis legio prætenta Britannis
Quæ Scoto dat frena truci, ferroque notatas
Perlegit exſangues, Picto moriente, figuras.

Stigmata Britonum nominat Tertullian. de Veland. Virg. c. 10. & Iſidor. XI. 2. *Mariſcott. de Perſ. & Larv. c. 5.* Ex eſſedis pugnabant. Cæſ. Bell. Gall. IV. 33. *Genus hoc eſt ex eſſedis pugnæ, primo per omnes partes perequitant, & tela conjiciunt: atque ipſo terrore equorum & ſtrepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & quum ſe inter equitum turmas inſinuavere, ex eſſedis deſiliunt, & pedibus præliantur. Aurigæ interim paullum ex prælio excedunt, atque ita ſe collocant, ut ſi illi à multitudine hoſtium premantur, expeditum ad ſuos receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, ſtabilitatem peditum in præliis præſtant: ac tantum uſu quotidiano & exercitatione efficiunt, ut in declivi ac præcipiti loco incitatos equos ſuſtinere, & brevi moderari ac flectere, & per temonem percurrere, & in jugo inſiſtere, & inde ſe in currus citiſſimè recipere conſueverint.* Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 27. Illorum feminæ, ferociam virorum imitatæ, habitu terribili ſumpto, aliquando in aciem prodibant. Tacit. Annal. XIV. 30. 1. *Stabat pro littore* (de Mona inſula loquitur, quo ſe perfugæ receperant, incoliſque ſociaverant) *diverſa acies, denſa armis, viriſque intercurſantibus feminis, in modum furiarum, veſte ferali, crinibus dejectis, faces præferebant.* Cujus aſpectus novitate milites adeò perculſos aſfirmat, ut, quaſi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. *Mariſcott. l. l.*

BRITANNIA inſula à Notitia repræſentatur oblonga, & forma velut triangulari, lateribus inæqualibus, ac tribus evecta promontoriis, Cantio, Heleno & Orcha, & ob id in tria regna ſecundum tres angulos olim fuit diviſa. Primus eam C. Julius Cæſar ingreſſus, poſteris oſtendiſſe potiùs, quàm tradidiſſe dicitur. Claudius Cæſar proximam continenti partem imperio ſubjecit. Adrianus illius inſulæ partem, quæ nunc Scotia dicitur, muro excluſit. Spartian. c. 11. *Murum,* inquit, *per octoginta millia paſſuum primus duxit, qui Romanos Barbaroſque divideret.* Neque enim Caledonia, ſeu Scotia Romanis patebat. Hunc murum vetuſtate collapſum Severus reſtituit. Spartian. c. 18. *Britanniam,* inquit, *muro per tranſverſam inſulam ducto, utrimque ad finem Oceani munivit: unde etiam Britannici nomen accepit.* Hoc fuit vallum ex ceſpitibus exſtructum, non muris. Beda Eccleſ. Hiſt. gent. Angl. I. *Severus,* ait, *genere Afer, Tripolitanus receptam partem inſulæ, à cæteris indomitis gentibus, non muro, ut quidam exiſtimant, ſed vallo diſtinguendam putavit. Murus enim de lapidibus; vallum verò, quo ad repellendam vim hoſtium caſtra muniuntur, fit de ceſpitibus, quibus circumciſis, è terra velut murus exſtruitur altus ſuper terram, ita ut ante ſit foſſa, de qua levati ſunt ceſpites, ſupra quam ſudes de lignis fortiſſimis præfiguntur. Itaque Severus magnam foſſam firmiſſimumque vallum, crebris inſuper turribus communitum, à mari ad mare duxit.* Conſtantinus Magnus quinque ejus provincias feciſſe dicitur: Eam, quæ poſtea Maxima Cæſarienſis eſt dicta, Valentiam, *Britanniam* primam, *Britanniam* ſecundam, quæ antea fuerant, & Flaviam Cæſarienſem, à ſe, qui Flavius Conſtantinus vocabatur, appellatam. Prima dicitur, vel quòd prius ſubjecta, aut prima venientibus ex Galliis occurrat. Sextus Rufus: *In Britannia,* inquit, *eſt Maxima Cæſarienſis, Britannia prima, Britannia ſecunda.* Ea olim Caledonia, nunc Scotia dicitur, & à reliqua *Britannia,* ſeu Anglia, arduis montibus, & duobus euripis maris eſt diviſa. Alii, ut Volaterranus ex Ptolemæo & Sexto Rufo *Britanniam* minorem appellant, quam Sextus Rufus *Britanniam* ſecundam vocat. Sed verius eſt *Britanniam* minorem Hiberniam eſſe, & ut Ptolemæus l. l. nominat. Præter *Britanniam* primam & ſecundam, tertia pars verſus Hiberniam Vicalia vocatur. V. ſupr. in *Brigantes.* Sabrina fluvio à reliquis Anglis ab ortu dividitur, & quaſi peninſula Oceano circumdatur. Hanc eſſe arbitror, quam Notitia Valentiam appellat. Theodoſius dum *Britannias* corrigeret, in honorem Valentis Principis ita hanc provinciam nominaſſe videtur. Ammian. XXVIII. 3. *Recuperatam,* inquit, *provinciam, quæ in ditionem conceſſerat hoſtium;* Theodoſius *ita redd-*

reddiderat ſtatu priſtino, ut rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio Principis. Quarta pars Cornubia dicitur, & eſt velut Cherloneſus, brachium in mare extendens, cornuque formam habet, quæ in undas protenſa latius excurrit. Hanc eſſe arbitror, quæ Flavia Cæſarienſis à Notitia nuncupatur. Quinta circa Humbrum fluvium Gallias ſpectat, ubi eſt Condivum, quam Maximam Cæſarienſem vocari puto, *Pancıroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 68.

Britannia in Gallus dicitur nunc tractus Armoricus. V. illum ſupr. in *Armoricus*,

BRITANNICUS Claudii filius modico funere eſt elatus. Et hoc Neronis in eum contumeliam arguit. Modicus enim ſumptus factus ſit in contumeliam hominis locupletis. *Guther. de Jur. Man.* III. 19.

Britannicus cognominatus eſt Commodus Imperator, Lamprid. c, 8. *Appellatus eſt Commodus etiam Britannicus ab adulatoribus, quum Britanni etiam Imperatorem contra eum deligere voluerint.* Etiam Severus Imperator, Herodian, III. 14. 8. *Severus moras de induſtria nectens, ne vacuo ſibi Romam redeundum foret, cupidus victoriæ, cognominiſque Britannici, legatos quidem re infecta domum dimiſit, ipſe, quæ bello uſui forent, magna ſolertia comparabat.* Huic adſtipulatur Spartianus. V. illum in *Britannia*. Urſat. de Not, Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI, p. 581. F,

BRIXIA vulgò nunc *Breſcia* & *Breſſa* dicta, caput ſuit Cænomanorum. Liv, XXXII. 30. Condita eſt a Gallis Cænomanis. Liv. V. 35. *Alia ſubinde manus Cenomanorum Elitovio duce beſtigia priorum ſecuta, eodem ſaltu, favente Belloveſo, quum tranſcendiſſet Alpes, ubi nunc Brixia ac Verona urbes ſunt (locos tenuere Libui) conſidunt.* Cluver. Ital. Ant. I. 26. 3, Alb. Leand. Deſcript. Ital. p, 613. Huc poſt colonia eſt deducta à Romanis. Plin. III. 19. *In mediterraneo regionis decimæ coloniæ Cremona, Brixia Cenomanorum agro.* At municipium quoque fuiſſe alii teſtantur lapides. *Cluver. l. l.* Deducta eſt a Cn. Pompejo Strabone, atque poſtea cum reliquis colonus Tranſpadanis à C. Cæſare Dictatore civitate donata. *Panvin. Imp. Roman, c.* 11. Poſt illam impetraram in tribu Fabia ſuffragium tulit. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* III. 3. Imperii Veneti olim erat columen, ac inexpugnabile, ut tunc erat hominum credulitas, propugnaculum. In illa munitiſſima ex fulmine prodigia ſunt facta prænuntia calamitatis ſubſecutæ poſtmodum in Venetus, Ejus civitatis turris munitiſſima, in qua ſulphura, tormenta ænea, arma, opera, & munimenta bellica omnia ſervabantur, tacto repentè pariete medio, ſulphureque, quod ibi magno numero plurimum erat, ictu fulminis inflammato, avulſa ſtatim à medio, & in altum ſublata, mox repentè disjecta, revoluta, & collapſa fragmentis in multa ſpatia diſſipatis, cum magna vicinarum ædium ſtrage concidit, & paullò pòſt Venetorum fœdiſſima clades ſubſecuta eſt, exercitu copioſiſſimo, inſtructiſſimoque ad Abduam partim cæſo, partim fuſo & fugato. Eodem ferme tempore fulmen per mediam civitatem pervagatum, Prætoriano palatio pleriſque locis tacto, ære tinnulo, quod in turri ſigna dabat, diſſipato, januis privatarum ædium aliquot effractis, vectibus, peſſulis, cardinibus, & quicquid ferramenti pro ſeris obditum erat, loco emotis disjectiſque, nonnullis etiam liquefactis, mortalium omnium mentes conſternavit, fuit que urbs ipſa, per ſeptennium inde, quo bellum illud perniciosiſſimum in Venetos, Regum, Principumque Chriſtianorum pœnè omnium conſpiratione geſtum eſt, omnium direptioni, omnium injuriis ita expoſita, ut portæ nunquam ulli hoſtium fuerint occluſæ. *Pier. Valerian. de Fulmin, Signif, Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom*, V. *p.* 596. *C.*

BRIXILLUM Plin. III. 15, *Brixellum* Tacit. Hiſt. II. 33. 3. & Suet. Oth. c. 9. n. 2. ab altera viæ Æmiliæ parte apud Padum conſpicitur, Vulgò hodie dicitur *Breſſello*. Cluver. Ital, Ant. I. 28. 10. Alb. Leand. p. 562. Colonia fuit, ut unus teſtatur Plinius. *In octava regione coloniæ, Brixellum.* . . , Quando deducta fuerit, nuſquam legitur. Nobilitata poſtmodùm fuit interitu Othonis Imperatoris, qui exitum pugnæ Bedriacenſis hic exſpectans, quum cladem ſuorum accepiſſet, pugioni incubuit, ut auctores ſunt Suetonius, Tacitus & Plutarchus. *Cluver. l. l. Panvin. Imp. Roman. c.* 11.

BRO.

BROCHUS eſt menſura Pariſina. V. illam ſupr. in *Boſſellus*, infr. in *Oenophorum*.

BRU.

BRUCTERI ſunt Germaniæ populi. Tacit. Ann. XIII. 56. *Illi*, inquit, *Bructeros, Tencteros, ulteriores etiam nationes ſocias bello vocabant*. Hiſt. IV. 21. *Junguntur Bructeri, Tencterique, & excita nuntiis Germania, ad prædam famamque*. Ad Rhenum à parte ſeptentrionali Germaniæ habitare ſcribit Ptolemæus. Eos eſſe Æneas Sylvius in Europæ hiſtoria putat, qui *Pruteni* appellantur. *Pancıroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c.* 21. Regiones *Bructerorum* finibus continentur iſtæ: Comitatus Zutphanienſis & Benthemius, Salandia & Tuentia, Drentiæque pars, qua oppidum Coverden, item Cliviæ exigua portio, qua oppidum Sevenar: dein Veſtophaliæ pars, qua oppida, Borchſteenfoorde, Nieuborch, Ahuus, Frede, Statloo, Coosfeld, Munſter, Lunighuſen, VVerne, Ham, Alem, Beckom, Reide, Rydeburgh, Delbrugge. *Cluver. Germ. Ant.* III. 13.

BRUMA. De illa Iſidor. V. 35. *Bruma dicitur à cibo, quòd major tunc ſit veſcendi cupiditas. Edacitas Græcè bruma appellatur. Unde & imbrumati dicuntur, quibus faſtidium eſt ciborum.* Neminem fugit, animantes omnes hyeme voraciores eſſe, quum eo tempore innatus calor, qui per æſtatem laxato corpore diſperſus erat, ac imbecillior factus, à circumfuſo frigore intus cohibitus, & quaſi conſtipatus vires ſumat ad cibum facile conficiendum. *Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* V. *p.* 738. *E. Voſſ. Lex. Etymol.* Latinis ſcriptoribus quæ *Bruma* dicitur, Græcis τροπαὶ χειμεριναὶ dicuntur. *Urſin. ad Farneſ. Kalend. Ruſtic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 27. A. Unde ejus dies, ut Ovid. Faſt. V. 163.

— *novi prima eſt, veteriſque noviſſima ſolis.*

Nobis igitur ac Romanis initium eſt hyemis, uti Græcis media hyems. Nam Græcis ſolſtitium & *bruma* non inchoant æſtivum & hibernum tempus, ſed dividunt in partes æquales. Quod indicat Galen. in principium Epidemicorum Hippocratis p. 164. Edit. Ald. Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα τριχῇ τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιοῦντες τὸν περὶ τὰς τροπὰς χρόνον. *Voſſ. l. l.*

BRUMALIA inſtituit Romulus, poſtquam ipſe & frater Remus ex ſcotto nati projecti fuerunt, & à muliere quadam nutriti. Probro enim ducebatur aliena quadra vivere, & idcircò unuſquiſque ſuum & cibum & potum in ſympoſia afferebat. Hujuſmodi infamiæ diluendæ, & majore ſimul ſibi cives liberalitate obligandi cauſa *Brumalia* inſtituit, quibus à Rege Senatus & milites hyemis tempore, quo vacabant à militia, alerentur. Prandium illud vocavit βρουμάλιον, ὅ ἐστι Ῥωμαϊστὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τρεφόμενος, *quod Romana lingua ſignificat ex alieno vivere.* Suidas. *Rhodig. Lect. Antiq.* XXVII. 24. Omnia quæ Suidas habet de *Brumalibus*, ex putidis lacunis hauſta ſunt: & nihil eſt illis ineptius, nec falſius, ſive hiſtoriam, ſive etymologiam ſpectes. *Kuſter. in Suidam. Needham in Geopon.* I. 5. Et Suidas lapſus eſt Romanæ linguæ ignorantia. Nam *Brumalia* dicta ſunt à *Bruma*, id eſt, hyeme, in qua convivia illa agitabantur, ut *Brumalia* idem ſint quod Hyemalia. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 34. *Hoſpinian. de Orig. Feſt. Ethnic. p.* 225. Apud ethnicos veteres omni laſcivia, & hilaritatis publicæ genere celebrabantur, & a Chriſtianis pœdiu non abſimili voluptate tranſigebantur. Tertull. de Idolol. c. 14. *Nobis, quibus ſabbata extranea ſunt . . . . Saturnalia, & Januaria, & Bruma, & matronales, frequentantur*, Synod. Trull. c, 62. *Kalendas, quæ*

ſic

ſic appellantur, & quæ vocantur Brumalia, tum celebritatem illam, quæ Kalendis Martiis agitari ſolet, funditus e v fidelium uſu, & inſtituto abrogari volumus. Petav. ad Juliani Imperat. Miſopog. p. 106. Erant Bacchi feſta, quæ & Dionyſia, ac bis quotannis celebrabantur, dicta à *Brumo*, quo nomine Bacchum appellarunt. Proclus in Heſiodum. *Rhodig. Ant. Lect.* XXVIII. 35. *Lipen. de Stren. cap. 2. at. quart.* §. 28. Sed Orpheus aliique Bacchum Βρόμιον, non Βρῦμον appellarunt. V. ſupr. in *Bacchus Bromius*. *Bruma* autem Græcis Βρῦμος nuſquam ſignificat Bacchum. *Hoſpinian. ibid. p.* 224. *Gyrald. Synt. Deor.* VIII. *p.* 285. *F.* Incidebant in quartum & vigeſimum Novembris. Auctor *Tarrarin.* I. i. *Bruma feſtum ad octavum Kalendas Decembris eſt.* c. 5. *Qualis erit dies ejus feſti, quod Romani Brumalia appellant, hoc eſt, quarta & vigeſima menſis Novembris, qui Græcis aliquibus Dios vocatur*. Rutgerſ. Var. Lect. IV. 8.

BRUNDISIUM, ſive *Brunduſium* oppidum Salentinorum, vulgo incolis vocatur *Brindiſi*, Græcis Βρεντέσιον, Βρεντήσιον, & Βρενδέσιον. Quidam Poetæ, ut Feſtus prodidit, brevitatis cauſa *Brendam* dixerunt. Apud quem *Brendum* vel *Brentium* reſcribendum vult Dacerius, quod dictum ſit, quia portum habet in multos ſinus reductum, ut cornua cervina referre videatur. Cervum verò Meſſapii Βρένδον & Βρέντιον vocant. Heſychius: Βρένδον, ἔλαφον. Strab. VI. p. 195. Euſtath. in Homer. p. 1409. Ex Strabone colligitur, totius Meſſapiæ peninſulæ caput fuiſſe, ac regiam ſedem, quo tempore Phalanthus cum ſuis Lacedæmonius partem *Brundiſini* agri, & in ea Tarentum occuparunt. Lucan. V. 406. initur à Cretenſibus, qui à claſſe Minois, ut auctor eſt Herodot. VII. in Siciliam profecta eò fuerint evagati, Uriamque condiderint, vel conditum, vel habitatum. *Cluver. Ital. Ant.* IV. 13. 16. *Alb. Leand. Deſcr. Ital. p.* 358. *Columm. in Ennium p.* 120. Colonia Romanorum eſt facta A. Manlio Torquato Attico & C. Sempronio Blæſo Conſulibus. Paterc. I. 14. 8. *Brundiſium Torquato Sempronioque Conſulibus occupatum colonis*, hoc eſt, anno à Roma condita 509. ante natum D. Jeſum 244. & quidem Nonis Sextilis. Cicer. ad Attic. IV. I. *Brundiſium veni Nonis Sextil. qui natalis erat Brundiſinæ coloniæ*. Cluver. l. l. Panvin. Imp. Roman. c. 11. Sigon. de Ant. Ital. II. 5. Goltz. Ital. p. 301.

BRUTA interdum ſunt locuta. Suidas in Ἀρνίον οὐ λαλῆσαν: *In Ægypto, ut ajunt, agnus humana voce locutus eſt. Inventus autem eſt habens regium draconem alatum ſupra ſuum caput, qui quatuor cubitorum longitudinem habebat, & cuidam futura prædixit*. Aſina Balaami locuta Num. c. 22. n. 28. Equus Achillis apud Homer. Iliad. XIX. Canis Petrum ſalutaſſe legitur. *Buleng. de Prodig. c.* 22. Diis ingrata peculiariter ipſis in ſacrificium venerunt. Ita caper Baccho. V. ſupr. in *Bacchus*, & Minervæ porcus immolabatur. V. infr. in *Porcus*. Cauſam V. ſupr. in *Bacchus*. Inaurium notam *brutis* addebant veteres, ut in iis quæ Diis conſecrata erant, hoc gnoriſmate præcaveretur, ne quis rei ſacræ violatæ reus foret, quamvis inſcius: in prophanis autem, ut hoc ſigno recognoſci & jure repeti poſſet, quæ præ nimia feritate aufugiſſent, ut demonſtrat Grot. de Jur. Bell. & Pac. II. 8. c. 3. *Barthol. de Inaur. Vet. c.* 9. Signa *brutorum* varias quoque ob cauſas ac multiplices fiebant, aut ob ratum aliquem caſum, & inſignem eventum, ſive verum, ſive Poetarum fabulis celebratum, qui *bruti* opera, ſive interventu contigerit. Tale quid fuit illud lupæ Romæ poſitum Romulo & Remo ubera præbentis. Dionyſ. I. p. 66. *Sacellum eſt juxta illum, ubi eſt ſtatua hujus caſus*. Notiſſima hiſtoria eſt. *Index, lupa videlicet duobus infantibus mammam præbens, opus antiquum ex ære factum*. V. etiam Liv. X. 23. Spectatur ea hodieque in porticu quadam Capitolii Romæ. Tales fuerunt & illæ leonis ac canum effigies, quas Craterus Delphis dedicavit, cum Alexander in venatione magnum aprum dejeciſſet. Plutarch. Alex. c. 73. *Venationis ejus ſimulacrum Craterus Delphis dedicavit, æneas, leonis, canum, ipſiusque Regis cum leone congreſſi, & ſuis ad opem ferendam currentis effigies, partim Lyſippi, partim Leocharidis opera ponens*. Ex quibus notandum, ſtatuas ejuſmodi ſæpè fuiſſe non ſingulas, & ſolas, ſed multiformes, quæ hominum ſimul & *brutorum*, aliarumque rerum inanimatarum effigies continerent, ut integras hiſtorias fabulaſve abſolverent. Cujus generis multas recenſet Plin. XXXIV. 8. XXXVI. 5. Aut fiebant in honorem hominum, ſive eorum, qui quid laude dignum feciſſent, quod ibidem ejus animalis ope quæſitum, vel procuratum intelligi poſſet. Sic, ut narrat Liv. IV. 16. L. *Minucius bove aurato, extra portam trigeminam, eſt donatus, ne plebe quidem invita, quia frumentum Malianum aſſibus in modios æſtimatum plebi diviſit*. Sive cum aliter quorumvis ſtudia & ἐπιτηδεύματα, vitam quoque, mores, profeſſionem, aliaque negotia denotari placuit. Sic in ſepulcris multorum ſtatuta legimus *brutorum* ſigna. In ſepulcro Diogenis *canis marmoreus* viſebatur. Cynicus enim ille erat. Laert. VI. In Iſocratis *ſiren* ob ſuavitatem ſermonis. Plutarch. vit. 10. Rhetor. Item *aries*, quemadmodum & Homeri monumento *capella* ſignum additum. Gell. N. A. III. 2. Rationem ejus conſilii reddunt Luſin. Parerg. II. 17. & Mag. Miſc. III. 1. Deorum quoque curas & ſtudia ſic notata legimus. Ita circa Dianam effingi ſolebant canes. Apul. Metam. II. p. 29. *Lapis Parius in Dianam factus tenet libratam totius loci medietatem. Canes utrinque ſecus Deæ latera muniunt, qui canes & ipſi lapis erant*. Fuit enim illa venationis Dea habita. Fiebant interdum & in honorem ipſius animalis, ſi quando impensè deſideratum, dilectumque ab aliquo fuiſſet. Multi enim *brutis* eam ob cauſam ſigna, cippos & columnas erexerunt. Capitol. Comm. Ver. c. 6. *Volucri equo Praſino aureum ſimulacrum fecerat*. Aliàs fiebant non rarò, ut eſſent ſymbola rerum quarumvis aliarum, quæ per iſtiuſmodi animalia, ſive ob phyſicam, ſive ob moralem aliquam, aut etiam myſticam rationem, quocunque alio modo ſignificari poſſent. Hujus generis ſunt leonum effigies ab Ægyptiis ſculptæ, ut eſſent ſymbolum exundationis Nili, qui mox à ſolſtitio æſtivo, ſole leonem ingrediente, creſcere incipit, & augeſcens denique totam Ægyptum inundat, omniumque aliarum terrarum, benefica quadam naturæ vi, reddit fertiliſſimam, poſtquam receſſit. Ex hoc etiam initio hauſere Græci & Romani morem fontes & aquæ ductus leonum exornare ſignis. Quia ergo, inquam, Ægyptii leonis hoc beneficium credebant, illud animal venerabantur ut cætera, & ſignis colebant, quæ potiſſimum ad templorum fores ſtatuebant. Plutarch. de Iſid. & Oſirid. p. 364. F. *Leonem venerantur, ac rictibus leoninis templorum fores exornant, quia Nilus exundat*. Figrel. de Stat. Roman. c. 4.

BRUTTIANI Magiſtratibus peregre proficiſcentibus, atque in provinciis agentibus quondam apparebant, quòd *cum Hannibal Pœnus cum exercitu in Italia eſſet, & aliquot pugnas populus Romanus adverſas pugnaviſſet: primi totius Italiæ Bruttii ad Hannibalem deſciverunt. Id Romani ægre paſſi, poſtquam Hannibal Italia deceſſit, ſuperatique Pœni ſunt, Bruttios ignominiæ cauſa non milites ſcribebant, nec pro ſociis habebant, ſed magiſtratibus in provincias euntibus parere & præminiſtrare, ſervorum vicem, juſſerunt. Hi ſequebantur Magiſtratus tanquam in ſcenis fabulis lorarii; & quos erant juſſi vinciebant aut verberabant*. Gell. N. A. X. 3. Alex. Gen. Dier. VI. 22. Feſtus. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* II. 15. *Pollet. For. Roman.* V. 13. *Rhodig. Ant. Lect.* XXV. 19. *Crinit. Hon. Diſc.* II. 7. *Popm. de Oper. Serv. p.* 10. *Oizel. in Gell. N. A.* X. 3. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 11. §. 4.

BRUTTII ſequuntur Lucanos uſque ad Leucopetram promontorium, à *Bruttia* regione, inquit Jornandes in Gothicis, inquit etiam Juſtin. XXIII. I. olim nominati nunc Calabri dicuntur. Antiquitus hæc regio Oenotria nuncupata fuit, ubi Græci reſederant, quæ peninſulam efficiens Tarentum uſque ejus metropolim circumvolvitur. Inde ad Tarentum erat Calabria, mox uſque ad Garganum montem Apulia, ſed nunc tota à Lao flumine Tarentum uſque eſt Calabria. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 53. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* I. 12. *Cluver. Ital. Ant.* IV. 15. I. *Leand. Alb. Deſcr. Ital. p.* 304. Totum cornu, quod Siculum fretum proſpiciens, ſinu duplici in anguſtas fauces coarctatur, & priſcis ſeculis, & no-

Digitized by Google

noſtra ætate, Calabris, hoc eſt, *Bruttius* contribuitur. Porro, cornu hoc terra eſt illa, quæ Italiæ nomen, in orbe terrarum univerſo clariſſimum, prima omnium invenit. Inde nomen idem in proximum *Bruttiorum* agrum ſecundò migravit: cujus erant fines Metapontum, urbs ſita in littore ſinus Tarentini; & ex adverſo, qua ſpectat mare Siculum Laus amnis, qui non longè à Buxento decurrit. Nec dubium eſt, quin Italiæ nomen à *Bruttiis* ad proximos Lucanos tranſierit, & ab iis ad Picentinos, tum ad Campanos, inde item ad Latinos: ubi tanquam domi ſuæ, aliis ſedibus relictis, remanſerit. *Ferrar. de Orig. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 3. *D.* 127. *C.* Bellum cum Tarentinis Pyrrhi Epirotarum Regis, & *Bruttiorum*, ac Lucanorum, & Samnitium ſocietate opes ſuas firmantibus initum eſt anno ab U. C. 472. & in decimum uſque annum protractum. Sp. Carvilio, L. Papirio Conſulibus, Tarento à Romanis capto, Tarentinis pax & libertas eſt conceſſa. Triumpharunt de Tarentinis & *Bruttiis* C. Fabricius anno ab U. C. 475. C. Junius anno ab U. C. 476. C. Fabius Gurges anno ab U. C. 477. triennio poſt C. Claudius, de utriſque Sp. Carvilius & L. Papirius anno ab U. C. 481. *Sigon. l. l. Panvin. Imp. Roman. c.* 3. Romanis boves pendebant. V. Caſſiodorum infr. in *Lucani*.

BRUTUS ſtultum ſignificat, ut ait Dionyſius, Itaque L. Junius, qui Reges ejecit, *ex induſtria factus ad imitationem ſtultitiæ, Bruti quoque haud abnuit cognomen.* Liv. 1, 56. Dionyſ. IV. p. 263. Ovid. Faſt. II. 719.

Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, ut eſſet
Tutus ab inſidiis, dire Superbe, tuis.

Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 568. A. *Pater ejus fuit M. Junius, ab uno Æneæ ſociorum oriundus, inter nobiliſſimos Romanorum ob virtutem habitus: mater verò Tarquinia, Tarquinii Priſci filia.* Dionyſ. IV. p. 264. qui cauſam ſtultitiæ fictæ etiam pluribus denarrat. Regibus Tarquiniis exactis, cum Collatino Conſul creatus, ut primùm Magiſtratum iniit, plures ad populum utiliſſimas leges tulit, quo Reipublicæ ſtatum confirmaret, regiam verò tyrannidem omnino convelleret ac labefactaret, inter quas concione vocata, jurejurando univerſum populum Romanum adegit, neminem Romæ ſe regnare paſſuros. Non longè poſt filios ſuos Titum Tiberiumque, M. quoque & M. Vitellios uxoris ſuæ fratres, & ſororis Collatini collegæ duos alios filios L. & M. Aquillios, compluresque alios adoleſcentes nobiles, qui de recipiendo in Urbem rege Tarquinio, cæſis Conſulibus, conjuraverant, virgis cæſos ſecuri coram omnibus percuſſit. Tarquinium Collatinum, collegam ſuum, magiſtratum abdicare coactum, Urbe ejecit, quòd ſontium pœnam impedire voluiſſet, eique P. Valerium Voluſi F. Voluſum, qui poſtea Poplicola appellatus eſt, ſuffecit, cujus præcipuè opera in expellendis Regibus uſus fuerat. Bona deinde Regum diripi juſſit, agrum eorum Marti conſecravit. Patriciorum ac ſenatorum ordines, cædibus Regis diminutos, ſupplevit, ex equeſtri ordine ad CCC numerum ſenatum reſtituit. Quum adverſus Reges, qui contractis Vejentium, & Tarquinienſium copiis bellum Urbi intulerant, exercitum eduxiſſet, in acie cum Arunte Superbi filio commortuus eſt: quem matronæ annum luxerunt. *Panvin. de Civ. Roman. c.* 67. *Faſt.* 1. *p.* 63. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Junia.* Collegæ funus quanto tum potuit apparatu fecit P. Valerius Conſul. Liv. II. 7. *Guther. de Jur. Man.* 1. 24. In veteribus nummis pileum, libertatis ſymbolum, manu præfert. *Raynaud. de Pil. & cæt. c. ſegm. Sect.* 10.

BRUTUS Decimus Galliæ Ciſalpinæ à Senatu præfectus, ſupra H. S. quadringenties in ſtipendia militum de ſuo erogavit: quod ipſe in quadam ad Ciceronem epiſtola queritur. Provinciam habebat non lege Curiata, quæ Præfectis provinciarum ad alendos milites ſtipendia de publico dabat; ſed ſenatuſconſulto, quo imperium quidem, ſed ſine ſtipendio dabatur. Nam cum Senatus Cæſaris interfectoribus faveret, populus ab Antonio concitatus infenſus eſſet, *Brutus* iram populi timens, deſperata lege curiata, cum eo tantùm imperio, quod à Senatu acceperat, in provinciam properè abiit. Lege autem eandem provinciam non multo poſt Antonio Cæſaris mortem perſequenti populus tradidit: ut eodem tempore eandem provinciam & Decimus & Antonius, alter Senatuſconſulto, alter lege haberet. *Manut. de Senat. Roman. c.* 10.

BRUTUS Decius Junius circa annum ab U. C. 616. Conſulatum geſſit, & in Hiſpaniam venit, illuſtremque victoriam de Callaicis Bracaris reportavit, unde & Callaicus eſt cognominatus. Quare in Tabulis Capitolinis hæc verba leguntur:

D. JUNIUS. M. F. M. N. BRUTUS. CALLAICUS.
ANNO DCX. VII. PRO. COS. DE. LUSITANEIS.
ET CALLAICEIS. EX. HISPANIA. ULTERIORE.

Hic *Decembri menſe mortuis, ut ſcriptum à Siſenna eſt, parentare ſolebat, cum Februario, qui tunc extremus anni menſis erat, mortuis parentari voluerint. Cujus ego rei cauſam cum mecum quærerem, Brutum reperiebam idcirco à more majorum diſceſſiſſe. Nam Siſennam video cauſam, cur is vetus inſtitutum non ſervarit, ignorare: Brutum autem majorum inſtitutum temere neglexiſſe, mihi non fit veriſimile, doctum hominem ſane, cujus fuit Accius perfamiliaris, ſed menſem, credo, extremum anni, ut veteres Februarium, ſic hic Decembrem ſequebatur.* Cicer. de Legib. II. 21. Mens Ciceronis eſt. Sub diei, menſis, & anni finem juſta mortuis perſolvuntur. Februarius autem menſis reapſe poſtremus omnium viſus eſt cæteris Romanis, quia poſt cæteros adjectus fuit, cum antea Martius omnium eſſet primus, December verò poſtremus menſium erat, ſi uſum ſpectares, Proinde ipſe *Brutus* ſacra fecit defunctis. Adeo ut Februarius numero ultimus cæteris Romanis, & December poſtremus uſu & conſuetudine *Bruto* habitus fuerit. *Boxhorn. in Plutarch. Quæſt. Roman.* 34. *Blond. Triumph. Rom.* 11. *p.* 44. *F.*

Bruti Marci morientis verba indomita ultimi temporis recordatione, & proximi injuria, ſtudioſos virtuos tangent. Dio XLVII. p. 356. A. Ipſe ad mortem confugit, alta voce recitato Herculis iſto dicto:

O miſera virtus! cum nihil quàm verba eſſes, ego te
Tanquam rem aliquam exercui, tu verò ſervis fortunæ.

Guther. de Jur. Man. 1. 11.

BUB.

BUBALI etiam inter prodigia venerunt. Nicetas de octava Synodo: *Ea Synodus cum ſperaretur, bubali aliunde incitati per mediam penetrarunt urbem, & confertim huc illuc diſſipabantur tumultuantes: unus ex iis recta currens in Eccleſiam in templo ad ipſum uſque umbonem, & ſuggeſtum proceſſit.* Buleng. de Prodig. c. 47.

BUBO maximè abominatus eſt, avis triſtis & dira, voce funeſta & gemitu, qui formidoloſa, diraſque neceſſitates, & magnas moles inſtare portendit: ipſum tamen cantu & ſtridore querulo, dirum facere auſpicium putant. *Alex. Gen. Dier.* V. 13. Potiſſimum in rebus publicis, nam deſerta incolit, nec tantum deſolata, ſed dira etiam & inacceſſa. *Capitolii cellam bubo intravit Sp. Papellio Iſtro, L. Pedanio Conſulibus, propter quod Urbs Non. Mart. luſtrata eſt.* Plin. X. 12. *Niphus de Augur.* 1. 10. Saliſber. 1. 12. *Bubo feralis & maximè abominatus publicis præcipuè auſpiciis deſerta incolit.* Virg. Æneid. IV. 462.

Solaque culminibus ferali carmine bubo
Sæpè queri.

Ammian. XXX. c. 15. *Apud Sabariam bubo culminibus regii lavacri conſidens, occentanſque funebria, nulla jacientium ſagittas & lapides contemptibili dextra cadere potuit.* Buleng. de Augur. & Auſpic. c. 6. Dacens non ſemper malus eſt: quippè

bubonis aſpectus Agrippæ captivo Judæorum regnum portendiſſe fertur. *Alex. l. l.* Serv. Æneid, iv, 461, *Nam non eſt mali ominis ſemper bubo, ſed quum canit.* Tiraquellus in Alexandrum. *Bubones*, quorum vox audita eſſet, propoſito præmio perquiſiti, capti, combuſtique, cineribus in Tiberim diſperſis. *Pier. Valer. de Fulmin. Signific. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. v. p. 608. B.* Domus expiandæ foribus affigebantur. V. inf. in *Domus*.

BUBONA Dea nuncupata à *bobus*, ut ſcilicet *boves* fortunaret. Auguſtin. de Civ. Dei vi. 9. *Stuck. de Sacrif. p. 35. Gyrald. Synt. Deor. 1. p. 55. G.* Quorum Deorum nomina non inveniebant, earum rerum nominibus Deos appellabant, quas ab eis ſentiebant dari, aliqua inde vocabula inflectentes: veluti à bello Bellonam nuncupaverunt, non bellum: item à cunis Cuninam, non cunam: à ſegetibus Segetiam, non ſegetem: à bobus *Bubonam*, non bovem. *Rhodig. Antiq. Lect.* xxi. 34.

BUBULCUS eſt qui curat *boves*, Paull. leg. 18. §. 6. ff. de Inſtruct. vel Inſtrum. Leg. *De bubulco quoque ita reſpondit, ſive de eo qui bobus araret, ſive de eo qui boves ejus fundi aratores paſceret.* . . . Ejus munera apud Cat. c. 5. Colum. ii. 2. & 3. exſtant. Imago verò apud. Ovid. Metam. xiv. 647.

Sæpè manu ſtimulos rigida portabat, ut illum
Juraſſes feſſos modo disjunxiſſe juvences.

Pignor. de Serv. p. 535.

Bubulus erat cognomen Juniorum. Cognominis rationem dat Plin. xviii. 3. *Juniorum familia a bubulco nomen invenit, qui bubus optimè utebatur.* Ita Plinium emendavit Pintianus. *Gothofr. in Alex. Gen. Dier. 1. 9. Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Briſſon. de Form.* vii. *p.* 734. *Bubulci* Bruti duo Conſulares fuerunt, quorum alter ter Conſul, bis triumphalis, Dictator, Cenſor ſemel, ac bis Magiſter equitum: alter iterum Conſul triumphavit, ambo C. *Junii* dicti Cajo patre, Cajoque avo prognati Verrio Flacco auctore ſunt. Prior Conſul fuit anno ab U. C. 436. cum Q. Aunilio Barbula, iterum quarto demum anno cum L. Papirio Curſore quintum Conſule. Anno proximo Magiſter equitum fuit C. Sulpitio Longo Dictatore rei gerundæ cauſa. Tertium Conſul cum collega ſuo Q. Barbula iterum eodem anno deſignatus eſt, & de Samnitibus Nonis Sextilibus in Conſulatu triumphum egit. Biennio poſt iterum Magiſter equitum L. Papirio Curſore iterum Dictatore rei gerundæ cauſa. Cenſor cum M. Valerio Maximo anno 447. luſtrum fecit xxvii. Dictator de Æquis a. d. iii. Kal. Sextil. anno ab U. C. 451. iterum triumphum egit. Hujus filius, ut creditur, Conſul fuit anno ab U. C. 462. cum L. Poſtumio Megello tertium, qui Interrex erat. Iterum Conſul de Lucanis & Brutiis Non. Januar. anno ab U. C. 476. triumphum egit. *Auguſt. de Famil. Roman. in Junia.*

BUC.

BUCCA eſt jactanticulus, qui tantùm *buccas* inflat, & nihil dicit. Vet. Schol. ad Juven. Sat. xi. 34.

Orator vehemens, an Curtius, & Mathobucca.

Sunt potiùs ſcurræ & paraſiti, quos Græci *βουκκίωνας* ab eadem voce vocant. Latini *buccones* & *buccellarios*. Optimæ Gloſſæ: *buccones*, *παράσιτοι*, *βουκκίωνες*. *Salmaſ. in Vopiſc. Tacit. c.* 11. *Lamprid. Alex. Sever. c. 61. Buleng. de Conviv.* iii. 31.

BUCCELLARIUS, *βουκκελλάριος*, Latina lingua vocatur is, qui rei panariæ cuſtodiam gerit, ut milites expediti & ab omni onere liberi ad bellum eſſent. *Buccellus* enim ſignificat cibarium, circularem formam præ ſe ferens, cellarius autem cuſtos panis. Conſtant. de Them. vi. *Buccellarii* ipſi erant milites, à quibus præfectura, ſive provincia *Buccellariorum*. Et *θέμα βουκελλαρίων* vocatum eſt ſextum à militibus *Buccellariis*, qui olim in ea regione tuendа excubabant in præſidiis locati, ut *θέμα Θρακησίων* à Thracibus, vel Thracenſibus auxiliariis, qui eam provinciam prætenturis ſuis & præfecturis tuebantur. Inter vexillationes comitatenſes, quæ ſub diſpoſitione Magiſtri militum orientis militabat, *Buccellarios* juniores nominat vetus Notitia Imperii, Hi equites erant. Ab his *Βουκελλαρίων θέμα* appellatum, quod Maryandenos & Galatiæ partem occupabat, Nihil verius. In magnis ignorantiæ tenebris verſabatur illud ſeculum. Res non magis veteres quàm verba callebant, in utroque pariter imperiti. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 368. a. B. Pancıroll. Notit. Dign. Imp. Orient. cap. 48. Buleng. de Imp. Rom.* v. 66. In veteribus Chronicis legimus *ab Aetii buccellario Valentinianum interfectum fuiſſe*. Vox *buccellarii* me diu anxium & ſolicitum habuit. Incidi tandem in Macrocola Mauritii, qui de militia Romana ſcripſit: Ibi *buccellarios* equites eſſe ſcribit armatos zabis & manicis ferreis, contatos & ſagittatos. In magno honore hos equites fuiſſe ex eo apparet, quòd in agmine ante Imperatorem exercitus equitabant, & poſt ſequebantur, *Turneb. Adverſ.* xxiv. 16. *Donat. Dilucid. p.* 1092. Aetiani hujus *buccellarii* interpretationem ab equitibus *buccellariis* perperam petit Turnebus. Recentiores ſcriptores *buccellarios* vocitarunt, quos Lamprid. Heliogab. c. 33. & Alex. Sev. c. 61. ſcurras, hoc eſt, corporis cuſtodes & ſtipatores milites prætorianos, & contubernales, ut vocat Alexander *l. l.* Marcellinus enim in Chronico ſatellitem appellat, qui *buccellarius* illi alteri nuncupatur: *Valentinianus Princeps dolo maximi Patritii, cujus etiam fraude Aetius perierat, in campo Martio per Optilam & Tranſtilam Aetii ſatellites, jam percuſſo Heraclio ſpadone, truncatus eſt.* Idacius in Chronico familiares vocat: *A duobus barbaris Aetii familiaribus Valentinianus Imperator occiditur.* Familiaris autem id etiam ſignificabat. *Buccellarius* & ſcurra res eadem. Veteres Gloſſæ: *Aſſecla, buccellarius, ſcurra. Buccellarii* igitur & ſcurræ ſunt ſatellites, vel armigeri alicujus principis, vel magnatis, & familiares ipſius, vel domeſtici, vel contubernales: tot enim modis appellantur. Ab ea re ſunt ſic dicti, quòd non magis ab latere dominorum ſuorum diſcederent, quàm paraſiti illi veri, & aſſeclæ ab eorum quorum menſas ſectabantur. *Salmaſ. in Lamprid. Alex. Sev. c. 61. Voſſ. Lex. Etym. Meurſ. Gloſſar.*

BUCCELLATUM erat frumentum excoctum ad uſus diuturnitatem. Ita interpretatur Ammian. xvii. 8. *Viginti dierum frumentum, ex eo quod erat in ſedibus conſumendum, ad uſus diuturnitatem excoctum, buccellatum, ut vulgo appellant, humeris impoſuit libentium militum.* Rhodig. Ant. Lect. ix. 16. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 22. Sed quæſo, quis in annona militari excocti frumenti uſus? & quæ ad diuturnitatem proficere poteſt excoctio? niſi & eundem in panem redactum dixerimus. Ad hæc, cur Peſcenninus piſtores ſequi expeditionem prohibuiſſet, niſi id genus frumenti in panem redactum fuiſſet? *Donat. Dilucid. p.* 1091. panis erat militaris parvus, eo nomine appellatus, quòd *buccella* parva ſit. *Turneb. Adv.* xxvi. 15. *Salmuth in Pancıroll. de Reb. Deperd. & Invent. p.* 577. Illo milites paſci in caſtris ſolebant, ut ſcribit Ammian. l. l. Ab Hippocrate vocatur *δίπυρος*, & *δίπυρίτης*, & Suida *δίπυρος*, à nonnullis *ξηρὸς ἄρτος*. Romanis priſcis, auctore Suida, *παξαμάδιον* & *παξάμας* fuit appellatus, qua voce utitur Leo de Re militari, & deducitur ab inventore Paxamo coco. Hieronymus adverſus Jovinianum: *Elaboratas carnes ad jura Apitii & Paxami.* Et Gallis, Italis & Hiſpanis panis bis coctus, ſive bis aſſus, aliàs panis nauticus, propterea quòd nautæ eo utantur. Rubidus panis appellatur à Plaut. Caſ. ii. 5. 2. *Salmaſ. in Vopiſc. Tacit. c. 11. Stuck. Ant. Conviv. 1. 21. Buleng. de Conviv.* iv. 18. *Nonn. de Re cib. 1. 6. Brod. Miſc.* iv. 11. *Donat. Dilucid. p.* 1092. *Calcagn. de Re naut. c. 15. Lip. de Milit. Roman.* v. 11. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* v. *p.* 133. *Βουκελλάτον* ſequioris ævi Græcis Gloſſario vetere. *Βουκελλάτον ἄρτου ἀλευρῶ, ὃς λέγεται κολλίκιον.* Dabatur in expeditionibus militi ut minus obnoxium corruptioni, & ad portandum levius hoc panis genus: nam eouſque coqui moris erat, ut à pondere primo quartam partem deficeret, ut ſcribit Procopius. *Expeditionalem annonam* vocat Conſtantinus Imperator, eamque viginti dierum milites accipere vult: *Expeditionalem anno-*

Digitized by Google

Annonam ex horreis milites viginti dierum debent accipere, ut eam tranſvehant propriis in expeditione neceſſitatibus profuturam. Quanquam & panis & *buccellatum* tum diverſis diebus, & præter hæc multa alia annonæ nomine præbita, ut vinum, oleum, laridum, vervecina caro, & aliæ cellarienſes ſpecies, ut videre eſt in Codice Theodoſiano tit. de Erogatione militaris annonæ. Ubi Conſtantinus Imperator conſtituit, quid quoque die in militem erogandum, ne ejuſdem annonæ ſatietas caperet. *Expeditionis*, inquit, *tempore buccellatum & panem, vinum quoque & acetum, ſed & laridum, carnem vervecinam etiam milites ita ſolent percipere, biduo buccellatum, tertio die panem, uno die vinum, alio die acetum, uno die laridum, biduo carnem vervecinam.* Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1219. A. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 41. Valeſ. in Ammianum.

BUCCINA erat cornu bubulum initio, & inſtrumentum, quod bubus canebat, aut quod boves canit & vocat. Prop. IV. 11, 79.

Nunc intra muros paſtoris buccina lenti
Cantat.

Colum. VI. 23. *Ad ſonum buccina pecus ſepta repetere conſuevit.* Et tunc nihil diſcriminis erat inter *buccinam* & cornu: poſtea fuit, & cornua iſta ex ære facta, grandiora, & magis reflexa in lapidibus apparent. In re Romana ex ære fiebat, ſimilitudine tamen retenta & ſono. *Lipſ. Milit. Rom.* IV. 10. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* IV. p. 100. Ejus forma habetur Ovid. Met. 1, 335.

—— cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo.

Concham enim illam contemplantibus figura apparet turbinatiore. *Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv.* p. 603. *Laurent, Polym.* IV. *Synopſ.* 1. §. 8. Dabat bello ſignum. Curt. III. 3. 8. *Die jam illuſtri, ſignum è tabernaculo Regis buccina dabatur.* Virg. Æneid. XI. 475.

—— bello dat ſignum rauca cruentum
Buccina.

Barthol. de Tib. Vet. III. 7. Ad vigilias mutandas etiam ſignum dabat. Prop. IV. 4. 62.

Et jam quarta canit venturam buccina lucem.

Liv. VII. 35. *Ubi ſecunda vigilia buccina datum ſignum eſſet.* Sil. Ital. VII. 154.

—— mediam ſomni quum buccina noctem
Divideret, jamque excubias ſortitus iniquas
Tertius abrupta vigil iret ad arma quiete.

Ubi attende item de ſorte ad vigilias, & mediam noctem, id eſt, tertiam iniquiſſimam habitam, quia turbaret totam quietem. Nam reliquis bonam partem primæ aut ſequentis noctis licebat dormire. Hauris enim dormiſſe vigiles, cum eorum ſors & vices non eſſent. *Lipſ. de Milit. Roman.* V. 9. *Mag. de Tintinn.* c. 10. *Barthol. de Tib. vet.* III. 7. Hinc boni ſcriptores ipſas vigilias *buccinas* appellant, ut ad *primam, ſecundam, tertiam, quartam buccinam*, id eſt, vigiliam. Ac minimè probabile eſt, poſt illam qua vigilia prima denuntiabatur, iterum *buccinam* ceciniſſe ante ſecundam vigiliam: vitabant enim tunc, quicquid errori etiam minimo locum poſſet dare. Nemo diſcurrere per caſtra, nemo egredi temerè tabernaculo: cætera tunc noctis erant, ut ait Poeta, placida quiete compoſita, quo vigilibus defectum luminis ſupplevit aurium judicium. Leo ſua ætate conſueta *buccina* dimittit prætorium, militemque à laboribus ceſſare jubet & cœnare. More Lacedæmoniorum per præconem denuntiabatur cœnæ tempus. Sed ad Romanos: ſive ſemel, ſive bis cecinerint, neque prandii, neque cœnæ tempus liberum fuit, & dato ſigno omnes cœnarunt. Rurſus finita cœna aliud ſignum dabatur, ſed ſola *buccina*. Diſertè Tacit. Ann. XV. 30. 1. *Initia vigiliarum per centurionem nuntiari, convivium buccina dimitti.* Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1183. E. Buleng. de Imper. Roman. II. 33. Lipſ. ad Tacit. Ann. XV. n. 42.

Lyd. de Re milit. V. 3. Adhibita quoque eſt ad cives convocandos. De Romuli temporibus Prop. IV. 1. 13.

Buccina cogebat priſcos ad verba Quirites.

Barthol. l. l.

BUCCINATOR Latinis, *βυκανητὴς* Græcis eſt, qui *buccina* canit. Cæſ. Bell. Civ. II. 35. *Qua re animadverſa Varus, & terrore exercitus cognito, & buccinatore in caſtris, & paucis ad ſpeciem tabernaculis relictis, de tertia vigilia ſilentio exercitum in oppidum reducit.* Bartholin. de Tib. vet. III. 7. Laz. Comm. Reip. Rom. IV. 11. Meurſ. Gloſſar.

Buccinator nominum ſequebatur præconem. Romæ legebatur via Salaria:

L. VOLUSIO. URBANO. NOMENCLATORI
PRÆTORIO. PAPIAS. SERVUS
PUBLICUS. BUCCINATOR. NOMINUM

Pignorius de Serv. p. 285.

BUCCINOBANTES ſunt Alemanni juxta Moguntiacum. Ammian. XXIX. 4. *In Macriani locum Buccinobantibus, quæ contra Moguntiacum gens eſt Alamanna, Regem Fraomarium ordinavit.* Panciroll. Not. Dign. Imp. Orient. c. 46. Cluver. German. Ant. III. 7.

BUCCINUM purpuræ appellatione continebatur. Ulp. leg. Si cui lana, ff. de Legat. III. *Purpura appellatione omnis generis purpuram contineri puto, ſed coccum non continebitur, buccinum continebitur.* Bayſ. de Re Veſt. c. 3. Plin. IX. 36. *Buccinum minor eſt concha, ad ſimilitudinem ejus buccini, quo ſonus editur: unde & cauſa nomini, rotunditate oris margini inciſa.* Erat præſtantiſſimum, ſed *ſolum damnabatur, quod fucum remitteret*, auctore Plin. IX. 38. id eſt, tincturam. Unde Quintil. Inſt. Orat. XII. 10. *Si judicium his corruptis* (fucatis) *adhibeas, ut buccini purpuram* (cum ſuco conferas) *jam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorem, & quadam vix enarrabili fœditate palleſcat.* Ferrar. de Re Veſt. II. 1. 24.

BUCCULA eſt pars galeæ, quæ circa mala utrinque dependet, per quam mittitur ſpiritus, *buccam* tegebat. *Turneb. Adv.* IX. 16. *Godelevæus Liv.* XLIV. 34. *Lyd. de Re Milit.* III. 5. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* III. p. 78. Sed hi procul à vero aberrant, nihil enim eſt aliud quàm umbo clypei, ſeu ſcuti pars eminentior, & media. Gloſſæ Iſidori: *Angia, ferrum buccula ſcuti.* Eædem: *Ancile, ſcuti buccula.* Gloſſ. Lat.-Gr. *Buccula, παράγναθος, ὀμφαλός.* Gloſſ. Græc-Lat. *Ὀμφαλὸς ἀσπίδος, ummo,* ſeu *umbo.* Ugutio: *Buccula, umbo ſcuti.* Porro, ut Latinis ſcriptoribus umbo pro ipſo clypeo uſurpatur, ut apud Statium:

Jam clypeus clypeo, umbone repellitur umbo.

Ita & *buccula* apud Liv. XLIV. 34. *Galeas bucculaſque tergere.* Sed præ cæteris id firmat, ubi tropæi apparatum deſcribit, Juven. Sat. X. 133.

Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis,
Lorica, & fracta de caſſide buccula pendens

Nam inter ſpolia, quæ tropæis ſolent affigi bello erepta, ut eſt apud Scholiaſten, clypeus recenſeri debuit, uti paſſim vetera monumenta & numiſmata ſatis evincunt, in quibus tropæa efficta conſpiciuntur, ubi & ſcuta ac clypei à caſſidibus dependent, vel certè iis ſubeſſe ſolent. Non igitur mirum *bucculas* à caſſidibus non ſemel diſtingui, ut diverſas, in leg. 1. Cod. Theod. de Fabricenſ. *Octo apud Antiochiam caſſides, totidemque bucculas.* Fruſtra enim *totidem* adjiceretur, ſi *buccula* pars fuit caſſidis. Capitolin. Maxim. Jun. c. 3. *Fecit & galeas gemmatas, fecit & bucculas*, id eſt, clypeos. Proinde *buccularum* ſtructores apud Paternum leg. ult. ff. de Jur. Imm. ſunt clypeorum confectores. Sed & *bucculam* pro ipſo umbone clypei uſurpavere ſcriptores inferioris ævi, atque in iis Aimon. de miracul. Benedicti IV. 11. *Bucculam clypei, quo ſuus tegebatur adverſarius, fortiter perculit: quæ claviculis, quibus affixa tenebatur, avulſis longiùs reſiluit, moxque manus adverſarii nuda apparuit, quippe foramen in clypeo fuerat, quod buccula protegebat.* . . . . . Quin etiam noſtri eam ſcuti partem *boucle* vocabant. Etiam ab hac clypei parte toti clypeo *bouclier* apud nos appellatio indita. *Buccula* verò umbo clypei appellatur, quia in umbone effingebatur

Digitized by Google

gebatur ut plurimum vultus aut facies viri vel animantis, cujus *buccula* ſeu os medium obtinebat, uti paſſim vetera monumenta repræſentant. *Du Freſne Gloſſario. Meurſ. Gloſſ.*

BUCEPHALUS fuit equus Alexandri Magni. *Emptum Cares ſcripſit talentis tredecim, & Regi Philippo donatum.* Plin. VIII. 42. *Sedecim talentis ferunt ex Philonici Pharſalii grege emptum.* Gell. V. 2. & Plin. l. l. *Neminem hic alium, quàm Alexandrum, regio inſtratus ornatu, recepit in ſedem, alios paſſim rejiciens.* Ejus ſimulacrum Lyſippus ære dedit. Stat. Sylv. I. 1. 84.

Cedat equus, Latia qui contra templa Diones
Cæſareo ſtat ſede fori, quem tradere es auſus
Pellæo Lyſippe duci.

Culeng. de Equis c. 9. Pinell. Additam. ad Panvin. de Lud. Circ. I. 12. Nonnulli tradunt, equam, non equum fuiſſe. Ejus rei teſtimonium præbet l. Feſti Codex cæca manu exaratus: *Bucephalus Alexandri Magni equus, dicta ita eſt....* II. Lapis ingens hodieque juxta urbem Philippos in Macedonia conſpiciendus, quem præſepe equæ Alexandri appellant, per equam *Bucephalum* intelligentes, ut auctor eſt Bellorius Obſerv. c. 56. *Barth. Adv.* XXXVII. 21. Gellii talenta tredecim ſeptem millibus & octingentis coronatis noſtro calculo æſtimanda. Plinius ſedecim talenta refert tribus talentis ſuperadditis, quorum novem millia ſexcenta effluent coronata. *Ceaal. de Pond. & Menſurat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1590. *C.*

BUCINUM aureum in regione quarta, quæ templum Pacis. Rufus habet *Bucena.* Victor *Bucena aurea.* Quid *bucinum* V. ſupra. Sed de quo intelligatur, ambigitur. Ingentis magnitudinis vel concham, vel tubam fuiſſe oportet, in loco, à quo facilè poſſet dimoveri. *Panciroll. Deſcr. urbis Romæ Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 336. *F.*

BUF.

BUFO eſt rana terreſtris, nimiæ magnitudinis. Hunc undecunque & quomodocunque obvium in auguriis feliciſſimum habuerunt. *Niphus de Augur.* I. 10.

BUL.

BULE eſt ſenatus municipalis. V. ſupr. in *Βουλή*.

BULEPHORUS vocabatur ſumma rei rationalis. Ita illum vocat Conſtantinus Imperator leg. 7. Cod. ubi cauſ. fiſc. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 75. V. illum infr. in *Rationalis.*

BULGA erat ſacculus coriaceus. Nonius: *Bulga eſt folliculus omnis, quem & crumenam veteres appellabant, & eſt ſacculus ad brachium pendens.* Lucil. VI.

Bulgam & quicquid habet nummorum, ſecum habet ipſe.
Cum bulga cœnat, dormit, lavit. Omnis in una
Spes hominis bulga, hac devincta eſt cætera vita.

Vocem Gallicam eſſe ait Feſtus: *Bulgas Galli ſacculos ſcorteos appellant.* Galli hodie dicunt *bouge*, & diminutivo uſitatiori *bougette.* Argol. de Lud. Circ. II. 2. Voſſ. Lex. Etymol.

BULLÆ *ornamenta regalium puerorum vel equorum.* Papias. *Spon. Miſc. Erud. Ant. Sect.* 9. *p.* 299. *Aurea ingenuis infantibus in collo ſolebat ſuſpendi, libertinis ſcortea.* Aſcon. in Cicer. p. 107. Inde vetus Scholiaſtes Juven. V. 165. *Antiquitus nobilium pueri bullas aureas habebant: pauperum de loris, ſignum libertatis.* Et Prop. IV. I. 132.

Mox ubi bulla rudi demiſſa eſt aurea collo.

Intus fuit cava, atque adeo & claudi & aperiri potuit. Cavitatem vocabulum oſtendit. *Bulla* enim omnis intus cava; & ſi cava non fuiſſet, pilam rectius, aut pomum appellaſſent. Quanquam & idcirco appellare maluerint *bullam*, quòd licèt rotunda eſſet, non tamen eſſet per omnia ſimilior *bullis*, quàm pilis. Iſidor. XIX. 31. *Dicta bulla, quod ſint ſimiles rotunditate bullis, quæ in aqua vento inflantur.* Vult rotundas quidem eſſe *bullas*, ſed rotunditate illa, quæ eſt in *bullis* aquarum. Hæ autem dimidia tantùm parte ſua tales, reliqua plana incumbit aquis. Plutarch. Quæſt. Rom. 99. *Vide annon bullam quoque propter lunam geſtent. Luna enim figura, cum dimidiato fulget orbe, non eſt globi ſimilis, ſed lentis aut diſci formam præ ſe fert.* Luna, ait, ex altera parte, qua lumine deſtituitur, plana eſt: ex altera, qua oppoſita eſt ſoli, protuberat, atque ita lentis ſive diſci præfert figuram, non rotundi undequaque globi; id enim tum demum fit, cum lucet pleno lumine. Talis ergo & *bullarum* puerilium figura fuit. Exiſtimarunt aliqui, non rotundam, ſed oblongam habuiſſe figuram. Sed non ea mens Plutarchi, uti vel ex diſci ſimilitudine apparet, qui non oblonga, verùm circulari forma, plana ab una parte, ab altera rotunda fuit. V. infr. in *Diſcus.* Unum obſtat, quod Macrobius in *bullis* cordis memorat figuram, ejus verò non rotunda ſpecies. Verùm, ſi quid video, longè aliud is innuit. Verba ejus ſunt Saturn. I. 6. *Nonnulli credunt ingenuis pueris attributum, ut cordis figuram in bulla ante pectus annecterent, quam inſpicientes, ita demum ſe homines cogitarent, ſi corde præſtarent.* Non dicit Macrobius, *bullam* habuiſſe formam cordis, ſed in *bulla* eam formam ante pectus fuiſſe annexam. Quod de ſculpta, vel quocunque modo expreſſa in *bulla* cordis effigie intelligendum arbitror. Certè niſi locum ſic interpretemur, aut falſa erunt, quæ Macrobio traduntur, aut reliquorum omnium teſtimonia, ipſius quoque nominis ſimilitudo ratioque collabentur. *Scheffer. de Torquib. c.* 5. Figuram certè rotundam obſervamus in marmoribus, non autem cordiformem, quicquid indicare videatur Macrobius. Videmus in illis puerum quatuor annorum jam *bullam*, ſed rotundam, geſtantem in pectore: reliqui provectioris ſunt ætatis, quippè volumen, in quo legere queant, manu tenent. *Spon. l. l.* Ornamenti hujus uſus fuit antiquiſſimus, & apud Ægyptios quoque notus. Apud illos quippe judices è lapidibus pretioſis geſtabant *bullam* hujuſmodi in torque, quam vocabant *veritatem.* Diodor. Sicul. I. p. 48. B. Ex ſapphiro gemma ipſa fuit imago, ut teſtatur Ælian. Var. Hiſt. XIV. 34. & ejus ornamenta, quod videtur innuere Diodorus, ex gemmis aliis. *Scheffer. l. l.* Fuit geſtamen triumphantium, quam in triumpho præ ſe gerebant, incluſis intra eam remediis, quæ crederent adverſus invidiam valentiſſima. Macrob. l. l. *Pier. Hierog.* XLI. 5. *Ruben. de Gemm. Auguſt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1344. *B. Ariag. Rem. Subter.* VI. 50. 21. *Scheffer. l. l.* Qualia illa fuerint, conſtare puto omnini. Conjectio tamen de re magica: uſitata enim talia veteribus fuerunt. *Scheffer. l. l.* Fuit quoque in toga prætexta ornamentum pueritiæ, atque inſigne fortunæ. Cicer. Verr. I. 58. Oſtendunt hoc etiam verſus Perſii Sat. V. 31.

Cum primum pavido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit.

Originem prodiderunt Plin. XXXIII. 1. & Macrobius: *Tarquinius Priſcus de Sabinis egit triumphum, & illo bello filium ſuum annos quatuordecim natum, quod hoſtem manu percuſſerat, & pro concione laudavit, & bulla aurea donavit. Vetuſtatis tamen peritiſſimi referunt in raptu Sabinarum unam mulierem nomine Herſiliam, dum adhæret filiæ, ſimul raptam: quam cum Romulus Hoſto cuidam ex agro Latino, qui in aſylum ejus confugerat, virtute conſpicuo uxorem dediſſet, natum ex ea puerum antequam alia ulla Sabinarum partum ederet: eumque, quod primus eſſet in hoſtico procreatus, Hoſtum Hoſtilium à matre vocitatum, & eundem à Romulo bulla aurea honoratum.* Pigh. Annal. I. p. 44. Voſſ. Lex. Etymol. Pier. ibid. c. 2. Spon. l. l. Primis temporibus propriè fuit patriciorum. Macrobius: *Putant Priſcum inſtituiſſe, ut patricii bulla aurea cum toga, cui prætexta prætexitur, uterentur, duntaxat illi, quorum patres curulem geſſerunt magiſtratum.* Deinde cum prætextatis omnibus communicatus eſt hic honos. Feſtus: *Bulla aurea inſigne erat puerorum prætextatorum.* Scheffer. l. l. Accipiebant illam die natali. Plaut. Rud. IV. 4. 127.

Et bulla aurea eſt, pater quam dedit mihi natali die.

Geſtabant illam uſque ad annum decimum quintum, id eſt,

eſt, completo anno decimo quarto Laribus eam ſuſpendebant. Præſius ſupra. *Gyrald. Synt. Deor.* XV. *p.* 441. *A Kipping. Antiq. Roman.* I. 4. §. 3. *Tomaſ. de Donar. c.* 11. *La Chauſſe de bullis tab.* 6. *Spon. l. l.* Inde *bullati* Lares, de quibus Petron. c. 38. *Inter hæc*, inquit, *tres pueri candidas ſuccincti tunicas intraverunt, quorum duo Lares bullatos ſuper menſam poſuerunt*. La Chauſſe de Deor. Simulacr. tab. 27. Aliis quoque Diis ſuſpenſas fuiſſe non obſcurum eſt. Auream nempè ex catena aurea collo Veneris marmoreæ prope Nemauſum inventæ alligatam vidit Nicolaus Fabricius Dominus de Peyreſc. Junoni item cum ſcypho & tripode dicatam conſtat ex Inſcriptione Gruteri ad hortos Bellajanos Romæ:

JUNONI . PLACIDÆ
CONSERVATRICI . AUGUSTÆ
CLAUDIA . SABBATIS
BULLAM . D. D
ADDIT. ET. SCYPHUM. ET
TRIPODEM. FORTUNÆ . AUG

Tomaſ. de Donar. c. 11. De *bullis*, ſed illum nunquam vidimus, etiam ſcripſit *Henricus Guntherius Thulemarius Conſiliarius Cæſareus*.

Bulla erat tabella penſilis, quæ dies faſtos à nefaſtis diſcriminabat, atque interdiſtinguebat. Petron. c. 30. *Et qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bulla notabantur*. Hodie Kalendaria, ſeu faſtos ſimiliter habemus in ædibus penſiles, in quibus dies ſacri à profanis rubrica interdiſtinguuntur. *Lotich. in Petron. p.* 221.

Bullæ appellantur à ſequioribus ævi ſcriptoribus, tam Græcis, quàm Latinis, ſigilla, quæ literis Principum appendebantur. Unde & ipſas principales literas, Pontificumque decreta interdum *bullas* dici legimus: quòd *bulla*, id eſt, majus ſigillum, vel cera impreſſum, vel capſulæ cuidam ex auro, vel argento, aut plumbo incluſum literis illis appenderetur, non aliter ſanè, quàm olim *bulla* pueris prætextatis. Hinc *bullare* nihil aliud eſt quàm ſigillare. Nec aliunde Doctores *bullati*, quàm quod ejuſmodi literis ſuæ docturæ ſigillatis abſque legitimo examine & promotione nitantur. Erant quadruplices: aurea, argentea, cerea, plumbea, quibus omnibus Imperator utebatur. *Kirchman. de Annul. c.* 8. *Buleng. de Imperat. Roman.* II. 10. *Du Freſne Gloſſario. Hanſen. de Jurejur. c.* 7. *Nicol. de Sigl. vet. c.* 43. §. 2. *Meurſ. Gloſſar. in* Κυροβύλον.

Bullæ ſunt etiam inter varia dignitatis inſignia, tum ornamenta, quibus conſpicuas fuiſſe ſtatuas legimus. Hinc ſtatuæ *bullatæ*. Valer. Max. III. 1. de Æmilio Lepido: *M. Lepidus*, inquit, *puer etiam tum progreſſus in aciem, hoſtem interemit, civem ſervavit. Cujus tam memorabilis operis index eſt in Capitolio ſtatua bullata, & incincta prætexta, S. C. poſita*. Figrell. de Stat. Roman. c. 20.

Bullæ erant etiam capita clavorum umbellata, quibus ditiorum fores exornabantur, quæ cum ex pulvere contraxerint ſordes, ſedulo abſterſa, ſplendidaque fuiſſe reddita, elucet ex Plaut. Aſin. II. 4. 20.

Juſtin' in ſplendorem dari bullas has foribus noſtris?

Valvas templorum nonnunquam aureis *bullis* fuiſſe diſtinctas apparet ex Cicer. Verr. IV. 56. *Bullas omnes aureas ex his valvis, quæ erant & multæ, & graves, non dubitavit auferre*. Huc illud Petron. c. 30. *Et qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bulla notabantur*. Sic enim ad ea commentantur: *Bullatos clavos intelligit, quibus portæ configuntur, unde bullæ oſtiorum apud Plautum. Clavis autem in oſtio fixis annos & dies notari ſolitos teſtis obſervatio antiquitatis de Dictatoribus clavo pangendo creandis*. At hæ Petronii *bullæ* non in ipſo oſtio, ſed tabulis erant infixæ. V. ſupr. in *Bulla tabula penſilis*. Sic quoque annales iſtos clavos, quibus annos numerare ſunt ſoliti, non puto oſtiis infixos, ſed itidem tabulis. Aut ſi unquam ſunt præfixi januis ab infima plebe, de illa parte, quæ introrſum ſpectabat, id accipiendum. *Sagittar. de Jan. vet. c.* 25. §. 9. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 17. *Voſſ. Lex. Etymol. Taubman. in Plautum*.

Bullæ ſunt quoque ornamenta balteorum, & cingulorum: Virg. Æneid. XII. 942.

—— *& notis fulſerunt cingula bullis*
Pallantis pueri.

Auſon. Eidyll. VI. 49.

—— *& auratis fulgentia cingula bullis.*

Varr. de Ling. Lat. IV. 24. *Balteum, cingulum è corio bullatum. Bullas* has nodos vocant Val. Flacc. Argon. V. 579. ex emendatione N. Heinſii.

Quis procul ille, humerum nodis cui balteus aſper
Subligat?

Et Claudian. in Conſul. Probin. & Olybr. n. 89.

Mordet gemma ſinum: nodus qui ſublevat enſem
Album puniceo pectus diſcriminat auro.

Heinſ. in Flaccum. Cerda in Virgilium.

BUR.

BURA, ſive *buris*, eſt illud curvamen aratri, quod vomerem excipit. Non. II. 92. *Bura dicitur pars aratri poſterior decurvata*. Virg. Georg. I. 199.

Continuo in ſylvis magna vi flexa domatur
In burim, & curvi formam accipit ulmus aratri.

Varr. de Re ruſt. I. 19. *Sæpè fracta bura relinquunt vomeres in arvo*. Voſſ. Lexic. Etymol.

BURDO eſt aſinus, ſeu, ut alii cenſent, mulus ex equo & aſina natus. Gloſſæ Græco Lat. Ἡμίονος, ἐξ ἵππου θηλείας καὶ ὄνου, *mulus, burdo*. Gloſſæ Biblicæ MSS. *Burdo, brevis equus, aſina & emiſſario conceptus*. Vetus Epigramma:

Burdonem ſonipes generat commixtus aſellæ.

Utitur hac voce Ulpian. de Legat. III. leg. Item Legato: *In legato jumenta, vel lectica, vel ſella, vel burdones*. Cujac. Obſerv. XI. 16. Du Freſne Gloſſario. Buleng. de Equis c. 13. Baſternæ portandæ *burdones* aſſignat Epigramma vetus ſupr. *Baſterna*. Carrucam etiam dormitoriam, qua matronæ utebantur, trahebant. Leg. 13. ff. de aur. & arg. leg. *An carruca dormitoria cum mulis, cum ſemper uxor uſa ſit, ei debeatur*. Pignor. de Serv. p. 432.

BURGUM centenarium fortè legendum pro, quod eſt in Notitia Imperii, *Borgum centenarium*. Eſt enim *burgum* vicus aut caſtrum, leg. 2. §. 1. Cod. de Offic. P. P. Afric. Centenarius autem fortè vocatus eſt à centum militibus ibi morantibus. Nam centenarii vocabantur centum militibus Præfecti, ait Veget. II. 13. & Modeſtin. de vocabat. milit. *Panciroll. Not. Dig. Imp. Occid. c.* 80.

BURGUS hodie nomen eſt partis Vaticani propinquæ templo S. Petri, quam Leo IV. Pontifex circumductis mœnibus munivit, & quæ à conditore accepto nomine Leonina civitas eſt dicta. Huic, ut ajunt, ingentem turrim, quæ à tergo baſilicæ inſidet collem, Leo addidit. *Donat. de Urb. Rom.* I. 14. Pontificum Romanorum perpetua ſede, & toto orbe auguſtiſſima atque celebratiſſima principis Apoſtolorum Petri baſilica clarus. Ejus urbis portæ ſunt ſeptem. *Panvin. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 230. *A.*

BURRA fuit prænomen in frequenti uſu antiquarum mulierum, à colore dicta, nempe ruſo. Valer. Max. Epitom. de Nom. rat. *Burrum enim dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum*. Ita Feſtus. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 568. *A.*

BURRANICA dicebatur in Paganalibus potio, à colore *burro*, quem mulſum lacte dilutum facit. Feſtus: *Burranica potio appellatur lacte commixtum ſapa, à rufo colore, quem burrum vocant*. Ovid. Faſt. IV. 778.

Dum licet, appoſita velut in cratere camella
Lac niveum potes, purpureamque ſapam.

Scalig. Conj. in Varr. p. 79. Hoſpinian. de Orig. Feſt. Ethnic. p. 99. Voſſ. Lex. Etymol.

BURRUS nomen fuit virorum. Colligo ex filio illius Parthenii apud Mart. IV. 45. 1.

Hæc

Digitized by Google

Hæc tibi pro nato plena dat latus acerra,
Phœbe, Palatinus munera Parthenius.
Ut qui prima novo ſignat quinquennia luſtro,
Impleat innumeros Burrus Olympiadas.

Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xɪ. p. 568. B.

BUS.

BUSTA Gallica fuerunt in quarta regione Urbis, quæ Via ſacra, aliàs Templum Pacis. *Panvin. Deſc. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* ɪɪɪ. *p.* 289. *A. Guther. de Jur. Man.* ɪ. 6. Nonnulli ad ima montis è regione hortorum Piorum, ubi ædicula S. Andreæ in Portugallo eſt, ſita fuiſſe opinati ſunt. (In illis eſt *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* ɪɪɪ. 10. *eſt etiam Faunus Antiq. Urb. Rom.* ɪɪ. 25.) Verùm nulla ſubnixi auctoritate, vel indicio, niſi alicujus & exiguæ nominis convenientiæ. Aliàs ſitus haud multum diverſus eſſe potuit, ut liquet ex Liv. xxɪɪ. 14. *Media urbe, qua nunc Buſta Gallica ſunt, & poſtera die citra Gabios cæcidit Gallorum legiones.* Verba hæc namque pugnam illam non longè à Capitolio ad Amphitheatrum Flavii quod in tertia regione, quæ Iſis & Moneta dicta, ponit S. Rufus, accidiſſe indicant. Nihil tamen certi affirmo, quod argumentum hoc invalidum, & non magni ponderis videatur. Quare quiſque ſuo per me licet judicio fruatur. *Nardin. Rom. Vet.* ɪɪɪ. 9. Locus dictus fuit, quod Galli poſt oppreſſam Urbem, tandem à Camillo cæſi, ibi rogo generali conflagrarunt. Varro de Ling. Lat. ɪv. 32. *Is locus ad Buſta Gallica: quod Roma recuperata, Gallorum oſſa, qui poſſederant Urbem, ibi coacervata ac conſepta.* Marlian. l. l. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 5. §. 2. Ferret. Muſ. Lapid. ɪv. Mem. 24.

BUSTIRAPUS dicebatur, qui è *buſtis* & *flamma cibum petebat*, ut Terent. Eun. ɪɪɪ. 2. 38. & Lucill. Satyr. xxvɪɪ. apud Non. ɪɪ. 593.

Mordicus petere aurum ex flamma expediat, è cœno cibum.

Quod ortum habet ex more illo, ſtulta ſuperſtitione, quod in rogum panem priſci imponerent, aliaque ad vitam neceſſaria, tanquam ipſis veſci poſſent mortui. Illis autem rebus ex igne rapiendis inſidebant ſordidi quidam & abjectæ admodum conditionis homines: quod indicavit etiam Catull. ʟɪx. 1.

Uxorne Meni, ſæpè quam in ſepulcretis
Vidiſtis ipſa rapere de rogo cœnam,
Cum devolutum ex igne proſequens panem
A ſemiraſo tunderetur uſtore.

Vel potius inde ductum eſt, quod cum id non ſine maximo periculo fieri poſſit, qui aliunde haberet, unde aleretur, nunquam rationem illam tentaret: quare ſignificat poſtremam quandam egeſtatem, atque aviditatem ejus, qui hoc faciat. Voce hac utitur Plaut. Pſeud. ɪ. 3. 127. *Victor. Var. Lect.* xxɪ. 9. *Guther. de Jur. Man.* ɪ. 25. *Kirchmann. de Fun. Roman.* ɪv. 5. *Lindenb. in Terentium, Muret. in Catullum.*

BUSTUARIÆ moechæ vocantur à Mart. ɪɪɪ. 93. 15.

Admittat inter buſtuarias mœchas.

Non erant mulieres ad funus deplorandum conductæ, ut nonnulli explicant; ſed vulgaria & diobolaria ſcortilla inter *buſta* atque monumenta penè in proparulo proſtantia, de quibus Mart. ɪ. 58. 8.

Abſcondunt ſpurcas & monumenta lupas.

Turneb. Adv. xɪɪɪ. 19. Kirchman. de Fun. Roman. ɪɪɪ. 22. Voſſ. Lex. Etymol. Laureot. de Adult. c. 3.

BUSTUARII dicti ſunt gladiatores à *buſto*, qui poſt luſtrationem ante rogum dimicabant. V. infr. in *Gladiatores.*

BUSTUM *propriè dicitur locus, in quo mortuus eſt combuſtus & ſepultus.* Feſtus. Servius tradit eam ex emendatione Kirchmanni Æneid. xɪ. 201. *Buſtum dicitur id, in quo mortuus combuſtus eſt, oſſaque ejus ibi juxta ſunt ſepulta.* Kirchmann. de Fun. Rom. ɪɪɪ. 1. Moreſtell. Pomp. Feral. vɪ. 1. Bergier. de viis milit. ɪɪ. 38. Guther. de Jur. Man. ɪ. 25. Voſſ. Lex. Etymol. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xɪ. p. 568. C. Plurimum nobiles Romani eodem loco & cremabantur & ſepeliebantur. Tacit. Annal. ɪɪ. 73. 5. *Corpus antequam cremaretur, nudatum in foro Antiochenſium: qui locus ſepulturæ deſtinabatur.* Cicer. de Legib. ɪɪ. 26. *Pœna eſt, ſi quis buſtum, nam id puto appellari τύμβον, aut monumentum violarit.* Philip. ɪ. 2. *Quum iidem in foro buſtum facerent, qui illum inſepultum ſepulturam effecerant.* Donat. Dilucid. p. 729. Eorum, qui in publica deteſtatione erant, lapidibus petere ſolebant veteres. Auſon. Eidyll. xv. 34.

—— crimen ob iſtud
Timon Cecropiis olim lapidatus Athenis.

Eurip. Electr.

—— Inſultat ſepulcro
Saxiſque pulſat lapideum monumentum patris.

Prop. ɪv. 5. 75.

Scabris hoc buſtum cædito ſaxis.

Scalig. ad Propertium. Turneb. Adv. xxɪɪɪ. 6. Guther. de Jur. Man. ɪɪ. 15.

Buſtum fuit in campo Martio, quæ ſtructura fuit, in qua primùm Auguſti, deinde & aliorum Principum cadaver cremata fuere. Suet. Aug. c. 101. n. 7. *Senatorum humeris delatus in campum, crematuſque.* Ejus ambitus in medio campo erat ex albo ſaxo, teſte Strab. v. p. 163. in orbem cinctus ferrea ſepe, intus alnis conſitus. Herodian. ɪv. 2. 10. *Lectum extra urbem preferunt in Martium campum: ubi qua latiſſime campus patet, ſuggeſtus quidam ſpecie quadrangula, lateribus aquis aſſurgit, nulla præterquam lignorum ingentium materia compactus in tabernaculi formam.* Ubi figura campi ſemicirculari & triangulari mixta erat, anguſtior verſus Pantheon, longior verſus flumen, inter utrumque montem Citorium & Jordanum, loco, cui hodie Scrofæ nomen: cujus forſan diametrum verſus ſemicirculum occupavit, ita ut Eccleſia S. Auguſtini, quæ in planitie illa editiore loco conſurgit, ruderibus videri poſſit ipſius *buſti* impoſita. *Nardin. Rom. Vet.* vɪ. 7. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 11. §. 6.

Buſtum aræ erat aræ focus, ubi ignis accendebatur. Hieronymus: *Non eſt tantum in eo ſervitus idoli, ſi quis duobus digitulis thura comprehenſa in buſtum aræ jaciat.* Turneb. Adv. xɪx. 21.

BUT.

BUTEO dictus eſt Fabius, quia inſidens in navi *buteo* avis bono auſpicio duci ei fuit. Plin. x. 8. *Turrig. ad Inſcript. Urſ. Tog. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xɪɪ. *p.* 395. *B. Sigon. de Nom. Roman. c.* 5. *Beroal. Append. Annot. c.* 16. *Alex. Gen. Dier.* ɪ. 9. *Rhodig. Ant. Lect.* xxɪv. 4. *Pius Annot. Poſt. c.* 16. Ejus familia duos habuit conſulares, quorum alter multis aliis honorum titulis ornatus fuit: nam Dictator, Cenſor, & Magiſter equitum, & bis Princeps Senatus fuit Numerius Fabius M. F. M. N. *Buteo.* Is Conſul fuit anno ab U. C. 506. cum L. Cæcilio Metello. II. Cenſor cum C. Aurelio Cotta poſt ſex annos, Luſtrum fecerunt nonum & trigeſimum. Magiſter equitum anno ab U.C. 529. L. Metello collega Dictatore comitiorum cauſa. Dictator ſine Magiſtro equitum ſenatus legendi cauſa fuit poſt pugnam Cannenſem, quod nunquam amplius accidit, anno ab U.C. 537. Princeps ſenatus luſtro 42. & 43. lectus eſt. Alter *Buteo* ſuperioris frater biennio poſt fratris conſulatum cum C. Atilio Bulbo Conſul fuit. *Auguſtin. & Strein. de Famil. Roman. in Fabia.*

Buteo avis eſt de genere accipitrum. Plin. x. 8. *Triorchem à numero teſtium, cui principatum in auguriis Phœmonoe dedit: buteonem hunc appellant Romani, familia etiam ex eo cognominata, cum proſpero auſpicio in ducis navi ſediſſet.* Pius Annot. Poſt. c. 16. Buleng. de Aug. c. 6. Alis & volatu

Digitized by Google

volatu auſpicium faciebat. Feſtus. *Buleng. l. l. Briſſon. de Formul.* 1. *p.* 122.

BUTHYSIA, *βουθυσία*. Hanc vocem & Latini uſurpant. Suet. Ner. c. 12. n. 11. *Inter buthyſia apparatum barbam poſuit*. Eſt & verbum *βουθυτεῖν*, id eſt, bovem immolare, vel majore uti ſacrificio; quo verbo uſus eſt Ariſtoph. Pluto IV. 1. 19. *Gyrald. Synt. Deor.* XVII. *p.* 484. B. magnum & ſollenne ſacrificium. Athen. IV. p. 149. C. *Cum heroibus ſacrificant, boves multos immolant, βουθυσία μεγάλη γίνεται, ac cum ſervis epulantur. Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 11. 1. Scholiaſtes Ariſtoph. l. l. *Βουθυτεῖ καταχρηστικῶς εἴρηται ἡ βουθυσία, δηλοῦσα τό τε ὄγκον τοῦ μεγέθους, καὶ τὸ ἐντελὲς τῆς θυσίας, ἐκ ἑκατομβῶν καλλίων. ἐντελὴς δὲ θυσία, καὶ ἐξ ὑὸς, ταύρου, τράγου ἢ κριοῦ. Bovicidium* dixit Solin. c. 1. *Conſeptum etiam, intra quod ritus ſacrorum, factis bovicidiis, docuit Potitios*. Pitiſc. in Suetonium.

BUX.

BUXENTUM eſt oppidum Lucaniæ poſt Palinurum promontorium & flumen Melſen. Plin. III. 5. *Proximum autem huic flumen Melphes, oppidum Buxentum, Græcè Pyxus*. Cluver. Ital. Ant. IV. 14. 16. Colonia eſt facta Romanorum P. Cornelio Scipione Africano iterum & T. Sempronio Longo Conſulibus 2000 ab U. C. 558. ante natum D. Jeſum 205. Liv. XXXII. 29. *C. Acilius Tribunus plebis tulit, ut quinque coloniæ in oram maritimam deducerentur: duæ ad oſtia fluminum Vulturni Liternique: una Puteolos: una ad caſtrum Salerni. His Buxentum adjectum*. Paterc. 1. 15. 3. *Eodem temporum tractu, quanquam apud quoſdam ambigitur, Puteolos, Salernumque & Buxentum miſſi coloni*. De eadem Liv. XXXIX. 23. Sp. Poſtumio Albino, Q. Marcio Philippo Conſulibus *deſertas colonias, Sipontum ſupero & Buxentum infero mari invenerunt, triumviri ad colonos eo ſcribendos ex Senatuſconſulto, ab Tito Mænio Prætore urbano creati ſunt L. Scribonius Libo, M. Tuccius, Cn. Bæbius Pamphilus*. Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. 5. Panvin. Imp. Roman. c. 11. Cluver. l. l.

BUXUM vocabatur quoque fritillus, ſive vaſculum illud ligneum, per quod tali agitabantur. Auſon Prof. Burdig. 1. 25.

Vidimus & quondam tabulæ, certamine longo,
Omnes qui fuerant, enumeraſſe bolos.
Alternis vicibus quos præcipitante rotatu
Fundunt excuſſi per cava buxa gradus.

Erat enim *buxum* cavum, deſuper patentius, quod per gradus in anguſtum os deſcendens teſſeras injectas rotare ſæpiùs, & invertere cogebatur, priuſquam fundo emitteret, ne locus fallendi daretur luſoribus. *Barth. Adv.* XXXV. 10. *Senftleb. de Alea vet. c.* 11. §. 22.

BUXUS in Cybeles erat tutela, quòd ex iſta arbore fiſtulæ fierent. Stat. Theb. VIII. 222.

—— gemina æra ſonant, Idæaque terga,
Et moderata ſonum vario ſpiramine buxum.

Virg. Cir. n. 166.

Sæpè velut gelidis Ciconum Biſtonis in oris,
Ictaque barbarica Cybeles antiſtita buxa,
Infelix virgo tota bacchatur in Urbe.

Ejus etiam in Bacchi ſacris uſus erat, fortè quòd immortalitas Deorum majeſtati conveniret, & hæc arbor cariem nunquam patiatur. Stat. Theb. IX. 479.

—— cum Bacchica mugit
Buxus, & inſana maculant trieterida matres.

Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom. II. 4.

BUZ.

BUZYGIA familia. V. illam infr. in *Familia*.

BYS.

BYSSINA verba dicuntur, quæ ſublimitatem habent ac magnificentiam, nitorem quoque & auctoritatem; quando hæc pars eſt, quæ popularem exprimere fragorem poteſt, ac afficere, ut dicentes laus proſequatur inſolita. Plutarch. Apophth. 9. *Paryſatis Cyri & Artaxerxis mater jubebat eum, qui Regem liberius eſſet allocuturus, byſſinis uti verbis*. Rhodig. Ant. Lect. XXIII. 7. Braſſican. Adag. p. 134. A. Saubert. de Sacrif. c. 9. Sunt molliſſima & leniſſima, quidquid aliter viri docti interpretentur, quemadmodum *byſſina* veſtes ſunt molliſſimæ & tenuiſſimæ. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. 12. *Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr.* 1. 6. 7.

BYSSUS eſt *lini quadam ſpecies apud Indos*. Pollux VII. 17. Gignitur è terra, circa Elidem præcipuè, Achajæ urbem. Plin. XIX. 1. *Proximus principatus eſt byſſino, mulierum maximè deliciis circa Elim in Achaja genito: quaternis denariis ſcripula ejus permutata quondam, ut auri, reperio*. Iſidor. XIX. 22. *Byſſina candida confecta ex quodam genere lini groſſioris. Sunt & qui genus quoddam lini byſſum eſſe exiſtiment*. c. 27. *Byſſum genus eſt quoddam lini nimium candidi & molliſſimi*. Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 24. & ad illum Salmuth. Lipſ. Tacit. Annal. II. Excur. 1. Antonius Thyleſius *byſſum* ait coloris fuiſſe pænè aurei. Sed errat. Non eſt enim coloris, ſed, ut ex his, qui purè locuti ſunt, conſtat, lini præſtantiſſimi genus. Illi etiam adverſatur illud Eucherii Inſtruct. 1. *Byſſus caſtitatis, vel continentiæ candor*. Aretas in Apocalypſin interpretatur corticem arboris Indicæ in linum redactam. Sic enim ſcribit c. 57. *Τοῦτον γὰρ ἡ βύσσος, φλοιὸς δένδρου Ἰνδικοῦ εἰς λίνον κατειργασμένη*. Sed fallitur. Naſcitur enim è terra, ſimiliſque fuiſſe videtur lino iſti, quod vulgo Cametaceoſe vocamus. Quanquam Indiæ ſolùm meminerint Pollux & Iſidorus, tamen in Ægypto quàm maximè creviſſe cognoſcimus ex Ezech. c. 27. n. 7. & Hieronymi in illum commentarius. Idem Epiſt. ad Fabiolam *byſſo* non modò decorem tribuit, ſed etiam quòd difficulter rumpatur. Paullin. ad Cytheriam:

Nam fila byſſi fortiora & ſparteis
Feruntur eſſe funibus.

Differt à ſerico. Vel fidem fecerit hic locus Tertull. de cultu femin. c. 13. *Veſtite vos ſerico probitatis, byſſino ſanctitatis, purpura pudicitia*. Nec quomodo differant, obſcurum eſſe poteſt, cum è terra naſcatur: ſericum verò producatur à vermiculis. V. infr. in *Sericum*. Voſſ. Lex. Etymol. Pinnæ muſcoſum & lanoſum capillitium, quod Græcè *ἔριον*, Latini vellus & lanam appellant, doctiſſimis hominibus *byſſum* placuit appellari, atque etiam nunc *byſſum marinum* vocare non deſinunt, haud ſcio qua ratione ducti. Nam verba Ariſtotelis de pinna non eo ducunt: *Αἱ δὲ πίνναι φύονται ἐκ τοῦ βυσσοῦ ἐν τοῖς ἀμμώδεσι καὶ βορβορώδεσι*. Nam *βυσσὸς* ibi eſt *βυθός*; atque ita poſuit Athen. III. p. 89. *ἐκ τοῦ βυθοῦ*. Non ſolum igitur impropriè, ſed ineptè prorſus *byſſus* vocatur, quod lana eſt. Atqui *byſſus* linum: ne linum quidem eſt, ſed certa lini ſpecies hoc nomine cenſebatur. *Byſſus* de colore purpureo etiam exponitur à quibuſdam. Haſychius: *βύσσινον, πορφυροῦν*, à flore *byſſi* vel lini, qui purpurei coloris eſt; ſed lanam nemo unquam *byſſum* appellavit, aut appellatam legit. *Salmaſ. ad Tertull. de Pall. p.* 219. Veſtes molliſſimæ ac tenuiſſimæ ex illa lini ſpecie pretioſiſſima conficiebantur. Et hæ, quoniam pretioſiſſimæ, & ut dixit Plin. XIX. 1. *mulierum deliciæ* erant, ideo ferme purpura tegebantur. Quæ res veteres Grammaticos in errorem impulit, ut *byſſinum* colorem purpureum interpretarentur. *Byſſi* frequens mentio in ſacris literis, præcipuè in apparatu veſtis ſacrificalis, veliſque & aulæis tabernaculi. *Byſſina* Joſephi ſtola Gen. c. 41. n. 42. Dives etiam epulo purpura & *byſſo* indutus dicitur Luc. c. 16. n. 1. quod à purpura diſtinctam veſtem *byſſinam* fuiſſe ſatis declarat. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. 12.

BYZ.

BYZANTINI erant ſcenarum artifices & aſſeclæ. Ea de re Sidon. Epiſt. IV. 6. *Et cum apud crudos ceparumque*

crapulis

Digitized by Google

crapulis eſculentes hic agat vulgus, illic ea comitate retractabitur, ac ſi inter Apicios epulones & Byzantinos cheirenomentas hucuſque ructaverit. Buleng. de Conviv. IV. 3. Proclives & propenſi ſunt ad vinum, relictis ſuis ædibus & domibus, peregrinis eas mercede locant, & tranſmigrant in cauponas. Neque ſolum hoc, ſed etiam uxores illis relinquunt. Ælian. Var. Hiſt. III. 14. *Buleng. ibid.* III. 1.

BYZANTIUM quinam & ubi condiderint, docent Tacit. Ann. XII. 63. Strab. VII. p. 221. Chalcocond. de Reb. Turc. I. 3. Xiphil. LXXIV. p. 844. E. *Arctiſſimo inter Europam Aſiamque divortio Byzantium in extrema Europa poſuere Græci, quibus Pythium Apollinem conſulentibus, ubi conderent urbem, redditum oraculum eſt, quærerent ſedem cæcorum terris adverſam. Ea ambage Chalcedonii monſtrabantur, quod priores illuc advecti, prævisa*, ſive ut Lipſius, *parum viſa locorum utilitate pejora legiſſent. Quippe Byzantium fertili ſolo, fœcundoque mari: quia vis piſcium in Metapontum erumpens, & obliquis ſubter undas ſaxis exterrita omiſſo alterius littoris flexu, hos ad portus defertur*. Vocata fuit poſtea *Conſtantinopolis* & *nova Roma*. Stephanus. Hodie à Turcis vocatur corrupto nomine *Stambol* & *Stampol*, ut docet Pinedo ad Stephanum. *Pitiſc. ad Suet. Veſp. c. 8. n. 9. §. 19.* & pluribus *Nonn. in Goltz. Græc. p. 150. Gyll. Topog. Conſtant.* I. 1. Imperio Romano adjecit Veſpaſianus Imperator. Suet. Veſp. c. 8. n. 9. *Byzantium in provinciæ formam redegit*. Et regionibus a Veſpaſiano in provincias redactis annumeratur ab Euſeb. a. 2089. Eutrop. VII. 17. & Oroſ. VII. 9. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 99. Pitiſc. l. l.* Herodian. III. 6. 18. ſcribit *Byzantium*, quia Nigro faverat, à Severo dirutum, & theatro thermiſque & omni cultu atque honore detracto in vici formam redactum. *Panvin. Faſt.* II. *p. 284. Pancirol. l. l.* V. hæc latiùs deſcribentem Xiphilinum LXXIV. p. 846. Poſtea imperii ſede eò translata, in antiquum ſplendorem reſtituta, & nova Roma à Conſtantino eſt appellata, l. 5. C. de oper. publ. l. general. in fine C. de epiſc. & cleric. omnibuſque veteris Romæ privilegiis eſt potita, l. 6. C. de ſacroſ. eccleſ. l. 2. C. de privil. urb. Conſtantin. *Pancirol. ibid. c. 25.* V. infr. in *Conſtantinopolis*.

C.

C Omnino eadem litera eſt, quæ *K*. Unde Suidas *C* vocat κάππα Ρωμαϊκόν. Sic enim voce χλαίνης ſcribit: Καὶ ἐν τοῖς τῶν βουλευτῶν ὑποδήμασιν ὑποσημαίνονται τὸ Ρωμαϊκὸν κάππα. Ait Kappa Romanum in Senatorum calceis apponi ſolere. Ubi planè intelligit lunulam, cujus figura eſt non *K*, ſed *C*. Voſſ. Gramm. I. 17. V. infr. in *K*.

C litera, quam ideò odio habebant, ut teſtatur Cicer. pro Sext. Roſc. c. 20. dum inquit: *Sed ſi ego hoc bene novi, literam illam, cui vos uſque eo inimici eſtis, ut eas etiam omnes oderitis, ita vehementer ad caput affigent, ut poſtea neminem alium, niſi fortunas veſtras, accuſare poſſitis*. Et ad ipſum Scholiaſtes: *Quotieſcunque aliquem damnabant judices, literam* K. (illa verò eſt eadem quæ *C*. V. ſupr.) *faciebant. Hoc ergo dicit Cicero, ſi aliquem ſine ſuſpicione accuſaveritis, vobis crura frangantur, etiam K ſic edidiſtis, ut etiam per ipſam fugiatis Kalendas, propterea quòd Kalendæ per K. ſcribuntur*: Et quam eadem de cauſa, ut idem teſtatur pro Mil. c. 6. *triſtem* vocabant: utebantur judices in judiciis, & ſententiis dicendis, dum reum, de peccato, de quo accuſabatur, ſi cauſa ipſis mala videbatur, condemnabant. Tabulas enim literam *C*. condemnationis notam inſculptam habentes, in ciſtam conjiciebant, ſive ſitellam, de qua infr. in *Situla*. Briſſon. de Formul. V. p. 480. Pollet. For. Roman. IV. 15. v. 8. Hugo de prim. ſcrib. orig. c. 22. Manut. de Leg. Roman. c. 2. Alex. Gen. Dier. III. 5. & ad illum Tiraquellus. Pier. Hierogl. XVII. 23. Sigon. de Jud. II. 22. Bud. in Pand. p. 32. H. 33. G. Donat. Dilucid. in Liv. c. 45. Sardus de Mor. ac rit. gent. II. 22. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 586. D. Moreſtell. de diverſ. dier. dial. 12. Schil. Nom. Philol. p. 117. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 7. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. VI. 8. Nicol. de Sigl. vet. c. II. §. 2. Blond. Triumph. Rom. IV. p. 105. D.

C litera dies comitiales notabat apud antiquos, ut eſt videre in faſtis antiquorum. *Gyrald. de Ann. & Menſ. Tom. II. p. 805. E. Edit. Lugdun.*

C litera, quæ tertia eſt in alphabeto, numerus centenarius, ut nunc, ſic olim notabatur. Diomed. II. 5. *C. nota eſt numeri, cum centum ſignificat*. Bud. de Aſſe III. p. 246.

C. Litera in veteribus monumentis Cajum denotabat, ea inverſa hac figura Ɔ Cajam denotabat. *Alex. Gen. Dier. V. 4. Sigon. de Nom. Roman. c. 3. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 587. D.* V. & infr. in *K*. Quia tam Cajas vocitatas eſſe, quàm Cajos, ex nuptialibus ſacris apparet. *Tiraquell. ad Alexandrum*. V. infr. in *Nuptiæ*.

Ɔ inverſum fuit nota ſicilici apud antiquos, prout ſicilicus eſt quarta pars unciæ. Voluſ. Mæcian. in diſtribut. aſſis: *Dividitur uncia in quatuor ſicilicos, id eſt, quatuor quartas: nota ſicilici* Ɔ. Vel prout ſicilicus eſt quadrageſima octava pars jugeri, quæ conſtabat pedibus ſexcentis, ut obſervat Colum. V. 1. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman.* XI. *p. 587. E.*

C in P mutandi mos fuit perpetuus librariorum. Ita *pataſpharum* pro *cataſpharum*, puto fuiſſe ſcriptum in verbis Icti l. 16. ff. de public. & vectig. ubi hodie legitur *folium pentaſpharum*. Sic *pithepus*, & *cercopithepus* in antiquo libro notarum Tironis, ac Senecæ ſcriptum eſt. *Salmaſ. Exerc. Plin. p. 755. b. C. p. 913. a. G.*

CC. cum linea ſupraducta millia notat. Plin. VI. 22. *Appoſitum oppido Paleſimunde, omnium ibi clariſſimo ac regia CC plebis*. Dicit in eo oppido ducenta millia plebis urbanæ fuiſſe. *Salmaſ. Exerc. Plin. p. 786. b. D.*

C pro E ſæpiùs mutationibus invicem alternat. Apud Capitolin. Pertin. c. 9. in ſcriptis codicibus in verſu Luciliano allato conſtanter ſcribitur *crarius mergus*, aut *grarius*. Non dubitamus ita vitio eſſe ſcriptum pro *erarius*. Ita ſuperiùs in Caſſio *Clementis* habuerunt libri pro *Elementis*. Salmaſ. in Capitol. Pertin. c. 9.

C pro G antiqui frequenter ponebant. In nummis *Oculnius* pro *Ogulnius* ſcriptum eſt. Confirmat hoc antiquiſſima C Duilii roſtratæ columnæ inſcriptio: in qua *leciones, maciſtratus, Cartacinenſis, pucnando, ceſſit*, eſt pro legiones, magiſtratus, Cartaginenſis, pugnando, geſſit. *Urſin. de Famil. Roman. in Ogulnia gens*. Diomed. II. p. 413. G. *Nova eſt conſonans, in cujus locum C. ſolebat poni, hodieque cum Gajum notamus Cæſarem, ſcribimus C. Cæſarem*. Quintil. Inſt. Orat. I. 7. ait *quædam aliter ſcribi, aliter nuntiari. Nam Gajus*, inquit, *C. litera notatur*. Terentianus Maurus:

Vel priores G Latini nondum ab apice finxerant,
Cajus prænomen proinde C. notatur, G. ſonat.

Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. IV. c. 5. Spanhem. De uſu Numiſm. Diſſert. II. p. 55. Urſin. Fam. Rom. in Ogulnia. Pigh. Annal. Rom. II. p. 22. Antiquiſſimi enim ignorabant figuram Ᵹ G. Ejus verò vim & ſonum per literam *C* efferebant, quæ poteſtate, ordine & forma quoque Græco Γ reſpondebat, unde & *gamma vice prius functam* ait Auſonius in Eidylliis de literis. II. 21. Voluit idem Feſtus. *Prodigia*, inquit, *quod prædicunt futura, permutatione G. litera, nam quæ nunc C. appellatur, ab antiquis G. vocabatur*. Senſus eſt: Prodigia à prædicendo, vel prodicendo denominata eſſe, facta permutatione G literæ in locum *C* qua uſi ſint antiqui, qui non habentes figuram literæ *G*, ejus *G* tamen ſono extulerint & vocaverint eam literam, quæ nunc vulgo *C* appellatur & pronuntiatur ut Græcum *K*, ſeu, ut idem ait in Voc. Orcus, *per C literam formam nihilominus G uſurparint*, id eſt pronuntiarint. Ipſam *G* literam Romani *ſero acceperunt à Sp. Car-*

vilio domum inventam, quum jam *C* literæ ſonus à τῷ γάμμα ad τὸ κάππα deſciſcere cœpiſſet. Plutarch. Quæſt. Rom. 54. Intelligenda hæc de figura literæ *G*, nam ſonum ejus, ſeu τοῦ γάμμα antiquitus ſub figura literæ *C* habuerunt. *Perizon. Animadv. Hiſtor. c. 7.*

C & Q literarum affinitas eſt nota etiam iis, quibus hoc tantum, alteram alteri juvandæ repertam, & ſæpè mutuas operas præbere: *cocus, coquus: cotidie, quotidie: cas, quas: coque, quoque* in pervulgato Ciceronis joco: *com, quom*, & nota ad id Grammaticorum nemini ignota: *cointus, quintus* in marmoribus: *cuando, quando* in libello Velii, *coippe quippe* in Pandectis Florentinis. *Palme. Spicil.* VIII. *Turneb. Adv.* XXX. 28. *Reineſ. Inſcr. Claſſ.* V. *n.* 14. *Voſſ. de Art. Gramm.* I. 18. *Gueber. de Jur. man.* II. 15.

C & S literæ affines ſæpè mutatæ obſervantur in ſaxis. Hinc *Caulli* pro Saulli; *Cocera* pro Sotera; *Aſte* pro Acte. *Reineſ. Inſcr. Claſſ.* VI. *n.* 112. I. *n.* 47, 75. 81, *Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 382. *a. c.* 925. 6. *E.*

C & T ſæpè in veteribus libris permutantur. Capitolin. in Maximin. c. II. *Ticum* appellat, ubi non dubitamus, quin ſit reponendum *Titum*, Et apud Trebell. Poll. trigint. tyran. c. 32. libri præferunt *acrocolicam ſtatuam*, quæ *acrocolita ſtatua* eſt, *Salmaſ. in Capitol. Maximin.* & *Trebell. Poll. trig. tyr. l. l. Tertull. de Pall. p.* 166. *Exerc. Plinian. p.* 756, *b. E*, 757. *b. C. Boxhorn. in Plutarch. Quaſt. Roman.* 12. *Reineſ. Inſcr. Claſſ.* I. *n.* 10. *Braun. de Veſtit. Sacerd. Hebraic.* I. 15. *Bochart. Hieroz.* II. 55. *Malvaſ. Marm. Felſin. Sect.* VIII. *c.* II.

CAB.

CABIRI ex *Cabera* Protei filia Vulcano geniti dicuntur, Heſychius: Κάβειροι λέγονται εἶναι Ἡφαίστου παῖδες. Hi ignis uſum, ferrique fabricam homines docuiſſe traduntur. Diodor. v. p. 250. Ideo *Cabirus* in nummo malleum gerit. *Cabiri* verò, quia inſignium generi humano commodorum auctores habebantur, immortalibus ac divinis honoribus remunerati ſunt, ideo variis in locis colebantur. Illos Phœnices maximè coluiſſe auctor eſt Sanchoniathon apud Euſeb. Præp. I. *Vaillant. Numiſm.* II. *p.* 155. Fuerunt etiam Dii Samothracum. Numero fuerunt quatuor. Scholiaſtes Apollon. Rhodi: *Quatuor ſunt, Axierus, Axiocerſa, Axiocerſus. Axierus quidem eſt Ceres; Axiocerſa Perſephone; Axiocerſus Dis pater. Additus quartus Caſmilus, id eſt, adminiſter, qui eſt Mercurius*. Illorum myſteria valdè fuerunt recondita. Hoc verò ut maxima admiratione digniſſimum notant auctores, quòd qui illis initiati forent, eos adverſus maris tempeſtates, aliaque pericula tutos eſſe cenſerent. Cujus hæreſis nota erat faſcia purpurea, qua ventrem religabant. Inſcriptio Venetiis in æde Epiſcopi Torcellani.

ΓΑΙΟΣ. ΓΑΙΟΥ
ΑΧΑΡΝΕΥΣ. ΙΕ
ΡΕΥΣ. ΓΕΝΟΜΕ
ΝΟΣ. ΘΕΩΝ ΜΕ
ΓΑΛΩΝ. ΔΙΟΣ
ΚΟΡΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ.

id eſt, *Cajus Caji Acharnenſis ſacerdos factus Deorum magnorum, Dioſcurorum Cabirorum*. Ubi *Cabiros* Caſtorem & Pollucem eſſe ſignificatur. *Argol.* & *Pinell. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 2. *Gyrald. Synt. Deor.* I. *p.* 22. *Rhodig. Ant. Lect.* XVI. 20. *Voſſ. de Idolol.* II. 53. *Aleand. Tab. Hel. Explic. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* V. *p.* 760. *A.* 761. *A. Lomej. de Luſtrat. c.* 4. *Hoſpin. de Orig. Feſt. Ethnic. p.* 247. *Hartung. Dec.* II. 6. §. 6. *Calcagn. Deſcript. Silent. p.* 494. *Lampe de Cymbal. Vet.* II. 15. *Kipping. Antiq. Rom.* I. 3. §. 8.

CABUS, κάβος, eſt menſura frumentaria. Pollux VI. 8. *Cabus frumenti menſura eſt*, Heſychius. *Cabus frumenti menſura, & cadus vini*. Bochart. Hieroz. II. 3. 7. Rhodig. Ant. Lect. XVI. 20. Sexta pars eſt ſati, quatuor login comprehendens, nam quater ſex ſunt viginti quatuor; Log autem eſt pars ſati vigeſima quarta. Eſt ergo *cabus* decima pars ephi. Nam quater octodecim ſunt duo & ſeptuaginta. Continet autem trientem menſuræ hin, qui æquat quinque ſemiſextariolos, ſex uncias, drachmas tres. Hinc manifeſtè ſequitur, quòd quarta pars *cabi*, de qua 4. Reg. c. 6. n. 25. verè ſextarius Atticus cenſeri debeat. Sic ergo loquitur: *Facta eſt magna fames in Samaria, & tamdiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris columbarum quinque argenteis.* Quum itaque argenteus quatuordecim ſolidorum conſtituatur, dicendum *cabi* quadrantem, ſeu ſextarium veniſſe ſeptuaginta ſolidis, *cabum* verò integrum libris Turonenſibus quatuordecim noſtro ære fuiſſe exiſtimatum. *Cenal. de Pond. & Menſ. rat. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 1466. *F.*

CAC.

CACA Dea culta fuit Romæ, quæ *Caci* ſoror fuit, quæ de furto boum Herculi fecit indicium. Lactant. I. 20. *Colitur & Caca, quæ Herculi fecit indicium: divinitatem conſecuta, quia prodidit fratrem.* Serv. Æneid. VIII. 190. *Hunc ſoror ſua ejuſdem nominis prodidit. Unde etiam ſacellum meruit, in quo ei pervigili igne ſicut Veſtæ ſacrificabatur.* Gyrald. Synt. Deor. I. p. 40. C. Lipen. Stren. Hiſt. c. I. §. 9. Stuck. de Sacrif. p. 35.

CACABARE, κακκαβίζειν, eſt vox perdicum, quæ κακκάβαι dicuntur teſte Heſychio. Athen. IX. p. 390. A. quoque auctor eſt, τοὺς πέρδικας à quibuſdam dici κακκάβας, ab Alcmano κακκαβίδας. Aucto. Philom. n. 19.

Cacabat hinc perdix, hinc gratitat improbus anſer.

Ratio, cur voci ejus à *cacando* nomen fecerint antiqui, ea eſt, quòd vox hujus avis *cacantium*, & crepitum ventris emittentium referat ſonum. *Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Venat. c.* 20. *Rhodig. Ant. Lect.* XXIX. 26. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 106. *a. D.*

CACABUS, κακκάβη Ariſtoph. ἐν Σκηνάις & Antiphan. in φιλοθηβαίῳ, apud Athen. IV. 169. C. in Græcis & Latinis commune eſt nomen. Hoc Romani à Græcis acceperunt, licèt dubitet Iſidor. XX. Vas erat æneum, aut teſtaceum ad coquendum, Papias Maguſet Gloſſario: *Cacabus & cacuma à ſono fervoris dicuntur à Græcis. Habent & Latini, incertum à quibus mutuati*. Varr. de Ling. Lat. IV. 27. *Vas, ubi cibum coquebant, cacabum appellarunt.* Paull. leg. 18. Dig. de Inſtr. & Inſtrum. legat. *Cacabos & patinas in inſtrumento fundi eſſe dicimus: quia ſine his pulmentarium coqui non poteſt. Nec multum refert inter cacabos & aenum, quod ſupra focum pendet: hic aqua ad potandum calefit: in illis pulmentarium coquitur.* Petron. c. 37.

Nequitia nidum in cacabo fecit tuo.

Qui poeticè dicit in cacabo nidulatas ciconias, quæ tanta copia menſis inferebantur. *Barth. Adv.* LIV. 22. *Voſſ. Lex. Etym.* Vaſa coquinaria ex argento Calvi oratoris tempore cœperunt fieri. Plin. XXXIII. II. Inter iſta & *cacabi*. Ulpianus leg. 19. de aur. arg. . . . tractans de legato argento eſcario: *Si cacabos*, inquit, *argenteos habebat, vel miliarium argenteum, vel ſartaginem, vel aliud vas ad coquendum, dubitari poterit an eſcario contineatur*. Antoninus Heliogabalus primus *cacabos* argenteos habuit. Lampr. c. 19. Erat & vas piſtorum: nam inde dicti panes *cacabaci*, qui ſaporem malum ex aqua in *cacabo* calefacta retinerent. Zeno Veronenſis in ſexto ſermone ad neophytos poſt baptiſmum: *Non illos panes aura corrupit, non fumus amaros infecit, non frigus eliſit quod plus eſt, ſine fermento levati ſunt: certe cacabaci non ſunt*. Caſaub. in Lampridium. Auleng. de Conviv. IV. 9. & 18. Salmuth. in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 543. In *cacabis* cineres mortuorum apud Romanos condebantur. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 848. *a. A.*

CACULA *ſervus militis*. *Plaut. Trin.* III. 2. 95. *Video caculam militarem. Fuſtibus clavisque ligneis ad tutelam dominorum armari ſoliti ſunt*. Feſtus. Gloſſarium: *Cacula*, δοῦλος ϛρατιώτου, *Scalig. ad Feſtum*. Feſtus confundit *caculam* cum calone. Dicti potiùs *cacola* militares ii, qui militibus ſerviebant, neque dato nomine merebant, quia κακοὶ, id eſt, imbelles. Heſychius: Κάκκαλοι, κακοὶ,

ϛρατ-

[illegible]. Scalig. Exerc. 300. 3. de Cauſ. Ling. Lat. c. 22. Voſſ. Lex. Etymol.

CACUS, Vulcani filius, inſignis fuit latro. Boves Herculis apud Euandrum hoſpitantis cauda averſas in antrum traxit, quarum mugitu audito Hercules furtum cognovit, & in antrum deſcendens, *Cacum* occidit. Dionyſ. Halicarn. 1. p. 31. . . . . Liv. 1. 7. Virg. Æneid. VIII. 193. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. p. 356. *C. Moreſtell. de Menſib. Dial.* VII. Ejus ſpeluncam V. infr. in *Spelunca*. Scalas V. infr. in *Scala*.

CAD.

CADAVER dicitur propriè defuncti corpus, Græci νεκρὸν vocaverunt. *Gyrald. de Sepel. rit. c.* 8. *Cadendi* verbum priſca ratione obire, interire ſignificat. Et illa uſus eſt de ſorore Pſyches Apul. Met. v. p. 166. *Nec ſecius & ipſa fallacie germanitatis inducta, & in ſororis ſceleratas nuptias æmula, feſtinavit ad ſcopulum, itaque conſimile mortis exitium cecidit.* Et ita plurimis locis veterum ſcriptorum ſupereſt. Tam autem olim frequenti uſu fuit, ut inde potiſſimum corpus morte obita *cadaver* ſit appellatum. *Barth. Adv.* VII. 19. Unde & corruere & collabi pro mori uſurpata invenientur. Q. Serenus:

Sylla quoque infelix tali languore peresus
Corruit.

Barth. Adv. LIV. 26. Corpus enim, ubi ſemel ſine anima eſt, fit *cadaver*. Scalig. Poet. III. 9. Ubi homo animam efflaſſet, apud Græcos pariter & Romanos mortui oculos claudebant. V. infr. in *Oculus*. Membra, ſi fortè ultimis convulſionibus contorta fuiſſent, extendebantur. Apud Euripidem in Hippolyto, deſcripta morte Phædræ, ſic colloquuntur nuntius & chorus n. 780.

NUN. *Rectam collocate, extendentes miſerum cadaver.*
Acerbum eſt hoc miniſterium dominis meis.
CHO. *Periit infelix mulier ut audio,*
Jam enim ut cadaver eam extendunt.

Quin & moribundus Hippolytus Theſeum ſic alloquitur n. 1445.

Accipe pater, & rectum collocato corpus.

Albinov. de Mort. Druſi n. 138.

Effingoque manus, oraque ad ora fero.

Goral. in Albinovanum. *Calida* aqua lavabant. V. ſupr. in *Abluebant*. Sive eſſet terræ mandandum, ſive igni comburendum, ante exequias & collocationem ungebant. Plin. Epiſt. v. 16. *Audivi, Fundanum ipſum præcipientem, quod in veſtes, margaritas, gemmas fuerat erogaturus, hoc in lavacra & unguenta & odores impenderetur.* Hiſt. Nat. XIII. 1. *Poſtea voluptas ejus*, unguenti, *à noſtris quoque inter laudatiſſima, atque etiam honeſtiſſima vita bona admiſſa eſt: honoſque iis & ad defunctos pertinere cœpit.* Apul. Apol. p. 460. *Etſi thus, & caſiam, & myrrham, ceteroſque id genus odores funeri tantum emptos arbitreris.* Cauſa unctionis erat, ut fœtor à mortuo arceretur. Lucian. de Luct. p. 302. *Optimis unguentis uncto corpore, quod fœtore vincitur.* Kirchman. de Fun. 1. 7. Guther. de Jur. man. 1. 14. Moreſtell. Pomp. ſer. 1. 12. Aring. Rom. Subterr. 1. 23. Ferret. Muſ. Lapid. 1. Memor. 34. Mag. Miſc. III. 10. Muret. Var. Lect. III. 19. Ouzel. in Minuc. Felic. p. 108. Caſal. de Ritib. prophan. Roman. c. 26. Ferrar. Elect. II. 22. Quenſted. de Sepult. vet. c. 5. Kipping. Antiq. Roman. IV. 6. 2. Hic mos eſt antiquiſſimus, & videtur ab Ægyptiis originem traxiſſe. Ex horum ritu legitur Gen. c. 50. n. 2. Joſephum pollinctoribus ſuis præcepiſſe, ut patrem Jacobum vita functum aromatibus condirent. Et ipſe Joſephus ſimili ritu ab Ægyptiis conditus legitur Gen. c. 50. n. 26. Quomodo Ægyptii *cadavera* condierint, multis referunt Herodot. II. p. 135. & Diodor. II. 5. Sed horum loca hic tranſcribere longum foret. *Kirchman. ibid. c. 8. Ouzel. ibid. p. 107. Caſal. de Urb. ac imp. Rom. ſplend. part. 2. c. 21. & de Prophan. Ritib. Roman. c. 26. Ferrar. Quenſted. & Kipping. l. l.* Ungebant verò illud feminæ. Docent hoc antiquiſſimus Ennius in Annalibus:

Tarquinii corpus bona femina lavit, & unxit.

& Horat. Epod. XVII. 11.

Unxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem.

Column. in Ennium. Muret. Var. Lect. III. 19. Veſtibus induebant. Ennius Creſiph. apud Macrob. VI. 2.

—— neque cruenta
Conveſtire mihi corpora licuit.

Græculi quidem, exiſtimantes mortuos in inferis rigere abſque veſtibus, & frigore confici. Lucian. l. l. *Splendidè veſtientes, ne algeant per viam, neque nudi conſpiciantur à Cerbero.* Romani, ut ex ſequentibus patebit, aliovorſum reſpicientes. Horum communis per totam adeo Italiam amictus erat toga. Juven. Sat. III. 171.

Pars magna Italiæ, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit niſi mortuus.

Mart. IX. 58.

Et pallent toga mortui tribulis.

Apul. Flor. p. 765. *Nam illic quoque viderat togam parari, & voto, & funeri.* Fuit illa varia pro conditione eorum, quibus funus fiebat. In vulgo civium, & tacito funere vulgatis, quæ alba. Artemid. II. 3. *Propterea quod mortui in albis efferantur.* Etiam Græci. Homer. Iliad. Σ. 353.

Texerunt autem deſuper veſte alba:

Pauperes tamen, & tenuioris fortunæ homines non videntur elati in albis. Artemid. l. l. *Novi ego multos, & pauperes, & ſervos, vinctos ægrotantes, qui etiam cum viderentur nigra ſibi habere veſtimenta, mortui ſunt. Veroſimile enim erat, hos non in albis propter inopiam efferendos eſſe.* Sed hi vilibus pannis involvebantur. Euſeb. in Chron. *Caſſius Severus ſumma inopia moritur, vix panno verenda contectus.* Alias in honeſtiſſima veſte efferebantur. Val. Max. IV. 5. *Fratrem germanum prope caſtra tranſtulit, & pretioſa veſte opertum rogo impoſuit.* Suet. Ner. c. 50. n. 1. *Funeratus eſt ſtragulis albis auro intextis, quibus uſus fuerat Kalendis Januariis.* In magiſtratibus toga prætexta, in cenſoribus purpurea tota, in triumphalibus auro texta. Poly. VI. 51. *Hæ ſimulacra togas aſſumunt; ſi vir conſularis, aut prætorius quis fuerit, prætexeas: ſi cenſorius, purpureas: ſi triumphalis, aut ſimili quo alio honore functus, auro radiantes.* Liv. XXXIV. 7. V. illum infr. in *Purpura*. Lipſ. Elect. 1. 6. Kirchman. ibid. c. 10. Aring. ibid. c. 25. Moreſtell. ibid. c. 16. Meurſ. de Funer. c. 1. Ræward. Conject. 1. 14. Feith Antiq. Homer. 1. 13. Claſen. Theol. gentil. 1. 10. 19. Nicol. de Sepulcr. II. 13. 6. Colv. & Florid. in Apulejum. Ea ferè, quam ſibi in vita parari curaverant, ut in illa mortui efferrentur. Virg. Æneid. IX. 488.

Veſte tegens, tibi quam noctes feſtina, dieſque,
Urgebam, & tela curas ſolabar aniles.

Hujuſmodi Penelope Laerti texit apud Homer. Odyſſ. II. 97.

Laerti interea funebrem ſedula veſtem
Dum texo, & cœptas percurro pectine telas
Ne ditem ſine veſte ſitum tunc heroa querantur . . .

Luiſin. Parerg. III. 36. Kirchman. l. l. Kipping. Antiq. Roman. II. 6. 3. Cerda in Virgilium. Coronam imponebant. Euripidis Schol. Phœniſſ. nu. 1626. Ἐ[illegible] τοὺς νεκρούς. Plin. XXI. 3. *Quis ergo honos* coronæ? *ut ipſi mortuo parentibuſque ejus dum intus poſitus eſſet, foriſque ferretur, ſine fraude eſſet impoſita.* Cicer. de Leg. II. 24. *Illa jam ſignificatio eſt laudis, ornamenta ad mortuos pertinere, quod coronam virtute partam, & ei qui peperiſſet, & ejus parenti ſine fraude eſſe lex impoſitam jubet.* Tetigit hoc inſtitutum Ariſtophanes Ἐκκλησιαζούσαις. Induxit enim virum uxorem increpantem, quòd eum noctu in lectulo dormientem reliquiſſet tanquam cadaver, p. 739. n. 18. Addidit enim nihil deſiderari potuiſſe, ut plenam ſpeciem ejus

rei redderet, niſi *quod coronam capiti ipſius non impoſuerat, neque lecythum prope collocarat*. Victor, Var. Lect. II. 7. Kirchmann. ibid. c. 11. Schott. Nod. Ciceron. III. 11. Moreſtel. ibid. c. 17. Paſchal. de Coron. IV. 5. Elmenhorſt. & Ouzel. ad Minuc. Octav. p. 109. 110. Laurent. de Fun. c. 1. Meurſ. l. l. Et quidem honoratioribus Smyrnæi auream. Cicer. pro Flacc. c. 31. *Coſſem recitare pſephiſmata Smyrnæorum, quæ fecerunt in Caſtricium mortuum . . . . . ut imponeretur aurea corona mortuo*. Vocabantur hæ coronæ ἔρωτες. Auctor Etymologici: *Ἔρως, corona ex omnis generis floribus, quæ mortuis imponenda videbatur*. Ratio rei apud Clement. Pædag. II. 8. *Tranquillæ ſecuritatis ſymbolum eſt corona: ideo etiam mortuos coronant*. Sed Suidas in v. μελιτοῦττα auctor eſt, datam fuiſſe, tanquam qui vitæ agonem abſolviſſent: *Placenta dabatur tanquam pro Cerbero, & obolus merces portitori, & corona tanquam iis, qui vita certamen decertaſſent*. Vel etiam ut hac florum ſparſione, ſiquidem ex floribus contextæ eſſent coronæ, teſtarentur, ſibique ante oculos ſiſterent brevitatem hujus tam fluxi ævi, in quo ea, *quæ ſpectatiſſimè florent, celerrimè marceſcunt*, ut utar verbis Plin. XXI. 1. Poeta quoque aliam rationem reddit apud Stobæum in comparatione vitæ & mortis, de qua cap. 120. quæ ſatis ritum hunc coronationis interpretatur. Ait enim, quaſi ad convivia ſic dimitti. *Ritterſh. in Leg. XII. tab. Claſſ. I. c. 10. Meurſ. Moreſtell. Kirchmann. l. l.* Nummum in ore ponebant, quem pro vectura acciperet Charon, Suidas modò laudatus, Lucian. l. l. *Simul familiaris quiſquam mortuus fuerit, in primis obolum ei in os imponunt, quem pro vectura ſit accepturus portitor*. Juven. Sat. III. 265.

> *Jam ſedet in ripa, tetrumque novitius horret*
> *Porthmea, nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum*
> *Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.*

Ubi Schol. *Athenienſes mortuis ſolent in ora immittere, ut apud inferos non tanquam apud inopes errent: unde naulum Charon accipere ſolebat*. Virg. Æneid. VI. 325.

> *Hæc omnis, quam cernis, inops inhumataque turba eſt.*

V. plura infr. in *Charon*. Polentam mulſo conditam, qua Cerberum placari credebant, addebant. Suidas modò laudatus. Apulej. Metam. VI. p. 189. *Vacua non debebis per tenebras illas incedere, ſed offas poleatæ mulſo concretas ambabus geſtare manibus, ac in ipſo ore duas ferre ſtipes*. Geminata hæc omnia, quia Pſychæ eundum & redeundum erat. *Meurſ. ibid. cap. 5. Kipping. Antiq. Roman. IV. 6. 5.* E cubiculo efferebant, & in ædibus collocabant. Gloſſæ: *Collocatio*, ἐκθεσις νεκροῦ. Græci προτίθεσθαι vocant. Plato in Phædone: *Ne in ipſo funere dixeris collocari Socratem*. Et quidem in veſtibulo ad ipſum limen, hoc eſt, ἐν προθύροις: unde & προκείμενοι οἱ θανόντες dicuntur Eurip. Alceſt. n. 141. Suet. Aug. c. 101. n. 2. *Corpus equeſter ordo ſuſcepit, atque in veſtibulo domus collocavit*. Iſidorus in Gloſſis: *Limina portarum, loca mortuorum*. Senec. Epiſt. 12. *Quis eſt iſte decrepitus, & merito ad oſtium admotus? foras enim ſpectat*. Collocabant illud propinqui. Hinc Tiberium perſtringit Dio LVIII. p. 621. C. quod Liviam mortuam ipſe non collocaverat. Et Lyſias de cæde Eratoſthenis ut inſolens notat, quod triginta tyranni conduxerunt lectulum, in eoque illum compoſuerunt. Addebant è ſenioribus familiæ cuſtodem. Virgil. Æneid. XI. 29.

> *—— recipitque ad limina greſſum*
> *Corpus ubi exanimi poſitum Pallantis Acœtes*
> *Servabat ſenior.*

Apul. Metam. II. 55. *Si quis mortuum ſervare vellet, de pretio liceretur*. Id fortean factum, ne injuria defuncto cadaveri fieret ab inimico aut creditore, aut violatore ſepulcri, aut etiam ſagis mulieribus. De creditoribus ſtatim dicetur. In Principum funeribus pueri lectum circumſiſtebant, qui mortuo ventulum facientes muſcas abigebant. Leg. 5. Cod. de Latin. Libert. *Sed & qui in lectulo ſtantes cadaver ventilare videntur*. Xiphil. LXXIV. p. 481. B. *In eo lecto poſita erat ſtatua Pertinacis, quam puer, ita ut ſi dormiret Pertinax, pennis pavonis muſcas abigebat*. Kirchman. & Guther. l. l. Collocabant humi, & in panno lacero. Artemid. I. 14. *Mortui laceris involvuntur pannis, & humi ponuntur*. Val. Max. I. 8. *Acilius Aviola a medicis & à domeſticis mortuus creditus, cum aliquandiu humi jacuiſſet, elatus*. Poſtea in lectis, & iſtis ſublimioribus. Perſ. Sat. III. 103.

> *—— tandemque beatulus alto*
> *Compoſitus lecto, craſſiſque lutatus amomis,*
> *In portam rigidos calces extendit.*

Lucian. ibid. p. 303. *Hic verò decorus ac formoſus & magnificè coronatus ſublimis jacet & excelſus*. Et capite quidem ornatè ſuffulto. Virg. Æneid. XI. 39.

> *Ipſe caput nivei fultum Pallantis, & ora*
> *Ut vidit.*

Ita ut foras ſpectaret, & facie pedibuſque eſſet ad januam verſis. Plin. VII. 8. *Ritu naturæ capite hominem gigni mos eſt, pedibus efferri*. Perſius modò laudatus. In funere Patrocli Homer. Iliad. T. 211.

> *Jacet ad veſtibulum converſus.*

Quo loco Scholiaſtes: *Ita collocantur cadavera, quia mortui in ædes nunquam revertuntur*. Cauſam ritus indicat Pollux VIII. 1. *Et verò collocationes idcirco fiebant, ut cerneretur mortuus, ecqua ei vis allata*. Lipſ. Elect. I. 6. Meurſ. de Fun. c. 6. Kirchman. de Fun. I. 12. Moreſtell. Pomp. Fer. I. 19. & 21. Caſaub. in Perſ. p. 303. 306. Guther. de Jur. Man. I. 19. Laurent. de Fun. c. 1. Ferret. Muſ. Lapid. I. Memor. 26. Feith Antiq. Homer. I. 13. Collocato oculos ſurſus aperiebant. V. infr. in *Oculos*. Si adhuc vegetum, & coloratum, in toro, ſive lecto oſtendebatur: ſin autem, ut in peregre functis, aut diu functis, aut non eſſet, aut decorè proponi non poſſet, tum effigies cerea ejus loco in lecto oſtendebatur. Tacit. Annal. III. 5. 7. *Prapoſitam toro effigiem*. Dio de Auguſto, qui Nolæ objerat, LVI. p. 591. D. *Lectus ex auro & ebore, purpureis, auratiſque ſtragulis: in cujus ima parte cadaver arca incluſum latebat: effigies autem ejus cerea triumphali habitu ſupra apparebat*. Xiphil. de Pertinace LXXIV. p. 841. A. *Eo allatus fuerat lectus . . . . . . in eo poſita erat imago Pertinacis cerea ornatu triumphali*. Lipſ. in Tacitum. Proprio nomine mortuum aliquoties inclamabant. Illo tacente dicebant, conclamatum eſt. Clamor excitabatur, ut vel exeuntem animam retardarent. Prop. IV. 7. 23.

> *At mihi non oculos quiſquam inclamavit euntes,*
> *Unum impetraſſem te revocante diem.*

Ovid. Triſt. III. 3.

> *Nec mandata dabo: nec cum clamore ſupremo*
> *Labentes oculos claudet amica manus.*

Vel in corpore adhuc deliteſcentem expergefacerent. *Serv. Æneid. VI. 218. Plinius in naturali hiſtoria dicit hanc eſſe cauſam, ut mortui per intervalla conclamentur, quod ſolet plerumque vitalis ſpiritus excluſus putari, & homines fallere. Denique refert quendam ſuppoſitum pyræ adhibitis ignibus erectum eſſe, nec potuiſſe liberari. Unde & ſervabantur cadavera octo diebus, & poſt ultimam conclamationem comburebantur*. Plus vice ſimplici conclamatum fuit. Quoties verò id factum ſit, non habeo certò affirmare. *Kirchman. ibid. c. 13. Moreſtell. ibid. c. 9. Ferret. l. l. Aring. Rom. Subterr. I. 22. §. 2. Reineſ. Inſcript. Claſſ. VIII. n. 20. Caſal. de Prof. Roman. Rit. c. 26. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 21. Herald. in Arnob. V. p. 202. Blond. Triumph. Rom. I. 39. A. Hotman. Antiq. Roman. III. 1. p. 392. D. Lipping. Antiq. Rom. ibid. §. 1. Schegk. Præmiſ. 9.* Ter mortuum ſuo nomine compellatum fuiſſe: & inde res illas omnes conclamatas vocari, quarum aut retinendarum aut conſequendarum ſpes nulla reſtat, ſcribunt *Boxhorn. Quæſt. Roman. 42. Moreſtell. l. l. Herald. ad Arnob. l. l.* Serv. Æneid. III. 67. *Eſt autem hoc loco quod dicimus more ſollenni, id eſt, tertio vale. Quidam dicunt eorum mortuorum nomina ter vocari, qui in aliena terra dimittuntur, ut in* VI. 506.

-- &

Digitized by Google

—— & magna manes ter voce vocavi.
Albinov. de Morte Druſi n. 219.

Te clamore, vocant, iterumque iterumque ſupremo.

Gorall. in Albinovanum. Pignoris loco à creditoribus rapiebatur, teſte Luciano de Luctu, donec ſolveretur ab amicis; quod ſi non ſolveretur, maxima mortuum manebat infamia, ac ſepulturæ privatio. De hujuſmodi creditoribus conqueritur Ambroſ. in Tobiam c. 10. *Quoties vidi à fœneratoribus teneri defunctos pro pignore, & negari tumulum dum fœnus expoſcitur? Quibus ego acquieſcens dixi: Tenete reum veſtrum, & ne vobis poſſit elabi, domum ducite, claudite in cubili veſtro carnificibus duriores: quoniam quem vos tenetis, carcer non ſuſcipit, exactor abſolvit.* Moreſtell. ibid. c. 21. Ne tamen reliquiæ debitorum à creditoribus injuria afficerentur, novella eſt Juſtiniani l. 3. §. non perpetuæ ff. de ſepulcro violato. Quod generali antea Severi edicto prohibitum fuit, ne ſcilicet defunctorum corpora detinerentur aut vexarentur. Etenim ſi morte capitale crimen extinguitur, quid injuſtius quàm corpora debitorum mortuorum pignori ſubjicere, cum vivorum ſolùm membra diſtrahi leges XII. olim permiſiſſent? *Guther. de Jur. Man.* I. 15. III. 22. Dicebatur efferri Romanis, ut ἐκφέρεσθαι Græcis. Donat. in Andr. I. I. 90. *Effertur,* Ἐκφέρεται *Græcum eſt, quod vitans* Virg. Georg. IV. 256.

—— tum corpora luce carentum
Exportant tectis, & triſtia funera ducunt.

Efferri dicuntur propriè cadavera mortuorum. Ita enim Cicer. de Orat. II. 55. *Cum caſu in eadem cauſa efferretur anus Julia.* Petron. c. 71. *Hac ergo cum virum extuliſſet.* Eſtque nihil aliud quàm foras ferre. Plaut. Aul. II. 1. 34.

Qua cras veniat, perendie foras feratur ſoror.

Kirchman. de Funer. Roman. II. 1. Claſen. Theol. Gentil. I. 10. §. 24. Guther. de Jur. man. III. 19. Faes ad Gyrald. de var. ſepel. rit. c. 5. Antiquitus tempore nocturno. Serv. Æneid. XI. 143. *De more vetuſto, quia antea per noctem cadavera proferebantur.* Audiamus cauſam. Donat. Andr. I. I. 81. *Etenim noctu efferebantur propter ſacrorum celebrationem diurnam.* Magis plenè Serv. l. l. *Apud Romanos moris fuit, ut noctibus efferrentur ad funalia, quia in religioſa civitate cavebant, ne aut magiſtratibus occurrerent, aut ſacerdotibus, quorum oculos nolebant alieno funere violari.* Hic mos in funeribus indictivis deſiit; manſit in vulgaribus, ac translatitiis. Feſtus. Sed V. illum in *Veſpillones.* Hoc modo Tullius Rex eſt elatus. Dionyſ. IV. p. 243. *Tullii uxor, Tarquinii Regis filia, proſequentibus paucis quibuſdam amicis, noctu ex Urbe ipſum, ut hominis privati & plebeji funus extulit.* Et de acerbis id teſtatur Serv. l. l. *Et magis moris Romani, ut impuberes noctu efferrentur ad faces, ne funere immatura ſobolis domus funeſtaretur.* Conſuetudinis hujus auctorem Demetrium Phalereum facit Cicer. de Legib. II. 26. *Demetrius Phalereus ſumptum minuit non ſolum pœna, ſed etiam tempore, ante lucem enim juſſit efferri.* Kirchman. ibid. c. 2. Claſen. l. l. Moreſtell. Pomp. Feral. II. 1. Laurent. de Funer. l. l. De hora nihil habeo certi affirmare. Si tamen hariolari mihi liceat, crediderim primis diei horis funera duci cœpiſſe. Nam Syllam, cui hora nona ductæ exſequiæ, ut tardiuſculè elatum notat in ejus vita Plutarch. p. 475. D. *Cæterum cum ab aurora dies iſte nubilus fuiſſet, pluviaque exſpectarentur, nona demum hora funus elatum eſt.* Pertinet huc inſcriptio Romana:

L. CÆCILIUS. L. L. SYRUS
NATUS. MENSE. MAJO
HORA. NOCTIS. VI
DIE. MERCURII
VIX. ANN. VI. DIES. XXXIII.
MORTUUS. EST. III. K. JULIAS
HORA. X.
ELATUS. EST. HORA. IIII.

Kirchman. l. l. Octavo poſt efflatam animam die. Serv. Æneid. V. *Apud majores ubi quis fuiſſet extinctus, ad domum ſuam referebatur: unde eſt, Sedibus hunc refer ante ſuis. Et illic erat ſeptem diebus, octavo incendebatur, nono ſepeliebatur.* Meurſ. de Funer. c. 9. Moreſt. ibid. II. 1. Guther. ibid. I. 15. Kipping. Antiq. Roman. IV. 6. 4. Kirchman. l. l. Cauſam hanc affert Servius: *Ne fortean nimium feſtinando ſepulturæ traderetur, qui animam nondum omnino exſpiraſſet.* Quanquam veroſimilior multò hæc mihi videtur, ut funus interea temporis adornari, & quæ ad exſequiarum pompam requirebantur, apparari ritè poſſent. *Kirchman. & Moreſt. l. l.* Aliter tamen faciebant, ſi funus immaturum: quippe hoc, tanquam magis luctuoſum, citiùs *efferebatur,* ut parentum oculis ſubtraheretur. Tacit. Annal. XIII. 17. 3. *Feſtinationem exſequiarum edicto Cæſar defendit, id à majoribus inſtitutum referens, ſubtrahere oculis acerba funera, neque laudationibus, aut pompa detinere.* Meurſ. l. l. aut tacitum, in quo plerumque omnia raptim, & ὀπτεσυρμένως, fiebant. De funere Othonis Suet. c. II. n. 4. *Et celeriter, & parvo cultu funeratus.* Mihi fere ſubit ſuſpicari, vix habitam certi alicujus diei rationem, atque in eodem populo, urbe eadem, non eundem ſemper morem obtinuiſſe. *Kirchman. l. l.* Et quidem ad faces accenſas. V. infr. in *Fax.* Sed acerbiſſimorum funerum ad cereos. V. infr. in *Cereus.* Pedibus ad januam verſis. Plin. VII. 8. Perſ. Sat. III. 104. Senec. Epiſt. 12. V. illos ſupr. *laudatos.* Lipſ. Elect. I. 6. & in Senecam. Caſaub. in Perſium. Meurſ. ibid. c. 6. Kirchman. ibid. I. 12. Moreſt. ibid. I. 18. Claſen. l. l. Nobiliorum, & ditiorum lectica. Ita Dionyſ. IV. p. 270. Lucretiæ cadaver *efferri* facit *in lectica nigris veſtibus inſtructa.* Nep. c. 25. n. 4. Atticum *in lecticula, ut ipſe præſcripſerat, ſine ulla pompa funeris elatum* ſcribit. Pauperiorum, & vilioris fortunæ hominum ſandapila. Fulgent. Placiad. de Priſc. ſerm. *Sandapilam antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum, id eſt, loculum non in quo nobiliorum corpora, ſed in quo plebejorum atque damnatorum corpora portabantur. Sicut Steſimbrotus Thaſius de morte Polycratis Regis Samiorum deſcripſit, dicens: poſteaquam de cruce depoſitus, ſandapila etiam deportatus eſt.* Suet. Domit. c. 17. n. 6. *Cadaver ejus populari ſandapila per veſpillones exportatum.* Kirchman. ibid. II. 9. Turneb. Adv. XXX. 30. Salmaſ. Exercit. Plin. p. 848. a. G. Rævard. de Div. reg. jur. 158. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 18. Meurſ. ibid. c. 20. Moreſt. ibid. II. 8. 2. Kipping. ibid. §. 5. Claſen. l. l. Pitiſc. in Suetonium. Plerumque à proximis hæredibus. Serv. Æneid. VI. 23. *Deferendi feretrum propinquioribus virilis ſexus dabatur munus.* Horat. Sat. II. 5. 86.

--- cadaver
Unctum oleo large nudis humeris tulit heres.

Hinc Q. Metellum Macedonicum *à quatuor filiis illatum rogo, uno prætore, tribus conſularibus, duobus triumphalibus, altero cenſorio,* teſtatur Plin. VII. 44. qui etiam de Eutyche VII. 3. *Inter duas legitur Eutyche à viginti liberis rogo illata Trallibus, enixa triginta partus.* Nonnunquam etiam ſervis, ſed manumiſſis. Unde Perſ. Sat. III. 106.

--- at illum
Heſterni capite induto ſubiere quirites.

Imperatorum, aliorumque præclarè de Republica meritorum à magiſtratibus, & ſenatoribus, vel patriciis. Nam Coriolanum *juvenes bellicis facinoribus clariſſimi extulerunt* teſte Dionyſ. VII. p. 528. C. Julii Cæſaris *lectum pro roſtris in forum magiſtratus, & honore defuncti detulerunt,* ut annotavit Suet. c. 84. n. 5. Auguſti *corpus ad rogum humeris ſenatorum ferendum* conclamaſſe auctor eſt Tacit. Annal. I. 8. 6. Tenuioris verò fortunæ, vel populo inviſos à veſpillonibus. V. infr. in *Veſpillones.* Kirchman. ibid. II. 8. Moreſt. ibid. II. 13. Meurſ. ibid. c. 21. Et quidem humeris, ſi virile eſſet. Suet. Aug. c. 101. n. 7. *Senatorum humeris delatus in campum, crematuſque.* Tacitus modò laudatur. Et III. 2. 2. *Igitur tribunorum, centurionumque humeris cineres Germanici portabantur.* Horatius modò

Digitized by Google

laudatus. Inde ſubire dicebantur, qui illud deferebant, Virg. Æneid. VI. 222.

--- pars ingenti ſubiere feretro.

Appian. de Bell. civ. I. p. 418. *Lecticam in humeros ſublatam robuſti aliquot ſenatores tranſtulerunt in campum Martium.* Meurſ. & Kirchman. l. l. Piſc. in Suetonium. Manibus ſi muliebre eſſet, quippe eſſe ſupra ſe illum ſexum ne mortuum quidem volebant, quem ſciebant ſubmitti ſibi debere. Prop. IV. 12. 13.

Num minus immites habui Cornelia Parcas;
Et ſum quod digitis quinque levatur onus?

Obtinuit hic mos etiam ad tempora uſque Majoriani, & Anthemii Imperatorum. Teſtis Sidonius ejus ævi ſcriptor Epiſt. II. 8. *Tum Libitinam ipſam flentes omnes externi quoque prenſitarent, remorarentur, exoſcularentur, ſacerdotum, propinquorumque manibus excepta, perpetuis ſedibus dormienti ſimilior illata eſt.* Meurſ. l. l. Savar. in Sidonium. Attamen de feretro, & ritu geſtandi manibus muliebre funus Propertium loqui negat; ſed de urna potius, quæ facilè una manu geſtaretur in conditorium, affirmat *Broukh. in Propertium.* Pueros lactentes adhuc efferebant ipſæ matres, ſed feretrum illis erant ſuæ manus, & ferebant ſub uberibus. Stat. Sylv. V. 5. 15.

Si qua ſub uberibus plenis ad funera natos
Ipſa gradu labente tulit, madidumque cecidit
Pectus, & ardentes reſtinguit lacte favillas.

Ovid. Heroid. XV. 115.

Non aliter quam ſi nati pia mater adempti
Portet ad exſtructos corpus inane rogos.

Pauperum, ſervorum, & damnatorum ab hominibus vilibus, & mercede conductis. Juven. Sat. III. 30.

—— maneant, qui nigrum in candida vertunt,
Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad buſta cadaver.

Horat. Sat. I. 8. 8.

Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.

Meurſ. l. l. Per forum. Dionyſ. IV. p. 243. *Exorto ingenti tumultu, & ululatu per totam urbem, ob Tullii mortem, veritus Tarquinius, ne ſi per forum funus duceretur, ut fert Romanorum conſuetudo. . . . .* Apul. Met. II. p. 61. *Ecce jam adultimum defletus, atque conclamatus proceſſerat mortuus, rituque patrio, utpote unus de optimatibus, pompa funeris publici ductabatur per forum.* Kirchman. ibid. II. 18. Caſal. de Proph. Roman. rit. c. 26. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 21. Ante lectum emortualem defuncti imago ferebatur. V. infr. in *Effigies defunctorum.* Ad forum cum ventum eſſet, illa pro roſtris erecta ſtatuebatur. Polyb. VI. 51. *Quoties aliquis vir illuſtris apud illos migravit de vita, is, cum funus effertur, in forum ad roſtra, ut vocant, ſolet efferri, ſtans interdum, ut ſit omnibus conſpicuus,* machinamentis quibuſdam erecta. *Figrel. de Stat. Roman. c. 11. Guther de jur. man. I. 23. Kirchman. & Claſen. l. l.* Etiam paternæ, maternæque gentis, imo quorumlibet magnorum virorum, ac virtute præſtantium. V. inſt. in *Imago.* Nec non inſignia honorum, quos geſſiſſent, ſi magiſtratus fuiſſent. Polyb. VI. 51. *Faſces, & ſecures, & reliqua principatibus conſueta, ſecundum dignitatem cujuſque præcedunt, qua dum in vivis eſſet, in Republica eminuit.* Kirchman. ibid. II. 7. Moreſt. ibid. II. 20. 4. Claſen. l. l. Et hæc omnia cum tubarum, & tibiarum cantu. Quod ne pluribus probem, aſſero Lucanum, qui in apoſtrophe ad Fortunam Pompejum non petere ambitioſas exſequias dicit VIII. 734. nec

Ut reſonent triſti cantu fora.

Et Cicer. pro Milon. c. 22. affirmantem, iram deorum Clodii ſatellitibus iſtam injeciſſe amentiam, *ut ſine cantu, ſine exſequiis, ſine lamentis, ſine laudationibus, ſine funere, oblitus cruore, & luto ambureretur etiam abjectus.* Cum illo verò cadavera extulerunt, ſive *perſuaſi fuerint, quod poſt corpus anima ad originem dulcedinis Muſicæ, id eſt, ad cælum redirent.* Macrob. Somn. Scipion. II. 3. ſive imitati fuerint Tyrrhenum Herculis filium, qui inſtituit, ut, cum ſepelirentur mortui, populus ſono conchæ pertuſæ convocaretur, & cerneret jam non Tyrrheni comites ἀνθρωποφαγεῖν, ut ante, ſed ſepelire. Ita enim Hygin. Fab. 274. *Quod exemplum hodie Romani ſervant: &, cum aliquis deceſſit, tubicines cantant: & amici convocantur, teſtandi gratia, eum neque veneno, neque ferro periiſſe.* Et Tacit. Annal. III. 5. ait in funere Germanici requiſitam à populo næniam. Aculeus ille populi eſt in Tiberium, quo non inſciente Germanicus veneno necatus eſt. Sive ſpectra abigere voluerint: qua fini olim, ſi quis exceſſiſſet, æra, campanaſque pulſatas ex Theocriti Scholiaſte annotavit Hadrianus Junius inſr. in *Campana.* Kirchman. ibid. II. 4. Guther. ibid. c. 22. Caſal. de Prophan. Roman. rit. c. 26. Laurent. Polym. III. Synopſ. 9. Claſen. l. l. Et cum multis odoribus. V. illos inſr. in *Odores.* Maxima ſæpiùs frequentia. Quod etiam ad defuncti memoriam commendandam ipſi tumulo inſcripſerunt. Gruter. p. 665. n. 1.

L. CÆCILIUS. L. L. SYRUS
NATUS. MENSE. MAJO
HORA. NOCTIS. VI
DIE. MERCURII
VIXIT. ANN. VI. DIES XXXIII
MORTUUS. EST. III. KAL. JULIAS
HORA. X.
ELATUS. EST. HORA. IIII
FREQUENTIA. MAXIMA

Guther. ibid. I. 18. Elatum cremabatur. Cremaſſe primus omnium Hercules legitur Argium Licymnii filium mortuum. Narrat ex Androne vetus Homeri interpres ad Iliad. A. his verbis: *Cauſa cremandorum corporum Græcis hæc eſt. Primum ferunt ita ſepultum Argium Licymnii filium ab Hercule ex neceſſitate. Hercules enim adducto ad Ilium exercitu, Laomedonte ipſi fidem non ſervante, neque dante equos promiſſos ob liberatam a ceto filiam ejus Heſionem, poſcebat etiam Argium. Sed Licymnius Argii pater metuens, quia etiam filium majorem eorum, quem cum Hercule Lacedæmonem miſerat, amiſiſſet, cum non daret, Hercules juravit ſe reducturum ipſum. Cum verò fatalis interim hora Argium opprimeret, Hercules ignarus, quo pacto jusjurandum præſtaret, cremavit ipſum.* Magi id impium cenſebant, Laertius Proœmio, ubi de ipſis loquitur: *De juſtitia verba facere, iniquumque arbitrari, atque impium igni ſepeliri.* Apud Romanos verò non omnes cremavere, nam ſervatus à multis adhuc familiis mos priſcus: adeoque in gente Cornelia ante Syllam crematus nemo fuit. Plin. VII. 54. *Ipſum cremare apud Romanos non fuit veteris inſtituti: terra condebantur. At poſtquam longinquis bellis obrutos erui cognovere, tunc inſtitutum. Et tamen multæ familiæ priſcos ſervavere ritus: ſicut in Cornelia nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus, idque voluiſſe, veritus talionem, eruto C. Marii cadavere.* Cicer. de Legib. II. 22. *Gentem Corneliam uſque ad memoriam noſtram hac ſepultura ſcimus eſſe uſam. C. Marii ſitas reliquias apud Anienem diſſipari juſſit Sylla victor, acerbiore odio incitatus: quod haud ſcio an timens ſuo corpori poſſe accidere, primus e patriciis Corneliis igni voluit cremari.* Meurſ. de Funer. c. 10. Kirchman. de Funer. Roman. I. I. & 2. Manut. de Leg. Roman. c. 16. Guther. de Jur. man. c. 25. Moreſtell. Pomp. Feral. X. 3. Bellon. de Antiq. oper. præſt. I. 16. Ferrar. II. 21. Elect. 21. A Feith. Antiq. Home. I. 14. Nequeo ſatis mirari Plinium, qui *cremari* affirmat *non eſſe veteris inſtituti.* Atqui, ut prætereàm Virgilium, qui *cremandorum* cadaverum ritus in Italia etiam ante Urbis conditum meminit Æneid. VI. 212-235. & Ovidium, qui ſub ipſo naſcentis Reipublicæ exordio Remum hoc modo ſepultum tradit Faſt. IV. 853. Sed ut hos mittam, quibus forſan per anticipationem iſta eſt dicta, poſſet quis objicere:

Digitized by Google

re: ille ipſe Plinius ſuo ſe jugulat gladio, dum xiii. 12. *rogum vino aſpergi* à Numa Rege vetitum ſcribit. Sed & Numam teſtamento caviſſe, ne corpus ſuum poſt mortem combureretur, auctor eſt Plutarch. p. 74. C. Hujus rei cauſam Numa non habuiſſet, niſi jam tum uterque ritus & terra obruendi, & igne *cremandi* Romæ obtinuiſſet. Et, ut exempla alia deeſſent, quorum tamen inopia nobis non eſt, ex interdicto legis xii. tabularum, de non ſepeliendis, neve urendis in Urbe mortuis quod dicemus, clarum eſt. Antiquiſſima igitur *crematio*, quidem adeo frequens, ut ferè ſola quaſi regnum obtinuerit: unde de Poppæa Tacit. Annal. xvi. 6. 3. *Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos.* Laert. ix. 84. *Ægyptii condientes ſepeliunt corpora, Romani verò incendentes.* Kirchman. ibid. c. 1. Aring. Rom. Subterr. v. i. 2. Blond. Triumph. Rom. ii. p. 39. D. Cur cadavera *cremaverint*, docet Serv. Æneid. xi. 186. *Heraclitus qui omnia vult ex igne conſtare, dicit debere corpora in ignem reſolvi.* Heracliti etiam dogma multi ex poſtgenitis amplexi ſunt, exiſtimantes animam non niſi hoc modo à corporis ſordibus purgari, & ad ſuam naturam reverti poſſe. Serv. Æneid. iii. 68. *Romani contra faciebant comburentes cadavera, ut ſtatim anima in generalitatem, id eſt, in ſuam rediret naturam.* Huc reſpexit Ovid. Triſt. i. 4. 10.

Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo. . . .

Sil. Ital. x. 577.

Hac Lybys: atque recens crepitantibus undique flammis
Æthereas anima exſultans evaſit in auras.

Kirchman. ibid. i. 1. Ferrar. & Bellon. l. l. *Cremandi* conſuetudo uſque ad Antoninorum tempora duravit: rurſus terra condi cœptum eſt. *Manut. Moreſtell. & Aring. l. l. Caſal. de Proph. Roman. rit. c. 26. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 21.* Sed hi falluntur. Ecce de Abaſcanto ſub imperio Domitiani Stat. Sylv. v. i. 225.

Hic te Sidonio velatam molliter oſtro
Eximius conjux (nec enim fumantia buſta
Clamoremque rogi potuit perferre) beato
Compoſuit, Priſcilla, thoro.

Quintil. Declam. x. *Oderat ignes, oderat rogos: reponi corpus, & ſervari membra cupiebat.* Et Græci quoque ipſi deſierunt, integra deinde corpora terræ mandantes. *Meurſ. l. l.* Macrob. Sat. vii. 7. quidem diſertè ſcribit, morem illum ſuo tempore planè exoleviſſe: *Deinde licet urendi corpora defunctorum uſus noſtro ſeculo nullus ſit.* Vixit ille ſub Theodoſio juniore. Cum verò hac de re nihil, quod ſciam, ab antiquis ſcriptoribus literarum monumentis conſignatum ſit, ἀναμφιβόλως ita exiſtimamus, politiam religionis Chriſtianæ ritum hunc gentilem paullatim ſuſtuliſſe, ſtrenuè laborantibus in eo ſanctis Patribus, ut ex Tertulliani ſcriptis paſſim videre eſt. Quod cum paganus illis vitio verteret his verbis: *Indeque videlicet exſecrantur rogos, & damnant ignium ſepulturam.* Sic reſponſum huic criminationi ab Octavio apud Minuc. Felic. p. 327. *Nec, ut creditis, ullum damnum ſepulturæ timemus: ſed & veterem & meliorem conſuetudinem humandi frequentamus.* Kirchman. ibid. i. 2. Ferrar. l. l. Cuper. in Lactant. de mort. perſecut. c. 39. Sunt, & inter hos Mag. Miſc. iii. 11. à Lapid. in 1. Sam. p. 359. Danhavver. in Hodoſoph. ſacr. p. 1000. Tarnov. ad Amoſ. p. 166. Horn. ad Sulpit. Sever. i. p. 190. Abulenſ. in 1. Reg. c. 31. quæſt. 18. qui combuſtionem *cadaverum* Judæis uſitatam velint probare exemplis ſacris; ſed illos refutant *Nicol. de Sepulcr. Hebræor. ii. 3. 3. Gejer. de Luct. Hebræor. c. 6. Kipping. Antiq. Roman.* ix. 6. 8. Et cum eo veſtes, quas induerant. V. infr. in *Veſtis.* Inferri dicuntur, quæ in locum aliquem ſepulturæ cauſa importantur. *Guther. de Jure man.* iii. 19. Si proprium ſepulcrum non haberent, inferendi jus ab aliis petebant: quod etiam à non planè ſordidis, & iniquis patronis facilè impetrabant. Teſtimonium nobis ſuppeditat epiſtola Ælii Cæſaris Romæ apud Aſtellanum inventa, & in lapide inciſa:

ÆLIUS. CÆSAR
Duobus. lib. Sannari.
Quintilian. ſalutem.

Cum. petieris. a. me. ut. ſi. cui. quid. veſtrum. humanitus. acciderit. is. in. locum. qui. eſt. in fundo Æſchiniano. meo. intrantibus. a. via. parte. leva. a. monumento. teſtaceo. per. longitudin. pedum. clxxv. *latitudin. a. maceria. introrſus. pedum.* xxv. *inferatur. id. jus. concedere. me. hac. epiſtola. notum. vobis. facio. Bene. valere. vos. cupio.* Kirchmann. ibid. iii. 14. Occiſorum in carcere nuda ſolebant projici in vias vicinas. Apud Liv. xxxviii. 59. dicit Scipio Naſica, damnato L. Scipione Aſiatico, fore *ut in carcerem inter fures nocturnos, & latrones vir clariſſimus includatur, & in robore, ac tenebris exſpiret, deinde nudus ante carcerem projiciatur.* Propterea obſcœnæ vocabantur. Albinov. de Morte Druſi n. 279.

Conſiſtam, laſiſque oculis, lentuſque videbo
Strata per obſcœnas corpora nuda vias.

Gorall. in Albinovanum.

CADISCUS, καδίσκος, dicebatur ſitella, ſive urna, in quam immittebantur calculi. Pollux viii. 5. *Καδίσκος μὲν ἔνθεν ἀγγεῖον, ᾧ τὰς ψήφους ἐγκαθίεσαν. Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c. 13. Jun. Animadv.* ii. 5. *Bud. Comment. Ling. Græc. p.* 91. V. infr. in *Camus.*

CADMIA eſt *terra, quæ in æs conjicitur, ut fiat orichalcum.* Feſtus. Plin. xxxiv. 10. *Ipſe lapis, ex quo fit æs, cadmia vocatur, fuſuris neceſſarius, medicinæ inutilis.* Nomen ex eo creditur, quia *Cadmus* Tyrius auri metalla, eorumque fuſuram invenit. *Voſſ. Lex. Etymoll.* Galli *calamine* vocant. Eſt duplex; alia naturalis, alia artificialis. Naturalis rurſus duplex eſt: alia, quæ multum æris, & interdum etiam aliquid argenti continet, quæ per excellentiam metallica dicitur; alia, cui nulla nec æris, nec argenti portio ineſt, quæ arctiori ſignificatione foſſilis appellatur. Artificialis eſt, quæ in fodinis, vel fornacibus producitur. Quæ in fodinis producitur, naſcitur ex exhalatione *cadmia* naturalis, quæ intra lapidum & ſaxorum cavitates colligitur, quando admoto igne operarii ea calefaciunt & vi caloris petras metallorum rumpere conantur, ut Hannibal olim ruper Alpium rupiſſe legitur. Quæ fit in fornacibus, à Georgio Agricola dicta *cadmia fornacum*, naſcitur ex vena æris, vel argenti. *Savot. de Num. Ant.* ii. 13.

CADOMUM Galliæ urbs eſt, hodie *Caen* vulgo dicta. Honorii Imperatoris nummus æreus eſt, in quo Imperator paludatus conſpicitur, dextra labarum, ſiniſtra globum, & ad pedes captivum tenens. Notatur his notis: KAD. P. S. quæ forſitan ſignificant *Kadomi Pecuniam ſignatam.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. xi. p. 791. F.

CADUCA aqua. V. ſupr. in *Aqua.*

Caduca bona. V. ſupr. in *Bona.*

CADUCÆ preces. V. illas infr. in *Preces.*

CADUCUM auſpicium. V. illud ſupr. in *Auſpicium.*

Caducum legatum. V. illud infr. in *Legatum.*

CADUCEATOR *legatus pacem petens.* Cato: *Caduceatori nemo homo noceat.* Feſtus. Gloſſæ: *Caduceator, κῆρυξ ὁ ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστελλόμενος, καὶ τὸ κηρύκειον φέρων.* Amian. xx. 7. *Ita tamen tum ſequeſtrata, caduceatoribus miſſis ex more, clauſos blandius hortabatur, ut vita ſpeique conſulturi obſidium deditione ſolverent opportuna, reſeratiſque portis egreſſi ſupplices, victoris gentium ſemet offerrent.* Per *caduceatores* finiebantur bella, ut per feciales indicebantur. *Rhodig. Ant. Lect.* xxi. 16. *Voſſ. Lex. Etymol. Paſchal. de Legat. c. 4. Vaillant. Numiſm. i. p. 172. La Chauſſe de Deor. Simulacr. Tab.* viii. *Alex. Gen. Dier.* v. 3. *Lotich. in Petron. p.* 209. *Calcagn. de Concord. p.* 410. Inter inimicorum tela incolumis conſiſtere poterat. Cicer. de Orat. i. 46. *Eum quærimus, qui non tam caduceo, quàm nomine oratoris ornatus incolumis poſſit inter hoſtium tela verſari.* Unde Euſtathius *caduceatores* fuiſſe ἀσύλους tradit, quòd nefas eſſet eos à quoquam violari, quia crederentur eſſe θεῖον γένος, id eſt, *divinum genus.* Proinde Ulyſſes in Odyſſea explora-

Digitized by Google

toribus comitem adjecit *caduceatorem*, *διὰ τὸ ἄσυλον*. Juven. Sat. vi. 537.

Magnaque debetur violato pœna caduceo,
Et moviſſe caput viſa eſt argentea ſerpens.

Rabir. de Haſtar. & Auction. Orig. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. p. 31. A. Rhodiginus, La Chauſſe, Paſchalius l. l. Fab. Semeſt. ii. 1. Verum quidem eſt, *caduceatores*, hoc eſt, legatos fuiſſe inviolabiles jure gentium. Sed tamen ex Cicerone nihil illorum colligas, quæ inde Rabirius expiſcatur. Nam hæc ſimplex ejus eſt ſententia, eum ſe quærere, quem non tam legati, quàm oratoris nomen, & fama præſtet in medio hoſtium incolumem, qui propter celebritatem nominis, quòd ſit illuſtris orator, & eloquentiam, ubique tutus ſit, ac ſi in antro Corycio, ut ille ait, degeret. Ineptiſſimè ad *caduceos* hos trahit locum Juvenalis, tanquam legatur *caduceo* contra leges metrorum, cum rectè ſcribatur in editis *cadurco*. Quod longè aliud eſt, ut & *argentea ſerpens*, quæ in Iſidis templo erat, quæ planè nihil ad hoc, de quo loquitur Rabirius, faciunt. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Theſ.* iii. *Præfat.* ** 2. *verſ.*

CADUCEUS, Latina vox, à Græca originem traxit. Græcis eſt *κηρύκειον*, Tarentinis & Syracuſanis *καρύκειον*. Inde Latini dixere *caduceum R* in *D* converſo. Nec obſtat quòd *κηρύκειον* ſcribatur per *η* vulgo. Nam in gloſſis Philoxeni eſt *Caduceum*, *κηρύκειον*. Græci tantùm *caduceos* gerebant, Romani verò herbas quaſdam, quæ ſagmina vocabantur. Marcian. leg. ſanctum de divil. rerum: *Sunt ſagmina quædam herbæ, quas legati populi Romani ferre ſolent, ne quis eos violaret: ſicut legati Græcorum ferunt ea, quæ vocantur cerycia*. Plin. xxix. 3. *Hic complexus anguium, & efferatorum concordia, cauſa videtur eſſe, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum circumdata effigie anguium fecerint*. Scalig. in Feſtum in *Caduceatorum*. Voſſ. Lex. Etymol. *Geſtamen erat legatorum*. Pollux viii. 11. De *caduceo* Hygin. Aſtron. ii. 8. *Ab Apolline virgulam quandam munere accepit Mercurius, quam manu tenens cum proficiſceretur in Arcadiam, & vidiſſet duos dracones, inter ſe conjuncto corpore alium appetere, ut qui dimicare inter ſe viderentur, virgulam inter utrumque projecit: itaque diſceſſerunt: quo facto, eam virgulam pacis cauſa dicit eſſe conſtitutam: nonnulli etiam cum faciunt caduceos, duos dracones implicatos virgula faciunt quod initium Mercurio fuerat pacis*. Rectum quidem lignum *συμβολικῶς* & opertæ orationis rectitudinem ſignificat. ſerpentes verò implicati caſtra caſtris juncta nobis innuunt occultiùs, quibus ſe diſſidentes conciliatura voluntates orationis inſerit virtus. *Rhodig. Ant. Lect.* xxi. 16. *La Chauſſe de Simulacr. Tab.* viii. *Paſchal. de Legat. c.* 4. *Lotich. in Petron. p.* 209. *Gyrald. Deor. Synt.* ix. *p.* 300. *A. Ferret. Muſ. Lapid.* i. *Memor.* 2. *Bud. in Pandect. p.* 52. *C. Thyſ. in Gell.* x. 27. *Jun. Anim.* v. 20. *Licet. de Lucern.* vi. 97. *Malvaſ. Marm. Felſin. Sect.* v. *c.* 13. *Nonn. in Goltz. Jul. Cæſar. Numiſm. p.* 51. *Fæſchius de Numm. Pylæmen. Everget. Theſ. Antiq. Græc. Gronov. Tom.* ix. *p.* 1614. *B. Tomaſ. Cecrop. vot. c.* 6. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 123. *Pitiſc. in Curt.* iii. 1. 6. §. 55.

CADURCUM *quidam dicunt cucullum candidum, propter hyemes & nives comparatum; alii tabernaculum, aut tentorium dixerunt, quibus merces ſuas protegere conſueverunt*. Scholiaſt. Juven. Sat. vii. 221.

Inſtitor hiberna tegetis, niveique cadurci.

Et vi. 537.

Magnaque debetur violato pœna cadurco.

Membrum mulieris intelligitur, cum ſit membri velamen. Vel ut alii, eſt iuſtita, qua lectus intenditur. Unde ait Sulpitia:

Ne me cadurcis deſtituam faſciis
Nudam Caleno concubantem proferat.

Omnes malè. *Cadurcum* eſt veſtis ſtragula, ſive lodix, ſive culcita, ad frigus arcendum, denſa ſcilicet & villoſa, facta ex lino *Cadurcenſi*. Plin. xix. 1. *Nullum eſt candidius linum, lanave ſimilius: ſicuti in culcitis præcipuam gloriam cadurci obtinuit*. Apud Juvenalem pro lecto ſumuntur. Nam cum in ſacris Iſidis per decem dies feminæ ſecubarent, ſi per eos dies mariti matrimonii jus uſurparent, à ſacerdotibus petenda erat concubitus venia, magnaque pœna violato lecto, ſive *cadurco*. *Cadurca faſciæ* non ſunt inſtitæ, quibus lectus intenditur; ſed ſunt faſciæ lineæ, lodices & ſtragula quibus Sulpitia ipſa velabatur. Ne ſcilicet, inquit illa, remotis *cadurcis faſciis*, ſive ſtragulis nudus concubitus appareat. *Ferrar. de Re Veſt.* ii. 1. 12. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 824. *F. Britannicus & Grang. ad Juven.* vi. 537. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CADUS, vas quo vinum conditur. Lucil. xviii.

Millia ducentum frumenti tolle medimnum,
Vini mille cadum.

Virg. Æneid. i. 199.

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes.

Non. xv. 9. In Alpibus ruſtici ligneos *cados* circulis cinctos primi excogitaſſe dicuntur, Eos autem turbinatos fuiſſe inſtar coni, aut ſtrobili, colligitur ex Plin. xxvii. 4. ubi *aloen*, ait, *in turbinibus cadorum ſeri*. Buleng. de Conviv. iv. 16. Stuck. Ant. Conviv. ii. 10.

Cadus Gallicus, quem vulgo *caquum* appellant, triens eſt modii Pariſini, & comprehendit quartarios octo & quadraginta. *Cenal. de Pond. & Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 1470. *C.*

CAE.

CÆCILII *orti ſunt à Cæculo* Vulcani filio, *qui condidit Præneſte. Alii appellatos eos dicunt à Cacade Trojano Æneæ comite*. Feſtus. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 4. *Panvin. de Nom. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* ii. *pag.* 2002. *D. Alex. Gen.* i. 9. *Schott. Obſ.* iii. 17.

CÆCUS dictus eſt ab oculis. Ita Appius Claudius Cæcus appellatus, poſtquam aſpectum oculorum amiſit. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 6. *Strein. & Auguſt. de Gent. & Fam. in Claudia.*

CÆDERE pignora apud Cicer. de Orat. iii. 1. *Pignora non ſunt tibi cædenda, ſi Craſſum vis coercere*, eſt illa ablata concidere & frangere. Hoc enim Conſules conſueverunt. Et inde Antonius ſe diſturbaturum ædes Ciceronis minatur. *Franciſcus Connanus*. Hoc ridiculum eſt. *Cædere* namque veteres pro conſumere dicebant, ut ex illo Lucilii demonſtrat Nonnius iv. 97.

Lana, opus omne perit: ſqualor, tineæ omnia cædunt.

Quare cum *cædi pignera* lex vetus dixiſſet, pro ita capi, ut auctione diſtraherentur & conſumerentur, ludens Craſſus ancipiti ſignificatione vocabuli ſic locutus eſt, ſimiliter ut Cicero in ea pro Sext. Roſc. c. 29. *Neſcimus, per iſta tempora eoſdem ferè ſectores fuiſſe collorum & bonorum*. Non enim ſectores collorum appellatos eſſe cuivis perſpicuum eſt. Itaque idem in eodem libri tertii procemio paullo ſuperius ſic ſcripſit: *Non tulit ille, & graviter exarſit, pignoribuſque ablatis Craſſum inſtituit coercere*. Et Gell. xiv. 1. *Præter hæc de pignore capiendo diſſerit, deque multa dicenda ſenatori, qui cum in ſenatum venire debuiſſet, non adeſſet*, Hotomann. de Senat. ii. 7. Zamoſc. de Senat. ii. 4.

CÆDICIA colonia. Hanc vetus epigramma tantum, quod ſciam, commemorat ita:

DUOVIR. MULSUM. ET. CRUSTUM
COLONIS. SENUESSANIS. ET. CÆDICIANIS

Panvin. Imp. Roman. c. 21.

CÆLATA propriè dicuntur vaſa aurea, vel argentea, in quibus ſigna, vel ſigilla intus, vel extra eminentia expreſſa ſunt, quæ ſolo cælo fieri, non torno poſſunt exigi. Quo magis miror ita canere Virg. Ecl. iii. 36.

——*pocula ponam*
Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis,
Lenta quibus torno facili ſuperaddita vitis
Diffuſos hedera veſtit pallente corymbos.

Pro-

Profectò vix ac ne vix quidem fieri poteſt: hoc enim τῶν ἀδυνάτων, ut vitis & hederæ corymbi in poculo per tornum exprimi queant, vel imprimi. Imitatus eſt Theocritum poeta, qui poculum in certamine ruſtico depoſitum deſcribit. Ubi τορνευτὸν torno factum non dicit Græca Muſa, ſed γλυφάνῳ, id eſt, cælo. Et ſanè figuræ illæ omnes, quæ in eo poculo expreſſæ memorantur, minimè torno fieri potuerunt. Mollis enim acanthus, de quo ſequitur apud Theocritum & Virgilium, quo anſas eſt amplexus Alcimedon, cælo fieri debuit, non torno. *Salmaſ. Exercit. Plin. p. 735. a. D.*

CÆLATORES dicebantur Latinis, τορευταὶ Græcis, qui ex argento ſigilla in vaſis exprimebant. Plin. xxxiv. 8. *Ariſton, qui & argentum cælare ſolitus eſt*, id eſt, qui ſcyphos ſigillatos ex argento facere, τὰ τορεύματα. Et paullò pòſt: *Item ex cælatoribus Stratonicus Scymnus.* Hunc *Stratonicum* alio loco inter τορευτὰς recenſuit. *Salmaſ. Exerc. Plin. p. 737. b. E.* Hos veteres habebant domeſticos, Juven. Sat. ix. 145.

Sit mihi præterea curvus cælator, & alter
Qui multas facies pingat cito.

Ubi vetus interpres *cælatorem* exponit *ſervum argentarium, laborioſum, anaglyfarium*. Quæ tamen diſparare videtur antiqua inſcriptio ſepulcralis, quæ Romæ legebatur:

ANTIGONUS. GERMANIC. CÆSAR
ARGENTARIUS
VIXIT. AN. XLII.
AMIANUS. GERMANIC. CÆSAR
CÆLATOR
FECIT.

Pignor. de Serv. p. 210.

CÆLATURA dicebatur ars, quæ exſtantes figuras oſtendebat, & extra corpus materiei prominentes, interdum totas, interdum dimidiatas. In argenteis & aureis vaſis apud veteres locum ac auctoritatem ſuam maximè tenuit, ſed præcipuè in argenteis. Græci τορευτικὴν appellant, & τόρευμα opus eo modo *cælatum*. Hodie ferè tantum ſcalpitur & cavatur argentum, ex quo pocula fiant. Cæterùm vaſa etiam *argentea ſcalpta* in Hiſtoria Auguſta legimus. Apud veteres tamen frequentiùs *cælabatur* argentum figuris exſtantibus, ut dixi, aut totis, aut dimidiatis. Quintil. Inſt. Orat. ii, 21. ſculpturam à *cælatura* materie tantùm diſtinguit his verbis: *Et cælatura, quæ auro, argento, ære, ferro, opera efficit. Nam ſculptura etiam lignum, ebur, marmor, vitrum, gemmas, præter ea, quæ ſupra dixi, complectitur.* Sanè ſculptor marmoris dicitur, non *cælator*. Utcontra *cælatura* auri & argenti, non ſculptura. Et ſculptura quidem æquè ac *cælatura* figuras exſtantes facit; ſed in ligno, marmore, ebore & gemmis operatur: *cælatura* in auro, argento, & ære. Virgilius tamen Ecl. iii, 37. lignum dixit *cælatum* pro ſculpto impropriè, ſed poeticè. Alii tamen *cælata tecta* de laquearibus dixere. *Salmaſ. Exercit. Plin. p. 736. a. C. F.* Mihi *cælaturam* à ſculptura diſtinguit non materia, ſed forma. Opinor enim *cælata* opera dici à veteribus, quæ vel in materia plana, vel in tumida, vel in convexa ita fiunt, ut in ipſa materia, quæcunque ſit, hæreant, & aliqua parte promineant: ſculpta verò, quæ vel integra undique & ſolida cernuntur, ex quæcunque materia ſculpendo facta, quo in genere ſunt ſtatuæ: vel in cavo depreſſa, neque ſolidam exprimunt effigiem, neque integram ab omni latere oſtendunt, ut ſigilla. *Manut. Quæſt Epiſt. iii. 9.* Ego non immeritò dubitaverim, an hanc διαίρεσιν tam ſolicitè obſervent veteres: *Sagittar. de Jan. Veter. c. 26.*

CÆLUM eſt inſtrumentum *cælatorum*. Uſus eſt Varro Agathone apud Nonnium ii. 235.

Nummam cælatus in manu dextra ſcyphus
Cælo doliuus artem oſtentat Mentoris?

Auſon. Epigr. lvi. 6.

Talem fecerunt ferrea cæla Deam.

Voſſ. Lex. Etymol. Latini recentiores nuncupaverunt *cilium & cilionem*. Imò etiam *ſcilum*, quod eſt σμιλίον. Nam & *ſcilatos* lapides vulgò dicimus, qui ſculpti ſunt: & *ſcilare* pro ſculpere, vel *cælare*. Idiotiſmus noſter id vocat *cizeler*. Salmaſ. Exercit. Plin. p. 735. b. F. *Cælum* adhuc olere eleganter & rectè dicitur, quod recens à *cælo* eſt. *Salmaſ. ibid. a. F.*

CÆMENTA boni auctores vocant lapides rudes, informes, impolitos, non cæſos, & irregularia lapidum fragmenta. *Bergier. de Viis militar. ii. 22. Voſſ. Lex. Etymol. Bud. in Pandect. p. 116. I: 148. I: 176. D.* Non vocant, ut vulgò ſibi perſuadent, rudes lapides, ſed cæſos ac politos ad uſum ædium, non tamen quadratos: nam *cæmenta* ſemper diſtinguunt à quadratis lapidibus. Vitruv. i. 5. *Sed ubi ſunt ſaxa quadrata, ſive cæmentum, aut coctus lapis, ſive crudus, his erit utendum.* ii. 7. *Sequitur ordo de lapidicinis explicare, de quibus & quadrata ſaxa, & cæmentorum ad ædificia eximuntur copiæ, & comparantur.* *Cæmentum* verò minutus lapis *cæſus*, & æquatus ad ſtructuram ædium, à *cædendo* dictus. Imò *cæmentum* idem quod cæſura. Inde *cæmenta marmorea* pro aſſulis, quæ è marmore cadunt, quum cæditur, dixit idem Vitruv. vii. 7. *Quibus autem locis hæ copiæ non ſunt, cæmenta marmorea, ſive aſſulæ dicuntur, quæ marmorarii ex operibus dejiciunt.* Lapidem *cæſalem* veteres etiam dixerunt *cæmentitium*. Auctor incertus apud Agrimenſores: *Lapis fluvialis chomaticus dicitur: lapis Tiburtinus cæſalis dicitur.* Hodie *cæmentum* vocamus terrumen, quo lapides in ſtructura ligantur, & nectuntur invicem. Apud veteres *cæmentum* lapis ipſe cæſus è lapidicina, & æquatus ad ſtruenda tecta. Plin. xxxvi. 23: xxxv. 13. Vitruv. ii. 8. Omnibus illis locis *cæmenta* ſunt lapides. *Salmaſ. Exercit. Plin. p. 268. a. F. de Laat. Lex. Vitruv.* Quæ ſint *cæmenta*, nondum convenit inter interpretes. Qui non habent quod ſibi exprobrent. Aliquid veri omnes dicunt, & tamen ex parte falluntur. Nam Vitruvium attentè legenti ſatis liquet, *cæmenta* eſſe lapides, non quadratos, qui ſive quod ſine delectu & reſpectu formæ temerè tantùm cædantur, ſive quòd cædendo lapide quadrato hinc inde eximantur, decidant, & frangantur, *cæmenta* dicuntur. Relinquuntur hi interdum, & exciduntur rudes & impoliti; interdum poliuntur & aptantur ædificiis, ſed non ad eandem & certam omnes menſuram, unde *cæmentorum* nomen retinent. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1118. F.*

CÆNINA Græci generis non ignobilis urbs bello primo Sabino prima omnium colonia à Romulo facta eſt. Trecenti eò deducti cives coloni fuerunt, anno ab U.C. 4. Dionyſ. Halicarn. ii. p. 103. *Panvin. Imp. Roman. c. 11. Sigon. de Ant. Jur. Ital. ii. 5.*

CÆNOMANI continuabantur Inſubribus. Horum fines feruntur incerti. Quoniam autem Veronam, quam interfluit Atheſis, modò in Venetis, modò in *Cænomanis* collocari ab antiquis animadverto, fit, ut ab oriente *Cænomanos* Atheſi flumine terminatos putem, ab occidente Ollio amne, à ſeptentrione Rhætis, & cæteris, qui eas Alpes inſidebant, barbaris, à meridie Pado. Quo in ſpatio ſunt Verona, Brixia, Mantua, Tridentum, & Butrium, auctore Ptolemæo. *Sigon. de Ant. Jur. Ital. i. 24. Cluver. Ital. Ant. i. 26.* Bello adeò afflicti ſunt & perditi, ut patriis everſi ſedibus ne agro quidem, quem amiſerant, nomen reliquerint. *Sigon. ibid. c. 26.*

CÆPIO Quintus. In argenteis nummis gentis Juniæ & Serviliæ, in quibus alicuis *cæparum*, vel cultor, vel guſtator inſignis, cognomen hoc ſibi & poſteris familiare fecit, niſi quis ob animi atque corporis ſplendorem & nitorem *Cæpio* cognominatus fuerit, deducto cognomine à *Cæpionide* gemma, de qua Plin. xxxvii. 10. *Cæpionides in Æolidis Atarne, nunc pago, quondam oppido, naſcuntur multis coloribus tranſlucentes, alias vitrea, alias cryſtallinæ, alias jaſpideæ. Sed & ſordidis tantus eſt nitor, ut imagines reddant ceu ſpecula.* Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 929. B. Auguſt. de Famil. in Servilia.

CÆRE fuit antiquiſſimum Tuſciæ oppidum, nunc vulgò *Cerveteri*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman.

Roman. Græv. Tom. xi. p. 871. A. Quaſi dicas *Cære veteri*, id eſt, *Cære vetus*. Quatuor millia paſſuum à mari abeſſe tradit Plin. iii. 5. Antiquum hodieque retinet ſitum in ſaxeo tumulo. *Agylla* antea fuit dictum à Pelaſgis conditoribus Plinio teſte. *Cluver. Ital. Ant.* ii. 2. 35. Fuit ex præfecturis, in quas ibant, quos Prætor urbanus quotannis legibus in quæque loca mittebat, qui jus dicerent. Feſtus in Præfectura. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* ii. 13. *Manut. de Civ. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 21. *B.* Poſt civitatem impetratam in tribu Cluſtumina ſuffragium tulit, *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* iii. 3.

CÆRETE eſt oppidum in Sabinis, nunc *Cerveto*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 871. A.

CÆRITES *primi fuerunt municipes ſine ſuffragii jure. Illis conceſſum fuit, ut civitatis Romanæ honorem quidem caperent, ſed negotiis tamen atque oneribus vacarent, pro ſacris bello Gallico receptis, cuſtoditiſque.* Gell. Noct. Attic. xvi. 13. *Panvin. Imp. Roman. c.* 7. *&* 12. *Civit. Roman. c.* 53. *Manut. de Civ. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1, *p.* 29. *E.* 34. *D. Comit. Roman. c.* 2. *Sigon. de Ant. Jur. Ital,* ii, 6. *Torrent. & Cruq. in Horat. Epiſt.* 1. 6. 62. *Franckenſtein. de Ærar. po. Rom. c.* 3. Hoc eſt, ut beneficii loco jure civitatis populi Romani donarentur; ſic tamen, ut ad dignitates capiendas non admitterentur. Quo nomine Romani à Strab. v. p. 152. taxantur, quaſi ipſi *Caritanos*, non, ut à ſe benefactis ſuis meriti eſſent, tractaſſent: *Quibus addi poteſt Cæritanorum facinus. Hi enim Gallos, qui Romam ceperant, debellaverunt, adorti eos in Sabinis, invitiſque eam extorſerunt prædam, quam illi volentibus Romanis abſtulerant. Præterea Romanos, qui Cære confugerant, & æternum ignem, ac Veſtales virgines conſervaverunt. Ac mihi videntur Romani propter eos, qui Urbem tum male adminiſtrabant, non ſatis memores beneficii accepti ſe exhibuiſſe. Cum enim eis jus civitatis darent, inter cives tamen nomina eorum non retulerunt. Quin & alios, qui æquali jure cum civibus reliquis non fruerentur, in Cæritum tabulas rejiciebant.* Oizel. in Gellium.

Cærites tabulæ appellabantur, *in quas referri jubebant, quos notæ cauſa ſuffragiis privabant.* Gell. Noct. Attic. xvi. 13. Referebantur enim in illas, non qui beneficii loco, ut ante *Cærites*; ſed qui ignominiæ cauſa moti tribu ſuffragiis privabantur. In *Cæritum* tabulas autem referebantur plebeji. Cenſores enim, ut ſcribit Aſcon. in Cicer. p. 20. cives ſic notabant: *ut qui ſenator eſſet, ejiceretur ſenatu. Qui eques Romanus, equum publicum perderet. Qui plebejus, in Cæritum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ; ſed ad hoc eſſet civis tantum, ut pro capite ſuo tributi nomine æra penderet.* Hinc Horat. Epiſt. 1. 6. 63. *Cærite cera dign.* Gloſſ. Philox: *Cærites*, δέλτοι, ἐν αἷς τὰς ἐγγραφὰς ἐποιοῦντο. *Oizel. in Gellium. Torrent. in Horatium. Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* 1. *p.* 27. *E.* 34. *C. Alex. Gen. Dier.* iii. 13. *Laz. Comment. Reip. Roman.* xii. 2. *Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 518. *Donat. Dilucid. in Livium p.* 31. Imò & ſenatores & equites Romani. V. ſupr. in *Ærarius*. In *Cæritum tabulas* referri idem erat quod ærarium fieri. Aſconius modò laudatus quaſi duo diverſa poſuit, ſed unum diverſis verbis explicavit, quod veteres nonnunquam ſolebant, quo ſcilicet res fieret illuſtrior: multò enim uſitatius, ideoque apertius id loquendi genus, *ærarium fieri*, quàm in *Cæritum tabulas referri*: & in Livio ſæpè alterum, alterum, niſi me fallit memoria, nunquam invenias. Semel Gellius, ſed ut rem doceret, cum de municipiorum ageret origine, non ut factum narraret, uſurpavit, Semel Aſconius, ſed conjunctè. Subjunxit enim: *& ærarius fieret*, quaſi parum planè locutus eſſet ad exponendam ſententiam. *Manut. ibid. p.* 28. *E. Rhodig. Ant. Lect.* xxix. 6. Peccant. Aliud erat *in Cæritum tabulas referre*, aliud *ærarium facere. In Cæritum tabulas referre* erat ſuffragio ſpoliare, Nam *Cæritibus* beneficii loco, ob ſacra bello Gallico ſervata, civitas ſine ſuffragii latione fuerat data, ut à Strabone & Gellio jam dictum. *Ærarium* verò *facere*, auctore Aſconio, nullum aliud jus civitatis in centuria, atque adeò in tribu relinquere, quàm ut pro capite ſuo tributi nomine æra penderet, ita ut qui ærarius factus eſſet, is non ſolùm ſuffragio urbano, ſed etiam ſtipendiis militaribus ſpoliatus eſſet. Ut autem gravior erat nota *in Cærites referri*, quàm tribu moveri, ſic ærarium relinqui, quàm inter *Cærites* conjici. Quod autem ærarii à militaribus ſtipendiis eſſent repulſi, cognoſcitur ex Liv. vii. 2. cum ſcribit Attellanos hiſtriones cenſoria nota vacuos fuiſſe, quia *neque tribu moverentur, & ſtipendia facerent*. Sigon. de Ant. Jur. civ. Roman. ii. 16. Minimè hoc genuinum eſt. Aliud eſt à ſtipendiis repelli, aliud ærarium fieri. Qui enim ſtipendiis privabantur, non ærarii dicebantur, ſed *ære diruti* appellabantur. Feſtus ſupr. in *Ære diruti*. Senſus verborum Livii eſt, quòd quamvis hiſtriones & ſcenam exercentes, tanquam infames à militia arcerentur, nihilominus Attellani hiſtriones peculiari privilegio ab hac nota excipiebantur, & ſtipendia facere poterant. *Ærarium facere*, vel *relinquere*, vel in *ærarios referre* nihil aliud fuit, quàm redigere eum vel eos in numero capite cenſorum, ut ſcilicet pro capite, ſicuti & capite cenſi, ſtatutam pecuniam penderent, nec militiæ adſcribi poſſent. Quod ignominioſum fuiſſe conſtat: Liv. iv. 24. *Cenſores ægre paſſi, Mamercum, quod magiſtratum populi Romani minuiſſet, tribu moverunt, octuplicatoque cenſu ærarium fecerunt*. Hoc eſt, damnaverunt, ut pro ſuo capite octo plus ærario ſolveret, quàm capite cenſi pendere tenebantur. V. & ſupra Feſtum. *Donat. Dilucid. in Liv. p.* 35. *&* 38. Qui pro ſuo capite octuplum quod capite cenſi, vel octies tantum quantum capite cenſi, dicere voluit. Sed & ſic errat: non enim dicit Livius octuplicatam capitationem, aut octuplicato ære capite cenſum, ſed *octuplicato cenſu ærarium*. Cujus cenſu? ipſius utique Mamerci. Ergo *octuplicato cenſu ærarium*, qui ſibi pro cenſu pendere deberet aſſem unum, damnas erat pendere octo. *Gronov. de Pecun. Vet.* iv. 1.

CÆSAR cognomen erat glorioſiſſimum. Spartian. Æl. Ver. c. 2. *Certè quæcunque illa felix neceſſitas fuit: unde tam clarum & duraturum cum æternitate mundi nomen effloruit.* Ideò cecinit Virg. Æneid. 1. 290.

Naſcetur pulcra Trojanus origine Cæſar,
Imperium oceano, famam qui terminet aſtris.

Propterea ex Dionis ſenteotia xliii. p. 235. D. apud Romanos imperio deſtinati primùm *Cæſaris* cognomen accipiebant, tanquam ipſis proprium, cum præcipuè decreto Senatus *nomen Imperatoris a Julio, quemadmodum etiam Cæſaris nomen, tanquam peculiare ſummi imperii cognomentum, ad omnes Imperatores dimanavit*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 500. B. Qui quoque de titulis Imperatorum diſſerens teſtatur, *Cæſaris* appellationem *nihil peculiaris potentiæ* ſignificare, ſed tantum *ſucceſſionem ſtirpis*. Noris Epiſt. Conſul. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 498. D. Donat. de Urb. Rom. iii. 4. Quamvis *Cæſar* ævo ſequiori non tam Imperatorem, quàm deſignatum & imperio deſtinatum ſucceſſorem denotarit; tamen nonnulli Imperatores, qui ex jure imperii in his nummis ſalutabantur *Auguſti*, in illis nummis voluerunt dici *Nobiliſſimi Cæſares*: neque enim unquam, aut certè vix reperietur *Nobiliſſimus Auguſtus*; ſed ferè ſemper *Nobiliſſimus Cæſar*. Bergier. de viis milit. iii. 41. §. 9. Titus & Domitianus, vivente patre. *Cæſares*, non Auguſtos, eſſe appellatos conſtat ex Inſcriptione apud Gruterum p. 244.

T. Cæſari	*Imp. Cæſari*	*Cæſari Aug. F.*
Veſpaſiano	*Veſpaſiano. Aug.*	*Domitiano*
Pontif. Tr	*Pont. Max. Tr. Pot*	*Coſ. Deſig.* ii
Pot. ii. *Imp.* iii.	iv. *Imp.* ix. *Coſ.* iv.	*Principi Juventutis*
Coſ. ii.	*P. P.*	

C. Papirius Æquos. 7. *Leg.* iii. *Aug. Teſtamento. Poni. juſſit*
Ex. Auri. P. X.

Nec obſtant nummi 1. & ii. Conſulatus Titi, in quibus habetur, VICTORIA AUGUSTI. PAX. AUGUSTI.

Digitized by Google

STI. Hæc enim in obſequium patris potiùs fuit intelligenda, qui ſolus erat Auguſtus; ut ex titulis utriuſque patet nummi, abſque Auguſti nomine, Tito inſcriptis. *Donat. l. l.*

CÆSAR Julius. Conſtat originem omnium teſtimonio Juliorum familiam ab Julo Aſcanio, Æneæ filio, traxiſſe, Virg. Æneid. I. 292.

Julius à magno demiſſum nomen Iulo.

Lucan. IX. 995.

Gentis Iuleæ veſtris clariſſimus aris
Dat pia thura nepos.

Moreſtell. de Menſib. Dial. IX. Heros Julius eſt appellatus. *La Chauſſe de Deor. Simulacr. Tab.* I. Sub Prætore M. Thermo prima ſtipendia in Aſia fecit, & ab eo in expugnatione Mytilenarum civica donatus eſt anno plus minùs 673. Suet. Jul. c. 2. n. 1. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Minucia.* Fluxiore utebatur præcinctura, ut molles & delicati ſolebant. Suet. c. 45. n. 5. *Etiam cultu notabilem ferunt. Uſum enim lato clavo ad manus fimbriato, nec ut unquam aliter, quàm ſuper eum cingeretur, & quidem fluxiore cinctura, unde emanaſſe Sullæ dictum conſtat, optimates ſæpius monentis, ut malè præcinctum puerum caverent.* Ubi duo notat in Julio, I. quòd interiores tunicas nullo cingulo caſtigabat, ſed ſola toga præcingebat tunicas. Nam quamvis tunica laticlavia ὀρθοστάδιος erat, tamen tunicas inferiores zona ſubſtrictas portare ſolebant cæteri laticlavii. II. Quòd cinctu ipſo togæ fluxiore utebatur. Diverſa hæc togæ præcinctura à cinctu Gabino, quo habitu amicti non præcincti à ſcriptoribus vocabantur, ſed toga aut prætexta incincti, & à Græcis τὰς τηβέννας περιεζωσμένους, id eſt, circumcincti. Præcingi videtur dici propriè, quando non circumcirca cinctus ambit hominem, ſed ab interiore tantùm parte. Mart. XIV. 153.

Det tunicam dives, ego te præcingere poſſum.

Ennius apud Gell. Noct. Attic. VI. 6.

Brundusinm pulcro præcinctum præpete portus.

Hunc autem cinctum togæ non habebant antiqui Romani, qui nullos ſinus habebant, ſed brachium toga cohibebant. Hinc Pedo Albinovanus ita Mæcenatem defendit, qui & ipſe malè præcinctus erat, n. 21.

Quod diſcinctus eras, animo quoque carpitur uno:
Diluitur nimia ſimplicitate tua.
Sic illi vixere, quibus fuit aurea Virgo,
Quæ benè præcinctos poſt modo pulſa fugit.
Invide quid tandem tunica nocuere ſoluta?
Aut tibi ventoſi quid nocuere ſinus?

Ruben. de Re Veſt. II. 13: I. 12. V. Ferratium infr. in *Cinctus.* Qui & hoc præter morem, quòd laticlaviam chirodotam ferebat, fortè ut ſe à Phrygibus & Ænea oriundum hoc habitu teſtaretur. Phrygibus manuleatæ tunicæ in uſu erant. Virg. Æneid. IX. 616.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Et ſic Julus Æneæ filius cernitur apud Triſtanum in gemma regia cum tunica chirodota uſque ad digitos. *Ruben. ibid.* I. 12. Viſus eſt etiam inſolens eſſe in eo, quòd diebus etiam non feſtis mulleos calceos geſtabat, nempè ut ſe de Regibus Albanorum oriundum teſtaretur, qui iis calceis olim uſi fuerant. Dio XLIII. p. 234. E. *Atque is provectiori jam ætate formæ ſtudebat: deliciori enim veſte ſemper luxuriabat, atque jam calceamento, quo interdum quoque utebatur, alto & puniceo ex more Regum Albanorum, ad quos genus ſuum referebat ab Julo.* Ruben. ibid. II. 1. Senatus, qui tum adulatione certabat, ei decrevit, *ut ſemper etiam in ipſa Urbe uteretur veſte triumphali, & ſederet in ſella curuli, præterquam in ludis. Tum enim eſſeſſio in tribunitio ſubſellio cum iis, qui quoque tempore tribunatum plebis gererent, concedebatur.* Dio XLIII. p. 242. B. Imò tandem ut ſella aurea, & veſte regia uteretur, ut eodem libro Dio p. 243. A. Δίφρῳ τε οἱ ἐπιχρύσῳ, καὶ στολῇ (non στήλῃ, ut corruptè legitur) ᾗ ποτε οἱ βασιλεῖς ἐκέχρηντο. Nam poſtquam Senatus omnes honores ſtante Republica claris viris olim conceſſos exhauſerat, ad eos converſus eſt, qui olim Regibus tributi fuerunt: itaque Julio auream ſellam, & veſtem regiam decrevit. Confirmat hoc Dio XLIV. p. 245. D. dum deſcribit *Cæſarem* ab Antonio in Lupercalibus oblatum diadema reſpuentem: *Pro roſtris aurea in ſella conſedit, regia veſte, aureaque corona ornatus.* Ruben. ibid. I. 21. Circum maximum reſtituit, ampliavitque. V. infr. in *Circus.* Funere filiæ venationem dedit, qua non captivi modò & noxii, ſed etiam equites, inter quos & Prætoris filius, pugnarunt, Dio XLIII. p. 225. A. *Bulenger. de Venat. c.* 37. Pontifex factus, poſt aliquot annos ab Optimatium factione ſpe provinciæ Ægypti dejectus Pontificatum maximum petiit, tanta contentione, ut cum manè ad comitia deſcenderet, prædixerit matri, domum ſe niſi Pontificem Maximum non reverſurum. Qua in re ſenſit uberrimè, quantum ſibi favor populi prodeſſet. Nam juvenis adhuc, necdum Prætorius, duobus potentiſſimis competitoribus, multumque & ætate, & dignitate antecedentibus, Q. Catulo Conſulari, & Senatus omnium confeſſione principi, ac Servilio Iſaurico Conſulari itidem & ſummæ auctoritatis in Senatu viris prælatus eſt. Vellej. II. 3. Suet. c. 13. n. 2. Plutarch. Cæſ. p. 710. C. & Dio XXXVII. p. 46. E. Artibus his hanc dignitatem adeptus eſt. Reduxerat Sylla, antiquata in gratiam Optimatium lege Domitia, jus Sacerdotum creandorum ad collegium Pontificum. Horum plerique cum Senatui addicti eſſent, facilè prævidebat Cæſar, ſe repulſam paſſurum, ſi penes eos poteſtas creandi Pontificis Maximi maneret. Itaque populi gratia fretus, quem nuper in Tribunitia poteſtate reducenda & lege Manilia defendenda enixiſſimè juverat, mox Ædilis ludorum ac munerum magnificentia ſibi conciliarat, per T. Attium Labienum tribunum plebis rogatione lata effecit, ut jus illud plebi denuò redderetur. Hac ratione cum deviciſſet populum, vix dubitandum erat, ſui rationem unicè habitum iri. Nihilominus vulgi inconſtantiæ diffiſus, & præterea veritus validiſſimos competitores, quorum alter etiam magna mercede oblata, eum à petitione deducere conatus erat, adhuc aliis artibus tenuiores juxta ac ditiores & potentiores aggreſſus eſt. Illos enim profuſiſſima largitione, etiam nominibus factis; hos diligenti adſectatione; utroſque etiam viliſſimos, veneratione & cultu, ad fœditatem adulationis uſque demerebatur. Quibus officiis adeò cunctos permovit, ut etiam in competitorum tribubus plura ipſe ſuffragia, quàm uterque eorum in omnibus tulerit, ut è Suetonio cognoſcimus. Sic ergo in locum Metelli Pii Pontifex Maximus factus eſt M. Cicerone & C. Antonio Conſulibus, hoc eſt, anno ab U. C. 691. paullò ante quàm Cicero Conſulatu decederet. *Boſius de Pontif. Max. Imper. Roman. c.* I. Dictator dictus eſt an. 707. Dio XLII. p. 194. C. *Romani, ut adhuc cives, ſuique juris eſſe viderentur, & hæc, & alia omnia Cæſari decernebant, quæ vel invitis ipſis obtinere poterat. Quippè hoc etiam accepit, ut dictator non ad ſemeſtre tantum ſpatium, ſed in integrum annum diceretur.* p. 195. A. *His ita decretis, approbatiſque Cæſar, quamvis extra Italiam eſſet, ſtatim dictaturam accepit, magiſtro equitum aſſumpto Antonio, qui prætor nondum fuerat.* Appian. de Bell. civ. I. p. 351. *Nemine audente contradicere, ſecundus poſt Syllam dictator perpetuus creatus eſt.* Cicer. Phil. II. 34. *At etiam adſcribi juſſit in faſtis, ad Lupercalia, C. Cæſari, dictatori perpetuo, M. Antonium conſulem populi juſſu regnum detuliſſe, Cæſarem uti noluiſſe.* Quo autem titulo *dictaturam* ceperit, in ejus laudatione oſtendit Antonius apud Dion. XLIV. p. 266. B. in qua *dictatorem adverſus hoſtes* creatum eſſe ait: ergo rei gerundæ cauſa factus fuit. Aliam etiam ob cauſam *dictaturam* accepiſſe conſtat: ea fuit, ut illa poteſtate, quæ ſumma erat, omne ad ſe unum jus Reipublicæ traheret, quod ante multorum erat. *Panvin. Faſt.* II. *p.* 166. Interemptus eſt in ſenatu anno ſecundo Juliano, qui fuit quintus ejus Conſulatus, M. Antonio collega, teſte Cenſorino, in quem incidit annus ab U. C. 710. cum per integrum annum, duos menſes, & quatuordecim dies in uſu fuiſſet Kalendarium Julianum. Diſcrepant auctores, ut incertum videatur eſſe, an

cædes

Digitized by Google

tunda forma dure faciebant. Manus igitur loris illis involutæ, clavæ quædam eſſe videbantur. Iſque *caſtus* erat. Qui ea de cauſa dicebatur indui, innecti, ligari. Val. Flacc. Argon. IV. 251.

Qui potes, indue caſtus.
Trojanos exſue caſtus.
Paribus palmas amborum innexuit armis.

Prop. III. 12. 9.

Nunc ligat ad caſtum gaudentia brachia loris.

Ubi lora nominantur. Convolutos fuiſſe *caſtus* ferreis plumbeiſve vel clavis vel ſquamis, docet Virg. Æneid. V. 405.

Terga boum plumbo inſuto ferroque rigebant.

Ex quo verſu idem conjicere licet, Nam verbo *rigebant* horribilem illam ſpeciem oſtendit clavorum in loro bubulo eminentium, Euſtath. Homer. Iliad. p. 1446. & Pollux III. 30. 5. μύρμηκας appellant ob ſimilitudinem verrucarum in corpore exſtantium. Totum certamen dextro pariter ac ſiniſtro pugno fiebat: unde pugiles dicti. Virg. Æneid. V. 457.

Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille ſiniſtra.

n. 460.

Creber utraque manu pulſat, verſatque Dareta.

Pugiles etiam *caſtibus* decertaſſe docet Cicer. Tuſc. Quæſt. II. 17. *Pugiles caſtibus contuſi ne ingemiſcunt quidem*, c. 23. *Pugiles, cum feriunt adverſarium, in jactandis caſtibus ingemiſcunt*. Manut. Quæſ. Epiſt. III. 8. Mercur. de Art. Gymn. II. 9. Panvin. de Lud. Circ. II. 1. Turneb. Adv. XIV. 4. Voſſ. Lex. Etymol. Thyſ. in Gell. III. 15. Strauch. in Olymp. agon. §. 15. Bartholin. de Armill. §. 7. Scal. Poet. I. 22. Falconet. ad Inſcript. athlet. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. V. p. 233. C. Reineſ. Inſcr. V. §. 44. *Caſtiphori* in gymnaſiis exerceri ſolebant. Teſtatum hoc facit Propertius modò laudatus, qui in palæſtris puellas Spartanorum etiam cum *caſtibus* exercere conſueviſſe ſcribit. *Caſtibus* clari fuerunt Amycus Bebryciorum Rex, Neptuni filius, à Polluce occiſus apud Val. Flacc. Argon. IV. 160. Entellus & Dares apud Virg. Æneid. V. 369. *Panvin. Mercur. Thyſ. l. l.* Sæviſſimum aliquando erat ſpectaculum, ita ut cerebrum & guttur facilè eliderentur. Servius in Virgilium: *Erat durum certamen caſtuum, raròque ſine cæde committebatur, nam ex ferro erant, &, ut habilius faciliuſque manibus gererentur, pendebant ab illis lora, quibus non ſolùm manus, ſed brachia humerique alligabantur.* Idcircò ἀμφωτίδας aurium munimenta induebant, quòd aures nonnunquam amitterent. *Thyſ. l. l.* V. ſupr. in *Aures*.

Caſtus erat etiam genus clavæ pilas plumbeas loris bubulis appenſas habens. *Panvin. de Lud. Circ.* II. 1. *Voſſ. Lex. Etymol. Thyſ. in Gell.* III. 15. Hæ pilæ non erant *caſtuum*, ſed plumbatarum. *Argol. in Panvinium.* V. infr. in *Pila*.

CAJ.

CAJÆ mulieres in nuptialibus ſacris appellabantur. Feſtus: *Caja Cæcilia appellata eſt, ut Romam venit, quæ antea Tanaquil vocitata erat, uxor Tarquinii Priſci, Regis Romanorum; quæ tanta probitatis fuit, ut id nomen, omnis boni cauſa, frequentent nubentes, quam ſummam aſſeverant lanificam eſſe.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 587. D. Auguſtin. de Fam. Roman. in Cæcilia, & ad Leg. XII. tab. §. 18. Blond. Triumph. Rom. VIII. p. 160. *H.* Sigon. de Nom. Roman. c. 3. Coraſ. Miſcell. jur. civ. V. 14. 5. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. V. 37. Thyſ. in Gell. IV. 4. Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 675. & in illum Salmuth p. 684. Briſſon. de Rit. nupt. p. 83. Caſal. de Prof. Rom. rit. c. 22. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 16. de Rit. nupt. c. X. *Caja* prænomen omnibus feminis commune fuiſſe concedo, nullam tamen ferè uſam adjungo, niſi cum mulieris libertus eſſet oſtendendus, ne cognominis productiore vocabulo uti cogerentur, hoc pacto: Arcicuſæ libertus. Qua de cauſa liberti omnes mulierum ſe *Caja* libertos in titulis monumentorum his notis aſſerunt. C. CÆCILIUS. C. L. EROS. *Caſtal. adv. Femin. Prænom. Aſſert. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p.* 2050. *D.* 2254. *A. Auguſtin. l. l.* Præter *Caja* nullum nobis in tanta veterum monumentorum copia feminarum prænomen eſt repertum: idque in duobus tantùm lapidibus gentilitio nomini præfixum: quod tamen ipſum omnium mulierum commune fuiſſe dixi. *Caſtal. ibid. p.* 2059. *F.*

CAJUS prænomen uſitatiſſimum aliquando gentilitii nominis locum obtinuit. Monumentum apud Gruterum p. 1025. n. 9.

M. CAJUS. MAXIMI.
PRÆF. PRÆTOR....

Prænomen hoc Cæſaribus ſemper ominoſum. Suet. Cal. c. 60. n. 4. *Obſervatum autem notatumque eſt, in primis Cæſares omnes, quibus Caii prænomen fuit, ferro periiſſe, jam inde ab eo qui Cinnanis temporibus ſit occiſus.* Urſat. de Notis Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 583. F. Eſt dictio diſſyllaba, niſi per diæreſin ex *J* conſonante facias vocalem. Mart. IX. 94. 4.

Pervigil in pluma Caius ecce jacet.

Panvin. de Nomin. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 2025. C. Litera *C* notatur, *G* tamen ſono pronuntiatur. *Sigon. & Panvin. l. l.* V. Diomedem ſupr. in *C pro G.* & infr. in *G.*

CAL.

CALABRIA eſt regio, quæ Iſthmo eſt incluſa à Tarento ad Brundiſium, quam prætereà variis nominibus Meſſapiam & Japygiam Sallentinam ſignarunt. Alii regionem illam in duas partes diſtribuerunt, teſte Strabone, unam, in qua Tarentum, quam Calabriam & Meſſapiam; alteram in qua Brundiſium, quam Sallentinos, ſive ultimam Japygiam appellarunt. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* I. 12. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 53. Neptuno dicata fuit ob terræ motus, cui præſes Neptunus. *Tomaſ. de Donar. Vet. c.* 25.

CALAGNA *colonia muro ducta juſſu Druſi. Cæſaris populus deduxit. Iter populo non debetur, ager ejus veteranis eſt aſſignatus.* Frontinus de Coloniis. *Panvin. Imp. Roman. c.* 11.

CALAGURRIS urbs Hiſpaniæ Tarraconenſis ad Iberum fluvium, inter oppida civium Romanorum à Plin. III. 3. recenſetur. Reipublicæ tempore cum jure veteris Latii facta, deinde à Julio Cæſare ſuffragii jure donata, *Julia* vocata eſt. *Vaillant. de Numiſm.* I. *p.* 21. *Calagorina* Ptolemæo auctore Geogr. part. II. & *Calagorum* obſervatione Strab. III. p. 111. denominata. Vaſconum civitas olim eidem, unde Prudentius *Calagurritanus* cecinit Περιστ. I. 94.

Jamne credis bruta quondam Vaſconum gentilitas.

Nunc Caſtellæ veteris urbs clara, vulgò *Calahorra*. Municipiumne an colonia fuerit, ambigit Auguſtin. Ant. Hiſpan. Dial. VII. Municipium potius, quàm coloniam fuiſſe mihi ſuadent nummi ærei Auguſti, quos & ipſe Auguſtinus l. l. expendit, in quibus legitur: MUN CAL. JUL. videlicet *Municipium Calagurris Julia*; quos & omnes penes Adolphum Occonem in coloniis & municipiis Auguſti obſervare licet. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 591. *E.*

CALAMISTRATURA ſumma invidia ſemper laboravit & mollitiei macula, neque id ſine cauſa. Phocylides maſculis pueris non vult complicari crines verticis, aut in cincinnos cogi n. 201.

Cæſariem ne mas criſpos producat in orbes.
Vincula neve plicent crines contorta corymbis.

Portius Latro in Catilinaria invectiva acerbè ſuggillat Romanos juvenes, qui in oculis civium *calamiſtrati* obvolitabant paſſim. Et Cicero Piſonem ut profligatæ vitæ hominem *cincinnatum ganeonem* appellat, poſt Red. in Sen. c. 5.

c. 5. Idem ibid. c. 7. in Gabinio Conſule *frontem calamiſtri veſtigiis notatam*, capillumque compoſitum traducit. Rurſus c. 6. eundem *calamiſtratum ſaltatorem* nominat, *Junius de Coma c.* 8.

CALAMISTRUM eſt Græcorum καλαμὶς, quæ & σύριγξ. Ferrum erat fiſtulæ inſtar cavum, cui manubrium ligneum immittebatur, ut teneri poſſet, dum calidum eſſet, quo calefacto capillus intorquebatur. Non. xv. 27. *calamiſtrum* exponit *fiſtulam brevem, qua cirri continentur*. Videtur *calamiſtrum* idem facere cum acu, qua crines compti figuntur, ac ſuſtinentur. Heſychius: Καλαμὶς κοσμάριόν τι περὶ τοὺς πλοκάμους: ἄλλοι σύριγγα. Ait genus eſſe ornamenti circa crines. Nonius *calamiſtrum* & καλαμίδα eadem videtur putaſſe ex nominum ſimilitudine. Profectò, quum καλαμίδα κοσμάριόν τι περὶ τοὺς πλοκάμους interpretatur Heſychius, & περιτραχήλιον χρυσοῦν de eo ferro, quo calefacto vibrantur crines, fortean non poſſit accipi. Sed nec Nonius, qui fiſtulam exponit, qua continentur cirri. Eam igitur acum uterque deſignavit, qua fixa & inſerta compago annulatorum crinium fulcitur ac continetur. Aliàs nihil prohibet, quin eadem acu crinali uſi ſint etiam ad torquendos capillos. Quippè in cinere caldo calefacta eundem uſum præbere potuit. Diverſa tamen res fuit & diverſi uſus *calamiſtrum* & acus crinalis. Hæc autem fuit diſtinguendis & continendis capillis, illud ex ferro torquendis & vibrandis. Apertè Varro de Ling. Lat. IV. 29. *calamiſtrum* & diſcerniculum ſeparat. *Calamiſtri*, inquit, *quod his calefactis in cinere capillus ornatur. Diſcerniculum, quo diſcernitur capillus*. Virg. Æneid. XII. 100.

Vibratos calido ferro.

Intelligit *calamiſtrum*. Acus ex auro, & revera acus, id eſt, acuta. Unde apud Apulej. Met. VIII. p. 244. *Acu crinali capite deprompta Thraſylli convulnerat lumina*. Ovid. Art. Amand. III. 240.

Et rapta brachia figit acu.

De acu crinali. Græci βελόνην vocant. In *calamiſtro* acumen nullius uſus. Nec obſtat, quòd *calamiſtrum* Serv. in Æneid. XII. 100. *acum majorem* interpretatur, quæ *calefacta & adhibita intorquet capillos*. Quia *calamiſtrum* & acum crinalem, utrumque comendis capillis adhibebant mulieres: & quia crinali acu interdum vice *calamiſtri* utebantur, ideò Grammatici ea inſtrumenta confundunt. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 535. a. A. . . D. Bartholin. De Inaur. c. 2. Voſſ. Lex. Etymol. Junius de Com. c. 7. & 8. Pignor. de Serv. p. 400. Donat. Dilucid. p. 252. Lauremberg. Antiquar. p. 61. Demſter. Paralip. in Roſin. Antiq. Roman.* v. 35.

CALAMOS inter & ſyringam, ſeu fiſtulam plurimum fuit diſcriminis. *Calami* planè rudes & agreſtes fuerunt. In fiſtula paullo amplius artis fuit. Virg. Eccl. II. 36.

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula.

Theocrit. Eidyll. VI. 5.

An nunquam fiſtulam poſſe diſti?
Non ſatis eſt tibi culmo, qua tua tibia eſt, ſibilare?

Virgilius ita vertit Eccl. III. 27.

—— Aut unquam tibi fiſtula cera
Juncta fuit? non tu in triviis indocte ſolebas
Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen?

Græci aliquid intereſſe volunt inter δόνακα & κάλαμον, ut λεπτότατος ſit ὁ δόναξ, *tenuiſſimus*, *calamus* conſertus & denſus, ἀδρὸς δ' ὁ κάλαμος. Δόναξ μὲν συρικταῖς χρήσιμος, κάλαμος δ' αὐληταῖς. Δόναξ *quidem utilis fiſtulis, calamus tibiis*. Euſtath. Iliad. Σ. p. 1224. Theocr. Eidyll. XX. 29.

—— Et ſi fiſtula canam,
Aut tibia, aut calamo, aut tibia curva.

Ubi aliquid inter hæc omnia vides eſſe diſcriminis. *Buleng. de Theatr. II. 23. Bartholin. de Tib. vet. c. 4.* Apud Latinos nihil vulgatius quàm ſola *calami* denominatione tibiam ſignificare. Nemeſ. Eccl. 1, 3.

CAL.

Incipe ſi quid habes gracili ſub arundine carmen
Compoſitum. Nam te calamos inflare labello
Pan docuit.

Virg. Eccl. VI. 69.

Hos tibi dant calamos, en accipe, Muſa,
Aſcræo quos ante ſeni, quibus ille ſolebat
Cantando rigidas deducere montibus ornos.

Bartholin. l. l.

Calamus erat menſura perticæ proximè accedens, quæ aliàs *calamus menſuræ* appellatur, hac nota diſcrepans à *calamo aromatario*, quem nos ſolemus appellare *canelle*. Hanc menſuram Hebræi dicunt *cane:* quo nomine arundinem, *calamum*, juncumve ſignificant. Cui vocabulo alludunt Narbonenſes Galli: menſuram enim vocant *une cane*, quæ eſt ad ulnam Pariſinam penè dupla. Hanc ita deſcribit Ezech. c. 40. n. 3. ut cenſeatur eſſe ſex cubitorum & palmi. Sic habetur apud LXX. *In manu viri calamus menſura ſex cubitorum, & palmi in cubito*. Nos ita dicimus: *Calamus menſuræ ſex cubitorum, & palmo*, ſubaudi, *addito cubitis*. Non enim dicitur, quòd palmus ſit adjungendus *calamo*, ſed cubito. Et ita docet intelligendum eſſe Nicolaus de Lyra in libro differentiarum, quo loco accipit ulnam pro cubito; qua tamen ratione id faciat, ipſe viderit. Illud ſatius eſt demonſtrare ex lectione LXX. Interpretum, quod menſura ſanctuarii, utpotè cubitus, erat major vulgari, palmo uno. *Calamus* ergo, de quo ad præſens ſermo eſt, comprehendit cubitos ſex vulgares, & ſex palmos. Ex quibus exſurgit menſura decem pedum & ſemiſſis. Eſt itaque *calamus* ſanctuarii major quàm pertica, ſeu decempeda, palmis duobus, ſeu dimidiato pede: & Gallicè appellari poteſt *une cane*. Hic ergo *calamus* duplex, vulgaris ſcilicet, longus eſt novem pedes: totidem enim efficiunt ſex vulgares cubiti, ſeu orgyiam unam cum dimidia, quæ *acerra* Volaterrano dicitur. Alius autem eſt ſanctuarii, qui decempedam dimidiato pede ſuperat. Quum ergo *calamus menſuræ* ſex cubitos ſanctuarii comprehendat, ſeu ſeptem communes, fit, ut mille *calami* ſanctuarii reddant ſexies mille cubitos majores, & ſepties mille vulgares. Hinc etiam ſequitur, quod *calami* bis mille, quæ ſumma aſſignatur pro circuitu templi in quadro, conſtituant duodecim millia cubitorum ſanctuarii, & quatuordecim millia vulgaria. Quod autem Hieronymus aſſignat duodecim millia trecentos triginta tres cubitos, illud eſt in cauſa, quia *calamum* ſanctuarii facit ſex cubitorum & palmi, cum tamen palmus iſte non ſit addendus *calamo*, ſed cubito. *Cenal. de Pond. & Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 1483. E.*

Calamus, quem *ſtructum* vocat Prop. II, 15. 24. eſt *aucupatorius*, ut vocatur Mart. XIV. 217. In aucupio enim, quod *calamis* peragebatur, arundo ad arundinem ſic attexi, jungique conſueverat, ut ſenſim creſceret, donec alitis ejus, quæ captabatur, alas viſcum tangeret. Mart. XIV. 218.

Non tantum calamis, ſed cantu vincitur ales,
Callida tum tacita creſcit arundo manu.

Petron. c. 69. *Volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit*. Δόναξ ἰξευτὴς Erycio Anthol. IV. 83. 3.

Quique linis confidentes inceditis, quique ferre,
Et qui viſcoſa occultè jacta arundine.

Δόνακι ἰξευτῇ.

Salmaſ. Exercit. Plin. p. 83. a. F. 765. b. C. Gronov. Obſerv. III. 18. & in Plaut. Bacch. I. 1. 17. Gonſal. de Salas in Petronium. Zinzerling. Promulſ. Juven. Critic. c. 10. Douza Sched. Succid. pro Propert. p. m. 929. Auctor miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 697. Brouckh. in Prop. II, 15. 24.

Calamus, quem vocant *ſcriptorium* Celſ. v. 28. *chartarium* Apulej. Florid. p. 778. habilis erat chartis. Mart. XIV. 38.

Dat chartis habiles calamos Memphitica tellus.

Quia copioſiſſimè propè Memphim, Cnidum & ad Nilum

Digitized by Google

lum creſcit: unde Plin. xvi. 36. *Chartis ſerviunt calami, Ægyptii maximè, cognatione quadam papyri. Probatiores tamen Cnidii, & qui in Aſia circa Anaiticum lacum naſcuntur. Noſtratibus fungoſior ſubeſt natura, cartilagine bibula, quæ cavo corpore intus, supernè tenui inareſcit ligno: fiſſilis, præacuta ſemper acie, geniculata. Niloticus* vocatur Apulej. Metam. 1. p. 1. *Juncus ſcriba* ex verſione Aquilæ vocatur Pſalm. c. 45. n. 2. ubi legitur: *Lingua mea calamus ſcribæ.* Idem hæc ſunt. Sunt enim *calami*, junci ſeu arundines quædam aquaticæ. De illorum uſu Petrus Gregorius de Republ. xv. 3. *Calamo ſcriptum in chartis, teſte Martiale*, modò laudatus. Opmerius initio Chronicon: *In pugillares ſcribebant ſtylis ferreis, in papyros autem arundineis calamis, & poſtmodum etiam avium pennis. Cnidia arundo* pro calamo ſcriptorio paſſim legitur apud Poetas Græcos & Latinos. Et pro *calamo* invenies apud Poetas arundinem. Pereleganti ſſimè *calamum* deſcripſit Sat. iii. 10.

Inque manus charta, nodoſaque venit arundo,
Tum querimur craſſus calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infuſa vaneſcat ſepia lympha:
Dilutas querimur geminet quod fiſtula guttas.

Hugo de prim. ſcrib. Orig. c. 9. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 917. B. Voſſ. de Art. Grammat. 1. 36.

CALANDI novam Lunam hæc olim ratio erat, prodita à Macrob. Saturn. 1. 15. *Priſcis temporibus, antequam Faſti à Cn. Flavio ſcriba in omnium notitiam proderentur, Pontifici minori hæc provincia delegabatur, ut nova Luna primum obſervaret aſpectum, viſamque Regi ſacrificulo nuntiaret. Itaque ſacrificio à Rege & minore Pontifice celebrato, idem Pontifex calata, id eſt, vocata in Capitolium plebe juxta curiam Kalabram, quæ caſæ Romuli proxima eſt, quot numero dies à Kalendis ad Nonas ſupereſſent, pronuntiabat: & quintanas quidem quinquies dicto verbo καλῶ, ſeptimanas ſepties repetito prædicabat*, Cauſa *calandarum* dierum hæc erat, quod poſt novam Lunam oporteret Nonarum die populares, qui in agris erant, in Urbem confluere, ut acciperent cauſas feriarum à Rege ſactorum, ſcirentque quid quoque illius menſis die faciendum eſſet. Qua formula uſi fuerint, paullo obſcuriùs Macrobius, M. Terentius Varro clariùs tradunt. Nam is de Ling. Lat. v. ſcribit, quod Pontifex ita proclamaverit; *Dies te quinque Kalo Juno Novella.* Item; *Dies te ſeptem Kalo Juno novella.* Quinque, ſi quintanæ eſſent Nonæ: ſeptem, ſi ſeptimanæ. Cur autem Juno? quia omnes Kalendæ in Junonis præſidio erant. Cur Novella? quia de novis novi menſis diebus agebatur. *Lipen. de Stren. c. 4. §. 3. & 5.*

CALANTICA Romanis capitis fuit ornatus, non veſtis. *Alex. Gen. Dier. v. 18. Tegmen muliebre, quod capiti innectebatur. M. Tullius in Clodium: Tune, cum vincirentur pedes faſciis, cum calanticam capiti accommodares?* Non. xiv. 2. *Tiraquell. in Alexandrum, Juret. in Symm.* iii. 25. *Brod. Miſc.* x. 20. *Calcagn. Epiſt. Quæſt.* iii. 1. *Laurembergh. Antiq. p. 61. Cujac. Obſerv.* x. 17. Grammatici veteres volunt *calauticas* Latinè appellari. Gloſſæ: *calautica*, εἶδ☉ ζώνης ex Græco καλυπτικη. *Salmaſ. Exercit. Plin. p. 392. b. B.*

CALASIRIS vocabatur linea tunica laticlavia ſacrificulorum. Interpres Ariſtoph. in Aves p. 621. *Calaſiris tunica laticlavia.* Heſychius: *Calaſiris tunica laticlavia: nonnullis eſt & lineata & talaris tunica.* Euſtath. Iliad. iii. p. 296. *Calaſiris linea tunica ſacerdotalis.* Nec Phœnices ſolum, ſed & omnes alii fere externarum religionum antiſtites *calaſires* habebant laticlavios. *Ruben. de Re Veſt.* 1. 17. Ægyptiorum certè fuit. Pollux viii. 16. *Tunica fimbriata Ægyptia.* Herodotus de Ægyptiis loquens ii. p. 134. *Induti ſunt veſtes lineas, circum crura fimbriatas, quas vocant calaſires.* Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 23. Voſſ. Lex. Etymol. Sunt quibus eſt equeſtris tunica latior. Heſychius: λαιόχιτος ᾗ ἱππικὸς χιτών. *Rhodig. Ant. Lect.* xviii. 37. Feſtus: *Calaſſis, tunicæ genus, quod Græci καλάσιριν dicunt. Alii dicunt nodum eſſe tunicæ muliebris, quo connexa circa cervicem tunica ſummittitur.* Cujus altera ſententia mihi magis placet, ut ſit nodus, vel laxamentum tunicæ muliebris. Nam χάλασις, *laxamentum, reſolutio*, ἀπὸ τ χαλᾶν, quod eſt laxare. Et inde *acalaſis*, atque ex eo *aclaſſis*. Feſtus: *Aclaſſis, tunica, ab humeris non conſuta.* Gloſſ. Philox: *Aclaſſes*, ἄρραφα. Eſt autem λῶμα, ſημεῖ ὁ κλασμὸς εἰς τὸ κατώτερον τ ἱματίου. *Voſſ. l. l.*

CALATHUS erat *leve geſtamen ex ligno vel canna, aut ex junco factum, in quo vel penſa ponuntur, vel leguntur flores.* Iſidor. xix. 28. Origine Græcum eſſe docent Feſtus: *Calathos Græci, nos dicimus quaſillum.* Serv. Ecl. ii. 46. *Sane calathus Græcum eſt. Nam Latinè quaſillum dicitur.* Fuit propriè vas, in quo penſum & fuſos reponebant: γυναικεῖον σκεῦ☉, εἰς ἔριον παράθεσιν, ut interpretatur Heſychius. Sic uſus Maro vii. 805.

—— non illa colo, calathiſve Minervæ
Femineas aſſueta manus.

Erat & *calathorum* uſus in reponendis floribus. Maro Ecl. ii. 45.

—— tibi lilia plenis
Ecce ferunt nymphæ calathis.

Naſo deſcribens puellas in campo Ennæo flores cum Proſerpina legentes Faſt. iv. 435.

Hæc implet lento calathos è vimine nexos.

Voſſ. Lex. Etym. Pius Annot. Poſter. c. 168. *Calathus* figura muliebri in Smyrnæorum nummo, ſeu Veſtæ itidem additus. Cereri propriùs, ac ſollenni curru & pompa in ejus honorem geſtari in Theſmophoriis ſolitus, ut inde laudes hujus Deæ auſpicantem novimus Cyrenæum vatem Hymn. in Cerer. n. 1. τῶ καλάθω κατιόντ☉, *calatho deſcendente.* Et apud Ariſtoph. Θεσμοφ. p. 810. ὁ καλαθίσκος inter conſuetum θεσμοφοριαζουσῶν mulierum apparatum continuò recenſetur. Hinc & eadem Ceres in nummo Saloninæ Auguſtæ viſitur, in quo inſculptum ipſius Deæ nomen, CERER. AUG. & cui accedit Sardianorum nummus, in quo Ceres itidem cum *calatho*, cornucopia, ſpicis, ac temone præterea; Fortunæ inſtar, ſignatur, Dea utpotè frugum terra marique advectarum potens, vel ponto haud minus ac terra, dum filiam quæreret, jactata. *Spanhem. de Veſt. & Prytan. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. v. p. 691. C. in Callim. Hymn. in Cerer. n. 1.*

Calathus erat etiam *vas æreum, in quo lac vel recens caſeus diſtrahitur.* Servius ad Virgilium mox laudandum: Etymologus: Κάλαθ☉, *in quem lac fundunt aliud in caſeum cogentes.* Pro hujuſmodi vaſe uſus eſt Maro Georg. iii. 400.

Quod ſurgente die mulſere, horiſque diurnis
Nocte premunt: quod jam tenebris & ſole cadente,
Sub lucem exportant calathis.

Columo. vii. 8. *Confeſtim, cum concrevit, liquor in fiſcellas, aut in calathos, vel formas transferendus.* Voſſ. Lex. Etymol.

Calathus dicebatur etiam calix. Maro Eccl. v. 71.

Vina novum fundam calathis Arviſia nectar.

Ubi Servius: *Ordo eſt, vina fundam calathis, id eſt, calicibus, quæ vina ſint novum nectar.* Martialis in Apophoretis, ubi lemma 97. eſt *Calathi*, diſtichon verò tale:

Nos Satyrus, nos Bacchus amat, nos ebria tigris
Perfuſos domini lambere docta pedes.

Voſſ. Lex. Etymol.

CALATIA colonia deducta fuit à C. Cæſare. Paterculus de Auguſto ii. 61. 2. *Primum à Calatia, mox à Caſilino veteranos excivit paternos.* Cicer. Attic. xvi. 8. *Octavianus veteranos, quique Caſilini & Calatiæ ſunt, perduxit ad ſuam ſententiam.* Panvin. Imp. Rom. c. 11. Sigon. de Ant. Jur. Ital. iii. 4. Fuit etiam apud Feſtum in Præfectura ex iis *præfecturis, in quas præfecti ibant à populo Romano creati.* Sigon. ibid. ii. 13. Manut. de Civ. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 1. p. 21. B.

CALATIMUS fuit dictus A. Atilius. Cui hoc cognomen fortaſſe inditum, quia illi paupertas maxima; & eſt

aratro

aratro ad honores vocatus eſt. *Calare* enim vocare eſt. Fuit conſul cum Q. Sulpitio Paterculo an. 495. Et iterum cum Co. Cornelio Scipione an. 499. dictator rei gerundæ cauſa an. 504. cenſor cum A. Manlio Torquato an. 506. Huic elogium ad portam Capenam fuit poſitum. Cicer. de Senect. c. 17. *Quanta auctoritas in Atilio Calatino, in quem illud elogium unicum: plurimæ conſentiunt gentes, populi primarium fuiſſe virum, notum eſt totum carmen inciſum in ſepulcro.* Strein. de gent. & fam. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VII. p. 1137. Auguſt. de fam. ibid. p. 1160. E. Glandorp. Onom. Rom. p. 135.

CALATOR erat ſervus, libertinus. Tacit. Annal. XIII. 27. 2. *Quippè latum fuſum id corpus. Hinc plerumque tribus, decurias, miniſteria magiſtratibus & ſacerdotibus, cohortes etiam in Urbe conſcriptas. Si ſeparentur libertini, manifeſtum fore penuriam ingenuorum.* Suet. in Gramm. c. 12. n. 1. *Cornelius Epicadius Lucii Cornelii Sylla Dictatoris libertus calatorque.* Fab. Semeſtr. II. 24. Popm. de Serv. pag. 75. Erat etiam ſervus militaris. Plaut. Merc. V. 2. 11.

Egomet mihi comes, calator, equus, agaſo, armiger.

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Græv. Tom. XI. p. 591. D. Et ſervus invitator, ſive vocator ab hac opera fortè dictus hoc nomine à Plaut. Rud. II. 3. 5.

Eſtne hic Trachalio, quem conſpicor, calator Pleuſidippi?

Pigoor. de Serv. p. 113.

Calator κατ᾽ ἐξοχὴν dictus eſt ſervus publicus. Iſidorus in Gloſſis: *Calator, miniſter publicus.* Cujuſmodi erant ſacrorum miniſtri. Hoc quotidiana gloſſaria optimè declarant: *calatores*, δῦλοι δημόσιοι, πρόπολοι, *calator*, κλήτωρ, *calatores*, ἐκβιβασμοὶ ἱερῶν. Neque verò mirabitur ſacrorum miniſtros ſervos dici publicos, qui ipſos augures publicos dici, atque adeò publicos P. R. Quiritium conſueviſſe meminerit. Docet hoc inſcriptio, quæ hodieque Neapoli antiquiſſima viſitur: M. MÆCIO. MEMMIO. FURIO. BALBURIO. CÆCILIANO. PLACIDO. C. V. PONTIFIC. MAJORI. AUGURI. PUBLICO. P. R. QUIRITUM. *Carr. Ant. Lect.* I. 14: III. 4. *Voſſ. Lex.* Horum miniſterio Pontifices uſi, qui ſacrificaturi *calatores* ſuos præmittebant, qui populum monebant, ut feriis publicis opere abſtinerent. Serv. Georg. I. 268. *Sunt aliqua, quæ ſi feſtis diebus fiant, ferias polluant. Quapropter & Pontifices ſacrificaturi præmittere calatores ſuos ſolent, ut, ſicubi viderent opifices aſſidentes, opus fieri prohibeant, ne pro negotio ſuo, & ipſorum oculos, & Deorum ceremonias contaminent.* Popm. de Serv. p. 75. Guther. de Vet. Jur. Pontif. I. 13. Erant etiam Virginum Veſtalium miniſtri. Lapis, qui Fundi in Latio:

VINICIO. COCTÆO. CALAT
VII. VIR. EPULO. LIBERTO
OPTIMO. PATRONUS

Guther. l. l. Et ſacerdotii Titialium. Antiqua Inſcriptio Romæ:

Q. CÆCILIO. FEROCI
KALATORI. SACERDOTII
TITIALIUM. FLAVIALIUM. ...

Panvin. de Civit. Roman. c. 42. Carr. Ant. Lect. III. 4. *Popm. l. l.* Et magiſtratuum in *calandis*, id eſt, convocandis comitiis curiatis & centuriatis. Tacitus ſupra laudatus. Et *calatoribus*, utpotè publicis populi Romani miniſtris, teſtamenti pro parte bonorum dimidia faciundi jus fuiſſe crediderim. *Faber Semeſtr.* II. 24. *Popm. l. l.*

CALBEI dicebantur donativæ armillæ. Feſtus: *Calbeos armillas dicebant, quibus triumphantes utebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.* Rhodig. Ant. Lect. XXIV. 5. Barthol. de Armill. ver. §. 7. Lauremb. Antiquar. p. 61. Nicol. de Triumph. c. 10. §. 4. *Calbeum*, ſive *galbeum* dicebatur à Græca voce κάρπιον. Et *calbeos* apud Feſtum, hoc eſt, καρπίυς. Unde καρπίυς ὄφεις, & ἐπικαρπίυς Græci dicunt armillas in modum ſerpentis contextas. Κάρπιον enim vocabant id omne, quod χειρὸς καρπὸν vinciebat, quod armillæ propriè faciunt. Latini *calpeum*, vel *calbeum*. Optimæ gloſſæ: *Calbea*, κόσμια. *Salmaſ. in Lamprid. Alex. c. 41. Voſſ. Lex. Etymol.*

CALCANDI hoſtium vel corpora, vel colla ritus, in ſignum plenæ de illis victoriæ reportatæ, olim fuit uſitatiſſimus. V. illum infr. in *Pes*.

CALCANEUM in navibus dictum, quod torculari adaptatur. *Calcagn. de Re Naut.* §. 14. ſi dextrum palpitaret, iter bonum: ſi ſiniſtrum, idem ſimili ratione ſecundum Ægyptios ſignificabatur. *Niphus de Augur.* I. 9. Camelorum *calcanea* veteribus fuerunt in deliciis. Lamprid. Heliogab. c. 19. *Comedit ſæpiùs ad imitationem Apicii calcanea camelorum & criſtas vivis gallinaceis demptas.* Camelorum *calcanea* ſunt natura ſua tenera. Herodian. IV. 15. 8. Fuiſſe cupediariis expetita non multò magis miror quàm de criſtis gallorum gallinaceorum: quas hodieque ab iis, qui palatum eruditum habent, cupidiſſimè conſtat expeti. *Caſaub. in Lampridium.*

CALCARIA erat locus ubi calx coquebatur. Ulpian. Leg. 8. §. 10. ff. de Pœnis. *In calcariam quoque vel ſulphurariam damnari ſolent.* Buleng. de Imp. Rom. VI. 77.

Calcaria è ferro fiebant, quibus equos concitabant, non aliter quàm flagellis è ſummis arborum partibus, è loris, è nervo taurino. Hæc per *calcem ferratam* intelligunt, Virg. Æneid. XI. 714.

Quadrupedemque citum ferrata calce fatigat.

& Sil. Ital. VII. 696.

Ferrata calce, atque effuſa largus habena
Cunctantem impellebat equum.

Buleng. de Circ. c. 17. Grapald. de Part. Dom. c. 8. §. 15.

CALCARIUM opus. V. hoc infr. in *Opus*.

CALCARIUS dicitur, qui calcem coquit. *Præpoſitus calcis* Caſſiodor. Var. VII. 17. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 77.

CALCEABANTUR ſtrictim veteres, ut auctor eſt Feſtus in Teoripellium. Unde Sidon. Apollin. Epiſt. IV. 13. *tenſum cothurnum* dicit, ubi de Germanico homine lauto loquitur. Illauti enim & incurii hominis indicium eſt, ſi pedes in laxa calceorum pelle natent & folleant. Hinc Ovidius elegantiæ præcepta tradens ei, quæ velit amari, Art. Amat. I. 516.

Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

Sidonius alloquens Thaliam Epiſt. VIII. 11.

Soccos ferre cave, nec ut ſolebat
Laxo pes natet altus in cothurnum.

Hieron. Epiſt. ad Euſtochium, ubi maleſanum feminini cultus ſtudium perſtrinxit: *Omnis his cura de veſtibus, ſi bene oleant, ſi pes in laxa pelle non folleat.* Ne verò follicarent calcei, ſi quando pedum modulo laxiores eſſent, ſolebant eos vel tomento, vel qualibet alia re idonea ſtipare. Tertullian. de veland. virg. c. 12. *Calceum ſtipant multiformem.* Ad hanc rem multum conferebant anſulæ, ſive corrigiæ, quibus nimirum calcei pedibus ſtrictiùs firmiùſque aptabantur. Unde Tibull. I. 9. 18.

Anſaque compreſſos alligat arcta pedes.

Olim etiam Græci, eorumque poſtea imitatione Romani, antequàm *calcearentur*, pedes inungere frequentiſſimè ſolebant. Conſtat ex Athenæo, qui morem hunc ad mollitiem transfert. Quamobrem Lucretius Sicyonia rectè junxit unguentis IV. 1118.

Unguenta & pulcra in pedibus Sicyonia rident.

Unde *in calceo unguipedem* dixit Tertull. de Pall. c. 5. *Balduin. de Calc. c.* 21.

CALCEARIUM erat donativum, militibus collatum in emendos *calceos*. Ulpian. leg. 21. ff. de alim. & cib. leg. *Diariis vel cibariis relictis, neque habitationem, neque veſtiarium, neque calcearium deberi placet.* Suet. Veſpaſ. c. 8. n. 8. *Claſſiarios petentes conſtitui aliquid ſibi calcearii nomine.* De *calceario* Reginarum Ægypti Herodot. II. p. 140. *Harum*

urbium

urbium Anthylla, quæ eſt inſignis, datur peculiaris in calceamenta uxori ſemper ejus, qui in Ægypto regnat. Bergier. de vus milit. I v. I I. §. 2. Balduin. de Calc. Ant. c. I I. Deinſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom. v. 36. Schott. Nod. Cicer. I. 3. Meurſ. Auctar. Philol. c. 28. Donat. Dilucid. p. 770. Lyd. de Milit. Roman. I I. 2. Voſſ. Lex. Etymol. in Calceus. Lipſ. in Tacit. Hiſtor. I I I. n. 60.

CALCEM ciere eſt pedem movere. Plaut. I v. 2. 36.

Prius diſperibit ſaxo, quàm unam calcem civerit.

Pareus Lexico Plautino. Qui ſua ſponte errat. Quare cave *calcem* pro ea parte pedis apud Plautum accipias, quam Græci πτέρναν vocant. *Calces* enim *per diminutionem calculi dicuntur*. Lucilius:

Naumachiam licet hæc, alveolumque putare calces.

Ciere itaque *calces* eſt κινεῖν τὰς πεττοὺς. Alia apud Græcos erat tabula calculorum, quippè quinque linearum calculi inciti non in ultimis erant lineis, ſed in media. Cum alteruter ex luſoribus ad incitam lineam cogeretur, tunc movebat calculum ab eadem media linea hoc dicto, κινῶ τὸν ἀφ᾽ ἱερᾶς: nam linea illa vocabatur ἱερά. *Scalig. Append. Conj. Varr. de Ling. Lat.* v I. *Sentfleb. de Alea* c. I I. §. 14.

Ad *calcem* pervenire eſt venire ad metam. *Calcem* vocarunt veteres locum illum circi, qui creta perductus fuit, non quia *calce* pro creta uterentur antiqui, ſed quia finis ibi ſtatutus quadrigarum curſibus, poſt ultimum metarum flexum. Senec. Epiſt. 108. *Hanc quam nunc in circo cretam vocamus, antiqui calcem vocabant. Calx* τὸ τέρμα. Ita enim & Græci vocarunt, ubi conſiſtebant quadrigæ, curſu legitimo peracto, Latini *calcem*. Pollux I I I. 30. §. 3. *Ubi ceſſant, finis, meta* τέρμα, *terminus.* Ibi ſtabant ad palmam accipiendam. Et dixerunt *cretam*, quòd albo notatus eſſet ille locus: *calcem*, quòd terminus eſſet currendi. Atque ita cretam ultimam appellat Prop. I v. 2. 58.

—— hæc ſpatiis ultima creta meis.

quia finis erat: ita *calcem candidum*, quia terminus ille creta, id eſt, albo notatus eſſet. Varr. Margopoli περὶ ἀρχῆς apud Nonn. I I I. 60.

Nemini fortuna currum carcere emiſſum intimo
Labi inoffenſum per æquor candidum ad calcem ſivit.

Salmaſ. Exerc. Plin. pag. 642. D. Lipſ. Ant Lect. V. 10. Voſſ. Lex. Etymol. Turneb. Adv. I I. 12. Par. Lex. Lucret. in Calcis. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. I. 6.

CALCEUS quomodo differat à ſolea, V. inſr. in *Solea*. Illorum conſuendorum primum artificium nonnulli cuidam Boethio tribuunt, quia Plin. v I I. 56. *Sutrinam Boethus*. Sed quandonam ille vixerit, aut ubi, non docent. Unde præſtat ad ipſa mundi primordia confugere. Quæ mens enim Adamo poſt vetiti fructus eſum conſuendorum è ficuum ſoliis perizomarum rationem ſuggeſſerat, quo pudendorum velaret turpitudinem; eadem & illum artem edocuit, qua ſibi uxorique ſuæ *calceos* è cæſorum animalium pellibus aptè commodèque conſarcinaret. Imò ipſe Deus, ubi *Adamo & uxori ejus tunicas fecit pelliceas, & induit eos*, cenſendus eſt eadem ratione illis *calceos* conſuiſſe, quo in neceſſariis ad vitam comparandis, minaces ſpinarum tribulorumque aculeos tutiùs evitarent. *Balduin. l. l. Voſſ. de Idolol.* I I I. 70. Qui hæc quidem ingenioſè, non tamen ſolida ratione. Alia enim eſt veſtium, alia *calceorum* ratio. Veſtes enim erant quàm maximè Adamo neceſſariæ, itemque uxori ipſius, non tam ut miſera corpora, jam ob peccatum mille calamitatibus obnoxia, ab æſtu, atque frigore, & aliis tempeſtatum injuriis defenderentur, quàm quidem, ut nuditas, jam pudenda, tegeretur. Hæc neceſſitas in *calceis* non fuit. Sanè videmus politiores populos non tantum habuiſſe, atque etiamnum habere veſtium uſum, verum etiam nullam gentem tam feram, tamque barbaram unquam repertam eſſe, quæ non ſpeciem aliquam veſtimentorum habuerit. Id verò in *calceis* non obſervamus. Etenim non barbaros modò, atque ab omni cultu, & humanitate alienos; verùm etiam ipſos cultiores populos non dedecori putaſſe nudis pedibus incedere, licèt ſine veſtibus prodire in publicum magno duxiſſent probro. Alterum prorſus apud omnes eſt inhoneſtum, alterum non item. Illi ipſi, qui ſummum ſcelus putaſſent aliquem in publico nudum conſpici; *Flagitii* enim *principium eſt, nudare inter cives corpora*, ut verè Cicer. Quæſt. Tuſch. I v. 33. dixit, minimè credebant turpe, ſi quis incederet nudis pedibus. Ut, licèt Adamus ſolia conſuerit, atque ipſi Deus tunicas fecerit pelliceas: confici non poſſit, aut Adamum *calceos* conſarcinaſſe, aut Deum ipſi de *calceis* proſpexiſſe: cum longè diverſa ſit utriuſque ratio, ac non tam neceſſitas, quàm ipſa honeſtas hominem certis quibuſdam veſtimentis voluerit obtegi. Licèt autem obſcura non tantùm, ſed etiam incognita ſit *calceorum* origo, priſcos tamen mortales non diu caruiſſe quadam pedum tutela certiſſimum videtur. Etenim neceſſitas, ut pedum plantas, molles illas atque teneras defenderent, id facilè effecit, ut aliquod invenirent *calceorum* genus. Sanè antiquiſſimum fuiſſe *calceamentorum* uſum, & jam vulgarem Abrahami ævo, oſtendit ipſius ad Regem Sodomæorum reſponſum, ſe ex omnibus, quæ ipſius erant, non accepturum *à filo uſque ad corrigiam calceamenti*. Παροιμιῶδης enim hæc loquendi ratio, qua pro re vili, ac ferè nihili *calceamenti corrigiam* uſurpat, nata non fuiſſet, ſi non vulgaris, ac diu cognitus fuiſſet *calceorum* uſus. Quo quidem dicto nullum vetuſtius de *calceorum* inter antiquos uſu reperitur. *Byn. de Calc. Hebr.* I. I. §. 4. & 5. Illis conſuendis primum, & ut plurimum materiam pelles præbuerunt. Apud Romanos certè pelliceos fuiſſe *calceos*, non obſcurè inſinuant hæc Mart. I I. 49.

Lunata nuſquam pellis, & nuſquam toga.

Juven. v I I. 190.

Appoſitam nigra lunam ſubtexit aluta.

Aluta enim pellis mollior eſt, ad compingendos *calceos* concinnata. Horat. Sat. I. 6. 27.

Ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus.

Balduin. ibid. c. 2. Byn. de calc. Hebr. I. 2. §. 4. Deinde linum. Hoc oſtendunt udones illi, ſive lintea calceamenta, quibus Imperator Antoninus Philoſophus permultique alii, ejus exemplo, ſunt uſi. Narrat Herodian. V. Linteis illis udonibus Romani etiam Pontifices, referente Joſepho Stevano de Oſcul. ped. ſumm. Pontif. per longa tempora ſunt uſi, poſtquam nimirùm iis primum Sylveſter à Conſtantino Magno donatus eſt. Quod in ſericum purpureum migravit. Et hoc cum aurea cruce intexta in Pontificalibus *calceis* jampridem locum obtinet. Sic enim Ceremoniale Pontificum: *Induitur Papali habitu, toga ſcilicet linea alba, caligis rubeis, & ſandaliis rubeis, aurea cruce ſignatis.* Sericis etiam *calceamentis* priſcos Imperatores uſos eſſe, facilè, nec invitus opinor, licèt id veterum ſcriptorum nullus, quod ſciam, expreſsè commemoret. Cum enim illis mirificus undequaque ſplendor quæreretur, eos ſericum, cujus tanta dignitas, in *calceorum* etiam uſu neglexiſſe, non eſt veriſimile. *Balduin. ibid. c.* 4. Ex ligno etiam factis *calceis* uſi ſunt. Indi Philoſtr. Apollon. I I. 9. Ab illis ligneorum *calceorum* uſus ad alios variè traductus eſt: ita ut alii rudioribus & omnimodè ligneis ſint uſi. De illis non gravatè intelligam *ſoleas illas impares quibus anus lippa, ſordidiſſimo linteo præcincta, impoſita canem ingentis magnitudinis catena trahit*, apud Petron. c. 55. Item illas, quæ damnatis ad culeum inducebantur, de quibus Auctor ad Herenn. I. 23. *Si quis parentes occiderit, vel verberarit, ei damnato obvolvatur os folliculo lupino, ſolea lignea pedibus inducantur.* Unde & viliores quique tenuiorisque fortunæ homines, ſive urbium, ſive ruris incolæ, *calceamentis* ejuſmodi, quæ vernaculo noſtræ idiomate *Sabots* dicuntur, jam paſſim pleriſque in locis uti ſolent. Alii ſoleis tan-

tantummodo ligneis, quatum cætera è corio, vel ex alia quavis molliore materia fiebant. De quibus proclivius accipio tibicinum quorundam crupezia, militum caligas & Gallicas. V. infr. ſuis locis. Quibus ferrei ſimul & ærei ſuccedent. Ferreæ crepidæ clavis confixæ cruciandorum hominum pedibus induebantur. Martyrologium Romanum: *Baſiliſcus martyr ferreas crepidas ignitis clavis confixas calceatus* ...... Empedocles Philoſophus æreo eſt uſus. Laert. de vit. Philoſ. VIII. 69. Ælian. Var. Hiſt. XII. 32. Tertull. de Pall. c. 4. *Balduin. ibid. c.* 5. Etiam ex argento & auro in uſu fuerunt, ſed non è laminis ſolidis conflati, at è tela quadam tenuiore aureis, argenteisve filis intexta conſuti: vel vix ad inceſſum, at ad pompam tantum & oſtentationem uſurpati: vel dicti [illegible], quòd auro tantum argentove ſuppactum ſolum haberent. Quo ſenſu Theotimus ille apud Plaut. Bacch. II. 3. 97.

Etiam rogas, qui ſoccis habeat auro ſuppactum ſolum?

Ita Seneca, cum de C. Cæſare in exoticum alienumque cultum demigrante loquitur de Ben. II. 12. *Qui excuſant, negant id inſolentiæ cauſa factum: ajunt ſocculum auratum, imo aureum margaritis diſtinctum oſtendere eum voluiſſe.* Balduin. ibid. c. 6. Salmaſ. in Tertull. de Pall. p. 325. Ferrar. de Re Veſt. II. 4. 10. Pitiſc. in Curt. IX. 1. 29. Buleng. de Imper. Roman. II. 7. Veterum Romanorum olim fuerunt, quales Turcarum hodie, medio crure tenus; ita ut non ſolum imos pedes, ſed etiam mediam tibiarum partem circumcirca velarent. Titinn. in Setina apud Feſtum in Mulleus: *Jam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatim calceas.* Tertull. de Pall. c. 4. *Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum.* Horatius ſupra laudatus. *Balduin. ibid. c.* 8. In arcuatum deſinebant acumen, ſimiles linguæ exſertæ, verſusque nares reflexæ, ſive in parte anteriore unicum habebant, forma ſ. literæ, ſicut ferè ſe habent crepidæ ferreæ, quibus in glacie volgus utitur, & *Schaetzen* appellat. Tertull. de Pall. c. 5. *Quam enim non expediat in algore & ardore rigere nudipedem, quam in calceo uncipedem?* *Uncipedem* dicit, cujus *calces* uncinati, id eſt, unci ad inſtar in altum reflexi, & in acumen intortum deſinentes. Cato Orig. VII. apud Feſtum l. l. *Qui Magiſtratum curulem cepiſſent, calceos mulleos gerebant, alii uncinatos, alii perones.* *Repandos* vocat Cicer. de Nat. Deor. I. 29. *Noſtram Soſpitam nunquam ne in ſomnis quidem vides, niſi cum calceolis repandis?* Pleræque veteres etiam cum ſtatuæ, tum imagines idem ſuadent, quas nimirum pleriſque in locis vidiſſe me memini cum uncinatis, ſive repandis ejusmodi *calceis* expreſſas. *Balduin. l. l. Boxhorn. ad Plutarch. Quæſt. Roman.* 75. *Ferrar. de Re Veſt. Anal. c.* 32. Falluntur certè docti, qui uncinatos uncinis & clavis confixos interpretantur. Nos aliquando de lunatis accipiebamus. *Salmaſ. ibid. p.* 391. Corrigias an & quot habuerint V. infr. in *Corrigia*. Liberorum hominum fuerunt albi. Mart. VII. 32. 1.

Sordidior cœno cum ſit toga, calceus autem
Candidior prima ſit tibi, Cinna, nive:
Dejecto quid inepte pedes perfundis amictu?

Lamprid. Alex. Sev. c. 40. *Baxas albas habuit, non coccineas, ut prius ſolebant.* Et malè in Vopiſc. Aurelian. c. 49. *calcei* albi damnantur, ut parum viriles. *Calceos mulleos, & cereos, & albos, & hederaceos viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.* Et cenſeam ſcribendum, *galbeos*. Quis ille color V. infr. in *Color*. Lipſ. Elect. 1. 13. Laurent. de Re veſt. c. 5. Pro civili more virorum, nigri fuerunt. Ut dictis fides accedat, Horatius & Juvenalis ſupra laudati diſertè nigros viris, iisque ſenatoribus *calceos* aſſignant. *Balduin. l. l. Ferrar. de Re Veſt.* III. 24. *Anal. c.* 32. *Byn. ibid.* 1. 3. §. 5. Lipſio reſpondeo, in verſibus Martialis Cinnam duplici titulo vituperari, quòd contra decorum toga ſordida uteretur, & præter aliorum morem *calceos* haberet albos, qui mulierum magis erant proprii, ut paullò pòſt oſtendemus: ſicque præpoſterè nitorem in *calceis* affectaret, cum tamen ea in re ſordidus eſſet, in qua nitoris ſtudioſior eſſe debuerat. Deinde ſi pro arbitrio voluit Alexander album in *calceis* ſuis colorem purpureo præferre, nihil tamen neceſſe, colorem illum cæteris inferioris notæ hominibus uſurpatum dicere. Niſi fortè quis velit, tum temporis hac in re, ut in pleriſque aliis, hominum mores in femineos cœpiſſe degenerare. Unde factum ſit, ut qui poſt aliquot annos imperavit Aurelianus, quem Eutrop. IX. 14. *morum diſſolutorum magna ex parte correctorem* appellat, *calceorum* ...., *uſum viris omnibus tulerit*. Non enim neceſſe eſt *galbeum* pro *albo* ſupponere apud Vopiſcum, cum hederaceus in hoc cum galbeo conveniat, quod herbaceum ſeu viridem ſignificet. *Balduin. l. l. Kipping. Ant. Rom.* IV. 5. §. 15. Mulierum fuerunt albi. Tertullianus ſupra laudatus. Ibi enim de ſcortillis ſermo, quibus ornandis lenones *calceos* interdum albos, aliàs verò rubeos inducebant. Purum enim idem eſt quod album, ut Servius illud Virgilii Æneid. XII. 169. eſt interpretatus. Apul. Metam. VII. p. 212. *Calceis femininis, albis illis & tenuibus inductus, & in ſequiorem ſexum inſertus atque abſconditus.* Ovid. Art. Amat. III. 271.

Pes malus in nivea ſemper celetur aluta.

Balduin. l. l. Albanorum Regum, qui olim in Italia imperitabant, ut à cæteris facilè internoſci poſſent, & anguſtiorem ipſo pedum calceatu, ut & cætero veſtium apparatu, majeſtatem ſibi conciliarent, rubri ſive puniceі fuerunt. Ex illorum exemplo tales fuerunt Romanorum Regum. De Romulo refert Zonar. Annal. II. *quod calceis rubris utebatur.* Illis, ut ex Albæ Regibus ſe ortum teſtaretur, uſus eſt poſtea Julius Cæſar, ut auctor eſt Dio XLIII. p. 234. E. *Deliciis fluxioris veſtis ubique luxuriabatur, & calceamentorum, quibus etiam poſtea interdum uſus eſt altioribus & coloris rubri, more Regum, qui Albæ quondam regnarunt, ut qui propter Julum ipſos genere contingeret.* Et ab iisdem Regibus rubrorum uſum mutuati ſunt, qui deinceps in Republica Romana cæteris nobilitate præcelluerunt patricii, ut ſupra Feſtus docuit. Sed potiſſimum illis uſi ſunt in triumphis & pompis ſollennibus, in quibus nimirùm exquiſitior ornatus ad ſplendoris oſtentationem quærebatur. Vetus monumentum in lapide, qui ad C. Marii memoriam Arimini poſitus eſt, de iis exſtat his verbis: DE. MANUBIEIS. CIMBRICIEIS. ET. TEUTONICEIS. ÆDEM. HONORI. VICTOR. FECIT. VESTE. TRIUMPHALI. CALCEIS. PUNICEIS. *Balduin. ibid. c.* 10. *Byn. ibid.* §. 11. 12. *Salmaſ. ad Vopiſc. Aurelian. c.* 49. *Ruben. de Re Veſt.* II. 1. *Buleng. de Imper. Roman.* II. 7. *Guther. de Jur. Pontif.* III. 11. Poſteriori ævo ad Imperatores tranſiit hic mos geſtandi *calceos* rubros. Argumento eſt Julius Cæſar, de quo modò Dio. Docet etiam Procopius de Ædif. Juſtiniani III. *Calcei uſque ad genua punicei coloris, quibus ſoli Romanorum & Perſarum Regibus calceari licet.* Et ſuperiùs Lampridius notavit Alexandrum præter morem Imperatorum feciſſe, quod *baxeas albas habuerit, non coccineas*. Sed id ſingulare fuit Imperatoribus Conſtantinopolitanis, ut rubris & purpureis *calceis* uterentur. Paull. Diacon. XVI. *Ut agnoſceretur Imperator ex rubris calceis.* Georg. Phranzes Protoveſtiarius in Chron. I. 17. *Suffragante nobilitate Manuelem Imperatorem creat, cocco tincta calceamenta concedit, ſucceſſorque ab omnibus agnoſcitur.* In illis enim, ut in chlamyde purpurea, elucebant expreſſa imperii inſignia. Unde Corippus Juſtini junioris imperialem habitum deſcribens ſic ait II. 3.

Purpureo ſuræ rutilant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco.
Auguſtis ſolis hoc cultus competit uti.

Et ab Imperatoribus ad ſummos Pontifices. V. ſupr. *Ceremoniale Romanum*. Balduin. l. l. Byn. ibid. §. 13. 14. Petav. in Themiſt. Orat. XIV. p. 681. Scilicet ab eo tempore, quo ſe quàm maximè Romani Pontifices cœperunt extollere, etiam in cultu & externo ſplendore voluerunt eſſe inſignes, ac pro ſandaliis Apoſtolicis, rudibus illis, uti credere par eſt, & impolitis, pedibus induere ſandalia

rubea,

rubea, crucis aureæ ornamento, inſignita, cœperunt, ut vel hac ratione ſe Imperatorum oſtenderent æmulos. *Byn. ibid.* §. 14. Imò rubeus, ſive purpureus à mulieribus in ſuo calceatu color eſt uſurpatus olim. Tertullianus, ubi balneorum antiſtitem ſuas lupas ornantem depingit, de Pallio ſupra jam laudatus. Livius Andronicus apud Terentianum de metris Dianam venatricem alloquens:

Et jam purpureo ſuras include cothurno.

Virg. Ecl. VII. 32.

Purpureo ſtabis ſuras evincta cothurno.

Balduin. l. l. Byn. ibid. §. 15. Cerei etiam *calcei*, id eſt, inſtar ceræ flavi olim uſitati fuerunt. Aurelianus illos *viris omnibus tulit, mulieribus reliquit*, ut ſupra ex Vopiſco relatum. Color cerinus, qui cereus dicitur, ut cocceus & coccinus, aureos & aurinus, non ſolùm in veſtibus, ſed etiam in aliis rebus locum habuit. Ovid. Art. Amat. III. 184.

Et ſua velleribus nomina cera dedit.

Nec minùs hederacei, hoc eſt, hederacei coloris, praſini ſcilicet, vel virides. De illis in eodem Aureliano Vopiſcus jam laudatus. *Herboſos* pro viridibus poſuit Martianus Capella: *Calceos autem ſmaragdina fluctu viriditatis herboſos veſtigiis ejus tellus annexuit.* Salmaſ. l. l. Byn. ibid. §. 5. *Calcei* quoque lutei, albicanti ſeu dilutiori croceo colori ſimiles in deliciis fuerunt. Catull. LXI. 9.

Huc veni niveo gerens
Luteum pede ſoccum.

Senec. Hippol. I. 321.

Crura diſtincto religavit auro
Luteo plantas cohibente ſocco.

Apul. Metam. VIII. p. 260. *Pedes luteis induti calceis.* Turneb. Adverſ. XXVIII. 21. Paſſerat. ad Catullum, Balduin. de Calc. c. 16. Initio naſcentis Reipublicæ Romanæ ipſi Senatores (quidni & plebs promiſcua?) nudis incedebant pedibus. Scholiaſt. Juven. Sat. I. 111. *Illo tempore necdum Senatores nigris calceis utebantur, ſed nudis pedibus, vel pulverulentis.* Sagittar. de Nudiped. c. 1. §. 17. Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. pag. 319. Byn. ibid. 1. 1. §. 5. Senatorum cujus fuerint coloris. V. infr. in *Senator.* A Siculis illiſque Græcis qui Italiam incoluerunt nomen & uſum *calcei* videntur eſſe mutuati Romani veteres. Κάλτιον illi dicebant, quem Latini *calceum*, vel *calceum* vocaverunt. Ea voce Rhinthon Tarentinus uſus eſt teſte Polluce VII. 22. Heſychius: Κάλτιον ὑποδήματα κοῖλα. Cavum & profundum calceamentum Græci vocant κοῖλον καὶ βαθὺ ὑπόδημα, quod ad mediam uſque tibiam aſcendit. Pollux: Καὶ ὑποδήματα κοῖλα, βαθέα εἰς μέσην κνήμην ἀνήκοντα. Tales Romanorum eſſe *calceos* jam diximus. Voce κάλτιος utitur etiam alicubi Plutarchus, ubi καινὸν κάλτιον appellat *novum calceum*. Idem περὶ ἀδυμίας dixit κάλτιον πατρίκιον, ubi docet *calceos* patricios podagræ ſanandæ nihil quicquam prodeſſe, non magis quàm pretioſos anulos reduviæ tollendæ. *Salmaſ. in Treb. Pollion. Gallien. c.* 16. Inſerebantur clavi non modò militum. V. illos infr. in *Caliga*. Sed etiam mulierum. Clem. Alex. Pædag. II. 11. *Similiter autem in calceamentis ſuperba, arroganteſque feminæ magnam oſtendunt mollitiem. Turpia quippè illa ſunt ſandalia cum aureis ornamentis. Sed & clavos circumcirca ſoleis infigere aquum cenſent.* Etiam ex auro, & gemmis. Plin. IX. 35. *Affectantque jam & pauperes, lictorum feminæ in publico unionem eſſe dictitantes. Quin & pedibus, nec crepidarum tantum obſtragulis, ſed toti ſocculis addunt. Neque enim geſtare jam margaritas, niſi calcent, ac per uniones etiam ambulent, ſatis eſt.* Spartian. Heliogab. c. 4. *Semiamirica SCta ſunt facta ridicula de legibus matronalibus, qua aurum vel gemmas in calceamentis haberent.* Ruben. Elect. II. 14. Schedius de Diis German. II. 9. In publico Romani utebantur *calceis*. Atque ea de cauſa Verri crimini vertit Cicer. Verr. V. 35. quòd *ſoleatus Prætor populi Romani ſteterit cum pallio purpureo tunicaque talari.* Turneb. Adv. XXIV. 17. Byn. ibid. 1. 6. §. 10. Domi depoſitis *calceis* ſoleas ſumebant. Extra Urbem quoque *calceos* abdicabant. Itaque *calceus* togam ſemper ſequebatur: & *calcei* togæ proprii. Nam toga ſine *calceis* non ſumebatur, nec *calcei* ſine toga. In Urbe ut togæ uſus, ita *calceorum*. Extra Urbem cum in ſeceſſu agebant, ſine toga & ſine *calceis* erant. Plin. Epiſt. VII. 3. ad amicum, quem de ſeceſſu ruris in Urbem revocare nititur: *Quin ergo in Urbem redis, ubi dignitas, honor, amicitia tam ſuperiores quam minores? quouſque regnabis? quouſque vigilabis cum voles? dormies quando voles? quouſque calcei nuſquam? toga feriata?* Quouſque, inquit, dabitur tibi, ut *calceos* non inducas, & togam non induas, id eſt, feriatam habeas? cum toga feriabatur, *calcei* nuſquam erant. *Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 386. *Treb. Pollion. c.* 16. Altiuſculis ſtaturæ altitudinem adjicere ſolebant veteres ſubere in illos inſarto. Xenoph. Κύρ. παιδ. VIII. p. 142. *Etenim calceos tales habent, in quibus qui eos ferunt, clam aliquid ſubjiciunt, quo majores eſſe videantur quàm ſunt.* Suet. Aug. c. 73. n. 3. *Calceamentis altiuſculis uſus eſt, ut procerior quàm erat videretur.* Scalig. de Poet. I. 13. Italas mulieres altiſſimis uſas ſe vidiſſe ſcribit, quamvis diminutiva dicant voce *Saccolet*. Et patris ſui perfacetum dictum adfert: *Ejuſmodi uxorum dimidio tantum in lectis frui maritos, altero dimidio cum ſoccis depoſito.* Balduin. de Calc. c. 15. Byn. de Calc. Hebr. 1. 8. §. 2. Sched. de diis German. II. 9. Piſc. in Suetonium. Servi in ſervitute agentes habebant ſerviles *calceos*, ſcilicet ſculponeas. Cato de Re Ruſt. c. 59. *Sculponeas bonas alternis annis dare oportet.* Manumiſſi accipiebant ſoleas, quæ non niſi à liberis & ingenuis gerebantur. Plaut. Capt. III. 5. 63.

Si effexis hoc, ſoleas tibi dabo.

Meurſ. ad Plautum. Loon. de Manum. IV. 3. §. 5. *Calceos* exuere, & corrigias, ſive vincula *calceorum* domini ſolvere erat apud veteres proprium ſervorum miniſterium, & quidem viliſſimum. De Græcis locus eſt apud Platon. Sympoſ. *Solvite calceos, pueri, Alcibiada, ut accumbat.* De Romanis conſtat vel ex illo vulgato apud Terent. Heaut. I. 1.

Accurrunt ſervi, ſoccos detrahunt.

Lucill. Sat. III.

Cernuus extemplo plantas conveſtit honeſtas,
Et pedibus læva Sicyonia demit honeſta.

Hinc Tibullus, cum vellet exprimere ad omne officium, etiam abjectiſſimum, pauperem fore præſto, miniſterium ſolvendi *calceorum* corrigias adjungit. I. 5.

Pauper erit præſto tibi, præſto pauper adibit
Primus & in tenero fixus erit latere....
Vinclaque de niveo detrahet ipſe pede.

Byn. ibid. 1. 7. §. 8. Ciaccon. de Triclin. c. 42. Urſin. Append. p. 243. Eoſdem detractos geſtare ſervorum etiam erat. Unde Plautus ſervos appellavit *ſandaligerulos*. Aul. III. 5. 28. ſi vera eſt Jani Douzæ emendatio, pro *ſalutigerulos*, ſervos nimirum qui dominorum ſandalia portant. Ita ancillas vocavit Plautus *ſandaligerulas* Trin. II. 1. 22. quæ *ſandalia* dominorum gerebant & portabant. Imò luto conſpurcatos extergere. Hoc pro viliſſimo miniſterio veteres duxerunt. Apud Ariſtophanem Veſpis p. 472. Edit. Aurel.

Vel ipſe Theorus, licèt vir ſit Euphemio nihil minor,
Spongiam habens ex pelvi crepidas nobis extergat.

Byn. ibid. II. 8. §. 11. Dicebantur induci. V. infr. in *Induci*. *Calceum* capitis, quòd ex corio fiat, quaſi vaginam capitis, & operculum verticis, Martialis vocat galericulum ex hædina pelle confectum ad diſſimulandam calvitiem XII. 45.

Hædina tibi pelle contegenti
Nudæ tempora verticemque calvæ;
Feſtivè tibi, Phœbe, dixit ille,
Qui dixit caput eſſe calceatum.

Soler. de Pileo ſect. 2.

Calceus Apoſtolicus Italis vulgò vocatur ſandalium, ſeu ſolea Capuccinorum, ſine obſtragulis, quales interpretes dicunt

dicunt fuiſſe caligas Petri: & pictas videmus in pedibus Apoſtolorum. *Nigron. de Calig. c. 2. §. 27.*

Calceus Auguralis. Hujus formam in tabella c. 9. de Sacrificus præpoſita litera *E* ex antiquitate lectori proponit *Joh. Saubertus*.

Calceus lunatus *pellis lunata* vocatur Mart. I. 50. 31. ejuſque *ligula lunata*, Mart. II. 29. 7. *Calcei lunati* dicti, quibus fibula in malleolo pedis eburnea, ſpecie lunæ, quamque fibulam Juven. Sat. VII. 192. lunam appellat. *Grangæus in Juvenalem*. Qui fallitur, dum lunam interpretatur fibulam. Utur enim id largiar, in lunæ modum formam fibularum fuiſſe, annon etiam cæterorum, qui ignobiles erant, calcei fuere fibulati? Quomodo igitur ab iis patriciorum *calcei* diſtinguebantur? *Boxhorn. in Plutarch. Quaſt. Roman. 75.* Qualis fuerit, & num picta, an ex aliqua materia adſuta fuerit hæc luna, V. infr. in *Luna*. *Calceos* hos lunatos portabant omnes Senatores patricii, ut à novitiis diſtinguerentur. Interpres Juven. Sat. VII. 192. *Patricius Senator eſt, nam adſuta calceis lunula diſcernuntur patricii à novitiis*. Sed & patricii ante ætatem ſenatoriam, imò ante prætextam depoſitam lunulas habebant in *calceis*. Papin. Sylv. V. 2. 27.

Sic te clare puer genitum ſibi curia ſenſit,
Primaque patricia clauſit veſtigia luna,
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicamque potentem
Agnovere humeri.

Supereſt, ut videamus, quibus *calceis* Senatores, qui non erant patricii, uſi fuerint florente imperio. Nam ſanè haudquaquam lunatos fuiſſe, ſatis in confeſſo eſt, & tamen diverſos fuiſſe à plebejis, ex Cicerone conſtat Phil. XIII. 13. *Eſt etiam Aſinius quidam Senator voluntarius, lectus ipſe à ſe, apertam curiam vidit poſt Cæſaris mortem, mutavit calceos, Pater conſcriptus repentè factus eſt*. Servius Senatores crepidas olim geſtaſſe ait ad Æneid. VIII. 458.

Et Tyrrhena pedum circum dat vincula plantis.

Tuſca calceamenta: & dicit crepidas, quas primo habuere Senatores, poſt Equites Romani, nunc milites: alii calceos Senatorios volunt, quia hoc genus calceamenti à Tuſcis ſumptum eſt. Quæ vera ſunt, ſi illa reſtringamus ad Senatores, qui magiſtratus curules geſſerant. Si aliquando geſtabant crepidas mulleas, quæ ſimiles Tuſcis calceamentis, ut Salmaſius probabit infr. in *Mulleus*. Neque aliter Servius explicari poteſt. Alii enim Senatores omnes ſemper *calceos* cavos portabant; crepidæ enim antiquis temporibus ſemper probroſæ Senatoribus. V. Petav. ad Themiſt. Orat. XIV. p. 682. Zamoſc. de Sen. Rom. I. 17. ubi Servii ſententiam damnat, quam tamen defendere conatur Mag. Miſc. III. 3. Mihi ſanè indubium videtur, Senatores Romanos florente imperio *calceos* cavos portaſſe, atque eos quidem haudquaquam multum diſſimiles patriciorum *calceis*, ſi lunulam eburneam excipias, quæ propria patriciorum. Etenim & corrigias illas nigras habebant, quæ crus tegebant. Horatius ſupr. in *calceus* laudatus. Tamen etiam aliqua differentia fuiſſe videtur inter *calceos* patricios & ſenatorios in ipſa inflexione ligulatum: quod elicio ex Zonar. II. V. illum infr. in *Senator*, ubi de Servii Tullii regno agens, ea occaſione, quod Regem illum plurima plebi indulſiſſe dixerat, addit, eum aliquos etiam ex plebe in Senatum legiſſe; qui olim quidem plurimis in rebus deteriore quàm patricii jure uſi fuerint. Tandem verò, ſi inter regnum & ſacerdotia quædam excipias, exæquati ſunt patriciis, ita ut *calceis* ſolummodò differrent. *Patricii habebant calceamenta, quæ & inflexione corrigiarum & nota literæ ornabantur*. Ruben. de Re Veſt. II. 4.

Calceus Tuſcus, ſive Tyrrhenus. V. illum infr. in *Mulleus*.

CALCULARIUS manibus, cum cæteri thaumatopœi ore, pede, reliquoque corpore frequentiùs utantur. Ludus eſt, manuum agilitas. hodieque in uſu, & pueris aut plebi in admiratione. *Calculos* ſive nummos in menſa ponunt: deinde acetabulis (vaſculis, aut pyxidibus) opertos tam dextrè loco movent, & transferunt, ut cum hic eſſe cenſeas, alibi compareant, & arte magica fieri arbitrere. Senec. Epiſt. 45. *Sic iſta ſine noxa decipiunt, quomodo præſtigiatorum acetabula, & calculi, in quibus fallacia ipſa delectat*. Græci vocant ψηφοπαίκτην, quia ludit *calculis*, ψηφοκλέπτην, quia velut eos furatur. V. Suidam in voce ψηφολόγος. *Muretus & Lipſius in Senecam, Buleng. de Theatr. I. 40. Bud. in Pandect. p. 213. F.*

CALCULATOR erat ſervus. Veteres *calculos*, id eſt, lapillos minutos, in manu tenentes numerabant, ſive numeris componebant. Ulpian. leg. 7. ff. de oper. libert. *Nam hujus quoque eſt miniſterium, ſi fortè vel librarius, vel nomenculator, vel calculator ſit*. Modeſtin. leg. 15. §. 5. ff. de excuſat. *Neque librarios, neque calculatores, quos vulgò rationarios dicimus, habere immunitatem dicunt Divorum conſtitutiones*. Mart. X. 62.

Nec calculator, aut notarius velox,
Majore quiſquam circulo coronetur.

Ediſcebant hæc pueri cum literarum primis elementis. Auguſtin. Confeſſ. I. 13. *Adamaveram Latinas literas, non quas primi magiſtri, ſed quas docent qui Grammatici vocantur; nam illas primas, ubi legere & ſcribere & numerare diſcitur, non minus oneroſas pœnaleſque habebam, quàm omnes Græcas*. Iſidor. Orig. I. 3. *Primordia artis Grammaticæ literæ communes exiſtunt, quas librarii & calculatores ſequuntur, quorum diſciplina velut quædam Grammaticæ artis infantia eſt*. Pignor. de Serv. p. 336. Popm. de Oper. Serv. p. 66.

CALCULI erant lapilli, quales in ripis per luſum ſæpè legimus, quos *Oceani ſpolia* Caligula appellavit apud Sueton. c. 46. n. 1. Græci ψῆφοι, quibus antiqui numerabant, & ſuffragia ferebant; teſte Ariſtot. Elench. I. Theocritus λίθον appellare videtur, *hunc & à linea ſacra moves lapidem*. Succeſſu temporis horum lapillorum loco alia quoque ſucceſſit materia. Inde *calculos* ex ebore factos inducit Juven. Sat. XI. 131.

— *adeo nulla uncia nobis*
Eſt eboris, nec teſſella, nec calculus ex hac
Materia.

Cryſtallinos, aureos & argenteos Petron. c. 33. *Sequebatur puer cum tabula terebintina & cryſtallinis teſſeris, & pro calculis albis aut nigris aureos, argenteoſque habebat denarios*. Vitreos Lucan. ad Piſon. n. 180.

Calidiore modo tabula variatur aperta
Calculus, & vitreo peraguntur milite bella.

Sentfleb. de Alea vet. c. 11. §. 14. Buleng. de Lud. vet. c. 60. Calcagn. de Calcul. p. 297. Souter. de Aleat. I. 4. Savar. in Sidon. VIII. 12. Turrig. ad Urſ. Tog. Inſcr. §. 3. Imò pro *calculis* adhibuerunt fruſtilla teſtarum. Petron. l. l. *Interim dum ille omnium agmen teſtorum*, id eſt, calculorum, *inter luſum conſumit*. Sentfleb. l. l. Gronov. de Pecun. vet. III. 15. Et quia omnia in illo ludo ad imaginem belli erant compoſita, hinc militum, aciei, phalangis, prælii, hoſtium, captivorum, tropæorum paſſim mentio apud veteres, dum illum ludum deſcribunt. Achmes Oneirocr. c. 241. *Si ſomniaverit ludere ſe calculis cum altero ſibi noto, lucri cauſa dimicant inter ſe. Si Rex, aut ampliſſimus vir, aut belli dux calculis ludere viſus ſibi fuerit, de loco prælii cum hoſtibus conſerendi diſpiciet. Si viderit in ſomnis ſe ludentem plures cepiſſe ludi perſonas, plures ex hoſtibus vinciet*. Mart. XIV. 20. cujus lemma, *calculi*.

Inſidioſorum ſi ludis bella latronum,
Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit.

Lucan. ibid. n. 194.

Interea ſectis quamvis acerrima ſurgant
Prælia militibus, plena tamen ipſe phalange
Aut etiam pauco ſpoliata milite vincis.

Græcis *calculi* κύνες dicuntur. *Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c. 13. Buleng. l. l. Turrig. ad Inſcr. Urſ. Tog. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 397. C.* Hodie alludunt ad vetus nomen Itali & Galli; *Scalculum* enim vocant. Puto artis verbum fuiſſe *excalculari*, de eo qui vinceretur: ut *excuriari*, & *excuneari* Varroni. Unde & eadem licentia videntur

Digitized by Google

tur dicti *Axedres*, ut Hiſpani vocant, quaſi *exquadri*. V. infr. in *Zatricion*: nam *ſquadrones* quadras phalanges vocant. *Calculorum* verò ludus nihil aliud, quàm caſtra & inſtructa acies. *Scalig. in Catal. p.* 281. *Salmaſ. l.l.* Erant *calculi* bicolores. Sidon. Epiſt. VIII. 12. *Hic tabula calculis ſtrata bicoloribus*. Alter alterum *ἑτερόχρων*, *diverſi coloris*, vel ligabat, vel includebat, & capiebat. Ovid. Triſt. II. 477.

Diſcolor ut recto graſſetur limite miles,
Cum medius gemino calculus hoſte perit.

Unus diſcolor à duobus capiebatur concoloribus. Præter Ovidium Mart. XIV. 17. 2.

Calculus hic gemino diſcolor hoſte perit.

Pollux IX. 7. *Cum calculi in duas partes diviſi ſint ſecundum colores, ars ludi in eo eſt, ut duo ejuſdem coloris calculi hoſtem contrarii coloris circumveniant & tollant*. Hos ligari & moris olim erat, & mos etiam nunc eſt. Lucan. ibid. n. 182.

Ut niveus nigros, nunc & niger alliget albos.

n. 190.

Ancipites ſubit ille moras, ſimilisque ligato
Obligat ipſe duos.

Sed aliter ligabantur, aliter capiebantur. Unus poterat duos adverſæ partis ac diſcolores ligare: ſed unus capi diſcolor non poterat, niſi à duobus contrariis. *Salmaſ. & Buleng. l. l.* Luſus enim erat, ut in duas diviſi turmas, colores, ut dictum, diverſi veluti qui congredi acie parant, hinc inde ſub hoſtium imagine procederent; at præſcripto fine, quoad quiſque fine progredi debeat. Ita cavere oportebat, ut dum hoſtem quiſque invadere nititur, alterius non pateat incurſibus. Ovid. Art. Amat. III. 357.

Cautaque non ſtultè latronum prælia ludat,
Unus cum gemino calculus hoſte perit.
Bellatorque ſua prenſus ſine compare bellet;
Æmulus & cœptum ſæpè recurrit iter.

Triſt. II. 479.

Ut mage velle ſequi ſciat, & revocare priorem,
Ne tuto fugiens incomitatus eat.

Souter. Palam. I. 5. *Calculis* ludebatur triginta, quindecim nigris, & quindecim albis: vel albis totidem, totidemque rubeis. Eundem hodie numerum ſervamus, & eoſdem colores. Cento de alea:

Triginta magnos, adverſoſque orbibus orbes.

Eleganter ſic *calculos* expreſſit. De nigris & albis Petronius modò laudatus. In ludo enim latrunculorum nigri & albi *calculi*. Lucanus jam laudatus. Aliquando tamen pro nigris rubei cum albis componebantur. Epigramma vetus:

Diſcolor ancipiti ſub jactu calculus adſtat:
Decertantque ſimul candidus atque rubens.

Aliud nondum editum:

Namque acie æquali concurrit ruſſeus albo,
Ut gravibus damnis ſe domet alteruter.

Salmaſ. & Gronov. l. l. *Calculus* unus erat, qui rex dicebatur. Scholiaſtes Theocriti: *Dictio ſumpta eſt per metaphoram ab iis, qui ludunt zatricio. Illi enim cum omnia fecerint, ſi non poſſunt vincere eum, cum quo ludunt, lapidem movent à ſacra linea, qui rex dicitur*. Hunc movere non ſolebant, quàm ubi maxima urget neceſſitas, & aliud auxilii non ſuppetit luſori ad ſe defendendum. In hoc ludo vincebat, qui omnes ex adverſo ludentis milites capere poterat, & regem ipſum, hoc eſt, principem *calculum*, quia nunquam capiebatur, ad incitas redigere. Lucan. ibid. n. 194. ſupra laudatus. *Salmaſ. & Buleng. l. l.* Ipſe, qui ludebat, ſi faveret alea, rex exibat. *Caſaub. ad Vopiſc. Procul. c.* 13. Qui hoc perperam exiſtimavit. Nihil enim alea quod ageret habebat in latrunculorum luſu, in quo nihil fortunæ licebat, ſed arti & induſtriæ ſoli, ludendique peritiæ locus erat. Et imperator exire dicebatur, qui ſuperior diſcedebat, regemque adverſæ partis omnibus ſuis militibus ſpoliabat, ipſumque ad incitas redigebat. *Salmaſ. l. l. & Souter. Palam. c.* 11. *&* 23. Ludus ergo *calculorum* & latrunculorum, licèt illos diſtinguat *Caſaub. l. l.* idem omninò fuit. Nam & latrones & latrunculi ſæpiùs, ut vidimus, *calculi* vocantur. Et illos præterea hoc nomine appellat Ovid. Art. Amat. II. 297.

Sive latrocinii ſub imagine calculus ibit;
Fac pereat vitreo miles ab hoſte tuus.

Salmaſ. l. l. Inventus verò eſt, ut qui eo genere ludicri certaminis exercerentur, rectè atque ordine inſtruerent exercitum movere. Donat. in Terent. Eun. IV. 7. 13. *Pyrrhus peritiſſimus ſtratagematus fuit: primuſque quemadmodum ea diſciplina per calculos in tabula traderetur, oſtendit*. Sidon. Epiſt. I. 2. *Putes illum*, Theodoricum, *& in calculis arma tractare*. Ludus hic militi neceſſarius adeò viſus eſt, ut qui in eo malè verſatus eſſet, contumelioſè *muger*, id eſt, muccoſus increparetur. Feſtus. *Savaro in Sidonium*. Vel à Pyrrho, ut modò Donatus, vel ab Attalo Aſiatico, ut Chilo, & ex Chilone Sariſber. Policrat. I. 5. vel à Palamede Nauplii filio, qui in obſidione Trojana, ut milites in officio contineret, illud ludi genus belli imagine excogitavit. Pauſan. Corinth. p. 62. *Supra Nemei Jovis Fortunæ fanum eſt perantiquum: in quo inventas à ſe teſſeras Palamedes dedicavit*. Unde ab inventore *Palamediaci calculi* Caſſiodor. Var. VIII. 31. dicuntur. *Souter. ibid. c.* 12. *&* 13. *Savaro l. l.* Petrus autem Texeiras Compendio Hiſtoriæ Perſicæ ſcribit ſibi non abſonum videri, apud Perſas primùm repertam tabulam latruncularium, ratione potiſſimum hac perſuaſus: quòd quibuſcumque in regionibus hoc ludi genus luditur, ſerventur *calculorum*, ſive latrunculorum nomina eadem, aut corrupta ſaltem, minimum & variantia à Perſica nomenclatura. *Souter. ibid. c.* 11. *Calculos* dare & revocare dicebantur veteres. Unde & hodie teſſerarum ludus, datorum ludus vocari ſolet. Auſon. Profeſſ. Burdig. I. 29.

Narrantem fido per ſingula puncta recurſu
Quæ data, per longas quæ revocata moras.

Quod idem in duodecim ſcriptorum ludo vel *calculorum* fiebat. Cicero in Hortenſio: *Itaque tibi concedam, quod in duodecim ſcriptis ſolemus, ut calculorum reducat, ſi te alicujus dati pœnitet*. Qui enim *calculum* movit, & in aliqua ſede lineave collocavit, dedit: qui ſi ſe malè collocaſſe putat, reducit illum ad ſequentem, vel alium jactum, ita tamen, ſi hoc colluſor concederet, hoc enim in arbitrio ludentium ſtabat. Ovidius pro dare ponit ſubire, & Art. Amat. III. 355.

Et modò tres numero jactet, modò cogitet aptè,
Quam ſubeat partem callida, quamque vocet.

Ubi ſubire partem ſcilicet tabulæ, nihil eſt aliud quàm dare, vel collocare *calculum*, ſive repetere. *Turneb. Adv.* VI. 3. *Sentfleb. de Alea c.* 11. §. 13. *Salmaſ. Vopiſc. Procul. c.* 13. Dies etiam felices, & infelices *calculis* notabantur. V. infr. in *Dies atri*. Etiam à judicibus illis in urnam miſſis ſententiæ ferebantur. V. infr. in *Sententia*. Et numeri ponebantur. V. infr. in *Numerare*.

Calculi inciti dicebantur, qui omninò moveri non poterant. Unde & egentes homines inciti vocantur, quibus ſpes ultra procedendi nulla reſtat. Iſidor. XVIII. 67. Antiqui fines, ſeu terminos, quos amplius promovere non eſt, incitos vocabant. Et qui eo rerum redacti erant, ut nullum certum rerum ſuarum conſilium capeſſere poſſent, ad incitas redacti dicebantur, ubi ſubaudiendum, lineas. Metaphora à ludo duodecim ſcriptorum. Nam cum ad ultimam lineam promoti erant *calculi*, tum is, cujus intererat, ad incitas lineas redactus, *calculi* verò ipſi inciti dicebantur. Apud Græcos qualis fuerit *calculorum* tabula. V. ſupr. in *Calcem ciere*. Scalig. Append. Conject. Varr. de Ling. Lat. VI. Sentfleb. de Alea c. 11. §. 11. De omnibus hiſce *calculis* quæ ſcribit Iſidorus, ea omnia ad latrunculos ſunt referenda, quæ viri doctiſſimi malè referunt ad duodecim ſcriptorum ludum. Illi hodieque etiam in lu-

do latronum, vel ſcaccorum ſunt. Ab incitis proverbium, ad incitas redigere, pro ad extremas metas compellere, & in ſummam deſperationem aliquem adducere. Porrò quem veteres *calculum incitum*, hoc eſt, ad incitas redactum vocabant, eos nos in hoc eodem ludo *ſcaccum mattum* dicimus, id eſt, contritum & exactum, eoque loci adactum, ut moveri non poſſit. *Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c. 13. Souter. Palam. 1. 22. Sentfleb. l. l.*

Calculi ordinarii ſunt, qui ordine moventur. Iſidor. XVIII. 67. *Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c. 13. Turneb. Adv.* XXVII. 3. *Sentfleb. de Alea c. 11. §. 11. Souter. Palam. 1. 14.*

Calculi vagi dicebantur, qui vagè movebantur, velut vagabantur & errabant. Iſidor. XVIII. 67. *Turneb. Adv.* XXVII. 3. *Salmaſ. in Vopiſc. Proc. c. 13. Sentfleb. de Alea c. 11. §. 11. Souter. Palam. 1. 14.*

CALDARIUM erat locus, ſive cella in balneis. Hoc nomine appellatur à Vitruv. V. 10. *Ipſa autem caldaria tepidariaque lumen habeant.* Locus erat teſtudinis inſtar conſtructus, aerem planè continens ab igni ſine fumo accenſo: unde ξηρὸν θόλον vocat Alexander Aphrodiſienſis. A ſicco vapore dicitur etiam *vaporarium*. Cicer. ad Quint. Fratr. III. 1. *In balneariis, aſſa in alterum apodyterii angulum promovi, propterea quod ita erant poſita, ut eorum vaporarium, ex quo ignis erumpit, eſſet ſubjectum cubiculis.* Ac quia id eſſet eliciendo ſudori, etiam *ſudatorium* vocabatur. Senec. Epiſt. 51. *Quid mihi cum iſtis calentibus ſtagnis? quid cum ſudatoriis? in quæ ſiccus vapor corpora exhauſturus includitur.* Vocatur quoque *Laconicum*. V. illud infr. in *Laconicum*. Voſſ. Lex. Etymol. Græci vocant πυριατήριον. Erat enim cella ſuperior aeris calidi. Et in ea ſudorem ſicco calore provocabant. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 141. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. 1. 14.* Nullam aquam intra ſe continebat, ad provocandum ſudorem potiſſimùm inſtituta, & ob id à nonnullis *calida ſudatio* vocatur, ſicuti à Cicerone jam laudato *aſſa* nuncupatur, & *aſſa ſudatio* à Celſo III. cap. ult. quæ, ut loquitur ipſe II. 17. fit calore ſicco: ut quæ ſole, vel exercitio corporis fit: aut in Laconico, vel clibano, vel ſimilibus modis. In hac vapor calidus, ſeu calor ſiccus incluſus ſudorem provocabat, haud aliter ac ſuper Bajas myrtetis, ubi tempore Celſi è terra profuſus calidus vapor ædificio incluſus maximos ſudores ciebat, cujus Horatius quoque meminit Epiſt. 1. 15. 5.

> —— *ſanè myrteta relinqui*
> *Dictaque ceſſantem nervis elidere morbum*
> *Sulphura contemni.*

Mercur. Gymnaſt. 1. 10. *Caldarium* adjectivum eſt, quod pro ſubaudito ſubſtantivo, ut grammatici loquuntur, duplicis eſt ſignificationis. Aut enim ſubauditur conclave, & pro loco, in quo *calda* eſt lavatio, accipitur; aut ſubauditur vas, & eſt id, in quo caleſit aqua. Priore ſenſu ponitur in his verbis apud Vitruv. V. 10. *Et item eſt animadvertendum, uti caldaria muliebria, viriliaque conjuncta, & in iiſdem regionibus ſint collocata.* *Caldaria* etiam dicebatur genere feminino, tum ſubauditur cella, ita & tepidaria, & frigidaria. Plin. Epiſt. V. 6. 26. *Frigidaria cella connectitur media, cui ſol benigniſſime præſto eſt: caldaria magis: prominet enim.* Græci θερμὸν οἶκον vocant, & θερμὸν οἴκημα. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. XII. Præfat.* * * 2.

Caldarium dicebatur etiam vas, in quo aqua calefiebat. Vitruv. V. 10. *Ahena ſuper hypocauſtum tria ſunt componenda, unum caldarium, alterum tepidarium, tertium frigidarium.* Plin. XXXIV. 8. V. illum laudatum ſupr. in *Æs caldarium*. Bald. Lex. Vitruv. Bacc. de Therm. c. 9. Meurſ. de Calid. pot. c. 1. §. 1. Tempore Vitruvii & Plinii *caldarium* ſignificaſſe vas, non exiſtimo. Vitruvius non abſolutè *caldarium* appellat pro aheno, ex quo aqua calida effluebat, ſed *ahenum caldarium*, unum *caldarium*, nimirùm ahenum. Atque ita de tepidario, & frigidario aheno. Abſolutè verò *caldarium* eſt illi θερμὸς οἶκος. Nec Plinius pro vaſe poſuit. Nam illo loco, quem citant, dixit de ære, quod tantum funditur, non etiam malleo ducitur, ideoque opponitur regulari, V. ſupr. in *Æs regulare*. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. XII. Præfat. * * 2. Quod ſi apud Vitruvium & Plinium *caldarium* abſolutè de vaſe, quod poſteriores Latini *caldarium* dixerunt, veteres *miliarium*, accipiendum eſſet, etiam tepidarium vas aliquod eſſet, in quo aqua uſque ad teporem tantum caleſieret, & frigidarium, in quo ſola frigida eſſet. Quod eſt ineptum. Extra balnea nullum vas *caldarium*, vel *tepidarium*, vel *frigidarium*. Tria ahena in thermis ſupra hypocauſtum collocabantur, unum quod vocabatur *caldarium*, alterum quod *tepidarium*, tertium quod *frigidarium*. Ita autem erant collocata, ut ex *tepidario* in *caldarium* quantum aquæ calidæ exiſteret influeret, & de frigidario in tepidarium eodem modo. At *caldariæ* noſtræ, quæ in uſu communi habentur, & ſic dictæ ſunt infimo Latinitatis ſeculo, non ſolum aquæ calefaciendæ idoneæ ſunt, ſed etiam tepidæ continendæ & frigidæ. Ideòque tribus his nominibus ſimul vocari poſſent. Nam aqua priuſquam his calefiat, frigida eſt, deinde tepeſcit, poſtea fervet. *Caldaria* autem dicuntur, præcipuè quòd ad aquam calefaciendam ſuper ignem comparatæ ſunt. Hujuſmodi *caldariam* cum hoc nomine non notat ſeculum Plinianum. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. XII. Præfat.* * * 3.

CALDUS cognomen fuit Cœliorum, ut obſervavit Glandorp. in cognom. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 591. D. *Caldi* cognomen novum & recens habuit gens Cornelia, etſi in varias & propè innumerabiles ſtirpes, ſeu cognomina diſtincta ſit. Nummus Auguſti: M. AUGUSTA. BILBILIS. L. CORN. CALDO. *Vaillant. Numiſm. 1. 3. & 100.*

CALENI dicti ſunt Fuſii, quia cognomina à locis, unde quiſque Romam commigraverit, ſumpta ſunt. *Sigon. de Nom. Roman. c. 5.*

CALES Auſonum fuit. Liv. VIII. 16. *Auſonum gens Cales urbem incolebat. T. Veturius, Sp. Poſthumius, etſi belli pars cum Sidicinis reſtabat; tamen ut beneficio prævenirent deſiderium plebis, de colonia deducenda Cales retulerunt, factoque Senatuſconſulto, ut duo millia quingenti homines eo ſcriberentur, triumviros coloniæ deducendæ, agroque dividundo creaverunt Cæſonem Duilium, T. Quintium, M. Fabium.* Paterc. 1. 14. 3. *Sp. Poſtumio, Veturio Calvino Conſulibus Cales colonia deducta.* Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. 5. Panvin. Imp. Roman. c. 11. Poſſumus ſuſpicari *Cales* ante legem Juliam civitate fuiſſe donatam, ac municipium factum. Siquidem C. Gracchus in ea oratione, quam de legibus habuit promulgatis, inter municipia Italiæ hoc retulit, atque municipes ipſos à magiſtratibus Romanis verberatos, tanquam cives Romanos eſt conqueſtus. *Sigon. ibid. c. 9.*

CALIANDRIA, ſive, ut alii legunt, caliendra, quid fuerit, olim fuit dubitatum; utrum notaverit comam πρόσθετον, ſive appoſitam: an capitis ornamentum. Vetus interpres Horat. Sat. 1. 8. 48. *Caliendrum peplum capitis, aut crines ſuppoſititius, ſeu capillamentum, aut galericulus, capitiſve ornamentum. Caliendri meminit & Varro in eo libro, qui inſcribitur virgula divina, dicens: Ego nunc poſtulo Agamemnona meum: tantis cothurnis accipit Critona caliendrum.* Voſſ. Lex. Etymol. Utitur ea voce Arnob. VI. p. 209. *Faſciculæ, claves, caliendra.* Eſt operimentum capitis. Heſychius: Κάλυπτρα, κόσμητρα. Similiter Suidas. *Turneb. Adverſ.* VII. 20. Vel pallium eſt, quod ante *recinium* vocaverat. Nam de Jove dixerat Arnobius: *Reciniatus Jupiter atque barbatus; dextra fomitem ſuſtinens.* Et non ita longe ea quæ ante poſuerat, recolligens, ait *caliendra, fomes, talaria.* Turneb. XXIII. 28. Meminit item *caliendri* tanquam feminei pepli Tertull. de Pall. c. 4. expoſtulans ſui ævi feminas ejeraſſe omnia, quibus obtectare facilè, & videre & videri prohiberentur: & inter cætera *caliendrum* prætermiſiſſe commemorat. *Raynaud. de Pil. & cat. cap. tegm. ſect. 6.* V. etiam *Salmaſ. de Tertull. de Pall. p. 345. Vopiſc. Aurelian. c. 45.*

CALICATA *calce polita*. Feſtus: *Decalicatum, calce litum*. De tectorio opere. Tectorii enim operis proprium linere & polire, ut albarii dealbare. Illud fiebat

bat arenata calce, vel marmorato: iſtud calce nuda, id eſt, cui nulla arena admixta. Inde in veteri inſcriptione: *Eoſque parietes margineſque omnes, qua lita non erunt calce arenata, lito politoque & calce nuda dealbato.* Dacer. in Feſtum. In tabula vetuſtiſſima Aletri, quam deſcripſit Manutius Pauli filius, hodie legitur *calceata*, & ita dicebant veteres: *L. Betilienus L. F. Vaarus hec, qua infra ſcripta ſunt, de Senatu ſententia facienda coiravit, Baſilicam calecandam.* Scaliger in Feſtum. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 868. B.

CALIDA, ſive *calda*, nam & ita veteres, V. ſupr. in *Aqua calida*, myrrhinis poculis bibebatur. Mart. XIV. 113.

Si calidum potas, ardenti myrrha Falerno
Convenit, & melior fit ſapor inde mero.

Vitrea enim ſpernebantur. Mart. XII. 74. 5.

Nullum ſollicitant hæc, Flacce, toreumata furem,
Et nimium calidis non vitiantur aquis.

Cryſtallina tamen divites etiam adhibebant. Mart. X. 13. 5.

Candida Setini rumpant cryſtalla trientes.

Perſæpè enim calices *calda* fervore frangebantur. Ni dicere velimus generoſa Setina ſuo fulgore cryſtalla rumpere, dum per ea mirabiliter translucent. *Butius de Potu Ant.* c. 11. Vivificat, & de potentia ad actum reducit. Proinde vino immiſſa confeſtim univerſam vini præſtantiam exhibet, doteſque ampliat, odoremque & ſaporem auget, & totam fragrantiam in illius profundo latentem excitat, atque omnes partes ipſius ſpiritales & gratiores propalat. *Butius ibid.* c. 23. Quamquam Plutarch. *Sympoſ.* v. 3. languente ſtomacho, & ob imbecillitatem confirmationis indigente, nihil *calidum* adhiberi debere aſſerit, ſed vino tantum dato mederi. Idem de ſtomachi inflatione ſcribit Celſ. IV. 5. *Cibis calidis neque inflantibus, eodemque modo calidis potionibus primæ aqua, mox ubi reſedit inflatio, vini auſteri.* Butius ibid. c. 6. Frequentiore uſu adminiſtrata hæc incommoda invehit, carnis effeminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, profuſiones ſanguinis, animi deliquia, ad quæ quidem mors. Hippocrat. Sect. V. apoph. 16. Galen. Met. VIII. 5. Celſ. II. 25. & alii. *Calida* aquæ potores, quòd *calda* pallere faciat, irridet Mart. XII. 60. 1.

Natali pallere ſuo, ne calda Sabello
Deſit.

Et *calida* ob morbum faſtiditus nivatum Setinum deſiderans, canit VI. 86. 5.

Poſſideat Libycas meſſes, Hermumque, Tagumque,
Et potet calidam qui mihi laudet aquam.

Butius ibid. c. 22.

CALIDIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CALIGA paullò ſupra genua extendebatur, braccis alligabatur, gregariorum quondam militum præcipuum genus veſtimenti, quod hodie aliqua ex parte etiam manet, vulgò *ein ſtrumpf. Laz. Comment. Reip. Rom.* VIII. 13. *Dilher. Diſput.* I. 3. §. 6. Quos non poſſum non valdè mirari. Hoc enim dicere eſt, vel oblonga tibialia fuiſſe, vel feminalia. *Nigron. de Calig.* c. 4. §. 11. Non enim ſunt crurum, aut tibiarum operimenta, quæ cruralia & tibialia probati ſcriptores dicunt. Multò minùs femorum indumenta, quæ feminalia nominantur à Suetonio, femoralia ab interprete ſacrorum bibliorum & è ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Eſt verò *caliga* bonis Latinis ſcriptoribus, priſcis Juriſconſultis, atque Imperatoribus in jure civili, lapidibuſque vetuſtis, pedum integumentum, & calceamenti militaris genus, quo Romani milites gregarii ac manipulares in bello & caſtris potiſſimum utebantur. *Nigron. de Calig.* c. 1. §. 1. *Byn. de Calc. Hebr.* I. 5. 2. *Briſſon. Antiq. Select.* II. 5. *Licet de Lucern.* VI. 28. *Tegmen pedum*, quod non niſi *caliga* erat, ſeu *caligula*, quæ parva eſt *caliga*, conveniens Cajo, qui puerulus educabatur in caſtris, de Caji cognomine agens vocat Tacit. Annal. I. 41. 4. *Quem militari vocabulo Caligulam appellabant; quia plerumque ad concilianda vulgi ſtudia eo tegmine pedum induebatur.* Στρατιωτικὸν ὑπόδημα eandem hiſtoriam narrans Dio LVII. p. 605. C. *Calceamentum militare* Aurel. Vict. c. 3. §. 2. Juſtin. XXXVIII. 10. 3. *Argenti certè aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro figerent, proculcarentque materiam, cujus amore populi ferro dimicant.* Quòd hic *caligæ* ſint pedum munimenta, colligitur ex verbo *proculcarent*, quod neque tibialibus, neque femoralibus aptari poteſt. Juſtino lucem dat de eodem exercitu ſcribens Val. Max. IX. 1. 4. *Magna ex parte aureos clavos habuit crepidis ſubjectos.* En *crepidas* dicit Valerius, quas Juſtinus *caligas*, quia crepidarum ac ſolearum in genere ſunt, ut mox docebitur. Suet. Calig. c. 52. n. 2. ubi refert inſanam varietatem habitus illius portenti, qua procedebat in publicum: *Modo*, inquit, *in crepidis, vel cothurnis; modo in ſpeculatoria caliga, nonnunquam ſocco muliebri.* Cum cætera enumerata ſint pedum indumenta, crepidæ, cothurni, ſocci, cogimur exiſtimare ſub eodem genere contineri *caligam*. Accedit Opifex quoque calceorum, qui Plin. XXXV. 10. & Gell. XIII. 21. *ſutor* eſt, & Plaut. Aul. III. 5. 38. *calceolarius*, & Italis *Calzolajo*, dictus & Soſipatro Chariſio vetere ſcriptore Gramm. p. 59. edit. Putſch. *caligarius artifex*, & in veteri lapide apud Gruter. Inſcript. p. 649. n. 1.

C. ATILIUS. C. F.
JUSTUS
SUTOR. CALIGARIUS

Quæ vox haud dubiè deducitur à *caliga*, & eadem ſignificatione, in aliquot Italiæ provinciis, à Latino ſermone relicta, dicitur *il caligaro*. Ipſe Cicero *caligam* dixit pro calceo ad Attic. II. 3. *Epicratem*, is eſt Pompejus, *ſuſpicor laſcivum fuiſſe. Etenim mihi caligæ ejus, ut faſciæ cretatæ, non placebant.* Laſcivus, ſeu delicatus viſus eſt Paulo Manutio in epiſtolæ hujus explanatione Attico & Ciceroni Pompejus, quia præter morem geſtabat in Urbe duas res inſolitas, & maximè inuſitatas, calceos militares & faſcias crurales. Illi *caligarum* nomine, faſciarum hæ cretatarum vocabulis ſignificabantur. Romani etiam ſtante & florente Republica nudis cruribus, abſque feminalibus & tibialibus incedebant, & illa non niſi toga demiſſa tegebant. V. infr. in *Feminalia*. Nigron. ibid. c. 2. Uſus ejus erat in militia. Et ideò pro militia, ſeu militari profeſſione ſumitur. Senec. de Brev. vit. c. 17. *Marium caliga dimiſit? conſulatus exercet*, hoc eſt, quamvis relicta militia pervenerit ad conſulatum, tamen in eo ſuas moleſtias, eaſque graves incurrit. de Ben. V. 16. *C. Marius ad conſulatum à caliga perductus*, hoc eſt, ab infimo militiæ ordine ad ſummam reipublicæ dignitatem adſcendit. Lapis Auximi repertus apud Gruter. Inſcr. p. 445. n. 9.

C. OPPIO. C. T. VEL
OMNIBUS. OFFICIIS
IN. CALIGA. FUNCTO

hoc eſt, in militia. Inde *militia caligata*, Tertulliano dicitur de Idolol. c. 19. *Et milites caligati* paſſim dicuntur à *caliga*, quam militantes geſtabant. Juven. Sat. XV. 24.

Cum duo crura habeas, offendere tot caligatos.

Lapis vetus Romæ apud Gruter. p. 279. n. 3.

HONORATI. ET. DE
CURIONES.. ET. NU
MERUS. MILITUM. CA
LIGATORUM.

Et quidem militum gregariorum. Probant hoc dicta Senecæ, Juſtini, Taciti jam laudata. Notat Suet. Aug. c. 25. n. 3. tanquam rem inſolentem, ab eo coronas murales ſæpè etiam *caligatis* fuiſſe tributas, quibus ob vilitatem ordinis non dabantur. Eodem ſpectat demiſſio animi notata ab eodem Vitell. c. 7. n. 6. quia *tota via caligatorum quoſque militum obvios* exoſculabatur. Confirmatur etiam ex lapide ſepulcrali apud eundem Gruter. pag. 533. n. 1. ubi *caligatus* miles cum lixa ſepelitur:

AURELIUS. T. F. CAL.
VOS. CAL. MIL. LEG. X.
ET. AURELIUS. FLAVI. F
FLAVIANUS. LIXA. ANN.
XVIII. HIC. SITI. SUNT.

Nigron. ibid. c. 3. Balduin. de Calc. c. 13. Byn. de Calc. Hebr. 1, 5. 2. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv.* p.338. *Valtrin. de Re Milit.* III. 13. Non ſolùm pedem, ſed etiam crus videtur texiſſe, & ad mediam tibiam adſcendiſſe. Horatius in Satyris, Titinius apud Feſtum in Mulleus, & Tertullianus de Pallio laudati ſupr. in *Calceus*. Valtrin. l.l. Salmaſ. in Treb. Poll. Gallien. c. 16. Caſtal. Obſerv. II. 4. Ruben. de Re Veſt. II. 1. Byn. ibid. 1. 6. §. 8. Balduin. ibid. c. 13. Ad illam aſcendere non potuit. Neque teſtimonia producta me de gradu dejiciunt. Non enim in illis ſermo eſt de *caliga* militari, ſed de calceo Senatorio. Itaque non valet hæc argumentatio, calceus Senatorius ad medium crus perveniebat, igitur etiam *caliga* militaris. *Nigron. ibid. c.* 4. §. 6. Fuit enim in genere ſandaliorum & ſolearum. Quod ſatis oſtendit *caligarum* forma. Sub lucernæ ſpecie jam dudum exhibuit *Licetus* laudatus, ex ingenti columna marmorea, à Senatu Romæ Trajano Imperatori erecta. *Nigron. ibid.* §. 1. Plantam ſolummodò tegebat, & vinciebatur habenis. Carebat obſtragulo, id eſt, operimento partis ſupernæ pedis. *Plantarum enim calces tantum infima tegebantur, cætera propè nuda*. Gell. N. A. XIII. 21. *Nigron. ibid.* §. 3. Ab ima pedum parte erat lignea. Iſidor. XIX. 34. *Caligarius non à callo pedum, ſed à calo, id eſt, ligno vocatus, ſine quo conſui calceamenta non poſſunt, quod Græci καλοπόδιον dicunt. Fiebant autem prius ex ſalice tantum. Hinc & calceamenta dicta, quod in calo, id eſt, in ligno fiant*. Valtrin. & Balduin. l. l. Quod ratio duplex ſuadet: tum ut calceamenta hæc in longis itineribus, aſperitate viarum ſaxoſarum, diuturnitate belli, durabilia forent: tum ad tuendam militum valetudinem, ut ſemper, etiam in cœno atque humido ſolo ſtantes & ambulantes ſiccos haberent pedes. Ego tamen diſſentio, ac nullum ſuppactum lignum *caligæ* militari pronuntio. Statuæ veteres, columna Trajani, arcus Conſtantini me diſſentire cogunt: quæ non niſi ſoleas eaſque tenues oculis exhibent. *Caligæ* etiam ſine ulla additione nequaquam ſoleæ dicerentur, ſi lignum ſuppactum haberent. Iſidorus loquitur de forma lignea pedem humanum imitante, quæ in calceos, dum conſuuntur, intromittitur. Ratio prior non urget de conſervatione diuturna *caligarum*, quoniam in hunc finem clavi comparati ſunt. Multò minùs valet poſterior, quia ſoccellus ligneus impeditiſſimum redderet militem tum in via, tum in pugna. *Nigron. ibid.* §. 4. 5. Erat clavis multis & minutis ſuffixa & munita, conſervationis, ut arbitror, gratia; ut diutiùs duraret, aſperitatique ſaxorum reſiſteret. Iſidorus: *Clavati, eò quòd minutis clavis, id eſt, acutis, ſolea caligis vinciantur*. Auguſtin. tract. x. in 1. Joh. v. *Forte caligis clavatis contereres pedes tuos*. Qui hinc dicebantur *clavi caligares*. Plin. IX. 18. Chariſio jam laudato, & Sympoſio mox laudando: & *clavi caligarii* Plin. XXXIV. 14. Iſidor. XVI. 20. *Nigron. ibid.* §. 8. *Licet. de Lucern.* VI. 28. *Byn. de Calc. Hebr.* 1. 4. 10. *Lyd. de Re Milit.* III. 2. *Brod. Miſc.* VIII. 16. Erant interdum ferrei. De quibus intelligendus Joſeph. de Bell. Jud. VII. 3. *Calceos habens creberrimis atque acutis clavis, ut cæteri ſolent milites, fixos, dum ſtrato ſaxeis cruſtis ſolo curreret, labitur*. Interdum ænei. Lucill. apud Nonn. III. 98.

Fulmentas clavis æneis ſubcudere.

Imò & argentei & aurei. Plin. XXXIII. 3. *Agnonem Tejum Alexandri Magni præfectum aureis clavis ſuffigere crepidas tradidit*. Juſtinus & Valerius Maximus jam laudati. Irrepſit & in Latium idem luxus, & fœdavit Romanos. Teſtis Plautus ſupra laudatus in *Calceus*. Nigron. ibid. §. 8. 11-14. Balduin. & Valtrin. l. l. Scheffer. & Perizon. in Ælian. Var. hiſt. IX. 3. Caſaub. in Theophr. Charact. p. 149. Horum cuſpides ſi terræ ſolum contigerint, & humi ſerpſerint, pedum incolumitati magis fuiſſet conſultum, quòd plana & levia capita exiſtimarem. Et in hanc ſententiam me olim propendiſſe fateor. Sed mutavi ſententiam lecto ænigmate LVII. Cælii Sympòſii Poetæ de *caligari clavo*, quod ſic habet:

In caput ingredior, quia de pede pendeo ſolo,
Vertice tango ſolum, capitis veſtigia ſigno.
Sed multi comites caſum patiuntur eundem.

Ultimus verſus multitudinem & crebritatem clavorum innuit. Duo priores ſignificant clavorum capita terræ converſa eſſe, non averſa; terramque contingere. Quis aliter interpretetur in caput ingredi, vertice ſolum tangere, & capitis veſtigia ſignare. *Nigron. ibid.* §. 15. Sub Imperatoribus poſterioris ævi etiam Senatores ſumpſerunt *caligas*. Cyprianus, ſive quis auctor eſt carminis in Senatorem Iſiacum:

— caligaque remota
Gallica ſit pedibus molli redimita papyro.

Ex quo ſatis liquet, Senatores illo tempore, abdicatis calceis cavis, *caligas* portaſſe, quod ſanè non fecerunt florente imperio, quo milites ſoli *caligas* habebant; non tamen has Senatorum *caligas* ſimiles omninò fuiſſe *caligis* militaribus exiſtimo; ſed ex illo *caligarum* genere, quas poſterior ætas *campagos* appellavit, qui ſanè haud multum diverſi erant à *caliga*. Capitolinus *caligam* & *campagum* confudit infr. in *Caliga Maximini*. Non tamen omninò ſimiles inter ſe fuiſſe teſtatur Trebellius Pollio in Gallien. c. 16. *Caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellavit*. Senatorias autem *caligas* fuiſſe campagos, colligi poteſt ex Juliano veteri Novellarum interprete, qui in Novella 126. ubi interdicitur Advocatis & aliis, ne, cum cauſas agunt non præſente Imperatore, dignitatis ſuæ inſignia aſſumant, togam nempè & calceos: ibi calceos hos campagos exponit. *Ruben. de Re Veſt.* II. 5. Ejus, qui tamen hoc ſcripſit, non eſt tanta auctoritas, ut nobis perſuadeat, Senatores poſteriori ævo *caligis* uſos eſſe. Potuit enim auctor ille *caligam* per abuſum pro calceo poſuiſſe. Quis enim alius veterum Senatores *caligatos* induxit? Quis, ut credat, calceamentum militare, & quidem plebejum ac manipulare ampliſſimo ordini aptatum? *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 37. Ornatiore quàm manipulares utebantur, ac clavis argenteis, aureiſque effulgebant, qui gradum aliquem militiæ tenebant. Quales clavi fuerunt, qui militum *caligis* ſuffigebantur, colliguntur ex Plin. IX. 18. *Duo*, inquit, *lacus Italiæ in Alpium radicibus. In quibus piſces omnibus annis Vergiliarum ortu exiſtunt ſquamis conſpicui crebris, atque peracutis, clavorum caligarium effigie*. Torrent. in Suet. Aug. c. 25. Briſſon. l. l. Kipping. Antiq. Roman. IV. 5. 15. Differt à mulleo, à ſocco, an etiam à campago, V. infr. *ſuis locis*.

Caliga Maximini eſt parœmia ducta à Maximino, qui è gregario milite tandem Imperator eſt factus, qua ſignificatur Maximinus elatus ad ſummum imperii honorem ex infimo militiæ gradu, qui erat *caliga*. V. ſupr. in *Caliga*. Delrio Adag. Sacr. Part. 1. n. 17. Potius dicetur de hominibus enormis & ineptæ magnitudinis. Sic enim de illo Capitol. Maxim. jun. c. 2. *Nam quum eſſet Maximinus pedum octo & propè ſemis, calceamentum ejus, id eſt, campagum regium quidam in luco, qui eſt inter Aquilejam & Arzsam, poſuerunt, quod conſtat pede majus fuiſſe hominis veſtigii menſura*. Nigron. de Calig. c. 2. §. 7. Manut. in Adag. p. 50. Balduin. c. 13.

Caliga ſpeculatoria erat ſpeculatorum & exploratorum. Hoc genus militum erat in militia, qui præcipuè ad hoc erant inſtituti, ut quemadmodum Feſtus ait, *hoſtilia ſilentio perſpicerent*. Meminit Suet. Calc. c. 52. n. 2. *Modo in crepidis, vel cothurnis, modo in ſpeculatoria caliga*. Qui hoc addit quo majorem *caliga*, qua in publicum proceſſit Cajus, vilitatem oſtenderet. Inter milites enim alii aliis ornatiore *caliga* utebantur. Et ſpeculatores quidem militum numero habebantur, verùm ob laboris aſſiduitatem, ac diſcrimina, quæ ſubibant, minùs cultos incedere ſolitos credendum eſt. Tertullianus abſolutè dicit *ſpeculatoriam* de Cor. Mil. c. 1. *Speculatoriam moroſiſſimam pedibus abſolvit* Chriſtianus miles, hoc eſt, dimiſit, quam ex more geſtabat pedibus, remorantem in via Chriſtianæ religio-

ligionis illum ipſum, qui gerebat. *Nigron. de Calig. c. 3. §. 7. Baldun. de Calc. c. 3. Turneb. Adv.* XXIV. 41: XXVII. 20. *Licet. de Lucern.* VI. 28. *Beroald. & Torrent. ad Suetonium.*

CALIGARIUS dicebatur, qui *caligas* parabat, aut divendebat, qualis Quintus Lævius, qui habitavit in vico Cyprio, in regione Urbis quarta. Inſcriptio Romæ:

Q. LÆVIO. Q. F. TYCHICO
CALIGARIO. DE. VICO. CYPR.
NAT. THRAX. DOM. PARTHEN...

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. VI. *p.* 220.

CALIGULA *cognomen ſuum caſtrenſi joco traxit: quia manipulario habitu inter milites educabatur.* Suet. c. 9. n. 1. Dio LVII. p. 605. C. *Cui*, Caligulæ, *cognomen dederant, quod plerumque in exercitu educatus militari pro urbico pedum tegmine uteretur.* Tacit. Annal. 1. 41. 4. *Quem militari vocabulo Caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda vulgi ſtudia eo tegmine pedum induebatur.* Panvin. Faſt. II. p. 197. Pitiſc. in Suetonium. Prætextatus etiam tum Liviam proaviam defunctam pro Roſtris laudavit. Suet. Cal. c. 10. n. 3. *Guther. de Jur. Man.* 1. 24. Quandoque hortos habitavit Salluſtianos. Philo Hebræus. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 1. 20. Circum maximum ornavit, & chryſocolla conſtravit, Suet. Cal. c. 18. n. 6. *Fuleng. de Circ. c.* 4. centies HS. cœnavit uno die, ut Seneca ad Helv. c. 9. id eſt, ducentis quinquaginta ſcutorum millibus. *Buleng. de Conviv.* 1. 7. & 9. Petronii Syriæ Præfecti opera Hieroſolymis ſtatuam ſibi locandam curavit cum nomine ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: unde illud in Evangelio lucem fœneratur βδέλυγμα templi. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 8. §. 4. *Proſper Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 285. *C. Lipen. de Stren. cap.* 2. *ſecund. at.* §. 12. *Vaillant. Numiſm.* 1. *p.* 175. Optimus Maximus & Latialis Jupiter eſt conſalutatus. *Bargæus Comm. de Obeliſc. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1916. *E.*

CALIX eſt certa ſpecies poculi potatorii. Pollux VI. 16: X. 19. *Pocula & potatoria vaſa: calices.* . . . . . . Ejus uſus magnus in balneis. Unde *thermarum calices* dicuntur Juven. Sat. VIII. 168. Mart. XII. 71. 5.

Frangendos calices, effundendumque Falernum
Clamabat, biberet, qui modo lotus eques....

Grang. in Juvenalem. Grapald. de Partib. dom. II. 3. 9.

Calices allaſſontes dicuntur, qui colores mutant, & alium aliumque ſubinde colorem oſtendunt, ut in collis columbarum videmus. *Colorem mutantem* vulgo vocamus, hoc eſt, ad verbum ἀλλάσσοντα. Vitrum autem olim, ut etiam nunc, in varios colores tingebatur & pingebatur. *Nec enim alia*, inquit Plin. XXXVI. 26. *eſt nunc materia ſequacior, aut etiam picturæ accommodatior.* Hinc *& album fiebat, & myrteum, & ſapphirinum, hyacinthinumque & omnibus aliis coloribus.* In Ægypto verò ex vitro fiebant *calices* verſicolores pretioſiſſimi, quos Adrianus, apud Vopiſc. Saturn. c. 8. ἀλλάσσοντας vocat. Et narrat Strab. XVI. pag. 521. ſe à vitrariis Alexandrinis accepiſſe eſſe quandam in Ægypto terram ὑαλῖτιν, ſine qua hujuſmodi *calices* verſicolori perfici nequirent. Hinc non parvi muneris loco tres hujuſcemodi verſicolores & allaſſontes *calices* Serviano miſit Adrianus: quos à templi ſacerdote acceperat, eumque admonuit ut feſtis tantum diebus eos adhiberet, caveretque ne Africanus iiſdem indiligenter uteretur. Ex quibus apparet, magni pretii hujuſmodi *calices* fuiſſe. πολυτελεῖς καὶ πολυχρόους vocat Strabo. *Salmaſ. Caſaub. & Donat. ad Vopiſci Saturninum. Buleng. de Conviv.* IV. 11.

Calices apyroti vocantur vaſa frigidaria. Plinius. V. illum infr. in *Calices pterotos*. Nam apud illum quidam *calices pterotos* legunt. Calida & frigida in cœnis veteres ſunt uſi. Hinc ipſe crediderim apyrotum nos poſſe refrigeratorium appellare vas illud patens, in quo vitreo, porcellanico, argenteove, & pauperibus fictili frigida pleno per æſtates poculis immiſſis vina & decocta refrigerare ſolemus: veluti olim apud Romanos nive menſibus etiam æſtivis ſervata reſrigerabantur. *Grapald. de Partib. dom.* II. 3. 13. *Dalechamp. in Plinium.*

Calices audaces vulgo dicebantur vitrei, qui Romæ vili pretio venum ibant: & qui audaces vocabantur, quòd ſpecie quadam auderent imitari cryſtallina. Mart. XII. 75. 3.

Hi magis audaces, an ſunt qui talia mittunt
Munera?

Senſus eſt: ſuntne hi *calices* magis audaces, an illi, qui dant tales tam viles? *Rader. ad Martialem.* De his idem XIV. 94.

Nos ſumus audaces, plebeja toreumata vitri.

Ejuſmodi *calices* intellexit Strab. XVI. p. 521. ubi ſcribit, Romæ vitrarios multa commentos eſſe & ad vitreorum colores, & ad eorundem tornandorum facilitatem, tantamque ex eo vilitatem eorum fuiſſe, ut poculum vitreum vulgo aſſe venum daretur. χαλκοῦ τρύβλιον. Mart. IX. 60. 22.

Aſſe duos calices emit & ipſe tulit.

Salmaſ. ad Vopiſc. Saturn. c. 8. &, qui tamen malè, monente Salmaſio, Martialem de fictilibus accipit. *Turneb. Adv.* XXX. 26.

Calices diatreti ſunt teſſellati, ac torno concinnati. Mart. XII. 71. 9.

O quantum diatreta valent.

Rhodig. Ant. Lect. XXVII. 27. Bud. in Pandect. p. 118. 1 Alex. Gen. dier. V. 17. & ad illum Tiraquellus. Juriſconſultus ad legem Aquiliam: *Si calicem diatretum faciendum dediſti, ſi quidem imperitia fregit, damni injuria tenebitur: ſi verò non imperitia fregit, ſed rimas habebit vitioſas, poteſt eſſe excuſatus.* Vi vocabuli inductus, & verbis Juriſconſulti perſuaſus ego potius putem eſſe *calicem*, vel cryſtallinum, vel myrrhinum, aut è metallo, qui artifici perforatu eſt. Foraminibus autem illis includebant fortaſſe gemmas, & emblemata, & alia ornamenta. In forando autem & pertundendo *calice* periculum erat, ne artifex eum frangeret, quod Juriſconſultus ſignificat. *Turneb. Adv.* XXVII. 37. Hi magnas agunt nugas, nunquam profectò factum, ut myrrhinis, aut cryſtallinis gemmæ includerentur, nec id fieri poterat, aureis tantum poculis gemmæ includi ſolebant. Hinc *aurum gemmatum* de hujuſmodi aureis *calicibus* gemmas inſertas habentibus. V. ſupr. in *Aurum gemmatum*. Argenteis poculis non gemmæ, ſed aurea inſerebantur emblemata, quæ & *chryſendeta*, & *chryſocoleta*, & *chryſocliſta*. V. illa infr. *ſuis locis*, inde dicebantur: cryſtallina autem & myrrhina nullis ejuſmodi emblematis uſquam incruſtata, quæ pura & ſincera per ſe magis placebant: ut ne addam cryſtallinis & myrrhinis nullo modo inſeri potuiſſe emblemata mihi videri. Si quis autem artifex in aureum poculum gemmas immittere, aut in argenteum auri emblemata pararet incudere, nullum frangendi poculi, ſive aurei, ſive argentei, ſubire periculum poterat, ſiquidem nihil in auro argentove frangi poteſt, quin ſtatim ſolidari queat ac ferruminari; at in vitro ſi quis frangat, totum perit, materiaque ſimul cum manupretio evaneſcit. In vitreis *calicibus* Ægypti ingenium & artificium olim oſtentabatur. Arguit hoc lemma, quod eſt *Calices vitrei*, cujus verſus ſunt apud Mart. XIV. 115.

Adſpicis ingenium Nili: quibus addere plura
Dum cupit, ah quoties perdidit auctor opus.

Vitrum enim olim, & in ejus ſculptura & cælatura Ægyptiorum ars viſebatur, etiam argenti modo cælabatur: Plin. XXXVI. 26. *Aliud flatu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur, Sidone quondam iis officinis nobili.* In flatu figurandis & torno terendis, ut olim etiam ſolebant, nullum operis periculum; at in ſculpendis & cælandis non parvum, nam inter ſculpendum ſæpè frangebantur. Et hi erant omnino *calices* qui diatreti dicebantur, vitrei nimirum & perforati, hoc eſt, ſculpti. *Si quis calicem diatretum faciendum dederit*, dixit Juriſconſultus,

ſultus, hoc eſt, ſi quis *calicem* vitreum perforandum cavandumque dederit. Διατρῆσαι eſt perforare vel cavare. Cavare & forare idem eſt. Hinc cavum & foramen idem eſt. Cavare autem pro ſculpere, ut Græci *διατρῆσαι* poſuerunt. Qui enim gemmas ſcalpunt, quaſi quoſdam ſulcos in iis cavant, & foramina cælo imprimunt. Inde cavatores. V. illos infr. Caro venibant, pretium enim eorum inceodebat, quod metus in iis cælandis non parvus erat artifici ne frangerentur, periculum etiam æquè magnum, nam ſæpè operam oleumque perdebat, dum cælo vellet indulgere, & plora argumenta addere. *Salmaſ. in Vopiſc. Saturn. c. 8. Buleng. de Conviv.* IV. 11.

Calices inæquales dicuntur, cum qui plus poteſt bibere, plus bibit: qui minus poteſt, non cogitur, ſed animo ſuo obſequitur, nec ſupra vires ſuas bibit. At ubi lex eadem bibendi omnibus impoſita eſt, huic parere tenentur ex æquo puſilli timidique potatores cum valentiſſimis & promptiſſimis; & tunc æquales omnibus *calices* hauriuntur. De inæqualibus Horat. Sat. II. 6. 68.

> *Siccat inæquales calices conviva, ſolutus*
> *Legibus inſanis.*

Salmaſ. in Spartian. Peſcenn. Nig. c. 3.

Calices pteroti erant pinnati, alati, quia anſæ utrimque proteoſæ ſpeciem alarum referunt. Plin. XXXVI. 26. *Sed quid refert, Neronis principatu reperta vitri arte, qua modicos calices duos, quos appellabant pterotos, H.S. ſex millibus venderet?* Buleng. de Conviv. IV. 15. Dalechamp. in Plinium.

Calices Thericlei. V. illos infr. in *Vaſa*.

Calices Vatiniani erant vitrei. Mart. X. 3. 4.

> *Vatinianorum proxeneta fractorum.*

Sutor fuit Vatinius. Mart. XIV. 96.

> *Vilia ſutoris calicem monumenta Vatini*
> *Accipe, ſed naſus longior ille fuit.*

& quidem Beneveotanus. Juven. Sat. V. 46.

> *Tu Beneventani ſutoris nomen habentem*
> *Siccabis calicem naſorum quatuor.*

Habebat quatuor naſos oblongos ille calix: & tameo longiorem iis fuiſſe Vatioii naſum dicit Martialis. Qui & illum norat ot acrem & ſagacem inquiſitorem criminatoremque. Et talem deſcribit Tacit. Ann. XV. 34. 3. *Grang. in Juvenalem, Raderus in Martialem, Lipſius in Tacitum.*

Calices etiam vaſa erant cibis, & obſoniis excoquendis apta. Ovid. Faſt. V. 505.

> *Stant calices: minor inde fabas, olus alter habebat.*

Grapald. de Partib. dom. II. 3. 9. Criſpio. in Ovidium.

Calix in aquæductibus erat modulos æneus, qui rivo aut caſtello induebatur, huic fiſtulæ applicabantur. Longitudo ejus ad minus habebat digitos duodecim: lumen, id eſt, capacitarem, quaora erat impetrata. Excogitatus videtur, quoniam rigor æris non temerè poteſt laxari, aut coarctari, ſed & ipſe ad libram erat collocandus: nam ſi ad aquæ curſum erat oppoſitus devexuſque, amplius rapiebat: ad latus verò prætereuntis aquæ converſus, & ſupinus exiguum ſumebat. Frontin. de Aquæd. I. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1648. A. *Marlian. Topogr. Urb. Roman.* IV. 10. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* IV. *Præfat.* ***.

CALLAICA fuit quoddam aurium ornamentum, colore viride, ſed decens. Iſidor. XVI. 7. *Callaica colore viridis, ſed patens & nimis craſſa, nihil jucundius aurium decens.* Bartholin. de Inaur. Vet. c. 1.

CALLAICÆ erant veſtes ab auri colore rutilæ, Mart. XVI. 139.

> *Jungere neſciſti nobis, ò ſtulte, lacernas:*
> *Indueras albas, exue callaicas.*

Ferrar. de Re Veſt. II. 1. 2. Rader. ad Martialem.

CALLÆCUS fuit dictus D. Junius Brutus à *Callacia* devicta. *Sigon. de Nom. Rom. c.* 5.

CALLICULÆ erant ornamenta rotunda. Græcè τροχέδιν. Fuerunt ex purpura, gemmis, auro, argento, aliiſque diverſis materiis; ut videre eſt in Actis paſſionis ſanctarum martyrum Perpetuæ & Felicitatis: ubi ipſa Perpetua de ſe hæc ſcribit: *Pridie quàm pugnaremus, video in horomate hoc veniſſe Pomponium diaconum ad oſtium carceris, & pulſare vehementer: & exivi ad eum, & aperui ei, qui erat veſtitus diſtinctam candidam, habens multiplices calliculas.* Paullò poſt: *habens calliculas multiformes ex aurò & argento factas.* Lambec. in Kalendar. Vet. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 113. A.

CALLINICUM erat in finibus imperii Romani, prope Perſas, quod Juſtinianus, dirutis vetuſtis muris, inexpugnabile fecit, ut ait Procop. de ædif. Juſtinian. Latinè ſonat *pulcra victoria*. Olim *Hieropolis* dicebatur, nunc *Hepo*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. p. 1727. B.

CALLIS in gloſſis exponitur *via pecorum veſtigiis trita*. Quomodo Liv. XXII. 14. *Nos hic pecorum modo per aſtivos ſaltus deviaſque calles exercitum ducimus.* Voſſ. Lex. Etymol. Ex *callibus* vectigal colligebatur. V. infr. in *Paſcua*, Erant illi in Apulia & extremis illis Italiæ regionibus frequentes. Liv. XXXIX. 29. *Magnus motus ſervilis eo anno in Apulia fuit. Tarentum provinciam L. Poſtumius prætor habebat. Is de paſtorum conjuratione, qui vias latrociniis paſcuaque publica infeſta habuerant, quaſtionem ſeverè exercuit.* Provincia *calles* dicebatur munus publicorum in eo tractu adminiſtraodorum ſaltuum & *callium*, ex quibus redigebatur ſcripturæ vectigal. Tacit. Ann. IV. 27. 2. *Erat iiſdem regionibus Curtius Lupus quæſtor*, ſive is ordinarius fuerit, ut conjicit Gruchius; ſive potiùs prætoris ejus, qui eam provinciam haberet, ut vult Sigonius; *cui provincia vetere ex more calles evenerat.* Quæſtor dabatur eis, qui cæteras provincias ſortiti eſſent, quidni & illi, qui *calles* & ſylvas? Et non dixiſſet, *cui provincia vetere ex more calles evenerat*, ſi de ordioario quæſtore, qui quotannis to eas regiones mitteretur, intellexiſſet; ſed ſignificat, revocatum eo anno morem antiquum in *calles* mittendi prætores cum quæſtore. Quare quod ille conſcripſit claſſiarios, & compreſſit conjurationem, feciſſe videtur ex imperio non magiſtratus ſui, ſed prætoris ſui, ipſo abſente fortaſſe prætore, ut alii multi, quorum exempla neminem fugiunt. V. *Gruchium Refut. ad Poſter. Sigonii Diſput. c.* 42. *Sigon. de Leg. Curiat. c.* 10. Provincia hæc quare futuris Conſulibus, Julio Cæſari & Marco Bibulo data ſit apud Suet. Jul. c. 19. n. 3. V. infr. in *Vectigal.*

CALLUM aprugnum fuit propriè abdomen legibus Cenſoriis interdictum. Plin. XI. 37. *Vulva ejecto partu melior quàm edito. Ejectitia vocatur illa, hæc porcaria. Proxima ejectitia & occiſa uno die poſt partum. Hujus & ſumen optimum, ſi modò fœtus non hauſerit: ejectitiæ deterrimum. Antiqui abdomen vocabant: prius callere id ſinentes, occidere non aſſueti.* Ita legit Herm. Barbarus, & hunc ſenſum eſſe dicit: Id quod modo ſumeo dicitur, hoc eſt, ſuillas cum lacte ſuo mammas veteres abdomen vocabant, ab lacte jam abdito & fugato, utpote, quæ antequam ubera *calleſcerent*, hoc eſt, ſiccato lacte dureſcerent, ſuem occidere non ſolerent. Hoc *callum* in deliciis fuit, & neſcio an nobilius fuerit, quàm media illa pars, quæ lumbus aprugnus fuit appellata. *Guther. de vet. jur. Pontif.* I. 26.

CALO erat ſervus militum caſtra ſequens, qui clavas ligneas, & fuſtes gerebat. Feſtus: *Calones*, inquit, *militum ſervi dicti, quod ligneas clavas gerebant; nam Græci ligna κάλα vocat*, Servius verò Æneid. VI. 1. *Calas dicebant majores noſtri fuſtes, quos portabant ſervi ſequentes dominos ad prælium: unde etiam calones dicebantur. Nam conſuetudo erat militis Romani, ut ipſe ſibi arma portaret & vallum: vallum autem dicebant calam. Sic Lucilius: Scinde puer calam ut caleas, id eſt, ò puer, frange fuſtes, & fac focum.* De his Horat. Sat. I. 2. 44.

> *Hunc perminxerunt calones.*

Popm. de Oper. Serv. p. 83. Pignor. de Serv. p. 244. Voſſ. Lex. Etym. Stevvech. ad Veget. p. 41. Schill Nomencl. Philol. p. 237. Bennius in Salluſt. de Bell. Catil. Edit. Thyſian. p. 179. Tribuni, centuriones, & digniores

Digitized by Google

gniores militum ſervos habebant: gregarii non habebant. Salluſt. Bell. Jugurth. p. 101. *Ne lixa exercitum ſequerentur; ne miles gregarius in caſtris, neve in agmine ſervum aut jumentum haberet.* Vides *ſublata eſſe adjumenta ignavia*, & neutrum gregariis licuiſſe. Sed addit Salluſtius: *ceteris arctè modum ſtatuiſſe* Metellum, id eſt, dignioribus quoque præfiniiſſe, ultra quos & quot non haberent. Nec aliter in veteri militia. In ſequenti, hoc & alia ſolutiora. Tacit. Hiſt. II. 87. 2. *Sexaginta millia armatorum ſequebantur licentia corrupta. Calonum numerus amplior.* Joſephus tamen Ἁλωσ. III, 3, aliter, qui de numeroſis illis *calonibus* recenſet, & parte aliqua probat. *Erant*, inquit, *Veſpaſiano ad ſexaginta millia militum, præter calones, qui multi admodum ſequebantur.* Lipſ. de Mil. Roman. V. Dial. 11. Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1268. E. Licèt militiæ ſacramento adigi non ſolerent, ſiquidem ſervilia miniſtrabant militibus, illos tamen in aciem produxiſſe, bonam fidelemque operam Reipublicæ ſæpè navaſſe comperimus, tunc quum accisis rebus, & re exterminata, militumque fracta virtute militare coacti ſunt. *Alex. Gen. Dier.* VI. 12. Joſephus ibidem notat, *uſu & peritia militari vix infra dominos ponendos fuiſſe.* Et addit rationem: *Nam & in pace aſſiduè exercitiis eorum interſunt, & in bello cum iis verſantur & periclitantur, adeo ut nec peritia nec robore à quoquam, niſi à ſolis dominis vincantur. In quo admirari eſt Romanorum prudentiam, qui famulos ita aſſuefaciunt & inſtituunt, ut non ſolum ad vitæ officia, ſed ad belli munia ſint apti.* Lipſ. & Schel. l. l.

CALOPODION eſt calceus ligneus. Horat. Satyr. II. 3. 106.

Si ſcalpra & formas non ſutor.

Acro *formas* exponit *calopodias* ex more ſeculi pro *calopodia*. Nam neutra ferè muliebri genere efferebant. Multum metuo, ne Paullus Feſti Epitomator calones confuderit cum *calopodiis*. Voſſ. Lex. Etym. Belgæ ab nartarum genere, ſive ſolearum lignearum, quibus Scricfinni, atque his conterminæ gentes utuntur, deduxerint ſua *calopodia*, quibus propter conſtrictas frigore aquas quàm velociſſimo curſu ludibundi quaquaverſum oberrant. Vulgus *ſchaatſen* vocat, præſentiſſimum itineris inſtrumentum, ſed quod exercitatum hominem requirit. *Balduin. de Calc. c.* 5.

CALPAR erat *genus vaſis fictilis*. Feſtus, ſive dolium, ſive, ut Gloſſæ Cyrilli explicant, urna. Heſychius ſimiliter exponit, *ὑδρίαν, κάλπιν, hydriam, urnam. κάλπις, urceus, urna*, ut eſt in Cyrilli gloſſis. *Voſſ. Lex. Etymol. Stuck. de Sacrif. p.* 77.

Calpar μετωνυμικῶς erat vinum. Varro de vita pop. Rom. apud Non. XV. 31. *Quod, antequam dolio nomen prolatum eſſet, cum id genus vaſorum calpar diceretur, id vinum calpar appellatum.* Κατ' ἐξοχὴν autem *calpar* vocatum id vinum, quod libabant Vinalibus. Feſtus: *Calpar vinum novum, quod ex dolio demitur ſacrificii cauſa, antequam guſtetur. Jovi enim prius ſua vina libabant, quæ appellabant feſta vinalia.* Quemadmodum igitur in frumentis, quod ſacrificii cauſa ante præmetebant, *præmeſſa* appellabant; ſic in vinis *calpar* vocatum, quod antequam vina guſtarent, ſacrificii cauſa è vaſe demtum Jovi libabant: quippe id ni facerent, vinum omne in apothecis ſacrum fiebat, uſibuſque humanis eripiebatur. *Scalig. Conject. in Varron. p. 75. & Feſtum. Voſſ. Lex. Etymol. Leo Caſolla de prim. Ital. colon. Miſc. Ital.* III. 15. *Dacer. in Feſtum. Stuck. de Sacrif. p. 77. Briſſon. de Form.* 1. *pag.* 27. *Laurent. Var. ſacr. gentil. c.* 19. *Schill Nomencl. Philol. p.* 237.

CALPURNIA gens. Villam inſt. in *Gens*.

CALPURNII Romæ plebeji fuerunt, cognominibus Piſone, Frugi, Beſtia, Cæſonino & Bibulo diſtincti: conſulatibus, cenſuris, & triumphis maximis actis illuſtres. Originem duxerunt à *Calpo* Numæ filio. Feſtus, Plutarchus in Numa, Acro & Porphyrion in Horat. de Art. Poet. nu. 292. *Panvin. de Nom. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* II. *p.* 2005. *D. Sigon. de Nom. Rom. c.* 4. *Tiraquell. in Alex.* 1. 9.

CALTHULA erat genus tunicæ. Non. XVI. 4. *Calthulam & crocotulam, utrumque à generibus florum translatum, à caltha & croco, Virgil. Eclog.* II. 50.

Mollia luteola pingit vaccinia caltha.

Plaut. Epid. II. 2. 47.

Induſiatam, patagiatam, calthulam, aut crocotulam.

Ferrar. de Re Veſt. 1. 3. 20. Voſſ. Lex. Etymol.

CALVINUS dictus eadem fortaſſe ratione, qua multa cognomina ita immutata ſunt, ut per diminutionem in *Inus* à ſuo primitivo deflexa ſint. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 5. Tres *Calvini* quatuor conſulatus, cenſuram & triumphum, & magiſterium equitum deſtinatum aſſecuti ſunt. I. Cn. Domitius, ſive Cajus, Conſul fuit cum A. Corn. Coſſo Arvina II. Anno ab U. C. 422. Alter Cn. *Calvinus* ſuperioris, ut creditur, filius Conſul fuit anno ab U. C. 470. cum Q. Cornelio Dolabella Maximo. Cenſor triennio poſt cum Q. Fabio Maximo Gurgite III. Longo intervallo Cn. Domitius M. F. M. N. Conſul fuit cum M. Valerio Meſſalla anno ab U. C. 700. Notatum in Faſtis eſt poſt octo annos hunc in inſequentem annum deſignatum non iniiſſe, ſed an de magiſterio equitum, vel de Conſulatu dictum ſit, incertum eſt. Iterum Conſul fuit cum Aſinio Pollione anno ab U. C. 713. Triumphum egit ex Hiſpania a. d. XVI. Kal. Sext. poſt quatuor annos ſub Auguſto Cæſare. Præter hos invenio C. Domitium Cn. F. *Calvinum* Ædilem curulem fuiſſe cum Sp. Carvilio Q. F. Maximo anno ab U. C. 454. *Auguſtin. & Stroin. de Famil. Roman. in Domitia.*

CALUMNIA Nonio IV. 74. eſt *malitioſa & mendax infamatio. Calumnia rurſum calliditas. M. Tull. de Rep.* II. *Ut Carneadi reſpondeatis, qui ſæpè optimas cauſas ingenii calumnia ludificari ſolet.* Iſidor. v. 26. *Calumnia eſt jurgium alienæ litis.* Hanſen. de Jurej. Vet. c. 16. Ejus jusjurandum ortum habuit à gladiatorum conſuetudine, nam ἀμφιορκία & ἀμφωμοσία ab illis dicebatur, quia uterque jurare cogebatur. Ita poſtquam uterque advenit litigator, judex utrique, juret, jubet. Id jusjurandum *calumniæ* juramentum appellarunt. Nam actor quidem juravit, ſe non *calumniæ* cauſa litem intendere; reus verò, ſe non *calumniæ* cauſa inficiari. Cicer. pro Mil. c. 27. *Qui calumnia litium alienos fundos petebat*, pro Q. Roſc. c. 1. *Quod in codicem juratus referre noluit, id jurare in litem non dubitet.* Id interpretantur Juriſconſulti, actorem juraſſe, ſe litem ex æquo & bono æſtimaturum. Cujus rei rationem affert Marcellus ff. de in litem jurando: *Quod cum dominus rem ſuam vendere cogatur, hac tamen ei poteſtas relinquenda eſt, ut rem non pretio, id eſt, quanti intereſt, ea carere, arbitrio ſuo definiat.* Sigon. de Judic. 1. 28. Stephan. de Juriſd. vet. Græcor. c. 10. Briſſon. de Form. v. p. 462. Carol. Antiq. Roman. II. 7. Hanſen. l. l. Judicium reo abſoluto contra accuſatorem inſtituendum relinquebatur, ſi falſum crimen intuliſſe conſtaret. Marcian. ad SC. Turpilianum: *Calumniari eſt falſa crimina intendere. Calumniatoribus pœna lege Remmia irrogatur, ſed non utique, qui non probat, quod intendit, protinus calumniari videtur; nam ejus rei inquiſitio arbitrio cognoſcentis permittitur, qui reo abſoluto de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua mente ductus ad accuſationem proceſſit. Et ſiquidem juſtum ejus errorem reperit, abſolvit eum; ſi verò in evidenti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipſis verbis pronuntiationis manifeſtatur, nam ſiquidem ita pronuntiaverit, non probaſti, pepercit ei; ſin autem pronuntiavit, calumniatus es, condemnavit eum; & quamvis de pœna nihil ſubjecerit, tamen legis poteſtas adverſus eum exercebitur.* Cicer. pro Cluent. c. 31. *Nec elabi alio accuſatore poterat Albius, nec ſine ignominia calumniæ relinquere accuſationem Cluentius.* Sigon. ibid. 1. 32: II. 25. Pœna erat frontis inuſtio & nota. Plin. Paneg. c. 35. n. 3. *Neque ut antea, exſanguem illam & ferream frontem nequicquam convulnerandam præbeant punctis, & notas ſuas rideant, ſed ſpectent paria præmia damno.* Cicero, ubi comparat accuſatores cum anſeribus & cani-

bus

bus Capitolinis, Orat. pro Sext. Roſc. V. illum ſupr. in *C.* Turneb. Adv. VII. 22. Broid. Coroll. ad Pollet. For. Roman. IV. 5. Lipſ. Elect. II. 15. & in Plinium. Nicol. de Sigl. vet. c. 25. Sigon. ibid. II. 25. *Quæſitum*, inquit Papinian. de Adult. I. *ſcio, an in judiciis calumniæ damnati teſtimonium judicio publico perhibere poſſunt? Sed neque lege Remmia prohibentur, & Julia lex de vi, & repetundarum, & peculatus eos homines teſtimonium dicere non vetuerunt.* Auguſtin. de Legibus in Remmia.

CALVUS primus Tribunus militum Conſulari poteſtate de plebe fuit P. Licinius *Calvus* anno ab U. C. 353. Magiſter equitum è plebe primus C. *Calvus*. Conſul plebejus ſecundus fuit C. Licinius *Calvus* Stolo, quem conſtat auctorem fuiſſe, ut alter Conſul plebejus eſſe poſſet. Liv. VI. 34. Idem *Calvus* cum L. Sextio Laterano refectus quinquies Tribunus plebis fuit, & curulibus magiſtratibus toto eo quinquennio Roma caruit, quorum primus fuit poſt U. C. annus 377. Conſul fuit anno ab U. C. 389. cum C. Sulpicio Petico, iterumque triennio poſt cum eodem collega. Sed quarto poſt alterum conſulatum anno ſua lege Licinia damnatus eſt, quòd ultra quingenta jugera cum filio emancipato, cui donationem in fraudem legis fecerat, poſſideret. Verrius eum dixit fuiſſe C. F. P. N. Suſpicor ejus avum fuiſſe eum, qui primus Tribunus militum è plebe fuit cum quinque patriciis. Cujus filius P. *Calvus* quadriennio poſt patrem eundem magiſtratum obtinuit. Poſt quem alter C. *Calvus* P. F. P. N. anno ab U.C. 375. Tribunus etiam militum fuit, & decimo poſt anno Magiſter equitum primus è plebe. Ita quatuor *Calvi* duos conſulatus, Tribunatus militares tres ac Magiſterium equitum obtinuerunt. Celebris poſtea longo intervallo fuit C. Licinii *Calvi* optimi oratoris & poetæ fama, cujus pater C. Licinius Macer vir Prætorius accuſatus Cicerone Prætore repetundarum, cum damnaretur, ſeipſum interemit. Erat tum *Calvus* filius annos natus ſeptemdecim. Fuit autem Atticorum imitator, verbis & ſententiis valdè preſſus, quod Cicero improbare videtur, non ſine aliqua moleſtia, ne dicam invidia, quòd à multis doctis viris id genus orationis Tullianæ præferretur. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Licinia. P. Servius Miſcell. c. 3.*

Calvus eſt vox convicii. Perſ. Sat. I. 56.

—— Nugaris, cum tibi, Calve,
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extet.

Qui poetaſtrum mordaciter, σκωπτικῶς, & uſitato Romanis convicio *Calvum* dicit. Quod frequentiſſimè in poetaſtros ac verſificos detortum, manifeſtum eſt ex Mart. I. 72.

Hac es tu ratione, qua poeta es,
Calvus cum fueris, eris comatus.

Saubert. de Sacrif. c. 10. Nihil enim invenuſtius capite *calvo* & capillis nudato. Renitatur quantumcunque Syneſius & ipſe *calvus*, & collectis omnibus viribus ingenii, quo valuit plurimum, nitatur ſuadere, nihil decedere capitis elegantiæ ob *calvitium*. Oculus ipſe, æquus æſtimator, aliud ſtatuit. Monſtrant artes *calvorum* aptantium galericulum capiti; & ſubdititia coma imponentium oculis ſpectatorum, ne turpitudine nudi capitis offendantur, quod ab Othone Imperatore factum Suet. c. 12. n. 3. teſtatur, & facetè de more in Phœbo deriſit Martialis ſupr. in *Calceus* laudatus. Quod enim galericulus hic ex pellibus & coriis pararetur, æquè ac calcei, non infacetè caput à *calvo* Phœbo *calceari* jocatur. Ruffus Avienus carm. x.

Calvus eques capitis ſolitus religare capillos,
Atque alias nitido vertice ferre comas.

Ridiculum, populo conſpiciente, caput exhibuit ab adverſis boreæ ſpiraminibus.

Nam mox detecto nituit frons nuda galero,
Diſcolor appoſita quæ fuit ante coma.

Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. ſect. 3. Junius de coma c. 11. Buleng. de Theatr. I. 56.

CALX eſt materia tenuis & apta ad opera compingenda, conſolidanda & confirmanda, teſte Vitruv. II. 5. Non eſt ſolius naturæ opus; ſed partim induſtriæ & artificii humani, quo fit ex ſilicibus maximè albis, aut ſaxis durioribus, excocta eorum per ignis fervorem humiditate. Inventa eſt, cum experimentis conſtitit, nec terram puram ſimplicem, nec arenam ſufficere cæmento ſatis firmæ compaginis, & quod cum duriore lapide, ac nonnihil polito poſſit firmiter coaleſcere. Itaque ſaxa ipſa in pulverem redegerunt; verùm factis experimentis, ab hoc ſtructuras minimè compaginari compertum eſt. Quare cœperunt ſilices & ſaxa conjicere in ignem, ut ibi hujus vehementia amitterent nimiam humiditatem, cæteraque impedimenta, quibus ratione ſuæ ſubſtantiæ atque indolis ad ſtructuras minus conveniebant. Bellè res ſucceſſit. Conjecta in fornacem exurebantur, ita ut exemta, permanente eadem magnitudine, excocto autem liquore, circiter tertia parte ponderis imminuerentur. Exuſta vehementi ignis fervore relinquebantur, liquore illo, qui in ſaxorum corpore fuerat, diſſipato & excocto, patentibus foraminibus & inanibus, habebantque in ſe reſiduum calorem latentem, qui contrariis qualitatibus ſeſe oſtendit, humida ſcilicet & frigida. Aqua enim injecta, eaque in foraminum raritates penetrante, conferveſcunt, deinde reſoluta in pulverem, arenæ mixtionem recipiunt, itaque cohæreſcunt, ſicceſcendoque cum cæmentis coeunt, & efficiunt ſtructurarum ſoliditatem & durabilem firmitatem. Hinc etiam bonæ *calcis* notæ petuntur, teſte Alberto de re ædificat. III. 4. nam *calcem*, ait, *quæ ex fornace apportata glebis fuerit non integris, ſed reſolutis, reprobant: eam probant, quæ ignibus perpurata, candicans & levis & ſonora ſit; quare, cum aſpergas, multo crepitu acrem vaporis vim in altum evomat.* Bergier. de viis milit. II. 2. *Calcis* coctoribus primo pro tribus vehis ſingulas vini amphoras dabat Præfectus Urbis Romæ, & ſingulas vectoribus pro binis millibus & nongentis pondo *calcis*, quam Romam vehebant, leg. I. C. Th. de calc. coct. Poſtea inductum eſt, ut vectoribus pro ſingulis vehis ſinguli ſolidi præſtarentur, quorum tres partes poſſeſſores prædiorum, quartam Præfectus Urbi in vino pendebat: quotannis enim terna millia minorum vehum *calcis* Umbri, Piceni & Campani Romæ præſtabant, Tuſci 900. leg. 3. C. Th. de calc. coct. Ex his 1500. onera aut vehæ pro reparandis formis aquæductuum, reliquum in ſarcienda tecta publica Urbis inſumebatur, quorum cura ad Urbis Præfectum ſpectabat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 3. Burmann. de Vectig. c. 3. Calce*, ubi nulla ſuppeterent ad condiendum aromata, Sanctorum corpora obducta fuerunt, ut ejuſdem vi à putredine incorrupta permanerent. Nam beatæ Martyris Afræ corpus poſt nobile conſummatum pro fide martyrium, cum ſepulcro repoſitum fuiſſet, hac prorſus ratione diligenter conditum, incorruptum poſtea ab Embricone Epiſcopo repertum eſt, ut teſtatur Velſer. Comm. in Paſſ. S. Afræ n. 63. *Aring. Rom. Subterr.* I. 23. 12. Nam ſive caro tabefacienda, *calcis* vivæ mordax & cauſtica vis eſt, teſte Dioſcor. v. 91. ſive cadavera alioquin exſiccanda, Galenus tradit *calcem* ſæpiùs aqua lotam valdè ſiccare, abſque ulla mordacitate, de Simpl. medic. facult. IX. *Kirchmann. de Funer. Roman.* I. 8.

CALYPTRA erat genus integumenti, quo capita operiebant ſacerdotes, ſacra ſua adminiſtrantes. *Stuck. de Sacrif. p.* 104. Erat flammeum nuptiale. *Delrio agens de pallio, quo Rebecca ſe operuit Gen. c. 24. n. 65. Rhodig.* XXVIII. 24. Junius & Calcagn. Epiſt. Quæſt. 111. I. quorumvis fœminei capitis tegminum volunt eſſe nomen. Verùm propriè erat ſpeciale Reginarum tegmen, ut propterea Aetio pictor apud Lucianum Alexandri & Roxanes nuptias repræſentans in tabula expreſſerit Alexandrum detrahentem Reginæ *calyptram*. Plato item in Alcibiade I. meminit agri in Perſide, cui nomen erat *Regina calyptra*, quia agri illius proventus erant attributi Reginæ in ſumptus *calyptra*. Videtur idem eſſe cum regillo, quod Reginas operuiſſe, ait Iſidor. XIX. 25. *Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. ſect. 6.* Apud Heſiod. Θεογον. n. 574. Virgini jam veſtitæ dicitur imponi in caput *calyptra* ingenioſè facta.

Vide-

Videtur ejus fuiſſe generis, ut arcere pluviam poſſit, & promineat à capite. Certè Callim. Fragm. 11, 1.

Decebat ſane eam, à capite prominens, calyptra lata,
Quaſi pileus paſtoralis.

Petizon. in Ælian. var. hiſt. ix. 9.

CAM.

CAMA eſt *lectus brevis, & circa terram*. Iſidor. xx. 11. Græci *camas*, ſive potiùs *cameunas* dicunt ſtrata humilia, & lectulos humi propiores, quòd homines veluti χαμαὶ jacerentur. Heſychius: χαμεύνη στιβὰς, καὶ ἡ ταπεινὴ κλίνη: καὶ χαμεύνης ὁ χαμαὶ κοιμώμενος, *Ferrar. de Re Veſt.* 1. 3. 5. *Buleng. de Conviv.* 1. 29.

CAMARINA fuit urbs vetus Siciliæ, Strabonis tempore tantùm veſtigiis nota vi, p. 187. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 1, 13. In ipſo littore inter duos amnes poſita, quorum alter nunc Fraſcolari, ſeu Fraſcolani, alter *Camarana* vulgo vocatur. Erravit Ptolemæus in mediterranea ad decem millia paſſuum ab littore eam removens. In littore locarunt Plin. iii. 8. & Scylax. Hodie ex urbe tam celebri nihil reliquum eſt præter nomen, & antiquorum mœnium & ædificiorum tenues reliquias, *Cluver. Sicil. Antiq.* 1. 14. 6.

CAMARINI in Aventino monte à populo Romano collocati ſunt, teſte Val. Max. vi. 5. 2. quos à Q. Claudio devictos, & ſub haſta venditos P. R. magna cura conquiri, & pecunia publica redimi, & bona adempta iis reſtitui juſſit. *Nardin. Rom. vet.* vii. 8.

CAMBODUNUM Munſtero teſte ad ſecundam partem Geographiæ Ptolemæi eſt Monachium, Norici caput, vulgo Monaco, cui Stephanus in Lexico Hiſt. Geographico adſtipulatur. Ferrarius tamen in Lexico *Cambodunum* novum Monachium putat dicendum, cum ex ruderibus *Camboduni* Monachium exſtructum dici poſſit. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* xi. *p.* 530. *A. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 82.

CAMELA eſt Italis dicta tegimen capitis, quod pilei loco capiti imponitur. Cedren. ſ. *Raynaud. de Pil. & cat. cap. tegm. ſect.* xiii.

CAMELARIUS erat, qui *camelorum* curam habebat. Nam ſi exercitus impedimenta ob expeditiones publicas comportanda erant, *camelis* utebantur, quibus & *camelarüs* ex publico cibaria præſtabantur. Sed *camelorum* curam habentes, plurimi in albo deſcripti erant, qui ordine ſinguli ſua vice citabantur, ut hoc perſonale munus ſubirent, nec niſi corporis infirmitate excuſari poterant. Arcad. ff. de Mun. & Hon. leg. 18. §. 11. *Camelaſia ſimiliter perſonale munus eſt. Nam ratione habita & alimentorum, & camelorum, certa pecunia camelarius dari debet, ut ſolo corporis miniſterio obligentur.* Panciroll. de Magiſtr. Municip. c. 23. Alex. Gen. Dier. iii. 14. Voſſ. Lex. Etymol. Dicitur etiam Græcis καμηλλάτης: ut ὀνηλάτης, ἱππηλάτης, στρατηλάτης. *Bud. in Pandect. p.* 263. *A.*

CAMELASIA erat munus alendorum camelorum. Arcadius. V. illum ſupr. in *Camelarius*. Turneb. Adv. xxi. 28. Voſſ. Lex. Etym. Du Freſne in Gloſſario.

CAMELASIUM erat tributum, quod *camelaſiæ* nomine pendebatur. Ammian. xvii. 3. *Factumque eſt tunc, & deinde unius animi firmitate, ut præter ſolita, nemo Gallus quicquam exprimere conaretur camelaſii nomine.* Turneb. xxi. 28. Voſſ. Lex. Etym. Rhodig. Ant. Lect. vii. 18. Cujac. Obſerv. ix. 9.

CAMELAUCUS fuit pileus. Scholiaſt. Ariſtoph. Ἀρχαρν. p. 393. *Telephi pileolus, qui nunc camelaucus appellatur.* Et quidem in modum parvulæ caſſidis extenſus ſupra ſummitatem capitis. *Beda de Tabernac.* iii. 8. Integumentum Pontificii capitis quaſi uſuarium. Hujuſmodi capitis tegmine uti ſolitum Romanum Pontificem ſcribit Anaſtaſius in Conſtantino Papa: *Pontifex, & ejus primates, cum ſellaribus Imperialibus, ſellis & frenis inauratis, ſimul & mappulis, ingreſſi ſunt civitatem* Conſtantinopolim: *Apoſtolicus Pontifex cum camelauco, ut ſolitus eſt Romæ procedere.* Non videtur hoc tegmen capitis, tum Pontifici uſuarium, aliud fuiſſe, quàm pileolus purpureus, quo ſemper operitur; cujuſmodi *camelaucis* uſos item Imperatores docemur ex Conſtantino Porphyrogeneta in Chorographia, *Raynaud. de Pil. & cat. cap. tegm. Sect.* 13. *Du Freſne in Gloſſario*. Extendebatur etiam aliquando ſupra faciem, ita ut operta hujuſmodi *camelauco* ſubduceretur proſpectui aliorum, & in eum finem uſurpatum eſſe à monialibus legimus in vita Mariæ, neptis Abrahæ, quæ eſt inter opera Ephrem. Ibi cap. 5. ſic habetur: *Camelauchum quoque longum capiti ſuo, ut facies ejus velaretur, impoſuit.* Raynaud. ibid. Sect. 15.

CAMELLA vas quoddam eſt, quo in quibuſdam ſacris ſolebant uti. Petron. c. 95. *Camellam vetuſtate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem ſecutus cum camella lignea fuerat, fumoſo parieti reddidit.* Ovidius. V. illum ſupr. in *Burranica*. Turneb. Adv. x. 20. xxvi. 7. Rhodig. Ant. Lect. xxvii. 25. Moreſtell. de Fer. Roman. Dial. ix. vas incurvum, inflexumque, ac in modum cameræ effigiatum fuit. *Gonſal. ad Petronium.*

CAMELLÆ virgines ſunt γαμικαὶ θεαὶ, mutatione g in c. Feſtus: *Camellis virginibus ſupplicare nupturæ ſolitæ erant*, Turneb. Adv. iii. 15. Scalig. in Feſtum.

CAMELOPARDALIS non eſt fera, ſed pecus magis, nullam enim feritatem præ ſe fert. Nulla re *pardali* eſt ſimilis. Varietas coloris nebridibus magis ſimilis, virgatis pilis diſtincta. Omnino poſteriora humiliora anterioribus ſunt, ut videatur ſedere ad bovis altitudinem: anteriora verò crura *cameli* cruribus non ſunt humiliora, collum rectum eſt, & in altum exſurgit, verticem paullò ſubliminorem *camelo* habet. Strab. xvi. p. 533. Plin. viii. 18. *Specie eſt cameli, Nabin Æthiopes vocant, collo ſimilem equo, pedibus & cruribus bovi, camelo capite, albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus: unde appellata camelopardalis. Dictatoris Cæſaris Circenſibus ludis primum viſa Romæ*. Pinell. Additam. ad Argol. in Panvin. de Lud. Circ. ii. 3. Bochart. Hieroz. 1. 3. 21. Buleng. de Venat. c. 18.

CAMELUS bello Mithridatico primùm viſus eſt Romanis, ut putat Salluſtius apud Plutarch. Lucull. p. 498. D. ſed ab illo ridetur, quòd neque olim illos, qui duce Scipione Antiochum devicerunt, neque hos qui ad Orchomenon & Chæroneam certaverunt cum Archelao, noſſe putaverit *camelum*. Pinell. Additam. ad Argol. in Panvin. de Lud. Circ. ii. 3. *Camelos* curribus committere veteres conſueverunt. Suet. Ner. c. xi. n. 3. *Commiſit etiam camelorum quadrigas*. Lamprid. Heliogab. c. 23. *Fertur etiam junxiſſe camelos quaternos ad currum in circo privato ſpectaculo.* Onuph. Panvin. de Lud. Circ. 1. 9. Bochat. Hieroz. 1, 2. 2. Scheffer. de Re Vehic. 1. 9. Ad curſum aſſuefacti plus centum octoginta ſeptem paſſuum millia confecerunt. Diodor. xix. *Stevvech. in Veget.* iii. 23. Aliquantæ nationes in aciem produxerunt, ut Urſiliani in Aphrica, Macetes hodieque producunt. Veget. iii. 23. Produxit Mithridates contra Lucullum, Antiochus contra Scipionem. Plutarchus modò laudatus. Crœſus apud Frontin. Strat. ii. 4. *prævalido equitatui camelorum gregem oppoſuit*: & illorum *novitate conſternati equi inſidentes præcipitaverunt*. Aliique. Ideo feminæ, quæ bello præparabantur, caſtrabantur, quia fortiores fiebant coitu negato. Plin. viii. 18. *Stevvech. in Vegetium. Schel. in Hygin. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* x. *pag.* 1096. *D. Salmaſ. in Treb. Poll. Claud. c.* 14. *Bochart. Hieroz.* 1. 2. 2. *Hugo de Milit. equeſt.* 1. 5. In nummo Trajani ſpectatur puer ducens fune *camelum*, cui adſtat figura ſtolata, dextra lauream tenens, ſiniſtra ſcipionem militarem. *Camelus* Arabiam, quam adquiſivit Trajanus, denotat, utpote provinciam animalium illorum feraciſſimam; figura quæ adſtat Imperatorem, ſiniſtra ſcipionem, hoc eſt, imperatorium baculum, dextra lauream, victoriæ ſcilicet ſignum ferens. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* xi. *p.* 556. *F.* Illorum calcanea cupediariis fuerunt experta. V. ſupr. in *Calcaneum*.

CAMERÆ Latinis, *καμάραι* Græcis, erant armata tecta, & in morem rotarum rotundata. Inde *rotatio camerarum* apud Caſſiodorum, *ἡ τροχάλωσις τῶν καμαρῶν*. *Salmaſ. in Spart. Adrian. c.* 10. Frequenter opere muſivario ornabantur. Hinc paſſim apud Anaſtaſium Bibliothecarium leges *cameras* templorum, porticuum, baſilicarum, oratoriorum, & tricliniorum muſivo opere decoratas & depictas. *Salmaſ. in Spart. Peſcenn. Nigr. c.* 6. Differunt à laquearibus; nam ſunt curva tecta, de quarum diſpoſitionibus Vitruv. VII. 3. nam & truliſſabantur, & inducebantur tectorio. Laquearia autem, vel laqueata tecta erant, quæ nunc lambriſſata vocamus; ex tabulis enim ligneis fiebant, in varias figuras & mæandros ſectis, & cælatis, quæ tabulæ etiam plerumque verſatiles erant, ita ut flores & unguenta deſuper ſpargerentur. Suet. Ner. c. 31. n. 8. Id verò in *camera* qui fieri potuiſſet? Aliter igitur *camerantur* cœnationes, aliter laqueantur. *Camerarum* uſum veteres ignoraviſſe notat alicubi Servius. Laquearium igitur tantum norant: eaque ratione vela ſubtendebant laquearibus ad excipiendum pulverem, qui per rimas tabularum multus conſueverat manare, quibus non opus erat in *cameris*, quæ pulverem nec admittebant, nec tranſmittebant, Nam tectorio opere inductæ rimis non dehiſcunt, quibus pulvis concipitur & effluit, quod neceſſariò evenit in laqueatis tectis, quibus tabula tabulæ jungitur, & ſic inter ſe laqueatur: ut tamen per commiſſuras facilè viam inveniat pulvis. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c.* 46. Vitro *cameras* ornare etiam moris fuit. Quod proximè ætatem ſuam, quum Scaurus in ludis ſuis parietes ſcenæ vitro inductos oſtendiſſet, incepiſſe fieri narrat Plin. XXXVI. 25. *Pulſa deinde ex humo pavimenta in cameras tranſiere è vitro: novitium & hoc inventum. Agrippa certè in thermis non dubiè vitreas facturus cameras, ſi prius inventum id fuiſſet, aut à parietibus ſcena Scauri perveniſſet in cameras*, Stat. Sylv. I. 3. 53.

Calcabam nec opinus opes; nam ſplendor ab alto
Deſiuus, & nitidum referentes aera teſta
Monſtravere ſolum.

In his verſibus *teſta nitidum aera referentes* ſunt vitreæ teſtæ *ὑαλίζουσαι* & *διαφανεῖς*, Neſciebam, inquit, opes me calcare & pavimentum dives. Nam ſplendor ab alto delapſus, & vitrearum teſtarum perſpicuitas mihi ſolum oſtendit, quod in *camera* vitro operta, velut in ſpeculo, conſpiciebatur. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 854. *b. G. Donat. de Urb. Rom.* I. 27.

Camera erant etiam naviculæ tenues, anguſtæ & leves & rotundæ piraticæ, viros viginti quinque, raró triginta recipientes. Euſtath. ad Dionyſ. n. 700. Etiam Germani tectas ejuſmodi naves *cameras* vocarunt à *kammer*, quod ipſis adhuc hodie aliquod tabulis clauſum ſignificat. V. Tacit. Hiſt. III. 47: 5. *Scheffer. Add. Mil. Nav. p.* 315. *Gyrald. de Navig. c.* 18. *Lipſ. in Tacit. Hiſt.* III. *n.* 56. *Oiſel. in Gell.* X. 25. *Alex. Gen. Dier.* IV. 2.

CAMERIA eſt urbs Latii, Plin. III. 5. Illam Albani multo ante quàm Romam condiderunt: temporibus autem priſcis Aboriginum fuit domicilium cum primis nobile. Romulus fecit Romanorum coloniam. Dionyſ. Halic. II. p. 114. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 5. *Panvin. Imp. Roman. c.* II. *Cluver. Ital. An.* II. 9. §. 9.

CAMERINUS cognomen eſt Sulpiciorum tractum à loco, unde Romam commigraverant. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5.

CAMERLENGHI vulgo appellantur quæſtores, qui, ut tributa exigant, à Principe ubique conſtituuntur. *Pancirol. de Magiſtr. Municip. c.* 10.

CAMESENE regio, oppidum Janiculum vocitabatur, quia Janus Italiam cum *Cameſo* æquè indigena participata potentia poſſidebant. Macrob. Saturn. I. 7. *Panvin. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 279. *A. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 20. *Lipen. de Stren. c.* 4. §. 19.

CAMILA tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

CAMILLUS idem qui *Caſmilla*, de quo mox Varro de Ling. Lat. VI. 3. Eliſa enim litera S inde *Camillus* appellatus. Quod colligitur de *Camilla* apud Virg. Æneid. XI. 542.

—— matriſque vocavit
Nomine Caſmilla, mutata parte, Camillam.

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. pag. 584. C. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 2. Aleand. Tabul. Heliac. Explic. Theſ. Græv. Tom. V. pag. 670. C. Voſſ. de Idolol. II. 57. Bochart. Hieroz. I. 2. 36. Puer impubes, qui utenſilia mulieris, & quæ in uſu ac miniſterio ejus erant, in vaſe operto geſtabat, *Camillus*; vas ipſum, cumerum proprio nomine vocabatur. Varro: *Igitur dicitur in nuptiis Camillus, qui cumerum fert, in quo, quod ſit in miniſterio, plerique extrinſecus nectunt. Hinc Caſmillus nominatur in Samothracum myſteriis Dius quidam, adminiſter Diis magnis. Verbum Græcum arbitror, quod apud Callimachum in poematis ejus inveni.* Verba hæc apud Feſtum non modò ſunt depravata, ſed & confuſa & permixta: *Cumerum vocabant antiqui vas quoddam, quod opertum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis utenſilia, quod & camillum dicebant, eo quod ſacrorum miniſtrum κάμιλλον appellabant.* Rectiùs alia parte cumerum vas eſſe dicitur nuptiale, à ſimilitudine cumerarum, quæ fiunt palmeæ vel ſparteæ ad uſum popularem, ſic appellatum. Quod ad *Camilli* vocem attinet, ab eodem Feſto traditur: *Flaminium camillum puerum dictum ingenuum, patrimum & matrimum, qui Flamini Diali ad ſacrificia præminiſtrabat: camilloſque ab antiquis miniſtros, ſecundum nonnullorum ſententiam, omnes pueros appellatos, ſicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura præciperet:*

Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra, camille, metes.

Serv. Æneid. XI. 542. *Camilla, quaſi miniſtra dicta eſt. Miniſtros enim & miniſtras impuberes camillos & camillas in ſacris vocabant. Unde & Mercurius Hetruſca lingua Camillus dicitur, quaſi miniſter Deorum.* Talia etiam Macrob. Sat. III. 8. Dionyſ. Halic. II. p. 93. Plutarch. in Numa p. 64. C. *Briſſon. de Rit. Nupt. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *p.* 1038. *F. Alex. Gen. Dier.* IV. 17. *& adlium Tiraquellus. Guther. de vet. jur. Pont.* II. 13. *La Chauſſe de Deor. Simulacr. Tab.* 37. *Gyrald. Synt. Deor.* IX. *p.* 305. *G. Stuck. de Sacrif. pag.* 109. *Lauremb. Antiquar. p.* 64. *Laurent. Polym.* III. 1. *Kircher. Lat. Vet. & Nav.* I. 2. 3. *Saubert. de Sacrif. c.* 6. *Caſal. de Prof. Roman. Ritib. c.* 15. *de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 3. *c.* 1. *Voſſ. Lex. Etymol. de Idolol.* II. 57. *Turneb. Adv.* XXIII. 16. *Toll. de Siſtris Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VI. *p.* 416. *F. Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 2. *Le Moyne de Melanoph. apud Cuper. Harpocr. pag.* 266. *Rovard. Conject.* III. 11. *Rhodig. Ant. Lect.* XXIV. 6. *Malvaſ. Marm. Felſin. Sect.* V. *c.* 13.

Camillus cognomen fuit Furiorum. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5. Illorum primus ille princeps Romanæ Reipublicæ *alter Romulus* dictus, cujus parentes ignoramus, M. Furius *Camillus*. Quinquies Dictator, ſexies Tribunus militum fuit, quater triumphum duxit, ſemel Cenſor, ter Interrex factus eſt. Nunquam Conſul fuit, & exſilium paſſus eſt. Primus ei magiſtratus Cenſura fuit, quam cum M. Poſtumio Albino Regillenſi egit anno ab U. C. 357. Triumphum de Vejentibus egit quadrigis albis, biennio poſt Tribunus militum fuit, & anno 361. Interrex II. Poſteæ in exſilium ob invidiam miſſus, capta à Gallis Senonibus Urbe anno ab U. C. 363. reſtitutus, & abſens Dictator II. factus Gallos vicit, & de eis triumphavit. Anno proximo Dictator III. fuit rei gerundæ cauſa. III. triumphum egit de Volſceis, Æqueis, Etruſceiſque, eodem anno Interrex III. fuit. Quartum Tribunatum egit anno 367. quintum poſt biennium, ſextum anno tertio poſt quintum. Dictator IV. fuit a. 385. ſed abdicavit. Anno proximo Dictator V. triumphum quartum egit de Galleis Senonibus. Primus Prætor urbanus fuit Sp. *Camillus* M. F. II. L. *Camillus* M. F. bis Dictator, ſemel Conſul fuit. Priorem Dictatu-

ram

Digitized by Google

ram egit a. 403. comitiorum habendorum cauſa, & eiſdem comitiis Conſul deſignatus eſt cum Appio Claudio Craſſino Regillenſi. Iterum Dictator quarto anno poſt Conſulatum rei gerundæ cauſa. III. *Camillus* L. Furius Sp. F. M. N. Conſul fuit a. 415. cum Cn. Mainio. Triumphum egit de Pedaneis & Tiburtibus iv. Kal. Octob. Iterum Conſul a. 428. cum D. Junio Bruto Scæva. IV. Longo intervallo M. Furius P. F. P. N. Conſul fuit cum Sext. Nonio Quintiliano a. 760. ſub Auguſto. Sed & ſub Tiberio M. Furius M. F. P. N. *Camillus* Scribonianus Conſul fuit ſuffectus ex Kal. Jul. a. 700. *Auguſtin. de Famil. Rom. in Furia. Kircher. Lat. Vet. & Nov. t. 2. 3. Panvin. Faſt. 1. p. 101.*

CAMINUS, *κάμινος, eſt fornax*, Iſidor. xix. 6. Virg. Æneid. iii. 580.

> *—— ruptis flammam exſpirare caminis.*

Ubi Servius: *Caminis, id eſt, fornacibus. Græcè dixit, ἀπὸ τοῦ καίειν.* Juven. Sat. xiv. 117.

> *Sed creſcunt quocunque modo, majoraque fiunt,*
> *Incude aſſidua, ſemperque ardente camino.*

Non aliter Cicer. Fam. vii. 10. *Camino luculento utendum cenſeo*, quia in frigida Gallia erat Trebanus. Et ita in gloſſis priſcis: *κάμινος, caminus, furnus, furnax.* Lipſ. Epiſt. ad Belg. iii. 75. Voſſ. Lex. Etymol. Grapald. de Part. dom. c. 4. n. 4. Ferrar. Elect. i. 9. Manut. in Ciceronem.

Caminus pro foco etiam, ſive igni, vel hypocauſto accipitur, ad ſe calefaciendum, & cibos coquendos. Horat. Sat. i. 5. 79.

> *—— niſi nos vicina Trivici*
> *Villa recepiſſet, lacrymoſo non ſine fumo,*
> *Udos cum foliis ramos urente camino.*

Epiſt. i. 11. 19.

> *Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.*

Ferrar. Elect. i. 9. Voſſ. Lex. Etymol. Manut. in Cicer. Fam. vii. 10.

Caminus eſt nobis hodie gula, quæ fumum extra tectum emittit. *Voſſ. Lex. Etymol.* ſive ſtructura extra parietem porrecta, vel in ipſo pariete producta, quæ fumum excipit, & acceptum emittit per ſpiramenta, quæ ſupra tegulas elata meridiem verſus & ſeptentrionem relinquenda ſunt: ita fumus faciliùs erumpens loca non denigrabit. *Grapal. de Part. dom. c. 4. n. 4.* Sine tali *camino*, fumique emiſſario foci apud majores fuerunt, aut mobiles ex ære, ferro, teſtave, ſuper quos cameram atramento illinebant, ut atrum id pictura inductum pro fumo videretur. *Brod. in Anthol.* iii. 24. 17. Antiquorum *caminus* loco, & forma differebat à noſtro. Non enim in excavato pariete, quo ſimul cum fumo ignis excipitur, ſed, ut in onere videntur exempla, in medio cubiculo hiberno fieri ſolebat. Propterea dixit Cato de Re ruſt. c. 18. *Focum purum circumverſum, prius quam cubitum eat, habeat.* Quomodo enim *circumverti*, ſive in orbem ambiri, focus poſſet, ſi fuiſſet more noſtro in excavato pariete? Noſtri à lateribus *vertuntur*, à tergo nec poſſunt, nec opus eſt. Et cum ait Colum. xi. 1. *Conſueſcat ruſticus circa larem domini, focumque familiarem ſemper epulari*: quid aliud ſignificat, niſi larem, & focum, circa quem epularetur familia ruſtica, medium in conclavi locum tenuiſſe? Ad formam quod attinet. Exitum ignis *caminus* antiquus non habebat: itaque moleſtia fumi vacare non poterant, niſi vel ligna urerent, quod Cato docuit, amurca illita, vel apertis feneſtris uterentur: quorum alterum impenſæ non minimæ: alterum, qui ferri poſſet, cum per feneſtras, hyeme præſertim, frigori & ventis aditus pateret, non intelligo. *Manut. in Cicer. ad Fam.* vii. 10. *Bacc. de Therm. vet. c.* 17. *Mazzon. in Dantem* 1. 41. *Lambin. in Horat. Epiſt.* i. 11. 19. *Voſſ. & Grapald. l. l.* Inventum hoc haud omnis priſcum, etſi bonum, & commodum. Nam ſi antea Romæ, imo in provinciis: cedo, ubi in tot ædificiorum ruinis, aut parietinis eorum veſtigium? ubi in Vitruvii, aut veterum ſcriptis memoria? Utebantur igitur fornacula, aut foculo in cubiculum, aut triclinium illata, in qua carbones igniti eſſent. Ea ex ære, ferro, teſta erant pro copia, aut arbitrio cujuſque. Suet. Tib. c. 74. n. 3. *Cinis è favilla, & carbonibus ad calefaciendum triclinium illatis, exſtinctus exarſit repente.* Alexandri Magni dictum pro hoc more. Plutarch. Apophth. p. 180. E. *Hyeme, & frigore*, inquit Plutarchus, *cum quidam amicorum epulo eum exciperet, atque ſe parvum foculum, & modicum ignem intuliſſet, aut ligna, aut thus juſſit inferre.* Significans, & ludens, talem ignem cum ſua acerra magis ſupplicationi, quàm calfactioni convenire. Etiam Anacharſidis apud Plutarch. Quæſt. conviv. vi. 7. *Sapiens Anacharſis, cum multa Græcorum carperet, laudabat carbonarium ignem, quod fumum foris relinquentes, ipſum purum in domum inferrent.* Itaque accendebant foris, accenſum importabant. Ac poſtea, ab exemplo balneorum fortaſſe, repertus modus alius: atque is fuit, ut fornace, ſive *camino*, ſub ipſo cubiculo, aut cœnatione ſtructo, per tubos, & canales, qui parietibus in orbem inhærebant, calorem ab igne mitterent in dicta membra. Videmus paſſim hos tubos ex imbrice, aut tegula ſtructos, non in Italia tantum, ſed provinciis: & ipſo armamentario ad Rheni oſtium in Batavis, ſcio me notaſſe. De his Senec. de Provid. c. 4. *Quem ſpecularia ſemper à flatu vindicarunt, cujus cœnationes ſubditus, & parietibus circumfuſus calor temperavit.* Ait, *ſubditum*: ergo in loco inferiore, & ſub ipſo pavimento: *circumfuſum parietibus*, nempè per impreſſos illos tubos. Rem non veterem planè ipſe oſtendit Epiſt. 90. *Quædam noſtra demum memoria prodiiſſe ſcimus, ut ſpeculariorum uſum, & impreſſos parietibus tubos, per quos circumfunderetur calor, qui ima ſimul, & ſumma foveret æqualiter.* Dicit, ſua memoria prodiiſſe, id eſt, ſub ævum Auguſti, aut circa. Et verò ante ſpecularia recepta nec iſti commodè induci potuerunt, quia feneſtris apertis calor exſpiraſſet. *Lipſ. Epiſt. ad Belg.* iii. 75. Planè mirum, ac perdifficile intellectu, in quo Brodæus, & Manutius conſentiunt, hujuſmodi *caminum*, ſive portatilem, ſive immobilem, & conclavi inædificatum non habuiſſe exitum, unde fumus evaporare poſſet. Neceſſe enim fuiſſet, eos fumo præfocari, qui in eo cubiculo eſſent. Duplici ratione his occurrit Manutius, ſed dubiè, & hæſitanter. Sed primum fuiſſe magnæ impenſæ fatetur, alterum vix credibile, ſæviente hyeme apertis feneſtris vixiſſe, frigida tempeſtate cuncta pervadente. Huc accedit, quòd illa conclavia alta fumi caligine obſita fuiſſe neceſſe eſt, etiam cum per feneſtras emitteretur. De more ligna ungendi, & exſiccandi, Plin. xv. 8. *Ligna macerata amurca nullius fumi tædio ardere.* Quæ diligentia licèt adhiberetur, caveri tamen non poterat, quin aliqua fumi moleſtia afficerentur. Conclavia fumi, & fuliginis injuria minimè vacaſſe oſtendit Vitruv. vii. 3. *Coronarum alia ſunt pura, alia cælata. Conclavibus, ubi ignis, & plurima lumina ſunt ponenda, pura fieri debent, ut ea faciliùs extergantur. In æſtivis, & exedris, ubi nullus ignis uſus, ubi minimè fumus eſt, nec fuligo poteſt nocere, ibi cælata ſunt facienda.* c. 4. *Tricliniis hibernis non eſt utilis illa compoſitio, nec megalographia, nec camerarum coronario opere ſubtilis ornatus, quod ea, & ab ignis fumo, & ab luminum crebris fuliginibus corrumpantur.* Daniel Barbarus huic opinioni refragatur. Nam commentario in Vitruvium, auctoritate architecti, qui Urbini regiam conſtruxit, tradit, veteribus *caminorum* uſum cognitum fuiſſe, ita tamen, ut nonniſi in ſumma parte ædium iis uterentur, rotundumque foramen in tecto haberent, unde fumus egrederetur. Subjicit ideo nunc in antiquis ruderibus nulla eorum veſtigia apparere, quòd in ea parte ædium ſtatuerentur, quæ ruinæ proxima eſt, primòque corruit. Sed obſtat, quod vidit etiam Mazzonius: ſcilicet hanc fuiſſe conditionem Romæ, ut in iis, quæ duas aut tres contignationes haberent, domini ædium inferiorem ferme partem habitarent, ſuperiorem locarent inquilinis, quæque cœnacula dicebantur. V. illa infr. in *Cœnacula.* Si itaque *caminus* tantum in ſummitate ædium ſtatuebatur, illos qui inferiorem partem incolebant, fumi exitu caruiſſe neceſſe erat. Barbari igitur ſententiam confirmabunt. Primum illud, quod ſupra attigimus, ſi his

Digitized by Google

fumi conceptaculis caruiſſent, futurum erat, ut homines, aut apertis feneſtris, etiam ſtridente aquilone, vivere cogerentur, aut fumo præfocari, vel ſaltem rebus lætis lacrymare. Neque attinet dicere, alioquin Romæ apertis feneſtris vivere conſueviſſe, tum quòd hyemes mites admodum ſint, tum quia ſpecularia tantùm Senecæ ævo inducta fuerint, & cum nondum vitreæ feneſtræ cognitæ eſſent, inde ſequi perpetuò feneſtras patuiſſe, aut iis obſeratis diem excluſum. Cur enim alia materia pellucente muniri non potuerunt? Certè velorum mentio apud ICtos occurrit, non in alium uſum: item potuere ex carbaſo tenuiſſima plagulæ confici, aut ex Ægyptia papyro, & ſimilibus, ut hodie ex tela, & charta, atque ita innoxia lux admitti. Sed demus, ajunt, pellucidum aliquod munimentum feneſtris obtentum fuerit, non tamen fumi tædio vexati homines fuiſſent, cum ligna acapna urerentur. Quorum uſus ſupervacuus fuiſſet, ſi fumo exitus patuiſſet. Verum iſta non minimi pretii fuiſſe videntur, & tantum ad focalia, & eſcharas adhibita, quæ cubiculis inferebantur. Quis autem credat, iis culinæ focum inſtructum, maximè à pauperibus? Etſi Mart. XIII. 15. indicare videtur non magnum eorum pretium fuiſſe, cum monet ruſticum, ut ad villam ligna acapna ferat, quod in agro Nomentano propter uliginem, & paludes humida ligna eſſent: quod indicat arido ſolo id non eſſe factum. Secundum teſtimonia ſcriptorum, quæ docent, nequaquam veteres fumi ſpiramentis caruiſſe. Virg. Eclog. I, 83,

Et jam ſumma procul villarum culmina fumant.

Ubi Servius: *Ad veſperam*, inquit, *coquenda cœna*. Nam Brodæus, & Mazzonius planè argutantur, cum ajunt, duplicem ſenſum habere: ſive, quod fumus tectorum culmine exſiliat, & hoc eſſe falſum; ſive ob noctis imminentis vicinitatem videri villarum tecta, & faſtigia fumo operta eſſe, & hanc eſſe veram interpretationem. Quæ ſunt inepta. Nunquid enim ruſtici cœnam non coquebant? aut acapnis utebantur? Quid cum apud Homerum Ulyſſes in ædibus Calypſo cupit videre fumum exſilientem è patria terra, de tenebris noctis inſtantis intelligemus, & ubi ignis fuerit, fumum evanuiſſe? Plaut. Aul. II. 4. 20.

Quin divum, atque hominum clamat continuo fidem,
Suam rem periiſſe, ſeque eradicarier,
De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras.

Nihil ad rem faciunt variæ lectiones *tigille*, *tigillo*, *licnillo*. Nam quodcunque admittatur, fumus exit foras. Apud Athen. VI. p. 236. B. leguntur Diphili tragœdi carmina, quibus paraſitus à divite vocatus ad cœnam ait ſe intentis oculis reſpicere fumum culinæ. Quod ſi ille impetu quodam directo latus, fuſuſque ſit, lætari ſe, ac præ gaudio exſultare: contra autem, ſi obliquus, & tenuis, illico cognoſcere cœnam, quod ei vehementer doleat, ſanguinem non habituram. Senec. Epiſt. 64. *Intervenerunt quidam amici, propter quos major fumus fieret, non hic, qui erumpens ex lautiorum culinis, terrere vigiles ſolet, ſed hic modicus, qui hoſpites veniſſe ſignificet.* Quo modo fumus vigiles, qui incendiorum metu noctu Urbem circuibant, terrere poterat, niſi tectis erumpens, & magnitudine ſua magnum ignem indicans? unde metus, ne proxima incendio corriperentur. Appian. de Bell. civ. IV. p. 596. ubi immaniſſimam triumvirorum proſcriptionem recenſet, narrat, proſcriptos, ut milites cuncta ſcrutantes laterent, & percuſſores effugerent, partim in puteos deſcendiſſe, alios in cloacas, quoſdam in fumaria, vel ſummas regulas refugiſſe. Quid hic fumaria ſunt? *εἰς καπνώδεις ὑπωροφίας*, in fumario ſub tecto, qua ſcilicet fumus è tecto evolvitur. Herod. VIII. p. 578. D. narrat tres fratres, quorum natu minimus erat Perdicca, ex Argo in Illyrios profugiſſe, & inde transgreſſos ſuperiorem Macedoniam, perveniſſe ad urbem Lebæam, & ibi ſe ad mercenariam operam locaſſe, ut armenta paſcerent. Fuiſſe autem tunc Regibus, ſicut & populo, non magnas opes. Ita ipſam Regis uxorem farinam ſubigere ſolitam, & panes conficere. Sed dum coquebatur panis, pars Perdiccæ pueri in duplam molem excreſcebat. Id cum Regina nuntiaſſet marito, ingreſſus ille culinam, ut hoc prodigium ſpectaret, ubi rem oculis hauſit, arceſſitis operariis, uti è domo ſua diſcederent, imperavit. Illis dicentibus diſceſſuros, ubi mercedem accepiſſent: tunc Rex, ſole per fumarium, *καπνοδόχην*, domum ingrediente, dixit: at ego hanc mercedem vobis dignam rependo, oſtendens ſolem. Ac ne quis dicat, fuiſſe foramen in tecto, per quod ſol ingrederetur, conceptaculum non potuit eſſe aliud, quàm tubus, aut gula conceptum fumum emittens. Potuit autem eſſe ita breve, & latum, ut per illud ſol ingrediens pavimentum illuſtraret. Nam ſequitur apud Herod. p. 579. C. Perdiccam gladio ſolem in pavimento circumſcripſiſſe, ac velut ſublatum intra ſinum condidiſſe. Certè per tubos longiſſimos, & in celſarum ædium faſtigio collocatos ſol uſque ad pavimentum pervenire non potuiſſet: atque ita unius modo contignationis culina latum, & rectum conceptaculum habuit, ut ſol radios in pavimentum diffundere potuerit. Clariùs Ariſtoph. Veſp. I. 2. 8. inducit ſenem Phylocleonem à filio domi concluſum, conari per *caminum*, ſive fumi tubum, & gulam effugere:

Τί ποτε ἡ κάπνη ψοφεῖ?
Quid inſtrepit fumarium?

Vetus interpres. *καπνοδόχη*, *fumi receptaculum*, *inſtar tubi, & canalis, ſuper culinam, per quem fumus effunditur*, & per quem ſenex evadere conabatur. Unde Florens Chriſtianus exiſtimat *κάμινον* dictum, quaſi *κάπνιον*, id eſt, fumarium. Ex his liquet, duplex *caminorum* genus fuiſſe apud veteres, alterum portatilem, id eſt, eſcharam, ſive focale: alterum cubiculis inædificatum, & vel in medio, vel ad parietem adſtructum: hunc autem, & tubum, ſive canalem, & exitum habuiſſe, emittendo fumo. Non enim omnes portatiles fuiſſe, ut credit Brodæus, illud indicat, quòd apud Plaut. Aul. prol. n. 7. ſenex ille avarus ollam auro plenam ſub ipſo foco condidit: quod fieri non potuiſſet, ſi *caminus* ille mobilis, ac portatilis, ſive ſimplex focale fuiſſet. Et his quidem eſcharis, ſive foculis illatis cubicula calefacta eſſe per ligna acapna, ſive coctilia, depellendo fumi tædio, ut hodie hujuſmodi foculi cum carbonibus inferuntur in eundem uſum. Succeſſu temporis calorem, ſublato foculo inductum, per occultos illos tubos parietibus inſertos, ut docuit Lipſius, quorum ICti meminerunt de ſervitute urbani prædii: *Non licet autem habere tubulos admotos ad parietem communem, quod per eos paries flamma torretur.* Inventis tubis inventa ſpecularia, quibus excludebatur frigus admiſſo die, alioquin calor per feneſtras exſpiraſset. V. infr. in *Specularia*. Ferrar. Elect. I. 9.

CAMISIA, ſive *Camiſium* eſt linea tunica talaris, quæ prima veſtium ſacerdotalium, præter amictum lineum ſuperiorem, quo in ſacra pſalmodia ſacerdotes, atque ipſis ſacris miniſtri utuntur, induitur. Ex quo comprobatur, ſacerdotes olim in ſacris communi, & promiſcuo habitu uſos. Communis veſtitus antiquorum tunica linea interior, altera ſuperior lanea interdum ſerica, tum toga, vel in ejus locum byrrhus, ſive lacerna. V. ſingula ſuis locis. Et licèt illud diſcrimen eſſe videatur, quòd olim ſaltem duabus tunicis communiter utebantur, noſtri autem ſacerdotes in una tantum linea faciunt; id tamen inde ortum, quòd honori Epiſcoporum datum eſt, ut ſoli duas tunicas in ſacris geſtent, quemadmodum in veteri inſtrumento Pontifex, præter tunicam lineam, etiam hyacinthina induebatur, reliqui ſacrifici minores linea tantùm amiciebantur. Sic & noſtris ritibus Epiſcopi, præter *camiſiam* talarem, tunicam ſuperiorem induunt, quæ primo de more *κολοβὸς* erat, id eſt, ſine manicis, mox in Dalmaticam converſa eſt. *Ποδήρης*, quod talaris eſset, dicebatur, & alba à colore. Heſychius: *Ποδήρης τὸ μέχρι τῶν ποδῶν ἱμάτιον*. Hieronymus ad Fabiolam tradit *fuiſſe ſtrictam, & corpori adhærentem, eamque ſimilem militum camiſiis, quæ ſic apta membris, & adſtricta corpori, ut nihil militares exercitationes impedirent.*

Ferrar.

Ferrar. de Re Veſt. 1. 3. 5. Du Freſne in Gloſſario. Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr. 1. 10. 5. Pier. Hierogl. xl. 20. Schill. Nomencl. Philol. p. 926.

CAMPAGUS eſt genus calceiamenti barbarici. *Rhodig. Ant. Lect.* xviii. 21. *Caſaub. ad Treb. Poll. Gallien. c.* 16. Militare Ducum atque Imperatorum, poſtea ab iiſdem etiam in pace uſurpatum; & ideo Capitolinus vocat regium. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 37. *Byn. de Calc. Hebr.* 1. 6. §. 8. Ocrea nimirum ex ære vel ferro ad obtegendas tibias accommodata. Nam ſi ex alia materia corruptibili, panno vel corio extitiſſet, utique non diu aſſervata fuiſſet in luco, qui eſt inter Aquilejam & Arziam. *Donat. ad Capitol. Maxim. jun. pag.* 917. Fuit potius de genere ſolearum, ſive crepidarum, id eſt, quæ imam tantùm pedis calcem tegerent, ſuperiore nuda, & ideo à calceo cavo urbano diſtinctæ. *Ferrar. & Byn. l. l.* Fuit caliga ex rubricatis pellibus purpurea ſub poſterioribus Imperatoribus. *Pith. Subciſ.* 1. 16. Non enim *campagi* multum diverſi fuerunt à caligis. Capitolinus *campagum* & caligam confudit ſupr. in *Caliga Maximini.* Non tamen omnino ſimiles inter ſe fuerunt. Diſtinguit enim Trebellius in Gallieo. l. l. *Caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellaret.* Ruben. de Re Veſt. ii. 5. Hæc fuit differentia, quòd caliga non ultra pedem, *campagus* ad medium uſque crus habenas & retinacula extenderet: & ideo à loris illis, ſive corrigiis, per crus decuſſatim implexis, & ſe reticulato opere interſecantibus, reticulos Gallienus appellabat. Nec aliter intelligi poteſt Trebellius, niſi quòd, cum cæteri Imperatores *campagos* geſtarent, ad medium crus reticulatos, Gallienus caligas induit, ſed ut à gregario calceamento diſtinguerentur, eas gemmis annexuit, id eſt, ejus habenas, & vincula gemmata, vel gemmea habuit. *Ferrar. l. l. Baldun. de Calc. Ant. c.* 18. Imperatorum etiam *campagi* à caligis colore puniceo, ſive purpureo, ſaltem inferiori ævo, diverſi fuerunt. V. Corippum infr. in *Mulleus*. Ferrar. l. l. An idem fuerit qui mulleus. V. infr. in *Mulleus*.

CAMPANA tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

CAMPANÆ ſunt tintinnabula inſtar ſcyphorum oblongorum, inferiùs apertorum, in quorum medio pendet malleolus, linguæ inſtar, cujus motu, quando tintinnabulo illiditur, fit tinnitus. *Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr.* ii. 5. §. 22. Paullinus Epiſcopus Nolanus, qui juxta Trithemium circa annum Chriſti 420. floruit, primus in ſuam Eccleſiam *campanæ* uſum invexiſſe proditur, quaſi priori ſæculo ignotus fuerit ejùs uſus. Id quod ſecus habet: verùm ſanctiſſimus vir abuſum gentilium ſacrorum correxit, & ad pia munia tranſtulit, ut nimirum ejus ſtrepitu exciri poſſent ſemotiòs habitantes ad conciones precationeſque. Olim ſi quis ex vita exceſſiſſet, æra *campanæve* pulſabantur, ut pervetus Theocriti Scholiaſtes annotat, qui mos in hunc uſque diem perdurat, quòd is ſonus credebatur avertere ſpectra, & dæmonum ludibria. Illarum etiam compluſu aerem longè latèque diverberante vis tonitrui infringitur. Lacones etiam Rege defuncto lebetes vice *campanarum* ſolebant complodere. *Campanæ* ſonitu Romæ populus in thermis ſtatis horis vel advocari, vel dimitti ſolebat. Mart. xiv. 163.

Redde pilam, ſonat æs thermarum.

Græci in piſcatorio foro ſub cœnam pulſabant nolam. Plutarch. Sympoſ. iv. *Junius Anim.* iii. 11. *Du Freſne in Gloſſario. Hoſpin. de Orig. Templ.* ii. 26. *Claſen. Theol. gent.* 1. 10. §. 26. *Voſſ. Lex. Etymol. Mag. Miſc.* iv. 14. *de Tintinn. c.* 10. & ad illum *Svveertius*.

CAMPANIA eſt Latio adjuncta. *Campaniam* à Liri amne ad Vulturnum, à Vulturno ad Sarnum, inde ad Silarim antiqui produxerunt. Quare tres *Campaniæ* partes ſunt inſtitutæ: una, quam Auſones, Aurunci, Sidicini, & Capuani tenuerunt: altera, quam Cumani & Opici: tertia, quam Nucerini. Eſt veterum omnium literis adeo celebrata, ut eorum conſenſu victus Florus eam omnium non modò Italiæ, ſed toto orbe terrarum pulcerrimam plagam appellet 1. 16. 3. *Nihil mollius cælo*, inquit, *nam bis floribus vernat. Nihil uberius ſolo: ideo Liberi Cererisque certamen dicitur. Nihil hoſpitalius mari: hic illi nobiles portus, Cajeta, Miſenus & tepentes fontibus Bajæ; Lucrinus & Avernus. Hic amicti vitibus montes Gaurus, Falernus, Maſſicus, & pulcerrimus omnium Veſuvius. Ad mare urbes, Formiæ, Cumæ, Puteoli, Neapolis, Herculaneum, Pompeji, & ipſa caput urbium Capua, quondam inter tres maximas, Romam, Carthaginemque numerata.* Sigon. de Ant. Jur. Ital. 1. 10. Nunc *Terra laboris* dicitur à campis Laborinis, vel quòd ille ager ob fertilitatem ſit elaborandus. Cicer. Agrar. ii. 35. *Campani ſemper ſuperbi bonitate agrorum, & magnitudine fructuum, ſalubritate aeris, & pulcritudine regionis.* Eam cunctis terris Dionyſ. Halic. 1. p. 29. Plinius cum Livio, Polyb. iii. 5. Virgiliusque præferunt, quòd vini, frumenti, oleique copia cæteris antecellat. Unde *Felix* eſt cognominata. Itaque aſſignata cuique oppido certa frumenti quantitate pro alimentis, reliquum Romanis horreis inferebatur, Symm. Epiſt. 1. 39. *Puteolanis*, ait, *municipibus D. Conſtantinus* cl. m. *modiorum in alimentum civitatis indulſit. quæ ſumma à D. Conſtantio regente Rempublicam media parte mutilata eſt: poſt quem Conſtantius annonam Puteolani populi* xxv. m. *modiorum adjectione cumulavit, atque ita factum eſt, ut C. M. modiorum ejuſdem populi victus acciperet.* Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 49. Ideo quoque veteribus *Felix* eſt dicta, quòd calidos frigidoſque fontes habeat ad valetudinem magnoperè opportunos. *Butius de Petri Antiq. c.* 2. Anno ab U. C. 411. M. Valerio Corvo III. & A. Cornelio Coſſo conſulibus, quum *Campani* bello à Samnitibus urgerentur, auxilio adverſus eos à ſenatu petito, quum id non impetrarent, urbem atque agros populo Romano dediderunt. *Panvin. Imp. Roman. c.* 3. *Sigon. l. l.* V. plura infr. in *Latini*.

CAMPANISTICUM erat tributum, quod libripendi publico ſolvebatur: Καμπανὸς enim ſtatera. *Buleng. de Vectig. c.* 86.

CAMPESTRE eſt ſubſtantivum ex adjectivo factum, ſubaudiendo tegmen; *Eſt ſuccinctorium genitalium. Nam quidam interpretes ſuccinctoria poſuerunt Geneſ. c.* 3. *n.* 7. *ita ſuccinctos campeſtratos vulgus appellat.* Auguſtin. de Civ. Dei xiv. 17. Vocantur ſemicinctia à doctis ſcriptoribus. *Vives ad illum. Rhodig. Ant. Lect.* xviii. 11. Ab illis non parum videntur differre; nam etſi ſuccinctoria & *campeſtria* aliàs verenda & femina etiam velaverint, videtur tamen quòd non quodlibet crus ſeparatim velaverint, ſed utrumque uno ambitu. Videntur itaque ejuſdem fuiſſe formæ, cujus ſunt velamenta illa, quibus aliquando piſtores incedere videmus in depſendis panibus ſiligineis; aut etiā balneatores, qui lintea quædam infra axillas conſtricta habent, quæ totum corpus inde ferè ad genua operiunt. *Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr.* ii. 1. 6. *Laz. Comm. Reip. Rom.* viii. 12. Succingebatur ab umbilico, & ad pedes demittebatur, loco que tunicæ habebatur. Pro tunica habebatur æſtate: idcirco Horat. Epiſt. 1. 11. 17.

— facit quod
Pænula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris.

dixit: quòd eo tegmine adverſus rigidam hyemem non ſatis defendi quis poſſet ſemicincto corpore. Aſcon. in Cicer. p. 178. *Cato prætor judicium, quia æſtate agebatur, ſine tunica exercuit, campeſtri ſub toga cinctus.* Turneb. Adv. xxvii. 22. Sigon. de Judic. iii. 19. Voſſ. Lex. Etymol. in Campi.

CAMPICURSIO. V. illam infr. in *Decurſio*.

CAMPIDOCTOR in Gloſſario veteri eſt ὁπλοδιδάκτης. *Doctores pro ductores* ἀρχαϊκῶς ſcriptum. Veget. 1. 13. *Præterea illo exercitii genere, quod armaturam vocant, & a campidoctoribus traditur, imbuendus eſt tyro.* Ubi exemplar impreſſum *campiductoribus*, quod ſequor. *Stevvech. ad Vegetium. Laz. Comm. Reip. Rom.* iv. 9. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman.* v. 15. Falluntur doctiſſimi viri, qui à ducendo, non à docendo deducunt.

Exercitum quidem ducere & ductare dicebant. Sed aliud *ducis* officium, aliud *campidoctoris*. *Ducis* enim eſt & ducere & educere in campum exercitum: at *campidoctoris* docere quæ ad campum pertinent. *Campus* eſt locus in quo exercentur milites, ſed & in quo prælium committitur. Græci qui tactica ſcripſerunt, *καμπιδύκτωρας* dicunt, idque impoſuit viris doctis, & perſuaſit, ut crederent ubique ſcribendum in Latinis auctoribus *campiductores*. In quo ſefellit eos Græculorum in Latinis nominibus, ſed & in ſuis enuntiandis conſuetudo. Nam modò *κλάβιον*, modò *κλαύβιον* dicunt: & *κυδίας* pro *κωδίας*, *λυρίκιον* pro *λωρίκιον*, *κυκκία* pro *κοκκία*, *κυνύπια* pro *κωνώπια*: ſic *καμπιδύκτωρες* illis ſunt, qui Latinis *campidoctores*. Qui etiam *armorum doctores* vocabantur, Gloſſarium vetus: *Armidoctor*, *ὁπλοδιδάσκαλος*. Veget. I. 1. *Ita autem ſeverè apud majores exercitii diſciplina ſervata eſt, ut & doctores armorum duplicibus remunerarentur annonis*. Salmaſ. in Lampr. Alex. Sev. c. 53. Valeſ. in Ammian. XV. 3: XIX, 6. Voſſ. Lex. Etymol. Pigh. Annal. Rom. III. p. 152. Scalig. in Manil. p. 290. Cum enim quies erat à vero certamine & ab hoſte etiam in ſtativis aut hybernis, milites non ceſſabant; ſed, ut Veget. II. 23. *miſſilia vel plumbatas jugi perpetuoque exercitio dirigere cogebantur, uſque adeo, ut tempore hyemis de tegulis, vel ſcindulis, quæ ſi deeſſent, certè de cannis, ulva, vel culmo, & porticus tegerentur ad equites, & quadam velut baſilicæ ad pedites: in quibus tempeſtate, vel ventis aere turbato, ſub tecto armis erudiebatur exercitus. Cæteris autem etiam hybernis diebus, ſi nives tantum pluviave ceſſarent, exerceri cogebantur in campo: ne intermiſſa conſuetudo & animos militum debilitaret & corpora*. Plin. Paneg. c. 14. n. 3. *Niſi cum die ſtativorum proximum campum alacritate, diſcurſu, pulvere attolleres*. Inde *campeſtres exercitationes* apud Suet. Aug. c. 83. n. 1. Ner. c. 10. n. 8. *campeſtris meditatio* apud Plin. ibid. c. 13. n. 1. Certum hoc officium inferiore ævo: non certum veteri; ſed tunc centurio aliquis, aut miles annorum armorumque vetus docebat. Plin. ibid. n. 5. *Poſtquam exercitationibus noſtris non veteranorum aliquis, cui decus, muralis aut civica, ſed Græculus magiſter aſſiſtit*. Lipſ. de Milit. Rom. V. 14. In his decurſionibus & proluſionibus ante ſigna procedebat, & milites docebat, quo pede in hoſtem eundum eſſet, quo pede ab hoſte recedendum, quomodo ordines ſervandi, & ſigna ſequenda, & locus non deſerendus, quomodo ad clypeum, ad haſtam eſſet declinandum. *Salmaſ. de Re Milit. Roman. c. 6.* & ad *Lampridium*.

CAMPIGENI dicebantur campidoctores, quòd *campum* quaſi facerent & *gignerent*, dum militem imbuunt arte, quam in *campo*, id eſt, in acie, armati oſtendere deberent. Veget. II. 7. *Campigeni, hoc eſt, anteſignani, ideo ſic nominati, quia eorum opera atque virtute exercitii genus creſcit in campo*, *Genus exercitii*, quod per illos *creſcere in campo* dicit, eſt armatura quæ tradebatur à campidoctoribus. *Campigenos* autem inter principia legionis enumerat; nam & *campidoctores* & principia ſimul ponit III. 8. *Singula centuria dividentibus campidoctoribus & principiis accipiunt pedaturas*. *Anteſignanos* interpretatur eos quia *campidoctores* & reliqua legionis principia ante ſigna pugnabant, & *anteſignani* vocabantur. Veget. II. 15. *Ante ſigna, & circa ſigna, nec non etiam in prima acie dimicantes, principes vocantur, hoc eſt, ordinarii, cæterique principales*. Ammian. XIX. 6. *Horum campidoctoribus, ut fortium virorum anteſignanis, poſt civitatis excidium armatas ſtatuas apud Edeſſam in regione celebri collocari juſſerat Imperator*. Salmaſ. in Lampr. Alex. Sev. c. 53. & de Re Milit. Roman. c. 6.

CAMPTAULA eſt tibicen, qui flexibili tibiarum cantu utitur. Vopiſc. Carin. c. 19. *Exhibuit centum camptaulas*. Rhodig. Ant. Lect. XII. 5. Rectius mea ſententia, qui tibus, ſeu fiſtulis obliquis, ſeu flexis concinunt, ſiquidem *αὐλὸς* Græcis, tibia vel fiſtula Latinis dicitur, *καμπτὸς* flexibile, in orbem ſcilicet, ſignificat. *Donat. in Vopiſcum*. Alii volunt eſſe tibicinem inflexæ modulationis artificem; nam *κάμπτειν* Heſychius interpretatur *καμπὰς ἐν τῇ ᾠδῇ ποιεῖν*. Ut enim aſſa vox in cantu, cum flectitur, varietatem facit modulationis. V. infr. in *Vox*: ita in tibiarum cantu ſpiritus artificis vertitur, ut varios edat ſonos. Plaut. Merc. I. 2. 15.

Animam nequeo vertere, nimis nihili tibicen ſum.

Anima, ſpiritus quo calamus inflatur. Tales igitur *camptaulæ* dicti. *Barthol. de Tib. vet. c. 9.* Non diſplicet eorum ſententia, qui à tibiarum figura dictos exiſtimant. *Caſaub. in Vopiſcum*. Neutrum verum. Tibicines quidem in tibiarum flatu ſoliti ſunt ſpiritum inflectere, ut cantores vocem inter canendum; proprium hoc non fuerit unius generis tibicinum, ſed omnium. Curvæ quoque tibiæ genus quoddam olim quidem notum fuit, & locum habuit in ſacris Bacchi, Virg. Æneid. XI. 737.

Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi.

Ubi Servius: *Curva tibia ſymphoniacorum. Bacchi autem ideo, quia apud veteres ludi theatrales non erant, niſi in honorem Liberi patris*. Sed *πλαγίαυλον* Græci tibiam illam vocant, non *κάμπταυλον*: ut apud Servium ſequitur. Nemo verò dixerit, *κάμπταυλον* eſſe *πλαγίαυλον*. Vera hujus loci lectio eſt *ceratalas*. Et hi ſunt cornicines, rectèque junguntur cum ſalpiſtis, id eſt, tubicinibus. *Salmaſ. in Vopiſcum*. Vox ipſa minùs uſitata, à Græcis oriunda, imo verò planè Græca, ne à Græcis quidem ipſis agnoſcitur. Mihi videtur falſa & irrepititia, & legendum *aſculæ*, ut ſint utricularii. *Turneb. Adv.* XI. 25.

CAMPUS eſt vox Siculis propria. Heſychius: *Καμπὸς ἱππόδρομος Σικελοῖς*. *Campi* fuerunt in Urbe planities vacuæ ab ædificiis, qui aut ſpectaculorum cauſa habebantur, certorumque conventuum, aut uſibus civium neceſſariis addicti erant. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 8.* Octo numero: Viminalis, Agrippæ, Martius, Codetanus, Octavius, Pecuarius, Lanatarius, Brutianus. Victor. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 1. Abſolutè cum ponitur, ſemper de Martio *campo* accipi ſolet, in quo ara Martis fuit, qui quòd in duos divideretur, majorem & minorem, plurali numero *campi* de hoc potius, quàm de aliis accipiendi ſunt. Livius XL. 45. V. ſupr. in *Ara Martis*. Feſtus in v. *Optima*. *Secunda ſpolia in Martis aram in Campo Solitaurilia utra voluerit, cædito*. Nardin. ibid. I. 9. Fabric. l. l.

Campus Agonius inter vallem Murtiam, & circum Flaminium, nomen vetus retinet: & in eo nunc commune forum rerum venalium. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 8.*

Campus Agrippæ. Hunc inter Agrippæ monumenta memorat Tacit. Ann. XV. 39. 2. *Sed ſolatium populo exturbato & profugo campum Martis, ac monumenta Agrippæ, hortos quin etiam ſuos* Nero *patefecit*. Martio adjacebat. In illo M. Agrippa Pantheum, & thermas extruxit. *Marlian. Topog. Urb. Rom.* V. 3. Ambigi poteſt an ad illas thermas & Pantheum fuerit, an potius ad porticum Vipſaniam & Aquæ Virginis fontem. Hunc Agrippa defuncto, porticu excepta, ac diribitorium ipſe Auguſtus dedicavit, ſive publici juris fecit. Dio LV. p. 555. D. *Donat. de Urb. Rom.* III. 19. *Pancirell. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 348. B. Non fuit ubi Pantheon. Pantheon enim ab illo in Campo Martio conditum fuit: eaque de cauſa à Rufo & Victore inter ædificia regionis nonæ refertur: at *Campus Agrippæ* in ſeptima. Donatus, dubitanter tamen, ad fontem Trevium illum collocat; in quo non diſcedit à veroſimili. Nam & porticus Vipſanii, & ſepta, & diribitorium, aliaque plura illic fuiſſe exiſtimantur. Verùm præterquam quòd nihil iſthic illorum ſitum fuit, ut ſuis locis oſtendetur, non ſequitur, ubi porticus Vipſanii fuerit, illic & illius *campum* fuiſſe. Agrippa, ut animi maximi erat, omnem, quàm longa lataque fuit, adjacentem *campo* Martio planitiem exornare cupiit. Nam & aquam illuc Virginem duxit, & thermas fecit, & Pantheon, hortos, porticum, & diribitorium; inſtauravit ac reſtituit ſepta vetera, & in aliqua planitiei parte alium

campum

Digitized by Google

campum fecit & aperuit, ſuo de nomine appellatum: ac nova ibi fecit ſepta: quæ in ipſo illius *campo* fuiſſe perquam probabile eſt. Situs in hac regione duobus locis eſſe potuit, in quibus aliquod privatum ſuiſſe ædificium, quod ea loca occuparit, nuſquam legitur. Alter eorum ad manum dextram Viæ Latæ eſt ſub Quirinali, ubi nunc Palatium eſt Columnenſium, & area SS. Apoſtolorum: alter ad ſiniſtram ejus viæ inter Collegium Romanum & Capitolium. *Nardin. Rom. Vet.* iv. 10. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 9. §. 3.

Campus Brutianus à Victore ſtatuitur in Janiculo, in regione decima quarta, Tranſtiberana. Ejus & vicus cognominis recenſetur; unde *campum* illi vicinum, adeoque vel intra, vel proximum mœnia fuiſſe ſuſpicari licet. Quod ſi ea vox ſimplici litera *T* legenda eſt, ut in baſi Capitolina viſitur, ab ſervis publicis Brutiis, de quibus ſupra in *Brutis* habitatum exiſtimem. *Nardin. Rom. Vet.* vii. 11. Ego à Bryto, ſeu Bruto, cujus domus infr. in *Domus* oſtenditur, complanatum & exornatum puto. *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Ant. Roman. Grav. Tom.* iii. p. 376. *A.*

Campus Codetanus etiam fuit in Janiculo. *In eo virgulta naſcebantur ad caudarum equinarum ſimilitudinem.* Feſtus: *Borrich. Ant. Rom. Urb. Fac. c.* 16. §. 1. *Nardin. Rom. Vet.* vii. 11. V. tamen *Pancirol. Deſcript. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* iii. *p.* 376. *A.*

Campus Cœlimontanus, cujus Rufus meminit, ubi omnino fuerit, aut cujus uſus, haud liquido dixerim. Nomen illud Cœlimontani generale, abſque ulla alia nota, qua à Martiale diſtinguatur, tum quod in Victore ſolus memoretur *campus* Martialis, ſuſpicionem mihi movet, unum eundemque illum fuiſſe; deſcriptoremque Rufi inepto illum ardore adjeciſſe, cum neglectum eum putaret: idemque poſtea in recentiore factum Victore. *Nardin. Rom. Vet.* iii. 7.

Campus Eſquilinus primus urbis Romæ temporibus extra mœnia fuit. Vulgo in extremis Eſquiliis fuiſſe creditur proximè Viminalem, & ad portam obſtructam. Porphyrius & Feſtus apertè ſatis extra Eſquilias eum collocant. *Nardin. Rom. Vet.* iv. 2. In illo plebs humabatur, & populus Romanus odoris ac cœli gravitate laborabat, ideo Auguſtus locum repurgavit, & Urbem ædificiis auxit & ornavit. *Puticuli* antea locus appellatus. V. infr. in *Puticuli*. Fuit ergo extra Urbem, cum in eo liceret mortuos ſepelire. Horat. Sat. 1. 8. 8. V. illum infr. in *Puticuli*. Poſtea verò quàm amota ſunt ſepulcra, & receptus intra Urbis ambitum campus, loci amœnitatem tectorumque frequentiam ſequuta eſt nova cœli ſalubritas. Horat. ibid. n. 14. V. etiam infr. in *Puticuli*. At præter cætera, quæ ibi ſtructa ſunt, hortos Mæcenas fecit, & turrim nobilem, quæ Mæcenatiana dicta eſt, extruxit. *Donat. de Urb. Rom.* 1. 13. Bella ſabula. Horatius non dicit Auguſtum veterem tranſportaſſe *campum*, ut in eo Mæcenas hortos faceret. Antequam Tullius Eſquilias mœnibus incluſit, cadavera viliora huc deferri, & projici ſolita non nego; verùm tranſlata deinde ab illo Rege *campo* illo extra muros inter portas S. Laurentii & Majorem, primo illi loco nomen *campi* Eſquilini remanſiſſe aſſero, qui vel totus, vel ex parte hortis occupatus, ædificiiſve, poſtea fuit; imo ex parte hortis Mæcenatis. At non ideo, quod Servii Tullii ætate factum eſt, ad Auguſti tempora referendum videtur. *Nardin. l. l.*

Campus Figulinus ad Aventini eſt latus, qua fluvium ſpectat: eſt lata planities, in qua hodie Equiria fiunt. Excluſus Urbe *campus* eſt à Paullo III. mœnibus in Aventini latere rectà ductis ad portam Trigeminam. In *campo* Figulino collis eſt fractis figulorum teſtis congeſtus, formam habens cucurbitæ: quem montem teſtaceum appellant. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 8. V. illum infr. in *Mons*.

Campus Floræ dictus eſt à Flora Pompeji liberta, ut ajunt. In hoc Pompejani theatri exſtant veſtigia. Spatio non magnus, ſed ſatis celebris. Profeſtis diebus variæ in eo merces venduntur: Feſtis autem præcipue equi. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 8. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 1. 21. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* iv. 25. V. illum infr. in *Campus minor*.

Campus Horatiorum. Hujus meminit Mart. v. 93.

Horatiorum qua viret ſacer campus.

non fuit ille, in quo Horatii Curiatios vicerunt ad flumen Almonem & portam Capenam. V. infr. in *Horatii*: adeoque hic alius aliquis ſit, neceſſe eſt; de quo nihil habeo dicere. *Nardin. Rom. Vet.* iii. 3.

Campus Jovis, de quo Spart. Peſcenn. Nigr. c. 12. *Domus ejus hodie Romæ viſitur in campo Jovis*, in deſcriptionibus urbis Romæ prætermittitur, aut aliter nominatur. *Caſaub. in Spartianum.* Fuit Martius major, fortaſſe propter Pantheon in eo Jovi Ultori dicatum. *Donat. de Urb. Rom.* 1. 8. Minori potiùs à Coloſſo Jovis illa appellatio tributa erit. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 8.

Campus Lanatarius eſt in regione duodecima, quæ Piſcina publica. Victor. A lana ibi vendita nomen habuiſſe videtur, etſi vocabulum ſit inuſitatum. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* iii. *p.* 370. *C.*

Campus Martialis eſt in Cœlio, dictus à Martio, quia præſtabat uſum *campi* Martii, ad Equiria in honorem Martis celebranda, ſi quando Tiberis planitiem inundando altiora requirere jubebat loca. Ovid. Faſt. iii. 519.

Altera gramineo ſpectabis Equiria campo,
Quem Tiberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen ejecta ſi fortè tenebitur unda,
Cœlius excipiet pulverulentus equos.

Nardin. Rom. Vet. iii. 7. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 8. Marlian. Topogr. Urb. Rom. iv. 12. Donat. de Urb. Rom. iii. 12.

Campus Martius, qui Marti dedicatus erat. Liv. ii. 5. *Ager Tarquiniorum, qui inter Urbem & Tiberim fuit, conſecratus Marti, Martius deinde campus fuit.* Dionyſ. Halic. v. p. 287. *Agrum, quem illi*, Tarquinii, *privatum poſſederant, in opibus ex plebe diviſerunt, uno tantum campo excepto, qui ſitus eſt Urbem inter & fluvium. Is jam ante Marti ſacer erat.* Ejus nomine latiore ſignificatione intelligitur quicquid interjacet Tiberim, Capitolium, Quirinalem & Pincium: preſſà verò & adſtrictà, quod ſolum Tarquinii poſſederant, & Marti poſtea dedicatum eſt. Priore *campus* Flaminius, & Tiberinus Tarratæ, pars Martii ſunt, poſteriore Martio excluduntur. Preſſè ſumptus quos habet fines? A monte Quirinali, ubi nunc palatium Pontificis, ducenda eſt ad Tiberim linea, quæ per collegium Romanum, Pantheon, & *campum* Floræ producta ad ædes Farneſiorum in Tiberim deſinit. Erit *campus Martius*, quicquid extra lineam erit: quicquid relinquetur propinquius Capitolio, erit minor *campus*, Tarratæ, Tiberinum, & prata Flaminia complexus, hodieque *campus* Martius in Urbe vulgo dicitur, qui à nobis deſignatus eſt. Quidam ad pontem Milvium bis mille & amplius paſſus *campum* extendunt. Atqui Marti conſecratum eſt, quod Tarquiniorum erat. Quis autem tam vaſtum illis agrum tribuerit? Itaque ſicut *campus Martius* tertæ ſpatium relinquebat Urbi propinquius, ſic aliud propinquius Milvio medius ipſe. Nec dixerim ampliorem ſpatium, quod patet inter Pantheon, Flaminiam portam, fluvium, & Hortorum collem. Certè conſtat ex Cicer. Cat. iii. 2. ad pontem Milvium villas fuiſſe fundoſque privatorum civium. *Martius* autem *campus* propter veterem conſecrationem, nec ferri, nec coli poterat. Quis autem dixerit eum, qui cis pontem Milvium veniſſet, veniſſe in *campum*? Donat. de Urb. Rom. 1. 8. Donati diſtinctio ratione perquam conſentanea eſt: ſed omnis liberalior ſpatium illud eſt dimenſus poſterius, à Palatio ſcilicet Pontificis in monte Quirinali uſque ad Tiberim per Collegium Romanum, Pantheon, *campum* Floreum, & Palatium Farneſiorum. Non enim credibile videtur, omne illud loci ſpatium vacuum ſemper fuiſſe, & juventuti ad exercitationes relictum. Adde, juxta Tiberim viam rectam fuiſſe, & non procul à collibus Flaminiam, quas ab utroque latere ædificiis fuiſſe

conſeptas negari nequit: quum Flaminia tota ſui longitudine extra Urbem domibus exculta fuerit; ſic ut *campus Martius* utraque hac via coarctatus fuiſſe videatur. Quando & à quo Marti conſecratus ſit, diverſæ Livii Dionyſiique ſupr. laudatorum ſententiæ incertum faciunt, Livius populo illud factum tribuit, ſtatim poſt ejectos Reges: Dionyſius prius conſecratum, & à Tarquinius poſtea uſurpatum, rurſuſque à populo Marti redditum tradit. Dionyſio favet lex Numæ à Feſto tradita in v. *Opima: Secunda ſpolia in Martis aram in campo Solitaurilia utra voluerit, cædito.* Ipſe Liv. I. 44. *Edixit ut omnes cives Romani . . . . . in campo Martio prima luce adeſſent. Ibi inſtructum exercitum omnem ſue, ove, taurisque tribus luſtravit.* Fortean illic ara à Romulo poſita fuit, & locus Marti dedicatus non tam amplus fuit, nec latè protenſus, quàm poſt factum expulſis Tarquiniis. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 5. Simpliciter & κατ' ἐξοχὴν *campus* appellatus fuit. Treb. Poll. Claud. c. 13. *Fecerat hoc etiam adoleſcens in militia, quum ludicro Martiali in campo luctamen inter fortiſſimos quoſque monſtraret.* Feſtus modò laudatus. Liv. XL. 45. *Comitus confectis Cenſores in campo ad aram Martis ſellis curulibus conſederunt.* Nardin, ibid. I. 9: VI. 5. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 8. Fuit olim extra Urbem. Probant hoc I. Livii & Dionyſii verba ſupra allata. II. Conſuetudo comitiorum centuriatorum, quæ in Urbe, ſive intra pomœrium haberi non poterant, ſed in *campo Martio* jam ab initio juſſu Servii ſexti Regis habebantur. V. infr. in *Comitia centuriata*, III. Illis, qui petebant triumphum non licebat eſſe in Urbe; ſed illi morabantur cum exercitu in *campo Martio*. V. infr. in *Triumphus*. IV. Hominem mortuum in Urbe ſepelire non licebat, At in *campo Martio* frequentia fuerunt ſepulcra, ut ſtatim dicetur. *Donat. l. l. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* c. 4: v. 3. Tarquinius contempta religione eum ſeverat; quo expulſo ſegetes cæſæ, & in fluvium projectæ inſulam Æſculapio ſacram paullatim alia adjecta materia creaverunt. Liv. II. 5. Dionyſ. v. p. 288. V. illos infr. in *Inſula Tiberina*. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 3. c. 6. Faunus Antiq. Roman. IV. 12. Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 359. Donat. l. l. Tyronum militarium exercitus fuit deſtinatus. Cicer. de Orat. II. 71. *Cum cæteris in campo exercensibus in herba ipſe recubuiſſet.* Perpetuis enim erat obſitus herbis & gramine, Horat. Od. III. 7. 25.

Quamvis non alius flectere equum ſciens
Æque conſpicitur gramine Martio.

Strab. v. p. 162. *Horum pleraque habet campus Martius, cum natura, tum hominum prudentia ornatus. Nam & magnitudo ejus mirabilis eſt, & curruum equorumque decurſionibus liberè patet: tantaque multitudini pila, circo ac palæſtra ſe exercentium; tum opera circumjecta, ſolumque toto anno herbis virens.* Aliam cauſam attulit Veget. I. 10. cur juventus armorum exercitationem in *campo Martio* obiret aſſiduè: *Romani*, inquit, *veteres campum Martium vicinum Tiberi delegerunt, in quo juventus poſt exercitium armorum ſudorem pulveremque dilueret, ac laſſitudinem curſus natandi labore deponeret.* Donat. l. l. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 8. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 11. §. 5. Baccius de Therm. vet. c. 7. Erat enim ferè ſchola militiæ Romanæ, ubi juventus ad palum omni genere armorum, & quidem veris duplo gravìorum exercebatur, caput petendo, lateribus inſidiando, poplites ſuccidendo, inſiliendo, punctim potius quam cæſim feriendo, & interim tamen aſſidue ſeſe protegendo, item jaculando. Pars ibi tyronum pilis, lapidibus, ſagittis, manu, funda, arcu, jaculis exercebatur. Tum verò ſaltu foſſæ latitudinem, aut valli altitudinem ſuperare, præcipuè autem curſu locum occupare, fugientem aſſequi conſueſcebat. Erant etiam equi lignei in *campo*, ut inſilire, deſilire, dextra, læva, inermis, armatus, diſtricto etiam gladio futurus eques addiſceret; verum etiam equos domaret, & futuris prœliis aſſueſaceret. Veget. I. 23. *Equi lignei hyeme ſub tecto, æſtate ponebantur in campo: ſuper hos juniores primo inermes, dum conſuetudine proficerent, deinde armati cogebantur aſcendere. Tantaque cura erat, ut non ſolum à dextris, ſed etiam à ſiniſtris partibus & inſilire & deſilire condiſcerent, evaginatos etiam gladios vel contos tenentes.* Moreſtell. Pomp. Feral. v. 3. Nardin. l. l. Homines etiam otioſi in illo ambulabant, Horat. Epiſt. I. 7. 58.

Gaudentem parviſque ſodalibus, & lare certo,
Et ludis, & poſt deciſa negotia campo.

Fabric. l. l. Clari viri mortui in illo ſepeliebantur. Strab. v. p. 163. *Cum locum illum religioſiſſimum eſſe cogitaſſent, clariſſimorum virorum ac feminarum monumenta in eo conſtruxerunt.* Ut aliquot recenſeam: Julia Cæſaris filia, Plutarch. Pomp. p. 647. D. L. Sylla. Appian. Bell. Civ. I. p. 418. Druſus Claudii pater. Suet. Claud. c. I. n. 6. Auguſti Cæſares. Suet. Aug. c. 101. n. 7. Herodianus, cum poſt mortem Severi Cæſaris referret apotheoſin Auguſtorum IV. 2. 11. *Poſt hæc tollentes lectum ferunt extra Urbem in vocatum Martis campum.* Donatus, Fabricius, Moreſtellus l. l. Kirchman. de Funer. Roman. II. 25. Ex illorum ſtatuæ collocabantur. Suet. Calig. c. 34. n. 2. *Statuas virorum illuſtrium Auguſtus ex Capitolina area propter anguſtias in campum Martium contulit.* Hæ quamvis a Caligula disjectæ, mox tamen reſtitutæ ſunt, etſi non ſalvis titulis. Has in crepidine viarum, quæ tres, n. Fornicata, Flaminia, Recta, in *campo* ſecundum ejus longitudinem fuerunt, collocabant interjectis fortè arbuſculis, ut non modò ſpeciem loci cohoneſtarent; ſed & juventutem ad æmulationem virtutis excitarent. *Donat. ibid.* III. 16. *Nardin. ibid.* VI. 7. *Marlian. & Caſal. l. l.* Hunc Urbi addere voluit Julius Cæſar; ſed morte præventus facere hoc non potuit. Pomœrio incluſiſſe Aurelianum cum Onuphrio puto. V. infr. in *Pomœrium*.

Campus minor ad latus Martii fuit, Strab. v. p. 163. *Huic proximus campo & alter adjacet campus.* Catull. LV. 3.

Te quæſivimus in minore campo.

Hic eſt *campus Tiberinus*, quem Caja Taratia, ſive Suffetia populo Romano dono dedit. Gell. N. A. VI. 6. *Caja Taratiæ, ſive illa Suffetia eſt, nomen in antiquis annalibus celebre eſt, quod campum Tiberinum ſive Martium populo Romano condonaſſet.* Plin. XXXIV. 6. *Invenitur ſtatua decreta & Taratia Caja, ſive Suffetiæ, Virgini Veſtali, quod campum Tiberinum gratificata ea eſſet populo.* Hujus prata Flaminia, & alter, qui *campus Tiberinus* eſt dictus, partes fuerunt. *Donat. de Urb. Rom.* I. 8. Cui ego non aſſentior. Nam *campum* illum, qui poſtea pratorum Flaminiorum nomen obtinuit, non Caja Taratia, ſed Flaminius populo Romano dono dedit. Plutarch. Probl. 66. *Quid eſt, quod circus Flaminius dictus eſt? an quod cum Flaminius quidam priſcus eum civitati agrum reliquiſſet . . . . .* Præterea nullam amplius *campi* illa prata ſpeciem retinere potuerunt, ædificiis ab omni parte latè ſparſis occupata. Tum & nominis nimia differentia eſt inter *campum* & *prata*. Contra, qui jam ſupra *campum* Martium inter duos colles *Citorium* & *Jordanum* incluſi, ita cenſeo, *campum Tiberinum* à Taratia populo Romano relictum Martio ad ſiniſtram conjunctum fuiſſe, à ponte Sixti uſque ad pontem S. Angeli, Tiberis ripam ſtringentem; unde jure merito huic proximus à Strabone dicitur. Quoniam verò inter Martium & viam rectam incluſus, & in anguſtias redactus fuit, jure *Minor* vocari potuit, reſpectu Martii majoris. Et inde dubitans quaſi Gellius dicit *Tiberinum, ſive Martium*. Eſt ei hodieque non ſecus ac Martio *campi* nomen per tot ſæcula ſervatum. *Campus* enim *Florum* dicitur. Cui appellationis originem Fulvius veniſſe ait à loci præſtantia & celebritate, quaſi à Florum amœnitate, ideoque non *Floræ*, ſed *Florum* nominatum. Alii à Flora Pompeji amica nomen derivant. V. ſupr. in *Campus Floræ*. Mihi denominatio verior à Caja Taratia petenda videtur, quæ illum populo Romano dono dedit: cujus hiſtoriam, ſeu fabulam potiùs prolixè exſequitur Macrob. Sat. I. 10. Plutarchus in Problematibus & Auguſtin. de Civ. Dei VI. 7. referunt: quorum poſterior & hoc addit, divinos ei honores redditos. Ea, ut Plutarchus vult, *Flavia*, ut

Lactant. Inſtit. I. 20 *Faula* appellata, *Flora* meretrix eſſe creditur, quam populus Romanus hæres ab ea inſtitutus, ad abolendam ludorum Floralium ab ipſa relictorum ignominiam, Deam eſſe florem finxit. Lactant. l. l. Atque illi quidem, ſi eadem Taratia fuit *campi* donatrix Tiberini, ædem in eodem *campo* dedicari æquiſſimum fuit, cujus & nomen hodieque ſervat. Quod ſi diverſa ab illa meretrix fuit, nec hoc abſurdum videri poteſt, meretrici in *campo* à meretrice alia donato fanum poſitum. Taratiæ verò illi Plinius *ſtatuam decretam*, huic forſan tributam, aut etiam aliam pro cumulatiore redhoſtimento à populo Romano additam veriſimile eſt: & hinc *campo* illi Flaviæ, & poſtea Floræ nomen. Fauous rurſus *campum minorem* illum Agrippæ eſſe putat; verùm Catullus, qui *minoris campi* mentionem facit, multo Agrippam vitæ tempore anteceſſit. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 8. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 11. §. 6.

Campus Octavius ubi ſit, non legitur. Hunc fortè Auguſtus in honorem Octaviæ ſororis fecit, ut porticum, & alia. Suet. Aug. c. 29. n. 11. *Quadam*, inquit, *opera ſub nomine alieno, nepotum, & uxoris, & ſororis, fecit, ut porticum* . . . . Has eſſe puto, quas Joſephus Octavianas ambulationes appellat, in quibus Veſpaſianum & Titum triumphantes à Senatu exceptos fuiſſe ſcribit Bell. Jud. VII. 24. *Pancirell. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 380. *A.*

Campus pecuarius, aliàs paſcuarius, in deſcriptionibus regionum omittitur. Panvinius in decima tertia regione locat, à pecoribus, ubi vendebantur, denominatum. *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 380. *A.*

Campus Rediculi à Panvinio Deſcript. Urb. Tom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 284. A. in prima regione locatur. Dicitur fuiſſe ultra Rediculi fanum extra Appiam ad ſecundum lapidem. In illo Annibal caſtrametatus fuerat. *Alex. Gen. Dier.* II. 4.

Campus ſceleratus, in cujus ſubterraneo ſpecu tumulabantur Veſtales vivæ ſtupri compertæ, totum id ſpatii obtinuit, quod à Salluſtii hortis intra portam Collinam ferè uſque protenditur. Liv. VIII. 15. *Eo anno Minucia Veſtalis, facto judicio, viva ſub terram, ad portam Collinam, dextra via ſtrata defoſſa ſcelerato campo. Credo ab inceſto id ei loco nomen factum.* At in Urbe non tumulabatur quiſpiam? Reſpondet in Problematibus Plutarchus: Veſtalibus hoc permiſſum, etiam inceſtis, quippe ſacris corporibus, quæ vel violenter exturbare, vel occidere religio. Disertè Feſtus in Probrum: *M. Cato in ea oratione, quæ de Auguribus inſcribitur, adjicit quoque Virgines Veſtales ſacerdotio exauguratas, quæ inceſti damnata viva defoſſa ſunt, quod ſacra Veſtæ matris polluiſſent, nec tamen licèt nocentes extra Urbem obruebantur, ſed in campo proximè portam Collinam*, ubi hodie villa Mandoſia eſt, qui ſceleratus appellatur. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 8. §. 5. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 53. *Fab. Semeſt.* II. 9. *Kirchman. de Funer. Rom.* II. 26. *Moreſt. Pomp. Feral.* V. 7. *Lipſ. de Veſta c.* 13. *de Mil. Rom.* V. *dial.* 14. *Auguſt. de Famil. Rom. in Minucia. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 56. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 10. *Manut. de Legib. Roman. c.* 17.

Campus Vaticanus, ſtricto ſenſu proprioque de ea planitie dici poteſt, quæ inter Vaticanum montem & Tiberim interjacet, cujuſque hodie partem civitas Leonina ſive Burgum occupat. *Vallis Vaticana* nomen ei impertit Annal. XIV. 14. 3. *Clauſumque valle Vaticana ſpatium*: niſi fortè, quod nec ab ratione veri abhorret, *vallem Vaticanam* Tacitus appellat eam ſolam partem, quæ inter Vaticanum & Janiculum interſita eſt depreſſior. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 13. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 8. *Aring. Rom. Subterr.* II. 3. 11.

Campus Veranus aperitur extra portam D. Laurentii, Tiburtinam dictam, in quo templum D. Laurentio ſacrum Roma adhuc veneratur. De eo Anaſtaſius Bibliothecarius: *Conſtantinus Auguſtus*, inquit, *fecit baſilicam B. Laurentio martyri in via Tiburtina, in agro Verano, ſuper arenarium cryptam*. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 7. §. 6.

Campus Viminalis ſub aggere Servii Tullii levi opera deprehenditur: cujus aggeris veſtigium adhuc à nobis agnitum ſupereſt poſt ædem S. Mariæ Angelorum, in extrema villa Peretta, verſus Urbis mœnia. Collis viminalis latitudo inter thermas Diocletianas, ubi ante vallis fuit, & cavitatem illam porrigebatur, quæ inſtar ſulci dictam villam diffindit: quos duos collis limites fuiſſe certa res eſt. Totus igitur ſitus ejus, ſi is ſub aggere Servii intra vetera ejus mœnia fuit, ea in parte villæ Perettæ fuiſſe videtur, quæ ad latus thermarum eſt: aut, ſi ultra aggerem abiit, muroſque veteres, intra mœnia tamen Aureliani (in quam ego ſententiam propendeo) ultra thermas & dictam villam fuit, ubi caſtra prætoria incipiebant, *Nardin. Rom. Vet.* IV. 4. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 7. §. 6. *Donat. de Urb. Rom.* III. 11. Partim eſt conſitus, partim vaſtus, & repletus varii generis viminibus. *Fabric. Deſc. Urb. Rom. c.* 8. Fuit in eo puteus aquæ ſalientis, qui dicebatur puteus vivarii, quia ibi apud antiquos animalia includerentur: quo vivarii nomine etiam nunc *campus* ille ab incolis appellatur: exſtantque veluti ferarum latibula, hominum opera exſtructa. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 21.

Campus eſt etiam locus, in quo prælium committitur. Unde *exercitum ad campum producere* Cypriano eſt in prælium educere. Et apud Trebellium in Tyrannis: *Ad campum deductus, victus, occiſus eſt*. *Campum minari* eſt bellum denuntiare apud Corippum. *Campo occumbere* eſt in prælio cadere apud Johannem Abbatem in Chronico. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c.* 23. *Lamprid. Alex. Sev. c.* 53.

Campum colligere dicebatur victor. Veget. III. 25. *Prior de caſis hoſtibus ſpolia capiat, &, quod ipſi dicunt, colligat campum, prior clamore ac buccinis exſultare videatur.* Cui non abſimile eſt, quando quis dicitur victor *campi*, non hominum, qui in *campo* pugnarunt. Ita Gordianus dicitur non fuiſſe *victor Philipporum* o. camporum à Capitolin. Gord. c. 34. Mira prorſus locutio. Sed ita & nos hodie. Nam victorem *campi* magiſtrum exſtitiſſe dicimus. *Salmaſ. in Capitolinum.*

Campum eripere dicebatur olim in ludis Circenſibus, qui tertio oſtio exibat, ac priores prævertebat. Præmium ſiquidem eripiendum erat veluti primo & ſecundo loco egreſſis, ſiquidem palmam conſequi vellet. Sed melius eſt, ut intelligamus, *campum eripi*. Ita enim disertè Silius XVI. 389. expreſſit in circenſibus Scipionis, ubi omnia artis vocabula ſtudioſè poſuit. Ita loquitur de agitatore ſecundi loci equos ſuos adhortante;

Tene Aſtur certante feret quiſquam æquore palmam
Ereptæ?

In tabula agitatorum circenſium hoc ordine hæc ſic habentur expoſita: *occupavit & vicit: ſucceſſit & vicit: eripuit & vicit*. Silius de primo dixit præcipere limitem, quod eſt occupare: de ſecundo proximum eſſe, quod idem eſt ac primo ſuccedere: ſecundus apud eundem metuere dicitur, ne à tertio *campus* ſibi *eripiatur*. Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 635. F.

CAMUS erat inter varia illa inſtrumenta, quibus equi procurati. Heſychius: *Camus, qui equis circumponitur, in quo hordeum jacitur. Capiſtra fiſtuloſa cami, quibus appenſa ſunt tintinnabula, in qua inſpirantes equi vocem tuba mittunt.* Buleng. de Equo c. 17. Iſidor. XX. 16. *Camus eſt genus aſperi freni, quo caballi ſuperbi coerceri ſolent.* Plaut. Caſ. II. 6. 37.

Tuut quidem hodie camum & furcam feras.

Voſſ. Lex. Etymol. Hugo de Milit. Equeſt. I. 3.

Camus erat operculum cadiſci, ſive vaſis, in quod immittebantur calculi, per *camum* enim in illud injiciebantur. *Junius Anim.* II. 5. Referebat infundibulum; nam in ſummo latus erat, in imo ſtrictus & anguſtus. Grammatici vocant *camum* χωνοειδὲς πλέγμα ἢ ἠθμοειδές. Χώνη talis erat, in ſummo patens, in imo anguſta. Scholiaſt. Ariſtophanis: Κημὸς ὁ ἐπὶ τ̃ καδίσκου, εἰς ὃν τὰς ψήφους καθίεσαν. Vocatur etiam *colus* & *urna*. Plerique *camum* illum vel phimum, vel infundibulum in jactandis teſſeris non uſurpabant, ſed ſolo pyrgo utebantur. Et videtur ad ſolam jactan-

jactandi commoditatem & facilitatem uſitatus fuiſſe *camus:* ut enim lato & bianti ore patebat, faciliùs teſſeras recipiebat, quæ inde quaſi per infundibulum in pyrgum cadebant, mox concuſſæ & agitatæ ſuper tabulam mittebantur. *Salmaſ. in Vopiſc. Procul. c.* 13. An inſtrumentum fuerit propriè luſorium ferme dubitat, & inter alia fuiſſe cadum quendam coni figuram referentem, in quem judices calculos conjiciebant, putat *Senftleb. de Alea c.* 11. §. 27. V. etiam *Rhodig. Ant. Lect.* x. 5.

CAN,

CANABULÆ appellantur loca iniqua à menſoribus. Frontinus: *Eorum delimitatio eſt per rationem arcuum, riparum, canabularum, vel novercarum.* Ex libris Magonis & Vegolæ: *Item variatio fluminum, rivorum curſus, canabula, vel noverca tegulis conſtruitur.* Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1130. B.

CANALE, ſive *Canalium* propriè locus eſt, per quem curſus publicus dirigitur. Gaudentius Epiſcopus in Concilio Sardicenſi can. 11. *Unuſquiſque noſtrum, qui in canali conſtitutus eſt, cum progredientem Epiſcopum viderit, inquirat tranſitum ejus; cauſas videat: quo tendat, agnoſcat: & ſiquidem eum invenerit ire ad Comitatum, requirat & illud, quod ſuperius comprehenſum eſt: niſi forte invitatus ei facultas eundi permittatur.* Εἰ δὲ ἕκαστος ὑμῶν τῶν ἐν ταῖς παρόδοις ὄντι καναλίῳ Ἐπισκόπων καθεστώτων. Πάροδος, tranſitus, qui prætereundo fit, ſeu locus, qui juxta viam ſitus eſt. Epiſcopi ergo in *canalio* conſtituti ſunt, qui ſedes habent in curſu publico, via ſcilicet, quia equi publici diſpoſiti ſunt per ſtationes ſingulas ad iter agendum. De *canalibus* Conſtantius Imperator leg. 2. C. T. de curioſis: *Nec verè,* ait, *multos eſſe per ſingulas provincias juſſimus, quippe ſufficit duos tantummodo curas gerere, & curſum publicum gubernare, ut licèt in canalibus publicis hæc neceſſitas explicetur, numerus tamen amplior eſſe non debeat.* Sanxit Julianus ibid. leg. 15. *Ne ſit cujuſquam tam inſignis audacia, qui parangarias aut paraveredos in civitatibus ad canalem audeat commovere, quo minus marmora privatorum vehiculis provincialium transferantur. Canalis,* τοποθεσία, ἔξοδος, δημόσιος ἀγωγός, ὀχετός. M. Tullius Attic. x. 10. Τοποθεσίας, *quam poſtulas Miſeni & Puteolorum, includam orationi mea.* Τοποθεσία, *loci deſcriptio, ſeu locus, in quo quis accumbit.* Ἔξοδος, *via, qua aliud extenditur, tranſitus, egreſſio.* Δημόσιος ἀγωγὸς, *dux via publicus.* Ὄχος, *currus, ſeu vehiculum, unde* ὀχετός. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 15. V. tamen *Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 339. *E. & Bergier. de Viis milit.* IV. *ſect.* XVIII. §. 9. *Canalis* iſta ſignificatio forte ſatis eſt antiqua. Plaut. Curc. IV. 1. 15.

In medio foro *propter canalem, ibi oſtentatores meri.*

Feſtus: *Canalicola, forenſes, homines pauperes dicti, quod circa canales fori conſiſterent.* Gell. N. A. IV. 20. *Cavillatores, canalicolas, & mimos ridicularios* componit. Forſan *canales fori* erunt loci ambulationis per viam fori, ſive *canales* intelligi poterunt viarum urbanarum militarium partes laterales, quibus maximè homines ambulaſſe vero eſt ſimile. *Hennin. Not. ad Bergier. de Viis milit.* IV, 18. §. 9. Plautus videtur mihi velle indicare illud cavum ſoli, quod ante cloacas eſſe ſolet, quo faciliùs corrivatas aquas accipiant. Os enim cloacæ in medio foro ad lacum Curtium fuiſſe valdequam probabile eſt. *Nardin. Rom. Vet,* v. 7. *Fori canales* videntur eſſe dicti fori cancelli. *Fori cancellorum* mentio alicubi apud Ciceronem. Gloſſæ veteres: *Cauſes,* legebam aliquando *canales, cancelli tribunalis, ubi ſunt advocati.* Inde *canalicola* ſunt οἱ παρὰ τῷ κιγκλίδι ζῶντες, ἀεὶ περὶ τὸν δρύφακτον ποιούμενοι τὸν βίον. Tertullian. de Pall. c. 5. *Ego nihil foro, nihil campo, nihil curia debeo, nihil officio advigilo, nulla roſtra præoccupo, nulla prætoria obſervo, canales non odoro.* In illis *canalibus* aqua hærens interdum male olebat. Ideo *canales odorare* dixit Tertullianus, nam memphitim illam pati cogebantur, qui foro dabant aſſiduam operam, ut cauſidici & tabulæ forenſes. Ante tribunalia judicum cancelli erant, ad turbas prohibendas. Ad eos cancellos ſtabant advocati, quos adorabant, qui jodicem cum reverentia adire, aut coram eo dicere volebant. *Salmaſ. ad Tertull. de Pall. p.* 421. *Vopiſc. Carin. c.* 16.

CANALES ſunt foſſæ, quas & ipſi mortales per artem faciunt per aperta camporum, quæ mutuis commerciis exercendis, cæteriſque vitæ humanæ commodis inſerviant. *Bergier. de Viis Milit.* IV. 46. §. 1. Arcuato ſæpè fuerunt opere, ut loquitur Frontinus, quorum altitudinem montes Urbis æquarint. Plin. XXXVI. 15. *Spatioque advenientis aquæ exſtructos arcus, montes perfoſſos, convalles æquatas.* A lapide quadrageſimo ad eam excelſitatem, ut in omnes Urbis montes levarentur, influxere Curtius atque Cæruleus fontes. Strab. v. *Cuniculi lapides fornicibus ſuffulti ſpatium currui fœni onuſto ad tranſeundum præbent.* Claudian. de Honor. Conſul. VI. 520.

Inde, ſalutato libatis Tibride lymphis,
Excipiunt arcus, operoſaque ſemita vaſtis
Molibus, & quicquid tanta præmittitur urbi.

Buleng. de Imp. Roman. v. 21. Quædam *canalicula* & derivationes aquarum ad extremam oram graduum in theatris fuerunt, qua ſcalaria incipiebant. Uſum, credo, habuerunt ſive aquæ cœleſtis derivandæ, ſive potiùs humanæ. Nam cum dies totos in ſpectaculis perſederent, quin urina reddenda fuerit, non ambigimus; eique uſui tribuimus hos iociſos *canales.* Nam ad pluviam penduli leviter & proclives omnes gradus fuerunt. *Lipſ. de Amphith. c.* 13.

CANARIUM ſacrificium erat, *quo rutilæ canes, id eſt, non procul à rubro colore immolabantur pro frugibus deprecanda ſævitia, cauſa ſideris canicula.* Feſtus in rutilæ. Et *non longe à Catularia porta Romæ ſic dicta ad placandum caniculæ frugibus inimicum rufæ canes immolabantur, ut fruges flaveſcentes ad maturitatem perducerentur,* Ovid. Faſt. IV. 905.

Hac mihi Nomento, Romam cum luce redirem,
Obſtitit in media candida turba via.
Flamen in antiqua lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ovis.

Ratio additur n. 939.

Et canis, Icarium dicunt, quo ſidere moto
Toſta ſitit tellus, præripiturque ſeges.
Pro cane ſidereo canis hic imponitur ara:
Et, quare pereat, nil niſi nomen habet.

Alex. Gen. III. 12. Briſſon. de Form. 1. p. 57. Rhodig. Ant. Lect. XVII. 27. Lomejer. de Luſtrat. c. 23. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 17. Diverſas res apertè miſcet Ovidius. Exortu caniculæ tota tellus ſitit propter immanes calores, qui tunc exiſtunt, & ſata omnia exuruntur, uvæ carbunculantur uredine, exoritur porrò per tranſitum ſolis in leonem. Et tum *canario* ſacrificio placabatur. Græci *ἀστροκυνολαμπὸν* vocant. At Ovidius Robigalibus exoriri canem dicit, & *eo ſidere moto,* id eſt, exorto totam ſitire tellurem, quo in tempore omnes id ſidus occidere conſentiunt. Quod profectò miror. *Moveri* ſidera dicuntur & quum occidunt, ſed præcipuè quando oriuntur. Qui paullo ante dixerat canem exoriri Robigalibus die ſeptimo Kalendas Majas, hic ait *moto eo ſidere* præripi ſegetem & ſitire arva. Atqui ſævitia tanta, nec tanta vis caloris tunc eſt in canicula, ut non potiùs frigore noxia ſit. Id potiùs convenit exorienti, quod fit tredecimo, aut duodecimo Kalendas Auguſti, ſole primam partem obtinente leonis. *Salmaſ. Plinian. Exercit. p.* 309. *a. A.*

CANCELLARIUS, bujus Vopiſci ætate nulla erat dignitas. Eratque nomen miniſterii in aulis Principum & aliorum procerum. Erat moris, ut Principum & magiſtratuum ſecreta, ſive loca, ubi de negotiis pro ratione muneris quiſque ſui tractaturi conveniebant, in aditu primo vela, & deinde *cancellos* haberent. Qui *cancellos* ſervabant, *cancellarii* ſunt dicti. Vox non admodum antiqua, nec multò ante Vopiſci tempora uſurpari cœpta, & cujus

cujus nulla in Digeſtis fit mentio. In Codicis titulo de Aſſeſſoribus & alibi *miniſterium Cancellariorum* leges. Id cujuſmodi fuerit, deſcribit Agathias lib. I. Appellantur ab illo *ὑπηρέται τῆς ἀρχῆς*: & præcipuum illorum munus apud illum fuit, ut ad *cancellos* hærerent, admiſſiones curarent, & ne quid tumultus, ut fieri amat in turba, audirent, proſpicerent. Simillimum munus hodie in curia eorum, qui oſtiarii dicuntur, quare etiam ut re, ſic & nomine conveniunt, quod acceperunt hi ab oſtio, illi à *cancellis*, qui pro oſtio erant. Unde Vopiſc. Carin. c. 16. *Præfectum Urbi unum ex cancellariis ſuis fecit: quo fœdius nec cogitari potuit aliquando nec dici.* Acceſſit poſtea aliquid dignitatis huic generi hominum, ſed multò poſt Carini & Vopiſci tempora. Nam Caſſiod. Var. XI. 6. ſic munus hoc deſcribit, ut appareat ipſius ætate *Cancellarium*, non, ut olim, oſtiarii munus ſuſtinuiſſe, verùm etiam ex parte eorum, qui hodie in aulis principum à ſecretis nominantur, & à libellis ſupplicibus: adhuc tamen, ut ibi dicitur, *lucidas fores tenebat & clauſtra patentia*, adhuc *judicum juſſionibus obſecundabat*. Salmaſ. in Vopiſcum, Kirchmann. de Annul. c. 9. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 9. Pith. Adverſ. Subc. II. 12. Pollet. For. Roman. V. 12. Turneb. Adverſ. XI. 25. Bud. in Pandect. p. 78. B.

CANCELLI ſunt ſepta ex rectis, obliquis, tranſverſis lignis contexta compactaque, ac plagulis, ſive foraminibus, diſtincta. Caſſiodorus *lucidas fores & feneſtratas januas* ſcitè vocat Var. Epiſt. XI. 6. *Voſſ. Lex. Etymol. Rhodig. Ant. Lect.* V. 14: XXVIII. 10. *Blond. Triumph. Rom.* IX. p. 182. *H. Buleng. de Imper. Roman.* II. 23. *Cancelli* in tabula Caroli magni, quam ex codice antiquo Paullus Petavius Senator Pariſienſis anno 1610. publici juris fecit, expreſſi oſtendunt ſecretum ejus conſiſtorium, intra quod cum ſuis interioribus Conſiliariis de magnis agebat rebus. Gloſſæ Baſilicæ: *Cancellum, reticulum, à caſſibus, id eſt, retibus diminutivè: unde Cancellarii, qui ſtant in cancello.* Secretum ejuſmodi conſiſtorium deſignaſſe videtur Ammian. XXX. 4. *Cum intra cancellorum ven... ſepta, & agi cœperint alicujus fortuna, vel ſalus; atque laborari debeat, ut ab inſonte gladius, vel calamitoſo detrimenta p... antur.* De eiſdem juris dicundi ſeptis Caſſiod. l. l. *Chiflet. Childer. Anaſt.* c. 9. Etiam in templis *cancellis* ſacta ad prohibendas turbas intra quos ſolis licebat clericis ſtare. Capitularia Caroli Magni VII. 291. *Ut nulla fœmina ad altare præſumat accedere aut presbytero miniſtrare, vel intra cancellum ſtare, aut ſedere.* c. 203. *Pars illa quæ cancellis verſus altare dividitur, choris tantum pſallentium pateat clericorum.* *Cancelli* etiam dicebantur regionum limites & agrorum termini. Jornandes de ſucceſſione regnorum *cancellos Tuſciæ* dixit pro limitibus Tuſciæ. Fragmentum vetus *cancellos* vocat terminos, hoc eſt, lapides, quibus agri limitantur, quibus ſacra olim faciebant pagani. *Nullus Chriſtianus ad fana, vel ad petras, aut ad fontes, vel ad arbores, aut ad cancellos, vel per trivia luminaria faciat, aut vota reddere præſumat.* Hinc *cancellatio* pro limitatione vel metatione apud Siculum Flaccum, & apud Hyginum *regio cancellata* pro limitata. *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c. 16.*

CANDELA erat funiculus pice delibutus, vel cera circumdatus. Poſteaque etiam ex papyro fecerunt, quam cera circumdabant, ut videre eſt ex Serv. Æneid. I. 731. Idem ex Donato in Andriam. I. 1. 88. cum ait: *Funus à funalibus dictum eſt, id eſt, uncis vel cuneis candelabrorum, quibus delibuti funes pice vel cera infiguntur.* Nam ſi *candela* erat, quod *candelabro infigebatur*, funales illi *candelæ* rectè dicuntur. Ex ſcirpis etiam fiebant. Plin. XVII. 37. *E quibus detracto cortice, candelæ luminibus & funeribus ſerviunt.* Voſſ. Lex. Etymol. Ex cera factæ in primis ad rem divinam flaminibus, & potentioribus in ædibus ſerviunt. Ex ſebo vulgares & ſebaceæ dici poſſunt. Apul. Metam. IV. p. 122. *Nec mora cum numeroſa familia frequentia tota domus completur. Tædis, lucernis, cereis, ſebaceis, & cæteris nocturni luminis inſtrumentis clareſcunt tenebræ.* Grapald. de Part. Dom. II. 3. §. 8. Si illicò exſtingueretur, ominoſum. *Niphus de Augur.* I. 21.

CANDELABRUM eſt, quo *candela*, dum ardet, continetur. Varro apud Macrob. Sat. III. 4. *Candelabrum appellatur locus, in quo figebant candelam.* Mart. præmiſſo de *candelabro* lemmate XIV. 43.

Nomina candelæ antiqua dederunt:
Non norat parcos uncta lucerna patres.

Ex argento, & auro etiam his utuntur noſtra tempeſtate principes & antiſtites, cæteri ex orichalco, pauperiores è ligno, ut olim, ex rei familiaris anguſtia. Hinc exiit diſtichon:

Eſſe vides lignum, ſervas niſi lumina, fiet
De candelabro magna lucerna tibi.

Grapald. de Part. Dom. II. 3. §. 8. De argenteis ne dubito quidem. Ulpian. in leg. cum aurum: *Nec candelabra, nec lucernæ argenteæ.* Ac quo magis pretium accederet, ſigillis exornabantur, l. 23. Dig. de rei vindicat: *Si quis adjecerit candelabro ſigillum.* De *candelabris* Plin. XXXIV. 3. *Privatim Ægina candelabrorum duntaxat ſuperficiem elaboravit, ſicut Tarentum ſcapos. In his ergo juncta commendatio officinarum eſt, nec pudet Tribunorum militarium ſalariis emere, cum ipſum nomen à candelarum lumine impoſitum appareat.* *Candelabra* etiam Corinthia in pretio fuerunt. Lemma carminis ex Martiale jam producti. *Koberz. de Lux. Roman.* II. 10. *Blond. Triumph. Rom.* IX. p. 184. E. Veterum *candelabra* ita fiebant, ut hodie videmus ea, quibus utuntur in templis. Catinus eſt, vel ſcyphus, & in medio uncinus, cui infigitur *candela*. Varro apud Serv. Æneid. I. 731. *Facibus, aut candela ſimplici, aut ex funiculo facta, cera veſtita: quibus ea figebant, appellabant funalia.* Sequuntur Servii verba: *Nonnulla apud veteres candelabra dicta tradunt, quæ in capitibus uncinos haberent, quibus affigi ſolebat, vel candela, vel funes pice delibuti, quæ interdum erant minora, ut geſtari manu, & præferri Magiſtratibus à cœna poſſent.* Donatus ſupr. in *Candela*. *Candelabra* ipſa in modum lancis, vel ἐμβαφῖν uncinum in medio habentia, quibus infigebatur *candela* cum pediculo, quo manu retinebatur, βάμβυλον, vel βάμπυλον Græci recentiores vocarunt, id eſt, bammulon, vel ὀξυβάφιον. Quod unico tantùm conſtabant acetabulo, μονοβάμβυλον vocabant, quod ex duobus, διβάμβυλον. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 266. C.* Illis utebantur veteres, cum rem divinam faciebant: in illis figebantur *candelæ*: & funiculi ardentes, vel etiam lucernæ oleariæ ponebantur, minus tamen ad lumen exhibendum, quàm ad ſacrificii decus & majeſtatem. *La Chauſſe de Inſign. Pont. Max. Tab.* XIII.

CANDIDATI erant, qui in *candida* veſte, cum comitia habebantur, ſingulas tribus prenſabant & circuibant, ſuffragia pro ſe ipſis rogando. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. p. 791. *A. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 5. Laurent. de Adult. & meretric. c. 1.* Appellabantur ab illa, quemadmodum Regum Babyloniæ, & Ægypti familiares à purpurea veſte, quam gerebant, purpurati ſunt appellati. Tertullian. de Idolol. c. 18. *Qui familiaritate Regum utebantur, purpurati Regum vocabantur, ſicut apud nos à toga candida candidati.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 73. Candidatorum auſpicia de auſpiciis Regis inaugurandi loquens, ita deſcribit Dionyſ. II. p. 81. *At noſtra ætate hic mos ſublatus eſt, & tantum quædam ejus imago, hujus religionis cauſa, remanet. Candidati enim ſedem capiunt, & ſub crepuſculum matutinum ſurgunt, & quaſdam preces ſub dio peragunt.* . . . . . *Candidatos*, ſeu albatos vota ad deos fudiſſe priſcos colligimus ex Perſ. II. 39.

—— negato
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.

Plaut. Rud. I. 5. 11.

—— æquius vos erat
Candidatas venire, hoſtiataſque ad hoc
Fanum ad iſtunc modum veniri non ſolet.

Laurent. de Adult. & meretr. c. 1. var. ſacr. gentil. c. 10. Deponebant tunicas, ne argentum in ſinu geſtantes ſuffra-

Digitized by Google

gia redimereot, aut ut aperto pectore vulnera honeſta petitorem commendarent. Plutarch. Quæſt. Roman. 48. *Rhodig. Ant. Lect.* xiv. 16. *Ferrar. de Re Veſt.* 1. 1. 8. *Blond. Triumph. Rom.* 11. *p.* 76. *G.* Deducebantur ab amicis in campum Martium. Cicer. Attic. 11. 1. *Cum candidatum deducerem, is quærit ex me* . . . . de Petit. Conſul. c. 9. V. illum infr. in *Deductores*. Boſſ. de Tog. Roman. c. 13. Dextram obviis porrigebant, multoſque prehenſabant, ac nominatim appellabant. Vilibus adhæc hominibus interdum prehenſa manu blandiebantur, hunc quidem fratrem appellando, illum natum, alium parentem, ac pro ſingulorum ætate ac dignitate cunctis adulabantur. *Schott. Nod. Cicer.* iv. 1. *Alex. Gen. Dier.* iv. 3. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 737. Senec. Epiſt. 3. *Quomodo obvios, ſi nomen non occurrit, dominos ſalutamus.* Mart. 1. 113.

Cum te non noſſem, regem, dominumque vocabam.

11. 68.

Quod te nomine jam tuo ſalute,
Quem regem & dominum prius vocabam.

Lauret. l. l. In ſenatum, ubi Principis ſuffragia, producti dicebantur boni, vel optimi viri. Senec. Epiſt. 3. *Quomodo omnes candidatos bonos viros dicimus.* Plin. Paneg. c. 71. n. 7. *Faciebas ergo, cum diceres, optimos.* Lipſ. in Senecam & Plinium. Laurent. l. l. Profitebantur ſe petere, & nomina dabant. Paterc. 11. 92. 3. C. *Sentius Saturninus in comitiis habendis præcipuum egit Conſulem. Nam & Quæſturam petentes, quos indignos judicavit, profiteri vetuit, & cum, id facturos ſe, perſeverarent, Conſularem, ſi in campum deſcendiſſent, vindictam minatus eſt. Et Egnatium florentem favore publico, ſperantemque, ut Præturam Ædilitati, ita Conſulatum Præturæ ſe juncturum, profiteri vetuit.* Briſſon. de Formul. 11. p. 135.

Candidati milites erant oſtenſionales ex iis, quos ſtaturæ proceritas & forma commendabat, milites n. fortes & inſignes, qui in pugna Imperatorem circuibant & propugnabant *candida* veſte induti, & exornati, ut ſub oculis Auguſti præclarè & ſtrenue prœliando ſe ad majora aſpirare, & militaria officia meritò ambire. Teſtem habeo Vegetium, ſcribentem *candidatos milites dictos principales, quique privilegiis muniuntur.* Ammian. xv. 5. *Sed Laniogaiſſo vetante tunc tribuno, quem dum militaret candidatus, ſolum adfuiſſe morituro Conſtanti ſupra retulimus.* Hieron. in vita Hilarionis: *Candidatus Imperatoris Conſtantii, rutilus coma, & candore corporis indicans provinciam* . . . Vetus Inſcriptio Romæ in æde S. Petri ad vincula:

HIC. POSITUS. EST. ANTIOCHO
CANDIDATUS. PRIMICER.

Valeſ. ad Ammianum. Buleng. de Imp. Rom. 111. 6. Ad *candidati* gradum promoveri militaris honos fuit. Menelogium: *Eudocimus pulcre ab illis inſtitutus ad virtutem, a Theophilo candidatus promotus.* Buleng. l. l.

Candidati Principis dicebantur, quos Princeps populo commendabat in magiſtratuum petitione. Suet. Aug. c. 56. n. 3. *Quoties magiſtratuum comitiis intereſſet, tribus cum candidatis ſuis circumibat, ſupplicabatque more ſollenni.* Hinc jocus apud Quintil. vi. 3. amphibologicus: *Jungitur amphibologia ſimilitudo: ut L. Galba pilam negligenter petenti: ſic, inquit, petis tanquam Cæſaris candidatus. Nam illud petis ambiguum eſt, ſecuritas ſimilis.* Tam neglectim in luſu petebat ille pilam, quam ſolent honores petere Principis *candidati*, quibus non magnoperè ſupplicare neceſſe erat ob Principis commendationem. *Bud. in Pandect. p.* 83. *C. Valeſ. in Ammian.* xv. 5. *Donat. Dilucid. p.* 835. *Beroald. in Suetonium.* Iidem & illi, qui Principis epiſtolas, decreta, & conſtitutiones in Senatu recitabant. Dig. 1. 13. 4. Qui ideo *candidati* dicebantur, quòd officium illud eſſet quaſi ingreſſus & primordium cæterorum honorum & magiſtratuum gerendorum, ut ibidem Ulpianus docet. Lampr. Alex. Sev. c. 43. V. illum infr. in *Quæſtores*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 73. Guther. de Offic. Dom. Aug. 11. 18. Buleng. de Imp. Rom. v. 70. Donat. l. l.

Candidati tribuni etiam ſunt dicti, qui à ſecretis Principum Egregiorum titulo honeſtabantur. Caſſiod. Var. 1. 4. *Pater candidati ſub Valentiniano Principe geſſit tribuni, & notarii laudabiliter dignitatem. Honor, qui tunc dabatur Egregiis; dum ad imperiale ſecretum tales conſtet eligi, in quibus reprehenſionis vitium nequeat inveniri.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 73.

CANDIDUS eſt cognomen Cœliorum. *Vaillant. Numiſm.* 1. *p.* 73.

CAMEBANT in conviviis veteres, loca ex Poetis proponebant, gryphos afferebant, Theophr. Charact. c. 16. *Contumax in convivio canere, locum è Poeta proponere, qui canatur aſſa voce, ſaltare non vult.* Buleng. de Conviv. 111. 29. Senec. Epiſt. 84. *In comeſſationibus noſtris plus cantorum eſt, quam in theatris olim ſpectatorum fuit.* Sidon. Epiſt. 1. 2. *Sic tamen quod illic nec organa ſonent, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama intonat, nullus ibi lyriſtes.* Buleng. de Imper. Roman. 11. 32. Putabant non eſſe hominis ingenui bibere ſine *cantu*. Ergo apud Platon. in Symp. Alcibiades ait, *Quidnam agimus? nihil quicquam dicimus ad calicem, neque canimus? ſed ſedulo, ſicut ſitientes, potamus.* Cantabant ipſi patres. Horat. Epiſt. 11. 1. 110.

—— pueri patreſque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.

Paſchal. de Coron. 11. 4. Pueri. V. infr. in *Puer*. & puellæ. V. infr. in *Puella*. Myrteum tenebat ramum, qui canebat. Ariſtoph. Veſpis, item Gruibus:

Canebat ille myrtum tenens Admeti hiſtoriam.

Plutarch. Symp. 1. 1. Myrteum illum ramum ἄσαρον appellat. *Stuck. Ant. Conviv.* 111. 20. *Jun. Anim.* 111. 7. *Putean. Reliq. Conviv. priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x11. *p.* 277. *E. Etiam accubantibus ſingulis ordinabatur conviviale genus carminum:* unde *in conviviis lyra, vel cithara circumferebatur.* Iſid. 11. 15. *Cujus cum ſe Themiſtocles imperitum confeſſus eſſet, habitus eſt indoctior.* Quintil. Inſt. Orat. 1. 10. *Putean. l. l. D.* Nec Deorum tantum; verùm etiam hominum clarorum virtutes & res præclarè geſtas carminibus & cantilenis celebrabant, quibus ſe invicem ad illorum imitationem incitarent. Penelope ad Phemium inclytum cantorem apud Homer. Odyſſ. 1. 337.

Phemie, multa ſane alia mortalium oblectamenta noviſti,
Geſta hominumque Deorumque, quæ celebrabant cantores.

Cicer. Brut. c. 19. *Utinam exſtarent illa carmina, quæ multis ſeculis ante ſuam ætatem in epulis eſſe cantata a ſingulis convivis de clarorum virorum laudibus in Originibus ſcriptum reliquit Cato.* Valer. Max. 11. 1. *Majores natu in conviviis ad tibias egregia ſuperiorum opera carmine comprehenſa pangebant, quo ad ea imitanda juventutem alacriorem redderent. Quid hoc ſplendidius? quid etiam utilius certamine? Pubertas canis ſuum honorem reddebat, defuncta virium curſu ætas ingredientes actuoſam vitam favoris nutrimentis proſequebatur. Quas Athenas, quam ſcholam, quæ alienigena ſtudia huic domeſtica diſciplina prætulerim? Inde oriuntur Camilli, Scipiones, Fabricii, Fabii, Marcelli: ac ne ſingula imperii noſtri lumina percurrendo ſim longior, inde, inquam, cœli clariſſima pars divi fulſerunt Cæſares.* Putean. ibid. C. Junius & Stuckius l. l. Caſaub. in Theophraſtum.

CANEPHORÆ erat virgines primariæ & ingenuæ, quæ in Panathenæis aliiſque pompis caniſtra cum rebus ad ſacrificium pertinentibus ad Deam ferebant. Harpocratio in v. κανηφόροι. Scholiaſtes Ariſtoph. in Acharn. *Athenis nobiles virgines Dionyſiaci caniſtra ferebant. Erant verò caniſtra facta ex auro, in quibus primitias ponebant.* Feſtus: *Canephora mulier appellatur, quæ fert canum, id eſt, quaſillum, quod eſt ciſtæ genus.* Quam mulierem vocat, virgo erat. Ovid. Metam. 11. 711.

Illa forte die caſta de more puellæ
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

Cic.

Cic. Ver. IV. 3. *Erant anea praterea duo ſigna, non maxima, verùm eximia venuſtate, virginali babitu atque veſtitu, quæ manibus ſublatis ſacra quædam more Atheniensium virginum repoſita in capitibus ſuſtinebant. Canephoræ ipſa vocabantur.* Meurſ. Cecrop. c. 22. Panathen. c. 23. Voſſ. Lex. Etymol. Beroal. Annot. c. 61. Pius Annot. Prior. c. 9. Philand. in Vitruv. IV. 1. Buleng. de Theatr. I. 1. Aleand. Tab. Heliac. Expoſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 745. D. Turneb. Adv. II. 14. Laz. Comm. Reip. Roman. XI. 7. Stuck. de Sacrif. p. 100. Donat. Dilucid. p. 267. Sigon. de Republ. Athen. IV. 7: 1. 4. Faſod. de Feſt. Græcor. Dec. III. Feſt. 9. Caſtellan. de Feſt. Græcor. Theſ. Antiq. Græcar. Grunov. Tom. VII. p. 643. A. Jonſton. de Feſt. Græcor. Antiq. Gronov. ibid. 889. F.

Canere intùs dicitur, qui ſiniſtra capit chordas, tacita quadam muſica, nec foris audita, ſed artifici tantùm intellecta. Dextra enim, quæ modos facit, foris auditur, carmenque non tantùm artifici, ſed etiam auditori canit: cum ſiniſtra auditori carmen ſuſſuretur. *Turneb. Adv.* XIV. 4: XXVIII. 46. *Rhodig. Ant. Lect.* IX. 10. *Buleng. de Theatr.* II. 39.

Canere dicitur etiam is, qui tibias inflat. Cicer. de Orat. II. 83. *Quemadmodum tibicen ſine tibiis canere, ſic orator ſine multitudine audiente eloquens eſſe non poteſt.* Gell. N. A. V. 1. *Tum ſcias & qui dicit, & qui audit, fruſtra eſſe, neque ibi philoſophum dicere, ſed tibicinem canere.* Et cantus tibiarum Solin. c. 24. dicitur. *Bartholin. de Tib.* c. 7.

CANICULÆ ſtella propria cenſetur Iſidis, & facta inclinatione à τὸ κύων κύων, ſive canis vocatur. Plutarch. de Iſid. & Oſir. p. 376. A. *La Chauſſe de Deor. Simulacr. Tab.* XXXV. Illi placandæ rutilæ canes offerebantur. V. ſupr. in *Canarium ſacrificium.*

CANINIA gens. V. illam infr. in *Gens.*

CANIS oſtiarius plerumque janitori & janitrici comes addebatur. Plaut. Moſt. III. 2. 167.

Transi age, canem iſtam à foribus abducas face.

Euſtath. ad Iliad. X. *Moris erat atrienſibus fores ſervari à canibus.* Hunc *canem oſtiarium* deſignare puto Virg. Ecl. VIII. 107. quando canit:

—— Hylax in limine latrat.

Et eoſdem Ariſtot. Ethic. Nicom. VII. 6. *Canes, priuſquam attenderint, utrum ſit amicus, ſi quis modo fores pulſaverit, latrant.* Sagittar. de Jan. Vet. c. 21. §. 1. Laurent. var. ſacr. gentil. c. 24. Interdiu erat catenatus. Suet. Vit. c. 16. n. 4. *Confugit in cellulam janitoris, religato pro foribus cane.* Senec. de Ira III. 37. *Iraſceris ergo catenario cani? & hic cum multum latravit, objecto cibo manſueſcit.* Hic δέσμιος dicitur Artemid. II. 11. Et hinc *mordax janua* dicitur Plaut. Truc. II. 4. 1. Nec tantum catenatos in limine *canes* babuerunt Romani, ſed & interdum januæ, vel janitoris cellæ inſcriptum erat CAVE CANEM. Petron. c. 29. *Ad ſiniſtram intranti bus non longè ab oſtiarii cella canis ingens catena vinctus in pariete erat pictus, ſuperque quadrata litera ſcriptum, CAVE, CAVE CANEM.* Quod deinde proverbii more uſurpatum, cum quendam terrere, vel arcere volebant. Varro apud Non. II. 647. *Quod ea die mea erat prabitio, in janua, CAVE CANEM, inſcribi jubeo*, ut ii ab aditu ædium deterreter, qui ad condictum venturi erant. *Sagittar. ibid.* §. 2. & 14. *Licet. de Lucern.* IV. 33. *Rhodig. Ant. Lect.* XVII. 28. *Laurent. Var. ſacr. gentil.* c. 24. *Caſaub. in Theophr. Charact.* p. 159. *Borremanſ. Var. Lect.* c. 19. De hoc proverbio præter Petronii Commentatores egerunt *Turneb. Adv.* XV. 4. *Fab. Sem.* II. 2. *Coler. Parerg.* c. 16. *Popm. de Oper. Serv.* p. 136. *Gruter. & Lipſ. ad Senec.* l. l. *Rader. ad Martial.* XI. 17. *Gataker. Adv. Miſc. Poſtum.* c. 38. Idcircò de die jubebantur dormire, noctu ut vigilarent. Varr. de Re Ruſt. I. 21. *Canes conſuefacias potius noctu vigilare, & interdiu clauſos dormire.* Phædr. III. 7. 18.

—— Alligant me interdiu,

Luce ut quieſcam, & vigilem nox quum venerit.

Herald. in Arnob. p. 253. Unde & illos fecerunt cuſtodes templorum. Arnob. VI. p. 205. *Indigna res, & poteſtatem deſtruens, auctoritatemque, ſummorum cuſtodiam numinum canum ſolicitudinibus credere.* Et ipſius Capitolii. Cicer. pro Sext. Roſc. c. 20. *Anſeribus cibaria publicè locantur, & canes aluntur in Capitolio, ut ſignificent, ſi fures venerint.* Arnob. l. l. *Ac ne forte fur aliquis, aut nocturnus irrepat latro, adeunt mille protegitis, atque excubitoribus mille. Cur canes in Capitolio paſcitis? cur anſeribus victum alimoniamque præbetis?* At Gallis in Capitolium irrumpere volentibus malè ſuas egerunt excubias. Liv. V. 47. *Galli tanto ſilentio in ſummum evaſere, ut non cuſtodes ſolum fallerent: ſed ne canes quidem, ſolicitum animal ad nocturnos ſtrepitus, excitarent.* Et miſeri quotannis per Urbem ſunt circumlati & in crucem acti. Plutarch. de Fort. Roman. I. p. 325. C. *Etiamnum ſollenni in pompa geſtatur canis in crucem actus.* Plin. XXIX. 4. *Supplicia annua canes pendunt inter ædem Juventutis & Summani, vivi in furca ſambucea arbore fixi.* Saggittar. ibid. §. 6. 7. 8. 11. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 16. §. 3. Laurent. l. l. Schill Nomencl. Philol. p. 242. Immolabantur Pani Lycæo Arcadiæ Deo. Cauſam enarrat Plin. XXIX. 4. *Catulos lactentes adeò puros exiſtimabant ad cibum, ut etiam placandis numinibus hoſtiarum vice his uterentur.* Tomaſ. de Donar. c. 26. Symbolum erat Laris, ſive domeſtici, ſive compitalis. Ovid. Faſt. V. 137. V. illum infr. in *Lares præſtites.* La Chauſſe de Deor. Simulacr. Tab. XXVI. Et Laribus præficiebantur. V. infr. in *Lar.* A Lupercis immolabantur. An quia Lupercalia Urbis ſunt luſtratio, & fiunt menſe Februario, cui ab expiando nomen eſt? Jam *cane* in piaculis ferè omnes uſi ſunt Græci, & utuntur in huncuſque diem pro piaculari hoſtia nonnulli: & Hecatæ etiam *catuli* offeruntur, & expiandos *catulis* tingunt, quam febr uationem ſua lingua periſcylaciſmum vocant. Aut Lycus lupus eſt, Lycæa Lupercalia? *canis* ergo animal lupo inimicum Lycæis immolatur. Aut quia Lupercos per urbem diſcurrentes allatrant & vexant? Plutarch. Queſt. Rom. 67. Forſan ad indicandam & obtinendam partus facilitatem, in gratiam matronarum, quæ aut ſteriles erant, aut cum ſumma difficultate fœtum edebant. Quibus malis Luperci mederi poſſe credebantur. Facillimè autem pariunt *canes.* Vel quod Lupercus Deus, qui Pan eſſe exiſtimabatur, arcendis lupis, cuſtodiendiſque agris eſſet præfectus. *Canes* admodum infeſti ſunt lupis, ac proinde Luperco accepti. Quæ autem Diis gratiſſima iis ſolent immolari. *Boxhorn. ad Plutarchum.* Erat Iſidi ſacer, & duo *canes* in uno hydriæ poſiti ſunt incrementum Nili promoventes, duo hemiſphæria, cuſtodiamque acceſſus & receſſus Solis deſignantes, ut docet Clemens Alexand. Strom. V. p. 567. B. Narrat Diodor. I. *Canem* Oſiridi & Iſidi corporis cuſtodem fuiſſe, vel illum Iſidi, quando Oſirim inveſtigabat, ducem & ſocium inquiſitionis ſe præbuiſſe cum ululatu: ideuque in bujus Deæ feſtis *canes* pompam antecedere. *La Chauſſe ibid. Tab.* XXXV. Vocans rem nobis gratam ominoſum. *Niphus de Augur.* I. 21. Ominoſus etiam fuit illius ululatus. Dio XLV. p. 278. E. *Canes multi nocte cum in aliis Urbis locis, tum ad domum Lepidi Pontificis ulularunt*: tum inopinatus concurſus & occurſus. Terent. Phorm. IV. 4. 25.

Introit in ædes ater alienus canis.

Horat. Od. III. 27. 1.

Impios parra recinentis omen
Ducat & prægnans canis.

Buleng. de Prodig. c. 37. Æſculapii adhibebatur templo, vel quod is uberibus *canis* ſit nutritus, ut Feſtus, vel quod lingua *canis* ad ulcera ſananda plurimum ſoleat conferre, ut *Boxhorn. in Plutarch. Quæſt. Rom.* 93. In urbe Cynopoli a *canibus* dicta pro Deo babebatur. Strabo XVII. p. 558. *Sequitur Cynopolitana præfectura, & canum urbs, in qua Anubis colitur, & honor, & ſacer quidem cultus eſt conſtitutus. Cane* mortuo non ſolum ſupercilia etadebant

debant Ægyptii, ut fieri ſolitum in fele, ſed etiam totum corpus, quod maximi luctus erat indicium. Herod. in Euterpe & Lactant. de Falſ. Sap. c. 20. *La Chauſſe l. l.* Videtur quoque adhibitus in aucupio, qui perdices excitaret, & aſturibus objiceret. Firmic. v. 9. *Equorum nutritores, accipitrum, falconum, cæterarumque avium, quæ ad aucupia pertinent: canum vertagorum, qui ſunt ad venationes accommodati.* Buleng. de Venat. c. 4. Miracula patraſſe dicitur. Zonar. & Cedren. in Juſtiniano: *Viſus eſt faber quidam nomine Andreas, habens ſecum canem rufum & cæcum, qui miracula patrabat:* &, cum ſtabat in turba, ſuos cuique annulos reddebat, & adulteros prægnanteſque indicabat. *Buleng. de Theatr.* 1, 25. *Caſal. de Tragœd. c.* 2. Sepulcrum conſtituit Adrianus Imperator. Spartian. Adrian. c. 20. *Equos & canes ſic amavit, ut eis ſepulcra conſtitueret.* Buleng. de Circ. c. 60, Guther. de Jur. Man. II. 37. Ad rogum ſuorum trucidabant, Plin, Epiſt. IV. 2. 3. *Amiſſum luget inſanè. Habebat puer mannulos multos & vinctos & ſolutos, habebat canes majores minoreſque ..... omnes Regulus circa rogum trucidavit, nec dolor erat ille, ſed oſtentatio doloris.* Moreſt. Pomp. Feral. VII. 4. Venaticus partem capiebat prædæ. Callim. Hymn. in Dian. n. 89.

—— Is, Pan, *carnes lyncis ſecabat*
Mænalia: ut ejus fœta canes eſcam comederent.

Grat. Cyneget. n, 247.

In partem præda veniet canis, & ſua norit
Præmia: ſic operi juvat inſerviſſe benigne.

Unde Ælian. de Anim. VIII. 2. *Canis omnis venaticus, ipſe ſibi capta fera plaudit, & prædæ parte, ut præmio, fruitur.* Spanhem. in Callimachum. Vlit. in Gratium. In ſacris primitus eſt mactatus. Unde in marmore Sylvano ſacro aræ adſtat puer illum loro trahens. *Tomaſ. de Donar. vet. c.* 26. Si œnuttam herbam ederit, furit. Ælian. Var. Hiſt. 11, 40. *Buleng. de Conviv. Proluſ.* 111. In rabioſi morſu frigidæ natatio optimè facit: nam nullum magis præſentaneum hoc remedio habetur, quàm ob eam cauſam aquas timentes, quos ideò ὑδροφόβους Græci appellant, invitos etiam & renitentes, in fontem, lacum, fluvium, vel in mare ad natatum projicere. Abominantur enim qui à *cane* rabioſo commotſi ſunt aquas, perinde ac in aquis ſpeciem ringentis *canis* aſpiciant, & vereantur. Exſtat ejus rei proverbium apud Lucianum: τὸ κοινὸν ὑμῖν καὶ βαλανείῳ; ortum ex philoſopho quodam, qui jam aquam timere incipiens, invicto animo formidinem ſprevit, ac inſiliens in aquam, perſanatus eſt. *Baccius de Therm. Vet. c.* 25. Memorabilem de homine à *cane* rabido commorſo & perſanato hiſtoriam reliquit Plin, XXV. 2. *Inſanabilis ad hoſce annos fuit rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potuſque omnis adferens odium. Nuper cujuſdam militantis in prætorio mater vidit in quiete, ut radicem ſylveſtris roſæ, quam cynorrhodon vocant, blanditam ſibi adſpectu pridie in fruteto mitteret filio ſuo bibendam. In Luſitania res gerebatur, Hiſpaniæ proxima parte: caſuque accidit, ut milite à morſu canis incipiente aquas expaveſcere, ſuperveniret epiſtola orantis, ut pareret religioni. Servatuſque eſt ex inſperato, & poſtea quiſquis auxilium ſimile tentavit.* Tomaſ. ibid. c. 35. Æreus Plinii ætate *erat in cella Junonis vulnus ſuum lambens: cujus eximium miraculum, & indiſcreta veriſimilitudo non eo ſolum intelligitur, quod ibi dicata fuerat: verum & nova ſatisdatione: nam ſumma nulla par videbatur: capite tutelarios cavere pro ea publice inſtitutum fuit.* Tomaſ. ibid. c. 4.

Canis vocabatur etiam in talorum ludo jactus, qui omnium infeliciſſimus erat. *Rutgerſ. Var. Lect.* IV. 17. Tali latera ſuum ſingula numerum faciebant, latus quod unitatem habuit, *canis*, ſive *canicula* appellabatur. *Sabell. ad Suet. Aug. c.* 71. *n.* 5. *Senfleb. de Alea c.* 4. §. 9. Græcis κύων & Χῖος. Helychius: *Κύων ſignificat aleatoribus jactum quendam, qui & chius vocatur.* Pollux IX. 7. *Et unitatem ſignificans canis vocatur.* Meurſ. de Lud. Græc. p. 37. Souter. Palam. I. 28. Eo ſpectat Leonidæ Epigramma in Piſiſtratum:

Quid commentabor de te, Piſiſtrate, Chium
Inſculptum tumulo quod videam aſtragalum,

Adde, quod Eubulus Comicus in Aleonibus κύκλωπα, ni fallor, dixit ab uno oculo monadi reſpondente. *Junius Anim.* II. 4. Jactus non fuerunt punctis diſtincti, aut figuris, ſed ſolo ſitu & laterum diverſitate. In ſimplici & ſenili ludo tres tantùm jactus erant: & inde factum puto, quod quamvis tali quatuor latera haberent, quibus in cadendo inſiſtere poſſunt, ferè tamen, cum jaciuntur, non niſi in duo cadere non ſemel experti ſumus, nempè latiora, ea ſcilicet parte, quæ cava, aut alia leviter protuberante, unde illa cous, ſive ſenio, iſta chius, ſive *canicula* dicta. In quo potius divinare licet, quàm aliquid certi ſtatuere. *Canis* fuit, cum tali omnes ſurrexiſſent, ſive recto gradu ſtetiſſent, & in pedes, non, ut Lipſius Ant. Lect. I. 21. in dorſum ſubſiliiſſent. Nam Lucian. Amor. p. 885. de illo juvene Gnidio ſimulacri Veneris amatore: *Sin autem*, inquit, *paullè ſimplicius per menſam jeciſſet, ac tali id, quod abominabilius erat, ſurgendo reddidiſſent.* Ovid. Art. Amat. II, 206.

Damnoſi facito ſtent tibi ſæpè canes.

Triſt. II. 474.

Damnoſos effugiaſque canes.

Prop. IV. 9. 18.

Semper damnoſi ſubſiluere canes.

Nam quod Lucianus ait *ſurgere*, Ovidius *ſtare*, Propertius *ſubſilire* dixit. *Ferrar. Elect.* I. 16. Quia verò jactus erat infelix, eſt *damnoſus* laudatis auctoribus dictus. Et ob eandem cauſam Plaut. Curc. II. 3. 78. *vulturius*, quòd pecuniam raperet, vulturi rapaci ſimilis. Unde Perſ. Sat. III. 49.

—— Damnoſe canicula quantum
Raderet.

Dicit verò Plautus: *jacit vulturios quatuor*, id eſt, *caniculam*, jactum infeliciſſimum. *Ferrar. l. l. Meurſ. de Lud. Græc. p.* 28. *Souter. Palam.* I. 28. *Salden. Ot. Theol.* I. 7. 12. *Senfleb. de Alea* v. 2. *Boxhorn. Quæſt. Roman.* 28. *Tiraquell. in Alex. Gen.* III. 21. *Buleng. de Lud. Vet. c.* 59. *Lipſ. Ant. Lect.* I. 21. *Maurit. de Sortit. c.* 10. §. 2. *Demſter. Paralip. ad Antiq. Roman. Roſin.* v. I.

Canis erat etiam vinculi genus, quod, ut furcam, geſtabant facinoroſi. Plaut. Caſ. II. 6. 37.

Ut quidem tu hodie canem & furcam feras.

Feſtus: *Catulus, genus quoddam vinculi, qui interdum canis appellatur.* Lonejer. de Luſtrat. c. 23. Cujac. Obſerv. XI. 22. *Canem ferre* apud Plautum eſt eſſe vinctum. *Catellum ferreum* per diminutionem dixit Curc. v. 3. 13.

Delicatum te hodie faciam cum catello ut accubes,
Ferreo ego dico.

Græci eodem modo σκύλακα vocant. Pollux X. 39. Δεσμός μέν τοι σιδηροῦς ἢ σκύλαξ. *Turneb. Adv.* VII. 12.

CANISTRUM erat vas factum ex viminibus ſalicis. Pallad. R. R. XII. 17. *De ſalignis caniſtros fieri debere virgultis.* Ciſtulam & panariolum dicere poſſumus, in quo reponuntur per miniſtros, quæ cœnæ ſuperfuerunt. Horat. Sat. II. 6. 104.

Multaque de magna ſupereſſent fercula cœna,
Quæ procul exſtructis inerant heſterna caniſtris.

Eodem etiam panis in menſam portabatur apud antiquos, non autem, ut nunc, argenteis vaſculis, ut refert Donatus, enarrans Virg. Æneid. I. 705. *Grapald. de Part. dom.* II. 3. 51. *Voſſ. Lex. Etym.* Etiam illo neceſſaria ſacrificio deportabantur. V. ſupr. in *Canephora*. Vaſa illa coronabant floribus & ſertis. Tibull. I. 11. 27.

Hunc pura cum veſte ſequar: myrtoque caniſtra
Vincta geram, myrto vinctus & ipſe caput.

Paſchal. de Coron. IV. 19.

Caniſtra ſiccaria dicebantur, quæ ſiccam menſam cuſtodiebant, & à liquore vini decidentis immunem. In *caniſtris* argenteis pocula ſolebant apponi, ne appoſita mappam, qua inſtrata erat menſa, vino inquinarent. Serv. Æneid. I. 170. *Similiter more antiquo dixit, quia veteribus*

non

non in manibus dabantur pocula, ſed menſis imponebantur, ut hodie apud plures pocula in caniſtris argenteis apponuntur, quæ caniſtra ſiccaria dicuntur. Auctor miſc. deſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 499.

CANNA menſura eſt, quæ conſtat ex palmis decem, inſtar decempedæ, qua aliqui ex antiquis uſi ſunt, ut meminerunt Cicer. pro Mil. c. 27. & Phil. XIV. 4. Suet. Aug. c. 24. n. 5. Frontinus de Limitibus. Pallad. II. 12. ex decem palmis ideò, ut arbitror, conſtituta, quia is numerus recepriori ſententia perfectus dicitur. In noſtris municipalibus juribus *paſſus ſenatus*, eo quia ſenatusconſulto & certa lege ea menſura ſtatuta ſit, appellatur, qua etiam voce in menſurandis lignis, quæ ad comburendum emuntur, hodie quoque utimur: ligna enim paſſim menſurantur & venduntur, hoc modo: ſtrues lignorum, quæ palmorum trium & ſemis longitudinis ſint, conſtruuntur, ita compoſitæ, ut neque ictu calcentur, neque tranſverſariis aut fraude rareſcant; quæ autem ſtrues erit longitudinis palmorum decem, totidemque altitudinis, ſive longitudinis palmorum viginti, altitudinis palmorum quinque, *paſſus* appellatur. Hæc autem menſura decem palmis diviſa, & diſtincta olim in ſtipitibus portarum veterum palatiorum Senatoris, & Conſervatorum, quæ in Capitolio ſunt, inſculpta erat. Hodie verò, illis in meliorem, anguſtioremque formam factis, in marmorea tabula, quam Conſervatorum palatio poni curavi, Romæ conſervatur. *Paetus de Romanor. & Græcor. menſ.* II. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1622. *D. Fabrett. de Aquæd. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1714. *D.*

CANNEA pavimenta Latini nuncuparunt, quibus fiſtucæ, ſive ſublicæ ſubjiciuntur, teſte Grapaldo de Part. ædif. II. 1. §. 3. *Bergier. de viis Milit.* II. 15. §. 3. Nec teſtis hic claſſicus eſt, nec Latini ſic vocant, ſed Itali hodierni. Audi Perott. Corn. cop. p. 147. edit. Baſil. 1532. quem imperitè ſublegit Grapaldus. Apud veteres primò facta ſunt pavimenta, quæ Barbarica ſive Subtegulana vocantur, ex teſtis tuſis, rudere & calce. In Italia fiſtucæ (intelligit paleas, filicem, arundines ſiccatas) ſubjiciebantur, propter quod *cannea* vocitata. Hæc ille. Nam *canna* Italis eſt arundo, æquè ac *canna paluſtris* Latinis. *Hennin. ad Bergierium*.

CANON regula dicitur. Inde effectum, ut certa penſio alicui prædio impoſita *canon* vocetur leg. 1. C. de præd. Tamiac. quemadmodum id, quod ab emphyteuta domino ſolvitur leg. ult. §. fin. autem C. de jure emphyteutico, & in Authent. qui rem C. de ſacroſ. Eccleſ. Et *canonicum* dicitur, quod ſolitum eſt fieri, qua ratione & *canonica illatio* tributum vocatur, quæ quotannis pendi conſuevit leg. placet. C. de ſacroſ. Eccleſ. Quælibet provincia ſuum *canonem*, id eſt, indictam à Principe pecuniam pendebat. Sic Juſtinianus in Edict. 4. §. 1. ex *canone* Phœniciæ decem libras auri ſingulis annis Primicerio Notariorum ſolvi jubet. Exactæ enim ex vectigalibus & tributis pecuniæ, Præfectus prætorio partem ipſe in provinciis retinebat, ut magiſtratibus eorumque officialibus & aliis ſalaria penderet. Novell. 128. §. 1. Arcæ quoque largitionum certam auri quantitatem inferri curabat, quæ *canon* vocabatur, quia ex more à provinciis exigi, & ad largitionum arcam mitti conſueverat. Leo A. in leg. ult. C. de Can. largit. tit. *Si delegatio*, inquit, *quæ ab ampliſſima præfectura in diverſas provincias ex more quotannis emittitur, minus contineat omnes largitionales titulos, nihilominus competentem exactionem procurari præcipimus*. Vocat *delegationem* ſcripturam P. P. quæ etſi minus contineat, quàm largitionalibus titulis debeatur, nihilominùs conſuetam quantitatem vult ſolvi. Largitionibus enim deſtinata, uniformis eſſe videtur, quæ verò in provinciis à P. P. impendebantur, vix certa eſſe poterant. Juſtin. A. in Novell. 128. *Sancimus*, ait, *diſpoſitiones functionum in auditorio cujuſque diœceſeos Præfectorum actis intervenientibus manifeſtari, & quid ex his in arcam inferri, & quid in unaquaque provincia expendi oporteat*. Forma hæc obſervabatur. Præſides provinciarum ſingulo quadrimeſtri, exactam ex ſubditis ſibi civitatibus pecuniam, largitionibus deſtinatam, in tutum provinciæ oppidum, ad hoc electum, ad Theſaurenſium Præfectum mittebant, & Principi tradebatur. Gratianus A. in leg. 1. C. de canone largit. *Pancirol. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 77. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 4. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 11. *Falconer. Epiſt. ad Datum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1490. *C.*

Canon frumentarius erat annua frumentatio, vel apparatus omnis generis frugum, ſiliginis, tritici, ac avenæ. Propriè verò *canon* vocabatur annua frumentatio, quam Ægyptus, Africa & Sicilia ſtatam populo Romano pendebant. Spartian. Sever. c. 8. *Rei frumentariæ ita conſuluit, ut excedens vita ſeptem annorum canonem populo Romano relinqueret*. Lamprid. Heliog. c. 27. *Juſſerat & canonem populi Romani unius anni meretricibus, lenonibus, exoletis intramuranis dari, extramuranis alio promiſſo, quum eo tempore juxta proviſionem Severi & Trajani ſeptem annorum canon frumentarius Romæ eſſet*. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 15. Falconer. Epiſt. ad Datum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1490. E. Buleng. de Vectig. c. 9. Hunc Auguſtum primùm inſtituiſſe credibile eſt: hic enim, cum imperium nomine Principis recepiſſet, confecit rationarium, ſive breviarium imperii, quo continebantur vires totius imperii, & in quo ratio introituum & expenſarum deducta erat. Suet. Aug. c. 28. n. 4: c. 102. n. 7. Etiam id elici poteſt ex Tacit. Annal. VI. 13. 2. ubi cum Senatus & Magiſtratus populum Romanum, licentiùs de gravitate annonæ querentem, non coercuiſſet, Tiberius Patribus ſcribit, *quibus è provinciis, & quanto majorem, quam Auguſtus, rei frumentariæ copiam advectaret*, qua epiſtola tota frumenti ratio continebatur. Et apertè quantitatem frumenti, quod Ægyptus ſuppeditabat ſub Auguſto, definit Aurel. Vict. Epit. I. 6. *Hujus tempore ex Ægypto Urbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur*. Burman. de Vectig. Diſſert. 3.

Canon largitionum erat auri quantitas, quæ earum arcæ ſingulis annis ex provinciis inferri ſolet, quam poſtea ad varios uſus Princeps deſtinabat. *Falconer. Epiſt. ad Datum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1490. *D. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orint. c.* 77. *Lazius Comm. Reip. Rom.* II. 15. V. ſupra in *Canon*.

Canon metallicus erat vectigal ex metallis Imperatori præſtari ſolitum. Imperat. Valentin. & Valens leg. 2. C. de Metallariis: *Ob metallicum canonem, in quo propria conſuetudo retinenda eſt, quatuordecim uncias ballucæ pro ſingulis libris conſtat inferri*. Burman. de Vectig. Diſſert. 6.

Canon naviculatius, ſeu navarchicus erat penſio navarchica, quam præſtabant prædia naviculariorum, qui, licèt conſtitutum fuerit Neronis temporibus, ne cenſibus negotiatorum adſcriberentur, tributumque pro illis penderent, non tamen à tributis immunes fuerunt. Quod onus fundo cohærebat, & poſſeſſorem ita ſequebatur, ut illa prædia naviculariæ functioni obnoxia, etiamſi ad Principem perveniſſent, onere non ſolverentur. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 17.

Canon veſtium. De illo Valentin. leg. 1. C. de milit. veſte. *Omnem*, inquit, *canonem veſtium ex Kalendis Septembris uſque ad Kalendas Apriles noſtris largitionibus tradi præcipimus*. Conferebatur autem pro ſingulis triginta jugeribus, aut viginti pro locorum conſuetudine, ſingula veſtis leg. 2. C. de milit. veſte, aut pro ſingula veſte aureus militibus ſolvendus leg. 3. ibid. Ex ſex enim partibus veſtium, quæ à gynæciariis texebantur, quinque dignioribus militibus in auro dabantur, id eſt, ſingulis ſinguli aurei. Sexta pars in ſpecie, id eſt, ipſæ veſtes gregariis ſeu tyronibus tradebantur leg. ult. C. ibid. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 77. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 16.

Canon ab inferioris ævi ſcriptoribus de quovis tributo accipitur, quod populus olim Imperatoribus pendebat. Et hinc in linguam noſtram vernaculam vocem *canonis* defluxiſſe crediderim, quo vectigal annuum perſolvitur ſoli dominis ab his, qui in alieno ſolo ædificant. Caſſiod.

Var.

Digitized by Google

Var. v. 39. *Tranſmarinorum canenem, ubi non pauca fraus fieri utilitatibus publicis intimatur, vos attentè jubemus exquirere*. Et *Telonei quin etiam canonem nulla faciatis uſurpatione confundi*. Falconer. Epiſt. ad Datum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. 149. D. F.

CANONICARII dicebantur, qui tributum exigebant. Caſſiod. Var. XII. 13. *Sacrilegis mentibus eſt familiare nonnullam partem Numerariorum nomine Canonicariis ſubtrahere*. Authent. 128. Juſtinianus Imperator *Canonicarios* appellat *tributorum exactores*. Falconer. Epiſt. ad Datum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 3491. C. Gutber. de Offic. Dom. Aug. III. 25. Buleng. de Imp. Rom. VI. 10.

CANTABRUM fuit vexilli ſpecies apud Imperatores Romanos. Min. Fel. Octav. p. 286. *Nam & ſigna ipſa, & cantabra, & vexilla caſtrorum, quid aliud quàm inaurata cruces ſunt & ornata?* Tertull. Apologet. c. 16. *Siparia illa vexillorum & cantabrorum ſtola crucium ſunt*. De Freſne in Gloſſario. Cujac. Obſerv. XI. 20. Turneb. Adv. XV. 16. Lipſ. Epiſt. Quæſt. V. 9. Stevvech. in Veget. III. 17. Lyd. Synt. de Milit. III. 7. Quæ differentia ſit inter vexilla & *cantabra*, ex Septimio colligetur. Vexilla vela ſunt parva, colore quæque ſuo militibus nota. *Cantabra* vexilla ſunt, quæ non tantùm colore militibus erant pro ſigno, ſed & carmine ſeu nomine aliquo inſcripta cantabant, ſive ſignificabant illis quid grati & jucundi. *Cantabra* omnia erant vexilla: ſed non omnia vexilla erant *cantabra*. Notabilis eſt locus Dion. XL. p. 128. E. *Vexillum quoddam ex eorum numero, qua magna velorumque ſimilia ſunt, inſcriptum puniceis literis ad notitiam exercitus Imperatoriſque faciendum, inverſum vi vehementis venti à ponte in flumen decidit*. Rigalt. in Minucium. Quo modo differat à labaro. V. infr. in *Labarum*. Baron. Annal. Eccleſ. I. anno ſalut. 312. c. 5. La Chauſſe de Sign. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1531. A.

CANTARE dicebant veteres propriè de magico carmine, cujus effectus excantatio, occantatio, obligatio. Apulejus primi nominis magus, & carminis ſepulcralis perdoctus magiſter, nullo carmine decantatum in aſinum ſe commutatum miratur Metam. III. p. 91. *Guther. de Jur. Pontif.* IV. 9.

Cantare eſt proprium tragœdorum, ut *ſaltare* hiſtrionum. *Cantare* fabulam dicebatur tragœdus, eandem *ſaltare* hiſtrio. Suet. Cal. c. 54. n. 2. *Threx & auriga, idem cantor atque ſaltator*. Qui per *cantorem* tragœdum intelligit, per *ſaltatorem* hiſtrionem. Errant qui hæc confundunt, & hiſtrionem pro tragœdo & actore fabularum accipiunt. Veteres enim hæc diſtinxerunt, & hiſtrionem quidem pantomimum appellarunt, tragœdum verò qui fabulas exprimit *canendo*, quod propriè facit tragœdus, at hiſtrio alio modo fabulas agit, nempè *ſaltando*. Suet. ibid. n. 4. *Canendi ac ſaltandi voluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem ſpectaculis temperaret, quo minus & tragœde pronuntianti concineret; & geſtum hiſtrionis quaſi laudans, vel corrigens palam effingeret*. Hinc *cantare* fabulam dicitur tragœdus, quam agit Nero apud Suet. c. 21. n. 6. & 7: c. 46. n. 9. Hinc licet colligere, quare dixerit Horat. Art. Poet. n. 155.

—— donec cantor, vos plaudite, dicat.

Ubi per *cantorem* tragœdum intelligimus, quem *cantorem tragicum* appellavit Prudent. contr. Symm. II. 646.

Ut tragicus cantor ligno tegit ora cavato.

Græci etiam recentiores *τραγῳδεῖν cantare* dixerunt. Scholiaſtes Theocriti aliquot locis *τραγῳδεῖν μέλπειν* exponit. Gloſſæ veteres: *Cantatores, τραγῳδηταί. Salmaſ. Vopiſc. Aurel.* c. 7. & 42. *Carin.* c. 19. *Grenov. in Liv.* VII. 2.

CANTHARUS fuit vas vinarium. *Voſſ. Lex. Etymol. Donat. Dilucid. in Pellion. p.* 1011. *Baccius de Conviv.* IV. *p.* 168. Fortitan ad dimidii ovi ſpeciem. Et quidem anſatum. Virg. Ecl. VI. 17.

Et gravis attrita pendebat cantharus anſa.

Gravem dicit, quòd magnus eſſet. *Cantharus*, ut narrant Plin. XXXIII. 11. & Val. Max. VI. 3. *C. Marius poſt victoriam Cimbricam potaſſe Liberi Patris exemplo traditur*. Aleand. Tab. Heliac. Expoſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 712. C. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 368. Caſaub. de Satyr. poeſ. I. 2. Erat enim vas Baccho ſacrum. Macrob. Sat. V. 21. *Virgilius aptiſſimè cantharum Liberi Patris proprium poculum aſſignat Sileno*. In antiqua inſcriptione Arimini mentio eſt Bacchi ſtatuæ cum *canthare*. Et Sidonius Baccho triumphanti *cantharum* dextræ applicat, quaſi præcipuum geſtamen:

Cantharus & thyrſus dextra lævaque feruntur.

Aleander l. l. *Cantharum* etiam Diis veteres ſacrabant. Apulej. Metam. IX. p. 277. *Cantharoque & ipſo ſimulacro, quod gerebam, apud fani donarium redditis ac conſecratis*. Tomaſin. de Donar. c. 4.

Cantharus dicebatur etiam vas ad poculi Bacchi ſimilitudinem, quo exportabantur exponendi. Terent. Andr. IV. 4. 30.

—— vidi cantharum
Suffarcinatum.

Ubi *canthara* non *eſt nomen anus*, ut ineptè Donatus. Cur enim adſerri diceretur, & non pedibus ſuis incedere? ſed potius *corbis*, ut rectè Eugraphius, *quaſi ſupponendo puera repleta*. In Græcia mos fuit, cujus ritus comœdia palliata, qualis hæc eſt, imitari debet, ut liberos in vaſis fictilibus ad compita exponerent, quo magis obvii inventu, & faciliores aſportatu eſſent, ſi quis eos forrè educare non gravaretur. Ariſtophanes de Oedipode expoſito in Ranis:

Qui mox ut alvo matris eſſet editus,
In vaſe fictili per hyemem exponitur.

Nann. Miſcell. I. 2. Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom. I. 1. Bartholin. P. & F. de Puerper. p. 87. 88. Lindenbr. in Terentium.

Cantharus erat vas fontis, vel è vaſe emanans aqua, quæ ſubterraneis meatibus per fornices & fiſtulas decurrit plumbeas. Ora fontium vario ordine & forma constructa in fronte detinebant conchas, ſimulacra numinum, vel animalia efficta, quæ oculis, pectore, vel ore lymphas proſilientes evomebant, apud Romanos deliciæ cantatiſſimæ, ornamenta vel privata, vel publica in plateis, & viridariis, quæ multiplici numero ex aquæductibus, & formis, longo tramite ducebantur. Inſcriptio reſtituti fontis Romæ:

PERDIDERAT. LATICUM. LONGÆ-
VA. INCURIA. CURSUS
QUOS. TIBI. NUNC. PLENO. CAN-
THARUS. ORE. VOMIT.

Ennod. Ticinenſ. Epigr. XIX.

Aſpice depoſita blandum feritate leonem,
Ore vomit lymphas, pectoris obſequio.
Effera dum vitreos effundunt guttura fontes:
Naturam perdens, bellua nos ſatiat.

Ferret. Muſ. Lapid. II. Memor. 32. Brod. Miſcell. X. 13. Voſſ. Lex. Etymol.

Cantharus dicebatur annulus, ſeu marculus ferreus, quo fores pulſantur. Plaut. Men. I. 2. 63.

—— jam feres ferio? MS. feri:
Vel mane etiam. PE. mille paſſuum commoratus es cantharum.

Pius Annot. poſt. c. 5. Voſſ. Lex. Etymol. Almelov. Conject. p. 149. Sagittar. de Jan. vet. c. 16. §. 7.

CANTHERIUS vocatur equus, cui ferociæ minuendæ gratia exſectione animus cum virilitate adimitur. Hoc vulgò fit quibuſdam in locis, ubi promiſcuè paſcuntur armenta equorum, ut placidè & manſuetè caſtrati una verſentur. *Camerar. de Equis cur. Ant. Græc. Gron. Tom.* XI. *p.* 816. *D. Diſtat hoc ab equo, quod majalis à verre, capus à gallo, vervex ab ariete. Eſt enim equus, cui teſticula amputantur*. Feſtus. *Propter quod diſcrimen maximè inſtitutum, ut caſtrentur equi. Demptis enim teſticulis fiunt quietiores: &*

ideo

ideo quod ſemine carent, ii cantherii appellati, ut in ſuibus majales, gallis gallinaceis capi. Varr. de Re Ruſt. II. 7. Equum in circo currentem *cantherium* vocat Arnob. VII. p. 245. *Quis cantherios de velocitate certantes, replicantes gyros ſeptem: & quos diſſimiles ipſo corporum eſſe in mobilitate voluiſſet, eos tamen gaudere tranſiri, pronos & cernuos ruere, cum curribus reſupinos verti, trahi alios cruribus & claudicare præfractis* ..... Panvin. de Lud. Circ. I. 13.

Cantherius dicebatur ſimplex vineæ jugum, hoc eſt, arundines binæ viti applicatæ cum pertica transverſa; quæ ut *cantherius* tergo ſuo onus, ita jugum hoc vineam ſuſtinet. Colum. IV. 12. *Itaque aut veteres arundines binas ſingulis vitibus applicabimus: aut ſi regionis conditio permittit, vetera deponemus haſtilia, quibus adnectuntur ſingulæ tranſverſa pertica in imam partem ordinis, quod genus jugi cantherium vocant ruſtici.* Plin. XVII. 21. *Simplici jugo conſtat porrecto ordine, quem cantherium appellant.* Hinc vites *cantheriatæ*, quæ pedamentis *cantheriiſque* jugantur. Colum. V. 4. *Deinde quæ pedaminibus adnexæ ſingulis jugis imponuntur, eas ruſtici cantheriatas appellant.* Voſſ. Lex. Etymol. Donat. Dilucid. p. 1030. Scheffer. de Re Vehic. II. 1.

Cantherius vocatur in architectura tignum tecti oblongum, à culmine ad imum tectum ductum, quod, ſi longiùs promineat, conſtituit ſuggrundam, hoc eſt partem tecti prominentem, quæ efficit, ne parietibus damnum inferatur à pluviis. Vitruv. IV. 2. *Et tranſtra, & capreoli, columen, & cantherii prominentes ad extremam ſubgrundationem.* Voſſ. Lex. Etymol. Philander in Vitruvium. Noſtrates materiarii caballos dicunt, nec abs re. Pondera enim templorum, & univerſæ ferè contignationis & tecti ſuſtinent. Nec abludit Latina dictio, quæ aliàs caſtratum caballum denotat. Nos Urbinates veteri vocabulo *biſcanterios* trabeationes illas dicimus, quæ tranſtro monacho arrectariove, & duobus *cantheriis* conſtant. *Baldus Lexic. Vitruv.* Nec dubito, quin poſterioribus Græcis ſimiliter καβάλλης dictus ſit. Nam in Gloſſis Latino Græcis legas: *Cantherius*, καβάλλης μηχανικός. *Voſſ. Lex. Etymol.*

Cantherius dicitur homo bajulus, qui certa machina clitellis non abſimili, geſtaret onera in dorſo. Pomponius de homine: *Magnus manducus, camillus cantherius.* Convenit, quòd vocet magnum manducum, hoc eſt, hominem voracem: tales namque plurimum conſueverunt eſſe iſti geruli, propter magnitudinem laborum. *Scheffer. de Re Vehic. II. 2. Turneb. Adv.* XVIII. 23.

CANTHUS eſt circulus ferreus, quo apſis, ſive rotæ curvatura munitur. Suidas: *Epiſſotra, canthi, ferramenta in ſummo rotarum.* Ante Perſium ea voce uſus eſt nemo. Utitur illa Sat. V. 70.

—— quamvis temone ſub uno
Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere canthum.

Perſium ſecutus eſt Mart. XIV. 168. 2.

Iſte trochus pueris, at mihi canthus erit.

Et ideò notatur Perſius ab antiquis criticis. Quintil. Inſt. Orat. I. 5. *Barbariſmum pluribus modis accipimus: unum gente, quale ſi quis Afrum, vel Hiſpanum Latinæ orationi nomen inſerat, ut ferrum, quo rotæ vinciuntur, dici ſolet canthus: quamquam eo tanquam recepto utitur Perſius.* Non agnoſcit hanc vocem pro Græca Quintilianus: neque nos ſanè apud ullum è veteribus Græcis id verbi meminimus legere: etſi Grammatici Græci utuntur, ſed tanquam petito è vulgi ſermone. *Caſaub. ad Perſium. Voſſ. Lex. Etymol. Scheffer. de Re Vehic. I. 6. Patin de Roman. & Græcor. Menſ.* III. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 1646. *F. Buleng. de lud. vet. c.* 3.

CANTICUM dicebatur propriè de mimis. *Cantica*, quæ & poſterior ætas ſoliloquia appellavit, ubi unus tantum introducitur loquens. Liv. VII. 2. *Canticum egiſſe aliquanto magis vigenti motu.* Suet. Cal. c. 54. n. 6. *Ac deſaltato cantico abiit.* Pitiſc. in Suetonium. *Cantica* Græcorum erant varii generis. Interponebantur non modò ad voluptatem populi, ſed vel maximè ad levandos actores. Vitruv. Præfat. V. *Græci quoque Poetæ comici interponentes è choro canticum, diviſerunt ſpatia fabularum.* Legendus Athen. XIV. de *canticis* ejuſcemodi. Cæterùm in theatro temperabantur modis non à Poeta, ſed à perito artis muſicæ factis. Neque enim omnia iiſdem modis agebantur in uno *cantico*, ſed ſæpè mutatis, cum tres ſint numeri, qui tres *cantici* mutatos modos continent, ut ait Donatus. *Buleng. de Theatr.* II. 12.

CANTILENÆ funebres erant carmina, quæ modulabantur defunctis. Et duplex erat genus carminis: unum, quo geſta illius & virtutes canebantur: & alterum, quo ad luctum doloremque, quod næniam vocabant, ut lacrymas excitarent. *Ferret. Muſ. Lapid.* I. *Memor.* 26. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 18.

CANTILENA nautica. V. illam infr. in *Symphonia*.

CANUSIUM & Cannas qui unum eundemque locum eſſe volunt, errant. Ex Cannenſi enim clade pauci *Canuſium* perfugerunt: quo & Varro reliquas copias traduxit; mœnibuſque ſe certè, ſi non armis, defenſurus. Liv. XXII. 50. Situm fuit ad Aufidi ripam viginti quinque ſtadia ſupra Cannas. *Cluver. Ital. Ant.* I2. 8. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occident. c.* 37.

CAP.

CAPEDO non eſt ἀρχυχωρία, ut voluit Johannes Moriſotus, qui vixit anno 1550. variis libris editis clarus, qui in convertendis in Græcam linguam paradoxis exemplo Gazæ & Maximi Planudæ multum operæ poſuiſſe voluit videri. Vox hæc ſignificat latifundia, & ampla ſpatioſaque loca. Sed hoc procul extra ſententiam Ciceronis. Cui vas fuit ſacrificale fictile, à Numa relictum. Cic. Paral. I. *Quid autem Numa Pompilius, minuſne gratas diis immortalibus capedines, ac fictiles urnulas, quam filicatas aliorum pateras fuiſſe arbitramur?* Nat. Deor. III. 17. *Docebo meliora me didiciſſe de colendis Diis immortalibus jure Pontificio, & more majorum, quàm capedunculis, quas Numa nobis reliquit.* Fuit vas anſatum, atque ita facilè prehendi potuit. *Junius Anim.* II. 10. *Landus Conſecr. Jul. Caſ. Miſcell. Erud. Ital.* I. *p.* 360. *Sigon. de Nomin. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* II. *p.* 1979. *D. Emend.* II. 34. *Turneb. Adv.* XX. 20. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CAPELIATICUM, καπηλιατικὸν, erat tributum, quod caupones pro ſua caupona ſolvebant. *Beleng. de Vectig. c.* 83. *&* 88.

CAPENA creditur fuiſſe urbs cum luco & templo Feroniæ ad ripam Tiberis, inter agrum Faliſcum & Vejentem. Hodie *Canepina*. Albert. Deſcr. Ital. p. 120. Cluver. Ital. Ant. II. 3. 46. Hennin. ad Bergier. de viis Milit. II. 33. 3.

CAPER immolabatur Baccho. Ovidius. V. illum ſupr. in *Bacchus*. Æneum peſtilentia ſedata Apollini pro dono miſit Cleones, ut auctor eſt Pauſan. Phocic. p. 327. *Tomaſ. de Donar. c.* 4.

CAPILLAMENTUM eſt coma adſcititia, & ex alienis *capillis* conſuta. Tertull. de cult. femin. c. 7. *Affigitis neſcio quas enormitates ſutilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quaſi in vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervicem retro ſuggeſtum.* Petron. c. 70. *Se vocatumque me non minus decoro exornavit capillamento.* Junius de Coma c. 1. Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. Sect. 3. Tiraquell. in III. leg. Connub. Gloſſ. I. p. 3. n. 27. Gonſal. in Petronium. Imò non quæcunque eſt appoſita coma, ſed prolixior, longior, ſimiliſque propè feminæ. Nam *capillus* eſt coma paullò longior, ut cum virilis etiam promittitur. Juven. Sat. V. 30.

Ipſe capillato diffuſum conſule potat.

Suet. Cal. c. 11. n. 1. *Ganeas, atque adulteria capillamento celatus, & veſte longa noctibus obibat.* Veſtem longam geſſit Caligula, ut ſtolam mulier ſolet ad pedes demiſſam, ne agnoſceretur: & *capillamentum* ſumpſiſſe virili longius, ſimileque muliebri, aut Maurorum & Hiſpanorum promiſſis crinibus. *Turneb. Adv.* I. 17.

CAPILLATI vocabantur impuberes, ſive qui ad generationem erant inepti. Nam pueri olim non radebantur:

Digitized by Google

tur: ſed comas alebant ſignum impubertatis. V. infr. in *Pueri*.

CAPILLATURA mulierum. V. illam in *Comam ſtruere*.

CAPILLOS navigantes tempeſtate urgente fuſis precibus evellebant. Scribit in vita ſua Libanius. Imò reſciſſos in fluctus ejiciebant votis Neptunum placaturi. V. infr. in *Naufragi*. Hi etiam, quibus aliquid acciderat, quo triſtiores fierent, ſolebant aut radi, ut notant Plutarch. de Superſtit. & Senec. de Ben. v. 6. Et dicebatur tonſura lugubris, quaſi *ἐν χρῷ κουρά*. Aut *capillos* ſummittere, ſordidoque *capillo*, & promiſſo, ſive demiſſo prodire, ut narrat Plin. vii. 27. Unde Senec. Troad. i. 84.

Solvite crinem: per colla fluant
Mæſta capilli.

Hotoman. de vet. rit. nupt. c. 17. Similiter & capitalis criminis reus abſolutus tondebatur apud Romanos, antequam Capitolium aſcenderet. Mart. ii. 74. 3.

Ad alia tonſum templa cum reum miſit.

Tomaſ. de Donar. c. 11. Pollet. For. Rom. ii. 13. Captivorum *capillos* reducere, id eſt, manu arreptos retrahere cum capite ſolebant veteres. Suet. Vitell. c. 17. n. 2. *Religatis poſt terga manibus, injecto cervicibus laqueo, veſte diſciſſa, ſeminudus in forum tractus eſt, reducta coma à capite, ceu noxii ſolent, atque etiam mento mucroni gladii ſubjecto, ut viſendam præberet faciem, neve ſubmitteret.* Pollet. ibid. v. 19. Pitiſc. in Suetonium. Detonſos fluminibus aut Diis conſecrabant. V. infr. in *Coma*. *Capillis* paſſis, ſolutis & dimiſſis mulieres Diis ſupplicabant. Ovid. Faſt. iv. 17.

—— Vultus in imagine Diva
Figit, & hos edit, crine jacente, ſonos.
Supplicis, alma, tua genitrix fœcunda Deorum,
Accipe ſub certa conditione preces.

Tibul. i. 3. 31.

Biſque die reſoluta comas tibi dicere laudes
Inſignis turba debeat in Pharia.

Briſſon. de Form. i. p. 40. Morti proximos à Proſerpina primùm tonderi, & his quaſi primitiis Orco initiari: nec aliter diem ſuum obire poſſe exiſtimabant antiqui. Virgilius quidem Didonis difficulter morientis cauſam hanc adfert Æneid. iv. 698.

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
Abſtulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.

Quæ & hoc effecit opera Iridis n. 704.

Sic ait: & dextra crinem ſecat: omnis & una
Dilapſus calor, atque in ventos vita receſſit.

Horat. Od. i. 28. 19.

Miſta ſenum ac juvenum denſantur funera: nullum
Sæva caput Proſerpina fugit.

Eurip. Alceſt. n. 74.

Hæc enim mulier deſcendet in Plutonis domum.
Accedo autem ad eam, ut gladio ſacra auſpicer:
Ille enim eſt ſacer diis inferis,
Cujus hic gladius luſtrarit capillum capitis.

Scholiaſtes ad n. 75. *Quoniam mos obtinet, mortem morituri comam reſecare.* Ad ipſum quoque morem quod pertinet, ejus rei cauſam juſtam nondum comminiſci potui: niſi fortè per crines antiqui vires cujuſque, ac robur conſtare crediderint; ita ut iis ablatis in alterius jam poteſtatem facilè quis veniret: quemadmodum de Samſone narrant ſacræ literæ, de Niſo ac Pterelao poetæ. Nec abhorrent hinc quotidiana veneficarum exempla, quas nullis ajunt tormentis donec defectus fuerit *capillus*, domari. *Canter. Nov. Lect.* iv. 20. *Turneb. Adv.* xix. 17. *Saubert. de Sacrif. c.* 10. *Farnes ad Euripidem*. In recordationem & pignus amoris defunctis ad ſepulcra ponebant, vel ſuper ipſorum pectora imponebant. Prop. i. 17. 21.

Illa meo caros donaſſet funere crines.

Max. Tyr. Diſſert. viii. *Comam, ultimum quod jam ſepulto donari poteſt* vocat *munus*. Dionyſ. Halic. xi. p. 720. ſcribit virgines ſeminaſque cum funus duceretur filiæ virgini, in ejus lectum *vittas virginalis comæ & detonſos crinium tortorum cincinnos* conjeciſſe. Petron. c. 71. *Laceravit vehementius pectus, ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit.* Kirchmann. de Fun. Roman. ii. 15. Ferret. Muſ. Lapid. ii. Memor. i. Herald. Adv. i. 9. Meurſ. de Fun. c. 26. Moreſtell. Pomp. Feral. ii. 32. Goral. in Albinov. i. 98. Tomaſ. l. l. Interea dum ædes funeſtæ erant, & dum fieret *πρόθεσις* ejus, qui obierat, *capilli* de ipſius defuncti capite ſecti foribus appendi ſolebant. Euripid. Alceſt. n. 101.

Comaque nulla ad veſtibulum ſecta
Eſt, quæ profectò accidunt in luctu mortuorum.

Kirchman. ibid. i. 14. Moreſtell. Pomp. Feral. i. 20. In luctu *capillos* ſolvebant, & circum colla fluitantes ſpargebant. Liv. i. 26. Soror Horatiorum *ſolvit crines, & flebiliter nomine ſponſum mortuum appellat*. Ovid. Faſt. ii. 813.

—— paſſis ſedet illa capillis,
Ut ſolet ad nati mater itura rogum.

Plutarchus in Problematibus teſtatur filias *ſolutis crinibus* funus fuiſſe proſequutas. Ipſi viri, ſi qui comam alerent. Albinovan. in Epiced. Druſi n. 85.

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem
Pallida projecta flere per ora coma.

Kirchman. ibid. ii. 12. Moreſtell. ibid. ii. 34. Pulveris, cinerumque aſpergine ſordidabant. Achilles apud Homer. Σ. n. 23.

Ambabus autem manibus ſublatos cineres
Fudit ſuper caput.

Virg. Æneid. xii. 609.

Demittunt mentes, it ſciſſa veſte Latinus
Conjugis attonitus fatis urbiſque ruina
Canitiem immundo perfuſam pulvere turpans.

Catull. lxiv. 224.

Canitiem terra atque infuſo pulvere fœdans.

Kirchman. l. l. Moreſtell. ibid. c. 35. Lacerabant & evellebant. Cicer. Tuſcul. Quæſt. iii. 26. *Hinc ille Agamemnon Homericus, & idem Accianus,*

Scindens dolore identidem intonſam comam.

In quo facetum illud Bionis, perinde ſtultiſſimum Regem in luctu capillum ſibi evellere, quaſi calvitio mœror levaretur. Et apud Curt. x. 5. 19. *laceratis crinibus humi corpus abjecit* Darii mater. *Kirchmann. l. l. Moreſtell. ibid. c.* 30. Caſus ſuos *capillo* ſummiſſo lugebant. V. ſupr. in *Barba*. Meretricum erat flavus. V. infr. in *Meretrices*. Matronarum cujus fuerit coloris. V. infr. in *Matrona*.

CAPIS colonia fuit Romanorum. Frontinus: *Capis colonia pro æſtimio ubertatis, & naturæ locorum ſunt agri adſignati, nam termini in variis locis ſunt poſiti.* Panvin. Imp. Roman. c. 11.

Capis fuit vas potorium, anſatum, ut prehendi poſſet, id eſt, capi. Varro de Ling. Lat. iv. 26. *A quo illo capis, & minores capulæ à capiendo, quod anſatæ, ut prehendi poſſent, id eſt, capi. Harum figuras in vaſis ſacris ligneas & fictiles antiquas etiam nunc videmus.* Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 297. Baccius de Vin. & Conviv. p. 169. Voſſ. Lex. Etymol.

CAPISTERIUM erat cribrum, vel ventilabrum, quo ſemina ruſtici purgabant. Colum. ii. 9. *Cum rurſus amplior meſſis provenerit, quicquid exteretur, capiſterio expurgandum erit, & ſemper quod propter magnitudinem ac pondus in imo ſubſederit, ad ſemen reſervandum.* Voſſ. Lex. Etymol.

CAPISTRUM eſt vinculum capitis, quod mulis, jumentis, bobus & cuicunque animali adhibetur, ne fugiant. Mart. i. 105. 7.

Paret purpureus aper capiſtris.

Item quod circa os involvitur, ne cibos decerpant. Plin. xviii. 19. *Si inter arbores viteſque aretur, fiſcellis capiſtra-*

Digitized by Google

ri boves oportet, ne germinum tenera decerpant. Perott. Cornucop. p. 907. Hugo de Milit. Equeſt. 1. 3. Voſſ. Lex. Etymol. Scheffer. de Re Vehic. 1. 13.

Capiſtrum erat vinculum, quo vineæ *capiuntur* & ligantur. Colum. IV. 12. *Cum ad ſummum palum vitis extenta eſt, capiſtro conſtringitur, ne fœtu gravata ſubſidat, curveturque*. Voſſ. Lex. Etymol.

Capiſtrum videtur etiam dici retinaculum, quo prælum tanquam freno capitur, cum ducendum eſt, aut torquendum, vel ponus ſubducendum. Cato de Re Ruſt. c. 12. *In torcularum quæ opus ſunt vaſis capiſtra quinque*. Turneb. Adv. VIII. 6. Voſſ. Lex. Etymol.

Capiſtrum erat quoque vinculum ex pelle factum, quod ori circumligabatur. Heſychius: φορβεία ἡ αὐλητικὴ στομίς. Non erat fibula, ſed vinculum ex pellibus factum, quo labra & os coſtringebantur, relicta rima, per quam tibiarum ligula ori poſſet immitti. Unde de Marſya, ubi cum Apolline certamen iniret, Plutarch. Sympoſ. VII. 8. *Capiſtro & tibiis os ſibi præcludens auſus eſt decertare*. Hujuſcemodi *capiſtra* non ſemper in uſu fuerunt, cum in variis tibicinibus, qui in ſacrificiis & conviviis veterum & paſſim alibi inflatis buccis conſpiciuntur, non appareant. Licet ſuſpicari, illos tantum ori circumligata hac pelle ceciniſſe in certaminibus muſicis: ubi & majori arte & niſu opus, & debita proportione ſpiritus moderandus eſſet. Neque tamen & aliàs uſui fuiſſe inficias ivero. Saltem hanc conjecturam in certaminibus confirmat Ariſtoph. in Veſp. p. 470.

> *Tum tibicen, ſi victor litis abit, grates agit ipſis*
> *Judicibus, & egreſſis canit ori circum pelle ligata.*

Uſus *capiſtri* neutiquam fuit, ut fœditatem oris tegeret, & hoc tumentes buccas abſconderent tibicines, ne res oculis ingrata eſſet, ut nonnulli autumant; ſed ne labrum ſcinderetur; quem finem adducit Suidas. Et quia magno niſu tibiæ flatu implendæ erant, tali *capiſtro* opus habuere, quod genas ambiret ad canentis robur. Præterea immodicum ſpiritum coercebat, & attemperabat, ut moderatus exiret, & ſuavem tibiæ cantum efficeret. Ita Scholiaſt. Ariſtoph. l. l. φορβειαὶ δέρματα τὰ περὶ τὸ στόμα τῶν αὐλητῶν προσδεσμευόμενα, ὅπως τὸ σύμμετρον τὸ πνεῦμα πεμπόμενον ἰδεῖεν, τὴν φωνὴν τῶν αὐλῶν ποιῶσι. Etiam ut inæqualitatem oris abſconderet. Plutarch. de Ira p. 456. B. ubi de Marſya inquit: *Capiſtro quodam & integumento*, φορβειᾷ καὶ περιστομίοις, *circa os ſpiritum, qui rapidè & violenter perrumpebat, coercuit, & vultus inæqualitatem abſcondit*. Sed uſus præcipuus ac primus fuiſſe videtur, ut impetum ſpiritus exciperet, & eum juſtè moderaretur. Unde qui immoderatè ſpiritu utebantur in tibiis inflandis, eos ſine *capiſtro* flare Græci dicebant. Sophocles:

> *Non jam ille modicas ore inſpirat tibias,*
> *Sed ſine capiſtro enormibus flat follibus.*

Bartholin. de Tib. III. 4. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 585. E.

CAPITA, ſive *Capitum* appellatur à viris doctis vectigal, quia in numerum *capitum* equorum definiebatur. Conſiſtebat hoc in ſubminiſtrando fœno ſtabulis Imperatoriis, unde equitibus & eorum ducibus depromebatur. Hinc in leg. 9. Cod. Juſtin. & leg. ult. C. Theod. de jur. fiſc. mentio fit ſuſceptorum, quos vectigalium & tributorum exactores fuiſſe, amplius docebimus infr. in *Suſceptores*, qui familiæ pabula & ſumptus miniſtrant. Extraordinarii verò & ſummi honoris documentum erat, ſi Imperator alicui in urbe Roma pabula & ſumptus decerneret; pabula dabantur, ut jumenta, quæ quis ſecum adduxerat, inde publicis impenſis alerentur, ſumptus in hominum alimentum Imperatores largiebantur: unde hæc duo plurimum conjunctim data legimus. Sic *Valerianus Aureliano, quamdiu Romæ fuit, pabula extra ordinem decrevit, & ad ſumptus aureos Antonianus diurnos duos*, tradente Vopiſco Aurel. c. 9. Ultra fœni præſtationem, ad quam prata obligata erant, tenebantur etiam provinciæ, in quibus commoda pabula erant, militibus hybernantibus ea date. Hoc colligo ex Trebell. Poll. trig. tyr. §. 18. Ubi Valerianus Ragonio Claro præfecto Illyrici & Galliarum ſcribit, *ut diſpoſitionem Baliſtæ proſequeretur, ne provinciales gravet, ſed illic equos contineat, ubi ſunt pabula*. Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 4.

CAPITATIO dicitur Appian. in Syriac. p. 119. φόρος τῶν σωμάτων, *tributum corporum*. Græci nonnunquam pecunias pro capitibus, ψυχικὰ δημόσια, *animales functiones* appellant. Cenſum Heſychius ἐπικεφάλαιον. Vet. gloſſ. *tributum capitulare*. C. Theod. leg. 14. de extraord. ſive ſord. mun. dicitur *capitularia functio*. leg. 15. *capituli neceſſitas*. leg. 18. *capituli onus*. *Capitula gravia* appellat Greg. Magn. l. 1. c. 1. ind. 9. epiſt. 47. Tertull. Apolog. *Hominum capita ſtipendio cenſa*. Ictus l. 3. ff. de cenſibus *tributum capitis*. Plutarchus de puer. inſtit. p. 11. B. Τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόμενον. Jus Orientale de Imperatore ait, *inſpicere & deſcribere pueros juſſit naſcentes, ut exigeretur capitatio*. Zonatas: *Edicens ut capitis tributum Judæorum more ſolveretur*. Unde apparet aliquid in *capita* penſitatum eſſe, cum Chriſtus pro *capite* ſuo ſolverit, cui nulli agri fuere: & aliud eſſe tributum pro *capite*, aliud pro æſtimatione bonorum, quanquam interdum utrumque tributum pro capite & ex cenſu conjunctim ſolutum eſt. Appian. Lybicis: *Aliis indixerunt tributum in agros & corpora*. Joſephus in Judæa cenſeri ſcribit ſeptingentas & quinquaginta hominum myriadas, idque liquere ex tributo quod ſinguli in *capita* pendunt. Romæ ante Servium Regem tributum *capitis* ſolutum eſt, qui cenſum primus inſtituit, & iterum à Tarquinio Superbo tributum *capitis* reſtitutum narrante Dionyſio IV. *Buleng. de Vectig. c. 17. Laz. Comm. Reip. Rom. 1 v. 7. Du Freſne Gloſſario. Caſal. de Urb. ac Roman. Imper. ſplend. p. 1. c. 3.* Nota erat captivitatis. Tertullian. Apolog. c. 13. *Agri tributo onuſti, viliores: & hominum capita ſtipendio cenſa, ignobiliora, nam hæ ſunt notæ captivitatis*. Uſurpatum hoc in verè victos, & vi ſubditos: olim quidem; ſed Imperatores, & ipſe Auguſtus produxerunt, & valdè dilatarunt. Ac *capitum*, vel *capitationis* ſatis frequens mentio in poſteriorum ſcriptorum, ſed & juris libris: ubi non hominum ſolum *capita*, ſed & animalium leges, & quædam, quæ fateor in ſubnubilo mihi eſſe. *Lipſius*, qui hæc fuſiùs, quàm hæc charta admittat, perſequitur de *Magnit. Rom.* II. 2. & 3.

Capitatio prædiorum vocatur jugatio, jugeratio; quia, ut ait Varro, alii jugis, alii jugeris metiuntur. Ex quibus verbis aliquid inter jugationem & jugerationem intereſſe putes. Jugatio, ζυγὸς, jugatio cum *capitatione* ζυγοκέφαλα. Cæterùm agri in cenſum referebantur, ut nomen fundi, quot jugerum eſſet, adnotaretur, l. 4. ff. de cenſibus. Quibus autem ab Imperatore remiſſum eſt tributum capitis, iiſdem remiſſum eſt & tributum ex cenſu, l. ult. §. divus ff. de cenſibus. Cicero peſſimam eorum conditionem eſſe dixit, qui ſtipendiarii eſſent ipſi, atque agri, id eſt, qui tributa in caput, & in agros pendebant, quia *hæc nota fuit captivitatis*, ut Tertullianus ſupr. in *Capitatio*. Certè nonnullos fuiſſe, qui aliquid in capita, aliquid pro cenſu ſolverent, dubium non eſt, & interdum utrumque tributum conjunctum, & aliquot aureis definitum, ex ratione cenſus & capitis. Oſtendimus hoc ex Appiano ſupr. in *Capitatio*. Buleng. de Vectig. c. 17.

CAPITELLORUM, quæ *cephalia*, & *capitula* dicuntur, & nobis ſunt *chapiteaux*, ut totidem ordinum, ſunt quinque ſpecies, quæ ordinibus ſunt cognomines. *Bergier de viis milit.* v. 10. §. 12.

Capitellum Tuſcanicum omnium eſt ſimpliciſſimum. In una ſui parte habet faſciolam rotundatam, quam nonnulli architecti vernaculè appellant *frize*. Hæc dividitur à ſcapo, vel trunco columnæ duobus minoribus modulis, quorum alter inſtar tori aut torquis rotundatur, dicitur à nonnullis vernaculè *armille*, *rondeau*, aut *anneau*, ſive Latinè *armilla*, *circulus*, aut *orbiculus*, *annulusve*: alter *hypotrachelium*, & nobis & vocis Græcæ ſignificatione *gorgerin*, quaſi *collare*, eſtque faſcia plana,

quæ

quæ ſine ullis ornamentis ſupra ſe habet duos modulos, quorum prior eſt *gulula*, aut echini ſpecies, nobis *quart-de-rond*, quæ aſſimilatur lanci librariæ, unde nonnullis dicitur *balancier*, ceu diceres *lanciformem:* poſterior eſt plinthium quadratum, cum ſua linea, quod lancis, quam modò dixi, quaſi operculum eſt. *Bergier. de viis milit.* v. 10. §. 12. *Philand. in Vitruv.* III. 2.

Capitellum Doricum exornatum ex uſitato more roſæ flore in hypotrachelio, & ſupra hoc echino, extrema parte habet plinthium, quod abacum ſuum ſuſtinet; omnia autem ſunt diſtincta tribus lineis. *Bergier. de viis milit.* v. 10. §. 12. *Philand. in Vitruv.* III. 2.

Capitellum Jonicum non habet faſciæ capita ſeu fines, ſed componitur ex voluta in formam echini facta, ſub quo ſcapus columnæ conjungitur inter flexus duorum tetrantum inferiorum, quos *pendants de la volute* vocant noſtri. Echinus, nobis *liſteau de la volute*, ſive tænia volutæ pro more ornatur ovis, quibus jacula hamata, ſive hamis recurvis utrinque armata intermiſcentur, atque operitur, ſive tegitur ſuo plinthio, uti gulula in ordinibus præcedentibus. Cæterum tænia iſta volutæ cum ſuis ovis tantum ante & poſt conſpicitur, quod ab utroque, dextro & ſiniſtro latere, bini volutæ flexus ſive volumina, involuta & implicata in cochleæ modum conſpiciantur, quæ per lineas ſuas ſpirales exhibeat capillos Dianæ in nodum & gyrum collectos, & convolutos, atque connexos, colligatosque utrimque faſciolis, quibus puellæ capillos ſuos ſolent intorquere & implicare. Nonnulli has linearum ſpiralium intimas in medio implicationes appellant oculos volutæ, nobis *les jeux de la volute*. Bergier. de viis milit, v. 10. §. 12. Philand. in Vitruv. III. 2,

Capitellum Corinthium tribus his, quæ diximus, eſt altius. Ejus inventio debetur Callimacho. Vitruv. IV. 1. *Prima inventio ſic memoratur eſſe facta. Virgo civis Corinthia jam matura nuptiis implicita morbo deceſſit. Poſt ſepulturam ejus, quibus ea viva poculis delectabatur, nutrix collecta & compoſita in calatho pertulit ad monumentum, & in ſummo collocavit. Calathus is fortuito ſupra acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere preſſa radix acanthi media, folia & cauliculos circa tempus vernum profudit, cujus cauliculi ſecundum calathi latera creſcentes, & ab angulis tegula, ponderis neceſſitate, expreſſi flexuras in extremas partes volutarum facere ſunt coacti. Tunc Callimachus, præteriens hoc monumentum, animadvertit eum calathum, & circa foliorum naſcentem teneritatem, delectatusque genere, & formæ novitate, ad id exemplar, columnas apud Corinthios fecit, ſymmetriasque conſtituit, ex eoque in operum perfectionibus Corinthii generis diſtribuit rationes.* In hoc *capitello* ſunt folia, quæ quaſi integra & tota in conſpectum veniunt, alia quaſi dimidia ſui parte, uti ſi poſt illa integra & ſub illis creſcerent: majora & quaſi firmiora ſuſtinent quatuor abaci angulos, nobis *encoigneures*; octo folia autem protrudunt ſuos cauliculos & acumina ad angulos plinthii, unde deflectuntur & curvantur in exiguas volutas. *Bergier, de viis Milit.* v. 10. §. 12. *Philand. in Vitruv.* III. 2.

Capitellum compoſitum eſt ita dictum, quòd componatur ex Corinthio & Ionico. Nam ſupra folia acanthi habet, ad inſtar Ionici, volutas in quatuor angulis abaci prominentibus, qui nobis *encoigneures*. Inſuper ibidem habet helices, quæ nobis *aurilles*: hæ autem ſunt altæ lineæ ſpirales in medio cujusque lateris, ſimiles volutis, & eodem modo colligatæ tænus, ſive faſciolis. Aliter etiam noſtris architectis appellantur *carthoces*, ſive *cartouches*, ſupra quas in craſſitudine abaci exteriore, qui *capitellum* tegit, pro more uſitato ſculpuntur roſæ, quæ noſtris architectis dicuntur *roſaches*. Alii volunt ſic eſſe dictum, quòd magis debeatur compoſitis inventis, quàm certis præceptis; & quòd arbitrio architecti relinquatur, unde & quo modo illud componere ac exornare pro lubitu velit. Vocatur quoque Italicum, quia Romanis ejus debetur inventio, qui primi auſi ſunt commiſcere ordines, ut alter alteri ſubſidio eſſet; ſed ferè tantùm eo ordine in arcubus triumphalibus ſunt uſi, uti ordinibus Dorico, Ionico & Corinthio in theatris & amphitheatris. *Bergier. de viis Milit.* v. 10. §. 12. *Philand. in Vitruv.* III. 2.

CAPITIUM erat lacerna cum cucullo, ſive *capitio*. Interpres Juvenal. Sat. III. 81. *In capitium purpuram, quaſi conchylia ſignant.* Georgius Valla, qui ex illo plerumque ſumpſit, uſus fortaſſe meliori libro ſic legit: *Conchylia, capitia purpurea ita flagrantia, ut conchylia ipſa videri poſſint.* Ferrar. de Re Veſt. II. 1. 23.

Capitium erat capitis tegmen. Varro: *Tunicas, neque capitia, neque zonas.* Idem: *Neque id ab orbita matrumfamilias inſtituti, quod ea pectore, ac lacertis etiam apertis, nec capitia habebant.* Nonius XIV. 37. Varro tamen ponit pro muliebri tegumento, quo illæ pectus vinciebant, de Ling. Lat. IV. 30. *Capitium ab eo quod capit pectus, id eſt, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit.* Ulpian. leg. 27. ff. de aur. & arg. leg. *Muliebria ſunt, veluti ſtola, pallia, capitia, zona.* Et ita Varro locis à Nonio laudatis. Laber. in mimo, qui inſcribitur Natal. *Induis capitium tunicapictacium*, apud Gell. XVI. 7. *Oiſel. in Gellium. Joſ. Scalig. in Varronem. Jul. Scalig. Poet.* I. 16. *Salmuth in Panciroll. de Reb. Dep. & Inv. p.* 331. *Voſſ. de Vit. Serm.* I. 29.

Capitium dicebatur etiam ara locis fulguritis impoſita. V. infr. in *Puteal.*

CAPITO erat cognomen gentis Matiæ. In nummis argenteis gentis Matiæ: C. MARI. C. F. CAPIT. *Cajus Marius Caji filius Capito.* In qua gente ex magno capite Capitonis cognomen inditum. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 616. *Vaillant. de Numiſm.* I. 23.

CAPITOLINI erant collegium hominum *Capitolium* incolentium & arcem, ludosque *Capitolinos* celebrantium. Illos M. Furius Camillus Dictator, Urbe à Gallis liberata, instituit. Liv. v. 50. *Ludi Capitolini fierent, quod Jupiter optimus maximus ſuam ſedem atque arcem populi Romani in re trepida tutatus eſſet; collegiumque ad eam rem M. Furius Dictator conſtitueret, ex iis, qui in Capitolio atque arce habitarent.* Horum ipſe M. Tullius meminit ad Fratr. II. 5. eosque *è ſuo collegio M. Furium Flaccum equitem Romanum hominem nequam ejeciſſe ſcribit.* Turneb. Adv. v. 28. Sigon. de ant. jur. civ. Rom. II. 10. Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 217. Ryck. de Capitol. Roman. c. 2. Inſtituti cauſam ipſe Camillus Dictator recitat apud Liv. v. 52. V. illum infr. in *Ludi Capitolini.* Subit hic dubitare florentiſſimis P. R. rebus, quum tot divinitatum templis, delubris, ſacellis, aris mons ille obſideretur, an humanæ habitationi locus aliquis relictus? Videtur in arce habitatio militum præſidiariorum fuiſſe, quos à munere in arce excubandi Arcubias, ſive Arcubios Feſtus & Iſidorus dixere. Æditorum etiam ac ſacrificulorum, ac tutelam cuſtodiamque τῶν ἱερῶν κόσμων: quorum meminere veteres inſcriptiones, & C. Oppius Juliusque Hyginus apud Gell. VII. 1. *Æditos templi ſæpè eſſe demiratos* ſcribunt, *quod ſolum Africanum, noctu in Capitolium, ingredientem canes ſemper in alios ſævientes neque latrarent neque incurrerent.* Apud ſacrificulos Domitianus latuit, cum bello civili Vitelliano Capitolium incenderetur. Suet. Dom. c. 1. n. 4. Tacit. Hiſt. III. 74. 1. Fuiſſe & aliorum in Capitolio manſiones vel Propertius oſtendit de meretricula Teja IV. 9. 3.

Altera Tarpejos eſt inter Teja lucos
Ebria, ſed pota non ſatis unus erit.

Inde acerbiſſima illa januæ querela I. 16. quòd loco tam religioſo & auguſto nocturnis potorum rixis ſaucia, turpibusque, & obſcœnis corollis obvelata, Dominæ ſuæ turpitudinem fateretur. Oſtendit etiam Lamprid. Heliog. c. 30. *Celebravit tale convivium, ut apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appararentur. Et quum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cœlio, alter trans Tiberim, ut quiſque manſiſſet, tamen per ordinem in eorum*

domibus

domibus ſingula fercula oderentur. Quid, quod honoris cauſa domus etiam in *Capitolio* interdum aſſignata? Exemplum eſt in M. Manlio Capitolino, qui *Gallos adſcendentes cum dejeciſſet, patronus à civibus appellatus, & farre donatus eſt: domum etiam in Capitolio publicè accepit*. Aurel. Vict. V.I. 24. 4. Sed cum in regni affectati ſuſpicionem veniſſet, domus ea diruta, cum edicto: *ne quis patricius in arce aut Capitolio habitaret*. Ryq. l.l.

CAPITOLINUS agon. V. illum ſupr. in *Agon*.

Capitolinus Catulus. V. illum infr. in *Catulus*.

Capitolinus Jupiter. V. illum infr. in *Jupiter*.

Capitolinus ludus. V. illum infr. in *Ludus*.

Capitolinus mons geminum efficit hemicyclum, & ovali figura, niſi quod latera paullo contractiora ſunt, totus concluditur. Hujus figuræ nobilitas eo magis commendanda nobis eſt, quod rerum naturalium obſervatores mundum ipſum ὅμοιον τῷ τῶν ὠῶν σχήματι eſſe docuerint: ut mundi quaſi quædam imago *Capitolium* eſſet, quod armorum & imperii jure mundi Romani caput, qua religionum publicarum ceremonia, qua legum & triumphorum ſanctimonia gentibus in orbe cunctis horrori fuit atque venerationi. Ad orientem ſolem Palatii partem habuit, viamque ſacram, à Streniæ ſacello directò ad arcem euntem, & Amphiteatrum Flavium. Ad occidentem Urbis planitiem, ſive regionem circi Flaminii & campi Martii. Meridiem Aventinus occupabat, & Tiberinum flumen. Septentrionem collis Quirinalis. Ambitus eſt ſtadiorum ſeptem, id eſt, paſſuum octingentorum ſeptuaginta quinque. Latitudo, qua ampliſſima eſt, octingentos pedes Romanos non excedit. Longitudo, qua in occaſum æſtivum protenditur, CIƆ & CC facilè capit, non ſuperat. Ejus in arce altitudo ſupra omnia Urbis ædificia maximè exſurgit. Ideò *Capitolium ampliſſimum & celſiſſimum locum* appellat Auguſt. de Civ. Dei xv. 23. Serv. Æneid. VIII. 652. *In ſumma parte clypei dicit* poeta *eſſe factum Capitolium, quia hoc ſummo Urbis loco eſſe manifeſtum eſt*. Hoc etiam innuit Tertullianus initio Apologetici: *Si non licet vobis in aperto & edito ipſo vertice civitatis præſidentibus ad judicandum ....* Propterea à Poetis *Capitolia celſa, ſublimia, alta, cælo juncta*, & à Tertulliano alibi *cælo certantia* vocantur. *Ryq. de Capitol. c. 7. Donat. de Urb. Rom.* II. 1. *Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c. 3. Nardin. Rom. Vet.* II. 1. Quanquam autem totus mons *arx* & *Capitolium* dicitur, ſtrictiùs tamen in tres dividitur partes, *Saxum*, *Arcem*, *Capitolium*. Saxum eſt prærupta & aſpera rupes, montiſque pars, quæ ad occaſum & Tiberim vergit, ſita nunc propè cœnobium turris ſpeculorum, forumque montanarium, & Tarpeja olim dicta. V. infr. in *Rupes Tarpeja*. Arx eſt editior & munitior illa montis noſtri pars, qua theatrum Marcelli, flumen Tiberinum & Dianam Aventinam in meridiem converſus reſpiciebat. *Capitolium* verò ea pars montis maximè appellabatur, quæ in aquilonem directa planior ſpatioſiorque erat, & Quirinalem verſus extra ipſa arcis mœnia protendebatur. Diſtinguuntur hæc in vehementi illa F. Camilli ad populum Vejos meditantem oratione apud Liv. v. 51. *Cum victoribus Gallis, capta tota Urbe, Capitolium tamen atque Arcem Diique & homines Romani tenuerint, victoribus Romanis, recuperata Urbe, Arx quoque & Capitolium deſeretur?* In oratione, quam ad eundem populum habuit Valerius Poplicola apud Liv. II. 7. *Ego ſi in ipſa Arce, Capitolioque habitarem, metui me crederem poſſe à civibus meis?* Et ſæpè alibi. *Faunus Ant. Urb. Rom.* II. 2. *Donatus l. l. Ryq. ibid. c. 5.* Ante *Saturnius* eſt appellatus, quod ibi fuerit urbs, aut arx Saturnia. V. infr. in *Saturnia*. Inde *Tarpejus* a virgine Tarpeja. V. infr. in *Rupes Tarpeja*. Tandem *Capitolinus*. V. infr. in *Capitolium*. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 2. §. 2. Marlian. Topogr. Urb. Rom. II. 1. Nardin. Rom. Vet. II. 2. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 273. D. Donat. & Fabric. l. l. Eſt biceps: altero hodie vertice, qui ſeptemtriones ſpectat, fert monaſterium Franciſcanorum, & templum *Ara cæli* nominatum, quo olim loco admirandum illud Jovis *Capitolini* templum ſuperbiſſimè ſe oſtentabat: altero, qui nunc *mons caprinus* appellatur, domum Ducis Caffarelli. Inter utrumque verticem humilior ſinus eſt, ubi hodierna curia Romana emicat, olim ibi aſylum, templum Vejovis, quercetum & tabularium viſebantur. *Borrich. Nardin. & Donat. l. l.* Non à Romulo, ſed à T. Tatio Urbi adjectus eſt, quicquid etiam in contrarium aſſerat Marlianus ibid. I. 2. Docet hoc Tacit. Annal. XII. 24. 3. *Capitolium non à Romulo, ſed à T. Tatio additum Urbi credidere*. Borrich. ibid. 5. §. 4. Nardin. ibid. I. 2.

CAPITOLIUM onde fuerit dictum, Plutarchus, Halicarnaſſeus, Livius, atque adeo alii qui de antiquitatibus Romanorum ſcripſerunt, videntur ignoraſſe. Solus Arnobius non ignoravit. Ejus verba ſunt hæc VI. p. 194. *Regnatoris in populi Capitolio quis eſt hominum qui ignoret Oli eſſe ſepulcrum Vulcentani? Quis eſt, inquam, qui non ſciat ex fundaminum ſedibus caput hominis evolutum non ante plurimum temporis, aut ſolum ſine partibus cæteris, hoc enim quidam ferunt, aut cum membris omnibus humationis officia ſortitum? Quod ſi planum fieri teſtimoniis poſtulatis auctorum, Sammonicus, Granius, Valerianus vobis & Fabius indicabunt, cujus Olus fuerit filius, gentis & nationis cujus .... Nec erubuit civitas maxima, & numinum cunctorum cultrix, cum vocabulum templo daret, ex Oli capite Capitolium, quàm ex nomine Jovio nuncupare*. Canter. Var. Lect. I. 11. Quem memoria fugit. Non ignoravit Halicarnaſſeus. Hic enim IV. p. 257. *Quo tempore mirum quoddam ſub terra exſtitit prodigium: fundamentis opera foſſorum ad magnam profunditatem perductis, inventum recens hominis occiſi caput, quod & facie vivo erat ſimile, & calido etiamnum recentique ſanguine manabat*. p. 258. *Ex illo tempore locus is vocatur Capitolium, ab invento ibi capite*. Nec Varro de Ling. Lat. IV. 7. *Capitolium eſt dictum, quod hic, cum fundamenta foderentur ædis Jovis, caput humanum inventum dicitur*. Elmenhorſt. ad Arnobium. Marlian. Deſcr. Urb. Rom. II. 1. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 275. A. Pancitoll. Theſ. Antiq. Græv. ibid. p. 344. B. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 2. §. 2. c. 11. §. 9. Gyr. Id. Synt. Deor. II. p. 80. D. Guilland. Papyr. memb. III. 41. 62. Lipſ. de Magn. Rom. III. 5. Pigh. Annal. Rom. I. p. 52. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 1. Blond. Inſtaur. Rom. I. §. 66. *Capitolium* vetus ſic appellatum, cum alterum illud magnificentius eo nomine in Tarpejo jam eſſet exſtructum. Fuit illud Numæ opus in alta ſemita, regione Urbis ſexta, ut ex Notitia Imperii & P. Victore didici. Varro ibid. §. 32. ad Clivum publicum ponit, hoc eſt, in eadem regione & loco, ad circum Floræ. Euſebius & Caſſiodorus in Chronicis: Numa *Capitolium quoque à fundamentis ædificavit*. De hoc Varro l. l. *Capitolium vetus, quod ibi ſacellum Jovis, Junonis, Minervæ, & id antiquius, quam ædis, quæ in Capitolio facta*. Mart. VII. 72. 5.

Eſquiliis domus eſt, domus eſt tibi colle Dianæ,
Et tua patricius culmina vicus habet:
Hinc viduæ Cybeles, illinc ſacraria Veſtæ;
Inde novum, veterem proſpicis inde Jovem.

Quaſi utrumque *Capitolium* ab illo cerneretur, vetus è domo Eſquilina, aut vici patricii, quæ haud longè ab alta ſemita: novum è Diana Aventina. *Ryq. ibid. c. 8. Donat. de Urb. Rom.* II. 7: III. 15. *Pancitoll. ibid. D. Marlian. ibid.* IV. 22. *Lipſ. de Magn. Rom.* III. 5. Hoc ſatis exiguum atque humile fuiſſe cum arctæ tunc populi Romani res, tum Valerii auctoritas videtur oſtendere, IV. 4. §. 11. ubi vetera & ſollennia ejuſdem populi ſacra adjurat: *Romuli caſam, veteris Capitolii humilia tecta, & alternos Veſtæ ignes*. Ryq. l. l. Novum in regione octava Fori Romani Tarquinius Priſcus bello Sabinorum ſe ædificaturum voverat, ut quidem Liv. I. 38. *Aream ad ædem in Capitolio Jovis, quam voverat bello Sabino, jam præſagiente animo futuram olim amplitudinem loci, occupat fundamentis*. Ex Tacit. Hiſt. III. 72. 3. *Voverat Tarquinius Priſcus Rex, jeceratque fundamenta, ſpe magis futuræ magnitudinis, quàm quo modicæ adhuc populi Romani res ſufficerent*. Sed mox *Servius Tullius ſociorum ſtudio; deinde Tarquinius Superbus, capta Sueſſa*

Pomeria hoſtium ſpoliis exſtruxere. Et Liv. I. 55. *Inde* Tarquinius Superbus *ad negotia urbana animum convertit, quorum erat primum, ut Jovis templum in monte Tarpejo, monumentum regni nominiſque relinqueret: Tarquinios Reges ambos, patrem voviſſe, filium perfeciſſe*. Ryq. ibid. c. 10. Faunus, Lipſ. Marlian. & Pancisoll. l. l. Caroli Antiq. Rom. I. 8. *Capitolium* illud ipſum omnium delubrorum, religionum, ſacrorum caput, deorum, ut ajebant, domicilium, & alterum Jovis fulminantis cœlum, pilis latere coctili dealbatis tres in partes diviſum ſuſtinebatur, ut Dionyſ. IV. p. 259. & pari propemodum longitudine ac latitudine, quindecim duntaxat latitudini detractis, patebat ducentos pedes, id eſt, ducentos ſexaginta ſex palmos, & beſſem vel uncias octo. *Donat. ibid.* I. 25: II. 4. *& Ryq. ibid. c.* 10. Eo, quod hodie eſt, amplius fuiſſe & ſpatioſius, certum eſt, quandoquidem ab omni parte laceratum conſpicitur: præterea vetus *Capitolium* quadratis undique lapidibus ſubſtructos habuiſſe muros, turres & portas, indubium eſt. De his ſubſtructionibus Liv. VI. 4. *Capitolium quoque ſaxo quadrato ſubſtructum eſt, opus vel in hac magnificentia Urbis conſpiciendum*. De muro Plutarch. in Camill. p. 141. F. Pontius Cominius *acceſſit ad eos, qui murum cuſtodiebant*. De turribus Cicer. Catil. III. 8. *Complures in Capitolio turres eſſe percuſſas*. Portas V. infr. in *Porta Pandana*. Donat. ibid. II. 2. Nardin. Rom. Vet. II. 2. Additæ ſunt fores in ſummis clivis, per quos clivos aſcendebatur in arcem. De illis Tacit. Hiſt. III. 71. 1. *Erigunt aciem per adverſum collem, uſque ad primas Capitolinæ arcis fores*. n. 4. *Diverſos Capitolii aditus invadunt, juxta lucum aſyli, & qua Tarpeja rupes centum gradibus aditur*. Primæ fores undique cinctæ parietibus in capite clivi fuere, qui ob dignitatem, locique frequentiam & celebritatem *Capitolinus* eſt dictus; quo hodieque recta aſcenditur ab arcu Septimii. Secundæ fores fortaſſe cuipiam videbuntur, quæ in altero ſummo clivo erant, qui vicinior templo Jovis ad eandem collis partem, ubi nunc carceres, pertinebat. Sed ut demus, ibi fuiſſe fores, & aditus, ut ait Tacitus, tamen quia arx preſſiori ſignificatione erat dexter *Capitolii* apex editus & abruptus, hic potius crediderim fuiſſe alterum circuitum murorum, & ſecundas fores, quibus in editum aſcenderetur. Primæ itaque fores erant in capite clivi, mittebantque in aream, ubi nunc equus M. Antonini: ſecundæ verò, ubi hodie, aliis gradibus muro & porta munitis, poſt ædes Conſervatorum evaditur in altiorem verticem, vulgò montem caprinum. Aliæ demum fores ad rupem Tarpejam centum gradibus imminentes fuere. Quæ ſanè formam exprimunt perfectæ arcis ſitæ in edito & abrupto, opere naturaque munitæ. Itaque jure Tacit. Hiſt. III. 78. 4. *Munitiſſimam Capitolii arcem, & ne magnis quidem exercitibus expugnabilem* nuncupavit. *Donat. l. l.* Janua tota, nempè quod ad limina, poſtes & tænias, ex ære fuit. Liv. X. 23. *Cn. & Q. Ogulnii Ædiles Curules aliquot fœneratoribus diem dixerunt: quorum bonis mulctatis, ex eo quod in publicum redactum eſt, ænea in Capitolio limina poſuerunt*. Nardin. & Marlian. l. l. Faſtigium fuit inventum in antiquis templis Neceſſitatis, ut tectum duplici latere declive ac pectinatum eſſet, ad demittendam pluviam, e planitie, in qua tænia extremum murum, ſeu parietem circuibat, circumdabatve, in ſpeciem trianguli aſſurgens: quo præter illud delabentis pluviæ commodum decor ipſi conciliabatur ædificio. Cicer. de Orat. III. 46. *Capitolii faſtigium illud, & cæterarum ædium, non venuſtas, ſed neceſſitas ipſa fabricata eſt. Nam cum eſſet habita ratio, quemadmodum ex utraque parte tecti aqua delaberetur, utilitatem templi faſtigii dignitas conſecuta eſt: ut etiamſi in cælo Capitolium ſtatueretur, ubi imber eſſe non poſſet, nullam ſine faſtigio dignitatem habiturum eſſe videatur*. Inter ornamenta quadrigæ illi ſunt impoſitæ, à Vejente quodam primis Urbis temporibus ex argilla fictæ. Feſtus in Ratumena: *Quas faciendas Romani locaverunt Vejenti cuidam artis figlinæ prudenti. Id prodigium portendere videbatur, in qua civitate ea fuiſſent, omnium eam futuram potentiſſimam*. Hæ, niſi jam ante fortitan à Sylla, in Capitolii reſtitutione è marmore, ſeu potius, uti Donatus exiſtimat, ex ære refectæ ſunt. Ego verò jam multò ante ex ære factas è pecunia damnatorum fœneratorum multatitia in Livio X. 23. invenio. In eodem & Dei Summani ſtatua fuit. V. illam infr. in *Statua*. Aquilæ ligneæ faſtigium hoc ſuſtinuerunt. Tacit. Hiſt. III. 71. 7. *Suſtinentes faſtigium aquilæ vetere ligno traxere flammam*. Nardin. l. l. De argento, quod locandis *Capitolii* fundamentis impendit Tarquinius, ſcriptores variè opinantur. Apud Liv. I. 55. Fabius Pictor *quadraginta talenta expenſa* tradit, *quæ perducendo ad culmen operi fuerant deſtinata*. Hæc viginti quatuor millia Philippæorum noſtratium eſſent, Sed ſumma certè non adeo magna, aut admiranda, ut octingentorum pedum fundamenta inde exſtruerentur. Calpurnius Piſo *quadraginta millia pondo argenti ſepoſita in eam rem* ſcripſit. Ea nobis eſſent ducenta quadraginta millia Philippæorum. Hujus traditio verior, quia eandem ſummam ponunt Dionyſ. VI. p. 397. Plutarch. in Poplic. p. 105. A. Quæ pecunia quidem ſatis grandis, præſertim è ſolis decimis: ſed res Italiæ & Latii tunc uberes & florentes hoc perſuadent, tum & ipſum opus ea amplitudine inſtitutum. *Lipſ. & Ryq. l. l.* Hoc tamen non dedicavit Tarquinius; ſed erat penè abſolutum cum Roma pelleretur. Plutarch. ibid. p. 104. A. Itaque, ſi Dionyſio V. p. 304. A. credimus, tertio ab exactis Regibus anno, hoc eſt ab U. C. 246. ſi Livio VII. 3. ab iiſdem exactis primo, ſive ab U. C. 244. idibus, quæ poſtea Julianæ dictæ, de *Capitolio* dedicando cogitatum eſt. Dedicavit M. Horatius Pulvillus Conſul. Dedicationem deſcribit Liv. II. 8. *Nondum dedicata erat in Capitolio Jovis ædes, Valerius Horatiuſque Conſules ſortiti, uter dedicaret. Horatio ſorte evenit. Ægrius quàm dignum erat tulere Valerii neceſſarii dedicationem tam inclyti templi Horatio dari. Id omnibus modis impedire conati, poſtquam alia fruſtra tentata erant, poſtem jam tenenti Conſuli fœdum inter precationem Deum nuntium incutiunt: mortuum ejus filium eſſe, funeſtaque familia dedicare eum templum non poſſe. Non crediderit factum, an tantum animo roboris fuerit, nec traditur certum, nec interpretatio eſt facilis. Nihil aliud ad eum nuntium a propoſito averſus, quàm ut cadaver efferri juberet, tenens poſtem, precationem peragit, & dedicat templum*. Ryq. ibid. c. 11. Streinn. de Famil. Roman. in Horatia gens. Incenſum eſt, ſeu æditui negligentia, ſeu incerta culpa, vel fraude, anno ab U. C. 670. *L. Scipione & C. Norbano Conſulibus, 415. anno, poſtquam à Pulvillo dedicatum fuerat*, ſi veræ in Tacit. Hiſt. III. 72. numerorum notæ. Ratio enim temporum videtur evincere, ut cum Lipſio ad Tacitum ſcribamus, 425. Ejus *reſtituendi curam L. tum Sylla Dictator ſuſcepit, neque tamen dedicavit, quod unum felicitati ejus negatum. Lutatii Catuli nomen inter tot Cæſarum opera uſque ad Vitellium manſit*. Ryq. l. l. Streinn. ibid. in Lutatia gens. Panciroll. ibid p. 344. D. Donat. ibid. II. 4. Marlian. ibid. II. 1. Faun. l. l. *Capitolii tegulas æreas inauravit Catulus*. Plin. XXXIII. 3. Harum non ſolus ſplendor ſolaribus radiis repercuſſus, *Capitolio aurei* cognomen conciliavit, ut Donat. I. 27. me libenter aſſentiente judicat; verùm potius, quod & tres ejus porticus inauratæ fuerint, & in ipſo templo baſes, epiſtylia, tæniæ, frontiſpicia, & cæteræ templi partes, ſaltem poſt Syllæ & Catuli reſtitutionem. Marlianus epitheton illud propter ſtatuas aureas, aliaque pretioſa ornamenta accepiſſe exiſtimat. Addam ego præter ſtatuas, & partes ædis, multa alia in eo templo fuiſſe ſimulacrorum & ſculpturarum inauratarum ornamenta. Id ut opiner, immenſa ſumma in illam inaurationem impenſa facit, quam Plutarch. l. l. duodecim millium talentorum fuiſſe dicit; quæ ſumma noſtratium ſcutatorum facit centum milliones, & ducenta millia, & amplius, qua totum ex auro ſolido templum conſtrui poſſit. *Nardin. ibid.* V. 15. Iterum arſit bello civili Vitelliano, quando Sabino Veſpaſiani fratre in illud compulſo, obſcurum fuit *ignem tectis oppugnatores an obſeſſi injeciſſent. Quæ crebrior fama eſt*, inquit Tacit. Hiſt. III. 71. 6. *quo nitentes & progreſſos depellerent*. Inſtauravit denuo Veſpaſianus ea religione, quam idem ſcriptor fuſiùs exſequitur. Conflagravit denuo ſtatim à Veſpaſiani morte, fortuito caſu. Plutarch. Poplic. p. 104. F. *Simul enim atque deceſſit Veſpaſianus, Capitolium*

han-

Digitized by Google

hauſtum incendio eſt. Domitianus reſtituere aggreſſus eſt & tanta firmitate & magnificeutia perfecit, quantam nunquam antea habuiſſet. *Sed ſub ſuo tantùm titulo, ac ſine ulla priſtini auctoris memoria*. Suet. Dom. c. 5. n. 1. Nemo miretur hoc in eo Principe, cujus animus totus ad immanitatem atque ambitionem incubuerat. *Ryc. Donat. Panciroll. Marlian. l. l.*

CAPITULARII dicti ſunt ii, qui *capitationem* exegere. leg. 2. de privil. cor. qui in ſacro pal. mil. *Ne exactorum, vel turmarierum, ques capitularios vocant, curam ſubeant*. Symm. Epiſt. ix. 10. *Poſtulant capitularii taxationem tyronis ab hominibus meis*. Iidem *cephaleota* dicuntur Cod. Theod. vi. de patrocin. vicor. *Buleng. de Vectig. c. 17.* Ab Ictis *peræquatores* dicuntur, quòd ex æquo ab omnibus exigant. *Rhodig. Ant. Lect.* xxv. 23.

CAPITULUM fuit ornamentum capitis muliebre. Iſidor. xix. 31. *Capitulum, quod vulgo capitulare, vel quod apices, ut litera cappa, habeat, vel quod ſit capitis ornamentum*. Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 45.

CAPNICON, ſeu fumarium fuit tributum, quod Imperatores pro fumo exegerunt. Reperit hoc Nicephorus Imperator. Zonar. iii. p. 100. *Nicephorus indixit tributum è fumo, quod peſſimo exemplo repertum, & indictum omnibus accolis & parœcis Eccleſiarum, & earum domuum, ubi ſenes, & pauperes, & monachi alerentur, licèt neque agros haberent, neque vectigal ſolvere ſolerent: & exegit pecunias ab eis, qui ex inopibus induſtria ſua divites facti eſſent*. Buleng. de Vectig. c. 74.

CAPPA hodieque appellatur palliolum, quo mulieres *caput* tegunt. Heſychius: Καππάτια, γυναικεῖα ἱμάτια. V. Iſidorum in *Capitulum*. Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 45. Ferrar. de Re Veſt. 1. 39. Voſſ. de Vit. Serm. iii. 3.

CAPPADOCIA ab oriente Armeniæ magnæ finitima eſt, ab occaſu Galatiæ & parti Pamphyliæ, à meridie Ciliciæ, à ſeptentrione habet Pontum Euxinum. Olim adeò magna fuit, ut fermè totum Pontum occuparet. A flumine *Cappadoce* inter eam & Galatiam defluente denominari ſcribit Plin. vi. 3. *Illam Germanicus ad componendum orientis ſtatum expulſus, cum Armeniæ Regem deviciſſet, in provinciæ formam redegit*. Suet. Cal. c. 1. n. 3. V. tamen Tacit. Annal. ii. 42. Dion. lvii. p. 614. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 130. Fuit, ut Solin. c. 47. ante alias terras altrix equorum, & proventui equino *accommodatiſſima*. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. 1. 13.

CAPPAGIA Johannes Antiochenſis vocat, non campagos patriciorum, ſed veros calceos Romanos, à *cappa* litera, id eſt, lunula, inſtar Romani *cappa*, ſive C. & ideò idem ſubjicit, nunquam videri ſolitos in publico, neque Imperatorem ſalutare, ſine hujuſcemodi calceis *cappagiis*, id eſt, lunatis calceis. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 37.

CAPRA Delphis prima oraculum fecit. V. ſupr. in *Apollo Delphicus*. Ejus tactu & nominatione abſtinebant, quia ejus abominabantur laſciviam, & fœtorem. Vel, quod morbo comitiali animal iſtud obnoxium eſt, contagionem mali metuebant ad eos perventuram, qui tum veſcerentur *capra*, aut eam tangerent, cum in morbo eſt. *Plutarch. Quaſt. Rom.* 109. Pani Lycæo Arcadiæ Deo candidam immolabant. *Tomaſ. de Donar. c.* 26.

Capra fuit cognomen Anniorum à minore pecore ductum. Varro de Re Ruſt. ii. 1. *Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Vaillant. de Numm. t.* 65.

CAPRARIUS eſt ſervus, qui caprilia curat. Colum. vii. 10. *Annon laudabimus caprarium ſummittentem fœtus earum pecudum, quæ trigemino partu commendantur*? Pignor. de Serv. p. 536.

Caprarius à pecude cognomentum tulit. Alex. Gen. Diet. v. 9. Plutarch. in Poplic. p. 103. B. *Filiis ſuis Suillis, Bubulcis, Caprariis, Porciis nomina indebant*. Tiraquell. in Alexandrum. Dictus eſt Cæcilius Metellus ex contumelia ob ingenii tarditatem. *Vaillant. Numiſm. t.* 65. Unde Cicer. de Orat. ii. 66. *Itaque Scipio de eo dixit, matrem ejus, ſi quintum pareret, aſinum fuiſſe parituram.*

Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. In Cæciliæ gentis nummis argenteis hoc cognomen eſt frequens. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 616. B.*

CAPREOLUS eſt cincinnus ille, ſive *clavicula*, Plin. Præf. 23. *qua repit vitis*. Varro de Re Ruſt. 1. 31. & Feſtus: *Capreolus is eſt coliculus viteus intortus ut cincinnus. Is enim vites ut teneat, ſerpit ad locum capiundum*. Baldus Lexico Vitruviano. Johannes Baptiſta Fulgoſius de Dict. & Fact. Memor. 1. 6. ſcribit, Sirmii in vitibus interdum *capreolos* verè aureos inventos fuiſſe, ex quibus antea moneta eſt percuſſa, quæ ejus temporibus circumferebatur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occident. c.* 29.

Capreolus eſt tigillum faſtigiatum, & in columellam ſuis capitibus nitens, eamque hinc inde firmans, ne nutet, aut vacillet. Vitruv. iv. 2. *Columen in ſummo faſtigio culminis, unde & columnæ dicuntur, & tranſtra, & capreoli*. Turneb. Adv. ii. 4. Mutuatur nomen à *capreolis* feris pecudibus, quas δορκάδια Græci appellant. Ut enim illi incurſant adverſis cornibus, & enituntur: ita *capreoli* iſti aſſurgentes capita, ſeu cornua, & frontes canteriorum ponderibus opponunt. Nam & inde à Græcis dicuntur συγκύπται, à verbo συγκύπτειν, *ſimul inclinare, pariter incumbere*. Unde apud Xenoph. Ἀναβ. iii. p. 310. A. legimus: *Neceſſe autem erat dura coirent cornua agminis*. Vitruv. x. 15. ubi de baſi fulcrove catapultæ loquitur. *Ejus capreoli tres, quorum longitudo foraminum novem*. Bald. Lex. Vitruv. Voſſ. Lex. Etymol.

Capreolus eſt genus ruſtici ferramenti bicornis ad terram commovendam, quod à ſimilitudine cornuum *capreolorum* nomen traxit. Colum. xi. 3. *Verè deinde, prinſquam experit germinare, capreolis, quod genus bicornis ferramenti eſt, terra commoveatur*. Voſſ. Lex. Etymol.

CAPRICORNUS eſt ſignum celeſte, quod ſuperiore parte corporis *caprum* refert, & inferiori piſcem. *Capram* fingitur referre, & quidem ſcandentem, quia ſol, ubi ad *Capricorni* ſidus pervenerit, iterum ad nos revertitur. Inferior pars piſcis, quia primus tunc incipit menſis hybernus, quæ tempeſtas pluvia, unde & hyems dicta. Nam ὕειν, *pluere*. Atque idcircò & proximis duobus ſideribus, Aquarii, & Piſcium nomen fecerunt. Iſidor. iii. 70. *Capricorni figuram ideo inter ſidera finxerunt, propter capram Jovis nutricem; cujus poſteriorem partem in effigiem piſcis ideo finxerunt, ut pluvias ejuſdem temporis deſignarent, quas ſolet idem menſis plerumque in extremis habere*. Voſſ. Lex. Etymol. *Capricorni* ſignum in Veſtæ tutela olim poſitum fuit, ob crebrum tum & neceſſarium ignis πυρὸς χρη, ut illum vocat Æſchyl. Prometh. n. 8. uſum: & qua de Manil. iv. 243.

Veſta tuos Capricorne fovet penetrabilibus ignes.
Hinc artes ſtudiumque trahis.

ii. 445.

Atque auguſta fovet Capricorni ſidera Veſta.

Spanhem. de Veſt. & Prytan. Græc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. v. p. 677. E. In gemma Auguſti Romæ & Auguſto in orbiculo eſt ſuperpoſitus,

—— *in Auguſti felix qui fulſerit ortum.*

ut Manil. ii. 499. Et Suet. Aug. c. 94. n. 24. *Tantam mox fiduciam ſui Auguſtus habuit, ut thema ſuum vulgaverit, nummumque argenteum nota ſideris Capricorni, quo natus eſt, percuſſerit*. In genethliaco enim themate Auguſti ſors Fortunæ, quæ ab antiquis Aſtrologis cenſebatur ὥσπερ σελληνιακὸς ὡρόσκοπος, *Capricornum* obtinuit. In nummis Auguſtæis *Capricornus* plerumque gubernaculum navis, orbem & cornu copiæ præfert, ipſa nempè fortunæ inſignia. Lactant. iii. 29. *Simulacrum ejus cum copia cornu & gubernaculo fingunt, tanquam hæc opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat*. Imò etiam fortaſſis eandem ob cauſam hic orbiculo eſt incluſus: ſortem enim fortunæ circulo decuſſato deſignant Aſtrologi, quia, ut Scaliger exiſtimat, ſortes omnes ligneæ, vel eburneæ, ita ſcalperentur. *Ruben. de Gemm. Auguſt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 1343. A.* inexplicabilem ferè

Digitized by Google

modum de *Capricorno* Auguſti horoſcopo fuſiùs, & magno animi æſtu, explicare conantur *Carrio Emend.* II. 2. *Scalig. de Emend. Temp.* v. *p.* 441. *in Manil. p.* 147. 148. *Epiſtol.* 40. *Petav. de Doctrin. Temp.* x. 64. *Triſtan. Comment. Hiſt.* 1. *p.* 68. *Petit. Obſerv.* 1. 5. *Spanhem. de Præſt. Numiſm. Diſſert.* III. *p.* 209. *Huet. in Manil.* II. 509. *Buleng. de Divin.* II. 3. *Ruben. de Nat. Aug. Theſ. ibid. p.* 1578.

CAPRIFICUS, ſub qua in ſpelunca, quæ Lupercal eſt dicta, expoſiti ſunt ad Tiberim Romulus & Remus, fuit in Comitio. Tacit. Annal. XIII. 58. 1. *Ruminalem arborem in Comitio, quæ ſuper octingentos annos & quadraginta Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus, & areſcente trunco diminutam, prodigii loco habitum eſt, donec in novos fœtus reviviſceret.* Plin. v. 18. *Ficus arbor in Foro & Comitio Romæ nata.* Servius. Sed V. illum infr. in *Lupercal.* Donat. de Urb. Rom. II. 18.

CAPRILIUS, quia multæ gentes à quadrupedibus nuncupatæ ſunt olim Romæ, à *capra* dictus eſt. Varro de Re Ruſt. II. 1. *Nomina multa habemus ab utroque pecore: a minore, Porcius, Ovinius, Caprilius,* Sigon. de Nomin. Roman. c. 4. Vaillant. Numiſm. 3, 19.

CAPSARIUS dicebatur ſervus, qui in *capſa*, ſacculo, ſive librorum theca puerorum ſcholam adeuntium libros cuſtodiebat. Ulpian. leg. 13. ff. de manum. vind. *Si collactaneus, ſi educator, ſi pædagogus ipſius, vel capſarius,* Juven. Sat. x. 116.

Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.

Ubi Scholiaſtes: *Oſtendit puerum, qui adhuc diſcit, & arcula ſequitur eum.* *Capſas* autem & armaria librorum recenſuit & Julius Paullus. Et hæ pueriles *capſæ* minuſculæ videntur fuiſſe, utpotè ad geſtandum habiles: ideoque *anguſtas* vocavit Juvenalis, ad earum diſcrimen, quæ majores erant & statariæ. *Pignor. de Serv. p.* 238. *Popm. de Oper. Serv. p.* 53. *Cujac. Obſerv.* v. 8. *Pollet. For. Rom.* II. 4. *Voſſ. de Vit. Serm.* 1. 16. & *Lex. Etymol. in Capſa. Revard. Conject.* 1. 10. *Schill Nomencl. Philol. p.* 253.

Capſarius dicebatur ſervus, qui mercede ſervanda in balneis veſtimenta ſuſcipiebat, & *capſis* ea includebat. Paull. leg. 3. §. ult. de Offic. Præf. Vig. *Adverſus capſarios quoque, qui mercede ſervanda in balneis veſtimenta ſuſcipiunt, judex eſt conſtitutus, ut ſi quid in ſervandis veſtimentis fraudulenter admiſerint, ipſe cognoſcat.* Hi ad fores ſolebant ſtare. Epiphanius, ubi Adamitarum mores peſſimos deſcribit, refert *nudis corporibus conventus habuiſſe in hypocauſtis, & ad fores adſtitiſſe quoſdam capſariorum inſtar, qui eorum veſtimenta ſuſciperent & cuſtodirent.* Popm. de Oper. Serv. p. 52. Rhodig. Ant. Lect. xxv. 20. Grapald. de Part. Dom. 1. 10. §. 4. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 157. Broid. ad Poller. For. Rom. II. 4. Voſſ. Lex. Etymol. in Capſa. Qui utrum ſervus, an liber fuerit, diſputat Cujac. Obſerv. v. 8. *Pignor. de Serv. p.* 239.

Capſarius erat etiam apud Romanos, qui *capſæ* nummariæ apud argentarium & nummularium præpoſitus erat. *Popm. de Oper. Serv. p.* 53.

Capſarius inſuper dicebatur *capſarum* opifex. Tarrunt. Patern. leg. 6. ff. de jur. immunit. *Quibuſdam aliquam vacationem munerum graviorum conditio tribuit: ut ſunt menſores, optiones, valetudinarii, medici, capſarii.* Popm. de Oper. Serv. p. 53.

CAPSUS eſt *carruca undique contexta.* Iſidor. xx. 12. Vitruv. x. 14. eſt pars rhedæ, ubi, qui vectantur, ſedent. Scribit enim: *Inſuper ad capſum rhedæ loculamentum firmiter figatur.* Clavulare enim carrum dicebatur, quod undique clavulis erat confixum & contextum, & *capſum* ex clavulis factum habebat, ad res, quæ imponerentur, retinendas, ne defluerent. *Salmaſ. in Capitol. Anton. Pium c.* 12. *Bald. Lex. Vitruv.* Non omnia vehicula *capſum* habent. Et illa quæ habent, differunt pro diverſa ejus ſpecie. Nam modò eſt quadrata, modò rotunda, vel ſemirotunda. Quadrata modò æquilatera eſt, nec multò longior quàm latior; modò oblonga, ſic ut longitudo latitudinem exſuperet plurimum. Rotunda eſt, quæ nullos habet angulos, ſed circulari forma inſtar urcei, vel cupæ clauditur. Semirotunda, quæ non undequaque clauſa, ſed dimidia ſua parte aperta inſtar lunulæ, idque vel à fronte, vel à tergo. Quædam ex ſolidis integriſque tabulis conſtruebantur, quædam ex bacillis aut viminibus texebantur. *Scheffer. de Re Vehic.* II. 1.

CAPTIVI apud ſigna cuſtodiebantur. Ammian. XXI. 4. *Finitiſque epulis Vadomarium fortiter apprenſum, rectori militum arctè cuſtodiendum apud ſigna commiſit.* Laz. Comment. Reip. Rom. VIL. 1. Reges & nobiles tondebantur. Claudian. in Eutrop. 1. 383.

Militet ac noſtris detonſa Sicambria ſignis.

Ubi *detonſa* eſt victa, & ex libertate in ſervitutem redacta. Sidon. Epiſt. VIII. 9.

Et ſic crinibus ad cutem reciſis
Decreſcit caput, additurque vultus.
Hic tonſo occipiti ſenex Sicamber
Poſtquam victus es, elicis retrorſum
Cervicem ad veterem novos capillos.

Senes & ſeniores paſſim uſurpat ætas media pro primoribus & Satrapis, quos inde hodieque nos vocamus Seigneurs. Et crines detonſi Romam mittebantur ad ornatus muliebres. Ovid. Amor. 1. 14. 45.

Nunc tibi captivos mittet Germania crines:
Culta triumphatæ munere gentis eris.

Chiflet. Anaſt. Childer. Reg. c. 7. Demſter. Paral. Roman. Antiq. Roman. x. 29. Teſtamenta eorum qui in hoſtium poteſtate deceſſiſſent, perinde confirmabantur, ac ſi qui ea feciſſent, in hoſtium poteſtatem non perveniſſent, & hæreditas ex his ad unumquemque pertinebat, & quidem lege Cornelia. Scripſit hoc Julian. Dig. XLII. leg. qui teſtam. fac. poſſ. Quæ ita intelligenda ſunt, non ut teſtamentum, quod is apud hoſtes fecit, valeat; nam illud ne redeunte illo quidem domum valet: ſed quod antea, dum in civitate eſſet, fecit; ſi illic deceſſerit, valeat ex lege Cornelia; ſin autem redierit, jure poſtliminii. Bona quoque, ſive teſtamenti factionem habuerint, ſive non habuerint, ad eos pertinebant, ad quos pertinerent, ſi in hoſtium poteſtatem non perveniſſent. *Auguſtin. de legibus in lege Cornelia de captivis.* In triumphum deducebantur. Horat. Od. IV. 2. 33.

Concines majore Poëta plectro
Cæſarem, quandoque trahet feroces
Per ſacrum clivum merita decorus
Fronde Sicambros.

De clivi initio loquitur Horatius, *captivi* namque non ulteriùs ducebantur, neque ad ipſum Capitolii culmen; verùm in carcerem mittebantur, Oſtendit hoc Cicer. Verr. v. 30. *Cum de foro in Capitolium currum flectere incipiunt,* quo loco captivi currum præcedentes initium aſcenſus facere debuerant, *duci illos in carcerem jubent.* Nardin. Rom. Vet. v. 10. Præcedebant vincti catenis in ſervitii notam. Stat. Sylv. III. 2. 120.

Actias Auſonias fugit Cleopatra catenas.

Ita Zenobia Odenati uxor vincta triumphata eſt ab Aureliano Treb. Poll. 30. tyran. c. 30. *Vincti erant pedes auro, manus etiam catenis aureis: nec collo aureum vinculum deerat.* Prop. II. 1. 33.

Aut Regum auratis circumdata colla catenis.

Et milites. Flor. II. II. 6. *Gallogræci alligati miraculo quodam fuere, cum catenas morſibus & ore tentaſſent.* Unde & egredientes in bellum duces catenas vinciendis hoſtibus ſecum geſtabant. Flor. III. 7. 2. *Primus invaſit Cretam M. Antonius, cum ingenti quidem victoriæ ſpe atque fiducia, adeo ut plures catenas in navibus quàm arma portaret.* Alex. Gen. Dier. VI. 6. ad illum Tiraquellus. Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom. x. 29. Nicol. de Triumph. c. 16. §. 6. Cives Romani pileati incedebant,

quaſi

Digitized by Google

quaſi liberati ſervitute ab eo qui triumphabat. Liv. xxx. 45. *Secutus Scipionem triumphantem eſt pileo capiti impoſito Q. Terentius Culleo: omnique deinde vita libertatis auctorem coluit.* Auguſtin. de Legibus in Junia Norbana. Quod ſi morte obita minimè duci valuiſſent, illorum imagines & ſimulacra perſæpè delata ſunt. Ita Auguſtus poſt bellum Actiacum Alexandrino triumpho, cum Cleopatram ducere nequiret, ipſius imaginem, quæ manu ſibi mortem conſciverat, exſanguem detulit. Alex. Gen. l. l. Plutarch. Ant. p. 955. B. *Siquidem in triumpho ejus imago translata eſt ipſius Cleopatræ, & aſpidis mordens brachio affixa.* Unde Prop. III. 9. 53.

> *Brachia ſpectavi ſacris admorſa colubris.*

Etiam ſi aufugiſſent. Sil. Ital. xvii. 648.

> *Sed non ulla magis menteſque oculoſque tenebat*
> *Quàm viſa Hannibalis campo fugientis imago.*

Syphacis, qui paullò ante triumphum apud Tibur deceſſerat, feretro impoſitam in ſuo triumpho oſtentabat Scipio Africanus. Sil. Ital. xvii. 634.

> *Ante Syphax feretro reſidens captiva premebat*
> *Lumina, & aurata ſervabant colla catenæ.*

Figrel. de Stat. Roman. c. 7. Nicol. de T[illegible] c. 8. §. 4. Dauſqu. & Cellar. in Silium. Voſſ. in [illegible] 42. Piriſc. in Suet. Aug. c. 17. n. 10. §. 41. Illorum cervices militibus victoribus conculcandæ dabantur. V. infr. in *Pes*. Haſtæ publicæ ſubjiciebantur, & ſub corona vendebantur. Liv. ix. 42. *Deditio fieri cœpta eſt: & pacti, qui Samnitium forent, ut cum ſingulis veſtimentis emitterentur. Hi omnes ſub jugum miſſi.. Sociis Samnitium nihil cautum: ad ſeptem millia ſub corona veniere.* V. infr. in *Corona*. Fab. Semeſtr. II. 3. Briſſon. de Form. vi. p. 511. In perpetuæ contumeliæ tum notam, tum monimentum, *captivi* Reges, ac populi, pariter marmoribus adhuc affixi ſuſpiciuntur: ibidemque ipſa temporum vetuſtas, quæ cuncta tandem abolere conſuevit, etſi de ipſiſmet victis, nullatenus tamen de victoribus, ex more triumphat, triumphales quippè iſti lapides, qui nunc viſuntur, virentes adhuc victoribus palmas, & victis contumeliam portendere, ac deſignare videntur: quapropter ut triumphus magis conſpicuus eſſet, & victorum dedecus immortale intuentium oculis plenè innoteſceret, *captivos* in ſublimiori fornicum triumphalium parte inſculpebant, quos ſuſpiciens quondam cecinit Juven. Sat. x. 136.

> —— *ſummo triſtis captivus in arcu.*

Aring. Rom. Subterr. vi. 50. §. 5.

CAPTURÆ dicuntur mercedes artium ſordidarum, & obſcœnatum. Senec. Controv. I. 2. *Pretia ſtupri accepiſti; & manus, quæ diis datura erat ſacra, capturas tulit.* x. 4. *Tibi captura quotidiana non conſtat.* Val. Max. III. 4. 4. *Et quidem fortuna parum duxit ſordidiſſima mercis capturis alito duodecim faſces largiri.* Suet. Calig. c. 40. n. 5. *Ex capturis proſtitutarum quantum quaque uno concubitu mereret.* Caſaub. in Suetonium. Franckenſtein. de Ærar. pop. Rom. c. 8. Schill Nomencl. Philol. p. 247. Græci μίσθωμα propriè vocant: docent enim ita differre μίσθωμα & μισθὸν, ut illud ſit *captura* propriè, vel pretium flagitii aut ſceleris. Ita diſtinguit Philo contr. Flacc. p. 984. D. Μετὰ τὸν ἑτάρησιν μισθὸν, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν τὸ μίσθωμα. *Caſaub. & Schill. l. l.* Μισθὸν hac notione tamen accipit Juſtin. Mart. Apolog. II. p. 70. D. *Ita nunc & pueri ad turpem duntaxat uſum, atque itidem feminarum, & ambigui ſexus androgynorum, & obſcœnorum familia, nefandi hujus piaculi gratia per nationem omnem præſtant. Atque horum vos mercedes,* μισθοὺς, *capitis.* Franckenſtein. l. l.

CAPUA ex Campaniæ urbibus prima, & metropolis regionis. Liv. iv. 37. *Vulturnum Etruſcorum urbem, quæ nunc Capua eſt, ab Samnitibus captam: Capuamque ab duce eorum Capye, vel, quod propius vero eſt, à campeſtri agro appellatam.* Paterc. I. 7. 2. *Quidam hujus temporis tractu ajunt, à Tuſcis Capuam conditam ante annos ferè octingentos triginta: quibus equidem aſſenſerim.* Cluver. Ital. Ant. iv. 5. §. 4. *Capuam* coloni à Sylla adſcripti fuerunt. Frontinus: *Capuæ agrum, antequam à Caſare Capua deduceretur, lege Syllana fuiſſe aſſignatum.* Rurſus: *Colonia Capuenſi cum territorio ſuo à Sylla Felice adjudicata olim ob hoſticam pugnam.* Accedit, quòd Cicero, cum in Rullum tribunum plebis Conſul loqueretur Agrar. II. 34. qui legem de *Capua* colonia deducenda promulgarat, quam poſtea Cæſar in conſulatu pertulit, ita loquitur, ut eam ab aliis ante parum bonis ominibus deductam oſtendat: quo in loco, credo, Syllanam deductionem ſignificavit. Sic enim dixit: *Neque te P. Rulle, omina illa M. Bruti, atque auſpicia à ſimili furore deterrent: nam & ipſe, qui deduxit, & qui magiſtratum Capuæ ceperunt, & qui aliquam partem illius deductionis, honoris, muneris attigerunt, omnes acerbiſſimas impiorum pœnas pertulerunt.* Eſt veriſimile cum alia Scyllæ acta poſt mortem ejus reſcinderentur, hanc quoque deductionem eſſe labefactatam, idque cauſam Rullo attuliſſe, ut in conſulatu Ciceronis de eadem deducenda cogitaret, cujus legem à plebe Romana incredibilem Conſulis eloquentiam admirata eſſe repudiatam accepimus. Deduxit eò Julius Cæſar coloniam in primo conſulatu. Cæſar ipſe de Bell. Civ. I. 14. *Capuæ primum ſeſe confirmant & colligunt, delectumque colonorum, qui lege Julia Capuam deducti erant, habere inſtituunt.* Unde Frontinus: *Capua muro ducta colonia. Julia Felix juſſu Imperatoris Cæſaris à viginti viris eſt deducta.* Sigon. de Ant. Jur. Ital. III. 4. Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 21. C. Panvin. de Imp. Rom. c. 11. Goltz. Ital. p. 234. V. infr. in *Præfectura*.

CAPULA erat vas utrinque anſatum, ad oleum in alia vaſa transferendum comparatum. Et *capulare* eſt oleum in aliud vas transfundere. Cato de Re Ruſt. c. 67. *Cuſtos oleum frequenter capulet.* Pancitoll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiquit. Romanar. Græv. Tom. III. pag. 334. C.

CAPULARIS dicitur ſenex morti vicinus, ut Serv. Æneid. vi. 222. jam morti contiguus, ut Fulgent. de Priſc. ſerm. §. 23. Plaut. Mil. Glor. III. 1. 33.

> —— *itane ego tibi videor oppido Acheronticus,*
> *Tam capularis?*

Quem *capuli decus* vocat Artemona anus apud eundem Aſin. v. 2. 42.

> *Perii miſera! ut oſculatur carnifex, capuli decus.*

Kirchman. de Fun. Roman. II. 9. Guther. de jur. Man. I. 17. Moreſtell. Pomp. Feral. II. 9. Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 848. b. D. Voſſ. Lex. Etymol.

CAPULATOR erat, qui concha ferrea in labrum fictile oleum expreſſum transfundebat: & miniſter præfectus, qui populo oleum admetiebatur & dividebat. Hoc enim *capulis* diſtribuebat. Cato de Re Ruſt. c. 67. *Continuo capulator concha oleum, quàm diligentiſſimè poterit, tollat.* Colum. de Re Ruſt. xii. 50. *Quod primum oleum defluxerit, in rotundum labrum protinus capulator depleat, & in fictilia vaſa huic uſui parata defundat.* Conveniebant *capulatores* quotidie cum quæſtoribus in locum, ubi erat oleum populo dandum, ut hi rationes, id eſt, olei quantitatem ſingulis datam, & accipientium nomina ſcriberent, illi dividerent: unde in tertia Urbis regione apud Sext. Rufum & P. Victorem ſchola quæſtorum & *capulatorum* ponitur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 4. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 334. B. Boſius de Pont. Maxim. c. 2. Pignor. de Serv. p. 549. Reineſ. Inſcr. Claſſ. xi. n. 62. Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 3.*

CAPULUS, ſive *capulum* eſt enſis manubrium. Virg. Æneid. x. 536.

> —— *Capulo tenus abdidit enſem.*

Feſtus: *Capulum manubrium gladii vocatur.* Scaliger. ad Feſtum: *Capulos* veteres habebant eburneos. Unde Spartianus exhibiturus Adrianum Cæſarem gregarii planè militis habitu, dicit in ejus vita c. 10. *capulo vix eburneo ſpatham clauſiſſe*, quod eſt, eburneum *capulum* vel clauſulam vix ſpathæ addidiſſe. Spatham eburneo *capulo* clauſam

Digitized by Google

Græci *ἐλεφαντόκωπον σπάθην* vocant. Theopompus: *ἐλεφαντοκώπους ξιφομαχαίρας*. . . . . . . Et auro vinctos. Serv. Æneid. IV. 261. V. illum infr. in *Seceſpita*. Salmaſ. ad Spartianum. Imò in illis cælata quædam geſtabant ſigna. Ovid. Met. VII. 422.

Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis.

Senec. Hippol. III. 2. 899.

Regale parvis aſperum ſignis ebur,
Capulo refulget gentis Actææ decus.

Gronov. ad Senecam. Chiflet. Anaſt. Childer. c. 14.

Capulus eſt ſarcophagus, id eſt, ſepulcrum. Quem veteres *capulum* dici volunt, quòd corpora capiat. Nonius I. 13. Prorſus malè. Nec enim in *capulo* condebantur cadavera, ſed efferebantur. Meliùs Gloſſæ: *Kapulus, in quo mortui deferuntur*. Cum Kappa ſcribunt, ut diſtinguatur à *capulo*, enſis, qui à capiendo dictus eſt, quòd capiatur. At *capulus* mortuorum ex Græco *κάπαλος*, quæ præſepem & *φάτνην* ſignificat. *Κάπαλος*, *capulus*, ut *ἴταλος*, *vitulus*. Feſtus: *Capulus vocatur id, quo mortui efferuntur*. Utitur Lucill. Sat. II.

Quem cum vidiſſent Hortenſius, Poſthumiuſque,
Cæteri item in capulo hunc non eſſe, aliumque cubare.

Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 848. b. C. Kirchmann. de Funer. Rom. II. 9. Moreſtell. Pomp. Feral. II. 9. Voſſ. Lex. Etymol. Cuper. Obſerv. II. 9. Nicol. de Sepulcr. Hebræor. c. 2. §. 2: c. 3. §. 2.

Capulus etiam navis genus apud veteres videtur fuiſſe. V. infr. in *Lembus*. A *capulo* verò fortaſſe *capulici* per diminutionem apud Gell. Noct. Attic. X. 25. Quæ quales hactenus eſſent, ignorabantur. *Scheffer. de Milit. Nav.* II. 2. *Gyrald. de Navig. c.* 18.

CAPUT eminet ſupra reliquos artus corporis, & eſt præſtantiſſimum omnium, tanquam inter elementa cœlum, tanquam arx inter reliqua urbis mœnia. In arce hac regalis quædam habitat ſapientia, ſecundum Propheticum dictum, quia *Oculi ſapientis in capite ejus*. Hæc eſt cæteris tutior, & ex illa omnibus membris vigor prudentiaque defertur. Quid enim robur & validitas lacertorum proficiat, quid velocitas pedum, niſi *capitis* velut Principis ſui imperialis quædam adminiculetur poteſtas? Ex hac enim aut deſtituuntur univerſa, aut omnia fulciuntur. Ambroſ. Hexaem. VI. 9. Fixa eſt in eo ſedes ſenſoriis omnibus. Inhabitant in eo artes omnes. Leguntur in eo omnes affectus. Vita univerſa per illud diſpenſatur. *Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. Sect.* I. In Urbe Romani *caput* non tegebant, & nullus pilei, petaſi, cauſiæ, & alius teguminis uſus niſi extra Urbem in peregrinatione fuit. V. infr. in *Pileus*. Laciniam tamen togæ in caput ſæpè rejiciebant, contra ventum aut æſtum, eamque detrahebant in honorati alicujus occurſu. Nam Salluſtius ſcribit Hiſt. V. apud Nonium IV. 5. *Sullam in victoria Dictatorem equo deſcendere Pompejo uni, ſurgere de ſella, caput aperire*. Et, ne quid hic de militia quis cavilletur, ut vulgatiſſimum motem hunc recenſet Senec. Epiſt. 64. *Si Conſulem videro aut Prætorem, omnia quibus honor ſolet haberi, faciam: equo deſiliam, caput aperiam*. Et, ne quis dicat & hunc loqui de militia aut peregrinatione, quia equi uſus infrequens, aut nullus in Urbe. Plutarch. Quæſt. Roman. 10. *Romani, ſi cui obviam facti ſunt, cui honos habendus, & ſi fortè caput veſte injecta tectum habeant, id revelant*. In Gracchis de Scipione Naſica p. 833. C. *Laciniam togæ rejiciens in caput*. Lipſ. de Amphith. c. 20. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 12. Lipſii ſententiam probamus, & addimus Plutarch. in Pomp. p. 622. C. qui illum fugit, locum præcipuum. Illic enim cum recenſuiſſet eximios honores, quibus Pompejum Sylla excepit, ait aſſurrexiſſe ei advenienti, & *caput* aperuiſſe. In Græco eſt, *καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμάτιον*, *veſtem capiti detrahentis*. Non tamen lacinia togæ, limbusve inferior in *caput* rejici ſolebat, quod vult Lipſius; ſed pars togæ ſuperior ad cervicem, quæ nempè ſiniſtro humero inſidebat, & dextro dejiciebatur, cum res poſceret, in *caput* attrahebatur. Nec dubitabit, qui veteres lapides & nummos viderit. Et ita factum eſſe ratio evincit. Nam de Cæſare ſcribit Suet. c. 82. n. 3. *cum ſe ſtrictis pugionibus*, à conjuratis *peti videret, toga caput obvolviſſe, ſimul ſiniſtra manu ſinum ad ima crura deduxiſſe, quo honeſtius caderet, etiam inferiore corporis parte velata*. Si lacinia, imaque pars togæ rejiciebatur in *caput*, quomodo ſinus deduci ad ima crura potuit, qui nihil aliud erat quàm lacinia brachio ſubducta? Deinde quomodo inferior corporis pars velata eſſe potuit extrema ora in *caput* ſubducta? Quod ad Scipionem Naſicam attinet, alia res fuit. Nam cum repentè in mediam rixam iturus eſſet, ubi fuſtibus & ſaxis, ſubſelliorumque fragminibus, & cæteris, quæ furor miniſtraret, maximè res agebatur, nullo ſpatio capiendi arma, non ſolam togæ laciniam, ſed totam ferè partem inferiorem in rugas contractam, ac complicatam *capiti* impoſuit ad tutelam, & ſe veluti galea communivit, ut etiam ſic ſubducta toga expeditior in pugna foret. Eadem ratione qui cum eo erant, ex eadem toga clypeum fecerunt. *Ferrar. de Re Veſt.* I. I, ro. *Stuck. Ant. Conv.* II. 32. *Kipping. Antiq. Roman.* IV. 5. 19. Nec tantum contra cœli injurias *caput* operiebatur; ſed maximè in ſacrificiis, cujus rei cauſas plures adfert Plutarch. Quæſt. Roman. c. 10. maximè has, ut eo geſtu & habitu ſe humiliores redderent, & ne inter precandum triſte quid aut ignominioſum aliunde occurreret, quo animi religioſa attentio turbaretur. Saturno verò ſacra faciebant Romani aperto *capite* tanquam veritatis numini, cui nihil obtegere poſſent. Honori Deo itidem, quia aperta & patens ſit gloria. Etiam Virg. Æneid. III. 405.

Purpureo velare comas adopertus amictu:
Ne qua inter ſanctos ignes in honore Deorum,
Hoſtilis facies occurrat, & omnia turbet.

Ad quem Servius: *Sciendum eſt, ſacrificantes Diis omnibus capita velare conſuetos ob hoc, ne ſe inter religionem vagus aliquid offerret obtutibus, excepto tantum Saturno*. Quare inter *ſigna mortis* Adriani, quòd ſacrificanti *prætexta ſponte delapſa caput ei aperuit*, recenſet Spartian. c. 26. *Ferrar. & Stuck. l. l. Tomaſ. de Donar. c.* 5. *Briſſon. de Form.* I. *p.* 36. *Kirchmann. de Fun. Rom.* II. 16. *Laz. Comm. Reip. Rom.* VIII. 14. *Salden. Ot. Theol.* I. 6. 8. *Buleng. de Veſt. Pont. c.* 36. *Scalig. Conj. in Varr. p.* 39. *Jun. Anim.* II. 11. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* II. 5. *Guther. de Vet. Jur. Pont.* IV. 17. *Boxhorn. in Plutarchum. Brod. Miſc.* V. 8. *Gyrald. Synt. Deor.* XVII. *p.* 521. *F. Lomej. de Luſtrat. c.* 34. *Schegk. Præmoſſ. c.* 10. *Kipping. ibid. l.* 10. §. 4. Imò in re crepera & calamitoſa totum obvolvebatur. Hoc Cæſar & Pompejus eodem leti genere ad Cereris generum deſcendentes in ipſa morte uſurparunt. De hoc Dio XLII. p. 187. C. tradit, quòd ſimulatque inſidias eſſe, & ſe neque defendendi ſui, neque effugiendi facultatem habere vidit, *συνεκαλύψατο*. De hoc XLIV. p. 249. B. eodem verbo uſus eſt. Nam ita à conjuratis vulneratum refert, ut præ ipſorum multitudine nec dicere, nec agere quicquam poſſet, *ἀλλὰ συγκαλυψάμενον σφαγῆναι πολλοῖς τραύμασι*. Quod Suetonius *toga caput involvere* modò dixit. *Ferrar. l. l.* Superſtites filii *caput* operiebant, filiæ aperiebant, in funus parentis prodeuntes. Moris cauſas adfert Plutarch. Quæſt. Rom. 14. *An quod patres*, inquit, *tanquam Deos à maribus coli conveniat; quos tamen eoſdem filias nudas luctu proſequi magis deceat? An ea lugenti accommodata ſunt, quæ ſunt inuſitata? Conſueverunt autem magis aperto capite mulieres, atque viri contra operto in publicum prodire. Apud Græcos enim ſi quod adverſi acciderit, ut mulieres tonderi, ſic viri comas alere conſueverunt, quod viros tondere, mulieres vero promiſſiores habere crines moris eſt*. Kirchmann. l. l. Moreſtell. Pomp. Feral. II. 24. *Caput* etiam velabant pallio delicati & ægroti. Mæcenas apud Senec. Epiſt. 114. *Hunc eſſe qui in tribunali, in roſtris, in omni publico cœtu ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput,*

excluſis

excluſis utrinque auribus. Trimalcio apud Petron. c. 32. *Pallio coccino adraſum incluſerat caput*. Quintil. Inſt. Orat. xi. 3. *Palliolum, & focalia, & aurium ligamenta ſola excuſare poteſt valetudo*. Lipſ. l. l. *Caput* poſte veteres tundebant ad Deorum iram placandam. Tib. i. 5. 42.

Et miſerum ſancto tundere poſte caput.

Turneb. Adv. xii. 5. In luctu & mentis perturbatione foribus & parietibus illidebant. Suet. Aug. c. 23. n. 4. *Adeo conſternatum ferunt, ut per continuos menſes caput interdum foribus illiderit*. Capitol. Maxim. c. 17. *Jaciebat ſe in parietes*. Senec. de Ira i. 16. *Quid opus eſt ſe in columnas impingere?* Caſaub. in Suetonium & Capitolinum. Per *caput* jurabant. Virg. Æneid. ix. 300.

Per caput hoc juro, per quod pater ante ſolebat.

Plin. in Grat. Act. *Jusjurandum & ille juravit, & expreſſit verba, quibus caput ſuum, ſi ſciens fefelliſſet, Deorum iræ conſecraret*. Quod ſi quis cauſam quærat, cur tantus *capitis* cultus & honor, dicam *caput* pro ſalutis hieroglyphico poni ſolitum, idque in extremo diſcrimine adjurare, devovere. Hinc toties apud Homerum ea loquendi formula, ἐπ' ἐμοῖο κάρη. Conſuerant autem manum *capiti* imponere, ex Livio, & Ariſtophane in Acharnanibus. Etiam alterius. Ovid. Heroid. iii. 107.

Perque tuum, noſtrumque caput, quæ junximus una,
Juro.

Juven. Sat. vi. 16.

—— nondum Græcis jurare paratis
Per caput alterius.

Imo Regum & Cæſarem. Ovid. Pont. iii. 3. 68.

Per matrem juro, Cæſareumque caput.

Hanſen. de Jurejur. vet. c. 15. Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. Sect. i. In *caput* ſuum ut recideret ea, quæ in alium dixerant, ſi eum placare, eique ſatisfacere vellent, optabant. V. infr. in *Recidere*. *Caput* radere ignominiæ, & ſervilis notæ loco habitum, & tam ſervorum, quam manumiſſorum, imò ſcurrarum etiam, & morionum *capita* deraſa fuiſſe nemo ignorat. De libertate donatis Plautus laudatus infr. in *Puerus*. Et factum Pruſiæ narrans Livius. V. illum infr. in *Manumiſſio*. Ideò etiam manumiſſos *caput* radere conſueviſſe veteres tradunt, quòd ſervitutis naufragium evaſiſſent. V. infr. in *Naufragi*. Sed ſi ſervi *caput* deraſi, quomodo manu emiſſis capillis *caput* ſpoliabant? Atqui ſervi fermè *caput* ſemiraſi. De ſervo buſtuario Catull. lix. 5.

A ſemiraſo tunderetur uſtore.

De ſervis in piſtrino opus facientibus, Apul. Met. ix. p. 280. *Capita ſemiraſi, pedes annulati*. Artemid. i. 22. *Utram autem capitis partem nudam ſibi habere viſus ſit, ſi parum memnit, damnabitur ad opus publicum: nam & hoc iſtic damnatis inſigne eſt*. De ſcurris & morionibus; nam & his ad ludibrium *capita* radebantur. Juven. Sat. v. 171.

—— pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput.

Artemidorus laudatus infr. in *Naufragi*. Neque tamen apud omnes gentes raſiſſe *caput* ignominioſum fuit. Nam Ægyptios ſacerdotes Syneſius Encom. Calvit. memorat, totum corpus pilis denudaſſe, ne quid ſcilicet ſordium, in peragendis ſacris excidens, divinum cultum contaminaret. Quod accepit ab Herod. ii. p. 116. C. qui ſcribit tertio quoque die eos totius corporis partes radere hac de cauſa conſueviſſe. Unde Iſidis cultores Romæ penitus deraſos fuiſſe ſcimus, quos ideo Juven. Sat. vi. 533. *gregem calvum*, Mart. xii. 29. 19. *ſiſtratos calvos*, & Apul. Met. xi. p. 371. *deraſo funditus vertice prænitentes* appellant. Atque ita Commodum Imperatorem, cum ſacris Iſidis operaretur, *caput raſiſſe* tradit Spartian. c. 9. *Ferrar. Elect.* ii. 13. Hoſtis victi à ferocioribus victoribus interdum amputabatur, & in contumeliam, vel loco patente ſpectandum proponebatur, vel haſtæ affixum in ludibrium circumferebatur. Suet. Aug. c. 13. n. 2. *Caput Bruti* ab Auguſto *Romam miſſum, ut ſtatuæ Cæſaris ſubmitteretur*. Paull. Diacon. x. *Didius Salvius Julianus cervice decollatus, caputque ejus in Roſtris penitur*; *Caput* Pompeji præfertur ad Cæſarem. Lucan. viii. 679.

Impius ut Magnus noſſet puer, illa verenda
Regibus hirta coma, & generoſa fronte decora,
Cæſaries comprenſa manu eſt, Pharioque veruto
Dum vivunt vultus, atque os in murmura pulſant
Singultus animæ, dum lumina nuda rigeſcunt,
Suffixum caput eſt.

Valer. Max. ix. 4. 3. *Caput ejus abſcindere, & per Urbem pilo ſuffixum ferre ſuſtinuit*. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. x. 10. Freinshem. in Flor. iv. 9. 7. Gebhard. in Nepot. vii. 10. 6.

Caput Africæ fuit *caput* mulieris, quod Africam retulerit. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. p. 329. E.* Ita legitur in Rufo & Victore in regione Urbis ſecunda, quæ Cœlimontium. Corruptum utriuſque textum exiſtimo, & emendandum: *caput Africi*, nempè vici. V. illum inſt. in *Vicus*. Adjuvat me hic Anaſtaſius, qui in Leone III. *Et in monaſterio*, inquit, *S. Agatha, quod ponitur in monaſterio apud Africi* ..... cujus plenus ſenſus eſt, apud *caput Africi*. Nardin. Rom. Vet. iii. 6.

Caput Bovis eſt nobiliſſimum ſepulcrum in via Appia ultra Caracallæ circum, & adhuc ſupereſt, & habet hanc Inſcriptionem:

CÆCILIÆ
Q. CRETICI. F.
METELLÆ. CRASSI

Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. p. 254. F.

Caput cœnæ erat præcipuus miſſus, ſive ferculum præcipuum, quod in cœna dabatur. Cicer. Tuſch. Quæſt. v. 34. *Ubi cum tyrannus cœnaviſſet Dionyſius, juravit ſe jure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatum*. Mart. x. 31. 3.

—— mullus tibi quatuor emptus
Librarum, cœnæ pompa caputque fuit.

Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclio. p. 310. Turneb. Adv. ii. 17. Græcis κεφαλὴ δείπνου appellatur. Alexis:

—— Κεφαλὴ τοῦ δείπνου γίνεται.

Exempli gratia: Si gallina, pulli, oliva, rapula, capparis, & alia hujuſmodi ſecundo loco fuiſſent appoſita, hæc omnia ſimul cœna fuerunt dicta: *caput* autem illius cœnæ gallina. *Stuck. Ant. Conviv.* iii. 1.

Caput Commodi Imperatoris ingens æneum eſt in porticu Conſervatorum in Capitolio. De illo meminit Lamprid. in Comm. c. 17. *Coloſſi caput depreſſit, quod fuerat Neronis, ac ſuum impoſuit, & titulum more ſolito ſubſcripſit*. Marlian. Topogr. Urb. Rom. ii. 9.

Caput extorum ſimpliciter dicitur initium fibrarum jecoris. Plin. xi. 37. *Jecur in dextra parte eſt in eo quod caput extorum vocant magna varietatis. M. Marcello circa mortem, cum periit ab Hannibale, defuit in extis, ſequenti die geminum repertum eſt* .... *Caput* dicitur faſtigium fibrarum; jecur in duas partes dividebant, familiarem & hoſtilem: ſuum cuique *caput* tribuebant, ex cujus calore & habitudine futura prædicebant. *Caput jecinoris interdum geminum inveniri* ſcribit Plin. xxviii. 1. *quando ſcilicet ita excrevit, ut geminum videri poſſit*. Lucan. i. 627.

Ecce videt capiti fibrarum increſcere molem:
Alterius capitis pars ægra, & marcida pendet;
Pars micat, & venas celeri movet improba pulſu.

Caput ipſum non modò aliquando cæſum erat, ſed etiam in membranæ cujuſdam involucris latens, ut vix potuerit inveniri. Ovid. Met. xv. 794.

—— magnoſque inſtare tumultus
Fibra monet, cæſumque caput reperitur in extis.

Senec. Oed. ii. 360.

Digitized by Google

En capita paribus bina conſurgunt toris.
Sed utrumque cæſum tenuis abſcondit caput
Membrana, latebram rebus occultis negans.

Buleng. de Sort. c. 6. Briſſon. de Form. I. p. 21.

Caput fluvii dicitur ejus fons. Ulpian. leg. I. §. 8. ff. de Aq. quot. & æſtiv. *Caput aquæ illud eſt, unde aqua naſcitur.* Sicul. Flacc. de condit. agror. p. 12. *Quidam rivi ab origine, id eſt, à capite, donec in mare defluant, fines poſſeſſionibus præſtant.* Mela III. 2. *Rhenus ad Alpibus decidens prope à capite duos lacus efficit.* Horat. Od. I. I. 22.

Nunc ad aquæ lene caput ſacræ.

Hennin. in Bergier. de viis Milit. III. 38. §. 6. Turneb. Adv. XXIV. 40.

Caput porcinum vocatur in militia, qui *cuneus*, ſive *multitudo peditum, quæ primò anguſtior, deinde latior procedit.* Veget. III. 19. Ammian. XVII. 13. *Deſinente in anguſtum fronte, quem habitum caput porcinum ſimplicitas militaris appellat.* Dicitur *caput* porcinum, quia porco aſſimilatur, & quia velut fodit & ruit invadendo. Optimè Agathias, &, qui illum deſcribit, Suidas: *Erat ei forma aciei velut in roſtrum. Litera enim Δ aſſimilabatur. Et anterior pars, quæ in acutum deſinebat, tecta & denſa erat, quia ſcutis undique muniebatur. Dixeris caput eos porci ſtructuræ ea efformaſſe. Crura autem utrimque ſecundum ordines & cohortes in profundum compoſita, & pleraque parte in obliquum extenſa, dehiſcebant paullatim, & disjungebantur, donec in maximam latitudinem progreſſa deſinerent: ita ut medius locus vacuus relinqueretur, & terga militum nuda per ordinem conſpicerentur.* Lipſ. de Mil. Roman. IV. 7. Stevvech. in Vegetium. Hugo de Milit. equeſt. III. 6.

Capita aut navia erat genus ludi puerilis apud Romanos, quo nummum in ſublime jactantes, cum in terram recidit, utram faciem oſtenderet, obſervabant. Macrob. Sat. I. 7. *Janus, cum primus æra ſignaret, ſervavit & in hoc Saturni reverentiam, ut quoniam ille navi fuerat advectus, ex una quidem parte ſui capitis effigies, ex altera verò navis exprimeretur, quo Saturni memoriam etiam in poſteros propagaret. Æs ita fuiſſe ſignatum hodieque intelligitur in aleæ luſu, cum pueri denarios in ſublime jactantes, capita aut naviam, luſu teſte vetuſtatis, exclamant.* Hodieque in uſu eſt ille luſus. Galli vocant *jover à croix ou pile.* Pila navim ſignificat: unde magiſter navis vulgò pilote dicitur. *Schott. in Aurel. Vict. de Orig. Gen. Rom. c. 3. n. 5. Buleng. de Lud. Vet. c. 5. Junius de Pictur.* II. 8.

Capite cenſi vocabantur, qui ære aut nullo, aut perquàm parvo, penè ſolo *capite* cenſebantur, qui 365. aſſes habebant in cenſum, & numerum civium augebant: quibus non ideò vacatio à militia dabatur, quòd arma his quoque committi non poſſent, ſed quia bellicos ſumptus facere nequirent. Eis enim temporibus milites de ſuo alebant: ideoque minùs ſæpè milites hoc de genere ſcribebantur, nec ante C. Marium *capite* cenſorum opera quemquam ex Romanis ducibus in bello eſſe uſum, teſtatur Salluſt. Pell. Jugurth. p. 135. *Ipſe interea milites ſcribere, non more majorum, neque ex claſſibus, ſed uti cujuſque lubido erat, capite cenſos pleroſque. Id factum alii inopia bonorum, alii per ambitionem Conſulis memorabant, quod ab eo genere celebratus, auctuſque erat: & homini potentiam quærenti egentiſſimus quiſque opportuniſſimus.* Erant in ſexta civium claſſe. V. infr. in *Cenſus.* Differebant à proletariis. V. infr. in *Proletarii.* Auguſtin. ad XII. tabb. §. 2. Panvin. de Civ. Rom. c. 52. Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 37. A. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. I. 4. Bud. in Pandect. p. 133. I. Ræward. ad Leg. XII. tab. c. 9. Ritterſh. in Leg. XII. tab. Claſſ. III. p. 3. c. 5. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 1. Pigh. Annal. Roman. I. p. 46. De *Capite* civis damnati non niſi comitiis centuriatis agi poterat. Hoc erat ſcitum ſacratis legibus, quæ anno ab exactis Regibus ſextodecimo latæ ſunt, & XII. tabularum, quæ poſt annum quinquageſimum ſextum promulgatæ ſunt. Quod Cicero in oratione pro Sextio c. 30. & de Leg. III. 4. ſcriptum reliquit. Unde addidit de Leg. III. 19. *Verè L. Cottam dixiſſe, nihil omnino actum eſſe de ſe à Clodio, quia tributis comitiis de capite ſuo egiſſet, quæ rata eſſe non poſſunt.* Sigon. de Judic. III. 5. Ant. Jur. Civ. Rom. I. 6. Lex decemviralis hæc eſt: *De capite civis Romani niſi per maximum comitiatum ne ferunto.* Per *comitiatum maximum* intelligere debemus comitia centuriata. Erant enim comitia duorum generum: alia centuriata, alia tributa. In illis erat melior ordo quàm in his, & plus rationis, plus conſilii: unde & magiſtratus in illis creari ſolebant. In his omnia magis confusè agebantur. Meritò itaque rem adeò gravem ad ea comitia rejecerunt Romani, in quibus ad ſuffragia plus rationis, & conſilii afferebatur. Poſterioribus tamen temporibus judicia capitalia non ipſe exercuit populus; ſed quæſitoribus parricidii commiſit, vel prætoribus capitalium quæſtionum: quædam duntaxat ſibi ipſi reſervavit, ut crimen perduellionis. *Rittersh. ad Leg.* XII. *tab. Claſſ.* II. *c.* 3. *Turneb. in Cicer. de Leg.* III. *p.* 190. *Auguſt. ad* XII. *tabb.* §. 2. *Manut. de Comit. Rom. c.* 14. Damnatis egredi palam ex Urbe licebat: quòd ſi tribuum una, quæ ſcilicet ad damnationem deeſſet, ſuffragium de reo nondum detuliſſet, facultas reo dabatur exſilii ſuo ſibi arbitratu deligendi, exſulibus autem tutò commorari licebat, in qua urbe vellent fœderata, ut Neapoli, Præneſte, Tibure, item aliis in urbibus, quibus hoc jure fœdus intercedebat cum Romanis. Polyb. VI. 12. *Manut. de Leg. c.* 19. *Capitis* anquirere, aut judicare, diem rei *capitalis* dicere, rei *capitalis* accuſare ſunt profecta ex illo, quòd quem exſilio, ſervitute, morteve affecerunt, in eo nomen *capitis* factitarunt. Pro quibus etiam perduellionem judicare, & perduellionis actionem intendere poſuerunt. Atque ipſi mulctæ, ut *capitis*, ſic perduellionis nomen tanquam idem valens oppoſuerunt. Liv. XLIII. 16. *Bis pecunia anquiſitum eſt: tertio cum capitis ſe anquirere diceret, tribuni plebis permiſerunt, ut aut capitis, aut pecuniæ judicaret privato: ille perduellionem judicavit.* Sigon. de Judic. III. 3. Deminutio erat triplex: maxima, media, minima: non omnis fuit pœna, ſed tantùm duæ priores: maxima, quæ libertatis ademptione fiebat: & media, quæ civitatis: minima, cum familia mutaretur, beneficium potius, quàm pœna, fuit. Quod ſi cui magiſtratus adimeretur, *capitis* deminutio non fuit, ut Inſtit. I. legimus: ſicut *capitis* deminutio fuit manente magiſtratu, ut in emancipatione filii, quod Digeſt. XLIII. de *capite* minutis traditum eſt. *Manut. de Legib. c.* 19. *Nann. Miſc.* XI. 12. *Pius annot. Poſt. c.* 44. *Cujac. Obſerv.* VI. 25. *Revard. Varr.* III. 5. *Schill Nomencl. Philol. p.* 248. Supplicium in campo Eſquilino de ſontibus ſumebant veteres. Horat. Epod. 5. 99.

Poſt inſepulta membra different lupi,
Et Eſquilinæ alites.

Suet. Claud. c. 25. n. 9. *Civitatem Romanam uſurpantes in campo Eſquilino ſecuri percuſſit.* Locus ille id temporis extra Urbem fuit. Colligimus hoc ex illo Tacit. Annal. II. 32. 5. *In P. Martium Conſules extra Eſquilinam portam, cum claſſicum canere juſſiſſent, more priſco advertere.* *Seſtertium* appellabatur. Nardin. Rom. Vet. IV. 2. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 7. §. 3.

CAPUTIUM quid fuerit. V. infr. in *Orarium.*

CAR.

CARACALLA Antoninus poſt Severum patrem imperium geſſit annos ſex. *Caracalla* nomen accepit à *Caracallis*, veſtimenti genere. Spartian. Ant. Carac. c. 9. Dio LXXVII. *p.* 881. *D. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 773. *C. Ferrar. de Re Veſt.* II. I. 28. *Berthald. de Ara c.* 28. §. 8.

CARACALLA fuit veſtimentum in Gallia uſitatum, quod ex Gallia in Romanum ſolum invexit Aurelius Antoninus Baſſianus *Caracalla.* Aurel. Vict. Epit. c. 21. n. 1. *At cum è Gallia veſtem plurimam devexiſſet, talareſque caracallas feciſſet, coegiſſetque plebem ad ſe ſalutandum indutum talibus introire, de nomine hujuſce veſtis Caracalla cognominatus eſt.* Hoc auctore nec nomen, nec veſtem excogitavit; ſed ta-

lares

lares inſtituit, quæ antea talares non fuerant. Veſtis igitur cum ſuo nomine jam in uſu erat apud Gallos, ex quibus veſtis formam ſumpſit Antoninus, non illam ipſam, ſicut erat inter Gallos, ſed in ea aliquid mutavit, nomen ipſum tamen retinuit. Et ſic interpretor verba Spartiani c. 9. *Ipſe Caracalli nomen accepit à veſtimento, quod populo dederat demiſſô uſque ad talos, quod antea non fuerat*, n. ſic demiſſum ad talos, quemadmodum primus inſtituit Antoninus, quod convenit cum verbis Victoris. Nec licet hæc aliter accipere, & confirmat quòd ſequitur: *unde hodieque Antoniana dicuntur caracallæ hujuſmodi, in uſu maxime Romanæ plebis frequentata. Caracallæ hujuſmodi*, id eſt, talares, vel ad talos demiſſæ, quas inſtituit *Caracalla*, eæque *Antonianæ* proprie dicebantur, quod novum earum modum excogitaſſet Antoninus, demittendo uſque ad talos, quod antea non fuerant. *Salmaſ. in Spartianum. Braun. de Veſt. Sac. Hebr.* II. 6. 4. Ad inſtar lacernæ erant factæ. Dio LXXVIII. p. 881. C. *Sed etiam proprium genus indumenti in modum lacernæ excogitavit. Id barbarum, diſciſſumque & conſutum erat ex multis partibus, eoque indutus erat ſemper, ex quo & Caracallus cognominatus eſt, juſſitque milites eodem genere veſtis uti.* Ferrar. de Re Veſt. II. 1. 28. *Caracallæ* poſtea Clericis ſunt aſſignatæ. In paſſione S. Albani: *Unde ſtatim juſſit milites eum inquirere: qui cum ad tugurium martyris perveniſſent, mox ſe S. Albanus pro hoſpite ac magiſtro ſuo ipſius habitu, id eſt, caracalla, qua veſtiebatur, indutus militibus exhibuit.* Καρακάλλιον Gloſſæ exponunt *cucullam*. *Caracalla* non erat propiie cuculla, ſed palliolum cucullatum. Nunquam enim *caracalla* ſive cuculla. Hieron. de veſt. ſacerd. *Et efficitur palliolum miræ pulcritudinis, in modum caracallarum, ſed abſque cucullis.* Salmaſ. l. l. Brun. ibid. II. 4. 9. Voſſ. Lex. Etymol.

CARATUM vulgo appellant ſcrupulum, qui eſt vigeſima quarta pars unciæ, ſeu tertia pars drachmæ, id eſt, duo oboli. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75.*

CARBASUS erat lini genus miræ tenuitatis, in Hiſpania Tarraconenſi primum inventum. Plin. XIX. 1. *Hiſpania citerior habet ſplendorem lini præcipuum, torrentis in quo politur natura, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primùm carbaſis repertis.* Etiam regio Membari fertilis eſt *carbaſi*, & quæ ex illo conficiuntur, telarum Indicarum. Arrian. Periplo maris Erythr. p. 165. Et ex ejus telis veſtes pretioſiſſimas faciebant Indi. Lucan. III. 239.

Fluxa coloratis adſtringunt carbaſa gemmis.

Curt. VIII. 9. 21. *Corpora uſque pedes carbaſo velant.* Pitiſc. ad Curtium. Quidam id genus linei panni eſſe putant, quod telam Baptiſtæ, & telam Hollandicam, & telam Cameracenſem vocant. *Dalechamp. ad Plinium.* Ex illo texebatur veſtis magni pretii, antiquis in deliciis habita, ut ſericea nobis. Virg. Æneid. XI. 775.

—— tum croceam chlamydemque, ſinuſque crepantes
Carbaſeos, fulvo in nodum collegerat auro.

Val. Max. I. 1. 7. *Maxima virgine Æmilia adorante, cum carbaſum, quam optimam habebat, foculo impoſuiſſet, ſubito ignis emicuit.* Dalechamp. l. l. Voſſ. Lex. Etymol. Guilland. Papyr. membr. IX. n. 22. Dii fluviorum & maris illo amiciebantur. De Tiberino Virg. Æneid. VII. 33.

—— eum glauco tenuis velabat amictu
Carbaſus.

Turneb. Adv. XXIV. 11. *Carbaſus* figuratè velum ſignificat Virg. Æneid. IV. 417.

—— vocat jam carbaſus auras.

III. 357.

—— tumidoque inflatur carbaſus auſtro.

Carbaſina quoque vela appellaverunt antiqui, quibus & fora & theatra obtegebantur. Plin. XIX. 1. *Carbaſina vela primus in theatro duxiſſe traditur Lentulus Spinther ludis Apollinaribus.* Gyrald. de Navig. c. 14. Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 30. Voſſ. l. l. Scheffer. de Milit. nav. II. 5.

CARBATINA fuit *calceamentum ruſticum, à Caribus dictum.* Pollux VII. 22. ex corio factum. Xenoph. Anabaſ. IV. p. 330. D. *Cum defeciſſent veteres calcei, carbatinas habebant ex recentibus coriis bubulis confectas.* De hoc calceo Catull. XCVI. 4.

Culos & crepidas lingere carbatinas.

Politian. Miſc. c. 2. Balduin. de Calc. c. 2. Byn. de Calc. Hebr. I. 2. §. 3. Palmer. Spicil. X. Sperling. de Crepid. vet. Theſ. Ant. Græcat. Gronov. Tom. IX. p. 974. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. V. 36.

CARBO eſt in nummis argenteis gentis Papiriæ plebejæ, in qua clarum hoc cognomen, quod fortè à colore traxit originem. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 593. B.* Fuerunt tres conſulares libertatis Reipublicæ tempore. Primus *C. Carbo* vir maximi ingenii, & eloquentiæ. Tribunus plebis fuit anno ab U.C. 623. Fuit etiam Triumvir agris dividendis cum C. Graccho & Fulvio Flacco. Conſul mox cum P. Manilio anno ab U.C. 633. Alter conſularis *Cn. Carbo* fuit collega C. Metelli Caprarii anno ab U. C. 640. Tertius ter Conſul fuit collega L. Cornelii Cinnæ in tertio & quarto conſulatu, & C. Marii Caji ſepties Conſulis filii. Cum enim morte C. Marii patris L. Cinna Conſul iterum in Urbe anno 667. tyrannidem exerceret, in proximum annum ſe & *Cn. Carbonem* Conſules deſignavit, cumque anno vertente Conſules creari oporteret, eoſdem Conſules edidit. Sed cum is quartùm Conſul ab exercitu fuiſſet occiſus, ſolus *Cn. Carbo* nullo ſuffecto collega conſulatum geſſit. *Auguſtin. de Fam. Roman. in Papiria. Glandorp. Onom. Rom. p. 660.*

CARCER eſt cuſtodia reorum. *Carcerem* ædificavit Ancus Rex. Liv. I. 33. *Ingenti incremento rebus auctis, quum in tanta multitudine hominum, diſcrimine rectè an perperam facti confuſo, facinora clandeſtina fierent, carcer ad terrorem increſcentis audaciæ media Urbe, imminens foro, ædificatur.* Ad coercendos n. & conſtringendos homines comparatus. Unde Cicer. Verr. V. 9. *Quæret, cur carcer ædificatus, cur tot ſupplicia more majorum in improbos conſtituta?* In illum reus conjiciebatur poſt confeſſionem. Venul. ff. de cuſtodia reorum. *Reus confeſſus, donec de eo pronuntiaretur, in publica vincula conjiciendus.* Sigon. de Judic. II. 3. Si vades non dediſſet. Liv. XXV. 4. *Tribuni plebis omiſſa mulctæ certatione rei capitalis diem Poſtumio dixerunt, ac ni vades daret, prehendi à viatore, atque in carcerem duci juſſerunt. Poſtumius vadibus datis non adfuit.* Sigon. ibid. III. 7. Ejus ſumma cura committebatur triumviro capitali, cui *carceris* cuſtos, quem commentarienſem vocat Plin. VII. 36. parebat. Val. Max. V. 4. 7. *Quæ tam admirabilis ſpectaculi novitas ab ipſo, qui cuſtodiæ præerat, ad Triumvirum perlata.* Sigon. ibid. II. 3. Triumviris *carceris* curam fuiſſe commiſſam docent Pompon. de Orig. Juris: *Triumviri capitales conſtituti, qui carceris cuſtodiam haberent, & cum animadverti oporteret, interventu eorum fieret.* Cicer. de Leg. III. 3. *Vincula ſontium ſervanto, capitalia vindicanto.* Sigon. ibid. III. 16. In *carcere* damnati, qui alicujus exiſtimationis erant, ut aliquod in morte ſolatium haberent, & ne ſupplicii irrogatio cognatorum animos ad ultionem accenderet, per lictores puniebantur ſupplicio decreto. Docet Senec. Declam. IX. 2. Tacit. Annal. III. 50. 1. *Neque carcer, neque laqueus in Priſcum ſuffecerint.* 51. 1. *Ductuſque in carcerem Priſcus, ac ſtatim exanimatus eſt.* VI. 39. 1. *Paconianus in carcere ſtrangulatus eſt.* Appian. de Bell. Civ. I. p. 366. Gracchi, & Fulvii *conſpirationis ſocius in carcere juſſu conſulis* Opimii *laqueo gula fracta eſt.* Etiam hoſtium duces triumphati. V. infr. in *Triumphantes*. Faber Semeſtr. II. 7. Kipping. Antiq. Roman. II. 7. §. 3.

Carcer Claudii Decemviri in nona fuit regione. Victor. *Nardin. Rom. Vet.* V. 11. Situs ejus, ſeu vicinia ex Eccleſia *S. Nicolai in carcere* liquet, nec non è reſiduis theatri Marcelli, quod attingebat, ut eſt apud Plin. VII. 36. *Humilis in plebe, & ideo ignobilis puerpera ſupplicii cauſa in carcere incluſa matre cum impetraſſet aditum à janitore ſemper excuſſa, ne quid inferret cibi, deprehenſa eſt uberibus alens eam. Quo miraculo ſalus matris donata filiæ pietati eſt: & locus ille eidem conſecratus eſt Deæ, Templo Pietatis exſtructo in illius*

car-

carceris ſede, ubi nunc Marcelli Theatrum eſt. Nardin. ibid. VI. 2.

Carcer Latomiarum
Mamertinus &
Tullianus } V. infr. in *Tullianum*.

Carcer militaris videtur ad aquilas & ſigna fuiſſe: quia is locus maximè conſpicuus, & nocte dieque cuſtoditus. *Carcerem* in caſtris in ſeditione militum Pannonica agnoſcit Tacit. Ann. I. 21. 2. *Blæſus paucos affici verberibus, claudi carcere jubet*. n. 5. *Carcere effracto ſolvunt vincula*. Juven. Sat. VI. 561.

Lævaque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Lipſ. de Milit. Roman. IV. 5.

CARCERES in circo equos, antequam currere inciperent, coercebant. Varr. de Ling. Lat. IV. 32. *In circo primo, unde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres. Nævius oppidum appellat. Carceres dicti, quòd coercerentur equi, ne inde exeant, antequam magiſtratus miſit. Oppidum, quod à muri parte pinnis turribuſque carceres olim fuerunt*, de Re Ruſt. II. 7. *Ego quoque adveniens aperiam carceres, inquit, & equos emittere incipiam.* Erant fornicati. Dionyſ. III. p. 201. *Reliqua pars laterum circi minorum ſub dio poſita arcuatos carceres habet, qui per unam tranſennam ſimul aperiuntur*. Romæ per initia ex topho & ligno fuerunt, quos marmoreis Claudius permutavit. Suet. c. 21. n. 6. quod ita oolim accipi, quaſi nihil operis & ſtructuræ in iis fuerit. Nam & picti olim, & turriti, & mœnibus clauſi fuerunt. Quare Ennius pictas fauces vocat:

—*ſpectant ad carceris oras,*
Qua mox emittant pictis è faucibus currus.

Haud ſcio an veriùs inſtitutionem *carcerum* primam Liv. VII. 20. quàm Dionyſius poſuerit. Ait enim anno ab U. C. 425. Olym. 113. cum tumultus Gallici fama atrox rovaſiſſet, *carceres* in circo primùm inſtructos. XLI. 27. Cenſores ait ſcenam Ædilibus, & Prætoribus præbendam locaſſe anno ab U. C. 581. & *carceres* in circo, & ova ad notas curriculis numerandas. *Buleng. de Circ. c. 10. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 3. Laurent. Polym.* IV. *Synopſ. 9. Kipping. Antiq. Roman.* II. 6. §. 3. *Blond. Inſtaur. Rom.* III. §. 22. *Carcerem* in ſingulari contra ſuperſtitioſam grammaticorum ſolicitudinem dicunt Ennius Annal. 1.

—*omnes avidi ſpectant ad carceris oras.*

& Virg. Æneid. V. 145.

—*ruuntque effuſi carcere currus.*

Columm. in Ennium p. 23. Edit. Amſtelæd. Cerda in Virgilium. Erant hi in duodecim portas diſtincti, quæ, teſte Caſſiod. Var. III. 51. clauſæ obicibus funibus ſuſtentatis, quamprimùm ſignum datum eſſet, admirabili artificio è veſtigio omnes ſimul aperiebantur. Puto tamen mediam circi partem, inter *carceres*, qua introitus erat, apertam fuiſſe, & detectam, ut introitus alicujus ſolet eſſe areæ: nam per hoc ſpatium pomparum ſollennium acceſſus erat. Tum verò ſcire percupiam, utrum duodecim illæ portæ totam abſolverent circi latitudinem, an verò tantùm dimidiam: quod ſi totam, quum ſpina medium circum diviſerit, currus illos qui ab diverſo angulo eam ſuperare debebant, multò pejore conditione fuiſſe neceſſe eſt, quàm qui ſigno dato recta procurrebant: niſi fortè utrinque recta decurſum, & currus ſibi invicem obvii fuere; quod tamen aſſerere non auſim. At ſi alteram tantùm partem occupaverunt, quid altera factum? num & illic duodecim inſtructæ portæ? an verò miſſus nunc ab hac, nunc ab illa parte circi fiebant? Nam hoc certum eſt, qoaternos tantùm currus ſingulis vicibus procurriſſe, cujuſque factionis ſingulos. Ita Serv. Georg. III. 18. *Olim viginti quinque miſſus fiebant*. Quare ſolas quaternas portas ſingulis vicibus aperiri ſolitas inferre licet. Quod ſi viginti quatuor fuere portæ, ſex vicibus cunctæ aperiebantur, ſcilicet ab utraque parte ternis vicibus. Contra, ſi duodecim in tota tantùm fuerunt circi latitudine, quaternæ ſimul aperiri non potuerunt. Spatium verò latitudinis, quod cannarum 83. fuit noſtrarum, etiamſi ſex ſeptemve demantur introitus datæ, & ſpinæ, quæ circum medium dividebat, ſatis capax 24. portarum fuit, imo & plurium. Sidon. XXIII. 317. duodecim tantùm fuiſſe indicat:

Tum quia eſt janua, Conſulumque ſedes,
Ambit quam paries utrinque ſenis
Cryptis, carceribuſque fornicatis.

Portæ igitur in univerſum fuere 12. & forſan ſenæ ex his tantùm ſingulis miſſibus apertæ ſingulis dicatæ factionibus: nam priſtinis quatuor duæ poſt acceſſerunt à Domitiano additæ. Suet. c. 7. n. 3. Nihil tamen ea de re certi habeo, quod afferam. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 2. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 13. §. 2. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 635. a. F*. . . .

Carceres vocabantur in tabula loca illa, ſive ſedes, in quibus veluti tenebantur latrunculi clauſi. V. infr. in *Mandra*.

CARCHESIUM Græcum vocabulum, καρχήσιον, quod & Latini uſurparunt, ſenſu non mutato. Eſt ſumma mali nautici pars. Macrob. Sat. V. 21. *Ait ſummam navalis mali partem carcheſium nominari, & inde diffundi in utrumque veli latus ea, quæ cornua vocantur*. Ejus mentionem facit Apul. Met. XI. p. 379. *Malus exſurgit, pinus rotunda, carcheſio conſpicua*. Gyrald. de Navig. c. 12. Voſſ. Lex. Etymol. Schener. de Re Nav. II. 5. Calcagn. de Re Naut. c. 14. Verſatilia fuiſſe obſervamus ex Vitruvio. Apud quem legitur X. 5. *Harum machinationum omnium rationes ſunt in carcheſiis verſatilibus collocatæ*. c. 7. *Machinam in carcheſio verſatilis conſtituit*. Unde non tam partem mali, quàm aliud quoddam inſtrumentum in ipſius ſummitate fuiſſe arbitramur, ſimile fortaſſe corbibus noſtris, quas in ea parte nautæ collocare ſolent, & exinde procul in mare conſpiciunt, naveſque adventantes conſervant. *Scheffer. l. l.*

Carcheſium eſt poculum oblongum, rotundum, & circa mediam partem compreſſum. Virg. Æneid. V. 77.

Hic duo rite mero libans carcheſia Baccho.

quem etiam Nonius XV. 20. licèt perperam, ex libro primo totidem literis adfert. Macrob. Sat. V. 21. *Carcheſium procerum eſt, & circa mediam partem compreſſum, anſatum mediocriter, anſis à ſummo ad infimum pertinentibus*. Bald. Lex. Vitruv. Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Conviv. IV. 17. Rhodig. Ant. Lect. XXVIII. 2. Saubert. de Sacrif. c. 17. Bruyer. de Re Cibar. III. 9. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. XIX. 11.

Carcheſium eſt tractoria machina, trabs erecta, robuſta quidem, & annulis ferreis revincta, ad inſtar mali, in cujus ſuperiore parte ferreæ fibulæ inſerta tranſverſa alia trabs librata continetur, & facilè circumvertitur: ab altera extremitate ferrei harpagones dependent, quibus onera annexa ſublevantur, & machina vectibus circumverſa curribus facillimè imponuntur. Ejus imaginem affabrè expreſſam habemus in majuſculis literis T. 4. *Bald. Lex. Vitruv. Voſſ. Lex. Etymol.*

CARDEA dea fuit, cui *cardines* ſacri. Singulæ enim januæ, ſive oſtii partes peculiaribus quibuſdam Diis fictitiis ſacræ erant. Auguſt. de Civ. Dei IV. 8. *Unuſquiſque domui ſuæ ponit oſtiarium, & quia homo eſt, omnino non ſufficit. Tres Deos iſti poſuerunt: Forculum foribus, Cardeam cardini, Limentinum limini. Ita non poterit Forculus ſimul & fores, & cardinem, limenque ſervare*. Stuck. Ant. Conviv. II. 30. Tomaſ. de Donar. c. 8. Sagittar. de Jan. Vet. c. 6. §. 23. Blond. Triumph. Rom. I. p. 13. B. Hanc quidam libentiùs *Carnam* vocant, quæ ab Jano compreſſa acceperit *cardinum* poteſtatem, prius *Crane* nuncupata, dein per antiſtichon *Carna*. Sic Ovid. Faſt. VI. 101-128. *Stuck. l. l.* Kal. Junii *Carna* Deæ ſacra celebrabantur, quæ Junius Brutus pulſo Tarquinio in Cœlio monte primus fecit. A carne poterit dicta videri. Vitalibus enim præerat, qua de re Macrob. Sat. I. 12. Sed à cardo *Cardea* dicta eſt, ſi id quoque verum apud veteres *Carna* nomen. Meminerunt hujus Deæ Auguſt. de Civ. Dei *l.* 8. Tertull. de

Idol.

Digitized by Google

Idol. c. 15. Adv. Gnoſt. c. 13. ad Nat. II. 15. *Sagittar. de Jan. Vet. c. 8. §. 20. 21. Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom. VIII. Præfat.* ** 2.

CARDINALE dicitur, quod eſt principale & præcipuum. Sic Gregor. Epiſt. 1. 81. Diaconum *Cardinalem* vocat, qui eſt primus. *Liberatus*, inquit, *quia diaconi fungi prohibetur officio, ſi à ſucceſſore tuo non eſt factus Cardinalis*. Et Epiſt. 77. & 79. Martinum Salonæ *Cardinalem* ſacerdotem creat, id eſt, Epiſcopum, ut vocat qui eſt ſupra alios ſacerdotes. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 42. Et ventos è quatuor mundi plagis ſpirantes *Cardinales* vocamus. Servius Æneid. 1. 135. *Cardinales quatuor venti ſunt*. Veget. V. 8. illos *principales* nuncupat. *Veteres autem juxta poſitionem cardinum, tantum quatuor ventos principales ſingulis cæli partibus flare credebant*. Similiter quatuor principes virtutes nuncupare ſolemus *Cardinales*, ab ævo uſque Ambroſii, qui primus ſi nominavit Comment. in Lucam Tom. V. p. 66. & 67. *Sagittar. de Jan. Vet. c.* 7. §. 11. 12.

CARDINALES vocantur in libro Officiorum Theodoſii Præfecti Prætorio Aſianæ diœceſeos, & Præfectus Africæ, quòd cæteris eſſent majores. Civilium ergo magiſtratuum exemplo introductum eſt nomen *Cardinalium* in Eccleſiam. Ac putat Duarenus, ſic propriè dictos presbyteros, qui in majore Eccleſia, quam cathedralem appellamus, cum Epiſcopo ſuo facerent rem divinam. Poſtea tamen id nomen ſolis Eccleſiæ Romanæ poſt Papam antiſtitibus, ejuſdemque conſiliariis tributum eſt, iidemque paullatim ad tantum honoris faſtigium pervenerunt, ut nunc gemino cum Regibus loco cenſeri velint. Titulum Eminentiſſimorum demum ab Urb. VIII. acceperunt. *Sagitt. de Jan. Vet. c.* 7. §. 18. 19. Quia ſecundum Pontificem eminent in Eccleſia. Pileus & galerus ruber eſt illis conceſſus ab Innocentio IV. in Concilio Oecumenico Lugdunenſi anno 1244. vel anno 1245. ut Spondanus in Breviario ſtatuit, in pervigilio natalis Domini, creatis duodecim *Cardinalibus*, inter quos Hugo de S. Caro ordinis Prædicatorum, ſcriptis geſtiſque notiſſimus. *Raynaud. de Pil. & cet. capit. tegm. Sect.* 12. *& Sagittar. l. l.* Purpureo hoc colore ſunt donati, ut meminiſſent, ſi res ferret, occumbendum ſibi eſſe pro Eccleſia. Idem fortitudinis, & charitatis monumentum, ex attributo *Cardinalibus* purpureo colore, proponit Antonius III. p. ſummæ majoris tit. XXI. c. 1. §. 11. & Ciacconius in Innocentio IV. Purpuræ etiam color ſignificat flammam curarum, quibus perpetuò circumdari debent *Cardinales*. Germaniſſima tamen ratio petenda videtur ex ſignificatione participii, aut potius viciniæ poteſtatis *Cardinalium* ad ſummam & regiam Pontificis in Eccleſia poteſtatem. Fuit enim purpura jam olim regium indumentum: ut idcirco Conſtantinus Magnus uſum purpuræ Pontifici Romano in ſignum regiæ poteſtatis attribuiſſe legatur, & eo privilegio caruiſſe Patriarcham Conſtantinopolitanum teſtetur Balſamon in prima Meleta; *quia*, inquit, *non coronatur loco regni: & idcirco neque cocco tinctis calceis ſe ſpectandum præbet, neque alio privilegio veteris Romæ utitur*. Raynaud. ibid. Sect. 13. Du Freſne Gloſſario. Voſſ. Lex. Etymol.

CARDO ſecundum vetus vocabularium eſt cuneus, qui in foramine vertitur, vel ponitur pro ipſo foramine aliquando. Græcis dicitur στρόφιγξ etiam LXX. Interpretibus Prov. c. 26. v. 14. Iſidor. XV. 7. *Cardo eſt locus, in quo oſtium vertitur, & ſemper movetur, unde & proverbiale eſt, in cardine rem eſſe*. Sanè Germanis *cardo* eſt *ein thurangel*, quaſi *januæ hamum* dixeris. *Sagittar. de Jan. Vet. c.* 7. §. 1. 2. 3. *Voſſ. Lex. Etymol.* Fiebat vel ex ligno. Iſon. Gloſſ. in Prudentium: *Cardo propriè eſt lignum, in quo oſtium volvitur*. Plin. XVI. 40. *Rigorem fortiſſimè ſervat ulmus, ob id cardinibus aſſamentiſque portarum utiliſſima, quoniam minimè torquetur: permutanda tantum ſic, ut cacumen ab inferiore ſit cardine, radix ſuperior*. Vel ex ære. Virg. Cir. n. 221.

——— ſonitum nam fecerat illi
Marmoreo æratus ſtridens in limine cardo.

vel ex ferro. Stat. Theb. XI. 49.

Stabat in Argolica ferrato limine turris. . . .

Barth. in Statium. Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 22. 23. Portarum Capitolii poſt Tarpejæ virginis proditionem fuiſſe æreos, ut ſtridore ſuo proditionem detegerent, ſcribit Serv. Æneid. 1. 454. *Cautum fuerat poſt proditum hoſtibus à Tarpeja virgine Capitolium, ut ærei cardines fierent: quorum ſtridor poſſet aperta oſtia indicare*. Nardin. Rom. Vet. V. 10. Erant ita facti, ut cum verterentur, clarum ederent ſonitum. Ovid. Met. XI. 608.

Janua ne verſo ſtridorem cardine reddat.

Amor. 1. 6. 49.

Fallimur? an verſo ſonuerunt cardine poſtes?

Et vociferari *æra cardinum* facit Lucret. II. 450.

Æraque, quæ clauſtris reſtantia vociferantur.

Unde, cum non recluderetur janua, tacere dicebantur. Prop. 1. 16. 26.

Reſpondes tacitis mutua cardinibus.

Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 24. Ut verò tacerent, ſolebant impudicæ, quæ maritos aut cuſtodes fallere in animo habebant, aquam illis affundere. Plaut. Curc. 1. 1. 1.

Placidè egredere, & ſonitum prohibe forum, & crepitum cardinum;
Ne quod hic agimus, herus percipiat fieri.
Mane, ſuffundam aqulam. PA. *Viden' ut anus tremula medicinam facit?*
Eapſe merum condidicit bibere, foribus dat aquam, quam bibant.

Sagitt. ibid. §. 27. Lipſ. Elect. IV. 12. Eos, qui impetum in domum faciebant, effringebant. Virg. Æneid. II. 480.

Limina perrumpit, poſteſque à cardine vellit.

Apul. Mileſ. III. p. 75. *Viden' quoſdam ſæviſſimos latrones aditum tentantes, & domus januas cardinibus obtortis evellere geſtientes, clauſtriſque omnibus, quæ accuratiſſimè affixa fuerant, violenter avulſis?* Sagittar. ibid. §. 28.

Cardo appellatur ipſa terra, circa quam vertitur cœlum velut circa centrum mundi. Apul. de Mund. p. 707. *Mundus eſt ornata ordinatio Dei munere, Deorum recta cuſtodia: cujus cardinem, ſic enim dixerim centrum, robuſtum & immobilem genitrix atque altrix animantium omnium habet tellus*. Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 6.

Cardo eſt Gromaticis ſcriptoribus in menſura agrorum limes transverſus. Ducitur Servio ab oriente ad occidentem ad Georg. 1. 126. *Quod cum agri colonis dividerentur, foſſa ducebatur ab oriente ad occidentem, quæ cardo nuncupabatur*. Servio impoſuit, quòd hujuſmodi ſæpè limitum erat ratio in præfecturis, ubi alia erat, quàm in coloniis. In his decumanus in orientem, *cardo* in ſeptentrionem: unde & nomen à *cardine* mundi. Quod oſtendit Hyginus initio de limit. conſtit. *Primum duos limites conſtituunt: unum, qui ab oriente in occidentem dirigeret: hunc appellaverunt duodecumanum. Alterum à meridiano ad ſeptentrionem, quem cardinem nominaverunt à mundi cardine*. In Italia duodecumanos vocarunt Gallicos, quia Gallia eſt ad occidentem: at *cardinem* dixere maritimum, quia ad ſeptentrionem ei eſſet mare Adriaticum. Front. de Colon. *Adrianus ager de limitibus maritimis & Gallicis, quos nos decumanos & cardines appellamus*. Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 7. Voſſ. Lex. Etymol. Auguſtin. de Legibus in Julia agraria. Velſer. Rer. Aug. Vindel. IV. p. 229.

Cardines dicuntur Latinis cœli puncta, meridies & ſeptentrio, quæ polos Græci appellant, quòd circa illa vertatur cœlum. Cicer. de Nat. Deor. II. 41.

Extremuſque adeo duplici de cardine vertex
Dicitur eſſe polus.

Clau-

Claudian. Conſ. Stilich. II. 16.

Certarent utroque pares à cardine lauru.

Sagittar. de Jan. Vet. c. 6. §. 5.

Cardines etiam ſunt mundi plagæ, & puncta illa, quæ mundum velut linea æqualiter ſecant & dividunt, non rarò *cardinum* nomine veniunt. Lucan. v. 71.

Heſperio tantum, quantum ſemotus Eoo
Cardine, Parnaſſus gemino petit aera colle.

IV. 672.

Cardine ab occiduo vicinus Gadibus Atlas
Terminat: à medio confinis Syrtibus Ammon.

Ubi *cardinem occiduum* pro occidente, *medium* pro meridie dixit. *Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 9. Voſſ. Lex. Etymol.*

Cardines temporum dicuntur ver, æſtas, autumnus, hyems. Plin. XVIII. 25. *Omnis autem ratio obſervata eſt tribus modis, exortu ſiderum occaſuque & ipſorum temporum cardinibus.* Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 10.

Cardines dicuntur etiam in omni re id, in quo momentum maximum poſitum, tum maximè ejus gerendæ opportunitas; quoniam in *cardine* vertitur janua, iique fores ſuſtinent. Serv. Æneid. I. 676. *Non poterit in tanta rerum opportunitate ceſſare. Ut ſit de proverbio tractum, quod dicitur, res in cardine eſt, hoc eſt, in articulo.* Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 13. Voſſ. Lex. Etymol.

Cardines in ſtructuris dicuntur, qui *cardinum* vices ſuſtinent. Plin. XXXVI. 15. *Variavit hanc ſuam magnificentiam feſſis turbatiſque cardinibus, & amphitheatri forma cuſtodita.* Vitruv. X. 20. *Ea concludantur ſupernè intercardinatis trabibus. Supra trabes collocentur capreoli, cardinibus alius in alium concluſi.* Ubi Philander: *Cardines hoc loco intelliguntur extrema capreolorum partes, qua in cavum induntur: quomodo cardinatum dicitur.* Sagittar. de Jan. Vet. c. 7. §. 14.

Cardines anni ſui cur non initus menſium, more Macedonum, ſed VIII. antea diebus Cæſar attribuerit, quæri poſſet. Scaliger reſpondet, percrebruiſſe Romæ illam de æquinoctiis & ſolſtitiis in octavis partibus ſignorum conſtituendis opinionem, quam cum vulgo extorquere non poſſet, maluiſſe Cæſarem inveteratæ eorum opinioni ex parte aſſentiri. Bene quidem illud, ſi conſtaret, Cæſarem *cardines* in VIII. ſemper ante Kalendas die conſtituiſſe, quod vereor, ne ſatis firmum ſit. De hyberno quidem & verno *cardine* nullum dubium eſt. Diſertis enim verbis hac de re auctores teſtantur. Colum. IX. 14. *Ab æquinoctio primo, quod menſe Martio, circa* VIII. *Kal. April. in octava parte Arietis conficitur.* Plin. XVIII. 25. *Omneſque ea differentiæ ſunt in* VIII. *partibus ſignorum. Bruma Capricorni ad* VIII. *Kal. Januaris fere.* Sed idem Plinius etiam in VIII. Kal. Julias ſolſtitium æſtivum, in VIII. Kal. Octobris æquinoctium autumni conſtituit. Cum tamen Ovidius in Faſtis illud in ſextum Kalendas conferat, Columella verò & in octavum & in ſextum. Ita enim de VIII. Kalend. ſcribit: *Hoc & biduo ſequenti ſolſtitium.* Eadem ejuſdem de æquinoctio autumni ſententia eſt. Sed imperitiſſimè hi omnes, ſolem his diebus VIII. ſignorum partes occupare, arbitrati ſunt. Unde ſemper octo diebus ante *cardines* illos quos omnium veriſſimos exiſtimabant, Solis in dodecatemoriorum ingreſſum, atque accuratum ac Aſtrologicum ſolſtitium aut æquinoctium fieri docent. De octavis ſignorum partibus res manifeſtiſſima eſt. Quo ergo die æquinoctia aut ſolſtitia omnium accuratiſſima fieri audiverant, eum pro vero ſolſtitiali habebant, ita tamen ut VIII. parti ſigni alicujus illum tribuerent, & VIII. diem antea ingreſſui ſolis in dodecatemorion aſſignarent. Quod imperitiſſimè & abſurdiſſimè eſt factum. Idcirco ego arbitror aliam fuiſſe cauſam, ob quam Cæſar ab VIII. Kalendas, & non ab ipſis Kalendis annum inchoaverit. Habuit cognitum ex antiquis commentariis, ac Pontificum annalibus (adhæſit enim ut in aliis multis, ita etiam in anni ratione emendanda, majorum inſtitutis) Numam Kal. Apriles in æquinoctio verno conſtituiſſe, cum Sol VIII. Arietis gradum teneret, id ipſum ſibi imitandum ratus, Kal. Apriles in VIII. parte Arietis conſtituit, in qua plurimi ex vulgo æquinoctium iſtis quoque temporibus confici crediderunt. Quem terminum cum primò conſtituiſſet, juxta rationem Plin. XVIII. 25. reliquos exinde deduxit. *Langius de Vet. ann. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* VIII. *p. 413. F.....*

Cardines ſunt viæ dictæ in theatro, quia multis verſuris cuneos interſecabant. V. infr. in *Cuneus*.

CARENUM, ſive carœnum, *κάροινον* Myrepſo Sect. 1. c. 5. eſt vini dulcis genus, quando decocta muſti parte una, duæ relinquuntur. Legas non modò apud Græcos, ſed etiam Latinos. Pallad. XI. 18. *Carœnum, cum tertia perdita duæ partes remanſerint.* Apic. II. 5. *Carœnum vel paſſum deſuper confractum aſperges.* Hinc *carenaria* apud Pallad. VIII. 7. dicuntur cortinæ & vaſa, in quibus *carenum* coquitur. *Turneb. Adv.* XIII. 23. *Voſſ. Lex. Etymol. Du Freſne Gloſſario. Nonnus de Re cib.* IV. 13. *Barth. Adv.* XXXV. 22. *Buleng. de Conviv.* II. 61.

CARICÆ ſunt genus fici. Plin. XIII. 5. *Syria præter hanc peculiares habet arbores, in ficorum genere caricas.* Non unæ celebrantur. Nam in pretio erant Atticæ, Phrygiæ, Rhodiæ, Patriæ, Chiæ, item Calliſtrutiæ à Romanis dictæ, Hircanæ, Syriacæ, Ægilides. *Lipen. de Stren. c. 2. quint. et. §. 19. & 22. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 658. Voſſ. Lex. Etymol. Nonn. de Re Cib.* I. 40. Ut auſpicium anni fauſtum, & quaſi melliſluum ominarentur, dulces votorum teſſeras offerebant *caricas*. Ovid. Faſt. I. 185.

Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica, dixi,
Et data ſub niveo candida mella favo?
Omen, ait, cauſa eſt, ut res ſapor ille ſequatur:
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.

Lipen. ibid. §. 15. & 20.

CARINA eſt infima pars navis in ventre, fundamentum totius fabricæ. Ovid. Pont. IV. 3. 5.

Dum mea puppis erat valida fundata carina.

Græcis *τρόπις* vocatur. Schol. Homer. Iliad. A. & ex eo Euſtathius. *Gyrald. de Navig. c.* 11. *Scheff. de Milit. Nav.* I. 6. *Voſſ. Lex. Etymol. Potter. Archæol. Græc.* III. 11. *Kippin. Differt. de Exped. marit.* II. 1. Et *τρόπιος*. Gloſſæ vet. Cypriani: Τρόπιος, *carina*. Schol. Homer. Odyſſ. M. Τὸ κατώτατον ξύλον τῆς ὁ σχίζεται τὸ κῦμα. Id enim lignum, *quo ſcinduntur fluctus*, tenue, ac longum, propriè *carina* eſt. Non reperitur niſi in navibus longis, id eſt, iis quarum alveus eſt anguſtus & acutus. Quæ latum & planum habent alveum, quia non tam ſcindunt fluctus, quàm ſupernatant, *carinam* non habent. Hinc Iſidor. XIX. 1. *Navicula eſt lata, & ſine carina.* Scheffer. & Potter. l. l. Ejus ratio haberi ſolet, ut aptè ſcilicet inflexa, & curvata ſit, & cum modo convexa, ut faciliùs & promptiùs aquas ſcindat, ne uſquam vitium faciat. *Calcagn. de Re naut. c.* 11. Hæc pars ut curvari, & rectè in navigii ſpeciem formari poſſit, palis quibuſdam firmabatur ſubjectis, & per intervalla circumcirca ritè diſpoſitis ab utroque latere, quos *δρυόχους* appellavere. Euſtath. Odyſſ. T. Hinc *carina bene limata, & fundata, & conſtituta* apud Plaut. Mil. Glor. III. 3. 42. eſt nihil aliud, quàm *διὰ δρυόχων καθ' οἷον ἰκρίων*. *Scheffer. l. l.* Hinc ea vox accommodatur infimæ navis alvo, quam pro tugurio habere Afri ſolent. Salluſt. Bell. Jugurth. p. 77. *Adhuc ædificia Numidarum agreſtium, quæ mapalia illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinæ ſunt.* Et Poetis eſt tota navis. Virg. Æneid. II. 23.

Nunc tantum ſinus, & ſtatio maleſida carinis.

Ovid. Heroid. XVII. 103.

Tunc ego te vellem celeri veniſſe carina.

Voſſ. & Gyrald. l. l.

CARINÆ erat locus prope amphitheatrum Flavium, qui quod olim *ædificia facta in carinarum* modum haberet, *Carinæ* dictus eſt. Serv. Æneid. VIII. 361. Hæ, cum in valle inter Cœlium & Eſquilias ſe continerent,

ſe

Digitized by Google

& circa ædem S. Clementis inciperent, ad ipſum amphitheatrum initium dabant ſacræ viæ. *Donat. de Urb. Rom.* II. 12: III. 10. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 14. *Aring. Rom. Subterr.* III. 22. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 1. Horum opinio nulla alia re nititur, quàm ſimilitudine iſtius, qua inverſam navis *carinam* refert; unde vico datum nomen exiſtimant: idque abſque ulla auctoritate veterum, aut hac animadverſione pleraque montium faſtigia ſpeciem illam obtinere. Servio æquivocatio his in rebus ſolita permittitur, ut illa ejus ædificia *carinæ* appellata fuerint. Hoc ſanè verum certumque *Carinas* à Varrone & aliis ita nuncupatas vicum fuiſſe: neque item in anguſto Eſquiliarum vertice; quum Victor & Ruſus *Carinas* unanimiter in regione quarta recenſeant, quæ in planitie fuit, Eſquiliæ verò in quinta tantùm & tertia fuerint. Præterquam quod Liv. XXVI. 10. ubi de Flacco ita loquitur: *Porta Capena cum exercitu Romam ingreſſus media Urbe per Carinas Eſquilias contendit*, manifeſtè eas non in Eſquiliis, ſed ante Eſquilias fuiſſe indicet. Nemo melius quàm Virgilius deſcripſit Æneid. VIII. 359.

Talibus inter ſe dictis ad tecta ſubibant
Pauperis Evandri, paſſimque armenta videbant
Romanoque foro, & lautis mugire Carinis.

Hinc & nominis etymon agnoſcitur. Deſcribit Poeta Æneam & Evandrum Palatium adſcendentes, & deinde armenta in ſubjecta planitie paſcentia deſpectantes. Planities enim illa valles continebat Palatino ſubjectas inter ſeptemtriones & orientem ſolem: quæ poſtea occupatæ à cultoribus, mœnibuſque Urbis incluſæ, nomen fori & *Carinarum* obtinuerunt. *Carinæ* autem fortè dictæ ſunt, quod convexitates illæ inter vicinos ſibi colles, Cœlium, Eſquilinum, Capitolinum & Palatinum *carinarum* habuerint ſpeciem: ſicut ut, cum Romulus Eſquilias Urbi adderet, qui has convalles incolebant, ab iis, qui collium illorum vertices occupaverant, in *Carinis* habitare dicti fuerint; quod nomen in initio laxiori ſpatio loci tributum, quum id ſenſim contraheretur, (uti fieri amat, ut diverſæ unius regionis partes aliunde ſæpè aliud ſibi nomen acquirant) tandem uni ſoli vico adhæſit. Sed hæc inter inania, ſi ita videbitur, numerentur: hoc tamen conſtabit, montem S. Petri *Carinas* non aſcendiſſe. *Nardin. Rom. Vet.* III. 9. Quomodo illa *ædificia intra templum Telluris* fuerint. V. infr. in *Templum Telluris.*

CARINARIUS erat, qui cerino colore pannum inficiebat. Nam cera Doricè καρὸς dicitur, quæ aliis Græcorum linguis κηρὸς dicitur. Libentiùs autem à Doribus & Æolibus Latini mutuum ſumunt, quàm ab aliis Græcis. Ejus meminit Plaut. Aul. III. 5. 36. *Turneb. Adv.* XIV. 5. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 20. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurel.* c. 49.

CARISIA gens. V. illam inſt. in *Gens.*

CARISSIMI vocabantur ab Imperatoribus præſides & rectores provinciarum & alii. Ita Verinum appellat Conſtantinus leg. 1. C. de Feriis. Hypatium & Lampadium Gratianus & Valentinianus l. 7. C. de Suſceptoribus. *Pancıroll. Var. Lect.* I. 76. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 794. *E. Briſſon. de Form.* III. *p.* 312.

CARMANIA provincia dicitur à *Carmanis* Turcis, qui eam an. 250. tenuerunt, donec à ſuæ ſectæ hominibus expulſi ſunt. *Pancıroll. Not. Dign. Imp. Orient.* c. 111.

CARMELUS *eſt inter Judæam & Syriam, ita vocant montem Deumque: nec ſimulacrum Deo, aut templum: ſic tradidere majores: aram tantum & reverentiam.* Tacit. Hiſt. II. 78. 4. Suet. Veſp. c. 5. num. 9. *Apud Judæam Carmeli Dei oraculum conſulentem ita confirmavere ſortes.* Scylax Cariandenſis: Κάρμηλος, ὄρος, ἱερὸν Διός. Conſtabat *Carmelus Deus* genio loci, & vaſto montis corpore. Commentum hoc inde ortum, quod Elias Theſbites in illo habitaverit, ſcholamque habuerit 1. Reg. c. 18. n. 19. & poſt ejus fata Eliſchæus 2. Reg. c. 2. n. 25: c. 4. n. 25. *Pitiſc. in Suetonium*. Aſperum eſſe montem Stephanus teſtatur. Deſcribit illum Hieron. de locis Hebraicis: *Carmelus, ubi quondam Nabal Carmelius fuit, & nunc villa eſt Carmelia nomine, decimo lapide oppidi Chebron vergens ad orientalem plagam, ubi & Romanorum præſidium eſt poſitum.* Et: *Chermula in Scripturis ſanctis Carmelus vocatur; vicus hodie Judæorum, unde fuit Nabal Carmelius.* Pancıroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 145. Montium verò cum altitudinem, tum fœcunditatem & fertilitatem admirantes, vel ipſos tanquam Deos colebant, vel Deos illorum incolas & præſides fingebant Veteres. *Stuck. de Sacrif. p.* 34. *Salmaſ. in Lampr. Heliogab.* c. 1.

CARMEN non ſemper ſignificabat Poetæ verſum; ſed etiam quod in proſa ſcriptum eſt, & apud Latinos. Ita *carmen* vocatur precatio, qua ſe devoverunt Decii apud Plin. XXVIII. 2. *Durat immenſo exemplo Deciorum patris, filiique, quo ſe devovere carmen.* Et *carmina* vocantur ſententiæ & dicta Philoſophorum. Cato Diſt. Mor. n. 1.

Si Deus eſt animus, nobis ut carmina dicunt.

Et apud Græcos ἆσμα apud Julian. Μισοπ. Edit. Lipſ. p. 338. Τὸ δ᾽ ἆσμα πεζῇ μὲν λέξει πεποίηται. *Carmen autem ſoluta oratione factum eſt.* Pitiſc. in Curt. III. 1. 2. §. 15. Auguſtin. de Legibus Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. II. p. 1282. C.

Carmen in alterius injuriam apud Romanos prohibitum, imo capitale erat ſcribere. V. infr. in *Libellus Famoſus.*

Carmen ſeculare revera non erat, quod pro ſedanda aut vitanda peſtilentia, nullo conſtituto ad illud certo tempore, in ſeculi decurſu canebatur, licèt ita vocaretur, eo quod iiſdem modis ac ritibus caneretur, quibus veterum *carmen* ſeculare. Ejus meminit Acro Horatianus interpres in carmine ſeculari: *Secularis carminis duplex eſt devotio; altera pro ſedanda, aut vitanda peſtilentia.* Taffin. de Ann. ſecul. c. 16. Panvin. de Lud. Secul. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IX. p. 1073. C. *Carmen* ſeculare verum erat dictum ab anno, quo componebatur, ſtato nimirum tempore decurſo, quo ludi ejuſdem nominis edebantur. Acro: *Altera carminis ſecularis devotio fuit pro certo & conſtituto numero annorum.* V. infr. in *Ludi ſeculares.* Taffin. de Ann. ſecul. c. 16. Panvin. de Lud. ſecul. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IX. p. 1073. C. Lyrico carmine erat ſcribendum. Liquet hoc aliqua ratione ex Horatio. Ex tribus odis, quæ ſunt *carmina* ſecularia, una eſt ode tricolos tetraſtrophos, conſtans duobus verſibus Aſclepiadeis, uno Pherecratio, & uno Glyconio. Reliqua duo ſunt odæ conſtantes Sapphicis tribus verſibus, & unico Adonio. Ex quo liquet Horatium pluris feciſſe ejus generis odas pro ſeculari *carmine*, ex eo quod bis uſurpavit, & propterea quod eos, qui ſuum *carmen* ſeculare recitabant, monet, ut ſervent Leſbium pedem, Od. IV. 6. 35. hoc eſt, Sapphicum, quia Sappho ejus inventrix fuit Leſbia. Materia eadem eſt quæ Pæanum & hymnorum, hoc eſt, laudes Deorum, nominatim Dianæ atque Apollinis, quia illis ludi ſeculares erant dicati, ut Urbis Romanæ auctoribus. Quod tradit Horat. carm. ſecul. n. 37.

Roma, ſi veſtrum eſt opus.

Cujus rei cauſam innuit Virgilius, dum Æneas ſignificat ſe juſſu Apollinis Italiam petere, Æneid. IV. 345.

Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,
Italiam Lyciæ juſſere capeſſere ſortes.

Juſſum Apollinis habetur Æneid. III. 94.

Dardanidæ duri, quæ vos à ſtirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos ubere læto
Accipiet reduces, antiquam exquirite matrem.
Hic domus Æneæ cunctis dominabitur oris.

Et Dianæ & Apollini templum, ſi in Italiam poſſit pervenire, vovet Æneas VI. Altera ratio, quia ſecula ſunt maximæ temporis portiones. Apollo autem & Diana tempori præeſſe dicebantur à Poetis: nam Apollo eſt Sol,

Digitized by Google

Diana verò Luna: unde Horatius de utroque carm. ſecul. n. 1.

Phœbe, ſylvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus.

Et ſingillatim de Sole n. 9.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis & celas.

de Luna n. 35.

Siderum Regina bicornis audi,
Luna, puellas.

Eleganter Ovidius deſcribit Soli adſtare omnes temporis partes, & inter cæteras ſecula, Metam. II. 23.

—— purpurea velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis.
A dextra lævaque dies, & menſis, & annus,
Seculaque, & poſita ſpatiis æqualibus horæ.

Hinc Acron vetus interpres *carminis* ſecularis Horatii ſcribit: *Actos ludos ſeculares pro cultu Solis die, & nocte Lunæ.* Canebatur à pueris & puellis, quæ non ſolum debebant habere utrumque parentem ſuperſtitem, ſed præterea debebant eſſe patrimi, hoc eſt, *confarreatis parentibus* geniti, ut utar verbis Tacit. Annal. IV. 16. 2. vel, ut Servius explicat Georg. I. V. illum inſr. in *Confarreatio, orti ex confarreatione*, quod eſt matrimonium flaminis & flaminiæ. Unde vocantur carm. ſecul. n. 6.

Virgines lectæ, puerique caſti.

Et Od. IV. 6. 31.

Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti.

Horum chorus *carmen* hoc ediſcebat, & de memoria recitabat. Horat. Epiſt. II. 1. 132.

Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret unde preces, vatem ni Muſa dediſſet?

Et quidem cum cantu, & muſicis inſtrumentis. Ipſe Horatius hoc ſignificat Od. IV. 6. 35.

Lesbium ſervate pedem, meique
Pollicis ictum.

Per pollicis ictum intelligit certam rationem ſibi familiarem pollice tangendi lyram, aut aliud muſicum inſtrumentum, quam edocuerat illos, quibus *carmen* ſeculare concinendum erat. Nec non & ſaltu. Legimus enim in Liv. XXVII. 39. Virgines, quæ *carmen* recitabant in pompa Junonis, *ſonum vocis pedum pulſu modulantes inceſſiſſe*. Atque conſtat in hymnis, quæ poſt ſacrificia canebantur, etiam ſaltum adhibitum. *Carmen* autem ſeculare poſt ſacrificia, quæ fiebant, cantatum fuiſſe habetur ex verſibus Sibyllinis de Ludis ſecularibus. Canebatur tribus diebus ludorum ſecularium, ut aſſerit Zoſim. II. 5. Quare exiſtimo ſeculare *carmen* Horatii, quod habetur lib. IV. die primo cantatum fuiſſe, quod habetur lib. I. ſecundo die; tertio denique die id quod poſt librum Epodon exſtat. Imo etiam canebatur ipſis noctibus tribus ludorum, ut Horatius innuit n. 21. landatus ſupr. in *Carmen ſeculare*. Matronæ etiam ſecundo die ludorum *carmen* cecinerunt, ut prodidit Zoſimus. Quod ita capiendum eſt, ut illæ ſuis ſumptibus quædam curarent ſacrificia, & cum pueris atque puellis canerent, non verò ſolæ. *Taſſin. ibid. c. 17.*

CARMENTA, ſive *Carmentis* vates fuit Arcadica, mater Evandri. Priùs vocabatur Nicoſtrata. Mart. Capella: *Carmentis in Arcadia ab effuſo per vaticinia carmine dicta.* Dionyſ. 1. p. 24. *Carmenta nomen fatidicam ſignificat, deductum à carmine juxta Romanam Etymologiam. Hanc mulierem affirmant divenis ſpiritu correptam, futura populo præcinere ſolitam.* Plutarch. Romul. p. 31. ait: *Nonnulli nomen Carmenta haud ineptè interpretantur: ut ſit Carmenta amens, & mente carens: quod numine afflata fuerit, atque inſanire ſit ſolita.* Themis eadem quæ *Carmenta*. Dionyſ. 1. p. 24. *Evander filius Mercurii, & nymphæ cujuſdam Arcadiæ, quam Græci Themin dicunt plenam numine, Romanarum antiquitatum ſcriptores Carmentam patria lingua nominant.* Plutarch. Probl. 56. *Themin, Carmentam mutato nomine vocaverunt*; cum ſcilicet, ut idem ait, in Italiam veniſſet. *Moreſtell. de Fer. Rom. Dial. 5. Stuck. de Sacrif. p. 41. Heſpin. de Orig. Feſt. p. 95. Perizon. Triad. Diſſert. III. p. 251. Kipping. Antiq. Roman. 1. 4. §. 3.* Cum Evandro filio & Arcadibus domo profecta cæteris Palatium occupantibus, ipſa in infima, quæ flumen Tiberinum reſpicit, Capitolini montis parte conſedit. *Ryq. de Capitol. c. 2. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom. III. p. 273. F.*

CARMENTALIA erat *feſtum Romæ, quod ſacrum & feria Carmentis*. Varr. de Ling. Lat. v. 3. Fiebant annis ſingulis à matribusfamilias XVIII. kal. Februarii, in quibus aliquid ſcorteum, aut ſua morte peremptum attuliſſe magnum crimen erat. Alex. Gen. Dier. VI. 8. qui feriarum non erat prima, ſed ultima. Romanum quippe Kalendarium ſi quis conſulat, ipſarum initium inveniet III. Idus Januarii, qui ejuſdem menſis dies undecimus; poſtremus verò iſtarum, ſeu earundem inſtauratio, dies erat XVIII. Kal. Februarii, qui Januarii XV. Ergo aut per quinque dies celebrabantur, aut ſaltem poſt diem quintum repetebantur. Illa fuſiùs deſcribuntur ab Ovid. Faſt. I. 617——636. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 592. F. Heſpinian. de Orig. Feſt. p. 95. 96. 97. Petron. de Græcor. & Roman. magiſtrat. III. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VI. p. 2807. F. Moreſtell. de Fer. Rom. Dial. 5. Ryq. de Capitol. c. 43. Gyrald. Synt. Deor.* XVII. *p. 495. A. Laz. Comm. Reip. Rom.* XI. 3. illis mane Prætori jus non licebat reddere. *Urſat. ibid. p. 593. C.*

CARNA Dea. V. illam ſupr. in *Cardea*.

CARNARIUM eſt locus, ubi ſalitæ carnes ſiccabantur in uſum domeſticum. Vindicianus:

Prome etiam, ſed tunde prius, ſeu contere gyro,
Quod viride hortus habet, vel quod carnaria ſiccum.

Fumo durabantur & ſiccabantur tales trunci carnium ſale ſparſi. Seren. Moret. n. 56.

Non illi ſuſpenſa focum carnaria juxta
Durati ſale terga ſuis, truncique vacabant.

Juxta focum videlicet ad fumum combibendum. Furcis ſuſpendebantur tales. Petron. c. 95. *Alius furca de carnario rapta ſtatum præliantis componit.* c. 96. *Sinciput in carnarium furca reponit.* Barth. Adv. XXXV. 8. 1. 6. Stuck. Ant. Conviv. II. 10. & 11. Gonſal. in Petronium. Grapald. de Part. dom. 1. 4. §. 4.

CARNI *coluerunt Galliam Togatam*. Mela II. 4. A Natiſone flumine uſque ad Formionem, quantum ex Plin. III. 5. perſpici poteſt. Oppida tenuerunt Aquilejam, quam apertè extra Venetos fines trans amnem fuiſſe narrat Strabo, Concordiam & Tergeſte. Unde illud commodè Mela: *In oris Italiæ proximam eſſe à Tergeſte Concordiam, interfluere Timavum, deinde Natiſonem non longe à mari Aquilejam attingere.* Integris fuerunt viribus ad annum ab U. C. 582. Liv. XLIII. 1. *C. Caſſius Conſul in Gallia memorabile nihil geſſit: & per Illyricum ducere legiones in Macedoniam vano incœpto eſt conatus. Aquilienſes queſti in Senatu Romæ, coloniam ſuam novam, & infirmam, necdum ſatis munitam inter infeſtas nationes Iſtrorum atque Illyriorum eſſe. Senatus Carnis, aut Iſtris bellum à Caſſio illatum credere. Poſtero anno Carnorum, Iſtrorumque & Japudum legati venerunt: duces ſibi à Conſule Caſſio primum imperatos, qui in Macedoniam ducenti exercitum iter monſtrarent, pacatum ab ſe tanquam ad aliud bellum gerendum abiiſſe, inde ex medio regreſſum itinere hoſtiliter peragraviſſe fines ſuos, paſſim rapinas & incendia facta, nec ſe ad id locorum ſcire, propter quam cauſam Conſuli pro hoſtibus fuerint.* In provinciæ tamen formam, ſive armis, ſive voluntate ſe ad amicitiam Romanorum contulerint, relatos, & Gallis Venetiſque adjunctos crediderim. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* 1. 25.

CARNIFEX eſt is, per quem ſontes in crucem egerunt Romani. Erat unus, qui non modò civis non fuit; ſed ne

domi-

Digitized by Google

domicilium quidem in Urbe habuit. Cicer. pro Rab. c. 5. *Sed moreretur prius acerbiſſima morte millies Gracchus, quàm in ejus concione Gracchus conſiſteret: quem non modo foro; ſed etiam cœtu hoc, ac ſpiritu cenſoria leges, ac Urbis domicilio carere voluerunt.* Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. II. 15. Mag. Miſc. IV. 16. Blandum. de Calc. c. 2. Lipſ. 10 Tacit. Annal. II. Excurſ. H. Kirchman. de Fun. Rom. II. 24. Buleng. de Imp. Rom. VI. 23. Guther. de Jur. Man. I. 19. Pollet. For. Roman. V. 14. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 15. Kipping. Antiq. Roman. II. 4. §. 8. Putabant enim populi Romani coronam & liberam civitatem ejus pollui præſentia & contagione. Cicer. ibid. c. 4. *Uter noſtrum tandem, Labiene, popularis eſt? Tune qui civibus Romanis in concione ipſa carnificem, qui vincula putas adhiberi oportere? qui in campo Martio comitiis centuriatis auſpicato in loco crucem ad civium ſupplicium conſtitui & defigi jubes? an ego qui funeſtari concionem contagione carnificis veto, qui expiandum forum populi Romani ab illis nefarii ſceleris veſtigiis eſſe dico?* Pollet. l. l. Habitabat verò in Subura, V. infr. in *Subura*. Inter inſtrumenta ejus erant tintinnabula. V. infr. in *Tintinnabulum*. *Carnificis loco habebatur, qui ſe vulneraſſet, ut moreretur.* Feſtus. *Guther. ibid. c. 9.* Non procul à triumphante ſedebat. V. infr. in *Triumphantes*.

CARNUNTUM fuit quondam urbs Pannoniæ. Plin. IV. 12. *Superiora autem inter Danubium & Hercynium ſaltum, uſque ad Pannonica hiberna Carnunti, Germanorumque ibi confinium; campos vero & plana Jazyges, Sarmatæ: montes verò & ſaltus pulſi ab his Daci ad Pathyſſum amnem à Moro, ſive is Duria eſt, à Suevis regnoque Vanniano dirimens eos.* Patet hinc ad confinia Germanorum exadverſo fuiſſe confluentis Mori & Danubii: ubi nunc oppidum viſitur *Haimberg*. Cluver. Vindel. c. 5. Ego puto eſſe pagum, ubi Cecius mons in Hungariam protenditur, ad ripam Danubii ſitum, vulgo *S. Petronelle* dictum. Eò Tiberii Cæſaris ævo colonia à Romanis eſt deducta, quæ & jus Latii accepit. Hic ſtativa habuiſſe legionem XIV. & Geminam, & Germanicam dictam, Antoninus in Itinerario monſtrat. *Laz. Comm. Reip. Roman.* XII. *Sect. 3. c. 1. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 666. C.*

CARO nihil aliud eſt, quàm denſatus ſanguis, ut comprobat Ariſtot. de Animal. gener. II. ex frigiditate ac humiditate. Nam oſſa ex ſiccitate ac caliditate volunt generari. *Rhodig. Ant. Lect.* V. 2. In fece vini ſuſpenſa non eget ſale, aut alio condimento. Philo in Mechanicis. *Buleng. de Conviv.* 12. 24. Pecudum *carne* veſcebantur undique ex provinciis exacta; unicuique enim provinciæ, prout abundaret, vel minorem copiam pecudum proferret, imperatam eſſe certam quantitatem veroſimile eſt. Roma & domus Auguſta alebatur, miniſtri & officiales partem inde pro ſalario capiebant, militibus & populo ſæpè gratuitò diſtribuebatur. Vopiſc. Aurelian. c. 47. *Quemadmodum oleum, & panis, & porcina, gratuito prаeberentur.* Burmann. Diſſert. de Vectig. c. 4. Cruda à defuncti hæredibus interdum populo dabatur. *Moreſtell. Pomp. Feral.* VIII. 17.

Caro aſſa magis nutrit quàm elixa. Heroum menſis parari ab Homero non piſces, non elixas *carnes*, ſed aſſas, quæ faciliùs concinnarentur, legimus apud Platon. de Republ. III. Obſervatum & phyſicis illud quoque: elixa intus fieri ſicciora, & inde nutrimenti minoris, quàm ſint aſſa, in quibus humidum geminum intus obſeptum contineatur. Quod non in illis evaporet, quoniam meatus laxet elixans calor: quo argumento etiam malbeſcit jus. Auctore porro M. Varrone, aſſam primo, ſecundo elixam, tertio e jure cœpiſſe, natura docet. *Buleng. de Conviv.* II. 5. *Rhodig. Ant. Lect.* XXVIII. 2. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 49. Baccius de Vin. & conv.* IV. *p.* 163. *Caſtellan. de Eſu carn.* I. 7. *Cerda Æneid.* VIII. 180.

Caro bubula & ſuilla vendebatur octo minutis, quæ eſt quarta oboli pars, ut ait Suidas. Sed Alexandro efflagitante populo Romano *carnes*, feminas animantes vetuit occidi; quare intra biennium tanta *carnium* fuit copia, ut duobus aut uno minutis venderentur. Lamprid. Alex. c. 22. *Cum edulitatem populus Romanus ab eo peteret, interrogavit per decurionem, quam ſpeciem caram putarent. Illi continuo exclamarunt, carnem bubulam atque porcinam. Tunc ille non quidem edulitatem propoſuit, ſed juſſit, ne quis ſuminatam occideret, ne quis lactantem, ne quis vaccam, ne quis damalionem: tantumque intra biennium, vel prope annum porcina carnis fuit & bubula, ut cum fuiſſet octiminutalis libra, ad duos, unumque utriuſque carnis libra redigeretur.* Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 4. Suilla ex genere quadrupedum animantium ſuaviſſima eſt, & ad bonos gignendos humores aptiſſima à Galeno cenſetur; quam, ſi modò probè in ventriculo concoquatur, & probatiſſimos gignere ſuccos idem affirmavit. Varr. de Re Ruſt. II. 4. dicit: *Suillum pecus donatum eſt à natura ad epulandum.* Cicer. de Nat. Deor. II. 64. *Sus quid habet præter eſcam: qua pecude quod erat ad veſcendum hominibus apta, nihil genuit natura fœcundius.* Stuck. Ant. Conv. II. 8. Nonus de Re Cibar. II. 3. Bruyer. de Re Cibar. XII. 4. Nec ex alio animali numeroſior materia ganeæ, quinquaginta prope ſapores, cum cæteris ſinguli. *Bruyer. ibid.* XIII. 1. *Kobierzyk. de Lux. Roman.* II. 11. In convivio natalitio apponebatur. V. infr. in *Convivium*. De *carne* bubula & ſuilla, multa *Caſtellan. de Eſu carn.* II. 1.——II.

CARPENTARIUS eſt artifex, qui facit *carpenta*, ſive vehicula. Veget. II. 11. *Habet legio fabros, tignarios, ſtructores, carpentarios, ferrarios.* Pancirol. de Corpor. Art. §. 30. Non enim ſtricta ſignificatione de ſolo confectore *carpentorum*, quæ ita propriè appellabantur, eſt intelligendus; nam *carpenta* omnia vehicula vocabant. Et apud Vegetium *carpentarii* ſunt, qui vehicula militaria portandis militum impedimentis, aut etiam ægrotis militibus vehendis conficiebant. Ad hæc illa habebantur ferè in caſtris. Lamprid. Alex. Sever. c. 47. *Ægrotantes ipſe viſitavit per tentoria milites, etiam ultimos, & carpentis vexit.* *Carpentarius* etiam redarius vocabatur, qui *carpenta* redarum; & *carpentarius* vehicularius, qui *carpenta* vehiculorum fabricabat. *Salmaſ. in Lampr. Alex. Sev. c.* 52.

Carpentarius dicebatur etiam Romanis generatim, qui agebat vehicula, ab antiquiſſimo vehiculi genere. Sic etiam nos hodie appellamus *cochers* eos, qui agunt carrus illos penſiles, quos vocamus *carroſſes*; ſcilicet prius & antiquius vehiculi genus recentioris vehiculi aurigis nomen tranſmiſit. *Bergier. de viis milit.* IV. *Sect.* 10. §. 8. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 6. Quos falli, & non eſſe *carpentarios* niſi vehiculorum artifices, dicit *Hennin. ad Bergierum*.

CARPENTUM eſt genus vehiculi. Ovid. Faſt. I. 619.

Nam prius Auſonias Matres carpenta vehebant.
Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.

Non ſemper erat idem, ſed varium. Primum enim eſt agreſte: quomodo leguntur *carpenta ſtercoris* apud Pallad. X. 1. *Uni jugero aſſerit Columella viginti quatuor carpenta ſtercoris ſufficere.* Aliquando illud eſt genus illud, quo portantur conjuges & liberi Alanorum. Ammian. XXXI. 2. *Sine ſedibus fixis abſque lare, vel lege, aut ritu ſtabili diſpalantur, ſemper fugientium ſimiles, cum carpentis, in quibus habitant.* Interdum eſt vehiculum, ad curſum publicum deſtinatum. Ut libr. VIII. C. Th. leg. 18. *Illud ſublimitas tua obſervari omni cautione præcipiat, ne amplius in ſingulis quibuſcunque carpentis, quam bini, aut ut ſummum terni homines invehantur.* Etiam quo homines vehebantur publicis in viis. Apul. Met. XI. p. 391. *Romam dehinc carpento pervolavi.* Interdum vehiculum, ſeu currus militaris Gallorum. Flor. III. 2. *Rex Bituitus argenteo in carpento, qualis pugnaverat:* & Britannorum. Flor. III. 10. *Trepidantia ad conſpectum rei nova carpenta volitabant.* Interdum genus eſt aliquod, peculiariter ſic dictum, quod commune habet nil cum cæteris. Fuit hoc ex parte contectum. Apul. Met. X. p. 335. *Spretis carpentis, quæ partim contecta, partim revelata.* Rotas habuit interdum duas, interdum quatuor. Trahebatur à mulabus plurimum

Lamprid.

Lamprid. Eliog. c. 4. *Facta ſunt ſenatuſconſulta, quæ veherentur carpento mulari*. Et mulionem habemus ad *carpentum* apud Auct. Vir. Illuſt. c. 7. *Mulionem evitantem ſuper ipſum corpus carpentum agere præcepit*. Uſus ſpectabat maximè ad mulieres, & nominatim matronas honeſtiores ad itinera quotidie in Urbe facienda. Uſa eſt apud Romanos Tullia Tarquinii uxor. Inde de ea Liv. I. 48. *Carpento invecta in forum. Carpentum flexit in Virbium vicum, Per patris corpus carpentum egit*. Impetrarunt etiam matronæ libera Republica, ſed peculiaris beneficii cauſa, quod conferendo in publicum omnem mundum ſuum civitati præſtiterant, ut ex eo votum Apollini à Camillo nuncupatum ſolveretur. Meminit Liv. v. 25. *Grata ea res ut quæ maximè Senatui fuit, honoremque ob eam munificentiam ferunt matronis habitum, ut pilenta ad ſacra ludoſque carpentis feſto profeſtoque uterentur*. Etiam eo uſi Imperatores & Reges. De Conſtantio Ammian. XVI. 10. *Inſidebat aureo ſolus ipſe carpento*. Eginhartus vita Caroli de Rege Francorum: *Quocunque eundum erat, carpento ibat*. & magiſtratus Romanorum, & videtur currui antiquo, unde dicti ſunt curules, ſub Imperatoribus ſucceſſiſſe: Ita vectus eſt I. Præfectus prætorii, de quo Caſſiod. Var. VI. 3. *Ipſe primum hujus dignitatis infulas conſecravit, ipſe carpentum reverendus adſcendit*. Epiſt. 4. *Carpento veheris per nobilem plebem*. II. Vicarius Urbis. Caſſiodor. Var. VI. 15. *Ad ſimilitudinem ſummorum carpento veheris*. Eſt formula Vicarii urbis Romæ. Per *ſummos* intelligere illos ipſos Prætorii Urbiſque Præfectos arbitramur. Et præter magiſtratus etiam Sacerdotes. Tacit. Annal. XII. 42. 3. *Suum quoque faſtigium Agrippina altius extollere, capento Capitolium ingredi, qui mos ſacerdotibus & ſacris antiquitus conceſſus*. Ubi per *ſacerdotes* non tam Virgines Veſtales, quod facit Lipſ. de Veſt. c. 11. quàm revera ſacerdotes viros, præſertim Flamines exiſtimo intelligendos. Quos cum aliàs *carpentis* vectos arbitror, tum præſertim cum in Capitolium de ducerent ſacra nemini conſpicienda. Hoc enim fieri optimè in *carpentis*, tectis ſcilicet supernè, poterat. Poſtea translatum eſt ad pompam Circenſem. I. Ut imagines defunctarum Auguſtarum eis veherentur, quale ideo Iſidor. xx. 12. appellavit *pompaticum*. Hoc enim peculiare habebant Auguſtæ, quòd ipſarum imagines veherentur *carpentis*, cum Auguſtorum veherentur curribus. Suet. Cal. c. 15. n. 3. *Inſtituit matri Circenſes, carpentumque quo in pompa traduceretur*. II. Ut ipſæ vivæ unà cum magiſtratibus in pompa *carpentis* incederent, quod datum primo Meſſalinæ, & mox Agrippinæ. *Scheffer. de Re vehic.* II. 17. De *Carpento* quoque ſcribunt *Ligor. de Vehic. c. 1. Panciroll. de Corp. Artif. c. 20. Bergier. de viis milit.* IV. 10. §. 8. *Salmaſ. in Lamprid. Heliog. c. 4. Alex. Sev. c. 52. Vopiſc. Aurelian. c. 1. Chiment. Biſell. c. 41. Argol. ad Panvin. de Lud. Circ.* II. 2. *Figrell. de Stat. Roman. c. 33. Guther. de Offic. Dom. Aug.* II. 16. *Donat. Dilucid. p. 817.*

Carpentum fuit etiam tribunal, ſella curuli magiſtratuum, & ordinariorum judicum altius, prætorianæ præfecturæ inſigne. Caſſiodorus ſupra laudatus ibi dictis addit: *Tribunal tuum ideo tam excelſum factum eſſe noveris*... Et Vopiſc. in Aurelian. c. 1. vocat *judiciale carpentum* his verbis: *Vehiculo ſuo me & judiciali carpento Præfectus Urbis Junius Tiberianus accepit*. Quia in eo ſedentes jus dicebant majores magiſtratus, ut antea pro tribunali. *Faber Semeſtr. I. 3. Savaro in Sidon. Epiſt.* I. 11. Quaſi quæ de tribunali dicit Caſſiodorus, ea intellecta velit de *carpento*, remque eandem prius *carpentum*, mox *tribunal* appellaverit. Quod falſum eſſe ex eo liquet, quia intercedunt plurima inter ea, quæ de *carpento*, & ea, quæ de tribunali habet. Et quis unquam de *carpento* jus dixiſſe quenquam magiſtratuum apud Romanos ſcripſit legitve? Denique *carpentum* adeo à *tribunali* differt, ut non poſſim non mirari, quenquam voluiſſe iſta inter ſe miſcere. Tribunal fuit ingens tabulatum forma quadrata. Id *excelſum* vocat Caſſiodorus, non quod *carpentum* eſſet, rotiſve altis impoſitum incederet; ſed quod revera exſtructum foret altius à terra. Sicut *celſum* hac de cauſa nominavit Juvencus. Vopiſcus *vehiculum & judiciale carpentum* ponit, non ut duo diverſa, ſed ut uno alterum explicaret. Nam cum vehiculi ſignificatio ſit generalis, quale vehiculum intelligat putavit apponendum: ac idcirco id vehiculum ſe dixit intelligere quod eſt *judiciale carpentum*. Appellavit autem *judiciale carpentum*, non quod ex eo jus diceret; ſed quod ſpectaret ad judicem, quod nimirum pertineret ad judicem honoratæ congregationis, ad judicem civitatis. Ideo *vehi carpento, & judiciales ſedes conſcendere* diſtinguit Juſtinian. Nov. 70. ubi loquitur de Præfecto utroque, Prætorii & Urbis: *Quatenus magno promeriti honore & in carpentis vecti, & clamores præconum audientes, inſuper judiciales ſedes conſcendentes, hujuſmodi fortuna liberi conſtituantur*. Et in eo nullas cognoviſſe cauſas, nullum jus dixiſſe; ſed ſermones inter ſe miſcuiſſe atque vectos eſſe monet ipſe de *carpento* Aureliani Vopiſcus, dum dicit: *Ibi cum animus cauſis atque à negotiis publicis ſolutus ac liber vacaret, ſermonem multum à Palatio uſque ad hortos Valerianos inſtituit*. Scheffer. de Re Vehic. II. 17. Buleng. de Imp. Rom. III. 3.

CARPISCULUS *eſt genus calceamenti*. Vopiſc. Aurelian. c. 30. Sic appellatus calceus multifariam ſciſſus & cæſus, quem Græci πολυχιδῆ vocant & λιτοχιδῆ. *Carpere* id Latinis ſignificat. *Salmaſ. in Vopiſcum. Rhodig. Ant. Lect.* xx. 33.

CARPTOR dicebatur antiquis, qui cibum ſcindens & *carpens* præminiſtrabat. Juven. IX. 110.

Archimagiri, carptores.

Senec. Epiſt. 47. *Alius pretioſas aves ſcindit: pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit*. Unde ſcindendi *obſonii magiſter* vocatur Senec. de Vit. beat. c. 17. Et Petron. c. 36. *Proceſſit ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium, ut putares Darium hydraule cantante pugnare*. Qui ideo cheironomontes appellatur Juven. Sat. v. 121.

Saltantem ſpectes, & cheironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magiſtri.

Lipſ. Saturn. II. 2. Buleng. de Conviv. IV. 3. Kobierzyk. de Lux. Roman. II. 10. Pignor. de Serv. p. 121. Popin. de Serv. p. 117. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 19. Demſter. Paral. p. ad Antiq. Roman. Roſin. v. 29. V. etiam infr. in *Cibus*.

CARPUS dicebatur *carptor*, ſive ſciſſor, qui cibos dividebat, ſive ſcindebat. Petron. c. 36. *Vides illum qui obſonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotieſcumque dicit, carpe, eodem verbo & vocat, & imperat*. Vocat, quia *carpus* vocatur: imperat, quia *carpere* eſt ſcindere obſonia. *Capere* enim verbum eſt conviviale, id etiam haud incommodè ſignificans; Mart. III. 13. 1.

Dum non vis leporem, dum non vis carpere mullum.

Gonſal. VVouvver. Lotich. in Petronium, Barth. Adv. VII. 5. Demſter. Paralip. ad Antiq. Roman. Roſin. v. 29.

CARRAGO erat munimentum caſtrorum, & re & nomine barbarorum, quo *carris* & plauſtris caſtra muniebant, quod nec hodie omnino interiit. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* x. *p.* 1122. *C.* Curt. IX. 1. 15. *Barbari vehiculis inter ſe junctis dimicaturi occurrerunt*, ut ſcilicet illis ab utroque latere & tergo incedentibus tutus eſſet exercitus. Hoc eſt *carros* in orbem connectere, Veget. III. 10. *Omnes barbari carris ſuis in orbem connexis, ad ſimilitudinem caſtrorum, ſecuras à ſupervenientibus exigunt noctes*. Conſtruere Siſen. IV. *Impedimenta collocant omnia, conſtruunt carros*. Conſtipatim & conjunctim ducere, iiſque circumdare armatos Polyæn. III. 10. 7. *Currus frequentes agens & connexos, armatos circum hos foris circumdedit*. *Carraginem* facere recentioribus Vopiſc. Aurelian. c. 11. *Quærere præterea, ubi carrago ſit hoſtium*. Treb. Poll. in Gallien. c. 13. *Scythæ facta carragine fugere ſunt conati*. Hinc *carros* & plauſtra hoſti objicere dicebantur. Cæſ. Bell. Gall. I. 2. 63. *Quod pro vallo carros objecerant*. Flor. III. 3. 16. *Quum objectis undique plauſtris atque carpentis pugnarent*. Piſc. in Curtium, Salmaſ. in Pollion. Gallienot, Stevvech. in Vegetium.

CAR-

CARRUBA erat vigeſima quarta pars grani. *Cenal. de Pond. & Menſ. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom. XI. pag.* 1494. *E.*

CARRUCA, & cum adſpiratione *carrucha*. *Carrus*, ſive *carrum*, barbara eſt vox, opinione mea. Ita & *carruca* erit, ſeu *carrucha*. Ejus mentionem, neſcio, an quiſquam ante Plinium fecerit. Sic ipſe XXXIII. 11. *Nos carrucas ex argento calare invenimus*. Quot rotas habuerit, non vidi ex veteribus, qui diſertim hoc dicat. Quatuor habuiſſe vult Coraſ. Miſc. III. 20. *Carrus quadrirotum eſt, hoc eſt, quatuor rotarum, à quo fit carruca, qua parvum currum ſignificat, totidem rotas habentem.* Et Valeſ. in Ammian. XIV. 6. *Eſt carrucha τετράκυκλον ὄχημα, ſeu rheda. Heſychius: ῥεδίον, καρῦχον.* Addo ego Martialem qui quod prius *rhedam* dixit, poſtea nominat *carrucam* III. 47. 5. 13.

Fauſtine, plena Baſſus ibat in rheda,
Noc feriatus ibat ante carrucam.

Quanquam verò *carruca* ſit rheda, non verò rheda omnis eſt *carruca*. Hæc enim vox frequentiùs accipitur de vehiculo honoratiore. Cæterum *carruca* videtur fuiſſe tecta. Iſidor. XX. 12. *Carruca undique contecta.* Jungebantur *carrucis* muli. Scævol. leg. 13. ff. de aur. & arg. *An carruca dormitoria, qua ſemper uxor uſa ſit, cum mulis ei debeatur.* Frequentiùs mulæ. Paull. Sent. III. 6. *Carruca cum junctura legata, mula quoque legata videntur.* Inde habes *mulam carrucariam* apud Ulpian. leg. 38. ff. de Edicto Ædilitio. Vecti primùm *carrucis* viri, & nominatim Senatores. Lamprid. Alex. Sev. c. 43. *Carrucas Roma & rhedas Senatoribus omnibus ut argentatas haberent, permiſit.* Deinde & honorati alii. Lex Cod. Theod. de honor. vehic. XIV. 12. *Omnes honorati ſeu civilium, ſeu militarium dignitatum carrucis ſemper utantur.* Deinde & feminæ. Scævola jam laudatus. *Scheffer. de Re Vehic.* II. 27. Fiebant ex ære atque ebore, mox & argento. Vopiſc. Aurelian. c. 46. *Dedit praterea poteſtatem ut argentatas privati carrucas haberent, quum antea erata & eborata vehicula fuiſſent.* Lampridius & Plinius jam laudati. *Salmaſ. in Lampridium. Pignor. de Serv. p.* 433. *Scheffer. l. l.* Aureas fuiſſe teſtatur Mart. III. 62. 5.

Aurea quod fundi pretio carruca paratur.

Bayſ. de Vaſcul. Theſ. Antiq. Græcar. Grön. Tom. IX. p. 681. B. Lindenbr. in Ammian. XIV. 6.

CARRHÆ eſt urbs Meſopotamiæ antiquiſſima, ſiquidem Abrahami olim ac Tarrhi ejus patris domicilio inſignis perhibetur apud Joſeph. Ant. Jud. I. 7. & Craſſi clade apud Hieron. de Loc. Hebr. *Pancіroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 115. *Vaillant. Numiſm.* I. *p.* 710.

CARRILIA gens. Vide illam infr. in *Gens*.

CARTHAGO triplex fuit: una in Africa, æmula Romæ, & quæ tandem ejus triumphorum numeros auxit. Secunda & tertia in Hiſpania fuerunt Tarraconenſi, vetus ſcilicet una, nova altera dicta. Vetus Edetanorum fuit urbs, nunc *villa Franca*, vel ad mentem quorundam *Contavilla*. Nova, quæ nunc *Carthagena*, in ora Conteſtanorum eſt ſita, fundatorem habuit Amilcarem, & *Carthago Spartaria* dicta eſt à ſparti copia. Colonia an fuerit Phœniciorum, quia ejus conditores: an Romanorum, quia ejuſdem oppugnatores, mihi non liquidò conſtat. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 595. *B.*...... Africana condita eſt à Didone, ſive ab ejus patre (utrumque enim dicitur) annis poſt captam Trojam plus minus centum & quinquaginta. *Barg. de Obeliſc. Theſ. Grav. Tom.* XV. *p.* 1925. *F.* Exciſa eſt anno ab U.C. 605. à Scipione Æmiliano, qui inde Africani tulit cognomen. *Manut. de Leg. Rom. c.* 10. atque per ſeptendecim incenſa dies. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 46. Romanorum *colonia in veſtigia magna Carthaginis*, ut apud Plin. V. 4. deducta fuit Julio Cæſare curante. Strab. XVII. p. 579. *Poſtquam diu Carthago deſerta permanſit: eodem fere tempore, quo & Corinthus, rurſum à D. Cæſare, ſub idem fere tempus, miſſis eo colonis Romanis, quibus liberet, & militum nonnullis.* Dio XLIII. p. 238. *Addidit hoc ſuis praclaris factis, quod Carthaginem inſtauravit.* Et *Carthaginem, urbem antiquam, ſplendidam, illuſtrem, qua jam perierat, coloniam Romanorum deduxit.* Quod contigit juxta Dionis chronologiam anno ab U.C. 710. *Carthaginem* eodem teſte *Auguſtus coloniam denuo deduxit; quia Lepidus, quum partem ejus habitatoribus orbaſſet, jus colonia diſſolviſſe videbatur*, anno ab U.C. 725. decimo quinto ſcilicet anno à C. Julii Cæſaris deductione. *Urſat. ibid. C.* Eſt verò reſtaurata propter magnum commodum, quod quotannis ex frumento Africæ percipiebatur. Quò alludit Prudent. contr. Semmach. II. 936.

Reſpice num Libycis deſiſtat ruris arator
Frumentis onerare rates, & ad oſtia Tibris
Mittere triticeos in paſtum plebis acervos?

Et titulus de *frumento Carthaginenſi* eſt in Codice Theodoſiano. *Panciroll. ibid. c.* 47. Ab Auſonio in Gratiarum actione pro Conſulatu recenſetur inter urbes, quæ ſub Romanorum legibus agebant, & ſollennes, quibus novi Conſules magiſtratum inibant, & dies celebrabant. Et à Salviano de Gubern. Dei VII. 16. in Africano orbe quaſi Roma vocatur. *Spanhem. Exerc.* II. *ad Anton. Conſtit. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 141. *E.* Octaviano VI. & Agrippa Conſulibus libertatem à populo Romano accepit. *Faſti Idat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. ibid. p.* 254. *C.* Sub Theodoſio muro eſt circumdata, quæ ex tempore, quo vetus illa deſtructa eſt, *ſanctione Romanorum, ne rebellionis eſſet, munimento murorum non eſt permiſſa vallari.* Proſper Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p. 327. B.

CARTHAGINENSES ſolis tunicis induti incedebant, nullo pallio, aut alia exteriori veſte. Et ideo *Q. Ennius Carthaginenſium tunicatam juventutem non videtur ſine probro dixiſſe* apud Gell. N. A. XIV. 12. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 1. Magiſtratus tempore vino abſtinent, militibus quoque vino interdicunt. Xenophon. *Bulong. de Conviv.* III. 1. Principum infantes ad aras mactarunt. Horum conſuetudinem hanc ſuſtulit Gelo, qui prælio victis noluit pacem ante concedere, quàm ut quoque inſertum eſſet conditionibus, eos finem facturos Saturno ſuos immolandi liberos, ut videre eſt apud Plutarch. de his qui ſero puniuntur p. 552. A. *Tomaſ. de Donar. Vet. c.* 40. *Pitiſc. in Curt.* IV. 3. 23. §. 80—86. In luctu comas & ora lacerarunt. *Moreſtell. Pomp. Feral.* II. 33. Cum prius terra obruerent fato defunctos, poſtea à Dario admoniti igni tradiderunt. Juſtin. XIX. 1. 11. Alex. Gen. Dier. III. 2. *Moreſtell. ibid.* X. 4. Illos Romani tribus bellis, nomine quidem pro ſociis, re verò pro imperio, cujus utraque præter cæteras avida fuit, geſtis ſubegerunt. I. Pro Mamertinis ſuſceptum in Sicilia cum multis Pœnorum ducibus, ſed ad extremum cum Amilcare geſtum eſt. II. In Hiſpania, Italia & Africa cum Annibale Amilcaris filio pro Saguntinis, idque hac occaſione: Poſt res priore bello compoſitas Romani extremum hoc cum Aſdrubale, Amilcaris genero, Pœnorum in Hiſpania duce, fœdus percuſſerant: *Ne Pœni armati Iberum flumen tranſirent: neve Saguntinos trans Iberum populi Romani ſocios divexarent.* Cum autem Aſdrubale mortuo, Annibal Amilcaris filius imperium ſuſcepiſſet, Romanos ſtatim Sagunto expugnando, atque Ibero contra fœdus cum exercitu trajiciendo, bello omnium acerrimo, atque clariſſimo provocavit: cui poſtea per plures duces in Hiſpania, Italia, atque Africa, varia fortuna, ac dubiæ ſpe victoriæ adminiſtrato, P. Cornelius Scipio, ſuperato acie in Africa, quò bellum denique translatum erat, Annibale finem impoſuit, atque inde Africani cognomen retulit. Leges denarrat Liv. XXX. 37. III. Bellum eo nomine iis indictum eſt, quòd contra fœdus naves haberent, & extra fines exercitum eduxiſſent, & Maſiniſſæ ſocio arma intuliſſent. Quod bellum quarto anno, ductu, & auſpiciis P. Scipionis Æmiliani, Pauli Æmilii natura filii, ac P. Scipionis Africani adoptione nepotis, anno 605. confectum eſt. *Sigon. de Ant. jur. Prov.* II. 15. Succubuiſſe ad extremum, & victos conditiones accepiſſe ob eam maximè cauſam putat Polybius, quod quo tempore inter illos & Romanos incidit contentio, tum & *Carthagine*

gine multò, quàm antea, negligentiùs: & Romæ multò, quàm unquam, diligentiùs leges colebantur. Nihil verò ſine lege & jure perpetuum eſt. *Manut. de Leg. Rom. c.* 1.

CARTHAMA eſt oppidum Hiſpaniæ Bæticæ, ad regni Cranatenſis confinia, haud procul à Malaga ſitum. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 593. *D.*

CARTIBULUM erat *menſa lapidea, quadrata, oblonga, una columella. Hæc in ædibus ad compluvium apud multos me puero ponebatur: & in ea, & cum ea vaſa ænea: à gerendo gertibulum, unde cartibulum poſt dictum.* Varro de Ling. Lat. IV. 26. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p.* 297. *Buleng. de Imper. Roman.* II. 34. *Stuck. de Conviv.* II. 16.

CARYA ſunt ſecundæ menſæ, qua voce acrodrya omne genus ſignificantur. Propriè *κάρυα*, nuces juglandes. *Buleng. de Conviv.* II. 39.

CARYATIDES erant columnæ, in figuras mulierum effictæ, onera gravia ſuſtinentes, & quibus limina ſuſtinebantur. Inventum Spartanorum, qui mancipiorum in bello captorum ſtatuas ante januas ſuas, quaſi in ſervitium perpetuum ſolebant collocare. De *Caryatibus* Vitruv. I. 1. *Carya, civitas Peloponneſi, cum Perſis hoſtibus contra Græciam conſenſit, poſtea Græci per victoriam glorioſè bello liberati, communi conſilio Caryatibus bellum indixerunt. Itaque oppido capto, viris interfectis, civitate deleta, matronas eorum in ſervitutem abduxerunt. Nec ſunt paſſi ſtolas, neque ornatus matronales deponere: uti non uno triumpho ducerentur; ſed æterno ſervitutis exemplo gravi contumelia preſſa, pœnas dare viderentur pro civitate. Ideo qui tunc architecti fuerunt, ædificiis publicis deſignaverunt earum imagines oneri ferundo collocatas ut etiam poſteris nota pœna peccati Caryatium memoriæ traderetur.* Bortich. Ant. Urb. Fac. c. 11. §. 4. Voſſ. Lex. Etymol. Junius de Pict. II. 8. Figrell. de Stat. Rom. c. 6. Pius Annot. Poſt. c. 119. Vaillant. Numiſm. I. p. 193. Grapald. de Part. Dom. I. 1. §. 5. *Caryatidis* ſtatuam memini me olim vidiſſe inter marmora Arundelliana, mulieris nempe ſtolatæ, manibus poſt occiput reductis, & elevatis cubitis, & ſubmiſſo nonnihil capite ſuſtinentis pondus. Architecti hodierni manibus brachiiſque demiſſis effingunt *Caryatidas*, quod tamen minimè eſt concinnum. *Voſſ. de Trirem. & Liburn. Conſtr. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XII. *p.* 722. *F.*

CARYOTA è palmis naſcitur. Plin. VI. 32. *Hanc & palmetis caryotas ferentibus abundare.* XIII. 4. *Ab his caryotæ maximè celebrantur, & cibo quidem ſed & ſucco uberrimæ. Ex quibus præcipua vina orienti, iniqua capiti, unde pomo nomen.* Grapald. de Part. Dom. II. 3. §. 43. Meminit illarum Mart. VIII. 33.

Hoc linitur ſputo Jani caryota Kalendis.

Et in Xeniis 24.

Aurea porrigitur Jani caryota Kalendis.

Caryotam appellat *auream*, quia quæ Kalendis Januariis dono mittebatur, aureis tunicis, ſive bracteis involvebatur: prout & hodie ejuſmodi tunicis operiri in nuptiis ſolent pleraque opera è ſaccharo confecta. *Voſſ. Lex. Etymol. Lipen. de Stren. c.* 3. §. 8.

CARYOTIS dicitur etiam pro *caryota*. Dioſcor. I. 149. *Maximè autem caryotides comeſtæ faucium medentur aſperitati.* Stat. Sylv. I. 6. 20.

—— & latente palma
Prægnantes caryotides cadebant.

Mart. XI. 32.

Et notas caryotidas theatris.

Voſſ. Lex. Etymol. Lipen. de Stren. c. 3. §. 9. Grapald. de Part. Dom. II. 3. §. 43.

CAS.

CASA ab Iſidoro in Gloſſis exponitur tugurium. Gloſſæ Philoxeni ſimiliter interpretantur *καλύβην*, *Voſſ. Lex. Etymol.* Urbis Romæ ſi auream ætatem animo perluſtremus, reperiemus incolas illius humili & luteo tecto contentos, jucundam paupertatem coluiſſe. *Furca utrinque ſuſpenſa fulciebant caſam ſpiſſatis ramalibus, ac fronde congeſta, & in proclive diſpoſita, decurſus imbribus quamvis magnis erat. Sub his tectis habitabant ſecuri.* Senec. Epiſt. 90. ex iis *caſulis* prodibant ad debellandos & profligandos hoſtes, & ſub luto ac ſtipula ſpolia & exuvias ſuſpendebant. Prop. IV. 1. 6.

Non fuit opprobrio facta ſine arte caſa.

Elegantiſſimè deſcripſit Petron. c. 95.

At paries circa palea ſatiatus inani,
Fortuitoque luto, clavos numerabat agreſtis,
Et viridi junco gracilis pendebat arundo.
Præterea, quæ fumoſo ſuſpenſa tigillo
Conſervabat opes humilis caſa.

Claud. Honor. Conſ. IV. 414.

Sordida Serranus flexit Dictator aratra,
Luſtrata lictore caſa, faceſque ſalignis
Poſtibus affixi.

Kobierzyck. de Lux. Roman. II, 6. Fiebat præterea ex virgis Tibul. II. 1. 24. V. illum infr. in *Caſas ſtruere*. Seneca modò laudatus. Junco. Lucan. V. 516.

Haud procul inde domus, non ullo robore fulta,
Sed ſterili junco, cannaque intexta paluſtri.

Epigramma Græcum vocat *καλύβην χορτῖτιδα*. Palea. Petronius jam laudatus. *Bourdelot. in Heliodor. Æthiop. p.* 15.

Caſa Fauſtuli fuit ſupra Comitium, prope Græcoſtaſin, & ficum Ruminalem. Locum hunc Germalum Plutarchus videtur appellaviſſe. V. infr. in *Germalus*. Marlian. Topogr. Urb. Rom. II. 17. Fortaſſis eſt eadem, quæ *caſa* Romuli in Palatino. V. *infr.*

Caſa Romuli longo temporum ſpatio in Capitolio aſſervata fuit, ac ſuam Romanis luxuriam exprobravit. Vitruv. II. 1. *Item in Capitolio commonefacere poteſt, & ſignificare mores vetuſtatis, Romuli caſa, in arce Sacrorum ſtramentis tecta.* Macrob. Sat. I. 1. *Pontifex Kalata, id eſt, vocata in Capitolium plebe, juxta curiam Kalabram, quæ caſæ Romuli proxima eſt.* Senec. Contr. I. 6. *Inter hæc tam effuſa mœnia, nihil eſt humili caſa nobilius, faſtigiatis ſupra tectis auro puro fulgens prælucet Capitolium.* Kobierzyk. de Lux. Roman. II. 6. Ryq. de Capitol. c. 44. Donat. de Urb. Rom. II. 9. Eam, ſi fortè vetuſtate conſumeretur, continuò Romani reparabant, & iiſdem ſtramentis contegebant, ut ſemper integra permaneret. Ideo licuit Ovidio canere Faſt. III. 183.

Quæ fuerit noſtri ſi quæris regia nati,
Aſpice de canna ſtraminibuſque domum.

Ryq. & Donat. l. l. Verùm, quum nunquam Romulus incoluiſſe Capitolium legatur, nec ante Tatium, quum Roma ultra urbem quadratam non extenderetur; nec poſt Tatium, quum non minus amplitudine, quàm viribus aucta ac potentia *caſam* pro regia aſpernabatur, vix eſt, ut quis huic opinioni queat acquieſcere. Nam ſi Romulus in *caſa* ſtramentis tecta habitavit, cives nunquid Rege ſuo ſumptuoſiùs habitarunt? ſi non ſumptuoſiùs, totam iſtiuſmodi ædificiis urbem conſtruere opus ſanè paſtorum fuerit, idque flammis conſumere unius hominis nequam ſulphurata vendentis. Quare forſan fuerit alicujus de illo genere hominum, qui ad Aſylum confugerunt, & in Arce ſedem fecerunt: cujus *caſa* vetuſtas, ut pro Romuli domo acciperetur, imperitis perſuaſit. Quod ſi autem revera Romuli fuit, receptui tantum inſerviit, cum Capitolium alicujus negotii cauſa conſcenderet. Forſan & ipſa Curia Calabra fuit, quæ ſtramentis tecta à nonnullis Romuli *caſa* dicta ſit, quum eam Virg. Æneid. VIII. 664. *regiam* appellavit,

Romuleoque recens horrebat regia culmo.

Ut ex Servii patet expoſitione. Sic & Ovidius modò laudatus. Quæ tamen de Romuli domo in monte Pala-

Digitized by Google

tino accipienda nullus dubito. Sed utrum vera Romuli illa *caſa* fuerit, necne, tanti non refert. Sufficiat nobis, in illa eam uſque tempora duraſſe antiquitatis, & pro Romuli *caſa* habitam fuiſſe. Interit Auguſti principatu, ſacrificio quondam à Pontificibus ibi facto conflagrans. Dio infr. laudandus. *Nardin. Rom. Vet.* v. 16. In monte Palatino fuit. Victor. Qui ejus domum *caſam* appellat, quia tum humilis erat præ aliis magnificiſque poſtea factis ædificiis. *Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *pag.* 363. *F.* Et quidem in illa Palatini parte quæ Aventinum reſpicit, & in Circum maximum deſcendebatur. Ita Plutarch. Rom. p. 30. C. *Romulus incoluit illam Urbis partem, qua ex Palatio in Circum maximum itur: juxta quem locum ſunt, quos pulcri littoris gradus vocant.* Hanc domum qui Romuli *caſam* cannis tectam fuiſſe opinantur, errant. Fuit enim, ſed falsò, mea quidem ſententia, ut jam expoſitum eſt, in Capitolio. Quod ſi verò in Palatino, qua parte Circum reſpicit, alia etiam Romuli *caſa* extitit, non tamen illa domus fuit, in qua Romulus Urbe jam condita habitavit: verùm in qua fratres gemini ætatem primam paſtorali habitu traduxerunt. Dionyſ. I. p. 66. *Sed eorum vita paſtoralis & operoſa erat: caſiſque ſæpè in montibus factis arundineis & ligneis operiebantur; quarum una etiam meo tempore perdurat in parte a Palatio in Circum verſa, caſa Romuli dicta; quam adhuc ſacrarum rerum cuſtodes tuentur, nihil magnificentius adjungentes, ſed ſi aliquid cœli injuria, aut ſenio periclitatur, reliqua fulciunt, labefactatas res primis ſimiles reſarcientes.* Quum igitur Romulus jam regni compos eſſet factus, aliam ſibi domum ſtruxit, non longè forſan à *caſa* priſtina remotam, ut Plutarchus ſupra allatus indicat. Forſan & hæc tugurium Fauſtuli fuit, in quo fratres gemini primam tranſegere infantiam, à Romulo in memoriam facti conſervatum, & poſteris ſemper ſartum tectum habitum. Huc mihi alludere videtur Solin. c. I. *Habuit terminum, ubi tugurium fuit Fauſtuli: ibi Romulus manſitavit.* Nardin. ibid. VI. 12. Et ego duplicem fuiſſe dico; veram & veterem in Palatio; alteram adſimilem, religionis cauſa, in monte Capitolino, ubi omnia, aut præcipua ſacra: certè ſacra hæc habita, & per illam Valerius etiam jurat IV. 4. 5. *Per Romuli caſam, perque veteris Capitolii humilia tecta juro.* Quin & Pontifices in ea ſacrificare ſoliti, ut templo. Dio XLVIII. p. 383. B. *Caſa Romuli, ex ſacrificio quopiam, quod in eo Pontifices fecerant, exuſta eſt.* Lipſ. in Senec. ad Helv. c. 9.

Caſas extruere erat ludus puerilis. Horatius de ludis puerorum Sat. II. 3. 247.

> *Ædificare caſas, ploſtello adjungere muros.*

Tib. II. I. 23.

> *Turbaque vernarum ſaturi bona ſigna coloni*
> *Ludet, & ex virgis extruet arte caſas.*

Buleng. de Lud. vet. c. 29. Lambin. in Horatium.

CASCA eſt cognomen Serviliorum. Hunc pro ſene Latini veteres dixerunt. Varr. de Ling. Lat. VI. 3. *Caſcum primum ſignificat vetus. Ejus origo Sabina, quæ uſque radices in Oſcam linguam egit caſcum. Vetus eſſe ſignificavit Ennius, cum ait:*

> *Quam primum caſci populi genuere Latini.*

Eo magis Manilius, quod ait: Caſcum duxiſſe Caſcam non mirabile eſt, quoniam canoras conficiebant nuptias. Item oſtendit Papinii epigrammation, quod in adoleſcentem fecerat Caſcam:

> *Ridiculum eſt, cum te Caſcam tua dicit amica*
> *Caſca Philotonis, ipſa ſenex puerum.*
> *Dic tu illam puſam: ſic fiet mutua muli;*
> *Nam vere puſus tu, tua amica ſenex.*

Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Glandorp. Onom. Roman. p. 797.

CASEALE erat locus, ubi & conficiuntur & reponuntur *caſei*. Colum. II. 15. *Quædam quotidie, ut culina & caſeale debent emundari*, ob ſerum nempè & eluviem. *Turneb. Adv.* IV. 8. *Voſſ. Lex. Etymol. in Caſeus.*

CASEUS coagulo cogebatur & premebatur. Virg. Ecl. I. 82.

> — *& preſſi copia lactis.*

Circumlocutione poetica. Interdum manu premebatur, formabatur, atque figurabatur. Suet. Aug. c. 76. n. 2. *Caſeum bubulum manu preſſum appetebat.* Colum. VII. 8. *Illa vere notiſſima eſt ratio: faciamus caſeum quem dicimus manu preſſum. Namque is paullum gelatus in mulctra, dum eſt tepefactus, reſcinditur, & fervente aqua perfuſus, vel manu figuratur, vel buxeis formis exprimitur.* Premebatur, ne eſſet fiſtuloſus: quod ei accidit, qui laxiùs & remiſſiùs in formis ſuis habetur, nec ſatis cogitur. *Turneb. Adv.* V. 12. *Voſſ. Lex. Etymol. Bruyer. de Re cibar.* XIV. 7. Obſonium erat paſtorum. Varr. de Ling. Lat. IV. 22. *Hoc*, pulmentarium, *primum debuit paſtoribus caſeus.* Pereleganter ait *caſeum* hoc paſtoribus debuiſſe, ut eorum eſſet pulmentarium, id eſt, obſonium, quod cum pulte vel pulmento comeſſent, ut cum pane obſonium edimus. *Turneb. ibid.* XXII. 2. Et cibus militum. Spartian. Adrian. c. 10. *Cibis caſtrenſibus in propatulo libenter utens, hoc eſt, larido, caſeo, & poſca.* Stuck. Ant. Conviv. I. 21.

CASILINUM fuit oppidum Campaniæ in conſpectu Capuæ. Valer. Max. VII. 6. 2. *Campana urbis*, Capuæ, *quæ Punicam ferocitatem ſuis deliciis cupide fovit, in propinquo ſitum Caſilinum.* Eo in loco, ubi nunc eſt Capua nova. *Cluver. Ital. Ant.* IV. 5. §. 5. Præfectura prius fuit. Feſtus in Præfectura. Succeſſu temporis in coloniam deducta eſt à C. Julio Cæſare. Cicer. Phil. II. 40. *Deduxiſti coloniam Caſilinum, quo Cæſar antea deduxerat.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 629. A. Sigon. de Ant. Jur. Ital. III. 4. Panvin. Deſcr. Imp. Roman. c. II. Cluver. l. l. Ejus memoria nunc in Campania penè exolevit, oppido ibi ſuperſtite, cui Caſtellaccio nomen vulgo. Et Plinius morientis Caſilini reliquias memorat. *Urſat. & Cluver. l. l.*

CASSIDARIUS erat, qui in armamentario *caſſidum* curam habebat. Inſcriptio Romæ:

Q. NÆVIUS. MARINUS
MILES. EX. ARMAMENTARIO. IMP.
CÆSARIS. DOMITIANI. AUG. GERMANICI
CASSIDARIUS
VIXIT. ANN. XXXX.

Spon. Miſc. Erud. Ant. Sect. VII. *p.* 254.

CASSINUM fuit ultimum novi Latii, ſeu Volſci agri in via Latina oppidum. Nominis originem à *caſco* deducit Varr. de Ling. Lat. VI. 3. *Caſcum ſignificare vetus oſtendit oppidum, quod vocatur Caſſinum. Hoc enim à Sabinis orti Samnites tenuerunt, & nunc noſtri: unde & Caſſinum forum vetus.* Cluver. Ital. Ant. III. 8. §. 34. Colonia eò deducta eſt anno ab U. C. 442. M. Valerio Maximo & P. Decio Mure Conſulibus. *Hi triumviros creavere, ac miſere colonorum quatuor millia.* Liv. IX. 28. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 5. *Panvin. de Imp. Roman. c.* II. *Cluver. l. l.*

CASSIA gens, V. illam infr. in *Gens.*

CASSIS de lamina eſt: galea de corio. *Caſſidem* autem à Tuſcis nominatam dicunt. Illi enim galeam *caſſim* nominant: credo à capite. Iſidor. XVIII. 14. V. infr. in *Galea*. Differt à buccula. V. ſupr. in *Buccula*.

CASSITERIDES ſunt inſulæ Hiſpaniæ Tarraconenſis. Sunt decem numero, vicinæ invicem, ab Artabrorum portu verſus ſeptentrionem in alto ſitæ mari. Has P. Craſſus metallorum cupiditate, quæ ib. effodiebatur, adductus ad imperium Romanum adjunxit. Strab. III. p. 121. *Sigon. de An. Jur. Prov.* I. 5.

CASTELLA erant conventus hominum minores & anguſtiores. Iſidor. XV. 2. *Vici, caſtella, pagi ſunt, quæ nulla civitatis dignitate ornantur, ſed vulgari hominum conventu incoluntur, & propter parvitatem ſuis civitatibus attribuuntur. Caſtrum antiqui dicebant oppidum loco altiſſimo ſitum.* Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. I. Donat. Dilucid.

p. 150. Illud palam eſt, *caſtrum* dici locum muris munitum, indeque *caſtellum* diminutivum, *caſtrum* ſcilicet, vel oppidum parvum, Græcis *φρούριον χῶμα*, id eſt, locus munitus. Etymologicum, *Ἡ κοιμητηρία ἢ ἀνάπαυσις ξένων καὶ ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν ἀγρῶν*. Namque agricolæ poſt opera diurna ſeque & animalia tanquam in locum tutum recipiebant ab agris in *caſtella*. Quod autem *caſtellum* locus munitus eſſet, conſtat ex Cicer. Fam. xv. 4. *Multa caſtella cepi, multa vaſtavi*. Attic. III. 7. *Caſtellum natura munitum*. in Piſon. c. 5. *Receptaculum veterum Catilinæ militum, caſtellum forenſis latrocinii*. Donat. ibid. p. 151.

Caſtella erant propugnacula mobilia in acie, quæ in procinctu portabantur, ex aſſeribus, ſine alia materia conſimili fabricata, ad caſtrametandum quàm maximè apta, ita dicta à ſtabilium *caſtellorum* ſimilitudine, & uſus convenientia. Tacit. Annal. III. 74. 4. *Caſtella & munitiones idoneis locis imponens*. Cicer. Phil. v. 4. *Aditus hoſtium caſtellis & aggeribus prohibetur*. Donat. Dilucid. p. 151. Laurent. Polym. IV. Synopſ. II.

Caſtella ſunt in aquæductibus derivacula quædam laxiora, certis ſpatiis emodulata, ex quibus per fiſtulas aqua in varia loca diſtribuitur, id eſt, in villas & prætoria nobilium, indultu Principis. Vitruv. VIII. 7. *Cumque* aqua ritè librata *venerit ad mœnia, efficiatur caſtellum, & caſtello conjunctum, ad recipiendam aquam, triplex emiſſarium*. Bud. in Pandect. p. 164. F. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 10. Bald. Lex. Vitruv. Donat. Dilucid. p. 152. Baccius de Therm. Vet. c. 4. Chiflet. Aqu. Virg. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1786. B. Eorum parietes malthati erant, tam tenaci & dura materia, ut vix ferro frangeretur, qualem maltham in pluribus vidimus *caſtellis*, ut in Prænestino, in portu Oſtienſi, in monte Mileno, in piſcinis ſinus Bajani, locisque aliis. In Urbe erant quatuor, unum in Cœlio: item alia duo, prima ſub thermis Titi, alterum ſub Diocletiani: quartum inter portam Næviam & Statilii theatrum. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 19. In Cælio, ſub aquæ Claudiæ ductu, cernitur adhuc fermè integrum: cujus parietes per ambitum ſunt latitudine pedum ſex, interius verò trium, operti tectorio craſſitudine digitorum trium. *Marlian. ibid.* IV. 9. *Fabric. ibid. c.* 17. Titi vulgo *ciſternas capaces*, & *ſeptem ſcalas* nominant. Sunt autem novem ſub terra cameræ fornicatæ, quarum unaquæque portas aliquas habet, & per unam introjens, ſimul per multas ei obliquè oppoſitas uno ordine oculos inferre potes. Diocletiani figuræ mathematicæ, quæ ſculenos dicitur, formam habet, pilis quadratis fultam: in prima ſerie pilæ quindecim, totidem in ſecunda, in tertia decem, in quarta quinque. *Fabric. ibid. c.* 19. Ex *caſtellis* variè derivata fuit aqua in privatorum domos. Ictus *caſtellum* in edicto prætoris l. 1. ff. de aqua quotid. interpretatur *receptaculum, quod aquam publicam ſuſcipit*. Duplici modo aquæ ducendæ ſervitus imponi poterat, vel ex capite, vel ex *caſtello*. Interdictum prætoris de aqua quotidiana, & æſtiva ad utrumque genus pertinebat. *Caput aquæ illud erat, unde aqua naſcitur. Si ex fonte, fons ipſe, ſi ex flumine, vel lacu prima inciſio*, ut eſt in eadem lege, *vel principia foſſarum, quibus aqua ex flumine, vel ex lacu in primum rivum communem peti ſolet*. Ex capite autem, vel etiam ex rivo publico, & communi aqua in *caſtellum* cadebat, ex quo deinceps dividebatur per fiſtulas ſingulis privatis, qui jus aquæ à Principe impetrarant. Non ſemper ex *caſtello*, ſed etiam ex rivo ducenda concedebatur. Lex eadem: *Permittitur autem aqua ex caſtello, vel ex rivo, vel ex quo alio loco publicè ducere*. Nimirum ubi *caſtella* non erant, ex quibus diſtribueretur, ex rivo duci ſolebat, ac dividi. Omnes aquæ publicæ, quæ in Urbem ex fontibus influebant, in plura *caſtella* diviſæ per regiones Urbis deducebantur, atque erogabantur privatis, aut publicis uſibus. Inde & privata, & publica erant *caſtella*. Ex iſtis aqua publicè operibus dabatur, ex illis privatorum domibus, aut hortis. Si *caſtella* nulla eſſent, ex rivo ducebatur. Frontin. de Aquæduct. II. *Claudia, & Anio novus extra Urbem proprio quaque rivo erogabatur, intra Urbem confundebatur*, & per eadem *caſtella* dividebatur. Hoc ex Frontino obſervare licet, aquas illas, quæ in Urbem deducebantur, extra Urbem quidem rivo deductas fuiſſe, intra Urbem verò per *caſtella* diſtributas. Unico id exemplo probabimus de Marcia: *Marcia*, inquit, *erogabantur extra Urbem nomine Cæſaris quinaria*, CCLXIX. *reliqua quinaria* M CCCCLXXII. *intra Urbem per regiones* I. III. IV. V. VI. VIII. IX. XIV. *in caſtella* LI. In aliis omnibus hæc eadem perpetuò ſervat, ut *caſtella* aquis intra Urbem deductis tribuat, extra Urbem fluentibus non tribuat. Ducebatur aut rivo ſubterraneo, aut opere ſupra terram arcuato, aut non arcuato, vel ſubſtructionibus rivorum. Ex his omnibus operibus cum erogabatur punctis, ex rivo duci dicebatur. Hoc etiam confirmatur auctoritate Vitruv. VIII. 7. ubi tradit aquæ ductus fieri tribus generibus, *rivos per canales ſtructiles, aut fiſtulis plumbeis*; deinde ſubjungit: *cumque venerit ad mœnia*, id eſt, Urbis ædificia, *efficiatur caſtellum, & caſtello conjunctum ad recipiendam aquam triplex immiſſarium*. Verumtamen Vitruvius ibidem etiam meminit *caſtelli* extra Urbem faciendi ad caput aquæ, ſi fiſtulis plumbeis ducatur. Non ergo in aliis aquæ ductibus locum habuere *caſtella* extra Urbem, niſi cum ab iſto capite fiſtulis plumbeis aqua duceretur. Nam & intra Urbem ex *caſtellis* per fiſtulas erogari ſolebat aqua. Frontinus: *Sollicitè ſubinde ductus extra Urbem ſunt circumeundi ad recognoſcenda beneficia. Idem & caſtellis, & ſalientibus publicis eſt faciendum, ut ſine intermiſſione diebus noctibusque aqua fluat*. Hoc non obſcurè oſtendit, *caſtella* intra Urbem eſſe, ut & ſalientes. Nam cum dixiſſet *extra Urbem circumeundos eſſe ductus ad recognoſcenda beneficia*, paullò poſt *in caſtellis, & ſalientibus publicis idem faciendum* eſſe dicit, nimirum intra Urbem. Salientes enim publici intra Urbem ſunt, non extra, ut & *caſtella*. Fuit ergo *caſtellum* ad inſtar *caſtelli* muris munitum, quod aquam publicam ex rivo ſuſcipiebat. Nam ex rivo publico in *caſtellum* cadebat, ex *caſtello* per plures fiſtulas *caſtello* adfixas tam privatis uſibus, quàm publicis operibus erogabatur, & dividebatur. Frontinus: *Memineram omnem aquam, quoties ex alto rivo venit, & intra breve ſpatium in caſtellum cadit, non tantum reſpondere modulo ſuo, ſed etiam excipere. Quoties vero ex humiliore, id eſt, ex minore preſſura longius ducatur, ſegnitia ductus modum quoque deperdere*. Hinc autem ut ex rivo, ſive ex *caſtello* aqua ducebatur, huic vel illi calix æneus indebatur. V. illum ſupr. in *Calix*. Huic adplicabatur fiſtula, quæ aquam deducebat in fundum, vel in domum ejus, qui eam beneficio Principis impetrarat. Calix ille moduli, qui conceſſus fuerat, ſignabatur à procuratore Cæſaris, cujus etiam partes erant videndi, ne fiſtula ſubjiceretur calici majoris luminis, id eſt, capacitatis, quàm modulus foret calicis, qui erat conceſſus. Ad lineam illi calices collocabantur ordine, ita ſcilicet, ut alter altero ſuperior, vel inferior non poneretur, quia æqualiter omnibus, qui ex communi *caſtello* ducebant, aqua dividi debebat. Inæqualiter autem diſtribueretur ab inferius, & ſuperius ordinatis calicibus. Nam inferior calix plus trahit aquæ, ſuperior minus. Aliquando ſine calice fiſtulæ ipſæ rivo, vel *caſtello* indebantur, quæ fiſtulæ dicebantur ſolutæ. Frontin. II. *In quorundam fiſtulis ne calices quidem poſita fuerunt: hæ fiſtulæ ſolutæ vocantur, &, ut aquario libuit, laxantur, vel coarctantur*. Præter illos duos modos principales aquæ ducendæ ex rivo, vel ex *caſtello*, alii etiam duo ſunt, unus aquæ caducæ, alter per puncta. Aqua caduca dicebatur duobus modis, aut quæ ex *caſtellis* fluebat, aut ex manationibus fiſtularum. Effluebat ex *caſtellis*, quæ abundabat ſupra labra conceptaculi. Antiquitus, ut ſuperius docui, Romæ nulla alia aqua in privatos uſus convertebatur, niſi quæ ex lacu humum accidiſſet; hoc eſt, quæ ex lacu, cum abundaſſet, ſupra ripam lacus exiſſet. Nam & abundare fluvii dicebantur, qui ſupra ripas ſurgentes vicinos agros inundabant. Virg. Georg. I. 115.

Incertis ſi menſibus amnis abundans
Exit.

Eo tempore, cum ex ſolis lacubus abundantibus petebatur

tur aqua, nulla erant *caſtella*. Poſtea cum *caſtella* in Urbe facerent, ex illis ſoli lacus, & ſalientes publici ducebantur, nulli puncto inde aqua erogabatur, niſi ſi quo ex lacu abundanti effluxiſſet, & in humum cecidiſſet, id eſt, caduca facta eſſet. Caduca erat quoque, quæ effluebat ex manationibus fiſtularum. Ita *manare ſudoribus* dicuntur aquæ apud Ictum l. 1. ff. de aqua quotid. quæ ſic in aliquem locum effluant. Per fiſtulas ſic ſæpè manabant ſudore, aut ex male compaginatis. Utriuſque modi aquæ caducæ beneficia interdum princeps punctis tribuebat. Alius modus per puncta. V. illum infr. in *Puncta*. Ipſa autem *caſtella*, de quibus egimus, quæ olim dividicula vocabantur, ita cœperunt appellari, poſtquam ad ornatum Urbis majorem inædificata ſunt in modum *caſtellorum*. Nam cultum in horum ædificatione affectarunt. Plin. XXXVI. 15. *Agrippa ædilitate ſua advecta Virgine aqua ceteris corrivatis atque emendatis lacus ſeptingentos fecit, præterea ſalientes centum quinque, caſtella centum triginta, complura etiam cultu magnifica: operibus iis ſigna trecenta area, aut marmorea impoſuit, columnas ex marmore quadringentas, eaque omnia annuo ſpatio*. Frontinus in totum Romæ intra Urbem ad aquas omnes publicas, quæ in Urbem producebantur, dividendas *caſtella* ducenta quadraginta ſeptem numerat. In hæc *caſtella* dividebantur aquæ publicæ intra Urbem diſtribuendæ per fiſtulas. Heſychius vocem *caſtellum*, quæ Romana vox eſt, ita explicat: Κάστελλον ὄνομα τόπου ἄνω φέροντος, καὶ κάτω φέροντος, καὶ μερίζοντος ὕδωρ. Locum eſſe dicit, qua aqua ſurſum mittitur, & deorſum, ac dividitur. Mallem tamen legere ἀναφέροντος καὶ καταφέροντος. Nam Græcis ἀναφέρειν ὕδωρ eſt aquam in altitudinem extollere, καταφέρειν verò eſt deorſum immittere aquam. Quod utrumque præſtabant *caſtella* per fiſtulas plumbeas appoſitas. Unde vides quàm verè conveniat *caſtellis* priſcum nomen dividiculi, quo olim appellabantur, antequam ornabantur, quia non ſolum aquam dividebant privatis, & publicis uſibus, ſed etiam ipſa aqua per canales, & rivos deducta in plura *caſtella* divideretur. Unus enim aquæ ductus, verbi gratia, Virginis, aut Anienis in plura *caſtella* dividebatur, & ex *caſtellis* ipſis in plures ſalientes ſpargebatur, & in plures lacus, & in plures domos, tam publicas, quàm privatas diſtribuebatur. Exempli gratia, aqua Virgo Romæ intra Urbem in *caſtella* viginti ſex dividebatur, auctore Frontino, ex quibus *caſtellis* quinariæ fiſtulæ nomine Cæſaris DXCIX. dividebantur privatis, CCCXXXVIII. publicis uſibus. SCtum vetus apud Frontinum. *Aqua. dividatur. in. caſtella. in. lacum. immittatur*. Hinc *caſtella* dividicula, & lacus immiſſaria dicta ſunt. In alio cavetur, ne punctis liceat aquam niſi ex *caſtello* ducere, ne aut rivi, aut fiſtulæ publicæ frequenter lacerarentur: *Ne. cui. privato. aquam. ducere. ex. rivis. publicis. liceat. utique. omnes. ii. quibus. aquæ. ducendæ. jus. eſſet. datum. ex. caſtellis. ducerent*. Arcadius & Honorius Imperatores item longo poſt tempore ſtatuebant his verbis: *Quicunque ex aquæ ductu magis, quàm ex caſtellis aquæ uſum putaverit derivandum, etiam id, quod prius jure beneficii fuerat conſecutus, amittat*. Extra Urbem verò e rivo publico duci licuit, quia *caſtella* ibi nulla fiebant, intra Urbem ex ſolis *caſtellis*. Hinc Ictus ex utroque permiſſum fuiſſe dicit ex edicto prætoris aquam *ducere vel e caſtello, vel ex rivo, vel ex quo alio loco publico*. l. 1. ff. de aqua quotid. §. 41. E rivo extra Urbem, e *caſtellis* intra Urbem. Sed in eo, quod modò laudavimus, SCto mentio fit *caſtellorum* tam extra quàm intra Urbem faciendorum: *Animadverteretque. curatores. aquarum. quibus. locis. intra. extraque. Urbem. apte. caſtella. privati. facere. poſſent. ex. quibus. aquam. ducere. poſſent. ex. quibus. aquam. ducerent. quam. ex. communi. caſtello. concepiſſent*. Q. Ælio Tuberone, & P. Fabio Maximo SCtum hoc factum dicitur. Poſtea, ut videtur, hoc mutatum fuit. Vitruvius, ut ſupra notavi, *caſtellum* extra Urbem unum tantum faciendum eſſe ad caput aquæ præcipit, ſi fiſtula plumbea ducatur aqua. Rationem ibi addidimus. In aliis aquæ ductibus *caſtellum* tantum recipi vult, ubi aqua fuerit perducta ad mœnia. Cum autem Ictus *caſtellum* interpretatur receptaculum, quod aquam publicam ſuſcipit, idem noſter Vitruvius receptacula aquæ diverſa facit ab ipſo *caſtello*. Ecce enim *caſtellum* unum effici præcipit, ubi aqua venerit ad mœnia, id eſt, intra Urbem perducta fuerit. Hinc *caſtello* conjunctum ad recipiendam aquam triplex immiſſarium eſſe vult. Et hæc ipſa immiſſaria receptacula aquæ vocat. Sic enim ait. *Collocentur in caſtello tres fiſtulæ æqualiter diviſæ intra receptacula conjuncta uti cum abundaverit ab externis, in medium receptaculum redundet*. Ubi legendum: *in tria receptacula conjuncta*. Tres fiſtulæ æqualiter diviſæ in tria receptacula, ſeu immiſſaria dividebant aquam, quæ conjuncta erant *caſtello*. Ea ubi per tres fiſtulas æqualiter ex *caſtello* diviſam receperant aquam, ab extremis duobus in medium, ubi abundaverat, redundabat. In medio illo receptaculo, ſive immiſſario fiſtulæ erant poſitæ ad omnes lacus, & ſalientes publicos. Ex altero immiſſario, ſeu receptaculo aqua diſtribuebatur in balneas publicas, quæ vectigal quotannis populo præſtarent; ex tertio immiſſario in domos punctis aquam diſtribui præcipit, ita tamen ne deſit in publico. Hoc rectè, ex quo declaratur, minimum unum *caſtellum* efficiendum eſſe, cum in Urbem aqua fuerit perducta cum tribus immiſſariis, ſive receptaculis conjunctis *caſtello*, ut ex medio receptaculo in lacus, & ſalientes publicos aqua per fiſtulas dividatur, ex altero in balneas, ex tertio in domos privatas. Frontinus cum *caſtella* publica privataque nominat, ex quibus aqua erogabatur per puncta, ea ſola intelligit, ex quibus aqua in privatas domos, & hortos diſtribuebatur, ut contra publica dicebantur, quæ publico tantum uſui ſerviebant. Nam communia ſunt *caſtella*, ex quibus plures privati in commune ducerent aquam. SCtum vetus: *Quibus. locis. intra. extraque. Urbem. apte. caſtella. privati. facere. poſſent. ex. quibus. aquam. ducerent. quam. ex. caſtello. communi. accepiſſent*. Hæc ſunt *caſtella* privata. Alia fuerunt publica, quæ tantum in uſus publicos aquam erogabant per fiſtulas appoſitas, quæ & ipſæ publicæ fiſtulæ appellatæ ſunt, ut contra privatæ dictæ, quæ ex privatis *caſtellis* aquam in privatorum domos ducebant. Ad neutrum genus referenda videntur eſſe illa *caſtella* plumbea, de quibus habetur l. 17. ff. de action. empti, quæ Ictus cenſet ædium eſſe his verbis: *Caſtella plumbea putealia, id eſt, opercula puteorum, epitonia fiſtulis adplumbata, aut quæ terra continentur, quamvis non ſint adfixa, ædium eſſe conſtat*. Quæ ædium ſunt, non poſſunt videri publica, & quæ non cum ædium venditione comprehendi debent. At *caſtella*, de quibus diximus, publica fuere ædificia, ut ex Plin. l. l. conſtat, & quidem cultu magnifica. Illa etiam privata, id eſt, quæ privatim aquam dividebant, & multorum communia fuerunt, in publico erat poſita, nec ædium cujuſquam propria. Quænam igitur, quæ Ictus ædium eſſe cenſet? Ex communi *caſtello* privati plures aquam ducebant, quæ per fiſtulas plumbeas in ſingulorum domos derivabantur. Ubi intra cujusque venerat, excipiebatur ibi *caſtello* aliquo exiguo plumbeo, id eſt, receptaculo ex plumbo facto, ex quo per fiſtulas alias privatas in varios domus uſus diſtribuebatur, ut ad hortos irrigandos illius, cui aquæ ducendæ jus datum fuerat, aut ad lacum aliquem efficiendum, aut ad ſalientem. Hæ ſunt fiſtulæ, quæ cum *caſtello* ipſo ædium eſſe cenſentur, quaſque emptori acceſſuras dicit Ictus l. 78. ff. de contrah. empt. ut & ipſum *caſtellum*. Hæ ſunt fiſtulæ, quas cum *caſtellis* conjunxit l. 41. ff. de leg. *Sed ſi cancelli ſint, vel vela, legari poterunt, non tamen fiſtulæ, vel caſtella*. Nam, ut dixi, privati, quibus jus aquæ ducendæ conceſſum fuerat ex *caſtello* communi & publico, eam accipiebant per fiſtulas communi *caſtello* affixas, & aquam ad domum eorum perducentes, quæ ibi excipiebatur alio *caſtello*, ac per alias fiſtulas illi *caſtello* affixas ad varios uſus ædium diviſam erogabant. Hæc *caſtella* ex plumbo facta erant, non autem illa publica, quæ aquas per Urbem dividebant. Tale plumbeum *caſtellum* eſt, de quo in l. 38. ff. de action. empt. *Firmus à Proculo quæſivit, ſi de plumbeo caſtello fiſtulæ ſub terram miſſæ aquam ducerent in ahenum lateribus*

circumſtructum an he ædium eſſent, Ex quibus liquet *caſtellum* iſtud plumbeum fuiſſe conceptaculum aquæ privatæ intra ædes concluſum, ex quo per fiſtulas ad diverſas ædium partes aqua deferebatur. Ideo plumbeum vocatur ad differentiam *caſtellorum* publicorum, quæ non erant ex plumbo, Falluntur juris interpretes hujus ætatis, qui hæc *caſtella* non diſcreverunt à publicis, & omnia ex plumbo fuiſſe harum legum auctoritate probant, At cum *caſtellum* ſine adjectione dicitur, de publico, & communi, ex quo plures aquam accipiunt, intelligendum; ut apud Ulpian, l. 2. ff. communia prædiorum; *De aqua per rotam tollenda ex flumine, vel haurienda, vel ſi quis caſtello ſervientem impoſuerit, quidam dubitaverunt, ne he ſervitutes non eſſeat*. Quam malè interpretatur Cujacius. I. Quod de flumine privato loqui Ulpianum putat, non de publico, in quo fallitur. II. Quod *caſtellum* accipit, quo aquæ non perennis, ſed temporariæ hauſtus datur. *Ipſo*, inquit Obſerv. III. 18. *jure non ceditur ex caſtello aquæ hauſtus, quia perpetuam cauſam non habet. Caſtellaria autem aqua, qua cauſa ſervitutis eſt, cum manu, & organis, non naturaliter in caſtellum influat, perpetua, perennis, viva non eſt*. Ex quibus patet, eum ignoraſſe quid eſſet *caſtellum*. De hauſtu aquæ per *caſtellum* quæ dicit, nulla nituntur auctoritate. Nec locus Vitruvii, quem laudat, hoc docet. Tympanis, vel rotis aqua ex fluviis publicis hauriebatur, quæ inde in *caſtellum* influebat conjunctum, & ad hoc factum, id eſt, conceptaculum ad aquam, quæ cadebat ex rotis, excipiendam. Hinc deinde *caſtello* fiſtulæ, vel canales appoſiti eam deducebant in fundos privatorum ad irrigationem agrorum. Hujuſmodi intellexit Vitruv. x. 9. de organorum ad aquam auriendam generibus: *Ita cum rota à calcantibus verſabatur, modioli pleni ad ſummum elati rurſus ad imum revertentes infundent in caſtellum ipſi per ſe, quod extulerunt*. Nec verum eſt, quod vult, *caſtella* tantum ſervire aquæ temporariæ hauriendæ. Quæ probari non poſſe ſatis conſtat ex iis, quæ de *caſtellorum* uſu diſputavimus. *Caſtella* æquè uſum habent in aquis, quæ ex flumine publico hauriuntur, ad eam per fiſtulas, aut canales ad quælibet loca ducendam, ac in perennibus, quæ ex rivo, vel aquæ ductu publico veniunt. In lege autem modò laudata *caſtellum* de quolibet publicæ aquæ conceptaculo, & dividiculo debet accipi, cui ſervitus imponi non poteſt, ut nec flumini publico ad aquam inde tota hauriendam. De flumine publico conſtat ex l. 3. ff. de ſervitut. præd. Ergo & *caſtellum* in hac lege de publico intelligendum eſt. Nec neceſſe eſt de eo intelligi, in quod cadit aqua ex flumine per rotam hauſta, ſed de eo potiùs capiendum eſt, ex quo plures privati aquam ducunt, quod commune dicitur in veteri SCto. *Caſtella* autem plumbea privatorum ſunt propria, ex quibus aquam ſibi commiſſam, & ad ædes ſuas perductam ad varios in domo uſus per fiſtulas diſtribuunt. De his exiſtimo accipienda eſſe verba veteris SCti: quod ſuperiùs monuimus Q. Ælio Tuberone & Q. Fabio Maximo factum eſſe. In illo vides, cum privati plures ex *caſtello* communi aquam accepiſſent, ea deducitur in privata *caſtella*, quæ cujuſque propria ſunt. Sic tria genera ſunt *caſtellorum*: publica, quæ ad publicos uſus aquam dividunt: privata, quæ in privatorum domos eam diſtribuunt: & alia privata, quaſi domeſtica, cuique privato propria. *Grav. Theſaur. Antiq. Rom. Tom.* IV. *Præfat.* § * 4.

CASTELLARIUS erat *caſtelli* aquarum cuſtos, Epitaphium vetus Romæ legitur:

D. M.
CLEMENTI CÆSAR
UM N. SERVO CASTEL
LARIO AQUÆ CL
AUDIÆ FECIT CLAU
DIA SABBATHIS ET SI
BI ET SUIS.

Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV, 10. *Baccius de Therm. Vet. c.* 4. *Chiflet. Aqu. Virg. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* IV. *p.* 1786. *E. Reineſ. Inſcript. Claſſ.* IX. *n.* 55. & 84. *Pignor. de Serv. p.* 65. *Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect.* VI. *p.* 233. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 17. *Lipſ. in Tacit. Annal.* XV, *n.* 81.

CASTERIA eſt pertica quædam in navi, quam hortator remigum tenet: quam ſi incuſſerit, remiges non deſinunt; ſi depoſuerit, quieſcunt à labore. Stat. Theb. VI. 797.

Et ſigno de puppe dato poſuere parumper
Brachia.

Lactantius in Statium, Eſt error manifeſtarius Exegetæ. Eſt enim locus reponendis remis, & inſtrumento cætero nautico. Nonius II. 128. *Caſteria, locus, ubi cum navigatio conquieſcit, remi & gubernacula conquieſcunt*. Plaut. Aſin. III, 1. 16.

Quin pol ſi repoſivi remum, ſola ego in caſteria
Ubi quieſco, omnis familia cauſa conſiſtit tibi.

Barth. in Statium, Voſſ. Lex. Etymol. Scheffer. de Milit. Nav. II. 5. Blond. Triumph. Rom. VI. p. 144. F.

CASTIGATIO militum fiebat verberibus. Polybio quoque tacta eſt, cum ſcripſit tribunum jus habuiſſe verberandi. Ipſe μαςιγῶν dixit VI. 35. quod etiam flagellare reddas: ſed cave nunc feceris, nec ſervilia flagella admoveris ad corpus ingenuum, & militare. Fuerunt in hac re fuſtes, aut virgæ: illi honeſtiores, iſtæ acerbiores. Sed fuſtes iterum duplices, e vite, aut alia materia. E vite civibus reſervari. V. infr. in *Vitis*. De communibus fuſtibus Iſidor. v. 27. *Fuſtes, quibus juvenes pro criminibus feriuntur*. Lamprid. in Alexand. c. 51. *Si quis militum de via in alicujus poſſeſſionem deflexiſſet, pro qualitate loci, aut fuſtibus ſubjiciebatur, aut virgis, aut condemnationi*. Lipſ. de Milit. Roman. V. 18. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 152. De Lampridii loco differentem videſis *Salmaſium*.

CASTOR & *Pollux* fratres finguntur Jovis in cygnum transformati ex Leda Tyndari Laconiæ Regis filia. Hygin. Fab. 77. *Jupiter Ledam Theſtii filiam, in cygnum converſus, ad flumen Eurotam compreſſit, & ex eo peperit Pollucem & Helenam, ex Tyndareo autem Caſtorem & Clytemneſtram*. La Chauſſe de æn. ant. luc. tab. 15. Gyrald. Synt. Deor. v. p. 184. Ortel. Capit. deor. II. 35. Vel ex ovo, Tertull. de Spect. c. 8. *Ova honori Caſtoris & Pollucis adſcribunt, qui illos ovo editos credendo de cygno Jove non erubeſcunt*. Auſon. Epigram. LV. 1.

Iſtos tergemino naſci quos cernis ab ovo.

Panvin. de Lud. Circ. I. 14. & ad illum Argolus. Soliti pingi cum pileis, quia Lacones fuerant, quibus pileatis pugnare mos fuit, ut Feſtus ſcribit. Itaque *pileatos fratres* vocat Catull. XXXVII. 2.

A pileatis nona fratribus pila.

Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. Sect. 8. Pier. Hierogl. XL. 2. Meurſ. Miſc. Lacon. I. 17. Lycoph. p. 226. Braun. de Veſt. Sac. Hebr. II. 4. §. 19. Jun. de Pict. III. 8. Pancitoll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 355. E. Stuck. Ant. Conviv. II. 28. Tutelaria Romanorum numina fuerunt crediti. Quali de cauſa V. infr. in *Templum Caſtoris*. Votum faciebant parentes tanquam Diis magnis liberis ſanitati reſtitutis. Hoc indicat ſaxum:

CASTORI. ET. POLLUCI. DIIS. MAGNIS
SULPITIA. Q. SULPITII. F. VOTUM
OB. FILIUM. SALUTI. RESTITUTUM.

Tomaſ. de Donar. Vet. c. 10. Et nautæ adverſa tempeſtate jactati. Cicer. de Invent. II. Illorum ſimulacra in Samothracia ante portum ſita fuerunt, ut iis naufragio liberati vota ſolverent, ut annotat Servius. In hanc rem Romæ legitur:

CASTORI. ET. POLLUCI. SACRUM
OB. FELICEM. IN. PATRIAM
REDITUM. TOT. SUPERATIS
NAUFRAGII. PERICULIS
. . . . . . EX. VOTO. CUM
SOCIIS
L. M. P
C. VALERIUS. C. F. AGELLUS

Erant enim à veteribus forſitan ob diſcrimen vitæ Dii magni vocati, ut docet Inſcriptio ſupra allata. Illorum meminit Sen. N. Q. 1. 1. *In magna tempeſtate apparent quaſi ſtella velo inſidentes: adjuvari ſe tunc periclitantes exiſtimant Pollucis & Caſtoris numine*. Catull. LXVIII. 63.

Ac velut in nigro jactatis turbine nautis
Lenius adſpirans aura ſecunda venit,
Jam prece Pollucis, jam Caſtoris implorata.

Tomaſ. ibid. c. 25. Ferret. Muſ. Lapid. 1. Memor. 16. IV. Memor. 22. Gyrald. ibid. p. 187. Kipping. Antiq. Roman. 1. 3. §. 3.

CASTRA ad Pyrrhi tempora refert, & ab ejus exemplo inſtituta aſſerit Frontin. IV. 1, 15. *Pyrrhus Epirotarum Rex primus totum exercitum ſub eodem vallo continere inſtituit. Romani deinde, victo eo in campis Aruſinis, caſtris ejus potiti, & ordinatione notata, paullatim ad hanc uſque metationem, qua nunc eſt, pervenerunt*. Miror hoc Frontinum ſcribere. Hoc enim tie apud Græcos quidem verum, & in Homero ipſa exempla ſunt quæ refellunt. Romani nullam noctem ſine *caſtris* egerunt, & ſemper ligneis terreiſque iſtis mœnibus, ut in urbe, cincti. Sub Regibus, & ſtatim poſt eos *caſtra* poſuerunt, vallo & foſſa cinxerunt. Pluries meminerunt Livius & Dionyſius. Pyrrhus fortaſſe primus curioſiùs meliùſque illa digeſſit, ad illud fortaſſe inſtar Romani. *Caſtrorum* Romanorum facies ipſis Pyrrhò pulcra & admirabilis eſt viſa. Plutarch. Pyrrh. p. 392. F. *Ut intellexit in propinquo Romanos eſſe, & ultra Sirin amnem caſtra ponere, excurrit ſpeculandi cauſa ad amnem. Ubi ordinem, ſtationem, digeſtionem eorum & figuram contemplatus eſt, obſtupuit: appellanſque unum ex amicis, qui proximè aſtabat: ordo hic, inquit, Megacle, barbarorum non eſt barbarus*. Græci illa pro locis & temporibus mutabant, Romanis quadrata fuere, portæ & ſectiones eædem, tabernacula ducum & militum eodem ſitu. *Lipſ. de Milit. Rom.* V. *Dial.* 1. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* X. p. 1087. *C. Ram. de Milit. Cæſar. Theſ. Ant. Roman. Grav. ibid.* p. 1556. *C. Thyſ. Rom. Illuſtr.* V. p. 105. *Patric. Res Rom. Part.* XIV. *Sect.* 5. & 6. Spartiani diſciplinæ militaris inter Græcos facilè principes locorum naturæ multum dabant; ea non interpellante, rotunda *caſtra* cæteris præferebant, eamque formam, quæ ſuaptè natura omnium perfectiſſima habetur, in *caſtrorum* quoque compoſitione amplectebantur. Coxæ enim & anguli, quos efficiunt formæ quadratæ, infirmant opus, & hoſtibus quàm militi oportunius faciunt. Orbis quoque non ad impugnandos impetendoſque alios, ſed ad reſiſtendum rebus extremis una ex bonis aciei formis exiſtimabatur, quod neque uſquam tergum latuſque apertum præberet hoſti, & ab omni parte una fronte defenderetur. At Romani veteres quadrata tantum & quadra oblonga probaverunt: illa cum duabus, hæc cum quatuor legionibus res gereretur. Neque ab hac ratione defecerunt poſteriores, quamvis varium admodum acciperent numerum legionum. Cauſa, quod nulla expeditiora & faciliora, nulla ad interiorem metationem aptiora. Nam angulos *caſtrorum* turribus & propugnaculis facilè tutabantur, neque ab illo vino munitionis unquam ſumma res in periculo fuiſſe legitur. Africanus *caſtra* rotunda ideo poſtponit quadratis, quod illa corona circumdata ab omni parte, velut una acie pariter oppugnari queant: hæc nonniſi diductis & diſtractis in quatuor partes copiis, quo vis oppugnationis infringitur. Probat & hanc formam Leo Imperator Conſtit. IX. ut benè ordinatam & neceſſariam. Benè ordinatam, quia hac ratione *caſtra* commodè dividuntur in longum in tres partes, tanquam in tres acies conſidentes: in latum in duas, in dextrum & ſiniſtrum cornu: prætera ſtrigarum & viarum directiones, cæteraque pulcro & apto ordine diſponuntur. Ut neceſſaria videtur hæc *caſtra* commendare, quod neceſſariò in his copiæ quadratas pedaturas accipiant, niſi multum ſoli perire velis, unde exit tota *caſtrorum* forma quadrata, vel quadra oblonga. *Lipſ. ibid. Dial.* 5. Duo *caſtrorum* erant genera, æſtiva & hiberna. Sed hæc veteres illi & priſci Romani diu ignoraverunt, continentia quidem cum accolis bella, ſed tamen ita gerere conſueti, ut hyeme quaſi à rerum natura, & tempore anni inductis factis dimitterent ſemper militem, in domoſque & tecta ſua reducerent. Obſidione Vejorum anno ab U. C. circiter 348. inſtituta primum hiberna: & quia res nova militi, eoque gravis, *ſtipendiis*, ut ait Flor. 1. 12. 8. *taxata*. Servabatur tamen diu poſt illa tempora, quoties licebat, mos antiquus, & hibernacula adeòm promiſcuo uſu non erant, ut etiam pro pœna irrogarentur. Bello Punico II. militum qui ex Cannenſi prælio fugerant, ignominiæ inter cætera adjectum: *Ne in oppidis hibernarent, neve hiberna propius ullam urbem decem millibus paſſuum ædificarent*. Equidem mali moris ſolutæque diſciplinæ ſemper habitum, equitem, non tantùm peditem, per oppida, vicos, aut villas ſparſum ſub tectis, & in umbra æſtiva agere. Oſtendit hoc P. Scipio Africanus, cui cum relatum eſſet, benè magnum Carthaginenſium equitatum ſub tectis contineri: *Sint*, inquit, *vel plures, dum talem habeant ducem*. Poſtquam longinqua & gravia bella procul à domo traxere, militem militiamque perennem fecere, nullo præſtituto militandi tempore, niſi qui legitimorum ſtipendiorum eſſet, aut bello confecto domum reduceretur: non raró diſciplinæ interfuit, ut tam hyeme, quàm æſtate in *caſtris* continerentur, quo ſemper velut in procinctu adverſus hoſtem ſtantes, neque inſidiis locum præberent, neque hoſti laxamenti aliquid darent ad reſpirandum, vireſque recolligendas: ſimul ut inter externos & ſæpè peſſimos mores remoti ab oppidorum, vitiorumque contactu ſanctiùs & incorruptiùs agerent. Illa non tantùm exterius adverſus omnes conatus hoſtiles magno opere emuniebantur; ſed & interius laxius diſponebantur multo paratu, multaque cura. Sæpè lapide vel ſaxo contra inclementiam & injurias aeris ædificabantur, præſertim quæ in finibus imperii, aut ferocibus, & nondum ſatis pacatis nationibus, ſed belli aut ſervitutis pluriumque annorum hiberna, rationem quidem & ordinem *caſtrorum*, cæterum omnia in modum municipii habebant. Ideoque & tractu temporis magis magiſque adaucta, quædam eorum claris aliquot oppidis originem dederunt. Ut verò ignis alimentum in *caſtris* fugerent, tam hiberna, quàm æſtiva ſub pellibus vulgo agebant. De primis ad Vejos hibernis Flor. 1. 12. 8. *Tunc primum ſub pellibus hyematum*. Liv. V. 2. *Militem Romanum in opere ac labore nivibus pruiniſque obrutum ſub pellibus durare*. Æſtiva vel in unius noctis tranſitum ponebantur, quæ abſque alia adjectione *caſtra* dicuntur, & inde *caſtra* pro uno die, aut unius diei itinere: ut primis, ſecundis, tertiis *caſtris* ad aliquem locum pervenire: vel in plures dies, aut aliquod tempus. Stativa Latini, χόνιον ἄπληκτον vocant ſequioris ævi Græci: in plures, inquam, dies: nam & hæc ſtativa dicuntur, non tantùm quæ in longum tempus ponebantur. Liv. XXXVII. 33. *Ibi paucos dies ſtativa habuit*. XXIII. *Ibi quia otioſa ſtativa erant, crebro decurrere militem cogebat*. Hoc tantùm intererat, quod, quæ in diuturnam manſionem inſtituebantur, & magnitudine operum, & laxitate totorum *caſtrorum* hibernaculis propria: ordo & ratio eadem erat. Sed ne in illis quidem munitionem intermittebant, nullamque noctem ſine muro conſidebant, *Schel. ibid.* 1109. F. . . . *Bergier. de viis Milit.* III. *Sect.* 37. §. 8. *Laz. Comm. Reip. Rom.* IV. 4. & 5. *Lipſ. & Thyſ. ll.* illorum cuſtodiam, frontem, portas, vallum, præfectum, metatores, V. ſuis locis.

Caſtra equitum ſingulorum II. Victor. *Ala Singularum* meminit Tacit. Hiſt. IV. 70. 3. *Acceſſit ala Singularium excita olim à Vitellio*. Hi fortè *Singulares* ſunt dicti, quia inter eos nullus gradus præterquam eorum præfecti reperie-

reperiebatur, & erant ſinguli: vel quòd eſſent ſingulares & optimi. Hi in Urbis præſidio fuiſſe videntur, *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* III. *p.* 392. *B.*

Caſtra Gentiana & Gypſiana Rufus geminat, Victor pro iiſdem ponit in regione ſeptima, ſive Lata via, Sunt autem *caſtra*, in quibus Lollianus Gentianus conſularis, id eſt, exercitibus præfectus milites continebat. Aſiam proprætor rexit, deinde ſub Pertinace conſularis leg. II. §. 1. de iis qui not. infam, id eſt, univerſo exercitui præfuit, ut Capitol. Pertin. c. 7. *Panciroll. Deſcr. Urb. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 348. *C.*

Caſtra lunata à figura ſitus & caſtrametationis nominata ſunt. Hirt. de Bell. Afric. c. 80. *Ipſe cum reliquis copiis lunatis caſtris Thapſum operibus circummunivit.* Huc alludit Ammian. XXV. 1. *Lunari acie, ſumptiſque lateribus occurſuros hoſtibus manipulos inſtruebat.* Laz. Comm. Reip. Rom. IV, 5. Ram. de Milit. Jul. Cæſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1556. E.

Caſtra Miſenatium porticui Liviæ in regione tertia, quæ Iſis & Serapis, ſubſcribit Victor. Hi claſſiarii erant, interdum ad Urbem venientes. Auguſtus referente Suet. c. 49. n. v, *claſſem Miſeni, & alteram Ravennæ ad tutelam ſuperi & inferi maris collocavit.* His claſſis militibus, ſeu vocatis, ſeu alia de cauſa venientibus ad Urbem attributa hoſpitia. *Donat. de Urb. Rom.* III. 6. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 135. *B.*

Caſtra nautica vocabantur ad differentiam aliorum, quorum in militia terreſtri uſus. Nep. XXIII. 11. 6. *Puppes averterunt, ſeſeque ad ſua caſtra nautica retulerunt. Navalia caſtra* dixit Liv. XXX, 9. *Navalia caſtra relicta cum levi præſidio oppreſſurus.* Differebant ab aliis partim ideo, quod ſemper fierent in littore, partim ideo, quia diverſa ratione muniebantur, Muniendi ratio erat duplex, vel à terra, vel à mari. A terra ducebatur foſſa cum vallo, ab una parte maris in alteram forma, ut videtur, ſemicirculari, Polyb. 1. 29. *Romani claſſe oram Africæ tamdiu legunt, donec Clupeam perveniunt. Ibi exſcenſione facta naves foſſa valloque muniunt.* A mari, ſive potius in ipſo mari ſtatuebantur ligna præacuta & valida, veluti in portu, & ante ipſa onerariæ, quarum præſidio & *caſtra* ipſa tuta eſſe, & naves ſecure egredi ac redire poſſent. Thucyd. de Nicia: *Onerarias naves collocat ante vallum, quod in vicem portus concluſi defixum erat in mari, reliquas onerarias binum jugerum intervallo diſponit, ſi qua navis ab hoſte ſuperaretur, hic receptus eſſet, tuteque rurſum poſſet egredi,* Scheffer. de Milit. Nav. III. 4.

Caſtra peregrina erant in Cœlio monte, ſive regione ſecunda, prope ædiculam S. Mariæ in Dominica: ut liquet ex Inſcriptionibus, quæ in ejus area aliquot annis ante inventæ ſunt:

FELICITER. VICE. PRINCIPIS. PEREGRINORUM, TEMPLUM. JOVIS. REDUCIS. C. P. O. FELICITER. CULTU, DE. SUO, EXORNAVIT,

Item:

COCCEJUS
PATRUINUS
PRINC
PEREGRI
NORUM

Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. *p.* 286. *C.* Primi tamen auctores hæc *caſtra* ponunt in montis crepidine, ubi ædes Sanctorum quatuor Coronatorum: quæ ſedes quidem aptior videtur ac tutior. De illis Ammian. XVI. 12. *Miſſus exinde Romam* Chnodomarius, *in caſtris peregrinis, quæ in monte ſunt Cœlio, morbo veterni conſumptus eſt.* Donat. de Urb. Rom. III. II. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 9. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom. I. p. 35. Vignol. Inſcript. Select. p. 184. Hæc peregrinorum militum *caſtra* ab Auguſto in illo monte ſunt inſtituta. *Blond. Inſtaur. Rom.* 11. §. 88. *Laz. Comm. Reip. Rom.* IV. 5. *Vignol. l. l.* Hi nullo nituntur auctore. Imo Suet. Aug. c. 49. n. 4. contrarium affirmat his verbis: *Neque unquam plures quàm tres cohortes in Urbe eſſe paſſus eſt: eaſque ſine caſtris.* Dion verò LV. p. 565. A ſcribit Auguſtum equites peregrinos, nominatim Batavos in Urbe ſtatuiſſe, ex Batavia inſula Rheni contractos, quos fortè *caſtris* munivit peregrinis vocatis. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. ibid. p.* 339. *C.* Imo militum Germanorum, qui ordinarii corporis Imperatoris fuerunt cuſtodes, meminerunt Suet. Cal. c. 58. n. 9. & Joſeph. Ant. Jud. XIX. 1. Ut nihil de militibus Illyricis dicam, vel Germanis, qui, cum Galba interimeretur, caſu tunc Romæ erant. Tacit. Hiſt. 1. 31, 7. Quid? nonne circa ultima imperii tempora, cum Conſtantinus milites prætorianos abrogaſſet, imperiale palatium ab ſeptem Armenorum ſcholis cuſtoditum fuit? *Nardin. Rom. Vet.* III. 7. Vel multis in Urbem confluentibus peregrinis, quia non omnes à cauponis recipi poterant, locus, ubi hoſpitarentur, aſſignatus erat, qui *caſtra peregrinorum* appellabatur. *Panciroll. ibid. p.* 392. *C.*

Caſtra Prætoria Ælii Sejani, cohortibus Prætoriis præfecti monitu & ambitu exſtruxit Tiberius. Tacit. Ann. IV. 2. 1. *Vim præfecturæ modicam antea intendit, diſperſas per Urbem cohortes una in caſtra conducendo; ut ſimul imperia acciperent, numeroque, & robore, & viſu inter ſe fiducia ipſis, in ceteros metus crederetur, Prætendebat laſcivire militem diductum, ſi quid ſubitum ingruat, majore auxilio pariter ſubvenire, & ſeverius acturos, ſi vallum ſtatuatur procul Urbis illecebris.* Donat. de Urb. Rom. I. 15. Erant viæ proxima, qua Nero ſub vitæ exitum iturus in ſuburbanum, ſeu Nomentanæ, ſeu Salariæ. Suet. Ner. c. 48, n. 1. *Offerente Phaonte ſuburbanum ſuum inter Salariam & Nomentanam circa quartum milliarium. . . . equum conſcendit quatuor ſolis comitantibus, ſtatimque audit ex proximis caſtris clamorem militum, & ſibi adverſa, & Galbæ proſpera ominantium.* Schol. Juven. Sat. X. *Juxta aggerem primus caſtra poſuit Sejanus, id eſt, ſuper Diocletianas, quæ dicta ſunt Caſtra Prætoria.* Tum & excurſus muri quadratus eo loco veſtigium eorum nobis exhibet certiſſimum, n. à porta Viminali, nunc Pia, ad portam Eſquilinam, nunc S. Laurentii. *Donat. l. l. Nardin. Rom. Vet.* IV, 4. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 1. §. 5: *c.* 7. §. 6. *Lipſ. Tacit. Annal.* IV. *n.* 9. A muris Servii Tullii disjuncta fuerunt, & aliquantulum remota, ut ex aggeris liquet ſitu. *Nardin. & Donat. l. l.* Fuerunt quadrata more veteri: muris, propugnaculis, turribuſque munita, inſtructa templo, armamentario, balneis & fontibus. Formam indicant mœnia. Turrium meminit Herodian. II. 5. 15. *Cuſtodias pro turribus conſtituentes.* Mœnium & turrium Tacit. Hiſt. III. 84. 4. *Multi ſemianimes ſuper turres & propugnacula mœnium exſpiravere.* Templi, in quo ſigna ac ſimulacra exercitus adorabantur, Herodian. IV. 4. 12. *Templum, in quo ſigna & imagines exercitus adorantur.* Suggeſtus, e quo Imperator verba faciebat ad milites, & ſacramentum ab illis accipiebat, Tacit. Hiſt. I. 36. 1. *In ſuggeſtu, in quo paullo ante aurea Galbæ ſtatua fuerat, medium inter ſigna Othonem vexillis circumdarent,* Armamentarii caſtrenſis Tacit. Hiſt. I. 38. 5. *Aperire armamentarium juſſit, rapta ſtatim arma ſine more & ordine militiæ,* Balnearum ad uſum militum Herodian. IV. 4. 13. *Quorum alii in balneis lavabant, alii quieſcebant.* Donat. l. l. Ab Aureliano, cum mœnia proferret, iis fuerunt annexa, & conjuncta. *Nardin. l. l.* V. etiam infr. in *Circus Antonini Caracallæ.*

Caſtra Ravennatium ab Auguſto inſtituta fuerunt ſub ipſo Janiculo, militum qui claſſem Ravennæ collocatam tuebantur ad defenſionem ſuperi maris. Sueton. ſupr. in *Caſtra Miſenatium.* Hi claſſiarii venientes ad Urbem ibi ſtativa habebant, Quoniam verò principatu Cæſarum rariſſimæ expeditiones maritimæ, Ravennates claſſiarii frequentes erant in Urbe, ludiſque vela ducebant in theatro. Lamprid. Comm. c. 15. *Irriſum ſe credens* Commodus *populum Romanum à militibus claſſiariis, qui vela ducebant, in amphitheatro interimi præceperat:* Donat. de Urb. Rom. III. 21.

Caſtra Salgamariorum appellabatur locus, qui pro *caſtris* ſalga-

ſalgamarius, id eſt illis, qui *ſalgama* condiebant & vendebant. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 392. *B. Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 10.

Caſtra ſcelerata dixerunt, in quibus Claudii pater Druſus gravi morbo afflictus, & triſti fato ſublatus fuit, quia intempeſta morte præventus, acerbo funere deceſſit, quanta eum caritate milites proſecuti fuerint, turpi convicio, & infando nomine ſignificantes. Suet. Claud. c. I. n. 5. *Supremum diem morbo obiit, in aſtivis caſtris, qua ex eo ſcelerata ſunt appellata.* Alex. Gen. Dier. II. 6. Pitiſc. in Suetonium.

Caſtra tertiata erant tertia parte longiora quàm latiora. Hyginus: *Caſtra in quantum fieri potuerit, tertiata eſſe debebant.* Quod vocabulum, quia hoc ſenſu novum, opinor, repetit mox, & exemplo explanat: *dixi tertiata, ut puto in longum duo millia quadringenti, in latum mille ſexcenti pedes.* Schel. in Hyginum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1087. F.

Caſtra urbana appellantur ab Ulpian. l. ſi maritus §. 1. ad leg. Jul. de adult. *Si quis*, inquit ille, *præſens ſit, vice tantum abſentis habeatur, ut puta, qui in vigilibus, vel urbanis caſtris militat, dicendum eſt deferri hunc poſſe.* Auguſtus ſex millia militum conſtituerat, eoſque in quatuor cohortes diviſerat, ſingulas 1500. milites continentes, ut memorat Dio LX. Hi in Urbe *caſtra* habebant. Ipſi milites Urbaniciani ſunt vocati. Paull. l. qui mittuntur §. 1. ex quib. cauſ. major. *In Urbanicianis militibus idem D. Pius conſtituit, ut Reipublica cauſa abeſſe videantur.* Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 390. E. Briſſon. de Adulter. §. 7.

CASTRENSIANI ſive *Caſtrenſes miniſtri* dicebantur, vel quod in *caſtris* degere plurimum cum Principe ſolebant, vel quod exemplo *Caſtrenſium*, quemadmodum illi in *caſtris* Principi miniſtrabant leg. contra C. de re milit. ita hi in palatio ipſi inſerviebant. Habent enim aulici militiæ imaginem. Tertull. de Coron. mil. c. 12. *Eſt & alia militia familiarum regiarum, nam & caſtrenſes appellantur.* Dicuntur *Caſtrenſiani & Miniſteriani* Cod. Caſtrenſ. & Miniſter. Illorum nomen imperante Alexandro in uſu fuit. Lamprid. c. 41. ita aulica miniſteria appellat, & quinam propriè dicerentur, nominat. *Aulicum miniſterium in id contraxit, ut eſſent tot homines in ſingulis officiis, quot neceſſitas poſtularet: ita ut annonas, non dignitatem, acciperent fullones, & veſtitores, & pictores*, melius piſtores, *& pincernæ, omnes caſtrenſes miniſtri. Caſtrenſes miniſtros* deſcribit & enumerat Corippus in laudem Juſtin. min. III.

Adfuit obſequio caſtrorum turba virorum,
Illis ſumma fides, & plena licentia ſacris
Deſervire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales menſas epulis onerare ſuperbis,
Conſervare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.

Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 92. Salmaſ. in Lampridium. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 30. Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1060. C. Buleng. de Imper. Roman. II. 36. Idem ſunt ac Cæſariani. *Caſaub. in Lampridium. Buleng. l. l.* Cæſariani à *Caſtrenſibus* omninò differunt. Etenim Cæſariani ſunt Officiales Procuratoris Cæſaris, qui & Catholiciani dicuntur, quique bona caduca auctoritate Principis occupabant, ipſique fraudibus infames. At *Caſtrenſiani* honoratiores fuere. *Guther. l. l.*

CASTRUM cuſtodiæ dicebatur locus extra Querquetulanam portam quadratus, parietibus ſeptus: ubi fuerant olim in ſtatione milites prætoriani Diocletiani, ut quidam teſtantur. Procopius ſcribit, è regione vivarii extra muros, veteres alterum brevem murum modico intervallo adjeciſſe, non ad tutelam, ſed ad delicias, ut leones & alias feras ibi ſervarent: quem locum olim Vivarium, nunc verò, qui ibi prædia habent, vivariolum vocant. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 25. *Caſtrum* prætorium, non cuſtodiæ vocabatur, id quod nuper in lucem venit ex tabulis mihi effoſſis in vinea Clavariorum, quorum inſcriptionem ego & Pyrrhus Ligorius diligentiſſimè exſcripſimus. Ex quibus diverſum eſſe, quod vulgò vivariolum vocant, & prætorium *caſtrum*, clariſſimè demonſtratur. *Urſinus ad Marlianum.*

Caſtrum Novum fuit oppidum in agro Picentium. Ad oſtium Batini, ſive, ut nunc vocatur, Tordini amnis dextra ripa viſuntur hodie antiquæ urbis magna veſtigia, cum egregio Chriſtiani operis templo: cui loco vulgare nunc nomen Flaviano. Hic *Caſtrum* illud Novum fuiſſe apparet ex intervallo auctoribus & Itinerariis notato. *Cluver. Ital. Ant.* II. II. 20. Huc à Romanis colonia eſt deducta initio belli Punici I. quod geſtum eſt Appio Claudio, M. Fulvio Conſulibus anno ab U. C. 489. Paterc. I. 14. 8. *At initio primi belli Punici Firmum & Caſtrum colonis occupata. Caſtri* memoria exſtat etiam in Epitoma Liv. XI Quocirca *Caſtrum* inter colonos maritimos numerat Liv. XXXVI. 3. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 5. *Cluver. l. l.*

CASTULA *eſt palliolum pracinctus, quo nuda infra papillas pracinguntur mulieres, quo nunc eò magis utuntur, poſtquam ſubuculis deſierunt.* Varr. de vit. pop. Rom. I. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 19. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CASULA fuit pænula. *Baron. ad annum Dom.* 58. Hoc ego fateri non poſſum. Fuit enim vel toga, vel togæ ſimillima, ea nempè forma, qua olim in uſu erat; nam ætate noſtra non parum immutata eſt. Iſid. XIX. 24. *Caſula eſt veſtis cucullata à caſa, quod hominem totum tegat, quaſi minor caſa.* Gemma animæ c. 207. *Caſulam* ſcribit *omnibus aliis veſtibus circumjici, qua planeta dicatur, quod errabundus limbus ejus utrimque in brachia ſublevetur. Hac in pectore, & inter humeros duplicatur, in utroque brachio triplicatur.* Ex his apparet *caſulam*, quæ olim in uſu, fuiſſe veſtem laxam, rotundam, circumcluſam, quæ totum corpus involvebat, & utrimque à lateribus in ſcapulas rejiciebatur. Quæ omnia oſtendunt togam fuiſſe, non pænulam. Nam pænula aperta fuit, & fibula, vel in humeris, vel in cervice nectebatur. *Caſula* tota clauſa, ut toga. *Ferrar. de Re Veſt.* I. I. 36. Sacrorum fuit propria, & tamen in promiſcuo fuit uſu. Joh. Diacon. in vit. Gregor. *Patris ejus indumentum fuit Planeta caſtanei coloris, & ſub Planeta Dalmatica.* Bonitas. Epiſt. 3. *Parva munuſcula tranſmitto vobis, id eſt, caſulam non holoſericam, ſed caprina lanugine miſtam, & villoſam ad tergendos pedes dilectionis veſtra.* Quàm non modò promiſcuus, ſed vilis *caſula* uſus? hanc tamen à ſacrificali diſtinctam fuiſſe apparet. Ivo Carnot. de reb. Eccleſ. *His omnibus indumentis ſuperponitur caſula, qua alio nomine Planeta vocatur, qua quia communis eſt veſtis, charitatem ſignificat.* Ferrar. ibid. c. 38. Quanquam ex eo, quòd totum hominem involvat, licèt aperta, etiam impropriè *caſula* pænula poſſit dici. *Ferrar. ibid. c.* 39. Sacerdotum *caſula* uno clavo lato ſunt diſtinctæ: & poſterior quidem pars clavi multis in locis in crucis figuram formatur. Tertull. de Coron. Milit. c. 13. *Tui ordinis, & tui magiſtratus, & ipſum curia nomen Eccleſia eſt Chriſti illius. Es conſcriptus in libris vita: illic purpura tua ſanguis Domini, & clavus latus in cruce ipſius.* Ruben. de Re Veſt. I. 18. Nulla mihi adhuc viſa *caſula* laticlavia. Crucis quidem figura paſſim *caſula* additur. Nemo tamen eam clavum appellaverit, & quomodo poſterior pars clavi in crucis figuram formetur, qualiſque ſit illa pars poſterior clavi, ſatis intellexerit. Ex Tertulliano clavus latus in *caſula* Sacerdotum non rectè adſtruitur. Locus hic ſic eſt interpungendus: *Chriſti. Illius es, conſcriptus in libris vita*, Sententia eſt, Eccleſiam Dei eſſe Senatum, ſive Curiam: & Patres conſcriptos, ſive Senatores eſſe Chriſtianos in libris vitæ, & non in Senatu conſcriptos: pro purpura, id eſt, prætexta magiſtratuum, eſſe ſanguinem Domini, clavum autem latum in cruce, ad crucis clavos alludens: non quòd Sacerdotes, aut Presbyteri in colobio latum clavum in modum crucis geſtarent. Imò hæc clarè arguunt, non aliud fuiſſe inſigne magiſtratus & Senatoris Chriſtiani, quàm ſanguinem Domini & clavum crucis. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 25. V. & inf. in *Planeta.*

CASUS Flaminis Dialis ſunt regulæ, juxta quas debet vivere. Gell. x. 13. *Ceremoniæ Flaminis Dialis multa impoſita, item caſus multiplices*, Verum hoc ex veteri Gloſſario: in quo *caſibus*, θέμασιν, κανόσιν, unde apud nos *κανόνες*, & jus canonicum, Quo ſenſu Tullius Tyroni ſcripſit Fam. xvi. 17. *Sed heus tu, qui κανόνα eſſe meorum ſcriptorum ſoles*. Ejus *caſus* ex Fabii Pictoris libro à Gell. l. l. recenſentur: quibus nonnulla addi poſſent ex jure Pontificio, ab antiquis auctoribus repetita. *Guther. de vet. jur. Pontif.* i. 32.

Caſus & Fortuna ritu ipſo funeris à Pontificibus ſeparantur. Diverſa eſſe docet Philoſophus Phyſic. ii. 6. *Differunt ergo Fortuna & Caſus: quod caſus latiùs patet, & quod à fortuna eſt, caſu eſt: quod verò à caſu, non omne à fortuna*. Itaque ſic differt fortuna à *caſu*, ut fortuna ad eos referatur, qui deliberant, & ex animi judicio agunt: *caſus* verò ea complectitur, quæ temerè & nullo hominis delectu accidunt. Quare quæ præter naturam fiunt, fortuna ſuo quodam ſibi jure vindicat: quæ præter fatum, *caſibus* imputantur. Sic Didonis mors non à *caſu*, ſed à fortuna, & meditato conſilio, ut eorum omnium, qui violentas manus, vel metu, vel impatientia doloris. At *caſu* mors Priami, ut eorum, qui perierunt ruina, naufragio, vel alia vi, continetur. Ad *caſum* ergo ictos fulmine, necatos in bello, peregrè mortuos, in navi mortuos, in mare projectos rejicimus: ut ad fortunam βιαιοθανάτους, de quibus ſingulis Pontifices diverſa jura ſanxerunt. *Guther. de jur. Man.* i. 2.

CAT.

CATABULENSES dicebantur Romanis, qui ſtationibus curſus publici deputati erant, ut comitarentur Imperatoris Agentes in rebus: uti curſores in poſtis Gallicanis noſtris, quos poſtillons vocamus, comites ſolent ante eos, qui curſu publico utuntur, equitare, flagrum ipſi in manu habentes. De his Caſſiodor. Var. iii. 10. *Magnitudini tuæ præſenti admonitione declaramus, ut marmora, quæ de domo Pinciana conſtat eſſe depoſita, ad Ravennatem urbem per catabulenſes veſtra ordinatione dirigantur*. iv. 47. *Quinquaginta ſolidorum multam, jam non veredarius, ſed catabulenſis incurrat*. Bergier. de viis milit. iv. Sect. xiii. §. 7. Cerd. Adv. Sacr. 10. §. 3. Buleng. de Imp. Rom. vi. 40.

CATABULUM erat locus, in quo feræ erudiebantur, ſive ad manſuetudinem, ſive etiam ad crudelitatem, quam in beſtiarios exercerent. Papias: *Catabulum eſt clauſura animalium, ubi deſuper aliquid jacitur*. Voſſ. Lex. Etymol. Stabulum erat animalium, non ſylveſtrium, ſed jumentorum, quæ publicæ utilitati ad vehenda onera deſervirent. *Cerd. Adv. Sacr. c.* 10. §. 3. *Du Freſne Gloſſario*. Ad transferendas veſtes militares, pecunias fiſcales, ſpecies largitionales. *Catabulenſes* enim exonerabant vehicula ad ſuam ſtationem advenientia, & viciſſim ſua vehicula eodem illo onere rurſus onuſta provehebant, mulabus aliisque animalibus ad curſum vehicularem deſtinatis, ad vicinam & propinquam ſtationem, ubi ſtationum præpoſitis advecta ſua onera reddebant. *Bergier. de viis milit.* iv. *Sect.* xiii. §. 7. Nocentes aliqui ad hanc ſervitutis ſpeciem ſubinde condemnabantur: imò Imperatores pagani per modum ſupplicii Chriſtianos ad hoc ſervile opus quandoque damnabant. Damaſus in vit. Marcelli Papæ: *Damnatus eſt in catabulum; cumque diebus multis ſerviret in catabulo, juſſit Maxentius plancas exerahi, ut ibidem animalia catabuli congregata ſtarent, & ipſis beatus Marcellus deſerviret*. Bergier. & Du Freſne l. l. Cujac. Obſerv. xvi. 5.

CATACLISTON, Græci κατάκλειστον vocarunt quicquid ita pretioſum eſt, ut ſervari diligentiùs, & clauſum teneri mereatur. Puellas virgines, quas *acerrimis diligentiis aſſervandas viris*, dicit Catull. c. 17. n. 16. κατακλείστους vocat Callim. Fragm. 16. 1. Hinc & κατάκλειστοι meretrices dictæ, quæ cariùs ſe venditarent, nec omnibus paterent. *Devium ſcortum* Horat. Od. ii. 11. 21. quod ſcilicet non omnibus obvium eſt. Κατάκλειστα εἶχον τὰ βιβλία apud Strab. xiii. p. 419. de Apelliconis hæredibus, qui libros Ariſtotelis ſub clave habebant. Latini hanc vocem uſu ſuam fecerunt. Unde *veſtis cataclista*. Apul. Met. xi. p. 370. *Eas amœnus lectiſſima juventutis, veſte nivea & cataclista prænitens, ſequebatur chorus*. Tertull. de Pall. c. 3. *Quanquam & pavo pluma veſtis & de cataclistis*. Non ab ullo colore illam dixit Apulejus, utpotè quæ nivea eſſet, ſed in arca condi ſervarique ſolitam, feſtivis tantùm diebus & ſollennitatibus inde promendam ac ſumendam, hujuſmodi enim rariores veſtes non quotidiè habebantur, ſed in arcis ſervabantur. Senec. de Tranq. c. i. *Non ex arcula prolata veſtis, non ponderibus aut tormentis cogentibus preſſa*. Mart. ii. 64. 4.

Et micat innumeris arcula ſyntheſibus.

Salmaſ. in Tertullianum, Vopiſc. Bonoſ. c. 15. Cerd. Adv. Sacr. c. 166. §. 19. Buleng. de Conviv. i. 31. Ego malim veſtes appellari eas, quibus lapilli ac uniones intexi ſolent, qui quodammodo in opere includuntur & κατακλείονται: quod faciunt phrygiones. Unde *cataclista veſtes* eæ ſunt, quæ opere Phrygio adornantur. Neque alia ſunt θέριστρα κατάκλειστα apud Eſaiam c. 3. n. 23. non quidem inſtrata lectorum accubitalium; ſed palliola, & vela feminea: quæ notio eſt vocis θέριστρον. *Du Freſne Gloſſario*.

CATACLITA, κατάκλιτα, ſunt accubita: tori nempè, quibus ad menſam accumbitur; nam κατακλίνεσθαι eſt ad menſam accumbere, & κατάκλισις, accubitio. Inde *cataclitum*, accubitum, vel ſtibadium. Sic εὐάκλιτοι δίφροι, vel εὐάκλιτα ſunt ſedes, vel cathedræ, quæ εὐκλισμὸν habent. Heſychius: Θρόνος, εὐάκλιτος δίφρος. Ita *veſtis de cataclistis* apud Tertullianum laudatum in *Catacliston*, apud quem etiam *de cataclitis* legitur, eſt *veſtis cataclitorum*, quibus *cataclita* nimirum ſternuntur, hoc eſt, accubita, vel tricliniares lecti. Non mediocriter errant, qui veſtes accubitorias interpretantur. *Salmaſ. in Tertullianum*. Qui quod ſcribit, falſum eſſe, LXX. Interpretum Græca lectione, & S. Baſilii auctoritate conſtat. Apud Eſajam laudatum in *Catacliston* κατάκλιτα adjectivè ſumi neceſſe eſt, & ſunt accubitoria. Ita Baſilius exponit: *Cataclita vocat, quæ in accumbendo præ nimio luxu lectis inſternuntur*. Petav. Append. adv. Salmaſ. c. 6.

CATADROMUS Lanuè decurſorium ad verbum verti poteſt. Δρόμος enim curſum ſignificat. Suet. Ner. c. 11. n. 5. *Eques Romanus elephanto ſuperſedens per catadromum decucurrit*, id eſt, per ſtadium, in quo equites decurrere ſolebant imaginario prælio, ut fit ſæpè in Gallia Principe ſpectante. Labeo Digeſt. xix. i. 54. *Puta eum fuiſſe ſervum, qui per catadromum deſcendere ſolitus eſſet*. Bud. in Pandect. p. 165. H. Panvin. de Lud. Circ. i. 5. & ad illum Argolus. Alex. Gen. Dier. iii. 14. Beroald. in Suetonium. Ego eo vocabulo funem intelligo, qui ſummo theatro alligatus, declivis ad imum theatri pertinebat ſolum, defigebaturque, per quem deſcendere maximi periculi & artis, atque adeò miraculi erat. Xiphil. lxi. p. 697. D. *Quo tempore elephas introductus in theatrum, in ſummum ejus fornicem conſcendit, atque inde vehens hominem in fune deſcendit*. Vocabulum ipſum notionem deſcendentis & decurrentis præ ſe fert. Si hippodromus eſſet, nihil mirum fuiſſet, hominem elephanto inſidentem per eum decurrere. Elephantos funambulos affert quoque Suet. Galb. c. 6. n. 1. *Turneb. Adv.* xxvii. 18. *Brod. Miſc.* iii. 7. *Coler. in Alexandrum*.

CATAMPO *genus eſt luſus*. Feſtus. Nihil prætérea apud quenquam hac de re cernere potuimus, neque nunc in mentem venit. *Turneb. Adv.* xxvii. 33. Græcum ſcilicet, κατ᾽ ἄμβω. Videntur verba duorum, qui eum ludum exercebant. Dictum κατ᾽ ἄμβω, ut κάθ᾽ ἕν. Sed puto potius ſcribendum *catambo* per *b*. Καταμβῶ dictum ut ὀπισαμβῶ. Eſt autem ὀπισαμβῶ ἡ εἰς τὸ πίσω ἀναχώρησις, *itio retrograda*. Καταμβῶ ἡ εἰς τὸ κάτω καὶ τὸ κέφαλε, *itio in caput*. *Catambo* igitur, quod hodie pueri faciunt, cum capite ambulant, gradiuntur. *Scalig. & Dacer. in Feſtum*.

CATA-

CATAPHRACTÆ appellantur naves, quæ in prælus navalibus obteguntur obarmanturque, ne ab hoſtibus facilè lædi queant. Has Latini *tectas* vocant. Cæſ. Bell. Civ. 1. 56. *Maſſilienſes uſi ſunt L. Domitii conſilio, naves longas expediunt numero ſeptemdecim: quarum erant undecim tecta.* Et *conſtratas*. Hirt. de Bell. Alex. c. 11. *Magno impetu quatuor ad eam conſtrata naves & complures aperta contenderunt.* Gyrald. de Navig. c. 18. Tegebantur tabulis, ſuper quibus defenſores ſtabant, & ſub quibus remiges ſedebant, qui tabulis ſupernè tecti ab hoſtibus nullo telo lædi poterant. *Meibom. de Fabr. Trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 663. *E.* V. & infr. in *Naves conſtratæ*.

CATAPHRACTA, *καταφράκτη*, erat lorica, ſive thorax militaris, ſquamis ferreis conſertus. Veget. I. 20. *Ab Urbe condita uſque ad tempus D. Gratiani & cataphractis & galeis muniebatur pedeſtris exercitus.* Tacit. Hiſt. I. 79. 5. *Cataphracta Principibus ac nobiliſſimo cuique tegmen, ferreis laminis aut praduro corio conſertum.* Ita *triumphalis cataphracta*, magni nempè Alexandri, legitur apud Tertull. de Pall. c. 4. *Triumphalem cataphractam amolitus.* Spanhem. Obſerv. ad Juliani Imperat. Orat. 1. p. 243. b. Voſſ. Lex. Etymol. Lipſ. Milit. Rom. III. 6. Salmaſ. in Tertull. de Pall. p. 320. A manuum carpis ad cubitum, ac inde ad humeros erat compacta. Julian. Orat. 1. p. 37. D. *Ab ipſis manuum carpis ad cubitos, inde ad humeros uſque compacta: tum & ſegmentis, & ſquamis coagmentatus thorax pectori applicatus & tergo.* Ita apud Suidam in voce *θώραξ* dicitur, quod pars ejus anterior pectus, femora, & ſummas manus, poſterior tergum, & cervicem tegeret. Unde *χειρίδωτός*, ſeu manicula vocatur ab Heliodor. IX. p. 433. *à collo ad genu demiſſa.* Quum alioquin vulgares Græcorum, vel Romanorum loricæ nudum fermè utrumque brachium relinquerent. *Spanhem. ibid. p.* 248. *b.* Crura, femora, & ſummos pedes tegebat. V. infr. in *Ocrea*.

CATAPHRACTUS, *κατάφρακτος*, undique armis munitus, *κατατεφραγμένος ὅπλοις*, ut loquitur Plutarchus in Alexandro. Prop. III. 10. 12.

Ferreus aurato nec cataphractus equo.

Ubi Paſſeratius & Douſa F. *arato* legunt. Equitum *cataphractorum* meminit Liv. XXXV. 48. *Equitum innumerabilem vim trajici Helleſponto in Europam, partim loricatos, quos cataphractos vocant.* XXXVII. 40. *Hic tria millia equitum loricatorum, cataphractos ipſi appellant, adjunxit.* Non equites ſolum, ſed equi etiam lorica induebantur. Serv. Æneid. XI. 771. *Cataphractum eum fuiſſe ſignificat. Cataphracti autem equites dicuntur, qui & ipſi ferro muniti ſunt, & equos ſimiliter munitos habent: de quibus Salluſtius: Equis paria operimenta erant, quæ linteo ferreis laminis in modum plumæ adnexuerant. Sanè ſciendum eſt, quod ipſos equites cataphractos dicimus. Salluſtius: Et ſequebantur equites cataphracti.* Ammian. XVI. 10. *Sparſi cataphracti equites, quos clibanarios vocant Perſæ, thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti, ut Praxitelis manu polita crederes ſimulacra, non viros: quos laminarum circuli tenues, apti corporis flexibus, ambiebant per omnia membra deducti, ut quocunque artus neceſſitas commoviſſet, veſtitus congrueret, junctura cohærentes apta.* De illorum munere in exercitu Nazar. Paneg. Conſtant. *Cataphractos equites, in quibus ſteterat maximum pugnæ robur; his diſciplina pugnandi eſt, cum aciem arctaverint, ſervent impreſſionis tenorem; & immunes vulnerum, quicquid oppoſitum eſt, ſine hæſitatione perrumpunt.* Vocabantur etiam *cataphractarii* & *clibanarii*. Lamprid. Alex. Sev. c. 56. *Centum & viginti millia equitum fudimus: cataphractarios, quos illi clibanarios vocant, decem millia in bello interemimus.* Voſſ. Lex. Etymol. Spanhem. Obſerv. ad Juliani Imperat. Orat. 1. p. 283. b. Petav. ad eandem p. 71. Briſſon. de regn. Perſ. III. p. 305. Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 34. Treb. Poll. Claud. c. 16. Stevvech. in Veget. III. 22. Hoc genus armorum à Conſtantio Imperatore excogitatum ſcribit Julianus Imperator Orat. 1. p. 37. B. Edit. Lipſ. *Quem enim veterum Imperatorum referre poteſt quiſpiam, qui robur equitum, atque genus ejuſmodi excogitarit unquam, aut expreſſerit imitando? quod tu primus omnium ſtudioſè excolens, cæteros exemplo tuo inexpugnabilem armorum uſum docuiſti.* Sed hoc mirum videri poteſt. Præterquàm enim, quod vetus hæc Perſarum, Parthorumque militia fuerit: ita etiam inde è bellis inter Romanos, Parthoſque geſtis, haud fuit ignota *cataphractorum* ratio. Quod liquet è Plutarch. in Craſſ. p. 558. D. ubi à Parthis illos in fronte Romanis oppoſitos, ac, ut in eos impreſſionem facerent, ſuos milites hortatum Craſſi filium refert. Ita in Parthico M. Antonini bello viſos ab eo, ſed quaſi is inde continuò in metum ſit verſus, *cataphractos*, licèt mox iidem ab eo fuerint debellati, tradit Nazar. in Paneg. Conſtantin. c. 24. ac de decem *cataphractariorum*, ſeu quos clibanarios vocant, millibus ab Alexandro Severo interemptis, modò Lampridius. Imò inter Alpinas gentes, cum quibus Conſtantini parens, formidandum *cataphractorum* equitum genus, & quos ipſe proſtraverit, extitiſſe memorat Nazar. Paneg. c. 22. & 23. *Spanhem. ibid. p.* 246. *b.*

CATAPIRATER, *καταπειρατήρ*, vocatur plumbum illud, quo altitudo maris exploratur. Lucilius:

An catapiraterîs eodem deferet uncum
Plumbi paxillum rauduſ, linique metaxam.

Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 712. b. F. Scheffer. Milit. Nav. II. 5. Turneb. Adv. XIII. 25. Vocatur etiam bolis. V. ſupr. in *Bolis*.

CATAPLUS, *κατάπλους*, dicebatur propriè, cum ex alto redibat navis, & in portum, unde exierat, remeabat. Ita *καταπλεῖν* apud Demoſthen. contra Dionyſodorum accipitur de nave regreſſa, unde egreſſa fuerat: *Ἐφ' ᾧ καταπλεῖν τὴν ναῦν εἰς τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον. Ea conditione, ut navis redeat in veſtrum emporium.* Unde Latinis, & præcipuè Poetis, de ſtolo, ſive claſſe, quæ Alexandriam ibat, ac redibat Romam. Marcellus Empiricus:

Et quicquid confert medicis Lagæa cataplus.

Hic enim medicis ſpecies ferè omnes, quæ medicinæ conferunt, afferebat. Mart. XII. 75. 1.

Cum tibi Niliacus portet cryſtalla cataplus.

Auſon. de Urb. XII. 21.

Toto tibi navigat orbe κατάπλους.

Sidon. Epiſt. VI. 8. *Quoties catapli recentis nundinas adit.* Salmaſ. de Mod. uſur. c. 9. Exercit. Plinian. p. 443. à F. Cerd. Adv. Sacr. c. 173. §. 7. Turneb. Adv. XXX. 26. Barth. Adv. 1. 6. Ruben. Elect. II. 13. Rader. in Martialem. Savaro & Sirmond. in Sidonium. Gyrald. de Navig. c. 18. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. 1. 18. Voſſ. Lex. Etymol. in Cataſta. Vocabatur etiam *claſſis Alexandrina*. V. illam infr. in *Claſſis*.

CATAPULTA, *καταπέλτης*, machina fuit, ſive duplex inſtrumentum priſcis, quo in hoſtes emittebant & jaculabantur: altero, tela vel grandiores ſagittas: altero, lapides & ſaxa. Id prius *catapultam* dixere veteres quidam, & quibus cautus & electus ſermo fuit. Nam alii poſtea confuderunt. Inventa hæc eſt machina à Syris. Plin. VII. 56. *Catapultam Syri invenerunt.* Cui facilè aſſentior, certus pleraque artium orta ab oriente. Diodorus Siculus adſcribit XIV. p. 419. *Catapultaria ars & machinatio reperta circa ea tempora Syracuſis*, ſcilicet Dionyſii ſenioris, cum is bellum in Carthaginenſes pararet. Sed & Plutarch. Apophth. p. 219. A. refert: *Archidamum cum telum catapultarium vidiſſet, tunc primum è Sicilia allatum, dixiſſe: periit virtus. Inventum fuiſſe ipſius Dionyſii dicit* Ælian. Var. Hiſt. VI. 12. Formabatur è ligno, ferro, nervis. Ammianus, cui balliſta eſt *catapulta*, deſcripſit illam ſupr. in *Balliſta*. Lipſ. Poliorc. III. 2. Turneb. XXIX. 18. Perizon. in Ælianum. Junius Archit. Mechan. Catal. p. 57. Voſſ. Lex. Etymol. Brod. Miſc. II. 30. Bald. Lex. Vitruv. Laurent. de Rebuſp. c. 7. Polym. IV. Synopſ. II. §. 9. Thyſ. de Oppugn. urb. III. p. 175. In Syria & Judæa ante Dionyſios Siciliæ Tyrannos

Digitized by Google

nos tales machinæ fuerunt in uſu. Hinc Uzzias 2. Paralip. c. 26. n. 15. feciſſe dicitur *machinas*, *quas collocaverit in turribus*, *ut jacularetur ex eis ſagittas*, *& lapides magnos*. Vides hic *catapultas* & balliſtas: atque ita non temerè etiam inventionem primam Syris, vel Syro Phœnicibus adſcribi. In Græciam ex Sicilia venere, & demum tempore Philippi. Plutarchus modò laudatus. *Perizon. l. l.*

Catapulta ſumitur etiam pro inſtrumento torquendi. Hinc Suidas ait: *Catapultam eſſe tormenti genus pedum*, *ut vincula manuum*. Plaut. Curc. v. 3. 52.

Te nervo torquebo, *itidem ut catapultæ ſolent*.

Laurent. de Rebuſp. c. 7.

CATASCOPIUM erat navis ſpeculatoria, ſive exploratoria. *Cataſcopus* dicitur Hirt. Bell. Afric. c. 26. *Literis per cataſcopum miſſis*. Iſidor. xix. 1. *Scapha*, *quæ κατάσκοπος*, *navigium*, *quod ſpeculatorium dicitur κατασκοπικὸν πλοῖον* Plutarch. in Catone. Conjicimus tale fuiſſe, quales naves ſunt quæ noſtra tempeſtate *brigantini* nominantur. *Gyrald. de Navig. c. 18. Thyſ. in Gellium x. 25. Ciaccon. de Re Naut. c. 52.*

CATASTA erat compes ligneus. *Philand. ad Vitruv.* VIII. 4. *Junius Anim.* v. 14. *Laurent. de Rebuſp. c. 7.* Potius erat pegma ligneum, in quo venales collocabant, aut ad venditionem parabant. Schol. Perſ. Sat. v. 77. *Venales gladiatores in cataſta ponebantur*, *ut in eis poſſent omnia membra conſpici*. Vox Romana, ſed Græcæ, vel potius Siculæ originis, ut aliæ non paucæ, quæ ab iſtis ad Romanos corruptæ, & ſemibarbatæ tranſierunt, reliquis Græcis omninò incognitæ. A verbo καθίσαδῃ, aut voce κατάσασις vox eſt facta. In *cataſta* mancipia fuiſſe vendi ſolita indicant Plin. xxxv. 18. *Talem in cataſta videre Chryſogonum Sylla*. Suet. Gramm. c. 13. *Laberius Hiera ſuo hero emptus de cataſta*. Perſ. Sat. VI. 77.

Cappadocas rigida pingues placuiſſe cataſta.

Caſaub. ad Perſium. Voſſ. Lex. Etymol. Argol. ad Panvin. 1. 18. Tales etiam in ædibus, in quibus mangones collocabant eximiæ formæ pueros, quibus hedera non opus erat, & in publicum non producebantur; ſed domi apud mangones ipſos facilè emptorem inveniebant, & ibi *cataſtam* conſcendebant, non in foro. Illas *arcanas* vocat Mart. IX. 59.

Inſpexit molles pueros, *oculiſque comedit*:
Non hos quos primæ proſtituere caſæ.
Sed quos arcanæ ſervant tabulata cataſtæ,
Et quos non populus, *nec mea turba videt*.

Q. Cicero *machinas* vocat, quia, ut modò Martialis, è tabulatis erant conſtructæ, de petit. conſ. c. 2. *Quo in magiſtratu amicam*, *quam palam domi haberet*, *de machinis emit*. Caſaub. ad Perſ. l. l. & Voſſ. Lexic. Etymol. Non video, ad quid *cataſtis* in domo opus fuerit. Verùm tabulata, *arcana cataſtæ*, fuerunt in ipſa publica *cataſta*, vel ſub ipſa recondita ſepta, in quibus pueri venales pretioſiores ſervabantur, ne turbæ oculis proſtituerentur: ſublimis enim *cataſta* ſub ſe, vel in proximo, hujuſmodi tabulata recondita habebat, ut hodie etiam in officinis in receſſu pretioſæ merces ſervantur. *Amicam emere de machinis* apud Q. Ciceronem idem eſt ac de *cataſta*, non, quod cenſet Turneb. Adv. xxv. 4. in ergaſtulo, vel in piſtrino compeditam, vel in *cataſta* alligatam ad machinam: ſoluti enim venalitii in machina, ſive *cataſta* fuerunt, & *amica de machina* eſt venale mancipium de *cataſta*. Ferrat. Elect. 1. 6.

Cataſta erat etiam machina ad torquendum parata, quæ vulgò equuleus dicebatur. Ita legas in martyrologiis in *cataſtam* Martyres fuiſſe impoſitos. In geſtis S. Martyrum Mariani & Jacobi: *Illic erat cataſta non humilis pulpito*, *nec uno tantùm aſcenſus gradu*; *ſed multis ordinata gradibus*, *& longè ſublimis aſcenſus*: *& admovebantur confeſſorum ſingulæ claſſes*, *quas ille ad gladium jubebat duci*. *Tunc exauditur mihi vox clara*, *& immenſa*, *dicentis*: *Marianum applica*. *Et aſcendebam in illam cataſtam*, *& ex improviſo mihi ſedens ad dextram ejus judicis Cyprianus apparuit*, *& porrexit manum*, *& me levavit in altiorem cataſtæ locum*. Super hujuſmodi *cataſtam* & ſuggeſtum elevabantur martyres cruciandi, quo illorum tormenta ab omnibus poſſent conſpici. Unde Prudent. Περὶ στεφ. x. 466.

Audite cuncti: *clamo longè*, *prædico*,
Emitto vocem de cataſta celſior.

Cerd. Adv. Sacr. c. 71. §. 11. Caſaub. & Voſſ. l. l. Sigon. de Judic. III. 17. Non tamen ſequitur, *equuleum* & *cataſtam* eandem rem fuiſſe, ſed quod equulei in *cataſta* conſtituebantur, quo conſpectiores pœnæ, & ſupplicia forent, & in *cataſta* martyres equuleo torquebantur, non quod equuleus *cataſta* eſſet. Prudentius quidem Periſteph. II. 397.

Poſtquam vapor diutinus
Decoxit exuſtum latus
Ultro è cataſta judicem
Compellat affatu brevi.

Sed intelligit cratem ferream, ſive quod crates ſuper *cataſtam* poſita erat, loco eminenti, & conſpicuo, laminis ferreis ſubjectis, ne tabulatum ureretur, ſive, quod ipſa crates *cataſta*, & pegmatis ſpeciem, altiùs evecta referret. Nam ibidem Periſteph. 1. 56. ut laudamus ſupr. in *Cataſta*. *Cataſtas igneas* poeta vocat crates, in quibus martyres torrebantur, quia *cataſtæ* impoſitæ, vel *cataſtæ* figuram referrent. *Ferrar. Elect. 1. 6. Gallon. de cruciat. martyr. c. 3. p. 162.*

Cataſta erat etiam pegma quodvis ligneum, cui imponi ſolebant qui variis ſuppliciis efficiebantur. Prudent. Περὶ στεφ. 1. 56.

Verberum poſt vim crepantum, *poſt cataſtas igneas*.

Caſaub. in Perſ. Sat. VI. 77.

CATASTROMATA quidam foros, quàm ſanè neſcio, eſſe opinati ſunt. Erant tabulæ, quibus conſternebatur navis ac contegebatur, ut in hoc veluti tecto ſtare propugnatores, & in hoſtem tela emittere poſſent. Naves, quæ *cataſtromata* habebant, vocabantur *conſtrata*, *tecta*, *κατάφρακτοι*. V. ſupr. in *Cataphracta*. Gyrald. de Navig. c. 16. Scheffer. de Milit. Nav. II. 5. Rhodig. Ant. Lect. xxi. 31. Auctor. Miſc. defenſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 724. Illa invenerunt Thaſii. Plin. VII. 56. *Tectas longas invenerunt Thaſii*: *antea ex prora tantùm & puppi pugnabatur*. Thucyd. 1. de temporibus Trojanis: *Non contectas naves habebant*, *ſed veteri*, *ac magis prædonum more conſtructas*. Ubi Scholiaſtes Latinitate donatus: *Naves non conſtratæ erant tabulis*, *ut in inferiore quidem parte arma habere*, *ipſi autem ſuperius agere poſſent*; *piratica enim naves non habent tabulas*, *ſed in carina piratæ ſedent*, *quo navigantes minus conſpiciantur*, *quocirca & ipſorum naves magis concavæ & altiores ſunt*. Rectè λῃστικώτερον παρεσκευασμένα dixit Thucydides. Neque enim prorſus nullas habuerunt tabulas, ſed in prora tantum & puppi, ſicut Plinius teſtabatur. Homer. Odyſ. M. 229.

—— *in tabulas navis aſcendit*,
Quæ in prora ſunt.

Scholiaſtes ἴκρια τὰ καταστρώματα τῆς νεῶν interpretatur. *Scheffer. l. l. Meibom. de Fabr. Trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 722. C.*

CATASTUS erat ſervus, dictus eſt à *cataſta*, id eſt, machina, in qua venales exponebantur. Illic quoniam erat magnus ſervorum ſtrepitus, ait Mart. IX. 29.

Heu quæ lingua ſilet, *non illam mille cataſtæ*
Vincebant.

De *cataſtis* ſervis Vitruv. VIII. 4. *Ideoque ſemper tranſmarinos cataſtos emere formoſos*, *& puellas maturas*, *eoſque conjungere*. Popm. de Serv. p. 175. Junius Anim. v. 54. Brod. Miſc. 1. 17. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. 1. p. 18. Philander. in Vitruvium.

CATEJA erat *genus Gallici teli*, *ex materia quàm maximè lenta*, *quæ jactu quidem non longè propter gravitatem evolabat*, *ſed quo perveniebat*, *vi nimia perfringebat*. *Quod ſi ab artifice mitteretur*, *rurſus ad eum redibat qui miſerat*. Hujus Virgilius meminit Æneid. VII. 741.

Teu-

Digitized by Google

Teutonico ritu ſolitis torquere cateias.

Iſidor. XVIII. 7. Servius in Virgilium. *Lipſ. Poliorc.* IV. 4. *Salmaſ. Treb. Poll. Claud.* c. 14. *Voſſ. Lex. Etymol. Thyſ. de Oppugn. Urb.* IV. p. 186. *Kipping. Antiq. Roman.* III. 2. §. 2. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Rom.* X. 10.

CATELLÆ, ſive *catenulæ* inter dona & præmia militaria referuntur. Differunt à torquibus, quia ex annulis vel ſingulis, vel binis inter ſe cohærentibus figura, qua barbarè numerum octonarium deſignamus, factæ erant: at verò in torquibus annuli omnes inter ſe cohærebant ex filo uno procedentes. Unde & torques rotundæ craſſioresque inſtar funium, *catellæ* laxiores fuerunt. Quo factum eſt, ut torquibus poſtponerentur, & jungerentur fibulis, etſi fibularum uſus fuerit in veſtimentis, *catellarum* in ornando collo. Heſychius: ἀνώνιον, τὸ περὶ τὸ τράχηλον πλόκιον. *Scheffer. de Torquib.* c. 14. Liv. XXXIX. 31. *Donatis à Calpurnio equites phaleris. Quintius alter prætor ſuos equites catellis donavit.* Poſtponit *catellas* phaleris, & minoris habet: quia, quod ex narratione videas, minùs laudabilis opera Quintianorum. *Lipſ. de Milit. Roman.* V. *dial.* 17.

CATENAS dextræ manui alligatas habebant captivi, quæ militum ſiniſtras vinciebant. V. inſr. in *Cuſtodia*. More veteri Romanorum egregio & laudabili, ſi iniquam ob cauſam eſſent injectæ, non ſolvebant, ſed frangebant, ut ſcilicet carceris dehoneſtamentum, & vinculorum infamia deleretur. Joſeph. de Bell. Jud. V. *Titus qui cum patre aderat, juſtum eſt inquit pater, una cum ferro probro Joſephum ſolvi. Erit tanquam nec initio vinctus fuerit, ſi non diſſolverimus, ſed inciderimus catenas. Namque id agi ſolet in his, qui non rectè fuerint vincti.* Hegeſippus: *Illic etiam Joſephus ſolvi præceptus vinculis juſſu Imperatoris, addidit Titus, ut frangerentur potiùs quàm ſolverentur catena. Quod ſi frangerentur, ita eſſet, quaſi non fuiſſet ligatus. Placuit patri, ſecurim deferri, juſſit frangi catenas.* Durant. Var. II. 13. *Catenas* etiam veteres pro dignitate & conditione perſonarum ſolebant injicere, vel ferreas, vel aureas, vel argenteas. Clem. Alexandr. Pædag. II. 12. de mulieribus veram pulcritudinem, dum eam auro obumbrant, obſcurantibus, & ſe innumerabilibus vinculis alligantibus: *Quemadmodum dicunt apud barbaros ſceleſtos & maleficos homines auro vinciri. Captivos hos vinctoſque hæ divites mihi videntur æmulari mulieres.* Dio XLIX. p. 415. C. *Argenteis Artuaſdem vincit* Antonius, *quia nimirum turpe erat Regem ferreis in catenis haberi.* Vellej. II. 82. 3. *Artuaſdem catenis, ſed ne quid honoris deeſſet, aureis vinxit.* Durant. l. l. Demſter. Paral. ad Ant. Roſini X. 20. Schegk. & Voſſ. in Vellejum. In memoriam laborum in *catenis* ſervitutis perpeſſorum Laribus poſt manumiſſionem ſervi dedicabant. Horat. Sat. I. I. 65.

Multa Cicerrus ad hæc: donaſſet jamne catenam
Ex voto Laribus quærebat.

Cum enim homo quidam improbus multa in alium convitia jaceret, ille ad hæc nihil reſpondebat, niſi quod eum rogaret an modò liber eſſet, & jugo laxatus herili. *Loen. de Manum. Serv.* IV. 3. §. 3. *Tomaſ. de Donar.* c. 38. Illis loco perticæ in metiendo utuntur Germani quandoque, quia in decimo, vel duodecimo quovis annulo majori refert decempedam. *Meyer. Arithm. Decimal.* p. 12. *Hennin. ad Bergier. de viis Milit.* III. 10. §. 3. Illas ad captivos vinciendos Romani pedites ſecum ferebant. V. infr. in *Milites*. In mundo ſuo habebant mulieres. Nicoſtratus & Ariſtophanes comici eas inter muliebria locant ornamenta apud Clement. l. l. Sic apud Latinos *catena* æquè pro re muliebri, atque pro vinculis, quibus compeditur reus, vel captivus, accipiuntur. Plin. XXXIII. 3. *Habeant feminæ, in armillis digitiſque totis, collo, auribus, per has diſcurrant catenæ, circa latera & inſerta margaritarum pondera è collo dominarum auro pendeant, ut in ſomno quoque unionum conſcientia adſit.* Horat. Epiſt. I. 17. 55.

Nota refers meretricis acumina, ſæpè catellam,
Sæpe periſcelidem raptam ſibi flentis,

Durant. l. l.

CATERVA eſt *denſius agmen* Gloſſis MSS. Multis Græcis unam Latinam vocem interpretatur Philoxenus: Caterva, πολυπληθία, συνδρομὴ, ὅμιλος, πλῆθος, συστροφὴ, ἐπὶ ὄχλου, ἄθροισμα, σύλλεγμα. *Barth. in Stat. Theb.* II. 577. Galli atque Celtiberi, pluresque *barbaricæ nationes, catervis utebantur in prælio, in quibus erant ſena millia armatorum.* Veget. II. 2. Alex. Gen. VI. 13. *Tiraquell. ad Alexandrum.*

CATERVARII gladiatores. V. illos infr. in *Gladiatores*.

CATHEDRA *vocatur ipſe in anfractu ad conſeſſum ſitus.* Tertull. de Spect. c. 3. ſcilicet in amphitheatris. Intelligitne anfractum in ſingulis gradibus? an potius ſupremum locum, ubi clivi ſubſelliorum deſinunt, & murus incipit qui porticum facit, clivoſque illos velut frangit? Nam plani aliquid ſpatii ibi fuiſſe videatur, unde *cathedris* poſitis ſpectarent. Poſſes Calpurnium ad hanc ſententiam flectere VII. 26.

Venimus ad ſedes, ubi pulla ſordida veſte
Inter femineas ſpectabat turba catedras.

Nam feminæ & pullati nonniſi ex ſuperiore loco ſpectabant ex Auguſti decreto, quod memorat Suet. Aug. c. 44. n. 6. *Lipſ. de Amphith.* c. 13. *Thyſ. de Amphith. pag.* 204.

Cathedra dicebatur ſella docentium in ſcholis. Ita de rhethoribus Juven. Sat. VII. 203.

Pœnituit multos vana, ſterilisque cathedra.

Sic apud Sidonium legitur Epiſt. VII. 9. *Literarum cathedras tenere.* Et IV. 5. *cathedrarios* appellat oratores vulgares, quemadmodum philoſophos *cathedrarios* Senec. de Brev. vit. c. 10. Ἐπιδίφριοι vocantur Græcis. Cyrill. adv. Julian. VII. Subindicavit Æſculapius remedia opinor, ſicut *medici cathedrarii*, ἐπιδίφριοι ἰατροί. Creſoll. Theat. Rhet. III. 13. Lipſ. in Senecam. Savar. in Sidonium.

Cathedra in Eccleſia ſedes eſt, quam antiſtites & ſacerdotes occupant, honoris teſſeram, & ſacræ juriſdictionis ſymbolum. Eſt enim *cathedra*, καθέδρα, idem quod ſedes, ἕδρα, vel ſella, ſed honeſtior ac dignior. Sedetque in ea neſcio quid magis auguſtum, ac ſanctum, quoties ad uſus ſpeciatim transfertur venerabilium virorum, quos regendis populorum animis in via ſuæ legis præficit Deus. Sidon. Epiſt. VII. 9. *Aut altarium, aut literarum cathedras tenuere* IX. 16. *Toloſatum tenuit cathedram*, id eſt, rexit Eccleſiam. Ab hac *cathedra* Eccleſiæ, *Cathedrales*, & *Cathedrales* Epiſcopi. Quocirca initi Pontificatus diem *cathedra* appellantes cum veneratione coluerunt, anniverſarium recurſum ſollenniter celebrantes. *Natalis Cathedra* dictus ille dies. Sic natalis Baſilii, Chryſoſtomi.... apud Orientales. Nec minùs in Occidente lucem eam cum gaudio, ac pietate reviſunt, qua primùm *cathedram* Romani culminis Petrus ſuſcepit. De Petri Antiochena *cathedra* Auguſtin. Serm. II. de ea: *Rectè Eccleſia natalem ſedis illius colunt, quam Apoſtolus pro Eccleſiarum ſalute ſuſcepit.* Et mox: *Quod natalis ergo cathedra hodie colitur, ſacerdotale honeratur officium. Cathedra* Petri primum Romæ viſa atque erecta a. d. XV. Kal. Februarii Claudio III. & Vitellio Conſulibus ſupputante Baronio ad annum Chriſti 45. Præcipua cum reverentia, cultuque ſervatur ad hunc diem in Vaticani Baſilica. Lignea eſt, & admodum rudi opificio. *Chiment. de Honor. Biſell.* c. 19.

Cathedra erat etiam ſella muliebris. Feminea inde dicta Mart. XII. 38.

Hunc, qui femineis noctesque dieſque cathedris
Incedit tota notus in urbe nimis.

Phædr. III. 9. 2.

His ſpeculum in cathedra matris ſuppoſitum fuit.

Unde molles dicuntur, quia erat fœminarum, quæ molles. Juven. Sat. VI. 91.

Cujus apud molles minima eſt jactura cathedras.

In illis feminæ per urbem ferebantur, & in theatro ſedebant. *Gangr. ad Juvenalem. Chimentell. de Hon. Subſell.* c. 24. V. infr. in *Sella*.

CATHE-

CATHEDRALICII quibuſdam explicantur delicati & molles, qui rheda vehebantur, in *cathedra* ſedentes. Sed cum *cathedras fœmineas* legamus, verius eſt, ut à fœminarum *cathedris* intelligamus effeminatos, & formoſulos, feminis ſimiles. De illis Mart. x. 13. 1.

Cum cathedralicios portet tibi rheda miniſtros.

Turneb. Adv. xxx. 30. Pignor. de Serv. p. 434. Rader. ad Martialem. Niſi malis, quoniam in *cathedra* ſedentes intra rhedam poſita vehebantur. Attideret etiam exponere, quoniam aſſidui, atque officioſi circa mulierum *cathedras* præſto forent, neque ab earum *cathedra*, aut lectica recederent, quales vocamus *paggi di valigia*, qui fermè molli, ac delicato cultu. *Chimentel. de Hon. biſell. c.* 24.

CATHEDRARII erant ſervi, qui *cathedras* portabant. Sidon. Epiſt. 1. 11. *Solus Curio meus in transfugarum perfidiam invectus, cum adveſperaſceret, per cathedrarios ſervos veſpillonibus teteriores domum raptus ac reportatus eſt.* Pignor. de Serv. p. 277. Savaro in Sidonium.

CATHEDRATICUM eſt genus annuæ penſionis, quod clerici ſuo Pontifici erogant intuitu *cathedra*, alio nomine Synodaticum, aut quoties ſacri regiminis cauſa ab eodem Epiſcopo διοίκησις inviſitur. *Chiment. de Honor. Biſell. c.* 19. Etenim pro conſuetudine ab Epiſcopis conſecratis præſtabantur Patriarchis auri libræ viginti, vel ea tantùm, quæ vult conſuetudo. Metropolitanus autem, qui à concilio, vel Patriarchis creatur, & omnes alii Epiſcopi, qui vel à Patriarchis, vel à Metropolitanis conſecrantur, ſiquidem non minùs triginta auri libris habeat Eccleſia conſecrati, dabit pro *cathedratico* ſolidos centum. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* II. 17.

CATHENOPLION erat genus rythmi, ad quem ſaltabant commoventes arma. Suidas. *Buleng. de Theatr.* 1. 1.

CATHOLICUS eſt procurator & rationalis Cæſaris, qui provinciam obtinet, quique in partem adminiſtrationis provinciæ venit, & ἡγεμών, ut præſes dicitur. Non licebat *Catholico*, ſeu Procuratori Cæſaris novum vectigal conſtituere, vel vetus augere, ſine principali reſcripto. Βασιλικ. LVI. tit. 1. Κωδ. βασιλικῶν κελεύει οὐκ ἔξεστι τῷ ἄρχοντι ἢ τῷ Καθολικῷ καινὸν τέλος, ἢ τὸ παλαιὸν αὐξῆσαι. Hinc *Catholiciani* dicuntur, qui ſunt in officio Procuratoris Cæſaris. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 18.

CATILINA Lucius Sergius ex gente Sergia fuit, Salluſtio & Aſconio auctoribus. Homo, ut Cicer. pro Cœl. c. 5. ſcribit, ex contrariis diverſiſque inter ſe pugnantibus naturæ ſtudiis cupiditatibuſque conflatus, in quo permulta maximarum, non expreſſa ſigna, ſed adumbrata virtutum erant, quæ multis maximiſque obſcurata & deformata vitiis eluceſcere nullo modo poterant. Ter Conſulatum petit, bis repulſam tulit: Bis accuſatum Cicero in Piſonem oſtendit. Semel repetundarum à P. Clodio, cum Proprætor Africam provinciam ſuperbè, avarè, crudeliter adminiſtraſſet, ſocios ſpoliaſſet & diripuiſſet, abſolutus eſt prævaricante Clodio. Iterùm inter ſicarios à L. Lucullo, Cæſare Figulo Coſſ. quod Sulla dominante complures peremiſſet. Conſulatum ter petit. I. Tullo, Lepido Coſſ. ratio tamen ejus habita non eſt, quod, cum repetundarum reus eſſet, intra legitimos dies profiteri nequiverit. II. Citione, Figulo Cæſare Coſſ. III. Cicerone, Antonio Coſſ. ac tum quoque Muræna & Silano Coſſ. deſignatis repulſam tulit. Conjuravit in Rempublicam cum Cn. Piſone primò, Tullo, Lepido Coſſ. Deinde Cicerone, Antonio Coſſ. quæ quidem conjuratio virtute & mirifica Ciceronis vigilantia oppreſſa & extincta eſt. Ipſe *Catilina* à M. Petrejo Antonii Coſſ. legato in agro Piſtorienſi cum exercitu deletus eſt. *Auguſtin. & Strein. de Famil. Roman. in gente Sergia. Glandorp. Onom. Rom. p.* 790.

CATILLATIO *grave opprobrium hominibus generoſis objiciebatur, ſi qui provincias amicas populi Romani exſpoliaſſent.* Feſtus. Quod tanquam provincialium bona abligurtiſſent. *Turneb. Adv.* xxx. 6. *Schott. Nod. Cic.* 1. 3. *Voſſ. Lex. in Catinus.*

CATILLO *quaſi liguritor appellabatur lupus piſcis inter duos pontes captus, ſcilicet qui proximè ripas ſtercus ſectaretur. Lucilius:*

Hunc pontes Tiberinos duo inter captus catillo.

Propriè autem catillones dicebantur, qui ad pollutum Herculis ultimi cum venirent, catillos ligurribant. Macrob. Sat. II. 12. *Buleng. de Conviv.* II. 5. *& 25. Turneb. Adv.* xxx. 6. *Voſſ. Lex. in Catinus.*

CATILLUS erat patina, in qua eſcæ apponebantur, atque etiam interdum opera dulciaria. Cato de Re Ruſt. c. 85. *Ita pone cum catillo.* Turneb. Adv. xxx. 6. Schott. Nod. Cic. 1. 3.

CATILLUS eſt ſuperior pars molæ. Paull. de Inſtr. & Inſtrum. legat. leg. 18. *Eſt autem meta inferior pars molæ, catillus ſuperior.* Putat Scalig. in Manil. p. 214. Ictum ſcripſiſſe, *Eſt autem meta ſuperior pars molæ, catillus inferior.* Græci certè ſuperiorem molæ partem ὄνον vocant, inferiorem μύλον. Mœris Atticiſta: Μύλος ἡ τράπεζα τῆς μύλης, ὄνος τὸ ἄνω μύλης. *Catillus* igitur molæ, id eſt, πίναξ id fuerit, quod Græci τράπεζαν μύλης appellant. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 464. *a. D.* 852. *a. A.*

CATINUS erat vas fictile. Juven. Sat. VI. 343.

Simpuvium ridere Numæ, nigrumque catinum.

Eo utebantur pauperiores. Horat. Sat. 1. 3. 114.

—— inde domum me
Ad porri, & ciceris refero, laganique catinum.

In illo apponebantur piſces feralibus aliquot in antiquo marmore cœnis juxta illud Horat. Sat. II. 4. 77.

Anguſtoque vagos piſces urgere catino.

Ad pullos etiam, & alia obſonia *catino* utebantur. Horat. Sat. 1. 3. 92.

Aut poſitum ante mea quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens.

Urſin. Append. ad Ciaccon. de Tricl. p. 359. Baccius de vino & conv. IV. p. 154. Adhibebatur etiam ſacrificiis. Apul. Apol. p. 434. *Paupertas populo Romano imperium à primordio fundavit: proque eo in hodiernum Diis immortalibus ſympulo & catino fictili ſacrificat.* Suet. Galb. c. 18. n. 6. *Cumque exterritus luce prima ad expiandum ſomnium, præmiſſis qui rem divinam appararent, Tuſculum excucurriſſet, nihil invenit præter tepidam in ara favillam, atratumque juxta ſenem, in catino vitreo thus tenentem.* Stuck. de Ant. Conviv. II. 37. Sacrif. p. 81. Erat etiam vas promendi frumenti, quod curculiones exeſſe incipiunt. Varr. de Re Ruſt. 1. 63. *Id enim cum promptum eſt, in ſole oportet aquæ catinos: quod eo conveniunt, ut ipſi ſe necent, curculiones.* Stuck. de Sacrif. p. 81.

CATIUS eſt cognomen à prænomine *Cato*. Sigon. de Nom. Rom. c. 4.

CATO Marcus Porcius princeps Porciæ gentis, qui *Priſcus* primò, deinde, quia multarum rerum uſum haberet, *Cato*, teſte Plutarcho appellatus eſt, quod cognomen poſteri retinuerunt. Idem quoque à cenſura ſeverè adminiſtrata *Cenſorius* dictus eſt. Et in ſumma ſenectute, quia multa ejus in Senatu, multa in foro, vel proviſa prudenter, vel acta conſtanter, vel reſponſa acutè ferebantur, *Sapientis* cognomen adeptus eſt. Cicer. Offic. III. 4. *Auguſtin. & Strein. de Famil. Roman. in gente Porcia. Sigon. de Nom. Roman. c.* 5. Plutarchus miratur in illo, quod jam ſenex poſt conſulatum & triumphum adeptum, nulla unquam veſte uſus ſit, quæ excederet pretium centum denariorum, queis ad quadrantem reſpondent Julii, quibus utuntur hodie paſſim in Italia: qui centum denarii nummo noſtrate viginti Francicis æſtimari poſſunt. Jam & in obſonium ipſe *Cato* in diem triginta aſſes inſumebat, hoc eſt, triginta bayochos: noſtro verò more triginta ſolidos. *Bayf. de Re Nav. c.* 12. Græcos, ſive Philoſophos & Sophiſtas Urbe pellendos cenſuit. Plin. VII. 30. *Ferrar. de Re Veſt.* 1. 1. 15.

Catonis eſſe libellum paræneticum, qui pueris primò legi ſolet in ſcholis, quemque maximus Planudes in Græcum

cum tranſtulit ſermonem, ſunt qui opinantur, eò quòd citetur à Gellio: *Cata in libro, qui inſcriptus eſt carmen de moribus.* De quo *Catone* intelligant, neſcio. Illud equidem non ignoro, nullum fuiſſe *Catonem* poſt Lucanum poetam, cujus mentionem hic habet libellus. Qui autem Boetio aſſignant, ſtyli diverſitate refelluntur. *Flavius Conject. c.* 95. Auſonio auſus eſt aſſuere Baptiſta Pius. Sed qui poſſunt illa eſſe Auſonii, quum Auſonio eorum auctor ſit antiquior? Vindicianus enim, empiricus ille, qui vixit temporibus Valentiniani ſenioris, hoc eſt, ante conſulatum ipſius Auſonii, qui etiam ſe à Julio Auſonio, qui fuit poetæ pater, plurimùm adjutum ſe in re medica ſcribit. Is igitur producit ex illo *Catonis* libello teſtimonium tanquam ex uno ex veteribus poetis: non factutus profectò, ſi χθὲς καὶ πρώην conſcriptus fuiſſet ille liber. Sed quid nugamur? quid tam diſſimile Auſonii ſcriptis, quàm character ille? *Scalig. Lect. Auſon.* II. 32. Dionyſium *Catonem* laudant Simeonis Boſii veteres membranæ, quas laudat Scaliger, quarum inſcriptio erat: *Dionyſii Catonis Diſticha de moribus ad filium.* In codice Melchioris Goldaſti, de quo Barth. Adv. XXIV. 4. Octavianus nominatur. Eſt penes me vetus liber in membrana exaratus, in cujus præfatione gloſſematum auctor de horum Diſtichorum ſcriptore agens, meminit cujuſdam Tullii, & Johannis Clothomii, hominum Chriſtianorum, quorum alibi, quod ſciam, mentio non exſtat. Et ego, licèt Scaliger l. l. neget, auctorem, quiſquis fuerit, omninò credo fuiſſe Chriſtianum. Id jam olim perſuaſum ſatis apparet ex gloſſis antiquis, in quibus magnam Diſtichorum partem ex libris ſacris, præſertim Eccleſiaſte, deſumptam eſſe adductis teſtimoniis confirmatur. Noſtræ, quas laudavimus, Chriſtianum eſſe diſertim aſſeverant. *Boxhorn. Quæſt. Roman. c.* 14. *Saubert. de Sacrif. c.* I. Mihi ille liber ſatis elegans & bonus, ſatis antiquus videtur. Quiſquis autem fuit, qui Diſticha illa compoſuit, ita inſcripſit illa, quia probitas *Catonis* vel proverbio omnibus nota erat. Probos enim homines, & moribus probatiſſimis, illis temporibus *Catones* vocatos nemo ignorat. Notum illud Juven. Sat. II. 40.

Tertius e cælo cecidit Cato.

Quid quòd *Cato* major librum de moribus ſcripſerat ad filium ſuum? Hinc etiam potuit poeta ille gnomographus lemmatis cauſam expiſcari. *Scalig. & Flavius l. l.*

CATOMUM, τὸ κάτωμον, vel τὰ κάτωμα, pars eſt ſub collo inter ſcapulas, quod Latini *interſcapulum*, vel *interſcaplium*, & *conſcaplium* appellant. Vox Græca κατωμάδια ea quæ κατ' ὦμον ſignificat. Heſychius: Κατωμάδια, κατὰ τῶν ὤμων καὶ τοῦ τραχήλου. Hinc verbum *catomidiare*, pro *catomadiare*. Nam *a* in *i* mutant Latini in pleriſque vocibus quas ex Græco deflexerunt. Spartian. Adrian. c. 18. *Decoctores bonorum ſuorum catomodiari in amphitheatra & dimitti juſſit.* Noxii enim per fora, theatra & amphitheatra inter magna rerum, verborumque ludibria traducebantur. Alii hoc dixerunt, *catomis*, vel *catomo cædere*. In converſione Afræ: *Nam in conſpectu armatorum tuorum catomis cædi jubeam.* In paſſione Viti martyris: *Tunc iratus Valerianus juſſit infantem catomo cædi.* Sic autem aliquis *catomo*, aut *catomis* cædi dicitur, cui *catomum* aut *catoma* cæduntur, quemadmodum capite cædi ille dicitur, cui caput cæditur: tergo vapulare, cui tergum verberatur: manibus vapulare, cui manus flagris cæduntur, aut ferula. Etiam Petronio c. 92. verbum *catomidiare* reſtituimus: *Et me jubet catomidiari.* Salmaſ. & Caſaub. in Spartianum. Gronov. Obſerv. IV. 13. Gonſal. in Petronium. Voſſ. Lex. Etymol. Plumbatis verò nuda cervice cædebantur. Prudent. περὶ στεφ. X. 116.

Tundatur, inquit, terga crebris ictibus,
Plumboque cervix verberata extuberet.

Tertull. Apolog. c. 12. *Cervices ponimus ante plumbum.* Quaſi diceret: catoma & cervices noſtras plumbatis veſtris opponimus, plumbatis vos cæditis non in *catomis* vel cervicibus. *Scalig. in Manil. p.* 400. *Epiſt.* 144. & 146. *Du Freſne in Gloſſario. Oizel. in Gell.* XIII. 7. *Voſſ. l. l.*

Q. CATUL. Q. F. in Romanorum eſt notis. *Quintus Catulus Quinti filius.* In nummis argenteis gentis Lutatiæ, in qua *Catuli* cognomen uſitatiſſimum, ac peculiare; quod tamen à *catulo*, hoc eſt, parvo cane deductum non puto, nec ab illo genere vinculi, quod *canis* appellabatur; ſed à verbo *Cata*, quod apud Sabinos Varr. de Ling. Lat. VI. 3. ſolertes, acutos & ingenioſos homines denotabat. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 929. *C.* Conſulatus quinque, cenſuras duas, triumphos tres, & principatum Senatus quinque, tantùm viri conſecuti ſunt, omnes *Catuli* cognomine, uno excepto Cerçone. Primus C. Lutatius C. F. C. N. *Catulus* Conſul cum A. Poſtumio Albino Flamine Martiali anno ab U. C. 511. inſignem victoriam de Pœnis obtinuit, & finem bello Punico I. poſt 23. annos impoſuit. Anno proximo IV. Non. Octob. Proconſule navalem triumphum egit. Eodem anno Q. Cerco frater & Conſul fuit cum A. Manlio Torquato iterum, & triumphavit de Faliſcis Kal. Mart. Quinquennio poſt idem Quintus Cenſor fuit cum L. Cornelio Lentulo Caudino, & in magiſtratu mortuus eſt. Eodem cognomine Cn. Lutatius ad Regem Perſen cum aliis legatus profectus eſt anno 580. Sequitur C. *Catulus*, qui cum L. Veturio Philone Conſul fuit anno 533. Poſt hos fuere duo Q. *Catuli* inſignes viri, quos Cicero ita diſtinguit, ut alterum patrem, alterum filium appellet. Pater collega C. Marii in quarto conſulatu fuit anno 651. & ambo Conſules de Cimbris, aliiſque barbaris gentibus præclariſſima victoria potiti anno proximo Proconſulibus triumphum egerunt. Sibi mortem conſcivit cubiculo incluſus nuper calce illito, & igne admoto, cum L. Cinna & C. Marius fratres, & alios Senatores occidi juſſiſſent, & à militibus à collega Mario miſſis quæreretur anno 666. Poſt quatuor annos Capitolium conflagravit, quod Q. *Catulus* filius curavit reſtituendum, quamobrem Capitolinus appellatur. Conſul fuit cum M. Aemilio Lepido anno 675. cum L. Sulla ſe perpetua Dictatura abdicaſſet. Cenſuram cum M. Licinio Craſſo poſt tredecim annos geſſit. Quadriennio poſt Principem Senatus à Cenſoribus lectum, & eodem anno mortuum eſſe ferunt. *Auguſtin. & Stroin. de Famil. Roman. in Lutatiis.*

CATUS primus appellatus eſt Ælius Sextus, qui Conſul fuit cum T. Quintio Flaminio anno ab U. C. 555. de quo Ennius apud Varr. de Ling. Lat. VI. 3.

Egregiè cordatus homo Catus Ælius Sextus.

Catum Varro interpretatur *acutum* potius quàm *ſapientem*. Ab hoc actiones compoſitæ ſunt, quod *jus Ælianum* dicebatur, & liber *Tripertita* inſcriptus, ut Pomponius refert. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Ælia.*

CAV.

CAVA quadrata, quæ in amphiteatro, nonnulliſque aliis publicis ædificiis plurima exiſtunt, video quæri, quo pertineant, & à quibus facta ſint. Reſpondeo. Exſtant epiſtolæ duæ Caſſiodori Theodorici Regis nomine ſcriptæ: una ad Senatum urbis Romæ, altera ad Symmachum Patricium. In hac ſaxa ſic inter ſe commiſſa ſcribit, ut, cum commiſſuræ non appareant, tota illa moles natura exſtitiſſe videatur: in illa verò ad Senatum æris non minimum pondus, & quod propter mollitudinem diripi facillimè potuit, è mœnium ornatu plumbum fuiſſe exemptum queritur. Hinc non ſine argumento exiſtimari poterit, hujuſmodi *cava*, quando omnia propemodum in lapidum commiſſuris ſunt, & ad commiſſuras contegendas, & ad ædificiorum, & ad immanium illarum ſubſtructionum ornatum, ſic ære & plumbo fuiſſe obſtructa, ut ſpectantium oculis mirabiliter effulgerent. *Berg. de Ædif. Urb. Rom. Everſ. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1892. *E.*

CAVARES ſunt accolæ ſiniſtræ ripæ Rhodani, dicti quaſi *cis Avares*, & Helvii etiamnum vocantur. Vivarienſes, ſive Vivares, quaſi Vavares, ut cis Avares. Fortean olim in deſcriptionem utriuſque regionis ita ſcribebatur

batur *C. Avares* & *U. Avares*, cis & uls Avares. *Bellus de Part. templ. augur. c.* 5. §. 5.

CAVATORES dicuntur gemmarum ſcalptores. In veteri inſcriptione mentio eſt *cabatorum de ſacra via*, qui non alii ſunt intelligendi. *Cabitarii* etiam, vel *cavitarii* dicebantur à *cavitandis* lapidibus. Græci καβιδάριοι voce Latina dixerunt. Gloſſæ: καβιδάριος, *cabitarius*. *Cabitarius* pro *cavitarius*: ut *cabator* pro *cavator* in veteri ſaxo, Διατρῆσαι eſt perforare, vel *cavare*. *Cavare* & forare idem eſt, hinc *cavus* & foramen res eadem. *Cavare* autem pro ſculpere Latini, ut Græci διατρῆσαι poſuerunt. Qui enim gemmas ſcalpunt, quaſi quoſdam ſulcos in iis *cavant*, & foramina cœlo imprimunt. *Salmaſ. in Vopiſc. Saturn. c. 8. de Mod. Uſur. c. 16. Exercit. Plin. p. 138. b. C. 736. a. E. 774. b. E. Buleng. de Conviv. IV. 14. & 11.*

CAUCA, ſive *caucus* eſt patera, unde bibitur. Καύκιον παρ' ἡμῖν, κύλιξ δὲ παρὰ σοφοῖς, *Vulgò caucium, calix verò elegantioribus*. Sic in farragine Epiſtolarum S. Bonifacii Epiſt. 40. legitur, ab Æthilbecto Rege ei miſſum *Caucum* argenteum intus deauratum. *Lipen. de Stren. c.* 3. §. 75. Erat etiam ligneum, Hieron. in Jovin. II. de Diogene: *Quodam tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concava bibere, & eliſiſſe fertur ad terram, dicens: neſciebam, quod natura haberet poculum*. Spartian. Peſcen. c. 10. *Tantæ fuit ſeveritatis, ut cum milites quoſdam in cauco argenteo expeditionis tempore bibere vidiſſet, juſſerit omne argentum ſubmoveri de uſu expeditionali, addito eo, ut ligneis vaſis uterentur*. Cerd. Adv. Sacr. c. 23. §. 3. *Caucatum* ſua ætate fuiſſe dictum ſcribit Iſidor. XIV. 25. *Cyathi pondus decem drachmis appenditur, qui etiam à quibuſdam caucatus dicitur*. Ita libri veteres. *Caucus* & *caucatus* idem. Sic terminus, terminatus: matella, matellata: matula, matulata in veteribus gloſſis. Magiſtrati pro magiſtris apud Livium in vetuſtiſſimis membranis. *Salmaſ. in Trebel. Poll. Claud. c.* 14.

CAUCULARIUS, ſive *cauculator* eſt præſtigiator, qui acetabulis ludit, *die vit de kokelt aſſe ſpeelt*. *Lipen. de Stren. c.* 3. §. 75.

CAVÆDIUM eſt locus ſub dio vacuus, cinctus undique porticibus ad communem omnium uſum. Plin. Epiſt. II. 17. 5. *Eſt contra medias cavædium hilare*. Grapald. de Part. Dom. I. 2. §. 1. *Cavadium* nos, ſi compluviatum eſt, nempè ſub divo, *cortile* dicimus; ſi verò teſtudinatum, *anditum* appellamus: illud magnificis ædibus, iſtud verò privatis domibus familiare. *Bald. Lex. Vitruv.*

ex CAUDA hoſtiarum vaticinia colligebantur. Igni quippè inflexæ difficultatem rei indicabant, vel belli: extenſæ & deorſum convertentes, cladem futuram: ſi verò in altum erectæ fuiſſent, victoriæ indicia præ ſe ferebant. *Saubert. de Sacrif. c. 20. Buleng. de Sort. c.* 7.

CAUDEX eſt Appius Claudius dictus, quia *Romanis primus perſuaſit navem conſcendere: plurium enim tabularum contextus caudex apud antiquos vocabatur: unde etiam publicæ tabulæ codices dicuntur, & naves nunc quoque, quæ ex antiqua conſuetudine per Tiberim commeatus ſubvehunt, caudicariæ vocantur*. Senec. de Brev. vit. c. 13. *Sigon. de Nom. Roman. c. 5. Alex. Gen. Dier.* 1. 8. *Strein. de Gent. Rom. in Claudia. Moreſtell. de Fer. Rom. Dial.* XIX.

CAUDICARIÆ naves. V. illas inſr. in *Naves*.

CAUDINUS fuit dictus L. Lentulus, quòd ad furcas Caudinas obſeſſus cum Conſulibus turpe fœdus ſtatſerit: ut ex Livio elici poteſt. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 5.

CAVEÆ nomen quidem apud antiquos, libera republica, & Ciceronis ævo in theatris ferè hæſit, ſed ſub Principibus, cum gratia & uſus amphitheatrorum increbruiſſet, bono jure migravit ad iſta. Ammian. XXIX. *Alter in amphitheatrali cavea, cum adfuturus ſpectaculis introiret*. Tertull. contr. Marc. I. 27. *Quid? non in omnem libidinem ebullis? non frequentas ſollennes voluptates circi furentis, & caveæ ſævientis, & ſcenæ laſcivientis?* Ubi *cavea* eſt amphiteatrum, quia in illo ſævitia, ob cædem gladiatorum & ferarum. Dividebatur in imam, mediam, ſummam. Ima continebat Orcheſtram & Equeſtria, Media & ſumma aſſignata populo, hoc eſt, plebi: unde & is locus Popularia dicebatur. V. ſingula ſuis locis. *Lipſ. de Amphith. c. 2. & 14. Voſſ. Lex. Etymol. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 5. Scalig. de Poet. I. 21. Fab. Agon. II. 1. Thyſ. de Amphith. p.* 206.

Cavea erat etiam locus in amphiteatro, in quo feræ detinebantur. Vopiſc. Prob. c. 19. *Qui omnes contificiis* L. poſticis, *interempti ſunt, non magnum præbentes ſpectaculum quum occidebantur. Neque enim erat beſtiarum impetus ille qui eſſe è caveis egredientibus ſolet*. Habebantur enim in amphitheatro *caveæ* ferreæ continendis ac concludendis feris, & *cavi*, ſpeluncæque hypogææ ad hanc rem factæ. *Caveæ* quidem ex regulis ferreis contextæ erant, & ad lucem expoſitæ in medio, ut par eſt, amphitheatro: *cavi* autem & ſpecus illi ſubterranei tenebroſi planè erant, ut qui nulla vel minima luce irradiarentur. Nec mirum ſi feræ in illis ſpecubus detentæ minore inde cum impetu exirent & exſilirent, quàm quæ in *caveis* habebantur; tenebris enim ac pædore domitæ languidiores, & quaſi manſuetiores efficiebantur. Nihil eſt autem quod æquè faciat domandis feris ac tenebræ. At è *caveis* exeuntium major vis & impetus erat, nam & major feritas erat. Luce enim ipſa efferabantur, & beſtiarii fortaſſe conſpectu contra quem emittebantur: fortaſſe etiam priuſquam inde exirent, irritabantur, ut majore cum ferocia & impetu exſilirent: quod haud facilè fieri poterat in *cavis* & hypogæis illis. *Salmaſ. in Vopiſcum. Buleng. de Venat. c.* 17.

Caveæ quoque feræ incluſæ Romam advehebantur. Erant illæ ilignæ, aut fagineæ, quas fabri texebant, & frondibus inumbrabant, ut ſylvarum aſpectu beſtiæ fallerentur. Claud. in Conſ. Stilich. II. 322.

> *Hæc laqueis innexa gemunt: hæc clauſa feruntur*
> *Ilignis domibus. Fabri nec tigna poliro*
> *Sufficiunt: rudibus fagis texuntur & ornis*
> *Frondentes caveæ.*

Etiam ferreæ, ne lignea ſepta diffringerent. Symmach. Epiſt. II. 76. *Ut nunc ſeptem Stoicorum canum probavit oblatio, quos proluſionis die ita Roma mirata eſt, ut ferreis caveis putaret advectos*. Plin. VIII. 17. *D. Auguſtus Quinto Tuberone, Fabio Maximo Coſſ. IV. Nonas Majas, theatri Marcelli dedicatione, tigrin primus omnium Romæ oſtendit in cavea manſuefactum: Divus verò Claudius ſimul quatuor*. Buleng. de Venat. c. 17.

CAVEÆ, Græcè καύκαι, ſive καύχια, quid ſint, ingenuè fateor me neſcire. Gothofredus facit *cavos* iſtos, & paullulùm incurvatos nummos minutos, quales etiam Germania noſtra agnoſcit. *Caveas* ergo forma facit, non materia. Forſitan vaſis iſtis potatoriis non abſimiles, quæ Trebellius Pollio notat in Claud. c. 14. aut quæ Spartianus in *Cauca* tangit, niſi fortaſsè mendoſe illic ſcriptum ſit *caveo* pro *cauco*. Lipen. de Stren. c. 3. §. 75.

CAVELLUS, *Cavean*, dicitur colonia Cabellionum, ſita ad radices montis, qui eſt in Cavaribus Salis, ducta à Cavaribus nuncupatione. *Bellus de part. templ. augur. c.* 5. §. 5.

CAVIARIA fuit pars hoſtiæ cauda tenus, quæ quinto quoque anno pro collegio Pontificum apponebatur in ſacrificio, unde *hoſtiæ caviares* nominatæ Feſto: *Caviares hoſtiæ dicebantur, quod cavia, id eſt, pars hoſtiæ cauda tenus diceretur, & ponebatur in ſacrificio pro collegio Pontificum quinto quoque anno*. Saubert. de Sacrif. c. 20. L. *caviar*. Pars enim ſecundum caudam in equo Octobri dicebatur *caviar*, ut in bove palaſea, in ſue offa penita. Equi hujus coda tanta celeritate in regiam perferebatur, ut ſanguis recens inde in focum ſtillaret. *Scalig. in Feſtum.*

CAUNEÆ erant genus fici minutum, quod ex maritima Cariæ Urbe *Cauno* advehebatur. Cicer. Divin. II. 40. *Cum M. Craſſus Brundiſii exercitum imponeret, quidam in portu caricas Cauno advectas vendens, Cauneas clamitabat*. Lipen. de Stren. c. 3. §. 20.

CAUPO, κάπηλος Græcè, in jure appellatur ſuſceptor vini. Is vinum vectoribus calcis ut. Cod. de ſuar.

&

Digitized by Google

& ſuſcepit. vin. aut aliis ex publico dandum cuſtodiebat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 10. Et erat, qui vendebat vinum. Ita Mart. I. 57. 2.

Non potes, ut cuperes, vendere caupo merum.

Turneb. Adv. xiv. 5. Voſſ. Lexic. Etymol.

Caupo habebat etiam nomen generale à copiis; & erat mercator & inſtitor patagiorum, induſiorum, flammeorum. Plaut. Aul. III. 5. 35.

Caupones, patagiarii, induſiarii.

Quæ ſic interpretor, ut dicantur *caupones* patagiarii, *caupones* induſiarii. *Turneb. Adv.* xiv. 5: xxv. 4. *Reineſ. Inſcript. Claſſ.* xi. *n.* 83. *Voſſ. Lexic. Etymol.*

CAUPONEÆ, ſive tabernæ, in quas diverterent peregrinantes, olim nullæ erant. Quo fiebat, ut niſi reciperentur à quopiam, pernoctare deberent in plateis ſub dio. Res manifeſta eſt, cum ex Lothi hiſtoria Geneſ. c. 19. n. 2. qui Angelos Sodomam venientes, & ſibi ignotos, ultrò tamen ſuas in ædes invitavit, ut *iſtic manerent, & ſurgentes mane ſuum perſequerentur iter, ipſis in platea ſe manſuros* reſpondentibus, tum maximè ex Levitæ in urbe Gibea Judic. c. 19. n. 15. Is enim *ſediſſe* dicitur in *platea civitatis, quia non erat quiſpiam, qui reciperet eum in domum ſuam ad pernoctandum*. Vel in tentoriis quibuſdam, quæ ſibi ipſi in publicis viis feciſſent. Liquet hoc ex Jona, qui c. 4. n. 5. ad Ninivem extra urbem tugurium ſibi ſub arbore paravit. Adde Dionyſ. viii. p. 482. de Volſcis Romam ad ſpectandos iſtic ludos profectis, *Tentoria ſibi faciebant plerique in ſacris, & publicis locis, quum non haberent diverſoria in ædibus, & apud hoſpites*. Imò & in via iter facientes, ubi eos nox opprimebat, ejuſmodi ſibi tentoria figebant. Sic legati Lavinienſium redeuntes Roma dicuntur *tentorium ſibi fixiſſe in ipſa via, ubi veſpera eos oppreſſerat*, apud eundem 51. p. 115. Perizon. in Ælian. iv. 1. Ubi apud Græcos quoque & Romanos cœperunt uſitatæ eſſe, ſordidæ tamen erant, & habebantur. Hinc Rhodiorum legati apud Liv. xlv. 22. *Anteaquam Romam veniſſemus, ex publico hoſpitio in curiam gratulatum vobis veniebamus, nunc ex ſordido diverſorio, vix mercede recepti*...... Perizon. ibid. Addend. p. 1001.

de CAUSA nondum liquere jurabat arbiter, quando à Prætore officio ſuo fungi, id eſt, ſententiam in ſe receptam dicere cogebatur. Ulpian. leg. 13. §. ult. ff. de Recept. qui arbitr. rec. *Proinde, ſi fortè urgeatur à Prætore ad ſententiam, æquiſſimum erit, ſi juret, ſibi de cauſa nondum liquere, ſpatium ei pronuntiandum dari*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 660. D. Inaudita nemo debet interfici. V. infr. in *Inauditum*. Exarmari quando dicatur. V. infr. in *Exarmari*.

Cauſæ amabiles ſunt, quæ Juriſconſultis ſunt favorabiles. Illarum quatuor referuntur ſpecies, de libertate ſcilicet, matrimonio, dote, teſtamento. *Ernſt. ad Probi c.* 3. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 592. *B.*

Cauſæ capitales ſunt, & cauſæ ſunt capitis, & agitur de capite, idem ſunt. Non enim dubito, quin, quæ *cauſæ capitales* vocantur, eædem *cauſæ capitis* vocari omnes poſſint: quæ verò *capitis*, fortaſſe non omnes item *capitales*; nam *cauſa capitis* Quinctiana dicitur: quam tamen nullo modo *capitalem* fuiſſe concedo, cum in ea neque de libertate, neque de civitate adimenda, quæ *capitalia* fuiſſe judicia notum eſt, agatur. Et *cauſa* Mancini, quem à patre patrato ex SC. Numantinis deditum Numantini non receperunt, *cauſa* quidem *capitis* eſt (agitur enim in ea de civitate, de libertate, de capite) *capitalis* tamen non eſt. In *capitalibus* enim quæritur de crimine, & damnatos diminutio capitis ex judicum ſententia ſequitur: in aliis autem *capitis cauſis* agitur quidem de capite, non tamen quæritur de crimine, capitiſque diminutio vel nulla ſequitur, ut in *cauſa* Quinctii: vel, ſi ſequitur, ut in cauſa Mancini, non ſequitur, uti pœna à judicibus irrogata; ſed ideò ſequitur, quia is, qui jam deditus erat ex SC. Numantinis, capite fuiſſe diminutus oſtenditur, ita ut judex non judicet, ſit, necne capite minuendus, quod fit in *cauſis capitalibus*; ſed fueritne antea, an non fuerit, capite diminutus: & ſtatus hominis tunc non mutatur, ſed qualis ſit cognoſcitur. *Manut. de Leg. Roman. c.* 19. Non omnes crimen continuerunt: ut cauſa Quinctii, quæ à Cicerone *capitalis* dicitur, cum tamen ſit ſine crimine, quia infamiam afferebat. Quinctius autem vadimonium deſeruiſſe dicebatur. Modeſtin. ff. de verb. ſign. *Licèt capitalis Latinè loquentibus omnis cauſa exiſtimationis videatur, tamen appellatio capitalis mortis, vel amiſſionis civitatis intelligenda eſt*. Sigon. de Judic. ii. 3. Fuerunt judicium privatæ quæſtionis, nec ſolùm eæ, cum de mortis pœna quæritur; ſed & cum de exiſtimatione hominis quæritur. Cicer. pro Q. Roſc. c. 6. *Si qua ſunt privata judicia ſummæ exiſtimationis, & penè dicam capitis, tria hæc ſunt tutelæ, fiduciæ, ſocietatis*, pro Quint. c. 31. *Horribile eſt cauſam capitis dicere, horribilius priore loco dicere*. Siccam. de judic. centumv. i. 7.

Cauſæ centumvirales quænam fuerint, docet Cicer. de Orat. I. 38. *Nam volitare in foro, hærere in jure, ac prætorum tribunalibus, judicia privata magnarum rerum obire, jactare ſe in cauſis centumviralibus, in quibus uſucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluvionum, circumluvionum, nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, ſtillicidiorum, teſtamentorum ruptorum aut ratorum, cæterarumque rerum innumerabilium jura verſentur, cum omninò quid ſuum, quid alienum, quare denique civis, an peregrinus, ſervus an liber quiſquam ſit, ignoret, inſignis eſt imprudentiæ*. Nimirum, cum centumviri primùm eſſent inſtituti, tum quod omnes iſtæ controverſiæ in juris & æquitatis quæſtione quoque ſunt poſitæ, tum quod hæreditariæ quæſtiones nondum eſſent adeò frequentes. Poſterioribus temporibus videntur de ſolis hæreditariis controverſiis, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato obvenirent, judicaſſe. I. Quia apud nullos ſcriptores legatur centumviros de ejuſmodi controverſiis, quales Cicero enumerat, judicaſſe. II. Quia de hæreditariis quæſtionibus judicaſſe apud diverſos ſcriptores legitur. Cicer. l. l. *Quæ potuit cauſa major eſſe quam illius militis, de cujus morte cum domum falſus ab exercitu nuntius veniſſet, & pater ejus, re credita, teſtamentum mutaſſet, eſſetque ipſe mortuus, res delata eſt ad centumviros, cum ipſe domum reveniſſet?* c. 39. *Quid? quæ de re inter Marcellos & Claudios patricios Centumviri judicarunt, cum Marcelli ab liberti filio ſtirpe, Claudii patricii ejuſdem hominis hæreditatem gente ad ſe rediiſſe dicerent*. Plin. Epiſt. vi. 32. *Femina exhæredata ab octogenario patre intra dies undecim, quàm ille novercam ei amore captus induxerat, quadruplici judicio bona paterna repetebat. Cedebant judices centum & octoginta*. III. Quod quævis hæreditatis pretio abſolutè vocetur centumvirale judicium; ut in d. l. ult. C. de petit. hæred. & l. 13. ff. de Inoffic. ubi ſic: *Si ſoror centumvirali judicio obtinuerit, quæſitum eſt, an fideicommiſſa ex capite ſupra ſcripto debeantur*. Siccam. de Centumv. Judic. ii. 5. Pollet. For. Roman. iii. 13. Bud. in Pandect. p. 66. C. Alex. Gen. Dier. iii. 16. Rævard. Protribun. c. 20. Cujac. Obſerv. x. 20. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 7. Agebantur in Baſilica Julia. Mart. vi. 38. 5.

Jam clamor, centumque viri, denſumque corona
Vulgus, & infanti Julia tecta placent.

Plin. Epiſt. v. 21. 1. *Deſcenderam in Baſilicam Juliam auditurus, quibus proxima comperendinatione reſpondere deberem. Sedebant judices, centumviri venerant*. Interdum ſubſellia in forum transferebantur, & cauſæ ſub dio diſceptabantur. Quintil. Inſt. Orat. x. 5. *Ut cum ei ſummam in ſcholis opinionem obtinenti cauſa in foro eſſet oranda, impensè petierit, ut ſubſellia in Baſilicam transferrentur*. Nardin. Rom. Vet. v. 5.

Cauſæ civiles ſemper ſunt actæ & agebantur ſub dio, & oratores plauſorum turbam conducere ſolebant; quem morem pravum refert & deridet Plin. Jun. Epiſt. ii. 14 *Nardin. Rom. Vet.* v. 8.

Cauſæ criminales nomen invenerunt publicæ, quoniam crimen fermè complexæ ſunt. *Sigon. de Judic.* II. 2. Loca habuerunt commoda ſibi ædificata: quia in illis interrogandi ſæpè clam erant teſtes, & rei ipſi: imò & quæſtiones adhibebantur, ut per tormenta verum exquireretur, tum quidem temporis, nimirum ſub Imperatoribus in corpora libera, ſub Conſulibus in ſervilia tantum permiſſa. *Nardin. Rom. Vet.* v. 8. Non omnes erant capitales, veluti, ſi majeſtatis reus mulctatus eſſet pecunia. *Sigon. de Judic.* II. 3. Quædam commodiſſimè inficiatione defendebantur, ut repetundarum & ambitus: aliæ quæ definitione, ut majeſtatis: quædam jure, ut cædis. Primarum exemplum erit defenſio Fonteji Flacci, Murenæ, & Plancii: ſecundarum Cornelii; tertiarum Miloniana; quin etiam Gracchi & Saturninus jure cæſi fuiſſe defenſi ſunt. *Sigon. ibid. c.* 18.

Cauſæ liberales ſunt, quibus de ſtatu cujuſque quæritur, ſervus an liber ſit. Ut ſi quis dolo malo, vel in ſervitute, vel major viginti annis paſſus ſe venumdari, pretiumque acceperit. His enim proclamatio ad libertatem non dabatur, titulo vulgato, quib. ad libert. procl. non licet. Ab liberali verò *cauſa* duæ conſuetudines derivabantur, liberali *cauſa* manu aſſerere, & liberalem *cauſam* dicere. Donat. Adelph. II. I. 40. *Juris ſunt verba, quibus etiam aſſertores ſunt vindices alienæ libertatis. Nam & cauſa ipſa liberalis dicitur, quæ actionem in ſe continet libertatis.* Laz. Comm. Reip. Rom. XII. 5. Non tam Romanæ civitatis, quàm communi gentium jure, poſſet videri introducta. Cuilibet enim ſuum licuit liberali *cauſa* manu aſſerere popularem, ut civi Romano Romanum civem etiam Athenis, & civi Athenienſi civem Athenienſem etiam Romæ. Quo ſpectant verſus Plaut. Pœn. v. 2. 77.

> *Meis conſanguineis nolo te injuſtè loqui;*
> *Carthagini ego ſum natus, ut tu ſis ſciens.*
> POE. *O mi popularis ſalve!* AG. *Et tu edepol quiſquis es,*
> *Et ſi quid opus eſt, quæſo dic, atque impera*
> *Popularitatis cauſa.*

Ut liberos homines alienare prohibitum erat, ſic alienatos civili judicio manu aſſerere permiſſum. Terent. Adelph. II. I. 38.

> SA. *Quid! ſi ego tibi illam nolo vendere,*
> *Coges me?* ÆSC. *Minime.* SA. *Namque id metui.*
> ÆSC. *Neque vendundam cenſeo,*
> *Quæ libera eſt: nam ego liberali illam aſſero cauſa manu.*

Rævard. Var. I. 18. Briſſon. de Form. II. p. 384. Lindenbr. in Terentium. Has Decemviri cognoverunt. Solebant ut plurimum decidi delato jurejurando, quoniam in facto conſiſtunt, & obſcuri ſunt conjecturarum loci: ut hodie noſtro ſeculo provinciis ſingulis præficiuntur in liberales *cauſas*, & Electi vocantur. *Pollet. For. Rom.* III. 14. An ordinarii, an verò extraordinarii fuerint juris, fuſiùs diſputat *Noodt. de Juriſdict. & imper.* I. 9.

Cauſæ moriendi juſtæ veteribus Ictis videbantur, funus patriæ, dolor, vitæ tædium, valetudinis adverſæ impatientia, quæ à noſtris probantur: qui injuſtas decernunt eas ſolùm *cauſas*, quibus mori magis quàm vivere aut damnari quis malit. Horum mors merita dici poteſt, ut immerita eorum, quibus juſta *cauſa* eſt. Unde illi Catonem ſic abiiſſe vita crediderunt, ut *cauſam* moriendi ſe nactum eſſe gaudere debuerit, quia juſtam illi Deus ipſe dediſſe videretur, qua vir ſapiens ex his tenebris in illam lucem impune excedit. *Guther. de Jur. Man.* I. 9.

Cauſam conjicere eſt argumentum *cauſæ* judici ſtrictim, & per indicem breviter exponere, antequam ipſa *cauſa* ageretur. Aſcon. in Cicer. p. 76. *Ad judicium cum eſſet ventum, antequam cauſa ageretur, quaſi per indicem rem exponebant, quod ipſum dicebatur cauſæ conjectio, quaſi cauſæ ſuæ in breve coactio.* Gell. N. A. V. 10. *Cum ad judices conjiciendæ conſiſtendæque cauſæ gratia veniſſent.* Sigon. de Judic. I. 28. Pollet. For. Rom. IV. 15. Alciat. Parerg. V. I. Duaren. Diſpunct. I. 46. Thyſ. in Gellium.

Cauſam conſcire dicebatur Prætor, cum de *cauſa* apud ſe acta cognoſcebat. Gell. N. A. XVII. 2. *In duodecim tabulis ita ſcriptum eſt: Ante meridiem cauſam conſcito.* Referuntur hæc ad Prætorem jus dicentem. Manifeſtum ex ſequentibus: *quum perorant ambo præſentes*: item *ſi litem addicito.* Nam omninò neceſſe eſt, alios eſſe, qui poſtulant, ſive perorant: alium verò, qui poſtulantibus aliis de cauſa cognoſcat, & iis addicat. Gloſſ. Cyrill. *συγγιγνώσκω, σύνοιδα, conſcio.* Oiſel. in Gellium. Fruſtra hoc negat Latinè dici *Turneb. Adv.* XIII. 27.

Cauſam dicebant interdum rei ex vinculis, præſertim in gravioribus criminibus, & ubi ſuſpicio ſuberat, ne fugeret reus, aut per vim auferretur. Liv. XXIX. 19. *Pleminium legatum vinctum Romam deportari placere, & ex vinculis cauſam dicere.* Suet. Ner. c. 36. n. 5. *Conjurati è vinculis triplicium catenarum dixere cauſam.* Freinshem. & Pitiſc. ad Curt. VI. 9. 26. Briſſon. de Form. V. p. 472.

Cauſam mortis monumentis interdum adſcribebant. Tib. III. 2. 27.

> *Sed triſtem mortis demonſtret litera cauſam,*
> *Atque hæc in celebri carmina fronte notet:*
> *Lygdamus hic ſitus eſt: dolor huic & cura Neæræ*
> *Conjugis ereptæ cauſa perire fuit.*

Didus tumulo inciſum hoc fuit carmen apud Ovid. Her. VII. 191. Brouckh. in Tibullum.

> *Nec conſumpta rogis, inſcribar Eliſſa Sichæi:*
> *Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit;*
> *Præbuit Æneas & cauſam mortis & enſem;*
> *Ipſa ſua Dido concidit uſa manu.*

Kirchman. de Fun. Roman. III. 20. Briſſon. de Form. VII. p. 692. Brouckh. in Tibullum.

CAUSIA erat pileus communis Macedonum. Pollux X. 96. Quanquam enim erat Regibus *cauſia* peculiaris, cui diadema apponebatur, uti ex Plutarcho in Demetrio, & Athen. XII. liquet, eratque etiam potentioribus Macedonibus certum *cauſiæ* genus, illuſtre ſupra communem omnibus *cauſiam*, ut demonſtrat in Eumene Plutarchus, tamen pileus quoque vulgaris Macedonicus *cauſiæ* nomine donatus eſt: ſicut tiara apud Perſas & popularis & regius pileus erat. *Raynaud. de Pil. & cæt. cap. tegm. Sect.* 8. *Bayſ. de Re Veſt.* c. 20. Habuit margines expanſos ad defendendum æſtum, quali meſſores utuntur. Euſtath. Iliad. II. *Cauſia tegmen erat capitis Macedonicum è lanis coactis, ut tiara, æſtum defendens.* Junius Anim. II. 6. Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr. II. 4. 4. Stevvech. in Veget. IV. 15. Et contra pluviam utilis. Quare & naucleri eo utebantur. Plaut. Mil. Glor. IV. 2. 41.

> *Facito ut venias huc ornatus ornatu nauclerico,*
> *Cauſiam habeas ferrugineam.*

Barth. Adv. XXI. 3. Budæus appoſitiſſimè uſurpat pro galero Cardinalium coccino. Licet enim uni Romano Pontifici, ut quondam Eumeni, *cauſias ἁλουργεῖς*, id eſt, purpureas, ut chlamydes coccinas, cæteraque Cardinalium ornamenta arbitratu ſuo, certè hoc jure utitur, dilargiri. *Bayſ. ibid.* c. 11. Romæ tamen uſurpatum fuiſſe & quidem in theatro, indicat locus Mart. XIV. 29. cujus lemma *Cauſia*, ut in Aldina legas:

> *In Pompejano tectus ſpectabo theatro,*
> *Nam ventus populo vela negare ſolet.*

Sententia eſt; Si ventus impedierit, quo minus theatrum velis tegi poſſit ad arcendum ſolis æſtum, caput *cauſia* tegam. *Voſſ. Lex. Etymol.* Dio LIX. p. 645. C. Caligula *ſenatoribus cauſias Theſſalicas in theatra ferre permiſit, ne inſolatione torquerentur.* Buleng. de Circo c. 46.

CAUTEL vocatur in tabulis puppis. Hoc quid ſit neſcio. *Grotius ad Aratum.* Sanè antiqua terminatione, velut capital, & puteal, & alia hujuſmodi formularum videtur. Erat tutela, quæ in puppi, coloribus plerumque depicta, eo genere picturæ, quod encauſticen appellant. Eſt ſacroſancta & inviolabilis hæc pars navigii,

adeo ut & ſupplices ad eam confugiant. *Scheffer. de Milit. Nav.* 1.6.

CAUTERIA ſunt quibus pictores olim ceris pingentes picturam tabularum inurebant. Quo ſignificatu Mœcianus reſpondit, *pictoris inſtrumento legato, ceras, colores, ſimiliaque horum, item peniculos, & cauteria, & conchas legato cedere*, leg. item pictoris 17. ff. de Inſtr. vel inſtrum. leg. De quo picturæ genere Ovid. Faſt. III. 831.

—— tabulamque coloribus uris.

Turneb. Adv. VIII. 9. Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Iov. p. 20. Rhodig. Ant. Lect. VII. 31.

Cauteria dicuntur quoque inſtrumenta, ſive feramenta chirurgorum, quibus ignitis & candentibus putridæ uruntur carnes & ulcera. Hinc & *cauteriata conſcientia* apud Apoſtolum 1. Tim. c. 4. v. 2. quaſi *cauterio* notata. Plutarchus in Moralibus ſcribit, Nicocratem Cyrenenſium tyrannum, ne quiſquam civium ſævitiam ſuam aufugeret, portis cuſtodes appoſuiſſe, qui etiam mortuos, dum efferrentur, pugiunculis & *cauterio* ſcrutarentur. Tertull. Apolog. c. 15. *Riſimus & inter ludricas meridianorum crudelitates Mercurium mortuos cauterio examinantem*. Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Iov. p. 20. Rhodig. Ant. Lect. VII. 31. *Cauterizatio*, inquit Avicen. IV. I. *perutile medicamentum eſt, juvamentum in eo præcipuum, ne ſerpat vitium. Quod corruptum eſt, ac in membro retentum, reſolvit: ſanguinis fluxionem inhibet, obleſas partes refovet leniter. Cauterium*, ſi aureum fuerit, cenſetur præſtantiſſimum: cujus ratio eſt, ut ibi atteſtatur interpres, *quoniam aurum urit mitius, quin urendo fovet leniter inſita virtute: vulnus, quod inde fit, celerius coit: porro minus terroris affert aurum, quàm candens ferrum*. Rhodig. l. l.

CAUTIO creditæ pecuniæ dicebatur, quia qui pecuniam mutuam accipiebat, is creditori ſuo *cavebat*, leg. Titius ff. quæ res pignor. Vetus commentator Horat. Sat. II. 3. 76. *Dictantis aut credentis, quia cum damus, dicimus, ſcribere cautionem pro ea pecunia*. Hæc quemadmodum conciperetur, docet ea, quæ in Æmilii Papiniani Præfecti Prætorio auditorio lectam fuiſſe Paulus commemorat in leg. Lecta ff. ſi certum pet. *Lucius Titius ſcripſi me accepiſſe à Publio Mævio quindecim mutua numerata mihi de domo: hæc quindecim proba recta dari Kalendis futuris ſtipulatus eſt Mævius Publius, ſpopondi ego Lucius Titius, ſi die ſupra ſcripta ſumma Publio Mævio ejus, ad quem ea res pertinebit, data, ſoluta, ſatisve eo nomine factum non erit, tunc eo amplius, quo poſt ſolvam, pœnæ nomine, in dies triginta, inque denarios centenos, denarios ſingulos dari ſtipulatus eſt P. Mævius, ſpopondi ego Lucius Titius, convenitque inter nos; uti pro Mævio ex ſumma ſupra ſcripta menſtruos refundere debeam denarios trecenos ex omni ſumma ei, hæredive ejus.* Briſſon. de Form. VI. p. 535. Appellatur Latinis *cautio*, & Græcis *ἀσφάλεια*, quaſi ſecuritas creditoris in eo verſaretur. *Salmaſ. de mod. uſur. c.* 10.

CED.

CEDENDI verbum importat ſervitutem, & propriè *cedi* actus, aquæ ductus, iter, via dicuntur, leg. qui per certum, & leg. fin. ff. commun. prædior. *Cedi* rectè res incorporeæ & jura dicuntur, ut corpora tradi. Gloſſ. vet. *Cedo, παραχωρῶ*. *Guther. de Jur. Man.* III. 12.

Cedere dies legatorum dicitur ab apertis tabulis, non à morte teſtatoris, dum medio illo tempore caduca fiunt. *Cedere diem*, ut Ulpian. Regul. I. ſcribit, *ſignificat incipere deberi pecuniam; venire diem ſignificat eum diem veniſſe, quo pecunia peti poſſit. Ubi pure quis ſtipulatus fuerit, & ceſſit, & venit dies: ubi in diem, ceſſit dies, ſed nondum venit: ubi ſub conditione, neque ceſſit, neque venit dies pendente adhuc conditione.* Itaque ſi legatarius, antequam dies *cederet*, mortuus eſſet, caducum legatum fiebat: neque enim ad hæredes ſuos id tranſmittebat, niſi poſt eum diem mortuos eſſet, ut ex Imperatoris Alexandri reſcripto leg. ex his verbis C. quando diem legati conſtat. Uſque eo autem verum eſt diem legatorum non *ceſſiſſe* ante apertas tabulas, ut quamvis vindicationis legatum eſſet, quo

genere legandi legatarius vindicare legatum poterat non exſpectato hærede, ut Cajus ſcribit Inſtit. II. Tamen apud Paullum Sent. III. ita ſcriptum eſt: *Per vindicationem legatum, etſi nondum conſtituerit legatarius ad ſe pertinere, atque ita poſt apertas tabulas ante aditam hæreditatem deceſſerit, ad hæredem ſuum legatum tranſmittit*. Neque verum eſſe arbitror, quod vulgò dicitur, apud Neratium Membran. 1. ſcriptum eſſe, dominium ad legatarios poſt mortem teſtatoris ſtatim transferri. *A Titio*, inquit, *hærede homo Sejo legatus ante aditam hæreditatem Titio furtum fecit. Si adita hæreditate Sejus legatum ad ſe pertinere voluerit, furti ejus ſervi nomine aget cum eo Titius, quia neque tunc, cum faceret furtum, ejus fuit*. Negat quidem ante aditam hæreditatem hæredis fuiſſe, quippè cum hæreditate adita omnia jura ad nos tranſeunt, ut Javolen. Epiſt. 1. ſcripſit, præter poſſeſſionem. Poſt aditam quoque hæreditatem hæredis ſervum non fuiſſe ſcribit, quia ea quæ leguntur, recta via ab eo qui legavit, ad eum cui legata ſunt, tranſeunt. Quibus verbis mortis nulla mentio fit, ut poſt mortem dominium transferatur. Ex his autem quæ jam diximus illo quoque caſu dicendum eſt, non à morte teſtatoris, ſed à tabulis apertis diem *ceſſiſſe*. Auguſtin. de Legibus in Papia Poppæa.

Cedere foro eſt æris alieni cauſa in forum non ventitare, & creditoribus non ſolvere: quod genus *ceſſionis* erat. Itaque inter creditores bona dividebantur. Senec. de Ben. IV. 39. *Debitorem ad diem appellare poſſum, & ſi foro ceſſerit, portionem feram*. Id tamen de argentariis præcipuè dici ſolebat, qui menſam in foro habebant. *Turneb. Adv.* XVI. 5. Qui *foro cedere* dicebantur, cum tabernis, id eſt, menſis ſuis *cedentes*, quæ in foro Romano erant, aliò habitatum migrabant. Juven. Sat. XI. 48.

Neſcio quid ſupereſt, & pallet fœnoris auctor;
Qui vertere ſolum, Bajas & ad Oſtia currunt.
Cedere namque foro jam non eſt deterius, quam
Eſquilias à frequenti migrare Suburra.

Ulpian. leg. ſi hominem, §. quoties. *Quoties foro cedunt nummularii, ſolet primo loco ratio haberi depoſitariorum*. Tabernas enim ſuas in foro habebant argentarii. V. infr. in *Taberna*. Bud. in Pandect. p. 140. C.

CEDRUS in Syriæ montibus, ut ſcribit Theophr. Hiſt. Plant. V. 9. tanta craſſitie naſcitur, ut tres viri exſertis brachiis, manuum extremitates jungendo, comprehendere inferiorem caudicem nequeant. Deinde multis circum ramis à non magna altitudine ſtatim creſcit, unde malo ineptior meritò cenſetur. *Meibom. de Fabr. Trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 647. *B.* Ex *cedri* ligno Syri naves ædificarunt longas, non ea ex cauſa, quod *cedri* lignum putredini non eſſet obnoxium, quod adfert Hieronymus ad Ezech. c. 27. n. 3. ſed quod abiete carerent. Theoph. ibid. V. 8. *Qui Syriam Phœnicenque incolunt, quod pinus apud ipſos rarior ſit, cedro utuntur, & ex illa naves longas faciunt*. Plin. XVI. 40. *At in Ægypto & Syria Reges, inopia abietis, cedro ad claſſes feruntur uſi*. Meibom. ibid. p. 640. E. In condiendis mortuis & putredine abigenda veteres *cedri* ſucco ſunt uſi. Nicandri Scholiaſtes Θηριακοῖς: Ἡ κέδρος τοὺς νεκροὺς ἀσήπτους ποιεῖ τὸ σάπριον καὶ τὸ ῥᾳδινὸν ἐξοδοῦσα, ὅθεν τῇ νεκρῶν ζωῇ αὐτὴν ἀνάλωσαν. Plin. XXIV. 5. *Cedrus defuncta corpora ævis ſervat, viventia corrumpit, mira differentia, cum vitam auferat ſpirantibus, defunctis pro vita ſit*. Kirchmann. de Fun. Rom. 1. 8. Moreſtell. Pomp. Feral. I. 12. Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Iov. p. 281. *Cedro*, ſive oleo *cedrino* chartam ſubtiliter fricabant, ut & à carie immunem, & odoriferam eam chartam redderent. Vitruv. II. 9. *Ex cedro oleum, quod cedreum dicitur, naſcitur, quo reliquæ res cum ſunt unctæ, uti etiam libri, à tineis & à carie non læduntur*. Ovid. Triſt. I. 1. 7.

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Panciroll. de Reb. Deperd. & Iov. p. 171. *Cedro* quoque *digna locutus* dicebatur, ut eſt apud Perſ. 1. 42. qui doctè ſcripſiſſet, quaſi ea protuliſſet, quæ digna eſſent ut ad æternam diuturnitatem permanerent: ſiquidem res *cedreo*

oleo perunctæ à tineis & carie ſolent æternùm aſſervari. Horat. Art. Poet. n. 332.

—— ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro.

Ita *libros Numa cedratos tinea non tetigerunt, repertos in ejus arca, P. Cornelio L. F. Cethego, M Bebio Q. F. Pamphilo Conſulibus, ad quos à regno Numa colliguntur anni* 535. Plin. XIII. 13. *Eraſm. Adag. p.* 281. *Pancıroll. l. l.* & *Salmuth ad illum p.* 281.

CEJ.

L. CEJONIUS Conſul fuit, ut in Faſtis legitur, anno ab U. C. 831. vulgaris epochæ 78. Leunclavius in indice LXVI. Dionis L. Commodum Verum appellat. Omittit familiam *Cejoniam*, addit de ſuo alterum cognomen Veri. Perperam. Nam L. *Cejonius* Commodi tantùm cognomen tulit, ut ex vetuſtis inſcriptionibus colligo. Leunclavius, quod legit L. *Cejonium* Commodum ab Imperatore Adriano adoptatum Veri cognomen tuliſſe, idem cognomen ejuſdem avo hujus anni Conſuli attribuit. At certum eſt L. *Cejonium*, antequam ab Adriano adoptaretur, cognomen Veri non tuliſſe. Cum idem anno ab U. C. 889. Chriſti 136. conſulatum iniſſet, in tribus inſcriptionibus Gruteri p. 99. 250. 874. dicitur L. *Cejonius Commodus*, nuſquam altero Veri cognomine addito. Error Spartiani c. 2. de vita Ælii Cæſaris, ubi eundem Ælium Verum appellat, corrigendus eſt ea Capitolino, qui de ejuſdem Ælii Cæſaris filio ac Imperatore L. Vero c. 1. ait: *Igitur L. Cejonius Ælius Commodus Verus Antoninus qui ex Adriani voluntate Ælius appellatus eſt, ex Antonini conjunctione Verus & Antoninus.* Notiſ. Epiſt. Conſul. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 424. C.

CEL.

CELEJA urbs in Norici confinio ſita fuit. Plin. III. 24. *Rhætis injunguntur Norici, oppida eorum Virunnum & Celeja.* Quæ quando & à quibus colonia deducta in obſcuro eſt, niſi eam deduxerit M. Cælius vir conſularis, cujus opera uſus fuit Octavianus Cæſar in Sacciensi regione, in ejuſque ſubigendis municipiis, Metullo, Monecio & Vendo, ut ſcribit Laz. Comm. Reip. XII. Sect. 4. c. 6. atque ideo ſic à *Celio* ipſo *Celeja* denominata. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom* XI. *p.* 536. *F.*

CELER eſt cognomen pluribus familiis vulgare. *Vaillant. Num.* 1. *p.* 39. *&* 70. *A celeritatis* officio, vel ab equitibus, vel, ut Valerius Antias prodidit, à Fabio *Celere* primo eorum præfecto. Vaillant. ibid. p. 78. Metello *Celeri* nomen datum, quòd funebres ludos & viſcerationem ſine mora exſolvendos curavit. Plutarch. in Romul. p. 23. C. *Alex. Gen. Dier.* 1. 9.

CELERES fuerunt trecenti juvenes, quos decem ex ſingulis curiis ad corporis cuſtodiam, ex reliquis qui Senatores creati non fuerant, omnibuſque tam patriciis quàm plebejis familiis legit Romulus. Hi à primo duce Fabio *Celere Celeres* vocati ſunt. Inde ille poſtea, & ii qui poſt eum fuerunt, tribuni *Celerum* appellati. Feſtus: *Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, à Celere interfectore Remi, qui initio à Romulo iis præpoſitus fuit, qui primitus electi fuerunt ex ſingulis curiis deni, ideoque omninò trecenti fuere.* Quidam à *celeritate* corporis dictos opinantur. *Panvin. de Civit. Rom. c.* 3. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 601. *F. Salmuth ad Pancıroll. de Reb. Dep. & Inv. p.* 568. *Serv. Juven. Fer. c.* 2. *Pigh. Antiq. Rom.* 1. *p.* 16. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom.* II. 3. Dionyſ. II. p. 86. *Celeres, ut pleri que tradunt, à celeritate miniſterii; promptos enim & citatos in exſequendis negotiis celeres Romani vocant.* Serv. Æneid. IX. 370: XI. 603. *Equites habuit Romulus, quos celeres appellavit, vel à celeritate.* Tiraquell. in Alex. VI. 22. Non ſunt dicti à *celeritate*; ſed voce planè Græca. Κέλης Græcis eſt eques. Æolicè κέληρ, ut πέδον, πέδορ, & ſimilia. Inde *celer*. Salmaſ. in Lamprid. Commod. c. 2. Scalig. Poet. 1. 22. *Celeres* itaque, id eſt, ſingularii equites. Cum ſingulæ curiæ denos equites darent, & denæ curiæ eſſent in ſingulis tribubus, ita ſingulæ tribus centenos equites ſuppeditabant. Trecenti autem illi equites, quos tres tribus efficiebant, in decem partes rurſus diſtributi ſunt, quæ turmæ, Græcis ἴλαι ſunt appellatæ. Adminiſtros eos ſibi ſumpſit Romulus, qui in Urbe quaſi domeſtici ſibi obſequium facerent, & in bello protectorum munere fungerentur. Dionyſ. l. l. & Liv. 1. 15. Iidem, ſi campus equitando aptus occurreret, ex equo pugnabant; ſi in loco aſpero & montuoſo pugna eſſet, pedites dimicabant. Ut habetur ibidem apud Dionyſium. *Salmaſ. de Re Milit. Roman. c.* 20. *& Exerc. Plin. p.* 57. *B. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* 1. *Præfat.* * * * 2. *verſ.* V. & inſr. in *Tribuni*.

CELES fuit dictus equus ſingularis. Vox hæc frequens apud Pindarum. Feſto celſus equus dicitur *celes*, id eſt, μονάμπυξ, freno uno ductus, non jugatus. *Κέλης ἵππος μονάμπυξ, καὶ δρομικὸς, ὃς νῦν σελλάριος λέγεται*, ait Scholiaſtes Græcus, id eſt, *celes equus non jugatus, ſed curſor, qui nunc ſellarius dicitur.* Ariſtophanis interpres in Pace, *μονάμπυκες ἵπποι κέλητες. Buleng. de Circ. c.* 57. *Tiraquell. in Alexandrum* V. 8. *Argol. in Panvin. de Lud. Circenſ.* 1. 9. *Hugo de Milit. equeſt.* III. 4. *Brunner. in Palæphat. c.* 16. *Priſc. in Curt.* VI. 1. 10. *Bud. in Pandect. p.* 97. *H. Petav. in Themiſt. Orat.* VI. *p.* 575.

CELEUMA, ſive *celeuſma*, *κέλευσμα*, fuit clamor quidam nauticus, quo ab hortatore remiges modò remis incumbere jubebantur, modò fortiùs remigare, modò à remigando quieſcere. Serv. Æneid. VIII. *Celeuſma eſt clamor nauticus ad hortandum: ut nunc, incumbite remis.* Mart. IV. 64. 21.

Quem nec rumpere nauticum celeuſma.

In gloſſis Cyrilli ita explicatur: *κέλευσις, juſſio*, vel *juſſus*. *Celeuſmatis* vox altera, qua remigare jubebantur, erat, *ῥυππαπαῖ*, *rhippape*. Ariſtoph. Ran. IV. 2. *ῥυππαπαῖ εἰπεῖν*. Ubi Scholiaſtes ſic Latinè: *Rhippape clamor nauticus eſt, quo jubentur navigare.* Altera, qua deſiſtere à remigando jubebantur. Ὠόπ. Ariſtoph. Avib. p. 606.

PI. *Oop.* Cl. *marinum curſum errans.*

Scholiaſtes. *Oop eſt clamor nauticus, quo remiges jubentur ab opere quieſcere.* Quicquid hoc ſit, perpetuum, an minus, non certè conſtat, varium diverſumque illum fuiſſe clamorem. Rutil. Itin. 1. 369.

His mecum pigri ſolabar tædia venti,
Dum reſonat variis vile celeuma modis.

Nonnunquam pro voce lapidum concuſſione utebantur. Xenoph. V. *Lapidum concuſſione hortatorum pro voce.* Sæpè tibiis aliisve inſtrumentis muſicis cantilena proferebatur, longè à *celeuſmate* diverſa. *Celeuſma* vox erat ſimplex, hæc cum modulatione quadam fiebat. Pedianus ad Cicer. p. 57. *Cani remigibus celeuſma per ſymphoniacos ſolebat, & per aſſam vocem ore prolatam, &, ut in Argo navi, per citharam.* Scheffer. de Milit. Nav. III. 1. Bartholin. de Tib. II. 16. Gyrald. de Navig. c. 19. Calcagn. de Re Naut. c. 18. Dolet. de Re Naval. Theſ. Antiq. Græcae. Gronov. Tom. XI. p. 687. A. Bud. in Pandect. p. 106. A. Pignor. de Serv. p. 107. Cerd. Adverſ. Sacr. c. 173. C.

Celeuma etiam faciunt helciarii, id eſt, qui onera funibus moliuntur, vel qui naves deducunt, ſubducuntque, ad officia invicem ſeſe adhortantes, ut uno connixu pariter conſpirantes, admoliri univerſis viribus poſſint, quod ſingulis nequeunt: ut fieri ſæpè vidimus Venetiis in loco, qui lingua Veneta Dogana vulgò appellatur. *Dolet. de Re Naval. Theſ. Ant. Græcar. Gronov. Tom.* XI. *p.* 687. *C.*

CELEUSTES dicitur, qui remiges hortatur, quaſi navigationis moderator. Plaut. Merc. IV. 2. 5. *Hortator* Latinè appellatur, quod ea hortamenta faciat, quæ verbo Græco *celeuſmata* dicuntur etiam à Latinis. *Dolet. de Re Nav. Theſ. Ant. Græc. Gron. Tom.* III. *p.* 787. *A. Gyrald. de Navig. c.* 19. Et *hortator remigum*. Gloſſæ veteres; *κελευστὴς, hortator remigum*. Cerda Adv. ſacr. c. 173. §. 6. Item *hortator animorum*. Ovid. Met. III. 620. laudatus inſr. in *Hortator*. Laurent. de Præcon. c. 1.

CELLÆ

CELLÆ cura ſervis commiſſa erat, & à *cellariis* ſeris & clavibus cohibebatur. *De La Chauſſe de Teſſer. tab.* v 11.

Cella aſſa vocabatur, quòd in ea per *aſſum*, id eſt, ſiccum vaporem ſudor eliceretur. Sic *aſſo ſole* apud Cicer. Attic. xii. 6. *Parietes de aſſis lapidibus* apud Serv. Georg. 11. 417. id eſt, ſiccis. Ita & *aſſæ ſudationes* Cornelio Celſo 111. 27. pro ſiccis ſudationibus, ξηρὰς ἱδρῶτας Græci vocant. *Aſſa cella* itaque in balneis eadem quæ ſudatoria. Sudatorium Senecæ dicitur ſupr. in *Caldarium*, & de Vit. Beat. c. 7. *Circa balnea & ſudatoria*. *Aſſa* ſimpliciter Ciceroni ſupr. in *Caldarium*. Πυριατήριον & Λακωνικόν. V. infr. in *Laconicum*. Salmaſ. Vopiſc. Carin. c. 17. Turn. Adv. xxiv. 39. Caſaub. in Theophr. Charact. c. 9.

Cella caldaria. V. illam ſupr. in *Caldarium*.

Cella familiæ eſt habitatio ſervorum. Colum. 1. 6. *Optimè ſolutis ſervis cellæ meridiem æquinoctialem ſpectantes fient.* Servilia namque habitacula *cellæ* nomine deſignantur. Senec. de Tranq. c. 8. *Cui jam dudum divitiæ eſſe debuerant, duo vicarii & cella laxior*. Cicer. Anton. 11. 27. *Conchyliatis Cn. Pompeji peristromatis ſervorum in cellis lectos ſtratos videres.* Illorum *cellæ* erant laxæ, & anguſtæ. Plin. xxxvi. 2. *Nimirum ſi habitarunt, qui imperium hoc facere, quorum agri quoque minorem modum obtinere, quàm cellaria iſtorum*. Seneca modò laudatus. Singulis ſuæ erant. Suet. Cal. c. 57. n. 4. *Capitolium idibus Martiis de cœlo tactum eſt, item Romæ cella Palatini atrienſis*. Petron. c. 29. *Cæterum ego dum omnia ſtupeo, penè reſupinatus crura mea fregi, ad ſiniſtram enim intrantibus non longè ab oſtiarii cella canis ingens catena vinctus in pariete erat pictus*. Illud accedit, quot ſervi, tot *cellæ*, & aliquando ſervi bis mille ſub uno tecto. Etiam janitorum. Vitruv. v 1. 10. *Ex una parte equilia, & ex altera oſtiariis cellas, ſtatimque januæ interiores finiuntur.* Talis *cella* fuit, in quam confugit Vitellius. Suet. Vit. c. 16. n. 4. *Confugit in cellulam janitoris, religato pro foribus cane.* Hæc erat adjuncta ædium foribus. Varr. de Re Ruſt. 1. 13. *Villici proximè januam cellam eſſe oportet; eumque ſcire, qui introeat aut exeat noctu, quidve ferat, præſertim ſi oſtiarius eſt nemo*. Dicitur etiam *familiarica*. Vitruv. v 1. 10. *Circum in porticibus cubicula etiam & cellæ familiaricæ conſtituuntur*. Pignor. de Serv. p. 279. Lipſ. Saturn. 1. 14. Kobierzyck. de Luxu Roman. 11. 8. Pitiſc. in Suet. Cal. c. 57. n. 4. Vit. c. 16. n. 4.

Cella frigidaria. V. illam infr. in *Frigidarium*.

Cella Jovis in Capitolio fuit. *In illa de multa damnatorum quadriga inaurata poſita fuerunt ſupra faſtigium ædiculæ, & duodecim clypea inaurata*. Liv. xxxv. 41. Non patuit, ut pleræque hujus temporis; ſed janua, vel minimum cancellis clauſa fuit. Gell. N. A. v 11. 1. *Literis mandaverunt Scipionem Africanum ſolitum viſſe noctis extremo, priuſquam dilucularet, in Capitolium ventitare, ac jubere aperiri cellam Jovis*. In illa etiam fuit imago Scipionis Africani. Val. Max. v111. 15. *Imaginem in cella Jovis Opt. Max. poſitam habet: quæ, quotieſcunque funus aliquod Corneliæ gentis celebrandum eſt, inde petitur, unique illi inſtar atrii Capitolium eſt*. Nardin. Rom. Vet. v. 15. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 10. §. 7. Guther. de Jur. Pont. 11. 3.

Cella Junonis, ut Plin. xxxiv. 7. fuit in ejus ſacello *in Capitolio*. *In illa, priuſquam id noviſſimè conflagravit, fuit canis ex ære vulnus ſuum lambens: cujus eximium miraculum & indiſcreta veri ſimilitudo, non eo ſolum intelligebatur, quod ibi dicatus fuerat; verum & nova ſatiſdatione: nam ſumma nulla par videbatur: capite tutelarios cavere pro eo inſtituti publicè fuit*. Tomaſ. de Donar. c. 4. Marlian. Topogr. Urb. Rom. 11. 4.

Cella erat etiam lupanaris camera. Petron. c. 8. *Jam pro cella meretrix aſſem exegerat*. Juven. Sat. v1. 121.

Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam.

Pignor. de Serv. p. 280. Certa cuique meretrici conſtituebatur, propriuſque & titulus inſcribebatur, quo & proſtitutæ nomen, & quantum uno concubitu mereret, deſignabatur, quo faciliùs in eam quiſque incideret, ad quam animum appuliſſet; pretiumque concubitus à ſe pendendum ſciret. Senec. Controv. 1 1. *Deducta es in lupanar: accepiſti locum, pretium conſtitutum eſt; inſcriptus eſt titulus: hactenus in te inquiri poteſt.* Et, *Meretrix vocata es, in communi loco ſtetiſti, ſuperpoſitus eſt cellæ tuæ titulus, venientes recepiſti.* 1. *Stetiſti cum meretricibus: nomen tuum pependit in fronte, pretia ſtupri accepiſti.* Inde *Inſcriptam cellam* dixit pro lupanari Mart. x 1. 46. 1.

Intraſti quoties inſcriptæ nomina cellæ.

Briſſon. de Jur. Connub. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. v111. p. 1068. A. VVouvver. in Petronium. Douſa Præcid. Petron. c. 4. Laurent. de Adult. & meretr. c. 2. *Cellæ* in circi porticu colli contiguæ etiam fuerunt, & in illis nullum viſebatur feneſtræ veſtigium; unde omne illis lumen, & quidem malignum, non à parte collis, ſed à parte porticus illuxerit. Has fuiſſe exiſtimo nocturnis tantùm uſibus apta, ideoque lupis ac lenonibus deſtinata lupanaria: ut eſt apud Juven. Sat. 111. 65.

Et ad circum juſſas proſtare puellas.

Hanc ante lucem deferebant. Juven. Sat. v 1. 127.

Mox, lenone ſuas jam dimittente puellas
Triſtis abit: ſed, quod potuit, tamen ultima cellam
Clauſit.

Nardin. Rom. Vet. v11. 2.

Cella Minervæ fuit ad latus dextrum *cellæ* Jovis. Liv. v11. 3. *Clavus fixus fuit in dextro latere ædis Jovis Opt. Max. ea parte, qua Minervæ templum eſt*. In ea aræ Juventæ & Termini fuerunt; ſed qua *cellæ* parte, V. ſupr. in *Ara*. Nardin. Rom. Vet. v. 15.

Cella olearia, ſive olearis quomodo ſit collocanda, docent Pallad. 1. 20. *Olearis cella meridianis ſit objecta partibus, & contra frigus munita, ut illi per ſpecularia debeat lumen admitti. Ita & operas, quas hyeme futuræ ſunt, nullus algor impediet, & oleum, cum premetur, adjutum teporibus, frigore non valebit aſtringi*. Vitruv. v 1. 9. *Olearia ita eſt collocanda, ut habeat à meridie calidiſque regionibus lumen. Non enim debet oleum congelari, ſed tepore caloris extenuari*. Quæ in illam opus ſunt, denarrant ſuſiùs Cato de Re Ruſt. c. 13. Colum. x11. 50. *Pignor. de Serv. p.* 548. In thermis Diocletianis ante tepidarium commodè, ut videtur, eſt *cella* olearia, ubi nimirum olea ſervarentur, atque unguenta, aliique odores ad opportunos uſus. Erat hæc pars una de neceſſariis in toto ritu thermarum, quando hic mos erat communiſſimus, ut quiſque lotus ſimplicis ſaltem olei unctione uteretur, tum ut ſudores inhiberet, tum ut ſe ab extrinſecus ambientis aeris injuria vindicare poſſet. *Baccius de Therm. Vet. c.* 10.

Cella penuaria eſt, in qua penus, aut utenſilia conduntur, & unde ad uſum familiarem promuntur. Suet. Aug. c. 6. n. 1. *Cellæ penuariæ inſtar*. Promptuaria dicitur Plaut. Amph. 1. 1. 4.

Inde cras è promptuaria cella depromar ad flagrum.

Proma Tertull. de Reſurr. c. 27. *Cur cellarum promarum potius vocabulo uſus eſt, & non alicujus loci receptorii, niſi quia in cellis promis caro ſalita, & uſui repoſita ſervatur depromenda illinc ſuo tempore?* Pignor. de Serv. p. 98. Pitiſc. in Suetonium. *Cellarium penum dicit* Fabius Planciades Expoſ. Serm. Ant. §. 24. Differunt tamen juxta Serv. Æneid. 1. 708. *quod cellarium ſit paucorum dierum: unde & in cella dicitur imperatum frumentum: penus verò temporis longi*. Pignor. l. l.

Cella templi pars ejus eſt primaria, quam nos corpus templi vulgò dicimus. Eodem ſenſu à Cicerone, Livio, & aliis ejus ævi ſcriptoribus frequentiſſimè uſurpatur. *Bald. Lex. Vitruv.* In illa Deus, vel Dea concludebatur. Gloſſ. vetus: *Cellis*, ἀποθέσεις. Repoſuit Vulcanius, ἀποθέσεσιν perdoctè. Ἀπόθεσις enim repoſitorium eſt. Vulgò nos *capellam* vocamus, quæ quidem duobus divis una ædificari non potuit. *Guther. de Jur. Pontif.* 11. 3. *Laurent. Var. ſacr. gentil. c.* 7. Ὁ σηκός. Sequebatur πυλεῶνα. Plerumque multæ in eodem conſepto, præſertim ſi pluribus divis una eademque ædes eſſet dedicata.

Salmaſ. Exercit. Plinian. p.857. A. Buleng. de Templ. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VII. p. 52. F.

Cella vinaria, ut monent Colum. I. 6. *ſummota procul eſſe debet à balneis, furno, ſterquilinio, reliquiſque immunditiis tetrum odorem ſpirantibus, nec minus à ciſternis, aquiſve ſalientibus, ex quibus qui extrahitur humor, vinum corrumpit.* Plin. XIV. 21. *Latus cella vinaria, aut certè feneſtras obverti in aquilonem oportere, vel utique in exortum æquinoctialem. Sterquilinia, & arborum radices procul abeſſe, omniaque odoris evitanda, faciliſsimo in vina tranſitu: ficos utique & caprificos.* Vitruv. I. 4. *In cellis vinariis tecti lumina nemo capit à meridie, nec ab occidente, ſed à ſeptentrione, quod ea regio nullo tempore mutationes recipit, ſed eſt firma perpetuò & immutabilis.* Tectas has cellas dicit Vitruvius. Tradit enim Plin. l. l. aliquas gentes vinis cœlum præbere, alias verò impoſitis tectis arcere. Et Conſtantinus Γεωπ. VII. 2. fortius vinum ſub dio, levius ſub tecto adſervari præcipit. *Philander. in Vitruvium.* Has veteres non habuerunt ſubterraneas, quandoquidem dolia, in quibus vina adſervabant, ſub terram demittebant, præſertim ſi hæc eſſent imbecilla. Plin. XIV. 21. *Imbecilla vina demiſſis in terram doliis ſervanda, valida expoſitis.* Ulpian. leg. 8. in inſtrumento ff. de Inſtruct. vel inſtrum. leg. *Conſervandi: quaſi dolia, licèt defoſſa non ſint, & cupa.* Id verò ſuperfluum & ſupervacaneum fuiſſet, ſi ſubterraneæ exſtitiſſent *cellæ*. Et quidem nec Plinius l. l. ubi & de vinariis *cellis*, & quomodo hæ fieri debeant, tractat, ſub terra eas fieri meminit: nec etiam Vitruvius ad iſtum modum eas deſcribit. Qui tamen locus adeo utilis & neceſſarius, nequaquam fuiſſet prætermiſſus. *Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.138.* Eas editiore aliquo loco fuiſſe putaverim, maximè ſi vina in multam uſque ætatem ſervari, &, quod Horat. Od. III. 8. 11. *fumum bibere* vellent. Juvat nos in eo Plin. Epiſt. II. 17. 13. qua Laurentinum ſuum deſcribit. *Eſt*, inquit, *& alia turris: in hac cubiculum, in quo ſol naſcitur conditurque: lata poſt apotheca & horreum: ſub hoc triclinium.* Hoc igitur eſt, quod Horat. Od. III. 21. 7. amphoram alloquens, ait:

Deſcende, Corvino jubente.

Et Od. III. 28. 7.

Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli Conſulis amphoram.

Torrent. in Horat. III. 28. 7.

Cella unctoria in balneis erat locus, in quo ungebantur. V. illam infr. in *Unctorium*.

Cella nomine, id eſt, ad ſe & familiam ſuam alendam à provincialibus aliquid exigere permittebatur Prætori vel Proconſuli. Hoc ex Senatuſconſulto & legibus permittebatur, & à Senatu definiebatur, quantum ſumere liceret. Cum autem more invaluiſſet, ut in commodum aratorum, qui aut frumentum jam vendidiſsent, aut ſervare vellent; aut in eum locum, quo imperabatur, portare nollent; Prætor loco frumenti pecuniam acciperet, conſuetudo æſtimationis introducta eſt, qua Prætor frumentum, quod ipſi in *cellam* debebant aratores dare, æſtimaret. Aſcon. in Verr. de Præt. Urb. p.95. *Licebat magiſtratibus in uſus ſuos frumentum accipere, ſi vellent, aut pro frumento pretium, quæ æſtimatio dicebatur.* Et in Divinat. p. 29. *Dabat Sicilia æſtimatum, quod decretum Prætor in cellam, hoc eſt, in uſus cellæ æſtimare ſolebat, cum interdum pro frumento pecuniam ſumeret.* Hoc frumento Prætor, vel Proconſul domum ſuam, cohortem & præfectos alebat. Hinc Cicer. ad Attic. VI. 3. ſcribit, Gavium, qui ſe præfectum gerebat, imprudenter à ſe *cibaria* petiiſse. *Burman. de Vectig. c. 2. Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 9.*

Cellæ in diverſoriis erant cubicula. Petron. c. 55. *Vos mehercule, ne cellæ mercedem daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis.* Buleng. de Conviv. II. 64.

Cellæ in gladiatorum ludis erant multiplices & minutæ. In illis ſenſim habebantur ſinguli gladiatores. Quintilianus: *Commorabor inter homicidas, incluſus turpiore cuſtodia, & ſordido cellarum ſitu.* Idem: *An ille animus rediret ut cellulam, ferret ſaginam, magiſtrum, perſonam denique ſceleris?* Lipſ. Saturn. I. 14.

CELLARIA vocabatur portio, quam quiſque officialium & miniſtrorum ex cellis quas Imperatores habebant, & in quibus collectum vinum ex provinciis & ſubjectis populis condebatur, in partem ſalarii accipiebat. Vopiſc. Prob. c. 4. *In ſalario diurno vini veteris diurnos ſextarios decem.* Diſtributio fiebat per *cellarios*. V. infr. in *Cellarius*. Burman. Diſſert. de Vectig. c. 3.

CELLARIUM eſt quod pro penſione *cellæ* ſolvitur, quam pro clientibus & paraſitis magnates & patroni dependebant. Juven. Sat. IX. 63.

Sed clamat penſio cellæ.

Salmaſ. in Lamprid. Heliog. c. 26.

Cellarium eſt, quod ex *cella* promptuaria depromitur. Præter annonas, pro nomine panis, vel frumentum propriè intelligebatur, miniſtris caſtrenſibus, paraſitis, & reliquis domeſticis Palatinæ domus etiam ſal, vinum, oleum, caro bubula, lardum, & cæteræ ſpecies, quæ ex *cellario* depromuntur, deferri ſolebant. Hoc Lamprid. Heliogab. c. 26. vocat, ut illum emendo *cellarium ſolarii*, pro quo Heliogabalus *mittebat paraſitis ſuis vaſa annua cum ranis, & ſcorpiis, & cum ſerpentibus, & hujuſmodi monſtra. Cellarienſes ſpecies* dicuntur leg. 32. C. T. de erog. mil. ann. *Cellarienſium ſpecierum gratia, quas in dignitatibus conſtituti, id eſt, rectores provinciarum & comites ſolent accipere.* Salmaſ. in Lamprid. Heliogabalum. Du Freſne Gloſſario. Burman. Diſſert. de Vectig. c. 3.

CELLARIUS eſt ſervus, à *cella* nominatus, ideò *cellæ* præpoſitus, ut rationes ſalvæ ſint. Ulpian. leg. 12. ff. de inſtr. & inſtrum. leg. *Cellarium quoque, id eſt, ideo præpoſitum, ut rationes ſalvæ ſint.* Popm. de Serv. p. 21. Pignor. de Serv. p. 515. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 30. Rem cibariam, quæ in penu, adſervabat. Plaut. Capt. IV. 2. 115.

Sume, poſce, prome quid vis: te facio cellarium.

Senec. Epiſt. 122. *Circa lucem diſcurritur, pueri vocantur, cellarii, coqui tumultuantur. Quæro quid ſit? dicitur mulſum & alicam popoſciſſe.* Pignor. de Serv. p. 96. Du Freſne Gloſſario. Buleng. de Imp. Rom. II. 3. Vocabatur etiam *Promus*. V. illum infr. in *Promus*.

CELOX erat navigium breve, in quo ſinguli nautæ ſingulos tantùm tractabant remos. Docet Suidas, quando ait: *Celox per tranſlationem dicitur à celete equo, cui vir unus inſidet.* Mens Suidæ eſt hæc. Quemadmodum *celetes*, vel, ut Latini nominabant, ſingulares equites ſingulis ex equis pugnabant, ita & *celoces* dicebantur eæ naves, in quibus ſinguli ſingulos tantùm tractabant remos. Quod & tum fiebat, cum unicus navigabat. De ea Scholia Thucyd. I. *Parvum navigium, quod ab uno incitatur.* Aliàs pluribus impellebantur. Apud Nonium XIII. 1. Varro Bimargo:

Nautæ remivagam movent celocem.

Turpil. Lemniis:

Remulis ſenſim celox ab oppido proceſſerat.

Scheffer. de Milit. Nav. II. 2. Diſsert. de Variet. Nav. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. XI. p. 773. C. Bayſ. de Re Nav. Theſ. Gronov. ibid. p. 605. C. Voſs. Lex. Etymol. Pro prædatoriis, vel piraticis navibus ſæpè poni videas. Liv. XXXVII. 27. *Apparuit inde piraticas celoces & lembos eſſe.* Dolet. de Re Nav. Theſ. Antiquit. Græcar. Gronov. Tom. XI. p. 677. A. Errant, qui cum pentecontoris confundunt. Quod ex eo patet, quia cum hæ eſsent naves longæ, *celoces* contra longis opponuntur. Appian. de Bell. Pun. p. 12. *Sequebantur eum celoces & lembi plurimi.* Polyb. V. 94. *Duas naves longas cum viris ipſis cepit, cepit & celocem.* Scheffer. de Milit. Nav. II. 2. *Celocem* Rhodii invenerunt. Plin. VII. 56. *Scheffer. de Milit. Nav. I. 3. Gyrald. de Navig. c. 8. Calcagn. de Re Naut. c. 2. Voſſ. l. l. Columna. in Ennium p. 132.*

CELTAS ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Sequana diſcluſit. Inter *Celtas* & Aquitanos mons ſive

Cemen-

Cemnenus, ſive Gebenna interceſſit, qui Pyræoeo ex altera parte reſpondet. Atque hi ſinguli in multos diſtributi populos, alii domeſticis regibus paruerunt, alii liberi rempublicam communibus armis & communi conſilio adminiſtrarunt. Cum autem *Celtæ*, interprete Strabone, ab Alpibus ad Gebennam montem pertinerent, certè Salyes, Cavares, Vocontii, Allobroges, Volcæ, Ruteni & Arverni inter *Celtas* fuerunt. Nam quin Helvetii, Sequani, Æduique ex *Celtico* genere fuerint, qui his finitimi à ſeptentrione fuerunt, nemo dubitat. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* 1. 6. Præter ſaga *Celtæ* loco tunicæ geſtarunt veſtes ſciſſas & manuleatas uſque ad pudenda. Strab. IV. p. 135. de habitu Gallorum. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 3. 9. Seniores in rubro clypeo duos luteos dracones ex eodem cippo exeuntes, & capita in ſummo ſibi admoventes tenebant. De *Celtis* Ammian. xx. 4. *Miſit auxiliares Herulos, & Batavos, cumque Petulantibus Celtas.* Panciroll. Notit. Dign. Imper. Occid. c. 21. §. 4. Juniores in alba parma orbem album rubro & cæruleo circulis cinctum præferunt. Extremitatem clypei rubeus circulus cingit. Quod duplici imperio connexo Romanum orbem regi inſinuat. *Panciroll. ibid.* §. 47.

CELTIBERII, Hiſpaniæ populi, quaſi ex *Celtis & Iberis* commixti, nunc *Biſcains* vocantur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid.* c. 88. Si qui in acie mortem oppetunt, gaudio exſultant: ſi autem morbo affecti decedunt, in ſqualloге & luctu ſunt. *Alex. Gen. Dier.* III. 7. *M... ſtell. Pomp. Feral.* II. 37. Levia Romanis cum *Celtiberis* fuerunt bella citeriorem Hiſpaniam vaſtantibus, à variis ducibus geſta. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* I. 5.

CEN.

CENARII leguntur in antiqua Inſcriptione Romæ:

HIC. JACET. NOMINE. MATRONA
C. F. IN. PACE. UXOR. CORNELI
PRIMICERI. CENARIORUM. FILIA
PORPHORI. PRIMICERI. MONETA
RIORUM.

Vix *Cenarios* interpretor, quos tamen inter monetarios referendos inſcriptio monet. Κλῶον Heſychio eſt καθαρὸν, purum: & aurum aut argentum purum dicitur, quod expurgatum & excoctum eſt. Unde *cenarios* arbitror eſſe auri & argenti expurgatores, καθαρίζοντας, quos nos dicimus *Affineurs*. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 9.

CENOTAPHIUM erat *tumulus ſine corpore*. Ovid. Met. XI. 429. μὴ ἴχον τυμβόν. Suidas. Excitabatur inſepultis, quorum reliquiæ non faciles erant inventu, ut qui in mari perierant. Callim. Anthol. III. 22. 9. n. 3.

Nunc verò hic in mari alicubi fertur mortuus, pro ipſo autem
Nomen & vacuum ſepulcrum præterimus.

Item iis qui militiæ occiderant. Tale ſepulcrum ſtruitur apud Xenophont. Exped. Cyri VI. militibus defunctis, quorum reliquiæ non poterant reperiri. Et in hiſtoria Romana Varianis legionibus ab Arminio cæſis poſt ſex annos *cenotaphium* exſtruxit Germanicus: unde Tacit. Annal. I. 62. 2. *Primum exſtruendo tumulo ceſpitem Cæſar poſuit gratiſſimo munere in defunctos.* Fiebat religionis cauſa, quòd veteres exiſtimarent, animas non poſſe priùs quieſcere, quàm ſepulcro eſſent conditæ. Ob hanc cauſam ψυχαγωγία & κενοτάφια ſunt inſtituta, ut quorum corpora repetiri nuſquam poſſent, iis inanis tumulus exſtrueretur, ad quem animas mortuorum vocarent: quod ſepulcri inſtar apud Romanos habitum. Auſon. Parent. præf. o. 10.

Voce ciere animas funeris inſtar habet.

n. 13.

Ille etiam mæſtis cui defuit urna ſepulcri,
Nomine ter dicto pænè ſepultus erit.

Kirchman. de Fun. Rom. III. 27. Meurſ. de Funer. c. 40. in Lycophr. p. 154. Vignol. Diſſert. de Columin. Antoni. Pii c. 4. Quenſted. de Sepult. Vet. c. 10. Gyrald. de var. ſepel. rit. c. 15. & Faes in illuio. Blond. Triumph. Rom. I. p. 43. A. Gutber. de Jur. Man. II. 18. Non aliter quàm ipſum ſepulcrum ornabant inſcriptionibus Romani. Ovid, Met. XI. 705.

—— inque ſepulcro,
Si non urna, tamen junget nos litera: ſi non
Oſſibus oſſa meis; at nomen nomine tangam.

n. 429.

Et ſæpè in tumulis ſine corpore nomina legi.

Græci de Periandro Laert. I. 97. *Corinthii cenotaphium illius verſibus illuſtrarunt:*

Et Sophia & nummis Periandrum terra Corinthus
Clarum littoreo continet alma ſinu.

Kirchmann. l. l. Quomodo differat à tumulo honorario, & an aliquid habuerit religionis. V. infr. in *Tumulus honorarius*.

CENSENDI inſtitutum eſt à Servio Tullio Rege, qui *cenſum* in Rempublicam intulit, atque, ut hoc modo ageretur, inſtituit. Populum univerſum jurejurando adactum fortunarum ſuarum æſtimationem apud ſe profiteri juſſit: qua cognita eundem in ſex claſſes, & centum tres nonaginta centurias ita diſtribuit, ut in primas centurias, qui maximo eſſent *cenſu*, conjecerit, in reliquas deinceps qui minore, ſervato eo *cenſu* & centuriarum gradu, quem in claſſibus & centuriis exponendis oſtendemus. Inde manſit, ut cives omnes in ſua quiſque tribu, claſſe, centuria, jurejurando dato, apud eum, penes quem jus *cenſendi* populi eſſet, nomina ſua, uxorum, liberorum, libertorum, ſervorumque ſuorum, profiterentur, præterea ætatem omnium, regionem quam habitarent, & fortunarum ſuarum æſtimationem deferrent. Hoc jus primum Regum; deinde Conſulum & Dictatorum, poſtremò proprio ad id magiſtratu creato, *Cenſorum* fuit. Itaque Servius quater *cenſum* egit, quintum P. Valerius & T. Lucretius Coſſ. anno poſt Reges exactos II. ſextum decennio poſt T. Lartius Dictator. Conſules poſtea quater interjectis temporibus populum *cenſuerunt*; ſed continentibus bellis gerendis occupati per annos undecim ei muneri vacare non potuerunt. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom.* I. 14. *Panvin. de Civ. Rom.* c. 52. *Faſt.* I. *p.* 52. *Hotmann. Antiquit. Roman.* II. 5. *Blond. Triumph. Rom.* III. *p.* 60. *H. Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 31. 32. Non *cenſebantur* orbi & orbæ. Liv. III. 3. *Cenſa civium capita centum quatuor & viginti millia ducenta quindecim dicuntur, præter orbos orbasque.* LIX. *Cenſa ſunt civium capita trecenta tredecim millia, octingenta viginti tria, præter pupillos & viduas.* Manut. & Panvin. l. l. Non pueri, & fœminæ, & ſervi, & mercatores, atque opifices, qui vel ſervi, vel peregrini erant. *Hotman. l. l.* Nec coloni. Hi enim ſi *cenſi* fuiſſent, cives Romani fuiſſent. Cives non fuiſſe liquet, quod neminem unquam ex ulla colonia, erant multæ tamen propè Urbem, ſuffragii ferendi cauſa ad Urbem veniſſe legimus. Sed argumentum illud clariſſimum, quod multos ex coloniis cives Romanos eſſe factos Cicero commemorat pro Cluentio. Semel omninò colonias eſſe *cenſas*, bello ſcilicet Punico II. animadverti. Sed id, non quia coloni civium numero haberentur, factum exiſtimo; ſed ut, quibus auxiliis uti populus Romanus in bello pollet, è *cenſu* poſſet intelligi. Liv. XXIX. *Duodecim coloniarum, quod nunquam antea factum erat, deferentibus Cenſoribus, cenſum acceperunt: ut, quantum numero militum, quantum pecunia valerent, in publicis tabulis monumenta exſtarent. Cenſebantur* cives Romani non ubi ad ætatem ferendis armis idoneam, hoc eſt, ad annos ſeptendecim pervenerant; quod quidam exiſtimarunt; ſed à quo primùm die nati erant. Nam ſi robuſtiores tantum *cenſi* fuiſſent, Servio Tullio regnante, Romæ fuiſſent hominum ducenta millia. Siquidem Liv. I. 44. millia octoginta: Dionyſ. IV. p. 245.

p. 245. plures in primo cenſu commemorat, ut neceſſe ſit, eos, qui nondum per ætatem geſtare arma poſſent, haud ferè pauciores viginti millibus fuiſſe. Et quidem quinto quoque anno exacto, tametſi ultra quinquennii tempus vel bello, vel domeſticis diſcordiis, vel alio caſu in ſeptem, decem, & aliquando ſeptemdecim annos *cenſum* productum eſſe ex Faſtis conſtet. *Manut. & Panvin. l. l.* In foro. Hoc conjicio, quòd Equites trabeatos per medium forum Idibus Quintilibus ante Cenſores ſua manu equum tranſduxiſſe, Livius, Valerius, Suetonius, Plutarchus affirmant. Quòd ſi Equites in foro *cenſebantur*, de cæteris nihil obſtat, quin idem putemus. *Manut. l. l.* Deinde in villa publica, Varro & Victor. V. illos infr. in *Villa publica*. Erat hæc in campo Martio, quem morem à Cæſare labefactatum oſtendit Suet. c. 41. n. 6. *Recenſum nec more, nec loco ſolito, ſed vicatim per dominos inſularum egit*. Sigon. l. l. Qui Suetonii verba malè intellexit de *cenſu* luſtrali totius populi Romani, ſive omnium ejus ordinum. Quo modo illum agere potuiſſent domini inſularum? Agit ibi Suetonius de *recenſu* populi tenuioris frumentum menſtruum gratuitum accipientis, uti oſtendunt ſequentia n. 7. *Ne qui novi cœtus recenſionis cauſa moveri quandoque poſſent, inſtituit quotannis in demortuorum locum ex his, qui recenſiti non eſſent, ſubſortitio à prætore fieret*. Quis enim non videt, ad plebem pauperiorem hæc pertinere, quam paſcebat frumentum publicum? His elocatæ erant inſulæ, quas poſſidebant homines pecunioſi; ideoque per illos, inſularum nimirum dominos, facilè poterant recenſeri earum incolæ. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom. 1. Præfat.* * * * *3. verſ. Cenſendi* ordo hic erat. Senatorum, quia plebi & Equitibus præſtabant, primùm recitabantur. Erat autem inter ipſos Senatores primum recitari perhonorificum: iſque princeps Senatus vocabatur. Poſt Senatores cenſebantur Equites hoc modo. Singularum tribuum, quæ erant 35, nomina tantum legebantur: deinde equites omnes cujuſque tribus, in unum collecti, recitabantur. Ita & fiebat Equitum *cenſus* ſeorſim à plebejis, nec tamen quiſquam extra tribum *cenſebatur*. Dico omnes Equites ſimul eſſe *cenſos*. Alioqui, ad recognoſcendas Equitum centurias, quam longi temporis fuiſſet opus, ſi diverſis per omnes tribus Equitum nominibus, diverſis in locis, permiſti cum plebejis, legerentur. Et princeps Equeſtris ordinis dicebatur is, quem *Cenſores* primo loco ſcripſiſſent in tabulis, quæ Equitum nomina continebant. Peracto Senatorum & Equitum *cenſu*, tertius ordo, homines de plebe, in ſua quiſque tribu *cenſebatur*. Manut. ibid. p. 33. 34. Imò potius in ſua quiſque *centuria*. Elucet ex delectu militari. Is cum haberetur, vocabantur ſingulæ centuriæ, unde tribuni legebant, quos centuriarent. Unde verò hæ centuriæ, niſi ex *cenſorum* tabulis cognoſcebantur? Patet id etiam ex centuriatis comitiis. Quis enim in centurias deſcripſiſſet cives Romanos niſi cenſor? Non mirum autem Liv. xxix. 37. in *cenſura* Salinatoris & Claudii Neronis mentionem tantum facere tribuum, nullam verò claſſium. Tribus enim ſingulæ pro fortunis diſtinctæ erant in quinque claſſes. In tribubus nulla habebatur ratio facultatum, ſed in ſingula tribu fuerunt omnium claſſium homines, qui pro divitiarum modo in centurias dividebantur. Cum comitia centuriata habebantur, conveniebant omnes tribus in Campo Martio, ſed diſtinctæ in ſuas centurias. Hinc toties fit mentio tribuum in centuriatis comitiis. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom. 1, Præfat.* * * * 3. Omnes, etiam municipes, ante legem Juliam à *Cenſoribus* Romæ eſſe *cenſos* facilè crediderim. Poſt legem Juliam, civitate univerſæ Italiæ impertita, mirum videri poſſet, tantam multitudinem, ut *cenſeretur*, in Urbem confluxiſſe: nec deſunt, qui opinentur, omnes in ſuis oppidis atque urbibus à ſuis magiſtratibus eſſe *cenſos*, deinde *cenſorum* numerum Romam ad *cenſores* miſſum. Me Ciceronis & Pediani teſtimonium adducit, ut omninò Romæ *cenſos* exiſtimem. Ait enim Cicer. Verr. Proœm. c. 18. *Cum hac frequentia totius Italiæ Roma diſceſſerit*. Et Pedian. p. 63. *Frequentiam dicit plebis ruſticæ, cui voluit judicii exitu notam eſſe integritatem ſuam. Convenerat autem ex municipiis cujuſcunquemodi multitudo, aut propter comitia ſuffragiorum cauſa, aut ludorum votivorum, Romanorum, Victoriæ, plebejorum, aut ut cenſeretur apud Cenſores Gellium & Lentulum, qui tunc erant*. Tabulas tamen eorum, qui *cenſerentur*, duplices fuiſſe crediderim: quarum unas Romæ, alteras in eorum urbibus, aut oppidis aſſervatas. Romæ quis dubitet? Ad unamquamque Urbem, aut oppidum exemplum illarum fuiſſe miſſum ſatis apertè declarat Cicer. pro Cluent. c. 14. *Illum*, inquit, *publicas tabulas Larini cenſorias corrupiſſe decuriones univerſi judicaverunt*, Et: *Dum eum fuiſſe Oppianicum conſtabit, qui tabulas publicas municipii ſui corrupiſſe judicatus ſit*. Manut. ibid. p. 27. B. Pigh. Annal. Roman. 1. p. 166. Panvin. Faſt. 1. p. 52. V. & infr. in *Tabulæ cenſoriæ*.

CENSIO *haſtaria dicebatur, cum militi ob delictum militare indicebatur quod haſtas daret*. Feſtus, Futilis ſcriptura videtur. Nam quot haſtas cenſes militem dediſſe? Legendum putarim, *quod haſta foſtaret*, hoc eſt, uſu haſtæ ipſi interdicebatur. Sic ſecubare, & alia non pauca dicuntur. *Barth. Adv.* xli. 1. Fuit hæc ex pœnis militaribus. Quemadmodum enim illi, qui rem egregiè geſſerunt, haſta pura donari ſummo honori duxerunt: ita viciſſim non exigua erat ignominia, haſtam reſignare. *Godvvyn. Anthol. Roman.* iv. 5. *Laurent, de Rebuſp. c. 7, & Polym.* iv. *Synopſ.* 3. Et non minùs ſi frangerentur, quod nonnunquam factum patet ex Ammiano laudato infr. in *Milites*, Sit Internat. Diſſert. de Pœn. Milit. c. 14.

CENSITOR erat vel *cenſuum* impoſitor; ut patet ex toto titulo Cod. Th. de Cenſibus. Vel qui *cenſum* agebat, & præcipiebat præſtationes tributorum, pignoriſque jure prædia vendebat, ſi *cenſus* non ſolvebatur, ut in leg. formam. §. illam & leg. cum poſſeſſor. §. pro pecunia ff. de Cenſibus. Vel tandem, qui recipiebat præſtationes collectorum, ut ex titulo legibuſque allatis deprehenditur. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 602. *E. Buleng. de Vectig. c. 2. Laz. Comm. Reip. Rom.* ii. 6. Vocabatur etiam *legatus ad cenſus accipiendos*. Vetus lapis:

CAJO. LÆLIO. LEGATO. IMP. NERVÆ
TRAJANI. CÆSARIS. AUG. AD. CENSUS
ACCIPIENDOS.

Hac de re Sidon. Epiſt. viii. 6. *Audivi eum adoleſcens, atque adhuc nuper ex puero, cum pater meus præfectus prætorio Gallicanis tribunalibus præſideret. Adhærebam ſellæ curuli, etſi non latens per ordinem, certè non ſedens per ætatem: mixtuſque turmæ cenſualium penulatorum, proximè Conſuli proximus eram*. Cenſuales ſtabant, ſedebat ſolus, qui *cenſum* ageret. *Guther, de Offic. Dom. Aug* iii. 9. Hi etiam *Peræquatores* vocabantur. V. illos infr. in *Peræquator*.

CENSORES creati ſunt anno ab U. C. 310. cum Conſules perpetuis bellorum curis impediti *cenſum* peragere nequirent. Liv. iv. 8. *Ortum initium rei eſt, quod in populo per multos annos incenſo, neque differri cenſus poterat, neque Conſulibus, quum tot populorum bella imminerent, operæ erat id negotium agere. Mentio illata ab ſenatu eſt, rem operoſam ac minimè conſularem ſuo proprio magiſtratu egere*. Zonar. Annal. ii. *Creati propterea Cenſores fuerunt, quia Conſules rebus omnibus propter earum multitudinem ſufficere non poterant. Nam Conſules omnem illam, quæ tum Cenſoribus attributa eſt, præfecturam ad illud uſque tempus geſſerant*. Hotoman. de Magiſtrat. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. ii. p. 1866. A. Sigon. de Antiq. jur. civ. Roman. 1. c. 14. & 20. Robortell. de Magiſtr. Imp. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. p. (40.) C. Panvin. in Faſt. 1. p. 84. Flocc. de Poteſt. Roman. ii. 17. Lycklama de Magiſtrat. c. 10. Læt. de Magiſtrat. Roman. c. 21. Volaterr. Comment. Urban. xxix. p. 1102. G. Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c. 18. Blond. Triumph. Rom. iii. p. 61. C. A principio duo ſunt creati, totidem ſcilicet, quot conſules, quorum vicem etiam hac parte ſuſtinebant, iique ex patriciis. *Zonar. l. l.* Liv. l. l. *Patres quamquam rem parvam, tamen quo plures patricii magiſtratus in Republica eſſent, læti accipere: id quod evenit, futurum*

credo

credo etiam rati, ut mox opes eorum qui præeſſent, ipſi honori jus majeſtatemque adjicerent. Quum è primoribus civitatibus ſpretus honor eſſet, Papirium Semproniumque cenſui agendo populus præfecit. Hotoman. Panvin. Lycklama & Robertell. l. l. Sigon. ibid. c. 20. Primus ex plebe *cenſor* creatus eſt Anno ab U. C. 411, C. Narcius Rutilus, Liv. VII. 22. *Cæterum cum Cenſoribus creandis indicta comitia eſſent, profeſſus ſe petere cenſuram C. Marcius Rutilus, qui primus Dictator de plebe fuerat. . . . . Nec variatum comitiis eſt, quin cum Manlio Cnæo Cenſor Marcius crearetur,* Anno verò 622. uterque Cenſor plebejus fuit Q. Pompejus & Q. Metellus. Liv. Epit. LIX. *Q. Pompejus & Q. Metellus, tunc primum uterque ex plebe Cenſores facti luſtrum condiderant.* Auguſtin. de Fam. Rom. in Pompeja. Lycklama l. l. Illorum electio Senatus acclamationibus fiebat & confirmabatur. Trebell. Poll. Valerian. P. & F. c. 1. *Cum in æde Caſtorum Senatus haberetur, ireturque per ſententias ſingulorum, cui deberet deferri cenſura, ubi primum Prætor edixit: Quid vobis videtur P.C. de Cenſore deligendo? atque eum qui erat Princeps quum ſenatus ſententiam rogaſſet, abſente Valeriano; omnes una voce dixerunt, interrupto more dicendæ ſententiæ, Valeriani vita cenſura eſt: ille de omnibus judicet, qui omnibus melior eſt: ille de Senatu judicet, qui nullum habet crimen: ille de vita noſtra ſententiam ferat, cui nihil poteſt objici. Valerianus à prima pueritia Cenſor fuit. Valerianus in tota vita ſua fuit Cenſor. Prudens ſenator, modeſtus ſenator, gravis ſenator. Amicus bonorum, inimicus tyrannorum, hoſtis criminum, hoſtis vitiorum. Hunc Cenſorem omnes accipimus, hunc imitari omnes volumus. Primus genere, nobilis ſanguine, emendatus vita, doctrina clarus, moribus ſingularis, exemplum antiquitatis. Quæ cum eſſent ſæpius dicta, addiderunt; omnes.* Ferrar. de Vet. Acclam.& Plauſ. IV. 5. Etſi inter majores erat magiſtratus, jus tamen ferendæ legis, aut habendorum comitiorum non habebat. Ideo dixit Plin. XXXV. 17. *Lex Metilia exſtat, fullonibus dicta, quam Cenſores dedere ad populum ferendum.* Manut. de Leg. Rom. c. 32. Officium ſive munus deſcribunt Cicer. de Leg. III. 3. *Cenſores populi ævitates, ſoboles, familias, pecuniaſque cenſento: Urbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor: populique partes in tribus diſtribuunto, exin pecunias, ævitates, ordines partiuntor: equitum peditumque prolem deſcribunto. Cœlibes eſſe prohibento: mores populi regunto: bini ſunto.* Aſcon. Ped. in Cicer. p. 20. *Regendis moribus civitatis Cenſores quinto quoque anno creari ſolebant. Hi prorſus cives ſic notabant, ut qui ſenator eſſet, ejiceretur ſenatu; qui eques Romanus, equum publicum perderet; qui plebejus, in Cæritum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ, ſed ad hoc eſſet civis tantùm, ut pro capite ſuo tributi nomine æra penderet. Iidem completo quinquennio Urbem luſtrabant.* Hotoman. ibid. p. 1865. D. Prævot. de Magiſtrat. Roman. c. 10. Aquam etiam publicam civibus concedendi jus habebant. V. ſupr. in *Aqua*. Vectigalia locabant. V. infr. in *Vectigal*. Viarum curam adminiſtrabant. V. infr. in *Via*. Tabularum & librorum curam gerebant. Liv. IV. 8. *Proprio magiſtratu egere; cui ſcribarum miniſterium, cuſtodiaque, & tabularum cura: cui arbitrium formulæ cenſendi ſubjiceretur.* Huc facit locus Cicer. de Leg. III. 20. *Legum cuſtodiam nullam habemus: Itaque hæ leges ſunt, quas apparitores noſtri volunt: à librariis petimus, publicis literis conſignatam memoriam nullam habemus. Græci hoc diligentius: apud quos νομοφύλακες creantur: nec hi ſolum literas, nam id quidem etiam apud majores noſtros erat; ſed etiam facta hominum obſervabant, ad legeſque revocabant. Hæc detur cura Cenſoribus: quandoquidem eos in Republica ſemper volumus eſſe: apud eoſdem; qui magiſtratu abierint, edant, & exponant, quid in magiſtratu geſſerint: deque iis Cenſores præjudicent.* Flor. c. de Magiſtr. Rom. II. Lomejer. de Biblioth. c. 13. Acta ſua tabulis publicis deſcripta in æde Nympharum ſervaverunt. Cicer. pro Mil. c. 27. *Qui Nympharum ædem incendit, ut memoriam publicam recenſionis tabulis publicis impreſſam exſtingueret.* Ad quid autem Nymphis credita? niſi quod cenſura puræ mentis integritatem ut peculiarem exigat. *Tomaſ. de Donar.* c. 18. Ad illos etiam pertinebant ſponſalitiæ quæſtiones. Varr. de Ling. Lat. V. 7. *Deſpondiſſe dicebatur, quod de ſponte ejus, id eſt, voluntate exierat. Non enim ſi nolebat, dabat quod ſponſu erat obligatus. Nam in comœdiis vides dici: ſponden' tuam gnatam filio uxorem meo? quod tum & prætorium jus ad legem, & cenſorium judicium ad æquum æſtimabatur.* Ad *cenſores* enim ducebatur, qui ex deſponſationis cauſa conveniebatur, ut de ejus moribus improbis cognoſceretur, qui deſponſatam puellam domum uxorem duci non patiebatur. Si is qui ſpoponderat, non ſeriò, ſed animo potius jocandi apud *cenſores* diceret, ſe filiam deſpondiſſe, *cenſorium judicium ad æquum æſtimabatur ſic*, ut de ejus, qui deſponderat, animo diligenter inquireretur: eoque probè perſpecto, quod æquitas ſuaderet, adhibita interdum *cenſuræ* nota ſtatueretur. Et de maritorum, & uxorum moribus cognoverunt. Id teſtatur M. Cato in ea, quam de dote ſcripſit, oratione: *Vir, cum divortium fecit, mulieri judex pro cenſore eſt.* Et hoc voluerunt Gell. IV. 20. & Cicer. de Orat. II. 64. V. illos infr. in *Ex animi tui ſententia*. Rævard. Var. IV. 13. Senatores ſenatu ejiciebant. Fiebat illud, cum *cenſores* initio ſuæ *cenſuræ* ſenatum legebant, & nomina ſingulorum edebant, qua in lectione ſi quos ejectos ſenatu vellent, eorum nomina ſimpliciter prætetibant, eaque præteritione ſenatu cenſebantur moti ſenatores, ſiquidem nomina illorum non amplius albo tunc erant inſcripta. De hac præteritione Feſtus in Præterim. V. illum infr. in *Lex Ovinia*. Etiam Liv. XXXIV. 44. *Tres omnium ſenatores, neminem curuli honore uſum, prætererunt cenſores Sex. Ælius Pætus & C. Cornelius Cethegus.* Et de cenſoribus T. Quinctio Flaminino, & M. Claudio Marcello XXXVIII. 28. *Quatuor ſenatores præteriti ſunt, nemo curuli uſus honore.* Ejus meminit Cicer. pro dom. c. 32. *Patrem tuum, civem optimum, clariſſimi viri filium, qui ſi viveret, qua ſeveritate fuit, tu profecto non viveres, L. Philippus cenſor avunculum ſuum præterit in recitando ſenatu.* Equitibus equos adimebant. V. infr. in *Equites*. Plebeji ordinis homines tribu movebant. V. infr. in *Tribus*. Peracto *cenſu*, is *cenſor*, cui ſors condendi luſtri contigerat, congregato in campum Martium populo Romano, eum ſacrificio de ſue, ove & tauro facto, quod Solitaurilia, ſive Suovetaurilia luſtrabat, ad exemplum Servii Tullii, teſtibus Livio & Dionyſio laudatis infr. in *Solitaurilia*. Ubi etiam vide laudatum Aſconium. Et hunc morem ad ſuam ætatem uſque permanſiſſe teſtatur Dionyſ. IV. p. 225. *Cenſores* autem id facientes dicebantur *luſtrum condere*. Hæc munera *cenſorum*, P. Clodio tribuno plebis aliquantum ſunt imminuta, ut favorem ſibi ſenatus, & equitum, & plebis conciliaret lata lege. V. illam infr. in *Lex*. Hanc autem legem à Clodio latam ſubinde Metellus Scipio Conſul iterum e medio ſuſtulit, in priſtinum ſtatum redacta poteſtate *cenſoria*. Duravit hic magiſtratus uſque ad Reipublicæ lapſum. Poſt quem ea, quæ prius à *cenſoribus* tractabantur, Principum arbitrio permiſſa fuerunt. Elapſo magno temporis intervallo, ſub Decio nempe, *cenſura* honos, ſed ad breve tempus, reſtitutus eſt. Fuſiùs Treb. Poll. in Valerian. c. 1. & 2. *Panvin. in Faſt. I. p. 90. Lycklama l. l. Laurent. Sacr. var. gentil. c. 2.* Uno *cenſorum* defuncto illi nemo ſubrogabatur, ſed ille, qui in vivis manſerat, ſolebat ſe e veſtigio magiſtratu abdicare. Liv. V. 31. *Bellum duobus populis, Volſinienſibus & Æquis, indictum. C. Julius cenſor deceſſit: in ejus locum M. Cornelius ſuffectus. Quæ res poſtea religioni fuit: quia eo luſtro Roma eſt capta. Nec deinde unquam in demortui locum cenſor ſufficitur.* VI. 27. *Creati cenſores, C. Sulpicius Camerinus, Sp. Poſtumius Regillenſis. Cœptaque jam res morte Poſtumii, quia collegam ſuffici cenſori religio erat, interpellata eſt. Igitur quum Sulpicius abdicaſſet ſe magiſtratu, cenſores alii vitio creati non geſſerunt magiſtratum.* IX. 34. *An collegam ſubrogabis?* ita alloquitur P. Sempronius tribunus plebis Appium Claudium *cenſorem*, qui C. Plautio collega ejus *ſe juxta legem Æmiliam*, poſt ſeſquianni ſpatium abdicante, exemplum inſequi nolebat, *quem ne in demortui quidem locum ſubrogari fas eſt.* Quam ob rem etiam

Sem-

Semptonius eum prehendi, & in carcerem, tanquam contumacem, protrudi curavit. *Pigh. Annal. Rom. 1. p. 164. Lycklama l. l.* Nunquam ferè bis iidem *cenſores* creabantur, quòd invidioſum eſſet, ſi iidem bis ad *cenſuram* producerentur, propter maximam vim, & vigorem, quo iii in *cenſura* poterant. Hinc *cenſuram* ſibi ſecunda vice oblatam reſpuit Marcius Rutilus Cenſorinus, teſtem ſe præbente Val. Max. iv. 1. 3. *Par Furio moderatione Marcius Rutilus Cenſorinus. Iterum enim cenſor creatus, ad concionem populum vocatum quam potuit graviſſima oratione corripuit, quod eam poteſtatem ſibi bis detuliſſet: cujus majores, quia nimis magna videretur, tempus arctandum judicaſſent. Uterque rectè, & Cenſorinus, & populus: alter enim, ut moderatè honores crederent, præcepit: alter ſe moderato credidit.* Q. Fabius Rullianus apud Aur. Victor. c. 32. n. 2. *Iterum cenſor fieri noluit, dicens, non eſſe ex uſu Reipublicæ eoſdem cenſores ſæpius fieri.* Lycklama l. l. Schott. in Victorem. Primo quinquennis fuit. Aſcon. in Cicer. p. 20. *Regendis moribus civitatis cenſores quinto quoque anno creari ſolebant.* Deinde Mamercus Æmilius Dictator legem tulit conſentiente populo an. 320. ut annua & ſemeſtris eſſet. Liv. iv. 24. *Alios magiſtratus annuos eſſe, quinquennalem cenſuram: grave eſſe iiſdem per tot annos magna parte vitæ obnoxios vivere, ſe legem laturum, ne plus quam annua ac ſemeſtris cenſura eſſet.* ix. 33. *Appius Claudius Cenſor, circumactis decem & octo menſibus, quod Æmilia lege finitum cenſuræ ſpatium temporis erat.* Hotoman. ibid. p. 1866. C. Panvin. in Faſtor. 1. pag. 88. Lycklama, Pigh. & Lipſ. l. l.

CENSORIA notatio & animadverſio in improbos, aut parum civitate Romana dignos cives non ejuſdem erat generis: eaque cum utebatur *cenſor*, antiquo loquendi more *cenſionem facere* dicebatur. Senator ſenatu movebatur, eques equum publicum perdebat, plebejus in Cæritum tabulas referebatur, & ærarius fiebat. V. ſupr. in *Cærites tabulæ.* Adimebant igitur *Cenſores*, quod cuique ordini ſummum erat; ſenatori, ne in ſenatu eſſet; equiti, ne equitis inſigne, publicum equum & annulum aureum haberet; plebejo, ne ſuffragium ferret; quod enim præterea poſſet adimi, nihil erat. Suffragii porrò amiſſionem ſequebatur ſimul amiſſio omnium munerum publicorum: ſicuti ſuffragii jure conceſſo, ſcimus honorum ſimul ac munerum omnium partem eſſe datam. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 1. p. 34. C. Sigon. de Ant. jur. civ. Rom.* ii. 16. *Pigh. Annal. Rom. 1. p. 167.* Patrum memoria, teſte Liv. xxxix. 42. inſtitutum erat, ut *Cenſores* motis e ſenatu adſcriberent notas. Unde Catonis, & aliorum orationes feruntur editæ in eos, quos aut ſenatorio loco moverant, aut quibus equos ademerant. Itaque notam adſcribere nihil aliud fuit, quàm cauſam infamem & ignominioſam in prætcritum aliquem edere. Notare ergo, & ordine movere inter ſe diſtant. Ob leviores ſiquidem cauſas movebant ſenatu tantum *Cenſores*; gravioribus autem pollutos ſceleribus notabant. *Zamoſc. de Senat. Rom. c.* 19. Subſcribebant etiam cauſas, quod ſocios diripuiſſent, quod judicium in ſua civitate cum peregrino recuſaſſent, quod propter æris alieni magnitudinem prædia mancipaſſent, quibus exemplis, ut omittam alia, ſunt enim innumerabilia, eos qui ſenatu ejecti eſſent, ideo ignominioſos habitos eſſe conſtat, quod, cur ejicerentur, dignam cauſam turpis eorum vita præbuiſſet. Omnino enim, ſi quid turpiter aut flagitioſè ſenator aliquis commiſiſſet, eum *Cenſor* in ſenatu recitando præteribat. *Manut. de Senat. Rom. c.* 3. Præteritus ordinem ſenatorium continuò amittebat: neque amiſſum jus recuperabat, niſi aut ab altero *Cenſore* mox probaretur: quam ob cauſam Liv. xl. 51. *Tres ejecti de Senatu: retinuit quoſdam Lepidus à collega præteritos*; aut aliorum poſtea *cenſorum* judicio in curiam revocaretur, aut iis criminibus, quæ *Cenſores* in ſubſcriptionem nominaſſent, juratorum judicum ſententiis, abſolveretur, aut populi Romani ſuffragiis *Cenſorum* judicium reſcinderetur, aut denique ſe ad eos, quos geſſerat, honores iterum petendos retuliſſet, donec minores magiſtratus conſecutus ad curules perveniret, quorum jure & in ſenatu ſententiam poſſet dicere, & à primis *cenſoribus* legi deberet. *Manut. & Zamoſc. l. l.* Atque hanc ordinis ſenatorii recuperandi rationem Lentulus ille, cui propter conjurationem cervices in carcere fractæ ſunt, ſecutus eſt; nam cum à Gellio & Lentulo *cenſoribus* ejectus eſſet è ſenatu, præturam, quam antea geſſerat, iterum petiit, eamque adeptus jure magiſtratus in ſenatum rediit; nec igitur perpetua, quæ *cenſis* inferebatur, pœna erat; nec ejuſmodi, ut honorum curſum impediret. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. 1. p. 35. A. & l. l.*

CENSORINUS vocatus fuit Marcius Rutilus, quòd bis *cenſor* factus eſt, quod nemo unquam obtinuit. *Sigon. de Nom. Rom. c* 5. *Auguſtin. de Fam. Rom. in Marcia.* A rigiditate atque auſteritate morum denominatum vult Val. Max. iv. 1. 3. V. illum ſupr. in *Cenſores*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 597. C.

CENSUALES erant, qui ſub magiſtro *cenſus* publica monumenta ſcribebant, apud quem teſtamenta aperiebantur & publicabantur, leg. teſtamenta 18. leg. conſulta 23. C. de teſtam. ſed in primis patrimonia cujuſque deſcribebant, d. l. 1. §. 2. de mun. & honor. Arcad. in d. l. ult. §. pari modo. *Pari modo*, inquit, *qui acceptandis, ſive ſuſcipiendis cenſualibus profeſſionibus deſtinantur, ad perſonalis muneris ſollicitudinem animum intendunt.* Inviti non creabantur; ſed ſponte hoc onus ſuſceptum poſtea relinquere non poterant, d. l. 2. Cod. de tabular. *Pancirolł. de Magiſt. Munic. c.* 21. *Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 3. *Salmaſ. in Capitol. Gordian. c.* 21. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* iii. 3. *Buleng. de Vectig. c.* 13.

CENSURÆ *initium fuit annus 310. rei à parva origine orta, quæ deinde tanto incremento aucta eſt, ut morum diſciplinæque Romanæ penes eam regimen, ſenatus equitumque centuria, decoris dedecoriſque diſcrimen ſub ditione ejus magiſtratus, publicorum jus, privatorumque locorum, & vectigalia populi Romani ſub nutu atque arbitrio eſſent.* Liv. iv. 8. *Panvin. de Civit. Rom. c.* 70. *Perizon. contr. Huber. de Prætor. c.* 13. Fuit primo quinquennalis, deinde annua & ſemeſtris. V. ſupr. in *Cenſor*. Ejus dignitas ſumma fuit: nec abſurdè Plutarcho in Caton. maj. p. 345. A. omnium honorum apex vocatur; & ab eodem M. Craſſus dignitate *cenſoria* Pompejum ſuperaſſe dicitur. Et Pollio tradit Valerianum antea *Cenſorem*, poſtea Imperatorem fuiſſe, omiſſa aliarum dignitatum nomenclatione. Et L. Vitellio, cum tres Conſulatus præter *cenſuram* geſſerit, atque ita non ut Q. Fulvius, aut T. Manlius Torquatus duobus apud Liv. xxv. 5. ſed tribus eſſet Conſularibus & *Cenſura* inſignis, ab hac tamen potius, ut per ſe eximia, & ſub Cæſaribus ſingularis exempli, quæſitum honoris apud poſteros monumentum. *Explica totos faſtos*, inquit de Scipione Cenſore Valer. viii. 13. *Conſule omnes currus triumphales, nihil tamen morum principatu ſpecioſius reperies.* Nummi etiam, ut L. Vitellii, & ſtatuæ, ut Scipionis, nihil aliud olim inſcriptum habuerunt, niſi *Cenſoris* nomen. Patet itaque ut L. Piſoni, cujus nobilitatem eo nomine extollit Tacit. Annal. iii. 28. ita Vitellio Imperatori *Cenſorius*, quod neſciri etiam à poſteris noluit, & quo nomine Tacit. Hiſt. iii. 9. *Cenſoris Vitellii filius* dicitur. Præcipuum nempe Romanæ nobilitatis decus domus *Cenſoriæ*, quarum meminit Halicarnaſſ. 1. p. 60. qui commentarios *cenſorios* tanquam paterna ſacra à patre ad filium docet tranſiiſſe, & multos è domibus *cenſoriis* viros illuſtres talia conſervaſſe. Sub Cæſaribus duo circa *cenſuram* ſunt mutata. I. Quod non ut antea, perpetua, & juxta legem de *Cenſoribus* apud Tullium de Leg. iii. 3. *Eaque poteſtas ſemper eſto*, ſed intermiſſa fuerit in agendo *cenſu*, & pro arbitrio Principum ſolita renovari; unde neglecta eadem ab ævo Auguſti ad Claudium, certè ſub Tiberio *adſerente non id tempus cenſuræ*, ut Tacit. Annal. ii. 33. & poſtea nonniſi per varia temporum intervalla repetita. II. Quod eo caſu etiam non amplius duo è Conſularibus viris createntur more veteri, ſed Cæſar vel ſolus *cenſuram* gereret, vel collegam adſciſceret, ut Claudius Vitellium: aut in

alium

Digitized by Google

alium munus illud transferret, qualis ſub Deciis Valerianus *Cenſor* exſtitiſſe legitur. Poſtremi itaque ſub Auguſto Paullus Æmylius & Munatius Plancus duo privati ſimul veteri *Cenſura* functi. Dio LIV. p. 521. C. *Neque hunc magiſtratum ſuſcepit; ſed Cenſores ſtatim alios fecit, Paullum Æmylium Lepidum & L. Munatium Plancum. Hi poſtremi cenſores ſimul ex privatis fuerunt: nec deinde alii cenſores eorum ſimiles ſimul creati ſunt. Auguſtus, his licèt electis, multa tamen, quæ illorum eſſent officii, egit.* Suet. Claud. c. 16. n. 1. *Geſſit & cenſuram intermiſſam diu poſt Paullum Plancumque cenſores.* Hoc munus Julius Cæſar admiſit ſub nomine Præfecti morum, ſicut Cicer. Fam. IX. 15. & Suet. c. 76. n. 2. eum vocant. Auguſtus tenax callidi propoſiti perpetui *cenſoris* titulum recuſavit. Alioquin & *cenſuram* geſſit cum Agrippa. Macrob. Sat. II. 4. *Mira etiam Cenſoris Auguſti & laudata patientia.* Factum verò poſtea, ut magiſter morum crearetur in quinquennium cum *poteſtate cenſoria*, ut amiſſo nempe titulo rem teneret. Alioquin *cenſoriam poteſtatem* pro vera *cenſura* dixerunt nonnunquam auctores; ut Liv. XLIII. 16. de irritis publicanorum precibus apud Senatum, ut *modum poteſtati cenſoriæ imponeret.* Valerius autem II. 9. de M. Valerio Meſſala *cenſoria* nota perſtricto, *qui cenſoria poſtmodum poteſtate imperavit.* Cæſares poteſtate *cenſoria* ſub Auguſto reperta contenti à *Cenſoris* nomine frequentiùs abſtinuerunt, aut tantùm in agendo *cenſu* idem uſurparunt. Hoc modo factum, ut obſcura evaſerit mentio geſtæ *cenſuræ* in hiſtoria Auguſta; nomen certè ejuſdem à Flaviis admiſſum, poſt Domitiani verò tempora vix in publica Cæſarum monumenta ſit adſumptum. *Spanhem. de uſu & præſt. numiſm. Differt.* VIII. *Robortell. de Magiſtr. Impp. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* (40.)

CENSUS differebat à luſtro, & *cenſum* agere à luſtrum condere. *Cenſu* enim peracto demum ſuovetaurilibus populus eſt luſtratus, & id vocabatur luſtrum conditum. Liv. I. 44. *Cenſu perfecto, quem maturaverat metu legis de incenſis lata, cum vinculorum minis mortiſque edixit, ut omnes cives Romani, equites, pediteſque in ſuis quiſque centuriis, in campo Martio prima luce adeſſent. Ibi inſtructum exercitum omnem ſuovetaurilibus luſtravit: idque conditum luſtrum appellatum, quia is cenſendo finis factus eſt.* Adde, quod *cenſus* primum actus in foro, deinde in villa publica, qui campi Martii locus erat. Liv. IV. 22. *Eo anno C. Furius Pacilus, & M. Geganius Macerinus cenſores villam publicam in campo Martio probaverunt: ibique primum cenſus populi eſt actus.* At luſtrum ſemper in campo Martio conditum eſt. *Voſſ. Lex. Etymol. in Luſtrum.* Præterea non tantum prius agebatur *cenſus*, quàm luſtrum conderetur; ſed *cenſus* ſæpè agebatur prætermiſſo luſtro. Liv. III. 22. *Cenſus actus eo anno; luſtrum propter Capitolium captum, Conſulem occiſum, condi religioſum erat.* Et Dionyſius in ſecundo Conſulatu mentionem fecit *cenſus*, luſtri autem non fecit propter mortem alterius Conſulis. *Robortell. de Magiſtr. Impp. Theſ. Antiquit. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* (40) *D. Voſſ. l. l.* Eſt à Servio Tullio Rege inſtitutus, à Regibus, Conſulibus & Dictatoribus ante creatos *cenſores*, in foro primum, deinde in campo Martio peractus. V. ſupr. in *Cenſendi inſtitutum.* Duas opportunitates Reipublicæ attulit omnium, meo judicio, maximas, nam & numerum eorum, qui arma ferre poſſent, oſtendit, & pecuniarum magnitudinem, quibus bellorum ſumptus ſuſtinebantur, indicavit. *Cenſus* fortunarum eam habuit vim, ut ſinguli patresfamilias ſingula prædia, & urbana, & ruſtica in cenſu deferrent; pecuniæ ſummam, ſervorum pecudumque numerum, fundorum inſtrumenta ſigillatim profiterentur. Liv. XXXIX. 44. de Catone cenſore: *In cenſibus accipiendis aſpera in omnes cenſura fuit, ornamenta & veſtem muliebrem, & vehicula, quæ pluris, quàm quindecim millium æris eſſent, in cenſum referre viatores juſſit, item mancipia minora annis viginti, quæ poſt proximum luſtrum decem millibus æris, aut eo pluris veniſſent.* Gell. N. A. VII. 11. *Tu in uno ſcorto majorem pecuniam abſumpſiſti, quàm quanti omne inſtrumentum fundi Sabini in cenſum dedicaviſti.* Cicer. pro Flacc. c. 32. *Illud quæro, ſintne iſta prædia cenſui cenſendo? ſubſignari apud ærarium, apud cenſorem poſſint? in qua denique tribu iſta prædia cenſuiſti? cenſus es præterea numeratæ pecuniæ centum triginta millia, cenſus es mancipia Amyntæ.* Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. I. 14. In cenſu primo Servii Regis, qui fuit minimus, numerus *cenſorum* fuit XX̄C; aut, ſi Dionyſium ſequamur, multo plures: maximus Pompejo & Craſſo Coſſ. CDL, cum Cn. Gellius & L. Lentulus cenſuram gererent, nam qui poſt bellum civile deinde *cenſus* fuit, quem Cæſar Dictator egit, is C̄L non exceſſit, ut civium Romanorum CCC civili bello conſumpta videantur. Hic video poſſe quæri: Gellio & Lentulo cenſoribus non ultra CDL. capita *cenſa* ſunt. Hoc mirum: nam, cum ipſi quoque municipes cum civibus Romanis cenſerentur, civitate poſt ſociale bellum lege Julia, & SCto Italis, hoc eſt, ſociis, & Latinis data, qui fieri poteſt, ut cenſorum omnium numerus CDL. major non fuerit? at Gallico bello, quod ante Punicum II. ſexennio geſtum eſt, CD. armatorum nominis Latini inter ſocios populi Romani adverſus Gallos pugnarunt, idque ſine Tranſpadanis, qui poſtea inter ſocios recepti. Jure dubitabitur. Sed ita dubitantibus licet occurrere. Duo *cenſus* fuerunt, unus civium Romanorum, quibus vel in Urbe, vel in agro Romano domicilium eſſet: alter municipum, qui, ut opinor, & certè, nunquam comprehenduntur in eo numero, cum cenſorum capita numerantur: nam multo amplior fuiſſet ſine dubio municipum numerus, quàm civium Romanorum. *Manut. de Civit. Rom. Theſaur. Antiquit. Roman. Græv. Tom.* I. *pag.* 37. *B.* Quis veterum, duos *cenſus* fuiſſe dixit, ſcripſitve? Municipes cenſi ſunt ut cæteri cives Romani in ſuis tribubus & centuriis. Manutii ratio, qua duos *cenſus* conatur probare, nulla eſt. Non enim ſatis attendit ad utriuſque temporis, de quo agit, rationem. In bello Gallico Italia tota cum Romanis metu Gallorum Italiam infeſtantium conſurrexit, & arma cepit, omnibuſque viribus contendit, ne illa ferociſſima gens denuò inundaret Italiam. Poſt bellum verò ſociale non mirum eſt, cenſorum capitum non fuiſſe majorem numerum, cum hoc bellum amplius quàm trecenta millia juventutis Italicæ abſtuliſſe teſtetur Paterc. II. 15. Quin ita juventutem exhauſit hoc bellum, ut libertinos ſacramento adigere coacta fuerit Reſpublica. Non igitur his exemplis uti Manutius poteſt ad duplicem *cenſum*, ab omni memoria inauditum, fingendum. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* I. *Præfat.* * * * 3. *verſ.* Servi etiam *cenſu* manumittebantur. V. infr. in *Manumiſſio.* Prout cujuſque varius erat, ita etiam ſex deſcripſit Servius civium claſſes, quæ in centurias diſpartitæ erant. Liv. I. 43. Dionyſ. IV. p. 221. Ita ut in primam ditiſſimum quemque, in ſextam tenuiſſimum conjiceret. Ex his enim quorum maximus erat *cenſus*, id eſt, qui centum millia æris eove amplius poſſiderent, primam claſſem fecit octuaginta centuriatum: quadraginta quidem ſeniorum & totidem juniorum. Seniores poſt annum ætatis quintum & quadrageſimum, ad Urbis cuſtodiam ut præſto eſſent. juniores à decimo ſeptimo ad quintum & quadrageſimum, ut foris bella gererent. Arma his imperata galea, clypeus, ocreæ, lorica, omnia ex ære: hæc ut tegumenta corporis eſſet: tela in hoſtem haſtaque & gladius. Additæ, ut Livius ſcribit, duæ fabrum centuriæ, quæ ſine armis ſtipendia facerent, datum munus ut machinas in bello ferrent. Has non primæ, ſed ſecundæ claſſi adjectas fuiſſe prodit Dionyſius, earumque unam centurias ſeniorum, alteram juniorum ſequi juſſas. II. Intra centum uſque ad quinque & ſeptuaginta millium *cenſum* viginti centuriarum inſtituta, decem ſeniorum, & decem juniorum. His arma imperata, ſcutum pro clypeo, & præter loricam omnia eadem. III. Quinquaginta millium *cenſum* eſſe voluit, viginti quoque centuriarum, ex quibus decem ſeniorum, totidem juniorum, quibus de armis nihil quicquam mutatum, præter ocreas tantum, quas eis ademit. In IV. *cenſus* quinque & viginti millium, ut Livius; vel viginti tantum millium,

Digitized by Google

lium, ut Dionyſius: totidem centuriæ, eodemque diſcrimine ætatum factæ, arma his immutata, nihil præter haſtam & verutum datum. V. Aucta, centuriæ triginta factæ, quindecim ſeniorum, quindecim juniorum, undecim millibus cenſebatur, fundas lapideſque miſſiles hi ſecum gerebant. In his, ut Livius ſcribit, accenſi, tibicines, cornicineſque in tres centurias diſtributi. Dionyſius verò duas tantùm tibicinum centurias factas fuiſſe refert, eaſque quartæ claſſi adjunctas, quarum una erat ſeniorum, altera juniorum. VI. Fuit illorum, quorum *cenſus* undecim millium minor, & reliquam habuit civium multitudinem. Hæc erat major civium multitudo, & illam in unam centuriam redegit militiæ ac tributi immunem. Erant in illa proletarii. V. illos infr. in *Proletarii*, & capite cenſi. V. illos ſupr. in *Caput*. Panvin. de Civ. Rom. c. 52. Faſt. 1. p. 52. Blond. Triumph. Rom. III. p. 60. H. Auguſtin. ad leg. XII. tabb. §. 2. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. 1. 4. Manut. de Comit. Rom. c. 4. Gruch. de Comit. 1. 1. Hotman. Antiq. Roman. II. 4. Pigh. Annal. Rom. 1. p. 46. Auguſtus publicæ quietis fundator, poſtquam tributorum & vectigalium exactiones provincialibus fierent intolerabiles, omnes extraordinarias tributorum vectigaliumque ærufcationes, quas avaritia magiſtratuum Romanorum Provincialium, Proconſulum, Prætorum, Præſidum malo publico repererat, velut uno ictu præcidit: & neglecta veterum ratione, nova tributa ordinaria inſtituit, alia in agros, alia in capita. Atque hæc ut tantò majore æquitate in ſingulos diſtribuerentur, juſſit *cenſum* totius imperii fieri. Hic eſt ille *cenſus*, cujus meminit Luc. c. 2. n. 1. *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis*. Hac deſcriptione, quæ *cenſus* dicebatur, pernoſſe voluit, quantum hominum eſſet in imperio, quantumque ſinguli in bonis & facultatibus haberent, ut in tributis imperandis æquitatis & portionis ratio poſſet haberi. Iſidor. v. 36. *Quando primum cenſum exegit, & Romanum orbem deſcripſit* Auguſtus. *Bergier. de viis milit.* 1. *Sect.* 12. §. 8. *Cenſum* enim intelligimus non annuum eſſe proventum, ut falsò nonnulli exiſtimarunt: ſed rerum, ac bonorum alicujus exiſtimationem, ſecundum quam tributa pendebantur. *Prevot. de Magiſtrat. Roman. c.* 1. Vix putem in hoc *cenſu* Judææ, ſive Syriæ, & reliquum ſimiliter univerſum orbem Romanum fuiſſe deſcriptum. Πᾶσα ἡ οἰκουμένη apud Lucam eſt omnis terra Canaanis, ſtrictiùs Judæa tota. Sic οἱ ό Exod. c. 16. n. 35. vertunt εἰς τὴν οἰκουμένην, ubi mox ſubjicitur in Hebraica veritate, ceu explicationis gratia, *ad extremitatem regionis Canhanea*. Hoc ſtylo Helleniſtico dixit Luc. n. 3. *omnes iviſſe*. . . . . Neque enim quis credat omnes aut in Syriæ præſidialem provinciam, aut ſingillatim in patrias majorum urbes concurriſſe ad profeſſionem faciendam. Porrò ſi fuit totius ſimul orbis Romani, cur tanta res tam profundo ſilentio foret ſepulta apud τοὺς ἔξω? *Hennin. ad Bergierum*. De *cenſu* Judaico integrum tractatum ſcripſit *Clar. Perizonius*. Non erat niſi præſentium. Itaque ſub *cenſendi* tempus cives, qui ab Urbe aberant, ad Urbem redibant, *cenſendi* cauſa: niſi *cenſores* magna ex cauſa decretum pro collegio feciſſent, ut ad *cenſum* venire neceſſe non eſſet, quod nonniſi perraro accidebat. Ejus, qui *cenſum* non profitebatur, pœna hæc fuit, ut publicatis bonis, virgis cæſus pro ſervo venderetur, ut Ulpianus in Fragmentis teſtatur. *Hotman. Antiq. Roman.* 11. 5.

Cenſus Equeſtris fuit ſeſtertium quadringentorum millium. Suet. Jul. c. 33. n. 3. *Exiſtimatur etiam equeſtres cenſus pollicitus ſingulis* . . . . *Extrema concio, cui facilius erat videre concionantem quàm audire, pro dicto accepit, quod viſu ſuſpicabatur, promiſſumque jus annulorum cum millibus quadringentis dixit*. Horat. Epiſt. 1. 1. 57.

Si quadringentis ſex ſeptem millia deſint,
Plebs eris.

Sigon. de Jur. Civ. Rom. 11. 3. Auguſtin. de Legibus in Julia theatralis. Manut. de Senat. Rom. c. 1. Panvin. Faſt. 1. p. 46. Quod neſcio à Servione Tullio initium ceperit, an à Tiberio Cæſare, ut Plin. XXXIII. 2. videtur ſignificare. *Tiberii demum principatus nono anno in unitatem venit equeſter ordo: annulorumque auctoritati forma conſtituta eſt* . . . . . *Hac de cauſa inſtitutum, ne cui jus id eſſet, niſi cui ingenuo ipſi, patri, avoque ſeſtertia* CCCC. *cenſus fuiſſet*. Auguſtin. ad XII. tabb. §. 2. *Cenſum* equeſtrem jam inde à primis etiam Reipublicæ temporibus celebratum, nemo eſt qui dubitet. Ita enim Liv. v. 8. *Repente quibus cenſus equeſter erat, equi publici non erant aſſignati*. Ut verò per *cenſum* equeſtrem ordinem impetrabant equeſtrem, ſic conſumpto patrimonio equeſtris dignitatis inſignia perdebant. Cicer. pro Sext. c. 51. de Gellio equite, ſed decoctore: *Indignus ordine equeſtri, cujus nomen retinet, ornamenta amiſit*. Horatius modò laudatus. *Sigon. l. l.*

Cenſus luſtralis appellabatur, quo luſtrabantur cives quinto quoque anno, acto *cenſu*, ad diſcrimen *cenſus* equeſtris, ſenatorii, aut ejus, qui in provinciis agebatur: & luſtralis dicitur à luſtri ſpatio, ut ſi quinquennalis diceretur. *Turneb. Adv.* VII. 21.

Cenſus ſenatorius octingentorum fuit millium, duplo major quàm equeſtris. *Prevot. de Magiſtrat. Roman. c.* 4. *Panvin. Faſt.* 1. *p.* 46. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* 1. *p.* 5. *A.* Certè aliquandiu ante Auguſti imperium, qui eum redegit quidem primo ad quadringenta millia, quia, ut ait Dio, multi erant per bella, intellige civilia, ſpoliati paternis bonis, poſtea verò ad decies centena millia perduxit, poſtremo etiam ad duodecies. Hoc modo conciliandi videntur Suetonius ac Dio. Quorum ille c. 41. nu. 4. *Senatorum cenſum ampliavit, ac pro octingentorum millium ſumma duodecies HS. taxavit, ſupplevitque non habentibus*. Nimirum poſuit iſte *cenſum* ſenatorium, quem Auguſtus invenerat ad Rempublicam accedens, & quem moriens reliquerat. At Dio LIV. p. 532. & 540. prout ab ipſo Auguſto primum conſtitutus ſtatim poſt bellum civile, & dein prima vice ampliatus fuerat: Τοῦτον (δέκα μυριάδων, intellige iterum, ut ſemper, drachmas, & verte, ut rectè fecit interpres, *quadringenta ſeſtertia*) γὰρ τὸ βουλευτικὸν τίμημα τὴν πρώτην εἶναι ἔταξεν (διὰ τὸ, ut ait p. 540. συχνοὺς τῶν πατρῴων ὑπὸ τῶν πολέμων ἐστερῆσθαι) ἔπειτα καὶ ἐς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας (δραχμῶν, hoc eſt, uſque ad decies HS) αὐτὸ προήγαγε. De duodecies ſeſtertio nihil quidem disertè Dio, ſed tamen ex eo ipſo non malè forſan colligas ea tandem ſumma taxatum fuiſſe ab Auguſto *cenſum* ſenatorium, quando, ut traditur LV. p. 557. multis ille adoleſcentibus ſenatorii generis & equeſtris, ad paupertatem ſine ſua culpa redactis, τοῖς μὲν πλείοσι τὸ τεταγμένον τίμημα ἀνεπλήρωσεν, ὀγδοήκοντα δέ τισι καὶ ἐς τριάκοντα μυριάδας ἔτι ἐπηύξησε, *pleriſque conſtitutum cenſum ſupplevit, octoginta autem ex iis uſque ad duodecies HS.* (ſeu *triginta myriadas drachmarum*) auxit. Quo ex loco putem vel jam tunc in animo habuiſſe Auguſtum hanc ſummam præfinire tandem *cenſui* ampliſſimi ordinis, vel certè illud Auguſti factum Suetonium in errorem induxiſſe, ut, quum animo ejus obverſaretur Auguſtum tot ſenatoriis adoleſcentibus *cenſum* ſuppleviſſe uſque ad duodecies HS, eamque ſummam certò ſciret poſt illum Imperatorem fuiſſe propriam *cenſus* Senatorum, ex eo exiſtimaverit, id tunc ab illo ipſo fuiſſe conſtitutum, atque idcirco faciendum non eſſe, certè nihil nos cogere, ut apud eum τὸ *duodecies* ex Dione ſubſtituamus *decies*, quod voluit Lipſius Elect. 11. 17. non accepit Caſaubonus, rejecit & refutavit Torrentius. *Perizon. Triad. Diſſert.* 11. *p.* 174. *Zamoſc. de Senat. Roman.* 1. *c.* 10. & 14. *Maſſon. Ovid. Vit. p.* 79. *Cenſus* autem dat, non ut eques, aut ſenator neceſſariò ſis, ſed ut eſſe poſſis, neque propter opes honor datur, ſed ob inopiam negatur, turpe enim & indecorum, ſenator egens: malaſque res non omnino malis mentibus interdum perſuadet inopia. Neque cum dixit Cicer. Fratr. 1. 2. *Catienus, homo equeſtri cenſu*, equitem Romanum ſignificavit; ſed, quam à dignitate non poterat, eam à re familiari commendationem ſumpſit:

pſit:

pſit: ut ei non eſſe *cenſum* impedimento oſtenderet, quo minus equeſtrem ordinem obtinere poſſet. *Panvin. Faſt.* 1. *p.* 46. *Manut. ibid. p.* 3. *D.* Quid nomine *cenſus*, de *cenſu* equeſtri, & ſenatorio dum agitur, intelligendum ſit, num res, ſive facultates, & bonorum æſtimatio, an verò reditus annuus, à viris doctiſſimis diſputatum eſt. Communis opinio eſt, *cenſus* nomine intelligenda eſſe bona omnia, ſive ſubſtantiam familiarem, ut nemo eques eſſe poſſit, qui in bonis x. millia coronatorum non haberet. Contrarium ſentit Turnebus, *cenſum* nempe pro annuo reditu accipiendum, ita ut nullus ſedere in quatuordecim poſſet, niſi qui ex bonis ſuis quotannis x. coronatorum millia conficeret. Turnebum ſolus ſequitur, quod ego ſciam, Jacobus Mazzonius, qui in Dantis poema annotationes edidit, ſicque ſtatuit, *cenſum* annuum reditum fuiſſe. Ejus argumentum I. eſt: ſi *cenſus* ſenatorius, & equeſter pro ſubſtantia, & bonorum æſtimatione ſumatur, futurum fuiſſe, ut melioris conditionis Romæ eſſent rhetores, medici, atque alii, qui victus cauſa artem ſuam venditabant, quàm ſenatores, aut equites. Nam ut de medicorum mercede ſileatur, tradit Suet. Veſp. c. 18. n. 2. à Veſpaſiano *rhetoribus conſtituta* fuiſſe *annua centena* i. bis mille, & quingentos coronatos: quæ ſumma multò exceſſiſſet reditum equitum. Multò magis etiam Eumenius rhetor beatus fuiſſet, ſenatoreſque annuo reditu ſuperaſſet, quem percepiſſe annua ſexcenta à Conſtantio Imperatore ejuſdem epiſtola teſtatur, id eſt, ſi modò numerus non fallit xv. millia coronatorum. Hinc ſequi ait Mazzonius, ſenatores & equites à rhetoribus & medicis annuo *cenſu* ſuperatos fuiſſe, quod haud veriſimile videtur, duos ſupremos Urbis ordines nobiliſſimos ab hominibus, qui lucri cauſa artem ſuam venalem habebant, ſuperatos; & proinde ſenatorum, atque equitum *cenſum* non de bonis, ſed de reditu annuo intelligendum. Quæ ratio quam ſit levis, ac frivola, inde apparet, quod etiam ætate noſtra non pauci, & medici, & profeſſores, annuo ſtipendio, non equitum modò, ſed aliquot ſenatorum *cenſum*, inaudita Venetæ Reipublicæ munificentia, non ſine invidentium gemitu, exſuperant. Quid? mercatores, daniſtæ, ac trapezitæ, & viliſſimæ mercis inſtitores, quàm ſæpè procerum, comitumque & marchionum annuos reditus aut æquant, aut ſupergrediuntur? Num ergo hi illuſtriores, atque honoratiores? Sed eo Mazzonius deceptus eſt, quod x. millia coronatorum exiſtimavit, ſummum equitum *cenſum* fuiſſe, & ideo facilè ab obſcurioribus ſuperatum. Cum illa minima ſumma eſſet, & ſine qua quis eſſe eques, aut ſenator non poterat. Cæterum nemo ambigere poteſt, immenſis illis Romanorum divitiis, atque orbis univerſi ſpoliis, plurimos, ac majorem equitum partem multo plus quadringentis in *cenſu* habuiſſe, atque ita reditus annuos medicis omnibus, ac profeſſoribus ampliores. Nullus eques eſſe poterat, cui in bonis non eſſent x. millia coronatorum; ſed plurimis longè major *cenſus* fuit, L. & centum millia: qui ſi vellent, & à cenſore legerentur, vel poſt initum magiſtratum ſenatores fiebant. Alii licèt haberent *cenſum* ſenatorium, in equeſtri ordine manere malebant, ut de Mæcenate, & aliis notum eſt. II. Neronem, ut tradit Suet. c. 10. n. 4. *ſenatorum nobiliſſimo cuique a re familiari deſtituto annua ſalaria conſtituiſſe, & quibuſdam quingena*, id eſt, XII. M. & D. coronatos. Ex quo colligit, ſi *cenſus* bona fuiſſent, non potuiſſe Neronem dare, niſi tria millia coronatorum, etiam ſi x. pro centum fructus captus eſſet, & tamen ait, XII. & D. coronatos dediſſe. Et hæc ratio non magnum momentum habet. Nam quamvis ſenator, aut eques, caſu, aut prodigentia *cenſum* imminuiſſet, conſtat ſenatorem eſſe deſiiſſe, aut equitem. Tunc Imperator, præcipuè in ſenatoribus, *cenſum* de ſua liberalitate ſupplebat, quod etiam Tiberium non ſemel feciſſe tradit Tacitus. Dupliciter autem ſuppleri *cenſus* poterat: aut tot bona addendo, ut XXX. millium coronatorum æſtimatio eſſet, aut tantum annui reditus aſſignando, quantum ſummam illam conficeret, quæ ex XXX. millibus quotannis redigeretur. Aliquando hanc liberalitatem Cæſar augebat, extraordinario munere, ſed cum paucis. Quod in hoc caſu fecit Nero: nam ſenatoribus annua ſalaria conſtituit, quibuſdam etiam quingena, hoc eſt, Meſſallæ, ut tradit Tacit. Annal. XIII. 34. 2. Quod clarè indicat, non fuiſſe reditum ordinarium ſenatorum: alioquin dixiſſet, à Nerone data omnibus ſenatoribus quingena. Fuit ergo illa peculiaris liberalitas, qualis & Veſpaſiani, de quo Suet. c. 17. n. 1. *Explevit cenſum ſenatorium*, en liberalitas ordinaria. Mox ſubjicit: *Conſulares inopes D. ſeſtertiis annuis ſuſtentavit*, quæ fuit munificentia extraordinaria. Non enim, quod deerat *cenſui*, addidit, ſed annuo ſalario inopiam levavit. Alioquin, ſi *cenſus*, reditus annuus ſenatorum fuiſſet XXX. M. coronatorum, dando XII. M. & D. non ſuppleviſſet *cenſum*. Plin. Epiſt. 1. 19. 2. donat Firmo trecenta ad ſupplendum *cenſum* HS. Si *cenſus* pro reditu accipiatur, donaſſet illi ſeptem millia, & quingentos coronatos aureos. Præterea omnes ferè conſenſu ſtatuunt, *cenſum* fuiſſe æſtimationem rerum, ac bonorum factam, ſecundum quam tributa pendebantur, quod Græcis τίμημα, οὐσία, æſtimatio, ſubſtantia. Juven. Sat. XVI. 52.

—nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus.

Ita eſt JCti. Ulpianus enim: *Hoc idem, & ſi patrimonium fuerit rogatus reſtituere, & ſi facultates, & ſi quid habeo, & ſi cenſum meum, & ſi fortunas meas, & ſi ſubſtantiam meam.* Ferrar. Elect. 1. 20.

CENTENARIA menſa. V. illam infr. in *Menſa*.

Centenaria porticus. V. illam infr. in *Porticus*.

CENTENARII *erant centuriones, qui ſingulas centurias curabant.* Veget. II. 8. Modeſtin. de vocab. caſtrenſ. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 64. *Occid. c.* 80. *Salmaſ. in Capitol. Maxim. c.* 4. *Buleng. de Imp. Rom. v.* 9: VII. 50. *Bud. de Aſſe p.* 275. *Donat. Dilucid. p.* 938. *Cerda Adv. Sacr. c.* 85. §. 20.

CENTENARIUS portus. V. illum infr. in *Portus*.

CENTENIONALIS eſt nummus æreus, qui centenas auri libras efficit. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 19. De hoc Honorius & Arcadius Impp. l. 1. C. Th. ſi quis pecun. confl. & l. 2. *Centenionalem tantum nummum in converſatione publica præcipimus, majoris pecuniæ figuratione ſubmota.* Freher. de Monet. ver. Rom. 1. 1. Lamprid. Alex. Sev. c. 29. *Formas centenarias, quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit* Alexander, *atque ex his materiæ nomen inditum eſt*. Et nulli quidem nunc *centenarii* nummi, aut *centenariæ* formæ. Nomen *centenarii* tamen in uſu remanſit, & uſurpari cœptum eſt de quacunque materia, centum libras pendente. *Centenarium* de centum auri libris frequenter uſurpant hiſtorici, & Græci præcipuè recentioris ævi. Ut χρυσοῦ κεντηνάρια de centum libris auri ſignati paſſim in eorum libris. Cod. de curſ. publ. 1. 12. *centenariorum* auri fit mentio, quæ hippocomi in ſacculis ferebant. *Salmaſ. in Lampridium*. Ego puto *centenionalem* à *centenario* diverſum eſſe, ut *centenarius* major pecunia fuerit, *centenionalis* minutula, ut loquitur Valerianus in Epiſtola ad Aurelianum: deinde *centenionem* dictum ut binionem, qui δίνουμμα redditur in Gloſſis Latino Græcis, & δηνάριον, proindeque *centenionalem* centum æreos, ſeu ſtipes confeciſſe. Utut ſit majorinas, ſeu majores, & *centenionales* communes vetitas oſtendit Lex. 1. quæ eſt Conſtantii: altera quæ eſt Arcadii & Honorii modò laudata. Ex ultima infertur *centenionalem* in eo à majore differre, quod minutior fuerit, proindeque uſui publico commodior: etſi utramque prius vetitam par ſit credere, majorinam propter nimium pondus, *centenionalem* propter nimiam ſui exiguitatem. *Gothofr. in Codicem, Du Freſne Gloſſario*. Non fuit aureus, ut vult Salmaſius, nec ponderis, aut valoris ante memorati, ſed potius idem exſtitit cum miliareſio poſteriorum temporum. Hoc inde probari poteſt, quod uſus grandiorum numiſmatum aureorum, quæ Heliogabalus percuti juſſit, ſtatim poſt ejus mortem in commerciis interdictus fuerit, nummus

verò

verò *contenionalis*, ſecundum conſuetudinem legis, monetæ publicæ uſum præbuerit. *Savot. de Numm. Antiq.* III. 25.

CENTESIMA *auctionum*, ut dicitur Suet. Cal. c. 16. n. 9. ſive *rerum venalium*, ut Tacit. Annal. I. 78. 2. ſive *centeſima vectigal*, ut Tacit. Annal. II. 47. 7. erat rerum in auctione venditarum, qui fiſco numerabatur, nummus *centeſimus*. Apud Cicer. ad Brut. Epiſt. 18. *Tributum ex centeſima collatum*. Gronov. de Pec. Vet. III. 13. Lipſ. ad Tacit. Annal. II. 42. 7. Impoſita eſt Urbi & Italiæ ab Auguſto poſt bella civilia anno ab U. C. 759. quo tempore ærarium militare inſtitutum, ut Suet. Aug. c. 49. n. 6. tradit. Colligo ex verbis Tacit. Annal. I. 78. 2. *Centeſimam rerum venalium poſt bella civilia inſtitutam deprecante populo, edixit Tiberius militare ærarium eo ſubſidio niti.* Lipſ. ad Tacit. n. 117. de Magn. Roman. II. 4. Buleng. de Vectig. c. 44. Dio tamen LVIII. p. 631. B. ſcribit Tiberium *ducenteſimam* mutaſſe in *centeſimam*, ita ut ex ejus ſententia neceſſe fuerit *ducenteſimam* ab Auguſto inſtitutam fuiſſe. Sed huic refragatur Tacitus jam laudatus. Qui ibidem II. 42. 7. tradit Tiberium, cum Archelao Cappadociæ Rege mortuo, ejus regnum vacuum invaſiſſet, & in provinciæ formam redegiſſet, *fructibus ejus levari poſſe centeſimæ vectigal profeſſum, ducenteſimam in poſterum ſtatuiſſe*. Sed hæc loca optimè conciliantur, ſi ſtatuamus Dionem loqui de tempore poſt mortem Sejani, quo liberalitatem ſuam Tiberius revocavit, reſtituta *centeſima*, in cujus locum olim, auctus Cappadociæ fructibus, *ducenteſimam* ſubſtituerat. Et ſic Tacito ſuffragabitur Suet. Cal. c. 16. n. 9. dicens: *Caligulam centeſimam auctionum Italiæ remiſiſſe*. Lipſ. in Tacit. ll. Burman. Diſſert. de Vectig. c. 5. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 6.

CENTESIMÆ uſuræ. V. illas infr. in *Uſura*.

CENTESIMARI dicuntur milites, quando *centeſimus* quiſque ſupplicio afficitur. Capitol. Opil. Macr. c. 12. *Quum ſeditioſos milites pateretur, milites ſæpius decimavit, aliquando etiam centeſimavit: quod verbum proprium ipſius eſt, quum ſe clementem diceret, quando eos centeſimaret, qui digni eſſent decimatione atque viceſimatione.* Stevvech. in Veget. III. 4. Rhodig. Ant. Lect. x. 5.

CENTHONUM ſtirps una fuit quatuor illarum, in quas cognominibus diſtinctas gens Claudia patricia diviſa fuit. Illorum cognomine duos ſolos reperio, C. *Centhonem* Cæci filium, qui Conſul, Cenſor, & Dictator fuit: atque Appium, qui Proprætore orationem obtinuit, ejus filium. Caji Conſulatus fuit anno ab U. C. 513. cum P. Sempronio Tuditano. Cenſuram poſt quindecim annos geſſit cum M. Junio Pera. Dictator fuit comitiorum cauſa anno 540. Appius Proprætore ovans ex Celtiberia reverſus eſt a. 579. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Claudia*.

CENTO erat ſtragulum ex pannis diverſorum colorum conſutum. Talibus viliorum hominum lecti ſternebantur, aut etiam tabernacula, omniſque caſtrenſis ſupellex pluvio tempore velari ſolet. Macrob. Sat. I. 5. *Tremellius ſcropha cadaver ſub centonibus collocat, ſuper quos uxor cubabat, verba jurationis concipit, nullam eſſe in villa ſua ſcropham, niſi iſtam, quæ in centonibus jacet, lectulum monſtrat.* Voſſ. Lex Etymol. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XI. p. 599. B. Schill. Nomencl. Philol. p. 270.

Cento vocabatur veſtis ruſtica & famularis, quia ex diverſis veteribus pannis ſarciretur, uti hodieque fit. Cato de R. R. c. 2. *Centones, cuculliones familiam oportuiſſe ſibi ſarcire.* c. 59. *Quoties cuique tunicam aut ſagum dabis, prius veterum accipito, unde centones fiant.* Voſſ. Lex. Etymol. Tiraquell. ad Alex. Gen. v. 24.

Cento dicebatur faſciculus ex variis pannis aut linteis compactus, quibus ædes detergerentur: item qui perticæ impoſitus aceto immergitur ad reſtinguendum incendium. Hoc modo uſus videtur Ulpian. leg. 12. quæſitum §. 18. ff. de Inſtr. vel inſtrum. leg. *Acetum quoque, quod extinguendi incendii cauſa paratur, item centones, perticæ.* Voſſ. Lex. Etymol. Tiraquell. ad Alex. Gen. v. 24. Schill. Nomenc. Philol. p. 270.

Cento dicebatur ex villis craſſioribus ſagulum intextum pannis vilioribus. Talibus domorum tecta, tabulata, aut ligneæ machinæ militares adverſus incendia, ſi ignis major vis ingruat, muniuntur. *Alex. Gen.* v. 24. Siſen. Hiſt. IV. apud Non. II. 177. *Puppes aceto madefactis centonibus integuntur, quos ſupra perpetua claſſi ſuſpenſa cilicia obtenduntur.* Veget. IV. 15. agens de machina, ex qua vineæ ſtruuntur: *Extrinſecus autem*, ait, *ne immiſſo crematur incendio, crudis ac recentibus coriis, vel centonibus operitur.* Stevvech. ad Vegetium. Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 347. a. D. Schill. Nomencl. Philol. p. 270.

Cento vocabatur etiam poematis genus, quod ad ſimilitudinem *centonis*, ex diverſis verſibus, hinc atque inde arceſſitis, conſuebatur. Auſon. Epiſt. Paulin. *Cento quid ſit abſolvam, variis de locis, ſenſibuſque diverſis quædam carminis ſtructura ſolidatur in unum verſum ut coeant, aut cæſi duo, aut unus, & ſequens cum medio: nam duos junctim locare ineptum eſt, & tres una ſerie mera nugæ. Diffunditur autem per cæſuras omnes, quas recipit verſus heroicus, convenire ut poſſit aut pentimeris cum reliquo anapæſto, aut trochaica cum ſuperiore ſegmento, aut ſeptem ſemipedes cum anapæſto chorico, aut poſt dactylum atque ſemipedem quicquid reſtat hexametro, ſimile ut dicas ludicro, quod Græci oſtomachion vocavere.* Compoſuerunt verò hoc carminis genere Eudocia, Proba, & Pomponius, qui ex carmine Virgiliano Tityrum in Chriſti laudem compoſuit. Exſtant in hoc genere *centonis* apud Irenæum de Hercule ejuſmodi verſus: legitur etiam Auſonii Epithalamium. Adde Tertull. de Proſcript. c. 39. Iſidor. I. 38. *Gyrald. de Poet. Dialog.* I. *p.* 47. *D. Scalig. Poet.* I. 43. *Voſſ. Lex. Etymol. Lotich. in Petron. p.* 61. *Tiraquell. ad Alex. Gen.* v. 24. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 269.

Cento vocabatur ſpeciali nomine in fornicibus velum, quo fores prætendebantur: quoniam ex *centonibus*, id eſt, faſciculis ex variis pannis, aut linteis compactis conficiebatur. Juven. Sat. VI. 121.

Intravit calidum veteri centone lupanar.

Ubi vetus Scholiaſtes: *veteri velo ex pannis facto.* Sagittar. de Jan. Vet. c. 24. §. 11.

CENTONARII erant artifices, de quibus eſt titulus Cod. Theod. de *centonariis & dendrophoris*: ubi in l. 1. Conſtantinus ſtatuit, *ut in quibuſcunque oppidis dendrophori fuerint, centonariorum atque fabrorum corporibus adnectantur.* *Centonibus*, veſtibus militaribus operam dabant. Hujuſmodi veſtes vectigalis nomine publicè militibus impendebantur, & in hunc uſque diem Feltrini hujuſmodi craſſioribus pannis contexendis plurimam impendunt operam. Qui panni, ad inſtar antiquorum confecti, à nobis feltri, ab urbe deſumpto nomine, nuncupantur. *Urſat. de Not. Rom. Theſaur. Antiquit. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 599. *C.* Conficiebant *centones*, quibus in obſidione oppidani adverſus arietem uti ſolebant, & obſeſſores, vineas ne incenderent, integebant. *Turneb. Adv.* XXIX. 16. Verum quid commune habent cum fabris tignariis & ferrariis? niſi ut eſſent, qui in caſtris tabernacula conficerent, una cum tignariis & ferrariis fabris, quorum etiam opera in iis exſtruendis neceſſaria erat. *Du Freſne in Gloſſario*.

CENTUMALI fuerunt Fulviæ gentis plebejæ. Tres Conſulatus, Dictaturam unam, duos triumphos obtinuerunt. *Centumalus* I. Cn. Fulvius, Cn. F. Cn. N. Maximus Conſul fuit cum L. Scipione anno ab U. C. 455. Triumphum egit de Samnitibus & Etruſcis Idib. Novembr. Dictator fuit clavi figendi cauſa anno 490. Verrius in Faſtis. II. Cn. F. Cn. N. ſuperioris, ut creditur, filius. Conſul fuit anno 524. cum L. Poſtumio Albino II. Anno proximo Proconſul ex Illyreis navalem egit x. Kal. Quintil. III. Cn. F. Cn. N. Conſul fuit cum P. Sulpicio Maximo anno 542. *Auguſtin. de Fam. Rom. in Fulvia*.

CENTUMVIRALE judicium. V. hoc infr. in *Judicium*.

Centumvirales cauſæ. V. illas ſupr. in *Cauſa*.

Centumviralis haſta. V. illam infr. in *Haſta*.

CENTUMVIRI inſtituti ſunt anno ab U. C. 513. Q. Lutatio Cercone, A. Manlio Torquato Coſſ. aut certè non ita multo poſt. I. Enim ex tribubus quinque & triginta electi ſunt, ut mox docebit Feſtus. Tribuum verò numerus eo ipſo anno, quem modò ſignavi, ad xxxv. pervenit, ut docet Flor. Epit. 18. Igitur non ante, ſed circa, aut ipſo anno 513. ſunt electi. II. Prætor peregrinus creatus eſt an. 510. A. Manlio Torquato, C. Sempronio Blæſo Coſſ. Epit. 19. propter maximam peregrinorum turbam, qui quotidie in Urbem confluebant, ut is inter cives, & peregrinos jus diceret, ſufficiente vix prætore urbano civium negotiis: ii peregrini triennio poſt in tribus relati ſunt, anno, ut dixi, 513. Quo facto credibile *centumviros* eſſe inſtitutos. III. Conjecturam meam confirmat Pompon. de orig. jur. §. 29. *w. Deinde*, id eſt, mox poſt præturam peregrinam, *cum eſſet neceſſarius magiſtratus, qui haſtæ præeſſet*, centumviralem intelligo, *decemviri litibus judicandis ſunt inſtituti*, qui ſane mox poſt prætorem peregrinum creati ſunt, ut ait Pomponius, & mox poſt *centumviros*, fortè eodem anno ſcilicet, ut eſſent qui haſtam *centumviralem* cogerent. IV. Nuſquam apud hiſtoriarum, & antiquitatum ſcriptores, Livium, dico, Ciceronem, Valerium, Senecam, Tacitum, Quintilianum, alioſque invenio, *centumvirale* judicium ante eum annum fuiſſe frequentatum, plurima verò paullo ante Ciceronis, & Auguſti ætatem. *Siccam. de Centumv. judic.* 1. 9. *Prevot. de Magiſtrat. Roman. c.* 7. Eadem fere ſcribit, ſed ad an. 510. refert *Pigh. Annal. Tom.* II. *p.* 98. Unde ſint dicti, & quomodo creati, explicat Feſtus. *Cum eſſent Romæ quinque & triginta tribus, terni ex ſingulis tribubus ſunt electi ad judicandum, qui centumviri ſunt appellati, & licèt quinque amplius quàm centum fuerint, tamen, quo faciliùs nominarentur, centumviri ſunt dicti.* Siccam. ll. Taffin. de Lud. Secul. c. 1. Hotoman. de Magiſtrat. Roman. 1. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1866. F. Sigon. de Judic. I. 22. Auguſtin. de Legibus in Æbutia. Panvin. de Civit. Rom. c. 62. Pollet. For. Rom. III. 14. Erant privati judices. *Torrent. ad Suet. Claud. c.* 14. *Marcil. ad Suet. Veſp. c.* 10. *Sigon. de Privatis Judiciis*. Imo maximè inter ſe differebant privati judices & *centumviri*. I. A privatis judicibus diſcernuntur. Quintil. V. 10. *Alia apud Centumviros, alia apud judicem privatum in iiſdem quæſtionibus eſt ratio*. Plin. Epiſt. VI. 33. 9. *Ut repente in privati judicii formam centumvirale vertatur*. II. Privati judices in ſubſelliis judicatum ſedebant. Gell. XIV. 2. *Juſſi diem diffindi, atque à ſubſelliis pergo ire* .... *Centumviri* in tribunalibus. Plin. Epiſt. IV. 16. 1. *Proximè cum dicturus apud Centumviros eſſem, adeundi mihi locus niſi à tribunali non fuit.* III. Privati judices, poſtquam ſemel ſententiam dixerant, judices eſſe deſinebant. *Centumviri* verò de pluribus cauſis & ad certum tempus judicabant. IV. Privata judicia differri poterant. *Centumviralia* nequaquam differri poterant. V. Privati judices ut plurimum de controverſiis facti, & iis quæ perſpicui & ſcripti juris erant, judicabant. *Centumviri* de cauſis intricati juris, & quæ in æquitatis & juris quæſtione ſitæ ſunt. Quintil. IV. 11. *Id accidit aliquando utrique parti, cum vel nulla expoſitio eſt, vel de re conſtat, de jure quæritur, ut apud Centumviros, filius an frater debeat inteſtato hæres eſſe.* VI. Privatis judiciis omnibus præjudicium fieri poterat: *Centumvirali* verò nullum; ſed omnia integra erant ſervanda, donec *Centumviri* de hæreditate judicaverint. VII. Ab omnibus datis judicibus ipſi magiſtratus appellari poterant: verùm à *Centumviris* ad alios magiſtratus non erat provocatio. V. infr. in *Provocatio*. Siccam. ibid. c. 6. Qui cenſet *centumviros* non fuiſſe judices privatos, quia putat judices privatos non eos tantum fuiſſe, qui à prætore dati ad cauſas privatas judicandas, ſed qui etiam homo fuerit privatus, non qui cum imperio ac poteſtate fuerit, acſi *centumviri* cum imperio ac poteſtate fuiſſent. Et reprehendit Torrentium, qui in privatorum judicum numerum retulerit. Atqui nihil certius eſt quàm omnes judices, tam illos, qui dabantur à prætore, quàm quos ſortiebatur prætor in judiciis publicis, & decemviros, ac *centumviros* fuiſſe privatos, hoc eſt, nullos magiſtratus, ſine imperio, ac poteſtate. Omnes enim magiſtratus, ut conſules, prætores, ædiles, quæſtores, tribuni plebis creabantur à populo in comitiis, judices legebantur à prætoribus, & poſtea à principibus, quod eſt Suet. Claud. c. 15. n. 2. *decurias judicum expungere*. Ex his decuriis à prætore deligebantur tam *centumviri*, quàm judices, quos dabant ad privatorum lites dijudicandas, quàm etiam qui ſorte legebantur ad quæſtiones, ſive judicia publica. Nullum igitur dubium *centumviros* æquè ut alios judices à prætore datos fuiſſe privatos, ſediſſe quoque in ſubſelliis, in tribunalibus, æquè ut alios judices. Hoc modo negavit Siccama, ſed ſatis clarè oſtendit Plin. Epiſt. VI. 33. 3. *Sedebant judices centum & octoginta: tot enim quatuor conſiliis conſcribuntur, ingens utrinque advocatio, & numeroſa ſubſellia: præterea denſa circumſtantium corona latiſſimum judicium multiplici circulo ambibat.* Ubi per ſubſellia intelliguntur tam *centumvirorum*, quam advocatorum ſubſellia. In ſellis curulibus ſanè non ſedebant *centumviri*. Et erant in tribunalibus, ſed non judicum datorum à prætore ad alias lites. Hinc *in ſubſelliis habitare* dicuntur apud Cicer. de Orat. I. 62. qui in judiciis privatis verſabantur aſſiduè, ſive ea eſſent *centumviralia*, ſive aliorum judicum. Quanquam autem Plinius & Quintilianus diſcrimen faciant inter privata judicia & *centumviralia*, non tamen hæc ſic intelligenda ſunt, acſi *centumviralia* non fuiſſent privata judicia, ſed quia *centumviralia* judicia cum decemviris & prætore judicabant in tribunali de certis cauſis, quarum numerus erat definitus, de quibus Cicer. de Orat. I. 38. V. illum ſupr. in *Cauſæ centumvirales*. Hæ res, quæ ad *centumviros* pertinebant, notæ erant Romæ, & habebantur olim, Republica, & libertate florente, leves, quamvis poſtea ſub Cæſaribus inter privata judicia primum locum obtinuerint, ut oſtendit auctor dial. de cauſ. corrupt. eloquent. c. 38. *Apud quos*, prætores, *quanto majora negotia olim exerceri ſolita ſint, quod majus argumentum eſt, quàm quod cauſæ centumvirales, quæ nunc primum obtinent locum, adeo ſplendore aliorum judiciorum obruebantur, ut neque Ciceronis, neque Cæſaris, neque Bruti, neque Cælii, neque Calvi, non denique ullius magni oratoris liber apud centumviros dictus legatur, exceptis orationibus Aſinii, quæ pro hæreditate Urbiniæ inſcribuntur.* Graviores itaque cauſæ olim apud prætores, & judices, & recuperatores à prætoribus datos magis cognoſcebantur quàm apud *centumviros*. Utrique verò erant privati judices, & de rebus privatis judicabant. *Centumviri* legebantur ex decuriis judicum à prætore in ſuum annum, qui illo non ſecum deciderent cauſas *centumvirales*, in tribunali, in quo ipſe ſedebat in ſella curuli, cum *centumviri* ſederent in ſubſelliis, ſed ad alias cauſas, quæ non pertinebant ad *centumviros*, dabat judices, aut recuperatores, aut arbitrum, qui quia non ſedebant in tribunali, ſed in baſilica, aut alio loco, à prætore deſignato, in ſubſelliis, dicti ſunt pedanei, Græcis χαμαιδικασταί, quod Heſychius exponit σύλλεκτοι. Selecti verò dicebantur, qui ex toto populo ſelecti erant, & in decurias, ſeu album relati, ex quibus capiebantur tam *centumviri*, quàm illi pedanei, & recuperatores à prætore. Hi pedanei appellabantur alio nomine quoque privati, non quod magis eſſent privati, quàm *centumviri*, ſed quod *centumvirorum* annuum, ut ita dicam, eſſet collegium, pedanei verò darentur ſigillatim ad quamvis cauſam, quæ non pertinebat ad *centumviros*. Sedebant in ſubſelliis. *centumviri*, ſedebant in iiſdem judices dati, & recuperatores in loco, ubi à prætore juſſi erant judicare, ſive in comitio, forove, ſive in baſilica quadam: nonnunquam tamen non ſedebant judices, ſed ſtabant, ſicut oſtendit Cicer. in Brut. c. 84. *In comitium veniunt, ad ſtantem judicem dicunt*; ſed procul dubio in cauſis valde levibus, cum ſedere ſit tam proprium judicis, ut ſedere in aliquem ſit alicujus eſſe judicem. *Centumviri* autem ideo in tribunalibus ſedebant in ſubſelliis, quia illis judiciis prætor præerat, qui ſemper in tribunali cognoſcebat, niſi de plano decideret. Argumenta, quæ affert Siccama ad oſtendendum judicia *centumviralia* non

fuiſſe

fuiſſe privata, valdè ſunt levia, & vix reſponſione digna. Nam cum ait privatum judicem deſiiſſe judicem eſſe, cum ſententiam tulit, non verò *centumvirum*, id verum eſt; ſed num ideo, quia *centumviri* erant annui, magiſtratum gerebant, aut privatorum perſonam exuerant? Hoc nemo unquam ſomniavit. Nec ex hoc colligas, quia privata judicia potuerunt differri, *centumviralia* non potuerunt, *centumviros* non fuiſſe privatos judices. Id oſtendunt tantum ſub principibus nonnulla in *centumviralium* judiciorum ordine diſcrepuiſſe à judiciis recuperatoriis, aut aliis privatis, non verò *centumviros* non fuiſſe privatos. Addit judicibus privatis commiſſas eſſe ut plurimum controverſias facti, & perſpicui & ſcripti juris, *centumviris* verò intricati juris, & quæ in æquitatis, & juris quæſtione ſitæ ſint. Aliter nos docuit auctor dialogi l. l. Aliter nos docet Tullius de Orat. I. 38. *Judicia*, inquit, *privata magnarum rerum obire, in quibus ſæpe non de facto, ſed de æquitate, & jure certetur*, tum ſequuntur cauſæ centumvirales, *jactare ſe in cauſis centumviralibus, in quibus uſucapionum*, & quæ ſequuntur. Et quamvis ad *centumviros* quoque cauſæ graves, & magni momenti deferrentur, ut in ſequentibus declarat Cicero nonnullis exemplis, non leviores tamen in judiciis privatis agitabantur cauſæ, cujus exempla habes apud eundem c. 39. *Quid nuper, cum ego Sergii Auratæ contra hunc noſtrum Antonium judicio privato cauſam defenderem, nonne omnis noſtra in jure verſata defenſio eſt?* Vide ibi plura. Inde conſtat etiam in privatis judiciis actas fuiſſe cauſas graviſſimas, quæ in jure verſabantur. Nec in ulla fere alia re *centumviralia* judicia diverſa erant à privatis, quàm quod cauſæ à *centumviris* dijudicandæ notæ erant, & definitæ, quodque *centumviralibus* judiciis ipſe prætor cum decemviris præeſſet; cauſæ verò, quæ non erant in *centumviralium* cenſu, committerentur aut judici, aut recuperatoribus, aut arbitro à prætore dato, quæ privata appellabantur, quia iis non præerat prætor, ut *centumviralibus*, quamvis tam *centumviri*, quàm recuperatores eſſent privati. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* II. *Præfat.* * * * * * 2. *verſ.* Magiſtratus quidem non erant; ſed tamen in minorum magiſtratuum ordinem referendi videntur, quia Cicer. de L. L. III. in illorum ordinem refert illos qui lites judicabant. *Hotoman. & Siccam. ibid. l. l.* Sed qui fuerint magiſtratus, qui à Decemviris ſunt conſcripti & coacti. Suet. Aug. c. 36. n. I. *Ut centumviralem haſtam, quam quæſtura functi conſueverant cogere, Decemviri cogerent.* Nec ipſi, ſed Prætor, eorum ſententias exſequebatur. Plin. Epiſt. V. 21. 2. *Sedebant judices, decemviri venerant, obſervabantur advocati: ſilentium longum, tandem à prætore nuntius. Dimittuntur centumviri.* 5. *Hoc facto Nepotis commotus Prætor, qui centumviralibus præſidet.* Grucch. de Comit. Rom. II. 2. Noodt de Juriſd. & imper. I. 12. Maſſon. Ovid. vit. p. 64. Creabantur tributis comitiis, quod illis minima quæque ad populum ſpectantia illis fierent. Manifeſtum hoc eſt ex verbis Feſti ſupr. allatis. *Siccam. l. l.* Hujus rei nulla vola, nec veſtigium in ullo priſco monumento, nec id fidiculis exprimas ex loco Feſti, quem affers. Feſtus enim nihil aliud dicit, niſi ex XXXV. tribubus electos eſſe *centumviros*, non addit à populo. Sed ipſe ſibi adverſatur in fine capitis hujus, in quo ex Dione oſtendit ſorte ductos eſſe *centumviros*. Procul dubio à prætore ſorte lecti ſunt ex decuriis judicum, & quidem, ut Feſtus dixit, tres ex ſingulis tribubus. Nam omnium tribuum cives fuiſſe in decuriis, ſeu albo judicum nemo ambigit. *Græv. ibid.* * * * * * 3. *verſ.* Manſit ea eligendi ratio ad lapſam rempublicam, nec plures quàm centum & quinque quoque judicio & tribunali conſcribebantur, & poſt Auguſti ætatem majori numero ad centum & octuaginta ſcilicet, quando in quatuor conſilia diſtribuebantur, quia *centumviralis* judicii propter graviſſimas quæſtiones, quæ eo diſceptabantur, auctoritas creſcebat. Plin. Epiſt. VI. 33. 2. *Sedebant judices centum & octuaginta: tot enim quatuor conſiliis conſcribuntur.* Quintil. XII. 5. *Certè in baſilica Julia cum diceret primo tribunali, & quatuor conſilia, ut moris eſt, cogerentur.* Siccam. ibid. c. 8. Hotoman. & Poller. l. l. Ræward. Protribun. c. 20. Non conveniebant feriis, nec poſtulatoriis diebus, ſed cognitionalibus duntaxat, nec iis omnibus, ſed cum Prætor conſilium nec exerceret, nec præberet. *Siccam. ibid.* II. I. In baſilica conveniebant. V. ſupr. in *Baſilica*.

CENTURIÆ equitum tres ab initio fuere. Has Romulus inſtituit, Tarquinius Priſcus geminavit, trium tamen vetere numero ſervato. Romulus illas militiæ cauſa fecit, ut pedeſtrem exercitum equeſtri robore firmaret: & de nominibus tribuum, Ramnenſes, Titienſes, Luceres vocavit. Non dubito, quin ab initio ſingulis in centuriis centeni tantum equites fuerint: ut ipſum *centuriæ* nomen ſignificat; ſed, aucto civium numero, auctus eſt ſimul eorum numerus, qui equo militarent: quos in *centurias* receptos eſſe, ne cum peditibus equites admiſcerentur, certum eſt; inde factum, ut trium duntaxat *centuriarum* numerus maneret, cum tamen equites, ut in Dionyſ. II. p. 89. legimus, quo tempore Romulus e vita exceſſit, haud fere pauciores quàm mille fuerint: qui, cum Urbs condita eſt, nec trecenti fuerant apud eundem p. 78. Id probatur & Livii teſtimonio: qui Tarquinii Priſci ætate tres duntaxat *centurias* nominat, eas ſcilicet, quas Romulus inſtituit; & tamen in iis *centuriis* mille equitum ſignificat. Ejus verba ſunt hæc I. 36. *Neque tum Tarquinius de equitum centuriis quidquam mutavit: numero tantum alterum adjecit; ut mille & trecenti equites in tribus centuriis eſſent.* Manut. de Comit. Roman. c. 4. Auguſtin. ad Leg. XII. tabb. §. 2. *Centurias* Servius Tullius cum univerſum populum in ſex claſſes diſtribuiſſet, in unaquaque claſſe, quæ ſuffragium ferrent, delegit. V. illas ſupr. in *Cenſus*. Hæ eo fuerunt infrequentiores, quo ditiores in iis ſuffragium ferrent; eo pleniores, quo tenuiores; nam in civitate, quo minor eſt cenſus, eo major civium numerus eſt; quo major, eo minor. Et ſive pauciores, ſive plures in ſingulis *centuriis* ad comitia coirent, integra tamen & una, utrolibet numero, habebatur *centuria*. Singulis autem *centuriis* præerat civis unus, dignitate præſtans: qui, ne quid per fraudem committeretur, curaret: cumque ab ipſa *centuria* viritim ſuffragia lata eſſent, ſuffragiorum numerum in utramque partem dignoſceret, quod diribere vocabant; & ex majore numero voluntatem *centuriæ* pronuntiaret. Exemplum habemus in II. de Oratore, cum M. Scipio Maluginenſis e *centuria* ſua Conſulem L. Manlium renuntiavit. Et, quemadmodum is, qui *centuriæ* præerat, ex majore ſuffragiorum numero ſententiam *centuriæ* ſignificabat: ſic is, qui comitiis præerat, ex majore numero judicium populi pronuntiabat. Hunc autem comitiorum ordinem ideo Servius inſtituit, ut eam poteſtatem, quam in comitiis pauperes habebant, ad divites transferret; ante enim in pauperum manu comitia erant: ipſi magiſtratus dabant, leges ſciſcebant, bella decernebant: non quod divites comitiis excluderentur: ſed quod pauperes numero præſtarent; cum è Romuli, aliorumque Regum inſtituto ſuffragia viritim populus ferret univerſus: quod Servius Rex non ſuſtulit; ſed callido conſilio effecit, ut neque ſuffragio excluſus aliquis videretur, neque ſuffragium tamen, niſi rariſſimè, omnes ferrent. Nam, cum univerſa civium multitudo in ſex claſſes diſtributa ſit, pro ſuo quiſque cenſu: claſſes verò in certum *centuriarum* numerum; cumque quod à pluribus *centuriis* id ratum eſſet: plerumque uſu veniebat, ut non ad ſextam claſſem deveniretur, ſed priores claſſes ad rem conficiendam ſatis eſſent: cum in una prima claſſe ita multæ *centuriæ* eſſent, ut, ſi in ſuffragio ferendo conſentirent, ad inferiores claſſes deſcendere neceſſe non eſſet. Divites igitur auxit poteſtate rerum maximarum: quos comitiorum dominos conſtituit, ſi *centuriarum* numerum ſpectemus, quæ plures erant non modò in quinque primis, quàm in una reliqua, in qua plebs egena cenſebatur, ſed etiam in una prima, quàm in quinque reliquis omnibus. *Manut. de Comit. Roman. c. 4. Panvin.*

Panvin. de Civ. Rom. c. 52. Faſt. 1. p. 53. Prevot. de Magiſtr. Roman. c. 1. Hotman. Antiq. Roman. II. 4. Populo ita per *centurias* diſtributo, militum deſcriptionem per *centuriarum* diviſionem faciebat, ac tributum ex cenſu per eaſdem *centurias* imperabat. Nam ſi quando ei opus eſſet militum decem millibus, aut viginti, diviſa in centum nonaginta tres *centurias* civitate, per *centurias* imperabatur, quantum dare militum quamque oporteret. Tum inita ratione pecuniarum, quæ exercitui ducendo opus eſſet, populus in centum nonaginta tres *centurias* dividebatur, & quid quamque *centuriam* conferre oporteret, imperabatur. Qua ratione fiebat, ut qui maximo cenſu erant, quum & pauciores eſſent, & in plures diviſi *centurias*, ſæpius ac ferè continenter ferrent onus militiæ, & de ſuis facultatibus plus in commune conferrent: atque ut ait Livius; *In dies à pauperibus inclinata onera.* Qui enim medio cenſu erant, quia plures erant, & in pauciores *centurias* diſtributi, nec ita ſæpè militabant, nec magno tributo gravabantur; qui verò infimo cenſu erant, omni onere immunes fuerunt. Atque illo quidem periculorum & impenſarum onere divitibus impoſito, ut ne id graviter ferrent, optimam rationem leniendæ indignationis commentus eſt. Effecit enim ut hi, ut ſupra dictum, verè Reipublicæ domini eſſent, & in pauperibus nulla propemodum vis eſſet: idque ita fecit, ut ſe excludi plebs non ſentiret. *Panvin. l. l.* Poſtquam magiſtratus populum in ſuas *centurias* diſcedere juſſerat ad ſuffragium ferendum, tum omnes qui aderant cives, quibus ſuffragii jus erat, diſcedebant in ſuas quiſque *centurias*, ut quo ordine rogarentur, ſuffragium dicerent. *Panvin. ibid. c.* 53. Ea, quæ primùm ſorte exiiſſet, prærogativa vocabatur. Cicer. pro Planc. c. 20. *An tandem una centuria prærogativa tantum habet auctoritatis, ut nemo unquam prior eam tulerit, quin renuntiatus ſit.* In ea itaque tantum erat momenti, ut ferè in quam partem inclinaſſet, in eam reliquæ traherentur. Erat una quædam ex una quadam tribu deſumpta, cui ſorte obtigiſſet, ut prima ſuffragium diceret: ſed quia illius tribus cuidam *centuriæ* obtigiſſet, quod prima vocaretur. Quod oſtendit Cicero, dum à ſe dictam *centuriam* prærogativam, *unius tribus partem* fuiſſe dicit. Sorte *centuria* fiebat prærogativa. Liv. XXVI. 6. *Galeria juniorum, quæ ſorte prærogativa erat, Q. Fulvium & Q. Fabium Coſſ. dixerat, eademque jure vocatæ inclinaſſent, ni tribuni plebis C. & L. Arennii ſe interpoſuiſſent.* Cicer. Phil. II. 33. *Ecce Dolabellæ comitiorum dies. Sortitio prærogativæ quieſcit.* Quanta fuerit prærogativæ auctoritas, inde obſervari poteſt, quod gratulandi cauſa turba coiret, quaſi jam certò Conſul declaratus eſſet, qui prærogativam tulerat. Liv. XXVI. 22. *Prærogativa centuria juniorum declaravit Conſules T. Manlium Torquatum & T. Octacilium. Manlius, qui præſens erat, gratulandi cauſa turba cum coiret, nec dubius eſſet populi conſenſus, magna circumfuſus turba ad tribunal Conſulis venit, petitque ut centuriam, quæ tuliſſet ſuffragium, revocari juberet.* Ejus quoque ſententia ſtatim renuntiabatur, non poſt collecta reliquarum ſuffragia, ut Livius nos jam docuit. Ex eodem apparet etiam, Conſulem non diſcurriſſe per *centurias* ſuffragiorum rogandorum cauſa, ſed in tribunali manſiſſe. *Centuriæ*, ut quæque vocabantur à Conſule, ex ſuis locis migrabant, ut propiùs ad tribunal Conſulis accederent in unum quendam locum cancellis undique clauſum, quod ovile propter ſimilitudinem appellabatur. Ideo ut introirent, vocatæ dicuntur. Liv. X. 13. *Populus nihilominus ſuffragia inibat: & ut quæque introvocata erat centuria, Conſulem haud dubie Fabium dicebat.* Grucch. de Comit. I. 4: II. 4. Maurit. de Sortit. c. 27. §. 5. c. 28. §. 2. Prevot. de Magiſt. l. l. Hotman. Antiq. Roman. II. 12. Blond. Triumph. Rom. III. p. 78. F. Sigon. Emend. I. 35.

Centuria centum jugerum olim menſura fuit, quæ poſtmodum duplicata, & ducentorum facta, priſtinum nomen retinuit. Varr. de Re Ruſt. I. 10. *A centum centuria dicta. Centuria eſt quadrata in omnes quatuor partes pedum ∞ ∞ C. hæ porrò quatuor centuriæ conjunctæ, ut ſint in utramque partem binæ, appellantur in agris diviſis viritim publicè ſaltus.* Varronem ſequens Colum.* V. 1. *Centuriam nunc dicimus, ut Varro ait, ducentorum jugerum modum, olim autem ab centum jugeribus vocabatur centuria, ſed mox duplicata, nomen retinuit.* Sed Varronis numerus, *duum millium centum*, librariorum incuria eſt corruptus. Conſtat enim, quatuor *centurias* ſimplices, ſeu duas duplicatas, quinquagies centies millies, & ſeptingentos ſexaginta millia quadratos pedes habere, id eſt, ſecundum hodiernum numerandi modum, pedum quinque milliones ac ſeptingentos ſexaginta millia continere. Ex Varronis autem numero non niſi quatuor milliones ac quadringenti decem millia rediguntur. Locus igitur reſtituendus eſt, ut numerum *duum millium & quadringentorum* contineat, & quadrabit. *Patus de Roman. & Græcor. Menſ. 1. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p. 1616. B. Urſat. de Not. Roman. Theſ. ibid. p. 584. F. Buleng. de Vectig. c. 5.*

CENTURIARE eſt limitibus includere & ſeparare: & agri ex hoſtibus capti per *centurias* dividuntur, & militibus adſignantur. Hyginus de Limitibus. Inde in Tiberii nummo Duumviri CC. A. ſignantur. Quod interpretor, *centuriandis agris*. Guther. de Jur. Man. III. 26.

CENTURIATUS ager. V. illum ſupr. in *Ager*.

Centuriatus miles. V. illum infr. in *Miles*.

Centuriatus mulus. V. illum infr. in *Mulus*.

CENTURIO, Græcis ἑκατόνταρχος, dicebatur, qui *centum pedites ſub uno vexillo gubernabat*, ut ait Veget. II. 14. ſive potiùs *centum & decem*, ut ex MSS. correxit Stevvechius, ob rationem allatam de decem decanis, qui decem militibus ſub uno papilione degentibus præerant. *Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. 7. p. 255.* Duos *centuriones*, qui frontem ducerent, unicuique manipulo aſſignabant tribuni: ne ſcilicet uno, vel ægrotante, vel vulnerato, vel mortuo, vel à duce ſuperiore ad exſequendum aliquod negotium ablegato, *centuria* careret ductore. Polyb. VI. 22. *Secundum hæc una cum ordinum ductoribus dividunt ætates ſingulas, ſive genera in decem partes, exceptis velitibus: & attribuunt cuique parti ex viris jam electis duos duces & duos uragos. Quod non faciunt abſque ratione. Quum enim incertum ſit, quid dux vel facturus ſit, vel paſſurus, neque excuſationem ullam bellica res admittat, committere nolunt, ut unquam centuria ductore careat.* Patric. Rei milit. Roman. VII. Sect. 2. & 6. Sigon. de Ant. Jur. Provinc. III. 2. In legione tota erant, ut ſcribit Veget. II. 8. *centuriones quinquaginta quinque*. Sed alii ſcriptores ſexaginta ponunt: inter eos Dionyſ. IX. p. 567. *Cujus ductum & juſſa ſexaginta centuriones cum ſuis manipulis ſequi lex jubet.* Tacit. Annal. I. 32. 2. *Proſtratos verberibus multant, ſexageni ſingulos, ut numerum centurionum adæquarent.* Gell. N. A. XVI. 4. *In legione ſunt centuriæ ſexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.* Stevvech. ad Vegetium. Patric. & Spon. l. l. Ut meliùs à militibus dignoſcerentur, ſignum habebant in galea, ſeu literas in caſſidum criſtis. Veget. II. 13. *Centuriones tranſverſis caſſidum criſtis literas habebant, ut facilius noſcerentur.* Ubi illæ literæ eſſe potuerint, vix intelligo. Torulos ſcio fuiſſe qui geſtarint. Ammian. XVI. 12. *Chnodomarius, cujus vertici flammeus torulus aptabatur, anteibat ſiniſtrum cornu.* Fortean Vegetius ſcripſerit *titulos*. Et potuit galeæ *centurionis* titulus fuiſſe appoſitus, & inibi ſcriptum *Centurio* I. II. &c. hujus aut illius cohortis. *Stevvech. ad Vegetium.* Fortè ſignum iſtud 7. quod *centurionis* nota eſt, additis literis COH. I. II. vel III. prout ille primæ, ſecundæ, aut tertiæ cohortis erat. Romæ:

DIIS. MAN
QUARTIUS. JUNIUS. QUAR. F. PAL
HESPERINUS
7. COH. VI. VIGILUM.

Spon. l. l. Viteam virgam gerebant. V. infr. in *Vitis*. Vigilias circumibant. Tacit. Hiſt. II. 29. 3. *Deflagrante paullatim ſeditione, addit conſilium, vetitis obire vigilias centurioni-*

turionibus. Annal. xv. 30. 1. *Initia vigiliarum per centurionem nunciat*. Stevvech. ad Veget. III. 8. Militibus munera diſtribuebant, & negligentiùs operantes puniebant. Veget. I. 25. *A centurionibus foſſa inſpicitur, ac menſuratur, & vindicatur in eos, qui negligentiùs fuerint operati.* Stevvech. in Veget. II. 21. Præter ſtipendium ordinarium habuerunt ſua commoda, vacationes ſcilicet, quas gregariis militibus annuas præſtabant à muneribus militaribus certa pecuniæ ſumma. Tacit. Annal. I. 17. 4. *Hinc ſævitiam centurionum, & vacationes munerum redimi*. Gutchet. de Offic. Dom. Aug. I. 14. Lipſ. Tacit. Hiſt. I. num. 90. Stevvech. l. l. Stipendii verò nomine in diem quatuor obolos accipiebant. Polyb. VI. 37. *Stipendii nomine pedites in diem accipiunt binos obolos, ordinum ductores duplum*. Sigon. de Jur. Civ. Roman. I. 15. Bud. de Aſſe V. p. 696. Conſequebantur hunc honorem I. virtute. Lucan. I. 645.

—— ibi ſanguine multo
Promotus, Latiam longo gerit ordine vitem.

Polyb. VI. 22. *Ordinum ductores eligunt pro cuiuſque virtute*. Et hoc milites reddebat fortes. Tacit. Annal. I. 44. 7. *Centurionatum Germanicus inde egit. Citatus ab imperatore nomen, ordinem, patriam, numerum ſtipendiorum, quæ ſtrenuè in præliis feciſſet, & cui erant militaria donaria, edebat*. Cæſ. Bell. Gall. VI. 39. *Centuriones, quorum nonnulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum, cauſa virtutis, in ſuperiores erant ordines hujus legionis transducti*. Lipſ. de Milit. Rom. II. 8. Ramus de Mil. Jul. Cæſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1592. D. II. Gratia. Suo ævo hoc factum queritur Veget. II. 3. *Legionum robur infractum, cum præmia virtutis occuparet ambitio, & per gratiam promoverentur milites, qui promoveri conſueverant per virtutem*. Ipſi Principes inter beneficia cœperunt dare, & ab iis petebantur. Capitolin. Pertin. c. 1. *Per Lollianum Avitum ducendi ordinis dignitatem petiit*. III. Cenſo, cujus etiam rationem habitam video, & quoſdam ditiores ſtatim ab initio *Centuriones* factos, ſine militiæ aliis rudimentis. Dio LII. p. 481. C. apud quem Mæcenas ſuadet Auguſto, *recipi in Senatum quoſdam centurionum, modo non eos, qui aliquando inter gregarios meruiſſent, & cerbes ac ſtoreas portaſſent; quia hoc indignum & turpe: ex iis verò qui ab initio & ſemper centuriones fuiſſent, nihil impedire prudentiſſimos eorum aſſumere*. Fortè huc illud Senecæ contr. II. 1. *Cenſus in caſtris ordinem promovet, cenſus in foro judices legit*. Lipſ. l. l. Thyſ. Rom. Illuſtr. II. p. 59. Stabant *juxta ſuam quiſque centuriam*, ut dicit Tacit. Hiſt. II. 89. 3. id eſt, ut opinor, in capite ipſi. Nam credo à fronte præiviſſe & curaſſe, ut optiones eorum à tergo. Argumentum à caſtris ubi item in manipulis primum locum & ſedem habent. Alluſit Senec. de Conſt. Sap. c. 19. *Quo quiſque genere honeſtior, fama, patrimonio eſt, hoc ſe fortius gerat, memor in prima acie altos ordines ſtare*. Lipſ. ibid. IV. 4. Laz. Comment. Reip. Roman. IV. 10.

Centurio primipili, qui & primipilus, & primus quoque *centurio* dictus eſt, erat omnium honeſtiſſimus. Veget. II. 8. *Vetus conſuetudo tenuit, ut ex primo principe legionis promoveretur centurio primi pili: qui non ſolum aquilæ præerat; verum etiam quatuor centurias, hoc eſt, quadringentos milites, in prima acie gubernabat. Hic tanquam caput totius legionis merita conſequebatur & commoda*. Liv. VII. 41. *Lex militaris lata eſt, ne quis ubi tribunus militum fuiſſet, poſtea ordinum ductor eſſet. Id propter Salonium poſtulatum eſt; qui alternis prope annis tribunus militum, & primus centurio erat, quem nunc primi pili appellant*. Erat ſupremus omnium, etiam primi haſtati, & primi principis, quippe quem, ut dixit Dionyſius ſupr. in *Centurio*, ſexaginta legionis *centuriones* ſequerentur, ac mandata ejus peragerent. *Sigon. de Ant. Jur. Prov. II. 2. Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 21. Panvin. de Imp. Rom c. 16. Manut. Quæſt. Epiſt. II. 3. Alex. Gen. Dier. I. 5. & ad eum Tiraquellus*.

CENTUSSIS Romæ non erat nummus, ſed æs, & quidem *maximum vocabulum æris*, ut loquitur Varr. de Ling. Lat. V. 36. Perſ. V. 191.

Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

Centum erant libræ æris, quæ argentea primùm ſignata pecunia decem denariis, vel viginti victoriatis, vel quadraginta ſeſtertiis æſtimabantur. Poſt *centuſſis* à centenis æris libris, velut ad centenos ſextantes, qui eidem numero denariorum, victoriatorum, ſeſtertiorum pretio pares habebantur. Tertia vice centum unciæ, & quarta centum ſemunciæ ſignati æris fuere *centuſſes*: hoc verò *centuſſis* non decem denariis, viginti victoriatis, quadraginta ſeſtertiis, ſed ſex denariis, & ſeſtertio, duodecim victoriatis, & dimidiato, viginti quinque ſeſtertiis commutabatur. *Gronov. de Pec. vet. p. 664. Cenal. de Pond. & Menſ. VI. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. pag. 1537. E. Bud. de Aſſe I. p. 12. Lipen. de Stren. III. §. 26. Hotman. Antiq. Roman. IV. I. 13.*

Centuſſis vocabatur Lex Fannia. V. infr. in *Lex*.

CER.

CERA in obſignationibus literarum & tabularum adhibebatur. Lino imponebatur, & in illam ſigillum imprimebant. Plaut. Bacch. IV. 4. 64. adferri jubet ad literas ſcribendas & ſignandas,

Stylum, ceram, & tabellas, & linum.

Iis jam exaratis, ſed necdum ſignatis, dicitur n. 96.

Cedo tu ceram ac linum actutum, age, obliga, obſigna cito.

Voſſ. de Idolol. IV. 91. Long. de Annul. c. 9. Salmaſ. de mod. uſur. c. II. Sed prius ſaliva madefactum, ne *cera* illi adhæreret. Unde Juven. Sat. I. 68. *gemmam udam* dixit, quam Scholiaſtes interpretatur *ſaliva tactam propter ſignaculi impreſſionem*. Et Ovid. Triſt. V. 4. 5.

Flens quoque me ſcripſit: nec qua ſignabat, ad os eſt
Ante, ſed ad madidas gemma relata genas.

Amor. II. 15. 15.

Idem ego, ut arcanas poſſem ſignare tabellas,
Neve tenax ceram ſiccaque gemma trahat,
Humida formoſæ tangam prius ora puellæ.

Kirchman. de Annul. c. 7. Brod. Miſc. VII. 6. Grang. in Juvenalem. *Cera* judicii ſui quædam ſigna in cenſendis ſcriptis annotare Critici ſolebant. Huic admiſcebatur μίλτος, ſive rubrica, aut minium. Unde Achilles Statius in Aratum: *Eſt in ſphæra illitus cera, minio admiſto*. Criticis fuiſſe in uſu indicat Cicer. Attic. XVI. 11. *Noſtrum opus tibi approbari lætor, ex quo αὐτὴ ipſa poſuiſti, quæ mihi florentiora ſunt viſa tuo judicio: cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam*. Voſſ. l. l. *Cera* uſus etiam in pictura erat. Nam *ceram* prius tabulæ inducebant, non quidem liquefactam, ſed cujuſmodi eſſet. Inducebant autem *ceram* diſcolorem, prout exigeret id, quod in tabula vellent pingere. Id, quod *ceris* pingerent, ἔγκαυστον dixere; uti artem ipſam ἐγκαυστικήν. De hac capiendus Varro de Re Ruſt. III. 17. *Nam & Pauſias, & cæteri pictores, ejuſdem generis loculatas magnas habent arculas, ubi diſcolores ſunt ceræ*. Item Mart. IV. 47.

Encauſtus Phaeton tabula depictus in hac eſt:
Quid tibi vis, dipyron qui Phaetonta facis?

Erat & aliter *ceraria* encauſtices modus, qui fiebat *ceris* liquefactis. Vitruv. VII. 9. *Ceram Punicam igni liquefactam paullo oleo temperatam ſeta inducat: deinde poſtea, carbonibus in ferreo vaſe compoſitis, eam ceram apprime cum pariete calefaciendo ſudare cogat, fiatque ut peræquetur. Poſtea cum candelis, linteiſque puris ſubigat, uti ſigna marmorea curantur, hæc ἔγκαυσις Græcè dicitur*. Voſſ. l. l. Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 164. a. Buleng. de Pict. I. 6. Bergier. de vus milit. V. Sect. XII. §. 6. Hoc puppes navium pingebant, & ipſas naves, ne aquam admitterent, oblinebant. Ovid. Heroid. V. 42.

Cærula ceratas accipit unda rates.

Metam,

Digitized by Google

Metam. XI. 514.

Jamque labant cunei, ſpoliataque tegmine cera
Rima patet.

Veget. IV. 37. *Cera etiam, qua ungere ſolent naves, inficitur.* Græci quoque κηρὸν pro eadem mixtura accipiunt. *Voſſ. l. l. Brod. Miſc. XV. 13. Scheffer. Milit. Nav. I. 5.* Ex cera etiam ſola vultus, totaſque imagines efformabant. Nec cera ſanè ulla eſt materies magis ductilis. Talis erat imago, de qua Ovid. Rem. Amor. II. 723.

Si potes, & ceras remove: quid imagine muta
Carperis? hoc periit Laodamia modo.

Vult, ut amaſiæ ſubeat oblivio, removeri ceratam illius imaginem, eo quòd conſpectus memoriam ejus renovet, uti Laodamiæ contigit, quæ marito ſuo Proteſilao, ad Trojam profecto, ſic ſcribit apud Ovid. Heroid. XIII. 151.

Dum tamen arma geris diverſo miles in orbe,
Quæ referat vultus eſt mihi cera tuos.
Illi blanditias, illi tibi debita verba
Dicimus, amplexus accipit illa meos.
Crede mihi plus eſt, quàm quod videatur, imago:
Adde ſonum ceræ; Proteſilaus erit.
Hanc ſpecto, teneoque ſinu pro conjuge verò;
Et tanquam poſſit verba referre, queror.

Tales erant imagines majorum, quas, ut ait Val. Max. V. 8. 3. *ut eorum virtutes poſteri non ſolum legerent, ſed etiam imitarentur, in prima adium parte ponere ſolebant.* Deſcribit eas Plin. XXXV. 2. *Apud majores hæ imagines in atriis erant, quæ ſpectarentur, non ſigna externorum artificum, nec æra, nec marmorea. Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armariis, quæ comitarentur gentilia funera.* Qui rectè *expreſſi vultus*. Non enim tota corporis effigies ſtatuebatur, membris omnibus, à vertice ad pedes, juſta magnitudine efformatis; quis enim locus, quæ domus tanti exercitus capax, ſi totis integriſque ſimulacris majorum, avorumque replenda fuiſſet, præcipuè cum ex imaginum multitudine cenſeretur omnis nobilitas? ſed ſolum caput fiebat humerorum tenus. Quia verò ex cera erant, Poetis non *ceræ*, ſed μετωνυμικῶς *ceræ* dicuntur. Ovid. Faſt. I. 591.

Perlege diſpoſitas generoſa per atria ceras.

Juven. VIII. 19.

Tota licèt veteres exornent undique ceræ
Atria.

Voſſ. l. l. & Lex. Etymol. Figrel. de Stat. Roman. c. 15. Lipſ. Elect. I. 29. Bergier. de Viis Milit. V. 13. 4. Etiam magi imagines eorum, propter quos carmen inſtituebant, ex cera fingebant. Ovid. Her. VI. 91.

Devovet abſentes, ſimulacraque cerea fingit.

Serv. Ecl. VIII. 80. *Fecerat illa duas imagines, alteram ex limo, qui igne ſit durior; alteram ex cera, quæ igne ſolvitur. Ut videlicet mens amatoris ita dureſceret ad illam, quam tunc amabat, omneſque alias, ſicut ad ignem limus; & ad ſe ita molliretur, & ſolveretur amore, ut cera ad ignem liqueſcit.* Junius de Pict. Vet. III. 11. Etiam rebus in glutini morem jungendis uſum præſtabat. Sic fiſtulas fecerunt pluribus cicutis, ſive cannis ex cera junctis. Nemeſian. Ecl. III. 14.

Quas ego Mænaliis cera conjungo ſub antris.

Theocrit. Eidyll. VIII. 18.

Fiſtula, quam feci bonam ego novem vocum
Albam ceram habentem.

Mart. XIV. 63.

Quid me compactam ceris, & arundine rides?
Quæ primum exſtructa eſt fiſtula, talis erat.

Nempe Martialis ævo hæc componendæ ejus ratio obſoleverat: ac ſi quis revocare vellet, ridebatur. Ideo quondam iſtam obtinuiſſe formam cautè ait Ovid. Metam. VIII. 189.

—— nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore ſequente,
Ut clivo creviſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paullatim ſurgit avenis:
Tum lino medias, & ceris alligat oras.

Voſſ. ibid. c. 92. Rader. in Martialem. Scalig. Poet. I. 4. Barthol. de Tib. vet. III. 6. Dolia etiam, ne liquorem tranſmitterent, oblinebant. Colum. XII. 50. *Conſiderant, nunquid ceram novam dolia deſiderent. Nam fere ſexta quaque olivitate cerari oportere antiqui dixerunt.* Voſſ. l. l. Κατὰ μετωνυμίαν tabella eſt *cerata*. Nempe, quia, ut Priſcianus ait I. *Plerumque in tabellis ceratis antiqui ſcribere ſolebant, & poſtea delere.* Quintil. X. 3. *Scribitur optimè ceris, in quibus facillima eſt ratio delendi.* Mart. XIV. 7.

Eſſe puta ceras, licèt hæc membrana vocetur:
Delebis quoties ſcripta novare velis.

Unde mos loquendi in cera prima, ſecunda, extrema. *Voſſ. Lex. Etym. Hugo de prim. ſcrib. Orig. c. 10. Ferret. Muſ. Lap. II. Mem. 45. Cellar. in Plinium.* Ita tabulæ teſtamenti vulgo erant duplices, binis *ceris*, id eſt, *ceratis* paginis conſtantes, prima & ſecunda. Primæ meminit Horat. Sat. II. 5. 53.

—— quid prima ſecundo
Cera velit verſu, ſolus, multiſne cohæres,
Veloci percurre oculo.

Ubi vetus Commentator: *Prima cera, prima tabula.* Secundam Cicer. Verr. I. 36. *ceram extremam*, Suet. Jul. c. 83. n. 3. *ceram imam* vocant. In *cera* prima hæredes primi ſcribi ſoliti: & in eadem legata, adoptiones, commendationes relinquebantur: in ſecunda ſecundi hæredes. Suet. l. l. *Noviſſimo teſtamento tres inſtituit hæredes ſororum nepotes, C. Octavium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante, reliquos in ima cera.* Salmaſ. Ferret. Voſſ. l. Briſſon. de Form. VII. p. 592. Alex. Gen. I. 1. Lambin. in Horatium. Guilland. Papyr. memb. III. n. 42. Schill. Nomencl. Philol. p. 274.

CERARIUM vocabatur pecunia, quam pro *cera* magiſtratus à provincialibus exigebant. Cicer. Verr. III. 78. *Cerarium verò quid? quomodo hoc nomen ad rationes magiſtratus, quomodo ad pecuniam publicam allatum eſt?* Muret. Var. L. Lect. XII. 5. Voſſ. Lex Etymol.

CERASA numerantur inter bellaria. Hæc Lucullus Romam primus intulit ab oppido Ceraſunte, quod Ponti eſt. Hieron. Epiſt. 19. Plin. XV. 25. *Ceraſi ante victoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia, ad Urbis annum 680. Is vexit e Ponto, anniſque 120. trans oceanum in Britanniam uſque pervenere.* Pancіroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 131. Buleng. de Conviv. II. 39. Nonnus de Re cibar. I. 29. Bruyer. de Re cibar. XI. 8.

CERATIUM eſt oboli pars tertia, ſcripuli ſexta, continens in ſe lepta quatuordecim. *Pætus de Roman. & Græc. Pond. v. Theſaur. Antiquit. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1671. B. Cenal. de Pond. & Menſurat. Theſ. ibid. p. 1495. E.* Nummus fuit, ut opinio mea fert, argenteus: ut plerique putant, idem qui Latinè ſiliqua dicebatur. Nam & Priſcianus, & vetus Novellarum interpres, & Julianus anteceſſor Latinè ſiliquam interpretantur. Sed Iſidorus videtur *ſiliquam cornutam* appellare, opinor, vel ex ſiliquæ forma, vel ex lunæ creſcentis nota, qua nummus ille ſignabatur. *Cerates*, inquit XVI. 24. *oboli pars media eſt, ſiliquam habens unam ſemis. Hunc Latinitas ſemiobulum vocat. Cerates autem Græcè, Latinè ſiliqua cornuum interpretatur. Obolus ſiliquis tribus appenditur, habens cerates duos, calcos quatuor.* Hotman. Antiq. Roman. IV. 2. 31. Scalig. de Re numm. Antiq. Græc. Gronov. Tom. IX. p. 1525. F. Male inter ſpecies argenteas ponitur κεράτιον, ſive ſiliqua: nam nec ſpecies ejus erat, nec argentea, ſed ſummula æreorum, duodecim folles, dimidium milliarenſis, ſiliqua, & auri ſiliqua dicebatur: quia quod ſiliqua eſt in quatuor ſcriptulis, hoc duodecim folles erant in pretio ſolidi. *Gronov. de Pecun. vet. Mantiſſ. c. 3.*

Ceratium accipitur quoque pro indicatura auri, ſeu nota æſtimationis, & valoris. Nam auri ſummus valor vi-

ginti quatuor caractas habere dicitur. Et ſicut Philoſophi qualitates primas octo gradibus partiuntur, ut ſummus calor octo graduum eſſe dicatur: ſic trapezitæ ſummam auri æſtimationem in viginti quatuor caractis conſtituunt. Hanc indicaturam tenent nummi, quos regales dicunt, itemque Franci pedeſtres & equites, & quos dicunt ſalutios, Gallicè ſalutz. *Cenal. de Pond. & Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 1495. *E.*

CERAUNOM eſt gemma ignei coloris, quæ à fulmine nomen ſumpſit. Rubidum eſſe indicat etiam Iſidor. XVI. 12. *cui color pyropo rubenti, & qualitas ut ignis.* Et Claud. Laud. Seren. n. 77.

—— Pyrenæiſque ſub antris
Ignea fluminea legere ceraunia nymphæ.

Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Aot. Roman. Græv. Tom. V. p. 733. A.

CERBERUS canis Plutonis, qui triceps fingebatur. Virg. Æneid. VI. 417.

Cerberus hac ingens latratu regna trifauci
Perſonat.

Natus traditur ex Geryone & Echidna. Ab Hercule fertur tractus ab inferis. Virg. Æneid. VI. 395.

Tartareum ille manu cuſtodem in vincla petivit
Ipſius à ſolio regis traxitque trementem.

Senec. Agamen. IV. 859.

Tractus ad cœlum canis inferorum
Triplici catena jacuit.

Cujus hæc ratio traditur, quia Hercules omnes cupiditates & cuncta vitia terrena contempſit, & domuit: nam *Cerberus* dictus quaſi κρεόβορος, *carnem vorans.* Unde de eo Virg. Ænæid. VIII. 297.

Oſſa ſuper recubans......

Gyral. Synt. Deor. VII. p. 215. F. Bellor. Deſcr. Sepulc. Naſon. Tab. 16. Claſen. Theol. gentil. II. 2. Porphyr. apud Euſeb. de Præpar. Evang. III. 11. *Plutonis canis fructuum generationem ſignificat in tria diviſam, in ſationem, conceptionemque & generationem: haud enim a morte vocatus eſt, quod defunctorum animas poſſideat ad vorandum; ſed a concipiendo, ſeu generando: cujus rei Pluto elargitor eſt, quum Proſerpinam rapit.* Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 751. A.

CERCO cognomen fuit Lutatiorum, & Q. Lutatius *Cerco* Conſul fuit cum A. Manlio Torquato iterum, & triumphavit de Faliſcis Kal. Mart. Quinquennio poſt idem Quinctus Cenſor fuit cum L. Cornelio Lentulo Caudino, & in magiſtratu mortuus eſt. *Cerconis* cognomen à cauda dictum credimus, unde *cercalopex*, & *cercopithecus.* Eodem cognomine Cn. Lutatius ad Regem Perſes cum aliis legatus profectus eſt anno ab U.C. 580. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Lutatia.*

CERCURUS, κέρκουρος, eſt navis Aſiana prægrandis. Plaut. Stich. II. 2. 42. quem laudat Nonius XIII. 4.

Dum percontor portitores, ecqua navis venerit
Ex Aſia: negant veniſſe: conſpicatus ſum interim
Cercurum, quo ego me majorem non vidiſſe cenſeo.

Invenerunt illam Cyprii. Plin. VII. 56. *Voſſ. Lex. Etymol. Dolet. de Re Nav. Theſ. Antiq. Gronov. Tom.* XI. *p.* 676. *D. Gyrald. de Navig. c.* 18. *Rhodig. Antiq. Lect.* VIII. 5. *Turneb. Adv.* XIX. 32. *Calcagn. de Re Naut. c.* 2. *&* 13. Fuit idonea vehendis oneribus. Plaut. Merc. Prol. n. 86.

Ædificat navim cercurum, & merces emit.

quas nempe *cercuro* imponat. Apud Athen. V. p. 208. F. ingens legitur *Cercurus*, qui *geſtabat tria talentorum.* Et tamen diſpoſitos habuit remos, velut actuariolæ. Lucilius:

Verum flumen uti, atque ipſo divortio aquarum,
Ilignis pedibus cercurum concinit aquis.

Pedes poetarum more hic pro remis poſuit. Non tamen per navim totam; ſed, ut cenſeo, in prora tantum. Hinc Athenæus de prædicto *cercuro* tanquam aliquid inuſitatum refert, quod fuerit totus remis inſtructus. *Scheffer. de Mil. Nav.* II. 2.

CERDO propriè eſt turpis lucri cupidus. *Scholiaſt. Juven. Sat.* IV. 153. Transfertur ad coriarium, βυρσοποιὸς, qui ſimpliciter *cerdo* vocatur. Vetus lapis Romæ:

SEX. POMPEJUS SEX.
HERMIA SEX.
POMPEI
CERDONI.

Et *cerdo faber.* Vetus lapis Romæ:

POMPEJÆ MELISSÆ	POMPEJA SEX. L. EMP.
MAJOR HAVE	MELISSA SIBI ET OX. F. C. TROLTO
POMPEJUS NARDUS CERDO FABER	SEX. POMPEJO CILICI EPIGONO

Spon. Miſc. Erud. Ant. Sect. VI. *p.* 221. Forſan lecticarii, de quibus Victor in regione XIV. ſive Tranſtiberina, de *cerdonibus* accipiendi ſunt, quod genus oculis naribuſque moleſtum trans Tiberim remotum fuiſſe Panvinius cenſet ex Novella 43. cui & Artemid. I. 53. ſuffragatus: *Coriariam exercere malum omnibus: corpora enim mortua abjectat cerdo, ideoque ab urbe ſecluditur.* Foveas quoque & officinas ibidem fuiſſe è Victore ſuſpicari licet, è voce *coriaria.* Sic enim tam ſpurcum decuit opificium, ut è cultu luxuque aſſueti populi Romani oculis ſummoveretur. Fortè in ripa Tiberis fuere, ob aquæ facilem ibidem uſum, quæ nunc in altera ripa ſunt, in tractu, ſeu vico, cui *Regula* nomen. Ad hanc alluſiſſe videtur Mart. V. 63.

Non detracta cani Tranſtiberina cutis.

Nardin. Rom. Vet. VII. 11. Tractabant enim morticinia, ut monuit Artemidorus. Et illorum opificium fœtidos odores exhalat. Hinc crediderim, domum Simonis illius coriarii, apud quem in Joppe Petrum hoſpitatum Apoſtolorum acta c. 9. n. 43. c. 10. n. 32. narrant, Urbis ambitu excluſam: cum disertè domus illa fuiſſe dicatur *juxta mare*, quod quidem urbem illam alluit. *Balduin. de Calc. c.* 2. *Byn. de Calc. Hebr.* I. 2. §. 7.

CEREALIA fuerunt ludi à Cerere denominati. Celebrabantur Romæ per matronas albis veſtibus indutas, luctum Cereris ob raptam Proſerpinam, ejuſque peregrinationem repræſentantes cum face, ut filiam inveniret. *Alex. Gen.* VI. 8. *Volaterr. Rer. Urban.* XXIX. *p.* 1085. *F. Kipping. Antiq. Roman.* II. 6. §. 12. Ludos iſtos ſpectabant Romani toga pariter induti candida, & eſt obſervatum, ut tunc Diis gratum eſſe cenſerent, ſi à lætis, nec funere pollutis celebrarentur, atque in ſacris *Cereris* ante noctem epularetur nemo, atque à vino imprimis & Venere abſtinerent: utque quinto quoque anno ex Sibyllinis carminibus, prodigiorum cauſa, jejunium fieret, interque præcipuum fuerat, ut ſacris initiatos calida abluerent primum, quod caſtitati prodeſſe ducerent. Polluti & immundi à *Cereris* templo arcebantur voce præconis, quique impurus accedebat, capite mulctabatur. *Alex. ibid. c.* 19. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 603. *E. Scalig. Poet.* I. 32. Illis equorum curſus in circo celebrabantur, primuſque eos C. Memmius ædilis fecit. Tacit. Annal. XV. 53. 1. *Tandem ſtatuere Circenſium ludorum die, qui Cereri celebratur, exſequi deſtinata, quia Cæſar rarus egreſſu, domoque, aut hortis clauſus, ad ludicra circi ventitabat.* c. 74. n. 2. *Utque Circenſium Cerealium ludicrum pluribus equitum curſibus celebraretur.* Ovid. Faſt. IV. 391.

Circus erat pompa celeber, numeroque deorum,
Primaque ventoſis palma petetur equis.
Hic Cereris ludi.

Et Dio XLIII. p. 239. C. narrat Ædiles ex patriciis à Cæſare creatos à Cæſare fuiſſe denominatos. Præterea Laurentius Medices nummiſmata complura nobis oſtendit, quæ faciem viri barbatam, & intonſam habeant cum duplici titulo: Quirini & C. Memmi. Altrinſecus autem Cereris imagunculam draconibus vehentem, cum titulo

hujus-

Digitized by Google

hujuſmodi: *Memmius Ædilis Curulis Cerealia primus fecit.* Politian. Miſc. c. 85. Non ſunt iidem Circenſes illi veteres, jam inde à Romulo inſtituti, & hi *Cereales* multò recentiores; nam illi Neptuno equeſtri fuerant ſemper ſacri. Deinde *Cereales* ludos longè ante Memmium factos fuiſſe teſtis eſt Liv. xxx. 39. nempe decimo ſexto anno belli Punici II. ex S. C. à Dictatore Cn. Servilio Gemino, & magiſtro equitum Ælio Pæto. Nec Tacitus & Ovidius aliud indicant, quam in circo celebrari ſolitos ludos Cereris. Et *Cereales* Ædiles rei frumentariæ curandæ creati ſunt, non ludorum ergo, tametſi ludos facerent Cereri. *Vives in Auguſt. de Civ. Dei* VII. 20. *Hoſpinian. de Orig. Feſt. p.* 148. *Scal. l. l.* Uti ex Kalendario Romano ediſcitur, pridie Idus Aprilis initium habebant, hoc eſt, ejuſdem menſis die undecimo, atque per octiduum continuabantur, primuſque *Cerealium* dies circenſi pompæ ſuccedebat. Ovid. loco jam allato. *Urſat. l. l. Tomaſ. de Donar. c.* 26. *Land. Miſc. Num. Rom. Miſc. Ital. Tom.* I. *p.* 415. *Kipping. ibid.* I. 10. §. 5.

CEREBELLA avium erat olim in deliciis. Apic. de Art. Coquin. v. I. *Alicam purgatam infundis, coques, facies ut ferveat: cum ferbuerit, oleum mittis: cum ſpiſſaverit, obligas diligenter. Adjicies cerebella duo cocta.* Lamprid. Heliog. c. 20. *Exhibuit Palatinis ingentes dapes refertas cerebellis phœnicopterum, & cerebellis turdorum.* Suet. Vit. c. 13. n. 5. *In hac ſcarorum jocinora, phaſianorum & pavonum cerebella..... commiſcuit.* Buleng. de Conviv. II. 24. Voſſ. de Idolol. III. 91. Pitiſc. in Suetonium.

CEREBRUM veteres non guſtarunt, quod omnes prope ſenſus ſint in *cerebro*. Athen. II. p. 65. F. Proverbium de homine nequam apud Euſtathium: *Qui cerebrum comedens nihil relinquat.* Buleng. de Conviv. II. 24. Saliens bene valenti morbum, ægrotanti ſanitatem, augmentum & victum denotat; ſtanti verò filium & gaudium; exſuli peregrinationem & reditum in patriam; militi verò & nautæ capitis periculum. *Niphus de Augur.* I. 9.

Cerebrum Jovis ad caput cœnæ pertinebat. Hoc Ennius dixit de piſcibus apud Apulej. Apol. p. 469.

Scarum præterii, cerebrum Jovis pæne ſupremi.

Euſtathius *cerebrum Jovis*, ait *eſſe cibum apud Athenienſes ſimilem ſi qui ex cerebellis conficitur.* Buleng. de Conviv. II. 4.

CEREMONIÆ ſunt exterior Deorum cultus, cujus ope commodè & ritè, quia erant veluti inſtrumenta, & adminicula pro excitanda cordis devotione, ſacra poſſent expedire. Hic pro ratione locorum & temporum mutari poteſt. Nonnunquam pro religionis ipſius fundamentis & radicibus ſunt uſurpatæ. Sic Tacit. Hiſt. I. 2. 4. *pollutas ceremonias* exclamat: & P. Clodius *pollutarum ceremoniarum reus factus* apud Suet. Jul. c. 74. n. 4. De *Ceremoniis* Pontifex Maximus edicebat, & funeſti ominis loco acceptum, quod Vitellius Imperator Pontificatum Maximum adeptus edixit de *ceremoniis* infauſto Allienſi die. Ex collegii verò ſententia in albo proponebat nonnulla translatitia, & nova, quæ ad Deorum cultum pertinebant: ut de feſtis, feriis, ſupplicationibus, quibus diebus, ad quæ templa, cui Deo, & de cæteris omnibus quæ per annum ſervarentur. Hæc edicta erant *διατάγματα*, quæ Pontifex Maximus condebat. Atque ut ille de *ceremoniis* edicebat: ita de illis remittebat, gratiamque faciebat. *Ceremoniarum* magiſter erat in ludis ſecularibus, qui magiſtratus officia antiquitus potiſſimum exſequebatur, quæ ipſi poſtea Imperatores conſecerunt. Romæ in vinea Cardinalis Carpenſis Inſcriptionis viſitur fragmentum:

PONTIFICI. MAXIM
TRIBUNI. POTESTAT
IMP. XVII. P. P.
COS. VII. DESIGN. VIII. CENSORI
CONSERVATORI CEREMONIARUM
·PUBLICARUM.

Cura erat tanta, ut ob illas, vel neglectas, vel prætermiſſas, ſibi crederent iratos Deos. Quapropter ſæpè levi de cauſa ludos inſtaurarunt, & *adverſis Reipublica temporibus acciti Aruſpices, quorum monitu redintegrata ceremonia, & in poſterum rectiùs habita.* Tacit. Annal. XI. 15. 1. *Guther. de Vet. Jur. Pont.* I. 12. *Stuck. de Sacrif. p.* 4. *Kipping. Antiq. Roman.* I. 9. §. 1.

CERES eſt eadem quæ Terra. Artemid. I. 44. *Inſuper Cererem eandem cum terra rationem habere ſapientes ajunt; largitrix enim, atque auctor vitæ, victuſque terra appellatur.* Aleand. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. v. p. 753. B. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 2. Phornut. c. 28. *Utraque autem Ceres & Veſta non videtur alia à Terra eſſe.* Eurip. Bacch. v. 275.

——Ceres Dea
Terra autem eſt, nomine verò utrovis voca.

Plotin. Ennead. IV. p. 419. *Animam terræ Veſtam & Cererem nominari ab hominibus.* Spanhem. de Veſt. & Prytan. Theſ. Antiq. Romanar. Græv. Tom. v. p. 691. B. Invenit *frumenta, cum antea glande veſcerentur. Eadem molere & conficere in Attica, Italia & Sicilia: ob id Dea judicata.* Plin. VII. 56. Ovid. Metam. v. 341.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris.

De La Chauſſe de Deor. Simulacr. tab. VI. Tomaſ. de Donat. c. 26. Kipping. Antiq. Roman. I. I. §. 15. Divinationem per omina reperit. Heſychius. *Buleng. de Omin.* c. 1. Et leges. Ovid. Metam. v. 343.

Prima dedit leges.

unde à Græcis Θεσμοφόρος, & à Latinis Legifera dicta eſt. Diodor. Sic. v. p. 201. B. *De La Chauſſe & Kipping. l. l.* Traditum à quibuſdam, *Cererem* filiam Proſerpinam à Plutone ſurreptam & corruptam quærentem, & totam illam perveſtigationem pedibus peregiſſe. Et ideo Callimachus ait ſe mirari, quo pacto *Cererem* per tot regiones ferre pedes valuerint. Verum, ut eſt fabularum inconſtantia, aliter alii tradiderunt. Apud Ovid. Metam. v. 511. *Ceres*, ubi ex Arethuſa cognoviſſet Proſerpinæ raptum,

——curribus auras
Exit in æthereas.

Et apertiùs ſcribit idem Faſt. IV. 495. Sicula quidem loca pedibus à *Cerere* peragrata: at quum extra inſulam abire vellet, currum conſcendiſſe:

Eſt ſpecus exeſi ſtructura pumicis aſper,
Non homini facilis, non adeunda feræ.
Quo ſimul ac venit, frenatos curribus angues
Junxit, & æquoreas ſicca pererrat aquas.
Et fugit ad Syrtes.

Neque enim Siciliam tantùm; ſed univerſam pererraſſe terram traditur. Cicer. Verr. IV. 48. *Quam quum inveſtigare, & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammaſſe tædas iis ignibus, qui ex Ætnæ vertice erumpunt, quas cum ſibi ipſa præferret, orbem omnium peragraſſe terrarum.* Sed & in cœlum indagatum iviſſe Ovid. Faſt. IV. 573.

Quo feror? immenſum eſt erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cœlo.

Aleand. ibid. p. 754. D. A *Cerere* raptam Proſerpinam accenſis in Ætnæ montis vertice tædis quærente Ethnici deduxerunt rationem inſtituti, quo in ſupplicationibus, accenſis facibus, longa pompa Deorum templa adierunt. Ritus ille magna pars ſacrorum Eleuſiniorum fuit: quæ licèt omnium myſteriorum occultiſſima, ſummo ſilentio tegerentur, illud tamen inter cætera emanavit, in iis & geſtatas præcipuè, & jactatas faces fuiſſe. Pſyche *Cererem* ſic propitiat apud Apulej. Metam. VI. p. 174. *Per ego te frugiferam tuam dextram iſtam deprecor: per currum rapacem, & terram tenacem, & illuminarum Proſerpinæ nuptiarum demeacula, & luminoſarum filiæ inventionum remeacula.* Quo loco videmus prius ſupplicationem minimè accenſis facibus peractam, eaque vocat, *illuminarum nuptiarum demeacula*, id eſt, proceſſum: in reditu verò, ob inventæ filiæ gaudium, faces accenſas prælatas, quod *luminoſarum*

inventionum remeacula appellat. *Ferrar. de Lucern. Sepulcr. Theſaur. Antiquit. Roman. Grav. Tom.* XII. *p.* 997. *C.* Deum matris, magnæ matris, & matris maximæ mortalium nominibus deſignatur. Inſcriptio in vico Fleri agri Brixienſis:

CERERI
MATRI. MAXIMÆ
FRUGIFERÆ
QUINTIUS
GEMELLUS
V. S. L. M.

Spanhem. ibid. p. 692. *R. Tomaſ. de Donar. c.* 26. In veteri nummo caput *Cereris* multiplici ſpica coronatur. Unde Diodoro Siculo teſte I. p. 9. B. Ægyptii in æſtate ſpicas offerebant Iſidi, quam cum *Cerere* quidam eandem fuiſſe cenſent. Tibull. I. I. 21.

Flava Ceres, tibi ſit noſtro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Ovid. Metam. X. 431.

Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum.

Paſchal. de Coron. VII. 15. Buleng. de Conviv. IV. 18. Tomaſ. l. l. Ei agricolæ falcem dicabant, item vomerem, & lorum ſubjugium tauros ligans, nec non ſtimulum, aliaque ruſticationis inſtrumenta. Eidem pariter poſt meſſem primitias frugum offerebant, unàque mulſum & lac. Porca etiam fuit illi ſacra. Inde in veteri nummo *Ceres* eſt cuſa cum porco. Occaſionem patefacit Hygin. fab. 277. *Ceres boves domare, & alumno ſuo Triptolemo fruges ſerere demonſtravit: qui cum ſeviſſet, & ſus, quod ſeverat, effodiſſet, ſuem comprehendit, & duxit ad aram Cereris: & frugibus ſuper caput ejus poſitis, eidem Cereri immolavit.* Porca quoque præcidanea, priuſquam meſſem inciperent coloni, *Cereri* facta eſt. Cato de Re Ruſt. c. 135. *Tomaſ. l. l.* V. etiam infr. in *Sacrificium* & *Porca.* Etiam ex herba illi ſacrum fiebat. Phurnut. c. 28. *Verno tempore Cereri virentem herbam cum gaudio & luſu ſacrificant, videntes omnia germinare, ac ubertatis ſpem portendere.* Virg. Georg. I. 338.

In primis venerare Deos, atque annua magna
Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis,
Extremæ ſub caſum hyemis jam vere ſereno.

Innuit poeta, non in pratis tantùm; ſed adhibita quoque herba fieri conſueviſſe id genus ſacrificii. Et *lætas herbas* dum dicit, alludit ad hilaritatem, qua id feſtum peragebatur. Aleand. ibid. p. 745. C. Illi *vinum datum* eſſe dixit Cato jam laudatus. *Cereri* vinum libatum negotium fecit Macrob. Sat. III. 11. qui de mulſo intelligendum putavit. Sed nos ſcimus *Cererem* non ita abſtemiam, ut illi mulſum pro vino offerretur. Nec libri Pontificales vetant, ut *Cereri* de vino ſacrificaretur. Plaut. Aulul. II. 6. 5.

STA. *Cererine, Strobyle, has facturi nuptias?*
STR. *Qui?* STA. *Quia temeti nihil allatum intelligo.*

Lambino eſt inexplicabilis, qui alium Græcorum, alium Romanorum ritum ſibi finxit in *Cereris* ſacris, cum tamen *Cereri* Romæ Græco ritu ſacrificaretur. Nodum incidit Serv. Georg. I. 343. *Superfluum eſt, quod quidam dicunt, contra religionem dixiſſe Virgilium, licere Cereri de vino ſacrificari. Quod ait Plautus modò laudatus, non eſt huic loco contrarium. Nam aliud eſt ſacrificium, aliud nuptias celebrare, in quibus re vera vinum adhiberi nefas erat, quæ Orci nuptiæ dicebantur, quas præſentia ſua Pontifices ingenti ſollennitate celebrabant.* Douza & Taubman. ad Plautum. Guther. de Vet. Jur. Pont. IV. 3. Sacerdos Græca ſacrificula fuit *Cereris*, cujus templum eſt factum ab Arcadibus in Palatio, quæ abſtemia ſacrificia more Græcorum faciebat; in Theſmophoriis enim, quæ feſtivitates ob acceptas leges fiebant, jejunia maximè in honorem *Cereris* exercebantur. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 2. In pompa Circenſi inter Lupercos Panos Lycæi & Gallos ſacerdotes Deæ Cybeles collocabatur. *Panvin. l. l.* Ejus ſacerdotibus Olympiæ ſpectare concedebatur. Suet. Ner. c. 12. n. 12. *Panvin. ibid.* II. 2. ad illum *Argolus*, & *Beroaldus ad Suetonium.*

Ceres Actæa fuit dicta, quia in regione Attica ejus ſacra celebrabantur. Ex hoc eſt illud Papin. Sylv. IV. 8. 50.

Tuque Actæa Ceres, curſu cui ſemper anhelo
Votivam taciti laſſamus lampada myſtæ.

Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 430. A.

Ceres Africana ſummo cultu & continentia celebrata eſt à viduis mulieribus. Tertull. ad Uxor. I. 6. *Cæterum Africanæ Cereri viduas aſſiſtere ſcimus, duriſſima quidem oblivione matrimonii allectas, in æternum viris non modò ſe decedunt, ſed & alias eis utique ridentibus loco ſuo inſinuant, adempto omni contactu, uſque ad oſculum filiorum: & tamen durante uſu perſeverant in tali viduitatis diſciplina, quæ pietatis etiam ſancta ſolatia excludit.* Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 431. E.

Ceres Catinenſis fuit dicta ab oppido Siciliæ Ætnæ propinquo, ut oſtendit Lactant. II. 4. Ad ejus ſacrarium viris accedere non licebat, ſacra verò per mulieres miniſtrari, & virgines præfici ſolebant: ejus ſimulacrum non modò tangere, ſed ne videre homini fas. *Alex. Gen.* VI. 2. *Gyrald. Synt. Deor.* XIV. *p.* 423. *C.*

Ceres Deſerta fuit cognominata pro tempore & loco, vel quoniam deſerta à filia. Utrumque oſtendit Poeta: nam de primo ait Æneid. II. 713.

——templumque vetuſtum
Deſertæ Cereris.

De altero Georg. I. 38.

Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem.

Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 431. G.

Ceres Ennæa, ſive Ennenſis eſt nuncupata ab Enna Siciliæ urbe, ubi ſummo honore colebatur. Cicer. Verr. IV. 49. *Mira quidem tota Cicilia privatim ac publicè religio eſt Cereris Ennenſis.* Et, *Nec ſolum Siculi, verum etiam cæteræ gentes, nationeſque Ennenſem Cererem maximè colunt.* Priap. LXXVI. 12.

Ennæa Cererem nurus frequentant.

Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 423. B.

Ceres Erynnis eſt cognominata, quod in furorem à Neptuno compreſſa fuerit, & Arionem equum pepererit. Fabulam in Georgicis Virgilii recitat Probus Grammaticus: innuit Ovid. Met. VI. 118.

Et te flava comas, frugum mitiſſima mater,
Senſit equum.

Lactant. in Theb. VI. *Neptunus*, inquit, *pater quorundam equorum fertur, Pegaſi ex Meduſa, Arionis ex Cerere.* Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 428. B. Brod. Miſc. III. 23. Rhodig. Ant. Lect. XV. 31; XVIII. 11.

Ceres Flava cognominata eſt ſæpè à Latinis, à maturæ ſegetis colore. Tibullus ſupr. in *Ceres.* Ovid. Amor. III. 10. 3.

Flava Ceres, tenues ſpicis redimita capillos.

Eadem ratione Virgilius videtur appellare *rubicundam* Georg. I. 297.

At rubicunda Ceres medio ſuccidatur æſtu.

Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 423. F.

Ceres ſpicifera eſt etiam cognominata, quia Dea frugum creditur. Manil. II. 442.

Spicifera eſt Virgo Cereris.

Ideo verò Virginis ſigno præeſſe fingitur, quia Virgo eſt ſignum Auguſti menſis, quos ſegetes maureſcunt. Unde Virgo ſpicam gerit inter aſtra. *Gyrald. Synt. Deor.* XIV. *p.* 425. *F. Fayus in Manilium.* Spicis coronatam fuiſſe *Cererem*, diximus ſupr. in *Ceres.*

Ceres Tædifera, Græcè Δαδοῦχος, eſt appellata propterea quod cum filiam Proſerpinam raptam quæreret, fa-

cibus

Digitized by Google

cibus accenſis orbem circuiſſe dicta eſt. Ovid. Heroid. II. 42.

Et per tædiferæ myſtica ſacra Deæ.

Ideo & lampadum dies Cereri dedicatus eſt, illa videlicet ratione, quod hoc tempore cum lampadibus, id eſt, cum Solis fervore ſeges ad metendum cum gaudio requiratur. *Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 425. E.*

Ceres Theſmophoros quoque dicta, & Legifera. Virg. Æneid. IV. 57.

——mactant lectas de more bidentes
Legiferæ Cereri.

Et ſacra ejus apud Athenienſes Θεσμοφόρια, quaſi *divinæ legis latio*. Nam θεσμὸς, νόμος θεῖος, *lex divina*, ut Heſychius exponit. Urbibus quidem ab ea leges latas etiam Callimachus hymno in Cererem ait. Rationem addit Servius: *Leges Ceres dicitur inveniſſe. Nam & ſacra ipſius Theſmophoria, id eſt, legumlatio vocantur. Sed hoc ideo fingitur, quia ante inventum frumentum à Cerere paſſim homines ſine lege vagabantur; quæ feritas interrupta eſt, poſtquam ex agrorum diſcretione nata ſunt jura.* Voſſ. de Idolol. II. 59. Gyrald. Synt. Deor. XIV. p. 426. G.

CEREUS eſt candela ex *cera*, cujus olim uſus fuit I. in tenebris nocturnis pellendis. Et hodie candelas ſebaceas Belgæ vocant *keerſſen*, quia olim e *cera*. Ad conſuetudinem hanc Romanam pertinet illud Plaut. Curcul. I. 1. 9.

Tute tibi puer es, lautus luces cereum.

Et Mart. XIV. 42.

Hic tibi nocturnos præſtabit cereus ignes.

Quas etiam patrimi & matrimi pueri faces præferebant in nuptiis, hæ *cerei* fuerunt. Plutarch. Quæſt. Rom. 3. *nominat faces, quas Romani ipſi cereos vocant*. In Eccleſia prius quidem ad tenebras pellendas, quia, ut ex Plin. Epiſt. X. 97. 7. conſtat, noctu potiſſimum, ad perſecutionem effugiendam, cœtus fiebant: poſtea placuit, ut in ſacris de die quoque veteri luminarium inſiſteretur conſuetudini, *non quidem ad fugandas tenebras; ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, ut ſub typo luminis naturalis illa lux oſtendatur, de qua in Evangelio legitur* Joh. c. 1. v. 9. Hieron. contr. Vigilant. c. 3. Iſidor. VII. 12. *Hildebrand. de Sacr. prim. Eccl. c. 3. Voſſ. de Idolol.* IV. 91. *Saubert. de Sacrif. c.* 16. Inde quoque eſt, quod Chriſtianos martyres *cereos* quaſi fieri juſſerat Nero. Nam moleſta eos tunica induebat, quæ internis papyracea, foris *cerea* erat: qualis κηροχίτων dicitur poetæ veteri: ut Chriſtiani ipſi ex eo vocati κηρίωνες, hoc eſt, *cerei*. Nempe quia hoc pacto ardentes noctu pro *cereis* erant. Tacit. Annal. XV. 44. 7. *Pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi; atque ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur.* Papyro autem, quæ *cera* eſſet circumlita, indui ſolere indicat vetus interpres ad Juven. Sat. I. 155. *Tigillinum ſi laſeris, vivus ardebis; quemadmodum in munere Neronis vivi arſerunt, de quibus ille juſſerat cereos fieri, ut lucerent ſpectatoribus, cum fixa eſſent illis guttura, ne ſe curvarent. Nero maleficos homines tæda, & papyro, & cera ſupervestiebat, & ſic ad ignem admoveri jubebat, ut arderent.* Voſſ. de Idolol. IV. 92. II. In Saturnalibus quibus miſſitabantur. Macrob. I. 7. & 12. *Cum diu humanis capitibus Ditem & virorum victimis Saturnum placare ſe crederent propter oraculum, in quo erat:*

Καὶ κεφαλὰς Ἅδῃ καὶ τῷ πατρὶ πέμπετε φῶτα.

Herculem ferunt poſtea ſuaſiſſe illorum poſteris, ut fauſtis ſacrificiis infauſta mutarent, aras Saturnias non mactando viros, ſed accenſis luminibus excolentes, quia non ſolum virum, ſed & lumina φῶτα ſignificat. Inde mos per Saturnalia miſſitandis cereis cœpit. Tomaſ. de Donar. cap. 24. Lipen. de Stren. c. 3. §. 48. Alex. Genial. II. 22. Fetrar. de Lucern. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 997. B. III. In ſacris, in quibus cum *cereis* ſacrificiorum miniſtros ad altare nummi & antiquitatum monumenta nobis exhibent. Pacat. Paneg. Theodoſ. c. 37. *Quid ego referam pro mœnibus ſuis feſtum liberæ nobilitatis occurſum, conſpicuos veſte nivea Senatores, reverendos municipali purpura flamines, inſignes apicibus Sacerdotes, & accenſis funalibus auctum diem?* Illi verò *cera* circumdati erant. Serv. Æneid. v. 731. *Funalia à funibus, qui intra ceram ſunt: hos ante uſum papyri cera circumdatos habebant.* Inde feſtum quoddam Λαμπτήρια dictum, & Bacchus Λαμπτὴρ cognomen cepit. *Saubert. l. l.* IV. In funeribus efferendis. Iſidor. XI. 2. *Funus dictum à funalibus accenſis, quos ante feretrum papyris cera circumdatis ferebant.* Hoſce ex papyro *cereos* laudat Paullinus in Felicis natalem tertium:

Limina ceratis adolentur odora papyris.

Suet. Jul. c. 84. n. 6. *Lectum repente duo quidam gladiis ſuccincti ſuccenderunt ardentibus cereis*, qui ſanè circa defuncti corpus ardebant. Verùm hic notandum, acerba potiſſimum funera ad *cereos*, immixtis tamen facibus, efferri ſolita. Senec. Epiſt. 122. *Iſti mihi defunctorum loco ſunt: quantulum enim à funere abſunt, & quidem acerbo, qui ad faces & cereos vivunt?* de Tranq. c. 11. *Toties in vicinia mea conclamatum eſt; toties præter limen immaturas exſequias fax cereusque præceſſit.* de Brev. vit. c. 20. *At mehercule iſtorum funera, tanquam minimum vixerint, ad faces & cereos ducenda ſunt.* Kirchman. de Fun. Rom. II. 3. Notiſ. Cenot. Piſan. Diſſ. III. p. 403. Moreſt. Pomp. Funeb. II. 21. Aring. Rom. Subterr. I. 18. I. 17. 19. Lipſ. Excurſ. ad Tacit. Annal. A.

CERINARIUS eſt, qui *cereo* colore veſtes tingit. V. illum ſupr. in *Carinarius*.

CERNI erant myſtici crateres, ſupra quibus lychni ponebantur. Sulmonæ ex eruto conditorio lucerna reperta, pauci anni ſunt, fuit cum vaſculo, cui ſuperimpoſita erat, utrumque figlinum, ut miruo ſit infractum perduraſſe. Hæſi jam diu, quid vaſculum vellet: tandem ad Nicandri Scholiaſten accedo, qui ait in Alexipharm. Κέρνος τοὺς μυστικοὺς κρατῆρας, ἐφ᾽ ὧν λύχνους τιθέασι. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 5.

CERNERE hæreditatem ſignificat hæreditatem adire. Feſtus in Crevi. *Bud. in Pand. p. 37. K. 134. D.* Non propriè; ſed *cernere*, videre, an illam expediat adire, nec ne. Et *cretionem* additio hæreditatis ſtatim ſequebatur. Vetus Gloſſarium: *Cernitoque*, καὶ ἐγχειρισάτω. q. d. ut eam poſſit adire: agat, aggrediatur. *Scalig. in Feſtum.* V. infr. in *Cretio*. Hæredes ſcripti interdum jubebantur & rogabantur *cernere* hæreditatem. Plin. Epiſt. X. 79. 2. *Rogavit teſtamento, ut hæreditatem ſuam adirem, cernerémque.* Briſſon. de Form. VII. p. 600.

CERNUARE erat labente veſtigio in pronum ire, & ſæpè etiam labi: quo genere luſus Conſualibus uti ſolebant per pelles unctas currentes, & in caput ſe jactantes. Varro de vit. pop. Rom. I. apud Nonium I. 76. *Etiam pelles bubulas oleo perfuſas percurrebant, ibique cernuabant: à quo vetus ille verſus in carmine:*

Ibi paſtores ludos faciunt cernui Conſualia.

Turneb. Adv. XVII. 23. Buleng. de Theatr. I. 37. Voſſ. Lex. Etymol. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 7. de Trag. ac com. c. 2. & ſupr. in *Aſcoliaſmus*. *Cernuat*, vel *cernuatur* equus, qui pedibus prioribus deficientibus in faciem ruit. Quod aliquando fit cum pernicie ſeſſoris, ſed ſæpiùs ſine periculo. Virg. Æneid. X. 892.

Tollit ſe arrectum quadrupes, & calcibus auras
Verberat, effuſumque equitem ſuper ipſe ſecutus
Implicat, ejectoque incumbit cernuus armo.

Salmaſ. Exercit. Plin. p. 628. b. Voſſ. l. l.

CERNUUS dicebatur puer in ludis, qui capite in ſolo ſiſtebat, pedibus in aerem erectis. Serv. Æneid. X. 892. *Pueri, quos in ludis videmus, ea parte qua cernunt ſtantes, cernui vocantur, ut Varro docet in theatralibus.* Græci κυβιστῆρας vocant. *Salmaſ. Exercit. Plin. pag. 628. b. C.*

Cernuus eſt calciamenti genus. Feſtus. In quo tamen

vix pellucet hujus vocis veſtigium. De eo fortaſſe contra Grammaticorum ſententiam verſum illum Lucill. Sat. III. licet accipere,

Cernuus extemplo plantas conveſtit honeſtas.

Nonnulli *cernuum* interpretantur ſoccum ſine ſolo ligulatum, *Turneb. Adv.* XVII. 23. Feſtus, & qui illum ſequuntur, decepti ſunt hoc Lucilii verſu. Nam apud illum *cernuus* nihil aliud eſt quàm inclinatus, quaſi quod terram *cernat*. Nonius I. 76. *Scalig. ad Feſtum. Palmer. Spicil.* IV.

CEROFERARII erant clerici, quorum munus erat ad ſacrorum myſteriorum pompam accenſos *cereos ferre*. Vocabantur etiam *acolythi*. V. illos ſupr. in *Acolythus*.

CEROLIENSIS fuit pars quædam Carinarum, Varro de Ling. Lat. IV. 8. *Cum Cælio conjuncta Carina; ſed inter eas, quem locum Ceroliensem appellatum apparet*. Et, *Ceroliensis à Carinarum junctu dictus Carina: poſtea Ceriania, quod hinc oritur caput ſacra via*. Nardin. Rom. Vet. III. 9. Turneb. Adv. XX. 35. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. III. p. 275. B.

CEROMA erat oleum ceratum, quo luctaturi perfundebantur. Plin. XXXV. 13. *De terrenſu in ceromatis, quibus exercendo juventus noſtra corpora vires animorum perdidit*. Fab. Agon. II. 5. Philand. in Vitruv. V. 11. Panvin. de Lud. Circ. II. 1. Bud. in Pandect. p. 95. G. Thyſ. in Gell. III. 15. Mercur. Gymnaſt. I. 8. Demſter. Paral. ad Antiq. Roman. Roſin. V. 1. Poſtquam oleo uncti erant, horum alii luto ſeſe totos opplebant, alii pulvere ſeſe aſpergebant. Tertull. de Pall. c. 4. *Et lutea unctio, & pulverea volutatio*. *Luteam unctionem τὴν πάλην* vocat: *pulveream voluntationem τὴν κόνιν*. Qui luto ſeſe inliniebant, id faciebant, ut lubrica cute anſam non darent antagoniſtis, qua prendi poſſent aut teneri, ut λαβὴν nempe effugerent. Qui pulveris tactu ſe inſpergebant, hoc captabant, ne manus laberentur in apprehendendo antagoniſtarum corpore: firmiorem enim λαβὴν præbebat pulveris conſperſio. *Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 259.

Ceroma erat etiam locus, in quo athletæ oleo cerato ungebantur. Senec. de Brev. VII. c. 12. *Qui in ceromate ſpectator puerorum rixantium ſedet*. Plin. XXXV. II. *Paleſtras athletarum imaginibus & ceromata ſua exornant*. Faber Agon. II. 5. Philand. in Vitruv. V. 11. Salmaſ. in Tertull. de Pall. p. 259. Lipſ. in Senecam. Mercur. Gymnaſt. I. 8.

CEROSTROTUM dicebatur pavimenti genus, quod lapideæ aut teſtaceæ formæ non erat, ſed fiebat ex ſchidiis, ſive aſſulis ligneis, quæ cum cornibus pictis & adaptatis conjungebantur, & dirigebantur in certas effigies, prout placebat artifici hujus operis ſegmentao perito & verſato. Plin. XI. 37. *Apud nos cornua in laminas ſecta tranſlucent, atque lumen incluſum latius fundunt, multaſque alias ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc ſublita, nunc quæ ceroſtrota picturæ genere dicuntur*. Bergier de viis milit. II. Sect. 21. §. 8. Guther. de jur. Man. II. 29. Philand. in Vitruv. IV. 6. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. XXII. 1.

CERRETANI fuerunt dicti Aulii à loco, unde Romam commigraverunt. *Sigon. de Nomin. Rom. c.* 5.

CERTAMEN apertum de propiori pugna videtur accipi, quia in eo genere plerumque vir virum legit, pes pede teritur, & res ad manus adducitur. Liv. X. 4. *In aperto certamine virium ſpem habebat*. XXXVIII. 41. *Etſi iniquo loco, prælio tamen juſto, acie aperta, collatis ſignis dimicandum erat*. Hoc certè volunt, ut inſidiis non ſit locus, & ideo loca arboribus tecta, aut foſſis invia, cauti duces vitabant, niſi prius aperirentur. Tacit. Hiſt. II. 25. 3. *Cunctator natura, & cui cauta potius conſilia cum ratione, quàm proſpera ex caſu placerent; compleri foſſas, aperiri campum, pandi aciem jubebat, ſatis cito incipi victoriam ratus, ubi proviſum foret, ne vincerentur*. Schel. in Hygin. Theſaur. Antiquit. Romanar. Græv. Tom. X. p. 1132. A.

Certamen gymnicum eſt gloria velocitatis ac virium. Iſidor. XVIII. 17. Ejus auctor Lycaon. Plin. VII. 56. *Ludos gymnicos in Arcadia inſtituit Lycaon*. Primum inventum à Græcis ad Tuſcos, ab iis ad Romanos manavit. *Panvin. de Lud. Circenſ.* II. 1. In Hetruria viguiſſe docet Prud. contr. Symm. II. 516.

Tunc maſtigophoris, oleoque & gymnadis arte
Unctus pugilibus miles pugnabat Hetruſcus:
Nec petaſo inſignis poterat Lacedæmone capta
Mercurius de clade ſuas ſervare palæſtras.

Argol. ad Panvin. l. l. Peragebatur certando & laboribus. Finis erat, ut athletæ committerentur *in æmulationem virtutis*. Paſchal. de Coron. VI. 5. Kipping. Antiq. Roman. II. 6. §. 2. Fuit duplex, ut Plato ſenſit, vel triplex, ut Dionyſius mox laudandus & Julius Pollux V. ſcripſerunt, fuit. Plato de Legib. VII. dividit in ſaltationem & luctationem. Dionyſius & Pollux cum Cicerone in curſum, pugillatum, & luctam, ſive palæſtram diſtinxere. Quæ tria apud Romanos præcipuè in uſu erant. Cicer. de Legib. II. 15. *Sunt corporum certationes curſu, & pugillatione, & luctatione curriculiſque equorum*. Dionyſ. VII. p. 480. *Hi qui corporibus ſuis certant, curſores, pugiles, & luctatores tria athletica certamina apud Græcos veteres erant, ut in Patrocli funere auctor eſt Homerus*. Panvin. l. l. Inſtituebatur in honorem alicujus numinis, aut eorum hominum, qui, quod virtute, & fortibus factis numinibus proximi fuerant, ſummis honoribus colebantur. Plutarch. Theſ. p. 6. E. *Minos in Androgei memoriam ludos gymnicos fecit, & victoribus præmio dedit pueros, qui tunc in Labyrintho aſſervabantur*. Panvin. de Lud. Circenſ. II. 1. Paſchal. l. l. Pitiſc. in Sueton. Aug. c. 99. n. 5.

Certamen Olympium. V. illud infr. in *Olympia*.

Certamen quinquennale, id eſt, quinto anno celebrandum; unde *luſtrale* vocatur. Tacit. Annal. XVI. 4. 1. *Interea ſenatus propinquo jam luſtrali certamine*. Nero inſtituit. Tacit. Annal. XIV. 20. 1. *Nerone quartum, Cornelio Coſſo Coſſ. quinquennale ludicrum Romæ inſtitutum eſt, ad morem Græci certaminis, varia fama, ut cuncta ferme nova*. Suet. Ner. c. 12. n. 8. *Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ more Græco triplex*. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XI. p. 604. B. Scalig. de Emend. Temp. V. p. 470. Landus Explic. Numiſm. vet. Miſc. Erud. Ital. Tom. I. p. 412. Lipſ. in Tacit. Annal. XI. n. 51. Neapoli jam antea actum fuerat. Strab. V. p. 170. *Hoc tempore factum quinquennale certamen gymnicum & muſicum per aliquot dies agitur, ludis Græcorum nobiliſſimis æmulum*. Suet. Aug. c. 99. n. 5. *Mox Neapolim trajecit . . . . . tamen & quinquennale certamen gymnicum honori ſuo inſtitutum perſpectavit*. Pitiſc. ad Suetonium. Quod longo intervallo poſt reduxit & firmavit Gordianus junior Imperator. Victor Cæſ. c. 27. n. 7. *Eoque anno luſtri certamine, quod Nero Romam invexerat, aucto firmatoque, in Perſas profectus eſt*. Nota, quod Strabo dicit, *hoc tempore*. Erat enim ejus ævo inſtitutum, in Auguſti honorem, ut docet Suetonius. Herodes etiam Rex Judææ theatrum & certamen quinquennale condidit, ad honorem gratiamque Auguſti. Joſeph. XVI. 9. *Lipſ. in Tacit. l. l.*

Certamina Commodi, Pergami fuerunt inſtituta. Arundelliana inſcriptio nos hoc docet: ΠΕΡΓΑΜΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΕΑ Γ ΤΡΑΙΑΝΕΙΑ ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ ΚΟΜΟΔΕΙΑ Β. *Ruben. de Urb. Neocor. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XII. *p.* 1364. *B.*

CERUCHUS eſt antenna in navi, quod cornua habeat. *Philand. in Vitruv.* X. 8. Eſt funis, quo antenna ex utroque cornu religatur ad malum. Lucan. X. 495.

Tranſtraque nautarum, ſummique arſere ceruchi.

Val. Flacc. I. 469.

Temperet ut tremulos Zethes fraterque ceruchos.

Homerus κεράιας appellavit, quemadmodum & Latini aliqui rudentes. *Scheffer. de Milit. Nav.* II. 5. *Voſſ. Lex. Etymol. Scalig. in Manil. p.* 74.

CERVI erant ramoſi trunci arborum in faciem cornuum

Digitized by Google

nuum cervinorum. Varro de Ling. Lat. IV. 24. *Cervi à ſimilitudine cornuum cervi*. Ii aliàs firmiores, aliàs infirmi. Iſti teneriores & infirmi *cervoli* dicebantur, verbo diminuente. In Hygino: *Cervoli, trunci ramoſi. Ad hos decurritur, ſi ſolis natura, nimia teneritate, ceſpes frangeretur*. Utebantur his in vallo ſtruendo, ad terram coercendam & adſtringendam, identidem interdictis. Nos hodieque facimus. Hyginus: *Nec vallum exſtrui, nec foſſa fieri poteſt, ut non ripæ decidant, quoties cervoli deſunt*. Quod tamen, ubi legitimus, denſusque ceſpes, vix opus. De his Frontinus etiam I. 5. *Pelopidas vallum, & cervolis, & alio materia genere conſtructum incendit*. Majorum uſus fuit duplex: I. Ut truncos illos firmiores in terram depangerent, & variè ſererent, itineri impediendo aut obſtruendo. Liv. XLIV. 11. *Romanus ad Clitas, quas vocant, monumenta cervis etiam objectis, ut viam intercluderet, à Macedonico ad Toronaicum mare perducit*. Fuere foſſæ & valli, & ante ea *cervi* iſti. Sic timidæ Cannarum reliquiæ, quæ Canuſium ſe receperant, & Annibalem in horas exſpectabant, ſe muniunt apud Sil. Ital. X. 414.

Quaque patet campus planis ingreſſibus hoſti,
Cervorum ambuſtis imitantur cornua ramis.

Tibull. IV. 1. 82.

Nam te non alius belli tenet aptius artes,
Qua deceat tutam caſtris producere foſſam,
Qualiter adverſos hoſti defigere cervos.

II. Sed rarior, in Cæſ. de Bell. Gall. VII. 72. *Grandes cervos eminuiſſe ad commiſſuras pluteorum atque aggeris, qui adſcenſum hoſtium tardarent*. Puto in exteriore vallo eminuiſſe, inſertos inter loricam ligneam, & aggerem ipſum, ſimplicis coronæ in modum; & vidi agreſtes noſtros ſpineas ejuſmodi projecturas, in loricis terreis, eidem fini, uſurpare. *Lipſ. Poliorc. II. 2. Godelev. & Donat. in Livium. Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. X. p. 1121. C. Turneb. Adv. XXIX. 32. Scal. Conject. in Varr. p. 51. Thyſ. de Oppugn. Urb. II. p. 166. Cerda in Virg. Ecl. II. 29. Meurſ. in Lycophron. n. 291. Voſſ. in Cæſarem*.

Cervi ſunt etiam arborum trunci longiores, iique furcati, quibus tranſverſa tigna injici poſſunt ad ſuſtinendum. Fit in tuguriis & rudi opere ruſticorum. Virg. Ecl. II. 29.

Atque humiles habitare caſas, & figere cervos.

Lipſ. Poliorc. II. 2. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 5. Voſſ. Lex. Etym. Thyſ. de Oppugn. Urb. II. p. 166.

CERVOLI erant trunci teneriores. V. illos in *Cervi*.

CERVICAL erat pulvinus cervici ſubjectus. Mart. XIV. 146.

Tange caput nardi folio, cervical olebit.

Baccius de Vin. & Conviv. IV. p. 141. Rader. in Martialem. V. infr. in *Pulvinus*.

CERUS MANUS erat Jani cognomen myſticum in carmine Saliari. Feſtus in Matrem Matutam: *In carmine Saliari cerus manus intelligitur creator bonus*. Scalig. in Feſtum in Ceremoniarum. Guther. de Jur. vet. Pont. I. 11. Gutberleth. de Saliis p. 130.

CES.

CESPES eſt terra cum gramine exciſa. Serv. Ecl. I. 69. *Ceſpite, id eſt terra, cum propria herba evulſa*. Τῆς ἐκτομῆ βαθεῖα. Plutarchus in Pompejo. Gloſſæ Cyrilli: *Ceſpes*, χορτόλωβος, χλωρόβωλος. *Pitiſc. in Suet. Aug. c. 24. n. 5*. Erat ara nullo paratu, & ex *ceſpitibus* congeſtitia, quam veteres utpotè ruſtici ac pauperes è *ceſpitibus* Diis ſuis componebant: unde & modò *ceſpititiam*, modò gramineam, ex ea qua conſtabat materia, appellabant. Ovid. Faſt. I. 341.

Ante Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis ....
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis.

Tertull. Apolog. c. 25. *Frugi religio, & pauperes ritus, & nulla Capitolia certantia cælo ſed temeraria de ceſpite altaria*. De ara *ceſpititia* intelligendus Horat. Od. I. 19. 13.

Hic vivum mihi ceſpitem, hic
Verbenas pueri ponite.

[1] III. 8. 3.

—— poſituſque carbo in
Ceſpite vivo.

Virgilius *gramineas* appellavit Æneid. XII. 118.

In medioque focos, & Diis communibus aras
Gramineas.

Ceſpitibus inſerebantur ligna, aut arborum rami, ut his quaſi quibuſdam vinculis aptiùs ore cohærerent. Stat. Theb. VIII. 298.

—— geminas ergo illicet aras
Arboribus vivis, & aduleo ceſpite texi
Imperat.

Berthald. de Ara c. 6. §. 4. Barth. in Stat. Theb. II. 246. Saubert. de Sacrif. c. 15. Turneb. Adv. XXI. 3. Kipping. Antiq. Roman. I. 7. §. 2. Sched. de Diis German. Syngram. II. 26. Ad caſtra cingenda, & aggeres caſtrenſes exſtruendos adhibebatur. Veget. I. 24. *Ceſpites circumciduntur è terra, & ex illis velut murus inſtruitur*. Plin. XXXV. 14. *Hinc & ceſpitum natura, caſtrorum valles accommodata contra fluminum impetus aggeribus*. Illis certa erat menſura. Veget. III. 8. *Ceſpes circumciditur ferramentis, qui herbarum radicibus continet terram: ſit altus ſemiſſem, latus pedem, longus pedem ſemis*. Du Freſne Gloſſario in Ceſpitaticum. Lipſ. de Milit. Roman. V. 5. Thyſ. Rom. Illuſtr. V. p. 118. Stevvech. in Veget. I. 26. Robortell. de Pœa. Mil. Miſc. Erud. Ital. I. p. 674. Pitiſc. in Suet. l. l. Elatior plerumque pro menſis. Lucan. IV. 196.

Pax erat, & miles caſtris permiſtus utriſque
Errabat: duro concordes ceſpite menſas
Inſtituunt.

Tibull. II. 5. 99.

At ſibi quiſque dapes, & feſtas exſtruet altè
Ceſpitibus menſas, ceſpitibuſque toros.

Suet. Tib. c. 18. n. 5. *Trans Rhenum eum ordinem vitæ tenuit, ut ſedens, in ceſpite nudo cibum caperet*. Ad hoc reſpicit Varr. de Ling. Lat. IV. 25. *Menſam eſcariam cibillam appellabant. Ea erat quadrata, ut etiamnunc in caſtris. Ceſpes enim iſte, aut ceſpites, quadri. Lipſ. de Milit. Rom. V. 15. Pitiſc. in Suetonium*. Ex illis tribunal fiebat caſtrenſe. V. infr. in *Tribunal*. Hujus erectio certiſſimum erat creati Imperatoris argumentum. Vopiſc. Prob. c. 10. *Idque per multos circulos, ut fieri aſſolet, diceretur, quaſi divino nutu undique ab omnibus acclamatum eſt: Probe Auguſte, Dii te ſervent, deinde concurſus & ceſpititium tribunal, appellatuſque Imperator*. Buleng. de Imper. Roman. II. 2. de Conv. I. 38. Demſter. ad Roſin. V. 26. Caſaub. ad Vopiſcum.

CESSIO in jure, auctore Ulpiano, communis alienatio eſt, & mancipi rerum, & nec mancipi, quæ fit per tres perſonas, in jure *cedentis*, vindicantis & addicentis. Boet. ad Topic. Cicer. I. *Cæteræ res, quæ ſui juris erant, nec mancipi vocabantur, eodem verò in jure etiam cedebantur. Ceſſio verò fiebat tali modo. Apud magiſtratum populi Romani, ut apud prætorem, vel præſidem, is, cui in jure res ceditur, rem tenens, ita vindicat: hunc ego hominem ex jure Quiritium meum eſſe ajo. Deinde poſtquam hic vindicaverit, Prætor interrogat eum, qui cedit, an contra vindicet, quo negante, aut tacente, tunc ei, qui vindicaverit, eam rem addicit: idque legis actio vocabatur*. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. I. 11. de Judic. I. 10. Faber Semeſtr. II. 25. Calcagnin. de Verb. & Rer. Signif. p. 354. Briſſon. de Formul. V. 374. Poller. For. Rom. V. 4. Alex. Gen. Dier. VI. 10. Bud. in Pandect. p. 26. D. Thyſ. in Gell. V. 19. Hotom. de Form. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. pag. 1911. D.

CESTIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CESTICILLUS *appellatur circulus, quem ſuperponit capiti, qui eſt aliquid laturus in capite*. Feſtus. Apud quem per-

perperam ita legitur. Emendo *circitellus*. Nam veteres dixerunt *circitem* pro circo, hoc eſt, magno circulo. Inde igitur *ὑπομοχλισμὰς circitellus*, vel *circitillus*. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 14. a. C. Voſſ. Lex. Etymol. Non debet mutari vera, ut exiſtimo, ſcriptura, quæ à Græca origine, & Latina diminutione nomen habet. Ex panno conſuitur. Hic mos à Romanis deſcendit etiam. Nam in multis Germaniæ, Belgii, atque in Alpinis locis, etiam trans eas ſitis, videmus pleraque onera mulieres præſertim capite geſtare tanti non raro ponderis, ut robuſtus aliquis juvenis eis attollendis collocandiſque laboret. *Barth. Adv.* XL. 20. Vocatur etiam *Arculus*. V. ſupr. in *Arculus*.

CESTROSPENDONUS erat telum, quod eſt nomen adeptum à ſunda & *ceſtro*, id eſt, vehiculo. Deſcribitur à Liv. XLII. 65. *Maximè ceſtroſpendonis vulnerabantur Romani. Hoc illo bello*, cum Rege Perſeo, *novum genus teli inventum eſt. Bipalme ſpiculum haſtili ſemicubitali infixum erat, craſſitudine digiti: huic ad libramen pinnæ tres, velut ſagittis ſolent, circumdabantur: funda media duo funalia imparia habebat, cum majori ſinu libratum funditor habena rotaret, excuſſum velut glans emicabat*. Turneb. Adv. XXX. 32. Gyrald. Var. Crit. Dialog. XII. Laurent. Polym. IV. Synopſ. II. §. 9. *Pinnæ tres* additæ erant, ut libratior, & directior, certiorque eſſet volatus teli: nec erranti, diverſèque nutanti parte ejus poſteriore ictus irritus eſſet, telo eodem tenore non eunte. *Funda* medio haſtili inhærebat: ſed ea duplex, ut latior ejus ſinus telum meliùs libraret, nam *funalia duo* interpretor *fundam* duplicem, alteram alteri continentem. *Funale* enim opus funarium eſt, hic *funda* è funibus. Poſterius *funale* majus & latius erat, ut ictum teli adigeret vehementiùs, meliùſque telum ſuſtineret. *Duo* autem *funalia*, quæ *fundam* unam faciebant, in nodum nectebantur, ut opinor, anſula facta, cui inſerebatur habena, qua telum rotabatur. *Majorem ſinum* interpretor majoris fundæ, & tanquam duplicis majorem capacitatem, in qua pendebat & librabatur telum. *Turneb. l. l.* Polybius, ut puto, deſcripſit apud Suidam in *κεστρός*. Ex illo non dubiè Livius. Sed in Suida pars una vocis modò eſt, *ceſtrus*. Atqui ſolitaria ea non niſi veruculum & breve telum notat: compoſitio Liviana mixtum hoc complectitur, & *ceſtrum* è *funda* miſſum. In Plutarchi Sylla legi *βελοσφενδόνας*: neque ſcio, an idem hoc genus ſit: niſi ſi ea voce tela intelligit amentis religata, iiſque velut fundis emiſſa. *Funda media* eſt ipſum *fundæ* medium, id eſt, latius illud, cui telum ſedet. *Imparia funalia* habuit, ſive habenas, aut *κῶλα* utrimque *duo*: cur *imparia*, & quo ſitu? Credo, ob teli mutati modum ita factum, quod ne excideret in circumactu, ſed paullò majorem voluit, eamque aptam excuſſioni. Eſto igitur fundus latior, duo funes utrimque contineant: ſed prior, & ubi ferrum eſt, paullò longior, laxiorque; ſtrictior & brevior poſterior ille, ubi pinnæ. An hoc modò vult, utrimque unum fuiſſe, ſed alterum breviorem? Turnebo ſtatuenti duas fuiſſe fundas, & duplicem ſinum, ſed inter ſe eas nexas, & in majore libratum telum, vix aſſentior, nec video cui uſui duplex hic ſinus, utique ſi in altero modò telum. Quin ſententia ſimpliciſſima ſit, *majore ſinu libratum*, quàm vulgatæ fundæ habere ſolent: ex comparatione *majorem* dico, non quia ibi duplex. *Lipſ. Poliorcet.* IV. *Dialog.* 3.

CESTROTA, *κεστρωτά*, fuit genus encauſticæ, qua *ceſtro*, id eſt, vericulo pingebatur in ebore, & cornu, quod genus *κεστρωτὸν* vocabant, & *ἐγκαυστόν*. Quicquid in acumen exibat, *κέστρον* Græci vocarunt. *Κεστρωτὸν ξύλον*, *præuſta ſudes*. Heſychius: *κεστρωτὸν ξύλον, βαρὺ ἔχον τὸ κέντρον*. Ita lego apud Plin. XI. 37. *Nunc quæ ceſtrota pictura genere dicuntur*. Eadem mendæ indole, quam in Plinio caſtigavimus, ſcribitur hodie *ceroſtrata* apud Vitruv. IV. 6. *Ipſaque forium ornamenta non fiant ceroſtrata*. Animalium cornibus tinctis, & *ceſtrotis*, ebore quoque ſimiliter picto lignum diſtinguebatur in lectis, menſis, & foribus. Plin. XVI. 44. *Excogitata ſunt & ligni bractea, nec ſatis: cœpere tingi animalium cornua, dentes ſecari, lignumque ebore diſtingui, mox operiri*. Ebur illud, & cornu, quo lignum operiebatur, & diſtinguebatur, *ceſtro* etiam inuri ſolebat, & *ceſtrotum* fieri. Inde *ceſtrota forium ornamenta* Vitruvio. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 163. *D. Bald. Lex. Vitruv. in Ceroſtrata. Voſſ. Lex. Etymol. Turneb Adv.* XIII. 24.

CESTRUM erat ferramentum, ſive graphium, aut ſtylus, quo in ebore aut cornu ſcalpebatur. Plin. XXXV. 11. *Encauſto pingendi duo fuiſſe antiquitus genera conſtat; cera, & in ebore ceſtro, id eſt, veruculo*. Referebat illud inſtrumentum minutum veru. *Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Pictur. c.* 6. *&* 13. *Bergier. de viis milit.* V. 32. §. 6. *Turneb. Adv.* XIII. 24. Ego Plinii locum ſcribendum arbitror hoc modo: *Encauſtice pingendi duo fuiſſe genera antiquitus conſtat, in cera & ebore; ceſtro & auriculo*. Vult enim illud encauſtices fuiſſe genus in cera, aliud in ebore. In illa *ceſtro* pingi conſueviſſe, in hoc auriculo. Patet hoc ex his ejuſdem capitis: *Lala Cyzicena perpetua virgo Marci Varronis juventa Romæ & penicillo pinxit, & ceſtro in ebore*. Scheffer. de Milit. Nav. II. 6.

CESTUS eſt cingulum, ſeu baltheum Veneris pelliceum varium & pulcerrimum, cui omnia delinimenta ad decipiendum parata ineſſe fabulantur. Lactant. Stat. Theb. V. 63. *Ceſton eſt vinculum ornamenti, quo circumdatur Venus, omnibus illecebris, nuptiarumque cupiditatibus elaboratum, quo matrimonia dicitur alligare. Specialiter zonam Veneris debemus accipere, quæ non rutilo auro gemmiſque ſit, ſed pelle, ut probentur corporea voluptates. Ceſton autem dicitur, quod copulæ & matrimonio vis ſit, quia adeo, quæ adulterio perpetrantur, inceſta dicuntur, quaſi quod non vinctum fuerit, ſit inceſtum*. Nazianz. in Julian. Orat. I. p. 299. *Nunc autem univerſum amorum ceſtum aſſumit, laſcivoque ornatu Jovem ita allicit, ut ipſe quoque omnes ſuos, omnium feminarum amores hoc uno multis partibus inferiores eſſe confiteatur*. Minuc. Fel. p. 206. *Jovem ceſto Veneris illectum flagrantiùs, quàm in adulteras ſoleat, cum Junone uxore concumbere*. Elmenhorſt. in Minucium. Gyrald. Deor. Synt. XIII. p. 387. 6. Cerd. Adv. Sacr. c. 1. §. 10. Laurent. de Sponſal. & nupt. c. 1. Caſal. de Rit. nupt. c. 1. *Ceſtum* Veneri matronæ dicarunt. Inſcriptio Eboræ:

DIVO. JULIO
LIB. JUL. EBORA
OB. ILLIUS. INMUN. ET. MUN
LIBERALITATEM
EX. D. DD
QUOJUS. DEDICATIONE
VENERI. GENETRICI
CESTUM. MATRONÆ
DONUM. TULERUNT.

Tomaſ. de Donar. c. 16.

CETARIUS *eſt, qui cete, id eſt, magnos piſces venditat, & bolonas exercet*. Donat. Ter. Eun. II. 2. 26. Papias: *Cetarii piſcatores dicuntur abuſivè, vel qui ſalſamenta piſcium, & liquamen vendunt, tractum à piſce. Cetaria, vivaria, in quibus cete alii piſces ſunt, vel officina, in qua liquamen ex piſcibus conficitur*. Du Freſne in Gloſſario. Reperi & in antiquo Lexico, *bolonas* diſertè explicari *μεταπράτας* & *παλιγκαπήλους*. *Turneb. Adv.* XIII. 14.

CETHEGI cognomen uni Corneliæ genti datum legimus, & à diverſo amictu, quo à cæteris diſtinguebatur, dictum.: ipſi enim ut habiliùs valentiùſque telum vibrarent, ſubſtrictiores erant: unde Horat. de Art. poet. n. 50.

— *Cinctutis non exaudita Cethegis*.

Vaillant. de Numiſm. I. p. 29. Ex illis quatuor conſulares totidem Conſulatus, cenſuras duas, duos etiam triumphos obtinuerunt. I. M. *Cethegus* M. F. M. N. cum P. Sempronio Tuditano Cenſor fuit anno ab U. C. 544. Luſtrum fecerunt 44. cum neuter Conſul fuiſſet. Nam Conſules fuerunt quadriennio poſt. II. C. *Cethegus* L. F. M. N. Conſul fuit cum Q. Minucio Rufo anno ab U. C. 556. triumphum egit de Inſubribus, & Cœnomannis Gallis. Cenſor triennio poſt fuit cum Sex. Ælio Pæto Cato. Luſtrum fecerunt 47. III. P. *Cethegus* L. F. P. N.

Con-

Digitized by Google

Conſul fuit cum M. Bæbio Tamphilo anno 572. anno proximo Proconſul triumphavit de Liguribus. IV. M. Cornelius C. F. C. N. *Cethegus* Conſul fuit cum L. Anicio Gallo anno 593. Si quis horum parentes conjungere velit, quos M. Verrius Flaccus enumerat, vix ullam propinquitatem eliciat, exceptis duobus prioribus, quos fratres patrueles eſſe idem prænomen avi oſtendit. Quartus ſecundo conjungetur, ſi ejus nepotem fuiſſe credideris. Ita fiet, ut Marcus ſit pater Marci, & Lucii, ſecundus Marcus pater Marci Cenſoris & Conſulis. Lucius verò pater Caji Conſularis, hic Cajus Caji pater ſit, & Caji Conſularis avus. Si tertium addere velis, fingendus eſt aliquis ex parentibus Marci Cenſorii habuiſſe etiam Publium filium, qui pater Lucii fuerit, Lucium Publii Conſularis patrem. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Cornelia.*

CETRA *eſt ſcutum loreum, quo utuntur Afri & Hiſpani.* Serv. Æneid. VII. 732. Et quidem minus, Vetus interpres Juven. Sat. XI. 140. *Oryx animal minus quàm bubalus, quem Mauri uncem vocant, cujus pellis ad citonas (cetras* emendat Pythoeus*) proficit, ſcuta Maurorum minora.* Unde *brevem* vocat Tacit. Agric. c. 36. n. 1. *Britanni ingentibus gladiis, & brevibus cetris, miſſilia noſtrorum vitare.* Fiebant etiam ex tergo elephantorum, quorum apud Mauros ingens vis. Plin. XI. 39. *Elephantorum quoque tergora impenetrabiles cetras habent.* A peltis non multum abfuit. Curt. III. 2. 5. *Barcani armati bipennibus, levibuſque ſcutis cetræ maximè ſpeciem reddentibus.* Lipſ. Milit. Roman. III. 7. Bochart. Phaleg. I. 42. Voſſ. Lex. Etymol. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 22. Laurent. Polym. IV. Synopſ. II. §. 11. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiquit. Roman. X. 10. Thyſ. Rom. Illuſtr. III. p. 70. Pitiſc. in Curtium.

CETRONIA gens. V. illam infr. in *Gens.*

CHA.

CHALATORII funes ſunt, quibus antenna & attollitur & demittitur. Chalare enim, quo verbo utitur Veget. IV. 23. *Aliquanti centones, & culcitas funibus chalant,* laxare & demittere eſt. Atque hoc etiam verbum hodie nautis familiare eſt, qui chalare velum dicunt. Hinc bonis libris auctoribus, & adſtipulatore Gulielmo Pelliſſerio Montiſpeſſuli Epiſcopo ita lego apud Veget. IV. 46. *Quod contis longioribus indutum, chalatorios funes, quibus antenna ſuſpenditur, repentè præcidit.* Turneb. Adv. XXIV. 25. Falcem enim Vegetius deſcribit, quo præcidebantur funes opiferi. *Stevvech. in Vegetium.* Et Turnebus & Stevvechius errant, quando *chalatorios funes* pro opiferis accipiunt. Sunt rudentes, quibus antenna ſuſtollitur, vel demittitur cum velis. Hieron. adv. Jovinian. I. *Rudentibus vela ſuſtollam.* Ita Seneca in Agamemnone, Horatius, & alii. *Scheffer. de Milit. Nav.* II. 5.

CHACEJUM erat rotunda pelvis cava in cottabi ludo. V. illum infr. in *Cottabus.*

ΧΑΛΚΕΜΒΟΛΟΝ navigium Græci vocant, cujus æratum eſt roſtrum, & quod purgationi aptum eſt. Roſtrum quoque navis maſculino genere interdum χαλκέμβολος vocatur. Χαλκέμβολον innuit Virgilius, cum cecinit Æneid. V. 198.

—— fremit ictibus ærea puppis.

IX. 122.

Quot prius æratæ ſteterant ad littora proræ.

Gyrald. de Navig. c. 11. & 18. Calcagn. de Re Naut. c. 16.

CHALCIDICUM *dicebatur genus ædificii.* Feſtus. Vitruv. V. 1. *Sin autem locus erit amplior in longitudine, Chalcidica in extremis conſtituantur, uti ſunt in Julia Aquiliana.* Qui ea de baſilica loquitur, quæ erat in foro Julio à judice Aquilio cognominata, de qua etiam Dio LI. p. 459. D. *Hiſ peractis Athenæum, & quod Chalcidicum appellatur, & curiam Juliam, in patris honorem exſtructam ſacravit.* Turneb. Adv. XVIII. 34. Baldus Lex. Vitruv. Voſſ. Lexic. Etymol. De *Chalcidicis* multa *Donat. de Urb. Rom.* IV. 2.

Chalcidicum uſurparunt etiam veteres pro cœnaculo. Arnob. IV. p. 149. *Scribuntur Dii veſtri in tricliniis cœleſtibus, atque in chalcidicis aureis cœnitare.* Et quod Homer. Odyſſ. XXIII. 1. ſcripſit Græcè:

Γρηῢς δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσατο καγχαλόωσα.

Auſonius in Homerum Periocb. 23. Odyſſ. reddidit Latinè:

Chalcidicum greſſu nutrix ſuperabat anili.

Turneb. Adv. XVIII. 34. Baldus Lex. Vitruv. Salmaſ. in Spart. Peſcenn. c. 12. Elmenhorſt. in Arnobium. Voſſ. Lex. Etymol.

CHALCOS ſex in obolum Savoto remittimus, quia diſſentiunt auctores, Plinius ei decem tribuit, quas alibi ſexageſimas denarii partes vocat. Diodorus apud Suidam, & quæcunque illa Cleopatra ſex. In veteri apud me membrana ſtatuitur unciæ II. *ſemuncia*, III. *duella*, IV. *ſicilicus*, VI. *ſextula*, VIII. *drachma*, XII. *hemiſceſcla (ſ ſemiſextula)* XVI. *tremiſſis*, XXIV. *ſcriptulum*, XLVIII. *obolus*, LXXII. *cerates*, XCVI. *ſilica*, CXX. *chalcus*; Iſidoro quarta pars oboli eſt *chalcus*. Hi omnes de ponderibus loquuntur, non de partibus pretii in ære, de quibus tamen agere ſtatuit Savotus. Pollux octo *chalcos* in obolo agnoſcit: quem ſequimur, quia de nummis ſcimus ibi tractare, quum illi pondera & nummos miſceant; dein quia nemo explicatius in IX. 6. Ubi ad hunc modum Latinè: *Obolus quidem æneos habet octo. Et duo æres, quarta pars. Hi autem & δίχαλκον fuerint, cum oboli ſint quadrans. Quatuor autem æres, ſemiobolus. Sex æres, triens, quando tres oboli partes ſunt.* Gronov. de Pecun. vet. III. 10. Cenal. de Pond. & Menſ. Rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1522. D. Bud. de Aſſe p. 619. Sperling. de Num. non cuſ. c. 33.

CHALDÆORUM genus eſt duplex, locorum, ac regionum, quas alii alias incolunt, diſtinctum varietate. Nam qui terram habent, pertinentem ad ſinus Perſici initium, definitam Arabia illa, quam Pomponius Mela & C. Plinius ſterilem, hoc tempore ad Græcorum imitationem deſertam dicunt, ii à *Chaldæa* terra, ubi ætatem agunt, *Chaldæi* nominantur. Ad hæc Babylon eſt urbs, & ejus regio Babylonia; in qua vicus fuit, ad habitandum nationis & gentis ejuſdem philoſophis aſſignatus; qui ſimiliter, ut ſuperiores, *Chaldæi* ſunt nuncupati. Atque hi quidem tempus omne, omnem operam in diſciplinarum ſtudiis, Aſtrologiæ præſertim, conſumpſerunt: inter quos extiterunt nonnulli, qui quod cuique eventurum eſſet, ex natali die profiterentur ſe poſſe prædicere. Sed iſtos contra alii minimè approbarunt. Nam *Chaldæorum*, de quibus loquimur, ſectæ fuerunt complures, diſcretæ cum opinionum diſſimilitudine, tum cognomento ab ſuis urbibus tracto: quod alii Orcheni ab Orcha, Borſippeni à Borſippa, Babylonii à Babylone dicerentur, de rebus iiſdem diſſidentes inter ſe, ac repugnantes: quam diſſenſionem à Lucret. V. 726. reddente cauſam, quid ſit, cur lunæ lumen ſæpiùs in menſe varietur, ſignificari puto his verſibus:

Ut Babylonica Chaldæum doctrina refutans
Aſtrologorum artem contra convincere tendit.

Malè igitur Annius Viterbienſis, qui *Chaldæum* honoris nomen eſſe comminiſcitur. At Joſephus bene, qui eodem verbo nationem deſignat eruditam. V. etiam ſupr. in *Beroſus*. Docent hoc etiam Gell. N. A. I. 9. *Vulgus quos gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, mathematicos dicit.* Cicer. de Divin. I. 1. *Qui in natione Chaldæi non ex artis, ſed ex gentis vocabulo nominati.* Ferrat. de Orig. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 10. C. Turneb. in Cicer. de Fato p. 71.

CHAMULCUS erat inſtrumentum, quo humo prorè reptile aliquid trahebatur. Græcam vocem retinuit Ammian. XVII. 4. *Unde chamulcis impoſitus, tractuſque lenius;*

nius. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 17. Buleng. de Circ. c. 20. Donat. Dilucid. p. 815. Videtur & trahea dici. Gloſſar. Antiq. χαμῦλκος, *erahea*. Philoxenus vertit *ſchlodiam*. Verba ejus, *Schlodia*, χαμυλκίς. Hac voce hodieque Germani omneſque ſeptemtrionis populi utuntur in vehiculi hujus appellatione. Nec abludit ratio vocabuli, quin ſignat id, quod per tertam trahitur. Vir ſummè doctus ad Codicem Theodoſianum, & Ammianum *carpentum humile* explicavit, cui adſtipulari non poſſum, quia carpentum omne rotis volvebatur. *Scheffer. de Re Vehic.* I 2. 7.

CHAOS Græcorum nihil aliud eſt quàm Janus Latinorum. Feſtus: *Chaos appellat Heſiodus confuſam quandam ab initio unitatem hiantem, patentemque in profundum, ex eo & χαίνειν Græci, & nos hiare dicimus. Unde Janus detracta aſpiratione nominatur idem, quod fuerit omnium primus, cui primo ſupplicabant velut parenti, & à quo rerum omnium factum putabant initium. Chaos* autem, ut loquitur Ovid. Met. I. 7. *moles rudis eſt, & indigeſta*. Sic biceps Janus confuſum aliquod & commixtum notat. Quemadmodum *Chaos* principium omnium rerum, ita principium & hominum & Deorum Janum faciebant. Huc faciunt verſus Septimii, qui exſtant apud Terentianum:

Jane Pater, Jane tuens, Dive biceps, biformis,
O cate rerum ſator, o principium Deorum,
Stridula cui limina, cui cardines tumultus,
Cui reſerata mugiunt aurea clauſtra mundi,
Tibi vetus ara caluit Aborigineo ſacello.

Hinc factum, ut in ſacrificiis primo omnium Janum compellarent, ut Patris cognomentum ei tribueretur. Quicquid autem natum, in tempore natum, pars verò temporis anni, ſic ſimul & temporis & anni præſes Janus habebatur. Propriè autem *chaos* eſt, quemadmodum dixi. *Boxhorn. ad Plutarch. Quæſt. Roman.* 22.

CHARACTÆ vocantur gradus puritatis in auro. Metallici enim & monetarii bonitatem & puritatem auri in viginti quatuor gradus diſtinguebant. Aurum igitur, cujus puritas eſt viginti quatuor graduum, quod vulgo viginti quatuor *charactarum* vocatur, ad extremam excoctum eſt puritatem, omnique alio metallo, ſiquidem poſſibile ſit eo uſque arte noſtra progredi, deſtituitur. Quilibet porrò gradus in duos & triginta gradus ſecundos, quin imò à nonnullis in quatuor & ſexaginta ſubdividitur. Si igitur, e. g. dicatur, maſſam auri habere duodecim *charactas*, ſciendum eſt, eam eſſe compoſitam ex æquis portionibus auri & argenti, vel æris, pro ratione mixtionis; quoniam duodecim ſunt dimidia pars ad quatuor & viginti. Sin maſſa fuerit octodecim *charactarum*, tum tres quartæ partes duntaxat auruio componunt, quoniam octodecim obtinent rationem dodrantis ad quatuor & viginti. Buleng. de Vectig. c. 85. itidem interpretatur de ſpecie quadam monetæ, quæ tributi nomine Imperatoribus pendebatur. Sicuti enim ad denotandos gradus puritatis adhibita fuit vox *denarius*, quæ ſpeciem quandam monetæ ſignificat; ita veriſimile eſt, gradus puritatis in auro expreſſos quoque fuiſſe nomine monetæ cujuſdam, dictæ *characta*, quod nomen hodieque durat. Exiſtimo monetam χαράτζιον dictam, quæ erat denarius certi alicujus tributi, auream fuiſſe: eamque eſſe cauſam, quare ad denotandos puritatis gradus, qui ſunt in auro, adhibita fuerit. Inferioribus enim imperii ſeculis, præcipuè ſub Juſtiniano, pleraque tributa auro pendenda imperabantur. *Savot. de Numm. Ant.* II. 6. At ego cenſeo τὸ χαράτζιον nihil eſſe aliud quàm κεράτιον, etſi ſono barbariore prolatum. Sunt qui ſperaverunt ſe mirificè eſſe locutos, quum *charattam* reddiderunt *obruſſam nativam, obruſſam naturalem, cocturam naturalem: & aurum obruſſa vicenaria binaria, vicenaria ternaria, & vicenaria ternaria dodrantalis*, quod poſtremum ſit trium & viginti *caratiarum* & novem granorum. Reſtant noſtræ partes. Cenſemus igitur artifices, qui primi conſtituere iſtos metalli pretioſi gradus in auro, habuiſſe ob oculos ſolidum aureum Romanum: ut enim ille erat viginti quatuor ceratiorum, ducentorum octogiota octo follium; ſic hi Marcæ, & hinc cujuſque maſſæ ſolidæ quartam & viceſimam partem dixerunt *carattam*, & *caratta* dederunt duodecim grana, ut ceratium quodvis Romanum habebat duodecim folles, ita ut Marcæ totius ſint ducenta octoginta octo grana. Eſt igitur *caratta* αὐτότατον κεράτιον, ut ſine religione hoc vocabulo pro illo uti liceat. *Gronov. Pecun. Vet. mant.* c. 4.

CHARISIA erant pervigilium in Gratiarum honorem, quorum præmium erat placenta & bellaria. Et ipſamet placenta, & bellaria dicebantur *Chariſia*. Euſtath. Odyſſ. Σ. 13. p. 1843. *Sciendum eſt, à Charitibus Chariſia derivari. Toti nocturni autem eam* celebrantes *erant. In quibus quàm diutiſſimum tempus tripudiantes vigilabant. Placenta* ex tritico melle admixto *præmium dabatur iis, qui pervigilaviſſent totam noctem. Et quædam bellaria & ipſa Chariſia appellata*. Pinell. Additam. ad Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. I. Meurſ. Græc. Fer. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VII. pag. 864. B. Jonſton. de Feſt. Græcor. II. 6. §. 15.

CHARISTIA vocaverunt Romani Græca voce feſtum, quo cognati & conſanguinei convenire ſolebant, & mutua dona dare. Ovid. Faſt. II. 617.

Proxima cognati dixere Chariſtia patres,
Et venit ad ſocios turba propinqua Deos,

Hæc fiebant XI. Kal. Martii. Val. Max. II. I. 8. *Convivium ſollenne majores noſtri inſtituerunt, idque Chariſtia appellaverunt. Præter cognatos & affines nemo interponebatur, ut ſi qua inter neceſſarias perſonas querela eſſet orta, apud ſacra menſæ & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis, tolleretur*. Urſin. ad Kalend. Ruſtic. Farneſ. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. pag. 22. C. Lambec. ad Kalend. Vet. Theſ. ibid. p. 105. C. Gyrald. Synt. Deor. XVII. p. 498. B. Stuck. Ant. Conviv. I. 32. & 33. Modius de Lud. & ſpectac. vet. II. 28. Perion. de Græcor. & Roman. magiſtrat. III. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VI. p. 2809. D. Nicol. de Bacchan. c. 16. Laurent. Polym. IV. Synopſ. 6. Schill Nomencl. Philol. p. 276.

CHARON inferorum apud poetas nauta, per Stygiam, Acherontemque paludem mortuorum animas transvehens. A Virgilio probè deſcribitur Æneid. VI. 298.

Portitor has horrendus aquas & flumina ſervat,
Terribili ſqualore Charon, cui plurima mento
Canities inculta jacet, ſtant lumina flamma,
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus,
Ipſe ratem conto ſubigit, veliſque miniſtrat,
Et ferruginea ſubvectat corpora cymba,
Jam ſenior, ſed cruda Deo viridiſque ſenectus.

Gyrald. Synt. Deor. VI. p. 215. Ferret. Muſ. Lapid. IV. Memor. II. Claſen. Theol. gentil. II. 2. §. 4. *Charonti* in mortui compoſiti ore ſtipem imponebant portorium & naulum, quod eſt pretium, quod pro vectura navis ſolvitur ei qui navem exercet, l. cum ſervus §. fructus D. de Leg. I. V. infr. in *Obolus*.

CHARONARIA lex. V. illam infr. in *Lex*.

CHARONITÆ appellati ſunt novi illi ſenatores à Romanis illos deſpicientibus ac nomine illo irridentibus, qui poſt necem Cæſaris, fraude Antonii, in ſenatum irruperant. Plutarch. Anton. p. 922. C. Antonius *hic*, Cæſaris Commentariis, *interſerens quos ei viſum eſt, multis magiſtratus dedit, multos in ſenatum adlegit. Unde omnes hos Romani per ludibrium Charonitas appellabant, quandoquidem ubi arguebantur, ad mortui confugiebant commentarios, & neminem vivum dignitatis ſuæ auctorem ciere poterant*. Suet. Aug. c. 35. n. I. *Senatorum affluentem numerum deformi & incondita turba, erant enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam & præmium allecti, quos Orcinos vulgus vocabat, ad modum priſtinum & ſplendorem redegit*. Eadem Dio XLIV. p. 268. C. & Appian. Bell. Civ. III. p. 529. *Victor. Var. Lect.* XVI. 16. *Zamoſc. de Sen. Roman.* I. 13. Græci χαρώνια loca quædam terrarum appellant, quæ exhalant fœdos odores, ac ſunt tanquam aditus quidam fauceſque inferorum. Inde cadavera beluarum ejecta vocamus *caragnie* à fœtore: mo-

leſtus enim odor mortuarum projectarumque belluarum idem, quod loca illa, præſtat, & facit, ne illac tranſiri ſine moleſtia poſſit. Latini autem videntur *Charonem* portitorem inferorum *orcum* appellaſſe. *Victor. l. l.* Alluſerit fortè vulgus ad libertos *orcinos*. V. illos inſr. in *Liberti*.

CHARRA eſt civitas Meſopotamiæ trans Edeſſam, ubi Romanus exercitus eſt cæſus, & Craſſus Dux captus. Hieron. de locis Hebræis. Lucan. I. 104.

—— miſerando funere Craſſus
Aſſyrias Latio maculavit ſanguine Charras.

Falſum eſt, quod Cedrenus à Caro Imperatore conditam, & ab ipſo appellatam fuiſſe ſcribit. Stephanus refert à *Charra* fluvio Syriæ vocari. Ammian. XXV. 6. *Chartam* appellat. *Egreſſi exinde proxima nocte Chartam occupavimus.* Zoſim. III. 13. *Cartas* nominat, & Romanos ab Aſſyriis diſterminare dicit. Eſt urbs, in quam ſacræ literæ narrant Tharam cum Abraam filio ex Chaldæa profectum, & inde à Domino juſſum Abraam exire Gen. c. 11. n. 31. c. 12. n. 1. Hoc oppidum Juſtinianus munivit, ut ait Procop. de ædif. Juſtinian. II. Eutrop. IX. 24. auctor eſt Galerium Maximianum à Narſæo inter Callinicum & *Charras* prælio fuſum. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 150.

CHARTA aliud eſt, aliud papyrus. Papyrus materies erat, ex qua *charta* fieret. Nec papyro *charta* datum nomen videtur, niſi cum epiſtolis ſalutatricibus inſerviret. Eſt enim χάρτης Græcum à χαίρειν, ut ad verbum notet ſalutator. Unde epiſtolam ſic [illegible] Mart. IX. 101. 2.

Charta ſalutatrix ſi modò vera refert.

Voſſ. de Art. Grammat. I. 37. Hugo de prim. ſcrib. orig. c. II. quando, & ubi fuerit inventa, tradit ex Varrone Plin. XIII. 11. *Et hanc Alexandri Magni victoria repertam, auctor eſt M. Varro, condita in Ægypto Alexandria. Antea non fuiſſe chartarum uſum.* Sed deceptus eſt Varro, & planè falſum in literas retulit. Refutat illum Plin. XIII. 13. his verbis: *Ingentia quidem exempla contra Varronis ſententiam de chartis reperiuntur. Namque Caſſius Hemina, vetuſtiſſimus auctor Annalium, quarto eorum libro prodidit, Cn. Terentium ſcribam agrum ſuum in Janiculo repaſtinantem offendiſſe arcam, in qua Numa, qui Romæ regnavit, ſitus fuiſſet. In eadem libros ejus repertos P. Cornelio L. F. Cethego, M. Bæbio Q. F. Pamphilo coſſ. ad quos a regno Numæ colliguntur anni 535. & hos fuiſſe è charta: majore etiamnum miraculo, quod tot infoſſi duraverunt annis. Quapropter in re tanta ipſius Heminæ verba ponam: mirabantur alii, quomodo illi libri durare potuiſſent. Ille ita rationem reddebat. Lapidem fuiſſe quadratum circiter in media arca vinctum candelis quoquoverſus. In eo lapide inſuper libros impoſitos fuiſſe. propterea arbitrarier eos non computruiſſe. Et libros cedratos fuiſſe: propterea arbitrarier tineas non tetigiſſe. In his libris ſcripta erant philoſophiæ Pythagoricæ. Eoſque combuſtos à Q. Petilio prætore, quia philoſophiæ ſcripta eſſent. Hoc idem tradit C. Piſo Cenſorius primo commentariorum: ſed libros ſeptem juris pontificii, totidem Pythagoricos fuiſſe. Tuditanus decimotertio Numæ decretorum fuiſſe. Libros duodecim fuiſſe ipſe Varro humanarum antiquitatum ſexto. Antias ſecundo duos Pontificales Latinos; totidem Græcos præcepta philoſophiæ continentes. Idem tertio ponit, quo comburi eos placuerit.* Numa verò trecentis non minùs annis Alexandri natalem prævertit. Pergit Plinius: *Inter omnes vero convenit, Sibyllam ad Tarquinium Superbum tres libros attuliſſe. Ex quibus igni duo cremati ab ipſa, tertius cum Capitolio Syllanis temporibus.* Verùm ab hoc Tarquinio Superbo uſque ad Magnum Alexandrum ducenti circiter anni fluxerunt. Adhuc Plinius: *Præterea Mucianus terconſul prodidit nuper ſe legiſſe, cum præſideret Lyciæ, Sarpedonis a Troja ſcriptam in quodam templo epiſtolæ chartam.* Verum ab excidio per Græcos Ilio uſque ad Alexandri dominatum, principatumque colliguntur anni oongenti circiter. *Guiland. Papyr. membr.* II. XXIII. . . . . . XXVI. *Pigh. Annal. Rom.* II. *pag.* 328. & 329. Modum ex papyro conficiendæ tradit Plin. XIII. 11. *Præparantur ex eo chartæ, diviſo acu in prætenues, ſed quàm latiſſimas philuras.* Ubi clarè Plinio papyrus eſt totus ſcapus, ſive caulis: ex cujus libro plures philuræ fiebant. Uti cæpa tunicas habet multas, quas acu meliùs, quàm cultro dividas: ſic papyrus ſolebat diſpeſci in tenues philuras, iis acu à ſe invicem ſeparatis, ita ut ſuo quæque ordine detraherentur. Mirum id non cepiſſe Guilandinum Papyr. membr. X. §. 3. & 5. qui ad hoc non acus, ſed cultri, vel alius ferri operam requiri contendit. Philuræ acu ſæparatæ ad modum cratis ſterni ſolent ſuper tabulam, ſive aſſerem ligneum, madentem turbida Nili aqua. V. plura inſr. in *Tabula*. Voſſ. de Art. Grammat. I. 37. Salmaſ. in Vopiſc. Firio. c. 3. Bodæus à Stapel. in Theoph. Hiſt. Plaut. IV. 9.

Charta amphiteatrica. Plin. XIII. 12. *Proximum amphitheatrica datum fuerat à confectura loco.* Diu, multumque me ſolicitum tenuit, quinam in Ægypto locus fuerit amphiteatrum, à quo *charta* amphitheatrica nomen accepiſſe ſcribitur, cui auctor ſecundas ab hieratica tribuit. In ſententiam venio ſcripſiſſe Plinium *Atribiticam*, à domo, ſive præfectura Ægypti Atribitica, de qua Strabo, Ptolemæus, Stephanus, & Plinius. *Guiland. Papyr. Membr.* XII. §. 1. Sed nihil impedit, quo minus amphiteatro eſſent additæ officinæ, in quibus quando nulli eſſent ludi amphitheatrales, *charta* fierent. Nec enim Alexandria caruerit amphitheatro, urbs tantoperè luxui, ac voluptatibus dedita. *Voſſ. Grammat. I.* 37. *Scalig. in Guiland. p.* 36. *Dalechamp. & Harduin. in Plinium. Hugo de prim. ſcrib. orig. c.* II.

Charta Auguſta ab Auguſto Cæſare eſt dicta. V. illam inſr. in *Charta Claudia & hieratica*.

Charta Claudia dicta eſt à Claudio Cæſare. Plin. XIII. 12. *Primatum mutavit Claudius Cæſar: nimia quippe Auguſtæ tenuitas non ſufficiebat tolerandis calamis. Igitur & ſecundo corio ſtatumina facta ſunt è primo ſubtegmine. Auxit & latitudinem. Pedalis erat menſura, & cubitalis macrocollis. Sed ratio deprehendit vitium, unius ſchedæ revulſione plures infeſtante paginas. Ob hoc prælata omnibus Claudia.* Claudius Cæſar duabus philuris, quibus Auguſta, ſive hieratica conſerta erat, tertiam inſuper membranam injecit, & latitudinem ab undecim digitis uſque ad tredecim auxit. Ex quibus ſummæ & infimæ tenuæ nactæ erant poſitionem rectam, quæque inter utraſque ſchedæ claudebantur, medium ſortitæ locum tranſverſam. Plagulas namque in medio ſectarum utrinque paginarum tranſverſo poſitu jacentes auctor vocat *ſecundum corium*, quod ſcilicet dum Claudia conſereretur, ſecundo imponerentur, quemadmodum ramenta, quæ primo explicabantur, *ſubtegmen*: & quæ poſtremo injiciebantur, *ſtatumen* appellat. *Guiland. Papyr. membr.* XVIII. §. 1. 2. Primatum tenebat Auguſta hieratica. Nam prima hieratica dicebatur. Ob nimiam tenuitatem, & quia indecoro viſu pellucida erat, ſecundæ Liviæ corio ſtatumina fecit è primæ Auguſtæ ſubtegmine Claudius Cæſar. Unde verò didicit Guilandinus, Claudium Cæſarem duabus philuris, quibus Auguſta inſerta erat, tertiam inſuper membranam injeciſſe, & latitudinem ab undecim digitis uſque ad tredecim auxiſſe? Quis illis indicavit Auguſtam duas philuras habuiſſe? Ubi Plinius ejus rei mentionem fecit? Deinde, ſi *charta*, quæ ex duabus paginis contexta undecim digitos habebat, poſtea una pagina auctior facta ad tredecim pervenit, neceſſariò illa tertia pagina duos tantum digitos lata fuit. Quod ſi verum eſt, & duæ reliquæ ſimiles tertiæ fuerunt, ut fuiſſe neceſſe eſt: quatuor igitur tantum digitorum primum fuit Auguſta, ex duabus ſcilicet paginis binum digitorum compacta, deinde non tredecim, ut vult, ſed ſex tantùm fuiſſe tertia pagina aucta. Atqui Plinius tantam brevitatem in philuris adhuc non notavit. *Scalig. in Guiland. p.* 42. V. *Harduinum*.

Charta Corneliana *à Cornelio Gallo præfecto Ægypti primum confecta*, nomen adepta eſt. Iſidor. VI. 10. *Turneb. Adv.* VII. 2. *Voſſ. de Art. Grammat.* I. 37.

Charta emporetica, vel potius emporica, ſic enim in

Plinio

Plinio emendandum arbitror, mercatorum uſui ſerviebat, & involucris, & integumentis mercium dicebatur, ſcripturæ inutilis. *Turneb. Adv.* VII. 2. *Hermol. Barbar. in Plinium. Voſſ. de Art. Grammat.* I. 37. Quòd minimam latitudinem obtineret, atque inter omnes arctiſſima exiſteret, ſex digitos non ſuperabat. Plin. XIII. 12. *Emporeticæ brevitas ſex digitos non excedit. Brevitatis* namque nomine hic ſignificatur anguſtia, atque contractio, opponiturque dictio illa hoc loco non tam longitudini, quàm latitudini. In qua ſignificatione *breviſſimum* dixit Plin. Epiſt. X. 69. 2. *Erit enim facile per illam breviſſimam terram, quæ interjacebit, advecta foſſa onera tranſportare in flumen. Terram breviſſimam* appellavit non in comparatione ad longiſſimum, ſed quæ latiore arctior, atque anguſtior apparet. Pariter noſter emporeticam, quæ latitudine cæteris omnibus inferior erat, rectè *breviſſimam* eſſe dicere potuit. *Guiland. Papyr. membr.* XVII. §. 5. 6. 7.

Charta Fanniana nomen habet ab interpolatore, nobili illo grammatico Rhemmio Fannio Palæmone, qui *chartarum* habuit officinas. *Turneb. Adv.* VII. 2. *Voſſ. de Art. Grammat.* I. 37. *Guiland. Papyr. membr.* XIII. §. 3. Ab amphitheatrica diſcrepat; cæteroquin numeralem ab ea differentiam faciens. Nam Fannius poliendo amphitheatricam, cum ex proletaria, deterioreque auguſtiorem, atque elegantiorem conformaſſet, viſus eſt novam ſpeciem conſtituiſſe, relicta in ſua amphitheatrica non interpoli, quæque mangonium ſui artificii experta non erat. Plin. XIII. 12. *Guiland. ibid. n.* I. & 2. In Ægypto curata recurabatur Romæ: cumque advecta ſolùm novem eſſet digitorum, malleo ita extendebatur, ut decem fieret digitorum. *Voſſ. l. l.*

Charta hieratica, ut ſcribit Plin. XIII. 12. prima olim fuit, *religioſis tantùm voluminibus dicata, quæ ab adulatione Auguſti nomen accepit, ſicut ſecunda Livia à conjuge ejus. Ita deſcendit hieratica in tertium nomen*, quæ olim prima erat. Fidelius exiſtimo, quod in antiquis exemplaribus reperi, *quæ ablutione Auguſti nomen acceperit*. Auguſtea enim, & regia candidior erat quàm hieratica, ut & Liviana: nam *hieratica ſubcolorata* erat, ut ſcribit Iſidor. VI. 10. Abluendo igitur candorem *charta* accipiebat. *Turneb. Adv.* VII. 2. Magno, & pudendo errore ſefellit hominem vocabulum *ſecunda*, quod ratus rectum caſum eſſe Livianam ab Auguſta ſeparavit, atque hanc ab hieratica, cum ſit obliquorum ultimus, poſſitque etiam *ſecundo*, ut adverbium, legi. Sententia namque eſt, *chartam*, qua priſci mortales ad religioſa volumina utebantur, priùs *hieraticam* fuiſſe nominatam, poſteriùs adulatoriis nominibus *Auguſtam*, & *Livianam*: hoc eſt, ab prima adulatione accepiſſe nomen Auguſti, ſicut ab ſecunda adulatione Liviæ, atque ita hieraticam triplici appellatione inclaruiſſe. *Guiland. Papyr. membr.* XI. §. 2. & 3. Ineptiſſimè Turnebum reprehendit, & jocnlariter primam, & ſecundam adulationem ſomniavit. Quod autem eum præcipuè in errorem adegerit, eſt ignotatio diviſionis *chartæ* hieraticæ. *Charta* majoris moduli annalibus, & ritualibus libris, & hierophanticis rebus dicata fuit, ab hoc *hieratica* appellata. Ea duplex fuit: prima *hieratica* tredecim digitorum; ſecunda *hieratica* undecim digitorum. Sed prima abolitione Auguſti Auguſta dicta eſt. Eſt enim abolitio, ut longè melior vetus ſcriptura, cum pro *hieratica* Auguſta eſt appellata. Secunda Liviana abolitione Liviæ Auguſtæ. Sententiæ meæ veſtigia præclara extant apud Iſidor. VI. 10. *Prima, & præcipua Auguſtea regia, majoris forma in honorem Octaviani Auguſti appellata. Secunda Liviana, ad honorem Liviæ. Tertia hieratica dicta, eò quòd ad ſacros libros eligebatur, ſimilis Auguſtea, ſed ſubcolorata.* Quin & Plinius ipſe hoc capite primæ, & ſecundæ meminit, cum ait: *Igitur & ſecunda corio ſtatumina facta ſunt è prima ſubtegmine.* Intelligit ex Auguſtæ ſubtegmine ſtatumina facta corio Livianæ. Et *Liviana ſuam tenuit, cui nihil prima erat, ſed omnia ſecunda.* Scalig. in Guiland. p. 34. Dalechamp. in Plinium.

Charta Livia. V. illam ſupr. in *Charta hieratica*.

Charta Memphitica. Hujus meminit Lucan. IV. 136.

Conficitur bibula Memphitis charta papyro.

Turneb. Adv. VII. 2. Qui illam prodidit inauditam, & minimè ab aliis ſcriptoribus notatam, deceptus hoc Lucani verſu, quem ſic corruptum refert Iſidor. VI. 10. cum legendum ſit:

Conſeritur bibula Memphitis cymba papyro.

Conſeri, contexi, ſui naves veteres dixerunt. *Dalechamp. ad Plin.* XIII. 12. *Guiland. Papyr. membr.* XI. §. 4.

Charta Saitica proximum ab amphitheatrica ſibi locum vindicat ab oppido Sai. Plin. XIII. 12. *Poſt hanc Saitica, ab oppido, ubi maxima fertilitas ex vilioribus ramentis.* Guiland. Papyr. membr. XIV. §. 1. Voſſ. de Art. Grammat. I. 37. Turneb. Adv. VII. 2.

Charta Tæniotica ſequitur Saiticam. Plin. XIII. 12. *Propiorque etiamnum cortici Tæniotica à vicino loco, pondera jam hæc, non bonitate, venalis. Tænioticam* defendo per æ diphthongum, à loco, qui propter anguſtam longitudinem Tænia vocatur, & vinum Tænioticum apud Athen. I. p. 33. D. *Hermol. Barbar. in Plinium. Turneb. Adv.* VII. 2. Non conſentio Hermolao alioquin oculatiſſimo, qui Tænioticam ponit ex Iſidoro, quem ſuppreſſo nomine ſequitur. Ita ille VI. 10. *Charta Taniotica, à loco Alexandriæ, qui ita vocatur, ubi fiebat.* L. Tanitica, à civitate Tani, quæ hodie vocatur Damiata. Nam Plinius prius dixit papyrum in Ægypto non gigni extra Deltam, locus verò, cui Tæniæ nomen eſt, habetur non in Delta, ſed extra Deltam. *Guiland. Papyr. membr.* XIV. §. 2. & 3. *Pintian. in Plinium.* At Plinius dixit non in Tænia *chartam* naſci, ſed propè. Ait enim in vicino loco. Conſentit Plinio Iſidorus. Perperam ergo Tanitica ſuppoſitum à Guilandino. *Scalig. in Guiland. p.* 37. Guilandinus Tanis, & Taphnis confundit. Taphnis in Scripturis [illegible] Tanis eſt in iis צֹעַן Nec dubitandum Tanis ſit ex Tzoanis. Nam quia Græci & Latini non habent TS, eo interdum S. interdum T. omittunt. Ut à [illegible] Tſor eſt tum Sarra, tum [illegible]. Syriaca [illegible]. Sive autem Tænia eſt Alexandriæ locus, ſive non longè erat ab Alexandria, Tæniotica legi debet, cum in eo Plinii, & Iſidori codices conveniant. Taniticæ autem ante Guilandinum meminerit nemo. *Voſſ. de Art. Grammat.* I. 37.

Charta luſoriæ fortunæ ſunt. Illarum auctorem competies Satanam. Hic enim, humani generis hoſtis, idololatriam altiùs cum animis hominum imprimere, & ipſa convicia, jocos, & ludos deducere vellet, ut ipſe quadam etiam cum voluptate, velut noxio melle, inter mortales liberè regnaret, *chartarum* ludum protulit. In quibus *chartis*, & ſolus figuræ ſunt Reges, Reginæ, & ſervi, qui olim idolorum ipſorum effigies erant, & idolorum manifeſta nomina habebant. Idololatriæ veriſſimum, & plauſibile monumentum retinens, tantùm nomina iſta interpolavit. Nam pro antiquis illis idolorum imaginibus, & nominibus, ſcilicet Caroli Magni, Lanceloti, & aliorum quondam belli ducum, & Regum nomina ineptè ſubſtituit, rem tamen ipſam, uſumque muneris iſtius Satanici conſervans. Ideòque *chartarum* ludicra à Chriſtianorum exercitus procul ſint remota, ac, ut illicitæ animi recreationes reputentur, imò damnentur,

Ac valeant talique vagi, chartaque nocentes;
Quaque alia incerto dant plurima damna rotatu.

Souter. de Aleator. III. 8. Volaterr. Comm. Urban. XXIX. p. 1096. F. Danæus de Alea. *Chartarum* luſum quis invenerit, reperire non poſſum, &, quantum exiſtimo, longè ſequior eſt ejus inventio Carolinis temporibus. Materia ſeipſam prodit, quòd nimirum folia ſint papyracea, Latinis *chartæ* dictæ. Forma earundem varia eſt, ubivis tamen locorum quadrata, modò tamen longior, modò brevior. Pictura tam varia eſt, ut vix recenſeri poſſit. Genera ludendi ſunt multò intricatiora, quàm ut quis illa numerare queat; ſiquidem nullus ferinè pagus tam obſcurus, qui non certum aliquod ludicrum in *chartis* ſibi finxerit. *Senfleb. de Alea vet. c.* 18. §. 1. 5. 6.

CHAR-

Digitized by Google

CHARTARIUS eſt *χαρτοφύλαξ*, inter togatos ſedium illuſtrium. Inſcriptio Romæ:

LOCUS VALERIANI CHARTARII.

Athalaricus Rex apud Caſſiod. Var. VIII. 23. nominat *chartarios ſedis Comitis Patrimonii Burgantini*. Remeſ. Inſcr. Claſſ. XX. n. 409. V. infr. in *Chartularius*.

CHARTIATICUM fuit genus tributi, in quo duos folles pendebant officialibus pro *chartis*. Zonaras: *Exploratores inſtituit, quibus præcepit, ut reditus publicos augerent, & pro chartiatico in minimum duos folles exigerent*. Novell. 96. *In omnes inquiri, & augeri publica vectigalia, ut penderent etiam chartiatici nomine duos folles*. Buleng. de Vectig. c. 79. Guther. de Offic. Dom. Aug. I. 44. Cujac. Obſerv. IV. 18.

CHARTOPHYLACIUM erat locus, in quo ſcripturas publicas reponebant. *Antiquarium* etiam vocabatur, & *grammatophylacium*, & *tabularium*, Græcè *ἀρχεῖον*. *Pancіroll. de Magiſtr. Munic. c. 20. Pollet. For. Rom. I. 6.*

CHARTULARIUS erat vir ſpectabilis, qui inſtrumenta contractuum Principis & alia ſcribebat. Præcipuè verò ad magiſtratum ab eo promotos chirographo notabat, & ad Primicerium notariorum tranſmittebat, ut illis codicillos cum ſymbolis & inſignibus obtentæ dignitatis, libroque mandatorum traderet. l. ult. C. de Offic. mag. offic. §. ult. Novell. 24. §. ult. *Panvin. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 61.* Expenſiorum etiam earum, quæ privato Principis ærario illatæ, magna ex parte in largitiones inſumebantur, *chartas* & codices tractabat. *Cerd. Adv. Sacr. c. 17. n. 5. Lomejer. de Biblioth. c. 13.* Olim *Commentarienſis* vocabatur. l. 5. de canon. largit. *Præcepit noſtra ſerenitas chartularios, qui de cohortalibus officiis uniuſcujuſque provinciæ largitionales titulos retractare conſtituuntur*. Buleng. de Imp. Rom. IV. 10. Lomejer. l. l. Ego *chartularios* non dixerim propriè *χαρτοφύλακας*, ſed *χαρτογράφους*. Nam ſcriniarii verè *χαρτοφύλακες*, & *χαρτοφυλάκιον*, ſcrinium. Fuerunt varii: n. divinarum domorum, ſacri cubiculi, defenſorum civitatum, largitionum, titulorum fabricenſium; ſunt etiam Eccleſiæ. Atque de his omnibus conſtitutio eſt Græca Juſtiniani, quæ numerum *chartulariorum* continet in ſcrinio orientis, qui pro ratione conſuetudinum accipiebant emphyteuticis quidem inſtrumentis quinquageſimam, pro conditionalibus verò & cæteris contractibus centeſimam. *Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 14. Bulenger. l. l.*

CHE.

CHELIDON eſt hirundo, quæ, quod ineunte vere, quando omnia virent, apparet, pro viridi *chelidonem* veteres uſurpavere. *Panvin. de Lud. Circ. I. 16. Chelidon* hirundinem avem, ut dictum, ſignificat: & omnia auſpicato, & captatis auguriis Romani agebant: propterea ait Cicer. Verr. I. 40. *Nam ut Verres prætor factus eſt, qui cum auſpicato à Chelidone ſurrexiſſet, ſortem nactus eſt urbanæ provinciæ, magis ex ſua & Chelidonis, quàm populi Romani voluntate*. Quibus verbis alludit ſimul & ad auſpicium, & concubitum, cubileque meretricis *Chelidonis*, quam efflictim deperibat Verres, & quæ tum in urbana, tum in Sicilienſi Verris prætura omnia moderabatur. *Gyrald. Ænigm. 20.*

CHELIDONIÆ ſunt venti ex favoniis, ſpirant in Kalend. Martii. Plin. II. 47. *Favonium quidam ad VII. Kalendas Martii Chelidoniam vocant, ab hirundinis viſu*. Panvin. de Lud. Circ. I. 16. Voſſ. de Idolol. III. 4.

CHELYS eſt inſtrumentum muſicum, quod Mercurius fecit ex teſtudine, quam in littore Nili decreſcentis repererat. Philoſtratus in Amphione: *Primus Mercurius lyram texuit è duobus cornibus, & jugo, & chely. Cornu fuit capræ ſaltatricis: ligna quæ lyræ uſui ſunt è buxo, non ex elephanto: cornua ſunt manubria camura: nervi autem alii poſiti ſunt ſuper hemiſphærio, ſeu lamina repanda, & umbilicis occurrunt, alii ſub jugo cavi videntur*. Buleng. de Theatr. II. 37. Voſſ. Lex. Etymol.

CHELYSMA nuncuparunt Græci lignum quoddam craſſius, quod carinæ, ut & hodie, affigebatur, quominùs, ſi in ſaxa incurreret, attereretur, rimasve contraheret. Pollux I. 9. 3. *Quod extremæ carinæ, ne atteratur, conglutinatur, cheluſma eſt*. Scheffer. de Mil. Nav. I. 6. Gyrald. de Navig. c. 11. Sunt qui ideò ſcribunt tantum adhibitum, ne cum in aquam navis deducitur, carina damni quid accipiat. Vocatur etiam cuneus. Scheffer. l. l. V. infr. in *Cuneus*. Theoph. Hiſt. Plant. V. 8. jubet, ut fabricetur è fraxino, moro, aut ulmo. *Voſſ. de Trirem. & Liburn. conſt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 721. E.*

CHEME eſt quinta pars cyathi, capit cochlearia minora duo, pendet oleo plena drachmas duas, grana ſedecim. *Pætus de Roman. & Græcor. Menſ. III. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1649. F.* Habet imaginem teſtæ minoris conchyliorum. *Cenal. de Pond. & Menſ. Rat. Theſ. ibid. p. 1454. C.*

CHENISCUS eſt dictio futilis & illiterata, & digna quæ obelo fodiatur: illa expuncta in ejus vicem ſubſtituo *cerucho* apud Apul. Metam. XI. p. 379. de Iſidis navigio: *Puppis intorta cerucho bracteis aureis veſtita fulgurabat*. Si retinueris vulgatem lectionem, *cheniſcus* dicetur loculus & vas in puppe navis, vel quod puppis ipſa eſſet ad effigiem *cheniſci* inflexa & intorta: vocabulo deducto ἀπὸ τῆς *χοίνικος*, id eſt à chœnice. Eſt autem chœnix Græco nomine vaſis, ſive menſuræ nomen, qua ſextarii quatuor continentur. *Beroald. in Apulej. p. 717.* ἀπὸ τῆς χοίνικος qui derivari poſſit? cum alterum vocali ſimplici, alterum cum diphthongo ſcribatur. Eſt verò *cheniſcus* ornamentum navis, quod anſerculi effigiem referebat. In puppe ponit Lucian. in Navig. p. 493. *Puppis quidem paullatim inſurgit inflexa, atque aureum anſerculum, χηνίσκον, ſupernè habet impoſitum*. Veræ hiſt. II. p. 658. *Cheniſcus, vel anſerculus, qui in puppi erat, alas ſuſtulit*. In prora Etymologus, qui & hujus ornamenti cauſam exponit: *Cheniſcus proræ pars eſt, cui aptantur ancoræ, quæ eſt & ſtoli principium. Sunt, qui ſummitatem puppis potius eſſe contendunt, ad quam epotides navis firmantur. Dicitur autem cheniſcus, quia fabri navium caput anſerinum deformant, & in ejus ſummitate collocare ſolent, atque ita navim anſeri quodammodo aſſimilant, ominis fortaſſe cauſa, ne navis ſubmergatur, quemadmodum anſeres, qui per fluctus nullo periculo navigant*. Scheffer. de Milit. Nav. II. 6. Gyrald. de Navig. c. 11. Brod. Miſc. I. 10. Florid. in Apulejum. Scalig. in Manil. p. 550.

CHEOPINA ſextarius dicitur. Sextarium Romanum ſuperat in ſelibra & drachmis duabus: Atticum in beſſe, ſeu unciis octo, duabus drachmis: Georgico minor eſt uncia una. *Cheopinæ* medietas ſemiſextariolus vulgò appellatur: hic autem ſemiſextariolus ſextarii medietas libram unam Pariſinam capit: ſic fit, ut ſextarius ſit bilibris ad modum libræ Pariſinæ, quæ libra Romana major eſt; ſuperat enim Romanam ſeſquidigito, hoc eſt, uncia & drachma. Ita enim mihi liceat dicere ſeſquipedalem, ſicut dico unciam menſuralem. Hinc ergo manifeſtum eſt, quòd *cheopina* Pariſina, quam ſextarium appellamus, duas libras Romanas habet, & duas uncias cum duabus drachmis. Tenet ergo uncias ſex & viginti Romanas & drachmas duas: ſicque ſextarius noſter Pariſinus ſelibra & quadrante unciæ ſuperat Romanum, qui viginti uncias habet, & Pariſinus viginti ſex, & duas drachmas. Sextarium verò Græcum, ac perinde log Hebraicum ſuperat in beſſe libræ, hoc eſt, unciis octo & quadrante. *Cenal. de Pond. & Menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1456. C.*

CHERNIBS, *χέρνιψ*, erat tum vas, unde abluebantur manus, tum aqua ipſa, qua abluebantur. Phavorin. p. 1863. *Chernibа, vaſa, quibus manus abluunt*. Et *chernibа, aquam, à nominativo chernibs*. Vas facit Etymologicum magnum p. 559. *Λέβης, τὸ χέρνιβον*. Et Heſychius: *Chernibа, quâ aqua in manus infunditur*. Pro aqua ponit Homer. Odyſſ. A. 136. & ad illum Euſtathius: *Chernibа dicit aquam, quæ ad manus detur*. Harpocration addit: ea veteres uſos fuiſſe ad ſacrificia. Nunquam enim ad ſacra

nera-

Digitized by Google

peragenda accedebant, ni prius manus, & interdum totum corpus abluiſſent. *Pinell. Additam. ad Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 3. Titionem ardentem, ab ara ſumptum, quando victima adolebatur, in illam mergebant. Eurip. Herc. Fur. n. 928.

Cum autem torrem manu dextra laturus eſſet
Filius Alcmenæ, ut intingeret in aquam luſtralem,

Εἰς χέρνιβ' ὡς βάψειεν Ἀλκμήνης γόνος.

Athen. IX. 18. *χέρνιψ eſt aqua, in quam titionem ex ara ſumptum tingebant, & quam ad perficiendum ſacrum adhibebant, & illa conſperſos purificabant eos, qui adeſſent.* Lomejer. de Luſtrat. c. 17.

CHI.

CHILO ſcribitur *cum aſpiratione ex Græco, à labris improbioribus, quæ illi χεῖλη. Unde Chilones improbiùs labrati.* Chariſ. Inſt. Gramm. I. p. 78. Edit. Putſch. Velius Longus apud Caſſiod. de Orthogr. tit. 2. *Sigon. de Nomin. Rom. c. 5. Salmaſ. in Spart. Peſcenn. c. 6. Thyſ. in Gell. I. 3. Voſſ. Lex. Etymol.* Fuerunt *Chilones* in gente Magia, ut & in Fabiis & in Vectiis. *Schott. Obſerv.* III. 37.

CHILOTER eſt ferrum, quod in os equi inditur, ut quidam volunt; ſed ut Suidas, eſt capiſtrum à capite ſuſpenſum, in quo cibus ponitur. *Buleng. de Equis c. 17.*

CHIRAMAXIUM vehiculum eſt apud Petron. c. 28. *Præcedente chiramaxio, in quo deliciæ ejus ferebantur.* Quid id eſſe dicam neſcio. *Douz. Præcid. Petron.* t. 13. Fuerit ſella curulis. *Pinell. Additam. ad Argol. in Panvin. de Lud. Circenſibus.* Hoc revellitur ſolo nomine quod ἄμαξαν fuiſſe docet, id eſt, vehiculum cum rotis. *Scheffer. de Re Vehic.* II. 8. Videtur eſſe genus modici plauſtri, quo homo tantùm geſtari poterat, & ſervis, non à mannis trahebatur. *Scalig. ad Feſtum in v. Arcuma. Erhard. Symb. Petron. p. 594. Voſſ. Lex. Etymol. in Arcuma. Douz. l. l.* Ab his non recedit is, qui Gloſſarium Petronianum edidit. *Chiramaxium*, inquit, *genus modici plauſtri, unius hominis tantùm capax, ſolitum à ſervis trahi.* Verùm inter plauſtra numerari non exiſtimo conveniens. Plauſtra non hominibus, ſed oneribus vehendis deſtinata magis legimus. At in *chiramaxio* Petronii puer vehitur. Adde quod is puer Trimalcioni fuerit in deliciis, qui pro luxu reliquo ſine dubio & puerum illum ſplendidè ac delicatè habuit. Jam verò nemo eſt, qui plauſtrum ullum inter ſplendida vehicula retulerit. Deinde nec hoc puto verum, quod ſit tractum à ſervis. Inceſſiſſe hominum opera, non jumentorum, docet ipſum vocabulum, à χεὶρ & ἄμαξα compoſitum. Χεὶρ enim eſt manus, quæ de ſolis intelligitur hominibus. At verò ideò tractum ab hominibus continuò non ſequitur. Imò potiùs contrarium hinc colligas. Nam qui trahunt, illi manibus id minimè faciunt, ſed loro ad pectus religato, vel jugo indito cervici. Virgilius, ubi loquitur de iis, qui equum Græcorum in orbem Trojam deducere debebant, Æneid. II. 236.

—— & ſtuppea vincula collo
Intendunt.

Hygin. fab. 254. *Gleops & Bitias pro bobus ſub jugo ſe junxerunt.* At verò *chiramaxium* nihil tale innuit, ſed manibus oſtendit promotum. Nec mihi dubium, quin ſit illud ipſum vehiculum, quod *actum manibus* appellat Aurelian. Med. I. 5. *Adhibenda geſtatio primo geſtatoria ſella, tum vehiculo manibus acto.* II. I. *Tum geſtatione corpus movemus pro virium modo fertoria ſella, ſive cathedra, tum longiore vehiculo manibus acto.* Si verò manibus actum, vix illud aliter concipere valemus, quàm quale hodieque notum eſt cum rota unica inter duas tabulas utrinque deſinentes velut in temones, ut iis ante ſe propellere homo poſſit. Ac fortaſſis non ſedere ſolùm, ſed & recumbere in eo poterant. Liquet enim fuiſſe delicatum, ac propterea tributum ægrotantibus, quos juvare molli corporis jactatione debebat. Neque mihi alia videtur cauſa, cur Trimalcionis puer vectus fuerit in *chiramaxio*, quàm ut motu eo valetudini conſuleret. Nempè ſicut Trimalcio primùm balneis, deinde lectica ſe exercuit, & geſtatione corpus commovit ſuum, ita planè puer ejus *chiramaxio*. In Batavis obſervari receptum, pueros & infantes vectitare iis, quibus *krupwagens* nuncupantur. *Scheffer. l. l.*

CHIRODOTA erat tunica manicata. Χειροδωτοὶ in vulgatis Lexicis tunicæ manuleatæ exponuntur. Et apud Capitolin. Pertin. c. 8. vulgò legitur, *Chirodotas Dalmatarum.* Sed quomodo χειροδωτὸν Græcum eſſe poſſit in hac ſignificatione, non video. Χειροδοτὸν eſt quod manu datur, vel in manum. At putabam neminem ignorare debere χειριδωτὸν ſcribi de tunica quæ χειρίδας habet. *Salmaſ. in Capitolinum. Voſſ. Lex. Etymol.* V. illam infr. in *Tunica manicata.*

CHIROGRAPHUM erat ſcriptura privata, manu debitoris propria conſcripta, & data creditori, qua fatebatur ſe mutuum accepiſſe, & promittebat ſe redditurum. Sic ut *chirographo* ſimpliciter caveret debitor pecuniam, quam acceperat, reddendam. Et creditor *chirographi* exhibitione debitum ſibi perſequi & probare poterat. Gell. N. A. XIV. 2. *Is tamen cum ſuis multis patronis clamitabat probari apud me debere pecuniam datam conſuetis modis, chirographi exhibitione.* . . . . Oizel. in Gellium. Attici χειρόγραφον vocabant χεῖρα. Pollux II. 4. §. 31. quia, ut his addit, *propriam negare manum non eſt poſſibile.* Suidas: χεῖρα, τὸ χειρόγραφον. Et Latini *manum* pro *chirographo* dixerunt. Sen. de Ben. III. 15. ex noſtra correctione: *Ille non eſt interrogatione contentus, niſi reum ſua manu tenuit*, id eſt, ſuo *chirographo*. E contrario *chirographum* pro manu cujuſque, vel ſcriptura ἰδιοχείρῳ. Suet. Aug. c. 87. n. 7. *Notavi & in chirographo ejus illa præcipuè.* c. 64. n. 6. *Ut chirographum ſuum imitaretur*, id eſt, ſuam manum. Idem Tit. c. 3. n. 3. quem dicit *imitatum eſſe chirographa quæcunque vidiſſet*, id eſt, omnium hominum ſcripturam ἰδιόγραφον. Cautionem, quæ dabatur creditori à debitore, qua fatebatur ſe accepiſſe, & promittebat ſe redditurum, manu ipſius propria ſcriptam fuiſſe, nomen ipſum indicio eſt, χειρόγραφον & χεὶρ. Quomodo differat à ſyngrapha, V. infr. in *Syngrapha.* Salmaſ. de mod. uſur. c. 10. Et in mutuo, & in depoſito non facit obligationem, quæ rei datione perficitur, ſed probationem obligationis præſtat, & fidem facit debiti. Hinc *chirographarius* debitor in jure eſt, qui contentus eſt *chirographo* debitoris, & diſtinguitur ab hypothecario. Similiter *chirographarius* debitor appellatur, qui per *chirographum* ſuum ſe obligavit. Hinc cum *chirographa* legabantur, non ipſæ tabulæ, ſed debitum legari intelligebatur. Similiter & cum veniebat *chirographum*, nomen ipſum venundatum cenſebatur, l. 44. ff. de legat. I. *Eum, qui chirographum legat, debitum legare, non ſolùm tabulas, argumento eſt venditio. Nam cum chirographa veneunt, nomen veniſſe videtur. Chirographo* continebatur probatio debiti: ideò legato *chirographo* ipſum debitum legabatur, l. 59. ff. de legat. III. *Qui chirographum legat, non tantùm de tabulis cogitat, ſed etiam de actionibus, quarum probatio tabulis continetur.* Auctor. Miſc. defenſ. pro Salmaſ. in jus Attic. & Rom. p. 759.

CHIROMANTIA, χειρομαντεία, eſt divinatio ex manuum inſpectione, ut χειρόμαντις, qui inſpectis manus lineis, ſeu inciſuris, de hominum vita ac moribus quædam ſe prædicturum promittit: à χεὶρ, *manus*, & μάντις, *divinus, vates*, ſeu μαντεία, *divinatio.* Voſſ. Lex. Etymol. Schill. Nomencl. Philol. p. 277. Polyd. Virg. de Invent. Rer. VII. 7.

CHIRONOMIA eſt manuum ac corporis agitatio, ad veteres fabulas exprimendas, vel, ut Fabius loquitur I. II. *lex geſtus ab heroicis profecta temporibus, & à Socrate probata, à Platone quoque in parte civilium poſita virtutum, & à Chryſippo in præceptis de liberorum educatione compoſitis non omiſſa.* Manil. V. 474.

Nunc ſaturo geſtu, referetque affectibus ora,
Et ſua dicendo faciet; ſoluſque per omnes
Ibit perſonas, & turbam reddet in uno:
Aut magnos Heroas aget, ſceniſque togatas
Omnis fortunæ vultum per membra reducet,

Æqua-

Digitized by Google

Æquabitque chorus geſtu, cogetque videre
Præſentem Trojam, Priamumque ante ora cadentem.

Buleng. de Theatr. I. 51. Salmaſ. Vopiſc. Carin. c. 19. Bud. in Pandect. p. 94. G. Salmuth in Pancirol. de Reb. Deperd. & Inv. p. 86. Schill Nomencl. Philol. p. 37.

CHIRONOMONTES dicebatur, qui geſtu quodam obſonia artificioſè concidebat. Sidon. Epiſt. IV. 7. *Illic ea comitate retractabitur, ac ſi inter Apicios epulones, & Byzantinos chironomontas hucuſque ructaverit*, & Juvenalis ſupr. in *Carptor*. Lipſ. Saturn. II. 2. Popma de Serv. p. 117. Kobierzyck. de Luxu II. 10. Savaro in Sidonium. *Cheironomus*, χειρονόμος, dicitur à χεὶρ *manus*, & νόμος, *lex*; ut propriè ſit, qui certa lege manus movet, ac geſticulatur. Heſychius optimè interpretatur ὀρχεστὴς. Hi artifices à theatris ad convivium translati ſunt, ubi ad numerum ſaltarent, & moverent ſciſſorium illum gradum. Nec obſtat Xenoph. Sympoſ. p. 877. D. *Etiam ipſe domum ubi veniſſem, non ſaltabam quidem, quando id nunquam didici, ſed manibus geſticulabar*, ἐχειρονόμουν δὲ, *quod facere noram*. Nam hinc quidem diſcimus, poſſe aliquem χειρονομεῖν, etiam non ὀρχούμενον; verum minimè inde conſequitur, non ſolere eoſdem utramque artem & docere & diſcere: ut omninò diverſæ tantùm eſſent unius artis partes, quæ ab uno exercerentur. Nec Juvenalis diſtinxit. Iſtiuſmodi enim ejus eſt mens. *Structor*, ex pantomimarum arte ſaltans, cibos menſæ infert, unde *infertorem* interpretatur Scholiaſtes, idemque in cibis carpendis, vel ſcindendis, certa lege manibus geſticulatur. Vides, ut hinc minimè conſequatur, alium eſſe *ſaltantem*, alium *chironomonta*: aut quia diverſæ eſſent artis partes, ſaltatio & manuum geſtus, eo & artificem fuiſſe alium & alium. Cur verò eundem eſſe putemus, impellunt cum ſuperior Heſychii, tum hic Caſſiodori locus Var. IV. 51. *His addita ſunt orcheſtarum loquaciſſima manus, linguoſi digiti, ſilentium clamoſum, expoſitio tacita, quam Muſa Polymnia reperiſſe narratur, oſtendens homines poſſe & ſine oris affatu ſuum velle declarare*. Voſſ. Lex. Etymol. Mercer. ad Ariſtæn. Epiſt. I. 26. Demſter. Paralip. ad Antiq. Roman. Roſin. V. 29. V. etiam infr. in *Cibus*.

CHIROTHECÆ, manuum tegumenta, poſteriori ævo aliquando clavatæ fuerunt, ut nunc etiam fieri ſolet. Aldhelmus de laudibus virginitatis: *Cultus gemini ſexus hujuſcemodi conſtat .... & manica ſericis clavata*. Ut hic manicas pro *chirothecis* ſumam, non pro manicis tunicæ, facit Chryſoſtomus, qui itidem ſacris virginibus *chirothecas* tribuit. Hom. in I. ad Timoth. c. 8. *Manus ſicut tragœdi tam accuratè chirothecis muniunt, ut natura annexas eis exiſtimes*. Ante ſoli ruſtici eas portabant ex rudi corio, ut manus à ſpinis defenderent. Homer. Odyſſ. Ω.

Chirothecas in manibus ruborum gratia.

Romani etiam aliquando ad arcendum frigus eas portabant. Plin. Epiſt. III. 5. 15. *Cujus manus hyeme manicis muniebantur, ut ne cæli quidem aſperitas ullum ſtudii tempus eriperet*. Erant duplicis generis; quædam enim digitos omnes exprimebant, quas Varro de Re Ruſt. I. 55. *digitalia* appellat, aut, ut Scaliger legit, *digitabula*, Græci δακτυλήθρας, ut Xenoph. de Inſtit. Cyri VIII. p. 241. B. qui eas Perſis in uſu fuiſſe ſcribit. Aliæ ſine digitis erant, ut eæ, quas nunc *manſen* appellamus. Euſtath. ad Homer. l. l. *Sciendum non ſolùm propter ſpinas chirothecas eſſe inventas, ſed & ad alia opera promptè expedienda. Nam & ſagittas jacentes chirothecis utuntur, ſed non digitabulis, ut & lavantes & fermentantes*. Delicatiorum ex lana coactili, aut ex textili erant. Muſon. apud Stob. I. *Minimè honeſtum eſt veſtitu nimio operire corpus, aut faſciis involvere, aut manus pedeſve circumligatas cujuſcumque generis pannis ac linteis quibuſdam molles & languidos reddere, cum morbo non ſint implicitæ*. Ruben. de Re Veſt. I. 4. Laurent. de Re veſt. c. 2. *Chirothecis* ex ſerico factis, cum ad eliciendum, tum ad abſtergendum ſudorem, balneatores Italos uti vidimus. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 18.*

CHIRURGUS eſt medicus vulnerum, ut appellat Plin. VII. 2. Romæ legebatur:

CHRESTÆ. CONSERVÆ. ET. CONJUGI
CELADUS. ANTINOUS. DRUSI
MEDICUS. CHIRURGUS.

Pignor. de Serv. p. 71. Propriè ſonat opificem manuarium; ſed κατ' ἐξοχὴν tribuitur medicis, qui manu curant. Ac præcipuè χειρουργία dicitur de ſectione *chirurgi*. Ita ſpeciatim Hippocrates uſurpat. *Artem medicinam chirurgicam ex herbis primus inſtituit Chiron Centaurus Saturni filius*. Hygin. Fab. 274. *Voſſ. Lex. Etymol. Ravard. de Div. reg. jur.* CXXXII. V. infr. in *Medici*. Suo more ſuccingebantur, ne in artis ſuæ exercitatione impedirentur. Iapidem, vulneratum Æneam curaturum, amictu ſuccinctum effingit Virg. Æneid. XII. 400.

—— ille retorto
Pæonium in morem ſenior ſuccinctus amictu,
Multa manu medica, Phœbique potentibus herbis.

De illis, qui ſe ad Rutilium Gallicum medendum parabant, Stat. Sylv. I. 4. 106.

—— ritu ſe cingit uterque
Pæonio.

Oiſel. in Minuc. Felic. p. 189.

ΧΙΤΩΝ ſemper apud Græcos tunicam ſignificat, & mirum eſt quoſdam togam interpretatos eſſe. Ita Plutarchi interpretes illud in Catone Uticenſi, ἀχίτων πολλάκις ἐπὶ τὸ βῆμα προερχόμενος, vertunt *ſæpè ſine toga ad Roſtra veniens*. Dionis verba XXXVI. p. 26. A. de Tigrane ad Pompejum veniente perperam de toga accipiunt. Τὸν χιτῶνα τὸν μεσόλευκον, καὶ τὴν κάνδυν τὸν ὁλοπόρφυρον ἐξέδυ. *Togam* vertunt *ſemialbam, & candyn purpureum exuerat*. Quis locus togæ in Tigrane? & quis χιτῶνα togam dixit? Tigranes indutus erat tunica, & chlamyde, ſive veſte ſuperiore regia purpurea. *Ferrar. de Reſt. Veſt.* I. 3. I.

CHIUM vinum. V. illud infr. in *Vinum*.

CHIUS, Χῖος, vocabatur in talorum & teſſerarum ludo jactus, quem pro ternione venditabant. Polyd. Virg. de Inv. Rer. II. 13. *Duo alia latera chius & ſenio nominabantur, & ille ternarium, hic quaternarium ſignificabat. Et Igitur qui chium jactabat, tres nummos: qui ſenionem, quatuor lucrabatur*. Alex. Gen. Dier. III. 21. *Chius ternarium numerum facit*. Poſterior commodè explicari poteſt. *Chius* enim facit ternarium numerum in tribus talis aut teſſeris, non autem in ſingulo talo vel teſſera, quod falſum eſſet, & procul dubio in mentem ſummo Philologorum non venit. Prior, ut nulla prorſus auctoritate ſcriptoris antiquioris nititur, ita totus quoque meritò rejicitur. *Senftleb. de Alea c. 5. n. 3.* Unio iſto nomine deſignabatur. Euſtath. Iliad. Ψ. p. 1399. *Quinnum valet, chius & canis vocatur*. Heſychius, ſed V. illum ſupr. in *Canis*. Meurſ. de Lud. Græc. p. 37. Ferrar. Elect. I. 16. Junius Anim. II. 4. Senftleb. l. l. Quia unum ſignificabat, ex eo proverbium: Χῖος παρεστὼς Κῷον οὐκ ἐάσει. *Chius adſtans Coum non permittam*. Vel, ut Strattides comicus pleniùs ſcribit: Χῖος παραστὰς Κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν. *Chius adſtans non ſinit coum loqui*. De iis, qui quum multò inferiores ſint, eos tamen, qui ſuperiores & majores ſunt, compeſcunt. Ad quod videtur alluſiſſe Ariſtophanes ἐν Βατράχοις, de Theramene homine ambiguo, & qui in duabus ſellis ſederet, loquens: quum inquit πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν ὁ Χῖος, ἀλλὰ Κῷος εἶ ὁ Κῷος. In eo enim bella eſt alluſio, quòd Theramenem *Chium* fuiſſe accepimus. *Calcagn. de Talor. lud. p. 290.*

CHL.

CHLENA erat veſtis, quam tunicæ injiciebant. Nos lænam dicimus. *Rhodig. Ant. Lect.* XVI. 10. Græcorum *chlænam* eſſe Latinorum lænam in Numa ex Juba notavit Plutarchus. Hoc veſtimenti genus antiquiſſimum, & heroicum fuiſſe conſtat. Itemque veſtem

Digitized by Google

fuiſſe duplicem, quæ tunicæ ſuperinduereτur, præſertim hyeme ad propulſandum frigus. Heſychius: χλαῖνα, ἱμάτιον χειμερινὸν ἀπὸ τοῦ χλιαίνειν, ὅ ἐστι θερμαίνειν. Quod tunicæ injiceretur, ex Homero clarum eſt, ubi heroes primò *chlænas*, mox & tunicas exuunt. Idem duplicem appellat, & arcendo frigori, ventoque adhibitam docet. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 10. Inde proverbium: *dum cucumere veſcimur, chlænam texamus*. Hoc enim præcipit, media æſtate, quo tempore cucumere veſcimur, hyemis non eſſe obliviſcendum, ſed in eam præſidia providenda. Neque enim tam tempore æſtatis & commoditate capti eſſe debemus, ut obliviſcamur injuriam & inclementiam ſecuturæ hyemis. *Turneb. Adv.* XXVII. 30. Præter duplices, ſive ἀμφιμίτους, etiam ſimplices fuere, quas idem vates ἁπλοΐδας ſive μονομίτους appellat Iliad. Ω. 230. Ex quo Pollux VII. 13. Εἰσὶ δὲ χλαῖναι αἱ μὲν διπλοΐδες, αἱ δὲ ἁπλαῖ. Hinc intelligimus, quid duplex veſtimentum fuerit, duplex læna, duplexve amictus, craſſius ſcilicet indumentum, ac duplici filo contextum, ſive ἀμφίμαλλον: non quod totum hominem utrimque veſtiret; nam & ſimplex totum corpus operiebat: & ſimplices quidem ſine villis, duplices villoſæ fuiſſe videntur: nam Homer. Odyſſ. K. 451. *chlænas villoſas* appellat. In luctu faciem injecta *chlæna* obvelabant. Homer. Iliad. Ω. 163. Priamus lugens Hectora inducitur ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος. Hoc dum fiebat, *chlæna* corpori adſtringebatur, manuſque ori apponebatur. Subjicit hoc interpres: ἐγκεκαλυμμένος τὸ πρόσωπον τῷ ἱματίῳ τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ προσώπου. Etiam inſternendi & incubandi cauſa ſumebatur. Apparet hoc ex Homer. Iliad. Ω. 646. ubi Achilles jubet Priamo lectum ſterni, & ſtragula purpurea injici. Et Odyſſ. Γ. 349. Ubi Neſtor vetat à ſe diſcedere Telemachum, qui in navibus pernoctare volebat. Sibi enim eſſe molliter dormiendi copiam & hoſpitibus. Inter χλαῖναν ex χλανίδα hoc diſcrimen fuiſſe notat Ammonius ex Tryphone, quod *chlæna* veſtimenta eſſent craſſa, quæ & lectis injicerentur, *chlanula* molliores. *Clana* & geſtarentur & inſternerentur lectis; *chlanula* amictui tantùm adhiberentur. *Ferrar. l. l.* At inter *chlænam* & chlamydem hoc eſſe diſcrimen, quòd *chlæna* heroum geſtamen fuerit, chlamys Macedonicum: illam quadrangulum, ſive quadratum pallium fuiſſe, hanc in inferiori parte clauſam. Quod verum de Macedonica; ſed Romanorum, & reliquarum gentium totæ fuerunt apertæ. *Ferrar. ibid. & II. 3. II.* Fuit quadrata inſtar pallii, & ſtragularum, quibus hodie mendici, quos Bohemos Galli, nos *bepdens* vocamus, velantur. Sed licèt inſtar pallii, ſive φᾶρος fuerit quadrata, tamen alter corpus velabat: & quidem fibula fuit in humeris conſtricta, ut disertè docet Homer. Iliad. X 1. cum contra φᾶρος tantùm circumjiceretur, ut Agamemnon è lecto ſurgens, cum tunicam induiſſet. Homer. Iliad. B. 43. *Cuper. Apoth. Homer. p.* 164. 165.

CHLAMYDULA ſemitecti infantes, aut puſiones olim incedebant. Herodian. I. 17. 5. narrat Commodum, quum familiarium nomina, quos neci deſtinaverat, libello inſcripſiſſet, eum libellum à puerulo, quem habebat in deliciis, foras elatum totum negotium aperuiſſe. *Erat autem*, inquit, *puerulus adhuc infans ex iis, qui veſtitu cætero nudi, ſed auro, gemmiſque ornati ſolent delicatioribus oblectamento eſſe.* Reliqui fermè *chlamydula* humeris injecta ſeminudi. Talem Mercurium deſcribit Martianus initio operis: *Ac jam pubeſcentes genæ ſeminudum incedere, chlamydeque indutum parva, invelatumque cætera humerorum cacumen obnubere ſine magno riſu Cypridis non ſinebant.* Apulej. Met. X. p. 345. *Adeſt luculentus puer nudus, niſi quod ephebica chlamyda ſiniſtrum tegebat humerum.* Puerilis *chlamydis* meminit Suet. Tib. c. 6. n. 3. *Munera, quibus à Pompeja S. Pompeji ſorore in Sicilia donatus eſt, chlamys* .... Ferrar. de Re Veſt. II. 3. I.

CHLAMYS non aliud fuit quàm ἐπιβόλαιον, hoc eſt, veſtimentum, quod tunicæ ſuperinduereτur, & quidem ferè militare. Philoſtr. V. 14. *Chlamydem & militarem vitam adamavit.* Ferrar. de Re Veſt. II. 3. I. Apud Græcos tunicæ, loricæ, ac reliquæ armaturæ imponebatur. Plaut. Rud. II. 2. 9.

—— qui tres

Duceret chlamydatos cum machæris.

Ubi *chlamydati* ſunt milites, quos ſecum Pleuſidippus duxerat adverſus lenonem. Et Pſeudolo, quum ſycophantam ornaturi eſſent militarem in modum II. 4. 45.

Etiam opus eſt chlamyde, & machæra, & petaſo.

Quem Ballio primùm videns IV. 2. 8.

Quis hic, inquit, *homo chlamydatus eſt?*

Apud Romanos etiam an fuerit veſtis militaris, dubitari poteſt. Nam Latini ſcriptores rarò, aut nunquam in veſtimentis militaribus *chlamydis* meminerunt: ſed tantùm ſagi ac paludamenti. Verum nihil aliud ſagum fuit quàm *chlamys*, indumentum ſcilicet, ſive ἐπιβόλαιον, quod tunicæ imponebatur, & fibula, ut *chlamys*, in humeris nectebatur. Auctor Etymologici: Χλαμὺς τὸ περιφερὲς καὶ κυκλοειδές, τὸ ἐν συνηθείᾳ λεγόμενον σάγος: ἱμάτιον ὅπερ φοροῦσιν οἱ ξιφοφόροι. *Ferrar. ibid. c.* 3. Imò *chlamys* & paludamentum eadem fuit res. Nonius XIV. 11. *Paludamentum eſt veſtis, quæ nunc chlamys dicitur.* Nam licèt paludamentum peculiaris Imperatorum veſtitus fuiſſe videatur, ſagum ſive *clamys* militum, nihilominùs etiam Imperatores *chlamyde* ſagoque uſos apparet. Apud Græcos Pericles. Plutarch. Symp. I. 4. *Pericles quoties Prætor crearetur chlamydem primum indueret.* Phocion. Ælian. Var. Hiſt. XIV. 10. *Demades cum aduſſet Phocionem, commoda*, *inquit, mihi iſtam ſordentem chlamydem, quam geſtare ſolebas, quum Dux eſſes.* Apud Romanos Claudius. Dio LX. p. 677. A. *In caſtris chlamydem indutus munus gladiatorum exhibuit.* Caracalla. Xiphil. LXXVII. p. 877. A. *Ipſum Cilonem chlamydis objectu tegens; nam tum ei veſtis militaris erat.* Plinius etiam confudit. Nam quod Tacit. Ann. XII. 56. 4. narrat de Claudio edente naumachiam: *Ipſe inſigni paludamento, neque procul Agrippina aurata chlamyde.* Ipſe ſic retulit XXXIII. 3. *Nos vidimus Agrippinam Claudii Principis edente eo navalis prœlii ſpectaculum adſidentem ei indutam paludamento auro textili ſine alia materia.* Ferrar. ibid. c. 4. Laz. Comm. Reip. Roman. VIII. 10. Ea inter ſe videntur tamen ſeparare Cicer. pro Rab. Poſt. c. 10. & Val. Max. III. 6. 3. qui in Scipione Aſiatico & Cornelio Sylla clariſſimis Romanorum Imperatoribus illud tanquam inſolens, & à Romanis moribus alienum notant, quòd *chlamydati* fuerint, nimirum quòd *chlamys* Græcorum eſſet, non Romanorum. *Valtrin. de Re milit. Roman.* III. 13. Non notant in illis, quòd *chlamydati* eſſent. Verùm quòd quum in urbibus atque oppidis non Imperatores modò, ſed reliqui cives ea tempeſtate togati incederent, Sylla contra conſuetudinem id ſibi indulſit, ut cum *chlamyde* & crepidis incederet. L. verò Scipio ſtatuam ſibi *chlamydatam* & crepidatam poni voluit, cum nonniſi togatæ ponerentur, ea ſcilicet ſpecie, qua triumphabant. De Scipione idem Valer. III. 6. 2. *L. Scipionis ſtatuam chlamydatam & crepidatam in Capitolio cernimus, quo habitu videlicet, quia aliquando uſus erat, effigiem ſuam formatam poni voluit.* *Licentius* igitur quàm mos patrius permitteret, id *ſibi indulſit*, ut habet capitis hujus apud Valerium inſcriptio, L. Scipio, ut ſtatua cum *chlamyde* ſibi poneretur, cum togatæ ponerentur. *Ferrar. l. l.* Ita tamen, ut breviores *chlamydes*, longius ac fuſius fuerit paludamentum. *Ferrar. ibid. c.* 8. Illam primi Macedones invenerunt, ab illis vicini Theſſali & Arcades acceperunt; unde poſtea ad cæteros Græcos, & deinde ad Romanos tranſiit. *Rubon. de Re Veſt.* II. 7. Conficiebatur ex lana, communi tum temporis materia veſtimentorum; tribunorum & centurionum pretioſior, nobilior, pexa, mollior, & recens: gregalium & manipularium militum minùs pretioſa, craſſior, vilior, hirta ac villoſa, interdum longo uſu detrita. Spartian. Sever. c. 10. *Hic tam exiguis veſtibus uſus eſt, ut vix tunica ejus aliquid purpuræ haberet, & cum hirta chlamyde humeros velaret.* Quas ad uſum ſuum revocavit Alexander Severus apud Lampr. c.

53. Ex

53. Ex ſerico factam *chlamydem* induit Cajus Cæſar, quum per pontem, quem inter Bajas & Puteolos ſtruxerat, triumphali pompa incederet. Dio LIX. p. 653. A. *Omnibus perfectis thoracem, qui Alexandri Magni fuerat, ſic enim perhibebat, & ſupra eum chlamydem ſericam purpurei coloris, multo auro, multiſque gemmis Indicis ornatam induit.* Sed hoc novum ac notabile in monſtroſo, prodigo, atque effeminato Principe fuit. Et Commodus cum theatrum ingreſſus eſſet. Dio LXXII. p. 825. C. *Solebat, antequam veniret in theatrum, amictus eſſe tunica manicata ſerica, alba: quum autem ingreſſus eſſet, induebatur purpurea, auro intexta, accepta pari chlamyde more Græce.* Ferrar. ibid. c. 12. Erat & aurata, maximè apud Barbaros. Spartian. Adrian. c. 17. *Quum à Pharaſmene ipſe quoque ingentia dona accepiſſet, atque inter hæc auratas quoque chlamydes, trecentos noxios cum auratis chlamydibus in arenam miſit ad munera ejus deridenda.* Meminit etiam Virg. Æn. v. 250.

Victori auratam chlamydem, quam plurima circum
Purpura Mæandre duplici Melibœa cucurrit.

Romæ Agrippina in naumachiæ ſpectaculo auratam *chlamydem* induta fuit. Tacitus jam laudatus & Dio LX. p. 687. A. *Agrippina chlamydem διάχρυσον induta erat.* Ubi διάχρυσος eſt auro diſtincta, ſive aurum diſtinctum habens. Atqui Plinius totam auream fecit loco jam laudato. Quod profectò mirum. Quomodo enim aurum ſine alia materia texi potuerit, difficile dictu eſt. Etiam Caligula *per pontem Bajanum aurea chlamyde commeavit* apud Suet. c. 19. 0. 4. & Dionem jam laudatum. *Ferrar. ibid. c. 13.* Aliquando clavis ornari ſolebat. Pollux VII. 13. *Chlamys purpureis clavis ornata.* Et *veſtis habens utrimque claves purpureos.* Tales Numæ tempore Romanis in uſum veniſſe tradit Chronicon Alexandrinum. *Iſte Numa Pompilius capiens Senatores ex regione Pelaſgorum gerentium chlamydes, habentes coccineos clavos, quales Iſaurorum ſunt, & captus ille habitu primus inſtituit Romæ chlamydes geſtare, & ut regia quidem haberent claves aureos, Senatorum verò & aliorum habentes clavos purpureos.* Idem Dorotheus Doctr. I. & Caſſiod. Var. VI. 21. *Ruben. de Re Veſt. I. 6.* Sed Pollux de Græca *chlamyde* loquitur, nos de Romana, cui clavos eſſe additos præciſè negamus. Chronici auctor aut falſus eſt, aut fallit: aut commodiore interpretatione *chlamydes* pro tunicis accepit, aut ævum ſuum reſpexit. Idem de Dorotheo & Caſſiodoro dicendum eſt. Sed cum ille omnes milites clavata ſingula geſtaſſe tradat, hic ſoli provinciæ Rectori clavos in *chlamyde* tribuat, hæc Rubenio concilianda relinquimus. Nos vetere Republica, & priorum Cæſarum ævo *chlamydes* clavatas in uſu fuiſſe negamus. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 7.* Græcorum fuit alba. Pollux VII. 13. licèt Plutarchus in Philopœmene ejus exercitus ornatum militarem deſcribens ait *chlamydes* fuiſſe floridas, & variis coloribus pictas. At Romanorum nativo fuit lanæ colore. Imperatorum fuit purpurea ſive ex cocco. Senec. Epiſt. 76. *Felix eſt non magis, quàm ex illis, quibus ſceptrum & chlamydem in ſcena fabulæ aſſignant.* Virgil. Æneid. IV. 136.

Tandem progreditur magna ſtipante caterva
Sidoniam pictæ chlamydem circumdata limbo.

Ferrar. de Re Veſt. II. 15. Ruben. de Re Veſt. I. 5. In humero plurimùm dextro fibula jungebatur, ita ut lævam tantùm corporis partem amiciret. Iſidor. XIX. 24. *Clamys eſt quæ una parte induitur, neque conſuitur, ſed fibula infrenatur.* Ovid. Metam. XIV. 393.

Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem.
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum,
Pluma fit.

Cuper. Apoth. Homer. p. 157. Ferrar. ibid. II. 3. 8: 4. 7. 9. Ruben. de Re Veſt. II. 7. Ulit. in Nemeſ. Cyneget. n. 91. Unde patet, quàm facilè dimicaturi potuerint illam colligere, & brachium ſiniſtrum ea loco ſcuti munire, ut Alcibiadem feciſſe memoriæ mandat Plutarch. p. 213. C. *Clamyde ſua circum ſiniſtram intorta, dextra ſtrictum tenens gladium . . . . .* Cuper. l. l. *Clamydis* interior pars ſyrmatis inſtar ita dependebat, ut ſi quis ſe ad agendum quicquam promptè accingeret, manu facilè colligeretur, ſiniſtra potiſſimùm. Nam militiæ id maximum habebat uſum, ut non modò non caudam illam, quod delicatorum erat, pro impedimento traherent, ſed etiam involuto *chlamyde* brachio ictus ſcuti vice exciperent. *Ulit. l. l.* Quod ego cum illo non puto. Nam nummi, lapides, ipſa denique ratio evincit, militantium *chlamydes* nullum ſyrma, vel caudam habuiſſe; ſed ad genua, vel paullum infra ea deſcendiſſe. Quæ ejus fuerit forma, diſputant inter ſe eruditi. Macedonicam à reliquis diverſam faciunt alii, alii eaſdem. Salmaſius & Ferrarius illam inferiore parte fuiſſe cenſent concluſam, reliquas apertas; Petavius & Rubenius apertas omnes. Ammonii verba ultima, ἡ δὲ χλαμὺς εἰς τέλειον ἀεὶ τὰ κάτω συνῆκται, motus præcipuè dederunt, utrique maximi ut in diverſas partes abirent, fecerunt. Alii enim explicant *in extrema parte undique clauditur*; alii *in infima ſolum parte rotunda*; alii denique *in imo in anguſtum cogitur*; ita ut cunei ferè formam & trigonum magis quàm tetragonum referret: quam ultimam Ulitii expoſitionem ego ferè, utpotè Græcis verbis convenientiſſimam, ſecutus ſum. Nam συνάγεσθαι dicitur res, quæ cum lata ſit, ad finem in anguſtias coit. Euſtath. ad Dionyſium ſcribit terram habitabilem utrinque dilatari, alias autem partes συνάγεσθαι εἰς ὀξύτερον, *in anguſtias coire*, id eſt, latiorem inter ſeptemtrionem & meridiem eſſe, arctiorem ab ortu & occaſu. Strab. II. p. 81. χλαμυδοειδὲς σχῆμα τῆς οἰκουμένης facit, quia, ut ipſe loquitur, *extrema longitudinis utrinque in anguſtum coarctantur mari alluente.* p. 79. *Dicitur hæc figura chlamydi ſimilis: nam in extremis latitudinem valdè contrahi animadverſum eſt, præcipuè in occiduis.* Cum igitur terra habitabilis ſit *chlamydi* ſimilis, cum orientales & occidentales ejus partes coarctentur, ſequitur hanc ferè *chlamydis* formam fuiſſe, quam ponimus. *Cuper. l. l.* à qua tamen diverſam poſuit *Ruben. ibid. II. 7.* Qui ſedebant, ut ſupra genua *chlamydem* contraherent, indecorè atque illiberaliter facere dicebantur. Huc pertinet apophthegma Philippi Macedonum Regis apud Plutarch. p. 178. C. Cum ſub corona captivos venderet, tunica contracta indecorè ſedens, unus ex iis qui vendebantur acceſſit, & ad aurem inquit: *paullo inferius chlamydem dimitte, ſic enim ſedens indecorè te habes.* Ferrar. de Re Veſt. II 4. 6. Lamprid. Alex. Sev. c. 67. tradit, Conſtantinum adeò nullo pretio eunuchos habuiſſe, ut & *chlamyde* uti vetuerit. Quo loco militia ſummotos illos cenſuit Caſaubonus. Hæc opinio diſplicuit viro doctiſſimo, qui Caſauboni veſtigia legit. Ipſe exiſtimat, eunuchos, poſtquam domeſticatum neceſſitatum miniſterio deputati à Conſtantino fuerunt, *chlamyde* uti vetitos, quod regii miniſtri ſola tunica uterentur. Id de omnibus ſervis, ac miniſtris regiis intelligendum adduci non poſſum ut credam: ſed de iis tantùm, qui menſæ inſervirent, miniſtrarentque & ſolius convivii tempore. Nam ſi etiam ſervis privatis jus *chlamydum* fuit, earum uſum regiis ademptum quis credat? *Chlamyde* autem ſervos uſos declarant verba l. 5. C. Th. de habitu, quo uti oportet intra Urbem: *Servos ſanè omnium, quorum tamen dominos ſolicitudine militia conſtat non teneri, aut birris, aut cucullis uti permittimus.* Birri autem, lacernæ, & *chlamydes* idem ferè veſtimentum fuerunt. *Ferrar. ibid.* I. 3. 4. Etiam veſtis fuit venatorum. Nemeſ. Cyneget. n. 91.

Sit chlamys aurate multum ſubtegmine luſa.

Ita & Dido venatum exiit apud Virg. Æneid. IV. 137. modò laudatum. Et Venerem venatricis habitu ſe obviam ferentem Æneæ *chlamyde* indutam fuiſſe arguunt illa apud Virg. Æneid. I. 324.

—— nodoque ſinus collecta fluentes.

Et hi *chlamydem* colligebant. Pollux V. 3. *Et huic ſimilis chlamys, quæ ſiniſtra manu circumvolvenda eſt, ſive curſu, ſive pugna cum feris certandum eſt.* Et lucem hinc capit

net, quanquam de eo nihil adeſt certi, atramen in vicina amphitheatri planitie fuiſſe probabile eſt. *Nardin. Rom. Vet.* III. 6. In Ruſo *ſummum choragum* vocatur, in Victore *Samnium*. In quo vitium eſſe docet hæc inſcriptio:

HERCULI. ET. SILVANO. EX. VOTO
TROPHIMIANUS
AUG. LIB.
PRO. SUMMI. CHORAGI
CUM· CHIA. CONJUGE.

Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grev. Tom. III. *p.* 217. *B. Nardin. & Bellor. l. l.* Hoc epithetum fortè additum, quòd majori cæteris amphitheatro inſerviebat ad nobiliora, & maximè ſtupenda ſpectacula. *Nardin. & Bellor. l. l.*

CHORAGUS dicitur *chori* ductor, cui id erat negotii, ut priſcas Muſicæ leges obſervarent. Athenæus XIV. *Choragos dicebant non eos, qui choros conducunt, iiſque mercedem ſolvunt; ſed eos qui chori ductores ſunt, quemadmodum nomen ipſum ſignificat, & benè Muſicam tractare, nec transgredi antiquas Muſicæ leges.* Buleng. de Theatr. II. 15. Pancirol. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 333. F. Faber Agoniſt. I. 26. De Athenienſium *choragis* multa Sigon. de Republ. Athenienſ. IV. 4. Schill Nomencl. Philol. p. 278.

Choragus etiam dictus eſt, qui omnia curabat facienda, ornamenta ſervabat, producebat, locabat, & reducebat. Itaque Plautus quærenti veſtem jubet à *chorago* utendam ſumi. Perſ. I. 3. 79.

Πόθεν ornamenta? ab chorago ſumito,
Dare debet, præbenda Ædiles locavere.

Trin. IV. 2. 16.

Ipſe ornamenta à chorago hæc ſumpſit.

Scalig. Poet. I. 9. Buleng. de Theatr. II. 15. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 35. Faber Agoniſt. I. 26.

CHORAULA dicebatur omnis, qui cum *choro* tibiis canebat. Unde & tibicines, qui ſaltantibus pantomimis operam in ſcena dabant, ut ſaltantium vigorem excitarent, quia & *choro* canenti reſpondebant, *choraula* appellari. Olim quoque in comœdiis, quando *chorus* canebat, choricis tibiis artifex concinebat, atque is *choraules* dicebatur, ut refert Diomedes Grammaticus III. p. 489. Edit. Putſch. Poſtea *choraula* à comœdia ſeſe ſegregarunt, & res ſuas parteſque ſeorſum in ſcena agere cœperunt, ut & pithaulæ, & pantomimi, qui omnes primis temporibus in comœdia canebant. Diomedes: *Primis temporibus ut aſſerit Tranquillus, omnia quæ in ſcena verſantur, in comœdia agebantur. Nam pantomimus & choraules & pithaules in comœdiis canebant.* Poſtquàm à comœdia ſeipſos ſeparaverunt *choraulæ*, & ſeorſim artis ſuæ ſpecimen in ſcena exſequi cœperunt, *chorum* etiam ſuum habuerunt, qui ubique eos comitabatur, nunquam enim *choraules* ſine *choro*. *Chorus* ille ex ſeptem conſtabat cantoribus. Hygin. fab. 273. *Pythaules, qui Pytia cantaverat, ſeptem habuit palliatos, qui voce cantaverunt, unde poſtea appellatus eſt choraules.* Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c. 19. Tertull. de Pall. p. 470. Bartholin. de Tib. Vet. I. 6. Buleng. de Theatr. II. 12. Pignor. de Serv. p. 150. Cerd. Adv. Sacr. XXVI. II. Scriver. in Mart. p. 207.

CHOROBATES, χωροβάτης, eſt machina ad librandam aquam, in terra tanquam ambulat & inſiſtit. Heſychius: χωροβατεῖν, τὸ τῇ χώρᾳ ἐμβατεύειν. *Turneb. Adv.* XXX. 38. hoc eſt, *regionem perambulare*: item regionem deſcribere, more chorographorum: quo ſenſu Joſ. c. 18. n. 8. χωροβατήσατε τὴν γῆν, *deſcribite terram*. Aquam verò diligenter librare non poſſumus, niſi regiones, per quas ducenda eſt, obambulemus, & oculis minutè perluſtremus. Formam ejus, ſed ὡς ἐν τύπῳ, ut Græci ajunt, & craſſiori Minerva, deſcribit Vitruv. VIII. 6. *Chorobates eſt regula longa circiter pedum viginti: ea habet ancones in capitibus extremis æquali modo perfectos, inque regulæ capitibus ad normam coagmentatos, & inter regulam & ancones à cardinibus compacta tranſverſaria, quæ habent lineas ad*

perpendiculum rectè deſcriptas, pendentiaque ex regula perpendicula in ſingulis partibus ſingula: quæ, cum regula fuerit collocata, eaque tangent æquè pariter lineas deſcriptionis, indicabunt libratam collationem. Baldus Lex. Vitruv. Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 473. b. A. Voſſ. Lex. Etymol. Beroal. Annot. c. 66.

CHOROCITHARISTÆ ſunt, qui plures unà fidibus modulatè concinunt. Suet. Domit. c. 4. n. 10. *Certabant etiam præter citharœdos chorocithariſtæ.* Turneb. Adv. XX. 16.

CHORODIDASCALUS dicebatur præſultor, & qui ὑπορχήματα aliis præſcribebat, quia *chorum* ducebat & regebat. Διδασκάλους τῶν χορῶν vocat illos in Midia Demoſthenes: interpres verò κορυφαίους τῶν χορῶν exponit. Ac quoniam cantum etiam, non modò ſaltationem, moderabantur, *præcentores* Latinis vocabantur, ut Horatius præcentor erat in carminibus, quæ à pueris puelliſque ſeculari carmine canebantur. Carm. IV. 6. 31. ipſe Poeta:

Virginum prima, puerique claris
Patribus orti,
Lesbium ſervate pedem, meique
Pollicis ictum.

Et n. 41.

Nupta jam dices: ego Diis amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen docilis modorum
Vatis Horati.

Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 2. Buleng. de Theatr. II. 15.

CHORUS eſt pars inter actum & actum. In fine tamen fabularum etiam *choros* videmus. Quare tutior erit definitio, quæ dicat: poſt actum, introducta cum concentu. Is tractus non fuit uniuſmodi. Sanè aliquando totus cum cantu, & motu, & ſaltationibus ad tibias. Miſcebatur aliquando & verſuum, & tractuum varietate: nonnunquam etiam ſingularibus perſonis. *Scal. Poet.* I. 9. *Voſſ. Inſtit. Poet.* II. 26. §. 2. Ajunt primos *choros* ab Arcadibus inſtitutos ex Dionyſiacis tibicinibus Timothei, ac Philoxeni legibus. Nobis tamen pro comperto eſt Philoxeno *choros* longè fuiſſe vetuſtiores. *Chorus* ſanè res adeò vetuſta fuit, ut olim actio Satyrica in tragœdiis ſolo *choro* conſtiterit. Primus autem Philammon Delphicus ad aram patriam *choros* diſpoſuit in Apollinis honorem. Plutarch. de Muſic. p. 1132. A. L. Anicius, ſicuti à Polybio in XXX. ſcriptum eſt, Romæ devicto ac triumphato Gentio Rege Illyriorum in circo ſcenam extemporaneam excitandam curavit, ludoſque edidit cum thymelicis tum primùm, quos in orcheſtra conſtituit, in proſcenio autem tibicines cum *choro*. Primus Archontes in ſcenam duxit comicum *chorum*. Scalig. l. l. Voſſ. ibid. §. 4. Buleng. de Theatr. II. 13. Saltationum originem ab agricolis arceſſit Tibull. II. 1. 55.

Agricola & minio perfuſus Bacche rubenti
Primus inexperta duxit ab arte choros.

Poſtea *chorus* cum in ſcenam inductus eſſet, per initia totam fabulam peregit: ubi res longiùs progreſſa eſt, pro auctore & reliquis pauca præfatus eſt. Iſocrat. Panathen. *Et de meipſo, & de aliis, quaſi chorus ante certamen, præmittere iſta volui.* Horat. Art. Poet. n. 193.

Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat.

Tandem ita res deſcripta eſt, ut duæ partes tragœdiæ præcipuæ eſſent: ſcenica, quæ ab hiſtrionibus in ſcena, ſeriemque rei geſtæ exhibet: chorica, quæ ornatus ferè cauſa è viris & feminis in tragœdiis interponitur, & res ab hiſtrionibus expoſitas aut querelis, aut hymnis proſequitur. Horat. ibid. n. 194.

—— neu quid medios intercidat actus
Quod non propoſito conducat, & hæreat aptè.
Ille bonis faveat & concilietur amicis,
Et regat iratos, & amet peccare timentes.

Digitized by Google

Buleng. & Voſſ. l. l. Per initia enim *chorus* monoproſopus fuit in fabulis. Unus prodibat quiſpiam civium vitia recenſens, idque ſine cantu. Talis eſt apud Plautum Choragus in Curculione. Deinde alter additus, ut interrogationibus atque reſponſionibus explerent animos varietate. Poſtea quaterni fuerant, ita ut partirentur *chorum* in paria duo, quæ idcircò Græci vocaverunt ζυγά. Qua in re ita evenit, quemadmodum in tribubus Romanis. Nam Romulus univerſum populum tres in partes quum diviſiſſet, unde & tribus appellatæ, tametſi major deinde numerus additus eſt, manſit tamen nomen. Sic τῶ ζυγῶ vox non eſt mutata, quanquam aucto numero. In Comicis enim *chori* vicini quaterni diſtincti erant in certa paria. Igitur ζυγὸν ex quaternis conſtitutum, nomine retento, priſtinam feſellit ſignificationem. *Scalig. l. l.* Tragicus *chorus* conſtabat quindecim perſonis, quinis in longum, ternis in latum diſpoſitis. Quorum hoc ζυγὸν illud *στοιχὸν* vocant. Κατὰ ζυγὸν ingrediuntur terni, *κατὰ στοιχὸν* quini. In comœdiis quatuor erant in jugo, ſeni in ſtœcho. *Buleng. l. l.*

Chori cyclici dicebantur non modò qui in orbem in orcheſtra formabantur; ſed & anniverſarii, qui in orbem anno confecto redibant. Plutarch. in Andocide p. 835. E. *Andocides ſumptus ſuffecit cyclico choro ſua tribui certanti dithyrambo.* In Lycurgo Rhetore p. 842. A. *In Piræo Neptuni certamen facere, cum cyclici chori tribus pauciores non eſſent.* Buleng. de Theatr. II. 14. Turneb. Adv. 1. 4.

Chorus erat etiam locus, ubi *chori* exercebantur. Homer. Iliad. Σ. 590.

In hoc, ſcuto, *Vulcanus chorum variè finxit*,

Hic intelligitur chorus, in quo ſaltantium cœtus erat. Suidas *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 333. F.*

CHOUS fuit jactus talorum. V. illum infr. in *Cous*.

CHR.

CHRISTIANI, cum hæreticorum ſeges domi nondum eſſet nata, acerrimos foris hoſtes habuerunt paganos. Hi potiſſimum tria agebant: aut fabulas ſuas loquebantur, aut principia religionis Chriſtianæ negabant, aut falſa quædam de ea in vulgus ſpargebant. Quibus animoſè obviam ivere *Chriſtiani*. De poſtremo priùs dicemus. Falſa ſpargebant, aut fama, aut ſcriptis. Illius exemplum in Tacit. Annal. XV. 44. §. 4. habemus, qui diſertim teſtatur Neronem *Chriſtianos* tanquam incendii Urbis Romæ auctores ſubdidiſſe, & exquiſitiſſimis pœnis affeciſſe. Scripta fingebant, quibus atrocia de Chriſto & horrenda continebantur. Maximinus tyrannus & acerrimus *Chriſtiani* nominis hoſtis, ut narrat Niceph. Hiſt. Eccl. VII. 27. literas ſub Pilati nomine confictas, contumeliarum & dirarum plenas, ludimagiſtris in ſcholis pueris dedit prælegendas, ut prima jam ſtatim ætate à *Chriſtiana* religione, tanquam impia, & flagitioſa abhorrerent. Paribus armis oppugnandos gentiles cenſuerunt. Emiſſæ ab his in publicum Senecæ & Paulli Epiſtolæ, quibus illum maximæ inter paganos famæ inſuper habitis gentilium ineptiis *Chriſtiano* nomini ſeſe dediſſe teſtarentur. Ad tuenda religionis principia argumentis ab antiquitate, à veritate divinorum oraculorum, ab effectu, à miraculis deſumptis utebantur. In fabulis multa obſervabant. Quæ ad duas claſſes poſſunt revocari. Aut enim ipſas fabulas, aut earum allegoriam & interpretationem concernunt. Quod ad fabulas ſpectat, in iis aut ineptias & inania deridebant, aut ex hiſtoria ſacra veteris teſtamenti derivatas probabant. Quod interpretationem fabularum concernit, illam nunc tanquam dubiam, nunc velut longiùs petitam, nunc ut imperfectam reprehendebant. Imò fruſtra ſapientes allegoriis fabulas ſuas interpretari exiſtimabant, quia populus ut plurimum eas ignorabat. *Boxhorn. Quæſt. Roman.* 13. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 3. Iidem olim habiti cum Hebræis, præſertim vigentibus legalibus, quæ Concilio Neocæſarienſi tempore Sylveſtri I. primùm repudiari cœpta ſunt. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* I. 10. A ſpectaculi gladiatoru ſævitia abhorruerunt. Athenag. Apol. pro Chriſtianis: *Quos ſciunt ne ſpectaculum quidem ferre poſſe hominis qui meritò ac jure capite plectatur, quis eos aut homicidas, aut carnis humanæ voratores accuſare poſſet? Sed nos exiſtimantes cernere cadem affine eſſe homicidio, prohibemus gladiatoria munera, & venationes, & hujuſmodi ſpectacula.* Buleng. de Venat. c. 12. Templorum limina & poſtes oſculabantur. Prudent. Hymn. in Laurentium n. 520.

> *Ipſa & Senatus lumina*
> *Quondam Luperci, aut Flamines*
> *Apoſtolorum & Martyrum*
> *Exoſculantur limina.*

Chryſoſt. in Epiſt. ad Corinth. II. Homil. 30. *Templum Chriſti ſumus. Itaque templi veſtibula & aditum oſculamur, cum alii alios oſculamur. Annon cernitis, quotnam homines etiam hujuſce templi veſtibulis oſculum figunt, partim inclinato capite, partim manu tenentes, atque ori manum admoventes?* Vix abſunt hæc *Chriſtianorum* religio à ſuperſtitione. Neque enim id omnino poterit probari, quod ſibi & aliis perſuaſerint, omnem protinus languorem, quem ex mutatione aeris & viæ longitudine contraxerint, explodi atque abigi, quamprimum ad limina Sanctorum perveniſſent. Sic de itinere ſuo Romano Sidon. Epiſt. 1. 5. *Ubi priuſquam vel pomœria contingerem, triumphalibus Apoſtolorum liminibus affuſus, omnem protinus ſenſi membris malè fortibus exploſum eſſe languorem.* Sagittar. de Jan. Vet. c. 25. Sæpiùs lavabant, quia non voluptatis tantùm, ſed ſanitatis potiſſimùm gratia balneum erat. Tertull. Apolog. c. 42. *Non lavor diluculo Saturnalibus, ne & noctem & diem perdam, attamen lavor honeſta hora & ſalubri, quæ mihi & colorem, & ſanguinem ſervet.* Iren. adv. hæreſ. III. 3. *Sunt, qui audierunt eum dicentem, nempè Polycarpum, quoniam Johannes Domini diſcipulus in Epheſum iens lavari, cum audiſſet intus Cerinthum, exſilierit de balneo non lotus* ..... Butius de Portu Antiq. c. 3. Nullos gerebant calceos, & nudis pedibus incedebant: &, ſi id pati non poſſent, ſoleis utebantur, teſte Clement. Alex. Pædag. II. 2. Lucian. Philopatr. *Chriſtiani* habitum deſcribens, inquit: *Pallium putre, ſine calceis, & tegmine capitis incedens, detonſa coma.* Butius ibid. c. 8. Bynæus de Calc. Hebr. 1. 1. 5. Sagittar. Nudiped. c. 2. §. 14. Qui convaluerant, partis affectæ imaginem ex auro, & argento, aliave materia illi Sancto, cujus ope ſe ſanatos putabant, ſuſpendebant. Theodoret. Therap. VIII. *Tomaſ. de Donar.* c. 33. Cadavera non cremabant, ſcilicet fiducia reſurrectionis. Ethnicus contra *Chriſtianum* diſputans, & reſurrectionem irridens, inter cætera ait apud Minut. Felic. in Octav. *Inde videlicet & exſecrantur rogos, & damnant ignium ſepulturas, quaſi non omne corpus, etſi flammis ſubtrahatur, annis tamen, & ætatibus in terram reſolvatur.* Ferrar. de Vet. Lucern. Sepulc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. p. 1014. D. Ex eadem reſurrectionis ſpe conditis cadaveribus unguenta & odores liberaliſſimè impendebant, ut diutiùs integra ſervarentur. Ut non falsò jactaverit Tertull. Apolog. c. 42. *Si Arabiæ queruntur, ſciant Sabæi pluris, & cariùs merces ſuas Chriſtianis ſepeliendis profligari, quàm Diis fumigandis*, hoc eſt, plus odoramentorum à *Chriſtianis* in illa paupertate prodigi conſueviſſe quàm ab Ethnicis. Scilicet Ethnici duobus digitulis paucas thuris glebulas Diis numerabant: *Chriſtiani* plena manu, & ſinu, caſiam, & cinnama effundebant, ſumptibuſque funerum Arabias & Sabæos exhauriebant. Futuræ, inquam, reſurrectionis fiducia. Cum enim incertus eſſet ſupremi judicii adventus, ipſis Eccleſiæ incunabulis non longè abfore ſummum diem credebant, ut brevi excitandas mortales exuvias à tabe præſtarent immunes. Et ideò ajebat ille apud Minutium, *Chriſtianos*, qui in totum unguenta abdicaverant, ea ſolis funeribus reſervaſſe. V. Auguſt. de Civ. Dei 1. 13. Prudent. Cathem. X. 33. .... *Ferrar. ibid. F. Kirchman. de Fun. Roman.* 1. 8. *Moreſtell. Pomp. Feral.* 1. 12. Illi antei ſeculi & purioris animi non jurarunt. Id Tertull. Apolog. c. 32. videtur inſinuare, apud quem gentes ad exaggerandam

Digitized by Google

dam invidiam contra *Chriſtianos* majeſtatis eos læſæ inſimulabant, quod cogi non poſſent, ut per genios eorum adjurent. Obſervatum id frigidè, & creſcens ætas majorum deſecit ſanctimonia. Antiſtites tamen & Epiſcopi non abierunt ab illa puritate, aut, ſi major vis adhiberetur, cautum ne jurarent, ut hoc legis imperio aliorum malitia, ut Labeo loquitur, cobiberetur, & ſtaret. In Gallicam Eccleſiam hoc paullatim introductum, & hæc conſuetudo eſt. Rationes duæ ſunt primariæ: tum, quod Galliæ Reges omnium ſint Eccleſiarum fundatores, ex quo eis hoc jus: tum, quod cum in utriusque ordinis viros, ſuæ diœceſi ſubditos, magna auctoritate juriſdictionem tueantur, eamque cum permiſſu Regis exerceant, ut id ſine dolo, fraudeve fiat, an non ſacramenti pręſtatione fidem Regi ſecuram præſtant? Omitto ſolium, quo vivunt, & aluntur, Regis eſſe. *Hanſen. de Jurej. vet. c.* 30. Ad orientem adorare ſolebant. Johan. Damaſcen. Orthod. Fid. IV. 13. quod *Chriſtus* Dominus ſtipiti affixus, & cœlum deinde ſubiturus, oculos & ora in occaſum obvertiſſe dicitur; & *Chriſtianos* ejus præſtolaturos adventum converti eapropter ſolitos affirmat. *Bellus de Part. temp. Augur. c.* 10. Extra muros portæ Salariæ ad circum Salluſtii ſub Imperatoribus Eccleſiam perſequentibus martyrio coronabantur. Intelligitur hoc ex martyrologio Hieronymi fuiſſe ædificium publicum ludis edendis, in quo 272. martyres à militibus confectos ſcribit. *Pancirol. de Lud. Circ.* I. 20. & ad illum *Argolus*. A populo ſæpiùs ad necem petebantur. Cyprian. Epiſt. 54. *Toties ad leonem petitus in circo, in amphitheatro*. Tertull. de reſurrectione: *Popularium cœtu clamante, Chriſtiani ad leonem*. Argol. ibid. II. 3. Sub Nerone pro cereis nocturno ſpectaculo in arena ardebant. V. ſupr. in *Cereus*. Precibus, in M. Aurelii exercitu cum eſſent, in hoſtes fulmina, in Aurelii exercitum ſiti vexatum largos imbres de cœlo impetrarunt. V. ſupr. in *M. Aurelius*.

CHRISTUS Dominus natus eſt anno quadrageſimo ſecundo Imperii Auguſti. Aſſerit hoc Euſebius. Et confirmat traditio Græcorum Patrum, qui ſenſerunt *Chriſtum* conceptum eſſe 25. Martii, die Veneris: natum 25. die Decembris, die Solis. Nam annus quadrageſimus quintus Julianus, quo *Chriſtus* conceptus & natus perhibetur, literam Dominicalem habuit B. cum fuerit nonus illorum duodecim, quos Auguſtus ſine intercalatione tranſigi voluit: ideò 25. dies Martii incidit in diem Veneris, & 25. Decembris incurrit in diem Dominicam. *Chriſtman. de Kalend. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *p.* 297. *D. Faſt. Idatian. Theſ. Tom.* XI. *p.* 255. *A. Auguſtin. de Fam. Roman. in Plautia*. Crucifixus, ut quidam putant, decimo quinto anno Imperii Tiberii Cæſaris, id eſt, duobus Geminis Rufino & Rubellione conſulibus, quo anno ſecundum indubitabilem Lucæ Evangeliſtæ auctoritatem baptizatum eum manifeſtum eſt, & Evangelium regni cœlorum prædicare cœpiſſe. Secundum verò Johannis Evangelium feſtivitati Paſchæ Judæorum ter Dominum interfuiſſe cognoſcimus; ut appareat tertium illud fuiſſe Paſcha, quod verus Agnus ſuo ſanguine conſecravit. Proinde Conſules quidem à manifeſtatione Domini, id eſt, à Rufino Gemino & Rubellio Gemino Conſulibus inchoamus, ſed tertios ab iis Conſules Dominicæ paſſioni adſcribimus, ſequentes, quod auctoritas tradidit & ratio. *Proſper. Chron. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 284. *E. Faſt. Idatian. Theſ. Grav. p.* 255. *D.* Clem. Alexandr. Pædag. III. Hymno *Chriſti* Salvatoris n. 14. *σοφίας πρύτανις, ſapientia rector*, & Nazian. in Julianum Orat. II. *ἀληθείας πρύτανις, veritatis prytanis* vocatur. *Spanhem. de Veſt. & Prytan. Theſ. Grev. Tom.* V. *p.* 701. *C.* Severius vitæ inſtitutum formans vetuit, quia duas & plures tunicas etiam Judæi gerebant, diſcipulos duas geſtare tunicas. Matth. c. 10. n. 10. Et unquam ſatis mirari potuerim Maldonatum ita hæc interpretatum eſſe. Non quidem prohiberi duabus ſimul, ſi neceſſitas & frigus poſtulet, tunicis indui, ſed plures habere tunicas, quàm in præſentem neceſſitatem requirerentur, ut ſolent divites, & harum rerum ſoliciti habere unam in præſentem uſum, alteram in futurum. Si enim cogente frigore permiſit D. *Chriſtus* ut duas tunicas induerent: æſtate unica contenti fuerint, quid altera factum eſt? habere eam in futurum vetabantur, eam igitur vendere, aut non habenti donare cogebantur, quam rurſus inſtante bruma compararent. At ratio, quam affert, magis mira eſt. Nam & *Chriſtus*, inquit, duabus ſimul tunicis indutus fuit, ut manifeſtum eſt ex Johan. c. 19. n. 23. Sed ubi hic duæ tunicæ? Sed piget his diutiùs immorari. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. I. Pedes Apoſtolorum ante convivium loturus pallium poſuit, quia, ut Nonnus interpretatur, ſervile opus facturus erat. Servorum enim erat ſine pallio, aut alia veſte exteriori, tunicatos, & cinctos, vel etiam linteo ſuccinctos miniſtrare. Suet. Cal. c. 26. n. 2. *Senatores ſummis honoribus functos cœnanti ſibi modò ad pluteum, modò ad pedes ſtare ſuccinctos linteo eſt paſſus*. Caſaubonus in Exercitationibus attulit etiam locum Philonis in hanc rem, qui Eſſenorum convivia deſcribens obſervat mancipiorum uſum ab ipſis repudiatum; nam liberorum opera utentes caviſſe, ne ullam habitus ſervilis ſpeciem inter miniſtrandum præberent, & propterea diſcinctos, ac dimiſſis tunicis in cœnationem ſolitos ingredi. Poſitum autem à *Chriſto* pallium veſtem exteriorem idem obſervat, quod brachia includeret, & ideò inepta ad miniſteria, quæ liberum brachiorum motum requirunt. *Ferrar. ibid. c.* 4. Imperatori in nummis Imperatoriis ad latus eſt appoſitus, & diadema ei ſua manu imponens, ad exprimendum ſcilicet titulum illum, *Θεοστεφής, à Deo coronati*: modò averſa nummi parte tenens librum vitæ, cum inſcriptione: *Jeſus. Chriſtus. Rex. regnantium*. Alii verò in totum omiſſa ſua imagine & titulo *Chriſtum* ſolum inſculpſerunt, cum literis: *Jeſus, Chriſtus. Immanuel.* averſa parte modò has literas: *Jeſus. Chriſtus. baſileus. Baſileon.* quod Johanni Zimiſci Imperatori Cedrenus, Scylitzes & Glycas tribuunt: modò crucem quadratam cum literis: *Ihſ. Chrſ. nika.* quod omnino imitati Franci, ſollenne illud in ſuis aureis circa crucem floreſcentem fecerunt: *Chriſtus vincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat*. Ut planè agnoſcas, quod Paullinus ad Cytherium canit:

Regemque Chriſtum confitentur Principes,
Et ſceptra ſubmittunt cruci.

Freher. de Monet. Germ. Imp. II. *Chriſti* nomen labaro addi curavit Conſtantinus. V. infr. in *Labarum*. Imaginem inter animas ſanctiores in Larario habuit Alexander Severus. Lampr. c. 29. *Burrich. Ant. Urb. Fac. c.* 16. §. I. *Tomaſ. de Donar. c.* 44. *Alex. Gen.* VI. 14. *Pignor. de Serv. p.* 483. *Gyrald. Synt. Deor.* XV. *p.* 441. *G.* Illi *templum facere, eumque inter Deos recipere voluit* Alexander Severus. Lampr. c. 43. *Burrich. & Tomaſ. l. l.* Sed de loco templi illius omnia adhuc ambigua, niſi aliquid poſſit exſculpi ex illo Lampt. c. 49. *Quum Criſtiani*, inquit, *quendam locum, qui publicus fuerat, occupaſſent, contra popinarii dicerent, ſibi eum deberi, reſcripſit, melius eſſe, ut quomodocunque illic Deus colatur, quàm dedatur popinariis*. Credibile, tabernam meritoriam antiquam, hoc eſt, ut Icti interpretantur, diverſorium publicum fuiſſe, ideoque popinariis invitis extortam, quod obſonia ſua juſto carius ibi divenderentur diverſoribus. *Chriſtianis* autem deſideratus videri poteſt locus, quod fons olei iſtic cœperit ſcaturire circa natalem Salvatoris *Chriſti*, ſi verus Euſebius. *Burrich. l. l.*

CHROMA eſt in Muſica, quod hemitoniis componitur. Sicut enim, quod inter album n grumque eſt, color dicitur; ita hoc chroma, quia eſt inter utrumque, enarmonicum videlicet & diatonicum, nominatur. Martianus Capella. Vitruv. v. 4. *Chroma ſubtili ſolertia, ac crebritate modulorum ſuaviorem habet delectationem*. Plutarch. de Muſic. p. 1096. B. *Cur inter Muſices genera chromaticum animum maximè diffundat*. Macrob. Somn. Scip. II. 4. *Chromaticum eſt infame mollitie*. Buleng. de Theatr. II. 4. Rhodig. Ant. Lect. IX. 3. Bald. Lex. Vitruv.

CHRYSARGIRUM fuit dictum vectigal, quod Conſtantinopoli pro urina & ſtercore hominum & brutorum exactum eſt. Zoſim. II. 38. *Conſtantinus tributum induxit*

auri & argenti omnibus mercatoribus, & per Urbes quidlibet vendentibus, ne pauperrimis quidem exceptis, aut ipſis etiam miſeris meretricibus: ita ut cum quadriennium veniſſet, quo vectigal illud inferri oportebat, ubique per urbem lamenta & queſtus audirentur. Euagr. Hiſt. Eccl. III. 40. negat Conſtantinum hujus tributi auctorem, cum à Veſpaſiano ſit inſtitutum. Ejus exigendi munus amplum fuit, uſque adeò ut ſcrinium particulare haberet. Euagr. ibid. c. 39. *Buleng. de Vectig. c. 45. Lipſ. de Magn. Rom. II. 6. Gutber. de Offic. Dom. Aug.* III. 18. *Meurſ. Gloſſar. Græco Barb. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 1. c. 3. Thyſ. de Magn. Rom. II. p. 257. Franckenſtein de Ærar. pop. Rom. c. 8,* Cedrenus explicat: *Chryſargiri penſio fuit talis, ut quiſque mendicus, aut pauper, meretrix, ſeu jam emerita, omnis ſervus, itemque libertus inferrent in ærarium pro urina, & ſtercore, jumentorum etiam, & canum: ſive in agris, ſive in oppidis habitarent, Et homines quidem utriusve ſexus numiſma argenteum: equus, mulus, bos tantumdem, aſinus & canis folles ſex.* Caroli Antiq. Roman. II. 3.

CHRYSOASPIDES & *Argyroaſpides* ſunt nomina Macedonica. Pollux. 1. 11. §. 23. Hos inſtituit Alexander, cum Indiam peteret. Juſtin. XII. 7. 4. *Poſt hæc Indiam petit, ut oceano, ultimoque Oriente finiret imperium. Cui gloriæ ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum, & arma militum argento inducit; exercitumque ſuum ab argenteis clypeis Argyraſpidas appellavit.* Unde ad milites apud Curt. VIII. 8. 16. *An me luxuria indulgentem putatis arma veſtra auro argentoque adornaſſe?* Et ad Alexandri imitationem Romani. Lamprid. Alex. Sev. c. 50. *Fecerat ſibi argyroaſpidas & chryſoaſpidas.* Et Alex. Gen. Dier. VI. 22. *Fertur Alexander Macedo argyroaſpidas ab argenteis clypeis, ſicut Alexander Severus Imperator chryſoaſpidas ab aureis nuncupaſſe.* Et hoc quidem priſcis temporibus Reipublicæ Romanæ factum tradit Liv. IX. 40. *Duo exercitus erant; ſcuta alterius auro, alterius argento cælaverunt.* Bernegg. ad Juſtinum, Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Rom. X. 10. Pitiſc. ad Curt. IV. 13. 27. Fecerunt hoc Imperatores I. ut illis ornarentur, Polyæn. VIII. 23. 20. Plutarch. Sertor. p. 575. B. *Cæſar militibus præcepit, ut arma haberent auro argentoque ornata, maxime quidem ornamenti cauſa.* II. Ut illis hoſti majorem incuterent terrorem. Polyb. XI. 7. *Dicebat* Philopœmen, *ſplendorem armorum ad terrorem hoſtibus incutiendum vim magnam habere.* III. Ut acrius pugnarent. Plutarch. Philop. p. 361. B. *Hæc ſpecies animos incendebat eorum, & alacritatem excitabat: unde periculorum contemptores, & prompti ad ſubeunda diſcrimina evaſerunt.* Polyæn. l. l. *Sed ideo etiam, ut milites res pretioſas acriùs defendendas ac propugnandas exiſtimarent.* Pitiſc. ad Curt. VIII. 8. 16.

ΧΡΥΣΟΚΛΑΒΟΝ, *chryſoclavus*, eſt veſtis aureis *clavis* diſtincta, ornata. Anaſtaſ. in Leon. III. *Super altare majus fecit tetravela holoſerica alithina quatuor cum aſtillis & roſis chryſoclabis.* Bened. III. *Camiſias albas ſigillatas holoſericas cum chryſoclavo.* Hinc χρυσοκλαβάριον apud Codinum. Quod veteres gloſſæ purius χρυσόσημον interpretantur. Juven. Sat. VI. 482.

Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum,

Ad quæ verba Scholiaſtes: *Auroclavias veſtes miratur.* Viri docti reſcribunt, *auroclavatas.* Tu ſine ſcrupulo corrige, *auriclavas*, Sed tamen etiam dicebant *auroclavatus.* Vopiſc. Tacit. c. 11. *Uxorem gemmis uti non eſt paſſus. Auroclavatis idem interdixit.* Meurſ. Gloſſario Græco Barb. Salmaſ. Treb. Poll. trig. Tyr. c. 14. Claud. c. 17. Bulenger. de Veſt. Pont. I. 45. De Freſne in Gloſſario. Hoc mihi non planè arridet: invenio enim apud Anaſtaſium veſtes ornatas tabulis, & orbiculis, qui varias hiſtorias continebant, pictas de *chryſoclavo.* Item veſtibus ſæpè inſertas eſſe cruces, rotas, & ſtellas *chryſoclavas.* Ita ut picturæ potius ſpecies ſit *chryſoclavus*, quàm clavus aureus antiquorum, apud quos veſtes pictæ à clavatis diverſæ ſunt. Exiſtimo igitur Græcos, cum viderent, Romanos ſæpè clavum abſolutè pro clavo purpureo ponere, hinc clavum ἁπλῶς pro purpura dixiſſe, Ita in Gloſſ. Cyrill. πορφύρα σιγματωτή, *clavus.* Itaque ut χρυσοκόκκινον vocabant, quod auro & cocco variatum erat; χρυσοπράσινον, quod aureis coloris praſini liciis mixtum; χρυσοκίτρινον, quod aureo & citrino colore fulgebat: ita χρυσοκλαβάριον vocarunt quicquid ex auro & purpura textum erat. Papias: *Cryſoclavus aurata purpura.* Anaſtaſ. in Leon. III. *Fecit veſtem chryſoclabam cum periclyſi, cum chryſoclabo unam; ſed & aliam de blattin, habentem de medio crucem cum chryſoclabo, & tabulas chryſoclabas quatuor cum gemmis ornatas, atque gammadias in ipſa veſte chryſoclabas quatuor cum periclyſi de chryſoclabo.* Ruben. de Re Veſt. I. 23. Qui ex hiſce ait patere, *chryſoclavum* non eſſe aureum clavum veſtibus inſertum. Quid autem erat? Certè utraque illa veſtis purpurea fuit. Prima ex purpura marina; altera ex blattin, ſive ex cocco, purpura terreſtri. Utraque habebat periclyſin, & *chryſoclabon*, id eſt, in limbo & in pectore clavos aureos: & ideò veſtes ipſæ *chryſoclava*, ſive *chryſoclavia.* Crux autem, & tabulæ pariter aureæ loco clavorum erant; & ideò tam illæ quàm gammadiæ *chryſoclaviæ* dicuntur. Si *chryſoclavus* picturæ ſpecies erat, cur veſtis illa picta, & auro intexta, ut & triumphalis, non dicebatur? Propriè enim picta veſtis purpurea, variis ex auro figuris elaborata. Sed quia non per totum auro picturata erat, ut triumphalis, verùm aliqua tantùm in parte aureos clavos habebat, aut alias figuras loco clavorum, *chryſoclava*, ſive *chryſoclavia* dicebatur, & auro clavata. Præterea, ſi *chryſoclavia* erat veſtis picta, id eſt, purpura auro variata, quomodo ornari poterat *chryſoclavo*, eadem ſcilicet materia? ut ſi quis diceret, veſtem auream auro fuiſſe diſtinctam. Ergo *chryſoclava* veſtis purpurea, aureis clavis ornata. Clavus quidem Latinis interdum ſumitur pro purpura; ſed tantùm in veſtimentis Romanis propriè tunica ſenatoria & equeſtris dicebatur, cujus inſigne clavus purpureus erat: nemo enim de prætexta, aut trabea, aut toga picta id unquam uſurpavit, in quibus nulli clavi, ſed tantùm faſciæ, aut limbi, aut ſegmenta purpurea, Clavi ergo propriè de notis, ſive de ſignis purpureis tunicæ inſertis, & ita cum aureis facti ſunt, *chryſoclavi* dicti, & quicquid loco eorum ex auro purpureæ veſti immittebatur. Licèt autem χρυσοκόκκινον & χρυσοπράσινον vocarent quod dixit Rubenius, non propterea χρυσοκλαβάριον, quicquid ex auro & purpura textum; ſed quod aureis clavis, aut ſimilibus ornamentis diſtinctum. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 29.*

CHRYSOCOLLA eſt color Heſychio. Χρυσοκόλλα χρῶμά τι χλωρόν. Deſcribit illum Plin. XXXIII. 5. *Chryſocolla humor eſt in puteis, per venam auri defluens craſſeſcente limo rigoribus hybernis uſque ad duritiam pumicis. Laudatiorem eandem in ærariis metallis, & proximam in argentariis fieri compertum eſt. Invenitur & in plumbariis, vilior etiam auraria.* Et colorem deſcribens ſubnectit: *Summæ commendationis eſt, ut colorem herbæ ſegetis laté virentis quàm ſimillime reddat.* Et Dioſcor. V. 14. probat *chryſocollam ſaturè praſinam.* Iſidor. XIX. 17. *Cryſocolla colore praſino eſt, dicta quod vena ejus aurum habere tradatur. Hæc & in Armenia naſcitur; ſed ex Macedonia probabilis venit.* Unde liquet idem eſſe quod viride. *Nardin. Rom. Vet.* VII. 2. *Pitiſc. in Suet. Cal. c. 18. n. 6.* Circi aream minio & *chryſocolla conſtravit* Caligula. Suet. Cal. c. 18. n. 6. & *chryſocolla* Nero. Plinius: *Viſumque jam eſt Neronis principis ſpectaculis arenam circi cryſocolla ſterni, cum ipſe concolori panno aurigaturus eſſet.* Nardin. l. l. Panvin. de Lud. Circ. I. 5. Buleng. de Circ. c. 37. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. part. 2. c. 5. Hoc Caligulam & Neronem, quia uterque praſinæ factioni pari inſania faverit, feciſſe credit *Torrentius ad Suetonium.* Mendoſè, cum apud Plinium *chryſocolla* lutea ſit, & minium rubeum. *Buleng. ibid. c. 7.* Magnificentiæ potius cauſa conſtraverunt. *Buleng. ibid. c. 37.* tum ad ornatum, tum ut poſt naumachiam, emiſſa in Tiberim aqua, nullo limo impediente, reliqua ludrica celebrarentur. *Panvin. ibid.* II. 1. Sed illa, quia maximè valeret ad perdendam pecuniam, putat *Argolus in Panvin. de Lud. Circ.* I. 5. Et certè magno parabatur pretio. Ariſtot. Mirab. p. 1089. F. *Habet locus iſte cæruleum metallum, & chryſocolla,*

la: hujus optima tanti æſtimatur ac aurum. Vitruv. VII. 14. *Qui non poſſunt chryſocolla propter caritatem uti, herba, quæ luteum appellatur, cæruleum inficiunt.* Pitiſc. in Suetonium I. I.

ΧΡΥΣΟΤΕΛΕΙΑ, *chryſotelea*, id eſt, auraria præſtatio eſt, quam inſtituit Anaſtaſius Dichorus, cum ſumptus militares vendidiſſet, & pro iis aurum ſibi præſtari juſſiſſet. Evagr. Hiſt. Eccl. III. 42. *Cum chryſoteleam dictam reperiſſet, & vendidiſſet militares ſumptus graviſſimo eorum, qui tributa pendebant, onere.* Socrat. Hiſt. Eccl. IV. 34. *Numerato pretio vendidit militem, qui ex provinciis per vicos à collatoribus præſtabatur, cum juſſiſſet, ut pro quoque milite aurei octoginta exigerentur à tributariis, nec prius vectigalium onere eos levavit, quàm id præſtitiſſent.* Buleng. de Vectig. c. 63.

CHRYSUS auctore Polemarcho fuit ex pondere didrachmæ. *Sardus de Numm. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom. XI. p. 1720. E.* Conficit duos ſcutos & ſolidos unum de viginti. *Sardus ibid. p. 1722. B.*

CHU.

CHUS, qui & *choeus* appellatur, & qui duodecima pars eſt metretes, continet in ſe ſextarios Atticos ſex, ſeu cotylas duodecim, pendet oleo plenus ex Galeni, Dioſcoridis, & Cleopatræ ſententia, drachmas ſeptingentas viginti, quæ libras ſeptem & ſemis conſtituunt. Juxta quam rationem pendet aquæ puræ, aut vini puri libras octo & quadrantem. *Paetus de Roman. & Græcor. Menſ.* III. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. pag. 1648. F.*

CIB.

CIBARIA debebat ferre miles Romanus. Cicero de temporis ſui militia loquens, plus quàm dimidiati menſis debuiſſe ferre dicit Tuſcol. Quæſt. II. 16. *Militiæ noſtri exercitus primum unde nomen habeant vides: deinde qui labor, quantus agminis? ferre plus dimidiati menſis cibaria: ferre ſi quid ad uſum velint. Ferre vallum: nam ſcutum, gladium, galeam in onere noſtri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus.* Integri menſis cibaria militem ſolitum ferre docet Liv. XLIV. 2. *Conſul menſtruum juſſo milite ſecum ferre, profectus decimo poſt die.* Sic Pompejani legionarii in Hiſpania dierum viginti duorum frumentum efferre juſſi ſunt. Eadem etiam poſtea diſciplina ab Imperatoribus ſervata legitur. Peſcenninus Niger, ut Lampr. c. 10. *vinum & piſtores à caſtris removit, juſſitque omnes aceto & buccellato contentos eſſe.* Sic *Julianus buccellatum in viginti dies humeris militum impoſuit.* V. Marcellinum ſupr. in *Buccellatum*. Ramus de Milit. Jul. Cæſaris II. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1551. C. Lipſ. de Milit. Roman. V. II. Schel. ad Polyb. c. 7. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1220. E. 1218. F. Valtrin. de Milit. Roman. IV. 4. Hennin. in Bergier. de Viis milit. IV. Sect. 20. nu. 2. Stevvech. in Veget. I. 19. Thyſ. Rom. Illuſtr. V. pag. 132.

CIBICIDA eſt qui cibos ſcindit. Ita nuncupat Lucillius. *Buleng. de Conviv.* IV. 3. V. ſupr. in *Carptor* & *Chironomontes*.

CIBILLA erat *menſa eſcaria quadrata, ut etiam nunc in caſtris eſt: poſtea rotunda facta.* Varr. de Ling. Lat. IV. 25. *Baccius de vin. & conviv.* IV. *p. 153. Urſin. ad Ciaccon. de Triclin. Append. p. 290. Buleng. de Conviv.* IV. 3. Apud quem in manuſcriptis libris non *cibilla* legitur, ſed *cilliba*, ut apud Feſtum etiam in vulgatis libris eſt: *Cilliba menſa rotunda.* Ciaccon. de Triclin. p. 26. Vocabatur etiam *cillibantum*. V. hoc infr. ſuo loco.

CIBORIUM, *κιβώριον*, vocabatur receptaculum, quo continebantur grana fabæ Ægyptiacæ, prægrandis inſtar papaveris capitis, in quo ipſa grana ſuis quæque loculamentis ac capſis incluſa, paullulum ſupra cellulas ſuas extantia. *Σφηκίον* vocat Theophraſtus à ſimilitudine favi veſparum. Dioſcorides *κιβώριον*. Quod vocabulum hodieque retinemus eodem ſenſu. Et notum illud Horat. Od. II. 7. 21

Oblivioſo levia Maſſico
Ciboria exple.

Et illud ipſum *ciborium* fabæ Ægyptiæ, granis excuſſis, & membranaceis diſſepimentis ejectis poculi vicem & uſum præbebat. Et hic eſt ſenſus verſuum Nicandri de faba Ægyptia apud Athen. III. 72. A.

Ægyptiam tu fabam ſerito, ut poſt metas:
E floribus coronam texas: delapſa
Maturo fructu ciboria prærſurus
Pueris, & jam pridem cupientibus in manum des.

Planè dicit exinanita *ciboria*, fructu maturo ac decuſſo, præſtare poculorum uſum. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 925. a. C.* Quod *ciboria* in uſum poculorum vocarint, factum puto propter inſignem foliorum amplitudinem, quæ petaſo aſſimilat Dioſcorides, pileo Theſſalico Theophraſtus. *Junius Anim. I. 10. Rhodig. Ant. Lect.* IX. 12: XXVII. 27. *Buleng. de Conviv.* IV. 15. Eſt nomen Ægyptium, quia *ciborium* fuit Ægypto peculiare. Heſychius juvat nos, cum ſcribit: *Κιβώριον, Αἰγύπτιον ὄνομα, ἐπὶ ποτηρίου.* Sanè uſurpat quoque Syneſius in encomio calvitii: ubi de Ægyptiorum diſſerit philoſophia. Quare ita ſtatuendum, *Ciborium* notare I. fabam Ægyptiam. II. poculum ex faba Ægyptia. III. poculum alius materiæ, quod fabam Ægyptiam referat. *Voſſ. Lex. Etymol.*

Ciborium appellant etiam ſcriptores Eccleſiaſtici, quod Ordo Romanus tegimen & umbraculum altaris. Alcuin. Poem. 117.

Hoc quoque ciborium Farculfus fecerat Abbas.

Illud quatuor columnis, öſque præaltis attollebatur, & in faſtigiatam formam eductum totum altare contegebat. Anaſtaſius in Gregorio P. P. p. 44. *Hic fecit ciborium B. Petro Apoſtolo cum columnis ſuis quatuor ex argento puro.* Du Freſne Gloſſario.

CIBUS. Trium maximè generum *cibi* fuerunt. Nam in menſam inferebantur aut carnes ex animantibus domeſticis, aut ſylvaticis, aut ex volucribus, quibus adjungas licet, quæ ab animantibus iſtis petuntur, lac, ova, & cætera id genus. Inter animalia domeſtica primo loco ſunt oves, boves, arietes, hædi, vituli, verveces, porci, majales, apud aliquas gentes cameli, equi, aſini, gallinæ, numidicæ, pavi. Aves aliæ indigenæ, aliæ peregrinæ fuerunt. Aut piſces. Aut olera, quæ interpretor omnia, quæ terra ex ſe fundit, triticum, e quo panes, poma, cannas eboſias, & ſi quid ejuſmodi uſpiam repetitur. *Buleng. de Conviv.* II. 6. Antequam ſumerent, ſe lavabant. V. ſupr. in *Abluebant*. Semel *cibum* ſumere antiquis mos erat. Boeth. de Conſol. II. 5. I.

Felix nimium prior ætas,
Contenta fidelibus arvis,
Nec inerti perdita luxu.
Facili quæ ſera ſolebat
Jejunia ſolvere glande.

Non dubito veteres *cibum* ſumpſiſſe, ſive prandium, ſive prandiculum vocare libet, priuſquam in agros ad opus, vel in forum exirent. Cœnabant autem vel hora undecima, vel certè nona, cœnamque in noctem producebant. *Buleng. de Conv.* I. 5. Ter ſumpſiſſe, mane, ſub horam undecimam, & veſpere, docet Didym. Odyſſ. II. *Ter cibum veteres die capiebant. Jentaculum primo ſumitur, quod vocatur ἄριστον, & ſumitur mane, cum adhuc pænè tenebræ eſſent, dictum ab ἄωρι. Secundo ſumitur prandium, δεῖπνον, quia eo ſumpto laborandum, δεῖ πονεῖν, & ad militaria exercitia redeundum. Tertio δόρπον, cœnam Latini vocant, quaſi ἰαύορπον ab ἰαύειν, dormire, κοιμᾶσθαι, quando imus dormitum, aut cubitum.* Buleng. ibid. c. 3. Bruyer. de Re cibar. III. 1. Falſa multorum animos occupavit opinio, veteres ſemel tantum die *cibum* ſumpſiſſe, quam, ut puto, conceperunt, e verbis Platonis, qui in illa nobili epiſtola ait,

diſpli-

diſplicuiſſe ſibi, quod in Sicilia bis die ſaturi fierent. Sed aliud eſt capere *cibum*, aliud ἐμπιπλᾶσθαι. Ego io Græcorum commentariis reperin, quater ipſos die cibo ac potu corpus reficere ſolitos: quod etiam hodie multis locis fit apud quaſdam Tranſalpinas nationes; primum quidem diluculo, id vocabant ἀκρατισμὸν, aut ἀκράτισμα, quod non dilutum, ſed merum, ut Auſooius, biberent: aut etiam διανεκισμὸν, quam vocem unà cum reipſa noſtrates retiouerunt. Sequebatur ἄριστον, ita dictum, quod poſtea oporteret ἀριστᾶν: inde ἑσπέρισμα, cujus hora erat, cum jam noctеſceret, antequam tamen contenebraſſet: poſtremo δεῖπνον, aut δόρπον, aut ἐπιδορπίς. Aliter tamen hæc ab aliis traduntur. Sunt enim, qui tantum tria agnoſcant: ἄριστον, δεῖπνον, δόρπον. Et de ipſo τ δείπνο tempore ac oomine non omnes ita ſentiunt: omninoque hæc confunduntur apud veteres. In Romanis ſcriptoribus reperio ſilatum, ſive jentaculum, prandium, cœnaio, veſpernam. Miror autem, quid ſibi voluerint, cum ſibi vinum condirent: jucunditatemne aliquam in eo, an ſalubritatem ſpectaverint. *Muret. Var. Lect.* IV. 12. *Manut. Quaſ. Epiſt.* 1. 4. *Baccius de Conviv. antiq.* 1. 1. *Kipping. Antiq. Roman.* IV. 3. 1. *Caſaub. in Athen.* I. 10: II. 8: V. 4. *Mercur. de Potion. & edul. antiq. c.* 10. *Laurent. de Conviv. c.* 1. & 6. Tribus de cauſis publicè ſumebant Romani. I. Quando dabatur epulum, ſeu potius viſceratio in funere alicujus viri principis, & inſignis, vel in Latinis feriis, vel in fuoere, & parentalibus, quam viſcerationem in funere matris dedit M. Flaccus. II. Cum publicè ſacrificabant, ſeu ſacra faciebant. III. cum ob publicam lætitiam publicum aliquod epulum dabatur. *Laurent. de Conviv. c.* 1. *de Prand. & cœna vet. c.* 20. quomodo ſumpſeriot V. ſupr. in *Accumbere*. Tenuem ſumpſerunt. Arcades glande, Argivi pyris, Atheoienſes ficubus, Tirynthii pyris ſilveſtribus, Indi calamis, Carmani dactylis, Sauromatæ milio, Perſæ terebintho victitarunt, Lacones jure illo nigro, maxima hominum pars caſtaneis & glande. Gell. N.A. III. 39. Lycurgus *cibum* præſcripſit Laconibus, ut oeque onerarentur, neque inanes meoſa excederent. Jus nigrum caput cœnæ eſſe voluit, non glandia, ſumeo, aut offam penitam. Plin. Epiſt. II. 6. 3. *Ad cœnam, non ad notam invite: cunctiſque rebus exæquo, quos menſa & toro æquavi. Si gula temperes, non eſt oneroſum, quo utaris ipſo, communicare cum pluribus. Illa ergo reprimenda, illa quaſi in ordinem redigenda eſt, ſi ſumptibus parcas, quibus aliquanto rectiùs tua continentia, quàm aliena contumelia conſulas.* Et n. 2. quendam incuſat, qui *ſibi & paucis optima, ceteris vilia & minuta ponebat. Vinum etiam parvulis lagunculis in tria genera deſcripſerat, non ut poteſtas eligendi, ſed ne jus eſſet recuſandi.* Horat. Sat. II. 2. 17.

—— cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet, unde putas, aut
Qui partum? non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt: tu pulmentaria quære
Sudando.

n. 14.

Quum labor extuderit faſtidia ſiccus; inanis
Sperne cibum vilem.

n. 38.

Jejunus ſtomachus rarò vulgaria temnit.

Buleng. de Coovtv. Proluſ. 11. Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1241. F. In vicinia paratos faſtidiebant, & e longinquo advectos impensè probabant in gulam ingenioſi. Suet. Vit. c. 13. n. 5. *In hac ſcarorum jecinora, phaſianorum, & pavonum cerebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes Carpathio uſque, fretoque Hiſpaniæ, per navarchos, ac triremes petitarum commiſcuit.* Pacat. in Paneg. Theodoſ. *Horum gulæ anguſtus erat orbis, namque appoſitas dapes non ſapore, ſed ſumptu*, ſupple æſtimabant, vel probabant: *illis demum cibis acquieſcebant, quos extremus oriens, aut poſitus extra Romanum Colchus imperium, aut fameſa naufragiis maria miſiſſent.* V. Senec. ad Helv. c. 9. de Provid. c. 3. Petron. Sat. c. 53. Claud. in Eutrop. II. 326..... Lucan. X. 155....... *Kobierzyck. de Lux. Roman.* II. 11. *Demſter. Paralip. ad Antiq. Roman. Roſin.* V. 29. In coovivium illatos dividebaot in æquales partes, ut unicuique convivæ ex æquo portio tribueretur, quam illi vel ſervo donare, vel domum mittere poterant. Macrob. II. 4. *Rogavit* Curtius, *num macrum turdum mittere liceret? & cum reſpondiſſet Princeps* Auguſtus, *quidni liceret? ſtatim per feneſtram miſit.* Ariſtæn. Epiſt. 1. 5. *Si tamen veſtem illam & pauculas e convivio partes clanculum ad me miſeris, ludos faciam hominem, animumque ejus ſequiora de me agitantem alio avertam.* Hunc ritum in guloſa Saotra eleganter, & fusè expreſſit Mart. VII. 19. Dividebantur communiùs à famulis, qui edocti ioſpectantibus convivis lacerabant. Senec. Epiſt. 47. *Cum ad cœnandum diſcubuimus . . . . . alius pretioſas aves ſcindit, pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit. Certi ductus* ſunt artificioſi. Iſti ſervi appellabantur *ſtructores, ſciſſores, diribitores, chironomonta, carpi, ſive carptores, magiſtri obſonii.* V. ſingulos ſuis locis. *Demſter. l. l.* Qui ut concinniùs miniſteria hæc obirent, doctores io eam rem Romæ fuerunt, qui ludum ſtructorium aperirent. Talis ille Trypherus doctor, qui diſcipulos in ulmea cœna, ſic dicta, quia diſcipulos ſuos ulmis cædere ſolebat, ſi quando *cibos* non appoſitè ſcinderent, artis ſuæ ſpecimina edere conſuefaciebat. V. Juven. Sat. XI. 136. . . . 144. Innuit aliquid Plin. X. 50. *Poſtea culinarum artes, ut clunes ſpectentur, ut dividantur in tergora, ut à pede uno dilatata repoſitoria occupent.* Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 10. Et, dum hæc obibant, organa, tibiæ, variaque alia inſonabant ioſtrumenta, præcipua tameo memorantur hydraulica. Petron. c. 36. *Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium, ut putares Darium hydraule cantante pugnare.* Quare laus illa non vulgaris Theodorici Gothorum Regis, quod, dum epularetur, *organa hydraulica non ſonarent*, ut loquitur Sidon. Epiſt. 1. 2. *Demſter. l. l.* Sic in partes diſſecti ſorte diſtribuebantur: *Mercurii ſors* pars illa carnium io convivio vocabatur, quæ prima illi deo conſecrata ſeponebatur. Pollux VI. 9. 5. Teſtimonium luculentiſſimum eſt apud Plutarch. in Caton. Utic. *qui, etſi prima carnium diviſarum pars ejus ſorte non fuiſſet, amicis, ut eam tamen caperet, hortantibus, habere ſe illam invita Venere dicebat.* Demſter. l. l. Maurit. de Sortit. c. 35. §. 4. Maximè in guſtatione circumferebant, & ab alio ad alium transferebant, ut quiſque caperet quantum vellet. συγγενικὸν ἄριστον, Regis Perſarum prandium cognatorum, ad quod vocabantur Regis cognati, ioterdum & alii. Heraclides de cibis circumfereodis: *Capiendus eſt medicus cibus, antequam bibas, maximè autem id operam dare debes, ut cibi ſoliti circumferri in jentaculo tibi apponantur.* Epict. Enchiridio: *In convivio ſi aliquid circumfertur tuo loco, extenſa modeſtè manu cape; ſi præterit, ne retine.* Buleng. de Conviv. I. 3. Caſaub. in Athen. III. 33. Ob nimiam varietatem gravia ſalutis diſcrimina adjerunt mortales. Senec. Epiſt. 95. *Simplex erat ex ſimplici cauſa valetudo: multos morbos multa fercula fecerunt.* Hos exitiales ex nimia ventris repletione contraxiſſe, & celerius fatum ſibi approperaſſe lautiores, illorum ingenioſam gulam caſtigans Juvenalis ſcripſit Sat. I. 142.

Pœna tamen præſens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc ſubitæ mortes, atque inteſtata ſenectus.

Imitatus eſt Perſium, qui idem dicit Sat. III. 98.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,
Gutture ſulphureas lentè exhalante mephites.
Sed tremor inter vina ſubit, calidumque trientem
Excutit e manibus, dentes crepuere retecti,
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candela, tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto, craſſiſque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit.

Kobier-

Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 12. Obſignabant veteres, ne à ſervis raperentur. Plin. XXXIII. 1. *At nunc cibi quoque ac potus annulo vindicantur à rapina*. Plaut. Caſ. II. 1. 1.

> *Obſignate cellas, referte annulum ad me.*

Perſ. II. 3. 14.

> *Nam id demum lepidum eſt, triparcos homines....*
> *Bene admordere, qui ſalinum ſervo obſignant cum ſale.*

Guther. de Jur. Man. I. 11. Long. de Annul. c. 11. Abſtinebant, tum qui morbum immedicabilem effugere moliebantur. Sic obiit Atticus. Nep. c. 22. n. 3. *Cum biduo cibo ſe abſtinuiſſet, ſubito febris acceſſit, leviorque morbus eſſe cœpit: tamen propoſitum nihilo ſecius peregit. Itaque die quinto, poſtquam id conſilium inierat, pridie Kal. April. deceſſit*. Et obire deſtinaverat Gallus Terrinius ſenator, quem *minus ſibi familiarem, ſed captum repente oculis, & ob id inedia mori deſtinantem, præſens conſolando revocavit in vitam* Auguſtus. Suet. c. 53. n. 8. *Caſaub. & Pitiſc. in Suetonium*; tum qui ex malo, quo premebantur, ſe expedire non poterant. Suet. Tib. c. 10. n. 9. *Quin & pertinacius retinentibus cibo per quatriduum abſtinuit*. Curt. X. 5. 24. *Syſygambis dolori ſuccumbit, obvolutoque capite.... cibo pariter abſtinuit & luce, quinto, poſtquam mori ſtatuerat, die exſtincta*. Pitiſc. in Suetonium.

Cibus caſtrenſis dicebatur, quo in caſtris utebantur milites. In eo erant laridum, caſeus, & poſca. Spartian. Adrian. c. 10. *Cibis etiam caſtrenſibus in propatulo libenter utens, hoc eſt, larido, caſeo, & poſca*. Stevvech. in Veget. I. 3. Brod. Miſc. IV. 11. Vulcat. in Avid. c. 5. *Præter laridum, ac buccellatum, atque acetum, militem in expeditione portare prohibuit*. Erant ſal & legumina. Plutarch. in Craſſo: *Evenit, ut poſt tranſitum fluminis, cum emetirentur neceſſaria exercitui, primum omnium darent lentem & ſalem*. Legumina etiam in Syneſio reperio: qui de Cato imperatore militariter cœnante: *Cœna erat, e piſis pulmentum pridianum, & in ipſo fruſta aliquot ſalſa ſuillæ carnis*. Coctum *cibum* in caſtris proſtare noluit Metellus. Salluſt. Bell. Jug. p. 101. *Metellus edicto primo adjumenta ignaviæ ſuſtulit, ne quiſquam in caſtris panem, aut quem alium cibum coctum venderet*. Sed ſi quis baberet e præda aut pecunia, ipſe pararet & veſceretur. Frontin. IV. 1. *Q. Metellus bello Jugurthino ſimiliter lapſam diſciplinam pari ſeveritate reſtituit, cum inſuper prohibuiſſet alia carne quam à ſe* (voculas duas inſero, nec aliter evolvo) *aſſa elixave*. Illum nemini fas erat ſumere niſi ad ſignum. Joſeph. III. 3. *Nec cœna, aut prandium, cum viſum, cuique libera; ſed omnibus ea ſimul*. Lipſ. de Milit. Roman. V. 16. Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1245. B. Stuck. Ant. Conviv. I. 21. Thyſ. Roman. Illuſtr. V. p. 145. Hoc fine inter inſtrumenta militis invenio verua & ollas. Polyæn. VIII. 16. 2. *Scipio juſſit amoveri novas menſas, ſcyphos, & vaſa omnia, præter ollam, & veru, & pocillum*. Sed quæ *nova menſa*? Et pro menſis plerumque iis erat cæſpes. V. ſupr. in *Ceſpes*. Nolebant curioſè, & ab profeſſo opifice panem coctum edi, ſed ſubitaneum, & quem ſua manu miles paraſſet. V. illum infr. in *Panis militaris*. Lipſ. & Thyſ. l. l.

Cibus feralis erat, qui in mortuali cœna apponebatur. Certos *cibos* huic proprios fuiſſe docet Xiphil. LXVII. p. 763. 3. *Denique quæ in exſequiis mortuorum adhiberi ſolita, in vaſis eodem modo iis appoſita fuerunt*. In illa mentionem fieri fabarum, apii, lactucæ, panis, ovorum, lentium, ac ſalis, vel libi, carnium, pultis obſervavimus. *Kirchman. de Funer. Rom.* IV. 7. Ethnicorum hanc ſuperſtitionem ridet Tertullianus de Reſurrectione: *At ego magis ridebo vulgus, tunc quoque, cum ipſos defunctos atrociſſimè exurit, quos poſtmodum guloſiſſimè nutrit*. Ferrar. de vet. Luc. Sepulcral. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. pag. 1014. E.

Cibus meridianus erat prandium. Suet. Aug. c. 78. n. 1. *Poſt cibum meridianum, ut ut veſtitus, calceatuſque erat, retectis pedibus paulliſper conquieſcebat*. Illo *cibum* levem & facilem ſumebant veteres. Horat. Sat. I. 6. 127.

> *Pranſus non avidè, quantum interpellet inani*
> *Ventre diem durare.*

Illud deſcribit Senec. Epiſt. 83. *Panis deinde ſiccus, & ſine menſa prandium, poſt quod non ſunt lavandæ manus*. Hoc ſumebant, ut largiorem ſumerent cœnam. Plutarch. Non poſſe ſuaviter vivi ſecund. Epicur. decret. pag. 1099. C. *Meliores inquiens ſe habere obſoniorum conditores, nocturnum iter ad prandium, & prandii exilitatem ad cœnam*. Pitiſc. ad Suetonium. A ſtantibus, vel ſedentibus ſumebatur, nam in cœna diſcumbentes cœnatoria accipiebant: hoc eſt, non modò ſine toga, ſed etiam ſine tunica erant, hoc eſt, ſola ſyntheſi, ſive ſindone ſemitecti. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 23.*

Cibus nauticus erat frumentum, vel crudum, vel piſtum & coctum. Illud, ſi iter longius, hoc ſi minùs longum. Liv. XXIX. 25. *Quinque & quadraginta dierum cibaria, e quibus quindecim dierum cocta, impoſita*. Crudum fuit frumentum ipſum. Virg. Æneid. I. 181.

> *Tum Cererem corruptam undis, Cerealiaque arma*
> *Expediunt feſſi rerum: frugeſque receptas*
> *Et torrere parant flammis, & frangere ſaxo.*

Vel farina. Ita apud Homer. Odyſſ. B. 354. Telemachus, cum Spartam navigare vellet. Præcipit enim Euryclææ nutrici:

> *Mihi infunde farinam bene conſutes in utres,*
> *Viginti autem ſunt menſura molita farinæ.*

Allium. V. ſupr. in *Allium*. Et caſeus. V. ſupr. in *Caſeus*. Cocta *cibaria* etiam habuerunt. Liv. XXI. 41. *Edictum propoſitum, ut ſocii navales decem dierum cocta cibaria ad naves deferrent*. XXIV. 11. *Cum triginta dierum coctis cibariis naves conſcenderunt*. Talia fuerunt I. panis nauticus. V. infr. in *Panis*, ſeu buccellatum. V. ſupr. in *Buccellatum*. II. Μυττωτὸς, jus quoddam, ſive pulmentum, ex caſeo, allio & ovis confectum. Pollux VI. 10. 2. *Myttotus, commixtio ex alliorum caulibus*. Ariſtoph. Acharn. I. 5. 1.

> *Ah me miſerum, quantum alliati, μυττωτὸν ὄψον, perdidi.*

Scholiaſtes: Κατασκευάζεται ἀπὸ τυροῦ, καὶ σκορόδων, καὶ ᾠῶν. Latini *moſetum*, vel *moretum* appellarunt, & intritum, ut ex Donato docet Scaliger in Moretum Virgilii. *Scheffer. de Milit. Nav.* IV. 1. Huic erant deſtinata ſpatia ſubjecta remigibus inter O. & P. quæ in tabella exhibemus. *Voſſ. de Trirem. Conſtr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. pag. 724. D.*

CIC.

CICER album à rubro pondere differt. Quamvis enim eodem ſolo genita utraque, & eodem tempore ſata collectaque fuerint, notabile tamen diſcrimen in pondere illorum deprehenditur. Ex examine enim libræ cognovi, viginti grana *ciceris* albi, temerè & abſque delectu ſumpta, pondere reſpondere triginta granis *ciceris* rubri, itidem ut ſe temerè offerebant, lanci ſtateræ impoſitis. *Savott. de Numm. Ant.* III. 2. Sativum alvo idoneum, urinam ciet. *Buleng. de Conviv.* II. 56. Elixum, vel frictum frugalium, aut tenuiorum erat cibus. Mart. I. 42.

> ——— *quod otioſa*
> *Vendidit qui madidum cicer corona.*

v. 79.

> *Et fervens cicer, & tepens lupinus,*
> *Parva eſt cœnula, quis poteſt negare?*

Horat. Art. Poet. n. 249.

> *Nec ſi quid fricti ciceris probat, aut nucis emptor.*

Bochart. Hieroz. II. 1. 7. Gronov. de Pecun. Vet. IV. 12. Buleng. l. l. In ſpectaculis per cuneos vendebatur. Martialis jam laudatus, ut & Horatius. *Buleng. de Circ. c. 56. de Conviv. l. l.* Et ab illis, qui honores ambibant, ut plebeculæ gratiam captarent, inter miſſilia cum fabis & lupinis ſpargebatur. Horat. Sat. II. 3. 182.

> *In cicere, atque faba, bona tu perdaſque lupinis,*
> *Latus ut in circo ſpatiere, atque æneus ut ſtes.*

Perſ.

naud. l.l. Qualis fuerit pileus, unus nobis Curtius aperit. III. 3. 19. *Cidarim Perſæ regium capitis vocabant inſigne: hoc cærulea faſcia albo diſtincta circumibat.* Quam cidarim Armenii, Perſæ tiaram vocabant: nec cidaris, niſi nomine, à tiara diſtincta fuit. Pollux VII. 13. *Perſarum propria ſunt candys, ſubligaculum, quam & cyrbaſiam, cidarin, & pileum vocant.* Heſychius jam laudatus. *Alex. Gen. Dier. 1. 28. Spanhem. de Præſt. Num. Diſſert. V. pag. 456. Gataker. Miſc. Poſt. c. 24. Briſſon. & Raynaud. l. l. Piſc. in Curtium.* Et incautiùs loquitur Philo, qui de Vit. Moſ. III. tradit, Reges Orientis cidari loco diadematis uſos eſſe. Namque inſigne iis unà uſurpatum auctores antiqui & probatiſſimi tradunt, & nummi luculenter arguunt. *Spanhem. l. l.* Diadematis nomine etiam *cidarim* deſignant, quod Diodoro & Juſtino collatus Arrianus aperte comprobat. Juſtin. XII. 3. 8. narrat *Alexandrum ex habitu Regum Perſarum diadema, inſolitum antea Regibus Macedonicis, aſſumpſiſſe.* Diodor. Sicul. XVII. p. 603. *Quin & Perſicum diadema capiti impoſuit.* Arrianus verò *cidarim* Perſicam ex Perſico luxu Alexandrum mutuatum refert IV. ita, quod ille Περσικὸν διάδημα, hic κίδαριν Περσικὴν dicit. Ac deinde VI. Diodoro conſentiens *cidarim* & diadema confundens, Alexandri καυσίαν καὶ τὸ συνεχόμενον αὐτῇ διάδημα numerat. *Briſſon. l. l. Pancíroll. Var. 1. 9.* Quibus ego non aſſentior. Utrumque enim hoc capitis ornamentum à Perſis mutuatus eſt Alexander, ut non opus ſit proinde illa inter ſe confundere. De *cidari*, aut tiara præter Arrianum fidem facit Lucianus Dial. Mort. apud quem Philippus pater inter alia filio objicit, quòd *tiaram rectam impoſuiſſet.* De diademate verò præter Diodorum, Juſtinum, aliosque disertè verbis, quæ de *cidari*, aut tiara ſumi non poſſunt. Curt. VI. 6. 4. *Itaque purpureum diadema, diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit.* Idem nempe, quod *cærulea illa faſcia albo diſtincta, quæ cidarim circumibat*, ut paullo ante eum tradentem audivimus. Conjuncta igitur in regio illo cultu capitis illa ornamenta, non tamen ut eadem, ſed diverſa. *Spanhem. l. l. Bayſ. de Re Veſt. c. 20.* Satis diſerte docet, quod diadema dicatur faſcia, non inſigne id, quod faſcia ambiret. Interim dum *cidarim* faſcia ambierit, nil mirum, ſi nunc *cidarim*, nunc diadema legamus Perſarum capiti impoſitum, cum ad regium culmen eveherentur. *Voſſ. Lex. Etymol.* Uſi ſunt hoc capitis tegmine Reges Armeniorum & Ponti, ut de Mithridate agens tradit Plutarchus in Pompejo. Item Reges Ægypti, ut proditum eſt in Æſopi vita. *Bayſ. & Raynaud. l. l.*

CIL.

CILICES ſuos habuerunt aruſpices. Tacit. Hiſt. II. 3. 2. *Fama recentior tradit, à Cynira ſacratum templum, Deamque ipſam conceptam mari, huc appulſam. Sed ſcientiam artemque aruſpicum accitam, & Cilicem Thamyram intuliſſe.* Buleng. de Sortib. c. 5. Avium ſignificationibus plurimum obtemperaverunt. *Buleng. ibid. c. 7.* Inſignes nautæ & piratæ fuerunt, ac navibus plus mille & quingentis cum ſocius mare vexarunt, donec à Cn. Pompejo ſunt exſtincti. Plutarch. Pomp. p. 631. Eorum mores in proverbia abjerunt: *Cilix haud facile verum dicit: Cilicii ſermones: Cilicium exitium: Cilicis Imperatores.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. III.

CILICIA ab oriente Amano monte à Syria Cœle ſeparatur, à ſeptentrione parte Armeniæ & Cappadociæ, ab occidente Pamphylia, à meridie Iſſico ſinu terminatur. Eam Marcell. XIV. 8. ita deſcribit: *Superatis Tauri montis verticibus, qui ad Solis ortum ſublimius attolluntur, Cilicia ſpatiis porrigitur latè diſtentis, dives bonis omnibus terra, ejuſque lateri dextro adnexa Iſauria.* Et paullo infra: *Hæ duæ provinciæ bello quondam piratico catervis mixtæ prædonum à Servilio Proconſule miſſæ ſub jugum, factæ ſunt provinciales.* Etſi pars Aſiæ minoris, Orienti tamen attribuitur, non Aſianæ. Ejus metropolis eſt Tharſus. V. illam inſr. in *Tharſus*. Huic olim Proconſul imperabat: nam Cicero, Plinius, & alii *Ciliciæ* Proconſules, aut eorum loco fuere. Adriano imperante Vibium Varum legatum habuit, l. 3. §. 1. ff. de teſt. deinde Benidium Rufum, l. 2. in fin. ff. de jur. immun. Duplex fuit l. 5. C. de tempor. appellat. Campeſtris prima dicta, & Trachæa ſecunda. Prima à Conſulari regebatur. Novel. 8. in Notitia, cujus metropolim Tharſum fuiſſe diximus. Secunda à Præſide, l. 24. C. de Appellat. l. 1. de inoffic. dotib. d. Novell. 8. cujus metropolis Amanarza urbs antiquiſſima fuit. Strab. Geogr. XIV. p. 459. *Cilicia*, inquit, *quæ extra Taurum eſt, dividitur in Ciliciam Trachæam, id eſt, aſperam, & campeſtrem. Trachæa oram maritimam peranguſtam habet, & nullum, vel raro locum planum. Et Taurus imminet parum frequens incolis uſque ad latera borealia, quæ circa Iſauriam ſunt, & Homonades uſque in Piſidiam. Eadem Trachiotis dicitur, & incolæ Trachiotæ. Campeſtris verò à Solis, & Tharſo Iſſum uſque pertendit.* Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. III. Sigon. de Ant. Jur. Prov. 1. 11. Illam Phaſelide, Coryco, Olympo, Iſauroque ipſa *Cilicia* arce captis ſubegit, atque Iſauricus appellatus eſt P. Servilius Vatia Proconſul, & in provinciæ formam redegit. Unde Rufus; *Cilices & Iſauros, qui ſe piratis & prædonibus maritimis junxerant, Servilius Proconſul ad prædonum bellum miſſus ſubegit, & viam per Taurum montem primus inſtituit: Pamphyliam, Phrygiam, Icariam idem obtinuit, iſque de Cilicibus & Iſauris triumphavit, atque Iſauricus cognominatus eſt.* Triumphavit anno ab U. C. 680. *Panvin. Imp. Roman. c. 14. Sigon. l. l.* Trachæam antea Regibus conceſſam in provinciæ formam redegit Veſpaſianus. Suet. Veſp. c. 8. n. 9. *Trachæam Ciliciam* (V. de hoc loco inter ſe contendentes *Turneb. Adv. XXIV. 36. Scalig. Euſeb. p. 113. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. II. Spanhem. Orb. Rom. II. §. 16. Vaillant. de Numm. I. 131: II. 181.*) *& Comagenem ditionis regiæ uſque ad id tempus, in provinciæ formam redegit.* Aurel. Vict. c. 9. §. 13. *Syria, Palæſtina, nec non Cilicia Trachæa, & Comagene, quam Auguſtophratenſem nominamus, provinciis acceſſere, additique ſunt Judæi*, Panvin. Imp. Roman. c. 18. Panciroll. & Sigon. l. l. Manut. de Leg. Rom. c. 10. Provincia hæc, ut regiones tres, Pamphyliam, Iſauriam, *Ciliciam*: ſic tres conventus, Pamphylium, Iſauricum, & *Cilicienſem*, qui Tharſi agebatur, complexa eſt. Quod autem in aliis ſæpè provinciis factum eſt, ut ornandi præſidis cauſa, cui provincia decernebatur, præcipue verò, ſi cum imperio proconſulari mitteretur, provinciæ fines augerentur, idem etiam in hac obſervatum eſt: nempe ut qui *Ciliciæ* præeſſet, non Pamphylicam ſolum, Iſauricam, & *Cilicienſem* diœceſin in poteſtate haberet; ſed etiam tres alias ex Aſia provincia finitima demptas, atque huic attributas: ut Cn. Dolabella, P. Lentulus, Ap. Claudius, M. Cicero, qui omnes cum proconſulari imperio *Ciliciæ* præfuerunt, interea dum prætores Aſiam obtinebant. Fuerunt autem regiones, Phrygiæ pars, Piſidia & Lycaonia; diœceſes verò, Cibyratica, Synnadenſis & Apamenſis. Hoc demonſtrat Cicero I. in Orat. in Verr. 1. 38. cum inquit: *Verrem Cn. Dolabellæ Ciliciæ Proconſulis quæſtorem: Pamphyliam, Piſidiam, Phrygiamque totam imperando frumento afflixiſſe.* II. In Epiſtolis, cum Appium Pulcrum, *Ciliciæ* item Proconſulem, pariter Phrygiæ, & Lycaoniæ præfuiſſe ſignificat. Nam de ſe Proconſule, liquet ex Famil. XIII. 67. *Ex provincia mea Cilicienſi, cui ſcis τρεῖς διοικήσεις Aſiaticas attributas fuiſſe.* Attic. V. 21. *Idibus Februariis, quo die has literas dedi, forum inſtitueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamenſe ex Idibus Martiis, ibidem Synnadenſe, Pamphylium, Iſauricum, ex Idibus Majis in Ciliciam.* Ep. 20. *Laodiceam pridie Kalend. Sext. venimus: ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificiſque verbis omnes injurias revellimus ſuperiores; quod idem dein Apameæ quinque dies morati, & Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconii decem fecimus: nihil ea juriſdictione æquabilius, nihil lenius, neque gravius.* Sigon. l. l.

Cilicia ſunt veſtimenta, e pilis caprinis confecta. Aſcon. Verr. 1. 38. *Cilicia texta de pilis in uſum caſtrorum & nautarum.* Virg. Georg. III. 311.

Nec

Digitized by Google

Nec minus interea barbas, incanaque menta
Cinyphii tondent hirci, ſetaſque comantes
Uſum in caſtrorum, & miſeris velamina nautis.

Ubi Probus: *Cinyps oppidum eſt, & flumen Africæ regionis Garamantum. Apud eos hirci villoſiſſimi naſcuntur, quos tondent ad cilicia, quibus nautæ utuntur.* Nempe in Cilicia hoc genus primum creditur inventum. Servius: *Celſus ait, retuliſſe Varronem, ideo ſic appellari, quod uſus eorum in Cilicia ortus eſt.* Varr. de Re Ruſt. II. 11. *Tondentur, quod magnis villis ſunt in magna parte Phrygiæ: unde cilicia, & cætera ejus generis fieri ſolent. Sed quod primum ea tonſura in Cilicia ſit inſtituta, nomen id Cilicias adjeciſſe dicunt.* Hoc verò genus aptum erat contra fluctus aquarum, & ventorum impetum, Hoc tegumento reliqui quidam nautæ frequentiùs, remiges rariſſimè utebantur. Nam in monumentis antiquis ferè nudos eos reperimus. *Scheffer. Mil. Nav.* II. 7. *Gyrald. de Navig. c.* 16. *Voſſ. Lex. Etymol. Stevvech. in Veget.* IV. 6. *Calcagn. de Re Naut. c.* 16. *Philand. in Vitruv.* X. 22. *Laz. Comm. Reip. Rom.* VIII. 16.

CILLIBANTIUM, *cilibantum, cilibas, cylibantum erat menſa rotunda, ut etiamnum in caſtris.* Feſtus: *Cilliba, menſa rotunda.* Erat menſa tripes, ſupra quam antiquitus bello redeuntes clypeos reponebant. Suidas & Heſychius: *Cillibantes ſunt quædam ligna tribus cruribus inſtructa, quibus milites imponunt clypeos, dum ad aliquod tempus quieſcunt, poſtquam prælio ſunt defatigati,* Ariſtophan. Acharn. IV. 7. 52.

Cillibantes affer puer clypeorum.

Ubi Scholiaſtes Latinitate donatus: *Cillibantas, tabulas quaſdam tribus pedibus fultas, ſupra quas clypeos ponunt, qui bellando defeſſi ſunt.* Voſſ. Lex. Etymol. Dacer. in Feſtum. Scalig. Conj. in Varron. p. 53.

CILO fuit cognomen Flaminiorum. Unde in nummis argenteis:

C. FLAMINIUS CILO.

Dicuntur *cilones* à corporis vitio, id eſt, capite acuminato, ut Cicero, Panſa, Plautus, Scaurus, Varo nominatus fuit. Feſto auctore *Cilo dicitur, cui frons eſt eminentior, ac dextra ſiniſtraque velut reciſa videtur.* Epigramma Romæ in horto Conſervatorum in Capitolio.

SUME. LIBENS. SIMULACRA. TUIS
QUÆ. MUNERA. CILO.
ARIS. URBANUS. DEDICAT. IPSE.
SACRIS.

Tomaſ. de Donar. c. 1. *Sigon. de Nom. Roman. c.* 5. *Ferret. Muſ. Lapid.* 1. *Mem.* VIII.

CIM.

CIMBRICUM vocatur hodie locus inter templa S. Euſebii, & S. Juliani, in Eſquilino, in quo ex marmore bina tropæa. Sic dictus quia iſta in illo de *Cimbris* à C. Mario ſunt erecta. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 14.

CIN.

CINÆDUS dictus eſt apud veteres ſaltator, vel pantomimus. Plaut. Mil. III. 1. 74.

Tum ad ſaltandum non cinædus malacus æque eſt atque ego.

Stich. v. 5. 19.

Lepidam & ſuavem cantionem aliquam occipito cinædicam.

id eſt, quæ ad ſaltandum movere poſſit. Lucil. II.

Stulte ſaltatum te interveniſſe cinædos.

Varro Ὄνος λύρας. *Mœror quietus ac demiſſior probandus* Ἀχιλλέως ἡρωϊκῶς, Ἰωνικῶς κιναίδου. *Achilles heroice, cinædi Jonice.* Ita lege, quia Jonici mores infames. Pantomimi ergo repræſentabant nobilem aliquam perſonam, in quam ſcriptum erat à Poeta canticum, quod dicitur ὑπόρχημα, quamque veſte, habitu, ac manuum geſtu referebant. Quæ ſaltatio à ſcena traducta eſt ad cœnas Principum. Juven. V. 121. V. illum ſupr. in *Carptor.* Buleng. de Theatr. I. 51. Caſal. de Trag. & com. c. 2.

CINCIA familia. V. illam infr. in *Familia.*

Cincia lex. V. illam infr. in *Lex.*

CINCINNATUS eſt cognomen Quintiorum, qui cognomen hoc à flexuoſis cirratiſque crinibus uſurpavit, crinemque pro inſigni ac ſtemmate habuit, teſte Suetonio Cal. c. 35. n. 1. *Veterum familiarum inſignia nobiliſſimo cuique ademit, Cincinnato crinem.* Kobierzyck. de Lux. Roman. I. 6. Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Glandorp. Onom. Roman. in Quintii.

CINCINNUS eſt crinis intortus. Varro apud. Non. VI. 43.

Ante aures modo ex ſubolibus parvuli
Intorti demittuntur, ſeu cincinnuli.

Sic hunc locum ſcribo, cum libri vulgo habeant *ſed*, vel *ſex*, ex quo Popma fecit *ceu.* Tò *cincinnuli* præcedentis *intorti* interpretatio. Nempe *cincinnus* magis in uſu pro tortis crinibus, quàm tortus aut intortus, cum hoc quicquid denique in orbem flexum eſſet, ſignificaret, à toro, quod natura ſua ſignat quid rotundum. *Scheffer. de Torquib. c.* 1. *Jun. de Com. c.* 1. *Bartholin. de Inaur. c.* 2. *Voſſ. Lex. Etymol.* Hos feminæ in rogum conjiciebant. *Moreſtell. Pomp. Feral.* VII. 2.

CINCIUS Latinorum primus egit perſonatus comœdiam. Donat. Fragm. de Comœd. & Tragœd. p. 3. *Perſonati primi egiſſe dicuntur comœdiam Cincius & Faliſcus.* Buleng. de Theatr. I. 53. Mariſcott. de Perſ. & Larv. c. 2.

CINCTICULUM. Hujus mentio in veſte adoleſcentum apud Plaut. Bacch. III. 3. 28.

Cincticulo præcinctus in ſella apud magiſtrum aſſideres,
Cum librum legeres.

Ferrar. de Re Veſt. I. I. 9.

CINCTUM, hoc eſt, ſubligaculum, ſive campeſtre, quod ſolas partes infra pectus velabat. Porphyr. ad Horat. Art. Poet. n. 50. *Cinctum eſt genus tunicæ infra pectus aptatæ.* Alii *cinctum* non tantum ſubligaculum dixerunt, ſed veſtem, quæ ab umbilico ad pedes cadebat, qualis poparum veſtis, ſive victimariorum in ſacrificiis, quæ & limus dicebatur. Serv. Æneid. XII. 120. & Hygin. de Limit. conſtit. V. illos infr. in *Limus. Cinctum*, ac campeſtre idem facit Ovid. Faſt. V. 101. cum *cinctutos Lupercos* appellat:

Semicaper coleris cinctutis, Faune, Lupercis.

Hos nudos ſolo ſubligaculo incinctos diſcurriſſe notum. *Ferrar. de Re Veſt.* I. I. 9.

CINCTURA erat tunica cincta. Quintil. XI. 3. *Pars ejus prior mediis cruribus optimè terminatur, poſterior eadem portione altiùs quàm cinctura:* quod nempe tunicæ zonæ arbitrio altiùs, ſubmiſſiùs ſuſpenderentur, & propterea togæ pars prior, & poſterior ita mediis cruribus terminabatur, ut tamen tunicæ *cincta* ima ora paullo altiores eſſent. Juvat, quod Quintilianus paullo ſupra, ubi tunicæ laticlaviæ longitudinem tradit, dicit: *Latum habentium clavum modus eſt, ut ſit paullulum cinctis ſubmiſſior*, id eſt, paullo longior tunicis, quæ cingebantur. Tunica enim lati clavi non *cingebatur.* Si ergo ibi *cinctis* ponit pro habentibus tunicas *cinctas*, cur non & hic *cincturam* pro tunica *cincta* intelligamus? Fuit, cum exiſtimarem de ea parte togæ loqui Quintilianum, quæ brachio ſubducta in humerum ſiniſtrum rejiciebatur, & ſic ipſa *cinctura* altior eſſet: ſive de illa, quæ excluſo dextro brachio ab humero pariter dextro defluebat, & tamen ſuperior *cinctura* erat. *Ferrar. de Re Veſt.* I. I. 14.

CINCTUS dicitur miles factus, & *cingi* apud JCtos militare. Loquendi mos ſumptus eſt à Græcis, quibus ζωννύω, *arma induo*, ſignificat. Ita *cingulo* ſpoliatus eſt exauctoratus, ac ære dirutus: *cinguli* privatio exauctoramentum: *cingulum* deponere militiam relinquere. Ζώνη Græcis armorum apparatus, & ἄζωνος militia emiſſus. *Bred. Miſc.* X. 19. Fluxit mos iſte ex eo, quod *qui militabant,*

litabant, omnes cincti erant. Serv. Æneid. VIII. 724. *Cingi* conſueviſſe eos, qui inter milites recipiebantur, patet ex Dig. ff. de Milit. teſtam. leg. quod dicitur §. 1. *Miles teſtamentum fecerat, deinde non ignominia cauſa miſſus, rurſum cinctus eſt in alia militia*, leg. Titius. *Titius, priuſquam tribunus legionis factus eſſet, teſtamentum fecit, & poſtea cinctus*. Briſſon. Select. ex Jur. Civ. Antiq. II. 7. Inde *cingulum* eſt jus militandi. Rufinus: *Militia cingulum non dari niſi immolantibus juſſit*. Hieron. Epitaph. Nepot. *Quod alteris militaverit, & ad hoc habuerit cingulum, ut miſeris ſubveniret*. Ouzel. in Minuc. Fel. p. 190.

Cinctus Gabinus non erat toga ſiniſtrum humerum involvens, ut vult Perſii vetus interpres ad Sat. v. 31. *Quia Gabino habitu, cinctuque Dii penates formabantur, obvoluti toga ſuper humerum ſiniſtrum, dextro nudo*. Sed cum togæ lacinia lævo brachio ſubducta in tergum rejiciebatur ac retrahebatur in pectus, atque ita in nodum colligabatur, ut togam contraheret, & breviorem ac ſtrictiorem redderet. Serv. Æneid. VII. 612. *Gabinus cinctus ex toga ſic in tergum rejecta, ut una*, leg. *una ejus lacinia à tergo rejecta hominem cingat*. Iſidor. XIX. 24. *Cinctus Gabinus dicitur, cum ita imponebatur toga, ut togæ lacinia, quæ poſt rejicitur, attraheretur ad pectus, ita ut ex utroque latere penderet*, nempe togæ lacinia. *Ferrar. de Re Veſt.* 1. 1. 14. *Ruben. de Re Veſt.* 1. 5. *Salmaſ. in Tertull. de Pall.* p. 254. *Sigon. de Judic.* III. 18. *Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr.* II. 3. 14. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. c. 8. *part.* 3. c. 1. Hic *cinctus* nullo *cingulo*, nullo balteo fiebat: ſed ipſa veſte, non autem qualibet, ſed toga tantùm, cujus lacinia una à tergo revocata cingebat medium hominem, inſtar zonæ. *Braun. l. l.* Origo *cinctus* Gabini hæc fuit. Cum toga longum ac redundans veſtimentùm eſſet, & ideo pugnæ incongruum, repentina, ut notat Servius l. l. apud Gabios hoſtium incurſione, cum non eſſet tempus deponendi togas, ac ſumendi chlamydes, ſubductam, & retro rejectam togæ laciniam hinc inde revocantes ad pectus ſe ea incinxerunt, ſive ſuccinxerunt. *Barth. Adv.* XXII. 2. *Lomej. de Luſtrat.* c. 34. *Ferrar. l. l.* Hic *cinctus* eſt ſervatus ab iis I. qui ſacris operabantur, eoque *præcinctos* Pontifices minores exhibet in publica ſupplicatione Lucan. 1. 595.

Pontifices, ſacri quibus eſt permiſſa poteſtas,
Turba minor ritu ſequitur ſuccincta Gabino.

Eodem modo Pontifex Maximus in ipſa inauguratione deſcribitur à Prudent. περὶ Στεφ. X. 1014.

Mitra inſulatas, feſta vittis tempora
Nectens, corona tum repexus aurea,
Cinctu Gabino ſericam fultus togam.

Liv. V. 46. *Sacrificium erat ſtatum in Quirinali colle genti Fabiæ, ad id faciendum C. Fabius Dorſuo, Gabino cinctu ſacra manibus gerens*. . . . . II. Qui ſe pro patria devovebant. Liv. VIII. 9. *Ipſe incinctus cinctu Gabino, armatus in equum inſiluit, ac ſe in medios hoſtes immiſit*. X. 7. *Retuliſſe dicitur Decius parentis ſui ſpeciem, qualem illum multi, qui in concione erant, viderant, incinctum Gabino cultu, ſuper telum ſtantem, quo ſe habitu pro populo ac legionibus devoviſſet*. III. Qui colonias deducebant, dum tauro, ac vacca ad aratrum junctis, ducto ſulco, mœnia deſignabant. Serv. Æneid. V. 750. ex Catone in Originum libris: *Conditores civitatis taurum in dextra, vaccam intrinſecus jungebant: & incincti ritu Gabino, id eſt, togæ parte ſuccincti, tenebant ſtivam incurvam*. IV. Conſul, qui portas Jani aperiebat. Virg. Æneid. VII. 612.

Ipſe Quirinali trabea, cinctuque Gabino
Inſignis, reſerat ſtridentia limina Conſul.

V. Ab Imperatoribus Romanis, qui hoſtium ſpolia cremabant. De Sylla Appian. Mithrid. p. 199. *Imperator inutilia quæque coacervata, Romano more accinctus cremavit, Diis belli præſidibus ſacrata*. De Scipione poſt captam Carthaginem Appian. Punic. p. 83. *Scuta, machinas, & naves inutiles, Marti, Minervæque ſacratas, more patrio accinctus cremavit*. VI. A Duumviris, qui juſſi ſunt ſtruem Diis manibus in parentalibus Lucii Cæſaris ſacratam incendere. Cenotaphium ejus: *Dum ii qui immolaverint, cincti Gabino ritu, ſtruem lignorum accendant*. Norrſ. Cenot. Piſan. Diſſert. III. 37. Turneb. Adv. XXII. 20. Braunius, Ferrarius & Lomejerus l. l.

CINCTUTI ſunt *cincti*, & militares. Horat. Art. Poet. n. 50.

Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget.

Lambin. & Torrent. ad Horatium. Sequuntur quidem Acronem; ſed præter ſententiam: cum omnes, qui ſacramento dicerent, *cingerentur, cinctique* ideo eſſent. V. ſupr. in *Cinctus*, cur ſolos Cethegos *cinctutos* Horatius dixit? Acron tamen MSC. in Bibliotheca Mediolanenſi *cinctutos* interpretatur *exſertos*. *Exſertos* autem propriè eos appellabant veteres, qui ſine tunica, nudoque humero, & brachio extra togam porrecto incederent. Hoc Cethegorum peculiare & gentile fuit. Lucan. II. 543.

Exſertique manus veſana Cethegi.

Ubi rectè notavit Sulpitius, *exſertum* eum dici, qui habet humerum, & brachium dextrum nudatum. Porphyrio maculoſus eſt, ſed ex quo quaſi per caliginem veram ſententiam eliciamus: *Omnes Cethegi*, inquit, *morem ſervaverunt eundem, Romæ inter cætera deſcriptam comam retulerunt: nunquam enim tunica uſi ſunt. Ideo cinctutos eos dixit, quoniam cinctum eſt genus tunicæ infra pectus aptatæ*. Quid hic de *coma deſcripta*? Fortaſſe legendum eſt: *inter cætera dejectam togam tulerunt*. Quod nempe ſine tunica incederent, ideo ſiniſtro brachio togam non contraxiſſe, ne cætera corporis nudarentur, cum ſolo *cinctu* velati eſſent. Quicquid ſit, ideo Cethegos *exſertos* dictos intelligimus, quòd ſine tunica, nudiſque humero & brachio incederent: atque inde *cinctutos*, quòd loco tunicæ *cinctum*, V. hoc ſupr. in *Cinctum*, geſtarent. *Ferrar. de Re Veſt.* 1. 1. 9. *Turneb. Adv.* XIX. 9. & 16. *Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr.* II. 3. 14. Niſi toga in Urbe tegerentur. *Turneb. Adv.* XIX. 9. Hoc non eſt verum. Nunquam enim *exſerti* eſſe aut dici poterant, niſi cum togati. *Exſertum* quippe ad togam refertur, extra quam brachium nudum cum humero exſerebatur. *Ferrar. l. l.*

CINERARIUM erat vaſculum, in quo corporum crematorum *cineres*, ut tumulo componerentur, colligebantur. *Kirchm. de Funer. Roman.* III. 8. *Ferrar. Elect.* II. 21. *Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Memor.* 28. Inſcriptio Romæ:

CINERARIUM
GEMELLI. III. ÆLI
MARCI. ET. PHILIPPI.

Spon. Miſc. Erud. Ant. Sect. IX. p. 290.

CINERARIUS, qui & *ciniflo* dicebatur, erat inter mulierum miniſteria, qui *cinerem* curabat, ut ad capillos fulvo colore tingendos utilis eſſet. Eo reſpectu arbitror fulvam dixiſſe *cinerem* ipſum Calvum apud Soſipatr. Chariſ. Inſt. Gram. 1. p. 78. Horat. Sat. 1. 2. 98. *Cinifloaes & cinerarii eadem ſignificatione dicuntur ab officio calamiſtrorum, qui acus & veruta flando in cinere calefaciebant, quibus matronæ crines criſpabant*. Barth. Adv. IV. 21. Kobierzyck. de Lux. Roman. 1. 6. Demſter. Paralip. in Roſin. Antiq. Roman. V. 35. Victor. Var. Lect. IX. 5. Catull. LXI. 138.

Nunc tuum cinerarius
Tondet os.

Columella hos *capitum & capillorum concinnatores* dixit. Tertullian. de Cult. femin. c. 7. *Structores capillaturæ*. Græci βοστρυχοπλόκους, & κομμώτας, & τριχοβοστρύχας vocant. Munus ipſum Latini vocant comam in gradus frangere. V. infr. in *Comam*. Junius de Com. c. 8. & Kobierzyck. l. l. Miniſterium ipſum dicebatur *incinarium*. Soſipater l. l. *Hunc muliebre miniſterium incinarium dicunt. Nam Cato in Originibus, Mulieres, inquit, noſtræ capillum cinere ungitabant, ut rutilus eſſet crinis*. Barth. l. l. Cerd. Adv. Sacr. CXLVI. 8.

Cine-

Digitized by Google

Cinerarius dicebatur etiam, qui *cineres* & reliquias martyrum honorabat. Hieronym. Epiſtola quadam ad Ripuarium: *At Vigilantium fœtidum os rurſus aperire, & putorem ſpurciſſimum contra Sanctorum proferre reliquias, & nos qui eas ſuſcipimus, appellare cinerarios & idololatras, qui mortuorum hominum oſſa veneremur.* Kirchm. de Funer. Roman. III. 8. Quenſted. de Sepulr. vet. c. 9.

CINGULA eſt zona, qua venter equi ſubſtringitur textu canabino. Ovid. de Rem. Amor. II. 236.

Et nova velocem cingula lædat equum.

Apul. de deo Socrat. p. 700. *Si cingula aurata.* Claud. Epigram. XX. 4.

Hac uterum zona cinge frementis equi.

Hugo de Milit. equeſt. I. 4.

CINGULUM inter & ſubligar differentiam latere non puto, ut videlicet zona ſit *cingulum*, quod ad prehenſiones ponitur, ſubligar ad velanda turpia. Mart. III. 87. 3.

Tecta tamen non hac, qua debes, parte lavaris:
Si pudor eſt, transfer ſubligar in faciem.

Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 2.

Cingulum erat præcipuum inſigne omnium magiſtratuum, ſine quo Principem adire non licebat, ut ait Chryſoſtomus in I. ad Corinth. c. 2. ſerm. 20. & ideo in *cingulo eſſe* dicebantur, qui actu provincias adminiſtrabant, ad aliorum differentiam, qui honoraria dignitate fungebantur, quæ *cingulo* carebat, L. 1. C. ut dignit. ordo ſerv. l. omnes C. de metat. Quare exauctorati magiſtratus *cingulo* exuebantur §. 1. in Auth. de inceſt. nupt. ſeu Novell. 12. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 100. Caſaubon. Pollion. Gallien. c. 2. Lydus de Re Milit. c. 6. Buleng. de Imp. Rom. v. 73.* Et in ſpecie judicum. Caſſiod. Epiſt. v. 7. *Cinctis jura*, id eſt, judicibus in actu poſitis. Paull. Sent. 1. *Qui apud cinctos, aut privatos judices fuerit.* Caſſiod. Pſalm. XXIX. *Cingulum ſignificat, quod ad judicis pertinet dignitatem, nam cincta poteſtas in ipſo vocabulo noſcitur conſtituta. Sic enim cinctum dicimus judicem, quando ejus faſces honoreſque declaramus.* Savaro in Sidonium, Buleng. l. l. Unde & *cingula* ſunt quivis honores. Epitaphium vetus Pantagathi Epiſcopi Vienenſis:

Arbitrio Regum Quæſtura cingula ſumpſit.

Aliud Namatii ſcriptum ſub Juſtino Imperatore:

Poſt faſces poſuit & cingula Symmachus ampla.

Freculf. Tom. II. lib. 4. c. 24. *Cumque hoc ille agere declinaret, erat enim orthodoxus, majoribus cingulis eam invitavit.* Barth. Adv. XXIX. 2.

Cingulum erat non modò geſtamen, ſed & nota militum, ſine quo nemo militaribus dignus ordinibus cenſebatur, quippe illi inſertus gladius geſtabatur. Sarisber. Polycrat. VI. 13. *Honorem gladii in cingulo militari fruſtra portat.* Virg. Æneid. XII. 941.

——humero cum apparuit alto
Baltheus, & notis fulſerunt cingula bullis.

Et *cingulum* pro ipſa militia uſurpatur. Et *cinctus* pro milite. V. ſupr. in *Cinctus*, Treb. Poll. Gallien. c. 2. *Quum cingula ſua plerique militantium, qui ad convivium venerant, ponerent hora convivii.* Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. X. 1. *Cingula* donari honori dabatur apud Romanos, & in ipſis ſacris bene merenti honorarium datum claret 2 Sam. c. 18. n. 11. *Stevvech. in Veget. II. 3. Lydus de Re Milit. c. 6.* Si auferretur, in graviſſimis habebatur & ignominioſiſſimis pœnis. Sarisber. l. l. *Fit interdum ut ex delicto ſuo privetur miles militia cinguli, in his maximè, ubi ſacrilegia committuntur: veteri namque jure ſtatutum eſt, & novo non eſt abolitum, ut qui non ſervato militiæ ſacramento, religionem, quam profitetur, impugnat, cinguli amiſſione mulctetur.* Marcianus Imperator de ſumm. Trin. l. 4. Cod. *Si militia præditus ſit, cingulo ſpoliabitur.* Valentiniani, Theodoſii, & Arcadii AAA reſcriptum exſtat l. 3. C. de his qui relig. contend. *Qui ſacrilego animo auctoritatem noſtri numinis auſi fuerint expugnare, privati cingulo, bonorum proſcriptione mulctentur.* Demſter. Stevvech. & Lyd. l. l. Saubert. de Sacrif. c. 9. Sichterman. de Pœn. milit. c. 13.

Cingulum, quo nupta *cingebatur*, vir in lecto ſolvebat. Feſtus: *Cingulo nova nupta præcingebatur, quod vir in lecto ſolvebat, factum ex lana ovis; ut ſicut illa in glomos ſublata conjuncta inter ſe ſit, ſic vir ſuus ſecum cinctus, vinctuſque eſſet. Hoc Herculaneo nodo vinctum vir ſolvit, ominis gratia, ut ſic ille felix ſit in ſuſcipiendis liberis, ut fuit Hercules, qui ſeptuaginta liberos reliquit.* Varro. *Τέρατ. ϑιδαον.* apud Nonium: *Novus maritus tacitus taxim ſolvebat cingulum.* Alex. Gen. Dier. II. 5. Briſſon. de Rit. Nupt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. pag. 1028. B. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. I. 9. Caſal. de Rom. Rit. Prof. c. 13. de Rit. nupt. c. 1. Laurent. de Sponſal. c. 1. Blood. Triumph. Rom. VIII. p. 161. B. Salmuth in Pancitoll. de Reb. deperd. & inv. p. 683. V. & infr. in *Zona*.

CINIFLO, de quo Horat. Sat. I. 2. 97.

——multa tibi officient res,
Cuſtodes, lectica, ciniflones, paraſitæ.

V. illum ſupr. in *Cinerarius*.

CINIS. Accipitur pro ipſa pugna, & lucta, quia ſubſternebatur in certaminibus. Gloſſa: *Κόνις, ἅμιλλα, μάχη.* Et, *κόνιν τὴν μάχην ἔλεγον οἱ παλαιοί. Argol. in Panvin. de Lud. Circenſ. II. 2.*

Cinis ſacrificiorum, ſacrificio peracto ut plurimum in ara relinquebatur, uſque dum nova immolatio everriæ pararet, ejuſque remotionem urgeret. Quo pertinent illa Perſ. Sat. VI. 43.

O bone, num ignoras? miſſa eſt à Cæſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis: & aris
Frigidus excutitur cinis.

Plin. II. 107. refert *in ara Laciniæ Junonis ſub dio ſita cinerem relictum eſſe immobilem, perflantibus undique procellis.* Saubert. de Sacrif. c. 27.

Cinere & pulviſculo capillitium in luctu veteres ſolebant ſordidare, tum Græci, tum Romani. Achilles enim, comperta Patrocli nece, caput *cinere* reſperſit apud Homerum Antiquitatis omnis locupletiſſimum teſtem Iliad. XVIII. 23.

Ambabus autem manibus capiens pulverem atrum
Fudit ſuper caput.

Et Priamus pulvere aſperſus Hectoris filii mortem luget. Iliad. XXIV. Hoc & præficæ in monodiis apud Romanos factitabant. Virg. Æneid. XII. 611.

Demittunt mentes: it ſciſſa veſte Latinus,
Canitiem immundo perfuſam pulvere turpans.

Catull. LXIV. 224.

Canitiem terra atque infuſo pulvere fœdans.

Apul. Met. VII. p. 229. *Mater pueri mortem deplorans acerbam filii, fleta & lacrymoſa, fuſcaque veſte contecta, ambabus manibus trahens cineroſam canitiem.* X. p. 321. *Ab ipſo ejus rogo ſenex infelix, ora ſua recentibus adhuc rigans lacrymis, trahenſque cinere ſordentem canitiem. . . .* Junius de Coma c. 5. Kirchm. de Funer. Roman. II. 12. Alex. Gen. Dier. III. 7. & ad illum Tiraquellus, Roa Singul. I. 4. 3. Paſſerat. ad Catullum, Cerda ad Virgilium. Meurſ. de Funer. c. 46. Imo & barbam conſpergebant. Stat. Theb. VI. 30.

——ſedet ipſe exutus honore
Vittarum nexu genitor, ſqualentiaque ora
Sparſus, & incultam ferali pulvere barbam.

Meurſ. l. l.

Ex *Cinere* collecto ex aduſtis victimarum femoribus aras faciebant veteres. Inde Jovis Olympiaci. V. ſupr. in *Ara Jovis Olympiaci*: & Apollinis Spodii. V. illam ſupr. in *Ara Apollinis Spodii*, *cinericiæ* fuerunt.

Cineres crematorum corporum quinam & quomodo collegerint veteres, docet Alex. Gen. Dier. III. 7. *Nono die*

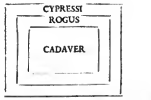
reliquias

Digitized by Google

reliquias defuncti & cremati cineres, mater, ſoror, & propinqui, affineſque nigra in veſte, & effuſis comis, aut Pontifices & Sacerdotes, nonnunquam primores patrum perfuncti honeribus tunicati & diſcincti, lotis manibus & nudis pedibus oſſa à cinere ſeparare & colligere, eaque lacte & vino lavare, & Deos manes advocare: Græci vino & unguento inſpergere ſolebant, cumque odoribus effuſi in lacrymas, in urna condere, & linteo ventilare. De hac *cineris* collectione Herodian. III. 15. §. 16. *Corpuſculo ignibus tradito, cinerem ipſum cum odoribus in vaſculum alabaſtri conjectum, Romam referebant, ut videlicet in ſacris principum monimentis componeretur.* Laz. Comm. Reip. Rom. III. 18. Cadaveris *cineres* à *cineribus* ex ligno natis quomodo potuerint dignoſcere, quæſtio eſt quæ multos viros doctos habuit exercitatos. Sunt qui tunicas ſactas exiſtimant e lino quodam Indico, quod exuri minimè potuerit, atque iis operta cremandorum corpora, ut ita illorum favilla ac oſſa à reliquis *cineribus* ſepararentur. Ad illam opinionem ſtabiliendam abutuntur auctoritate Plinii, qui XIX. I. de hoc lino ſic loquitur: *Inventum eſt etiam, quod ignibus non abſumeretur. Vivum id vocant, ardenteſque in focis conviviorum ex eo vidimus mappas ſordibus exuſtis ſplendentes magis, quàm poſſent aquis. Regum inde funebres tunicæ corporis favillam ab reliquo ſeparant cinere.* Sed hos raritas hujus lini & pretium facilè refutaverit: ut mittam, quod Plinio non de Romanis ſermo, ſed iis gentibus, apud quas illud linum naſcebatur, quarum Reges tantum eo ſint uſi. Nugis etiam ſimiliora, quæ alii de Amianto lapide comminiſcuntur. Cujus ſententiæ cum nullum veteris ſcriptoris teſtimonium afferant, aſſenſum illis accommodare minimè poſſum. Sed potius cum clariſſimo viro Iſaaco Caſaubono in Suet. Aug. c. 101. n. 9. ita ſentio, cadaver cremandum ſic in pyra fuiſſe collocatum, ut *cineres* & oſſa ſeparata manerent, neque aut ligni cineribus aut animantium, quæ ſimul cremabantur, oſſibus commiſcerentur: atque ita ex ſitu & collocatione cadaveris facultatem fuiſſe diſcernendi *cineres* & oſſa. Opinioni fundum habemus Smyrnæum in deſcriptione funeris Achillei III. 720.

> *Tandem pyram vina reſtinxerunt. Oſſa autem illius*
> *Inſigniter exſtabant; quia cæteris non æqualia*
> *Erant, ſed invicti gigantis inſtar. Nec alia*
> *Cum his permixta erant. Nam boves & equi*
> *Et Trojugenæ, promiſcue cum aliis mortui*
> *Haud longe jacebant circa cadaver, quod in medio*
> *Vulcani æſtu conſumptum jacebat ſeparatim.*

Hoc igitur modo poſiti in rogo cadaveris oſſa, quæ ſupererant, *μετὰ τὴν τ̃ πυρὸς μάραναν* colligebantur, & quicquid *cinerum* inde decuti atque detergeri potuit, in urnam conditum exiſtimo. Nam aliàs omnes *cineres* combuſti corporis diſtingui ſitu potuiſſe ab iis, qui e lignis naſcebantur, vero non eſt ſimile. *Kirchm. de Funer. Roman.* III. 7. *Herald. in Mart.* IX. 31. 3. *Cren. Animadv. Philol. & Hiſtor. Tom.* XI. *p.* 258. Rogum à cadavere diſtinctum fuiſſe diſertim indicat Sev. Æneid. III. *Apparatus*, inquit, *mortuorum funus dici ſolet; exſtructio lignorum rogus; ſubjectio ignis pyræ; crematio cadaveris buſtum; locus uſtrina; operis conſtructio ſepulcrum; nomen inſcriptum monumentum.* Igitur rogus, & crematio cadaveris omnino erant diverſa. Tres enim hic ordines obſervare mihi videor. Primus erat cupreſſorum, quæ uſtrinas circumdabant, & incendebantur ad tollendum fœtorem cadaveris, quod cremabatur. Varro dicit laudante Serv. Æneid. VI. 216. *pyras ideo cupreſſo circumdari ſolitas propter uſtrinæ odorem, ne eo circumveniatur populi circumſtantis corona.* Secundus erat rogi, qui forma quadrata, ex vario lignorum genere, addita pice, connexus erectuſque, & à cadavere ipſo nonnihil diſtans, incendebatur. Tertius erat cadaveris, quod vi & æſtu flammæ circumlambentis haud difficulter in *cineres* reſolvebatur. Nos ſic aliquando rudi forma rem totam delineavimus.

Non abnuerim interea facilè fieri potuiſſe, ut & cypreſſorum ramuli, & rogi partes quædam ſubinde ſuper cadaver conciderent. Sed in eam rem adhibiti cuſtodes, qui id, quam maximè fieri poterat, uncis hamiſque prævenirent. Ejuſcemodi cuſtodum meminit Lucan. VIII. 743.

> *Sic fatus, parvos juvenis procul adſpicit ignes,*
> *Corpus, vile ſuis, nullo cuſtode cremantes.*

Boxhorn. Quæſt. Roman. 25. Feith Antiq. Homer. II. 14. Ego malo in eam opinionem venire, ut credam, fuiſſe lapideas arcas, in quibus incluſa cadavera urerentur. *Moreſtell. Pomp. Feral.* VIII. 3. Quæ Caſaubonus dicit, faciliùs dici, quàm fieri potuerunt. In ſummo enim rogo lectus cadaver ſuſtinens collocabatur, ut iiſdem lignis, quibus arſurus erat, non tangeretur modò, ſed fulciretur. Niſi corpus in aliquo vaſe æneo, aut ferreo poſitum dicamus, in quo veluti pulli in teſtu, vel fictili in olla, aſſaretur, & in *cineres* redigeretur: quod futile commentum eſt. In lecto enim, non in vaſe cadaver ſtatuebatur. Verba Smyrnæi non aliud indicant, quàm quomodo oſſa Achillis ab oſſibus boum, & equorum, & Trojanorum, qui eodem rogo cremati fuerant, diſcerni potuerint. Idque duplici ratione: primo, quia oſſa ejus, veluti gigantis erant, & ideo magnitudine à cæteris diſcreta: deinde ipſo ſitu, quod ipſe in medio rogi jacebat, cætera hinc inde. Debuit autem iſte rogus vaſtus eſſe. Sed quæſtio eſt, quo modo *cineres* mortui à favilla rogi ſeparari poterant, conſumptis lignis, ſubſidente lecto, rogique *cineribus*, & lignorum fragmentis obruto. Quæ non ita eſt inanis quæſtio, ut Caſaubonus cenſet. Non modò enim ſola oſſa, ſed & *cineres* collectos, & urnæ inditos, indicat *cinerum* non exigua copia, qui poſt tantum ævi in urnis reperiuntur, rara autem oſſa, & eorum fragmenta. Et *cinerarium* pro loco urnarum, in quibus *cineres*. V. ſupr. in *Cinerarium*. Salmaſius, ut ex ejus familiari ſermone retulit Schildius ad Suet. Auguſt. c. 101. n. 9. reliquias dixit, cum veteres legerent, non fuiſſe tam anxios, ut omnes abſumpti cadaveris *cineres* conquirerent, & in urnam conderent: ut ſibi aliqui falsò perſuadent, qui linteum asbeſtinum comminiſcuntur. Satis hoc refutari capacitate urnarum, quales plurimas ipſe vidiſſet, quæ vix cavæ manus geminatæ magnitudinem excederent. Hinc Agrippinam *ferales reliquias* mariti tuliſſe dicitur apud Tacit. Annal. II. 75. 2. & III. 1. 6. *feralem urnam tenens, egreſſa navi.* Inde dicitur Prop. IV. 12. 54.

> *Et ſim quod digitis quinque levatur onus.*

Fuiſſe quidem & urnas majores, ſed ea oſsuaria appellata, in quibus urnas plures, & totius familiæ locatas. Cum igitur, ajebat, urnulæ eſsent tantæ magnitudinis, quomodo totius corporis, & ſæpè quidem ingentis, capere *cineres* poterant? Dicendum igitur, reliquias legere nihil aliud fuiſse, quàm reſiduas oſſium particulas colligere. Cum flammæ non ita ſævirent in corpus, ut totum plane conſumerent: & ideo in urnis ſæpè oſſicula inventa: ita aliquantulum *cineris* adſperſiſse, ſed exiguum. Oſſicula igitur urnæ deſtinata, unde oſſilegium. Quæ eſt ſententia Caſauboni. Sed quod ad urnarum capacitatem attinet; quæ quotidie effodiuntur, & in antiquariorum ædibus paſſim ſpectantur, juſtæ magnitudinis omnes ferè ſunt, ollarum inſtar, quæ non facilè levari poſsunt.

paucæ admodum parvæ viſuntur, quæ puerorum, & infantium fuerunt, eorum nimirum, quorum ætas rogi patiens erat. Nam *nondum genito dente cremari* non conſueviſſe notum eſt ex Plin. VII. 16. & ideo talis infans *minor igne rogi* eleganter dicitur à Juven. Sat. XV. 140. Hujuſmodi urnas majores, & hic, & in patria plures effoſſas vidi, quas vulgus ignarum theſaurum eſſe credebat. Omnes ferè ejuſdem magnitudinis, raro admodum parvulas. Quod verò ajebat magnas urnas oſſuaria dictas, in quibus plures urnæ, & totius familiæ locarentur. Id neque factum, neque fieri potuit. Cum urnarum ut plurimum ea figura ſit, ut ex ventre ovatim rotundo in collum fiſtulatim gracile conſurgant, quo pacto urna, etiam parva, intra majorem mitti potuit? Quod ſi intelligit, *cineres* totius familiæ, vel plurium crematorum conjectos, non eſt credibile, ad ſingula funera urnam refoſſam, & *cineres* permixtos. Sed ipſe urnarum ſitus, & poſitio id credi vetat: ita enim conſertæ, & conſtipatæ collocabantur, ut inde extrahi, niſi una, aut altera diffracta potuerint, & quidem pronæ, oreque in terram verſo. Sed ſi tam magnæ, ac ponderoſæ urnæ erant, quales hodie videntur, quomodo Agrippina potuit feralem mariti urnam geſtare? Potuit illa minor eſſe vulgaribus, neque fictilis, ſed ex auri, aut argenti tenuibus laminis, vel etiam vitrea: ita non admodum ponderoſa, nihilque *cineribus* levibus, unde Propertius pondus, *quod digitis quinque levatur*, dixit. Certè ex plurimis urnis, ejuſdem ferè magnitudinis vix una, & altera parvula reperitur. Veriſimilius igitur eſt, urnas illas, quas paſſim videamus, unius tantùm cadaveris *cineribus* deſtinatas fuiſſe, qui *cineres* proximi oſſium reliquiis erant, unàque oſſium ipſorum fragmenta, & reſiduas particulas collectas, & conditas, quotquot colligi poterant: nec multum intereſſe viſum, ſi unà cum corporis reliquiis rogi *cineres* admixti fuiſſent. *Ferrar. Elect.* II. 21. Collecta ad hunc modum oſſa ac *cineres* vinoque & aliis odoribus, interdum & lacrymis perſperſa ac irrigata in monumentum condebant. Dionyſ. Halicarn. VIII. *Deinde collectas reliquias in eodem loco humarunt, tumulo excelſo ſuper eas multorum manu congeſto, monumentoque inſigni inſtructo*. Suet. Aug. c. 101. n. 9. *Reliquias legerunt primores equeſtris ordinis, ac in Mauſoleo condiderunt*. Nequaquam tamen ita nudè tumulo componebant, ſed vaſculis quibuſdam incluſa, quæ Latini *Urnas*. V. illas infr. in *Urna*, vocabant. *Kirchm. de Fun. Roman.* III. 8. Per illos religiosè ſupplicabant & jurabant. Cicer. pro Quint. c. 31. *Obſecravit per fratris ſui mortui cinerem*. Horat. Od. II. 8. 9.

Expedit matris cineres opertos
Fallere.

Suet. de Rhet. c. 6. n. 7. *Jura per patris matriſque cineres*. Stuck. de Sacrif. p. 141. Guther. de Jur. Man. II. 4. Paſſerat. Prop. II. 16. 15. Cerd. Æneid. II. 431. Peregre defunctorum urnis in patriam remittebant. V. infr. in *Urna*.

CINNA eſt cognomen Corneliorum. Unde hoc Corneliæ genti ſit inditum, quisve primùm ſic appellatus ſit, nondum comperi. Niſi quis à *Cinna* civitate Theſſaliæ, Cornelios *Cinnas* dictos velit, quemadmodum à Meſſana civitate Siciliæ Valerii vocati ſunt Meſſanæ primum, deinde Meſſalæ. L. Cornelius L. F. *Cinna* Conſul fuit anno ab U.C. 627. cum L. Caſſio Longino. L. Cornelius L. F. L. N. *Cinna* quater Conſul multa crudelitate in cives uſus, à ſuis militibus occiſus eſt. Liv. 79. 80. & 83. L. Cornelius Cinna F. adhæſit Lepido: poſt cujus mortem cum fugiſſet ad Q. Sertorium, opera C. Cæſaris per rogationem Plotiam patriæ reſtitutus eſt. Suet. Jul. c. 5. n. 2. Cn. Cornelius L. F. *Cinna* magnus, Pompeji nepos ex filia, primùm hoſtis Auguſti, veniam obtinuit, relatus etiam ab eo in numerum judicum, deinde inſidiator eandem lenitatem expertus eſt, fidus & amicus in poſterum, cum Liviæ conſilium, clementiam ſuadentis, libenter princeps Auguſtus amplecteretur. Idem Conſulatum geſſit anno ab U. C. 757. V. Senec. de Clem. I. 9. Dion. LV. p. 563. C. *Glandorp. Onomaſt. Roman. in Cornelius*, *Auguſtin. de Famil. Roman. in gente Cornelia*. Nullum ærarium tam refertum atque opulentum eſſe potuit, ut *Cinna* immoderatè dominantis, atque aſſiduis bellis civilibus Rempublicam perturbantis libidini, & avaritiæ ſufficerit. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom.* I. 16.

CINNUS erat genus potionis ex frumento coctæ. Arnob. V. p. 174. *Sitiens ſudoris aggerit potionem cinnum: cyceonem quam nuncupant Græci*. Ei potioni conficiendæ miſcebatur polenta, id eſt farina hordeacea. Hippocrat. de Affect. Sect. V. p. 89. *Polenta ex hordeo decorticato, & circum affuſa aqua reſperſo valentior eſt*. Ovid. Met. V. 450.

Dulce dedidit, toſta quod coxerat ante polenta.

Κυκεὼν vocatur Græcis. Homer. Odyſſ. K. 290.

Τεύξει τοι κυκεῶ.

Quam dicit Didymus ex vino, melle, polenta, aqua, caſeo temperatam. Quia mel admiſcebatur, *dulce* Ovidius vocavit in neutro genere, quod ait coctum cum polenta fuiſſe. Qui enim grammatici polentam hic neutrius generis faciunt, in pollinariis & piſtoribus potius quàm grammaticis numerandi videntur. *Turneb. Adv.* XII. 8. *Voſſ. Lex. Etymol. Dacer. in Feſtum in Coceton. Meibom. de Cereviſ. vet. c.* 26.

CIP.

CIPPIA gens. V. illam infr. in *Gene*.

CIPPUS eſt columna cum inſcriptione, erecta ad conſervandam rei memoriam. Ita etiam vocari poſſunt lapideæ cruces, ac ſimilia monumenta, quæ in ſepulcris aut viis exſtruuntur. Perſ. Sat. I. 36.

Aſſenſere viri, nunc non cinis ille poeta
Felix? non levior cippus nunc imprimit oſſa.

Voſſ. Lex. Etymol. Bud. in Pandect. p. 116. F. Guther. de Jur. Man. II. 24. Laz. Comm. Reip. Roman. III. 18. Differebat à columna, quod columnæ ſint rotundæ, *cippi* quadratæ, aut incertæ figuræ. *Bergier. de Viis milit.* II. *ſect.* 38. §. 4. Ponebatur in privatis monumentis. Monumenta enim dum ædificabant veteres, locum determinabant & ſpatium, ut quantum jugeris ſepulcra occuparent, ſcirent, ſic in lapidibus. *Infra, ped. in agr. ped. in fronte. & ante. frontem*. Horat. Sat. I. 8. 12.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: heredes monumentum ne ſequeretur.

E *cippo* lapideo Comi ad D. Laurentii:

Dant. tamen. haec. patrona. pietas. ſolatia. fida.
Jugera. quot. terra. dedicat. hic. tumulus.

Monumenta inſcribebantur, ut plebs ſciret à *cippis*; quod hæreditario jure hæredipetæ hunc locum, ſpatium, vel agrum petere non poſſent, atque ex illo tumulatorum cadaverum oſſa eruendo diſſeminare. Inſcriptio Patavina:

Inſerendi. in. area. humandi. ſepeliendique
jus. poteſtaſque. eſto. ut. huic. area
quam. ego. definii. et. a. fronte. maceriam
duxi. et. titulum. poſui. ultra. eam. aream
et. maceriam. in. fronte. in. agro. averſus
late. p. x. retro. uſque. ad. canabetum
huic. area. cedet. in. qua. podatura. neque
humari. neque. tumulum. fieri. volo. ut
habeat. ea. area. et. a. tergo. et. a
latere. acceſſum. ſuum.

Ferret. Muſ. Lapid. III. Memor. 23. Laurent. de Funer. c. 5. Claſen. Theol. gentil. I. 13. §. 4. Unde capitur etiam pro ipſo ſepulcro. Perſ. Sat. I. 36.

——*nunc non cinis ille poeta*
Felix? non levior cippus nunc imprimat oſſa?

Gyrald. de var. ſepel. rit. c. 9. & Faes in illum. Murmel. in Perſium.

Cippus erat inſtrumentum ad inſtar annuli factum, quo pedes damnatorum vinciebantur, aut ſervorum. Gell. N. A. XVI. 7. *Laberius in mimo qui inſcribitur, cippum dicit.* Inde *cipparii* cuſtodes denominantur. *Oizel. in Gellium. Pollet. For. Rom.* v. 14. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 406. Inde pedes ſervorum annulati, Apul. Met. IX. p. 280. *Anum* etiam vocant: unde *anati* in veteri Gloſſario οἱ συμποδιζόντες. *Cippum* gloſſæ exponunt ποδοκάκκην, ξύλινον δεσμόν. Suidas: Ποδοκάκκη *ſic cippus in carcere vocabatur, vel inſerto altero* κ, quod *eſſet quædam quaſi* ποδῶν *κάκωσις, vel per ſyncopen, ut Didymus ait, quaſi* ποδοκατέχη. *Erat lignum, in quod magiſtratus maleficorum pedes conjiciunt, & in carcere conſtringunt.* Salmaſ. l. l. Briſſon. de Formul. v. p. 473. Du Freſne Gloſſario.

Cippus erat etiam lignum ad inſtar annuli factum, quod ſerviebat umboni togæ, & rugas plicaſque quibus umbo ſtructus & contabulatus erat, in ſua ſede contineret & conſtringeret. Tertullian. de Pall. c. 5. *Etiam cum reponitur, nulli cippo in craſtinum demandatur.* Salmaſ. in Tertull. p. 405.

Cippus pomœrii eſt ejus terminus. Tales haud procul à Tiberi extra Flaminiam portam inventi, cujus exemplum hoc eſt:

IMP. CÆSAR. DIVI. F
AUGUSTUS
PONTIFEX. MAXIMUS
TRIBUNIC. POTEST. XVII
EX. S. C. TERMINAVIT
R. R. PROXIM. CIP. PED. CLXI

Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. *p.* 223. *D.*

Cippus in munitionibus erat vallus, aut ſtipes accutiſſimus. Cæſ. de Bello Gall. VII. 73. *Truncis arborum, aut admodum firmis ramis abſciſſis, atque horum dolabratis atque præacutis cacuminibus perpetua foſſa quinos pedes alta ducebantur. Huic illi ſtipites dimiſſi, & ab infimo revincti ne revelli poſſent, ab ramis eminebant. Quini erant ordines conjuncti inter ſe, atque implicati, quo qui intraverant, ſe ipſis acutiſſimis vallis induebant: hos cippos appellabant.* Lipſ. Poliorc. II. Dial. 2.

CIR.

CIRCANEA *dicitur avis, quæ volans circuitum facit.* Feſtus. *Buleng. de Circo* c. 2.

CIRCE dicta eſt Solis filia, quod mons, ubi ejus ſtatua erecta eſt in Tyrrheno littore, tam altus exſurgit, ut ſimulacrum Deæ etiam nocte Solis radiis illuſtrari videretur, quod Euſtathius habet ad Homer. Odyſſ. M. n. 3. Ubi etiam Poeta;

——Ubi aurora mane genita
Domicilium, & chori ſunt, & Solis ortus.

Soror Æetæ Regis Colchorum. Euſtath. ad Dionyſ. de Sit. orb. n. 692. Gaudebat equis. Virg. Æneid. VII. 280.

Abſenti Æneæ currum, geminoſque jugales
Semine ab ætherio ſpirantes naribus ignem,
Illorum de gente, patri quos Dædala Circe
Suppoſita de matre nothos furata creavit.

Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 4. Super currum ſolis venit in Tyrrheniæ adjacentem inſulam. *Argol. ibid.* & ad illum *Pinellus*. Ludos Circenſes dicitur inſtituiſſe. V. infr. in *Ludi*.

CIRCEJOS in Volſcis coloniam deduxit Rex Tarquinius Superbus. Bello Volſcis illato, ac Sueſſa Pometia capta in Sabinos profectus præſidium in Volſcis reliquit, & *Circejos* colonos miſit, quod id oppidum & agro Pomptino, omnium qui in Latio ſunt maximo, & mari, quod attingebat, eſſet opportuniſſimum. Ita quidem Dionyſ. Halic. IV. p. 260. Nam Liv. I. 56. *Signiam Circejoſque colonos miſſos, præſidia Urbi futura terra marique* tantùm ſcribit. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* I I. 5. *Panvin. Imp. Roman.* c. 5. *Cluver. Ital. Ant.* III. 7. 9.

CIRCENSES equi. V. illos infr. in *Equus*.

Circenſes ludi. V. illos infr. in *Ludi*.

CIRCESIUM *eſt nomen caſtelli*, inquit Zoſim. III. 12. *quod Abora fluvius & Euphrates circumfluunt.* Ibi erat præſidium Romanorum prope flumen Euphratem in extremis Meſopotamiæ, quod Diocletianus ædificavit, & temporis injuria labefactatum Juſtinianus munivit, inſignemque civitatem fecit. Procop. de Ædif. Juſtiniani II. & de bell. Perſ. II. *Eſt*, inquit, *in altera fluminis ripa Romanorum oppidum munitum, quod Circeſium vocatur, præruptum ex magna parte, ubi Abora fluvius ingens hic oſtia emittens Euphrati miſcetur. Cingulum juxta oppidum facit, ac murus extra caſtellum in longum regionem utrinſque fluminis mediam complectens, triangularem efficit loci formam.* Ammian. XXIII. 5. *Cercuſium* appellat. *Tendens*, inquit, *Imperator* Julianus *agili gradu, Cercuſium ingreſſus, munimentum tutiſſimum, & fabre politum: cujus mœnia Abora & Euphrates ambiunt flumina, velut ſpatium inſulare fingentes. Quod Diocletianus exiguum antehac, & ſuſpectum, muris turribuſque circumdedit celſis, cum in ipſis Barbarorum confiniis interiores limites ordinaret, ne vagarentur per Syriam Perſæ.* Capitol. Gordian. c. 34. ibi eſſe tumulum Gordiani Imperatoris, quod *Circeſium* appellat. Eſt poſtea *Conſtantina* nuncupata, quod à Conſtantino ſit inſtaurata. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Orient. c.* 149. *Caſaub. ad Capitolinum.*

CIRCINUS eſt inſtrumentum, quo circuli deſignantur. *Voſſ. Lex. Etymol.* Vitruv. X. 2. *In capitibus circino dividuntur circinationes eorum.* Illum *Perdix Dædali ſororis filius reperit.* Hygin. Fab. 274. *Meurſ. de Athen. Attic.* II. 11. *Junius Catal. Archit. Mechan. p.* 63.

CIRCITOR eſt, qui in militia vigilias *circuit*. Veget. III. 8. *Idoneos tribuni & probatiſſimos eligunt, qui vigilias circumeant, & renuntient, ſi qua emerſerit culpa, quos circuitores appellabant. Nunc militiæ factus eſt gradus, & circitores vocantur.* Buleng. de Circ. c. 2. Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 64. Reineſ. Inſcript. Claſſ. XX. n. 424. Hugo de Milit. equeſt. IV. 2. Laurent. Polym. IV. Synopſ. 3. Ἐφοδεύοντες Heſychio, id eſt, vigiliarum recognitores. Fortè ἐποπτεύοντες, inſpectores. Sed nihil muto. Eidem Heſychio ſunt ἔφοροι, qui gloſſis veteribus περίπολοι. Et Polyb. VI. 33. τὴν φυλακὴν ἐφοδεύοντες. Officium ipſum Agath. II. vocat τὰ περὶ τὰς ἐφοδίας, τὰς ἀνὰ τὰ πλῆθη περινοστήσεις. Priſcis erant *fraxatores*, qui obibant in vigiliis cuſtodias. Et *circitare* eſt κυκλεῖν, nobis *faire la ronde*. Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 12. Reineſ. l. l. Ubi Polybius agit de quatuor juvenibus ad cuſtodias electis, quos tam diurnas quàm nocturnas ſtationes obiiſſe neceſſe eſt. Quoniam enim cuſtodes non ſolum noctu, ſed etiam interdiu nonnunquam obdormiſcere, & ſtationem ſuam deſerere ſolent, utroque tempore periculi metus, atque adeo perluſtrandi neceſſitas. Quatuor hi à Tergiductoribus electi ſortiuntur inter ſe primam, ſecundam & ſequentes vigilias. Inde Tribunos adeunt, ut ab eis mandata, ſcripto comprehenſa accipiant, quot ſtationes, & in quota vigilia quiſque illorum circumire debeat. Dum autem dicit, juvenes illos jam antea inter ſe ſortitos eſſe, & poſtea tamen ſubjungit, Tribunum, dato ſcripto, ſingulis imperaſſe, quot ſtationes, & in quota vigilia *circumire* deberent, declarat, non omnes ſtationes obiiſſe eum, qui primam vigiliam ſortitus eſſet, uti nec ſequentes; ſed primum quidem certum ſtationum numerum in prima, ſecunda, tertia, & quarta vigilia; eademque ratione ſecundum & ſequentes *circumire* debuiſſe. Hinc fiebat, ut primus, luſtratis omnibus primæ vigiliæ ſtationibus, reliquum noctis quieti dare non poſſet, quod hodie fit; ſed tota nox, in quatuor vigilias deſcripta, in *circuitione* ei conſumenda eſſet. *Patric. de Re Milit. Roman. Part.* X. *Sect.* 20. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* X. *p.* 1186. *Circuibant* equites. Polyb. VI. 33. *Fides circuitionis equitibus committitur.* Hoc obtinuit ante Polybium. Docet, qui inter prodigia memorat bello primo Annibalico, Liv. XXII. 1. *Circumeunti vigilias equiti ſcipionem, quem manu tenebat, arſiſſe.* Alluſit ad hanc equeſtrem circuitionem Stat. Theb. X. 387.

—— Monitu ducis acer agebat
Amphion equites, noctem, vigilataque caſtra
Explorare datus.

Tribuni, ſi propius diſcrimen. Liv. xxvii. 24. *A cuſtodibus probra in circumeuntes vigilias tribunos jacta.* Imperator ipſe interdum. De Mario Salluſt. Bell. Jugurth. p. 145. *Vigilias ipſe circuire.* Et cum illo legati. Salluſt. ibid. p. 102. de Metello: *Vigilias crebras ponere, & eas ipſe cum legatis circuire.* Etiam centuriones poſteriore ævo. Tacit. Hiſt. ii. 29. 3. *Deflagrante paullatim ſeditione addit conſilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omiſſo tubæ ſono, quo miles ad belli munia cietur.* Sed hoc magis ſit intelligi de initiis vigiliarum, quæ centuriones procurant. Eſt enim in eodem Annal. xv. 30. 1. *Initia vigiliarum per centurionem nuntiari.* Sub Vegetii ævum *circitorum* proprium munus fuit. V. illum modò laudatum. *Lipſ. de Milit. Roman. v. dial. 9. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 129. Stevvech. in Vegetium.*

Circitor erat etiam ex inſtitoribus, quibus veſtiarii, vel lintearii veſtem circumferendam, & diſtrahendam dabant, teſte Ulpiano l. 5. ff. de inſtit. act. Exſtat antiquus lapis Romæ ad D. Balbinæ ita inſcriptus:

✠ LOCUS OPORTU
NI CIRCITORIS CON.
JUGISQUE EJUS ALBI
NÆ ATQUE FILIORUM
EORUM PALATINÆ
ET URBICI
REQUIESCENTIUM
IN PACE

Pignor. de Serv. p. 351. Reineſ. Inſcr. Claſſ. xx. n. 424. Pancirol. Notit. Imp. Orient. c. 64. Stevvech. in Veget. tit. 8. Similes, quorum meminit Tertull. Apolog. c. 22. *Circuit cauponas religio mendicans, exigitis mercedem pro ſolo templi, pro aditu ſacri: non licet Deos noſſe gratis. venales ſunt.* Stevvech. l. l.

Circitor cacabarius, qui vaſa ærea detrita, hiulca, pertuſa ſarcit, eique rei vicos perambulat. *Reineſ. Inſcr. Claſſ. xx. n. 424.*

Circitor horti, ejuſdem cuſtos dicitur, ἀμφίπολος, *circumitor*. Petron. Tragur. p. 24. *Repudiata à circumitore liberta, in balneatoris contubernio deprehenſa.* Reineſ. Inſcr. Claſſ. xx. n. 424.

CIRCULATORES propriè ἀγύρτας, & μητραγύρτας. Vet. gloſſ. *circulator*, ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης. Victorinus Afer. *Circulatores, qui animos hominum, ſenſuſque quadam ſpecie veritatis illudunt.* Mart. x. 32.

Et fœda linguæ probra circulatricis.

Apul. Metam. i. p. 8. *Circulatorem adſpexi equeſtrem ſpatham præacutam mucrone infeſto devoraſſe.* Paull. de Extraord. criminn. *In circulatores qui ſerpentem circumferunt, & proponunt, ſi cui ob eorum metum damnum datum eſt, pro modo admiſſi actio dabitur.* Iidem fortè qui *Acetabularii*. V. illos ſupr. in *Acetabularis*, & *Calcularii*. V. illos ſupr. in *Calcularii*. Buleng. de Theat. i. 40. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. i. 14. Meurſ. de Athen. Attic. i. 5. *Circulatorum* ſortes quæ fuerint, indicat Juvenalis Scholiaſt. Sat. vi. 582. *Quod circulatores hoc conſueverint adhibere, ut delectis ſibi locis eos luſtrent, id eſt, circumeant, deinde per eos ſortes, id eſt, taxillos jactitent, quo exinde, quod ſuæ geneſeos ſignum ſe accommodaverit, inſpiciatur, nunquid vivet, & quando, & paucis ex verbis ibidem conſcriptis ſortes ducunt ſuas.* Buleng. de Sort. c. 2. Frequentabant circum. Ennius in Telam:

Non vicanos aruſpices, non de circo aſtrologos.

Juven. vi. 588.

Plebejum in circo poſitum, vel in aggere fatum.

Liv. xxxix. 16. *Quoties hoc patrum, avorumque ætate negotium eſt magiſtratibus datum, ut ſacra externa fieri vetarent: ſacrificulos, vateſque foro, circo, urbe prohiberent?* Columna in Ennium p. 226.

CIRCULUS. Ejus circumferentia paullò eſt major triplicata diametro, propter curvaturam, quam tres illæ *circuli* partes per diametrum ſuam in tres arcus diviſæ habent. Certiſſimum namque eſt, lineam curvam, aut circularem ſemper eſſe majorem & longiorem linea recta, quæ illi ſubtenditur: prout arcum ſemper videmus majorem ſubtenſo nervo ſuo. Illi autem qui *circulum* per tres diametros ſuas metiuntur, lineas rectas aſſumunt, negligunt curvas, quaſi non tam arcus, quàm nervi longitudo foret dimetienda. Hinc in illorum rationibus oborti errores. Si quis ex me quærat juſtam proportionem *circuli* ad ſuam diametrum, reſpondebo cum Archimede, qui in erudito matheſeos pulvere princeps regnavit, eſſe *illum in ratione tripla, & ultra paullo minus una ſeptima parte, & paullo plus decem ſeptuagintaunis partibus;* aut per notas vulgares, *ut* 21. & $\frac{1}{7}$ *paullo minus & paullo* plus $\frac{10}{71}$ ad 7. *Bergier. de Viis Milit.* iii. *Sect.* 17. §. 3. *Novem circulis*, ut Serv. Æneid. vi. 426. *inferi cincti dicebantur. Primus animas infantium tenebat. Secundus eorum, qui ſibi per ſimplicitatem adeſſe nequiverant. Tertius eorum, qui evitantes ærumnas ſe necarunt. Quartus eorum qui amaverunt. Quintus virorum fortium fuit. Sextus nocentes tenet qui puniuntur à judicibus. In ſeptimo animæ purgantur. In octavo ſunt animæ ita purgatæ, ut redeant. In nono ut jam non redeant, ſcilicet in campo Elyſio,* nullis amplius cupiditatibus obſtrictæ. *Guther. de Jur. Man.* ii. 38.

Circulus differt à torque. Eſt quidem rotundus, ſed durus & craſſior, ex una maſſa, figura orbiculari: quales annuli, quibus circumdant colla fontium. Ita ſanè pictos habemus apud Gruter. Inſcript. p. 1030. Dubium nullum eſt, quin *circulos* repræſentent figuræ illic exhibitæ. In quibus porrò id notabile, quod non continuè in orbem redeant; ſed ab una parte ſint aperti, hicque orbiculum, illic uncum habeant, qui orbiculo ceu fibulæ innecti, iterumque poteſt eximi. Oportebat namque tales eſſe, quia ſtrictiùs ambiebant collum, cui circumdari haud potuiſſent, niſi à parte una potuiſſent. Et quoniam uncos hujuſmodi habuere, hinc fortaſſis eſt, quod cecinit Prop. iv. 11. 43.

Torquis ab inciſa decidit unca gula.

Torques appellabantur generaliori voce, quoniam id ipſum in *circulis* aurum etiam totum aliquando, præferebatque velut ductus & ſtrias in ambitu, ad modum funis. Et loquitur de Viridomaro Celta, ſive Gallo Propertius. De Gallis autem clariſſimè Diodor. v. p. 213. *Circa collum circulos craſſiores ex ſolido auro geſtant.* Scheffer. de Torquib. c. 4.

Circulus vocatur carmen, ſive poema perpetua ſerie contextum: Proclus. *Orbis epici poemata ſervantur ſtudioſè non tam adeo propter virtutem, quàm ob perpetuam & connexam ſeriem rerum quæ in eo ſunt.* Buleng. de Theatr. ii. 14.

Circulus eſt etiam incitega, in qua vaſa reponuntur, ne menſa inficiatur. Mart. xiv. 138. 2.

Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.

Buleng. de Imper. Roman. ii. 34. de Conviv. i. 37. V. infr. in *Incitega*.

Circulus in ludo diſci erat orbita, intus quam ille erat, qui diſcum vibrabat in altum. Si extra orbem recidiſſet diſcus, jactus improſperus habebatur; felix, ſi intra: & diſcus, qui propius ejaculantem recidiſſet, victor, nam ſignabantur jactus, prædicabatur. De *circulo* illo, ſive orbita Stat. Theb. vi. 701.

Illa manu magna & multum felicior exit,
Nec partem exiguam circi tranſvecta quievit.

Ita ſignatum fuiſſe apud Homerum teſtatur Euſtathius: σημεῖα οἶδα τὸ πρῶτον καθήλλεσν ὁ δίσκος. Σημεῖα vocat etiam τέρματα Homerus. Si extra *circulum* decidiſſet diſcus, non ſignabatur; nam ille à ſpe victoriæ receſſerat. Stat. ibid. n. 679.

—— cœlum dextra metitur, humique
Preſſus utroque genu collecto ſanguine diſcum

Ipſe

Ipſe ſuper ſeſe rotat, atque in nubila condit:
Ille citus ſublime petit, ſimiliſque cadenti
Creſcit in adverſum, tandemque exhauſtus ab alto
Tardior in terram redit, atque immergitur arvis.

neque *circuli* ſpatio, quia creverat in adverſum, & à recta linea diſceſſerat. Hinc prioris fortunam, hujus caſum triſtem nuncupat n. 706.

Et caſus Plegia movet, & fortuna Meneſther.

Tertius Hippomedon ejaculato diſco interiùs cadentem ipſum habuit: nam dicit non tranſiluſſe diſcum victum Meneſthea meta dubia, junctaque, hoc eſt, ſigno proximo, ac dubio: ſi non tranſabiit, vicinior certanti fuit, unde victoria. Idem ibid. n. 710.

—— fugit horrendo per inania ſaltu
Jamque procul meminit dextra, ſervatque tenorem
Diſcus, nec dubia, junctaque Meneſthea victum
Tranſabiit meta.

nec, pertinet ad *tranſabiit*. n. 713.

—— longo ſuper æmula ſigna
Conſedit.

Verſus centrum *circuli* intellige. Tremeſecit verò humeros virides theatri, & culmina, ne reliqua verba te decipiant. Is itaque victor declaratur poſtea. *Argolan Panvin. de Lud. Circ.* II. I.

Circulus pullatus. V. illum infr. in *Pullati*.

CIRCUMDUCI cognitio ad Principem remiſſa poteſt ab eo, qui remiſerat. L. ad Principem ff. de Appellationibus. *Circumducere* eſt ad ſe reducere, & cauſæ cognitionem ſuſcipere ex litigantium voluntate. Ad Imperatorem enim cauſam remiſſam partibus conſentientibus, Præſes, ſi ad ejus notitiam pertinet, audire poteſt, quaſi priore judicio, quo remittebat, abolito & oblitterato. L. ad Imperatorem, ff. eodem. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 28.

CIRCUMFORANEI erant agyrtæ, qui cantionibus inconditis, rudique dramatis quadam ſpecie plebeculam alliciebant, eique medicaminibus illis ſuis imponebant, & priori ævo non minùs, quam nunc temporis perſonis utebantur. Athen. XIV. & Strabo itidem XIV. *μαγῳδὶς*, & illorum artem *μαγῳδίαν* appellant, quod ſuis cantionibus magicæ artis præſtigia & medicamentorum vires declararent. *Mariſcott. de Perſ. & Larv. c.* 2.

CIRCUMLATIO erat actio, ſine qua luſtrationum ſacra nullo modo conſtare poterant. Quicquid enim rei luſtrandæ applicabant, id in orbem ducebant: unde præpoſitio *περὶ* cum pleriſque huc pertinentibus vocabulis componitur, ut *περίαρχος*, *περιμάττεσθαι*, *περιθύεσθαι*, *περιαγνίζειν*, *περιθειοῦν* & *περιθείωσις*, *περικαθαίρειν*, *περιῤῥαίνεσθαι* *κάθαρμα* apud Ariſtot. Hiſt. Anim. VI. 2. In his & ſimilibus ineſt circuitus quædam & ambitus ſignificatio. Serv. Æneid. VI. 229. *Circumtulit, purgavit. Antiquum verbum eſt. Plautus: Pro larvatu te circumferam, id eſt, purgabo. Nam luſtratio à circumlatione dicta eſt vel tæda, vel ſulphuris.* Lomej. de Luſtrat. c. 35. Turneb. Adv. IX. 10. Guther. de Jur. Man. II. 7. Stuck. Ant. Conv. II. 33.

CIRCUMPADANI erant in tribu Fabia. Quare, V. infr. in *Tribus*.

CIRCUMPEDES *ſunt obſequia ſervorum*. Agrœcius de Orthographia. Cicer. Verr. I. 36. *Servos artifices pupilli cum haberet domi, circumpedes autem homines formoſos & literatos.* Turneb. Adv. III. 23. Salmaſ. in Treb. Poll. Claud. c. 14. Pignor. de Serv. p. 138. Stuck. Ant. Conv. II. 22. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Tricl. p. 224. Dicuntur & *à pedibus*, & *ad pedes*. V. ſupr. in *A*. Sed nonnulli *circumpedes* diſtinguunt ab iis, qui *ad pedes* dicuntur, quos propriè volunt eſſe menſæ miniſtros. Stuck. l. l.

CIRCUMPOTATIO erat convivium funebre, ubi dabantur epulæ pro mortuorum animabus, in defunctorum honorem & recordationem. Uſitatum quippe fuit apud priſcos illos Romanos, ſicut etiam Athenienſes, ut celebrarent epulum aliquod funebre, & *circumpotarent* coronati. Cui mori ſatis quidem abſurdo, & improbabili occurrere voluerunt & Solon Athenis, & decemviri Romæ. Quid enim abſurdius quàm ebrietas, & lætitia in luctu? quid magis abſonum, quàm ubi alienum ſepelieris terra, etiam propriam animam, & ſeorſum vino ſepelire? Lex Septima XII. tabb. apud Cicer. de Leg. II. 24. *Ut ſervilis unctura, omniſque circumpotatio tollatur.* Ferrett. Muſ. Lapid. IV. mem. 9. Stuck. Ant. Conviv. I. 29. Antiquæ enim conſuetudinis erat, ut uncto & delibuto cadavere *potatio* circum illud inſtitueretur, ordineque omnes invitarentur. Virg. Æneid. V. 90.

—— ille agmine longo
Tandem inter pateras, & levia pocula ſerpens
Libavitque dapes.

Etſi autem Hotoman. Antiq. Roman. III. I. p. 393. omnem *circumpotationem* ſublatam putat: probabilius tamen eſt, ut illa legis verba ob connexitatem de ſervili duntaxat epulo, ſeu *potatione* prohibita, cum Ræward. ad Leg. XII. tab. c. 15. accipiamus. *Salmuth ad Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 733. V. etiam *Marcil. ad Leg.* XII. *c.* 94. *Rittersh. ad Leg.* XII. *tab. claſſ.* 1. *c.* 8. *Turneb. ad Cicer. de Leg. p.* 163. *Urſin. ad Leg. & Sicta Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* II. *p.* 1365. *C.*

CIRCUMVALLATIO erat inter opera primum. Ea ſollenniter olim adhibita Græcis & Latinis, cum premere obſidio munitionem, aut locum vellent. Cauſa juſtiſſima. Claudere enim prius erat, ne nuntii, cibi, auxilia intrarent; tum & ne quis exiret. Sed etiam ut ſeſe obſidentes munirent contra ſubitas eruptiones. An etiam cauſa aliqua, terror? Certè enim metum, aut & deſperationem concipiant neceſſum eſt, qui vident ſic arctè ſe claudi: & quanquam cætera adſunt, cogitatio tamen illius carceris nocet, tum & fiducia, & pertinacia hoſtilis. Ergo plerique olim *circumvallabant*, ii quibus cura aliqua bonæ militiæ, aut artis. Græcis ſæpè nominatur *ἀποτειχισμὸς καὶ περιτειχισμὸς* hoc ſenſu. Habuit has partes, vallum, loricam, cervos, turres. V. ſingula ſuis locis. *Lipſ. Poliorc.* II. I. *Thyſ. de Oppugn. Urb.* II. p. 163.

CIRCUMVERTERE in orbem ſolebant ſe Romani Deos adoraturi. Plutarch. in Marcell. p. 301. B. *Sollenne eſt Romanis, quum adorant Deos, in orbem ſe convertere.* Suet. Veſp. c. 7. n. 2. *Cum, propitiato multum Deo, tandem ſe convertiſſet.* Et quidem dextroverſum, capite ſummiſſo, dextra manu labris admota, & ad oſculum relata, priore digito in erectum pollicem reſidente. Plin. XXVIII. 2. *In adorando dextram ad oſculum referimus, totum corpus circumagimus.* Plaut. Curc. I. I. 99.

—— quo me vertam, neſcio.
PA. *Si Deos ſalutas, dextroverſum cenſeo.*

Inſtitutum fuit Numæ Pompilii. De illo Plutarch. Num. p. 99. E. *Circumagas te, cum Deos adoras. Converſio adorantium ſimulacrum orbis mundi dicitur eſſe. Quin magis videatur, qui adorat Deos, quando orientem ſpectantibus templis averſus eſt ab ortu, eo ſe flectere, & mox convertere ad Deum, orbem conficiens, & committens ex ambobus conſummationem precum. Niſi quid hercle ſimiliter Ægyptiis rotis involvit, & ſignificat hæc figura mutatio, nihil eſſe in rebus humanis ſtabile, ſed quo verterit & volverit vitam noſtram Deus, contentos eſſe nos & boni debere conſulere.* Pith. Adv. I. 7. Pier. Hierogl. XXXIX. 9. Stuck. Ant. Conviv. II. 28. Merul. de Sacrif. c. 6. §. 2. Bellus de Part. templ. augur. c. 9. §. 3. Tiraquell. in Alex. IV. 17. Dalechamp. in Plinium. Beroal. & Piriſc. in Suet. Vitell. c. 2. §. 10. Saubert. de Sacrif. c. 12. Briſſon. de Formul. p. 36. Struv. Ant. Rom. c. 2. p. 200. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 10. Schill. Nomencl. Philol. p. 285. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. III. 33.

CIRCUS erat locus forma *circulari*, ſed oblonga, gradus habens plurimos, in quibus ludos ſpectaturi ſedebant, atque ita ut alter alterius proſpectum non impediret. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 17. *Ferret. Muſ. Lapid.* II. *memor.* 2. *Fannus Antiq. Urb. Rom.* III. 9. *Laurent. Polym.* IV. *Syn-*

Digitized by Google

IV. *Synopſ. 9. Lyd. Agoniſt. ſacr. Proleg. p. 5. Schill. Nomencl. Philol. p.* 288. Locum, in quo ludi fierent, Romani *circum* nominarunt. Erat enim is orbicularis, longior tamen quàm latior, ut indicant, quæ de longitudine & latitudine *circi* maximi ſcribunt Dionyſ. Halicarn. IV. p. 200. Plin. XXXVI. 15. Hinc Coripp. I.

> *Ipſe ingens circus plenus, ceu circulus anni,*
> *Clauditur in teretem longis anfractibus orbem.*

Voſſ. Lex. Etymol. Caſal. de Urb. ac Imp. Rom. ſplend. part. 2. c. 3. Inſtitutus eſt ad celebrandos ludos, qui in Deorum honorem, templorum locorumque publicorum dedicationem fiebant. *Marlian. & Donat. l. l.* In eo varia dabantur certamina, utpute equeſtria, curulia, venationes. De equeſtribus Ovid. Faſt. IV. 391.

> *Circus erat pompa celeber, numeroque Deorum,*
> *Primaque ventoſis palma petetur equis.*

De curulibus Plin. VIII. 42. *Nam in circo ad currus juncti equi non dubiè intellectum adhortationis & gloriæ fatentur.* De venationibus Gell. N. A. V. 14. *In circo maximo venationis ampliſſima pugna populo dabatur.* Marlian. l. l. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 13. Buleng. de Circ. c. 3. Vir magnus appendice ad Sidonium non eſt audiendus, qui cum fateri videatur *circum* cœleſti deſcriptum eſſe imitatione, cœlum tamen & ſidera polum ait perpetua dextratione circumagere. Videtur enim polum arcticum inſtar metæ collocare, & cœli caput in eodem. Ego verò ſecus in *circo* delineando proceſſiſſe Romanos puto; & Solis curſus proſecutos eſſe, quos ab ſolſtitio ad brumam ducit; & in *circulo* illo brumali ſive hyemali collocaſſe metas. Favet duplex factio primùm inſtituta, alba & ruſſea. Tertull. de Spectac. c. 9. *Colores ab initio duo ſoli fuere, albus & ruſſeus: albus hyemi ob nives candidas, ruſſeus æſtati ob Solis ruborem voti erant.* Bellus de Part. templ. augur. c. 8. Et quia imaginem quandam & anni & cœli præ ſe ferret, Solemque ducem ac moderatorem cœleſtium orbium eſſe veteres exiſtimarent, ei *circum* dicarunt. Vetus Poeta:

> *Circus imago poli, formam cui docta vetuſtas*
> *Condidit, & numeros limitis ætherei.*
> *Namque duodenos oſtendunt oſtia menſes,*
> *Quaque meat curſim aureus aſtra jubar.*

Et non modò Soli, ſed etiam Neptuno, Caſtori, Polluci, Jovi & Marti. Iſidor. XVIII. 27. *Itaque & Caſtori & Polluci deputantur hæ ſpecies: quibus equos a Mercurio diſtributos hiſtoriæ docent: Sed & Neptuno equeſtris ludus eſt, quem Græci ἱππικὸν vocant: ſed & Marti & Jovi in ludis equi ſunt conſecrati, & ipſi quadrigis præſunt.* Ad formam Olympiæ *circum* Romanum factum vel ex eo deprehendas, quod in medio ferè Neptuni, & Junonis equeſtrium aræ: ad columnam autem, quæ pro meta fuit, Dioſcurorum, ad carceres Martis & Palladis equeſtrium. Pauſan. Eliac. p. 162. Quin etiam ut in Olympia Minervæ currus fuit, item & Romæ. Dio p. 285. *Currus Minervæ, rediens e quadam decurſione Circenſi, ad Capitolium fractus eſt.* Buleng. & Caſal. l. l. Minio & chryſocolla ſtraverunt Caligula & Nero. V. ſupr. in *Chryſocolla*, ornamenta V. infr. in *Ornamenta*. In *circo* nihil gratius oculis fuit, quàm cum equi, curruſque naufragium facerent. Demoſth. Erotic. *Multis dicentibus, quod in curulibus certaminibus pulcerrimum ſpectaculum præbent currus fracti, & naufragi.* Plutarch. Syll. *Cum everteſſent currus, Romani cum riſu alios petebant, ut ſolent curulibus ſpectaculis.* Chryſoſt. ſerm. de human. inquit: *Auriga, præterclſo totius populi theatro, contendunt eo loco adverſariorum currus ſubvertere, ubi regem viderint ſedentem, & unum oculum digniorem tot putant vultibus.* Caſal. l. l.

Circus Adriani ab illo ædificatus, rudis quidem, nec lapidibus, nec artificio commendatus, ut tradit Fulvius IV. & teſtatur cum Blondo in vineis Domitiæ hortis proximis ſuo ævo veſtigia ſedilium exſtitiſſe. Adhuc ſupereſt poſt molem ipſius. Nec tamen Blondus audiendus, qui hunc Neronis *circum* pronuntiat. *Donat. de Urb. Rom.* III. 15. & 23. Verùm qualem Adrianus *circum* condiderit, nullum apud auctores, quod ſciam, veſtigium. Nummum quidem Adriani circumdant hæ notæ: *Ann.* DCCCLXXIIII. *Nat. Urb. CIR. Con.* & in ejus adverſa parte obſervatur figura humi procumbens cum rota, & tribus obeliſcis certum *circi* alicujus ſignum. Sed fateor me ignorare quid numiſma hoc indicet, niſi vera ſit Franciſci Angelonii in Hiſtoria Auguſta opinio, quod ab hujuſce nummi inſcriptione indicatum ſit aliquod Adriani opus inſigne, pro *circo* factum, utpute, aliquam viam ſternendo, ut ad *circum* ipſum commodior pateret aditus. Viæ enim alicujus ſtratæ, aut patefactæ indicium exhibet mulier illa in nummo humi procumbens, cum rota, ut ex ſimili patet nummo Trajani Appiæ viæ reparationem demonſtrante. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 547. *F.*

Circus Agonalis, ſive Agonis, vulgo Navonius, creditur vel exſtructus, vel inſtauratus ab Alexandro Imperatore. P. Victor in regione nona ſtatuit *circum Alexandri & thermas Alexandrinas*. Et Sextus Rufus in eadem: *Domus*, inquit, *& circus Alexandri Pii Imperatoris*. Thermarum exſtant veſtigia prope templum S. Ludovici nationis Gallicæ. Quare & *circo* proximæ, ut domus ejuſdem Cæſaris. Eundem *circum* exprimunt nummi Alexandri. Sed cur Agonalis eſt dictus, & locus ipſe Agon? Putant à ludis Agonalibus ibidem celebrari ſolitis. Hanc nominis originem, quamquam pleriſque probatam, falſam eſſe, aut certè valdè incertam arbitror. Feſtus: *Agonium putabant Deum præſidentem rebus agendis. Agonalia ejus feſtivitatem.* Huic Deo factos fuiſſe ludos in *circo* Agonali putat Fulvius IV. Verum non hæc tantùm ſpectacula illi tribuenda. Sed fortè antequam exſtrueretur *circus*, Jano Agonio Deo Agonalia ibi herbido in loco facta, ex inſtituto Numæ; ideoque *circus* deinde ædificatus, aliis celebratis ludis Agonalis dictus. *Donat. de Urb. Rom.* III. 14. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 5. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 11. §. 6. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 12. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 38. *de Ant. Urb. Rom. ſtat. p.* 8. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* IV. 20. Hodieque in media Urbe mercatus eſt frequens. *Buleng. de Circo c.* 5.

Circus Antonini Caracallæ fuit in prima Urbis regione cum obeliſco. Dictus eſt prætorianus, quod ibi cohortis prætoriæ ſtatio fuerit extra portam Capenam. Ejus veſtigia hodieque exſtant ad S. Sebaſtianum. *Buleng. de Circo c.* 5. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* V. 27. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 1. *c.* 3. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 12. *Aring. Rom. Subterr.* III. 10. 16. Quod de *circo* hoc eſt reliquum, inter ædem S. Sebaſtiani & caput bubulum, loco depreſſiore eſt ſitum. Metarum indicia etiamnum ſua ætate exſtitiſſe affirmat alicubi Fulvius. Nec multi anni ſunt, cum in medio *circo* obeliſcus illic confractus jacuit, quem Papa Innocentius X. in foro Navono erexit, & ſplendidiſſimo fonte exornavit. Hunc Caracallæ fuiſſe è ſolis numiſmatibus ejuſdem Imperatoris à Fulvio laudatis probatur. Exhibet ex his unum Ericius in Diſſertationibus, atque item Angelonius de Cæſaribus. Eſt qui dicat, numiſmatis illius *circum circi* eſſe maximi effigiem; verùm rectè obſervavit Angelonius, *circum* maximum obeliſcum majorem in medio ſpinæ habuiſſe; hunc autem eum habere in parte extrema; interque ſpinam & carceres amplius illi ſpatium eſſe. Qui docent in uſum prætorianorum eſſe exſtructum, ut in eo ſe exercerent, & horum ibi fuiſſe caſtra, errant. *Nardin. Rom. Vet.* III. 3. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 3. §. 3. *Donat. de Urb. Rom.* III. 14. Adducit pro ſe Angelonius, fieri potuiſſe, ut Caracalla occaſione thermarum, aliorumque operum publicorum à ſe & patre illic factorum, adductus, caſtra in eam regionem è colle Viminali tranſtulerit: Diocletianus autem eadem propter ſuas à ſe exſtructas thermas in priſtinam ſedem reduxerit, auctoritate in hanc ſententiam adductus Ligorii, qui numiſma ſe vidiſſe dicit Caracallæ, cum caſtris in parte averſa. Sed hujus inniti fidei perquam periculoſum eſt. Ego ejus fuerim opinionis, *circum* propter ludos illic aliquando fieri ſolitos exſtructum

fuiſſe;

Digitized by Google

fuiſſe; dein Mutatorium Cæſaris appellatum: vix enim mihi perſuadere poſſum, tam præclarum ac notabiſe opus, atque ſtructuram adeò conſpicuam, tam à Victore, quàm à Rufo, ſilentio fuiſſe prætermiſſam. *Nardin. l. l.* Mirum eſt quod cum Angelono Nardinus obeliſcum in extremitate *circi* illius collocet, quando non ſolum ſitus obeliſcorum in *circis* aliis contrarium doceat, quod obeliſci repræſentent malorum ſitum in navibus; ſed & ſcrobs etiamnum in medio ferè *circi* Caracallæ apparet, unde obeliſcus ille fuit evulſus. Ut taceam non deeſſe numiſmata vetera, quæ cum *circum* hunc repræſentent, obeliſcum in medio propemodum conſtituant: ita tamen, ut pro more verſus obtuſiorem *circi* extremitatem aliquanto magis inclinet. *Borrich. l. l.*

Circus Aureliani cum obeliſco in quinta fuit regione Urbis. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *pag.* 291. *A. Buleng. de Circ. c.* 5.

Circus caſtrenſis, unus illorum, quorum hodie veſtigia in Urbe, vel in ſuburbiis ſuperſunt, fuit extra portas Labicanam & Præneſtinam ſimul junctas, quæ hodie uno nomine Major dicitur, haud longè ab amphitheatro caſtrenſi, & templo S. Crucis in Hieruſalem prope formas aquarum Claudiæ & Marciæ. Ejus auctor in incerto eſt. Parietinas in vineis proximis vidimus, in his graduum ſive ſubſelliorum porticibus ſuſteotatorum ordinuio loca, quibus ſpectatores conſidebant, in cujus medio in terram disjectus, & conciſus jacet obeliſcus notis etiam ipſe Ægyptiacis inſcriptus. Hunc quidam ab Aureliano conditum autumant, hac ducti conjectura, quòd in ejus Principis nummo percuſſus *circus* videatur, quæ tamen levis eſt. Ego militari uſui, quemadmodum & proximum amphitheatrum caſtrenſe excitatum fuiſſe libenter crediderim. *Panvin. de Lud. Circ.* I. 25. Qui tamen ipſe in tabulis Urbis regione, ut jam dictum, *circum* Aureliani cum obeliſco ponit, atque idem nullo auctore repetit Merul. Geogr. Part. II. lib. IV. *Argol. in Panvinium.*

Circus Conſtantinopolitanus, veteris Romæ exemplo, conſtructus eſt. Ejus veſtigia uſque ad noſtra ſecula perdurarunt. Petrus Gyllius Gallus qui diu Byzantii verſatus eſt, de Topogr. Conſtantinop. II. ait Severum reconciliatum Byzantiis, ut recentes hiſtorici, Zonaras & alii plerique tradunt, hippodromum ædificaſſe. Zoſimus antiquus hiſtoricus ſcribit, Conſtantinum Magnum hippodromum elaboraſſe, omnique cultu pulcerrimo adornaſſe, partemque ejus feciſſe templum Caſtoris & Pollucis, quorum ſimulacra uſque in ſuam ætatem, hoc eſt, Theodoſii minoris in hippodromi porticibus exſtantes videre liceret. *Panvin. de Lud. Circ.* I. 27. Figuram mundi repræſentabat, & in ipſo non oceanus, ſed mare mediterraneum figurabatur. Euripus ſiquidem, non, ut olim, in *circo* veteri Romano arenam circumdabat, ſed in medio erat. Euripus mare ſignificabat. Caſſiodorus: *Euripus maris vitrei reddit imaginem.* Quapropter terræ poſitio etiam illis accepta juxta oram maritimam cognitione veteri, quæ fundæ comparabatur. Dionyſ. II. 3.

—*in illo*, oceano
Tellus tota velut circumdatur inſula, ſed non
Prorſus tota tamen, quoniam defertur utrinque
Latior, ad Solis qua ſunt regione meatus
Conſimilis funda.

Unde apud Græcos recentiores pars occidentalis in *circo* Conſtantinopolitano, & ad columnas, quæ in eo erant, funda, & σφενδόνη dicta eſt. Johannes Antiochenus: *Flexus meta, qua ad carceres orientem, qua ad fundam occidentem deſignat.* Ad fundam, ut columnas Herculis imitarentur. In illis ſuſpenſum Principem fuiſſe dicit Nicetas Andronico Comneno. Nam in hippodromo rei ad ſplendorem cruciari atque enecti. Dicit enim idem auctor accenſum rogum in hippodromo fuiſſe, ac flammam in ſplendorem fuiſſe elatam. Ad columnas itaque rogus accenſus, ad comburendos noxios; & mos poſtea à Venetis receptus, qui reos etiam ad columnas morte puniunt: imo eaſdem ego Conſtantinopolitani *circi* cum illis fori Veneti aſſeverarem, nam e Conſtantinopoli advectæ iſtæ parvulæ columnæ erant, & metæ imaginem reddebant. Magnæ aliæ columnæ prope adſtabant quatuor numero, & tres in ditionem Venetorum venere, non longè à ſecunda meta, inter quas Conſtantinopoli decollabantur ſontes. De his ultimis majoribus Paull. Diacon. III. *Phocas juſſit fieri ludum equeſtrem; Demarchi autem utriuſque partis apud quatuor columnas cum imperialibus ſignis poſuerunt Priſci, ac Dementeſigna, quibus auditis Imperator iratus eſt, & mittens adduxit Demarchum & Pamphylum, & ſtatuens nudos juſſit eos decollari.* Erant etiam ut in ſpina Romani *circi* multa myſteria, extollebantur in ripæ Euripi murulis varia ornamenta. Ara Solis in aperto: ut Romæ quoque in circulo. *Solis effigies*, ait Tertullianus, *de faſtigio ædis emicat, quod non putaverint ſub tecto conſervandum, quem in aperto habent.* Duodecim ibi carceres, ut in Romano erant. Anonymus de hippico agone Conſtantinopolis: *Duodecim carceres ad imitationem duodecim ſignorum zodiaci.* Septies quoque currebant. Joh. Antiochenus: *Septies circum currebant Euripum aurigantes, & quia ſeptem ſtadia conficiunt millium, & propter ſeptem planetas.* Lydus aliam adfert rationem, n. reciprocationis Euboici Euripi ſimilitudinem. *Ex marino Euripo, & ſeptena ipſius reciprocatione.* Viginti quatuor vicibus currebant, non ut horarum numerum intelligerent, ex menſuræ ulnarum viginti quatuor in obeliſco contentis, ſi Lydo credendum eſt. *Quatuor & viginti bravius*, id eſt, curſibus, *totum conficiebant agonem, ob hanc in pyramide proportionem. Duodecim enim angulos, ſeu facies, pyramis capit, hoc eſt, ordines quatuor, quorum quilibet ex tribus conſtat.* Argol. ad Panvinium.

Circus Domitiæ in pratis in decima quarta fuit regione Urbis. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* III. *p.* 312. *C.*

Circus Elagabali extra theatrum caſtrenſe ſitus evidenter adhuc monſtratur, & viſum ſibi docet Pyrrhus Ligorius, etiam ſuo ſeculo magnificum, in cujus medio ſurgebat obeliſcus ille inſignis hieroglyphicis diſtinctus, quem hodie fractum area Cardinalis Franciſci Barberini in Quirinali oſtentat. *Circum* hunc Aureliano tribuunt alii, quem haud dubiè refecit & exornavit Aurelianus, nequaquam primus conſtruxit. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 7. §. 2.

Circus Flaminius fuit antiquitate & uſu *circo* maximo proximus. *Donat. de Urb. Rom.* III. 14. *Panvin. de Lud. Circ.* I. 18. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 3. *Volaterr. Comment. Urban.* XXIX. *p.* 1093. *D.* Dictus à Flaminio cenſore. Livius & Feſtus. V. illos infr. in *Via Flaminia.* Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 357. B. Marlian. Topogr. Urb. Rom. V. 9. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 11. §. 2. Blond. Inſtaur. Rom. III. §. 30. Licèt campus ipſe jam ante deſtinatus fuerit ab alio Flaminio antiquiore, qui Urbem agro donaſſet, & cujus reditibus uſi ſunt Romani ad equeſtria certamina, ſi Plutarcho debemus fidem Problem. 65. *Panvin. Marlian. & Borrich. l. l. Buleng. de Circ. c.* 5. Certè Cn. Flaminius, qui per Hetruſcos Aretium viam Flaminiam duxit, alius eſt & recentior illo, qui locum huic *circo* attribuerit. Is Flaminius iterum Conſul apud lacum Traſimenum cum quindecim Romanorum millibus bello Punico II. ab Hannibale cæſus eſt, cum ex hoſtium Gallorum, de quibus triumphavit, manubiis in cenſura anno ab U. C. 530. viam Flaminiam ſtraviſſet. Atqui *circi* Flaminii nomen pæne fuit ſub primis Conſulibus, ut Liv. III. 54. *Ea omnia in pratis Flaminiis concilio plebis acta, quem nunc circum Flaminium appellant.* Florus tamen Epit. XX. *à C. Flaminio Cenſore exſtructum* vult: idque L. Veturio & C. Lutatio Conſulibus, ſi Caſſiodoro fides. Sic enim ille in Chronico: *L. Veturio & C. Lutatio Conſulibus circus Flaminius eſt factus.* Buleng. l. l. Prata Flaminia olim hunc *circum* fuiſſe dictum idem Livius confirmare videtur c. 63. *Itaque inde Conſules, ne criminationi locus eſſet, in prata Flaminia, ubi nunc ædes Apollinis eſt, circum jam tum Appollinarem appellabant, avocavere ſenatum.* Hoc verò factum fuit anno ab U. C. 300. *Panvin. & Panciroll. l. l.*

Dictus eſt Apollinaris ab æde Apollinis illi vicina, de qua Aſconius. V. illum inf. in *Templum Apollinis*. Has præſtantiſſimorum auctorum contradictiones ita tolli poſſe opinor, ſi dixerimus cum Livio & Plutarcho, prata illa Flaminia ab illo antiquo Flaminio vocata fuiſſe, in iiſque ruſticè vel *circum* ligneum, vel *circi* formam extructa eſſe, qui & Apollinaris à proxima Apollinis æde appellatus fuit. Cæterum poſtea C. Flaminium *circum* ipſum tanquam gentis ſuæ monumentum de hoſtium manubiis magnificentiùs latiuſque renovaſſe, vel ruinæ proximum reſtituiſſe, à quo poſtea ex Apollinari Flaminius denominatus fuit. *Panvin. l. l.* Collocatur à Sexto Ruſo & P. Victore in regione Urbis nona. *Buleng. l. l.* Et quia ſitus in pratis Flaminiis, quæ ſub Capitolio, & ſecundum illi adjuncta mœnia jacebant, etiam ipſe prope Capitolium fuit, Fulvius ætate ſua, ſcripſit autem Clemente VII. Pontifice Maximo, exſtitiſſe adhuc formam *circi* & veterum ſedilium ſigna commemorat, atque in ejus cavea erectum templum S. Catharinæ cognomento ad Funarios: ibi enim propter loci commoditatem, & areæ longitudinem funes confici ſolebant. Porro *circi* latitudo ſpatium cœpit, quod inter officinas, vulgo obſcuras, forumque Judæorum eſt interjectum. Ad eas porro officinas nuper vidimus, inibi ædificante Cardinali Ginnaſio, refodi ingentes columnarum ſpiras & ſcapos e Tiburtino lapide, & quadratas eximiæ magnitudinis. Summus *circus* curvatus in hemicyclum ad plateam vulgo Marganam prope Capitolium pertinens flectebatur ad ædem S. Angeli in Foro piſcario; ima pars, ubi *circi* carceres, verſus S. Nicolaum cognomento ad Calcarias; & ædes Ducum Cæſarinorum. Hæc *circi* longitudo. *Donat. ibid.* 1. 10. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 1. 2. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom.* c. 12. *Panvin. & Borrich. l. l.* Puto locum, cui nunc Agoni, ſive *circo* agonali nomen eſt, *circum* fuiſſe Flaminium. *Blond. Inſtaur. Rom.* §. 34. Adeoque in media Urbe ſitus foret. Sed hic auctor in multis erravit. Fuit enim extra Urbem, ut jam laudatus docuit nos Aſconius. Quod enim ædes Apollinis ab illo dicitur extra portam eſſe inter Forum & *Circum*, nec ipſa ædes, nec *circus* procul fuit, cum Forum olitorium eſſet ad portam. Quomodo rectè diceret Aſconius, ædes inter Forum olitorium & *circum* Flaminium, ſi ponatur *circus* abeſſe ferè mille paſſus a Foro, interpoſitis tot ædificiis, & publicis, & privatis, ut teſtatur Strabo? Fuerunt ergo hæc quatuor loca propinqua, ac ferè contigua: porta Carmentalis, Forum olitorium, ædes Apollinis, *circus* Flaminius. Erat autem ædes propinquior Capitolio & muris, quàm *circus*. Donat. l. l. In hoc *circo* vitri officina fuit, in qua pocula fierent, punctis coloratis quaſi gemmis inſignita, & cryſtallinis ſimilia: quæ ut pretio gemmatis non æquanda erant, ita uſu reperiebantur firmiora, quòd aquis calidis, ut veræ gemmæ, non vitiarentur, aut fluerent: quod Martialis expreſsè docet XII. 75. 1.

> *Cum tibi Niliacus portet cryſtalla cataplus,*
> *Accipe de circo pocula Flaminio.*
> *Nullum ſollicitant hæc, Glacce, toreumata furem,*
> *Et nimium calidis non vitiantur aquis.*

Fabric. & Panvin. l. l. Duplicem porticum ei adjecit Cn. Octavius. Plin. XXXIV. 3. *Invenio & à Cn. Octavio, qui de Perſeo Rege navalem triumphum egit, factam porticum duplicem ad circum Flaminium, quæ Corinthia ſit appellata à capitulis æreis columnarum.* Panciroll. ibid. C. In illo fuerunt multi ex his, quibus prohibitus erat in Urbem ingreſſus. Dio LV. p. 549. A. *Mortuo Druſo, & Romam delato, habita eſt in Foro ejus laudatio à Tiberio; ſed ab Auguſto, qui cum exercitu Urbe profectus, neque fas ei erat intra pomœrium intrare, in circo Flaminio.* Sic Cicero pro Sext. c. 14. poſt red. in Sen. c. 7. exprobrat Clodio tribuno plebis, quòd in *circo* Flaminio productis Conſulibus Piſone & Gabinio, infeſtam ſibi concionem habuerit. Cauſa fuit, ut etiam Cæſar adeſſet, qui ſuperiore anno Conſul provinciam Galliam cum exercitu regendam acceperat, & necdum in eam profectus, extra Urbem morabatur, & in ea cauſa adverſabatur Ciceroni. *Erat*, inquit, Cicero, *ad portas, erat cum imperio, erat in Italia ejus exercitus*, Igitur, ut narrat Dio XXXVIII. p. 69. D. ejus cauſa Clodius concionem extra mœnia convocaverat, ut legis ſuæ approbatorem haberet. *Donat. ibid.* c. 11. Ab hoc triumphi incipiebant, & dona militaria militibus à ducibus triumphantis in eo diſtribuebantur. Liv. XXXIX. 5. *Fulvius multos eo die, priuſquam in Urbem inveheretur*, de Ætolis triumphaturus, *in circo Flaminio tribunos, præfectos, equites, centuriones, Romanos ſociosque donis militaribus donavit.* Et illic Lucullus itidem triumphaturus pompa hactenus non viſa circumcirca magnam armorum hoſtilium, & regiam machinarum copiam diſpoſuit. Plutarch. Lucull. p. 517. *Triumphum non, ut aliqui, pompa prolixitate, & rerum traductarum copia portentoſum & faſtidioſum duxit, ſed armis hoſtilibus, quorum erat vis ingens, & machinis regiis circum Flaminium exornavit, quod erat per ſe haud contemnendum ſpectaculum.* Nardin. ibid. 1. 10. Donat. l. l. Borrich. ibid. c. 1. §. 9. In hoc *circo* quotannis ſtato die ludi Apollinares celebrabantur. Inſtituebantur & quandoque nundinæ. Cic. Attic. I. 14. *Rex agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipſo loco illo die nundinarum πανήγυρις.* In eodem collocabantur plura templa, collocabantur & ædes, de quibus ſuis locis; id quod non de ipſa *circi* area capiendum; ſed de lateribus exterioribus, quibus ſacræ illæ ædes acclinabantur. *Borrich. ibid.* c. 11. §. 2. Erat in humili Capitolium inter & Tiberim ſitus loco, & non rarò inundabatur ſtagnante fluvio; hinc, ut populo, cui *præter panem & Circenſes* nihil adeo in deliciis ſecundum Juven. Sat. X. 81. obtemperaretur, in vallem ſub Quirinali Apollinares ludi interea tranſlati ſunt. Liv. XXX. 38. *Ita abundavit Tiberis, ut ludi Apollinares circo*, Flaminio, *inundato, extra portam Collinam ad ædem Erycinæ Veneris*, in Salluſtii hortis ſitæ, *parati ſint*. Borrich. ibid. c. 8. §. 5. Bello Gothico Italico, ſub Imperatore Juſtiniano, à Beliſario & Narſete geſto, quo circenſes ludi fieri deſierunt, disjectum fuiſſe haud levis eſt conjectura. *Panvin. l. l.*

Circus Floræ. Fulvius ſcribit, *circum* fuiſſe ad ædem S. Laurentii in Fonte in vico Patrino, cujus ipſe viderit ſedilia: *Cujus*, inquit, *forma, ac ſedilium veſtigia adhuc apparent inter Viminalem montem, & Eſquilias, juxta viam Suburam, ubi nunc eſt ædes S. Laurentii in Fontana.* Negat Marlianus; quoniam is vicum Patritium, vel partem Suburæ interclusiſſet. Attamen *circus* ille ita ad unum viæ latus conſtructus eſſe potuit, ut vicus ab altero latere flexu quodam illum more veteri circumjerit. Donatus pro *circo* theatrum fuiſſe cenſet, non in ſpectaculorum uſum ædificatum, verum in ornamentum alicujus fontis. Alexand. Gen. VI. 8. ludos Florales in vico Patritio olim celebrari ſolitos ſcribit. Unde hoc acceperit, in obſcuro eſt. Attamen habeatur illi fides. Ita *circus* ille, ut Fulvius voluit, ſive aliud qualecumque genus ædificii, nonniſi in ludorum iſtorum uſum extructum eſſe potuit. At *circus* Floræ in valle, cui nunc Areæ Grumanæ nomen fuit, & hìc loci eſſe non potuit. Obſervavi ludos illos pluribus diebus celebrari ſolitos, diverſiſque temporibus, nempe a. d. 28 Aprilis, & primis tribus diebus Maji, vario ſpectaculorum genere, geſtibuſque ac motibus laſcivis nudarum meretricum, & imbellium animalium venatione, cujuſmodi ſunt damæ & lepores: quæ venationes à nudis exerceri nequivere. Unde rationi mihi videtur conſentaneum, pluribus ac diverſis illa ſpectacula fuiſſe locis exhibita. Feſtum Aprilis laſcivis erat ſaltationibus dicatum, ut teſtatur Ovid. Faſt. IV. 945.

> *Mille venit variis Florum Dea nexa coronis;*
> *Scena joci morem liberioris habet.*

Ideoque meretrices in his ludis mimæ appellatæ fuerunt, ac ſi de ſcena fuiſſent. Val. Max. II. 5. *Cum ludis Floralibus, M. Catone ſpectante, populus, ut mimæ nudarentur, poſtulare erubuiſſet, Cato cognito illo è theatro diſceſſit.* His verò ludis, ſpectaculoque ſaltationum & geſtuum impudicorum *circus* minimè conveniebat, cujus ſpatia ſolis apta venationibus, & curulibus erant certaminibus. Commodius

modius multò theatrum fuit: theatrum verò fuiſſe Valerius indicat, cum ait: *è theatro diſceſſit*: ut & Mart. I. 29.

Noſſes jocoſæ ludicrum ſacrum Floræ,
Feſtoſque luſus, & licentiam vulgi.
Cur in theatrum Cato ſevere veniſti?

Nec non Auſon. Eclogar. XVII. 25.

Nec non laſcivi Floralia læta theatri.

Quare ædificium illud, quod in vico Patritio fuit, theatrum potius quàm *circum* fuiſſe exiſtimandum eſt; id eſt, non iſtius longitudinis, ut pars quædam populi à ſaltantibus meretricibus longiùs remota eſſet. Et quia ſuis numeris, ſeu partibus abſolutum non fuit, deficiente nempè ſcena, in qua dramata agebantur, ſcenæ ſaltem imaginem habuit; & is locus, ubi meretrices ſaltatione geſticulationibuſque populum oblectabant, ſcena appellata fuit. Inde legas in Valerio: *Populus priſcum morem jocorum in ſcenam revocavit*. Et *ſcena* dicitur Ovid. l. l. Cæteri verò ludi Florales menſe Majo in *circo* fiebant. Ovid. Faſtor. v. 189.

Circus in hunc exit, clamataque palma theatris:
Hoc quoque cum circi munere carmen eat.

Quid in *circo* exhibitum ſit, idem docet ibid. n. 371.

Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ, ſollicituſque lepus?
Non ſibi, reſpondit, ſylvas ceſſiſſe, ſed hortos.

Ut igitur in ludis Floralibus menſis Maji *circus*, qui in area Grimana eſt, capreatum & leporum inſerviebat venationi, ita feſto Aprilis theatrum vici Patritii nudarum meretricum improbos ac impudicos oſtendebat jocos. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 3. & 7. Commentum hoc eſt ſubtilius, quàm ſolidius. I. Alexandri auctoritas, cum nulla ſe veterum muniat auctoritate, imbelle telum eſt, quod de loco ipſe dubitet Nardinus. II. Ludi Florales non erant duplices; ſed pars eorundem prima in finem Aprilis incidebat, pars ultima in Maji initium. Ovid. ibid. n. 183.

Mater ades florum ludis celebranda jocoſis,
Diſtuleram partes menſe priore tuas:
Incipis Aprili, tranſis in tempora Maji,
Alter ſe fugiens, cum venit alter, habet.
Cum tua ſint, cedantque tibi confinia menſum,
Convenit in laudes ille, vel iſte tuat.
Circus in hunc exit . . . . . .

III. Ovidius uno textu ſermonis meretricios & venatorios illos ludos conjungit, nullo locorum diſcrimine annotato. His accedit, quòd venationes illæ non fuerint ſævientium beſtiarum, ſed lepuſculorum, capreaŕumque, animalium non niſi in Venereis bellicoſorum. Ovidius jam laudatus, Cato à theatro diſceſſit ludorum Floralium, non è *circo* Floræ. Et tamen ſalva res eſt. *Circus* enim non eſt niſi theatrum oblongius, ut adeò curæ non fuerit, ſive Valerio, ſive Martiali *circum* à theatro religioſè hic diſtinguere. Quid, quod ſi preſsè diſcrimen urgeat Nardinus, hoc ipſo cauſa cadet; nam cum diſertè *circi* veſtigia ſibi in vico Patritio conſpecta Fulvius memoret, non autem theatri, Nardinus oculatum Fulvii teſtimonium rejicit, & theatrum ibi ſine ulla auctoritate veterum ex ingenio collocat. Valerius Maximus Nardinum valdè premit, nam Cato, opinor, antequam theatrum ingrederetur, exploratè noverat, meretrices ibi nudari; ſed unà ſciebat & venationes leporum dari, caprearumque, miſſilia cicerum fabarumque ſpargi, & alia ludicra celebrari: hæc ad ſpectaculum Catonem invitaverant, non illa meretricia, alioquin in ſuetam ſibi ſeveritatem iniquior meritò fuiſſet exiſtimatus, ut proinde acumen ſuum perdat Martialis jam laudatus. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 7. §. 4. 5.*

Circus intimus erat inter figulos poſt vicum vitriariorum. Ejus veſtigia exſtant in vineis Tiberi adjacentibus. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. I. Antiquiore nomine *Circus ad Murtium vocatus eſt, ut Procilius ajebat, ab urceis, quod is locus eſſet inter figulos. Alii eſſe dicunt à murteto declinatum, quod ibid fuerit, cujus veſtigium manet, quod ibi ſacellum etiam nunc Murtiæ Veneris.* Varr. de Ling. Lat. IV. 32. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c.* 12. qui malè apud Varronem *Circus ad murum* legit. *Buleng. de Circ. c.* 4.

Circus Julii Cæſaris complectebatur eum locum, qui eſt à Mauſoleo Auguſti uſque ad montis vicini radices. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* 1. *p.* 49.

Circus Maximus, & qui etiam intelligitur, licèt nihil aliud addatur: ut fori appellatione Romanum accipimus, campi vocabulo Martium. *Fabric. Deſcript. Urb. Rom. c.* 12. Appellabatur quondam *vallis Murtia*. Auctores ſunt Liv. I. 33. *Latinis in civitatem acceptis, ut jungeretur Palatio Aventinum, ad Murtia data ſedes.* Varro V. illum ſupr. in *Circus intimus*. Buleng. de Circ. c. 2. Imò *Martia*. Caſſiod. Var. III. 7. *Sed mundi dominus ad potentiam ſuam opus extollens mirandam etiam Romanis fabricam in vallem Martiam tetendit Auguſtus.* Nec eſt, quòd Caſſiodorum corruptum putet Bulengerus de Circo c. 2. Non enim in ſolo illo ita legitur; ſed & in Claud. de Laudib. Stilich. II. 404.

Ad cœlum quoties vallis tibi Martia nomen
Ducet Aventino, Pallanteoque receſſu.

Nec non in Symm. Epiſt. X. 22. *Malo fremitum Martiæ vallis exponere, ac illam quadrigarum diſtributionem.* Quare vel hi quoque vitio impliciti eſſe credendi ſunt, vel, tametſi illic locus aliquis exſtitit à *murteto Murtius* appellatus, credendum verum nomen totius vallis fuiſſe *Martiæ* ab Anco forſan Martio, quum prolatis ultra Palatinum mœnibus incolendam eam acceptis in civitatem Latinis dedit, ut paullò antè è Livio habuimus. Verùm utrum Murtia, an Martia dicta fuerit, parùm refert. *Nardin. Rom. vet.* VII. 2. Romæ apud Latinos aliquando ob rei ſimilitudinem *ſtadium* dictus eſt, quod tamen nomen Græcorum potius fuit; nam quòd Latini *circum*, ipſi ſtadium, vel agonem vocavere. Suetonius refert in Domit. c. 5. n. 3. ipſum Romæ exædificaſſe inter cætera *Flaviæ gentis templum, & ſtadium, & odeum.* Panvin. de Lud. Circenſ. II. I. A Romulo exſtructum & inſtructum ſcribit Cedren. p. 121. *Romulus condit primum circum Romæ in honorem Solis. Per duodecim oſtia duodecim domos zodiaci deſignat: per ſpatium ipſum & ſolum univerſum terram: per euripum mare, quod terram mediam amplectitur: per metam, quæ eſt ad oſtia, ortum: per eam quæ eſt in funda juxta ultimam metam, occaſum.* Sed res Romanæ tum temporis adeò tenues fuerunt, ut ea magnificentia id temporis à Romulo *circus* extrui non potuerit. In undecima Urbis regione, quæ *Circus Maximus* dicta, nihil tam celebre quàm ille *circus*. Pulcerrimum enim, cum adornaretur, opus, & in admirandis Urbis operibus prodeuntibus temporibus futurum fuiſſe ſcribit Dionyſ. Halic. III. p. 200. Simile quiddam habebat literæ Pythagoricæ, quippè extra portam Flumentanam exorta, ad radicem Aventini, ubi ſchola Græca, in duo veluti brachia dividebatur, quorum ſiniſtrum conſtituebat vallis illa Aventinum inter & Palatinum, quæ *circorum* hodie vocatur, ubi ſitus adhuc maximi *circi* obſervatur, excurrens ad templum S. Georgii, dextrum anguſta illa via Aventinum inter & Tiberim, deſinens ad portam olim Trigeminam. *Nardin. ibid. c.* 1. *Borrich. l. l. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* 1. *p.* 31. *Kipping. Antiq. Roman.* II. 6. §. 1. *Lyd. Agoniſt. ſacr. Proleg. p.* 5. In ea valle primum ad equorum & curruum procurſum & certamen à Tarquinio Priſco inſtitutus fuit: non ex ſtabili ædificio, ſed ex aſſeribus & tabulatis ligneis, exſtructis non à Rege Tarquinio, ſed ab ipſis privatis Senatoribus, Equitibuſque in uſum proprium. Liv. I. 35. *Tunc primum circo, qui nunc maximus dicitur, deſignatus locus eſt, loca diviſa Patribus Equitibuſque, ubi ſpectacula ſibi quiſque facerent, fori appellati. Spectavere furcis duodenos ab terra ſpectacula alta ſuſtinentibus pedes.* Dionyſius jam laudatus contra ſtabilem eum à Tarquinio factum aſſerit, & ſedilia illi addita: *Idem Tarquinius primus in circo maximo,*

inter

Digitized by Google

inter Palatinum & Aventinum montes ſuo, primo circumquaque operta tecto fecit ſedilia: nam ante aſtantes ſpectare ſolebans furcis tabulata ſuſtentantibus. Sed hi facilè conciliantur. Livius enim de primis ibi celebratis ludis loquitur devictis Latinis, quum ſibi quiſque foros exſtruxit. Dionyſius verò poſt illos *circum* ſtabilem à Tarquinio exædificatum eſſe aſſerit, cui ſua conſtat fides. Erat multò longior quàm latior: cujus longitudinis principium rectum erat, extremitas orbicularis, inſtar theatrorum, à quibus ſola longitudine differebat, & quod pro ſcena habebat carceres: reliquum eodem modo porticibus cinctum, ſupra quas interiùs ſedilia erant, ut in theatris & amphitheatris lapidea gradatim adſcendentia, quemadmodum hodieque ex eorum veſtigiis liquet in amphitheatro Titi. *Nardin. & Panvin. l. l. Buleng. de Circo c. 32. Goltz. de Orig. pop. Rom. p. 271. Caſal. de Urb. ac Imper. Boman. ſplend. part. 2. c. 3. Pigh. Annal. Rom. 1. p. 43.* Longitudo Dionyſ. III. p. 200. erat ſtadiorum trium & dimidii, id eſt, pedum 2187. & dimidii, latitudo continebat quatuor jugera. Plin. XXXVI. 15. diſſentit à Dionyſio, quod ad longitudinem. *Circum* enim *maximum dicit à Cæſare Dictatore exſtructum longitudine ſtadiorum trium, latitudine unius; ſed cum ædificiis jugerum quaternum ad ſedem 260. millium.* Hi facilè conciliari poſſunt. Nam Plinius interius tantum ſpatium ſine ædificiis dimenſus eſt in longitudine, nec illam cum ædificiis conjunctim expreſſit, ſicut fecit in latitudine. Dionyſius verò totam unà cum ædificiis & porticibus tam longitudinem, quàm latitudinem expoſuit. Spatium enim porticuum dimidium ſtadium occupavit, ut è latitudinis proportione liquet. *Nardin. Donat. Borrich. l. l. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 17. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* III. 9. *Volaterr. Comment. Urban.* XXIX. p. 1092. *F. Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 366. *C.* Halicarnaſſeo hominum millia centum & quinquaginta, Plinio millia ducenta & ſexaginta, Victori in regione ſecunda trecenta & octoginta quinque millia dicitur potuiſſe admittere. Quæ vera, ſi diſtinguantur tempora. De Tarquinii & Reipublicæ ſeculis intelligendus Halicarnaſſeus, quamvis videatur loqui de ſuo, hoc eſt, Auguſti ævo. Julius Cæſar amplificavit, addito Euripo; forſan verſum unum, aut alterum gradum adjecit. Certè capaciſſimum fuiſſe tandem teſtabitur illud Juven. Sat. XI. 195.

Totam hodie Romam circus capit.

Borrich. & Panciroll. l. l. Hunc ramentis lapidis albi ſtraverunt. Plin. XXXVI. 22. *Invenere & alium uſum hujus* lapidis *in ramentis quoque circum maximum ludis circenſibus ſternendi, ut ſit in commendatione candor.* Minio & chryſocolla Caligula, & chryſocolla Nero. V. ſupr. in *Chryſocolla*. Buleng. ibid. c. 2. Fabric. l. l. Pancirol. ibid. p. 367. B. Scobe auri, atque argenti Heliogabalus, dolens quòd non poſſet & electri. Id quod ſcribit Lampridius. *Fabric. & Faunus l. l.* Qui hoc ſcribunt quidem; ſed nihil tale apud Lampridium legi, quod inter *circi* maximi ornamenta referendum videatur. *Donat. l. l.* Pars *circi* exterior, ſeu convexa, ſimplici, teſte Dionyſio, porticu ambiebatur: in qua infra officinæ, ſeu tabernæ negotiantium: & in ſuperiore parte cellæ, per quas abſque impedimento in *circum* aditus erat. Ita & Tacit. Ann. XV. 38. 2. Neronianum incendium incepiſſe ait *in ea parte circi, quæ Palatino Cælioque montibus contigua eſt, ubi per tabernas, quibus id mercimonium inerat, quo flamma alitur, ſimul cœptus ignis, ac ſtatim validus, ac vento citus, longitudinem circi corripuit.* At ſi exteriora porticus, interiora ſedilia aperta, vel tecta contignationibus occupavere, quis tabernis & cellis locus? Quod ſi namque porticus ſimplex extrinſecùs in plano ſolo fuerit, tabernas intra porticum fuiſſe conſequitur, ſupraque eas poſita ſedilia. Cellas verò ſuperiores, quæ ſine dubio ſpectantibus non fuerunt impedimento, in ſuprema parte credo porticus conſtructas exterioris: contra quàm Ligorius ſenſit, ut è delineatione ejus apparet: habeoque auctorem in hanc ſententiam Dionyſium, quum ait: *Externè ambit circum ſimplex contecta porticus habens officinas, & ſuperne cellas.* Nardin. & Borrich. l. l. Ampliſſimis ædificiis, porticibus, & templis à Tarquinio Priſco, & aliis viris principibus ornatus eſt. In fragmentis antiqui Kalendarii Veneris, & Summani templa ad *circum* maximum ſita fuiſſe dicuntur. V. & infr. in *Templum*. Ad eundem ædes fuit Juventutis. V. ſupr. in *Ædes*. Etiam Hercules à Myrone factus *fuit in æde Pompeji magni apud circum maximum* apud Plin. XXXIV. 8. Ibidem erant lupanaria. Lamprid. Heliog. c. 26. *Omnes de circo, de theatro, de ſtadio .... meretrices collegit*, Juven. III. 65.

—— & ad circum juſſas proſtare puellas.

Ad *circum* maximum ſignum Vertumni fuit in *ultimo vico thurario, ſub baſilica angulo*, ut ait Aſcon. in Cicer. p. 107. Fuit etiam Velabrum. Plutarch. in Romul. p. 20. B. *Quod qui munus populo exhibent, unde velis viam, quæ à foro fert in circum maximum, adumbrent.* Nec non ſacra *cornus*. V. infr. in *Cornus*. Buleng. ibid. c. 2. Ad eundem res furto ſublatæ ſub crepuſculi tempus vendebantur: quod in Horat. Sat. I. 6. 113. cum *circum veſpertinum* vocat, annotavit Helenius. Servi per *circum* nuces, & fractum cicer clamando ſolebant circumferre: item in cortivis aquam portare, quam eſurienti, ſitientique plebi venderent. Ad illud reſpexit Horat. de Art. Poet. n. 249.

Nec ſi quid fricti ciceris probat & nucis emptor.

Alterum Plaut. Pœn. V. 5. 11.

Ita replebo atritate, ut atrior multo fies,
Quàm Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt.

Fabric. l. l. Incendio Neroniano, ut vidimus, conſumptus reſtitutus eſt à Veſpaſiano, an à Domitiano incertum: huic tamen potius tribuerim, cum ob animum in ædificando magnificum & promptum; tum quod ſpectaculis Circenſibus valdè delectatus ſit, & ludos ſæculares ediderit, quibus, *quo facilius ſeptem miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpatiis ad quina corripuit.* Suet. c. 4. §. 8. Sed quicquid hujus fuerit, de Trajano certum eſt. Ita enim de illo Dio: *Circum collapſum ampliorem atque elegantiorem reſtituit: quod ideò ſe feciſſe inſcripſit, ut populum Romanum capere poſſet.* Suet. Dom. c. 5. §. 3. principatu Trajani, vel Hadriani, non collapſum, ſed incendio conſumptum dicit. *Fecit*, inquit de Domitiano, *naumachiam, è cujus poſtea lapide circus maximus deuſtis utrinque lateribus exſtructus eſt.* Utrum verò id factum fuerit incendio Neroniano, an quo alio exteriore, non exprimit. Plin. Pan. c. 51. §. 3. *Hinc immenſum latus circi templorum pulcritudinem provocat. Digna populo victore gentium ſedes, nec minus ipſa viſenda, quam quæ ex illa ſpectabuntur, cui locorum quinque millia adjeciſti.* Donat. Faunus, & Nardin. l. l. Nulla vi tempeſtatum, ſed hominum opera dirutus eſt. Quicunque illi fuerint, gratiſſimum Deo Opt. Max. feciſſe exiſtimari debent. Quando, ut auctor eſt Tertullianus, & ipſemet *circus* Soli προηγουμένως conſecratus fuerat, & ſingula *circi* ornamenta ſingula erant Deorum templa. Ova Caſtori & Polluci, Delphines Neptuno, tres aræ Diis Samothracibus, obeliſci Soli & Lunæ, Euripus Matri magnæ adſcribebatur. Apud metas Conſus ſub terra delitеſcebat. In medio ſpatio ædes Soli conſecrata viſebatur. Nec Murtiæ, hoc eſt, Veneris ſimulacrum aberat. *Bargæus de ædific. Rom. Everſ. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1889. *C.* Metas, portas, obeliſcos ..... V. ſuis locis.

Circus Neronis fuit in valle Vaticana, nimirùm in hortis ejus. Tacit. Annal. XIV. 14. 3. *Clauſumque valle Vaticana ſpatium, in quo Nero equos regeret, haud promiſcuo ſpectaculo.* Vallem hanc inter duos colles fuiſſe Janiculum & Vaticanum, ubi nunc Baſilica illa ingens S. Petri eſt, ibidemque Neronem ſuos hortos habuiſſe, ac *circum*, ex obeliſco certum eſt, qui prius ad Secretarium templi, dein à Sixto V. in media area ante templum erectus

ctus eſt. Plin. xxxvi. 11. *Obeliſcus in Vaticano Caji & Neronis Principum circo ex omnibus unus omninò fractus eſt in molitione*. Quum verò obeliſcus adhuc ante Secretarium conſiſteret Eccleſiæ, meta iſthic *circi* fuit: cujus altera pars in longitudinem verſus ædem S. Marthæ extenſa fuit; altera à gradibus occupatur & turri Baſilicæ S. Petri, ſumma cum ratione eo loci ædificatæ, ubi infinita vis olim martyrum pro religione Chriſtiana occubuit. De his Tacit. Annal. xv. 44. 7. *Pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi ...... Hortos ſuos ei ſpectaculo Nero obtulerat, & Circenſe ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, aut curriculo inſiſtens*. Nardin. Rom. Vet. vii. 13. Marlian. Topogr. Urb. Rom. v. 21. Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 12. Donat. de Urb. Rom. iii. 23. Blond. Rom. Inſtaur. iii. §. 17. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 3.

Circus Salluſtii erat, qui hodie veſtigia ſua propè Collinam portam in anguſtiori valle Quirinalem inter & Pincium oſtendit. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 8. §. 5. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 3.* Ad Urbis mœnia complanato procurrit ſolo, ubi horti Ludoviſiani ſunt, & declivis idem, ab illis ſe demittit in vallem. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 15.

Circus Vaticanus, aliàs Caji & Neronis, in quo obeliſcus pedum erat 72. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* iii *p.* 312. *B.* ſupr. in *Circus Neronis*.

Circus eſt palus humi defixus, circa quem milites ludentes circumeunt. Varro de Ling. Lat. iv. 32. *Itaque dicunt in Cornicularia milites, ad vectim, quem circumeunt ludentes*:

Quid ceſſamus ludos facere? circus noſter ecce adeſt.

Buleng. de Circ. c. 2. Voſſ. Lex. Etymol. Utrobique potius translatio eſt. Simili translatione Poſidippus apud Athæneum luſit:

Ἱππόδρομος ἐπὶ ὅδε σοὶ μαγειρικός.

Plautus ipſe Mil. iv. 2. 1.

Iamne eſt ante ædes circus? ubi ſunt ludi faciundi mihi.

Quod autem hic vectim in terra deſtitutum eſſe cognoſcimus, quem milites circumeant: fortaſſe eſt ex vulgaro exercitamenti genere in militia veteri: quòd milites ad palum ſe exercerent. Qui locus veteribus *Palaria* dicebatur, ut ait Soſip. Chariſ. Inſtit. p. 21. edit. Putich. *Sealy. Conj. in Varr. p. 63. Voſſ. l. l.*

CIRNEA erat vas vino capiendo deſtinatum. Plaut. Amph. i. 1. 273.

Cadus erat vini: inde implevi cirneam.

Κιρνάσθαι Græcis eſt miſcere, & vinum invergere. Alcæus:

Ἐκ δ' ἐκίρνας οἶνον ἀφειδέως.

Hoc verbum vino peculiare eſt, & apud Heſychium κιρνᾷ, οἰνοχοεῖ exponitur. Vocem hanc agnoſcit, ſed perperam per y ſcriptam circumfert Nonius xv. 29. *Barth. Adv.* i. 19. *Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Conviv.* iv. 11.

CIRRATÆ erant veſtes militares. Capitol. Pertin. c. 8. *Veſtis per cirratas militares*. Vel villoſæ & hirtæ. Ita *cirratas* poſſumus interpretari villoſas, καὶ ἀμφιμάλλους, quas & μαλλωτὰς Græci vocant. Veteres Gloſſæ: μαλλὸς, *cirra, villus*; μαλλωτὸς, *villoſus*. Hinc veſtes *bicirres*, quæ ab utraque parte *cirros* habent & villos. Gloſſæ: *bicirres*, δίμαλλοι, δίκιρροι. *Salmaſ. Caſaub. & Donat. in Capitolinum*. Vel etiam fimbriatæ. Nam lacernæ & penulæ militum fimbriatæ. Vetus interpres Perſii Sat. i. 29. *Lacerna pallium fimbriatum, quo olim ſoli milites velabantur*. *Cirratum* verò pro fimbriato ſatis dicitur, & *cirrus* pro fimbria. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 131. b. E. 536. C. & l. l. Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 17. Voſſ. Lex. Etymol.*

Cirrati dicebantur pueri. Perſ. Sat. i. 29.

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas?

Hieron. adv. Rufinum: *Quaſi non cirratorum turba Mileſiorum in ſcholis figmenta decantet*, quia *cirros*, id eſt, cincinnos alebant, qui grandioribus tondebantur. Ammianus: *Cirros puerorum licentius detondebat*. Erant & *cirratæ* puellæ. Ammianus: *Feminas affatim multas ſpectare cirratas, quibus, ſi nupſiſſent, per ætatem ter jam nixus poterat ſuppetere liberorum*. Turneb. Adv. xxviii. 26. Voſſ. Lex. Etymol. Junius de Com. c. 4.

CIRRI ſunt fimbriæ, ſeu villi, qui veſtibus prætexuntur, & per extimam veſtis oram dependent. Phædr. ii. 5. 11.

Ex alticinctis unus atrienſibus,
Cui tunica ab humero linteo Peluſio
Erat deſtricta, cirris dependentibus.

Cirros κροσσοὺς interpretatur vetus magiſter. *Salmaſ. Capitol. Pertin. c. 8. Voſſ. Lex. Etymol. Scheffer. & Gudius in Phædrum*. Diverſi ſunt à fimbriis, quas nomine inde facto appellamus *frangias*. Recti ſunt villi ac diſcriminati circa extimas veſtium oras, nullo modo conſtricti. *Cirri* verò villi plures in nodum coacti, & ab extremitate veſtis deſcendentes. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 536. à. C.*

Cirri ſunt capilli, ſed non propriè criſpi, qui rectæ comæ opponerentur. *Cirros* criſpulos vocat Seneca Epiſt. 66. Inde colligas non eſſe criſpos, niſi hoc addas. Verùm in nodum religari. Et *cirrati* dicuntur non à criſpulis capillis, ſed quod nodo haberent religatam comam in vertice. Horat. Epod. xi. 40.

Sed alius ardor, aut puella candida,
Aut teretis pueri,
Longam renodantis comam.

Claudian. Honor. Conſul. vi. 527.

Subſtringitque commam gemmis.

Virg. Æneid. iv. 138.

—— crines nodantur in aurum.

Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 535. G. Voſſ. Lex. Etymol. Junius de Com. c. 1. Vocantur etiam annuli. V. ſupr. in *Annulus*.

CIS.

CISIARIUS eſt, qui *ciſio* moderatur. *Victor. Var. Lect.* xxxvii. 1. Ulpian. in leg. 13. ff. Locar. *Item quæritur, ſi ciſiarius, id eſt, carrucharius, dum cæteros tranſire contendit, ciſium evertit, & ſervum quaſſavit, vel occidit: puto ex locato in eum eſſe actionem*. Scheffer. de Re Vehic. ii. 18. Pignor. de Serv. p. 453. Thyſ. in Gell. vii. 1. 1. Blond. Triumph. Rom. ix. p. 199. D.

CISIUM eſt genus vehiculi geſtatorii, auctore Nonio Marcello. *Pincian. in Senec. Epiſt.* 72. Ex vehiculis enim alia geſtatoria ſunt ad vectandos homines, velut ciſium .... *Coraſ. Miſc.* iii. 20. Qui geſtatorium vehiculum accipit pro eo, quo vehuntur homines, & opponit onerariis. Et fortaſſis etiam ita Pincianus. Verùm aliter ſecerunt veteres. Geſtatoria vocarunt, quæ portantur, & oppoſuerunt illis, quæ trahuntur. Nihil tale quoque Nonius Marcellus. Qui ii. §. 139. ait *biroti genus eſſe*. Ejus meminit Cicer. Phil. ii. 31. *Inde ciſio ad Urbem celeriter advectus, domum venit capite involuto*. Inceſſit itaque rotis, non fuit geſtatum. Et rotas habuit tantum duas. Fuit in illo capſum. V. ſupr. in *Capſus*, quale veteres vocarunt ploximum. Feſtus: *Ploximum ait appellari Catullus capſum in ciſio, capſave, cum ait: gingivas vero ploximi habet veteris*. In illo ex virgultis contexto vehentes ſedebant. Trahebatur à mulabus. Virg. Catal. in Sabinum n. 1.

Sabinus ille, quem videtis hoſpites,
Ait fuiſſe mulio celerrimus.
Neque ullius volantis impetum ciſi .....

Qui & nominatim mulas appellat:

—— *la-*

— *læva, ſive dextra,*
Stringere mulas, ſive utrumque cœperat.

Et quidem tribus. Auſonius ideò *trijuge ciſium* appellat Epiſt. VIII. Vehebantur illo viri, Colligimus ex Cicerone, Auſonio, auctore carminis de Sabino, qui ubique quando *ciſiorum* mentionem faciunt, viros tantùm memorant in ipſis, nunquam feminas. Pertinebat ad itinera extra Urbem cum celeritate facienda. Cicer. pro Sext. Roſc. c. 7. *Decem horis nocturnis ſex & quinquaginta millia paſſuum ciſiis pervolavit.* Et jam ſupra laudatus Phil. II. 31. Et auctor de Sabino jam prolatus. *Scheffer. de Re Vehic.* II. 18. *Bud. in Pand.* p. 166. *E. Pignor. de Serv.* p. 433. *Thyſ. in Gell.* VII. 11. *Beroal. Annot.* c. 64. *Philand. in Vitruv.* x. 1. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CISPIUS *mons in Urbe Eſquilina regionis, de nomine cujuſdam hominis dictus*. Feſtus. Eſt alter vortex Eſquiliarum. *Eſquiliæ* enim, ut Varro de Ling. Lat. IV. 7. *duo montes habiti*, clivo Suburrano ab Oppio diſcretus, ubi templum S. Mariæ cognomento Majoris: ad quam fuit templum Junonis Lucinæ. Feſtus ex Varrone in Septimontiuo: *Ciſpius à Lævo Ciſpio Ananigno, qui ejuſdem rei cauſa eam partem Eſquiliarum, qua jacet ad vicum Patricium verſus, in qua regione eſt ædes Mephitis, tuitus eſt.* Donat. de Urb. Rom. III. 9. Nardin. Rom. Vet. II. 2. Alexand. Gen. VI. 11. Oiſel. in Gell. XV. 1. Beroal. Annot. c. 55.

CISSYBIUM cenſebatur inter pocula menſaria. *Κισσύβιον ὃ κισσὸς περιέχει quod hedera ambiat.* Pollux. VI. 16. Hoc poculi genus eo uſque fuit vernaculum, ut factum fuerit *ἀγροικικὸν ποτήριον, agreſtis, ſive agricolarum calix.* Paſchal. de Coron. I. 17. Demſter. Paral. Ant. Rom. Roſin. V. 30. Muſon. Philoſ. de Luxu Græcor. c. 3. Athen. XI. p. 476. F. ſcribit ita appellari, non quod hederaceis foliis circumdatum, ſed quod ex hederæ ligno efficctum eſſet: & addit altera tantum parte fuiſſe auritum. Poculum erat Bacchi. Cæterum apud Nonnum XIX. ſaltationum præmia à Baccho proponuntur maximi crateres aurei, & argentei hedera ornati. Ac ſanè id ornamenti genus poculis addebatur, quare Treb. Poll. c. 17. ex epiſtola Gallieni exhibet *diſcum corymbiatum, lancem pampinatam, pateram hederatam ex argento.* Aleand. Explic. Tab. Heliac. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 713. A. Stuck. Ant. Conviv. III. 12.

CISTERNÆ ſunt in noſtro veſtigio ad regulam Vitruvii deſcriptæ, triplici ordine conſtructæ, quorum quilibet quatuor, vel plures videtur habere *ciſternas*, interjectis cuniculis connexas, ut percolationibus de uno in aliud receptaculum puriores & ſalubriores aquæ redderentur. Vitruvius cum loquitur de aquis ducendis à ſuperioribus locis VIII. 7. *Ea autem loca ſi duplicia, aut triplicia facta fuerint, uti percolationibus aquæ transmutari poſſint, multo ſalubriorem ejus uſum efficient; limus enim cum habuerit, quo ſubſidat, limpidior aqua fiet, & ſine odoribus conſervabit ſpiritum.* Proximum è regione veſtigii fragmentum indicat *ciſternas* Titianas, vulgò *le ſette ſale*, in quibus continebantur aquæ ad uſus thermarum Titi Imperatoris in Exquiliis. Novem ſunt *ciſternæ* cum apertionibus obliquis de una in aliam: quarum ichnographiam integram, & rationes cognoſces apud Serlium in libro de Architectura. *Bellor. Fragm. Veſt. Vet. Rom. Tab.* XVII.

CISTIS utebantur veteres in myſteriorum ſacrificiis. Pſyche apud Apulej. Met. VI. p. 174. *per tacita ſacra ciſtarum* ſupplicat. Unde idem XI. p. 373. *Ferebatur ab alio ciſta ſecretorum capax, penitus celans operta magnifica religionis.* Tibull. I. 8. 48.

Et levis occultis conſcia ciſta ſacris,

Et præcipuè in Bacchi Orgiis, ſacriſque Iſidis & Oſiridis occultandis. Catull. LXIV. 259.

— *celebrabant Orgia ciſtis,*
Orgia, quæ fruſtra cupiunt audire prophani.

Turneb. Adv. XVI. 4. Saubert. de Sacrif. c. 17. Pius Annot. Prior. c. 9. Vives in Auguſt. de Civ. Dei VII. 20. Rittersh. in Oppian. *Κυνηγ.* IV. 242. & 267. Beroal. in Apul. VI. p. 643. Eggeling. Myſter. Ceter. & Bacch. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. VII. p. 70. B. Petav. in Themiſt. Orat. p. 647. Valeſ. in Mauſſac. Diſſert. critic. in Harpocrat. p. 81. a. Ut igitur Cretenſes ſe Bacchicorum Orgiorum inventores eſſe ſignificarent, *ciſtam* myſticam cum ſerpente in nummis ſuis ſignarunt. Patet hoc ex marmoribus antiquis, in quibus Bacchantium chori expreſſi ſunt, ubi ſemper *ciſtula* aliqua cum ſerpente incluſo cernitur; ut Romæ in vaſis marmoreis quæ extant in hortis Juſtinianeis. Eandem ob rationem etiam Macedones *ciſtam* myſticam aliquando nummis ſuis impreſſerunt, ut apud Goltz. in Græcia tab. 34. quia & ipſi Orgia hæc apud ſe inventa gloriabantur. Hinc & Baſſarides feminæ Bacchi comites vocantur *Μακέται*. *Ruben. de numm. Aſia recepta. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. p. 1372. *E. Meurſ. Eleuſin.* c. 25. V. ſupr. in *Baſſarides*. Et in comitus. V. infr. in *Sitella*.

CIT.

CITATIO appellabatur in militia imperium, vel ſignum vocale in militia, quo ad belli munia milites *ciebantur*. Hygin. de Caſtramet. *Ut una teſſera ſuo vocabulo citationes audiant.* Tacit. Hiſt. II. 29. 3. *Omiſſo tubæ ſono, quo miles ad belli munia cietur.* Virg. Æneid. VI. 165.

Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.

Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1106. E.

CITERIA *appellabatur effigies quædam arguta & loquax, ridiculi gratia*, quæ in pompa vehi ſolita ſit. Cato in M. Cæcilium: *Quid ego cum illo diſſertem amplius, quem ego denique credo in pompa vectitatum ire* (iri, Scaliger) *in ludos pro citeria, atque cum ſpectatoribus ſermocinaturum?* Ex illo etiam Mart. XIV. 182. ex quo apparet ex luto *citeriæ* fuiſſe perſonam:

Ebrius hæc fecit terris puto monſtra Prometheus:
Saturnalitio luſit & ille luto.

Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 1. Junius de Pictur. II. 8. Alex. Gen. VI. 6. Voſſ. Lex. Etymol. Blond. Triumph. Rom. II. p. 53. A.

CITHARA, *κιθάρα*, pro quo & *κίθαρις* dicitur. Sed *κίθαρις* Æolicum eſt, eoque *προπαροξύνεται*. Sic Euſtathius. At Ammonius vult, *κίθαριν* eſſe *λύραν*, eaque utentes dici *κιθαριστὰς* & *λυρῳδὰς*, ut, qui *κιθάρᾳ* utantur, ait, *κιθαρῳδὺς* nominari. Sed verius profectò eſt *κιθαριστὰς* dici, qui *cithara* ſine voce modulantur, unde *ψιλοκιθαρισταὶ* vocati: *κιθαρῳδὺς* verò eſſe, qui vocem addunt. Scalig. in Euſeb. p. 179. Tradit Euſtathius, ex antiquis *κιθάρα* dici quaſi *κινοῦσα*, ſeu *κιδοῦσα ἔρωτας*. *Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Theatr.* II. 36. *Rhodig. Ant. Lect.* IX. 6. Hieronymus exiſtimat, *citharam* effici in modum Δ literæ, cum chordis viginti quatuor, & per digitos variis vocibus, tinnuliſque ictibus in diverſis modis concitari. Eadem dicitur *φόρμιγξ*. Demetrius Phalereus non abſimilem eſſe ait arcui lunato. *Theognis in medium affert citharam curvam chorda carentem, in eo qui arcu jaculatur: cithara enim periculoſa eſt in arcu, ſed ſi chorda abeſt, ſine periculo eſt.* Buleng. l. l. Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. 1. Artic. 6. p. 25. *Citharam* invenit Apollo, ut quidem Græci volunt apud Pauſan. Eliac. 1. p. 162. *Apollo & Mercurius communem habent aram, propterea quod lyra inventionem Mercurio, citharæ verò Apollini Græcorum ſermo attribuit.* Junius Catal. Archit. Mechan. p. 25. Spon. l. l. Hujus proprium inſigne eſſe *citharam* præter marmora, nummos, plurimoſque auctores, teſtatur Serv. Ecl. v. 66. Ubi ſic loquitur: *Lyra ſimulacro ejus additur, ut nobis cœleſtis harmoniæ imaginem monſtret.* Hoc eſt quod eum *citharistam* Auguſt. de Civ. Dei I. 5. *pulſatorem citharæ* Valerius Flaccus, & *χρυσάορον* Græci, ſi fides habenda Scholiaſtæ Homeri Iliad. O. 256. cit-

que

que citharœdi dicuntur eſſe *ἐκ Ἀπόλλωνος καὶ Μουσῶν*. *Cuper. Apoth. Homer. p.* 20. Apollo enim muſicus & citharœdus inducitur, quia Sol omnia temperat, ut viſum eſt Georgio Codino in libello de Origin. Conſtantin. & Univerſi harmonia eſt. Suidas: *Apollinis ſimulacrum fingunt citharam manibus tenens, quaſi Sol ſit harmonia Univerſi*. Aleand. Explic. Tab. Heliac. Theſaur. Antiquit. Roman. Græv. Tom. v. p. 711. E. Ariſt. Orat. in Minervam exiſtimat tibiarum, lyræ, & *cithara* cantum à Minerva repertum, quæ tibiam uni ex Muſis dederit, lyram Mercurio, *citharam* Apollini. *Buleng. ibid. c.* 22. Plinius tamen vii. 56. *Citharam Amphion: ut alii, Orpheus: ut alii, Linus invenit. Septem chordis additis Terpander. Octavam Simonides addidit. Nonam Timotheus.* De Amphione Plutarch. de Muſic. p. 1131. F. *Heraclides, in libro, in quem res muſicas collegit, cithara cantum, ejuſque artem excogitatam primum perhibet ab Amphione Jovis & Antiopa filio, patre nimirum docente*. Unde & *Amphione* dicitur Heſychio, quia ab Amphione reperta. *Buleng. ibid.* 11. 36. Dextra plectrum tenebatur, læva digiti movebantur, ut chordæ plectro percuſſæ varium ſonum ederent. Apul. Flor. p. 791. *Cithara baltheo calato apta, ſtrictim ſuſtinetur: manus ejus tenera procerula læva diſtantibus digitis nervos molitur, dextra pſallentis geſtu ſuo pulſabulum cithara admovet, ceu parata percutere*. Aſcon. in Verr. 1. 20. *Cum canunt citharistæ, utriuſque manus funguntur officio, dextra plectro utitur, & hoc eſt foris canere, ſiniſtra digitis chordas capit, & hoc eſt intus canere*. V. ſupr. in *Canere intus*. Quomodo Aſpendius univerſam cantionem intus & ſiniſtra tantum manu complexus fuerit V. ſupr. in *Aſpendius*. Buleng. ibid. c. 39. Quinque erant ejus ſoni, qui ſumma varietate diſtinguebantur, cum ab imo ad ſummum omnibus intenta nervis conſentiret. Quintil. xii. 10. *Cum in cithara quinque conſtituerint ſonos, plurima deinde varietate complent ſpatia illa nervorum, atque iis quos interpoſuerunt, inſerunt alios, ut pauci illi tranſitus multos gradus habeant*. 11. 8. *Nam ſicut cithara, ita oratio perfecta non eſt, niſi ab imo ad ſummum omnibus intenta nervis conſentiat*. Septem fides à Terpandro additæ ſunt, à Simonide octava, cui nonam ſubjunxit Timotheus. In *cithara* viginti quatuor chordas Hieronymus ponit. Olim tribus tandem chordis uſi. Horat. de Art. Poet. n. 355.

> —— *& citharœdus*
> *Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem.*

Buleng. ibid. c. 41. Conviviis adhibebatur. Plutarch. Symp. vii. 8. *Cithara jam olim ætate Homeri adhibita eſt in conviviis, & amicitiam, conſuetudinemque adeo antiquam non licet diſſolvere, ſed citharœdis ſolis utendum eſt, ut luctum & funebrem comploratíonem è cantilenis ſubmoveant, tenentes bene nominata, quæque hominibus epulantibus accommodata ſunt*. Virg. Æneid. 1. 744.

> —— *cithara crinitus Iopas*
> *Perſonat aurata.*

Val. Flacc. iii. 158.

> —— *inſignem cithara, cantuque fluenti*
> *Dorcea, qui dulci feſtis aſſiſtere menſis*
> *Pectine.*

Buleng. de Theat. 11. 30. & 36. Cerd. in Virgilium, Pignor. de Serv. p. 150. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Tricl. p. 372. Imò in illis circumferebatur, & accubantibus ſingulis ordinabatur conviviale genus canticorum. Iſid. 11. 15. Heſychius: *Circumferebant in conviviis citharam, & myrteam coronam ad dextrum latus ad quam canebant*. Putean. Reliq. Conv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xii. p. 277. D. Buleng. de Conviv. iii. 33. In theatris quoque ſollennis fuit, & eo in pretio ludis Græciæ, ut victori ſtatuæ ponerentur. Dio Chryſoſt. Tharſ. 1. *In angiportis, in privatis ædibus, in foro, in theatro, in gymnaſio dominatur res citharœdica*. Xiphil. lxiii. p. 719. C. *Pammenam, qui ſub Cajo floruerat, coegit certare, ut ipſius ſtatuas obtineret, eumque ignominia afficeret*. Buleng. de Theatr. 11. 36. *Cithara* cantu Thales Cretenſis morbos ac peſtilentiam fugavit. *Buleng. ibid. c.* 17.

CITHARISTA dicitur, qui aſſa *cithara* utitur, qui cithara ſine voce modulatur. Heſychius: *Citharista, qui crumata & pulſationes edunt*. Buleng. de Theatr. 11. 37. Brod. Miſc. 11. 14. Camerar. Etymol. v. 3. Bud. in Pandect. p. 94. F. Menag. in Diog. Laert. 111. §. 88.

CITHAROEDUS appellatur Latinis propriè fidicen. *Camerar. Etymol.* v. 3. Honore ac dignitate aulœdum antecellebat. Cicer. Pro Mur. c. 13. *Ut ajunt in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerint*. Brod. Miſc. iv. 30. Illorum peculiaris fuit aurata lacerna. Juven. Sat. x. 210.

> *Et quibus aurata mos eſt fulgere lacerna.*

Cicer. Heren. iv. 47. *Uti citharœdus cum prodierit optimè veſtitus, palla inaurata indutus, cum chlamyde purpurea coloribus variis intexta, cum corona aurea, magnis fulgentibus gemmis illuminata*. Pallam purpuream Arioni dat Ovid. Faſt. 11. 107.

> *Induerat Tyrio diſtinctam murice pallam,*

Ita illorum habitus fuit tunica talaris & chlamys. Quæ tunica etiam palla dicta videtur in Ciceronis verbis. Nam ſi ibi palla eſſet pallium, quomodo chlamys ſupra pallium ſumeretur? Quod autem ea tunica talaris eſſet, ideo cum ſtola Orpheum inducit Varr. de Re Ruſt. iii. 13. *Quintus Orphea vocari juſſit, qui cum eo veniſſet cum ſtola, & cithara, & cantare eſſet juſſus*. Ea tunica talaris diſcincta, quam ὀρθοστάδιον Græci dixere. Dio lxiii. de Neronis habitu *citharœdico*. Nam cum ſtatuiſſet ad *citharam* canere, non ſuſtinuit à Corbulone videri τὸ ὀρθοστάδιον ἔχων. Aliqui hanc tunicam rectam credunt, qualem cum pura toga tyroni & novæ nuptæ indui tradit Plin. viii. 48. Sed rectas tunicas dici tradit Feſtus, quæ à ſtantibus ſurſum verſus texerentur. Simplicior notatio eſt, quod cum non cingerentur, ſtarent rectæ, ſive non interrupto vinculo deſcenderent. Pollux vii. 13. χιτὼν ὀρθοστάδιος ὁ ἄζωστος. Diſcincta ea tunica & fluens: ut mirum ſit Bathyllum *citharœdum* ab Apulej. Florid. p. 791. induci cum tunica cincta: *Eſque prorſus citharœdicus ſtatus Deam proſpiciens, canenti ſimilis, tunicam picturis variegatam ad pedes dejectus ipſos, Græcanico cingulo, chlamyde velat utrumque brachium aduſque articulos palmarum*. Tunicam etiam talarem manicatam tragœdis tribuit Lucian. in Jove Trag. τοὺς ποδήρεις χιτῶνας καὶ χλαμύδας. Icaromenip. ſtolam, ſive ſimpliciter veſtem auro ſparſam, ſive intextam. Illis etiam fuit chlamys, ſive lacerna purpurea, auroque diſtincta. Lucian. adv. indoctum p. 383. tradit Evangelum *citharœdum* veniſſe Delphos, ut in agone certaret: habuiſſe ἐσθῆτα χρυσόπαστον & coronam auream gemmis diſtinctam. Mox ſubjicit: *Ipſa purpura quæ auro intexta viſebatur, commendabat hunc cultum mirifice*. Nec tunica ſolum talaris fuit, ſed & chlamys longum ſyrma trahens. Horat. de Art. Poet. n. 215.

> —— *Traxitque vagus per pulpita veſtem.*

Ferrar. de Re Veſt. 11. 3. 13. Anal. c. 26. Ruben. de Re Veſt. 1. 17. Salmaſ. in Tertull. de Pall. p. 469. Figrell. de Stat. Roman. c. 19. Buleng. de Theatr. 11. 4?. Cerda in Virg. Æneid. vi. 645. Petav. in Themiſt. Orat. v. p. 565. Coronati in theatrum aſcendebant: deinde victores Delphica, aut Pythia corona inſuper donabantur. Lucian. ibid. p. 384. *Prodit Eumelus quidam Eleus, pervetuſtam habens citharam, cujus verticilla erant lignea, & veſtem cum corona vix decem drachmis æſtimandam ..... Tu quidem Evangele aurea lauro es redimitus, quia es dives, ego Delphica, quia pauper*. Buleng. de Theatr. 11. 1. Suggeſtus erat, ſuffultus gradibus, & velut *θεατρίδιον*, in quo muſicæ ſpectabantur concertationes. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* 11. 1. V. infr. in *Odeum*. De eventu certaminis ſemper erant pavidi. Arrian. in Epict. 11. 13.

Citha-

Citharœdus ſi canit ſolus non angitur, ſed ingreſſus theatrum licèt ſi vocalis, & bene callens artis ſuæ, ſolicitus tamen eſt, propterea quod non ſolum bellè cupit canere, ſed etiam commendari ab auditoribus. At id in poteſtate ipſius non eſt. Pulſare didicit neten, atque hypaten; at collaudatio à multis profecta quidnam ſit, & quam vim habeat id, nec didicit, nec in eo cognoſcendo ſe exercuit. Quare ipſum neceſſe eſt tremere & expalleſcere, Suet. Ner. c. 23. n. 6. *Judices, prius, quàm inciperet, reverentiſſimè alloquebatur, omnia ſe facienda feciſſe, ſed eventum in manu eſſe fortunæ: illos ut ſapientes, & doctos viros fortuita debere excludere: atque ut auderet hortantibus, æquiore animo recedebat: ac ne ſic quidem ſine ſolicitudine taciturnitatem pudoremque quorundam pro triſtitia ac malignitate arguens, ſuſpectoſque ſibi dicens*. Buleng. ibid. c. 39. *Citharœdos* infibulari mons erat. V. infr. in *Fibula*. Erant criniti & comati. Virgilius laudatus in *Cithara*. Apulejus de Bathylli ſtatua Florid. p. 791. *Adoleſcens eſt viſenda pulcritudine, crinibus fronte parilis ſeparatu per malas revulſis: pone autem coma prolixior interlucentem cervicem ſcapularum finibus obumbrat.* Amphion comatus inducitur à Philoſtr. Icon. 1. *Coma autem per ſe quoque jucunda, fronti quidem oberrans, una verò cum lanugine ad aurem deſcendens.* Ideò autem comam nutrientes inducuntur à veteribus, tum ut auricomum Apollinem imitentur Muſicæ auctorem, quod Servius etiam monuit, & ad idem alludens dixit Ovid. de Art. III. 141.

Alterius crines humero jactentur utroque:
Talis es aſſumpta Phœbe canore lyra.

Phœbum cæſariatum, & longis comis conſpicuum eſſe cum caneret, elicio ex Tibull. II. 5. 7.

Sed nitidus, pulcerque veni: nunc indue veſtem
Purpuream, longas nunc bene necte comas:
Qualem te memorant Saturno Rege fugato
Victoris laudes tunc cecinisse Jovis.

Tum etiam quia hoc genus hominum perſtudioſum eſt elegantiæ: quod ſatis Cicero docet Off. I. in eleganti comparatione, quam ex Muſico aſſumit. *Cerd. in Virg. Æneid.* I. 744. Ubi Iopas *citharœdus* crinitus, quia citharœdi, ut formoſiores viderentur, comam nutrire, & colere ſtudioſè ſolebant: ut & pueri. Mart. XII. 49. 2.

Crinitæ Line pædagoge turbæ.

Qui & *cirrati* ideò dicuntur à Perſio ſupr. in *Cirrati*. Turneb. Adv. XXVI. 21.

CITORIUS fuit colliculus alter in dextro latere campi Martii, vicinus Horologio. Retro S. Laurentii in Lucina habuit initia. Blondus Rom. Inſtaur. II. 71. & Pollet. For. Rom. V. I. eum à principio adpellatum putant montem *Citatorum*, quia populus Romanus magiſtratuum creandorum cauſa vel eo citatus ad ſuffragia ferenda accederet; vel quia poſtquam ea tulerat, illuc conveniret, ne cæteris eſſet impedimento. Sed nihil ejuſmodi legitur apud veteres, & hoc ne ſpeciem quidem veri habet, quum fieri nequiverit, ut tantillus collis omnes populi Romani ceperit centurias à ſuffragiis datis illuc ſe receptantes. Sed nec alia in proximo loco plana, & commodiora, capacioraque tantæ deerant multitudinis. Fulvius eum vel *Citatorum* appellat à *citandis* tribubus, vel *Acceptorum* ab *acceptandis* ſuffragiis, aut etiam *Septorum* à proximis *ſeptis*: creditque eum ex egeſta terra natum, quum columnæ Antonianæ in vicinia jacerentur fundamenta. Sed mihi probari non poteſt, locum tam celebrem, publiciſque uſibus deſtinatum, tanta effoſſæ telluris mole à tam pio fuiſſe Imperatore occupatum. Nec veriſimile eſt, jacendis illius columnæ fundamentis tantum terræ egeſtum, ut hunc collem efficeret, qui ſine dubio tum temporis, non ſecus ac cæteri, multò quàm nunc fuit editior. Marlian. Topogr. Urb. Rom. V. 4. rudera potius ingentis ædificii iſtuc accumulata cenſet: cujus tamen aliqua, ut theatri Marcelli, ſi non hac noſtra, ſaltem avorum proavorumque memoria, & ante centum ducentosve annos exſtare debuiſſent veſtigia. De quo mox plura. Nam Blondi quidem ætate collis erat & dicebatur: & ædificium tam altum, tamque ſplendidum, magnificum, ac ſumptuoſum, quantum ex iſtiuſmodi conjectandum foret ruderibus, tam facilè in cineres dilabi non potuit. Contra ea videtur potius alter de duobus eſſe campi collibus, quos Strabo in vicinia, ſeu ripa fluminis collocat. Propiora conſideremus. Septa ei ab Antiquariis vicina fuiſſe dicuntur, quanquam de ſitu ejus in diverſa abeant. Tum hæc Macrob. Sat. I. 16. ad animum revocentur: *Ea re candidatis uſui fuit, in Comitium nundinis venire, & in colle conſiſtere, unde coram poſſint ab univerſis videri.* Non loquitur Macrobius de comitiorum tempore, quo candidati ſe populo in colle campo Martio vicino conſpiciendos præbebant: nec ille collis eſt Hortulorum, ubi nunc Eccleſia SS. Trinitatis in montibus conſpicitur. Nam ex tam longinquo loco nemo à populo dignoſci potuit, etiamſi aquilina oculorum acie fuiſſet: & interjecta inter collem & ſepta campi ædificia plurima conſpectum impedivissent. Septa verò plerique in area columnæ Antonianæ, aut ſaltem ad fontem Trevium fuiſſe ſtatuunt. Sed potius de nundinis, quæ nono quoque die in Foro celebrabantur: quo quidem tempore populus omnis ex agris in Urbem confluere ſolebat: ita ut candidati proximorum comitiorum, quo à populo conſpicerentur, in comitium adſcenderint, quod Foro imminebat. Non obſtat hoc tamen, quo minus ipſo comitiorum tempore candidati in collem omnium ſeſe conſpectui obtulerint. Quod ſi verò jam tum *Citorius* exſtiterit, propior ſanè, & ad eam rem aptior alius eſſe nullus potuit. At ſi tandem & hic & Jordanus ex egeſta terra exorti ſunt, ne æqualis amœniſſimi campi planities effoſſa exſtruendis fundamentis terra devenuſtaretur, hoc tamen extra controverſiam eſt, ætate Strabonis, qui ſub Tiberio vixit, colles illic ſaltem duos exſtitiſſe. Quare ſive mons *Citorius* collis, ſive egeſta terra fuerit, ſive ædificiorum rudera, indicium nobis hoc feciſſe ſufficiat, *Citorium* collem illam, quam diximus, dextri campi Martii lateris partem occupaſſe. Appellatio ipſa etymon manifeſtè prodit. Centuriæ namque olim in campum convocatæ, ſingulæ ordine *citari* ſolebant à præcone, ut ſepta intrarent, & ſuffragia ferrent. Hæc autem *citatio* nonniſi in loco editiore fieri potuit, quo præconis vox meliùs ab omnibus poſſet exaudiri. Porrò in ædibus D. Caroli Euſtachii adverſus monaſterium montis *Citerii* permagna columna vetus eſt maximam partem terra obruta, quam complures columnam fuiſſe *Citatoriam* exiſtimant. Quod ſi verum eſt, ſitus ſanè nullus aptior eſſe potuit, nimirum in ipſo campi margine, & collis clivo, ad introitum Septorum. Verùm ad porticum illam quondam Europæ pertinuiſſe multo mihi videtur veroſimilius. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 6. *Donat. de Urb. Rom.* III. 16. Qua auctoritate id nobis perſuadere illi velint, ne ulla huc uſque ſanè apparuit: nullus etenim apud vetuſtos ſcriptores ſive mons, ſive alius in Urbe locus occurrit, qui *citatorum*, vel alia ejuſmodi appellatione deſignetur; ſed ea tantùm conjectura id aſſequi nituntur, quod ſcilicet ad ſepta omninò pars hæc campi Martii attinuerit, quo & citabatur populus ad magiſtratus creandos, & ſuffragia illius ibidem acceptabantur. Unde tamen ejus nomen derivari potuerit, non noſtrum eſt divinare: niſi quis forſan ab Europæ porticu, quæ à Nardino VI. 6. aliiſque ibi ſtatuitur, ejus velit vocis originem repetere. Hanc buxo celebrem laudat Martialis. V. illum infr. in *Porticus Europæ*. Inde non improbabile alicui videri poſſit, quod poſtquam eadem porticu jam collapſa, ſordibus aliunde periis, atque illic depoſitis, locus ille ante quartum ſcilicet ſeculum montis formam acceperat, adhuc ibi ejuſdem porticus buxeta quodammodo vireſcerent (buxum etenim tam longævæ durationis creditur à Plin. XVI. 40. ut, *& cariem, vetuſtatemque non ſentiens* appelletur) provodeque quòd *Cytorum* notiſſimum Galatiæ montem, qui & buxo inſignis, referens, ita fuerit aliquando cognominatus. De hoc monte Plin. XVI. p. 375. *Plurima, & optima buxus apud Amaſtrim naſcitur, maximè ad Cytorum.* Virg. Georg. II. 437.

Et

Digitized by Google

Et juvat undantem buxo ſpectare Cytorum.

Catull. IV. 11. qui vocem adſpirat;

—— nam Cythoriaco in jugo
Loquente ſæpè ſibilum edidit coma
Amaſtri Pontica, & Cythoro buxifer . . . . .

Quod nos quidem, ut æquius eruditorum judicium ſubeat, in medium relinquimus. Nec minus profectò de illius origine variæ ſunt antiquariorum ſententiæ. Volaterranus, & Fulvius tradunt, opinionem eam aliquando extitiſſe, quod terra ad M. Aurelii columnæ cochlidis ſundamenta jacienda effoſſa, ibique ob vicinitatem exonerata, congeſtus ille fuerit. Sed non ea illorum temporum ſocordia erat, ut amœniſſimum civium diverſorium, quod præter alia nobiliora ædificia hoc optimi, ac deſideratiſſimi Imperatoris Antonini Pii monumentum tunc recens propemodum coboneſtaverat, tam turpiter fœdandum relinqueretur. Marlian. l. l. quem Faun. de Antiq. Urb. Rom. IV. 14. Marius, atque alii hujus notæ auctores ſequi videntur, vaſtiſſimi alicujus ædificii, ac præſertim amphitheatri, quod perperam Claudii dicitur, ruinis creviſſe opinatur. Hoc autem, quia propè ſepta Suetonius deſcriptum reliquit: ideò illud, uti etiam cætera, quæ ab antiquis ſcriptoribus ſeptis proxima traduntur, ibi ſunt imaginati. Suetonius verò de hoc ipſo amphitheatro à C. Cæſare Caligula inchoato verba faciens, ne ſe quidem dixiſſe ſomniavit, quod illud poſtea Claudius perfecerit, ut Claudii nomen, quod iidem antiquarii minus rectè ei tribuunt, jure aliquando ſuſtinere inde potuerit. Suetonii verba laudavi ſupr. in *Amphitheatrum Claudii*. Quæ, licèt nitidiſſima, eorundem tamen antiquariorum oculis tenebras induxerunt: adeò ut non à Caligula, ſed à Tiberio idem amphitheatrum inchoatum; à Claudio verò non illud, ſed aquæductum omiſſum Suetonium ſcripſiſſe putarint. Sed non is tantummodo verborum contextus: verùm etiam Suetonius ipſe Claud. c. 20. n. 1. *Opera magna potius quam neceſſaria, quàm multa perfecit: ſed vel præcipuè aquæductum à Cajo inchoatum*. Plin. XXXVI. 15. *Vicit antecedentes aquarum ductus noviſſimum impendium operis inchoati à C. Cæſare, & peracti à Claudio*. Quare etiamſi pro comperto omninò haberetur, quod ibi ſepta fuerint, ubi *Citorius* aſſurgit: attamen quum neque Claudius, neque ſucceſſor Nero, qui ut populo in campo Martio ſpectacula daret, ligneum amphitheatrum exſtruxerat; neque alius denique, qui ad exitum illud perduxerit, veterum ſcriptorum monumenta legenti occurrat, quod alteri potius operi deinde ceſſerit, facilè ad credendum ducimur; quemadmodum de amphitheatro à Julio Cæſare incepto evenerat: cujus apparatus omnis in ædificatione Mauſolei Auguſti fuit poſtea disjectus. Quinimò cum Donato ſentiam: quod ſcilicet ipſe Claudius illud deſtruxerit, ut arcuatos aquæ Virginis ductus à Caligula in ejuſdem amphitheatri ædificatione diſturbatos reſtitueret. De quo vetus inſcriptio legitur apud Gruter. p. 176. n. 5.

TI. CLAUDIUS. DRUSI. F. CÆSAR. AUGUSTUS. GERMANICUS.
PONTIFEX. MAXIM. TRIB. POTEST. V. IMP. XI. PP. COS. DESIG. IIII.
ARCUS. DUCTUS. AQUÆ. VIRGINIS. DISTURBATOS. PER. C. CÆSAREM.
A. FUNDAMENTIS. NOVOS. FECIT. AC. RESTITUIT.

Quoniam verò illi aquæ ductus inter templum S. Ignatii, & Pantheon ſuos habuit terminos, uti ex fornicibus, plumbeiſque ipſius aquæ virginis tubis ſub ejuſdem templi fronte repertis certiſſimum argumentum factum tunc eſt: inde ſequitur, quod amphitheatri à Caligula ibi inchoati ruinæ nullam penitus rem cum *Citorio* habere potuerint. Nec ex villæ publicæ ruinis intumuit, ut opinantur alii, quandoquidem longè à *Citorio* extitit illa villa. Nec audiendos prorſus cenſeo, qui non ſequioris ævi, ſed ipſius naturæ opus ſibi *Citorium* perſuadentes, leviſſimæ huic opinioni ut aliquod pondus addant, eam Strabonis auctoritati committunt. Hic etenim V. p. 162. nativam campi Martii amœnitatem, ejuſque amplitudinem, ornatus, ludos, aliaſque exercitationes, quæ ad juventutem rectè inſtituendam illic habebantur, deſcribens, *Tum opera*, inquit, *circumjecta, ſolumque toto anno herba virens, & collium corona ſupra amnem uſque ad alveum ſcenæ quandam oſtentant ſpeciem, à cujus ſpectaculo difficulter quis avellatur*. Mihi Nardinus hos colles perſcrutanti *Citorium*, aliumque ei perſimilem plebejum, ſpuriumque Urbis montem, Jordanum ſcilicet, opponit: deque iis verba Strabonis intelligenda eſſe jurejurando penè affirmat. Sed non tam cæcus ego, ut à ponte Milvio Urbem per Flaminiam petens tot lætiſſimos à læva ferè declives in Tiberinum alveum colles, atque Urbem ingreſſus Hortulorum collem non videam: qui adeò eminent, ut me ſtultum ſimul crederem, ſi pulcerrimos colles iſtos à Strabone laudatos hæc inter ædificiorum Urbis rudera, viarumque excrementorum acervos inquirere vellem. *Vignol. Diſſert. de Column. Anton. Pii. c. 2.*

CITRUM Macrob. Sat. II. 15. interpretatur, quod apud Homerum eſt θύον. *Citrum* autem illam crediderim, cujus in Athlante monte nobiles ſylvæ materiam lautis menſarum orbibus ſuppeditavere Romanis experitatum deliciis. *Turneb. Adv.* XVIII. 4. Cornut. ad Perſ. Sat. 1. 52.

—— non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis.

Citrum, inquit, *Romanis antea pretioſum notabatur & auro comparandum*. Quimque tantum *citri* pretium eſſet, non menſas tantum *citreas* ex hoc ligno faciebant. Harum meminit Lucan. IX. 428.

Sed citri contenta comis vivebat, & umbra.
In nemus ignotum noſtra venere ſecures:
Extremoque epulas, menſaſque petivimus orbe.

Illarum etiam inſana pretia ſtupentibus refert Plin. XIII. 15. Sed quia durabilis maximè eſt materia, ædium quoque ſacrarum laquearia ex ea fecerunt. Theophraſt. Hiſt. Plant. V. 5. *Atque etiamnum memorant contignationes quaſdam vetuſtiſſimas thuiæ. Incorruptibile enim omnino hoc lignum*. Ob eandem denique rationem ſtatuas etiam ex *citro* factitarunt. Pauſan. VIII. p. 485. teſtatur in vertice Cyllenes montis fuiſſe Mercorii Cyllenii templum, atque in eo ipſius Dei ſimulacrum è *citro* octo circiter pedum altitudine. *Junius de Pictur.* III. 11. Etiam Petron. de Mut. Reip. n. 28. per *menſas citreas* intelligit è *citro* ex Mauritania Africæ regione Romam allatas; quæ & eburneis pedibus fulciebantur. Mart. II. 43. 9.

Tu Libycos Indis ſuſpendis dentibus orbes.

Dio LXI. p. 694. B. de Seneca tradit, *quingentos illum habuiſſe tripodas de ligno cedrino, pedibus eburneis ſuffultos, ſimiles & prorſus pares inter ſe, ſuper quibus epulari conſueverat*. Singulatum pretium cognoſcere licet ex illis Tertull. de Pall. c. 5. *Adigo cauterem ambitioni, qua M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit: qua bis tantum Aſinius Gallus pro menſa ejuſdem Mauritaniæ numerat*. Conſal. in Petronium.

CIV.

CIVIS Romanus optima lege judicabatur, qui non domicilium ſolùm, ſed tribum etiam, & honorum petitionem erat conſecutus. Domicilium enim & jam inquilini, & tribuum libertini obtinuerunt: quorum tamen illi nullum jus civitatis, hi verò non optimum habuerunt. Libertinis enim quanquam tribus urbanæ, non tamen honores ullo tempore patuerunt. Qui autem è municipiis fuerunt, quanquam tribuum, atque honorum petitionem ſunt adepti; tamen quia domicilio caruerunt, non ingenui *cives* Romani, ſed municipes, niſi ſi quando Romæ fortunarum ſuarum domicilium collocaſſent, nominati ſunt. Ut M. Porcius Cato Tuſculanus, quamdiu fuit Tuſculi, municeps fuit, id eſt, non ingenuus *civis* Romanus,

ſed

Et hoc proprium fuiſſe *civis* Romani docet Juſtin. Inſtit. 1. tit. de patria poteſtate. V. Quod jus haberent adoptionis, gentilitatis, & togæ ferendæ. Et hoc proprium *civium* Romanorum erat. *Panvin. l. l.* VI. Quod ſoli teſtamentum *civis* Romani hæreditatem capere poſſent: neque enim ullus peregrinus poterat hæreditatem *civis* Romani adire; & teſtamenta fiebant Romanis *civibus* præſentibus. Quod Cicero oſtendit pro Archia, ubi probat Archiam ſe pro *cive* geſſiſſe hoc argumento, quod ſæpè adiſſet hæreditates *civium* Romanorum. Et pro Cæcinna, Æbutius Cæcinnæ adverſarius negat poſſe hæredem Cæſenniæ eſſe Cæcinnam Volaterranum, quod civitas Volaterranis adempta eſſet à L. Sylla Dictatore, adeòque *civis* Romanus non eſſet Cæcinna. Quum pro argumento accipiat etiam Archiam ſe pro *cive* geſſiſſe, quia ſæpè teſtamenta legibus Romanis feciſſet. *Panvin. l. l. Sigon. ibid. c.* 11. *&* 12. *Auguſt. de Legibus in Junia Norbana. Gruch. de Comit. Roman.* 1. 3. Licèt verò in una certa tribu ſinguli cenſendi eſſent, propter, ut dictum, comitia & ſuffragia, cæteraſque perfunctiones publicas, tamen, licèt rariſſimè, eodem tempore duas retinebant tribus, quod in Auguſto tradit Suet. c. 40. n. 4. Goltzius in illo Principe p. 193. ex veteri lapide Brixiano.

C. JULIO C. F.
FAB. SCAPT.
CÆSARI
AUGUSTO.

Affert etiam Gruter. Inſcr. p. 226. n. 3. Fabia ſcilicet, & Scaptia tribus memorantur: hæc tanquam gentilis, & nativa familiæ Octaviæ: illa propria Juliorum, in quorum nomen & gentem per jura adoptionis pertranſiit. In hac autem inſcriptione honori poſita Cæſaris Auguſti, non miror, ſi utraque tribus nominatim ſe voluit gloriæ cauſa, ut neutra mortalium tunc maximi & feliciſſimi altricem & parentem ſeſe reticeret. *Chimentel. de Hon. Biſell. c.* 3. Ut in Conſtitutione Diocletiani legitur leg. VII. Cod. Inſt. de incolis, origo, manumiſſio, allectio, vel adoptio faciebat. Cautum alioquin erat, ne omnes manumiſſi continuò Romani *cives* fierent. V. infr. in *Manumiſſio*. Spanhem. Exercit. II. ad Conſtit. Anton. Imp. §. 18. Parentes aut cognatos peregrinos ut haberent, evenit nonnunquam, qui cum ex teſtamento neque hæreditatem, neque legata conſequi poſſent, rogabantur hæredes, qui teſtamenti factionem haberent, ut his legata, aut hæreditatem reſtituerent. Cujus opinio T. Antonini conſtitutione l. 1. C. de hær. inſt. comprobari videtur. Verba ſunt hæc: *Qui deportantur, ſi hæredes ſcribantur, tanquam peregrini capere non poſſunt. Sed hæreditas in ea cauſa eſt, in qua eſſet ſi ſcripti non fuiſſent.* Auguſt. de Legibus in Junia Norbana. Captivi in triumpho pileati inceſſerunt. V. ſupr. in *Captivi*. Poſt M. Catonis Cenſorii ætatem bonorum publicatione, aut amiſſione civitatis, cum aqua & igni interdiceretur (nam exſilium nulla lex irrogabat: ſed interdicta aqua & igni, exſilium neceſſariò ſequebatur) aut carcere etiam pœnas dabant. Vinculorum enim video fieri mentionem apud Cicer. 1. de Orat. c. 52. *Qua, etiamſi corpora capta ſint armis, aut conſtricta vinculis, tamen ſuum jus, atque omnium rerum impunitam libertatem tenere debeat.* pro Cæcin. c. 25. *Nam qui jus civile contemnendum putat, is vincula revellit judiciorum.* Excipio illa tempora, cum, ob ſeditiones domeſticas, ad illud S. C. neceſſariò deſcendebatur: *Darent operam Conſules, ne quid Reſpublica detrimenti caperet.* Manut. de Leg. Rom. c. 19. Ex Principum ingeniis mores ſuos fingebant. Unde à ſummo ſtudio ſtrenarum mittendarum, quod ſub Auguſto inoleverat, remiſerunt, cum viderent Tiberium eas non adeò curare. Et cum Caligula lapſam conſuetudinem revocaturus *edixiſſet, ſe ſtrenas ineunte anno recepturum, & ſtaret in veſtibulo ædium Kalendis Januarii ad captandas ſtipes, plenis ante eum manibus, ac ſinu omnis generis turba eas fundebat.* Suet. c. 42. n. 2. *Lipſ. de Stren. c.* 2. *Sec. at.* §. 4. Diſtinguebantur in novos & veteres, non poſt legem Antonini, qua omnes *cives* in orbe Romano facti ſunt, ut putat Caſaub. ad Capitol. Anton. Philoſ. c. 7. & Spartian. Peſcenn. Nigr. c. 7. Nam antiquum jam illud diſcrimen fuit. De temporibus ante Trajanum, imò de ipſo jure, quod circa hos conſtituit Auguſtus, Plin. Paneg. c. 37. n. 3. *Hæc manſuetudo legis veteribus civibus ſervabatur: novi ſeu per Latium in civitatem, ſeu beneficio Principis veniſſent, niſi ſimul cognationis jura impetraſſent, alieniſſimi habebantur quibus conjunctiſſimi fuerant.* Veteres autem dicebantur, qui majoribus *civibus* Romanis progonati erant, & quorum tota familia jam civitatis jure gaudebat. Novi verò erant ii, qui aut per Latium in civitatem, vel beneficio Principis veniſſent, & ex peregrinis *cives* eſſent facti: qui enim jus Latii, hoc eſt, illud jus, quo ſocii Latini nominis fruebantur, habebant, ut plurimæ civitates, coloniæ, & municipia Italiæ, quæ ſuis legibus & magiſtratibus vivebant, proximi erant juri civitatis Romanæ, quam conſequebantur, aut beneficio Principis, aut ſi ſedem Romam tranſtuliſſent: aut liberis, iteratione, militia, nave, ædificio, piſtrino, & ex S. C. ſi ter enixa erat mulier, ut docet Ulpian. tit. 3. Hi ergo hac ratione civitatem adepti dicebantur novi *cives*, quemadmodùm & ii, qui ex peregrinitate in civitatem beneficio Principis tranſlati erant. Horum conditio in eo erat deterior veterum, quod cum hi poſſent ex lege XII. tabularum, parentibus, agnatis & gentilibus ſuccedere, & immunes eſſe à viceſima ex lege Auguſti, novi in civitatem adoptati, à parentum hæreditatibus & agnatorum excluderentur. Plinius mox laudandus. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* 11. Et quando filius ſuccedebat patri, ſuccedebat tanquam extraneus hæres, ſoluta hæreditatis viceſima. Nerva matrem in liberorum hæreditate, & viciſſim liberos ac filium in parentis bonis immunitate perfrui voluit. Trajanus id beneficium eo tantum auxit, ut ſicut in patris filius, ita in filii hæreditate pater immunis eſſet: tum ut frater, avus, avia, neptis, nepos, & invicem, abſque deminutione viceſimæ hæredes eſſe poſſent: denique exiles hæreditates ad quoſcunque hæredes pertinerent, immunes itidem fecit. Plinius Panegyrico. V. illum infr. in *Vigeſima hæreditatum*. Spanhem. ibid. Exercit. 1. 21. Novos primus in octo novas, ut quæ poſtremæ, ac inde utito ut plurimum juris illius beneficio ſuffragium ferrent, tribus Romanas conjectos, in veteres dein XXX. tribus, lege ea de re promulgata, diſtribuere tentavit P. Sulpitius tribunus plebis; ac dein, id agente prius C. Mario Cinna Conſul, & hoc, etſi repugnantibus antiquis *civibus*, ne novi *cives* ſibi ſuffragiorum numero æquarentur. Hi, ut veri *cives*, deinceps ſunt cenſi; ac inde luſtro paucis poſt annis à Cenſoribus condito, L. Gellio & Cn. Cornelio Lentulo, cenſa tum ſunt, multiplicato inde haud parum eorum numero, *civium capita quadraginta quinquaginta millia.* Liv. Epit. XCVIII. haud aliter ac poſt Lanuvinos, Aricinos, alioſque Latinos populos in civitatem acceptos, de iis refert, Liv. VIII. 17. *Novique cives cenſi, tribus propter eos additæ Mutia & Scaptia.* Spanhem. ibid. §. 13. Sigon. de Ant. Jur. Ital. III. 6. E provincialibus facti ſunt ſub Marco Antonino, qui potentia, opibus, aut dignatione plurimum ſuis in urbibus poterant. Ariſtid. Orat. Tom. I. p. 373. *Qui quidem vel gratia, vel generis potentia præſtabant, utique eos civitate & tribu veluti donaſtis, reliquis inter ſubjectos relatis.* Et hoc callido Romanorum conſilio, quo eadem oppida in fide ac veneratione Romani nominis eo ſecuriùs validiùſque adſererentur. Ariſtid. ibid. p. 375. *Jam & multi in ſingulis urbibus veſtri cives, non minus quam urbis ſuæ, licèt eorum aliqui nunquam civitatem ſuam viderit: nec præſidiis ad arces tuendas opus eſt, quum maximi & potentiſſimi quique ſuam vobis patriam ſinguli cuſtodiant: & bifariam urbes occupatis, partim hinc, partim per ipſos ſingulos.* Spanhem. ibid. II. 3. Fiebant e ſociis ac Latinis, qui ſtirpem ex ſe domi reliquerant. Liv. XLI. 8. *Lex ſociis ac nominis Latini, qui ſtirpem ex ſeſe domi relinquerent, dabat, ut cives Romani fierent:* aut juxta alteram legem, quam

Ff tulit

tulit tribunus plebis Servilius Glaucias, ut Latinis eſſet jus civitatis aſſequendæ, in illius *civis*, ſive ſenatoris locum, qui accuſatus ab iis repetundarum à Romanis fuiſſet damnatus. Quomodo nempè, ut ait eam in rem Cicer. pro Balb. c. 24. *hunc Latinis, id eſt, fœderatis viam ad civitatem populi juſſu patere paſſi ſunt Romani*: donec poſtea primùm univerſo Latio, mox Italiæ reliquæ, juxta tum præſcriptos eidem Italiæ fines, eſt illud impertitum. *Spanhem. ibid.* t. 13. *Sigon. de Antiq. Jur. Ital.* III. t. Etiam Judæi Antiochenſes, Alexandrini, Cyrenæi, Cæſarienſes, aliorumque locorum tranſierunt in eadem jura, in quæ reliqui earundem urbium *cives*. Id in literis Agrippæ ſenioris ad Cajum Imperatorem apud Philon. legat. ad Cajum p. 1031. exſtare memini, quod non auſus ſit ille patriæ ſuæ, nempè Hieroſolymis petere non Romanam quidem civitatem, ſed, quod addit, ne libertatem quidem vel immunitatem: at non ideò ab eadem non libertate ſolum ac immunitate, ſed à civitate etiam excluſi, omnes ſeu in Judæa, ſeu extra eam nati in ſubjectis Romano imperio urbibus, & quales dicti inde Helleniſtæ Judæi. Ita Antipatrum ex Idumæo Judæum religione, civitate Romana ac immunitate à Julio Cæſare donatum legimus apud Joſeph. Antiq. Judaic. XIV. 15. imò ſe quoque, Hieroſolymitanum quanquam, eodem civitatis honore à Veſpaſiano affectum tradit Joſeph. vit. p. 1031. Imò in eam rem exſtant aperta Philonis ibid. p. 1014. de Judæis Romæ Auguſti ætate agentibus verba: *Neque eos Urbe juſſit excedere, nec civitatem eis ademit*. Quod itidem aliis paſſim Judæis, qui extra Judæam in variis Romani orbis nati, aut domicilium ibidem fixerant, contigit. *Spanhem. ibid.* §. 19. OB. CIV. S. *Ob cives ſervatos*, notæ frequentiſſimæ in nummis Auguſti, Tiberii, Caji, Claudii, Galbæ, Vitellii, ac Veſpaſiani, intra coronas civicas, atque in æreis præcipuè. Adulatio antiquorum, certè fœdiſſima erga malos etiam Principes. Ad haſce coronas reſpexit ſic canens Ovid. Triſt. III. I. 47.

Cauſa ſuperpoſita ſcripto teſtata corona,
Servatos cives indicat hujus ope.

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Græv. Tom. XI. p. 883. B. *Civium* numerum arte & induſtria auxit Romulus I. Apertione aſyli. Cum enim militiam & Rempublicam ordinaret, vix ad millia terna peditum (alii bina millia volunt) cenſa, & equitum trecentos. At cum è vivis abiit, peditum reliquit ſex & quadraginta millia. Tantum viri opeſque creverant in annis circiter, quibus regnavit, ſeptem & triginta. Apertio verò aſyli haud dubiè aliquid adjuvit, & è vicinis, etſi non optimos, elicuit. Lege de liberis lata, qua juſſit quidquid natum eſſet tolli, modò ne mutilum aut monſtroſum. II. Receptione in civitatem, quam non exteris ſolum confluentibus; ſed victis & hoſtibus dedit. Laudant cum alii hoc inſtitutum ejus, tum Claudius Imperator apud Tacit. Annal. XI. 24. 6. *Conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives haberet*. Atque id ſanè diu retentum Romæ, ut è provincialibus honeſtiſſimos hoc civitatis beneficio obligarent: & ita ſimul ſe augerent, ſimul diſcrimen, & tacitum pænè diſſidium inter illos conciliarent. Claud. Stilich. Conſ. II. 150.

Hæc eſt, in gremium victos quæ ſola recepit,
Humanumque genus communi nomine fovit,
Matris, non dominæ, ritu: civeſque vocavit
Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.

Ita, quod ex illo apparet, diffuſum latè aut undique jam hoc beneficium: & *cives* Romani facti, quicunque in orbe Romano eſſent, ex conſtitutione Imperatoris Antonini. Unde *patria communis* Senec. ad Helv. c. 6. *& cunctarum in toto orbe gentium patria* Plin. III. 5. dicitur. Et ad eam Rutil. Itiner. I. 63.

Feciſti patriam diverſis gentibus unam,
Profuit injuſtis te dominante capi.
Dumque offers victis proprii conſortia juris,
Urbem feciſti, quod prius orbis erat.

III. Inſtituto non quidem Romuli, ſed Servi Tullii. Ille cum videret pleroſque tunc ſervorum, aut bello captos, aut è præda emptos eſſe: atque eos ferè è liberis & ingenuis, & ante etiam liberos: humanum bonumque putavit, in civitatem recipere, ſi qui à dominis manumiſſi eſſent. Nam & Romanis moribus ingeniiſque aſſuefacti jam erant: & ſic fore providebat, ut ſemper, tanquam ex fonte domeſtico, proles ſcaturiret ad belli alioſque uſus. Cicer. pro Balb. c. 9. *Servos, quorum jus & fortuna conditio eſt infima, benè de Republica meritos, perſæpè libertate, id eſt, civitate, publicè donatos videbamus*. Nec tamen ii ſtatim æquiparati dignioribus, & veteribus civibus: rejecti in quatuor urbanas tribus fuere, & inventa ratio, ut minimùm in ſuffragiis, aut alia publica re pollerent. Quin & à militia legionaria & honeſtiore excluſi ſunt: donec paullatim nepotes, ac pronepotes eorum, verè jam Romanus ſanguis, pervenirent. Ex illo verò Tullii inſtituto videmus factum, ut quum ſub eodem Rege anno ab U. C. 184. cenſi ſint *civium* Romanorum juxta Liv. v. 44. 80000. aut, juxta Dionyſ. IV. p. 225. 80000. minus trecentis; ſequenti autem cenſu, qui nempè intermiſſus fuerat ſub Tarquinio, annis 51. interjectis, ſeu à U. C. 246. cenſa ſint juxta Dionyſ. v. p. 293. civium, qui pubertatem attigiſſent, 130000. *Lipſ. Magn. Roman.* I. 7. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 3. *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton.* I. §. 3. Et ut ſciamus quibus gradibus Roma ad tantam ſit provecta magnitudinem, an. U. C. 256. cenſa fuerunt CL. & DCC. a. U. C. 260. non plura millia quàm CX. a. U. C. 279. fuerunt millia CXXX. a. U. C. 288. præter orbos orbaſque fuere CXXIV. & CCXV. a. U. C. 294. fuere millia CXXXII. & CCCCXIX. a. U. C. 361. fuere millia CLII. & DLXXX. a. U. C. 410. fuere millia CLX. a. U. C. 435. fuere millia CCL. a. U. C. 459. fuere millia CCLXII. a. U. C. 471. fuere millia CCLXXXVIIII. & CCXXII. a. U. C. 478. fuere millia CCLXXI. & CCXXIV. a. U. C. 488. fuere millia CCXCII. & CCXXIV. a. U. C. 501. fuere millia CCXCVII. & CCXXVII. a. U. C. 506. fuere millia CCLI. & CCXXII. a. U. C. 512. fuere millia CCLX. a. U. C. 538. fuere millia CCLXX. & CCXIII. a. U. C. 544. fuere millia CXXXVII. & CVIII. a. U. C. 554. fuere millia CCXV. a. U. C. 559. fuere millia CCXLIII. & DCCIV. a. U. C. 564. fuere millia CCLVIII. & CCCXXVIII. a. U. C. 574. fuere millia CCLXXIII. & CCXLIV. a. U. C. 579. fuere millia CCLXIX. & XV. a. U. C. 584. fuere millia CCCXII. & DCCCCV. a. U. C. 589. fuere millia CCCXXVII. & XXII. a. U. C. 594. fuere millia CCCXXVIII. & CCCXIV. a. U. C. 599. fuere millia CCCXXIV. a. U. C. 606. fuere millia CCCXXII. a. U. C. 611. fuere millia CCCXXVIII. IDXLII. a. U. C. 617. fuere millia CCCXXXIII. a. U. C. 622. fuere millia CCCLXVII. & DCCCCXIII. a. U. C. 628. fuere millia CCCXC. & DCCXXXV. a. U. C. 638. fuere millia CCCXIV. & CCCXXVI. a. U. C. 667. fuere millia CCCCLXIV. uti habet Euſebii Chronicon, quamvis exemplaria nonnulla manu exarata exhibeant CCCCLXXXIII. *Voſſ. de Magnit. Rom. Vet. c.* 6. Duplex diviſio fuit, quarum altera ad alteram nihil pertinet: prior hæc, *cives* vel patricii, vel plebeji: poſterior, vel ſenatores, vel equites, vel de plebe. Ita vel à genere, vel ab ordine diſtinguebantur: &, quemadmodum Regum ætate omnes patricii aut ſenatores, aut equites, aut neutrum, ſoli tamen ſenatorii ordines participes; ſic Regibus pulſis, plebeji homines, tum ſenatores, tum equites, de plebe reliqui, fuere: ut non modò ex patriciis, verùm etiam ex ipſa plebe, tres ordines fuiſſe conſtet. *Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 3. *B. Sigon. de Ant. Jur. Civ. R m.* II. I. Qui ex municipiis non erant, hæc etiam jura: cenſebantur, ſuffragium ferebant, honores, magiſtratuſque capiebant, æs pro ſuo capite tributi nomine pendebant, habebant locum in legionibus, utebantur

Digitized by Google

ſur legionibus Romanis, ſacra more Romano faciebant, Quirites populusque Romanus vocabantur. Quæ omnia illis cum municipibus non erant communia. Nam, cum eſſent ipſi quoque *cives* Romani, jura tamen illa, quæ nominavi, non omnia planè, ſed quatuor, habebant, quatuor verò non habebant. Cenſeri, ſuffragium ferre, munerum omnium partem capere, unde municipes dicti, tributum pendere, hæc habebant: locum verò habere in legionibus, uti legibus Romanis, ſacra more Romano facere, Quiritum populive Romani nomine appellari non habebant. *Manut. ibid. p.* 30. *A.* In illorum cenſum collocandi etiam veniunt, qui jure Latii, ſeu geſtis in patria, quæ Latio donata erat, magiſtratibus, inde jus Romanæ civitatis adepti cenſebantur: atque adeo, ut pateret tum iis Romæ ad ſuffragia & honores aditus; ſicut adhuc Trajani ævo id tangit Plin. Paneg. c. 39. n. 2. *His quoque quibus per Latium civitas Romana patuiſſet*. Quod de Nemauſi in Gallia, Latini quippè juris, incolis obſervat Strab. IV. c. 187. ut qui ædilitatem ac quæſturam in eadem civitate geſſerant, *cives* Romani haberentur: ac de Novocomo oppido ſub Alpibus, quod illo Latii jure donaverat, antequam rerum potiretur, J. Cæſar, refert Appian. Bell. Civ. II. p. 443. ut qui annuum ibidem obirent magiſtratum, *cives* Romani continuò fierent. *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton.* 1. §. 9. Poſt datam Antonini Caracallæ conſtitutione omnibus in orbe Romano ingenuis civitatem, non eſt adempta prorſus illis in eodem orbe ſuarum legum & aviti juris conceſſa olim quibuſdam populis vel oppidis libertas. V. ſupr. in *Autonomia*. Id quidem inde contigit, ut ſublato illo *civium* & provincialium, ſeu qui *τὸ ὑπήκοον*, vel *οἱ ἀρχόμενοι*, aut etiam *[illegible]*, dici vulgò à Græcis Romanorum rerum ſcriptoribus ſolent, diſcrimine: ac proinde abolitis provincialibus, quibus iidem ſubjacebant, Præſidum Romanorum edictis, civilibus dein Romanorum ſeu Quiritium legibus fuerint illi in poſterum obſtricti. Hac ratione factum, ut dicantur deinceps ab auctoribus infra ætatem Caracallæ, *reddita Romanis legibus provinciæ*: aut *ubique Romanæ leges*: *omnes petitus Romanis legibus & conſuetudinibus regi*: inſtitutis etiam in Oriente legum Romanarum ſcholis, unde per omnem terrarum orbem legum periti & juris aſſeſſores ſolerent mitti. *Spanhem. ibid.* II. 17.

CIVITAS ſignificationis origine non urbem notat, ſed nationem populumve integrum, aut cœtum hominum in ſocietate viventium, iiſdemque magiſtratibus, legibus ac juris conditione in eadem regione utentium. Alias conſiſtit non tam in hominum multitudine, quàm legibus, diſciplina civili, & forma Reipublicæ, quæ cunctos conjungit. Talis erat vera & genuina vocis ſignificatio ævo Scipionis Minoris, qui Carthaginem delevit, apud Appian. de Bell. Pun. *p.* 58. .... Apud illum Cenſorinus legatis Carthaginenſium contendentibus ſe pepegiſſe cum Romanis inter alias conditiones, ut Carthago libera foret, ſuisque uteretur legibus, ſi darent obſides, quibus acceptis non poſſe Romanos imperare ſubverſionem Carthaginis, reſpondet: *Vos, non veſtrum ſolum putamus eſſe Carthaginem*. Scilicet in Republica eorum eſſe *civitatem* innuebat, quæ libera in novis ſedibus & integra eſſet futura. Idem ergo eſt *civitas* quod Reſpublica. Nam neque hæc, neque illa ſita eſt in ædificiis, ſed cœtu civium per eaſdem leges & jura eadem conjunctorum. Pompejus Magnus apud Appian. Bell. Civ. II. p. 491. *Etiam Athenienſes quondam urbem ſuam deſeruere, milites, dum pro libertate bellum gererent, rati viris civitatem conſtare, non ædificiis*. Auguſtus apud Dion. LVI. p. 659. *Neque enim civitas domibus, porticibus, aut foris hominum inanibus, ſed viris conſtat*; adeoque *civitas* olim alterutrum horum notabat, aut integram nationem & regionem populi alicujus iiſdem magiſtratibus legibusque utentis: aut leges ipſas, formamque diſciplinæ civilis, ſecundum quam in cœtu communiter vivebant. Prima ſignificatione utitur Cæſar. de Bell. Gall. I. 12. *Omnis civitas Helvetia in quatuor pagos diviſa eſt*. Altera idem paſſim in Commentariis: cum legitur *Civitas Remorum. Bellovacorum, Nerviorum* ..... ubi intelligit integram nationem, ſive populum, ſive regionem, cujus incolæ eoſdem agrorum fines incolunt, parique juris conditione utuntur. Deinde *civitatis* nomen urbibus inditum; non ſimpliciter omnibus, ſed illis, in quibus ſumma Reipublicæ, præcipua auctoritas, magiſtratus ſupremi & legum tribunalia ſumma cujusque provinciæ, aut regionis ſedem habebant. *Civitatem* pro urbe principe, quamvis rariùs, in Commentariis Cæſar poſuit: & ſeculis ſequioribus uſu invaluit, ut notaret urbem, vel oppidum. Et ita accipitur in Itinerario Antonini, & in Itinerario à Burdegala Hieruſalem uſque, quod illi ſubjicitur. In illis enim ambobus ſemper notat urbem aut oppidum. *Bergier. de viis milit.* IV. 7. §. 2——6. *Chimentell. de Hon. Biſell. c.* 42. Intercedit tamen inter *civitatem* & *urbem* hæc differentia, quod *urbs*, qua *urbs* non opus habeat magiſtratibus legibusque ſuis ſingillatim & ſeparatim à reliquis urbibus; ſufficit, ut *urbs* ſit, muro, vallo, foſſa munitam eſſe. At *civitates*, præter munimenta iſta, gaudent ſuis legibus, magiſtratibusque ſeparatim ab aliis urbibus. Præcipuè autem illæ habebantur *civitates*, quæ Senatum quaſi habebant, quales in municipiis & coloniis erant Decuriones, & Scabini in Galliæ urbibus, quos Strab. IV. p. 358. Primores vocat. Hinc *civitati* Remorum Senatum adſcribit Cæſ. de Bell. Gall. II. 4. Hanc diſtinctionem *Civitatis*, & *urbis*, ſive inter *πόλιν* & *ἄστυ* agnoſcit etiam Strab. V. p. 400. *Bergier. ibid.* §. 8. Urbes etiam olim erant, quæ forum cauſarum, & Duumviros, ſeu jus dicentes magiſtratus habebant: *civitates* verò, quæ prætorium, gymnaſium, theatrum, forum, & balneum habebant. Paull. l. civitatibus 122. de Leg. I. *Ad ornatum civitatis pertinet, quod ad inſtruendum forum, theatrum, ſtadium legatum fuerit*. Martian. l. non tantum 6. de rer. diviſ. *Univerſitatis ſunt, non ſingulorum, veluti quæ in civitatibus ſunt, theatra, & ſtadia, & ſimilia civitatum*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 98. de Magiſtr. Municip. c. 8. *Civitas* & jus Quiritium idem: ut Latinitas, & Latium, ſive jus Latii idem. Nec ad jus Quiritium, ſive *civitatem* Romanam aliquis poterat pervenire, niſi priùs Latinitatem, ſive jus Latii eſſet adeptus. Majus munus erat *civitatem* dare, quam jus Latii. Tributario Gallo denegatur *civitas*. Suet. Aug. c. 40. n. 7. Sed eidem datur immunitas. *Robort. de Prov. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 4. *A. Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 16 *E.* Hinc non ignobilis ad conſiderandum locus: utrum, uti jus Quiritium dare eſt *civitatem* Romanam largiri, eadem ratione, qui *civitatem* Romanam habent, jure Quiritium omnes fruantur. Negatur: nam libertini ordinis homines *civitatis* participes ſunt, nec tamen habent jus Quiritium: & nominandi quidem inter cives, habendi tamen inter Quirites non ſunt. Itaque Romanorum civium libertis nunquam *civitatem*, (cum enim libertate donantur, eo ipſo tempore cives fiunt, cenſerique incipiunt) Quiritium autem ſæpè jus eſſe petitum invenias: quod ſi aſſequebantur, tum licebat iis non modò ruſticis in tribubus cenſeri, verùm etiam magiſtratus obtinere. *Civitas* igitur peregrinis vel libertis, vel ingenuis, jus Quiritium Romanis libertis dabatur. Diſtinctio hæc patet ex Plin. Epiſt. X. 4. n. 2. *Quare rogo des civitatem Romanam Harpocrati Jatralipta. Eſt enim peregrinæ conditionis, manumiſſus à peregrina patronam habet Thermuthin Theonis, quæ jampridem defuncta eſt. Item rogo, des jus Quiritium libertis Antoniæ Maximillæ, Heliæ & Antoniæ Harmeridi*. Manut. ibid. p. 17. B. Cellar. in Plinium. Et quæri poteſt, an peregrinis, ſive libertis, ſive ingenuis *civitas* data fuerit eodem jure, & nulla inter ingenuos & libertos diſtinctione? Omninò ſatis beneficii fuit, *civitate* peregrinos libertos donari: nec veriſimile videtur, ab ordine libertino & peregrinitate ad jus Quiritium tranſcendiſſe. Sic enim pares fuiſſent, atque adeò ſuperiores libertis Romanis, qui à *civitate* ad jus Quiritium adſcendebant; peregrini verò liberti, non à *civitate*, ſed à pete-

peregrinitate, ſtatim ad ſummum illud ingenuorum civium jus elati eſſent. Itaque puto eos, cum *civitatem* eſſent adepti, eodem in Urbe jure cum Romanis libertis fuiſſe; cives quidem ut eſſent, ſed neque ruſticis in tribubus locum, neque petendi magiſtratus facultatem haberent. Cum verò peregrinis ingenuis impertita *civitas* appellatur, ſine dubio jus Quiritium intelligitur; interdum etiam nominatur, ut à Suet. Claud. c. 19. *Latinè jus Quiritum*. Manut. ibid. p. 18. B. Dabatur aut oppidanis ſingulis, aut univerſis. Singulis, ut Hoſtio Hoſtilio Medullino Romulus, ut Lucumoni Tarquinio Tarquinienſi Ancus, ut Servio Tullio Corniculano Priſcus; qui omnes ſingulis hominibus, quibus voluerunt, jura *civitatis* impertiverunt. Anno verò poſt Reges exactos ſexto Appio Claudio Sabino, neque ita multò poſt Octavio Manilio Tuſculano Conſulum rogatione populus. Univerſis, ut Antemnatibus, Cameriniis, Cruſtuminis, Sabinis Romulus, quibus *civitatem* ita dedit, ut qui tum Romam ex oppidis ſuis commigrare vellent, ii omnes in tribus deſcripti *civitatis* Romanæ jura omnia poſſiderent; qui domi in patria remanerent, ii nullum jus Romanæ *civitatis* haberent. Atque hi quidem non municipes, ſed *cives* Romani dicti ſunt. Ex his autem populis Romanus populus erat conflatus. Siquidem Albanorum tria millia, aut certè paullò amplius Romulo ad Urbem condendam affuiſſe tradit cum Plutarcho Dionyſius, quos ille Ramnenſes vocavit. Reliqua omnis turba peregrinorum fuit, quos ille ſuſcepit in *civitatem*, Tatienſium & Lucerum: ſed hi nunquam municipes, ſemper *cives* Romani vocati ſunt. De quibus Cicer. pro Balb. c. 13. *Illud verò ſine dubitatione maximè noſtrum fundavit imperium, & populi Romani nomen auxit, quod princeps ille creator Urbis Romulus fœdere Sabino docuit, etiam hoſtibus recipiendis augeri hanc civitatem oportere, cujus auctoritate & exemplo nunquam eſt intermiſſa à majoribus noſtris largitio, & communicatio civitatis*. Poſt Urbem à Gallis captam inſtitutum eſt, ut quotquot eſſent alicujus oppidi cives, quotieſcunque Romam veniſſent, quanquam Romæ nullum domicilium haberent, eodem, quo cives Romani, loco ducerentur: ii verò dum domi ſuæ manſerunt, municipes; ſi quando Romam domicilium traduxerunt, cives Romani: hoc tamen aut illo municipio oriundi vocati ſunt, ut Porcii Tuſculo, Coruncanii Camerio, Marii & Tullii Arpino. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* 1. 1. *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton.* 1. §. 4. Pro diverſa conditione, aut in populum Romanum ſtudio, modò cum jure ſuffragii, modò ſine eodem jure impertita dicebatur. Auſpicium à Cæritibus factum obſervat Gell. XVI. 13. ob ſacra populi Romani, ut ea de re Liv. V. 50. bello Gallico ab iis recepta, ac proinde anno ab U. C. 364. atque ita centum & aliquot annis poſt donatos *civitate* aliquos Latinorum populos, ac, paucis dein annis interjectis, Hernicos. Diſcrimen hoc obſervant Livius, Vellejus, aliique. Prius cum jure ferendi ſuffragii, & capiendi in Urbe muneris, unde municipiorum iis, quæ eo donata erant, oppidis nomen, innuere videtur Liv. VIII. 14. ubi ad a. 415. Lanuvini, Aricini, Nomentani, Pedani *in civitatem accepti*: aut Lanuvinis ac Tuſculanis apud eundem c. 12. *civitas data*, vel *ſervata*, ſicut paullò pòſt apud eundem c. 21. Privernatibus quoque dicitur. Alterum, ubi mox c. 14. Campanis equitibus, Fundanis, & Formianis, ac dein c. 17. Acerranis, & IX. 43. Anagninis *civitas ſine ſuffragio*, cum reſtricto proinde, nec pleno illius jure conceſſa legitur. *Spanhem. ibid.* §. 8. *Manut. de Civit. Rom. ibid. p.* 29. *E.* Non Latinis ſolum, V. ſupr. in *Civis*; ſed Italicis data cum jure ſuffragii *civitas*. Quod ex Appiano Bell. Civ. 1. p. 379. & Liv. Epit. 80. conſtat: in qua poſtrema ad a. U. C. 666. dicitur: *Italicis populis a Senatu civitas data eſt*, iis nempè, qui ſoli hactenus inter Italos nondum arma depoſuerant, Lucanis ac Samnitibus; ad annum verò 670. apud Liv. Epit. 84. *novis civibus ſenatuſconſulto ſuffragium datum eſt*; ac dein ad ſequentem annum Epit. 86. *Sulla cum Italicis populis, ne timeretur ab iis velut erepturus civitatem & ſuffragii jus nuper datum*. Spanhem. ibid. §. 13. Tranſpadanis, omnibus tandem Ciſalpinis à J. Cæſare eſt impertita: imò ante ſecundum ejus conſulatum Gaditanis univerſis in ulteriori Hiſpania eſt data, & hoc populus dein ratum habuit. Dio XLI. p. 164. *Spanhem. ibid.* §. 16. & 17. Ita gradus paullatim eſt factus, ut Romana *civitas* aliquot primùm in Latio municipiis, dein toti Latio, mox univerſæ Italiæ, aliquot poſtea extra Italiam, vel privatis, vel oppidis, vel etiam provinciis: exin nobiliſſimarum in Orbe Romano urbium primoribus, aut limitaneis militibus: tum memorabili in primis Antonini Imperatoris conſtitutione, omnibus in Orbe Romano ingenuis: tandem, idque poſt trium circiter ab hac conſtitutione ſeculorum decurſum, omnibus etiam quacunque conditione manumiſſis ſeu libertis ſit à Romanis Principibus conceſſa. *Spanhem. ibid.* 11. 9. Non ſolum deportatione in inſulam adimebatur, ſed eos etiam qui ad opus publicum perpetuò damnati, inde ἀπόλιδας eos continuò fuiſſe, ſeu *civitatem* amiſiſſe teſtatum reliquit Marcian. D. leg. 17. de Pœnis. Extra quam pœnam aut noxiam invito adimi non potuit. Cicer. pro Dom. c. 30. *Populus Romanus, L. Sulla Dictatore ferente, comitiis centuriatis municipiis civitatem ademit; de civitate ne tamdiu quidem valuit, quamdiu illa Sullani temporis arma valuerunt. Hanc verò Volaterranis, cum etiam tum eſſent in armis, L. Sulla victor, Republica recuperata, comitiis centuriatis civitatem eripere non potuit: hodieque Volaterrani non modo cives, ſed etiam optimi cives, fruuntur nobiſcum ſimul hac civitate*. c. 29. *Civitatem nemo unquam ullo populi juſſu amittit invitus*. Ubi voluntate, ſicut à civibus Romanis qui ſponte in colonias Latinas nomina dederant, amitti potuiſſe docet. Quod etiam ab illo dicitur pro Balb. c. 11. *Multi etiam ſuperiori memoria cives Romani ſua voluntate, indemnati & incolumes, rebus relictis, alias in civitates ſe contulerunt*. Tribus cæteroquin amitti *civitatem*, *exſilio* (non voluntario nempè, ſed quo bona venibant, & aqua & igni, ut in judicio M. Poſtumii Pygargi apud Liv. XXV. 4. dicitur, interdicebantur) *poſtliminio ac rejectione civitatis* docet Cicer. ibid. c. 12. ejusque rei dat aut adducit exempla c. 11. *Spanhem. ibid. Exerc.* 1. §. 6. *Auct. miſc. def. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p.* 88. Semel à Republica data, vel à Principe Romano tranſibat vulgò ad liberos poſteroſque; nec Caligulæ, cui tamen & filio id jus relinquendum, ſed aliis dein poſteris adimendum ſtatuebat apud Sueton. c. 38. n. 2. ratio ea in re habita deinceps legitur. *Spanhem. l. l. Civitatis* communicandæ arbitrium ita penes populum fuit, ut etiam ſine auctoritate, cui liberet, eam dare poſſet. Liv. XXXVIII. 36. *C. Valerius Tappus tribunus plebis promulgavit, ut Formianis Fundanisque municipibus, & Arpinatibus ſuffragii latio eſſet. Huic rogationi quatuor tribuni plebis, quia non ex auctoritate Senatus ferretur, cum intercederent: edocti, populi eſſe, non Senatus jus, ſuffragium quibus velit impertiri, deſtiterunt incœpto*. Rogatione de *civitate* perlata res nondum erat confecta. Etenim ſi *civitas* cum ſuffragio data eſſet, præterea ut à Cenſoribus in certam ex XXXV. tribubus conferrentur, requirebatur. Liv. VIII. 17. *Eo anno cenſus actus, novique cives cenſi, tribus propter eos additæ Macia & Scaptia: Cenſores addiderunt Q. Publilius Philo, Sp. Poſtumius*. Hoc verò jus cenſorium non fuit perpetuum. Scribit enim Liv. XXXVIII. 36. *rogationem eſſe perlatam, ut Formiani in Æmilia tribu ferrent: atque in hac tribu tum primum ex Valerio plebiſcito à Cenſoribus T. Quinctio, M. Claudio cenſos eſſe*. Hac enim lege tribus expreſſa eſt, in qua novi cives ſuffragium ferrent, non arbitrio Cenſorum permiſſa: ex quo intelligi poteſt jus ac beneficium *civitatis* totum à populo Romano eſſe profectum. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* 11. 6. *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton.* 1. §. 17. Non nudum nomen Tranſpadanis, Comatæ Galliæ, qua de re Tacit. Annal. c. 11. n. 23. primoribus; ſed cum latione ſuffragii & adipiſcendorum Romæ honorum à J. Cæſare datum eſt. Liquet hoc I. ex Suetonio, qui c. 76. n. 8. inquit: *Civitate donatos & quoſdam è ſemibarbaris Gallorum recepit in curiam*. Quod de

togatis

togatis Tranſpadanis dici vir doctus monuit ad Tacit. Annal. xv. 24. II. E Claudii Imperatoris ea de re verbis apud Tacit. Annal. xi. 24. *Poſtremò ipſam*, civitatem, *ad Alpes promotam, ut non modo ſingulis viritim, ſed terra gentes que in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies, & adverſus externos floruimus, cum Traſpadani in civitatem recepti*, & quidem, ut totus loci contextus docet, cum pleno ſuffragii & honorum petendorum jure. *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton.* i. §. 16. Et annexorum variorum jurium & privilegiorum dignitas ac veneratio paullatim inſedit, ut aliis omnibus rationibus poſthabitis, peregrini nomen cum Romani civis appellatione commutare, eximium quid ac ſingulare à pleriſque duceretur. Quo ſpectat illud Plinii ſupr. in *Civis*. Spanhem. ibid. ii. §. 8. Jura, Græcorum more, communia remanſerunt inter deductas ex Urbe Romanorum *civium* colonias, & ipſam earum antiquam patriam. *Spanhem. ibid.* i. §. 12. Commune jus inter varias urbes, ob mutua inter ſe fœdera, vel commercia, ſubinde eſt ſancitum. Ita *de civitate Rhodiis ab Athenienſibus, quemadmodum prius Rhodii Athenienſibus dederant*, à Liv. xxx. 15. ac jam ante à Polyb. Excerpt. Leg. iii. & quæ *ἰσοπολιτεία*, ſeu *æquum jus civitatis* ab eo ibidem dicitur, eſt in literas relatum. Quam itidem uti is vocat, *συμπολιτείαν*, ſeu *commune jus civitatis* inter Perinthios ac Byzantios reſtituendam memorat Polyb. xvii. p. 744. Qualem etiam inter Cretenſes & Apolloniatas exſtitiſſe, ſed à prioribus præter fas violatam docet idem in Excerpt. Valeſ. p. 133. *Spanhem. ibid.* §. 5. *Civitatem* Romanam ſine ſuffragio conſecuti, non cives Romani, ſed tantummodò Romani vocabantur: quod de Acerranis à Livio proditum legimus: atque hi nomen tantum, & honorem Romanæ *civitatis* habebant, tributum pendebant: magiſtratus autem, aliave munera, aut curationes capere non poterant. Cujuſmodi Cærites fuerunt, de quibus ſupra. Cum ſuffragio conſecuti erant & dicebantur cives Romani, & cum cives Romani eſſent & dicerentur, ſociorum tamen nomen non amittebant, iique auxiliares in bellis appellabantur. Quibus verò conceſſa quidem *civitas*, ſuffragii verò ferendi denegata poteſtas eſt, neque cives Romani, neque municipes, ſed tantùm cives, & ſocii vocabantur. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* i. *p.* 29. *E.* Ante . . . . . lege Julia datam neque præfecturæ, neque unquam provinciæ, licèt Romanas leges tuerentur, è civibus Romanis conſtabant, ſed omnes & erant, & dicebantur ſocii. *Manut. ibid. p.* 21. *D.* Peregrinis libertis, & Romanis libertis jus Quiritium petere non licebat, niſi patronis aut concedentibus, aut mortuis: quia ſcilicet libertis aut *civitatem*, aut jus Quiritium adeptis, jura quædam in eos patronorum amittebantur. De Romanis teſtimonium afferunt verba Plin. Epiſt. x. 4. *Quod à te, petente patrona, peto*. De peregrinis ejuſdem verba l. l. *Patronam habet Thermuthin Theonis, quæ jam pridem defuncta eſt*. Et illa ejuſdem iteratæ ſententiæ: *Contentus fueram hoc ſolum ſcribere, eum ſcilicet à peregrina manumiſſum, patronamque ejus jam pridem deceſſiſſe*. Epiſtola x. 6. exemplum habet de *civitate* peregrinis hominibus, jure autem Quiritium Romanis libertis petito, nec non de jure patronorum in libertos. *Rogo, ut civitatem des Chryſippo Mithridatis, uxorique Chryſippi Stratonicæ Epigoni; item liberis ejuſdem, ita ut ſint in poteſtate patris, utque iis in libertos ſervetur jus patronorum. Item rogo, indulgeas jus Quiritium L. Satrio Abaſcanto, & P. Cæſio Phoſphoro & Panchariæ Soteridi: quod à te, volentibus patronis, peto*. Romanos libertos eſſe hos duos poſteriores, nomina eorum Romana, Satrius & Cæſius, declarant: Chryſippum verò, uxoremque ejus, peregrinos, & Græcos, ex adjunctis patronorum Mithridatis, & Epigoni nominibus liquet. *Manut. ibid. p.* 17. *F.* Pecunia interdum emebant. Ita Actor. c. 22. v. 28. à tribuno militum dicitur, quod multa pecuniæ ſumma eſſet *civitatem* Romanam conſecutus. Et ex Græcorum ea de re commentariis diſcimus, Paulli patrem pecunia ſibi *civitatem* Romanam comparaſſe. Neque vel ab ipſo Cæſare Gaditanis primum, dein Gallis Tranſpadanis; aut ab eodem Julio, vel Auguſto opulentis Hiſpaniæ oppidis, vel ditibus Comatæ Galliæ primoribus, etſi necdum pleno jure; aut hiſce poſtremis à Claudio, cum honorum adipiſcendorum jure, gratuito datam *civitatem*, licet arbitrari. *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton.* i. §. 19. Servis dare Athenis lege vetitum fuiſſe tradit Dio Chryſoſt. Orat. xii. p. 235. Et tamen ſervos ſervis genitos, homines perditos, accepto tanquam pro aliis mercibus pretio, cives feciſſe Athenienſes conqueritur Demoſth. *περὶ συντάξ.* p. 70. Idem Romanæ *civitatis* ſuo ævo, ac proinde ſub Auguſto fatum deplorat Dion. Halicarn. iv. p. 227. Ubi nempè è manumiſſis plurimos olim gratis, ac honeſtatis & probitatis merito, libertatem ac inde *civitatem* conſecutos docet; paucos autem numerato pretio, quod labore per jus & fas conquiſiviſſent. *Spanhem. ibid.* §. 18. Quibus dederint Julius, Auguſtus, Caligula, Claudius, Nero, Galba, Domitianus, Trajanus, accuratè ſatis denarrat *Spanhem. ibid.* §. 18——22. Omnibus omninò orbis Romani incolis dedit Antoninus, ſive Pius, ut volunt *Ulpian. Novell.* 78. *c.* 5. *Alciat. Diſpunct.* ii. 21. *Auguſtin. lib. ſingul. ad Modeſtinum. Panciroll. Var.* ii. 64. *Cujac. Obſ.* iv. 5. *Caſaub. ad Spartian. Sever. c.* i. *Salmaſ. ad Vopiſc. Prob. c.* 14. ſive Caracalla, ut contendit *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton.* ii. §. 6. *Civitates* & municipia Principis beneficio habebant agros, ex quorum reditu onera ſuſtinebantur, ſacra perficiebantur, ædes ſacræ & communes ſartæ tectæ conſervabantur. *Agri vectigalis municipii Atellani, qui erat in Gallia*, meminit Cic. Fam. xiii. 7. Epiſt. verò ii. inquit: *Arpinatium omnium commoda, omneſque facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta ædium ſacrarum, locorumque communium tueri poſſint, conſiſtunt in his vectigalibus, quæ habent in provincia Gallia*. Hos ſolebant *locare in perpetuum, id eſt, hac lege, ut quamdiu pro illis vectigal pendatur, tamdiu neque ipſis, qui conduxerunt, neque his, qui in eorum locum ſucceſſerunt, auferri eos liceat*, leg. 1. ff. ſi ager. vectig. Ita *agrum ex ſuis, quem pro quingentis millibus nummum, quæ in alimenta ingenuorum promiſerat, actori publico mancipaverat, vectigali impoſito receperat, tricena millia annua daturus*. Plin. Epiſt. vii. 18. 2. Hos *fructuarios* appellat Cælius ad Cicer. Fam. viii. 9. Hinc colligitur à magiſtratibus Romanis, qui in provincias mittebantur, non potuiſſe hoc fructu, qui ad arcam *civitatum* pertinebat, privari, ne *civitatum* vectigalia imminuerentur: petierat enim Cælius, ut *Marcus Feridius hos agros Ciceronis beneficio immunes haberet*, quod ei Cicero negavit, utporè fœdum & illicitum, quemadmodum ad Attic. vi. 1. ſcribit. *Burman. Diſſert. de Vectig. Pop. Rom. c.* 1. Verùm vectigalis alicujus novi inſtruendi jus non habebant; ſed à Senatu, vel poſtea ab Imperatoribus obtinere debebant. Sic in leg. ult. §. 15. ff. de muner. & honor. dicuntur *quædam civitates habere prærogativam, ut hi, qui in territorio earum poſſident, certum quid frumenti, pro menſura agri, per ſingulos annos præbeant*. Veſpaſianus Decurionibus Sabotenſibus ita reſcribit apud Gruter. Inſcript. p. 164. n. 1. *Vectigalia, quæ à Divo Auguſto accepiſſe dicitis, cuſtodito; ſi qua nova adjicere vultis, de his Proconſulem provinciæ adire debetis: ego enim, reſponſo prius ab eo non accepto, nihil conſtituere poſſum*. Contra, ſi malè meritæ eſſent *civitates*, rurſus vectigalia illis adimebantur. Suet. Tib. c. 49. n. 5. *Plurimis civitatibus & privatis veteres immunitates, & jus metallorum, ac vectigalia ademit*. Burman. ibid. c. 7. nonnullæ capita dicebantur. Plin. iii. 4. *Vocontiorum civitates fœderatæ capita duo, Vaſco & Lucus Auguſti*. Robort. de Provinc. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. p. (4) D. Primæ dicebantur in provinciis, quæ conventum habebant. Ita Nicæenſes ſe *πρῶτοι τῆς ἐπαρχίας* inſcribebant in nummo Domitiani apud Sanctamant. Tom. 1. p. 334. in quo ara expreſſa cum inſcriptione ΔΙΟΣ ΑΓΟΡΑΙΟΥ, ob conventus nempè forenſes, qui illic ſtato anni tempore à Præſide Bithyniæ celebrari ſolebant. *Ruben. de Urbib. Neocor. Diatr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 1361. *B.* Nonnullæ erant ſtipendiariæ. Cæſ. B. G. 1. 30. *civitates ſtipendiarias* vocat. Stipendiarias non puto à tributariis differre. Hinc *tributarium Gallum* vocat Suet. Aug. c. 40. n. 7. De tributariis

Digitized by Google

civitatibus Galliæ, & exactorum tributorum mentio fit in vetuſta inſcriptione, quæ adhuc exſtat Bononiæ in marmore ad columnam lateritiam, quæ eſt ante fores templi Petronii.

Q. MANILIO
C. F. CORDO
LEG. XXI. RAPAC.
PRÆF. EQUIT. EXACT.
TRIBUT. CIVITAT. GALL.
FAC. CUR.
CERTUS. LIB.
IN. ARG. PXL. IV. IN. FRO. PXL. IV.

Robert. ibid. p. (3) *A.* Nonnullæ fœderatæ, quæ ex lege fœderis populo Romano debebant aliquam obſequii ſpeciem, uti certum numerum militum ad auxilia: cæterum hoc obſequii titulo excepto, liberæ erant, gaudentes ſua republica, ſuis legibus, ſuisque magiſtratibus. Quod plurimæ urbes fœderatæ cætera fuerint liberæ, colligimus ex Suet. Aug. c. 47. n. 2. *Urbium quaſdam fœderatas, ſed ad exitium licentia præcipites, libertate privavit.* Neque enim ullam *civitatem* fœderatam libertate privare potuiſſet, ſi ante non fuiſſent liberæ. Dio LIV. p. 602. *Auguſtus interim ſubditos ex Romanarum legum præſcripto compoſuit, fœderatos uti majorum ſuorum inſtitutis permiſit.* *Bergier. de viis Militar.* IV. *Sect.* VIII. §. 6. & ad illum *Henninus.* *Auctor Miſc. def. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom p.* 590. Nonnullæ in ſervitute, aut ad provinciæ formam redactæ. His namque à Romanis adimebantur & ſuæ ipſorum à majoribus acceptæ leges, & jus magiſtratus ſuo ipſorum arbitrio ex ſua civitate legendi. Harum tres ſpecies videntur fuiſſe: Præfecturæ, *Civitates* immunes, & *civitates* vectigales. *Civitates* immunes, quæ in hiſtoria Romana ſic appellantur, ut diſtinguantur à liberis, nobis dicerentur commodè: *Villes franches & exemtes de tribut.* Hæ revera ſub jugo erant ſervitutis, neque ſuis utebantur magiſtratibus: attamen certis de cauſis à tributis erant immunes. *Civitates* vectigales erant, quibus imperabantur tributa, & vectigalia ordinaria provinciæ: hæ inter omnes duriſſima fuerunt fortuna & conditione. Tales ferè erant omnes Galliæ *civitates*, quas J. Cæſar in provinciæ formam redegit. Unde hæc diverſitas orta, docet Sicul. Flacc. de Condit. agror. p. 1. *Hæc vocabula non ſine cauſa acciderunt. Quidam enim populi pertinaciter adverſus Romanos bella geſſerunt: quidam experti virtutem eorum ſervaverunt pacem: quidam cognita virtute & juſtitia eorum ſe eis addixerunt, & frequenter adverſus hoſtes eorum arma tulerunt. Leges itaque pro ſuo quiſque merito acceperunt: neque enim erat juſtum his, qui admiſſo perjurio rupere pacem, ac bellum intulere Romanis, idem præſtari quod fidelibus populis.* Bergier. ibid. §. 7. & 8.

CLA.

CLABA, *κλάβα*, genus eſt vehiculi. Notæ ad Curopalatem Francofurti editum apud Joh. Mareſcallum an. 1588. p. 275. Κλάβα, ſive *κλάπη ſquamæ formam habens vehiculum, deſinenſque in orbem pone: cujus diminutivum clabula, ſive clavula, celox vehiculum, cujus caplus ad ſquamæ formam in hemicyclum ductus, ad ægrotos commode exportandos eſt commodiſſimum.* Sed hæc omnia ſunt falſa. *Clabula*, ſeu *clavula* nunquam eſt vehiculum, ſed bacillus, à *claba*, ſive *clava*. *Claba* eſt à *κλάδα*. Κλάδα verò ῥάβδος, ſive baculus. Heſychius: Κλάδαι, *κλάδοι*, *ῥάβδοι*. Ab hoc *κλάδα* Æolicè eſt *κλάβα*, indeque Latinè *claba*, pro quo & *clavam* uſurparunt. Nam *clava* propriè fuſtis eſt ex arbore reciſus, teſte Varr. de Re Ruſt. 1. 40. & ex eo Non. IV. 473. *Nam etiam nunc ruſtica voce intertaliare dicitur dividere, vel excidere ramum ex utraque parte æqualiter præciſum, quas alii clabulas, alii taleas appellant.* Hinc *clava* Herculea. A *claba* per diminutivum eſt *clabula*, quod proinde non vehiculum ſignificat, ſed bacillum. *Scheffer. de Re Vehic.* II. 8.

CLABULARE eſt vehiculum, quod undique *clabulis* erat confixum & contextum, & capſum ex *clavulis* factum habebat, ad res, quæ imponerentur, retinendas, ne defluerent: quod & in noſtris carris onerariis fieri videmus, quæ undique vallantur, & ſudibus, vel *clabulis* muniuntur, ne onera impoſita decidant. *Salmaſ. Capitol. Anton. Pio. c.* 12. *Scheffer. de Re Vehic.* II. 8. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 35. Fuit currus onerarius non affabrè factus: non, quales thedæ, carpenta, *δίφρα*, aut honoratiorum vehicula; verùm ex *clavulis* nudis, taleis, proſegminibus lignorum, ut *clabulas* Nonius explicat IV. 473. *un charret à bœufs*, quales hodie in opere ruſtico. *Gothofr. ad t.* 23. *C. Th. de C. P. Ziegler. de Jur. Maj.* II. 18. 6. *Hennin. ad Bergier. de viis Milit.* IV. 4. §. 4. Ad illud jungebantur aut aptabantur boves aut aſini. *Bergier. de viis Milit.* IV. 10. §. 9.

CLABULARIS curſus. V. illum infr. in *Curſus*,

CLAMATOR dicitur convivii vocator. Mart. XII. 26. 11.

Nec venit ablatis clamator verna lacernis,
Accedit gelidam ſervus ad auriculam.

Qui poſt tot officia, caſus, & diſcurſus venit, & mihi concreto frigore ſuggerit in gelidam auriculam vocatum me eſſe à Lætocio patrono ad cœnam. *Rader. ad Martialem.* Lepida interpretatio, quaſi opus *clamore* eſſet ad vocandos convivas, aut unquam vocatores *clamatores* dicti ſint. Et neceſſe ſit, clam in auriculam ſervum vocationem ad convivium inſuſurrare. Etſi igitur omnes libri veteres repugnent, rectè viri docti pridem emendarunt: *clamatus*. Nam *clamatus* eſt vocatus. Mart. I. 50. 29.

Vocabitur venator, & veniet tibi
Conviva clamatus prope.

Et ſic ſenſus: cum decidit imber, non præſto eſt vocatus verna, qui alias afferat lacernas, quibus imbre madidas mutem. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 1. 27.

CLAMOR in bello excitabatur à militibus 1. Duci ex tribunali exercitum alloquenti aſſenſuris. Livius in ipſa Ducis oratione III. 62. *Si jam ſatis animi eſt, decernique placet, agitedum, clamorem qualem in acie ſublaturi eſtis, hic tollite, indicem voluntatis virtutiſque veſtræ.* Val. Flacc. 1. 681.

Dixerat hæc: oritur clamor.

Lipſ. de Milit. Roman. IV. dial. 9. Thyſ. Rom. Illuſtr. IV. p. 99. II. Poſt claſſicum imminente jam conjunctione & conflictu, incitatio pariter animi & virium, atque hoſti terror. Ante enim, & cum eminus, ſilentium vaſtum erat, idque Homerico verſu approbat Gell. I. 11. apud quem Græci taciti eunt, ſpirantes robur: at Trojani contra cum *clamore* ut grues. Subjicit deinde: *Quid ergo vult ille ardentiſſimus clamor militum Romanorum, quem in congreſſibus præliorum fieri ſolitum ſcriptores Annalium memoraverunt?* Et reſpondet, ac prudenter diſtinguit: *An tum etiam gradu clementi & ſilentio eſt opus, cum ad hoſtem itur, in conſpectu longinquo procul diſtantem? Cum vero propè ad manus ventum eſt, tum jam e propinquo hoſtis & impetu propulſandus eſt, & clamore terrendus.* Verus hercle hoc inſtitutum. Et Cæſar commemorat, cum cauſis, ubi Pompeji conſilium damnat, qui id omiſerat, Bell. Civ. III. 92. *Neque fruſtra antiquitùs inſtitutum eſt, ut ſigna undique concinerent, clamoremque univerſi tollerent, quibus rebus & hoſtes terreri, & ſuos incitari exiſtimaverunt.* Jam tum in Romuli rebus *clamorem* hunc agnoſcit Liv. 1. 11. *Fuſi primo impetu & clamore hoſtes.* Et ſtatim poſt Reges II. 30. *Conſul nec promovit aciem, nec clamorem reddi paſſus.* Arbitror *clamorem* hunc fuiſſe vocem aliquam confuſam repetitam, nec quidem ſignificantem: cujuſmodi ſubitæ & primi impetus eſſe ſoleat, ſyllabæ potius quàm verba. Facit apud Græcos quidem ipſa vox, *ἀλαλάζειν καὶ ἀλαλαγμὸς*, aſſidua in iſta re: & quid aliud quam formata a ſyllaba iſta repetita, *al al?* qua utebantur ſcilicet in provocando. In Suidæ collectaneis hoc apertè ſatis dicitur: *Euntes ad prælium illud Elelen acclamabant, cum modulato quodam motu.* Apud Romanos quid fuerit, planiſſimè ignoro, niſi quod Barritum, vel Barritum poſteriore ævo reperio.

repetio. V. ſupr. in *Barritus*. Tanti apud illos æſtimatus eſt, ut ex eo judicarent de eventu pugnæ. Liv. IV. 37. *Clamor indicium primum fuit, quo res inclinatura eſſet: excitatior, crebriorque ab hoſte ſublatus; ab Romanis diſſonus, impar, ſegnis, ſæpè iteratus, prodidit pavorem animorum.* Plutarch. Craſſ. p. 560. D. *Cum iis ſuos clamorem tollere juſſiſſet; mæſtitiam eorum accuſavit, quod imbecillum, & inæqualem ediidiſſent.* Momentum habet ea res etiam à naturalibus cauſis. Quippè duo ſenſus in nobis, per quos timor maximè in animum penetrat, oculi & aures. Alterutrum illorum qui turbat, næ ille victoriæ ſuæ multum confert. Quid autem magis aures, quàm validus, & magnus ſonus? Itaque non injuria Catoni Priſco hoc adſcribitur: *verba plus quàm gladium: & voces, quàm manum, hoſtes territare, & in fugam vertere.* Ejus Pan fuit inventor. Polyen. Stratag. I. 2. *Cum Bacchus expeditione Indica in valle aliqua cava cum copiis eſſet, ex adverſo autem infinita hoſtium multitudo; nonnihil in animo pertimuiſſe. Tum Pana perſuaſiſſe, ut noctu Dionyſii exercitus maximum clamorem tolleret, quem cum & petra, & valles exceptum referrent, & augerent, hoſtes territos in fugam ſe dediſſe.* Stevvech. ad Veget. III. 17. Donat. Dilucid. p. 209. Lyd. de Re Milit. IV. 3. Valtrin. de Milit. Roman. V. 3. Camerat. Hor. Subceſ. I. 77. Spanhem. in Juliani Imper. Orat. I. p. 234. Buleng. de Omin. c. I. Potter. Archæol. Græc. III. 9. Laurent. de Re Veſt. c. 2. Thyſ. Rom. Illuſtr. IV. p. 102. Lipſ. ibid. dial. II. V. infr. in *Pæan*. Gentis aut patriæ nomen ſolebant acclamare. Nam Hiſpani Hiſpaniam ingeminabant in concertatione & rixa, & cum auxilium ciebant. Ita apud Plutarch. in Mario p. 416. C. legitur: *Ambrones, cum pugnam cum Romanis incœptarent, ſive quo ſeſe cohortarentur, ſive ut hoſtes terrerent, nomen ſuum identidem intonaſſe* AMBRONES. In eodem lego, Romanos etiam uſurpaſſe crebrò illud in acie, *Feri*, & cum ſeſe mutuo adhortarentur. *Unde etiam*, inquit in Marcel. p. 302. B. *quidam Feretrii Jovis nomen derivant.* Lipſ. Anal. ad Milit. p. 289. Lyd. & Thyſ. l. l.

Clamor in concionibus excitabatur nonnunquam ab audiente populo, ut intelligentia aſſecutum ſe teſtaretur, quæ à concionante vel dicebantur, vel dicenda erant, atque ita dicentem ipſum præveniebat interdum, interdum comitabatur. In Sermone XIII. de verbis Domini in Evangelium Matthæi, cum proferre cœpiſſet Auguſtinus eum Pſalmi verſiculum: *Pluviam voluntariam ſegregans Deus*, populus optimè tenens verba proximè poſt pronuntianda, in eorum recitatione dicentem ipſum prævenit: *Attendite*, ſic inibi ſcriptum eſt, *audite, intelligite, agite. Neque enim agendum eſt cum firmis alibi, ut ſint infirmi; ſed agendum eſt cum infirmis ut ſint firmi. Multos autem impedit à firmitate præſumptio firmitatis; nemo enim erat à Deo firmus, niſi qui ſe à ſeipſo ſentit infirmum. Pluviam voluntariam ſegregans Deus hæreditati ſuæ; Quid præceditis, qui quod dicturus ſum noſtis?* Mos hic fuit Græcæ ſimul & Latinæ Eccleſiæ. In Paulli Emeſeni Epiſcopi homilia de Chriſti incarnatione, quæ olim coram Alexandrino Cyrillo habita eſt, & reperitur nunc inter ejuſdem Cyrilli homilias numero ſeptima, cum eſſent ea verba pronuntiata: *Peperit itaque Deipara Maria Emmanuelem*, audiens populus illico, ut ſe & aſſecutum eſſe, & credere firmiter, quæ dicebantur, manifeſtaret, concionantis curſum interrupit, ſic acclamans: *Ecce fides eadem eſt, Donum Dei Cyrille Orthodoxe, hoc audire cupiebamus; qui non ita loquitur, anathema ſit.* Ferrar. de Acclamat. & Plauſ. Vet. V. 3. Nonnunquam ad ea etiam, quæ minimè intelligeret. Exponente Auguſtino Pſalmum 147. ad ea *clamavit* audiens populus, quæ necdum potuerat intelligentia aſſequi. In ea expoſitione ita eſt: *Quomodo exultatis omnes? Nihil dixeram, nihil expoſueram; verſum pronuntiavi, & acclamaſtis*, Eidem Auguſtino in Serm. 47. de Diverſis quæſtionem duntaxat proponenti, necdum ſolventi, auditores tamen acclamarunt: *Malus eſt mundus*, ita ſcriptum eſt eo loci, *ſed bonus à quo factus eſt mundus. Quomodo potero abſolvere & explicare quod dixi? Deus. Quid enim dixi? Quid laudaſtis? Ecce quæſtio eſt, & tamen jam laudatis.* Ferrar. ibid. c. 4. Etiam de re per ſe odio digna & exſecratione, ſi inter concionandum mentio fieret, ut eſſet odii & exſecrationis teſtis. In Chryſoſtomi in Epiſt. ad Titum homilia quinta, cum Ethnicorum corruptæ quædam depravatæque conſuetudines commemorarentur, diceretutque inter cætera, moris illorum fuiſſe, ut in vitorum conſpectu nudæ virgines luctarentur. Hoc meritò indignitatem rei averſata audiens multitudo magnos edidit *clamores*. Atque honeſtum hoc populi judicium laudibus ornans vir ſanctiſſimus ita locutus eſt: *Magnas vobis gratias habeo, bonaque precor omnia, quod nec nomen quidem ipſum patienter audire potuiſtis* . . . . . Cicerone ſingularem aliquando exaggerante L. Antonii inſolentiam, quod ſe *populi Romani patronum* auſus eſſet in ſtatua inſcribere; concio hæc audiens exarſit ad rei indignitatem, & *clamorem* ſuſtulit. Ejus verba id exprimentia ſunt hæc Philip. VI. 5. *Quinque & triginta tribus patrono. Populi Romani igitur eſt patronus L. Antonius? Malam quidem illi peſtem. Clamori enim veſtro aſſentior. Non modò hic latro, quem clientem habere nemo velit: ſed quis unquam tantis opibus, tantis rebus geſtis fuit, qui ſe populi Romani victoris, dominique omnium gentium tutorem dicere auderet?* Ferrar. ibid. c. 5. Etiam confuſus nonnunquam, ac nihil planè ſignificans. Chryſoſtomi s confuſum hunc *clamorem*, vocemque nihil certi declarantem commemorat, & reprehendit de verbis Eſaiæ prima homilia. *Cur ſe extendunt manus ad ſupplicandum, quæ ſemper ad ſublime jactantur, & indecorè circumaguntur, quæque vehementi clamore, violentoque impulſu ſtrepitum habent nihil certi declarantem? Annon iſta quidem partim ſunt mulierum in triviis meretriciam artem exercentium: partim verò eorum, qui in theatris vociferantur, ſunt exempla?* Exprimebatur potiſſimum hiſce vocibus, *a, a*, admirationis ſcilicet indicibus. Euripidis Scholiaſtes ad Oreſtem: *Cum quis mirabile quidpiam audierit, vel adſpexerit, nihil aliud exclamat quam a, a.* Ferrar. ibid. c. 6.

Clamor gubernatoris nautis erat proficiſcendi indicium. Sil. Ital. III. 153.

Confiſus pelago celſa de puppe magiſter
Cunctantem ciet, abripitur divulſa marito.

Stat. Sylv. III. 2. 54.

Jam ratem terris diviſis fune ſoluto
Navita, & anguſtum dejecit in æquora pontem:
Sævus ubi è puppi longè clamore magiſter
Diſſipat amplexus, atque oſcula fida refellit.

Scheffer. de Milit. Nav. III. 3.

Clamor, lætitiæ & approbationis argumentum, edebatur in cavea, quoties in ſcena aliquid agеretur, quod omnes probarent. Cicer. de Amic. c. 7. *Qui clamores tota cavea nuper in hoſpitis & amici mei M. Pacuvii, nova fabula: cum ignorante Rege, uter eorum eſſet Oreſtes, Pylades Oreſtem ſe eſſe diceret, ut pro illo necaretur: Oreſtes autem, ita ut erat, Oreſtem ſe eſſe perſeveraret, ſtantes plaudebant in re ficta.* Xiphilin. LXI. p. 699. C. Nerone canente *audire erat quodammodo ipſos dicentes, pulcer Cæſar, Apollo, Auguſtus. Sæpè à mane ad veſperam clamare pertendebant.* Buleng. de Theatr. I. 60.

CLARIGATIO. dicebatur, cum feciales res repetitum mittebantur. Plin. XXII. 2. *Legati cum ad hoſtes, clarigatumque mitterentur, id eſt, res raptas clarè repetitum, unus utique verbenarius vocabatur.* Serv. Æneid. IX. 53. *Hoc de Romana ſollennitate tractum eſt. Cum enim volebant bellum indicere, Pater patratus, hoc eſt, princeps fecialium proficiſcebatur ad hoſtium fines, & præfatus quædam ſollennia clara voce dicebat ſe bellum indicere propter certas cauſas: aut quia ſocios læſerant, aut quia nec abrepta animalia, nec obnoxios redderent. Et hæc clarigatio dicebatur à claritate vocis.* Formula *clarigationis* eſt apud Liv. I. 32. *Voſſ. Lex. Etym. l. Briſſon. de Formul.* IV. *p.* 342. *Grot. de jur. bell. & pac.* III. 3. §. 7. *Alex. Gen.* V. 3. *Caroli Antiq. Roman.* III. 1. *Kipping. Antiq. Roman.* III. 1. §. 1. *Schell Nomencl. Philol. p.* 294.

Clarigatio dicebatur etiam hominum prehenſio & pigneratio, quod ἀνδρολήψιον Græci vocant, & jus hominis

prehendendi & abducendi. Liv. viii. 14. *Ut ejus, qui cis Tiberim deprehenſus eſſet, uſque ad mille paſſuum pondo clarigatio eſſet.* Idem firmare eſt Gloſſ. Lat.Græc. Philox. in quibus: *Clarigatio*, ἁρπαγὴ, ἐνεχυρασμοῖς. Et paullò pòſt: *Clarigatio*, ἐνεχυρασία, ὁμηρεία. Quare ubi Imperator Juſtinianus Novell. 52. ἐνεχυρασμὸν nominat, ac *pignerationem* vertit vetus interpres, *clarigationem* cum Livio dicere potuit. *Turneb. Adv.* xxi. 1. *Voſſ. Lex. Etymol. Bud. in Pandect. p.* 248. *H. Salmaſ. de Mod. Uſur. c.* 13. *Donat. Diluc. p.* 18.

CLARISSIMI, cadente enim Imperio inventati ſunt tituli, & ad diſtinguendas perſonas ſubllimiores ſunt inſtituti, qui Reipublicæ tempore in uſu non fuerunt, nomen primum Senatoribus eſt tributum. Hoc jam imperante Tiberio introductum eſt. Siquidem Cajus Caſſius Longinus, qui eo tempore vixit, leg. 2. §. pen. de Origine juris, *claras perſonas* ſenatoris uxores aut filias vocat. leg. curator. 5. de curator. furioſ. Ælius quoque Marcianus, qui ſub Pio floruit leg. 2. de his qui ſunt ſui vel alien. jur. Senatores *Clariſſimos viros* dicit leg. deferre 18. in princ. de jur. fiſc. *Pancıroll. Notit. Dign. Imper. Orient. c.* 2. *Buleng. de Imp. Rom.* 11. 19. *Alciat. Diſpunct.* 111. 4. *Thyſ. in Gell.* 1. 22. *Buchner. in Plin. Epiſt.* vii. 33. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 296. Deinde in provinciatum magiſtratus, & alios tranſiit, & in primis Conſules, mox Proconſules *clariſſimi* dici cœperunt. Ita enim eos Pius Antoninus in coll. leg. Rom. & Severus appellant in leg. 3. C. de his qui not. infam. In *clariſſimis* quoque recepti ſunt conſulares, id eſt, Præſides conſularibus ornamentis decorati, quorum dignitas *clariſſimatus* vocatur leg. 2. C. de dom. & prot. Eodem titulo Correctores provinciarum leg. 1. C. ut omnes tam civil. 1. ſi poſt & præſides d. l. 1. C. ut omnes tam civil. 1. præſides ſunt honeſtati. Denique & Comites ordinis ſecundi, veluti primicerii ſcholarum l. 2. C. de privil. ſchol. & Silentiarii l. ult. C. de ſilentiar. Scribebatur autem *Vir Clariſſimus* his notis V.C. cujus rei multa ex legum ſubſcriptione patent exempla. *Pancıroll. l. l. & c.* 156. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* 1. 4—7. *Buleng. l. l.* Fruebantur hoc privilegio, ut per ſe ipſos lites civiles, aut criminalem injuriarum actionem exercere non poſſent, ſed per procuratores id agere compellebantur. Indignum enim videbatur ſpecioſas perſonas cum inferioribus cauſam dicendo ante judices ſtare, leg. pen. C. de procurator. Poſtea illis conceſſum eſt, ut ipſi per ſe litigare poſſent. Authen. ut ab Illuſtr. & qui ſupra eos ſunt. *Pancıroll. ibid. c.* 2.

CLASSIARIUS dicebatur miles *claſſis*, quæ tutelæ ſive præſidii cauſa depoſita eſſèt in mari, fluvio, aut lacu. Tacit. Annal. xv. 51. *Primores claſſiariorum Miſenneſium labefactare connixa eſt.* Voſſ. Lex. Etymol. Schefler. de Milit. Nav. 11. 3.

Claſſiarius dicebatur etiam nauta, & miniſter navalis. Hirt. Bell. Alex. c. 12. *Non jam virtute propugnatorum, ſed ſcientia claſſiariorum ſe victos vident.* Hic *ſcientia claſſiariorum* eſt, quam Cæſ. Bell. Civ. 1. 58. *artificium nautarum & ſcientiam gubernatorum* nominat. *Scheffer. de Milit. Nav.* 11. 3. *Donat. Dilucid. p.* 200.

CLASSICARIUS eſt *claſſicen*. Gloſſ. Philox: *Claſſicarii*, σαλπιγκταί. Nam σάλπιγξ πολεμικὴ, *claſſicum*, ut interpretantur Gloſſæ Græco-Latinæ, in Cyrilli calce inventæ. *Voſſ. Lex. Etymol. Turneb. Adv.* xxi. 28.

CLASSICUM accipiebatur & pro ipſo ſono. Serv. Æneid. viii. 637. *Nam claſſicum dicimus & tubam ipſam & ſonum. Claſſicum autem flexibilis tuba.* Iſidor. xviii. 4. *Claſſica ſunt facta, & à calando claſſica dicebantur.* Stevvech. ad Veget. 11. 22. Eſt cum ſigna omnia pariter canunt, & militem vocant, incitantque ad pugnam. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* iv. *p.* 99. Sanè vocari *claſſico* ſolere, verum eſt. Et ita Liv. vii. 36. *Conſul claſſico ad concionem vocat.* Simile & in ipſa Urbe. Lucilius:

Rauco concionem ſonitu, & curvis cogant cornibus.

Ritus valdè antiquus: & ſi fides Prop. iv. 1. 13.

Buccina cogebat priſcos ad verba Quirites

jam tum Romulæo ævo. Dionyſ. Halicarn. 11. p. 33. *Plebem miniſtri quidam cornibus bubulis, id eſt, buccinis, inſonantes ad concionem cogebant.* Uterque de buccina, cui *claſſici* nomen etiam aptat Veget. 11. 22. *Claſſicum appellatur, quod buccinatores per cornu dicunt.* Sed & Senec. Oedip. 111. 733.

Sonuit reflexo claſſicum cornu.

Tamen contra ſoli tubæ adſcribit Suet. Jul. c. 32. n. 1. *Rapta ab uno tuba, ingenti ſpiritu claſſicum exorſus eſt.* Lipſ. & Thyſ. l. l. Delr. ad Senec. Thyeſt. 111. 574. Laz. Comm. Reip. Rom. iv. 11. In his talibus non aliud eſt, quàm bellicum & incitatorium canere, certis videlicet modis. Quod in pugna quidem legitima fiebat omni illo inſtrumento, & cornuum, & turbarum. Quintil. 11. 18. *Quid autem aliud in noſtris legionibus cornua ac tubæ faciunt: quorum concentus quanto eſt vehementior, tantò Romana in bellis gloria cæteris præſtat.* Lipſ. & Thyſ. l.l. Erat præcipuum dignitatis Imperatoriæ inſigne. Veget. 1. 22. *Hoc inſigne videtur imperii, quia canitur Imperatore præſente.* Cæſ. Bell. Civ. 111. 82. *Pompejus Scipionis milites cohortatur ...... ſuum cum Scipione honorem partitur, claſſicumque apud eum cani jubet.* Liv. xxviii. 27. *In prætorio tetenderunt Albius & Atrius*, ſeditioſi milites, qui imperium proconſulare ſibi vindicarunt: *claſſicum apud eos cecinit: ſignum ab eis petitum eſt.* Stevvech. ad Vegetum. Valtrin. de Re Milit. Roman. 111. 14. Incinendi modum habemus apud Dion. xlvii. p. 352. C. *Deinde tubicen unus utrimque inſonuit, & mox alii pariter reſponderunt. Priores quidem ii, qui rotundo quodam loco conſtituti, tubis certum aliquid modulabantur: quo ut conſiſterent, & prælio ſe pararent milites, admonebantur: tum deinde omnes reliqui, qui animos, iraſque militum acuebant, & ad pugnam excitabant.* Triplex ergo tubæ ſonus. I. unius, & ſingularis, qui primipili fortaſſè, haud longè ab Imperatore, ejusque nutu incinuit. II. aliquot aliorum, qui in loco quodam orbiculato, & fortaſſis diriore ſtabant, ad ſigna & aquilas, ut exiſtimo. III. omnium aliorum per cohortes, per turmas, qui pariter jam *claſſicum* canebant. Nam duo priores ſoni nonnisi expediendo militi videbantur, paullatimque ejus animi & iræ notæ. Facit enim profectò hoc ſonus, & magnam vim habet ad ſpiritus, & ſanguinem evocandum. Ideò placent hic quoque Romani, qui non in equitibus ſolum tubas, ut nos, ſed & peditibus habebant. Tubæ autem illius primæ exemplum fortaſſè in Apul. de Mund. p. 744. *Cum tuba bellicum cecinit, milites clangore incenſi, alius accingitur gladio, alius clypeum capit, alius equum frenis temperat.* Eſt enim adhuc non verum *claſſicum*, ſed præparatorium illud ad pugnam. *Lipſ. & Thyſ. l. l.* Canebat, cum civi rei capitalis dies dicta eſſet, in celeberrimis Urbis locis, & poſtremò ante januam damnati. Tacit. Annal. 11. 32. 5. *In P. Martium Conſules extra portam Eſquilinam cum claſſicum canere juſſiſſent, more priſco advertere.* Veget. 11. 22. *Claſſicum canitur, cum in militem capitaliter animadvertitur.* Varr. de Ling. Lat. v. 9. *Quo die comitia erunt, in arce claſſicum canat, tum circumque muros, & ante privati hujuſce T. Quinctii Trogi ſceleroſi hominis hoſtiumcanat, & ut in campo cum primo luci adſit.* Lipſ. in Tacitum, & Senec. de Ira 1. 16. Laurent. de Rebuſp. c. 6. Stevvech. in Veget. 1. 23: 11. 22. Valtrin. l. l. Nec Romæ ſolum, & inter cives ſervatus ille mos, ſed etiam in provinciis, niſi fallunt me declamatores apud Senecam patrem Controv. ix. 2. de Flaminio, qui inter cœnam punivit noxium. Capito: *Fit a præcone ſilentium, adhibentur deinde legitima verba, canitur ex altera parte claſſicum.* Caſſius Severus: *Si tribunal conſcenderit convivali veſte: ſi cum claſſicum canere debeat, ſymphoniam canere juſſerit.* Lipſ. l. l.

CLASSICUS eſt, qui in *claſſe* remis incumbit. Curt. iv. 3. 18. *Tandem remis pertinacius everberatum mare, veluti eripientibus navigia claſſicis ceſſit. Claſſis* enim etiam navium ſignificat multitudinem. Inde bellum navale *claſſicum* dicitur. Prop. 11. 1. 28.

Cum canerem Sicula claſſica bella fuga.

Et

Et *certamen claſſicum*. Paterc. II. 85. 2. *Agrippa omne claſſici certaminis arbitrium commiſſum*. Voſſ. Lex. Etymol. Piſc. in Curtium.

Claſſicus ab ea notione, qua Servius Tullius populum Romanum in ſex *claſſes* diſtinxit, dicitur cornicen, qui centurias *claſſium* inliciebat ad centuriata comitia. Varr. de Ling. Lat. IV. 16. *Claſſicos à claſſe: qui item cornu canunt, ut tum cum claſſes comitiis ad comitatum vocant.* V. 9. *Uti curent eo die, quo die comitia erunt, in arce claſſicus canat.* Voſſ. Lex. Etymol. Turneb. Adv. XXI. 28.

Claſſici ab eadem notione dicti omnes cives Romani, quia omnes in aliqua *claſſe* eſſent: qua ratione *claſſici* vox opponebatur iis, qui non eſſent cives Romani. Κατ' ἐξοχὴν dicebantur, qui primæ *claſſis* eſſent. Gell. VII. 13. *Claſſici dicebantur, non omnes, qui in claſſibus erant, ſed primæ tantum claſſis homines, qui centum & viginti quinque millia æris, aut amplius cenſi erant.* Apud Græcos πρῶτον τίμημα vocatur, id eſt, *primus cenſus*. Infra *claſſem* appellabantur, qui in ſecunda & ſequentibus claſſibus erant, id eſt, qui minore ſumma cenſi erant. Propterea, ut loquit Feſtus, dicebantur *claſſici teſtes, qui ſignandis teſtamentis adhibebantur*, hoc eſt, primæ *claſſis* homines, quaſi primæ auctoritatis, & idonei veritatis ſponſores. Ita μεταφορικῶς auctores *claſſicos*, quia teſtes idoneos Latinæ puritatis, & primæ notæ ſcriptores, quales ſunt Cicero, Livius, Cæſar, Quintilianus, Plinius, Virgilius, Horatius, Catullus, appellat Gell. XIX. 8. *Quærite, an quadrigam & arenas dixerit e cohorte illa duntaxat antiquiore, vel oratorum aliquis, vel poetarum, id eſt, claſſicus, aſſiduuſque aliquis ſcriptor, non proletarius.* Voſſ. Lex. Etymol. Bud. in Pandect. p. 133. G. Long. de Annul. c. 10. Scalig. ad Feſtum. Pigh. Annal. Rom. I. p. 47. Schill. Nomencl. Philol. p. 296.

CLASSIS, ſeu exercitus navalis eſt juſta & ordinata navium expeditarum, id eſt, armis, viris, nautis, ac remigibus probè inſtructarum multitudo, quæ fines hoſtium, non furtim latrocinantium more, ſed palam & apertè audet invadere. Græcis στόλος. Pollux I. 9. ait etiam ἐπίπλουν vocari. Sed uſitatius eſt ναυτικὸν vocabulum. A Latinis dici cœpit ab equitibus, cum primum ſtipendia in eam contribuerent. Serv. Æneid. VI. 1. *Claſſem hinc dictam volunt, quod apud majores noſtros ſtipendium terreſtri prælio miles pedeſter dabat: equites vero dabant in navali certamine, nam adhuc pauper fuerat populus. Exinde jam quod ab equitibus dabatur ſtipendium, tractum eſt, ut diceretur claſſis. Propriè enim claſſes equitum dicimus.* Scheffer. de Milit. Nav. I. 1. Olim non ſolum navium multitudo, aut navalis exercitus vocari ſolebat, ſed etiam pedeſtris exercitus. Feſtus: *Claſſes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.* Et *claſſis procincta, exercitus inſtructus*. V. infr. Et *claſſim unimammiam*, exercitum Amazonum innuens, Comica fictione dicit Plaut. Curc. III. 75. *Voſſ. Lex. Etymol.* Interdum unam ſignificabat navim. Virg. Æneid. I. 43.

—— *Pallaſne exurere claſſem.*

Orat. Od. III. 21. 47.

Me vel in extremos Numidarum in agros
Claſſe releget.

Servius ad Virgilium. Nec id Latinis modò; ſed & Græcis. Apollon. Schol. Argon. I. 704. Στόλον τὸ τῆς μιᾶς νηὸς πλῆθος εἶπε. Aliàs vix niſi exercitum multarum navium. *Scheffer. l. l.* Romanis conſtat quinquaginta navibus. Liv. XXX. 27. *D. Claudio Africa evenit, ut quinquaginta navium claſſem, omnes quinqueremes, in Africam trajiceret.* XXVII. 24. *P. Licinio Varo prætori Urbis negotium datum eſt, ut naves longas triginta veteres reficeret, quæ Hoſtiæ erant, & viginti novas naves ſocius navalibus compleret, ut quinquaginta navium claſſe oram maris vicinam urbi Romæ tueri poſſet.* Laz. Comm. Reip. Roman. VI. 5. Qui quidem hiſce Livii locis, quibus aliquæ tot navium deſcribuntur, permotus. Verùm falſa hæc ipſius ſententia. Nam apud eundem etiam triginta, imo viginti navium *claſſes* reperimus. Juſta non ex noſtris viribus, ſed hoſtium potius eſt metiendа. Leo Imperator Tact. c. 19. *Triremium ſingularum, militumque qui in eis vehantur, numerum definire facile non eſt. Temporum enim ipſorum opportunitas ad copias hoſtium expugnandas, tum triremium numerum, tum militum etiam, omneſque res præterea ad bellum neceſſarias indicabit.* Quanquam vix pauciores, quàm decem naves requireremus. Sex profectò non conſtituunt. Flor. I. 11. *Spolia Mænius in ſuggeſtu fori, capta hoſtium claſſe, ſuffixit. Si tamen illa claſſis, nam ſex fuere roſtratæ.* Liv. XXXII. 32. *Rex ab Demetriade cum quinque lembis, & una nave venit*, non, cum *claſſe* quinque lemborum. Antiquiſſima fuit Semiramidis, quæ vixit circum Abrahami tempora, id eſt, trecentis prope annis poſt diluvium, & mille octingentis annis ante natum Chriſtum, Euſebio & Auguſtino numerantibus. Diodor. II. 1. *Semiramis, ubi ad Indum flumen pervenit, invenit à Regis claſſe ad certamen parata, & ipſa ſuas naves electis militibus inſtruxit.* Suidas: *Ferunt in Bactris Semiramidem curaſſe fieri naves longas & roſtratas ad tria millia, paremque numerum nautarum in eas coegiſſe.* Apud Græcos Minos primus *claſſem* inſtituiſſe legitur. Ad hos enim, non qualeſcunque populos, referenda verba Plin. VII. 56. cum ait: *Minos princeps claſſe depugnavit.* Fuit is non tantum bonus legiſlator, ſed primus in mari imperium obtinuit. Quod memorat Strab. X. p. 328. Romani ſerò admodum ad hujus rei curam animum applicuerunt. Scilicet terreſter populus non ante mare adire potuit, quàm circumcirca omnibus pacatis ad id perveniret. Ornaverunt autem *claſſem* bello Punico I. ſi Polybium audimus. Livius & ante ex tempora nonnullarum fecit mentionem. Nam IX. 30. Duumviros ornandæ *claſſis* commemoravit. Niſi aliæ hæ *claſſes* fuerint. Florus certè, qui aliàs cum circa Livium ſibi ſequendum propoſuit. Sic enim ait II. 2. quo deſcribitur id bellum, de quo dixi: *Appio Claudio Conſule primum fretum ingreſſus eſt. Sed adeo non eſt exterritus, ut illam ipſam ruentis æſtus violentiam pro munere amplecteretur, ſtatimque ac ſine mora Hieronem Syracuſanum Regem tanta celeritate vicit, ut ille ipſe ſe prius victum, quam hoſtem videret, fateretur. Duilio Cornelioque Coſſ. etiam mari congredi auſus eſt.* Scheffer. l. l. Stevvech. in Veget. IV. 31. Militiam *claſſicam* Romani deteriorem putaverunt terreſtri. V. infr. in *Militia nautica*. Luſtrabatur, antequam navigaret. V. hunc ritum infr. in *Luſtrare*.

Claſſis Africana dicebatur, quia ex ulteriori *Africa* illa frumenta Romam quotannis deferebantur. Hanc inſtituit Commodus Imperator apud Lamprid. c. 17. *Claſſem Africanam inſtituit, quæ ſubſidio eſſet, ſi forte Alexandrina frumenta ceſſaſſent.* Naves Carthaginenſes ex Africa vocantur in marmore Romam delato ex civitate Portuenſi exhibito à Reineſ. Inſcr. III. 21. Et in Codice Theodoſiano eſt titulus *de Frumento Carthaginenſi*. Inde *naviculariis per Africam* reſcripſerunt Imperatores Honorius & Theodoſius leg. 36. 37. C. Th. de Navicul. Deferebantur verò cc. M. medimnum frumenti: olei tricies centena millia librarum. Plutarchus in Cæſare. *Lipſ. Elect.* I. 8. *Burmann. Diſſert. de Vectig.* c. 9. *Reineſ. l. l.*

Claſſis Alexandrina dicebatur, quia ex Ægypto illa frumenta Romam quotannis deferebantur. Auguſtus Ægypto in provinciam redacta, certum frumenti numerum quotannis illi imperavit, egenæ plebi Romanæ dividendum. Suet. Aug. c. 98. n. 3. *Forte Puteolanum ſinum prætervehenti vectores, nautæque de navi Alexandrina.... eximias laudes congeſſerant.* Vocatus etiam *commeatus Alexandrinus*. Suet. Ner. c. 20. n. 7. *Alexandrini, qui de novo commeatu Neapolim confluxerant.* Græci videntur exprimere voluiſſe duabus ſuis dictionibus, πορθμικὸς στόλος. Vetus Inſcriptio:

ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΥ
ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΟΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΡΕΥΤΙΚΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Dicitur etiam *cataplus*. V. ſupr. in *Cataplus*. Caſaub. in

Suetn-

Suetonium. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 612. E. Unde *frumentum Alexandrinum* in rubrica C. Theod. de frum. Alex. Et ipſa urbs Alexandria in nummo Hadriani quinto mulieris habitu dextra ſpicas tenet fertilitati indicandæ, qua Ægyptus, cujus caput eſt, & Siciliam, & Italiam, & Græciam, totaſque pæne maris mediterranei accolas ſuis nutrit meſſibus. Ut narrat Patin. Numiſm. Imper. p. 153. & ex eo Harduin. Numm. Antiq. p. 27. *Burmann. de Vectig. Differt. c. 9.* Frumenti modium, qui ex Ægypto tempore Auguſti, ſuggerit Aur. Vict. Epit. 1. 6. *Hujus tempore*, inquit, *ex Ægypto Urbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur.* Ubi litera *M* inſerenda, quæ modium notet. Sinu utebantur Puteolano, eo appellebant, inde ſolvebant. Strab. xvii. p. 545. *Sentiet, qui Alexandria & Puteolis fuerit, & obſervaverit onerarias naves & venientes & recedentes, quanto graviores, aut leviores ultro citroque navigent.* Philo in Flac. p. 969. *Cumque deſcendiſſet Puteolos, & naves Alexandrinas in portu paratas ad ſolvendum inveniſſet.* Soetonius modò laudatus, & Seneca mox laudandus. *Lip. Elect. 1. 8. Pitiſc. in Suetonium.* Illius prærogativa fuit, ut ſola portum intraret cum ſupparo: cæteræ naves cum intraverant Capreas & Minervæ promontorium, velo jubebantur eſſe contentæ: Supparum Alexandrinarum inſigne erat. Senec. Epiſt. 77. V. illum infr. in *Supparum*. Imperio Conſtantinopolim translato, Byzantio, ſive novæ Romæ ſerviit relicta Romanis ſola Africana. Roma ipſa facundè de hac diviſione queritur apud Claud. de Bell. Gildon. n. 52.

Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere,
Ut dominam plebem, bellatoremque Senatum
Claſſibus æſtivis alerent, geminoque viciſſim
Littore diverſi complerent horrea venti.
Stabat certa ſalus, Memphis ſi forte negaſſet,
Penſabam Pharium Getulis meſſibus annum.
Frugiferas certare rates, lateque videbam
Punica Niliacis concurrere carbaſa velis.
Cum ſubiit par Roma mihi, diviſaque ſumpſit
Æquales aurora togas. Ægyptia rura
In partem ceſſere novam, ſpes unica nobis
Reſtabat Libya.

Lipſ. & Burmann. l. l.

Claſſis fluviatilis I. fuit in Rheno, de qua Panegyricus: *Cum totus armatis navibus Rhenus inſtructus ſit.* Ait *totum Rhenum*: ergo diviſam per partes cenſeo, ut & militem ipſum terreſtrem. Bonnæ, & Geldubæ, ſi proba modò lectio, fuiſſe ex inſtituto Druſi oſtendit Flor. iv. 12. 26. *Bonnam & Geldubam pontibus junxit, claſſibuſque firmavit.* Ergo ibi pars, pars & certò ad exitum fluvii, ubi Pharus olim, quam nunc arcem Britannicam vocant. Hanc opinor eſſe, quam *claſſem Britannicam* appellat Tacit. Hiſt. iv. 79. 5. quia & in Britanniam ea commeabat. Sed tota *claſſis* communiter *Germanica* dicta. Et ſic Tacit. Hiſt. 1. 58. 3. *Julium Burdonem Germanicæ claſſis præfectum.* II. In Danubio, de qua Tacit. Annal. xii. 30. 3. *Vannius funditur prælio, & ad claſſem opperientem in Danubio perfugit.* *Luſoria* vocatur Vegetio. V. illum infr. in *Naves*. III. In Euphrate, ut credo: quidni in magno flumine, & contra Parthos? Ammiani aliquot loca ſuadent, etſi non cogunt: nec alibi certò legi. *Lipſ. de Magn. Rom. 1. 5. Thyſ. de Magn. Rom. 1. p. 244.*

Claſſis Gallica, in Gallia, colonia & portu Foro Julienſi: tum ad ipſam Galliam, tum ad Hiſpaniæ illam oram tuendam. Tacit. Annal. iv. 5. 1. *Galliæ proximum littus roſtratæ naves præſidebant, quas Actiaca victoria captas Auguſtus in oppidum Foro-Julienſe miſerat, valido cum remige.* Habes Auguſtum auctorem, habes roſtratas, & bellicas, itemque validum remigium. Satis ergo grandis, & inſtructa ea *claſſis*. Eſt hoc Forum Julii in Gallia Narbonenſi. V. inſr. in *Forum*. Et *Claſſica*, itemque *Octavanorum colonia* dicitur à Plin. iii. 4. *Lipſ. de Magn. Rom. 1. 5. Thyſ. de Magn. Rom. 1. p. 244.*

Claſſis Miſenatium. Hanc *ad tutelam inferi maris collocavit* Auguſtus. Suet. c. 49. n. 2. Veget. iv. 31. *Apud Miſenum & Ravennam ſingula legiones* (*cohortes* duntaxat, eaſdem decem fuiſſe dicit Lipſ. de Magn. Rom. 1. 5.) *cum claſſibus ſtabant, ne longiùs à tutela Urbis abſcederent; & cum ratio poſtulaſſet, ſine mora, ſine circuitu ad omnes mundi partes navigio pervenirent. Nam Miſenatium claſſis Galliam, Hiſpanias, Mauritaniam, Aphricam, Ægyptum, Sardiniam, atque Siciliam habebat in proximo.* Tacit. Annal. iv. 5. 1. *Italiam utroque mari duæ claſſes, Miſenum apud & Ravennam: proximumque Galliæ littus roſtrata naves præſidebant, quas Actiaca victoria captas Auguſtus in oppidum Forojulienſe miſerat valide cum remige.* Scheffer. de Milit. Nav. ii. 4: iii. 7. Lipſ. de Magn. Roman. 1. 5. Reineſ. Inſcript. ix. 57. Merul. Coſmog. ii. 4. 6. Caſal. de Urb. ac Roman. Imper. ſplend. part. 1. c. 2. Thyſ. de Magn. Rom. 1. p. 243. Blond. Inſtaur. Rom. 1. §. 32.

Claſſis Pontica in ipſo fuit Ponto, id eſt, in capite & fonte mediterranei maris. De ea Tacit. Hiſt. ii. 83. 2. *Mucianus claſſem e Ponto Byzantium adigi juſſit.* Ergo ſtatio ei ſupra Byzantium fuit. Sed ubi ignoro. Numerum dat Joſeph. de Bell. Jud. ii. *Pontica omnes gentes tribus millibus militum ſubduntur, & quadraginta naves longæ* roſtratæ *illud aſperum, & innavigabile pelagus tutum, pacatumque præſtant.* Lipſ. de Magn. Rom. v. 5. & in Tacitum. Thyſ. de Magn. Rom. 1. p. 244.

Claſſis procincta vocabatur exercitus armatus, ad pugnandum paratus, & inſtructus. Feſtus: *Claſſis procincta, exercitus inſtructus.* Gell. x. 15. *Equo Dialem flaminem vehi religio eſt; claſſem procinctam extra pomœrium, id eſt, exercitum armatum videre.* 1. 11. *Quum procincta igitur claſſes erant, & inſtructa acies.* Ita in lege Numæ: *Quojus auſpicio. claſſe. procincta. opima. ſpolia. capiuntur.* Voſſ. Lex. Etymol. Thyſ. in Gell. 1. 11. Donat. Dilucid. p. 585. Blond. Triumph. Rom. vi. p. 133. B.

Claſſis Ravennatium. Hanc *ad tutelam ſuperi maris collocavit* Auguſtus. Suet. c. 49. n. 2. *Epirum, Macedoniam, Achajam, Propontidem, Pontum, Orientem, Cretam, Cyprum petere directa navigatione conſueverat.* Veget. iv. 31. Inſcriptio

CINCIO. L. F. SABINIANO. TABULARIO. CLASS. RAVENN.

Illam deſcribit Jornand. Gothic. c. 29. *A meridie Padus, qui & Eridanus, ab Auguſto Imperatore altiſſima foſſa demiſſus: qui ſeptima ſui alvei parte mediam influit civitatem, ad oſtia ſua amœniſſima portum præbens, qui claſſem ducentarum quinquaginta navium, Dione referente, tutiſſima dudum credebatur recipere ſtatione. Qui nunc, ut Fabius ait, quod aliquando portus fuerat, ſpatioſiſſimos hortos oſtendit, arboribus plenos, verum de quibus pendeant non vela, ſed poma.* Lipſ. de Magn. Rom. 1. 5. Scheffer. de Milit. Nav. ii. 4: iii. 7. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 565. C. p. 613. A. Cluver. Ital. Ant. 1. 28. 27. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 1. c. 2. Thyſ. de Magn. Rom. 1. p. 244. Blond. Inſtaur. Rom. 1. §. 32. Reineſ. Inſcrip. ix. 57. Bergier. de Viis Milit. iv. Sect. 49. §. 6. Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1096. F. Miles ut adularetur Antoninis, quandoque *claſſis* Ravennatis Antoninianæ cognomen accepit, licèt Auguſtum auctorem habuerit. *Urſat. ibid. p. 861. E. Claſſis* hæc cum *claſſe* Miſenatium in lapidibus ſæpè prætoriæ dicuntur, opinor dignitatis cauſa, & quia inter minores alias, ut prætoria aliqua navis eminerent. Nam præfectus earum non fuit prætor. Poſſunt & exemplo prætoriarum cohortium eſſe dictæ, quia ad Italiæ & Principis tutelam. *Lipſ. Schel. Thyſ. & Scheff. l. l.* Ex his *claſſibus* claſſiarii ſub Imperatoribus ad terreſtrem quoque militiam traducebantur. Ac primus Nero, ſi fides Suet. Galb. c. 12. n. 3. claſſiarios ex remigibus juſtos milites fecit. Tacit. Hiſt. iii. 50. 5. claſſicos legionariam militiam poſcentes, adſcitos fuiſſe memorat. Et Hiſt. ii. 11. 6. in exercitu Othonis claſſicos quoque recenſet. *Ipſum Otho-*

nem

Digitized by Google

nem comitabantur ſpeculatorum lecta corpora cum cæteris prætoriis cohortibus, veterani e prætorio claſſicorum ingens numerus. Schel. l. l.

Claſſis ſignificat etiam partem civium, diſtributorum ratione cenſus. In ſex enim *claſſes* populum Romanum Servius Tullius diſtinxit. *Voſſ. Lex. Etymol. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* I. 4. *Panvin. de Civ. Roman. c.* 52. V. illas ſupr. in *Cenſus*. Quanquam autem ſex deſcriptæ ſunt, tamen non niſi quinque celebratæ ſunt: quoniam ultimæ non eſt habita ratio. Hoc oſtendit Tubero apud Gell. x. 28. apud quem ſcripſit *Servium Tullium, Regem populi Romani, quinque claſſes cenſus faciendi gratia inſtituiſſe.* Et Livius, cum ait III. 30. *Tribunos plebis decem creatos binos ex ſingulis claſſibus*. Et Aſcon. in Cicer. p. 138. *quinque primum tribunos creatos* prodit, *ſingulos ex ſingulis claſſibus*. Et Salluſt. ad Cæſarem de Republica ordinanda Orat. II. p. 221. ubi C. Gracchum promulgaſſe loquit, *ut ex confuſis quinque claſſibus ſorte centuriæ vocarentur*. Sigon. l. l. In illis alii juniores, alii ſeniores, quia ætate diſtinguebantur, dicebantur. Tubero modò laudatus ſcriptum reliquit: *Servium Tullium pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis ſeptendecim: atque inde ab anno ſeptimo decimo, quod idoneos jam eſſe Reipublicæ arbitraretur, milites ſcripſiſſe: eoſque ad annum quadrageſimum ſextum juniores, ſupraque eum annum ſeniores appellaſſe*. Cicer. de Leg. III. 19. *Ferri de ſingulis, niſi comitiis centuriatis, noluerunt. Deſcriptus enim populus cenſu, ordinibus, ætatibus, plus adhibet ad ſuffragium auxilii, quàm fuſè in tribus convocatus*. Sigon. l. Auguſt. de Leg. c. 8. & ad XII. tabb. §. 2. Prevot. de Magiſtr. Roman. c. I. Hotman. Antiq. Roman. II. 4. Ut tribus cum curiis omnem civium multitudinem ſunt complexæ, ſic etiam alia ratione *claſſes* cum centuriis. Quanquam autem *claſſes* cum tribubus, & centuriæ cum curiis commune nihil à principio habuerunt, tamen procedente tempore inſtitutum eſt, ut *claſſes* quodammodo tribuum eſſent partes. Hoc autem factum eſſe poſt expletas quinque & triginta tribus ſignificat Livius, cum ſcribit I. 43. *Nec mirari oportet, hunc ordinem, qui nunc eſt, poſt expletas quinque & triginta tribus, duplicato earum numero, centuriis juniorum ſeniorumque, ad inſtitutam ab Servio Tullio ſummam non convenire, quadrifariam enim Urbe diviſa regionibus collibuſque, quæ habitabantur partes, tribus eas appellavit. Neque hæ tribus ad centuriarum diſtributionem, numerumque quicquam pertinuere*. Cum ait, tribus à Servio inſtitutas nihil ad centuriatum diſtributionem valuiſſe; poſt autem tribus quinque & triginta expletas pertinuiſſe, ſatis oſtendit, Servii tempore populum non modò in tribus, curiaſque: altero in *claſſes*, centuriaſque diviſum: ita ut altera diviſio alteram non attingeret; poſt autem utramque in unum eſſe collatam: populum enim in tribus quinque & triginta, ſingulas autem tribus in quinque *claſſes*, eaſque in ſuas quamque centurias eſſe deſcriptas. *Sigon. l. l.*

CLATHRI ſunt virgæ ligneæ aut ferreæ, quibus muniuntur feneſtræ aut fores. *Oppoſitiones oſtiorum* interpretatur Acro in Artem poeticam. Græcis *κάγκελοι* dicuntur. Uſus ea voce Chryſoſt. ad Epheſ. p. 143. Gloſſ. Philox. *Clathri, κάγκελοι, οἱ τῶν θυρῶν ἐξώλιοι. Voſſ. Lex. Etymol. Grapald. de Part. dom.* II. 3. 2.

CLATRA fuit Dea cancellorum, & *clatrorum*. Donat. de Urb. Rom. III. 15. Nardin. Rom. Vet. IV. 6.

CLAVARIUM erat vectigal, quod calceis & *clavis* caligarum ſolvebatur. *Schott. Nod. Cicer.* I. 3. Imo donativum interprete Tacit. Hiſt. III. 50. 7. *Ipſos in regione bello attrita, inopia & ſeditioſa militum voces terrebant, clavarium (donativi nomen eſt) flagitantium*. In clavos caligarum impendendum, præſertim cum ſcribat Juven. Sat. XVI. 24.

—— offendere tot caligatos
Millia clavorum.

Militum caligæ *clavis* ſuffixæ erant. V. ſupr. in *Caliga*. Turneb. Adv. IV. 7. Rhodig. Ant. Lect. XXIX. 6. Buleng. de Imper. Roman. II. 11. Donat. Dilucid. p. 771. Laz. Comm. Reip. Roman. IV. 9. Vide ſis etiam *Lipſium & Alciatum in Tacitum, Laurent. de Re Veſt. c.* 5. Unde & *Clavarius* appellatur Suetonii pater, quod præfectus fuerit *Clavario* donativo Imperatorio inter milites diſpartiendo. *Donat. & Laurent. l. l.*

CLAVATA dicuntur veſtimenta, quæ *clavos* purpureos intextos habent, aut latos, aut anguſtos. Feſtus *clavata* dicit *veſtimenta clavis intertexta*. V. infr. in *Clavus*. Sigon. de Judic. III. 19. Zamoſc. de Senat. Rom. I. 17. Tomaſ. de Donar. c. 2. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 17. Calcagn. Quæſt. Epiſt. III. 1. Laurent. de Re Veſt. c. 5.

CLAVATOR eſt grallator, qui *clava*, id eſt, gralla utitur. Plaut. Pœn. III. 1. 27.

Cervum curſu vinceres, & clavatorem gradu.

Clava enim vel clapa eſt gralla vel colobathrum. Non. II. 361. *Grallatores ſunt colobathrarii. Grallæ enim fuſtes quibus innituntur*. Salmaſ. Spartian. Carac. c. 4. Turneb. Adv. III. 11. Pignor. de Serv. p. 244. Grapal. de Partib. Dom. II. 10. 15.

CLAUDI erant inauſpicati & ominoſi. Cicer. Attic. I. 16. *Lurco autem tribunus plebis, qui magiſtratum ſimul cum lege Ælia iniit, ſolutus eſt & Ælia & Fufia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auſpicio claudus homo promulgavit*. Buleng. de Omin. c. I. Theatr. I. 44.

CLAUDIA aqua. V. illam ſupr. in *Claudia*.

Claudia gens. V. illam infr. in *Gens*.

Claudia tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

CLAUDIUS Imperator donatius modum poſuit, quum omnia opera eorum eſſent plena, ut auctor eſt in Claudio Dios Caſſ. LX. p. 668. A. *Tomaſ. de Donar. c.* 26. Strenarum oblationem edicto ſuſtulit. Dio ibid. D. *Lipen. de Stren. c. 2. ſec. at. §.* I. Lecticarum uſum Conſulibus conceſſit. Dio ibid. p. 665. C. *Lipen. de Stren. c. 2. ſec. at. §.* 24. Cœlo dicatus eſt. Juven. Sat. VI. 622.

Ille ſenis tremulumque caput deſcendere juſſit
In cœlum.

Ubi vetus interpres: *ridens, pro ad inferos, & apotheoſin deridet: nam Deum fecit Imperatorem*. Honorem à Nerone ipſo deſtitutum & abolitum reſtituit Veſpaſianus. Suet. Claud. c. 45. n. 3. *Guther. de Jur. Man.* IV. 5. *Berthald. de Ara c. 25. n. 6. Vaillant. de Numm.* I. *p.* 124.

CLAVICULA totum eſt propugnaculum ante portam in formam cavæ lunæ ductum. Hygin. p. 1024. *Similiter clavicula circinatur ex linea interiore valli, & puncto mediæ portæ*. Ejus foſſam *titulum* & *loricam ſanctam* jam dixerat nominari. Cum enim illa ſexaginta pedes extra portam fieri juſſerit, ubi & hanc videtur circinare, illa partes hujus ſuſpicor eſſe. Veget. IV. 4. *Ante portam additur propugnaculum, in cujus ingreſſu ponitur cataracta, quæ annulis ferreis & funibus pendet*. Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1124. B.

CLAVICULARIUS eſt, qui *claves* efficit. In codice Theodoſiano omittitur. *Pancіroll. de Corpor. Artif. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* III. *p.* 18. *A.*

Clavicularius appellabatur etiam janitor carceris, à geſtandarum *clavium* munere. Grandiores ſanè *claves* vindicabant ſibi janitores. . . . . *Cujac. ad Cod lib.* X. *tit.* 65. *De la Chauſſe de Teſſer. tab.* 7. *Pignor. de Serv. p.* 215. Firmic. Matheſ. III. in Solis decretorum ratione. *Quod ſi, inquit, his ſic poſitis, in quibus dictum eſt locis, Mars ſe aliqua ſocietate conjunxerit, vel ſi is cum fuerit inventus, erunt homicidiis publicis præpoſiti, & exceptores earum ſententiarum, quæ de hominum capitibus proferuntur, aut cornicularii, aut commentarienſes, quibus damnatorum cura committitur, ſeu clavicularii, vel carcerum cuſtodes*. Rhodig. An. Lect. XVII. 10.

CLAVIS quando & apud quos populos primùm uſurpari cœperit, fortaſſis in incerto eſt. Euſtath. ad Homer. Odyſſ. IX. Lacedæmoniorum inventum facit. *Antiquus, inquit, ceu dicunt, mos fuit claudere vinculis. Claves enim poſteriorum inventum & Laconum*. Plinius Theodorum quendam Samium inventorem tradit VII. 56. Erant

Digitized by Google

rant apud veteres potiſſimum ferreæ. Etiam ligneas habuiſſe colligimus ex Auguſtino de Doctrin. Chriſt. iv. 11. *Quid prodeſt clavis aurea, ſi aperire, quod volumus, non poteſt? aut quid obeſt lignea, ſi hoc poteſt?* Aurearum mentionem facit Zeno Veron. Sermon. 111. ad Neophytos: *Exſultemus fratres in Chriſto, Triumphatorique perpetuo hymnis, citharis, tympanis, canticis gratiam referamus: qui nobis promiſſa perpetuans, pia ſanctione, ut ajunt, claves verè aureas miſit.* Sagittar. de Jan. c. 15. §. 10. 13. 14. Cuſtodiebant ſervi. Senec. de Ira ii. 25. *Quid eſt enim cur clavis negligentis ſervi manibus elapſa nos in rabiem agat?* Et Martialis Euclionem quendam ſic notavit v. 35.

Equiti ſuperbo, nobili, locupleti,
Cecidit repente magna de ſinu clavis.
Nunquam, Fabulle, nequior fuit clavis.

Nequam clavem vocat, quod aut fortunas ſui domini prodidit, qui non haberet ſervum, cui *clavis* cuſtodiam committeret; aut animum indicavit, quod præ extremis ſordibus ſervis nullam fidem habens *clavem* illis tradere non auderet. *Sagittar. ibid.* §. 15. *La Chauſſe de teſſer. tab.* 7. Et forium janitores. Myrmex apud Apulej. Met. ix. p. 288. *Cum dominus januam pulſaret, jam clamitaret, jam ſaxo fores verberaret: repentino male turbatus, & miſera trepidatione ad inopiam conſilii deductus, quod ſolum poterat, nocturnas tenebras cauſabatur ſibi obſiſtere, quin clavem curioſè abſconditam reperiret. Tandem verò clave peſſulis ſubjecta, repandit fores.* Chryſol. Serm. 172. *Audiſtis hodie fratres, quemadmodum dum ſecluſit alios, ſeipſum janitor invidioſus excluſit. Væ vobis, inquit, legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos, qui introibant, prohibuiſtis.* Sagittar. ibid. c. 16. §. 24. Uxoribus primum domum ingredientibus dabantur vel *ad ſignificandam partus facilitatem*, ut vult Feſtus: vel, quod magis eſt, ut ſignificaretur, illis rerum omnium domeſticarum, quæ *clavibus* concludi ſolent, cura ac cuſtodia, tota denique domus ac rei familiaris adminiſtratio diſpenſatioque permitti. Et e diverſo, cum illis nuntius remittebatur, adimebantur. Cicer. Philipp. ii. 28. *Mimam ſuas res ſibi habere juſſit ex* xii. *tabulis: claves ademit, exegit.* Victor. Var. Lect. ii. 2. Briſſon. de Rit. Nupt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. viii. p. 1042. C. Hotoman. de Vet. Rit. Nupt. c. 10. Scalig. Poet. i. 100. Fab. Semeſt. ii. 23. Sagittar. l. l. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. v. 38. Caſal. de Rit. nupt. c. 1. Laurent. de Sponſal. c. 1. Caroli Antiq. Roman. iv. 3. Blond. Triumph. Rom. viii. p. 161. A. Sanè *clavium* traditionem cuſtodiam rerum deſignare expeditum eſt leg. cum pater 77. §. pater pluribus 12. ff. de legat. 2. quinimo quandoque non poſſeſſionem tantum transfert leg. clavibus 74. ff. de contrah. empt. ſed & dominium ipſum. Innocent. in c. 2. de fide inſtru. in iis præſertim contractibus, ex quibus ferè dominium transferri ſolet. Ciceronem etiam imitatur Ambroſ. Epiſt. 65. *Mulier*, inquit, *offenſa claves remiſit, domum reverſus.* Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Invent. p. 692. Theod. Marcil. in leg. xviral. c. 26. Greg. Tholoſ. Synt. Jur. Univerſ. ix. 5. Non tamen cellæ vinariæ mulieribus Romani permittebant. Plin. xiv. 13. *Fabius Pictor in annalibus ſuis ſcripſit, matronam, quod loculos, in quibus erant claves vinariæ cellæ, reſignaviſſet, à ſuis inedia mori coactam.* Nicol. de Rit. Bacchan. c. 5. Laurent. de Prand. & cœn. c. 15. Caſaub. in Athen. x. 11. Schill Nomencl. Philol. p. 1122. Sicuti autem ſcrinia, ita & januæ quædam ſuerunt, quæ ſine *clave* claudi, nec tamen ſine *clave* aperiri poterant. Auguſt. Quæſt. ſuper. Judic. vii. qu. 23. *Aut alia clavis illata eſt, aut talis clauſuræ genus fuit, quod ſine clavi poſſit claudi, nec ſine clavi aperiri. Nam ſunt quædam talia, quæ vecticlata dicuntur.* Sagittar. ibid. §. 17.

Clavis annulata. V. illam ſupr. in *Annuli*. Non præbuit duplicem uſum annuli ſigillatorii & *clavis*. Nullum in hac ſigillum impreſſum ad ſignandum aptum. Mera erat *clavis* cum annulo, qualis & hodie fieri ſolet in noſtris *clavibus*, quæ ſunt longiore ſcapo. Digito inferebatur, ut annulus ſignatorius, quo commodiùs verti poſſit intra clauſtrum. Scapum quippè non habet, quo teneri queat, quique ſit inſtar manubrii. Excepto annulo tota intra clauſtrum abſconſa mergebatur. Ideo *κρυπτὰς* [illegible] appellavere. Omnino vertebatur ad reducenda & adducenda, quæ intus erant, ferrea vericula, vel repagula. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 654. *G. Nicol. de Sigl. Vet. c.* 44. §. 2.

Clavis Laconica, quia Laconibus erat in uſu, quædam eſt dicta. Theon. ad Aratum: *Non, ſicut nunc, exterius erant claves, ſed antiquo more intus apud Ægyptios & Lacones.* Quibus verbis docet, quod interiùs quoque Lacones *clavibus* domum aperuerint. At contra alii (& inter illos Scalig. in Manil. p. 48.) apud Spartanos *claves* in uſu fuiſſe volunt, quæ extrinſecus aperirent januas, contra morem aliarum gentium. Atque id probare contendunt loco quodam Plauti, apud quem Moſt. ii. 1. 57. ſervus Tranio præ foribus conſtitutus, præter iſtam, quam habebat, vult ſibi dari *clavem* Laconicam, ut nemo vel ingredi poſſet ſe invito, vel egredi.

——*clavem*, inſit, *mihi harunce ædium Laconicam*
Jam jube efferri intus: haſce ego ædes concludam hinc foris.

Alii *clavem* Laconicam volunt eſſe adulterinam, quam nos vernaculo ſermone *Dieterich* appellare ſolemus, quæque *κρυπταὶ κλεῖδες* ab Ariſtophane vocantur, quod impactæ clauſtris vix apparerent. Ejuſmodi *clavem* Ovidius nuncupat *adulteram* Art. iii. 643.

Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis.

Nonnulli talem *clavem* Cariam quoque dici poſſe exiſtimant, adducti loco Feſti Avieni, ubi difficilem locum Arati interpretatur. Cum enim hebetem lucem Caſſiopeæ denotare vellet, non magis eam apparere ait, quàm *clavem* Cariam foribus impactam:

Lux hebes eſt matri, vix qualem Caria quondam
Noverit intrantem per clauſtra ſonantia clavem.

Sagittar. de Jan. Vet. c. 15. §. 7. 8. 9. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 651. b. E..... Meurſ. Miſcel. Lacon. ii. 17. Nicol. de Sigl. vet. c. 44. §. 1. Taubman. & Lambin. ad Plautum. Scalig. in Morer. p. 160.

CLAUSURÆ dicebantur ipſæ munitiones, quæ foſſis, muriſque & aggeribus altè exſtructis cingebantur, d. l. 4. C. de Offic. mag. offic. d. l. 2. §. in Sardina. C. de offic. P. P. Africæ. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 140.

CLAVUS *annalis appellabatur, qui figebatur in parietibus ſacrarum ædium, per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.* Feſtus. Raræ enim adeo primis Urbis temporibus literæ, ut non modò res tunc geſtæ uberioribus literarum monumentis non ſuerint mandatæ & cuſtoditæ ad poſteritatem, ſed & ut annorum numerus ac memoria publicè ſuerit ſervata tantum hoc *clavo*, quem inde dixerunt, annali. Unde & *lex fuit vetuſta priſcis literis verbiſque ſcripta, ut qui Prætor maximus ſit, Idibus Septembribus clavum pangat. Fixus fuit dextero lateri ædis Jovis Opt. Max. ea ex parte, qua Minervæ templum eſt. Eum clavum, quia raræ per ea tempora literæ erant, notam numeri annorum fuiſſe ferunt: eoque Minervæ templo dicatam legem, quia numerus Minervæ inventum eſt.* Liv. vii. 3. Deinque non Romæ tantum, ſed & inter Etruſcos idem olim obtinuit, atque adeo ex affirmatione & fide Cincii, *Volſinius quoque clavi indices numeri annorum fixos in templo Nortiæ Etruſcæ Deæ comparuerunt.* Poſtea, invaleſcente tandem literarum uſu, in deſuetudinem ea res abiit. *Perizon. anim. Hiſt. c.* 5. *Alex. Gen. Dier.* i. 6. *Manut. de Leg. c.* 4. *Sagittar. de Jan. vet. c.* 25. §. 9. *Dacer. in Feſtum. Faunus Antiq. Urb. Rom.* ii. 4. Apud ruſticos verò literarum, vel memoriæ per literas ſervandæ, temporiſque per annos ab Urbe condita, aut alia ratione notandi ignaros plerumque & rudes, ac anti-

quæ

Digitized by Google

quæ ſimplicitatis, ut plurimum, retinentiſſimos, numerans iſte *clavus* diutiſſimè in uſu manſiſſe videtur. Nam Petron. c. 59. pauperem & agreſtem deſcribeos caſam:

At paries circa palea ſatiatus inani,
Fortuitoque luto, clavis numerabat agreſteis.

Veruſtæ & genuinæ hujus lectionis ſenſum eſſe puto, parietem illum *clavis*, quos fixos continebat, numeraſſe, vel *clavorum* numero ſignificaſſe, ſingulos iſthus loci, vel domicilii agreſtes, eorumque ætatem, ſeu annos. Ad ætatem enim ſuam ſuotumque declarandam potiſſimum his *clavis* uſi fuerunt agreſtes, & ſinguli homines habuere in pariete ſuo *claves* ætatem ipſorum ſignificantes, novo quotannis ad priores addito, vel parietes habuerunt tales ſingulorum hominum *clavos*, & ita bis *clavis* ſignificarunt, non modò annorum, ſed & ipſorum hominum in quaque agreſti hujuſmodi familia numerum. *Perizon. l. l. Palmer. Spicil.* 11. *Durant. Var. Lect.* 1. 5. *Demſter. Paral. Antiq. Roſin.* IV. 13. *Comment. in Petronium.* Ejus figendi cauſa etiam Dictator anno ab U. C. 391. juſſu Senatus dictus eſt, non ad numerandos eo annos, ſed ad levandam, quæ tunc civitatem affligebat, peſtilentiam. Liv. VII. 3. *Cn. Genucio, L. Æmilio Mamerco ſecundum Coſſ. quum piaculorum magis conquiſitio animos quàm corpora morbi afficerent, repetitum ex ſeniorum memoria dicitur peſtilentiam quondam clavo ab Dictatore fixo ſedatam. Ea religione adductus Senatus, Dictatorem clavi figendi cauſa dici juſſit. Dictus eſt L. Manlius Imperioſus.* Et ut mentes alienatæ ſui compotes fierent. Liv. VIII. 18. ubi narraſſet ad centum ſeptuaginta matronas eſſe damnatas ex illis, quæ venena coxerunt: *Neque de veneficiis ante eam diem Romæ quæſitum eſt. Prodigii loco ea res habita; captiſque magis mentibus quàm conſceleratis ſimilis viſa. Itaque memoria ex annalibus repetita, in ſeceſſionibus quondam plebis clavum ab Dictatore fixum, alienataſque diſcordia mentes hominum eo piaculo compotes ſui feciſſe, Dictatorem clavi figendi cauſa creari placuit. Creatus Cn. Quintilius Magiſtrum equitum L. Valerium dixit: qui fixo clavo magiſtratu ſe abdicarunt.* Alex. & Perizon. l. l. Laz. Comm. Reip. Rom. XI. 2. Volaterr. Comm. Urban. XXIX. p. 1099. A. Lonej. de Luſtrat. c. 57. Hoſpin. de Feſt. Ethn. p. 213. Manut. de Leg. c. 3. Pigh. Annal. Rom. 1. p. 274. & 333.

Clavus bilancis in ponderanda aqua in inferiore parte non rotundus, ſed acutus, vel quadratus ſit oportet, ut bilanx eò ſubtilius judicium faciat, ſive ut examen ejus eò facilius & leviori momento huc illuc impellatur. Si enim *clavus* hic ſit rotundior & craſſior, præcipuè in parte inferiore, bilanx non tam facilè huc illuc nutabit; ſed, etiamſi fortè pondus unum altero paullò levius ſit, examen tamen non propendebit in partem eam, in qua eſt pondus gravius; ſed in æquilibrio permanebit. Olim erat rotundus: quare cum ad majores libras merces ingentis ponderis appendebantur, in centenas libras addebantur octonæ, quæ in inclinationem examinis imputabantur. Non ſolum autem in parte inferiori rotundum, in medio jugi ſitum eſſe oportet, ſed præterea etiam requiritur, præcipuè in Gallia, ut linea ab una jugi extremitate ad alteram ratione ducta, & tranſiens per foramina, quibus unci & annuli funiculorum inſerti ſunt, tranſeat quoque per medium hunc *clavum*, ita ut ſitus ejus linea hac nec ſuperior, nec inferior eſſe debeat. Expreſſe hoc cautum conſtitutione anni 1557. quæ quamvis à Carolo IX. a. 1564. & Henrico III. a. 1575. confirmata ſit, vix tamen hodie in praxi obſervatur. Zygoſtæ enim plerumque *clavum* paullò inferius locant, ut bilanx eò facilius in alterutram partem à pondere deprimatur; quod tunc eo magis fieri videas, ſi *clavus* non ſolum ſitum habeat dicta linea paullò inferiorem, ſed etiam in parte inferiori quadratus ſit & acutus. Situs *clavi* tanti in librandis ponderibus eſt momenti, ut, quamvis duarum lancium pondera ſibi prorſus ſint æqualia, ſi tamen *clavus* modò memoratus dicta linea paullò ſit inferior, nec jugum bilancis habeat ſitum horizonti parallelum, ſed altera quidem extremitas infra lineam horizontalem ſit depreſſa, altera verò ſupra eandem exſiſtet, interdum plus octava ponderis pars alteri lanci adjicienda ſit, ut jugum in eam partem deprimatur. Cauſa eſt, quod ob ſitum hunc *clavi*, linea ante dicta in latere ſuperiore interdum ad tertiam partem contrahatur; in latere verò inferiore tanto fiat longior, quanto in altero brevior. Contra verò, ſi *clavus* infra eandem lineam ſitus ſit, evenire poterit, ut linea illa in latere ſuperiori, æquè ac inferiori, octava ferè longitudinis parte augeatur: unde contingit, ut, quamvis pondus lancis inferioris octava circiter parte gravius ſit pondere lancis ſuperioris, lanx tamen hæc ſuperior deorſum vergat. Quamvis autem *clavus* in medio lineæ ante dictæ ſit, niſi tamen jugum bilancis ad ſitum horizonti parallelum redigatur, antequam pondera trutinare incipias, vel, niſi ita tractetur bilanx, ut nec altera jugi extremitas dicta linea, quæ per *clavum* tranſit, ſuperior, nec altera inferior exiſtat, etiamſi pondera lancibus impoſita ſint æqualia, pondus tamen lancis depreſſioris, adjutum pondere examinis ſive linguæ, in eam partem inclinantis, tanto erit gravius, quanto examen illud vel magis vel minus ab æquilibrio diſtabit. *Savot. de Numm. antiq.* III. 31.

Clavus navis eſt gubernaculum. Ennius

Ut clavum rectum teneam, navemque gubernem.

Cicer. Fam. IX. 15. *Sedebamus in puppi, clavumque tenebamus.* Serv. Æneid. V. 177. putat eſſe *fuſtem gubernaculi*, hoc eſt, lignum oblongum, quo flectit ac reflectit gubernator navim. Diſtinxit & Cicero, ut cum ait pro Sext. c. 9. *Clavum tanti imperii tenere, & gubernacula Reipublicæ tractare.* Græcè vocatur οἴαξ & οἰήιον, totum verò gubernaculum πηδάλιον. Quod de οἴαξ dicimus, Vitruv. x. 8. *anſam* tranſtulit. *Quemadmodum*, inquit, *etiam oneraria maxima navis gubernator, anſam gubernaculi tenens, quod οἴαξ à Græcis appellatur.* Thomas Magiſter de dictionibus Atticis οἴαξ inquit non modò anſam ſignificare, ſed & totum gubernaculum. *Gyrald. de Navig. c.* 11. *Scheffer. de Milit. Nav.* II. 5. *Calcagn. de Re Naut. c.* 14. *Philand. in Vitruvium. Voſſ. Lex. Etymol. Kipping. Diſſert. de Exped. marit.* §. 1. *Colum. in Ennium.* Dianæ Agamemnon *clavum* dicavit, poſtquam ventos gratia compoſuiſſet, ut canit hymno in Artemin Callimachus. *Tomaſ. de Donar. c.* 25.

Clavi veſtium fuerunt flores veſti intexti. *Sigon. de Judic.* III. 19. *Zamoſc. de Senat. Roman.* 2. 13. *Egnat. in Lampridium.* Haud ſatis quid velint intelligo. Si enim de iis quos *boutons & fers d'or & orfres* dicimus, illis prorſus aſſentior, de quibus ſentire videtur JCtus in l. Cum aurum. cum l. ſe ſupra eodem. *Quemadmodum*, inquit, *clavi aurei & purpurei pars ſunt veſtimentorum: & ſi non ſunt clavi veſtimentis conſuti, tamen veſte legata contineri.* Si verò de illis floribus intelligant, qui eorum artificio veſtibus inſeruntur, quos acupictores dicimus, vide tu lector etiam atque etiam, ne te tantorum virorum auctoritas decipiat. Siquidem Ulpianus ut diverſa adſcripſit hac ipſa lege inſitas picturas & *clavos*, quum ait: *Et quæ his acceſſionis vice cedunt, quæ ſunt inſuta picturæ, clavique qui veſtibus inſuuntur.* Bayſ. de Re Veſt. c. 7. Nec florida veſtis Romanis uſitata, niſi delicatioribus, ut & feminis, ut bene notat Colv. Apul. Metam. pag. 28. Servi etiam floridam veſtem portabant. Aſter. Homil. ult. *Novimus ipſi mulierem, quæ attonſa coma veſtem virilem, eamque floridam induit, ut ne virum fugientem latentemque deſerere cogeretur. Ita cum ſervitutem ſervire videatur, affectu vere ſervit.* *Clavis* autem omnes plerique utebantur, qui Senatores ab Equitibus diſtinguebant. Deinde unus aut alter *clavus* in veſtibus erat, cum florida veſtis tota floribus ſparſa eſſet. *Ruben. de Re Veſt.* 1. 1. Vel fibulæ, aut globuli aurei & purpurei, qui ad pectus aſſuebantur. *Accurſ. ad leg.* 5. *ff. de aur. & arg. leg. Laz. Comment. Reip. Rom.* II. 3. VIII. 4. vel latera tunicæ connectebant. *Panciroll. Rer. Memor.* 1. *Gregor. Tholoſ. Synt. Juris Univerſ.* XLVII. 25. *n.* 17.

Bayſ.

Digitized by Google

Bayſ. l. l. Sed in ſtatuis togatis & conſularibus, quæ ex ære & marmore ſuperſunt, nuſquam hæ fibulæ aut globuli apparent, quibus muliebres ſolum tunicæ quandoque connecti ſolitæ. Præterea conſtat, *clavos* veſti ut plurimum intextos fuiſſe. Quis ſani ingenii negabit hoc non poſſe convenire fibulis? Deinde non ſolum tunicæ & chlamydes *clavis* diſtinguebantur; ſed & mappæ & mantelia, quæ globulis aureis aut purpureis connexa fuiſſe quis credat? *Ruben. l. l.* Ego invenio *clavos* eſſe potiùs partem veſtimenti, quàm veſtimentum: & alios conſui veſtimento, alios non conſui, & indiſtinctè veſtimento legato contineri quaſi partem, leg. 19. §. Planè leg. 23. §. 1. de aur. & arg. leg. Sanè quibus honoris cauſa utebantur Senatores, vel tribuni, vel Equites, non erant conſuti veſti, ſed ſupra eam demiſſi in pectus uſque, alii arctiùs, alii latiùs, ut rectè dixerit Horat. Sat. 1. 6. 28.

Latum demiſit pectore clavum.

Et integer Acro in Sat. 1. 5. 35. inquit: *Latum clavum purpuram dicit, quæ in pectore extenditur Senatorum: Græci τὸ κολοβίωτα vocant.* Et hanc interpretationem confirmant apertè verba Petron. c. 32. *Pallio coccino adraſum incluſerat caput, circaque oneratas veſtes cervices laticlaviam immiſerat mappam.* Monachi quoque quidam utuntur tali, ſed viliore. *Cujac. Obſer.* XII. 39. *Cruq. in Horat. Sat.* 1. 5. 35. *VVouvver. ad Petronium.* Sed hæc valdè debili tibicine fulta ſunt. Nec enim ideo minùs in pectus dimittitur, aut purpura in pectore extenditur Senatorum, quamvis intexta aut aſſuta ſit. Nec ex Horatio colligitur tunicæ haudquaquam adſutum vel intextum fuiſſe. Acronem V. infr. in *Colobium.* Trimalcio à Petronio non deſcribitur in laticlavia tunica; ſed in veſte cœnatoria, cum ſudario *clavato* circa collum ſolebant immittere. Suet. Ner. c. 51. n. 3. *Plerumque ſyntheſinam indutus, ligato circum collum ſudario prodiit in publicum.* Nec colobium eſt ſcapulare monachorum, quo hodie utuntur, & quod deſignat Cujacius. V. infr. in *Colobium.* Ruben. l. l. Ego arbitror fuiſſe tunicam purpura prætextam, latiorem tunica vulgari, longiorem ac diſcinctam, cui toga ſuperinduebatur. Apparet hoc ex Quintil. XI. 3. *Cui lati clavi jus non erit, ita cingatur, ut tunica prioribus oris infra genua paullum, poſterioribus ad medios poplites uſque perveniant. Nam infra, mulierum eſt: ſupra, centurionum. Ut purpuræ rectè deſcendant, levis cura eſt: notatur interim negligentia. Latum habentium clavum modus eſt, ut ſit paullum cinctis ſubmiſſior. Ipſam togam rotundam eſſe & aptè cæſam velim.* Bud. in Pandect. p. 54. C. Coraſ. ad leg. II. §. Deinde quia difficile n. 42. ff. de Orig. Jur. Tiraquell. ad Alex. Gen. IV. 11. Et mihi faſcia eſt, qua veſtes in extremis oris ornabantur. Favent huic interpretationi veteres Grammatici, qui *clavos* cum purpura prætexta, vel limbis veſtium confundunt. Feſtus: V. illum infr. in *Ricinium.* Iſidor. in Gloſſ. *Limbus, navis piratica, vel clavus in veſte regia, ſive ipſa veſtis.* Carol. Neap. in Ovid. Faſt. II. Ad hanc opinionem refutandam haud multis verbis opus eſt. Prætexta toga, quam Græci περιπόρφυρον vocant, dicebatur ea, cujus ora & circuitus purpura prætextus erat. Hac utebantur magiſtratus, ſacerdotes, & nobiles pueri. At apud Romanos florenti imperio tunicam virilem nunquam prætextam fuiſſe non legi, ſaltem ante Gallienum. Deinde inter prætextas & *clavatas* veſtes omnes Romani ſcriptores paſſim diſtinguunt, ut etiam Græci inter τὰ περιπόρφυρα, id eſt, prætextas purpura, & μεσοπόρφυρα, id eſt, *clavatas* purpura, ut Hieronymus interpretatur in Eſajam Comment. II. Adhæc ſi erat limbus purpureus imæ tunicæ adtextus, qua ratione in pectore collocatur ab Horatio modò laudato? Et ab Acrone ſupr. dicitur *ſe extendiſſe in pectore Senatorum.* Et à Quintiliano *rectè deſcendiſſe.* Ad quem modum etiam Eucherius ad Sabin. 11. *Penula eſt quaſi lacerna deſcendentibus clavis.* Ruben. l. l. Potius erat plagula, quæ ab humeris in pectus dimittebatur, ut erat ἐπωμὶς Græcorum. *Clavis* quibuſdam conſita erat, in Senatoribus quidem latioribus, in Equitibus anguſtioribus. Non. XIV. 19. *Patagium aureus clavus, qui pretioſis veſtibus immitti ſolet.* Varr. de Ling. Lat. VIII. §. 47. *Si quis tunicam in uſu ita conſuit, ut altera plagula ſit anguſtis clavis, altera latis: utraque pars in ſuo genere caret analogia.* Scalig. Conject. in Varr. p. 192. Cui Varronis locus non opitulatur. Ejus enim hic eſt ſenſus, ut mihi videtur, cum tunica conſtet duobus pannis, ſive ex δυοῖν περιτμημάτων, ut ait Joſeph. Antiq. III. 8. id eſt, duabus plagulis, ut Varro hic appellat, quæ conſuuntur ad latera: ſi pars anterior tunicæ ſit anguſtis *clavis* ornata, pars verò poſterior latis *clavis*: utraque in genere ſuo caret analogia. Huc alludit Tertull. de Orat. c. 1. *Oportet in hac quoque ſpecie novum vinum novis utribus recondi, & novam plagulam novo adſui veſtimento.* Et duas has plagulas utrumque corpus appellat de Pudic. c. 8. *Pleroſque interpretes parabolarum idem exitus decipit, quem in veſtibus purpura oculandis ſæpiſſimè evenire eſt, quum putaveris rectè conciliaſſe temperamenta colorum, & credideris comparationes eorum inter ſe amaſſe, erudito mox utroque corpore, & luminibus expreſſis errorem omnem traducta diverſitas evomet.* Nonius valdè impropriè, & pro more ſui ſeculi locutus eſt, quo omnia ſegmenta veſtimentorum, quamvis ad oras adtexta eſſent, *clavos* appellabant. Patagium quid fuerit, V. infr. in *Patagium.* Ruben. l. l. Ferrar. de Re Veſt. I. 3. 12. Kippiog. Antiq. Roman. IV. 5. 9. Figuram non aliam exprimebant quàm veri *clavi*, unde & nominantur. Ἥλους etiam Græci vocarunt: unde ἀπλοῦς veſtis purpurea *clavata*, id eſt, ἐμπόρφυρος. Nam *clavus* nihil aliud erat quàm πορφύρα ἐνυφασμένη. Gloſſæ: *clavus*, πορφύρα ὑφασμένη. *Rotundis* autem & quadratis quibuſdam figuris ex auro, vel purpura veſtes intexebant. Teſſeras vocabant & tabulas, & oculos, & orbiculos. Græci κύκλους, σφραγῖδας, κόγχους, φολίδας, barbaro-Græci ταυλία, πλῶμα. *Clavi* nomine illa omnia Latini comprehendebant, ut Græci σημεῖον dicebant purpuram intextam veſti, adtextamque omnem, qualis figuræ eſſent: σημεῖα igitur *clavi* ſunt. *Salmaſ. in Treb. Poll. trig. Tyran. c.* 16. *Vopiſc. Carin. c.* 20. *Lipſ. de Magn. Roman.* IV. 2. *Valtrin. de Re Milit. Roman.* III. 13. *Torrent. ad Horat. Sat.* 1. 6. 28. *Ferrar. l. l.* Ubi Ferrarius affirmat fuiſſe rotunda, Salmaſius ad Vopiſcum quadrata. Sed non video, ſi quadrata vel rotunda fuerint, qua ratione latitudo eorum curiam ab Equite diſtinxerit. Quadrata enim magnitudine excreſcere poſſunt, non latitudine, & nulla rotunditas, ut utar verbis Hieron. in Epiſt. ad Epheſ. III. latitudinem & longitudinem habet. Adhæc ſi *clavi* erant rotunda aut quadrata purpuræ fruſta, quæ ob ſimilitudinem à capitibus *clavorum* ferreorum nomen acceperunt: pluribus quidem ejuſmodi *clavis* tunicam Senatoriam diſtinctam fuiſſe oportet; una enim aut duæ bullæ haud grande lumen afferre poterant tunicæ Senatoriæ. Atqui unum modò aut duos ad ſummum *clavos* in veſte Romana admittit Horat. de Art. Poet. n. 15.

Purpureus latè qui ſplendeat unus & alter
Aſſuitur pannus.

Et Quintil. VIII. 5. *Porrò ut lumen affert clavus purpura loco inſertus; ita certè neminem deceat intertexta pluribus notis veſtis.* Ammian. XVI. 8. planè hanc ſententiam deſtruit. Sic enim ille: *Veterator quidam ad lautum convivium rogatus, & mundum, qualia ſunt in iis regionibus plurima, cum vidiſſet linteorum toralium par, duos clavos ita latiſſimos, ut ſibi viciſſim arte miniſtrantium cohærerent, menſamque operimentis paribus tectam, intrinſecus ſtructuram omnem, ut amictus adornaverat principales, quæ res patrimonium dives evertit.* Quomodo hæc purpuræ fragmenta *clavorum* capitibus ſimilia in linteis toralibus ita ſibi invicem arte miniſtrantium cohærere poſſint, ut amictum imperialem, qui purpureus erat, referant, non perſpicio. *Ruben. l. l.* Ego aſſerere non vereor, *clavos* fuiſſe purpureas lineas, quæ medias veſtes interſecabant. Propriè enim purpurea hæc ornamenta, *clavi* appellata fuere, quamvis deinde etiam ad aurata & picta veſtium lumina in modum purpureorum *clavorum* veſtibus inſerta hoc nomen tranſlatum eſt. Lexicon Græco-Latinum, πορφύρα ὑφασμένη, *clavus*. Malim, ἐνυφασμένη. Gloſſæ Benedicti Floriacenſis, *Clavare,*

varo, πορφυρῶσαι. Soſipater Chariſius: Hic *clavus*, id eſt, impurpurata veſtis, ἱματιόπορφυρος εἶδος καὶ σῆμα. Græcis dicuntur veſtes *clavata* μεσοπόρφυρα, ſicut prætextæ περιπόρφυρα. Ita Septuaginta Interpretes Eſai. c. 3. n. 21. Καὶ τὰ περιπόρφυρα, καὶ τὰ μεσοπόρφυρα. Ad quem locum Baſilius: *Mulieres aut veſtium oris attexebant purpuram, aut eam parti mediæ immittebant*. Hieronymus: *Pro faſcia pectorali, quam interpretatus eſt Symmachus, Septuaginta Interpretes tunicam μεσοπόρφυρον, id eſt, clavatam purpura, tranſtulerunt*. Sic gemma meſoleucos apud Plin. XXXVII. 10: XXVII. 11. quam *mediam candida diſtinguit linea*. Inde clarè patet *clavos* fuiſſe purpureas lineas, ſive virgas, quæ medias veſtes interſecabant. Inde & in Dalmaticis Diaconorum noſtrorum *clavos* Alcuinus & Remigius virgulas, Amalarius & Honorius lineas, Johannes Diaconus zonas, Rabanus tramites appellat, quemadmodum Tibullus aureos *clavos* in femineis veſtibus vias vocat. II. 6. 35. V. illum infr. in *Viæ in veſtibus*. Et Serv. Æneid. VIII. 660. de virgatis Gallorum ſagulis, *quæ habebant in virgarum morem deductas vias*. Ruben. ibid. c. 2. Et hujus ſententiam probant Cuper. Apoch. pag. 189. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. VI. * * 3. verſ. Ex his omnibus non ſequitur, *clavos* fuiſſe lineas, aut virgulas, quæ medias veſtes interſecabant. Alcuinus & Remigius Dalmaticarum in ſacris ornamenta virgulas, Amalarius & Honorius lineas, Rabanus tramites appellaverunt impropriè, quod ſcilicet eo loco hæc ornamenta erant, quo olim in tunica ſenatoria & equeſtri *clavi* fuerunt. Sicut Tibullus aureas vias in ſtola matronarum aurum intertextum, non ad pectus modò, ſed per totam veſtem, quos nemo *clavos* propriè appellaverit: quemadmodum virgata Gallorum ſagula non fuerunt *clavi*, neque veterum hæc ſagula *clavata*, ſicut nec ſtolæ aurum intextum *clavos* appellavit. *Ferrar. Analect. de Re Veſt. c.* 3. Quadratum omnino latitudine excreſcere poteſt, & rotunditas quandam habet latitudinem. Quadratum enim alio majus aut minus eſſe poteſt. Et ſi nulla rotunditas latitudinem habere poteſt, peccavit Juvenalis, cum Sat. I. 138. dixit de Romanorum menſis, quæ vulgo rotundæ erant:

Nam de tot pulcris & latis orbibus, & tam
Antiquis, una comedunt patrimonia menſa.

Et clariùs XI. 122.

—— latos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur.

Neque, ut puto, peccaret, qui Solis orbem Luna latiorem diceret, ſicut Horat. Od. I. 12. 57.

Te minor latum reget æquus orbem.

Unum quoque, aut duo purpuræ ſegmenta, quod tamen fortaſſe falſum, ea magnitudine fieri potuerunt, ut tunicam diſtinguerent & illuminarent. Obſcurior certè tunica, ac prope ſurdo lumine fuiſſet, ſi, quod Rubenius cenſet, *clavus* non aliud quàm virgula purpurea fuerit. Ammiani locus obſcurior, ac prope deploratus videtur. Videor tamen per caliginem hanc ſententiam elicere. Cum purpuræ uſus in veſtibus privatis præter *clavos* eo tempore interdictus eſſet, & ita *clavi* illi latiſſimi in toralibus, & in mantili arte miniſtrantium inter ſe cohærerent, ut tam toralia, quàm mappa tota purpurea, & non purpura tantum *clavata* videretur, inde ſycophantam accuſationis adornandæ occaſionem arripuiſſe, quia illi fortunis everſi ſunt, quaſi veſtem totam purpuream ſolis Imperatoribus dicatam domi poſſiderent. Cur autem illa toralia, & mantilia arte miniſtrorum ita conjungi, & complicari non potuerunt, parte ſcilicet linteaminis alba *clavis* interpoſita ſub iiſdem latente, ut tota purpurea appareret, atque ita veſtem Imperatoriam referret? Quod ſi virgulæ fuiſſent tantum purpureæ, ut vult Rubenius, viderit ipſe, quomodo ita componi, & contabulari potuerint, ut principale indumentum exprimerent, quod facilè admodum in *clavis* non cernimus. Cæterum, ſive rotundi fuerint, ſive quadrati, ſive, quod nunc veriſimilius nobis videtur, purpuræ ſegmenta oblonga à lato in acutum inſtar *clavorum* deſinentia, non ita laboramus, ut in eo Græciæ ſalutem verti credamus. *Ferrar. ibid. c.* 1. Hæc, quæ Rubenio opponit Ferrarius, tam diſtorta ſunt, & obſcura, ut in iis refellendis ne horæ momentum nobis debeat perire. *Græv. l. l.* Tota tunica erant diſperſi, aut ſaltem tunicæ marginem prætexuerunt. Ovid. Triſt. IV. 10. 29. Stat. Sylv. V. 2. 29. V. utrumque infr. in *Clavus latus*. Nicol. Abrah. in Cicer. Cœlian. §. 77. n. 11. Imo ad pectus tunicæ fuerunt inſerti. Docent hoc Horatius & Acro ad illum ſupra laudati. Latus *clavus* pro ipſa tunica accipiebatur, in qua *clavi* purpurei: &

Induitur humeris cum lato purpura clavo.

idem eſt atque, induitur tunica lato *clavo* purpureo diſtincta. Qui *clavi* purpurei, quoniam in pectore erant, *Tyrios ſinus* vocat Statius, non quod in humeris purpura eſſet, ſed quod tunica laticlavia, ut & communes tunicæ, humeris dependeret. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 12. Tunicæ inſuebantur. Ulpian. de aur. & arg. leg. l. veſtimentum: *Veſtimentorum ſunt omnia lanea, lineaque vel ſerica, vel bombycina. . . . & quæ his acceſſionis vice cedunt, quæ ſunt inſita pictura, clavique qui veſtibus inſuuntur.* Quintil. VIII. 5. jam laudatus. *Manut. Quæſ. Epiſt.* III. 2. *Roſſ. de Lato clavo Synt.* VIII. Rurſus Ulpianus: *Inſita, pictura, clavique qui veſtibus inſuuntur. Idem Pomponius in libris Epiſtolarum, etſi non ſunt clavi veſtimentis conſuti, tamen veſte legata contineri.* Et Horatius de Arte Poetica jam allatus. Et interdum intexebantur. Quod profectò negandum non eſt. Nam hoc docet idem Ulpian. leg. 7. ff. ad exhibendum: *Idem eſt, ſi granario vel navi tabulam meam vel anſam ſcypho junxeris, vel emblemata phiala, vel purpuram veſtimento intexueris.* Feſtus ſupra in *Clavata*. Vetus Lexicon Græco-Latinum: πορφύρα ὑφαντὴ, *clavus*. Imo Græci *claves* à texendo ταρσοὺς videntur appellaſſe. Heſychius: ταρσὸν, ἡ ἐν τῷ χιτῶνι πορφύρα. Quintilianus priorem ſententiam non juvat, ſed refutat. *Ruben. l. l. Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 13. Non aliis veſtibus fuerunt additi, nec trabeæ, V. infr. in *Trabea*, nec chlamydi, V. ſupr. in *Chlamys*. Sed nonnunquam ſupellectili lectorum & menſarum. Mapparum meminit Mart. IV. 46. 17.

Et lato variata mappa clavo.

Et præter illum Petronius jam laudatus. De mantilibus Lamprid. Alex. Sev. c. 37. *Convivium neque opiparum, neque nimis parcum, ſed nitoris ſummi fuit: ita tamen ut pura mantilia mitterentur; ſæpiùs cocco clavata, aurata vero nunquam.* De linteis toralibus Ammianus modò laudatus. *Ruben. ibid. c.* 4. *&* 19. *Ferrar. ibid. c.* 15. *Caſaub. in Lampridium.*

Clavus anguſtus erat Equitum Romanorum, Paterc. II. 88. 2. ſcribens de Mæcenate, qui equeſtri dignitate contentus erat. *Mæcenas non minus Agrippa Cæſari carus, ſed minus honoratus: quippe vixit anguſto clavo contentus pæne.* Stat. Sylv. IV. 5. 42.

Contextus arcto lumine purpura.

id eſt, anguſto *clavo*. Equeſtrem locum vocat idem turmalem ſanguinem, trabeam Remi & pauperem *clavum* Sylv. V. 2. 17.

—— non ſanguine cretus
Turmali, trabeaque Remi, nec paupere clavo
Auguſtam ſedem, & Latii penetrale ſenatus
Advena pulſaſti.

Ovid. Triſt. V. 10. 35.

Curia reſtabat, clavi menſura coacta eſt.

id eſt, poſtquam egreſſus ſum e pueris, reſtabat ordo ſenatorius, ut latum *clavum* continuarem: at *clavi menſura coacta eſt*, & anguſtum ſumpſi cum virili toga. Et ſic diſtinguebantur a Senatoribus. Lamp. Alex. Sev. c. 27. *Tum ſatis eſſe conſtituit, ut Equites Romani à Senatoribus clavi qualitate diſcernerentur.* Turneb. Adv. I. 2: XII. 6. Sigon. de Judic. III. 19. Ferrar. de Re Veſt. I. 3. 14. In Gloſſario Benedicti *clavi* anguſti exponuntur ψιλόσημα. Ubi

Bona-

Bonaventura Vulcanius ψηφόσημα legendum cenſet. Rectè enim inquit, ſupra σημεῖα interpretatus *clavos*; ψήφους verò gemmas. Sententia Volcanii eſt, anguſtos *clavos*, ψήφοις ſive gemmis & calculis ſimiles fuiſſe, id eſt, parvos & rotundos. Et ideo cum σημεῖα ſunt *clavi*, id eſt, ſigna, ψῆφοι calculi, *anguſticlavia*, ψηφόσημα ſunt *clavi*, calculis ſive gemmis ſimiles. *Ruben. de Re Veſt.* 1. 8. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 10. Ego lego ψιχόσημα, quaſi quæ micas tantum purpuræ, non *clavos* haberent, *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c.* 20. Quàm lati fuerint *clavi* tunicæ *anguſticlaviæ*, haud facile eſt definire, pro arbitrio enim aut extendebant, aut reſtringebant *clavos*. Pauca purpura fuiſſe videtur in tunica *anguſticlavia*, Arrian. in Epictetum, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο καὶ λαμπρόν, *Ruben. l. l.* Hoc quærere non minus futile eſt quàm ineptum, ſcilicet quàm latum fuerit, quod eſt anguſtum. Paucam purpuram pro parva, ſive exigua dicere Latinè vix poſſe credimus. *Ferrar. ibid. c.* 11. Diſtinguebat plebem ab Equitibus, & tunica eorum, qui equeſtris ordinis non erant, omnino *clavis* caruit. *Manut. Quæſ. Epiſt.* III. 2. Ego exiſtimo nullum diſcrimen inter tunicam equeſtrem & plebejam fuiſſe: nam Appian. Bell. Civ. II. p. 474. disertè ſcribit excepta Senatoria veſte cæterum habitum promiſcuum fuiſſe. *Et libertinus par civitatis jus habet, & ſervus habitu dominis ſimilis eſt; præter Senatoriam enim veſtem reliquus veſtitus ſervus eſt communis.* Ruben. l. l. Hoc hactenus eſt inauditum. Appianus conqueritur, poſtquam togæ in deſuetudinem abierunt, nullum fuiſſe inter ſervos, atque ingenuos in habitu diſcrimen, Nam cum toga nonniſi ingenuorum eſſet, ea ſublata, vix à civibus mancipia diſcerni poterant: quandoquidem tunicæ, lacernæ, penulæ communes omnibus erant, Excipit veſtem Senatoriam, id eſt, laticlaviam, non quod illa ſola, nam etiam *anguſticlavia* diſcrimen faciebat, ſed cum utraque purpura inſigois eſſet, ſatis habuit à principali laticlaviam nominaſſe, cum *anguſticlavia* ſpem atque aditum io Senatum faceret, & eſſet illi affinis. Aut in Appiano deſideratur vox *Equeſtris*. Aut demum, quod veriſimilius eſt, cum ea ætate ita toga in deſuetudinem veniſſet, ut penes ſolos Senatores ejus uſus maneret: propterea Appianus per veſtem Senatoriam togam intellexit, quæ ſola diſcrimen inter ingenuos & ſervos afferebat. Licèt ſtrictè loquendo præter togam alio inſigni Senatores ab Equite & plebe diſtinguerentur, id eſt, tunica laticlavia, ſicut Equites à plebe tunica *anguſticlavia*. Diximus ſublata toga vix ullum diſcrimen fuiſſe inter ingenuorum & ſervorum veſtem. Quia etiam poſt illud tempus mentio veſtis ſervilis apud Appianum occurrit, quæ ſcilicet, & materia, & colore à civili paulto diverſa. *Ferrar. l. l.* Etiam matronæ Romanæ tunicas auguſtis *clavis* ex purpura ornatas portabant, quod extra dubium eſt; cum etiam virgines Deo devotæ aliquantulum purpuræ tunicæ inſertum geſtarent, quod teſtatur Hieron. Epiſt. 22. ad Euſtochium: *Purpura*, inquit, *tantum in veſte tenuis*. Cæteræ illuſtriores quamvis ut plurimum auro *clavatis* tunicis uterentur; tamen etiam ſæpè purpuratis veſtibus ioſignes erant: & regillam quidem tunicam, quam feminæ portabant, purpura diſtinctam fuiſſe, mihi colligere videor ex Varronis verſu, qui corruptè legitur apud Non. XIV, 13. *Regilla, veſtis diminutivè à regia ficta, ut & baſilica*. Plaut. Epid. II. 2, 39.

An regillam tuniculam induam, an mendiculam.

Varr. περ. ἐγκωμ. V. illum infr. in *Regilla*. Tunica autem regilla alba erat & recta. Ita Feſtus: V. illum infr. in *Regilla*, ibique *Ruben. ibid.* 1. 9. & *Ferrar. c.* 13. Nec minus io Græcia mulieres. Ariſtophanes in Θεσμοφοριαζούσαις inter ornatum muliebrem recenſet τὰ παρυφὰς. Locus exſtat apud Clement. Pædag. II. 12. Sed non niſi lautiores. Plutarch. de Gen. Socrat. p. 583. E. *Tibi pater*, apud illum dicit Caphiſias, *Mileſiam chlamydem, matri verò clavatam emamus tunicam*, παραλουργὸν χιτώνιον. Et ipſi viri. Apul. Florid. p. 776. *Habebat indutus ad corpus tunicam interulam tenuiſſimo textu, triplici licio, purpura duplici*. Quod tamen de ditioribus intelligendum eſt; aliorum enim albis *clavis* diſtinctæ erant. Hinc Alexander apud Plutarch. Apophth. 27. *Antipater extrinſecus veſtes habet albas, intus totus purpureus eſt*. Quorum etiam pallia *clavata* fuerunt. Athen. v. p. 212. *Athenio in purpureis ſtragulis, ſella pedibus argenteis ſubnixa Athenas portabatur, qui prius pannoſo tritoque pallio veſtitus purpuram nunquam viderat*. Ruben. ibid. c. 10. Παρυφὴς apud Ariſtophanem, & παραλουργὸν apud Plutarchum nihil aliud ſignificant, quàm veſtem purpura intextam, vel prætextam, & quidem per totum, cum *clavi* tantum ad pectus eſſent. Et ut demus παρυφὰς de *clavis* intelligendum, undenam fuiſſe anguſtos, non autem latos colligit? Illud Apuleji oon de duobus *clavis* accipiendum, ſed aut de duplici genere purpuræ; vel quod tunica illa texta erat ex triplici licio, ſive trimita, duobus purpureis, altero albo. Græcorum veſtimenta vulgo fuerunt alba: qua ergo ratione *clavi* albi in alba veſte inſignes eſſe potuerunt? Alexander apud Plutarchum oihil de *clavis*, ſed λευκοπαρυφὴς eſt veſtibus albis, ſive ex alba lana factis indutus. Apud Athenæum nullum pallium, ſed tantum ſtragula veſtis purpurea, qua & lecti, & pulvini in lectica inſternebantur, quo ſenſu ſemper ſtragula veſtis à Latinis ſumitur, nunquam pro indumento. *Ferrar. ibid. c.* 14.

Clavus latus Græcis vocatur πλατύσημος. Gloſſarium: *Latus clavus*, πλατύσημος. Strabo III. p. 116. mox laudandus, ubi de Balearibus agit. Herodian. III. 11. 3. Epictet. apud Arrian. I. 24. Diod. Sicul. Eclog. XXXI. & πλατυπόρφυρος. Pollux VII. 14. Πλατυπόρφυρα εἵματα ἱμάτια. Oracula Sibyll. VIII.

Καὶ τότε πενδύσεις πλατυπόρφυρον ἡγεμονίαν.

Latinis *lata purpura*. Plin. XXXIII. 1. *Vulgoque purpura latiore tunicæ uſos invenimus etiam præcones*. Tertull. de Pall. c. 4. *Cum latioris purpuræ ambitio Saturnum commendat & major purpura*. Juven. Sat. I. 106.

——quid confert purpura major
Optandum.

Vetus commentator Horatii à Cruquio editus Sat. I. 5. 35. *Latus clavus, colobion Græcè, dicebatur veſtis, qua ad pectus magiſtratuum extendebatur in formam lati clavi*. Acro ad eundem. V. ſupr. in *Clavus*. Tunica *laticlavia* unum ſolum habebat ab interiore & poſteriore parte. Juvenalis & Plinius modò laudati. Lucian. Demonact. *Cum aliquem vidiſſet laticlaviorum latitudine purpuræ ſuperbientem*. Quintil. Inſtit. Orat. VIII. 5. & Horat. Sat. I. 6. 28. V. utrumque ſupr. in *Clavus*. Sil. Ital. III. 26.

Diſcinctis mos thura dare, atque ex lege parentum
Sacrificam lato veſtem diſtinguere clavo.

Matt. IV. 46. 47. V. illum ſupr. in *Clavus*. Optimè omnium Herod. v. 5. 21. *Induti tunicas talares ac manuleatas, Phœnicum more, unamque in medio purpuram ferentes*. Obſtare videtur Varr. de Ling. Lat. VIII. §. 47. prolatus ſupr. in *Clavus*. Sed aut de anguſticlavia eſt intelligendus, cujus una plagula latioribus quàm altera *clavis* diſtincta fuit. Aut legendum eſt: *Ut altera plagula ſit anguſtis clavis, altera lato*. Sed rectè Scioppius: *Ut altera plagula ſit anguſti clavi, altera lati*. Ruben. de Re Veſt. I. 11. Hæc ſcriptorum loca eodem recidunt, & uno verbo facilè ſolvuntur. Apud Juveoalem purpura major, & Plinium purpura latior de pluribus intelligi poteſt, quotquot illi fuerint. Singularis pro numero plurium per tropum: ut *Romanus prælio victor, & hoſtis habet muros*. Apud Lucianum intelligitur purpura quæ eſt in *clavis*. Eodem modo Quintilianus. Nam ſi duo aut tres *clavi* in uſu fuiſſent, quod incertum eſt, ſi quis recepto numero plures addidiſſet, ſive plures *clavos* tunicæ ioſeruiſſet, rem indecoram feciſſet. Apud Horatium latus *clavus* eſt tunica *laticlavia*, quæ cum non cingeretur, cadebat in pectus. Et ideo rectè Acro expoſuit κολόβιον, ad Horat. Sat. I. 5. 35. V. illum ſupr. in *Clavus*. Apud Silium idem tropus eſt pro latis *clavis*. Neque unus *clavus*, ſed plures veſtem diſtinguuot. Martialis contrarium indicat. Quomodo enim uno tantum *clavo* mappa variari potuerit, ipſe viderit, qui meliùs hunc locum

Digitized by Google

cum prætermiſiſſet. Apud Herodianum nihil de tunica *laticlavia*, ſed de ſacrifica Phœnicum veſte. Et duo contra Romaoum morem io eorum cultu notavit: quòd tunicas talares, & manuleatas, quæ Romæ infames erant, quòdque eædem tunicæ ſolam purpuram in medio haberent more Phœnicum. Varroneio ait de tunica anguſticlavia intelligendum. Sed cur non de laticlavia à nobiliori parte? Vel eadem tunica erit *laticlavia & anguſticlavia*. Sed communi criticorum more quod non placet corrigit. Et nihilominus non uous, ſed duo *clavi* fuerint. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 15. Latis *clavis* omnium primi ſuot uſi Baleares. Strab. III. p. 116. *Hi verò primi hominum dicuntur geſtaſſe tunicas laticlavias*. Euſtath. io Dionyſium: *Incola verò Balearium primi invenerunt laticlavias tunicas*. Primus Romæ Tullus Hoſtilius lato *clavo* uſus. Plin. IX. 39. *Purpura uſum, Romæ ſemper fuiſſe video, ſed Romulo in trabea; nam toga prætexta & latiore clavo Tullum Hoſtilium è Regibus primum uſum Hetruſcis devictis ſatis conſtat*. Ruben. de Re Veſt. I. 2. Manut. Quæſ. Epiſt. III. 2. Hoc Senatorius ordo ab Equeſtri ordine diſtinguebatur. Ulpian. Inſtit. tit. VII. *Hoc amplius principalibus conſtitutionibus conceſſum eſt mulieri in hoc donare viro ſuo, ut is ab Imperatore lato clavo, vel equo publico honoretur*. Quibus verbis utriuſque ordinis diſcrimen ootat. Id ipſum ita Cajus effert in leg. ooper ff. de donat. inter vir. *Nuper ex indulgentia Principis Antonini recepta eſt alia cauſa donationis, quam dicimus honoris cauſa, ut ecce ſi uxor viro laticlavii petendi gratia donet, vel ut equeſtris ordinis fiat*. Hinc etiam Auguſto *ſumenti virilem togam, cum tunica lati clavi reſuta ex utraque parte decidiſſet*, omnis loco quoſdam interpretatos Suet. c. 94. n. 17. tradit futurum, *ut is ordo, cujus id inſigne eſſet, ei quandoque ſubjiceretur*. Idem Claud. c. 24. n. 3. ſic ait: *Latum clavum, quamvis initio affirmaſſet non lecturum ſenatorem, niſi civis Romani abnepotem, etiam libertini filio tribuit*. Briſſon. Antiq. Select. ex jur. civ. III. 26. Ruben. l. l. Senatores, quibus lati *clavi* jus erat, tunicam *laticlaviam* non conſueverunt cingere. Quintil. Inſtit. Orat. XI. 3. V. illum ſupr. in *Clavus*. Ex illo apparet, tunicam *laticlaviam*, quæ ipſa latus *clavus* dicebatur, non cingi ſolitam. Hinc contra uſum Julius Cæſar, de quo Sueton. c. 45. n. 5. *Etiam cultu notabilem ferunt. Uſum enim lato clavo ad manus fimbriato, nec ut unquam aliter quàm ſuper eum cingeretur, & quidem fluxiore cinctura: unde emanaſſe Syllæ dictum, optimates ſæpiùs admonentis, ut male præcinctum puerum caverent*. Atque ita *clavi* purpurei cum zona noo conſtriogerentur, cadebant in pectus, ſive, ut Horatius ſupra dixit, *pectore demittebantur*. Secus in Equitibus, qui cum tunicam cingerent, anguſti *clavi* noo deſcendebant in pectus; ſed in ſiou, quem zona ſuccincta efficiebat, ſupra ipſam zonam cooſpiciebantur. Qui verò ex Equitibus in Seoatum allegebantur, ſolvebant tunicas, & latiores *clavos* demittebant, atque in pectus fluere ſinebant. Ex his facilè intelligimus, quid ſibi velit Horatius cum ait Sat. II. 7. 10.

—— clavum mutabat in horas.

Nam *clavus* ibi eſt tunica *laticlavia*, quam Priſcus ille inæqualis & inconſtans ſæpiſſimè motabat. Quemadmodum & *clavus* pro eadem ſumitur apud eundem Sat. I. 6. 25.

Sumere depoſitum clavum.

Ita tunica eſt *laticlavia* manicata, quam Cæſar contra morem cingebat apud Suetooium modò laudatum. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 12. *Ruben. l. l.* Aſſuebantur tunicis Senatorum: onde latum *clavum tribuere, & adimere*, pro Senatorem facere, & Senatu movere, ſcriptores uſurpant. Ut mirum ſit, cur Lambinus, qui quid eſſent *clavi*, ooo ignoravit, id inſigne majorum magiſtratuum fuiſſe ſcribat, ut Ædilium, Prætoruio, Cooſulum, nam & minorum fuit, & omoium Senatorum, etiamſi nondum in magiſtratu eſſent. *Ferrar. ibid.* Patre Seoatore, vel Equite, qui oati erant, ab anno ſeptimo decimo, quo etiam virilis toga ſumebatur, lati *clavi* jus habebant, ad annum ætatis ſenatoriæ V. illam ſupr. in *Ætas*. quo curiam iogredientibus remanebat ejuſdem tunicæ jus, addito præterea omni reli-

quo jure, quo ſenatorius ordo præcipuè fruebatur: ſin autem ſeoatoriam dignitatem non aſſequerentur, lato *clavo* depoſito anguſtum ſumebant. Ita Ovid. Triſt. IV. 10. 27–34. latum *clavum* ſumpſit cum toga virili, & eundem, quia recuſabat ſeoatorium locum, reſtrinxit. Natus eſt patre Equite Romano, non Seoatore: & lato tamen *clavo* citra ætatem ſenatoriam ita uſus eſt, ut qui patre ſenatore nati eſſent. Hinc jam oemo, opinor, dubitabit, ſi Ovidius, equeſtri loco natus, latum *clavum* geſtavit ante ſeoatoriam ætatem, quin eondem ii geſtare potuerint, quorum patres ſenatores erant. Adjuvetur coojectura exemplo. C. Julius Cæſar, patricii generis, ortus nobiliſſimis majoribus, adoleſceos lato *clavo*, nondum ſenator uſus eſt. Suetonius paullò ſuperiùs productus hoc narravit. Idem hoc etiam ibidem de Auguſto dixit. Quod ſi quis contendat, non ſimul cum toga virili ſumptam eſſe tunicam lati *clavi*; ſed antea quoque geſtari ſolitam, & manſiſſe poſt ſumptam virilem togam, cooſideret verſum Ovid. Triſt. IV. 10. 29.

Induiturque humeris cum lato purpura clavo.

Et non dubito, quin mecum ſentiat, primum annum lati *clavi*, & virilis togæ eundem fuiſſe, vel in Senatorom, vel in Equitum filiis. Poſtea mutavit eam conſuetudinem Auguſtus, & permiſit ſolis *Senatorum filiis*, ut cum lato *clavo* togam virilem ſumerent, & curiam ſine mora introirent, *quo celeriùs Reipublicæ aſſueſcerent*. Suet. c. 38. n. 2. *Manu. l. l.* Ego non vereor affirmare, liberos Senatorum, ſaltem eos, qui patricii erant, etiam in puerili prætexta latum *clavum* portaſſe. Stat. Sylv. V. 2. 27.

Sic te clare puer genitum ſibi curia ſenſit,
Primaque patricia clauſit veſtigia luna,
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicamque potentem
Agnovere humeri.

Ubi ooo dubium eſt, per *Tyrios ſinus* prætextam puerilem, per *tunicam potentem laticlaviam* deſignari. Criſpinum autem illo tempore, quo ei Statius *Tyros ſinus & tunicam potentem* tribuit, oondum virilem togam ſumpſiſſe, compertum ex iis quæ ſequuntur. n. 66. 67.

Nec ſaltem teneris oſtrum puerile lacertis
Exuit, albentique humeros induxit amictu.

Hinc patet fruſtra æſtuare Caſaubonum, dum quærit, quomodo Octavio, ut Suetonius jam productus retulit, *ſumenti virilem togam tunica laticlavia ad pedes deciderit*. Octavius enim *laticlaviam* tunicam in prætexta geſtabat fuerat eoim allectus inter patricios à Cæſare. Etiamſi Caſaubonus exiſtimet eum patricium factum à Cæſare poſt virilem togam ſumptam, ex Dion. XLV. p. 271. A. Sed hoc non neceſſariò ioſertur ex illo Dionis loco. Damaſcenus in Excerpt. Valeſ. *Dum in Urbe moratur, Senatuſconſulto in patricios allectus eſt*. Hanc cum prætexta depoſuerunt, & cum toga virili tuoicam rectam acceperuot, qua illos in tirocinio ſuo ſolùm uſos credo. Sed an alii Senatorum filii, qui oon erant patricii, ante virilem togam *laticlaviam* portaverint: ſanè haud qoaquam affirmare audeo. Illud ſcio, ſub Conſulibus eos oequaquam *laticlavios* fuiſſe, niſi poſtquam ad honores pervenerant. Iſidor. IX. 4. *Quamvis autem quiſquam Senatoria eſſet origine, uſque ad legitimos annos Eques Romanus erat; deinde accipiebat honorem Senatoriæ dignitatis*. Mutavit hoc Auguſtus etiam à Manutio laudatus. Ubi cum in multis M. S. codicibus ſcriptum ſit *virili toga*, malim legere *protinus à virili toga*. Nec enim cum toga virili latum *clavum* ſimul accipiebant, ſed tunicam rectam, ut diximus. Auguſtus autem permiſit, ut ſtatim poſt virilem togam ſumptam, ante geſtos honores, latum *clavum* geſtarent. Latum *clavum* autem ſumebaot, cum ſe ad Rempublicam gerendam, & honores capeſſeodos accingereot. Plin. VII. 23. *Latum clavum in domo mea induerat, ſuffragio meo adjutus in petendis honoribus fuerat*. Ruben. ibid. c. 14. Statii verba non aliud innuunt, quàm Criſpinum patricium, cum togam virilem ſumpſit, de more cæterorum, etiam *laticlaviam* induiſſe. Nam *Tyrii ſinus* non prætextam, ſed tunicam ad

pectus, ſive in ſinu, lato *clavo* inſignem ſignificant, & Statiana luxuria idem eſt *tunica potens*, id eſt, Senatoria, & *Tyrii ſinus clavi* in eadem ex oſtro Tyrio, Non fuiſſe equeſtri genere, tribus adjunctis expreſſit in *Clavus anguſtus*; ſed Senatoria & patricia ſtirpe, & ideo cum calceis lunatis, die togæ virilis *laticlaviam* ſumpſiſſe, Erat enim ſedecim jam annorum n. 12. Nec ex n. 66. & 67, jam prolatis tum fuiſſe in prætexta, Sed conqueritur Statius ereptum fatis parentem, cum adhuc puer eſſet Criſpinus, & prætextatus: atque ita non potuiſſe intereſſe filii tyrocinio, & togæ virilis ſollennitati n. 64.

Nec genitor juxta: fatis namque hauſtus iniquis
Occidit, heu geminam prolem ſub præſide linquens.

Non igitur Criſpinus exuit prætextam; ſed patens fatorum invidia intereſſe non potuit, cum eam exueret, & candentem amictum, id eſt, virilem togam ſumeret, *Mox Tyrios ex more ſinus*, id eſt, ſuo tempore, die nempè tyrocinii, Nec rectè ab æſtu Caſaubonum expedit Rubenius. Nam ſi id more apud patricios jam tum fuiſſet, ut in prætexta *laticlaviam* geſtarint, non erat, cur Auguſtus *liberis Senatorum, quo celerius Reipublicæ aſſueſcerent, protinus à virili toga latum clavum induere, & curiæ intereſſe permitteret*. Addidiſſet etiam Suetonius, *filiis Senatorum etiam non patriciis*. Sed nulli in prætexta *laticlavii*, verùm ſumpta demum virili toga. Auguſto certè ex avunculi indulto conceſſum die togæ virilis *laticlaviam* ſumere, non quia patticius factus eſſet. Nam hoc poſt virilem togam contigiſſe clarè docet Dio, Neque hoc comprobat Damaſcenus. Non enim dicit, ante, an poſt togam virilem factum ſit, Falſum etiam eſt *laticlaviam* cum prætexta depoſitam, & cum toga pura tunicam rectam ſumptam, qua in tyrocinio ſolum ſint uſi. Nam ſi *laticlavia* eo die depoſita, quomodo Auguſto, cum virilem togam ſumeret, reſuta ad pedes decidit? Quod ſolo tyrocinio eadem uſos tradit, ſi ſolum tyrocinii diem intelligeret, poſſet utrumque excuſari: ſed tyrocinium ſignificat apud veteres annum integrum togæ virilis. Quo toto ſine *laticlavia* fuiſſe vetat credere, quod Auguſtus permiſit filiis Senatorum tunicam lati *clavi* à toga virili protinus ſumere. Veriſimilius ergo eſt, tunicam rectam unà cum *laticlavia* ſumptam, ut hæc ſuperior, illa eſſet inferior, *Protinus* apud Suetonium eſt continuè, uno eodemque tempore, ut ex Servio etiam Caſaubonus annotavit. Rubenii correctio *à virili toga*, ut admittatur, facilè revincit, falſiſſimum eſſe, latum *clavum* tantum ſumptum, cum ſe ad Rempublicam gerendam, & honores capeſſendos accingerent, & tamen ſupra dixerat: *Auguſtus autem permiſit, ut ſtatim poſt virilem togam ſumptam, ante geſtos honores clavum geſtarent*. Hæc inter ſe pugnant. Præterea Suet. Ner. c. 26. n. 5. *A quodam laticlavio, cujus uxorem attrectaverat, prope ad necem cæſus*. *Laticlavium* hunc Tacit. Annal. XIII. 25. 1. vocat Julium Montanum *Senatorii ordinis, ſed qui nondum honores capeſſiſſet*. Ergo ante honores tunica *laticlavia* geſtata, Quid autem erat opus *laticlaviam* cum virili toga indulgere, ſi ea non utebantur, niſi cum magiſtratus adipiſcerentur? Et ſi jure magiſtratus curiam ingrediebantur, & cum eo tunicam Senatoriam ſumebant, nulla fuiſſet Auguſti indulgentia, concedendo *laticlaviam*, qui eam à magiſtratu conſequebantur. Neque id Plinius arguit, ſed contrarium, Quaſi uno eodemque tempore factum ſit. Duo neceſſitudinis argumenta affert. I. quod in domo ſua *clavum* ſumpſerat. II. quod cum ad ætatem legitimam perveniſſet, eundem ſuffragio ſuo ad honores capeſſendos adjuviſſet: utrumque diſtinctis temporibus, *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 20.* Ut Equitum filii in ſpem Seoatoriæ dignitatis latum *clavum* adipiſcerentur, tria neceſſaria erant, I. Opes, II. Origo, III. Indulgentia Principis, Stat. Sylv. IV. 8. 59.

Quippe & opes, & origo ſinunt, hanc lampade prima
Patricias intrare fores; hos, pube ſub ipſa,
Si modo prona bonis invicti Cæſaris adſint.

De indulgentia Principis ex Plinio quoque conſtat Epiſt. II. 9. *Ego Sexto latum clavum à Cæſare noſtro impetravi*. Spartian. Sever. c. 1. *Poſtea ſtudiorum cauſa Romam venit, latum clavum à D. Marco petiit, & accepit, favente ſibi Septimio Severo*. De opibus etiam certum eſt Senatorium cenſum neceſſarium fuiſſe. Hinc Ulpianus & Cajus ſuperiùs laudati. Origo etiam deſiderabatur: nec enim facilè conferebatur niſi iis, qui ex antiqua Equeſtri familia erant, Ita Ovidius poſt virilem togam ſumptam cum fratre ſuo latum *clavum* geſtavit, Ipſe Triſt. IV. 10. 27.

Interea tacito paſſu labentibus annis,
Liberior fratri ſumpta mihique toga.
Induiturque humeris cum lato purpura clavo.

Fuiſſe autem ex antiqua familia Equeſtri teſtatur ipſe Pont. IV. 8. 17.

Seu genus excutias, Equites ab origine prima
Uſque per innumeros inveniemur avos.

Ruben. l. l. *Clavo* verò anguſto contenti vivebant, quibus vita quieta placebat, ut Pomponius Atticus, Mæcenas, & Septimius ille Severus, de quo Martialis ſupr. in *Clavus anguſtus*. Et hinc ſæpè eveniebat, ut unus ex fratribus *laticlavius*, alter *anguſticlavius* eſſet. Suet. Veſp. c. 2. n. 4. *Sumpta toga virili, latum clavum, quamquam fratre adepto, diu averſatus eſt*. Sic etiam Seneca & Gallione Senatoribus, Mella frater eorum in Equeſtri gradu ſubſtiterat per ambitionem præpoſteram, ut Tacitus ait Annal. XVI. 17. 3. Sæpè etiam ii, qui latum *clavum* ſumpſerant in ſpem Senatoriæ dignitatis, vel quia non aſſequebantur honores, qui in Senatum ducunt, vel quod animo mutato diverſum iter ingredi volebant, depoſito lato *clavo* ad anguſticlaviam tunicam redibant, quod de ſe teſtatur Ovid. Triſt. IV. 10. 35.

Curia reſtabat; clavi menſura coacta eſt,
Majus erat noſtris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæque fugax ambitionis eram.

Et ille apud Horat. Sat. II. 7. 10. jam laudatum. Suet. Aug. c. 40. n. 1. *Comitiis tribunitiis, ſi eſſent candidati Senatores, ex Equitibus Romanis creavit; ita ut poteſtate tranſacta in utro vellent ordine manerent*. Quod & narrat Dio LIV. p. 543. A. *Caſaub. in Suet. Aug. c. 38. Ruben. l. l.* Feminis in uſu non fuit, niſi fortè in Aſia olim. Eſajas enim c. 3. num. 25. inter cultum muliebrem τὰ μεσοπόρφυρα recenſet ſecundum LXX. Interpretum verſionem. Romanas certè matronas, etiamſi Senatorum uxores, *aut filiæ eſſent*, haudquaquam portaſſe credo, cum nuſquam id apud ſcriptores inveniam, Imo Imperatores Valentinianus & Valens leg. 18. C. de Prætoribus & Quæſtoribus: *Etſi, injuſtum enim atque dedecus videtur, mulieres ad laticlavium procedere, tamen carbonariam præturam juxta glebam paternæ ſubſtantiæ cognoſcere poterunt*. Ruben. ibid. c. 16. Illos geſtarunt ſacerdotes Saturni Carthagine. Tertull. de Pall. c. 4. *Cum latioris purpuræ ambitio, & Galatici ruboris ſuperjectio Saturnum commendat*. Gaditani Herculis. Sil. Ital. III. 26.

Diſcinctis mos thura dare, atque è lege parentum
Sacrificam lato veſtem diſtinguere clavo.

Hos & Carthaginenſes & Gaditani ſumpſerunt à Tyriis, quorum coloni erant. Phœnicum autem ſacrificulos tunicas *laticlavias* portaſſe docet Herodianus V. 5. 20. *Induti tunicas talares, ac manuleatas, unamque in medio purpuram ferentes, quemadmodum vates in eis regionibus conſueverant*. Hæ lineæ tunicæ *laticlaviæ* calaſites vocabantur, Nec Phœnices ſolum; ſed & omnes ferè alii externarum religionum antiſtites. V. ſupr. in *Calaſiris*. Hinc lux Mart. V. 17.

Dum proavos atavoſque refers, & nomina magna;
Dum tibi noſter Eques ſordida conditio eſt;
Dum te poſſe negas niſi lato, Gellia, clavo
Nubere, nupſiſti, Gellia, ciſtifero.

Hæc Gellia tumida ob nobilitatem, dum non vult nube-

re

Digitized by Google

re anguſticlavio, nec ad Senatorias nuptias pervenire poteſt; ut tamen nonniſi *laticlavio* nubat, nupſit ciſtifero, id eſt, externæ religionis ſacrificulo, qui tamen *laticlavius* erat. Portabat enim calaſyrin lineum lato *clavo* ornatum. Etiam apud Hebræos Scribæ & Phariſæi. Epiphan. de Hæreſ. I. 15. *Ad hæc veſtes phylacteriis diſtinctas gerebant, quæ ſunt latiora quædam purpuræ ſegmenta, πλατέα σήματα πορφύρας. . . . . . . Quippe cum ſtolis, ſive veſtimenti genere quodam uterentur iſti, quod Dalmaticas, aut colobia appellare poſſumus, quæ amplioribus ex purpura ſegmentis. Ejuſmodi porrò ſegmenta qui accuratiùs loquuntur, nominare phylacteria ſolent.* De Phariſæis paullò poſt tradit, illos eodem, quo Scribas, habitu uti. *Ruben. ibid. c.* 17. Hoc nos non capimus. Nam ut ciſtifer ille fuerit ſacrificulus, calaſirin indutus, quæ mera conjectura eſt, cur ille ciſtifer dictus? Num omnes ſacrificuli ciſtiferi, quia in quibuſdam ſacris ciſtæ ſecretorum capaces geſtabantur? Et ſive fuerit Iſiacus, quod Martialis interpretes tradunt, ſive Judæus, quod veriſimilius videtur, quorum *cophinus, fœnumque ſupellex*, demonſtrandum fuerat, omnes ſacerdotes calaſirin, ſive lineam tunicam geſtaſſe. Nec omnes *laticlaviam* tunicam appellant. V. ſupr. in *Calaſiris*. Scribarum veſtes non fuiſſe *laticlavias* inde apparet, quod *σήματα ſegmenta* vertit Rubenius, quæ Latini nunquam pro *clavis*, ſed pro inſtitis, ſive faſcus, ac limbis purpureis, ſive aureis acceperunt, quibus ſtolæ matronarum prætexebantur. Magnum autem diſcrimen inter limbos & *clavos* fuiſſe ne Rubenius quidem negaverit. *Ferrar. ibid. c.* 23.

CLAXENDIX erat concha, theca, ſive loculamentum, qua ſigna olim tegebantur & occultabantur, fortean ne vel per imprudentiam violarentur, vel alii in fraudem ſimilia ſculperent. Priſcian. v. p. 655. *Claxendix ſignificat concham, qua ſignum tegitur. Plaut. Vidul. Appoſita eſt claxendix: at ego dicam ſigni quid ſit.* Kirchman. de Annul. c. 10. Gruter. in Plautum. Nicol. de Sigl. Vet. c. 44. §. 8.

CLE.

CLEDONISTICÆ genera plura eſſe arbitror, tinnitum aurium, ſaliſſationem, ſternutationem, crepitum ventris, & alia id genus. *Buleng. de Omin.* c. 2. V. ſingula ſuis locis.

CLEMENTIA fuit Dea habita. Hanc deſcripſit Claud. in primum Conſul. Stilich. II. 6.

Principio magni cuſtos Clementia mundi,
Quæ Jovis incolit zonam, quæ temperat æthram
Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
Cœlicolum, (nam prima chaos Clementia ſolvit
Congeriem miſerata rudem, vultuque ſereno
Diſcuſſis tenebris in lucem ſecula fudit)
Hac Dea pro templis, & thure calentibus aris
Te fruitur.

Idem de Conſul. Manl. II. 167.

Nonne vides, ut noſtra ſoror Clementia triſtes
Obtundat gladios?

Gyrald. Syot. Deor. I. 34. G. Ortel. Deor. & dear. cap. II. 55.

CLEMMATERES erant pocula parva, cava, ſine fundo & auribus; dicti uſui Gallis Cybeles. Athen. XI. *Buleng. de Conviv.* IV. 15.

CLEOPATRA regio comitatu Urbem eſt ingreſſa. *Profper Chronic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 382. *C.* Uniones duos poſſedit, quibus per omne ævum in univerſo hoc mundo pares non inveniebantur, nec hac tempeſtate illis ſimiles reperiuntur. Eos illa æſtimaverat ducenties ſeſtertium: quæ ſumma hodie quingenta millia aureorum exæquaret. *Pancirolí. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 35. Plin. IX. 35. Macrob. Saturn. II. 13. *Duo fuere maximi uniones per omne ævum: utrumque poſſedit Cleopatra, Ægypti Reginarum noviſſima, per manus orientis Regum ſibi traditos. Hæc cum exquiſitis quotidie Antonius ſaginaretur epulis, ſuperbo ſimul ac procaci faſtu, ut Regina meretrix, lautitiam ejus omnemque apparatum obtrectans, quærente eo quid adſtrui magnificentiæ poſſit, reſpondit, una ſe cœna centies H. S. abſumpturam. Cupiebat diſcere Antonius, ſed fieri poſſe non arbitrabatur. Ergo ſponſionibus factis, poſtero die, quo judicium agebatur, magnificam aliàs cœnam, ne dies periret, ſed quotidianam Antonio appoſuit, irridenti, computationemque expoſtulanti. At illa corollarium id eſſe, conſumpturamque ſe ea cœna taxationem confirmans, ſolamque centies H. S. cœnaturam, inferri menſam ſecundam juſſit. Ex præcepto miniſtri unum tantum vas ante eum poſuere aceti, cujus aſperitas viſque in tabem margaritas reſolvit. Gerebat auribus cum maximè ſingulare illud, & verè unicum naturæ opus. Itaque exſpectante Antonio quidnam eſſet actura, detractum alterum merſit, ac liquefactum abſorbuit. Injecit alteri manum L. Plancus, judex ſponſionis ejus, eum quoque paranti ſimili modo abſumere, victumque Antonium pronuntiavit. Comitatur fama unionis ejus parem, capta illa tantæ quæſtionis victrice Regina diſſectum, ut eſſet in utriſque Veneris auribus Romæ in Pantheo dimidia eorum cœna.* Buleng. de Conviv. I. 9. de Imper. Roman. III. 32. Salmuth ibid. p. 37. Bud. de Aſſe. I. pag. 97. Navigium, quo cum M. Antonio ad Actium Epiri oppidum, deinde Nicopolim pervenerat, prædicatur inprimis fuiſſe nobile. Id enim velo purpureo & tabulato maurato inſigne fuiſſe fertur: adeo, ut poſt naufragium factum aurum & purpura in littus revomerentur, & Arabibus ac Sabæis prædæ eſſent. Plin. XIX. I. Flor. IV. II. 7. aliique. *Salmuth ibid. p.* 244. *Gyrald. de Navig. c.* 6. *Calcagn. de Re Naval. c.* 12. Solebat, ſi quid jurejurando affirmabat, jus quod eſſet datura in Capitolio, juramento adſtringere. Dio L. p. 422. A. *Hanſen. de Jurej. Vet. c.* 29. Quomodo perierit, docet Flor. IV. II. 10. *Ubi ſervari ſe triumpho vidit, incautiorem nacta cuſtodiam, in Mauſoleum ſe (ſepulcra Regum ſic vocant) recipit. Ibi maximos, ut ſolebat, induta cultus, in differto odoribus ſolio, juxta ſuum ſe collocavit Antonium: admotiſque ad venas ſerpentibus, ſic morte, quaſi ſomno, ſoluta.* Moreſtell. Pomp. Feral. I. 16. §. 6. Salmuth ibid. p. 245. Auguſtus ſepulturæ imaginem in triumpho duxit ante currum, inter captivos: quæ imago honoratior Veneris templo inter ornamenta clariſſima tunc etiam ſpectabatur. Dio LI. p. 459. E. *Ita Cleopatra, quanquam victa & capta, gloriam tamen conſecuta eſt, quum ejus ornamenta in templis noſtris affixa ſint, & ipſius aurea imago in templo Veneris conſpiciatur.* Guther. de Jur. Man. I. 6.

CLEPSYDRA erat vaſculum quoddam plenum aqua, ex qua per fiſtulam guttatim ſtillabat, eoque ſpatium dicendi metiebantur. Deſcribit illud Apul. Metam. III. p. 75. *Sic rurſum præconis amoto boatu citatus accuſator quidam ſenior exſurgit, & ad dicendi ſpatium vaſculo quodam in vicem coli graciliter fiſtulato, ac per hoc guttatim defluo, infuſa aqua populum ſic adorat.* Siccam. de Centumv. Judic. I. 13. Ad hunc ferè modum fiebat. Capiebant vas quoddam vitreum, in cujus fundo anguſtum foramen erat, auro circumdatum, ne ab aqua conſumeretur. In altera vaſis illius parte linea recta, duodecim horas inſcriptas habens, erat ducta. Poſtea vas aqua implebant, quæ per exiguum foramen illud guttatim emittebatur: ipſique etiam aquæ ſuber immittebant, cui haſtula, ſeu virgula erat infixa: quæ apice & extremitate ſua primam; mox emiſſa ſenſim & guttatim aqua, ſecundam & tertiam, & alias tangendo monſtrabat horas. Atque hæc Græca voce *clepſydra* nominabatur, quaſi aquam eam ſurreptam dicas. *Pancirolí. de Reb. Deperd. & Inv. p.* 748. *Sigon. de Republ. Athen.* III. 4. Tardius multò hyemali tempore profluit, quàm æſtivis horis. Ejus rei phyſica deprehenditur ratio, quoniam ex vi frigoris obſidentis gravior & corpulentior fit aqua. Plutarch. Quæſt. Natur. 7. *Aquam impellens frigus gravem facit & craſſam: quod in clepſydris licet obſervare; tardiùs enim trahunt hyeme quam æſtate.* Rhodig. Ant. Lect. XXVI. 7. *Clepſydris* in militia vigilias primipilus diſcernebat. Habebat enim vaſcula aquaria, ſive *menſuras ex aqua*, ut Cæſar ſtatim appellabit, quibus

quatuor vigiliarum tempora æqualiter diſtinguebat. Veget. III. 8. *Ideo in quatuor partes ad clepſydram ſunt diviſæ vigiliæ, ut non amplius quam tribus horis nocturnis neceſſe ſit vigilare*. Caſ. Bell. Gall. v. 13. §. 4. *Nos nihil de eo percunctationibus reperiebamus, niſi certis ex aqua menſuris breviores eſſe noctes, quàm in continenti videbamus*. Agnitum id & obſervatum è vigilariis hiſce *clepſydris* ſignificat, quæ caſtra comitabantur. *Lipſ. de Milit. Rom. v. 9. Stevvech. in Vegetium. Caſaub. in Æneæ Tactic. c. 22.* Sunt & inter illos Haguelon. Calendar. Triling. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. IX. p. 1040. A. & Laurent. de Annis. . . . c. 2. qui tradant inventum eſſe Scipionis Naſicæ. Movent eos hæc verba Plin. VII. 60. *Tunc Scipio Naſica, collega Lænatis, primus aqua diviſit horas æque noctium ac dierum*. Sed loquitur ille de horologio publico, non privato: Romæ, non in Græcia. Unde continuò ſubjungit: *Idque horologium ſub tecto dicavit, anno Urbis 595. Tamdiu populi Romani indiſcreta lux fuit*. Apud Græcos verò moris fuit antiquiſſimi, ut, quia in ludis publicis multa eſſent dramata exhibenda, tragœdiæ agerentur πρὸς κλεψύδραν. Quod clarè ait Ariſtot. de Poetica. Ac oratores apud eos *ad clepſydram* dixiſſe, liquet ex non uno Demoſthenis loco, ut orat. Περὶ παραπρεσβείας: *Ἀνασὰς ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω*. A Græcis igitur hunc morem cauſas agendi accepere Romani. Nempe eo fine, ut tum actori, tum reo conſtaret, quamdiu ſibi dicere liceret. Mart. VI. 35. 1.

Septem clepſydras magna tibi voce petenti
Arbiter invitus Cæciliane dedit.

VIII. 7. 1.

Hoc agere eſt cauſas, hoc dicere Cinna diſertè,
Horis Cinna decem dicere verba novem.
Sed modò clepſydras ingenti voce petiſti
Quatuor, ò quantum Cinna tacere potes.

Etiam Apuleji tempore duraſſe morem dicendi *ad clepſydram*, patet ex ejus Apol. p. 450. *Quoniam tamen mihi pro accuſationis longitudine largiter aqua ſupereſt, cedo, ſi videtur, ſingula conſideremus*. Et ex ejuſdem loco modò producto. Conſuetudo hæc in Græcia antiquiſſima Romæ demum inſtituta eſt poſt tertium Pompeji conſulatum, unde is libello de cauſis corruptæ eloquentiæ c. 38. n. 2. primus frena injeciſſe dicitur eloquentiæ, quia antea liberum erat oratoribus dicendi tempus. *Voſſ. Lex. Etymol. Fab. Semeſt.* II. 25. *Alexand. Gen.* II. 25. *Stevvech. in Veget.* III. 8. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 450. a. A. Bud. in Pandect. p. 166. F. Barth. Adv.* I. 12. *Rhodig. ibid.* XVIII. 39. *Pollet. For. Roman.* I. 11. *Pius & Savar. in Sidon. Epiſt.* II. 9. *Laurent. de Profeſſ. orator.* . . . c. 4. *Stephan. de Juriſdict. vet. Græcor.* c. 10. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 298. Invidioſum verò erat, & ad famam periculoſum, cogi in certa dicendi tempora: nam & nonnunquam bonis, exactiſque cauſarum patronis, aut nimis breve ſpatium, ad rem pro merito & decoro explicandam, aut nimis laxum dabatur, quod cum non abſolverent neceſſariis, metu infamiæ, quæ ſubeunda eſſet, ſi tacerent, multa levicula præter rem aliquando afferre cogebantur, quæ reliquæ & neceſſariæ actionis auctoritatem elevarent, oborto mentibus audientium prolixitatis non neceſſariæ, & importunæ tædio. Itaque qui non ita erant confirmati, ne periculum invidiæ, ut pudoris ex ſilentio adirent, ſolebant ſibi, atque ita adverſario, petere libera ad agendum tempora. Plinius de Regulo Oratore Epiſt. II. 2. 3. *Jam illa perjucunda una dicentibus, quod Regulus libera tempora petebat, quod auditoros corrogabat: quid denique jucundius, quàm ſub alterius invidia, quamdiu velis, & in auditorio alieno quaſi deprehenſum commode dicere?* Tacit. de Orat. c. 38. n. 1. de foro veteri: *In quo*, ait, *nemo inter pauciſſimas horas perorare cogebatur, & liberæ comperendinationes erant, & modum dicendi ſibi quiſque ſumebat, & numerus neque dierum, neque patronorum cavebatur*. Hunc morem damnat Quintil. XII. 6. *Laboratam congeſtamque dierum, & noctium ſtudio actionem aqua deficit*. Et exagitat Plin. ibid. n. 7. *Equidem quoties judico, quod ſæpius facio quàm dico, quantum quis plurimum poſtulat, aqua do. Etenim temerarium exiſtimo, divinare quàm ſpatioſa ſit cauſa inaudita, tempuſque negotio finire, cujus modum ignores: præſertim cum primam religioni ſuæ judex patientiam debeat, quæ pars magna juſtitiæ eſt. At quædam ſupervacua dicuntur etiam, ſed ſatius eſt & hæc dici, quàm non dici neceſſaria*. Pollet. & Voſſ. l. l.

Clepſydra vocabatur etiam vas, quo mos eſt hortos irrigare. Nam contingit planè in hoc, quod tradit Ariſtot. Problem. II. 1. ὥσπερ τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν κλεψυδρῶν, ὅταν πλήρεις ὦσαι, ἀφαιρῆ τις. & cum ſuperius foramen latum aliquis digito clauſerit, è tenuibus illis inferioribus foraminibus aqua exire non poſſit: ipſo autem aperto, ſtatim fluit è tenuibus illis aqua, quæ roris ſpeciem habet, & ante oculos ponit hominem corpore ſudantem. *Victor. Var. Lect.* XXXII. 1. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CLEROPECTÆ mulieres erant, quæ in enſes inſiliebant, & ignem ex ore ejiciebant. *Buleng. de Theatr.* I. 34.

CLI.

CLIBANARII vocabantur à Perſis, qui cataphractarii dicebantur. Lamprid. in Alex. Sev. c. 56. *Cataphractarios, quos illi clibanarios vocant, decem millia in bello interemimus*. Ammianus. V. illum ſupr. in *Cataphractus*. Poſſis utriuſque verba ita capere, ut hoc ſolum velint, Perſas ſua lingua vocare cataphractos vocabulo quodam, quod Græci *clibanarium* vertunt: ita autem nuncupari ob ſimilitudinem *clibani* quam referunt. Ita non origine barbarum ſit hoc nomen, verùm Græcum. Sanè vel Perſicum eſſe, vel à *clibani* figura formari credere malo, quàm ut κλίβανα, quaſi καλύβανα, dicantur, ἀπὸ τῆς καλύβης: quod voluiſſe videtur auctor Gloſſarum nomicarum. *Voſſ. Lex. Etymol. Lipſ. in Tacit. Anal.* III. n. 100. Dicuntur, quod tota ſpecie ferrea ſic contegantur, ut tanquam panis, ſic ipſo *clibano* undique obtecti obductique videantur. *Turneb. Adv.* XXVI. 34. Vel quoniam more teſtudinis arcuatis muniuntur armis, quæ *clibani* forma eſt. *Pius Annot. Poſt.* c. 81. Falsò ſibi perſuaſerunt, qui putarunt *clibanarios* non Latinam vocem eſſe, ſed Perſicam. Res quidem ipſa Perſica; ſed & vocem habuerunt Perſæ, qua rem illam exprimerent, quam Latini vertentes vocaverunt *clibanum*. Loricæ enim Romanorum & Græcorum non ſoliferreæ, ſed ſquamis contextæ, hoc eſt, ex multis particulis ferreis in modum ſquamatum compoſitæ. At *clibani* illi Perſici erant ex ſolido ferro, idcirco ſic nominati, quod *clibanorum* ſpeciem referrent. Ideo Ammianus ſimulacris manu Praxitelis illos comparat. V. illum ſupr. in *Cataphractus*. Tales ſunt hodie thoraces, quibus utuntur noſtri milites, quos *coracias* vocamus; ſunt enim ſoliferreæ. *Clibanes* tamen etiam nominarunt quaslibet loricas, ſive ex hamis ſuccuſæ eſſent, ſive ex ſquamis ferreis. Græci ἁλυσιδωτοὺς καὶ φολιδωτοὺς appellant. *Salmaſ. in Lampridium*. Etiam de illis *Bochart. Phal.* III. 13. *Hieroz.* I. I. 6. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 12. *Stevvecch. in Veget.* III. 22. *Lyd. de Re Mil.* III. 5. *Buleng. de Imp. Rom.* III. 6.

CLIBANUS, κλίβανος, propriè ſignat, in quo hordeum coquitur: etſi ad alia quoque transferatur. *Voſſ. Lex. Etymol.* Eſt fornaculus, aut ferreus, aut teſtaceus, mobilis, in quo prunis ſubjectis, ac ſupernè congeſtis, panis olim, nunc placentæ, farcimina, botuli, pyra condita decoquuntur. *Brod. Miſcell.* v. 21. *Buleng. de Imp. Rom.* III. 6. Hieron. in Orat. Hierem. *Clibanus eſt coquendis panibus æneí vaſculi deducta rotunditas, quæ ſub urentibus flammis ardet intrinſecus*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 34.

Clibanus argenteus erat etiam inter ornamenta abaci: ex eo enim panes convivis miniſtrabantur. Petron. c. 35. *Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem*. Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 10.

CLIENTA vocabatur Romana lingua uxor *clientis* etiam togati. *Clientela* namque apud Romanos non modò

tenuiorum

tenuiorum fuit, à quibus obſervarentur patroni quotidie & colerentur, comitatuque frequenti ad forum deducerentur honoris cauſa, ſed etiam rogatorum, quos defendebant, atque ope ſua juvabant. Chariſ. Inſtit. Gramm. 1. Edit. Putſch. p. 77. *Cliens communis generis eſt. Invenimus tamen & clientam apud Afranium in Pompa. Interim & tua clienta.* Et apud Horat. Od. II. 18. 7.

—— Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.

Romulus apud Plutarch. p. 25. A. nominavit *clientas* Græcè *πελάτας* ſub utroque genere, ut arbitror, *ὁ καὶ ἡ πελάτης, ου, cliens & clienta*; aut, ut alii volunt, *πελάτης, ἰδος, ἡ ἴδος, ἡ clienta.* Cruq. in Horatium. Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 2.

CLIENTELÆ & patrocinii ratio eſt primùm in Urbem invecta à Romulo. Ut enim erat ſingulari conſilio, & alta quadam mente præditus, cum vereretur, ne quid injuriæ plebs, per inſcitiam circumventa, à Senatoribus ferret: indeque concordiam, ſine qua diuturnum nihil eſt, exorta ſeditio diſſolveret, univerſæ civitatis animos quaſi quodam neceſſitudinis vinculo conjunxit. Hoc erat hujuſmodi, ut plebeji patronum ſibi deligerent è Senatoribus, quem quiſque vellet; Senatores plebejis in *clientelam* receptis fidem ſuam ac ſtudium benigniſſimè præſtarent. Erat autem hæc inter utroſque officiorum viciſſitudo, ut patricii plebejos, ab uſu rerum urbanarum imperitos, conſilio erudirent, accuſatos defenderent, præſentes, abſentes omni ope tuerentur. Contra *clientes* ad collocandas Senatorum filias, ſi parentibus copiæ non ſuppeterent, de ſuo conferrent: in æris alieni diſſolutionem gratuitam pecuniam erogarent: ab hoſtibus in bello captos redimerent: in magiſtratibus & honoribus officioſa ſedulitate deducerent ac reducerent. Quod ſi *clientem* patronus, aut patronum *cliens* accuſaſſet, contrave teſtimonium dixiſſet, aut ſuffragium tuliſſet, is proditionis lege tenebatur: eumque qui occidiſſet, piè feciſſe, & inferno Jovi hoſtiam mactaſſe putabatur. *Manut. de Senat. Roman. c.* 1. *Pollet. Hiſt. Rom. For.* II. 10. *Panvin. Civit. Roman. c.* 3. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* I. 7. *Revard. de Diverſ. reg. jur.* XII. *Stephan. Sched.* IV. 9. In *Clientelam*, licèt illæ ab initio potiſſimum urbanæ plebis cauſa ſint inſtitutæ, tamen per tempora, quæ conſecuta ſunt, aucta jam urbis ditione, amplificatæ, ut ſeſe proceribus Romanis darent provinciales & ſocii populi Romani olim moris fuit. Dionyſ. II. p. 85. *Nec tantum in ipſa Urbe plebs tota erat ſub patrocinio, ſed & coloniarum, & ſociarum, & amicarum civitatum, ac bello ſubactarum quæque ſuos habebant patronos, quoſcunque vellent e Romanis civibus.* Ita in *Antoniorum clientela antiquitus erant Bononienſes.* Suet. Aug. c. 17. n. 4. *in Claudiorum tutela Lacedæmonii.* Suet. Tib. c. 6. n. 2. *ſub Marcellorum clientela tutelaque incolumes habebantur Syracuſani.* Liv. XXV. 29. *C. Caſſium & Brutos patronos adoptaverant Puteolani.* Cicer. Phil. II. 41. *Reineſ. Epiſt. ad Hofman.* 31. *Manut. de Senat. Roman. c.* 1. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſ.* II. 7. *Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Mem.* 1. *Pitiſc. in Suetonii Auguſtum.*

CLIENTES vocabantur, non quidem redacti in poteſtatem patronorum (cives enim erant) ſed tamen in communi obſequio eorum obligati, ad quos lites privatim ortas deferebant velut arbitros. Horat. Epiſt. II. 1. 103.

Romæ dulce diu fuit, & ſollenne recluſa
Mane domo vigilare, clienti promere jura.

Hoc ideo, ne ſumptibus ad publica judicia ineunda requiſitis domeſticam rem attenuarent, & à patronis iiſdem in judiciis publicis, cum res magni momenti erant, defendebantur. *Kipping. Antiq. Roman.* II. 1. §. 4. quam plurimos, non modò catervas rogatorum, ſed & tenuiores amicos habere apud majores non modica laus illis, qui ex claris familiis erant. *Alex. Gen.* V. 23. Quanta fuerit illorum copia, abundè declarat Juven. Sat. X. 44.

—— tunc præcedentia longi
Agminis officia, & niveos ad frena Quirites:
Defoſſa in loculis, quos ſportula fecit amicos

Summo mane patronos ſalutabant. Mart. II. 18. 3.

Mane ſalutatum venio, tu diceris iſſe
Ante ſalutatum, jam ſumus ergo pares.

Et quidem prima diei hora, aut ſecunda. Mart. IV. 8. 1.

Prima ſalutantes atque altera continet hora.

Ea propter Juvenalis mox laudandus *clientes* vocavit *ſalutatricem turbam.* Et maximæ laudis loco id ſibi reputabat, qui primus ad ſalutandum patronum comparuiſſet, quapropter properabant, & neglecto etiam corporis cultu ad januam accedebant. Senec. de Brev. Vit. c. 14. *Cum per diverſas domos meritoriam ſalutationem circumtulerint...* Mart. III. 36. 3.

Horridus ut primo ſemper te mane ſalutem,
Per mediumque trahat me tua ſella lutum.

Juven. Sat. V. 19.

—— habet Trebius propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere, ſollicitus ne
Tota ſalutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootæ.

Kobierzyck. de Lux. Roman. II. 2. Induti erant toga in hoc officio. V. infr. in *Toga.* Eaque alba. Ideo *niveos Quirites* vocavit jam allatus Juvenalis. Huc ſpectat, nec invitè trahendus Mart. I. 56. 13.

Non amet hanc vitam, quiſquis me non amat, opto.
Vivat & urbanis albus in officiis.

Alii patronorum latera tegebant, alii præibant: atque ob eam cauſam anteambulones appellabantur. Mart. III. 7. 1.

Centum miſelli jam valete quadrantes,
Anteambulonis congiarium laſſi.

II. 18. 5.

Sum comes ipſe tuus, tumidique anteambulo Regis.

Hinc *agminis longi præcedentia officia* loco ſupra adducto vocavit Juvenalis. *Kobierzyk. l. l. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* I. 16. Patronis dona dabant. Liban. *ἐκφράσει καλανδῶν.* *Quin etiam patronus ipſe clientem oſculatur cum modo hunc nummum aureum dederit, modo illum acceperit* à clientibus, dum hi patronos imitantur. *Lipen. de Stren. c. 2. et. quint.* §. 12. *Kipping. & Demſter. l. l.* Die illo, quo eorum interceſſione uſi obtinuiſſent cauſam, obtentæ ſententiæ publicum ſignum ad fores patroni ſuſpendebant coronam. Corn. Gall. I. 13.

Sæpè perorata percepi lite coronam,
Et data ſunt linguæ præmia digna meæ.

Kipping. & Demſter. l. l. A patronis pro officio exhibito ſportulas accipiebant. V. infr. in *Sportula.* Et ad illas uxores *clientum* patronos in lecticis comitantes, pari ordine cum cæteris veniebant. Juven. Sat. I. 120.

—— denſiſſima centum
Quadrantes lectica petit, ſequiturque maritum
Languida, vel prægnans, & circumducitur uxor,
Huic petit abſenti, nota jam callidus arte,
Oſtendens vacuam, & clauſam pro conjuge ſellam.
Galla mea eſt, inquit, citiùs dimitte, moraris?
Profer Galla caput, noli vexare, quieſcit.

Kobierzyck. l. l. Cum patronis ſuis hoſpitium, domumque communem habebant, l. 3. §. 3. de penu legat. Id quod etiam manifeſtum dedit Terent. Eun. V. 8. 7.

—— Tum autem Phædria
Meo fratri gaudeo amorem eſſe omnem in tranquillo: una eſt domus.
Thais patri ſe commendavit in clientelam, & fidem;
Nobis dedit ſe.

Ræverd. de Div. reg. jur. XII.

CLIMACIDES. V. illas ſupr. in *Adulatrices.*

CLIMACIS ea eſt, quæ in catapulta vocatur *σύριγξ*, id eſt, canalis: nam in balliſtis nomen mutat propter

amplitudinem, & *κλιμακὶς*, id eſt, ſcalula vocatur. *Κλῖμαξ* Græcè ſcala, *κλιμάκιον* & *κλιμακὶς*, parva ſcala, vel gradulus. *Turneb. Adv.* II. 5. *Bald. Lex. Vitruv.*

CLIMACTERICUS annus quid eſſet, plerique veterum, etiam antiquariorum & philologorum ignorarunt, ut ipſe quoque Gell. XV. 7. unicum videatur admittere *climactericum*, nempe ſexageſimum tertium. *Obſervatum eſt*, inquit, *in multa hominum memoria, expertumque eſt in ſenioribus pleriſque omnibus, ſexageſimum tertium vitæ annum cum periculo & clade aliqua venire, aut corporis & morbi gravioris, aut vitæ interitus; propterea, qui rerum verborumque iſtiuſmodi ſtudio tenentur, eum ætatis annum appellant κλιμακτηρικόν*. Quaſi verò hic ſolus ætatis in vita hominis annus dictus fuerit ab antiquis *κλιμακτηρικὸς*, cum nullus annus vitæ ſit, qui non alicui habeatur *climactericus*. Quibus autem venit hic annus cum interitu vitæ, non eſt illis *climactericus*; ſed illis ſolis, qui in eo ſentiunt gravioris morbi impetum, aut animi ægritudinem triſtiorem, quibuſque cum aliqua clade aut periculo advenit. Non enim dubium eſt, quin plerique ſeniores in eo anno vitæ terminum naturalem nanciſcantur & fatalem, quos certum eſt proinde non pro *climactere* eum annum poſſe habere. Aliud eſt, ſi quis violentam mortem eo anno patiatur, quia tunc videri poſſet, *ἀπαράβατον κλιμακτῆρα* eo tempore & *θανατηφόρον* incurriſſe. Si inter genera *climacterum* numerandi ſunt mortiferi, ſic triplex illud genus erit ita definiendum, *τῶν ἀπαραβάτων* qui & *θανατικοὶ*, *τῶν δυσπαραβάτων* qui & *δυσαπάλλακτοι*, & *τῶν παραβατικῶν* qui & *παροδικοὶ* nominantur. Hos facilè tranſcendere & evadere licet, medios difficillimè, priores nullo modo. Quos magno errore hodierni Aſtrologi ſolos pro *climactericis* numerant. Hinc præcipuus Ranzovii labor in recenſendis ex omni memoria viris, qui annis hebdomadicis & enneadicis *climactericis* objerunt. Longè alia fuit ratio veterum mathematicorum, qui ut exempla proponerent *climacterum*, eas geneſes afferebant, non quæ in *climactericis* annis vitæ terminum accepiſſent, ſed quæ aliquid notabile, & magnum periculum paſſæ eſſent, quod *κλιμακτῆρος* nomine appellabant. *Salmaſ. de Ann. Climact.* p. 498. 499. Plura de annis *climactericis* qui voluerit, evolvat *Lemnium de Occult. nat. mirac.* II. 2. *Biſciol. Hor. Subciſ.* XV. 7. *Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 2. XXII. 12. *Fred. Benavent. de Octimeſt. part.* VI. 50. *Marſil. Ficin. de tripl. vit.* II. 20. & qui integro volumine de illis ſcripſit, *Claudium Salmaſium*.

CLINICUS eſt medicus viſens morbo cubantes in lectulo. Sic uſurpatur in *Ἀνθολογία* Græca II. *εἰς ἰατρὺς*, & in Veteri Inſcriptione, quæ Romæ extat: P. DECIMUS L. HEROS MERULA, MEDICUS CLINICUS, CHIRURGUS OCULARIUS. Indeque medicina ipſa *clinice* apud Plin. XXIX. 1. *Voſſ. Lex Etymol. Pignor. de Serv.* p. 74. Mart. I. 30.

Chirurgus fuerat, nunc eſt veſpillo Diaulus:
Cœpit, quo poterat, clinicus eſſe modo.

Diaulus enim chirurgus primùm, cum inter *clinicos*, qui præſtantiores chirurgis, numerari vellet, nec propter ingenii ſtuporem ad artem aſpirare poſſet, quæſivit aliam viam, qua *clinicus* fieret, factus eſt veſpillo. Itaque circum lectos & cum lectis habuit quod ageret, uti *clinici* qui lecto affixos & decumbentes curant, *παρὰ τὴν κλίνην*, quæ vox lectum valet. *Moreſtell. Pomp. Feral.* II. 8. Poſt Plinii tempora dicebatur æger ipſe, quia lecto eſſet affixus. Hieronymus in epitaphio Paullæ matris: *Quis clinicorum non ejus facultatibus ſuſtentatus eſt?* Voſſ. Lex. Etymol.

CLITELLÆ ſunt ephippia quædam, quæ jumentis imponuntur doſſuariis ad onera commodiùs geſtanda: vulgus detorto à Græcis vocabulo baſtos nuncupat: nam *βαστάζοντες* pro bajulis ab illis dicuntur. *Rhodig. Ant. Lect.* XX. 29. Horat. Sat. I. 5. 47.

Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.

Inde muli *clitellarii* apud Plaut. Moſt. III. 2. 93.

Nam muliones mulos clitellarios
Habent, ego habeo homines clitellarios,
Magni ſunt oneris: quicquid imponas, vehunt.

Grapald. de Part. Dom. I. 8. 21.

Clitellæ erant locus in via Flaminia. Feſtus: *Clitellæ, non tantum hæc, quibus ſarcinæ colligata mulis portantur, dicuntur, ſed etiam locus Romæ per ſimilitudinem, & in via Flaminia loca quædam devexa & acclivia.* Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 239. C.

CLIVUS Capitolinus alter eſt de tribus adſcenſibus, ſive aditibus in Capitolium. Fuit ad eam arcis partem, quæ verſa in Aventinum, nunc Eccleſiam S. Georgii ad velum aureum è regione reſpicit. Liv. XXVI. 10. *Conſules transfugas Numidarum, qui tum in Aventino ad mille & ducenti erant, media Urbe tranſire Eſquilias juſſerunt. Nullos aptiores intra convalles tectaque hortorum, & ſepulcra, & cavas undique vias, ad pugnandum futuros rati. Quos cum ex arce Capitolii clivo publico in equis decurrentes quidam vidiſſent, captum Aventinum inclamaverunt.* Blond. Rom. Inſtaur. I. §. 73. II. §. 53. Cui hæc videtur hujus loci ſententia, Numidas decurrentes ex arce Capitolioque *clivo* publico fuiſſe ſpectatos. Sed illorum verborum longè alius eſt intellectus. Ita enim ad germanum ſenſum eliciendum verba conſtruenda ſunt: *Cum ex arce Capitolioque quidam vidiſſent Numidas clivo publico in equis decurrentes.* Videbant enim Romani ex Capitolio & arce obverſa in Aventinum deſcendentes ex illo Numidas. Itaque non loquitur Livius de via in Capitolium acclivi, ſed in Aventinum. Quod ipſa oſtendunt Hiſtorici verba: *Cum ex arce Capitolioque quidam vidiſſent*, id eſt, Romani ſpectabant ex utraque montis parte, altera, quæ arx dicitur, altera, quæ Capitolium. Cur ergo his adjunges, *clivo publico*? Quomodo enim unus idemque *clivus* ad utramque montis partem pertinebat? Deinde *clivus* Capitolinus publici nomen non habuit, ſed qui ducebat in Aventinum. *Donat. de Urb. Rom.* II. 11. *Nardin. Rom. Vet.* V. 11. Errare quidam convincuntur, qui *clivum* Capitolinum viam aliquam arbitrati ſunt, per quam in ipſum ſummum Capitolium aſcenderetur. Sed à majoribus eſt dictus *clivus* Capitolinus aſcenſus ipſe modò levis, olim autem difficilior, qua è via deorſum poſita prope Eccleſiam S. Mariæ in porticu ſurſum aſcenditur verſus Eccleſiam S. Mariæ conſolationis dictam: quem olim fuiſſe eminentiorem atque longiorem nullum eſt dubium. *Baron. in Apologia addita notis ad Martyrologium die* 14. *Martii*. Qui habet refragantes in eo ſibi omnes ſcriptores veteres. Liv. V. 49. loquens de Gallis, qui Urbem ceperant, & Capitolium capere vellent: *Prima*, inquit, *luce, ſigno dato, multitudo omnis* Gallorum *in Foro inſtruitur. Adverſus quos Romani nihil temerè, nec trepidè, ad omnes aditus ſtationibus firmatis, qua ſigna ferri videbant, ea robore virorum oppoſito ſcandere hoſtem ſinunt: quo ſucceſſerit magis in arduum, eo pelli poſſe per proclive facilius rati. Medio fere clivo reſtitere, atque inde ex loco ſuperiore, qui prope ſua ſponte in hoſtem inferebat, impetu facto, ſtrage ac ruina fundere Gallos.* Quo quidem loco apparet *clivum* non fuiſſe extra dorſum montis. Cum enim omnia in Urbe, præter Capitolium, eſſent in Gallorum poteſtate; liberum tamen illis non erat per *clivum* excurrere. Qui eodem modo, cum loqueretur de Romanis, qui captum à ſervis Capitolium recuperare volebant, ait III. 18. *Hunc ducem ſecuti, nequicquam reclamantibus tribunis in clivum Capitolinum erigunt aciem.* Tacitus de Vitellianis militibus, qui obſederunt, ceperuntque Capitolium, Hiſt. III. 71. 1. *Cito agmine Forum, & imminentia Foro templa prætervecti erigunt aciem per adverſum collem, uſque ad primas Capitolinæ arcis fores. Erant antiquitus porticus in latere clivi, dextra ſubeuntibus. In quarum tectis egreſſi adverſarii ſaxis, teguliſque Vitellianos deturbabant. Illi faces in prominentem porticum jecere, & ſequebantur ignem, ambuſtaſque Capitolii fores penetraſſent, niſi Sabinus revulſas undique ſtatuas in ipſo aditu vice muri objeciſſet.* Ex quo loco hic locorum fuiſſe ſitus elicitur, ut primum eſſet Forum; deinde *clivus* è Capitolio devexus in Forum, in collem acclivis, cui dextrorſum porticus eſſent adjunctæ. Vitelliani igitur cum per *clivum* ad primam

nam uſque portam Capitolii aciem extendiſſent, repulſi ſunt ab hoſtibus egreſſis in tectum porticus. Mox incenſa porticu, hoſtibuſque igne ſummotis, ad fores venerunt in ſummo *clivo* poſitas, & mox eodem igne combuſtas. *Donat. & Nardin. l. l.* Ego ſtatuo fuiſſe illum, qui nunc eſt, aditum, quo è campo Vaccino & arcu Severi aſcenditur in Capitolium. Servius enim dum ait: *Saturni templum fuiſſe ante clivum Capitolinum, ubi ædes Concordiæ*, innuit hunc *clivum* fuiſſe forum Romanum verſus, ubi erat utraque ædes. Huic ſententiæ conveniunt verba Cicer. Verr. v. 30. *Tamen cum de Foro in Capitolium currum flectere incipiunt, illos duci in carcerem jubent.* Carcer enim ſub Capitolio fuit. Arcus etiam Septimii Imperatoris inibi poſitus facit, ut credam aditum in hunc collem è regione ipſius quandoque ſtetiſſe. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 3. Et cum Marliano omnes fermè Antiquarii. Sed I. Saturni templi ſitum abunde indicabo infr in *Templum*. II. Ut hic non reponam, æquè commodum fuiſſe triumphantibus, è quacunque Fori parte currum verſus Capitolium flecterent, mandare, ut captivi in carcerem ducerentur, eoque magis, quia ex ipſo *clivo*, ubicunque is eſſet, via apta & facilis eſſet ad carcerem; hoc tantum dicam, etiamſi faciamus triumphantes arcum Severi tranſiſſe, non tamen ideo illic *clivum* fuiſſe Capitolinum. Nam per *clivum* ad arcem aſcendebatur, eratque is arduus & difficilis aditus, adeoque curribus ineptus. Ovid. Faſt. I. 261.

Utque levis cuſtos armillis capta Sabinis
Ad ſumma Tatium duxerit arcis iter.
Inde, velut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit,
Arduus in valles & Fora clivus erat.

Ubi illa, *velut nunc eſt*, non modò locum ſui perſtitem ſed & ſitum loci eundem ſignificat; & oſtenduntque & olim & Ovidii ætate, *clivum* Capitolinum arduum fuiſſe. Anguſtum præterea prædicat Dionyſ. x. p. 612. *Qui fortitudine præſtabant, per adverſum clivum, & viam manu factam, in arcem tendebant. His nec numerus proderat, quo longè ſuperabant hoſtem;* per anguſtam enim viam aſcenſus erat. Contra ea, via triumphalis ampla, lata & commoda, faciliſque aſcenſu erat, adeoque à *clivo* diverſa: quam ego tertiam viam, ſive aditum fuiſſe putem, per quam ad aſylum utpote locum humiliorem, facilior aſcenſus erat. III. Ab arcu Severi quæ mutuatur, à quo triumphantes Capitolium conſcendere ſint ſoliti, ab illis mihi contrarium de Capitolino *clivo* inferri poſſe videtur, ut ex ante dictis liquet. Addo & hoc, jam ante ad *clivum* Capitolinum & templum Saturni arcum Tiberio erectum fuiſſe, qui intra ducenteſimum annum ita omnino collapſus eſſe nequit, ut Severo illic alium deinde ædificandi ſpatium eſſet: rurſus eundem ætate Severi dirutum affirmare, quo ſuum reponeret, tam abſurdum ſit & audax dictum, atque illud Severi fuiſſet facinus. Ergo in principio *clivi* Capitolini arcus Tiberii fuit, in capite aliquo Fori; ſicut in altero capite, ubi alius *clivi* Capitolini in Forum introitus fuit, arcus Severi exſtructus eſt. Marliano qui patrocinantur, laudant Plin. XIX. 10. ubi hæc habet: *Cæſar Dictator totum Forum Romanum contexit, viamque ſacram ab domo ſua ad clivum uſque Capitolinum*: ajuntque, quod via ſacra arcui Severi objecta ſit, qua ædem S. Laurentii in Miranda proſpicit, rectè Plinium ab uno illius lateris Fori extremo ad alterum, Forum totum contectum dixiſſe. At ſi contra latus ſolum latitudinis à Cæſare contectum fuit, *totum Forum contectum* à Plinio dici non potuiſſe. Sanè duo anguli illi Fori orientalis & occidentalis præcipuè extremi dicendi ſunt, quorum alteri ad ædem S. Laurentii vicina, ſeu juncta erat via ſacra, alteri ad Xenodochium Conſolationis *clivus* Capitolinus. Itaque ſi ab uno ad alterum, qui directè ſibi oppoſiti fuere, tota longitudo ſimul & latitudo Fori contecta fuerit neceſſe eſt: viam verò ſacram ab arcu Fabiano, qui ad S. Laurentii in Miranda eſt, in Forum exeuntem per medium illud in latus tranſiiſſe occidentale uſque ad Veſtæ templum, atque inde ad vicum flexiſſe Capuolinum, infr. in *Via*

exponetur. Primus igitur *clivi* Capitolini in Forum ingreſſus fuit ad Xenodochium Conſolationis, ubi ædes Saturni fuiſſe dicitur, cujus milliarium aureum, quod ad illud templum in capite Fori certius adhuc argumentum eſt. Huic accedit porta ſtercoraria, quæ in *clivo* fuit, *ubi ſordes*, ut ait Feſtus, *in templo Veſtæ ſublata condebantur in Tiberim mox transferenda.* Templum verò Veſtæ in latere occidentali verſus Tiberim fuit, *Nardin. l. l.*

Clivus Cinnæ olim dictus, nunc *montis Marii* appellatione inſignitur. Probatur ex inſcriptione vetere, quæ apud Gruterum integra exſtat. Nobis tantum partem ejus attuliſſe ſufficiet:

MONUMENTUM QUOD EST VIA TRIUMPHALE
INTER MILLIARIUM SECUNDUM ET TERTIUM
EUNTIBUS AB URBE PARTE LÆVA IN CLIVO
CINNÆ EST IN AGRO AURELII PRIMIANI
FICTORIS PONTIFICUM.

Nardin. de Urb. Rom. VII. 13.

Clivus Cucumeris fuit in via Salaria, ubi multos Chriſtianos martyrio coronatos in Martyrologio ad 27. Junii & 5. Auguſti legimus, ut & in Actis SS. Abundii & Abundantii aliorumque. Qua verò parte viæ fuerit, ignoratur. Verùm non adeo abſurda conjectura fuerit, ſi in prælongam illam vallem, quæ inter Salariam & Numentanam portam eſt, duxiſſe eam exiſtimaverimus: quæ vallis hortis peropportuna à cucumerum copia *clivo* nomen dare potuit; uti mihi colligere videor è Metello Tegernſenſi. Hic 1260. Martyres carmine celebrans, qui ſub Claudio ad effodiendam arenam in via Salaria damnati, & in *clivo* cucumeris ſepulti ſunt, ait:

In ſinu cryptæ poſitos, cui juga montis inſtant
Plena cucurbitarum.

Niſi fortè in ea declivitate fuit, quæ ponti Salario, viciniſque pratis imminet, in quibus tum temporis hortos excoli ſolitos veriſimile eſt. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 4.

Clivus Martis olim vocatus fuit ille, qui in planitiem redactus non quidem exactam, ſed leniter, ut videamus, acclivem opere excavationis, quæ ad portam S. Sebaſtiani eſt, conſpicitur: ita profectò à templo Martis, portæ Capenæ proximo, denominatur. Lapis effoſſus apud Gruter. p. 152. n. 7.

SENATUS.
POPULUSQUE.
ROMANUS.
CLIVUM.
MARTIS.
PECUNIA PUBLICA.
IN PLANITIAM.
REDIGENDUM.
CURAVIT.

Fabrett. de Aquæd. Diſſ. 1. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. *p.* 1696. *E.* Inſcriptio hæc hodie in palatio Marchionis Nari publicata, in vinea, quæ nunc D. Tiberii Nari eſt, inventa fuit proxime extra portam S. Sebaſtiani ad manum dextram euntibus. Alterius fragmentum n. 6. exhibetur:

CLIVUM. MARTIS. PER. PUBLICA....
IN. PLANITIEM. REDEGERUNT
S. P. Q. R.

Nardin. Rom. Vet. III. 2.

Clivus Publicius in regione fuit decima tertia, quæ Aventinus dicebatur, & Aventinus per illum aſcendebatur. Male alicubi aliquando Publicus ſcribitur. Livius ſupr. in *Clivus Capitolinus*. His inductus Victoris recentioris amplator regioni ſextæ addit, *Clivus Publicus*. Caput ejus foro boario prope circum maximum aſſignat

Liv. xxvii. 37. *Inde vico Thuſco per forum boarium in clivum Publicum perrectum.* Sic ut ad, vel prope ſaltem aditum hodiernum fuerit, quo à S. Anaſtaſiæ ad S. Sabinæ aſcenditur: cujus rei idoneum argumentum eſt vicus Publicius, qui ad ima Palatini inter forum boarium & circum maximum ad Salinas pervenit; unde prope circum *clivus* ille vel recto, vel aliquantulum flexo ductu diſcedebat. Nomen illi ab auctoribus, vel complanatoribus Publicius. Varr. de Ling. Lat. iv. 32. *Clivus Publicius ab Ædilibus plebis Publiciis, qui eum publice ædificarunt.* Accuratior hic Feſtus: *Publicius clivus appellatur, quem duo fratres L. & M. Publicii Malleoli Ædiles Curules pecuariis condemnatis ita muniverunt, ut vehicula Velia venire poſſent.* Ubi non modò origo nominis, ſed & cauſa munitionis *clivi* Publicii indicatur, ſcilicet, ut inter Aventinum & Palatinum, cujus Velia pars erat, vehiculis via eſſet. Eadem de re dicit Ovid. Faſt. v. 293.

Parte locant clivi, qui tunc erat ardua rupes,
Utile nunc iter eſt, Publiciumque vocant.

Locis Ovidii & Feſti omne convellitur eorum opinionis fundamentum, qui *clivum* hunc ſupra circum Floræ in Quirinali conſtituunt. *Nardin. Rom. Vet.* iv. 7: vii. 8. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* iv. 9. *Clivum* Publicum ex corruptis Livii libris invexit Sigon. in Liv. xxvii. 37. licèt hoc à Rhenano correctum eſſet, Publicium enim vocaverunt illum Varro & Feſtus jam laudati. *Grenov. in Livium.* Donat. de Urb. Rom. ii. 11. ait Publicum ab aliis, ab aliis Publicium dici. Sed mihi crede, nullus fuit Romæ *clivus*, qui ſic præ cæteris diceretur, ſed Publicius, qui à Publiciis ædilibus nomen traxit. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* iv. *Præfat.* * * * 3.

Clivus Pullius olim dictus non procul à Fagutali abfuit. Solin. c. 1. *Tarquinius Superbus clivum Pullium ad lucum Fagutalem.* Qui *clivus* fortè non adeò diverſus ab eo, qui nunc eſt, per quem ex hodierna Suburra ad S. Petri in vincula aſcenditur. *Nardin. Rom. Vet.* iv. 2.

Clivus Scauri appellatus fuit vetuſtis temporibus in Cœlio. Gregor. Epiſt. vii. 13. *Abbatum Monaſterii S. Andreæ Apoſtoli poſiti in hac urbe in clivo Scauri.* Nardin. Rom. Vet. iii. 7.

Clivus Suburranus in Eſquilias præbens aſcenſum à fine Suburræ initium capit. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* iv. 15. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* iv. 2. Hic eſt, quo ad templa SS. virginum Luciæ & Praxedis hodie aſcenditur. De antiquo *clivo* Mart. x. 19. 5.

Illic Orphea protinus videbis
Altum vincere tramitem Suburræ,
Udi vertice lubricum theatri.

Donat. de Urb. Rom. iii. 10.

Clivus Victoriæ ſic dictus ab æde ipſius Deæ, quæ fuit in Palatino. Varro de Ling. Lat. iv. 34. loquens de porta Romana, ſeu Romanula à Romulo deſignata: *Alteram Romanulam, quæ eſt dicta ab Roma, quæ habet gradus in Navalia ad Volupiæ ſacellum, & porta Romanula, inſtituta eſt a Romulo in infimo clivo Victoriæ.* Donatus illum ſtatuit ex deſcenſu Palatini in circum maximum. Nardinus in parte altera collis Capitolium verſus, auctoritate Iginii apud Aſcon. in Cicer. p. 164. *P. Valerio Voleſii filio Publicolæ ædes publicas ſub Velia, ubi nunc ædes Victoriæ, populum ex lege, quam ipſe tulerat, conceſſiſſe.* Bellor. in fragm. veſtig. vet. Rom. tab. 4.

Clivus Virbius, ſive Urbius eſt ea Eſquiliarum pars, quæ ædi D. Laurentii in Fontana incumbit: ubi fuit lucus Fagutalis, & domus Servii Tullii. *Marlian. Topogr. Urb. Roman.* iv. 18. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* iv. 2. Adibatur per vicum ſceleratum, &, ut communis eſt opinio, fuit, qui nunc eſt S. Luciæ in ſilice. *Virbius* à Liv. i. 48. *Urbius* à Solin. c. 2. *Orbius* à Feſto appellatur; qui & etymon ejus adfert: *Orbius clivus videtur appellatus eſſe ab orbibus, per cujus flexuoſos orbes Tullia filia Servii Tullii Regis, & L. Tarquinius Superbus gener interfecto Rege properaverant, tendentes una in regiæ domus poſſeſſionem. Cæptus tamen eſt is clivus appellari Orbius, quod primus cum eſſet, per orbes in Eſquiliarum collem duceret: unde Orbius ab ipſis orbibus appellatus eſt.* Orbes hi flexuoſi illic jam non amplius exſtant, cum recto tramite aſcendatur. Sed nec ea eſt, quæ olim fuit, prona declivitas, exæquata, ſeu exaggerata valle. Hic Donat. de Urb. Rom. iii. 9. omnibus aliis, nec immeritò, refragatur, affirmatque *clivum* S. Petri in vinculis, non autem S. Luciæ in ſilice *Urbium* eſſe; ſiquidem vicum ſceleratum, per quem ad *clivum* hunc ibatur, ultra hortos [illegible] fuiſſe ad *clivum* S. Petri in vinculis, omnes concedunt & fatentur Antiquarii. Nec ego negarem, niſi vicum ſceleratum in hodierna Suburra affirmarem: qua ſententia omnis tollitur controverſia. *Nardin. Rom. Vet.* iv. 3.

CLO.

CLOACA *eſt locus cavus, per quam colluvies quædam fluit. Cloacæ appellatione & tubus & fiſtula continentur.* Ulp. §. Cloaca ff. de Cloacis. Marlian. Topogr. Urb. Rom. v. 15. Ferrett. Muſ. Lap. iv. Mem. 44. Philand. in Vitruv. v. 9. Erant foſſæ ſubterraneæ, ſive pontes, arcus, fornices camerati ingentis latitudinis & longitudinis, deducti ſubter medias Urbis vias, pro ſuſtinenda illarum tam externa, quàm interna materia, quibus conſtratæ erant: nec non oneribus columnarum, obeliſcorum, aliiſque immenſæ gravitatis molibus, quæ quotidie ſuper illas vias vehebantur. Viis publicis duo præſtabant commoda. I. in inſternendis & coæquandis pavimenti materiis, quæ vel internæ, vel externæ ſunt, & ſub nomine ſubſtraturæ & inſtraturæ diſtinguuntur. II. in viis ſiccandis & purgandis. Per *cloacas* enim Urbe tota viæ præcipuæ cameris fornicatis fiebant penſiles; ſic tamen ut certis ſpatiis eſſent veluti oſtia, ſpiramenta, meatus, receptacula, ac aquarum defluvia per fornices pervia, quæ corrivabant & derivabant per *cloacas* ſubjectas omne cœnum, lutum, & ſordes pavimenti, adeo ut brevi temporis ſpatio vix ſimul ſiccarentur & purgarentur, ſingulæ ſuis quaſi foſſulis & defluviis inſtructæ, & nulla alterius ſervituti obnoxia eſſet in recipiendis alienis aquis, aut ſordibus. Et ſic incommoda, quæ aliæ urbes, *cloacis* immunditiem & fœtores ſordium, quæ ſingulis noctibus in illarum publicas plateas projiciuntur, & quibus advenæ maximè offenduntur, exhaurientibus dum carent, ferre debent, Roma per haſce foſſas ſubterraneas neſciebat. Quicquid enim ſordium conjiciebatur in plateas, facilè abripiebatur aquis, aut hominum opera ſtatim immittebatur per meatus & defluvia pervia, quæ certis ſpatiis in longum pavimenti ſua habuerunt intervalla, in *cloacas*, quæ iſtis ſordibus nunquam oppleri poterant. Poterant enim, ut ſic dicam, ſingulis horis purgari, per meatus corrivatis ſeptem amnibus curſu præcipiti torrentium modo rapere atque auferre omnia coactis & concitatis, id quod apertis clauſtris emiſſariis fiebat; in Tiberim enim oſtia *cloacarum* exonerabantur. *Bergier. de Viis Milit.* ii. 29. §. 3. 4. 5. 16. 17. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 20. *Panciroll. Not. Dign. Imp. Occid.* c. 7. Primæ opus Tarquinii Priſci fuerunt. Liv. i. 38. *Infima Urbis loca circa Forum, aliaſque interjectas collibus convalles, quia ex planis locis haud facile evehebant aquas cloacis e faſtigio in Tiberim ductis ſiccat.* Dionyſ. iii. p. 200. *Cœpit & cloacas Tarquinius fodere, quibus in Tiberim corrivatur quicquid aquarum eſt per vias; dici vix poteſt quàm admiranda opera. Mihi ſane tria magnificentiſſima videntur, ex quibus maximè apparet amplitudo Romani Imperii, aquæductus, viæ ſtratæ, & hæ cloacæ, reputanti non ſolum utilitatem operum, verum etiam impenſarum magnitudinem; quam vel hinc licet conjicere, quod, ut affirmat C. Aquilius, neglectas aliquando cloacas, & non tranſmittentes aquas, cenſores mille talentis purgandas locaverint,* hoc eſt, ſexcentis millibus aureorum. Plin. xxxvi. 15. *Operum omnium dictu maximum, ſuffoſſis montibus, atque Urbe penſili, ſubterque navigata. A. M. Agrippa in Ædilitate poſt Conſulatum per meatus corrivati ſeptem amnes, curſuque præcipiti torrentium more rapere atque auferre omnia coacti, inſuper mole imbrium*

con-

cenciſati, vada ac latera quatiunt: aliquandò Tiberis retrò in-fuſi recipiunt fluctus, pugnantque diverſi aquarum impetus intus, & tamen obnixa firmitas reſiſtit. Trahuntur moles interna tanta non ſuccumbentibus cauſis operis, pulſant ruina ſpontè præcipites, aut impacta incendiis, quatitur ſolum terræmotibus; durant tamen à Tarquinio Priſco annis DCCC propè inexpugnabiles. Donat. l. l. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 17. §. 4. Baron. Mart. Rom. d. 26. Aug. Aring. Rom. Subter. II. 1. §. 26. Marlian. Topogr. Urb. Rom. v. 15. Nardin. Rom. Vet. VIII. 5. Burman. Diſſert. de Vectig. c. XII. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. I. c. 13. Lipſ. de Magnit. Roman. III. 12. Thyſ. de Magnit. Roman. III. p. 305. Hæ pluribus ramis inter Capitolium, Palatinum, & Quirinalem diſtinctæ nonniſi in Foro concurrere, conjungique in unum potuere; unde unico dein ductu aqua in Tiberim emiſſa eſt. Quoniam verò, ut ex Liv. v. 55. cognoſcimus, *veteres cloacæ primò per publicum ductæ*, perquàm veriſimile eſt viam eapropter novam è Foro ad Tiberim ab eodem Tarquinio factam, cui deinde licèt antiquiſſimæ idem ſemper manſit nomen. Quod ſi idem Rex inter Cœlium quoque & Palatinum *cloacam* aliquam inſtituerit, hanc unà cum aliis in Forum deductam vix putem, quum via ejus multò compendioſior recta in Tiberim fuerit, per vallem circi. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 4. *Cloacarum* curatores etiam fuerunt. Vetus lapis:

EX AUCTORITATE
IMP. CÆSARIS DIVI
NERVÆ FIL. NERVÆ
TRAJANI AUG. GERM
PONTIFICIS MAXIMI
TRIBUNICIÆ POTEST. V
CONSUL. IIII. P. P.
TI. JULIUS FEROX CURATOR
ALVEI ET RIPARUM TIBERIS
ET CLOACARUM URBIS TER
MINAVIT RIPAM RR PROXIMO
CIPPO DCCCLXXXVI. S.

Marlian. Topogr. Urb. Rom. v. 15. *Ferret. Muſ. Lapid.* IV. *Mem.* 43. Hi, ut minori impendio *cloacæ* purgarentur, utebantur pœnæ damnatis. Plin. Epiſt. X. 41. *Solent ejuſmodi ad balneum, ad purgationes cloacarum, item munitiones viarum dari*. Burman. Diſſert. de Vectig. c. XII.

Cloaca maxima, id eſt, illa quæ à Foro in Tiberim cæterarum aquas devulit, opus Tarquinii Superbi fuit. Liv. I. 56. *Foros in circo faciendos, cloacamque maximam receptaculum omnium purgamentorum Urbis ſub terram agendam: quibus duobus operibus vix nova hæc magnificentia quidquam adæquare potuit*. Quum enim Roma montibus Viminali, Eſquilino, & parte Quirinalis aucta eſſet, novi *cloacarum* rami adhibendi fuerunt, qui convalles inter iſtos montes deſiccarent. Hos à Superbo, vel etiam à deceſſore Servio Tullio additos perveroſimile eſt Dionyſ. IV. p. 246. *Conatus eſt, ut opera ab avo imperfecta relicta complerentur, nempè cloacarum ductus ab eo cœpti*. Quoniam verò illa à Priſco inter Forum & flumen facta forteam minùs capax erat omnium iſtarum recens collectarum aquarum, Superbo neceſſitas impoſita fuiſſe videtur, ut eam de integro reficeret, & in majorem amplitudinem magnificentiùs reformaret. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 5. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 17. §. 4. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* I. *p.* 30. *Faunus Antiq. Urb. Rom.* II. 13. *Pigh. Annal. Rom.* I. p. 52.

Cloacæ minores erant & aliæ uſibus privatis ſervientes, quæ in maximam ſordea emittebant. Earum veſtigia multis in locis adhuc cernuntur. Liv. v. 55. *Feſtinatio curam exemit vicos dirigendi, dum omiſſo ſui alienique diſcrimine in vacuo ædificant. Ea eſt cauſa, ut veteres cloacæ, primò per publicum ductæ, nunc privata paſſim ſubeant tecta: formaque Urbis ſit occupatæ magis, quàm diviſæ ſimilis*. Marlian. Topogr. Urb. Rom. v. 15.

Cloacæ & aliæ inſtitutæ à M. Catone & Val. Flacco Cenſoribus. Liv. XXXIX. 44. *Opera deinde facienda ex pecunia in eam rem decreta, lacus ſternendos lapide, detergendasque, qua opus eſſet, cloacas. In Aventino, & in aliis partibus, qua nondum erant, Cenſores faciendas locaverunt*. In Aventino, quod is natura declivis, *cloacis* opus non fuit, multò minùs in anguſta, quæ montem flumenque intercedit, planitie. Quare illas in convalle, quæ inter montem & circum eſt, factas exiſtimo. Inter *cloacæ* maximæ exitum, pontiſque ſublicii pilas duo alia veterum *cloacarum* oſtia conſpiciuntur, per quorum unum Marrana nunc Tiberim intrat, poſtquam vallem circenſem pertranſiit. Et forſan hæ fuerunt illæ à Catone & Flacco in Aventino inſtitutæ *cloacæ*. Tandem & Agrippa ſub Auguſto non ſolum veteres deterſit, sed & novas fecit: ſic ut Roma tota penſilis ſubtus navigaretur. Plinius ſupr. in *Cloaca*. Harum forſan una fuit, quæ in campo Martio ab ipſo ædificiis exornato aquam Treviam, ab eodem in Urbem deductam, propè Ripettam in Tiberim deducit, ubi & molam circumagit. Tum & illa ejuſdem fuiſſe exiſtimanda eſt, quæ, cum recens illa à Gregorio XV. inchoata, & ab Urbano VIII. perfecta à Tiberi ad Curſum, & inde ad montes Quirinalem & Pincium, magno cum vicinarum cellarum aquis aliàs oppletarum levamine atque emolumento deduceretur, ad Pantheon ex obliquo occurrit à vico clavario verſus Eccleſiam S. Ignatii ad Quirinalem tendens, multaſque alias *cloacas* veteres hinc & inde recipiens, quarum nonnullæ aquas deſerebant, & ex his una capite peramplo reperta, quum frontiſpicii Eccleſiæ S. Ignatii fundamenta jacerentur. Sed & alia nuper detecta fuit inter Ulmum & Paſquinum, primùm repurgari juſſa, dein neglecta. Temporibus quoque minus vetuſtis Gregorium IX. Pontificem maximum veteres repurgari, & novas fieri curaſſe Platina refert, quas partem hodiernarum conſtituere neceſſe eſt, adeòque multò, quàm veteres illæ fuere, depreſſiore ſitu. Et his quidem *cloacarum* harum concameratis arcubus non modò hodièque totæ viæ & areæ ſuſtentantur, ſed & immenſæ altitudinis ædificia, omnis omninò ruinæ ſecura. *Nardin. Rom. Vet.* VIII. 5. & *Donat. de Urb. Rom.* III. 20.

Cloacæ etiam fuerint ſub ipſa area in theatro. Ita credere me jubet Andreas Fulvius de Mirab. Urb. I. qui magnam etiam partem tolerari ab iis vult & ſuſtineri. An ipſe, an alius viderit, neſcio: ſi vera traditio, ambigam, fuerintne reipſa *cloacæ* ad exſugendum & educendum humorem illum ſtagnorum, (nam in ſtagnis Neronis ſtructum fuit amphitheatrum) providè ſtructæ: an potius cameræ quædam, & ſpecus ſubterranei, ad cuſtodiam & receptum ferarum, quas tamen illi indiligentes *cloacas* cenſuerunt. *Lipſ. de Amphith. c.* 8. *Thyſ. de Amphith. p.* 198.

CLOACARIUM erat vectigal, quod pro *cloacis* ſolvebatur. Ulpian. §. ſi quid cloacarii. ff. de uſur. *Si quid cloacarii nomine debeatur, vel ſi quid ob formam aquæductus, quæ per agrum tranſit, pendatur, ad onus fructuarii pertinebit*. *Cloacarum* cura antiquitus ad Cenſores ſpectabat, qui eas purgandas & reficiendas locabant redemptoribus. Maximi autem ſumptus fiebant in illas ex publico. Dionyſius ſupr. in *Cloaca*. Ne autem damnum hinc ſentiret ærarium, hoc vectigal fuit inſtitutum. Poſtea ſub Imperatoribus pertinebat ad curatores, qui illarum curam geſſerunt. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* XII. *Briſſon. Antiq. Select.* III. 11.

CLOACINA Dea fuit, cujus ſimulacrum in *cloaca* invenit Rex Tatius, & cum quæ eſſet ignoraretur, fortuito nomine dicta eſt. Lactant. I. 20. *Cloacinæ ſimulacrum in cloaca maxima repertum Tatius conſecravit, & quia, cujus eſſet effigies, ignoraretur, ex loco illi nomen impoſuit*. Hinc Minuc. Fel. Octav. p. 232. *Cloacinam Tatius & invenit & coluit*. Feſtivè ad hujus Deæ nomen alludit Tertull. de Pall. c. 4. *Quod ſi tunc locorum Diogenes de dolio latraret, non cœnulentis pedibus, ut thori Platonici ſciunt, ſed omninò totum Empedoclem in adyta Cloacinarum detuliſſet, ut qui ſe cœlitem deliraret, ſorores prius ſuas, dehinc homines Deos ſalutaret*. Lipen. de Stren. I. 7. Argol. ad Panvin. de Lud. Circ. I. 3. Gyrald. Synt. Deor. I. p. 55. Elmenhorſt. & Ouzel. ad Minucium. Nonn. in Goltz.

Jul.

Jul. Cæſar. Numiſm. p. 45. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 13. Salmaſ. in Tertull. p. 330.

CLODIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

Clodia pro quadrante corporis ſui copiam balneatori faciebat, Unde *quadrantaria* dicta Cicer. pro Cœl. c. 26. *Niſi fortè mulier potens quadrantaria illa permutatione familiaris facta erat balneatori*. Manut. ad Ciceronem. Fuit quidem laſcivia perdita, omnique probro reſperſa, & in mediaſtini, ac balneatoris amplexus ruerit; id tamen feciſſe ad redimendum quadrantem, potentem alioqui, & auri largam in amatores ſuos, nemo ſanus crediderit. Vix hoc de lupis diobolaribus, & meretricum medicabulis credatur. Ex Plutarcho p. 875. C. notum eſt, quadrantariam dictam Clodiam, quod ex ejus amatoribus quidam perfacetus quadrantes argenteorum loco in loculos miſerat. Hæc igitur quadrantis mercede quadrantaria facta erat, & ſic balneatori familiaris quæſtus, ac mercimonii ſimilitudine. Ille quadrantem à viris pro balneo exigebat, hæc quadrante merces ſuas permutabat: ille quadrantarius, hæc quadrantaria: & ex quæſtus communione, mercediſque ſimilitudine familiaritas. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 6.

CLODIANUS Cnæus Cornelius Lentulus ſubinde denominatus fuit aliquia gentis *Clodia*, adoptatus in Corneliam ab aliquo, cui nomen erat Cnæus Cornelius Lentulus, Communiſſimus ſiquidem uſus fuit apud Romanos, ut qui per adoptionem alterius gentis fiebat, ipſe proprium nomen in ſuum gentilitium aſſumeret, Ideò Auguſtus, qui Octavio natus fuerat, adoptatus à C. Julio Cæſare in gentem Juliam, C. Julius Cæſar Octavianus Auguſtus poſtea fuit appellatus, Inde in argenteis Corneliæ gentis nummis legitur: CN. LENTUL. CLODIAN. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 618. *B.*

CLODIUS Æſopi filius hiſtrio unionem abſorbuit. V. ſupr. in *Æſopus*,

Clodius Publius in adoptione nihil ſervavit eorum, quæ lex in hoc genere obſervari jubebat. I. Ut is adoptaret, qui neque procreare jam liberos poſſet, &, cum potuiſſet, expertus eſſet. II. Ut tum generum, ac dignitatis, tum ſacrorum ratio haberetur, id eſt, ut ita fieret adoptio, ut ne quid aut de dignitate generum, aut de religione ſacrorum minueretur. III. Ne qua omninò calumnia, ne qua fraus, ne quis dolus adhiberetur. Unde Cicero in Oratione pro Domo ſua ait illam adoptionem fuiſſe infirmam & irritam. *Manut. de Leg. c.* 14. Cum Bonæ Deæ ceremonias & ſacra libidinis cauſa polluiſſet, SC. factum eſt, ut populus de reo cognoſceret. *Manut. ibid. c.* 20. In tribunatu legem tulit adverſus cenſoriam poteſtatem, ne quem Cenſores in legendo Senatu præterirent, neve qua ignominia afficerent, niſi qui utriuſque Cenſoris ſententia damnatus eſſet: qua de lege ſic in Piſonem Cicero c. 4. *Ab eodem homine vetus illa magiſtra pudoris & modeſtia, cenſoria ſeveritas ſublata eſt*. Manut. ibid. c. 7. Legis Æliæ tria membra, de auſpiciis, de obnuntiatione, de interceſſione ſua lege ſuſtulit. Tulit etiam, ut omnibus faſtis legem ferri liceret. Apertè hoc demonſtrant hæc in ea de provinciis c. 11. *Aut ſtatuendum vobis eſt, legem Æliam manere, legem Fuſiam non eſſe abrogatam, non omnibus faſtis legem ferri licere, cum lex feratur, de cœlo ſervari, obnuntiari, intercedi licere*. Manut. ibid. c. 8. Ab Aricia redux, exturbata taberna, in qua latebat, à Milonianis eſt interemptus. Aſcon. in Cicer. p. 180.... *Junius Faſt. lib. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 121. *C.*

CLOELIÆ foſſæ. V. illas infr. in *Foſſa*.

Clœlia gens. V. illam infr. in *Gens*.

Clœlia tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

CLU.

CLUACINA Venus, V. illam infr. in *Venus*.

CLUDO erat gladius, quo mimi & ſcenici utebantur, ſi quando in ſcena cædes facienda eſſet, Erat ex ferro. De fabulis, quæ ſaltabantur à pantomimis, Apul. Apol. p. 526. *Quas cum ſaltas, tanta mollitia animi, tanta formido ferri eſt, ſine cludine ſaltas*. Deſcribit illum Achilles Tatius: *Gladius cacus, & incluſus manubrio longo palmas quatuor, ferro extante digitos tres, ſed quod levi motu exiret in longitudinem, quanta ipſius manubrii*. Buleng. de Theatr. I. 55. Lipſ. Elect. I. 28. Ejus acies in manubrium prælongum refugiebat, atque includebatur, cum hiſtrio in tragœdia agenda ipſo ſe confodere ſimularet. Unde bene Apul. Apol. p. 526. *Tanta mollitia animi, tanta formido ferri eſt*: valdè enim meticuloſum eum oportet eſſe, qui talem gladium reformidet. *Florid. in Apulejum*.

CLUNACULUM erat *cultrum ſanguinarium* (*victimarium*, vel *ſaginarium* mavult Scaliger) Feſtus. Erat culter lanionum, ad jugulanda pecora ſaginata. Ita ergo poparum culter vocabitur. *Scalig. ad Feſtum. Voſſ. Lex. Etymol. Turneb. Adv.* XIX. 32. *Buleng. de Theat.* I. 55. *Stuck. de Sacrif. p.* 177. *Thyſ. in Gell.* X. 25. *Lyd. de Re milit.* III. 8. *Nenn. in Goltz. Jul. Caſar. Numiſm. p.* 47. Non video cur *ſanguinarium* rejiciatur. Quidni enim *ſanguinarius culter* dicatur, qui victimarum ſanguine mergitur. Vet. Gloſſar. Arabico-Lat. *Clunaculum, pugio: dictum, quod ad clunes religetur*. Dacer. ad Feſtum.

CLUSIUM eſt urbs & colonia Hetruſcorum antiquiſſima, Porſennæque Regis ſedes, vulgò *Chiuſi*, ob aeris inſalubritatem nunc pænè deſtituta & inculta. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 614. *E.*

CLUSTUMINA tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

CLUVIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

Cluvia tribus, V. illam infr. in *Tribus*.

CLY.

CLYPEUS differt à ſcuto. V. infr. in *Scutum*. Fuit ex ære. Liv. XLV. 33. *Edito ludicro omnis generis, clypeiſque æreis in naves impoſitis*. Ideò Virg. Æneid. II. 734. *ardentes clypeos* dixit. Et Feſtus Ennianum in Achille Ariſtarchi *prolato ære aſtitit*, interpretatur *clypeo ante ſe protento*. Forma rotunda. Feſtus: *Clypeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bovis appellarunt: in quo fœdus Gabiorum cum Romanis fuerat deſcriptum*. Accedit ea ratio, quod Attius poeta comparavit cœlo *clypeum*: ait enim in Agamemnone: *In altiſſimo cœli clypeo temo ſuperat ſtellas*. Quibus verbis Varro ſubjungit: *Cavum enim clypeum*. Ovidius quoque unicum Polyphemi oculum clypeo comparavit Met. XIII. 851.

Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei.

Virg. Æneid. III. 636.

—— et telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torva ſolum ſub fronte latebat
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis inſtar.

Manut. Quæſt. Epiſt. III. 6. Lipſ. de Milit. Roman. III. 2. Patric. Rei Milit. Roman. Part. III. Sect. 1. v. Sect. 3. Lyd. Synt. de Re Milit. III. 5. Potter. Archæol. Græc. III. 4. Croph. Antiq. Maced. III. 4. Voſſ. de Vit. ſerm. I. 30. Schill. Nomencl. Philol. pag. 302. Romanus vocatur Liv. VIII. 8. *Clypeis antea Romanis uſi ſunt, dein poſtquam ſtipendiarii facti ſunt, ſcuta pro clypeis fecere*, quoniam Romulus initio Argolicis *clypeis* uti ſolebat, quos ſcutis Sabinis poſtea mutavit. Docet Plutarch. Romul. p. 30. E. his verbis: *Romulus ſcutis illorum, Sabinorum, utebatur, quæ loco aſpidum Argolicarum, quas ipſe, & Romani geſtare antea conſueverant, aſſumpſit*. Patric. ibid. Part. IV. Sect. 1...... Eodem ſymbolo à Principibus Romanis legionibus & cohortibus peditum & auxiliis, ut, prælio turbatis aciebus, ſe invicem agnoſcerent, & facilius unirentur, dato, & ab aliis numeris diverſo, unaquæque legio aut cohors pingebat. In illis I. præclara à ſe, vel parentibus geſta repræſentarunt. Virg. Æneid. VII. 658.

—— *clypeoque*

Digitized by Google

— clypeoque inſigne paternum,
Centum angues, cinctamque gerit ſerpentibus hydram.

Hinc deſcendit familiarum inſignia in ſcutis depingendi uſus. II. Nomen ſuum, & ex qua eſſent cohorte, & ex qua centuria, addebant. Veget. II. 17. *Sed ne milites aliquando in prælii tumultu à ſuis contubernalibus aberrarent, diverſis cohortibus, diverſa in ſcutis ſigna pingebant; quæ ipſi nominant δείγματα, ſicut etiam nunc moris eſt fieri. Præterea in adverſo ſcuto uniuſcujuſque militis erat literis nomen adſcriptum, addito, & ex qua eſſet cohorte, & ex qua centuria.* Claud. Bell. Gildon. n. 422.

— nomenque probantes
Invicti, clypeoque animoſi teſte leones.

In Notitia tota legio clypeum eodem modo pictum habebat. Aliæ quoque extra legiones cohortes, & peditum auxilia idem obſervarunt. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 38. Dicabant illos in ſacro, vel publico loco. Antiquitatem ritus oſtendit Salomon Cant. c. 4. n. 4. *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis; mille clypei pendent ex ea.* Apud Romanos primus Appius dicare inſtituit. Plin. XXXV. 3. *Suorum clypeos in ſacro, vel publico loco privatim dicare primus inſtituit Appius Claudius, qui Conſul cum Servilio fuit anno ab U.C.* 259. *Poſuit enim in Bellonæ æde majores ſuos, placuitque in excelſo ſpectari, & titulos honorum legi. Decora res, utique ſi liberorum turba parvulis imaginibus ceu nidum aliquem ſobolis pariter oſtendat: quales clypeos nemo non gaudens faventſque aſpicit.* De dedicatione vetus lapis. Gruter. pag. 441. n. 7.

NESTORI
AUG. NEPETE
HIC. LUDOS. FECIT
ET. DEDICATIONE
STATUÆ. PATRONI
QUAM. IPSE. POSUIT
ET. CLYPEI. SUI. ITERUM
MUNICIPIBUS. NEPESINIS
EPULUM. DEDIT.

Guther. de Jur. Pontif. III. 8. *Ryquius de Capitol. c.* 15. *Tomaſ. de Donar. c.* 22. Minervæ dicarunt, & pictores addiderunt, quòd armis præeſſet. *Tomaſ. l. l.* Duodecim inaurati *clypei* in Capitolio poſiti fuerunt ab Ædilibus P. Claudio & P. Sulpitio Galba ex pecunia, qua frumentarios ob annonam compreſſam condemnaverant, ut tradit Liv. XXXVIII. 35. *Marlian. Topogr. Urb. Tom.* II. 7. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 298. *E.* Plin. XXXV. 3. *Pœni ex auro factitavere & clypeos & imagines, ſecumque in caſtris tulere. Certè captis eis talem Aſdrubalis invenit Q. Marcius Scipionum in Hiſpania ultor: iſque clypeus ſupra fores Capitolinæ ædis uſque ad incendium primum fuit.* Sed in ipſo templo fuiſſe, ſed argenteum pondo centum triginta octo. & Martium appellatum vult Liv. XXV. 39. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 7. *Tomaſ. de Donar. c.* 24. Naves cum conſcendiſſent, in puppibus, & ad latera navigiorum ſuſpendebant. Senec. Agam. III. 424.

Neglecta ſummas ſcuta per puppes jacent.

Jacent neglecta contra conſuetudinem; nam aliàs ordine ſuſpendebantur. Quare id à Græcis, ut Polyæn. V. *ἀντιπείσασθαι τὰ ὅπλα κατὰ κόσμον* appellatur. *Scheffer. de Milit. Nav.* III. 3. Pugnam inituri ut pugnæ ſignum elevabant, vel auratum, ut Demetrius apud Diodor. XX. *Demetrius propoſuit uſitatum pugnæ ſignum, clypeum auratum:* vel æneum, ut Lyſander apud Polyæn. I. 45. 2. *Trierarchi cum egreſſos eſſe Athenienſes cernerent, ſublime tollunt ſignum æneum ſcutum.* Scheffer. ibid. III. 1. Illum abjicere, ob ſingularem maximèque neceſſarium ſcutorum & *clypeorum* in bello uſum, grave crimen habebatur. Iſocrates in Oratione de Pace infames fuiſſe habitos ſcribit, qui *clypeos* abjeciſſent. Nec minùs ignominioſum, quàm vel fugam capeſſere, vel locum in acie deſerere: quia qui *clypeum* abjeciſſet, is ægrè fugam evitare poterat. Quapropter matres ſolebant filiis ad bellum proficiſcentibus hoc ἐπίφθεγμα, ſeu documentum poſtremum dare, tradendo ipſis ſcutum, dicentes: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς. V. Plutarchum & Auſonium mox laudandos. Senec. Suaſor. II. de Lacedæmoniis agens: *Referam*, inquit, *præcepta matrum, aut in his, aut cum his.* Cauſam inſtituti retulit Demaratus apud Plutarch. Lacon. Apophth. 27. *Rogatus, cur ignominia notarentur, qui clypeum amiſiſſent, non item qui galeam, aut thoracem, reſpondit: quia hæc ſui ipſorum cauſa geſtant: clypeum autem propter communem ordinem.* Apud Græcos militari jure erat cautum, ut qui miles ſcutum in acie amiſiſſet, capite lueret. Alex. Gen. II. 13. Plutarch. Lacon. Apophth. p. 210. A. Et Inſtit. Lacon. p. 239. B. Lacedæmonios Archilochum poetam urbe exegiſſe tradit, quòd carmen ſcripſerat, in quo ſuadere viſus fuit, ſatius eſſe arma, quàm vitam in acie amittere. Quanta infamia apud Romanos fuerit illotum docet Horatius, quibus illam notam ſibi & Pompejo Varo inurere non veretur Od. II. 7. 9.

Tecum Philippos & celerem fugam
Senſi relicta non benè parmula:
Cum fracta virtus, & minaces
Turpe ſolum tetigere mento.

Lydius l. l. Muret. Var. Lect. IX. 2. Schott. Obſ. IV. 5. Tiraquell. in Alexandrum, Spanhem. in Juliani Imper. Orat. 1. p. 239. Cragius de Republ. Lacedæm. III. Tab. XII. de Leg. milit. Inſtit. XII. Meurſ. Them. Attic. I. 9. Vinet. in Auſon. Epigram. XXIV. *Clypeos* majorum ſuorum, præcipuè eorum, qui præ cæteris inclaruiſſent, in apparatu funebri omnium oculis exponere ſolebant illuſtri & nobili proſapia orti. *Bellor. Deſcr. Sepulcr. Naſon. tab.* V. In *clypeo* loco cunarum deponebantur infantes. V. infr. in *Infantes.* In *clypeo* efferri erat ducum mortuorum in acie unicus honor. Huc pertinet præceptum Lacænæ matris armantis filium in bellum profecturum, ut refert Plutarch. Apophth. Lacon. p. 241. E. *Fili, aut hunc, aut ſuper hunc*, hoc eſt, ut vel vivus integrum à conflictu referret, vel in eo ad ſuos referretur mortuus. Hanc ſententiam ita leges apud Auſon. Epigramm. XXV. 1.

Mater Lacæna clypeo obarmans filium,
Cum hoc, inquit, aut in hoc redi.

Stat. Theb. VIII. 637.

Talia jactabant, ſubito cum pigra tumultu
Expavit domus, & multo ſudore receptus
Fertur Atys, ſervans animam jam ſanguine nullo,
Cui manus in plaga, dependet languida cervix
Exterior clypeo.

Ubi Lactantius: *In clypeo mortui efferebantur.* Virg. Æneid. X. 841.

At Lauſum ſocii exanimem ſuper arma ferebant.

Vinet. in Auſonium, Cerda in Virgilium, Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. X. 10. Columm. in Ennium p. 242. Bernart. in Stat. Theb. VIII. 732.

Clypeus erat etiam diſcus quidam magnus ex metallo, in quo ſculptæ erant heroum imagines & actiones memorandæ. Vocatur *clypeata imago* Macrob. Sat. I. 3. *Cum in ea erat provincia, quam Q. Cicero frater rexerat, vidiſſet clypeatam imaginem ejus, ingentibus lineamentis uſque ad pectus ex more pictam (erat autem Quintus ipſe ſtatura parva) ait: frater meus dimidius major eſt quàm totus.* Talem illuſtribus viris ponebant veteres. Capitol. Anton. Pio c. 5. *Clypeum Adriano magnificentiſſimum poſuit.* Suet. Cal. c. 16. n. 12. *Quas ob res inter reliquos honores decretus eſt ei clypeus aureus.* Quo loco docemur *clypeos* illos etiam interdum au-

aureos fuiſſe. Quod tradit etiam Trebellius Pollio in Claud. c. 3. *Illi clypeus aureus, vel, ut Grammatici loquuntur, clupeum aureum, ſenatus totius judicio in Romana curia collocatum eſt, ut etiam nunc videtur ejus expreſſa thorace vultus.* Salmaſ. in Treb. Pollionem & xxx. Tyran. c. 25. Scalig. in Euſeb. ad a. 2286. p. 218. Lipſ. in Tacit. Ann. II. p. 53. & Excurſ. N. Roa Sing. 1. 7. 21. Tomaſ. de Donar. c. 22. Ryquius de Capit. c. 15. Buleng. de Theatr. II. 12. Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. 4. p. 153. Non ſemper erant cum effigie, ſæpè ſine ea, cum nudo nomine ponentis, & cui ponebantur: ſive etiam cum ponendi cauſa. Philo de Legat. ad Cajum p. 1033. E. *Pilatus erat procurator Judææ. Hic non tam in gratiam Tiberii, quàm in odium populi auratos clypeos dedicavit intra ſanctam urbem in Herodis regia, nulla inſignes imagine, nec habentes quicquam vetitum: tantum titulus continebat nomen dedicantis, & ejus cui dedicabantur.* Nec publicè ſolùm, ſed & privatim ſibi quiſque ponebat. Plin. xxxv. 3. *Suorum clypeos in ſacro, vel publico privatim dicare primus inſtituit, ut reperio, Appius Claudius.* Lipſ. l. l. Guther. de vet. jur. pontif. III. 8. In . . . . . dedicationis epulas civibus dare ſolebant. Gruter. ſupr. & p. 496. 4.

D. M.
CAJUS. DEDICA
TIONEM. ET
CLYPEI. SIMPI
DEDIT.

Pro SIMPI reponendum SUI. EP. quod eſt *clypei ſui epulum dedit.* Illud cum notis ſcriptum eſſet, facilè cohærere literæ malè potuerunt. *Guther. l. l. Harduin. in Plinium.*

Clypeus vocabatur quoque æreum inſtrumentum, quod catena pendebat ex orbiculari feneſtra fornicis Laconici, per cujus deductionem ac reductionem nunc augebatur, nunc minuebatur calor. Vitruv. v. 10. *Medium lumen in hemiſphærio relinquatur, ex eoque clypeum æneum catenis pendeat: per cujus reductiones & demiſſiones perficietur ſudationis temperatura.* Mag. de Tintinn. c. 1. & 3. Robortell. Lacon. Piſan. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XII. pag. 387. A.

CN.

CN notam hanc, quæ cum adjunctis numeris ſæpiſſimè in Kalendario vetere occurrit, exiſtimat R. P. Buchetius interpretandum eſſe *congiarium*. Lambec. in Kalend. vet. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 104. E.

CNA.

CN. CNÆUS. Hoc prænomine nominabantur, qui nævum aliquem naſcentes habuiſſent. Ita in Florentinis Pandectis pro *Cnæo* ſcribitur aliquando Næus cum eadem diphthongo. Næum autem antiqui præpoſito C. *Cnæum* dicebant, atque per G ſono pronuntiabant, ut tradit Diomedes: *N prænominis nota Numerum ſignificat, & præpoſita ſibi G. Gnæum, quem antiqui Cnæum ſcribunt.* Valerius: *Cnæi prænomen varia ſcriptura notatum eſt: alii enim Cnæum, alii Gnæum, alii Næum ſcripſerunt. Qui G. litera in hoc prænomine uſi ſunt, antiquitatem ſecuti eſſe videntur, quæ multum ea litera uſa eſt. Olim enim dicebant frugmentum, poſt frumentum; olim gnaturam, poſt naturam. Itaque etiam qui in corporibus gigni ſolet Gnæus appellatur. Qui Cnæum dixerunt, corruptione ſyllabæ delectati eſſe videntur. Qui Næum, levitate.* *Cnæjorum* quoque familia ab hoc prænomine oriri quidam exiſtimant, de qua Q. Cicer. de Petit. Conſul. c. 3. *Catilina ex Equeſtri ordine Pompilios & Cnæjos amiciſſimos ſibi comparavit.* Ea porrò Domitiorum familia, cui Ahenobarbi fuit cognomen, ex qua Nero originem duxit, nulla alia *prænomina præterquàm Cnæi & Lucii uſurpavit, eaque ipſa notabili varietate, modò continuantes unumquodque per ternas perſonas, modò alternantes per ſingulas. Nam primum, ſecundum, ac tertium Ahenobarbum Lucios, ſequentes rurſus tres ex ordine Cnæos accepimus; reliquos non niſi viciſſim tum Lucios, tum Cnæos.* Suet. Ner. c. 1. n. 5. *Panvin. de Nomin. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 2025. D. Sigon. de Nomin. Roman. c. 3. & 4. Tiraquell. in Alexand. v. 4.*

CNASON *eſt acus, qua mulieres ſcalpunt caput.* Feſtus. Nam duplex eſt acus ornatricum: altera, qua ſcalpunt caput, quæ diſcerniculum dicitur: altera, qua crines figunt & ſuſtinent, quam Græci καλαμίδα & συζύγια vocant, Latini etiam aliquando fiſtulam. Eſt autem *cnaſon* Tarentinæ linguæ. Nam Tarentinorum proprium eſt, ſimplicia verba κατὰ παραγωγὴν producere, & ab ἄγω, ἀγάζω, unde agaſo, ὁ ἀγάζων, & à κνάω, κνῶ, κνάζω, unde *cnaſo*, ὁ κνάζων. *Scalig. in Feſtum, Bartholdo Inaur. c. 2.*

COA.

COACTILIA ſunt inſtrumenta viatoria, ſicut pelles, quibus involvuntur veſtimenta, & lora, quibus hæ pelles conſtringi ſolent. Unde *taberna coactiliaria* apud Capitol. Pertin. c. 3. *Pater ejus tabernam coactiliariam in Liguria exercuerat.* Egnat. in Capitolinum. Illis verbis videtur ſignificare, quod Græci φαινόλην dicunt, Itali valize, non verò malle. Sed *coactilia veſti cedere ait Ariſto* Ulpian. leg. argumento 25. §. Ariſto ff. de aur. & arg. leg. Dicebantur autem *coactilia* ad differentiam, quæ ex liciis, ſeu filis, quibus in telis textrices implicant ſtamina, fiebant. Unde trilicem, vel bilicem dicimus veſtem, quæ ex duobus, vel tribus liciis conſtat. *Coactilia* verò diverſimodè erant compacta ex villis craſſioribus, quibus inſimul *coactis* fiebant veſtimenta, ſeu tegmenta. Galli & Itali feltri vocant, Belgæ *vilten.* Fiebant è lana *coacta.* *Coactilia* ſignat Plin. VIII. 48. ubi ſcribit: *Lanæ & per ſe coactæ veſtem faciunt.* Subjicit deinde: *Si addatur acetum, etiam ferro reſiſtunt.* Ideò *coactilium* ejuſmodi uſus in bello maximus fuit: unde auctor libelli de rebus bellicis ad Theodoſium, ubi de thoracomacho tractat, *Hoc enim veſtimenti genus, quod de coactili ad menſuram & tutelam pectoris humani conficitur, de mollibus lanis, timoris ſolicitudo ſolertia magiſtra compoſuit.* Cæſar *ſubcoacta* appellat de Bell. Civ. III. 44. *Atque omnes ferè milites, aut ex ſubcoactis, aut ex centonibus, aut ex coriis tunicas ac tegmenta fecerant, quibus tela vitarent.* Bayſ. de Re Veſt. c. 21. Donat. in Capitolinum. Voſſ. Lex. Etymol. Cujac. Obſerv. v. 11. In Pertinace Capitolini non eſt pertinaciter legendum *tabernam coactiliariam;* ſed *coctiliciam* potiùs. V. illam inſr. in *Coctilia.*

COACTILIARIUS eſt qui *coactilia* operatur aut vendit. Ita ſimpliciter paſſim appellatur. Gloſſæ: *coactiliarius, πιλοποιός.* Marcell. Empir. c. 14. *Lixivium, unde operantur coactiliarii.* Dicitur etiam *lanarius coactiliarius.* Vetus lapis: M. L. LARISCUS LANARIUS COACTILIARIUS. *Salmaſ. in Capitol. Maxim. & Balbin. c. 5. Pertin. c. 3. Voſſ. Lex. Etymol. Cujac. Obſerv. v. 2. Du Freſne Gloſſar.*

COACTIO erat modus, quo populus aurigam in circo *cogebat* inuſitatos curſus ſuſcipere. Ita Diocles ſexaginta millia nummum ſemel vicit novis *coactionibus.* Panvin. de Lud. Circ. I. 4. Videlicet ut permutaret equos, alienis uteretur, è quarto oſtio exiret, ſine flagello curreret, non clamaret, neque equos voce cieret. Certè in icone quadam aurigantium, quæ penes Caſſianum à Puteo eſt, aurigæ cernuntur ſine flagellis. Equum Deuxippi adnotavit Suidas in voce ἵππος ita edoctum, ut ſine habenis aptè curreret, ſiſteret ſe, & flecteretur. De mulis Gallicis eodem modo ſine habenis parere voci aſſuetis eſt Auſonii epigramma, & de Tingitanis equis virga tantùm ſolitis moderari locus Strab. xv. Habitus aurigarum in illa icone videtur veluti toga, & habenæ panno

no ipſius attineri tanquam confutæ cernuntur: taliqne indumento uſos aurigas tunc puro, cum *coactionibus novus* inter ſe ad oſtendendam artem certarent; non enim ſago, qui veſtis accommodiſſima aurigæ eſt, & propria. V. infr. in *Sagus*. Sed hac veſte laciniosa & lata utuntur, ut aurigandi ingenium in difficiliori modo venditarent. Tunicam illam ſolitam aurigarum appellavit Plin. Epiſt. ix. 6. Attineri hanc dixi veluti togæ habenas, cum ſatis ex hac cæteriſque figuris aurigarum appareat ipſos olim habenis ſolitos præcingi, ut octo lora facilius poſſent diſtinguendo temperare, totiuſque vi corporis equos retinere. V. infr. in *Habena*. Argol. in Panvinum l.l.

Coactio argentaria erat ipſum munus *cogendi* pecunias Suet. Veſp. c. 1. n. 3. *Ubi coactiones argentarias factitavit*. Bud. in Pandect. p. 81. F.

COACTOR dicitur Cicer. pro Cluent. c. 64. *Ne multa: perquiritur à coactoribus*. & Horat. Sat. 1. 6. 86.

> *Si præco parvas, aut, ut fuit ipſe, coactor*
> *Mercedes ſequerer.*

Et *coactor argentarius*. Scævol. Dig. xl. 7. 40. §. 8. *Argentarius coactor, cum pene totam fortunam in nominibus haberet, ſervis actoribus ita libertatem dedit*. Erat miniſter argentariorum, qui auctionibus præerant. V. ſupr. in *Auctio*, quibus miniſtrabat, & rerum in auctione venditarum pretia certa mercede ab emptoribus colligebat: & inde *auctionarius coactor* dicebatur. Acro ad Horat. l. l. *Auctionarii coactores, qui pecunias in auctionibus cogebant*. Senec. Epiſt. 81. *Poſt naufragia maria tentantur, fæneratorem non fugat à foro coactor*. hoc eſt. Non ideò fœnore abſtinet, quod multa mala ſint nomina, *coactoribus* tradenda, ut illa exigant. Hinc *coactiones argentarias factitare* Suet. Veſp. c. 1. n. 3. eſt pecunia à debitoribus exigenda & colligenda ſe ſuſtentare. *Fab. Semeſt.* ii. 15. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* ii. 11. *Laz. Comment. Reip. Rom.* ii. 13. *Bud. in Pandect. p.* 81. *F. Buleng. de Vectig. c.* 3. *Zamoſc. Antiq. Daciæ c.* 5. *Lipſ. in Senecam. Petav. in Themiſt Orat. p.* 664. *Torrent. Marcil. & Pitiſc. in Suet. Veſp. c.* 1. *n.* 3. §. 52. *Torrent. in Horatium*.

COASSATIO, ſive *coaxatio*, eſt *aſſium* compactio, contabulatio. Vitruv. vii. 1. *Cum coaſſatum fuerit, ſuper altera coaſſatio tranſverſa ſternatur*. *Aſſes*, ſive *axes* tabulæ ſunt, quibus cœnacula ad pavimenta ſuſtinenda ſternuntur. Græci σανίδας appellant. *Bald. Lexic. Vitruv. Bud. in Pandect. p.* 164. *D. Grapald. de Part. Dom.* ii. 1. §. 2. *Hennin. in Bergier. de Viis milit.* ii. 13. §. 4. Illas faciebant eſculinas: eſculus enim minùs ſe contrahit, aut incurvat, quàm quercus. *Bergier. l. l.*

COC.

COCCEJA gens. V. illam infr. in *Gens*.

COCCINA fuerunt olim in pretio, licèt coccinea purpureis pretii fuerint inferioris. Juven. Sat. iii. 283.

> —— *cavet hunc quem coccina læna*
> *Vitari jubet, & comitum longiſſimus ordo.*

Mart. ii. 39. 1.

> *Coccina famoſa donas & janthina mœchæ.*

Qui etiam jocatur in Baſſum, & ait illum indurum fuiſſe herbarum colores, virides ſcilicet, galbeos, & ſimiles, dum promiſcuè in theatro ſederetur: at poſtquàm Domitianus legem Roſciam revocaverat, ut Equites tantùm in quatuordecim ſederent, Baſſum, ut videretur Eques, purpuream, aut *coccineam* lacernam geſtaſſe v. 23. 5.

> *Non niſi vel cocco madida, vel murice tincta*
> *Veſte nites, & te ſic dare verba putas.*
> *Quadringentorum nullæ ſunt, Baſſe, lacernæ:*
> *An meus ante omnes Codrus haberet equum?*

Ferrar. de Re Veſt. ii. 1. 12. Bayſ. de Re Veſt. c. 3.

COCCINEUS color. V. illum inſt. in *Color*.

COCCUM eſt frutex ſullonius, cui adhærent grana, quibus fit ille color lanarum præcipuus, cujus copia ſumma in ea parte Hiſpaniæ, quæ Tudertana appellatur. Strab. iii. p. 99. *Bayſ. de Re Veſt. c.* 3. De locis, in quibus provenit. Plin. ix. 41: xxii. 2. *Jam vero ſcimus inſici veſtes admirabili ſucco. Atque ut ſileamus Galatiæ, Africæ, Luſitaniæ granis coccum Imperatoriis paludamentis dicatum, Tranſalpina Gallia herbis tyrium atque conchylium tingit, omneſque alios colores*. Ferrat. de Re Veſt. 1. 2. 7. Deſcribit quoque Dioſcor. iv. 78. *Coccus tinctorius frutex eſt parvus ex cremiorum genere, cui grana ceu lentes adhærent, quæ quidem exempta, decerptaque reponuntur. Optimum gignitur in Galatia, & Armenia, denique in Aſia, & Cilicia; omnium poſtremum quod in Hiſpania provenit. Naſcitur porrò in Cilicia in quercubus, exilis cochleæ ſimilitudine, quod illius regionis feminæ coccum vocant, & ore legunt*. De hoc plurima Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 192. b. E. Braun. de Veſt. ſacerd. Hebr. 1. 15. §. 3. Quomodo differat à purpura. V. infr. in *Color coccineus*.

COCETUM *genus éduli ex melle & papavere factum*. Feſtus. *Stuck. de Sacrif. Gent. p.* 75. Tertull. contra Valentin. c. 12. *Pandorum Heſiodi, Acci patinam, Neſtoris cocetum*. Mallem Feſtus dixiſſet: *genus potionis*. Non enim tam ad eſculenta pertinuit, quàm potulenta. Tertullianus, dum dicit *Neſtoris cocetum*, reſpicit κυκεῶνα Neſtoris, quam Homerus celebrat Iliad. Λ. 640. Aliter dicitur *cinnus*. Voſſ. Lex. Etymol. Dacer. in Feſtum. V. ſupr. in *Cinnus*.

COCHLEAS ſaginabant veteres. Macrob. Sat. ii. 9. *Si cui hoc mirum videtur, quod ait Varro, lepores illa ætate ſolitos ſaginari, accipiat illud, quod majore admiratione ſit dignum: cochleas ſaginatas, quod idem Varro in eodem libro refert*. n. de Re Ruſt. iii. 14. *Has quoque ſaginare ſolent ita, ut ollam cum foraminibus incruſtent ſapa & farre, ubi paſcantur, quæ foramina habeat, ut intrare aer poſſit*. Buleng. de Conviv. ii. 5. Ex Varrone etiam Plin. ix. 56. *Cochlearum vivaria inſtituit Fulvius Hirpinus in Tarquinienſi, paullò ante civile bellum, quod cum Pompejo Magno geſtum eſt, diſtinctis quidem generibus earum, ſeparatim ut eſſent, albæ, quæ in Reatino agro naſcuntur: ſeparatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ, quibus fœcunditas: Solitanæ quibus nobilitas. Quin & ſaginam earum commentus eſt ſapa & farre, aliiſque generibus, ut cochleæ quoque altiles ganeam implerent: cujus artis gloria in eam magnitudinem perducta ſint, ut octoginta quadrantes caperent ſingularum calices*. Bochart. Hieroz. 1. 4. 30.

Cochlea erat machina, qua Ægyptii hauriebant aquas irrigandis agris. Illam invenit Archimedes. Diodor. v. p. 217. B. *Et, quod ante omnia admireris, illos aquarum profluxus cochleis, quæ Ægyptiæ vocantur, exhauriunt. Inventor harum fuit Archimedes in ſua ad Ægyptios peregrinatione. Per has continua ſucceſſionis vicibus aquam ad oſtium uſque promoventes fodinæ locum exſiccant, habilemque ad operis ſui tractationem hac arte reddunt. Cum enim inſtrumentum hoc ingenioſiſſimè fabricatum ſit, labore non ita magno, vis aquæ immenſa mirabili ratione protruditur, totiuſque amnis fluor ex imo ad ſummum ita hauſtus evacuatur*. Fuſius illam deſcribit Vitruv. x. 11. *Schott. Obſerv.* v. 26. Unde & hauſtorium organum, quod vulgus pompam appellat, *cochlea* diceretur. Hujuſmodi vidimus dudum in ponte Pariſienſi, cum pilarum fundamenta jacerentur. In medio enim ejus tota eſt, quæ à calcantibus verſatur, machina introrſus claviculatim detornata, inter ſtrias & ſtrigles aquas exſorbet ex aquario ſepto, & retrorſus emittit. *Bud. in Pandect. p.* 172. *H.*

Cochlea in torculari eſt lignum erectum, claviculatim, id eſt, ſpirulatim, & capreolatim ſtriatum, quod per medium prelum ſtriatum & ipſum tranſactum, vertigine ſua tollendo demittendoque prelo inventum eſt: vulgò viſa torcularis dicitur. *Bud. in Pandect. p.* 172. *G.*

Cochlea, quæ *ſcala cochlides* etiam dicuntur, in ædificiis dicta: quod anfractuoſæ ſint in modum *cochlearis* teſtæ: & quod claviculata & tortili ſtructura à tricliniis in cœnacula evadant: cujuſmodi ferè ſunt in ædificiis Gallicis

cis ſcalæ. *Bud. in Pandect. p. 172. H.*

Cochlea erat porta caveæ in circo, V. ſupr. in *Cavea*. Varr. de Re Ruſt. III. 5. *Oſtium humile & anguſtum, & potiſſimum ejus generis, quod cochleam appellant, ut ſolet eſſe in cavea, in qua tauri pugnare ſolent.* Buleng. de Venat. c. 17.

COCHLEAR eſt notum convivalis ſupellectilis inſtrumentum, ad liquida capienda potiſſimum deſerviens. Lexicon vetus: *cochleare*, δοίδυξ. Rectè, nam ejuſdem formæ inſtrumenta coquinariis etiam uſibus adhibita. *Gonſal. in Petron. p. 134.* κατ' ἐπιτομὴν ex *cochleare*. Nam natura ſua adjectivum eſt *cochlearis*. Præ ſe formam *cochleæ* fert, Mart. XIV. 121.

Sum cochleis habilis, ſed nec minus utilis ovis,
Nunquid ſcis, potius cur cochleare vocor?

Quaſi mirum eſſe dicat, ſi quis ignoret, quod à forma *cochleæ* potius, quàm à rei alicujus uſu nomen accipiat. *Cenal. de Pond. & Menſ. Rat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 1454. B. Domitius Calderin. ad Martialem. Baccius de Conv. IV. p. 155.* Sed nihil probet ab uſu ſic dici, quandoquidem fuerit inventum ad uſum cochlearum, etſi poſt inſervierit ovis ſerendis, aut etiam frangendis. Ad poſteriorem uſum pertinet illud Petron. c. 33. *Accipimus cochlearia non minus ſex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata pertundimus.* Solent autem calices ovorum & *cochlearum cochlearibus* pertundere, ad avertendum maleficium eorum, qui perforandia his alios ſe lædere poſſe exiſtimant. Plin. XXVIII. 2. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet, ovorum, ut exſorbuerit quisque, calices, cochlearumque, protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari.* Voſſ. Lex. Etymol.

Cochlear eſt cyathi pars quarta. Colum. XII. 21. *Et ex eo, fœno Græco, molito poſt ſalituram muſti cochlear cumulatum, vel ſimile genus poculi ejus, quod eſt quarta pars cyathi, adjicitur in binas urnas*, Neque huic ſententiæ refragatur, quod Fannius dicit;

At myſtrum cyathi pars, ac tertia myſtri,
Quam vocant cyanem. capit hac cochlearia bina.

Ex qua ſupputatione videtur dicendum, *cochlear* eſſe cyathi partem quartam & vigeſimam, quam Fannius ibi non de Latinis, ſed de Græcis *cochlearibus* intellexit. Miſcuit enim menſuras Græcas cum Romanis. Hanc autem quartam cyathi partem appellavit Dioſcorides Græca voce *chemin*, quam pro poſtrema amphoræ parte, & cyathi quarta collocavit. *Patus de Roman. & Græcor. Menſ. III. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 644. E.* Cui ſolet adjici *parvum*, cyathi pars, ex juniorum ſententia, decima; pendet oleo plenum drachmam unam, vino aut aqua drachmam unam, grana octo. De his tamen Fannius ſcripſit verſus ſupra laudatos. Juxta quam ſupputationem parvum *cochlear*, pars quarta & vigeſima cyathi eſſet, *Patus ibid. p. 1649. G.*

COCLES dicebatur, qui altero oculo carebat. Unde *Cyclopas* pro *coclites* antiquos dixiſſe auctor eſt Serv. Æn. VIII. 649. Hinc illud Plaut. Curc. III. 23.

De Coclitum proſapia te eſſe arbitror;
Nam ii ſunt unoculi.

Auguſtin. de Fam. Rom. in *Horatia*. *Cocles* Horatius contra Porſennæ Cluſiorum Regis & Tarquiniorum copias in ponte Tiberis unus aſſiſtere auſus eſt, donec à tergo pons interſcinderetur, dum ſe armatum in Tiberim præcipitavit, Cui populus Romanus virtutis cauſa æream ſtatuam in foro poſuit. Dionyſ. V. p. 295. Liv. II. 10. Cicer. de Leg. II. 4. *Strein. de Gent. Rom. in Horatia.*

COCTILIA differebant à carbonibus. Carbones ligna dici non poſſunt, *Coctilia* erant *cocta* quidem ligna, ſed non ad plenum, neque ita ut carbones videri poſſint. At carbones penitus & ad plenum erant *cocti*. *Salmaſ. in Capitol. Pertin. c. 3. Treb. Poll. Claud. c. 14.* Inter ligna igni deſtinata, καύσιμα Græci dicunt, *cocta* recenſentur, id eſt, benè exſiccata & arida, quæ fumum non faciunt, vel ſaltem modicum, ἄκαπνα Græcis. Nam κάπνος, *fumus*. Sic enim apud Galenum eo nomine ligna omninò arida pluries appellantur. Ulpian. leg. 167. de Verb. Sign. appellat *ligna cocta, ne fumum faciant*. Græci poetæ δαΐδα & κάγκανα. Pollio Claud. c. 14. *Ligni quotidiani pondo mille, ſi eſt copia: ſi minus, quantum fuerit, & ubi fuerit: coctilium quotidiana batilla quatuor.* Hinc *taberna coctilicia* apud Capitol. Pertin. c. 3. quæ *coctilibus* lignis erat inſtructa, in qua *coctilia* vendebantur. Hanc exercuerat Helvius Succeſſus pater Pertinacis c. 1. *Qui filio nomen ex continuatione lignariæ negotiationis impoſuiſſe fertur.* Et ideò emit, vendidit ligna ſicca ad coquendum apta, & in quoſcunque ignis uſus adhibenda. *Bayſ. de Re Veſt. c. 21. Salmaſ. ad Capitol. Pertin. c. 3. Donat. ad Capitol. l. l. Voſſ. Lex. Etymol.*

COCUS *& piſtor apud antiquos idem fuit. Nævius, Cocus, inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem. Significat per Cererem panem, per Neptunum piſces, per Venerem olera.* Feſtus. Nam *coci* initio dicti, qui faciebant panem, & coquebant primùm ſub cinere in foco, poſtea in furno. Cato de pane: *In foco calido ſub teſta coquito leniter.* Senec. Epiſt. 90. *Farinam aqua ſparſit, & aſſidua tractatione perdomuit, finxitque panem, quem primo cinis calidus & fervens teſta percoxit.* Ulpian. leg. 12. §. 5. ff. de inſtr. vel inſtrum. leg. *Mulieres, quæ panem coquant.* *Cocum* autem Icti nominant non ſolum, qui officium ſciat, id eſt, uſitatos cibos præparet; verùm etiam qui artificium, & urbanas menſas, & lautiora inſtruebat convivia. Unde Cajus leg. legatis ſervis ff. de leg. 3. ait, *quod venditor qui optimum cocum eſſe dixerit, optimum in eo artificem præſtare debet; qui verò ſimpliciter cocum eſſe dixerit, ſatisfacere videtur etiamſi mediocrem cocum præſtet.* Ars erat ſervilis. Cicer. pro Sext. Roſc. c. 46. *Mitto has artes vulgares, coquos, piſtores.* Mart. XIV. 220.

Non ſatis eſt ars ſola coco, ſervire palato,
Namque cocus domini debet habere gulam.

Cocos antiquis mos erat è foro conducere. Plaut. Aul. II. 4. 1.

Poſtquam obſonavit herus, & conduxit cocos,
Tibicinasque haſce, apud forum.

O. 4. 5.

Cocus ille nundinalis eſt, in nonum diem
Solet ire coctum.

Et pro cujusque artificio pluris minoriſve *coci* conducebantur. Hinc *cocus* ſociis ſuis omnibus ad coquendum abductis, cur ſolus ipſe eo die quaſi unus obſeſſor fori præteritus eſſet, hanc reddit rationem apud Plaut. Pſeud. III. 2. 20.

Illi drachmis iiſſent miſeri, me nemo poteſt
Minoris quisquam nummo, ut ſurgam, ſubigere.

Et ad cœnam nuptialem coquendam à Medagoro conductus Congrio, ſic ait Aul. III. 2. 34.

Nummo ſum conductus; plus jam mercede opus eſt.

Ubi nummum aureum, pluris duobus aureis æſtimatum antiquitùs intelligunt. *Pomp. de Oper. Serv. p. 123. Buleng. de Convic. IV. 2. Pignor. de Serv. p. 92.* Poſtea tamen cœperunt eſſe in pretio. Liv. XXXIX. 6. *Luxuriæ peregrinæ origo ab exercitu Aſiatico invecta in Urbem eſt: tum pſaltriæ, ſambuciſtriæque, & convivalia ludionum oblectamenta addita epulis: epulæ quoque ipſæ, & cura, & ſumptu majore apparari cœpta: tum cocus, viliſſimum antiquis mancipium & æſtimatione, & uſu, in pretio eſſe; &, quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpta.* Plin. IX. 17. *Qui in conqueſtione luxus cocos emi ſingulos pluris quàm equos queritabant. At nunc coci triumphorum pretiis parantur, & coquorum piſces. Nullusque propè jam mortalis æſtimatur pluris, quàm qui periſſimè cenſum domini mergit.* Bud. in Pandect. p. 183. E. Supplicii quoddam genus videtur eſſe, quo in illos animadverſum, ut corbibus impoſiti penderent, Themiſt. Orat. 1. p. 42. *Qui, cocus, in corbe ſuſpendi ſi ita contingeret, debuerit.* Alter & per corbem, ſive cophinum pœnæ tardis nominibus conſtitutæ apud Bœotios. Cophino

enim

enim caput inferebant, & ſi infames habebantur. Ut de hoc ritu Nicol. Peripat. de rit. gent. Sed quod ad *cocos* attinet, aliud in eos animadverſionis genus extitit, cum in puteum, ſive barathrum deprimerentur. Plaut. Aul. II. 5. 20.

Dicant, coci abſtulerunt, comprehendite,
Vincite, verberate, in puteum condite.

Quanquam fieri poteſt, ut corbis ille, in quem impoſitos fuiſſe Themiſtius ſignificat, in puteum, ciſternamve demitteretur. *Petav. in Themiſt. Orat. Addend. p. 724.* Puteum intellige non perennem, ſed ſuffoſſum quoddam hypogæum, quod Athenienſes λάκκον vocabant. *Turneb. Adv.* VI. 24. *Gentil. Parerg.* I. 39. *Lambin. & Taubmann. in Plautum.*

Cocus nundinalis eſt, qui in cœnas lautiores, quaſi nundinales conduci ſolebat. Plaut. Aul. II. 4. V. illum ſupr. in *Cocus.* Alii novendialia, & epulum ferale hic intelligi malunt, nono die fieri ſolitum, quod ſilicernium appellabatur. Sed ſi ita, *cocus* ille, quia mortuis cœnam *coquit*, non nundinalis, ſed novendialis erit. *Putean. de Nund. Rom. c. 8.*

COD.

CODETANUS campus. V. illum ſupr. in *Campus.*

CODEX è Principum ab Hadriano ad Theodoſium juniorem conſtitutionibus & reſcriptis eſt conditus, & ab eodem confirmatus: quo generalia, ſeu quæ ad omnes Romani orbis incolas attinerent, juſſa, vel edicta proponuntur, ſeu, ut dicitur in fine Novellæ, qua idem codex à Theodoſio confirmatur. *Edictis propoſitis in omnium populorum, in omnium provinciarum notitiam.* Imò unde factum, ut compilatis poſteà à Juſtiniano, ſeu ejus juſſu ac auctoritate à Triboniano veteris Romanorum juris legibus, iisque in unum corpus reductis, eædem, quod præmiſſæ Digeſtis eam in rem illius Principis præfationes, ſeu reſcripta indicant, non ad Senatum ſolum, aut ad populum Conſtantinopolitanum aut Romanum: ſed ad omnes populos, vel ad omnes orbis noſtri, ſeu Romani civitates ſunt conſcriptæ. *Spanhem. Exercit. ad Conſtit. Anton. Imp.* II. §. II.

Codex pro libro, ſeu volumine. Hallucinatur Ictus, qui in libris Obſervationum notavit, *codices* duum generum ſe reperiſſe dictos, *unum propriè nominatum, quod pluribus inter ſe contextis per extremas oras tabulis, ſive paginis, ita conſtabat, ut in gyrum convolveretur.* Nunquam hoc factum, ut ex pluribus paginis, ſeu tabulis ligneis aliis ad alias per extremas oras attextis *codices* tanquam volumina concinnarentur. Nec fieri porrò potuit. Nec bilum hæc opinio juvatur, quod Grammatici veteres ex Varrone citant, *quod antiqui plures tabulas conjunctas codices dicebant, à quo in Tiberi naves codicariæ appellatæ ſint.* Nam conjunctæ illæ tabulæ aliæ ſuper alias fuerunt impoſitæ, non aliæ ad aliarum latera attextæ. Et planè forma fuit & tabularum, in quibus ſcribebant, quæ aliæ ſuper alias ſtructæ *codicem* pariter appellatum dederunt, ad inſtar *codicum* amni devehendorum, qui plures tabulas ſic colligatas ac junctas habuere. Unde naves *codicariæ* dictæ, quæ plures hujusmodi *codices* veherent. Inde & *codex* pro miſſa, vel corpore tabularum plurium ſcriptarum, vel ſcribendarum. Hinc etiam ad earum inſtar de quacunque materia concinnatus contextus plurium tabellarum paginarumve, aliarum aliis ſuperſtructarum, *codicis* nomine veniebat. Ex eo non *codices* tantum lignei, ſed & eborei, & membranei, atque etiam chartacei veteribus noti. Quorum eadem forma fuit, quæ & noſtrorum, qui ex noſtrate charta compinguntur. Ideò dubitandum olim à Ictis, an libris legatis, quo volumina cujuſcunque generis certum eſt deſignari, etiam *codices* omne genus continerentur. Nihil enim tam diverſum quoad formam, quam *codex* & volumen. *Salmaſ. de mod. uſur. c.* 10.

Codex erat etiam ligneus ſtipes, quem alligati ſervi, qui deliquerant, trahebant, cuique inſidebant vincti: qui hodie appendi ſolet ſimiis. Prop. IV. 7. 40.

Codicis immundi vincula ſentit anus.

Juven. Sat. II. 57.

Horrida quale facit reſidens in codice pellex.

Significat à matrefamilias ſervam pellicem malè tractari, & in vinculis habitam lanificio perpetuo fatigari: quanquam non deeſt, qui *in codice reſidens* interpretetur, ut *Lacedæmonios in robore accumbere* dicit Cicer. pro Mur. c. 34. pro in robuſta quernave ſede. Vidi qui *codicem* in privatis ædibus adverſus improbos & nequam ſervos id eſſe diceret, quod in carcere publico robur. *Turneb. Adv.* XXIII. 21. *Parraſ. Epiſt. Quæſt.* 22. *Alciat. de Verb. Sign. p.* 238. *Paſſerat. ad Propertium.*

CODICILLI ſunt tabulæ minores, *codices* majores. *Codicillorum* uſus antiquiſſimus fuit jam ante chartam inventam: itaque ſcripſit Homer. Iliad. Z. 168.

Miſit illum in Lyciam datis exitialibus literis,
Quas in codicillo exaraverat, multa continentes atrocia.

Plin. XIII. 13. *Proterea Mutianus ter Conſul prodidit nuper ſe legiſſe, cum præſideret Lyciæ, Sarpedonis à Troja ſcriptam in quodam templo epiſtola chartam. Quod eo magis miror, ſi etiamnum Homero condente Ægyptus non erat: aut cur, ſi jam hic erat uſus, in ipſa illa Lycia Bellerophonti codicillos datos, non epiſtolas prodidit.* Manut. Quæſ. Epiſt. II. 1. Voſſ. Lex. Etymol. Quod quidam putant Plinium hic incuriosè *codicillos* ab epiſtolis diſtinguere, cum *codicilli* nihil aliud ſint quàm epiſtolæ Latinis, accuſandum hìc in re Plinium minime cenſeo, mirantem ſi jam tum uſus chartæ fuit, quod indicat epiſtola Sarpedonis, cur non potius Prætus mandata ſua in charta deſcripta, quo modo epiſtolæ mittuntur, quàm pugillarium ligno conſignata Bellerophonti dederit. Quo ſenſu nihil poteſt eſſe explicatius. *Dalechamp. in Plinium.* Propriè ſignificant epiſtolas. Cicer. Frat. II. 10. *Epiſtolam hanc efflagitarunt continuo codicilli tui.* Fam. VI. 18. *Simul ut accepi à Seleuco tuas literas, ſtatim quæſivi è Balbo per codicillos, quid eſſet in lege.* Suet. Cal. c. 45. n. 3. *Equiti Romano tumultuanti per centurionem denuntiavit, ut abiret ſine mora Oſtiam: perferretque ad Ptolemæum Regem in Mauritaniam codicillos ſuos.* Guiland. Papyr. membr. IV. 2. a. Charta inventa manſerunt, commodi ſcilicet cauſa: quoniam, ubi charta & atramentum non adeſſent, ut in itinere, in cœna, in ſenatu, ſtylo ſcripti mittebantur. Et ita Cicer. Fam. IV. 12. *Puer Acidini mihi obviam venit cum codicillis.* Interdum ipſi non mittebantur, ſed ſcribebatur in iis, quod in chartam deinde tranſlatum mitteretur. Hinc Cicer. Fam. IX. 26. *Accubueram hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi.* Manut. & Voſſ. l. l. *Codicillis* principes etiam præſentes ſolebant adire. V. infr. in *Libellus.* Mandabant cædem interimendorum Imperatores, quo magis cautum eſſet militibus, ne Imperator auctoritatem poſſet defugere. Herodian. III. 11. 19. *At Saturninus codicillos, ſive libellum petit, qui cædis mandata haberet. Mos enim ille regius, ut cum mittunt ad cædem alicujus ſine ſententia, aut judicio patrandam; tunc id per ſcriptum jubeant, ne cum factum fuerit, ſine teſſera aut nota ſit.* Tacit. Annal. I. 6. 6. *Quod poſtquam Salluſtius Priſcus particeps ſecretorum, qui ad tribunum miſerat codicillos, comperit: metuens, ne reus ſubderetur.* Lipſ. ad Tacit. n. 42.

Codicilli accipiuntur quandoque pro diplomate, ſeu literis Principalibus, quibus officia & adminiſtrationes dati à Principe moris erat. Tacit. Agric. c. 40. n. 2. *Credidere plerique miſſum è ſecretioribus miniſteriis libertum, codicillos eis, quibus Syria dabatur, tuliſſe.* Leg. adminiſtrantes ff. de excuſ. *Adminiſtrantes rem principum, ex indulgentia eorum, licet citra codicillos.* Leg. judices C. lib. 12. de dignitate V. infr. in *Magiſtratus codicillares.* Inde *codicilli officiorum* dicuntur Suet. Claud. c. 29. n. 3. *Suppoſitos etiam, aut palam immutatos officiorum codicillos.* Lipſ. ad Tacit. Annal. XIII. n. 63. Donat. Dilucid. p. 987. Savar. in Sidon. Epiſt. I. 11: V. 16. Bud. in Pandect. p. 231. D. Buleng. de Imp. Rom. II. 11. Pancirol. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 4.

Digitized by Google

c. 4. Plus pro *codicillis* magiſtratus ſolvebat Proconſul quàm Præſes, ut tradit Juſtinian. §. notitia, in auth. ut jud. ſine quoquo ſuffr. fiant, ſeu Nov. 8. Diſponit ea notitia, quantum quiſque magiſtratus pro *codicillis* adminiſtrationis ſolvere debeat, treſque illorum claſſes facit. I. Comitum, quibus Aſiæ Proconſulem, & Thraciæ, ſeu longi muri Vicarium addit. Hi ſacro cubiculo, ſeu tribus ejus Chartulariis ſolidos LXIII. ſolvebant, Primicerio Notariorum ſolidos XL. ejus adjutori ſolidos III. Offic. Præf. Præt. ſolidos XL. ſcilicet quantum Conſulares, excepto officio P.P. cui ſolidos L. pendebant. II. Conſularium. Chartulariis tribus ſacri cubiculi ſolidos SX. pendebat, Primicerio Notariorum ſolidos XXIV. ejus adjutori III. officio P.P. XL. III. Præſidum Chartulariis tribus cubiculi pendebat ſolidos IX. Primicerio Notariorum ſolidos XV. ejus adjutori III. officio P.P. XXXVI. *Pancirol. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 101.

Codicilli erant etiam orationis, aut recitationis habendæ vel argumenta, vel exemplaria, auditoribus domi interdum, interdum in auditoriis diſtributa. Plin. Epiſt. III. 18. 4. *Cepi non mediocrem voluptatem, quod hunc librum cum amicis recitare voluiſſem, non per codicillos, non per libros, ſed, ſi commodum eſſet, admoniti convenerunt.* Auctor Dial. de Orat. ſupr. in *Auditorium*. Ferrar. de vet. acclam. & Plauſ. III. 3.

Codicilli etiam pro ſupplicibus libellis, qui Imperatori porriguntur, in ſententiis Adriani, quia nimirum in *Codicibus* erant dati. *Salmaſ. de mod. uſur. c.* 10.

Codicilli dicuntur interdum teſtimonia amicorum benè geſtæ provinciæ. Plin. Paneg. c. 70. n. 9. *Volo ego, qui provinciam rexerit, non tantum codicillos amicorum, nec urbana conjuratione eblanditas preces: ſed decreta coloniarum, decreta civitatum alleget.* Buleng. de Imp. Rom. II. 11.

Codicilli quoque erant quaſi parva teſtamenta, in quibus erat ſupplementum, atque additamentum teſtatoris in teſtamento deficientis: unde Moſcopolus περὶ σχεδῶν: Κωδίκελλος, ἡ διόρθωσις τῆς διαθήκης. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. de mod. uſur. c.* 10. Tacit. Annal. XV. 64. 5. *Ita codicillis praſcripſerat, cum etiam tum pradives & prepotens ſupremis ſuis conſuleret.* In illorum confirmatione ipſi teſtatores ſua manu obſignabant. Plin. Epiſt. II. 16. 1. *Tu quidem pro catera tua diligentia admones me, codicillos Aciliani, qui me ex parte conſtituit heredem, pro non ſcriptis habendos, quia non ſunt confirmati teſtamento. Conſtat autem, codicillos iſtos Aciliani manu ſcriptos.* n. 3. *Licet ergo non ſint confirmati teſtamento, à me tamen, ut confirmati, obſervabantur.* Fetter. Muſ. Lapid. II. Memor. 3. Briſſon. de Formul. VII. p. 587.

CODON, κώδων, eſt cymbalum, vel potius parva ex ære nola. Refert formam & ſimilitudinem capitum plantæ papaveris. *Mag. de Tintinnab. p.* 6. Sonalios propriè *codones* vocabimus. *Soveert. in Mag. p.* 114. Appendebantur equorum phaleris & frenis. Phavorinus: *Tintinnabula, κώδωνας, in phaleris & frenis equorum milites apud veteres habuerunt, ſicut nunc quoque. Equos cum phaleris tintinnabula habentibus memorat Ariſtophanes de iis, qui uſurpant. Simile quid & Romanis uſitatum, ſicut ego Varinus ſæpiſſimè conſpexi.* Locus exſtat in Ranis IV. 1. 59. Ad quem Scholiaſtes: *Codonophalaropolus, id eſt, nolophalaropullas, Apollonius ait vocare, quod proponat quoſdam nolis ſeu tintinnabulis utentes, qui tintinnabula in phaleris & frenis habent equorum.* Ita muli in curru Alexandri apud Diodor. XVIII. *ad utramque maxillam habebant exſtans tintinnabulum ex auro.* Pollux X. 13. loquitur non de phaleris, nec frenis, ſed φιμοῖς, *fiſcellis*. Deinde φιμοῦς appellat non κωδωνοφόρους, ſed αὐλωτούς. De κώδων vulgaribus dicit Suidas, quod *tinnitum ſonumve edant, quando moventur*. At apud Pollucem edunt ſonum tum demum, cum in eos hinnit equus. Quare adducor, ut exiſtimem has fuiſſe inſtar cymbalorum æreas patellas, intus cavas, ſenſimque dilatato ambitu patentes, in quas dilapſus equi hinnientis ſonus majori voce relabebatur. Heſychius: Κώδων, σάλπιγξ, εἰχῶον, κύμβαλον, μύκων, κάλυξ. Dicit κώδωνα, quem aliàs nolam, ſeu tintinnabulum exponunt, ſignificare quoque tubam, vaſculum æneum, voce repercuſſa ſonum edens, cymbalum, mycona & calycem. Hujuſmodi κώδωνας igitur, ſeu patellas cymbalorum ſpecie habebant aliquando in φιμοῖς, quæ quia ſonum reddebant repercuſſum equi voce, ideò rectiſſimè αὐλωτοὶ vocati ſunt. Heſychius: *Phimi aut cami tibiales, quia camis codones addebant, in quas inflantes equi vocem tuba edebant.* Oſtendit, ſonum illum fuiſſe gravem tubæ inſtar: unde manifeſtum eſt, huc nihil pertinere tintinnabula. V. etiam Euſtath. in Homer. Iliad. p. 1157. *Scheffer. de Re Vehic.* I. 13. *Cuper. Harpocr. p.* 144.

Codones etiam ſunt tubarum orificia, qua ſpiritus emittitur, quod eam referunt formam, ſenſimque ſeſe in exitu dilatantia repandis per ambitum labris aperiantur. Hos & hodiernæ habent tubæ. Κεκλασμένον κώδωνα vocat Euſtathius, quod labra in ambitu repanda & replicata haberet. Tibiis Phrygiis, quæ ex buxo, aut etiam ex oſſibus fiebant, hujuſmodi κώδωνες ex cornu facti addebantur ad inſtar tubæ, ut clariùs & acutiùs reſonarent. Tales habent hodieque & noſtræ tibiæ, quas vocamus *altibuxeas*. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 86. C. Celtæ, vel Galli illa orificia effingebant animalium vel ferarum figura, uti etiam ex nummis veterum apud Antiquarios patet; & Paphlagones utebantur capitis bovini forma, quemadmodum apud Euſtathium legitur. *Cuper. Harpocr. p.* 144.

CODONOPHORUS, κωδωνοφορῶν, de quo Ariſtoph. Avib. p. 580. & Heſychius, circumcurrebat, ut ad Ariſtophanem Scholiaſtes, Suidas, & Heſychius prodiderunt, per urbem geſtans tintinnabulum, ut num vigiles verè vigiles eſſent, deprehendere poſſet, hoc forſan modo. Circumcurrens (eos hodie, qui id muneris obeunt, *rondam* vocari vulgò ſatis eſt notum) tintinnabulo perſonuerit, & ſi illi non ſtatim vigiles occurriſſent, vel aſſurrexiſſent, eos minimè vigilaſſe, ſed tinnitu è ſomno excitatos fuiſſe apertum fuerit. *Mag. de Tintinn. c.* 10.

Codonophori erant etiam, qui atrati funus præcedebant: tum ut ad ſpectandam funebrem pompam homines arceſſerentur, tum ut Flaminem Dialem admonerent funeris, ne ille ex improviſo funeri occurreret, & funebribus tibiis auditis pollueretur. *Mag. de Tintinn. c.* 10. Hodie apud nos anteambulones atratos Latinè appellare poſſumus, & ferales præcones. Ex illorum grege ſunt funerum indictores, quorum omnium vota ſunt eadem quæ Orci. Hos diris omnibus ad morientium veſtibula ultro advolare videmus, ut in proverbium venerint horum apud nos vota, ut apud antiquos libitinariorum. *Bud. in Pandect. p.* 137. *C. Laurent. de Fiſtul. & tintinn. c.* 4.

COE.

COECINA gens. V. illam inſt. in *Gens*.

COELES, ſive *Cælius* Vibenna *Tuſcus fuit dux nobilis, qui cum ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinum Regem.* Varro de Ling. Lat. IV. 8. Tacit. Annal. IV. 65. 2. & Feſtus. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 275. *B. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 9.

COELIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

Coelia lex. V. illam infr. in *Lex*.

COELIBATUS non ignominiæ ſolum, ſed pœnæ erat. Ita apud Val. Max. II. 9. 1. *Camillus & Poſtumius cenſores æra pœna nomine eos, qui ad ſenectutem cælibes pervenerant, in ærarium deferre juſſerunt.* Feſtus. V. illum infr. in *Uxorium*. Exemplum videtur ab Spartianis petitum. Pollux III. 3. 5. *Fuerunt cælibibus actiones multis in locis. Serotini verò, aut mali matrimonii judicium fuit apud Lacedæmonios.* Nec tamen lege aliquid cautum reperio: niſi quòd C. Cæſar poſt bellum Africanum, vehementer exhauſta Urbe, præmia propoſuit multitudini liberorum: idque præfectus morum, & quaſi Cenſor. Dio XLIII. 226. D. *Et quoniam infrequens admodum Urbs erat, propter cæſorum multitudinem, quod ex recenſu (eum autem & reliqua velut cenſor faciebat) & ex ipſo aſpectu animadvertebatur, iis qui multos liberos haberent, præmia propoſuit.* Primus

Augu-

Auguſtus certam legem poſuit, & præmia pœnasque diſtinxit. Ea dicta Julia de maritandis ordinibus. V. illam ſupr. in *Lex.* Dio. LIV. p. 531. E. in actis anni 736. *Inter alia ab Auguſto tum ſtatuta, graviorem multam innuptis utriusque ſexus impoſuit: contra ea nuptiarum, & multitudinis liberorum præmia conſtituit.* Lipſ. Excurſ. in Tacit. Annal. III. C. Junius in Tertull. Apolog. c. 4. *Cœlibum* pœnas ſuſtulit Conſtantinus. Euſeb. de Vit. Conſtant. IV. 26. Sozom. Hiſt. Eccleſ. I. 9. *Vetus lex fuit apud Romanos, quæ vetabat, ne cœlibes ab anno ætatis quinto ac vigeſimo pari jure eſſent cum maritis, tum in aliis plurimis rebus, tum in eo, uti nihil ex teſtamento caperent, qui non eſſent genere proximi. Orbos verò multabat dimidia parte bonorum, quæ ipſis relicta erant. Tulerant hanc legem veteres Romani, cum ſperarent, futurum hac ratione, ut urbs Roma, & reliquæ provinciæ imperii Romani hominum multitudine abundarent. Cum igitur animadverteret Imperator, eos qui virginitatem, & orbitatem propter amorem Dei conſectarentur, ob id pejore loco eſſe, ſtultum eſſe exiſtimavit, credere humanum genus humana poſſe cura, ac diligentia amplificari: cum natura juxta Dei diſpenſationem ſemper aut detrimentum accipiat, aut incrementum. Itaque legem dedit ad populum, ut cœlibes & orbi pari jure, quo reliqui omnes, fruerentur.* Lipſ. & Jun. l. l. Auguſt. de Legib. in Papia Poppæa.

COELIMONTANI fuerunt dicti Verginii, qui *Cœlium* montem incolebant. *Sigon. de Nomin. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1982. D.*

COELIMONTIUM eſt ſecunda regio Urbis, intra mœnia prima à dextris, tota ferme *Cœlio* monte continebatur. *Nardin. Rom. Vet. III. 5. Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 328. C.* Fuit vel conjuncta, vel vicina primæ, & porta Latina vel in ea regione, vel ei viciniſſima. Ab hac limitem illius regionis ſecundum muros ad S. Johannis portam, & aliquanto etiam ulterius pertendiſſe neceſſariò ſequitur, ubi intra Urbis ambitum *Cœlius* cum colle S. Crucis in Hieroſolymis confinis regionem hanc à quinta dividebat. Alterum ejus latus boreale quod attinet, via, quæ à porta majore recta ducit ad SS. Petri & Marcellini & S. Clementis, credita fuiſſe vetus Labicana, ab tertia illam regione ſeparabat, ſicut & hodieque colles duos disjungit. Quicquid in planitie illa fuit, ad hanc regionem pertinuit: ſiquidem veterem illic Suburram fuiſſe reperiemus. Non tamen verſus Amphitheatrum Titi ultra, aut ſaltem non multum ultra S. Clementis procurrebat, cum caput Suburræ, quod iſthic fuit, & Ceroliensis, nec non illud ipſum Amphitheatrum partes tertiæ fuerint regionis. Unde viam illam, qua nunc in *Cœlium* ad Navicellam itur, eandem eſſe veriſimile eſt, qua olim per Tabernulam aſcendebatur in *Cœlium*. Finiebatur illa planitie regionis tertiæ, & tramitem *Cœli* ſecuta ſub æde SS. Johannis & Paulli in rupes iſtas flectebatur: ſicut ad angulum ejus accedens rurſus ad ſiniſtram regyret verſus S. Gregorii. Ab hujus æde ad mœnia uſque unà cum ipſo monte proximè portam Latinam progreſſa fuit. *Nardin. l. l.*

COELIOLUS eſt minor *Cœlius*. Mart. XII. 18.

Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat, vagumque
Major Cœlius, & minor fatigat.

Voco illam planitiem, quæ eſt inter amphitheatrum & baſilicam S. Clementis, *Cœlium* ipſum & Eſquilias. A meridie autem habet piſcinam publicam, & vallem quæ eſt ante viam Appiam, quæ propè Septizonium Severi inchoans, verſus portam Capenam protenditur. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 276. A. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 8. Ligorius adducit locum Varronis, qui inter *Cœliolum* & Eſquilias Tabernulam collocat, *Cœliolumque* non fuiſſe collem dicit, ſed locum ita appellatum. Varronis verba ſunt de Ling. Lat. IV. 8. *In eum locum, qui vocatur Cœliolus.* Ego verò in Varrone hoc inveni, Tabernulam ad *Cœlium* fuiſſe, & per eam ad Eſquilias tranſiri ſolitum. Contra *Cœliolum* collem fuiſſe, ſi non omninò, certè ex parte à *Cœlio* diſtinctum, Martialis productus nos docet. Fuiſſe locum non planum vel ex ipſo Varrone colligo: *Hi poſt Cœlii obitum, quod nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum.* Et paullò poſt ad differentiam eorum, qui in planum deducti erant; *Principes de Cœliana, qui à ſuſpicione liberi erant, traductos volunt in eum locum, qui vocatur Cœliolus.* Unde conjectura duci poſſit, ſi ſuſpecti in ipſa Urbis penetralia deducti fuerint, & in planum, quod erat inter Capitolium & Palatium, hoſce non ſuſpectos in locum deductos fuiſſe minùs editum, quàm ipſe erat *Cœlius*, magisque muris portisque Urbis remotum. Veruntamen fuiſſe collem illum præruptum, abſciſſum, munitum, & muris proximum, in quo porta Latina eſt, multò etiam minùs mihi videtur veroſimile. Quod ſi mihi ex facie, qualis hodie eſt, iſtius collis conjecturam facere licitum, Fabioque Pictori, qui Argiletum usque ad *Cœlium*, inter circum maximum & Aventinum extendit, habenda fides eſt, *Cœliolum* illius cornu ſiniſtrum appellatum exiſtimem, quod è regione eſt Palatini & Aventini, & in quo ædes eſt S. Gregorii. *Nardin. Rom. Vet.* II. 2.

COELIUS ab altero latere ſitus montis Palatini, in editiſſima ſui parte baſilicam habens S. Johannis Lateranenſis, Urbi à Romulo additus fuit ſecundum Dionyſ. II. p. 113. juxta Liv. I. 30. à Tullo Hoſtilio; ut vult Strab. V. p. 162. ab Anco Martio; ut Tacit. Ann. IV. 65. 2. à Tarquinio Priſco. Forma fuit oblonga & anguſta ab Amphitheatro Flavio, ſeu Titi, cui nunc *Coliſeo* nomen, ad ſeptentrionale latus verſus ortum ſolis per viam, quæ ab æde S. Clementis, & SS. Petri, ac Marcellini, ad portam majorem ducit, ſinuoſo flexu proſerpens, inter S. Johannis, & S. Crucis in Hieroſolymis finitur. Verſus occidentem verò ſolem unà cum ipſis civitatis muris uſque eo, ubi Marrana Urbem intrat, pergens, cum hoc ipſo rivulo ſenſim ad Aventinum procedit, donec à S. Gregorii è regione Palatini deficiat. Dictus eſt à *Cœle* Vibenna, de quo ſupr. in *Cœles*, qui eum incoluit: quo verò tempore, incertum. Varro ad antiquiſſima uſque Romuli tempora rem refert. Tacitus in auxilium Tarquinii Priſci adveniſſe memorat, & antea Querquetulanum dictum fuiſſe Annal. IV. 65. 1. *Haud fuerit abſurdum tradere, montem eum antiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quod talis ſylvæ frequens, fœcundusque erat: mox Cœlium appellitatum à Cœle Vibenna, qui dux gentis Etruſcæ cum auxilium appellatum ductaviſſet, ſedem eam acceperat à Tarquinio Priſco, ſeu quis alius Regum dedit: nam ſcriptores in eo diſſentiunt.* Donat. de Urb. Rom. III. 12. Nardin. Rom. Vet. II. 2. Pancitoll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 328. C. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. ibid. p. 275. A. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 9. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. pag. 620. B. Manut. de Civit. Roman. Theſ. ibid. Tom. I. pag. 6. F. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom. I. pag. 34. Faunus Antiq. Urb. Rom. III. 14. In Senatu etiam actum, an non etiam *Auguſtus* diceretur. Tacit. Annal. IV. 64. 4. *Adduntur ſententiæ, ut mons Cœlius in poſterum Auguſtus appellaretur: quando cunctis circumflagrantibus, ſola Tiberii effigies, ſita in domo Junii Senatoris inviolata manſiſſet.* Suetonius autem Tib. c. 48. n. 3. refert Tiberium *juſſiſſe montem Cœlium appellatione mutata vocari Auguſtum.* An Auguſti nomine cœperit appellari, non conſtat. Conſtat certè appellationem non manſiſſe. *Donat. Nardin. Marlian. Panvin. l. l. Priſc. in Suetonium.* Dictus poſtea *Lateranus* à Lateranorum nobiliſſimorum civium, quorum aliquot Conſules recenſentur in Faſtis, magnificentiſſimis ædibus: quæ ubi baſilica Lateranenſis, & Palatium Pontificium eſt, fuere: atque *egregiæ* dicuntur à Juven. Sat. X. 17. & obſeſſæ à Nerone propter cædem Plautii Laterani Conſulis deſignati. Hieron. Epitaph. Fabiolæ: *In baſilica quondam Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio.* Capitol. in Marco Anton. c. 1. *Natus eſt Marcus Romæ in monte Cœlio in hortis, educatus eſt in eo loco, in quo natus eſt, & in domo avi ſui Veri juxta ædes Laterani.* Aurel. Vict. c. 20. n. 6. Severus *Lateranum ditavit, ædibus quo-*

Digitized by Google

quæ memoratu dignis, quarum præcipuas videmus, Parthorum quæ dicuntur, ac Lateranı. Domum Lateranorum ſucceſſu temporis poſſedit Conſtantinus: idemque B. Sylveſtro habitandam dedit: aut Miltiadi, qui Sylveſtrum præceſſerat, ut putat Baronius. Niceph. I V. 49. *Quod ſanè palatium* Lateranenſe *ipſe quoque* Conſtantinus *ingentibus* impenſis magnificè conſtruxit, & Chriſto ſacravit. Nam & baſilicam Lateranenſem in eo exſtruxit, & Pontifici donavit. Deinceps Romani Pontifices in eo habitarunt, donec commigrarunt in Vaticanum, ampliſſimis ædibus inibi ædificatis. *Donat. l. l.* Urbi addidit Tullus Hoſtilius. V. infr. in *Tullus*.

COEMPTIO certis verbis concipi ſolebat. Cicer. de Orat. 1. 56. *Nam neque illud eſt mirandum, qui quibus verbis coemptio fiat, neſciat, eundem ejus mulieris, quæ coemptionem fecerit, cauſam poſſe defendere.* Ejus formulam & ritum deſcribit Boethius ad Cicer. Topic. II. *Coemptio certis ſollennitatibus peragebatur, & ſeſe in coemendo invicem interrogabant: vir ita, an ſibi materfamilias eſſe vellet: illa reſpondebat, velle. Item mulier interrogabat, an vir ſibi paterfamilias eſſe vellet: ille reſpondebat, velle. Itaque mulier in viri conveniebat manum, & vocabantur hæ nuptiæ per coemptionem: & erat mulier materfamilias viro loco filiæ.* Hæc totidem verbis refert Serv. Æneid. I V. 214. & Georg. I. 31. *Coemptionem* imaginariis venditionibus peractam credibile eſt: in eaque facienda nummos aliquot dicis cauſa interveniſſe. Id enim in aliis quoque legitimis actibus obſervabatur, in quibus ſpecie tenus mancipationum ſollennia repræſentanda erant. *Briſſon. de rit. nupt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* V I I I. *p.* 1019. *A. de Form.* V I. *p.* 543. *Sigon. de Antiq. Jur. Connub.* I. 9. *Bud. in Pandect. p.* 27. *F. Calcagn. de Verb. Sign. p.* 366. *Rhodig. Ant. Lect.* X X V I I I. 17. *Caſal. de Rom. Rit. Prof. c.* 22. *de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 16. *de Rit. nupt. c.* 1. *Hotom. de vet. rit. nupt. c.* 21. *Antiq. Roman.* I I I. 3. *pag.* 416. *F. de Form. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I I. *p.* 1911. *E. Loenſ. Miſcell.* V I I. 10. *Palaot. de Noth. & ſpur. c.* 4. *n.* 2. *Ravard. in Leg.* XII. *tab. c.* 21. *Rittersh. in Leg.* XII. *tab. Claſſ.* III. *p.* 1. *c.* 5. *Laurent. Var. ſacr. gentil. c.* 14. *de Sponſal. c.* 1. *Caroli Antiq. Roman.* IV. 2. *Demſter. Paralip. in Roſin. Antiq. Roman.* V. 37. Varro de vit. pop. Rom. apud Nonium in Nubentes: *Veteri Romanorum lege mulieres tres ad virum aſſes ferre ſolebant, atque unum quidem, quem in manu tenebant, tanquam emendi cauſa, marito dare; alium, quem in pede habebant, in foco Larium familiarium ponere; tertium in ſacciperio cum condidiſſent, ſolebant reſignare*, vel, ut Lipſ. Ant. Lect. V. 22. emendat, *dare*. Auguſt. ad leg. XII. tab. §. 18. Scalig. Poet. I I I. 100. Thyſ. in Gell. I I I. 2. Calcagn. & Hotom. l. l.

COEMPTIONALES ſunt ſimul venales. Mancipia enim rejicula & veterana, quod non ita facilè *emptorem* invenirent, aut minimo æſtimarentur, ſolebant vel plura in cumulum vendere, vel quaſi mantiſſam & appendicem dare melioribus, ut qui benè habitum benè conciliare cuperet, imparem contubernalem ſimul acciperet. Plauto Bacch. I V. 9. 52. eſt *venalis ſenex coemptionalis* ex eo genere, in quibus ſingulis vix quiſquam facit pretium, ſed qui auctioni aliorum accedunt. Unde Cicer. Fam. V I I. 29. *Quod ſi inter ſenes coemptionales venale proſcripſerit, egerit non multum.* Quod eſt, ſi mihi inter rejicula iſtiuſmodi mancipia titulum in venalitio pinxerit, vendideritque me, parum rei fecerit. Quare? quia inutiles ſumus, & nullius pretii. Ita de ſe modeſtè. Comparentur & aliorum ſententiæ. Manutius ad Ciceronem: *Non opinor hoc dici: ſi me Atticus, mancipium ſuum venale proſcripſerit, inter ſenes qui coemant, ſed inter ſenes qui coemptiones faciant. Aliud eſt enim coemere, aliud coemptionem facere: coemere notam habet ſignificationem: coemptionem facere eſt, cum mulier in manum viri convenit ſollenni quadam ſtipulatione, qua ſe invicem coemebant.* Dicit ergo Curius; ſi venale propoſuerit mancipium ſenibus *coemptione* uxores ducentibus. Quod autem genus auctionis concipere animo, vel fingere poſſumus, quo mancipia venalia diſtrahebantur inter ſenes potiſſimum, & eos matrimonium *coemptione* ineuntes? Et quid cum iſtis ſenibus Curio, Turnebo Adv. I. 28. videtur *proſcribere venale inter ſenes coemptionales eſſe in tabula auctionis proponere rem hac conditione venalem, ut proprietas tantum penes auctorem ſit, nec res tota proſcribatur & alienetur.* Nimia mira, ſed quare? Scilicet κτήσεως καὶ χρήσεως meminit Curius: Attici ait ſe eſſe κτῆσιν, Ciceronis χρῆσιν. Atticum, ſi hoc mancipium *inter ſenes coemptionales* proſcribat, acturum non multum. Hinc tamen malè colligitur hoc eſſe tantum proprietatem vendere. Si enim maximè hic eſſet eventus, & vendendo Atticus inter iſtos ſenes nil niſi proprietatem transferret, id evenire judicandum eſſet, non quia iſti eſſent ſenes aut *coemptionales*, aut mancipium inter ſenes *coemptionales*, ut volunt, proſcriptum; ſed quod ipſe tantum κτῆσιν, non χρῆσιν poſſideret. Sive inter ſenes, ſive inter juvenes, ſive hominibus inter ſenem juvenemque auctionetur, qui nil niſi proprietatem habet, nil niſi proprietatem vendit. Sed maximum interpretationum harum vitium eſt, quod putant τὸ *inter* alligare verbo emptores, cum omninò alliget vendendos & emptioni ſubjectos. Nam *proſcribere* tam generale eſt, ut nullum certum & definitum genus emptorum admittat: palam, publicè omnibus, qui velint & poſſint emere, venum exponere ſignificat. Juvat Ulpian. l. 11. §. 3. ff. de inſtitor. act. etſi de alio *proſcribendi* modo agatur. *Proſcribere inter paucos* definitos non eſt proſcribere. *Senes coemptionales* ait Turneb. Adv. I. 28. eſſe, *qui ad coemptiones libentes accedunt, qui libenter emunt.* Quæ verò iſtorum ſocietas & conjuratio, ut ſoli excluſis aliis obſiderent haſtam? Quæ illa haſta, ad quam aliis accedere non licuit? tali juveni, ubi viro nemini digitum tollere? Unde autem bonorum hominum emacitas tantum contraxit mali, ut non poſſint emere niſi proprietatem? Quæ eſt illa proprietatis ſine fructu, ſine ſpe fructus *coemptio*, ad quam libenter homines, & quidem ſenes accedant? Hotomannus Curium ita interpretatur: *Si inter eos ſenes, qui multos ſervos coemunt, venale hoc mancipium proſcripſeris.* Sed præter illa, quæ diximus, hi quoque quod genus ſenes, qui multos ſervos coemunt? Cur ſenes potius quàm viri? Aut ubi forum illud, in quo ſolis ſenibus venalia proponebantur? Marcilius hanc Plauto ſententiam affingit: *Herum meum faciam ego, ut ſit hodie tanquam ſenex coemptionalis, quia ut ſeni coemptionali non manet hæreditas, ita nec hero meo manebit pecunia.* Sed ſenibus his *coemptionalibus* nihil cum hæreditate. Qui ad *coemptiones* hæreditatum adhibebantur, etſi nihil adquirebant alienum, non tamen fraudabantur ſuo, nec decipiebantur, quippè qui ſcirent, quod agerent. Non poteſt igitur dici *facere* aliquem *ſenem coemptionalem* pro fraudare pecunia. Nec verò Plautus dicit: *faciam ſenem coemptionalem*; ſed vendam: oportet igitur eſſe ſimilitudinem aliquam hujus ſenis, & illorum qui venduntur: non qui emunt. *Venire* autem pro decipi dixit hac fabula I V. 7. 16. *Senex coemptionalis*, pergit Marcilius, emit hæreditatem: at ego hunc ipſum venalem habebo, & vendam profectò. Acumen egregium! Quid doctius? nam vendere ſenem, frigidum; vendere autem ſenem, qui ſolet emere, ac præſertim hæreditatem, quamvis ſalſum atque facetum. Nihilo melior tertia obſervatio, uſurpatam in *coemptionibus* illis imaginariis proſcriptionem quoque imaginariam: quod ſit *inter ſenes coemptionales proſcribere*. Hæc revera imaginaria ſunt: hoc eſt dicere quod neſcias, ut ſcire aliquid imperitis videare. Salmaſius quoque de ſenibus ad *coemptiones* adhibitis ſacrorum cauſa cenſet capiendum Curium. Mancipia enim ſi fortè hæreditaria ab illis ſenibus *coemebantur, qui proprietatem tantum eorum emebant, cum uſus maneret penes ipſum heredem. Per fictionem enim celebrabatur hæc venditio, quo heres ſacris teſtatoris poſſet liberari.* Sed I. Illi diſtinctioni proprietatis & uſus jam reſpondimus. II. Si proprietas erat ſenum, uſus hæredis, non erat fictio, non imaginaria venditio: verè enim aliquid conſequebantur: & qui proprietatem habent, profectò non habent nihil, quum poſſint intervenire caſus, quibus uſus fructus ad proprietarium redeat. At in imaginaria *coemptio-*

Digitized by Google

coemptione, qualis hæc quidem fuit, qualis cum pater filium emancipandum vendebat, nihil conſequebatur emptor, quod rem ejus augeret: omnia erant mimica, defunctoria, in ſpeciem. Adfert rem novam, *ſenem coemptionalem poni pro decrepito, quia ſenes in extrema tegula ætatis conſtituti eligerentur ad coemptiones faciendas*. Multò, ergo, minus egerit, opinor, Atticus, ſi non ſenibus potius decrepitis quàm crudis & validis mancipium ſuum licitandum offerat. Neque neceſſe eſt adeo decrepitum ſtatui Nicobulum, qui quamvis hoc ætatis, deſtinet navigare, poſſit amare. *Gronov. de Pecun. Vet.* IV. 8.

Coemptionales ſenes etiam, quibus utebantur ad *coemptiones* faciendas ſacrorum interimendorum cauſa, bona teſtatoris emebant, & hæredi, quem teſtator elegiſſet, reſtituebant hæreditatem. Cicer. pro Mur. c. 12. *Majores noſtri ſacra interire noluerunt. Senes ad coemptiones faciendas interimendorum ſacrorum cauſa reperti ſunt*. Illi homines erant de trivio otioſi, qui omnes auctiones ſectabantur, quibus intereſſens, ut quæ venalia proſcribebantur, pretio modico conducti licitarentur, quo emptoribus calorem adderent, reſque pluris veniret. Cum de finibus ſociorum populi Romani judicium eſſet, Scaptius ſenex vaniſſimus agrum, de quo agebatur, dixit jure belli publicum populi Romani factum. Conſules teſtantes ingens flagitium fieri, *Scaptione*, inquiunt apud Liv. III. 72. hoc ſeni *coemptionali* (malè in vulgatis pleriſque *concionali*) aſſignaturos putarens finitimos populos. Hæc quidem attulimus ad faciliorem intellectum Cicer. de Leg. II. 21. *Hæredes*, inquit, *per æs & libram ſolvant*. Nam *coemptionales* ſenes, ut familiæ emptores certis conditionibus emebant hæreditatem, ut ſcilicet pecuniam hæredi, legatariiſque ſolverent, quam teſtator illos habere volebat. Quo pacto pecunia ex ſtipulatu debebatur, nec legatarii ſolum, ſed & filii, qui emancipatione ſui hæredes eſſe deſinebant, nec in familia teſtatoris erant, ſacrorum onere ſublevabantur. *Guther. de vet. jur. Pontif.* II. 6. Sed ſi *coemptionales* fuerunt de trivio otioſi .... mirum eſt non libuiſſe Ciceroni potius *coemptionalem*, quam *licitatorem* dicere; quem tamen dicit Fam. VII. 2. *Licitatorem potius apponam, quàm illud minoris veneat.* & de Offic. III. 15. *Non licitatorem venditor, non qui contra ſe liceatur, emptor apponet*. Cicer. de Leg. II. 21. ait: *per æs & libram hæredes teſtamenti ſolvant*: non dicit: *hæredibus teſtamenti pecuniam ſolvant*: quæ immane quantum diſcrepant. Sed eoſdem ſenes, quos ſignificat Cicero, eſſe familiæ emptores, non eſt veroſimile. Secus in omni teſtamento per æs & libram eo ipſo, quod res inter teſtatorem & familiæ emptorem agebatur, hæres ſacris ſolutus fuiſſet. Emebant, inquit Gutherius, hæreditatem, ut pecuniam ſolverent. Si eandem hic intelligit hæreditatem, quam pecuniam, cur tanquam duas res ponit? ſi diverſas res intelligit, non erat negotium imaginarium, & ſenes illos non homines de trivio, ſed benè locupletes oportebat eſſe. Quorſum autem hìc illa mentio filiorum emancipatorum? Salmaſius ad Plautum & ipſe, quos ſacrorum interimendorum cauſa JCti adhibuerunt, propriè dictos eſſe vult *coemptionales*, nec in aliis *emptionibus* locum habuiſſe. Cur? niſi quia ſic placet. Eos res aliquot hæreditatis, velut mancipia *coemiſſe*, & ſic cum viderentur hæreditatem ipſam *coemiſſe*, ſacris etiam illis, quæ cum hæreditate conjuncta erant, obnoxios factos: ſed cum capulares eſſent, ipſis mortuis ſacra illa etiam exſtincta fuiſſe, & interempta, nec ad eorum hæredes tranſiſſe. Sed qua ſimulatione mancipia illa poterant repræſentare totam hæreditatem, cum ſuis ſibi adjunctis ſacris? Novo hic ingenio opus eſt ad hæc mancipia toti hæreditati ſubdenda, & ſubſtituenda piacularia. Unde *coementes* hujuſmodi mancipia ſacris obnoxii fiebant? Sextum ergo genus Scævolæ conſtituendum fuit ſacris alligatorum, qui hæreditariæ quicquam rei *coemiſſent*. Cur denique ad illos, ad quos morte capularium ejuſdem ſenum redibat mancipiorum proprietas, non propagabantur eadem ſacra, cum quibus accepiſſent ea iſti ſenes? Cur ad hæredes eorum non tranſibant, ſed ipſis mortuis interimebantur? Si

integra exſtaret pars illa libri ſecundi de Legibus Ciceronis, qua de ſacris perpetuis tractat, res, credo, foret declarata ſatis: nunc faciliùs aliorum opiniones rejicere, quàm ipſi certiorem prodere poſſumus. Tentemus tamen & nos aliquid, ne ſimus aſymboli. Præbebunt occaſionem verba Cicer. de Legib. II. 20. *Quin etiam cavent, ut cui plus legatum ſit, quàm ſine religione capere liceat, is per æs & libram hæredes teſtamenti ſolvat: propterea quod eo loco res eſt ita ſoluta hæreditate, quaſi ea pecunia legata non eſſet.* c. 21. *Rurſus ſacris liberantur. Hoc verò nihil ad pontificium jus, & è medio eſt jure civili, ut per æs & libram hæredes teſtamenti ſolvant: & eodem loco res ſit, quaſi ea pecunia legata non eſſet, ſi is, cui legatum eſt, ſtipulatus eſt id ipſum, quod legatum eſt, ut ea pecunia ſtipulatione debeatur*. Hæc quidem de certo genere ſolvendi ſacris loquuntur, ſimilitudine tamen in univerſum juvare nos poſſunt. Æs & libra, cujus hic mentio, non eſt ea, qua teſtamentum fit, nec quæ inter teſtatorem, & familiæ emptorem adhibetur (nam hic emptor, ut hæreditatem, & pro hærede emebat, eoque adſtringebat illum ſacris) ſed alia inter hæredes legatariumque. Sic nos cum per æs & libram ſacris hæredem ſolvere volumus, non accipimus eam, quæ teſtando interveniebat, ſed quæ poſt teſtatoris mortem hæreditatemque aditam uſitabatur inter hæredem & comparatum hominem ſenem, qui hæredem ſolveret. Itaque poterat poſt quodvis teſtamentum, & in hæreditate etiam inteſtati, atque adeò in quinque illis generibus, quæ Scævola facit eorum, qui ſacris alligarentur, adhiberi. Subornabat hæres hominem ſenem, tanquam graviorem auctorem: (*intereſt enim nonnunquam à ſene potius aliquid fieri, quàm à juvene.* Modeſtin. l. 15. ff. de fideicomm. libert.) ei ut ei legitima mancipatione, advocato libripende, ac teſtibus, vendebat hæreditatem non ut hæredi, nec pro hærede, ut teſtator familiæ emptori, ſed ut poſſeſſori alieno: ſenex dato dicis cauſa nummo ſeſtertio eam *coemebat*, & non ſecus ac ſectionis emptor, & poſſeſſor liberam eam nullis adſtrictus ſacris quaſi ſuam faciebat: poſtea res in ſtipulatum deducebatur, & emptor, ac dominus fiduciarius ſtipulato hæredi quaſi ex ſponſu eandem tradebat: communi jure, quo nihil tam naturali æquitati conveniens eſſe ſancitur, quàm voluntatem domini rem ſuam in alium transferre volentis ratam haberi. Sic exſtinguebatur nomen hæredis, & hæreditatis, & ſic etiam ſacrorum hæreditati adnexorum, & lucroſiore titulo poſſidebat, qui graviore priùs, ut hæres poſſideret. *Coemptio* autem illa imaginaria vim eandem obtinebat, quam in emancipationibus liberorum. Ibi enim pater uno, aut duobus nummis, ut loquitur Cajus, in ſimilitudinem pretii accepti, filium fiduciario patri vendebat, iſque mox illum manumittebat: quod cum iterum factum eſſet, tertio rurſus emptum à patre naturali fiduciarius pater non manumittebat, ſed velut ſuum naturali patri remancipabat, à quo tum denique manumiſſus fiebat ſui juris. Sed & donationibus interdum hujuſmodi venditiones imaginariæ interponebantur, ut ea non donatio, ſed emptio venditio videretur. Ut cum Serviliæ ampliſſima prædia ex auctionibus haſtæ nummo Cæſar addixit, teſte Suet. Jul. c. 50. n. 3. Hi porrò ſenes ad *coemptiones* faciendas adhibiti ſacrorum interimendorum cauſa cum ſenibus *coemptionalibus* nihil habent commune niſi partem vocabuli, quo alterorum opera, alterorum ſtatus ſignificatur. *Gronov. de Pecun. Vet.* IV. 7.

COENA. Ejus apud veteres hora erat attributa æſtate nona, hyeme decima. Cicer. ad Fam. IX. 26. *Accubueram hora nona, cum id literarum exemplum in codicillis exaravi*. Mart. IV. 8. 6.

> *Imperat exſtructos frangere nona thoros.*

Itaque Juvenalis Marium tanquam intempeſtivum convivam notat, quod hora octava cœnatum veniſſet. Sat. I. 49.

> *Exſul ab octava Marius bibit, & fruitur Dis*
> *Iratis.*

Digitized by Google

Cum Mart. xi. 53. 3. dixerit:

Octavam poteris ſervare, lavabimur una.

Erat enim octava hora adſignata lavationi æſtate, quam *cœna* conſequebatur hora ſequenti, hoc eſt, nona, cum hyeme lavarent nona, cœnarent decima. Cicer. ad Herenn. iv. 51. *Viſit triclinium ſtratum . . . vos huc decima venitote.* Plin. Epiſt. iii. 1. *Ubi hora balnei nunciata eſt, eſt autem hyeme nona, æſtate octava . . . . . Lotus accubat, & paulliſper cibum differt . . . . Apponitur cœna non minus nitida quàm frugi.* Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 170. Buleng. de Conviv. i. 23. Putean. Reliq. Conviv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xii. p. 251. F. Schel. ad Polyb. Theſ. Græv. Tom. x. 1242. C. Lipſ. Ant. Lect. iii. p. 144. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 456. b. E. in Spartian. Adrian. c. 22. Lampr. Alex. Sev. c. 30. Vopiſc. Flor. c. 6. Pancirol. de Reb. Deperd. & Inv. p. 496. Partes fuerunt tres, promulſis, ſeu antecœna, & antecœnium, deinde caput *cœna*, quod δεῖπνον dicitur, tum verò bellaria. *Buleng. ibid.* ii. 3. V. ſingula ſuis locis . . . . . . Pater, ut dicitur Horat. Sat. ii. 8. 6.

Imprimis Lucanus aper leni fuit auſtro
Captus, ut ajebat cœnæ pater.

erat, qui talorum jactu creatus *cœnæ* modum præſcribebat. *Urſin. ibid. p.* 339. Inter cœnandum lectores ſervi cœnantibus librum aliquem prælegebant. V. infr. in *Lectores*. Convivæ, pueri, & puellæ canebant. V. ſupr. in *Canebant*. Miniſtrabant pueri. V. infr. in *Pueri*, & puellæ, interdum etiam nudæ. V. infr. in *Puella*. Finis erat ante Solis occaſum, vel ſub ipſum certè occaſum Solis, juxta illud Homer. Odyſſ. iii. 335.

Jam enim lumen ivit ſub occaſum, neque decet
Diu Deorum in epulo ſedere, ſed redire.

Et ut de Domitiano inquit Suet. c. 21. n. 4. *Convivabatur frequenter ac largè, ſed pane raptim: certè non ultra Solis occaſum.* Poſtea in multam noctem *cœna* produci cœperunt, ut de Nerone Suetonius, quem ſuas *epulas à medio die ad mediam noctem protraxiſſe* ſcribit c. 27. n. 2. Unde *noctes Neronis* dicit Juven. Sat. iv. 137. & Horat. Sat. ii. 6. 65.

O noctes que cœnæ Deum, quibus ipſe meiſque
Ante Larem proprium veſcor.

Item Perſ. Sat. v. 42.

Et tecum primas epulis decerpere noctes.

Unde in marmoribus ſcalptæ ſunt etiam lucernæ, quas vocant tricliniares. V. illas infr. in *Lucerna*. Urſin. ibid. p. 376. Stuck. Ant. Conviv. iii. 23. Cum incaluiſſet, ut pallio regerentur, moris erat. Plutarch. in Arato pag. 1047. D. quem Antigonus ſupra ſe accumbere juſſit, & poſt paullò, cum petiiſſet pallium, juſſit Aratum proximè ſe accedere, & pueri, cum tapes allatus eſſet, ambos ſimul eodem involucro texerunt. Athen. i. p. 23. F. *Tyrrheni cœnant cum uxoribus accumbentes ſub eodem pallio.* Buleng. ibid. i. 34. Amicis faciebant novæ domus incolæ, ex more, quo peracto ædificio Larem familiarem dominus ſalutabat primum, eique ſacrum faciebat, quo lemures extra januam ejiceret: unde natum proverbium: *Chaſſer les Eſprits*. Guther. de Jur. Man. ii. 16. *Cœnarum* ſumptus coercuerunt leges Fannia, Licinia, Cornelia, Æmilia, Antia, Julia. V. illas infr. in *Lex*. Caput. V. ſupr. in *Caput*.

Cœna adjicialis dicta videtur, quia in illa ſemper aliquid, veluti majori luxu *adjiciebatur*. Bacc. de vin. & conviv. iv. p. 132. Guther. de vet. jur. Pontif. i. 26. Plin. x. 20. *Pavonem primus occidit Hortenſis adjiciali cœna ſacerdotii*, xxix. 4. *Catulinum adjicialibus quidem celebrem epulis. Plauti fabulæ indicio ſunt.* Video dubitari quid ſit illa. Erat, quoties aut inaugurandi alicujus gratia, aut propter aliud quid, puta, publicam lætitiam, indicebatur epulum: idque dicebatur epulum, aut cœnam adjicere. Tacit. Annal. ii. 65. 3. *Rheſcuporis ſanciendo fœderi convivium adjecit, tractaque in multam noctem lætitia per epulas & vinolentiam.* Scalig. Conject. in Varr. p. 118. Saubert. de Sacrif. c. 26. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 175. Tiraq. in Alex. vi. 12. Buleng. de Imper. Roman. ii. 32. de Conviv. i. 10. Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. c. 4. Laurent. de Natal. & conviv. c. 2. Polym. ii. Synopſ. 36. Baccius de Conviv. antiq. i. 2. *Adjiciales* ego nullas arbitror, & aditiales omninò lego. Intelligo eas, quæ in *aditu* honoris, & auſpiciis quaſi primis etiam nunc dari ſolent: ſed olim maximè ſacerdotiorum. Inde Pontificiæ, Saliares, Augurales, Diales *cœnæ* proverbiis celebratæ. Has honori datas ſcribit Senec. Epiſt. 95. *Et tricies tamen HS aditiales cœnæ frugaliſſimis viris conſtiterunt. Eadem res ſi gula datur, turpis eſt: ſi honori, reprehenſionem effugit.* Talis illa apud Macrobium, ex indice Metelli Pontificis tranſcripta Saturn. ii. 9. *Ante diem* ix. *Kalend. Septembres, quo die Lentulus flamen inauguratus eſt.* Datæ igitur in ipſa inauguratione, & aditu, ut dixi: & quidem ſic *aditiales*, ut *initiales*. Tranquilli ſimile Claud. c. 9. n. 5. *Seſtertium octogies* (id eſt, ducenta millia Philippicorum) *pro introitu novi ſacerdotii coactus impendere.* Lipſ. de Magnit. Rom. iv. 9. Chimentell. de Hon. Biſell. c. 38. Fab. Semeſt. i. 6. & comm. i. 16. ff. de R. J. Saubert. J. l. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. v. Proleg. * *. verſ. Tom. xii. Præfat. * 4. Pitiſc. in Suetonium, Pichena & Gronov. in Tacitum.

Cœna adventitia, ſive adventoria erat, qua amicos peregrè advenientes veteres ſolebant excipere. Plaut. Stich. iv. i. 8.

Et magis par fuerat me dare vobis cœnam advenientibus.

Bacch. iii. 6. 7.

— ſalvis cum peregrè advenis,
Cœna datur.

Mart. Epiſt. Dedic. 12. *Ut familiariſſimas mihi aures tuas exciperem adventoria ſua.* Suet. Vitell. c. 13. n. 3. *Famoſiſſima ſuper ceteras fuit cœna ei data adventitia à fratre.* Turneb. Adv. ii. 30. ab. Semeſt. i. 6. Agoniſt. ii. 18. Laurent. de Conv. vet. c. 5. Stuck. Ant. Conv. i. 29. Buleng. de Conviv. i. 8. Rhodig. Ant. Lect. xxviii. 3. Laz. Comm. Reip. Rom. iii. 3. Pitiſc. in Suetonium.

Cœna æſtiva. Hanc apud Tertullianum de Anima vulgò ita interpretantur, ut ſi quid poſt aſſum inferatur, ſit alienum. Putem ego levem fuiſſe, & humidioribus cibis conſtitiſſe. Plaut. Men. ii. 1. 30.

Æſtivè admodum viaticati ſumus.

Buleng. de Conviv. i. 2.

Cœna auguralis. De illa Cicer. Fam. vii. 26. *In eos cum incidiſſem in cœna augurali apud Lentulum.* Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. c. 4. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 175. Bacc. de Conviv. antiq. i. 2. Quid fuerit. V. ſupr. in *Cœna adjicialis*.

Cœna Capitolina dicebatur epulum Jovi in Capitolio Idibus Novembrium indictum. Mart. xii. 48. 12.

Nec Capitolinæ, Pontificumque dapes.

Meminit epuli Jovis Val. Max. ii. 1. *Jovis epulo ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas ad cœnam invitantur.* Liv. xxiv. *In Capitolio convivium hujuſmodi celebrant. Lectiſternia tribus Diis, Jovi, Junoni, & Minervæ Romæ in Capitolio hoc modo fiebant. Jovis ſimulacrum ſtatuebatur in lecto recubans: Junonis & Minervæ in ſellis conſidebant. Deinde multa nocte appoſitis epulis ſeptem epulones introducebantur, qui cibos ſacratos comedebant. Hinc Jupiter dapalis dictus eſt, quod illi ſacra dapali epulo fierent.* Tenuit conſuetudo apud Romanos, ut vel in ſupplicationibus, vel iræ cœleſtis placandæ cauſa in templis Deorum convivia inſtaurarentur, Diiſque tanquam epulaturis lecti ſternerentur. His indicendis præerant Triumviri ad Septemviri Epulones. Feſtus. V. illum infr. in *Epulones*. Rader. ad Martialem. Buleng. de Conv. i. 9. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 178. Baccius de Conviv. Antiq. i. 2.

Cœna centenaria dicebatur, in qua centuſſis, id eſt,

centum

Digitized by Google

centum aſſes expendebantor. Tertull. Apolog. c. 6. *Quonam illæ leges abierunt, ſumptum & ambitionem comprimentes, quæ centum æra non amplius in cœnam ſubſcribi jubebant, nec amplius quàm unam inferri gallinam, & eam non ſaginatam? Video enim centenarias cœnas à centenis jam ſeſtertiis dicendas.* Buleng. de Conviv. I. 10. Auguſt. de Leg. in Fannia & Licinia ſumptuariis. Rhodig. Ant. Lect. VII. 9. XXVIII. 39. Alex. Gen. Dier. III. 21. & ad illum Tiraquellus. Bud. de Aſſe v. p. 627. Donat. Dilucid. p. 940. Bruyer. de Re cibar. III. 4. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. XIV. 6.

Cœna Cerealis appellabatur opima, lauta, & multis ferculis onerata, Plaut. Men. I. 1. 25.

Cereales cœnas dat, ita menſas exſtruit,
Tantas ſtruices concinnat patinarias.
Standum eſt in lecto, ſi quid de ſummo petas.

quòd *Cerealibus* populariter ſolerent genio indulgere, docet Virg. Georg. I. 338.

In primis venerare Deos, atque annua magna
Sacra refer Cereri: lætis operatus in arvis,
Extremæ ſub caſum hyemis, jam vere ſereno:
Tunc agni pingues, tunc ſunt molliſſima vina.

Sed & ante meſſem ei ſacra faciebant, ut ex eodem intelligimus. Et educatrix hominum *Ceres* Dea erat: inde & *auras Cereales*, quæ educant & alunt fructus, Plinius de caprificatione loquens vocavit XV. 19. *Intus ſolem primo ſecum inducunt, Cerealesque auras immittunt foribus apertis.* Turneb. Adv. XVIII. 14. Stuck. Ant. Coov. I. 6. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 178. Siccam. ad Faſt. Kalend. Rom. c. 4.

Cœna Cynica erat eorum, qui miſerè vivebant, ut filiquis & leguminibus, quique viliſſimis cibariis ſe tolerabant, atque ſuſtentabant. Petron. c. 14.

Ipſi qui Cynica traducunt tempora cœna.

Nam talis erat Cynicorum philoſophorum victus. *Turneb. Adv. I. 15. Laurent. Polym. II. Synopſ. 35.*

Cœna dapalis dicebatur, quæ diverſis & amplis dapibus conſtabat. Nonius II. §. 200. *Dapalis cœna eſt amplis dapibus plena. Titinnius Varro:*

Toto fit in foco de lignis mihi dapalis cœna.

Plin. X. 10. *Pavonem cibi gratia primus occidit Hortenſius dapali cœna ſacerdotii.* Sueton. Veſp. c. 19. n. 3. *Convivabatur aſſiduè: ac ſæpius recta & dapſile.* Stuck. Ant. Conviv. I. 6. Buleng. de Imper. Roman. II. 32. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3. Urſin. in Ciaccon. de Triclio. p. 176. Baccius de Conviv. Aotiq. 2. 2. Pitiſc. in Suetonium.

Cœna dialis, quæ dicitur Senec. Epiſt. 123. *Hæc qualiſcunque cœna diali jucundior erit*, ot Tacit. Annal. III. 58. 1. *ſacra dialia*, & *flamen dialis*; & Apul. Met. IV. p. 186. *via diales*. VIII. p. 240. *fulmen diale*, eſt ea, quæ ante Jovis cellam io Capitolio fiebat, eratque publica. Seoec. Epiſt. 98. *Tubero paupertatem, & ſe dignam, & Capitolio judicavit, cum fictilibus in publica cœna uſus, oſtendit debere his hominem eſſe contentum, quibus dii etiamnum utentur*, Et Epiſt. 95. Sed V. illam infr. in *Fictilia*. Val. Max. II. 1. 2. quem laudamus infr. io *Epulum Jovis*. *Sollenni enim die Jovis epulum libari, atque ob id ſacrificium ſenatum in Capitolio epulari* ſolitum docet Gell. XII. 8. itemque Dio XLVIII. p. 389. B. *Ludis Romanis nullum ſenatorem in Capitolio epulatum eſſe in prodigium tractum fuit.* Hinc explico, quod *excuſantibus ſe ſenatoribus* ab Auguſto *ſervatum inſigne veſtis, & ſpectandi in orcheſtra, epulandique publicè jus* apud Suet. c. 35. n. 3. Fiebat ludorum cauſa. Liv. XXXIII. 42. *Ludi plebis per biduum inſtaurati, & epulum fuit ludorum cauſa.* XXXI. 4. *Ludi plebeji ter toti inſtaurati ab ædilibus plebis L. Apuſtio Fullone, & Q. Minucio Rufo: & Jovis epulum fuit ludorum cauſa.* Faber Semeſt. I. 6. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3. Thyſ. in Gellium. V. & infr. in *Epulum*.

Cœna dubia eſt lauta, opipara, cibis conquiſitiſſimis exſtructa, vario apparatu affluens. Terent. Phorm. II. 2. 28.

Cœna dubia apponitur.

Horat. Sat. II. 2. 78.

Coena deſurgat dubia.

Ipſe Terentius, cum id noo ſatis intelligeretur, declaravit eam eſſe n. 29.

Ubi tu dubites quid ſumas potiſſimum.

Hinc ſpecies quædam placeotæ *dubia* eſt appellata. Eam in genere placeotarum à Chryſippo Tyaneoſi relatam legimus apud Athen. XIV. 19. *Turneb. Adv. XXVIII. 4. Eraſm. Adag. p. 443. b. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 191. Gulielm. Quæſt. Plaut. Ciſt. c. 4. Schill Nomencl. Philol. p. 309. Liſter. in Apic. de Re Coquin. IV. 2. §. 44.*

Coena funebris erat duorum generum. Una in rogo Diis maoibus parabatur: altera proximioribus & amicis. Hoc propriè epulum funebre; illud ſilicernium. V. iofr. in *Silicernium*. Guther. de Jur. Man. I. 25. Ferret. Muſ. Lapid. III. Memor. 27. Kirchm. de Fun. Rom. IV. 5. Turneb. Adv. III. 13. Urſio. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 280. Moreſt. Pomp. Funebr. VIII. 16. Lipſ. in Tacit. Annal. VI. n. 19. Stuck. Ant. Conviv. I. 26. Hoſpinian. de Feſt. Ethnic. p. 106. Meurſ. de Fun. c. 35. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 21. de Proph. Romanit. c. 16. Claſen. Theol. gentil. I. 10. 30. Baccius de Conviv. Antiq. I. 2.

Coena Imperatoria quæ dicitur Spartian. Sever. c. 1. *Quum rogatus ad coenam Imperatoriam palliatus veniſſet.* Et convivium Imperatorium vocatur Capitol. Pertin. c. 8. *Convivium Imperatorium ex immenſo ad certum revocavit modum*: erat quam Principes Romani, ad triumphantium antiquitus Imperatorum ſimilitudioem, & exemplum, die qua Auguſti appellationem recipiebant, ad convivium magiſtratus, & ſenatorum præcipuos invitare ſolebant. Capitol. ibid. c. 6. *Ea die etiam ad convivium magiſtratus, & proceres ſenatus rogavit, quam conſuetudinem Commodus prætermiſerat.* Faber. Semeſt. I. 6.

Coena libera dicebatur, quia etiam per menſam, ſive *convivii*, ut Gajus Ioſtit. §. 2. de Jur. Perſ. *adhibitione* ſervi manumittebantur. Non ſufficiebat tameo ſervo, ut ſimpliciter domini meoſæ accumberet, & cum domino cibum caperet; ſed oportebat, ut eum dominus expreſsè dandæ libertatis cauſa coovivio adhiberi teſtaretur. Hoc ſatis indicat Theophilus §. 4. Inſtit. de Libert. *Per menſam. Cum libertatis dandæ gratia ſervum convivio adhibebant.* Utque ſic eum vel inter epulas, vel etiam antequam accumberet, manumitterer. Apud Petronium Fragm. Tragur. p. 1. hujuſmodi *coenæ* fit mentio. *Venerat jam tertius dies, id eſt, exſpectatio liberæ coenæ.* Quam ita capiendam ſequentia ſatis probant. Tum quoque aquam liberam guſtare dicuntur. V. ſupr. in *Aquam*. Loon. de Maoum. II. 4. Mihi diceretur illa, quam *coenabant* in publico, qui ad ludum, vel ad beſtias damnati erant, pridie antequam pugnarent: illa ſic nuncupabatur, vel quod apponeretur ipſis quicquid poſtulaſſent, vel quod ſumma cum libertate & licentia peragaretur. Paſſio Perpetuæ & Felicitatis: *Pridie quoque cum illa coena, quam liberam vocant, quantum in ipſis erat, non coenam liberam, ſed agapen coenarent, eadem conſtantia ad populum verba iſta jactabant.* Et de illa fragmentum Petronii jam allatum. De eadem intelligendus Tertull. Apolog. c. 42. *Non in publico liberalibus diſcumbo, quod beſtiariis ſupremam coenantibus mos eſt.* Du Freſne in Gloſſario. Valeſ. in epiſtola ad lectorem præfixa editioni Pariſ. hujus paſſionis. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. IX. ** 4. XII. Præfat. * 4.

Coena Luculli extemporalis, de qua Plutarch. Lucull. p. 519. C. *Cicero & Pompejus Lucullum in foro otioſum convenerunt, & illi dixerunt: nos hodie conſtituimus apud te coenare, verum coena ſolita tua. Hic recuſare Lucullo ſimulante, atque in poſterum diem eos rejiciente, negaverunt ſe conceſſuros, neque alloquendi poteſtatem ei fecerunt ſervos, ne quid parari quotidiano præciperet amplius. Id modò largiti ſunt petenti, palam ut uni ſervo diceret, hodie ipſum in Apolline coenaturum. Id uni ex ſplendidis tricliniis nomen erat. Quod ejus commentum feſellit illos. Nam ſingulis ſcilicet tricliniis ſumma certa in coenam fuit taxata, peculiaresque ap-*

penſas & paratum habebant, ut ſervi audito ubi cœnare vellet, ſcirent quantum impendendum, quo eſſet cœna ordine & digeſtione inſtruenda. Cœnare in Apolline quinquaginta millibus denariorum, quæ præter propter nobis ſunt quinque millia ſcutatorum, ſollenne habebat. Ea tunc inſumpta ſumma obſtupefecit Pompejum, in ſumptus immenſitate celeritas apparatus. Buleng. de Conviv. I. 9. Cenal. de Pond. & menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 1541. E. 1563. F.

Cœna Muſica erat mediocris & temperata. Damaſcius Syrus in Hiſtoria de Philoſophis: *Victum ſortitus eſt moderatum; & frugalem, neque ob egeſtatem præparcum, neque propter opes diffluentem, ſed medium atque muſicum pro fortunis verè temperatum.* Huc refero illud Plaut. Moſt. III. 2. 40.

> *Muſicè hercle agitis ætatem, ita ut vos decet*
> *Vino, & victu, piſcatu probo, electilis vitam colitis.*

Quum vellet innuere mediam vivendi rationem illos ſequi, neque vilis & minimi pretii, neque rurſus maximis dapibus victitando, ſed medio victu contentos. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 5. *Buleng. de Conviv.* I. 8. *Laurent. de Prand. & cœn. c.* 9. *Polym.* 11. *Synopſ.* 35.

Cœna natalitia dicebatur, quæ dabatur, cum natales celebrarentur. Plaut. Perſ. v. I. 16.

> —— *hoc age, accumbe,*
> *Hunc diem ſuavem meum natalem inter nos agitemus amœnum:*
> *Date illis aquam manibus, apponite menſam.*

Juven. Sat. xI. 84. V. illum infr. in *Percus*. Fab. Semeſt. I. 6. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 180. Buleng. de Imper. Roman. II. 32. Baccius de Conviv. Antiq. I. 2. V. infr. in *Convivium*.

Cœna nuptialis eſt, quam ſponſi parentes, vel ipſe ſponſus dare ſolebant. Plaut. Curc. v. 2. 61.

> *Hic nuptialem cras dabit.*

Suet. Cal. c. 25. n. 3. *Adhibitum cœnæ nuptiali, mandaſſe ad Piſonem.* Illam deſcribit Apul. Met. VI. p. 195. *Nec mora, cum coena nuptialis affluens exhibetur. Accumbebat ſummum torum maritus, Pſychen gremio ſuo complexus, ſic & cum ſua Junone Jupiter, ac deinde per ordinem toti Dei. Tunc poculum nectaris, quod unum Deorum eſt, Jovi quidem ſuus pocillator ille ruſticus puer, cæteris vero Liber miniſtrabat: Vulcanus cœnam coquebat: Horæ roſis & cæteris floribus purpurabant: omnia Gratiæ ſpargebant è alſama. Muſa quoque canora voce perſonabant: Apollo cantavit ad citharam.* Fab. Semeſt. I. 6. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 179. Roa Singul. I. 2. 16. Demſter. Parali. ad Roſin. Antiq. Roman. v. 37. Briſſon. de Rit. Nupt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 1043. F. Stuck. Ant. Conviv. I. 24. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 16. de Rit. nupt. c. I. Laurent. de Sponſal. c. I. Potter. Archæol. Græc. IV. 11. Baccius de Conviv. Antiq. I. 2. Pitiſc. in Suetonium.

Cœna Pontificalis dabatur lautiſſima in eorum creatione. Dabatur bis in anno, videlicet IX. Kalend. Aug. & XIII. Kal. Novemb. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 3. *Eraſm. Adag.* p. 458. *a. Baccius de Conviv. Ant.* I. I. *Sardus de Mor. Gent.* III. 17. Ita opipara erat, ita lauta, ut nihil magnificentius adſtrui poterit, nihil ad evertendas ſumptuarias legea fortius. Omnes hæ Orchia, Didia, Cornelia, Æmylia, Antia, Julia conticuerunt, ubi Pontifices voluerunt exquiſitis epulis ſaginari. Varr. de Re Ruſt. III. 2. *Collegiorum cœnæ innumerabiles excandefaciebant annonam macelli.* Unde Horat. Od. II. 14. 25.

> *Abſumet hæres Cæcuba dignior*
> *Servata centum clavibus, & mero*
> *Tinget pavimentum ſuperbo*
> *Pontificum potiore cœnis.*

Guther. de vet. jur. Pontiſ. I. 26.

Cœna popularis erat epulum, quod populo dabatur. Nam verbi gratia in triumphis epulum populo interdum dabatur, & dabantur prandia; ut indicat Suet. Cæſ. c. 80. n. 4. Sed & cum decimam Herculi ſolvebant, polluclo accipiebant populum. Plaut. II. 4. 67.

> *Quid tunc ſi in ædem ac cœnam veneris,*
> *Atque ibi opulentius tibi par forte ut venerit,*
> *Appoſita ſit cœna, popularem quam vocant....*

Turneb. Adv. xxvI. 16. Eraſm. Adag. p. 445. b. Baccius de Conviv. Antiq. I. 2. Ex his verbis ego conjicere viſus ſum a clientibus olim in æde ſacra convivium patronis apparari ſolitum, quod *cœnam* popularem vocarent. Docet hoc n. 70. Et in ædem ſacram ad illam *cœnam* conveniſſe dicit n. 67. In ſacris verò ædibus ut Dialis, itemque popularis *cœna*, ſic & alia convivia fiebant. Vopiſc. Tacit. c. 10. *Argentum menſale, quod privatus habuerat, miniſteriis conviviorum, quæ in templis fierent, dedicavit.* Ideò *publicarum epularum apparatum cum lectiſterniis Deorum, diebus feſtis, ludis ſcenicis, ludiſque Circenſibus* conjunxit Apul. de Mund. p. 750. *Fab. Semeſtr.* I. 6. *Auctor miſc. def. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom.* p. 84.

Cœna pura apud Romanos fuit jejunium quoddam, & abſtinentia ciborum, qualem veteres in caſto Cereris uſurpabant. Apulejus ſub finem Aſclepii: *Hoc optantes convertimus nos ad puram & ſine animalibus cœnam.* Græci *cœnam* ſine ſanguine dixerunt. Diphilus apud Athen. p. 136. C.

> *Illam mihi futuram cœnam abſque ſanguine.*

Ob quam ſcilicet nullæ cæderentur animantes, ſed convivantibus olera tantum, & terra nata apponerentur: & quam terreſtrem *cœnam* ob id appellavit Plaut. Capt. I. 2. 86.

> HEG. *Terreſtris cœna eſt.* PAR. *ſus, terreſtris beſtia eſt.*
> HEG. *Multis oleribus.*

Hujuſmodi quandam *cœnam* innuit Spartian. Did. Julian. c. 3. *Sæpè nulla exiſtente religione, oleribus, leguminibuſque contentus ſine carne cœnavit.* Auguſtin. in Johann. tractat. 107. & 120. *Acceleratam vult intelligi ſepulturam, ne adveſperaſceret, quando jam propter paraſceven, quam cœnam puram Judæi Latine uſitatius apud nos vocant, facere tale aliquid non licebat.* Feſtus in Penem ſcribit offam penitam in *cœnis* puris dari ſolitam fuiſſe. *Penem,* inquit, *antiqui codam vocabant, à qua antiquitate etiamnum offa porcina cum cauda in cœnis puris offa penita vocatur.* Urſin. ad Ciaccon. de Triclin. p. 189. Scalig. in Feſtum & de Emend. Temp. VI. p. 569. C. Victor. Var. Lect. VII. 16. Buleng. de Conviv. I. 11.

Cœna recta erat lauta, opipara, omnibus modis inſtructa, & in qua nihil menſæ apparatui deeſt, δεῖπνον ἀποτελὲς, ut dicitur Luciano Συμποσ. p. 650. Mart. VIII. 48. 10.

> *Promiſſa eſt nobis ſportula, recta data eſt.*

Idem ibid. 17. 2.

> *Rectam vocatus cum eccurrit ad cœnam.*

Suet. Aug. c. 74. n. I. *Convivabatur aſſiduè, nec unquam niſi recta.* Ita *rectè vivere* pro lautè & opiparè dicit Senec. Epiſt. 122. *Hanc petunt omnes iſti, qui, ut ita dicam, rectè vivunt.* Et *apparatus rectus* eidem lautus eſt Epiſt. 110. *Non magnam rem facis, quod vivere ſine recto apparatu potes.* Turneb. Adv. XVIII. 11. Meurſ. ad Lycophr. p. 218. Poller. For. Rom. v. 11. Stuck. Ant. Conv. I. 6. & 35. Donat. Dilucid. p. 492. & 496. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 174. Bud. in Pandect. p. 204. de Aſſe p. 618. Buleng. de Conviv. I. 2. & 10. Laz. Comm. Reip. Roman. III. 3. Baccius de Conviv. Antiq. I. 2. Pitiſc. in Suetonii Auguſtum.

Cœna Saliaris erat lauta, copioſa, opipara, magnifica. Salii enim per feſtos dies luxurioſas *cœnas* facere dicebantur. Feſtus. V. illum infr. in *Salii*. Cicer. Attic. v. 9. *Cum opipare Saliarem in modum epulati eſſemus.* Horat. Od. I. 37. 2.

> —— *nunc Saliaribus*
> *Ornare pulvinar Deorum.*

Tem-

Digitized by Google

Tempus erit dapibus ſodales.

Apulej. Met. IV. p. 124. *Ut equus quidem meus tanta copia, & quidem ſolus potitus, Saliares cœnas cœnaſſe crederet.* Urſin. Append. ad Ciacon. de Triclin. p. 177. Laurent. de Prand. & cœn. vet. c. 9. Baccius de Conviv. Antiq. I. 2. Stuck. Ant. Conv. I. 18. Beroal. in Apulejum. Parabatur in æde Martis. Suet. Claud. c. 33. n. 2. *Cognoſcens quondam in Auguſti foro, ictus nidore prandii, quod in proxima Martis æde Saliis apparabatur, deſerto tribunali, aſcendit ad ſacerdotes, unàque diſcubuit.* Celebrabatur non tantum die, quo ancilia priſtino loco condebantur, ſed omnibus illis diebus, quibus anciliorum circumgeſtatio fiebat. Feſtus modò laudatus. Apud quem per *omnes dies* non intelligendi omnes totius anni, ſed feſti anciliorum: id diſertè indicant verba *ubicunque manent*, nempè nocte in exſtructis manſionibus tempore feſti. Hoc clariùs patet, ſi correctionem Cuperi admittamus, qui pro *omnis* legit *ominis*; omnes enim feſti ſollennis dies ominoſi erant. Acro & Porphyrio ad Horatium: *Saliares cœnæ, quas Salii ſacerdotes faciebant, dicuntur ampliſſimi ſumptus fuiſſe; unde & in proverbio erat Saliares cœnas dicere opiparas, & copioſas.* Ultima hæc verba confirmant modò laudati Cicero & Apulejus. *Gutberl. de Saliis c. 27. Dacer. in Feſtum. Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. c. 4.*

Cœna ſororia dicebatur, quæ dabatur ſorori nuper agnitæ. Plaut. Curc. V. 2. 60.

Tum ut hodie adveniens cœnam des ſororiam.

Taubman. in Plautum.

Cœna triumphalis dicebatur, qua Imperator triumphaturus poſt victoriam populum Romanum excipiebat. Ad hanc etiam *moris erat Conſules invitari, deinde rogari, ut venire ſuperſedeant, ne quis eo die, quo ille triumpharet, majoris in eodem convivio eſſet imperii.* Val. Max. II. 8. 6. Plutarch. Romul. c. 7. De Cæſaris *cœnis* triumphalibus Plin. IX. 55. *Cœnis triumphalibus Cæſaris Dictatoris ſex millia numero murænarum mutuo appendit.* Suet. Jul. c. 38. n. 4. *Adjecit epulum & viſcerationem, & poſt Hiſpanienſem victoriam duo prandia.* De Luculli *cœna* Plutarch. Lucull. p. 513. *Acto triumpho Urbem & ſuburbanos, quos vocant vicos, ſplendido convivio excepit.* Celebrari hujuſmodi *cœnæ* ſolebant plerumque in Capitolio, id eſt, in porticibus Capitolii, ut exponit Zonar. Annal. II. ubi de Camillo agens triumphum deſcribit: interdum etiam alibi. Atque ita Tiberius de Dalmatis & Pannoniis triumphavit, & populum in Capitolio, & pluribus aliis in locis convivio excepit. Dio LV. p. 549. C. *Ovans in Urbem equo eſt invectus, epulumque populo in Capitolio partim, partim in aliis locis Urbis exhibuit.* Erant magnificentiſſimæ. Varr. de Re Ruſt. III. 2. *Opus erit tibi aut epulum, aut triumphus alicujus, ut tunc fuit Scipionis Metelli . . . . . quæ excandefaciebant annonam macelli.* Cæſaris liberalitatem deſcribit Plin. XIV. 15. *Quid? non & Cæſar Dictator triumphi ſui cœna vini Falerni amphoras, Chii cados in convivia diſtribuit? Idem Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernum dedit. Epulo verò in tertio Conſulatu Falernum, Chium, Lesbium, Mamertinum.* Tiberii magnificentiam Suet. Tib. c. 20. n. 1. *A Germania in Urbem regreſſus triumphum egit.* n. 3. *Prandium populo mille menſis, & congiarium tricenos nummos viritim dedit.* Fab. Semeſtr. I. 6. Buleng. de Triumph. c. 34. Madet. in Panvin. de Triumph. c. 1. Salmuth ad Pancirol. de Reb. Deperd. & Inv. p. 652. Volaterr. Comm. Urban. XXXII. p. 1190. A. Stuck. Ant. Conviv. I. 21. Nicol. de Triumph. c. 23. Alex. Gen. dier. VI. 6. Donat. de Urb. Rom. II. 6. Baccius de Conviv. Antiq. I. 2. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. X. 29. Pitiſc. in Suetonium.

Cœna viatica erat, quam amans amanti in diſceſſu ſolebat dare. Plaut. Bacch. I. 1. 61.

Ego ſorori meæ cœnam hodie volo dare viaticam.

Athen. XI. teſtis eſt Athenienſes & Laconas *cœnam viaticam*, quam ille appellat ἰδιωτοχικὸν δεῖπνον, inter lautiſſimas *cœnas* habuiſſe. *Longol. in Plautum.* Fuit eadem quæ adventitia, ſive adventoria. *Turneb. Adv.* XI. 33. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 29. *Tomaſ. de Donar.* c. 24. *Faber. Agoniſt.* II. 18.

COENACULARIAM facere, ſive exercere dicebantur, qui domus totas conductas per ſingula *cœnacula* inquilinis locabant, ut inde quæſtum facerent pluris in ſummam locando. Hoc modo accipitur in leg. ſi verò §. ſi quis ff. de his qui effuderint, vel dejecerint. *Nam & ſi quis cœnaculariam exercens, ipſe maximam partem cœnaculi habebat, ſolus tenebitur.* Dicitur ut *argentariam facere* apud Cicer. pro Cæcin. c. 10. & *furnariam exercere* apud Suet. Vit. c. 1. n. 7. *Bud. in Pandect.* p. 113. I. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv.* p. 557. *Alex. Gen. Dier.* III. 14. *Stuck. Ant. Conv.* II. 14.

COENACULARIUS dicebatur, qui in *cœnaculo* habitabat. leg. ſolutum. §. ſolutam autem: *Videtur tacitè, & cum domino ædium hoc conveniſſe, ut non pactio cœnacularii proficiat domino, ſed ſua propria.* Bud. in Pandect. p. 113. H. Salmuth in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 557.

COENACULUM erat pars ædium ſuperior. Varr. de Ling. Lat. IV. 33. *Ubi cœnabant, cœnaculum vocitabant. Poſteaquam in ſuperiore parte cœnitare cœperunt, ſuperioris domus univerſa cœnacula dicta. Poſteaquam ibi cœnabant, plura facere cœperunt.* Plaut. Amph. III. 1. 3.

In ſuperiore qui habito cœnaculo.

Macrob. Sat. I. 6. *Circenſium die puer cœnaculo pompam supernè deſpexit.* Ad illam ſcalis adſcendebatur. Feſtus; *Cœnacula dicuntur, ad quæ ſcalis adſcenditur.* Liv. XXXIX. 14. *Cœnaculum ſuper ædes datum eſt ſcalis ferentibus in publicum obſeratis.* Mart. I. 118. 7.

Et ſcalis habito tribus, ſed altis.

Hæc locabatur inquilinis. Paull. leg. nam ſalutem §. ult. de offic. præf. vigil. *Præterea ut aquam unusquisque inquilinus in cœnaculo ſuo habeat, jubetur admovere.* Et quidem pauperioribus. Juven. Sat. X. 17.

—— egregias Lateranorum obſidet ædes
Tota cohors: rarus venit in cœnacula miles.

Raro enim à Principibus mittuntur milites interfectores ad inquilinos & pauperes, qui in *cœnaculis* habitare ſolebant. *Alex. Gen. Dier.* III. 14. *& ad illum Tiraquellus. Buleng. de Conviv.* I. 27. *de Circ.* c. 46. *de Imper. Roman.* II. 34. *Bud. in Pandect.* p. 113. *G. Stuck. Ant. Conviv.* II. 14. *Volaterr. Comm. Urban.* XXVII. p. 1032. *D. Baccius de Vin. & Conviv.* IV. p. 134. *Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq.* V. 28. *Laurent. de Conviv. Vet.* c. 1. *Sebill Nomencl. Philol.* p. 313. Cur in ædificiis monumentorum aliquando jungeretur, inde ſcire poſſumus, quòd in multis inſcriptionibus defunctorum voluntatem teſtantibus, cœna aut aliud epulum ſingulis annis ad talem diem amicis, aut ejuſdem profeſſionis viris parari jubetur. Neapoli ad fluvium Lirim:

HUJUS MONUMENTI JUS QUA
MACERIA
CLUSUM EST CUM TABERNA ET
CÆNACULO
HERED. NON SEQUETUR NEQUE
INTRA
MACERIAM HUMARI QUEM-
QUAM LICET

Spon. Miſcell. Erud. Antiq. Sect. IX. p. 292. *Aring. Rom. Subterr.* III. 16. 8. *Guther. de Jur. Man.* II. 31. Sanctiſſimum illud, in quo D. D. Petrus, Paullus & Lucas commorati ſunt, ſub æde B. V. in via Lata etiam nunc durat, pereruditо commentario celeberrimi Fioravantis Martinelli illuſtratum. *Nardin. Rom. Vet.* IV. 10. In circo fuerunt etiam officinæ, & *cœnacula* ſupra officinas, unde ſpectarent ii qui conduxiſſent à locariis, quibus Cenſores locabant. Ita fortè & in theatro, & in amphitheatro fuere *cœnacula*, quæ *cœnaculariam* facientes & locarii locarent, auctoribus Cenſoribus. *Buleng. de Circo* c. 35.

COENARE largiùs ſolebant Romani. *Putean. Reliq. Conv. Priſc. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* XII. p. 251. F. etiam in propatulo. *Buleng. de Conviv.* I. 5. Interdum voluptatis

cauſa ſub platano. Plin. xii. 1. *Licinium Mucianum ter Conſulem, & Lyciæ legatum, epulatum eſſe ſub platano cum duodeviceſimo comite, largè ipſa toros præbente fronde.* Et *Cajum principem in Veliterno rure, quindecim convivarum ac miniſterii capace triclinio.* Virg. Georg. iv. 146.

Jamque miniſtrantem platanum potantibus umbram.

Horat. Od. ii. 11. 13.

Cur non ſub alta platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temere: & roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo
Potamus uncti?

Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 205. Utilius eſt noctu, quàm interdiu. Athen. vii. p. 276. D. *Utiliores ſunt unctis corporibus nocturna cœna. Coctionibus enim alimentorum prodeſt lunæ ſidus, quod putredinem efficit, quia putredine fit concoctio.* κατὰ σῆψιν ἡ πέψις. Alia tamen eſt σῆψις, *putrefactio*, alia coctio, quia putrefactio, & putrefactum περίττωμα τοῦ πεφθέντος eſt excrementum cocti, ut Ariſtoth. Met. iv. *Buleng. de Conviv.* i. 23. Etiam in caſtris ſolebant accumbentes ætate Julii Cæſaris & circa. Quod ſatis apparet, cum duces quoſdam ſedentes cepiſſe cibum notent tanquam inſolitum. De Tiberio Suet. c. 18. n. 5. *Eum vitæ ordinem tenuit, ut ſedens in ceſpite nudo cibum caperet.* De Catone Plutarch. p. 792. C. *Poſt cladem Pharſalicam ſedens ſemper cœnavit, nec recubuit niſi ſomni cauſa.* Sanè veteres Romanos ſedentes *cœnaſſe* auctor eſt Varro, unde & conſidere dicebantur: poſtea *viros diſcumbere cœpiſſe, mulieres ſedere: quia turpis viſus in muliere accubitus.* Idem Marcus Curius probat, qui agreſti ſe in ſcamno aſſidentem foco, atque ligneo catillo cœnantem ſpectandum præbuit. Etiam heroes priſci gramineo ſedili locantur. Quare veteribus in caſtris id quoque forſaſſe obtinuit. Poſtea diſcubuerunt. Ferè autem contubernales unà *cœnaſſe* videntur; ubique quoties lautioris aliquid obſonii. Spartian. Peſcenn. Nigr. c. 10. *Ob unius gallinacei direptionem decem commanipulones, qui raptum ab uno comederant, ſecuri percuti juſſit: & feciſſet, niſi ab omni exercitu propè uſque ad metum ſeditionis eſſe rogatus: & quum pepercisſet, juſſit ut denorum gallinaceorum pretia provinciali redderent decem qui ſimul furto convixerant.* Convivebant igitur contubernales, ut etiam Cyri apud Xenophontem inſtituto. Ac inde tandem natum vocabulum, quo hodie contubernales deſignamus *companiones*, & quo centuriam *compania*, quod eadem annona uterentur, panemque unà comederent. *Schel. in Polyb. c.* 10.

COENATICA Valentiniani Imperatoris tempore milites excogitarunt. Nomine novo rem novam exprimente tanquam pro *cœna* provinciales expilabant. Sed ea præberi vetuit conſtitutio Imperatorum Valentiniani & Valentis ad Victorem magiſtrum militum: *Cœnaticorum, inquit, nomine milites, & ſuper his ſtantes, nihil penitus a provincialibus accipere audeant.* Stevvech. in Veget. ii. 7. Lyd. de Re Milit. v. 1.

COENATIO erat locus, in quo Romani olim cibum ſumebant. Senec. Epiſt. 90. *Non enim ſecta cœnationi epulum receptura parabantur.* 115. *Sive ex Ægyptiis arenis, ſive ex Africa ſolitudinibus advecta, porticum aliquam, vel capacem populi cœnationem ferunt.* Ciaccon. de Triclin. p. 1. Pitiſc. ad Suet. Ner. c. 31. n. 8. Erant in inferiore parte ædium, quia & hyeme & æſtate commodiores. Interdum & in ſuperiore loco divitibus. Sidon. Carm. xxii. 209.

Alta volubilibus patet hinc cœnatio valvis.

v. 212.

Undoſa inveniunt nantes cœnacula piſces,
Cominus erigitur vel prima, vel extima turris.
Mos erat hic dominis hibernum ſigma locare.

Buleng. de Conviv. i. 27. Erant enim potentiorum. Juven. Sat. vii. 182.

Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cœnatio ſolem.

Bud. in Pandect. p. 113. G. Laurent. de Conviv. Vet. c. 1. Erant verſatiles, id eſt, ita coagmentatæ, ut machinis quibusdam verterentur, & ſubinde alia facies atque alia ſuccederet, quoties fercula mutarentur. Senec. Epiſt. 90. *Qui verſatilia cœnationum laquearia ita coagmentat, ut ſubinde alia facies atque alia ſuccedat, & toties tecta, quoties fercula mutentur.* Suet. Ner. c. 31. n. 8. *Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis verſatilibus, ut flores fiſtulatis, ut unguenta deſuper ſpargerentur. Præcipua cœnationum rotunda, quæ perpetuò diebus ac noctibus, vice mundi, circumageretur.* Kobieryyk. de Luxu Roman. ii. 7. Donat. de Urb. Rom. iii. 5. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 217. Caſaub. in Athen. iv. 2. Stuck. Ant. Conv. ii. 14. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 19. Lipſ. de Magnit. Roman. iii. 14. Tiraquell. in Alex. v. 22. Pitiſc. in Suetonium. Illis nomina Deorum indebant. Ita Lucullus, qui cœnationi nomen Apollinis indidit: unde illud, cœnabitur in Apolline. V. ſupr. in *Cœna Luculli.* Suet. Claud. c. 10. n. 2. *Quum quaſi ſecretum eo deſiderante ſubmoverent turbam, in diætam, cui nomen eſt Hermæum, receſſerat.* Urſin. ibid. p. 219. Pitiſc. in Suetonium. Alias in ædibus habebant hybernas, alias æſtivas. Varr. L. L. vii. 14. *Itaque & hyberna triclinia & æſtiva facimus.* de Re Ruſt. i. 13. *Ut ſpectent ſua æſtiva triclinaria ad frigus orientis, hyberna ad ſolem occidentem.* Et ita cum tempore permutandam cenſebat habitationem Lucullus apud Plutarch. p. 518. D. *Quæ quum viſeret Pompejus, reprehendit Lucullum, quod villam optimè ad æſtatem comparaſſet, verùm habitationi brumali feciſſet incommodam. Ille verò arridens, inquit: videorne tibi minus, quam grues & ciconiæ ſapere, ut cum tempore diætas non commutem?* Mos antiquiſſimus, cujus delicati & principes viri in Aſia ſunt auctores. Ejus & mentio Jud. c. 3. n. 20. *Aod acceſſit ad eum, ſedebat autem in cœnaculo ſuo æſtivo ſolus.* Luxum hunc damnat Amos c. 3. n. 15. *Percutiam domum æſtivam & hybernam.* Buleng. l. l. Caſaub. & Pitiſc. in Suet. Aug. c. 72. n. 3. Grang. in Juven. Sat. vii. 183.

Cœnatio Jovis locus fuit epuli Deorum, ubi ſcilicet Jovi ipſi *cœna* apponeretur. Capitol. Pertin. c. 11. *Ingreſſi porticus Palatii uſque ad locum qui appellatur Sicilia & Jovis cœnatio.* Guther. de vet. jur. Pontif. iv. 23. Erat in Palatio cœnaculum peculiare ad inſtar Apollinis Lucullæi. V. ſupr. in *Cœnatio.* Appoſita enim Deorum præcipua ſimulacra atque imagines nomen illis fecerunt. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 2. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 13.

COENATORIA erant veſtes, quibus in cœna veteres utebantur. Petron. c. 21. *Cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus, in qua tres lecti ſtrati erant.* Mart. x. 87. 12.

Cœnatoria mittat advocato.

xiv. 135. V. illum inſt. in *Veſtis*: Lipſ. Ant. Lect. iii. p. 145. Saturn. i. 2. Stuck. Ant. Conv. ii. 26. & 27. Rhodig. Ant. Lect. xvi. 11. Caſal. de Prof. Roman. Rit. c. 25. Comment. in Petronium. Fuerunt & muliebria. Pompon. l. 33. ff. de aur. & argent. leg. *Q. Mutius ait, ſcire ſe quendam Senatorem muliebribus cœnatoriis uti ſolitum.* Fuiſſe à virilibus diſtincta, indicare videtur Mart. x. 29. 1.

Quam mihi mittebas Saturni tempore lancem,
Miſiſti dominæ, Sextiliane, tuæ.
Et quam donabas dictis à Marte Kalendis,
De noſtra praſina eſt ſyntheſis empta toga.

q. d. pretio, quo emere ſolebas togam, quam mihi natali meo mitteres, emiſti viridem *cœnatoriam* amicæ. *Stuck. l. l.*

COERCITIO juriſdictionis conjuncta fuit, & *coercitione* juriſdictio exercebatur. Paullus titulo de officio ejus, *Juriſdictio ſine modica coercitione nulla eſt.* *Coercuiſſe* autem dicti ſunt, vel cum citari, vel cum prehendi juſſerunt. Itaque *coercitionis* inſignia, ac propè inſtrumenta fuerunt, accenſus, & lictor, ille ad citandum, hic ad ſummovendum & prehendendum tributus. De quibus Cicer. ad Fratr. l. 1. 7. *Nuper G. Octavius, tacuit accenſus, quoties*

quiſ-

quiſque voluit, dixit, & quàm voluit diu. Rectè: ſuit enim officium accenſi, accire, qui jus poſcerent, aut diutius, quam oporteret, loquentibus ſilentium imponere; lictoris non prehendere ſolum ac ducere, ſed etiam ſummovere, atque aliquando etiam loquentem cohibere. Liv. XLV. 29. *Ubi dies venit, cum decem legatis in tribunali conſedit. Aſſuetis regio imperio, tamen novam formam terribilem præbuit tribunal, ſummotor aditus, præco accenſus, inſueta omnia oculis auribuſque.* Suet. Clar. Rhet. c. 6. n. 7. *Albutius Silus in cognitione cadis Mediolani apud L. Piſonem proconſulem defendens reum, & cum cohiberent lictores nimias laudantium voces, ita excanduit .....* Sigon. de Ant. Jur. Prov. II. 5.

COG.

COGNATI defuncti à proximioribus erant elugendi, quibus illorum hæreditas, vel ex teſtamento, vel ab inteſtato deferretur. Nam qui hæres non eſt, elugere alios non cogitur, quàm parentes. *Guther. de Jur. Man.* III. 28.

COGNITIO opponitur juri ordinario. Suet. Claud. c. 15. n. 2. *Cum decurias rerum actu expungeret, quendam interpellatum ab adverſariis de propria lite, negantemque cognitionis rem, ſed ordinarii juris eſſe, agere confeſtim apud ſe coegit.* Ner. c. 15. n. 1. *In juriſdictione poſtulatoribus, niſi ſequenti die, & per libellos, non temerè reſpondit. In cognoſcendo eum morem tenuit, ut continuis actionibus omiſſis ſingula quæque per vices ageret.* Rectè. *Cognitio* enim eſt magiſtratuum & maximorum judicum, jus ordinarium, ſive juriſdictio ordinariorum, & privatorum, delegatorum, eorumve qui dati fuerant à Prætore. Ita ſemper accipitur in priſcis auctoribus vox *cognitionis*. Suet. Claud. c. 9. nu. 4. *Cognitio falſi teſtamenti recepta eſt, in quo & ipſe ſignaverat.* Quia extra ordinem de falſo teſtamento *cognoſcebatur* à majore judice, non à dato, vel delegato, jure nec ordinario. Claud. c. 12. n. 3. *Cognitionibus magiſtratuum, ut unus è conſiliariis frequenter interfuit.* Quinam illi eſſent magiſtratus, Dio LX. p. 667. B. ſignificat, & nominat Conſules, Prætores, & Præfectos. Erant etiam Principum & Senatus, & Præſidum provinciarum, ut Proconſulum, & Legatorum Principis pro Prætore, ſed & Præfectorum Urbis & prætorii. Quintil. III. 10. *Principum & Senatus cognitionibus frequens eſt, & populi fuit.* Capitol. Marc. Anton. c. 10. *Senatum multis cognitionibus & propriè ad ſe pertinentibus judicem dedit.* Paull. Sent. V. ſub titulo ad legem Fabiam: *Cognitio eſt translata in Præfectos Urbis, itemque Præſidis provinciæ extra ordinem meruit animadverſionem.* Salmaſ. de mod. uſur. c. 10. Siccam. de Centumvir. judic. I. 2. Rævard. de Div. reg. jur. tot. Cauſæ *cognitio* deſiderat tribunal. Et cauſæ propriè *cognoſci* dicuntur, cum pro tribunali finiuntur. Suet. Claud. c. 46. n. 4. *In ultima cognitione pro tribunali acceſſiſſe ſe ad finem mortalitatis pronuntiavit*, quaſi ore proprio, & ſeipſo judice morti ſe addixerit. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 20. *Cognitionem* recipere eſt actionem dare. Plin. Epiſt. VI. 22. 2. *Recepta cognitio eſt, fui in conſilio.* Tacit. Annal. III. 10. 3. *Petitum à Principe eſt, ut cognitionem reciperet.* Quod faciunt noſtri prætores, cum ſuas commiſſiones decernunt ad citandas partes in jus. *Pallet. For. Rom.* III. 2. Et *cognitionem* ab Imperatore impetrari, impetrato reſcripto aliquem in aulam evocare. Quod lenitatis Imperatoriæ indicium Conſtantinus vocat, & viduis, pupillis, atque fortunæ injuria miſerabilibus ab ipſo indultum eſt, ut poſſint *cognitionem* Principis obtinere, cum alterius potentiam perhorreſcunt, & adverſarios cogere, ut Principi ſui copiam facerent. *Guther. ibid. c.* 21.

Cognitio planaria dicebatur, cum Prætor de plano ſubinde jus reddebat poſtulantibus. V. inſr. *è Plano*.

Cognitio prætoria domeſtica erat, qua res etiam domi cognoſcebantur. Intra prætorium, & in cubiculo querelis provincialium audiendis, inſinuante atque admittente cubiculario eſt conſumpta. Cicer. ad Attic. VI. 2. *Aditus ad me minime provinciales, nihil per cubicularium, ante lucem inambulabam domi, ut olim candidatus.* Ea quidem, quæ domi tranſigebantur, ferè per diplomata annulo obſignata perficiebantur. Unde Cicero dixit in Piſon. c. 37. *Mitto diplomata tota in provincia paſſim data.* Et Plin. Epiſt. X. 121. 1. *Uſque in hoc tempus, domine, nemini diplomata commedavi.* Ex quo divinitus illa Q. fratri I. 1. de annulo ſunt præcepta: *Sit annulus tuus non ut vas aliquod, ſed tanquam ipſe tu; non miniſter alienæ voluntatis, ſed teſtis tuæ.* Sigon. de Ant. Jur. Prov. II. 5.

Cognitio prætoria popularis, ſive publica in baſilica, atque in tribunali, ſcribis, accenſis, præconibus, & lictoribus apparentibus exercebatur. Utriuſque, domeſticæ & popularis, meminit Cicer. Frat. I. 1. *Conſtare inter omnes video facillimos eſſe aditus ad te, patere aures tuas querelis omnium, nullius inopiam ac ſolitudinem non modò illo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidem tua, ac cubiculo excluſam.* Hirt. Bell. Alex. c. 49. *Neque ullum genus quæſtus prætermittebatur, quo domus & tribunal Imperatoris vacaret.* Sigon. de Ant. Jur. Prov. II. 5. Goduin. in Hirtium. Utramque poteſtatem non ante, quàm provinciam ſuam attigiſſent, neque alibi, quàm in provincia ſua, exercere poterant. Unde illud eſt Ulpiani tit. de Officio proconſulis: *Proconſul quidem ubique proconſularia inſignia habet ſtatim, atque Urbem egreſſus eſt, poteſtatem autem non exercet, niſi in ea provincia ſola, quæ ei decreta eſt.* Ut autem hanc poteſtatem exercere commodè poſſent, inſtitutum erat, ut præſes, poſteaquam in provinciam venerat, in aliquam civitatem, aut in plures ex iis, in quibus conventus agi ſolebat, conventum, ſive forum in certam diem edicto indiceret, eoque provinciales homines evocaret; atque ita aut uno in oppido plures conventus, aut in ſingulis ſingulos agebat, atque omnes percurrebat. Indictos ante fuiſſe à Prætore conventus indicant Liv. XXXI. 29. & Virg. Æneid. V. 758. V. illos inſr. in *Conventus*. In uno oppido plures, aut in ſingulis. Singulos actos, docet Cicero; qui cum per annum in Cilicia fuiſſet, primum ſe in ſingulis ferè conventibus jus dixiſſe, deinde Laodiceæ quinque conventus egiſſe ſcribit Attic. V. 20. *Laodiceam pridie Kal. Sext. venimus: ibi morati biduum: perilluſtres fuimus: dein Apameæ quinque dies, Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconii decem fecimus: nihil ea juriſdictione æquabilius.* Poſt autem cum foro Tarſi in Cilicia peracto, in Aſiam ad ſecundos conventus agendos rediret, ita ſcribit Attic. V. 21. *In Aſiam profectus ſum Tarſo Nonis Januarii maxima admiratione Ciliciæ civitatum, maximeque Tarſenſium. Poſtquam verò Taurum tranſgreſſus ſum, mirifica exſpectatio noſtrarum Aſiæ diœceſium, quæ ſex menſibus imperii mei nullas meas acceperant literas. Idibus Februarii forum inſtitueram agere Laodiceæ Cibaryticum, & Apamenſe; ex Idibus Martiis ibidem Synnadenſe, Pamphylium, Iſauricum.* Frequentiùs tamen ſingulos conventus a Prætore perluſtratos fuiſſe exiſtimo, atque id quoque fuiſſe ad provinciæ rationes accommodatius. Cicer. Fam. IV. 12. *Cum Athenis in Bœotiam irem, ut reliquam juriſdictionem abſolverem.* Ver. V. 11. *Nullum oppidum in Sicilia fuit ex iis oppidis, in quibus Prætores conſiſtere, & conventum agere ſolent .....* Sigon. l. l.

COGNITOR dicebatur, qui alium defendebat, maximè ſi de illius ſtatu ageretur: ſicque cauſam noſcebat, & tuebatur illam, ut ſuam. Aſcon. in Cicer. p. 72. *Hoc genus defenſoris in jure cognitor vocatur, maximè cum de alicujus ſtatu agitur.* Cicer. Divin. c. 4. *Me defenſorem calamitatum ſuarum, me ultorem injuriarum, me cognitorem juris ſui eſſe voluerunt.* Eligebatur à reo, quem Verres, cum prætor eſſet, ex ſuo arbitrio dabat. Cicer. Verr. II. 43. *Cognitorem adſcribit Sthenio. Quem? cognatum aliquem? aut propinquum? non. Thermitanum aliquem, honeſtum aliquem ac nobilem? ne id quidem. An Siculum, in quo aliquis ſplendor, dignitaſque eſſet? minimè. Quem igitur? Civem Romanum. Cui hoc probari poteſt? cum eſſet Sthenius civitatis ſuæ nobiliſſimus ampliſſima cognatione, pluribus amicitiis, invenire neminem Siculum potuit, qui pro ſe cognitor fieret?* A procuratore differt. Procurator enim eſt, qui aliena negotia mandato domini adminiſtrat, *Cognitor*, qui ad cognitionem alieni jurgii ſuffragator accedit. *Guther. de Offic. Dom.*

Dom. Aug. c. 25. *Bud. in Pandect. p.* 101. I: 141. *K. Salmaſ. de mod. uſur. c.* 16.

Cognitor eſt interdum, qui quem cognoſcit: ut homines Romani, qui in provincia erant, ſi magiſtratus cives Romanos eſſe neſciret, illi tamen civitatis Romanæ jura implorarent, ut crucem, ſecurim, virgas depellerent, *cognitores* dabant, id eſt, homines producebant, qui ſe eos noſſe dicerent, & cives Romanos eſſe pro teſtimonio dicerent. Cicer. Verr. v. 65. *Homines tenues adeunt ad ea loca, quæ nunquam antea viderunt: ubi neque noti eſſe iis, quo venerunt, neque ſemper cum cognitoribus eſſe poſſunt.* Seneca *notorem* vocat in Ἀποκολοκυνθώσει: *Si quis*, inquit, *à me notorem petiſſet, te ſui nominaturus, qui me optimè noſti.* Turneb. Adv. xxix. 36. Douza Præcid. Petron. c. 2. Gruterus in Senecam.

Cognitor etiam & ſector pænè idem. Eſt autem is, qui ſectionibus præeſt, cujus munus *cognitura* dicitur. Suet. Vit. c. 2. n. 7. *Filius ſectionibus & cognituris uberius compendium nactus.* Ovid. Amor. i. 12. 19.

Aptiùs hæ capiant vadimonia garrula ceræ,
Quas aliquis duro cognitor ore legat.

Manil. v. 336. illos conjungit:

Defueritque bonis ſector, prædamque lucretur
Noxius, & patriam fraudarit debitor æris.
Cognitor eſt urbis.

Gloſſæ: *Cognitor*, ἔκδικος. Eſt ergo propriè, qui compendii ſui cauſa nullum non manubiarum genus expetitur. *Scalig. in Manil. p.* 379. Malè Scaliger. Hic ſenſus eſt Manilii: Quacunque iverit haſta proſcriptionum & auctionum, & bonis ſector adſuetit, non ullos curans digitos, eorum nempe, qui ſublatis digitis profitentur ſe redemptores eſſe, ac ſectores bonorum haſtæ ſubjectorum, *cognitoris* officio fungitur ad eum defendendum, cujus bona publicè veneunt. Item *cognitorem* & ſe illi præbet qui criminis alicujus reus bonorum confiſcatione pœnam lucratur & redimit, & pro eo, qui peculatus, aut pecuniarum repetundarum tenetur, aut de reſiduis ob adminiſtratam pecuniam publicam. Fuere & ſui ſectoribus notores & *cognitoros*, qui publico ſpondebant, atque intercedebant. Hi plerumque & participes lucri, ut ſocii cum ſectoribus erant. Unde junxit modò *ſectiones & cognituras* Suetonius. Verùm de illis non eſt hoc loco Manilius intelligendus. *Salmaſ. de Med. Uſurar. c.* 16. *&* 18. *Auctor miſc. def. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p.* 328. Nos quid probabilius. Sunt delatores ad ærarium aut fiſcum. Suet. Domit. c. 9. n. 9. *Fiſcales calumnias, magna calumniantium pœna, repreſſit. Ferebaturque vox ejus: Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat.* Capitol. Anton. Phil. c. 11. *Delationes, quibus fiſcus augeretur, contempſit.* Hinc Tacitus, quem *ſectionibus apud ærarium famoſum* dicit Annal. xiii. 23. 2. eundem *obliterata ærarii nomina retraxiſſe* ait 2. 4. quod protſus *cognitoris* eſt hac ſignificatione. Hinc Gloſſæ: *Cognitor*, ἔκδικος. Nam hi ecdici & defenſores civitatum erant, & in primis etiam publicas pecunias curabant & perſequebantur. Plin. Epiſt. x. 111. *Ecdicus, domine, Amiſenorum civitatis petebat apud me à Julio Piſone denariorum circiter quadraginta millia, donata ei publicè ante viginti annos, & bule, & eccleſia conſentiente; nitebaturque mandatis tuis, quibus ejuſmodi donationes vetantur.* Habes planè nomen vetus & obliteratum perſequentem. Cicer. Fam. xiii. 56. *Mylaſis & Alabandenſes pecuniam Cluvio debent. Dixerat mihi Euthydemus, cum Epheſi eſſem, ſe curaturum, ut ecdici Mylaſii Romam mitterentur. Id factum non eſt: legatos audio miſſos eſſe; ſed malo ecdicos, ut aliquid confici poſſit.* Ab hac ſignificatione ſumptum eſt, ut delatores, & quadruplatores, & σύνδικοι honeſtiore vocabulo dicerentur *cognitores*, tanquam qui cauſas ærarii & fiſci, atque ita populi & principis ſuſciperent ſponte, ac tuerentur, cujus operæ pretium partes de proſcriptorum bonis conſequebantur. Atque huic lucro quia adjungebant ex illis plurimi, ut & ab haſta, quam erexerant, emerent: ideo perſæpè iidem *cognitores* qui *ſectores*: quod etſi non facerent, tamen erant cognati, & ſocii, participeſque manubiarum, & lucri ex aliena calamitate. *Gronov. de Pecun. Vet.* iv. 3.

COGNOMEN *eſt, quod uniuſcujuſque proprium eſt, & nominibus gentilitiis ſubjungitur, ut Cato, Scipio.* Diomed. i. p. 306. Edit. Putſch. Priſcian. ii. p. 578. Et Suet. Jul. c. 20. n. 5. *Ut quid eo anno actum eſſet, Julio & Cæſare Conſulibus actum ſcriberent, bis eundem præponentes, nomine atque cognomine.* Quibus ſatis oſtendit, Julium nomen, Cæſarem *cognomen* fuiſſe. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 1. Hoc duobus nominibus, prænomine & nomine cur non contenti Romani homines adjunxerint, magna exiſtere quæſtio poteſt. Ac mihi quidem videtur, eos primùm, ut qui idem prænomen nomenque ferebant, nota aliqua internoſcerent, hanc tertii nominis rationem excogitaſſe; poſt autem, cum *cognominum* uſus increbuiſſet, eoſdem etiam ſine ejuſmodi cauſa *cognomina* indidiſſe. Hac ratione L. Tarquinium Priſcum, & L. Tarquinium Superbum, cum & prænomine & nomine conveniret, inquit Dionyſ. iv. p. 244. Priſcum illum, quòd natu major; hunc Superbum, quòd contumacior eſſet, eſſe vocatum. Valuit autem in primis hic *cognominum* uſus ad confuſam ipſarum gentium turbam diſtinguendam. Hoc in gentibus Valeria, Fabia & Cornelia perſpici poteſt, quæ *cognominum* varietate in multas familias diviſæ ſunt: *cognomina* enim Voluſi, Poplicolæ, Maximi, Potiti, Falronis & Meſſallæ gentem Valeriam in multas familias diſtinguunt: ſic Vibulani, Ambuſti, Maximi, Dorſones, Licini, Labeones gentem Fabiam: item gentem Corneliam Maluginenſes, Coſſi, Scipiones, Lentuli, Merulæ, Cinnæ, Sullæ, Dolabellæ in plures familias diſtribuere. Iterum quum Maluginenſium familia creviſſet, quartis nominibus additis eſt in alias familias propagata, ita ut alii Maluginenſes Coſſi, alii Scipiones, alii Maluginenſes Lentuli. Itemque Scipiones alii Scipiones Africani, alii Aſiatici, alii Naſicæ dicerentur. Et ſic de omnibus familiis, & gentibus dicendum eſt. *Sigon. ibid. c.* 5. *Panvin. de Nomin. Romab. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* 11. *p.* 2036. *D. Spanhem. Diſſert. de Uſu & Præſt. Numiſm.* vi. *p.* 506. Significat præcipuè non illud familiæ nomen à majoribus acceptum, ut Maximus, Metellus, Sulla, Craſſus. . . . , ſed ἐπίκλησιν alicujus rei, ad deſcribendum & deſignandum hominem ab ejus ingenio, fortuna, habitu corporis, rebus geſtis, aliiſque cauſis petitam, imo ſæpè vulgare ἐπίθετον, vel etiam laudis aut honoris alicujus titulum. Sic Senec. Epiſt. 108. *Hoc ſenectuti cognomen impoſuit.* Virgilius, *Triſtem illam vocat.* Ubi videmus, quum ſcripſerat Virg. Georg. iii. 67.

—— ſubeunt morbi, triſtiſque ſenectus.

in his verbis *triſtis* dici à Seneca *cognomen* ſenectutis. Suet. Cal. c. 22. n. 2. *Compluribus cognomentis aſſumptis. Nam & Pius, & Caſtrorum Filius, & Pater Exercituum, & Optimus Maximus Cæſar vocabatur.* Tacit. Annal. xi. 25. *Patrem Senatus appellandum eſſe Claudium, quippè promiſcuum Patris patriæ cognomentum.* Sic Q. Labienum à Parthis cum exercitu contra Romanos miſſum, ſe *Imperatorem*, & quidem *Parthicum* cognominaſſe obſervat Dio xlviii. p. 373. B. Unde & in nummis invenias Q. LABIENUS. PARTHICUS. IMPERATOR. Neque exiſtimandum eſt, his ſignificari certum aliquod & verum illius *cognomen*, ſicut fuit Africanus & Aſiaticus Scipionum. . . . . . . ut ſentire videntur viri doctiſſimi; ſed, ut Caligula ſe nonnunquam *Caſtrorum Filium* . . . . . *cognominavit*, ſic illum ſe ſcripſiſſe *Parthicum Imperatorem*, eumque titulum ſuis nominibus frequenter adjeciſſe, ut eſſet ſermo *quaſi cognomen*, quomodo Cicer. Læl. c. 2. de Catone loquitur: *Propterea quaſi cognomen jam habebat in ſenectute Sapientis.* Non erat hoc verum Catonis *cognomen*, ſed tam crebrò inter cives iſto epitheto ornabatur, ut pænè locum obtineret *cognominis*. Et idcirco eum *Sapientem eſſe appellatum* dicit Quintil. xii. 7. *Perizon. Anim. Hiſtor. c.* 2. Æquè omnes Romani cives *cognominibus* inventis uti potuerunt, neque *cognominum* uſus plebi magis quàm optimatibus interdictus fuit. Factum eſt tamen, ut, quoniam

Reſpu-

Reſpublica primùm in patriciorum poteſtate fuit, eorum etiam ante *cognomina* celebrata quàm plebis ſint. Ubi verò plebs ad Rempublicam acceſſit, tum plebejorum etiam ad diſtinguendas familias *cognomina* audiri, perinde atque imagines ad poſteritatem prodendam poni, ſint cœptæ. Alia quàm longiſſimè ad poſteros propagabantur, alia ne ad filios quidem perveniebant. Etiam ſuccreſcentibus in eadem gente *cognominibus*, vetuſtiſſimum abolebatur, recentia verò omnia plerumque retinebantur. Ac primùm quidem, qui *cognomen* patris avive & majorum tulerunt, id ipſum feciſſe videntur præſtantiâ illius, qui primus illud *cognomen* invenit, virtute & gloria adducti; ita tamen, ut aut mutare, aut relinquere pro arbitratu potuerint. Hujus rei eſſe documento poſſunt, quæ ſcribit Plutarch. Cicer. p. 861. B. *Qui primus Ciceronis cognomen à poſteris non ſolum non neglectum ſit, verùm etiam ſtudioſè retentum. . . . . Cum autem M. Cicero, poſteaquam magiſtratus cepit, crederetur cognomen illud aut vitaturus, aut certè mutaturus, reſpondit, operam ſe daturum, ut id eſſet Scauris & Catulis illuſtrius.* Prætereà idem Cicero *cognomina* hæreditaria fuiſſe oſtendit, cum loquentem inducit Africanum cum nepote hoc modo, Somn. Scip. c. 2. *Erit id tibi cognomen per te partum, quod nunc ex me hæreditarium.* Itaque videmus hac de cauſa Album & Albinum per quingentos amplius annos in gente Poſtumia cuſtoditum, Maximumque in Valeria, & ferè etiam in Fabia, & item in Mucia Scævolam. Hoc tamen non in omnibus ſervatum eſſe inde apparere poteſt, quod Strabonis *cognomen*, quod fuit patris Pompeji Magni, ne filius quidem uſurpavit; neque filii Q. Maximi Oviculæ Verrucoſſi ea quæ fuerant patris. Novis autem aſcitis familiæ *cognominibus* vetera eſſe deleta, agnoſci poteſt ex Manlia gente: cujus primùm *cognomen* fuit Vulſo, poſt Vulſo Capitolinus, tum Capitolinus Imperioſſus, poſt Imperioſſus Torquatus: ad extremum autem tantum Torquatus retentus eſt. *Sigon. l. l. Panvin. ibid. p.* 2042. *E.* Obtinuit tamen, ut antiquiſſima gentium ſuarum, & præcipuè illuſtrium in iis hominum *cognomina*, quæ jam in uſu eſſe deſierant, ex omni vetuſtate deligerent, uſque filios ſuos ornarent, licèt ipſi reverà ab illis, quorum nomina repetebant, progeniti non eſſent. Sic relatos ex antiquitate videmus in Oppiam gentem Cornicinos, in Valeriam Publicolas, Potitos, Voluſos, & Maximos, in Furiam Camillos, in Liciniam Clavos & Stolones, in Corneliam Coſſos, in alias gentes alios. *Perizon. ibid. c.* 3. Quædam uni gentium vel familiæ propria fuerunt, ut Scipio, Galba, Cæſar, Brutus, & omnia ferè vetuſta: quædam multis communia, ut Maximus, Capitolinus, Augurinus, Poplicola, & Torquatus. Frequentior uſus fuit, ut ſinguli ſingula *cognomina* haberent. Sæpè etiam duobus utebantur, ut P. Cornelius Rutilus Coſſus, Q. Servilius Priſcus Fidenas, T. Manlius Imperioſſus Torquatus, & ſimilia. Raro tria uſurpabant, ut P. Cornelius Scipio Africanus Æmilianus, T. Quinctius Pennus Capitolinus Criſpinus. Rariſſimè quatuor, ut Q. Fabius Maximus Verrucoſſus Ovicula Cunctator. Pluribus uſos fuiſſe neminem inveni ante Reipublicæ caſum; nam poſt, ſub Imperatoribus nulla certa regula tradi poteſt, quum ineptè, & pro arbitrio nomina ſumere conſueverint. Legi enim in vetuſta quadam inſcriptione aliquando quinque & ſex ab uno uſurpata fuiſſe, ut Q. Fabio Ciloni Septimino Catinio Aciliano Lepido Fulginiano. *Panvin. ibid. p.* 2043. *E.* Erat etiam veteribus in more poſitum, ſi quando prænomen hominis non exprimerent, *cognomen* ultimum, quod plerumque erat quaſi ἐπίθετον, præponere nomini gentilitio. Ita ſæpiùs occurret Æmilianus Scipio, Octavianus Cæſar, Marcellus Claudius, Bithynicus Pompejus, Cæſoninus Piſo, Marcellinus Lentulus, atque alia ejuſmodi, quàm contra. *Spanhem. ibid. p.* 503. *Perizon. l. l.* Qui adoptabantur, novis augebantur. V. ſupr. in *Adoptio.* Non ſolebant veteres paucis literis notare, ſi quidem integrè ſcripſerant nomen gentilitium. Quia hoc quum conſtans eſſet, & perpetuum inter omnes gentiles ac poſteros, ideoque omnibus notius, faciliùs multò cognoſci poterat conciſè ſcriptum ex addito plenè *cognomine*, quàm ex gentilitio *cognomen*, quod ſæpiſſimè in poſteris, ſæpè etiam in uno homine mutabatur, ac novum planè, ideoque etiamnum incognitum pleriſque erat. Sic in aliquot fiſtularum plumbearum titulis apud Gruter. p. 182. & 183. C. JUN. SILANO. M. LICIN. LUCULLO. L. JUN. CLARO. ET. AUR. SEVERO. COS. SEX. AUR. ANULINO. COS. aliaque. *Perizon. ibid. cap.* 7. Virile cum feminina terminatione citra ullam generis aut flexionis mutationem ſumebant. Pietas L. Antonio cum noto ciconiæ ſymbolo tribuitur. V. infr. in *Pietas.* Ita Murænæ, Muſæ, Aſinæ, Scrophæ, feminina poſitione dicti haud ignobiles Romani. Ita & Petræ dicti ex Equeſtri ordine, auctore Tacit. Annal. XI. 4. 1. *Pergit Suilius addere reos Equites Romanos illuſtres, quibus Petra cognomentum.* Hinc illud Fabio l. 4. inter reliquas Romanorum nominum obſervationes notatum; *aut qua feminina poſitione mares, aut neutrali feminas ſignificant, qualia ſunt Muræna, Glycerium.* Non hoc Græcis uſitatum, quibus deducta ab appellativis nominibus genere & flexione continuò mutabantur. *Spanhem. ibid. p.* 532. Multa ita immutata ſunt, ut per diminutionem in INUS à ſuo primitivo deflexa ſint. Albus enim, quod fuit *cognomen* primum Poſtumiorum, poſt Albinus evaſit: ita Rufus in Corneliis Rufinus, Mamercus in Æmiliis Mamercinus, Meſſalla in Valeriis Meſſalinus. *Sigon. l. l. Panvin. ibid. p.* 2040. *E.* Nullum ad tempora Auguſti fuit in JUS deſinens, quod eſſet aliunde formatum in hanc formam: ſed omnia iſtius terminationis ſine ulla mutatione vel ex prænominibus, aut ſervilibus, ac peregrinis nominibus ſunt facta, ut Statius Cæcilii poetæ, vel ex appellativis ſumpta, ut Pius & Caprarius Metellorum, Triarius Valerii, Quadrigarius Q. Claudii apud Gellium, Lanarius Calpurnii apud Plutarchum in Sertorio, qualia à Grammaticis deinde vocata ſunt proprio vocabulo agnomina. Adeoque non Quirinius, ſed Quirinus, quum tertium fuerit illius nomen, verum fuit P. Sulpicii *cognomen*. Aſſentientem habeo non modò vulgatum interpretem, qui Cyrinum vocat, ſed & Syrum, qui Kurinus vertit Luc. c. 2. n. 2. A Luca & aliis Græcis Κυρήνιος nominatur. Sed hoc non obſtat. Græcis enim ſollenne eſt dare iſtam terminationem nominibus propriis Romanorum, quia videbant eorum pleraque prænomina, omnia gentilitia, nonnulla etiam *cognomina* ita deſinere. Sic Imperator M. Clodius Pupienus in Græcis nummis Tarſi cuſis apud Patin. Theſ. p. 124. Πουπιήνιος ſcribitur. Imò Lucianus caſtigat eos alicubi, qui Titianum vocent Τιτιάνιον. Dionyſius quoque Halicarnaſſeus Nautam Æneæ comitem Ναύτιον, Cælum Vibennam Καίλιον nominas. Homo verò Latinus, ſeu Romanus eſt appellandus, non quomodo à Græcis ejus nomen ſcribitur, ſed quomodo in patria urbe & lingua dictus fuit. *Perizon. de Auguſt. Orb. Terr. Deſcript.* §. 30. Quum antea tres aut quatuor fratres variis prænominibus, eodem verò omnes *cognomine* uterentur, ut Quinctus, Lucius, Marcus & Cajus Cæcilii Metelli Q. Macedonici filii, poſtea patris prænomine utentes, variis *cognominibus* inter ſeſe diſtingui cœperunt, à variis eventibus acceptis, vel ab avorum, matrum, patruorum nominibus derivatis. Ac natu quidam maximus patris prænomine & cognomine utebatur, cæteri omnes eodem quidem patris prænomine, diverſis verò *cognominibus* ornabantur. Exemplum accipi poteſt ab ea gente Flavia, quæ rerum potita eſt. Nam T. Flavius T. F. Sabinus ex uxore Veſpaſia Polla duos filios eodem prænomine tulit, majorem quidem T. Flavium Sabinum, *cognomine* etiam paterno ornatum: minorem verò T. Flavium Veſpaſianum, qui poſteà Imperator Romanus appellatus eſt, qui *cognomen* ſibi à matris Veſpaſiæ nomine derivavit Veſpaſianum. T. Flavius Sabinus Veſpaſiani Imperatoris frater duos filios etiam tulit eadem ratione diſtinctos, id eſt, T. Flavium Sabinum, & T. Flavium Clementem. T. quoque Flavius Veſpaſianus duos filios eadem ratione appellavit, majorem quidem T. Flavium Veſpaſianum, minorem verò T. Flavium Domitianum, qui *cognomen* à matre Domitilla accepit. Et alia ratio

fuit appellandi & diſtinguendi, ut filii à patre non prænominibus ſolùm more veteri, ſed *cognominibus* etiam diſtinguerentur. Exemplum hujus rei eſt in L. Septimio Severo, M. Septimio Baſſiano, & P. Septimio Geta filiis. *Panvin. ibid. p.* 2035. *F. Cognomine* aliquem ſalutare familiaris erat, ut apud Ciceronem in Epiſtolis: *Cæſar Pulcro.* Turneb. Adv. II. 19. *Cognomina* an mulieres Romanæ uſurpaverint, necne, olim diſputarunt ad omnem antiquitatem illuſtrandam nati viri. Robortellus de Romanorum nominibus libellum conſcripſit, & nonniſi gentilitium nomen antiquas feminas uſurpaſſe affirmat. At Sigonius Emendat. II. 35. tribuit illis quidem gentilitium, ſed *cognomen*, tanquam à veterum conſuetudine abhorrens, explodit. Non defuerunt, qui Sigonianæ ſententiæ prope bellum indixerint. Robortellus ipſe in Emendationum libro contra Sigonium edito, vel priſtinæ ſententiæ pertæſus, vel oblitus eorum, quæ prius in libro de Nominibus ſcripſerat, palinodiam canens, feminas *cognomine* uſas, ſummis argumentorum viribus probare contendit. Robortellum ſecutus Onufrius Panvinius, Paullus Manutius, & Antonius Auguſtinus idem, magna argumentorum vi coacta, comprobare nituntur. Sed, ut liberè dicam, non ex concepta ſpe, non ex voto. Nam eodem, quo petunt Sigonium, gladio pereunt: adeo ambiguæ ſunt & ancipites ab iis adverſus hunc allatæ rationes, ut iiſdem hic ſuam fulciat rationem. Attamen prope innumeris inſcriptionibus, quas ex Epigrammatibus in medium affert, *cognomina* uſurpare conſueviſſe mulieres oſtendit *Petrus Servius Miſcell. fuſioribus capitibus* 6. 7. 8. Sigonii, Robortelli, Panvinii, Manutii & Auguſtini rationes, quibus in utramque partem diſputatur, ut & Servii inſcriptiones, quibus ſententiam ſuam præ illis ſe certiùs probare putat, ſi attuliſſem, ſex ſeptem philyras, ſive plagulas illis colligendis implevissem, & ſcribendi modum mihi propoſitum dudum exceſſiſſem. Ea de re ſatis habeo hæc ſubnotaſſe, & te B. L. ad fontes ipſos ablegaſſe.

COH.

COHÆRES dicitur non tantùm ille, qui cum alio inſtitutus eſt *hæres*, ſed etiam fideicommiſſarius, ut ſatis patet ex lege 36. §. final. juncta leg. 91. §. itidem final. ff. de Legat. III. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 620. *C.*

COHORS erat propriè peditum manus, ut turma equitum. Varro de Ling. Lat. IV. 16. *Cohors, quod, ut in villa ex pluribus tectis conjungitur, & quiddam fit unum, ſic hæc ex manipulis copulatur.* Panvin. Imp. Roman. c. 16. Voſſ. Lex. Etymol. Qui villaticam deſcripſit de Re Ruſt. III. 3. *In plano cohors, in qua paſcebantur gallinæ.* Eſt vox origine Græcanica, & Græci, quod clauſum, vel ſeptum in anteriore domo, vel villa χόρτον dixerunt, & Latini *cohortem*. Lipſ. de Milit. Rom. II. 4. Voſſ. l. l. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 36. Thyſ. Rom. Illuſtr. II. p. 56. *Cohortes* apud ſcriptores, qui ſtante Republica Latinè ſcripſerunt, pro manipulis audiendæ ſunt, vel ordinibus veteris legionis, qui pedites tantùm centum & viginti continebant. Σπεῖρας Græci ſcriptores, ut Polybius, appellant, & manipulos, ſive ordines, quales & quantos dixi, intellexerunt. Qui verò Imperatorum ævo vixere, ſolent & σπεῖρας appellare *cohortes* quingenarias & ſexcenarias, quales tunc legio Romana denas habuit. Livius lapſus eſt, dum diſtinguit *cohortes* à manipulis XXX. 33. *Non confertas cohortes ante ſua quemque ſigna inſtruebat, ſed manipulos aliquantum inter ſe diſtantes.* Atqui apud Polybium, unde illa hauſit, idem σπεῖρα, id eſt, *cohors*, quod σημαία, vel manipulus. *Salmaſ. de Mil. Rom. c.* 2. Idem olim *cohortem* ſignificaſſe atque manipulum jam Varro negavit. Stultè enim diceret, inde dictam, quod *ut cohors in villa ex pluribus tectis, ſic ex pluribus manipulis copuletur cohors*, ſi id à Mario demum, non ita diu ante Varronem inſtitutum, olim autem *cohors* manipuli unius vocabulum fuiſſet. Quid? nonne paſſim Livius, & Salluſtius, & alii, quum de priſca Republica loquuntur, *cohortium* meminere? nonne interdum palam diſtinguunt à manipulis? Liv. XXVII. 41. *Conſul quinque cohortes, additis quinque manipulis, nocte jugum ſuperare, & averſis vallibus conſidere jubet.* Eodem: *Duo ſimul præſidia, Placentina cohortis, & manipulorum ſecundæ legionis aggrediuntur.* Idem c. 13. *Cohortibus, quæ ſigna amiſerant, dare hordeum juſſit, centurionesque manipulorum, quorum ſigna amiſſa fuerant, diſtrictis gladiis diſcinctos deſtituit.* Polybius hoc vocabulo ut plurimum manipulum denotat, alicubi tamen & velitibus ſpiras dat, qui neque *cohortes* habuere, neque manipulos. Ita Latini interdum ipſos etiam manipulos *cohortes* dicunt; interdum quamlibet manum manipulo grandiorem. *Schel. in Polyb. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1279. *C. Boecler. Diſſert. de Leg. Rom. c.* 3.

Cohortes equitatas, ad nomen quod attinet, appellari, inſolens certè, neque ullius boni auctoris auctoritate confirmatum eſt. Hyginus tamen nuſquam meminit *cohortium* harum, ubi non equitatas vocet. Confirmatur veteribus aliquot inſcriptionibus. Apud Gruterum in lapide priſco: L. FL. T. F. Q. VIR. SECULARI. PRÆFECTO COHORTIS PRIMÆ EQUITATÆ. Item alio: P. LICINIO. P. F. GAL. MAXIMO PRÆFECTO COHORTIS II. GALLORUM EQUITATÆ. Plinius & Trajanus equeſtres appellant. Ille Epiſt. X. 107. *Rogatus à P. Accio Aquila, centurione cohortis ſextæ equeſtris....* Hic 108. *Libellum P. Accii Aquilæ, centurionis cohortis ſextæ equeſtris, quem mihi miſiſti, legi.* Erant, ſi quidem *cohors* ad equites transferenda, non turmæ equitum, non alæ, ſed quæ partim ex pedite, partim equite conſtabant. *Cohortes*, inquam, peditum, quæ habebant proprios, & inſitos, ut cum Vegetio loquar, equites ſuos. Liquet hoc non tantum ex Plinio, qui *cohortem equeſtrem* appellat, & tamen Accium Aquilam *centurionem* ejus, hoc eſt peditum ductorem; ſed etiam ex epiſtola libri ejuſdem 32. qua ſcribit, Trajanum juſſiſſe, ut Gabius Baſſus contentus eſſet beneficiariis decem, equitibus duobus, centurione uno ex *cohortibus*, quibus ipſe Plinius præerat, innuens iiſdem in *cohortibus*, & equites & centuriones, & beneficiarios fuiſſe. Vetus inſcriptio Salonæ: PEDITIBUS ET EQUITIBUS QUI MILITANT IN COHORTE..... Hujus generis fuerunt *cohortes* Batavorum & Canannefatium, de quibus Tacit. Hiſt. IV. 19. 1. *Batavorum & Canannefatium cohortes miſſus à Civile nuntius aſſequitur. Intumuere ſtatim ſuperbia ferociaque, & augeri equitum numerum poſtulabant.* Cum augeri numerum equitum poſtulent, apparet jam fuiſſe in illis equites, plures ad equum reſcribi, & ad honoratiorem militiam voluiſſe traduci. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1090. *C.* Equitata milliaria *cohors* habebat homines ſeptingentos ſexaginta. Hyginus: *Accedunt ex eadem cohorte milliaria detractis equitibus, reliqui pedites ſeptingenti ſexaginta.* Schel. ibid. p. 1094. D. V. & infr. in *Cohors peditata*.

Cohors Hyginiana, non quinque centurias, ut vult Vegetius, ſed ſex, antiquo Romanorum inſtituto, habet. Probant id omnes hæ, quæ *cohorti* aſſignantur, pedaturæ: tum quòd ampliores, quàm quinque centuriæ requirant, tum quòd alius formæ, quàm in qua quinque centuriæ rectè tendant ex præſcripto Hygini, qui vult centuriam eodem quamque hemiſtrigio accipi. Quinque centuriæ iſto modo quinque hemiſtrigio poſtulant: at hæ pedaturæ, alia ſex, alia tribus, alia duobus hemiſtrigiis conſtant. Nulla itaque harum ejuſmodi *cohorti* apta eſt. Quare fallitur Salmaſius in libro de Re militari Romanorum, qui putat, ex quo *cohortes* primæ milliariæ factæ ſunt, cæteras *cohortes*, atque adeo hanc ipſam ob cauſam, quod *cohortes* primæ milliariæ, quinque tantùm centurias habuiſſe: in legione enim Hyginiana, quamvis *cohortes* primæ duplum numerum, cæteræ tamen omnes ſex centurias habent. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1040. *B.*

Cohors legionaria conſtabat tribus manipulis, non ejuſdem generis e. g. haſtatorum, aut principum; nec commode id potuit: ſuperaſſet enim manipulus unus in quo-

que

que genere poſt tres *cohortes*. Sed mixta erat è triplici genere. & ſic parva aliqua legio. Habuit haſtatos, principes, triarios, è ſingulis manipulum unum. Et adde velites, qui ſolent manipulos comitari. Ita fuit juſta & plena legionaria *cohors*, homines quadringenti & viginti. Quod ſi pleniores manipuli aut legiones, plenior ſcilicet etiam ipſa: atque ita quingenarias & ſescenarias etiam leges. *Lipſ. de Mil. Rom.* II. 4. Rectè. Liquet hoc tum ex eo, quod aliter legio in decem partes commodè tribui non queat, tum ex militia Cæſariana, in qua quæque *cohors* tres manipulos, vel ſex centurias, duas haſtatorum, duas principum, totidem habuit triariorum. Cæſ. Bell. Civ. III. 64. *Aquila conſervatur, omnibus primæ cohortis centurionibus interfectis, præter principem priorem.* Cicer. Attic. v. 20. *At ille cohortem primam totam perdidit, & centurionem primipili nobilem ſui generis Aſinium Dentonem, & reliquos ejuſdem cohortis.* Adde, quòd hæc ipſa ratio hujus diviſionis pulcra eſt. *Cohors* enim hæc decima legionis pars, toties centum habet, quoties legio mille. *Cohors* legionis quaternum millium quadringentos, quinum millium quingentos, ſenum millium ſexcentos. Deinde cum pars aliqua legionis ad præſidia agitanda, aut parvas expeditiones mittitur, ex omni militum genere aliquos demi, ex iis unum corpus effici poſſe, aptiſſimum eſt; quod fit tota *cohorte* miſſa. Adde quod reſidui in legione milites tum commodiùs longè ordinari poſſunt: e. g. ſi quadringentos haſtatos, nullos verò nec principes, nec triarios: vel quadringentos principes, abſque haſtatis & triariis, de legione detraxeris, tota ratio aciei turbabitur. Subſidia non erant paria primæ aciei, nec prima acies ſubſidiis; detractis haſtatis ſolis, non erunt, qui ante principes ejuſdem ordinis collocentur, detractis verò principibus, vel triariis, haſtati ſubſidio ſuo deſtituentur. Ac ſi ejuſdem ordinis principes, haſtatos, & triarios, hoc eſt, juſtam *cohortem* dempſeris, acies quidem ab illa parte, qua collocatur legio, iſta ratione imminuta, brevior paullò erit; ſed ratio & modus inſtruendi idem manebit. Præterea, ſicut in ſingulis manipulis eſt quidam nexus, non tantum eorum, qui eodem verſu, ſed etiam qui eodem jugo collocantur: ita in acie vinculum quoddam non ſolum inter milites ejuſdem generis, ejuſdemque aciei, inter haſtatos & haſtatos, principes & principes, triarios & triarios eſſe oportuit: verum etiam inter eos, qui ſibi ſubſidio ponebantur inter primum manipulum haſtatorum, & primum principum, & primum triariorum: item inter ſecundos, tertios, & inter diverſa genera. Qua ratione efficiebatur, ut legio ab omni parte, & undique pulcrè compoſita eſſet & ordinata. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* x. *p.* 1281. *A.* Duæ lateribus caſtrorum ad vallum tendentes pedaturam quadringentorum octoginta pedum occupant in longitudine caſtrorum: ſingulæ ducentos quadraginta. *Schel. in Hygin. ibid. p.* 1106. *A* Opponendæ ſunt in caſtris *cohorti* primæ, ut cum educendus eſt exercitus cum *cohorte* prima, vel ſtatim poſt eam, tanquam combinatæ poſſint educi. Cum enim ex ſua quiſque ſtriga in majorem viam ſe effundant, ſequitur, ut dextra lævaque ejuſdem viæ tendentes, in ea conjungantur; quare ejuſdem generis milites, ab utraque collocari, & legionarios legionariis, alarios alariis, nationes nationibus vult opponi. *Schel. ibid. p.* 1048. *D.* Hyginus cum *cohortium* ἁπλῶς meminit, haſce ferè intelligit, contra morem ſcriptorum ejus ætatis, quorum plerique *cohortes* auxiliares, quas hic *cohortes* equitatas & peditatas, ſine alio additamento *cohortes* nominant, ut in Tacito, Suetonio, aliis paſſim videre eſt. At in Cæſare Ciceroniſque & Plinii epiſtolis obſerves, non tantum *cohortes* legionarias *cohortes* ſimpliciter dici, ſed etiam eum *cohortium* numerum, qui plenas legiones facit, ut puta decem, viginti, quadraginta, non minus ſæpè per *cohortes*, quam per legiones exprimi, ſive quòd ea tum placuerit ratio, qua omnes copiæ comprehendi poſſent, ſive quòd ex diverſis legionibus, ſive quòd recens conſcriptæ, & nondum in legiones diſtributæ eſſent. *Schel. ibid. p.* 1039. *D.*

Cohors peditata erat, quæ more antiquo ex ſolo pedite conſtabat, & ad differentiam equitatæ peditata appellatur. Tacitus *peditatum cohortium* vocat Annal. XIII. 35. 4. *Adjectaque ex Germania legio cum equitibus alariis & peditatu cohortium.* Hæ *cohortes*, ut equitatæ, & magnam partem auxilia ejus ætatis erant. Hinc ſæpè *cohortes auxiliares*, *auxilia cohortium*, item *ſocias*, & *ſociorum cohortes* idem Tacitus appellat. Singulæ autem à nationum, ex quibus conſcriptæ, vocabulo; item auctorum, qui ſcripſiſſent; et ſi plures, ut legionariæ, etiam numero diſtinguebantur. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x. *p.* 1095. *E.* Peditatas & equitatas *cohortes* ad viam quintanam ſpectare debuiſſe ſcribit Hyginus. Sed quomodo? cum ſtrigis à tergo caſtrorum ad quintanam currentibus tendentes, vel ad quæſtorium, vel ad latus caſtrorum neceſſariò ſpectent: nullæ enim copiæ reſpiciunt longitudinem hemiſtrigiorum, qua papiliones papilionibus connectuntur & cohærent; omnes latitudinem, ubi viæ interjiciuntur. Sed ſpectare ad viam quintanam non eſt reſpicere, & converſas tendere ad hanc, quo ſenſu accepit Polybii interpres, cum illud κλίνει εἰς τὰς διόδους convertit, *ſpectat ad vias intercurrentes*; ſed tantum, eas tendere ea ſtrigæ parte, quæ eſt proxima quintanæ. Quod non ſine cauſa monet, cum in proxima quæſtoria ſtriga centurias ſtratorum poſuerit ea in parte, *cohortes* verò contraria: hic contra, *cohortes* ad quintanam ponit, nationes verò ſupra eas: legionarias *cohortes* & tergum verſus. Sic dicimus regiones ſpectare ad orientem, vel ſeptentrionem, non quòd eo revera ſpectent, ſed quòd ſeptentrionali parte, vel orientali ſitæ ſint. Neque aliter alibi Hyginus: *Quoniam* ad viam prætoriam ſigna ſpectare debebunt. *Schel. ibid. p.* 1085. *B.*

Cohors prætoria dicebatur, *quod à Prætore non diſcederet.* Feſtus. *Bud. in Pandect. p.* 74. *K. Laurent. Polym.* IV. *Synopſ.* 1. §. 5. *Blond. Triumph. Rom.* VI. *p.* 135. *A.* Habebat equites & pedites. Inſcriptio Romæ:

A. SOLO. ZOSIMIANO
EQUIT. ROM. PRÆT
COHORT.

Suet. Cal. c. 45. n. 2. *Quo facto, proripuit ſe cum amicis, & parte equitum prætorianorum.* Zonar. Ann. II. p. 243. *Alii comitem domeſticorum fuiſſe dicunt, quos nonnulli equites eſſe putant.* Et prætorianis ob cædem Pertinacis equos ademit Severus. Dio LXXIV. p. 839. A. *Cæteros prætorianos prius, quàm ipſe Romam veniret, arceſſi juſſit. . . . . dein arma, equoſque abſtulit.* Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 14. Fab. Semeſt. I. 1. Buleng. de Imp. Rom. III. 33. Stevvech. in Veget. II. 2. Thyſ. Rom. Illuſtr. II. p. 56. Torrent. & Pitiſc. in Suetonium. Eſt inſtituta à P. Scipione. Feſtus: *Scipio Africanus primus fortiſſimum quemque delegit, qui ab eo in bello non diſcederent, & cætero militiæ munere vacarent, & ſeſquiplex ſtipendium acciperent.* Et ante illum, licèt non in iſtas ſtipendii aut vacationis leges, à P. Poſtumio Dictatore. De hoc tale aliquid Liv. II. 20. *Cohorti ſua, quam delectam manum præſidii cauſa circa ſe habebat, dat ſignum. Cohors Dictatoris tum primum prælium iniit.* Per bella civilia *cohortes* iſtæ auctæ, & unus aliquis plures habebat. *Lipſ. de Mil. Roman.* II. 4. *Sigon. de Ant. jur. Prov.* II. *Thyſ. l. l.* Auguſtus enim præter legiones XXIII. aut XXV. ut alii volunt, quas in provinciis alebat, decem millia hominum ad ſui corporis tutelam detinebat: quos in partes, ſeu *cohortes*, ſub totidem tribunis diviſerat, ut auctor eſt Dio LV. p. 565. A. Quælibet *cohors* ex mille conſtabat. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 390. *C. Lipſ. l. l.* Hoc ego addo, non omnes milliarias fuiſſe. Milliariæ fuere, quas inſtituit Auguſtus, ſi qua fides Dioni. Eundem numerum habuerunt, ut urbanæ quatuor, & prætoriæ ſedecim à Vitellio ſcriptæ, teſte Tacito. At Hyginianas has minores fuiſſe, quamvis non dicat Hyginus, ſatis manifeſtò tamen oſtendit. Nam cum duplam his pedaturam atque ac *cohortibus* primis adſignet, non eandem tamen utriuſque rei adfert cauſam: illis enim quòd duplum numerum habeant, his quòd tentoriis majoribus utantur,

primi-

primipilares præterea & evocati in eadem pedatura accipiant locum, duplam pedaturam aſſignari dicit. Ac ne quis putet duplum ejus quod *cohorti* primæ dari, *cohortem* prætoriam una ſtriga pedum ſeptingentorum viginti collocari, ut & primam legionis ex verbis Hygini manifeſtum eſt: quingenariæ itaque aut certè milliariis minores. Tenebant cum equitibus eum ferè locum, quem in caſtris Polybianis triariorum quinque priores manipuli inter quintanam & principalem vias, niſi quòd hìc comites Imperatoris prætorio proximi. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. x. p.* 1057. *B.*

Cohors prima, commutata nonnihil ſub Adriano militia, facta eſt millenaria, & reliquæ omnes quingenariæ. *Salmaſ. de Re milit. Roman. c. 6: Lipſ. de Milit. Roman.* II. 4. Sed Vegetius de *cohortibus* primis milliariis, tanquam antiquo inſtituto, loquitur II. 22. *Decem cohortes habere legiones diximus, ſed prima erat milliaria, in qua cenſu, genere, literis, forma, virtute pollentes, mittebantur. Cohortibus* etiam primis legionum Cæſar & Cicero peculiare aliquid tribuunt. Ille de Bell. Gall. v. 15. *Duabus miſſis ſubſidio cohortibus, atque his primis legionum duarum.* Hunc V. ſupr. in *Cohors legionaria*. In acie Pharſalica Craſtinus evocatus, qui priori anno primum pilum duxerat, *ἀνδρῶν ἑκατὸν εἴκοσι λοχαγὸν* vocat Plutarch. Pomp. p. 656. F. centum viginti homines ejuſdem centuriæ ſecum in hoſtem rapuiſſe traditur. *Primus ex dextro cornu procurrit, atque cum milite electi circiter centum viginti voluntarii ejuſdem centuria ſunt profecuti*. Fuiſſe centuriam *cohortis* primæ vero non abſimile eſt, tum quia *cohortes* primæ, primæ ferè in prælio concurrebant, tum quia Craſtinus primipilus prioris anni eos manipulares ſuos fuiſſe ait. Nec obſtat quòd *voluntarios* appellat Cæſar. Nam inde *cohortes* primæ principio cæteris grandiores factæ fortaſſe ſunt, quòd voluntarii & electi milites in iis centuriarentur. Quòd ſi centuria *cohortis* primæ jam tum centum viginti homines, totam *cohortem* etiam duplum numerum habuiſſe, non dubitamus. Inter cauſas, quare *cohortes* primæ olim cæteris nihilo majores poſtea adauctæ fuerint, primum locum hæc tenere videtur, quòd ex quo acies per corpora integra *cohortium* inſtrui cœpit, aquila legionis, quæ antea in tertia acie apud triarios erat, in primam traducta fuerit, ubi niſi & majori manu, & ipſo virorum robore ſepta, hoſtili impetui expoſita fuiſſet & objecta. Atque ætate Julii Cæſaris jam vulgo acies per *cohortes* ordinabatur, & in prima acie aquila erat. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. pag.* 1046. *A.* Illarum locus in lateribus prætorii erat & in prætentura intra viam ſagularem, non procul à portis tribus præcipuis, duabus principalibus & prætoria, ſive illæ defendendæ, ſive in hoſtem educendus exercitus: ſingularis enim non immeritò portarum cura erat, & ſtationibus antiquitus ſemper firmabantur. *Schel. ibid. pag.* 1047. *C.*

Cohors togata legitur apud Tacit. Hiſt. I. 38. 3. *Nec una cohors togata defendit nunc Galbam, ſed detinet.* Qui illam ita appellat elevans & infirmans, quia moris ut illa *cohors*, quæ more militiæ excubabat, id ipſum faceret ſine armis, gladio tantùm, lanceiſque contenta. Itaque & togis induti erant, non ſagis. Modeſtiæ cauſa inſtitutum id videtur, & ne Mars palam habitare videretur in ſua urbe. Huc ſpectat, quod n. 5. legis: *apertum in caſtris armamentarium fuiſſe, rapta arma*; quorum iis non vulgo jus, aut uſus, niſi Tribunis aut Præfecto permittente. Idem de Fuſco Præfecto Prætorii Mart. VI. 76. 1.

Ille ſacri lateris cuſtos, Martiſque togati:
Credita cui ſummi caſtra fuere ducis.

Vocat togati Martis cuſtodem ab hoc habitu: atque adeo in ipſa Italia tota milites togatos eſſe voluit M. Antoninus. Capitol. c. 27. *Per Brunduſium veniens in Italiam, togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe juſſit, nec unquam ſub eo ſagati fuerunt milites.* Hoc tamen de ipſis Prætoriis *cohortibus* accipio, quæ è civibus. De Batavis Germaniſque cuſtodibus ſcimus aliter fuiſſe. *Lipſ. in Tacit. Hiſt.* I. *num.* 84.

Cohortes vigilum VII. quarum excubitoria XIV. Paull. leg. 3. de Offic. Præf. vig. *Auguſtus opportunis locis conſtituit cohortes* VII. *pluribus uno die ortis incendiis, ut binas regiones Urbis unaquaque cohors tueatur, præpoſitis eis tribunis, & ſuper omnes ſpectabili viro, qui præfectus vigilum appellatur*. Suet. Aug. c. 30. num. 2. *Adverſus incendia excubias nocturnas vigileſque commentus eſt*. *Nocturni cuſtodes* à Modeſtino vocantur leg. ſed & miles 8. §. qui autem 8. de excuſ. tutor. Sed etſi una *cohors* duas Urbis regiones tuebatur, non eodem tamen in loco excubabat, ſed diviſa in binis caſtris habitabat, ita ut unaquæque regio à dimidia *cohorte* cuſtodiretur, & ideo XIV. excubitoria ponuntur. In regionibus tamen longè plures *cohortes* quàm ſeptem recenſentur, nempe in II. V. in V. II. in VII. VII. in VIII. VI. in XII. IV. in XIV. VII. Quarum omnium XIV. tantùm ſtatuit excubitoria, ſed in numeris mendum eſſe puto, nec niſi VII. *cohortes* in XIV. excubitoriis fuiſſe, & codex Victoris ab hac deſcriptione variat. Forte VII. antiquæ *cohortes* in XXXI. tenuiores ſunt diviſæ. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 329. *B:* 391. *A. Lipſ. de Magnit. Roman.* I. 4. *Thyſ. de Magnit. Roman.* 2. *p.* 243. Hoc factum obſervat Auctor Romæ Illuſtratæ anno ab U. C. 759. ſubdens, quòd licèt præcipuus hic finis fuerit, etiam Urbis tutelæ *cohortes* vigilum ordinatas extitiſſe non eſſe ambigendum. Minùs tamen lecta hæc militum manus fuit, & miniſterii potius quàm militiæ cauſa ordinata, tamen ut promptiores ad ducum juſſa vigiles eſſent, digeſti in *cohortes* fuerunt, & centuriones, tribunoſque ſuos acceperunt. *Urſat. de not. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* x. *p.* 622. *B. Lipſ. & Thyſ. l. l.* Erant è libertinis conſcriptæ: propterea alii milites per contemptum eos vocabant *ſparteolos*. V. infr. in *Sparteoli*.

Cohortes urbanæ quatuor. Præter milites enim prætorianos ad Urbem cuſtodiendam, Auguſtus ſex millia militum conſtituit, quos in quatuor *cohortes*, ſingulas mille & quingentos milites continentes diviſit, ut Dio LV. p. 565. A. memorat. Hi in Urbe caſtra habebant, quæ ab Ulpiano urbana vocantur leg. ſi maritus 15. §. 1. ad leg. Jul. de adult. *Si quis*, inquit, *præſens ſit, vice tamen abſentis habeatur, ut puta qui in vigilibus, vel urbanis caſtris militat, dicendum eſt deferri hunc poſſe*. Ipſi milites à Paullo Urbaniciani ſunt vocati leg. qui mittuntur §. 1. ex quib. cauſ. *In Urbanicianis militibus idem D. Pius conſtituit, ut Reipublicæ cauſa abeſſe videantur*. Hi etiam Prætorii nominantur, quoniam à Prætore tutelari dicto regebantur, quia Urbis tutelam habebat, ſicut tutelares Dii nuncupantur, qui oppida tuentur. Ulpianus librum ſingularem de Officio Prætoris tutelaris ſcripſit leg. 9. ſi tribun. de excuſ. tutor. in quo has *cohortes* Prætorias appellat, & cuique ſuum præfuiſſe tribunum ſignificat. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 390. *F.* Has cum prætoriis eaſdem prodit Herod. II. 13. §. 3. qui cum de nece Imperatoris Pertinacis, à prætorianis patrata, vindictam cogitaret, *datis clam literis centurionibus hortatur multa pollicens, perſuadeant militibus urbanis, τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ στρατιώτας, ut ſibi dicto audientes eſſent*. Urſat. de not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 621. C. V. etiam infr. in *Copia urbana*.

COHORTALES dicuntur apparitores, cæterique omnes, qui tanquam acceſſiones, & adminicula quædam ſunt cæterarum dignitatum, quaſi *cohorti* obnoxii, *τῇ τάξει συντεταγμένοι*: ut in leg. Officia, & ſi cohortalis, lector videre poterit. *Cohors* non modò de numero militum dicitur; ſed etiam adminiſtrorum, quem Proconſules & Prætores ſibi comparant, & habent. Suet. Ner. c. 5. §. 2. *Comes ad Orientem C. Cæſaris juvenis occiſo liberto ſuo, quod quantum potare jubebatur recuſaret, dimiſſus è cohorte amicorum*.... Inde Horat. Epiſt. 1. 3. 6.

Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit?

Catull. X. 10.

Nec prætoribus eſſe, nec cohorti,
Cur quiſquam caput unctius referret.

Sic

Sic *cohortales* dicuntur à *cohorte* in *cohortem* adoptati, aut *cohorti* adſcripti, ut curiales à curia, tribulis à tribu. *Alciat. Parerg.* VI. 18. *Buleng. de Imp. Rom.* VI. 19. *Bud. in Pandect. p.* 244. *E. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 9. Extra ædes Præfecti, aut Præſidium habitabant. Illorum officia cum imperio Romano fermè univerſa ſunt exſtincta, aliqua tamen permanent veſtigia: pauci enim hodie relicti ſunt nuntii, ſeu viatores, qui olim Principis miniſtri litigantes citabant: neque hi hodie ſemper à magiſtratibus, ſed à decurionibus civitatum eliguntur. *Panciroll. l. l.*

COI.

COIRE erat apud priſcos verbum criminoſum. Lege enim Cornelia conſtituta erat accuſatio adverſus eos, qui in accuſationes condemnationeſque *coirent*. Hoc capite legis Corneliæ à Cornelio Sylla ſic appellatæ, nec plebs, nec equeſter ordo tenebatur: ſed Senatores, & qui magiſtratum geſſerant. Verba legis hæc exſtant in Cicer. Orat. pro Cluent. c. 54. *Qui tribunus militum legionibus quatuor primis, quive quæſtor, tribunus plebis*, & deinceps magiſtratus omnes enumerantur, *quive in ſenatu ſententiam dixit, dixerit: qui eorum coiit, coierit: convenit, convenerit: quo quis judicio publico condemnaretur*. pro Dom. ad Pontif. c. 18. *Collegia medius fidius Tribunorum plebis tota reperientur, hoc jure firmato, quæ coeant de hominum locupletiſſimorum bonis: præda præſertim populari, & ſpe largitionis oblata*, id eſt, qui in abdito conſilia agitent de evertendis locupletum fortunis. Interdum addito accuſativo ſocietatem eodem verbo utitur Cicer. pro Sext. Roſc. c. 31. *Avaritiam præfers, qui ſocietatem coieris de municipis cognatique fortunis cum alieniſſimo*, Bud. in Pandect. pag. 213. G.

COITIONES nocturnæ erant cavendæ. Huc primum pertinuit vetus lex regia Romuli: *Nocturnas in templo vigilias ne habento*. In XII. tabulis ſancitum videtur eſſe, *ne quis in Urbe cœtus nocturnos agitaret*: nox enim facinus occultans impunitatis ferè ſpem promittit. Hanc legem nominat Porcius Latro in oratione adverſus Catilinam: pœnam non memorat, ſed eam capitalem certè non fuiſſe, ex eo conjicimus, quod Latro hæc ſubjungit: *Deinde lege Gabinia promulgatum, qui coitiones ullas clandeſtinas in Urbe conflaviſſet, more majorum capitali ſupplicio multaretur*. Patet utraque lege omnia ſodalitia generatim interdicta, poſteriore etiam pœnam capitalem irrogatam: at quam? nam etiam capitis pœna exſilium fuit. Non dubito, quin de nece ſit intelligendum, cum in lege ſcriptum ſit, *more majorum*: nam *more majorum*, antequam Porcia Semproniæque leges ferrentur, crimine rerum capitalium damnati necabantur. Quid quòd Ageſilaus Rex Spartanorum ſuis Lacedæmoniis auctor extitit, *ut indicta cauſa occiderent eos, qui ſub impreſſionem Thebanorum coitionem noctu fecerant*? Ælian. Var. hiſt. XIV. 27. Non igitur omnes *coitiones*, ſed nocturnæ XII. tabulis, Gabinia verò lege omnes clandeſtinæ, ſive nocturnæ, ſive diurnæ, ſunt interdictæ. *Manut. de Leg. c.* 30. *Ruttersh. in Leg. XII. tab. Claſſ.* II. *c.* 7. *Hotman. Ant. Roman.* III. 2. *p.* 404. *E.*

COL.

COLIPHIUM, ſive *colliphium*, erat panis cum recenti caſeo commixtus, vel ἄζυμος, & caro aſſa, quibus Pythagoras athletas uti docuit, cum antea ficis uterentur. Plaut. Perſ. I. 3. 12.

> *Collyra facito ut madeant, & coliphia.*
> *Ne mihi hac incocta detis.*

Juven. Sat. II. 53. V. illum ſupr. in *Athleta*. Voſſ. Lex. Etymol. Bud. in Pandect. p. 97. A. VVitell. contr. Merul. c. 12. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. I. Mercur. de Art. gymnaſt. I. 15. Salmaſ. in Tertull. p. 262. Erat inſtar bis cocti hodierni nautarum: quod poſtremis diebus imperii Romani cœptum eſt vocari buccellatum. *Scriver. in Mart. p.* 263. Mart. VII. 66. 12. poſt luctam Philænin inducit manducantem *coliphia*: ut quæ ſeſe paret ad pygiacam luctam:

> *Cum coliphia ſedecim comedit.*
> *Poſt hæc omnia cum libidinatur.*

Unde & crederem Junio, qui panes in ſimilitudinem virilis membri factos fuiſſe aſſerit; qui compoſiti fortaſſe ſatyrio, & ſimilibus, quæ ad Venerem incitant. De hoc pane Mart. XIV. 69.

> *Si vis eſſe ſatur, noſtrum potes eſſe Priapum.*

Grang. ad Juvenalem.

COLLARE erat vinculi genus, quo collum adſtringebatur. Aptum fuiſſe fugitivis teſtatur Lucil. apud Non. I. §. 162.

> *Cum manicis, catulo, collarique ut fugitivum*
> *Deportem.*

Collare vidi Romæ apud Lælium Paſchalinum cum hujuſmodi inſcriptione: TENE ME, QUIA FUGI, ET REVOCA ME DOMINO MEO BONIFACIO LINARIO. Cum enim Conſtantinus Auguſtus ad normam humanitatis, quam profitebatur, vetuiſſet in facie noxiorum ſcribi, quòd dedeceret faciem maculari, quæ ad ſimilitudinem pulcritudinis cœleſtis eſſet figurata, non defuerunt lenes domini, qui obſequerentur, & frontis contumeliam in *collaria* transferrent. *Pignor. de Serv. p.* 31. *Spon. Miſc. Erud. Ant. Sect.* XI. *p.* 300. *Turneb. Adv.* XXIX. 17. *Cujac. Obſerv.* XI. 22. *Laurent. de Rebuſp. c.* 7.

COLLATIA fuit oppidum Sabinorum non longè ab Urbe. Feſtus. *Donat. de Urb. Rom.* I. 19. De ea Liv. I. 38. *Collatia, & quicquid circa illam agri erat, Sabinis ademptum.* Servat quoque ætas noſtra morem appellandi *in Collatia* quicquid è regione portæ *Collatinæ* habet ager Romanus. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* I. 8.

COLLATINA porta. V. illam infr. in *Porta*.

COLLATINUS fuit dictus Tarquinius, quòd ejus pater Egerius diu *Collatiæ*, à Priſco Rege captæ, præfectus fuerit. Dionyſ. III. p. 187. *Ex quo ejus oppidi præfecturam adeptus eſt, tum ipſe Collatini cognomen invenit, tum ejus poſteritas.* IV. p. 261. *Ab eo præfectum Collatiæ, Collatini cognomen à loco, in quo commorabatur, accepiſſe, idemque in poſteros propagaſſe.* Ovid. Faſt. II. 733.

> *Surgit, cui dederat clarum Collatia nomen.*

Sigon. de Nom. Rom. c. 5. Panvin. Faſt. I. p. 64.

COLLATIO dicebatur ipſa tributorum ſolutio, leg. diu C. de ſuſcept. & arcar. *Dum minimè penes ipſos ſuſceptores maneat facta collatio: ſed ſtatim quodcunque a provincialibus fuerit exſolutum, ſacris theſauris inferatur.* Panciroll. de Magiſtr. Munic. c. 10. *Collationum* alia ſordida, viliora, humilia, abjecta, & illiberalia habebantur, quod præſtarentur à vulgo, & plebe viliori, & humiliori: alia erant digniora, honeſtiora, nobiliora, & liberalia, qualia præſtabant honeſtioris ordinis homines, quique primi loci erant, utpote ex quibus honos & ſalus Reipublicæ non minimum dependebat. Quod ad præbitiones & munera ſordida, illis prædia, agros & poſſeſſiones Senatorum liberas eſſe præcepit Imperator; ut & rem ſuam privatam, vel prædia, aut poſſeſſiones ſuas privatas: quo nomine veniebant prædia & poſſeſſiones, quæ in patrimonio ipſorum ante fuerant, quàm fierent Imperatores, item quæ poſtea his accedebant, nec non quæ hæreditatis, legatorum, aliove legitimo jure ad eos perveniebant. Conſtant. M. leg. 1. C. de privil. Dom. Aug. *Privatas poſſeſſiones noſtras ab univerſis muneribus ſordidis placet immunes eſſe, neque eorum conductores, neque colonos ad extraordinaria munera, vel ſuperindictiones aliquas circumveniri.* Eadem immunitate gaudebant Senatorum bona, leg. 4. C. de dignitat. *Senatorum ſubſtantias, quas in diverſis locis & provinciis poſſident, & homines eorum, tam à temonariis oneribus conferendas, quam à cæteris præſtationibus, quas judices deſcribunt; nec non etiam ab omnibus ſordidis muneribus, extraordinariiſque & vilioribus liberos eſſe præcipimus.* Verum

quod

Digitized by Google

quod attinet ad præſtationes & munera in viis publicis reficiendis, quamvis prima fronte videantur humilia & vilia, ſita quippe maximè in manuum opera, materiaque, quæ videri poſſit abjectior & nullius dignitatis, qualia ſunt lapides, ſilices, calx, ſabulum, cæmentum; nunquam tamen opera viarum publicarum habita ſunt humilia & viliora, ſed è contrario liberalia, nobilia & honeſtiora; cujus rei inſignia ſunt, quòd nec ipſi Imperatores dedignati ſint hiſce operibus manum admovere, ſeſe auctores ferre inſcriptis publicè marmoribus, aliiſque quæ epigrammata ad poſteros tranſmittere, ætatemque ferre poſſunt; & quòd ad inſtructiones, reparationeſque viarum, & pontium, qui vias connectunt, nullum genus hominum, nullius etiam dignitatis ac venerationis meritis voluerunt ceſſare, ſine ulla exceptione, ne quidem privati ſui ipſorum patrimonii, rei, prædiorum, *Bergier. de viis milit.* I. *Sect*, 23. §. 2, 3.

COLLECTA eſt collatio, ſive portio, quæ à convivis ad cœnam, aut prandium confertur, ſive pecuniaria, ſive penuaria ſit. Cicer. de Orat. II. 57. *Ego verò quoniam collectam à conviva, Craſſe, exigis,....* Turneb. Adv. III. 6. Stuck. Ant. Conviv. I, 34. Buleng. de Conviv. I. 2.

Collecta eſt etiam cœna, quæ Græcis ἔρανος vocatur, ut ſodalium epulæ, & epularis accubatio juvenum, ut tetracliſtarum ſymbolam conferentium, Auſon. Epiſt. IX. 46.

Aut paraſitorum collectas Plautinorum,

Turneb. Adv. III, 6. Bud. in Pandect. p. 82. C.

COLLECTARIUS fuit dictus coactor argentariorum, ut vult Acro. Minor fuit argentario, & major miniſtris & mercenariis. Per illos pecunias cogebant, & quas acceperant per partes occupabant fœnori, vel qua alia ratione erogabant. Suidæ eſt argentarius, nummularius, menſarius, menſularius, trapezita, coactor argentarius, κολλεκτάριος. Symm. Epiſt. X. 42. *Vendendis ſolidis, quos plerumque publicus uſus expoſcit, collectariorum corpus obnoxium eſt, quibus arca vinaria ſtatutum pretium ſubminiſtrat.* Buleng. de Imp. Rom. VII. 19. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 14.

COLLEGIUM differt ab ordinibus, ſacerdotiis, ſodalitatibus. *Collegium* tres faciunt. Marcell. leg. 85. de Verb. Sign. *Neratius Priſcus tres facere exiſtimat collegium, & hoc magis ſequendum eſt.* Ordo dignitatem, vel artem plurium deſignat, ut Equeſter ordo, Senatorius qui ampliſſimus, ordo publicanorum & mancipiorum. Sacerdotium eſt συναρχία. Sodalitas ἑταιρία. *Guther. de vet. jur. Pontif.* I. 3. De *collegiis* lex ſcripta ad exemplum Græcæ Solonis legis eſt in XII. tabulis, ut cognoſcimus ex Cajo IV. ad legem XII. tabularum. Verba referuntur Dig. XLVII. 22. 4. *Sodales ſunt, qui ejuſdem collegii ſunt, quam Græci ἑταιρίαν vocant. His autem poteſtatem facit lex pactionem, quam velint, ſibi ferre, dum ne quid ex publica lege corrumpant.* Solonis legem ita interpretor: *Si qui ex plebe, aut tribu, aut ſacrorum myſteriorum miniſtri, aut nautæ, aut communi cibo, vel ſepulcro utentes, aut publicani, aut qui prædatum eunt, aut ad mercatum, quidquam inter ſe propter eas cauſas conſtituerint, ratum ſit; cum ne id publicis ſanctionibus prohibeatur.* De ejuſmodi *collegiis* atque corporibus variè in Urbe actum eſt. Nam, ut Cicero ſcribit de Senect. c. 13. *ſodalitates* Quæſtore M. Catone majore *conſtitutæ ſunt ſacris Idæis magnæ matris receptis.* Veteres autem XII. tabularum fortaſſe fuerunt diſſolutæ. Sed & P. Clodius, ut ſcribit in Piſonem & pro Sextio, *collegia* pleraque inſtituit. Ad Q. Fratr. II. 3. ait *factum eſſe SC, ut ſodalitates, decuriatique diſcederent; lexque de his ferretur, ut qui non diſceſſiſſent, ea pœna, quæ eſt de vi, tenerentur.* Noſtri quoque JCti & Senatuſconſulta, & mandata, reſcriptaque Principum referunt, quibus *collegia* ſine Principis aut Senatus voluntate coire nequeunt. *Auguſtin. ad* XII. *tab.* §. 55. *& de Legibus in Clodia de Collegiis.* Sublata eſſe multa, quia adverſus Rempublicam eſſe videbantur, his verbis prodit Aſcon. in Cicer. p. 137. *Frequenter tum etiam cœtus factioſorum hominum ſine publica auctoritate malo publico fiebant; proper quod poſtea collegia S. C. & pluribus legibus ſunt ſublata, præter pauca atque certa, quæ utilitas civitatis deſideraſſet, ut fabrorum, lictorumque.* Quando ſublata fuerint, docet p. 158. *L. Cæcilio, Q. Marcio Coſſ. S. C. collegia ſublata ſunt, quæ adverſus Rempublicam videbantur eſſe. Solebant autem magiſtri collegiorum ludos facere, ſicut magiſtri vicorum faciebant compitalitios prætextati, qui ludi ſublatis collegiis diſcuſſi ſunt. Poſt novem deinde annos, quàm ſublata erant, P. Clodius tribunus plebis lege lata reſtituit collegia.* Sed illa rurſus ſuſtulit J. Cæſar, Suet. c. 42. n. 4. *Cuncta collegia, præter antiquitus conſtituta, diſtraxit.* Et cum ejus lex in maximis Reipublicæ motibus poſtea ad nihilum recidiſſet, Auguſtus Suet. c. 32. n. 2. *Cum plurimæ factiones titulo collegii novi ad nullius non facinoris ſocietatem coirent, collegia præter antiqua & legitima diſſolvit.* Timebant ſcilicet ſapientiſſimi homines factioſorum hominum cœtus, ne jure *collegii* ad res novandas, & Rempublicam *perturbandam abuterentur*. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. II. 12. Rittersh. in Leg. XII. tab. Claſſ. II. c. 8. Non ſolum patronos habuerunt, ſed etiam patronas, ut Auguſtas, quæ illorum ſocietates & ſodalitia tuebantur, & mulieres alias, Lapis Firmi in Piceno.

ALLIENÆ. T. F
BERENICÆ
C. VETTIUS. POLUS
UXORI
SANCTISSIM. ET
C. VETTIUS. POLUS
MATRI
PIISSIMÆ. PATR
COLL. FABR. ET. CENT.

Brixiæ,

SEXTIÆ
T. F.
ASINIÆ. POLLÆ
M. NONI. ARRII
MUCIANI. COLLEGIA
JUVENUM. BRIXI
OB. MERITA.

Ferret. Muſ. Lapid. III. *Mem.* 1. Erant quatuor ſumma Pontificum, Augurum, Septemvirorum epulonum, & Quindecimvirorum. Dio LIII. p. 496. D. *Atque hi ludi quinquennio quoque in hunc uſque diem celebrati: quorum curatio penes quatuor collegia ſacerdotum, ordine, & per vices. Dico, Pontificum, Augurum, Septemvirorum, uti appellantur, & Quindecimvirorum.* Caſaub. ad Suet. Aug. c. 101. nu. 4. Lipſ. in Tacit. Annal. III. n. 151. Ex his verbis quatuor quidem *collegia* videre eſt; ſed non ſumma. Non enim ſummam Septemviri epulones auctoritatem in ſacris habuerunt, quorum cura hæc fuit una præcipua, ut ludi diligenter fierent, & ſi quid prætermiſſum eſſet aut commiſſum, ad Pontifices afferrent, quorum de ſententia illa eadem renovata atque inſtaurata celebrarentur. Summum itaque eſſe non potuit, quod pendebat ab alio, illique quaſi ancillabatur. Quapropter in quatuor ſummis *collegiis* aruſpices agnoſcimus, non Epulones. Nam veteres Romani ſtatas ſollenneſque ceremonias Pontificatu: rerum bene gerendarum auctoritates augurio: prædictiones Apollinis vatum libris: portentorum explanationes Etruſcorum diſciplina contineri voluerunt. Fuit ergo ſummum aruſpicum *collegium*, quorum reſponſis magnis in rebus ſæpè Senatus paruit. *Guther. de vet. jur. Pontif.* 1. 3. Qui refellitur à Tacit. Annal. III. 64. 3. *Ludi magni ab ſenatu decernuntur, quos Pontifices, & Augures, & Quindecimviri, Septemviris ſimul & ſodalibus Auguſtalibus ederent.* Et quod fuerit ex quatuor ſummis, patet ex eo, quod Nero filius Claudii Imperatoris in illud ſupra numerum cooptatus fuit, ut quatuor ſummis ſacerdotiis, majoris honoris gratia initiaretur. Inſcriptio Gruteri p. 236. n. 9.

NERONI

Digitized by Google

NERONI
CLAUDIO. AUG. F. CAISARI
DRUSO. GERMANICO
PONTIF. AUGURI. XꟷIR. S. F.
VII. ꟷIR. EPULONI
COS.
PRINCIPI JUVENTUTIS

Ita Tiberius Pontifex Maximus, Augur, Quindecimvir ſacris faciundis & Septemvir Epulonum inſcribitur in vetuſta inſcriptione p. 235. n. 10.

TI. CÆSARI. DIVI. AUG. F. DIVI. JULI. N.
AUGUSTO. PONT. MAX. TRIB. POT. XXIIX.
COS. IIII. IMP. VIII. AUGRI. XV. VIRO. S. F.
VII. VIRO. EPULON.

Nec propterea ex quatuor ſummis ſacerdotum collegiis expungendi ſunt, quia, cum non rectè curata erant ſacra, id referebant ad Pontifices, quorum, ut ita loquar, magiſter erat Pontifex maximus, ad quos pertinebat jus conſtituendi, quando ſacra inſtauranda eſſent. Quam ob cauſam non poſſunt dici Pontificum miniſtri, qui illis ancillarentur, non magis quàm hoc tempore poſſunt dici Cardinalium, ut vocantur, miniſtri, licèt ad Cardinalium collegium de rebus nonnullis dubiis referant, ut ex Pontificis Maximi Romani, & Cardinalium ſententia illæ decidantur. Et dum Aruſpices inter quatuor ſumma *collegia* numerat, quia ne quidem ſecundo loco inter *collegia* Sacerdotum à Romanis collocati fuerunt. Lucanus publicam Sacerdotum Urbis ſupplicationem deſcribens recenſito *collegio* Pontificum, ac Veſtalibus, addit 1. 559.

Tum qui fata Deum, ſecretaque carmina ſervant,
Et lotam paullo revocant Almone Cybellem,
Et doctus volucres Augur ſervare ſiniſtras,
Septemvirque epulis feſtis, Titiuque ſodales,
Et Salius læto portans ancilia collo,
Et tollens apicem generoſo vertice Flamen.

Recenſet poſt Pontifices, Quindecimviros Sibyllinorum carminum ſcrutatores, Augures, Septemviros Epulones, Sodales Titios, Salios, ac tandem Flamines. Nullus Aruſpicibus, utpote non tantæ majeſtatis, locus inter memorata Sacerdotum collegia. Nulli Conſules, aut viri triumphales, nulli provinciarum præſides, aut legati Imperatorum in vetuſtis inſcriptionibus Aruſpices nuncupantur, cum tamen Septemviri Epulones honoris gratia dicantur. V. Indic. Gruter. c. 3. Cicer. Fam. VI. 19. ſuo demum tempore, everſa per Cæſarem Republica, qui aruſpicinam facerent, in Senatum lectos ſcribit. *Cuper. Obſerv.* IV. 13. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* II. 5. *Vignol. Inſcript. Select. p.* 306. *Græv. Theſ. Antiq. Rom. Tom.* V. *Proleg.* * * 2.

Collegium artificum & opificum inſtituit Rex Numa. Plutarch. p. 71. C. *Ut differentiam illam tolleret, qua civium Romanorum alii Quirites, alii Romani, alii à Tatio, alii à Romulo dicebantur, artium diviſionem excogitavit tibicinum, aurificum, fabrum, tinctorum, ſutorum, cerdonum, fabrum ærarium & figulorum: reliquas verò artes in unum redigens, unum ex his collegium inſtituit, quibus cum ſodalitates, & conventus, & ſacra unicuique generi apta tradidiſſet, nomen Romanorum, Sabinorumque delevit.* Quamquam Florus Servium Tullium potiùs illorum auctorem aſſerit, cum de eo ita ſcribit 1. 6. 3. *Ab hoc Rege populus Romanus relatus in cenſum, digeſtus in claſſes, decuriis atque collegiis diſtributus, ſummaque Regis ſolertia ita ordinata eſt Reſpublica, ut omnia patrimonii, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque diſcrimina in tabulas referrentur.* Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. II. 12. Qui *collegio* artium præerat, præfectus dicebatur. At non tantùm Romæ extabant, ſed florente imperio per omnes civitates non ſolùm Italiæ, ſed etiam Provinciarum, diverſa erant, quæ bellicis expeditionibus neceſſaria, vel opportuna Romanorum exercitibus ſuppeditarent; arma ſcilicet, tela, machinas, veſtes, & ſimilia. Hinc paſſim in antiquis lapidibus leguntur *collegia* Fabrorum ferrariorum, Tignariorum, Dendrophororum, Centonariorum, Sagariorum, Tabernaculariorum, Tabulariorum, Fœnariorum. . . . . Hæc *collegia* in corpora varia & decurias diviſa, ſuos habebant præfectos, magiſtros, decuriones, quinquennales pleroſque. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 538. *B.*

Collegium augurum *& artem apud Romanos fecerunt auguria.* Plin. VIII. 28. Claudius *nullo præter auguralis ſacerdotii honore impertitus eſt.* Suet. Claud. c. 4. n. 12. *Bulong. de Aug. & Auſp. c.* 11.

Collegium Capitolinorum fuit eorum, qui Capitolium & arcem incolebant, & ludos Capitolinos exercebant. Hoc inſtituit M. Furius Dictator. Liv. V. 50. V. illum inſr. in *Ludi*. Ad Ciceronis tempora duravit, quibus M. Furius gentilis ab hoc *collegio* expulſus eſt. Cicer. Q. Frat. II. 5. *Non prætermittam ne illud quidem, M. Furium Flaccum, Equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini & Mercuriales de collegio ejecerunt.* Piſo hos eoſdem facit cum Tarpejis. Tertull. de Spect. c. 5. V. inſr. in *Ludi Capitolini*. Guther. de Jur. vet. Pontif. III. 18. Turneb. Adv. V. 28. Salmuth ad Pancitoll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 217.

Collegium Corneliorum fuit *ſervorum, quos proſcriptorum florentiſſimos ætate ac viribus, pluſquam decem mille, libertate & civitate donatos, & Cornelios vocatos de patroni nomine plebi inſeruit L. Cornelius Sulla, ut inter plebejos haberet ſemper ad juſſa parata decem millia.* Appian. Bell. Civ. 1. p. 413. De illis Cicer. pro Corn. c. 1. *Cornelios tam multos eſſe, ut jam collegium eſſe conſtitutum.* Sigon. de Ant. jur. civ. Rom. II. 14.

Collegium fabrum *ærariorum inſtitutum eſt à Rege Numa.* Plin. XXXIV. 1. V. ſupr. in *Collegium artificum*. Sigon. de Jur. Civ. Roman. II. 12.

Collegium figulorum *ſeptimum inſtituit Numa Rex.* Plin. XXXV. 12. V. ſupr. in *Collegium artificum*. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. II. 12.

Collegium Kalendariorum & Iduarium in lapide Catalonico nominantur. Erant corpora ad Kalendarium, ſeu ratiocinia Urbis curanda adhibita. Qui ſcilicet arcam vinariam, qua de Symm. Epiſt. IX. 121: X. 47. oleariam, frumentariam exercebant, de quibus duabus leg. 11. C. de Curat. Kalendar. Ita habet inſcriptio Exoniæ in Catalonia:

L. VAL. L. FIL. GAL.
FAVENTINO. II. VIRALI
QUI. ANNONA. FRUMENTARIA
EMPTA. PLEBEM. ADJUVIT
ET. OB. ALIA. MERITA. EJUS
COLLEGIA. KALENDARIORUM
ET. IDUARIA. SUO. CIVI
GRATISSIMO. POSUERUNT.

Lipen. de Stren. c. 4. §. 15.

Collegium lotorum. Hujus meminit Inſcriptio Aricina:

DIANÆ. AUG.
COLLEG. LOTOR
SACR
PRIMIGENIUS. R. P.
ARICINORUM. SER. ARC.
CURATOR. II. CUM
M. ARRECINO. GELLIANO
FILIO. CURATORE. T.
D. D.

Et neſcio an alibi mentio in antiquis monumentis. Lotores itaque non niſi à lavando dictos ipſa vox ſuadet. Igitur *collegium* lotorum eorum fuit, qui eadem de cauſa ita appellarentur. Verùm quid lotoribus commune cum Diana Aricina? ad quam referendam hanc inſcriptionem vix

dubitare poteſt. Aut igitur, quantum conjectura mihi aſſequi licet, *collegium* lotorum ſacerdotum, aut miniſtrorum quorumlibet ſacrorum fuit, qui advenis templum olim Dianæ celeberrimum in crepidine lacus Nemorenſis poſitum adeuntibus, ac religionis, aut morbi fortaſſe alicujus depellendi cauſa in lacu Dianæ ſacro lavantibus præeſſent, ac rei ſacræ peragendæ ritus monſtrarent. Aut ideo dictum, quod ejus *collegii* ſacerdotes Dianæ illius Aricinæ, ſeu Nemorenſis ſimulacrum certis anni diebus ob veterem aliquam religionem, cujus notitia ad nos minimè pervenerit, in ſubjecto lacu lavarent. Favet conjecturæ noſtræ non unum in antiquitate exemplum hujuſmodi lavationum. Nam de ſimulacro Cybeles, quod à xv. viris quotannis in Almone lavabatur, Lucanus & Ovidius laudati ſupr. in *Almo*. De ſimulacri Palladis lavatione Callimachus in hymno Palladis. De hac Scholiaſtès: *Mos fuit Argivis mulieribus certo quodam die accipere ſimulacrum Palladis, & Diomedis, eaque ad Inachum perducta in ipſo flumine lavare*. Imo & id ſuadet proclive deæ ipſius ingenium ad hujuſmodi lavationes, ut docent veteres fabulæ, quo alluſum fortaſſe hujuſmodi ritu. In hoc verò marmore legendum: DIANÆ AUGUSTÆ COLLEGII LOTORUM SACRUM; non COLLEGIUM LOTORUM SACRUM, quæ lectio alicui fortaſſe veriſimilior videretur, quaſi ſenſus ſit *collegium* lotorum monumentum hoc Dianæ Auguſtæ dedicaſſe, quod ſanè perperam eſſet, cum illud à Primigenio, & M. Arrecino Gelliano R. P. Aricinorum curatoribus dedicatum inſcriptio ipſa doceat. *Falkoner. ad Inſcript. athlet. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* VIII. *p.* 2304. *B.*

Collegium poetarum Romæ fuit. Hoc alloquitur Ovid. Triſt. v. 3. 47.

Vos quoque conſortes ſtudii, pia turba, poetæ.

n. 51.

Admonitaſque mei, cum circumſpexerit omnes,
Dicat, ubi eſt noſtri pars modò Naſo chori?

Et IV. 10. 45. ſui temporis poetas tanquam *ſodalitii* ſui membra enumerat. Ejus *collegii* meminit Val. Max. III. 7. 11. *Is*, inquit, *Julio Cæſari, ampliſſimo ac florentiſſimo viro, in collegium poetarum venienti nunquam aſſurrexit*. Sic Stat. Sylv. 1. 2. 257.

——tecum ſimiles, junctæque Camœnæ,
Stella, mihi: multumque pares bacchamur ad aras,
Et ſociam doctis haurimus ab amnibus undam.

Et Epiſtola prope extrema ad Stellam: *Et tu fortaſſe pro collega mentieris?* id eſt, fidem falles, & affirmabis eſſe biduo ſcriptam, quo mihi gratificeris ſtudio ſociorum. Affectavit autem *pro collega* dicere, quia poetarum *collegium* Romæ fuit. *Parrhaſ. Epiſt.* 57. *Barth. in Statium p.* 8. *Lomej. de Bibliotb. c.* 14. Hoc omnino certum minimè mihi videtur ex locis in ſubſidium vocatis, Valerius Maximus ſolus id genus *collegia* memorat, & eum poſſumus translatè, & figuratè interpretari, non verò propriè de ſodalitate poetarum vera, quæ legibus, numeroque membrorum circumſcripta fuerit. Cum enim & poetæ ſuos cœtus haberent, ubi carmina invicem recitarent, eo potuit Valerius reſpicere, ſiquidem addit: *Quapropter inſolentiæ crimine caruit, quia ibi voluminum, non imaginum certamina exercebantur*. Nec magis ſtringunt è Naſone & Statio loca. Poſſunt enim poetæ, etſi in nullum fuerint cooptati *collegium*, dici *ſocii*, & *conſortes ſtudii* ejuſdem, atque etiam *chorus*. Art. Amand. III. 533. quemadmodum Ovidius ſuperius n. 10. *ſe mollem egiſſe*

In ſtudiis vitam, Pieridumque choro,

ut ſignificaret ſe Muſis operam navaſſe, quarum veluti chorus fingebatur, qualis & poetis tranſcribi potuit. *Maſſon Ovid. vit. p.* 85.

Collegium Romanum Societatis Jeſu à fundamentis exſtruxit, ac dotavit Gregorius XIII. Opus ſanè, ſi fabricæ amplitudinem ac dignitatem: ſi univerſitatem diſciplinarum, quæ in eo traduntur: ſi Profeſſorum doctrinam: ſi attributos reditus: ſi diſcipulorum ex eadem ſocietate ad omnes dein terras commeantium, externorumque multitudinem ſpectes, Gregorianæ charitati par, qua omnia complectebatur. Primum in fundamenta lapidem jecit ad III. Idus Januarii Philippus Boncompagnus S. Sixti Cardinalis fratris filius, ſic inſcriptum: *Religionis cauſa Gregorius* XIII. *Pont. Max. Bonon. collegii Romani Societatis Jeſu ampliſſimo reditu aucti ædes ad omnes nationes optimis diſciplinis erudiendas ære dato exſtruens, primum in fundamenta lapidem conjecit* MDLXXXII. Biennio in eam, qua ſpectatur, formam eſt perductum. Externa *collegii* facies latiſſima è grandi lapideaque corona in medio eminet, tum celſam exſtat in turrim, duobus hinc atque hinc ſupremos cancellos claudentibus acroteriis. Eadem latere cingitur lævigato modò in faſcias procurrente, modò retracto & exæquato; angularis eadem lapidibus Tiburtinis, antarum inſtar projectis munita, non ſine multiplici, directoque ordine patentium feneſtrarum. Media pars Gregorii ſimulacrum in loculo ponendum exſpectat: altiùſque impoſita ejuſdem inſignia egregiè ſculpta oſtendit, ſub quibus titulus operis in marmore inſcribitur: GREGORIUS XIII. RELIGIONI ET BONIS ARTIBUS. Deorſum ad juſtam ædificii formam duplex oſtium habet, pulcerrimis inſtructum antepagmentis, & arcuato ſupercilio, quod prothyrides ſuſtinent. Porrò impluvium coctili latere ſtratum, radiorum inſtar intercurrentes candidi lapidis patulæ ac perpolitæ glebæ in ſyderis ſpeciem figurant: tum quaternæ ambiunt quadratæque porticus nixæ pilis Tiburtini lapidis. E pilis antæ proſtant, inferiores Ionici generis: his verò ſuperſtantes Corinthii: quibus epiſtylia & coronæ incumbunt. Binis ſcalis ſe mutuò è regione ſpectantibus aſcenſus eſt ad ſuperiores porticus, quæ lapideis mœnianis cancellatim marginantur ad pulcritudinem ſimul & ſecuritatem deambulantium. Cohærent quadrilateris porticibus ſcholæ: ſuperioribus verò aula etiam ingens ad publica munia doctrinarum: in qua ſumma Gregorii effigies ad vivum expicta in ſolio ſedens viſitur purpuratis Patribus ad latera conſidentibus. Ad ejus pedes alumni accidunt è Romano, aliiſque collegiis. In ſummo titulus totius nomine ſocietatis Gregorio inſcriptus eſt;

GREGORIO XIII. PONTIFICI MAXIMO
HUJUS COLLEGII FUNDATORI SOCIETAS JESU AMPLISSIMIS AB EO
PRIVILEGIIS MUNITA ET INGENTIBUS AUCTA BENEFICIIS
IN HOC TOTIUS ORDINIS SEMINARIO PARENTIS
OPT. MAX. MEMORIAM SUIQUE GRATI ANIMI MONIMENTUM P.

Donat. de Urb. Rom. IV. 11.

Collegium tibicines Romani habuerunt. Val. Max. II. 5. *Tibicinum quoque collegium ſolet in foro vulgi oculos in ſe convertere, cum inter publicas privataſque ferias, actiones, perſonis tecto capite, variaque veſte velatus concentus edit.* Huc ſpectat inſcriptio apud Gruter. p. 175.

COLLEGIO. TIBICINUM
ET. FIDICINUM. ROMANORUM
QUI. S. P. P. S.
TI. JULIUS. TYRANNUS
MUNIS. PERPETUUS. ET
ULIUS. TYRANNUS. F.
H. C. D. D.
DEDICATUM. K. MART.
RSO. SERVIANO. II. L. FABIO. JUSTO. COS.

Collegia illa Romæ primùm inſtituta ſunt à Rege Numa, ſi credimus Plutarcho. V. illum ſupr. in *Collegium artificum*. Bartol. de Tib. Vet. III. 1. Mod. Novant. Lect. Epiſt. 108.

COLLINA porta. V. illam infr. in *Porta*.

Collina regio. V. illam infr. in *Regiones*.

Collina tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

COLLIS Dianæ vocatur Aventinus à Dianæ templo. Mart. XII. 18. 1.

Cum tu forſitan inquietus erras
Clamoſa Juvenalis in Subura,
Aut collem dominæ teris Dianæ.

VII. 72. I.

Eſquiliis domus eſt, domus eſt tibi colle Dianæ.

Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 3.

Collis hortorum, ſive hortulorum dictus eſt à proximis, ut credo, hortis Salluſtianis. Eſt & dictus Pincius, quod ibi Pinciorum domus eſſent. Ejus meminit Suet. Ner. c. 50. n. 2. *Reliquias Eclogæ & Alexandra nutrices cum Acte concubina gentili Domitiorum monumento condiderunt, quod proſpicitur in campo Martio impoſitum colli hortorum.* Hic antiquitus extra Urbis mœnia erat, & idcircò extra VII. numerum. Aurelianus illum Urbis promœrio incluſit. Ab ortu tangit montis Quirinalis campum, à meridie item aliquam ejus partem, ab occaſu vallem Martiam & Domitiani naumachiam, à ſeptentrione Urbis mœnia. Ab ortu propinquam habet portam Collatinam, à meridie pilam olim Tiburtinam, ab occaſu viam Flaminiam, à ſeptentrione templum Solis, & Neronis ſepulcrum. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 3. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. VI. p. 278. C. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 26. Nardin. Rom. Vet. III. 23. Donat. de Urb. Rom. III. 23. Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom. I. p. 56. Faunus Antiq. Urb. Rom. IV. II.*

Collis Latiaris eſt illud montis Quirinalis faſtigium, ut exiſtimo, extremum in quo monaſterium S. Dominici eſt poſitum. Si revera is fuit, antiquum illic vicum Muſtellarium fuiſſe affirmari queat, ut & Turaculum. Varr. de Ling. Lat. IV. 8. *Collis Latiaris ſexticepſos in vico Muſtellario ſummo apud Turaculum, ædificium ſolum eſt.* Nardin. Rom. Vet. IV. 6. Panvin. Deſc. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 274. C.

Collis Mutialis fuit in hortis Aldobrandinis, ubi templum extitit Dii Fidii. Varr. de Ling. Lat. IV. 8. *Collis Mutialis quinticepſos apud ædem Dii Fidii in delubro, ubi æditumus habere ſolet.* Nardin. Rom. Vet. IV. 6.

Collis Salutaris habebat vicina templa Quirini, & Salutis. Varr. de Ling. Lat. IV. 8. *Collis Salutaris quarticepſos adem Quirino. Collis Salutaris quarticepſos adverſum eſt Pila Honoris. Ædem Salutis*, Quirini templum proximè ad palatium papale inter monaſterium S. Mariæ Magdalenæ, & collegium S. Andreæ Jeſuitarum fuiſſe confeſſa res eſt. Unde *collem* Salutarem in proximo, & quidem in angulo hortorum Columnenſium fuiſſe valdè mihi fit veriſimile. *Nardin. Rom. Vet.* II. 2.

Collis Teſtaceus. V. illum infr. in *Mons*.

COLLOCATUM corpus dicitur etiam conditum & ſepultum. Lapis Romæ apud Gruter. p. 309. n. 7.

CLOELIÆ. CLAUDIANÆ
V. V. MAX
COLLOCATA XII. KAL. APRIL
C. AUFIDIO ATTICO
C. ASINO. PRÆTEXTATO. COS.

Capitol. Anton. Pio c. 5. *Sed Adriano apud Bajas mortuo, reliquias ejus Romam pervexit ſanctè ac reverenter, atque in hortis Domitiæ collocavit.* Guther. de Jur. Man. I. 17. *Collocare* hic cave accipias pro condere, aut ſepelire, id enim ſignificat quod Græcis προτίθεσθαι de mortuis; cum eos lugendos laudandosque in veſtibulo domus exponebant. Nam ſimiliter Adriani reliquiæ in his hortis ſunt expoſitæ, ut illas populus Romanus inſpiceret, ac veneraretur, priusquam in ſepulcrum, ſive Adriani molem inferrentur. *Caſaub. ad Capitolinum*. At verò ſepultus eſt Adrianus juxta flumen ad pontem Ælium, ubi monumentum fecerat, cum Mauſoleum plenum eſſet, in quo nemo amplius ſepultus eſt. Dio LXIX. p. 797. Et horti Domitiæ trans Tiberim fuerunt, in quibus Adriani ſepulcrum. V. illos infr. in *Horti*. Nec certè in horto Adriani reliquias *collocaſſet* ad pompam Pius Imperator, quas populus adoraret, Adriano infenſior, qui *repugnantibus cunctis relatus eſt in divos*. Etenim ſi ea mens Antonino fuiſſet, in tem-

plo aut celebriore aliquo loco reliquias illas depoſuiſſet, ut de Severo Herodian. IV. I. 7. tradit, cujus cineres in Urbem perrectos Senatus adoravit, προσέκυνον, καὶ ἀνέθεντο τῷ νεῷ. Politianus vertit *compoſuerunt*, impropriè. Compoſitio enim differt à *collocatione*, & *collocatio* à depoſitione. Nec Senatus Severi reliquias compoſuit, aut *collocavit*, ſed depoſuit in templo, quod eſt, ἀποτίθεσθαι, non προτίθεσθαι, aut συντίθεσθαι. Sic depoſitus in Inſcriptionibus dicitur, qui humatus, ſepultus eſt Romæ p. 832. n. 3.

DEPOSITA III. KAL. DECEMB.

Depoſitum ergo & *collocatum* veteres dixerunt pro terra condito. Sicque *collocatum* Adrianum ἀποτιθέμενον in hortis Domitiæ facilè credo, quem ad exſequias ampliſſimas productum nullus auctor ſcriptum reliquit. *Guther. l. l.*

COLLUM, ſi pars ejus dextra ſalierit, libero homini timorem, ſervo ægritudinem portendit, cæteris omnibus bonum, ſi ſiniſtra tremuerit. *Niphus de Augur.* I. 9. Nudo *collo*, abſque torquibus olim ſerè omnes gentes inceſſere, ſicut hodieque fit in Oriente locis plurimis. *Scheffer. de Ant. Torq. c.* 12. Hoſtium devictorum pedibus calcabant victores. V. infr. in *Pes*.

COLLUS cornui. Lucill. XXVII.

Modò ſurſum, modò deorſum, tanquam collus cornui.

ventrem diſtendebant corbitores, quod eſt, rejectis & inverſis in tergum manibus ad circuli modum caput deorſum ad pedes uſque inflectebant diſtenſo ventre. Quod hodie in comœdus vulgare eſt. *Collus genus eſt tormenti è corio.* Feſtus, quod in quamlibet partem nullo negotio complicatur. *Guther. de Jur. Man.* I. 20.

COLLYBUS eſt in detrimentum pecuniæ, quod in ratiocinis emptionem auri appellant, & vulgò cambium dicitur, cum pecunia ad exteras nationes exportanda eſt, apud nummularios alios aliis nummis commutanda, ut ſi argentea moneta aurea mutetur, aut genera quædam pecuniæ abrogata, aut antiquata, aut quovis modo repudiabilia in una provincia, alio quo genere permutanda ſint, rato, receptoque & promulgato in ea provincia. Id enim quod ex ſumma apud nummularium decedit, & velut deperit, *collybus* verbo Græco appellatur. Cicer. Verr. III. 78. *Ex omni pecunia, quam aratribus ſolvere debuiſti, certis nominibus deductiones fieri ſolebant, primum pro ſpectatione & collybo, deinde pro neſcio quo cerario. Hac omnia, judices, non rerum certarum, ſed furtorum improbiſſimorum ſunt vocabula. Nam collybus eſſe qui poteſt, cum utantur omnes uno genere nummorum?* Attic. XII. 6. *De Cælo vide quæſo, ne qua lacuna ſit in auro, ſed certè eſt in collybo detrimentum.* Bud. in Pandect. p. 134. F. Voſſ. Lex. Etymol. Sentfleb. de Alea c. 7. §. 4. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. II. II. Pitiſc. in Suet. Aug. c. 4. n. 5.

Collybus eſt nummorum aſſidua tractatio, qua nummularii liventes manus habere ſolent. Pollux VII. 13. Κόλλυβος, ἀλλαγή. III, 9. Ἀργυρίου, ἀλλαγὴ, ὁ καλούμενος κόλλυβος. Notat enim æreum nummum, cui bos erat impreſſus. Heſychius. Suet. Aug. c. 4. n. 5. *Hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonenſis menſarius.* Bud. in Pandect. p. 134. G. Donat. & Pitiſc. in Suetonium.

COLLYRÆ videntur fuiſſe parvuli panes rotundi & globoſi. Plautus ſupr. in *Coliphium*. Turneb. Adv. IV. I. Salmaſ. in Tertull. Pall. p. 354. Solin. p. 936. b. G. 182. a. F. Vel etiam genus fictorum farinaceorum, quæ ut lagana interdum in ſartagine frigantur: interdum cocta per ſe edantur: interdum ex jure comedantur, ut tabellas paniceas in ſorbitiuncula plerumque eſitamus: frigi ſolitas docent Grammatici Græci, qui εἶδος πλακοῦντος interpretantur, & κολλυρίζειν explicant λαλάγγας τηγανίζειν, id eſt, lagana in ſartagine frigere: & κολλύρια exponunt λαλάγγια. In Plauto autem ſatis conſtat illud panificium etiam ſumi ex jure. Subjicit enim n. 15.

Tum niſi cremore craſſo eſt jus collyricum.

Jus enim *collyricum* ecquodnam illud eſſe poteſt, quàm ex quo *collyræ* eduntur? atque illud craſſius & unctius eſſe paraſitus poſtulat n. 17.

Quaſi juream eſſe jus decet collyricum,

Ut jus *collyricum* non liquidum ſit, neque macrum: ſed tam craſſum, & concretum, quàm ſi è jure placenta fieret, *Turneb. l. l.*

Collyra, vel *collyrides* erat etiam comarum ſuggeſtus, quem pone cervices in modum umbonis, aut *collyridis* cujuſdam, ſive popani formatum gerebant mulieres. Tertull. de Cult. fem. c. 6. *Affigitis neſcio quas enormitates ſutilium atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quaſi vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervicem retro ſuggeſtum. Mirum quod contra Domini præcepta contenditur. Ad menſuram neminem ſibi adjicere pronuntiatum eſt, Vos planè adjicitis ad pondus collyridas quaſdam, ſcutorum umbilicos cervicibus adſtruendo.* Hujus ornatus inſtar in mulierum cervicibus multi veterum nummi exhibent. Fauſtinam ſic ferè ſemper comptam in iis nummis videre eſt. *Salmaſ. in Tertull. p. 354.*

COLOBATHRARII ſunt grallatores. Non. II. §. 361. *Grallatores ſunt collobathrarii.* Ita habent anteriores editiones. In novitia editione perperam legitur *calobathrarii* ex conjectura olim eruditiſſimi viri. Leg. *colabathrarii*. Κωλοβάθρων mentio apud Artemidorum, & in notis Senecæ *colobathra* dicuntur. Suidas: Κωλοβάθρα τοὺς λεγομένους καλάπας παρὰ πολλοῖς. Κωλόβαθρα igitur & κῶλα ξύλινα vocabant Græci, quibus innitebantur, qui γύπωνες dicebantur. Pollux IV. 14. Οἱ δὲ γύπωνες κώλων ξυλίνων [illegible] Illa κῶλα ξύλινα nihil aliud ſunt quàm *colobathra*. Salmaſ. in Spartian. Anton. Catac. c. 4. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 1.

COLOBIUM erat tunica ſine manicis, extantibus extra eam brachiis. Serv. Æneid. IX. 616. *Tunicæ veſtræ habent manicas, quod etiam vituperat Cicer. Catil.* II. 10. *dicens manicatis ac talaribus tunicis. Nam colobiis utebantur antiqui.* Iſidor. XIX. 22. *Colobium dictum, quia longum eſt, & ſine manicis. Antiqui enim magis hoc utebantur.* Petav. in Themiſt. Orat. XIV. p. 680. & Epiphan. ad Hæreſ. LXIV. p. 284. Ferrar. de Re Veſt. I. I. 38. Anal. c. 17. Ruben. de Re Veſt. I. 18. Pith. Subceſ. I. 16. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 751. a. G. in Tertull. Pall. p. 85. Voſſ. Lex. Etymol. Moreſtell. Pomp. Feral. I. 16. Calcagn. Epiſt. Quæſt. III. 1. Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr. I. 5. 8. Pignor. de Serv. p. 165. Ammian. XIV. 9. *Poſthac indumentum regale quærebatur, & miniſtris fucandæ purpuræ tortis, confeſſiſque pectoralem tuniculam ſine manicis textam.* Ubi per *tuniculam purpuratam ſine manicis colobium* deſcribitur. Ruben. & Pith. l. l. *Colobum* curtam vocarunt tunicam. Nam κολοβὸς χιτὼν opponitur χειροδύτῳ. Lex. 1. Cod. quo habitu oportet uti intra urbem *colobos* hujuſmodi tunicas vocat: *Sed chlamydis terrore depoſito quieta colohorum ac penularum induant veſtimenta.* Ubi *colobi* ſunt κολοβοὶ χιτῶνες, quos *colobiones* & *colobia* etiam appellarunt. *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c.* 20. Ejuſmodi figuræ fuit cum ſacco. Rufinus *colobia*, ſive tunicas monachorum quaſi ſaccos lineos eſſe dicit. Hieronymus tunicas ſaccineas, & ſaccos vocat, quibus operiebantur monachi in Ægypto. *Salmaſ. Exerc. Plin. l. l. Voſſ. l. l.* Differebat à Dalmatica, quod Dalmatica manicata erat, *colobium* ſine manicis. Adhæc illa anguſtis clavis diſtincta erat, *colobium* lato clavo ornatum, quia unico clavo purpureo fuit diſtinctum. Doroth. Abbas Doctrin. 1. *Habet colobium noſtrum clavum purpureum. Quidnam deſignat clavus ille purpureus? unuſquiſque Regi militans habet purpuram in ſago ſuo, ut inde appareat, regios illos eſſe, & Regi commilitare. Sic & nos in colobio noſtro purpureum clavum apponimus, ut demonſtremus nos Chriſto commilitare.* Acron κολοβίωνα exponit latum clavum ad Horat. Sat. I. 5. 36. *Latum clavum, purpuram, quæ in pectore extenditur Senatorum, Græci τὸν κολοβίωνα vocant.* Commentator Cruquii. *Latus clavus colobium Græco dicebatur veſtis quæ ad pectus magiſtratuum extendebatur ad formam lati clavi.* Presbyteros *colobia* portaſſe teſtis eſt Epiphan. Hæreſ. Tom. II. lib. II. §. 3. *Hemiphorium & colobium indutus* Arius presbyter. Ut igitur Diaconi anguſticlavia portabant, ut Equites & alii, ita Presbyteri laticlavia more Senatorum. Poſterior pars clavi in ſacerdotum tunicis in crucis figuram multis in locis figuratur. Tertull. de Coron. Milit. c. 13. *Illic purpura tua ſanguis Domini, & clavus latus in cruce ipſius.* Ruben. l. l. Ex Dorotheo non apparet, utrum latus fuerit, an anguſtus clavus. Quid ſi anguſtus fuerit? Sicut illud ſuſpectæ fidei eſt, quod idem tradit, omnes milites chlamydibus purpuram immiſiſſe, quod tam credibile mihi videtur, quàm omnes vulgò Romæ tunicas anguſto clavo purpureo ornatas geſtaſſe. Multò minùs credibile eſt, *colobia* monachorum, quia auſteriorem vitæ diſciplinam ſectabantur, quorum indumenta fuſci *coloris* erant, quique vilitatem in veſtitu affectabant, purpureo clavo fuiſſe diſtincta. Quicquid illud ſit, neque *colobium* eſt, neque Dalmatica, quod ab Ammiano deſcribitur. Hæc manuleata: *colobium* non quidem penitus ſine manicis, ſed curtis, quæque brachia cubitotenus tegebant; cum manuleatæ ad manus uſque pertingerent. Tales omnes olim Romanorum tunicæ, ſive *colobia* mutilis ac dimidiatis brachiorum operimentis, ut videre eſt in antiquis ſtatuis & nummis. Quod vidit Salmaſ. de Pall. c. 100. Caſſianus de Ægyptiorum monachorum colobiis I. 5. *Colobiis quoque lineis induti, quæ vix ad cubiti ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus.* Deinde Ammiani tunica pectus tantum tegebat, *colobium* totum corpus ad medium crus. Fuerit fortaſſe ſubucula brevior, quæque pectus modò, ac dorſum velaret, & ideo *tunica pectoralis* dicitur, qualia apud nos *collets* appellantur: aut exomis, quæ manicis pariter carebat. Acron latum clavum exponit κολοβίωνα, non quia omnia *colobia* latum clavum haberent, ſed quod cum latus clavus pro tunica laticlavia ſumatur, V. ſupr. in *Clavus latus*, & tunica illa *colobium* erat, & dicebatur, *colobium* pro lato clavo poſuit, ſive pro tunica laticlavia, nam & tunicæ anguſticlaviæ, imò aſemæ, ſive clavo carentes, omnes denique Romanæ tunicæ viriles *colobia*, ſive *coloba* erant. Lex. 1. C. de habitu quo oportet uti extra Urbem jam producta. Et ſi concedamus Sacerdotum caſulas clavo diſtinctas, non proinde ſequitur & *colobia*, diverſa enim caſula, ſive planeta à *colobio*, hoc tunica erat, illa penula. Quæ ſi fuit laticlavia, non idcircò *colobium*. Quanquam nulla mihi adhuc viſa caſula laticlavia. Crucis quidem figura paſſim caſulæ additur, Nemo tamen eam clavum appellaverit ..... V. plura ſupr. in *Caſula*. Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 25. Meurſ. Gloſſar. Græco barb.

COLONARII Latini quinam fuerint dicti, V. infr. in *Latini colonarii*.

COLONI erant nomine cives Romani, re verò *coloni*. Erant quidem donati jure civitatis Romanæ, verùm non optimo: neque enim jura publica civitatis habebant, ſed privata tantum. Liv. XXXIV. 42. *Puteolos, Salernum, & Buxentum civium Romanorum colonias aſcripti coloni, qui nomina dederant, cum ob id ſe pro civibus ferrent, ſenatum judicaſſe, non eos eſſe cives Romanos.* Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. 3. Alios ſervabant dies feſtos, alia ſacra. Oſtendit hoc Cicero, cum plebem Romanam adhortatur, ne ſe deduci patiatur in *coloniam*, Agrar. II. 27. *Vos verò Quirites retinete iſtam poſſeſſionem gratiæ, libertatis, ſuffragiorum, dignitatis, Urbis, fori, ludorum, feſtorum dierum, cæterorum omnium commodorum.* Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. I. 8. Licèt infimi fuerint ordinis, locum tamen in ruſticis tribubus habere potuerunt: ut nobiliſſimis, locupletiſſimiſque civibus ordine, dignitate inferiores, pares tamen ſuffragio eſſent. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* I. *p.* 14. *E.* De ſuffragiorum ferendorum, aut magiſtratuum Romæ petendorum jure vetera propè muta ſunt monumenta, ideò facilè adducor, ut credam, nullum *colonis* ullis ante legem Juliam patuiſſe, niſi quo modo Latini id, ut infra dicemus, per magiſtratum dogmi guſtum adepti ſunt. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 3.

COLONIÆ fuerunt oppida, quo populus Romanus cives ſuos ad incolendum deduxit. Harum antiquiſſima origo: quippè, quæ jam inde à Romulo Rege, teſte Dionyſ. II. p. 88. repetatur. Is autem, ut apud eundem ſcriptum eſt, quæ oppida bello cepit, ea neque diruit, neque ſervitute mulctavit, ſed ferè in agrum de eis captum *colonos* ab Urbe deduxit. Qua re vel ad libertatem firmandam,

Digitized by Google

dam, vel ad propagandum imperium fingi accommodatius nihil potuit. Ex quo apparet, verè ſcripſiſſe Gell. XVI. 13. *Colonias fuiſſe civitates ex civitate Romana quodammodo propagatas*. Romuli deinde veſtigia cæteri Reges, atque exactis Regibus Senatus populuſque, ac poſtremò Senatus populique auctoritate & poteſtate infirmata Dictatores ſunt ſecuti. Deductæ ſunt I. Quod allevabatur Urbs illa princeps, & ſuperfluam nimiamque multitudinem, ut ſanguinem, emittebat. Ita victus facilior, ita turba minor; & turbæ quoque faciles oriri inter tam confertos. Sed & ſoboli magis vacabant libentiùſque, ſic vacui: non aliter quàm arbores, aut plantaria magis ſe diffundunt & propagant, ubi in arcto non ſtipantur. II. Quod, ubi *coloniæ* ſic collocatæ, loca frequentabantur, colebantur, poliebantur etiam, novorum hoſpitum adventu, & artium invectu. Divina providentia hoc fine Græcos olim in Aſiam, Europam hanc noſtram, uſque in Hiſpaniam, per maritima loca miſit & diſpoſuit: ut rudes feroceſque humanitate & elegantia percolerent, atque ad mitiora ſtudia & mores transferrent. Quod idem Romani mox fecerunt: & iis cultum hunc omnem debet pulcerrimus noſter Europæ tractus. III. Quod ſparſa tot oppida, locis opportunis, & in iis Romanus ſanguis, erant tot arces & propugnacula imperii Romani. Nihil enim tam validum, quàm talis aliqua deductio: & ubi ii qui agros in alieno acceperunt, ſemper obligantur, aut tueri jura imperiumque donantium; aut pelli, ſi & ii pellantur. IV. Quod plebem inopem & gravem ſic exhauriebant. Nam ecce in tanta Urbe, & creſcente civium tenuiorum numero, per tot manumiſſiones: quæ ratio alendi aut ſubſiſtendi fuit, niſi ut emitterent? non aliter, quàm ubi alvearia plena, nova examina in alia & nova transfunduntur. Sic & occulto politico conſilio, ſentina & fæx Urbis educebatur: purior, meliorque pars aſſervabatur. V. Quod militibus emeritis præmia ſic largiebantur. In militibus hoc pulcrum. Et quis non libens in eam militiam ſe impenderet, ubi & poſt quam tam magna & certa præmia eſſent? Agri & ſedes dabantur, tegimen illic & honores, pecunia etiam, nam ſic Auguſtus inſtituit, ad inſtrumenta, jumenta, &, ſi quid opus, coemendum. *Lipſ. de Magn. Roman.* 1. 6. *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 2. *Fab. Semeſt.* II. 4. *Bergier. de viis milit.* IV. *Sect.* 8. §. 2. *Urſat. de not. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* XI. *p.* 585. *D. Kipping. Antiq. Roman.* II. 2. §. 2. *Blond. Triumph. Rom.* III. *p.* 64. *Caſal. de Urb. ac Roman. Imper. ſplend. part.* 1. *c.* 2. *Prevot. de Magiſtrat. Roman. c.* 1. *Hotman. Antiq. Roman.* II. 16. *Thyſ. de Magnit. Roman.* 1. *p.* 245. Ratio, & modus erat, ut agri dividerentur viritim: idque à triumviris, quos graves & prudentes viros huic rei legere ſolebant: qui & ſedes, agroſque, & ipſum oppidum, ſi condendum eſſet, diſponebant, & jura, ac formam novæ quaſi reipublicæ dabant. Si tamen, ut omnia Romam, & urbem matrem referrent: ipſis quoque locis, fora, Capitolia, templa, curiæ pro illa imagine eſſent. *Lipſ. & Thyſ. l. l.* Nulli niſi lege lata eas deducere licuit: ut paullò latiore legis appellatione, tam Senatus, quàm populi juſſiones comprehendamus. Et ſtante quidem Republica, ſingulis deductionibus, ſive una *colonia* deducerentur, ſive plures ſimul, ſingulæ leges ferebantur. At Senatus populique poteſtate in unum transfuſa, peculiari lege nihil opus erat, quod ea, qua populus in illum unum omne imperium & poteſtatem conferebat, de *coloniis* quoque cavebatur. Plutarchus de Sulla p. 473. A. *Omnium præteritorum data ei fuit ex lege impunitas: in futurum autem jus necis, publicationes bonorum, coloniarum deducendarum, urbem condendarum & diruendarum*. Hinc verba fluxerunt, quæ Neroni affingit Senec. de Clem. 1. 1. *Quæ ruant urbes, quæ oriantur, mea juriſdictio eſt*. Atque idem Julio & Octavio tributum, definitè & nominatim opinor: quanquam quod Dio & alii Imperatoribus à ſubditis nihil non conceſſum prodiderunt, universè jus iſtud, de quo loquimur, tum reliqua omnia complectitur. *Velſer. Rer. Auguſtan. Vindel.* IV. *p.* 228. *Sigon. l. l.* Nonniſi auſpiciis captis. Cicer. Phil. II. 40. *Negavi in eam coloniam, quæ eſſet auſpicato deducta, dum eſſet incolumis, coloniam novam jure deduci*. Nec abſque luſtratione *colonia*. Cicer. de Divin. 1. 45. *In luſtranda colonia ab eo, qui eam deduceret, bonis nominibus, qui eam deducerent, fuiſſe electos*. Quocirca ſcriptum invenimus apud Plutarch. Gracch. p. 839. D. C. Gracchum in Carthagine deducenda, extis aris impoſitis tempeſtate direptis, ac trans fines *coloniæ* latis, valdè eſſe commotum. Mos ille, ut arbitror, à Romulo, ab eo Romam *coloniam* & auſpicatò, & luſtratione adhibita eſſe deductam, prodidit Dionyſ. l. l. *Sigon. l. l.* Deducebantur à curatoribus qui ex lege, aut S. C. *coloniæ* deducendæ erant, creati, ſive ſua ſponte nomina dederant, ſive ſorte exierant, in agros lege definitos ſub vexillo, quaſi exercitus aliquis deduceretur. Appian. Bell. Civ. 1. p. 353. cum de *coloniis* loquens ait: multitudinem quandam in fanis, & lucis ſub uno vexillo & uno duce collocatam. Oſtendit Plutarch. l. l. cum C. Graccho III. viro *coloniæ* Carthaginem deducendæ præfecto portentum factum ait, quod vexillum laceratum ſit. Cicer. Phil. II. 40. *Caſilinum coloniam deduxiſti, ut vexillum tolleres*. Agrar. II. 32. *Tum illud vexillum Campanæ coloniæ vehementer huic imperio timendum Capuam à X viris inferetur*. Sigon. l. l. In Titi quodam nummo *colonus* agens boves, & vexillum gerens, cives ex Urbe, & ex veteranis in eam tranſmiſſos indicat. *Colonus* ad originem indicandam ſignatur, dextra vexillum gerit, quod aræ imponebatur poſt ſacrificium, in quo vexillum legionis deducendæ imponebatur, ita ut rectè Hyginus: *Multis legionibus contigit bellum feliciter tranſigere, & ad laborioſam agriculturæ requiem primo tyrocinii gradu pervenire: nam cum ſignis & aquilis, & primis ordinibus ac tribunis deducebantur*. Vaillant. Numm. Imper. 1. p. 134. Etiam in Cæſarauguſtæ nummis modò colonus ad indicandam *coloniæ* originem, modò ſigna militaria percutiuntur: ille ex plebe traductos cives, hæc veteranos ad *coloniæ* ſupplementum indicant. Panvinus ante Marii tempora ex plebe tantum deduci, & ſub conſulatu ejus II. militares incepiſſe tradit, cui adverſari videtur Paterc. 1. 15. 1. qui ante Hannibalis in Italiam adventum milites in *colonias* deduci notat. *Deinde neque dum Hannibal in Italia moratur, neque proximis poſt exceſſum ejus annis, vacavit Romanis colonias condere, cum eſſet in bello conquirendus potius miles, quàm dimittendus*. Cum autem Cæſarauguſta utrumque coloni & ſignorum militarium typum in diverſis nummis exhibet, illam tum ex civibus Romanis, tum ex veteranis militibus ab Auguſto deductam exiſtimamus. *Vaillant. ibid. p.* 68. Aratro circumſcribebantur. Varr. de Ling. Lat. IV. 32. *Oppida, quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe urbes: & ideo coloniæ noſtræ in literis antiquis ſcribuntur urbes, quod item condita, ut Roma: & ideo coloniæ ut urbes conduntur, quod intra pomœrium ponuntur*. Et terminos Carthaginis *coloniæ*, quos C. Gracchus triumvir deſcripſerat, lupi diſſipaverunt, ut tradunt Plutarch. in Gracch. p. 839. D. & Appian. Bell. Civ. 1. p. 364. *Sigon. l. l.* Et illarum agri Lege Mamilia cautum erat, ut ager aſſignaretur, *qua falx & aratrum exierat*. Hygenus: *Hac lege, ſua interpretatione quidam putant, tantum cultum nominari: ut mihi videtur, utilem aut agrum aſſignari oportere: hoc erit, ne accipienti ſylvæ univerſus modus aſſignetur, aut paſcui. Qui verò majorem modum culti acceperit, optimè ſecundum legem accipiet aliquid ſylvæ, ad implendum accepti modum*. Cicer. Phil. II. 40. *Caſilinum coloniam deduxiſti, ut vexillum tolleres, & aratrum circumduceres: cujus quidem vomere portam Capuæ penè perſtrinxiſti, ut florentis coloniæ territorium minueretur*. Velſer. ibid. p. 229. & 238. Sigon. l. l. Ræward. Conject. II. 7. Aliæ erant civium Romanorum, aliæ Latinæ. Liv. XXXIX. 55. *Illud agitabant, uti colonia Aquilejam deduceretur: nec ſatis conſtabat, an civium Romanorum deduci placeret: poſtremo Latinam potius coloniam deducendam Patres cenſuerunt*. De quarum differentia plura, quàm ut hæc charta admittat, collegerunt *Sigon. de Ant. Jur. Ital.* II. 3. III. 3. *Spanhem. ad Conſtit. Antonin. Imper. Exercit.* 1. §. 10. . . . . . *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Ant. Rom. Grav. Tom.* 1. *p.* 16. . . . . 32.

Goltz. Ital. p. 105. Aliæ erant immunes, quæ nihil populo Romano ſolvebant, aliæ ſtipendiariæ, quæ aliquid ſolvebant. Alex. Gen. IV. 10. *Erat conſtitutum, ut ſingula colonia annuam penſionem populo Romano penderent, tametſi Livius Druſus tribunus plebis duodecim colonias ſine onere penſionis deduxiſſe legatur*. Ergo immunes erant, quæ nihil ſolvebant, non autem quibus jus civitatis Romanæ collatum fuerat, ut Auguſtino videtur Antiq. Rom. & Hiſpan. Dial. VI. *Colonias* ſiquidem fuiſſe jure civitatis Romanæ donatas, immunes tamen minimè extitiſſe, planum eſſe ſcio, cum tantummodo immunes dicerentur, quæ juris Italici erant, ut monet Ulpian. ff. de Cenſibus l. 1. l. 8. & per totum titulum. Quæ cauſa, cur Plinius in Italia immunium non meminerit, in provinciis meminerit. III. 3. *Hujus conventus ſunt reliquæ coloniæ immunes*. III. 3. *Cæſarauguſtana colonia immunis*. Urſat. de not. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 596. Velſer. l. l. Sigon. de Jur. Prov. I. 1. Robortell. de Prov. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. III. p. (4) D. Cujac. Obſerv. X. 35. Quin etiam aliæ aliis majores immunitates habuerunt. Cic. Verr. V. 22. *Quæ colonia eſt in Italia tam bono jure, quæ per hos annos tam commoda vacatione uſa ſit omnium rerum, quàm Mamertina civitas per triennium?* Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. 3. Militares erant, in quas milites veterani deducebantur, ut præliorum diuturnitate feſſi laborum ſuorum præmium aliquod aliquando caperent. Lucan. I. 344.

Quæ ſedes erit emeritis, quæ rura dabuntur,
Quæ noſter veteranus aret, quæ mœnia feſſis?

Paterc. I. 14. 1. *Statui huic loco inſerere, quæ quoque tempore deducta ſit colonia juſſu Senatus: nam militarium & cauſa, & auctores, & ipſarum præfulgent nomina*. Verè. Quid enim L. Sylla, C. Cæſare Dictatoribus, M. Antonio, M. Lepido & C. Octaviano III. viris Reipublicæ, & ipſomet Imperatore Auguſto potuit eſſe illuſtrius? quos omnes, parta civili victoria, inimicorum ſuorum agros militibus, per quos vicerunt, diviſiſſe literis proditum eſt? Hujus conſuetudinis à Sylla initium introductum, poſt à Cæſare probatum eſt. Brutus in concione ad veteranos apud Appian. Bell. Civ. II. 516. *Vos pro rebus geſtis adverſus Gallos & Britannos præmia, quæ olim dabat populus, referetis, qui nec ſuis, nec innocentibus hominibus agros adimebat, neque illis aliena donabat, neque injuria facienda, gratiam referri oportere putabat: idemque hoſtes victos non omni agro, ſed parte multabat, in eamque emeritos deducebat, ut eſſent quaſi hoſtium, quos deviciſſent, cuſtodes: cumque ſæpè agri armis parti non eſſent ſatis, publicos quoque diviſit, aut alios emit. Sylla verò & Cæſar, quod patria armis occupata, cuſtodibus & ſatellitibus adverſus eam egerent, neque vos in civitates veſtras dimiſerunt, neque vobis agrum emerunt, neque publicum diviſerunt, neque dominis pretia perſolverunt; ſed Italiæ innoxia, lege belli, agros, villas, ſepulcra, & fana extorſerunt, quibus ne alienigenas quidem hoſtes unquam exuimus, ſed decima ſolum fructuum multavimus: illi verò agros ſociorum Latini nominis diviſerunt, & vos in eos frequentes ſub ſignis & ordinibus deduxerunt*. Sigon. de Ant. Jur. Ital. III. 4. Non ſunt quartum genus habendæ, ſed tribus generibus, Romanis, Latinis, Italicis communes eſſe poſſunt, & non minùs Latinæ quàm Romanæ, nec minus Italicæ quàm Latinæ eſſe poterant. Romanæ verò Latinis præſtabant, quia conſtabant ex civibus Romanis: Latinæ Italicis, quia populi omnes Latini locum præſtantiorem apud populum Romanum, quàm reliqua Italia obtinebant. Ergo ſuffragii lationem Romanæ habebant, quo præſtabant reliquis: ſed eædem non ſecus, atque ii, qui Romæ vivebant, civitatiſque participes erant, Romanas obſervare leges, & omnia civium Romanorum onera ſuſtinere cogebantur, itaque potiorem & præſtabiliorem fuiſſe municipiorum conditionem ſcribit Gell. XVI. 13. *Manut. de Civit. Rom. ibid. p. 20. B. Lipſ. l. l. Thyſ. ibid. p.* 247. Latinæ Latii quidem jus habebant, civitatis autem Romanæ participes non erant: & hæc univerſi planè Latii, omniumque præterea, quibus Latii jus datum eſt, perpetua conditio fuit, donec lege Julia non Latio ſolùm, ſed univerſæ Italiæ civitas conceſſa: verùm non hoc beneficium omnibus, qui ubique locorum jus Latii, Italiæve haberent, ſed omnibus Latii, Italiæque incolis datum eſt. Itaque Latinæ, quæ quidem extra Italiam eſſent, excludebantur. *Manut. ibid. F.* Tranſpadanis Cn. Pompejus Strabo Conſul Cn. Pompeji Magni pater lege lata jus dedit Latii, *ut poſſent habere jus, quod cæteræ Latinæ coloniæ, id eſt, ut, petendi magiſtratus gratia, civitatem Romanam adipiſcerentur*. Aſcon. in Cicer. p. 556. quod ego ſic interpretor, ut qui in iis *coloniis* magiſtratus geſſiſſent, deinde cives Romani eſſent, ferendi ſuffragii jus haberent, eadem conditione qua populi Latini: quod etiam ſignificatur ad Attic. V. 2. Has poſtea jus abſolutum civitatis cupiiſſe, id eſt, ut etiam non geſto magiſtratu cives Romani eſſent, oſtendit Suet. Jul. c. 8. n. 1. ubi ait: Cæſarem *colonias Latinas de petenda civitate agitantes adiiſſe, & ad audendum aliquid concitaſſe: niſi Conſules conſcriptas in Ciliciam legiones ob id ipſum retinuiſſent*. Manut. de Leg. c. 10. Illarum reſpublica in legibus, & legum curatoribus ſuit poſita. Leges vel à populo Romano acceperunt, vel ipſæ ſibi per ſenatum aut populum condiderunt. Legum curatores aut magiſtratus, aut ſacerdotes fuerunt, humanarum illi, hi divinarum. Leges quæque habuit præcipuas, à Romanis quidem ſeparatas, ſed tamen à Romanis triumviris datas. Gell. XVI. 13. *Jura inſtitutaque omnia populi Romani, non ſui arbitrii habent*. Flacc. de condit. agr. p. 24. *De territoriis ſi quando quæſtio movetur, reſpiciuntur leges civibus datæ, id eſt, coloniis, municipiiſque & præfecturis. Itaque, ut frequenter diximus, leges datæ coloniis municipiiſque intuendæ erunt*. Fuiſſe illis leges ab ipſis *coloniis* latas, argumento illud eſt, quod in *coloniis* erat conſilium & ſenatus & populi. Senatores in *coloniis* decuriones vocabantur. Cicer. pro Sext. c. 4. *Hoc tempore iidem homines, nomine commutato, coloni, decurioneſque beneficium P. Sextii teſtimonio declarant; recita, quæſo, quid decreverint Capuæ decuriones*. Suet. Aug. c. 101. n. 1. *Corpus decuriones municipiorum & coloniarum à Nola Bovillas uſque deportarunt*. Magiſtratus præcipui fuerunt duumviri, cenſores, ædiles, quæſtores. Duumviros V. inſr. in *Duumviri*. Inveni tamen etiam III. virum *coloniæ* Auximatis & IV virum *coloniæ* Signinæ in Inſcriptionibus hiſce: IIIVIR IN. COL. AUXIM. Item:

L. VOLUMNIO. L. F. POMP. JULIANO. SEVERO.
IV. VIRO. COL. SIG. PATRONO. COLONIÆ SUÆ
SENATUS. POPULUSQUE SIGNINUS

Cenſores cenſum in *coloniis* egerunt, perinde atque Romani Cenſores Romæ. Liv. XXIX. 15. Decretum eſt, ut *cenſus in XII. coloniis*, quæ imperium abnuerant, *ageretur ex formula ab Romanis Cenſoribus data. Dari autem placere eandem quam populo Romano: deferrique Romam ab juratis Cenſoribus coloniarum, priuſquam magiſtratu abirent*. Itaque Nero & Salinator Romani Cenſores earum *coloniarum*, quod nunquam ante factum erat, deferentibus *coloniarum* cenſoribus, cenſum receperunt, ut quantum numero militum, quantum pecunia valerent, in publicis tabulis monumenta extarent. Ex quibus apparet etiam, quid in cenſu *coloniarum* agendo à Cenſoribus *colonicis* obſervatum ſit. Invenio etiam in antiquis marmoribus ÆDIL. COLON. PUTEOLANORUM. Illud præterea non prætereundum, quod ad omnes *coloniarum* magiſtratus pertinet, etiam in *colonia* magiſtratus prætexta uſos eſſe, quod ſcriptum eſt in oratione L. Valerii tribuni plebis apud Liv. XXXIV. 7. Sacerdotes, ut augures & Pontifices in *coloniis* cooptatos indicat Cicer. Agrar. II. 35. *Hinc iſti decemviri, cum numerum colonorum ex lege Rulli deduxerint, centum decuriones, decem augures, ſex Pontifices conſtituerint*. Fuerunt etiam patroni *coloniarum*. Hos Romulus in Rempublicam induxit, & *colonis* ac ſociis populi Romani quos vellent, ex civibus Romanis patronos deligendi copiam fecit, quorum opera in civitate uterentur, ſi quid eſſet, quod ſua intereſſet, ac Romæ curandum eſſet.

eſſet. Dionyſ. II. p. 85. V. illum, & exempla ſupr. in *Clientela*. Adde Cicer. pro Syll. c. 21. *Primum omnis Pompejanorum, colonorumque diſſenſio delata ad patronos eſt, cum jam inveteraſſet, ac multos annos eſſet exagitata, deinde ita d patronis res cognita eſt, ut nulla in re à cæterorum ſententiis Sylla diſſenſerit*. Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. 4. Panvin. Imp. Rom. c. 8. Urſat. de not. Rom. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 536. D. Chimentell. de Hon. Biſell. c. 4. De numero nihil certi, aut definiti habeo. In Italia ſola centum quinquaginta fuiſſe reperio; in Africa circiter ſexaginta; in Hiſpaniis ad triginta; paullo minus in Galliis: & idem judica de reliquo orbe. Difficile enim hæc adnumerare firmiter: cum & aliqua legentem fallant, & non omnia hodie in libris legenda. Hoc Senecæ ſuffecerit ad Helv. c. 7. *Populus* Romanus *quot colonias in omnes provincias miſit? ubicunque vicit Romanus, habitat*. Lipſ. de Magnit. Roman. I. 6. Thyſ. de Magnit. Roman. I. p. 248. Sola etiam Romanorum dialectus in quibuſdam *colonus* invaluit, omiſſa aut deſueta loci vernacula, ſicut de Turditanis ad Bætim notat Strab. III. eos evaſiſſe Romanos ſermone, moribus, propriæ linguæ oblitos. Quod potiſſimum in iis *coloniis* locum habuit, ubi indigenis exſtinctis, ſoli admiſſi, aut relicti lapſu temporis cives Romani, quemadmodum de Corintho ſua ætate in Corinthiacis tradit Pauſanias, nullos eam habuiſſe indigenas, omnes *colonos* Romanorum; unde non mirum quoque Latinè paſſim efferri nummos Corinthi ſub Cæſaribus à tempore *coloniæ* percuſſos, *Spanhem. Diſſ. IX. de Præſt. & Uſu numiſm. p. 914*.

Colonia Agrippinenſis eſt metropolis Germaniæ ſecundæ. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 86. Neronis enim mater *Agrippina, quo vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret, in oppidum Ubiorum, in quo genita erat, veteranos, coloniamque deduci impetrat, cui nomen inditum eſt ex vocabulo ipſius*. Tacit. Annal. XII. 27. t. C. Antiſtio, M. Suillio Coſſ. anno à nato D. Jeſu quinquageſimo, annis octoginta quinque poſt, quàm ipſi Ubii Rhenum tranſducti. Nomen hoc retinent Plin. IV. 17. Tacit. Hiſt. I. 56. 4. IV. 25. 5. Suet. Vit. c. 10. num. 7. Eandem Tacitus libro proximè dicto vocat *coloniam Agrippinenſium*, quaſi Ubiorum *coloniam*, quia ipſi Ubii poſtmodum *coloniæ* cognomine Agrippinenſes dicti. Tacit. Hiſt. IV. 28. 3. *Quod gens Germanica originis, ejurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarentur*. Ipſo vocabulo Agrippinæ conditricis ſuæ nuncupata eſt *Colonia Agrippina Ubiorum*, ut duo teſtantur nummi, alter Claudii, Vitellii alter; poſtea *Colonia Agrippina*, ſine Ubiorum vocabulo, ut bis habet Antoninus in Itinerario: item uno vocabulo *Agrippina*, apud eundem Antoninum, in tabula itineraria, apud Marcellinum, Æthicum, & Zoſimum, & denique nudè appellata eſt *Colonia*, ut referunt Antoninus & Marcellinus, Maxima eſt omnium Germanicarum, tam cis, quàm trans Rhenum. Zoſim. I. 38. *Agrippinam, urbem Rheno adjacentem maximam*. Cluver. Germ. Ant. II. 17. Vocatur etiam *Claudia* fide lapidis.

M. MARIO. M. F.
STEL. TITIO. RUFINO .
COS.
LEG. LEG. I. MINER. P. F.
CUR. COL. CLAUD. AUG.
AGRIPPINENSIUM....

Lipſ. in Tacit. Annal. XII. n. 63.

Coloniæ Latinæ non habuerunt jus civium Romanorum, niſi quatenus per Latium, ſeu per geſtos in patria, quæ illo jure Latii gaudebat, magiſtratus id beneficium conſequebantur. Liv. XXXIV. 42. *Novum jus eo anno à Ferentinatibus tentatum, ut Latini, qui in coloniam Romanam nomina dediſſent, cives Romani eſſent*. Et Spoletani cujuſdam L. Matrinii, qui ex ea Latina *colonia* à C. Mario fuiſſet civitate donatus, meminit Cicer. pro Balb. c. 21. *Spoletinus L. Matrinius, unus ex iis, quos C. Marius civitate donaſſet, dixit cauſam ex colonia Latina*. Adeo ut, quamquam è Romanis civibus conſtarent ſubinde dictæ illæ Latinæ, ſeu deductæ cum jure Latii Romanorum *coloniæ*, prout dicitur à Cicer. pro Dom. c. 30. *Qui cives Romani in colonias Latinas proficiſcebantur*: eoſdem tamen *colonos* ne privato quidem Quiritium jure uſos liquet, ſed civitatem etiam, quanquam voluntate, non verò invitos, amiſiſſe. Cicer. pro Cæcin. c. 33. *Certé quæri hoc ſolere me non præterit, quemadmodum ſi civitas adimi non poſſit, in colonias Latinas ſæpè noſtri cives profecti ſunt. Aut ſua voluntate, aut legis multa profecti ſunt; quam multam ſi ſufferre voluiſſent, tum manere in civitate potuiſſent*. Unde etiam mediam capitis diminutionem paſſos, qui in *colonias* Latinas mitterentur, cives Romanos, in Topicis tradit Boethius his verbis: *media verò* capitis diminutio, *in qua civitas amittitur, retinetur libertas, ut in Latinas colonias traſmigratio*. Quo loco obſervandum, dictos olim ſub Romanis Cæſaribus *Latinos colonarios*. V. illos infr. in *Latini*. Spanhem. ad Conſtit. Antonin. Imper. Exercit. I. §. 9. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 1. Hotman. Antiq. Roman. II. 16.

COLOR albus eſt puriſſimus, ſimplex, & primus ex primis *coloribus* ſecundum phyſicos, puruſque ſimpliciter, & puritatem, candoremque animi ſignificat. Hinc & Angelorum proprius. Et alba veſte ornari ſolebant, qui candorem animi, & hilaritatem præ ſe ferebant, ut in conviviis. Cicer. in Vatin. c. 13. *Quum ipſe epuli dominus Q. Arrius albatus eſſet*. Schedius de Diis German. Syngram. II. 8. Nullibi quàm in nive clarior eſt. Sumitur pro pallido, unde timor albus legitur, & metu exalbuit. Quam ob rem Romanæ mulieres quondam funera ſequebantur in veſte alba, tanquam mortui, quem efferebant, *colorem* referrent. *Thyleſ. de Color. c. 4. Laurent. de Re Veſt. c. 6.* V. infr. in *Veſtis alba*. Sub Imperatoribus enim, poſt tot genera *colorum* reperta, cæptus eſt ſperni, & contemni, adeo ut nota & indicium luctus fuerit ſequiori ſexui eum induiſſe. Herodian. IV. 2. 6. *Feminæ veſtibus albis exilibus indutæ mœrentium ſpeciem præbent*. Plutarch. Quæſt. Rom. 26. *Feminæ in luctu albas gerunt veſtes, & albas vittas. An quemadmodum mortui corpus albis veſtibus induunt, & propinquos idem facere volunt? An tenuitas his in rebus, ac ſimplicitas maximè decet? infecta autem veſtes tum ſuperfluitatem præ ſe ferunt, tum elegantiam, ac ſumptum*. Kirchman. de Fun. Rom. II. 17. Lipſ. in Tacit. Annal. 12. Excurſ. M. Moreſt. Pomp. Fer. II. 25. Ferrar. de Re Veſt. I. I. 23. Fab. Semeſtr. II. 10. Falcon. Diſſert. de Pyram. Ceſt. Epul. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. IV. p. 1473. F. Blond. Triumph. Rom. II. p. 39. C. Luctum ſimplicia maximè decent: quæ mixtis autem *coloribus* intexta ſunt, vel infecta, partim luxum, & partim ſupervacaneum rerum ſtudium arguunt. Albus autem *color*, quippe qui purus duntaxat & ſincerus eſt, optimè his, qui ſepeliuntur tanquam adulterinum omne vitæ commentum, ac morum fallaciam jam exutis congruere videtur; mortuus enim quid omnino ſimplex, ac purum, & fictionis, ac mendacii expers præ ſe fert. *Aring. Rom. Subter. I. 24. §. 2.* Aliàs ſignum & indicium erat lætitiæ. V. infr. in *Toga*. In militum ſymbolis animi candorem, & puritatem: vel, ut alii, fidem inſinuat. Virgilius enim ait Æn. I. 296. *Cana fides*. Panciroll. Notit. Dign. Im. Orient. c. 38. Conveniebat Imperatori & Regi. Val. Max. I. 6. §. 11. *In prælium exeuntibus album vel purpureum paludamentum dari ſolebat*. Hirt. de bell. Afric. c. 52. *Quum Scipio ſagulo purpureo ante Regis adventum uti ſolitus eſſet, dicitur Juba cum eo egiſſe, non oportere illum eodem uti veſtitu, atque ipſe uteretur. Itaque factum eſt, ut Scipio ad album ſeſe veſtitum transferret*. Unde Herodes cum ſuis illuſuri D. Jeſum Regem Judæorum, *candida veſte illum veſtiverunt*. Luc. c. 23. n. 2. quia *color* albus olim receptus in Regum inſignibus. *Caſaub. contr. Baron. Annal.* XVI. 73. Et Pompejo non faſciam, ſed candidam faſciam in regni ſuſpicionem objectam fuiſſe legimus apud Val. Max. VI. 2. 7. *Cui*, Pompejo, *candida faſcia crus alligatum habenti, Favonius: non refert, inquit, qua in parte corporis ſit diadema: exigui panni cavillatione regias ejus vires exprobrans*. Quia diademata nihil aliud erant quàm candidæ faſciæ. *Caſaub. in Suet.*

Aug. c. 82. *n.* 1. *Jul. c.* 97. *n.* 3, Erat index fertilitatis: &, ut Ovid. Faſt. IV. 619.

> *Alba decet Cererem veſtis, Cerealibus albas*
> *Sumite, nunc pulli velleris uſus abeſt,*

Paſchal. Legat. c. 64. Et in Cereris ſacrificiis albi *coloris* veſtes erant. Ovid. Met. X. 431.

> *Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres*
> *Illa, quibus nivea velatæ corpora veſte*
> *Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum.*

Faſt. IV. 619. ſed modò laudatus. *Schel. l. l.* Imo fidei, cujus nullo mendacii fuco tinctæ ſimulacrum amiciebatur panno albo, Horat. Od. I. 35. 25,

> *Te ſpes, & albo rara fides colit*
> *Velata panno.*

Symm. Epiſt. VIII. 47. *Alba velamina, non ſegmentati amictus fidem veſtiant.* Hinc legatis candidam veſtem ad gratulandum exhiberi olim moris erat. *Paſchal. l. l.*

Color amethyſtinus dicitur à gemma purpuræ violaceæ. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 22. Veſtimenta purpura infecta eo temperamento, ut ejus lapilli colorem reddant, qui amethyſtus appellatur, amethyſtina dicuntur. Deſcribit Plin. XXXVII. 9. *Amethyſti Indicæ abſolutum purpuræ colorem habent: ad hancque tingentium officinæ dirigunt vota. Fundit enim aſpectu leniter blandum, neque in oculos, ut carbunculi, vibrat.* Hinc amethyſti purpurei apud Ovid. Art. III. 181,

> *Hic Paphias myrtos: hic purpureos amethyſtos.*

Hinc Mart. I. 97. 7.

> *Amethyſtinaſque mulierum vocat veſtes,*

Et II. 57. 2.

> *Amethyſtinatus media qui ſecat ſepta.*

Magnum diſcrimen eſt inter amethyſtinum & hyacinthinum. V. ſupr. in *Amethyſtina.*

Color amygdalinus, ſive caſtaneus dicitur à caſtaneis. Ovid. Art. III. 183.

> *Nec glandes Amarylli tua, nec amygdala deſunt.*

Ferrar. de Re Veſt. I. 3. 22.

Color argenteus eſt, quem cum aureo *coloribus* in circo uſitatis adjecit Domitianus. Dio LXVII. p. 760. D. *Aurigarum duo genera adjunxit, quorum unum aureum, alterum argenteum appellavit.* Hi *colores* paullo poſt interciderunt. *Buleng. de Circ. c.* 49.

Color ater eſt horribilis, omnino velut anthrax, id eſt, carbo: nam propriè eſt carbonis exſtincti, Terent. Ad. V. 3. 63.

> *Tam excoctam reddam atque atram, quam eſt carbo.*

Et inde à Virgilio cinis dictus eſt ater, & favilla atra. Sanguis præterea caloris atque *coloris* ignei particeps, effuſus ac frigefactus amiſſo rubore, tanquam in carbonem mutatus, ater ab omnibus vocatur. Dicitur & mors atra, quia cadaver exſtincto calore illo vitali, quo corpus alitur, atrum relinquitur, ut eſt carbo: quæ mihi perquam elegans videtur ſimilitudo. Quid quod dies atri dicuntur? V. illos infr. in *Dies.* Differt à *colore* nigro, quod ut omnis ater eſt niger, ſic non omnis niger eſt ater. Horrendus eſt hic, triſtis, viſu injucundus, lugentibus accomodatus: ille contra nonnunquam lepidus ac venuſtus, ut humani oculi ſunt complures, quos nemo atros diceret, ſed nigros, iiſque tamen nihil majori cum voluptate ſpectamus. Vocabatur ab antiquis anthracinus, idemque furvus. *Thyſel. de Color. c.* 3. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6.

Color aureus circumſcribitur ab Ovid. Art. III. 175.

> *Ecce tibi ſimilis, qui quondam Phryxon & Hellem*
> *Diceris Jonius eripuiſſe dolis.*

Referebat enim arietem, quo Phryxus cum ſorore novercæ inſidias per freta fugit. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 22. In ſymbolis multum felix ſeculum, aureumque repræſentat. Virg. Ecl. IV. 9.

> ——*toto ſurget gens aurea cœlo.*

Æneid. VI. 792.

> *Auguſtus Cæſar, divi genus, aurea condet*
> *Secula.*

Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 38. Hunc cum argenteo circo donavit Domitianus. V. ſupr. in *Color argenteus.*

Color auſterus eſt idem maximè ſatur. Plin. IX. 36. *Sed unde conchyliis pretia, queis virus grave in fuſco, color auſterus in glauco?* c. 38. *Nimiaque ejus nigritia dat auſteritatem illam nitoremque qui quæritur cocci.* Auſteritatem vocat ſaturitatem & ſuperbiam nitoris. Πικρὸν Græci vocant, quod auſterum in *coloribus* Latini. Epiphan. de XII. lapid. n. 3. *Specie auſterus eſt,* πικρὸς δὲ τῷ εἴδει, *& validè viret, tranſlucidus & nitens.* Salmaſ. ad Tertull. Pall. p. 183.

Color badius, ſive bajus eſt idem qui phœniceus, ſive ſpadix, qui eſt termes palmæ Græcis. Βαΐς & βαΐον idem quod σπάθη, vel σπάδιξ. Heſychius: Βαΐς ῥάβδος φοίνικος καὶ βαΐον. Gloſſæ: Palma, χείρ, καὶ βαΐς, καὶ φοίνιξ. Baïs, βάϊδος, ut δαΐς, δαΐδος. Ut δαΐδες & δᾷδες, ſic βαΐδες, & βᾶδες. Inde βάδιον χρῶμα, phœniceum, & badii equi, ſpadices & phœnices. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 291. *b. D.* 935. *a. C. Thyleſ. de Color. c.* 10. *&* 2. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6.

Color Bæticus eſt rutilus, ac ruſus. Plin. VIII. 48. *Colorum plura genera. Canuſium rutili,* ſic emendandus eſt Plinius, *quas Erythras vocant, item Bætica.* Mart. V. 39. 7.

> *Quæ crine vicit Bætici gregis vellus,*
> *Rhenique nodos, aureamque nitelam.*

Rutilos, ac ruſos puellæ crines comparat Bætico velleri, Germanorum capillis, & pilo nitelæ. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 224. *a. B.* Aurea tamen ξανθὰ Bæticæ vellera laudat Mart. XII. 100. 1.

> *Bætis olivifera crinem redimite corona,*
> *Aurea qui nitidis vellera tingis aquis.*

Harduin. in Plinium.

Color blatteus pro purpureo apud ſcriptores inferioris ſæculi reperitur. Vopiſc. Aurel. c. 46. *Conceſſit, ut blatteas matronæ tunicas haberent.* Ferrar. de Re Veſt. I. 2. 7. Bayſ. de Re Veſt. c. 5. Thyleſ. de Color. c. 8. V. ſupr. in *Blatta.*

Color cæſitius, ſive cæſicius invenitur apud Plaut. Epid. II. 2. 46.

> *Tunicam rallam, tunicam ſpiſſam, linteolum cæſitium.*

Quid, & unde ſit, docet Non. XIV. 17. *Cæſitium dicitur linteolum purum & candidum, à cædendo, quod ita ad candorem perveniat, vel quod oras circumcæſas habeat.* Voſſ. Lex. Etymol. Calcagn. Epiſt. Quæſt. III. 1.

Color cæſius non eſt idem qui cœruleus, ſed ab illo eſt diverſus vel auctoritate ipſius Cicer. de Nat. Deor. I. 30. *Cæſios oculos Minervæ, cœruleos eſſe Neptuni.* Ad hæc, non quemadmodum legimus, cœlum, mare, veſtem, florem cœruleum: ita legimus cœlum, mare, veſtem, florem *cæſium:* ſed oculos tantùm *cæſios* veteres dixerunt, quibus ineſt fulgor quidam viſu horrendus. Unde exiſtimo, *cæſium* à cæde nominatum eſſe; ut qui *cæſius* ſit, cædem quodammodo oculis minari videatur: qualis prælio gaudens & cæde dicitur fuiſſe Minerva, ex quo illa ab antiquis vocata fuit *cæſia.* Cicer. Catil. I. 1. *Notat & deſignat oculis ad cædem unumquemque noſtrum.* Hic, qui oculis ad cædem Senatores deſignabat, *cæſius* erat. Cujuſmodi memoriæ proditum eſt Neronis quoque oculos fuiſſe: quod ipſum non leve fuit argumentum tyrannicæ crudelitatis apud Suet. c. 51. n. 3. Et quia tantùm eſt oculorum, erit idem, quem χαροπὸν vocat Ariſtoteles, qui χαροπὸν ὀφθαλμὸν tribuit leoni Phyſ. c. 5. quem *cæſium* vocat Catull. XLV. 7.

> *Cæſio veniam obvius leoni.*

& χάροψ Heſychio ἀπὸ τοῦ χαροπότητος dicitur. *Thyleſ. de Color. c.* 2. *Parrhaſ. Epiſt. Quæſt.* 12. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6. Thyleſius rectè docet *cæſium* & cœruleum colores eſſe diverſos, nec tamen ejus opinioni ſubſcribere poſſum, niſi alter dilutior, alter preſſior fuerit, uterque à cœlo dictus. *Ferrar.*

Ferrar. de Re Veſt. 1. 3. 22. Melius ſanè. *Si enim id nomen* à cæde eſſet, potius oculos ſanguinei *coloris* ſignaret, quàm glaucos. Nunc quis dubitat, quin Minerva, quæ Græcis γλαυκῶπις, ea Latinis *cæſia* ſit? *Voſſ. Lex. Etymol. Scalig. Exerc. Exot.* 325. §. 15.

Color candidus differt ab albo juxta Frontonem & Iſidor. x. quod *album natura, candidum cura ſit*. Ita enim prior. Poſterior verò: *Candidus quaſi candor datus. Studio enim accedit candor. Nam album vocari natura eſt.* Rectius Serv. Virg. Georg. III. 83. quod ſplendorem addat: *Aliud eſt candidum eſſe, id eſt, quadam nitenti luce perfuſum: aliud album, quod pallori conſtat eſſe vicinum.* Unde & nivem recentem, argentum politum, aliaque hujuſcemodi, propriè *candida* vocamus. Et nix *candida* eſt natura, non cura, ac ſtudio. Appellatur etiam quod coccinum, ſive purpureum eſt. Horat. Sat. II. 6. 102.

— rubro ubi cocco

Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos.

Candentem veſtem purpuream vocat n. 106.

Ergo ubi purpurea porrectum in veſte locavit.

Voſſ. Lex. Etymol.

Color Canuſinus eſt turbato mulſo ſimilis. Mart. XIV. 127.

Hæc tibi turbato Canuſina ſimillima mulſo
Munus erit, gaude: non cito fiet anus.

Ferrar. de Re Veſt. II. 1. 25. Adeoque fuſcus. Hinc paſſim Canuſinæ fuſcæ à vulgo Romæ geſtatæ. Mart. XIV. 129.

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia rufis.

Fuit etiam creſcente mox luxu rutilus. V. Pluium ſupr. in *Color Bæticus*. Hinc Mart. IX. 23. 9.

Ut Canuſinatus noſtro Syrus aſſere ſudet.

Suetonius tanquam Neronis profuſione dignum tradit c. 30. n. 10. Eum *nunquam carrucis minus mille feciſſe iter, canuſinatis mulionibus*. Ferrar. ibid. II. 2. 8.

Color cerinus à cera dicitur. Plaut. Epid. II. 2. 49.

Cumatile, aut plumatile, cerinum, aut melinum.

Ferrar. de Re Veſt. I. 3. 19. V. ſupr. in *Carinarius*.

Color cillius eſt aſininus. Nam Dores κίλλον aſinum vocant. *Calcagn. Quæſt. Epiſt.* III. 1.

Color coccineus tingitur cocco, unde & nomen, eodem plane modo, ac purpura & conchylium. Hinc *cocco tincta veſtis* Horat. ſupr. in *Color candidus*, & *cocco madida* Mart. V. 25. 5. Omnes colores, qui aliquem ruborem habebant, ab antiquis ſæpè purpurei dicebantur, ideoque & coccineos eodem nomine veniebat. Ideò Horatius *veſtem rubro cocco tinctam* confundit cum purpura Sat. II. 6. 102. 106. *Braun. de Veſt. Hebr. Sacerd.* I. 15. §. 2. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6. Conſtat hoc etiam ex paludamento Imperatorum, quod cum coccinum fuerit, ut ea Plinio conſtat dicente: *Coccum imperatoriis dicatum paludamentis*, φοινικοῦς appellatus à Plutarcho in Craſſo, & puniceum ab Horat. Epod. IX. 27. Paludamentum Conſulum, quamvis & aliquando alba chlamyde, aliquando etiam trabea utebantur, in hoc differebat, quod totum erat coccinum, ſed limbo purpureo prætextum. Iſidor. XIX. 24. *Paludamentum pallium fuit Imperatorum, cocco, purpura, & auro diſtinctum.* Auguſtinus. V. illum ſupr. in *Chlamys D. Jeſu*. Ruben. de Re Veſt. I. 5. Fortè fuerit qualis augurum amictus, qui fuit trabea, id eſt, ut ex Suetonio Serv. Æneid. VII. 188. *ex purpura & cocco*, hoc eſt, primo cocco tincta, deinde purpura. Plin. IX. 41. *Quia & terrena miſcere, coccoque tinctum, Tyrio tingere, ut fieret hyſginum.* Ruben. ibid. II. 14. Imperatorum paludamentum coccineum, aliquando puniceum & purpureum dicitur, quia etiam coccum purpura dicta eſt, per abuſionem, id eſt terreſtris purpura. Unde nec Conſulum, quod erat coccineum, limbo purpureo fuerit prætextum. Neque hoc Iſidorus tradit, qui nihil de limbo: & ſaltim eſt paludamentum auro diſtinctum fuiſſe. Nec limbus purpureus conſpicuus eſſe potuit in veſte coccinea, quæ & ipſa ea purpura, ſed terreſtri, nec magnum in *colore* diſcrimen. Quia verò, ut diximus, coccum inter purpuras, ideò chlamys, qua D. Jeſus fuit illuſus, tum purpurea, tum coccinea dicitur. Nec capio Auguſtini ſententiam. Non enim poterat aliter chlamys coccinea habere purpuram, quàm quod coccum erat purpura, licèt terreſtris, & marina inferior. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c.* 5. Quem de Servii loco differentem V. infr. in *Trabea*. Differt à purpura, quæ eſt rubra, inſtar nigricantis roſæ, aut ſanguinis concocti, ita ut ferè mixta fuerit ex auſtera aliqua nigritie, & nitente rubedine: Coccinum verò rubrum fuit, rubedine florida, & acuto lumine ſplendens, inſtar micantis roſæ, ſed nigritia iſta, & ſaturitate purpuræ fraudatum. Roſæ ſplendorem, & gratum admodum nitorem cocco adſcribit Plin. IX. 38. XXI. 8. *Braun. l. l. Salmaſ. in Tertull. de Pall. p.* 186. & 182.

Color cœruleus eſt intenſus & ſaturatus inſtar ſereni cœli, & primo aſpectu tanquam niger apparet. Belgis diceretur *donker blauw*. *Braun. de Veſt. Hebr. Sac.* I. 12. 7: II. 12. 12. Id Ennius reſpicit, ubi inquit:

Cœli cœrula templa.

Atque inde mare appellatur cœruleum, refert enim illud eundem, quem ab ipſo ſupernè accipit cœli nitorem. *Thyleſ. de Color. c.* 1. Cicer. apud Non. II. 717. *Quid mare, nonne cœruleum?* Egregiè utrumque exprimit Ovid. Art. III. 173. . . . 178.

Aeris ecce color tum cum ſine nubibus aer,
Nec tepidus pluvias concitat auſter aquas.

Reliqua in *Color aureus & cumatilis*. Braun. ibid. I. 12. 5. Quare ex antiquis nonnulli, ut alterum Homeri opus propter cædes, de quibus illic Poeta loquitur, *colore* exornabant ſanguineo: ſic Odyſſeam, ubi Ulyſſis maritimos ſcribit errores, membrana contegebant cœrulea. Scilicet talis maris *color*, quo per tot annos Ulyſſes fuit jactatus. Inde cœrula frequenter pro pelago ponunt Poetæ, & Dii marini cœrulei vocantur. Ovid. Pont. IV. 16. 22.

Carmina cœruleos compoſuiſſe Deos.

Et iis omnia cœrulea tribuuntur. *Cuper. Apoth. Homer. p.* 52. *Thyleſ. l. l.* Græci dicunt cyaneum, in quorum etiam commentariis lazurion invenio. *Thyleſ. l. l. Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 93. *a. in Tertull. de Pall. p.* 186. Ex ſplendido, albo, & nigro creatus. Plato in Timæo, juſtitiæ, & claritatis, famæque eſt ſymbolum. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 38. Depoſita veſte purpurea feminæ in luctu utebantur cœrulea, ut ait Cato apud Serv. Æneid. III. ſed *color* cœruleus in acerbo funere filiorumfamilias præcipuè adhiberi ſolebat. *Guther. de Jur. Man.* III. 28.

Color Coloſſinus, ſive Coloſſenus eſt purpureus, aut in purpureum vergens. Nam cyclamini florem coloſſinum deſcribit Plin. XXI. 9. *In vepribus naſcitur cyclaminum. Flos ejus coloſſinus in coronas admittitur.* Et ons teſtes oculos habemus: hunc enim *colorem* in flore cyclamini nunc agnoſcimus, quem turba olitorum panem porcinum appellant. Sic eum deſcribit Dioſcor. II. 194. *Folia habet ſimilia hederæ, purpurea & varia, in quibus ſupra infraque albicant maculæ, cauliculo digitorum quatuor carente foliis, flore in modum roſæ purpureo.* Calcagn. Epiſt. Quæſt. I. 48. Thyleſ. de Color. c. 13. Voſſ. Lex. Etymol. in Coloſſus.

Color conchyliatus. V. illum infr. in *Conchylium*.

Color croceus eſt flavus. Theocr. Idyll.

Alia porro flavi croci odoratam comam
Decertabant certantes.

Puniceus. Ovidio Faſt. V. 318.

Filaque punicei languida facta croci.

Thryphiod. XA. aureus.

Profundens vinum miſtum aureo croco.

Paſchal. de Coron. III. 14. Laurent. de Re Veſt. c. 6. Auroræ illum adſcribit Ovid. Art. III. 179.

Ille crocum ſimulat, croceo velatur amictu,
Roſcida luciferos cum Dea jungit equos.

Ferrar.

Color hyalinus eſt vitreus, Hyalus, ὕαλος, vitrum. Virg. Georg. iv. 334.

— *Mileſia vellera nymphæ*
Carpebant, hyali ſaturo fucata colore.

Ubi Servius, *hyalo, hoc eſt, vitreo, viridi, nymphis apte.* Sic ὑαλοειδέας πτέρυγας Orpheus vocat ab *colore* hyalino. *Voſſ. Lex. Etymol. Ferrar. de Re Veſt.* i. 3. 22. *Thyleſ. de Color. c.* 13. *Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 180. *a. G. Laurent. de Re Veſt. c.* 6. *Cerda in Virgilium.*

Color hyſginus eſt purpureus, ſive hyacinthinus. Nomen à frutice, qui à Galatis ſua lingua ὕσγη dicebatur: cum Græcorum aliis κόκκος vocaretur. Teſtis Pauſan. Φωκικ. p. 354. *Voſſ. Lex. Etymol. Thyleſ. de Color. c.* 13. Quid hyſginum V. *Philandr. in Vitruv.* vii. 14. *Bald. Lex. Vitruv.* Miror hoc ſcribere Pauſaniam. Sic enim coccinus & hyſginus idem *color* eſſet. Quos diſtinguit Plinius ſupr. in *Color coccineus*. Eſt ergo inter purpureum & coccineum: quamvis magis ad purpuram inclinet quàm ad coccum. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 192. *G.*

Color impluviatus eſt pullo ſimillimus. Non. xvi. 3. *Impluviatus color, quaſi fumato ſtillicidio impletus, qui eſt Mutinenſis, quem nunc dicimus.* *Plaut. Epid.* ii. 2. 40.

Impluviatam: ut iſta faciunt veſtimentis nomina.

Thyleſ. de Color. c. 5. Voſſ. Lex. Etymol. in Pluo. Videtur ſignificare à ſimilitudine impluvii veſti nomen eſſe factum. Dicit enim n. 41.

Utin' impluvium induta erat?

Ut enim vites impluviatæ, ſic & veſtis impluviata de ſimilitudine impluviorum dicetur, quæ ea figura eſt, ut quaternata, id eſt, quatuor quadrata lateribus undique corpus ambiat: quæ forma eſt impluviorum in cavædiis. *Turneb. Adv.* xiv. 19. *Voſſ. Lex. l. l.*

Color leucophæus à Græcis, voce jam à noſtris uſurpata, vocatur albi nigrique particeps. Genus eſt *coloris* nativi, non enim inficitur, ſed ovis ipſa ſic natura quaſi pingitur. *Thyleſ. de Color. c.* 4. *Salmaſ. in Tertull. Pall. p.* 234. *Ferrar. de Re Veſt.* ii. 1. 23.

Color lividus eſt minùs niger, & plumbeus. Ex gravi corporis ictu proveniens deformitatem habet. Unde invidi aliorum bonis, velut verberibus laniati, & idcircò exangues, lividi nuncupantur. *Thyleſ. de Color. c.* 2. *Voſſ. Lex. Etymol.*

Color luridus eſt ſupra modum pallidus. Feſtus. Quomodo *luridas mappas* dixit Stat. Sylv. iv. Gloſſæ Latino-Græcæ: *Luridus*, ὠχρὸς, πέλιος, ἰκτερικός. *Voſſ. Lex. Etymol. Scalig. in Feſtum.* Eſt mortui, ipſiusque mortis & Plutonis. Inde *luridus Orcus* Horat. Od. iii. 4. 74. *Thyleſ. de Color. c.* 11.

Color luteus eſt, qualis videtur in ovorum vitelliis, vel malo Cydonio. Gloſſæ veteres: *Luteum*, μήλινον χρῶμα. *Luteus*, μήλινος. Eſt ergo rufus albo mixtus, & quaſi clarus à luto, quod eſt χλωρὸν. Gell. ii. 27. *Luteus rufus color eſt dilutior; unde ei quoque nomen factum eſſe videtur.* Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 181. C. Thyl. in Gellium. Bayf. de Re Veſt. c. 2. Voſſ. Lex. Etymol. Thyleſ. de Color. c. 13. Laurent. de Re Veſt. c. 6.

Color melinus dicitur Plaut. Epid. ii. 2. 49. qui Græcis eſt μήλινος, μηλίζων, μηλοειδὴς, & μήλωψ. Eſtque is, qui eſt in malis maturis, nempè flavus, hoc eſt, rutilus, cum pallorem accipit. Hunc aliter gilvum dici dicunt Servius, & Iſidorus. V. ſupr. in *Color gilvus*. Sed helvum debuere dicere pro gilvo. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 181. *b. F.*

Color niger differt ab atro. V. ſupr. in *Color ater*.

Color phœniceus dicitur à *colore* palmitis palmei, qui φοῖνιξ dicitur, de *colore* equorum cum dicitur. Termes enim palmulæ φοῖνιξ, & σπάδιξ & βαΐς Græcè dicitur. Eſtque is *color*, aut ei admodum affinis, quem in aliis rebus, quàm in equis caſtanatum nuncupamus, à *colore* caſtaneæ. Quidam ex Latinis inferioris ævi caſtaninum dixerunt. In capillis præcipuè hic *color* obtinet, qui rufi ſunt *coloris*, non nimium preſſi, nec ultra modum ſaturi. Phylargyrus: *Spadix & phœniceus eſt, quales ſunt fructus palmarum, neque diluti ſatis coloris, neque nimium preſſi.* Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 925. Voſſ. Lex. Etymol. Thyleſ. de Color. c. 10.

Color praſinus eſt viridis, ad ſimilitudinem porri. Nam πράσον, Latinè porrum dicitur. Hinc veſtes è viridi lana praſinæ dicuntur. Mart. x. 29.

Et quam donabas dictus à Marte Kalendis,
De noſtra praſina eſt ſyntheſis empta toga.

In ludis Circenſibus ſæpè fit mentio praſinæ factionis, praſini ornatus, praſini agitatoris: quibus quid ſignificetur, indicat Juven. Sat. xi. 195.

Totam hodie Romam circus capit: & fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.

Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 244. E. Voſſ. Lex. Etymol. Beroal. Annot. c. 89. Laurent. de Re Veſt. c. 6. Pitiſc. in Suet. Cal. c. 55. n. 6.

Color preſſus eſt purpuræ eximius. Dicitur Latinè, quem aliter ſaturum, aut ſaturatum dixerunt, Græci κατακορὴς, quo nomine intenſiorem *colorem*, & minimè dilutum vocant. Myrteum & preſſum eundem faciunt Servius & Iſidorus: *Myrteum, quem in purpura preſſum vocamus.* Myrteus *color* Porphyrio medius eſt inter flavum & nigrum. Cynaræ flos quem myrteolum Columella vocat, Dioſcoridi ὑπόκιῤῥον dicitur, ac Plinio myrteus. Κιῤῥὸς autem & ὑπόκιῤῥος *color* eſt in fuſcum & lividum vergens. Silis quoddam genus preſſum vocat Plin. xxxiii. 12. quod cæteris erat fuſcius, & quo pictores utebantur ad picturæ umbras: *Tertium genus preſſum, quod alii Syricum vocant .... quo utuntur ad picturæ umbras.* Et de ſinopide xxxv. 6. *Quæ magis cæteris rubet utilior abacis: idem pretium ejus, quæ preſſior vocatur, & eſt maximè fuſca.* Subfuſcus ergo eſt, & ſaturatus, & diluto opponitur. Phylargyrus. V. illum ſupr. in *Color phœniceus*. Oneratum vulgò appellamus, τὸν κατακορέστερον: ut contra exoneratum, qui dilutus eſt. Plenum dixit Capitol. Albin. c. 5. *Nam & bos albus purpureis ad plenum coloribus natus eſt.* Adſtrictum Plin. ix. 38. *Pelagio admodum alligatur, nimiæque ejus nigritiæ dat auſteritatem illam, nitoremque qui quæritur cocci: ita permiſtis viribus altero excitatur aut adſtringitur.* Salmaſ. in Tertull. Pall. p. 179. Exerc. Plinian. p. 244. b. C.

Color pullus eſt niger. Serv. Georg. iii. 89. Propriè iis tribuitur, quæ terræ habent *colorem*. Illius enim major pars pulla eſt. Itaque quoniam ea mortuis injicitur, voluerunt veteres, ut qui lugerent, pullis palliis, terræ ſimilibus, eſſent amicti. Dorſum leporinum etiam propriè eſt pullum: quam ob rem naturæ ipſius doctus magiſterio, terram recentem ab aratro metu pavidus quærit ille, ibique nonnunquam ſtratus, nullaque re abditus, venatores, & canes ipſos prætereuntes *coloris* tantùm beneficio latet. Nulla arte, aut impenſa paratur. Natura enim ſic provenit, unde nativus quoque vocatus eſt. *Thyleſ. de Color. c.* 5. *Voſſ. Lex. Etymol. Laurent. de Re Veſt. c.* 6.

Color puniceus dicitur à φοῖνιξ, vel φοινικοῦς, quod idem eſt quod φοινὸς & φόνιος, cruentus, ſanguineus, à φόνος. Hinc & φοίνιον pro rubro dixerunt. Heſychius: φοινόν, πυῤῥόν. Suidas: φοινὸς, πυῤῥὸς, φόνιος. Heſychius: φοίνιον, πυῤῥόν, ἐρυθρόν. A φοινὸς eſt verbum φοινίσσω, quod eſt cruento, & ſanguine inficio. Homerus

— φοινίσσετο δ' αἵματι γαῖα.

Hinc & pro rubore *colore* inficere accipitur. Suidas: φοινίξω, αἱμάξω, βάψω, πυῤῥίσω, ἀπὸ τ̃ φοινὸ. Etiam Pœnos φοίνικας Græci dixerunt a *colore* tincturæ, quæ ibi primum reperta eſt. Omnes fermè auctores antiqui puniceum cum phœniceo ex ὁμωνυμίᾳ vocabuli confuderunt. Gell. ii. 26. *Nam phœniceus, quem tu Græcè φοίνικα dixiſti, noſter eſt & rutilus, & ſpadix phœnicei συνώνυμος, qui factus Græcè noſter. Exſuperantiam ſplendoremque ſignificat ruboris, quales ſunt fructus palmæ arboris non admodum ſole excocti, unde ſpadicis & phœnicei nomen eſt.* Colorem equorum badiorum, qui phœniceus & ſpadix vocatur, facit eundem cum puniceo & φοινικῷ. Et malè utrumque à

colore fructus palmæ nondum maturi dictum ſciſcit. Quis verò vidit equos puniceos, ſive coccineos, oativo ac ſuo *colore*? Ut itaque phœniceus eſt, quemadmodum ſupra diximus, *coloris*, neque nimium diluti, neque nimium ſaturi: ita puniceus eſt rubri *coloris* vigentiſſimi & exſuperantiſſimi. *Salmaſ. Exerc. Plin. p.* 935. *Thyleſ. de Color. c.* 10. *Voſſ. Lex. Etymol. in Phœniceus.*

Color purpureus quomodo differat à coccineo, V. ſupr. in *Color coccineus*. Auctorem, uſum & ſpecies, V. infr. in *Purpura*. In militum ſymbolis vim imperii ob purpuram, quæ Principis eſt propria, ſignificat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 38.

Color ravus vocatur fulvus obtuſus quodammodo & obſcuratus. Sic Horat. Od. III. 27. 3. *lupam ravam* appellavit, cujus *colorem* noto magis verbo plerique omnes fulvum dixerunt. Tradunt aliqui, ravos oculos, quos in cane & ariete laudat Varro, inter cæſios eſſe & flavos. *Thyleſ. de Color. c.* 11. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6.

Color robeus, ſive rubeus invenitur apud Plin. IX. 38. *Rubeus color nigrante deterior*. Legendum *rubens*. Prætetiſſem boc ut leve, niſi omnibus codicibus inoleviſſet, vulgoque imperiti ſuam in eo verbo barbariem tueri laborarent. *H. Barbar. in Plinium*. Ex eo proveniſſe arbitror, quod cum rubens eſſet ſcriptum, ob ſimilitudinem literæ *u* & *n* inter eas non diſtinguerent. *Voſſ. de vit. ſerm.* III. 34. Invenitur tamen ex uvis nigris fieri vinum forte, e rubeis autem ſoave. Imò bos robeus apud Pallad. IV. 12. *Boves ſunt rubei maximè coloris, aut fuſci*. Colom. VI. 1. *Sint colore rubeo, vel aut fuſco*. Vitulus rubeus apud Hygin. fab. 136. *Cui dixerunt natum eſſe vitulum, qui ter in die colorem mutaret, primum album, ſecundo rubeum, deinde nigrum*. Auctor Ovid. Vetulæ:

Sic tamen, ut rubeus vincatur ab albo.

Ignis rubeus apud Mart. Capell. I. *Minio rubeoque igne rutilantes*. Equus rubeus apud Fulgent. Mythol. I. 11. *Erythraus Græcè rubeus dicitur*. Imò Gloſſæ Steph. Κιῤῥὸς, *rubeus*. *Robeus*. ἐρυθρός. *Thyleſ. de Color. c.* 7. *Alciat. Parerg.* II. 1. *Munker. in Hyginum*. Verbum eſt omninò ruſticum, nec prorſus idem *color* eſt, qui ruber, ſed ad eum proximè accedit. *Thyleſ. l. l.* Eſt *color* in venis duriſſimæ quercus, quæ robur vocatur: item in homine ſano ac robuſto. Feſtus: *Robeum rubro colore, & ruſo ſignificari, ut bovem quoque ruſtici appellant, manifeſtum eſt. Unde & materia, quæ plurimas venas ejus coloris habet, dicta eſt robur: hinc & homines valentes & boni coloris robuſti*. Voſſ. Lex. Etymol. in Ruber.

Color roſeus dicitur ab albente roſa, ut diſtinguatur à ſanguinea, qui *color* purpuræ matronis tantùm conceſſæ. *Ferrar. de Re Veſt.* I. 3. 22. Eſt omnium jucundiſſimus, atque humano corpori, ſi id formoſum eſt, quàm ſimillimus. Itaque os, cervicem, papillas, digitos roſeos Poetæ dicunt: id eſt, candidos, rubore ſanguinis penitus diffuſo cum venuſtate: iſque *color* propriè eſt, quem communis ſermo incarnatum. Refert enim maximè omnium nitorem pueri ac virginis. Roſam non Mileſiam intelligo, quæ nimis purpurea ardere quodammodo videtur; nec albam: ſed quæ utrinque decorem accepit. *Thyleſ. de Color. c.* 9. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6.

Color rubidus eſt *atrore & nigrore multo mixtus*. Gell. II. 27. *Bayf. de Re Veſt. c.* 2.

Color ruſus non eſt idem atque ruber. Hoc poteſt intelligi ex eo, quod rectè dicitur ſanguis ruber, ruſus non rectè. Rurſus barbam ob capillum Ænobarbi rubrum veteres non dixerunt, ſed modò ruſum, rutilum modò, qui ideo eſt. Quin & canes immolabant Romani ſacerdotes, nunquam rubras vocatas, ſed quas nunc ruſas, nunc rutilas appellabant, ad placandum Caniculæ ſidus frugibus inimicum. Ex quo manifeſtum eſt, ruſum rutilumque eundem eſſe. *Thyleſ. de Color. c.* 7. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6.

Color ruſſeus, ſive ruſſus etiam legitur. Soſip. Chariſ. Inſtit. Gram. I. p. 55. *Ruſſeum Grammatici non magis dicere dum putant, quàm albeum, aut praſineum, ſed ruſſum, & album, & praſinum*. Utrumque certè Latinum eſt. Sed aratoris magis quàm oratoris. Habent enim & ſua verba, qui ruri vivunt, urbanis nonnullis inaudita. Ruſcum equum dicunt illi, qui non planè ruſſus eſt, ſed aliquantò minus ruboris habens, idem ferè videtur. Hic autem, quoniam quaſi cruentato ſimilis eſt, hodie ſaginatus, quaſi ſanguinatus vulgo nominatur: quamvis hujus nominis nonnunquam equi albeſcant. *Thyleſ. de Color. c.* 7. *Ruſſus* legitur apud Catul. XXXIX. 19.

Dentem atque ruſſam defricare gingivam.

Hunc *colorem* Egnatius contraxerat ex lotii defricatione. Lotii verò *color* ruſſus eſt, maximè οὔρῳ πεπαλαιωμένῳ, ut vocat Strabo. *Tunicas ruſſas militares* eſt apud Trebell. Claud. c. 14. *Ruſſea facie* dixit Cato Orig. VII. apud Feſtum in Ruſcum. *Ruſſea faſciola* Apul. Met. II. p. 43. *Ruſſeus color* Tertull. de Spectac. c. 9. *Ruſſea tunica* Petron. c. 27. *Scalig. in Feſtum & Conject. in Varr. p.* 118. *Voſſ. Lex. Etymol. Giſan. Collect. Lucret.* Eſt idem ac rutilus, vel vicinus. Sanè cum Varr. de Ling. Lat. VI. 5. ait *mulieres valde ruſas* dici *rutilas*, videtur non alias intelligere, quàm quas *facie ruſſea* dixit Cato laudatus. Hinc ruſſatus, ruſſo indutus. Ruſſati olim erant milites. Iſidor. XIX. 22. *Ruſſata ſub conſulibus Romani uſi ſunt milites: unde etiam ruſſati vocabantur*. Varr. apud Non. III. 245. *Tela dextra vibrant, ruſſati micant*. Tertull. de Cor. mil. c. 1. *Et nunc ſanguine ſuo ruſſatus*. Rei cauſam indicat Sil. Ital. III. 236.

—— & rubra velamine veſtis
Ars erat in pugna fuſum occuluiſſe cruorem.

Et Circenſes quidam agitatores, ſive aurigæ, qui hoc panni *colore* ornabantur. Plin. VII. 53. *Invenitur in actis, Felice ruſſato auriga elato, in rogum ejus unum è faventibus jeciſſe ſeſe*. Et ruſſatæ factionis mentio itidem in Inſcriptionibus antiquis. *Voſſ. l. l. Ruben. Elect.* II. 12.

Color ſandaracinus dicitur à ſandaraca. Feſtus: *Sandaracam ait eſſe genus coloris quod Græci ſandycem appellant. Nævius. Merula ſandaracino ore*. Ubi ſandaracinus eſt luteus. Hunc enim *colorem* habet os merulæ. Nempè ſandaraca quidem rubet ipſa, ſed luteo *colore* tingit. *Voſſ. Lex. Etymol. Thyleſ. de Color. c.* 13. *Laurent. de Re Veſt. c.* 6.

Color ſandycinus eſt coccino ſimilis. *Thyleſ. de Color. c.* 13. *Beroal. in Prop.* II. 19. 81. Sitne ſandyx planta, an potius compoſitio quædam ex ſandaraca & rubrica, inter ſe diſputant *Turneb. Adv.* XV. 20. *Agric. de Nat. Foſſil.* IX. 19. *Ryq. de Capit. c.* 32. *Voſſ. Lex. Etymol. Cerd. in Virg. Ecl.* IV. 45.

Color ſpadiceus eſt idem qui badius. V. illum ſupr. in *Color badius*.

Color ſuaſus eſt factus è ſtillicidio fumoſo in veſtimento albo. Quare haud dubitanter non alius eſt quàm impluviatus: quamvis aliqui tradiderint *colorem omnem, qui fiat inficiendo, ſuaſum dici, quod illi quodammodo ſit perſuaſum in alium quemvis colorem ex albo tranſire*. Feſtus *Thyleſ. de Color. c.* 5. Suaſum, an inſuaſum dicere oporteat, dubitari poteſt. Nam apud Plaut. Truc. II. 2. 16. non minùs legi poteſt: *tibin' ſuaſo*, quàm *tibi inſuaſo*. Et jam olim fuiſſe de hoc dubitatum docet Feſtus: *Suaſum colos appellatur, qui fit ex ſtillicidio fumoſo in veſtimento albo. Plautus.*

Quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſum pallium.

Quidam legunt inſuaſo. Mihi inſuaſum non diſplicet: præſertim quando & in Gloſſis veteribus legas: *Inſuaſum*, ἀπὸ δυσαχθομένου, ubi Joſephus Scaliger legit: ἀπὸ δυσαρίου καταπτυστοῦ. *Voſſ. Lex. Etymol. Jul. Scalig. Exercit.* 325. §. 10.

Color ſubaquilus & fuſcus idem. Is eſt, quem Græci μελίχρουν, vel μελάγχλωρον vocant. In vita Virgilii: *Corpore & ſtatura fuit grandis, colore aquilo*. Treb. Poll. trig. tyr. c. 30. *Fuit vultu ſubaquilo, fuſci coloris*. Salmaſ. in Trebellium.

Color Tyrius. V. illum infr. in *Purpura Tyria*.

Color vegetus, vividus, & excitatus Latinis idem eſt, atque etiam clarus. Unde *clara purpura* in vita Probi. Græcis ὀξὺ & λαμπρόν. *Salmaſ. in Tertull. Pall. p.* 181.

Color

Digitized by Google

Color venetus eſt is, à quo Venetæ factioni in ludis Circenſibus eſt nomen. De auctore ita Iſidorus xix. 17. *Venetum colorem temperare primùm Alexandria docuit*. Sunt qui cenſeant eundem eſſe ac vitreum: unde & apud Lampridium vulgatam lectionem immutarunt, quia is in Heliogabalo c. 19. venetum & vitreum ut diverſos conjungat. Sed affines ſunt *colores*, idem non ſunt: quia vitreus eſt veneto remiſſior & clarior. *Voſſ. Lex. Etymol.* Egnatius ſemel atque iterum ſcribit eum eſſe, quem vulgus giallo vocat. Dictio mera Germanica, *geel*. Inveni tamen apud Caſſiodorum. V. illum infr. in *Colores factionum*. aurigarum factionem *cœruleam ab imbribus hybernis*, quibus id, quod eſt, docet, cœruleum eſſe venetum. Olympiod. Meteor. 1. ait: *praſinum & venetum in nocte non videri*. At *geel* refert lucis ſpeciem. Non eſt ergo hic ille. *Scalig. Exerc.* 325. §. 10. Ei ſuccenturiamus Veget. iv. 37. *Ne tamen exploratoriæ naves candore prodantur, colore veneto, qui marinis eſt fluctibus ſimilis, vela tinguntur, & funes. Nautæ quoque vel milites venetam veſtem induunt, ut non ſolum per noctem, ſed etiam per diem faciliùs lateant explorantes*. Lamprid. Heliog. c. 24. *Piſces ſemper quaſi in marina aqua cum colore ſuo coctos conditura veneta comedit*, quo non alio *colore* menſis inferrentur, quàm quo in aquis eſſent vivi. *Voſſ. Lex. Etymol. Caſaub. in Lampridium, Beroal. Annot. c.* 89. *Argol. in Panvin. de Lud. Circenſ.* 1. 10.

Color verus eſt purpureus, & ita κατ' ἐξοχὴν Latini purpureum *colorem* nominarunt. Treb. Poll. Claud. c. 17. *Chlamydes veri luminis limbatas duas*, id eſt, purpureas, ſive veri *coloris*. Græci quoque ἀληθινὸν χρῶμα dixerunt pro purpureo, vel coccineo. Heſychius: Κιννάβαρι, εἶδος χρώματος ἀληθινοῦ, ὃ λέγομεν κόκκινον, *Salmaſ. in Trebellium*.

Color viridis fit ex flavo & nigro. Eſt autem qualis in maxima herbarum parte: à quibus etiam privatim quædam obtinet nomina: ποώδης, quia πόα: χλωρὸς, quia χλόη. Galenus apud Hippocr. de rat. vict. 11. χλωρὸν interpretatur ὠχρόν. Idque ait in uſu fuiſſe loquendi apud Atianos, ut viridem pro pallido dicerent. Tunica quoque lutea potius quàm viridis. At viridem maluit Auſonius. *Scalig. Exerc.* 325. §. 16. *Bayſ. de Re Veſt. c.* 2. Ex avibus inſignis eſt hoc *colore* pſittacus, avis inde à quibusdam viridis appellata: &, qua nihil lætius eſt, ſmaragdus: maximè quoque lucet viriditas in genere quodam ſcarabæi, cujus meminit Ariſt. Hiſt. Anim. v. 19. *Thyleſ. de Color. c.* 12.

Color undulatus. V. illum infr. in *Toga undulata*.

Color xerampelinus eſt autumnalibus viteis frondibus areſactis ſimillimus, & idcircò Græcè ξηραμπέλινος dictus. Uſurpant hanc vocem Latini. Juven. Sat. vi. 519.

Et xerampelinas veteres donaverit ipſi.

Certum enim vitis genus adulto jam autumno pampinis ruber, velut cruentatis, unde nomen *colori* inditum eſt, roſa ab omnibus nunc dicitur ſicca. *Thyleſ. de Color. c.* 8. *Scalig. Exerc.* 325. §. 13. *Voſſ. Lex. Etymol.* Quidam cenſent, potius eſſe pullum, ſive atrum, adducti verbis Suidæ in Ἀτραβατικάς: ubi χλαμύδας ξηραμπελίνας etiam Ἀτραβατικὰς dictas ait: at has idem à *colore* atro, vel trabea, qua ſimul utebantur, dictas arbitratur. Sed utrumque perperam Suidas. Ab Atrebatis enim Galliæ populis ſunt appellatæ. Firmat priorem opinionem Scholiaſtes Juvenalis: *Veſtes ſcilicet, quæ ad uſum matronarum fuerunt, ampelini coloris, qui inter coccinum & muricem medius eſt*. Salmaſ. in Treb. Poll. Gallien. c. 6. Voſſ. l. l.

Colores fuerunt quatuor, quibus agitatorum factiones in Circenſibus ludicris diſtinguebantur: albus, ruſſeus, praſinus, & venetus. Tertull. de Spectac. c. 9. *Talibus auctoribus quadriga producta, merito & aurigis coloribus idololatriam veſtierunt, & ab initio duo ſoli fuerunt, albus & ruſſeus. Albus hyemi, ob nives candidas: ruſſeus æſtati, ob ſolis ruborem voti erant. Sed poſtea tam voluptate, quàm ſuperſtitione provecta, ruſſeum alii Marti, alii album Zephyris conſecraverant. Praſinum vero terræ matri, vel verno: venetum cœlo & mari, vel autumno*. Cedren. p. 121. paullò aliter interpretatur: *Romulus impoſuit partibus iſta nomina; terræ viride & porraceum; mari venetum, quia aquæ ſunt cœruleæ; igni ruſſeum, & aëri album. Praſinum vocavit à metaphora porri, proprium enim eſt terræ ut herbis vireat. Venetum dicitur à Venetia; & conjunxit album cum viridi, id eſt, aërem cum terra, quia inter ſe miſceri ac temperari utraque debent: itidem ruſſeum ſubjunxit cœruleo, quia igni aqua ſuppoſita eſt*. Caſſiod. Var. iii. 51. ſuo modo interpretatur, nec uſquequaque cum illis ſentit. *Colores in vicem temporum quadrifaria diviſione funduntur. Praſinus virenti verno, venetus nubilæ hyemi, ruſſeus æſtati flammeæ, albus pruinoſo autumno dicatus eſt*. Coripp. de Laud. Juſtin. 1. n. 17.

Aurigas totidem, totidem poſuere colores,
Ut ſunt æſtivis brumalia frigora flammis,
Nam viridis vernis campus ceu concolor herbis,
Pinguis oliva comis, luxu nemus omne vireſcit,
Æſtatis roſeus rubeus ſic veſte refulget.
Ut nonnulla rubent ardenti poma colore.
Autumni venetus ferrugine dives & oſtro
Maturas uvas, maturas ſignat olivas,
Æquiparans candore nives, hyemisque pruinas,
Albicolor ſocia viridi conjungitur uva.

Buleng. de Circ. c. 49. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 232. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman. v. 5. Panvin. de Lud. Circ. 1. 6. & 10. & ad illum Argolus. Laurent. de Re Veſt. c. 6. Etiam in curſu fuerunt: nec enim minùs unquam è quatuor portis, quàm quatuor currus emittebantur ad ſeptem ſpatia. Agitatores petaſo, vel galea alba, viridi, ruſſa & veneta diſtinguebantur alii ab aliis, Petaſum vocat Athen. v. Κράνος in Heliogabalo Xiphilinus. Nec tantùm in circo locum habuerunt, ſed & in theatro. Caſſiod. Var. 1. 2. 27. 33. *Partis praſinæ inſinuatione comperimus, quoniam hoc introductum eſt, ut populi de colore vocitentur, ſeditiones turbulentas à quibusdam ſceleratiſſimis incitari, & cauſam lætitiæ publicæ ad furoris certamina prorupiſſe: quapropter à vobis praſini pantomimus conſtituatur*. Buleng. l. l.

COLOSSÆUM vocatur Titi Amphitheatrum. V. ſupr. in *Amphitheatrum*.

COLOSSUS *eſt ſtatua ultra menſuram*. Schol. Juven. Sat. viii. 230. Unde Plin. xxxiv. 7. *Moles excogitatas videmus ſtatuarum, quas coloſſos vocant, turribus pares*. Etymol. Magn. *Coloſſi propriè dicuntur ſtatuæ ſupra modum magnæ*. Voſſ. Lex. Etymol. Bergier. de viis milit. v. Sect. 15. §. 4. Gronov. Marmor. baſ. Coloſſ. Tiber. c. 1. Faes ad Gyrald. de Var. ſepel. rit. c. 2. Piriſc. in Suet. Cal. c. 35. n. 4. Et ludit in magnitudinem *coloſſi* Solis ſuo more jocularis ille Lucianus in Jove tragœdo, negatque illi in conſilio Deorum locum eſſe; nam ſi ille præſideret, omnes cæteros Deos diſceſſuros, ut ſoli illi ad ſedendum locus fieret, omni ſpatio vel alternis tantùm natibus occupato. Et inde tranſlata eſt etiam ad homines, grandi, vaſtoque corpore præditos, aliqua denominatio. Sic Elius Proculus apud Suet. Cal. c. 35. n. 4. *ob egregiam corporis amplitudinem & ſpeciem Coloſſeros dictus*. Figrell. de Stat. Roman. c. 17. Olim tantùm in honorem Deorum fiebant, ut tanta ſtatuarum magnitudine, divinæ potentiæ magnitudinem ſupra hominum vires quodammodo indicarent & quaſi effigiarent. Iſidorus ex Tranquillo viii. 7. *Cum primum homines exuta feritate rationem vitæ habere cœpiſſent, ſeque ac Deos ſuos noſſe, cultum modicum, ac ſermonem neceſſarium commenti ſibi, utriusque magnificentiam ad Deorum ſuorum religionem excogitaverunt. Igitur ut templa illis, domibus pulcriora, & ſimulacra corporibus ampliora faciebant*. Nec temerè aliud invenies apud antiquos ſcriptores. Verùm poſtquam prava ambitio Imperatores, Reges, Principes eò veſaniæ egit, ut alter alterum inter Deos referret, & Divum faceret à morte; aliqui etiam & vivi volentesque adorari ſe, ut Deos præſentes, juſſerint; mirum videri non debet, ſi nonnulli *coloſſos* ſibi, qui tantùm Diis jure debentur, dedicari, aut conſecrari juſſerint, aut ſaltem erigi ſint paſſi. *Figrell. l. l. Bergier. de viis Milit. v. Sect.*

Digitized by Google

Sect. 15. §. 5. Videntur in Ægypto primùm frequentati. Diodot. 1. p. 43. ed. VVecb. 33. Steph. Heliopoli jam plurimas ſtatuas *coloſſicas* ait fuiſſe. p. 51. VVech. 37. Steph. narrat in Memphitico Vulcani templo à Seſoſtri ſuas & uxoris imagines ſtatutas ex integris ſaxis triginta cubitos altas, & filiorum ad viginti cubitos eductas. *Hennin. in Bergierum. Kircher. Turr. Bab.* 11. 9.

Coloſſus Apollinis Apolloniatæ in Capitolio Romæ magni fuit nominis. Plin. xxxiv. 7. *Talis eſt in Capitolio Apollo translatus à M. Lucullo, ex Apollonia Ponti urbe, triginta cubitorum, quingentis calentis factus.* Magni hujus marmorea quædam *ἀπαράγματα* ſunt etiamnum qui in Capitolio ſpectari velint. *Ryq. de Capitol. Roman. c.* 25.

Coloſſus Apollinis Tuſcanici operis in templo Apollinis Palatini ex ære altus pedes quinquaginta, qui palmos noſtrates conficiunt ſexaginta duos. Plin. xxxiv. 7. *Videmus certè Apollinem in bibliotheca templi Auguſti Tuſcanicum quinquaginta pedum à pollice, dubium ære mirabiliorem, an pulcritudine.* Dubitat Donatus, utrum Auguſti ipſius, an Apollinis fuerit: ſed ego Marliano hic accedo, qui Apollinis illud fuiſſe aſſerit. Non enim uſquam legitur, Tiberium, qui Auguſto templum dedicavit, bibliothecam ei & *coloſſum* addidiſſe ex ære. Martialis quoque, ubi libro ſuo ſuadet, ut Proculi ædes adeat, monet eum, ut bibliothecam Apollinis tranſiens, non ſe contemplatione *coloſſi* detineri patiatur 1. 71. 7.

Nec te detineat miri radiata coloſſi,
Quæ Rhodium moles vincere gaudet opus.

Alii hæc de *coloſſo* Neronis in via ſacra erecto, at minùs commodè, accipiunt; quia Martialis eum in Palatino collocat: Neronis autem ille erat infra collem. Tum & via ad ædem Caſtorum, & ædiculam Victoriæ virginis, ad quas Martialis librum mittebat, multum diverſa erat à via ſacra, in qua Nero domus ſuæ aureæ fecit veſtibulum. Hujus ego caput illud æreum eſſe exiſtimo, quod hodieque in Capitolio in impluvio Conſervatorum cum ſtupore viſitur, quod malè à quibuſdam Neronis eſſe creditur. Ille namque Neronis è marmore fuit: tum & plus quàm centum pedes altus, id eſt 133. palmos noſtrates: cujus caput eſſe minimum debuerit ſeptemdecim palmorum, ſeu duarum noſtrarum perticarum. Hoc autem à vertice ad imum mentum, non habet integros octos palmos, quæ exactiſſima proportio eſt ad duos & ſexaginta & medium palmum altitudinis totius ſtatuæ: quum è Vitruv. iii. 1. conſtet, caput octavam humani corporis adæquare partem altitudinis. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 14. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 12. §. 3.

Coloſſus Auguſti erat in foro Auguſti. De illo Mart. viii. 44. 7.

Foroque triplici ſparſus ante equos omnes,
Ædemque Martis, & coloſſon Auguſti,

Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 7.

Coloſſus Conſtantinopolitanus ſtructus eſt à Conſtantino in medio circo Conſtantinopolitano. Illi inciſum erat: *Coloſſum hunc quadrilaterum, qui inter ſublimia miracula numerandus eſt, nunc Conſtantini Dominus Romani filius, gloria Regum ſceptrum gerentum erexit, melior eſt recens factus antiquo ſpectaculo. Coloſſus enim ſtupendus erat Rhodi, & æreus ſtupor eſt Conſtantinopoli.* Buleng. de Circo c. 6. Etiamnum extat ex lapidibus quadratis factus, olim ut quidam imperitus in lucem prodidit, marmoreis cruſtis, ut verò epigramma in ejus baſim inciſum teſtatur, æreis tabulis veſtitus ferro colligatis, ut apparet ex foraminibus non modò in ſcapo, ſed etiam in baſi remanentibus, in quæ quidem foramina regulæ ferreæ inſitæ erant plumbo confirmatæ, nunc ſpoliatus reſtat ſtructuram interiorem lapideam prodens barbarorum avaritiam expertus. Tres gradus imæ baſi adjuncti ſunt; primus à terra altus eſt duos pedes, ſecundus pedem & duos digitos, tertius tantundem. Baſis eſt ioarmor quadratum altum ſeptem pedes & tres digitos, cujus latera ſingula lata decem pedes & dodrantem. *Panvin. de Lud. Circ.* 1. 27.

Coloſſus Domitiani equeſtris, ex ære inauratus fuit in medio foro. Sed hic cum cæteris ejus monimentis ac titulis poſt ejus mortem juſſu Senatus ſublatus atque everſus eſt. *Donat. de Urb. Rom.* ii. 20. Illum equeſtri habitu ipſemet ſibi poſt victoriam Germanicam, ſupra ingentem molem columnarum pulcerrimis marmoribus exſtruxit. Stat. Sylv. 1. 1. 1.

Quæ ſuper impoſito moles gemmata coloſſo
Stat Latium complexa forum.

Allat. in Philon. Byzant. de vii. orb. mirac. Theſ. Antiq. Græcar. Tom. viii. p. 2667. B. Pedum 107. altitudine fuiſſe tradit Comea Hermannus Contractus Chronico, ex antiquioribus, ut ſolet, ſcriptoribus, nec ſine judicio. Eſt enim idem iſte, licèt vivo Veſpaſiano erectus inibi dicatur. Id altitudinis notant & Caſſiodorus Chronico, & Collector hiſtoricus ex libro 11. Idacii. *Barth. Adv.* xxxi. 4. *Faes in Gyrald. de Var. ſepel. rit. c.* 2.

Coloſſus Herculis Tarentini in Capitolio eſt is, quem capta urbe Tarento Fabius Maximus Verrucoſus in Capitolio juxta ſtatuam ſuam æneam equeſtrem collocavit, auctore Plutarch. in Fabio p. 187. C. Plin. xxxiv. 7. Strab. vi. p. 192. & Auctore de Vir. illuſt. c. 43. n. 6. Lyſippi opus æreum fuiſſe iidem ſcriptores affirmant, & à Verrucoſo tanquam victoriæ ſuæ monumentum aſportatum, cum Jovem qui in eadem urbe erat 60. cubitorum, propter magnitudinem difficultatemque moliendi attingere non auderet. *Ryq. de Capit. Rom. c.* 25.

Coloſſus Jovis fuit ornamentum campi minoris, à Claudio Imperatore ad theatrum Pompeji erectus: qui & Jupiter Pompejanus ea de cauſa appellatus fuit. Plin. xxxiv. 7. *Talis in campo Martio Jupiter a Claudio Cæſare dicatus, qui vocatur Pompejanus à vicinitate theatri.* Ubi Plinius campi Martii appellatione minorem quoque complectitur. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 8. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* v. 10.

Coloſſus Jovis eſt etiam in Capitolio. Plin. xxxiv. 7. *Fecit & Sp. Carvilius Jovem, victis Samnitibus ſacrata lege pugnantibus, è pectoralibus eorum, ocreiſque & galeis. Amplitudo tanta eſt, ut conſpiciatur à Latiario Jove. Reliquiis limæ ſuam ſtatuam fecit, quæ eſt ante pedes ſimulacri ejus.* In hoc miror allucinatum fuiſſe Fabr. Semeſtr. iii. 5. eundem hunc cum ſummo Capitolino Jove exiſtimantem, quem Vitelliani milites, incenſo ejus templo apud Philoſtr. Apoll. v. oppugnant. Cum ille non æneus, vel marmoreus, ſed eburneus, vel aureus veroſimiliter fuerit. Adhæc Capitolinus intra cellam ſuam poſitus ab adſtantibus, aut propè accedentibus, conſpici tantùm potuit; templi enim alæ, ſive latera omnem eminus adſpectum auferebant: cum tamen Carvilianum ſignum Plinius ab amphitheatro commodè conſpectum adnotaverit. *Ryq. de Capit. Rom. c.* 25. *Pigh. Annal. Rom.* 1. *p.* 398.

Coloſſus Martis erat in templo Bruti Callaici. Plin. xxxvi. 5. *Mars eſt etiamnum ſedens coloſſeus in templo Bruti Callaici apud circum eundem, ad Labicanam portam euntis.* Marlian. Topogr. Urb. Rom. v. 9.

Coloſſus à Nerone etiam eſt poſitus, & ſtetit olim propè Sacram viam, qua clivo adſcenſus erat in Palatinum collem: & propè Amphitheatrum, ut *Coloſſeum* ab illo dictum ſit. Stetiſſe ad Sacram viam docet Mart. de Spect. 2. n. 1.

Hic ubi ſidereus propiùs videt aſtra coloſſus,
Et creſcunt media pegmata celſa via.

Hæc enim Sacra via eſt juxta interpretes, per quam ligneæ compactileſque machinæ immittebantur in amphitheatrum, cum agerentur ludi. Aut propriis machinas & pegmata intelligit onuſta ſpoliis & præda, quæ eadem via in triumphis vehebantur. Dio lxvi. p. 752. A. *Coloſſus Veſpaſiano Principe Sacra via collocatus.* Martial. 1. 71. 5.

Inde ſacro veneranda petes palatia clivo.

At in Palatium adſcendentem quid in Sacra via morari poterat? Mirus *coloſſus*. Martialis jam laudatus in *Coloſſus Apollinis*. Nempè tam immanis, ut eſſet altitudine cen-
rum

Digitized by Google

tum vigioti pedum, (placet enim magis audire Sueton. c. 31. n. 5. quàm Plin. xxxiv. 7. qui ſcribit fuiſſe pedum centum decem,) tanta artificii elegantia, quantum oſtendere potuit figurando marmore Zenodorus ævi Neroniani nobiliſſimus ſtatuarius. Plin. l. l. *Et ſtatua indicavit interiiſſe fundendi æris ſcientiam, cum & Nero largiri aurum argentumque paratus eſſet, & Xenodorus ſcientia fingendi cælandique nulli veterum poſtponeretur.* E marmore igitur, at radiatus; nam poſtea Martiale Plinioque ſpectante Veſpaſianus detracto Neronis capite radiato Solis caput repoſuit, & *coloſſus* dicatus eſt *Solis venerationi, damnatis ſceleribus illius Principis*; ut Plinius: *radii ſeptem fuere*, & ſinguli *longitudine pedum viginti duorum & ſemis*; ut ait Victor reg. iv. Nec ſolum à Veſpaſiano Solis facie ac radiis illuſtratus, ſed etiam refectus eſt. Suet. Veſp. c. 18. n. 5. *Coloſſi refectorem inſigni congiario magnaque mercede donavit.* Cum enim domus conflagraverit, aliqua ſui parte mutilatus, tum ſublato capite refici debuit. Loco tamen motus non eſt. Conſtat hoc ex Martiale jam laudato, qui ſcripſit poſt Veſpaſianum & ſtatuam refectam. Annos triginta ſeptem poſt Veſpaſianum regnare cœpit Adrianus, qui *coloſſum* loco motum aliò tranſtulit. Spartian. c. 19. *Tranſtulit & coloſſum ſtantem atque ſuſpenſum per Decianum architectum de eo loco, in quo nunc templum Urbis eſt, ingenti molimine, ita ut operi etiam elephantes viginti quatuor exhiberet.* Eſt advertendum, quod de Adriano ſubdit Spartianus, *Et cum hoc ſimulacrum poſt Neronis vultum, cui antea dicatum fuerit, Soli conſecraſſet*, de Commodo idem affirmare Lamprid. c. 17. *Coloſſi caput dempſit, quod Neronis eſſet, ac ſuum impoſuit, & titulum more ſolito ſubſcripſit.* Et de Veſpaſiano Plinium. Dubium an idem afferat Dio lxxii. p. 828. A. *Commodus abſciſſo coloſſi, ſui capitis imaginem repoſuit.* Quare aut abſciſſum *coloſſo* caput tanquam hydræ multiplicatum ſuccreſcebat, aut aliquis horum actorum fabulam comminiſcitur. Equidem, ut Spartiano aſſentior, quo auctore *coloſſum* ab Adriano tranſlatum accepimus, ſic cenſeo Plinium audiendum, cujus narratione idem *coloſſus* refectus habetur, & Soli dedicatus. Hic enim, quod viderat, ſcripſit: alii, quod legerant & audierant, multò pôſt tradiderunt ævo Diocletiani. Xiphilinus Soliſne, an Neronis caput Commodus abſciderit, ut ſuum reponeret, non refert. Aliis autem aures dare non poſſum, qui ajunt Neronis caput ſæpius ablatum atque repoſitum. *Donat. de Urb. Rom. iii. 5. Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. p. 338. A. Faes in Gyrald. de var. ſepel. rit. c. 2. Scriver. in Mart. de Spectac. p. 6.*

Coloſſus Rheni propè forum Romanum jacuit, quem alii Niphatis fluvii eſſe putant. Uſitatiſſimum fuit, deos fluminum apponere, qui formantur jacere ſemierecti, utrisque brachio ſuppoſitis amnes tanquam è fonte emittere, velati plerumque ſerto harundineo, & tecti carbaſo, quæ eſt veſtis fluxa & ampla, umbilico tenus, ſuperiore corporis parte nudi. Blondus falſo vocabulo Jovem Pictorem, vulgus novo Marſorium nominat. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 15. Donat. de Urb. Rom. iv. 13.*

Coloſſus Solis Rhodi maximè admirandus fuit. Meminit Inſcriptio vetus operis Gruteriani p. 186.

Coloſſus enim miraculum erat Rhodi.

Hunc reſpexit Stat. Sylv. i. 1. 103.

—— tua, ſidereas imitantia flammas,
Lumina contempto mallet Rhodos aſpera Phœbo.

Plin. xxxiv. 7. dicit feciſſe Charetem Lindium. *Ante omnes in admiratione fuit Solis coloſſus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius, Lyſippi diſcipulus.* Debuit potius dixiſſe, inchoaſſe: nam is, cum erraſſet in impenſæ ſubducendæ ratione, opere incepto tantùm, ſe occidit. S. Empiric. adverſus Mathem. vii. p. 156. C. *Rhodii rogarunt Charetem architectum, quanta pecunia impendenda eſſet ad coloſſum conſtruendum; cum is aliquid definiſſet, iterum interrogarunt, quanta exiſtimaret opus, ſi majorem duplo vellent conſtituere, & is duplum petiiſſet, illi quidem id dederunt; ipſe verò, ea ſumma in initiam impenſa, & deſcriptionem formæ, ſe occidit.* Itaque perfecit alius, item Lindius, nomine Laches, Simonides Anthol. iv. 6.

Rhodi coloſſum octies decem
Cubitorum Laches fecit Lindius.

Hi verſus erant in baſi inſcripti. Altitudinem ſeptuaginta cubitorum illi tribuit Plinius. *Septuaginta cubitorum altitudinis fuit:* uti quoque Iſidor. xiv. 6. *In hac urbe Solis coloſſus fuit æreus, ſeptuaginta cubitorum altitudine.* Sed Simonides octoginta illos dicit. Itaque in Plinio, quem malè ſequitur Iſidorus, peccatum à librario puto. Feſtus dicit, *altum fuiſſe pedes centum & quinque.* Inde terræ motu concidit annis ſex & quinquaginta poſtquam collocatus erat. Plinius. Polyb. v. 88. Oroſ. iv. 13. Factum id Olymp. 139. an. 1. Euſebius: *Caria, & Rhodus, ita terræ motu concuſſa ſunt, ut coloſſus magnus rueris.* Quando fit poſitus, licet ſcire ex everſionis tempore. Si ab Olymp. 139. an. 2. annos 56. retro putes, habes Olymp. 125. an. 3. Perfectum totum tradunt annis duodecim. Plinius: *Duodecim annis tradunt effectum, trecentis talentis.* Jacuit ad Conſtantis Imperatoris, qui eſt Chriſti 656. cum Mauhias Othmanis præfectus, Rhodo potitus deſtruxit. Paull. Diac. Hiſt. Miſc. xix. *Anno duodecimo imperii Conſtantii Mauhias, Rhodum rediens, deſtruxit coloſſum ejus, poſt mille trecentos ſexaginta ſtabilitatis annos.* Idem tradit Porphyrog. de Admin. Imp. c. 20. Cedrenus annos quinque addit. Errant vehementer. Nam Conſtantis annus duodecimus fuit Chriſti 656. inciditque ejus natalis 194. Olympiadis an. 2. à quo ſi deinde numeres ad 125. an. 2. quo *coloſſus* dedicatus, habes annos 276. quos ſi computes ad Conſtantis annum 12. erunt ſimul univerſi 932. Illum Judæus quidam Emiſenus negotiator cum emiſſet, nongentos camelos ex ejus ære oneravit. Diaconus: Zonar. Annal. iii. Cedrenus. Auget vehementer numerum Conſtantinus, & triginta camelorum millia. Amplius Theophanes in Chronico dicit, atque octoginta addit. *Meurſ. Rhod. i. 15. Panvin. de Lud. Circ. i. 27. & ad illum Argolus. Kircher. Turr. Bab. ii. 3. 9. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 1. c. 5. Emm. Deſcript. Reip. Rhod. in Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. iv. p. 550. F. Allat. in Philon. Byzant, Theſ. Gronov. Tom. viii. p. 2666. D. Faes in Gyrald. de var. ſepel. rit. c. 2. Blond. de Reb. geſt. Venetor. p. 274. Scriver. in Mart. de Spectac. p. 6.*

COLUM nivarium erat vaſculum, quod ad præparationem bibendi comparari ſolitum docet Pompon. l. in argento ff. de aur. & arg. *In argento potorio utrum id duntaxat ſit, in quo bibi poſſit, an etiam id, quod ad præparationem bibendi comparatum eſt, veluti colum nivarium, & urceoli, dubitari poteſt. Sed propius eſt, ut hæc quoque inſint.* Solebant veteres cribella argentea habere foraminulenta, unde nivem *colare* poſſent, quam æſtatis tempore diligenter ſervatam refrigerandis vinis, cum potaturi erant, immitterent. V. infr. in *Nix*. Pauperiores non argento ad hanc rem, ſed lineo ſacco utebantur. Mart. xiv. 103. cujus lemma eſt *colum nivarium*:

Setinos moneo noſtra nive frange trientes:
Pauperiore mero tingere lina potes.

Quibus verſibus non obſcurè ſignificat poeta *cola*, per quæ nives vini refrigerandi, & diluendi gratia *colabantur*, lautioribus ſervire ſolita, & majoris, quàm lineos ſaccos, pretii fuiſſe. Unde idem de ſacco nivario c. 104.

Attenuare nives norunt & lintea noſtra:
Frigidior colo non ſalit unda tuo.

Salmuth. in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 538. Alciat. Parerg. viii. 4. Laurent. de Prand. & cœn. vet. c. 17. Popma de Inſtrum. fundi c. 11. Bayf. de Vaſcul. p. 274. Koeberzyck. de Lux. Roman. ii. 10. Stuck. Ant. Conviv. iii. 6. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 334. Guther. de Offic. dom. Aug. iii. 16. Butius de Potu Antiq. c. 19.

COLUMBÆ erant Romanis in deliciis. Illarum *paria vulgo vendebant ducentis nummis*, id eſt, decem florenis, & *eximia* ſi quæ eſſent, *ſingulis millibus*, id eſt,

quin-

Digitized by Google

quinquaginta. Adeoque *Axius negavit daturum minoris quadringentis denariis*, id eſt, florenis octoginta. Varr. de Re Ruſt. III. 7. Poſtea quatuor millibus nummum, id eſt, ducentis florenis, neque vendere, neque emere puduit. Colum. VIII. 8. *M. Varro nobis affimat, etiam illis ſuis ſeverioribus temporibus paria ſingula millibus ſingulis ſeſtertiorum ſolita venire. Nam noſtri pudet ſæculi, ſi credere volumus inveniri, qui quaternis millibus nummum binas aves mercantur*. Kobietzyck. de Lux. Roman. I. 15. Bruyer. de Re cibar. XV. 24. Caſtellan. de Eſu carn. IV. 7. Noon. de Re Cibar. II. 20. Illarum uſus olim fuit in ſpectaculis, Nam patresfamilias, qui in theatrum aut circum ibant, unde non pro arbitrio reditus, *columbas* ſecum ſinu ferebant, easque emittebant cum tabellis, nuntias domum quid vellent. Varro l. l. *Columbas redire ſolere ad locum licet animadvertere, quòd multi in theatro ſinu miſſas faciunt, atque ad locum redeunt, quæ niſi reverterentur, non emitterentur*. Lipſ. Saturn. II. 6. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 16. Noon. l. l. *Quin & internuntia in rebus magnis fuere, epiſtolas annexas earum pedibus obſidione Mutinenſi in caſtra Conſulum Decimo Bruto mittente*. Plin. X. 37. Seta ad *collum* epiſtolas religaſſe Hircium ſcribit Frontin. Strat. III. 13. *Idem Hircius columbis epiſtolas ſeta ad collum religabat, easque à propinquo in quantum poterat mœnibus loco emittebat: illa lucis cibique avida, altiſſima ædificiorum petentes excipiebantur à Bruto, qui eo modo de omnibus certior fiebat*. Bochart. Hieroz. II. I. 2. Stevvech. ad Veget. III. 5. Scalig. in Manil. p. 395. Nonn. Caſtellan. & Lipſ. l. l. Nooniſi Regibus dabant auguria, quia nunquam ſingulæ volant, ſicut Rex nunquam ſolus incedit. Serv. Æneid. I. 397. *Buleng. de Aug. & Auſp. c. 4. Laurent. Var. ſacr. gentil, c. 11.* Veneri erant ſacræ, Et Paphiæ dicuntur Mart. VIII. 38. 13.

Spartanus tibi cedet olor, Paphiaque columba.

Buleng. de Conviv. II. 10. Ortel. Deor. & deaz. cap. I. 25. quòd teſte Fulgent. Mythol. II. ſint fervidæ. Illas Venereo currui alligarunt Poetæ; illas *aves maternas* vocat Virg. Æneid. VI. 193. Syri potabant nefas eſſe violare, quòd in tutela Veneris eſſent. Hygin. fab. 197. *Syri piſces & columbas ex Deorum numero habent, non edunt. De La Chauſſe de an. anc. lucern. Tab.* XII. *Bochart. ibid.* I. I. *Nonn. l. l.*

COLUMBAR erat genus vinculi. Plaut. Rud. III. 6. 50.

Illic in columbum, credo, leno vertitur:
Nam in columbari collum haud multo pòſt erit.

Ita explicat Priſcian. V. p. 646. Salmaſ. de Mod. uſur. c. 18. Voſſ. Lex. Etymol. Turneb. Adv. XXVI. 2. Gyrald. de Navig. c. 11. Laurent. de Rebuſp. c. 7.

Columbaria ſunt ſtationes *columbarum*. Varro ſcribit de Re Ruſt. III. 5. in uno vel quinque millia fuiſſe incluſas, quæſtumque ex earum fæcunditate majorem quàm ex gallinarum referri. Colum. VIII. 8. etiam id quo locum ſoum inquinant, & quod ex *columbariis* egeritur, appoſitum ad agriculturam, probaturque maximè, quòd modicè ſparſum terram fermentet, Et far igitur cauſæ habuit Primigenius in Inſcriptione, quæ Romæ in ædibus Cardinalis Creſcentii:

TI. CLAUDIO. PRIMIGENIO
COLUMBARIA, N. IIII.
EMANCIPAVIT
T. FLAVIUS. CORINTHUS

augendæ rei & reditus conciliandi *columbaria* conducere à Corintho: quod hodiernis moribus abſonum. *Reineſ. Inſcr. Claſſ.* VII. §. 21.

Columbaria ſunt repoſitoria, ſive foramina ſub fornicibus, in quibus ollæ reponebantur. In familia Abucciorum reperti ſunt fornices, in quibus plurima *columbaria* Romæ:

L. ABUCCIUS HERMES IN HOC
ORDINE AB IMO AD SUMMUM
COLUMBARIA IX. OLLÆ XVIII.
SIBI POSTERISQUE SUIS.

Spon. Miſc. Ant. Erud. Sect. IX. *p.* 287. *Sanct. Bartol. Proleg. in Monum. Vet. Roman. & Etruſc. p.* 4.

Columbaria ſunt *in navium lateribus ſummis loca concava, per qua eminent remi*. Iſidor. XIX. 2. Turneb. Adv. XXVI. 2. Scheffer. de Mil. Nav. I. 2. Voſſ. Lex. Etymol. Baldus Lexic. Vitruv. Gyrald. de Navig. c. 11.

Columbaria ſunt etiam organa hauriendæ aquæ per tympana idonea. *Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 21. Non bene. Sunt cava, ſive foramina, per quæ aqua ad axem delata, in tympani verſatione egreditur. Vitruv. X. 9. *Secundum axem columbaria ſiunt excavata in ſingulis ſpatiis .... Hauriendo aquam per aperturas, qua ſunt in frontibus tympani, reddit eam per columbaria ſecundum axem*. Gyrald. de Navig. c. 11. Baldus Lex. Vitruv.

COLUMELLA eſt cippus. Certè humilior non multum differt à cippo. Prop. III. 21. 23.

I puer, & citus hac aliqua propone columna,
Et dominum Exquiliis dic habitare tuum.

Cicer. de Leg. II. 26. *Pittacus ſuper terra tumulum noluit quid ſtatui, niſi columellam tribus cubitis ne altiorem ......* Guther. de Jur. Man. II. 24.

Columella dicti ſunt μεταφορικῶς majores ſervi domus; quos heri negotiis ſuis præficiebant. Metaphoræ ratio eſt, quod his nitatur domus, tanquam *columellis*. Ita de Turno Virg. Æneid. XII. 59.

—— In te omnis domus inclinata recumbit.

Donat. Phorm. II. I. 57. *Columella apud veteres dicti ſervi majores domus*. Lucill. XXII.

Servus neque infidus domino, neque inutilis cuiquam
Lucilli columella hic ſitus eſt Metrophanes.

Voſſ. Lex. Etymol. Pignor de Serv. p. 303. *Columen familiæ* dici ſervum facilè fortaſſis concederem. At *columen*, ſive *columnam domus* appellari neſcio an poſſit. Satis habuit ſervum ſuum hoc nomine laudaſſe Lucillius, quod *infidus domino* non fuiſſet. Hæc propria laus ſervi, τὸ πιστικόν. *Columellam* ſuam eum inſcripſiſſe in titulo, ac elogio ſepulcri, vix videtur ſimile vero. Nec ſanè verum eſt. *Lucillis Metrophanes*, tralatitia veteribus locutio, quæ ſubintelligit ſervum. *Columella* igitur hic cippus ſepulcralis, ac στήλη. Itaque lego:

Lucilli columella hac ſitus eſt Metrophanes.

Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 859. A.

COLUMNÆ, Græcis κίονες, differunt à pilis, quæ στῆλαι ab illis dicuntur. *Columna* uno ſcapo conſtant, id eſt, lapide oblongo perpetuo. Pilæ ſtructura conſtant aut lapidea, aut cæmentitia, aut lateritia. Propterea ab Ulpian. leg. 8. §. I. D. Si ſervitus vendicetur, *columna ſtructiles* dicuntur, quia lapide quadrato, aut laterculis exſtructæ ſunt. *Bud. in Pandect. p.* 116. *E. Holſteen. Differt. de Pil. Staffil. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IV. *p.* 1804. *E. Bald. Lex. Vitruv. in Pila. Voſſ. Lex. Etymol. in Pila.* Erant memoria perpetua. Et illarum celebratio antiquiſſima. Plin. XXXIV. 5. *Celebratio antiquior columnarum, ſicut C. Manio, qui devicerat priſcos Latinos, quibus ex fœdere tertias præda populus Romanus præſtabat, eodemque in Conſulatu in ſuggeſtu Roſtra devictis Antiatibus fixerat anno Urbis* 416. *item C. Duillio, qui primus navalem triumphum egit de Pœnis, qua eſt etiam nunc in foro*. Caſtal. de Columm. Triumph. Theſ. ibid. p. 1943. D. Nardin. Rom. Vet. V. 7. Vigool. Diſſert. de Columm. Anton. Pii c. 3. *Peregrini marmoris in atrio primus habuit L. Craſſus Orator*. Plin. XXXVI. 3. *Borrich. Ant. Urb. Fac.* c. 10. §. I. Æneas quatuor ex roſtris Ægyptiorum navigiorum conflatas, ab Auguſto alibi erectas, Domitianus in Capitolio ſtatuit. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* II. 7. *Ryq. de Capit. c.* 33. *Borrich. ibid.* §. 9. Capita in ædificiis erant aurata. Hieron. Epiſt. ad Gaudentium: *Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum*. Ipſæ marmoreæ. Juven. Sat. VII. 182.

Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat.

Et,

Et, ut docet Juvenalis, longæ. Unde Plin. xxxvi. 11. *Tacuerunt maximas earum, atque duodequadragenum pedum Lucullei marmoris in atrio Scauri collocari*. Ex magno numero. Stat. Sylv. i. 2. 152.

Pendens innumeris faſtigia nixa columnis.

Centenæ apud Mart. v. 13. 5.

At tua centenis incumbunt tecta columnis.

Imò ducentæ. Capitol. Gord. iii. 32. V. illum infr. in *Villa Gordianorum*. Magno pretio coemptæ. *Decem columnas centum millibus nummum emit Craſſus* apud Val. Max. ix. 1. id eſt, ſingulas quingentis florenis. *Meurſ. de Lux. Roman. c.* 12. *Kobierzyck. de Luxu Roman.* ii. 7. Vetus fuit ritus inſignium virorum ſepulcris *columnas* imponere. V. infr. in *Columnæ ſepulcrales*. Fragmenta *columnarum* in obſeſſores murum conſcendentes jaciebant obſeſſi. V. infr. in *Dolia*.

Columna Antonini Pii terra, ac ſuperædificatis domibus undique obruta, longo annorum ſpatio neglecta, atque omnibus ignota delituit: quæque veluti, qui è naufragio caput exerit, id ſui tantùm noſtro exhibebat obtutui, quod opem imploranti ſufficeret; etſi è ruderibus ſummam tantùm ſui partem proferret: nonnulli tamen cum vulgo potius ſentientes ſibi jam ſatis eſſe putarunt, ut peregrinum, novumque nomen ei imponerent. Alii namque, ac ſi apud veteres Romanos peculiaris quædam *columna* extitiſſet, cui forenſes litigatorum dicæ affigerentur; vel è cujus faſtigio præco ad ſuffragia in ſeptis danda centurias, ſive tribus citare conſueviſſet, citatoriam illam dixerunt. Nonnulli, & præſertim Nardin. de Urb. Rom. vi. 6. unam ex iis eſſe ſunt arbitrati, quæ proximam Europæ porticum ſuſtinebant: atque alii alia de ea nuper, quos ingenium, & eruditio non minùs fefellit, ne feliciori quidem omine auſpicati fuiſſe videntur. Gaudet nunc tamen, & meliori ætate fruens omne id genus vulgarium errorum abſolvit: dextramque læta veneratur, quam ſui tandem adjutricem ſenſit ad emergendum. Clemens XI. Pontifex Romanus menſe Novembri 1705. in campo Martio detegendam mandavit. Conſtat marmore rubeis maculis intermixto. Quod marmoris genus à Syene celeberrima Thebaidis urbe Syenitem Latini appellarunt, ut declaratur à Plin. xxxv. 8. Altitudo illius eſt pedum quinquaginta, imi ſcapi craſſities pedum ſex, ambitus pedes viginti excedit. Atque inſigni quidem admodum, utpotè ex unico, integroque Pario marmore, minimèque vulgaris magnitudinis ſtylobate gaudet, qui elegantiſſimè inſculptus undequaque latitudinis pedes duodecim habet, altitudinis verò undecim. In hujus prioris facie occaſum æſtivum verſus uncialibus literis ære olim obductis, ut apparet, hæc ſeſe offert inſcriptio:

DIVO. ANTONINO. AUGUSTO. PIO
ANTONINUS. AUGUSTUS. ET
VERUS. AUCUSTUS. FILII

In altera verò, quæ orientem ſpectat, ipſius Antonini Pii conſecratio anaglyphicè deſignatur: mox reliquis duabus lateralibus partibus funebris equitum, peditumque decurſio exhibetur. Ipſo vivente à ſenatu eidem fuit dedicata. Apparet occaſione nummi ærei ſecundæ magnitudinis cuſi in honorem Antonini patris. Nam in parte anteriori nummi radiatum Antonini caput apparet cum hiſce verbis circumſcriptis: ANTONINUS AUGUSTUS PIUS. PP. TR. P. COS. III. in poſteriore verò *columna* hac nuper reperta cum verbis ſequentibus: FELICITAS AUG. S. C. Alius ſimilis cum *columna* nummus percuſſus eſt à Nicæenſibus in Bithynia ad decus ejuſdem Imperatoris, prout notatur à Vaillantio inter Græca numiſmata p. 44. Et ex primo dicto nummo licèt certus hujus *columnæ* conſecrationis, erectioniſque annus elici nequeat, quum tribunitia in eo poteſtas non numeretur; atque inter III. & IV. Antonini Pii conſulatum quinque jam anni effluxerint, in quorum intervallo adhuc pro more COS. III. nominabatur: abundè tamen evincitur quindecim, aut viginti propè annos ante illius mortem à ſenatu eidem fuiſſe dicatam: viginti enim à III. ejuſdem conſulatu nondum finito, & quindecim à IV. deſignatione ad illius vitæ finem uſque numerantur. Mortuo à filiis in ſymbolum conſecrationis, & apotheoſeos fuit dedicata, & poſt obitum in ſtylobate, quæ diximus, exſculpta. *Bagliv. Diſſert. var. argum. c.* 1. *Vignol. Diſſert. de Column. Anton. Pii c.* 1.

Columna, bellica dicta, fuit parva ante Bellonæ ædem ad Circum Flaminium, ſupra quam jaculum transmittebant, cum bellum indicerent. V. illam infr. in *Conſul.*

Columna Cæſari *ſolida propè viginti pedum lapidis Numidici in foro eſt ſtatuta, & inſcripta parenti patriæ. Apud eandem plebs longo tempore ſacrificare, vota ſuſcipere, controverſias quaſdam, interpoſito per Cæſarem jurejurando, diſtrahere perſeveravit.* Suet. Jul. c. 85. n. 2. Hanc *exſecratam* vocat, & à Dolabella *everſam* dicit Philip. i. 2. *Talis animadverſio fuit Dolabellæ cum in audaces ſceleratoſque viros, tum in impuros & nefarios liberos, taliſque everſio illius exſecratæ columnæ.* Lactant. i. 15. *Dolabella Conſul columnam in foro, id eſt, tumulum ejus evertit, ac forum expiavit.* Guthet. de Jur. Man. ii. 5. & 19. Caſtal. de Column. Triumph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iv. p. 1944. C. Faunus Antiq. Urb. Rom. ii. 15. V. & ſupr. in *Ara*. Everſa, & dejecta eſt à Dolabella menſe Aprili, aut certè ſub initium Maji. Epiſtola enim Caſſii & Bruti, de qua ſupr. in *Ara*, eſt ſcripta ante Junium an. ab U. C. 710. *Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert.* iii. 4.

Columnæ in Circo delphinis erant aſſignatæ, ſuper quas adſculpti erant. Has *phalas* vocat Juven. Sat. vi. 588.

Plebejum in circo poſitum eſt, & in aggere fatum,
Quæ nudis longum oſtendit cervicibus aurum,
Conſulit ante phalas, delphinorumque columnas.

Has in circo privati homines interdum ſe poſituros recipiebant, leg. 1. C. de pollicitat. *Si columnas circenſibus promiſiſti*. Quidam putant juxta poſtremas Circi metas fuiſſe ſeptem *columnas*, quibus pulvinus ſuperſtructus, & ova lapidea ſeptena impoſita. *Columnæ* illæ erant ipſæ metæ. *Buleng. de Circo c.* 19.

Columna cochlis Antoniniana, ſive Antonina, hodieque inter Viam Flaminiam & Campum exſtat. Multum ea priſtinæ amiſerat pulcritudinis, flammis & injuria temporis devenuſtata: ſed antiquum ei decus & ſplendorem Sixtus V. reſtituit; qui & faſtigio ejus B. Paulli ſtatuam ex inaurato ære impoſuit. Erexit hanc Antonino Pio Imperatori Senatus, ſed jam fatis functo, cum inſcriptione, DIVO PIO. Quoniam verò in illa bellum, quod à Marco Aurelio ſucceſſore ejus cum Marcomannis geſtum inſculptum viſitur, unà cum pluviæ laborante ſiti exercitu impetratæ, ut Gentiles crediderunt, revera tamen à vero Deo precibus Chriſtianorum hoc dante miſſæ, miraculo, V. ſupr. in *M. Aurelius*, poſt Marci mortem à Commodo abſoluta creditur. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 9. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 11. §. 6. *Mod. de Triumph. Vet.* 1. 37. *Blond. Inſtaur. Rom.* ii. §. 76. *Donat. de Urb. Rom.* iii. 16: iv. 12. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* 1. *p.* 53. *Caſal. de Urb. & Roman. imper. ſplend. part.* 1. *c.* 11. *Columna* Antonini Pii detecta, de qua ſupra, in cognitionem venimus *columnam* hanc cochlidem non eſſe Antonini Pii, ſed Marci Aurelii Antonini ejuſdem filii; in qua ejuſdem Aurelii Antonini filii, non Antonini Pii patris bellum Germanicum exprimitur. Quæ cum oculis pateant, neſcio quo pacto omnes ad hanc uſque diem Antiquarii decepti ſint, credentes *columnam* cochlidem in via Flaminia Antonini Pii patris eſſe, non Aurelii Antonini filii, cum bellum contra Germanos Pius pater non geſſerit. Felicitati itaque noſtrorum temporum tribuendum eſt, tam gravem errorem, nova hac, ac vera Antonini patris *columna* detecta, deletum jam eſſe, atque extirpatum, quoniam inſcriptio ſupra dicta in ſtylobate poſita ſatis apertè veritatem manifeſtat. *Bagliv. Diſſert. Var. argum. p.* 61. *Vignol. Diſſert. de Column. Antonii Pii c.* 7. P. Victor: *Templum D. Antonini cum cochlide columna, quæ eſt alt. pedes* 175. *Habet intus gradus* 206. *& feneſtellas* 56. Donat. l. l.

Columna cochlis Trajani in foro eſt Trajani. Eſt alta pedes 128. habetque intus gradus 185. in ea exciſos, feneſtellas 45. P. Victor ad reg. VIII. Dio LXVIII. p. 778. C. *In foro ſuo columnam maximam collocavit, partim ſepeliendi ſui cauſa, partim ut opus, quod ipſe circa forum fecerat, poſteris oſtenderet*. Ambitioſum ergo ſepulcrum hac *columna* ſibi Trajanus exſtruere voluit, ibique ejus oſſa condita fuerunt, ut auctores ſunt Dio LXIX. p. 788. C. Eutrop. VIII. 5. Circum hanc Trajani geſta ſculpta viſuntur, imaginibus ab imo ad ſummum capreoli inſtar circumvolutis, omneſque in plano conſiſtentibus ejus magnitudinis eſſe videntur, cum tamen ſuperiores ab inferioribus magnitudine differant. *Panciroll. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* III. *p.* 353. *D.* Pergit Dio: *Clivus ſurgebat, quem effoſſa quoquo verſus ita complanavit, ut undique columna conſpiceretur*. Inſcriptio ſic habet:

SENATUS. POPULUSQUE. ROMANUS IMP. CÆSARI. DIVI. NERVÆ. F. NERVÆ TRAJANO. AUG. GERM. DACICO. PONTIF. MAXIMO. TRIB. POT. XVII. IMP. VI. COS. VI. P. P....

Sculptura anaglyptica in extima facie admirandi operis MMO. hominum figuras, partim integras, dimidias partim, vel pectore tenus continet, præter equos, arma, & alia inſignia, &, quod admirabilius eſt, una manu cuncta, unoque ſcalpro inſculpta videntur. Unde triumphalis *columna* exhibet profectiones, trajectus, caſtra, adlocutiones, ſacrificia, pugnas, victorias, tropæa. In faſtigio ſtetit coloſſus Trajani haſtam tenentis, atque auream pilam, in quam ejuſdem cineres recondidit Hadrianus. *Donat. de Urb. Rom.* II. 14. *Stuck. de Sacrif. p.* 108. *Aring. Rom. Subterr.* II. 1. 11. *Nardin. Rom. Vet.* V. 9. *Boiſſard. Topogr. Urb. Rom. Tom.* 1. *p.* 42. *Caſal. de Urb. & Roman. Imper. ſplend. part.* 1. *c.* 11. *Mod. de triumph. Vet.* I. 36. *Oizel. in Gell.* XIII. 24. Ejus delineationem, quemadmodum adhuc hodie ſupereſt, æri inciſam edidit, & ſimulacrorum in ejus extima ſuperficie inſculptorum, quæ hiſtoriam utriuſque belli Dacici continent, explicationem addidit *Ciacconius*. Illam reſarciri, & in ea S. Petri inauratum ex ære ſimulacrum collocari juſſit Sixtus V. *Donat. ibid.* IV. 12.

Columna compoſita erat longa decem diametros ſui ſtyli, ſive trunci. Illi nomen hæſit, quod componeretur ex mixtura plurium ordinum Architectonicorum in unum idemque corpus. Nonnulli vocant eam Italicam, quod Italis, ut Græcis Tuſcanica, Dorica, Ionica, Corinthia debentur, debeatur. *Bergier. de viis milit.* V. *Sect.* 10. §. 5. Alias & Romana dicebatur. A recentioribus eſt addita. Si verum amemus, nulla eſt, quippè mixtura evidens Ionicæ & Corinthiæ, à quibus ornamenta ſua furtim mutuatur, unde & cognomen circumfert. *Hennin. ad Bergierum*.

Columna Corinthia erat longa novem diametros ſui ſtyli, ſive trunci. Imitatur virginis quindecennis teneritatem & venuſtatem. Vitruv. IV. 1. *Tertium, quod Corinthium dicitur, virginalis habet gracilitatis imitationem, quod virgines propter ætatis teneritatem gracilioribus membris figuratæ, effectus recipiunt in ornatu venuſtiores*. Bergier. de viis milit. V, Sect. 10. §. 5. & ad illum Henninius.

Columna Dorica cum ſua baſi ac capitulo longa eſt ſeptem diametros ſui ſtyli, ſive trunci. Fuit aliquando tantum ſex diametros ſui ſcapi longa, imitans virilis corporis proportionem, cujus pedes continent ſextam altitudinis in viro partem. Illi nomen fecerunt priſci Dorienſes, qui ſunt Lacedæmonii, penes quos fuit in uſu communi. Vitruv. IV. 1. *Bergier. de viis milit.* V. *Sect.* 10. §. 6. Qui ſequitur popularem architectorum errorem, ubi de ſtylobate agit Dorico. Dorica enim *columna* in genuinis veterum reliquiis baſi caret, ut videre licet ex reliquiis theatri Marcelli. Nec Vitruv. 14. ubi *columnæ* Doricæ rationem perſequitur, baſeos meminit; unde miror Philandri audaciam, qui ad illum hunc quaſi defectum de ſuo ſupplere conatus eſt. *Hennin. ad Bergierum*. Doricum ordinem perſpicies in theatri Marcelli, & thermarum Diocletiani nonnullis reliquiis. *Hennin. ibid.* §. 16.

Columnas Hymettias ex lapidicinis in Attica marmoreas L. Craſſus Orator ſtatuit duodecim in atrio ſuæ, quam in Palatino monte habebat, domus, cum in publico nondum ullæ eſſent, graviter adeò à Cenſore collega Cn. Domitio increpitus. *Bergier. de viis milit.* V. *Sect.* 4. §. 2. Anno Urbis 662. ante primum Auguſti conſulatum quadrageſimo nono. *Donat. de Urb. Rom.* 1. 25. Plinius XVII. 1. memorat tantùm *columnas quatuor Hymettii marmoris Ædilitatis gratia ad ſcenam ornandam advectas, in atrio domus* ab eo *fuiſſe ſtatutas*. At XXXVI. 3. *peregrini marmoris columnas Hymettias non plures ſex, aut longiores duodenum pedum* fuiſſe Craſſo tradit: eaſdemque reſpiciens dicit poſtea c. 15. *Scena ei theatro* M. Scauri *triplex in altitudinem* 360. *columnarum in ea civitate, qua ſex Hymettias non tulerat ſine probro civis ampliſſimi*. Primo ergo Plinii loco, ſcribæ, memoriæ, aut typothetæ forſan culpa, τὸ *quatuor* αὐτὶ τ *ſex* legitur. Verùm nuſquam *duodecim* reperi; quare longitudinem *duodenum pedum* putem Bergierio erroris occaſionem præbuiſſe. *Hennin. ad Bergierum*.

Columna Ionica cum ſua baſi ac capitulo longa eſt octo diametros ſui ſtyli, ſive trunci. Illi Iones in Aſia nomen fecerunt, penes quos fuit in uſu communi. Eſt gracilior, & quaſi formam ſiſtit feminæ mediæ ætatis. Primùm conſtitutæ ſunt in illo Dianæ Epheſiæ nobiliſſimo templo, ubi, ut aliqua ex parte ſtolæ illius Deæ rugas figurarent, troncos totos *columnarum* in longam earundem ſuperficiem, quaſi dimidiatis canaliculis excavarunt. Vitruv. IV. 1. *Bergier. de Viis milit.* V. *Sect.* 10. §. 5. *Philand. in Vitruvium*. Ionicum ordinem admiraberis in reliquiis theatri Marcelli, & templi Fortunæ Virilis, hodie S. Mariæ Ægyptiacæ dicati. *Hennin. ad Bergier. ibid.* §. 16.

Columna Lactaria in undecima fuit Urbis regione. Victor & Feſtus: *Forum olitorium, in eo columna eſt lactaria, ad quam infantes lacte alendos deferunt*. Ritus illic fortè aliquis ſuperſtitioſus obſervatus; vel, ut alii volunt, infantes illuc deportari ſoliti, quos matres exponebant, ut, quòd locus is frequens eſſet, invenirent aliquem, qui eos tolleret, & lactari curaret. Quo & Tertullianus reſpexiſſe videtur cum ait Apolog. c. 9. *In primis filios exponitis ſuſcipiendos ab aliqua prætereunte matre extranea*. Nardin. Rom. Vet. VII. 4. Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 12. Donat. de Urb. Rom. II. 26. Bartholin. de Puerper. p. 90. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 13. §. 4. Barth. Adv. VIII. 5. Ræyard. Conject. I. 17. Faunus Antiq. Urb. Rom. III. 6. Dacer. in Feſtum.

Columna Mænia in foro poſita fuit pro tropæo. *Columnarum* enim uſus fuit antiquior ſtatuis. V. Plinium ſupr. in *Columna*. Datum hoc fuit Conſuli C. Mænio, quia ſuis auſpiciis Antiates bello navali potentes ſubjugavit. Plinius l. l. A quo proditus numerus anno videtur redundare, ſi Capitolinis lapidibus fides habetur. Verius Flaccus de ejus triumpho:

C. MÆNIUS. P. F. P. N. COS. DE. ANTIATIBUS. AN. CDXV. LAVINIEIS. VELITERNEIS. PRIDIE. K. OCT.

Caſtal. de Columm. triumph. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. IV. *p.* 1094. *E. Nardin. Rom. Vet.* V. 7. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* III. 5. *Donat. de Urb.* II. 26. *Pigh. Annal. Rom.* 1. *p.* 315. Ex ultimis Plinii verbis ſupr. in *Columna* allatis conjicere licet, *columnam* hanc ejus ætate non amplius exſtitiſſe. *Nardin. l. l.*

Columna Mamurræ *in totis ædibus nulla niſi è marmore fuerunt, omnes ſolida è Caryſtio aut Lunenſi*. Plin. XXXVI. 6. *Donat. de Urb. Rom.* 1. 26.

Columna Mancini fuit in regione Urbis decima tertia, quæ Aventinus dicebatur. *Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* III. *p.* 310. *B.*

Columna Menia dicta eſt à Menio Cenſore. Aſcon. Cicer. p. 16. *Menius cum domum ſuam venderet Catoni & Flacco Cenſoribus, ut ibi Baſilica ædificaretur, exceperat jus ſibi unius columnæ, ſuper quam tectum projiceret ex provolantibus tabu-*

Digitized by Google

tabulatis, unde ipſe & poſteri ejus ſpectare munus gladiatorum poſſent, quod etiam tum in foro dabatur: ex illo igitur columna Menia vocitata eſt cauſis ejuſmodi ſolitis. Hanc in venditione domus ſibi reſervavit anno ab U. C. 569. *Nardin. Rom. Vet.* v. 4. *Rhodig. Ant. Lect.* xxviii. 10. *Caſtal. de Columm. triumph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* iv. p. 1944. *B. Marlian. Topogr. Urb. Rom.* iii. 6. Ad hanc Triumviri Capitales in fures & ſervos nequam animadvertere ſolebant. Aſcon. ibid. *Ut fures & ſervos nequam, qui apud Triumviros Capitales apud columnam Meniam puniri ſolent.* De eadem intellexiſſe videtur Cicer. pro Cluent. c. 13. *Manilium plerique noratis: non ille honorem à pueritia, non ſtudia virtutis, non ullum exiſtimationis bonæ fructum unquam cogitarat, ſed ex petulanti atque improbo ſcurra in diſcordiis civitatis ad eam columnam, ad quam multorum ſæpe conviciis perductus erat, tum ſuffragiis populi pervenerat.* In Divinat. c. 16. *Vobis autem tanta inopia reorum eſt, ut mihi cauſam præripere conemini potius, quàm aliquos à columna Menia veſtri ordinis reos reperiatis.* Nardin. & Caſtal. l. l.

Columna Meſſia, Seſſia & Tutelina fuerunt in circo. Tertull. de Spect. c. 8. *Columnas Seſſias à ſementationibus, Meſſias à meſſibus, Tutelinas à tutelis fructuum ſuſtinent: ante has tres aræ Diis patent magnis, potentibus, valentibus: eoſdem Samothracas exiſtimabant.* Utrum hæ nudæ fuerint, an ſignis adornatæ, ut cæteræ plures, Tertullianus indicare neglexit: at ſi ſuſtentandis ſignis inſervierunt, plura ejuſdem numinis fuiſſe in circo ſigna veriſimile eſt, quantum è Pollentiæ exemplo conjicere eſt. De his fortè accipienda ſunt Plin. xviii. 2. *Sejam à ſerendo, Segeſtam à ſegetibus appellabant, quarum ſimulacra in circo videmus. Tertiam ex iis nominare ſub tecto religio eſt.* An in ſpina illa fuerint, an verò alibi, incertum eſt: ſaltem de tribus aris viciniis exiſtimandum, illas alibi locum habere non potuiſſe, ne curulibus certaminibus forent impedimento. *Nardin. Rom. Vet.* vii. 2.

Columna milliaris modò ſimpliciter lapis nominatur. Liv. v. 49. *Juſtiore altero deinde prælio ad octavum lapidem Gabina via vincuntur.* Modò cippus lapideus, ſi Probo credimus: unde Velſer. ad chart. Peuting. ait: *Certiſſimi teſtes ſunt lapidei cippi, qui reliqui: ex quibus interſtitia locorum Itinerariis adnotabantur.* Græci σημεῖα, quia deſignant viarum publicarum intervalla: & uſitatius στήλας, quo nomine propriè ſignificatur *columnæ* corpus, vel ſtylus. Hinc Strab. vii. p. 590. viam *columnis* milliaribus diſtinctam vocat κατεστηλωμένην. *Bergier. de viis milit.* iv. *Sect.* 39. §. 3. Auctor fuit hujus rei apud Romanos C. Gracchus. Plutarch. c. 9. *Porrò ſingula milliaria dimenſa diligenter lapideis columnis diſtinxit.* Bergier. l. l. §. 2. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 17. §. 5. Permanſit hoc inventum, & in uſum eſt tractum non modò per Italiam, ſed & per provincias, ante æquè ac poſt Imperatorum tempora. Strab. l. l. *Ex Apollonia in Macedoniam Egnatia in orientem via eſt, quam per millia paſſuum menſi ſunt, lapideaſque columellas uſque Cypſelum & Hebrum amnem millia* DXXXV. *diſtinxerunt.* Polyb. iii. 8. meminit viæ militaris jam ipſius ætate munitæ, quæ *à Romanis diligenter ſtadiis octo dimenſa eſt & ſignata, columnis* ſcilicet milliaribus. Materia plerumque fuit lapis vulgaris, durior; & qui à gelu non facilè corrumperetur. Nonnullæ majori magnificentia erant marmoreæ, quæ in via erant Latina. Mart. ix. 65.

Qua Trivia nemoroſa petit dum regna viator,
Octavum domina marmor ab urbe legit.

Forma vel rotunda, vel quadrata, vel pro lubitu & ingenio artificis alia erat, & vix ultra pedes octo alta. Inſcriptio apud Gruter. p. 157. n. 1. *In pago Stratſualto, Salisburgum verſus, in columna rotunda, pedum octo longitudine, ad viam erecta.* n. 2. *Urſini, in villa Auguſtana diœceſis viſuntur columnæ milliares tres octonum circiter pedum.* Aut in ſtylo, aut in baſi inſcriptum habebant numerum milliarium, quo aut Roma, aut alia aliqua celebriore urbe diſtabant. Nonnullæ additam habebant inſcriptionem, quæ viatores doceret auctorem viarum, & *columnarum* milliarium. Duplicem hanc rationem confirmat Gruter. Inſcript. p. 146. n. 1. ubi adfert *columnam* milliarem, quæ exſtat propè Caparram in Luſitania, inſcriptam Hadriani Imperatoris nomine, & notatam cii. ſcilicet mille paſſuum: additque ibidem: *Aliis columnis omnibus etiam ſuus milliarium numerus additus eſt, etiamſi titulo hoc Imperatoris,* ſive inſcriptione alia, *careant.* Priores innuit Rutil. Itiner. ii. 7.

Intervalla viæ feſſis præſtare videtur,
Qui notat inſcriptus millia crebra lapis.

Præter ornatum, quem viarum pulcritudini conciliabant, tædium quoque viatorum ex itineris longitudine levabant. Valdè enim feſſos juvat & ſolatur noſſe, quantum viæ confecerint, quantum reſtet, quod ipſum quaſi novam reddit alacritatem. Quintil. ix. 4. *Non aliter, quàm facientibus iter multum detrahunt fatigationis notata inſcripti lapidibus ſpatia: nam & exhauſti laboris noſſe menſuram voluptati eſt, & hortatur ad reliqua fortiùs exſequenda, ſcire quantum ſuperſit. Nihil enim longum videri neceſſe eſt, in quo quid ultimum ſit, certum eſt.* Poſteriores ſunt quæ vel in baſi, vel in ſtylo præferunt nomen Imperatoris, aut illius, qui vel novam fecit, aut veterem refecit viam publicam, eamque *columnis* milliaribus diſtinxit. Tales primùm in uſum venerunt Auguſti ætate, & deinceps ſucceſſorum hujus ævo in uſu permanſerunt, quorum nomina cum communi Cæſaris prænomine habent inſcripta. Tales innuit Sidon. Carm. xxiv. 5.

Antiquus tibi nec teratur agger,
Cujus per ſpatium ſatis vetuſtis
Nomen Cæſareum nitet columnis.

Bergier. ibid. §. 2. 4–9. 11. Sect. 31. §. 7.

Columna Rhegia, ut dicitur Mel. ii. 4. *In Brutio ſunt Columna Rhegia* .... Plin. iii. 5. *Dein Columna Rhegia.* Eſt *turris quædam exilis, quam Rhegini ſuper freto locaverunt. Veteribus enim,* ut Strab. iii. p. 118. *hic mos fuit, hujus generis confinia, columnas, ponere, quemadmodum Rhegini columellam.* Hennin. ad Bergier. de viis milit. iii. 18. §. 4.

Columna roſtrata in navali victoria publicè à S. P. Q. conſecrabatur. Ejus, quam primo Punico bello, ob glorioſam illam navalis prælii de Carthaginenſibus victoriam, C. Duilio populus Romanus in foro poſuit, jam meminit Plinius ſupr. in *Columna*. Ex Quintil. i. 7. *Latinis,* inquit, *veteribus D. plurimis in verbis in ultima adjecta eſt: quod manifeſtum eſt etiam ex columna roſtrata, quæ eſt Duilio in foro poſita.* Servius etiam ad Virg. Georg. iii. 29. ut quidem in vulgatis exemplaribus legitur, ſic ſcribit: *Roſtratas Julius Cæſar poſuit victis Pœnis navali certamine, è quibus unam in roſtris, alteram ante arcum videmus à parte januarum.* Sed rectiùs in Vaticano libro: *Roſtratas Duilius poſuit victis Pœnis navali certamine, è quibus unam in roſtris videmus, alteram ante circum, à parte januarum.* Ciaccon. Column. Roſtrat. p. 1. Scheffer. de Milit. Nav. iv. 2. Illi inſcriptum fuit. *Cajus Duilius Marci filius Conſul adverſus Carthaginenſes in Sicilia rem gerens, Egeſtanos ſocios atque cognatos populi Romani arctiſſima obſidione exemit. Legiones enim omnes Carthaginenſium,* qui Egeſtam obſidebant, & Amilcar *maximus* eorum *magiſtratus* feſtinandi ſtudio *elephantis relictis novem, caſtris effugerunt. Macellam* deinde *munitam* validamque *urbem pugnando cepit. Atque in eodem magiſtratu proſperè rem navibus maris Conſul primus geſſit: remiges claſſeſque navales primus ornavit atque paravit diebus ſexaginta, & cum his navibus, claſſes Punicas omnes, paratas* ornataſque *ſummas copias Carthaginenſium, præſente Annibale maximo Dictatore illorum, in alto mari pugnando ſuperavit; trigintaque naves cum ſociis,* hoc eſt, cum ipſis hominibus cepit, *& ſeptiremem prætoriam, quinqueremes præterea, ac triremes naves* xx. *depreſſit. Aurum captum in præda nummi III. M. DCC. Argentum captum in præda nummi C. M. Æs grave captum vicies ſemel centena millia pondo atque in triumpho navali prædam omnem in ærarium popul. Rom. intulit, captivos etiam Carthaginenſes ingenuos, hoc eſt, nobiles aliquot ante currum duxit: primuſque Conſul, de Siculis, & claſſe Carthaginenſium triumphavit. Earum rerum ergo S. P. Q. R. ei hancce columnam poſuit.* Ejus baſis, ſeu

paraſtata potius, non procul ab arcu Septimii, in foro ipſo Romano anno 1560. e ruderibus eſt effoſſa, & ab Alexandro Farneſio Cardinale in Capitolium tranſlata. *Ciaccon. l. l. P. Serv. Miſcell. c. 4. Kircher. Turr. Bab. iii. 2. Pigh. Annal. Rom. ii. p. 24.* E candido fuit marmore, Sil. Ital. vi. 663.

Æquoreum juxta decus, & navale tropæum,
Roſtra gerens nivea ſurgebat mole columna,
Exuvias Marti, donumque Duilius alto,
Ante omnes, merſa Pœnorum claſſe dicabat.

Ryq. de Capit. c. 33. Scheffer. de Milit. Nav. iv. 2.

Columnæ ſepulcris imponebantur. Eutrop. viii. 5. *Solus omnium Imperatorum intra Urbem ſepultus eſt, oſſa ejus collocata in urna aurea in foro, quod ædificavit ſibi columna ibi poſita, cujus altitudo 140. pedes habet.* Servius neſcio ad quas gentes refert Æneid. xi. 850. *Apud majores*, inquit, *nobiles aut ſub montibus altis, aut in ipſis montibus ſepeliebantur: unde natum eſt, ut ſuper cadavera aut pyramides fierent, aut ingentes collocarentur columnæ.* Plin. xxxiv. 6. à Græcis derivatum id ſcribit, ubi hujus moris cauſa his verbis expoſita: *Columnarum ratio erat attolli ſupra cæteros mortales;* mox ſubdit: *Primus tamen honos cœpit à Græcis.* Mihi ab Ægyptiis hic mos ortus videtur. De illorum ſepulcris Lucan. viii. 694.

Cum tibi ſacrato Macedo ſervetur in antro,
Et Regum cineres exſtructo monte quieſcant,
Cum Ptolemæorum manes, ſeriemque pudendam
Pyramides claudant, indignaque Mauſolea.

Kirchman. de Fun. Roman. iii. 16. Moreſtell. Pomp. Feral. viii. 12. Meurſ. de Funer. c. 31. Caſal. de Urb. ac Imp. Roman. ſplend. part. 2. c. 21. Vignol. Diſſert. de Column. Anton. Pii c. 4. Feith Antiq. Homer. ii. 15. Nicol. de Sepulcr. ii. 15. 4. Gyrald. de Var. ſepel. rit. c. 2. & Faes ad illum. Plin. xxxvi. 13. *Labyrinthus Ægyptius introitu columnisque reliquis è molibus compoſitis, quas diſſolvere ne ſecula quidem poſſint, Cauſam faciendi varie interpretantur. Lyſiæ ſepulcrum Mœridis fuiſſe.* c. 5. *Sepulcrum ab uxore Artemiſia factum Mauſolo Cariæ Regulo. Cingitur columnis triginta ſex.* Rhodig. Ant. Lect. xvii. 20. Licet. de Lucern. vi. 24. Uſus illarum in ſepulcris tres habemus. Aliæ fiebant ad fulcimentum rei cujuſpiam, aliæ nudæ ſimpliciter ad honorem defunctorum erigebantur, & aliæ ponebantur ad continenda intra ſe cadavera. V. de his latius diſſerentem *Licetam*. In illis effigies mortuorum erant impoſitæ. Feſtus. V. illum infr. in *Vulcanale*. Hinc in ſepulcro Diogenis Cynici erecta *columna* legitur, cui canis, quia nimirum talis propter mores dicebatur, pro ſua effigie impoſitus. Laert. vi. 78. *Erigentes ſuper illius tumulum columnam, canem deſuper ex lapide Pario ſculpſerunt.* In ſepulcro uxoris Charetis damalis impoſita fuit *columna*, quia ita dicta fuerat, Codin. in Conſtantino: *Uxorem, quæ ſecuta ipſum fuerat, morbo tactam amittens ſepelivit, ſtatuens et aram, & columnam, in qua damalis oſtenditur ex lapide polito.* In Iſocratis *columna* Siren erat, cui propter orationis ſuavitatem comparabatur. Plutarch. in vitis x. Rhetor. p. 838. C. *Iſocratis monumento columna impoſita erat cubitorum triginta, in qua Siren cubitorum ſeptem.* Has, qui magnificentiores, excelſas valdè ponebant; & ecce illa Iſocratis, quam dixi, triginta cubitorum erat. Modum altitudini nimis jam exorbitanti ſtatuit poſtea Demetrius Phalereus, & ad tres cubitos reduxit. Cicer. de Leg. ii. 26. *Super terræ tumulum noluit quid ſtatui, niſi columellam tribus cubitis ne altiorem.* Neque ſingulas ponebant, ſed multas quoque, puta in honoratiorum monumentis, Suidas: *Steſichorum dicunt Catanæ ſepultum ad portam ex ejus nomine Steſichoream dictam, monumento habente octo columnas.* Nonnulli has cum Mercurii imagine faciebant. Cicer. l. l. *Nec hermas hus, quos vocant, licebat imponi.* In promptu ratio eſt: quia nimirum ille inter infernales deos, & credebatur animas ad inferos deducere. Et ſuſpendebant in his lucernas. Dio lxvii. p. 763. B. *Ac primum quidem columnam ſingulis ſepulcralem addidit, cum nomine, & lucerna parva, qualis in monumentis pendet.* Meurſ. l. l. Illas pro ſuo more perſtringit Lucian. Menipp. & Philonid. dial. p. 336. *Dic Menippe, iſti qui ſumptuoſa excelſaque ſepulcra habent in terris, & columnas, & imagines, & titulos, nihilne apud inferos plebejis defunctis ſunt honoratiores?* Vignol. l. l.

Columna Tuſcanica longa eſt cum ſua baſi ac capitulo ſex diametros imæ partis ſui ſtyli, ſcapi, ſive trunci. Etiam hic ordo cognominatur Ruſticus, quod ejus *columna* viro ruſtico, robuſto, ac ſuis membris aptè compoſito ſimilis eſſe videatur. Olim ſeptem diametros ſui ſtyli habuit; ſed ad ſex tantùm eſt diminuta. Illi nomen fecerunt Hetruſci, qui aliàs etiam Tuſci. *Bergier. de viis milit. v. Sect. 10. §. 5.* Si ad rationis trutinam rem ponderemus, ad elegantis architecturæ rationes referri nequit: certè non habet exempla in priſcæ magnificentiæ ædificiis; unde etiam verè Ruſticam cognominarunt. Nec illam Vitruvius habet, ſed addit Plin. xxxvi. 23. *Genera columnarum quatuor. Quæ ſextam partem altitudinis in craſſitudine ima habent, Doricæ vocantur: quæ nonam, Ionicæ, quæ ſeptimam, Tuſcanicæ: Corinthiis eadem ratio quæ Ionicis; & differentia, quoniam capitulis Corinthiarum eadem eſt altitudo, quæ colligitur craſſitudine ima, ideoque graciliores videntur.* Hennin. ad Bergierium.

COLUMNARII ſunt homines viliſſimi, obærati & decoctores: qui ſæpè ad *columnam* Mœniam in jus vocabantur, quam intelligit Cicer. pro Sext. c. 18. *Æris alieni in frete ad columnam adhæreſcere.* Fam. viii. 9. *Nola te putare Favonium à columnariis præteritum eſſe.* Turneb. Adv. xvii. 12. Manut. in Ciceronem. Ita codices: quod ſi recipimus, *columnarii*, de quo infr. exactores interpretabimur. *Loenſ. Miſc. Epiphyll. viii. 19.*

COLUMNARIUM erat tributum grave & acerbum, quod pro ſingulis domorum *columnis* exigebatur. Cæſ. Bell. Civ. iii. 32. *Multa præterea generatim ad avaritiam excogitabantur columnaria . . . . . . cujuſmodi rei nomen reperiri poterat, hoc ſatis eſſe ad cogendas pecunias videbatur.* Loenſ. Miſc. Epiphyll. viii. 19. Alciat. de Verb. Sign. p. 190. Rhellic. in Cæſarem. Burman. Diſſert. de Vectig. c. 12. Manut. in Cicer. ad Attic. xiii. 6. Inſtitutum hoc eſt à Julio Cæſare, qui ipſe olim legem tulerat de pendendo *columnario*, id eſt, tributo in ſingulas *columnas*, quo ſic ab inſanis ædificiorum ſumptibus Romanorum animos revocaret. De illo Cicer. Attic. xiii. 6. *Columnarium, vide, ne nullum debeamus.* Brant. in Cæſarem. Ego ad legem Juliam ſumptuariam referendum arbitror, quia cum omnium impenſarum modus & numerus eſſet definitus, etiam inſanum *columnarum* ſtudium inhibitum eſt, impoſito vectigali, ſi quis plures *columnas*, quàm lex permitteret, haberet. *Boſius & Popm. in Cicer. ad Atticum. Broukh. in Tibull. iii. 3. 13. Burman. l. l.*

Columnaria dicuntur æſtuaria quædam & ſpiramenta. Vitruv. viii. 7. *Etiam in ventre columnaria ſunt facienda, per quæ vis ſpiritus relaxetur.* Philand. in Vitruvium. Infrequens apud alios auctores vocabulum. Dici ita arbitror, quod ad modum *columnarum* à ſolo attollantur. Qualia ea ſunt, quæ propè Piſaurum ad viam Faneſtrem ſpectantur, in veteri aquæductu nuperrimè inſtaurato ad novum & pulcerrimum fontem in medio foro. *Bald. Lex. Vitruv. Voſſ. Lex. Etymol.*

COLUS cum lana, & fuſus cum ſtamine ſponſæ ad lectum deducendæ præferebantur, tanquam operis, in quo futura eſſet, auſpicia: & quaſi ad opus faciendum, non ad deponendam virginitatem deduceretur. Plin. viii. 48. *Inde factum, ut nubentes virgines comitaretur colus compta, & fuſus cum ſtamine.* Plutarch. Quæſt. Roman. 31. *Ipſa ſecum colum & fuſum importat.* Scalig. Poet. iii. 100. Bernart. in Stat. Theb. ii. 222. Briſſon. de Rit. nupt. p. 72. Caſal. de Prof. Rom. rit. c. 22. Rit. nupt. c. 1. Laurent. de Sponſal. c. 1.

COM.

COMÆ & quidem promiſſæ defectio in muliere ducitur ignominiæ. Apulej. Met. ii. p. 44. *At verò quod nefas*

Digitized by Google

nefas dicere, neque ſit hujus rei ullum tam dirum exemplum, ſi cujuslibet eximia pulcerrimaque feminæ caput capillo exſpoliaveris, & faciem nativa ſpecie nudaveris; licèt illa cœlo dejecta, mari edita, fluctibus educata; licèt, inquam, Venus ipſa fuerit, licèt omni Gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata, & baltheo ſuo cincta, cinnama fragrans, & balſama rorans, calva proceſſerit; placere non poterit, nec Vulcano ſuo. Quid? cum capillis color gratus & nitor ſplendidus illucet; & contra Solis aciem vegetus fulgurat, vel placidus renitet, ac in contrarium gratiam variat aſpectum, & nunc ut aurum coruſcans in levem deprimitur umbram, nunc corvina nigredine cœruleos columbarum collis floſculos æmulatur; vel nunc guttis Arabicis obunctus, & pectinis arguti dente tenui diſcriminatus, & pone verſum coactus, amatoris oculis occurrens, ad inſtar ſpeculi reddit imaginem gratiorem? Quid? cum frequenti ſobole ſpiſſus cumulat verticem, vel prolixa ſerie porrectus dorſa permanat? Tantaque denique eſt capillamenti dignitas, ut quamvis auro, veſte, gemmis, omnique cætero mundo exornata mulier incedat, tamen niſi capillum diſtinxerit, ornata non poſſit abire. Tangit quoque Apoſtolus 1. Cor. c. 11. n. 5. & 6. *Id unum ac idem eſt ac ſi raſa eſſet. Quod ſi turpe mulieri tonderi aut radi, veletur.* Tonſura enim amolitur naturale ſignum ſubjectionis, viro à muliere debitæ. Argumentatur verò Apoſtolus ea eo, quod mulier ſit ſubjecta viro, ac proinde ſit velanda in ſignum ſubjectionis. Et ideò tegmen capitis feminei vocat *humilitatis feminæ ſarcinam* Tertull. de Cor. Mil. c. 14. *illarum jugum* de vel. virg. c. 17. *ſubjectionis materiam* Concil. Gangr. c. 17. *ſignum muliebris ſubjectionis* Chryſoſt. in 1. Cor. 11. Idem monſtrat uſus decalvandi adulteras, de quo Fab. Semeſtr. III. 21. & 22. Feminas item Chriſtianas ab Ethnicis ignominiæ cauſa decalvatas habetur ex Actis S. Martinæ c. 6. ex Actis S. Fauſtæ, & ex Actis S. Charitinis. *Raynaud. de Pil. & cat. cap. tegm. ſect. 3. & 4. Salmuth. in Panciroll. de Reb. Deperd. & Inv. p. 383.* Studioſa nutritio, & promiſſionis ejus affectatio virum non honeſtat, & jam olim Apoſtolo diſplicuit 1. Cor. c. 11. n. 14. *Anne natura quidem ipſa hoc vos docet, quod viro quidem comatum eſſe dedecori ſit?* Raynaud. ibid. ſect. 3. Certè Ambroſius ait D. Paullum ſecundum legem hoc extuliſſe. *Prohibet enim,* inquit, *lex virum eſſe comatum.* Phocyl. n. 200.

Cæſaries decet haud marem, ſed feminæ comptu
Geſtat.

Jonius de Coma. c. 4. Moderata tamen diffuſio conſentanea ad uniuſcujuſque ſtatum non modicè confert ad virilem ſpeciem. Bellè enim caput & tutatur & honeſtat. Tutamen eſt per ſe perſpicuum: nam & ad arcendum frigus & ad depellendas injurias capitis ab aeris inclementia nihil præſentius naturali hocce galero, ut vocat Chryſoſt. homil. ad popul. a I. Venuſtas & condecoratio capitis ab hac naturali calantica ejuſmodi eſt, ut meritò dixerit Dio Pruſ. Orat. 35. *Qualiſnam fieri poſſit pileus, vel Arcadicus, vel Laconicus, qui meliùs capiti quadret quàm ſua coma?* Quid verò è contrario *invenuſtius capite calvo & capillis nudato?* Raynaud. l. l. V. ſupr. in *Calvitium*. Meretricum fuit flava, V. infr. in *Meretrices*, & matronarum cujus fuerit coloris apud Romanos, V. infr. in *Matrona*. In gravi luctu tondebant mulieres. Eurip. Alceſt. n. 426.

Jubeo communem eſſe luctum hujus mulieris
Cæſarie raſa, & nigra veſte.

Suet. Cal. c. 5. n. 4. *Regulos quoſdam uxorum capita raſiſſe, ad indicium maximi luctus.* Meurſ. de Fun. c. 46. Kirchman. de Fun. Roman. II. 13. Jun. de Coma c. 2. Tondebant viri. Archelaus defuncto Euripide. Solin. c. 9. Archelaus Alexandri Amyntæ in regno ſucceſſor Euripidis *ſuprema non contentus proſequi ſumptu funeris, crines tonſus eſt, & mœrorem, quem animo conceperat, vultu publicavit.* Apud Theocritum Cupidines necem Adonidis lugent *κειράμενοι χαίτας, detonſis crinibus.* Bacchus exſtincta conjuge *comam* totondit, intonſus alioqui. Etiam fluentes, ſparſaſque *comas* ut funeribus receptas legimus. *Junius l. l.* Legimus de mulieribus. Terent. Heaut. II. 3. 45.

Mediocriter veſtitam veſte lugubri,
Ejus anus cauſa, opinor, quæ erat mortua:
Capillus paſſus, prolixus, circum caput
Rejectus negligenter.

Virg. Æneid. III. 65.

Et circum Iliades crinem de more ſolutæ.

Et de viris. Cicer. Ver. II. 25. *Sordidati maximè barba & capillo Romæ biennium propè fuerunt.* Suet. Cal. c. 24. n. 6. *Mœroris* ea Druſillæ ſororis obitu *impatiens . . . propere redit barba capilloque promiſſo.* Meurſ. Kirchman. Jun. l. l. In gradus frangebant, quod crines ferro vibrare dicit Virg. Æneid. XII. 100. dum delicati & molles inurendo contorquendoque ſcanſilem faciebant capillum, velut gradibus quibuſdam, atque undis quodammodo criſpantem. Hunc recentiores exponunt *epaphæreſin* apud Mart. VIII. 52. 8.

Expungitque cutem, facitque cutem
Detonſis epaphæreſim capillis.

Junius l. l. Rhodig. Ant. Lect. XV. 8. Durant. Var. Lect. II. 5. Suet. Ner. c. 51. n. 3. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam ſemper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem ſummiſerit.* Quintil. 1. 6. *Velli & comam in gradus frangere, & in balneis perpotare, quamlibet hæc invaſerint civitatem, non erit conſuetudo, quia nihil horum caret reprehenſione.* Senec. Controv. 1. *Capillum frangere . . . . . .* Meurſ. de Luxu Roman. c. 3. Hoc multis compagibus capillaturam exſtructam gerere vocat Juven. Sat. VI. 502.

—— tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Suggeſtum comæ vocat alibi. *Suggeſtum* enim Latini appellant, quicquid in altitudinem eductum eſt. Gloſſæ: *Suggeſtus*, ὕψος. Lucianus ἐπανάστασιν τριχῶν alicubi vocitat. *Tutuli* dicebantur. Varro de L. L. VI. 3. *Tutulati dicti ſunt hi qui in ſacris capitibus habere ſolent ut metam: id tutulus appellatur.* Convolutiones autem iſtæ & concumulationes crinium *ſpira* vocabantur. Hinc *ſpiroſus capillus* in ſpiram cumulatus & convolutus, Apulej. Met. II. p. 45. *Quid cum frequenti ſobole cumulat verticem, vel prolixa ſerie porrectus dorſa permanat?* Salmaſ. in Tertull. Pall. p. 287. Bartbol. de Inaur. p. 9. Junius de Coma c. 7. Parrhaſ. Epiſt. 57. Schedius de dis German. II. 4. In honorem alicujus Dei ſolebant nutrire, eamque poſtea reſecare, eique Deo, cui voverant, conſecrare. Petron. c. 67. *Cui Deo crinem voviſti?* Cenſor. C. N. c. 1. *Quidam etiam pro cætera bona corporis valetudine crinem Deo ſacrum paſcebant.* Fortè origo hujus moris defluxit à Nazaræis Judæorum, de quibus Num. c. 6. n. 5. Idque votum fiebat interdum ſtatim ab ipſa nativitate; depoſito nimirum ex more in terram nuper nato. Tertull. de Anim. c. 39. *Ita omnes idololatrica obſtetrice naſcuntur. dum prima conſtitutio infantis ſuper terram, Statinæ Deæ ſacrum eſt. Quis non exinde aut totum filii caput reatui vovet, aut aliquem excipit crinem, aut tota novacula proſecat, aut ſacrificio obligat, aut ſacro obſignat, pro gentica, pro avita, pro publica, aut privata devotione?* Alebant illam ad annos pubertatis, ac tum detondebant, atque in ejus Dei templo, cui conſecrata erat, deponebant. Apud Athenienſes homines minoris ſortis, vulgo Herculi, aut cuipiam alii Deo, cujus templum eſſet in urbe, conſecrare ſolebant. Heſychius. Nobiliores, & qui ſupra vulgus haberi volebant, Apollini Pythio vovebant, & Delphos proficiſcebantur, cum deponendi tempus adveniſſet. Plutarchus in Theſeo. Anthol. VI. 22. 4.

Tempeſtive florentes in capite lanugines
Detondens mentorum viriles annuntiationes,
Phœbo poſuit Lycon primum munus. Precabatur autem ſic
Et canos capillos detondere è capite.

Romæ, & in Italia etiam hic mos viguit. Varro apud Nonnium II. 196. *Itaque Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item cirros, ad Apollinem ponere ſolent.* Mart. I. 32.

Hos tibi, Phœbe, vovet totos à vertice crines
Encolpus, domini centurionis amor.
Grata pudens meritis tulerit cum præmia pili,
Quamprimum longas, Phœbe, recide comas.

Atque hinc Apollo Κερσοτρόφος dictus, ut notat Euſtath. Iliad. ψ. p. 1403. Alii Æſculapio. Stat. Sylv. III. Præf. Earinus ... *Cum petiiſſet ut capillos ſuos, quos cum gemmata pyxide, & ſpeculo ad Pergamenum Aſclepium mittebat, verſibus dedicarem*, Et carm. 4. 6.

Accipe laudatos, juvenis Phœbeje, crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer, accipe lætus,
Intonſoque oſtende patri.

Alii Baccho. Virg. Æneid. VII. 391.

Te luſtrare choros, ſacrum tibi paſcere crinem.

Et Arrian. Indic. p. 323. refert Liberum patrem Indos docuiſſe κομᾶν τῷ θεῷ. Alii Dianæ. Stat. Theb. VI. 607.

Flavus ab intonſo pendebat vertice crinis
Arcados, hoc Triviæ primis paſcebat ab annis
Munus.

Alii Hygiæ. Pauſan. Corinth. p. 54. *Eodem fermè habitu eſt Hygiæ ſignum: nam & hoc non facilè conſpicias; velatum enim undecunque eſt, partim comis, quas deæ mulieres detonderunt* .... Alii Minervæ. Stat. Theb. II. 253.

—— hic more parentum
Jaſides, thalamis ubi caſta adoleſceret ætas,
Virgineas libare comas, primoſque ſolebant
Excuſare thoros.

Ouzel. in Minuc. Felic. p. 177. Caſaub. ad Theoph. Charact. c. 21. Donat. Dilucid. p. 698. Junius de Coma c. 4. Thomaſ. de Donar. c. 10. & 25. V. plura ſupr. in *Capillus* & infr. in *Crinis*.

COMAGENA eſt *perparva regio, & urbem habet natura munitam Samoſata regni caput*. Strab. XVI. p. 516. Sub Tiberio provincia eſt facta. Strabo, qui ſub Tiberio vixit, dicit jam ſuo tempore provinciam fuiſſe. Unde de rebus Tiberii agens Tacit. Annal. II. 56. 5. *Comagenis Q. Servæus præponitur, tum primum ad jus Prætoris translatis*. Antiochus *Comagenus* fortè fuit inter confiſcatos, de quibus Suet. Tib. c. 49. n. 4. Sed Tiberii acta reſcidit, & *Comagenem* Antiocho reſtituit Caligula apud Suet. c. 16. n. 10. *Adjecit & fructum omnem vectigaliorum, & redituum medii temporis, ut Antiocho Comageno*. Altera vice in provinciæ formam redegit Veſpaſianus. Suet. c. 8. n. 9. *Comagenem ditionis regiæ uſque ad id tempus in provinciarum formam redegit*. Aurel. Vict. Epit. c. 9. n. 13. *Comagene, quam hodie Auguſtophratenſem nominamus, provinciis acceſſit*. Panvin. Imp. Roman. c. 17. & 18. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 114. Pitiſc. in Suetonium.

COMBINÆ erant literæ, quæ dabantur à Principe ad *combinanda* publica animalia, & curſum uſurpandum. *Combina* pro *combinatione*. *Combinare* autem propriè eſt κατὰ δύο ζευγνύειν: ut *conquaternare*, κατὰ τέσσαρα. Optimæ Gloſſæ: *Combinat*, ζευγνύει, συνάπτει: *conquaternat*, ζευγνύει κατὰ τεσσάρων. *Combina* igitur pro *combinatio* eſt evectio, vel *combinandorum* animalium publicorum & jungendorum ad currum copia & facultas. Vel ſic potius: *combina eſt* σύνδημα; nam *combinare* eſt συνδυάζειν. Hinc *combina* συνδυασμός. *Salmaſ. in Capitol. Pertin. c. 2. Meurſ. Gloſſar. Græco-Barb. Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 3. Prorius de Liter. tractor. n. 10. Du Freſne Gloſſar. Hennin. ad Bergier.* IV. 19. §. 9.

COMES Ægypti dicebatur præfectus Ægypti, qui ab Auguſto regendæ Ægypto impoſitus, *Comitis* nomine decorabatur, & illam ſub primæ *comitivæ* honore regebat. *Salmaſ. in Trebell. Poll. trigint. tyr. c.* 12. Mittebatur in Ægyptum, ut bona caduca, vel alio modo ad fiſcum devoluta inquireret, Ἴδιος λόγος, id eſt, *privata ratio* appellatur, Strabo XVII. Nullam ab initio juriſdictionem habuit, ſed poſtea dignitate auctus, & *Comes*, ac *Rationalis ſummarum* dictus, ampliorem adminiſtrationem obtinuit; cum enim ſericum, byſſus, margaritæ, gemmæ, ac diverſi generis aromata ex India, Arabiaque in Ægyptum quotannis veherentur, quæ millies centena millium noſtrorum aureorum proventum Romanis Ægyptus dabat. Itaque proprium ibi Rationalem poni oportuit, quem *Comitis* titulo honeſtatum, ſummarum Ægypti vocarunt: ita pecuniæ quantitatem appellabant. V. infr. in *Rationalis*. Pancirolll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75. Limitis Ægypti Dux antea dictus *Comitis* dignitate eſt auctus, ſed poteſtate diminutus. Cum enim univerſis Ægypti militibus præeſſet, aliis duobus Libyæ & Thebaidis Ducibus factis earum ditiones amiſit. Id Gratiano imperante factum fuiſſe videtur, ſub quo Romanus *Comes Ægypti* fuiſſe invenitur, leg. 11. C. de pagan. & poſt eum ſub Arcadio Heraclion, leg. 3. C. de patrocin. vico. *Pancirolll. ibid. c.* 145.

Comes Africæ recenſetur primus in Notitia inter limitaneos cum ſedecim præpoſitis: ita vocabantur, qui ſingulis munitionibus aut caſtris præerant, ut Diocletianus ad Pompejanum Francum P. Præt. ſignificat, leg. quamvis 19. C. de adult. *Pancirolll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 69. *Bulong. de Imp. Rom.* III. 9.

Comes Argentoratenſis Argentorato & ejus tractui cum manu militum præerat. *Pancirolll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 74.

Comes auri quis fuerit, admodum incertum eſt: ſuſpicari licet, eum fuiſſe, qui auri argentique uſibus Principis parati curam gerebat. Quod munus ad veſtiarii *Comitem* propè accedit. Veſtis enim plerumque cum auro conjungitur. Aurum autem eſcarium & potorium non ſolùm intelligendum eſt, ſed & quodlibet factum, ut vaſculæ, tabulæ, trullæ, pelves, ſcutellæ .... Repono inter privata domus Auguſtæ officia, & præerat libertis aut aliis, qui aureæ atque argenteæ ſupellectilis curam habebant. Meam opinionem juvat ipſa Notitia, quæ in Oriente nullum auri *Comitem* ponit, ſub *Comitis* ſacrarum largitionum diſpoſitione, ſed præpoſitos & præfectos theſaurorum, qui pecunias tractabant. Auro autem pecunia ſignata non continetur. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 16. *Pancirolll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 34. Forſan, qui argentum auro permutari, & in maſſam conflari curabat, unde in officio largitionum erat ſcrinium aureæ maſſæ, in quo hujus negotii rationes ſcribebantur. Fortè intelligitur, qui aurifodinis & metallis præerat, aut qui tractabat aurum ad reſponſum, cujus ſcrinii ſcribas Gratianus Perfectiſſimorum titulo honeſtat, leg. ſcriniis C. de palatin. ſacr. legat. *Guther. l. l.*

Comes Britanniæ Valentiniano I. imperante maritima tuebatur. Amman. XXVII. 8. *Britannias indicabat barbarica conſpiratione ad ultimam vexatas inopiam, Nectaridumque Comitem maritimi tractus occiſum, & Fallofaudem ducem hoſtilibus inſidiis circumventum*. Pancirolll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 72. Du Freſne Gloſſario.

Comes caſtrenſis præerat Principi miniſtrantibus extra cubiculum in palatio, qui plurimi fuere, ut pincernæ, cellarii, lampadarii, & qui in menſa ſerviebant, quos eſſe puto, qui menſores ab Honorio, leg. 1. C. de menſor. & menſæ miniſtri à Marcellino appellantur. *Pancirolll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 92. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 30. V. ſupr. in *Caſtrenſiani*. Alius fuit per Africam, cujus meminit Ammian. XXX. 7. *Comes præfuit rei caſtrenſi per Africam*. Hic rei caſtrenſi præerat, & *ſummitatem caſtrenſium neceſſitatum curabat*, ut ipſe loquitur XXVI. Hinc Caſtrenſiani de caſtris Riparenſibus, qui in ripis fluminum limitaneorum conſtituti erant, leg. 14. C. de Re milit. Habuit officium tabularum dominicum, tabularium dominæ Auguſtæ, adjutorem chartularium, & ſcrinium ipſius, & cæteros Palatinos officiorum. *Guther. l. l.*

Comes civitatis dicebatur, qui in civitate judicis munus implet, eique præeſt: cujus dignitatis formulam exhibent Senator VI. 22. & 23. & Marculf. Form. I. 8. Sidon. Epiſt. VII. 2. *Summatibus deinceps, & tunc comitatu civitatis non minus opportunus quàm frequentibus excubiis agnoſci*. Savaro ad Sidonium. Du Freſne Gloſſario.

Comes clibanarius erat ſub diſpoſitione viri illuſtris Magiſtri militum præſentalis. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 32. *Du Freſne Gloſſario*. Tertii ordinis, ut credo, titulo hone-

honeſtabatur. *Panciroll. ad Notitiam*. V. ſupr. in *Clibanarii*.

Comes commerciorum erat ſub diſpoſitione *comitis* largitionum. Erant hi negotiatores, quorum meminit Conſtant. leg. negotiatores C. de excuſ. muneris. Numero quatuor, per Orientem & Ægyptum unus, per Mœſiam alius, per Scythiam & Pontum tertius, per Illyricum quartus. Cujus hoc munus præcipuum erat, ut ei ſoli comparandi à barbaris ſerici facultas conceſſa eſſet, quæ cæteris denegata, leg. 2. C. quæ res ven. non poſſ. Videbat ille ne commercia illicita exercerentur, neve illi cum barbaris, ſine illius auctoritate ultra fines præfinitos negotiarentur. Lex enim poſita Romanis & barbaris, id eſt, Perſis, ne ultra loca conſtituta inter ſe negotientur, nundinasve exerceant, leg. 4. C. de commerc. *Guther. de Offic. Dom. Auguſt*. III. 23. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 75. *Du Freſne Gloſſar. Buleng. de Vectig. c.* 77. *de Imp. Rom.* IV. 30. *Laz. Comm. Reip. Rom.* II. 11. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* 8. Dabat etiam operam, ut à negotiatoribus juſta vectigalia ſolverentur, leg. omnium, l. ex præſtat. cum duab. ſeq. C. de vectig. & commiſſ. & ob id in limitibus, & locis, ubi ſolvendum erit vectigal, ſtationarios tenebant, leg. univ. C. eod. tit. *Panciroll. & Burman. l. l.*

Comes Conſiſtorianus erat, qui Principi in conſiſtorio adſidebat. Erat primi ordinis. Caſſiod. Var. I. 12. *Comitivam primi ordinis largimur ut conſiſtorium noſtrum ingrediaris*. Inter hos primi ordinis *comites* aliquam differentiam conſtituo. Nam aliis conſiſtorium Principis ingrediendi facultas conceſſa eſt; aliis deliberandi: alii etiam fuerunt *comites* ordinis primi in conſiſtorio, alii ordinis primi intra conſiſtorium. Inſcriptiones Romæ:

MEMMIO. VITRASIO. ORFITO. V. C.
AFRICÆ. COMITI. IN. CONSISTORIO
ORDINIS. PRIMI.
COMITI. ORDINIS. PRIMI. INTRA
CONSISTORIUM.

multis negotiis intereſſe poterant: ut ſi legati adirent Principem & audirentur, ſi Princeps de cauſis privatorum cognoſceret. At verò qui ex iis ſunt *Comites* intra conſiſtorium ſacrum, hi arcanis Principis intereſſe meruerunt, *in contubernium Imperatoriæ Majeſtatis adſciti*, ut loquitur Spartian. Adrian. c. 8. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 17. & 45. *Salmaſ. Treb. Poll. trig. tyr. c.* 12. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 98. *Du Freſne Gloſſario*.

Comes diſpoſitionum vocabatur, qui in ſcrinio diſpoſitionum prior erat. Iidem erant & principes ſcriniorum: & in leg. 11. Cod. dicuntur eſſe in capite conſtituti; *Per omnia ſcrinia noſtra ſingulis annis emenſis qui ſunt in capite conſtituti, uno anno teneant proximatum*. Iidem priores in ſcrinio eſſe, leg. 10. tit. eod. de prox. ſcrin. *ad ſimilitudinem proximorum, qui in ſcriniis militantes comitum dignitatibus ladornantur: hi quoque qui priores in ſcrinio diſpoſitionum fuerint, & comitis acceperint dignitatem*. Salmaſ. in Lamprid. Alex. Sever. c. 31. Du Freſne Gloſſar.

Comes domeſticorum equitum & peditum latus Imperatorum tuebatur. Suidas & Zonaras in Diocletiano equites propriè domeſticos, protectores pedites dictos fuiſſe innuunt. Sed Juſtinianus domeſticos tam in equitum, quàm in peditum ſcholis collocat, leg. reſtituendæ C. de advoc. diverſ. judic. Caſſiodorus quoque eos commiſcet I. *Domeſticæ partis equitum & peditum, qui noſtra aula jugiter videntur excubare*. De his Procop. Ἀνεκδ. *Sunt & alii in palatio longè præſtantiores, quoniam majus ipſis ſtipendium ſolvi conſuevit, ac digniori nomine militia honeſtantur. Hi domeſtici & protectores vocantur, & à cura rerum bellicarum longè abſunt. In palatio enim conſcribi ſolent, ut ſit ordo, qui tantùm perſona operam præſtet. Horum aliqui Byzantii, alii in Galatia, nonnulli aliis in locis ſtatuuntur*. Qui erant præſentes, ſemper Principem palatio exeuntem *comitabantur*, & ejus palatium cuſtodiebant. Honor. leg. devotiſſimos C. de domeſt. & protect. *Devotiſſimos protectores, qui armatam militiam ſubeuntes, non ſolum defendendi corporis ſui, verum etiam protegendi lateris noſtri ſolicitudinem patiuntur*,

unde etiam protectorum nomen ſortiti ſunt, inglorios eſſe non patimur, ſed ut devotiſſimis domeſticis nuper protectoribus, ita his quoque honorem congruum condonamus. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 90. Du Freſne Gloſſar. Salmaſ. in Vopiſc. Numerian. c. 13. Laz. Comm. Reip. Rom. II. 11. Buleng. de Imp. Rom. III. 32. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 601. B. Faber. Semeſt. I. 1.

Comes dominicæ rei erat, qui loca ad ſacrum dominium pertinentia curabat, leg. 3. C. de dominic. Ejus enim cura non pertinebat ad *Comitem* domorum. Et res dominica ſub diſpoſitione *Comitis* privatarum fuit, ut ex inſcriptione legis planum eſt 3. C. de quadrien. præſcript. quæ ſcripta eſt ad Florum *Comitem* rerum privatarum, & curatorem domus Auguſtæ. Divina tamen domus & domus dominica duos curatores habuit ex inſcriptione ejuſdem legis, ad Petrum virum illuſtrem curatorem divinæ domus Auguſtæ. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 28.

Comes domus divinæ per Cappadociam erat ſub diſpoſitione viri illuſtris ſacri cubiculi, & celebratur in jure leg. 3. C. de palat. ſacr. larg. Novel. 30. §. 1. Cum enim multa eſſent in Cappadocia Principis prædia, his proprius *Comes* datus fuit. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 61. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 28. *Du Freſne Gloſſario*.

Comes formarum ſtudebat reparandis aquæductuum formis. Quia magna aquarum copia Romam per aquæductus derivabatur, deinde in lacus, thermas, & privatorum ædes dividebatur, magiſtratum creari oportuit, qui ſartas integrasque formas eſſe curaret; ne aqua exiret, ſed pura ſalubrisque curreret, & adnatas formis arbores ædificia corrumpentes exſcindi juberet. Dextra enim lævaque per quindecim pedes propè aquæductus arbores eſſe non licebat leg. 1. C. de aquæd. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 6. *Buleng. de Imp. Rom.* V. 20.

Comes Imperatoris dicebatur, qui illum in omnibus proceſſibus, ut vocabatur, & expeditionibus bellicis *comitabatur*, ejusque etiam lateri, ſi domi manebat, adhærebat. Spart. Adrian. c. 18. *Quum judicaret, in conſilio habuit non amicos, aut comites ſolum, ſed juriſconſultos*. In antiquis Inſcriptionibus legitur *comes* Tiberii Cæſaris Auguſti.

SEX. PALPEJO. LEG. TI. CLAUDII
CÆSARIS. AUG. PRO. COS
COMITI. TI. CÆSARIS. AUG
DATO. SUB. DIVO. AUG. C.

Et de illo ituro in Germaniam, Tacit. Annal. I. 47. 4. *Cæterum ut jam jamque iturus legit comites*. Veſpaſianus *peregrinatione Achaica inter comites Neronis* fuit. Suet. c. 4. n. 7. *Salmaſ. in Spart. Adrian. c.* 18. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 17. *Panciroll. Notit. Imp. Orient. c.* 140. *Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1063. *C. Du Freſne Gloſſar. Laurent. de Rebuſp. c.* 3. Pedaturam in caſtris juxta prætorium accipiebant à pedibus LX. ad LXX. Hyginus in Gromatico, cujus hæc verba ſunt à nobis emendata: *Stationi dari oportet ſecundum prætorium pedes viginti, & ſi res exigit, pedes decem ſufficient: item Comitibus Imperatoris noſtri, à pedibus ſexaginta ad ſeptuaginta, poteſt obſervari, iisque pedatura pro prætorio primo loco ad viam principalem aſſignari debet*. Salmaſ. l. l. Qui cauſam mutati prioris numeri non addit: ego illam ſuſpicor eſſe, quod poſtea in metatione caſtrorum ſuorum ſexaginta *Comitibus* aſſignet pedes. Sed nihil vetat Hyginum illic mediam pedaturam aſſignaſſe: non enim vult quinquaginta vel ſeptuaginta ſtrictè, ſed à quinquaginta ad ſeptuaginta obſervari, id eſt, minimum quinquaginta, plurimum ſeptuaginta pedes. *Comites* quoque Imperatoris non *pro prætorio*, ut vult ille, ſed lateribus, & poſt ſtationem accipiunt locum; neque enim in univerſum ad viam principalem, nedum primo loco poterant tendere, cum ſtriga *comitum* non per longitudinem viæ principalis, ſed ut cæteræ omnes lateris ſtrigæ à via principali ad quintanam percurrat. Ipſa ſcriptio oſtendit aliud ſubeſſe. Scribo: *In qua pedatura præfecto prætorio primus locus ad viam principalem aſſignari debet*. Vox præ-

fecto prætorio abbreviate ſcribebatur, PR. PR. vel PRF. PRT. à quo facilis ad ſcripturam codicis error. Et Hyginus qui legatis & tribunis, tam legionum, quàm cohortium prætoriarum ſcamnum attribuerit ſuum, qui nec præfectos cæteros, ne centuriones, decuriones & principales quidem omninò reliquerit iotactos, quo piaculo potuit omittere præfectum prætorio tanto in faſtigio collocatum? Adde, quod hic locus perſonæ ejus convenit. Nam cum in loco ducum & præfectorum vel hoc ſpectetur, ut juxta ſuas quique copias tendant, vel ut ad principia & propè Imperatorem, in qua poſitione ferè quo quiſque eſt dignior, eo honore quoque loci Imperatori propior ſit: utrumque hic obſervatur, ubi datur præfecto prætorio primus locus in *Comitum* pedatura ad principia, medius inter cohortes prætorias & prætorium, & proximus Imperatori. *Schel. in Hygin. Antiq. Roman. Græv. Tom.* x. *p.* 1063. *C.* Illorum gradus fecit Conſtantinus, & alios, ut ſcribit Euſeb. de vit. Conſtantini iv. 1. in primo, alios in ſecundo, alios in tertio ordine collocavit. Atque iſta ratione alii propè innumeri clariſſimos honores ſunt adepti. Quos igitur ex limitaneis ducibus *Comites* ordinis primi creavit, leg. uni. C. ne res milit. 1. 1. & C. de Comit. rei milit. *Comites* per provincias appellat in l. 3. C. de offic. rect. prov. *Panciroll. & Guther. l. l. Buleng. de Imp. Rom.* iv. 27. Veterum tamen omnium Imperatorum exemplo, qui amicos totidem claſſibus & ordinibus diſtinctos habuere. Et ſic *Comitis* nomen, quod olim de his tantùm, qui Imperatores in expeditionibus *comitabantur*, vel judicanti aſſidebant, propriè uſurpabatur, in certum dignitatis titulum erexit, ſub diſtinctionibus primi, & ſecundi, & tertii ordinis, ut antea obtinebat in *Comitibus* Auguſtorum, eoque titulo ornabantur, præter eos, qui ex antiquo ſic appellati ſunt, *Comites* conſiſtorii, conſiliariique Principis, variæ etiam tam civiles, quàm militares adminiſtrationes, variarumque artium profeſſores: quibus ad eam, qua potiebantur, dignitatem etiam hic titulus addebatur, ut *Comites* dicerentur, modò primi ordinis, modò ſecundi, pro cujuſque dignitate, Hinc & pro quacunque præfectura cœptum eſt uſurpari nomen *Comitis*. Non rectè magnus Jctus, qui præfecti nomen mutatum eſſe in *Comitis* ſcribit, quod ita & omnes magiſtratus appellarentur, qui ſacrum *comitatum* obſervarent, & ex eo prodirent, & inde nomen poſtea porrectum eſſe ad omnes, qui cui negotio præpoſiti eſſent. Olim magnum erat inter amicos & *Comites* Imperatoris numerari, non tamen certa dignitas fuit: nec alii hoc nomine donabantur, quàm qui eſſent revera, Conſtantinus, ut honorarius eſſet titulus, effecit, & ad varias præfecturas & adminiſtrationes & artes extendit, quas hoc titulo honoravit. *Salmaſ. l. l. & in Trebell. Poll. trigint. tyr. c.* 12.

Comes Italiæ ſpectabilis præerat ejus limitibus, quos undique mari & Alpibus cincta non alios quàm Alpes habebat, cum vires Imperii univerſæ contra hoſtes in Gallus eſſent converſæ. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid.* c. 73.

Comes largitionum privatarum erat privati ærarii præfectus, & privatæ rei procurator. Sub ſe habebat omnes rei privatæ rationales, qui in ſingulis provinciis fiſcum Principis procurabant. Spartian. Sever. c. 12. ſcribit *tunc*, ſub Severo, *primùm privatorum rerum procurationem eſſe conſtitutam*. Sed in eo falſus eſt. Nam procurator rei & privati ærarii præfectus idem tunc erant: ut poſtea *comes* rei privatæ, & privati ærarii præfectus, & privatarum largitionum magiſter idem omnino fuere. Atque longè ante Severum privatum ærarium erat & dicebatur, ut & ærarii privati præfectus. Munus hoc ἰδίου λόγου fuiſſe narrat Strab. xvii. Bona caduca & vacantia, ut fiſco Cæſaris adnecterentur, curabat. Non aliud erat officium ejus, qui procurator rei privatæ dictus eſt etiam poſteriorum Imperatorum ævo. Caſſiod. Var. vi. 8. *Canonicarios dirigis poſſeſſores, admones, & cum aliis judicibus non modica jura partiris. Caduca bona non ſinis eſſe vacantia: ita quod uſurpatio potuit invadere, in fiſcum noſtrum facis juſtis compendiis obtinere.* Salmaſ. in Spartianum: in Vopiſc. Prob. c. 23. Baſilic. vi. 1. vocatur Κόμης τῶν ἰδιωτικῶν τοῦ βασιλέως, & Κόμης τῆς ἰδικῆς τῶν πραγμάτων. Erat judex, & gubernator privatæ ſubſtantiæ Principis, ex qua cenſebantur non tantum vacantia & caduca, ſed etiam commiſſa, tacita fideicommiſſa, vaga mancipia, theſauri inventi, & quicquid negotii erat, in quo aliquid commodi fiſcalis apparebat, leg. unic. C. de Offic. Com. rer. privat. Formulam *Comitiva* rerum privatarum tradit Caſſiod. l. l. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* iii. 25. *Buleng. de Imp. Rom.* iii. 16.

Comes largitionum ſacrarum eſt is, cui theſaurorum Imperatoris adminiſtratio commiſſa eſt, quique curam gerit publicæ pecuniæ in varios uſus erogandæ. Dicitur etiam *Comes* munerationum & remunerationum. Inſcriptio antiqua Romæ.

PETRONI. MAXIMI
QUI. MERUIT. NONO. DECIM. ÆTATIS
ANNO. SACRARUM. REMUNERATIONUM
PER. TRIENNIUM. COMES.

Hujus *dignitatem muneratuum* vocat Caſſiod. Var. vi. 7. Ejus juriſdictio latiſſima eſt. Etenim de omnibus cognoſcebat, quæ ad fiſcum ex publicis debitoribus pertinebant leg. 1. C. de his qui ad Eccleſ. confug. & ſub illo bona debitorum fiſcalium diſtrahebantur, leg. 2. C. de fid. & jur. haſt. fiſc. de ædificiis publicis decernebat, ne ſplendidæ urbes vel oppida vetuſtate laberentur, leg. 11. C. de oper. publ. de theſauris inventis judicabat, ſi in loco fiſcali, ſive publico, vel ad ſepulcrum aut monumentum ſeparato reperti fuiſſent: tum enim media pars ad fiſcum pertinebat, leg. 3. ſi in jocis ff. de jur. fiſc. de proſcriptorum bonis fiſco quæſitis cognitionem ſuſcipiebat, leg. 5. C. de bon. proſcript. exactioni munerum extraordinariorum imminebat, leg. 7. C. de extraord. muner. vice ſacra judicabat, leg. 1. C. de his qui per met. judic. de vectigalibus, commerciis, mercatoribus, de paſcuis animalium cognoſcebat, leg. 6. 8. 9. 12. C. de vectig. leg. 2. 6. C. de commerc. leg. 1. C. de paſcuis. Ad illum provocatio devolvitur, cum ſuper fiſcali debito emerſerit: & quoties ſuper fiſcalibus cauſis controverſiæ alicujus dubitatione pendentibus, ſummam ſententiæ *Comes* ærarii impoſuiſſe detegitur, proprium ſuper eo præſtat examen, leg. 30. & 46. C. de appellat. habuit jus gladii in eos, qui bona proſcriptorum occultaſſent: qui ſi locupletes eſſent, proſcriptione puniebantur: ſi per egeſtatem abjecti in fecem vilitatemque plebejam damnatione capitali debita luebant detrimenta, leg. 5. C. de bon. proſcript. extra ordinem negotia definiebat, legitimo & uſitato legis ordine non ſervato: quod tota res ex ejus cognitione pendebat, & illius officio committebatur; cum omnia, de quibus judicabat, ad publicam utilitatem ſpectarent, leg. 13. C. de jur. fiſc. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* iii. 16. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 74. *Occid. c.* 35. *Turneb. Adv.* xv. 15. *Lipen. de Stren. cap.* 2. *Ætat. tert.* §. 38. *Du Freſne Gloſſar. Laz. Comm. Reip. Rom.* ii. 11: iv. 9. *Salmaſ. in Vopiſc. Prob. c.* 23. *Burman. Differt. de Vectig. c.* 8. *Bergier. de viis milit.* iv. *Sect.* 22. §. 4. *& ad illum Henninius. Buleng. de Imp. Rom.* iii. 16.

Comes matronæ dicebatur, qui matrifamilias ſubſerviebat, illamque *comitabatur*, aut ſequebatur. Leg. 1. §. omnemque ff. de Injur. *Injuria ad dignitatem pertinet, cum comes matrona abducitur.* Plaut. Amph. iii. 2. 48.

Juben' mihi ire comites? JUP. *Sanan' es?* AL. *Si non jubes,*
Ibo egomet, comitem pudicitiam duxero.

Impudicum enim erat, matremfamilias, virginem, aut puellam ſine *comite* in publicum prodire. Plaut. Ciſtell. loco amiſſo.

Aſtat ea in via ſola: proſtibulum ſanè eſt.

Ræward. Var. Lect. iv. 17. Conject. ii. 18. Guther. de Offic. Dom. Aug. i. 17. Pat. Elect. ſub tit. Pudicitiæ, Hujuſmodi *comites*, Ulpian. l. 49. ff. de legat. iii. appellat *puellas, quas ſibi comatas mulieres exornant*, hoc, ni fallor, ſenſu,

Digitized by Google

ſenſu, ut injuſtæ hujuſmodi puellarum comæ criſpari, & criſpatæ acu comari, comatæque puellæ veſtibus elegantioribus exornari per ornatrices conſueverint. Eamque ornandarum *comarum* rationem antiquiſſimam etiamnum apud nos matronæ nobiles videntur obſervare. *Renard. Conject.* II. 18.

Comes metallorum per Illyricum *comiti* largitionum ſuberat, Cod. de metallariis & metallis & procurat. metallorum, qui ex auro in metallis invento portionem Principi debitam exigebat: in fluminibus enim vel fodinis aurum legentes, ſinguli octo vel ſeptenos auri ſcrupulos pro locorum conſuetudine largitionibus inferebant, ut Valentinianus ad Creſcentium *comitem* metallorum ſcribens definivit leg. per annos C. de metall. Anno ab. U.C. 597. M. Æmilio, & C. Popillio Coſſ. metalla in Macedonia inſtituta fuiſſe ſcribit Caſſiodorus, metalli in Macedonia ingens vectigal fuiſſe refert Liv. XLV. 29. in ſuperficie terræ in Dalmatia aurum abundaſſe Plin. XXXIII. 4. *Invenitur aliquando in ſumma tellure rara felicitate: ut nuper in Dalmatia principatu Neronis ſingulis diebus etiam quinquagenas libras fundens.* Sub eo climate eſt Dacia mediterranea, Macedonia, Mœſia, ſeu Dardania, leg. procuratores C. de metallar. quibus in locis ex civitatum curialibus metallorum procuratores creabantur, qui effodiendis metallis præerant, quibus hic *comes* imperabat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75. Du Freſne Gloſſar. Lat. Comment. Reip. Rom.* II. 11. *Petav. ad Themiſt. Orat.* 18. *p.* 719. *Burman. Diſſert. de Vectig. c.* 8.

Comes officiorum dicebatur etiam magiſter officiorum. V. illum inſt. in *Magiſter*.

Comes orientis præerat orienti cum militum robore, ſed Præfecti prætorio orientis fuit vicarius, qui *Comitis* titulo eſt inſignitus, variiſque nominibus appellatus. Sub Decio & Fl. Claudio Metaphraſtes Eumolpium *Comitem* orientis nominat, ſub Diocletiano Bibianum Præfectum orientis, & Domitianum Lycaoniæ *Comitem*. Alii præſidem, ut Vopiſc. in Aureliano: *Aſſidentibus Memmio Fuſco Conſule ordinario, Bebio Macro, P.P. Quinto Ancario præſide orientis.* Quis invenerit, non conſtat. Certè univerſo imperabat orienti. Zoſim. V. 2. *Comitis orientis magiſtratus ea poteſtas eſt, ut qui eum gerit, omnibus provincias orientis adminiſtrantibus præſit, & quæcunque non aguntur, ut par eſt, præſit.* Quindecim provinciæ illi paruerunt, quarum appellationes ipſe cognoſcebat, leg. nemo C. de juriſd. omn. jud. & Rectores corrigebat, leg. 51. C. de Offic. rect. provinc. Claſſi quoque Seleuciæ dictæ imperabat, quæ ad purgandum latronibus orientem, aliaſque neceſſitates obeundas, per Orontem flumen navigabat, leg. 1. C. de Claſſ. Antiochiæ, quæ Syriæ eſt metropolis, reſidebat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 105.

Comes patrimonii ſacri erat ſub *Comite* rerum privatarum domus divinæ. Illum ab Anaſtaſio inventum Græci in Baſilicis tradunt. Peculiarem prædiorum Principis curam habebat, nec alia tangebat. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 88. Deſcribit Caſſiod. Var. VI. 9. *Patrimonium noſtrum pro ſublevandis privatorum fortunis tibi credidimus, non promendis. Quoddam regia domus famulis præjudicium humilitatis imponis. Per ſuſceptam dignitatem ſupra cæteros judices familiaritatem Principis habere meruiſti. Nam etſi epulas ſollicita ordinatione diſponas, non ſolum noſtro palatio clarus, ſed & gentibus neceſſe eſt reddaris eximius. Legati penè ex tota Orbis parte venientes, cum noſtris cœperint intereſſe conviviis, admirantur copiosè repertum, quod in patria ſua noverant eſſe rariſſimum.* Patrimonium privatum à fiſco ſeparatum videtur. Nam res fiſcales ſunt quaſi propriæ Principis: dominicæ res, quæ & privatæ, ſunt propriæ. Itaque res privata & res dominica patrimonialis appellatur, licèt & fiſci quoque patrimonium dicatur. Propriè tamen patrimonium eſt, quod à patre & majoribus relictum eſt. Res ergo privatæ dominicæ, fiſcales in patrimonio Principis diverſo jure, & à ſacro patrimonio diſcernendæ ſunt. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 27.

Comes portuum erat alius à portitore. Nam Romæ explorabat naves portum ineuntes, & à mercatoribus conſuetudines exigebat: Ravennæ navium copiam procurabat, & ſi quid novi negotii emergeret, navigiolis ac dromonibus ſumma celeritate Romam nuntiabat. Caſſiod. Var. VII. 9. *Tu copiam facis, dum ingredientes juſtè tractaveris. Avara manus portum claudit, & quum digitos attrahit, navium ſimul vela concludit. Meritò enim illa mercatores cuncti refugiunt, quæ ſibi diſpendia eſſe cognoſcunt. Unuſquiſque pro ſollemnitate commonitus offerat voluntarium munus. Xenia enim ſunt iſta, non debita. A paucis accipis, qui nomen quæris, & ſibi miſſis vitæ munera, qui moderatur oblata.* 14. *Comitis* Ravennæ adminiſtratio vocatur *mediocris*. *Navium copiam procurat. Negotiatorum operas nec nimias exigas, nec venalitate derelinquas.* Libera Republica non erant, ſed erant ſoli portitores, qui merces in portum invectas, & è portu evectas inſpiciebant. Imperatores ſarta tecta portus & phari curarunt, & *Comites* portus inſtituerunt. Curabat etiam horrea portuenſia per patronos portuenſes. C. de patro. portuenſ. & ſaccar. *Buleng. de Vectig. c.* 7. *Du Freſne Gloſſar. Guther. de Offic. Dom. Aug.* III. 25.

Comes rei militaris dicebatur, *qui ad provincias defendendas milite credito deſtinabatur*, ut eſt in leg. 3. C. de Comit. rei milit. *Du Freſne Gloſſar. Comes* rei militaris Iſauriæ inſeritur Notit. Imp. Orient. c. 1. civilibus magiſtratibus, quia cum Iſauria Præſidis eſſet provincia, à *Comite* tamen rei militaris regebatur, qui idem officio Præſidis fungebatur. *Panciroll. ad Notitiam.*

Comes ſtabuli dicebatur, qui equos Principis curabat, quorum plures ex Africa, cæteriſque provinciis ad uſum militum adduci jubebat. Hodie ab aliquibus is eſſe creditur, quem Galli Conneſtabilem appellant: ſed veriùs is eſt, quem magnum Scutarium vocant, alibi Magiſter ſtabuli dicitur. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 88. *Du Freſne Gloſſario. Turneb. Adv.* XXVIII. 2. *Hennin. ad Bergier. de viis Milit.* IV. *Sect.* 16. §. 8. *Buleng. de Imp. Rom.* IV. 27.

Comes veſtis lineæ, aliàs linteæ erat, qui linteariis, ſeu linifariis, lintea, mappas, mantilia, induſia, & hujuſmodi veſtes lineas facientibus præerat. *Linteæ veſtis magiſter* à Theodoſio vocatur, quem jubet cavere leg. privatæ C. de murilegulis rem ſacri ærarii ſalvam fore. Quia verò ex pecunia vectigalium comparabantur, ſub diſpoſitione *Comitis* largitionum erat, Hujus magna fuit adminiſtratio, cum non modò lineas veſtes ad induendum, ſed & lintea, mantilia, papiliones, pro aulis, & manſionibus, & ſimilibus pararet. Lineas has veſtes fieri procurabat, & factas cuſtodiebat, quarum numerus in ſcrinio ſacri veſtiarii ſcribebatur ſub ejus Primicerio. In occidente ſcribitur *Comes* veſtiarii, qui has veſtes lineas procurabat, aut conſervabat, & inter Cubicularios ab Honorio Auguſto connumeratur leg. 1. C. qui à præb. tyron. *Veſtiarium* autem, inquit Suidas, *locus eſt, in quo veſtes reponuntur*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 75. Vocabatur etiam *Comes theſaurorum*, & *præpoſitus theſaurorum*, leg. 14. C. de murileg. *Privatæ vel linteæ veſtis magiſtri, theſaurorum præpoſiti, vel baphiorum ac textrinorum procuratores, cæterique quibus hujuſmodi ſollicitudo committitur.* Theſauri autem hic ſunt, in quibus veſtis ſacra privataque Principis reponebatur. Lampr. Alex. Sev. c. 40. *In theſauris veſtem ſacram nunquam niſi annum eſſe paſſus eſt.* Salmaſ. in Lampridium.

COMESSATIO erat cibus, qui poſt cœnam ſumebatur. Suet. Tit. c. 7. n. 1. *Quod ad mediam noctem comeſſationes cum profuſiſſimo quoque familiarium extenderet.* Domit. c. 21. n. 4. *Convivabatur frequenter, ac largè, ſed penè raptim: certe non ultra ſolis occaſum, nec ut poſtea comeſſaretur.* Verbo ab Hermolao Barbaro eleganter ficto pocanium appellare poſſemus. *Buleng. de Conviv.* I. 3. *Bud. in Pandect. p.* 187. *C. Voſſ. Lex. Etymol. Stuck. Ant. Conviv.* I. 10. *Nonnius de Re Cib.* I. 4. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p.* 200. *Baccius de Vin. & Conviv.* IV. *p.* 131. *de Conviv. Vet.* I. 1. *Lat. Comm. Reip. Rom.* III. 5. *Thyſ. in Gell.* IV. 14. *Laurent. de Conviv. Vet.* I. 6. *Feith Antiq. Homer.* III. 5. Deum quempiam *comeſſatores* ſolebant coronare. Laert. Xenocr. IV. 8. *Corona quoque aurea donatus*

tus

tus in præmium largioris compotationis ab his, qui ſe continebant apud Dionyſium, cum inde eſſet profectus, eam ante Mercurii ſtatuam depoſuit, ubi floreas etiam coronas ponere ſolitus erat. Lipſ. Antiq. Lect. III. p. 158.

COMITATENSES ſunt, qui longiùs à limitibus in caſtris degunt, non multum tamen ab ipſis diſtant, l. 2. §. pro limitaneis. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 78.*

Comitatenſes vexillationes. V. illas infr. in *Vexillationes*.

Comitatenſis eſt, qui eſt ex *comitatu* Principis. Ita Magnum Comitem largitionum ex *Comitatenſibus* fuiſſe dicit Niceph. XI. 28. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 35. Laurent. de Rebuſp. c. 3.*

COMITATUS eſt aula Principis, vel ubi eſt. Æmilius Macer, leg. milites. §. ignominia ff. de re milit. *Qui ignominia miſſus eſt, neque Romæ, neque in ſacro comitatu agere poteſt.* Et leg. 2. C. quib. non obſtat long. temp. præſcript. Græcus Interpres, quem laudat Alciatus C. de palat. ſacra largit. *Alii ſemper in domo Auguſti perſeverantes Comitatenſes. Comitatum locum appellant, in quo vitam degebat Imperator.* Sic & Argentarii *Comitatenſes* dicti ſunt in Principis *comitatu* leg. ſcriniis C. de palat. ſacra largit. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 35.*

Comitatus præſidum, quem in præſidiis, & ornamentis provinciarum ponimus, amplectebatur adjutores, miniſtros, *comiteſque* omnes eorum, quos cum uſus, & ratio provinciæ, tum dignitas ipſa magiſtratuum, ac Reipublicæ poſtulabat. Fuerunt autem legati, tribuni militum, centuriones, præfecti, decuriones, aliique militarium operum, rationumque adjutores, atque miniſtri: præterea ſcribæ, accenſi, præcones, lictores, interpretes, tabellarii, aruſpices, cubicularii, medici, & qui quotidianæ vitæ prope ſocii fuerunt, quæ cohors prætoria, & quaſi prætoria dicta eſt: inter quos contubernales quoque ſunt referendi. Ex hoc libera Republica feminæ remotæ videntur. Tacit. Annal. III. 33. 1. V. illum infr. in *Milites*. Sigon. de Ant. Jur. Prov. II. 2.

COMITIA dicebantur, cum vel ad creandum magiſtratum, vel ad ſciſcendam legem, vel quovis alio nomine modò plebs, ſive omnes cives, exceptis patriciis, modò populus, ſive univerſa civitas coibat. Juſſu magiſtratus, aut ſi magiſtratus nullus eſſet Interregis, vel etiam, quod ſemel accidiſſe legimus, Pontificis maximi edicto ſive plebs, ſive populus citabatur. Interrex præfuit tantum centuriatis, Pontifex tributis & curiatis. A quibus ut haberentur, extraordinarium fuit, Habebantur ab uno magiſtratu. Docent hoc duo exempla apud Liv. III. alterum de M. Duillio, tribuno plebis, qui tribunitiis: alterum de Appio Claudio, decemviro, qui decemviralibus præfuit. Munere omnino fungebatur honorifico, ſi quis illis præerat: habebatque & accipiendi, & rejiciendi petentium nomina poteſtatem; ſed ipſe ſe creare non poterat. Præerat modò ſorte. Liv. III. 64. *Forte quadam utile ad tempus, ut comitiis præeſſet potiſſimum, M. Duillio ſorte evenit.* XXXV. 6. *Eodem fere tempore duorum Conſulum literæ allatæ ſunt; L. Cornelii de prælio ad Mutinam cum Bojis facto, & Q. Minucii à Piſis. Comitia ſua ſortis eſſe. Si ita videretur Patribus, mitterent ad collegam, ut is, qui profligatum bellum haberet, ad comitia Romam rediret; ſi id facere gravaretur, quod non ſuæ ſortis id negotium eſſet.* Modò conſenſu. Liv. III. 35. *Comitiorum illi habendorum, quando minimus natu ſit, conſenſu injungunt. Ars ea hæc erat, ne ſemetipſe creare poſſet; quod præter tribunos plebis, & id ipſum peſſimo exemplo nemo unquam feciſſet.* XXXV. 20. *Conſulibus ambobus Italia provincia decreta eſt; ita ut inter ſe compararent, ſortirenturve, uter comitiis ejus anni præeſſet.* Utitur enim Livius verbo *comparare* pro paciſci etiam XLI. 6. *Sedato tandem Iſtrico tumultu ſenatuſconſultum factum eſt, ut Conſules inter ſe compararent, uter eorum ad comitia habenda Romam rediret.* Manut. de Comit. Roman. c. 6. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. I. 17. Gruch. de Comit. Rom. I. 3. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. p. 3. c. 6. Blond. Inſtaur. Rom. II. §. 69. Si magiſtratuum cauſa haberentur, habebantur in campo Martio, legum tributa in foro, centuriata & legum & magiſtratuum cauſa in campo. *Manut. ibid. c. 8. de Civi. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 38. C.* Ita Liv. I. 44. *Edixit*, Servius, *ut omnes cives Romani, equites pediteſque, in ſuis quiſque centuriis in campo Martio prima luce adeſſent.* Cicer. pro Rabir. perduell. c. 4. *In campo Martio, comitiis centuriatis, auſpicato in loco.* Gell. XV. 27. V. illum infr. in *Tabernaculum*. Dionyſius. V. illum infr. in *Comitia conſularia*. Donat. de Urb. Rom. I. 8. Caſal. Hotman. Flocc. l. l. In campo celebrantes videntur hoc à Lacedæmoniis mutuati. Apud hos conciones celebrabantur in campo ſub dio ad amnem Cnacionem, quem poſtea Oenuntem dixerunt, & juxta pontem Babycam. Plutarch. in Lycurg. p. 43. A. *Conciones habebit inter pontem, & Cnacionem amnem. Cnacionem nunc vocant Oenuntem. In campo interjecto inter pontem, & Cnacionem amnem conciones habebant, ubi neque porticus erant, neque alia ſtructura ulla.* Crag. de Republ. Lacedæm. I. 7. *Comitiorum* temporibus non ſolæ tribus quinque & triginta omnem populum Romanum, qui Romæ eſſet, ſive intra mœnia, ſive in ſuburbanis, & agro complexæ; ſed par prope numerus ex Italia ad ferenda ſuffragia confluebat. Suet. Aug. c. 46. n. 1. *Italiam duodetriginta coloniarum numero deductarum ab ſe frequentavit: etiam jure, ac dignatione Urbi quodammodo pro parte aliqua adæquavit, excogitato genere ſuffragiorum, quæ de magiſtratibus urbicis decuriones colonici in ſua quiſque colonia ferrent, & ſub diem comitiorum obſignata Romam mitterent.* Aſcon. in Cicer. p. 155. præter has multis Italiæ civitatibus ferendi in campo Martio ſuffragii jus fuiſſe docet. *Video*, inquit, *in annalibus eorum, qui Punicum bellum II. ſcripſerunt, tradi, Placentiam coloniam deductam pridie Kal. Januar. primo anno ejus belli, P. Cornelio Scipione patre Africani, T. Sempronio Longo Coſſ. Neque illud dici poteſt, ſic eam coloniam eſſe deductam, quemadmodum poſt plures ætates Cn. Pompejus Strabo, pater Cn. Pompeji Magni, tranſpadanas colonias deduxerat. Pompejus enim non novis colonis eas conſtituit, ſed veteribus incolis manentibus jus dedit Latii, ut poſſent habere jus, quod ceteræ Latinæ coloniæ, id eſt, ut petendi magiſtratus gratia civitatem Romanam adipiſcerentur. Placentiam coloniam quinquageſimam tertiam deductam eſſe invenimus.* Nec Italis ſolùm, ſed externis, & remotiſſimis à populo, principibuſve Romanis jus Latii datum fuit. Oſtendimus hoc, licèt pluribus oſtendere poſſemus, unico teſtimonio Ulp. l. 1. ff. de cenſib. *Phœnica ſplendidiſſima Tyriorum colonia... huic D. Severus, & Imperator noſter ob egregiam in Rempublicam, imperiumque Romanum inſignem fidem jus Italicum dedit.* Blond. ibid. §. 77. Non habebantur nundinis, quia nundinæ inter ferias. V. infr. in *Nundina*, & nonniſi *comitialibus* diebus. V. illos infr. in *Dies*. Habebantur tribus de cauſis. I. ut magiſtratus deſignarentur. II. ut lex ferretur; quæ etiam ferri dicitur, cum aut de bello indicendo, aut de provincia mandanda, aut de imperio abrogando, aut aliis de rebus, quæ hujus generis ſunt multæ, populus conſulitur. III. ut de reo judicium fieret. *Manut. l. l.* Omnium communis videtur conditio fuiſſe, ut antequam ſuffragium populus iniret, in incertum eventum Patres auctores fierent; hoc eſt, quod populus juſſurus eſſet, id Patres ante comprobarent. Liv. I. 17. *Decreverunt, ut cum populus Regem juſſiſſet, id ſic ratum eſſet, ſi Patres auctores fierent. Hodie quoque in legibus, magiſtratibuſque rogandis uſurpatur idem jus, vi adempta. Priuſquam populus ſuffragium ineat, in incertum comitiorum eventum Patres auctores fiunt.* Quod intelligendum non de iis, quæ plebejus magiſtratus habebat, & tributa dicebantur, quæ auctoritate Patrum confirmari oportuiſſe credibile non eſt, cum ab iis, quibus plebeji magiſtratus crearentur, ut docet Liv. II. 56. Patres Voleronis tribuni plebis lege ſummoti fuerint; ſed tantum de iis quæ patricius habebat, & quæ centuriata & curiata dicebantur. Docet hoc Liv. VI. 41. *Non leges auſpicio ferantur, non magiſtratus creentur, nec centuriatis, nec curiatis comitiis Patres auctores fiant.* Et Cic. pro Dom. c. 14. *Romanus brevi tempore non habebit auctores centuriatorum & curiatorum comitiorum.* Hoc tamen animadvertendum eſt, quàm valdè ſit imminuta ſenatus poteſtas: qui cum in creandis Regibus populi judi-

cium

Digitized by Google

cium æſtimare poſſet, (quod enim populus juſſerat, id ratum non erat, niſi deinde Patres auctores fierent) mutata conſuetudine factum eſt, ut non poſt lata ſuffragia, ſicut per multos annos ſervatum erat, ſed priuſquam ſuffragium iniretur, Patres auctores fierent, & , quicquid omnino populus juſſurus eſſet, ante confirmarent. Quando hoc fieri cœperit, Livius non indicat. Sed Cicero non paucis ante annis inſtitutum eſſe ſignificat pro Planc. c. 3. *Nam, ſi ita eſſet, quod Patres apud majores noſtros tenere non potuerunt, ut reprehenſores eſſent comitiorum; id haberent judices, vel quod multo etiam minus eſt faciendum; tum enim magiſtratum non gerebat is, qui ceperat, ſi Patres auctores non eſſent facti: nunc poſtulatur a vobis, ut ejus exſilio, qui creatus ſit, judicium populi Romani reprehendatis.* Manut. l. l. Hotom. de Sen. & Scha n. 2. Pavin. de Civit. Roman. c. 53. Gruch. de Comit. 1. 4. *Omnes etiam Quirites poſt legem Hortenſiam tenebantur, quibuſcumque comitiis lex ferretur: cum antea rogationibus, quæ tributis lata eſſent, patricii non tenerentur.* Gell. N. A. xv. 27. Centuriatis igitur, quorum ſumma ſemper fuit poteſtas, Q. Hortenſii Dictatoris lege tributa ſunt æquata. Et hoc voluit Hortenſius, vel ut plebis jura augeret, cum plebejus ipſe eſſet: vel utili Reip. conſilio, quod in libera civitate diſſimilem civium conditionem diſcordiæ ſemina putaret. In quo diſſidentes veterum opiniones licet agnoſcere. Nam quod Hortenſio Dictatori à Cælio tribui ſcribit Gellius, id ad L. Valerium & M. Horatium Conſules anno ab U. C. 304. refert Liv. III. 55. plebis ſeceſſione ſecunda in Aventinum, *cum velut in controverſo jure eſſet, tenerenturne Patres plebiſcitis, illi legem centuriatis tulerunt: ut quod tributim plebs juſſiſſet, populum teneret.* Hortenſius verò Dictator fuit anno ab U. C. 367. cum plebs tertio ſeceſſiſſet in Janiculum. Imo multò ante à L. Valerio Potito, & M. Horatio Barbato Coſſ. eam latam eſſe tradit Dionyſ. XI. p. 725. *Leges tributis comitiis latas omnibus Romanis eſſe latas, eandemque vim habere, atque eas, quæ centuriatis comitiis latæ ſunt.* Qua in varietate rerum internoſcere difficile fit: niſi ſi, quod res eſt, non tanquam novam legem eſſe latam, ſed quaſi veterem ab Hortenſio intelligas. *Manut. de Leg. Roman. c. 53. Oizel. in Gellium.* Omnia, ſive curiata, ſive centuriata, auſpicato ſunt habita, cum à patricio magiſtratu haberentur. Liv. III. 20. *Augures juſſos adeſſe ad Regillum lacum fama exierat, locumque inaugurari, ubi auſpicato cum populo poſſet agi; ut, quicquid Romæ vi tribunitia rogatum eſſet, id comitiis ibi abrogaretur.* Tributa verò, ſi à plebejis magiſtratibus, hoc eſt, à tribuno plebis, & ædile plebeis facta ſint, ſine auſpiciis ſunt facta. Dionyſ. IX. p. 598. *Tributa rata habebantur, etiamſi nec ſacra, nec auſpicia addixiſſent.* Erant autem auſpicia patriciorum, ut ex Cicerone & Livio eſt videre. Potuit igitur auſpicato tributis *comitiis* Conſul Cincinnatus cum populo agere, quia Conſulatus erat patricius magiſtratus. Liv. III. 20. *Ubi auſpicato cum populo juſſit agi: quibus leges tribunicias Conſul L. Quintius Cincinnatus abrogare velle videretur.* Manut. de Comit. Roman. c. 9. Lex etiam fuit, quam Gellius memorat, ut, quo die auſpicia capta eſſent, eodem ea de re, cujus rei cauſa auſpicatum eſſet, comitia abſolverentur: alioqui irritum & inane populi juſſum erat. *Manut. de Legib. Roman. c. 8. Panvin. de Civit. Rom. c. 53. Gruch. de Com. Rom. 1. 4.* Bina omnino, quo faciliùs in illis concordia populi firmaretur, de iiſdem candidatis fiebant: quorum tribus primæ prærogativæ dicebantur, quod primæ rogarentur, quos vellent Conſules fieri: ſecundæ jure vocatæ, quod in his ſequente populo (ut ſæpè contigit) prærogativarum voluntatem jure omnia complerentur. Liv. XXIV. 7. *Eo die quum ſors prærogativæ Anienſi juniorum exiſſet, eaque T. Otacilium, & M. Æmilium Regillum Conſules diceret; tum Q. Fabius ſilentio facto tali oratione eſt uſus. . . . . Præco Anienſem juniorum in ſuffragium revoca. Ea ſuffragium init: creatique in ea Conſules Q. Fabius Maximus IV. M. Marcellus tertium. Eoſdem Conſules cæteræ centuriæ ſine variatione ulla dixerunt.* Galeriam juniorum V. ſupr. in *Centuria.* Auguſtin. de Legib. c. 8. Manut. de Comit. Roman. c. 11. Gruch. de Comit. Roman. III. 2. ad bin. Sigon. repreh. Reſponſ. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. 1. p. 717. C. ... poſter. Sigon. Diſp. Refut. c. 23. Sigon. Theſ. Ant. ibid. p. 711. B. ... 734. ... de Leg. Curiat. c. 2. Omnia hoc habebant commune, ut tempeſtatis interventu dirimerentur. *In commentariis noſtris*, inquit Cicer. Divin. II. 18. *ſcriptum habemus:*

Jove tonante, fulgurante, comitia populi habere nefas.

Hoc fortaſſe Reipublicæ cauſa conſtitutum eſt. Comitiorum enim non habendorum cauſas eſſe voluerunt. Itaque comitiorum ſolum vitium eſt fulmen: quod idem omnibus rebus optimum auſpicium habemus, ſi ſiniſtrum fuit. Unde Lucanus ſignaturus omnem ritum priſcorum in creandis magiſtratibus fuiſſe ſublatum, poſteaquam ad unum Cæſarem cuncta delata fuerunt, qui Dictator, qui Conſul creatus eſt, prævaricato omni jure auſpiciorum v. 395.

Nec cælum ſervare licet: tonat augure ſurdo.

Beroald. Annot. c. 44. Torneb. Adv. v. 18. Manut. de Leg. c. 9. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. XX. 2. Cenſoria tamen habuerunt id diverſum à Prætoriis & Conſularibus, quod in illis, ſi poſt unum jam renuntiatorum Cenſorum aliquid de cœlo accidiſſet, antequam ex reliquo candidatorum numero alter quoque renuntiatus eſſet, tum ita dirimebantur comitia, ut vitioſus etiam cenſeretur is, qui jam creatus erat Cenſor: ſiquidem jure unus Cenſor non poterat creari. At in Conſularibus & Prætoriis tempeſtatis interventu non reddebantur vitioſi, qui jam creati erant. De Prætoriis Liv. XL. 59. *Secundum triumphum comitia edixit, quibus creati Conſules ſunt M. Junius Brutus, A. Manlius Vulſo. Prætorum inde tribus creatis, comitia tempeſtas diremit. Poſtero die tres reliqui facti.* His verbis oſtendit, tempeſtate quidem dirempta fuiſſe, id tamen ad eos magiſtratus, qui jam illis creati erant, nihil pertinuiſſe. In Conſularibus idem fuiſſe ego exiſtimo, partim quòd iiſdem auſpiciis crearentur Conſules & Prætores; ex quo ſequitur, quia ex parte non vitiabantur Prætoria, & Conſularia non vitiatum iri: partim quòd Conſularibus nihil vetabat unum Conſulem abſque collega creari: itaque vitium interveniens poſt unius renuntiationem ad eum nihil pertinere poterat. Dirimendorum etiam hæc fuit ratio: ſi detracto ſigno militari abducerentur exercitus, qui imperatus in *comitiis* Centuriatis eſſe debuit. Dio XXXVII. p. 42. B. *Rabirius à Duumviris damnatus provocavit: ſed tamen apud populum etiam damnatus fuiſſet, niſi Metellus Celer Augur & Prætor rem impediſſet. Nam cum multitudo nec eum audiret, nec quod ſecundum morem patriæ legeſque judicium factum non eſſet, vellet attendere, properè Janiculum petiit, priuſquam quicquam ſuffragio populus ſciſceret; ſignumque militare detrahit, ut nihil jam ei decernere liceret. Sic detracto vexillo concio ſoluta eſt.* Gruch. ibid. 1. 4. Reſcindi ſolebant augure renuntiante. Cicer. de Leg. II. 12. *Quid majus eſt, ſi de jure quærimus, quam poſſe a ſummis imperiis & poteſtatibus comitiatus, & concilia, vel inſtituta dimittere, vel habita reſcindere? Quid gravius, quàm rem ſuſceptam dirimi, ſi augur, alio die, dixerit?* Ob hanc cauſam ter dilata eſſe, cum jam ſuffragia populus univerſus tuliſſet, Prætoria Ciceronis comitia exiſtimo. Sic ipſe pro Man. c. 1. *Cum propter dilationem comitiorum ter Prætor primus centuriis cunctis renuntiatus ſum.* Manut. l. l. de Leg. c. 9. Poſt everſam Rempublicam hac fuerunt poteſtate. Julius Cæſar referente Suet. c. 41. n. 2. *cum populo partitus eſt, ut exceptis conſulatus competitoribus, de cætero numero candidatorum pro parte dimidia, quos populus vellet, pronuntiarentur, pro parte altera, quos ipſe dediſſet. Et edebat per libellos circum tribus miſſos ſcriptura brevi: commendo vobis illum & illum, ut veſtro ſuffragio ſuam dignitatem teneat.* Auguſtus retinuit. Suet. c. 56. n. 3. *Quoties magiſtratuum comitiis intereſſet, tribus cum candidatis ſuis circumibat, ſupplicabatque more ſollenni.* c. 40. n. 4. *Comitiorum priſtinum jus reduxit, ac multiplici quidem pœna coercito ambitu.* Sed ſub illo non ita libera fuerunt. Dio LIII. p. 511. C. *Comitia populi etſi nihilominus habebantur, tamen nihil præter voluntatem Auguſti agebatur.* Caligula, ut de illo Suet. c. 16. n. 7. *Tentavit & comitiorum more revocato, ſuffragia populo reddere,* quia

etiam

Digitized by Google

etiam ſub Tiberio non ita liberè ſuffragia ferri ſolita. Vitellius, ut cognoſcitur ex Suet. c. 11. n. 2. *in decennium ordinavit, ſeque perpetuum Conſulem*. Etiam Domitiani ætate fuerunt. Suet. c. 10. n. 6. *Comitiorum die Conſularem deſtinatum Flavium Sabinum perperam præco, non Conſulem ad populum, ſed Imperatorem pronuntiavit*. Ut & Marci Antonini Philoſophi. Capitol. c. 10. *Comitiis uſque ad noctem interfuit frequenter, nec unquam de curia receſſit, priuſquam Conſul dixiſſet: nihil vos moramur*. Tacitus contra omnium hiſtoricorum ſententiam à Tiberio ſublata fuiſſe videtur aſſerere Annal. 1. 15. 1. *Tum primum è Campo comitia ad patres translata ſunt, nam ad eam diem etſi potiſſima Principis arbitrio, quædam tamen tribuum ſtudiis fiebant: neque populus ademptum ſibi jus querebatur niſi inani rumore*. Robort. de Magiſtrat. Imp. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 41. B. Hotman. l. l. Panciroll. de Civit. Rom. c. 53. Lipſ. in Tacit. Annal. 1. Excurſ. E.

Comitiis Ædilitiis, poſtquam ſuffragium tuliſſet, Varr. de Re Ruſt. III. 5. fingit ſe, dum diriberentur ſuffragia, in villam publicam veniſſe, Appium Claudium augurem inveniſſe in ſubſelliis, ut Conſuli, ſi quid uſus poſceret, præſto eſſet. *Clamor*, inquit, *fit in campo. Nos athletæ comitiorum una cum id fieri non miraremur propter ſtudia ſuffragatorum: narrat Pantuleius ad tabulam, cum diriberent, quendam deprehenſum teſſerulas conjicientem in loculum, eum ad Conſulem tractum à fautoribus competitorum. Pavo ſurgit, quod ejus candidati cuſtos dicebatur deprehenſus*. c. 7. *Paullo poſt venit apparitor Appii à Conſule, & augures ait citari*. c. 17. *Ad extremum redit Pavo, & ſi vultis ancoras tollere, latis tabulis ſortitio fit tribuum, ac cœpti ſunt à præcone renuntiari, quem quæque tribus fecerint Ædilem. Appius confeſtim ſurgit, ut ibidem candidato ſuo gratularetur, ac diſcederet in hortos..... Nos hæc: at ſtrepitus à dextra, & eccum, recta candidatus noſter deſignatus Ædilis. Cui nos occurrimus, & gratulati in Capitolium proſequimur*. Quibus nobis quandam imaginem *comitiorum* expreſſit. *Auguſtin. de Leg. c.* 14. Non centuriatis, ſed tributis creabantur Ædiles curules. Erant enim magiſtratus minores. Et hi *tributis comitiis creabantur*. Gell. XIII. 14. Idem Gell. VI. 9. *Cn. Flavius patre libertino natus ſcriptum faciebat. Iſque eo tempore Ædili curuli apparebat, quo tempore Ædiles ſubrogabantur. Eumque prima tribus Ædilem curulem renuntiaverunt. At Ædilis, qui comitia habebat, negat accipere*. Grucb. de Comit. Roman. II. 2. Manut. de Comit. Roman. c. 11. Et Ædiles plebis. Docet hoc Livius. Apud illum II. 56. legimus, P. Voleronem Tribunum plebis legem Coſſ. P. Furio, L. Pinario promulgaſſe, ut plebeji magiſtratus tributis *comitiis* fierent. *Gruch. de Comit. Roman.* II. 2. Illa habuerunt Tribuni plebis. Dionyſ. VI. *Tribuni plebis rogarunt inſuper Senatum, ut ſibi permitteret ex plebejis hominibus duos ſingulis annis creare, qui Tribunorum plebis miniſtri eſſent... Eoque à Senatu eis conceſſo, duos crearunt, quos Tribunorum miniſtros, & collegas, & judices vocabant*. Gruch. ibid. c. 3. Manut. l. l.

Comitia calata non faciebant diverſum genus *comitiorum*, ſed ejuſmodi erant vel curiata, vel centuriata. *Panvin. de Civit. Rom. c. 53. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 3. c. 6. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 1. Flocc. de Poteſt. Roman. c.* 7. Calabantur enim & convocabantur curiata per lictorem curiatum, centuriata per cornicem: ex quo utraque calata appellabantur. *Auguſtin. de Legib. c. 8. Gell.* XV. 27. *Labeo ſcribit, Calata comitia eſſe, quæ pro collegio Pontificum habentur, aut Regis ſacrorum, aut Flaminum inaugurandorum cauſa. Eorum autem alia eſſe curiata, alia centuriata: curiata per lictorem curiatum calari, id eſt, convocari: centuriata per cornicinem*. Quæ ſic ſunt accipienda, ut bina deſignentur *comitia* calata, quæ pro collegio Pontificum haberentur: alia quibus Rex ſacrorum crearetur, alia quibus flamines. Atque illa quidem, quibus Rex ſacrorum fieret, centuriata fuiſſe: quibus flamines, curiata. Rex ſacrorum & flamines, tametſi non eſſent Pontifices, ita tamen erant adſcripti in collegium Pontificum, ut ſi quando de re aliqua apud Pontifices ageretur, ipſi una judices ſederent ejus rei, de qua ad collegium Pontificum relatum eſſet. Hoc intelligi poteſt ex oratione Cicer. pro Domo. Fuit habita apud Pontifices, ad quorum collegium rejectum erat de domo à Clodio conſecrata judicium: judices ſediſſe Regem ſacrorum & Flamines in ea oſtendit, cum ait: *Diſcite orationem Pontifices, & vos Flamines, etiam tu Rex diſce ab homine gentili tuo, quanquam ille gentem iſtam reliquit*. Deinde erant Pontifici maximo ita ſubjecti, ut ab eo inaugurarentur, hoc eſt, certis quibuſdam ac ſollennibus captatis auguriis crearentur. De Rege ſacrificulo Liv. XL. 42. *De Rege ſacrifico ſufficiendo in locum C. Cornelii Dolabellæ contentio inter C. Servilium Pontificem maximum fuit, & L. Cornelium Dolabellam Duumvirum navalem, quem ut inauguraret Pontifex, magiſtratu ſeſe abdicare jubebat...... Religio fuit Pontificibus inaugurandi Dolabellæ, P. Clœlium Siculum inaugurarunt*. De Flaminibus Liv. XXVII. 8. *Et Flaminem Dialem invitum inaugurari coegit P. Licinius Pontifex maximus C. Valerium Flaccum*. Habebantur *pro collegio Pontificum*, non quòd de *collegio Pontificum* fuerint habita, ſed potiùs *à collegio*, & *apud collegium*. Ita illud *pro* ſæpè apud Latinos ſcriptores accipitur. Liv. XXXVIII. 36. *Supplicatio in triduum pro collegio Decemvirorum imperata fuit*. Gruch. de Comit. Rom. I. 2. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſ. II. 5. Guther. de jur. Pontif. vet. I. 8. Oizel. in Gellium. Hi Labeonis verba malè interpretantur *à collegio*, vel *apud collegium*. *A collegio* Pontificum, aut apud illud habita eſſe *comitia* unquam mihi perſuaderi non poteſt. *Pro collegio Pontificum* eſt cauſa collegii Pontificum, petentibus Pontificibus habita ſunt *comitia*, ut rex ſacrorum, aut flamines crearentur à populo in illis *comitiis* calatis, & inaugurarentur. *Comitia* illa habebantur ab iis magiſtratibus, quibus jus erat *comitia* edicere, quod jus nunquam habuerunt Pontifices, quia magiſtratus non erant, ſed tantùm dignitate ſingulari præditi. Hoc jus habebant Conſules, ut clarè patet ex Cicer. Epiſt. ad Brut. 5. *Omnino Panſa vivo celeriora omnia putabamus. Statim enim collegam ſibi ſubrogaſſet. Deinde ante prætoria ſacerdotum comitia fuiſſent. Nunc per auſpicia longam moram video. Dum enim unus erat patricius magiſtratus, auſpicia ad patres redire non poſſunt*. Si Pontifici maximo fuiſſet hoc jus, non exſpectandum fuiſſet, dum novi conſules crearentur. Quin etiam legimus ſæpè apud Livium *comitia* à conſulibus habita Pontificis maximè creandi cauſa. Non me movet, quod tradit Liv. III. 54. Q. Furium Pontificem maximum *comitia* habuiſſe, quibus tribuni plebis creati ſint, quia poſtquam decemviri ſe magiſtratu abdicaſſent, nulli tum erant magiſtratus. Atqui hoc planè erat extraordinarium, idque ex Senatuſconſulto. *Factum*, inquit Livius, *Senatuſconſultum, ut decemviri ſe primo quoque tempore magiſtratu abdicarent, Q. Furius Pontifex maximus tribunos plebis crearet*. Quod Furius ſenatui parens poſtea fecit, quia nullus in Urbe, cum ſe abdicaſſent magiſtratu decemviri, ordinarius in Urbe magiſtratus erat, qui poterat *comitia* habere. Si ex his licet efficere, Pontificem maximum habuiſſe poteſtatem *comitia* habendi, ſequetur etiam illum habuiſſe jus *comitia* tribunitia indicendi, quod nemo ſanæ mentis dixerit. Et quod dicit XXV. 5. *Comitia inde Pontifici maximo creando ſunt habita. Ea comitia novus pontifex M. Cornelius Cethegus habuit*. Horum enim verborum hanc ſententiam eſſe puto, Cethegum collegii pontificum nomine petiiſſe ut *comitia* haberentur. Quem locum ſic intelligendum eſſe patet inde, quod nuſquam aliter, quàm hic legatur à pontifice habita fuiſſe *comitia* pontifici maximo creando, ſed in tot aliis locis commemoretur, *comitia* illa habuiſſe conſules, quod nemo, credo, inficiabitur. Nec hoc, quod tradit Dionyſ. V. p. 278. de primis conſulibus, quod cum vellent *nomen regium ſervare*, ſacrorum cauſa juſſerint *pontifices, & augures creare ex ſenioribus eum, qui maximè idoneus* ad id ſacerdotium viſus illis fuiſſet. Cum hoc enim juſſu conſulum fecerunt augures, & pontifices, num id feciſſe *comitiis* habitis uſquam legimus? Eadem ratione ex hoc loco efficias, augures quoque regi ſacrorum creando potuiſſe habere *comitia*. Sic lege curiata adoptiones fiebant arbitris pontificibus, hoc eſt, præſentibus pontificibus,

Digitized by Google

bus, quorum erat cognitio de adoptionibus, ſed non habita ſunt illa *comitia* niſi à magiſtratibus, quibus habendi *comitia* jus erat. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* v. *Prolegom.* * * 2. *verſ.*

Comitia Cenſoria ſuperioribus temporibus haberi ſolebant paullo poſt initum à Conſulibus magiſtratum, priuſquam in provincias proficiſcerentur, ætate Ciceronis ad finem menſis Julii, ut conſtare poteſt ex epiſt. ad Ap pium iii. collatis cum epiſt. ad Attic vi. ex quibus colligi poteſt, Appium Cenſorem facto eo, quo dixi, tempore. Verùm hoc diverſum erat, 1. quod Cenſores ſtatim deſignati magiſtratum inibant. Unde fit, ut apud Liv. xl. 45. & 46. reperiamus, Cenſores deſignatos ſtatim in Capitolium deductos ad capienda magiſtratus inſignia, jurandumque in leges. Conſuleſque verò & Prætores, niſi interregno, aut in locum demortui creati eſſent, non ſtatim deſignati inibant magiſtratum. Ut cum Kalend. Januar. magiſtratum inibant, & deſignabantur ad finem Julii, quinque menſes poſt deſignationem erant, quibus privati manebant, antequam inirent magiſtratum. Quo temporis ſpatio ferè de ambitu in deſignatos inquirebatur per competitores, aut alios quoſvis. ii. quod tempeſtatis interventu diremptis *comitiis*, vitioſus cenſebatur is, qui creatus erat: Conſules verò & Prætores non reddebantur vitioſi. V. ſupr. in *Comitia*. Illa habebant Conſules. V. infr. in *Comitia centuriata*. Gruch. de Comit. Roman. 1. 6. Panvin. de Civit. Roman. c. 53. Perion. de Græcor. & Roman. Magiſtrat. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. vi. p. 2798. D.

Comitia centuriata inſtituit Servius Tullius Rex. Illis populus per claſſium centurias diviſus ſuffragium ferebat, ita ut ſuffragia colligerentur centuriatim: & quod plures centuriæ juſſiſſent, id ratum haberetur. *Pavin. de Civit. Rom. c.* 53. *Faſt.* 1. *p.* 53. *Gruch. de Comit. Rom.* 1. 1. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grev. Tom.* 1. *p.* 2. *A. Auguſtin. de Leg. c.* 28. *Bud. in Pandect. p.* 22. *D.* 255. *F. Alex. Gen.* iv. 3. *Sicgam. in Faſt. Kalend. Roman. c.* 2. *Laz. Comment. Reip. Rom.* xii. 3. *Oizel. in Gell.* xv. 27. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 3. *c.* 6. *Hotman. Antiq. Roman.* 11. 12. *Perion. de Græcor. & Roman. Magiſtr.* iii. *Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* vi. *pag.* 2797. *A. Laurent. de Rebuſp. c.* 2. *Flocc. de Poteſt Rom.* 11. 7. *Blond. Triumph. Rom.* iii. *p.* 73. *B.* Livium & Dionyſium V. ſupr. in *Claſſes*. Habebantur I. Creandorum magiſtratuum. II. Legum ferendarum. III. Judicii exercendi cauſa. Cicer. de Divin. ii. 35. *Fulmen ſiniſtrum auſpicium optimum habemus ad omnes res præter quam ad comitia. Quod quidem inſtitutum Reipublicæ cauſa eſt, ut comitiorum, vel in judiciis populi, vel in jure legum, vel in creandis magiſtratibus principes civitatis eſſent interpretes.* Illis creabantur I. Conſules. Liv. 1. 60. *Duo Conſules inde Comitiis centuriatis à Præfecto Urbis ex commentariis Servii Tullii creati ſunt.* Cicer. pro Mur. c. 1. *Illo die, quo auſpicato, comitiis centuriatis L. Murenam Conſulem renuntiavi.* II. Prætores, qui collegæ erant Conſulum, & iiſdem auſpiciis creabantur. Liv. vii. 1. *Prætorem jura reddentem, & Collegam Conſulibus, atque iiſdem auſpiciis creatum.* Gell. xiii. 15. *Maxima auſpicia ſunt Conſulum, Prætorum, Cenſorum: neque tamen eorum omnium inter ſe eadem, aut ejuſdem poteſtatis. Ideo & collegæ non ſunt Cenſores Conſulum aut Prætorum: Prætores Conſulum ſunt.* Inde Cicero pro lege Manilia ſupr. in *Comitia* laudatus. III. Cenſores. Hoc eſt perſpicuum ex iis, quæ ex Gellio attulimus. Nam & inter majores magiſtratus numerantur, & centuriatis creari majores magiſtratus Meſſala ait. IV. Proconſul interdum. Liv. xxvi. 18. *Eo decurſum eſt, ut populus Proconſuli creando in Hiſpaniam comitia haberet: diemque comitiis Conſules edixerunt. Juſſi deinde inire confuſum ſuffragium, ad unum omnes non centuriæ modò, ſed etiam homines P. Scipioni imperium eſſe in Hiſpania juſſerunt.* V. Rex ſacrorum, & Flamines. V. ſupr. in *Comitia calata*. Illis ferebantur leges, quæ promulgatæ ſunt à magiſtratibus, qui vel majores eſſent, vel centuriatis crearentur. Quare omnes ferè leges à Dictatoribus, Conſulibus, & Prætoribus auctoritate Senatus latæ, centuriatis *comitiis* latæ ſunt, ut de bello indicendo, Valeriæ de provocatione, duodecim tabularum, Æmilia de Cenſura & ſimiles. Dixi ferè ita factitatum fuiſſe, quia id perpetuum non fuit, ut quas leges ferrent majores magiſtratus, has centuriatis *comitiis* ferrent. Nam aliquando leges curiatas majoribus magiſtratibus, ut à Conſule in comitio latas legimus, ut fuit rogatio M. Piſonis Conſulis ad populum de religione à P. Clodio contempta in comitio lata, auctore Cicer. Attic. 1. 14. Bellum centuriatis decretum fuiſſe docemur à Liv. xxxi. 6. *P. Sulpicio provincia Macedonia ſorte evenit, iſque rogationem promulgavit, Vellent, juberent Philippo Regi Macedonibuſque bellum indici. Rogatio de bello Macedonico primis comitiis ab omnibus fermè centuriis antiquata eſt.* c. 7. *Conſul in campo Martio comitiis habitis, priuſquam centurias in ſuffragium mitteret.* Illis judicia exercebantur, quæ tamen ad unicum crimen capitale perduellionis ſpectabant. Val. Max. vi. 5. *Cum Tiberius Gracchus & C. Claudius ob nimis ſeverè geſtam cenſuram majorem partem civitatis exaſperaſſent, diem his M. Pompilius tribunus plebis perduellionis ad populum dixit. Quo in judicio prima claſſis permulta centuria Claudium apertè damnabant.* Gruch. de Comit. Roman. 1. 2. Panvin. Hotman. Oizel. & Caſal. l. l. Conſules habebant illa creandis 1. Conſulibus. Hoc verò ex omni hiſtoria eſt tam perſpicuum, ut probationem ſubjicere ſit ſupervacaneum. ii. Prætoribus, à quibus Prætores omnino creari non poterant. Cic. ad Attic. ix. 9. *Iſte omnium turpiſſimus & ſordidiſſimus, qui Conſularia comitia à Prætore ait haberi poſſe: nam permagni ejus intereſt, rem ad Interregnum non venire. Id aſſequitur, ſi per Prætores Conſules crearint. Nos autem in libris habemus, non modo Conſules ſed ne Prætores quidem à Prætoribus creari jus eſſe: idque factum eſſe nunquam. Conſules eo non eſſe jus, quod majus imperium à minore rogari non ſit jus. Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Conſulibus ſint, quorum eſt majus imperium.* Gell. xiii. 15. *Prætor etſi collega Conſulis eſt, neque Prætorem, neque Conſulem jure rogare poteſt; quia imperium minus Prætor, majus habet Conſul: & à minore imperio, majus aut major collega rogari jure non poteſt.* Eveniebat id alteri Conſulum, vel ſorte, vel conſenſu. V. ſupr. in *Comitia*. iii. Cenſoribus. Liv. vii. 22. *Cæterum cum Cenſoribus creandis indicta comitia eſſent, profeſſus ſe petere Cenſuram C. Martius Rutilus ...... ambo tum forte patricii Conſules erant, qui rationem ejus ſe habituros negabant.* Cicer. ad Attic. iv. 2. *Ego me à Pompejo legari ita ſum paſſus, ut nulla re impedirer, quin, ſi vellem, mihi eſſet integrum, ſi comitia Cenſorum proximi Conſules haberent, petere poſſem.* Legibus verò ferendis & judiciis exercendis habere ſolebant, nec omnes tamen majores magiſtratus. Conſules legibus ferendis habuiſſe, ſatis oſtendunt leges Conſulares, quæ paſſim reperiuntur apud auctores: & in judicio Manlii habuerunt. Dictatores habuiſſe lex Hortenſia, quam tulit Dictator Q. Hortenſius, ut plebiſcita omnes tenerent. V. illam ſupr. in *Comitia*. & Æmilia, quam tulit Æmilius Mamercus, ut Cenſura ſeſquiannua eſſet, & omnes Corneliæ L. Syllæ argumento ſunt. Et Dictator L. Quintius judicium exercebat, cum Sp. Melius à Magiſtro equitum C. Servilio Hala interfectus eſt. Prætores habuiſſe conſtat, quia, ſi in Urbe Conſules non eſſent, Prætorum, ac præſertim urbani ſummum imperium erat. Cum in Urbe erant Conſules, eis primum agendi cum populo munus incumbebat, adeo ut non poſſet Prætor vetante Conſule *comitia* habere. Gell. xiii. 15. *Conſul ab omnibus magiſtratibus, & comitiatum & concionem avocare poteſt: Prætor & comitiatum & concionem uſquequaque avocare poteſt, niſi à Conſule.* Liv. xxvii. 5. *Cum Conſul ſe populum rogaturum negaſſet, quod ſuæ poteſtatis eſſet, Prætoremque vetuiſſet rogare.* Gruch. ibid. c. 3. Panvin. & Hotman. l. l. Ante illa edictum præmitti neceſſe erat, ut ad quam diem convenire populus deberet, multò ante intelligeret. Inde tam ſæpè repetiuntur Conſules *comitia* edixiſſe. Dubium eſt, itane edici ſolerent, ut præcones per vicos dimiſſi diem prædicerent: an potius ſcriptum eſſet, quod publicè proponeretur, eodem modo quo Prætorum

Digitized by Google

rum edictum in tabella publicè proponi ſolitum; idque forma perpetua, tradit Gell. XIII. 15. *In edicto Conſulum, quo edicunt quis dies comitiis centuriatis futurus ſit, ſcribitur ex vetere forma perpetua, ne quis magiſtratus minor de cœlo ſervaſſe velit*. Fuerunt in illo plura capita, & publicè fuit proponendum, ut populo notum eſſet. Et quoniam *comitiis* etiam adeſſe ex agris homines oportebat, qui in Urbem ferè niſi nundinis, nono quoque die, non veniebant, propterea edictum per plures dies publicè extare neceſſe erat, ut populo univerſo notum eſſet. *Gruch. ibid. c. 4. Auguſtin. de Legib. c. 8. Panvin. l. l.* Non poterant haberi intra pomœrium, quia, ut inquit Gell. XV. 27. *Exercitum extra Urbem imperari oporteat, intra Urbem imperari jus non ſit*. Atqui centuriata *comitia* niſi imperato exercitu haberi non poterant: idque *præſidii cauſa*, ut idem Gellius ait, *quoniam populus eſſet in ſuffragiis ferendis occupatus*. Rationem edicendi exercitus indicat Liv. XXXIX. 15. *Majores veſtri, ne vos quidem, niſi cum aut vexillo in arce poſito comitiorum cauſa exercitus eductus eſſet, aut plebi concilium Tribuni edixiſſent, aut aliquis ex magiſtratibus ad concionem vocaſſet fortè temerè coire noluerunt*. Locus igitur illis deſtinatus erat campus Martius. In illo ſemper ſunt habita *comitia* centuriata: niſi quod judicium Manlii è campo Martio translatum eſt in lucum Petilinum extra portam Flumentariam: ut à conſpectu Capitolii oculi populi averterentur, quo liberiùs de Conſervatore Capitolii judicaret, ut ſcribit Liv. VI. 20. *Gruch. ibid. c. 5. Panvin. l. l.* In illis melior ordo ſervabatur quàm in tributis. V. ſupr. in *Capite cenſi*.

Comitia Conſularia habebantur ad finem menſis Julii & principium Auguſti. Cicer. Verr. II. VI. *Kal. Sext. comitia Conſularia facta, quibus Hortenſius deſignatus eſt*. ad Attic. I. *Comitia Conſularia, quibus Afranius Conſul deſignatus eſt, edicta ad VI. Kal. Sext.* Et VIII. Epiſtolarum Cælius ad Ciceronem ſcribens oſtendit, *comitia* Conſularia, quibus C. Marcellus & L. Paullus Conſules deſignati ſunt, ante Kal. Sext. habita fuiſſe: idque poſt XI. Kal. Sext. Quod ſi ultra ducerentur, id eveniebat propter interceſſiones, aut obnuntiationes, per quas differrentur. Ut *comitia* Murænæ poſt. V. Kal. Novembris habita ſunt, quemadmodum ex oratione pro Muræna conſtare poteſt. Habebantur ante Prætoria: interdum quidem eo die, ut ex Livio conſtat, cujus hæc ſunt verba lib. X. 22. *His agendis dies conſumptus eſt. Poſtridie ad præſcriptum Conſulis & Conſularia & Prætoria comitia habita*. Interdum poſtero die, interdum tertio, aut alio quodam poſt die, ut ex lectione Livii intelligi poteſt. Tempore belli Punici II. Conſules Idibus Martiis Conſulatum inibant, ut paſſim in Livii hiſtoria legi poteſt. Idque ita obſervatum eſt uſque ad annum Urbis DCI. quo anno Fulvius Nobilior, & T. Annius Luſcus Conſules primi Kal. Januar. magiſtratum injerunt. Ac toto illo quidem tempore, quo magiſtratum inibant Idib. Martiis, *comitia* haberi ſolebant Januario & Februario menſe, dimiſſis ſcilicet in hyberna exercitibus. *Gruch. de Comit. Roman. I. 6. Panvin. de Civit. Roman. c. 53. Perion. de Græcor. & Roman. Magiſtrat.* III. *Theſ. Antiq. Græcar. Gronov.* VI. *p.* 2798. *D. F.* Prima habita ſunt ab Interrege. Dionyſ. IV. p. 276. *Quo facto Brutus progreſſus Interregem ad peragenda more patrio comitia dixit Sp. Lucretium. Hic poſtquam in campum Martium, ubi mos erat legitimis comitiis magiſtratus eligi, ventum eſt, nominavit duos viros, qui regia obirent munia, Brutum & Collatinum*. Quæ tamen à Præfecto Urbis eſſe habita tradit Liv. I. 60. *Duo Conſules inde comitiis centuriatis a Præfecto Urbis creati ſunt*. Cui cum Dionyſio nulla eſt controverſia: nam ab Interrege & à Præfecto ſimul Urbis habita ſunt: cum iis præfuerit Sp. Lucretius Tricipitinus Lucretiæ pater, qui erat idem Præfectus Urbis & Interrex: Interrex, quod eum habendis Conſularibus *comitiis* Bruto referente, Senatus creaſſet: Præfectus, quod ei Tarquinius, ad bellum proficiſcens, curam Urbis mandaverat. Utrumque ſcriptum eſt apud Dionyſium. Aut igitur à Præfecto Urbis Lucretio creati Conſules ſunt, ut ab Interrege, non ut ab Urbis Præfecto: aut etiam, quod qui Interrex eſſet, idem & Præfectus Urbis vocari poſſet. Urbis enim curam gerebat Interrex, quia tunc, urbanas res qui curaret, magiſtratus omnino nullus eſſet. *Manut. de Leg. Rom. c. 5*. Deinde cum vel contentione ordinum, aut magiſtratuum, vel candidatorum ambitu, vel alia ratione ante anni exitum perfici non potuiſſent, tum patricios convenire oportebat ad prodendum ex ſuo numero Interregem, qui dies quinque imperaret, quo alius deinde creabatur, eodemque modo alii atque alii ſingulis quinque diebus creabantur, donec ſubrogati eſſent ab alio ex iis Conſules, qui ſtatim inirent magiſtratum. *Non fuit verò moris*, ut ſcribit Aſcon. in Cicer. p. 195. *ab eo, qui primus Interrex proditus erat, comitia haberi*. Hinc fit, ut apud Livium, quoties de Interregno mentio eſt, nunquam reperiatur à primo Interrege habita *comitia*, ſed interdum à ſecundo. Liv. IX. 7. *Et quia tædebat populum omnium magiſtratuum ejus anni, res ad interregnum rediit. Interreges Q. Fabius Maximus, M. Valerius Corvus. Is Conſules creavit*. X. II. *Eo anno interregnum initum. Interreges fuero Appius Claudius, dein P. Sulpicius. Is comitia conſularia habuit*. Interdum à tertio. Liv. V. 31. *Interrex creatur M. Furius Camillus, qui P. Cornelium Scipionem, is deinde L. Valerium Potitum Interregem prodidit: ab eo creati ſex Tribuni militum Conſulari poteſtate*. Interdum à pluribus, ut ad undecimum aliquando perventum ſit. Liv. VII. 21. *Infeſtam inde Patribus plebem Interreges quum accepiſſent, ad undecimum Interregem ſeditionibus certatum eſt*. Gruch. ibid. c. 3. Conſulibus abſentibus Senatui interdum viſum eſt Dictatorem *comitiorum* cauſa creandum eſſe. Liv. VII. 22. *Dictatorem quoque hic annus habuit M. Fabium; nullo terrore belli, ſed ne Licinia lex comitiis Conſularibus obſervaretur*. VIII. 23. *L. Cornelio litera miſſa, ut Dictatorem comitiorum cauſa diceret: dixit M. Claudium Marcellum*. Hotoman. de Magiſtr. Roman. I. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. II. p. 1870. E. Gruch. & Perion. l. l. Aliàs ſoli habebant Conſules. V. ſupr. in *Comitia centuriata*.

Comitia curiata inſtituit Romulus Rex. In illis populus curiatim ſuffragium dicebat, hoc eſt, populi per curias diviſi ſententia rogabatur, ut quod plures curiæ ſtatuiſſent, id juſſum populi diceretur eſſe. Gell. XV. 27. *Quum ex generibus hominum ſuffragium feratur, curiata comitia eſſe*. Panvin. de Civit. Roman. c. 53. Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. c. 2. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. I. 17. Auguſtin. de Legib. c. 8. Alex. Geo. IV. 3. Laz. Comment. Reip. Rom. XII. 3. Oizel. in Gellium, Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 3. c. 6. Hotman. Antiq. Roman. II. I2. Perion. de Græcor. & Roman. magiſtrat. III. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. VI. p. 2797. B. Laurent. de Rebuſp. c. 2. Flocc. de Poteſt. Roman. I. 7. Blood. Triumph. Rom. III. p. 73. C. Poſt curias à Romulo inſtitutas omnia quæ ſuffragiis populi à Regibus committebantur, curiatis *comitiis* peragebantur. Nec modò Reges, ſed etiam cæteri magiſtratus his creabantur: & leges omnes, quæ ad illud uſque tempus latæ ſunt, curiatæ fuerunt: & judicium Horatii à populo illis peractum eſt. *Gruch. de Comit. Roman.* III. 2. *Manut. de Civit. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. I. F. Hotman. & Oizel. l. l.* Servius centuriatis inſtitutis, curiata non quidem planè ſuſtulit, ſed ita debilitavit, nihil ut iis majorum rerum mandaretur, ſpeciem quidem aliquam *comitiorum* retinerent, tota verò, ſi quid conſulendum gravius, centuriatorum poteſtas eſſet. *Manut. ibid. p. 2. A. II. F. Hotman. l. l.* Tum cœperunt eſſe duo *comitiorum* genera, curiata & centuriata. Illis uſus eſt populus uſque ad judicium Coriolani, anno ab U. C. 262. quo tributa cœperunt etiam poſt claſſes à Servio inſtitutas. Leges enim à L. Bruto latæ, cum Reges ejecti ſunt, omnes curiatæ fuerunt. Dionyſ. IV. p. 275. *Quod ſi idem quoque vobis videtur, Quirites, diſcedite in curias, & ſuffragium inite. Omnes curiæ, uti Brutus rogarat, exſilium Tarquiniis juſſerunt*. Ad quæ duo cum acceſſit tertium genus tributorum, tum minùs frequentari cœperunt curiata, & maximè poſtquam lex lata eſt de plebejis magiſtratibus creandis tributis *comitiis*. Poſt illud tamen tempus reperio duas

gene-

generales cauſas fuiſſe horum habendorum. I. legibus ferendis. II. ſacerdotibus creandis. Legum cauſa toties habebantur, quoties legibus curiatis opus fuiſſe legimus. Ad ſacerdotes creandos habita fuiſſe dum dicimus, ad Flamines & Curionem maximum hoc pertinuiſſe pertendimus. Flamines curiatis *comitiis* creari dixit Gellius ſupr. in *Comitia calata*. Curionem maximum Liv. xxvii. 8. *Inter majorum rerum curas comitia maximi curionis, quum in locum M. Æmilii ſacerdos crearetur, vetus excitaverunt certamen: patriciis negantibus C. Mamilii Atteli, qui unus ex plebe petebat, habendam rationem eſſe: quia nemo ante eum, niſi ex patribus id ſacerdotium habuiſſet. Tribuni appellati ad Senatum rejecerunt. Senatus populo poteſtatem fecit. Ita primus ex plebe creatus maximus curie C. Mamilius Attelus*. Erat autem, Feſto auctore, *cujus auctoritate curia, omneſque curiones regebantur*. Unde colligo curiarum ſuffragio creari, ac fuiſſe ejus *comitia* curiata. Par enim eſt, ut quemadmodum ſingulos curiones curiæ creabant, ita curionem maximum omnes curiæ: ut omittam, cum hoc ſacerdotium inſtitutum eſt, non alia fuiſſe in uſu *comitia*, quàm curiata. *Gruch. l.l. & c. 3. Hotman. & Onzel. l.l. Nardin. de Urb. Rom. v. 2. Panvin. de Civit. Roman. c.* 8. His ſuffragium habebant non omnes, qui cives Romani erant, ſed hi tantum qui in curias deſcripti erant, quæ fuerunt tantum eorum, qui Urbem habitabant. Quæ cauſa fuit, ut poſtquam Italiæ municipia civitate donari cœperunt, minùs frequentarentur. Nam ego magiſtratus minores omnes à principio exiſtimo curiatis creari ſolitos, non aliter quàm Tribuni Ædileſque plebis uſque ad legem à Volerone perlatam, idque eo uſque duraſſe, donec ex municipiis Italiæ cives in horum minorum magiſtratuum ſuffragiis admitti voluerunt, ſicut in majorum centuriatis. Tum ea ratio inventa eſt omnes cives admittendi, ut illis magiſtratus tributim, non curiatim crearentur: ſed ita tamen, ut poſt de eiſdem illis magiſtratibus lex curiata ferretur: idque auſpiciorum cauſâ, id eſt, ne in eorum magiſtratuum creatione negligi viderentur auſpicia. Tributa enim auſpicato non habebantur, nec patres auctores fiebant. Unde etiam Gell. xiii. 15. ait *juſtius lege curiata magiſtratus dari, quàm tributis*. Atque illa quidem lex à principio juſtis curiatis ferebatur: ut Cicero in Rullum oſtendit, cum ait *majorum inſtitute populum binis comitiis judicare de omnibus magiſtratibus ſolitum*. Et Livius ix. 38. ubi de Dictatore L. Papyrio legem curiatam de ſuo imperio ferente, apertè demonſtrat, totas tum curias in ſuffragium mitti ſolitas. At ſucceſſu tandem temporis factum eſt, ut non triginta curiæ in ſuffragium vocarentur, ſed pro triginta curiis triginta lictores ſuffragium inirent: adeo ut legem curiatam magiſtratibus ferre, non eſſet populo curiatim convocato legem jubendam dare, ſed ad uſurpationem quandam vetuſtatis triginta lictorum ſuffragio legem committere. Cicer. in Rull. ii. 11. *Nunc, quia prima illa comitia tenetis, centuriata & tributa, curiata tantum auſpicia remanſerunt. Hic autem tribunus plebis, quia videbat poteſtatem neminem injuſſu populi aut plebis poſſe habere, curiatis ea comitiis, quæ vos non initis, confirmavit: tributa, quæ erant, ſuſtulit*. c. 12. *Sint igitur Decemviri neque veris comitiis, hoc eſt, populi ſuffragiis, neque illis ad ſpeciem, atque ad uſurpationem vetuſtatis per triginta lictores auſpiciorum cauſa adumbratis*. Quanquam autem Ciceronis ætate hoc modo lex curiata ferretur per lictores, de magiſtratuum imperio; tamen dubito, an idem fuerit in cæteris curiatis *comitiis*, quæ adoptionis, aut ſacerdotum cauſa habebantur. *Gruch. de Comit. Roman.* tit. 3. *Panvin. de Civit. Roman.* c. 8. Illa habendi jus erat patriciis tantum magiſtratibus & Pontificibus. Illis quidem legibus curiatis ferendis, his verò ſacrorum cauſa. Patricios magiſtratus ſolos id juris habuiſſe, ex eo intelligi poteſt, quod ſcribit Liv. vi. curiata *comitia* auſpicato, & patribus auctoribus haberi. Unde fit, ut quoniam Tribuno plebis non licebat legem curiatam ferre, Rullus uno capite ſuæ legis juberet Prætorem eam ferre. Nam ſi tam legem curiatam poterat ferre Rullus, quàm tributam, cur Prætori id munus dediſſet? At ſi plebejis magiſtratus id non poſſent, reſtat, ut ſolis patriciis hoc jus concedamus. Pontifices ſacrorum cauſa jus habuiſſe vocandi *comitia* curiata, ex eo intelligi poteſt, quod centuriata habendi jus habuerint. Nam ſi illa habere poterant, & hæc certè multò potiùs vocare in eorum erat poteſtate. Et calata *comitia* propriè erant Pontificum, Flamines autem calatis creabantur. V. ſupr. in *Comitia calata*. Imo nuſquam in eorum creatione ullı intervenire magiſtratus comperiuntur. Non tamen *comitia* Curionis maximi habuerunt, quia ad collegium Pontificum non pertinebat Curio maximus: & hæc non omiſiſſet Lælius apud Gellium, ſi inter calata fuiſſent. Itaque potius alicui magiſtratuum majorum ejus creationem attribuendam cenſeo, quàm Pontificibus. Nec *comitia* legis de adoptione ferendæ, quia inter calata à Lælio non enumerantur. Quod argumento eſſe poteſt ab aliquo potius magiſtratu habita eſſe, quàm à Pontificibus. Sanè Gell. vii. 19. non à Pontificibus dicit *comitia* haberi de arrogatione alicujus, ſed arbitris Pontificibus, id quod Tacitus dicit apud Pontifices legem curiatam ferri. Neque verò legis ferendæ jus alicui erat, niſi magiſtratui. Unde perſpicuum eſt, legem quidem curiatam ab aliquo ferri debuiſſe majorum magiſtratuum: ſed hac in re intervenire Pontifices debuiſſe, ut de jure adoptionis cognoſcerent, ne ſcilicet populus legem juberet contra quàm jura adoptionis poſtularent. *Gruch. l. l.* Donec tributis creari minores magiſtratus cœperunt, curiata, quod ad magiſtratus quidem attinet, habebantur ad deſignandos magiſtratus ex candidatis aliisve, quos populus vellet. At poſtea retenta ſunt ad legem curiatam de imperio magiſtratuum ferendam, periode, ut ante ferri ſolebat de imperio majorum magiſtratuum: adeo ut poſt illud tempus nulli deſignarentur magiſtratus curiatis, ſed tantum de eorum imperio, quos jam populus deſignaſſet, lex ferretur. Curiatis omnibus commune erat, ut auſpicato haberentur. V. Ciceronem & Livium ſupr. in *Comitia*, & Patribus auctoribus. Sic autem auſpicato haberi debebant, ut non modo obnuntiationis periculum eſſet, ſi de cœlo ſervatum eſſet: quod oſtendit Cicero, cum probaret legem de adoptione Clodii nullam eſſe, quia lata eſſet, quo die ſervatum eſſet de cœlo: ſed etiam ut adeſſe augures oporteret, qui latori legis in auſpicio eſſent. Cicer. Att. ii. 12. *Jurabo Cnæum noſtrum, collegam Balbi, Antii mihi narraſſe in auſpicio fuiſſe*. ii. 7. *Acueram me ad exagitandam ejus legationem: quam ſi ille contemnit, & ſi bilem id commovet, & latoribus & auſpicibus legis curiatæ ſpectaculum egregium*. Hic Cicero Cæſarem latorem legis intelligit, & Pompejum auſpicem, hoc eſt, qui magiſtratui auſpicanti fuit in auſpicio. *Gruch. ibid. c.* 4. Hoc modo fieri non poterant niſi intra pomœrium, idque in foro, adeoque in *comitio*. Liv. v. 52. *Quid alia, quæ auſpicato agimus omnia ferè intra pomœrium, cui oblivioni aut cui negligentiæ damus? comitia curiata, quæ rem militarem continent, comitia centuriata, quibus Conſules, Tribunoſque militares creatis, ubi auſpicato, niſi ubi aſſolent, fieri poſſunt?* In foro facta invenimus paſſim in hiſtoria Livii & Dionyſii. Nam ante judicium Coriolani, quo primùm tempore habita ſunt tributa, quoties in foro habita populi *comitia* reperimus? Hæc verò non poterant alia eſſe, quàm curiata. Et Dionyſius nominatim ait, leges curiatas, quas Brutus Tribunus Celerum tulit, in foro latas fuiſſe. Unde etiam Auguſtus apud Suet. c. 65. n. 4. *Tertium nepotem Agrippam, ſimulque privignum Tiberium adoptavit in foro lege curiata*. In ea verò fori parte, quæ comitium erat. V. infr. in *Comitium*. Gruch. ibid. c. 5. Perion. de Græcor. & Roman. magiſtrat. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. vi. p. 2798. D. De tempore nihil certò conſtitui poteſt, niſi quod non poſſent niſi diebus *comitialibus* haberi: qui quando ſunt à Numa inſtituti, nulla erant niſi curiata. Et ſanè cum populo agi, niſi *comitialibus* diebus, fas non erat. *Gruch. ibid. c. 6. Caſal. l.l.*

Comitia Pontificia erant, quibus tributis Pontifex Maximus creabatur. Cicer. in Rull. ii. 7. *Item, inquit, eodemque modo, capite altero, ut comitiis Pontificis Maximi. Ne hoc quidem vidit, majores noſtros tam fuiſſe populares, ut,*

quod

quod per populum creari fas non erat propter religionem ſacrorum, ut ea tamen propter amplitudinem ſacerdotii voluerint populo ſupplicari. Atque hoc idem de cæteris ſacerdotiis Cn. Domitius, tribunus plebis, vir clariſſimus tulit: quod populus per religionem ſacerdotia mandare non poterat, ut minor pars populi vocaretur, ab ea parte qui eſſet factus, is à collegio cooptaretur. Ex his verbis perſpicuum eſt, ante legem Domitiam Pontificem maximum populi ſuffragiis creari, cum interim Pontifices reliqui præter maximum à collegio tantum cooptarentur. Fuerunt illa non omnium tribuum, ſicut magiſtratuum, ſed tantum ſeptendecim, quibus ſorte id obtigiſſet. Illas intelligi per *minorem partem populi* à Cicerone, facile erit demonſtrare, ſi antecedentia ejus verba cum ſequentibus conferantur. *Primo enim capite Rullus ferebat*, ut ait Cicero, *ut Decemviri agrarii per tribus ſeptendecim crearentur, quibus ſorte id eveniſſet: ſubjiciebatque in ſecundo capite legis, id ſe ita fieri velle, ut in iis Decemviris idem eodemque modo fieret, ut comitiis Pontificis maximi.* Ex quo ſequitur in *comitiis* Pontificis maximi ſeptendecim tribus ſorte delectas ſuffragium dixiſſe. *Gruch. de Comit. Roman.* II. 2. *Guther. de Jur. Pontif.* I. 8. Habebantur ab uno ex collegio, qui in illo plurimum poſſet. Liv. XXV. 5. *Comitia inde Pontifici Maximo creando ſunt habita. Ea comitia novus Pontifex M. Corn. Cethegus habuit.* Illa verò renunciatio fieri non potuit, niſi ab eo, qui *comitiis* præeſſet. Atqui Conſules & Prætores tum Romæ erant, ut ex eodem auctore conſtat. Unde efficitur, Pontificibus etiam jus fuiſſe habendi *comitia* tributa. Poſt legem ſanè Domitiam eo exiſtimo Conſules habuiſſe *comitia* Pontificis maximi, quod certum ſit, Sacerdotes collegiorum à Conſulibus creari. *Gruch. ibid. c. 2. Manut. de Comit. Roman. c. 11. Guther. l. l.*

Comitia Prætoria non habebat Prætor, ſed Conſul. V. ſupr. in *Comitia centuriata*. Candidatorum multitudo ferè efficiebat, ut diutiùs durarent, præſertim cum ſex, octo, decemve creandi erant Prætores. Vix enim fieri poterat, ut pari conſtantia iidem candidati plura in primis centuriis ſuffragia ferrent, ut non eſſet ad poſtremas deſcendendum. Si tamen id accidiſſet, ut ex omnibus candidatis, quos prærogativa Prætores feciſſet, eosdem primæ claſſis centuriæ facerent, tum ſanè nihil opus erat cæteras centurias vocare. Sin variarent, neceſſariò ad numerum legitimum centuriarum conficiendum eousque vocandæ erant, dum ſex, octo, decemve creati eſſent Prætores. At ſi quatuor ſexve jam declarans, ex reliquo numero candidatorum nullus expleſſet centurias, tum niſi judicatum eſſet à Senatu ſatis Prætorum eſſe, oportebat Conſulem alia *comitia* habere ad collegas ad numerum legitimum ſubrogandos. *Gruch. de Comit. Rom.* I. 4.

Comitia Proconſularia & Proprætoria, ſi ordinaria ratio ſortitionis, qua in ſua quiſqoe provincias proficiſcebantur, ut ſorte provinciæ evenerant, ſemper obſervari potuiſſet, non fuiſſent neceſſaria. Verùm bellis undique urgentibus & ordinaria iſta ratio ſæpè ſufficere non videbatur. Unde fiebat, ut extra ordinem mandari provinciam oporteret: ob idque ad populum ferri, ut eum deſignaret quem vellet in provinciam mitti. Extra ordinem hoc eveniebat modo. I. Si annuo imperio finito continuandus magiſtratus videretur. Liv. VIII. 23. *Jam Publilius inter Palæopolim Neapolimque loco opportuno capto, diremerat hoſtibus ſocietatem auxilii mutui: qua, ut quiſque locus premeretur, inter ſe uſi fuerant. Itaque quum & comitiorum dies inſtaret, & Publilium imminentem hoſtium muris, avocari ab ſpe capiendæ in dies Urbis, haud è Republica eſſet; actum cum tribunis eſt, ad populum ferrent, ut quum Publilius Philo conſulatu abiiſſet, Proconſule rem gereret, quoad debellatum cum Græcis eſſet.* II. Si collega pati nollet beneficio ſortis ſe excludi, populus rogari ſolebat, ut deſignaret quem vellet eam provinciam obtinere. Liv. X. 24. *Quo ne perpetua eſſet, ordinum magis quàm ipſorum inter ſe certamen interveniſſe reor: patriciis tendentibus, ut Fabius Etruriam extra ordinem provinciam haberet: plebejis auctoribus Decio, ut ad ſortem revocaret. Fuit certè contentio in Senatu; & poſtquam Fabius plus poterat, revocata res ad populum eſt.* Gruch. de Comit. II. 2. Panvin. de Civit. Roman. c. 69.

Comitia Quæſtoria habebant Conſules. Tacit. Annal. XI. 22. 5. *Manſit Conſulibus poteſtas deligendi*, de Quæſtoribus agit, *donec eum quoque honorem populus mandaret: creatique primum Valerius Potitus & Æmilius Mamercus.* Non eſt dubium, quin ante tributa curiatis crearentur, eodem modo quo Tribuni plebis & Ædiles, ante legem Publiciam. At poſtquam curiata cœperunt velut auſpiciorum cauſa in Urbe retineri, certè tributis, velut cæteri minores magiſtratus, creati ſunt. Cicer. Famil. VII. 30. *In campo certè non fuiſti, cum hora ſecunda comitiis Quæſtoriis inſtitutis, ſella Q. Maximi, quem illi Conſulem eſſe dicebant, poſita eſſet. Quo mortuo nuntiato ſella ſublata eſt. Ille autem, qui comitiis tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit.* Siccam. de Judic. Centumvir. I. 11. Gruch. de Comit. Roman. II. 2. Panvin. in Faſt. I. p. 65. Manut. de Comit. Roman. c. 11.

Comitia Sacerdotum tributa Conſules debuiſſe habere poteſt colligi ex Cicer. ad Brut. Epiſt. 5. Illic enim ait mortuis Hirtio & Panſa Coſſ. *comitia* Sacerdotum neceſſariò differenda eſſe, donec res ad Interregnum rediiſſet, ut Conſules auſpicato ab Interrege ſubrogarentur. Atqui tum & Prætores, & Tribuni plebis erant Romæ: quibus ſi jus fuiſſet ea *comitia* habendi, Sacerdotum *comitia* non fuiſſent eo uſque differenda, dum Conſules ſubrogati eſſent. Verba Ciceronis: *Omnino Panſa vivo omnia celeriora putabamus. Statim enim ſibi collegam ſubrogaſſet. Deinde ante Prætoria Sacerdotum comitia fuiſſent. Nunc per auſpicia longam moram video. Dum enim unus erit patricius magiſtratus, auſpicia ante patres redire non poſſunt.* Poſtremis verbis Cicero vult, ideo moram futuram *comitiis* Sacerdotum, quia auſpicia ad Patres redire non poterant, quamdiu unus patricius magiſtratus. Conſulibus enim demortuis *comitia* ſubrogandis Conſulibus habere non poterat Prætor. Quia tamen patricius magiſtratus erat, ideo non poterant patricii coire, quamdiu erat Prætor, ad prodendum Interregem: quæ ſola tum erat ratio ſubrogandi Conſules. Neceſſe igitur erat, ad finem uſque anni exſpectare, quo tempore nullus patricius magiſtratus impedimento erat, quoniam ad patricios auſpicia redirent. *Gruch. de Comit. Roman.* II. 3.

Comitia Tribunitia fuerunt Tribunorum militum. Hoc poteſt intelligi cum quod minores magiſtratus eſſent, tum verò ex eo, quod de Mario loquens ſcribit Salluſt. de Bell. Jugurth. p. 115. *Ergo ubi primum tribunatum militarem à populo petit, pleriſque faciem ejus ignorantibus, facilè notus per omnes tribus declaratur.* Neque nos movere oportet, quod ſcripſit Livius laudatus ſupr. in *Comitia curiata*. Illic enim Tribuni militares Conſulari poteſtate intelliguntur, non Tribuni militum ad legiones, qui nondum tempore Camilli populi ſuffragio creabantur. Non omnes populi ſuffragio creabantur: & qui creabantur, primum creari cœperunt Coſſ. Q. Servilio iterum, & L. Genutio iterum an. ab U. C. 393. Aſcon. Cicer. p. 56. V. illum inſr. in *Tribuni militum*. Liv. VII. 5. *Et cum eo anno primum placuiſſet Tribunos militum ad legiones ſuffragio ferri, nam & antea ſicut nunc, quos Rufulos vocant, Imperatores ipſi faciebant.* De illis ita Liv. IX. 30. *Et duo imperia eo anno dari cœpta per populum; utraque ad rem militarem pertinentia. Unum, ut Tribuni militum ſeni deni in quatuor legiones à populo crearentur: quæ antea perquam paucis ſuffragio populi relictis locis, Dictatorum & Conſulum fermè fuerant beneficia.* Hinc intelligi poteſt, jam inde à Coſſ. Q. Æmilio iterum, & C. Junio Bruto iterum an. ab U. C. 444. populi ſuffragiis ſedecim Tribunos militum creari cœpiſſe. *Gruch. l. l. Lipſ. de Milit. Roman.* II. 9. *Sigon. de Jur. Prov.* II. 2. *Laz. Comment. Reip. Roman.* IV. 10. Et Tribunorum plebis, qui ipſi ſua habuerunt *comitia*. Liv. III. 64. *Forte quadam utili ad tempus, ut comitiis præeſſet, potiſſimum M. Duillio ſorte evenit. Qui cum ex veteribus tribunis negaret ſe ullius rationem habiturum, pugnarentque collegæ, ut liberas tribus in ſuffragio mitteret, aut concederet ſortem comitiorum à collegiis habituris e lege potius comitia, quàm ex voluntate Patrum.* c. 35. V. locum laudatum ſupr. in *Comitia*.

mitia. Gruch. l. l. Manut. de Comit. Roman. c. 11. Panvin. in Faſt. 1. p. 75.

Comitia tributa nomen habuerunt, quod non modò tributim diviſus populus ſuffragium ferret; ſed etiam quid plures tribus juberent, aut vetarent, ſpectaretur. Gell. xv. 27. *Comitia tributa erant, cum ex regionibus & locis ſuffragium ferebatur*. Gruch. de Comit. Roman. 11. 1. Panvin. de Civit. Roman. c. 68. Oizel. in Gellium, Alex. Gen. iv. 3. Siccam. in Faſt. Kalend. Roman. c. 2. Manut. de Legib. c. 8. Blond. Triumph. Rom. iii. p. 74. F. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 3. c. 6. Hotman. Antiq. Roman. c. 12. Perion. de Græcor. & Roman. Magiſtrat. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. vi. p. 2797. B. Inſtituta ſunt a. 263. occaſione Coriolani. Refert hoc Dionyſ. vii. p. 463. *Ubi verò affuerunt tertia nundina, agreſtium turba, quanta in Urbem nunquam antea affluxerat, ſummo mane forum occupat; tribunorum multitudine convocata, loca fori funiculis diſtincta cuique aſſignaverunt tribuum. Primumque tunc Romanus populus tributis comitiis viritim tulit ſuffragia, multis reclamantibus patriciis, & centuriata ex more poſtulantibus*. p. 465. *Itemque Martis factiones poſcebant centuriata comitia, ſperantes fore, ut à prima claſſe, aut certè à ſecunda, tertiaque abſolveretur; tribuni verò idem ſuſpicantes tributa maluerunt agere, quibus committeretur judicium, ne vel divitibus pauperes cederent, proletarii claſſicis, neve extrema plebs excluderetur à ſuffragiis, ſed æquum jus calculorum eſſet omnibus tribulibus pariter; videbaturque æquum poſtulari, quod populi judicium penes plebem potius debeat eſſe, quàm penes factionem optimatium, ſed læſa Republica crimen ad omnium cognitionem pertineret*. Laurent. de Rebuſp. c. 2. Habendorum cauſæ erant quatuor. I. Ad minores magiſtratus creandos. II. Ad Sacerdotes collegiorum adoptandos. III. Ad leges ferendas. IV. Judiciorum cauſa iis magiſtratus creabantur partim provinciales, partim urbani: & partim ordinarii, partim extraordinarii. Ordinarii illis creabantur omnes minores, qui ſingulis annis ad ſuum munus ordinarium in Urbe obeundum à populo creabantur. Erant hi Ædiles curules, Tribuni plebis, Ædiles plebis, Triumviri capitales, Triumviri nocturni, & Triumviri auro, æri, argento flando feriundo præfecti, Quæſtores, Tribuni militum. V. Singulos in *ſingulorum comitiis*. Extraordinarii, quibus etiam in Urbe imperium fuit, fuerunt alii atque alii, ut quæque negotia occurrebant, quæ extraordinariam curationem exquirere videbantur, Erantque Præfecti annonæ, Duumviri navales, Quæſtores parricidii, Quinqueviri muris, turribuſque reficiendis, Quinqueviri & Triumviri menſarii. Atque omnes illi, non perinde ut ordinarii annuam poteſtatem habebant: ſed tamdiu in imperio erant, dum curationem, cui præfecti erant, abſolviſſent. Quia autem in minoribus magiſtratibus omnes numerantur, idcirco neceſſe eſt, ut dicamus *comitiis* tributis creari ſolitos. Provinciales erant Proconſules, Proprætores, Proquæſtores, qui in provincias mittebantur. Iis Sacerdotes collegiorum creabantur, qui quod tributis crearentur, facile eſt ex lege Domitia demonſtrare, qua cautum erat, ut non ab univerſo populo, ſed à parte populi minore, hoc eſt, à ſeptemdecim tribubus ſacerdotes crearentur. Ea verò *comitia*, quibus tributim ſuffragia ferebantur, tributa fuiſſe negari non poteſt. Iis leges ferebantur. Hoc nomen plebiſcitorum ſatis oſtendit. Plebiſcitum enim eſt, quod plebs plebejo magiſtratu rogante conſtituebat. Hinc eſt intelligere, tributis, non centuriatis, ut quæ à plebejis magiſtratibus vocari non poterant, plebiſcita fieri ſolita. Legum nomine à nobis non modò comprehenduntur generalia juſſa, & perpetuæ velut conſtitutiones populi: ſed omnes omnino rogationes, quibus jubendis tributa vocari ſolebant. Ita paci ineundæ vocari ſolebant. Liv. xxxiii. 10. *Q. Marcius Rex & Catinius Labeo Tribunus plebis ad plebem tulerunt: vellent juberentne cum Rege Philippo pacem eſſe. Ea rogatio in Capitolio ad plebem lata eſt. Omnes quinque & triginta tribus, uti rogata, juſſerunt*. Etiam eas rogationes comprehendimus, quibus ſuperioribus temporibus legibus aliquis ſolvebatur, quacunque id ratione fieret. Eam verò auctoritatem Ciceronis ætate Senatus ſibi uſurpavit. Docet hoc Aſcon. in Cicer. pro C. Corn. in argumento. Huc denique referimus omnes rogationes, quibus per populum triumphum decretum, publicas quæſtiones conſtitutas, civitatem datam ſæpè in hiſtoria Livii legimus. His judicia, quæ de mulcta erant, à magiſtratu, aut Pontifice indicta, perficiebantur. Ita apud Liv. iv. 41. M. Poſtumio & T. Quintio à Tribunis plebis eſt dies dicta, quod ad Vejos eorum opera malè pugnatum eſſet. Verba hæc ſubjicit: *Mœſta civitati ab re male geſta, & irata ducibus M. Poſtumius reus objectus decem millibus æris gravis damnatur, T. Quintium collegam ejus omnes tribus abſolverunt*. De capite populus niſi centuriatis judicare non potuit. Si verò capitis die dicta in exſilium abiiſſet reus, antequam dies adveniſſet, tum ad decernendum ei id exſilium ſatis fuit tributa vocare, nec fuit ad eam rem opus centuriatis. Id planum eſt ex verbis Liv. xxvi. 3. *Id ei juſtum exſilium eſſe ſcivit plebs*. Quod enim Livius dicit plebem id ſciviſſe, argumento eſt, plebiſcito id factum, non lege curiata. Et xxv. 4. ſcribit: *Poſtumius vadibus datis non affuit. Tribuni vocaverunt plebem, quæ ita ſcivit. Si M. Poſtumius ante Kalendas Majas non prodiiſſet, citatuſque eo die non reſpondiſſet, neque excuſatus eſſet, videri eum in exſilio eſſe, bonaque ejus venire, ipſi aqua & igni placere interdici*. Gruch. ibid. c. 2. Manut. de Comit. Roman. c. 14. Panvin. & Hotmann. l. l. Illa qui habuerint, diximus in ſingulis magiſtratibus, quos illis creatos narravimus. Erant tantùm plebis. Gell. xv. 27. *Tribuni neque advocant patricios, neque ad eos referre de ulla re poſſunt*. Non quod patriciis non liceret illis adeſſe, ſed quia jus non eſſet plebejis magiſtratibus eos vocandi. Cum enim plebis eſſent magiſtratus, meritò fiebat, ut pro jure ſui magiſtratus non poſſent niſi cum plebe agere. Itaque præmiſſum ab eis edictum ad plebem tantùm pertinebat, cum interim liberum eſſet patriciis adeſſe, vel non adeſſe. Quæ verò *comitia* tributa à patriciis magiſtratibus habebantur, quod ad edicti quidem vim attinet, univerſi populi erant: ſed tamen, quia his *comitiis* nulla habebatur ratio cenſus, ordinis, ætatis, propterea primores civitatis ferè his *comitiis* adeſſe non ſolebant: quia cum numero longè ſuperior eſſet reliqua multitudo, ſpes nulla erat ſuum ſuffragium vim ullam habiturum contra plebis voluntatem. Unde eveniebat, ut omnia tributa *comitia* fere peragerentur ab humilibus, ut vix unquam primores populi adeſſent. Ex iis invenire cauſam poſſumus, cur, cum de tributis *comitiis* agitur, modo plebis, modò populi fieri mentionem ſæpè eodem in loco reperiamus. Quod enim ad jus ſuffragii attinet, omnia *comitia* erant populi: quia nemo civis ſuffragio excludi poterat, ſi *comitiis* adeſſe vellet. Quod verò ad poteſtatem & jus vocandi attinet ejus magiſtratus, à quo *comitia* edicta ſunt, aut verò ſi ad eos ſpectemus, qui convenire ad ea ſolebant, non immerito plebis tantum ea fuiſſe dicuntur. *Gruch. ibid. c. 4. Manut. Panvin. & Caſal. l. l.* Auſpicia hactenus ſervanda erant, ne haberentur, quo die ſervatum eſſet de cœlo. Unde ſequitur, his etiam *comitiis* obnuntiationi parendum eſſe. In reliquo genere auſpiciorum nulla ferè religione aſtringebantur. Dionyſ. ix. p. 598. *Hoc erat diſcriminis inter tributa comitia & curiata, quod curiata oportebat ex Senatus auctoritate haberi, & populum curiatim ſuffragium dicere: & præterea neceſſe erat, ut auſpicato fierent, deos ante conſuli: alioqui juſta haberi non poterant. Tributa vero non conſulto Senatu, non adhibitis ſacerdotibus auguribuſque uno die, diviſo per tribus populo perficiebantur*. Liv. vi. 41. *Penes quos ſunt auſpicia majorum? nempe penes Patres. Nam plebejus quidem magiſtratus nullus auſpicato creatur. Nobis adeo propria ſunt auſpicia, ut non ſolum quos populus creat patricios magiſtratus, non aliter quàm auſpicato creet: ſed nos quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicato Interregem prodamus, & privatim auſpicia habeamus, quæ iſti ne in magiſtratibus quidem habent*. Magiſtratuum *comitia* tributa ferè in campo Martio habebantur. Cicer. Attic. i. 1. *In campo comitiis tribunitiis*. iv. 14. *Sequere nunc me in campum*. Ædilitia *comitia* habebantur in campo. Cicer. Attic. iv. 3. *Niſi Milo in*

campum obnuntiaſſet, comitia futura erant ante diem duodecimum Kal. Decemb. Milo ante mediam noctem cum magna manu in campum venit. Clodius cum haberet fugitivorum delectas copias, in campum ire non eſt auſus. De Quæſtorum comitiis idem Cicer. Fam. VII. 30. *In campo certè non fuiſti, cum hora ſecunda comitiis Quæſtoriis inſtitutis...* Poſt ejectos Decemviros, cum Tribunorum plebis *comitia* habuit Q. Furius Pontifex Maximus, ea habita fuiſſe in pratis Flaminiis, qui poſt fuit circus maximus, ſcribit Liv. III. 54. In Capitolio habebantur *comitia*, quibus iterum Tribunus plebis creari volebat Tib. Gracchus, auctoribus Appiano & Plutarcho. *Comitia* Ædilium in foro, adeoque in *comitio* haberi poterant. Cicer. Attic. IV. 3. *Metellus tamen poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuntietur. Nihil eſſe, quod in campum nocte veniretur: ſe hora prima in comitio fore. Itaque ante diem undecimum Kal. in comitium Milo de nocte venit.* Gruch. ibid. c. 5. Manut. Caſal. & Panvin. l. l. Non poterant haberi niſi comitiali die. Quod cum hac exceptione intellectum volo, niſi nominatim, ut aliis etiam diebus, cum populo agere ſibi liceret, quisquam legem tuliſſet. Quod feciſſe P. Clodium in Tribunatu ſcribit Cicero pro Seſtio: legem enim inter alias tulit, ut omnibus faſtis diebus legem ferre liceret. Erat etiam omnibus *comitiis* commune, ut cum populo agi non liceret ante primam horam diei. Ita legibus cautum fuiſſe ſcribit Dion. XXXIX. p. 120. C. ubi dicit, Prætorem Ser. Galbam de triumpho C. Pomptini rogationem malè tuliſſe, quod ſummo mane ante primam horam diei *comitia* habuiſſet. Quo pertinent verba Cicer. Attic. IV. 16. *Pomptinus vult ad IV. Non. Novemb. triumphare. Huic obviant Cato & Servilius Prætores, & Q. Mutius tribunus plebis. Negant enim latum de imperio. Et eſt latum hercle inſulsè.* Cum enim lex de triumpho Proprætoris & Proconſulis id continere deberet, ut liceret ei, qui triumpharet, cum imperio eſſe eo die, quo Urbem ingrederetur, ideo Cicero eam legem appellat *de imperio*: quæ lex *inſulse* lata dicitur, quia occultè ante primam horam diei lata eſſet. Proprius tempus *comitiorum* definiri non poteſt, niſi in ordinariis magiſtratibus. Nam legum, judiciorumque, & extraordinariorum magiſtratuum *comitia* certum tempus habere non poterant: quandoquidem pro publica neceſſitate, ac voluntate magiſtratuum variis anni temporibus haberentur. *Gruch. ibid. c. 6. Manut. & Panvin. l. l.* Diverſa fuerunt à curiatis. I. quia tribus à curiis ſemper fuerunt diverſæ. V. infr. in *Tribus*. II. quia primum ſunt habita in judicio Coriolani, quod ſcribit Dionyſ. VII. p. 446. Sed non dici poteſt ad hoc uſque tempus non fuiſſe habita curiata. III. ſi eadem, quorſum legem tuliſſet P. Volero, ut plebeji magiſtratus tributis *comitiis* crearentur, qui curiatis ante creabantur, ut ait idem Dionyſ. IX. p. 600. IV. Quinetiam ex Cicerone oſtendi poteſt ſua etiam ætate diverſa fuiſſe pro Dom. c. 29. *Quæro, ſi aut negaſſes, aut tacuiſſes, ſi tamen id triginta curiæ juſſiſſent, num id juſſum eſſet ratum?* At, cum tribuum meminit, paſſim dicit quinque & triginta fuiſſe. In Rull. II. 11. prima *comitia* magiſtratibus creandis fuiſſe dicit centuriata, aut tributa, ſecunda autem curiata, quæ tantum auſpiciorum cauſa remanſerunt. Quæ profectò vera eſſe non poſſent, niſi tributa eſſent diverſa à curiatis. *Gruch. ibid. c. 1. Perion. ibid. p. 2796. E.*

COMITIUM erat pars fori Romani, in quo Roſtra erant. Unde qui è Roſtris agebant, in forum & *comitium* verſus agere poterant. *Sigon. de Judic. I. 7.* Ad radices Palatii contra Capitolium. Varr. de Ling. Lat. IV. 32. *Ante curiam Roſtra. Sub dextra hujus a comitio locus ſubſtructus.* Quo videmus *comitium* prope curiam fuiſſe. Aſcon. Cicer. Verr. III. *Comitium locus eſt propter Senatum, quo coire Equitibus & populo Romano licet.* Porro idem Varroni eſt, *à dextra curia*, quod Aſconio *propter Senatum*. Curia autem circa medium forum ad radices Palatii fuit. V. infr. in *Curia*. Nam cum Roſtra in medio eſſent foro, curia ante quam Roſtra fuerunt, ibidem eſt ponenda, & ad ejus lævam *comitium*. Liv. I. 36. V. illum infr. in *Statua Accii*. Dion. XLVII. p. 338. A. V. illum infr. in *Curia Julia*. Curia igitur & *comitium* cum ſub imo Palatio eſſent conſtituta, nihilominus erant in foro. *Donat. de Urb. Rom. II. 18. Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 1. Nardin. Rom. Vet. V. 2. Auguſtin. de Legib. c. 8. Putean. de Jurejur. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. V. p. 898. A. Pollet. For. Rom. I. 3. & 4. Thyſ. in Gell. IV. 5. Rhodig. Ant. Lect. X. 17. Alex. Gen. II. 12. Briſſon. de Form. II. p. 238. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. VI. p. 483. Blond. Inſtaur. Rom. I. 5. §. 67. & 68. Gruch. de Comit. Roman. II. 7. Gutherl. de Saliis c. 18.* Partem fori fuiſſe non colligitur ex Varronis & Aſconii ſupra allatis. Forſan partem fori dixerunt, qui hoc dixerunt, quia à foro diſtinxerunt. Verùm quomodo diſtingui potuit, ſi & inte ctum fuit & in foro? Situs ipſe veritati lucem fœnerat. Nam, quum curiæ Hoſtiliæ conjunctum fuerit, quæ in Palatini montis radicibus ſita erat ipſo foro editior, ipſum quoque in iiſdem radicibus conſtitutum altitudine loci à foro diſtinctum fuiſſe conſequitur. Hinc Varr. de Ling. Lat. IV. 32. de Græcoſtaſi loquens ſubſtructiones commemorat. *Sub dextra cujus à comitio locus ſubſtructus.......* Fortean quoque non ſolo ſitu, ſed & intercedente humiliore muro à foro diſcretum fuit, ſicut ſepta tabularis. E Livio jam allato colligi poſſit ad curiæ ſiniſtram fuiſſe, adeoque inter ædes S. Mariæ Liberatricis & S. Theodori. Verùm ſi ita ſe res habuit, quomodo potuit eſſe conjunctum cum area Vulcani, quæ inter S. Laurentii in Miranda & S. Mariæ Liberatricis ædes fuit. Quin hic *comitium* fuit, & non alibi: atque ideo Varro *ſub dextram curiæ dixit, à comitio locus ſubſtructus....* quod ſacræ viæ confine fuiſſe è congreſſu Romuli & Tatii apparet, quorum fœdus teſte Feſto ſacræ viæ nomen fecit, quemadmodum & *comitio*, uti Plutarchus prodidit in Romul. p. 30. A. *Locus ubi fœdus ictum fuit, hodie quoque à coeundo comitium vocatur.* Nec obſtat Livius, modò rectè intelligatur. Curia namque *comitio* conjuncta non modò januam & gradus habuit verſus forum, ſed & à latere, qua legati gentium exterarum è Græcoſtaſi per *comitium* in Senatum introducti. Hoc ita ſtatuto, bene ſe habent hæc Liv. V. 55. *Cum Senatus paulo poſt de his rebus in curia Hoſtilia haberetur, cohorteſque ex præſidiis revertentes fortè agmine forum tranſirent, centurio in comitio exclamavit.... qua voce audita & Senatus accipere ſe omen ex curia exclamavit.* Quando igitur Livius de ſtatua Accii in *comitii* gradibus poſita loquitur, quibus è *comitio* in forum deſcendebatur, in illa parte fuiſſe cenſenda eſt, cui lateralis curiæ porta obverſa eſt: atque ita gradus *comitii*, & ſtatua Accii ad ſiniſtram curiæ fuere in forum deſcendentibus. Quæ quum dicimus, *comitium* in foro fuiſſe ſtatuimus: quod ſi inter curiam & viam ſacram ad Vulcanale collocaverimus, dicendum erit cum Varrone, ad dextram curiæ fuiſſe, id eſt, inter ædes S. Mariæ Liberatricis, & S. Laurentii in Miranda. *Tectum eſt eo anno primum, ex quo Hannibal in Italiam venit.* Liv. XXVII. 38. Columnæ prææltæ ad S. Mariæ Liberatricis ædem reliquiæ ſunt illarum, quæ tegendo inſervierunt. Explodimus ridiculam illorum opinionem, qui pontis eas Caligulæ fuiſſe exiſtimaverunt, aut Statoris Jovis, quod templum nec in foro fuit, nec illic ſitum eſſe potuit. Index hujus veritatis ſolum ipſum eſt, multò editius & foro, & arcu Severi: ut & epiſtylium magnifica ſculptura verſus forum exornatum, ab altera verò parte rude & impolitum, qua arcum Titi reſpicit, quippe cui tecti trabes inhæſerint, incubuerintque. *Nardin. l. l.* Hoc Ædiles ornabant in ludorum editione I. Porticibus. Suet. Jul. c. 10. n. 1. *Ædilis præter comitium, ac forum, baſilicaſque, etiam Capitolium ornavit porticibus ad tempus exſtructis.* II. Signis & tabulis pictis. Aſcon. Cicer. p. 86. *Ædilis atque Prætori Hortenſio, & item Metellis, rapta ex provinciis ſigna ad ornandum forum & comitium commodaverat Verres; olim enim, cum in foro ludi populo darentur, ſignis ac tabulis pictis partim ab amicis, partim è Græcia commodatis utebantur ad ſcenæ ſpeciem, quia adhuc theatra non fuerant.* III. Opere tectorio. Plin. XXXV. 15. *Lacedæmone quidem exciſum lateritiis parietibus opus tectorium propter excellentiam picturæ ligneis formis incluſum Romam deportavere in Ædilitate ad comitium exornandum Muræna & Varro.* Laz. Comm. Reip.

Rom. x. 1. Pitiſc. in Suetonium. In illo fuit ara quæ puteal Libonis dicta, & ad hanc jurare judices ſoliti, ſed & pejerare. Plaut. Curc. iv. 1. 9.

Qui perjurum convenire vult hominem, mitte in comitium.

Turneb. Adv. xxvii. 27. Putean. ibid. p. 897. A. Sigon. de Judic. i. 28. In illo fœdus fuit à Romulo & Tatio ictum. Etiam ficus, ſive caprificus, ſub qua expoſiti ſunt ad Tiberim Romulus, & Remus, in illo fuit. Tacit. Annal. xiii. 58. 1. & Plin. xv. 18. V. illam infr. in *Ficus*. Donat. l. l. Marlian. ibid. ii. 12. Voſſ. de Idolol. v. 5. Salmaſ. in Solin. p. 801. b. B. Godelev. in Liv. p. 316. Et lapis niger à Romulo ad ſepulturam ſibi deſtinatus. Feſtus. V. illum infr. in *Lapis*. Nardin. Rom. Vet. v. 2. *Comitii* uſus fuit I. Coitio curiarum, quæ *comitia* curiata dicta. II. Diſceptatio controverſiarum. Varr. de Ling. Lat. iv. 32. *Comitium ab eo, quod coibant: & comitiis curiatis, & litium cauſa*. Macrob. Sat. iii. 16. *Veniunt in comitium triſtes: jubent dicere, quorum negotium eſt: narrant. Judex teſtes poſcit*. Plaut. Pœn. iii. 6. 12.

Cras mane quaſi in comitio eſtote obviam.

III. Animadverſio in reos. Plin. Epiſt. iv. 2. *Cum in comitio caderetur, in hac voce perſtiterat ..... Si comitium & virgas pati nollet, ad confeſſionem confugeret*. Senec. Contr. vii. 1. *Nefas commiſſum eſt: ad expiandum ſcelus Triumviris opus eſt, comitio, carnifice*. Nardin. & Grucb. l. l. Borrich. Ant. Fac. Urb. c. 10. §. 1. Perizon. de Prætor. §. 25. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 10. n. 1.

COMMANIPULARIS eſt miles, qui in eodem contubernio ſub uno Decano erat, & militabat. Tacit. Hiſt. iv. 46. 7. *Prenſare commanipularium pectora*. Inſcriptio Romæ, in villa Juſtiniani:

TESTAMENTO
FIERI MANDAVIT
PER HEREDES
ÆLIUM RESTITUTUM
COMMANIPULAREM.

Commanipulo eſt Spartian. Nig. c. 10. V. illum infr. in *Furtum*. Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. vii. p. 255. Stuck. Ant. Conviv. i. 21. Stevvech. in Veget. ii. 8. Oizel. in Min. Fel. p. 3. *Commanipulus & contubernalis* in veteri inſcriptione: COMMANIPULUS. ET. HERES. EJUS. CONTUBERNALI. KARISSIMO. *Salmaſ. in Spartian. Adrian. c.* 10.

COMMEATUS eſt epiſtola dimiſſoria, qua miles à ſignis ad aliquod tempus dimittebatur. Paulus. V. illum infr. in *Emanſio*. Epiſtolam vocant Arcadius, Honorius & Theodoſius C. leg. 2. de Deſertoribus. *Ne ſuppoſitis & commentitiis epiſtolis evadendi habeant facultatem*. Donat. Hec. i. 2. 100. *Commeare eſt abeſſe inde, ubi te eſſe oporteat. Commeatus eſt ex aliqua commoratione temporalis abſceſſus*. Dabatur à Tribunis cohortium, aut præpoſitis militum, aut vicariis & domeſticis eorum, vel à Principe. C. de commeat. leg. 1. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman.* i. 15. *Stevvech. in Veget.* ii. 19. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* iii. 15. *Laz. Comm. Reip. Rom.* iv. 8. *Donat. Dilucid. p.* 651.

Commeatus eſt annona militaris, alimonia exercitus, aut hominis etiam privati. Vet. Gloſſæ: *Commeatus*, σιτηρέσιον. Cicer. Man. c. 17. *Reliquas merces, commeatuſque ad obſidionem urbis, ſi accidat, reſervant*. Suet. Aug. c. 16. n. 1. *Pace facta ob interclusos commeatus*. Inde *commeatibus noſtros intercludere inſtituunt*, dicit Cæſ. Bell. Gall. iii. 23. 6. *Laz. Comm. Reip. Rom.* ii. 15. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* ii. 11. *Pitiſc. in Suetonium*.

Commeatus dicebatur etiam plurium ſimul navium appulſus. Suetonius. V. illum ſupr. in *Claſſis Alexandrina*. Hirt. Bell. Afric. c. 8. n. 1. *Rabirium Poſtumum in Siciliam ad ſecundum commeatum arceſſendum mittit*. Cæſ. Bell. Gall. v. 23. 2. *Duobus commeatibus exercitum reportare conſtituit*. Pro eo Græcanica voce cataplus uſi ſunt Martialis, Auſonius & Sidonius. V. illos ſupr. *Ruben. Elect.* ii. 13. *Laz. Comm. Reip. Rom.* vi. 5.

Commeatus quoque dicitur, cum manus juncta iter terra facit. Apul. Met. viii. p. 247. *Ut luce clara, & die jam provecte, & ſole florido, vitantes undique latentes inſidias, cum & ipſe lumine dirarum beſtiarum repigratur impetus, non laciniatim diſperſo, ſed cuneatim ſtipate commeatu difficultates illas tranſabiremus*. Turcæ appellant *caravannam*. Ruben. Elect. ii. 13.

COMMENTACULUM erat *genus virgulæ, quam Flamines portabant, pergentes ad ſacrificium, ut à ſe homines amoverent*. Feſtus. Alex. Gen. iv. 17. Stuck. de Sacrif. p. iii. & 121. Guther. de Jur. Pont. iv. 14.

COMMENTARIENSIS erat ſcriba, qui *commentarium* Principis conficiebat. *Commentarius* Principis erat libellus Principis, in quo Princeps nomina omnium perſcribi jubebat, quibus aliqua Reipublicæ adminiſtratio tradita. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* ii. 2. *Pollet. For. Rom.* v. 12. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* ii. 13. *Buleng. de Imp. Rom.* vi. 47. *Lomej. de Biblioth. c.* 12.

Commentarienſis etiam dicebatur, qui diurna judiciorum acta excipiebat, qui & manu adnotabat, ſi eorum poteſtas poſtuletur. Paull. leg. 45. §. Quotiens ff. de jure fiſci. *Quotiens apud fiſcum agitur, actorum poteſtas poſtulanda eſt, ut meritò iis uti liceat, eaque manu commentarienſis adnotanda ſunt*. Guther. de Offic. Dom. Aug. iii. 35. Rhod. Antiq. Lect. xvii. 10. Buleng. de Imp. Rom. vi. 47. Donat. Dilucid. p. 206.

Commentarienſis quoque dicebatur, qui carceribus præerat. Ulpian. leg. Divus §. 1. ff. de bon. damn. *Hanc rationem non in compendium ſuum debent Præſides vertere, ſed nec pati optiones, ſive commentarienſes ea pecunia abuti*. Valentin. leg. ad commentarienſ. C. de cuſt. reor. *Ad commentarienſem receptarum perſonarum cuſtodia obſervatioque pertineat*. Firmic. Math. iii. 6. *Erunt cornicularii, aut commentarienſes, quibus damnatorum cura committitur*. Carceri incluſos, ſi criminis qualitas vincula exigebat, catenis vinciebat. V. infr. in *Cuſtodia*. Illis, ſi erant inopes, duas, aut tres diurnas libellas pro alimentis dabat, ex annona, qua pauperes alebantur, leg. judices C. de Epiſcop. audientia. Triceſimo quoque die numerum perſonarum carceri incluſarum, varietatem delictorum, clauſorum ordines, ætatemque vinctorum præfecto aut judici ſuggerere tenebatur, ne rei diu in carcere macerarentur, leg. de his S. C. de cuſtod. reor. Delinquentes etiam comprehendebat. Juſtinian. Edict. 13. c. 12. 17. & 33. præcipit Præfecto Auguſtali, ut *commentarienſem* ad comprehendendos delinquentes mittat. Idem teſtatur Metaphr. 26. Februar. in S. Porphyrio: *Cum cognoviſſet Proconſul, quæ facta erant in civitate, mittit commentarienſem cum magno auxilio, & conjicit eos in cuſtodiam, qui gerebant res publicas, & adducit Cæſaream ad P. P. Africa*. Examinandos ad tribunal Præfecti vel Præſidis ducebat, ut ex actis D. Claudii, Aſterii, & Neonis martyrum ſub Diocletiano Imperatore apparet. Sur. xxiii. Auguſti. Baron. Annal. ccLxxxv. Torquebat & quandoque ipſe ſontes, ut ex actis D. Guriæ & Sonnonæ martyrum apud Metaphraſtem conſtat xv. Novemb. & Surium. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 13. *Buleng. de Imp. Roman.* vi. 47. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* ii. 13. *Tiraquell. in Alex.* vi. 22. *Pint Annot. poſt. c.* 77. *Bud. in Pandect. p.* 104. *K. Pollet. For. Rom.* v. 14. *Schili Nomencl. Philol. p.* 323.

Commentarienſis in caſtris erat, qui obſequia militum, excubias, commeatuſque, & alia hujuſmodi in *commentarios* referebat, ut ſcribit Veget. ii. 19. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* ii. 2. *Donat. Dilucid. p.* 206.

COMMENTARIUS, ſive *commentarium* dicitur, quicquid ita conficimus, ut memoriæ tantùm gratia, non plenæ narrationis facere videamur, in quo ſcilicet capita tantùm, & ſummas rerum adnotare ſolemus. Cicer. Brut. c. 44. *Ipſa illa cenſoria contra Cn. Domitium collegam non eſt oratio, ſed quaſi capita rerum & orationis commentarium paullo plenius*. Sen. Contr. Exc. Præfat. *Nec hoc commentario contentus erat, in quo nudæ res ponuntur*. A Græcis dicuntur ὑπομνήματα. Illo utitur Cicer. Attic. xv. 23. Inde

commentarii Cæſaris dicti, in quibus res ejus in Gallia, & bello civili geſtæ, non latè, & plenè enarrantur, ſed veluti perſtringuntur. De quibus Cicer. in Brut. c. 75. Suet. Jul. c. 56. n. 4. *Bud. in Pandect. p.* 104. I. *Panciroll. Notit. Dign. Im. Orient.* c. 13. *Pitiſc. in Suetonium*.

Commentarii pontificum. V. illos inf. in *Faſti*.

Commentarius Principis dicebatur codex, in quo viri ad obeundas dignitates ad tempus electi ſcribebantur, ac prout magiſtratu decedebant, in annuos ſucceſſores renovabantur. Modeſtinus. V. illum ſupr. in *Abeſſe*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Roman. Præfat. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 9. & 35.

Commentarius privati erat ſcriptum, quod ſibi quiſque privatim domi faciebat, quaſi quoddam memoriæ promptuarium eorum quæ agebant. Aſcon. Cicer. p. 86. V. illum infr. in *Rationes privatæ*. Suet. Aug. c. 64. n. 4. *Filias & neptes vetabat loqui, aut agere quicquam, niſi propalam, & quod in diurnos commentarios referretur*. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 56. n. 4.

COMMIGRABANT ex ædibus in ædes Kalendis Juliis. V. infr. in *Kalendæ*.

COMMISSIO ludorum dicitur illorum exhibitio, & *commiſſi* ludi, inchoati. Virg. Æneid. v. 113.

Et tuba commiſſos medio canit aggere ludos.

Veteres gloſſæ. *Commiſſio*, συμβολή. *Commiſſor*, συμβολομάχος. Ex quo *commiſſiones*, quæ etiam pro comparationibus Poetarum & Oratorum accipiuntur. *Guther. de Veſt. Jur. Pontif.* III. 21.

in COMMISSUM quod caderet res, erat pœna omiſſæ profeſſionis mercium. Marcian. leg. 16. §. 3. ff. de Publican. *Quotiens quis mancipia invecta profeſſus non fuerit, pœna commiſſi eſt*. In fragm. legum Cenſoriarum apud Quintil. Declam. 341. *Quod quis per publicanos improfeſſum transtulerit, commiſſum ſit*. 359. *Quod quis profeſſus non eſt, perdat*. Et à *commiſſi* pœna nemo niſi minor natu excuſabatur. Marcian. ibid. §. 9. *D. Pius reſcripſit, eum quidam intra legitimam ætatem eſſe dicebat, uſus cauſa mancipia duxiſſet, & in ſola profeſſione erraſſet: ignoſcendum eſſe ei*. Ignorantia non excuſabat. Marcian. l. l. *Licet quis ſe ignoraſſe dicat, nihilominus eum in pœnam vectigalis incidere D. Adrianus conſtituit*. Sed errore lapſus non perdebat, ſed duplex vectigal præſtando eas ſervabat. Marcian. ibid. §. 10. *Divi fratres reſcripſerunt, eum quidam non per fraudem, ſed per errorem, in cauſam commiſſi incidiſſet, ut duplo vectigali contenti publicani ſervos reſtituant*. Burman. Diſſert. de Vectig. c. 5.

COMMITTERE eſt duos, pluresve in certamen conjicere. Suet. Aug. c. 45. n. 5. *Spectavit ſtudioſiſſimè pugiles, quos etiam committere cum Græcis ſolebat*. Poetæ quoque & Oratores in theatris *committebantur*. Græci tales *commiſſiones* dicunt δεῖξιν, ἐνδείξεις. Tertull. adv. Gnoſt. c. 6. *Ita ab ævo digniſſimum creditum eſt ſtudiorum experimentum, committere artes, corporum & vocum præſtantiam expendere, præmio indice, ſpectaculo judice, ſententia voluptate*. Suet. Claud. c. 41. n. 2. *Cum primum frequenti auditorio commiſiſſet*. In theatris enim & ludis Imperatorum laudes adulatores celebrabant. Suet. Aug. c. 89. n. 8. *Admonebat prætores, ne paterentur nomen ſuum commiſſionibus obſoleſieri*. Plin. Paneg. c. 54. n. 1. *Et quis jam locus miſeræ adulationi manebat, cum laudes Imperatorum ludis etiam & commiſſionibus* (ita pro *comeſſationibus* ad Suetonium legit Caſaubonus) *celebrarentur*: Fab. Agon. 1. 26. Bud. in Pandect. p. 117. H. 139. I. Heinſ. Diſſert. de Crit. ort. p. 8. Rycq. de Capit. c. 35. Guther. de Jur. Pontif. III. 21. Turneb. Adv. XXI. 29. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. v. 4. Et gladiatores, quorum paria comparabantur ad pugnam. Suet. Claud. c. 34. n. 6. *Beſtiariis, meridianisque adeo delectabatur, ut præter deſtinatos etiam levi, ſubitaque de cauſa quoſdam committeret*. Aug. c. 45. n. 5. *Spectavit ſtudioſiſſimè pugiles, & maximè Latinos; non legitimos, atque ordinarios modò, quos etiam committere cum Græcis ſolebat*... Lipſ. Saturn. II. 19. Thyſ. de Gladiat. p. 231. Caſaub. Donat. & Pitiſc. in Suetonii Auguſtum, & Claudium.

COMMODA, præmia, & dona militum ſolebant veteres diſtinguere. *Commodum*, nam de præmiis & donis ſuis agemus locis, erat I. præda, qua onuſti domum redibant milites; nam capta oppida & urbes prædæ militum dari ſolebant. Liv. II. 25. *Poſtero die ad Sueſſam Pometiam, quo confugerant hoſtes, legionibus ductis, intra paucos dies oppidum capitur: captum prædæ datum: inde paullum recreatus egens miles*. II. Ager captivus, qui ſæpè militibus dividi ſolebat. Liv. II. 41. nam cum non longè abeſſet ab Urbe, percommodum fuit hoc facere. III. Stipendium quod quando inſtitutum ut daretur, V. infr. in *Stipendium*. IV. Veſtis. Plutarchus in Gracchis refert, Gracchum legem tuliſſe de veſte militibus publicè danda ſine ulla ſtipendiorum imminutione. V. illum infr. in *Lex Sempronia*. Vopiſc. Prob. c. 8. *Ille ſingulos manipulos adiit, veſtes & calceamenta proſpexit*. V. Annona. Vopiſc. Prob. c. 10. *Te quæſo, annonam, & commeatus, & quicquid neceſſarium eſt ubique militi pares*. Lampr. Alex. Sev. c. 45. *Deinde per ordinem manſiones, deinde ſtativa, deinde ubi annona eſſet accipienda*. VI. Agri, horrea, & domus in provinciis. Vopiſc. Prob. c. 14. *Agros, horrea, & domos, annonam Transrhenanis omnibus fecit*. Lampr. Alex. c. 58. *Sola quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis ducibus & militibus donavit, ita ut eorum ita eſſent, ſi heredes illorum militarent, nec unquam ad privatos pertinerent, dicens, attentiùs eos militaturos, ſi etiam ſua rura defenderent. Addidit ſanè his & animalia & ſervos, ut poſſent colere quod acceperant*. VII. Privilegia omnia, quale illud apud Liv. XI. 24. *Ne quis militis, dum in caſtris eſſet, bona venderet, aut liberos, ſive nepotes moraretur*. VIII. Legata teſtamento: ſolebant enim morientes Imperatores cohortibus, & legionibus legare pecuniam. Tacit. Ann. I. 8. 3. & Suet. Aug. c. 102. n. 4. *Prætorianarum cohortium militibus ſingula nummum millia: legionariis autem cohortibus civium Romanorum trecentos nummos viritim diviſit*. IX. Donativum. Lampr. Alex. Sev. c. 26. *Congiarium populo ter dedit, donativum militibus ter*. Vopiſc. Probo: *Nam Imperator factus militi ſtipendium & donativum promiſit*. X. Promotiones ad militiæ gradus. V. Lampridium in Alexandro Severo. *Robortell. de Commod. militar. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1474.... *Lipſ. in Tacit. Annal.* 1. *Excurſ. G. de Milit. Rom.* v. 19. *Chimentell. de Hon. Subſ.* c. 38.

COMMODATUM erat contractus, quo gratis alicujus rei uſus ita concedebatur, ut accipiens ſummam in ea reddenda ipſe diligentiam *præſtare deberet*. Sigon. de Judic. I. 5. Briſſon. de Form. VI. p. 529.

COMMODUS Lucius Cejonius, à T. Antonino adoptatus, L. Aurelius Verus appellatus eſt, & cum fratre adoptivo M. Aurelio Antonino eodemque ſocero ſuo imperium obtinuit. Filius fuit L. Cejonii Commodi Veri. *Auguſtin. de Famil. Rom. in Ælia*. Auriga fuit. Herod. I. 13. 17. *Commodus aurigando, beſtiisque conficiendis ſupra modum exercebatur, ob quæ ſtudia adulatores eum fortitudinis gloria celebrabant*. Lampr. Comm. c. 2. *Auriga habitu currus rexit, gladiatoribus convixit*. Panvin. de Lud. Circ. I. 12. Jaculator fuit. Herod. I. 15. 6. *Cervos & hinnulos, cæteraque animalia cornigera, tauris exceptis, concurrens & inſequens feriebat, leones è loco ſuperiori*. Buleng. de Circo c. 27. Strangulatur in domo Veſtiliani. *Proſper Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 295. *B.*

COMMUNIO bonorum inter maritum & uxorem. V. illam ſupr. in *Bona*. Sacrorum, infr. in *Sacra*.

COMOEDIA quomodo differebat à tragœdia, & quænam illarum prior ſit. V. infr. in *Tragœdia*. Definientibus Græcis, eſt periocbe periculi expers, rerum privatarum & publicarum. Donatus ita definit: *Comœdia eſt fabula, diverſa inſtituta continens affectuum civilium ac privatorum, qua diſcitur quid ſit in vita utile, quid contra evitandum*. Cicero apud Donat. in vit. Terent. *Comœdia eſt imitatio vitæ, ſpeculum conſuetudinis, imago veritatis*. Quod viſus eſt accepiſſe à Livio Andronico, qui ante Ciceronem dixerat eſſe quotidianæ vitæ ſpeculum: nec injuria; nam ut intenti ſpeculo veritatis lineamenta facilè per imagines colligimus: ita lectione *Comœdiæ* imitationem vitæ,

con-

Digitized by Google

conſuetudiniſque oon ægerrimæ animadvertimus. *Gyral. Dial. de Poet.* VI. *p.* 320. *F.* Erraruot, qui ſic definiveruot *comœdiam*. Principio aliis quoque fabulis conveoit non dramaticis, quæ ſimplici narratione recitari poſſunt. Deinde in *comœdia* ſemper eſt periculum, alioquin exitus eſſent frigidiſſimi. Quid enim eſt aliud periculum, quàm imminentis mali aditio, ſive tentatio? Præterea non ſola pericula, ſed etiam damna lenooibus, rivalibos, ſervis & heris: quemadmodum in Aſinaria & Moſtellaria ipſi quoque heri malè mulctantur. Adhæc prætextatas *comœdiæ* nomine appellare nequeant ex ea definitione, non enim ſunt privatæ perſonæ. Poſtremò & mimis communis eſt definitio, & ſatyræ dramaticæ. Ego itaque ſic definio: *Comœdia* eſt poema dramaticum, negotioſum, exitu lætum, ſtylo populari. Quemadmodum in cæteris quoque ita uſu venit, ut tempus artium ſit, & lima, & lex: politioribus deinde ſeculis in artem eſt redacta, certiſque præſcripta limitibus. Itemque conſtitura loca ac tempora, in quibus ageretur. Nam quod ajunt (v. *Gyrald. ibid. p.* 321. *B. Buleng. de Theat.* 1. 2.) Apollini Nomio, id eſt, paſtorali per compita & vicos cantatum carmen, à quibus appellata ſit *comœdia*: id poſtea contigiſſe arbitrandum eſt: neque tam tunc originem exſtitiſſe, quàm ortæ rei cultum quendam. Ne erremus cum Idomeneo, qui auſus eſt affirmare, Piſiſtratidarum inventum eſſe θαλίας & κώμους, id eſt, hilaritates & facetias; veteri enim licentia ab aliis inventas & inchoatas acceperunt, atque excoluerunt. Par Varronis lapſus. Neque enim, ut arbitratur, idcirco dictam putes, quia juvenes quæſtus gratia vicos circumire ſoliti eſſent, in quibus fabulas recitarent. In vicis enim priùs oota fuit, quàm circumlata. Et profecto luſus quoque, quàm quæſtus prior. Quemadmodum ne id quidem verum, ab Epicharmo inditum nomen hoc, quum exſul in Co inſula ſcriberet hoc geous poematis. Ab aliis enim ſimul cum re nomen acceperat: quam ingenio ſuo fecit ille cultiorem. Quemadmodum enim Siculi Bucolicum ſibi vindicarunt: ita etiam ſe pro *comœdia* auctoribus gerunt. Quippe jactant ſe Megarenſium colonos, ſuumque civem Epicharmum profitentur, qui ante Chonnidam & Magoeteo vixit: ut falsò bis attribuantur initia *comœdiæ*. Neque verò ſolùm aſſerunt natalia; verùm etiam & cultum, & nobilitatem: ſiquidem ejus poematis laus, atque gloria penes Phormin & Epicharmon ſtetit, qui primi rudem ab antiquis acceptam dicacitatem fabulis inſertis, ei quaſi animam addidere. *Scalig. Poet.* 1. 5. *Voſſ. de Inſtit. Poet.* II. 22. §. 2. Tres ejus fuerunt partes; canticum, quod duabus tibiis, una perſona, aut duabus conſtabat: chorus, qui incerto numero perſonarum, ſed omnium vocibus in unum confuſis utebatur: diverbio, quod colloquio trium, aut quatuor perſonarum conſertum erat. Nunc verò in *comœdiis* Plauti & Terentii præter diverbia nihil babemus. *Buleng. ibid.* II. 26. *Gyrald. ibid. p.* 329. *G.* Vetus ſimplex carmen fuit, quod chorus circa aras fumantes, nunc ſpatiatus, nunc revolvens gyros cum tibicine concinebat. Sed primò una perſona ſubſtituta eſt cantoribus, quæ reſpondens alternis choro locupletavit, variavitque rem muſicam, tum altera, tum tertia; & ad poſtremum creſcente numero, per actores diverſos, perſonæ, pallæ, ſocci, & cæteri ornatus, atque inſignia ſcenicorum reperta; & ad hæc, unicuique ſuus habitus, & ad ultimum, qui primatum partium, qui ſecundarum, & tertiarum, qui quartarum & quintarum actores eſſent. Unde & in quinque actus tota fabula diſtributa eſt. In illa noo ficta ut nunc argumenta, ſed res geſtæ à civibus palam & nominatim exponebantur. Cum autem Poetæ abuterentur licentiùs ſtylo, lege lata, ne quiſquam in alterum carmen infame proponeret, tandem ſiluit. Et cum exoleviſſet, exorta eſt, nova, concinna argumento, conſuetudine congrua, utilis ſententiis, grata ſalibus, apta metro. Vetus ab initio chorus fuit, paullatim in quinque actus proceſſit. In nova choro nullus locus eſt, quod canente choro ſpectatores faſtidioſi abirent. *Buleng. ibid.* 1. 6. *Scalig. ibid. c.* 7. *Gyrald. ibid. p.* 329. *C. Mareſchott. de Perſon. & Larv. c.* 2. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 7. Illarum patrem, primum Ariſtophanem, & Menandrum apud Græcos babemus, & apud Romanos Livium Andronicum, qui fabulas Romæ recitavit anno ab. U. C. 513. & poſt illum Licinium, Cæcilium, Plautum, Terentium. In compitalitiis ludis agebantur ad refrenandos mores, cum etiam in curulibus, in megalenſibus, & in funebribus. In funetibus inſtitutæ fuot ad demoſtranda defunctorum facinora, virtutes, merita, vel in patriam, vel aliis in rebus geſtis. *Ferret. Muſ. Lapid.* I. *Memor.* 26. III. *Memor.* 42. *Voſſ. ibid.* §. 6. Inter cœnandum etiam agebantur. V. ſupr. in *Cœna*. Illarum clauſula uſitata erat, ſive unica voce, *Plaudite*, ſive duabus, *Valete*, *& plaudite*. V. infr. in *Plaudere*. Ferrar. de Vet. Acclam. & Plauſ. c. 3.

Comœdiæ Atellanæ erant Latinæ, jocis & ſalibus compoſitæ, quæ in ſe oon habebant niſi vetuſtam elegantiam, ab Atella civitate Campaniæ, quæ nunc *Averſa* vulgo exiſtimatur, dictæ, in qua primùm cœptæ ſunt, argumentis dictiſque jocularibus ſimiles Satyricis fabulis Græcis. *Atellana differt* 1. *à Satyra*, *quod in Satyris ferè Satyrorum perſonæ inducuntur, aut ſi qua ridicula ſunt Satyris ſimiles: ut, Silenus, Autolycus, & Burrhus: in Atellana, perſonæ obſcœnæ*. Diomed. III. p. 488. Sanè & perſonata fabula fuit, quam quidam putant primum à perſonatis hiſtrionibus dictam: ſed cum poſt multos annos *comœdi* perſonis uti cœpere, veroſimilius ait eſſe Sex. Pompejus, *eam propter inopiam comœdorum actam novam per Atellanos, qui propriè vocantur perſonati, quia iis fuit non cogi in ſcena ponere perſonam, quod cæteris hiſtrionibus pati neceſſe eſt*. Gyrald. Dial. de Poet. VI. p. 329. Voſſ. Inſtit. Poet. II. 35. C. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 77. b. A. Buleng. de Theat. I. 6. & 10. Ferret. Muſ. Lapid. III. Mem. 42. Scalig. Poet. I. 7. Caſaub. de Roman. Satyr. II. 4. Qui cum Gyrald apud Diomedem ſic legunt. Sed legendum *Oſca*. Nam Atella Oſcorum civitas, quorum perſonas inducebant. Obſcœnæ perſonæ verò mimis potiùs conveniebant, quàm Atellanis. *Voſſ. ibid.* §. 6. *Cren. in Caſaubonum*. II. à mimis. Cicer. Fam. IX. 16. *Non, ut olim ſolebat, Atellanum, ſed, ut nunc fit, mimum introduxiſti*. Nimirum conqueritur Cicero, quod à Papirio non modeſtè, & more Atellanarum riſus ſit, ſed mimicè, & parum verecundè. Loci hujus ſententiam Loenſis non eſt aſſecutus, qui Epiphyll. II. 12. ex illo colligit, mimorum fabulas eaſdem fuiſſe poſteris, quæ priſcis erant Atellanæ. Hæ enim ab illis differunt, quæ jocis quidem & ipſæ, ſed aliquanto modeſtioribus compoſitæ erant: &, ut ait Donat. in Terentii vita, *in ſe non habebant niſi vetuſtam elegantiam*: id eſt, minùs dicaces erant, quàm mimi. Propterea Val. Max. II. 4. §. 4. *genus hoc delectationis Italica ſeveritate temperatum, ideoque nota vacuum, & ab Oſcis accitum eſſe dicit*. Et, à quo ſumpſit Valerius, Liv. VII. 2. laudatus infr. in *Exodia*. Quod igitur elegantiam in Atellanis Donatus eſſe dixit, non ad ſermonis genus, quod rude, & impolitum fuit, qualis erat Oſcorum lingua, à quibus Atellanæ acceptæ, ſed ad ſententiarum munditiem refero, jucundam auribus nobilium virorum, ſicut mimorum laſciva dicacitate inferiorum ordinum homines delectabantur magis. Præterea ſermone Oſco, non Romano Atellana componebatur: à pluribus, non ab uno tantum, agebatur, babebat exodia, ut oſtendit Livius; ex quo patet in actus diſtributam fuiſſe. Poſtremò cum tibicine, cantu, motu corporis agebatur: quod ex eodem Livio licet intelligere. Mimus verò parum modeſtè dicax; quippe quæ dicta ſit, ut ait Donatus, *ab imitatione diuturna vilium rerum, & levium perſonarum*; itaque Macrob. Sat. III. 7. *mimis laſciviam* tribuit: quod Romana lingua, non Oſca: quod ab uno tantum agebatur: quod exodiis carebat; neque enim in quinque actus, ut Atellana, & reliquæ fabulæ, quibus actibus inſerebantur ad animos recreandos exodia, dividebatur, ſed perpetuam actionem babebat: quod neque adhibito tibicine, neque cantu, neque cum corporis motu, ut reliquæ fabulæ, agebatur. Præter hæc, quæ mimum ab Atellana diſtinguebant, addo cives Romanos ingenuos Atellanas tantùm agere ſolitos eſſe, quia *genus illud*

nota vacuum fuit, ut modò Valerius; reliquas fabulas, & in iis mimum, à ſervis, aut libertis, aut à peregrinis actas eſſe. *Mamt. in Ciceronem, Voſſ. & Cren. l. l.* Hac de cauſa illarum actores honeſtiori loco erant, quàm cæteri hiſtriones. Liv. VII. 2. *Eo inſtitutum manet, ut actores Atellanarum nec tribu moveantur, & ſtipendia, tanquam expertes artis ludicræ, faciant.* Val. Max. II. 4. §. 4. *Ideoque vacuum notæ eſt, nam neque tribu movetur, neque à militaribus ſtipendiis repellitur.* Voſſ. ibid. §. 7. Scalig. l. l.

Comœdiæ mixtæ dicebantur, quæ ex utroque actu, tum ſtatariæ, tum motoriæ, conſiſtebant, ut Eunuchus. *Gyrald. Dial. de Poet.* VI. *p.* 329. *E. Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Mem.* 42. *Cuper. Obſ.* I. 10. *Voſſ. de Inſtit. Poet.* II. 7. §. 7.

Comœdiæ motoriæ erant turbulentæ, in quibus ſcilicet turbæ excitabantur, quæ & negotioſæ appellabantur: vel, ut alii, quæ res turbulentas inducebant, ut Amphitryo. *Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Mem.* 42. *Scalig. Poet.* I. 7. *Gyrald. Dial. de Poet.* VI. *p.* 329. *E.*

Comœdiæ palliatæ dicebantur Græcæ, quia pallium fuit Græcorum indumentum exterius. In prolegomenis ad Terentium: *Comœdiæ formæ ſunt tres. Palliatæ Græcorum habitum ferentes.* Interpres vetus Juven. ad Satyr. I. 3. *Togatæ ſunt comœdiæ Latinæ, palliatæ Græcæ, quales Afranius fecit.* Afranius dedit togatas. Itaque verba illa, *quales Afranius fecit*, retrahenda ſunt, & *togatis* ſubjicienda. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. 1. *Scal. Poet.* I. 7. *Buleng. de Theat.* I. 6. *Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Mem.* 42. *Voſſ. de Inſtit. Poet.* II. 7. §. 2. Videntur eædem eſſe, quæ crepidatæ vocantur à Donat. Adelph. proleg. n. 7. Nam has ſpecies eſſe dicit fabulæ: tragœdiam, comœdiam, togatam, tabernariam, prætextatam, crepidatam, Atellanam, μικτὸν Rhinthonicam. Ubi, niſi per crepidatam intelligamus palliatam, nobilis ſpecies omiſſa erit. Potuit autem ſic vocari, quia Græci, ut palliis, ita & crepidis uterentur. *Gyrald. Dial. de Poet.* VI. *p.* 328. *G. Voſſ. l. l.*

Comœdiæ planipediæ. V. illas infr. in *Planipes.*

Comœdiæ prætextatæ erant Latinæ. Horat. Art. Poet. n. 288.

Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.

Ubi prætextæ ſunt prætextatæ. Neque tamen audiendi ſunt, qui apud Acronem prætextatam tragœdiam dixerunt, comœdiam togatam: multò minùs, qui ibidem togatas fuiſſe, in quibus Græca argumenta, prætextas, in quibus Latina. Nam, ut diximus, cum Latinæ eſſent, omnes erant togatæ, ſed hæ viliorum, prætextatæ nobiliorum & Magiſtratuum. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. 1. Nec audiendi ſunt, qui togatas de viris togatis, prætextatas de pueris & puellis prætextatis compoſitas fuiſſe autumant. *Buleng. de Theat.* I. 6. Quos meliora docet Feſtus his verbis: *Prætextæ appellantur, quæ res Romanorum continent ſcriptas.* In illis enim Imperatorum negotia agebantur & publica, & reges Romani, vel magiſtratus inducebantur, qui prætexta, quæ illorum erat toga, utebantur in ipſis fabulis, erantque hæ perſonarum dignitate & ſublimitate tragœdiis ſimiles. A quibus tamen differebant, quòd in tragœdia heroes introducebantur, in prætextatis Romanæ perſonæ, ut Brutus, Decius. Diomed. III. p. 487. Edit. Putſch. *Gyrald. Dial. de Poet.* VI. *p.* 329. *A. Scalig. Poet.* I. 7. *Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Mem.* 42. *Voſſ. de Inſtit. Poet.* II. 7. §. 4. Sed vix videtur potuiſſe dari *comœdiam*, in qua ſoli magiſtratus introducerentur. Probabilius erit, dictas ab argumenti gravitate, atque honeſtate, nulla jocorum licentia, atque obſcœnitate, quæ magiſtratuum & pueritiæ ſanctitatem dedeceret. Quanquam contra à verborum prætextatorum licentia quis dictas ſuſpicari poſſit. Sed tales togatæ omnes, viliorum ſcilicet perſonarum, lenonum, meretricum, nepotum, quibus vitæ licentia congruens laſcivior oratio. At prætextatas ſerias totas, ac graves, omnique turpitudine vacuas fuiſſe credere par eſt. *Ferrar. l. l.*

Comœdiæ Rhinthonicæ appellabantur joculares & ridiculæ. Has Græci Hilarotragœdias, alii Latinas & Italicas vocaverunt. Rhinthon homo hilaris & feſtivus, floruit ſtatim poſt Alexandrum, hoc eſt, per tempora primi Ptolemæi. Mixtæ erant ex *comœdia* & *tragœdia*: Unde *tragicomœdiæ* dictæ ſunt. *Gyrald. Dial. de Poet.* VII. *p.* 400. *B. Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Mem.* 42. Suidas: *Rhinthon, Tarentinus comicus, auctor illius, quæ dicitur hilarotragœdia, quæ eſt jocoſa, & ridicula ſcriptio. Fuit autem filius figuli, idque temporibus Ptolemæi primi. Ejus verò fabulæ tragicæ, & comicæ, ſunt* 38. Stephan. in Τάρας: *Rhinthon Tarentinus, qui ex tragicis fecit joculare, ac ridiculum fabulæ genus. Feruntur autem fabulæ ejus* 38. Voſſ. de Inſtit. Poet. II. 21. §. 1. Donatus quare has reliquis addiderit, reddit rationem, quippe ab actore. Verùm actor *comœdiæ* genus mutare, aut conſtituere qui poſſit, non video. Athen. III. meminit Rhinthonis tanquam poetæ, non quaſi actoris, atque ejus fabulam Amphitryonem. *Scalig. Poet.* I. 7. *Cuper. Obſ.* I. 10. Quare legendum puto *auctore*. At negant aliqui, à poeta novum poſſe conſtitui fabulæ genus. Nempe arbitrantur, eodem jure ſic poſſe fabulas dividi in Plautinas & Terentianas. Sed valdè errant. Nam poeta Rhinthon novum fabulæ genus induxit, quod inde Rhinthonicum nominatum eſt, atque ab hilaritate tragœdiæ aliter vocatum *ἱλαροτραγῳδία*. *Voſſ. l. l.*

Comœdiæ ſtatariæ dicebantur ſedatiores, in quibus non ita diſcurrebatur. Tales Hecyra, Aſinaria. *Scal. Poet.* I. 7. *Ferret. Muſ. Lapid.* III. *Mem.* 42. *Gyrald. Dial. de Poet.* VI. *p.* 329. *E.*

Comœdiæ tabernariæ dicebantur togatæ, humilitate perſonarum, & argumentorum ſimilitudine *comœdiis* pares: in quibus non magiſtratus regeſque, ſed humiles & privatæ perſonæ inducebantur, quod olim tabulis tegerentur domus privatorum, nuncupatæ. Differebant à *comœdia*, quod in *comœdia* Græci ritus inducebantur, perſonæque Græcæ, in hac verò Latinæ. In tabernariis Afranius & Ennius floruerunt. Illas innuit Horat. de Art. Poet. n. 223.

Migret in obſcuras humili ſermone tabernas.

Diomed. III. p. 487. *Gyrald. Dial. de Poet.* VI. *p.* 329. *B. Scal. Poet.* I. 7. *Turrig. in Inſcript. Urſ. Togat.* §. 2. Sed ſi nullus in illis togæ uſus, cur inter togatas recenſentur? Auctor Proleg. Terent. fuiſſe palliatas tradit. *Palliatæ Græcum habitum ferentes, quas nonnulli tabernarias vocant.* Sed paullò ante, ſi tamen unus auctor eſt, ab humilitate argumenti, & ſtyli dictas putat. Quod palliatæ fuerint, non minùs falſum eſt, quàm notatio planipedum. V. illam infr. in *Planipes*. Quis enim ignorat infimam plebem, ac minutum populum in cœnaculis habitaſſe? Veriſimilius eſt, dictas, quod opifices, inſtitores, ac ſellularii, qui in tabernis degerent, inducerentur. *Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. 1. *Cuper. Obſ.* I. 10.

Comœdiæ togatæ dicebantur, quæ, ut Diomed. III. p. 487. *ſcripta ſunt ſecundum ritus & habitus hominum togatorum, id eſt, Romanorum: Toga namque Romana eſt.* Hinc & togatarius hiſtrio appellatus eſt. Suet. Aug. c. 45. nu. n. vocat Stephanionem togatarium: cujus & meminit Plin. VII. 48. *Minus miror Stephanionem, qui primus togatas ſaltare inſtituit. Togatas,* pergit Diomedes, *cum ſit generale nomen, ſpecialiter tamen pro tabernariis, non modò communis error uſurpat, quod Fannius & togatas appellat; ſed & Poetæ, ut Horatius.* V. illum ſupr. in *Comœdiæ prætextatæ. Togatarum ſpecies ſunt prætextatæ, tabernariæ, Atellanæ, planipediæ.* Gyrald. Dial. de Poet. VI. p. 328. F. Dicebantur duplici ſenſu, nam vel ponuntur pro Romanis, & tunc omnes ſpecies alias comprehendunt, vel aliis opponuntur, ut togatæ diverſæ à prætextatis, & trabeatis, & tunc togatæ reſpiciunt populum. *Cuper. Obſ.* I. 10. *Voſſ. de Inſtit. Poet.* II. 7. §. 2. & 6. Erantque prætextatæ nobiliores, ut minùs nobiles, in quibus Senatores privati cum togis introducebantur. *Scal. Poet.* I. 7. Sed cur ſoli Senatores togati, cum gens univerſa togata eſſet? *Ferrar. de Re Veſt.* II. 4. 1.

Comœdiæ trabeatæ dicebantur, in quas procul dubio introducti triumphantes, aliique qui trabeæ jus habebant, &

forte

Digitized by Google

ſorte etiam teges. Illas Cajus Meliſſus invenit. Suet. Gramm. c. 21. n. 5. *Fecit & novum genus togatarum, inſcripſitque trabeatas*. Ex perſonis facilè colligitur, tales peſſimè *comœdias* vocari, & nullam aliam fabulam niſi tragœdiam eſſe poſſe. Quare de trabeatis ego quidem ampliandum cenſeo. *Cuper. Obſ.* 1. 10. *Voſſ. de Inſtit. Poet.* 11. 7. §. 5. Et ego, cum trabeæ olim regum fuerint, iis pulſis penes equites io ſollenni tranſvectione remanſerint, iode à triumphantibus uſurpatæ, neſcio quis earum uſus in *comœdiis* eſſe potuerit. *Ferrar. de Re Veſt.* 11. 4. 1.

COMPAR dicitur maritus in hoc ſaxo apud Gruter. p. 793. n. 9.

JULIA. MATRONA
AUR. AQUILINO. COMP...

Ita & Plaut. Caſ. iv. 2. 27.

Sed eccum progreditur, cum corona & lampade
Meus ſocerus, compar, commaritus, villicus.

Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. xi. p. 637. B.

COMPARARE inter ſe dicebantur Conſules, cum inter eos de conſularibus provinciis conveniſſet. Primis enim temporibus, cum provinciæ tuendæ armis eſſent, & in diſcrimine verſarentur, Conſules, inito ſtatim magiſtratu, in eas, quæ cuique obtigiſſent, exibant. Liv. xxxi. 1. Cn. Servilius Cæpio, & C. Servilius Geminus *conſules, quum de Republica, belloque, & provinciis ad ſenatum retuliſſent, cenſuerunt patres, ut conſules inter ſe compararent, ſortirenturve*. Manut. de Legib. c. 10. Sigon. de Ant. Jur. Prov. ii. 1. Lyeklama de Magiſtrat. c. 7. Perion. de Græcor. & Roman. Magiſtrat. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. vi. p. 2801. A. V. infr. in *Proconſules*.

Comparare dicebantur gladiatores, qui *paria* componebant. Quintil. viii. 3. *Cum me una tamen res apud quoſdam faceret miſerabilem, quod viderer iniquè comparatus. Certè enim arena deſtinabar victima: nemo munerario vilius ſtetit*. Lipſ. Saturn. ii. 19. Thulemar. in Freher. Cecropiſtr. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. ix. p. 1157. Thyſ. de Gladiat. p. 321. Terent. Adelph. ii. 2. 3.

—— nunquam vidi iniquius
Concertationem comparatam, quam hæc hodie inter nos fuit.

Ubi Donatus: *Comparatam ad dictum Syri refert, qui ait, concertationem fuiſſe, pares faciens Æſchinum & lenonem*. Gonſal. in Petron. p. 57.

COMPEDES ſunt crurum vincula ferrea. *Ferrar. Annal. de re Veſt.* c. 22. Græcis πέδαι dicuntur. Gloſſæ: *compedes*, πέδαι. Inde apud Plaut. Capt. iii. 5. 64. *Craſſæ & ponderoſæ compedes*. Pondus in illis enim ſpectabatur, quia ex ferro. Demodocus in Medea apud Pollucem:

Trigintilibres juveni indantur compedes.

Quomodo differant à nervo etiam crurum vinculo, V. infr. in *Nervus*. Salmaſ. de mod. uſur. c. 18. *Compedes* vinculis ſoluti ſuſpendebant Saturno. Mart. iii. 29.

Has cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne.

Saturnus enim *à filio regno potito in vincula conjectus eſt*. Macrob. Somn. Scip. 1. 2. *Tomaſ. de Donar.* c. 38. Dicuntur etiam annuli. V. ſupr. in *Annulus*.

Compedes erant etiam genus tormenti, quo damnati in carcere poſiti, inſertis ad quartum, vel quintum foramen pedibus torquebantur. De *compede* Prudent. Periſteph. v. 249.

In hoc barathrum conjicit
Truculentus hoſtis martyrem;
Lignoque plantas inſerit
Divaricatis cruribus.

Illud de *crurum divaricatione* ſic explicat Euſeb. Hiſt. Eccleſ. viii. 11. *Nonnulli poſt verbera in compedibus ligneis poſiti erant, ut pedes alter ab altero, ad quartum foramen diſtenti eſſent*. Quod tormentum adeo crudele erat, ut idem ſubjiciat, *acuiſſe ſupinos*. Ejus ergo forma hæc erat, ut in trabe diverſa foramina eſſent, quibus pedes insererentur, ut modò ad quartum, modò ad quintum foramen, intruſis, ac divaricatis cruribus extenderentur, & diſtraherentur. Quod tormenti genus Metaphraſtes *cippum* appellat in vita S. Luciani: *Eſt autem*, inquit, *lignum oblongum, cui ambos ejus pedes immittebant, diſtrahentes ad quatuor foramina: quod quidem eſt in hoc ſupplicio graviſſimum, nam coxendices violenter à ſuis moventur articulis*. Ferrar. Elect. 1. 6.

COMPEDITI qui villarum ac poſſeſſionum ergaſtulis continebantur, infimæ & miſerrimæ conditionis inter ſervos erant. leg. 15. §. 44. ff. de injuriis. *Etenim multum intereſt, qualis ſervus ſit, bonæ frugi, ordinarius, diſpenſator: an verò vulgaris, vel mediaſtinus, vel qualis qualis: & quid ſi compeditus?* Unde illa de imminuta agriculturæ dignitate querela apud Plin. xviii. 3. *At nunc*, inquit, *eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti vultus exercent*. Senec. Tranq. c. 10. *Cogita compeditos primo ægrè ferre onera, & impedimenta crurum: deinde ubi non indignari illa, ſed pati propoſuerunt, neceſſitas fortiter ferre docet, conſuetudo facilè*. Ovid. Pont. 1. 6. 31.

Hac facit ut vivat vinctus quoque compede foſſor;
Liberaque à ferro crura futura putet.

Dicuntur & alligati. Colum. 1. 9. ubi ſcribit, *vineta plurimum per alligatos excoli*. Popm. de Oper. Serv. p. 147.

COMPERENDINATI dici poſſunt rei in cauſis criminalibus, quos curia dimiſſos fide ſua eſſe voluit, hoc eſt, quos ſuæ ipſorum cuſtodiæ commiſit, ut aut urbem carceris loco juſti habeant, aut privatam aliquam domum, ut fit interdum ex perſonarum dignitate, & genere cauſarum. Diu quis poterat dici *comperendinatus*. Cic. Verr. 1. 7. *Deinde reliquis diebus, his criminibus, his teſtibus & urbanis, & provincialibus ſic obrutus atque oppreſſus eſt, ut his ludorum diebus interpoſitis, nemo illum comperendinatum, ſed condemnatum judicaret*. Poſſunt ideo dici, quia non planè abſoluti ſunt, ſed veluti vadimonio quodam obſtricti, vel quia nondum comperta ſatis crimina, vel quia ſe nondum innocentes approbaverunt. *Bud. in Pandect.* p. 33.

COMPERENDINATIO *eſt ab utriſque litigatoribus invicem ſibi denuntiatio in perendinum diem. Namque cum in rem aliquam agerent litigatores, & pœna ſe ſacramenti peterent, poſcebant judicem: qui dabatur poſt tertium diem: quo dato: deinde inter ſe perendinum diem, ut ad judicium venirent, denuntiabant*. Aſcon. in Cicer. p. 76. ne ſcilicet alter litigatorum imparatus tergiverſari poſſet. Eſt itaque nova accuſatoris & rei citatio. Nam duæ erant actiones, quarum prima perfecta: poſt diem tertium ſecunda eſt inſtituta, quæ *comperendinatio* dicta eſt, eo quod *perendino* die ageretur, id eſt, tertio, ita ut propriè dicatur, quando reus in tertium diem rejiciebatur. *Perendie* enim eſt, quod Græci μεταύριον dicunt, quaſi poſt craſtinum. Cicer. Attic. xii. 34. *Scies igitur eras, aut ad ſummum perendie*. Inde *perendinus dies*, verbum olim Jctorum: unde illud Cicer. pro Mur. c. 12. *Jam illud mihi quidem mirum videri ſolet, tot homines, tam ingenioſos, per tot annos, etiam nunc ſtatuere non poſſe, utrum diem tertium, an perendinum dici oporteret*, de Jctis ubi loquitur. *Perendinus dies* hodie quidem dici poteſt, cum judex ſtatuit, aut inter partes convenit, ut omne inſtrumentum litis apud acta utrimque proferatur intra triduum, hoc eſt, ut ſacculi apud graphiarium deponantur. Fluxit à Glaucia. Cicer. Verr. 1. 9. *Glaucia primus tulit, ut comperendinaretur reus: antea vel judicari primo poterat, vel amplius pronuntiari*. Differebat perfecta actio à *comperendinatione*, quod in *comperendinatione* contra factum eſt atque in perfecta: ibi enim priore loco dixit accuſator, defenſor poſteriore: hic contra prius defenſor, poſterius verò iterum actor. *Moreſtell. de Diverſ. Dier. Dial.* xii. *Manut. de Legib.* c. 22. *Auguſtin. de Legib. in Actiſa repetundarum. Sigon. de Judic.* 1. 17: ii. 20. *Bud. in Pandect.* p. 32. E. 92. D. *Donat. Dilucid.* p. 859. *Turneb. Adv.* 1. 3. *Polet. For. Roman.* iv. 15. *Briſſon. de Form.* v. p. 368. *Robortell. Annot.* ii. 25. *Volaterr. Comment. Urban.* xxix. p. 1074. *F. Oizel. in Gell.* xiv. 2.

Struv. Ant. Roman. c. 8. p. 375. Pravot. de Magiſtrat. Roman. c. 7. Hotman. Antiq. Rom. II. 13: v. *p.* 752. *C.* Quomodo differat ab ampliatione. V. ſupr. in *Ampliatio*.

COMPITALITIA. V. illa infr. in *Ludi compitales*.

COMPITUM eſt viarum concurſus, ſive, ubi viæ concurrunt. Gloſſ. Philox: *competit*, *συντρίχον*. Philarg. Georg. II. *Compitum locus ex pluribus partibus in ſe, vel in eaſdem partes ex ſe, via atque itinere dirigens, ſive is cum arca, ſive ſine arca, ſive ſub tecto, ſive ſub divo ſit, ubi pagani agreſtes buccina convocati ſolent certa inire conſilia. Hinc & Lares compitalitii, & feriæ compitalitiæ*. Vetus interpres Perſ. Sat. IV. 27. *Compita ſunt loca in quadriviis quaſi turres, ubi ſacrificia finita agricultura ruſtici celebrabant. Meritò pertuſa, quia per omnes quatuor partes pateant, vel vetuſta. Vel compita non ſolum in Urbe loca, ſed etiam via publica ac diverticula aliquorum confinium, ubi adicula conſecrantur patentes. In his juga fracta ab agricolis ponuntur, emeriti & elaborati operis indicium*. Voſſ. Lex. Etymol. Marlian. Topogr. Urb. Rom. I. 6. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XI. p. 637. D. *Compitorum*, in quæ Veſpaſiano cenſore regiones diviſæ ſunt, numerum fuiſſe CCLXV. ſcribit Plin. III. 9. & non abſurdum eſt exiſtimare *compita* circiter quartam vicorum partem abſolviſſe; ita tamen, ut non quodvis trivium, aut quadrivium inter *compita* numeretur, verùm ea tantum *compita* exiſtimentur, quæ Janum Quadrifrontem cum ſignis Larium habuerunt. *Nardin. Rom. Vet.* II. 5. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 2. §. 3.*

Compitum etiam erat templum, in quo pro *compitis* ſacra faciebant. Vetus lapis Veronæ:

COMPITUM REFECERUNT, TECTUM
PARIETES ALLEVARUNT, VALVAS
LIMEN DE SUA PECUNIA LARIBUS
DANT COSSO CORNELIO LENTULO
L. PISONE AUGURE COSS.

Siccam. in Faſt. Kalend. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav, Tom. VIII. *p.* 70. *A.*

Compitum Fabricii, de quo Feſtus in Novæ curiæ: *Novæ curiæ proximè compitum Fabricii ædificatæ ſunt*, ubi fuerit, nuſquam legitur. Equidem, quum in Publio Victore, & Sexto Rufo legatur, vicum Fabricium in regione prima, porta Capena dicta, fuiſſe, quumque vici principium *compitum* eſſe ſciatur, in eadem curias illas novas regione, atque in ejus vici principio fuiſſe crediderim. Suſpicionem meam ipſa etiam loci utriuſque ſitus convenientia confirmat. Nam cum veteres curiæ à Romulo proximè muros primæ urbis, portamque extructæ fuerint inter ortum ſolis & meridiem, novæ aptiore loco, & convenientiore ædificari non potuere, quam ad muros ea in parte urbis prolatos, id eſt, ad portam Capenam, inter orientem item & meridiem. *Nardin. Rom. Vet.* II. 1: III. 2.

COMPLOSUS manuum eſt geſtus laudantium. V. ſupr. in *Pollex*.

COMPLUVIUM eſt cavædii pars ſubdivalis & cœlo expoſita. Feſtus: *Compluvium eſt, quo de diverſis tectis aqua pluvialis confluit in eundem locum*. Quomodo differat ab impluvio, docet Varr. de Ling. Lat. IV. 33. *Si relictum erat in medio, ut lucem caperet: deorſum, quo impluebat, impluvium dictum: & ſurſum, qua compluebat, compluvium, utrumque à pluvia*. Vitruv. VI. 3. *Item aſſeribus ſtillicidiorum in medium compluvium dejectis*. Bald. Lex. Vitruv. Turneb. Adv. X. 17. Philand. in Vitruvium.

COMPONERE gladiatores dicebantur, qui illorum paria inter ſe committebant. Cicer. Fam. II. 8. *Quid? tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, ut mihi gladiatorum compoſitiones mitteres?* Plin. VIII. 12. *Quam quis aliam tantæ diſcordiæ cauſam attulerit, niſi natura ſpectaculum, ſibi paria componentis?* Lipſ. Saturn. II. 3. Schott. Obſerv. V. 56. Thuſemat. in Freher. Cecropiſtr. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IX. p. 1157. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. p. 2. c. 4. Faber Paralip. ad Agoniſt. p. 1934. l. 56. Thyſ. de Gladiat. p. 231. Ouzel. in Minuc. Felic. p. 205: Gonſal. in Petron. c. 19. In hac *compoſitione*, prima editoris cura, ut pares cum paribus confligerent. Senec. de Prov. c. 3. *Ignominiam judicat gladiator, cum inferiore componi: & ſcit eum ſine gloria vinci, qui ſine periculo vincitur*. Lucan. IV. 708.

—— veluti fatalis arena
Muneribus non ira vetus concurrere cogit
Productos: odere pares.

Lipſ. Thyſ. & Caſal. l. l. Et *componi* ipſa paria. Horat. Sat. I. 7. 18.

—— Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupili & Perſii par pugnat, uti non
Compoſitus melius cum Bithio Bacchius.

Lucill. IV.

Æſernin' fuit, Flaccorum munere, quidam
Samnis, ſpurcus homo, vita illa dignu' locoque,
Cum Placidiano hic componitur, optimu' longe
Poſt homines natos gladiator qui fuit unus.

Hinc par *compoſitum* apud Albinov. de Morte Druſ. II. 301.

Par bene compoſitum, juvenum fortiſſimus alter,
Altera tam forti mutua cura viro.

Franc. Douſa ad Lucilium, Goral. in Albinovanum.

Componere oſſa atque cineres cremati dicebantur veteres. Prop. II. 19. 20.

Tu mea compones, & dices, oſſa, Properti,
Hæc tua ſunt.

Catull. LXVIII. 97.

Quem nunc tam longè non inter nota ſepulcra,
Nec prope cognatos compoſitum cineres.

Non tamen ita nudè *componebantur*, ſed vaſculis quibuſdam incluſa, quæ Latini urnas vocabant. V. illas infr. in *Urna*. Kirchman. de Fun. III. 8. Brouckh. in Tibull. III. 2. 26. Imo de omni re uſurpatur, quæ ritè collocatur. Cadaver linteo tenus obvolvebatur & *componebatur*, quod etiam manus corpori applicaret, & pedes jungeret: deinde ligabatur faſciis, quibus veriſimile non eſt nudum hominis corpus fuiſſe conſtrictum, & aliter ſolet fieri in infantibus circumtegendis: & tandem vel induebatur, vel injiciebatur veſtis pretioſa, quam Græci ἐντάφιον vocant. Plutarch. de Inſtit. Lacon. p. 238. D. *Nihil permiſit cum cadavere humari, verum illud in punicea veſte ac foliis oleæ componi eodem ab omnibus modo juſſit*. Ælian. Var. Hiſt. VI. 6. *Qui omnibus numeris abſolutam virtutem præſtitiſſent, ii etiam, injecta illis chlamyde purpurea, glorioſè ſepeliebantur*. Neque tamen factum credo, ut faſciæ ſemper fuerint adhibitæ, præcipuè cum cadavera non condirentur, & funus Patrocli illas ignorat, de quo addenda ſunt verba Dictys Cret. III. c. 11. *Dein Patrocli corpus elutum, mox veſte circumtegitur, maximè ob tegenda vulnera*. Nam illa *veſtis* eſt Homero *tenue linteum*, & pro *circumtegere* Hieronymus *obvolvere* dixit. *Cuper. Obſer.* II. 9. *Gutber. de Jur. Man.* I. 16. *Kirchman. l. l. Kipping. Antiq. Roman.* IV. 6. 3.

Componere togam circum ſe, & primum colligere ſolebant, qui ſe comparabant ad attentiùs audiendum, ne deflueret, & ſolutâ laxaque aliqua parte decideret. Horat. Sat. II. 3. 77.

Audire, atque togam jubeo componere.

Etiam qui ad dicendum aggrediebantur. Quintil. XI. 4. *Ergo, cum judex in privatis, aut præco in publicis dicere de cauſa juſſerit, leviter conſurgendum: tum componenda toga, vel, ſi neceſſe, etiam ex integro injicienda*. Turneb. Adv. IX. 6. Torrent. in Horatium.

COMPOTATIO Græcis, convivium Latinis dicitur. Cic. Fam. IX. 24. *Nec id ad voluptatem refero: ſed ad communitatem vitæ, atque victus, remiſſionemque animorum: quæ maximè efficitur ſermone familiari, qui eſt in conviviis dulciſſimus: ut ſapientius noſtri, quàm Græci: illi συμπόσια, aut σύνδειπνα, id eſt, compotationes, aut concœnationes: nos convivia: quod tum maximè ſimul vivitur*. Buleng. de Conviv. I. 1.

COMPULSOR erat qui fiſcalia debita exigebat, & lentos debitores ad ſolvendum *compellebat*, leg. 9. ff. de Exactionibus. *Compulſor planè non mittatur, niſi poſt diem quo ſolvi debuit, & hoc amplius menſem alterum. Ab eo tempore elapſo compulſor mittatur, qui non tantum reliqua fiſcalia, ſed & pro modo culpa multam à præſide & officio ejus, & à canonico exigat*. Ammian. xxii. 6. *Si compulſori quidquam dederit*. Eos κατεπείγοντας vocat Liban. Orat. contra Florentium, & Themiſt. Orat. vi. p. 157. Gloſſæ vet. *Compulſionem*, ἐκπράξιν, ἀπαίτησιν. Erant, ut videtur, milites, quibus Suſceptores, ſeu Apparitores Præſidum tributarios, à quibus tributa ipſi exigere non poterant, delegabant. Unde delegatoriæ dictæ ejuſmodi Præſidum epiſtolæ, quæ *compulſoribus* & opinatoribus dabantur, ut eſt in lege laudata. *Valeſ. in Ammianum. Burman. De Vectig. Diſſert. c. 9.*

COMPRIVIGNI dicuntur, quorum unus novercæ filius alteram vitrici filiam, aut ex contrario uxorem duxit. Juſtinian. Inſtit. 1. 10. *Mariti filius ex alia uxore, & uxoris filia ex alio marito, vel contra matrimonium rectè contrahunt*. Hotoman. de Rit. Nupt. c. 10.

COMPROMISSARIUS eſt judex ex compromiſſo ſumptus. Calliſtr. D. l. 41. ff. de receptis: *Cum lege Julia cautum ſit, ne minor annis viginti judicare cogatur, nemini licere, minorem viginti annis compromiſſarium judicem eligere*. Sigon. de Judic. 1. 27.

COMPROMISSUM dicebatur pecunia, quam aliquando deponebant, qui in cauſis bonæ fidei & arbitrariis arbitrum adigebant. Cicer. pro Q. Roſc. c. 4. *Quare abs te, quid ita de hac pecunia compromiſſum feceris, arbitrum ſumpſeris, quantum æquius melius ſit dari, repromittique, ſi pateret*. Procul. leg. 76. D. ff. pro ſocio: *Arbitrorum genera ſunt duo, unum ejuſmodi: ut, ſive æquum ſit, ſive iniquum, parere debeamus: quod obſervatur, cum ex compromiſſo ad arbitrum eſt* .... Sigon. de Judic. 1. 27. Briſſon. de Form. vi. p. 539.

COMPUTANDI ratio. V. illam ſupr. in *Calculus*, & infr. in *Numerare*.

COMUM ſitum eſt ad radices Alpium ad lacum Larium. Strab. iv. p. 133. & 141. A Gallis, qui in Italiam venerunt, conditum. Juſtin. xx. 5. 8. *Galli diſſenſionum aſſiduarum domi qua fuere tædio cum in Italiam veniſſent, ſedibus Tuſcos expulerunt, & Comum* ..... *condiderunt*. Ab Orobiis conditum vult Plin. iii. 17. *Orobiorum ſtirpis eſſe Comum .. auctor eſt Cato*. Cluver. Ital. Ant. 1. 25. §. 2. Merul. Coſmog. ii. 4. 35. *Mediocris*, ut Strab. v. p. 147. *colonia erat, ſed Pompejus Strabo Magni pater colonos reſtituit, cam Rhæti vaſtaverant. C. Scipio tria millia hominum addidit, Cæſar quinque millia, ex quibus quingenti Græci civitate donati. Hi Novum Comum vocavere*. Appian. Bell. Civ. ii. p. 443. *Deinde Novum Comum condidit ſub Alpibus, donavitque jure Latii*. Panvin. Imp. Rom. c. 11. Sigon. de Ant. Jur. Ital. iii. 2. Cluver. & Merul. l. l.

CON.

CONCÆDES vocantur ligna tranſverſa, quæ itinera intercludunt. Tacit. Annal. 1. 50. 2. *Romanus .... latera concædibus munit*. Ammian. xvi. 11. *Difficiles vias & clivoſas concædibus clauſere ſolerter, arboribus immenſi roboris cæſis*. Græg. Turon. iv. 36. & Diacon. Hiſt. Longob. iii. 4. *conciſa* vocant: *Factis etiam conciſis per devia ſylvarum, irruit ſuper eos*. Idem ſtratagema Cæſarem video attingere de Bell. Gall. iii. 29. *Reliquis diebus Cæſar ſylvas cædere inſtituit, & ne quis inermibus imprudentibuſque militibus ab latere impetus fieri poſſit, omnem eam materiam, quæ erat cæſa, converſam ad hoſtes collocabat, & pro vallo ad utrumque latus exſtruebat*. ii. 17. *Teneris arboribus inciſis, atque inflexis, crebriſque in latitudinem ramis enatis, & rubis ſentibuſque interjectis, effecerant, ut inſtar muri hæ ſepes munimenta præberent; quo non modo non intrari, ſed ne perſpici quidem poſſet*. Buleng. de Imp. Rom. iii. 9. Stevvech. ad Veget. iii. 21. Rhodig. Ant. Lect. v. 14. Valeſ. in Ammianum. Lipſ. in Tacitum.

CONCHA erat faba non freſa, ſed integra cum ſuo folliculo. Scribon. Larg. c. 233. *Ex faba quaſi concha multo cum cumino cocta*. Etſi hic *concha* folliculus ipſe videatur. Vocabatur etiam *conchis*. Cibus erat pauperum. Mart. xiii. 7. 1.

Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta.

vii. 77. 1.

Cum Saxetani ponatur cauda lacerti;
Et bene ſi cœnas, conchis uncta tibi eſt.

Juven. Sat. iii. 293.

Cujus conche tumes?

xiv. 130.

—— nec non differre in tempora cœnæ
Alterius conchen æſtivam cum parte lacerti.

Buleng. de Conviv. ii. 59. Turneb. Adv. xvii. 16. Rhod. in Scribonium. Voſſ. Lex. Etymol.

Concha eſt menſuræ ſpecies: eſt enim ſemicyathus, continens in ſe myſtra duo: pendet autem, oleo plena, drachmas quinque, ſcripulum unum, grana viginti. *Pætus de Roman. & Græcor. menſur. iii. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 1649. E.*

Concha poculum grandius, hyperbolicè. Juven. Sat. vi. 304.

Cum bibitur concha.

Aliter quàm apud Græcos, quibus κόγχη, vel κόγχη eſt vaſculum, vel menſura, naturali *concha* non major. *Bochart. Hieroz.* 1. 2. 49. Explicant amplum vas. Vas autem fuiſſe vinarium, in quod è dolio hauritur vinum. At qui hoc loco eſt vas unguentarium. Non ſolùm enim unguenta vino miſcebant, ſed ipſis vaſculis potabant unguentariis. *Ferrar. Elect.* ii. 14.

Concha eſt vas parvum, quo capulator oleum tollit. Cato de Re Ruſt. c. 67. V. illum ſupr. in *Capulator*. Pætus de Roman. & Græcor. Meurſ. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. xi. p. 1649. F.

CONCHYLIUM eſt genus coloris multò pallidius & dilutius purpura: ut mirum non ſit, ſi colla pavonum, quæ mero lumine purpuræ florent, omni *conchylio* vegetiora dixerit Tertull. de Pall. c. 3. cum *conchylia* omnia latititatem illam floris ac luminis non habeant quam habet purpura. *Conchylium* à purpura diſcernit ſemper Plin. ix. 35. *Conchylia & purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria pæne & margaritis paria pretia fecit*. xxii. 2. *Tranſalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit*. xxi. 8. tria genera præcipua ac principalia ſtatuit purpurei coloris, *Tyrium, amethyſtinum & conchylium*. Hujus variæ ſpecies erant, ſed omnes dilutiores pallidioreſque tum amethyſtino, tum multò magis Tyrio & purpureo. *Conchylii* coloris tres gradus facit, quorum vegetiſſimus, qui in viola ſerotina cernitur: minoris vegetus & ſaturatus, qualis in malvæ flore: omnium dilutiſſimus in heliotropio, cujus flos eſt cœruleus. ix. 36. colorem illis tribuit *auſterum in glauco, & iraſcenti ſimilem mari*, poſtquam de purpura dixit: *hunc faſces ſecuriſque Romanas viam facere, eandemque pro majeſtate pueritiæ eſſe, diſtinguere ab equite curiam, Diis advocari placandis, omnemque veſtem illuminare, in triumphali miſceri auro*, addit: *quapropter excuſata & purpura ſit inſania. Sed unde conchyliis pretia? queis grave virus in fuco, color auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari?* Purpuram à *conchyliis* apertiſſimè ſeparat. Et de purpura quidem haud mirandum dicit tantoperè ab omnibus expeti, tantoque in honore, ac pretio haberi, cujus tam inſignis & eximius color. De *conchyliis* miratur, quod pretioſa & illa eſſent, cum tam malè olerent, nec gratum colorem haberent. *Salmaſ. in Tertull. Pall. p. 184. Bochart. Hieroz.* ii. 4. 14. *Voſſ. de Idolol.* iv. 47. *Ferrar. Anal. de Re Veſt. c. 11. Braun. de Veſt. Sacerd. Hebr.* 1. 13. 8. Differunt à purpuris I. tingendi temperamento. Plin. l. l. *Concharum ad purpuras & conchylia eadem eſt materia, ſed diſtat temperamento*. II. quod lotium tingendis *conchyliis* admiſcebatur, purpuræ non item. Hinc *grave virus* & ma-

Digitized by Google

malum odorem in *conchyliis* notabat ſupra Plinius. *Grave illud virus ex lotio.* Plin. IX. 39. *In conchyliata veſte cætera eadem ſine buccino: præterque jus temperatur aqua, & pro indiviſo humani potus excremento: dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor ſaturitate fraudata, tantòque dilutior, quanto magis vellera eſuriunt.* Jus vocat τὸ βάμμα, ſuccum purpuræ, medicamen quod in aeno coquitur tingendis lanis. In purpura itaque tingenda jus illud ſola aqua temperabatur, ad *conchylia* verò tincturam aqua, & pro indiviſo humani potus excremento, hoc eſt, lotio & aqua ſimul junctis, nec certa menſura diviſis: prout dilutius aut ſaturatius facere vellent, ita plus minuſve lotii aut aquæ addebant. III. In purpura color eſt abundantiſſimus & ſaturatus; in *conchylio* dilutus & pallidus, & ad cœruleum magis accedens quàm ad purpureum. *Salmaſ. ibid. p.* 187.

CONCILIABULUM dicebatur locus nundinationis, quem Prætores in provinciis indicere, Servio teſte, ſoliti erant. Hæc loca proprio vocabulo non fora, ſed diſtinctionis gratia *conciliabula* dicta eſſe invenio: nimirum, ut Feſtus tradit, *quod eo in concilium veniretur.* Unde eſt illud Liv. VII. 15. *Ea rogatione novorum maximè hominum ambitionem, qui nundinas & conciliabula obire ſoliti erant, compreſſam credebant.* Nempè intelligebant, cives Romanos, qui in agris verſarentur, eo frequentes mercandi, ac vendendi cauſa convenire ſolere. Fuiſſe verò loca ejuſmodi, in quibus jus diceretur, alia, in quibus nundinæ tantùm agerentur, oſtendit idem apertè, cum ait alio in loco: *Ex vicis partim habuiſſe Rempublicam, & jus dictum, partim nihil eorum, & tamen ibi nundinas actas.* Quo fit, ut hæc duo conjunctè ſæpè proferantur. Liv. XL. 37. *Decemviri ſupplicationem in biduum valetudinis cauſa in Urbe, & per omnia fora & conciliabula edixerunt.* XXV. 5. *Senatus triumviros binos creari juſſit, alteros qui citra, alteros qui ultra quinquageſimum lapidem in plateis, foriſque & conciliabulis omnem copiam ingenuorum inſpicerent.* Sigon. de Ant. Jur. Ital. II. 15. In illis tamen aliquando æquè ac in foris jus dictum, veteres leges indicant. *Cum curator hac lege non erat, tunc quicunque magiſtratus in ea colonia, municipio, præfectura, foro, conciliabulo juredicundo præerit, ejus magiſtratus de ea re juriſdictio eſto.* Altera ænea. *In oppidis, foris, conciliabulis, ubi juridicundo præeſſe ſolet.* Nam quæſtiones ibi extra ordinem exercitatas indicat Liv. XL. 37. cum C. Mænio *per fora & conciliabula veneficii quæſtionem decretam fuiſſe* ſcribit. Ad jus municipiorum redigi potuiſſe non obſcurè indicat Frontin. de Limit. agror. p. 41. *Quod ſi ad hæc revertamur, hoc conciliabulum fuiſſe fertur, & poſtea in municipii jus relatum.* Aggen. in Frontin. p. 60. *Sunt autem loca publica uti coloniarum, ubi prius fuere conciliabula, & poſtea ſunt in municipii jus relata.* Sigon. l. l. Turneb. Adv. I. 11. Donat. Dilucid. p. 90. Laureot. de Reſ-ulp. c. 3.

CONCILIUM plebis refertur ad comitia tributa: quod ad ea non univerſus populus vocaretur, ſed plebs tantùm, patriciis exemptis. Gell. XV. 27. *Is qui non univerſum populum, ſed partem aliquam adeſſe jubet, non comitia, ſed concilium edicere debet. Tribuni neque advocant patricios, neque ad eos referre ulla de re poſſunt.* Liv. XXXIX. 15. *Majores veſtri, ne vos quidem, niſi cum aut vexillo in arce poſito comitiorum cauſa exercitus eductus eſſet, aut plebi concilium tribuni edixiſſent ...* II. 60. *Inſignem annum maximè tributa comitia efficiunt, res major victoria ſuſcepti certaminis quàm uſu, plus enim dignitatis comitiis ipſis detractum eſt, patribus ex concilio ſummovendis, quam virium, aut plebi additum, aut demptum patribus.* Auguſtin. de Legib. c. 8. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. I. 17. Cicero etiam ideo *concilium* à comitiis diſtinguit de Leg. II. 13. *Quid enim majus eſt,* inquit, *ſi de jure quærimus, quàm poſſe à ſummis imperiis & ſummis poteſtatibus comitiatus, & concilia vel inſtituta dimittere, vel habita reſcindere?* Poſt redit. in Sen. c. 5. *Tribunus plebis tulit, ne obnuntiare concilio, aut comitiis liceret.* Sed Livius indifferenter comitiorum & *concilii* nomine in eadem re utitur. Ita judicium Manlii, quod centuriatis comitiis peractum fuit, *concilium* vocat VI. 20. *In lucum Petelinum concilium populi indictum eſt.* Oizel. in Gellium,

CONCIONABATUR nemo ad populum, niſi de loco ſuperiore, ſive is privatus eſſet, ſive magiſtratum adminiſtraret: id autem ob eam cauſam, quo longiùs à ſtantibus in *concione* tum exaudiri vox, tum intelligi verba poſſent. *Concionabantur* igitur, ſi in foro, de Roſtris: ſi in campo Martio, vel alibi, de ſuggeſtu, aut editiore aliquo loco. Et quia ſæpiùs in foro, quàm in campo leges ferebantur: ideo ſæpius de Roſtris, quàm in campo, *conciones* habebantur. *Concionari* magiſtratibus pro ea, quam habebant, poteſtate omnibus licebat: privatis, niſi *concionem*, id eſt, *concionandi* poteſtatem à magiſtratu aliquo acciperent, non licebat. Illud addo, ſummum in eo jus, ſummamque poteſtatem Tribunorum plebis fuiſſe: qui, ſi vellent, non privatos modò, verùm & magiſtratus ipſos, atque etiam Conſulem, qui ſummus erat magiſtratus, prohibere *concione* poterant. Itaque Ciceronem Conſulem extremo magiſtratus die Q. Metellus Nepos tribunus plebis *concionis* habendæ poteſtate privavit: & Q. Metellum Celerem Conſulem à L. Flavio Tribuno plebis in carcerem deductum, annoque proximè conſecuto M. Bibulum, item Conſulem, à P. Vatinio Tribuno plebis hiſtoriæ narrant. *Manut. de Legib. c.* 35. Ad *concionantium* eloquentiam comprobandam populus audiens & fauſtè acclamare, & compoſitè applaudere olim conſuevit. V. ſupr. in *Clamor.* Imperatores *concionabantur* aliquando voce aliena ad populum, aut in Senatu orationes recitabant. Suet. Aug. c. 84. n. 6. *Nonnunquam infirmatis faucibus, præconis voce ad populum concionatus eſt.* c. 65. n. 7. *Libello per quæſtorem recitato notum Senatui fecit.* Tacit. Annal. XVI. 27. 3. *Et oratio Principis per quæſtorem ejus audita eſt.* Pollet. For. Roman. II. 12.

CONCIONES. Vocem hanc ditioni *T* literæ Gloſſarium vetus ſubjecit: & per *T* lapides antiqui repræſentant. Adde tabulam æream legis Serviliæ, quæ in muſeo Bembi: & legis judiciariæ apud Fulvium Urſinum, in qua etiam *conctio.* Putean. de Jurejur. Antiq. Judic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 897. F. Conſules habebant in circo Flaminio ob frequentiam & concurſum populi. Cic. Attic. I. 11. *Prima concio Pompeji qualis fuiſſet, ſcripſi ad te antea. Tum Piſonis Conſulis impulſu leviſſimus tribunus plebis L. Fufius in concione produxit Pompejum. Res agebatur in circo Flaminio, & erat eo ipſo loco ipſo die nundinarum πανήγυρις:* pro Seſt. c. 14. *Iidem Conſules, ſi appellandi ſunt Conſules .... pacto jam fœdere provinciarum, producti in circo Flaminio ad concionem.* Panvin. de Lud. Circenſ. I. 18. Pro Roſtris etiam Conſules & magiſtratus alii jam in ſcelera improborum civium *concionabantur*, jam laudes prædicabant defunctorum, jam denique de gravibus Reipublicæ negotiis diſſerebant. Perorantis vultus Capitolio obverſus, ut Jovem Capitolinum teſtem dictorum invocaret: niſi quod Gracchus novo more non ad Capitolium, non ad Senatum, & comitium, ſed ad populum ſe converterit, Plutarcho advertente. *Borrich. Antiq. Urb. Fac. c.* 10. §. 2. Illas ad populum habenti modos certos dedit tibia. Inde tibia *concionatoria*, de qua Gell. I. 11. Sed hunc quia fuſiùs illam deſcribit, non exſcribo. *Tonarion* dicit Quintil. I. 10. *Cui concionanti poſt eum conſiſtens muſicus fiſtula, quam tonarium dicunt, modos quibus deberet intendere, miniſtrabat.* Hinc fortaſſe *Syntonator* in inſcriptione, quæ Genuæ exſtat apud Canonicum Ferro:

C .... TUSTACTUS
SYNTONATOR
REGIS THOLOMEI
L. VANN. L.

Φωνασκικὸν ὄργανον Plutarchus in Gracchis appellat tibiam *concionatorum.* Unde quos *ἁρμονικὰς* dicit, qui vocem ad cantum hujus flecterent & formarent, phonaſci Latinis ſunt. *Bartholin. de Tibiis* II. 12. In *concione* erat populus, ut ſemper confuſus, ſed ſuffragium laturus in ſuam quiſque tribuum diſcedebat. *Auguſtin. de Legib. c.* 12. Aliud erat *habere concionem*, aliud *advocare concionem.* *Habere concionem* eſt agere ad populum: *advocare concionem*, ſi advocatur, ut ſuffragia ferantur, eſt agere cum populo. Ideò Macrob. Sat. I. 16. *Julius Cæſar Auſpiciorum* XVI. *ne-*

gat

gat nundinis concionem advocari poſſe, id eſt, cum populo agi: ideoque nundinis Romanorum haberi comitia non poſſe. Manut. de vet. dier. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 1. p. 948. B.

CONCLAMARE propriè præconis verbum eſt, quod eſt prædicere. Plaut. Merc. Prol. II. 51.

Conclamitare tota urbe & prædicere.

Sic & auctiones bonorum à præcone *conclamata*, cujus veſtigia ſunt nobis Plaut. Men. v. 9. 92.

MES. *Scitin' quid ego vos rogo?*
M. SUR. *Quid?* MES. *Mihi ut præconium detis.*
M. Sur. *Dabitur.*
MES. *Ergo nunc jam*
Vis conclamari auctionem fore.

Guther. de Jur. Man. 1. 18.

CONCLAMATIO in caſtris non fiebat, cum ſola teſſera dabatur ſignum, & jubebantur milites vaſa ſilentio colligere. Liv. XXI. 47. *Itaque proxima nocte juſſis militibus vaſa ſilentio colligere, caſtra ab Ticino mota.* Rarò id faciebant niſi fallendo hoſti & in metu. Ideò *conclamationem militare inſtitutum* appellat Cæſar, quod poſt prælium Dyrrachinum caſtra movens, ne negligere videretur, & tamen, priuſquam reſciſceret hoſtis, ad iter proficiſceretur, *conclamare* juſſit, cum jam poſtremum agmen in portis penè eſſet, Bell. Civ. III. 75. *Duas in caſtris legiones retinuit, reliquas de quarta vigilia compluribus portis eductas, eodem itinere præmiſit, parvoque ſpatio intermiſſo; ut & militare inſtitutum ſervaretur, & quàm ſeriſſimè ejus profectio cognoſceretur, conclamari juſſit, ſtatimque egreſſus noviſſimum agmen conſecutus, celeriter è conſpectu caſtrorum diſceſſit.* Sed fiebat, cum tuba ſignum dabatur. Ad primum enim ſignum miles vaſa *conclamabat*. Cæſ. Bell. Civ. I. 66. *Quo cognito, ſignum dari jubet, & vaſa militari more conclamari.* Sicut enim cum ad arma *conclamabatur*, quando expediti in hoſtem ducendi erant, ad capiendum arma diſcurrebant; ſic ad vaſa ſarcinasque componendas, cum vaſa *conclamabantur*. Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. x. p. 1247. A. Auctor Miſc. def. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 456.

Conclamatione etiam ſeſe paratos eſſe ad Imperatoris juſſa exſequendum teſtabantur milites. V. ſupr. in *Clamor in bello*.

Conclamatio, antequam cadaver cremaretur, ab iis, qui ibi re præſentes erant, excitabatur, & defunctus magna voce nomine ſuo compellebatur: eo ſcilicet fine, ut vel exeuntem animam retardarent, vel in corpore adhuc deliteſcentem. V. ſupr. in *Cadaver*.

CONCLAVE propriè dicitur locus ſecretior, in penetralibus intimis domus, Græcè forſan *ταμεῖον*, in quo vel viri colloqui, vel mulieres confabulari ſolent, habetque clavem unam communem domeſticis, nec eſt omnibus ad eum adeundi poteſtas. Feſtus: *Conclavia dicuntur loca, quæ una clave clauduntur.* Donat. Terent. Eun. III. 5. 35. *Conclave eſt ſeparatior locus in interioribus tectis: vel quod intra eum loca multa & cubicula clauſa ſint, adhærentia triclinio.* Stuck. Ant. Conv. II. 14. Voſſ. Lex. Etymol.

Conclave erat cœnaculum, ubi epulabantur, triclinium. In hiſtoria enim Simonidis, qui artem memoriæ primus oſtendiſſe dicitur, triclinium quod vocant Quintil. XI. 2. *Vix eo limen egreſſo, triclinium illud ſupra convivas corruit;* & Val. Max. I. 8. 7. *Eo momento temporis triclinium, in quo Scopas epulabatur, collapſum;* Cicero *conclave* appellat de Orat. II. 86. *Hoc interim ſpatio conclave illud, ubi epularetur Scopas, concidiſſe.* Stuck. Ant. Conv. II. 14. Baccius de Vin. & Conv. IV. 135. Bald. Lex. Vitruv.

CONCORDIALIS ſacerdos cæteros anteibat, cum in urbe Patavio loco Pontificis eſſet in veneratione. Templum enim *Concordiæ* ſplendore, dignitate, ac religione primum apud Patavinos habebatur. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. a 1. p. 638. B.*

CONCORPORALES, quia contubernia minima quidem exercitus, ſed tamen *corpora*, vocabantur contubernales, ſive qui in contubernio decano ſuberant. Ammian. XXVIII. 5. *Nemo quidem cædibus concorporalium ſupereſſe permiſſo.* Schel. in Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. p. 1028. B. Stevvech. in Veget. II. 8. Lipſ. de Milit. Roman. v. 5. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 116.

CONCREPARE digitis. V. infr. in *Digitus*.

CONCUBINÆ non erant juſtæ uxores, ſed amicæ vocabantur, leg. 37. ff. de aur. & arg. leg. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. a 1. p. 546. C.* Dicebantur, quod ad antiquum jus attinet, mulieres, ſive ſervæ, ſive libertæ, innuptæ, quas non uxoris loco, ſed *concubinatus* tantum cauſa, ſine ſtupri crimine habebant. Servas pro *concubinis* haberi ſolitas, patet ea leg. denique 8. ff. de pignorib. leg. pen. ff. de reb. auct. jud. poſſid. &, qui ea iis naſcebantur, ſervi erant, filiique naturales dicebantur; leg. ult. de his qui ſui vel leg. naturali de præfet. verb. neque aliud juris, quàm alii ſervi, habebant, leg. 3. C. de inceſt. nupt. Harum duo erant genera. Nam aliæ honeſtæ, matronæ, matresfamilias appellabantur: veluti ingenuæ, quæ teſtatione interpoſita, ſeſe alicui in *concubinatum* dabant, leg. 3. ff. de concub. aut libertæ, quæ ſuis ſe patronis jungebant, leg. probrum. 41. §. 1. ff. de rit. nupt. leg. 3. §. 1. ff. de don. int. vir. & uxor. leg. ſi uxor. 13. ff. de adult. ubi matronæ & matresfamilias appellantur. Atque adeò traditur, eas, ſi ſeſe alteri proſtituerint, adulterii accuſari poſſe: non tamen jure mariti, ſed jure extranei. Aliæ verò probroſæ, & turpes habebantur: veluti, quæ, libertæ, ſeſe alteri quàm patrono in *concubinatum* tradebant, d. leg. probrum. §. 1. & leg. cum tabulis, 16. §. 1. ff. de his quæ ut indign. Ex Juſtiniani jure *concubina* eſt mulier libera, innupta, quam vir cœlebs domi *concubinatus* cauſa ſolam habet. Liberam eſſe oportere ex eo intelligitur, quòd inteſtato ſuccedit, leg. ſi qua illuſtris §. 1. C. ad Orphic. itemque Novel. 89. §. εἰ τις ταύτην ... ubi Julianus: *Concubinam dicimus eſſe talem, quæ, libera conſtituta, in domo defuncti erat.* Innuptam eſſe oportere, non modò Juſtinianeo, ſed etiam veteri jure, propter adulterii crimen, ſuperius dictum ex leg. ſi uxor. 13. ff. de adulter. A viro cœlibe tantum haberi poſſe diximus; propter Conſtantini conſtitutionem in leg. 1. C. de concub. & leg. ult. C. commun. de manum. Differebant igitur veteres ab his recentibus, quia jure vetere etiam maritis habere *concubinas* licuit. Solam addidimus propter hæc Juſtiniani verba, quæ in illa Novella poſuit: *Quod ſi profuſa ipſius libido fuerit, &, præter primam concubinam, alias ſuper alias inducat, pluresque habeat meretrices, ſic enim veriùs appellandæ ſunt, odioſus nobis erit, neque hujus legis beneficio fruetur.* Hotoman. de Spur. & Legit. c. 2. Palæot. de Noth. & Spur. c. 12. Heuter. de Liber. homin. nativit. c. 6. n. 4. Caſal. de Rit. nupt. c. 2. Præſidibus Provinciarum conceſſit Alexander Severus, Lamprid. c. 42. *ut Præſides Provinciarum, ſi uxores non haberent, ſingulas concubinas.* Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 100. *Concubinatum* Juſtiniani ætate non ſolum toleratum, ſed à lege nomen aſſumpſiſſe docet Gaudent. part. 1. de mor. ſec. Juſtinian. c. 22. atque in append. ad lib. de rit. Chriſt. extremo c. 3. hoc ideò factum putat, quod Chriſtiani Imperatores non putarent eſſe conducibile ferre leges adverſum id, quod ubique obtinebat ex antiqua conſuetudine, inveteratoque more; cum præſertim magna pars populi eſſet tenax antiquæ ſuperſtitionis, & multi quoque, qui cæteroqui Chriſtiani erant, imbecillitate magna laborarent. *Boſius de Pontif. Max. c. 7.* Ab earum, quæ in parentum fuerint *concubinatu*, nuptiis abſtinendum Imperator Alexander conſtituit l. liberi C. de Nupt. Contra religionem quippe, ac pudorem eſt cum ea matrimonium coire, quæ pudicitiam patri proſtraverit. *Caſal. ibid. c. 2.*

CONCUBIUM noctem mediam, aut certè partem ipſius valdè remotam à veſpere, cum omnes ferè mortales requieſcunt ac cubant, videtur accepiſſe M. Varro de Ling. Lat. v. 2. *Cum tempus agendi nullum eſt, concubium appellarunt, quod ferè omnes tunc cubarent.* VI. 4. Apud Plautum in Trinummo. IV. 2. 44.

Concubium ſit noctis prius, quàm ad poſtremum perveneris.
Victor.

Victor. Var. Lect. VIII. 3. Moreſtell. de Diei civ. part. apud Roman. Dial. X. Sed Livius vocevit, ut opinor, cum contenebravit. Tarentum enim quo modo in Annibalis poteſtatem pervenerit, dum narrat, inquit XXV. 9. *Annibal concubia nocte movit: dux Philomenes erat cum ſolito captæ venationis onere.* Ita illum cepiſſe hoc nomen declarat Polyb. VIII. 21. *Ubi jam contenebravit, κνέφαιος ἄρτι ψοφοῦς, primum agmen movit: id ſtudens, ut ad muros circa mediam noctem perveniret.* Cum igitur Annibal cum proditoribus conſtitutum habuiſſet, ſe media nocte mœnibus urbis appropinquaturum, Tarentoque abeſſet quindecim ferè millium ſpatio, feſtinarit neceſſe eſt; non multòque poſt occaſum ſolis, ut occultum agmen eſſet, moverit. Verbum, quo Græcus uſus eſt, ſignificat veſperuginem, quod Grammatici dictum volunt, quòd luce careat terra. *Victor. l. l.* Eſt verò *concubia* nox tempus munitionibus invedendis opportunum. Hanc ad rem ſummam verborum Siſennæ Hiſtor. IV. apud Non. II. 175. dabo: *Ipſe legati concubia nocte oppido digreſſi jam ſupra hoſtium munitionem ſuccedunt.* Moreſtell. l. l.

CONCURRERE milites in campo in ſpeciem prælii ſolebant. V. infr. in *Simulacrum belli.*

CONDALUS eſt annulus. Feſtus: *Condalus annulus. Condalium ſimiliter annuli genus.* Plaut. Trin. IV. 3. 7.

—— ſatin' in thermopolio
Condalium es oblitus.

Propriè eſſe annuli genus, quod ſervi digitis ferrent, ſcribit Alciat. Παρεργ. IV. 18. quod & Plauti locus apertè indicat. *Voſſ. Lex. Etymol. Kirchman. de Annul. c. 1. Long. de Annul. c. 1. Scalig. in Feſtum.*

CONDICERE eſt diem locumque communi conſenſu indicere, quo in judicium litigatores venirent: quod etiamſi in vendicatione quoque fiebat, tamen quia actio in rem proprium ſibi nomen vindicationis aſciverat, in actione in perſonam communi nomine *condictionis* uſi ſunt. *Sigon. de Judic. 1. 17. Calcagn. de Verb. Signif. p. 370.* Feſtus: *Condicere eſt dicendo denuntiare. Condictio in diem certum, ejus rei, quæ agitur, denuntiatio.* Hinc *ſtatus condictus dies cum hoſte* apud Plaut. Curc. I. 1. 5. & Gell. XVII. 3. *Briſſon. de Form. V. p. 368.*

Condicere ad cœnam eſt ultro denuntiare, ſe apud alterum cœnaturum. Suet. Tib. c. 42. n. 4. *Cœnam ea lege condixit.* Plaut. Men. I. 2. 15.

Ad cœnam aliquo condicam foras.

Abſolutè utitur Cicer. Fam. I. 9. *Cum mihi condixiſſet, cœnavit apud me.* Inde *cœna condicta* eſt exigua, ſubita, & quæ ſemetipſos offerentibus apponitur. Suet. Claud. c. 21. n. 9. *Velut ad ſubitam condictamque cœnulam invitare ſe populum.* Turneb. ad Plinii præfat. p. 17. Pitiſc. ad Suetonii Tiberium.

CONDICTIO eſt actio in perſonam. Illa non corpus aliquod petierunt, ſed à perſone certam præſtationem poſtularunt, neque, unde ſatisfaceret, curarunt. Ea verò fuit duplex; una adverſus eum, qui ex contractu, altera adverſus eum, qui ex maleficio obligatus erat. Contractus nomine fermè fuerunt, mutuum, commodatum, depoſitum, pignus, emptum, locatum, ſocietas, fiducia, ſtipulatus, negotium geſtum, præſcriptis verbis. Obligationes ex maleficiis fuerunt, ex furto, damno, rapina, injuria. *Condictio* vocabatur actio furtiva, odio furum à Prætore inſtituta, ut furtum non ſolum vindicatione repeti poſſet, ſed etiam *condictione*. Nam in vindicatione adverſus poſſeſſorem tantum erat actio, hoc modo: *Ajo, hanc veſtem meam eſſe*: neque furti mentio fiebat. In *condictione* verò adverſus furem ipſum erat actio, & furti nomen exprimebatur, & illam rem eum dare, id eſt, reddere debere intendebatur. *Sigon. de Judic. 1. 21.*

CONDITIONALES erant, qui curiæ reddebantur, & ad eam revocabantur, curialiumque *conditionem* ſequebantur, hoc eſt, curiæ muneribus obligabantur, & manebant emeritis ſtipendiis in ſua *conditione*. Unde curialis *conditio*, & curialis *conditionis* quæſtio. *Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 13.*

Conditionales dicebantur quoque, qui certis *conditionibus* operas ſuas locabant. Tertull. de Idolol. c. 12. *Opera & conditionalis eram.* Hinc Arnob. III. p. 115. *Libertatem ingenuis abrogare, & ſervitutis conditionem imponere.* Propriè hoc, & è JCtorum loquendi more. Zeno Veron. de Averit. Serm. II. *Sed hæc non ad vos, fratres, quorum largitas provinciis omnibus nota eſt: à vobis multi redempti: multi edictis feralibus liberati: multi conditionibus exuti gratias agunt.* Arnob. III. p. 123. *Nigidius Penates deos Neptunum eſſe atque Apollinem prodidit, qui quondam muris Troicum Ilium conditione adjuncta cinxerunt.* Herald. in Arnob. p. 145. Junius in Tertullianum.

CONDITIONES vocantur ſponſalia. Ulpian. leg. 3. ff. de proxenet. *Si quis fortè conditionis, vel amicitiæ, vel adſeſſuræ, vel cujus alterius hujuſmodi proxeneta fuit.* Arnob. IV. p. 140. *Uxores dii habent, atque in conjugalia fœdera conditionibus veniunt ante quæſitis.* Nam in ſponſalibus nuptiarum pactiones fiebant, & de dote, donationibus, & promiſſionibus, & *conditionibus* quibuſdam conveniebat. *Hotoman. de Sponſal. c. 1.*

CONDITORES erant, qui tanquam benè meriti, auctores & patroni factionis habebantur, ut conjectura eſt ex hac inſcriptione: C. POMPEJO FUSCENO CONDITORI FACTIONIS RUSSATÆ. *Turneb. Adv.* XVIII. 33. Quod etiam aliter explicavimus. Vetus liber, quod & vetus eſt, eos interpretetur ἀλείπτας ἵππων, qui inungunt oleo aurigas, aut equos, ſi opus eſt. *Turneb. l. l. Buleng. de Circo c. 44. Salmaſ. in Pollion. Gallien. c. 3. Vopiſc. Saturn. c. 8. Panvin. de Lud. circenſ. 1. 11. Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom. IX. * * 2. 3. verſ.*

Conditores nuncupabantur, qui dulciariis perſimiles dulcia conficiebant, aut diſtrahebant. *Rhodig. Ant. Lect.* XXVI. 31.

CONDITORIUM vocabatur ſepulcrum. Plin. VII. 16. *Quorum corpora miraculi cauſa in conditorio Salluſtianorum aſſervabantur hortorum.* Petron. Satyr. c. 71. *In conditorium etiam proſecuta eſt defunctum. Miles, qui cruces ſervabat, deſcendit in conditorium.* Dicebatur etiam *conditivum.* Senec. Epiſt. 60. *Qui latitant & torpent, ſic in domo ſunt, quaſi in conditivo.* Kirchman. de Fun. Roman. III. 10. Cuthen. de Jur. Man. II. 20. Meurſ. de Funer. c. 42. Gyrald. de var. ſepel. rit. c. 9. & Faes in illum. Lipſ. in Senecam. In illud per oſtiolum aditus patebat. Petron. Satyr. c. 72. *Præcluſis videlicet conditorii foribus*, & per ſcalas deſcendebatur. Petronius ſupra laudatus. In illo arca, in qua defuncti corpus. Petronius: *Jubet corpus mariti ſui tolli ex arca.* Circum arcas accenſæ ſuſpendebantur lucernæ. Petron. c. 71. *Quoties deſiccerat poſitum in monumento lumen, renovabat.* Modeſtin. l. 44. de Manum. teſt. *Servi mei ſint liberi, ſi in monumento meo ſollennia munere faciant.* Vetus interpres: *Servus meus, & Irene, & Eutychia, ancilla mea, omnes ſub hac conditione liberæ ſunto, ut monumento meo alternis menſibus lucernas accendant, & quæ fieri conſueverunt, peragant.* Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 3.

Conditorium etiam appellabatur arca, θήκη, λάρναξ, πύελος, ut dicitur Strabon. XVII. p. 546. ubi agit de corpore Alexandri Magni. In illo corpus defuncti *condebatur*. Suet. Aug. c. 18. n. 1. *Per idem tempus conditorium, & corpus Magni Alexandri cum prolatum è penetrali ſubjeciſſet oculis.* Urſat. de Not. Roman. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. XI. p. 711. E. Pitiſc. in Suetonium.

CONDUS promus erat procurator peni. Fulgent. Expoſ. Serm. Ant. n. 24. *Promos & condos appellari voluerunt cellarios, eò quòd deintus promant, & intus condant.* Plaut. Pſeud. II. 2. 14.

Ego ſum promus condus, procurator peni.

Paul. Diaconus in Diſtichis de Geſt. Longob. I. 26.

Cur prome conde times ſtillam præbere lecyti?
Dolia certè fluunt: cur prome conde times?

Pignor. de Serv. p. 98. Buleng. de Conviv. II. 65. Stuck. de Conviv. II. 21.

CONFARREATIO erat matrimonii contrahendi quædam vetus conſuetudo. Meminit ejus Boethius in Topicis.

cis. Fiebat, cum certis verbis, & decem teſtibus præſentibus, ſollennique ſacrificio facto, in quo panis farreus adhibebatur, mulier in manum viri conveniebat, ut aſſerit Ulpian. tit. 9. regul. Profertur hac de re Servii auctoritas ex libro MSC. Georg. I. apud Lipſ. in Tacit. Annal. IV. II. 46. & Elmenhorſt. in Arnob. IV. p. 168. his verbis: *Farro nuptiæ fiebant per Pontificem maximum & Flaminem Dialem: per fruges & molam ſalſam conjungebantur; unde confarreatio appellatur: ex quibus patrimi & matrimi naſcebantur*. Et hic modus in ſponſalibus religioſiſſimus. In cujus ſignum præferebatur far toſtum, quod ſacrificiis ſæpè adhibebatur. Et Dionyſ. II. p. 95. ait, *priſcos legitima, ſacraque matrimonia, Romana appellatione farreacea dixiſſe, à communione farris, quod Græci ζεὰν vocant*. Ex eo autem *confarreandi* modo *confarreari matrimonium* dicebant. Apulej. Met. x. p 343. *Talis mulieris matrimonium confarreaturus*. Inde etiam in veteri Gloſſario *confarreatus* dicitur *συμβιώσεως χάριν ζευχθείς, una vivendi cauſa junctus*. Quæ hoc modo nubebant, ſtatim è patris poteſtate in viri manum tranſibant. Tacit. Annal. IV. 16. 4. *Et quando exiret è patrio jure, qui id flaminium apiſceretur, quæque in manum flaminis conveniret*. Sed hic modus *confarreationis* in deſuetudinem abiit. Tiberius enim Cæſar apud Tacitum de Flamine Diali in locum Servii Maluginenſis defuncti legendo ita diſſeruit ibid. n. 2. *Nam patricios confarreatis parentibus genitos, tres ſimul nominari, ex queis unus legeretur, vetuſto more; neque adeſſe ut olim, eam copiam, omiſſa confarreandi aſſuetudine, aut inter paucos retenta. Pluresque ejus rei cauſas afferebat; potiſſimam, penes incuriam virorum feminarumque. Accedere ipſius ceremoniæ difficultates, quæ conſultò vitarentur*. n. 6. *Sed lata lex, qua Flaminica Dialis ſacrorum cauſa in poteſtate viri, cætera promiſcuo feminarum jure ageret*. Hotoman. de vet. rit. nupt. c. 20. Auguſtin. ad Leg. XII. Tabul. §. 18. Boſius de Pont. Max. Vet. Rom. IV. 6. Thyſ. in Gell. III. 2. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. I. 9. Gyrald. Synt. Deor. XVII. p. 509. F. Bud. in Pandect. p. 27. F. Stuck. de Sacrif. p. 73. Scalig. Poet. III. 100. Coler. & Tiraquell. in Alex. II. 5. Donat. Dilucid. p. 155. Rævard. in Leg. XII. tabul. c. 21. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 16. Rittersh. in Leg. XII. tab. Claſſ. III. p. 1. c. 5. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 14. de ſponſal. c. 1. Vertran. in Tacitum.

CONFECTORES æris dicuntur, ni fallor, qui in quibuſdam fodinis æri extrahendo & *conficiendo* operam navabant, fortè in eo monte Mariano, ubi procurator erat Titus Flavius Auguſti libertus Polychryſus, de quo Inſcriptio Hiſpali, in Bibliotheca Ducis de Alcala.

T. FLAVIO AUG.
LIB. POLYCHRYSO
PROC. MONTIS
MARIANI PRÆS
TANTISSIMO
CONFECTORES ÆRIS.

Spon. Miſc. Erud. Ant. Sect. VI. p. 221.

Confectores etiam dicebantur tinctores & infectores. Vopiſc. Aurelian. c. 29. *Miſſis diligentiſſimis confectoribus*. Interpr. Juven. Sat. X. 38. *lanam confectam* pro infecta poſuit. *Tunicam Jovis palmatam dixit Tyria purpura confectam, hoc eſt Serrana*. Quod è coriis traductum eſt, quæ *conficiuntur*, id eſt, tinguntur ſimul & ſubiguntur. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 330. F. & in Vopiſcum*.

CONFECTUARII dicebantur *confectores* ſuum. Vetus lapis: CONFECTUARIORUM ET SUARIORUM CORPUS. *Scalig. in Manil. IV. 184. Buleng. de Venat. c. 31.*

CONFIBULÆ ſunt tanquam duplices *fibulæ*, quæ ſi quando quid hiet & aperiatur, ad conſtringendum utrinque & comprimendum adhibentur, interpoſitis & interculcatis etiam cuneis. Cato de Re Ruſt. c. 12. *Confibulas ligneas, quæ arbores comprimant, ſi diſhiaſcent, & cuneos ſex*. Turneb. Adv. VIII. 6.

CONFICERE erat vox facta apud veteres Romanos. Cicer. ad Fratr. II. 4. *Dies erant duo, qui poſt Latinas habentur religioſi: cæterum qui* (pro *quo*) *confectum erat Latiar, erat exiturus*. *Confectum Latiar*, ſeu Latinarum ſollenne, vel ſacrificium in Albano monte Latiari Jovi, verbo proprio & ſignato, eſt quod *confectæ Latinæ* Lucan. I. 550.

— & oſtendens confectas flamma Latinas.

v. 400.

Nec non Iliaca numen quod præſidet Alba
Haud meritum Latio ſollennia ſacra ſubacto
Vidit flammifera confectas nocte Latinas.

Gronov. Obſerv. IV. 25.

Conficere profeſſionem eſt profiteri rem ſuam eſſe, & edere numerum ejus, vel modum, vel æſtimationem apud magiſtratum, ut in cenſu: quod vicaria alterius opera fieri interdum, auctoritatem dum præſtaret, poterat. Cicer. Fam. XVI. 23. *Tu verò confice profeſſionem, ſi potes*. Turneb. Adv. XXI. 5. Manut. ad Ciceronem.

Confici dicebantur gladiatores. Donat. in Terent. Eun. V. 4. 5. *Confici propriè convenit gladiatoribus iis, qui graviſſimis vulneribus occubuerunt. Sic Cicero in Catilinam: gladiatori illi confecto, & ſaucio*. Eoque modo dixit Senec. de Ira III. 43. *Quos cum alter alterum vexarit, ſuos confectos exſpectato*. Hinc extenſa ad animates quolvis ſignificatione dicuntur *confectores* ferarum apud Suet. Aug. c. 43. n. 4. *In circo aurigas, curſoresque, & confectores ferarum produxit*. Ner. c. 12. n. 3. *Exhibuit ad ferrum ex iiſdem ordinibus confectores ferarum*. Et *confectorium* in veteribus gloſſis dicitur locus in quo ſues interimuntur: exponunt enim χοιροσφαγεῖον. *Voſſ. Inſtit. Orat. IV. 13. 1.* Hac voce utitur Euſebius de Polycarpo martyre Hiſt. Eccleſ. IV. 15. *Confectorem*, κομφέκτορα, *propius accedere, enſemque altè in corpus adigere juſſerunt*. Erat beſtiarius, non utique ad beſtias damnatus, ſed quia auctoratus hos faciebat, ac ſpectaculo meridiano operam locabat, vel, ut cum Manil. IV. 186. *luxurias cædem parabat*. Scalig. in Manil. IV. 184. Lyd. Agoniſt. ſacr. c. 21. VVeitz. in Prudent. Hamartigen. n. 370. Qui in eo falluntur. Neque enim *confectores* cum beſtiis pugnabant, ſicut beſtiarii: ſed ad *conficiendas* feras immittebantur, ſi quando efferatæ beſtiæ ſtragem populo minarentur, ut aliquoties contingebat. Hi *confectores* lanceatii dicebantur in geſtis præſidialibus Tarachi, Probi, & Andronici c. 10. *Iratus præſes mandat lanceariis urſum occidi*. Valeſ. in Euſebium.

CONFLARE eſt *flata* quæ erant prius igne ſubacta rurſus in maſſam redigere, & reſolvere. Lampr. Alex. Sev. c. 39. *Quartarios jam formatos in moneta deſinuit, exſpectans, ut ſi vectigal contrahere potuiſſet, & eoſdem ederet. Sed quum non potuiſſet per publicas neceſſitates, conflari eos juſſit, & tremiſſes tantum ſolidoſque formari. Formas binarias, ternarias, & quaternarias, & denarias etiam, atque amplius ad bilibres quoque & centenarias, quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit*. Principum nummos per legem Corneliam non licuit *conflare*. Paull. Sent. I. tit. 25. *Lege Cornelia tenetur, qui nummos aureos, argenteos adulteraverit, laverit, conflaverit, raſerit, corruperit, vitiaverit, vultuve Principum ſignatam monetam præter adulterinam reprobaverit*. Quod & conſtitutionibus deinde interdictum fuit, ne injuſſu Principum à quoquam fieret, ne nimirum ipſa icon, & rei impreſſæ memoria, cujus fine & contemplatione pecunia formata erat, periret. Eadem ratione qua nec ſtatuas & imagines Imperatorum conſecratas *conflare* citra majeſtatis crimen licuit, leg. 4. in fine & leg. 6. ff. ad leg. Jul. majeſt. Tacit. Annal. III. 70. 2. *L. Ennium Equitem Romanum majeſtatis poſtulatum, quod effigiem Principis promiſcuum ad uſum argenti vertiſſet, recipi Cæſar inter reos vetuit*. Niſi fortè cujus memoria damnata eſſet, d. leg. 4. ff. ad leg. Jul. majeſt. Hoc genus, ut ſtatuas, imagines, clypeos dejici, detrahi, confringi, aboleri ſolitos: ita etiam nummos *conflari* de Cajo teſtatur Dio LX. p. 679. D. *Contra Caji memoriam ægrè ferentes, omne æreum numiſma, quod ejus imaginem haberet, conflari juſſerunt*. Freher. de Re Monet. vet. Rom. I. 1.

CONFLUVIUM, in quo urina decideret, Romæ ſub menſa videntur habuiſſe. Varro apud Non. XV. 10.

Sed

Sed qua neceſſitas te juvet aquam effundere domi tuæ? ſi vaſa habes pertuſa, plumbum non habent? ad quam rem nobis eſt confluvium? ad quam rem urnarium? In pavimento non audes facere lacunam, at humi facis calceos elixos. Apud Herodot. II. p. 177. B. in convivus *eſt pelvis aurea, in quam conviva lavant, vomunt, mejunt.* Buleng. de Conviv. III. 23.

CONGIALE eſt, quod *congii* eſt capax. Ita *fideliam congialem* vocat Plaut. Aul. IV. 2. 15.

Mulſi congialem, plenam faciam tibi fideliam.

Pætus de Roman. & Græcor. menſ. III. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1632. B.

CONGIARIUM differt à donativo; nam ſemper refertur ad populum, donativum autem ad milites, quia etiam populo multa largiebantur Imperatores. *Robortell. de Comm. milit. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1478. *E. Urſat. de Not. Rom. Tom. Ant.* XI. *p.* 638. *E. Bud. in Pand. p.* 258. *H. Stack. Ant. Conviv.* I. 21. *Rhodig. Ant. Lect.* XXVII. 27. *Cenal. de Pond. ac Menſ. rat. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom.* XI. *p.* 1458. *F. Laurent. de Acclamat. c.* 2. *Nicol. de Triumph. c.* 10. §. 2. *Blond. Triumph. Rom.* V. *p.* 113. *C.* Erat Imperatoris munus, quod populo dabatur. *Liberalitas* etiam vocatum. Ideò in nummis, *congiarii* diſtributionem præ ſe ferentibus, ſæpiſſimè legitur, *liberalitas prima, ſecunda, tertia*, & ſic de ſingulis, ac ſi dictum fuiſſet, *congiarium primum, ſecundum, tertium*. *Congiarium* quoque, ut notat Calvinus in Lexico Juris, ſportula erat, quam diurni cibi nomine, comitibus, anteambulonibus, aſſeclis, ſtipatoribusque ſuis potentiores cives diſtribuebant. Verùm cum magna ſit inter *congiarium*, & ſportulas differentia, utique à recto valdè aberrare opinor iſtum; ſiquidem *congiarium* ex ſola munificentia Principis proveniebat, & ſportulæ illis, de quibus agit, pro ſtipendio, neceſſariò dabantur. *Urſat. l. l. & p.* 827. *E.* Ejus genera erant plura: alterum in liquido humoris, velut olei. Liv. XXV. 2. *Ædilitia largitio hæc fuit. Ludi Romani pro temporis illius copiis magnifice facti, & diem unum inſtaurati, & congii olei in vicos ſingulos dati*: alterum in ſolido pecuniæ. Sueton. Aug. c. 41. n. 5. *Congiaria populo frequenter dedit, ſed diverſa ferè ſumma, modo quadringenos, modò tricenos, nonnunquam ducenos, quinquagenosque nummos.* Tib. c. 20. n. 3. *Prandium dein populo mille menſis, & congiarium tricenos nummos viritim dedit.* Laz. Comm. Reip. Rom. IV. 9. Land. in vet. num. explicat. Miſcell. Erud. Ital. Tom. I. p. 419. Bud. in Pand. p. 142. Cujac. Obſerv. X. 37. Alex. Gen. Dier. V. 24. & ad illum Tiraquellus. Lipſ. Elect. I. 8. Mader. ad Panvin. de Triumph. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. IX. p. 1359. E. Baccius de Conviv. I. 1.

CONGITELLA eſt ſemicongius, conſtans ex petitis quatuor; pendet vino aut aqua plena noſtri temporis libram unam & viginti, ac trientem libræ, id eſt, uncias ducentas quinquaginta ſex, antiquarum verò libras duas & viginti, drachmas tres, ſcripulum unum, grana ſexdecim, hoc eſt, uncias ducentas octuaginta quatuor, drachmas tres, ſcripulum unum, grana ſedecim. *Pætus de Roman. & Græcor. Menſ.* IV. *Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1753. *C.*

CONGIUS eſt amphoræ pars octava, & liquidorum tantùm menſura, conſtans ex ſextariis ſex: à quo ſextarium nomen ſumpſiſſe teſtatur Fannius:

Adde duos, χῦς fit: vulgo qui eſt congius idem.
E quo ſextarii nomen feciſſe priores
Crediderim, quod eos capiat ſex congius unus.

Ex cujus verſibus ſententia eorum confundi videtur, qui primas ſextario tribuere velle viſi ſunt: cum liquidò appareat, ſi Fannii ſententia, ut arbitror, vera eſt, ſextarium ab alio formari, nempè, à *congio*, cujus ille ſexta pars eſt, & non ipſum alteram ſupra ſe menſuram formaſſe. Quod vini eſſet menſura, probat Paull. Ictus, leg. tabernæ de fundo inſtr. ubi *congium*, & urnam, & ſextarium inter inſtrumenta tabernæ cauponariæ connumerat. Plinius hoc de vinis fictitiis loquens quoque probat XIV. 16. *Proximum fit è miliï ſemine maturo cum ipſa ſtipula, libram & quadrantem in congios duos muſti macerato.* Et, *Græci verò & alio modo, ramis teneris cum ſuis foliis in albo muſto decoctis tuſſe, libram in tribus muſti congiis deferveſaciunt.* Quod eſſet etiam olei menſura, probant verba Livii allata in *Congiarium*. Hos autem *congios* fuiſſe puto in communi uſu ex ære. Vino puro aut pura aqua plenus librarum pondo decem fuit. *Pætus de Roman. & Græcor. menſ.* III. *Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1631. *F. Cenal. de Pond. & Menſ. rat. ibid. p.* 1458. *F. Land. in vet. num. explic. Miſc. Erud. Ital. Tom.* I. *p.* 423. *Bud. de Aſſe p.* 573. *Porc. de Re pecun. antiq. c.* 12.

CONJECTIO *cauſæ, quaſi cauſæ ſuæ in breve coactio dicebatur*, quia ex comperendinatione ad judicem *cum eſſet ventum, antequam cauſa ageretur, quaſi per indicem rem exponebant* litigatores. Aſcon. in Cicer. p. 76. Judex leviter audita litigatorum altercatione ſummam quandam ejus controverſiæ quaſi informationem colligebat: qualis ferè fuit rhetorum in iis, quæ Græci τὸ κρινόμενον, Latini diſceptationem appellarunt. Gell. V. 10. *Et cum ad judices conjiciendæ, conſiſtendæque cauſæ gratia veniſſent.* Afran. apud Non. IV. 89. *Cauſam conjicere hodie apud te volo, ambo adeſte.* Hotman. Obſerv. II. 18. de Lite conteſt. c. 14. Thyſ. in Gellium.

CONISTERIUM erat locus gymnaſii. Ibi pulvis aſſervabatur, quo poſt unctionem luctaturi adſpergebantur, ut prehenſiones eſſent firmiores, & non lubricæ. Vitruv. V. 11. *Sub dextro coriceum, deinde proximè coniſterium.* Κονιστήρα Polluci III. 30. *Pulverarium* Latinis. Uſum ponit Ovid. Met. IX. 36.

Ille cavis hauſto ſparſit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ jactu flaveſcit arenæ.

Ubi adnota, athletas invicem ſe pulvere ſparſiſſe, hodieque unus alterum luctatorum quoque arena ſiccat, prout ſibi commoda videtur prehenſio. Differt tamen *coniſterium* ab arena ipſa; pulvis enim *coniſterii*, quo ceroma hoc athleticum parabatur, ex Ægypto petitus ſemper, non arena ſemper. *Panvin. de Lud. Circ.* II. 1. & ad illum *Argelio. Bald. Lex. Vitruv. Mercur. de Art. Gymn.* I. 8. *Baccius de Therm. Vet. c.* 6. *Philand. in Vitruv.* V. 11. *Thyſ. in Gell.* III. 15.

CONJURATIO erat apud majores genus militiæ. Serv. Æneid. VII. 694. *Conjuratio, quæ fit in tumultu, id eſt, Italico bello & Gallico, quando vicinum Urbis periculum ſingulos jurare non patitur: ſicut de Fabiis legimus.* VIII. 1. V. illum infr. in *Militia*. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Roman. I. 15. Stevech. in Veget. I. 6. Briſſon. de Form. IV. p. 341. Demſter. Patal. ad Roſin. Antiq. Roman. X. 3.

CONNUBIUM eſt, ut definit Ulpian. Regul. tit. 6. *uxoris jure ducendæ facultas.* Et, ut Serv. Æneid. I. *jus legitimi matrimonii.* Rittersh. in Leg. XII. tab. Claſſ. III. p. 1. c. 4. Hotom. de vet. rit. nupt. c. 15. *Connubiorum* ratio inter Romanos ea fuit, ut haberetur reſpectus I. nationis, ne Romanus niſi Romanam duceret, quemadmodum in Inſtitutionibus Juſtiniani eſt ſcriptum. Quamquam quos ille Romanos vocet, haud ſatis intelligo. Ego enim cum omnibus ferè Italis fuiſſe Romanis *connubia*, niſi ſi qua fortè de cauſa nonnullis id juris eſſet ademptum, invenio. Num enim melior antiquitatis auctor Juſtinianus, quàm Strabo; accuratior, quàm Dionyſius? at ille Romanos & Albanos ſumma inter ſe ſacrorum, *connubiorum*, & ſermonis neceſſitudine fuiſſe devinctos narrat: hic V. p. 341. bello Latino, quod ad lacum Regillum non ita multò poſt Reges exactos geſtum eſt, multas Romanas mulieres apud Latinos, & Latinas apud Romanos fuiſſe ait; factaque poteſtate, ut omnes relictis maritis ad parentes redirent, nullam Latinam à Romanis, pleraſque Romanas à Latinis diſceſſiſſe: idque pro omine futuræ victoriæ acceptum eſſe. Quid Feſtus, teſtis haudquaquam contemnendus? nonne Q. Fabium, eum qui 306. Fabiis ad Cremeram interfectis ſuperfuit, Otaciliam, Numerii Otacilii Maleventani filiam, in matrimonium duxiſſe refert in *Numerius* ea conditione, ut qui primus filius naſceretur, Numerii

avi

Digitized by Google

avi materni prænomine Numeriua appellaretur, unde poſtea Numerius in Fabia gente fuit celeberrimua? Nam quid de Livio dicam, qui Canulejum tribunum plebis, dum legem de patriciorum, plebejorumque communicandia *connubiis*, quam ferebat, ſuaderet, ita loquentem facit. iv. 3. *Altera lege connubium petimus, quod finitimis exteriſque dari ſolet*. Adde, quod hoc juris poſt permiſſum quoque eſſe Campanis videtur. Siquidem bello Punico II. idem xxiii. 2. Pacuvium Calavium, nobilem Campanum, liberos ex Appii Claudii viri Conſularis filia habuiſſe, & filiam Romæ nuptum M. Livio etiam triumphali viro dediſſe affirmat. Poſt autem cum aperta defectione Campani hoc jure ſpoliati eſſent eodem confecto bello, M. Meſſala & C. Salinatore Coſſ. à Senatu petiiſſe, ut ſibi cives Romanas ducere uxores liceret, &, ſi qui prius duxiſſent, ut habere eas, & ante diem eam nati, ut juſti ſibi liberi, hæredeſque eſſent; idque impetraſſe. Poſtremo fuiſſe etiam civibus Romanis cum municipibus Latinis jus *connubii*, nonne Cicero ſatis idoneus teſtis eſſe poteſt? qui ita in M. Antonium agit Phil. iii. 6. *Qua amentia eſt, cum dicere aliquid de uxorum ignobilitate, cujus pater Numitoriam Flagellanam proditoris filiam habuerit uxorem, ipſe ex libertini filia ſuſceperit liberos? ſed hoc clariſſimi viri viderint, L. Philippus, qui habet Aricinam uxorem, C. Marcellus, qui Aricinæ filiam, quos certo ſcio dignitatis feminarum non pœnitere*. Ex quibus rebus illud intelligi poteſt, civi Romano niſi cum cive non fuiſſe *connubium*, niſi ſi qua rogatione hoc beneficii aliis etiam populis fuiſſet impertitum. Unde dixit Cicer. in Topic. c. 4. *Si mulier cum fuiſſet nupta cum eo, cui connubii jus non eſſet, nuntium remiſit, quoniam qui nati ſunt, patrem non ſequuntur, pro liberis manere nihil oportet*. II. Conditionis, ne ingenuus libertinam, aut libertinus ingenuam duceret. Quod declarat Senatusconſultus, *quo Hiſpala libertinæ permiſſum eſt, ut enubere*, id eſt, ab ingenuo duci, *poſſet, neque ei, qui eam duxiſſet, id fraudi eſſet*; itemque lex Papia Poppæa, ſerò admodum, nempè Auguſto jam omnia tenente, lata; *ut omnibus ingenuis præter Senatores, eorumque liberos uxores libertinas habere liceret*. Id quod ſcriptum eſt in Taciti & Dionis Annalibus. *Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom.* 1. 9. *Laurent. de Sponſal. c.* 2. V. de omni hac re fuſiùs diſſerentem *Spanhem. Exercit.* ii. *ad Conſtitut. Antonin. Imp. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 162. .... III. Gentis. Duabus enim illis tabulis, quas Decemviri aliis è Græcia allatis addiderunt, vetitum fuerat, *ne patricius cum plebejis Romæ connubium eſſet*. Narrat hoc Dionyſ. x. p. 684. idque ab Appio Claudio Decemviro eſſe adjectum, ut in perpetuum patres à plebe divelleret. Lex hæc quinto poſt anno contraria rogatione eſt abrogata, quam tulit C. Canulejus tribunus plebis, qui ita de toto hoc jure diſſerit apud Liv. iv. 4. *Hoc ipſum, ne connubium patribus cum plebe eſſet, non Decemviri tulerunt paucis abhinc annis peſſimo exemplo publico, cum ſumma injuria plebis? An eſſe ulla major, aut inſignior contumelia poteſt, quàm partem civitatis velut contaminatam, indignam connubio haberi? Quid eſt aliud, quàm exſilium intra eadem mœnia, quàm relegationem pati? Ne affinitatibus, ne propinquitatibus immiſceamur, cavent; ne ſocietur ſanguis*. Sigon. l. l. Laurent. de Sponſal. c. 2. Manut. de Legib. c. 16. Rævard. ad Leg. xii. tab. c. 20. Auguſtin. de Legibus in Canuleja de connubio. IV. Sanguinis. Qui verò gradus in ducenda uxore ſervati fuerint, docent antiqui Icti, & in illorum libris, quæ duci, quæ non duci poſſit, explicatur. *Sigon. l. l.* V. illos gradus infr. in *Matrimonium*.

CONOPEUM, κωνωπεῖον, ad τοὺς κώνωπας, ſeu culices arcendos factum, erat reticulati operis. Juven. Sat. vi. 80.

Ut teſtudineo tibi, Lentule, conopeo.

Ubi Scholiaſtes: *Hoc eſt linum tenuiſſimis maculis textum*. Uſum ab Alexandrinis Romani didicerant. Itaque Cleopatræ *conopeum* Romani poetæ recenſent inter ea, quæ erant peregrini moris. Propert. iii. 9. 45.

Fœdaque Tarpejo conopea tendere ſaxo.

Et de bello Actiaco, quod à Cæſare cum Antonio & Cleopatra geſtum eſt, Horat. Epod. ix. 15.

Interque ſigna (turpe!) militaria
Sol aſpicit conopeum.

Bochart. Hierozr. ii. 4. 17. Caſaub. in Spartian. El. Ver. c. 5. Buleng. de Theatr. i. 10. Grapald. de Part. Æd. ii. 6. 10. Torrent. in Horatium. Voſſ. Lex. Etymol.

CONQUISITORES adhibebantur in militia ad delectus, & ad diverſa loca propter cogendos mittebantur milites. In agros & extra Urbem. Multi enim aut ſuo metu, aut parentum timido amore, militiam fugiebant, latitabant, nec dabant nomen. Ad eruendos & conducendos iſti. Liv. xxi. 11. *Duo populi delectus acerbitate conſternati, retentis conquiſitoribus metum defectionis quam præbuiſſent, oppreſſi celeritate Annibalis, omiſerunt mota arma*. Hirt. de Bell. Alex. c. 2. *In omnes partes, per quas fines Ægypti, regnumque pertinet, legatos, conquiſitoreſque, delectus habendi cauſa, miſerant*. Cicer. Attic. vii. 10. *Nec enim conquiſitores φαινοπροσωπεῖν audent, cum ille adſit*. Lipſ. de Milit. Rom. i. Dial. 9. Stevvech. in Veget. i. 6. Laurent. Polym. iv. Synopſ. i. §. 4. Caroli Antiq. Roman. iii. 3. Thyſ. Rom. Illuſtr. i. p. 52.

Conquiſitores dicebantur in theatro, qui *conquirerent*, ſi cui fautores delegati eſſent. Plaut. Amph. Prol. v. 65.

Ut conquiſitores ſinguli in ſubſellia eant
Per totam caveam ſpectatoribus,
Si cui fautores delegatos viderint,
Ut his in cavea pignus capiatur toga.

Buleng. de Theatr. i. 54.

CONSANGUINEUS eſt, qui eodem patre tantùm natus eſt, l. fratres 27. C. ff. de inofficioſo teſtamento. *Fratres conſanguinei, durante agnatione, vel non, contra teſtamentum fratris ſui, vel ſororis de inofficioſo quæſtionem movere poſſunt*. Hotoman. de Rit. nupt. c. 9.

CONSANGUINITAS apud auctores noſtros non generaliter pro cognatione, & communione ſanguinis uſurpatur; ſed ſpecialiter pro adgnatione, quæ eſt inter fratres & ſorores ex eodem patre natos: & *ſpecies adgnationis* dicitur in §. pen. Inſtit. de ſucc. cognat. Videturque id non legis xii. tabul. ſed legis Voconiæ verbum fuiſſe. Nam cum in lege xii. ſimpliciter ita ſcriptum eſſet: *Si inteſtato moritur, cui ſuus nec exſtabat heres, adgnatus proximus familiam habeto*; Voconia lex ei abrogavit, ſtatuitque, *ut adgnata, niſi conſanguinea, ſuccederet*, eo verbo fraternitatem ex parte ſignificans, l. 1. §. pen. Dig. de ſuis & leg. non tantùm naturali, verùm etiam adoptivo, §. 1. Inſtit. de legit. adgn. tut. leg. 2. §. ſed etſi ipſa, 19. l. 5. ff. ad Tertyll. *Hotoman. de Rit. nupt. c.* 9. *Cujac. Obſerv.* xi. 26.

CONSECRARE, &c, ut eſt in veteribus gloſſis, *divinare*, Græci dicunt ἀποθεῶσαι. *Conſecrati* ἀποθεωθέντες, Capitolino *ſacrati* dicuntur Anton. Philoſ. c. 18. Unde *etiam templum ei*, Marco Antonino, *conſtitutum, & omnia quæ de ſacratis decrevit antiquitas*. Primus omnium Romæ Romulus, deinde Gracchi, tum Julius, Auguſtus, Claudius, & alii pleri que Imperatores *conſecrati* ſunt, idque auctoritate Senatus, penes quem ejus rei fuerit arbitrium. Euſeb. Hiſt. Eccl. ii. *Cum lex vetus obtineret, neminem Romæ conſecrari, niſi calculo & decreto Senatus*. Buleng. de Imper. Roman. i. 6. Non *ſacrati*, quod voluit Bulengerus, dicuntur ἀποθεωθέντες; ſed deſacrati. Unde & deſacratos vocat unico vocabulo Capitolinus. Sacrati quidem & ſacratiſſimi Imperatores dicebantur à veteribus, ſed tantum vivi: at *conſecrati* de divis, hoc eſt, mortuis. Nec Latina eſt oratio: *decernere de ſacratis omnia*. Decerni enim honores dicuntur alicui, non de aliquo. *Salmaſ. in Capitolinum*.

Conſecrare eſt etiam Deo dicare. Sic καθιερωμένα *conſecrari* dicuntur inanimata, puta *ædes Imperatoriæ*, l. unic. de Pal. domib. Domin. i. 11. *Ara loquenti Ajo in via nova*, apud Cicer. de Divin. ii. 32. *Delubra ſanctiſſimis religionibus*, apud Cicer. Proœm. Verr. c. 5. *Donat. Dilucid. p.* 218.

Conſecrari ſolebant animalia. Vetus enim mos hic fuit, Ita in *Junonis Laciniæ templo lucus erat frequenti ſylva, & proceris abietis arboribus ſeptus, qui læta in medio paſcua habebat,*

Digitized by Google

bat, ubi omnis generis ſacrum Deæ paſcebatur pecus, ſine ullo paſtore. Separatim egreſſi cujuſque generis greges, nocte remeabant ad ſtabula, Liv. xxiv. 3. Hac religione motus Julius Cæſar equorum greges in trajiciendo Rubicone *conſecravit*, quos vagos ſine cuſtode dimiſit. Suet. c. 81. n. 4. Ita piſces *conſecratos* legimus apud Athen. vii. Et piſcium ſacrorum meminit Mart. iv. 29. 1.

Bajano procul à lacu monemus;
Piſcator fuge, ne nocens recedas:
Sacris piſcibus hæ natantur undæ,
Qui norunt dominum, manumque lambunt,

quos etiam dedicatos vocat n. 14.

At tu, dum potes, innocens recede,
Jactis ſimplicibus cibis in undas,
Et piſces venerare dedicatos.

Maximè id ſactitatum in iis quæ uſui, aut voluptati fuerant: quibus hoc quaſi præmium datum, ut ante obitum manumitterentur, & ſinerentur ἄφετα. Tales fuerunt anſeres in Capitolio, quorum cibaria Cenſores locabant primùm. De illis Syneſ. Epiſt. 57. *In mundo tanquam in ſacro quodam ſepto vivebam, uti animal liberum, & dedicatum Deo.* Guther. de vet. Jur. Pont. iii. 13. Victor. Var. Lect. xxviii. 24. Bochart. Hieroz. 1. 2. 54. Turneb. Adv. ii. 27. Buleng. de Equo c. 14. Caſaub. in Suetonium. Struv. Ant. Rom. Tom. 1. c. 4. Bona civis damnati. Hæc *conſecratio* à Tribuno plebis fiebat. Cic. pro Dom. c. 49. capite velato, advocata concione, foculo poſito pro Roſtris, Pontifice verba præeunte, adhibito tibicine, qui cum Tribuno obteſtaretur, Tribunuſque preces & priſca verba efferebat. Cic. ibid. c. 47. bonaque deo alicui, deæve addicebat. Atque hoc eſt, quod Cicer. pro Corn. Balb. c. 14. *Sacroſanctum fieri* dicit aut genere ipſo, aut obteſtatione, & *conſecratione* legis, aut pœnæ. Obteſtatio hic pro deteſtatione accipitur. Fiebat à Tribuno plebis, ſi concionanti illi apud populum contradiceret aliquis, aut dicentem interpellaret. Tum enim ſi multam dixiſſet, & damnatus ſolvendo non eſſet, illius bona *conſecrabantur*, *τὰ χρήματα αὐτοῦ ἱερά*. Dionyſ. vi. p. 410. Quare cum Rutilius Tribunus plebis avocatam à ſe concionem à Cenſoribus quereretur, & in ordinem ſe coactum, poſtero die Tiberii Gracchi Cenſoris bona *conſecravit* apud Liv. xliii. c. 46. Hanc ſine populi juſſu fieri non potuiſſe M. Tullius affirmavit, & obtinuit lege Papyria tribunitia, quæ ad omnem omninò *conſecrationem* pertinebat. Senatus tamen fracta Republica, *cum C. Lectorius adoleſcens patricii generis, in deprecanda graviore adulterii pœna, præter ætatem atque natales, hoc quoque patribus conſcriptis allegaret, ſe eſſe poſſeſſorem, atque æditumum ſoli, quod primum D. Auguſtus naſcens attigiſſet, peteretque donari, quaſi proprio ſuo ac peculiari deo, decrevit, ut ea pars domus conſecraretur.* Suet. Auguſt. c. 5. n. 2. Et hæc *conſecratio* à Tribuno plebis ſollenni ritu peracta eſt. *Guther. de vet. jur. Pont.* iv. 22. *Struv. Ant. Rom. Tom. 1. c. 4. Gyrald. Synt. Deor.* xvii. *p.* 404. *G.* Idolo, & rei inanimæ divinam infundi naturam poteſtatemque veteres credebant. Profani ſacramenti ſignum erat *θεὸς ἐκ πέτρας*. Firmic. de error. prof. rel. p. 27. Lapidem enim vel lignum, aliuſque materiæ ſimulacrum ritu & ſollennibus verbis deum fieri credebant. Itaque *conſecratum* vulgus orare, & publicè colere non dubitabat, tanquam in ligno aut lapide præſentis numinis vis adeſſet. Simulacrum dum funditur, fabricatur, ſcalpitur, non dum deus eſt. Plumbatur, conſternitur, erigitur, nec adhuc deus eſt. Ecce ornatur, conſecratur, oratur, & poſtremò deus erat, cum homo voluiſſet, aut dedicaſſet. Tria ergo in lapide requirebantur, ut deus evaderet, ornatus, conſecratio, oratio. Primùm enim adornabant idolum varia ſupellectile & pretioſa, quæ imperitæ multitudinis animos obumbraret: ſic exornatum & depexum *conſecrabatur*. Apud Romanos nihil tam ſollenne fuit quàm dies *conſecrationis*. Serv. Æneid. viii. 601. Verba ſollennia cum idolorum vanitate perierunt, ſi quæ fuerunt illa, quæ fortè nulla. In Iſidis ſacris narrat Firmicus illius ſimulacrum in lectica poni ſolere. Et cum populus per numeros digeſtis fletibus eſſet lamentatus, hymnos ceciniſſet, & ficta ſe lamentatione ſatiaſſet, jacentis ſtatuæ membra componebantur, ſaxumque erigebatur, ornabatur. Tum omnium qui flebant fauces Pontifex ungebat, quibus perunctis hoc lento murmure inſuſurrabat: *confidite initiati ſacris numinis ſervatoris: eſt enim ex labore nobis ſalus.* Orationes deinde fundebantur ex libris ſacerdotum populi Romani, quæ cum libris ipſis evanuerunt. *Guther. de vet. Jur. Pont.* iv. 22. Imperatores, qui publicè in deorum numerum referebantur, & publica religione colebantur. Tributus hic honos ſoli è Regibus & Urbis, & Imperii illius conditori Romulo, qui cum Nonis Quintilibus ad Capræ paludem exercitum recenſens, ſubitò coorta ingenti tempeſtate ex ſuorum conſpectu raptus, vel, ut alii ſcribunt, patrum manibus in minutiſſima fragmenta diſcerptus, & clam per partes aſportatus eſſet, magno ſui deſiderio apud populum relicto, Julius Proculus *ſubornatus eſt, ut renuntiaret plebi ſuæ, vidiſſe ſe Regem humano habitu auguſtiorem, eumque mandaſſe ad populum, ut ſibi delubrum fieret, ſe deum eſſe & Quirinum vocari. Quo facto & ipſi populo perſuaſis, Romulum ad deos abiiſſe: & Senatum ſuſpicione cædis regiæ liberavit.* Lactant. 1. 15. Liv. 1. 16. Plutarch. in Romul. p. 35. A. Dionyſ. Ant. ii. p. 124. Imperatorum primus Julius Cæſar hoc honore affectus eſt ab Auguſto: quem propterea *κοροπλάθον* Juliani Silenus nominat, & rationem addit Cæſ. p. 88. quia, *ut homines nymphas, ſic deos effinxerat, & illorum unum & primum Cæſarem.* Manil. iv. 948.

Jam facit ipſe deos, mittitque ad ſidera numen,
Majus & Auguſto creſcit ſub principe cælum.

Catalogum Imperatorum inter deos relatorum contexuit Panvin. Faſtor. ii. p. 249. *Conſecrationis* ritum fuſè deſcribit Herodian. iv, 2. *Mos eſt*, inquit ille, *Romanis conſecrare Imperatores, qui ſuperſtitibus filiis vel ſucceſſoribus moriuntur.* Quod tamen ex Romanorum more dici non poteſt, cum & alii divi facti ſint quamplures, & Nerva, Commodus, Pertinax à Trajano & Severo, L. Verus à Senatu conſecrati ſint, & ipſas etiam uxores Imperatorum *conſecrari* ſolitas conſtat. V. Herodianum ipſum verboſiùs hunc ritum deſcribentem. Panvin. in Faſtor. ii. p. 246. Kirchman. de Fun. Rom. iv. 13. Realin. Annot. c. 16. Guther. de Jur. Man. ii. 5. Berthald. de Ara c. 25. §. 4. Boiſſard. Antiq. Roman. Tom. ii. p. 12. Boecler. in Herodianum, Caſal. de Urb. ac Imper. Rom. ſplend. part. 2. c. 22. Realin. Annot. c. 16. Van Dale de Conſecrat. Ethnic. p. 641. Blond. Triumph. Rom. ii. p. 44. H. 45. A. . . . . Gyrald. de Var. ſepel. rit. c. 16. & Faes in illum. Kipping. Corollar. de conſecr. princip. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. iii. 18. *Conſecratis* templa ponebantur. V. infr. in *Templum*, & ſacerdotes inſtituebantur. V. infr. in *Sacerdos*. Mariti, ſed privata religione, ab uxoribus. Illuſtre habemus exemplum in Charite maritum ſuum inſolabiliter lugente apud Apul. Met. viii. p. 239. *Dies totos totaſque noctes inſumebat luctuoſo deſiderio: & imaginem defuncti, quam ad habitum dei Liberi formaverat, affixo ſervitio divinis percolens honoribus, ipſo ſeſe ſolatio cruciabat.* Kirchman. de Fun. Roman. iv. 13. Figul. de Stat. Rom. c. 32. Et in Polla Lucani uxore. Hæc ſimiliter maritum adorat, ſed non ſub emendicata Bacchi, alteriuſve numinis figura, apud Stat. Sylv. ii. 7. 124.

Hæc te non thyaſis procax doloſa
Falſi numinis induit figura,
Ipſum ſed colit, & frequentat ipſum
Imis altius inſitum medullis:
Ac ſolatia vana ſubminiſtrat
Vultus, qui ſimili notatus auro
Stratis prænitet, incubatque ſomno.

n. 134.

Quicquid fleverat ante, nunc adorat,

Florid. in Apulejum. Etiam mulieres, & præcipuè Imperatorum uxores. Hic honos tributus eſt Liviæ Auguſtæ à Claudio, effigie ejus in templo Auguſti *conſecrata*, ſacriſque, quæ Veſtales facerent, inſtitutis. Suet.

c. 11.

Digitized by Google

c. 11. n. 5. *Avia Livia divinos honores, & Circenſi pompa currum elephantorum Auguſtæo ſimilem decernendum curavit.* Dio lx. p. 667. *Aviam Liviam præter hunc honorem etiam immortalitati aſſeruit, dedicavitque ejus effigiem in templo Auguſti, ac rem ſacram ei fieri à Veſtalibus mandavit, mulieresque per nomen ejus jurare juſſit.* Et exſtant nummi: DIVUS AUGUSTUS PATER. caput radiatum, ara ante pedes: parte averſa: S. P. Q. R. DIVÆ. JULIÆ. AUGUSTI. FILIÆ. Eadem de Druſilla ſorore Cajus decrevit. Dio lix. p. 648. *Decreta ei omnia, quæ Liviæ, ac inſuper ut immortalis haberetur, ut in foro imagu Veneris ſtatua ejus æqualis collocaretur, iiſdemque honoribus coleretur, peculiare ei fanum ædificaretur, eamque ſtatuis ſacris non modò viri, ſed etiam mulieres venerarentur, ut mulieres eam jurarent, quoties aliquid ſacramento confirmarent. Itaque tunc vocata eſt Panthea, & divinis honoribus per omnes urbes culta.* Eo pertinet antiqua illa inſcriptio:

VENERI CÆLESTI
AUGUSTÆ SACR
NUMMIA C. F. DORCAS
S. P. F. C.

Eodem etiam honore affecta eſt Fauſtina Antonini Philoſophi conjux, teſte Capitolin. c. 26. *Divam etiam Fauſtinam à Senatu appellatam gratulatus eſt.* Kirchman. de Fun. Rom. iv. 13. Berthald. de Ara c. 25. §. 5. Guther. de Jur. Man. ii. 6. Donat. de Urb. Rom. iii. 56. Van Dale de Conſecrat. ethnic. p. 636.

CONSECRATIO pro inauguratione nonnunquam accipitur, quæ tamen propria Sacerdotum Iſidis fuit. Vetus lapis Romæ:

D. D. N. N. VALENTE. V. ET
VALENTINIANO. JUNIORE. PRIMUM.
AUG. CONS. VI. IDUS. APRIL.
AUR. VICTOR. AUGENTIUS. V. C.
P. P. FILIO. SUO. ÆMILIANO. CORYFONI
OLYMPIO. C. P. ANNO. TRICESIMO
CONSECRATIONIS SUÆ....

Guther. de Vet. Jur. Pont. i. 25.

CONSENSUS contrahentium, ut nuptiæ juſtæ ſint, maximè requiritur. Quare cum furioſo, furioſave matrimonium contrahi nequit. leg. furor. ff. de ſponſal. leg. oratione in fine ff. de rit. nupt. quoniam nec voluntatem, intellectumve habent: mutorum, ſurdorumve diſſimilis cauſa eſt, quibus non obeſt talis defectus, ut contrahere poſſint matrimonium in quibuſcunque ff. de oblig. & act. Quanquam matrimonium contrahi furor non ſinit, contractum tamen non dirimit. leg. furor ff. de rit. nupt. Imò & eorum, in quorum poteſtate ſunt, exigitur, leg. 1. ff. de rit. nupt. adeò ut legitimi non habeantur liberi inde ſuſcepti; ut inquit Apul. v. Nepoti ſiquidem uxorem ducere tam avum, quàm patrem *conſentire* debere inquit Paull. leg. oratione §. 1. ff. de Rit. nupt. *Caſal. de Priſ. Rom. Rit. c. 23. de Rit. nupt. c. 2. Briſſon. de Jur. connub. p. 257. Hotoman. de Rit. nupt. & Matrim. c. 3. Paleol. de Noth. & Spur. c. 8. §. 1. Cujac. Obſerv.* iii. 5.

CONSENTES dii. V. illos infr. in *Dii Conſentes*.

CONSERTUM manu. V. infr. in *Ex jure manu conſertum*.

CONSERVATORES ædium ſacrarum in vetuſtis monumentis apud Romanos dicebantur, quibus munus tuendi ſarta tecta templorum fuit demandatum. Fuerunt illi primum Cenſores, poſt eos Ædiles. *Fabric. Deſcr. Urb. Rom. c. 9.*

CONSIDIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CONSIGNATIO erat ad *ἐποπτείαν* pernecellaria. Qualis fuerit, narrat Clem. Alex. Admon. ad gent. p. 13. D. *Jejunavi, potum confectum bibi, ex ciſta accepi, poſtquam feci, depoſui in calathum, & ex calatho in ciſtam.* Tertull. adv. Valentin. c. 1. *Illa Eleuſinia hæreſis, & ipſa Attica ſuperſtitionis, quod tacent pudor eſt, idcircò & aditum prius cruciant, diutiùs initiant quàm conſignant, cum Epoptas ante quinquennium inſtituunt.* Guther. de Vet. Jur. Pont. i. 25.

CONSILIARII vocabantur JCti, quos provinciarum magiſtratus ſecum ducebant. leg. 1. de offic. aſſeſſ. quorum *conſilio* ſecundum jura cauſas definiebant. Vocabantur & adſeſſores & *conſiliarii*, quia judicanti adſidebant & *conſulebant*, leg. pen. & ult. eod. tit. Unde Ulpianus & Paulus in Papiniani P. P. *conſilio*, id eſt, adſeſſores ejus fuiſſe dicuntur. V. illos ſupr. in *Adſeſſores*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 8. Vocabulum eſt Latiniſſimum pro illis, qui in *conſilium* adhibentur. Suet. Cl. c. 12. n. 3. *Cognitionibus magiſtratuum, ut unus è conſiliariis frequenter interfuit.* Tib. c. 33. n. 2. *Magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus plerumque ſe offerebat conſiliarium.* Paull. Sent. I. relatus in l. 5. de offic. aſſeſſ. *Conſiliarius eo tempore, quo aſſident, negotia tractare.* Chiment. de Hon. Biſell. c. 17. Pollet. For. Rom. iii. 53. Briſſon. Select. Ant. iii. 10. Broid. ad Polletum.

Conſiliarii ſtatus vulgò vocantur comites iſti & amici Principis, quos in ſecretius atque interius *conſilium* admittebat, in quo de ſumma Republica agitabatur, legati audiebantur, & majora alia negotia de regni ſtatu tractabantur. Comites intra conſiſtorium, & comites ſacri conſiſtorii, conſiſtorianique dicti ſunt ſub poſterioribus Imperatoribus. Erantque comites, ſive amici primi ordinis. *Salmaſ. in Treb. Poll. trig. tyr. c. 12.*

CONSILIUM ejus, qui judicio præerat, appellabantur judices, ſeu aſſeſſores, cum quibus colloquebatur priùs, ac deliberabat ſeorſim, atque ita demum de *conſilii* ſententia litigantibus reſpondebat. Cicer. in Bruto c. 22. *Cum Conſules de conſilii ſententia, amplius, pronuntiaviſſent.* Atque hinc, cauſa perorata, antequàm ſententia ferretur, dicebantur propriè, & is, qui judicium cogebat, & reliqui judices, *conſurgere in conſilium, ire in conſilium, mitti in conſilium*, hoc eſt, ſecedere paulliſper ad conſultandum & colloquendum inter ſe. Aſcon. in Cicer. p. 65. *Ab utraque parte oratione conſumpta, ut in conſilium dimitterentur judices, prætor ſolet pronuntiare. Dixerunt* ſcilicet Oratores. Cicer. pro Clu. c. 30. *Cur eum, cum in conſilium iretur, Cluentius & Cannutius abeſſe patiebantur? cur cum in conſilium mittebant, Stalenum judicem non requirebant?* c. 20. *Cum in conſilium iri oporteret, quæſivit ab reo C. Junius quæſitor, clam an palam de ſe ſententiam ferri vellet: reſponſum eſt, clam velle ferri. Itum eſt in conſilium: omnibus ſententiis damnatus eſt.* Perizon. ad Huber. de Prætor. ii. 19. Noodt. de Juriſdict. & imper. i. 11. *Conſilium* prætor præbiturus, decem ſenatores, totidemque equites Romanos in *conſilium* adhibebat. Ulpian. in Fragm. *In conſilium Romæ adhibentur quinque ſenatores, & quinque equites Romani.* Theophi. Inſtit. quib. ex cauſ. manum. *Habebatur & Romæ conſilium, aliquo die conventus prætore pro tribunali ſedente, & aſſidentibus ei quinque ſenatoribus, & quinque equitibus Romanis.* Qui ſanè ſenatores equiteſque dicebantur non aſſeſſores, non conſiliarii, ſed judices. Ulpian. l. 16. ff. de manum. vind. *Illud in cauſis probandis meminiſſe judices oportet, ut non ex luxuria, ſed ex affectu deſcendentes cauſas probent.* Imp. Antonin. l. 1. C. de vind. & apud conſ. manum. *Eorum, qui apud conſilium manumittuntur, poſt cauſam à judicibus probatam, non ſolet ſtatus in dubium revocari....* Erantque non repentini, ſed certi & continui; fuerunt enim iidem cum xx. recuperatoribus, qui præſidi in provinciis in *conſilio* aderant. Continuos fuiſſe indicat Cicer. Verr. ii. 29. *In conſilio habebat homines honeſtos è conventu Syracuſano, qui Sacerdoti quoque in conſilio fuerant.* 33. *Illud negare poſſes, aut nunc negabis, te conſilio tuo dimiſſo, viris primariis, qui in conſilio C. Sacerdotis fuerant, tibique eſſe ſolebant, remotis de re judicata judicaſſe?* Tantæ fuerunt auctoritatis, ut, cum ei, cui mandata eſt juriſdictio à prætore urbano, vel præſide provinciæ, aſſeſſores & amicos in *conſilium* adhibere licuerit, l. 3. & 5. ff. de aſſeſſ. tamen *conſilium* exercere, id eſt, decemviros illos convocare non liceret. Ulpian. l. 2. ff. de offic. ejus cui mand. juriſd. *Mandata juriſdictione à præſide, conſilium non poteſt exercere is, cui mandatur.* Unde credibile eſt, eoſdem fuiſſe cum decemviris litibus judicandis, eaque appellatione fuiſſe ornatos præcipui honoris,

& prætorii judicii gratia, quemadmodum xx, illi, qui à præſide in *conſilium* vocabantur, honoris gratia peregrini recuperatores dicti ſunt. *Siccam. de Centumv. judic.* I. 10. *Auguſtin. de Legibus ad Æliam Sent. de manum. Ravard. Protrib. c.* 18. *Pollet. For. Roman.* v. 6. *Loon. de Manum.* III. 1. §. 1. Prætor cum his pro tribunali conſidebat. Achil. Tat. VIII. p. 496. *Tu conſiliarios habes, ſine quibus nihil tibi decernere licet. Sed neque quidquam eſt, quod tu pro tua auctoritate ſtatuere prius audeas, quàm hoc in ſolio conſideas.* Suet. Tib. c. 33. n. 2. *Magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus plerumque ſe offerebat conſiliarium, aſſidebatque mixtim.* Aſſidebant *conſiliarii* ita, ut poſt prætoris tergum ſederent. Ammian. XXIII. ad finem: *Ad judicandum uſu rerum ſpectati deſtinantur, & integri parum alienis conſiliis indigentes: unde noſtram*, Romanam, *conſuetudinem rident, quæ interdum facundos, jurisque publici peritiſſimos poſt indoctorum collocat terga.* Igitur ad hanc formam ſedebat cogniturus pro tribunali magiſtratus, decreturus autem, adeuntibus adſeſſorum verba pronuntiabat: ut ait Senec. de tranq. animi. l. 3. Quid multa? prætoris judicium erat, adſeſſores præſentem, ac judicantem inſtruebant, ipſi neque judicabant, neque jus dicebant. Inde qui huc alludit, Senec. Epiſt. 67. *Quidquid honeſtè fit, una virtus facit, ſed de conſilii ſententia: quod autem ab omnibus virtutibus comprobatur, etiamſi ab una fieri videtur, optabile eſt.* Imò judicare, & judicanti in *conſilio* adeſſe, longè diverſa opinatur Plin. Epiſt. I. 20. *Frequenter egi, frequenter judicavi, frequenter in conſilio fui.* Pariter Paull. l. 2. ff. quod quiſque juris: *Hoc*, inquit, *edicto dolus debet jus dicentis puniri: nam ſi adſeſſoris imprudentia jus aliter dictum ſit, quàm oportuit, non debet hoc magiſtratui, ſed ipſi adſeſſori objicere.* Sed qui poteſt? nam qui prætori adſident, & ipſi judices appellati, l. 16. ff. de manum. vind. l. 2. C. de vind. & apud conſil. manum. Scio; ſed ideò, quia is qui jus dicit, nihil cognoſcere, aut decernere potuit ſine horum ſententiis: ita hi judices, quia judicis portiones (hoc enim nomine deſignantur) item partes, participes, & *conſiliorum* ſocii, ipſum etiam *conſilium* participatus appellatum: quod annotavit Savar. ad Sidon. Epiſt. 1. 3. Igitur qui adſeſſores, hi & judices fuere, ſed præſente, & judicante magiſtratu: abſente enim neque libellis ſubſcribere, neque cauſas audire potuerunt, l. 2. & pen. C. de aſſeſſor. id eſt, judices non fuerunt. Hoc tamen ex parte mutatum eſt à Juſtiniano Novel. 60. c. 2. & 82. in præfat. *Noodt. l. l.* Lege Ælia Sentia dominus minor annis viginti vindicta non poterat manumittere, niſi apud *conſilium* juſta cauſa approbata. Juſtinian. §. 4. Inſtit. quib. ex cauſ. man. *Eadem lege Ælia Sentia domino minori viginti annis non aliter manumittere permittitur, quàm ſi vindicta apud conſilium juſta manumiſſionis cauſa approbata fuerit manumiſſ.* Rævard. ibid. c. 12. Auguſtin. & Loon. l. l. Ad *conſilium* pertinet inſcriptio, quam in Inſcriptionibus exhibet Gruter. p. 631. PERSICUS. LIBERTUS. MANUMISSUS. AT. lege AP. id eſt, APUD. CONSILIUM. Nec tantùm proprium, ſed & communem ſervum apud *conſilium* manumittere poterat §. 2. l. 4. ff. de manum. vind. & id poterat, etiam ſi unus tantùm ex ſociis approbaviſſet. L. 6. ff. eodem. *Servum communis quin à minoribus viginti annis dominis poſſit apud conſilium manumitti, quamvis unus ex ſociis tantum approbaverit cauſam, dubium non eſt.* Loon. l. l.

Conſilia alterna quæ appellentur, non facilè dixerim. Sed arbitror ad *conſilia* judicium referri, ut alternos *conſiliarios* actori & reo rejicere liceret. Vatinii lex fuit de alternis *conſiliis* rejiciendis, cujus legis beneficio C. Antoninus Ciceronis collega excluſus eſſe dicitur. Cicer. in Vatin. c. 11. *Et quoniam crebrò uſurpas, legem te de alternis conſiliis rejiciendis tuliſſe . . . . . Et poſteaquam C. Antonius reus factus eſt, ſtatim tuleris in eum, qui nam poſt legem reus factus eſſet: ut homo Conſularis excluſus, miſer, puncto temporis ſpoliaretur beneficio, & æquitate legis tuæ?* Namque Aſcon. in Cicer. p. 47. ſcribit, cum de crimine aliquo quæreretur, cui prætor aliquis præpoſitus erat, veluti repetundarum, ambitus, majeſtatis, ſortito ex his ordinibus, quibus judicia erant commiſſa, judices educebantur: è quibus accuſatori ac reo rejicere licebat, ſi quos iniquos putarent; rejectis judicibus, alios in eorum locum prætor ſubſortiebatur. Alternæ rejectionis judicum mentio fit à Cicer. pro Planc. c. 15. *Non intelligo, quamobrem Senatus de ipſo ambitu, de rejectione voluerit fieri judicum alternorum.* Auguſtin. de Legibus ad Vatinium.

Conſilia Centumvirorum erant quatuor. V. ſupr. in *Centumviri*. Inter hæc quatuor medius ſedebat prætor, ſic ut à dextra parte duo poſita eſſent diverſa tribunalia, & totidem à parte ſiniſtra. Quod voluiſſe videtur Quintil. v. 2. cum ſcribit, *partes centumviralium in duas haſtas fuiſſe diviſae.* Rævard. Protribun. c. 20. Quod ſic videtur intelligendum, ut haſtæ ſingulæ ſingulis duplicibus *conſiliis* eſſent præfixæ, eaque non altera centumviralis, altera prætoria, vel decemviralis, ut exiſtimat Rævardus, ſed ambæ centumvirales. Opinionem confirmat Ulpian. in l. 10. ff. de inoffic. teſtam. *Si pars judicantium de inofficioſo teſtamento contra teſtamentum, pars ſecundum id ſententiam dederit, quod interdum fieri ſolet, humanius erit ejus partis ſequi ſententiam, quæ ſecundum teſtamentum pronuntiavit.* Quod ita interpretor, ſi pars una centumviralium (id eſt, duo *conſilia*) contra teſtamentum, pars altera (id eſt, alia duo *conſilia*) ſecundum teſtamentum pronuntiaverint, quia pares ſententiæ ſunt, ſequendam eſſe ejus partis ſententiam, quæ teſtamentum ratum habuit. Quod ſi ita ſit, credibile eſt, prætorem ita ſediſſe, ut ab utroque latere unam partem duobus *conſiliis* conſtantem haberet. *Siccam. ibid.* c. 12. Erant hæc quatuor in baſilica quadam inter ſe uſque adeo proxima, ut actiones unius tribunalis ab alio exaudiri poſſent. Quintil. XII. 5. *Certè cum in Julia baſilica diceret* Trachallus *primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris eſt, cogerentur, atque omnia clamoribus fremerent, & auditum eum, & intellectum, & quod agentibus cæteris contumelioſum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini.* Hotoman. de Magiſtr. Roman. t. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. II. p. 1867. E.

CONSISTORIUM eſt locus, in quo qui in conſilio Principis erant, *conſiſtunt*. Heſychius interpretatur, *κονσιστώριον, θεῖον συνέδριον.* Suidas: Κονσιστώριον παρὰ Ῥωμαίοις οὕτω λέγεται τὸ συνέδριον, καὶ τὸ σύστημα, ὅθεν οἱ περὶ τὰ ἐπείγοντα βουλεύονται. *Meurſ. Gloſſ. Græco barb. Guther. de Offic. dom. Aug.* I. 17. *Panciroll. Notit. Dign. Imp. Orient.* c. 98. *Pollet. Hiſt. For. Rom.* I. 4. *Du Freſne Gloſſario. Buleng. de Imper. Rom.* III. 9. *Donat. Dilucid.* p. 811. *Valeſ. in Ammian.* XV. 5. *Salmaſ. in Treb. Poll.* XXX. *Tyran.* c. 12. *Spartian. Adrian.* c. 18. Non dicitur, niſi ubi Princeps eſt, qui ſedebat inter eos, qui appellabantur *Comites conſiſtoriales*, l. ult. C. de Comit. Conſiſtor. Illi adſiſtebant ferè Præfectus prætorio, Quæſtor palatii, Magiſter officiorum, cum Comitibus ac Tribunis ſacri *conſiſtorii*. Hi omnes nomine *Conſiſtorianorum* continentur. *Valeſ. & Panciroll. l. l.* Qui ſteterunt, non aſſederunt in *conſiſtorio* Principis. Ambroſ. Epiſt. 133. *Ubi ſedit in conſiſtorio, ingreſſus ſum: aſſurrexit, ut oſculum daret, ego inter conſiſtorianos ſteti.* Lex. 5. C. de fide teſt. *Pars actorum habitorum apud Imperatorem Julianum Conſtantinopoli in conſiſtorio, adſtante Jovio viro clariſſimo Quæſtore, Anatolio Magiſtro officiorum.* Interdum tamen aſſediſſe conſtat, ut ex Vopiſco in Aureliano; Ammian. XXII. Procopio, & aliis obſervare eſt. *Du Freſne l. l.* Verbum eſt novum, quodque ab auditorio aliquatenus differre puto. Nam in *Conſiſtorio* Principis & publicæ res, & privatorum tractantur: in auditorio cauſæ tantùm agebantur, & Princeps ſententiam dicebat, l. minor. §. 1. ff. de minoribus. In utroque *Conſiſtoriani* conſilium præbebant, maxima culmina dignitatum conſecuti, l. 12. C. de excuſat. mun. τὴν ἀξίαν τοῦ ὑψηλοῦ βήματος. Novell. 13. illuſtrium virorum ſupremi & ultimi, l. 2. C. ut dign. eod. ſerv. *Guther. l. l.* A *Conſiſtorio* hoc Principis appellare non fuit jus. Et qui in *Conſiſtorio* Principis cauſas agebant, nullas dilationes impetrabant, l. 5. C. de dilationibus, & l. 1. C. de relationibus. Princeps enim in locum & poteſtatem populi ſucceſſit. *Siccam. de Centumv. Judic.* I. 6. Summa judiciorum poteſtas à temporibus Conſtantini, qui imperium, & omnem poteſtatem Roma Conſtantinopolim tran-

Digitized by Google

tranſtulit, apud *Conſiſterium* Principis permanſit. *Siccam. ibid.* 11. 8.

CONSOBRINUS eſt materteræ filius. Itaque dupliciter hoc nomen uſurpatur, cum aut duæ materteræ ſunt. Nam qui duarum ſorotom filii ſunt, *conſobrini* dicuntur, ac tum inter ſe referuntur; eſtque alter alteri *conſobrinus*, quippè alter alteri materteræ filius. Rurſus *conſobrinus* dicitur, cum ex una parte matertera eſt, ex altera avunculus; ut puta cum ex fratre & ſorore filii prognati ſunt, tum enim ambo invicem *conſobrini* appellantur, atque inter ſe conferuntur, quippè cum ille avunculi, hic materteræ filius ſit l. 1. §. quarto, l. ult. §. eod. grad. ff. de gradibus. Sed recepta conſuetudine latiùs hoc nomen productum eſt, ut generaliter patrui, amitæ, avunculi, materteræ filios comprehendat, quartoque numerentur gradu, l. 1. §. quarto, l. ult. §. eod. grad. ff. de gradibus, l. 1. C. und. legit. Quod cum ita ſit, nihil mutandum eſt apud Paullum Sent. iv. ubi ſic legitur: *Conſobrinus, conſobrina, id eſt, avunculi & materteræ filius, filia. Amitinus, amitina, id eſt, amitæ filius, filia. Itemque conſobrini, qui ex duabus ſororibus naſcuntur.* Ubi video, eſſe, qui abſurdiſſimè delenda hæc verba cenſent, *& matertera*. Item illa, *itemque conſobrini, qui ex duabus ſororibus naſcuntur*. Hotoman. de Rit. Nupt. & Matrim. c. 9. Salmaſ. in Spart. Adrian. c. 1.

CONSOCERI dicuntur inter ſe, quorum unius filius alterius filiam uxorem duxit. Suet. Claud. c. 29. n. 3. *Appium Silanum conſocerum ſuum occidit*. Dixerat enim c. 27. n. 3. *Claudiam filiam ſuam Octaviam Silano adoleſcenti, Appii filio, deſponſaſſe*. Ulpian. Dig. 24. 1. 32. 21. *Si conſocer conſocero donaverit*. Hotomau. de Rit. Nopt. & Matrim. c. in. Pitiſc. in Suet. Claud. c. 29. n. 3.

CONSORTES cum dicimus, communionem ſignificamus. Atque ita *conſortes* ejuſdem litis ſunt, quorum communis lis eſt, qui ſimul litem conteſtati ſunt. Frequenter autem de fratribus hoc dicimus. Suet. Tit. c. 9. n. 5. Domitianum *à primo imperii die conſortem, ſucceſſoremque teſtari perſeveravit*. Sidon. Epiſt. iv. 24. *Non eſt, cur dicere incipias: habeo conſortes, necdum celebrata diviſio eſt, avarius conſtat me eſſe tractatum, quàm coheredes; frater, & ſoror ſub annis adhuc tutelaribus agunt*. Tibul. ii. 5. 24.

Mœnia conſorti non habitanda Remo.

Feſtus. *Sors & patrimonium ſignificat: unde conſortes dicimus*. Qui indicat eos *conſortes* appellari, qui pro indiviſo commune aliquod patrimonium habeot, nec referre, fratres ſint propinqui, an extranei. Et *Titum Tatium Romuli* fuiſſe *conſortem* ſcribit Suet. Tib. c. 1. n. 2. *Ravard. de Diverſ. reg. juris c. 85. §. 3. Cujac. Obſerv. v. 10. Savaro in Sidonium*.

CONSPONSORES dicuntur, qui fide mutua colligati ſunt. Feſtus: *Conſponſor, conjurator. Conſponſos antiqui dicebant fide mutua colligatos*. Intellige hic conjuratores, qui pœna ſacramenti mutuo ſe provocant, cum in rem aliquam agerent, puta in litem vindiciarum. *Nam*, ut inquit Varro, *qui petebat, & qui inficiabatur de aliis rebus, uterque quinquagenos æris ad pontificem deponebant*. Formula provocationis erat hæc: *Quando. negas. te. ſacramento. quinquagenario. provoco.* &, *Qua. de. re. peto. laudabiliter. jura*. Hoc erat *conſponſio*. Nam qui exegerat juramentum, rurſus & ipſe ſacramentum adigebatur ab adverſario. *Scalig. in Feſtum. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. xi. p. 934. B. Salmaſ. de mod. uſur. c. 16.*

CONSTANTIA eſt in Itinerario urbs Lugdunenſis ſecundæ apud Lixivios in littore è regione Britanniæ. *Conſtantia* caſtra in Normandia vocat Ammianus. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 84.*

CONSTANTINOPOLIS longo tractu, in promontorii qualitatem faucibus Pontici maris oppoſita, ſinuoſa lateribus, anguſtior latitudine, circumflui maris tutela vallatur. Hoc quoque ſpatium, quod ſolum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro acies turrium extenſa cuſtodit: intra quas ſepta & in xiv. regiones diviſa civitas habet palatia quinque, Eccleſias quatuordecim, domos divinas Auguſtarum ſex, domos nobiliſſimas tres, thermas octo, baſilicas duas, fora quatuor, ſenatus duos, horrea quinque, theatra duo, luſoria duo, portus quatuor, circum unum, ciſternas quatuor, nymphæa quatuor, vicos trecentos viginti duos, domus quatuor millia trecentas octoginta octo, porticus quinquaginta duas, balneas privatas centum quinquaginta tres, piſtrina publica viginti, piſtrina privata centum & viginti, gradus centum decem & ſeptem, macellos quinque, curatores tredecim, vernaculos quatuordecim, collegiatos quingentos ſexaginta, vicomagiſtros ſexaginta quinque, columnam purpuream, columnas intra ſe pervias duas, coloſſum unum, tetrapylum aureum unum, Auguſteum, Capitolium, monetam, ſcalas maritimas tres. Habet ſanè longitudo Urbis à porta aurea uſque ad littus maris directa linea pedum quatuordecim millia ſeptuaginta quinque, latitudo autem pedum ſex millia centum quinquaginta. *Pancirol. Notit. Dignit. Imp. Orient. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. vii. p. 1334. Panvin. de Civit. Roman. c. 71.* Eſt in Europa, habet in conſpectu Aſiam, à dextera Africæ, à ſiniſtra Scythicis regionibus, navigandi opportunitate, opponitur. Portus ejus tanta magnitudine, & commoditate cæteris antecellit, ut triremes & naves, quæ uſpiam locorum fabricatæ ſunt, in ſinum ſuum recipere poſſet. Duabus partibus ita mari alluitur, ut ferè peninſulam quandam referat; tertia reliquo continenti jungitur. Ipſa urbs ſeptem colles, unde etiam ἑπτάλοφος à Græcis nominatur, complectitur. In ſingulorum collium faſtigiis templa, & mauſolea ſumptuoſiſſima Imperatorum Turcicorum ſpectantur. Urbis muri, qui neſcio qua in re ambitu ſuo Babylonicis inferiores videri poſſint, partim lapidibus quadratis, alii cæmentitiis, nonnulli interpoſitorum laterum ordinibus conſtructi ſunt. Portas in circuitu viginti quatuor habet, quarum novendecim mare, quinque terram ſpectant. *Douſa Itin. Conſtantinop. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. vi. p. 3351. C.* Antea vocabatur Byzantium. V. ſupr. in *Byzantium*. Urbem hanc intra decennium condidiſſe Conſtantinum ſcribit Julian. Imperat. Orat. 1. p. 8. B. Sed de hoc decennio immane quantum inter ſe digladiantur *Petav. in Julian. Orat. p. 67. Spanhem. in eaſdem p. 69. . . . Pagi Critic. Hiſtorico-Chronolog. ad an. Chriſti 324. §. 16. . . . 21. Gothofr. in Philoſtorg. Hiſter. Eccleſ. ii. 9.* A Mahumeto Turcarum Rege capta eſt editis omnis crudelitatis exemplis in urbem oppreſſam anno 1452. iv. Kal. Jun. poſt quatuor & quinquaginta dierum oppugnationem Conſtantino Palæologo in pugna occiſo. *Jun. Faſtor. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom. iv. p. 240. E. Nonn. in Gotz. Græc. p. 154.* Urbem hanc quatuor libris deſcripſit *Petrus Gyllius*.

CONSTANTINUS non eſt natus in Britannia, ut Baronius, Pomponius Lætus, Archiepiſcopus Armachanus in Britannicarum Eccleſiarum antiquitatibus, & Ed. Stillingfleet in Originibus Britannicis cenſuerunt; ſed in Illyrico latè ſumpto, vel in Dacia Mediterranea, & quidem in urbe Næſſi. Conſtant. Porphyrog. Themat. ii. 9. *Præfectura Daciæ Mediterraneæ urbes quinque . . . . Naſus, patria Magni Conſtantini*. Stephanus: *Naſſus, urbs Thraciæ*, (l. Daciæ) *opus & patria Conſtantini Imperatoris*. Firmic. Matheſ. 1. ſub initium de *Conſtantino* loquens: *Apud Naiſum genitus . . . .* Auctor Excerpt. de geſtis Conſtantini. *Conſtantinus natus . . . . in oppido Naiſo*. Nec ratio temporum permittit, ut in Britannia naſci potuerit; natus eſt enim a. Chriſti 272. conſulibus Aureliano & Baſſo, diu antequam pater Cæſarea dignitate fuit ornatus; quod factum eſt a. Chriſti 291. Neque enim inſulam illam ingreſſus eſt, antequam Cæſar foret, & ante ſine dubio ut plurimum in Illyrico egit. Auct. Excerpt. *Conſtantius . . . . protector primum, exin tribunus, poſtea præſes Dalmatiarum*; ultimamque dignitatem accepit ſub Caro, qui regnare cœpit a. 282. Vopiſc. in Carin. c. 17. *Conſtantium, qui poſtea Cæſar eſt factus, tunc autem præſidatum Dalmatiæ adminiſtrabat*. Nec viros illuſtres juvat Eumenius Paneg. Conſtant. qui dicit: *Conſtantinum primam Bri-*

Digitized by Google

tanniam vidiſſe Cæſarem. Non enim quia ibi natus, ſed quia patre mortuo ab exercitu Cæſar eſt factus. Nec aliter panegyricus ab incerto auctore dictus Maximiano & Conſtantino, qui dicit *Conſtantinum Britannias nobiles illic oriundo feciſſe*. Nam oriri & ortus ſingulari elegantia etiam uſurpantur de iis, qui Reges, Imperatores, vel Cæſares fiunt. Ita ipſi Panegyriſtæ loqui ſolent. Maximiano & Conſtantino c. 1. *Conſtantine oriens Imperator*. c. 8. *Hic eſt, quo in ortu numinis ſui*, id eſt, ſimul ac factus eſt Imperator, initio imperii. Et ita quando Conſtantinus dicitur Britannias nobiles feciſſe *illic oriundo*, nihil inde poteſt evinci, quàm illum ibi purpuram ſumpſiſſe, & Cæſarem, vel Imperatorem factum eſſe. Loquendi ratio eſt deſumpta à ſole, vel ſideribus, quibus Imperatores ſolebant comparari. *Cuper. Præf. ad Lactant. de mort. perſecut. p. 2. 4. 6. Valeſ. in Ammian.* xxi. 10. *Pinedo in Stephanum*. Conſtantii filius ex concubina Helena procreatus Conſtantio VI. & Maximiano VI. Coſſ. regnum invadit. *Proſper. in Chron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 302. *A. Auguſtin. de Fam. Roman. in Aurelia*. Ubinam, & à quo fuerit baptizatus. V. ſupr. in *Baptiſterium*. Maximi cognomen ei non ante datum eſt, quàm extremis imperii, vitæque annis. *Nardin. Rom. Vet.* vi. 15. Sunt, qui C. Aurelium Valerium Flavium *Conſtantinum* appellent. *Auguſtin. l. l.* Noviſſimus omnium Romanorum principum imperii formam, adminiſtrandi rationem, jura & ſtatum mutavit. Totum enim orbem Romanum denuò diviſit, novas diœceſium, vel provinciarum diſtinctiones fecit, novos magiſtratus excogitavit, novam urbem Romæ æmulam condidit *Conſtantinopolim*, quam orientalis imperii caput eſſe voluit, ut Romam occidentalis. Nam imperium omne Romanum ſuprema diviſione in duas partes fecit, orientale & occidentale. Provinciæ omnes tranſmarinæ orientales ab anguſto Propontidis freto ad Nili uſque oſtia & Ægyptum, qua Africæ continua eſt, Illyricum quoque, Epirus, Achaja, Græcia, Theſſalia, Macedonia, Thracia, Creta, Cyprus, Dacia, omnis & Mœſia, cæteræque ejus tractus provinciæ imperio orientali, urbique *Conſtantinopoli* in plures diœceſes diſtinctæ, attributæ, Hiſpania, Britannia, Gallia, & Noricum, Pannoniæ, & cæteræ Germaniæ provinciæ, Dalmatia, Africa omnis, & Italia urbis Romæ, & occidentalis imperii ditioni relictæ. Ut autem urbem à ſe conditam in omnibus antiquæ Romæ æqualem redderet, duos ad minus Imperatores eſſe procuravit, quorum alter in occidente, alter in oriente rerum potiretur, ſenatum quoque diviſit, quum enim univerſo orbi Romano civitas diu ante ab Antonino Caracalla Imperatore data fuiſſet, ſenatores omnes lecti ex occidentalis imperii provinciis Romæ remanſerunt, ex orientalis verò *Conſtantinopoli*. Eadem etiam de Conſulibus ratio fuit, quorum alterum *Conſtantinopoli* deſignari mos erat. Urbis deinde præfectus ut Romæ, ita etiam *Conſtantinopoli* factus eſt. Nullum poſtremò privilegium, ſeu dignitas, ſeu immunitas fuit, quæ Roma habuit, quæ non eadem ratione cum *Conſtantinopoli* etiam communicata non fuerit. Poſt exauctoratos milites prætorianos, & caſtrum prætorium Romæ exciſum, univerſum orbem Romanum in quatuor diœceſes, ſive adminiſtrationes diviſit, id eſt, Italiam, Gallias, Illyricum, & orientem, atque his omnibus provinciis quatuor rectores dedit, quos præfectos prætorio, vetere quidem & uſitato vocabulo, ſed nova adminiſtrandi ratione vocavit. Quorum primus præfectus prætorio Italiæ dicebatur. Hic Italiam omnem, & Africam, cum Illyrici parte regebat: alter verò præfectus prætorio Galliarum appellatus, Hiſpaniam, Gallias, Britanniam, & Germaniam ſub ſui juris adminiſtratione habebat. Atqui hi duo præfecti prætorio occidentalis imperii erant, atque Imperatori occidentis, poſt quem primi erant, parebant. In orientali verò imperio præfectus prætorio Illyrici reliquas omnes Europæ provincias Romani juris adminiſtrabat: præfectus prætorio orientis Aſiæ omni eadem auctoritate præerat. Atque hi duo primum poſt Imperatorem in oriente locum obtinebant in ſuis unuſquiſque adminiſtrationibus. Sub his quatuor præfectis prætorio omnes magiſtratus Romani erant, variis nominibus appellati, dignitatibuſque & adminiſtrationibus diſtincti, qui tam provinciis, quàm rei militari præerant. V. Zoſim. ii. 33. *Panvin. Imp. Roman. c.* 24. Dirutis caſtris prætoriis, referente id Zoſimo, & ea muri parte, quæ ab civitate illa disjungebat, tres reliquas, ut ea parte Urbis muris clauderetur, reliquit intactas, atque ita Urbis ambitum, verùm non admodum magno ſpatio, ampliavit. Illud igitur ſpatium quadratum, quod inter portam Nomentanam, & alterum nunc obſtructam procurrens hodieque viſitur, acceſſio eſt à *Conſtantino* facta, cum caſtra prætoria deſtrueret. *Nardin. Rom. Vet.* i. 8. De Eccleſia Chriſti benè meriturus, & regnum omne pariter pietate & juſtitia ſtabiliturus, non omnem gentilium errorem vi evertendum, nec tamen impietati frenum laxandum eſſe ſtatuens, quorum hoc Dei, iſtud hominum odium exacerbaſſet, falſum deorum cultum redarguit, prohibuit, ſuſtulit; ſed tamen etiam multa ex gentilibus vanitatibus toleravit potius, quàm approbavit. Exemplo poteſt eſſe edictum de aruſpicina anno imperii xvi. prolatum, quod eſt, l. 1. C. de pag. Poſtmodum ſeverius in idololatras, ſacrificatores, & divinatores invectus eſt apud Euſeb. in ejus vita ii. 74. Imò & anno Chriſti 321. edixit publicè, ut ſacrificiis domeſticis prorſus abſtinerent, uteit, l. 16. C. de pag. Imprimis obicem idololatriæ poſuit, cum omnia fana gentilia claudi, incendi, deſtrui juſſit, idolis immolari interdixit, auguria prohibuit, & impium cultum prorſus omnem ſuſtulit, teſte Eunapio Sardiano gentili auctore, Euſeb. iii. 50. iv. 25. Zozom. i. 3. & 4. Socrat. i. 14. Theodor. v. 20. Oroſ. vii. 28. *Lipen. de Stren. c. 2. tert. at.* §. 2. Octuaginta millia panum inopibus quotidiè diſtribuebat, ut Metaphraſtes in Paullo *Conſtantinopolis* Patriarcha narrat. At Socrat. ii. 10. auctor eſt donaſſe populo Conſtantinopolitano octuagies centena millia medimnorum frumenti. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 118. Ejus pulcerrimum & ſanctiſſimum jusjurandum eſt, l. 4. C. de accuſat. & inſcript. *Si quis cujuſcunque loci, ordinis, dignitatis, qui ſe in quemcunque judicum, comitum, amicorum, vel Palatinorum meorum aliquid veraciter & manifeſtè probare poſſe confidit, quod non integre atque juſtè geſſiſſe videatur, intrepidus & ſecurus accedat; interpellet me, ipſe audiam omnia, ipſe cognoſcam: & ſi fuerit comprobatum, ipſe me vindicabo de eo qui me uſque ad hoc tempus ſimulata integritate deceperit. Illum autem, qui hoc prodiderit, & comprobaverit, & dignitatibus, & rebus augebo. Ita mihi ſumma divinitas ſemper propitia ſit, & me incolumem præſtet.* Hanſen. de Jurej. Vet. c. 29. Conſtantino VII. & Conſtantio Coſſ. ſive anno Chriſti 326. Romæ edidit viceonalia. *Faſt. Idatian. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 262. *A.* tricennalia die viii. Kalend. Auguſti Conſtantio & Albino Coſſ. ſive anno Chriſti 335. *Faſt. Idatian. ibid. p.* 111. *C.* Maxentium juxta pontem Milvium ſuperatum occidit Conſtantino III. & Licinio III. Coſſ. ſive anno Chriſti 313. *Faſti Idatian. ibid. p.* 261. *D. Proſper Chronic. ibid. p.* 302. *D.* Extremo vitæ tempore ab Euſebio Nicomedienſi Epiſcopo baptizatus in Arrianum dogma declinavit Nepotiano & Facundo Coſſ. ſive anno Chriſti 336. *Proſper ibid. p.* 304. *B.* Cum bellum pararet in Perſas, in Ancyrone villa publica juxta Nicomediam moritur anno ætatis ſuæ 66. *Proſper ibid. C.* Titiano & Feliciano Coſſ. ut ſcribit Socrat. lib. i. c. ult. Addit. Euſeb. iv. 64. id factum xi. Kalend. Junias, ſeu xxii. Maji ipſa die Pentecoſtes, qui character annum Chriſti vulgarem 337. prorſus evincit. *Anonym. de Præfect. Urb. ibid. p.* 391. *B.* imperii 30. menſe nono, die ſeptimo & vigeſimo. Cadaver *Conſtantinopoli* ſepultum eſt in baſilica Apoſtolorum. *Panvin. Faſt.* ii. *p.* 286.

CONSTITUERE non tantum ſtatuere ſignificat, quod fiebat in metatione, ſignis, tentoriisque poſitis; ſed etiam componere, ordinare, & in certum ſtatum perducere. *Conſtituere rempublicam* dicit Cicer. pro Marc. c. 9. *Triumviri reipublica conſtituenda* fatale legibus collegium, poſt quos libertas à nullo Romanorum fuit repetita: ita ſervitutem in rempublicam *conſtituerunt*. *Schol. in Hygin.*

Hygin. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. x. *p.* 1107. *F.* Judicium eſt dare actionem, & futuræ cauſæ proceſſum ſeriemque ordinare. Quintil. III. 10. *Rarum eſt, ut in foro judicia ſolum propter id conſtituantur, ſicut divinationes, quæ fiunt de accuſatore conſtituendo, & nonnunquam delatores, uter præmium meruerit.* Quomodo *conſtitutionis* lex conciperetur, exſtat exemplum apud Aſcon. in Cicer. p. 190. ubi quæſtioni de Clodii cæde à Senatu decretæ L. Tomitius Quæſtor præpoſitus eſt: accuſatori & reo præſtituta tempora dicendi, teſtibus & ſuus dies dictus, numerus judicantium finitus .... Hinc profectum legibus interrogare. *Pollet. For. Roman.* III. 7. *Hotman. de Lite ordin. c.* 9.

CONSTITUTIO, qua omnibus in orbe Romano civitas data dicitur, à nonnullis malè Adriano tribuitur. Id à Chryſoſtomo traditum ad Acta Apoſt. c. 25. p. 875. Tom. IV. *Ab Adriano dicunt omnes factos eſſe Romanos: antiquitus verò non ita fuit.* Quod abundè redarguunt ipſa *Conſtitutionis* verba, quibus auctor hujus beneficii Antoninus Imperator ab Ulpiano dicitur. *Caſaub. ad Spartian. Adrian. c.* 21. *Spanhem. ad Conſtit. Anton. Imper. Exercit.* I. 22. Qui error exinde provenit, quia ſæpiſſimè Adrianus à ſcriptoribus confunditur cum Antonino Pio, & quod hic feciſſe narratur, illi adſcribitur. *Burmann. Diſſert. de Vectig. c.* 11. Hanc Antonino Pio Romani juris conditor, ſeu ordinator veriùs, tribuit Juſtin. Novell. 78. c. 5. *Sicut enim Antoninus Pius cognominatus eſt (ex quo etiam appellatio huc ad nos pervenit) jus Romanæ civitatis, prius ab unoquoque ſubjectorum petitum, & taliter ex iis, qui vocantur peregrini, ad Romanam ingenuitatem ducens, hoc ille omnibus in commune ſubjectis donavit.* Tribuunt Alciat. Diſp. II. 21. Anton. Auguſtin. ad Modeſtinum, Pancirol. Var. II. 64. Cujac. Obſ. IV. 5. Salmaſ. ad Vopiſc. Prob. c. 14. Caſaub. Spartian. Sever. c. 1. Non pauca ſunt, vel levia, quæ id ſuadere videntur. Sed ex iis, ampliatum quidem à Pio Romanorum civium numerum, quod nummus in Ubiis, in quo *ampliator civium* dicitur, ante hoſce viginti tres annos effoſſus evincit, ac proinde jus illud pluribus imperio ſubjectis, qui ejus erant hactenus expertes, ſub eo Principe munificè datum, licet omninò ſtatuere: non verò (qui haud unus Juſtiniani Imperatoris, ſeu veriùs Triboniani, in ampla illa novatum, uti ſunt appellatæ, *conſtitutionum* acceſſione lapſus) in univerſum, & ſublato inde omni in Romano orbe Romanorum civium, Latinorum & peregrinorum, quod Ulpiani, ac infra eam, ætate adhuc ſupererat, diſcrimine. *Spanhem. ibid. Exercit.* II. 1. Marco Antonino Pii ſucceſſori Aurel. Vict. Cæſ. c. 16. *n.* 13. *Data cunctis promiſcuè civitas Romana.* Et Victoris enarratores, aliique, Caſaub. in Spart. Adrian. c. 21. *Juriſconſulti M. Antoninum faciunt auctorem, ſuffragante Aurelio Victore.* Quod de Juriſconſultis, ſeu Ulpiano hic dicitur, eſſet omninò liquidum, ſi Marci prænomen, ut fit à Caſaubono, nomini Antonini Imperatoris eſſet ab Ulpiano præpoſitum. Ab Ariſtide quidem, qui ſub hoc Imperatore floruit, dicuntur in ejus oratione in Romam, quæ jam omnibus impertitum illud Romanæ civitatis beneficium haud obſcurè videntur innuere. Illorum tamen ea demum habenda eſt ratio, ut ſicut de Antonino Pio jam diximus, non promiſcuè quidem omnes in orbe Romano cives Romanos ſub Marco jam effectos, ſed ampliatum fuiſſe haud parum eorum numerum: neque unius urbis, aut gentis in orbe Romano finibus circumdatum; ſed ad plures, qui vel magiſtratus in patria geſſiſſent, in eaque præ cæteris civibus dignatione & potentia eminerent; vel inter Romanos militarent, ſeu in imperii finibus præſidiarii milites agerent, illius beneficii largitionem dimanaſſe: & quidem ita, ut nemo natalis ſoli conditione civitatis Romanæ jura & honores conſequi deinceps prohiberetur. V. Ariſtidem. *Spanhem. ibid. n.* 2. 3. Nec Victoris *promiſcuè* ſignificat, omnibus in orbe Romano datam eſſe civitatem, ſed hoc tantum, Antoninum, nullo habito diſcrimine, cujus gentis & nationis homines eſſent, dediſſe civitatem plurimis, cum alii Imperatores difficiliores in largienda civitate eſſent.

Hoc ſignificat apud Liv. I. 43. qui dicit *olim à Regibus eodem jure promiſcuè omnibus datum ſuffragium*, cum poſtea gradus à Servio facti ſint. Eodem modo *promiſcuè ſpectare* dixit Suet. Aug. c. 44. n. 6. Domit. c. 8. n. 6. Et fortaſſe idem voluit Victor, quod Capitolinus in ejus vita c. 24. notat, *Philoſophum infinitos ex gentibus in Romano ſolo collocaſſe.* Burmann. l. l. Nec hujus *conſtitutionis* auctor dicendus eſt Antoninus Commodus. Hoc facilè licet opinari, cum paſſim & indignis fuerit venundatum. Lamprid. Comm. c. 6. *Tuncque primum vigintiquinque conſules in unum annum, venditæque omnes provinciæ. Omnia Cleander pecunia vendebat.* Spanhem. ibid. n. 4. Sed Antoninus Baſſianus, ſeu Caracalla, Severi filius. Ulpian. l. 17. ff. de Stat. hom. *In orbe Romano qui ſunt, ex conſtitutione Imperatoris Antonini, cives Romani effecti ſunt.* Ulpianus ſub Caracalla ejuſque patre Severo aſſeſſor extitit, & ſolo Antonini Imperatoris nomine hunc Principem haud ſemel deſignat, ut l. 6. §. ff. de Offic. Proconſ. l. 18. ff. de minor. §. 1. & 2. l. 32. de donat. int. vir. & uxor. §. 1. aliiſque in locis. Nec Ulpianus ſolum, ſed & Paull. l. 31. §. 4. de fideicom. libert. Modeſt. l. 3. de Senator. Voluſ. Mæcian. l. 9. ff. de leg. Rhod. & Licin. Rufin. l. 41. ff. de donation. eodem nomine eundem deſignant. Antonini Imperatoris appellatio Pio, vel Marco tributa ſubinde legitur; ſed à prioribus Ictis, quique ſub iiſdem Principibus aut iis proximè defunctis vixerunt, Gajo, Scævola, Marcello, Papirio Juſto, non autem à poſterioribus, Ulpiano, aliiſque, qui eoſdem aliis appellationibus, ut Divi Pii, Divi Marci, Divorum Fratrum nominant. Plenè ac liquidò etiam de *Conſtitutionis* hujus auctore, & de ejuſdem latæ occaſione, ac inſtituto conſtat ex Dione Coccejano in rebus Antonini Caracallæ, apud quem *Conſtitutionis Antonianæ* mentio facta occurrit lib. LXXVII. p. 745. *Poſtremò præter vectigalia, tum alia, quæ ab ipſo primum reperta ſunt, tum vectigal decima, quam pro viceſima conſtituit, tam eorum qui manumitterentur, quàm hereditatum ac legationum: cum ſuccedendi jus, & immunitates omnes, quæ proximis defunctorum ac genere conjunctiſſimis conceſſa legibus erant, ſuſtuliſſet. Cujus rei cauſa etiam omnibus, qui in orbe Romano erant, civitatem dedit, ſpecie quidem ipſe eis honorem tribuens, ſed revera ut fiſcum ſuum augeret, quippe quum peregrini pleri que horum vectigalium non penderent.* Spanhem. ibid. n. 6. 7. & 8. Valeſ. Not. ad Excerpt. Dion. Coccej. p. 108. VVeſembec. Paratit. ad l. 17. ff. de Stat. homin. Petit. ad leg. Attic. p. 136. Burmann. l. l. Ex Spartiano tamen confici videtur, ante Caracallam jam omnibus fuiſſe datam civitatem. Ita enim ille Sever. c. 1. *Severo civitas Leptis, pater Geta, majores equites Romani, ante civitatem omnibus datam.* Sed vox *omnibus*, non de univerſis in orbe Romano viventibus, ſed de omnibus Leptitanis eſt accipienda. Imò in MSC. codice non *omnibus*, ſed *ſibi*, quod eſt rectius, legitur. *Valeſ. ibid. p.* 109. Addo ego nequaquam hinc probari, ante Caracallam civitatem datam eſſe: nam eodem modo jam ante Adrianum concluderem datam civitatem: nam ſi rationem temporum ineas, Severus natus octavo anno Pii, ejus pater ſub Adriano jam floruit, majores verò longiùs ſub prioribus Imperatoribus neceſſe eſt vixiſſe, & ab iis civitatem accepiſſe, ut teſtatur Spartianus. Jam verò non commoda, neque congruens Spartiani eſſet locutio, ſi cum de aliquo civitate à Nerone, vel Veſpaſiano donato vellet agere, eum civem fuiſſe ante legem & *conſtitutionem* Antonini, qua omnibus data eſt civitas, diceret. Sed hoc innuit Spartianus, majores Severi ob præclara merita ab Imperatoribus prioribus fuiſſe civitate donatos. Solebant enim Imperatores primores & optimates aliquarum civitatum, ſi gratam ipſis operam præſtitiſſent, jure civitatis donare. Ita Julius Florus Trevirenſis, & Julius Sacrovir Æduus apud Tacit. Annal. III. 40. 1. & primores Galliæ comatæ apud eundem Annal. XI. 23. 1. civitate gaudebant. Tales etiam erant Severi majores, quibus data eſt civitas. Unde lego, *ante civitate omnibus data*, id eſt, majores ejus fuere equites Romani, cum iis omnibus antea civitas eſſet ab Imperatoribus data. *Burmann. l. l.* Illud *ante civitatem omnibus*

Digitized by Google

datam, adſequuta, quod auctoribus familiare, latæ illius ab Antonino Caracalla legis tempora reſpexerit Spartianus: nempè Leptitanos Severi, ac proinde ipſius Caracallæ majores, in Romanam civitatem adſcitos, antequàm eadem promiſcuè omnibus orbis Romani incolis, quod ſub hoc demum contigit, eſſet data. Ni tamen illud, & quod mihi magis arridet, ſit potius ſtatuendum: ut qui ſub Diocletiano demum & Conſtantino etiam vixit Spartianus, Pium fortè vel Marcum illius *Conſtitutionis*, quæ ab Antonino Imperatore lata dicebatur, & qua civitas eſt omnibus data, ex nominis illius Antonini appellatione deceptus, non verò Antoninum Caracallam, qua de re ſilet etiam prorſus in ejus vita, crediderit. Idque eò magis, quod tantum humano velut generi impertitum beneficium, à truculenti adeò ac ſævi, ut eum Caracallam deſcribit Spartianus, magis quàm à Pii, vel Marci Antoninorum moribus, quorum celebrata adeò humanitas, & qui ab eodem dicuntur Sever. c. 21. *Antoninus Pius & Marcus numina Reipublica*, ac eorum intuitu illud Antonini nomen ſanctum & venerabile, alienum omninò cenſuerit. Ut minùs etiam mirum videri poſſit, deceptum ea in re, & proclivi adeò ejus lapſus occaſione, Spartianum; quem in deſcribendis eorum Principum vitis, in Caracall. c. 10. Juliam Severi ejuſdem non matrem, ſed novercam: & cum qua ibid. & in Sever. c. 20. & in Get. c. 7. poſt patris obitum inceſtas duxerit nuptias: Getam verò ſolum ex eadem Julia genitum: eumque Cæſarem, aut verò Imperatorem, vel Auguſtum, ab exercitu tantùm, non verò à patre Severo, primi quoque faſtigii cum Antonino fratre, etſi annis aliquot interjectis, participem nuncupatum. Sever. c. 16. Caracall. c. 1. præter coæva aliorum auctorum, & veterum etiam nummorum, vel lapidum monumenta, tradiderit. *Spanhem. ibid. n. 5.* Eſt verò de ſolis intelligenda ingenuis. Hujus rei fidem abundè facit Juſtinian. Novell. 78. ubi Antoninianæ legis, ſed quàm malè, quod antea vidimus, ad Pium refert, ab eo fit mentio: non de libertis, ſeu manumiſſis, minimè de Latinis libertis, vel dedititiis, ut de ſervis nihil dicam. Salvian. de Avarit. iii. 7. *More illorum uteris, qui ſervos ſuos non benè de ſe meritos, quia civitate Romana indignos judicant, jugo Latinæ libertatis addicunt*. Unde & è Conſtantini præterea, de qua mox dicetur, *conſtitutione* in Codice Theodoſiano conſtat, eandem adhuc fuiſſe illius Principis, nempe & ſequentis ſeculi ſcriptoris Salviani temporibus, Latinorum, ut jus Romanorum civium non haberent, conditionem. Adeò etiam & in pœnam ingratis libertis, qui erant cives Romani, cederet, ut quod ait Conſtantinus, l. 1. C. de hæred. petit. de liberto cujus culpæ reo, *ſi is qui dignitate Romanæ civitatis amiſſa Latinis fuerit effectus*: ac inde hæredes filios non haberet, ſe patronum, patronique liberos. Neque enim data erat hiſce Latinis libertis, quam habebant liberti cives Romani, teſtamenti factio. V. infr. in *Libertis*. Spanhem. ibid. n. 9. Hac *conſtitutione* jus ſuffragiorum, ſi quæ adhuc eſſent, & honorum Romæ adipiſcendorum, in quo præcipuum jus Romanorum civium verſabatur, cuivis in orbe Romano conceſſum licet quoque ſtatuere. Adeò ut haud opus eſſet amplius per Latinitatem ſeu magiſtratus in patria geſtos, aut jure municipii, vel ſingulari quopiam Imperatoris munere, ſeu reſcripto, aut in Senatum Romanum adlegi; aut ad ſupremos etiam in Urbe, vel in provinciis Romanorum magiſtratuum honores, imò ad ipſum Imperatoris faſtigium tendere, vel etiam evehi. Obſervat id Julianus Imperator Orat. 1. p. 5. ubi de Roma, quæ ſe Conſtantii, etſi alibi nati, patriam venditaret, quæque ei imperium detuliſſet, addit, eam non communibus quidem, quæ de omnibus Imperatoribus uſurpari cæteroquin ſolet, juribus ea in re uti: quod nempè, *etſi aliunde ii ſint orti, tanquam civitatis ac Reipublicæ participes, & qui ejus illinc moribus ac inſtitutis utantur, pro civibus ſint habendi*. Spanhem. ibid. n. 22.

Conſtitutiones Principum ad ipſas leges, pragmaticas juſſiones, edicta, mandata, decreta, epiſtolas, interpretationes, ſubſcriptiones, interlocutiones, beneficia, atque etiam orationes referuntur. Hæc enim omnia vim legis habere certiſſimi juris eſt. Planè ex iis quædam ſunt perſonales, quæ nec ad exemplum trahuntur, quædam generales, l. 1. ff. de conſtit. Princip. Generales ſunt, quæ vel oratione conduntur, vel incerti edicti vocabulo nuncupantur, l. 3. C. de legib. *Conſtitutiones* enim cum generale nomen habeant, non omnes ſunt generales: ſed ut genus nonnihil à ſpeciebus differunt: & propriè *Conſtitutiones* vocantur leges, quæ ſunt, ius dumtaxat negotiis, aut perſonis, quibus fuerunt promulgatæ. Nam quæ per relationem, aut ſuggeſtionem judicum, aut aliorum ſtatuta ſunt, & quæ corporibus, legatis, provinciis, vel civitati, vel curiæ conceduntur, generalia jura non faciunt, l. 2. C. de legib. *Conſtitutionibus* autem Princeps emendat jus vetus, quod certum eſt: ut deciſionibus certum facit, quod erat controverſum. Papirius Juſtus libros viginti *Conſtitutionum* compilavit, quorum reliquiæ in Pandectis ſparſæ varias leges conficiunt, quæ omnes ab hoc verbo *Imperatores* incipiunt; & ad Antoninum & Verum referuntur, ſi unam excipiamus, quæ ab Antonino ſolo ad Avidium Caſſium, l. Imperator ff. de pactis. Sed quicquid à Principe conditur, generali nomine *Conſtitutio* vocatur. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* 1. 31.

CONSUALIA, ut ſcribit Varr. de Ling. Lat. v. 3. *erant feriæ publicæ, quæ Conſo in circo ad aram ejus ab ſacerdotibus fiebant, & ludi illi, quibus virgines Sabinæ raptæ*. De illis Dionyſ. 1. p. 26. *Romanis inſtituerunt Conſualia: per quod apud Romanos ex more immunes ab opere ſunt equi & muli, coronanturque floribus*. ii. p. 100. *Feſtum quod tunc conſecravit Romulus, etiam noſtra ætate Romani agitant nomine Conſualium: in quo ara ſubterranea, ſita prope circum maximum, refoſſa circumquaque terra, ſacrificiis & miſſis in ignem libaminibus honoratur, equorumque & junctarum & injugum committuntur certamina*. Buleng. de Circ. c. 9. Berthald. de Ara c. 18. n. 2. la Chauſſe de æn. Lucern. tab. 15. Boxhorn. in Plutarch. Quæſt. Roman. 40. Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 642. D. Voſſ. de Idolol. 1. 15. Ferret. Muſ. Lapid. 1. 16. Alex. Gen. Dier. v. 26. Scalig. Poet. 1. 23. & 28. Gyrald. Synt. Deor. v. p. 162. xvii. p. 494. Donat. Dilucid. in Ammian. xxviii. p. 851. Ouzel. in Minuc. Felic. p. 231. Hoſpin. de Feſt. p. 205. Goduvyn. Anthol. Roman. lib. 11. ſect. 3. c. 6. Marlian. Topogr. urb. Rom. iii. 18. Panvin. de Lud. Circ. 1. 3. Pigh. Annal. Rom. 1. p. 16. Perion. de Græcor. & Roman. magiſtr. iii. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. vi. p. 2814. A. Laurent. var. ſacr. gentil. c. 4. Ortel. Deor. & dear. cap. 1. 15. Volaterr. Comment. Urban. xxix. p. 1091. D. Blond. Triumph. Rom. 1. p. 46. G. Schill. Nomencl. Philol. p. 345. Poſtea Circenſes fuerunt dicti. V. ſupr. in *Ludi circenſes*.

CONSUL eſt nomen beneficii populi Romani. Cicer. Phil. xiv. 9. *Quomodo enim potius Panſam appellem? etſi habet honoris ampliſſimi nomen, quo Hirtium? eſt ille quidem conſul: ſed alterum nomen eſt beneficii populi Romani, alterum virtutis, atque victoriæ*. Caſtal. Obeliſc. Auguſt. Inſcript. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iv. p. 1864. C. *Conſules* exactis Regibus ſucceſſerunt, qui vicem Regis ſubeuntes privatum jus per ſe adminiſtrarunt, publicum cum populo, & ſenatu. *Pollet. For. Rom.* iii. 5. Illis exactis, & libertate parta, imperium duobus viris annuum mandatum eſt. Cicer. de Leg. iii. 3. *Regio imperio duo ſunto*. Duo ſunt creati, *ut ſi unus improbus eſſe voluiſſet, alter eandem habens poteſtatem eum coerceret. Placuit quoque, ne imperium conſulare longius quam annuum eſſet, ne propter magiſtratus diuturnitatem inſolentiores, ſuperbioreſque eſſent, ſed civiles ſemper ſe redderent, qui ſe poſt annum ſcirent eſſe futuros privatos*. Eutrop. 1. 9. Idem Flor. 1. 9. 2. & Dionyſ. iv. p. 268. *Panvin. de Civ. Rom. c. 55. Faſt.* 1. p. 58. *Prevot. de Magiſtr. Rom. c. 5. Lipſ. de Magiſtr. Rom. c. 7. Hotoman. de Magiſtr. Rom. in Conſules. Lycklama de Magiſtr. c. 7. Manut. de Legib. Rom. c. 5. Flacc. de Poteſt. Rom. c. 7. Kipping. Antiq. Rom.* ii. 3. 6. Fuerunt dicti prætores. Varr. apud Non. 1. 91. *Quod iidem dicebantur conſules & prætores*. Prætorum nomen, etſi commune omnibus imperiis, tamen

Digitized by Google

men velut per excellentiam his adhæſit. Feſtus. *Initio prætores erant, qui nunc conſules.* Juſtin. Novel. 24. & 25. *Eſt prætoris nomen Romani imperii proprium, & ante ipſos etiam conſules in veteri, atque præclara Republica conſtitutione uſurpatum.* In XII. tabulis exemplum apud Plin. XVIII. 3. *Impubem prætoris arbitratu verberari*, hoc eſt, *conſulis*, quoniam nunc certè nondum creatus prætor. Itaque anno ipſo poſt tabulas ſcriptas, Quum poſtea *conſules* non poſſent ſimul omnibus ſui magiſtratus muneribus vacare per continua bella, quæ ſubinde exoriebantur, eoſque occupabant, atque ita frequens eſſet quaſi juſtitium in Urbe, vel identidem aliquis, à populo non creatus, Urbi præfectus daretur, viſum fuit faciendum, ut peculiaris juri dicundo magiſtratus conſtitueretur. Pompon. de Orig. jur. §. 37. *Quum conſules avocarentur bellis finitimis, neque eſſet, qui in civitate jus reddere poſſet, factum eſt, ut prætor crearetur.* Huic novo magiſtratui cum daretur pænè altera pars muneris & imperii *conſularis*, conceſſa quoque eſt altera ex præcipuis antea unici magiſtratus appellationibus; ita tamen, ut *conſules* retinerent hoc *conſulis* nomen, ut quod maximè populare, quodque ſignificabat, eos non regere, ut poſtremus Rex fecerat, pro ſuo lubitu Rempublicam, ſed in ea tractanda uti conſilio ſenatus, qui erat quaſi conſilium publicum, quod tum Rex, tum *conſules* ex inſtitutis Reipublicæ conſulere de omnibus debebant, Judicis appellationem illo tempore non habuerunt, ſed tantùm *conſulis*, & prætoris. Hoc enim cæteroqui conſularis magiſtratus nomen præ ullo alio aſſignatum fuiſſet haud dubiè novo magiſtratui, cui juris dicundi poteſtas prorſus, & in perpetuum tradebatur. Ipſe Liv. III. 55. refellit alios, qui in lege Horatia, qua poſt decemviros abrogatos *caput ejus Jovi ſacrabatur, qui tribunis plebis, ædilibus, & judicibus nocuiſſet*, interpretabantur vocem *judicum* de *conſulibus*, dicentes *judicem conſulem appellari*, in iſta ſcilicet lege, pro ratione iſtius temporis. In iſta lege non agitur de *conſulibus*, ſed de plebeiis magiſtratibus, per quos plebi ſua libertas firmaretur: & per *judices* intelliguntur ipſi ædiles, quippe quos Dionyſ. VI. 1. creatos dicit hoc tempore, ut inter alia munia etiam *dijudicarent lites, quæ permitterentur illis*, ſeu tribunis, ſeu ædilibus: atque inde appellatos non modò tribunorum *miniſtros & collegas*, ſed & δικαστὰς, *judices*. Neque ſatis rectè Livius, ut qui illos interpretes ſolo hoc argumento, in quo etiam ipſo offendere videtur, conatur refellere: quod his *temporibus nondum conſulem judicem, ſed prætorem appellari mos fuerit*. Etenim *nondum his temporibus conſulem judicem*, ſed tantum *prætoris* nomine appellatum ait, ſignificare videtur, ſic ergo poſtea appellatum. At verò facilè ego quidem crediderim, etiam hac appellatione quaſi propria inſignitos aliquando *conſules*, quia ſic Cicero laudatus infr. in *Prætores*. Sed ſi unquam, minimè videntur ſic appellari cœpiſſe demum poſt tempora decemvirorum, ſed omninò jam illis temporibus, vel etiam ante. Nam neque ſubſecuto novi hujus magiſtratus tempore tranſlatum eſt id judicum vocabulum ad novum illum magiſtratum, quum tamen res ipſa in eum conferretur, neque remanſit penes *conſules*, ut quod, re ablata, nullius illis erat uſus, & certè in hiſtoriis deinceps nuſquam occurrit *conſulibus* tributum. Exiſtimem itaque, ſi unquam appellati ſint judices, id factum primis planè temporibus. Verùm paullatim illud nomen in ſignificandis *conſulibus* abiiſſe in deſuetudinem, & ſic eo tempore, quo juris dicundi poteſtas *conſulibus* adempta, nova data eſt magiſtratui, *conſules* non alia habuiſſe nomina, quàm illa *conſulis & prætoris*, quæ etiam ſola memorat Varro laudatus infr. in *Prætores*. Quorum poſterius datum eſt novo magiſtratui, quia is erat quodammodo, & dicebatur *collega conſulum*. Hæc *Perizon. de Prætor.* §. 4-8. *Voſſ. Lex. Etymol. Auguſt. ad LL.* XII. *tab.* §. 29. *& de Leg. in Horatia. Sigon. de Judic.* I. 16. *Lipſ. ibid. c.* I. *& 7. Lycklama ibid. c. 6. & 7. Panvin. in Faſt.* I. *p. 57. Pigh. Annal. Roman.* I. *p. 65. & 265. Faber. ad Tit.* II. *de Orig. jur. p.* III. *& 168. Ferret. Muſ. Lapid.* I. *Memor.* 7. Loco Regum creati ſunt, cum pleno eorum jure. Itaque *regium imperium* modò appellavit Cicero, *faſtigium dignitatum*, Caſſiod. Var. II. 2. *ſummum imperium*, Ovid. de Pont. IV. 9. 65. Qua de cauſa Græci *conſules* verterunt ὑπάτους, q. d. ſummos, vim intuentes imperii & poteſtatis: quemadmodum quod præcelleus & ſummum eſt, priſci Græci appellabant ὕπατον, inquit Dionyſ. VI. p. 270. *Lipſ. l. l.* Regia itaque poteſtate creati ſunt comitiis centuriatis ab Interrege, ut Dionyſ. IV. p. 269. ſive Urbis præfecto Sp. Lucretio Tricipitino. V. ſupr. in *Comitia centuriata*. Hi fuerunt Brutus & Collatinus. *Panvin. & Manut. l. l. Lætus de Magiſtr. Roman. c.* 15. Qui omnia Regum jura, lictores cum faſcibus, trabeam prætextam, ſellam curulem regiam, cæteraque Regum inſignia habuerunt. Liv. II. 1. *Omnia jura, omnia inſignia primi conſules tenuere. Id tantùm cautum eſt, ne, ſi ambo faſces haberent, duplicatus terror videretur.* Panvin. l. l. Flocc. de Poteſt. Rom. II. 7. Corona, & toga picta exceptis, illis enim non uſi ſunt, niſi cum victores è provinciis redirent è triumpho. *Auguſt. de Legib. in Julia.* Sub Imperatoribus etiam quoties magiſtratum inirent. V. infr. in *Toga palmata*. A. P. Valerio conſule, Bruti collega, duæ leges poſtea latæ ſunt, quibus plebis poteſtas aucta, ſenatus & magiſtratuum imminuta eſt. I. *Ut magiſtratum nemo caperet, niſi qui à populo imperium reciperet. Si quis aliter feciſſet, capitali pœna puniretur: qui eum occidiſſet, ei impunè eſſet.* Dionyſ. V. p. 292. II. Ut adverſus magiſtratum provocatio ad populum eſſet: neve quis magiſtratus civem Romanum adverſus provocationem verberare, aut necare vellet. Pompon. l. 2. §. 16. ff. de orig. jur. *Exactis deinde Regibus Conſules conſtituti ſunt duo: qui tamen ne per omnia regiam poteſtatem ſibi vindicarent, lege lata factum eſt, ut ab eis provocatio eſſet: neve poſſent in caput civis Romani animadvertere injuſſu populi: ſolum relictum eſt illis, ut coercere poſſent, & in vincula publica duci juberent.* De provocatione latam eſſe ſcribit Liv. X. 9. V. illum infr. in *Lex Valeria*. Auguſtin. ibid. in Horatia & Valeria. Manut. de Leg. c. 5. Sigon. de Ant. jur. civ. Roman. I. 20. Panvin. in Faſt. l. l. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 5. Lipſ. l. l. Deſignati in comitiis, *conſulis*, qui comitia habebat, voce renuntiabantur & declarabantur. Cicer. pro Mur. c. 1. *Illa die, quo auſpicato comitiis centuriatis L. Murenam conſulem deſignavi.* Et mox: *Ut ejuſdem hominis voce & declaratus conſul* .... Briſſon. de Form. II. p. 135. Et quidem ſub hac ſollenni precatione, qua, cum Murænam *conſulem* renuntiaret, ſe uſum eſſe teſtatur Cicero *conſul.* l. l. *Ut ea res mihi, magiſtratuique meo, populo plebique Romana bene, ac feliciter eveniret.* Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. c. 2. Briſſon. l. l. Deinde, ſenatus, populuſque Romanus circa ædes recens creatorum *conſulum* conveniebant, & illos ſalutabant. Claudian. in Eutrop. II. 63.

—— vulgata patebat
Aula ſalutantum ſtudiis.

In Capitolium deducebant. Ovid. Pont. IV. 9. 17.

Dumque latus ſancti cingit tibi turba ſenatus,
Conſulis ante pedes ire viderer eques....
Proſpicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
Denſaque quàm longum turba teneret iter.

In illo ſacra diis immolabant, ſacrificia faciebant. Ovid. ibid. IV. 4. 29.

Templaque Tarpeiæ primum tibi ſedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota deos.
Colla boves niveos certa præbere ſecuri,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.

IV. 9. 28.

At cum Tarpejas eſſes deductus in arces,
Dum caderet juſſu victima ſacra tuo....

Et à Capitolio in curiam deducebant, ibique gratias agebant temporibus Reipublicæ, Imperatori temporibus Cæſarum. Ovid. ibid. IV. 4. 35.

Curia te excipiet, patreſque ex more vocati
Intendent aures ad tua verba ſuas....
Egeris & meritas ſuperis cum Cæſare grates.

Quibus peractis domum proficiſcebantur maxima hominum multitudine, & toto ſenatu comitante. Ovid. ibid. n. 41.

Inde domum repetes toto comitante ſenatu;
Officium populi vix capiente domo.

Hotoman. Lipſ. & Lycklama l. l. Cum promiſcua gratulationum officia exciperent, laureis majorum imagines coronabant. Cicer. pro Mur. c. 41. *Quo ſe miſer vertet? domumne? ut eam imaginem clariſſimi viri, parentis ſui, quam paucis ante diebus laureatam in ſua gratulatione conſpexit, eandem deformatam, lugentemque videat?* Literas ad Senatum miſſas ſibi traditas accipiebant. Dio xl. p. 151. D. *Quia enim literæ deſignatis conſulibus traduntur, atque alia quædam ad magiſtratum eorum pertinentia, antequam eum ineant, agere licet, hujus quoque rei poteſtatem habere videbantur.* Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. l. l. Primi in Senatu paſſim ſententias rogabantur. V. infr. in *Sententia*. Non ſtatim, niſi interregno, aut in locum demortui creati eſſent, magiſtratum inibant. Cum Kalend. Januar. magiſtratum inibant, & deſignabantur ad finem Julii, quinque menſes poſt deſignationem erant, quibus privati manebant, antequam inirent magiſtratum. Quo temporis ſpatio ferè de ambitu in deſignatis inquirebatur per competitores, aut alios quoſvis. Erat enim hoc accuſationis præmium, ut ſi deſignatum competitorem ambitus damnaſſet competitor, pro eo ſubſtitueretur, ut ex oratione pro Sylla intelligi poteſt. Unde etiam damnatis Antonio & Sylla, qui jam *conſules* deſignati erant, ſubrogati ſunt eorum competitores L. Torquatus & L. Aurelius Cotta. *Gruch. de Comit.* 1. 6. Novi dicebantur annum aperire, faſtos reſerare. Plin. Paneg. c. 58. n. 4. *Contigit ergo privatis aperire annum, faſtoſque reſerare.* Sidon. carm. 2. 3.

Annum pande novum, conſul vetus, ac ſine faſtu
Scribere bis faſtis.

Caſſiodor. Var. 11. 1. *Felix à conſule ſumat annus auſpicium: portamque dierum tali nomine dicatus annus, tempus introeat.* Ratio, quia ab illis numerabatur annus. Senec. de Brev. Vit. c. 19. *Cum videris prætextam ſæpè jam ſumptam, cum celebre in foro nomen, non invideris. Iſta vita damno parantur: ut unus ab illis numeretur annus, omnes annos ſuos conterent.* de Ira 111. 31. V. illum infr. in *Conſul ordinarius*. Lactant. de ver. cult. vi. 4. *Ii ſunt, qui ad gerendos magiſtratus omnem vitæ operam curamque convertunt, ut faſtos ſignent, & annis nomen imponant.* Claud. in Conſul. Prob. & Olyb. n. 204.

Felicemque uterum, qui nomina parturit annis.

Lipen. de Stren. c. 2. prim. æt. §. 30. Savar. in Sidonium. Bruſſ. in Caſſiodorum. Barth. in Claudianum. Lycklama de Magiſtrat. c. 7. Lipſ. & Cellar. in Plinium. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. 11. 3. Lat. l. l. Varia munera, tum aurea, tum argentea, Kal. Januar. in populum ſpargebant, veluti publicæ lætitiæ indicia, & auræ popularis aucupia. De prioribus temporibus nihil definio. De poſterioribus certè ſatis conſtat. Liban. Progymn. 179. in Ἐκφράσει Καλανδῶν. *Diluculo inſtante & gallo canente, hi quidem lauri ramis, alii que coronarum generibus ante fores & poſtes ædium ſuarum exornant: illi verò ſplendidis, magna ex parte purpureis, veſtibus amicti equorum altorem virum*, conſulem, *ad fana & ſacra deducunt: & faculæ multæ lumen exhibent. Equitem ſequuntur miniſtri ſpargentes argentum in populum. Ibi labentem excipere eum qui propulit vicinum, res eſt certè ſuaviſſima: quin gaudent eo loci pedibus calcari.* Quod Valens & Marcianus prohibuerunt, l. 2. C. de conſul. & non ſparg. pec. *Ceſſante iſta ſpargendi vilitate, ampliſſimi conſules procedentes deinceps abſtineant hoc errore perdendi, optimoque conſilio operi neceſſario proficiat, quod erat incompetenter projiciendum.* Juſtinian. Nov. 105. n. 1. & 2. eatenus tamen temperavit, argentum in minutioribus numinis in thymelicis, in caveis & quadrangulis mediocribus, ſeptem proceſſionibus, imprimis autem Kalend. Januar. ſpargere liceret novo *conſuli*, novi *conſulis* uxori, aut matri. Aurum autem ſive in majori, ſive in minore charactere aut pondere ſpargere non liceret, quippe quæ dignitas ſoli Principis majeſtati ſit reſervata, ut cum ſolius imperii ſit aurum contemnere, ejus etiam ſolius ſit ſpargere. Hac permiſſione non ſatis conſuluit aut conſulibus aut populo Juſtinianus. Nam & ipſe teſtatur, ſe vidiſſe magna iſtius rei incommoda, nempè verbera & vulnera in direptione miſſibilium, & deinde inſanas comeſſationes eorum, qui aliquid nacti erant. Ideoque conſideratione horum incommodorum hæc miſſilium jactatio tollenda erat, imprimis cum ob eam cauſam ſæpè benè meriti à ſpe adeundi *conſularem* dignitatem dejicerentur, utpotè ſumptibus impares. Videbantur etiam divitiæ eligi, non merita: aut ſaltem non eligi honores ex virtute, ſed ex pecunia. Quare Leo Imperator, ut indigentiæ *conſulum* conſuleret, & Reſpublica dignos honore viros haberet, ſparſionem illam miſſilium, vel rectius legem iſtam de conſulatu & conſularibus muneribus prorſus ſuſtulit, Nov. 94. *Lipen. ibid.* §. 39. *Buleng. de Imper. Roman.* 1. 19. *Fab. de Magiſtr. Roman. p.* 189. . . . . Senatoribus & Equitibus Romanis ipſi conſulatus die convivium dabant. Plin. xiv. 15. *Cæſar tertio in conſulatu ſuo epulo dedit Falernum, Chium, Leſbium, Mamertinum.* Vopiſcus in Valeriani literis de Aureliani conſulatu decreto cum ſumptibus c. 12. *Convivium publicum edi jubebis Senatoribus, Equitibus Romanis.* Buleng. ibid. c. 20. Fab. Semeſt. 1. 6. Inibant honorem ipſis Kalend. Januar. V. ſupr. in *Kalendæ*, & quidem ab anno U. C. 600. vel 599. Nam ante iſta tempora dies creandis Coſſ. variabant. Nam primi Coſſ. poſt ejectos Reges juxta Kalendarium Romanum, quod juſſu Cæſaris Auguſti ſaxeis tabulis exaratum eſt, magiſtratum inierunt vi. Kalend. Mart. ſive d. 24. Februarii, quo Tarquinius regno pulſus eſt. V. infr. in *Regifugium*. Poſt annos quindecim paullò antè ſeceſſionem plebis Dionyſius affirmat Coſſ. maturiùs ſolito magiſtratum iniiſſe Kalendis Septembribus. Poſt annos triginta ferè inquit Liv. 111. 6. Coſſ. Æbutio & P. Servilio, ut tunc principium anni agebatur, Kalendæ Sextiles ſollennes fuere magiſtratui ineundo. Poſtea tempore decemvirorum Idus Maji ſollennes fuerunt. Liv. 111. 36. Fuit annus undecimus poſt Coſſ. Æbutium & P. Servilium. Inde poſt annos quinquaginta ferè Idus Decembres ſollennes fuerunt. Liv. v. 11. Iterum poſt annos ferè octo apud Liv. v. 32. inierunt magiſtratum Kalend. Quintilibus, qui mos diu obtinuit ad annos fermè ſeptuaginta, uſque ad Coſſ. M. Claudium Marcellum & Cn. Cornelium Scipionem, paullò antè bellum Punicum II. ubi tum Idus Martiæ ſollennes factæ ſunt huic honori. Tandem ab Idibus Martii tranſlatus eſt in Kalendas Januarias Coſſ. Fulvio Nobiliore & T. Annio Luſco apud Vivand. Pigh. Annal. Roman. Tom. 11. p. 432. Cauſam tradunt Appianus & Caſſiodorus, ſcilicet, Celtiberi, qui per viginti quinque annos in pacto fidi permanſerant, bellum renovarunt admodum formidabile & diuturnum, ad quod ob arduam molem viſum eſt *conſulari* duce & exercitu rem gerere. Ideoque ob motum Celtiberiæ ſedandum maturanda erat Conſulum electio, quæ poſtmodum conſuetudo ad Kalend. Januar. alligata ex hoc tempore perpetua manſit Republica ſtante. *Lipen ibid. prim. æt.* §. 36. *Gruch. de Comit. Roman.* 1. 6. *Fab. de Magiſtr. Roman. p.* 188. *Lipſ. de Magiſtr. Rom. c.* 9. Primis temporibus, cum provinciæ armis tuendæ eſſent, & in diſcrimine verſarentur, exibant in eas, inito ſtatim magiſtratu: vel ut quæque cuique ſortè obtigerat, vel etiam quandoque *conſulibus* inter ſe comparantibus. V. ſupr. in *Comparare*. Ex hæ illis committebantur ſub nomine Imperatorum, nos redderemus Chefs, aut Capitaines Generaux des armees Romaines. *Berger. de viis milit.* iv. *Sect.* 28. §. 4. Erantque ordinarii provinciarum rectores, qui graviore urgente bello, in *conſulatu* provinciis præfuerunt, ut in prætura duo prætores. Qui ſi propagato ob certas neceſſitatis utilitatisve publicæ cauſas imperio poſt præturam, aut *conſulatum* in provinciis remanſiſſent, ſive, ut aliter dicamus, ſi poſt novos *conſules* prætoreſque creatos continuarentur in ſuo munere, quod aliàs annuo ſpatio terminabatur, non amplius

Google

plius ſimpliciter prætores, aut *conſules* dicebantur, ſed proprætores & *proconſules*, ut innueretur, annuum præturæ *conſulatusve* eorum tempus exſpiraſſe, eosque jam alienas novorum prætorum ac *conſulum* aliis negotiis occupatorum vices gerere in provinciis. Erant autem, ut prætores à *conſulibus*, ita proprætores à *proconſulibus*, & nomine, & dignitate, & dignitatis inſignibus ſeparati. *Conſules & proconſules*, cum in provinciis in publicum prodiſſent, duodecim ante ſe habebant lictores, qui præferebant faſces & ſecures, ut olim Regibus Romæ. V. infr. in *Faſces*. At prætores & proprætores, ut illi *conſulibus* & *proconſulibus* erant inferiores dignitate, ita & dignitatis inſignibus; ſex enim tantum habebant lictores cum totidem faſcibus & ſecuribus. Teſtis eſt hujus rei Appian. Syr. p. m. 119. *Pratores ad exercitum Romani miſerunt, quos* ἑξαπελέκεις, *id eſt, ſex ſecurium vocant, quia conſules duodecim ſecuribus & faſcibus, Regum more, utuntur; pratores autem, quam dimidium dignitatis habent, etiam dimidium inſignium conſecuti ſunt*. Plutarch. Paull. Æmil. p. 256. E. *Prator in Hiſpaniam miſſus eſt, non cum ſex ſecuribus, tot enim habent pratores; ſed totidem aliis aſſumptis, ut imperii conſularis dignitatem haberet*. Bergier. ibid. §. 5. & 6. Sigon. de Ant. jur. prov. II. 1. Pancirol. Notit. dignit. imp. orient. c. 98. Faber ad tit. II. de Orig. jur. p. 169. Sigon. de Ant. jur. prov. II. 1. Jure *conſulatus* exercitum parare, & bellum gerere non poterant. Docet hoc Salluſt. Bell. Cat. p. 23. *Itaque, quod plerumque in atroci negotio ſolet, ſenatus decrevit, darent operam conſules, ne quid Reſpublica detrimenti caperet. Ea poteſtas per Senatum, more Romano, magiſtratui maxima permittitur, exercitum parare, bellum gerere, coercere omnibus modis ſocios, atque cives: domi, militiaeque imperium, atque judicium ſummum habere. Aliter ſine populi juſſu nulli earum rerum conſuli jus eſt*. Hujus SCti ea vis fuit, ut legibus ſoluti *conſules* dictatorium planè imperium ſub nomine *conſulum* obtinerent, quemadmodum Plutarchus oſtendit in vita Gracchorum; ubi Opimium *conſulem* dicit ſub nomine *conſulis* dictatoriam poteſtatem obtinuiſſe. Et Liv. VI. 19. cum ſcribit adverſus Manlium non dictatorem dictum, ut adverſus Sp. Melium factum erat, ſed hoc SCto uſum ſenatum: *Decurritur ad leniorem verbis ſententiam, vim tamen eandem habentem, ut videant magiſtratus, ne quid ex pernicioſis conſiliis M. Manlii Reſpublica detrimenti capiat*. Hoc dicit Livius, vim eandem habuiſſe hanc ſententiam decernendi illius nobilis SCti, quàm ſi decretum eſſet, ut dictator diceretur. Obtinebant ergo per hoc SCtum *conſules* extraordinarium quoddam imperium, quod à Salluſtio particulatim exponitur, & indicat *conſules* hoc SCto armatos omnibus legibus ſolutos fuiſſe, quibus repreſſum moderatumque erat eorum imperium ordinarium, cujuſmodi erant leges de provocatione, Porcia & Sempronia. *Gruch. ad poſt. Sigon. diſput. refutat. c. 9. Manut. de Sen. Rom. c. III. Pollet. For. Rom. v. 16. Briſſon. de Form. II. p. 213. Lycklama l. l.* Cum ad bellum proficiſcerentur, votis in Capitolio nuncupatis ex Urbe exibant, omnibus ordinibus eos comitantibus. Docet hoc Liv. XLI. 10. Hotoman. l. l. Egrediebantur verò non in *conſulari* prætexta, ſed in paludamento. Liv. XXXVI. 3. *Ipſe* Manius Acilius conſul *ante diem quintum nonas Majas paludatus Urbe egreſſus eſt*. Cœlius Famil. VIII. 10. ſcribit Ciceroni vereri *conſules, ne illud SCtum fiat, ut paludati exeant*. Plin. Paneg. c. 56. n. 4. *Geſtus conſulatus non in hoc Urbis otio, & intimo ſinu pacis, ſed juxta barbaras gentes, ut illi ſolebant, quibus erat moris paludamento mutare pratextam*. Noriſ. Epiſt. Conſul. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 490. C. Briſſon. de Formul. II. p. 260. Haſtam genti alicui, vel Regi bellum indicturus jacere ſolebat à columna bellica, quæ fuit in areola ante Bellonæ ædem in circo Flaminio, ut eſt apud Victorem: *Ante quam erat columna index belli inferendi*. Feſtus: *Bellona dicebatur dea bellorum: ante cujus templum erat columna, qua bellica vocabatur, ſupra quam haſtam jaciebant cum bellum indicebatur*. Ovid. Faſt. VI. 205. V. illum ſupr. in *Ædes Bellona*. *A tergo* quod dicit Ovidius, intellige de tergo circi, non de tergo ædis Bellonæ, ante quam Victor columnam illam ſtatuit: ſic ut areola illa retro, ſive à tergo convexæ extremitatis circi fuerit, in qua ædes Bellonæ fuit. Sic Feſtus verè dicere potuit, columnam bellicam exſtitiſſe ante portam Carmentalem, tametſi intervallo inde aliquanto diſſita fuit. Huic columnæ inſiſtens potius, quàm innixus *conſul*, ſiquidem humilis erat, haſtam in eam partem torquebat, ubi gens, vel Rex hoſtis populi Romani degebat. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 1. *Donat. de Urb. Roman.* I. 11. *Blond. Inſtaur. Rom.* II. §. 28. *Volaterr. Comment. Urban.* XIX. p. 1093. *D. Borrich. Ant. Urb. Fac. c.* 11. §. 2. *Faunus Ant. Urb. Rom.* IV. 22. *Buleng. de Circo c.* 5. *Stevvech. in Veget.* 1. 6. *Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom.* II c. 21. Ab Imperatore triumphum ducturo invitabantur ad cœnam, deinde rogabantur, ut venire ſuperſedeant, ne quis eo die, quo ille triumphaverit, majoris in eodem convivio eſſet imperii. Verba ſunt Val. Max. II. 8. 6. Plutarch. Quæſt. Rom. 79. *Cur cum publico epulo exciperent eum, qui triumphum duxiſſet, à conſulibus miſſis internuntiis petebant, ne ad cœnam venirent? an quod locum aſſignari honoratiſſimum triumphatori oportebat, tractarique eum magnificentiſſimè, & domum deduci peracta cœna: qua omnia conſulibus, ſi intereſſent, nulli alii licebat deferri?* Panvin. de triumph. & Mader. ad illum Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. IX. p. 1378. A. B. E. Jus olim dixerunt. Hoc ex Livio intelligi poteſt: ubi ſcribit Appium *conſulem* quàm acerrimè jus de creditis pecuniis dixiſſe. Pompon. l. 2. §. 8. de orig. jur. *Lege lata ſummum jus eis delatum eſt*. Hotoman. l. l. Et quidem in baſilica Trajani. Gell. XIII. 24. *Cum in area fori ambularet, & amicum ſuum conſulem operiretur, cauſas pro tribunali cognoſcentem*. Claud. in Honor. conſul. VI. 645.

——deſuetaque cingit
Regius auratis fora faſcibus Ulpia lictor.

Nardin. ibid. v. 9. Senatum convocarunt, & quo modo. V. infr. in *Senatus*. In ſententiis rogandis interdum plus neceſſitudini, quàm dignitati tribuebant. Gell. IV. 10. *Quidam è conſulibus ſtudio, aut neceſſitudine aliqua ducti, quem iis viſum erat, honoris gratia, extra ordinem ſententiam primum rogabant*. Ita Calenum, qui nondum conſul fuerat, ſed ſocerum ſuum, Cicerone ipſo, aliiſque conſularibus omiſſis, primum ſententiam rogat *conſul* Panſa. Cicer. Phil. X. 1. *Qua enim eſt iſta tua ratio, Calene? qua mens? qui nunquam poſt Kalendas Januarias idem ſenſeris, quod is, qui te ſententiam primum rogat?* Fuiſſe Calenum Panſæ ſocerum docet Cicer. Phil. VIII. 6. *Satis multa cum Fuſio, ac ſine odio omnia, nihil ſine dolore: credo autem, qui generi querelam moderate ferat, aque animo laturum amici*. Manut. de Senat. Rom. c. 8. Sententias, quas ſenatores rogati dixerant, pronuntiabant, ut facta diſceſſione voluntas ſenatus appareret. Erat autem etiam in hoc maxima illorum poteſtas: quia ſi cujus ſenatoris ſententiam improbarent, quod aut amici hominis rationibus adverſariam, aut inimici honorificam, atque utilem ducerent, veriti, ne in eam SCtum fieret, non pronuntiabant. Itaque L. Lentulus *conſul*, qui Pompejo ſtudebat, Cæſaris honori acriter adverſabatur, ſententiam Calidii, qui neutram in partem propenſus æqua ſenſerat, ſe omnino pronuntiaturum negavit. *Manut. ibid. c.* 9. Senatuſconſultis erant etiam impedimento. Liv. XXX. 43. *Inclinatis omnium ad pacem animis Cn. Lentulus conſul, cui claſſis provincia erat, SCto intercesſit*. Quam interceſſionem ſublatam mox eſſe conſtat, cum populus juſſiſſet, ut ſenatus pacem cum Carthaginenſibus faciendam decerneret: quod ita ſenatus decrevit. Aſcon. in Cicer. p. 165. *Craſſo collega fuit Q. Scævola Pontifex: qui cum animadverteret, Craſſo, propter ſummam ejus in Republica potentiam ac dignitatem, ſenatum in decernendo triumpho gratificari, non dubitavit, Reipublica magis quam collega habere rationem: ac, ne fieret SCtum, interceſſit*. Non enim SCto tribunus plebis tantum intercedebat; ſed omnes, *qui eadem poteſtate, qua ii, qui SCtum facere vellent, majoreve eſſent*. Quod ex Varrone docet Gell. XIV. 7. Itaque, ſi SCtum fiebat à *conſule*, jus intercedendi habebat alter *conſul*; erat enim eadem poteſtate; ſi à prætore, po-

tecat

Digitized by Google

terat non modò alius prætor, ſed *conſul* etiam intercedere: prætor, quia eadem poteſtate, *conſul*, quia etiam majore eſſet. *Manut. de Senat. Rom. c. 10. Lycklama l. l.* Comitia habendi jus habebant. V. ſupr. in *Comitia calata*. Edebant ludos circenſes, tanta expenſa, ut Libanius panegyri ad Julianum miſereri ſe illorum fateatur. De apparatu ludorum Stiliconis *conſulis* Claud. in ejus Conſul. n. 345.

Tum virides pardos, & cætera colligit auſtri
Prodigia, immaneſque ſimul Latonia dentes,
Qui ſecti ferro in tabulas, auroque micantes,
Inſcripti rutilum cælato conſule nomen
Per proceres & vulgus eant ...

Argol. in Panvin. de lud. Circ. 1. 13. 11. 15. & 16. Fab. de Magiſtr. Rom. p. 193. Imperatores illis interdum de publico ſumptus ſufficiebant, ut Vopiſcus in Aureliano c. 12. *Conſulatum in annum ſequentem à die 11. Kalend. Januar. ſperare te convenit ſumptu publico. Ad editionem ludorum circenſium dati Antoniniani trecenti, argentei Philippei minutuli tria millia.* Alexander Severus apud Lamp. c. 43. *Conſules quoſcunque vel ordinarios, vel ſuffectos creavit, ex ſenatus ſententia nominavit, ſumptum eorum contrahens.* Licèt ob ſumptus multi everterentur bonis, hic honor tamen uſque adeo expetitus fuit multis, ut poſt *conſulatum* mendicare mallent, quàm ſine *conſulatu* abundare. Liban. Paneg. Juliani: *Ignoſco iis, qui expetunt hunc locum, & ante alia bona poſtulant à diis, ut hac ſella geſtentur.* Buleng. de Imper. Rom. 1. 19. Gladiatores. Cicer. de off. 11. 16. *Magnificentiſſima Pompeji munera ſecundo conſulatu.* Marcell. Ictus l. 36. de condit. & demonſtr. *Vivo Mævio Sejus conſul deſignatus eſt, & munus edidit.* Suet. Ner. c. 4. n. 4. *Nero præturâ conſulatuſque honore dedit munus gladiatorium.* Lipſ. Saturn. 11. 9. Publicas vias ſtraverunt. Flaminius & Lepidus tum maximè Conſules, hic Æmiliam, ille Flaminiam perfecit viam. Strabo. V. illum infr. in *Via Æmilia*. Feſtus: *Flaminius circus, & via Flaminia à Flaminio conſule dicta.* Bergier. de viis milit. 1. Sect. 3. §. 3. Aquæductus reſtaurarunt. Valens & Marcian. l. 2. C. de conſul. & non ſparg. pec. *Ad reſtaurationem aquæductuum hujus ampliſſimæ urbis centena pondo auri præſtentur per ſingulos conſulatus.* Lipen. de Stren. c. 2. prim. æt. §. 39. Per multos annos fuerunt patricii. Occaſionem plebejo petendi *conſulem* plebejum dederunt, ut refert Liv. VI. 34. M. Fabii Ambuſti, qui tribunus militum bis, cenſor, & Pontifex maximus fuit, duæ filiæ. Harum majorem duxerat Ser. Sulpicius Rufus prætextatus patricius, qui tribunus militum fuit anno ab U. C. 362. Minor C. Licinio Calvo Stoloni nupſit. Hanc ferunt invidia ſororis, cujus patricio nuptæ ampliſſimis magiſtratibus cum domum exornatam cerneret, impetraſſe à patre, & à viro, ut in hanc rem maximè incumberent, ut plebeji patricios magiſtratus conſequi poſſent. Tum Calvus tribunus plebis leges promulgavit, alteram de plebejis Conſulibus, de qua magnæ contentiones ortæ ſunt. Sed in ea re perſtitit Calvus, ut non permiſerit comitia ulla haberi, niſi hac lege perlata. Ita idem Calvus cum L. Sextio Laterano refectus quinquies tribunus plebis fuit, & curulibus magiſtratibus toto eo quinquennio Roma caruit, quorum primus fuit poſt Urbem conditam annus 377. *conſul* fuit anno 389. cum C. Sulpicio Petico, iterumque triennio poſt cum eodem collega. *Auguſtin. de Legibus in Licinia & Fabia. Manut. de Legib. c. 5. Pollet. For. Rom.* III. 6. *Prevot. de Magiſtrat. c. 5. Panvin. de Civ. Roman. c. 70. & in Faſtor. 1. p. 59. Lycklama l. l. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 2.* Jurabant & deſignati, & conſulatu abeuntes, ſe nihil contra leges facturos, vel feciſſe, aut aliud quid ejus generis. Illis apud Plin. Paneg. c. 64. n. 1. *Peracta erant ſollennia comitiorum, ſi Principem cogitares, jamque ſe omnis turba commoverat: cum tu, mirantibus cunctis, accedis ad conſulis ſellam, adigendum te præbes in verba Principibus ignota, niſi cum jurare cogerent alios* conſules deſignatos. n. 3. *Quinetiam ſedens* conſul *petiit jusjurandum, & ille juravit, expreſſit, explanavitque verbis, quibus caput ſuum, domum ſuam, ſi ſcienter fefelliſſet, deorum iræ conſecraret.* Hi apud Ciceronem, qui hoc ipſe de ſe prædicat his verbis in Piſon. c. 3. *Ego cum in concione, abiens magiſtratu, dicere à tribuno plebis prohiberer, quæ conſtitueram; cumque is mihi tantummodo, ut jurarem, permitteret: ſine ulla dubitatione juravi, rempublicam atque hanc Urbem mea unius opera eſſe ſalvam. Mihi populus Romanus univerſus, illa in concione non unius diei gratulationem, ſed æternitatem, immortalitatemque donavit, cum meum jusjurandum tale, atque tantum juratus ipſe una voce & conſenſu approbavit.* Epiſt. ad Fam. v. 2. Briſſon. de Form. VIII. p. 715. Lipſ. in Plinium. Hanſen. de Jurejur. vet. c. 8. Broid. Coroll. in Pollet. For. Rom. IV. 14. Fab. ibid. p. 205. & 214. Lycklama l. l. Ex roſtris, cum auſpicarentur, & deponerent magiſtratum, verba ad populum faciebant. Plin. Paneg. c. 56. n. 3. *Jam toties procedere in roſtra, inaſcenſumque illum ſuperbia Principum locum terere, hic ſuſcipere, hic ponere magiſtratus: quàm dignum te, quàmque diverſum conſuetudine illorum, qui pauculis diebus geſtum conſulatum, imo non geſtum abjiciebant per edictum. Hoc pro concione, pro roſtris, pro jurejurando; ſcilicet, ut primis extrema congruerent.* Nardin. Rom. Vet. v. 2. Fab. ibid. p. 198. *Conſul* ne quis fieret, niſi poſt decem annos, Sylla legem tulerat de non continuandis magiſtratibus. Appianus. V. illum infr. in *Lex Cornelia*. Et *plebiſcitis cautum ſe inveniſſe* ſcribit Liv. VII. 42. *ne quis eundem magiſtratum intra decem annos caperet.* Ideo Marius ſolutus fuit lege, ut ante decennium petere poſſet. Plutarch. in Mar. p. 412. B. *Quum lex abſentem, & niſi interjecto ſpatio, vetaret denuo creari conſulem, repudiavit populus adverſantes.* Robortell. de Magiſtrat. Impp. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. III. p. (37) B. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 76. n. 2. Et ne abſens crearetur, aut in provincia magiſtratum iniret, Pompejus. Suet. Jul. c. 28. n. 2. *Acciderat autem, ut is, Pompejus, legem de jure magiſtratuum ferens, eo capite, quo à petitione honorum abſentes ſubmovebat, ne Cæſarem quidem exciperet.* c. 18. n. 3. *Sed cum editis jam comitiis ratio ejus haberi non poſſet, niſi privatus introiſſet Urbem: & ambienti, ut legibus ſolveretur, multi contradicerent, coactus eſt triumphum, ne conſulatu excluderetur, dimittere.* Sed Imperatorum tempore hæc ſervari non ſunt ſolita. Suet. Cal. c. 17. n. 2. *Ex conſulatibus quatuor duos noviſſimos conjunxit. Tertium autem Lugduni iniit ſolus.* Robort. ibid. p. (38) A. Auguſtin. de Legib. in Pompeja. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 28. n. 2. Quot faſcibus ſit uſus, & quis illorum prior illos habuerit, V. infr. in *Faſces*. In faſtis & legum ſubſcriptionibus occurrit ſæpè *Conſule* Nobiliſſimo puero, vel Nobili puero. Puer in illis vocatur *Conſul*, quales hodie in Hiſpania Regum filiæ Infantes appellantur. Cavendum itaque, ne pueros pro infantibus, aut impuberibus accipiamus. *Contius ad leg. fin. C. de relation.* Contii ſententiæ exempla refragantur. Primum eſt Severi Imperatoris, qui filium majorem, eumque impuberem, *Conſulem* deſignavit, data illi virili toga. Alterum eſt Joviani Principis, qui conſulatum iniit adhibito in ſocietatem Trabeæ Veroniano filio ſuo admodum parvulo, cujus vagitus pertinaciter reluctans, ne in curuli ſella veheretur ex more, id quod mox accidit portendebat. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 12. *Noriſ. Conot. Piſan. Diſſ.* II. 2. Si in caſtris morbo, vel caſu, vel in acie concidiſſent, illius ut militum cadaver non licuit in Urbem referre. Dio LV. Quoniam qui cum exercitu ab Urbe profectus eſſet, fas non fuit intra pomœrium intrare, cum ea, quæ ante perfici majorum inſtituta juberent, non adimpleſſet. Sed ei aut monumentum, aut ſtatua, ſi pro patria vitam effudiſſet, Sctò decernebatur. *Guther. de Jur. Man.* I. 5. In luctu non ſolita ſede, ſed humili aliqua, puta prætorum aut tribunorum ſedebant. Dio LVI. p. 590. C. *Conſedit ſenatorum multitudo ſolito quiſque loco; conſules autem inferius, alter in prætoriis, alter in tribunorum plebis ſubſelliis.* Tacit. Ann. IV. 8. 3. *Conſuleſque ſede vulgari per ſpeciem mœſtitiæ ſedentes honoris locique admonuit*, hoc eſt, ſedibus prætorum aut tribunorum. Nam horum, ut omnium ſenatorum, ſedes humiles erant: altæ verò *conſulum*, & excelſæ. Lucan. v. 15.

Ut

Ut primum mæſtum tenuere ſilentia cætum,
Lentulus excelſa ſublimis ſede profatur,

& non in curuli: in qua alioqui ſediſſent, niſi mœſtitiæ ſpeciem oſtendere voluiſſent; nam in ſenatu curuli ſella ſedebant: & jus inter conſules ea ſella ſedenti Julio conceſſum his verbis refert Dio XLIII. p. 220, B. *Utque cujusvis temporis conſulibus in ſella curuli in ſenatu aſſideret*. Lipſ. in Tacitum. Fab. Semeſtr. II. 10. Kirchman. de Fun. Rom. IV. 11. Moreſt. Pomp. Feſtal. IX. 7. Quo anno quis *conſulatum* potuerit petere. V. ſupr. in *Ætas conſularis*. Illorum inſignia diverſa fuiſſe reperio, veteri Republica & nova. Veteri hæc in uſu: faſces duodecim cum lictoribus, ſella curulis, prætexta toga, ſcipio eburneus in manu, ſive ſceptrum. V. ſingula ſuis locis. Poſterior ætas ſub Principibus quædam addidit, quædam immutavit: & id ferè in ſuperbiam, ut ſolet, & ad pompam. Fuerunt toga picta, palmata, trabea. V. ſingula ſuis locis. Jam in faſcibus ipſis etiam aliquid immutarunt. Laurum enim iis perpetuam addidere, quod olim ſolebat tantùm in triumphis. Colligo ex Mart. X. 10. 1.

Cum tu laurigeris annum qui faſcibus intras.

Caſſiod. Var. II. 2. *Redit per te Tranſalpina familiæ conſulatus, & arentes laurus viridi germine renovaſti*. Ex conſulum ædibus laurum ſolere addi, oſtendit Mart. XII. 3. 19.

Atria ſunt illic conſulis alta mei.
Laurigeros habitat facundus Stella Penates.

Secures, quas Valerius ademerat, V. infr. in *Secures*, iterum in faſces retulerunt. Caſſiod. Var. VI. 1. *Hinc eſt, quod etiam faſces atque ſecures tantæ poteſtati præcepta ſunt alligari*. Claud. in Eutrop. II. 520.

—— projectis faſcibus horret
Lictor, & infames labuntur ſponte ſecures.

Non ideo, quod imperium, aut potentia iis creverat: ſed quod faſtus, & ſuperbia externa: quæ ipſa etiam calceos auratos conſulibus induit. Quod ſcriptum à ſolo, quod ſciam, Caſſiodoro, ſatis tamen clarè, l. l. *Lares proprios calceis auratis egredere*. Lipſ. de Magiſtrat. c. 8.

Conſul deſignatus. V. illum infr. in *Deſignari*,

Conſul honorarius dicitur, qui nudam *conſulis* dignitatem, non adminiſtrationem conſequitur. Juſtinian. Nov. 70. περὶ βουλ. *Novimus olim quandam præfectura ſpeciem fuiſſe, quam honorariam vocant, & à codicillis à Principe obtentis proveniſſe. Ita autem appellabant, quia nihil aliud quàm nudum honorem tribuebat*. Hæ honorariæ dignitates primò à Cæſare inventæ, poſtea ab Auguſto, & aliis Principibus ſunt ampliatæ. *Pancirol. de Magiſtrat. municip. c. 7. Guther. de Offic. Dom. Aug. 1. 12. & 13. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 16. Lipen. de Stren. c. 2. prim. ſt. §. 38. Panvin. in Faſtor. 1. p. 61. Chimentell. de Hon. biſell. c. 33. Borremanſ. Var. Lect. c. 2. Lycklama de Magiſtr. c. 7.*

Conſul major is vocabatur, penes quem lictores cum ſecuribus erant, qui exeuntem in publicum præcedebant, obvios ſummovendo. Erat enim moris, ut viciſſim per menſes, alter *conſul* ſecures, tanquam imperii inſigne, haberet: alterum, qui non haberet ſecures, virgis inſignem vocabant. Feſtus: *Majorem conſulem L. Cæſar putat dici, vel eum, penes quem faſces ſunt: vel eum, qui prior factus ſit*. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 2. Pigh. Annal. Rom. 1. p. 66. 264.

Conſul ordinarius erat, ex cujus nomine anni ſupputatio ordinabatur, id eſt, cujus nomen in literis, & inſtrumentis, & in faſtis ſcribebatur, qui denique Kalendis Januariis honorem inibat. V. ſupr. in *Annus*. Nam ætate Imperatorum annus in multos dividebatur conſules: ſed ſoli, qui anni initio inibant honorem, ordinarii dicebantur, & honoratiores erant. Senec. de Ira III. 31. *Dedit duodecim faſces? ſed non fecit ordinarium conſulem. A me numerari voluit annum?* id eſt, fecit me *conſulem* ordinarium. Dicebantur ordinarii ad differentiam ſuffectorum, qui quidem pari poteſtate, non dignitate erant. *Turneb. Adv. v. 10. Guther. de Offic. Dom. Aug. 1. 13. Panvin. in Faſt. 1. p. 61. Lipſ. de Magiſtrat Roman. c. 9. & in Senecam. Falconer. in Inſcript. athlet. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VIII. p. 2298. B. Epiſt. ad Datum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. IV. p. 1486. C. Lycklama de Magiſtrat. c. 7. Laurent. Var. ſacror. gentil. c. 2. Savar. in Sidon. Epiſt. 1. 11.* Honeſtiores fuiſſe patet ex Suet. Domit. c. 2. n. 3. *In ſex conſulatibus non niſi unum ordinarium geſſit*. Lamprid. Alex. Sev. c. 28. *Conſulatum ter iniit tantum ordinarium: ac primo nundino ſibi alios ſemper ſuffecit*. Lycklama l. l.

Conſul ſuffectus dicebatur, qui ordinario reliquis menſibus ſubſtituebatur. Illorum principatu Commodi quinque & viginti fuiſſe perhibentur. Lampr. Comm. c. 6. Dio LXXII. p. 822. E. Hanc *conſulatus* formam Imperatores, ut plurimum *conſulatum* gerentes, excogitaverunt cujuſquam decorandi gratia. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 972. E. Falconer. Epiſt. ad Datum ibid. Tom. IV. p. 1486. C. in Inſcript. athlet. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. VIII. p. 2298. B. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. II. 16. Panvin. in Faſtor. 1. p. 61. Lipſ. de Magiſtrat. Roman. c. 9. in Senec. de Ira III. 31. Lycklama de Magiſtrat. c. 7. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. 2.* Tales fuerunt M. Papius Mutilus, Q. Poppæus Secundus, qui *conſulatum* geſſerunt anno ab U. C. 761. & legi Papiæ Poppææ nomen dederunt. Dion. LVI. p. 578. E. *Lata hæc lex fuit eo anno à M. Papio Mutilo & Q. Poppæo Secundo, qui parte ejus anni conſules fuerunt*. Ex Labeo eſſe noluit. Pompon. l. poſt hunc ff. de Orig. jur. *Ex his Ateius conſul fuit, Labeo noluit, cum offerretur ei ab Auguſto conſulatus, quo ſuffectus fieret*. Auguſtin. de Legibus in Papia Poppæa. Suffecti etiam in Faſtis numerantur. Hinc propter par *conſulum* ſuffectorum, quod pro ordinariis plerumque irrepit, magna Faſtorum perturbatio facta eſt. Sed cum par *conſulum* ſuffectorum pro ordinariis poſitum eſt, par illud ſuffectorum extra numerum ponendum in Animadv. ad Euſebium putat Scaliger. Baron. Annal. II. ad an. 103. lapſus eſt, cum ſuffectos pro honorariis accepit, ſicque Faſtis additos ſcribit, ut ſub ordinariis *conſulibus* ordinarium dicerentur gerere conſulatum. Hoc fruſtra contendit probare ex verbis Plin. Paneg. c. 92. n. 2. *Ergo non alia nos pagina, quam te conſulem accipiet, & noſtra quoque nomina addentur Faſtis, quibus ipſe præſcriberis*. Faſti enim ſuffectum Plinium *conſulem* & Cornutum Tertullum ex Kalend. Septemb. teſtantur, in quibus

IMP. CÆS. DIV. NERVÆ. F. NERVA.
TRAJANUS. OP. AUG. IV. COS. EX
K. SEPT. C. PLINIUS. C. F. C. N. SE-
CUNDUS CÆCILIANUS. CORNU-
TUS. TERTULLUS.

In Faſtis ergo, aliiſque publicis monumentis, ſuffectorum nomina adſcripta ſunt, ſed ad numerum annorum conſignandum, ordinarii ſolùm notantur: nec opus eſt ſuffectos extra numerum ponere, cum temporum ordo facilè turbari non poſſit. Ad hanc rem facit vetus SCtum, quod ab Ulpiano refertur ſic conceptum l. item veniunt. §. præter. ff. de petit. hæredit. *Pridie Idus Martias Quintus Julius Balbus & Publius Juventius Celſus, Titus Aufidius, Orrius Severianus conſules verba fecerunt de iis, quæ Imperator Cæſar Trajani Parthici filius, Divi Nervæ nepos, Adrianus, Auguſtus, Imperator, maximuſque Princeps propoſuit, quinto Nonas Martias, quæ proximæ fuerunt, libello complexus, quid fieri placeat*. Paullò aliter Faſti conſulares:

IMP. CÆS. DIVI TRAJANI PARTH.
F. TRAJANUS ADRIANUS AUG. P.
M. TR. P. XII. XIII. COS. P. JUVEN-
TIUS CELSUS. II. Q. JULIUS BAL-
BUS. EX K. MART. T. AUFIDIUS
FRONTO, ARRIUS SEVERIANUS.

En quatuor *conſulum* nomina, qui verba faciunt de his, quæ Princeps libello complexus eſt. Priores duo ordinarii, poſteriores ſuffecti. Ex quo videmus, in publicis monumentis nomina *conſulum*, qui ordinarii annum inchoaſ-

Digitized by Google

choaſſent, licèt abiiſſent magiſtratu, primo loco inſcribi ſolere, & ſecundo ſuffectorum, qui conſulatum gererent. Primi enim *Conſules* majoris dignitatis erant: poſteriores plerumque ignorabantur; ideoque *conſules minores* appellati apud Dion. XLVIII. *Gutber. de Offic. Dom. Aug.* I. 13.

Pro conſule dicebantur eſſe, qui erant *conſulari* imperio. Hoc enim vocabulum de iis ſolitum dici videtur, qui extra ordinem velut *conſulis* loco mittebantur, cum interdum nec ex *conſulatu* mitterentur, nec unquam *conſules* fuiſſent: quando quod nunquam antea factum fuerat, ut ait Dio, & *conſularibus* Ciceronis ætate provinciæ *conſulares* mandatæ ſunt, *proconſules*que vocati ſunt. Cicer. de Leg. I. 20. *Quoniam Athenis audire ex Phædro meo memini, Gellium familiarem tuum, cum proconſule ex prætura in Græciam veniſſet, Athenis philoſophos in locum unum convocaſſe.* *Proconſule* contra Sertorium miſſum eſſe ſcribit Cicero Pompejum pro leg. Man. c. 21. *Quod tam inuſitatum, quàm ut, cum duo conſules clariſſimi, fortiſſimique eſſent, eques Romanus ad bellum maximum, formidoloſiſſimumque proconſule mitteretur? miſſus eſt: quo quidem tempore, cum eſſet nonnemo in Senatu, qui diceret, non oportere mitti hominem privatum proconſule: L. Philippus dixiſſe dicitur, non ſe illum ſua ſententia pro conſule, ſed pro conſulibus mittere.* Videntur tamen tandem *proconſulem* & *proconſule* eodem modo dixiſſe: atque, ſi Auguſtino credimus, *proconſul* olim dicebatur, poſtea *proconſule*. Ejus verba ſunt. *Ab E litera vocali nullum Latinum; niſi juncta præpoſitione maſculinum invenitur, ut proconſule, proprætore. Ergo juncta præpoſitioni ſunt Latina, ut dixi, proprætore, proquæſtore. Nam veteres nominativo caſu proconſul dicebant, attendentes nullum nomen Latinum exire in E literam nominativo caſu generis maſculini.* Turneb. Adv. IV. 14. Bud. in Pandect. p. 86. E. Pigh. Annal. Rom. I. p. 108.

CONSULARIS dicitur, qui aliquando *conſulatum* geſſit, qui *conſulatu* abiit, ὁ ὑπατεύσας καὶ ὑπατικὸς ἀνήρ. Differt à *conſule*, qui dicitur, cum eſt in *conſulatu*, hoc eſt, ὑπατεύων. Cicer. Fam. XII. 4. *Quamquam egregios conſules habemus, ſed turpiſſimos conſulares.* l. 3. §. ait prætor. ff. de receptis arbitris. *Et quidem arbitrum cujuſcunque dignitatis coget officio, quod ſuſceperit, perfungi, etiamſi ſit conſularis: niſi forte ſit in aliquo magiſtratu poſitus, vel poteſtate, conſul forte.* Bud. in Pandect. p. 105. H.

Conſularis aquarum poſtea dicebatur, qui antea curator aquarum dictus fuerat. Illum inſtituit Auguſtus. Suet. Aug. c. 37. n. 1. *Quo plures partem adminiſtrandæ Reipublicæ caperent, nova officia excogitavit: curam aquarum....* Is curam habebat aquarum. His in Urbem derivandis & dividendis omnis præpoſitus erat, à Julio Frontino, qui & ipſe hoc officio, Nerva Imperatore demandante, functus eſt, aquarum curator appellatus. Poſtea *conſularis* eſt dictus, ex eo arbitror, quod *conſularibus* ornamentis eſſet honeſtatus: ita imperante Conſtantino appellatus eſt Vettennius Fortunatus circa annum ſalutis 316. l. 1. C. de diverſ. offic. cui ſucceſſit Maximilianus, quem *conſularem aquarum* idem Conſtantinus vocat l. 1. C. de aquæduct. Frontinus recitat quoddam SCtum, quo cautum eſt, ut aquarum præfectus extra Urbem lictores binos, ſervos publicos ternos, architectos ſingulos, ſcribas, librarios, accenſos, & præcones totidem haberet, quot habent hi, per quos frumentum plebi datur. Hoc erat ejus officium, l. 1. C. de aquæduct. lib. 10. Duæ præterea familiæ illi præſto erant, altera publica, altera Cæſaris nuncupata. Publica antiquior 260. hominum fuit, ab Agrippa inſtituta, quam moriens Auguſto commiſit, & ille publicavit, ut ex publico aleretur. Cæſaris familia 460. continebat, quam Claudius Imperator, cum aquas in Urbem perduceret, conſtituit. Utraque in aliquot miniſteriorum ſpecies deducitur, villicos, caſtellanos, curatores, ſilicarios, rectores, alioſque opifices: ex his aliquot extra Urbem eſſe oportet, ad ea quæ non ſunt magnæ molitionis: maturum tamen auxilium videntur exigere in Urbe circa caſtellorum ſtationes & opera, quæ urgebant inprimis ad ſubitos caſus. Hæc & plura Frontinus. Inter hunc & comitem formarum illud interfuit, quod hic tantum formas tuebatur, id eſt, ſtructiles canales aquam ferentes farciebat. *Conſularis* verò operam dabat, ut ea debito modo in privatas ædes derivaretur, & publico ac thermis, aliiſque uſibus ſerviret: item ne à privatis uſurparetur, & epiſtomia, fiſtulæ, ſalienteſque integri eſſent, & caſtellum repararetur. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c. 12.*

Conſularis ad exercitum regendum mittebatur, tanquam Imperatoris legatus, ante inventos magiſtros militum. Illi milites tam pacis, quàm belli tempore obtemperabant. Suet. Tib. c. 32. n. 1. *Corripuit conſulares exercitibus præpoſitos.* Domit. c. 6. n. 3. *In Dacos duas, primam Appio Sabino conſulari oppreſſo.* *Conſularem* appellatum Ulpianus tradit l. 2. de his qui not. infam. quia *conſularibus* inſignibus utebatur. *Etiam is*, ait, *qui exercitui præeſt, licèt conſularibus inſignibus utatur, ignominiæ cauſa ab Imperatore miſſus, hac nota laborat.* Vegetius verò, quia ex *conſularibus* viri exercitibus præfici ſolebant. Legati nomen adhuc Alexandro imperante erat in uſu. Lamprid. c. 52. *Apparitores nullos eſſe paſſus eſt, juſſitque ut ante tribunum milites quatuor ambularent; ante ducem ſex; ante legatum decem.* Legatis magiſtri militum ſucceſſerunt. Veget. II. 9. *Legati Imperatoris ex conſularibus ad exercitum mittebantur, quibus legiones & auxilia univerſa obtemperabant in ordinatione pacis, vel neceſſitate bellorum, in quorum locum nunc illuſtres viros conſtat magiſtros militum ſubſtitutos, à quibus non bina tantum legiones, ſed & plures gubernabantur.* Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 31. Buleng. de Imp. Rom. IV. 36.

Conſularis provinciæ dicebatur etiam provinciæ rector, ſive qui provinciam jure *conſulari* adminiſtrabat. Non intelligitur *conſulari* dignitate functus, ſed inſulis *conſularibus* ornatus. Hi ab Adriano partim, à Conſtantino partim ſunt qui velint inſtitutos. Sed id certè longè ſecus habet. Quippe ante Conſtantinum *conſularis* provinciæ dicebatur, qui eam jure *conſulari* adminiſtrabat. Idem de Adriano dicendum, qui non primus hanc *conſularium* dignitatem inſtituit, ſed eum ante ipſum Italia non regeretur à *conſularibus*, ipſe *conſulares* judices, qui ſingulis Italiæ provinciis jura darent, conſtituit. Et hoc de illo Spartian. c. 22. Ego verò ab Auguſto primùm inventos fuiſſe puto. Cum enim provincias cum populo divideret, ea iis, quæ populo aſſignatæ ſunt, aliæ fuere prætoriæ, aliæ *proconſulares*: ac duæ quidem *proconſulares*, quibus qui præerant, *proconſules* dicti ſunt, Africa nempe & Aſia: decem prætoriæ, quas enumerat Strab. XVII. ſub finem. Reliquas omnes ſibi Cæſar retinuit, ac regendas ſuſcepit: & in eas quidem modò *conſulares* viros mittebat, modò prætorios, modò equites. *Conſulares*, qui mittebantur ex parte Cæſaris, legati *conſulares* dicti ſunt: qui prætorii, legati pro prætore. Græci πρεσβευταὶ ὑπατικοὶ, καὶ πρεσβευταὶ στρατηγικοὶ eos vocant. Quos ex equeſtri ordine ad regendas provincias mittebat, hi minutis provinciis præerant, præſidum nomine atque procuratorum. *Conſulares* qui populi provincias adminiſtrabant, dicebantur *proconſules*, & ſorte in eas proficiſcebantur, & poſt peractum tempus magiſtratus provincia decedebant, antiquo ſcilicet more, qui ſtante republica obtinebat: qui verò provincias Cæſaris, legati *conſulares*, vel *conſulares* ſimpliciter: hi ad arbitrium Cæſaris in Cæſarianas provincias ibant, & ad ejuſdem arbitrium revocabantur: hos nihil prohibebat appellari legatos Cæſaris pro *conſule*, ut legati pro prætore dicebantur prætorii viri, quos provinciis ſuis nomine ac jure prætorio gubernandis præficiebat Cæſar. Qui etiam in ſuis provinciis prætorios plerumque jure *conſulari* eſſe jubebat, & ſic *conſulares* dicebantur, qui nunquam *conſules* fuiſſent. Sic Plinius Cæcilius *legatus Auguſti pro prætore in provincia Ponti conſulari poteſtate* dicitur in veteri inſcriptione. *Salmaſ. in Spartian. Adrian. c. 22. Pancir. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 156. Guther. de Offic. dom. Aug. I. 6. Urſat. de not. Roman. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* XI. *pag.* 640. *E. Manut. de Leg. c.* 10.

CONSULATUS deſignatio patrum conſcriptorum acclamationibus comprobabatur. Plin. Paneg. c. 95. n. 2. *Vos proximè deſtinationem conſulatus mei his acclamationibus appro-*

Digitized by Google

approbaviſtis. Ferrar. de vet. acclam. & plauſ. IV. 5. Petendi morem priſcum V. infr. in *Magiſtratus*. Stante Republica ex legibus ſemper fuit annuus. In magiſtratu *conſule* mortuo, aut cum alteri eorum ob neceſſarias cauſas magiſtratus abrogabatur, *conſul* alius in reliquum anni tempus ſubrogabatur; nec ob aliam rationem plures quàm binos ſingulis annis creari mos fuit. Primus Cæſar dictator perpetuus creatus, cum multa contra leges patrias feciſſet, an. 707. *conſulatum* ex annuo bimeſtrem, vel trimeſtrem, ſive ad arbitrium fecit. Qui, ut plures, quibus in bellis civilibus miniſtris uſus fuerat, eo ſupremo magiſtratu inſigniret, leges neglexit, quum eum magiſtratum quibus, quoties, & quo anni tempore illi placuiſſet, præter SCtum, & populi ſuffragia dare cœpiſſet. Nam an. 707. quum ſe iterum dictatorem, & M. Antonium magiſtrum equitum feciſſet ſine *conſulibus*, poſtremo anni fine Q. Fuſium Calenum, & P. Vatinium *conſules* in aliquot noviſſimos anni menſes renuntiavit. Item interjecto anno, quo ipſe III. *conſul* fuit, ſe IV. *conſulem* renuntiatum ſine collega, paullò poſt tertiæ dictaturæ honore contentus, quam ſibi cum *conſulatu* à ſenatu decerni voluerat, quum in Urbem veniſſet, *conſulatu* abdicavit, Q. Fabio Maximo, & C. Trebonio *conſulibus* ſuffectis. Quo anno tunc primùm contra patrias leges factum eſt, ut aliquis *conſul* deſignatus, & qui iniſſet magiſtratum, eum anno integro non teneret; ſed adhuc vivens, nec aliquo jure, ſed vi coactus, aliis ſuffectis, abdicaret, quod poſtea frequentiſſimum ſub ſequentibus Imperatoribus fuit. Unde Lucan. V. 397.

Inde perit primum quondam veneranda poteſtas
Juris inops: caret tantum ne nomine tempus,
Menſtruus in Faſtos diſtinguit nomina conſul.

& Dio XLIII. p. 236. *Ab eo tempore cœptum eſt, ut perpauci toto anno conſulatum gererent, ſed alii pauciores, alii plures menſes, dieſque, prout caſus tuliſſet, eo magiſtratu fungerentur*. Et hoc ſequentes Imperatores ferè omnes ad Conſtantinum Magnum inſecuti, & quidem præcipuè Auguſtus. Dio XLVIII. p. 378. A. *Tum verò annuus conſul nullus eſt creatus, ſed alii ad alias partes temporis ejus ſunt deſignati*. Et hoc modo factum eſt, ut *viginti quinque conſules in unum annum* fuerint ſub Commodo Imperatore, ut refert Lamprid. c. 6. Ex qua imminutione temporis conſularis orta eſt duplex *conſulum* denominatio, ut alii ordinarii, alii ſuffecti dicerentur. V. illos ſuis locis. Hæc *conſulum* denominatio manſit ad tempora Conſtantini Magni, qui *conſulatum* iterum annuum fecit, & duos *conſules*, quorum alter Romæ, alter Conſtantinopoli jus ſupremum exercerent, conſtituit. Procop. Hiſtor. arcan. p. 114. *Duo ſingulis annis apud Romanos conſules creabantur, unus Romæ, alter Byzantii*. Et loco ſuffectorum *viros conſulares*, aut *conſules honorarios*, V. illos ſuo loco, inſtituit. *Panvin. in Faſtor.* I. p. 59. *Lyſklama de Magiſtrat.* c. 7. *Pigh. Annal. Rom.* I. p. 67.

CONSULERE eſt populum rogare. *Conſulitur* enim populus, cum lex rogatur. Feſtus: *Rogatio eſt, cum populus conſulitur*. Itaque Cicer. pro Mil. c. 7. *Nihil de ejus morte populus conſultus*. pro Dom. c. 20. *Si populus Romanus de ſtatu conſultus eſſet*. Manut. de Leg. c. 34. In ſenatu eſt rogare ſententias. Cicer. Attic. XII. *Hic me laudat, quod retulerim, non quod patefecerim, quod cohortatus ſim, quod denique, ante, quàm conſulerem, ipſe judicaverim*. Manut. de Leg. c. 34.

CONSULTA per inſomnium in morbis capere ſolebant veteres. Diſcimus hoc ex tabella, quæ olim in Æſculapii ſacello in inſula Tiberina erat, & ibi inventa apud Maphæos Romæ habetur. V. illam ſupr. in *Ægri*. Juſtin. XII. 10. 3. *Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemæus eſſet, moriturusque jam jam videretur, per quietem Regi monſtrata eſt in remedia veneni herba, qua in potu accepta, ſtatim periculo liberatus eſt: majorque pars exercitus hoc remedio ſervata*. Ideo in dei fano ægrotus incubabat, ut loquitur Plaut. Curc. I. 1. 61. Et ad Æneid. VII. 87. Servius. V. illum infr. in *Incubare*. Et quidem in templo tum Æſculapii. Philoſtr. VII. ſophiſt. p. 534. *Et profectus Pergamum, cum articulari morbo ægrotaret, & in ſacello requieſſet, atque eo loci apparuiſſet Æſculapius, & admonuiſſet, ut frigido potu abſtineret*. tum Serapidis. Strab. XVII. p. 551. *Habet Serapidis templum religioſè cultum, ut etiam nobiliſſimi viri ei credant, & pro ſe, vel pro aliis inſomnia ibi capiant*. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 17. Pitiſc. in Suet. Veſp. c. 7. n. 5. Quid de his & ſimilibus ſentiat, ſatis prolixè narrat *Boxhorn. Quæſt. Rom.* c. 18.

CONSULTATIO erat, cum in conſiſtorio cum proceribus cauſas Princeps examinabat, aut aliàs ſtatuebat. Theodoſius l. 2. C. de Legibus: *Quæ ex conſultatione procerum ſtatuimus, non ſemper jura ſunt generalia*. Eadem *conſulta* vocantur l. conſulta de teſtam. l. ne quis C. de offic. rect. provinc. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient.* c. 96. Et hoc fuit primum *conſultationum* genus. Secundum fuit præfecti prætorio & quæſtoris palatii, qui in comitatu Principis erant: quorum cognitio ad *conſultationum* morem aliquatenus redacta eſt. Tertium fuit judicum. Quartum ICtorum, qui reſponſa dabant de jure conſulentibus, ex Principis auctoritate, ab Auguſto ad Adrianum uſque, qui hoc muneris non peti reſcripſit, ſed præſtari ſolere, ab iis, qui fiduciam ſtudiorum ingenii & doctrinæ haberent, l. 2. §. fin. ff. de orig. jur. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* I. 28.

CONSULTORES, qui ad ICtos *conſulendi* gratia adibant, non ſine præfatione id faciebant. Rogabant enim an per otium, & per occupationes *conſulere* eos poſſent. Fiebat hoc his verbis: *licet conſulere?* id eſt, licetne mihi tua opera uti, & à te conſilium petere? Hoc Cicer. pro Mur. c. 13. conjiciendum relinquit, cum de ICtis agens, ait: *Et veſtrum illud, licet conſulere?* Oſtendit & Horatius, qui inducit quendam de plebe, cum Rege Agamemnone altercantem, interrogare an liceat ſibi eum de aliquibus percontari: quod ille his verbis interrogat Sat. II. 3. 192. *Briſſon. de Form.* III. p. 331. *Turneb. Adv.* VII. 10. *Torrent. in Horatium*.

CONSUS quis ille ſit, bifariam auctores evariant. Quidam volunt quendam eſſe deum, cujus nomen publicari non poſſit *δαίμονα ἀπόῤῥητον*, ait Dionyſ. II. p. 100. Alii dicunt eſſe Neptunum, quem noſtra lingua interpretamur *Ποσειδῶνα σεισίχθονα*, inquit Dionyſius. Utrumque tangit Plutarch. Rom. p. 25. D. *Conſum vocabant deum, ſive conſiliorum ille præſes, Neptunus equeſtris fuit*. Argol. in Panvin. de Lud. circenſ. I. 3. Filius fuit Iſidis. Sic enim veteres gloſſæ: *Κῶνσος υἱὸς Ἴσιδος*, nempe Harpocrates, filius Iſidis poſtumus, qui & Sigalion dicitur. Eſt enim deus non tantum *conſiliorum*, ut Feſto dicitur, ſed etiam *ſecretorum conſiliorum*, ut Aſcon. in Cicer. p. 57. Et templum ſub circo habuit, ut oſtenderent tectum debere eſſe conſilium, quemadmodum memoriæ ſacravit Serv. Æneid. VIII. *Cuper. Harpocrat.* p. 27. *Buleng. & Argol.* l. l.

CONTABRA appellabantur haſtæ, quibus vexilla ſignorum appenſa præferebantur. Tertull. in Apologetico: *Et contabra, & vexilla caſtrorum quid aliud quàm inaurata cruces ſunt?* Salmaſ. de re milit. c. 6.

CONTARII, *κοντοφόροι*, erant equites, qui *contis* armati erant. Capitol. Maxim. c. 10. *Placuerat, ut contarii cum eo tranſirent*. Salmaſ. de Re milit. c. 6. Urſat. de not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 543. F. Rhodig. Ant. Lect. XXI. 31.

CONTENDERE provocatione, ſacramento quiſnam dicatur. V. inf. in *Sponſio in judiciis*.

CONTESTATIO litis ſequebatur poſt actionis editionem, & propoſitam ſummatim actoris poſtulationem, l. 1. C. de litis conteſt. *Res in judicium deducta non videtur, ſi tantum poſtulatio ſimplex celebrata ſit, vel actionis ſpecies ante judicium reo cognita. Inter litem enim conteſtatam, & editam actionem permultum intereſt. Lis enim conteſtata tum videtur, cum judex per narrationem negotii cauſam audire cœperit*. Narrationem verò ab utroque, hoc eſt, & actoris intentionem, & rei contradictionem. Feſtus: *Conteſtari eſt, cum reus dicit, teſtes eſtote. Conteſtari litem dicuntur duo, aut plures adverſarii, quod ordinato judicio utraque pars dicere ſolet, teſtes eſtote*. Et in Reus: *Reus eſt, qui cum altero* litem

Digitized by Google

litem conteſtatam habet, ſive it egit, ſive cum eo actum eſt. Cicer. pro Q. Roſc. c. 18. *Et lis conteſtata cum Flavio damni injuria eſſet.* Sigon. de Judic. I. 27. Auguſtin. ad leg. XII. tabb. §. 53. Pollet. For. Rom. v. 5. Hotom. de Form. *Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* II. p. 1912. B. de Lite ordin. c. 8. Cujac. Obſer. IX. 21. Auctor. miſc. deſ. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p. 818. Noodt. de Juriſd. & imper. I. 15.

CONTICINIUM dicitur illud tempus, quo omnia quieſcendi gratia *conticeſcunt*. Macrob. Saturn. I. 3. Cenſorin. de die nat. c. 14. *Conticinium, cum & galli conticeſcunt, & homines etiam tum quieſcunt*, Moreſtell. de diei Civil. part. apud Roman. Dial. 3. Lalamant. de Tempor. & ejus part. *Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* IX. p. 1049. D.

CONTIFEX eſt, qui pugnat *conto*. Ubi facere eſt occidere, ut in conficere & interficere. Gloſſæ veteres: *contifices, παραβόλους*. Inde *contificium* Vopiſc. in Probo c. 19. *Qui omnes contificiis interempti ſunt*. Voſſ. Lex. in *Contus*. Et inde *contifices* confectores ferarum, veluti ſi dixeris *ἀκοντίζοντες*, dicti arenarii. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* II. 4. Dicuntur, ut carnifices. Facere enim, ut Græcis *ῥέζειν*, pro interficere. *Buleng. de Venat. circi. c.* 30. Nihil eſt fermè gloſſarum veterum, ſive illæ editæ ſunt, ſive nondum editæ, quod ego non viderim. Nuſquam in illis iſti mihi reperti *contificos*: & ſanè nuſquam poſſunt exſtare eo ſenſu quem ſibi fingunt. *Contifex* ſi diceretur, non alius eſſe poſſet, quàm qui *contos* facit, *ὁ κοντοποιός*. Falſam etiam lectionem puto eſſe apud Vopiſcum. Facit hoc optimus Palatinus liber, in quo expreſſis literis ſcriptum legitur *poſtrgis*. Salmaſ. in Vopiſcum.

CONTRIBULES erant, qui ex eadem tribu: unde ſi quis aliquid legaſſet ſociis ſuæ tribus, *contribulibus* ſuis legaſſe dicebatur. Inde nota CONTRIB. D. *contribulibus dedit. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* XI. *p.* 644. *A*.

CONTUBERNALES magiſtratuum fuerunt adoleſcentes, qui poſt prætextam puerilem depoſitam, rei militaris percipiendæ, & provinciæ cognoſcendæ gratia magiſtratus in provinciam ſecuti ſunt, & propterea familiariter cum iis vixerunt, neque ab eorum lateribus diſceſſerunt, Unde illorum etiam *contubernales* dicebantur. Suet. Jul. c. 42. n. 1. *Sanxit, ne quis ſenatoris filius, niſi contubernalis, aut comes magiſtratus, peregrè proficiſceretur.* Cicer. pro Cœl. c. 30, *Cum paulium jam acceſſiſſet ætati, in Africam profectus eſt, Q. Pompejo proconſuli contubernalis: in qua provincia cum res erant, & poſſeſſiones paternæ, tum etiam uſus quidam provincialis, non ſine cauſa a majoribus huic ætati tributus*, Sub oculis enim ducis caſtiùs, & modeſtiùs agebat juventus. Cicer. pro Planc. c. 11. *Hic adoleſcentulus cum A. Torquato profectus in Africam, ſic ab illo graviſſimo, honore atque omni laude, & ſanctiſſimo, & digniſſimo viro dilectus eſt, ut & contubernii neceſſitudo, & adoleſcentuli modeſtiſſimi pudor poſtulabat.* Sigon. de Ant. jur. Prov. II. 2. Lipſ. de Milit. Rom. v. Dial. 2. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 108. Pitiſc. in Suet. Jul. c. 2. ou. 1. §. 6. Hinc *contubernio* alicujus militare quis dicitur, qui ejuſdem eſt militiæ cum aliquo, & in ejus tabernaculo, & comitatu degit. Suet. Jul. c. 2. 0. 1. *Stipendia prima in Aſia fecit M. Thermi prætoris contubernio*, Salluſt. de Bell. Jugurth. c. 64. *Is eo tempore patris contubernio ibidem militabat*. Turneb. in Plin. præfat. p. 14. Pitiſc. l. l. Et *contubernio admoveri* eſt inter familiares recipi, juberi cum aliquo habitare. Suet. Tib. c. 14. 0. 7. *Thraſyllum mathematicum, quem ut ſapientiæ profeſſorem contubernio admoverat.* Et cohabitatio *contubernium* vocatur. Suet. Jul. c. 49. n. 1. *Pudicitiæ ejus famam nihil quidem præter Nicomedis contubernium læſit*. Et *contubernio removere* eſt domo interdicere. Suet. Tib. c. 56. n. 3. *Seleucum grammaticum à contubernio removit*. Pitiſc. in Suet. Tiberium. Et *contubernio prohibere* eſt à comitatu removere. Suet. Veſp. c. 4. n. 7. *Peregrinatione Achaica inter comites Neronis......... prohibitus contubernio.* Pitiſc. in Suetonium.

Contubernales dicebantur milites, qui eodem utebantur *contubernio*; admittebatque *contubernium* decem milites, quorum unus *contubernii caput nominabatur*. Veget. II. 13. *Stevvech. ad Vegetium. Ouzel. in Minuc. Fel. p.* 3. *Voſſ. Lex. Etymol. Urſat. de not. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* XI. *p.* 643. *F*.

Contubernales vocabantur etiam ſervorum uxores. Petron. c. 56. *Contubernalis mea mihi faſtum facit*. Urſat. de not. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. XI. p. 644. B. Voſſ. Lex. Etymol. Ouzel. in Minuc. Fel. p. 3. Turneb. in Plin. præfat. p. 14. Kippin. Antiq. Roman. IV. I. §. 2. V. infr. in *Contubernium*.

CONTUBERNIUM fuerunt octo homines. Hygin. de Caſtram. p. 1. *Papilio tegit homines octo*. Vegetius auctor eſt undecim homines unà tetendiſſe, & id *contubernium* eſſe appellatum. Veget. II. 25. *Singula contubernia, hoc eſt, undecim homines deputantur*. Et ſupr. in *Contubernalis* Lipſ. de Milit. Rom. v. Dial. 5. Ouzel. in Minuc. Fel. p. 3. Voſſ. Lex. Etymol. Turneb. in Plinii præfat. p. 14. Thyſ. Rom. Illuſt. v. p. 116. Quid ergo dicemus? An legionibus minora *contubernia* quàm auxiliis? quia minores centuriæ: eundemque ſemper numerum in qualicunque centuria *contuberniorum*, non eundem in *contubernio* majoris & minoris centuriæ *contubernalium* fuiſſe? Sunt ſanè quæ hoc perſuadeant. Hyginus tam centuriæ legionariæ, quàm auxiliari decem papiliones dat, quamvis hæc centum, illa octoginta homines habeat. Totidem *contubernia* Vegetius centuriæ centum undecim hominum attribuit: undecim enim homines illi *contubernium* ſunt. Tradit & Joſephus agmen Veſpaſiani iter facientis, denos è ſingulis centuriis cum menſuris ad metanda caſtra præceſſiſſe. Quid ita denos? niſi ut numerum papilionum adæquarent è ſingulis *contuberniis* ſinguli. *Schel. in Hyginum Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* X. *p.* 1028. *A*.

Contubernium vocabatur etiam ſervorum & ancillarum conjugium. Inter ſervos enim non matrimonium, ſed *contubernium* contrahi dicitur, ut ex jure notum l. 3. C. de inceſt. nupt. *Cum ancillis non poteſt eſſe connubium, nam ex hujuſmodi contubernio ſervi naſcuntur*. Inde Diocletianus & Maximianus l. 23. C. ad Leg. Jul. de adult. *Servi ob violatum contubernium ſuum adulterii crimine accuſare non poſſunt*. Barth. Adv. XXV. Urſat. de not. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XI. p. 644. B. Ouzel. in Minuc. Felic. p. 3. Voſſ. Lex. Etymol. Lotich. in Petron. p. 85. Palæot. de Noth. & Spur. c. 13. n. 1. Rittersh. in Leg. XII. tab. Claſſ. III. p. 1. c. 4. Turneb. in Plinii præfat. p. 14. Kipping. Antiq. Rom. IV. 1. §. 2.

CONTUS erat haſta militaris major, & longior, præcipuè qua equites utebantur. Virg. Æneid. IX. 510.

—— ac duris detrudere contis.

Veget. II. 14. *Similiter eligendus eſt decurio, qui turmæ equitum præponatur, inprimis habilis corpore, ut loricatus, & armis circumdatus omnibus, cum ſumma admiratione equum poſſit aſcendere, equitare fortiſſimè, conto ſcienter uti, ſagittas doctiſſimè mittere, turmales ſuos, id eſt, ſub cura ſua equites poſitos erudire ad omnia, quæ equeſtris pugna depoſcit, eoſdem cogere loricas, vel cataphractos, contos, & caſſides frequenter tergere & curare.* Laz. Comm. Reip. Rom. VIII. 17. Gyrald. de Navig. c. 13. Salmaſ. de Re Milit. Rom. c. 6. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Rom. X. 10. Inde *contati*, vel *contarii* equites, V. illos ſupr. in *Contarii*.

Contus eſt etiam pertica cuſpidata & præferrata, cujus ope ſaxis aut vadis inhærentem navim ſolent protrudere. Virg. Æneid. V. 206.

Conſurgunt nautæ, & magno clamore morantur,
Ferrataſque ſudes, & acuta cuſpide contos
Expediunt.

Et aquarum altitudinem explorare. Donat. in Hecyr. I. 2. 2. *Contus eſt pertica oblonga, in capite ferrum habens, qua nautæ ad exploranda loca navibus opportuna utuntur.* Feſtus: *Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex uſu nautico, quia conto pertentant cognoſcuntque navigantes aquæ altitudinem*. Vulgo ſunt *κοντοί*. Unde nomen *κοντωτοί*, quòd id genus navium, quod ſolis *contis* protruditur. *Scheffer. de Milit.*

Digitized by Google

Molit. Nav. II. 5. *Gyrald. de Navig.* c. 13. *Calcagn. de Renaut.* c. 15. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom.* XI. p. 543. *F. Pius Annot. Poſt.* c. 19. *Potter. Archæol. Græc.* III. 16. *Voſſ. Lex. Etymol.* Cerda in *Virg. Æneid.* VI. 302. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* X. 10. & inter ea quibus in arena pugnabatur. *Edidit alia die in amphitheatro una miſſione centum jubatos leones, qui rugitibus ſuis tonitrua excitabant: qui omnes contiſicus interempti ſunt.* Lamprid. in Comm. c. 13. *Virium ad conficiendas feras tantarum fuit, ut elephantum conto transfigeret.* Buleng. de Venat. c. 28. Voſſ. Lex. Etymol.

CONVENTUS dicebantur oppida in provinciis, in quibus, qui proprætore, aut proconſule præerant provinciæ, jus dicebant. *Conventus*, quia in illa ad diem, quem proprætore indixerat, ex agro vicino conveniebant omnes, qui lites habebant, quas volebant decidi. Plin. III. 3. abſolutè *conventus* vocat, & obſervat *univerſam Hiſpaniam in ſeptem fuiſſe diviſam conventus, Carthaginenſem, Tarraconenſem, Cæſaraugustanam, Cluinienſem, Aſturum, Lucenſem, Bracarum. Conventus* verò *juridicos* III. 1. *Juridici ei conventus quatuor, Gaditanus, Cordubenſis, Aſtigitanus, Hiſpalenſis.* Noodt. de Juriſd. & imper. I. 10. Guther. de Offic. Dom. Aug. I. 43. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. I. Præfat. * * * 4. Hos percurrere & peragere ſolebant Romani magiſtratus per urbes ſuæ provinciæ celebriores & metropoles, quæ plures erant in multis illis imperii Romani provinciis ampliſſimis, in quibus jus dicebatur. Hi ante à magiſtratu iſto indicebantur publicè, & in illis nobiliſſimi cujuſque regionis provinciales aderant. Liv. XXXI. 29. *Siculorum civitatibus Syracuſas, aut Meſſanam aut Lilybaum indicitur concilium à prætore Romano, conventus agitur: eo imperio evocati conveniunt.* Eodem reſpexit Virg. Æneid. V. 758.

Indicitque forum, & patribus dat jura vocatis.

Sive mandata excepturi magiſtratus Romani, ſive cauſas tam civiles, quàm criminales acturi & oraturi. In his ſuprema erat, & ſine appellatione juriſdictio. Nihil meliùs noſtræ Franciæ Parlamenta ambulatoria exhibent, quàm tales *conventus*, quæ nec locum, nec tempus certum habebant, ſed in Urbibus præcipuis, & tempore, quod ſibi maximè commodum conſules, prætores, præſides judicabant, peragebantur. Obibantur tempore, maximè hyberno, quo magiſtratus ab armis otioſi juriſdictioni, & prætoriæ cognitioni vacabant. Hirt. Bell. Gall. VIII. 46. *Exercitum per legatos in hyberna deduxit. Paucos ipſe dies in provincia moratus, cum celeriter omnes conventus percurriſſet, publicas controverſias cognoviſſet, tandem ad legiones in Belgium ſe recepit.* V. & infr. in *Poteſtas.* Peragebantur in urbibus, ad quas ducebant viæ militares, quæ ipſæ etiam hac de cauſa munitæ erant, ut facilem & expeditum acceſſum atque iter præberent magiſtratibus, qui non ſine numeroſo comitatu ad illas urbes adveniebant. Notavit hoc Hier. Surita ad Itiner. Anton. p. m. 166. *Neque,* ait, *Italiam modò, ſed & univerſas Romani imperii provincias eo decore atque ornamento idem Princeps* Auguſtus *affecit, ut præſides, & qui pro conſulibus eo munere fungerentur, faciliùs provinciarum urbes atque conventus obirent.* Imo verò A. Schott. Præf. ad Anton. p. m. 10. hoc, quod ſub Antonini nomine circumfertur, itinerarium credit hunc ipſum in finem eſſe confectum, ut viam monſtraret magiſtratibus provincialibus. Hæc enim illius ſunt verba: *Ducibus verò militibuſque, ac proconſulibus, & prætoribus in provincias proficiſcentibus compoſitum* Itinerarium Antonini *apparet ne aberrarent à via, in inſidiaſque per devia inciderent.* Bergier. de viis milit. IV. Sect. 27. §. 4. Sigon. de jur. prov. II. 5. Præſes, prætorve hunc incboatum us ſolitus fuit eum ita dividere, ut alium diem poſtulationibus, alium cognitionibus, alium decretis, alium manumiſſionibus, alium aliis partibus aſſignaret, ut docet Theophil. ad §. 4. Inſtitut. Qui, & quibus ex cauſis manumittere non poſſunt, & intelligitur ex Ulpian. l. 2. §. 1, & 2. ff. quis ordo in poſſeſſionibus ſervetur. *Noodt. de Juriſd. & Imper.* I. 10.

Conventus dicebatur etiam res ipſa, quæ in *conventu* agebatur, nimirum juriſdictio. Ita magnificè tranſtulit ad Alexandrum Juſtin. XII. 13. 3. *Velut conventum terrarum orbis acturo*: quod eſt, omnibus populis legem pacis dicturo, jura reddituro, tanquam ſibi ſubjectis. Hinc *conventum agere* eſt jus dicere in *conventu*. Gronov. Obſerv. III. 22. Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom. II. Præfat. * * * 4.

Conventus dicebantur etiam homines, qui in *conventu* litium cauſa conveniebant, ut apud Horat. Sat. I. 7. 22.

Perſius exponit cauſam, ridetur ab omni
Conventu.

Gronov. Obſerv. III. 22. Græv. Theſ. Antiq. Rom. Tom. II. Præfat. * * * 4.

Ex *Conventu* civium Romanorum, qui in provincia negotiarentur judices à prætoribus in provinciis legebantur. Cicer. Verr. II. 13. *Cæterarum rerum ſelecti judices ex civium Romanorum conventu proponi ſolent.* Sigon. de Antiq. jur. civ. Roman. II. 10. Aſcon. l. l. *Ex iis civitatibus, ad quas cives Romani convenire ſolent agenda ſua, & publica rei cauſa.* Hujus annotatio ſatis demonſtrat in verbis Ciceronis aliquid eſſe ſuppuratū: nam *conventus civium Romanorum* hìc locum non habet. Scripſerat autem Cicero: *Cæterarum rerum ſelecti judices civium Romanorum ex conventu proponi ſolent.* Dixerat, quid Rupilius ſtatuiſſet in eo, quod civis à cive peteret, id eſt, homo Siculus ab homine Siculo ejuſdem civitatis: quod privatus Siculus à populo Siculo, aut populus à privato alterius civitatis: quod civis Romanus à Siculo, vel Siculus à cive Romano. Nunc ergo, quod ſupereſt, *Cæterarum rerum*, nempe quibus diſceptant non Siculi, ſed inter ſe cives Romani, & alii peregrini. *Selecti judices civium Romanorum*, hoc eſt, ex civibus Romanis, qui ſint numero civium Romanorum, cives Romani. Ex *conventu* unoquoque ſcilicet, id eſt, ex illo oppido, & regione, ubi *conventus* agitur, ſeu juriſdictio celebratur: qui negotientur illic, & domicilium habeant. *Proponi ſolent*, nempe in albo, ut Romæ quoque fiebat. *Gronov. Obſerv.* III. 22. *Græv. Theſ. Antiq. Roman. Tom.* I. *Præfat.* * * * 4.

CONVIVÆ. Horum alii vocati fuere, alii invocati, muſcæ, coptiæ, umbræ, paraſiti, ἄκλητοι, ἀσύμβολοι. Προκλήτης, ὁ τῆς ἑστιάσεως πρωτοστάτης, *convivarum* honeſtiſſimus. *Buleng. de Conviv.* I. 21. *Stuck. de Conviv.* I. 1. *Potter. Archæol. Græc.* IV. 19. Numerus *convivarum* ne ſit minor quàm Gratiarum, ne major quàm Muſarum. Gell. XIII. 11. Macrob. I. 7. *Varro in Satyra Menippæa, quæ inſcribitur, neſcis quid veſper ſerus vehat: in quo diſſerit de apto convivarum numero. Dicit convivarum numerum incipere oportere à Gratiarum numero, & progredi ad Muſarum: id eſt, proficiſci à tribus, conſiſtere in novem: ut, quum pauciſſimi convivæ ſunt, non pauciores ſint quàm tres; quum plurimi, non plures quam novem: nam multos eſſe, inquit, non convenit, quod turba plerumque eſt turbulenta.* Lege Orchia, V. illam infr. in *Lex*, præſcriptus *convivarum* numerus. Auſon. Ephemer. 4. 5.

Quinque advocavi, ſex enim convivium
Cum Rege juſtum: ſi ſuper, convicium eſt.

Capitol. in Vero c. 5. *Notiſſimum quidem ejus fertur tale convivium, in quo primum duodecim accubuiſſe dicitur, quum ſit notiſſimum dictum de numero convivarum: ſeptem convivium, novem vero convicium.* Apud Suetonium tamen in Aug. c. 70. n. 1. δωδεκάθεος cœna fuit in fabulis, in qua duodecim convivæ, duodecim deorum numero & ſpecie. *Buleng. ibid.* c. 22. *Oizel. in Gellium. Salmuth in Pancirol. de reb. invent. & perd.* p. 513. *Sard. de mor. & rit. gent.* I. 22. *Caſal. de prof. Roman. rit.* c. 25. *de Conviv. Vet.* c. 1. *Rhodig. Ant. Lect.* XXVIII. 8. *Philand. in Vitruv.* VI. 5. *Schill Nomencl. Philol.* p. 349. *Stuck. Ant. Conviv.* II. 2. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin.* p. 325. *Bruyer. de Re cibar.* III. 10. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. c. 19. *Feith Antiq. Homer.* III. 4. *Cornar. de Conviv. Græcor. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* IX. p. 17. *C. Laurent. de Conviv. vet.* c. 3. *de Prand. & cœn. vet.* c. 5. *Blond. Triumph. Rom* VIII. p. 175. *D.* Non ſinguli ſingulares lectos habebant;

Digitized by Google

bant; ſed aut terni, aut quaterni unum occupabant. Horat. Sat. I, 4. 86. V. illum infr. in *Hoſpes*. Si plures, ſordidum id, & minimè lautum habebatur. Cicer. in Piſon. c. 27. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans.... Græci quini ſtipati in lectulis, ſæpè plures.* Apud Macrobium in cœnæ Pontificiæ deſcriptione in duobus tricliniis decem modò convivæ nominantur, ut pateat in magnifico aliquo epulo vix binos lectum unum occupaſſe. *Lipſ. Ant. Lect.* III. p. 145. Veſtem mutabant, & cœnatoriam, ſive convivalem ſumebant etiam ii, qui luctus cauſa atrati erant. Petron. c. 21. V. illum ſupr. in *Cœnatoria*. Cicer. in Vatin. c. 12. *Atque illud etiam ex te ſcire cupio, quo conſilio, aut qua mente feceris, ut in epulo Q. Arrii familiaris mei cum toga pulla accumberes? ...... Cedo, quis unquam cœnarit atratus? ita enim illud epulum eſt funebre, ut munus ſit funeris, epulæ quidem ipſa dignitatis.* Caſal. l. l. Manus abluebant. V. ſupr. in *Abluebant*. Caput & barbam ungebant, & pedes ipſos, ut indicat Athen. XIII. p. 553. C. in quo adducit Antiphanem poetam in Alceſtide inducentem quendam, qui oleo diſcumbentis pedes ungeret; & itidem in Metragyrte ancillam quandam, quæ oleo primùm pedes diſcumbentium, ac deinde crura illineret. Ungebant autem pedes oleo tum baccharino, tum amaracino, ut innuit idem XV. p. 689. F. prolatis verſibus ex Trophonio Cephiſodori, quibus cum alter peteret *emi ſibi baccharinum unguentum ungendis pedibus*, alter reſpondet: *baccharinum ego tuis pedibus emam*. Amaracino uſos aliquando fuiſſe intelligi poteſt ex Amphidis verſu, quem citat idem Athenæus:

Pedes meos amaracino unguento triverunt.

Ad hunc morem reſpicit Plin. XIII. 3. *Vidimus etiam veſtigia pedum tingi: quod M. Othonem monſtraſſe Neroni principi ferebant.* Urſin. Appen. ad Ciaccon. de tricl. p. 258. Dalechamp. in Plinium. Caput ungebant præcipuè nardino. V. infr. in *Nardus*. & malobathro. Horat. Od. III. 7. 6.

Cum quo morantem ſæpè diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.

Urſin. ibid. p. 261. Stuck. Ant. Conv. III. 15. Rader. ad Mart. III. 9. 1. Bacc. de conv. & vin. IV. p. 185. & 189. Caſal. & Potter. l. l. Capita & pocula coronabant. V. infr. in *Coronati*. Pileos etiam videntur ſumpſiſſe. V. inf. in *Pileus*. Soleas, ne pretioſam veſtem ſtragulam lutulentis, aut ſordidis calceis inquinarent, deponebant. Et à menſa diſceſſuri, iterum ſumebant. V. infr. in *Solea*. Mappas domo adſerebant. V. infr. in *Mappa*. Dona domum deferenda à convivatore accipiebant. Capitol. in Vero c. 5. *Donatos pueros decoros qui miniſtrabant ſingulis: donatos etiam ſtructores & lances ſingulis quibuſque: donata & viva animalia, vel cicurum, vel ferarum avium, vel quadrupedum, quorum cibi appoſiti erant: donatos etiam calices ſingulis per ſingulas potiones myrrhinos, & cryſtallinos Alexandrinos, quoties bibitum eſt: data etiam aurea atque argentea pocula & gemmata: data & vaſa aurea cum unguentis ad ſpeciem alabaſtrorum: data & vehicula cum mulabus & mulionibus cum juncturis argenteis, ut ita de convivio redirent.* Urſin. ibid. p. 379. Tomaſ. de donar. vet. c. 17. V. etiam ſupr. in *Apophoreta*. Noctu lucernis domum deducebantur. Ex qua conſuetudine Athenæus in cœna Cleopatræ ſcribit Æthiopicos ſervos, qui *convivis* domum redeuntibus prælucerent, ab ea datos eſſe: ſic enim inquit IV. p. 148. *Omnibus Æthiopicos pueros, qui facibus prælucerent, repræſentavit.* Urſin. ibid. p. 378. Stuck. ibid. III. 24.

CONVIVATOR Latinis dicitur dominus *convivii*, qui amicos, aut hoſpites *convivio* excipit. Horat. Sat. II. 8. 73.

Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adverſa nudare ſolent, celare ſecunda.

Senec. de Ira III. 37. *Minus honorato loco poſitus, iraſci cœpiſti convivatori.* Buleng. de Conviv. I. 19. Stuck. Ant. Conviv. II. 7. Urſin. ad Ciaccon. de tricl. p. 339. Oizel. in Gell. XIII. II. Convivis aſſidere debet. Hoc humanitati conveniens videtur eſſe. Et apud veteres fuit uſitatum. Locum ſibi non primum, ſed poſtremum potius pro ſua modeſtia deliget, qui & ad circumſpiciendum omnia, & ad ſurgendum, ſi ita opus fuerit, ſit accommodatus. Nam intentos in omnes partes oculos habere debet, & nonnunquam ſurgere, operamque dare ut omnia, quæ ad *convivium* pertinent, bene legitimèque adminiſtrentur, omniaque, quibus ipſis *convivis* opus eſt, illis abundè, liberaliterque ſuppeditentur. Nec verò primus accumbet, id quod indecorum valdè, ac incivile videtur eſſe, licèt id apud quoſdam Germaniæ populos in uſu eſſe intellexerim. Apud Romanos, teſte Plutarch. Symp. I. 3. cum duæ menſæ invitatis tribuerentur, in tertii lecti loco primo plerumque accumbebat. Ratio elegans additur, quæ ſimul illius munus & officium complectitur: *Ibi enim tanquam auriga atque gubernator dextrè poteſt intueri in miniſteria, & à proximis locis non ita longè removetur, quin compellare convivas humaniter poſſit & colloqui.* Locus infra eum, ut Plutarchus addit, erat uxoris, aut libertorum. Unde colligimus, uxorem quoque & liberos in epulis unà cum reliquis *convivis* accumbere fuiſſe ſolitos. *Stuck. ibid.* II. 35. *Buleng. de Conviv.* I. 34. Fuit autem moris, ut *convivatori* accumbenti ab architriclino chartula daretur, in qua quid cibi coquus illaturus eſſet in menſam, ſciretur. Suidas. Athen. XIV. p. 664. B. *Coquus narrat ſplendidum, & ordine diſpoſitum epulum ſe apparaſſe, jam prolocutus quale prandium, qualem antea cœnam exſtruxiſſet.* Buleng. ibid. proluſ. II.

CONVIVIUM. De hoc Cicer. de Senect. c. 13. *Majores noſtri ambitionem epularem amicorum, quia vita conjunctionem haberet, convivium nominarunt melius quàm Græci, qui hoc idem compotationem, tum concœnationem, ſympoſium, ſyndipnon vocitarunt.* Et Fam. IX. 24. ſupr. in *Compotatio*. Buleng. de Conviv. I. I. Stuck. Ant. Conv. I. 6. Bruyer. de Re cibar. III. 10. Juſtum atque legitimum res eſt non modò honeſta, utilis, & jucunda; verùm etiam ſacra quodammodo, divina, & religioſa. Athen. V. p. 192. B. quoque: *Omnis convivalis cœtus apud veteres ſui cauſam ad deum referebat.* Et idcirco idem ſubjungit, veteres cum coronis, atque hymnis deorum propriis, tum menſæ miniſtris, non ſervis, ſed liberis & ingenuis in *conviviorum* celebratione uti ſolitos fuiſſe. Homero ſæpè videntur honorata & veneranda fuiſſe appellata. Idem certè ipſos quoque deos & crebra inter ſe *convivia* agitaſſe, & hominum *convivia* ſæpè ſua præſentia cohoneſtaſſe finxit. Unde Aſclepiades, teſte Pauſania, moderatum *convivium* deorum conciliabulum nominavit, dum ad tale non modò heroas, verùm ipſum quoque Jovem, deoſque omnes accedere poſſe credidit. Et Ovid. Faſt. VI. 305

Ante focos olim ſcamnis conſidere longis
Mos erat, & menſa credere adeſſe deos.

Origo eſt antiquiſſima, quæ ab ipſo generis humani primordio repetenda, & ad ipſum Deum ceu primum auctorem videtur eſſe referenda. Deus enim in ipſo paradiſo primos noſtros parentes matrimonio copulatos, non μονοφάγους inſtar Cyclopum, ſed ὁμοφάγους, & ὁμοτρόφους, id eſt, victus communione conjunctos eſſe voluit. Non neſcio quis Chamos, ſeu Κῶμος, qui à Moabitis, aut Δειπνεὺς, qui in Achaja, aut δαίτης ἥρως, qui à Trojanis, aut Δαίτων, & Κεράων, qui à Spartanis, aut Εἰλαπιναστὴς, & Σπλαγχνοτόμος, qui in Cypro, ceu dii quidam, & *conviviorum* præſides divinis honoribus culti fuiſſe perhibentur, ut teſtis eſt Athenæus, & Euſtath. Od. Ϛ. & Od. α. p. 50. Finem tradiderunt Stoici, ut dum voluerunt, nos ad communitatem, ſocietatemque communem eſſe natos, eamque fecerunt duplicem: unam, quæ ſit hominibus cum Deo, alteram, quæ ſit inter ipſos homines. Ad utramque vel ineundam, vel fovendam, atque ſtabiliendam, vel denique redintegrandam, reconciliandamque *convivia* cum ſacra, tum prophana plurimum ſanè momenti, atque ponderis habent, Cicer. Fam. IX. 24. in *Compotatio*. Stuck.

Digitized by Google

Stuck. ibid. c. 5. Buleng. ibid. c. 6. Quibus conſtet, docet Varro apud Gell. XIII. 11. *Ipſum deinde convivium ex rebus quatuor; & tum denique omnibus ſuis numeris abſolutum eſt; ſi belli homunculi ſunt collecti, ſi lectus locus, ſi tempus lectum, ſi apparatus non neglectus*. Buleng. ibid. c. 22. Turneb. Adv. VI. 16. In illis Romanorum luxus ſummoperè ſe exercuit. Struebantur magno cum apparatu & oſtentatione; magno item miniſtrantium numero, qui in ordine omnes & per certas claſſes diſtincti. Senec. Epiſt. 95. *Quàm celebres culinæ ſunt? quanta nepotum focos juventus premit? Tranſeo puerorum infelicium greges, quos poſt tranſacta convivia alia cubiculi contumelia exſpectant. Tranſeo agmina exoletorum, per nationes coloresque deſcripta, ut eadem omnibus levitas ſit, eadem ſpecies capillorum, ne quis, cui rectior eſt coma, criſpulis miſceatur. Tranſeo piſtorum turbam, tranſeo miniſtratorum, per quos ſigno dato ad inferendam cœnam diſcurritur. Dii boni, quantum hominum unius venter exercet!* Meurſ. de Lux. Rom. c. 13. Miniſtri regii, menſæ inſervientes, *convivii* tempore, in ſola tunica fuerunt, ut expeditiores eſſent. Ammian. XXVI. 6. V. illum infr. in *Miniſtri*. Et in privatis *conviviis* tantùm tunicati. Senec. de brev. vit. c. 12. *Cum videam quam diligenter exoletorum ſuorum tunicas ſuccingant*. Horat. Sat. II. 8. 70.

Præcincti ut recte pueri comptique miniſtrent.

Hinc etiam Chriſtus Dominus pedes Apoſtolorum ante *convivium* loturus poſuit pallium, quia, ut Nonnus interpretatur, ſervile opus facturus erat. Servorum enim erat ſine pallio, aut alia veſte exteriori, tunicatos & cinctos, vel etiam linteo ſuccinctos miniſtrare. Inde illa Suetonii in Caligulam c. 26. n. 2. indignatio, *quod Senatores ſummis honoribus functos, cœnanti modò ad pluteum, modo ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt*. Quo ex loco apparet, non ſolum ſervos, ſed etiam ingenuos, qui ſervilia miniſteria erant obituri, ſervilem illum habitum aſſumpſiſſe. *Ferrar. de re veſt.* s. 3. 4. *Caſaub. Exerc. in Baron.* XVI. 11. 23. *Salmaſ. in Lamprid. Sev. Alex. c.* 67. Sumptus quis denarrabit? Denarrant illos prolixiùs *Meurſ. l. l.* & *Kobierzyck. de Lux. Roman.* II. 11. Sed illos non capit hæc charta. Sufficiat Juven. Sat. I. II. 138. dicens:

—— una comedunt patrimonia menſa.

Sufficiat Senec. de Benſ. I. 10. hunc impendiorum furorem carpens: *Nunc conviviorum vigebit furor, & fœdiſſimum patrimoniorum exitium culina*. Ante mappæ miſſionem magiſtratus ſuper fornices carcerum, eo loco unde ſpectabant, agitaſſe auguror. In hanc ſententiam cum Caſſiod. Var. VIII. 51. Cedrenus me veluti manu ducit p. 339. *Moris erat Conſulibus in theatris ipſis convivari. Sublatis epulis, mantile, quæ mappa dicitur, jaciebat: quam excipiens qui dicebatur mapparius, certamen adornabat.* Ut fuerit de epulo in carceribus, hoc ſcio, editores epulum domi viris principibus inſtruxiſſe. Imo publicè & privatim *convivia* agitabantur per ludos. De publicis epulis in Sylla, Agrippa, Caligula, Nerone, Plutarchus, Appianus, Dio docent. De privatis Cicer. Verr. IV. 15. *Ludis circenſibus L. Siſenna vir primarius, cum eſſent triclinia ſtrata, argentumque expoſitum in ædibus, domus plena honeſtiſſimorum virorum.* Buleng. de Circ. c. 16. Mos fuit non inconcinnus Romanorum, qui inter luxuriæ apparatum, laſcivientium delicias *conviviorum*, genio liberiùs indulgentes, mortis commonefacere voluerunt. V. infr. in *Larva*. In luctu fugiebant. V. infr. in *Luctus*. Principis, Imperatoris, aut Regis interponi erat ingens honor. Sidon. Epiſt. I. II. *Poſtridie juſſit Auguſtus, ut epulo ſuo intereſſemus*. Pacat. Paneg. Theod. p. 20. *Ille cohoneſtatus affatu, ille menſa beatus, ille oſculo conſecratus eſt*. Curt. VIII. 6. 5. *Præcipuus honos habebatur, quod licebat ſedentibus veſci cum Rege*. Unde *honor menſæ regalis* apud Ammian. XV. 5. *Facilitate aditus, honoreque menſæ regalis adeo antepoſitus aliis, ut jam ſecretiùs de rerum ſumma conſultaretur*. Et eucharisticon, ſive gratiarum actio Papinii ad Domitianum pro epuli, ad quod vocatus fuerat, honore, Sylv. IV. 2. Et Cajo *apud ampliſſimum ordinem egit gratias, quod ſe honore cœnæ dignatus eſſet*. Piriſc. in Suet. Cal. c. 39. nu. 3. Et adeo illi magno conatu, & ingenti nonnunquam pretio, ut adhiberentur, à vocatoribus quidam redimebant. Suet. Cal. c. 39. n. 3. *Comperérat provincialem locupletem ducenta HS numeraſſe vocatoribus, ut per fallaciam convivio interponeretur: nec tulerat moleſtè tam magno æſtimari honorem cœnæ ſuæ*. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 19. Buccina dimittebatur. Tacit. Annal. XV. 30. 1. *Convivium buccina dimitti*. Polyb. XIV. 3. *Eſt ea Romanis conſuetudo, ut tempore convivandi cuncti tibicines, ac buccinatores ad tentorium ducis perſonent*. Germanorum Principum mos neſcio an originem trahat iſtinc. Certè receptum dynaſtis etiam hodie, ut *convivium* ineant ad ſonum tubæ. Quod ipſum Alexandrum Macetam feciſſe obſervo ex Athen. XII. p. 538. E. *Ad tubarum ſonos & in illis tum nuptiis cœnatum eſt, & aliàs ſiquando libaret diis, ut in totius exercitus id conſpectu fieret*. Lipſ. in Tacit. n. 42.

Convivium æquale dicebatur, in quo convivis ſingulis portio æqualis daretur: δαὶς ἐΐση, διὰ τὴν ὅπερ ... ἐν τοῖς συμποσίοις ἰσομοιρίαν. Euſtath. Odyſſ. p. 55. & 1401. Ait Homer. Odyſſ. Θ. 198.

Κεκορήμεθα δαιτὸς ἐΐσης.

Buleng. de Conviv. II. 2.

Convivium agricolæ, maximè collectis jam & reconditis frugibus, agitabant. Virg. Georg. I. 300.

Frigoribus parto agricolæ plerumque fruuntur,
Mutuaque inter ſe læti convivia curant.

Horat. Epiſt. II. 2. 139. V. illum infr. in *Feſcennini*. Ἀλῶα hujuſmodi agricolarum feſtivitas dicta fuit, ut teſtis eſt Philochorus, quæ ſubvectis ex agro frugibus in honorem Cereris & Bacchi Athenis celebrabatur, ſic dicta, quod in areis, quæ Græcè ἅλως dicuntur, præcipuè moras traherent homines. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 23.

Convivium artifices, & omnes denique illi, quorum viſa manuum opere atque labore conſtat, vel ipſi inter ſeſe agitant, vel præbetur illis, ab iis, qui illorum operis uſi fuerunt. Apud Chriſtianos ſinguli ferè artifices certos quoſdam habent divos atque divas, ceu vitæ artificiique ſui patronos atque tutores, ut pictores Lucam, fabri Eulogium, calceatii Criſpinum & Criſpinianum, ſartores Gutmannum, figuli Goarem, venatores Euſtathium, in quorum honorem dies illis ſacros comeſſationibus & compotationibus celebrare conſueverunt. Mos quoque eſt admodum laudabilis artificum nonnullorum, quo peregrinos ad ſe adventantes, & ὁμοτέχνους hoſpitio, conviviisque liberaliùs excipere, humaniterque tractare ſolent. *Stuck. Ant. Conv.* I. 11.

Convivium conſulare dicebatur, quo conſul deſignatus ſenatores & populum excipiebat. *Stuck. Ant. Conv.* I. 20. Sed V. illud ſupr. in *Conſul*.

Convivium decurionale dicebatur idem quod ſenatorium. Qui enim Romæ ſenatores & Conſtantinopoli, hi in cæteris coloniis municipiiſque decuriones nominabantur, qui in cauſis civilibus judicabant. Meminerunt hujuſce *convivii* ſubinde Inſcriptiones vetuſtarum. Teſtamento etiam morientis in memoriam inſtituebantur, ut apud nos quæ fundatione fiunt. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 3. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 20.

Convivium funebre. V. illud infr. in *Epula funebres*.

Convivium Imperatorium dicebatur, quod Imperator Romanus, vel ubi primùm à militibus, & ſenatu, populoque Romano Imperator appellabatur, vel etiam aliis certis & ſollennibus diebus conſulibus, ſenatoribus, univerſæque nonnunquam multitudini dare ſolebat. Capitol. Pertin. c. 6. *Ea die qua Auguſtus eſt appellatus* Pertinax, *& Flavia Titiana uxor ejus Auguſta, quaque patris patriæ nomen recepit: nec non ſimul etiam imperium proconſulare, etiam ad convivium magiſtratus & proceres ſenatus rogavit, quam conſuetudinem Commodus prætermiſerat*. Stuck. Ant. Conviv. I. 20. Buleng. de Imper. Rom. II. 33. Faber Semeſt. I. 6. V. & ſupr. in *Cœna*.

Convivium militare explicat Liv. XXIV. 16. *Signum deinde colligendi vaſa dedit, militeſque prædam portantes, agenteſque per laſciviam ac jocum, ita ludibundi Beneventum rediere, ut ab epulis per celebrem feſtumque diem acti, non ex*

Digitized by Google

acie reverti viderentur. Beneventani omnes turba effuſa cum obviam ad portam exiſſent, complecti milites, gratulari, in hoſpitium vocare. Apparata convivia omnibus in propatulo ædium fuerant, ad ea invitabantur, Graccumque orabant, ut epulari militibus permitteret. Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3. Plutarch. Probl. II. 10. vocat illud στρατιωτικὸν & παρεμβολικόν. Hujus Imperatores ſeu duces ipſos decebat ſummam curam ſuſcipere atque gerere. Ac dabant operam I. ut milites non ſinguli ſeorſim, ſed in certas quaſdam turmas atque cohortes diviſi ſimul cibum potumque caperent, quæ quidem militum συσσιτία ad mutuam animorum conjunctionem plurimum faciunt. Huc facit Peſcenni Imperatoris inſtitutum, qui, teſte Spartiano in ejus vita c. 10. *juſſit, ne milites in zonis ad bellum aureos & argenteos nummos portarent, ſed potius ut publicè commendarent.* Joſephus quoque in hiſtoria belli Judaici de caſtrorum Romanorum forma ac diſpoſitione verba faciens, teſtatur non fuiſſe in cujuſvis poteſtate prandere atque cœnare ſeorſim, cum ipſe vellet; ſed ſimul & unà prandendi & cœnandi certa fuiſſe & ſtatuta tempora, Cœnæ autem illæ atque prandia in tentoriis per contubernia decorè ordinatèque apparabantur, cum ſingula ſua certa haberent miniſteria. II. ut illa *convivia* ſint admodum liberalia atque copioſa, quibus nimirum militum vires multis bellicis laboribus atque vigiliis fractæ reficiantur. Quam ſane ob cauſam Imperatores Romani, ac in primis C. Julius Cæſar, ſummam curam adhibuerunt, ne milites fame, & commeatus, reique cibariæ penuria premerentur. Alexander Severus, teſte Lampridio in ejus vita c. 52. dicere eſt ſolitus, *militem non timere Imperatorem, niſi ſit veſtitus, calceatus, armatus, & ſatur, habens aliquid in zonula.* Addit rationem Lampridius: *idcirco quod mendicitas militaris ad omnem deſperationem vocaret armatum.* III. ne *convivia* nimis ſint delicata atque luxurioſa, quæ quidem ad illos emolliendum effeminandumque plurimum faciunt. Atque hanc quidem ob cauſam Homerica illa bellica *convivia* Plutarch. Probl. II. 10. ἰσομοιρίας & δαίτας ἐΐσας appellavit: credo, quod priſci illi heroes ac bellatores belli tempore moderato atque frugali victu uterentur, nec ſe ad ſaturitatem extremam uſque immodico cibo potuque onerarent. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 21. V. ſup. in *Cibus caſtrenſis.*

Convivium natalium dabant viri principes. Julianus in Miſopogone: *Natalitia quis epulo celebrans abundè præparat jentaculum, & prandium, menſa lauta excipiens amicos.* Buleng. de Conviv. I. 16. In illo lardum de more apponebatur. V. infr. in *Porcus*. Romanis hujuſmodi publicum quoque fuerat, atque adeo poſt mortem etiam ſic conſtitutum, ut reditu in hoc pecuniæ locato, multis annis maneret, memoriam ejus qui obierat retinens. Ad hoc alludit inſcriptio vetuſtatis Spoleti in æde S. Pontiani reperta.

TRIB. MIL. LEG. XV. APOLLINARIS.
ET. LEG. V. MACEDONIC. HIC. LEGAVIT. TESTAMENTO. MUNICIPIBUS. HS. LXVI. C. MONET. UT. EX.
REDITU. EJUS. SUMMÆ. QUOTANNIS. VIII. IDUS NOVEMB. NATALE.
SUO. MUNICIPIBUS. EPULUM. ET.
CRUS. ET. MULSUM. DARETUR.

Adhuc manet, cum decurſo anno dies natalis redierit, ferè optimus quiſque amicos cognatoſque *convivio* excipere conſuevit. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 3.

Convivium navale quale fuerit, nondum ſcio. Ejus meminit Tacit. Annal. XV. 37. 1. *Ipſe quo fidem acquireret, nihil uſquam perinde lætum ſibi, publicis locis ſtruere convivia, totaque urbe quaſi domo uti. Igitur in ſtagno Agrippæ fabricatus eſt ratem, cui ſuperpoſitum convivium navium aliarum tractu moveretur.* Loquitur de Nerone. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 3.

Convivium nuptiale. V. illud ſupr. in *Cœna nuptialis.*

Convivium prætorium dabatur in exercitu, vel limite, prætore ſive præfecto prætorio deſignato. Atque id vocatur *munus ſeptem ſolidorum*, de quo omnes ICti intellexere locum Cod. XII. l. 2. ubi *ſeptem ſolidorum functionis* fit mentio, *& glebæ, & follis, & clavis*: nam illa ut ſollennia recens electo dabantur. Inſtituebatur ſumptu partim provincialium, partim legionum limitanearum. Alludunt inſcriptiones monumentorum quorundam, quæ Romæ eruta ſunt.

C. CESTIUS. L. F. POB.
EPULO PR. TR. PL.
VIIVIR EPULONUM.

Et.

PONT. PF. CLAMELLÆ. HEREDIS.
ET. POB. EPULONIS C. CESTIUS. L.
F. POB. EPULO. PR. IONTIL. PONTIFICIS. P. F. PII FELICIS TR. PL.
VIIVIR EPULONUM.

Laz. Comm. Reip. Rom. III. 3.

Convivium propter viam, ſive peregrinationis ergo inſtituebatur. V. illud infr. in *Propter viam.*

Convivium in provinciis, cum ad eas magiſtratus primùm accederent, celebrari ſolitum; quo & magiſtratus à provincialibus accipiebantur, & ipſi provinciales accipiebant. Ad quod reſpexiſſe puto Cicer. Verr. V. 11. *Erant autem convivia non illo ſilentio prætorum, atque imperatorum, neque eo pudore, qui in magiſtratuum conviviis verſari ſolet, ſed cum maximo clamore, atque convicio.* De illo accipietur non ineptè, quod de Julio Cæſare tradit Suet. c. 48. n. 1. *Convivatum aſſiduè per provincias duobus tricliniis: uno, quo ſagati, palliatìve, altero, quo togati cum illuſtrioribus provinciarum diſcumberent.* Hoc provincialibus remiſit Cicero Ciliciæ proconſul apud Plutarch. p. 879. A. *Sublevavit provinciales cœnarum largitionibus. Ipſe verò quotidie feſtiviſſimos quoſque conviviis excipiebat.* Faber Semeſt. I. 6. Pitiſc. in Suetonium.

Convivium puerperiale & olim in uſu erat, veluti nunc quoque manet: tenet enim mos cum alibi, tum in Auſtria potiſſimum, ut puerperæ duabus aut tribus ſeptimanis à partu elapſis, convocatis amicis ac cognatis mulieribus epulum exhibeant. Meminit Capitol. Albin. c. 5. *Quum rarum eſſet aquilas in his locis videri, in quibus natus eſt Albinus, ſeptima ejus diei hora convivio, quod celebritati pueri deputabatur, quum ei fierent nomina, ſeptem aquilæ parvulæ de nido allatæ ſunt.* Laz. Comm. Reip. Rom. III. 9.

Convivium ſenatorium deſcribit Vopiſcus Aurelian. c. 12. *Convivium publicum edi jubebis ſenatoribus, equitibus Romanis.* Manet hujus apud nos Viennenſes umbra quædam. Solent enim in feſto Petri & Paulli, cum naumachia hic editur in Danubio, ſimul epulari ſenatores & conſul. *Laz. Comm. Reip. Rom.* III. 2.

Convivium ſervile ſervis à dominis adornari olim conſueverat. Exempla aliquot ponuntur ab Athen. IV. Apud Romanos Saturnaliorum diebus moris fuit, ut domini famulos ſuos *convivio* exciperent, ipſique ſervorum officio fungerentur. Hanc conſuetudinem Græcam fuiſſe, exemplis quibuſdam probat. Nam in Creta, feſto Mercurialium, *convivantibus* ſervis domini miniſtrant. Idem mos fuit apud Trezoenios, apud quos menſe Geræſtione per aliquot dies multæ feſtivitates celebrantur, quorum in uno ſervi cum civibus aſtragalis ludebant, & ſervis domini *convivium* præbebant. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 22.

Convivium ſordidum deſcribit Cicer. in Piſon. c. 27. *Toreuma nullum*, in convivio Piſonis, *maximi calices*, quod non fuit hominis elegantis, & frugi, *exſtructa menſa non conchyliis, aut piſcibus, ſed multa carne ſubrancida. Servi ſordidati miniſtrant, nonnulli etiam ſenes, idem coquus, idem atrienſis, piſtor domi nullus, nulla cella, panis & vinum à propola, & de cupa. Græci ſtipati quaſi in lectulis. Ubi galli cantum audivit, avum ſuum revixiſſe putat, menſam tolli jubet.* Theophr. de Charact. c. 11. *Puſillanimis paullum aliquid pro primitiis convivarum dicat Dianæ. Illiberalis amico ſymbolam colligente ad prandium ſubodoratus ex via deflectens domum abit.* Buleng. de Conviv. I. 13.

Convivium ſponſalitium ex more Romanorum adhibebatur ſponſalibus, cum ſtipulatio futurarum nuptiarum contraheretur. Cicer. Fratr. II. 6. *Ad VIII. Iduum Apriles ſponſalia*

ſulia Craſſipedi præbui. Huic convivio Quintus tuus defuit. Plin. IX. 35. *Lolliam Paullinam, quæ fuit Caji principis matrona, ne ſerio quidem ac ſollennis ceremoniarum aliquo apparatu, ſed mediocrium etiam ſponſalium cœna, vidi ſmaragdis margaritiſque opertam.* Græci ſimiliter habuerunt ſua *προγάμια*, qua voce cum dona, quæ ante nuptias dabantur, tum ſacrificia, atque *convivia*, quæ ante nuptias celebrabantur, ſignificantur, quæ etiam *προτέλεια*, id eſt, *initiatio*, dicebantur, teſte Polluc. III. 3. 4. *Stuck. Ant. Conviv.* I. 24.

Convivium tempeſtivum in antiquis ſcriptoribus dici ſæpè legimus. Cicer. Verr. III. 25. *Statuitur Lollius in illo tempeſtivo gladiatorum convivio.* Seneƈt. c. 14. *Ego propter ſermonis delectationem conviviis tempeſtivis delector.* Apulej. Apol. p. 482. *Nuptiane illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an convivium tempeſtivum?* Sed & intempeſtivum dicitur ei contrarium. Cicer. pro Mur. c. 6. *Neque in convivio moderato atque honeſto: intempeſtivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio.* Ego tempeſtivum puto eſſe, quod non fit de die (nam id turpe, & nequam, & intempeſtivum habebatur, de die *convivia* agitare) neque in multam noctem producitur: ſed quod tempori fit. V. Varronem apud Gell. XIII. 11. ſupr. in *Convivium*. Ad tempeſtivum quoque fortaſſe pertinuerit diebus potius ceſtis, quàm aliis *convivas* vocare, ut diebus potius feſtis, quàm profeſtis, & quibuſdam profeſtis potius, quàm aliis, ut nefaſtis. *Turneb. Adv.* VI. 16. Inducunt & ſeducunt, qui hæc ſcribunt. Tempeſtivè epulari dicebantur, & præmaturè, & *convivia* eorum tempeſtiva, qui *convivio* præveniebant horam, quæ legitima apud Romanos priſcos erat ſol occaſus; labente verò imperio, moribuſque nona. V. ſupr. in *Balneum*. Qui in longum trahebant, inque noctem intempeſtam, jure eorum epulæ intempeſtivæ. Diurnum ergo *convivium*, intellige à meridie, aut circiter, tempeſtivum, quia initum nimis tempori: nocturnum contra, intempeſtivum. *Lipſ. Tacit. Annal.* XIV. *Excurſ. A.* Quæ licèt viri eruditi ſic diſtinxerint, ego tamen nunc doceo, intempeſtiva *convivia* nulla extare in veterum libris, niſi vitio librariorum. Ubicunque enim mentio fit intempeſtivorum, eam intempeſtivè fieri putandum eſt, & tempeſtiva reponi debere. Quid enim? an non tempeſtiva *convivia*, ut temporiùs initi, ſic & ſeriùs finiti de more fuit? adeo quidem, ut etiam in multam noctem protraherentur, & uſque ad galli cantum. Ita mos enim in iſtis feſtorum hominum dierumque epulis, & temporiùs diſcumbendi, & nonniſi multa jam nocte de *convivio* ſurgendi: & inde illis nomen à tempeſtiva commeſtione. Liv. XXV. 23. *Inde ubi id temporis viſum, quo de die epularis vini ſatietas principumque ſomni eſſet*, quod multum provectæ fuiſſe noctis colligi poteſt, quia, ut ſequitur c. 24. *magna pars in turribus epulati, aut ſopiti vino erant, aut ſemigraves potabant.* Sil. Ital. XI. 41.

—— medioque dierum
Regales epulæ, atque ortu convivia ſolis
Deprenſa.

Vides, de die eos epulatos, oriente ſole in eodem ſtatu bonos propugnatores deprehenſos. Cicer. in Piſonem ſupr. in *Convivium ſordidum*. Si *convivium* tempeſtivum de diurno tantum deberet intelligi, idem & tempeſtivum, quod temporiùs iniretur, & intempeſtivum, quod in noctis intempeſtæ tempus protraheretur, ſimul rectè diceretur. Nec dubium eſt, quin ſi ita acceperimus, tempeſtivum & intempeſtivum idem ſit: nam ex his, quæ diximus, ſatis conſtat, dies noctem conjunxiſſe veteres in illis ſuis tempeſtivis epulis: ſed tempeſtivum *convivium* dicendo, ſatis intelligitur intemperantes epulas eo nomine ſignificari: *intemperantiſſimæ perpotationes* dicuntur à Cicer. in Piſon. c. 10. utrumque igitur & intemperantia & intempeſtiva etiam fuere illa tempeſtiva *convivia*, ſed intempeſtiva nunquam dicta. Ineptè quoque & impropriè & planè intempeſtivè *conviviis* hæc vox applicatur, quantumvis nocturnis, & intempeſta nocte agitari ſolitis. Intempeſtivè fieri, & intempeſtivum eſſe id dicitur quod importunum eſt & moleſtum. Intempeſtiva *convivia* quomodo interpretaberis? an moleſta & importuna? quibus? non opinor *convivis*, qui illa agitant. Utrum quòd intempeſta nocte celebrantur, & non ſua hora fiant? quare non potiùs ea ſic appellata ſunt, quæ medio die celebrantur? non enim hæc erat hora ſolita *conviviis*. Intempeſtivum autem omne id dici puto, quod non ſuo tempore agatur, ſive citiùs, ſive ſeriùs id aggrediaris, ſive noctu, ſive interdiu. *Salmaſ. in Vopiſc. Florian. c. 6.* & ejus emendationem laudant *Gronov. in Quintil. Declam. 20. Græv. Theſ. Antiq. Rom. Tom.* XII. *Præfat.* * 4. *& in Suet. Salig. c. 45. n. 6. Cellar. in Curt.* VI. 2. 2. Contra putarim commodè dici potuiſſe intempeſtiva, quæ de nocte fierent; quemadmodum tempeſtiva, quia de die, & ad noctem uſque non ultra producerentur, quæ non ſuo tempore fierent. Deinde duſum eſt interpolare veteres auctores, qui intempeſtiva *convivia* commemorant. Certè tempeſtiva dici non potuerunt, quæ poſt decimam horam, aut undecimam inciperent, & totam noctem ad initium ſequentis diei extraherentur. Tardiùs enim, quàm oportuit, non temporiùs inita erant. Si tempeſtivum eſt, quod fit ante legitimum tempus; quod fit poſt tempus legitimum, intempeſtivum eſt. Non neſcio *convivia* tempeſtiva ſæpiùs occurrere apud veteres auctores, rarenter intempeſtiva. Eo tamen hæc ſignificatu, quem poſui, Latinè dici poſſe non dubito. *Buleng. de conviv.* I. 24. *Oiſel. ad Gell.* XIII. 11. Et mihi nemo perſuaſerit, omnia ſcriptorum, qui intempeſtivorum meminerunt, loca eſſe corrupta. Sed quod ait Salmaſius, etiam tempeſtiva in multam noctem producta: unde idem tempeſtivum dici poſſet, quia temporiùs initum: & intempeſtivum, quod in noctem intempeſtam extractum. Quod ut aliquando fieri potuiſſe ſcimus, ita ſemper factum negamus: & ſi factum fuerit, non ita abſurdum videtur, potuiſſe idem *convivium*, propter diverſam cauſam, tempeſtivum, & intempeſtivum dici. Cum tempeſtiva ob lætitiam, ac feſti diei licentiam conceſſa, vel excuſata; nec ſevero illi Catoni damnata; imo libenter frequentata: intempeſtiva damnata ſemper, & proſciſſa. Parum quoque tempeſtivè ait, ineptè, impropriè, & intempeſtivè eam vocem *conviviis* applicari, quantumvis nocturnis, & intempeſta nocte agi ſolitis: quia intempeſtivè fieri, & intempeſtivum id eſſe dicitur, quod importunum eſt, & moleſtum: quomodo autem *convivia* potuerunt eſſe moleſta? Propriè enim intempeſtivum quod nimium. Unde *intempeſtivos imbres* appellat Lucret. II. 871.

—— putrorem cum ſibi nacta eſt
Intempeſtivis ex imbribus humida tellus.

II. 927.

—— vermeſque effervere, terram
Intempeſtivos cum putror cepit ob imbres.

Et *intempeſtivas pluvias* VI. 1099.

—— ubi putrorem humida nacta eſt,
Intempeſtivis pluviis, & ſolibus icta.

Ita Giſanius in Collectaneis *intempeſtiva convivia* dici ait apud Ciceronem & alios, quaſi non ſuis, & conſuetis horis. Quoniam autem quod nimium, utique moleſtum eſt, intempeſtivum pro eo accipi cœpit. Ergo tempeſtivum, quod maturius, ſive temporius: intempeſtivum, quod extra, ſive ultra tempus uſurpatum: illud aliquando conceſſum. Quæ autem eſſent *intempeſtiva convivia*, de Alexandri luxu tum primùm erumpente, indicat Curt. VI. 2. 2. *Intempeſtiva convivia, & perpotandi, pervigilandique inſana dulcedo. Pervigilandi*, epulas in noctem extrahendi. n. 5. *Cum intempeſtivis conviviis dies pariter, noctesque conſumeret*, vigiles noctes dapibus, & poculis extenderet. De Vitellio Xiphil. LXV. p. 734. D. *Plurimum diei, & noctis epulis conſumebat.* Et Juven. Sat. IV. 136.

—— noverat ille
Luxuriam imperii veterem, noctesque Neronis
Jam medias, aliamque famem.

Quod Suet. Ner. c. 27. n. 1. *Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat.* Tempeſtivi meminit Curt. VIII. 2. 22.

Digitized by Google

Jamque iter parare in poſterum juſſus, ſollenni, & tempeſtivo adhibetur convivio. Tempeſtivum, quia ſollenne, & ſollennitatis cauſa ante captum, quod nequaquam ex uſu recepto reprehenſioni obnoxium. Apul. Apol. p. 482. *Nuptiane illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an convivium tempeſtivum.* Ita ſeverus ille cenſor apud Cicer. de Seneꝙ. ſupr. laudatum: quod cum tribus, quatuorve horis prævenirentur, longius fabulandi ſpatium præbebatur, & varios ſermones conferendi. *Neque enim*, dixerat c. 13. *ipſorum conviviorum delectationem voluptatibus corporis magis, quàm cœtu amicorum, & ſermonibus metiebar.* Sic Cicer. Attic. ix. 1. *Audio bonis viris hanc cunctationem noſtram non probari: multaque, & ſeverè in me, in conviviis quidem tempeſtivis, diſputari.* Quibus largior loquendi copia, & ſpatium. Hæc licèt aliquando permiſſa, tetricis tamen patruis damnata. Senec. de Ira ii, 28. *Inde eſt, quod tempeſtiva filii convivia pater deterior filio caſtigat.* Tempeſtiva Græcis ὡριμώτερα dicta docet Caſaub. in Athen. iv. 9. quod ſignificat μᾶλλον ἐν ὥρᾳ, quod idiotiſmo noſtro bona hora, Latinè maturè, ut auctor de bell. Hiſpan. c. 33. *Ipſe de tempore cœnavit.* Plaut. Capit. ii. 1. 88. *tempori.* Unde *temperius* eodem ſenſu. *Ferrar. Elect.* ii, 23. V. etiam, ſi lubet, *Manut. Quæſt. Epiſt.* 1. 5.

CONUS eſt curvatura, quæ prominet in ſummitate galeæ, ſuper quam criſtæ ſunt, hoc eſt, omnis ille ornatus, qui galeam reddit admirabilem, ut loquitur Etymologicum, τὸ ὑψίστον τῆς περικεφαλαίας αἴσθημα χάριν κόσμου ἢ καταπλήξεως, Serv. Æneid. xii, 492. *Galea, id eſt, eminentia, quam Græci conum vocant, in qua eminent criſtæ.* Interdum duplici, quandoque triplici, & quadruplici criſta inſignis erat. Hinc illa apud Poetas aliosque epitheta galeæ data, ἀμφίφαλος, & τετράφαλος κυνέα: tum τετραφάληρος, τρυφάλεια, τετράλοφος, *Paſchal. de Coron.* x. 19. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exerc. Plinian.* p. 385. E.

COP.

COPA eſt mulier, quæ *cauponam* exercet, καπηλίς. Virg. Copæ n. 1. V. illum infr. in *Crotalum*. Suet. Ner. c. 27. n. 4. *Matronarum inſtitorio copas imitantium.* Veteres enim, ut cludam, claudam: ſic *copam*, *caupam* & *cupam* dicebant. Cicer. in Piſon. c. 27. *Vinum de cupa. Cupa* illi eſt καπηλίς. *Scalig. Conj. in Varr* p. 61. *Catal.* p. 354. *Turneb. Adv.* xxiv. 6. *Lampe de Cymbal. Vet.* ii. 23. *Tomaſ. de Teſſer. hoſpit.* c. 29.

COPHINUS eſt vas vimineum. Gloſſ. Κόφινος, *corbis, corbula, qualus*, Juven. iii. 14. V. illum infr. in *Lucus*. Sidon. Epiſt. vii. 6. *Ordinis res eſt, ut Pharao incedat cum diademate, Iſraelita cum cophino*, Veget. ii. 20. *Hac ratio apud ſigniferos in cophino ſervabatur.* Et terra ex portabatur. Veget. ii. 25. *Item ad foſſarum opera facienda bidentes . . . , cophinos, quibus portetur terra.* Stuck. Ant. Conv. ii. 15. Savar. in Sidonium. *Cophinos* partim argenteos, partim aureos in Dionyſii templo vinitores ſuſpendebant. Philoſt. Vit. Apollon. ii. 4. *Tomaſ. de Donar.* c. 27.

COPIÆ militates nihil aliud ſunt, quàm perpetuus miles, qui ad tutelam imperii, ex inſtituto Auguſti, fuit. Fuerunt triplices; claſſicæ, provinciales, urbanæ: illæ maximæ, alteræ ſatis validæ, & tertiæ utiles, atque opportunæ. Omnia hæc ab Auguſto; qui ſapienter pleraque in novo imperio aut inſtituit, aut reſtituit, ut res viſæ poſtulare. Hoc autem inter nova: & in laudibus Auguſti jam mortui ponit Tacit. Annal. 1. 9. 5. *Legiones, provincias, claſſes, cuncta inter ſe connexa.* Narrat & Suet. Aug. c. 49. n. 1. *Ex militaribus copiis legiones & auxilia provinciatim diſtribuit.* Sed benè Tacitus, *cuncta connexa*: nam ita ordo & diſpoſitio fuit, ut limitanea loca militem haberent, interiora vix haberent: & eſſent, ut in magna urbe, circa mœnia diſpoſiti, & vallum. Cohærebant autem provinciæ; ideoque & legiones, per cohortes ſuas, & alas ſparſæ, & inter ſe vicinæ. *Lipſ. de Magnit. Rom.* 1. 4. *Thyſ. de Magnit. Rom.* 1. p. 243.

Copia claſſicæ Romam maritimo, ſive fluviatili etiam milite muniebant. Nam cum mare medium per totum illud imperium iret, cum etiam flumina magna clauderent, vel ambirent; utile cenſuerunt, claſſes perpetuas in utravis parte eſſe, quæ & piratas cohiberent, & hoſtes excluderent; & ſuis etiam tranſitum, aut tranſvectionem, cum opus eſſet, ſtatim darent. Fuerunt claſſes in ipſo mari quatuor; in fluminibus tres. Maritimæ primæ duæ majores ſe offerunt, Miſenenſis & Ravennas. Duæ minores, Gallica & Pontica. Fluviatilis prima fuit in Rheno, altera in Danubio, tertia in Euphrate. V. ſingulas ſuis locis ſupr. in *Claſſis*. In omnibus claſſibus haud minus centum millibus militum remigumque. *Lipſ. de Magnit. Rom.* 1. 4. *Thyſ. de Magnit. Rom.* 1. p. 243.

Copia provinciales. Miles enim ad limites poſitus, ubi minimo oneri ſubditis, maximo uſui in hoſtes eſſet. Sub Auguſto & Tiberio viginti quinque legiones fuerunt ex Dion. lv. p. 564. A. & Tacit. Annal. iv. 5. poſtea auctæ, & ſub Trajano atque Hadriano fuerunt triginta, aut etiam ſupra, Columella, in qua legionum nomina, tum & alia quædam hoc evincunt. Hæ Auguſti & Tiberii ævo ſic diſpoſitæ. In Hiſpania tres, in Gallia ad Rhenum octo, in Africa duæ, in Ægypto duæ, in Syria ad Euphratem quatuor, in Mæſia ad Danubium duæ, in Dalmatia duæ. Sed mutabant interdum, quod notat Tacitus, & ob cauſas huc atque illuc ibant, aut ſedebant. Quædam autem & in oppidis erant, etſi pleræque in caſtris: ſed in oppidis dico, quæ valida, aut magna, & ideo motui, aut rebellioni opportuna. Talis Alexandria in Ægypto: de qua Strab. xvii. p. 548. *Sunt tres in Ægypto legiones: quarum una in urbe collocata eſt, alia per regionem. Præter has, ſunt & novem cohortes Romanorum, tres in urbe item, tres in Æthiopiæ finibus ad Syenen, præſidium locis; tres in aliis partibus.* Sed præter legiones ipſas fuerunt etiam *cohortes ſociæ, aliæque*, numero ſatis grandi. Obſervo hoc è primis illis Strabonis. Enimverò *novem illæ cohortes* (ſociales fuiſſe dico, etſi ille Romanas appellat: ſed hoc ideo, quia militabant ſub Romanis ſignis) penè legiones tres æquarunt, nec minores eas millenariis fuiſſe opinamur. Id quoque dixit Tacit. Annal. iv. 5, 6. *Apud idonea provinciarum, ſocias triremes, & alas, auxiliaque cohortium, nec multo ſecus in iis virium fuiſſe: ſed perſequi*, inquit, *incertum fuit, cum ex uſu temporis huc illuc meatent, gliſcerent numero, & aliquando minuerentur.* Ecce diſertum, *haud ſecus*, id eſt, non minus *in iis virium fuiſſe*, quàm in legionibus ipſis. Sed hæc ita ſub Auguſto: creverunt tamen, & primùm Claudius Britannia domita, legiones in ea tres locavit, manſeruntque. Tum Veſpaſianus duas etiam in Cappadocia; & Trajanus deinde in Dacia duas. *Lipſ. de Magnit. Rom.* 1. 4. & *Anal. ad Milit. Rom.* p. 265. *Thyſ. de Magn. Rom.* 1. p. 241.

Copia urbanæ, quæ ſedem Romæ, & in ipſa domina urbe habuerunt, ſine duplici, ut Principem in ea tuerentur, & ut ipſam urbem. Principis cuſtodiæ triplex miles fuit: Prætoriani, Evocati, Batavi. V. ſingulos ſuis locis. Alter nunc miles in Urbe, & pro Urbe, duplex eſt: urbanæ, & vigilum cohortes. De prioribus Tacit. Annal. iv. 5. 5. *Quanquam inſideret urbem proprius miles, tres urbanæ cohortes.* Et mox oſtendit eam quoque lectam, & nonniſi Italam manum fuiſſe. Sed tres ipſe dicit, quatuor Dio lv. p. 565. A. *Urbis cuſtodes ſex millia, & in quatuor partes diviſi.* Miror diſſenſum, nec concilio. Si tamen numerus tantus, vides grandes iſtas cohortes fuiſſe, atque etiam ſupra prætorianas. Nam ſingulæ fuerunt mille quingentorum militum. Harum officium præcipuum tueri urbem, id eſt, motus, aut turbas plebis coercere; noctu circum templa, fora, baſilicas excubare: ſtationes agere contra graſſatores, aut ſicarios; itemque præfecto Urbis apparere, quia caput iis erat: hoc de Flavio Sabino, qui tunc in eo munere, ſcribit Tacit. Hiſt. iii. 64. 2. *Eſſe illi proprium militem cohortium urbanarum.* Itaque extra Urbem interdum puto diſpoſitos, cum ejus juriſdictio ad centeſimum lapidem porrigeretur. Cohortes vigilum V. ſupr. in *Cohors*. Lipſ. de Magn. Rom. 1. 5. Thyſ. de Magn. Rom. 1. p. 241.

Copia

Digitized by Google

Copiæ eſt etiam verbum caſtrenſe, & notat commeatum, annonam & alimenta exercitui præbenda. Val. Max. v. 1. *Cenſuit que at domus ei Romæ quam optima conduceretur, & copia non ſolum ipſi, ſed etiam comitibus ejus publicè præberentur*. Caſſiod. Var. vi. 18. *Is certè debet eſſe glorioſus, qui ad copiam populi Romani probatur electus*. Unde & in veteri inſcriptione mentio fit præfecturæ cujuſdam *A copiis militaribus*. Ouxel. in Gell. xvii. 2. Broſſ. in Caſſiodorum. Panciroll. de Magiſtr. Munic. c. 11.

COPIARIUS à Latinis vocatur, ut tradit Porphyrius, qui victum, ſalem & ligna iis præſtabat, qui Reipublicæ cauſa peregre ibant. *Stuck. Antiq. Conviv. A. 27. Turneb. Adv.* xii. 3.

COPIDES erant *gladii leviter curvati falcibus ſimiles*. Curt. viii. 14. 29. qui *falces* dicuntur Curt. ix. 2. 19. *Vaſta corpora ſecuribus falcibuſque mutilata ſunt*. De illis Leunclav. in Pandect. Turc. c. 172. *Arabibus Seiſe, Kilitſch Turcis dicitur is gladius, quem nos acinacem reddidimus. Leviter eſt incurvus, & quia non pungit, ſed cæſim ferit, apud Xenophontem, Græcoſque cæteros Perſica tractantes nomen copidis invenit.* Machæram interpretatur Suidas: Κοπὶς ἡ μάχαιρα. Et Plutarchus. Quam enim βαρβαρικὴν κοπίδα vocat Alex. p. 637. A. βαρβαρικὰς μαχαίρας vocat de Fort. Alex. 1. p. 327. Diſtinguit tamen ab illa Xenoph. Κυροπαιδ. 1. p. 7. A. Ἐν τῇ δεξιᾷ μάχαιραν ἢ κοπίδα. Illis armat Perſas Plutarch. Ariſt. p. 330. A. Gallos Plutarch. Camil. p. 142. E. Venatores Apul. Metam. xi. p. 368. *Briſſon. de regn. Perſ.* iii. *p.* 288. *Lipſ. Anal. Milit. Rom.* iii. *dial.* 3. *Rhodig. Ant. Lect.* viii. 3. *Bochart. Hieroz.* 11. 5. 15. *Xyland. & Cruſer. in Plutarch. Camillum. Beroal. & Colv. in Apulejum. Buleng. de venat. circ. c.* 28. *Pitiſc. in Curtium. Kipping. Antiq. Rom.* iii. 2. §. 1.

COPONIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

COPPATIÆ dicebantur equi, qui *coppa* inuſtum armo, vel femori gerebant, hoc eſt Pω converſum, vel figuram Latini q. Heſychius: *Coppatias, equus inuſtus cuſum habens ſignum coppam, quod eſt* Pῶ *inverſum*. Hoc modo apud vetuſtiſſimos Græcos pingebantur q. quæ forma eſt Latini q. Recentiores Græci paullo aliter eam pinxerunt non clauſam ad hunc modum *G*. Et ſanè ex *coppa* Græcorum & formam, & nomen literæ ſuæ q Latini ſumpſerunt, eumque ordinem in alphabeto eorum obtinuit, quem *coppa* apud Græcos. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 627. *a. A. E. Scalig. in Euſeb. p.* 108. *Pinell. Addit. ad Argol. in Panv. de Lud. Circ.* 1. 12. *Buleng. de Equis c.* 9. *Rhodig. Antiq. Lect.* vii. 31. *Bochart. Hieroz.* 1. 2. 8. *Hepping. de Jur. inſign. p.* 717. *Pier. Hierogl.* xlii. 52. *Nicol. de Sigl. vet. c.* 49. §. 3. 4. 5.

COPTA erat panis duriſſimus, qui difficulter incidebatur. Mart. xiv. 68.

Peccantis famuli pugno ne percute dentes:
Clara Rhodos coptam, quam tibi miſit, edat.

Calder. in Martialem. Videtur potius fuiſſe genus panificii, cui quædam ut tunderentur, ut ipſum vocabulum fatetur, miſcerentur, ut nuclei pinei, amygdalæ, atque alia. Omnino duriſſima adferebatur Rhodo, ut è Martialis joco intelligimus. Ejus confectionem tradit Alex. Trallian. vii. 2. *Sumant amygdalas, aut nuculas, aut paſſulas, aut nucleos pineos, aut coptas, quæ ex his omnibus fiunt.* Oribaſius etiam libro medicaminum purgans facit è ſimila, nucleis pineis, dacrydio, pipere, melle deſpumato: & alterum è ſimila, ſcammonia, nucleis pineis, pipere, melle. *Turneb. Adv.* x. 10. *Voſſ. Lex. Etymol. Rader. in Martialem. Buleng. de Conviv.* 11. 54.

COPULA nonnullis eſt catena, qua canes tenentur & ligantur; ſed meo judicio propriè eſt is funiculus, quo venatores in ducendis ad venationem canibus utuntur. Ovid. Met. vii. 769.

Copula detrahitur canibus.

Triſt. v. 9. 27.

Utque canem pavida nactum veſtigia cerva
Luctantem fruſtra copula dura tenet.

Sagittar. de jan. vet. c. 21. §. 3. Barth. Adv. viii. 14. Boſ. Ind. Nepotian. Transferebatur tamen ad alias feras. Nep. xiv.

3. 2. *Dextra manu clavam, ſiniſtra copulam, qua vinctum ante ſe Thyum agebat, ut ſi feram beſtiam captam duceret.* Apul. Metam. ix. p. 280. *Muli pectora copula ſpartea tritura continua exulcerati.* Barth. & Boſ. l. l.

COR.

COR palpitans augures dicunt bonum omnibus portendere, ſecundum alios hilaritatem, vel amici inſidias, ſervo tamen libertatem, virgini pigritiam, viduæ ac militi bonam locutionem, mercatori negotiationem. *Niphus de Augur.* 1. 9. *Non ſemper in parte extorum habitum eſt. L. Poſtumio Albino Rege ſacrorum poſt centeſimam viceſimam tertiam Olympiadem, cum Rex Pyrrhus ex Italia diſceſſiſſet, in extis aruſpices inſpicere cœperunt.* Plin. xi. 37. Briſſon. de Formul. 1. 20. *Si in extis non fuiſſet, peſtiferum auſpicium dicebant eſſe.* Paullus. *Cæſari* tamen *Dictatori, quo die primam veſte purpurea proceſſit, atque in ſella aurea ſedit, ſacrificanti bis in extis defuit. Unde quæſtio magna de divinatione argumentantibus, potueritne ſine ullo viſcere hoſtia vivere, an ad tempus amiſerit.* Cicer. de Divin. ii. 16. Plin. xi. 37. Suet. Jul. c. 77. n. 2. Val. Max. 1. 6. 13. Plutarch. in Cæſar. p. 737. Etiam Pertinace eadem die, qua interfectus eſt, *immolante negatur in hoſtia cor repertum*, apud Capitol. c. 11. *Briſſon. ibid. p.* 22. *Saubert. de Sacrif. c.* 20. *Kipping. Antiq. Roman.* 1. 12. §. 14. *Pitiſc. in Suetonium.* Animæ ſedes prudentiam ſignificat: unde *cordati* homines prudentes dicuntur. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 90. An non uratur iis, qui cardiaco morbo obierunt, vel veneno ſublati ſunt, non ita certum. Plin. xi. 37. *Negatur cremari poſſe in iis, qui cardiaco morbo perierint: negatur & veneno interemptis. Certè exſtat oratio Vitellii, qua reum Piſonem ejus ſceleris coarguit, hoc uſus argumento: palamque teſtatus, non potuiſſe ob venenum cor Germanici Cæſaris cremari. Contra genere morbi defenſus eſt Piſo.* Suet. Cal. c. 1. n. 4. *Obiit non ſine veneni ſuſpicione. Nam præter livores, qui toto corpore erant, & ſpumas, quæ per os fluebant, cremati quoque cor inter oſſa incorruptum repertum eſt: cujus ea natura exiſtimatur, ut tinctum veneno igne conſumi nequeat.* Guther. de Jur. Man. 1. 25.

CORACINUS, qui corvus dicitur. Auſon. Epiſt. iv. 60.

Nec duraturi poſt trina biberia corvi.

Alexandriæ inter cibos eſt princeps. Mart. xiii. 85.

Princeps Niliacis raperis coracine macellis,
Pellææ prior eſt gloria nulla gulæ.

In Græcia vilis eſt. Amphis.

Quicunque coracinum vorat maritimum,
Glauco præſente, non habet cerebrum.

Buleng. de Conviv. ii. 28. Nonn. de re cibar. iii. 42. Rader. in Martialem.

CORBES illæ, ad ſiſtendas naves lapidibus refertæ, quarum mentio fit à Joſepho & Eunapio, cujus poſterioris verba habet Suidas, voce Ζεῦγμα, pertinent ad genus ancorarum. Deſcribit Arrian. Exped. Alex. *Crates*, inquit, *vimineas in pyramidum modum contextas, & ſelectis ad id ſaxis oppletas ad proras ſingularum navium demittunt.* Scheffer. de milit. nav. ii. 5. Illis naves firmabant & ligabant, quia facilè è viminibus ſtruere, & ad uſum hunc aptare poterant. Ancoræ fuiſſent circumferendæ & vehendæ. Quid, quod ſolo aliquo iſtæ non mordent, aut adhærent, *corbes* in omni bonæ utileſque ſunt? Potuit & hæc cauſa eſſe: ac ſanè firmiter hæ tenebant ac ligabant, pyramidali ea forma ſic demiſſæ. Ideo enim tali, ut aquæ impetus minus pelleret, & ab acumine illo ſenſim & facilè laberetur. Cui rei puto & moneo, minuentem, tenuemque partem illam contra aquam ſurſum injectam; craſſam, & grandiorem deorſum, fune inibi alligato. *Lipſ. Poliorc.* 11. 5.

Corbes in navibus quod Latini vocant, Græcis eſt Θωράκιον. Euſtathius: *In ſummitate mali eſt carcheſium, cui ſuprapoſitum, quod thoracion dicitur, & eſt quadratum.* Θω-

Digitized by Google

θωράκιον diſtinctum quid à carcheſio, & figura quadrata, inſtar turriculæ, cum propugnaculis, unde & *Θωράκιον*, quod Suidas *τεῖχος* exponit. Stabantque in eo milites, pugnantes in hoſtes ſaxis ac lapidibus, ut apud Atheo. v. in deſcriptione navis Hieronis videre eſt. *Scheffer. de milit. nav. Addend. p.* 330.

per *Corbes* menſuram facere facetè & jlocaliter pro effundere dicebant veteres. Ulpian. l. 1. §. ult. ff. de peric. & comm. rei vend. *Si doliare vinum emeris, nec tradendo eo quicquam convenerit, id videri actum, ut evacuarentur, quam ad vindemiam opera eorum futura ſit neceſſaria, quod ſi non ſint evacuata: faciendum, quod veteres putaverunt per corbem venditorem menſuram facere, & effundere. Veteres enim hoc propter menſuram ſuaſerunt: ſi quanta menſura eſſet, non appareat: videlicet, ut appareat, quantum emptori perierit.* Quod facetè à veteribus dictum videtur, ac ſi per cribrum dixiſſent: ut ſic quod ex dolio diffunditur, quaſi in vas aliquod effluat ſtatim & effundatur. Vix eſt enim, ut *corbis* vinum contineat: cum juxta Varr. de Re Ruſt. 1. 22. fiat ex viminibus, colligendis liquidis inepta: & propriè cogendis fructibus comparata ſit, l. 10 inſtium. 8. ff. de fundo inſtructo. Ac ut maximè ita poſſit conſertè conteatèque fieri: tameo menſuræ genus eſſe oegat Cujac. Obſerv. 11. 36. *Salmuth. in Pancıroll. de Reb. deperd. & inv. p.* 142. *Corbem* portabant ſecum Romani pedites. V. infr. in *Milites*.

CORBITÆ *dicuntur naves onerariæ*. Feſtus. Plaut. Pœn. III. 1. 4.

Tardiores quam corbitæ ſunt in tranquillo mari.

Cicero quam ante *corbitam* vocavit, ſtatim poſt onerariam appellat Attic. xvi. 6. *Corbitane Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: &, ſi oneraria, ſtatimne freto, an Syracuſis.* Ab Hippio Tyrio inventas tradunt *Gyrald. de Navig. c.* 48. *Bayſ. de re nav. Theſ. Ant. Græc. Grenov. Tom.* 11. *p.* 600. *A. Dolet. de re nav. ibid. p.* 675. *F. Scheffer. de Milit. nav.* III. 1. *Turneb. Adv.* 1. 16. *Voſſ. Lex. Etymol. Dacer. in Feſt. in Corbita. Auctor miſc. def. pro Salmaſ. ad jus Attic. & Rom. p.* 652. *Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman.* v. 26. *Oizel. in Gell.* x. 25. Grandes & prægraves ſunt, & non facilè ventorum impetu provehuntur. De illis extat ridiculum Lucilii carmen Sat. xv. apud Nonium xiii. 2.

Multa homines portenta in Homero verſificata
Monſtra ferunt: quorum in primis Polyphemus ducentos
Altus pedes, & porro huic multo majus bacillum,
Quam malus navis in corbita maximus ulla.

Calcagn. de re naut. c. 12.

CORBITORES dicuntur ſpeculatores, quoniam, ut Feſtus, in *corbe* mali ſpeculabantur. In lege Rhod. §. 36. *ἐγγύλιοι ὀρεοὶ* appellantur. *Scheffer. de milit. nav.* II. 3. Et ad *corbes* inſignia navium per funes repebant, ut vela legerent, vel expanderent. De illis Ammian. xiv. 2. *Nauticos obſervabant, quos cum in ſomnum ſentirent effuſos, per ancoralia quadrupedo gradu repentes, ſeſeque ſuſpenſis paſſibus injectantes in ſcaphas.* Ab his apud Feſtum n. ſeq. *corbitores* dictos puto. *Savar. in Sidon. carm.* 23. *n.* 301.

Corbitores ſunt etiam ſaltatores vel cernuatores in funere ſimpludiario. Feſtus. V. illum infr. in *Funus*. Illos Feſtus vocat *corbitores*, more ſcribendi antiquitus imperitia librariis uſitato, qui *b* cum *v* & contra commutabant. *Corvitores* enim, ſine dubio dicendum erat: qui enim geſtus cernuantium, ut modò ſurſum, modò deorſum ſpectent, is & corvorum eſt, & cornicum, & monedularum, quæ ubi pedibus aliquem locum inſiſtunt, modò *ἀνάδην*, modò *κάτωδην*. Hinc elegantiſſimè de mulieribus cibo ſe ingurgitantibus ad menſam dixit Plaut. Caſ. IV. 1. 20.

Novi ego illas ambas eſtricos, corvitant, ubi
Comeſſe poſſunt.

Scalig. in Feſtum. Voſſ. Lex. Etymol. in Corbitæ. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. v. 24. Ego imperitorum librariorum errorem ſequor, & *corbitores* cum Feſto ad certum ludorum genus revoco. Nemo neſcit ludos ſine funebri epulo datos non fuiſſe. Atque ita illud epulum fuit funebre, ut munus eſſet funeria, epulæ dignitatis. In epulo ergo ludii adhibiti ſunt *corbitores*, qui alii à gladiatoribus, qui eodem in epulo ad internecionem depugnabant. At *corbitores* fuerunt comeſtores & helluones, qui epuli reliquiis, quæ in *corbibus* exportabantur, ventrem avidius onerabant, & ſcurrili ſaltatione convivas oblectabant. Unde *corbitant* apud Plautum lego. *Guther. de jur. man.* 1. 20. V. & ſupr. in *Collus cervini*.

CORCULUM. Eo cognomine uſus eſt P. Cornelius Scipio Naſica, optimi viri filius. Cic. de Clar. Orat. c. 20. *P. etiam Scipionem Naſicam, qui eſt Corculum appellatus.* c. 58. *Jam duorum abavorum, quam eſt illuſtre nomen, P. Scipionis, qui bis conſul fuit, qui eſt Corculum dictus.* Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Tiraquell. in Alex. Gen. Dier. 1. 9.

CORDIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CORDUS dicebatur ſerò natus. Dicitur de fœno. Colum. VII. 3. *Autumnali fœno, quod cordum dicitur.* Plin. XVIII. 28. *Ut ſecetur autumnale fœnum, quod vocant cordum.* De olere. Colum. XII. 13. *Sunt quædam herbæ, quas appropinquante vindemia condire poſſis, ut olus cordum.* De animalibus. Varr. de re ruſt. II. 1. *Dicuntur agni cordi, qui poſt tempus naſcuntur.* Quæ quando *corda* dici debeant, indicat Plin. VIII. 47. *Coitus omnibus ab Arcturi occaſu, id eſt, à tertio Idus Majas ad Aquilæ occaſum, x. Kalend. Auguſti. Gerunt partum diebus* 150. *poſtea concepti invalidi. Cordos vocabant antiqui poſt id tempus natos.* De hominibus ſerò natis. *Cordi* Cremutii meminit Tranquill. Aug. c. 35. n. 2. Alterius, qui vitas ſcripſerit Imperatorum, Capitol. Gordian. c. 12. Tertii, Aurel. Vict. de Vir. Illuſtr. c. 12. n. 1. Id verò nomen ea eo eſſe, quod ſerò & quaſi intempeſtivè nati ſint, indicat Quintil. 1. 4. *Scrutabitur præceptor acer atque ſubtilis mille origines nominum..., ex caſu naſcentium: hinc Agrippa, & Opiter, & Cordus, & Poſtumus erunt: & ex iis quæ poſt natos eveniunt: unde & Vopiſcus.* Voſſ. Lex. Etymol. Auguſtin. Urſin. & Patin. de Famil. in Mucia. Vaillant. Num. ær. Imp. 1. p. 53. Sigon. de Nomin. Rom. c. 5.

CORIARIUS dicitur opifex, qui detracta cæſis animalibus coria depilat, intingit, concinnat, polit. Hi opifices olim, quod morticinia tractarent, ab urbibus ferè ſubmoti. Artemid. 1. 53. *Coriariam exercere malum omnibus: corpora enim mortua tractat coriarius: ideoque ab urbe ſecluditur.* Quanquam & alia ratio externæ illius habitationis non ita ſuperſtitioſa poteſt afferri, quod ejuſmodi *coriariorum* opificium fœtidos odores exhalet, unde juſſi videntur illi extra urbes habitare, quo puriore cœlo reliqui cives uterentur. Hoc enim recta politiæ ratio ſatis perſuadet. Hinc facilè crediderim, domum Simonis *coriarii*, apud quem in Joppe Petrum hoſpitatum Apoſtolorum acta c. 10. n. 5. commemorant, urbis ambitu excluſam: cum disertè fuiſſe dicatur *juxta mare*, quod quidem urbem illam alluit. Si verò quis excluſam abnuat, propterea, quod ibidem Simonem Joppenſem acta nominent, & Petrum in Joppe moratum referant: videtur fieri poſſe facilè, ſi dicamus, *coriarium* illum Joppenſem vocari, quomodo ſuburbani Pariſiorum Pariſienſes dicuntur; vel in Joppe domum habuiſſe, quod ea parte, qua mari urbs alluitur, inter ipſam domum & urbem nulla eſſent interpoſita mœnia; ſicque domus interna, vel ſaltem non excluſa videatur, licèt à reliquo ædificiorum urbis corpore ſemota eſſet, atque diſcreta. *Balduin. de Cal. c.* 2. *Byn. de Calc. Hebr.* 1. 2. 8. *Lipſ. Tacit. Annal.* 11. *Excurſ. H. Voſſ. de Idolol.* III. 70.

CORICEUM, de quo Vitruvius ſupr. in *Conſiſterium*, erat gymnaſii pars, ubi puellæ etiam ipſæ exercebantur. Vel etiam tonſtrina, quæ erat in gymnaſiis. Non defuerunt, qui *coryceum* legerint pro loco, ubi pila exercerentur, quod Græci *corycum* pilam vento conflatam vocent, quæ Latinis follis dicitur, cujus meminit Paullus Ægineta de ſpeciebus gymnaſii ſcribens. *Philand. in Vitruvium. Panvin. de Lud. Circ.* II. 1. & ad illum *Argolus. Bacius de therm. vet. c.* 6. De puellari gymnaſio conſentio, tonſtrina haud peræquè, etſi nec abnuo. Si ephebis erat locus,

locus, quare non & *κόραις*, ſive *κόρσαις*. Quanquam; ne huic ſententiæ acquieſcam, id efficit, quod neque *ἀπὸ τῆς κόρης*, neque *ἀπὸ τῆς κουρᾶς*, id eſt, cæſarie, tonſurave, apud Græcos auctores manaſſe videam *coriceum*, neque *curiceum*. Non leviter ergo ambigo, & legi malim *coryceum*, ſeu Græcè *κωρύκειον*, quæ vox tum multa, tum luſorium follem pilamve denotat. Movet me Hippocratis auctoritas, qui in libro *περὶ διαίτης* ludi meminit, quem *κωρυκομαχίην* appellat. Ad palæſtritas ſpectare docet Cœl. Aurelian. Chron. v. 11. his verbis: *Tum volutatio in palæſtra varia, quam Græci celadeam atque corycomachiam vocaverunt*. Bald. Lexic. Vitruv. Turneb. Adv. x. 10. Tertia gymnaſii pars erat: qui locus, ut mea fert ſententia, pro denudandis hominibus, qui exerceri, vel lavari, vel utrumque agere volebant, inſerviebat, aliàs à Græcis *ἀποδυτήριον*, & à Galeno *γυμναστήριον* vocatus. Niſi enim talem locum ſignificat, palæſtras à Vitruvio deſcriptas abſque hac parte omnium maximè neceſſaria extitiſſe dicendum eſſet, quam non ſolum in publicis gymnaſiis, verùm etiam in privatis adfuiſſe credo: ſiquidem Plin. Epiſt. v. 2. 25. in deſcriptione ſuæ Tuſcorum villæ apodyterium inter alia adnumerat. Unde illorum ſententias probare nequeo, qui *coryceum* in Vitruvii textu legendum putarunt à *coryco* pilæ ſpecie, quaſi ibi ludus talis ageretur: aut *curiceum* pro tonſtrina: aut *coryceum*, tanquam in eo puellæ, & virgines, *κόραι* Græcis vocatæ, exercerentur. *Mercur. de Art. Gymn.* 1. 8.

CORINTHIARIUS nomen eſt artificii apud Sueton. Aug. c. 70. n. 4.

Pater argentarius, ego Corinthiarius.

Poſtea fuit miniſterii in familia Principum. Vetus lapis:

CALLITYCHE ZOILI
CORINT. AGRIPP.

Caſaub. in Suetonium.

CORINTHUS erat Achajæ metropolis, in medio ferè Iſthmo Peloponneſiaco ſita. *Urſat, de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* x1, *p.* 614. *A. Pancіroll. Notit. Dign. Imp. Orient. c.* 104. Ægæum Joniumque maria reſpicit: quare bimarem dixerunt poetæ. Ovid. Faſt. iv. 501.

Hadriacumque patens latè, bimaremque Corinthum.

Horat. Od. 1. 7. 1.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheſum, bimariſque Corinthi Mœnia.

Urſat. l. l. Everſa olim fuit penitus à Romanis L. Mummio, cui ob Achajam devictam Achaici cognomen fuit, duce. *Urſat. l. l. Auguſtin. de Famil. Roman. in Lutatia, Manut. de Legib. Roman. c.* 10. *Emm. Deſcript. Reip. Corinth. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* iv. *p.* 532. *B. Reip. Achæor. Theſ. Gronov. ibid. p.* 570. *D. Schook. Achaj. vet. c.* 23. *Lax. Græc. ant.* ii. 3. *Vinding. Hellen. Theſ. Gronov. Tom.* x1. *p.* 173. *D. Faber Semeſt.* 1. 8. Eodem anno, quo duce P. Scipione Carthago quoque in Africa deleta eſt. Is fuit annus tertius Olymp. 158. Urbis Romæ ſecundum Varronem 608. Viri omnes in urbe capta trucidati, feminæ cum pueris ſub corona venditæ. Urbs diruta ſub ruderibus jacuit ſine habitatore per annos quaſi 102. Hoc verius, quàm quod alibi à me ſcriptum de annis 87. Nam non à C. Cæſare primùm conſule, quod ibi ſcripſi ſecutus auctores alios, ſed ab eodem V. conſule, & dictatore, qui vitæ ejus poſtremus fuit, eſt inſtaurata cum Carthagine, ut affirmat Dio xliii. p. 238. E. Illam D. Cæſar inſtauravit, atque in eam coloniam deduxit. Strab. viii. p. 263. *Corinthus cum diu deſerta jacuiſſet, inſtaurata eſt à D. Cæſare propter loci opportunitatem, miſſis eo in coloniam libertinis plurimis*, qui Feſto auctore *Corinthienſes ex eo dici cœperunt, ex quo Corinthum coloni ſunt deducti: quam conſuetudinem*, ſubdit ille, *ſervamus etiam, cum Romanenſes, & Hiſpanienſes, & Siculienſes negotiatores dicimus, qui in alienis civitatibus negotiantur*. Nunc etiam durat, *Corintho* vulgo appellata. *Emm. Deſcript. Reip. Corinth. Urſat. & Lax. l. l.*

CORIOLANUS Cajus Marcius, quod fortem, ſtrenuamque operam Reipublicæ navaſſet, capto Volſcorum oppido *Coriolis*, *Coriolani* nomen ſumpſit. Liv. ii. 33. Conſueverunt enim Romani ex oppidis, vel provinciis captis, aut vi ſubactis, plerumque cognomina ferre. *Alex. Gen. Dier.* ii. 11. & 7. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5. *Auguſt. de Fam. Rom. in Marcia*. Anno proximo cum repulſam in conſulatus petitione tuliſſet, & de tribunorum plebis poteſtate abroganda in ſenatu conſilium dediſſet, ne damnaretur, ſolum vertit: in patriam magnum Volſcorum exercitum quadriennio poſt duxit; ſed Veturiæ matris, & Volumniæ uxoris & aliarum matronarum precibus ab incepto deſtitit. *Auguſt. l. l.* Non procul à templo Fortunæ muliebris, quod fuit in via Latina, caſtrametatus eſt, quum Volſcos ad Urbem occupandam duceret. *Nardin. Rom. Vet.* iii. 3. *Borrich. Ant. Urb. Roman. Fac. c.* 3. §. 3. Mortem *Coriolani* variè veteres ſcripſerunt. Alii à Volſcis proditionis crimine invиſum occiſum eſſe: alii ſeipſum interemiſſe: tertii ſenem admodum in exſilio eſſe mortuum. *Auguſt. l. l.*

CORITOS, id eſt, Joves haſtatos Hetruſci vocabant ſuos Reges. Haſtam enim *corim* dicebant: & Itis Jupiter, vel Jovis fiducia dictus erat, & haſta cum diademate erant Hetruſcorum Regum inſignia, ut probat Johannes Aonius in Hiſtoria Hetruſca. *Siccam. de Centumv. Judic.* ii. 3.

CORIUM eſt vocabulum translatitium à *coriis* animalium ad murorum, ſeu parietum *coria*. Noſtri *ſmaltaturas, intonicaturas* dicunt. Vitruv. vii. 3. *Grano inducto & inareſcente, alterum corium, mediocre dirigatur.* Alio ſenſu pro laterum ordinibus in parietibus ſtruendis ſumitur. Noſtrates *curſus* appellant, ſeu *filas & ordines*. Vitruv. ii. 8. *Alligant eorum alternis coriis coagmenta, & ſic maximè ad æternitatem firmas perficiunt virtutes.* Etiam laterum ſuperficiem & cruſtam ſignificat. Vitruv. ii. 3. *Qui cum per ſolſtitium parantur, ideo vitioſi ſunt, quod ſummum corium ſol acriter, quum percoquit, efficit, ut videantur aridi.* Pro cruſtis & inductionibus tectoriorum ponitur. Vitruv. vii. 3. *Quum ab arena præter trulliſſationem non minus tribus coriis fuerit deformatum.* Nos vulgo *inducta* dicimus & *cuticas*. Cato uſurpavit pro pavimenti cruſta, de Re Ruſt. c. 18. *De calce arenato primum corium facito.* Bald. Lexic. Vitruv. Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 870. b. E. Pavimentum quatuor *coriis* diſtinctum ſuper ſtratum filicis aut paleæ opifices digerebant. I. erat compoſitum ex lapidibus, aut ſilicibus globoſis, non tamen minoribus, quàm qui manum implere poſſent, ope calcis & ſignini coagmentatis. Hoc dicebatur *ſtatumen*, Gallicè vocarem *le pied*, vel *la fondation de l'ouvrage*. II. fiebat ex pluribus cæmentis, aut lapidibus contuſis, & cum calce permixtis. Hos *rudos* vocat Iſidor. xvi. 3. *Rudos artifices appellant lapides contuſos & calci admixtos, quos in pavimentis faciendis ſuperfundunt: unde & rudera dicuntur.* Rudus hoc erat vel novum, vel redivivum. V. infr. in *Rudus*. III. fiebat ſuper ruderatione, & componebatur ex lateribus, teſtis figulinis, aut teſta tuſa calci admixtis, ſic ut ad tres partes una eſſet calcis. Hoc ſuper ruderatione fiebat, ceu ſtratum mollis, & eleganti translatione *nucleus* vocabatur. V. infr. in *N.* quod reciperet. IV. & ſummum, & pavimentum cooperiret & perficeret: unde hoc ultimum dicebatur *ſumma cruſta*, quaſi diceres, extimam faciem. *Bergier. de viis milit.* ii. *Sect.* 13. & 14.

Coria & vela in caſtris ex caprinis pilis veteres faciebant. Suidas: *Qui machinam eam excitabant, integumentum & velum habebant è caprinis pilis factum, quæ cilicia vocant.* Aceto & aqua madefaciebant. Appian. Mithrid. p. 221. *Tela ignita refutabant aceto & aqua, alia autem expanſione veſtium, aut linteis laxè ſuſpenſis reſolvebant, & vim frangebant.* Suſpendebant autem lignis & ſudibus. Joſeph. de bell. Jud. iii. 7. *Sudibus fixis per eos boum coria recentia extendi præcepit, quæ emiſſos tormentis lapides ſinuata ſuſciperent, quibusque repulſa tela cætera dilaberentur, & ignis humore langueſceret.* Suidas: *Ea juſta & ſufficienti craſſitie ac longitudine ſuſpendebant è proceris lignis, & ante ſe prætendebant.* Illis itaque I. jacula ignita repellebant. Thucyd. ii. p. 150. Arrian. ii. p. 131. *Tegmina habuit coria & pelles,*

Digitized by Google

ut nec operantes, nec ligna operis ignitis jaculis peterentur, & in tuto eſſent. II. balliſtarum lapides ſiſtebant. Diodor. XVII. 35. *Præterea coria, ac pelles duplices, palea fartas conſuentes, in his excipiebant ictus balliſtarum, quia molliter iis cedentibus vis lapidis reſolvebatur*. *Spicula* enim, ut Veget. IV. 6. *non facilè tranſeunt, quod cedit & fluctuat*. Hinc Rex *munientibus coria, velaque juſſit obtendi, ut extra teli ictum eſſent*, apud Curt. IV. 2. 23. *Lipſ. Poliorc. v. 9. Blancard. in Arrianum, Pitiſc. in Curtium Thyſ. de Oppugn. urb.* v. 194. *Laurent. de Polymath.* IV. 2. 10.

CORNELIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

Cornelia lex. V. illam infr. in *Lex*.

Cornelia tribus. V. illam infr. in *Tribus*,

CORNELIUS Gallus. V. illum infr. in *Gallus*.

Cornelius Maluginenſis. V. illum infr. in *Maluginenſis*.

Cornelius Scipio. V. illum infr. in *Scipio*.

CORNETA locus *fuit inter Sacram viam & macellum editum*. Varr. de Ling. Lat. IV. 32. Non procul itaque fuit à Via Sacra. Ubi verò fuerit, non ita conſtat, utrum verſus Palatinum, an Carinas, an Eſquilias. Ex addito *macello* adjectivo *editum* ſuſpicari licet loco altiore, & qui viæ immineret, fuiſſe, adeoque in ea Palatini parte, quæ inter Sacram Viam eſt, & viam arcus Titi, quam vicum Sandaliarium appellabant. Hæc pars montis Palatini variis caſibus, uti ſolet, & inprimis fori Cupedinis cauſa ſenſim amiſſo antiquo nomine, nomen *Corneta* ſolis illis reliquit ædificiis, quæ foro huic erant contigua. *Nardin. Rom. Vet.* III. 13. *Donat. de Urb. Rom.* III. 10.

CORNICEN fuit cognomen Oppiorum. Liv. III. 35. *Creatis cum eo Sp. Oppidus Cornicen* .... Unde & *Cornicinus* apud Cicer. ad Attic. IV. 2. *Cornicinus ad ſuam veterem fabulam rediit*, Sigon. de Nomin. Roman. c. 5. Glandorp. Onom. Roman. p. 644.

Cornicen appellabatur, qui *cornua* inflabat. Veget. II. 22. *Cornicines quoties canunt, non milites, ſed ſigna ad eorum obtemperant nutum. Quoties pugnatur, & tubicines, & cornicines pariter canunt*. Laz. Comm. Reip. Rom. IV. 11. Alex. Gen. Dier. IV. 2. Figuram exhibet *Choul. de Caſtram. Rom.* p. 77.

CORNICULA quid fuerint, nemo, quod ſciam, explicat. *Hugo de Milit. equeſt.* v. 1. Fuerunt inſignia galearum, non criſtæ plumeæ ſectæ, ac diviſæ in *cornua*, ſed vera cornuum ſimilitudo ære, vel ferro expreſſa. Plin. X. 43. *Nec non & recens fama Crateri Monocerotis cognomine in Erizena regione Aſiæ corporum opera venantis, eo quod devehebat in ſylvas eos inſidentes corniculis humeriſque*. Per *cornicula* palam eſt intelligi galeæ *cornua*, quibus inſidebant corvi. Atque inde *Monoceros* cognomen habuiſſe videtur ille Craterus ab unico galeæ *corniculo*. Erant inter dona militaria virtutis ergo conferri ſolita. Liv. X. 44. *Equites omnes ob inſignem multis locis operam, corniculis, armilliſque aureis donat*. Et hinc comœdiæ Plautinæ nomen *Cornicularia*, in qua miles *corniculis* inſignem galeam geſtans traducebatur. Et *corniculo merere* dicuntur, qui *corniculum* habebant in galea, ut equites equo. Suet. Gramm. c. 9. n. 1. *Orbilius Pupillus in Macedonia corniculo, mox equo meruit*. Buleng. de Triumph. c. 12. Pius Annot. Poſter. c. 77. Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. I. 15. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 386. b. C. Donat. Dilucid. in Livium. Pitiſc. in Suet. Domit. c. 17. n. 2.

CORNICULARII nomen eſt antiquum: Tribuni enim plebis illum apud ſe habebant, quorum acta, plebiſcita, juſſaque ſcribebat, & ſervabat. Accurſ. in l. 2. C. de proxim. ſacro. ſcrinior. ſimplicem prætorium apparitorem eſſe opinatur, Alciatus principis miniſtrum. Sed eum inter primates officii tam notitia quàm jura collocant. Valentinian. in dict. t. 2. & in l. fin. C. de offic. divers. judic. *Sciant*, inquit, *principes, cornicularii, & primates officiorum ternas libras auri è ſuis facultatibus eruendas, ſi, honoratis viris ſecretarii in judicium non patuerit ingreſſus*. Ego illum fuiſſe puto, qui juſſa, ſententias, & decreta præfecti prætorio, aut præſidis ſcribebat & publicabat. Caſſiod. Var. XI. 36. *Præfuit*, loquitur de *corniculario*, *juribus ſecretarii prætoriani*, id eſt, pro uſu illorum temporum tribunalis, De tribunis Val. Max. VI. 1. auctor eſt, Lectorio tribuno militari à Caminio tribuno plebis diem dictam, quod *cornicularium ſuum ſtupri cauſa appellaſſet*, diuque hoc nomen permanſit. Hunc eſſe arbitror, qui ſcriba vocatur. Gn. enim Flavius, qui faſtos publicavit, Annii libertini filius, à Valerio II. 1. ſcriba nuncupatur. & Gell. VI. 9. qui ejus hiſtoriam narrat, *eum ſcriptum feciſſe, & ædili curuli apparuiſſe*, ſeu ejus apparitorem fuiſſe ſcribit: ejus enim juſſa & decreta notabat. *Cornicularius* quandoque cancellarius eſt dictus in l. 2. §. & eſt notitia, C. de Offic. P. P. Afric. quanquam is propriè erat, quem extra cohortem ſecum in provinciam præſes ſcribendi cauſa ducebat: qui enim decreta ſcribebat, ab officio, ut apparitor eſſet, eligendus erat, l. nullus C. de aſſeſſor. *Cornicularius* autem, quod pro inſigni *cornu* uteretur, vel fortè ex eo ſilentium litigantibus indiceret, denominari potuit. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Orient. c. 11. Buleng. de Imp. Rom.* VI. 46. *Pius Annot. Poſter. c. 77. Lomej. de Biblioth. c.* 13. In militia antiqua Romana *cornicularii* dicti ſunt milites. Genus erat militum honeſtiorum, qui ab galeæ paraſemo ſic dicebantur, beneficiarii ut plurimum tribunorum, aut centorionum. Valerius modò laudatus. Beneficiarius ille tribuni militum fuit *cornicularius* dictus à *corniculo* galeæ, non quod *cornu* ductaret in cohorte tribuni, ut ineptè cenſent viri doctiſſimi. Nec enim in acie, aut exercitu, ſed nec in cohorte, vel ala, *corniculum* dicitur pro *cornu*. Nomen hoc ab antiqua militia ductum remanſit in officiis magiſtratuum poſterioris ævi. Unde & *cornicularium* Caſſiodorus à tribunalis *cornu* dictum aſſerit, & *corniculum agere* in codice Theodoſiano dicuntur *cornicularii*, quaſi nomen eſſet alicujus officii, vel muneris *corniculum*. Sed cum neſcirent tunc, unde *cornicularii* nomen olim habuiſſent, munus quod tum habebant, ſola nominis inducti ratione *corniculum* vocaverunt. *Salmaſ. Exercit. Plinian.* p. 386. b. F. 387. a. B. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* II. 2. *Gather. de Offic. Dom. Aug.* II. 15. *Rhodig. Ant. Lect.* XVII. 10. *Turneb. Adv.* VI. 10. *Donat. Dilucid.* p. 23. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* XI. p. 645. *R. Reineſ. Inſcript. Claſſ.* 1. n. 127.

CORNIFICIA gens. V. illam infr. *Gens*.

CORNISCÆ, cujus in vetuſtiore Victore nomen apparet, recentior *Dis* adſcripſit: fortè ad exemplum antiqui lapidis, cui inſcriptum apud Panvini. in regione XIV.

DEIVAS
CORNISCAS
SACRUM

Feſtus: *Corniſcarum divarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in Junonis tutela eſſe putabantur*. Nardin. Rom. vet. VII. 11.

CORNIX *eſt inauſpicatæ garrulitatis, à quibuſdam tamen laudata*. Plin. X. 12. Solitariæ occurſus ominoſus, nuptiis auſpicatæ, ſi duæ occurrerint, quia in eo genere mira concordia maris & feminæ, unde accini ſolitum, ἐκκόρει κόρη κορώνην, de quo Ælianus de Animalibus. Virg. Ecl. IX. 4.

Quod niſi me quacunque novas incidere lites
Sæpè ſiniſtra cava monuiſſet ab ilice cornix.

Buleng. de Augur. n. 6. Rhodig. Ant. Lect. XXIX. 18. Tomaſ. de Donar. c. 15. Mercer. in Alex. Gen. II. 5. Adhibebatur olim ad aucupium, non avium modò, ſed & leporum. Cteſias in Indic. p. 14. *Pygmæi venantur lepores, & vulpes, non canibus, ſed corvis, & accipitribus, & cornicibus, & aquilis*. Buleng. de Venat. c. 4.

CORNUA amnium & fluviorum dicuntur ipſorum oſtia & ora. Virg. Æneid. VIII. 727. *Rhenus bicornis*. Exit enim duobus oſtiis in Oceanum. Valer. Flacc. VII. 815.

Haud procul hinc ingens Scythici ruit impetus Iſtri,
Fundere non uno tantum quem flumina cornu
Accipimus.

Turneb. Adv. XXIII. 5. XXIV. 40. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 339. b. F. 535. b. E. Paſchal. de Coron. X. 4.

Cornua boum. V. illa ſupr. in *Bos*.

Cornua cervorum in veſtibulo templi Dianæ ſuſpendebantur. Virg. Ecl. VII. 29.

Setoſi

Setoſi caput hoc apri tibi, Delia, parvus,
Et ramoſa Mycon vivacis cornua cervi.

Liv. I. 43. *Bos in Sabinis nata cuidam patrifamilias dicitur miranda magnitudine ac ſpecie. Fixa per multas ætates cornua in veſtibulo templi Dianæ monumentum ei fuerunt miraculo*. Tomaſ. de Donar. Vet. c. 31. Schott. Obſerv. I. 2. Sagittar. de Jan. Vet. c. 29. §. 10.

Cornua exercitus erant prominentes ejus partes. Priſco ordinum in acie inſtruenda inſtituto numquam dextrum *cornu* & ſiniſtrum dictum eſt niſi de ſociali exercitu. Is in duas partes auctore Polybio dividebatur. Partibus nomen erat dextrum *cornu* & ſiniſtrum. *Reliquos auxiliarium dividebant in duas partes, & hanc vocaverunt dextrum, illam verò ſiniſtrum cornu*. Non putandum, hæc nomina *dextri & ſiniſtri cornu* de auxiliari exercitu ad ordines tantùm pertinuiſſe, & *tantùm* eſſe vocabula, quibus extra aciem, niſi cum inſtrueretur, nihil eſſet loci. Non ſolum in acie, dum pugnabatur, ſed etiam in agmine, dum iter agebatur, imò etiam in caſtris hoc nomen, & locus, unde nomen habuerunt. Ex his duabus partibus, in quas dividebantur ſociorum copiæ, ſemper una ad dextrum latus in acie tenendum deſtinabatur, quæ & inde nominari ſolita, altera ad ſiniſtrum occupandum. Cum caſtra moverentur, pars ea ſociorum exercitus, cui dextrum *cornu* in acie aſſignabatur, prima exibat, & agmen primum conſtituebat: altera pars cui ex loco nomen, agmen noviſſimum claudebat. Nec aliter in acie collocabantur niſi in *cornibus*, dextra ala in dextro *cornu*, ſiniſtra in ſiniſtro. Mutata ratione artis militaris & ordinum, *cornua* ſociorum, ſive alæ, dextra & ſiniſtra evanuit; nec diviſio illa amplius audita eſt auxiliarium aut ſocialium copiarum, quæ olim percrebuit; in dextrum & ſiniſtrum *cornu*. In cohortes eæ dividebantur, haud ſecus quàm legiones ipſæ Romanæ. Hinc paſſim legimus cohortes auxiliares, & alarias, ut legionarias cohortes his oppoſitas. Quod *dextrum cornu* dicitur in eorum auctorum ſcriptis, qui vixerunt poſt mutatam militiam, non eſt altera pars auxiliorum, quæ in Romano exercitu erant; ſed prima acies ex legionariis inſtructa, ut *ſiniſtrum cornu* ſecunda eſt, non ut olim pars altera auxiliarium, quæ lævam partem in acie tenebat. Sed nec amplius auxiliis in dextro ac ſiniſtro latere locus proprius dicatus, ut antea fieri mos fuit, quando certam ac ſtabilem ejus loci poſſeſſionem ſibi vindicabant ſociales copiæ, adeo ut pro jure perpetuo una pars earum in acie *cornu* conſtitueret, altera ſiniſtrum: arbitrio quippè ducum modò in media acie collocata auxilia poſtea ſunt, modò in ſubſidiis, aut quacunque in parte pro re, tempore, ac loco vellent, aut ex uſu eſſe judicarent. Sic Craſſum apud Cæſarem auxilia in mediam aciem conjeciſſe legimus de Bell. Gall. III. 24. I. *Prima luce productis omnibus copiis, duplici acie inſtituta, auxiliis in mediam aciem conjectis, quid hoſtes conſilii caperent, exſpectabat*. Salmaſ. de Militar. re Rom. c. 7. Quo modo differant ab acie. V. ſupr. in *Acies*. ab ala. V. ſupr. in *Ala*.

Cornua galearum dicebantur earum inſignia. Sil. Ital. XI. 679.

Caſſide cornigera dependens inſula ſacros
Præ ſe terrores, divumque ferebat honorem.

Virg. Æneid. XII. 89.

Enſemque, clypeumque, & rubra cornua criſtæ.

Alia tamen ſcraſſis mente, & criſtæ ipſæ plumeæ ſectæ & diviſæ intelliguntur. Suidas tale: *Cornu veteres capillos aut jubas vocabant*. Alius etiam *cornua* ſumebat, quaſi ad impetendum & terrendum. Liv. XXVII. 33. *In arborem illatus impetu equi, alterum cornu galea ad eminentem ramum perfregit*. In noſtris hodie galeis quàm crebra *cornua*? aliæ animalium partes? ſæpè capita. Diodorus de Gallis: *Galeas æreas capiti circumponunt, quæ magnas eminentias verſuſque habent, & magnificam opinionem ſpectantibus objiciunt. Aliis enim naturalia cornua appoſita ſunt, aliis avium aut quadrupedum animalium expreſſa effigies*. Lipſ. Anna l. ad Milit. p. 285.

Cornua librorum vocabantur ornamenta. Tib. III. I. 13.

Atque inter geminas pingantur cornua frontes.

Ovid. Triſt. I. I. 8.

Candida nec nigra cornua fronte geras.

In fronte lunulam deſignabant. Auſon. Profeſſ. Burdigal. 26. I.

Quos legis à prima deductos menide libri,
Doctores patriæ ſcito fuiſſe meæ.

Menis lunula eſt, quæ *corniculata*. Sed & in fine *cornua* ponebantur. Mart. XI. 108. I.

Explicitum nobis uſque ad ſua cornua librum
Et quaſi perfectum Septiciane refers.

Turneb. Adv. XXII. 10. Manut. in Cicer. Famil. III. 7. Barth. Adv. XXIX. 18. Pier. Hierogl. XXXIV. 38.

Cornua menſæ ſemirotundæ, ſive ſigmatis dicebantur ejus extremæ partes, quæ porrectæ videntur in *cornua*. Juvenc. lib. III. in Lucæ c. 14.

Si vos quiſque vocat cæna convivia pollens,
Cornibus in ſummis devitet ponere membra
Quiſque ſapit, veniat forſan ſi nobilis alter,
Turpiter extremo cogetur cedere cornu.

Gregor. Turon. de Mirac. I. 80. *Diſcumbentibus autem ad convivium, vir ille cum presbytero dextra partis cornu occupat, Catholicum ad ſiniſtrum ſtatuens*. Sidon. Epiſt. I. II. *Primus jacebat cornu ſiniſtro Conſul Severinus*, id eſt, primum locum obtinebat in ſiniſtro ſemirotundi margine. *Savaro in Sidonium*. *Argol. ad Panciroll. de Lud. Circ.* II. 16.

Cornua in navibus dicuntur extremitates antennarum. Tertull. adv. Jud. c. 10. *Nam & in antenna navis, quæ crucis pars eſt, extremitates cornua vocantur*. Virg. Æneid. III. 549.

Cornua velatarum obvertimus antennarum.

Græcis ἀκροκέραια dicuntur. *Gyrald. de Navig. c. 12. Scheffer. de mil. nav. II. 5. Paſchal. de Coron. a. 5. Philand. in Vitruv. X. 8.*

Cornua ſigna dicuntur vocalia in bello. Val. Flacc. VI. 92.

Prælia nec rauce curant incendere cornu.

quæ nunc fiunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu. Varr. de Ling. Lat. IV. 24. Virg. Æneid. VII. 615.

Æreaque aſſenſu conſpirant cornua rauco.

Stat. Theb. VIII. 342.

—— *Cum jam Mavortia contra*
Cornua, jam ſævos fragor ærous excitat enſes.

Fuere verò reflexa ex ære recurvo. Ovid. Met. I. 98.

Non tuba directi, non æris cornua flexi.

Veget. II. 8. *Tubicines, cornicines, buccinatores: qui vel tuba, vel ære recurvo, vel buccina committere prælium ſolent*. Barthol. de tib. vet. III. 7. Thyſ. in Gell. I. II. Voſſ. Lex. Etymol. Stevvech. in Veget. III. 5. Lipſ. de Milit. Roman. IV. 10. Thyſ. Rom. Illuſtr. IV. p. 101. Quo modo differant à buccina. V. ſupr. in *Buccina*.

CORNUBIA eſt una ex quatuor partibus Britanniæ, quæ Hiſpaniam verſus extenditur, ac velut peninſula mari circumdatur, inſtar *cornu*, primò anguſtè, poſteà latiùs ſe extendit, idcircò *Cornubia* eſt vocata, vulgò *Cornovvalia*. Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c. 87.

CORNUS Romuli germinavit olim in Palatini radicibus verſus Aventinum. Sacra habita, quod eam Romulus jactando plantaſſet. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 12. n. I. Buleng. de Circ.* c. 2. Plutarch. Rom. p. 30. C. *Eodem loco*, ad circum maximum, *ferunt ſacram cornum fuiſſe. Addunt enim fabula, Romulum coſus experiundi gratia ab Aventino lanceam corneam jaculatum eſſe: eam verò defixam altius annitentibus multis nuſquam convelli potuiſſe, lignumque nactum plantiferam humum, germinibuſque, ramiſque emiſſis, in eximiæ altitudinis cornum creviſſe. Is locus ab iis, qui poſt Romulum ſecuti ſunt, muris circumductus, ſanctiſſimum templum in magna religione eſt habitus: ac ſi cui propè accedenti viſum fuerit arborem minus frondeſcere, ſed ut deficientibus alimentis langueſcere & deficere, id ſtatim ſibi occurrentibus clamabant, & hi velut incendio reprimendo aquam vociferabant, concurrebantque, undique vaſa aqua plena ferentes*. Serv. Æneid. III. 46. *Traxit hoc de hiſtoria Romana; Nam Romulus capto augurio haſtam de Aventino monte in Palatinum jecit: quæ fixa frondui*. Nardin. Rom. Vet. V. I. 12. Panciroll. Deſcript. Urb.

Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. III. p. 329. E.

CORNUTI vocantur milites, ex oppido Illyrici *Cornuto* contracti. In fabricis enim Illyrici Notitia *Cornutenſem* ſcutariam nominat, à loco *Cornuto* dictam. *Cornutorum* meminit Marcell. XVI. 12. *Cornuti*, ait, *& Braccati diuturno præliorum uſu firmati excipiunt eos*. Pancirol. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 46. Occid. c. 29.

COROLLA eſt tenuis, ſive gracilis *corona*, eademque plerumque florea, aut herbacea. Catull. LXIV, 279.

Advenit Chiron portans ſylveſtria dona:
Nam quæſcunque ferunt campi, quos Theſſala magnis
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi fœcunda Favoni,
Hos indiſtinctis plexos tulit ipſe corollis,
Queis permulſa domus jucundo riſit odore,

Id quod unico verſu complexus eſt Pallad. Epigr. IV,

Ver placidum vario nectit de flore corollas.

Poſſumus dicere *corollas* fuiſſe ſubitarias *coronas* ex eo flore plexas qui vigeret. Has plerumque imponebant ſtatuis Numinum, quæ domi ſervabantur, ac ſi illo quotidiano & qualicunque cultu ea ſibi propitiarent. Hujus moris meminit libidinoſa illa Fotis apud Apul. III. p. 95. *Atque utinam veſperi de more nobis paraſſem corollas aliquas*. p. 97. *Reſpicio Epona deæ ſimulacrum reſidens adicula, quod accuratè corollis roſeis equidem recentibus fuerat ornatum.* Interdum & metallicæ. Plin. XXI. 2, *Poſtquam è lamina tenui æreæ inauratæ atque inargentatæ dabantur* corollæ, *Paſchal. de Coron.* I, 7. *Turneb. Adv.* XVIII. 29.

COROLLARIUM etiam eſt corolla tenuior. Plin. XXI. 2. *Paulatim & Romæ ſubrepſit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis*. Qui ſignificatus eſt translatus ad quamlibet additiunculam, ſive auctarium fortè non debitum, ſed additamentum ad totam ſummam, Varr. de Ling. Lat. IV, 16. *Corollarium, ſi additum præter quàm debitum ejus: vocabulum fictum à corollis: quod hæ, cum placuerant actores, in ſcena dari ſolitæ*, Cicer. Verr. III. 50. *De rivo igitur aliquid erat reſecandum, ut eſſet, unde Apronio ad illos fructus arationum hoc corollarium nummorum adderetur*. Paſchal. de Coron. I. 16. Rhodig. An. Lect. XXX. 30. Buleng. de Theat. I. 58. Donat. Dilucid. p. 428. Philand. in Vitruv. IX. 3. Argol. in Panvin. de Lud. Circ. I. 16.

CORONA eſt circulare capitis geſtamen, non arcendæ injuriæ, ſed ea re inventum, ut ſit luculentum inſigne lætitiæ, pietatis, morum optimorum, ingenii & doctrinæ, virtutis ac ſtrenuitatis, victoriæ & felicitatis, denique ſummi inter homines faſtigii, *Paſchal. de Coron.* I. 1. Circulus qui eſt, non eſt *corona*, tunc ſcilicet, cum capiti imponi non poteſt. Quippè *corona* ita corrotundata eſt, ut cum humano capiti aptatur, ſit inſigne eorum quæ diximus. Ergo circulus & *corona* etſi forma conveniunt, effectibus tamen eunt in diverſa. Atque adeò in rerum natura circulus eſt veluti ἀρχέτυπον, exemplar, ad cujus ſpeciem formata eſt *corona*, ut exemplum. Nulla item *corona* non eſt circulus ob formam; ſed non contra. Circulos natura ſæpiùs quàm homo; *coronas* homo nectit ſæpiùs quàm natura. *Paſchal. ibid.* c. 8. Ne apud antiquos Græcos fuit ullus adhuc *coronarum* uſus: neque enim proci, nec qui luxurioſam vitam agebant Phæaces, eis uſi ſunt. In certaminibus autem primo fuit donum athletarum, ſecundo autem plauſus & excitatio, tertio foliorum conjectio, ultimo autem fuit *corona*, cum Græciæ poſt tempora Medica magna ad delicias facta eſſet acceſſio, Clem. Alex. Pædag. II. 8. *Argol. in Panvin. de Lud. Circ.* I. 16. Illarum primus auctor dicitur fuiſſe Janus bifrons. Euſtath. ad Odyſſ. E, 251. *Janum ajunt fuiſſe bifrontem, atque unam faciem poſt, alteram ante prætuliſſe. Hic primus invenit coronam, ratem tumultuariam & naves. Etiam numiſma æneum primus ſignavit: ac propterea Græcarum, Siculorum, & Italicarum urbium plurima numiſmata ſuo inſculpunt faciem bifrontem: atque ab altera parte, aut operis tumultuarii ratem, aut coronam, aut navem*. Draco Corcyræus apud Athen. XV. p. 692. *Janum fama eſt bifrontem fuiſſe, habentemque faciem unam retrorſum, antrorſum alteram: illum etiam primam coronam inveniſſe, & rates, ac navigia, nummum quoque æreum primum ſignaſſe: multas itaque urbes Græcas, Italas, Siculas moneta ſua inſculpere vultum bicipitem, & ex altera parte ratem, aut coronam, aut navem*. Jun. Catal. Archit. Mechan. p. 29. Stuck. Ant. Conv. III. 16. Bulenger. de Triumph. c. 13. Muſon. Philoſ. de Luxu Græcor. c. 8. Paſchal. ibid. c. 11. Semper eſt habita victoriæ ſignum. Sozomenus de Juliano deſertore V. 2. *Fama eſt quodam tempore & viſcera animalis inſpectanti ſignum crucis in eiſdem apparuiſſe corona circumdatum, & nonnullos, qui ejus divinationis erant participes, in metum conjectos eſſe; quippè qui inde conjicerent, religionem Chriſtianam deinceps vires acquiſituram, & doctrinam Chriſti perpetuò duraturam, Coronam enim crucis ſigno circumjectam tum victoriæ indicium eſſe, tum æternitatis, propterea quod in rotundum ambitum ducta, omni ex parte initium habet, & in ſeipſa deſinit*, Inde Apoſtoli à *coronis* ſimilitudinem ſumunt, & *certamen in hac vita præclarum decertantibus* 2. Tim. c. 4. n. 8. *legitimè certantibus* 2. Tim. c. 2. n. 5. *tentationem tolerantibus* Jacob. c. 1. n. 12. *juſtitiæ coronam, immarceſſibilem gloriæ coronam* promittunt. *Mader. de Coron. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *p.* 1412. *B.* Et præmium pugnando & vincendo partum. Ariſtoph. Equit. I, 3,

—— Et victoriam adeptus
Inde rurſus ad nos venias
Coronis plenus, ſive inſignis.

Et fortiter pugnare eſt ire, ſeu vadere ad *coronam*. Pindar. Olymp. IV. 34.

Æreis enim armis vincens
Curſum, dixit Hypſipyle,
Ad coronam vadens.

Paſchal. de Coron. V. 7. Statuis appendebantur. V. infr. in *Statua*. *Corona*, mitra, vitta adorantes capita velabant, & aliquando inter ſacras veſtes ad aures uſque attollere ſolebant, partim quidem ut eo geſtu & habitu humiliores ſe redderent, partim verò ne inter precandum triſte quid aut ignominioſum aliundè occurreret, quo animi religioſa attentio turbaretur, *Tomaſ. de Donar.* c. 5.

Corona agonothetarum fuit habitus. Suet. Domit. c. 4. n. 11. *Certamini præſedit crepidatus, purpureaque amictus toga Græcanica, capite geſtans coronam auream.* Chryſoſt. Orat. de ſacro baptiſm. *Non videtis Olympicis certaminibus, cum agonotheta per forum ambulat, habens coronam in capite*. Buleng. de Venat. c. 18.

Corona, quam Apollo fertur geſtare inter deos, eſt duodecim lapidum pretioſorum. Albric. de deor. imag. c. 4. *Coronam capite geſtabat Apollo duodecim lapidum pretioſorum*: ſive duodecim magnorum radiorum. Capella de Nupt. Philol. II.

Solem te Latium vocitat, quod ſolus honore
Poſt patrem ſis lucis apex; radiiſque ſacratum
Biſſenis perhibent caput aurea lumina ferre,
Quod totidem menſes, totidem quod conficis horas.

Hinc & Latinus Rex, utpotè ex mente Hygin. Fab. 127. Apollinis ex Circe nepos,

Quadrijuge invehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt,
Solis avi ſpecimen,

Virg. Æneid. XII. 162. *Mader. de Coron. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* VIII. *p.* 1409. *A. Aleand. Explic. tab. Heliac. Theſ. ibid. Tom.* V. *p.* 709.

Corona aurea ſine alio agnomine, virtutis ergo, ſæpè donabatur, Val. Max. III. 2. 24. *Præferebantur aureæ coronæ octo, civica quatuordecim, murales tres, obſidionalis una*. Liv. VII. 10. *Dictator coronam auream addidit donum, mirisque pro concione eam pugnam laudibus tulit*. XXVI. 21. *Et non minimum fuit ſpectaculum cum coronis aureis præcedentes Soſis Syracuſanus, & Mericus Hiſpanus*. A Græcis hoc manaſſe videtur, & maximè Athenienſibus, qui viritim & populariter ſic donabant. Ita Demoſthenes *corona aurea* inſignitus apud Demoſth. Orat. de Coron. p. 481. D. *Lipſ. de Milit. Roman.* V. *dial.* 18. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* V. *p.* 148.

Corona caſtrenſis donabatur illi, qui primus hoſtium caſtra pugnans introiſſet. Ejus inſigne fuit vallus ex auro. Gell. v. 6. Tota fuit aurea, etſi primùm fuit frondea. Plin. xvi. 4. *Romulus frondea coronatus Hoſtium Hoſtilium, quod Fidenam primus irrupiſſet.* Cæterum *caſtrenſem* & vallarem vix duas fuiſſe puto. Moveor verbis Valerii Maximi, ut hoc ſic exiſtimem i. 8. ubi loquitur de caſtris Lucanorum & Bruttiorum expugnatis à C. Fabricio conſule. *Poſtero*, inquit, *die, cum conſul inter honorandos, quorum ſtrenua opera fuerat uſus, vallarem coronam eſſe ſervare dixiſſet, à quo caſtra eſſent oppreſſa.* Quibus verbis perſpicuum fit vallarem dari ei qui *caſtra* oppreſſiſſet, hoc eſt, vallum conſcendiſſet, ac perrupiſſet. Certè *caſtra*, portis obſtructis, non alia ratione capi poſſe conſtat, quàm vallo dejecto ſe ſuperato. *Paſchal. de Coron.* vii. 3. *Mader. ad Panvin. de Triumph. c. 1. de Coron. Antiq. Roman. Græv. Tom.* viii. *p. 1412. A. Lipſ. de Milit. Rom.* v. *Dial.* 17. *Pigh. Annal. Rom.* i. *p.* 87. *Buleng. de Triumph. c.* 13. *Laurent. Polym.* iv. *Synopſ.* 3. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* v. *p.* 148. *Nicol. de Triumph. c.* 11. §. 15. *Roſin. Antiq. Roman.* x. 27. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 646. *A. Schill Nomencl. Philol. p.* 360. Seneſcente ac decreſcente imperio, tantæ rei decus tranſlatum eſt ad eos, qui vix unquam caſtra viderant; ſed ſolum erant in comitatu Principis. Iſti enim plerumque non tam ob virtutem, quàm gratia & favore Principis, more jam diu recepto, donabantur iis præmiis quæ non meruerant. Hæ nimirùm ſunt illæ *coronæ* caſtrenſes, de quibus Tertull. de Coron. Milit. c. 12. *Eſt & alia militia regiarum familiarum. Nam & caſtrenſes appellantur munificæ, & ipſa ſollennium Cæſarianorum.* Paſchal. l. l.

Corona in circo aurea ut uterentur, pleriſque honoris cauſa eſt datum. Paterc. ii. 40. 1. *Titus Ampius & Titus Labienus tribuni plebis abſente Cn. Pompejo, legem tulerunt, ut is ludis circenſibus corona aurea, & omni cultu triumphantium uteretur.* Legendùm tamen puto *laurea*. Nihil enim de *aurea*, ſed de *laurea* Dio xxxvii. *Neque alium honorem ullum nimium acceptavit: his verò qui abſenti decreti erant, ſemel tantum uſus eſt. Erant autem hæc: ut lauream ferret ſemper, & prætextam in ludis ſollennibus omnibus, & in circenſibus triumphalem habitum indueret.* Buleng. de Circ. c. 36. Pigh. Annal. Roman. Tom. iii. p. 324. Lipſ. & Boecler. ad Paterculum: itemque Lipſ. de Milit. Rom. v. Dial. 17.

Corona civica inter militares, ut nobiliſſima, eminuit. Gell. v. 6. *Civica corona appellatur, quam civis civi, à quo ſervatus eſt in prælio, teſtem vitæ ſalutiſque perceptæ dat.* Illa multos Romanorum libera Republica donatos fuiſſe, ex Livio, Dionyſio, aliiſque patet; *coronaturque* procul dubio ea in nummo ducis Arſchotani rariſſimo M. Lepidus, inſidens equo, & tropæum humeris gerens cum hac inſcriptione: M. LEPIDUS. AN. XV. PR. H. O. C. S. id eſt. *Annorum* xv. *prætextatus, hoſtem occidit, civem ſervavit.* Ei, ut Plin. xvi. 4. *addita ſunt leges arcta, & ideò ſuperba* fuerunt, illaſque *conferre libeat cum illa Græcorum ſumma, quæ ſub ipſo Jove datur, cuique muros patria gaudens rumpit: civem ſervare, hoſtem occidere: neque enim locum, in quo ſit actum, hoſtis obtineat eo die: neque ſervatus fateatur; aliàs teſtes nihil proſunt: ut civis fuerit. Auxilia, quamvis Rege ſervato, decus id non dant: nec creſcit honos idem Imperatore conſervato, quoniam conditores in quocunque cive ſummum eſſe voluere. Accepta licet uti perpetuò. Ludos ineunti ſemper aſſurgi etiam ab Senatu, in more eſt. Sedendi jus in proximo Senatui. Vacatio munerum omnium ipſi, patrique, & avo paterno. O mores æternos, qui tanta opera honóre ſolo donaverint! & cum reliquas coronas auro commendarent, ſalutem civis in pretio eſſe noluerint: clara profeſſione, ſervari quidem hominem nefas eſſe lucri cauſa.* Frondea enim fuit, ultra ut diceretur. Hinc Romæ ſuper omnia ſpectatæ virtutis documenta hujus præcipua ratio ſemper eſt habita. *Neque enim tantum ſudores bellicos teſtatur*, ut ait Caſſiod. Var. ii. *ſed hæc una omnia militiæ decora præ ſe ferre ſemper eſt viſa.* Et *militum virtutis inſigne clariſſimum*, dicitur Plin. l. l. juxta quem *cedunt illi murales vallareſque, & aureæ, quanquam pretio antecedentes: cedunt & roſtratæ, quamvis in duobus maximè ad hoc ævi celebres: M. Varrone, è piraticis bellis, dante Magno Pompejo: itemque M. Agrippa, tribuente Cæſare è Siculis.* In bello civili huic locus non fuit. Indicat Plinius, etſi verbis obſcurioribus: *Hinc civica corona, militum virtutis inſigne clariſſimum, jam pridem verò & clementiæ Imperatorum, poſtquam civilium bellorum profano meritum cœpit videri, civem non occidere.* Cum enim civica non daretur niſi illi qui civem ſervando hoſtem occidiſſet, ac tum civis civi hoſtis eſſet, ac proinde non hoſtis occidi, quin eadem civis perderetur, poſſit, meritiſſimò ſub Imperatoribus hæc una ex aſperis illis *coronæ* civicæ legibus dempta. Et idem eſt ac ſi dicat Plinius: Olim fuiſſe meritum, & quidem magnum, ſi quis hoſtem occideret. Sed hodie par, majuſve meritum eſſe, hoſti parcere, videlicet, quia civis eſt. Neque enim ætate Plinii ideò minus dabatur civica, quod hoſtis non eſſet occiſus. Quin hoc ipſo dabatur, quod eſſet ſervatus. In priſca Republica præcipua laus civicæ *coronæ* erat profeſſio ejus qui eam dabat. Dabat enim propria manu ſervatori civis ſervatus. Gellius hoc ſupra jam docuit. Docet hoc Cicer. pro Planc. c. 30. *At id etiam gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam, & ſe ab aliquo ſervatos eſſe fateantur.* Polyb. vi. 37. *Qui ſervati fuerunt, ultro, ſin minus, Tribuno poſt cauſæ cognitionem cogente, ſolent coronare: atque adeo per omnem vitam is qui ſervatus eſt, illum pro parente colit, & omnia ea tenetur præſtare, quæ filius patri.* Verſo rerum ſtatu, cœpit eſſe beneficium Principis, non judicium ſervati. Etſi enim ſub Principibus non minus advertebatur meritum ejus qui ſibi hoc decus in acie peperiſſet, tunc tamen civica nequaquam tribuebatur à ſervato, ac ne duce quidem exercitus, ſed ſola Principis manu. Cuncta enim ceſſerant in unum Principem, Et hoc nimirum fuit inter illa quæ Princeps uni ſibi ſepoſuerat. Tacit. Annal. xv. 12. 5. *Si ſingulis manipularibus*, inquit Corbulo, *præcipua ſervati civis corona Imperatoria manu tribueretur, quod illi, & quantum decus, ubi par eorum numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem, & qui accepiſſent!* Nec Apronius proconſul eam ſine Tiberii conſenſu dare voluit. Tacit. Annal. iii. 21. 3. *Quo prælio Rufus Helvius gregarius miles ſervati civis decus retulit: donatuſque eſt ab Apronio torquibus & haſta: Cæſar addidit civicam coronam, quod non eam quoque Apronius jure proconſulis tribuiſſet, queſtus magis quam offenſus.* Materia, unde plectebatur, fuit frondea; hoc eſt, primum ex ilice, poſtea ex æſculo, poſtremo è quercu. Plin. xvi. 4. *Samnitium bello civica iligna fuit; poſtea magis placuit ex æſculo Jovi ſacra. Variatumque & cum quercu eſt: ac data ubique, quæ fuerat, cuſtodito tantum honore glandis.* Gell. l. l. *Ea fiebat è fronde querna: etiam ex ilice, quod genus ſuperiori proximum eſt, ſicut ſcriptum eſt in quadam comœdia Cæcilii:*

Advehuntur cum iligneà corona, & chlamyde.

Poſtremo invaluit mos dandi civicam è qualibet quercu; hoc tantum è priſca ſuperſtitione ſcrupuloſè ſervato: *ut glans in ea eligeretur optima atque grandiſſima. Nam præter glandem ilicis, quam Homerus acylon vocat, quæ appellatione à communi glande diſtinguitur, quæ & ipſa eſt brevior & gracilior, roboris eſt parva, cerro triſtis.* Quare quercus eo dignitatis evecta ſit, Plutarch. Quæſt. Rom. 91. has reddit rationes: Quod ubique copia eſt quercus in expeditionibus, & quidem nullo negotio. Quia Jovi & Junoni ſacra eſt iſta corona, quibus diis urbium tutelam aſſignant. Quod priſca eſt hæc Arcadum conſuetudo, quibus eſt aliqua cum quercu cognatio. Primi enim hominum è terra enati creduntur, ſicut quercus inter ſtirpes prima. Fortè etiam ſtabilis & duraturæ gloriæ indicium erat. Firma enim & annoſa eſt quercus. Num verò denotabat, quaſi redivivam integritatem priorum hominum, qui glandibus veſcebantur? Tunc ſe invicem mutuo juvare, iteri, primæ & magnæ artes erant. Dein corrupti poſteri, belluarum ritu, cædibus in ſe invicem graſſari cœperunt. Oliva etiam quercu videtur fuiſſe mixta. Stat. Sylv. v. 3. 231.

Nam quid me mixta quercus non preſſit oliva,
Et fugit ſperatus honos.

Paſchal.

Paſchal. de Coron. vii. 8——11. & 14. Cuper. Apoth. Homer. p. 215. Lipſ. de Milit. Rom. v. Dial. 17. Panciroll. de Reb. deperd. & inv. p. 611. & ad illum Salmuth. Boxhorn. in Plutarchum. Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. xi. p. 610. F. F. Donat. de Urb. Rom. 11. 7. Panvin. de Triumph. c. 1. Vaillant. Numiſm. Imper. 1. p. 46. & 197. Laz. Comm. Reip. Rom. ix. 18. Nicol. de Triumph. c. 11. §. 1. & 2. Pier. Hierogl. 31. 1. Schill Nomencl. Philol. p. 359. Minos in Alciat. Emblem. p. 676. Mader. de Coron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. viii. p. 1412. A. Curt. de Hort. 11. 14. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 147. & in Gellium. Pigh. Annal. Rom. 5. p. 60. & 87. Buleng. de Triumph. c. 13. Laurent. Polym. iv. Synopſ. 3.

Corona convivalis. V. illam infr. in *Coronati*. Has capiebant à domino convivii. Fuerunt primum ex lana, mox floribus omnibus, excepto apio mortuis dicato. Factæ frequentiſſimè ex roſis hyemali tempore, ramento è cornibus tincto, laminave ærea inaurata, aut inguentata cum lemniſcis aureis, quos cælare inſtituit P. Claudius Pulcer, & bracteas etiam M. Craſſus aureas fecit, & argenteas, folia imitantes. Adhibebantur ad vim vapores, & ebrietatem cohibendam. *Laurent. de Prand. c. 5.* Aureas etiam Romæ uſum aliquem habuiſſe diſcas ex Tacit. Annal. 11. 57. 6. *Vox quoque audita eſt in convivio, cum apud Regem Nabatæorum coronæ aureæ magno pondere Cæſari & Agrippinæ, leves Piſoni & cæteris offerrentur.* Capitol. Vero c. 5. *Coronas quinetiam convivis datas, lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus.* Ulpian. l. Sed & in coronis ff. de aur. & arg. leg. *Sed & in coronis menſarum gemmæ coronis cedent: & hæ menſis.* Lipſ. in Tacit. n. 167.

Corona donatica *victoribus in ludis donabatur, quæ poſtea magnificentiæ cauſa inſtituta eſt ſuper modum aptatum capitibus, quali amplitudine ſiunt, cum Lares ornantur.* Feſtus. *Guther. de jur. Man. 1. 21. Panvin. de Lud. Circ. 1. 16. Bulenger. de Triumph. c. 13. 15. & 30.* Sunt, ut puto, aliter provinciales dictæ. Tertullian. de Coron. milit. c. 13. *Sunt & provinciales aureæ* coronæ *imaginum jam, non virorum, capita majora quærentes.* Scalig. in Feſtum.

Corona equeſtris inter militares videtur fuiſſe illa, quæ ſcilicet dabatur illi, qui equo merens edidiſſet aliquod memorabile facinus, quo Rempublicam juviſſe diceretur. Zonaras in Camillo. Hæc quoque præferebat ſuum inſigne, id eſt, quidpiam quod ad equitatum pertineret. Plin. xv. 4. *Olea honorem magnum Romana majeſtas tribuit, equitum turmas Idibus Juliis ex ea coronando.* Dionyſius. V. illum infr. in *Eques*. Paſchal. de Coron. vii. 4.

Corona exploratoria effigiatum ſolem, lunam, cætera ſidera habuit peculiaria inſignia. Illam, ut meus fert animus, exploratoriam vocavit Caligula apud Suet. c. 45. n. 2. *Comites autem & participes victoriæ novo genere ac nomine coronarum donavit; quas diſtinctas ſolis, ac lunæ, ſiderumque ſpecie exploratorias appellavit.* Quod ut cœleſti ſiderum fulgore omnia exploramur, ita illa tanta ſpecie is teſtabatur, ſibi quidem eſſe exploratam, hoc eſt, ſatis ſuperque ſpectatam virtutem illorum, quos talibus *coronis* honeſtaſſet. *Paſchal. de Coron.* ix. 10. Vel exploratoria eſt dicta, quod in explorationem hoſtium daretur. *Beroal. in Suetonium.*

Corona forenſis dicebatur, quæ à clientibus advocati foribus ſuffigebatur. V. illam ſupr. in *Clientes*.

Coronæ funebres dici poſſent, quas leges decemvirales permittunt. Veſtigia ejus exſtant apud Cicer. de Leg. 11. 24. *Illa jam ſignificatio eſt laudis, ornamenta ad mortuos pertinere, quod coronam virtute partam, & ei, qui peperiſſet, & ejus parenti ſine fraude eſſe lex impoſitam jubet.* Plin. xxi. 3. *Inde illa xii. tab. lex: Qui coronam parit, ipſe pecuniave ejus virtutis ergo arguitur. Quam ſervi, equiſque meruiſſent, pecunia partam lege dici nemo dubitavit. Quis ergo honos? ut ipſi mortuo, parentibuſque ejus, dum intus poſitus eſſet, foriſve ferretur, ſine fraude eſſet impoſita.* Sed in Plinii verbis non unum, aut alterum, ſed plura inſunt menda. Nam pro verbo *arguitur*, quod alii in *arduitor* mutarunt, liber MSC. habet *diditur*, licèt in alio ſit *dividitur*, quod ab imperito aliquo ſuppoſitum eſt, cui eſſet ignota ſignificatio verbi *diditur*. Vocis item *ergo* nulla in eodem libro exſtant veſtigia, ut eam decemviralem non eſſe planè credendum ſit. Pro *parentibus* ſcribimus *parentalibus*, ducti conjectura, quam veram exiſtimamus. Quid enim magis abſurdum, ſi receptam lectionem retineamus, vel, quod magis ſit contra jus naturæ, potuit à decemviris excogitari, quàm parentes liberis ſuis ſuperſtites ominari? Deinde *parentibus* numero multitudinis quid magis ineptum? ut fortaſſe minus turpiter erratum ſit ab iis, qui apud Ciceronem *parenti* repoſuerunt. *Parentalia* apud antiquos quæ fuerint notum eſt. Lex igitur xii. tab. ei qui *coronam* ludis adeptus eſſet, præter eos honores, qui tribuuntur viventi, cum ejus nomen publicè peractis ludis à præcone omnibus audientibus pronuntiatur, ſive is equo, ſive quadrigis victoriam adeptus eſſet (id enim eſt *ipſius pecuniave ejus virtutiſve diditor*, ut apud Græcos *ἵππῳ, τεθρίππῳ*ve addebatur) hoc etiam tribuit, ut eidem mortuo virtute parta *corona* ſine fraude imponatur non illis ſeptem tantum diebus, quibus intus, id eſt, domi, poſitus eſſet; ſed eo etiam die, quo foris efferretur cum pompa, & ornatu in forum ad roſtra. Morem mortuos *coronandi* indicant Tertull. Apolog. c. 41. & Minucius Felix in Octavio, cujus verba ſunt hæc: *Nec mortuos coronamus: ego vos in hoc magis miror, quemadmodum tribuatis exanimi, aut ſentienti facem, aut non ſentienti coronam, cum & beatus non egeat, & miſer non gaudeat floribus* .... Emendamus legem hoc modo: *Quei. coronam. paret. ipſius. pecuniave. ejus. virtutiſve. diditor. ipſeique. mortuo. parentalibus. ejus. quom. entus. poſitos. eſt. quomque. foris. exfertor. impoſita. ſe. fraude. eſtod.* Apud Ciceronem ita legendum: *quod coronam virtute partam ei qui peperiſſet, ejus parentalibus ſine fraude* .... Nemo enim non videt ſententiæ, ut eſt in vulgatis, abſurditatem. Error fluxit ex voce *parentalibus*, quam faciliore lapſu primum in *parentibus* librarius mutavit; deinde alius, cum inepta prorſus illa vox videretur, in *parenti* rurſus mutandam exiſtimavit. *Urſin. ad Leg. & Sella Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. 11. p. 1367. C. Kirchman. de Funer. Roman. 1. 11.* V. etiam *Lipſ. Epiſt. Quæſt.* iv. 26. *Revard. Balduin. Hotman. & Marcil. in Leg.* xii. *tab.* Poſſet tamen fortean pro vulgata Plinii, & Ciceronis lectione contra conjecturam Urſini non improbabiliter dici; illud omen, ut liberi ante parentes moriantur, non neceſſariò ineſſe illi legis lectioni, cum poſſint *coronæ* à filiis partæ etiam parentibus eorum imponi, viventibus, ac ſuperſtitibus licèt ipſis filiis: & potuiſſe *coronas* eas reportari à funere domum, atque aſſervari uſque ad tempus mortis etiam filiorum. Ita dico, videri mihi honorem *coronæ* à filio partæ ſua virtute communem eſſe potuiſſe eidem cum parentibus. *Rittersh. in Leg.* xii. *tab. Claſſ.* 1. *c.* 10.

Corona Jovis in Capitolio fuit habitus. Plaut. Trin. 1. 2. 46.

Nam nunc ego ſi te ſurripuiſſe ſuſpicer
Jovi coronam de capite, è Capitolio,
Quod in culmine adſtat ſummo.

Auream enim opinor eam *coronam* fuiſſe, ad ſimilitudinem Etruſcarum, quas deſcribit Tertull. de Coron. Milit. c. 13. *Hoc vocabulum eſt coronarum, quas gemmis & foliis ex auro quercinis ob Jovem inſignes, ad ducendas thenſas cum palmatis togis ſumunt.* Rycq. de Capitol. c. 19. Qui Jovis *coronam* ex auro fuiſſe, quercinam referentem, hinc probare vult. Verum Tertullianus quercum Jovi ſacram tantummodo indicare volens, non dicit Jovem *coronam* quercinam habuiſſe in Capitolio; & ego radiatam fuiſse ex Suetonio aſsero. Ita enim ille Aug. c. 94. n. 9. *Videre viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem, cum fulmine & ſceptro, exuviiſque Jovis Opt. Max. ac radiata corona.* Nardin. Rom. Vet. v. 15. Donat. de Urb. Rom. 11. 7. *Corona* etiam, ut res maximo numini vota & conſecrata, non apud alium ſanctiùs aſservari, quàm in æde eidem ſummo numini dicata potuit. Triumphalis enim dux hanc domum non deferebat; ſed eam ipſe, perfecto propè triumpho, triumphali curru vectus deferebat ad Jovem, eamque in ipſius gremio deponebat. Nempè effigies Capitolini Jovis, ad exemplum Olympici, ſedebat. Cicer. de Prov. Conſ. c. 14.

c. 14. *Si in Capitolium invehi victor cum illa inſigni laurea geſtiret.* Sil. Ital. IX. 545.

Ille, ò nata, libens cui tela inimica ferebas,
Contundes Tyrios juvenis, ac nomina gentis
Induet, & Libycam feret in Capitolia laurum.

Decernebatur à Senatu, & proinde publico fiebat ſumptu. Cicer. in Piſon. c. 24. *Quid eſt, quod confecto formidoloſiſſimo bello, coronam illam lauream tibi tantoperè decerni volueris à Senatu?* Paſchal. de Coron. VIII. 3.

Corona Larium erat florea. Plaut. Aul. II. 8. 15. V. illum ſupr. in *Lares*. Tib. II. 1. 59.

Rure puer verno primum de flore coronam
Fecit, & antiquis impoſuit Laribus.

De illa Cato de Re Ruſt. c. 144. *Kalendis, Idibus, Nonis, feſtus dies cum erit, coronam in focum indas: per eoſdemque dies Lari familiari pro copia ſupplicet.* In focum, quia ſedes Larium erat apud focum. Plautus modò laudatus. Et quia apud focum ſtatuebantur, nigri, hoc eſt, atri, fumoſi dicuntur. Prudent. contr. Symm. I. 203.

——— *ſaxa illita ceris*
Viderat, unguentoque Lares humeſcere nigros.

Paſchal. de Coron. IV. 3. Voſſ. de Idolol. I. 11. Durant. Var. Lect. I. 19. Guther. de vet. jur. Pontif. IV. 6. Saubert. de Sacrif. c. 24. Mader. de Coron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. 1416. E.

Corona lemniſcata dicebatur lemniſcis obligata. Plin. XXI. 3. *Craſſus dives primus argento auroque falſa imitatus, ludis ſuis coronas dedit. Acceſſeruntque & lemniſci, quos adjici ipſarum coronarum honos erat propter Hetruſcas, quibus jungi niſi aurei non debebant. Puri diu fuere ii. Cælare primus inſtituit P. Claudius Pulcher.* Capitol. Ver. c. 5. *Coronas quin etiam datas lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus.* Illis concinnè involvebantur, atque adeò tanta gratia, ut ſolidarentur flores, non abſconderentur. Cui decori augendo reliquæ partes utrinque relinquebantur, ut utrimque dependerent uſque ad humeros. *Paſchal. de Coron. II. 12. Politian. Miſcell. c. 72. Salmaſ. in Capitolinum.*

Coronæ longæ in funeribus prohibitæ apud Cicer. de Leg. II. 24. quales fuerint, quia non ſatis intellexerunt, interpretes non adnotant. Hotman. Antiq. Roman. III. 1. p. 394. A lemniſcos intelligit: ſed errat, tam enim rotundæ eſſe lemniſcatæ poſſunt, quàm longæ. Obſervavimus longis *coronis* buſta, ſepulcra, ſellas curules, theatra, & currus triumphales *coronari* conſueviſſe: ror indit homines uſos eſſe. De longis *coronis* illud accipiendum puto, quod hunc in modum ſcripſit Min. Felix. Octav. p. 107. *Sic reformidatis deos, quos negatis ..... coronas etiam ſepulcris denegatis.* Rævard. 10 Leg. XII. tab. c. 15. Salmuth in Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 734. Dictæ ſunt longæ ad differentiam rotundarum. Longis non ſolum fores coronabant, ut ſignificat Ovid. Faſt. IV. 738.

Et tegat ornatas longa coronas fores.

ſed etiam iiſdem redimiebant funera, ac ſepulcra. Plin. XXI. 3. *Et jam tunc coronæ deorum honos erant, & Larum publicorum privatorumque, ac ſepulcrorum, & manium.* Balduinus putat, *coronas* longas cultui deorum adhibitas fuiſſe, & ideò mortuis negari per leges XII. tab. ne divini honores cadaveribus adhiberi viderentur. *Ritterſh. in Leg. XII. tab. Claſſ. I. c. 9.* Et ita interpretatur *Turneb. in Cicer. p. 163.*

Corona muralis fuit aurea. Hanc Imperator proponebat illi qui murum obſeſſæ urbis primus ac per vim aſcendiſſet. Liv. XXVI. 48. *Itaque quanquam omnibus omnia deberet, præcipuum tamen muralis coronæ decus ejus eſſe, qui primus murum aſcendiſſet.* Gell. V. 6. *Muralis eſt corona, qua donatur ab Imperatore qui primus murum ſubiit, inque oppidum hoſtium per vim aſcendit: idcirco quaſi muri pinnis decorata eſt.* Polyb. VI. 37. *At quoties urbs capitur, auream iis coronam, qui primi muros conſcenderint, donat.* Quod alia dona militaria honore anteibat, nonniſi præcedente faſtidioſa inquiſitione, hoc eſt, re ad unguem explorata, dabatur. Suet. Aug. c. 25. n. 3. *Dona militaria aliquanto facilius, phaleras & torques, quicquid auro argentoque conſtaret, quàm vallares & murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat. Has quàm parciſſimè, & ſine ambitione, ac ſæpè etiam caligatis tribuit.* Paſchal. de Coron. VII. 3. Lipſ. de Milit. Rom. V. Dial. 17. Panciroll. de Reb. deperd. & inv. p. 612. & ad illum Salmuth. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 646. A. Mader. in Panvin. de Triumph. c. 1. Laz. Comm. Reip. Rom. IX. 18. Buleng. de Triumph. c. 15. Thyſ. Rom. Illuſtr. V. p. 148. Kipping. Diſſert. de Expedit. marit. c. 3. Nicol. de Triumph. c. 11. §. 4. Roſin. Antiq. Roman. X. 27. Schill. Nom. Philol. p. 360. Hanc magnæ deum matri tribuit Lucret. II. 606.

Muraliquè caput ſummum cinxere corona,
Eximiis munita locis quod ſuſtinet urbes.

Hæc eſt Rhea, ſive Cybele, quæ ita pingitur, ut eam leonea ferant, & tympanum habeat, & ſuper caput *coronam* turritam: ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πυργοφορέει. Lucian. de dea Syria. p. 663. *Eandem, inquit Varro* apud Auguſtin. de Civ. Dei II. 12. *dicunt matrem magnam, quod tympanum habeat, ſignificari eſſe orbem terræ, quod turres in capite, oppida.* Ovid. Faſt. IV. 219.

At cur turrita caput eſt ornata corona?
An primis turres urbibus illa dedit?

Paſchal. & Nicol. l. l.

Corona natalitia, qua parentes gaudium ſuum præ foribus ſuſpenſa teſtabantur. Juven. Sat. IX. 85. V. ſupr. in *Infantes*, & alludit Nonn. Dionyſ. XXV. 228.

Bacchi coronas haſce puerperio condecentes.

Ideoque, notante Meurſ. Attic. Lect. IV. 10. puerperæ domus *coronata*, στεφανηφόρος dicta eſt. *Barthol. de puerper. vet. p. 125.* In ſexu vario circa *coronas* hanc diverſitatem noto ex Heſychio. Ita enim ille: *Moris erat apud Athenienſes, quando puerulus eſſet, coronam oleaginam ſtatuere præ foribus, ob femellas verò lanas.* Barthol. ibid. p. 127. Madet. de Coron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. VIII. p. 1411. B. Sagittar. de Jan. vet. c. 30. n. 20.

Corona navalis, ſive claſſica, ſive roſtrata ea eſt, qua donatur is, qui maritimo prælio primus in hoſtium navem armatus tranſilierit; cujuſque opera, manuve navis hoſtium capta fuerit. Gell. V. 6. *Navalis eſt, qua donari ſolet maritimo prælio, qui primus in hoſtium navem armatus vi tranſilivit: ea quaſi navium roſtris inſignita eſt, & ex auro fieri ſolet.* Ideoque fulgere dicebatur. Virg. VIII. 684.

——— *cui belli inſigne ſuperbum*
Tempora navali fulgent roſtrata corona.

Hoc inſigni tam præclaro neminem unquam Romanorum, excepto Agrippa, fuiſſe donatum affirmat Paterc. II. 81. 3. *Inſigne coronæ claſſicæ, quo nemo unquam Romanorum donatus erat, hoc bello, n. Actiaco, Agrippa ſingulari virtute meruit.* Liv. Epit. 12. *M. Agrippa navali corona a Cæſare donatus eſt. Qui honos nemini ante eum habitus eſt.* Dio XLIX. p. 400. C. *Agrippam aurea corona roſtrata donavit, quod neque ante eum, neque poſt eum ulli contigit.* Seneca quidem vocat Agrippam navali *corona* inſignem, ſed non addit primum. Verba ejus ſunt hæc de Beneſ. III. 32. *Utrum majus beneficium dedit M. Agrippæ pater, ne poſt Agrippam quidem notus: an patri dedit Agrippa, navali corona inſignis, unicum adeptus inter dona militaria decus?* Contra tamen Feſtus in Navali: *Navali corona donatur, qui primus in hoſtium navem armatus tranſilierit; cujuſque opera, manuve navis hoſtium capta fuerit. Itaque adeptus eſt eam M. Varro donante Cn. Pompejo Magno, bello piratico. Item A. Atilius bello contra Nabin.* Et Plin. VII. 30. *M. Varroni Magnus Pompejus piratico ex bello navalem dedit* XVI. 4. V. illum ſupr. in *Corona civica*. Magnæ fuit dignitatis, roſtra enim navium tribunali fuerunt præfixa. Plin. XVI. 4. *Antea roſtra navium tribunali præfixa fori decus erant, veluti populo Romano ipſi corona impoſita: poſtquam vero tribunitiis ſeditionibus calcari ac pollui cœpere, poſtquam vires ex publico in privatum magis ſingulisque civium quæri, ſacroſancta omnia profana fuere, tum a pedibus eorum ſubiere in capita civium roſtra.* Suetonius quoque refert c. 17. n. 4. Claudium *inter hoſtilia ſpolia navalem coronam faſtigio Palatinæ domus juxta*

ta

Digitized by Google

ta civicam fixiſſe, trajecti, & quaſi domiti Oceani inſigne. Hanc à Græcis quoque uſurpatam fuiſſe video. Nempè cum Athenienſis Reſpublica duris rebus urgeretur, & undique ſurgentia pericula poſtularent, ut quantocyùs triremes militе complerentur, decretum factum eſt his verbis: *Qui primus adornaverit triremem, huic populus quaſtorem juſſit dare coronam*. At hoc ego feci, inquit Cephiſodotus ore Demoſthenis de Coron. præfectur. nav. p. 1094. D. idcircò me coronari oportere ajo. *Paſchal. de Coron.* vii. 4. *Chiflet. Aqu. Virg. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* iv. *p.* 1787. *A. Mader. in Panvin. de Triumph. c.* 1. *Buleng. de Triumph. c.* 13. *Laurent. Polym.* iv. *Synopſ.* 3. *Kipping. Diſſert. de Expedit. marit.* §. 3. *Roſin. Antiq. Roman.* x. 27. *Sagittar. de Jan. vet. c.* 30. *n.* 6. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xi. *p.* 896. *E. Lipſ. de Milit. Rom.* v. *Dial.* 17. *Turneb. Adv.* xxvi. 29. *Salmuth in Pancироll. de Reb. deperd. & invent. p.* 614. *Scheffer. de Milit. Nav.* iv. 2. *Boecler. in Paterculum. Cerda & Taubman. in Virgilium. Schill. Nomencl. Philol. p.* 360. *Thyſ. Rom. Illuſtr.* v. *p.* 148. Diſtincta fuit à roſtrata. V. infr. in *Corona roſtrata*.

Corona nuptialis dicebatur, qua I. nova nupta blandè & eleganter redimita prodibat. Catull. lxi. 7.

Cinge tempora floribus
Suaveolentis amaraci.

Lucan. ii. 358.

Turritaque premens frontem matrona corona.

Aring. Rom. Subter. ii. 49. 9. Caſal. de Rit. nupt. c. 1. Laurent. de Sponſal. c. 1. Blond. Triumph. Rom. viii. p. 161. B. Nectebatur è floribus aureis, addito pretioſo gemmarum decore. Claud. de Laud. Seren. n. 1.

Dic mihi, Calliope, tanto cur tempore differs
Pierio meritam ſerto redimire Serenam?
Vile putas donum ſolitam conſurgere gemmis
Aut rubro radiare mari, ſi floribus ornes
Regina regina comam.

Hanc procul dubio deſignat verſibus, quos è vetere comœdia refert, Cicer. de Orat. iii. 58.

Sed mihi cum retulit, coronam ob collocandas nuptias
Tibi ferebat, cum ſimulabat ſeſe alteri dare,
Tum ad te ludibunda doctè & delicatè detulit.

Videtur fuiſſe perpetuum geſtamen & ornamentum matronarum, præcipuè illarum, quæ eſſent primores, principes, reginæ. Colligo ex Homer. Iliad. X. 470.

Coronamque, quam & dedit aurea Venus
Die illo, quando ipſam criſtatus duxit Hector
Ex domo Eetionis, poſtquam præbuit ingentem dotem.

Vocabant γαμήλιον. Bion. Eidyll. i. 86.

Ipſam Cythercam deplorant amores,
Exſtinxit totam facem in limine Hymenæus,
Et coronam nuptialem, γαμήλιον ϛέφ⊕, expandit...

Paſchal. de Coron. ii. Mader. de Coron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. viii. p. 1422. B. Briſſon. de Ritu nupt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. viii. p. 1227. F. Lyd. Serm. Conviv. ii. 120. Componebatur ex verbenis ab ipſa lectis. Feſtus: *Corollam nova nupta de floribus, verbenis, herbiſque à ſe lectis ſub amiculo ferebat*. Hotman. de vet. rit. nupt. c. 16. Briſſon. de Rit. nupt. l. l. Dacerius *ſub amiculo* exponit ſub flammeo. II. Sponſus ipſe coronabatur. Tertull. de Coron. milit. c. 13. *Coronant & nuptiæ ſponſos*. Claud. Nupt. Honor. & Mar. n. 202.

Tu feſtas, Hymenæe, faces; tu, Gratia, flores
Elige; tu geminas, Concordia, necte coronas.

Plaut. Caſ. iv. 1. 9.

Villicus hic autem cum corona candidè
Lautè veſtitus, exornatuſque ambulat.

III. Univerſa familia in ſponſi ſive adulationem, ſive honorem *coronas* plectebat, & omnes affines & domeſtici, qui intererant lætitiæ nuptiali, adſpiciebantur *coronati coronis* floreis. Apollon. iv. 1158.

Capita vero pulcricomis coronati ramis
Accurate Orphei ſub ſuaviter modulantis
Sponſalibus Hymenæum in cacuminibus cantabant.

Paſchal. l. l. IV. Nuptialium domorum fores floribus, & frondibus exornabantur. Catull. lxiv. 293.

Veſtibulum ut molli velatum fronde vireret.

Plin. xv. 30. *Laurus triumphis propriè dicatur, vel gratiſſima domibus, janitrix Cæſarum, Pontificumque ſola, & domos ornat, & ante limina excubat*. Juven. Sat. vi. 227. V. illum infr. in *Laurus*. Aring. & Paſchal. l. l. Curt. de Cult. Hortor. ii. 16. V. Thalamus, ſive lectus *coronari* mos fuit. Apollon. iv. 1143.

——— *nec non & flores ſtratis*
Nymphæ collectos candidis ſinibus
Inferebant.

Paſchal. l. l.

Corona obſidionalis, ſive obſidialis dabatur Imperatori, qui cives obſidione liberaſſet. Gell. v. 6. *Obſidionalis eſt, quam ii, qui liberati ſunt obſidione, dant ei duci, qui liberavit*. Dicebatur & graminea. Plin. xxii. 4. *Graminea nunquam niſi in ſuprema deſperatione contigit, nulli niſi ab univerſo exercitu ſervato decreta. Cæteras Imperatores dedere. Hanc ſolam miles Imperatori. Eadem vocatur obſidionalis, liberatis obſidione, abominandoque exitio totis caſtris*. Fiebat *ex gramine viridi ferè eo loco decerpto in quo erant incluſi. Namque ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra & altrice ipſa humo, & humatione etiam cedere*. Feſtus, Plin. & Gell. l. l. In hac tantum fuit claritatis, ut ea claritate nihil in rebus humanis ſublimius fuerit. Et quidem P. Decius *religione confeſſus eſt quanta eſſet eius honoris auctoritas, ſiquidem & donatus bovem album Marti immolavit, & centum fulvos, qui ei virtutis cauſa dati fuerant ſimul ab obſeſſis*. Plin. xxii. 5. Qui etiam ibid. c. 3. firmat, *coronam nullam fuiſſe graminea nobiliorem in majeſtate populi terrarum principis, præmiiſque gloria. Gemmata*, inquit, *& aurea, vallares, murales, roſtrata, civica, triumphales poſt hanc fuere, ſuntque cuncta magno intervallo, magnaque differentia*. Paſchal. de Coron. vii. 16. Lipſ. de Milit. Rom. v. Dial. 17. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 148. & in Gellium. Laz. Comm. Reip. Rom. ix. 18. Mader. de Coron. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. viii. p. 1412. A. Buleng. de Triumph. c. 13. Laurent. Polym. iv. Synopſ. 3. Nicol. de Triumph. c. 11. §. 3. Roſin. Antiq. Roman. x. 27. Minos in Alciat. Emblem. p. 172. Inter obſidionalem & civicam hoc diſcriminis erat, quod hæc ſervati unius civis ſignum, illa plurimorum civium ſervatorum eſſet. Iſtam cives, qui liberati obſidione erant, darent duci, qui liberaſſet: civicam verò daret civi, à quo in prælio eſſet ſervatus. Illa graminea erat; hæc quercea, vel querna. *Mader. in Panvin. de Triumph. c. 1. Paſchal. & Buleng. l. l.*

Corona oleagina dicebatur, *qua uti ſolebant, qui in prælio non fuerant, ſed triumphum procurabant*. Gell. v. 6. Qui quos auctores, aut quod ævum aſpiciat, neſcio. Virtutis tamen cauſa invenio militibus donatam. Dio Caſſius de Auguſto præmia tribuente in Sicilia Sext. Pompejo victo xlix. p. 400. B. *Et omnibus quidem militibus quingentas drachmas, iis verò qui navali certamine viciſſent, etiam coronam oleaginam dedit*. Et ante à Senatu ipſo id factum tradit xlvi. p. 317. D. bello & victoria Mutinenſi: qui cum nollet omnes milites Octaviani præmiis afficere, ne efferrentur ſuperbia, nec omnes prætermittere poſſet, auderetve: *media via ingreſſi ſunt, hos laudantes, illos minimè; hos coronis oleæ donantes ut per ludos ferrent, illos nequaquam*. Lipſ. de Milit. Rom. v. Dial. 17. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 148. & ad Gellium. Buleng. de Triumph. c. 13.

Corona ovalis etiam ducibus tantum, non militibus ſeponebatur. Qua donabantur ii, qui ovantes Urbem introibant. Gell. v. 6. *Ovalis corona myrtea eſt: ea utebantur Imperatores, qui ovantes introibant Urbem*. Feſtus: *Ovalis corona eſt myrtea, quam habebant, qui ovantes introibant, cum bella non erant indicta, aut ſine ſanguine confecta*. Contexebatur ex myrto, quod hæc arbor Veneri dicata fuerit, quæ vim ac bellum peroſa ſit. Gell. l. l. *Cui facilitati aptam eſſe Veneris frondem crediderunt, quod non Martius, ſed quaſi Venereus quidam triumphus foret*. Plin. xv. 29. *Triumphans*

de

Digitized by Google

de Sabinis Poſtumius Tubertus in conſulatu, qui primus omnium ovans ingreſſus Urbem eſt, quoniam rem leviter ſine cruore geſſerat: myrto Veneris victricis coronatus inceſſit, optabilemque arborem etiam hoſtibus fecit. Paſchal. de Coron. VII. 17. Curt. Hortor. II. 11. Buleng. de Triumph. c. 14. Tiberius tamen ipſe nihil Venereum in ovatione cogitavit; cum apud Suetonium c. 9. n. 4. *& ovans, & curru Urbem ingreſſus eſt, licèt triumphalibus ornamentis primus, ut quidam putant, honoratus, novo, nec antea cuiquam tributo genere honoris.* Et quidem Dionyſ. Halicarn. V. p. 314. hoc triumphi genus à Senatu inventum auctore Licinio prodit; atque nullo diſcrimine agi hunc triumphum ab altero, niſi quod in ovatione dux non curru, ſed pedibus in Urbem præcedit pompam militum; nec induitur trabea picta, auroque intertexta, ſed toga prætexta, quod eſt conſuetum Conſulibus & Imperatoribus geſtamen: nec ſceptrum geſtat ut triumphantes, ſed tantum coronam lauream, *στέφανον Μινώας δάφνης*. Sed pro *δάφνης* repono *μυρσίνης*. *Paſchal. l. l.*

Corona pactilis pleriſque videtur compactilis. Fortaſſe tamen fuerit, cujus coronamenta in torulo rotundo, vel uſpiam figuntur *panguntur que*. Plin. XXI. 3. *Summaque auctoritas pactilis coronæ*. Turneb. Adv. XVIII. 29. Stuck. Ant. Conviv. III. 16. V. infr. in *Corona plectilis*.

Corona plectilis dicebatur, quæ è floribus, gramine, ſalice, arundine, lana, lino, hedera, omnique adeo materia plectili plectebatur. Numeratur in mundo muliebri, Plaut. Bacch. I. 2. 57.

Pro galea ſcaphium, pro inſigni ſit corona plectilis.

Græcis fuit *στεφανοὶ πλεκτοί*. Hujus meminit Artemid. IV. 6. ubi recenſet plectilem, ſeu plicatilem ſupellectilem. Eſt quoque dicta pactilis, quaſi juncta, id eſt, floribus artificiosè mixtis compacta. Et nexilis, quod conſtabat è nexibus florum. Nempè & ipſi flores necti dicebantur, vel innecti. Plin. Epiſt. IV. 3. 5. *Quæ ſcribis, complere apes floribus, & innectere videntur.* Et tandem tortilis, ſeu volubilis, aut ſe volvens. Tortam vocat Prop. III. 18. 10.

Teſtis ſiderea torta corona dea.

Videtur fuiſſe non ſolum forma circulari, ſed & in eam fuerunt admiſſæ res orbiculares, veluti ad volubilitatem rotundatæ. Quippè hinc tota fiebat firmior ac ſolidior, ac proinde volubilis, verſatilis, rotatilis. *Paſchal. de Coron.* I. 13. *Turneb. Adv.* II. 30. *Stuck. Ant. Conv.* III. 16. *Buleng. de Triumph.* c. 16. Ego intelligo ex integra fronde lauri plexam. Gell. XVIII. 2. *Ponebat coronam è lauro plexam.* Hujuſmodi enim, quas ex integris frondibus & intonſis veteres nectebant, plectiles, vel nexiles dicebantur. *Ouzel. in Gellium.*

Corona provincialis erat, quæ Imperatori triumphaturo è provinciis mittebatur, & quidem in hoc, ut ipſi in ipſa triumphi celebritate præferretur, nempè poſtquam triumphum ei decretum eſſe percrebuerat: aut cum res ejus geſtæ tantæ erant, ut ei jure denegari triumphus non poſſet. Tertull. de Coron. milit. c. 13. *Sunt & provinciales aureæ, imaginum jam, non virorum capita majora quærentes.* Unde conſtat, eas fuiſſe grandiores & ponderoſiores. Plutarch. in Paull. Æmil. p. 273. D. *Sub his coronæ aureæ quadringenta numero tranſlata dona civitatum Paullo cum legationibus victoriæ cauſa miſſa.* Erant aureæ. Eſt hoc palam è locis laudatis. Nimirum ut munus non tantum honore cenſeretur, ſed & pondere & pretio. Manebant apud eum cui mittebantur. Id quod ea re addo, quod proceſſu temporis eo ventum eſt, ut hoc argumentum cultus & officii, detracta gratia muneris, factum ſit tributum; cui & in libertate, quod mirere, fuit *auro coronario* nomen, quod nunquam accipiebatur niſi decreto triumpho. *Paſchal. de Coron.* VIII. 6.

Corona quercica ornabat poſtes domus Auguſtæ, erat lauro circumdata. V. inſr. in *Laurus*. *Media* appellatur, non quod lauro fuerit circumdata, ut hi volunt, Ovidius enim illas diſcernit, nec non Dio LIII. p. 507. A. *Cæſari multi erant honores delati, nempè ut ante ipſius domum in palatio lauri, ac ſuper eas corona quernea ſuſpenderentur, quod perpetuus eſſet hoſtium victor, & civium ſervator.* Et ſuſpenſam docet Suet. Claud. c. 17. n. 4. Patet ab utroque portæ Palatinæ latere lauros fuiſſe, & propterea Poetam eas *poſtibus Auguſti cuſtodes* apponere, inque medio earum ſupra fores in fronte ædium *coronam* civicam fuiſſe, eam inde mediam vocari, & rectè dici *ſuper laurus* ſuſpendi. Non igitur erant junctæ, ſed vicinæ; altera nempè laurus in terram defixa, virens, creſcens, ut patet ex Ovidio mox laudando; altera verò parieti affixa. Eo reſpiciens ultimam *vicinam arborem* videtur vocare Calpurn. Eccl. IV. 90.

In quibus Auguſtos viſuraque ſæpè triumphos
Laurus fructificat, vicinaque naſcitur arbor.

Vicina arbor mihi videtur eſſe quercus, ex qua *coronæ* civicæ fiebant, quæ ante fores Auguſti erant lauru proximæ. V. Ovid. Triſt. III. 1. 33. *Lauru appoſita* poſtes veluti, & illi civicam ſuperponi canit n. 39. V. illum. Cuper. Apoth. Homer. p. 216. Buleng. de Triumph. c. 13. Inſcriptio addita erat, *ob cives ſervatos*. Ovid. n. 47.

Cauſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtata corona
Servatos cives indicat hujus ope.

Senec. de Clem. I. 26. *Felicitas illa .... & mereri clementia civicam. Nullum ornamentum Principis faſtigio dignius pulcriuſque eſt, quàm illa corona ob cives ſervatos.* Val. Max. II. 8. *Ad quercum prona manus porriguntur: ubi ob cives ſervatos corona danda eſt: qua poſtes Auguſtæ domus ſempiterna gloria triumphant.* Cuper. ibid. p. 217. Sagittar. de Jan. vet. c. 30. n. 4. Nardin. Rom. vet. VI. 13. Poſt Auguſtum illam Tiberius noluit ſuſcipere. Suet. c. 26. n. 6. *Civicam in veſtibulo coronam recuſavit.* Caligula eodem docente c. 19. n. 4. *per pontem primo die phalerato equo, inſignisque quercica corona, ultro citro commeavit.* Claudius *Palatinæ domus faſtigio affixit.* Suet. c. 17. n. 4. Cernitur in nummis cum inſcriptione: EX S. C. OB CIVES SERVATOS. vel S. P. Q. R. P. P. OB. C. S. Ac ſine dubio ſequentes Imperatores eadem ſibi ſervata palatia ſua exornarunt. Cernitur ſatis in Galbæ, Vitellii, Veſpaſiani nummis cum inſcriptione ſollenni: in Trajani cum literis COS. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI: in L. Aurelii PRIMI DECENNALES COS. III. quia illi unà cum Marco *oblata eſt corona civica* teſte Capitol. in Anton. Philoſ. c. 12. *Cuper. ibid. p.* 218. *Nardin. l. l. Criſpin. in Ovid. Faſt.* I. 613. *Briſſon. de Form.* IV. *p.* 354. A domo Principis ſenſim tranſiit ad fores privati cujuſque. Certè ibi aſpiciebatur picta, aut quavis alia ratione effigiata. Ovid. Faſt. I. 613.

Augeat imperium noſtri ducis: augeat annos:
Protegat & noſtras querna corona fores.

Id fiebat in publica lætitia. Quippè publica re benè geſta, ut ad ſingulos utilitas, ita lætitia perveniebat. Tertull. de Idolol. c. 15. *Scio fratrem per viſionem eadem nocte caſtigatum graviter, quod januam ejus, ſubito annuntiatis gaudiis publicis, ſervi coronaſſent.* Lucan. in Piſon. n. 30.

Hinc quoque ſervati contingit gloria civis,
Altaque victrices intexunt limina palmæ.

Paſchal. ibid. c. 10. Hæc fidei totius antiquitatis adverſantur; & vel Cæſarum zelotypia, qui ægrè ferebant inſignia ſua aliis dari, hanc ſententiam condemnat. Apud Ovidium, quem producit, *noſtras*, eſt ex ejus mente, fores Ovidii. Sed *protegat* poteſt commodè ſignificare defendat. Deinde in uno Vaticano eleganter ſcribitur *meritas*; & in optimis codicibus *veſtras*; ut ad Germanicum referatur, cujus tutelam geſturum Auguſtum hac loquendi forma, vel certè eum quoque Imperatorem fore optat. Quod ex Tertulliano affert, nihil ad rem facit; quia in publica lætitia omni frondium genere januas ornare & *coronare* ſolebant. Ex Lucani verbis qui probabit, privatorum ædibus *coronam* civicam fuiſſe appenſam, debet argumentari hoc modo: ut palma, ita & quercea *corona*, quæ eſt gloria ſervati civis, debuit ſuſpendi. Sed præcedentes verſus, ſine quibus hi bini intelligi difficulter poſſunt, in medium afferantur. Ita igitur canit n. 25.

Nos quoque pacata Piſonem laude nitentem
Exæquamus avis; namen etſi bella quierunt,
Non periit virtus, licet exercere togata

Mune-

Munera militia, licet & ſine ſanguinis hauſto
Mitia legitimo ſub judice bella movere,
Hinc quoque ſervati . . . . ,

Opponit militiam bellicam avorum, & togatam Piſonis; & licèt illa quieſcat, tamen hanc exercere, & ſub judice bella movere, id eſt, patroni munere fungi, reoſque in judicio defendere, quæ maxima apud Romanos laus, eum poſſe canit: & hinc addit *contingere gloriam ſervati civis*; quando ſcilicet cauſa patronus vincit; nec civicam *coronam* dicit eſſe foribus ſuſpendendam, ſed *palmas intexere alta limina*, Scilicet ſolebant oratores & cauſidici victoriam in foro partam teſtari appenſa pro foribus palma, ut ea via clientes plures pararent; quemadmodum loco eleganti docet Lucianus libello, quem ῥητόρων διδάσκαλον inſcripſit p. 324. quo etiam reſpicit Juven. Sat. VII, 117.

—— rumpe miſer tenſum jecur, ut tibi laſſo
Figantur virides, ſcalarum gloria, palma,

Mart. VII. 28. 5,

Sic fera mirentur, ſic te palatia laudent,
Excolat & geminas plurima palma fores.

Cuper. ibid, p. 217, Grang. in Juvenalem, Sagittar. de Janvet. c, 30. §, 22.

Corona radiata eſt, quam *radiantem arcum* vocat Stat. Theb. I, 28.

Ipſe tuis altè radiantem crinibus arcum
Imprimat.

Illa è Romanis Principibus primum Caligulam uſum video: nempè cum id ageret, ut ſibi adſciſceret famam divinitatis, ſeque non ſolùm heroibus æquaret, ſed & ipſis majoribus numinibus, Mercurio, Marti, Apollini, quorum geſtamina & inſignia geſtabat, *coronis* radios imitantibus caput evinctus, ut de illo Philo Legat. p. 1005. B. In hujus lamina, ſive ambitu aſpiciuntur ſtellæ tres, & ſupra frontem ſemicirculus lunaris. E ſola ſpecie ſatis apparet eſſe ex illarum genere, quas ipſe, ut ſupra dixi, exploratorias vocavit, Radiata quoque aſpicitur in numiſmate Trajani, hoc uno ab cæteris diſcriminata, quòd ſub radiis inſerta ſunt humilia quædam acumina, ſive alii radioli cuſpidatim inſerti fiſſuris apertis & acuminatis, veluti iis ita infixi, ut eas fulciant. Eſt quoque conſpicua ſuper caſſide M. Aurelii, Valerii Probi. Ibi ramuli lauri baccati inſerti ſunt radiis, Habet inſuper hoc inſigne & ſingulare, nempè diadema ex unionibus, cujus initium eſt in fronte laminæ. Inde ambit apices radiorum & laurorum uſque ad poſteriorem partem laminæ, cui inſertum denique ex ea pone occipitium dependet. Ut in radiata Caligulæ dixi eſſe ſtellas tres, ita in radiata Cari & Carini, multorumque inſequentium Principum laminæ inſerti aſpiciuntur lapilli. In radiata Theodoſiorum utrimque lamina eſt margine eminentiori; habetque in fronte gemmam inſignem. Huic nova res addita. Nam ſuperiori parti laminæ inhæret perpetua ſeries unionum. *Paſchal. de Coron.* IX. 16. *Raynaud. de pil. & cat. cap. regm. Sect.* 18.

Corona roſtrata non fuit navalis ſimplex, & certè diverſa fuit à roſtrata. Nam ecce hæc in ſummo pretio, & non iis data, qui in navim aliquam tranſcendiſſent (ſæpè id factum) ſed qui navale aliquod magnum decus magna induſtria peperiſſent. Data dico ducibus ipſis, & aſſimilanda aliquatenus obſidionali, Plinius cedere eam ſoli civicæ facit. V. illum ſupr. in *Corona navalis*. Lipſ. de Milit. Rom, v. Dial. 17. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 148. & in Gell. v. 6. Pigh. Annal. Rom. 1. p. 60. Buleng. de Triumph. c. 13. Laurent. Polym. IV. Synopſ. 3.

Corona ſacerdotalis dicitur, qua *coronabantur* ſacerdotes. Ammian. XXIX. 5. *Biduoque poſt Iceſium oppidum militaria ſigna, & coronam ſacerdotalem cum cæteris, quæ interceperat, nihil cunctatus reſtituit.* Apud Plin. XXXV. 10. pingitur *ſacerdos adſtante puero cum acerra & corona.* Qui mos etiam in Syria viguit. Hieronym. in vit. Hilarionis: *Non prius abire paſſi ſunt, quàm futura eccleſia lineam mitteret, & ſacerdos eorum, ut erat coronatus, Chriſti ſigno denotaretur,* Erat oleaginea. Stat, Theb. III, 466.

Huc gemini vates ſanctam canentis oliva
Fronde comam, & niveis ornati tempora vittis
Evadunt pariter.

Interdum aurea. Prudent. περὶ στεφ. X. 1011.

Summus ſacerdos nempè ſub terram ſcrobe
Acta, in profundum conſecrandus mergitur
Mire inſulatus, feſta vittis tempora
Nectens, corona tum repexus aurea.

Tertull. de Idolol. X. 18. *Quo more nunc prætexta, vel trabea, vel palmata, & corona aurea ſacerdotum provincialium.* Mos fuit antiquiſſimus. Plin. XVIII. 2. *Huic, Romulo, ab Acca Laurentia nutrice ſua ſpicea corona, quæ vitta alba colligaretur, in ſacerdotio pro religioſiſſimo inſigni data, quæ prima apud Romanos fuit corona.* Paſchal. de Coron. IV. 13.

Corona ſepulcralis appellari poteſt I. quæ imponebatur mortuo, ſi vivus virtute ſibi aliquam peperiſſet: idque ex permiſſu legis XII. tabularum. V. ſupr. in *Coronæ funebres*. *Coronarunt* veteres mortuos, ut ſignificarent ex victoria ſeculi ἀόχλητον ἀμεριμνίαν, ut innuit Clem. Alexandr. Strom. II. 8. *A turba & negotio remota ſecuritatis ſignum eſt corona, quare ea & mortuos coronant.* Hic ritus à Græcis originem traxit. Creon enim Rex de non ſepeliendo Polynice ejuſmodi edictum proponit apud Eurip. Phœn. n. 1626.

Hunc mortuum quiſquis corollis induet,
Tectaque operiet, morte multator mala.

Ubi Scholiaſtes: Εἰώθασι τιθέναι τοὺς νεκρούς. II. qua lectus, quo efferebantur, ornabatur. V. infr. in *Lectus funebris*. III. qua urna, in quam reliquiæ condebantur, *coronabatur*. Quo exemplo Plutarch. p. 316. A. memorat Marcelli cadaver combuſtum fuiſſe conditum urna argentea, cui circumdata fuit aurea *corona*. Urna aurea, in qua conditæ erant reliquiæ Demetrii, fuit circumdata *coronis*. Plutarch. p. 915. B. *Ut eas accepit, impoſuit urnam, quæ ex ſolido auro erat, in navem prætoriam. Civitates, ad quas appulerunt, hinc coronas ingeſſerunt urnæ, hinc viros cultu lugubri miſerunt ad exſequias decorandas & proſequendas. Decurrente Corinthum claſſe, urna ex puppi conſpicua viſa, regali purpura & diademate exornata.* Paſchal. de Coron. IV. 6. IV. qua ſepulcrum exornabatur. Plin. XXI. 3. *Et jam tunc coronæ deorum honos erant, & Larium publicorum, privatorumque, ac ſepulcrorum, & manium.* Ovid. Triſt. III. 3. 81.

Deque tuis lacrymis humida ſerta date.

Tib. II. 4. 48.

Annua conſtructo ſerta dabit tumulo.

Kirchman. ibid. IV. 3. Notiſ. Cenot. Piſan. Diſſert. III. 6. Moreſtell. ibid. VIII. 14. Paſchal. l. l. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c, 21. Fiebat ex apio. Suidas: *Corona ex apio lugubris eſt: apium enim luctibus convenit.* Plutarch, Timol. p. 248. D. *Cæteros milites poſtquam Timoleon perſuaſionibus exhortationibuſque firmiter ad prœlium induxit ad Crimiſum fluvium, quo Carthaginenſes venturos andiverat, adduxit, qui cum caſtra ſuperaret, unde inimicorum caſtra videndi poteſtas erat, mulis apium ferentibus obviavit: quod infauſtum milites augurium putavere, quoniam apii coronas ſepulcris imponere uſurpatum eſt. Unde proverbium hoc natum eſt: apio egere, qui periculosè ægrotet.* Plin. XX. 11. de Apio: *Ambo neutrum ad cibos admittendum, imò omninò nefas: nam id defunctorum epulis feralibus dicatum eſt.* Pius Annotat. Poſter. c, 115. Kirchm. & Paſchal. l. l. Quis dixerit, modò mentis compos ſit, quoniam ſcribit Plutarchus, apud Græcos conſueviſſe *coronas* ex apio ſepulcris imponi, idem de Latinis eſſe affirmandum? Plinius, qui in hiſtoria uſus rerum non reticet, & qui XXI. 3. *coronarum* ſepulcralium meminit, hunc ejus herbæ uſum ſilentio non involviſſet. Quin ex aliis floribus textas *coronas* ſepulcris fuiſſe impoſitas docent hiſtoriæ, & monumenta. Texebatur itaque I. ex roſis. Harum Romani adeò fuerunt ſtudioſi, ut iis poſt mortem monumenta ſua ſpargi ſupremo judicio nonnunquam juſſerint, legato ad hanc rem relicto, cui plerumque hæc erat adnexa conditio, ut in Ravennati inſcriptione legimus: *Ut quotannis roſas ad*

menn-

Digitized by Google

monumentum ejus deferant. Teſtatur idipſum lapis Mediolanenſis:

PETRONI. JUCUND. VI. VIR.
SENI.
PETRONIA. MIRA. L. F.
PATRONO. QUÆ. HS.
CCCC. LEG. POSSESSORIBUS
VICI BERGOMAG. IN. HERM.
TUEND. ET. ROSA. QUOTANNIS
ORNANDUM.

Mag. Miſcell. II. 17. *& Noriſ. l. l.* Apud Græcos & ſepulcra roſis decorabantur. Anacreon in roſam.

Quid dicam? & illa multis
Medicina certa malis,
Nec inutilis ſepultis.

Kirchman. & Mag. l. l. II. ex myrto. Eurip. n. 323.

Agamemnonis verè ſepulcrum
Neglectum, nec libamina, neque ramum myrti
Accepit.

n. 509.

Veni enim ad ipſum ſepulcrum obiter,
Ac procidens humi luxi, nactus ſolitudinem:
Libaminaque ſoluto utre, quem hoſpitibus fero,
Fudi: ramosque myrteos circa tumulum poſui.

Kirchman. & Mag. l. l. Victor. Var. Lect. XVI. 2. Barnes ad Eurip. n. 323. III. ex liliis. Virg. Æneid. VI. 884.

Tu Marcellus eris: manibus date lilia plenis.
Purpureos ſpargam flores: animamque nepotis
His ſaltem accumulem donis, & fungar inani
Munere.

Paſchal. Kirchman. & Mag. l. l. IV. ex amarantho. Philoſtratus hunc florem uſurpatum eſſe ſcribit in Heroicis, orto à Theſſalis initio, qui Achillis ſepulcrum hujuſmodi *coronis* redimiverint. *Mag. & Kirchman. l. l.*

Corona ſpicea, qua antiquitas Cererem, quam exiſtimabat magiſtram ſationis frumentariæ, *coronavit*. Horat. carm. ſecul. n. 29.

Fertilis frugum, pecorisque tellus,
Spicea donet Cererem corona.

Tib. I. I. 21. V. illum ſupr. in *Ceres*. Et hæc quidem omnium *coronarum* videtur eſſe antiquiſſima, non ſolùm ob id, quòd Romulus ea *coronatus* eſt, ſed quòd Ceres eadem eſt quæ terra, quæ eſt omnium mater. Atque adeò ſemper viſa eſt eſſe boni ominis. Eſt etiam pretioſiſſima, quòd ſpica, ut altrix hominum, præbet paci convenientem aſpectum: ac meritò ſpica ſumi poteſt pro ſymbolo pacis. Tib. I. 11. 67.

At nobis pax alma veni, ſpicamque teneto.

Paſchal. de Coron. VII. 15. Laz. Comm. Reip. Rom. IX. 18. Pependit ante templum, tanquam proprium inſigne deæ ſpeciferæ, & frugiferæ. Apul. Met. VI. p. 173. *Videt ſpicas frumentarias in acervo, & alias flexiles in corona: & ſpicas hordei videt. Erant & falces, & opera meſſoriæ modus omnis; ſed cuncta paſſim jacentia, & incuria confuſa, &, ut ſolet, æſtu laborantium manibus projecta. Hic ſingula Pſyche dividit, & diſcretim remota ritè componit.* Videlicet ſuo quoque loco collocatura, & *coronam* quidem in foribus, quo liqueret Cereris eſſe templum; id quod ipſa, nullo conſpecto ſigno, primulùm accedens ignoraverat. *Brouckh. in Tibullum.*

Corona ſutilis: Ejus folia, unde nectetentur, conſui mos fuerit. Hanc Artemid. IV. 4. vocat τ̃ ϛεφάνε δέσιν, *corona conjunctionem*. Plin. XXI. 3. *Sutiles Saliorum ſacris invenimus, & ſollennes cœnis*. Ac ſi dicat: ſutilium *coronarum* uſus eſt antiquiſſimus. Id quod hinc intelligimus, quod eas in Saliorum ſacris antiquitus adhibitas ſcimus. Addit Plinius: *Tranſiere deinde ad roſaria*. Id quod cujuſmodi fuerit, docet Apic. de re culin. I. 4. V. illum infr. in *Roſatum*. Itaque ad hanc ſuturam, id eſt, ad conſuenda & concinnanda folia roſatum, neceſsè fuit, ea ſic macerari, ut manum artificis, & punctutas, quibus nectetentur, pati poſſent. Pergit Plinius: *Eoque luxuria proceſſit, ut non eſſet gratia niſi mero folio*. Id quod convenit cum verbis Apicii, qui ad hanc ſui ſeculi luxuriam ſutiles componit. Ergo idem propemodum eſt, ac ſi dicat Plinius: Antiquitùs tota roſa inſerebatur ſutilibus. Sed eò tandem res proceſſit, ut rejecta & faſtidita gratia floris pulcerrimi ejus tantum folia retenta ſint, quæ ut alia aliis veluti ſquamatim insererentur, inventa eſt ea ratio condituræ, quam deſcribit Apicius. Nempè omnis decor harum *coronarum* videtur contineri artifice quadam ſutura & mixtione foliorum. *Paſchal. de Coron.* I. 13. *Jun. de Coma* I. 8. *Stuck. Ant. Conv.* III. 16. *Turneb. Adv.* XVIII. 29. *Buleng. de Triumph.* c. 16. Inde *coronam ſuere* dixit Tertull. de Pall. c. 4. *Vetus jam hydra Centaurorumque ſanguis in ſagittis pumicè ſpeculi excludebatur, inſultante luxuria, ut poſt monſtra transfixa coronam forſitan ſuerent*. Græcis ῥαπτὸς ϛέφανος dicitur, & ὁ ῥαφεὺς ϛέφανος. Juſtin. Apolog. Mart. IX. 95. 5.

Sutilis aptetur roſa crinibus.

hoc eſt, *corona* ſutilis ex roſis. *Salmaſ. in Capitol. M. Anton. Philoſ. c. 4.* Inter ſutilem & pactilem hoc intereſſe arbitror, quòd in pactili folia pangerentur cum caudice, vel pediculo in torulo rotundo; ſutili folia filo ſtringerentur, ac conſuerentur. *Buleng. l. l.*

Corona tonſa & tonſilis idem. Virg. Æneid. V. 556.

Omnibus in morem tonſa coma preſſa corona.

Serv. in Georg. III. 21. *Tonſa*, inquit, *oliva, minutis foliis compoſita. Habiturum ſe autem coronam tonſilem dixit. Coronas* interdum ex integris frondibus & intonſis nectebant veteres, ut ex lauro, oliva, & aliis. Interdum ex mero folio funiculis eas ſuebant. Hæ tonſiles vocatæ, illæ nexiles, vel plexiles. Tonſæ autem, vel tonſiles, ideò quod ex foliis detonſis textæ eſſent, vel quod folia in his parum eminerent, tanquam ſi tonſa eſſent. *Tonſilia ſerta* Mart. VI. 80. 8.

Tonſilibus ſertis omne rubebat iter.

Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 703. b. B. Oouzel. in Gell. XVIII. 2.

Corona triumphalis dabatur triumphantibus. Erat duorum generum. Priorem locum obtinuit illa, quam exercitus Imperatori dabat, ſcilicet, argumentum ſui judicii de ſuo duce. Hujus duæ fuerunt ſpecies: una laurea, quam triumphans capite geſtabat: altera aurea, id eſt, effigiata in ſpeciem lauri. Alterius generis fuerunt illæ, quas provinciæ ductori exercitus Romani, cum is è militia Romam redibat victor, gratulationis ergo certatim mittebant. V. illas ſupr. in *Corona provincialis*. Hoc genus *coronarum* triumphanti præferebatur. E duabus prioribus illa quæ erat laurea, id eſt, contexta, ſeu plexa è duobus ramulis lauri, caput triumphantis evinciebat. At illa aurea propriè dicebatur inſignis laurea; quandoque inſignis *corona* triumphalis. Liv. VII. 13. *Te Imperator, milites tui oramus, ut nobis pugnandi copiam facias. Tum vincere cupimus; tum duce te vincere, tibi lauream inſignem*, videlicet auro & gemmis, *deferre*. Hanc ſervus publicus eodem, quo triumphator, curru vectus geſtabat ſuper caput ejus. Ergo hæc laurea, quam triumphans capite geſtabat, diſtinguenda eſt ab illa aurea. Accuratiſſimè tradit hoc Zonaras in triumpho Camilli. Ait enim, quam coronam Camillus triumphans, ac triumphali curru ſublimis capite geſtabat, fuiſſe contextam è ramulis lauri. At ſupra caput ejus aliam fuiſſe, quam ſervus publicus tenebat gemmis inſignem, eamque enormis magnitudinis, cui, ſcilicet, ferendæ nullum mortale caput eſſet idoneum. Juven. Sat. X. 39.

—— magnaque corona
Tantum orbem, quanto cervix non ſufficit una,
Quippe tenet ſudans hanc publicus, & ſibi conſul
Ne placeat, curru ſervus portatur eodem.

Triumphales itaque non ſolum in Republica, ſed & ſub Principibus, quæ capite geſtabantur, fuerunt laureæ. Ovid. de Pont. II. 2. 81.

Ipſe ſuper currum placido ſpectabilis ore
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.

n. 91.

Hunc colis, ante diem per quem decreta meretis
Venit honoratis laurea digna comis.

Tib. I. 8. 7.

At te victrices lauros Meſſalla gerentem
Portabat nitidis currus eburnus equis.

Paſchal. de Coron. VIII. 1. Aring. Rom. Subter. VI. 49. n. 8. Laz. Comment. Reip. Roman. IX. 18. Nicol. de Triumph. c. 11. n. 6: c. 19. n. 4. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 1. Buleng. de Triumph. c. 16. 17. & 30. Lipſ. de Milit. Roman. V. dial. 17. Thyſ. Rom. Illuſtr. v. p. 149. Kipping. Diſſert. de Victor. §. 3. Roſin. Antiq. Roman. X. 27. & ad illum Demſter. Paral. X. 29. Schull Nomencl. Philol. p. 358.

Corona turrifera, ſive turrita dicebatur, quam mater deum geſtabat, quòd prima turres urbibus dedit. Hinc ejus epithetum, πυργοφόρος. Hæc eſt illa Rhea, illa Jovis, Junonis, Neptuni mater, Saturni uxor, inſignis πυργωτὴ μορφα, quòd urbes initio ſuper montibus poſitæ ſunt, ut loco muniſſimo, & cœlo ſinceriſſimo. *Paſchal. de Coron.* IX. 10. *Cuper Apoth. Homer. p.* 199. *Argol. in Panvin. de lud. circ.* I. 17. *Menetrej. Symbol. Dian. Epheſ. ſtat. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* VII. *p.* 369. *F.* V. & illam ſupr. in *Corona murali*.

Corona vallaris erat, qua donabatur, qui primus vallum ſubierat. Non fuit diverſa à caſtrenſi. V. illam ſupr. in *Corona caſtrenſi*.

Corona vitiginea ad pampinorum vitis ſimilitudinem efficiebatur. Illa Bacchum ornabant. Horat. Od. III. 25. 18.

—— *dulce periculum eſt,*
O Lenæe, ſequi deum,
Cingentem viridi tempora pampino.

IV. 8. 33.

Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

Erat ſymbolum maturitatis ejus quæ eſt fini proxima. Nec mirum ſi equiti Romano objectum eſt apud Tacit. Annal. XI. 4. 2. quòd *per quietem vidiſſet Claudium pampinea corona evinctum albentibus foliis. Id quod ita interpretatum, vergente autumno mortem principis oſtendi.* Cum qua interpretatione conſentit Artemid. I. 79. ubi obſervat *coronam ex vite præter Dionyſiacos artifices mortem ac vincla ſignificare, propter pampinos implicatos & inflexos*. Paſchal. de Coron. IV. 18. Lipſ. ad Tacitum. Laz. Comm. Reip. Roman. IX. 18.

Corona votiva dicebatur, quæ voto diis immortalibus erat conſtituta. Vitruv. VIII. V. illum infr. in *Votiva*. Tomaſ. de Donar. c. 1.

Corona cingi dicitur urbs, cum undique milite circumdatur, ut nullus exitus pateat. Cæſ. Bell. Gall. VII. 72. 2. *Nec facile totum opus militum corona cingeretur.* Uſi ſunt illa veteres in ſubita oppugnatione ad claudendum, ad diſtinendum. Liv. XXIII. 18. *Poſtquam nihil pacati referebant, oppugnare eſt adortus, & corona eam capere conatus eſt.* Hinc Sil. Ital. XIII. 140.

Mœnia flexa ſinu, ſpiſſa vallata corona
Alligat, & telis in morem indaginis ambit.

Facit *ſpiſſam coronam*; id eſt, duplicem, triplicem, aut ſupra, ut numerus militum, aut magnitudo loci oppugnandi erat. Joſeph. de Bell. Jud. III. 7. *Duplici peditum corona urbem* Jotapatam *cingunt, & tertiam ſeriem equitum exterius ponunt.* Introrſum erant pedites, quorum invadere; extrorſum equites, quorum inſpectare, & tueri. Et eminus quidem ſeries ita duplex, aut triplex; ſed cum appropinquabant, ratio vult magis arctatos, multiplicatoſque item fuiſſe, in gyro ſcilicet aſſiduè anguſtiore. Corpora etiam forſan alibi militum, & cohortes relictæ, ad ſubita belli, & ſubſidium, aut præſidium. Hoc etiam amplius, primos ordines peditum ſcutatorum, graviorumque fuiſſe, qui comminus aſſultarent, invaderentque: retrorſum leves, aut velites, ut funditores, ſagittarios, qui eminus pellerent telis, & deturbarent propugnatores. *Coronam* hanc Græci cum ſagena comparant, dicuntque rem ipſam σαγηνεύειν, quod eſt *corona cingere*, & includere velut piſces. *Lipſ. Poliorcet.* I. 4. *Laurent. Polym.* IV. *Synopſ.* II. *Thyſ. de Oppugn. Urb.* I. *p.* 156.

ſub *Corona* venire dicebantur mancipia jure belli capta. Gell. VII. 4. *Sicuti antiquitus mancipia jure belli capta coronis induta veniebant, & idcirco dicebantur ſub corona venire: namque ut ea corona erat ſignum captivorum venalium, ita pileus impoſitus demonſtrabat ejuſmodi ſervos venum dari, quorum nomine emptor venditori nihil præſtabat. Vel quod milites, cuſtodiæ cauſa captivorum venalium greges circumſtarent: eaque circumſtatio militum corona appellata ſit. Sed id magis verum eſt, quod ſupra dictum.* Mos apud antiquitatem frequens. Liv. XXIV. 42. *Turdetanos in poteſtatem redactos ſub corona vendiderunt.* Tacit. Annal. XIII. 39. 7. *Imbelle vulgus ſub corona venumdatum.* Curt. IX. 8. 15. *Multos captivos ſub corona veniſſe.* Faber. Semeſt. II. 3. Bud. in Pandect. p. 26. H. Paſchal. de Coron. VII. 7. Rhodig. Ant. Lect. VII. 31: XXV. 22. Sigon. de Ant. jur. civ. Rom. I. 11. Laz. Comm. Reip. Rom. IX. 18. Turrig. Not. in Inſcript. Uſſi. Tog. §. 2. Pitiſc. in Curtium.

CORONATI ad oraculum accedebant, & ab eo recedebant. Hunc morem ſollennem Græcorum ignoravit Q. Fabius apud Liv. XXIII. 11. *Hæc ubi ex Græco carmine interpretata recitavit, tum dixit: ſe oraculo egreſſum ex templo his omnibus divis rem divinam thure ac vino feciſſe: juſſumque ab templi antiſtite, ſicut coronatus laurea corona & oraculum adiſſet, & rem divinam feciſſet: ita coronatum navem aſcendere, nec ante deponere eam quàm Romam perveniſſet.* Schol. Eurip. Hippol. *Mos hic eſt veteribus, ut ab oraculo dum veniunt, coronati veniant.* Lipſ. Epiſt. Quæſt. IV. 21.

Coronati potabant in floribus, quos anni tempus ſubminiſtrabat: ſed maximè roſa, aliiſque, quæ ebrietatem prohiberent, & caput non gravarent. Lucret. IV. 1124. V. illum infr. in *Unguentaria*. Mart. XIII. 127.

Dat feſtinatas Cæſar tibi bruma coronas:
Quondam veris erant, nunc tua facta roſa eſt.

Horat. Od. II. 7. 23.

—— *quis udo*
Deproperare apio coronas
Curatve myrto?

Et quidem I. caput. Horat. Od. II. 11. 13.

Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temerè, & roſa
Canos odorati capillos
Potamus uncti?

Prop. III. 3. 43. V. illum ſupr. in *Roſa*. II. Frontem. Anacreon.

Ubi verò ſuperciliis ex apio corollas
Impoſuimus, feſtum convivium celebravimus.

Et:

At ego demens ea corona rapta
Revinxi frontem.

Juven. Sat. XV. 50. V. infr. in *Unguentaria*. III. Collum. Horat. Sat. II. 3. 256.

—— *potus ut ille*
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas.

Tib. I. 8. 51. V. illum infr. in *Natales*. Urſin. de Triclin. p. 263. Paſchal. de Coron. II. 2. & 3. Stuck. Ant. Conviv. III. 16. Lipſ. Ant. Lect. III. p. 157. Caſal. de Conviv. vet. c. 1. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 19. de Prof. Roman. ritib. c. 25. Buleng. de Conviv. III. 24. & 27. Baccius de Conviv. IV. 1. Laurent. de Conviv. vet. c. 1. Tomaſ. de Teſſer. hoſpit. c. 18. Sardus de mor. gent. I. 22. Sagittar. de Jan. vet. c. 37. §. 14. Kipping. Antiq. Roman. IV. 3. 6. *Coronarum* ejuſmodi origo, & cauſa item illa potiſſimum extitit, quod cum diſcumbentes multo convivales inter epulas ſe vino ingurgitarent, ne caput ſubinde doleret, faſcia illud linea, vel certè linea vinciebant. Hæc enim, ut Feſtus ait, primùm cunctis *corona* ad manus fuit. Verùm luxu ſubinde manante aucto; ad novas ſibi delicias concinnandas, compacta tum ex frondibus, tum ex floribus aut caliciis aromatibus ſerta adhibita ſunt, quæ humani capitis meatus molliter, ut vinum facilè perſpiret, adaperiunt, quod ex nardo potiſſimùm *corona* præſtare conſuevit: vel certè ex frigidis inter-

Digitized by Google

interdùm *corona* inſtruebantur, ut opportuno meatus temperamento adſtringentes, æſtuantis vini vim validè comprimerent: ad quod aptè quidem *corona* ex violis, roſis, & ex hedera item intexta adhibebatur. *Aring. Rom. Subterr.* IV. 49. *Pier. Hierogl.* XLI. 24. *Schill. Nomencl. Philol. p.* 363.

CORPUS circumagebant veteres in re divina. V. ſupr. in *Circumvertere*. Defuncti quomodo curaverint. V. ſupr. in *Cadaver*. Numinibus noſtri *corporis* partes *eſſe conſecratas dicunt Phyſici, ut aurem Memoriæ. Hinc Virg. Ecl.* VI. 3. *Cynthius aurem vellit & admonuit: frontem Genio, unde venerantes deum tangimus frontem: dextram fidei, unde* Virg. Æneid. III. 611.

—— *atque animum præſenti pignore firmat.*

genua Miſericordiæ, unde hæc tangunt rogantes. Serv. Æneid. III. 607. *Hotomann. de vet. rit. nupt. c.* 51. *Pitiſc. in Curt.* VII. 10. 35.

In *Corporum* cultu Romanorum verſabatur luxus. In illo enim captata levitas, facies fucata, greſſus mollis & ſuſpenſus, & quidem à viris, quod gravius opprobrium Seneca objurgat, & deteſtatur Nat. Quæſt. VII. 31. *Adhuc quicquid eſt boni moris, exſtinguimus levitate & politura corporum. Muliebres munditias anteceſſimus, colores meretricios, matronis quidem non invidendos, viri ſumus. Tenero, & molli ingreſſu ſuſpendimus gradum, non ambulamus. Corporis* levitatem non uno epigrammate perſtringit Martialis, & de ipſo Julio narrat Suet. c. 43. n. 3. *Circa corporis curam moroſior, ut non ſolùm tonderetur diligenter, ac raderetur, ſed velleretur etiam, ut quidam exprobraverunt.* Comam frangebant in gradus. V. ſupr. in *Coma*, & hos unguento delibuebant. Irridet ſæpè Martialis. Horatius ſupr. in *Coronati potabant*. Juven. Sat. IV. 108. V. illum ſupr. in *Amomum*. Itaque officinæ erant eorum, qui odores coquerent. Senec. Epiſt. 90. *Hinc fabrorum officinæ ſunt, hinc odores coquentium.* Faciem levigabant, & pane linebant. Juven. Sat. VI. 471. & Suet. Oth. c. 12. n. 4. V. utrumque infr. in *Facies*. Ingreſſum ut ſuſpenderent, erant etiam huic rei doctores. Senec. Epiſt. 90. *Hinc officina molles corporis motus docentium & infractos.* Meurſ. de Lux. Roman. c. 3. Kobierzyck. de Lux. Roman. I. 7.

Corpus à Ictis pro collegiis & univerſitatibus uſurpatum. Patet hoc ex l. 3. §. à municipibus ff. de bonor. poſſeſſ. ex l. 1. §. neque ff. quod cujuſque univerſit. & ex l. 7. §. item municipes ff. ad exhibend. *Corporum* namque tria genera ſtatuunt. Ita l. 30. ff. de Uſucap. ſeu Uſurp. *Unum, quod continetur uno ſpiritu, & Græce* ἡνωμένον *vocatur, ut homo, tignum, lapis & ſimilia. Alterum, quod ex contingentibus, hoc eſt, cohærentibus conſtat: quod* συνημμένον *vocatur, ut eſt, ædificium, navis, armarium. Tertium, quod ex diſtantibus conſtat, ut corpora plura, non ſoluta, ſed uni nomini ſubjecta, veluti populus, legio, grex.* In notis P. C. *patronum corporis* ſignificat, quotieſcunque alicujus collegii artificum nomen ſequitur. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 897. *B.*

Corpus vocatur etiam liber, codex, ut Græcis σωμάτιον. Senec. Epiſt. 46. *Brevis mihi viſus eſt, cum eſſet nec mei, nec tui corporis, ſed qui primo aſpectu aut T. Livii, aut Epicuri poſſet videri. Brevis*, inquit, *mihi viſus eſt* tuus liber pro voluptate, quam in eo legendo cepi: quamvis ejus molis, ut *Epicuri poſſet videri, aut Livii*, qui ingentia volumina ſcripſerunt, *non tui, aut mei corporis*, id eſt, non qualia ſunt *corpora*, ſive σωμάτια codicum, quæ ego, tuque ſcribimus, quia brevioribus modulis arctamur. *Salmaſ. de Mod. uſur. c.* 10.

CORRECTORES erant magiſtratus provinciales, & ferè per Italiam ſolùm; nam extra eam raró adhibiti: neque enim alios reperio in Notitia provinciarum Hieroclis præter *Correctorem* Paphlagoniæ in Aſia, & *Correctorem* Auguſtanicæ primæ in Ægypto. In Africa Ducem, & *Correctorem* limitis Tripolitani habet codex Theodoſianus XII. 1. 133. Notitia utriuſque Imperii etiam *Correctorem* Syriæ in Pannonia recenſet. In Italia autem diverſos diverſatum, aut fermè omnium provinciarum *Correctores*, tum libri, tum lapides antiqui referunt; puta *Correctores* Venetiæ & Hiſtriæ; Flaminiæ & Piceni; Tuſciæ & Umbriæ; Campaniæ, Lucaniæ, & Bruttiorum; Apuliæ & Calabriæ. Item *Correctores* Italiæ, & totius Italiæ, Italiæ Tranſpadanæ, & utriuſque Italiæ. Et priores quidem aliquot provinciæ, poſt diviſionem Conſtantini, pro *Correctoribus* Conſulares acceperunt: duo autem *Correctores* ſoli relicti fuere, alter Apuliæ & Calabriæ, alter Lucaniæ & Bruttiorum, cæteræ provinciæ Præſides habuerunt. Multùm intereſſe puto, utrum totius Italiæ *Correctorem* dicas, an indefinitè Italiæ tantùm; nam totius Italiæ *Correctorem*, præter unum Tetricum, nullum lego, nec alium unquam fuiſſe adeò ampla poteſtate ex eo conjicio, quòd Trebellius Pollio ut rem novam & inuſitatam notet, Aurelianum tantum poteſtatis permiſiſſe quondam æmulo imperii, & triumphato. Et ne quis ſimplicem Italiæ *Correctorem* crederet, & ordinariæ poteſtatis, totius Italiæ dixit, & attributas ei provincias enumerat, quæ ſingulæ ſingulis *Correctoribus* tunc demandari conſueverant; ſuntque numero ſex, Campania, Samnium, Lucania & Brutii, Apulia & Calabria, Hetruria atque Umbria; quibus deinde adjungitur omnis annonaria regio; quam ego ex tribus Italiæ provinciis admitto, quæ & ipſæ ſuum *Correctorem* habere conſueverant: ſunt autem Liguria, Æmilia, Venetiæ, Hiſtriæ: & hæ aut tres ſimul junctæ, aut ſaltem duæ priores propriè & peculiariter dictam conſtituebant, quæ & ipſa peculiarem habuit *Correctorem*, qui *Corrector* Italiæ in lapidibus abſolutè, & ſine ulla adjectione appellabatur. Atque hoc ut credam, ex eo adducor, quod huic Italiæ parti etiam poſtea ſub Præfecto prætorio, ejuſque vicario peculiare Italiæ nomen hæſerit: tum verò, quod antiquus lapis apud Gruter. p. 459. n. 7. *Correctorem* totius Italiæ Tranſpadanæ commemoret: unde Italiæ Ciſpadanæ tunc alium quoque *Correctorem* fuiſſe crediderim; adeoque duas illas provincias, quandoque ſeorſim duos, quandoque junctim unum *Correctorem* habuiſſe. Atque inde Ælium Dionyſium in veteri lapide non edito utriuſque Italiæ *Correctorem* appellari non dubito. At inter Cæteros provinciarum Italicarum *Correctores* ipſum Italiæ *Correctorem* dignitate eminuiſſe apparet ex Vettii Agorii inſcriptione apud Gruter. p. 486. n. 3. qui cum principio *Corrector* Tuſciæ & Umbriæ fuiſſet, quaſi per dignitatum gradus deinde provectus, Illyrici, & poſtea Italiæ *Corrector* factus eſt. Itaque quantumvis præcipuè hæc dignitas in Italia ante Conſtantinum fuerit, unicam tamen rectè dici non poſſe fateor, eò quòd plures tunc per Italiam eſſent *Correctores*: Ut nec illud, quod in Patav. Monum. I. 5. nimis facilè ſcripſi, Conſtantino imperante, duos in Italia *Correctores* creatos fuiſſe, quaſi antea unicus tantùm extitiſſet. Sed rectiùs ex dictis, unà cum Pancirolo dicere volo, cum à Conſtantino cæteris *Correctoribus* Conſulares fuiſſent ſubſtituti, duos tantummodò reliquiſſe eo nomine præſides, alterum Apuliæ & Calabriæ, alterum Lucaniæ & Bruttiorum: quamvis nec illud adeò certum exiſtimem, cum in Codice Theodoſiano leges ad *Correctorem* Tuſciæ extent, datæ a. 362. 354. 355. & 356. hoc eſt, Juliano, Joviano & Valentiniano Auguſtis, cui pòſt paullò Conſularem ſuffectum apparet ex legibus datis a. 370. & 389. ad Conſularem Tuſciæ. *Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 641. *B. Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 99. *Guther. de Offic. Domus Aug.* I. 7. *Laz. Comm. Reip. Rom.* II. 2. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 567. *a. D.* Medium inter Conſulares & Præſides locum tenuerunt, & illis inferiores, his verò aliquanto digniores fuerunt, ut ex ordine à Notitia obſervato liquet. Videntur fuiſſe antiquiſſimi, ſiquidem marmor ſupra portam Arimini, imperante Auguſto, *Correctores* in Italia fuiſſe ſignificat.

IMP. CÆSAR. DIVI JUL. FL. AUGU-
STUS PONT. MAX. COS. XXIII. TRIB.
POTEST. XII. P. P. MURUM DE-
DIT CURANTE L. TURNO SECUN-
DO APRONIANO PRÆF. URBIS FL.
ACTEJO V. C. CORRECTORE FLA-
MINIÆ ET PICENI.

Sed hæc inſcriptio vitiata eſt, quia nullus Auguſto imperante Apronianus Urbi præfuit, ſed Statilius Taurus &

L. Piſo, ut *Tacit. Annal.* vi. 11. 5. ſcribit. Quare intelligit Rufium Turcium Apronianum, quem ſub Valentiniano Urbi præfuiſſe ſcribit Ammian. xxvi. 3. Et pro Turno legendum Turcio, reponendumque nomen Valentiniani pro Auguſto. Puto vetuſtate corruptum marmor ab aliquo qui non intellexit, malè reſtauratum. Certè ſub Severo & Antonino Caracalla *Correctores* fuerunt. Eorum enim Hermogenianus, l. ex omnibus 10. ff. de offic. præſ. & Papinianus, l. penul. ff. eodem titulo meminerunt. *Pancwoll. ibid. c.* 157. *Buleng. de Imp. Rom.* iv. 37. Titulo Clariſſimorum ſunt honeſtati, l. 1. C. ut omnes tam civil. l. ſi poſt 4. C. de jus. & fact. ignor. *Pancirol. ibid. c.* 2.

CORRECTURA perhibebatur ipſum officium. Auſon. Patent. xxiv. 11.

Nam Correctura tibi Tarraco ibera tribunal
Prebuit, affectans eſſe cliente tibi.

Invenio in Italia Lucaniam provinciam *Correcturam*. Aur. Vict. Cæſ. c. 35. n. 5. *Ipſe in triumphum ductus Lucaniæ Correcturam cooptavit*. Conceſſa eſt non cuivis, ſed peritioribus rerum, & erudirioribus. Ammian. xv. 5. *Dynamius, & præclaris artibus illuſtratus, cum Correctoris dignitate abiit*. A *corrigendis* verò, & in priſtinum decorem reſtituendis provinciis ductum hunc honoris titulum docere nos poſſit, quod apud Rufin. xviii. 4. legitur: *Senatus ex decreto Germanicum mittit cuncta Syriæ negotia correcturum*. Barth. Adv. lix. 14.

CORRIGIA lorum, ſive ligula eſt calcei. Harum inflexione patriciorum calcei aliis diverſi fuere. Zonar. Annal. ii. Habuerintque quatuor *corrigias*, ſive ligulas. Iſidor. xix. 34. *Patricios calceos Romulus reperit quatuor corrigiarum*. Pervenjebant ad medium uſque crus. Horat. Sat. 1. 6. 27. V. illum ſupr. in *Calceus*. Ubi Acro: *Et circumdedit medium crus; quia altiores ſunt calcei ſenatorum*. Qui non loquitur de altitudine ſoli, ut malè exiſtimat Dempſter. ad Roſin. Ant. v. 36. ſed de altitudine ipſius calcei, qui altiùs crus tegebat quàm plebejus. Cum enim calcei plebeji unicam tantùm ligulam, ſive *corrigiam* haberent, qua religabantur; patricii quatuor corrigiarum erant, quæ inter ſe impleaxæ ad medium uſque crus aſcendebant. *Lora patricia* dicuntur Senec. de Tranq. c. 11. *Quæ dignitas, cujus non prætextam, & augurale, & lora patricia, & ſordes comitentur?* Et ita in antiquo lapide, quem exhibet Phil. Ruben. Elect. 1. 30. propè portam Nomentanam prætor, qui mappam mittit, habet calceos cavos, quorum *corrigiæ* inter ſe implexæ uſque ad ſuras aſcendunt. Hinc explico Mart. ii. 29. 7. V. illum infr. in *Ligula*. Exiſtimo enim *ligulam non extremam* dici, quia ſtigmatias ille, in quem invehitur Martialis, calceos patricios quatuor *corrigiarum* portabat, atque ita ligula illa infima, quæ pedem tangit, haudquaquam extrema erat, cum contra in calceis plebejis extrema eſſet: illi enim non habebant alias illas ligulas, quæ inter ſe implexæ uſque ad ſuras aſcendebant. In calceis patriciis & ſenatoriis erant ex nigra aluta. *Ruben. de re Veſt.* 11. 3. Quatuor *corrigias* habuiſſe patriciorum calceos merum eſt Iſidori commentum. Nullum enim hujus rei veſtigium apud veteres apparet, ac ne in ſtatuis quidem, quas videre licuit. Et quid illis erat opus? Cum enim calcei cavi eſſent, & ſolidi, pedem tibiarum veſtientes, ad quid *corrigiæ*, & quidem quatuor? Nam, ut concedamus, etiam clauſi calcei fuerint, potuiſſe, ut faciliùs calcearentur, habere ſciſſuram in medio, qua crus pes jungitur, eamque, ut hodie ſolemus, habena, vel ligula ſtringi; quatuor tamen *corrigias*, ſive lora fuiſſe gratis dicitur. In calceis fuiſſe vincula, ſive ligulas oſtendit Juven. Sat. v. 19. ſupr. in *Clientes*. Vetus interpres: *Calceari cum feſtinant, anſas caligarum prætereunt nonnullas*. Sed quatuor fuiſſe probandum erat. Quod verò ad medium uſque crus pervenerint, nequaquam ex Horatio allato conſtat. Nam pelles pro calceo ſumuntur ſenatorio, qui ad ſuras uſque extendebatur, cum cæterorum calcei ſolum pedem tegerent. Et ideò ſenatorii altiores, ſive longiores, non quod illas *corrigias* ad ſuram producerent; ſed quod totæ & integræ calcei pelles illuc extenderentur: nam, quod plebeji calcei unam tantùm ligulam habuerint, tam verum eſt, quàm patricios quatuor habuiſſe. Zonaras loquitur de calceis patriciis ſub imperio Byzantino, quorum forma immutata, quique aperti habenas reticulatim implexas habebant; & ideò à cæteris diverſi *inflexione lororum*. ſed hæc lora fuiſſe quatuor non dicit. *Lora patricia* apud Senecam, ſi tamen certa lectio eſt, de quo dubitant Muretus & Lipſius, quòd vox *lora* in veteribus deſit, de habenis, quibus lunula religabatur, non de *corrigiis*, quæ ad medium crus pertingebant, intelligenda ſunt. Prætor, quanquam non conſtet patricium fuiſſe, qui in vetere monumento Circenſibus mappam mittit, habet quidem calceos cavos noſtro tum ſimiles; ſed *corrigias* illas inter ſe impleaxs, uſque ad ſuram aſcendentes non magis videmus, quàm ſenea ille Plautinus corniculas in pariete depictas. Sola enim ibi ligula apparet, eodem planè ſitu, & forma, qua nos calceos ſtringimus. Apud Martialem ſanior lectio eſt, *non heſterna*, id eſt, recens, & in dies nova. Sed, ut demus, quod falſum eſt, in calceo patricio quatuor fuiſſe *corrigias*, ſi illa, quæ pedem tangebat, erat infima, etiam fuit extrema, ultima ſcilicet quatuor aliarum, quæ per crus extendebantur. Etſi in plebejis calceis una tantum erat, una & ſola, extrema dici non poteſt: extrema enim refertur ad præcedentes. Sedebat in calceo ſtigmatiæ non extrema. *Ferrar. Anal. de re Veſt. c.* 35. *Dempſter. l. l.* Varia ratione apud veteres circumvolutæ fuerunt pedibus, uti ex antiquis ſtatuis & nummis apparet. Uſitata admodum circumvolvendi ratio ea videtur, quam ſpectare licet in ſtatua, quam dedit Ferrar. de re veſt. 1. 3. 18. qualis etiam apparet in ea, quæ viſitur in fronte domus Baſſianorum; quomodo & Herculis in nummis Æſculapii cernitur. Alia ratione verò circumvolutæ apparent in ſtatua togata, quæ viſitur in atrio palatii Veneti, quam fortaſſe, certè oratoris, quod libelli in dextra indicant, & libellorum theca ad pedes ſtatuæ, fuiſſe Ferrarius conjecit. Atque iterum alia in ſtatua M. Aurelii palliata, quam videre eſt in eodem atrio palatii Veneti. Scilicet veteres etiam hac in re ornatum quæſiverunt. *Byn. de calc. Hebr.* 1. 7. 2. Hanc ſi quando, cum calceamenta pedibus inducerent, eaque preſſiùs aſtringerent, contingeret effringi, malum omen crediderunt, adeò ut ſuſcepta negotia desererent. Cicer. de Div. ii. 40. ubi ſic ait: *Quæ ſi ſuſcipiamus, pedis offenſio nobis, & abruptio corrigiæ, & ſternutamenta erunt obſervanda*. Quod omen veteres illi portendere credebant, rem ſuſceptam haud feliciter progreſſuram, aut ſiniſtro aliquo caſu impediendam: quemadmodum iis, quibus in itinere contingit abrumpi, non parvo abruptio illa impedimentum eſt, ita ut iter inceptum retardet. Unde qui ſacram paginam gloſſa, quæ dicitur ordinaria, illuſtravit, locum Eſaj. c. 5. n. 27. *Non rumpetur corrigia calceamenti ejus*, appoſitè ſic interpretatur: non impedietur in itinere Dominus. Ut enim ſignificet re nulla retardandum, quin brevi ſit in hoſtes iracundiæ ſuæ tela vindice dextra contorturus. *Balduin. de Calc. c.* 21. Illas ſolvere, hoc eſt, exuere calceos dominorum apud veteres proprium fuit ſervorum miniſterium. V. ſupr. in *Calceus*. *Corrigias ſolvere* quid myſticè ſignificet, docet *Balduin. ibid. c.* 28.

CORSICA non plus centum millibus paſſuum ab ora Liguſtica diſtat, & Italiæ pars cenſetur. *Pancirol. Notit. Dign. Imp. Occid. c.* 52. Modico freto è Sardinia diſcreta, aliquanto minor 390. milliaria circumit, priùs Cirna à Cirno Herculis filio dicta. Vinum producit optimum, alumen & ferrum. *Pancirol. ibid. c.* 55. Quæ cauſa fuerit *Corſis* arma inferendi, nemo tradit: illud tantùm eſt apud Zonaram, anno 517. C. Licinium Varum conſulem *Corſicam* petiturum Claudium Cliniam cum copiis præmiſiſſe; Claudium *Corſis* terrore injecto, quaſi Imperator eſſet, cum iis fœdus feciſſe: Varum autem neglecto fœdere Claudiano *Corſos* adortum ſubegiſſe. Quin etiam biennio poſt à Sp. Carvilio Conſule rem benè cum *Corſis* geſtam, & poſt triennium eoſdem à C. Papirio Maſone Conſule in ditionem populi Romani adductos invenio. *Sigon. de Ant. Jur. Prov.* 1. 4. *Bergier. de viis militar.* iii. *Sect.* 45. *n.* 9. *Pancirol. l. l.*

CORTINA eſt vas tinctoris, in quo colores veſtibus tingendis adſervantur. Cato de re Ruſt. c. 67. *Cortinam* plum-

plumbeam in lacum ponito, quo oleum fluat. Buleng. de circ. c. 31. Argol. in Panvin. de lud. Circenſ. I. 15. Voſſ. Lex. Etymol.

Cortina eſt hemiſphærium cœli. Ennius apud Varron. de Ling. Lat. VI. 3.

Corpore cæruleo cava quæ cortina receptat.

Turneb. Adv. VI. 20. Voſſ. Lex. Etymol.

Cortina eſt capacitas convexa & ſinuoſa theatri. Virg. Æn. II. 295.

Carmineque irriguo magni cortina theatri
Imparibus numeroſa modis canit arte regentis.

Nam id de vaſis, quæ in theatro ἠχῆα vocabantur, non tam dici crediderim, quàm de tota ejus ſtructura: quæ ſic exædificata eſt, ut numeroſæ voces ad ſpectatorem perveniant, cum ſit muſicis deſignationibus modificata, ut Vitruv. v. 3. ſcribit. *Turneb. Adv. VI. 20. Palmer. Spicil. XI. p. 816.* Propriè eſt lebes, quo ſenſu vox hæc eſt frequens apud Plinium in Hiſtoria naturali. Ex forma rotunda lebetis videtur dictus fornix, aut concameratum opus formæ haud abſimilis, quale erat adytum Apollinis Delphici, unde oracula edebantur. Varr. de Ling. Lat. VI. 3. *Cava cortina dicta, quod eſt inter terram & cœlum ad ſimilitudinem cortinæ Apollinis.* Videtur ergo intelligi ædificium concameratum, poſt ſcenam, aurei imminens, ex quo ſonitus è Tritonis ore audiebatur. Ejuſmodi erat Odeum, quod deſcribitur à Plutarch. Pericl. p. 160. *In interiore diſpoſitione multa habet ſedilia, & multas columnas, tecto verò circumquaque convexum, & acclive ex uno faſtigio factum, imaginem ajunt fuiſſe, & imitamentum regii tentorii.* Gorall. in Virgilium.

Cortina eſt etiam vas in circo uſitatum. Plaut. Pœn. v. 5. 11.

Ita replebo atritate, atrior multò ut ſiet,
Quàm Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt.

Vas enim aqua plenum homines ſole peruſti ludis circenſibus circumferebant, ut equos curſu defeſſos frigida aſpergerent. *Lambin. in Plautum.* Fuit potius vas ferendæ per cuneos, ac vendendæ ſitienti popello aquæ. *Buleg. de Circ. c. 31.*

Cortina eſt locus ſubſelliorum juxta tribunal, in quo non advocati ſolum, ſed ſcribæ, præcones, atque id genus operæ forenſes conſiſtebant. Tacit. de Orat. c. 19. n. 6. *Cum vix in cortina quiſquam aſſiſtat, qui elementis ſtudiorum etſi non inſtructus ....* Lipſ. in Tacit. II. 57. Palmer. Spicil. XI. Theſ. Crit. Gruter. Tom. IV. p. 816.

Cortina eſt quoque tripus æreus Apollini ſacer. Plin. XXXIV. 3. *Ex are factitavere & cortinas tripodum nomine Delphicas, quoniam donis maximè Apollinis Delphici dicabantur.* Suet. Aug. c. 52. n. 2. *Argenteas ſtatuas olim ſibi poſitas conflavit omnes, ex iiſque aureas cortinas Apollini dedicavit.* Donat. de Urb. Rom. III. 1 Tomaſ. de Donar. c. 4. Pitiſc. in Suetonium.

CORVINUS eſt cognomen. *Corvini* cognomen ſibi adſcivit M. Valerius, tribunus ille militum, qui à Gallo quodam provocatus, cum in arenam conſcendiſſet, *corvus* in galea conſedit, donec hoſtem interemit. De hac pugna Liv. VII. 26. Perenne poſtmodum Valeriorum fuit, licèt quandoque à Statilis uſurpatum. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 644. E. Glandorp. Onom. Rom. p. 863. Niphus de Augur. I. 10.*

CORUNCANII. V. illos infr. in *Gens.*

CORVUS ad aucupia olim adhibitus. Cteſias in Indic. p. 14. *Pygmæi venantur lepores, & vulpes, non canibus, ſed corvis.* Buleng. de Ven. circ. c. 4. Avis fuit auguralis. Val. Max. I. 4. 2. *T. Gracchus, cum ad res novas pararetur, auſpicia domi prima luce petiit: quæ illi perquam triſtia reſponderunt. Nam janua egreſſus ita pedem offendit, ut ei digitus decuteretur: tres deinde corvi in eum adverſum occinentes partem tegulæ decuſſam ante ipſum propulerunt.* §. 4. *Cum Metellus Pontifex maximus Tuſculanum peteret, corvi duo in os ejus adverſum veluti iter impedientes advolaverunt, vixque extuderunt, ut domum rediret.* §. 5. *M. Ciceroni mors imminens auſpicio prædicta eſt: cum enim in villa Cajetana eſſet, corvus in conſpectu ejus, horologii ferrum loco motum excuſſit: & protinus ad ipſum tetendit, ac laciniam togæ conſque morſu tenuit, donec ſervus ad eum occidendum milites veniſſe nuntiaret.* Plin. x. 12. *Corvi in auſpiciis ſoli videntur intellectum habere ſignificationum ſuarum. Nam cum Mediæ hoſpites occiſi ſunt, omnes è Peloponneſo & Attica regione volaverunt. Peſſima eorum ſignificatio, cum glutiunt vocem velut ſtrangulati.* Buleng. de Aug. & Auſp. c. 6. Niphus de Aug. I. 10. Bruyer. de Re cibar. XV. 75. Apollini præcipuè dedicatus erat. Albric. de deor. imag. c. 4. *Juxta illum corvus niger deſuper volitans pingebatur, avis ſcilicet ipſi deo conſecrata, quod ſolus contra rerum naturam in mediis ipſis æſtivis ferroribus oviparos pullulet fœtus.* Ut loquitur Hyginus Mythol. I. *Aleand. tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. V. p. 727. B.* In via Appia quendam ſepultum eſſe ſcribit Plin. X. 43. *Famuſoue innumeris alitè celebratum exſequiis, conſtractum lectum ſuper Æthiopum duorum humeros, præcedente tibicine, & coronis omnium generum, ad rogum uſque, qui conſtructus dextra viæ Appiæ ad ſecundum lapidem, in campo Rediculi appellato, fuit.* Moreſtell. Pomp. Feral. III. 2. Borrich. Ant. Urb. Rom. Fac. c. 17. §. 5.

Corvus à manu ferrea, ſive harpagone diverſus fuit. Diſtinguunt enim Curt. IV. 2. 12. *Ferrea quoque manus, harpagones vocant, corvique præparabantur.* & Diodor. XVII. 44. *Corvis autem manibuſque ferreis in loricis conſiſtentes abripiebant.* Videtur *corvus* ferramentum fuiſſe triquetrum, & acuminatum, ad effigiem *corvini* roſtri, inque ſummo capite habuiſſe annulum è ferro, cui inſerebatur catena, ſicque poſtea vel baliſta, vel alia machina conjectum, navim hoſtilem aliquando retinuiſſe, ſæpiùs perforaſſe. Deſcribit Polyb. I. 22. Vallum. *Scheffer. de Milit. Nav. II. 7. Lipſ. Poliorc. V. 8. Philand. in Vitruv. X. 19. Bald. Lex. Vitruv. Stevvech. in Veget. IV. 44.*

CORYBANTES fuerunt ſacerdotes Rheæ, ſive matris deum. De illis, & illorum, quæ ſortiti ſunt, nominibus, Strab. X. p. 321. *Qui Cretenſes res tradunt, Phrygiaſque, ii quibuſdam ſacris miniſteriis implicant Curetes, cum arcanis, tum aliàs Jovis in Creta educationi puerili, & matris deum ſacrificiis in Phrygia ac locis circa Idam Trojæ montem. Ingens eſt diverſitas iſtarum narrationum: alii eoſdem cum Curetibus ponunt Corybantas, Cabiros, Idæos Dactylos, Telchines: alii cognatos inter ſe, & exilibus diſtinctos differentiis.* Horum rituum originem ordine exponit Firmicus, inde ortum, quòd Cretenſes, ut Jovis furentis propter filii Bacchi cædem ſævitiam mitigarent, feſtos funeris dies ſtatuentes, & annuum ſacrum trieterica conſecratione componentes, omnia per ordinem facere vellent, quæ puer moriens aut fecit, aut paſſus eſt. Ideòque, ut memorat Firmicus, vivum laniant dentibus taurum, crudeles epulas annuis commemorationibus excitantes, & per ſecreta ſylvarum clamoribus diſſonis ejulantes fingunt animi furentis inſaniam. Præfertur ciſta, in qua ſoror cor latenter abſconderat, tibiarum cantu, & cymbalorum tinnitu crepundia, quibus puer deceptus fuit, mentiuntur. *Voſſ. de Idolol. II. 53. Barthol. de tib. II. 1. Gyrald. Synt. Deor. IV. 138. D. Saubert. de Sacrif. c. 6. Aleand. tab. Heliac. Explic. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. V. p. 760. E. Rhodig. Ant. Lect. V. 3. XVII. 12. Ferret. Muſ. Lapid. I. mem. 4. Junius Catal. architect. p. 59. Spanhem. in Callim. hymn. in Jovem n. 32. Langban. in Longin. de Sublimit. c. 38. §. 2. Tiraquell. ad Alex. Gen. Dier. VI. 4. Denat. Dilucid. p. 470. Ouzel. in Minuc. Felic. p. 173. Lampe de Cymbal. Vet. II. 13. & 14.*

CORYMBA eſt ornamentum navis, quo ſummitates proræ & puppis decorari ſolebant. Val. Flacc. IV. 691.

Saxa ſed extremis tamen increpuere corymbis.

Apollon. II. 603.

Sic tamen ut illa ſummos aplustris apices deſecarent.

Et hinc *corymbata* navis nomen profectum, quod in gloſſis Iſidori legitur. *Scheff. de mil. nav. II. 6.*

CORYMBIUM eſt ſuggeſtus cirrorum in ſpeciem *corymbi*, qui *eſt hederæ racemus in orbem circumactus*, ut ſcribit Plin. XVI. 34. *Capillamentum* interpretatur Petron. c. 70.

Tom. I. Oo 3 *Sevo-*

Digitized by Google

Secus atamque me non minus decore exornavit capillamento: imò commendatior vultus enituit, quia flavum corymbion erat. Ibid. *Ancilla Tryphænæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominæ pueri adornat caput.* Salmaſ. in Treb. Poll. Claud. c. 17. Gonzal. in Petronium. An tantum ſit muliebrium. V. inſr. in *Crobylus*. Inde *diſcus corymbiatus* apud Trebell. l. l. fortaſſean appellatus, in quo *corymbia* illa, & cirrinum ſtructuræ, cælatura erant expreſſæ: variis enim argumentis in cælandis vaſis luſit veterum luxuria. *Salmaſ. l. l.*

CORYTI *ſunt propriè arcuum thecæ: dicuntur tamen etiam ſagittarum, quas pharetras nominamus.* Serv. in Æneid. x. 169.

> —— *queis tela, ſagittæ,*
> *Corytique leves humeris, & letifer arcus.*

Kipping. Antiq. Roman. III. 2. §. 5. *Corytus* eſt theca, repoſitoriumve arcus. Errore enim imbuti ſunt grammatici non pauci, qui ſagittarum thecam, quæ pharetra eſt, ſic appellari autumant. *Junius Nomencl. c. 72.* Qui claè errat. Senec. Herc. Fur. IV. 1127.

> *Telum Scythici leve coryti.*

Qui ſagittam vocat *telum coryti*. Stat. Theb. IX. 720.

> —— *cæleſtibus implet*
> *Coryton telis.*

id eſt, ſagittis. Idem clariùs IV. 269.

> *Terga Cydonæa corytos arundine pulſat.*

Cerda in Virgilium. Voſſ. Lex. Etymol. Bernart. in Statium.

COS.

COSCONIA gens. V. illam inſr. in *Gens*.

COSMETA erat ſervus ornator, cui domini, vel ancilla ornatrix, cui dominæ exornandæ cura incumbit. Juven. Sat. VI. 476. V. illum inſr. in *Libraria*. Laz. Comm. Reip. Rom. VIII. 1. Brod. Miſc. x. 17. Remeſ. Inſcript. Claſſ. 1. n. 8.9 Rhodig. Ant. Lect. xxx. 19. Pignor. de Serv. p. 390.

COSMIATICUM fortè tributum eſt pro mundo muliebri. *Buleng. de Vectig. c. 38.*

COSSUS fuit antiquitus cognomen Corneliorum tantùm, ut ex Faſtis Capitolinis & Livio obſervatum eſt. Quod quum procedente tempore ferè exoleviſſet, pro prænomine iterum, ut pleraque alia, ab ejuſdem gentis hominibus circa Auguſti tempora uſurpari cœptum eſt, ut *Coſſus* Cornelius Lentulus Conſul anno ab U. C. 754. & hujus filius eodem prænomine ornatus Conſul anno ab U. C. 789. *Panvin. de Nom. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. II. p. 1226. A.* Ab antiquis dicebantur *Coſſi* naturâ rugoſi corporis homines à ſimilitudine vermium, quos in ligno editos Phryges & Pontici maris accolæ pro delicatiſſimis cibis ſumunt. Plin. XVII. 24. *Luxuria coſſos roborum prægrandes delicatiore adhibuere in cibo.* XI. 33. *Nec coſſi tantum in eo, ſed & tabani in eo naſcuntur.* Panvin. l. l. Sigon. de Nom. Rom. c. 5. Alex. Gen. Dier. 1. 9. & ad illum Tiraquellus. *Coſſi* viginti conſecuti ſunt Pontificatum maximum ſemel, opima ſpolia ſemel, dictaturas tres, cenſuras duas, triumphos tres, decemviratum legibus ſcribendis bis, conſulatus decem, tribunatus militares conſulari poteſtate duos & viginti, magiſteria equitum quatuor. I. Serv. Cornelius L. F. Maluginenſis *Coſſus* Conſul fuit cum Q. Fabio Vibulano anno 268. II. L. Maluginenſis *Coſſus* Serv. F. L. N. qui Conſul fuit cum alio Q. Fabio Vibulano III. a. 294. III. Hujus frater M. Cornelius Decemvir legibus ſcribendis a. 303. & 304. IV. M. Cornelius, quem quidam ſuperioris filium exiſtimant, Conſul fuit cum L. Papirio Craſſo a. 317. V. A. *Coſſus*, ſuperioris, ut creditur, frater, Pontifex maximus a. 322. Conſul cum T. Quintio Cincinnato II. triennio poſt triumphum egit de Vejentibus, & ſpolia opima tulit poſt Romulum primus hoſtium duce Larte Tolumnio Rege interfecto. Tribunus militum fuit poſt biennium, & eodem anno magiſter equitum Mamerco Æmilio Mamercino III. Dictatore rei gerundæ cauſa. Paullò pòſt A. *Coſſus* Dictator ſeditionis ſedandæ, & rei gerundæ cauſa reperitur a. 368. cum de M. Manlii Capitolini ſeditione ageretur, quem eundem eſſe cum ſuperiore non videtur veriſimile. VI. P. *Coſſus* tribunus militum fuit a. 338. Hunc Verrius P. N. appellat. VII. Cn. *Coſſus*, cujus parentes ignorantur, à proximo fuit tribunus militum. Iterum poſt decennium creatus eſt cum P. Maluginenſe. VIII. M. Cornelius *Coſſus* Conſul cum L. Furio Medullino a. 340. IX. Cn. *Coſſus*, quem quidam A. F. M. N. vocant, Conſul fuit cum eodem L. Furio Medullino II. tribunus militum fuit triennio poſt conſulatum cum P. Rutilo *Coſſo*. Iterùm deinde tribunus a. 352. X. P. *Coſſus* A. F. M. N. ſuperioris fortaſſe frater, tribunus militum a. 345. XI. P. Cornelius M. F. L. N. Rutilus *Coſſus* appellatur à Verrio Flacco, qui eodem a. Dictator fuit rei gerundæ cauſa. Tribunus militum fuit biennio poſt cum Cn. *Coſſo*. XII. P. Cornelius Maluginenſis, qui tribunus militum fuit cum Cn. *Coſſo* II. a. 349. Iterum poſt ſeptem a. ſed vitio factus cum aliis quinque abdicavit. XIII. P. *Coſſus*, qui cum P. Cornelio Scipione, & aliis quatuor tribunus militum fuit a. 358. XIV. M. Cornelius Maluginenſis triennio poſt cenſor ſuffectus C. Julio Julo mortuo. XV. Serg. Maluginenſis, qui ſepties tribunus militum fuit, quod paucis accidit, a. 363. iterum quadriennio poſt, tertio a. 369. quarto poſt biennium, quinto item poſt biennium, ſexto a. 382. biennio poſt ſeptimo. XVI. M. Maluginenſis ſuperioris, ut putant, frater, bis tribunus militum fuit cum A. Cornelio *Coſſo* a. 383. & triennio poſt. Poſt hos duos invenio Ser. Cornelium Maluginenſem, quem M. N. appellat Verrius, magiſtrum equitum fuiſſe T. Quintio Capitolino Criſpino Dictatore rei gerundæ cauſa a. 392. Hunc ſuſpicantur Servii ſepties tribuni filium. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Cornelia.*

COSSUTIA gens. V. illam inſr. in *Gens*.

COSTÆ navium ſunt ligna quædam ex carina ſurſum aſcendentia, in quibus tabulæ ſuffiguntur. *Νομεῖς* Heſychio, aliis ἐγκοίλια dicuntur. *Statumina* Cæſarem vocaſſe arbitrantur Bell. Civ. 1. 54. 2. *Carinæ primum ac ſtatumina ex levi materia fiebant, reliquum corpus navium viminibus contextum coriis integebatur.* Nobis ſtatumina & carinæ eadem, aut certè minimum inter ſe diverſa fuiſſe videntur, ita ut ſtatumina ſignificarent ligna ſingularia, quæ per medium navium, velut per corpus animalium ſpina, tranſeunt. Et certè diſtinguuntur ab ἐγκοιλίοις. Moſchion apud Athen. v. Γόμφος, καὶ ἐγκοίλια, καὶ σταμῖνες. *Paxilla, & coſtas, & ſtatumina.* Scheffer. de Milit. nav. 1. 6. Virg. Æneid. II. 16.

> —— *ſectaque intexunt abiete coſtas.*

Apud illum *coſtas* eſſe puto interiora quædam ſtatumina, quibus laterum compages & coagmentatio nitebatur, quales in navi *coſtas* videmus. Græci ἐγκοίλια vocant. Et apud Perſ. Sat. VI. 31.

> *Coſta ratis lacera.*

Turneb. Adv. XXVI. 23.

COT.

COTHO est navium portus artificialis, manu factus, egeſta nempè terra, & inducta aqua. Serv. Æneid. 1. 431. *Portus effodiunt, id eſt, cothona faciunt.* Feſtus: *Cothones appellantur portus in mari interiores, arte & manu facti.* Carthaginenſium portus, Κώθων vocatus fuit. Appian. de Bell. Pun. p. 79. Strab. v. χειροποιήτους ὅρμους nuncupavit. Abſolvuntur tribus partibus quod eorum ſtructuram, quarum una χηλή, altera τόμος, tertia μυχὸς à Græcis vocatur, ut oſtendit Pollux 1. 9. Illorum meminit Vitruv. v. 12. ibique *progreſſus* appellat. *Structuris, ait, ſive aggeribus expediantur progreſſus. Eæ autem ſtructuræ videntur ſic eſſe faciendæ, ut portetur pulvis à regionibus, quæ ſunt à Cumis continuata ad promontorium Minervæ, iſque miſceatur uti in mortario duæ ad unum reſpondeant: deinde tunc eo loco, qui definitus erit, arca ſtipitibus robuſteis & catenis incluſæ in aquam demittenda, deſtinandaque firmiter: deinde inter eas ex tranſtillis inferior pars ſub aqua exæquanda & purganda, & ca-*

Digitized by Google

& cæmentis ex mortario materia mixta ibi congerendum, donicum compleatur ſtructura ſpatium quod fuerit inter arcas. Cicero *cornua* vocavit Attic. ix. 19. *Ab utroque portus cornu,* inquit, *moles jacimus.* Nimirum in modum cornuum lunatium ab utroque latere coibant. Hinc Lucan. ii. 706.

Præcipiti curſu flexi per cornua portus
Ora petunt, pelaguſque dolent contingere claſſes.

Hæc cornua, quo tutius illic eſſent navigia, veteres ſolebant catenis quibuſdam, ab capitibus firmatis, munire atque claudere. Frontin. Stratag. i. 5. 6. *Cn. Duilius conſul in portu Syracuſano, quem temerè intraverat, objecta ad ingreſſum catena clauſus, univerſos in puppim retulit milites.* Et ligneis quibuſdam ſeptis. Appian. de bello Mithrid. *Confugerunt in portum, eoque ſeptis obſerato à mœnibus Mithridatem arcuerunt.* Septa pice contra injurias aquæ muniebantur. Æneas Poliorc. c. 11. *Quia pax eſſet, portus clauſtrum in terram extractum, ſiccandum eſſe, & pice inungendum.* Et quia his catenis ſeptiſque portus claudebantur, clauſtra dicta ſunt Latinis, & Græcis κλεῖθρα. *Scheffer. de Milit. nav.* iii. 4. *Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 794. *G.*

COTHURNUS erat calceus utrique aptus pedi, imò & utrique conveniens ſexui: unde & Theramenes unus è triginta Athenienſium tyrannis dictus eſt Κόθορνος, *Cothurnus*, quod in Republica utrique parti ſe accommodaret, apud Xenoph. Hiſtor. Græc. ii. p. 468. D. *Appellat me cothurnum, ut qui utrique ſtudere cupiam.* Qui etiam *cothurnum* deſcribit ibid. p. 465. D. *Quæ quidem cauſa eſt, quamobrem cothurnus appellatur. Etenim cothurnus utrique pedi congruere videtur, & ad utrumque pertinet.* Heſychius: *Cothurnus eſt calceus utrique pedi ſerviens, mulieri item & viro aptus.* Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Theat. i. 55. Balduin. de Calc. c. 15. Scalig. Poet. i. 13. Barth. Adv. xxxv. 19. Etymologicum magnum hunc calceum facit forma quadrata: *Cothurnus, muliebre calceamentum quadrilaterum figura, quadrans utriſque pedibus.* Argol. ad Panvin. de Lud. Circ. ii. 19. Pinell. ad illum. Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part. 2. c. 7. *Erat calceamentum ad modum crepidarum.* Iſidor. xix. 34. Et fortè Tyrrhenici calcei iidem cum *cothurnis*, cum Ovidius *cothurnum* Lydium appellet, id eſt, Tyrrhenicum, aut Tuſcum, Amor. iii. i. 14.

Lydius apta pedum vincla cothurnus erat.

Sed, ut hoc non auſim affirmare, ita non vereor aſſeverare, mulleos Regum Albanorum *cothurnis* ferè ſimiles fuiſſe. Utrique enim punicei erant, utrique etiam ſolo alto & fulmentato, utrique etiam tibiatim calceabantur, ut de mulleis prodit Titinnius apud Feſtum, de *cothurnis* Virg. Æneid. i. 340.

Virginibus Tyriis mos eſt geſtare pharetram,
Purpureoque altè ſuras vincire cothurno.

Optimè *cothurnos* deſcribit Sidon. Carm. ii. 400.

Perpetuo ſtat planta ſolo, ſed faſcia primos
Siſtitur ad digitos, retinacula bina cothurnis
Mittit in adverſum vincto de fomite pollex,
Quæ ſtringant crepidas, & concurrentibus anſis
Vinclorum pandas texant per crura catenas.

Ruben. de re veſt. ii. 1. *Cothurnis* ob has cauſas mullei non fuerunt ſimiles. Ex illo enim ſequeretur, non tam Cæſarem quàm omnes, qui curulem magiſtratum cepiſſent, fuiſſe Romæ *cothurnatos*, more tragœdorum, fruſtraque à Suetonio pro monſtro notatum c. 52. n. 2. quod Caligula aliquando in publico *cothurnatus* viſus ſit. Fuerint Regum Albanorum, & deinceps patriciorum mullei rubri, & altiore ſolo; nemo tamen dixerit, eadem altitudine, qua *cothurni*, quibus ſtaturæ proceritas exſtruebatur, ut veterum heroum ſublimitatem referrent. Præterea ſi omnes mullei alto & *cothurnali* ſolo erant, Cæſaris cultus minimè notabilis fuiſſet, quod calceatu altiore uteretur; cum omnes magiſtratu curuli præditi in mulleis eſſent, ſaltem diebus, & officiis ſollennibus. Cæſaris ergo mullei à cæteris ſoli altitudine diſtincti, cum color communis eſſet. In eo Cæſar notatus, quod pro nigris calceis ſenatoriis, rubris uteretur: nam quod tam mullei, quàm *cothurni*, tibiatim calcearentur, docuit jam Virgilius. Non tamen idem calceamentum fuerunt, alioqui etiam vulgaris ſenatorum calceus *cothurnus* fuiſſet, qui medium crus pellibus impediebat. Verùm tam mullei, quàm communes calcei cavi erant, & tam pedem quàm crus medio tenus tegebant: *cothurni* aperti, & vinculis ad ſuras uſque religati, hi altiſſimo ſolo, illi humili, etſi in Cæſare altiuſculi, ſive ad juvandam ſtaturam, ſive in regii generis oſtentationem. Vidit hoc Rubenius ex Sidonio, quem laudavit. *Cothurni* ergo crepidæ, ſive ſoleæ, vinclis ad ſuras pertinentibus religatæ. Mullei cavi & clauſi, pedem cum crure ad dimidium tegentes. Et idem inter eos diſcrimen, quod inter calceum Romanum, & ſoleas, ſive crepidas Græcanicas. *Ferrar. Annal. de re veſt. c.* 32. Fuerunt *cothurni* lepidiore quadam concinnitate calceis elegantiores. Sic enim ἀμφοτεροδεξίαν ratio ſuadet imaginari, non quod laxior *cothurnorum* amplitudo facilem utrique pedi calceatum præberet, ut plerique ſunt arbitrati, ſed potius quod utrumque repanda *cothurnorum* latera ſeſe pari tenore molliter incurvarent, æquabilique tandem modulo reducta, atque invicem recurrentia, directum acumen antrorſum efformarent; ita ut in iis nullum eſſet dextri ſiniſtrive pedis, aut laterum interiorum exteriorumve diſcrimen. Cujus formæ expreſſam imaginem oculis ſubjectam intueri licet in elegantiore illo calceatu, quo jam paſſim honeſtioris fortunæ viri atque mulieres utuntur: hunc ſiquidem, propter æquabilem illum utriuſque lateris modulum, non magis dextrum, quàm ſiniſtrum poſſis aſſeverare. Cum in contrarium ſic efformatos ruſticorum viliorumque hominum vulgares calceos animadvertas, ut extrorſum, magis quàm introrſum protuberante laterum amplitudine, inſignes maximè videantur. Ut plurimùm fuerunt purpurei. Livius Andronicus Dianam venatricem ſic alloquitur:

Et jam purpureo ſuras include cothurno.

Virgilius ſupra laudatus. Color purpureus tragicis admodum fuit conſentaneus theatris, in quibus quidem Regum, Reginarumque, conſpicuo ſplendentis purpuræ decore illuſtrium, infortunati caſus, & luctuoſa funera repræſentabantur. Hominibus, quos parcior natura breviores, contractioreſque efformavit, altius attollendis uſurpabatur. Juvenalis de mulieribus, quibus hoc ferè accidit, Sat. vi. 504.

— ſi breve parvi
Sortita eſt lateris ſpatium, breviorque videtur
Virgine Pygmæa, nullis adjuta cothurnis.

Scaligeri in Italicas mulieres dictum V. ſupr. in *Calceus*. Ita ſcilicet altè ſubſtructis illis *cothurnis* impoſitæ mulieres attolluntur, ut ſi poſtea relictis iis incedentes eaſdem intuearis, dimidia ſui parte minores humilioreſque credas. *Balduin. l. l.* Illis utebantur tragœdi. Iſidor. l. l. *Cothurni ſunt, quibus calceabantur tragœdi, quando in theatro dicturi erant, & alta intonantique voce carmina cantaturi.* Pollux vii. 86. & 88. *Cothurni tragici ſunt calcei.* Horat. Sat. i. 5. 64.

Non illi larva, aut tragicis opus eſſe cothurnis.

Sidon. Epiſt. viii. 11.

Soccos ferre cave, nec, ut ſolebat,
Laxo pes natet altus in cothurno.

Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. v. 8. Argol. & Buleng. l. l. Brod. Miſcell. xi. 18. Et venatrices. Has *cothurnis* uſas fuiſſe ſupra docuit Virgilius; & ad illum Servius: *Cothurni ſunt calceamenta etiam venatoria, crura quoque vincientia: quorum quivis utrique aptus eſt pedi. Ideò & numero uſus eſt ſingulari.* Etſi tamen venatici & tragici *cothurni* utrique pedi convenirent: tamen forma differebant. Nam tragici fiebant ſubere altiùs ſublevato: quales venatici eſſe non poterant: quia ea res pernicitatem in venando impediiſſet. *Voſſ. l. l. Spanhem. in Callim. in Dian. n.* 16. *Ulit. in Nemeſ. Cyneget. n.* 90. Non enim eſt quod venaticus tragico omninò ſimilis fuiſſe cenſeatur. *Cothurnum* enim pro calceo, ſpeciem nimirum calceamenti pro alia ſpecie Poeta uſurpavit καταχρηστικῶς. Neque violenta tamen hæc uſurpatio putanda eſt, qualis in rebus, quæ

maximè ſunt ab invicem diſcrepantes. Nam ea cothurnis, quoad formam ſpectat, cum calceis intercedit affinitas, ut ſi eorum inſartas alto ſubere ſoleas demiſeris, cætera calceis aptè reſpondeant. *Cothurnum* tragicum pro ſtylo gravi, pleno, ſublimi, atque tragico uſurparunt Poetæ. Virg. Eccl. VIII. 10.

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno,

Mart. III. 20.

Dic Muſa, quid agat Canius meus Rufus?
An in cothurnis horridus Sophocleus?

Unde proverbium, *Sophocleus Cothurnus*, ad altum & ſublimem dicendi characterem exprimendum. His ſuccedens ita ſuccinit Horat. Art. Poet. n. 280. cum Æſchyli poetæ magniloquiam in dicendo vim attollit:

Qui docuit magnumque loqui, nitique cothurno.

Hinc, quibus hoc à natura conceſſum, ut ampliore vena grandiloqua metra profunderent, quibus animoſo, vividoque ſpiritu, atque ore patulo pronuntiatis, arcuata theatrorum ſubſellia circumſonarent, eos epitheto, non quidem probri, ut antea, ſed eximii cujuſdam honoris titulum præferente, *cothurnatos* placitum fuit appellari. Mart. V. 5. 8.

Grande cothurnati pone Maronis opus.

Et ea dicendi facultas, quæ magnifico ſeſquipedalium verborum apparatu ſuperbificè inſtructa, moderatum loquendi tenorem imis conculcat pedibus, ſeſeque tantum attollit, ut ipſo vertice ſidera tangere velle videatur, ea inquam eloquentia, bene compoſito vocabulo *cothurnata* nuncupata eſt. Hieron. ad Pammach. Epiſt. 26. *Non cothurnatam affectas eloquentiam.* Balduin. l. l. Savar. in Sidon. Epiſt. II. 9.

COTTA fuit cognomen Aureliæ familiæ. Ab anno Urbis D. ad DCC. ſeptem habuerunt conſulatus, quorum unus bis conſul fuit, duo cenſores, unus magiſter equitum, unus triumphalis. I. C. *Cotta* L. F. C. N. conſul fuit cum P. Servilio Gemino, & ſolus triumphavit Idibus April. a. DL. de Pœnis & Siculis. Iterum cum eodem collega poſt quadriennium conſul fuit. Cenſor cum N. Fabio Buteone ſeptimo deinde anno. Magiſter equitum cum C. Duillio Dictatore comitiorum habendorum cauſa anno DXXII. II. C. *Cotta* C. F. C. N. ſuperioris, ut creditur, filius conſul fuit cum P. Sulpicio Galba Max. II. anno primo belli Philippici, hoc eſt, a. DLIII. III. L. *Cotta*, cujus parentes ignorantur, conſul fuit cum Serv. Sulpicio Galba anno DCIX. IV. L. *Cotta*, ſuperioris, ut creditur, filius, conſul fuit cum L. Cæcilio Metello Calvo anno DCXXXIV. V. C. Aurelius M. F. conſul fuit cum L. Octavio anno DCLXXVIII. Huic triumphus decretus erat, ſed ob reſciſſam cicatricem prius mortuus eſt. Laudatur ut diſertus à Cicerone, ejusque leges aliquot fuerunt. VI. Marcus ſuperioris frater conſul fuit anno ſequenti cum L. Licinio Lucullo. VII. L. *Cotta*, ſuperiorum duorum frater, conſul fuit anno DCLXXXIX. cum L. Manlio Torquato, damnatis competitoribus jam deſignatis P. Cornelio Sulla, & P. Autronio Pæto. Cenſor anno proximo cum Q. Cæcilio Metello Pio, quo mortuo *Cotta* abdicavit. *Auguſtin. & Patin. de Famil. Roman. in Aurelia. Glandorp. Onom. Roman. p. 142. & Tiraquell. in Alex. Gen. dier.* I. 9.

COTTABUS luſus ortus eſt à Siculis, quibus latage dicitur liquor ex potione reliquus. Erat talis, ut deſcribit Suidas: Defixa erat in terra quædam virga oblonga, & alia ſupra eam commota ut in ſtatera, habebat autem duas lances ſuſpenſas, & duos crateras aquæ ſub lancibus, & ſub aqua ſtatuam æneam inauratam. Id obtinuit in conviviis, & nuptibus ludentibus exſurgebat aliquis phialam habens mero plenam, & à longè ſtans, quod vini ex epota phiala ſupererat, id totum ad ſtillam uſque unam mittebat in lancem, ut repleta gravis fieret, & deſcendens feriret caput ſtatuæ, quæ latebat ſub aqua, & ſonitum faceret, quique ita jaceret, ut ne gutta quidem una effunderetur, vincebat, & canebat quaſi ab amica redamaretur: ſi aliquid in terram cecidiſſet, aut ſonitum non feciſſet, vincebatur. Statua ſub aqua latens dicta Manes. Tzetzes Chil. Hiſt. VI. 85. 27.

In convivio erat ſtatera, & aliud
Ex utroque latere ſtateræ ſubductitius:
Ollulæ iſtæ in medio habebant imagunculas,
Imagunculas, quas Manes vocabant illi tum,
Comeſſatores cum impleſſent os ſuum eo vino,
Quod dicebatur latax, ſeu latage, humor & fluxus,
Hoc cum ſtrepitu miſcebant in unam lancium,
Hoc eſt, excipiebant, exſpuebant, evacuabant,
Cottabum, & inſtrumentum omne vocabant hoc.
Si igitur ictu vini lanx deorſum vergeret,
Et ſonitum feciſſet Manem in caput feriens,
Comeſſator comeſſatoribus videbatur generoſus.
Sin autem non, multum auferebat velut debilis riſum.

Paullò aliter Pollux VI. 19. *Cottabum à culmine ſuſpendebatur ſupinum ex ære levi factum, ut candelabri operculum, quod candelam ſuſtinet. Erat deinde virga quædam longa, quam cottabicam vocant, & rotunda pelvis cava, quam & chalceium & ſcapham vocarunt, poloque horas indicanti erat perſimilis. Sed cottabo à culmine ſuſpenſo ludentem ſonum quendam edere oportebat, qui latax dictus. Ariſtophanes Pac. p. 715. n. 16. cottabium cotallan vocat rupilem cottabum aſſimilans illud tuba tintinnabulo. Pelvis porrò aqua implebatur, cui globus innatabat, lanx, & Manes ſtatua, tres myrti, & tria acetabula: & qui humida manu cottabum contingens aliquod horum adipiſcitur, laudatur: ſed qui plurima eorum, quæ innatabant, ſubmergit, cottabia pro præmio accipiebat.* Meurſ. de Lud. Græc. in Κοτταβισμός. Bulang. de Conviv. III. 20. & Lud. Vet. c. 38. Stuck. Ant. Conviv. III. 14. Alex. Gen. Dier. III. 10. Rhodig. Ant. Lect. XXVIII. 5. Parrhaſ. Epiſt. 56. Lipſ. Ant. Lect. III. p. 155. Senſtleb. de Alea c. 9. n. 2. Gyrald. de Poet. Dialog. III. p. 179. Potter. Archæol. Græc. IV. 20. Laurent. Polym. IV. Synopſ. 8. Interdum quidam convivantium reliquias humoris, epoto poculo, inverſa manu mittebant in altum, ut relabens in terram ſonitum quendam, ſtrepitumque cieret. Cujus rei veſtigium Romæ ſervatum videri poteſt, nam Plin. XIV. 22. illud inter legum ſcita fuiſſe ſcribit, *contra bibendi fallacias, nihil ad elidendum in pavimentis ſonum ex vino reliquiſſe.* Eo alluſit Horat. Od. II. 14. 26.

—— & mero
Tinget pavimentum ſuperbo
Pontificum potiore cœnis.

Tingebatur enim per *cottabiſmum*. Rhodig. l. l. Buleng. ibid. c. 21.

COTTANUM eſt ficus parva. Martialis infr. laudandus, & XIII. 28.

Hæc tibi quæ torta venerunt condita meta,
Si majora forent cottana, ficus erat.

Plin. XIII. 5. *Syria præter hanc peculiares habet arbores in ficorum genere, caricas, & minores ejus generis, quæ cottana vocant.* Fici hæ mittebantur in vaſculis, quorum forma erat inſtar metæ. Stat. Sylv. IV. 9. 27.

Nuſquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus, atque cottanorum?

Qui *turbinem ruentem inverſam metam* eſſe dicit. Hoc verò voluit dicere, potuiſſe ſibi pro munuſculo Saturnalitio ab amico mitti globum *cottanorum* & prunorum in vaſculo ad inſtar metæ figurato, ſeu inſtar turbinis ruentis. Quæ duo etiam ut munera Saturnalitia jungit Mart. VII. 52. 1.

Omnia miſiſti mihi Saturnalibus Umber
Munera, contulerant quæ tibi quinque dies,
Biſſenos triplices, & dentiſcalpia ſeptem:
His comes acceſſit ſpongia, mappa, calix:
Semodiusque fabæ cum vimine Picenarum,
Et Laletanæ nigra lagena ſapæ.
Parvaque cum canis venerunt cottana prunis.

Lipen. Stren. Hiſt. c. 5. §. 19. Cruc. in Statium. Voſſ. Lex. Etymol.

COTYLA, ſive *cotyle*, quæ & triblion dicta eſt, ſextarii dimidia pars eſt, choei autem duodecima: continet in ſe quartarios duos, cyathos ſex: pendet oleo plena uncias ſeptem ſemis, ſive drachmas ſexaginta, vino aut aqua uncias octo, drachmas duas, ſcripula duo. *Pætus de Rom. & Græc. Meaſ.* III. *Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1649.

Digitized by Google

1649. *B. Cenal. de Pond. ac menſ. rat. ibid. p.* 1453. *D. Savot. de numm. antiq.* III. 39. *Lampe de Cymb. Vet.* I. 12.

Cotyle Attica novem unciarum Italicarum exiſtit; etenim novem unciæ Italicæ in cornibus interſectis diſcretæ pendent uncias ſeptem cum dimidia: ſic fit, ut unciæ menſurales à ponderalibus diſcrepent: ſequitur etiam, quod unciæ & libræ menſurales medicæ ſint eædem Atticis & Romanis, quod teſtatur Galenus, dicens: *Ex multis medicamentis olim conſcriptis, priuſquam res Romanæ in tantum potentiam venirent, conjeci quam illi nominant cotylen, parem eſſe unciis novem libræ Romanis nunc conſuetæ. Hac utuntur medici, ut ſit eadem Attica & medica.* Cenal. de Pond. & menſ. rat. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1453. F.

Cotyla georgica major eſt quàm libralis: tenet enim uncias menſurales tredecim, & ſemunciam, hoc eſt, libram Romanam, & ſeſcunciam. *Cenal. de Pond. & menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 1451. 1.

Cotyla hippojatrica libralis eſt unciarum Romanarum duodecim. Pariſina quidem libralis eſt, ſed ea libra quæ Romanam ſuperat ea proportione, qua pes Pariſinus Romano pede major eſt, videlicet drachmis novem, hoc eſt, uncia & drachma, quam ſeſquidigitalem profunditatem dicere poſſumus conferendo lineales menſuras cum cavis. *Cenal. de Pond. & menſ. rat. Theſ. Antiq. Rom. Tom.* XI. *p.* 1450. *G.*

COTYLISCUS, ſeu *cotylus*, vas eſt anſatum, ventrioſum quidem, at non lati admodum oris, unicam habet anſam, Baccho erat peculiare. Athen. XV. p. 478. Pollux VI. 16. *Alead. Tab. Heliac. Explic. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom.* V. *p.* 712. *D. Vaillant de numm.* I. *p.* 165. *Muſon. Philoſ. de Luxu Græcor. c.* 2. *Pigh. Mythol. in annis part. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom.* IX. *p.* 1189. *B.*

COV.

COVINARIUS erat eques, qui ſcilicet de *covino* pugnabat. Tacit. Agric. c. 35. n. 4. *Media campi covinarius, eques ſtrepitu & diſcurſu complebat.* Hugo de Milit. equeſt. I. 6. Non erat eques, ſed qui *covinum* regebat. Apud Tacitum non legitur *covinarius eques*, ſed *covinarius & eques.* Alii itaque Tacito ſunt equites, alii *covinarii*. Et qui poſſint iidem eſſe, cum, ut ipſe ait, *covinarii* pugnaverint de *covino*, id eſt, vehiculo, non equo? Quare iterum ut de diverſis Tacit. c. 36. n. 4. *Equitum turmæ fugere, covinarii peditum prælio ſe miſcuere.* Scheffer. de re vehic. II. 22.

COVINUS, *covinnus* apud Martialem mox laudandum, & *covina* in Gloſſ. anon. MS. *Covina, genus vehiculi.* Formam quod ſpectat, fuit vehiculum tectum & conſtratum. Lucan. I. 426.

Et docilis rector conſtrati Belga covini.

Sunt enim *vehicula conſtrata*, quæ ſupernè tecta, ſicut conſtratæ naves, quæ etiam tectæ dicuntur. Habebant falces. Mel. III. 6. *Dimicant & bigis, & curribus, Gallicè armati; covinos vocant, quorum falcatis axibus utuntur.* Sil. Ital. XVII. 422.

Agmina falcifero circumvenit arcta covino.

Non tamen omnes, ne in bello quidem. Quod colligimus ex Tacito, qui tametſi pugnam *covinariorum* memoret Agric. c. 35. n. 4. tamen falcium in *covinis*, aut per eas factæ ſtragis nullum apud ipſum eſt indicium, quod non omiſſurus pro cætera ſua diligentia videtur, ſi quas habuiſſent falces. Quinimo apertè Hieron. in Eſaj. c. 66. *Sine falcibus itaque currus noſter covinus eſt.* Habebant etiam cathedram ad conſidendum. Gloſſ. Philox. *Covinus, κάῤῥον καθέδριον.* Vocat carrum cum cathedra: porro cathedra ad conſidendum. Quanquam cathedra mihi hic videatur, quod in curribus militaribus antiquis *Δίφρος*, id videlicet, ubi conſiſtere, ac unde pugnare in hoſtem ſolebant, *σέλλα* vulgo appellatum. Nempe carrus vulgo fuit ſine ſella, ideo *καθέδριον* vocavit, quaſi diceret, non fuiſſe de communi genere carrorum, ſed peculiari, quod impoſitas habuit ſellas, id eſt, capſos ex vimine factos, & supernè tectos, unde ſtantes pugnabant. Rotas, quia *κάῤῥον*, id eſt, carrus nominatur, quem exponunt *ἄμαξαν*, colligo duas habuiſſe. Uſus frequentiſſimus apud Belgas, quod ex Lucano conſtat. A Belgis tranſiiſſe ad Britannos videtur. Colligo ex his verbis Melæ *Gallicè armatos.* Cur enim *Gallicè*? niſi quia rationem totam mutuati ſunt à Gallis, Belgis inquam, qui ſunt pars Gallorum. *Scheffer. de Re vehic.* II. 22. *Bochart. Geogr. Sacr.* I. 42. *Voſſ. de vit. ſerm.* I. 3. *& Lex. Etymol. Savaron Sidon. carm.* XXIII. 351. *Argol. in Panvin. de lud. Circ.* I. 9. *Donat. Dilucid. p.* 210. Capiebat ad ſummum duos; & in illo liberè amici duo loqui poterant, cum delatorum omnia ſuſpecta forent. *Solitudinem* enim ejus laudat, & ipſum *jucundum* etiam vocat Mart. XII. 24. 1.

O jucunda, covinne, ſolitudo.

Cum enim in foro amici, domi ſervi caverentur, *covinus*, in quo multitudo vehi non poterat, à politicis amabatur; nam in cæteris curribus aurigarum aures timebantur: ob id Mart. XI. 29. 1.

Mulio viginti venit modo millibus, Aule:
Miraris pretium tam grave, ſurdus erat.

Et in hanc ſententiam Mart. XII. 24. 4.

Hic mecum licet, hic, Juvence, quicquid
In buccam tibi venerit, loquaris.

n. 9.

O ſi conſcius eſſet hic Avitus,
Aurem non ego tertiam timerem.

Erat commodiſſimus ad Circenſes, ſive ponderis, ſive parvitatis gratiam ſpectes. Sidon. carm. XXIII. 350.

Inſtant verberibus ſimul regentes,
Jamque & pectora prona de covino
Trans armos feriunt.

Argol. l. l. Qui errat, quando ſcribit duos ad ſummum cepiſſe. Erat enim capax plurium, ſaltem trium, quia Martialis ſecum invitat in conſeſſum & Juvencum & Avitum. *Solitudinem* prædicat Martialis, quia regebatur ab unico ſoloque, qui & vehebatur ſimul, & auriga erat: & n. 8. ait *mulionem eſſe nuſquam*, id eſt, ſe ſolum & vehi eo, & mannulos ipſius regere. Et ex hoc genere ad illud militare non rectè videtur tranſire, ac ſtatuere, ne in illo quidem fuiſſe niſi unum. Saltem *covini* ſine falcibus requirebant plures, ſi per eos damnum afferendum erat hoſtibus. Quid enim unus faceret, qui ſimul equos regere debebat? Fruſtra quoque ex Sidonio colligit, fuiſſe vehiculorum Circenſium ſollenne hoc vocabulum. Nam bigas quadrigasque alibi vocatas, *covinos* non legas. Imo ipſe Sidonius *quadrigas* dicit n. 312.

Tunc currus juvenum ſed aulicorum
Elei ſimulacra terva campi
Exercet ſpatiantibus quadrigis.

n. 340.

Tandem murmura buccina ſtrepentis
Suſpenſas tubicen vocans quadrigas
Effundit celeres in arva currus.

Vocat *currus & quadrigas*, quomodo in univerſum omnes alii. Ergo *covini* ſua & ſollenni voce minimè appellabantur. Sed nec adhiberi ad Circenſes ludos, qui ſic propriè ſunt dicti. Alii fuere *covini*, alii currus Circenſes. Nam quod ſic appellat Sidonius, id fit abuſivè, per poſitionem generis unius vice alterius, ſicut locus univerſus docet, qui agit de juvenibus Auguſtalibus, quorum ludus agitatioque fuit non *covinis*, ſed quadrigis. Aſcon. in Cicer. p. 148. *Cum Sylla poſt victoriam Circenſes faceret, ita ut honeſti homines quadrigas agitarent.* p. 152. *Diximus, Syllæ ludis, quos hic propter victoriam fecerit, quadrigas C. Antonium, & alios quoſdam nobiles homines agitaſſe.* Loquitur de ludis ſacris, in quibus ingenuos, & nobiles, quos *aulicos* vocavit Sidonius, ait certaſſe. Certaſſe verò non *covinis*, ſed quadrigis. Unde planè conſtat ludos illos ſimiles per omnia circenſibus vulgaribus extitiſſe, ac idcirco nullos habuiſſe *covinos*. Cum præſertim *covinorum* mentio nomenque ſerò, ac nonniſi poſt Cæſareana tempora Romæ orta fuerint, Circenſes omni tempore duraverint. Pertinebant I. ad bellum. Ita clarè Mela ſupra laudatus. Quæ

dimi-

Digitized by Google

dimicationis fuerit ratio, non ſatis conſtat. Quia tamen falces habuerunt, vix eſt dubium, quin ſola incurſione damnum afferre hoſti quæſiverint. Sed non omnes habuerunt falces. Ergo in cæteris ſteriſſe, indeque tela conjeciſſe in adverſarios exiſtimo. Ideo *ſe peditum prælio immiſcent* apud Tacit. Agric. c. 36. n. 4. II. in pace ad iter, ſive ſerium, ſive, quod magis Martialis jam laudatus videtur velle, voluptatis cauſa inſtitutum. Fuerunt nominatim *covini* inter munera, quæ donari ſolebant. Erat enim muneris loco datus Martiali n. 2.

Carraca magis, aſſedoque gratum
Facundi munus Heliani.

Scheffer. l. l.

COUS, χῶος, erat in ludo talario ſenio, qui & ἑξίτης Euſtath. Iliad. ψ. *jactuum, qui ſex valent, cous dicebatur, & hexites.* Pollux. IX. 7. *Plurimi verò hexiten coum appellari putant.* Commemoratur inter bonos jactus Polluc. VII. 33. 9. *Meliores, de quibus felici eventu alea ut dicitur. . . . cous.* Meurſ. de Lud. Græc. in Κῷος. Rhodig. Ant. Lect. XXVII. 27. Calcagn. de Lud. teſſer. p. 290. p. Seoſtleb. de Alea c. 4. n. 7. Buleng. de Lud. c. 58. Souter. de Aleat. I. 26. & 28.

COX.

COXÆ ſi pars ea ſalierit, quæ retro eſt, ignominiam præſagit: cæteris verò temporis temperiem: ſin autem ſiniſtra pars, inſidias: cæteris verò facultatem prædicit. *Niphus de Augur.* I. 9.

Coxæ ſunt anguli, ſive flexus, & verſuræ terminorum, rigorem non ſervantes. Siculus Flaccus: *Ergo convenientia poſſeſſionum terminos conſecrat: ut ante diximus, omnibus angulis coxiſque poſiti eſſe debebunt.* Schel. in Hygin. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. X. p. 1123. C.

CRA.

CRADE in comœdia eſt, quod machina in tragœdia, quia ficus unitatio eſt, & ficum Attici *cradem* vocant. Heſychius: *Crade ramale eſt & argyris, unde emergebant, qui ſubito in machinis tragicis apparebant. Crade* pegmatis ſpecies, ad ficulneæ arboris imaginem, quam Heſychius tragicis, Pollux comicis ſolis attribuit. *Buleng. de theatr.* I. 22. Illa in aere dei & heroes agebantur, ut Perſeus & Bellerophontes. Tametſi quidam *craden* hamum ferreum, ſeu vinculum ſignificare ſcribant, quo in aere pendere videntur, qui ita ſuſtolluntur, ut hodie quoque in celebritatibus fieri conſpicimus. *Gyrald. de Poet. hiſtor. dial.* VI. *p. 334. F. Edit. Lugdun. Bat.*

CRAMBE dabatur in primo miſſu. Muſurus: *Crambe ſatietatem arcet, prima convivis apponitur.* Buleng. de Conviv. II. 4.

CRANIUM, ſive caput hominis mortui in menſa quare appoſuerint, V. infra in *Larva.*

CRASSUS cognomen eſt gentis Liciniæ celebre. *Sigon. de Nom. Roman. c. 5. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p. 854. D.* Commune tamen Calpurniis, Claudiis, Fontejis, Otaciliis & Papiriis. *Glandorp. in Cognom. Indic. Urſat. l. l.* Licinii *Craſſi* viri conſulares ſeptem octo conſulatus, cenſuras quatuor, Pontificatus maximos duos, triumphum, & ovationem, & magiſterium equitum ante Dictatorem Cæſarem obtinuerunt. I. P. *Craſſus* Dives P. F. P. N. Pontifex maximus anno ab U. C. 451. in locum L. Cornelii Lentuli cooptatus eſt, biennio poſt magiſter equitum Q. Fulvio Flacco Dictatori comitiorum habendorum cauſa, & eodem a. cenſor cum L. Veturio Philone, qui in eo magiſtratu mortuus eſt: quamobrem *Craſſus* abdicavit. Conſul fuit cum P. Scipione Africano majore a. 548. duobus & viginti annis poſt conſulatum vixit. II. P. *Craſſus* C. F. P. N. anno primo belli Perſici cum Caſſio Longino, hoc eſt, a. 582. Prætor fuerat ante quinquennium, & in Hiſpaniam provinciam ire recuſavit. III. C. *Craſſus* tertio poſtea anno, iiſdem parentibus natus, ut fratrem germanum eſſe non dubites, cum L. Æmilio Paullo iterum Conſul fuit, qui ante quadriennium prætor urbanus fuerat. IV. P. *Craſſus* P. F. P. N. fuit Pontifex maximus in locum P. Scipionis Naſicæ Serapionis a. 621. cooptatus. Proximo anno Conſul fuit cum L. Valerio Flacco flamine Martiali: cum quo poſtea de provincia contendit, & flaminem vetuit à ſacris diſcedere. Ipſe in Aſia occiſus eſt ab Ariſtonico, primus extra Italiam Pontifex maximus profectus. V. P. *Craſſus* M. F. P. N. Conſul fuit a. 656. cum Cn. Cornelio Lentulo. Hujus pater M. *Craſſus* is eſt, quem ſemel in vita riſiſſe Lucilius ſcripſit, avum fuiſſe eum exiſtimo: quem ſecundo loco conſtituimus P. *Craſſum*. Proconſule de Luſitanis triumphavit anno quarto poſt conſulatum pridie Idus Junias. Cenſor quadriennio poſt triumphum cum L. Julio Cæſare factus eſt. VI. M. *Craſſus*, quem *Divitem* plerique appellant, patris fuit ſuperſtes, Cn. Pompeji Magni in duobus conſulatibus collega. Eos geſſit à 683. & 698. Cenſor fuit quarto anno poſt priorem conſulatum cum Q. Lutatio Catulo. A Parthis cum P. filio occiſus eſt, adverſus quos cum exercitu profectus Proconſule eſt. VII. L. *Craſſus*, diſertiſſimus ille orator. Conſul fuit cum Q. Mucio P. F. Scævola Pontifice maximo a. 658. Cenſor triennio poſt cum Cn. Domitio Ahenobarbo. Anno proximo L. Philippo conſule annos natus ferè quinquaginta mortuus eſt. Hujus parentes ignoramus. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Licinia. P. Serv. Miſcell. c. 3.* De M. *Craſſi Divitis* divitiis Plin. XXXIII. 10. *M. Craſſus negabat locupletem eſſe, niſi qui reditu annuo tueri legionem poſſet. In agris ſuis HS. bis millies poſſedit, Quiritium poſt Sullam ditiſſimus.* Apud quem mihi legendum videtur: *Niſi qui legiones* (Cicero enim Parad. VI. n. I. plures, imo *ſex legiones nominat*) *tueri poſſet ex agris ſuis. Seſtertium bis millies poſſedit.* Ut univerſæ opes fuerint bis millies, ſive quinque millionum. *Lipſ. de Magnit. Rom.* II. 15. Papirii *Craſſi* conſecuti ſunt quinque conſulatus, tribunatus militares quatuor, dictaturas duas, cenſuras & magiſteria equitum totidem. I. Marcus, ſive Manius Papiſius conſul fuit cum C. Fuſio Pacilo an. 312. II. L. *Craſſus* bis conſul & cenſor: priorem conſulatum geſſit cum M. Cornelio Maluginenſi quinquennio poſt ſuperiorem, & poſt quinquennium alterum otioſum poſteriorem geſſit cum L. Julio Julio, Cenſor fuit a. 335. Hunc ſuperioris filium ex fragmentis Verrii ſuſpicantur. III. C. *Craſſus* tribunus militum fuit cum conſulari poteſtate a. 369. IV. Sp. *Craſſus* biennio poſt tribunus etiam militum fuit cum L. Papiſio *Craſſo*. V. L. *Craſſus* SP. F. C. N. tribunus militum fuit a. 384. VI. L. Papirius *Craſſus*, qui primus eſt Papiſius vocari deſitus. Hunc L. F. M. N. Verrius appellat. Illius fuiſſe L. *Craſſi* filius fuit, quem quinto loco poſuimus. Hic & Dictator & magiſter equitum fuit, & his conſul. Nam cum prætor eſſet a. 413. Dictator rei gerundæ cauſa eſt factus: quadriennio poſt conſul fuit cum K. Duillio, iterumque cum L. Plautio Venone poſt ſex annos, & cenſor a. 343. magiſter equitum fuit ſuffectus Q. Fabii Rulliani. VII. M. *Craſſus* Dictator fuit rei gerundæ cauſa a. 421. VIII. L. Papirius magiſter equitum fuit T. Manlio Dictatori a. 434. comitiorum, ut credimus, cauſa. Et ita Verrius. Hunc tamen *Craſſum* fuiſſe, & L. F. L. N. nobis incertum eſt. *Auguſtin. ibid. in Papiria. Glandorp. Onom. Rom. p. 657.*

CRATER erat ingens vas vinarium, quod in media menſa ſupra machinulam incitegam deſtituebatur. Ex eo cyathis vinum emiſcebant, id eſt, hauriebant. Manil. V. 226.

—— nec parcè vina recepta
Hauriet emiſcens.

Scalig. in Manilium. Saubert. de Sacrif. c. 27. Latini *crateram* vocant. In eo veteres vinum aqua temperabant. Ritum antiquis fuiſſe teſtatur interpres Pindar. Iſthm. Od. VI. n. 11. ut in conviviis primum poculum in Jovis Olympii laudem ſumerent, alterum in heroum, tertium in Jovis ſervatoris: idque & Sophoclis & Æſchyli verſibus comprobat. *Luſin. Parerg.* I. 7. *Demſter. Paral.*

ad

Digitized by Google

ad Antiq. Roſin. v. 30. *Turneb. Adv.* xxi. 13. *Calcagn. de ſalut. ac rect. valet.* p. 425. *Buleng. de Conviv.* iii. 15. Non conveniebat inter veteres de tertio poculo poſt cœnam. Quidam enim illud bono dæmoni, alii Jovi Servatori, nonnulli Mercurio tribuunt. Pollux vi. 16. *Primus crater eſt Jovis Servatoris, at vinum merum quod bibitur ſublatis menſis dicitur boni dæmonis, ultima potio dicitur Mercurio: quare Homerus dicit: ultimo libabant.* Diodor. Sicul. iv. *Inter epulas*, inquit, cum merum affertur, dicunt *ἀγαθῷ δαίμονι*: poſt cœnam, cum datur mixtum aqua, *κεκραμένῳ ὕδατι*, exclamant Jovis Servatoris. *Buleng. l.d.* Semiramidis fuit pondo auri talentorum quindecim. *Cenal. de pond. ac menſ. r. ut. Theſ. Ant. Rom. Tom.* xi. *p.* 159n. C. Lapidei, ut Porphyrius diſertè affirmat, ſymbola ſunt nympharum Hamadryadum: quibus & Poetarum princeps Ithacenſe antrum adornavit. De his Proclus etiam v. 31. . . . . & Scholia in Cratylum c. 142. & 143. quæ in Barberina bibliotheca typis nondum vulgata ſervantur. *Holſten. in Nymph. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* iv. *p.* 1800. *F.*

Crater ſinus eſt etiam Italiæ inter duo promontoria Miſenum & Minervium ſitus, à vaſis ſimilitudine dictus. Ex reducto rotundoque receſſu nomen obtinuit. Strab. v. p. 171. *Hic finem accipit ſinus, qui crater appellatur, duobus promontoriis in meridiem converſis diremptus, Miſeno & Minervio.* Cicer. Attic. ii. 18. *Inde (quoniam putas prætervundum nobis eſſe hoc tempore cratera illum delicatum) Kal. Maj. de Formiano proficiſcemur.* Turneb. Adv. xxi. 13. Sigon. de Ant. Jur. Ital. i. 10.

Crateres vocabantur Ætnæ ſpiracula ignem exſpirantia, atque adeo aliorum locorum ardentium. In pervetuſto libro apud Suet. Cal. c. 51. n. 3. lego *Ætnæ crateris fumo ac murmure pavefactus.* Turneb. Adv. xxi. 13: xxvii. 20.

CRATES Mallotes Attali Regis legatus inter ſecundum & tertium bellum Punicum, hoc eſt a. poſt Scipionem Barbatum ſupra centum & viginti, Grammaticæ artis ſtudium primus in Urbem intulit. Grammatica enim olim Romæ, ut Suet. Gramm. c. 2. n. 1. teſtatur, ne in uſu quidem erat; rudi ſcilicet, ac bellicoſa gente armis potius, quàm liberalibus diſciplinis vacante. *Explan. Ant. Inſcript. de Scip. Barb. Ant. Rom. Græv. Tom.* iv. *p.* 1838. *A.* Athenienſis primus ebrios in comœdiam induxit. *Buleng. de Theatr.* i. 53.

Crates bellicæ in ſubita oppugnatione erant in uſu. Hirt. de Bell. Alexandr. c. 18. *Neque noſtri aut ſcalis, aut cratibus, aut reliquis rebus parati venerant ad oppugnandum.* Ammian. xxi. 12. *Pluteos præferentes oppugnatores, cratesque denſius textas.* In duplici erant uſu I. ut tegerent, ſicut antè latæ. II. ut foſſas iis explerent, & mixto aggere quaſi per pontes irent. Cæſar facit ipſos Gallos, oppugnaturos Romana caſtra, de bell. Gall. vii. 81. *Magno cratium, ſcalarum, harpagonum numero effecto, ad campeſtres munitiones accedere: ac tum, clamore ſublato, crates projicere.* c. 86. Iidem Galli, pari tentamento, *multitudine telorum propugnantes deturbant, aggere & cratibus aditus expediunt, falcibus vallum ac loricam ſcindunt.* Ubi vetus etiam Fluvii liber, *aggere & cratibus foſſas explent*, clariùs pro ſententia dicta. Tales autem, quibus foſſas explebant, non cenſemus fuiſſe elaboratas, ad modum illarum ſtabilium, quas in obſidione defigebant: ſed leviores, fortaſſe nec tecto, aut lateribus, ſed ſimplici textu vimineo, quem ante ſe ferebant. *Lipſ. Polior.* i. 7. *in Tacit. Annal.* i. *n.* 227. *Laurent. Polym.* iv. *Synopſ.* ii. *Thyſ. de Oppugn. urb.* i. *p.* 160. Etiam lapidibus complebantur, & in capita per ſcalas adſcendentium hoſtium devolvebantur. Veget. iv. 6. *Inventum quoque remedium, ut de ligno crates facerent, quas metellas vocaverunt, lapidibuſque complerent: ea arte inter bina propugnacula conſtituta, ut ſi per ſcalas adſcendiſſet hoſtis, & partem aliquam ipſius contigiſſet, ſupra caput ſuum vergerent ſaxa.* Lipſ. ibid. v. dial. 4. Thyſ. ibid. v. p. 190. V. etiam infr. in *Pluteus*.

Crates erat ſupplicium, cum quis dejectus in aquam, *crate* ſupernè injecta, ſaxiſque congeſtis mergebatur. *Laurent. de Rebuspubl.* c. 7. Liv. i. 51. *Dejectus ad caput aquæ Ferentinæ, crate ſupernè injecta, ſaxiſque congeſtis, mergeretur.* iv. 50. *Ad vociferationem eorum, quos necari ſub crate juſſerat, concurſu facto.* Tacit. Germ. c. 12. n. 2. *Ignavos, & imbelles, & corpore infames cœno, ac palude, injecta inſuper crate, mergunt.* Plaut. Pœn. v. 2. 65.

Sub cratim uti jubeas ſeſe ſupponi, atque eo
Lapides imponi multos, ut ſeſe neces.

Hoc ſupplicii genus Carthaginenſibus peculiare fuiſſe, memoriæ à nonnullis proditur. *Brod. Miſc.* i. 28. *Lambin. & Taubman. in Plautum. Ferrar. Elect.* ii. 7.

Crates ficariæ erant, quibus fici, dum ſiccabantur, acclinatis in teſtudinis morem adverſus injuriam pluviæ roremque noctis defendebantur, de quibus Cato de Re ruſt. c. 48. *Seminario impone crates ficarias.* Colum. xii. 15. *Tunc ficus injicitur, & crates paſtorales culmo, vel carice, vel filice textæ ex utroque latere ſuper terram plane diſponuntur.* In *cratibus* ſtratæ ficus ſiccantur in ſole, quod *ἰκριωτὰ* Græci vocant. *Turneb. Adv.* vi. 23.

Crate volucres capiebantur. Senec. Octav. ii. 412.

Decipere volucres crate.

Noſtrates ruſtici, cum nive tecta eſt humus, ab ea vacuas areolas quaſdam concinnant, in quibus ſuperjecta *crate* hordeum effundunt, variaque ſemina ad ineſcandas aves ſpargunt. Eæ verò ſub ea deſuper incumbente paſcentes fune, qui machinam ſuſpendit, clam laxato, omnes facilè opprimuntur. Aucupii hujus, ſed *cratis* non facit mentionem, meminit Plaut. Aſin. i. 3. 64.

Anceps quando concinnavit aream, offundit cibum.

Brod. Miſc. i. 28. Gronov. in Senecam.

CRE.

CREATORES ſunt nominatores, *χειροτονηταὶ* in Baſilicis. Nominare idem eſt ac *creare*. Hinc in Pandectis Florentinis: *Si eo tempore, quo quis nominatus eſt idoneus, poſtea lapſus facultatibus, damnum debitis Reipublicæ dederit: creator hoc nomine nihil præſtare debet.* Inter cætera fabricenſium privilegia hoc unum fuit, l. 5. C. de hæredit. decurion. *Ut ſi quis eorum ſine liberis, vel legitimo herede inteſtatus deceſſiſſet, bona ejus iis deferrentur, qui velut creatores attinentur, ut fabricenſes collegarum ſuorum ſolatiis perfruantur.* Hoc privilegium conceſſum eſt, quod fabricenſes ſuis *creationibus*, ſeu nominationibus conſtricti ſunt, & qui inter eos ſuſcipitur, totius corporis nominatione ſuſcipitur. Quare quod uno delinquitur, totum corpus fabricenſium reſarcire compellitur, d. l. 5. *Gutber. de Offic. Dom. Aug.* iii. 12.

CREDITOR chirographarius. V. illum ſupr. in *Chirographum*.

CREMATIO eſt vivi hominis damnati exuſtio: qua pœna transfugæ ad hoſtes, & publici conſilii renuntiatores adficiebantur, l. 8. §. 2. ff. de pœnis. *Hoſtes, item transfugæ ea pœna adficiuntur, ut vivi exurantur*, l. 38. §. 1. ff. eod. *Transfugæ ad hoſtes, vel conſiliorum noſtrorum renuntiatores vivi exuruntur.* Item falſæ monetæ damnati, l. 2. C. de falſ. monet. *Si quis nummos falſa fuſione formaverit, à quocunque fuerit publicatus, illico omni dilatione ſummota, flammarum exuſtionibus mancipetur.* Item qui in Urbe malo incendium fecerunt. Cajus. V. illum infr. in *Incendiarii*. Hoc ſupplicio Chriſtiani ſunt affecti ſub Nerone apud Tacit. Annal. xv. 44. 7. *Ut interirent flammandi.* Hotman. Antiq. Roman. v. p. 758. A.

CREMONA eſt oppidum antiquiſſimum trans Padum, à Gallis primùm in Italiam transgreſſis, in ritum vici conſtructum. Hoc ipſum vocabulum, quod merè Celticam fert formam, ut *Dertona Verona*, ſatis apertè indicat. Neque admitti poteſt teſtimonium Polyb. iii. 40. qui à Romanis ſic appellatum innuit, quum eo coloniam ſub adventum Hannibalis in Italiam deducerent: colligitur enim, jam ante eodem loco vicum fuiſſe, à Gallis Cenomanis conditum, Gallico vocabulo *Cremon*, quem poſtea Romani, in coloniæ ſedem deligentes, mœnibus communiverunt. *Cluver. Ital. Ant.* i. 26. Colonia fuit deducta anno ab U.C. 535. P. Cornelio Scipione & T. Sempronio

Digitized by Google

nio Longo Conſulibus. Paterc. i. 14. 8. *Sub adventum in Italiam Hannibalis deducta Cremona.* Tacit. Hiſt. iii. 34. 1. *Hic exitus Cremonam habuit anno 286. à primordio ſui. Condita erat T. Sempronio & P. Cornelio Conſulibus, ingruente in Italiam Hannibale, propugnaculum adverſus Gallos trans Padum agentes, & ſi qua alia vis per Alpes rueret. Igitur numero colonorum, opportunitate fluminum, ubere agri, annexu connubiiſque gentium adolevit, floruitque, bellis externis intacta, civilibus infelix.* Cluver. l. l. Panvin. Imp. Roman. c. 11. Sigon. de Ant. Jur. Ital. ii. 5. Pigh. Annal. Roman. ii. p. 149.

CREPEREIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CREPI ſunt *Romanis dicti Luperci à crepitu pellicularum, quem faciunt venerantes. Mos enim Romanis erat in Lupercalibus nudos diſcurrere, & pellibus obvias quaſque feminas ferire.* Feſtus. Sponte etiam palmas feriendas præbentibus mulieribus, ob id ſibi fœcunditatem, & partus facilitatem dari arbitrantibus, teſte Plutarch. in Romulo p. 31. D. *Donat. Dilucid. p. 275. & 638. Blond. Triumph. Rom. 1. p. 22. E.*

CREPIDÆ ſunt *κρηπῖδες τῶν ποδῶν*, ſicut pedes ſunt fundamenta corporis. Nam *κρηπῖδες* Græcis fundamenta ſignificant, & ideo videntur Græci vocem ad calceamenta tranſtuliſſe. Et quidem talia fundamenta, quæ baſin ſignificant, & ſtructuram ſuſtinent, ipſa ſtructura ampliora, & latiora, ut firmiter inſiſtere poſſit. *Sperling. de Crepid. veter. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. ix. p. 971. E.* Differunt à ſandaliis, quia fuerunt ſine jugo, quippe ſolis vinculis ſupra pedem conſtrictæ, raro niſi ſuberis corticibus ſuppactis adhibebantur. Sandalia verò jugo digitos pedum coercebant: nam corium illud, quod digitos tegebat, jugum dicebatur, & ligneæ tabellæ ſubdebantur, clavis compactæ. Si tenuis ſola tabella induceretur, ſolea erat: at ſi corium ſolum pedem infra & ſupra tegeret, ſine ligno, ſive ſubere, jam ſoccus erat. *Sperling. ibid. p. 970. A.* Nec calcei fuerunt, etiamſi ad medium crus habenis religarentur, quia pedem non operiebant, quod eſt calceorum proprium. *Ruben. de Re veſt. i. t. i. Ferrar. Anal. de Re veſt. c. 33.* Et calcei ſtringebantur fortiùs. Unde cum Athen. xv. p. 621. B. Ariſtoclis verba producit, qui *ὑποδήματα* & *κρηπῖδας* diſtinxit, ait de certis poetis, *τὸ μὲν παλαιὸν ὑποδήματα εἶχον, οὐ τὰς κρηπῖδας*. Nam *ὑποδήματα* propriè vocari non poterant *crepidæ*, quod nihil in illis eſſet ligamenti ſtringentis, ſed liberè circa pedes fluctuarent. *Ὑποδήματα* nomen acceperunt, quod ubique ſupra pedem ipſum, & digitos pedis, nam olim plantæ pedis ſolum veſtiebantur ligno, at ſuperiora pedis faſciis, ac vinculis firmabantur; hoc dicebatur Græcis *ὑπόδημα*. Poſtea *πίλημα* in ſuperiore parte pedis acceſſit loco additigmentorum, & *ὑπόδημα* perrexit vocari. Germanis hodie *vverleder*; *πίλωμα* verò, quod ex mollibus pilorum textutis adderetur, prout hodie corium; at cum non adſtringerentur, puta circa calcem, *crepidæ*, & *κρηπῖδες* vocabantur. *Sperling. ibid. p. 974. C.* De illis Gell. xiii. 21. *Omnia ferme id genus, quibus plantarum calces tantum infima teguntur, cætera prope nuda, & teretibus habenis vincta ſunt, ſoleas dixerunt: nonnunquam voce Græca crepidulas.* Laz. Comm. Reip. Roman. viii. 13. Æratas habet Tertull. de Pall. c. 4. *Atquin alius & ſericatus, & crepidam æratus inceſſit: dignè quidem, ut bacchatibus indumentis aliquid ſubtinniret, cymbalo inceſſit.* Non quidem ex ſolido ære ſoleas *crepidis* ſubditas ſtatuo, cum levitatem in cæteris in calceis maximè quæſiverint: ſed ære cavo, & in lamellas diducto, quod ſubtinnire poſſet, ut cymbalo incedere viderentur, prout expreſſit Tertullianus. De Empedocle philoſopho traditur eum æratis ejuſmodi *crepidis* uſum, & cum Ætnæ crater eum abſorberet, cui prope nimis acceſſerat, inventa eſt altera *crepida* ærata relicta in crepidine, & excuſſa in ipſo deſcenſu. *Sperling. ibid. p. 972. E.* Calceamenta fuerunt Græcorum. Perſ. i. 127.

Non hic qui in crepidas Grajorum ludere geſtit.

Tertull. de pall. c. 4. *Crepida cretata Græcatim Æſculapia adulantur.* Hinc Suetonius de Tiberio loquens c. 13. n. 1. *Depoſito patrio habitu redegit ad pallium & crepidas.* Tiberius enim relicto habitu Romano Græcum uſurpavit. *Balduin. Calc. Ant. c. 14. Laurent. de Re veſt. c. 5.* Hæ, quia inſanum eſt feminarum in conquirenda undequaque elegantia ſtudium, ut plurimum comptulæ, & delicatulæ, longè à communibus fuerunt diſcrepantes. *Balduin. ibid. c. 11. & 14.* Philoſophorum, quæ ad deliciarum contemptum rudi Minerva fuerunt compactæ. Apul. Metam. xi. p. 368. philoſophi habitum depingens: *Nec deerat, qui pallio, baculoque, & baxeis, & hircino barbitio philoſophum fingeret.* Baxeæ verò ſunt *crepidæ*. Balduin. ibid. c. 14. Laurent. l. l. Romæ ſtatuæ aliquæ, quæ Senatoriæ, & antiquæ creduntur, *crepidas* habent; Gellii verò ætate Senatoribus erant indecoræ. Gell. l. l. *Soleatos vos populi Romani Senatores per Urbis vias ingredi nequaquam decorum eſt, non hercle vobis minus quàm illi tum fuit, cui hoc M. Tullius pro turpi crimine objectavit.* Mag. Miſcell. iii. 3. Et illis inambulare molle & effeminatum habebatur. Delicatos hac nota inſignit Manil. v. 152.

Feminea veſtes, nexa ſine tegmine planta.

Lipſ. Tacit. Ann. ii. Excurſ. K. Fuerunt pallii peculiares, nec unquam ſine illis pallium ſumebatur. Liv. xxix. 19. *Ipſius etiam Imperatoris non Romanus modo, ſed ne militaris quidem cultus jactabatur, cum pallio crepidiſque inambulare in Gymnaſio.* Quod imitatus Germanicus in Ægypto, ut Tacit. Ann. ii. 59. 2. loquitur, *pedibus intectis inceſſit, & pari cum Græcis amictu.* Dio lx. p. 668. D. tradit Claudium Neapoli tanquam privatum egiſſe, atque in ludis muſicis pallium & *crepidas* geſtaſſe. *Ferrar. de re Veſt. ii. 4. 10. Balduin. l. l.* Gallicis an ſoleæ ſint, V. inſt. in *Gallica*. Mulieribus ſolis credo primùm hoc calcei genus receptum, viris enim convenit calceis indutos ſtare, ut ad quævis parati ſint cum opus eſt. Hodie tam viris quàm mulieribus inſerviunt, ſed ſub noctem maximè, quando veſtes deponunt, ita tamen, ut illis crebriùs mulieres quàm viri utantur, in Belgio inprimis, ubi calceis rariùs incedunt mulieres. *Sperling. ibid. p. 973. C.*

Crepidæ Carbatinæ. V. illas ſupr. in *Carbatina*.

Crepidæ ferreæ clavis confixæ cruciandorum hominum pedibus induebantur, prout aliquando fuit in quoſdam martyres uſurparum teſte martyrologio Romano die 22. Maji. V. illud ſupr. in *Calceas*. Balduin. Calc. Ant. c. 5.

CREPIDO eſt præceps viæ latus ab ſummo ad imum, horrens quaſi ad perpendiculum ductis cautibus. Iſidor. de Differ. *Crepido eſt extremitas ſaxi abrupti.* Bergier. de viis Milit. ii. Sect. 4. §. 8.

Crepido eſt ora terræ, quæ eſt aquæ baſis, quia *κρηπὶς* baſin, ſive fundamentum notat. Vel dicitur ab aquæ *crepitu*. Vetus Scholiaſtes Juvenalis à Pithœo editus Sat. v. n. 8. *Crepido eſt ora terræ, quam aqua alluit: ex hoc appellata, quod ibi aqua allidens concrepitet.* Voſſ. Lex. Etymol. Barth. Stat. Theb. ii. 504.

Crepido eſt fulcrum, & podium, cui innititur ædificium, & quod ſuſtinet ejus pondus: à diſcrepando, ut volunt, dicta: & ſignificat ædificii partem exſtantem, ubi diſcrepat regula, gradum ſcilicet extrorſus procurrentem, latioremque quàm ſit ædificii latitudo, cujuſmodi erat altaris fulcrum. *Berthald. de Ara c. 5. n. 6.*

Crepido in circi parte aliqua exteriore fuit ex lapide albo; in qua cineres tribunorum militarium conditi, qui bellos cum Volſcis interierant, & in circo cremati fuerant. Feſtu: *Nauti conſulatu, & T. Sicinii, Volſci populi cum atrox prælium iniviſſent adverſus Romanos, tribuni militum in circa combuſti fuerunt, & ſepulti in crepidine, quæ eſt prope circum, qui locus poſtea fuit albo lapide conſtratus.* Nardin. Rom. Vet. vii. 3.

Crepido portus eſt, ad quam navigia appellunt. Curt. iv. 5. 21. *Ac dum applicant navigia crepidini portus.* In tali jacuit Marius exſul apud Senec. Contr. 1. p. 77. 17. 242. *Quis crederet jacentem ſupra crepidinem Marium aut fuiſſe conſulem, aut futurum?* Videtur è lapide plerumque exſtrui conſueviſſe hemicycli forma. *Scheffer. de Milit. Nav. iii. 4. Pitiſc. in Curt. v. 1. 28.*

Crepido eſt margo, & ornamentum, quod circa oſtium ponitur, id eſt, membrum parvum, quod tranſverſum & dite-

Digitized by Google

directum circa antepagmenta currit. Vitruv. iv. 6. *Dextra ac ſiniſtra projectura ſic ſunt facienda, uti crepidines excurrant.* Barbar. & Philand. ad Vitruvium. Non ſatis Vitruvii ſenſum penetraſſe videntur. Non ſunt *crepidines* membra parva, ſed ununquodque membrum, prout in corona aliave re eminet, *crepido* appellatur. *Bald. Lexic. Vitruv.*

CREPITACULUM dicebatur ſiſtrum. Apul. Metam. xi. p. 361. *Dextra ferebat aneum crepitaculum, cujus per anguſtam laminam in modum balthei recurvatam, trajectæ mediæ pauca virgulæ criſpante brachio tergemino ictus, reddebant argutum ſonum.* Siſtrum Ægyptiacum ovalis erat figuræ, cujus per medium tres æneæ virgulæ trajiciebantur: manubrium præterea habebat, quo tenebatur & agitabatur. Et hanc figuram Apulejus aſſimilat baltheo. Nihil ſimilius. Lamina enim recurvata in modum balthei ovalem planè figuram exhibet: cui ſi manubrium addas, formam planè habebit reticuli pilarii, quo hodie in luſu parvæ pilæ ad expellendas pilas utimur, raquettam vocamus. Vide, ſi lubet, ſiſtri effigiem in libro Inſcript. Grut. p. 82. n. 3. & 4. & fateberis ipſiſſimum eſſe quod deſcribitur ab Apulejo. Sic ſiſtra vocat Mart. xiv. 54. cujus inſcriptio eſt *crepitaculum*.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat tenera garrula ſiſtra manu.

Salmaſ. Vopiſc. Carin. c. 19. Lampe de Cymbal. Vet. i. 19. *Crepitaculis*, ſive crotalis utebantur etiam nutrices, dum infantes lenire cupiebant. Mart. Cap. de nupt. Philol. ii. p. 4. *Tunc crepitacula, tinnitusque, queis infanti ſomnum duceret, adhibebat quieſcenti.* Arnob. iv. p. 141. *Suxit fluentum ammarum, vagitum edidit, repſit; atque ut fletum poneret crepitiſſime tractum, crepitaculis obticuit auditis, & ad ſomnos inductus eſt in molliſſimis cunis jacens, & vocibus delinitus infractis.* Lucret. v. 230.

Nec crepitacula eis opus ſunt, nec cuiquam adhibenda eſt
Almæ nutricis blanda, atque infracta loquela.

Hinc Mart. ix. 9. 3.

——ut ab ubere raptus
Sordida vagitu poſceret æra puer.

Lampe de Cymbal. Vet. iii. 15. Grot. in Capellam. Meurſ. Critic. Arnob. ii. 8.

CREPITUS ventris ad genus cledoniſtices revocari poteſt, quod *peditum* vocavit Catull. liv. 3.

Subtile, & leve peditum Libonis.

Veteres gloſſæ: *Peditus, peditum, πορδὴ, cum ſonitu, βδεσμὸς, ſine ſonitu. βδέσμα, βδεσμὸς, viſio, βδεῖν, viſire.* Cic. Fam. ix. 22. *Nam honeſtum verbum diviſio. At ineſt obſcenum.* Buleng. de Omin. c. 3. Scalig. in Catullum. Voſſ. Lex. Etymol. in pedo & veſica. Guihelm. Quæſt. Plaut. Curc. i. 2.

CREPUISSE fores apud Comicos dicuntur, quia qui intus exibant, prius oſtium percutiebant, & *crepitum* faciebant, ut qui extra erant, admonerentur recedere, ne apertura oſtii læderet tranſeuntes. Terent. Andr. iv. 1. 58.

Concrepuit à Glycerio oſtium.

Hec. iv. 1. 6.

Oſtium concrepuit! credo ipſum ad me exire.

Plaut. Amph. i. 2. 34.

Orationem comprimam! crepuit foris.

Qui intus domo exibant, forium aperturam in exteriores partes, & publicum verſus projiciebant. Attici *ψοφεῖν θύραν* dicebant de his, qui exibant domo, foribus prius percuſſis. At cum externus oſtium pulſaret intraturus, *κόπτειν θύραν* dicebatur. In Græcia ædium fores in viam publicam aperiebantur: quoniam igitur periculum erat, ne quiſpiam, qui aut præteriret, aut pro foribus ſtaret: ideo, qui exituri erant domo, ſolebant prius ipſimet intrinſecus fores ædium ſuarum percutere: ut illi ſtrepitu admonerentur, qui foris erant, cavere ſibi, atque eatenus abſiſtere, ut ne læderentur. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 655. b. G. Turneb. Adv.* xi. 12. xxi. 25. iv. 15. *Muret. Var. Lect.* i. 17. *Mag. de Tintinn. c.* 19. *Laurent. Polym.* iv. *Syn.* 13. *Sagittar. de Jan. vet. c.* 22.

Crepuiſſe ter, id eſt, voce ſignificationes lætas, & manuum plauſu in plauſu theatrali dandi ter dediſſe leguntur veteres. Horat. Od. ii. 17. 26.

Lætum theatris ter crepuit ſonum.

Prop. iii. 8. 4.

Et manibus fauſtos ter crepuere ſonos.

Turneb. Adv. xviii. 12.

CREPUNDIA erant monumenta, quæ pueris expoſitis apponebantur, ut ex iis aliquando poſſent dignoſci. Græci vocabant *γνωρίσματα*. Terent. Eun. iv. 6. 15.

Ciſtellam, Pythias, domo effer cum monumentis.

Ubi Donatus: *Monumenta, quæ Græci dicunt γνωρίσματα καὶ σπάργανα.* Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian. c. 4. Barthol. de Puerp. p. 82. Victor. Var. Lect. ii. 3. Addebantur tanquam fortunæ viatica, ut qui in infantulos incidiſſent, haberent unde alimentum præſtare poſſent; vel etiam ut eſſent ſigna, quibus favorabiliori aura à parentibus agnoſcerentur, ut jam dictum. Plaut. Ciſt. iii. 1. 5.

Nam hic crepundia inſunt, quibuſcum te illa olim ad me detulit:
Quæ mihi dedit, parentes te ut cognoſcant facilius.

Hinc apud Heliod. Æthiop. iv. p. 174. Edit. Bourdel. *Quamobrem tempus eſt omnino, ut mihi faſciam oſtendas, quam cum filia expoſitam te cum cæteris indiciis recepiſſe dicebas.* Variæ *crepundiorum* erant ſpecies. Denarrantur à Longo Paſtoral. i. p. 4. *Infantem invenit maſculum, magnum atque formoſum, faſciis involutum longè præſtantioribus, quam pro expoſiti fortuna. Erat quippe illi chlamydula purpurea, quam aurea nectebat fibula; gladiolus, cujus eburneus erat capulus.* p. 6. *Et huic crepundia expoſiti monumenta addita; videlicet mitra auro diſtincta, calcei inaurati, nec non periſcelides aurea.* Ouzel. in Minuc. Felic. p. 306. Bourdelot. in Heliodorum. Eratque interdum etiam annulus. Terent. Heaut. iv. 1. 37.

——quam exponendam do illi, de digito annulum
Detraho: & eum dico ut una cum puella exponeret:
Si moreretur, ne expers partis eſſet de noſtris bonis.
CH. *Iſtuc rectè: conſervaſti te atque illam.* SO. *Is hic eſt annulus.*

Barthol. l. l. Scheffer. de Torquib. c. 5. Petav. in Themiſt. Orat. xvi. p. 707. Habebant ferè parentum nomina inſcripta. Plaut. Rud. iv. 4. 110.

PA. *Sunt crepundia.* DÆ. *Ecca video.* GR. *Perii in primo prælio.*
D. *Mane, ne oſtenderis. quæ facie ſint? reſponde ex ordine:*
P. *Enſiculus eſt aureolus primum literatus.* D. *Dic dum:*
In eo enſiculo literarum quid eſt? P. *Mei nomen patris.*
Poſt altrinſecus eſt ſecuricula anceps, item aurea,
Literata: ibi matris nomen in ſecuricula eſt.

Ex his inſcriptis nominibus, & liberi parentes, & hi liberos agnoſcebant. Unde illa puellæ apud eundem ii. 100.

O mei parentes, hic vos concluſos gero!

de *crepundiis* intra vidulum concluſis. Pergit Plaut. n. 125.

PA. *Poſt eſt ſicilicula argenteola, & duæ connexæ maniculæ, &*
Sucula. GR. *Quin tu i directa cum ſucula, & cum porculis!*
PA. *Et bulla aurea eſt, pater quam dedit mihi natali die.*

Scheffer. de Ant. torquib. c. 5. Panciroll. de reb. per. & inv. p. 290. & ad illum Salmuth.

Crepundia dicebantur etiam, ſed abuſivè, faſciæ quibus involvebantur infantes, etiam cum exponerentur, & non minus ex illis quàm ex monumentis & *crepundiis* agnoſcerentur. Sic planè Græci *σπάργανα ἀντὶ τῶν γνωρισμάτων* uſurparunt, cum *σπάργανα* apud illos propriè dicantur faſciolæ, quibus illigantur infantes. Heſychius: *Σπάργανα, δεσμοὶ, ſπαι*: at *σπάργανα* ſunt etiam *γνωρίσματα*. V. ſupr. Donatum. Tales infantilea faſciolas, quas mater ſeciſſe per-

Digitized by Google

perhibetur filio de pallio porpureo in fruſta & pannos ſecto *crepundia* vocat Vopiſc. Aurelian. c. 4. *Ex palliolo purpureo ſacerdos mulier crepundia filio feciſſe perhibetur.* Hoc ſenſu apud Plin. XI. 51. *Semeſtris locutus eſt Crœſi filius in crepundiis*, id eſt, in cunabulis. *Salmaſ. in Vopiſcum*,

CREPUSCULUM eſt lux dubia, quæ fit ante ſolis ortum, & ante occaſum. Multis enim dubium eſt, dies ſit jam an nox. *Moreſtell. de Part. diei civil. Dial.* IX. *Lalamant, de Temp. & part. Theſ. Ant. Græcar, Gronov. Tom.* IX. *p.* 1049. *D.* 1050. *C.* Serv. Æneid. II. 268. *Licet utrique tempori poſſet jungi, uſus tamen, ut matutino jungamus, obtinuit, licet Lucanus dixerit:*

Longa repercuſſo nitere crepuſcula Phœbo.

Sed contra notat lucem dubiam mox poſt ſolis occaſum: unde mane & *crepuſculo* opponuntur. Colum. XII. 1. *Villico & primo mane cum familia prodeundum eſt, & crepuſculo peractis operibus fatigato redeundum.* Plin. XVIII. 25. *Prout alterutri eorum mane vel crepuſculo contingit.* Propriè igitur *crepuſculi* deſcriptio eſt iſta Ovid. Met. IV. 399.

Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſis dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubia confinia noctis.

Et veram ſignificationem docet de Die natali Cenſor. c. 24. *Inde porro crepuſculum, ſic fortaſſe appellatum, quod res incerta crepera dicuntur; idque tempus noctis ſit, an diei, incertum eſt*; cum jam incertam lucem ante ſolis ortum diluculum vocari docuiſſet. *Voſſ. Lex. Etymol.* Hoc vocabulum ſumptum eſſe à Sabinis docet Varr. de Ling. Lat. V. I. *unde veniunt Crepuſci nominati Amiterno, quod eo tempore erant nati, ut Lucii prima luce in creatione.* Gyrald. de ann. & menſib. Oper. Tom. II. p. 797. F.

CREPUSIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CRETA centum quoodam oppidis inſignis erat, inquit Hieron. in Act. Apoſtol. & Poeta Æneid. III. 106.

Creta Jovis magni medio jacet inſula ponto:
Centum urbes habitant magnas, uberrima regna.

famoſa divitiis, maximè æris, ubi prima hujus metalli inventio & utilitas fuit, Macarin aliqui, id eſt, beatam à cœli temperie appellaverunt. Ab occaſu Adriatico, à ſeptentrione Cretico, à meridie Punico, ab ortu Carpathio maribus terminatur, ut auctor eſt Ptolemæus. *Pancıroll, Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 137. *Virdung. Hellen. Theſ. Antiq. Græc. Gronov. Tom.* XI. *p.* 535. *B. Meurſ. Cret.* I. 5. *Miſc. Lacon.* II. 14. Cyrenis oppoſita, cum opibus, armis, ac diuturna libertate floreret, prædonibus tum mare latè peragrantibus ſaviſſe exiſtimata, meritò arma in ſe Romana convertit. Anno, ut opinor, ab U. C. 682. M. Antonius triumviri pater, piratas in prætura perſequens, bellum *Cretenſibus* intulit, atque, eo parum proſperè geſto, in Creta mortuus eſt. Aſcon. in Cicer. p. 37. *Quidam Antonius, curator totius oræ maritimæ, qua Romanum erat imperium, rem inauditam invaſit, & indicto Cretenſibus bello, male re geſta, ibidem periit.* Liv. Epit. 97. *M. Antonius prætor bellum adverſus Cretenſes parum proſperè ſuſceptum morte ſua finivit.* Biennio poſt, cum Q. Hortenſius conſul *Cretam*, ac bellum cum *Cretenſibus* gerendum ſortitus, Urbe ac foro delectatus, Q. Metello collegæ ſuo provinciam, exercitumque conceſſiſſet, Metellus multis præliis proſperè factis, multiſque operibus inſulæ urbibus expugnatis, totam inſulam ad imperium triennii ſpatio redegit, ac *Cretici* cognomen inde unà cum triumpho reportavit. Paterc. II. 34. I. *Per id tempus à Q. Metello Creta inſula in populi Romani poteſtatem redacta eſt: quæ ducibus Panare & Laſthene* XXIV. *millibus juvenum coactis, velocitate pernicibus, armorum laborumque patientiſſimis, ſagittarum uſu celeberrimis, per triennium Romanos exercitus fatigaverat.* Dio XXXVI. p. 8. D. *In hunc modum Cretenſes, qui ante id tempus in perpetua libertate vixerant, neque peregrinum unquam dominum ullum habuerant, in ſervitutem ſunt redacti.* Sigon. de Ant. Jur. Prov. I. 16. Panvin. Imp. Roman. c. 14. Panciroll, Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 99. & 137. Meurſ. Cret. III. 5. In hunc modum ſubacta, in provinciam redacta. Sext. Ruf. in Breviario: *Creta per Metellum proconſulem, qui Creticus dictus eſt, provincia facta eſt.* Illam poſtea cum Cyrenaica unam fecit Auguſtus. Strab. XVII. p. 576. *Cum Reges ſuos aliquandiu habuiſſent Cyrenæi; in Romanorum poteſtatem devenerunt, & nunc provincia eſt Cretæ conjuncta.* Panvin. Sigon. & Panciroll. l. l. Meurſ. ibid. c. 6.

Creta fuit in circo dicta meta, quia *creta* ſignabatur. Plin. XXXV. 17. V. illum infr. in *Gypſatus*. Prop. IV. 2. 58.

—— *hæc ſpatiis ultima creta meis.*

Buleng. de Circ. c. 22. Lipſ. Ant. Lect. V. 10. Turneb. Adv. II. 12. Pith. Subciſ. I. II.

Creta literas obſignandi mos eſt antiquiſſimus. Serv. Æneid. VI. 321. *Quod cum cives ejus cognoviſſent, ei epiſtolam miſerunt creta antiquo more ſignatam.* Cicer. Flacc. c. 16. *Hæc, quæ à nobis prolata laudatio, obſignata erat creta illa Aſiatica, quæ ferè eſt omnibus nota nobis: qua utuntur omnes non modo in publicis, ſed etiam in privatis literis.* Γῆν σημαντρίδα appellat Herod. II. *Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat, alligato cornibus byblo: deinde applicita creta ſigillari annulo impreſſa abducitur.* Kirchman. de Annul. c. 7. Longin. de Annul. c. 9. Victor. Var. Lect. XIV. 4. Dalechamp. in Plin. XXXV. 17. Lipſ. Inſtitut. Epiſtol. c. 4. mappas, togas, faſcias crurales veteres illuſtrabant, ut nunc amylo, ac glutine lintea, quæ collaria vocamus, dirigimus, Iſidor. XIX. 24. *Toga addita creta quo candidior inſigniorque eſſet.* Argol. in Panvin. de Lud. circ. c. 14. Quaſi hoc dicat: communis togæ color, ſi quoddam *cretæ* genus addas, ad candorem adducitur. Genus *cretæ*, cujus nomen omittit, opinor illud fuiſſe, quod inter cimoliæ genera ſaxum appellat Plin. XXXV. 17. *Candidis veſtibus ſaxum utilius à ſulphure, inimicum coloribus.* Manut. Quæſt. Epiſt. III. 1. Sed hoc difficultate non caret, quòd in omni togatum lotione adhibebatur *creta*, nec ars fullonia ſine *creta* fuit. Titinn. Fullon. apud Non. IV. 34.

Terra hæc eſt, non aqua,
Ubi tu ſolitus argutarier pedibus,
Cretam dum compeſcis, veſtimentaque lavas.

Et Plin. l. l. *Ergo ordo hic eſt: primum abluitur veſtis Sarda, dein ſulphure ſuffitur; mox deſquamatur cimolia, quæ eſt coloris veri.* Hæc autem & Sarda *cretæ* ſpecies fuerunt. Ex his apparet, omni togæ *cretam* adhibitam fuiſſe. Fortaſſe ergo communi togæ abluendæ *creta* adhibebatur: at togæ petitoriæ jam lotæ *creta* ſuperinducebatur, ut candeſceret magis ac poliretur. Certè Plinius cimoliam cretam abluendis veſtibus in uſu fuiſſe ſcribit: Umbricam autem, quæ & ſaxum vocabatur, nonniſi poliendis veſtibus aſſumi ſolitam. *Ferrar. de re Veſt.* I. 1. 21. *Lipſ. Elect.* I. 13. Venalium trans mare advectorum pedes denotabantur: eratque hoc inſigne venalitiis gregibus, ut *cretatis*, ſive gypſatis pedibus venirent. V. infr. in *Gypſatus*. Ad formæ lenocinium, faciemque ornandam, & exhilarandam feminæ utebantur: & præcipuè ea, quam cimoliam vocabant. Plin. XXXV. 17. *Cimolia quadam nitore exhilarat contriſtatos ſulphure.* Horat. Epod. XII. 9.

—— *nec illi*
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili.

Nunc terra ſaponaria vulgo dicitur, mira in abſtergendo vi prædita. Mart. II. 41. 10.

Quam cretata timet Fabulla nimbum.

Torrent. in Horatium. Dalechamp. in Plinium.

ſacrificia, atque myſteria, atque Orgia in Creta fuiſſe inventa aſſerebant, quamvis & Phryges, & Thraces, & alii Orgiorum inventionem ſibi ipſi adſcriberent. Diodor. V. p. 237. B. *Porro, ut honores quoque deum, & ſacrificia ritusque initiorum à ſe ad cæteros mortales perveniſſe probent, hoc pro maximo & firmiſſimo, ut perſuaſum habent, argumento confirmationis adducunt. Initiales, inquiunt, ritus apud Athenienſes Eleuſinii omnium celeberrimi, itemque Samothracii, & qui in Thracia inſtituti ſunt, Ciconibus myſticè traduntur. At in urbe Cretæ Cnoſſo ab antiquo ſancitum eſt, in propatulo illa tradi, & quæ in ſecreto à cæteris adminiſtrantur, ea neminem apud ſe, qui modo cognoſcere illa ſtudet, celari.* Hinc licèt *Creta* nullum venenatum animal producat, tamen

men *Cretenſes* in numiſmatis ſuis duos angues implicitos & ciſtam cum ſerpente impreſſerunt, ut ſe Bacchicorum Orgiorum inventores eſſe ſignificarent. *Eſt* enim *ſerpens myſteriis initiatus Bacchicorum Orgiorum ſymbolum*. Clemens Alexand. Paræn. p. 9. D. & ſacra etiam Jovis cum Orgiis peragerent, quod alibi nuſquam fiebat. Strabo, poſtquam de Phœbi, Muſarum, Cereris, Bacchi & Martis deum Orgiis egit XV. *In Creta præter hæc peculiariter Jovis ſacra celebrantur cum Orgiis*. Hinc Jupiter Sabazius vocabatur. V. illum *infr.* in *Jupiter*. Ruben. de numm. Aſia recepta Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1370. C. *Ut furentis tyranni*, Jovis, *ſævitiam mitigarent, feſtos funeris dies ſtatuebant, & annum ſacrum trieterica conſecratione componebant, omnia per ordinem facientes, quæ puer moriens aut fecit, aut paſſus eſt*. Firmic. de error. proph. relig. p. 9. Quibus eleganter ſubjungit idem: *Sic in honorem tyranni à ſerviente plebe deus factus eſt, qui habere non potuit ſepulturam*. Tomaſ. de Donar. c. 3. Muſicam invenerunt. Sohn. c. 17. *Muſica à Cretenſibus reperta eſt, cum Idæi Dactyli modulos crepitu ac tinnitu æris deprehenſos in ordinem verſuum tranſtuliſſent*. Buleng. de Theatr. II. 3. *Cretenſium* inſigne gentilitium ſunt duo angues, ut patet ex nummis eorum apud Goltzium in Inſulis Græciæ tab. 3. qui habent duos ſerpentes implicitos, cum pharetra intermedia, & inſcriptione ΚΡΗΤΑΙΩΝ. Alii apud eundem tab. 4. habent templum quoddam inter hos angues poſitum, cum inſcriptione ΚΥΔΑΙΩΝ ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ. Quidam etiam habent hos angues implexos, cum Jove intermedio, & inſcriptione ΚΥΔΑΣ ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ. *Ruben. ibid. p. 1369. B.*

CRETICUS fuit dictus M. Antonius triumviri pater. Plutarch. Anton. p. 915. E. *Antonii pater is, qui Creticus cognomento appellatus*. In Creta eſt mortuus. V. ſupr. in *Creta*. Hunc quidam Antonium *Cicerejum* vitioſè nominant. *Sigon. de nomin. Roman. c. 5. Meurſ. Cret.* III. 5. Et à *Creta* ſubacta Q. Metellus. Sigon. ibid. V. ſupr. in *Creta*.

CRETIO *eſt certorum dierum ſpatium, quod datur inſtituto hæredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hæreditatem, necne, velut, Titius hæres eſto, cernitoque in diebus centum proximis, quibus ſcieris, poteriſque: niſi ita creveris, exhæres eſto*. Ulpia. tit. 22. Iſidor. V. 24. *Cretio eſt certus numerus dierum, in quo inſtitutus hæres aut adit hæreditatem, aut finito tempore excluditur, nec liberum eſt illi ultra capiendæ hæreditatis jus. Cretio appellatur, quaſi decretio. Cernere enim decernere & conſtituere ſignificat. Nam ita dicitur: ille hæres mihi eſto, cernitoque intra dies tot*. Qua in formula verbum hoc *cernito* Varro de Ling. Lat. V. 8. explicat *Facito videam te eſſe hæredem. Itaque in cretione adhibere jubent teſtes*. Cicer. Attic. XIII. 46. *Ex eo cognovi, cretionem Cluvii liberam, teſtibus præſentibus, ſexaginta diebus*. Erat duplex, ut idem Ulpianus docet: una vulgaris, altera continua. Vulgaris erat, in qua adjiciebantur hæc verba: *quibus ſcieris, poteriſque*, in quibus ludit Craſſus apud Cicer. de Orat. I. 22. cum ait: *De his, credo, rebus, ut in cretionibus ſcribi ſolet, quibus ſciam, poteroque*. Continua, in qua non adjiciebantur verba illa, *quibus ſcieris, poteriſque*. Et ita bonorum in poſſeſſionem admittendorum tempus utile eſſe, non continuum definiens Ulpian. in l. 2. ff. quis ordo in bon. poſſeſſ. *Ita autem*, ait, *utile tempus eſt, ut ſinguli dies in eo utiles ſint, ſcilicet, ut per ſingulos dies & ſcierit, & potuerit admittere. Cernere* autem non modò erat conſtituere ſe hæredem eſſe, ut Varro explicat, verùm etiam, ut Ulpian. tit. 22. tradit, legitima ac ſollennia *cretionis* verba dicere in hunc modum: *Cum me Mævius hæredem inſtituerit, eam hæreditatem adeo cernoque*. Multum verò intererat, utrum cum *cretione* quis, an ſine *cretione* hæres ſcriptus eſſet. Extraneus enim hæres, ut ibidem Ulpianus docet, ſiquidem cum *cretione* hæres inſtitutus eſſet, *cernendo* fiebat hæres. At ſi ſine *cretione*, pro hærede gerendo. Præterea ſine *cretione* hæres inſtitutus, ſi conſtituiſſet nolle ſe hæredem eſſe, ſtatim excludebatur ab hæreditate, & amplius eam adire non poterat. Cum *cretione* verò inſtitutus, ſicut *cernendo* fiebat hæres, ita non aliter excludebatur, quàm ſi intra diem *cretionis* non *creviſſet hæreditatem*. Ideoque etiam ſi conſtituiſſet nolle ſe hæredem eſſe, tamen ſi ſupereſſent dies *cretionis*, pœnitentia actus; *cernendo* hæres fieri poterat. Intererat etiam, utrum vulgari, an continua *cretione* hæres quis inſtitutus eſſet. Nam ei qui vulgarem *cretionem* habebat, dies illi computabantur, quibus ſe ſciverat hæredem inſtitutum eſſe, & potuerat *cernere*. Ei verò qui continuam habebat *cretionem*, etiam illi dies computabantur, quibus ignoraverat ſe hæredem inſtitutum: aut ſciverat, ſed non potuerat *cernere*. Briſſon. de Form. VII. p. 600. Fab. Semeſt. II. 22. Rævard. Protribun. c. 8. Brod. Miſc. X. 16. Cujac. Obſerv. VII. 18. Libera, quæ teſtamento ſcribitur his verbis, *cernito cum volueris*, non adſcripto centum dierum ſollenni tempore. Cicer. Attic. XIII. 44. *Ex eo cognovi cretionem Cluvii liberam teſtibus præſentibus ſexaginta diebus*, non ſexaginta diebus: alioqui non eſſet libera. Quinimo quibus hæreditatis *cernendæ* cauſa libera legatio dabatur, iis rectè dixeris liberam *cretionem* dari, licèt ut legatio, ita *cretio* ſit ſine re, id eſt, profectionis color potius, quàm hæreditatis acquiſitio. Cicer. de Leg. I. 3. *Legationem nimirum aliquam iſta oratio poſtulat, aut ejuſmodi quampiam cretionem liberam, atque otioſam*. Cujac. ibid. IX. 29.

CRI.

CRIBRUM æneum habuerunt Virgines Veſtales. Feſtus in Ignis: *Ignis Veſtæ ſiquando interſtinctus eſſet, Virgines verberibus afficiebantur à Pontifice, quibus mos erat tabulam felicis materiæ tamdiu terebrare, quouſque exceptum igne cribro æneo virgo in ædem ferret*. Almelov. Antiq. è ſacr. prof. ſpec. p. 120. Ænigma Sympoſii inter Enneoſticha VII. in *cribrum*.

Sicca pruinoſum crebris effundo feneſtris,
Candentemque nivem jactans de vertice (L. fornice)
furvo.
Et nox omnes amat, quum nix ſit frigida, nimbo
Denſior, & nebulis late ſpargatur in aula.

Secundo enim verſu *cribri* curvaturam intelligit. *Barth. Adv.* LVIII. 1. Illorum duo apud antiquos erant genera; alterum, quo vannabantur potiùs res quàm percribrabantur. Alterum, quo permittebantur, perforatum. Docemur à Scribon. comp. LXI. *Proſunt iis lentiſci folia arida contuſa & cribrata perforato cribro*. Barth. ibid. XL. 4. Hujus generis in Italia paſſim videntur è pellibus pertuſis, quibus ſemina aliaque craſſiuſcula ſecernuntur, quemadmodum ſubtiliora iis, quæ ex ſetis aut ſparto conficiuntur. Priſcis autem vannorum in modum alia fuiſſe integra, nequicquam alii hinc jure colligunt. Huc refer, quæ notavit Plin. XVIII. 11. *Cribrorum genera Galli è ſetis equorum invenere, Hiſpani è lino excuſſoria & pollinaria, Ægyptus è papyro atque junco*. Excuſſoria procul dubio, qualia apud Italos hodie *frulloni*, quæ novi operis è ſerico reliquis ſubtiliora texuntur. *Rhod. in Scribonium*.

CRIMEN deferre dicimur, ut nomen. Cicer. pro Ligar. c. 1. *Novum crimen, C. Cæſar, & hactenus inauditum Q. Tubero heri ad te detulit*. Hoc ideo, quia in libello accuſatorio rei nomen, & ſpecies *criminis* concipiebatur. *Pollet. For. Rom.* IV. 7. Crimen, ob quod plectebatur reus ſolebant Romani, dum ſupplicium de aliquo ſumerent, aut per præconem, aut per inſcriptionem, exprimere, ut omnibus noteſceret. De præcone Lamprid. Alex. Sev. c. 51. *Clamabat ſæpius, quod à quibuſdam, ſive Judæis, ſive Chriſtianis audiverat, & tenebat: idque per præconem, cum aliquem emendaret, dici jubebat: quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*. c. 36. *Thurinum in foro tranſitorio ad ſtipitem ligari præcepit, & fumo appoſito, quem ex ſtipulis atque humidis lignis fieri juſſerat, necavit, præcone dicente: fumo punitur, qui vendidit fumum*. Pollet. ibid. V. 19. De titulo, ſive inſcriptione, Suet. Calc. c. 52. n. 5. *Romæ publico epulo ſervum . . . . carnifici confeſtim tradidit, ut manibus abſciſſis, atque ante pectus è collo pendentibus, præcedente titulo, qui cauſam pœnæ indicaret, circumduceretur*. Domit. c. 10. n. 3. *Patremfamilias, quod Thræcem mirmilloni parem, mu-*

Digitized by Google

merarie imparem dixerat, detractam è ſpectaculis in arenam canibus objecit, cum hoc titulo; impie locutus eſt parmularius. Notus eſt titulus magnificus & triumphalis, per Pontium Pilatum Tiberii procuratorem, & præſidem in Judæa affixus ligno crucis, unde noſtra pependit Salus. *Pollet.* *l. l. Lipſ. de Cruc.* II. 11, *Fab. Semeſtr,* II. 8. *Goduvyn. Moſ. & Aar,* v, 9. *Hugo de prim. ſcrib. orig. cap.* 33. *Niquett. tit. cruc.* I. 4. 3. *Pitiſc. in Suetonii Caligulam*, *Criminum* alia ſunt publica, alia privata. Publica vel ſunt capitalia, vel non capitalia. Capitale non planè ita eſt intelligendum, quod vita privaretur is, qui *crimine* capitali damnatus erat; ſed ideo, quod eum, qui damnatus erat, capitis pœna ſequeretur: capitis autem pœna, vel libertatis, vel civitatis amiſſio dicebatur, quam utramque capitis deminutionem vocabant: quæ quotuplex V. ſupr. in *Capitis deminutio*. Quocunque autem in *crimine*, vel maxima, vel media capitis deminutio ſequeretur, capitale illud eſſe *crimen* dicebatur. Ne majeſtatis quidem judicium capitale ſemper fuit, cum tamen publicum ſemper eſſet: nam Claudiæ Veſtali, Appii Cæci filiæ, C. Fundanius, & T. Sempronius ædiles plebis, quod populo Romano calamitatem eſſet imprecata, multam dixerunt æris gravis xxv. millia, quæ capitalis pœna non fuit: judicium autem illud & publicum fuiſſe, inde patet, quod ad populum factum eſt, idque etiam Atejus Capito propterea inter publica judicia retulit, & majeſtatis nomine notatum his verbis ſignificat Suet, Tib. c. 2. n. 8. *Claudia novo more judicium majeſtatis apud populum mulier ſubiit, quod in conferta multitudine .,...* Publica erant capitalia, inceſtus, majeſtas, repetundæ, vis publica, & ea, quæ in Rem publicam, ac magiſtratus inferebatur, & ea, quæ in privatos cives: tum peculatus, de reſiduis, inter ſicarios, parricidium, veneficium, ambitus, pecuniæ ob judicandum captæ, adulterium, de falſis, de plagiariis, de tutorum fraude, de famoſis libellis, de furto, clandeſtina coitio. *Manut. de Leg. Roman. c.* 19. *Sigon. de Judic.* II. 3: III. 2. *Salmaſ. de mod. uſur. c.* 3. *Pollet, ibid.* IV. 1. *Sardus de mor. ac rit. gen.* II. 23. Non capitalia erant; ut, ſi quis auguri non paruerit, aut inaugurato quid fecerit: ſi quis deos patrios alieno ritu, aut novos ſeparatim coluerit; ſi quis loca ſacra privata fecerit: ſi quis in deos, aut de diis nefariè atque impiè locutus fuerit: ſi quis ſacrum, aut in loco ſacro ſurripuerit: ſi quis ſacram perſonam, aut prophanam in loco ſacro percuſſerit: & illa duo, quorum alterum apud Paullum Ictum, alterum apud Ulpianum legimus: ſi quis alicujus numinis ſuperſtitione leves mentes terruerit: ſiquis illicitam divinationem pollicitus erit, *Manut. ibid, c,* 20. Erant & quædam quæ directè in Rempublicam commiſſa erant: ut ſi quis majeſtatem populi Romani, aut ejus magiſtratum minuiſſet, publicam, ſacramve pecuniam avertiſſet, populi ſuffragia honoris adipiſcendi gratia corrupiſſet, ſocios ſpoliaſſet, pecuniam ob judicandum accepiſſet, armis magiſtratum aut privatum coegiſſet. Quædam S. P. Q. R, in Rempublicam commiſſa eſſe exiſtimavit. Erant quidem privatis illata, ſed quæ ad civis Romani interitum, injuriam, ac proinde univerſo populo facta cenſebantur, ut ſi quis hominem telo occidiſſet, ſi veneno necaſſet, ſi parentibus manum intuliſſet, ſi falſum teſtamentum, falſumve nummum feciſſet, ſi uxorem alterius corrupiſſet, ſi ſervum alienum aut celaſſet, aut vinxiſſet, aut emiſſet ſciens dolo malo, *Siccam. de Centumv, jud.* I. 5.

Crimen dicebatur etiam libellus accuſatorius. Cicer. Verr. II. 4. *Hoc commoti dolore poſtulata conſulibus, quæ non poſtulata, ſed in iſtum crimina viderentur eſſe, ediderunt*, id eſt, non ſupplices, ſed accuſatorios libellos obtulerunt: nam & *criminatione* pro accuſatione utitur pro Quint. c. 9. *Nos inaudita criminatione accuſatorum priore loco cauſam dicere intelligis*, *Criminari* eſt etiam accuſare. Tacit. de Orat, c. 42. n. 3. *Ego te poetis; Meſſala antiquariis criminabimur*, Pollet. For. Roman. IV, 7.

Crimen dicebatur quoque intentio & objectio accuſatoris, quæ libello concipitur. Cicer. pro dom. c. 18. *Hæc cum ita ſint in re, ubi crimen eſt? ubi accuſator? ubi teſtes?* Pollet. For. Roman. IV. 7.

CRINE alieno atque adſcititio caput exornare matronis Romanis frequens & uſitatum. Ovid. Art. Amand. III. 165.

Femina procedit denſiſſima crinibus emptis;
Proque ſuis alios efficit ære ſuos.

Amor. I, 14. 45.

Nunc tibi captivos mittet Germania crines:
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O quàm ſæpè, comas aliquo mirante, rubebis:
Et dices: empta nunc ego merce probor.

Mart. VI. 12.

Jurat capillos, quos emit, eſſe ſuos
Fabulla, nunquid illa Paulle pejerat?

Kobierzyck. de Lux. Roman. I. 6.

Crines capere eſt blandiri, aſſentari, blandè & amatoriè oſculandi cauſa capillos amatoris prendere. Plaut. Moſt. I. 3. 69.

Soli gerendum cenſeo morem, & capiundos crines.

Sic etiam aures leniter tractabant iis, quibus adulabantur, quoſque captabant & admirabantur: & quibus indicabant, vel ſimulabant amorem. Horat. Sat. II. 5. 93.

—— aurem ſubſtringe loquaci.

Turneb, Adv. XVI. 17: XIX. 13. Laurent. de Oſcul. c. 3. Qui hoc dicunt ſine exemplo, ſine teſte. *Capere crines* dicebantur, quæ nubebant, & matronæ fiebant. Nam ornatus matronarum ut alia quædam propria habuit, e. g. duplicem vittam, ſtolam, . . . ſic etiam *crines* peculiari quadam ratione formatos. Itaque cum ancillam inſtrui vult ornatu matronarum dicit Plaut. Mil. III. 1. 193.

Utique eam ornatam adducas matronarum modo,
Capite compto crines, vittaſque habeat.

Facit huc, opinor, illud Feſti: *Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit, quidam quod eo virgines Veſtales ornentur.* Lipſ. Ant Lect. III. p. 142. Tertull. de Virg. veland. c. 12. *Simulque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciviore comam ſibi inferunt, crinibus à fronte diverſis apertam profeſſa mulierofitatem. Crinibus* enim, inquit, poſituque comarum matronæ antiquitus diſcretæ ab innuptis. *Lipſ. in Tacit. Annal.* III. *Excur.* I. *Briſſon. de Rit. nupt. p.* 46. *Caſal. de Prof. Roman. rit. c.* 22. Apud Feſtum *ſeni crines* dicuntur in capite matronæ Romanæ ſex ſertæ *crinium* vitta & ipſis *crinibus* implexæ, quas vulgus *trecias* vocant. Sic apud Mart. XII. 32. 4.

Portabat uxor rufa crinibus ſeptem.

Nihil aliud ſignificat, quàm capillus in ſeptem ſertas diſtinctos, ut videmus matronas ornatas in veteribus numiſmatis, *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 339. *b. G.* 534. *a. B. in Tertull. de Pall, p.* 313. *Scalig. in Feſtum.* Illas Belgæ vocant *tuiten*. Sed vereor ne fallatur Scaliger. Quomodo enim proprius nuptarum hic ornatus fuerit, ſi aliæ matronæ promiſcuè eo uſæ fuerint? Hoc autem verum eſſe, & multis ſcriptorum teſtimoniis, & nummis aliquot Romanis poſſet comprobari. Proinde ſuſpicari cœpi, an non *ſenis* hic poſitum ſit ſecundo, ſive gignendi caſu. Ut mens Feſti ſit: *ſenis* alicujus, ſive canis capillis novæ nuptæ caput fuiſſe exornatum. *Senis* verò capilli indicaverint longævitatem, *Boxhorn. Quæſt. Roman,* 26. Apud Feſtum ego lego: *ſine crinibus*, Quod de Veſtalibus addit, id ipſum oſtendit, locum non poſſe aliter concipi. Nam quis neſcit Veſtales tonderi ſolitas, aut cui ignota lotos capillata, ad quam earum capilli deferebantur, cum à Pontifice crearentur? uti eſt apud Plin. XVI. 44. Jam verò etiam alias virgines pridie quàm nuberent, capillos ſuos conſecraſſe docet Heſych. in Γάμων ἔθη. Martialis totum iſtud epigramma ſi quis legat, fatebitur nihil poſſe magis alienum à mente Martialis excogitari. Deſcribit Vacerræ mendici familiam, atque ſe viſa conjuge, matre, & ſorore illius, furias eſſe putaſſe, *nocte ditis emerſas*. Aliquiſne hic ornatui locus eſſe poſſit? Sed ſanè quid verbis opus? nihil certius quàm ſimpliciter eſſe accipienda hæc Martialis verba. Ipſe ſimiliter III. 93. 1.

Digitized by Google

Cum tibi trecenti conſules Vetuſtina
Et tres capilli, quatuorque ſint dentes.

Voſſ. in Melam. I. 9. Qui quamvis diſſentiat, Feſtum tamen rectè expoſuerunt Lipſius, Scaliger, Salmaſius. *Grav. Theſ. Antiq. Roman. Tom. v. Prolegom.* * * * 2. Luxuriantium myrrha, Arabica planta, perfundebant. Ovid. Met. v. 53.

Et madidus myrrha, curvum crinale, capillus.

Tibull. III. 4. 28.

Stillabat Tyrio myrrhea rore coma.

Hinc myrrheum crinem dixit Horat. Od. III. 14. 22.

Myrrheum nodo prohibere crinem,

vel croco. V. infr. in *Crocus*. Spanhem. in Callim. Hymn. Apollinis n. 38. Albos & canos nigro colore inficiebant, quarum capita ultima ſenectutis pruina conſpergere incipiebat, & quæ, ne intempeſtivæ canities annos eorum proderet, arte hac adjutæ curioſos oculos decipiebant. Has mulierum præſtigias notat Tertull. de cult. femin. c. 6. *Quamvis & atrum ex albo conantur facere, quas pœnituit ad ſenectutem vixiſſe.* Eam ob cauſam cortice nucis ſunt uſæ. Tib. I. 9. 43.

Tum ſtudium formæ, coma tunc mutatur, ut annos
Diſſimulet, viridi cortice tincta nucis.

Kobierzyck. l. l. Plin. xv. 22. *Tinguntur cortice earum*, nucum juglandium, *lana, & rufatur capillus primùm prodeuntibus nuculis.* Cyllæn. ad Tibullum. Aliud remedium reperitur apud Ovid. Art. Amand. III. 163.

Femina canitiem Germanis inficit herbis,
Et melior vivo quæritur arte color.

Kobierzyk. l. l. *Crinibus* arte criſpitudinem conciliabant, videlicet ſartagine, lamina, acu, calamiſtroque candentibus, nec non & cauſticis medicamentis. Quam rem qui profitebantur, ciniſſones & cinerarii appellabantur. *Jun. ibid. c.* 8. V. illos ſupr. in *Ciniſſones*. Illis ornandis aurum addebatur. Ovid. Her. xv. 75.

Veſte tegor vili, nullum eſt in crinibus aurum.

xxI. 89.

Ipſa dedit gemmas digitis, & crinibus aurum.

Val. Flacc. II. 103.

—— tereti crinem ſubnectitur auro.

Auro gemmæ accedebant non mulierum modò *crinibus*, ſed & virorum. Claud. in Honor. Conſul. VI. 523.

Ac velut officiis trepidantibus ore puella
Spe propiore tori, mater ſollertior ornat
Adveniente proco, veſteſque & cingula comit
Sæpè manu, viridiſque anguſtat jaſpide pectus,
Subſtringitque comam gemmis.

Manil. v. 518.

Perque caput ducti lapides.

Huc traho Luitprandi in legatione ad Nicephorum Phocam p. 85. *Nemo ibi auro, nemo gemmis ornatus erat.* Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Roman. v. 35. VVeitz. & Lampert. in Valerium. Evulſos ſolebant mulieres conjicere in cadavera eorum quos amaverant. Petron. c. 71. *Illa ignota conſolatione perculſa laceravit vehementiùs pectus, ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit.* Stat. Theb. VI. 193.

At genitor, ſceptrique decus, cultuſque tonantis
Injicit ipſe rogis, tergoque & pectore fuſam
Cæſariem ferro minuit, ſectiſque jacentis
Obnubit tenuia ora comis.

Prop. I. 17. 22.

Illa meo caros donaſſet funere crines.

Unde Max. Tyr. Orat. VIII. comam eſſe dicit *ultimum, quod jam ſepulto donari poteſt.* Etiam apud Græcos Agathias de ſorore Eugeniæ Floril. III. 12. 31.

Eugenie jacet hic, ad cujus buſta ſecarunt
Cæſariem Muſæ & cum Themide alma Venus.

Moreſtell. Pomp. Feral. II. 32. Kirchman. de Funer. Rom. II. 15. Herald. Adv. I. 9. Bevoart. in Statium. Brouckh. in Tom. I.

Propertium. Gorall. in Albinov. I. 98. Meretricum erat flavus. V. infr. in *Meretrices*. Matronarum cujus coloris fuerit. V. inf. in *Matrona*. V. plura ſupr. in *Coma*.

CRIOBOLIUM eſt ſacrificium arietum, quòd, cum immolantur, dejiciantur clava, vel ſecuri. *Turneb. Adv.* XXVII. 21. *Ferret. Muſ. Lapid.* I. *Mem.* 4. *Salmaſ. in Lampr. Heliogab. c.* 7. *Reineſ. Inſcript.* I. *p.* 221. Matri deum fieri ſolitum. De illo Firmic. de error. prof. relig. p. 37. *Miſeri ſunt, qui profuſione ſacrilegi ſanguinis cruentantur. Tauribolium, vel criobolium ſcelerata te ſanguinis labe perfundit.* Boſ. de Pontif. Max. Imper. Roman. c. I. Aries arbori alligabatur, priuſquam mactaretur. Quod ab exemplo Abrahæ patriarchæ tractum, ait Firmic. ibid. p. 36. *Vide*, inquit, *quid ſibi ludibrioſus hoſtis invenerit, Abrahæ immolaturo filium juſſu Dei aries ſupponitur, & in vicina arboris radicibus immolatur.* Voſſ. de Idolol. II. 53. Videſis *Van Dale Diſſert.* I. *c.* 3.

CRISPINUS eſt cognomen in æreis nummis gentis Paſſienæ. Inde Lucius Paſſienus Quinti filius *Criſpinus* dictus eſt. *Urſ. de Not. Rom. Theſ. Ant. Rom. Grav. Tom.* XI. *p.* 834. D. *Sigon. de nomin. Roman. c.* 5.

CRISPUS eſt cognomen Bæbiorum, Juliorum, Marciorum, Næviorum, Paſſienorum, Salluſtiorum, Vibiorum. *Glandorp. in cognominum indice.* Antiquitus, ut & nunc, etiam *Criſpi* cognominabantur, quorum capillitium *criſpum*, & in cincinnos contortum. *Urſat. de Not. Rom. Theſ. Antiq. Rom. Grav. Tom.* XI. *p.* 587. B. *Sigon. de Nomin. Roman. c.* 5. *Vaillant. de Numm. ær. Imper.* I. 74.

CRISTÆ, ſive apices plumei apud omnes pænè populos hodieque in uſu ſunt, modo tamen & more diverſo. Nonnulli enim peonas majores, quidam minores; alii plures, alii pauciores vertici aptant. Sæpiùs tamen equites quàm pedites pennis uti ſolent, iiſque altioribus & pulchrioribus. Præ cæteris autem quidam Turcarum, dicti Delili, ſupra alios ferocia militari, *criſtis* plumeis ſuperbite, iiſque non ſolùm ſuum, ſed etiam equi ſui caput adornare ſolent. *Patric. Milit. Rom. part.* v. *ſect.* 8. Galeas illis inſtruxerunt ſimul in ornatum ſui, ſimul in terrorem hoſtium. Virg. Æneid. IX. 365.

Tum galeam Meſſapi habilem, criſtiſque decoram
Induit.

VIII. 620.

Terribilem criſtis galeam, flammaſque vomentem.

Fuerunt primùm ex ſetis equinis. Homer. Iliad. III. 336.

Capiti autem forti galeam affabrè factam impoſuit,
Criſtatam ex ſetis equinis.

Virg. Æneid. IX. 808.

—— ſtrepit aſſidue cava tempora circum
Tinnitu galea, & ſaxis ſolida æra fatiſcunt:
Diſcuſſaque juba capiti.

Harum originem diſco ex Herod. VII. p. 465. B. *Æthiopes, qui ex Aſia erant, pelles frontium equinarum, cum auribus atque jubis, in capitibus habebant: ut ipſa juba pro criſtis eſſent, & hirtæ aures equinæ rigerent.* Poſtea pennæ impoſitæ ſunt avium. Herod. VII. p. 470. A. *Lycii in capite pilea gerebant pennis ornata.* Polyb. VI. 21. *Super hæc omnia adornantur apice plumeo, penniſque puniceis, aut nigris, rectis tribus, ad cubiti longitudinem; quæ cum in ſummo vertice aliis armis addiderint, vir duplo major apparet, & pulcra ea ſpecies fit, hoſtique formidoloſa.* Rubrum in illis maximè colorem obſervarunt, quod is color ſanguini geminus. Virg. Æneid. IX. 50.

—— criſtaque tegit galea aurea rubra.

II. 271.

—— ipſum illum clypeum, criſtaſque rubentes
Excipiam ſorti, jam nunc tua præmia Niſe.

Cluver. Germ. Ant. I. 44. Lipſ. de Milit. Roman. III. Dial. 5. Paſchal. de Coron. x. 19. Feith. Ant. Homer. IV. 7. Potter. Archæol. Græc. III. 4. Caroli Antiq. Roman. III. 8. Thyſ. Rom. Illuſtr. III. p. 79. Kipping. Antiq. Roman. III. 3. §. 3. Nigrum addit Polybius. Fuerit ille Diti ſacer, ad quem multi in ferali hoc certamine ibant. Puto viliorum fuiſſe. Nec tamen legi exemplum. Non tamen

Digitized by Google

ambigo quin tulerint: ut aquilæ, & talium avium, quæ pugnaces, aut rapaces, vel omnis ſcilicet cauſa, Benè de candido Virg. Æneid. x. 187.

Cujus olorinæ ſurgunt de vertice pennæ,

Sil. Ital. ii. 397.

——galeamque coruſcis
Subnixam criſtis, vibrant cui vertice coni
Albentes niveæ tremulo nutamine pennæ.

Fuit ſæpè triplex. Virg. Æneid. vii. 785.

Cui triplici criſtata juba galea alta,

Val. Flacc. iii. 62.

Adſtitit & triplici pulſans faſtigia criſta.

Unde Suidas Geryonem autumat dictum *tricipitem, quod tres criſtas in galea habuerit*. Lipſ. & Thyſ. l. l. Dauſquej. in Sil. Ital. v. 122. Auctores rei primi Cares. Herod. i. p. 78. C. *In galeis criſtas illigare Cares ſunt qui oſtenderunt*. Strab. xiv. p. 455. *Studii ſui erga rem bellicam teſtimonia adferunt Cares ſcutorum anſas, & inſignia, & criſtas*. Plin. vii. 56. *Criſtas invenerunt Cares*. Stevvech. in Veget. i. 20. Lipſ. & Palch. l. l. Hoſtibus detractæ ſtatuebantur inter inſignia ſpolia, Virg. Æneid. vii. 183.

Multaque præterea ſacris in poſtibus arma,
Captivi pendent currus, curvæque ſecures,
Et criſtæ capitum.

Euryalus Meſſapi galeam *criſtatam* auſert; & Aſcanius Niſum alloquens pollicetur ſe ei daturum *criſtas* Turni apud Virgilium jam laudatum. *Paſchal. l. l.* Præ mœrore & triſtitia abjecerunt. Sil. Ital. x. 399.

Saucius omnis eques, galeis carpſere ſuperbum
Criſtarum decus, & damnarunt Martis honores.

Cellar. ad Silium. Heliogabalus *vivis gallinaceis demptas ſæpius comedit*. Lamprid. c. 19. *Criſtas* hodieque ab iis qui palatum eruditum habent, cupidiſſimè conſtat expeti, *Salmaſ. ad Lampridium. Bulong. de Convív.* ii. 6.

CRO.

CROATIA olim Savia dicebatur. V. illam infr. in *Savia*.

CROBYLUS eſt crinium utrinque in acumen intortorum plexus. Attribuitur viris: in pueris ſcorpius vocatur, in feminis corymbion. Euſtath. *Capillorum contextus tendens in acutum, crobylus virorum, feminarum corymbus, puerorum ſcorpius vocatur*. Jun. Anim. ii. 1. de Com. c. 1. Turneb. Adv. iv. 19. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 536. B. Bartholin. de Inaurib. c. 8. Erhard. Symb. in Petron. c. 70. V. Viris his doctiſſimis Euſtathius impoſuit. Sed quid, quum *crobylum*, quem illi virorum faciunt, indiſcriminatim promiſcuum prædicet Pollux ii. 3. *Corymbe Atticum non eſt, ſed crobylus potius, Vocatur etiam quædam coma appoſititia, quæ non modò mulierum, ſed & virorum eſt. Et qui raros pilos habent, ipſa inſtar capillorum utuntur*. Sed magis adhuc Euſtathio contradicit, dum *crobyli* uſum hominibus interdicit, concedit verò mulieribus homilia in feſtum Kalendarum: *Tunicam ad talos demittit, zonam pectori circumvolvit, calceamenta muliebria ſumit, & more feminarum capiti crobylum imponit*. Gonſal. & VVouvver. in Petron. c. 70.

CROCODILUS eſt animal quadrupes, terra pariter ac flumine infeſtum, in illa interdiu, in hoc noctu: utrobique terribile, dentium ſerie pectinatim diſpoſita: unguibus etiam armatum eſt, cuteque contra omnes ictus invicta. Hunc piſcium cibo ſaturatum, ſomnoque datum trochilus, avium regulus, ad hiandum invitat pabuli ſui gratia. Os primùm ejus adſultim repurgat, mox dentes & fauces intus quoque ad hanc ſcabendi dulcedinem quàm maximè hiantes. Naturalem Tentyritarum vim experiuntur, & ab illis capiuntur. Plin. viii. 25. *Quinetiam flumini innatant* Tentyritæ: *dorſoque equitantium modo impoſiti, hiantibus reſupino capite ad morſum, addita in os clava, dextra ac læva tenentes extrema ejus utrinque, ut frenis in terram agunt captivos*. Pinell. Additam. ad Argol. in Panvin. de lud. Circ. ii. 3. Buleng. de Venat. c. 20. Animal eſt perſpicaciſſimum, & linguæ uſu caret, ſi fides Plin. l. l. Silentium ſapientibus, deæque Iſidi gratum, ac quandam in rebus providentiam puero fortè ominatur in tabula. *La Cauſſe de Man, ant. Vot. ref. tab.* 12. Nonniſi in Milo naſcuntur. Antigonus tamen Hiſt. Memor. c. 162. quodam fonte prope Carthaginem *crocodilos* ait reperiri Ægyptiis ſimiles. *Argol. in Panvin. de lud. Circ.* ii. 3. In præcipua voluptatis theatralis parte apud Romanos exſtiterunt. Symmach. Epiſt. x. 19. *Præ ceteris autem quæ Romana ſpectacula deſiderant, crocodilos functio theatralis deſiderat*. Spanhem. de Numiſm. diſſert. iii. p. 148. Quo autem tempore Romæ primùm viſus fuerit, non auſim affirmare. Teſtimonio tamen Strab. xvii. p. 558. qui ex ſententia Caſauboni in ejus vita deceſſit ſub Tiberio, ſatis probatur vel ſub Auguſto allatos fuiſſe. *Pinell. l. l.*

Crocota erat tenuis ex ſerio veſtis. Ita κροκωτὸν interpretatur Scholiaſt. Ariſtoph. in Ran. p. 212. [illegible], *ſericum indumentum*: nam [illegible] pro ſerico dicebant. *Salmaſ. ad Tertull. pall. p.* 328. *Scal. Poet.* i. 16. Propria fuit mulierum. Plautus inter luxum ſequioris ſexus recenſet Aul. iii. 5. 47. Cicer. de Aruſp. reſp. c. 20. *Clodius à crocota, à mitra, à muliebribus ſoleis, purpureiſque faſciolis, à ſtrophio factus eſt repente popularis*. Et quaſi proprium veſtitum hiſtrionibus loco, quem miſerè corruptum ſic emendo & diſtinguo, aſſignat Apul. Apol. p. 422. *Quid enim ſi choragium thymelicum poſſiderem, num ex eo argumentarere etiam uti me conſueſſe tragœdi ſyrmate, hiſtrionis crocota, mimi centunculo?* Et Gallis matris deum effeminatiſſimis, Metam. viii. p. 260. *Variis coloribus indusiati, & deformiter quiſque formati, facie cœnoſo pigmento delita, & oculis obunctis graphicè prodeunt, mitellis, & crocotis, & carbaſinis intecti*. Salmaſ. in Capitol. Pertin. c. 8. Petizon. ad Ælian. vii. 9. Ferrar. de Re veſt. i. 3. 5. Salmuth ad Pancirol. de Reb. deperd. & inv. p. 29. Turneb. Adv. xxix. 25.

CROCOTARII erant infectores, qui *croco* tunicas inficiebant. Plaut. Aul. iii. 5. 47.

Cum incedunt infectores crocotarii.

Bayſ. de re veſt. c. 2. Ferrar. de re veſt. i. 3. 22. Pinell. Addit. ad Argol. in Panvin. de lud. Circ. ii. 1.

CROCUS optimus ubi naſcatur, docet Strab. xiv. p. 461. *Corycus promontorium, ſupra quod ad viginti ſtadia eſt Corycium antrum, in quo optimus crocus naſcitur*. Pinell. Addit. ad Argol. in Panvin. de lud. Circ. ii. 16. In theatris effundebatur per fiſtulas, & per ſtatuarum venulas ex plumbo intus gypſo occluſas; utre interim, puto, aqua crocali ad interna pleno, quo obtorto aqua exprimeretur. *Argol. in Panvin. de lud. Circ.* ii. 16. De fiſtulis Senec. Epiſt. 90. *Utrum tandem ſapientiorem putas, qui invenit, quemadmodum in immenſam altitudinem crocum latentibus fiſtulis exprimat*. Apul. Metam. x. p. 352. *Tunc de ſummo montis cacumine per quandam latentem fiſtulam in excelſum prorumpit vino crocus diluta, ſparſimque defluens paſcentes circa capellas odorata perpluit imbre*, quia è fiſtulis illis per minuta quædam foramina ſtillabat is liquor in modum imbris. De ſtatuis Lucan. ix. 808.

Utque ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Corycii preſſura croci.

Et ex theatri Marcelli configuratione conſpicuum, in media & ſumma præcinctione ſtatuas plures fuiſſe, partim ad ornatum, partim ad hunc uſum. Eas autem ſcire licet concavas fuiſſe, & per immiſſas fiſtulas ferreas, ſive æneas, minutis foraminibus, veluti per poros & membra expreſſum hunc humorem, non ſine præſenti quidem auxilio, & manu adminiſtrorum, qui in parte inferna ſtabant. Non verò *crocus* fuit arida, quæ non potuiſſet in imbrem exprimi; ſed *vino diluta*, ut ſupra Apulejus, mixtus videlicet & tritus herbæ flos fuit cum vino, quod colorem deinde aſſumebat & odorem. Plin. xxi. 6. *Sed vino mirè congruit, præcipuè dulci, tritum ad theatra replenda*. Tryphiod. 20.

Et aliqua reſolvens vittam, immenſi dolii
Profundens vinum mixtum aureo croco.

Itaque *liquidum crocum* dixit Ovid. Art. Am. i. 104.

Nec

Digitized by Google

Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.

Et fluxiſſe per gradus. Spartian. Adrian. c. 19. *In honorem Trajani balſama & crocum per gradus theatri fluere juſſit.* Lipſ. de Amphith. c. 16. Brod. Miſc. v. 6. Crinit. de Honeſt. diſcipl. XVIII. 4. Spanhem. in Callim. Hymn. Apollinis n. 83. Thyſ. de Amphith. p. 207. Demſter. Paral. ad Roſin. Antiq. Roman. v. 10. Paſchal. de Coron. III. 14. Bod. in Theophr. Hiſt. Plant. VI. 6. p. 662. Roa Sing. 1. 3. 1. Scalig. in Prop. IV. I. 16. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 268. Pitiſc. in Suet. Ner. c. 25. n. 5. *Croco* lectus nuptialis adſpergebatur. Mart. Capell. IX.

Conſcia jam Veneris nova ſerta parate Napea,
Crocumque lecto ſpargite.

Buleng. de Imp. Rom. III. 17. Crines imbuebantur. Prop. IV. 6. 72.

Terque lavet noſtras ſpica Ciliſſa comas.

Quod alii de nardo accipiunt. *Buleng. de Conviv.* III. 28. *Spanhem. ibid. n.* 38.

CROTALISTRIÆ dicebantur feminæ *crotalis* utentes, quæ vulgo in conviviis, ac comeſſationibus admittebantur ad recreandos, & exhilarandos tum ſonis, tum ſaltationibus convivarum aures, & oculos. Petron. c. 37.

Siconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria.

Prop. IV. 9. 11.

Nile tuus tibicen erat, crotaliſtria Phyllis.

La Chauſſe de Mutin. ſimul. tab. 1. Buleng. de theat. II. 19. de Conviv. III. 30. de Imperat. Rom. II. 33. Paſſer. in Propertium. Turneb. Adv. VIII. 18. Spon. Miſc. Erud. antiq. ſect. 1. art. 6. tab. 43. Lampe de cymal. vet. II. 22. Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c. 19. Pignor. de Serv. p. 160.

CROTALUM quid ſit, diſce ex Apul. Met. XI. p. 361. *Nam dextra ferebat aneum crepitaculum: cujus per anguſtam laminam in modum balthei recurvatam, trajecta media pauca virgula, criſpante brachio tergeminos ictus, reddebant argutum ſonum.* Neque aliud intellexit per *ſcabillorum crepitus* Arnob. II. p. 73: VII. p. 237. *Scalig. in Virg. Cop. p.* 254. *& in Euſeb. p.* 158. *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c.* 19. *VVeitz. in Cop. p.* 28. Perperam confundit cum ſiſtro Scaliger, etiam illi, quos ſplendor nominis Scaligeriani in eundem errorem induxit. *Lampe de Cymbal.* 1. 4. *Pignor. Menſ. Iſiac. p.* 67. Figura variabant omnino. Hoc enim erat oblongum, manubriatum in ima ſui parte, cancellatum trajectis virgulis, & uno verbo dicam, laminæ, & præterea nihil. Illud, ſi Euſtathio ad Iliad. Λ. p. 773. credimus, *vas, è teſta, ligno, are, quod manibus tenebatur.* Videtur autem colliſum ſonitum edidiſſe, ut de margaritis loquens indicat Plin. IX. 35. *Subeunt luxuria ejus nomina, & tadia exquiſita perditiore portatu, ſiquidem cum id facere, crotalia appellant, ceu ſono quoque gaudeant, & colliſu ipſo margaritarum.* Pignor. de Serv. p. 161. Conſtabat ex duabus æneis laminis, aut virgulis, quæ manu agitatæ ex colliſione ſonum argutum edebant. Δίζυγα χαλκὸν appellat Nonn. Dionyſ. XLVI. 119. duas virgulas, aut laminas æneas, quæ manibus verſatæ concutiebantur, & inter ſe collidebantur, ut ſonum ex ipſo colliſu redderent. *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c.* 19. Inſtrumentum hoc quanquam aliquantum à cymbalis diverſum, à nullo tamen non cum iiſdem commixtum. Unde Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. 1. art. 6. tab. 42. citra neceſſitatem dicit dicam Grutero, quod Inſcript. 3. p. 27. *crotala* cum cymbalis confuderat: non enim aliter auctores. Clarè Saresber. VIII. 12. *Croton Græcè pulſus dicitur, & inde cymbala ſic dicuntur: vel muſicum notat inſtrumentum, quod in ſono vocem ciconia imitatur.* Inde factum, ut κροτεῖν, & crepare ſæpiùs de cymbalis diceretur, tinnire contra de *crotalis*: cum tamen in hoc latere palmarium cymbalorum, & *crotalorum* diſcrimen exiſtimem, quod cymbala tinniebant, *crotala* crepabant. Sed & in eo differebant, quod cymbala bina, & majora ambabus manibus: *crotala* verò quaterna, atque adeo ſingulis manibus bina percuterentur. *Lampe ibid. c.* 5.

Crotalum erat etiam arundo per medium fiſſa, cujus duæ partes ſic movebantur, ut ex colliſione ſonarent. Hinc Græci Grammatici interpretantur σχιζόμενον κάλαμον. Schol. Ariſtoph. 1. 3. 38. *Crotalum palmaria fiſſus calamus, præparatus aptè ut ſonet, ſi quis eum verſet manibus ad efficiendum plauſum.* Suidas: *Crotalum propriè fiſſus calamus, & ſtudioſè comparatus, ut ſonet, ſi quis manu eum pulſet, quaſi plauſum efficiens.* Idem hodie fieri videmus ex duobus oſſibus, quæ digitis agitata, & invicem colliſa crepitant, & *crotalum* efficiunt. Ciconia quoque roſtri ſui ſuperiorem partem cum inferiore collidendo mera *crotaliſtria* eſt, & ſic dicitur à P. Syro. *Salmaſ. in Vopiſc. Carin. c.* 19. *Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect.* 1. *artic.* 6. *La Chauſſe de Mutin. ſimulacr. tab.* IV. *Rhodig. Ant. Lect.* XIX. 4. *Scalig. in Copam. p.* 204. *Lampe de Cymb. vet.* 1. 5. Inde qui lingua eſt expeditiore, κρόταλος vocatur Ariſtoph. Nub. Act. I. ſcen. 3. n. 38. Ubi ita Scholiaſtes: Κρόταλος ὁ εὔγλωττος, ὁ στωμύλος. Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν κροτάλων. Uſurpabatur in deorum feſtis, ludis publicis & comeſſationibus. Priap. Carm. XXVI. n. 3.

Cymbala cum crotalis, prurientiaque arma Priapo
Ponit, & adducta tympana pulſa manu.

Auctor Cop. n. 1.

Copa Syriſſa caput Graja redimita mitella,
Criſpum ſub crotalo docta movere latus.

Clemens Alexandrinus à conviviis arcere volebat *tympana, & cymbala, & crepitacula, quæ dicuntur crotala, inventa à Siculis.* Spon. & Rhodig. l. l. Lampe ibid. c. 6.

CROTO, ſive *Crotona*, vulgo hodie *Crotone* dicitur. Ejus conditor perhibetur Μύσκελλος. In Scholiis ad Theocr. Idyll. IV. legitur *Croton Æaci filius Crotonis* conditor. Urbs Brutiorum. Laciniæ Junonis fanum à VI. millibus paſſuum ſequebatur. Græca fuit urbs. Livius mox laudandus. *Cluver. Ital. Ant.* IV. 15. 52. P. Cornelio Scipione Africano iterum & T. Sempronio Longo conſulibus facta eſt Romanorum colonia. Liv. XXXIV. 45. *Africano* II. *& Longo conſulibus Tempſam & Crotonem civium Romanorum colonia deducta: Crotonem Græci habebant. Triumviri Cn. Octavius, L. Æmilius Paullus, C. Platorius Crotonem deduxerunt.* Panvin. Imp. Roman. c. 11. Sigon. de jur. Ital. II. 5. Cluver. l. l.

CRU.

CRUCIARIUS dictus eſt, qui *cruce* eſt dignus. Iſidor. X. C. *Cruciarius, eo quod ſit cruce dignus.* Apulej. Metam. X. p. 323. *Nec tantillum cruciarius ille deterritus.* Lipſ. de Cruc. I. 3. Laurent. de Rebuſp. c. 7. Eſt etiam, qui jam in *cruce* appenditur. Petron. c. 72. *Cruciarii unius parentes ut viderunt noctu laxatam cuſtodiam, detraxere pendentem.* Et inſcriptio in Calpurn. Flacc. Declam. 17. & 29. *Pædagogus cruciarius. Et peregrinus cruciarius.* Lipſ. & Laurent. l. l. Flagellabatur, antequam in crucem daretur. Liv. XXXIV. 26. *Alii verberati crucibus affixi.* Curt. VII. II. 28. *Omnes verberibus affectos, ſub ipſis radicibus petræ crucibus juſſit affigi.* Joſeph. Excid. V. 32. *Flagellati & præcruciati ante mortem omne genus verberibus, crucifigebantur.* Lipſ. ibid. II. 2. Lyd. Flor. Sparſ. ad paſſ. D. Jeſu p. 140. & 174. Kipping. Antiq. Roman. II. 9. §. 8. Pitiſc. in Curtium. Interdum domi, & in prætorio, ubi ligabatur ad columnam: quod in Servatore factum. Prudent. Diptych. n. 161.

——*atque columnæ*
Annexus, tergum dedit, ut ſervile, flagello.

Hieron. Epiſt. ad Euſtochium: *Oſtendebatur illi* Paulæ *columna, Eccleſiæ porticum ſuſtinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur & flagellatus.* Lipſ. ibid. c. 4. Aut in ipſa deductione per viam. Val. Max. 1. 7. *Antonius*, Macrobio *Autronius*, *Maximus deverberatum ſervum ſub furca medio circo ad ſupplicium egerat.* Macrob. Sat. 1. 10. *Autronius Maximus quidam ſervum ſuum verberatum, patibuloque conſtrictum per circum egit.* Lipſ. ibid. III. 3. *Crucem* totam, aut ejus partem ferebat. Artemid. II. 41. *Similis eſt crux morti, & qui in ea figendus, prius eam portat.* Plutarch. de ſer. num. vind. *Et corpore quidem quiſque maleficorum ſuam ef-*

fert crucem. Tulit illam ipſe D. Jeſus. Joh. c. 19. n. 17. *Bajulans ſuam crucem, exivit in locum Calvariæ dictum*. Et quidem totam plenamque. Ni feciſſet, quid opus erat auxiliatore & ſubſequa, qui allevaſſet? Qui verò ritu veteri ſub furca cæſi ducebantur, ferebant non niſi iſtam. *Lipſ. ibid.* II. 5. *Caſaub. Exercit. in Baron. Annal. Eccleſ.* XVI. *n.* 79. *Kipping. ibid.* §. 7. Flagris cæſus collo furcæ inſerto, manibus diſpeſſis, & ad furcæ cornua deligatis, per urbem trahebatur oſtentui. Dionyſ. Halic. VII. p. 473. *Per forum flagellatum ipſum trahere eos juſſit*. Nec dubium eſt, quin impulerint, dejecerint, erexerint, per ſævitiam, aut luſum. Imo & ſtimulis agebatur. Plaut. Moſt. I. 1. 52.

O carnificum cribrum! quod credo fore,
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, ſi noſter huc reveneris ſenex.

Lipſ. ibid. c. 6. Kipping. ibid. §. 5. Simul ad *crucem* ventum, veſtibus ſpoliabatur. Receptum hoc in pleriſque ſuppliciis, velut naturæ ſuaſu, quæ nudos induxit in vitam, & educit: etiam in iſto. Artemid. II. 57. *Crucifigi noxium divitis, quia nudi crucifigebantur*. In Chriſto hoc factum obſerves: quem Evangeliſtæ narrant recepiſſe veſtes poſt flagellationem jam deducendum, & poſuiſſe iterum deductum. Dabatur in *crucem* erectam. Cicer. Verr. V. 66. V. illum infr. in *Via Pompeja*. Verba, & rei ſeriem vide: obſervabis fixam primò *crucem*, & tum tu eam datum. Et pro Rabir. c. 4. *In campo Martio crucem ad civium ſupplicium defigi, & conſtitui jubes*. Stabat jam defixa, dum cauſa diceretur, & *cruciarium* ſuum exſpectabat. Etiam *ſtatuebatur cuidam inclamanti, ſe civem Romanum eſſe*, apud Suet. Galb. c. 19. n. 4. V. illum infr. in *Crux*. Docent etiam phraſes veteres, quæ plerumque aſſimiles rebus ipſis. Dicunt enim *tollere, agere, ferre, dare in crucem*: quæ omnia elationis ſunt, aut molitionis. Item in ipſis ſontibus; *excurrere, adſcendere, ſalire in crucem*: quæ videntur convenire non niſi in erectam. Imo interdum jacentem. Pro illa acta vetera de Pionio martyre: *Ultro ſe veſtimentis ſpoliavit, & in cælum ſuſpiciens, ac Deo gratias agens, ſuper lignum ſeipſum extendit, militique tradidit, ut clavis configeretur*. Satis clarè; atque etiam mox clarius: *Eum igitur ligno fixum erexerunt*. Dici nihil poteſt, quin fixio hic in jacente facta fuerit, quæ poſt erecta. Et ratio etiam aliqua ſuadet. Nonne enim facilius hominem ſic affigere ſupinum, & inclinatum: quàm tollere in erectam pendulum, labentem, fortaſſe & reluctantem videtur? *Lipſ. ibid. c.* 7. Hæc de Pionio relato non docet uſurpatam in jacente *cruce* fixionem. *Super lignum ſeipſum extendit*, cum ſtaticulo inſedit ultro, ac manus ad cornua antennæ figendas curavit. Et *eum ligno fixum erexerunt*, videlicet crucifixum applicuerunt arrectario palo. Non etiam quod palum erexerint deinde, ut quidem Lipſius putat. Ratio ejuſdem nihil perſuadet. Facillimum erat hominem in ſtaticulo ſedentem, ac expaſſas manus præbentem clavis figere. Eo difficilius hoc videri poterat Lipſio, quod ſtaticulum ignorat. *Kipping. Antiq. Roman.* II. 8. §. 8. Aſtringebatur clavis. Senec. de vit. beat. c. 19. *Cum refigere ſe crucibus conentur, in quas unuſquiſque veſtrum clavos ſuos ipſe adigit*. Meminit & Apollo in oraculo quodam de Chriſto apud Lactant. IV. 13.

Clavisque & palis mortem exantlavit acerbam.

Etiam funibus. Auſon. Eyd. VI. 60.

Devinctum poſt terga manus, ſubſtrictaque plantis
Vincula mœrentem.

Et communi ligandi verbo in hac re Artemid. II. 58. *Crucifigi in ſomnis viro cælibi nuptias deſignat, ob ligaturam*. Lipſ. ibid. c. 10. Illis manus primùm figebantur, inde pedes. Lucian. Dial. quo Prometheus figitur; *Crucifigatur, extenſus ambas manus ab hac parte in adverſum*. Atque initium à manu dextra. Lucianus ibidem: *Sed præbe dextram: tu autem Vulcane, adſtringe, & confige, & malleum fortiter demitte. Da & alteram, quo illa etiam rectè adſtringatur*. Tum itum ad pedes. Sed ambigas, manuſne fuerint toti moli ferendæ? Apparet enim corpus omne, præſertim ſi quis pedes inflecteret, pependiſſe è manibus ſolis. Ego ita arbitror. Quidni? Duræ, & nervoſæ illæ partes, & lentæ frangi. Fortaſſe nec in media ſemper manus vola clavi fixi, ſed ſuperiùs paullò qua cum brachio coit, id eſt, circa carpum. Plautus facit ſuſpicari, qui Moſt. II. 1. 13. diſertè ſcribit *brachia offigi*, non manus, Sed puto equidem amplius. Si corpus gravius, aut manus tenuior: adminiculum ſæpè fuiſſe funes. Illos quoque additos, & circa humerum, aut pectus medium ad *crucem* adſtrictos. *Lipſ. ibid. c.* 10. Hilar. de Trinit. X. *Penduli in cruce corporis pœna, & colligantium funium violenta vincula*. Funes etiam poſcit Chriſti vaticinium in Petri mortem. Joh. c. 21. n. 18. *Extendes manus tuas, & alius te cinget*. Cinctio iſta vinculorum in cruce eſt. Tertull. in Scorpiac. c. 15. *Tunc Petrus ab altero cingitur, cum cruci adſtringitur*. Lipſ. ibid. c. 8. Not. p. 209. Niquet. Hiſtor. tit. cruc. I. 8. 7. Peribat morte lenta, & quidam diu in *crucibus* vixerunt, ut ingenium ſcilicet robur erat, aut vires. Bomilcar apud Juſtin. XXII. 7. 9. *Patibulo ſuffixus in foro medio, magno animo crudelitatem civium tulit: adeo ut de ſumma cruce, veluti de tribunali, in Pœnorum ſcelera concionaretur*. Andreas *in cruce ſuſpenſus, in ea populum docens, biduo ſupervixit*. Martyrol. 30. Novemb. Victorinus ſub Nerva *juſſus ſuſpendi capite deorſum, ita per triduum vixit*. Martyrol. 5. Septembr. Timotheus & Manra *in cruce novem diebus vivi pendentes, ac ſeipſos in fide corroborantes martyrium conſumpſerunt*. Martyrol. 3. Maji. Et quidem à ſtillante paullatim ſanguine, quem demittebant fixi. Vel à fame. Euſeb. VIII. 8. *Servati ſunt vivi, donec in ipſis patibulis fame morerentur*. Vel ab avibus & feris laniati. Prudent. *πϵϱὶ ϛεφ.* XI. 65.

——*crux illum tollat in auras,*
Viventesque oculos offerat alitibus,

Horat. Epiſt. I. 16. 48.

Non hominem occidi, non paſces in cruce corvos.

Et hoc in ſententia judiciali aliquando exprimebatur. Acta Martyrum: *Claudius, Aſterius, Neon, cruci affigantur, & corpora eorum avibus laceranda relinquantur*. Et, quia *cruces* non ſemper fuerunt peraltæ, à canibus & lupis. Apul. Metam. VI. p. 203. *Et patibuli cruciatum, cum canes & vultures intima protrahunt viſcera*. Catull. CVI. 1.

Si Comini arbitrio populi tua cana ſenectus
Spurcata impuris moribus intereat:
Non equidem dubito, quin prima inimica bonorum
Lingua exſecta avido ſit data vulturio.
Effoſos oculos voret atro gutture corvus,
Inteſtina canes, cætera membra lupi,

Interdum lanceis transverberabatur ad fatum accelerandum. Quod fuit in Marcelliano & Marco; *quibus ad ſtipitem ligatis in pedibus eorum affixi ſunt clavi: cumque tranſiſſet unus dies & nox, juſſit Fabianus judex lanceis per latera verberari*. Martyrol. 18. Junii. Etiam ad explorandum. Quod in noſtro Domino: cui miles jam mortuo lancea latus aperuit, ſcilicet periculum an bona fide obiiſſet. *Lipſ. ibid. c.* 12. *&* 13. Non ideo; verùm ut animam agenti (quomodo putabat ille) vitam omnino eriperet, ac finiret dolores. *Kipping. ibid.* §. 14. Fumo etiam necabatur. Cicer. Frat. I. 11. *Quid opus fuit ejuſmodi literis, quas ad ipſum miſiſti? Illam crucem ſibi conſtituere, ex qua tu eum ante detraxiſſes: te curaturum, fumo ut comburatur*. Quinti verba, & minæ eo ſpectant, ut homo in *cruce* fixus fumo uſtuletur. Alexander etiam Imperator quempiam, qui fumum vendiderat, quaſi compari pœna affecturus, apud Lamprid. c. 36. *ad ſtipitem ligari præcepit, & fumo appoſito, quem ex ſtipulis & humidis lignis fieri juſſerat, necavit præcone dicente: fumo punitur, qui fumum vendidit*. Lipſ. ibid. III. 10. Niquet. Hiſtor. tit. cruc. c. 17. Argol. in Panvin. de Lud. circ. II. 1. Rhodig. Ant. Lect. XXVI. 21. Salmaſ. in Lampridium. Kipping. ibid. II. 7. §. 14. Et igne uſtulabatur. V. infr. in *Flamma*. Mortuus non deponebatur, ſed tabo diffluebat, & à ſole ac pluvia corrumpebatur. Val. Max. VI. 9. *E qua putres ejus*, Polycratis, *artus, & tabido cruore manantia membra, atque illam lævam, cui Neptunus annulum manu piſcatoris reſtituerat, ſitu*

mar-

Digitized by Google

marcidam Samos lætis oculis aſpexit. Hanc in *cruce* putrefactionem intellexit Theodorus Cyrenæus, cum tyranno minanti eam reſpondit apud Cicer. Tuſc. Quæſt. I. 43. & Val. Max. VI. 2. *Sua nihil intereſſe, humi, an in ſublimi putreſceret*. Et *crux* ipſa ſuffixorum ſepulcrum. Senec. Contr. VIII. 4. *Suffixorum corpora crucibus in ſuam ſepulturam defluunt*. Plaut. Mil. II. 4. 19.

—— ſcio crucem mihi futuram ſepulcrum.
Ibi mei majores ſunt ſiti, pater, avus, proavus, abavus.

Gonſal. in Petron. p. 278. Et, ne quis deponeret, à milite cuſtode aſſervabatur. V. mſr. in *Cuſtos ſuſpendioſorum*.

CRUCIATUS, quibus articuli, aut membra diſſolvuntur, olim fuere prohibiti: & antiquitus non, ut nunc, rei quæſtionis habendæ gratia torquebantur, §. quia verit. Auth. ut nulli jud. ſeu novella 134. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 12.

CRUMATA vocabantur teſtulæ & oſſicula, & crotali uſum præſtabant. Mart. VI. 71. 1.

Edere laſcivos ad Bætica crumata geſtus,
Et Gaditanis ludere docta modis.

Scalig. in Copam p. 255. Voſſ. Lex. Etymol. fuerunt itaque Hiſpanis maximè in uſu, præcipuè iis, qui Bæticam provinciam Gadeſque incolebant. Mart. V. 80. 26.

Nec de Gadibus improbis puellæ
Vibrabunt ſine fine prurientes
Laſcivos docili tremore lumbos.

Hiſpani, & maximè Gaditani etiamnum iis utuntur in ſaltationibus, & *caſtagnetas* vocant, ab iiſque ad nos eorum pervenit uſus. Nec tamen Græcis incognita erant. Ariſtoph. Ran. Act. V. ſc. 2. n. 49.

Ubinam eſt illa, quæ oſtreis, id eſt, crumatis, *pulſabat?*

Ad ſaltationes his inſtrumentis comitatas alludit Juven. Sat. XI. 162.

Forſitan exſpectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plauſuque probatæ
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ:

Eoque ſimpliciter *teſtas* vocat n. 169.

—— audiat ille
Teſtarum crepitus cum verbis, nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet.

Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. I. artic. 6. tab. 44. Lampe de Cymbal. vet. I. 7: II. 10. Scalig. l. l.

CRUMENA quid ſit, docet Non. II. 76. *Bulga eſt folliculus omnis, quem & crumenam veteres appellarunt: & eſt ſacculus ad brachium pendens*. Nec ſolùm ad brachium, ſed & de collo in tergum dependere ſolebat. Plaut. Aſin. III. 3. 67.

Hic pone, hic iſtam colloca crumenam in collo plane.

Pone hic adverbium eſt. Pſeud. I. 2. 37.

Ipſa pone: ne quis crumenam pertundat, cautio eſt.

Nam à tergo ſolum periculum erat. *Voſſ. Lex. Etymol.* Imo & in humeris portabatur. Hinc locutiones: *ex humeris bulgam detrahere*. Hoc dictum eſt à gravitate & pondere æris, quia appendere ſeu ponderare pecuniam, magis ſolebant quàm numerare. *Putean. reliq. convuv. priſc. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XII. *p.* 256. *F.*

CRUPELLARIUS dicebatur Gallorum gladiator cataphractus. Tacit. Annal. III. 43. 4. *Adduntur è ſervitiis gladiaturæ deſtinati, quibus more gentico continuum ferri tegimen: crupellarios vocant, inferendis ictibus inhabiles, accipiendis impenetrabiles*. Rhodig. Lect. Ant. XI. 11. Du Freſne Gloſſar. Voſſ. Lex. Etymol. Alex. Gen. VI. 22. & ad illum Tiraquellus. Mod. de Lud. Vet. II. 21. Lyd. Agoniſt. ſacr. c. 10. Cenſeam ita dictos Gallis, quaſi qui ob gravitatem armorum reperent, non irent, *Crupelaers*, ſive prorepos. Tacitus videtur deſcribere Myrmillones, qui & Galli, & toti erant in armis. *Lipſ. Saturn.* II. 10.

CRUPEZIA, male *cupezia* Alex. Gen. Dier. V. 18. quia hoc nullibi legitur, erant calcei tibicinum. Pollux. X. 33. *Crupezia, tibicinum calceamentum*. VII. 22. *Crupezia eſt calceamentum ligneum, ad chori auſpicationem factum. Crupeziphori autem Bœoti exiſtunt*. In theatris qui pede pulpitum percutiebant, ut ab omnibus meliùs crepitus ille intelligeretur, ligneas ſoleas ſub pedibus habebant, interdum & ferreas, ut clarior eſſet ſonus. Factum id, ut ceteris ad canendum præirent, & modum ſignumque canendi darent. Et talis in veterum choris meſochorus dicebatur. Unà cum tibiarum incentione hoc ſignum calceolo ferreo, vel ligneo datum eſt ſaltantibus pantomimis, ut geſtum faciliùs moderarentur ad hunc ſtrepitum compoſitum, uti Lucianus in Ajace furente de pantomimo ſaltante prodit. Non rarò autem hoc à tibicinibus ipſis factum eſt, qui ad chorum ſimul ſtabant, & terram pede plaudebant, quemadmodum fidem facit Lucianus de Laconicis choris, & hujuſcemodi tibicine: *Et tibicen in medio ſedet, ſimul flans, & terram pede plaudens*. Hujuſcemodi lignea ſandalia Latinos appellaſſe ſcabella ſuſpicantur eruditi. V. inf. in *Scabella*. Bartholin. de Tib. Vet. III. 4. Spon. Miſc. Erud. Antiq. Sect. I. artic. 6. tab. 45. Rhodig. Ant. Lect. IX. 7. Balduin. de Calc. c. 5. Tiraquell. in Alexandrum.

CRURA quotidie lavare ſolebant veteres. Senec. Epiſt. 86. *Imo, ſi ſcias, non quotidie lavabatur. Nam, ut ajunt qui priſcos mores Urbis tradiderunt, brachia & crura quotidie abluebant, quæ ſcilicet ſordes opere collegerant: cæterum toti nundinis lavabantur*. Baccius de therm. vet. c. 12.

CRURIFRAGIUM, σκελοκοπία, in priſcis gloſſis. Alibi *crurifrangium* rectè etiam ſcribitur. Nam *tago* & *tango*: *frago* & *frango* dixerunt. Diviſit elegantiæ gratia Apul. Metam. IX. p. 291. *Uxor diras in eum devotiones deprecata, & crurum ejus fragium abominata*. Ubi *adominata* pro vero magis & pro ſenſu. Res antiqua jam Plauti & ante ævo. Ita ille Aſin. II. 4. 68.

—— crura hercle diffringentur,
Ni iſtum impudicum percies.

Non pertinebat ad crucem, nec in cruce *crura fracta*. Induxit vulgum qui hoc credidit, quod in ſacra hiſtoria latronibus duobus *crura fracta* leguntur. Sed hoc pro moribus tantùm Judæorum. Lactant. IV. 26. *Suffixus itaque Chriſtus cum ſpiritum depoſuiſſet, neceſſarium carnifices non putaverant oſſa ejus ſuffringere, ſicut eorum mos ferebat*. Lipſ. de Cruc. II. 14. Peculiare fuit ſervis. Senec. de Ira III. 32. *Quid properamus ſervulum infelicem verberare ſtatim, crura protinus frangere?* Suet. Aug. c. 67. n. 6. *Thallo à manu, quod pro epiſtola prodita denarios quingentos accepiſſet, crura effregit*. Tib. c. 44. n. 4. *Utrique mox, quod mutuò flagitium exprobraſſent, crura fregiſſe*. Lipſ. l. l. Caſaub. in Suetonii Auguſtum. Sed ita, ut liberi non fuerint immunes, ſive in crimine, ſive potiùs per ſævitiam vindicantis. Ita Mario Gratidiano *cui vicatim populus ſtatuas poſuerat, cui thure & vino Romanus populus ſupplicabat*, L. Cornelius Sulla *perfringi crura, erui oculos, amputari manus juſſit*. Senec. ibid. c. 18. Et Spendiani milites rebelles in Africa, cum Pœnorum optimates cepiſſent, *admutilantes, & crura conterentes, adhuc vivos projecerunt in foveam aliquam*, apud Polyb. I. 86. Et in martyres pluriſariam ſic ſævitum. Modus ſupplicii fuit, ut incus cum malleo, vel vecte ferreo inferretur, ac tibias incudi imponerent validis ictibus ſic frangendas. *Lipſ. l. l. Laurent. de Rebuſp. c. 7. Sichterm. Differt. de Pœn. milit. c.* 11. Sublatum hoc ſupplicium à Conſtantino. Vict. Aur. Cæſar. c. 41. n. 4. *Conſtantinus vetus teterrimumque ſupplicium patibulorum, & cruribus ſuffringendis primum removit*. Caſſiod. Hiſt. Trip. I. 9. *Durant. Var. Lect.* II. 15. *Lipſ. ibid.* II. 14: III. 14.

CRUSTA qualis ſit panis, docet Iſidor. XX. 2. *Cruſtula diminutivum eſt à cruſta: panis oleo conſperſus, in medio concavus & tortus: hæc & torta panis*. Sed verba hæc mihi ſuſpecta ſunt. Quid enim *torta panis*? cur non *tortus panis*? an quia pars quaſi panis, quæ ſic appellatur, quomodo & *cruſta* pars eſt? Si hoc, cur de pane integro exponitur? Puto mutila eſſe verba, interceſſiſſeque nonnulla poſt *diminutivum eſt à cruſta*. Utique quæ de pane concavo & torto ſcribit, magis videntur quadrare in ſpiram: cum concavitatem iſtam intelligere non poſſim, niſi quæ ſit pane forma reſtis tracto, & compoſito in orbem, unaque parte leviter contorto, quod genus eleganter Sueci *tringel*, tanquam flexum quid in orbem appellant. Hoc autem planè ſpira eſt, ut docet Cato de Re Ruſt. c. 77.

Sanè ſpira placentæ genus apud veteres, ut ex Catone diſcimus, cum torta genus ſit panis, ſi fide dignus Iſidorus. At τὸ *panis* apud Iſidorum additum ex gloſſemate videtur, aut ſic laxè accipiendum, quomodo Diogenes placentam appellaſſe *panem probè confectum* dicitur. Niſi potius illud *panis* additum dicendum, ut innueret eſſe ſortam aliam, non *panis*, ſed placentæ, quæ ſpira diceretur; nec forma, ſed conficiendi ratione differat à torta. Atque adeo torta dicta ſit Latinè à torquendo, quæ à σπείρα imitatione Græca ſpiræ nomen habuit; à στρεπτὸς venerit vox ſcriblitarum, quæ & ipſæ & veteribus non eo modo ſicut hodie figura orbiculari plena, ſed ad inſtar circuli in medio cavi facti videntur. *Scheffer. de Antiq. torquib. c. 1. Nonn. de Re cibar.* 1. 8.

Cruſtæ ſunt vaſorum ornamenta. Cicer. Verr. IV. 23. *Cybiratæ fratres vocantur, pauca improbant, quæ probarant, iis cruſtæ, aut emblemata detrahuntur.* Inter *cruſtas & emblemata* videtur interfuiſſe, quod *cruſtæ* tectoria quædam erant, & tanquam bracteæ quædam illitæ, & laminæ inductæ inauratæque: emblemata pretioſiora erant, & operis exquiſitioris, exemptiliaque erant, cum illigata eſſent, vel affixa: *cruſtæ* autem etſi revelli poterant, tamen firmius inhærebant. *Turneb. Adv.* VIII. 10. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 736. b. D. Stuck. Antiq. Conviv.* III. 32. *Du Freſne Gloſſar. Kobierzyck. de Lux. Roman.* 11. 10.

Cruſtæ erant ejuſmodi *veſtes, in quibus alio admixtus coleri puri ruber muricis inardeſcit. Græce nomine Latini cruſtas vocant. His veſtibus ſcenicæ & mimæ noverint abſtinendum.* Cod. l. 11. de ſcenicis. *Meurſ. Gloſſar. Græcob. Du Freſne Gloſſar. Salmaſ. in Trebell. Claud. c. 17. Ruben. de Re veſt.* 1. 18. Videntur appellatæ, quod ut *cruſtati* parietes dicuntur, qui ſubinde *cruſtis* marmoreis exornantur: ita ejuſmodi veſtes aſſutis in *cruſtarum* modum ſegmentis, vel limbis diſtinguerentur. *Du Freſne l. l.* In illis ſtamen erat coloris cujuslibet; trama verò, ſive ſubtemen, quod pectine ſolidatur, & cum ſtamine connectitur, purpureo colore tinctum. *Cruſtæ* igitur veſtes ſunt κρωταί: nam κρωσαῖ, & καρπίζειν, & κρώειν τὴν κρόκην idem. *Salmaſ. l. l.*

Cruſtæ ſunt lapides politi, marmoreæve tabulæ, aliis inductæ, unde *cruſtæ* appellantur; nam *cruſta* quicquid alicui inducitur. Petron. de mutat. Reip. n. 11.

Numidæ cruſtas, nova vellera Seres,

Sidon. Epiſt. IX. 7. *Veluti cum cryſtallinas cruſtas, aut onychinas non impacto digitus ungue perlabitur.* Dracont. Hexaemero.

Flammantes viridesque tulit Babylonia cruſtas.

Tabulæ marmoreæ cæmentitio, aut alioquin lapideo parieti inducebantur, unde *cruſtatus paries* Sidon. c. 22. n. 147.

Sectilibus paries tabulis cruſtatus ad aurea
Tecta venit, fulvo nimis abſcondenda metallo.

cruſtata domus Lucan. x. 114.

Nec ſummis cruſtata domus, ſectiſque nitebat
Marmoribus.

Barth. Adv. XXXVI. 15: IX. 7. Et pavimentis, quorum inſtar pellis, ſive cutis elegantis & levis intra ſe continebant oſſa, muſculos, nervos, venas, arterias: ut *cruſta* panis ſuperior, quæ ſub hemiſphærio ſuo, ut ſic dicam, continet micas, molliores quidem, non tamen ideo viliores panis partes: Unde etiam veteres hanc pavimentorum partem vocarunt *ſummam cruſtam*: hancque inducere vocarunt *incruſtare*, quo verbo ad omne genus polituræ utuntur, quas vocant expolitiones, incruſtationes, tectorias; ceu quis diceret inductiones aut emblemata, quæ applicantur ac inſeruntur replendis, cooperiendis, poliendisve murorum & ſtructurarum vacuis ſpatiolis. *Bergier. de viis Milit.* II. *Sect.* 19. §. 1.

CRUSTUARIUS dicitur artifex, qui *cruſtas* ex argento cælatas argenteis ſcyphis inducebat. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 737. b. D. Kobierzyck. de lux. Roman.* II. 19.

CRUSTULARIUS dicitur artifex panis, de quo ſupra. Senec. Epiſt. 56. *Jam libarii varias exclamationes, & botularium, & cruſtularium.* . . . . Arnob. II. 70. *Quid fullones, lanarios, phrygiones, coquos, panifices, cruſtularios.* Ita leg. pro *panchriſtarios*. Turneb. Adv. XIII. 14. VVouvver. in Min. Felic. p. 116.

CRUSTUMERIUM fuit oppidum Sabinorum trans Anienem, urbemque Fidenas, Dionyſ. XS. p. 705. *Qui in Sabinis militabant, nocte circiter media motis copiis, ex hoſtico in ſuum agrum ſe receperunt, donec pervenere Cruſtumerium, quod oppidum non procul Urbe diſtat.* Ab Albanis conditum tradit Dionyſ. II. p. 104. *Erat Cruſtumerium ab Albanis multis ſeculis, ante quam Roma, conditum.* Cuidam Siculo urbis originem aſcribit Serv. Æneid. VII. 631. *Caſſius Hemina tradidit Siculum quendam nomine uxoris ſuæ Clytemneſtræ condidiſſe Clytmneſtrum, mox corrupto nomine Cruſtumerium dictum.* Videtur oppidum hoc conditum ante bellum Trojanum à Siculis hujus regionis incolis, quos poſtea pepulerunt Aborigines atque Pelaſgi. *Clover. Ital. Ant.* II. 9. 2. à Romulo Romana colonia facta eſt a. Urbis 4. Dionyſ. II. p. 103. *His confectis Rex contra Cruſtumerinos educit exercitum. Eos & acie & murali pugna victos, quamvis repugnaſſent fortiter, nihilo tractavit durius, ſed hanc quoque urbem Romanorum fecit coloniam.* Panvin. Imp. Rom. c. 11. Sigon. de Ant. jur. Ital. II. 5.

CRUSTUMINA tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

CRUX receptiſſima ſignificatione, & peculiariter notat cruciatum, & interitum in ligno: ſimilitudine quadam ſuſpenſionem aut fixionem in alia paratura, puta in monte, aut petra. Sic Tertull. adv. Marcion. 1. 1. ſunt *cruces Caucaſorum*; alludens ad Promethea illic affixum, quem ipſum Lucianus deſcribit, & appellat σταυρωθέντα. Sic & de Andromeda, quæ in ſcopulo vincta, & ceto expoſita Manil. v. 552.

Et cruce virginea moritura puella pependit.

Lipſ. de Cruc. 1. 2. Ejus ſævitia & fœditas fuit magna. Cicer. Verr. v. 64. *crudeliſſimum teterrimumque* appellavit. & Nonnus in Johann. c. 19. *damnatiſſimum quoddam fatum*. Quin etiam ICti, nomine *ſummi ſupplicii*, velut ob eminentiam, deſignant iſtud. Paull. Sent. v. tit. XI. *Summo ſupplicio, id eſt, cruce afficiuntur*, Ulpian. l. 8. ad leg. Corn. falſ. *Si liberi ſunt, ad beſtias dari: ſi ſervi, ſupremo ſupplicio affici. Summi ſupplicii* Paull. ibid. tit. 17. recenſet *tria genera: crucem, cremationem, decollationem. Crux* præit: & cum cauſa, ſi infamiam, magnitudinem, & præſertim diuturnitatem pœnarum in ea attendis. Dicta hæc ipſa *extrema pœna*. Apul. Metam. X. p. 327. *Certum extrema pœna, quæ more majorum in eum competit.* Lipſ. ibid. II. 5. Ex dictis atrocitatem colligas licet. Ad hæc manus & pedes iis in locis perfodiebantur, in quibus ſenſus eſt acerrimus. Quæ etiam augetur diuturnitate doloris; cum enim manus & pedes membra ſint à corde remotiſſima, fiebat, ut in *crucem* actus vitam in multas horas, atque etiam dies aliquando extraxerit. V. ſupr. in *Cruciarius*. Etiam infamia: Hæc ex eo ſatis apparet, quod non niſi viliſſimo, ac ſceleratiſſimo hominum generi conſuevit irrogari: quam ob cauſam dicta eſt *arbor infelix, infame lignum, cruciatus ſervilis*. Ferrar. de plauſ. & acclam. VII. 19. Fiebat ex obvio, & prompto aliquo ligno, ſæpiuſculè ex quercu, cujus lignum fixioni & laturæ aptum. Sil. Ital. I. 153.

— erecta ſuffixum robore mæſtis
Oſtentabat ovans populis ſine funere Regem.

II. 165.

Quem poſtquam diro ſuſpenſum robore vidit.

II. 343.

— vidi cum robore pendens
Heſperiam cruce ſublimis ſpectares ab alta.

Lipſ. ibid. III. 13. Nicquet. Hiſtor. titul. cruc. c. 3. §. 5. Fuit ſupplicium ex conſuetudine Judæorum, ea obſervata differentia, ut Romani facinoroſos clavis per manus, ac pedes adactis ſuffixerint, Judæi funibus alligaverint. Probare conamus I. quia Moſes jubente Deo Hebræorum primates ex arboribus ſuſpendit Numer. c. 25. n. 4. II. quia Reges Canaanitarum Joſ. c. 8. n. 29. & c. 10. n. 26. & poſteri Saulis 2. Sam. c. 21. n. 9. ſuſpenduntur in ligno, III. quia Paullus illud Deut. c. 21. n. 22. applicat ad

Chri-

Digitized by Google

Criſtum crucifixum Gal. c. 3. n. 13. *Sigon. de Repub. Hebræor.* vi. 8. *Baron. Annal. Tom.* 1. *n.* 94. *p.* 221. *& ad Martyrol. Roman. p.* 230. *Lipſ. de Cruc.* 1. 11. *Gretſer. de Cruc.* 1. 19. *Lanſſel. Calumn. Caſaub. in Baron. Diſpunct. c.* 15. Reſpondeo ad I. Hebræi, quos ſuſpendebant, eos primùm jugulabant, ſive humi proſtratos nervo præfocarent, uti hodiernum Turci, Mauri & Indi facere conſueverunt: ſive lapidibus obruerent, inde cadavera ad lignum pendula oſtentui exponebantur, eratque hujuſmodi ſuſpenſio non tam ſupplicium, quàm ſupplicii conſequens. Nec verum eſt, quod primates ſuſpenderit Moſes. Verba ſonant: *Aſſume omnes principes populi, & ſuſpende illos Domine.* Debebat convocare principes, atque illis præſentibus judicium ferrè contra eos, qui peccaverant. Pronomen *illos* referri debet ad populum, id eſt, qui è populo deliquerant, non verò ad *principes*, ut rectè monent Vatablus & Grotius, l. l. ad II. Reges Canaanitarum, & poſteri Saulis ſuſpenſi dicuntur eodem, quo dictum modo. Nec enim vera erat ſtrangulatio, multò minùs crucifixio, ſed cadavera oſtentui exponebantur è patibulo. ad III. Paulus applicat hoc per modum analogiæ, quandoquidem ſuſpenſio de ligno eſt generale aliquid, & poteſt accommodari furcæ, *cruci*, patibulo, palis acutis, quomodo etiam Senec. Epiſt. 7. dicit, *latrones ſuſpendi*, id eſt, crucifigi. Et illos, quos Saraceni palis infurcarunt per ſeſſum adactis, *crucifixos* eſſe ſcribit Elmacin. Arab. Hiſt. 11. & 111. *Kipping. Antiq. Roman.* 11. 8. §. 3. Et, qui fuſiùs hunc errorem refellit, *Caſaub. Exercit. in Baron. Annal. Eccleſ.* xvi. *n.* 77. Ponebatur plerumque juxta vias. Exempla enim exempla eſſe deſinunt, niſi aliorum animum oculoſque in ſe vertant. Quintil. Decl. 275. *Quoties noxios crucifigimus, celeberrimæ eliguntur viæ, ubi plurimi intueri, plurimi commoveri hoc metu poſſint.* Ita Alexander Severus *eunuchum in crucem tolli juſſit per eam viam, qua erat ſervus ſuis ad ſuburbana imperatoria iter frequentiſſimum*, apud Lamprid. c. 23. Quin etiam oppida certa loca habuiſſe videntur huic rei attributa. Sic Mamertini *more atque inſtituto crucem fixerunt in via Pompeja* apud Cicer. Verr. v. 66. Sic Romæ juxta Urbem Tacit. Annal. xv. 60. 2. agnoſcit *locum ſervilibus pœnis ſepoſitum*. Eadem de cauſa ſæpè ponebatur in monte: ut Servatoris noſtri in Calvariæ, Polycratis *in excelſiſſimo Mycalenſis montis vertice.* Val. Max. vi. 9. 5. ext. *Lipſ. l. l.* Quin ipſa ſæpè alta, præſertim in noxio aliquo inſigni. Juſtin. xviii. 7. 15. *Atque in eum, Cartalonem, cum ornatu ſuo in altiſſimam crucem in conſpectu urbis ſuffigi juſſit* pater. Idem Pœni in Regulo apud Silium Italicum jam laudatum. Huc pertinet irriſio Galbæ apud Suet. c. 9. c. 4. *Cui imploranti leges, & civem Romanum ſe teſtificanti, mutari, multoque præter cæteras altiorem, & dealbatam ſtatui crucem juſſit.* Lipſ. l. l. Bernegg. in Juſtinum. Pitiſc. in Suetonium. Vulgares non erant admodum altæ: quia I. eam inſcendebant facinoroſi opera levi, cum in ſtaticulo ſederent. II. ut morerentur, baſtis confodiebantur, aut laniabantur à canibus. III. totam crucem ſæpiùs ipſi portabant ad locum ſupplicii. IV. poterant in ea hærere, & proximè adſtantes compellare, ut perciperent eloquia, uti D. Jeſus alloquitur matrem Joh. c. 19. n. 25. V. titulus ad caput cruciarii affixus poterat legi ab omnibus: id quod eſſe non potuit, ſi *cruces* nimium attollerentur. *Kipping. ibid.* §. 13. Modus figendi erat varius. Ad furcam ligati tollebantur in eam. V. inſt. in *Furca*. Alii pedibus ſublatis in caput ſuſpendebantur. Senec. ad Marc. c. 20. *Capite quidam converſos in terram ſuſpendere.* Euſeb. viii. 8. *Atque alii iterum crucifixi, quidam more in maleficis recepto: quidam etiam deterius, inverſa figura, & in caput pendentes.* Alii obliqui ſuper *crucem* ponebantur. Plutarch. Artox. p. 1019. E. *Cutem vivo detrahi, & corpus quidem obliquum jacenſque tribus crucibus infigi.* Lipſ. ibid. c. 8. 9. Uſitata fuit, reliquas enim gentes huc non facientes lubentes mittimus, Græcis. Certè Alexander Macedo Glaucum medicum crucifixit apud Plutarch. p. 704. E. Etiam Xantippus Athenienſis Artayctam Perſam, de quo Herod. ix. p. 634. Et Romanis. *His vetus veterrimumque ſupplicium patibulorum*, ut Aurel. Vict. de Cæſar. c. 41. n. 4.

Si Liv. 1. 26. fides, ſtatim ſub primis Regibus uſurparunt: & exemplum in Horatio, cui id ſub Tullo parabatur. Etſi Cicero videtur diſſentire, & horridum illud carmen ad Tarquinium Superbum auctorem referre pro C. Rabir. c. 4. *Iilictor*, inquit, *colliga manus, quæ non modò hujus libertatis manſuetudiniſque non ſunt, ſed ne Romuli quidem, aut Numæ, ſed Tarquinii, ſuperbiſſimi ac crudeliſſimi Regis, iſta ſunt cruciatus carmina, caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito.* Quæ tamen aut populariter, & ad cauſam Cicero dixerit; aut hoc ſentiens, non ab auctore illa Tarquinio fuiſſe, ſed illo maximè digna, & apud eum crebra. Utrum horum eſt, in libera republica ſtatim in uſu *cruces*. Dionyſ. Halic. v. p. 317. *Et illico alii quidem è domibus extracti, alii è foris abducti, omnes in crucem acti ſunt.* Lipſ. ibid. 1. 11. Apud hos ſupplicium fuit ſervorum. Juven. Sat. vi. 219.

Pone crucem ſervo.

Petron. c. 86. *Nec dii ſinant, ut amplexus meos in crucem mittam.* Ita enim venuſtè ſervum cruciarium appellat; qua facie ſermonis ſcelus pro ſceleſto. Servus ipſe apud Plautum ſupr. in *Cruciarius*. Hinc nomine *ſervilis ſupplicii crux* capienda. Tacit. Hiſt. iv. 11. 7. *Aſiaticus, is enim libertus, malam potentiam ſervili ſupplicio expiavit.* Hirt. Bell. Hiſp. c. 20. *Prebenſi ſervi tres, & unus è legione vernacula. Servi ſunt in crucem ſublati, militi cervices abſciſſa.* Cicer. Attic. xiv. 15. *O mirificum Dolabellam meum: magnam ἀναθεώρησιν res habet; de ſaxo, in crucem*, nimirum ſervos in *crucem* actos ſignificans, liberos de ſaxo præcipitatos. *Lipſ. ibid. c.* 12. *Sigon. de Judic.* iii. 16. *Caſtal. Celum. triumph. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* iv. *p.* 1945. *B. Gonſal. in Petronium. Hotman. Antiq. Roman.* v. *p.* 757. *C. Sichterman. de Pœn. milit. c.* 8. Cauſa tamen non quævis: ſed I. in genere omnis machina contra dominicam ſalutem. Paull. Sent. v. tit. 21. *Si ſervi de domini ſalute conſuluerint*, Mathematicos intellige, *ſummo ſupplicio, id eſt, cruce afficiuntur.* II. Delatio domini. Pertinax apud Capitol. c. 9. *Eos, qui calumniis appetiti per ſervos fuerant, damnatis ſervis delatoribus, liberavit, in crucem ſublatis talibus ſervis.* Sic Macrino jam principe apud Herod. v. 2. 4. *Sycophanta, aut ſervi, quicunque dominos detulerant, in crucem ſunt acti.* III. Fuga, ſed, ut opinor, diuturna, aut repetita. Cicer. pro Dejot. c. 9. *Quæ crux huic fugitivo poteſt ſatis ſupplicii afferre?* Val. Max. ii. 12. *Cruce digniſſimi fugitivi.* Quin Scipio apud eundem transfugas Romanos, *tanquam patriæ fugitivos, crucibus affixit.* Lipſ. & Sichterman. l. l. Pignor. de Serv. p. 37. Faber. Semeſtr. ii. 8. Donat. Dilucid. in Tacit. p. 202. Et plebejorum, qui juxta ſervos, & liberorum viliorum. In iis crimina *cruciaria*. I. Latrocinium. Senec. Epiſt. 7. *Latrocinium fecit aliquis, quid ergo meruit? ut ſuſpendatur.* Petron. c. 71. *Imperator provinciæ juſſit latrones crucibus affigi.* Apul. Metam. iii. p. 79. *Latronem iſtum, miſerorum pignorum meorum peremptorem, cruci affigatis.* II. Sicariatus. Paull. Sent. v. tit. 23. *Honeſtiores*, ſicarios, *pœna capitis vindicari placuit, humiliores verò in crucem tolluntur.* III. Crimen falſi. Firmic. Math. vi. 26. *Facient in crimine falſi comprehenſos in crucem tolli.* IV. Furtum, ſed non Romæ. Lamprid. Alex. c. 28. *Cum quæreretur à Regibus, quid apud eos fures paterentur? illi reſponderunt, crucem.* Lipſ. ibid. c. 13. Imo hoſtium, præſertim apud Reges; nam hi ex libidine ita ſævierunt in illos. Alexander Magnus *duo millia Tyriorum capta crucifixit.* Curt. iv. 4. 17. Titus in obſidione illa exitiali *quingenos & plures in ſingulos dies crucibus affixit: & ob multitudinem terra crucibus, & cruces corporibus deerant.* Joſeph. Excid. ii. 3. Nec non Chriſtianorum ſub tyrannis, qui in hos *crucem* crebrò adhibuerunt, atque eos numeroſos. Lego in Martyrol. 22. Junii uno tempore, uno loco, *ad millia decem ſic interfecta.* Et non minus feminarum, a quibus hoc ſupplicium non abſtinuerunt. Et Tiberius ob adulteratam in Iſidis templo Paullinam *& ſacerdotes crucifixit, & Idam*, ancillæ nomen, *quæ corruptelæ cauſa fuerat.* Joſeph. Ant. Jud. xviii. 4. E Chriſtianis Eulalia, *ungulas flammaſque perpeſſa, demum cruci affixa martyrii coronam accepit.* Martyrol. 12. Maji. *Lipſ. ibid. c.* 15. Supplicium

hoc interventu triumviri per carnificem ſumptum eſt. Val. Max. VIII. 4. 2. *Fannii ſervus Alexander, cum in ſummam veniſſet ſuſpicionem C. Flavii equitis Romani occiſi, ſeptie s tortus pernegavit ſe culpa affinem eſſe; ſed perinde atque confeſſus, & à judicibus damnatus, & à L. Calpurnio triumviro in crucem actus eſt.* Opera verò carnificis triumvirum id feciſſe crediderim, ſiquidem Cicero pro Rabir. perduell. reo c. 3. gloriatur, *ſe carnificem de foro, crucem de campo ſuſtuliſſe.* De verberatione teſtatur idem de Divin. I. 26. *Servus, per circum cum virgis caderetur, furcam ferens ductus eſt.* Verberatio verò fiebat per lictorem. Unde illa verba ſollennia: *I lictor, colliga manus, arbori infelici ſuſpendito.* Erant autem *crux*, patibulum, & arbori infelici ſuſpenſio idem. *Sigon. de Judic.* III. 16. Ex humanis, aut certè Romanis rebus ſuſtulit Conſtantinus. Caſſiod. Hiſt. Trip. I. 9. *Supplicium crucis, quod primitus apud Romanos erat in uſu, lege prohibuit.* Aurel. Victor, ſupr. in *Crurifragium.* Atque efficaciter etiam ſuſtulit: nec poſtea reperies reductam. Auguſtin. Quæſt. in Ver. Teſt. *Antea homines cruci figebantur; quod poſtea edicto prohibitum manet.* Scholiaſt. Juven. Sat. XIV. 78. *Cadaveris, id eſt, hominum: nam antiqui crucibus figebant.* Non ergo ejus ævo. Suſtulit verò ſub imperii extrema. Illo enim imperante mentio adhuc *crucum* apud Firmicum, qui ejus regno ſcripſit VIII. 20. & 10 cod. Theod. IX. 5. *Lipſ. ibid.* III. 14. *Hotman. ibid. D.* Et ſub Conſtantino cœpit honorari. Cauſa & origo à victoria contra tyrannum. Zonar. in Conſtantino: *Ambigenti, & animo anxio ob iſta, figura ei crucis media die, ſtellis efficta, apparuit in cœlo, & ſcriptura circa eam Romanis literis: In hoc vinces. Igitur ex auro ſtatim ſubitario opere efformans crucem, juxta ſpeciem quæ apparuiſſet, & hanc jubens prægredi exercitum, cum Maxentianis prœlium commiſit & ſuperavit.* Itaque ſtatim militaribus ſignis inſeruit. Prudent. contr. Symm. I. 463.

Agnoſcas, Regina, lubens mea ſigna neceſſe eſt,
In quibus effigies crucis aut gemmata refulget,
Aut longis ſolide ex auro præfertur in haſtis,

Et maximè labaro, quod inter ea primum. Prudent. II. 487.

Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum, clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat.

Quomodo Chriſtus? quia & nomen ejus in ipſo velo expreſſum, & *crux* nihilominus in haſta. Euſeb. de vit. Conſtant. I. 25. *Sublimis haſta auro circumveſtita, cornu tranſverſum habebat effictum in forma crucis. Supra verò, in ipſo culmine omnium, corona è lapidibus pretioſis & auro contexta infigebatur: juxta quam ſalutaris appellationis ſymbolum, duæ literæ Chriſti nomen exprimentes per primos duntaxat characteres, litera Græcanica P. ſcilicet decuſſata & ſciſſa per medium ipſo X.* Nec in illis ſolùm; ſed etiam militum armis, clypeis, & galeis. Euſeb. ibid. IV. 21. *Jam verò in armis ipſorum militum ſalutaris tropæi ſignum juſſit exſtare:* ita ut Chriſti quidem ipſum nomen literis & notis, quibus in labaro, clypeis inſcriberetur, galeis autem imponeretur supernè *crux* ipſa. Ita Prudent. II. 488.

——clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat: ardebat ſummis crux addita criſtis.

Et in ſuum caput, & ad diadema Imperator tranſtulit, hicne, an alius? Lego quidem in Epiſt. Hieron. ad Lætam: *Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas patibuli Salvatoris pictura condecorat.* Lipſ. ibid. c. 15. & 16. Aring. Rom. Subterr. VI. 14. §. 6.

Crux ſimplex vocatur, cum in uno ſimplicique ligno fit I. Affixio, quando ad arborem, ſive ſtipitem alligabant figebantve hominem, ut in Cupidine crucifixo Auſonii, quem ſic deſcribit n. 56.

Eligitur mæſto myrtus notiſſima luco
Invidioſa deum pœnis: cruciaverat illic
Spreta olim memorem Veneris Proſerpina Adonim.
Hujus in excelſo ſuſpenſum ſtipite Amorem,
Devinctum poſt terga manus, ſubſtrictaque plantis
Vincula mœrentem, nullo moderamine pœnæ
Affigunt.

Tertull. Apolog. c. 8. de Tiberio, *qui Saturni ſacerdotes in eiſdem arboribus templi ſui obumbratricibus ſcelerum votivis crucibus expoſuit.* Qui etiam de ſtipite ibid. c. 16. *Quanto diſtinguitur à crucis ſtipite Pallas Attica, vel Ceres Farrea,* ſive Faria, vel Pharia, quæ in Ægypto, *quæ ſine effigie, rudi palo & informi ligno proſtant.* II. Infixio, quando nudum hominem erecto, acutoque ſtipiti infigebant. Senec. ad Marc. c. 20. *Video iſtic cruces nec unius generis, ſed aliter ab aliis fabricatas. Alii per obſcœna ſtipitem egerunt.* Epiſt. 14. ſed mox laudandus. Heſych. in Σκόλοψιν. *Sudificationem dixeris, quaſi aſſationem. Nam antiquitus maleficos ſudi infigebant, acuto ligno penetrantes ſpinam & dorſum, ſicuti aſſos in verubus piſces.* Hoc genus ἀνασκινδυλεύεσθαι dictum Græcis, quaſi diffindere & diſſecare. Heſychius: *ἀνασκινδυλευθῆναι, ἀνασκολοπισθῆναι. Lipſ. de Cruc.* I. 5. & 6. *Cerd. Adv. ſacror. c. 90. n. 1. Laurent. de Rebuſp. c. 7. Kipping. Antiq. Roman.* II. 8. §. 8. Iſta neſcio an Mæcenati etiam deſcripta: cujus verſus legimus apud Senec. Epiſt. 101.

Vita dum ſupereſt, bene eſt,
Hanc mihi, vel acuta
Si ſedeam cruce, ſuſtine,

Vult miſer, & abſuſpirat vivere, etiam inter tormenta, & in iſta maximè cruciante *cruce*, quam ſignanter dicit *acutam*. Sed ait etiam *ſedere*: bene. Nam ille profectò habitus hominis ab infero in ſuperum ſic transfixi. *Lipſ. ibid. c. 6.* Sed ambiguè profero, quia etſi Mæcenatis verba nobis faciunt, vix tamen Senecæ, qui velut interpretans ſubdit: *ſuffigas licet, & acutam ſeſſuro crucem ſubdas: eſt tanti vulnus ſuum premere, & patibulo pendere diſtrictum.* Atque *pendere*, & *patibulo* quidem, vix eſt ut conveniat in noſtram acutam. *Lipſ. not. ad l. l.* Qui fruſtra eſt. Convenit optimè, quando patibulum uſurpat de unico ligno etiam, in quo homo quomodocunque expanſus vitam doloroſam trahit, moriturus tunc cum ſupplicii exactor juſſerit. Et quare non dicatur aptè *pendere*: Nam velut ſedendo pendet cruciarius, ac nervosè ita Senecæ allubuit dicere, magnificè dicere aſſueto. Porro quod Dilher. de Crucifix. Jeſu Chriſti p. 57. & Calixt. in prælect. de cruce p. 4. Meibom. Mæcen. c. 24. §. 15. interpretantur acutam *crucem* de illo, qui crucifixus inſidet ſtaticulo prominenti à *crucis* arrectario ſtipite, illud inconveniens omnino eſt, ac repugnat literæ manifeſtæ. Sedebant in acuta *cruce*, qui palo adacto per ſeſſum ita inhærebant fixi, ut ne in terram prorueient. Hanc eandem indigitat Arnob. II. p. 52. verbis illis, *ne velut trabalibus clavis affixi corporibus hæreatis.* Trabales clavos de palis acutis ab imo corporis uſque ad ſommum in noxiorum corporibus adactos interpretantur Cruq. in Horat. Od. I. 35. 18. & Elmenhorſt. in Arnob. p. 69. Deſcribit Senec. Epiſt. 14. *Cogita hoc loco carcerem, & cruces, & eculeos, & uncum, & adactum per medium hominem, qui per os emergat, ſtipitem.* Notanter, *qui per os emergat*. Inde Lipſius pingit, ut cuſpis ferrata, tranſadacta cruciario per ſeſſum, emineat ſurſum per os. Corrigit Fontan. Reſponſ. de cruce §. 4. *non ex ore quidem, ut pingitur apud Lipſium, ſed ex humero.* Atqui Lipſium tuentur manifeſta verba Senecæ, & fieri poteſt, ut alibi per os, alibi per humeros extuſa cuſpis infigeret palo miſerum. *Kippin. l. l.* V. & infr. in *Staticulum*.

Crux compacta eſt, quæ manu facta, idque è duplici ligno. Ita LXX. Interpretes libro Joſuæ quo vulgo eſt *lignum*, & Chaldæo paraphraſte *crux*, ipſi verterunt *ξύλον δίδυμον*, bene ſane ad hanc formam. Hæc eſt plena, & vera *crux*, in qua brachia etiam explicantur, atque ideo *patibulum* non ſemel dicta. Hujus ſpecies triplex. I. Decuſſata, in qua duo ligna directa, & æquabilia inter ſe obliquantur. Decuſſare hoc enim Romani dixerunt. Hieron. in Jerem. XXXI. *Decuſſare eſt per medium ſecare, veluti ſi duæ regulæ concurrant ad ſpeciem literæ X. quæ figura eſt crucis.* Iſidor. I. 3. *X litera, & in figura crucem, & in numero decem demonſtrat.* Lipſ. de Cruc. I. 7. Aring. Rom. Subterr. VI. 28. §. 2. Laurent. de Rebuſp. c. 7. II. Commiſſa, cum ligno erecto brevius alterum supernè, & de

ipſo

ipſo capite committitur, ſic ut nihil exſtet. Ea forma examuſſim in T. litera, quam uno ore omnes cum *cruce* componunt. Lucianus ubi Tau accuſatur: *Hujus enim corporis filum tyrannos ajunt ſecutos, ejusque ſpeciem imitatos, ſimili deinde figura ligna fabricaſſe, & homines in iis fixiſſe.* Palam eſt *crucem* intelligi. Tertull. adv. Marcion. iii. 22. *Ipſa enim litera Græcorum Tau, noſtra autem T. ſpecies crucis.* Nos Belgæ hodie bacillos in hanc formam, quos ægrorum brachiis ſuſtentaculum ſubjicimus, vocamus ipſa Latina voce *crucquas*. III. Immiſſa, cum ligno erecto tranſverſum alterum injungitur, atque immittitur, ſed ſic, ut ipſum ſecet. Ita eminentia hic ſemper aliqua, & capitellum, aliter quàm in commiſſa. Etiam anguli hic, ſive fines quaterni, illic terni. Juſtinus ſignanter in primis deformat adverſus Tryphonem p. 318. D. *Unicornis cornua alteri rei aut figuræ haud quiſquam ſimilia dixerit aut oſtenderet, quàm illi quæ crucem refert. Rectum enim eſt unum lignum, à quo eſt ſuprema pars in cornu ſublata, cui alterum lignum captatum eſt: & utrumque tanquam cornua illi uni cornu conjuncta, extrema apparent: & illud in medio defixum, & ipſum tanquam cornu eminet, in quo requieſcunt, & innituntur crucifixi.* Lipſ. ibid. c. 8. 9. Cerda Adv. ſacror. c. 90. n. 2. Laurent. de Rebuſp. c. 7. *Ξύλον δίδυμον* pro cruce etiam poſuit incertus ſcriptor apud Suidam in Δίδυμον & Ἰλλοῦστρ. *Inveniens Illuſtrium corruptorem, ſuſpendit in gemino ligno*, id eſt, in *cruce*: etſi Suidas interpretatur *furcam, ut Romani appellant*. Lipſ. Not. ad c. 7. Ego cenſeo veriſſimam eſſe expoſitionem Suidæ. Et in auctore, quem Suidas laudat, de *cruce* nullo pacto accipi poteſt. Ratio eſt manifeſta & certa: nam illum auctorem fuiſſe aliquem è recentioribus, puta Procopium, aut Simocattum, aut alium etiam fortaſſe natu juniorem, evincit nomen proprium Illuſtris, quod à melioribus Helleniſmi ſeculis abhorret, & ex Illuſtris Latino vocabulo, non infrequente apud illius ætatis Græcos, videtur corruptum. Vixit ſcriptor ille poſt Conſtantinum Magnum: & non poteſt eſſe dubium, quin *δίδυμον ξύλον*, quod ait adhibitum fuiſſe ad ſupplicium corruptoris, ſit furca. *Crux* enim eſſe non poteſt; cujus uſus in ſuppliciis à Conſtantino fuerat ante ſublatus. Quare etiamſi auctor *σταυρὸν* ſcripſiſſet, neceſſario tamen de furca ejus verba eſſent exponenda, quum de *cruce* non queant. Exſtat & aliud fragmentum apud Suidam, ubi *δίδυμον ξύλον* ſimili modo accipitur, ex eodem, ut videtur, ſcriptore; *quos vivos è lignis geminis ſuſpendebant*. Ubi nota præpoſitionem *ex*, quæ furcæ, vel ſimili patibulo optimè congruit, non antiquæ *cruci*. Et rurſus: *Furca, geminum lignum apud Romanos*. Apparet ex his, valdè uſu tritum apud Græcos ejus ætatis fuiſſe, ut furcam appellarent *ξύλον δίδυμον*, quando hic grammaticus in ipſa expoſitione Romanæ dictionis ſic loquitur. Eleganter verò ita appellatur furca, quæ ex unico, ita dicam, ſcapo dividitur in duo cornua, & lignum, quod erat ſimplex, fit duplex. Propterea etiam *δίκρανον* furcam appellarunt, quaſi geminum caput habentem. V. infr. in *Furca*. Caſaub. Exercit. in Baron. Annal. Eccleſ. xvi. n. 77. Kuſter. in Suidam. Compactæ hæ tribus partibus conſtabant, arrectario ligno, vel ſtipite, qui erecta ſtatione in terram defigebatur, & crucile dictus eſt: ligno tranſverſario, quod patibulum, & antenna vocabatur, & diſpeſſis brachiis cruciarii alligabatur, cum traduceretur per ora populi, & à lorariis cæderetur palam. *Alius te cinget* eſt Joh. c. 21. n. 18. Cinctio illa eſt vinculorum religatio ad cornu furcæ. Theophyl. l. l. *Significat extenſionem in cruce, & vincula*. Tertull. Scorpiac. c. 15. *Tunc Petrus ab alio cingitur, cum cruci adſtringitur*. Nam deinde clavis etiam figebantur in crucile adducti, quo modo pedes in congrua parte ſtipitis non vinciebantur tantùm; ſed quoque clavis configebantur. Lucan. vi. 543.

—— Laqueum, nodoſque nocentes
Ore ſuo rupit.

Laqueus, nodique nocentes ſunt vincula, quibus nocentes religabantur ad *crucem*. v. 547.

Inſertum manibus chalybem.

Notantur clavi ferrei. Tertia erat ſedile, id eſt, lignum ſeſſile, ſive ſtaticulum. V. illud infr. in *Staticulum*. Quarta pars à nonnullis adſertur ſuppedaneum. V. illud infr. in *Suppedaneum*. Kipping. Antiq. Roman. ii. 8. §. 8.

CRY.

CRYPTA, Græcè *κρύπτη*, Latinis familiare, & crebrò uſurpatum, Græcis inſolens. *Bald. Lex. Vitruv. Voſſ. Lex. Etymol.* Dicitur foſſa teſtudinata ſubterranea, aut locus concavus, & ſcrobs, ubi triticum conditur. Vitruv. vi. 8. *Qui fructibus ruſticis ſerviunt, in eorum veſtibulis taberna, in ædibus crypta, horrea, apotheca, cæteraque quæ ad fructus ſervandos magis, quàm ad elegantiæ decorem poſſunt eſſe, ita ut facienda.* Varr. R. R. i. 57. V. illum infr. in *Siri*. Philand. ad Vitruvium. Stevvech. ad Veget. iii. 3. Universè ita dicitur fornix ſubterranea. Juven. Sat. v. 106.

Et ſolitus media cryptam penetrare Suburra.

Suet. Cal. c. 58. n. 2. *Cum in crypta, per quam tranſeundum erat, pueri nobiles ex Aſia, ad edendas in ſcena operas evocati præpararentur, ut eos inſpiceret, hortareturque, reſtitit.* Voſſ. l. l.

Crypta Apollinis ante ædem in ipſo Palatino olim viſa eſt in quadrum formata, ad ſimilitudinem Romæ quadratæ Romuli, quæ recipiebat inſtrumenta illa, quæ ſolebant boni ominis gratia in Urbe condenda ab Hetruſcis adhiberi, ut Feſto credimus. *Borrich. Antiq. Urb. Fac. c. 12. n. 1.*

Crypta arenaria dicebatur ſpecus, ex quo arena rubra per architectorum miniſteria egerebatur, neceſſaria ædificiorum ruderationi. Nam cum ad Urbem illam urbium ſtruendam conſervandamque pænè immenſi ſimilis arenæ cuniculi requirerentur, quæ calci intrita, id quod Romæ adhuc ſollenne, jungendis laterculis & intermediis murorum hiatibus implendis deſerviret, aliunde terra illa commodè advehi non poterat, quàm ex vicino Urbi agro, in quo accommodatiſſimam ſtruendis muris terram reperiri Vitruvius agnoſcit. Super arenarium *crypta* Laurentii ædem extra portam Laurentii, olim Tiburtinam dictam, in campo Verano, qui illic aperitur, fundatam ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius: *Conſtantinus Auguſtus*, inquit ille, *fecit baſilicam B. Laurentio martyri in via Tiburtina, in agro Verano ſuper arenarium cryptæ.* Sed cur in tectis cuniculis agendis ſe laſſarent operarii, cum laboris minus exantlaretur in ſcrobibus ſubdialibus? Cæterum neceſſitas jubebat tectos eſſe, ne pluvio cœlo interrumperentur labores, ne cavernæ implerentur aqua pluvia; præcipuè verò, quia conveniens illa ædificiis terra non in ſummo cortice hæret, ſed habet ſuas quaſdam venas, nunc ſe mergentes in profundum, nunc iterum verſus auras ſurgentes, quas ſequi ligone neceſſe eſt, haud aliter atque in fodinis metallorum. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 7. n. 6.*

Crypta Balbi in nona Urbis regione, qui circus Flaminius eſt dictus. Cornelius Balbus minor hortante Auguſto theatrum, & *cryptam* condidit. Erat hæc ſubterraneus locus concameratus, ſeu in fornicem verſus, & amplus, qui per multa millia paſſuum excurrebat, per quem aqua excurrebat. Similes adhuc viſuntur, & una per mediam Auguſtam Taurinorum Secuſium uſque extenditur, alta pedes quindecim, lata quatuor. *Pancirol. Deſcr. Urbis Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. iii. p. 358. C.*

Crypta Cumana eſt, quam Agrippa aperuiſſe dicitur. *Bergier. de viis militar.* iii. *Sect.* 16. §. 15.

Crypta Neputiana in vico fuit Patricio ſub Eſquiliis, afflictis Chriſtianis aſylum. Tempore enim quo ab imperatoribus Romanis in Chriſtianos ferro & excogitatiſſimo quoque tormentorum apparatu ſævitum eſt, afflictum hoc genus in ſubterraneis ædium ſuarum cellis vitam occultè tranſegit. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 7. n. 4. & 7. Nardin. Rom. Vet.* iv. 3. Sacros cœtus & ſynaxes peregit. Acta Stephani Papæ: *Tunc itaque B. Stephanus, ut altera die in crypta Nepotiana omnes congregantur, & facto conventiculo in eadem crypta, inventi ſunt promiſcui ſexus viri & mulieres*

nume-

numero centum octo, quos eadem die in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti ſacri baptiſmatis myſteriis conſecravit. Acta Laurentii: *Exiens inde audivit, quod in vico Patricio multi congregati eſſent Chriſtiani in crypta Nepotiana; & veniens ibi B. Laurentius, detulit ſecum ea, quæ neceſſaria erant ſanctis, & invenit animas ſexaginta tres promiſcui ſexus* . . . . . Fortè *Nepotiana* pro *Novatiana* dicta fuit. Eo enim loco celeberrimæ Novati thermæ exſtabant, quæ inſerendis poſtmodum corporibus defunctorum uſui concinnatæ fuerunt. *Aring. Rom. Subterr.* IV. 42. §. 2.

Crypta hiſtrionibus exercendis & parandis loca dicebantur. Suet. Caligula laudatus in *crypta*. Fuit hæc *crypta* Balbi, de qua ſupra. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 7. Sed ego ad illam pertinere non puto. *Panciroll. Deſcr. Urb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. *p.* 358. *D.*

Crypta ſacella ſubterranea & fornicata etiam dicuntur. Petron. c. 16. *Quartillæ ſacra ante cryptam turbaſtis*, quæ c. 17. *ſacellum Priapi* videtur dici. Priapi enim quædam ſacra in aperto, ac propatulo loco peragi ſolita, & *ante crypam* videlicet. *Gonſal. in Petronium.*

Crypta ſepulcra quoque dicebantur. In martyrologiis crebrò martyrum, nempè quia eſſent ſpecus ſubterranei. *Voſſ. Lex. Etymol. Du Freſne Gloſſario*. Apud Romanos quoque, ſi qui defunctorum ſuorum cadavera non cremarunt, in *cryptis* ea lociſque ſubterraneis ſepeliverunt. Damaſus de vitis Pontificum ſæpiùs meminit priorum Romæ Epiſcoporum in *crypta* ſepultorum in cœmeterio Callixti. Hodie quoque procerum monumenta, & ſi qui alii gentilia ſepulcra habent, *cryptæ* veræ ſunt, ſpecus nempè defoſſi, & ſubterranei fornices, in quibus aut terra obruta ſunt corpora, aut marmoreis, & plumbeis, atque etiam ligneis arcis condita. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p.* 850. *a. D. Aring. Rom. Subterr.* 1. 1. §. 9. *Faes in Cyrald. de Var. ſepel. rit. c.* 2.

CRYPTOPORTICUS eſt ſubterranea *porticus*, antiquis in deliciis ad æſtum vitandum. Plin. Epiſt. v. 6. 30. *Subeſt cryptoporticus, ſubterraneæ ſimilis; æſtate incluſo frigore riget*. Sidon. Epiſt. II. 2. *Quæ, etſi non hippodromus, ſaltem cryptoporticus, meo mihi jure vocitabitur*. Qui crypticum arcum vocat Epiſt. 1. 5. *Pontes, quos antiquitas à fundamentis ad uſque aggerem calcabili ſilice cruſtatum crypticis arcubus fornicavit*. Bald. Lex. Vitruv. Voſſ. Lex Etymol. Savar. in Sidon. II. 2. Grapald. de partib. dom. 1. 1. 8.

CRYSTALLUM aliud eſt nativum, quod in jugis Apennini ſæpè reperitur, & magni pretii eſt, ſi magnum & amplum: aliud factitium, quod eſt minimi pretii. Frigore concreſcere & eſſe glaciem cenſet Plin. XXXVII. 2. *Contraria huic cauſa cryſtallum facit, gelu vehementiore concreto. Non alibi certè reperitur, quam ubi maximè hiberna nives rigent: glaciemque eſſe certum eſt: unde & nomen Græci dedere*. Et Græcis dicitur quaſi κρύσταλλος, à κρύος, hoc eſt, frigus, & στέλλομαι pro συστέλλομαι, quia eſt ὑπὸ τοῦ κρύους συσταλέν ὕδωρ, aqua frigore concreta. Rem ipſam dicit Heſychius: *Cryſtallus eſt aqua concreta frigore*. Et Papin. Sylv. I. 2. 126.

Raraque longævis nivibus cryſtalla gelari.

Buleng. de Conviv. IV. 12. Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 144. b. E. Bruyer. de Re cibar. III. 9. Bayſ. de Vaſcul. Theſ. Antiq. Græcar. Gronov. Tom. IX. p. 693. F. Scalig. Exercit. Exot. 119. §. 1. Συστέλλομαι duplicè hac ſignificatione uſurpatur. Nec *cryſtallus* eſt glacies, id eſt, aqua cœleſtis, gelu vehementiore concreta: ſed magis ſuccus frigore denſatus. Etenim ſi eſſet aqua gelu concreta, in frigidiſſimis quibuſque regionibus, in quibus non rivi modò, ſed etiam maximi amnes, uſque ad vada glaciantur, plurima fieret, ac ſolis calore liqueſceret rurſus: nec glacies, quæ multis annis, imò ſeculis, perpetuo frigore induruit, in altiſſimis Alpibus, mutatur in *cryſtallum*: nam ut lapidis modo dura fiat, ubi deciderit, etiam ipſa tandem ſolis liqueſcit calore. Igitur *cryſtallus* eſt ſuccus lapideſcens, quem frigus intra terram conglutinavit: quocirca ex marmorum ſaxorumve canalibus effoditur. Non igitur *cryſtallus* dicitur, quia glacies eſt, ſed à ſimilitudine glaciei. *Agricol. de nat. foſſil.* VI. 7. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CUB.

CUBÆ dicebantur Sabina lingua militum lecticæ caſtrenſes. V. illas infr. in *Culcitra*. Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. X. p. 1236. E.

CUBICULARIUS erat ſervus, qui *cubiculum* domini obſervabat, & dominum tuebatur. Quo fit, ut Alfen. 1. 203. de verb. ſign. *cubicularios* numeret *inter eos, qui ad patrisfamilias corpus tuendum præpoſiti deſtinatique eſſent*. Quintil. Decl. 328. *An verò parum juſtas habebam ſæviendi cauſas adverſus cubicularium? dominum ſuum non defenderat, non ſervaverat, neſciebat quis dominum ſuum occidiſſet*. Hac ex cauſa *excubias* vocat Tacit. Annal. VI. 54. *Sanè conſilium occuluit, ſolum inter ignaros paravit, num excubias tranſiret, cubiculi fores recluderet, lumen inferret, cædem patraret omnibus inſciis?* Nec aliud Cæſarem movet apud Suet. c. 4. n. 2. cum in prædones incidiſſet, ut cæteris comitum ſervorumque dimiſſis detineret medicum & *cubicularios*, ſcilicet illis carere poterat, his non poterat. Admiſſionalium vicem apud privatos fungebatur. Cicer. Attic. VI. 2. *Aditus ad me minimè provinciales: nihil per cubicularium, ante lucem inambulabam domi, ut olim candidatus*. In palatio præpoſitum fuiſſe *cubiculo* perhoneſtum munus fuit. Hi gratioſi apud dominum maximis quibusque muneribus præficiebantur. Hinc Tyrii & Sidonii, quibus infenſus erat Herodes, Blaſto, qui erat ſuper *cubiculum* Regis, deprecatore uſi ſunt. Actor. c. 12. n. 12. Heliconem libertum præfectum *cubiculo* Caji obſequio & muneribus conati ſibi devincire apud Philon. de legatione. *Ex nutu cubiculariorum omnia ſemper fecerat Commodus* apud Lamprid. c. 15. Armigerorum opera aliquando impleverunt. Ammian. XXVII. 10. *Poſt abruptum periculum, cui adeò proximus fuit, ut galeam ejus cubicularius ferens, auro lapilliſque diſtinctam, cum ipſo tegmine penitus introiret*. Quin & copiarum ductores fuerunt. Anaſtaſ. in Virgilio: *Eodem tempore miſit Imperator Juſtinianus Narſetem eunuchum, & cubicularium ſuum in Italiam* . . . . Pignor. de Serv. p. 478. Popm. de Serv. p. 33. Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 19. Buleng. de Imp. Rom. III. 13.

CUBICULUM, *ubi cubabant, vocitabant* veteres. Varr. de Ling. Lat. IV. 33. *Ciaccon. de Tricl. p.* 1. Lectum & *cubiculi* tegumenta ſenes gravioris morbi vim præſentientes lunæ voverunt. Iſidor. Scholiaſt. c. 3. Epigr. 1. *Tomaſ. de donar. c.* 36.

Cubiculum ſtatum putarem dici, in quo Imperator cognoſcens quid decernebat; dictumque illud à ſtato die. V. illum infr. in *Dies*. Statum *cubiculum* nobis eſt ſelle de l'audience, ou chambre du conſeil, ſacri auditorii *cubiculum*. Niſi quis malit pro ordinario accipere; quod minùs probo. Scio ſtatos dici poſſe, ut ſtatutos, ſeu ordinatos. Inſcriptio:

D. M.
M. AURELIO. AUG. LIB. ONESIMO.
CUBICUL. ET. A. LOCIS. CUBICULI. STATI.

Guther. de Offic. Dom. Aug. III. 29.

Cubiculum fuit etiam pegma, quod Principes Romani ludos ſpectantes in orcheſtra ſibi exſtruxerunt. Suet. Ner. c. 12. n. 6. *Icarus primo ſtatim conatu juxta cubiculum ejus decidit*. Qui ſuggeſtum dixit Jul. c. 76. n. 2. *Recepit ſuggeſtum in orcheſtra*. Utroque modo nominat Plin. Paneg. c. 51. n. 4. *Per omne ſpatium una facies, omnia continua & paria, nec magis proprius ſpectandi Cæſaris ſuggeſtus, quàm propria quæ ſpectes. Licebit ergo civibus tuis invicem contueri, dabitur non cubiculum Principis, ſed ipſum Principem cernere*. Cœpit cum naſcente principatu. *Suggeſtus* vocatur, quia inſtar tribunalis ſublime fuit. *Cubiculum* à forma, quia ſolet exſtrui in modum parvi *cubiculi*. Translatum ab Aſia Romam. Mos principum virorum fuit, ut cum vel ad ſpectandos ludos, vel aliam ob cauſam propalam ſederent, papilionibus magnificis uterentur, quos Græci οὐρανίσκους vocant. Plutarch. Phocion. p. 757. B. *Polyperchon, poſito aureo papilione*, θεὶς τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, *collocatiſque ſub eo Rege & amicis*. Dicitur οὐρανίσκος, quia cameratum, & teſtu-

teſtudinis ſpecie fornicatum ipſum ſolium obtegebat, uti cœlum terram tegit. Unde οὐρανὸν vocat Tzetzes in Chiliadibus de Choſroe: *In regia cœlum habuit* Choſroes, *artificioſè elaboratum, unde tonitrua, fulmina, pluviaque machinatione quadam erumperent ad ſtuporem omnium, cum legati exterarum gentium ad menſas accumberent*. Buleng. de Imper. II. 29. Circ. c. 35. Lipſ. Amphith. c. 11. Caſaub. & Pitiſc. in Suetonii Neronem. Thyſ. de Amphith. p. 101.

CUBITUS eſt pars brachii, à flexu ad digiti medii extremitatem. Hic cujusvis hominis, parvi, magni, quarta pars eſt ſtaturæ, ſeu altitudinis ſui corporis. *Meibom. de fabric. trirem. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XII. *p.* 580. *C. Pancirol. Var. Lect.* 1. 65. *Hennin. ad Bergier. de viis Milit.* III. 10. §. 30. *E.* In *cubitum* erigebantur ex ſomno quodam turbulento repentè excitati. Petron. c. 92. *Erectus igitur in cubitum hac ferè oratione contumacem vexavi*. Ovid. Metam. XI. 621.

Excuſſit tandem ſibi ſe, cubitoque levatus.

Et morbo implicitii aliquid dicturi. Nep. XXV. 21. 5. *Hos ut venisse vidit, in cubitum nixus: quantum, inquit* .... Curt. III. 6. 9. *Quo viſo Alexander levato corpore in cubitum*. Bourdelot. in Petronium. Pitiſc. in Curtium. *Cubito* ſe emungebant ſalſamentarii. Cicer. ad Herenn. IV. 54. *Ut ſi ſalſamentarii filio dicas: quieſce tu, cujus pater cubito ſe emungere ſolebat*. Suet. Horat. n. 1. *Horatius patre ſalſamentario, quum illi quidam in altercatione exprobraſſet; quoties ego vidi patrem tuum cubito emungentem?* Laert. Vit. Philoſ. IV. n. 46. *Pater quidem meus libertus fuit, cubito ſe tergens; ſignificabat autem illum ſuccidiam, & lardum vendere*. Plutarch. Sympoſ. II. 1. *Qui enim ſalſamentarium te appellat, is palam convicium facit*. Menag. in Laertium. Brod. Miſc. VI. 8. Buleng. de Conviv. IV. 1. Pitiſc. in Suetonium. Dexter ſi ſalierit, utilitatem enuntiat, ſervo difficilem libertatem, virgini vituperationem, viduæ injuriam: ſin autem ſiniſter, damnum ab aliqua perſona ſignificat, ſervo felicitatem, virgini ignominiam, viduæ injuriam, cæteris aliis bonam locutionem. *Niphus de Augur.* 1. 9.

CUBUS, Græcè κύβος, effertur tam de teſſera quæ jacitur, quàm de puncto ipſo, & nota inſculpta, numerum jactorum reddente, ac præcipuè unione, qui ὄνος quoque aſini nomine dicitur. Priore modo accipitur illud è tragœdia:

Feliciter ſemper cadunt cubi Jovis.

Poſteriore Euripidis illud in Myrmidonibus, ubi teſſeris ludentes heroas facit:

Duas Achilles uniones jacit & quatuor.

Junius Anim. II. 4.

CUC.

CUCULLAM à *cucullo* ſecernit Auctor vitæ Deicoli c. 2, tamen *cucullam* æquè dicere liceat cum Hieronymo in Hilarione, de quo ait: *Omnes divitias ei derelinquens, Evangelium ſcilicet, & tunicam ſacceneam, cucullam, & palliolum*. Mox etiam addit, juſſiſſe Hilarionem, *ſe ſepeliri, ſicut veſtitus erat, in tunica cilicina, & cucullo*. Paullin. carm. XIII. ad Cytherium de homine Dei Martiniano naufragium excipiente:

Donumque tunica, qua ſodalem ornaverat,
Geminat cuculli munere.

Ennod. Epiſt. IX. 17. *cucullo* ad ſe tranſmiſſæ, tanquam religionem pertinenti, meminit. *Raynaud. de pil. & cæt. cap. tegm. Sect.* XV. *Savar. in Sidon. Epiſt.* VII. 17. *Voſſ. de vit. ſerm.* III. 7. Scotorum doctiſſimus non illepidè in genus hoc hominum ludit, quod ſexus ignoratione barbarè, ac præpoſterè *cucullam* appellent, & ſic velut naturam invertant. Sed, ut arbitror, iſtis Latinitatis oſoribus *cuculla* eſt contractè veſtis *cucullata*, ſive habens *cucullum*, qualis Benedictinorum. *Ferrar. de re Veſt.* II. 1. 22. Quem hoc non ſine malitia, aut ignoratione videre dicit *Grang. ad Juven. Sat.* VI. 118.

CUCULLIO idem qui *cucullus*. Lamprid. Heliog. c. 33. *Tectus cucullione mulionico, ne agnoſceretur*. Capitol. Ver. c. 4. *Ut vagaretur nocte per tabernas ac lupanaria, obtecto capite cucullione vulgari viatorio*. Ferrar. de re veſt. II. 1. 21. Raynaud. de pil. & cæt. cap. tegm. Sect. XV. Voſſ. Lex. Etymol.

CUCULLUS propriè eſt involucrum chartaceum, quo à pharmacopolis, aliisque inſtitoribus thus, piper, & alia odoramenta teguntur. Mart. III. 2.

Cujus vis fieri, libelle, munus?
Feſtina tibi vindicem parare:
Ne nigram cito raptus in culinam
Cordyllas madida tegas papyro:
Vel thuris, piperiſque cucullus.

Eorum forma etiam hodie oblonga & in acutum involuta. Sed quid ſi dicamus, *cuculli* papyracei nomen poſterius eſſe, ac hoc à forma veſtis nomen accepiſſe? Certè parum refert, hoc, an illud dicamus. *Voſſ. Lex. Etymol. Ferrar. de re veſt.* II. 1. 22. *Rader. in Martialem. Raynaud. de pil. & cæt. cap. tegm. Sect.* XV.

Cucullus eſt pars veſtis à tergo pendentis, qua caput tegitur, pluviæ, vel tempeſtatis cauſa. Mart. X. 76.

Pullo Mævius alget in cucullo.

Refert conum inverſum, planèque chartaceis *cucullis* ſimiles ſunt, ut ex palliis Hiſpanicis, & *bardocucullis* apparet. Ferrat. de Re Veſt. II. 1. 22. Erat veſtis ſervorum. Colum. 1. 8. *Cultam veſtitamque familiam magis utiliter, quàm delicatè habeat; munitam diligenter à vento, frigore, pluviaque, quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel ſagis cucullis*. Malim *cucullatis*. Sed non tantùm illorum, ut credidit Fab. Semeſtr. II. 10. fortè perſuaſus, quia viliſſimum fuit tegmen: & juxta cum illo Lipſ. Elect. 1. 25. Raynaud. de pil. & cæt. cap. tegm. Sect. XV. Verùm etiam ingenuorum. Nam Mævius, de quo Martialis jam laudatus, ingenuus erat. Et erat homo liber, qui nulla ratione poterat baſiatores effugere, de quo Mart. XI. 98.

Non te cucullis aſſeret caput tectum.

Et Mannejus, de quo Mart. V. 14. 6. non modò ingenuus erat, ſed etiam pro equite ſe gerebat.

Illic cucullo proſpicit caput tectus,
Oculoque ludos ſpectat indecens uno.

Ferrar. de re veſt. I. 3. 24. II. 1. 22. Et tandem monachorum, in quorum uſum inductum eſt geſtare *cucullum*. ut I. docerentur ſimplicitatem, & mores quaſi modò genitorum infantium, quia *cucullus* eſt etiam tegmen capitis infantilis, Caſſian. de hab. monach. c. 4. *Cucullis perparvis, uſque ad cervicis, humerorumque demiſſis confinia, quibus tantum capita contegant, indeſinenter diebus utuntur ac noctibus: ſcilicet, ut innocentiam, & ſimplicitatem parvulorum jugiter cuſtodire, etiam ipſius velaminis imitatione commoneantur*. Niceph. IX. 14. *Caput integumento, quod cucullum appellare ſolent, operiebant; quo oſtenderent, ſe vitam perinde ſimplicem ac ſinceram degere, ac pueros lacte nutritos, quorum caput, quod in membris obtinet principatum, ejuſmodi tiara obvolvitur, uti tum tegatur ab æſtu & frigore, tum undique foveatur*. II. ſignificaretur humilitas ſtatus eorum, & conditio ſervilis, quia humile & craſſum veſtis genus fuit. Religioſi enim reſpectu Dei glorioſam ſerviunt ſervitutem, & humilem profitentur ſubjectionem. *Raynaud. l. l.* Veterum oblongi fuerunt, & in acumen deſinentes. Nunc apud omnes non eadem eſt forma, aliis acuminata, aliis rotunda. Miror que tantum otii viris gravibus, & vanitatis contemptum profeſſis ſupereſſe, ut longis, atque aculeatis commentationibus diſputaverint, D. Franciſci *cucullus* acuminatus ne fuerit, an rotundus. *Ferrar. ibid.* II. 1. 22. *Raynaud. l. l.* Sumebatur cum lacerna, vel pluviæ arcendæ, cum nondum penulæ in uſu intra Urbem eſſent, vel latendi cauſa. Juven. Sat. VI. 330.

Illa jubet juvenem ſumpto properare cucullo.

ne ſcilicet dignoſceretur in itinere, cum matronæ furtum factum properaret. Propterea noctu ſumebatur in diſcurſationibus, & ad diſſimulandam perſonam. Juven. ibid. n. 118.

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos.

Capi-

Digitized by Google

Capitolinus laudatus ſupr. in *Cucullio*. Unde & *nocturnalem cucullum* vocat Sidon. Epiſt. VII. 16. Ita tamen, ut à lacerna ſeparari potuerit. Mart. XIV. 132.

Si poſſem, totas cuperem miſiſſe lacernas:
Nunc tantum capiti munera mitte tuo.

Ferrar. ibid. II. c. 20. & 21. Savar. in Sidonium.

CUCUMA eſt genus ædificii, tugurii pauperis. *Barrient. Sylv. Annot.* c. 14. Pro genere verberis poſuit Martian. ad l. Corn. de Sicar. *Si clava percuſſerit, aut cucuma, in rixa, quamvis ferro percuſſerit, tamen occidendi animo leniendam pœnam ejus*. Nebriſſenſis. Ego ferreum baculum eſſe exiſtimo. *Bud. ad dict. l.* Sunt, qui habenalia puteorum ornamenta ex ære orbiculata è medio bulla protuberante, unde vulgò forſan borchias vocant. *Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 31. Nullum horum. Eſt vaſis coquinarii genus, quod ita à cucumeris oblonga forma & amplo ventre appellatur, factum ex ære aut terra ad calefaciendum aquam. Mart. X. 79. 4.

—— cucumam fecit Otacilius.

Petron. c. 96. *Frangitur ergo cervix cucuma, ignemque modo convaleſcentem exſtinguit*. Voſſ. Lex. Etymol. & de vit. ſerm. III. 7. Vocabulum eſt rarum inventu, & locis tantùm laudatis invenitur. *Politian. Miſc.* c. 30. Imò & his. Petron. c. 95. *Incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco appoſuit*. Ambroſ. Serm. 90. *Dii tui aut anei ſunt, ex quibus cucuma meliùs fiunt ad uſum hominum*. Sæpiùs legas apud Marcellum Empiricum libris de medicamentis. Et *cucumella*, diminutivum eſt à *cucuma*, recenſetur inter vaſorum genera ab Alphen. l. 17. ff. ſi ſervit. vindic. *Et Sejus in eo ſylvam ſeviſſet, in qua labra ... & cucumellas poſitas haberet*. Voſſ. l. l. Rader. ad Martialem. Licet. de Lucern. VI. 61. Cenal. de pond. & menſ. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1474. C.

CUD.

CUDO ſignificat & galerum, vel pileum, & pedule. Nam *cudo* eſt πῖλος à *cudendo*. *Cudere* autem eſt ferire & tundere. Hinc quod tundendo & feriendo ex pilis coactis, & conciliatis, quaſi *cuderentur*, dicti *cudones*. *Cudonem* tamen de pelliceo galero dixit Sil. Ital. VIII. 494.

—— capiti cudone ferino
Sat tuttum,

XVI. 59.

—— cudone comantes
Diſiecit crines.

Salmaſ. Capitol. Pertin. c. 8. Turneb. Adv. I. 13. Lipſ. Milit. Rom. III. Dialog. 1. Kipping. Antiq. Roman. IV. 2. §. 4.

CUL.

CULCITÆ herba, pluma, aut tomento farciebantur. Varr. de Ling. Lat. IV. 35. *Poſteaquam tranſierunt ad culcitas, quod in eas acus, aut tomentum, aliudque quid ſternebant*. Erant tricliniares. Juven. Sat. V. 17.

Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto,
Una ſimus ait,

Ciaccon. de tricl. p. 14. Bacc. de Conviv. antiq. I. 10. Erant cubiculares. Hæ lectis imponuntur, *culcitis* inſtragula, quibus incubant homines operimentis obducti. *Turneb. Adv.* VII. 22. Arietum ictibus opponi ſolebant. Veget. IV. 23. *Adverſum arietes, vel falces ſunt plura remedia. Aliquanti centones & culcitas funibus calcant, & illis opponunt locis, qua cadit aries, ut impetus machinæ materia molliore fractus non deſtruat murum*. Iſid. XVIII. 11. *Contra impulſum arietis remedium eſt ſaccus paleis plenus, & in eum locum demiſſus, quo aries percutit. Laxo enim ſaccorum ſinu ictus arietis illiſus mollitur. Duriora enim mollioribus faciliùs cedunt*. Scribit hoc quoque Leo Imperator de bellic. appar. c. 15. n. 48. *Stevvech. ad Vegetium*. In caſtris non licuit illis uti. Scipio enim, auctore Appiano, ad Numantiam, cum habere *culcitas* vetuiſſet, ipſe, quo exemplo firmaret diſciplinam, fœnea *culcita* uſus eſt. Igitur ſuper fœno, vel ſtramento ſomnum capiebant milites. Sed & priſcorum Romanorum requies & ſomnus, teſte Plinio, in ſtramentis. Hinc lecticæ. Varr. de Ling. Lat. IV. 35. *Lectica, quod legebant, unde eam facerent, ſtramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in caſtris*. Et ſegeſtria. Varr. l. l. *E ſegete ſegeſtria appellabantur, ut etiam nunc in caſtris*. Lecticæ autem hæ lingua Sabina *cubæ* dicebantur. Græcè χαμεύνια. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* X. *p.* 1236. *D.*

CULIGNA erat *vas potorium*. *Cato culignam, inquit, in fœno Græco ponito, ut benè oleat. Culigna, vas vinarium*. Feſtus. Cato de re ruſt. c. 132. *Jovi Dapali culignam vini, quantumvis, polluceto*. Gloſſarium. *Culigna*, σκύφος οἴνου. Apud Feſtum leg. κυλίχνιον. *Voſſ. Lex. Etymol. Scalig. & Dacer. ad Feſtum. Turneb. Adv.* VII. 19.

CULINA eſt locus parandi & coquendi cibos. Varr. de re Ruſt. I. 13. *In primis, culina videnda ut ſit admota: quod ibi hyeme antelucanis temporibus aliquot res conficiuntur, cibus paratur ac capitur*. Colum. de re Ruſt. I. 6. *Ac in ruſtica parte alta & magna culina ponetur, ut & contignatio careat incendii periculo, & in ea commodè familiares omni anni tempore morari queant*. Serv. Æneid. I. 730. *culinas* ſcribit fuiſſe in illa ædium parte, quæ atrium dicebatur, unde à fumi nigrore nomen factum eſſe atrio. *Stuck. de Ant. Conv.* II. 13. *Urſin. Append. ad Ciaccon. de tricl. p.* 349. *Baccius de vin. & Conv.* IV. *p.* 163. *Stuck. de Sacrif. p.* 153.

Culina eſt quoque cloaca, privatum, ſella familiarica, ἀφεδρὼν, ἀπόπατος. Gloſſæ Iſidori: Culina, *latrina, ſeceſſum*. Gloſſarium; *culina*, ἀπόπατος. Item: *Conclavis & culina*, ἀφεδρὼν, ἀπόπατος. *Scalig. & Dacer. in Feſtum. Erhard. Symbol. in Petron. p.* 529. *Savar. in Sidon. Epiſt.* VIII. 11.

Culina vocabatur etiam pars rogi, in qua epulæ funebres cremabantur. Feſtus: *Culina vocatur locus, in quo epulæ in funere comburuntur*. Catal. c. 4. n. 35.

Neque in culinam, & uncta compitalia
Dapeſque ducis ſordidas.

Εὔτρας vocat Ariſtoph. IV. 1. 86.

Ego in culinis, ἐν ταῖσιν εὔτραις, pugnis aptabar probè.

Gother. de Jur. Man. I. 25. Scalig. in Catalecta & Feſtum. Buleng. de Imperat. Roman. III. 6. Velſer. Rer. Aug. Vind. IV. p. 239. Meurſ. de Funer. c. 35. Faes ad Gyrald. de Var. ſepel. rit. c. 6.

Culinæ fuerunt loca ſuburbana inopum ſepulturæ deſtinata. Aggeo. Urbic. de contr. agror. ad Frontin. p. 60. *Sunt in ſuburbanis locis loca publica inopum deſtinata funeribus, quæ loca culinas appellant*. Kirchman. de Fun. Rom. II. 24. Moreſtell. Pomp. Feral. V. 5. Mag. Miſc. II. 19. Philand. in Vitruv. VI. 6. Velſer. Rer. Aug. Vind. IV. p. 240. Meurſ. de Funer. c. 42. Bottemanl. Var. Lect. c. 14.

CULLEUS eſt ſaccus de corio factus, prout exponit Anianus vetus interpres ad l. unicam C. de parricid. Eſt & in gloſſis B. Gerioani: *Culleus*: ἀσκὸς βόειος, λάρναξ. *Laurent. de Rebuſp. c.* 7. *Voſſ. Lex. Etymol.* In illum conjiciebatur patricida mari, vel flumine mergendus. Iſidor. Hiſpal. in gloſſis: *Tunica ex ſparto in modum crumenæ facta, quæ linebatur à populo*, L. publico, id, carnifice, *pice, & bitumine, in qua includebantur patricidæ cum ſimia, ſerpente & gallo, infecta mittebatur in mare, & contendentibus inter ſe animantibus, homo majoribus pœnis afficiebatur*. Signantiſſimè Anianus jam laudatus: *Si quis patrem, matrem, ſororem, filium, filiam, vel alios propinquos occiderit, remoto omni alio genere tormentorum, facto de coriis ſacco, qui culleus nominatur, in quo cum miſſus fuerit, cum ipſo etiam ſerpentes claudantur, & ſi mare vicinum non fuerit, in quolibet gurgite projiciantur, ut tali pœna damnatus nullo tempore obtineat ſepulturam*. Cauſam indicat Zonar. Annal. II. p. 16. *Marcus culleo inſutus, & ſubmerſus eſt. Id ſupplicii genus poſt in patricidis obſervatum, ut neque terra, neque*

aqua,

Digitized by Google

aqua, neque ſol rorum morte inquinaretur. Et ad hunc ſenſum de Scylla, quæ Niſum patrem prodiderat. Ovid. Metam. VIII. 97.

Di te ſubmoveant, ò noſtri infamia ſecli,
Orbe ſuo, tellusque tibi, pontusque negetur.

Et aliam Doſitheus grammaticus in ſentent. & epiſt. Adriani Imperatoris III. *Fuit lex quædam hujusmodi omnibus hominibus, uti qui patricidium feciſſet, publicè in culleum miſſus inſueretur, cum vipera, & ſimia, & gallo, & cane impius homo impiis animalibus, & in plauſtrum junctum nigris bobus deportaretur ad mare, & in profundum mitteretur. Oſtenderunt enim exemplum pœna, ut magis timeant tam crudele opus facere*. Demſter. Paralip. ad Roſin. Antiq. Rom. VIII. 24. Fab. Semeſt. II. 7. Sigon. de Judic. II. 31. Scalig. in Feſtum. Politian. Miſcell. c. 20. Cenal. de pond. ac menſur. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1472. D. Pætus de Rom. & Græcor. menſur. III. Theſ. Græv. ibid. p. 1645. F. Laurent. l. l. Gyrald. de Var. ſepel. III. c. 11. & Faes in illum. Iſidorus non eſt audiendus. Imperitè nimis confundit *culleum* cum tunica. Ille quod certum eſt, corium fuit, & ἀσκὸς vel βύρσα, vel ὄγκος, in quem patricidæ inſuebantur. Tunicæ, ut ex ipſius deſcriptione apparet, ab eis induebantur quietant igne cremandi. V. infr. in *Tunica moleſtia*. Caſaub. in Suet. Aug. c. 33. Scalig. l. l. Iſidorum tamen ſequuntur Iſonis Magiſtri gloſſæ in Prudent. Periſteph. II. 457. ubi ſequentia: Sparteus: *De ſparto follis, id eſt, de palma, unde & ſportulana. Et Romani parricidas cum gallo, & ſimia, & ſerpente in culleum, id eſt, in tergum bovis undique conſutum in mare præcipitabant*. Et mox: culleus *faſciola adſuta intrinſecus. Culleus tunica ex ſparto. Spartus, eſt frutex ſine foliis ab aſperitate vocatus. Culleus, ſaccus, in quo rei incluſi mittebantur in mare*. Almelov. in Iſidorum. Et Iſidorus non agit de tunica illa, quæ parata incendiis: ſed de *culleo* ipſo, qui patricidæ quaſi tunica eſt, lita pice, & bitumine, non ad incendium, ſed ut in aqua duraret. Benè autem & hoc Iſidorus: *in modum crumenæ*. Hinc enim *culleus aſcopera* dicitur apud Suet. Ner. c. 45. n. 3. à ſpecie, figuraque peræ, ſive marſupii. Nam & Suidæ ἀσκοπήρα, τὸ μαρσίπιον, ἤτοι τὸ σακκοπάδιον. *Marcil. ad Leg. XII. tabul. p. 290. Cren. Animadv. Philol. & hiſtor. Tom. XI. p. 249.* V. etiam *Turneb. Adv.* XXVIII. 5. *Kittersh. ad Leg. XII. tab. Claſſ. II. c. 11.*

Culleus eſt etiam maxima liquidorum menſura. Fannius:

Eſt & bis decies, quem conficit amphora noſtris,
Culleus: hac nulla eſt major menſura liquoris.

Capit itaque viginti amphoras. De vinea Rhemmii Palæmonis, qui hic Fannius eſt, Plin. XIV. 4. *Quando & poſtea ſæpenumero ſeptenos culleos ſingula jugera, hoc eſt, amphoras centenas quadragenas muſti dedere*. Quas amphoras ſi partiaris ſeptenario, ſepties viginti emergent. *Cenal. de pond. ac menſur. rat. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 1471. F. Pætus de Roman. & Græcor. menſur. III. Theſ. Antiq. Roman. Græv. ibid. p. 1628. E. 1645. D. Bud. de aſſe p. 604. Voſſ. Lex. Etymol.* De bis inter inſtrumenta ad vinum transferendum meminit Ulpian. l. quæſitum de fundo inſtruc. *Sed & ea, quæ exportandorum fructuum cauſa parantur, inſtrumenta eſſe conſtat, veluti vehicula, & naves, & cuppæ, & cullei*. Et Scæv. l. ult. in fin. de pignorat. act. *Titius pecuniam mutuam à C. Sejo ſub pignore culleorum accepit. Iſtos culleos cum Sejus in horreo haberet, miſſus ex officio annonæ centurio culleos ad annonam ſuſtulit*. Vino puro, aut aqua plenus puta pendet libras mille ſexcentas. *Pætus ibid. p.* 1647. *C.* Forma utri formæ ſimilis fuit, licèt ſpecie major. Nec plures, ut aliqui exiſtimaverunt, ſed ſinguli ſingulis vehiculis, ſingulo boum jugo trahebantur, quod licet colligere ex Cat. de re ruſt. c. 12. *Pætus ibid. p.* 1646. *A.*

CULTELLARE eſt apud agrimenſores agrum inæqualem & clivoſum ad planitiem redigere & exæquare. *Salmaſ. Exercit. Plinian. p.* 485. *b. G.* 576. *b. C.* Ridiculum eſt cogitare menſorem, qui iſthæc faciat. Agrum *cultellare* dicitur potiùs menſor, cum inæqualem metiens non depreſſi & exſurgentis ſoli ductum ſequitur, ſed poſthabita omni inæqualitate planum animo proponit, preſſum animo & mente conſummans, eminentius verò velut *cultella* reſcindens. Frontin. de limit. agror. p. 43. *Cultellandi ratio qua fit, ſæpè quæritur, cum preſſi ſoli ſpatium*, nam ita lego, *conſummamus, & illam clivorum inæqualitatem planam eſſe cogitamus, dum menſura lateribus inſervimus*. Boeth. Geometr. IV. *Cultellamus agrum eminentiorem, & à planitie recidimus æqualitatem*. Sed neceſſariò legendum: *ad planitiem recidimus inæqualitatem*. A planitie enim quomodo æqualitas reſecari poteſt? *Goeſ. rei agrar. ind. Voſſ. Lex. Etymol.*

CULTER aratorius eſt vomer, qui rectus terram in arando ſecat & ſcindit. Plin. XVIII. 18. *Culter vocatur prædenſam, priuſquam proſcindatur, terram ſecans, futurisque ſulcis veſtigia præſcribens inciſuris, quas reſupinus in arando mordeat vomer*. Ergo reſupinus vomer terram in arando mordebat. At *culter* rectus inciſuris eam notabat. Hinc illa locutio *in cultrum collocare* exponenda de iis, quæ recto ſitu ad perpendiculum poſita ſunt. At nos vomerem, qui planus, ac reſupinus terram ſcindit, vocamus *cultrum*. Videtur & media Latinitas omnem vomerem ſic appellaſſe, à qua nos accepimus. *Salmaſ. Exerc. Plinian. p. 576. b. B. Voſſ. Lex. Etymol.*

Culter gladiatorius eſt, quo in arena gladiator utitur: *Cultri* gladiatorii veram ſpeciem oſtendit Romæ marmor antiquum in ædibus Sabellorum. *Cultro* gladiatorum quantum tribuerit veterum ſuperſtitio, oſtendit de morbi comitialis curatione ubi ſcribit, Scribon. compoſ. 13. *Hoc remedium qui monſtravit, dixit ad rem pertinere, occidi hinnulum cultro, quo gladiator jugulatus ſit*. At quorſum ille? *Quidam gladiatoris jugulati calido ſanguine poto tali morbo ſe liberarunt*, ut ſcribit Celſ. III. 23. Sanguis gladiatorum à jugi exercitio ſaluberrimus: ideoque iis, qui bonis ſuccis præditi, accenſet Galen. de atra bile c. 4. Aurel. celer. paſſ. c. de epilepſia: *Qui caduco morbo vexabantur, gladiatoris jugulati ſanguinem adhuc calidum ex plaga manantem ſorbebant, ut remedium ſui mali præſtantiſſimum*. Hoc tamen graviſſimè deteſtatur Plin. XXVIII. 1. *Rhod. in Scribonium. Tomaſ. de Donar. c. 39. Lipſ. Sat. II. 22. Dalechamp. in Plinium.*

Culter ſacrorum. Hunc vagina incluſum victimarius lateri alligabat, & eo ad ſecandas hoſtias utebatur. Eo minores hoſtiæ mactabantur. Ovid. Metam. XV. 134.

—— *percuſſaque ſanguine cultros*
Inficit.

La Chauſſe Inſign. Pontif. Max. tab. V. Et mola conſperſum à fronte victimæ ad caudam uſque obliquum ducebat vagina promptum. Prud, Apoth. n. 532.

Jamque inſerta atro reſerabant viſcera cultro.

Senec. Thyeſt. IV. 1. 688.

Tangensve ſalſa victimam culter mola.

Lucan. I. 610.

—— *obliquoque molas inducere cultro.*

Hoc victimam vel jugulabant, vel excoriabant, vel diſſecabant. *Saubert. de Sacrif. c. 18.*

Culter venatorius eſt telum venabulo brevius. Magnitudinem & uſum ejus indicat Mart. XIV. 31.

Si dejecta geres longo venabula roſtro:
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

Barth. Adv. X. 20: XXIII. 22. Vlit. in Grat. Cyneget. n. 341. Erat pauperis, ut venabulum divitis. *Turneb. Adv.* IX. 23. Inde Suet. Aug. c. 19. n. 4. *Lixa cultro venatorio cinctus*. Nam & hoc majorem militiæ partem olim fuiſſe armatam, non obſcurum ex Tacit. Annal. III. 43. 3. *Quadraginta millia fuere, quinta ſui parte legionariis armis, ceteri cum venabulis & cultris, quæque alia venatoribus tela ſunt*. Inde brevior enſis hodie Gallis *couſteau*. Ad antiquorum autem *cultrum* proximè accedere puto Germanorum enſem venatorium, qui vulgò *vveidmeſſer* appellatur. Cujuſmodi & magnatum coci apud eoſdem geſtant. Sicne Plaut. Aul. III. 2. 2.

EUC. *Ad tres vires jam ego deferam tuum nomen,*
CO. *Quamobrem?* EUC. *Quia cultrum habes.* CO. *Cocum decet.*

Is nempè fuit exilior, quum facilè occuleretur, ut memorat Suet. Claud. c. 13. n. 3. *Reperti & equeſtris ordinis in publico cum dolone, ac venatorio cultro præſtolantes, alter ut egreſſum theatro, alter ut ſacrificantem apud Martis ædem adoriretur.* Rhod. in Scribon. comp. 13. Lipſ. Sat. II. 3. Fuller. Miſc. ſactor. I. 17.

CULTRARIUS eſt victimarius, qui & popa, victimarum immolator, quia victimas *cultro* feriebat. *Stuck. Ant. Conv.* III. 3. *de ſacriſ. p.* 109. & 164. *Guther. de jur. Pontiſ.* II. 14. *Alex. Gen. Dier.* IV. 17. & ad illum *Tiraquellus*. V. inſr. in *Popa*.

CULULLUS erat genus calicis è vili materia: quo ceu familiari poculo veros amicos explorari debere monet Horat. Poet. n. 434.

— *Reges dicuntur multis urgere culullis,*
Et torquere mero.

Baccius de vin. & Conviv. IV, p. 169. Propriè eſt calix fictilis, quo Pontifices & virgines Veſtales utebantur. *Acro in Horat. l. l.* Vereor ne *culullos* pro capedunculis acceperit. Eſt per diminutionem elatum, à *culleo* deductum. Etſi enim *culleus* primam producit, tamen, ut aſſolet, in diminutione corripit, ut mamma, mamilla. *Turneb. Adv.* IX. 13. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CUM.

CUMBA, quam nominant Vulcanii gloſſæ Arabico Latinæ. *Lembus, navicula brevis, dicta & capulus, & cumba, & lintris.* Dicemus infra *cymbam*, uſitata Latinis ſcribendi conſuetudine, qua υ Græcorum in *y* ſuum vertunt. *Scheffer. Mil. Nav.* II. 2.

CUMERA, ſive, *cumerum*, quale vas fuerit, V. ſupr. in *Camillus*.

CUN.

CUNÆ ſunt lectuli illi mobiles, ſive vaſcula, & alvei, in quibus pueri faſciis involuti cubant. Habebant formam ſcaphæ; unde & Græci σκάφην dixerunt. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurel. c.* 4. *Voſſ. Lex. Etymol.* Forma variæ. Modò clypeus, modò cribrum & vannum, aliàs navigioli forma, eaque vel tecta ſpinis, vel aperta; nonnunquam verſatilibus fulcris huc illuc moti infantes, vel angulis penſilibus ad ſomnum compoſiti & voluptatem, etiam grandiores ex gymnaſticorum præcepto. Puerorum *cunæ* ad latera; medicorum verò etiam ſurſum deorſumque duci potuerunt. Magnatibus ſegmentatæ, non tam vermiculata pictura, quàm ſtragulis purpureis, quibus flores acceſſerant, & pelvis excrementis puerilibus recipiendis deſtinata. *Barthol. de puerp. p.* 103.

CUNABULA, vel *incunabula* ſunt vincula, vel faſciæ, quibus colligantur infantes in *cunis* poſiti. Apertè illa ab his diſtinguit Plaut. Truc. V. 13.

Faſciis opus eſt, pulvinis, cunis, incunabulis.

Amph. V. 1. 52.

Neque eum quiſquam colligare quivit in cunabulis.

Salmaſ. in Vopiſc. Aurel. c. 4. Voſſ. Lex. Etym. Turneb. Adv. 2. 14. Vetus interpres Perſii in Sat. II. *Aviæ, & matertera, quæ ſtatim puerum à cunabulis ſolutum votis ſuis diis commendant.* Sed ſi *incunabula* erant faſciæ, Plautus idem repetiſſet; *faſciis, incunabulis.* Credibile igitur eſt *cunabula* fuiſſe faſcias, inſtitas, ſive vincula, quibus infantes jam faſciis involuti ligabantur in *cunis*, ut hodie fit, ne inde exciderent. *Ferrar. Elect.* II. 20. Hinc pro educatione, & primis rudimentis utraque vox ſumitur. Stat. Achill. I. 38.

— *Quid enim cunabula parvo*
Pelion, & torvi commiſimus antra magiſtri?

id eſt, cur paſſa ſum filiolum educari, ſeu prima rudimenta accipere apud Chironem? Suet. Veſp. c. 2. n. 2. *Princeps locum incunabulorum aſſiduè frequentavit*, id eſt, educationis. Cicer. ad Attic. II. 15. *Ego in montes patrios, & ad incunabula noſtra pergam.* Bernart. in Statium. Pitiſc. in Suetonium.

Cunabula dicebantur etiam tæniæ, quibus mortui à capite ad pedes vinciebantur. Incertus auctor de Orthographia: *Cunabula ſunt panni infantiæ: ſed Johannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus ſcribit Lazarum in monumento cunabulis involutum.* Salmaſ. in Vopiſc. Aurel. c. 4.

CUNARIA, & *cunarius* erant ancilla quæ, & ſervus qui *cunas* movebat. Mart. XI. 40.

Cunarum fueras motor Charideme mearum.

Inſcriptio apud Gruter. p. 311.

D M.
TELÆ. TREPTÆ. SO
ROR. PIISSIMÆ. CUNA
RIÆ. RUFINÆ. V. V.
GLYPTUS FRATER. QUI
ET. FELIX. VIVUS. VIVÆ
POSUIT.

Barth. de puerp. p. 103. *Pignor. de Serv. p.* 380.

CUNCTATOR ab obtrectatoribus dictus eſt Q. Fabius Maximus, quod Hannibalem mora fregit. Plutarch. in Fabio p. 175. A. *Sed quum hoſtes intelligeret, & paucos eſſe, & difficultate laborare ſtipendii, cunctandum cenſuit Romanis, nec pugnandum cum homine, qui exercitum haberet multis ad ipſum duratum præliis.* Liv. XXII. 15. *Fabius, quanquam probe ſcit, non in caſtris modò ſuis, ſed jam etiam Romæ infamem ſuam cunctationem eſſe, obſtinatus tamen eodem conſiliorum tenore æſtatis reliquum extraxit.* Alex. Gen. Dier. I. 9. & ad illum Tiraquellus. Sigon. de nomin. Roman. c. 5. Glandorp. Onom. Roman. p. 322.

CUNEUS dicitur organum illud mechanicum, quo ligna finduntur, cujus pars in aciem deſinit, qua in rimulam indita, ictu mallei lignum aperitur. Virg. Georg. I. 144.

Nam primi cuneis ſcindebant fiſſile lignum.

Bald. Lex. Vitruv.

Cuneus eſt lignum craſſius, quod quondam, ut & hodie carinæ affigitur, quo minus, ſi in ſaxa incurrat navis, atteratur, rimaſque contrahat. Ovid. Metam. XI. 514. V. illum ſupr. in *Cera*. Græci χέλυσμα nuncupant. Pollux. I. 9. 3. *Quod extrema carina, ne atteratur, conglutinatur, cheluſma eſt.* Scheffer. de milit. nav. I. 6.

Cuneus quid ſit in militia, docet Veget. III. 19. *Cuneus dicitur multitudo peditum, quæ juncta acie, primò anguſtior, deinde latior procedit, & adverſariorum ordines rumpit: quia à pluribus in unum locum tela mittuntur, quam rem milites nominant caput porcinum.* Μεταφορικῶς ſic vocatur, quia ut *cuneus* fabrorum inferiori parte acutus eſt, ſuperiori amplus, ſic acies hujuſmodi in fronte anguſta, poſt trigoni forma paullatim ſe pandat. *Voſſ. Lex. Etymol. Thyſ. in Gell.* 2. 9. & *Rom. Illuſtr.* III. p. 97. *Stevvech. in Vegetium. Cluver. German. Antiq.* I. 50. *Bald. Lex. Vitruv. Laurent. Polym.* IV. *Synopſ.* I. §. 8. Veget. I. 26. *In trigonum, quem vocant, acies mutanda eſt.* Ἔμβολον, ſive roſtrum dixere Græci. Illorum Scholia: Ἔμβολον παρατάξεως ὄνομα: ἔστι δὲ τὸ τοῦ ἡμισοῦ τοῦ ῥόμβου. *Roſtrum inſtructionis nomen: eſt autem dimidia pars rhombi.* Dixere & caput porcinum. Sed V. hoc ſupr. in *Caput*. Lipſ. de Milit. Roman. IV. Dial. 7.

Cuneus eſt etiam ſcamnorum ſeries, ut in Athenæo, digeſta. Sidonius laudatus ſupr. in *Armarium*. Lipſ. de Biblioth. c. 9. Thyſ. Antiq. Roman. p. 380.

Cuneus in theatro, gloſſis διάζωμα κερκίς, διάζωμα φυλή, eſt ordo ſedilium à figura dictus. *Cunei* enim excurrebant ab anguſto ſpatio ad ambitum extimum, & ſtrictiores erant, quo propiùs accedebant ad caveam, in altum verò magis magiſque diffundebantur. Juven. Sat. VI. 61.

— *cuneis an habent ſpectacula totis,*
Quod ſecurus ames?

Suet. Aug. c. 44. n. 5. *Prætextatis aſſignavit cuneum ſuum*. Hinc *theatrum cuneatum*. Auſon. de urb. iv. 5.

Circus, & incluſi moles cuneata theatri.

Et *excuneati* dicuntur, quibus in *cuneis* theatralibus ſedendi non eſt locus. Apulej. Flor. p. 799. *Serus adveniens amicis ſuis annuit, locum ſeſſui impertiunt: extimus quiſque excuneati queruntur*. Voſſ. Lex. Etymol. Lipſ. de Amphith. c. 13. Bald. Lexic. Vitruv. Scalig. Poet. i. 21. Ferret. Muſ. Lapid. iv. memor. 21. Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 645. b. D. Buleng. de theatr. i. 19. Bellor. veſtig. vet. Rom. tab. 18. Tiraquell. in Alex. v. 16. Caſal. de Com. & trag. c. 1. Thyſ. de Amphit. p. 204. Pitiſc. in Suetonium.

CUNICULARIUS eſt, qui ſub terris *cuniculos* ducit. Veget. ii. 11. *Hæc erat cura præcipua, ut quicquid exercitui neceſſarium videbatur, nunquam deeſſet in caſtris uſque eo, ut etiam cuniculareos haberent, qui ad morem Beſſorum, ducto ſub terris cuniculo, muriſque intra fundamenta perfoſſis, improviſi emergerent ad urbes hoſtium capiendas*. Stevvech. in Veget. iv. 24. Rhodig. Antiq. Lect. xxi. 14.

CUNICULUS eſt meatus ſubterraneus, cui ex eo nomen, quod miles eum fodiat animalis hujus imitatione. Mart. xiii. 60.

Gaudet in effoſſis habitare cuniculus antris,
Monſtravit tacitas hoſtibus ille vias.

Feſtus: *Cuniculum, id eſt, foramen ſub terra occultum, aut ab animali, quod ſimile eſt lepori, appellatur, quod ſubterfoſſa terra latere eſt ſolitum, aut à cuneorum ſimilitudine, qui omnem materiam intrant findentes*. Idem Veget. iv. 24. *Voſſ. Lex. Etymol. Stevvech. in Vegetium. Brouyer. de Re cibar.* xiii. 25. Hoc aggeres evertebantur, aut conſumebantur. Thucyd. ii. p. 150. C. *Cuniculum ex urbe cum duxiſſent, & ſignis deſtinaſſent ſub aggerem ipſum, terram ad ſe introrſus identidem ſubtrahebant, & diu latuere eos qui erant foris: cum iis aſſiduè injicientes, minus tamen attollerent, ſubducto ſcilicet inferiùs aggere, & in locum vacuefactum aſſiduè ſubſidente*. Cæſ. de Bell. Gall. vii. 22. *Bituriges aggerem cuniculis ſubtrahebant: eo ſcientiùs, quod apud eos magnæ ſunt ferrariæ, atque omne genus cuniculorum notum, atque uſitatum eſt*. Nec ſubtrahebant ſolum, ſed incendebant. Cæſ. ibid. n. 24. *Eſt animadverſum fumare aggerem, quem cuniculo hoſtes incenderant*. Id quomodo factum, diſtinctè tradidit Joſeph. de Bell. Judaic. iii. 12. *Lipſ. Poliorc. v. 6. Thyſ. de Oppugn. urb. v. p. 192. Laurent. Polymath.* iv. 2. 10.

CUNINA erat dea, *quæ infantes in cunis tuetur, ac faſcinum ſummovet*. Lactant. de Falſ. relig. i. 20. Inſcriptio apud Gruter. p. 96.

CUNINÆ. FELICI
SACR
CLAUDIA. HELPIS
D. D.

Barthol. de puerp. p. 106. *Gyrald. Syntagm. Deor.* 1. *p.* 48. *C. Tomaſ. de Donar. c.* 10. *Lipen. de ſtren.* 1. §. 6. *Alſar. de invid. & faſc. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xii. *p.* 897. *C. Turneb. Adv.* ix. 28. *Stuck. de ſacriſ. p.* 45. *Meurſ. de Puerp. c.* 5. *Laurent. de Natal. c.* 2. *Kipping. Antiq. Roman.* i. 1. §. 10. *Blond. Triumph. Rom.* 1. *p.* 12. *F.* Hæc lacte placabatur. Varro de lib. educ. apud Non. ii. 756. *Hiſce Manibus lacte fit, non vino, Cunina propter cunas*. Turneb. Adv. xv. 4. Voſſ. Lex. Etymol. in Cunæ. Lomej. de luſtrat. gentil. c. 25. Barthol. l. l.

CUP.

CUpa eſt vas ligneum tranſportando vino, rotundum. Herodian. iv. 8. 9. *Eſſe permultas in agris illis deſertis inanes cupas, forma rotunda, quibus videlicet incolæ quondam ad vinum importandum utebantur*. Ab inferiore parte latiùs patebat, anguſtius à ſuperiore, ut deſcribit Hero. Varr. apud Non. ii. 113. *Cupas vinarias ſirpare nolo*. Seſquiulyſſe: *Alteram viam deformaſſe Carneadem virtutis ſe cupis acris aceti*. Caſaub. & Donat. in Capitol. Maximin. c. 22. Voſſ. Lex. Etymol. Buleng. de Conviv. iv. 16. His utebantur ad pontium fabricam. Lucan. iv. 420.

Namque ratem vacuæ ſuſtentant undique cupæ:
Quarum porrectis ſeries conſtricta catenis,
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos.

Capitol. Maxim. c. 22. *Ponte ex cupis facto, Maximinus fluvium tranſivit*. Herodian. viii. 4. 9. *In magna lignorum ac navigiorum penuria, quibus inter ſe junctis pontem fabricarentur, nuntiarunt quidam è fabris . . . . ea cum eſſent ad navium ſimilitudinem concava, devincta mox inter ſeſe, ſcapharum more innatura videbantur*. Caſaub. Salmaſ. & Donat. in Capitol. l. l. Stevvech. in Veget. iii. 7. Scheffer. de mil. nav. Addend. p. 320.

Cupa ab altera parte aperta, erat ſpecies navis. Heſych. κύπαι εἶδός τι νεώς. Et in gloſſis veteribus *cupa* exponitur γαυλός, quod Græcis Latiniſque certum navis genus ſignificat. *Caſaub. & Donat. in Capitol. Maximin. c.* 22. *Turneb. Adv.* xxv. 5.

CUPEDIA ſunt cibi lautiores, ciborum deliciæ, & gulæ irritamenta. Plaut. Stich. v. 1. 32.

Medius dicit! nihil moror cupedia.

Feſtus: *Cupes & cupedia antiqui lautiores cibos nominabant*. Donat. Dilucid. p. 956. Stuck. Ant. Conviv. ii. 8. Baccius de vin. & Conviv. iv. p. 160.

CUPEDIARIUS, ſive *cupedinarius* eſt, qui *cupedias* vendit. Terent. Eun. ii. 2. 25.

Concurrunt læti mi obviam cupedinarii omnes.

Lamprid. Heliog. c. 30. *Pinxit ſe ut cupediarium*. Stuck. Ant. Conv. ii. 8. Voſſ. Lex. Etymol. Salmaſ. & Donat. in Lampridium. Buleng. de Conviv. iv. 1.

CUPELLA eſt vas admodum exiguum, quo bibitur, quod Græci γαυρίδιον dicunt. Gloſſæ: *Cupellam, γαυρίδιον*. Mutatis in ſuas affines literis *gobellam*, vel *gobellum* appellamus. *Salmaſ. in Capitol. Maximin. c.* 22. *Buleng. de Conviv.* iv. 11. *Voſſ. Lex. Etymol.*

CUPIENNIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CUPPA eſt ſcyphus, aut patera, in qua bibitur, Græcis dicitur κύββα. Heſychius: κύββα, ποτήριον. Nævius: *Qui duas cuppas mero plenas exhauſit*. Salmaſ. & Donat. in Capitol. Maximin. c. 22. Voſſ. Lex. Etymol.

CUPRESSUS arbor recto caudice in inſignem altitudinem creſcit, præſertim in Creta. Sed & Phocas ſcribit, in Libano creſcere *cupreſſos*. Ex illa navibus malos faciebant. Ezech. c. 23. n. 5. *Cupreſſum de Libano tulerunt, ut facerent tibi malum*. Ita vertunt Prophetæ verba LXX. Interpretes: κυπάρισσον ἐκ τῆ Λιβάνε εἰλήφασιν, τῆ ποιῆσαί σοι ἱςόν. *Meibom. de fabr. trirem. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* xii. *p.* 647. *A.* & integras naves conſtruebant. V. ſupr. in *Naves*, mortuorum domibus apponebatur: Et domus ſuneſtæ faciebat indicium. Plin. xvi. 33. *Cupreſſus funebri ſigno ad domos poſita*. Serv. in Æneid. iii. 64. *Moris Romani fuerat ramum cupreſſi ante domum funeſtam poni, ne quiſquam pontifex per ignorantiam pollueretur ingreſſus*. Hinc atra dicitur Virg. Æneid. v. 64. feralis Ovid. Triſt. iii. 13. 21. Virg. Æneid. vi. 216. funebris Horat. Epod. v. 18. invisa Horat. Od. ii. 14. 23. Notat idem Servius ab Atheolenſibus tractum morem: *nam apud Atticos*, loquit, *funeſtæ domus cupreſſi fronde velantur*. Rationem dant, Feſtus: *Cupreſſi mortuorum domibus ponebantur ideò, quia hujus generis arbor excisa non renaſcitur, ſicut ex mortuo nihil jam eſt ſperandum: quam ob cauſam in tutela Ditis patris eſſe putabatur*. Plinius apud Servium, qui nondum editus eſt: *Romanis moris fuit, propter ceremonias ſacrorum, quibus populus Romanus obſtrictus erat, ut potiſſimum cupreſſus, quæ exciſa renaſci non ſolet, in veſtibulo mortui poneretur, ne quis imprudens funeſtam domum rem divinam facturus introeat, & quaſi attaminatus ſuſcepta peragere non poſſit*. Novum autem hunc morem fuiſſe, neque tam vetuſtum, quàm putat Servius, vel ex eo apparet, quòd peregrina erat arbor, ſeròque Romam advecta fuit, non multum ante Catonis ætatem. Divitum tantùm, non etiam omnium ædibus præponi ſolere, auctor Lucan. iii. 442.

Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus.

Cujus

Digitized by Google

Cujus rei nullam aliam cauſam puto, quàm raritatem arboris, quod initio pauci in agris, aut intra urbanas villas eum arborem inſtituebant. *Scaliger. in Feſtum. Moreſtell. Pomp. Feral.* I. 20. *Urſat. de not. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* XI. *p.* 647. *E. Sagittar. de Jan. vet. c.* 31. *Kirchm. de Fun. Rom.* I. 14. *Curt. de cult. hort.* V. 11. *Gyrald. Syntagm. Deor.* I. *p.* 193. *E. Hotoman. Antiq. Roman.* III. I. *p.* 387. *B. Claſen. Theol. gentil.* I. 10. §. 23. *Kipping. Antiq. Roman.* IV. 6. 4. *Blond. Rom. triumph.* II. *p.* 39. *Caroli Antiq. Roman.* IV. 12. *Meurſ. Arbor. ſacr.* I. 10. *Urſin. Arbor. Biblic.* VII. 3, *Mines ad Alciat. Emblem.* 198. *Caſaub. in Theoph. Charact. p.* 353. *Pythag. ſymb. interpr. p.* 667. *A. Barth. Adv.* XXXVI. 15: XXI. 9. *Thyſ. in Gell.* X. 15. *Junius Anim.* I. 20. *Caſal. de prof. Roman. ritib. c.* 26. *de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 21. *Aring. Rom. Subterr.* I. 28. II: VI. 42. *Saubert. de Sacrif. c.* 16. Circumdabat univerſam pyram. V. infr. in *Pyra*. Ratio hæc eſt futilis, & planè commentitia. Petrus enim Martyr ab Angleria Legat. Babyl. II. p. 388. *Mihi Cretenſes affirmarunt, quod apud eos cupreſſi inciſa renaſcantur.* Feralis igitur habita *cupreſſus*, quia arca *cupreſſina* in immenſis illis diluvii fluctibus luctuoſum, & diuturnum fuerat veluti ſepulcrum univerſi generis humani, omniumque animalium in ſicco degentium. Hanc ego cauſam veram, aut ſaltem probabilem exiſtimo, & ſuperſtitioſa illa gentium obſervatione, unà cum ſubobſcura diluvii memoria, poſteris per manus traditam. *Fuller. Miſc. ſacrer.* IV. 5.

CUR.

CURA, id eſt, curſus publicus. Notitia: *Præfectus claſſis Ravennatium cum curis ejus de civitate Ravenna.* Intelligit veredarios, quibus ad claſſem neceſſaria ex civitate Ravennæ celeriter extrahebantur. *Curas* etiam curſum publicum vocat Conſtant. l. 1. C. de Offic. mag. Offic. *Ad curas agendas, & curſum illi exeant, quos ordo militia vocat*, l. 2. C. de curioſis: *Agentes in rebus in curis agendis, & evectionibus publici curſus inſpiciendi, noſtrorum memores preceptorum eſſe credimus*. Panciroll. Notit. Dign. Imp. Occid. c. 88.

Cura epiſtolarum inter officia Præfecti prætorio recenſetur. A Caſſiodoro *epiſtolarum canonicarum cura* dicitur, atque etiam inter officia Præfecti urbi numeratur, Variat. XI. 23. *Guther. de Offic. dom. Aug.* II. 15. Sæpè enim ob occurrentes neceſſitates epiſtolas Principi, vel aliis ſcribere Præfecti cogebantur, aut cauſa evectionum, ubi alicui equis publicis currendi facultatem dabant, vel ubi quis munere officii functus cum honorariis epiſtolis mittebatur, quæ teſtimoniales vocabantur, l. 2. C. de deſertoribus, l. ult. C. de profeſſor. vel ubi ad annonam, tributave publica ſpectantia, aut alia ad Rempublicam pertinentia ordinabant. Caſſiodorus epiſtolas canonicas vocat ad canonem tributorum pertinentes. Qui harum *curam* habebant, *Epiſtolares* ſunt vocati. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c.* 17. Cui non credo. Nam *cura* illa ex Caſſiodoro *epiſtolarum canonicarum* fuit: & canones inferuntur, aut ærario, aut arcæ, ſive menſæ præfectoriæ, ex qua emolumenta ſollennia & penſiones præbentur. Satis *curarum* hic habuit, cui proprium nomen inditum eſt ab iis *curis*, & quem *Epiſtolarem* nullo alio auctore agnoſcere debeo. *Guther. l. l.*

Cura menſariorum ad Præfectum Urbi pertinebat. Ulpian. de præfect. urbi: *Præterea curare debebit Præfectus Urbi, ut nummularii probè ſe agant circa omne negotium ſuum, & temperent his quæ ſunt prohibita.* Salmaſ. in Capitol. Anton. Philoſ. c. 9.

Cura palatii in aulis Imperatorum & militia Palatina è re dicebatur, quòd omnium fabricarum Principis curam gereret, ut docet formula apud Caſſiod. Var. VII. 5. *Caſaub. in Trebell. Pellion. Claud. c.* 14.

Cura prætorii in majorum magiſtratuum comitatu dicebatur, quòd illa omnia curaret, quæ ad prætorium ejus magiſtratus, cui fuerat attributus, pertinerent. Trebell. Poll. Claud. c. 14. *Curam prætorii unum*. Caſaub. in Pollionem.

CURATOR alvei & riparum Tiberis eſt inventus ab Auguſto. Suet. c. 37. n. 1. *Quo plures partem adminiſtrandæ Reipublicæ caperent, nova officia excogitavit: curam operum publicorum, viarum, aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo dividundi.* Utile hoc officium fuit, quia ripas publicorum fluminum reficere, munireque expedit, l. 1. §. 1. ff. de rip. muniend. dandaque eſt opera, ne in illis aliquid fiat, per quod navigatio, aut uſus publicus impediatur: ſic & alveum Tiberis purgare, ut aqua faciliùs currat, Reipublicæ intereſt. Hic *curator*, ut nobiliore titulo ſplenderet, poſtmodum comes riparum, atque alvei Tiberis eſt appellatus. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c.* 7. Non ſolùm fluvium coercebat, &, ut eſſet ſine ſordibus ac impedimento, curabat: verùm etiam terminos ſtatuebat, quouſque habitare in ripa, vel ædificare liceret. Ei muneri, aut ſinguli præerant, ut ſub Trajano T. Julius Ferox, ſub Adriano A. Meſſius Ruſticus: aut præerant plures, ut ſub Veſpaſiano C. Calpetanus, Rantiua Quirinalis, Valerius Ceſtus. Inſcriptio Romæ:

C. VIBIUS C. F. RUFUS
SEX. SOTIDIUS SEX. F. STRABO
LIBUSCI D.
C. CALPETANUS CESTA
CIUS RUFUS.
M. CLAUDIUS M. F. MARCELLUS
L. VISELLIUS C. F. VARRO
CURATOR RIPARUM ET ALVEI TI
BERIS EX S. C. TERMIN.

Ex qua etiam docemur, *curatores alvei & riparum Tiberis* non eſſe primum ab Auguſto inſtitutos, ut Suetonius ſcribit: hic enim ex *S. C.* terminus poſitus. In aliis omnibus in initio legitur: EX AUCTORITATE IMP. *Fabric. Deſcr. Urb. Roman. c.* 16. *Panvin. de Civit. Rom. c.* 63. Inſcriptio Romæ:

EX. AUCTORITATE
IMP. CÆSARIS. DIVI TRAJANI....
MESSIUS. RUSTICUS. CURATOR
ALVEI. ET. RIPARUM TIBERIS. ET
CLOACARUM. URBIS. R. R. RESTITUIT
SECUNDUM. PRÆCEDENTEM
TERMINATIONEM. PROXIM. CIPP.
PED. CXV. S.

Marlian. Topogr. Urb. Rom. V. 13.

Curator annonæ olim creabatur à decurionibus, cum victus cauſa, velut civitati perquàm neceſſaria, in primis eſſet procuranda. Hic ejus ſollicitudinem habebat, & pecuniam publicam ad hunc uſum, emendumque frumentum reponebat: & hoc æquo pretio inter egentes dividebatur. Papirius Juſtus l. ult. §. item reſcripſ. 5. de admin. rer. ad civ. pertinent. *Pecuniam ad annonam deſtinatam diſtractis rebus curator exigere debet*. Nec modò frumenti, ſed & olei emendi curam habebat. Hos Græci σιτῶνας ϗ ἐλαιεμπόρυς: vel, ut in Pandectis Florentinis legitur, ἐλαιῶνας appellant. Hi officium apparitorum habebant, cui præerat centurio vehendi condendique frumenti curam habens, & ſi cullei ad uſum frumenti defuiſſent, eos etiam invitis civibus auferebat. V. *Scævolam* ſupr. in *Culleus*. Unde annonæ *curatores* aliquam ditionem & officium habuiſſe conſtat, quod de præfecto annonæ Romæ intelligo, qui etſi antea magiſtratus non eſſet, l. 2. §. hæc omnia ff. de orig. jur. poſtea tamen aucta ejus auctoritate, in negotiatores annonæ, tritici, hordei, vel ſimilium jus dixit, l. ult. ff. quod cum eo qui in alien. pot. quod & ad aliarum civitatum *curatores* eſt trahendum. Munus erat perſonale, in quo nulla propriæ pecuniæ impenſa facta eſt, perſonæ tantùm laborem *curatores* ſuſtinebant. Arcad. l. 1. §. qui. annon. de muner. & honor. *Qui annonam ſuſcipit, vel exigit, vel erogat, & exactores pecuniæ pro capitibus, perſonalis muneris ſolicitudinem ſuſtinent*. Panciroll. de magiſtrat. municip. c. 12.

Cura-

Digitized by Google

Curator aquarum obſervare debebat, ne quis ſine literis Cæſaris, id eſt, ne quis aquam publicam non impetratam, & ne quis amplius quàm impetratum fuerit, duceret. Frontin. de aquæd. II. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. IV. p. 1660. A. Primus poſt ædilitatem, quam geſſit, conſularis, operum ſuorum & munerum velut perpetuus *curator* fuit M. Agrippa. Inde inſtituti *curatores* aquarum: & illis duæ ad inſtaurandum datæ familiæ. V. illas ſupr. in *Conſularis aquarum*. *Miniſteria ita inſtituemus*, inquit Frontinus, *ut pridie, quid eſſet factura utraque familia, dictaremus, & quid quaque die egiſſet, actis comprehenderetur*. Donat. de Urb. Roman. III. 18. Marlian. Topogr. Urb. Rom. IV. 10. Lipſ. de magn. Rom. IV. 10. Burmaan. de vectig. Diſſert. 12. Blond. Inſtaur. Rom. II. §. 101.

Curator bonorum debitoris creabatur, ſi Reſpublica juſſu præſidis illorum poſſeſſionem obtinuiſſet. Paull. l. Lucius. 46. §. Sempronii de admin. tutor. *Sempronius, qui ex pollicitatione debitor patriæ ſuæ exſtiterat, bona Reſpublica juſſu præſidis poſſedit; quorum bonorum magiſtratus Reipublica tres curatores conſtituerunt, qui apud Græcos ἐπιμεληταὶ vocantur*. Panciroll. de magiſtr. municip. c. 14.

Curator cloacarum. V. illum ſupr. in *Cloaca*.

Curator frumenti erat, qui frumento comparando erat præpoſitus. Feſtus: *Qui rei frumentariæ præpoſiti ſunt, curatores dicuntur*. Rævard. Var. III. 17. Imò diſpenſando, & diſtribuendo. Auguſtus annonæ curam ſibi oblatam cum *invitus ſuſcepiſſet, juſſit ſingulis annis duos viros, qui ante quinquennium præturam geſſiſſent, frumento dividundo conſtitui*. Ita eodem anno inſtituta *cura* frumenti dividundi. Intelligi hoc novum munus voluit Suet. Aug. c. 37. n. 1. V. illum ſupr. in *Curator alvei Tiberis*. Lipſ. Elect. I. 8. Stevvech. in Veget. IV. 7. Quare non emundo & dividundo? Exſtant enim veteres denarii, in quorum parte altera Cereris effigies cum his verbis: PISO. CÆPIO. Q. in altera verò duo viri inter ſpicas. Aſcriptum, AD FRU. EMU. EX. S. C. *Torrent. in Suetonium*. Videtur alio nomine dictus *curator minutiæ*. Sic interpretor in lapide veteri, ubi ſculptum, CURATOR. AQUARUM. ET. MINUTIÆ. *Caſaub. in Auguſtum*. Malè confunditur cum præfecto annonæ, quia hoc inferior, & ſub ejus diſpoſitione erat. *Burmann. de Vectig. Diſſer. c. 8.*

Curator Kalendarii erat civis, qui præficiebatur iſti negotiationi, qua ſingulæ civitates pecuniam, quam præter prædia habebant publicam, & cum opus eſſet, & in uſus publicos convertebant, & ſæpè, ne otioſa eſſet, fœnori dabant. Perſonale in civitate erat munus, & inter honores non habebatur. Arcad. l. ult. §. 2. de munic. & honor. *Kalendarii curatio, & quæſtura in aliqua civitate inter honores non habetur, ſed perſonale munus eſt*. Inſcriptio hæc Piſis in ædibus Roncionorum in grandiori ſaxo ſervatur:

D. M.
MEITIA. JANUARIA. HIC. ADQ. CON
B. M.
QUINTUS. OBSEQUENTIUS. SEVERINUS
AUG. PISIS. CUR. KAL. FLORENTINORUM
SIBI. POSTERISQ. SUIS

Panciroll. de Magiſtr. municip. c. 14. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſ. I. p. 37. Lipen. de ſtren. c. 4. §. 14. Reineſ. Epiſt. 23. Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 654. F. Buleng. de Imp. Rom. VII. 16.

Curator locorum publicorum judicandorum erat, qui controverſias de ædificiis & locis, an privati, an publici juris eſſent, quæ incidebant, dirimebat. Vetus lapis:

T. QUINCTIUS. CRISPINUS. VALERIANUS.
C. CALPETANUS. STATIUS. RUFUS.
C. PONTIUS. PELIGNUS.
C. PETRONIUS. UMBRINUS.
M. CRASSUS. FRUGI.
CURATORES
LOCOR. PUBLICOR. JUDICAND.
EX. S. C. CAUSA. COGNITA.
EX. PRIVATO. IN. PUBLIC. RESTITUER.

Suet. Aug. c. 32. n. 4. *Loca in Urbe publica juris ambigui poſſeſſoribus adjudicavit*. Caſaub. in Suetonium. Burmann. Diſſ. de vectig. 12. Panvin. de Civit. Rom. c. 63.

Curator ludorum inter dignitates fuit. Tacit. Annal. XI. 35. 6. *Sulpitius Rufus ludi procurator*. XIII. 22. 1. *Cura ludorum, qui à Cæſare parabantur, Arruntio Stella permittitur*. Suet. Cal. c. 27. n. 7. *Curatorem munerum ac venationum occidit*. Lapis Tiburtinus: CURATOR. MUNERIS. PUBLICI. GLADIATORII. *Fab. Agon. I. 18. Lipſ. in Tacitum. Saturn. I. 14. Buleng. de Imp. V. 19. Circ. c. 40. Tomaſ. de teſſ. Hoſpit. c. 3. Argol. in Panvin. de lud. Circ. II. 8.*

Curator monumenti gerebat tutelam, vel curam præcipuè, quæ impenſas monumenti ſequeretur. Vetus lapis apud Gruter. p. 686. 12.

V. F.
T. VETTIUS. T. L.
HERMES
SEPLASIARIUS
MATER GENUIT, MATER RECEPIT. HI HORTI. ITA. UTI. OPT. MAXIMIQ. SUNT. CINERIBUS. SERVIANT. MEIS. NAM. CURATORES. SUBSTITUAM. QUI. VESCANTUR. EX. HORTORUM. HORUM. REDITU. NATALI. MEO....

Hæc *cura* ſingulis quandoque annis certis perſonis, quas teſtator elegiſſet, mandabatur, ut conſtat ex inſcriptione, quæ affertur infr. in *Mauſoleum*. Guther. de jur. man. II. 51.

Curator operum publicorum non infrequens eſt in antiquis monumentis lapideis titulus, & nonnunquam *curator ſartorum tectorum operum publicorum*. Cenſorum hoc antea fuit officium, ut ſæpè monet Livius, & Feſtus in produit: *Ut eſt in lege cenſoria, porticum ſartam, tectamque habeto*. Sed pereunte cenſura ſimul cum libertate, in plures *ἐπανορθώσεως ἐπιμελείας* diviſus is eſt magiſtratus, factique ſunt *curatores* plures pro una cenſura. Suet. Aug. c. 37. n. 1. V. illum ſupr. in *Curator alvei Tiberis*. Caſaub. in Suetonium. Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Occid. c. 14. Argol. in Panvin. de lud. Circ. II. 2. Buleng. de Imp. Rom. V. 39. Inſcriptio Romæ, in villa Borgheſiorum:

HIEROCLI
AUG. LIB. DISI
OPERUM
PUBLICORUM
EROS. VICARIUS.

Alia Romæ:

M. SULPICIUS. LEPIDUS
CN. OCTAVIUS. CELSUS
CURAT. OP. PUBL. D. S. I. P. C.

Reineſc. Inſcript. Clariſſ. IX. n. 54. Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 12. Operum verò publicorum appellatione comprehendebantur prætoria, baſilicæ, templa, theatra, aquæductus, thermæ, mœnia, portæ, pontes..... *Reineſ. & Panciroll. l. l.*

Curator Pontificum ærarii dicebatur, qui curam habebat pecuniæ Pontificum. Ærarium Pontificum certas poſſeſſionum ſacrarum pecunias propriè continebat, quæ ex illorum prædiis & reditibus cogebantur. Hic ſacra illa prædia locabat, pecuniam tractabat & conquirebat, rationemque conficiebat accepti & expenſi. Mediolani:

Q. INGENUS. MAXIMIANUS
SCRIB. PUBLICUS. PONTIF
ET. CURATOR. ÆRARII.

Guther. de vet. jur. Pont. II. 12.

Curator regionum ab Auguſto *magiſtratus* eſt appellatus. Suet. Aug. c. 30. n. 1. *Spatium Urbis in regiones vicoſque*

diviſit, inſtituitque, ut illas annui magiſtratus ſortito tuerentur, Romæ quælibet regio binos habuit *curatores*. Victor & Rufus. Hi præcipuè *curabant*, ne quis in ſua regione indebitè vectigalibus, aut aliàs injuſtè oneraretur. Capitol. Anton. Phil. c. 11. *Dedit curatoribus regionum, aut viarum poteſtatem, ut vel punirent, vel ad præfectum Urbi puniendos remitterent eos, qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegiſſent*. Hi veſte prætoria & duobus lictoribus in vicis, quibus præerant, certis diebus utebantur, ut tradit Dio infr. in *Curator vicorum*. Alexander Imperator hos ſingulos in quaque regione eſſe voluit. Lamprid. c. 33. *Fecit Romæ curatores Urbis quatuordecim*. Hi lites regionum curabant, ſed poſtea ad duos ſunt reverſi. *Panciroll. Deſcr. Urbis Romæ Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III *p.* 327. *A. Nardin. Rom. Vet.* III. 4.

Curator Reipublicæ, qui non fiſci, aut Principis pecuniam, ſed ipſius civitatis res adminiſtrabat, à decurionibus creabatur. Alio nomine *Logiſta* dicebatur. Gordianus A. in l. 5. C. de mod. mulct. *Curator Reipublicæ, qui Græco vocabulo Logiſta nuncupatur*, quia, auctore Suida in λογιστα, rerum civitatis arbiter erat, & æſtimator, ſeu cenſor: vel potius, quia, cum res civitatis adminiſtraret, ſupputandi rationem tenere debebat. Ejus enim præcipua *cura* erat prædiorum civitatis reditus colligere. Arcadius Ictus: *Sed & curatores, qui ad colligendos civitatum publicos reditus eligi ſolent, perſonali munere ſubjiguntur*. Pancirolll. de magiſt. munic. c. 11.

Curator ſtatuarum dicebatur, qui ſtatuas cuſtodiebat, & in fures vindicabat. Ejus munus comitiva Romana appellabatur. Caſſiod. Var. VII. 13. *Si clauſis domibus ac munitis inſidiari ſolet nequiſſimum votum, quantò magis in Romana civitate videtur illici, qui in plateis pretioſum repererit, quod poſſet auferri? Nam quidem populus copioſiſſimus ſtatuarum, greges etiam abundantiſſimi equorum, tali ſunt cautela ſervandi, quali & cura videntur affici* . . . . . *Quare per indictionem illam comitivæ Romanæ cum privilegiis & juſtis commodis ſuis tibi concedimus dignitatem, ut fidei ſtudio, magnoque niſu quæras improbas manus*. Figrell. de Stat. Roman. c. 5.

Curator tribuum erat perinde ac in vicis vicorum magiſtri, qui tribuum commoda procurabat. Varr. de Ling. Lat. V. 9. *Omnes Quirites pedites, armatos, privatoſque, curatores omnium tribuum, ſi quis pro ſe, ſive altero dari rationem volet, voca inlicium huc ad me*. Panvin. de Civit. Rom. c. 58.

Curator viarum vocabatur, qui Romæ ſternendis reparandiſque viis erat præfectus. Cum enim ædiles, qui ad hoc à cenſoribus erant creati, aliis negotiis occupati, huic ſoli oneri ſufficere non poſſent, ex S. C. quatuor viri viarum curandarum ſunt creati, l. 2. §. deinde cum eſſet . . . . de origine juris: Et cum ne hi ſufficerent, duabus tribusve viis ſinguli *curatores* ſunt præfecti. Hic magiſtratus cum incertus eſſet, & ad tempus, prout res exigebat, conſtitutus, eum ordinarium Cæſar Auguſtus fecit. V. Suet. ſupr. in *Curator alvei Tiberis*. Pancirolll. de magiſtr. munic. c. 19. Lipſ. in Tacit. Annal. III. Excurſ. E. Burmann. Diſſ. de vect. c. 12. Urſat. de Not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 895. E. Buleng. de Imp. V. 17. Bergier. de viis Milit. 1. Sect. 5. §. 4. Briſſon. Antiq. IV. 12. Nicol. de Sigl. vet. c. 29. §. 2. Summa illorum fuit dignitas. Summis enim in Republica honoribus eos legimus functos, & tantò quatuor viris *curandarum* in Urbe viarum eminentiores, quantò viæ extra Urbem fuerunt majoris operis, longioris ſpatii, ſumptuoſioris impendii, quàm ſtratura viarum intra Urbem. Imò nemini mandabatur hæc, quin mox eam *curatori* gratularentur amici, tanquam fœcundam laudis & rei præclarè gerendæ provinciam. Quàm gaudet, cum hæc ſparta Tertullo eſſet ornanda, Plin. Epiſt. V. 15. 1. *Receſſeram in municipium, cum mihi nuntiatum eſt, Cornutum Tertullum accepiſſe Æmiliæ viæ curam. Exprimere non poſſum, quanto ſim gaudio affectus & ipſius & meo nomine*. Inter primos fuit Julius Cæſar apud Plutarch. p. 709. E. *qui Appiæ viæ curator conſtitutus*, præter publicam, *magnam quoque à ſe pecuniam eidem impendit, quâ ex re majorem erga ſe populi favorem concitavit, ut certatim novos magiſtratus, quibus honores quærerent, quibus delatis ei gratias agerent*. Populo enim ſemper hæc opera ſunt acceptiſſima. Cic. Attic. I. 1. *Thermus curator eſt viæ Flaminiæ: quæ cum erit abſoluta, ſanè facilè eum Cæſari conſulem addiderim*. Bergier. I. 1. §. 1. 2. 3. Et C. Marcius Figulus, eo anno, quo *curator* viæ Flaminiæ erat, conſulatum petiit, quem iniit cum L. Cæſare an. 690. C. Julius Cæſar viæ Appiæ curator biennio antequàm conſul cum Bibulo an. 694. Statim reſtituebat, ſi viæ aliquod detrimentum accepiſſent ab inundatione aquarum, vel alio quovis caſu. Id magnum honorem attulit. Nam ipſorum nomina lapidibus inciſa, & maxima laude deprædicata loco illi reſtituto præfigebantur, ut quilibet in ſeros quoque uſque annos munificentiam ex illis inſcriptionibus colligere poſſet. Et, ne nimis prolixi eſſent, per ſiglas animi ſenſa exprimebant. Inſcriptio:

IMP. CÆSAR. AUG.
M. AURELIUS. ANTONINUS
PIUS. FELIX. AUG.
PARTH. MAX. BRITANN. MAX.
P. M. P. P. COS. III. DES. IV.
VIAM. INUNDATIONE AQUÆ
INTERRUPTAM INSTITUIT.

Si propriis ſumptibus in integrum reſtituiſſet, has ſiglas in lapidibus exciſis addebat: D. S. P. vel D. S. P. F. vel D. S. P. F. C. id eſt, *de ſua pecunia, de ſua pecunia fecit, de ſua pecunia faciendum curavit*. Nicol. ibid. §. 3. 4. 5.

Curator vicorum differt à *curatore* viarum; I. Illos namque vernacula lingua vocares commiſſaires des quartiers, ſi poſtremam vocem ſumpſeris pro continuata ædium urbanarum ſerie viis comprehenſa. Et illis variis de cauſis præerant præfecti *curatores*, præcipuè ad incendia: unde & iiſdem quædam ſervitia publica addita. Hanc curam geſſerunt *curatores* vicorum in Urbe, viarum per regiones Italiæ. II. Ille ex vulgo & plebe legebatur, hic ex gentium majorum civibus primariis. III. Ille demum creatus eſt anno ab U. C. 747. Tiberio & Piſone conſulibus: hic ſub Auguſto Imperatore perpetuus & ordinarius magiſtratus. Dio LV. p. 554. A. *Curatores aut magiſtri vicorum plebeji ſunt conſtituti: quibus veſte, quam magiſtratus gerunt, ac lictoribus binis, in iis locis, in quibus præeſſent, uti certis diebus conceſſum: ac ſervitia, quæ ante cum ædilibus in uſum incendiorum exſtinguendorum fuerant, addita; urbsque tota in regiones diviſa fuit quatuordecim, quibus ſorte diviſis hi vicorum curatores præeſſent*. Bergier. de viis Milit. 1. Sect. 5. §. 6. & 7.

Curator Urbis cum præfecto Urbis jus dicebat. Illum inſtituit Alexander Severus. Lamprid. c. 33. *Fecit Romæ curatores Urbis quatuordecim; ſed ex conſularibus viris. Ex conſulibus viros* legit Salmaſius, hoc eſt, conſulares viros: nam viri ex conſulibus ſunt conſulares, *quos audire negotia urbana cum præfecto Urbis juſſit*. Faber Semeſt. I. 5.

CURIÆ ſignificatio eſt triplex: nam & locum ſignificat, & cœtum quendam civium, qui inde *curiales* dicti, & jus quo *curiales* ipſi donati ſunt. *Curias* Romulus inſtituit, ut eſſent partes tribuum: ſingulas enim tribus in decem *curias* diſpertivit, unde triginta fuerunt. Sigon. de ant. jur. civ. Rom. I. 3. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 1. Hotman. Antiq. Roman. II. 3. Pigh. Annal. I. p. 15. Qui quoniam Urbis pomœrio Palatinum tantùm montem comprehenderat, *curiaſque* omnes intra Urbem conſtruxerat, hinc factum eſt, ut omnes triginta *curiæ* primis temporibus in Palatio fuerint: poſt autem, cum ad populi, qui jam creverat, frequentiam capiendam vix ſatis amplæ viderentur, novæ totidem ampliores aliæ ædificatæ ſunt, in quas ex veteribus ſacra ſunt evocata: quatuor autem fuerunt, ex quibus per religiones ſacra evocari non potuerunt, Foricnſis, Velienſis, Rapta & Velitia. Quod ex Feſto cognoſcitur. Præterea Sauciæ meminit Liv. IX. 38. *Atque ei legem curiatam de*

impe.

imperio ferenti triſte omen diem diffidit, quod Saucia curia fuit principium, duabus inſignis cladibus, captæ urbis, & Caudina pacis. Romuli autem diviſio aliqua ex parte retenta eſt, aliqua etiam immutata. Nam triginta *curiarum* numerus idem perpetuò manſit: *curia* verò tribuum partes non ſemper fuerunt. Nam auctn tribuum numero, *curiarum* tamen non eſt amplificatus. Prætereà cum tribus quatuor factæ eſſent urbanæ, reliquæ verò ruſticæ XXXI. à partibus agri nominatæ, tamen nullæ *curia* in agro ſunt conſtitutæ. Itaque *curia* tantùm in Urbe ædes fuerunt, in quibus, qui Urbem colerent, ſigillatim in ſua quisque ſacra facerent. *Sigon. l. l. Panvin. de Civit. Rom. c. 8. Manut. de comit. c. 3.* Hæ forſan unum fuere ædificium in triginta ſacella, ſive aulas diſtinctum. Triginta namque diſtincta inter ſe, eaque ampla, & accurrentis ad ſacra faciunda populi capacia, nimisquàm grande in eo monte ſpatium occupaſſent. Dionyſius his verbis: *Sacra ſua Romulus cuique curia partitus eſt, aſſignatis in ſingulas diis & dæmonibus, quos perpetuò colerent, ſumptusque in hac attribuit ex ærario publico: quæ quoties celebrarentur, aderant curiæ ſuis vicibus, epulumque diebus feſtis præbebatur curialibus, id eſt, iis, qui erant ejuſdem curia, in aula cuique curia propria.* Nardin. Rom. Vet. II. I. Borrich. ant. Urb. fac. c. 2. §. I. Verum eſt, cum locus ſignificatur. Cum verò civium Romanorum cœtus ſignificatur, falſum eſt, Urbis tantùm, non etiam agri Romani habitantes *curiis* fuiſſe comprehenſos. Dionyſ. IV. p. 218. *Diem indicit comitiis, quibus agreſtium quoque multitudinem univerſam intereſſe voluit. Coit curiatim populus, & diſtribuuntur per ſingulas curias calculi.* Et cum exacti ſunt Reges, undique ex agro Romano conveniſſe docet idem ibid. p. 266. ferendis illis *curiatis* legibus, quas Brutus adverſus Reges ferebat, ac de tota Reipublicæ conſtitutione. Certè municipia, coloniæ, præfecturæ, quæ poſtea augeſcente civitate cives etiam Romanos complectebantur, ut neque Urbem, neque agrum Romanum incolebant, ita *curiis* non comprehendebantur; ſed tribubus tantùm & claſſibus. *Gruch. ad poſter. Sigonii diſput. refut. c. 6.* Junoni Menſali templum fuit erectum, quo *curia* omnes ad ſacra facienda convenirent: ex agro autem ſua cuique *curia*, ſicut antea, pars attributa, duabus tantùm partibus exceptis, una, quæ tum in publicos uſus, tum ipſi Regi ſumptum ſubminiſtraret. Illud ſcitu dignum eſt *curiam*, & civium partem, & ſimul templum fuiſſe, quo ad rem divinam iretur: ac videntur ſacella quædam fuiſſe in prima tribuum diviſione à Romulo, captis auguriis, in Palatio conſtituta: quo in loco, religionis cauſa perpetuò manſiſſe ſignificat Tacitus. *Manut. de Civit. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. I. p. 7. D.* Nominatas à Sabinarum mulierum, quæ raptæ erant, nominibus ſcribit Liv. I. 13. *Ex bello tam triſti læta repentè pax, cariores Sabinas viris ac parentibus, & ante omnes Romulo ipſi fecit. Itaque quum populum in curias triginta divideret, nomina earum curiis impoſuit.* Feſtus: *Hisque ſingulis curiis nomina curiarum virginum impoſita eſſe dicuntur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerunt.* Sed hos refellunt Dionyſ. II. p. 112. & Plutarch. in Rom. p. 30. *Sunt qui ſcribant eas & aliis donis multis magnisque remuneratas à Regibus, & triginta curias illarum accepiſſe nomina, quod totidem in legatione fuiſſent. Sed Terentius Varro hac parte diſſentit à reliquis, aſſerens jam ante nomina curiis à Romulo fuiſſe impoſita, cum primum diſtribueret multitudinem; partim a ducibus, partim a veteribus patriis deſumpta: nec in legationem profectas triginta, ſed demptis erribus triginta ſupra quingentas: nec putat veriſimile, Reges hunc honorem tanta mulierum caterva ademptum paucis duntaxat voluiſſe conferre.* Sigon. & Panvin. l. l. Manut. de Civ. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. p. 6. B. de Comit. c. 3. Nardin. Rom. Vet. II. I. Quod plures *curiæ* ſtatuiſſent, id juſſum populi dicebatur. Dionyſ. II. p. 87. *Populus ferebat ſuffragium, non univerſus confuſè, ſed per curias vocatus. Quodque pluribus viſum eſſet curiis, id ad patres referebatur.* Populus enim, poſtquàm is, qui habiturus eſſet comitia, ſuam rogationem expoſuiſſet, in ſuas quiſque *curias* diſcedebat, quæ deinde eo ordine ſuffragium dicerent, quo ſorte exibant. Quodque plures ex triginta *curiis* juſſerant, id ratum habebatur. Ac ſi primò vocatæ conſentirent, ſtatim ac ſexdecim ex illis ſuffragium dixerant, finis erat comitiorum. Quia tum certum eſſet à pluribus *curiis* id juſſum eſſe, quod ſexdecim juſſiſſent. Sin diſſentirent, eo uſque vocabatur, dum ſexdecim *curia* conſenſiſſent. *Panvin. l. l. Manut. de Comit. c. 10.* In has omnes, qui civitate donati in Urbem migrabant, per *curias* dividebantur. *Panvin. l. l.* Diviſio hæc, quanquam non exactè, ad uſque Auguſti tempora duravit. Colligitur hoc è feſto Fornacalium, quod ſtultorum ferias appellavere: quo cum quisque in ſua deberet *curia* ſacra facere, multique, cujus eſſent *curiæ*, non reminiſcerentur, ſupplebant hoc, Quirino in Quirinalibus ſacrificantes, quæ his proxima. Ovid. Faſt. II. 527. & Feſtus. V. illos inf. in *Feria ſtultorum*. Nardin. & Borrich. l. l.

Curia Calabra. De illa Macrob. Sat. I. 15. Sed V. illum infr. in *Kalenda*. Donat. de Urb. Rom. II. 9. Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. XI. p. 591. C. Gyrald. de ann. & menſ. oper. Tom. II. p. 790. G. Stuck. de ſacriſ. p. 19. Laurent. Var. ſacr. gentil. c. I. Fuit in altero Capitolini montis vertice, cui peculiare arcis nomen fuit. Juxta Manlii domum, & ubi Galli ſaxum Tarpejum conſcendere anniſi ſunt, extitiſſe indicat Virg. Æneid. VIII. 652. V. illum ſupr. in *Auſer*, & infr. in *Domus Manlii*. Ubi Servius: *Curiam calabram dicit, quam Romulus texerat culmis; ad quam calabatur, id eſt, vocabatur ſenatus, vocabatur & populus à Rege ſacrificulo, ut, quoniam adhuc faſti non erant, ludorum & ſacrificiorum prænoſcerent dies.* Verùm convocationem populi in Capitolium, & pronuntiationem nonarum diſtinctius exponit Macrobius jam laudatus. *Nardin. Rom. Vet. v. 16. Marlian. Topogr. Urb. Rom. II. 2. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 10. §. 9. Zamoſc. de Senat. Rom. II. 6. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 5. Pigh. Annal. Rom. I. p. 15. Bronkh. in Tibull. II. 5. 26.* Quoniam verò ex illa ortus lunæ obſervabatur, loco editiſſimo locata eſt propè templum Capitolini Jovis. Hic enim plagæ inter meridiem & occidentem oppoſitus ſemitam errantium ſiderum, & aſpectum egregiè contemplandum dabat. *Donat. l. l.* Ego & hoc addiderim, loco eam maximè apto conſtructam, & eminentiſſimo, ad pronuntiandas in plebem nonas, illuc, ut ex hiſce Macrobii verbis, *juxta curiam calabram*, liquet, convocatam. *Nardin. l. l.* Fuit templum Lunæ Junonis. Varro de Ling. Lat. v. 4. *Quinque Kale Juno novella: ſeptem Kale Juno novella.* In hoc minor pontifex ſingulis Kalendis teſte Macrobio laudato Junoni, hinc Kalendari dictæ, ſacra faciebat. *Nardin. ibid. c. 14.* Fuit Pontificum, & in gloſſario vetere vocatur [illegible]. *Guther. de vet. jur. Pontif. I. 27.*

Curia Hoſtilia poſita fuit inter baſilicam Porciam, & *curiam* veterem, ſicut indicat titulus, ibi in ruinis repertus, hujuſmodi: IN CURIA HOSTILIA. Eam *ſub veteribus Hoſtilium Regem ædificaviſſe* aſſerit Varr. de Ling. Lat. IV. 32. *Marlian. Topogr. Urb. Rom. III. 6. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 16.* Alteram collocavit, ubi poſtea templum Pacis fuit: alteram, ubi nunc Johannis & Paulli eſt ædes. Liv. I. 29. *Tullus Rex in Cœlio monte templum ordini ab ſe aucto curiam fecit: quæ Hoſtilia uſque ad patrum noſtrorum ætatem appellata eſt: & quo frequentius habitaretur, eandem ſedem regiæ cepit.* Marlian. ibid. IV. 9. Blond. Inſtaur. Rom. I. §. 77. Et his fidem habebimus, donec auctoritates diverſam pervicerint. *Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 4. §. I.* Poſt Roſtra poſitam, à monte Cœlio ingenti porrectam fuiſſe ſubſtructione verſus forum; inde verò Roſtra à foro verſus montem Cœlium procurriſſe Blondus exiſtimavit; duplici *curia* Hoſtilia in hunc errorem inductus, quarum altera in foro, altera ab eodem Hoſtilio in Cœlio in commodum Albanorum condita fuit. Fulvius verò & Marlianus, alique, & ipſi maximo in errore verſantur, cum eam illic ſitam fuiſſe putant, ubi poſtea à Veſpaſiano dedicatum eſt templum Pacis. Nec juvat eos marmoris fragmentum illud inſcriptum. Nam ſi illic fuit, in foro eſſe non potuit. Atqui in foro illud

auctores collocant. Marmor illud certum indicium dare non poteſt; quippè quod facilè eò aliunde transferri potuerit: quodque, etiamſi ipſius *curiæ* nomen indicet, non tamen illic eam loci fuiſſe ſignificet, ubi ipſe lapis repertus eſt. Donatus ſimpliciter eam in medio fuiſſe foro ait, & ante ſe Roſtra habuiſſe. Nos exactiùs locum deſignamus, nimirum inter granarium, quod illic veſtigiis veteris ædificii ſuperſtructum eſt: & tres, quæ ibidem in proximo, columnas, ad eccleſiam Mariæ liberatricis. Per gradus aliquando multos adibatur. Liv. I. 48. *Ætate & viribus validior medium arripit Servium: elatumque è curia, in inferiorem partem per gradus dejicit.* A Sylla reſtituta conflagravit, quum P. Clodii corpus in foro cremaretur. Aſcon. Cicer. p. 183. *Populus, duce Sexto Clodio ſcriba, corpus P. Clodii in curiam intulit, cremavitque ſubſelliis, & tribunalibus, & menſis, & codicibus librariorum: quo igne & ipſa quoque curia flagravit, & item Porcia baſilica, quæ erat ei juncta, ambuſta eſt.* Idem Dio XL. p. 143. C. qui p. 144. A. narrat Syllæ commiſſam reſtituendæ curiam de integro: qui utrum eam inſtauraverit, ac poſtea rurſus diruerit, ut in ejus loco Felicitatis ædem reponeret: an verò inſtaurationem illam diſtulerit, ut pro ea ædem illam, quam dixi, Felicitatis dedicaret, explicare certò nequeo. *Nardin. Roman. Vet.* V. 2. Quo auctore Blondus, Marlianus & Borrichius dicant, *curiam* Hoſtiliam ſecundam ab Hoſtilio traductis in Urbem Albanis extructam fuiſſe, ubi nunc eccleſia Johannis & Pauli eſt, juxta me neſcire fateor cum ignariſſimis. *Nardin. ibid.* III. 7.

Curia Julia fuit propè comitium, & in locum Hoſtiliæ ſucceſſit. *Zamoſc. de ſenat. Rom.* II. 6. Interveniente brevi poſt Julii cæde, peracta non eſt: populus tamen voluit ut fieret, & eam Auguſtus poſtea dedicavit. Dio XLIV. p. 244. E. *Conceſſum Cæſari, ut novam curiam ædificaret. Nam curia Hoſtilia licèt refecta fuerit, denuo deſtructa erat ſub prætextu, quod ibi templum Felicitatis ædificare inſtituiſſent: quod Lepidus magiſter equitum abſolvit. ſed reapſe, ne in eo loco nomen Syllæ ſervaretur, & nova curia Julia vocaretur.* Hanc triumviri poſtea extruxerunt. Dio XLVII. p. 338. A. *Curiam, Juliam ab eo dictam, ex decreto prius facto* triumviri *ædificaverunt propter comitium.* Et poſt bella Actiaca dedicavit Auguſtus. Dio LI. p. 459. D. *Deinde curiam Juliam in honorem patris ſui factam dedicavit.* Nardin. Rom. Vet. V. 2. Pitiſc. in Suet. Cal. c. 60. n. 3.

Curia Marcelli fuit in porticibus Octaviæ in nona Urbis regione, quæ Circus Flaminius inſcribitur. Hanc in honorem Marcelli & memoriam dedicavit Octavia Marcelli mater. *Borrich. Ant. Urb. fac.* c. II. §. I.

Curia Octaviæ fuit extra portam Carmentalem, ubi regio nona inchoabat, ad ſiniſtram. Plin. XXXVI. 5. *Similiter in curia Octaviæ quæritur de Cupidine fulmen tenente.* Nardin. Rom. Vet. VI. 2. Marlian. Topogr. urb. Rom. III. 11. Zamoſc. de Senat. Rom. II. 6.

Curia Pompeji proxima ejus fuit theatro. Dio XLIV. p. 247. E. *Habituros ſe auxilium gladiatorum, quos multos in Pompeji theatro, à quo non procul curia aberat, tanquam ad ſpectaculum exhibendum adornaverant.* Donat. de Urb. Rom. III. 8. Faunus Antiq. Urb. Rom. IV. 25. Verùm à quo latere non exprimitur. Appian. Bell. Civ. II. p. 500. *ante theatrum* dicit: ſed ante ſcenam ſita fuiſſe non potuit, quia illic porticus erat: unde ante caveam percommodum ei locum fuiſſe veriſimile eſt. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 3.

Curia Saliorum fuit in decima Urbis regione, quæ Palatium. *Donat. de Urb. Rom.* III. 3. Cicer. de Divin. I. 17. *Cum ſitus eſſet in curia Saliorum, quæ eſt in Palatio, eaque deflagraviſſet, lituus inventus eſt integer.* Marlian. Topogr. Urb. Rom. II. 21. Faunus Antiq. Urb. Rom. II. 22. Panvin. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Ant. Rom. Græv. Tom. III. p. 305. B. deſignavit *curiam* Saliorum & ſacrarium. Mihi probabile eſt eandem *curiam* fuiſſe ſacrarium. *Donat. ibid.* c. 15. Nec habeo quod Donato regeram: niſi fortè plura in eo ædificio conclavia fuere, quorum aliquod condendis inſtrumentis ſacris deſtinatum ſit: aliud conventui inſervierit, eorumve veſtiarium fuerit, aut alicui alii uſui dicatum: ut inde *curiæ* nomen acceperit. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 12.

Curia vetus, quæ à Victore in decima ponitur regione, à Romulo ædificata fuit: argumento eſt, quod locus, quo ſtatuitur, intra quadratam Romuli urbem eſt, quæ à Romulo poſita eſt, eſt intra eandem: unde fit ut credam, hanc veterem appellatam, ſi quidem vetus appellata eſt, aliarum comparatione, quæ poſtea excitatæ ſunt. *Marlian. Topogr. Urb. Rom.* IV. 14. Intelligit, puto, Hoſtiliam, quæ templum fuit. V. Livium ſupr. in *Curia Hoſtilia*. Hoc ſignificat & Poeta Æneid. VII. 174.

— hoc illis curia templum.

quam centum columnis ſuffultam deſcribit, & vult eſſe baſilicam. Sed illam in ſecunda regione ponit Victor. Quare hæc ab Auguſto in Palatio facta ſignificare videtur, quam & Servius in ſupra ſcriptum carmen ſenſit. *Pancirolli. Deſcr. Urb. Rom. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* III. p. 364. E. Eadem mihi videtur atque *curiæ veteres* memoratæ Tacit. Annal. XII. 24. 3. Forſan Victoris ævo deſtructæ fuerunt, ſic ut una tantùm ſuperfuerit. *Nardin. Rom. Vet.* VI. 12.

Curiæ novæ fuerunt ad portam Capenam intra mœnia. *Nardin. Rom. Vet.* III. 2. Feſtus: *Novæ curiæ proximè compitum Fabricium ædificatæ ſunt, quod parum amplæ erant veteres à Romulo factæ, ubi is populum & ſacra in partes triginta diſtribuerat, ut in iis ſacra curarent: quæ cum ex veteribus in novas evocarentur, quatuor curiarum per religionem evocari non potuerunt. Itaque Foronſis, Raptæ, Velienſis, Velitiæ res divinæ fiunt in veteribus curiis.* Nardin. ibid. II. 1. Borrich. Ant. Urb. Fac. c. 2. §. I. Pigh. Annal. Rom. I. p. 15.

Curiæ veteres fuerunt in Carinarum parte, ubi nunc ad eccleſiam Petri ad vincula. *Biond. Inſtaur. Rom.* II. 32. & 60. Qui *curiarum* ſedem mutavit. Fuerunt enim ad arcum Conſtantini ſub imo Palatio. Quid fuerint, V. docentem Varronem ſupr. in *Curia*. Eo loci fuiſſe indicat Tacit. Annal. XII. 24. 3. ubi ſcribit: *Inde certis ſpatiis interjecti lapides, per ima montis Palatini ad aram Conſi, mox ad Curias veteres, tum ad ſacellum Larum, forumque Romanum.* Deſcribit converſiones ſitumque Urbis fundatæ à Romulo. Inchoat enim ad aram Herculis in foro boario, propè ædem nunc Anaſtaſiæ: tum deducit ad aram Conſi, quæ erat in circo maximo ferè contra templum Gregorii: mox, inquit, ad *curias veteres*, nempè ad arcum Conſtantini, tum *ad ſacellum Larum, forumque Romanum*, in angulo hortorum Farneſiorum contra ædem Coſmæ & Damiani. *Donat. de Urb. Rom.* III. 6: II. 16. *Lipſ. in Tacitum. Nardin. Rom. Vet.* II. 1: VI. 12. *Pigh. Annal.* I. p. 15.

CURIALES, ſive decuriones in unaquaque urbe erant civitatis principes, & quaſi ſenatores. *Salmaſ. in Vopiſc. Aurelian.* c. 33. *Bulang. de Imp. Rom.* VII. 3. Iſidor. IX. 4. *Curiales iidem & decuriones. Et dicti curiales, quia civilia munera procurant & exſequuntur.* Chiment. de hon. biſell. c. 37. Turneb. Adv. XXX. 31. De eo quod agendum erat, unus ex duumviris proponebat, & ubi res difficilior occurrebat, nominatim *curialium* ſententias, à digniori ſemper incipiens, inquirebat. *Pancirolli. de magiſtr. munic.* c. 5. Quicquid à *curialibus* fiebat, in ſcripta redigebatur, atque ob id decretum vocatum fuit. Zeno, l. fi. C. de præd. decur. ſine decr. non alien. loquens de prædiorum *curialium* alienatione. *Non ex tabella*, inquit, *decretum recitari decernimus.* Pancirolli. ibid. c. 4.

Curiales dicebantur quoque membra uniuſcujuſque *curiæ*, pro quibus *curiones* ſacra faciebant, ſeu curabant. Dionyſ. II. p. 124. *Unum ſacrorum miniſtrorum ordinem aſſignavit curionibus, quos dixi publicè pro ſuis curialibus rem divinam facere.* In inſcriptione Vettius Agorius Prætextatus vocatur *curialis*. Hunc tamen exiſtimo fuiſſe *curialem* non ſimplicem, ſed ſacerdotem *curialem*: & ſi non maximus *curio*, certè inter majores. Videmus enim ex iſta inſcriptione, quæ apud Gruter. 305. 4. exhibetur, *cu-*

riones

Digitized by Google

riones minores, atque adeò per conſequens etiam majores fuiſſe. Illa autem inſcriptio habet:

DIS. MANIBUS. SACRUM
C. CÆSIO. Ↄ. L. TERNIOS
EX. PRIMA. ADMISSION
EX. QUATUOR. DECURIS
CURIO. MINOR
CÆSIA. C. L. THEORIS
PATRONO
ET. SIBI

Van Dale Diſſert. 1. *c.* 7.

Curiales dicebantur etiam ſervi *curiarum*, qui etiam poſt deſitam *curiatorum* comitiorum ſollennitatem ea comitia coovocare ſolebant. Non alios intellexit Terent. Phorm. v. 6. 10.

Curialis vernula eſt, qui me vocat.

Niſi, quod verius puto, *curialem* dixerit ab eo, quòd Græci cenſebant ſervos ex tribu, populo, & *curia* dominorum. *Scalig. in Feſtum in Curiales.*

CURIALIA ſacra. V. illa infr. in *Sacra*.

CURIATA comitia. V. illa ſupr. in *Comitia*.

Curiata lex. V. illam infr. in *Lex*.

Curiata tribus. V. illam infr. in *Tribus*.

CURIATIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CURIO fuit cognomen Scriboniorum, primus ſic vel eximiè vocalis, vel inſigniter macilentus fuit. Nam & præcones *curiones* dicti ſunt: & Plautus velut ad gentile cognomentum alludens, agnum *curionem* dixit macilentum tanquam *curis* emaciatum & confectum, Aul. III. 6. 27.

ME. *Volo ego ex te ſcire qui ſit agnus curio.*

EU. *Qui oſſa atque pellis totus eſt, ita cura macet.*

Nec tamen abnuerim, ſacerdotium potuiſſe hanc appellationem tradere, quemadmodum qui primus Libonum *Curio* dictus eſt, *curionatum* maximum adminiſtravit. *Glandorp. Onomaſt. Rom. p.* 769. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 587. *C. Tiraque. l. in Alex. Gen. Dier.* 1. 9. Poteſt hoc intelligi ex Liv. XXXIII. 28. *C. Scribonius curio maximus multos pecuarios ad populi judicium adduxit.* Ex hac familia C. *Curio* conſul, qui de Macedonia triumphavit, & C. *Curio* filius tribunus plebis auctor civilis belli fuit, ad quem ſunt epiſtolæ Ciceronis lib. II. *Sigon. de nom. Roman. c.* 5.

Curio maximus cognominabatur princeps Romanorum *curionum*, cujus auctoritate *curia*, omneſque *curiones* teguntur: quemadmodum in collegio pontificum is maximus dicitur, qui præeſt. V. Ovid. ſupr. in *Curia*. De *curione* maximo, qui per ſuffragia creabatur, cum loqueretur Liv. XXVII. 8. dicit *comitia curionis maximi creandi cauſa excitaviſſe vetus certamen*, videlicet competitorum. *Beroal. Annot. c.* 50. *Lipſ. Elect.* 1. 10. *Bud. in Pandect. p.* 262. *D. Panvin. de civit. Roman. c.* 20. *Gruch. de Comit,* III. 2. *Prevot. de Magiſtrat. Roman. c.* 1. *Laurent. Var. ſacr. gentil. c.* 1. *Van Dale Diſſert.* I. *c.* 7. *Kipping. Antiq. Roman.* I. 12. §. 16. Hujus fortè reſpectu alii minores dicti apud Gruter. Inſcript. p. 305. n. 4. V. illam ſupr. in *Curiales*. Cuper. in Lactant. de mortib. perſecut. c. 36.

Curiones erant curatores ſacrorum; quilibet enim *curio* cuilibet *curiæ* præpoſitus ſacra curiæ miniſtrabat. Dionyſ. II. p. 124. *Primam ſacrorum munerum inſtitutionem Romulus tradidit triginta curionibus, qui publica pro ſuis curialibus ſacra facerent.* Donat. de Urb. Rom. III. 6. Bergier. de viis milit. v. Sect. 8. §. 3. Argol. in Panvin. de lud. circ. II. 6. Gyrald. Synt. Deor. XVII. p. 481. G. Panvin. de civit. Roman. c. 20. Prevot. de Magiſtrat. Roman. c. 1. Kipping. Antiq. Roman. I. 12. §. 16.

Curiones dicebantur etiam præcones in ſpectaculis, qui juſſa principis, vel populi edicebant. Plin. Epiſt. IV. 7. 2. *Scripſit publicè, ut è curionibus eligeretur vocaliſſimus aliquis ex ipſis, qui legeret eum populo.* Mart. Præf. II. *Video, quare tragœdi epiſtolam accipiant, quibus pro ſe loqui non licet: epigrammata curione non egent, & contenta ſunt ſua, id eſt, mala lingua.* Pro ſeipſis enim loqui poſſunt, & vicaria illis opera non eſt opus. *Turneb. Adv.* XXV. 8. *Beroal. Annot, c.* 50. *Briſſon. de Formul.* V. *p.* 489. *Scalig. in Feſtum in Curiales. Buleng. de Circ. c.* 18. *de theatr.* I. 54. *Urſat. de not. Roman. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* XI. *p.* 654. *C.*

CURIONIA ſacra, V. illa infr. in *Sacra*.

CURIOSI olim iidem cum frumentariis, poſtea ex corpore agentium in rebus ad curſum tegendum ſumpti ſunt, ſublatis ſcilicet ſtumeotariis, non curſum tantum publicum procurabant, ſed vectigalium etiam exigendorum curam gerebant. V. Tertull. ſupr. in *Beneficiarius*. Reos etiam perſequebantur, exhibebant, & in carcerem compingebant. V. legem primam C. de *curioſis*, Suidas in vita Johannis Chryſoſtomi: *Tractus à curioſo in mediam civitatem*. Salmaſ. in Spartian. Adrian. c. 11. Argol. in Panvin. de lud. Circ. II. 3. Panciroll. de magiſtr. munic. c. 18. Guther. de Offic. Dom. Aug. II. 3: III. 13. Buleng. de Imp. Rom. VI. 33. Sunt etiam dicti *curagendarii*, l. 1. C. h. t. & *exploratores*. l. 3. C. de C. P. quia omnia, quæ geri in Republica videbant, ad Principis ſui notitiam deferre debebant, l. 4. C. de cur. Sub Conſtantino M. dirigebantur ex Memorialibus quoque & Palatinis aliis, l. 2. C. de priv. eor. qui in ſacr. Pal. Mil. poſtea ſub Conſtantio miſſi tantùm ex agentibus in rebus, l. 2. pr. C. de Cur. *Cura* & *curſus* ipſis paſſim in LL. adſcribuntur: à quo poſteriore Græcè dicti φροντισταὶ τ͂ δρόμου, à priore Tertulliano de fuga πολυπράγμονες. Submoti tandem ob frequentes deprædationum querelas, paſſim C. h. t. ab Honorio Imperatore ex Africa, l. 11. & ex Dalmatiæ littoribus atque inſulis, l. 12. eod. tit. *Hennin. in Bergier. de viis Milit.* IV. 8. §. 11.

CURRICULA circi ſeptem, V. infr. in *Meta*.

CURRODREPANUS eſt ſpecies currus falcati: in quo I. nulla eſt ſella ubi auriga conſiſtat, verùm equo inſidet. II. totum illud ſpatium, ubi ſella eſſe debebat, cultris eſt munitum. Vetus auctor: *Poſterior ſupra currum pars cultris in ordinem exſtantibus communitur.* III. Falces quoque nullæ demiſſæ in terram, neque à jugo, neque ab axe. Quæ à capitibus axis prominent, eæ mobiles, ut adducto fune erigi, ac ſic currus agi poſſit abſque damno, remiſſo verò explicari. *Falces acutiſſimæ*, inquit auctor, *axibus ejuſdem currus aptantur, in lateribus ſuis anſulas habentes, quibus innexi funes pro arbitrio duorum equitum laxati quidem explicant, repreſſi autem erigunt falces.* Hujus generis inventio eſt nova, & excogitata contra Parthos. Idem auctor de rebus bellicis: *Hujuſmodi pugnacis vehiculi genus reperit Parthica pugnæ neceſſitas.* Scheffer. de re vehic. II. 15.

CURRUS apud Latinos idem quod vehiculum, quod apud Græcos ὄχημα. Gloſſæ: ὄχημα, *vehiculum*, *currus*. Philoxenus: Currus, ὄχημα. Et Cicero, quod habetur apud Platonem in Timæo: Ἐμβιβάσας ὡς εἰς ὄχημα, reddidit in libro de Univerſo: *Quaſi in currum univerſitatis impoſuit.* Scheffer. de re vehic. I. 1. Et eſt omnium carrorum, quibus volubiles erant rotæ, atque ad currendum agiles, quibuſque uſi ſunt veteres in curſibus, & bellicis negotiis, in curſibus tabellariorum, in rebus ruſticis, in villis, atque aliis neceſſitatibus expediundis. *Lagor. de Vehic. c.* 12. Erichthonius omnium princeps *currum* equis junctis docuit quadrigis ſolaribus perſimilem compingere. Qua ſanè admiratione eſt inter cœlitum translatus imagines ſub Heniochi nomenclatura inſignis. Manil. I. 362.

Heniochus ſtudio mundumque & nomen adeptus,
Quem primum curru volitantem Jupiter alto
Quadrijugis conſpexit equis, cœloque ſacravit.

V. Hygin. Poet. Aſtron. II. 13. *Rhodig. Ant. Lect.* XXI. 31. Virg. Georg. III. 113.

Primus Erichthonius currus, & quatuor auſus
Jungere equos.

Ariſtid. Panathen. Palladem Athenis primum *currum* prodidiſſe ait. Alii Triptolemum à Cerere *curru* vectum per totum orbem ajunt ſementi docendæ. Heſychius Barcæos primos *currum* junxiſſe a Neptuno doctos. Hygin. Aſtron. Poet. II. 14. ſcribit Triptolemum primum omnium totam unam *currus* adjunxiſſe, Theon, Arati Scholiaſtes Trochi-

Digitized by Google

lium Callitheæ ſacerdotis Junonis filium primum quadrigas junxiſſe ſcribit. *Buleng. de Circ. c. 4. Currum* inter cætera Regum inſignia refert Theoduret. ſerm. x. *Regia dignitati addita eſt ſpecies per purpuram, coronam, thronum, currum, ſatellites.* Romani ſerius hoc inſtituerunt, inſtituerunt tamen, ut vehiculo veherentur Imperatores, quanquam ſic, ut ſua uterentur libertate, ſi equis vehi mallent. *Nero nunquam carrucis minus mille feciſſe iter traditur* apud Suet. c. 30. n. 10. Et Heliogabalus Lamprid. c. 3. *Habuit gemmata vehicula & aurata.* V. ſupr. in *Carpentum.* Quos captos habebant ex hoſtibus, in poſtibus ſuſpenſos conſecrare diis ſolebant. Virg. Æneid. VII. 183.

Multaque præterea ſacris in poſtibus arma
Captivi pendent currus, curvæque ſecures,

Quinimò *currum* captorum ſimulacris ædes ſacras adornabant. Plutarch. Romul. p. 33. A. *Inter cæteram prædam ex Camerio æneum attulit currum, atque eum in templo Vulcani dedicavit.* In Græco eſt χαλκῦν τέθριππον, quod ſignificat *currum* cum adjunctis equis quatuor. Non igitur verus ille *currus* fuit, ſed ex ære ad ſimilitudinem veri formatus unà cum equis. *Scheffer. de re vehic.* I. 18. Per Urbem *curru* vehebatur præfectus prætorio, præconibus eum imperii patrem acclamantibus, l. 1. C. de quæſtor. Novell. 70. Caſſiod. Var. VI. 4. *Carpento veheris per nobilem plebem, publica te vota comitantur, favores gratiſſimi conſona tecum voce procedunt.* Panciroll. Notit. Dignit. Imp. Orient. c. 25. *Curru* ad curiam vectus eſt L. Metellus Pontifex II. Coſ. Dict. Mag. equit. XVVIR. LL. ag. dand. quod à condito ævo nulli alii contigit: ut docet epigramma Cæcilii ejus, qui Aſdrubalem vicit, quod legitur in antiquitatibus Urbis. *Strein. de gent. & fam. Roman. in Cæcilia.*

Currus arcuatus erat carpentum tectum supernè, & cameræ in modum. Talia hæc fuiſſe nummi hodie dicunt, qui plures extant: neque à thenſa nimis diverſum fuit. Id quoque enim vehiculum ſacrorum. Hoc ad ſacra flamines vehebantur. Liv. I. 21. *Ad Fidei ſacrarium flamines bigis, curru arcuato, vehi juſſit.* Lipſ. de Veſtal. c. 11. Saubert. de ſacrif. c. 12.

Currus falcatus qui dicitur Curt. IV. 13. 33: XIV. 14. vocatur *currus falcifer* Lucret. III. 3. 643: V. 1299. *covinus falcifer* Sil. Ital. XVII. 416. *quadriga falcata* Liv. XXXVII. 41. Curt. IV. 9. 4. Veget. III. 24. ἅρματα δρεπανηφόρα Diodor. II. 5: XVII. 53. Phil. vit. Moſ. 1. p. 628. & Heſychio, τέθριππον δρεπανηφόρον Plutarch. Lucull. p. 496. B. & Suidæ. Deſcribunt, ſed non eodem modo, Diodor. XVII. 53. Xenoph. Pæd. Cyr. VI. p. 105. Liv. XXXVII. 41. Suidas, Auctor incertus libelli de rebus bellicis, Curt. IV. 15. 4. Illo, ſed perperam, primos uſos fuiſſe Macedonas, ſcribit Heſychius. Nam illo Cyrum uſum fuiſſe narrat Xenoph. Pæd. Cyr. VI. p. 153. A. *Appoſuit etiam falces ferreas duarum ulnarum longitudine ad axes, ex altera rotarum parte, & alias infra ſub axem reſpicientes in terram.* In prælia Cyrum primum induxiſſe putant Briſſon. de regn. Perſ. III. p. 309. & Demſter. Paral. ad Roſin. Ant. Rom. X. 10. Sed adverſus Bactrianos Ninus apud Diodor. II. 5. adverſus Iſraelitas Cananæi Joſ. XVII. 16. Jud. I. 19: IV. 13. Joſeph. Ant. Jud. V. 6. jam adhibuerant. *Stevvech. in Veget.* III. 24. *Scheffer. de re vehic.* II. 15. *Hug. de Milit. equeſt.* I. 6. *Dilher. Diſput.* I. p. 129. *Lyd. de Milit.* III. 10. *Thyſ. in Gell.* V. 5. *Petiſc. in Curtium.* In horum deſcriptione apud Curt. IV. 9. 5. occurrunt verba difficillima, niſi à proprietate vocum multùm recedamus, & intelligamus non tam quod dixit, quàm quod dicere voluit. Ita enim ille: *Et inter radios rotarum plura ſpicula eminebant in adverſum; aliæ deinde falces ſummis rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demiſſæ, quidquid obvium concitatis equis fuiſſet, amputaturæ.* *Inter radios*, ſi propriè loquamur, nihil poteſt *eminere*, quid motum *currus* non ſufflammet. Præterea, quid ſibi vult *in adverſum*? An poterant *eminere ſpicula*, nec tamen *in adverſum* eſſe directa? Deinde quid ſunt *ſummi rotarum orbes*? Eſtne ſumma pars apſidis, vel canthi? Sic videtur. Sed in rotæ cantho neque pars ſumma eſt, neque infima, dum rota movetur, quia vicibus omnes canthi partes ſunt ſummæ & infimæ. Sic tamen intellexit rem Curtius, ut ſequentia oſtendunt: *& aliæ in terram demiſſæ.* Sed quomodo ex cantho rotæ potuerunt *demitti* falces *in terram*, quæ ejus motum non impedirent? Igitur verè judicavit Scheffer. de Re vehic. II. 15. hanc deſcriptionem eſſe impeditiſſimam; qui rectè etiam oſtendit, neque Stevvechium, neque Raderum potuiſſe pingere *currus* ex deſcriptione Curtii. Sed omninò videtur deſcriptionem *currus* falcati, ad poſteriorem partem quod attinet, non ſatis intellexiſſe Curtius, undecunque eam ſumpſerit. Oportuit dicere non *inter radios eminuiſſe ſpicula*, ſed ex cantho, & apſide rotæ; deinde ex ſummo axe geminas emiſſas falces, unam directam juxta longitudinem axis, aliam ex axe tranſverſim ad terram demiſſam. Falces, & ſpicula è rotis, vel axe eminentia, & falx deorſum ex axe dimiſſa non modò erant ad ſecanda, lacerandaque obvia quæcumque ſtarent; ſed etiam ad eos, qui in tumultu, *curruum* impreſſione creato, hinc atque inde non procul cecidiſſe poterant, etiam jacentes abſcindendos. Ut appareat hanc fuiſſe falcatorum *curruum* formam, aut ſimilem, duorum ſcriptorum, Latini alterius, alterius Græci verbis deſcribemus. Sic de iis loquitur Liv. XXXVII. 41. *Falcatæ quadrigæ in hunc maximè modum erant. Cuſpides circa temonem ab jugo decem cubita exſtantes velut cornua habebant, quibus quicquid obvium daretur transfigerent; & in extremis jugis bina circa eminebant falces, altera æquata jugo, altera in terram devexa, illa ut quicquid ab latere objiceretur abſcinderet, hæc ut prolapſos, ſubeunteſque contingeret.* Pro hiſce quatuor *falcibus* Curtius habet *ternos gladios*, minùs quàm *falces* timendos. Cætera ita deſcribit: *Item ab axibus rotarum utrimque bina, eodem modo diverſa, deligabantur falces.* Hoc voluit Curtius his verbis: *aliæ deinde falces in ſummis ....* Sed quæ abſurda ſunt, niſi ex Livio intelligantur. Et Diodor. XVII. 53. *Ex ſingulis juxta equum utrumque funalem ſpicula jugo affixa, trium ſpithamarum longitudine, prominebant, acie in adverſum hoſtium faciem converſa.* Hæc reſpondent priori parti deſcriptionis Curtianæ, ſequentia verò poſteriori. *In inflexionibus verò axium*, hoc eſt, ſub ipſo *curru*, quo loco axes *currum* ſuſtinent, *alia duo ſpicula hærebant in rectum, quæ eodem modo habebant aciem facie hoſtium obverſam, ac priora, ſed longiora, ac latiora erant.* *Aptatæ etiam erant horum imitus falces*, hoc eſt, ſummis axibus. Crediderim hæc, aut ſimilia, à Curtio non ſatis intellecta, præbuiſſe ei deſcriptionis abſurdæ occaſionem, qua de re videndus etiam Schefferus, qui tamen fruſtra nititur emendare Curtium, mutato *orbibus in apſibus.* Cleric. Art. Crit. p. 3. Sect. 3. c. 4. §. 14. Lectionum varietas in MStis hic reperitur. Schefferus pro *orbibus* mavult *axibus*, forſan haud malè. Facilè etiam potuit vocula quædam excidiſſe, quæ, ſi ſuperfuiſſet, ſenſum nobis exhiberet planum, & facilem. Certè foret liquidus ſatis, ſi legeremus: *aliæ deinde falces ſummis rotarum orbibus hærebant æquatæ, aliæ in terram ....* Sic certè apud Livium modò laudatum. Briſſon. de Regn. Perſ. III. p. 309. ſola diſtinctione juvat Curtium. Legit enim, vel citat: *& inter radios rotarum plura ſpicula eminebant. In adverſum aliæ deinde falces ....* Ego verò illud *in adverſum*, hic ex proximo repetendum putem, tanquam omiſſum per ellipſin, ne idem bis dicatur. Et ſic horum verborum ſine ulla mutatione ſenſus erit opportunus. Scilicet, falces utræque hærebant ſummis rotarum orbibus, ſed aliæ itidem, ut illa ſpicula inter radios eminentia, *in adverſum*, hoc eſt, recta prominentes ex loco, ubi hærebant, ſeu directæ protinus inde in oppoſitos iſti loco hoſtes; aliæ ex eo loco in terram flexæ. Certè iſthæc diſtinctio, vel oppoſitio inter *alias*, & *alias falces* intelligi omninò, & ita ex his verbis elici debet, vel locus non eſt integer ſatis. Quod ſi illud *in adverſum* loco movere, & poſt *falces* reponere per codices liceret, omnia forent plana, ac perſpicua. Curtium oportuiſſe dicere *ſpicula eminuiſſe ex cantho & apſide rotæ* vult vir doctiſſimus. Et in illo ſequitur Schefferum, qui itidem in his hæret, &

figu-

Digitized by Google

ſiguram rotæ ex Curtiana deſcriptione exhibet nihilo meliorem, quàm eſt illa Raderi ad Curtium, aut Stevvechii ad Vegetium, qoas ipſe rejicit. Pinxit iſthic ſpicula ex cantho eminentia, & neſcio quæ alia ex modiolo inter radios ſurgentia in altum, quæ oullum profectò habere poterant uſum. At verè, & propriè *inter radios eminere in adverſum potuerunt ſpicula*, quæ tamen motum rotæ non impedirent: ſcilicet, ſi fixa fuerunt in poſteriore parte ipſius modioli, quæ eſt inter *currum*, & orbem rotæ, poſt radios. Iſthic fixa, & inter radios eminentia, ſimul utique cum modiolo, & ipſa rota, ac radiis circumagebantur, atque ita motum *currus* minimè ſufflaminabant, & tamen ſimul, quicquid gyro ſuo erat obvium, graviter vulnerabant. Sed & ſcire lubens velim, quo modo V. C. intellexerit Diodorum, cujus deſcriptionem Curtianæ parti poſteriori reſpondere ipſe fatetur. Illum ego malim vertere: *Inde ubi axes ex curru demittuntur in rotam, eminebant alia duo ſpicula in adverſum*. Sed de verſione nunc non litigabimus. Quæro tantum, quo modo *ἐξέχοντα ἐπ' εὐθείας, eminuerint in rectum* ex eo loco, ubi axes ex curru flectuntur in rotam, niſi per radios rotæ. Nec enim credo virum *λογιώτατον* hanc deſcriptionem Diodori ita accepiſſe, ut fecit Schefferus, qui ſpicula iſta infra *currum*, inter duas rotas, demittit ex axe ipſo in terram: ſine ullo uſu, aut facultate vulnerandi quenquam, niſi fortè proprios equos *currum* trahentes, ut liquebit cuilibet rem conſideranti ex figuris ab illo ex Diodoro, & Xenophonte æquè infeliciter & abſurdè affictis. Et videtur ſanè etiam Clericus non ſatis rem conſideraſſe, ſiquidem credit *hæc* Diodori, *aut ſimilia, non ſatis à Curtio intellecta, præbuiſſe ei deſcriptionis abſurdæ occaſionem*, quum tamen illa Diodori potius à Scheffero, quem laudat contra Curtium, ſint malè intellecta, & ex Curtio rectiùs explicari debeant. Neque enim aliter commodè ſatis accipere poſſumus hæc *ſpicula eminentia in rectum ex inflexionibus axium*, quàm ut *per*, aut *inter radios eminuerint in adverſum*, ut ait Curtius, & qoidem ex poſteriore parte modioli, ubi axes utrimque ſe demittunt, ut per eam partem io rotas, ſeu earum integrum modiolum immittantur. Fuerunt enim hæc ſpicula Diodori transverſa, ſeu ex lateribus curruum eminentia in directum, ne quis ea putet ex axibus ſub curru eminuiſſe juxta temonem inter, & ultra equos. Nam dicuntur ſimilia prioribus, quæ utrimque ex jugo in transverſum eminebant, habebantque *ubverſam in adverſos hoſtes aciem*, per totam ſcilicet longitudinem eminentis ſpiculi, tanquam ſi gladius eſſet. Ita verò & hæc, longiora quidem, & latiora erant, ſed habebant *ſciſſuram*, ſeu *aciem ſimilem prioribus*, quæ transverſa erant, & quorum pars hoſtibus obverſa erat acuta, atque ideò ſciodebant potius, quàm forabant. Cæterùm rogat jam porrò qoid in Curtio *ſibi velit in adverſum? An potuerint eminere ſpicula, nec tamen in adverſum eſſe directa?* Imò verò potuerant flecti, aut demitti in terram, ut falces, quæ ſequuntur. Sed & idem ſibi vult apud Curtium *in adverſum*, quod apud Diodorum *ἐπ' εὐθείας, in rectum*. Deinde pergit, *quid ſunt ſummi rotarum orbes? An ſumma pars canthi? Sed in rota cantho neque ſumma pars eſt, neque infima, dum rota movetur, quia vicibus omnes canthi partes ſunt ſumma, & infima*, Magni ſanè momenti objectio! Quaſi ſcilicet neceſſariò deſcribatur *currus*, ut eſt in motu, & curſu, neutiquam verò, ut quieſcens ſe ſpectandum, aut conſiderandum præbet. Quidni enim *ſummi rotarum orbes* interpretemur hic extremi, æquè ac hoc eodem in loco, *ex ſummo temone* eminere dicuntur haſtæ, quod quid eſt aliud quàm ex *extremo* temone? Similiter Ovid. Metam. II. 107. *aurea ſumma curvatura rota*. Hinc porrò *in terram demiſſa* quædam fuerunt falces. Sed *quomodo*, rogat, *ex cantho rota potuerunt demitti falces in terram, quæ ejus motum non impedirent?* Neque ullius momenti hæc eſt objectio. Nam non ait Curtius, falces extra extremos rotarum orbes emiſſas, quo pacto ſanè rotæ circumagi non poſſent. Sed ſi concipiamus rem, ut oportet, fuerunt hæ falces à ſummis, & extremis rotarum orbibus demiſſæ introrſus, h. e. ut

prominerent quidem longè ultra axem, ſed intra circulum rotæ, quando certè motum rotæ non impediebant. Aliud poterat contra hanc phraſin opponi; dicendum ſcilicet auctori fuiſſe, potiùs *in axem*, quàm *in terram*, demiſſas falces, quia prout rota volvebatur, illæ ipſæ falces modò poterant videri demiſſæ verſus terram, modò ab terra ſurgentes in altum, ſemper autem quaſi tendentes in axem. Et hac una de cauſa non refragater valdè illis, qui cum Scheffero malint has falces demittere ex *ſummis rotarum*, non *orbibus*, ſed *axibus*. Ita enim non circumagerentur cum rota, nec variam acciperent formam, ſed eandem, ſive in adverſum directæ, ſive in terram demiſſæ, retinerent ſemper. Sed videtur Curtius deſcriptam nobis dediſſe rotam, prout quieſcens, ſumma ſui parte maximè conſpiciendam ſe præbet, atque adeò conſideraſſe eam ab illa potiſſimum parte, qua rectè expoſita, etiam inferior pars facilè intelligebatur, quippè quæ erat eadem, niſi quod falces, quæ ab ſuperiori parte videbantur demiſſæ, ab inferiori viderentur ſurgere. Accedit, quod Suidas diſertè Dario contra Alexandrum tribuit falcatas quadrigas, eaſque tales, ut in ipſo rotarum orbe undiquaque hærerent falces: *erant in orbem rotarum undique fixa*, vel *nexa, are falces*. Fuerunt ergo falces hæ, non in axibus, ſed io ipſis rotis, earumque orbibos fixæ, ut apud Curtium; ſed & cum rotis circumagebantur, atque ideò *modò pedes, modò manus, modò arma* cum humeris *infeſtabant, trahebantque*, Sic Suidas, cum quo conferri velim de varietate vulnerum Diodor. XVII. p. 534. Ita verò commonſtratum eſt, nihil verè *ſibi repugnans* reperiri io toto hoc loco, nihil in quo cogitare debeamus, & *intelligere, non tam quod dixit, quàm quod docere voluit Curtius*, ut ait vir doctiſſimus *Perizon. Curt. Vindic. p. 164-174.*

Currus perfectus, *τέλειον ἅρμα* Triclin. Scholiaſt. Pind. Olymp. II. 92. in ludis vocabatur, qui adultis & validis equis inſtructus duodecim vicibus currebat circum. Duodecimo enim curriculo confecto apud Græcos victoriam obtineri docet Pind. ibid. n. 90.

Inque Iſthmo, communes gratia flores quadrigarum
Duodecim curſus conficientium
Deduxerunt.

Eum verò, qui tenellis equis conſtaret, *poledri* nos dicimus *πώλικ*, intelligimus octo tantùm cucurriſſe. Ubi *τέλειον ἅρμα*, & *πωλικὸν* interpretamur adultorum, & juvenculorum equorum: *πῶλοι* enim *οἱ νέοι ἵπποι*. Gloſſa Græco Barbara. Præterea altera gloſſa videtur *currum* imperfectum appellare *ἁμαξόπωλον*. *Ἁμαξόπωλον τὸ μικρὸν ἁμάξιον*. *Argol. in Panvin. de lud. Circ.* I. 14. Illo *tribunis plebis per circum vehi non permiſſum*. Tacit. Annal. I. 15. 4. ad diſtinctionem prætorum & conſulum, qui *curru* vehebantur. Juven. Sat. X. 36.

Quid, ſi vidiſſes prætorem curribus altis
Exſtantem.

XI. 192.

—— ſimiliſque triumpho
Præda caballorum prætor ſedet.

Argol. ibid. II. 16.

Currus ſolis ab equis alatis trahi fingebatur, ut velociſſimus ejus curſus, quo circulum anni percurrit, hoc ſymbolo indicaretur. Ovid. Faſt. III. 425.

Sextus ubi oceano clivoſum ſcandit olympum
Phœbus, & alatis æthera carpit equis.

Bellor. Deſcr. Sepulcr. Naſon. tab. XXXV.

Currus triumphalis erat quadrijugus. Flor. I. 5. *Inde quod aureo curru, quatuor equis triumphatur*. Albinov. ad Liviam n. 332.

—— quadrijugis aureus ibit equis.

Tali invectum fuiſſe Romulum ſcribit Dionyſ. II. p. 102. ubi victoriam illius de Cæninenſibus & triumphum deſcribit: *Ipſe pompam extremus claudebat, ut regiam dignitatem tueretur, quadrigis invectus*. Quod tamen negat Plutarch. Romul. p. 27. D. *Romulum fallitur Dionyſius quando uſum dicit curru. Siquidem Tarquinium Demarati filium pro-*

Digitized by Google

ditum memoria eſt, Regum primum eam in ſpeciem & faſtum evexiſſe triumphum. Poplicolam ſcribunt alii primum curru triumphantem invectum. Scheffer. de re Vehic. II. 13. Non fuit vehiculum quadratum, quem miror in Triumpho majore, edito Antverpiæ per Gerhardum de Jode, triumphanti dari, cum rotis quatuor, & in ſupremo ſella; cui inſideat. Nihil habet veri tota hæc pictura. Erat vehiculum rotundum. Zonar. Tom. II. p. 31. *Currus non erat ſimilis ei, cujus uſus eſt in certaminibus ludicris, nec cujus uſus in bello, ſed rotunda figura inſtar turriculæ conſtructus*. Quod tamen de toto *curru* non eſt intelligendum; verùm de capſa, ſive illa parte quam conſcendunt occupantque qui vehuntur. Ea fuit rotunda & clauſa in ambitum. *Scheffer. l. l. Turneb. Adv.* II. 16. *Demſter. in Roſin. Antiq.* X. 29. *Caſal. de Urb. ac Imper. Roman. ſplend. part.* 2. *c.* 1. *Nicol. de Triumph. c.* 20. §. 2. *Panvin. de triumph. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom.* IX. *p.* 1360. *B.* & in illum *Maderus*. Rotas habebat duas, & triumphans in illo ſtabat. Ita manifeſtè nummi docent. Et præter illos Ovid. Pont. III. 4. 35.

Illa ducis facies in curru ſtantis eburno.

Juven. Sat. VIII. 3.

—— & ſtantes in curribus Æmilianos.

Hinc Severus *Parthicum ſibi deferentibus patribus triumphum recuſavit: quod conſiſtere in curru affectus articulari morbo non poſſet*, ut ait Spartian. c. 16. *Scheffer. l. l.* Ejus auriga nullus alius eſſe ſolebat quàm ipſe triumphans. Clarè Val. Max. IV. 4. 5. *Quæ manus* Atilii Calatini, *arantium boum nuper juga rexerant, triumphalis currus habenas retinuerunt*. Demſter. l. l. Ante Cæſarum ætatem erat auratus. Liv. X. 7. *Jovis Opt. Max. ornatu decoratus, curru aurato per Urbem vectus in Capitolium aſcendit*. Prop. I. 16. 3.

Cujus inaurati celebrarunt limina currus.

Aurei, quibus ante Imperatores uſos ſcribunt triumphantes Eutrop. IV. 8. & Flor. I. 5. 6. inaurati ſunt intelligendi. *Scheffer. l. l.* Sub Imperatoribus videtur fuiſſe aureus. Horat. Epod. IX. 21.

Io triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boves.

Philoſtr. Dion. *Trajanus Imperator in vico illum ponens in aureum currum, in quo Imperatores bellicas pompas tranſvehunt* ..., Turneb. Nicol. & Scheffer. l. l. Et eburneus, id eſt, eburneis ſigillis cultus, & ornatus, in illo ipſo auro, ut ſuſpicor. Albinov. ibid. 333.

Regalique habitu, curruque ſuperbus eburno,
Fronde triumphali tempora vinctus erit.

Ovidius ſupr. jam laudatus. *Scheffer. Caſal.* & *Nicol. l. l.* Ut victoriæ aliquas notas ſpectaret populus, ſanguine reſpergebatur. Senec. de Clem. I. 26. *Nullum ornamentum Principis faſtigio dignius, pulcriuſque eſt, quàm illa corona ob cives ſervatos. Non hoſtilia arma detracta victis, non currus barbarorum ſanguine cruenti*. Demſter. l. l. Quatuor ducebatur equis. V. illos infr. in *Equi triumphales*. Poſtea leonibus. V. illos infr. in *Leo*. Et elephantis. V. infr. in *Elephantus*. Illum dum conſcendebat, ita precabatur: *Dii. nutu. & imperio. quorum. nata. & aucta. eſt. res. Romana. eandem. placati. propitiatique. ſervate.* Roſin. Antiq. Roman. X. 29. Nicol. de Triumph. §. 22. §. 4.

CURSOR fuit dictus L. Papirius, à velocitate *curſus*. Sigon. de nomin. Roman. c. 5. Quatuor dictaturis, magiſteriis equitum duobus, conſularibus ſeptem, tribunatibus militaribus tribus, cenſuris duabus, & triumphis quinque honorati. I. L. Papirius cenſor cum C. Julio Julo, & eo mortuo cum M. Cornelio Maluginenſi anno 361. II. L. Craſſus tribunus militum bis fuit a. 366. & 368. III. Sp. Fuſius, quem patrem L. *Curſoris* quinquies conſulis eſſe ſuſpicantur. Quod non rejicio. Is enim SP. F. L. N. teſte Verrio fuit. Idem Dictator bis, ter triumphalis, & magiſter equitum fuit. IV. L. Papirius L. F. SP. N. *Curſor* magiſter equitum fuiſſe dicitur L. Cornelio Lentulo Dictatori rei gerundæ cauſa a. 433. & conſul poſt 27. annos cum Sp. Carvilio Maximo de Samnitibus triumphum egit idib. Februar. a. 460. *Auguſtin. de Famil. Roman. in Papiria. Glandorp. Onomaſt. Roman. p.* 658.

Curſores ſervi, quibus non diſſimiles ſunt, quos adhuc noſtra ætas habet, qui Gallico vocabulo à milliaribus leucis vulgò *laquais* appellantur. Paull. I. 99. §. 5. ff. de legat. 3. *Si alii vernæ, alii curſores legati ſunt: ſiquidem & vernæ & curſores ſint, curſoribus cedent*. Illorum fuit I. præcedere & præcurrere. Mart. III. 36. 13.

Nec feriatus ibat ante carrucam,
Sed tuta fœno curſor ova portabat.

Petron. c. 28. *Præcedentibus phaleratis curſoribus quatuor*. II. prænuntiare. Tacit. Agric. c. 43. n. 5. *Supremo quidem die momenta deficientis, per diſpoſitos curſores nuntiata conſtabat*. Suet. Tit. c. 9. n. 2. *Confeſtim ad alterius matrem, quæ procul aberat, curſores ſuos miſit, qui anxiæ filium ſalvum nuntiarent*. III. epiſtolas perferre. Suet. Ner. c. 49. n. 2. *Inter moras perlatos à curſore Phaontis codicillos præripuit*. IV. turbam ſummovere. Senec. Epiſt. 123. *Omnes jam ſic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen curſorum antecedat. Turpe eſt, nullos eſſe, qui occurrentes via dejiciant, qui honeſtum hominem venire magno pulvere oſtendant*. Pignor. de ſerv. p. 288. Popm. de oper. ſerv. p. 86. Buleng. de imp. Rom. VI. 27. Laz. Comment. Reip. Rom. XII. 5. Moll. in Long. Paſtor. p. 96. Gonſal. in Petronium. Putſc. in Suetonium.

Curſores pedites, cum curſus equitum finem ceperat, in circum inducebantur. Dionyſ. VII. p. 480. *Peractis equeſtribus curriculis inducebantur, qui ſuis ipſorum corporibus decertarent, curſores* .... Plin. VII. 20. *Nunc quidem in circo quoſdam curſores centum ſexaginta millia paſſuum tolerare non ignoramus*. Buleng. de circo c. 26. *Curſus* certamen Romæ in circo eadem ratione inſtitutum erat, qua equorum & curruum. Nam ex quatuor *curſoribus* unus ex ſingula factione ſumebatur, qui circum metas circi currerent, & ille qui primus omnium certa curricula confeciſſet, palmam obtinebat: ut is qui apud Græcos primus ſtadii metam attigiſſet, *curſus* victor erat, & præmia victoribus dari ſolita accipiebat. *Panvin. de lud. circ.* II. 1. & ad illum *Argelius*. Nudi *currebant*. Iſidorus ex opinione veterum ethnicorum XVIII. 40. *Pedites nudi currunt, quia & hominis, & ſeculi nulla reliquia ſunt*. De illis, quòd nudi ſint ſoliti veſtium onere, faſtuque omni depoſito contendere, Paull. Hebr. c. 12. n. 1. etſi μεταφορικῶς loquitur, attamen ſatis evidenter, ac perſpicuè indicat, iſta proferens: *Abjecto omni pondere .... propoſitum nobis ſtadium decurramus*. Faber Agoniſt. II. 3. & 34. Reperio Orſippum quendam Lacedæmonium circa trigeſimam ſecundam Olympiadem primum inſtituiſſe *curſum* Olympicum, & quidem nudum. Unde & locus, & ipſum certamen dicta ſunt γυμνάσια, quaſi nudalia. Et quia nudi prodibant ad certamen, utebantur ſubligaculo, zona, ſive cingulo lumbari. Et hic mos lege firmatus manavit ab illo, cujus memini, Orſippo Lacedæmonio. Is enim ſoluto ſuo ſubligaculo in mœrorem prolapſus eſt. Inde & mos, & lex apud priſcos, qua cautum, ut περιζώματα, quæ διαζώματα ſunt Clem. Alex. Pædag. III. 5. ferantur velandis pudendis. *Paſchal. de Coron.* VI. 14. *Faber. ibid. c.* 2. Qui mos etiam Romæ duravit uſque ad Imperatoris Auguſti, & Dionyſii Halicarnaſſei, qui ſub Auguſto floruit, tempora. Ita enim Dionyſ. VII. p. 475. *Nudi cætera, pudenda tantum tecti ſubligaribus campeſtribus: qui mos Romæ manſit ad mea uſque tempora, ſicut olim fuit in Græcia: in qua nunc antiquatus eſt, orto à Lacedæmoniis initio*. Faber ibid. c. 4. Inungi etiam ſolebant. Stat. Theb. VI. 573.

Ipſe tamen formæ laudem aſpernatur, & arces
Mirantes: tunc Palladios non inſcius hauſtus
Incubuit, pinguique cutem fuſcatur olivo.
Hoc Idas, hoc more Dymas, aliique niteſcunt.

n. 583.

Proximus & forma, nec multum ſegnior Idas
Curſibus, atque ævo juxta prior ....

Faber

Digitized by Google

Faber ibid. c. 3. Armis undiquaque inſtructi. Fidem facit Heliod. ıv. p. 161. *Locum curſus ſortiebatur: & induta tota armatura ſtetit ad carceres, ſtudio currendi anhelans.* Pauſan. Eliac. ı. p. 155. *Jam verò gravioris armaturæ peditum curſus in ſtadium cum plauſu receptus eſt quinta & ſexageſima olympiade.* Et Apoſtol. Epheſ. c. 6. n. 13. deſcribit Chriſtianam armaturam, qua ſpirituales *curſores* armatos eſſe docet, ab his, non à militibus ducta ſimilitudine. *Lyd. Agoniſt. ſacr. c. 9. & 10. Faber Paralip. ad Agoniſt. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom.* VIII. *p.* 1263. C. Clypeum manibus interdum ferebant. Pauſan. Lacon. p. 95. *At cum ſcuto currere peractus jam propè ludis, nondum invaluerat.* Eliac. ı. p. 155. *Qui cum ſcutis decurrerunt, eos primus devicit Demaratus.* Et de Demarati ſtatua ıı. p. 187. mox laudandus. Illis concuſſis ſtrepitum quendam ediderunt. Pindar. Iſthm. 1. 31.

Fulget verò manifeſta virtus
Inque nudis ſtadiis illos, inque ſcutiſtrepis armatis curſibus.

Unde Paulus, cum ſpirituales ſuos *curſores* inſtruit, vult, ut ante omnia *ſcutum fidei arripiant*, Eph. c. 6. n. 16. Unde illud ortum videtur, quòd interdum clypeis donati fuerint in *curſus* certamine victores. Sic Æneas clypeo Niſum donat apud Virg. Æneid. v. 359.

Et clypeum efferri juſſit Didymaonis artes,
Neptuni ſacro Danais de poſte refixum,
Hoc juvenem egregium præſtanti munere donat.

Lyd. ibid. c. 10. Faber. l. l. Calceis quibuſdam muniti, quos ἐνδρομίδας vocat Pollux III. 30. 9. *Endromides. Sic autem curſorum calceamenta vocantur.* Et κνημῖδας Pauſan. Eliac. ıı. p. 187. *Statua ejus clypeum, more noſtri temporis militum, præ ſe tenet: galea caput, crura ocreis armata ſunt.* Et Paullus *curſorem* ſuum Chriſtianum vult *pedes habere calceatos præparatione Evangelii*, ad Epheſ. c. 6. n. 15. *Lyd. ibid. c.* 11. *Faber l. l.* Caput galea armati. Pauſanias modò laudatus. Et Paullus ſcitè admodum ſpirituali *curſori* commendat *galeam ſalutis*, Eph. c. 6. n. 17. *Lyd. ibid. c.* 12. *Faber l. l.*

CURSORIA eppellabatur navis expeditior. Sidon. Epiſt. 1. 5. *Ticini curſoriam, ſic navigio nomen, aſcendi.* Scheffer. de milit. naval. addend. p. 325. Savar. in Sidonium. Henin. in Bergier. IV. ſect. 44. n. 7.

CURSU exercitati ad militiam, & militaria officia perquam apti ſunt. Unde non Græci tantùm, ſed Romani quoque juvenes ad *curſum* aſſueſacere ſoliti ſunt, certè in ludis circenſibus, qui apud Romanos quædam veluti effigies ludorum Græcorum, & præſertim Olympicorum erant, *curſu* certabant, quem *currendo* certa ſtadia in campo, ad metam deſtinatam uſque, peragebant. Quæ omnia ita ordinarunt veteres, ut, quemadmodum Veget. ı. 9. explicat, *cum majori impetu in hoſtem procurrerent, ut loca opportuna celeriter, cum uſus advenerit, occupare, vel adverſariis idem facere volentibus, præoccupare diſcerent, ut ad explorandum alacriter pergerent, alacrius redirent, ut fugientium terga faciliùs comprehenderent:* & qui alii fuerunt, atque ad hunc diem uſque, militaris *curſus* ſunt. *Strauch. Olymp. agon. §.* 12. *Lyd. de Re milit. v.* 2.

Curſus, ſive certamen curule fuit præcipuum ſpectaculorum ab antiquis in circo maximo fieri conſuetorum. Illud Romæ primus invenit Romulus, cui Tarquinius certum locum aſſignans, circum maximum condidit, & *curſus* ludicros in varia certamina equeſtria, & curulia, equorum, bigarum, trigarum, & quadrigarum diſtincta, exornatoque, ſecundum partem gymnicam, ſive athleticam adjunxit. *Initio*, inquit Servius, *propter equorum inopiam, legimus veteres in agitandis circenſium ludicris, diverſis uſos eſſe animalibus: poſtea equis tantum, qui curribus adjuncti equitabant.* Ex quibus primum locum obtinent bigæ, trigæ, quadrigæ. *Panvin. de Lud. Circenſ.* 1. 9. V. etiam infr. in *Decurſio*.

Curſus clabicularis, clabularis, clabularius, clavularis ὀξύδρομος, celer, & velox *curſus*, cujus poteſtatem nemo habuit, excepto præfecto prætorio l. 62. C. de curſ. publ. De Teuro præfecto prætorio Ammian. XXI. 9. cum adventum Juliani Imperatoris fugeret, illum *maturè diſceſſiſſe, vectumque mutatione celeri curſus publici:* quod interpretor, *clabulari curſu.* Ob tres tamen cauſas clabularis *curſus* permiſſus eſt: ſi tranſirent milites, ſi legati, ſi arma transferrentur. Quibus ex cauſis ſoli præfecti prætorio evectiones faciunt, & ex arca eorum ſumitur, quod animalium locatoribus pro mercede dari ſolet. Quare cum petulantes Numidæ in Gallia motus adverſus Julianum principem excitarent, *eos ad orientem proficiſci cum familia præcepit, clabulari curſus facultate permiſſa.* Ammian. XX. 4. *Gothofr. de offic. dom. Auguſt.* III. 15. *Valeſ. in Ammianum.*

Curſus publicus, vehicularis, ſive veredarius etiam fiſcalis dictus eſt, quia à privatis ad fiſcum eſt traductus. Spartian. Adrian. c. 7. *Statim curſum fiſcalem inſtituit, ne magiſtratus hoc onere gravarentur.* Caſaub. & Donat. ad Spartianum. Turneb. Adv. XXIX. 12. Rhodig. Ant. Lect. XXI. 24. Scheffer. de Re Vehic. II. 30. Hennin. ad Bergier. de viis milit. IV. Sect. 4. n. 2. Sed hic loquendi modus prorſus eſt inuſitatus & novus. Et ratio, quæ ſequitur, huic expoſitioni planè repugnat: ſubjunxit enim, ideò curſum publicum ad fiſcum traduxiſſe, *ne magiſtratus hoc onere gravarentur.* Si magiſtratus hic capimus, qui in provincias ibant, aut per provincias ſuas iter faciebant, quid illorum interfuit, ad fiſcum potiùs pertinuiſſe *curſum* publicum, quàm ad privatos? nam ſi privati ante Adrianum *curſum* illum magiſtratibus exhibebant, non magis tunc onere gravati fuerunt, quàm cum eum ad fiſcum Adrianus tranſtulit: ſive enim privati, ſive fiſcus, *curſum* publicum præſtabat, immunes itaque ab illo onere magiſtratus, quid opus igitur fuit, fiſcalem eum facere, ne magiſtratus gravarentur? Sanè non poteſt aliter hic locus exponi, quàm Adrianum primum inſtituiſſe publicum *curſum*, cum ante ipſum non eſſet: idque in gratiam magiſtratuum, ne in provincias euntes impenſis ſuis iter facerent: nam *curſum fiſcalem* hic vocat Spartianus, quem alii *curſum publicum*. Atqui illum primum Auguſtum inſtituiſſe ſcribit Suet. c. 49. n. 7. *Quo celeriùs ac ſub manum annuntiari cognoſcique poſſet, quid in quaque provincia gereretur, juvenes primo modicis intervallis, per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit.* Qui tamen ita vehicularium *curſum* videtur inſtituiſſe, ut quid in provinciis gereretur, cognoſcere celeriùs poſſet, non ut etiam magiſtratibus, aliiſque paſſim hominibus exhiberetur: quod poſtea factum ex hoc inſtituto Adriani. Aurel. Vict. Cæſ. c. 13. n. 5. hoc tribuit Trajano ſub eadem ratione, qua Suetonius Auguſto: *Simul noſcendis ocyus quæ ubique è republica gerebantur, admota media publici curſus.* Falſi igitur Spartianus & Aurelius Victor. Conſtat tamen, ante Adrianum magiſtratibus, cum in ſuas ibant provincias, non patuiſſe copiam *publici curſus*, ſed ſuis ſumptibus ire & redire ſolitos: nec enim alii vehicularium illum *curſum* uſurpabant, quàm qui ex provinciis ad Principem deſtinabantur, aut qui à Principe in provincias mittebantur, aliquid annuntiaturi. Atque ita quidem verum erit, quod ad magiſtratus, Adrianum inſtituiſſe *curſum fiſcalem*, ne hoc onere gravarentur. Quod ſi *fiſcalem* ita accipimus, cujus præſtatio fiſco incumberet, dicendum erit, quis poſtea Princeps, ne fiſcalis eſſet, fecerit: nam apud Spartianum in Severo c. 14. habemus, eum, ut ſe gratioſum provincialibus præberet, à privatis ad fiſcum onus illud transtuliſſe. Denique ſi *fiſcalem* hoc ſenſu ſumamus, non alio ſenſu fuerit capienda *rheda fiſcalis* apud Severum Sulpitium III. de vita Martini: *Per aggerem publicum plena militantibus viris fiſcalis rheda veniebat.* Atqui nemo poſſit ignorare temporibus Sulpitii *curſum publicum* non fiſco, ſed provincialibus oneroſum fuiſſe, qui eum tolerabant, ut lex Juliani loquitur. *Fiſcalis* igitur *rheda*, & *fiſcalis curſus*, non quod eum fiſcus exhibere teneretur, ſed quod res *fiſcales* eo transveherentur; ut aurum & argentum ſacrarum largitionum, cum ad comitatum Principis deſtinabantur veſtes & aliæ ſpecies, quæ *fiſcales* dicebantur: vel *fiſcalis* ſimpliciter eſt δημόσιος, ut contra τὸ δημόσιον fiſcum

Digitized by Google

fiſcum appellarunt. *Salmaſ.in Spartian. Adrian. c. 7. Gunther. de offic. dom. Aug.* III. 14. *Panciroll. Notit. Dignit. Imp. orient. c. 6. Hugo de prim. ſcrib. orig. c.* 14. *Bergier. de viis milit.* IV. *Sect.* 4. §. 5. 6. *Spanhem. Diſſert.* IX. *de præſt. & uſu numiſm. p.* 106...... *Stevvech. in Veget.* I. 3: 11. 25. *Laz. Comment. Reip. Roman.* II. 14. Illius origo paullò altiùs arceſſenda eſt. Magiſtratus olim Romani ad exercitus & provincias profecturi, mulis, tabernaculis, aliisque inſtrumentis itineris è publico inſtruebantur. Soli legati, qui repentè aliquò mittebantur, ſingula jumenta per oppida, qua iter faciendum erat, exigebant. Primus L. Poſtumius conſul anno ab U. C. 581. iturus ad Campaniam ad agrum publicum à privato terminandum, Præneſtinis infenſus, cum publicum ſibi hoſpitium, tum jumenta parata, quum inde exiret, imperavit. Inde ſimilis continuò & major etiam licentia uſurpata à ſequentibus Imperatoribus. Liv. XLII. 1. ubi ſuperiora commemorasſet, *jus velut probato exemplo magiſtratibus fecit graviorum in dies talis generis imperiorum*. Prima ergo origo impenſis ſociorum ac privatorum: quanquam à principio tenues eſſent & extraordinariæ, occaſione ſubitarum legationum, dein ſola libidine ac licentia magiſtratuum niterentur. Ab Auguſto poſtea, quo celeriùs noſceret ſtatum provinciarum, vehicula per publicas vias diſpoſita; atque ita inductus *vehicularis curſus*, hinc inde ad Principem, aut à principe commeantium; quam eandem moris hujus cauſam & originem ſecus Trajano tribuit Victor. Manſit illa vehiculatio ſub ſequentibus Cæſaribus, ſed variis ſubinde mutationibus obnoxia, dum eadem à privatis ad fiſcum translata: aut ejus onere ſublevatæ certæ tantum provinciæ, aut plures leges identidem latæ, quibus ejuſmodi vehiculationis commodis & incommodis conſultum; cantum de proviſu, cura, alimentis animalium publicorum; & reſtricta vel ampliata iiſdem utendi licentia, Inſignis de *curſu publico* locus eſt apud Procop. Arcan. hiſt. *c.* 30. ubi docet eum ab Imperatoribus inſtitutum, cum aut hoſtium, aut aliorum ſeditiones nuntiarent id genus *curſores*, tum ut annua vectigalia portarent, In via unius diei octo circiter ſtabula, ad minimum quinque; in ſingulis ſtabulis equos quadraginta diſpoſitos exſtitiſſe, unde *curſu* diurno decem dierum viam metiri poterant *curſores*; inde autem privatorum commoda ob promercales fructus, quos alendis equis & ſtabularus vendebant quæſtoribus: ſublatum autem paſſim illum *curſum* à Juſtiniano, aut imminutum, ut in Ægypto & Oriente reliquis excepta in Perſidem via, ſtabulorum numerum, eumque inſuper ab equis ad aſinos redactum. *Spanhem. ibid. p.* 801....

CURTIA gens. V. illam infr. in *Gens*.

CURVUS fuit cognomen Fulviorum. V. infr. in *Gens*,

CUS.

CUSONES linarii dicuntur, qui lina *cudunt*, In codice Theodoſiano pro *cuſores* perperam ſcriptum eſt *caſores*. Panciroll. de corpor, artif. §. 33. Du Freſne Gloſſar.

CUSTODIA caſtrorum alia eſt diurna, alia nocturna. Diſtingui etiam ſolet à diverſitate loci, in quo agitur, cum alia interiora caſtra tueatur, alia exteriora: & rurſus hæc vel intra caſtra in vallo, portis, turribus, vel extra caſtra, ibique vel longiùs, vel propiùs. Differunt etiam genere militum: quædam enim equitum, quædam peditum, quædam legionum, quædam auxiliorum, quædam gravis, quædam levis armaturæ. Denique numero diverſæ ſunt, cum partim à ſingulis, paucisque excubus, ſive [illegible], partim à totis manipulis, aut cohortibus obeantur, quæ hodie *corpora cuſtodiarum* appellamus. *Schel. in Polyb. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. x. p.* 1180, *D.*

Cuſtodia apud magiſtratus quæ habebatur erat hujus generis. Reus interdum conſuli, prætori, ædili, interdum & ſenatori, etiam non è magiſtratu committebatur. Tacit. Annal. VI. 3. 4. *Et quia incuſabatur facilè toleraturus exſilium, delectâ Lesbo inſula nobili, & amœna, retrahitur in Urbem, cuſtoditurque domibus magiſtratuum*. Sed nonniſi in reis illuſtrioribus uſurpatum: eaque *cuſtodia libera* dicta eſt. Salluſt. Bell. Catil. p. 37. *Senatus decrevit, ut abdicato magiſtratu Lentulus itemque cæteri in liberis cuſtodiis haberentur: itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tum ædilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæſari, Ceparius Cn. Terentio ſenatori traduntur*. Plerumque ſenatoribus. Hieron. adv. Vigilantium: *Sint ergo non tetro aliquo carcere, ſed amœna & libera cuſtodia, tanquam patres quidam ordinis ſenatorii*. Lipſ. in Tacit. Annal. VI. n. 9. Briſſon. de Formul. v. p. 474. Sigon. de Judic. II. 3. Ræward. Var. III. 12. Laurent. var. ſacr. gentil. c. 15.

Cuſtodia militaris frequentiſſima, & Romæ, & in provinciis, ejuſque modus, ut is qui in noxa eſſet, catenam manui dextræ alligatam haberet, quæ eadem militis ſiniſtram vinciret *cuſtodiæ* ejus præfecti. Senec. de tranquil. s. 10. *Eadem cuſtodia univerſos circumdedit, alligatique etiam ſunt qui alligaverunt. Niſi tu fortè leviorem in ſiniſtra catenam putas*. Epiſt. 5. *Eadem catena & cuſtodiam, & militem copulat*. Athen. v. 11. *Manius autem Aquilius conſularis, qui de Siculis triumphavit, colligatum ſecum habens longo catena Baſtarnem quendam quinque cubitorum pedes ab equite trahitur*. Addo, duos milites ſæpè uni reo datos majori cuſtodiæ. Actor. c. 12. n. 6. *Dormiebat inter duos milites, duabus alligatus catenis*. Ut nempe inter duos milites cuſtodes alligaretur, hic dextræ militis unius, qui ad ſiniſtram, illic ſiniſtræ militis alterius, qui ad dextram. Erant longiuſculæ, ut ambulare & incedere pariter non incommodè poſſent. Domitianus apud Suet. c. 14. n. 7. *Nec niſi ſecreto atque ſolus pleraſque cuſtodias, receptis quidem in manu catenis audiebat*. Auguſtin. in Pſalm. 128. *Ligantur duo, & mittuntur ad judicem, latro & colligatus: ille ſceleratus, iſte innocens, una catena ligantur, & longè ſunt a ſeſe.* Athenæus modò laudatus. Obſervandum quoque non gregarium ſolum militem, ſed & tribunum aut centurionem captivis interdum cuſtodem datum. Suet. Tib. c. 22. n. 2. *Hunc tribunus militum, cuſtos appoſitus, occidit*. Act. c. 27. n. 1. *Tradidit Paullum vinctum centurioni nomine Julio*. Laxior autem & liberior nonnunquam fuit captivitas cuſtodiæ catenis vinctæ, etiam ſub milite cuſtode. Act. c. 28. n. 16. *Permiſſum eſt Paullo, ut habitaret ſeorſim cum milite qui cuſtodiebat illum*. Lipſ. in Tacit. Annal. III. Excurſ. B. Lyd. de re milit. IV. 4. Briſſon. de Formul. v. p. 473. Sigon. de Judic. II. 3. Laurent. var. ſacr. gentil. c. 15. Ræward. Conject. I. 4. Scalig. in Manil. v. p. 418. Kipping. Antiq. Roman. II. 7, §. 13. Schill Nomencl. Philol. p. 372.

Cuſtodia apud vades dicebatur, cum eorum periculo reus fidejuſſoribus tradebatur. Tacit. Annal. v. 8. 2. *Neque aliud periclitantibus auxilii, quàm in fratrum conſtantia fuit, qui vades exſtitere*. Ulpian. l. 1. de cuſt. reor. *De cuſtodia reorum æſtimare proconſul ſolet, utrum in carcerem recipienda ſit perſona, an militi tradenda, an fidejuſſoribus committenda*. Lipſ. in Tacit. Annal. VI, n. 9. Briſſon. de Form. v. p. 472. Ræward. Var. III. 12.

CUSTOS accuſatoribus apponebatur, qui obſervaret ex eo die, quo delatus erat reus, uſque in cauſæ diem, quid illi agerent, qua via molirentur accuſationem, quibus modis inſtituerent, dolumne, corruptelam, ambitum admiſcerent. Plutarchus in Catone Uticenſi. *Pollut. For. Rom.* II. 4.

Cuſtos armorum dicebatur in militia navali, qui in navalibus curam gerebat inſtrumentorum navalium. Inſcriptio vetus Ravennæ, ubi quondam fuerunt navalia:

C. JUL. PRISCI.
VIX. ANN. VI. M. X. D. VIII.
JULIUS. GERMANUS.
ARMORUM. CUSTOS.

Arma ſunt inſtrumenta nautica. Cæſ. Bell. Gall. III. 14. *Naves eorum omni genere armorum ornatiſſimæ*. Scheffer. de milit. nav. Addend. p. 333. Et in terreſtri. Vetus inſcriptio: V. F. C. VIRIUS. SABINUS. VETERANUS. ARMORUM, CUSTOS. LEG. XIV. GEM. MART. VICT.

Digitized by Google

VICT. D. M. Non enim licebat arma cuiquam domi habere, l. 1. ad l. Jul. de vi publ. *Ræward. Conject.* 1. 9. V. & ſupr. in *Arma*.

Cuſtos cadaveris, qui ad defuncti jam collocati pernoctabat cadaver. V. illum ſupr. in *Cadaver*.

Cuſtos canis eſt oſtiorum. Theoph. Char. c. 5. *Vocato etiam cane, & ejus roſtro manu prehenſo; hic*, inquit, *& agrum, & domum, quique in ea ſunt omnes cuſtodit*. Colum. VII. 12. *Canis falſo dicitur mutus cuſtos: nam quis hominum clarius, aut tanta vociferatione beſtiam, vel furem prædicat, quàm iſte latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis cuſtos incorruptior?* Sagittar. de jan. vet. c. 21.

Cuſtos capſæ. V. illum ſupr. in *Capſarius*.

Cuſtos in comitiis præter id quod obſervabat, ne quid fraudis committeretur in ſortitionibus & ſuffragiis dicendis, deſcribebat etiam cujuſque centuriæ educta è ciſta ſuffragia, ut inde appareret, quæ eſſet illius centuriæ ſententia. *Gruch. de Comit. Roman.* 1. 3. *Turneb. Adv.* XXI. 15: XXV. 4. *Hotman. Antiq. Roman.* II. 12. *Panvin. de Civit. Roman. c.* 69. Nam quomodo Cato fraudem animadvertere potuit, quæ comitiis ædilitiis ad dejiciendum M. Favonium fiebat, niſi pro amico Favonio Cato *cuſtos* fuiſſet? Aut quomodo collegæ C. Gracchi multa ſuffragia malignè occultare potuerunt ad dejiciendum tribunatu Gracchum, niſi præter rogatorem alii eſſent, qui ſe interponerent numerandis ſententiis? *Gruch. ibid.* II. 4. Horum numerus cum tabellarum numero, quæ ſingulis committebantur, ferè conveniſſe mihi videtur. Veluti in legibus ferendis duæ tantum dabantur tabellæ populo: itaque deſcribendo numero ſuffragiorum binis tantum *cuſtodibus* opus erat. In magiſtratuum comitiis tot dabantur tabellæ, quot erant candidati: deſcribendis ergo ſuffragiis non multò pluribus erat *cuſtodibus* opus, quam quot erant candidati, ut ſuus cuique candidato *cuſtos* eſſet. Sanè ex his intelligi poteſt, prærogativæ centuriæ alium *cuſtodem* dari ſolitum, quam aliis jure vocatis centuriis. Neque enim diceret Cicero, ſe primum *cuſtodem* fuiſſe in comitiis L. Piſonis, ſi ſolus *cuſtos* fuiſſet à Piſone rogatus: nec primam tabulam ſibi datam affirmaret, ſi ſolus ipſe in tabula unica deſcripturus erat omnia ſuffragia, quæ conſulem crearent Piſonem. Itaque ego exiſtimo, ſingulos candidatos unum habuiſſe *cuſtodem*, quem prærogativæ præficerent: eumque virum aliquem gravem, ac ſibi amiciſſimum: ob id ſcilicet, quod in prærogativa plurimum erat momenti. Præter *cuſtodem* autem prærogativæ, reliquarum centuriarum deſcribendis ſuffragiis alium *cuſtodem* præfeciſſe: adeo, ut totis comitiis quiſque candidatus duos modò *cuſtodes* præfecerit. Nam, ut numerum *cuſtodum* non faciamus cum numero tribuum convenientem, ſicut rogatores & diribitores; hinc adducor, quod *cuſtodes* à candidatis præficiebantur, ut ſupra probavimus: quare ſi quando accidiſſet, ut eſſent duodecim, v. g. competitores, neceſſe erit, ut duodecies multiplicetur numerus tribuum, aut ita quadringentos & viginti facerent *cuſtodes*: idque præter eos, qui prærogativæ *cuſtodes* eſſent. Nam prærogativæ qui præfecti erant, hoc munus totis comitiis non præſtabant, ſed aliis centuriis alii *cuſtodes* adhibebantur, ut demonſtravimus. Multò minus veriſimile eſt, omnibus centuriis alios ſemper atque alios cuſtodes attributos. Cum enim oporteat tot eſſe *cuſtodes*, quot erant tabellæ diverſæ, quarum numerus deſcribendus erat, ſi ſingulis centuriis novi ſemper *cuſtodes* attribuerentur, tantò major fieret numerus *cuſtodum*, quantò major erat numerus centuriarum quàm tribuum. *Gruch. ibid.* 1. 4.

Cuſtos in conviviis apponebatur, qui obſervaret, ne quis gemmas ex poculis avelleret. Juven. Sat. v. 37.

— ipſe capaces
Heliadum cruſtas, & inæquales beryllo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum.
Vel, ſi quando datur, cuſtos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, ungueſque obſervet acutos.

Mart. XIV. 8. V. illum infr. in *Pocula*. Meurſ. de lux. Roman. c. 8. Grang. in Juvenalem.

Cuſtos cubiculi dicebatur janitor. Juven. Sat. v. 346.

Pone ſeram, cohibe: ſed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes?

Apul. Metam. IV. p. 184. *Barbarus iſte ſervulum ſuum Myrmecen ſecretum commonet, ſuæque dominæ cuſtodiam omnem permittit*. Ovid. Heroid. III. 17.

Sæpe ego decepto volui cuſtode reverti,
Sed me, qui timidam prenderet, hoſtis erat.

Pignor. de ſerv. p. 485. Sagittar. de jan. vet. c. XVI. §. 14. Stuch. Ant. Conviv. II. 30.

Cuſtos lateris ſacri vocabatur præfectus prætorii, quia prætorium obſervabat, & latus Principis tegebat. Mart. VI. 76. 1.

Ille ſacri lateris cuſtos, Martiſque togati.

Herod. II. 1. 2. *Cuſtodientes regiam aulam* & v. 4. 16. *Satellites, corporis cuſtodes, & prætoriani*. Faber. Semeſt. 1. 1.

Cuſtos monumenti vocabatur, qui ea, quæ ad *cuſtodiam* monumenti pertinebant, ſervabat. Prop. III. 14. 22.

Afferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulcrum
Ornabit cuſtos ad mea buſta ſedens.

Ejus officium erat fores claudere, aperire, à furibus cavere, floribus ac corollis ſepulcrum ornare. *Gutber. de jur. man.* II. 31. *Gonſal. in Petron. p.* 276. *Kipping. Antiq. Rom.* IV. 6. 15.

Cuſtos officiorum fortè idem qui officialis, id eſt, miniſter, apparitor. Inſcriptio Romæ:

AURELIUS. DIONYSIUS.
TITI.. ET.. VIVI. SIBI.
LIBERTIS. LIBERTABUSQUE
POSTERISQUE. FECERE. AURELIUS.
D.... IUS. CUSTOS. OFFICIORUM.

Spon. Miſc. Erudit. Ant. Sect. 17. *p.* 112.

Cuſtos pueris ingenuorum & principum ſemper dabatur. Plaut. Capt. III. 5. 50.

Cui, hero minori, *me cuſtodem addiderat herus major*.

Merc. 1. 1. 89.

— qui olim à puero parvulo
Mihi pædagogus fuerat, quaſi uti mihi foret
Cuſtos.

Cerda in Æneid. v. 446.

Cuſtos puerperæ. V. illum ſupr. in *Pilumnus*.

Cuſtos regiones ſuas intranti, tanquam arbiter actionum ejus dabatur à Romanis. Hinc acris querela Germanorum ad Ubios hac de re apud Tacit. Hiſt. IV. 64. 3. *Nam ad hunc diem flumina, ac terras, & quodammodo cœlum ipſum clauſerunt Romani, ut colloquia congreſſuſque noſtros arcerent; vel, quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac prope nudi ſub cuſtode & pretio coiremus*. Quibus Agrippinenſes reſpondent c. 65. n. 6. *Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes*. De Hermunduris idem Germ. c. 41. n. 2. *Paſſim, & ſine cuſtode tranſeunt .....* Lipſ. in Taciti Germaniam. Cluver. Germ. Antiq. 1. 13.

Cuſtos ſuſpendioſis à magiſtratu addebatur, qui videret, ne cadavera ad ſepulturam detraherentur. Plutarch. in Cleom. p. 823. E. *Paucis poſt diebus ii qui Cleomenis cruci affixum corpus cuſtodiebant*. Petron. c. 71. *Miles, qui crucem aſſervabat, ne quis corpora ad ſepulturam detraheret*. c. 72. *Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam cuſtodiam, detraxere nocte pendentem, ſupremoque mundaverunt officio*. Lipſ. de cruce II. 16. Faber Semeſt. II. 2. Kirchm. Append. ad libr. de Funer. c. 14. Gonſal. in Petronium. Kipping. Antiq. Rom. II. 8. §. 11. Lydius de Re Milit. v. 4. Buleng. de Venat. circic. 36.

Cuſtos tabularum vocabatur, apud quem litis inſtrumentum, tabulæ inquiſitionum, teſtificationum, reliquorumque ſcriptorum, quibus litium articuli confirmandi erant, in capſis deponebantur cuſtodienda. Cicer. Verr. II. 44. *Qui tabulas tenet? qui monet? qui ſcribit? qui proximus eſt?* quod etiam pertinuerit ad *cuſtodes* non tantùm monere, verùm etiam capſas depoſitas cuſtodire, caveréque ne qui

agant

Digitized by Google

agant, prævaricentur, aut colludant cum adverſario. Aſcon. in Cicer. p. 36. *Cuſtodes, & ſubſcriptores non ſolum chartarum cauſa, neque juvandi accuſatoris adhiberi ſolent, ſed etiam ut non facilè corrumpantur*. Pollet. For. Rom. II. 4.

Cuſtos tironibus in militiam admittendis olim dabatur. Virg. Æneid. v. 446.

Cuſtodem ad ſeſe, comitemque impubis Juli,
Epitydem vocat.

Ubi Servius: *Secundum Tullium, qui dicit ad militiam euntibus dari ſolitos cuſtodes, à quibus primo anno regantur: unde ait de Pallante* VIII. 515.

—— ſub te tolerare magiſtro
Militiam, & grave Martis opus.

Cicer. pro Cœl. c. 5. *Eademque erat, ſi ſtatim mereri ſtipendia cœperamus, caſtrenſis ratio ac militaris, qua in ætate, niſi qui ſe ipſa ſua gravitate & caſtimonia, & cum diſciplina domeſtica, tum etiam naturali quodam bono defenderet: quoquo modo à ſuis cuſtoditus eſſet, ...* Turneb. Adv. XXVI. 22. Cerda in Virgilium.

Cuſtos in vineis opus qui faciebant, apponebatur. Pallad. II. 10. *In quo erit diligentia, ne crudum ſolum fraude occulta foſſor includat. Quam rem ſubinde cuſtos virga exploret*. Cato de re Ruſt. c. 33. *Vinarios cuſtodesque rectè relinquito*. Barth. Adv. XXXVIII. 4.

Cuſtos virginibus, ne vel à petulantibus, & luxurioſis hominibus, aut alio quovis modo virginitatis flore privarentur, addebatur. Heliod. Æthiop. VII. p. 316. *Denique in furorem illam inſciis omnibus in poſterum egiſſet amor, niſi quadam anus, nomine Cybele, cuſtos cubilis, & rerum Venerearum Arſaces miniſtra, incurriſſet in thalamum.* Tib. 1. 3. 83.

At tu caſta, precor, maneas, ſanctique pudoris
Aſſideat cuſtos ſedula ſemper anus.

Prop. I. 11. 15.

Ut ſolet amota labi cuſtode puella.

Almelov. Ant. è ſacr. prof. ſpec. p. 66.

Cuſtos & obſervator vota nuncupantibus, qui attenderet, adhibebatur & apponebatur. Senec. de Clem. 1. 19. *Quid pulcrius eſt, quàm vivere optantibus cunctis, & vota non ſub cuſtode nuncupantibus?* Briſſon, de Formul. 1. p. 107. Van Dale Diſſert. 1. c. 8. Lipſ. in Senecam.

Cuſtos uxoribus à maritis, & amicis ab amatoribus apponebatur. De maritis Tib. 1. 7. 9.

Ipſe miſer docui, quo poſſet ludere pacto
Cuſtodes.

De amatoribus Prop. II. 5. 29.

Quos igitur tibi cuſtodes, quæ limina ponam?

IV. 1. 145.

Non mille excubiæ, nec te ſignata juvabunt
Limina: perſuaſa fallere rima ſat eſt.

Lipſ. in Tacit. Annal. XI. n. 133. Pollet. For. Rom. II. 4. Schill Nomencl. Philol. p. 380. Veteres diviſerunt ædes in androna, & gynæceum. Græci exteriorem ædium partem viris dederunt, interiorem feminis. Romani contra exteriorem feminis, interiorem viris. De Græcis Homer. Iliad. x. 440.

Sed hæc telam texebat in abdito domus alta.

Et *gynæcea virginum ad extremam contignationem ædium* confert Eurip. Phœniſſ. n. 89. De Romanis Arnob. II. p. 91. *Matresfamiliæ veſtra in atriis domorum operantur, induſtrias teſtificantes ſuas*. Hinc Romano more Virg. Æneid. IX. 947.

—— hic Dardanio Anchiſæ
Armiger ante fuit, fiduſque ad limina cuſtos.

Fidelis verò hæc cuſtodia in aſſervandis feminis. *Cerda in Virgilium.*

CYA.

CYATHISSARE dicebantur, qui pocula miſcebant. Plaut. Men. II. 2. 28.

Non ſcis, qui ego ſim, qui tibi ſæpiſſime
Cyathiſſo, apud nos quando potas.

Quod Cæſari exprobratum fuiſſe à C. Memmio teſtatur Suet. c. 49. n. 5. *Sed & C. Memmius etiam ad cyathum & vinum Nicomedi ſtetiſſe objecit*. Pætus de Roman. ac Græcor. menſur. III. Theſ. Ant. Roman. Græv. Tom. x. p. 1642. E.

CYATHUS eſt duodecima pars ſextarii, quem Romani in duodecim uncias dividebant, menſura tanti liquoris, quantum quis uno hauſtu leviſſimè exhauriat. *Ciaccon. de tricl. p. 71. Baccius de vin. & conviv. IV. p. 169. Bud. de aſſe V. p. 549. Cenal. de pond. ac menſ. rat. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XI. p. 1452. E. Pætus de Rom. ac Græcor. menſ. III. Theſ. Græv. ibid. p. 1642. F. Buleng. de imp. Rom. VI. 65. Bruyer. de Re cibar.* III. 9. Ex horum numero pocula appellabant his nominibus, quibus aſſis partes appellantur, nempe ſextantes, quadrantes, trientes, quincunces, ſemiſſes, ſeptunces. . . pro calicibus, ſeu poculis, quæ duos, tres, quatuor, & ſic deinceps continerent. *Pætus & Ciacon. l. l.* Quem numerum plerumque ex numero literarum, quæ ad exprimendum nomina ſuorum deorum, dominorum, & amaſiarum concurrebant, formabant. Mart. 1. 72. 1. V. ſopr. in *Bibere*. Miniſtrantes hunc manu tenebant, ut quod quiſque poſceret, metiri poſſent. Hinc puer, qui ad cyathum erat, apud Plaut. Perſ. v. 2. 16.

At tibi ego hoc continuo cyatho oculum excutiam tuum.

Ciaccon. l. l. Commendatur Auguſti frugalitas, qui tametſi aliquando minus, nunquam tamen amplius quàm duodecim *cyathos* uno convivio ſolebat ebibere. Sexies enim bibebat, calice qui duorum *cyathorum* capax eſſet. Suet. c. 77. n. 3. *Quoties largiſſimè ſe invitaret, ſenos ſextantes non exceſſit*. Pætus & Cænal. l. l.

CYB.

CYBÆA eſt navis onetaria rotunda, ut cupæ nomen oſtendit. Heſychius. *Κύπαι εἶδός τι νηός*. Cicer. Verr. v. 17. *Nam cybæam maximam, triremis inſtar, pulcerrimam atque ornatiſſimam, palam ædificatam ſumptu publico*. . Turneb. Adv. XXII. 12: XXV. 5. Gyrald. de navig. c. 18. Bavſ. de re naval. Theſ. Ant. Græc. Gronov. Tom. XI. p. 596. F. 598. E. 600. A.

CYBELE uxor Saturni à gentibus exiſtimata. Vehebatur curru, quia ipſa credebatur terra, ut ait Servius, quæ pendet in aere. Ideo rotis ſuſtineri dicebatur, quia mundus rotatur & volubilis eſt, & eidem ſubjugabantur leones, ut oſtenderetur, maternam pietatem omnia poſſe ſuperare. *Gyrald. Synt. Deor.* IV. p. 138. *B.* In tabula mea pedem ſiniſtrum roſtro navis imponit, fortè ut denotet globum terreſtrem ex aqua & terra compoſitum eſſe, terræque extremitates maritimis undis allui. *la Chauſſe de deor. ſimulacr. tab.* v. Repræſentatur vulgo cum corona turrita. Quum ſecundo bello Punico maximè vigente ex carminibus Sibyllinis decemviri ſacris faciundis ad ſenatum retuliſſent, hoſtem pelli Italia, vincique poſſe, ſi mater Idea Peſſinunte Romam advecta eſſet, ſtatim ſenatus legatos in Aſiam ad Regem Attalum miſit. Is legatos comiter acceptos Peſſinuntem in Phrygiam deduxit, ſacrumque iis lapidem, quem matrem deum incolæ eſſe dicebant, tradidit, ac deportari Romam juſſit. Qui Romæ à viro optimo Scipione Naſica ſuſceptus, in ædem Victoriæ, quæ eſt in Palatio, eum pertulere pridie Idus Aprilis, iſque dies feſtus fuit. Populus frequens dona deæ in palatium tulit, lectiſterniumque & ludi fuere, Megaleſia appellata. Hæc Liv. XXIX. 11. *Panvin. de Civit. Roman. c. 38. Nardin. Rom. Vet.* VI. 13. Sacra Iſidis eadem prorſus cum ſacris Cybeles Romæ fuerunt. *Ouzel. ad Min. Fel. p. 167. Saubert. de Sacrif. c. 16.* Qui dum hoc ſtatuunt, abſurdè hallucinantur. Nam ab illo tempore, quo in Urbem arceſſita eſt *Cybele*, quod accuratè deſcriptum à Livio modò vidimus, nunquam ejus myſteria, aut ex Urbe eliminata fuiſſe traduntur: tempus verò receptæ Iſiacæ ſuperſtitionis, poſtmodum non ſemel in crimen vocatæ, divinare vix poſſumus. At nonne Iſidis Romæ cultæ & ſacra diverſa à ſacris *Cybeles* ſatis ſuperque evincit Oſiris ibidem cultus? habemus autem id disertè ab Apulejo aſſertum, qui ſe denuo initiatum in Oſiridis myſteria

ſtetta memorat poſtremis Metamorphoſeon paginis. *Bacchin. de Siſtr. Theſ. Antiq. Roman. Graev. Tom. vi. p. 414. B. 446. A.* Inter infernales deas habita fuit. Hoc perſuaſum paganis, ut probat Celſi philoſophi commentum, quod profert Orig. cont. Celſum ii. ubi dicitur Ægyptium quendam apud inferos cum *Cybele* dea alea luſiſſe. Et vetus epitaphium, quod in lapide exaratum videtur Romæ, cujus hi ſunt primi verſus:

Qui colitis Cybelen, & qui Phryga plangitis Attin,
Dum vacat, & tacita Dindyma nocte ſilent,
Flete meos cineres, non eſt alienus in illis
Hector, & hoc tumulo Mygdonis umbra tegar.

Et hinc fortè formula uſurpata, *poſt mortem Cybelen iratam ſibi & infeſtam ſentire*. Vetus lapis:

LOCUM. SEPUL. AC
CEPI. ANTE. ÆDES. DEÆ
MAGNÆ. CYBELES. QUAM
IRATAM. MORTE. SENSI.

Qui etiam poſſet dicere, quia *Cybele* eſt terra mater, ſe terra conditum iratam eam & gravem ſentire. Quo faciunt veteres formulæ in piis votis: SIT TIBI TERRA LEVIS. in exſecrationibus: SIT TIBI TERRA GRAVIS. *Boxhorn. Quaſt. Rom. c. 3.* V. etiam de *Cybele* ſcribentem *Voſſ. de Idolol.* ii. 20.

Cybele Berecynthia dicitur. Virg. Æneid. vi. 784.

—— qualis Berecynthia mater
Invehitur curru Phrygias turrita per urbes.

Ubi Servius: *Berecynthus eſt caſtellum Phrygiæ juxta Sangarium fluvium, ubi mater deum colebatur.* Gyrald. Synt. Deor. iv. p. 146. F.

Cybele Dindymene dicitur. Horat. Od. i. 16. 5.

Non Dindymene, non adytis quatit ....

quia Dindymi domina. Catull. xxxv. 13.

Nam quo tempore legit inchoatam
Dindymi dominam.

Gyrald. Synt. Deo. iv. p. 138. G.

Cybele Enthea dicitur Mart. v. 43. 5.

Quem ſectus ululat matris Entheæ Gallus.

Et *dea fanatica* ob eandem cauſam ab Orpheo Hymn. 14. 13. *Gyrald. Syn. Deor.* iv. p. 141. A.

Cybele Idæa mater dicitur. Lucret. ii. 610.

Hanc variæ gentes antiquo more ſacrorum
Idæam vocitant matrem.

ab Ida monte, in quo culta fuit. *Gyrald. Synt. Deor.* iv. p. 145. C.

Cybele Magna mater, & mater deum dicitur. Lucret. ii. 598.

Quare magna deum mater, materque ferarum,
Et noſtri genitrix hæc dicta eſt corporis una.

Hanc Orpheus, teſte Diodor. iii. p. 137. A. terram dixit divitias & opes largientem: vel, quod remedia multis non modò pecorum, ſed & hominum, in primis puerorum morbis excogitarit, quod idem Diodorus prodit. Serv. Æneid. xii. 118. matrem deum appellari putat, quod ſit ex iis deis, qui ἄζωνοι dicuntur, id eſt, qui cœli certas non habent partes, ſed ubique generatim ab omnibus coluntur: *Ita mater*, inquit, *deum, cujus poteſtas in omnibus zonis eſt, & communis ejus eſt poteſtas*. Gyrald. Synt. Deor. iv. p. 141. F. Stat. Catull. lxiii. 91.

Cybele Mygdonia mater dicitur. Val. Flacc. iii. 47.

Mygdoniæ Pan juſſa ferens ſæviſſima matris.

vel à Mygdonia Phrygiæ, ubi colebatur: vel a Mygdono, de quo Diod. v. p. 230. C. *Inde cum Mygdono tranſcendiſſe in Europam.* Gyrald. Synt. Deor. iv. p. 148. A.

Cybele Peſinuntia dea dicitur, quia, ut narrant Herodian. i. ii. 3. & Ammian. xxii. 9. ejus ſimulacrum de cœlo demiſſum in quendam Phrygiæ agrum, cui à caſu hujus ſimulacri nomen factum eſt Peſinunti, ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, quod nos cadere dicimus. *Gyrald. Synt. Deor.* iv. pag. 149. D.

Cybele Phrygia dea dicitur, quia in Phrygia culta. V. ſupr. in *Cybele Berecynthia*.

Cybele turrita, turrigera, & πυργοφόρος dea dicitur. Prop. iv. 11. 52.

Claudia turritæ rara miniſtra deæ.

iii. 15. 35.

Vertice turrigera juxta dea magna Cybelle ...

Paull. Silentiar. Anthol. vii. 45. 2.

Rhea turrigera ſimulacrum inveniens.

non quod primas turres urbibus dederit, ut Ovid. Faſt. iv. 219. V. illum ſupr. in *Corona muralis*: quàm quod in ejuſdem tutela, ac præſidio urbes agere crederentur: quæ vulgo ſculpuntur ſimili capitis inſigni muniæ. Virg. Æneid. x. 252.

Alma parens Idæa deum, cui Dindyma cordi,
Turrigeræque urbes.

Lucret. ii. 606. V. illum ſupr. in *Corona muralis*. Spanhem. de Veſt. & Prytan. Græc. Ant. Rom. Græv. Tom. v. p. 661. C. Gyrald. Synt. Deor. iv. 147. E.

CYBIUM eſt ſalſamentum fruſtum quadratum. Refert cubum, ſive teſſeram. Feſtus: *Cybium dictum, quia ejus medium æque pateat in omnes partes, quod genus à geometris κύβος dicitur: unde etiam ſeſſellæ quadratæ, κύβοι*. Parabantur ex piſce pelamide. Unde πηλαμύδας & κύβια, eadem vocat Iceſius apud Athen. iii. p. 118. B. Plin. ix. 15. *Pelamides in apolectos particulatim conſecta in genera cybiorum diſpartiuntur.* Mart. v. 79. 5.

Diviſis cybium latebit ovis.

Voſſ. Lex. Etymol. Nonn. de re cib. iii. 42. Salmaſ. Exerc. Plin. p. 941. b. B. Buleng. de Conviv. ii. 63. Voſſ. de Idol. iv. 41. Calcagn. de calcul. p. 299. F. Rader. in Martialem. Scalig. in Feſtum. Pitiſc. in Suet. Veſp. c. 19. n. 5.

Cybium eſt etiam piſcis genus. Feſtus in Cybium: *Hinc & κύβιον eſt genus piſcis*. Plin. xxxii. 11. *Cybium, ita vocatur pelamis, quæ poſt quadraginta dies à Ponto in Mæotim revertitur.* Uterque eſt deceptus, quod pelamis in *cybia* ſecaretur, ut apud Athenæum Iceſius refert. *Salmaſ. Exerc. Plin. p. 941. b. B.* De piſce tamen loquitur, & utrique favet Mart. xi. 52. 14.

Et caudam cybii, breveſque manas.

Rader. in Martialem. Harduin. in Plinium.

CYC.

CYCLAS fuit veſtis muliebris. Vopiſc. Saturn. c. 9. *Cyclade uxoria militibus circumſtantibus amictus.* Joſeph. Ant. Jud. xix. 1. *Atque hæc faciebat, cum ipſum non puderet in quibuſdam à ſe inſtitutis ſacris uti amictu muliebri, cincinniſque, & alio ornatu, quo ſexum mentiretur.* Ille amictus fuit *cyclas*. Suet. Calc. c. 52. n. 2. *In publicum proceſſit aliquando cycladatus.* Circularis fuit figuræ, & limbum habuit in circuitu ad oram extremam aſſutum. Limbum enim Græci κύκλον vocant: & circulum, aut orbem. Græcè κύκλον dici monet Cicer. N. D. ii. 18. Ἐγκύκλιον ἱμάτιον dicitur Suidæ, quod haberet πορφύραν κύκλῳ, ſive quod ἐν κύκλῳ πορφύρα παραπέπεισται, ut dicit Heſychius. Auro textà fuit, ut indicat Ambroſius in paſſione Agnetis. Hinc Prop. iv. 7. 36.

Hac nunc aurata cyclade ſignat humum.

Alex. Gen. v. 18. & ad illum Tiraquellus. Salmaſ. ad Vopiſcum, & Lampridium, & in Tertull. de pall. p. 110. Donat. Dilucid. p. 981. Calcagn. Epiſt. Quæſt. iii. 1. Voſſ. Lex. Etymol. Pitiſc. in Suetonium.

CYCLOPEA erat quædam ſpecies choreæ, qua *Cyclopem* imitabantur cæcum, puto, & ſalientem. Treb. Poll. in Gallien. c. 8. *Cyclopea luſerunt omnes aprunarii.* Horat. Sat. i. 5. 62.

Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus
Paſtorem ſaltaret, uti Cyclopa rogabat.

Argol. in Panvin. de lud. Circ. ii. 3. Varia olim & multiplex *Cyclopis* hiſtoria in fabulatum & ſaltationum argumentis: ut ἔρως γαλατείας, κύκλωπος μέθη, ejuſdem τύφλωσις & cætera. Vopiſc. Carin. c. 19. dixit etiam *cyclopea* ludere: *Exhibuit & ludum Sarmaticum: exhibuit & cyclopea.* Hunc lusum in Pſeudolog. p. 446. expreſſit Lucianus:

Digitized by Google

cianus: *At in Italia papa. Heroicum illud, Cyclops vocatus es, quod aliquando etiam ad veterem ornatum, juxta ipſa Homeri poemata, verſibus mandare tu quoque turpitudinem illam affectaſſes. Ac ipſe quidem jacebas ebrius jam poculum habens in manu, coire geſtiens Polyphemus: adoleſcens autem mercede conductus rectum habens vectem, egregiè acutum, quaſi Ulyſſes quidam te invadebat, ut oculum eruturus. Tu verò Cyclops ille diducto ore, &, quam latiſſimè licebat, hians, ſuſtinebas tibi maxillam ab illo excæcari.* Salmaſ. in Trebellium.

CYCNUS erat ſecundi auſpicii loco in auguriis. Vetus poeta Æmilius apud Iſidor. XII. 7.

Cycnus in auſpiciis ſemper lætiſſimus ales,
Hunc optant nautæ, quia nunquam mergitur undis.

Virg. Æneid. I. 397.

Aſpice bis ſenos lætantes agmine cycnos.

Ubi reducem claſſem Æneæ Veneris vaticinio nuntiat. *Cycnorum* enim hilaritas non modò nautis, ſed & quibusque peregrinantibus felicium eventuum gratiam ſpondet, niſi fortioris ſuperetur adventu. Stat. Theb. III. 525.

—— innumeri ſtatuerunt agmina cycni.

v. 529.

Nam ſeſe immoti gyro, atque in pace ſilentes,
Ceu muris, valloque tenent: ſed fortior ecce
Adventat per inane cohors: ſeptem ordine fulvo
Armigeros ſummi Jovis exſultante caterva
Intueor....

Salisber. de nug. curial. I. 13. Buleng. de aug. & auſp. c. 4. & 6. Niphus de aug. I. 10. Tomaſ. de donar. c. 25. Apollini fuit dicatus. Apul. Florid. p. 829. *Utrumque colorem Apollo ſuis alitibus condonavit: candidum olori, nigrum corvo.* Aleand. Tab. Heliac. explic. Theſ. Antiq. Roman. Græv. Tom. V. p. 712. A. Turneb. Adv. X. 22. Ingruente fatali momento voce, cantuque præcipuè præſtare *cycnum*, auctor eſt Ælian. Var. hiſt. I. 14. *audiſſe quandoque ſe canentem cycnum.* Rhodig. Antiq. Lect. IX. 5. Taubman. & Pontan. in Virg. Ecl. IX. 36. Etiam Themiſt. Orat. VI. p. 164. *quemadmodum cycni ante mortem in dei hujus honorem canunt, cujus famuli, atque interpretes habentur.* Platon. in Phæd. p. 64. *Illi quidem quando ſe brevi ſentiunt morituros, tunc magis admodum dulciuſque canunt, quàm antea conſueverint...,* Cantum hunc fabuloſum eſſe docet Lucian. de Electr. p. 371. *Cycni quando vobis dulce illud melos accinunt? .... Tum ridentes nautæ, tu homo, inquiunt, non deſines falſa hodie de regione noſtra, & de fluvio dicere? Nos qui ſemper navigamus, & ferè à pueris nauticam in Eridano exercemus, paucos quidem cycnos in fluvii paludibus nonnunquam cernimus, qui inamœna, debilique voce crocitant: ita ut corvi, & graculi præ illis ſint ſirenes. Ceterum illos dulce, quemadmodum dicis, canentes ne in ſomnis quidem audivimus. Itaque demiramur, undenam iſta de nobis conficta ad vos venerint.* Rhodiginus errat, & ex ſequentibus error convincitur. Addit enim Ælianus: ἴσως δ᾽ ἰδὼν ἄλλ@. Apponenda itaque negatio, quæ in Tigurina editione ad marginem adſcribitur, hoc modo: *Ἐγὼ δ᾽ ἄδοντ@ οὐκ ἤκουσα, Petav. in Themiſt. Orat.* VI. *p.* 578. *Scheffer. in Ælianum.* Controverſos auctores conciliare ſatagit *Alb. Gentil. Lect. Virg. c.* 17.

CYL.

CYLIBANTHUS fuit menſa vinaria rotunda. Varr. de ling. Lat. IV. 26. *Menſam vinariam rotundam nominabant cylibanthum, ut etiam nunc in caſtris.* Panciroll. Notit. Dignit. imp. orient. c. 92. Urſin. append. ad Ciaccon. de tricl. p. 297. Rhodig. Ant. Lect. VII. 12. Tiraquell. in Alex. I. 19. Stuck. de Ant. Conviv. II. 16. Buleng. de Imper. Roman. II. 34. Turneb. Adv. XXII. 9.

CYLINDRUS erat lapis grandior, prægravis, teres, & in longum circum circa rotundatus in modum columnæ, aut qualis ferè eſt lapidea tudicula olearia; aut veluti palangæ illæ ligneæ, aut lapideæ, quibus agricolæ agros avenarios ſupervolvunt, ut eos coæquent, & ad falcem commodiores reddant. Vitruv. X. 6. *Quemadmodum in palæſtris cylindri exæquant ambulationes.* Virg. Georg. I. 178.

Area cum primis ingenti æquanda cylindro.

Voſſ. Lex. Etymol. Bergier. de viis milit. II. Sect. 15. §. 2. Philand. in Vitruvium. Thyſ. in Gell. VI. 2.

Cylindrus erat ſurculus, qui in terram inſerebatur, quo bellatores ſternebant, & ſolebant deterrere. Veget. IV. 8. *Intercisi ex validiſſimis arboribus cylindri, quas taleas vocant, ut ſint volubiles levigantur: qua per pronum labentia ſubito impetu bellatores ſternunt, eoſque ſolent deterrere.* Ammian. XXXI. 15. *Nonnulli ſcalas vehendo, aſcenſuſque innumeros ex omni latere parantes, ſub oneribus ipſis obruebantur, contuſis per pronum ſaxis, & columnarum fragmentis & cylindris.* Lipſ. Poliorc. V. Dial. 4. Stevvech. in Vegetium. Thyſ. de Oppugn. urb. V. p. 191.

Cylindrus eſt lapis pretioſior, ſive gemma pendula ex auro, in quo margaritæ erant incluſæ. Tertull. de hab. mul. c. 7. V. illum infr. in *Domus ſeptem Parthorum.* Paull. I. 32. §. ult. ff. de aur. & arg. *Cum quadam ornamentum mamillarum ex cylindris triginta quatuor legaſſet.* Differt à gemma, non materia, ſed forma. Plin. XXXVII. 5. *Cylindros ex iis facere malunt quàm gemmas, quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine.* Voſſ. Lex. Etymol. Scheffer. de torquib. antiq. c. 10.

CYM.

CYMBA eſt parva navicula, in medio latior. Non. XIII. 14. *Tum conſcendo cymbam interibi lucis piſcatoriam.* Illam *Phœnices invenerunt.* Plin. VII. 56. Cicer. de Offic. III. 14. *Ad cœnam tempore venit Canius: opiparè à Pythio apparatum convivium, cymbarum ante oculos multitudo: pro ſe quiſque quod ceperat afferebat: ante pedes Pythii piſces abjiciebantur. Tum Canius: quæſo, inquit, quid eſt hoc Pythi, tantumne piſcium, tantumne cymbarum?* Gyrald. de navig. c. 18. Bayf. de re naval. Theſ. Ant. Græc. Gronov. Tom. XI. p. 601. B. Dolet. de re naval. Theſ. Gronov. ibid. p. 678. D. Calcagn. de re naut. c. 1. & 11. Scheffer. de variet. nav. Theſ. Gronov. ibid. p. 775. E. de re naval. I. 3: 11. 2. Laz. Comment. Reip. Rom. VI. 8. Binis regebatur remis. Prop. III. 2. 21.

Non eſt ingenii cymba gravanda tui,
Alter remus aquas, alter tibi radat arenas.

Aliquando eſt navigium, parte aliqua funiculo alligatum, cujus ad utramque fluminis alicujus ripam pertinentis tractu flumen tranſmittitur. Ovid. Amor. III. 6. 3.

Nec tibi ſunt pontes, nec quæ ſine remigis ictu
Concava trajecto cymba rudente vehat.

Scheffer. de variet. nav. ibid. D. *Cymbæ* minutæ majori egent gubernaculo, quàm quævis maximæ naves, cum enim non altæ aquam ſubeant, nec multas propellant undas, unique etiam imbecillis eſt aquarum relabentium affluxus, quapropter regi vix poſſunt, niſi enorme habeant gubernaculum. *Voſſ. de trirem. conſtruct. Theſ. Antiq. Rom. Græv. Tom. XII. p. 732. C.*

CYMBALISTRIA erat mulier, quæ *cymbala* quatiebat. Pro analogia illas hoc nomine vocamus. Vidimus ſæpiùs Romæ in ſcalpturis Bacchanalium ſacrorum. Petron. c. 23. *Intrans cymbaliſtria, & concrepans æra, omnes excitavit.... Adjuvit hilaritatem comeſſantis cymbaliſtria.* Pignor. de ſerv. p. 166. Lampe de Cymbal. Vet. II. 18.

CYMBALUM erat inſtrumentum muſicum. Paull. I. Corinth. c. 13. n. 1. *Eſſem cymbalum tinniens.* Omnes ferè ſacri & profani ſcriptores *cymbala* in plurali efferunt. Materia fuit ex ære. Arnob. VII. p. 237. *Etiamne æris tinni-*

Digitized by Google

tinnitibus, quaſſationibus cymbalorum? Et *ἀντλῶς æra* dicuntur. Prop. IV. 7. 61.

Qua numeroſa fides, quaque æra rotunda Cybelles.

Spon. Miſc. Erud. antiq. Sect. I. art. 6. tab. 40. Pignor. de Serv. p. 164. Urſin. Append. ad Ciaccon. de Triclin. p. 374. Gonſal. in Petron. p. 74. Lampe de Cymbal. Vet. II. 4. Hujus inſtituti cauſa I. æris præ omnibus reliquis metallis apud vetuſtiſſimas gentes frequentia. II. elegantiſſimus æris conflictu, atque pulſati ſonitus, longèque raucum quid, atque inamœnum ſonante ferro jucundior. V. Plutarch. Sympoſ. VIII. 3. III. quia æri medicarum quid, atque divinum ineſt ex fide antiquorum. V. ſupr. in *Æs*. Lampe de Cymbal. Vet. II. 4. Erant cava. Catull. LXIII. 29.

Leve tympanum remugit, cava cymbala recrepant.

Convincit illud Clem. Alex. Protrept. p. 11. B. *Ex cymbalo bibi, & tympano edi.* Duæ erant ſcutellæ, quæ aſſimilantur labiis. Fulgent. Mythol. I. 14. *Duo labia velut cymbala verborum commoda modulantia.* Utraque palma, ſive manu ad illa opus erat. Phornutus depingens Cornutum deum. *Nam dextra contractis digitis ſubjectam ſiniſtram ad clavum plectit, ut manus cymbalorum more percuſſa conſona fiant.* Et quia æris eſt tinnire, tinnitu dicebantur. Paullus jam laudatus. Et tinnitus ciere, qui illa quatiebant. Virg. Georg. IV. 64.

Tinnituſque cie, & matris quate cymbala circum.

Catull. LXIV. 262.

Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant.

Gonſal. in Petron. p. 74. Formam deſcribunt Serv. ad Virgil. l. l. *Quæ in ejus tutela ſunt, ideo quod ſimilia ſunt hemicyclis cœli, quibus cingitur terra, quæ eſt mater deorum:* & propriùs Scribon. Larg. comp. 55. *Item men-aſtrum, vel radicem κοτυληδόνος, quæ herba ſimilia folia cymbalis habet.* Turneb. Adv. XXVI. 33. Gonſal. l. l. Rhod. in Scribonium. Pignor. ibid. p. 163. Ruben. de Re veſt. II. 17. Lampe de Cymb. Vet. II. 1. & 2. Unde patet errare eos, qui ſcribunt *cymbala* antiquorum haud abſimilia fuiſſe *cymbalo* Italico & Hiſpanico, quod *eſt inſtrumentum*, ut deſcribit Cajetan. in I. Corinth. 13. *quo puellæ utuntur choreas ducentes, geſtando ſiniſtra manu cymbalum, & dextra percutiendo illud: ejus ſonus propriè eſt tinnitus multorum circulorum æreorum, qui in circumferentia lignea cymbali filis ferreis ſuſtentantur.* Tympanum antiquiorum ea forma erat. Falluntur etiam ii, qui putant ſonum edidiſſe malleo partem convexam pulſante, & concavam ad aerem allidente; nec enim malleolo percutiebantur, ſed inter ſe collidebantur. Greg. Nyſſen. c. 9. in Pſalmos: *Hoc enim oſtendit cymbalis cum cymbalo colliſio.* Auguſtin. in Pſalm. CXXX. *Cymbala invicem ſe tangunt ut ſonent, ideo à quibuſdam labiis noſtris comparata ſunt.* Ruben. de Re veſt. II. 17. Lampe ibid. c. 6. Manubria illorum in marmoribus triplicia mihi occurrerunt. Genus I. fuit, quæ in convexitate acuminabantur, atque ita tota manu comprehenſa concutiebantur. Hoc incommodum viſum, quia obfuit ſummæ in fligendis *cymbalis* celeritati, atque agilitati. II. illorum, quæ anſata erant, atque ita ſolo pollice contineri poterant. Et illa frequentiſſimè occurrunt. III. illorum, quæ conſtabant ex forma quadam conſimili cruci. Et illud minùs erat commodum, quin imo minùs uſitatum. *Lampe ibid.* c. 3. Muſicum quendam ſonum, atque concinnum *cymbalis* qui efficere volebant, ea, cum eſſent bina, in concavitate ſecum invicem confligebant. Stat. Theb. VIII. 221.

——gemina æra ſonant, Idææque terga,
Et moderata ſonum vario ſpiramine buxus.

Gemina nempe, ut confligantur. Ovid. Faſt. IV. 183.

Ibunt ſemimares, & inania tympana tundent;
Æraque tinnitus ære repulſa dabunt.

Lampe ibid. c. 5. Ita conflicta ſingularem ſonum, eumque acutum, atque argutum edebant. Ille ſonus tinnitus, & *cymbala* tinnire dicebantur. V. infr. in *Tinnire*. In Italiam Bacchum tranſtuliſſe dicit Prop. III. 16. 1.

Plauſus ab umbroſo, qua ludit pontus Averno
Humida Bajarum ſtagna tepentis aquæ,
Qua jacet & Trojæ tubicen Miſenus arena,
Et ſonat Herculeo ſtructa labore via.
Hic ubi mortales dextra cum quæreret urbes,
Cymbala Thebano concrepuere deo.

Sed ejus auctoritati parum tribuendum puto. Sed convenientius mihi videtur ſtatuere cum Cabiris in Italiam veniſſe. Hi ex Aſia profugi in Etruria conſederunt. Et in illa *cymbala* pulſata eſſe manifeſtiſſimus teſtis Liv. XXXIX. 8. *Græcus ignobilis in Etruriam primo venit nulla cum arte earum, quas multas ad animorum corporumque cultum nobis eruditiſſima omnium gens invexit, ſed ſacrificulus, & vates: nec is, qui aperta religione propalam, & quæſtum, & diſciplinam profitendo, animos horrore imbueret, ſed occultorum antiſtitis ſacrorum initia erant.* Ecquis non deprehendit rude veſtigium Cabirorum, quanquam in eo ſit error, quod ex Græcia profectum dicat, qui è Phœnicia, ſeu Samothrace appulerat? Pergit idem de ſacris Etruriæ: *Multa dolo, pleraque per vim audebantur. Occulebat vim, quod præ ululatibus tympanorum, & cymbalorum ſtrepitu nulla vox quiritantium inter ſtupra & cædes exaudiri poterat.* Ex hac gente Etruſca Romam fluxere *cymbala*, in quam ab omni ævo omnium idololatriarum horrendæ ſpecies, tanquam in commune aſylum confluxere. Apertiſſimè Liv. c. 9. *Hujus mali labes ex Etruria Romam, velut contagione morbi penetravit. Cymbala* ipſa nominat c. 10. *Eos deducere in locum, qui circumſonet ululatibus, cantuque ſymphoniæ, & cymbalorum, & tympanorum, ne vox quiritantis, quum per vim ſtuprum inferatur, exaudiri poſſit.* Atque ita etiam capio iſtud c. 15. *Bacchanalia tota jam pridem Italia, & nunc per Urbem etiam multis locis eſſe non fama accepiſſe vos, ſed crepitibus etiam ululatibuſque nocturnis, qui perſonant tota Urbe, certum habeo.* Subſtitiſſe tamen adhuc tum temporis intra Bacchanalia *cymbalorum* uſum puto, deinde vero cum receptatione ſaltatorum in Urbem ampliora incrementa corripuiſſe. Iſtud autem ſub Auguſto factum eſſe vel Luciano teſti credes, qui ita de Saltat. p. 799. *Verùm in præſentia mihi caput orationis illud eſt, ut nunc uſitatam ſaltationem laudem, planumque faciam, quantum cum voluptatis, tum utilitatis in ſe complectatur, & ut non olim cœpit tantum elegantiæ incrementum capere, ſed potiſſimum Auguſti temporibus. Quippe priores illa tanquam radices, & fundamenta ſaltationis fuere.* Lampe ibid. c. 21. Delicatis interim atque amatricibus puellulis non infrequens fuit *cymbala* movere. Gallus IV. 7.

Virgo fuit, ſpecies dedit ari candida nomen,
Candida, diverſis ſat bene compta comis.
Huic ego per totum vidi ſplendentia corpus
Cymbala, multiplices edere pulſa ſonos.

Lampe ibid. c. 22. Uſurpabantur in Cybeles ceremoniis. Apul. Metam. VIII. p. 265. *Inibi vir principalis.... tinnitu cymbalorum, & ſonitu tympanorum... excitus percurrit obviam, deamque votivo excipiens hoſpitio, nos omnes intra conſeptum domus ampliſſimæ conſtituit: numenque ſumma veneratione atque hoſtiis opimis placare conſtituit.* Unde Cybele vulgo in marmoribus cum *cymbalis* depingitur. *Spon. & Rhod. l. l. Pignor. Matris deum init. p. 2.*

CYMBIUM erat *poculi genus à ſimilitudine navis, quæ dicitur cymba, appellatum.* Feſtus: *Ut ipſius nominis figura indicat, diminutivè à cymba dictum: quod & apud Græcos, & apud nos ab illis trahentes navigii genus eſt. Poculum ergo procerum & navi ſimile.* Virg. Æneid. III. 66.

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.

Macrob. Sat. V. 21. *Tiraquell. in Alex.* III. 10. *Rhodig. Ant. Lect.* III. 23. *Saubert. de Satrif. c. 17. Cenal. de Pond. ac menſurat. Theſ. Antiq. Roman. Grav. Tom. XI. p. 1475. A. Bulong. de Conviv. IV. 11. Bruyer. de Re cibar.* III. 9. *Cerda in Virgilium. Crinit. de Honeſt. Diſcipl. XIX. 11. Muſon. Philoſ. de Lux. Græc. c. 2.*

CYP.

CYPRIUS vicus. V. illum infr. in *Vicus*.

CYPRUS inſula in Pamphylio mari ſita. De hac ita Marcell. xiv. 8. *Cyprum inſulam procul à continenti diſcretam & portuoſam, inter municipia crebra, urbes duæ faciunt claram Salamis & Paphus: altera Jovis delubris, altera Veneris templo inſignis. Tanta autem tamque multiplici fertilitate abundat rerum omnium, ut nullius externi indigens adminiculi, indigenis viribus à fundamento ipſo carinæ ad ſupremos uſque carbaſos ædificet onerariam navem, omnibusque armamentis inſtructam mari committat. Nec pudet dicere, avidè magis hanc inſulam Romanum populum invaſiſſe quàm juſtè. Ptolemæo enim Rege fœderato nobis & ſocio, ob ærarii noſtri anguſtias, juſſo ſine ulla culpa proſcribi, ideoque hauſto veneno voluntaria morte deleto, & tributaria facta eſt, velut hoſtiles ejus exuviæ claſſi impoſitæ, in Urbem adductæ ſunt per Catonem.* Ob pecuniam ergo ærarii Romani à P. Clodio tribuno plebis lege lata eſt publicata, & mortuo Ptolemæo ejus & Ægypti Rege à M. Catone in provinciæ formam redacta, primuſque eam C. Sextilius Rufus quæſtor jure prætorio adminiſtravit, deinde Ciliciæ attributa à proconſule eſt adminiſtrata. *Pancirell. Notit. dignit. Imper. Orient. c.* 110. *Panvin. de Imper. Roman. c.* 14. *Sigon. de Ant. jur. Provinc.* n. 14. *Vinding. Hellen. Theſ. Ant. Græcar. Gronov. Tom.* 11. *p.* 527. *B. Meurſ. ibid.* n. 13.

CAUSIDICI *cauſas* in foro agunt, ut Cajus loquitur leg. 1. D. de Origine juris; ſive *cauſidicinam* in foro gerunt, ut Imperator leg. 188. C. T. de decurionibus. *Guther. de Offic. Dom. Aug.* iii. 2. Recto ſtantes trunco dicebant, ne ſcilicet adſtantium corona, ſeptis excluſa, averſis cognoſcentibus judicibus ex ſubſelliis incumberet. *Pollet. For. Rom.* i. 5. Magno ſunt habiti pretio apud Romanos: & clariſſimos extitiſſe legitur, qui Foro, & Roſtris, vel in Senatu, vel in Comitiis detonaſſent voce in reorum accuſationem & defenſionem: quorum facilè nuncupati ſunt Principes M. Cicero & Quintilianus. Cicer. de Orat. 1. 46. *Non enim cauſidicum neſcio quem, neque proclamatorem, aut rabulam conquirimus.* Mart. ii. 64: vi. 19. irridet ineptiam inſcitiamque illorum *cauſidicorum*, qui tumore, jactantia, ſtrepituque ſententiarum vaniſſimo crepantes, nihil in verbis concludunt. *Ferret. Muſ. Lapid.* ii. *Mon.* 30. *Pollet. ibid.* ii. 9. Sanguinem fortunarum bibunt, & patrimonia miſerorum emungunt. *Chimentell. de Hon. Biſell. c.* 22.

C46174

Digitized by Google

Digitized by Google